BIJLAGEN

VAN HET

VERSLAG DER HANDELINGEN

VAN DE

TWEEDE KAMER VAN DE STATEN-GENERAAL.

1846 — 1847.

De tot hetzelfde onderwerp behoorende bescheiden volgen onmiddellijk achter elkander, en zijn te vinden:

1°. voor zoo ver betreft die aangaande eenig *wets-ontwerp* door de Regering, of *voorstel van wet* door leden der Kamer voorgedragen, onder de volgreeks van getallen van I — XXXIII, opgegeven naar den *rooster der werkzaamheden* (*R. d. W.*) voor het zittingjaar 1846 — 1847;

2°. voor zoo ver betreft andere *Regeringsbescheiden* en verdere *ingekomen stukken*, niet in den *rooster der werkzaamheden* opgenomen, onder de volgreeks van hoofdletters van A — L.

Aan het hoofd van ieder vel zijn aangegeven de *getallen* en *hoofdletters* ter inlichting welke bladen tot dezelfde aangelegenheid behooren; terwijl daarenboven tusschen de bovenlijnen der bladzijden de *titel* van eenig onderwerp en het op elk daarvan te vinden stuk vermeld is.

I. Openingsrede en Adres van Antwoord.

De beraadslagingen over het Adres van Antwoord komen voor in de verslagen der Zittingen van 27 en 28 October 1846.

1. TROONREDE.

Opgenomen in het Verslag der handelingen. [Zie Vereenigde zitting van 19 October 1846.]

2. ONTWERP-ADRES VAN ANTWOORD *op de Openingsrede.*

Dit stuk, gelijk het door de Commissie van redactie aanvankelijk is opgesteld, werd *alleen voor de leden* gedrukt.

3. ONTWERP-ADRES VAN ANTWOORD *op de Openingsrede*, door de Commissie gewijzigd naar aanleiding van de in de afdeelingen gemaakte aanmerkingen, en gelijk dit in de Zittingen van 27 en 28 October in beraadslaging werd gebragt.

SIRE!

§ 1. Bij de opening der tegenwoordige zitting van de Staten-Generaal hebben de Vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk van Uwe Majesteit mogen vernemen, dat de betrekkingen met andere mogendheden zich door goede verstandhouding kenmerken. Het welzijn des Vaderlands vordert, dat aan het onderhouden en bevestigen dier betrekkingen eene bijzondere zorg worde toegewijd, opdat het zijne verschillende belangen bevorderd, zijne waardigheid gehandhaafd en zijne regten geëerbiedigd moge zien.

§ 2. Wij koesteren de hoop, dat in de uitkomst der onderhandelingen met Rusland gevoerd, een waarborg gelegen zal zijn voor de belangen der zoo aanzienlijke Nederlandsche scheepvaart op dat Keizerrijk; terwijl wij in het aangaan eener overeenkomst met Frankrijk tot opheffing van scheepvaart-regten op den Rijn, eene doelmatige poging meenen te mogen zien, ter verkrijging eener algemeene vrijstelling van dien voornamen handels-weg.

§ 3. Met genoegen hebben wij vernomen, dat de moeijelijkheden, welke onze handel met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika heeft ondervonden, door de zware regten aldaar op het voornaamste onzer koloniale voortbrengselen gelegd, op de meest wenschelijke wijze zijn opgeheven.

§ 4. Ten opzigte van het onlangs met Belgie gesloten tractaat van handel en scheepvaart meenen wij den wensch te moeten uiten, dat hetzelve in de uitkomst moge blijken goede vruchten voor onzen handel, onze nijverheid en voor onze overzeesche bezittingen op te leveren.

§ 5. Mogt eerlang het tijdstip daar zijn, waarop een vrijer handelsverkeer de hulp zal kunnen doen ontberen, welke tot dusverre in het sluiten van tractaten van handel en scheepvaart werd gezocht.

§ 6. Wij hopen dat de nieuwe oogst in onze kolonien de misgewassen welke aldaar hebben plaats gehad moge vergoeden.

§ 7. Die bezittingen zijn voor ons van het hoogste belang; wij stellen er prijs op dat niets worde verzuimd wat strekken kan om haren inwendigen toestand te verbeteren, hare betrekkingen tot het moederland in goede verhouding te brengen, en het onschatbaar bezit derzelve voor Nederland ongeschonden te bewaren.

§ 8. Het heeft ons daarom verheugd, dat, ten opzigte van het eiland Bali, de beleediging onzer vlag en de schending der tractaten niet lijdelijk zijn aangezien, maar het miskend gezag hersteld is en tevens de belangen van scheepvaart en handel zijn verzekerd. Aan de krijgsmagt zoo te lande als ter zee, welke tot die uitkomst op eene zoo roemrijke wijze heeft medegewerkt, brengen wij gaarne onze hulde en onzen dank.

§ 9. Aangenaam was het ons te vernemen, dat beide deelen der krijgsmagt bij voortduring aanspraak mogen maken op Uwer Majesteits goedkeuring.

§ 10. De versterking van ons zeewezen als eene wenschelijke zaak blijvende beschouwen, hebben wij met genoegen vernomen, dat, ter bereiking van dat doel, de aanbouw van stoom-oorlogsschepen het onderwerp van overwegingen uitmaakt. Mogen die overwegingen, met inspanning voortgezet, eerlang, in verhouding tot den toestand van 's lands geldmiddelen, eene uitbreiding onzer zeemagt naar vaste beginselen ten gevolge hebben.

§ 11. Het binnenlandsch bestuur, aan welks ordelijken en regelmatigen gang voor het welzijn der ingezeten zooveel gelegen is, heeft het lang aan een blijvend hoofd ontbroken. Uwe Majesteit heeft onlangs daarin voorzien. Wij koesteren den wensch, dat, met een helderen blik in de wezenlijke behoeften van onzen tijd, al datgene tot stand moge worden gebragt, wat dienen kan om dezelve te bevredigen.

§ 12. Met die behoeften staat de verbetering onzer staatsinstellingen in het naauwste verband. Wij herhalen de meening en de gevoelens te dien opzigte vroeger geuit, ons verzekerd houdende, dat, wanneer de overtuiging der noodzakelijkheid eener herziening der Grondwet bij Uwe Majesteit zal gevestigd zijn, Hoogstdezelve, met vertrouwen in de bedoelingen der Vertegenwoordigers des Volks, de vereischte voorstellen aan onze overwegingen zal onderwerpen.

§ 13. Eene ernstige zorg voor de verbetering van het onderwijs op prijs stellende, blijven wij bereid, om ter bereiking van dat doel met Uwe Majesteit mede te werken, opdat nopens den staat van hetzelve, even als van de beoefening van wetenschappen en kunsten, steeds een gunstig getuigenis moge kunnen gegeven worden.

§ 14. Wij wenschen, dat bij voortduring ten opzigte van handel, scheepvaart en verdere ondernemingen van nijverheid, meerdere levendigheid moge opgemerkt worden, en dat de toenemende uitvoer van sommige onzer voortbrengselen voor onzen landbouw en handel gunstige uitkomsten moge opleveren. Ter bevordering van de belangen van onzen handel en van onze nijverheid zal de herziening van de algemeene wet op de heffing van de regten van in-, uit- en doorvoer veel kunnen toebrengen. Andermaal meenen wij de verwachting te mogen doen kennen, dat spoedig een voorstel dienaangaande aan onze beoordeeling zal onderworpen worden.

§ 15. Dankbaar erkennen wij, dat de rampen, welke het misgewas van een der voornaamste voedingsmiddelen had kunnen te weeg brengen, boven verwachting zijn gelenigd, en dat daartoe ook de liefdadigheid der Nederlandsche Natie in ruime mate heeft medegewerkt.

§ 16. Wij zijn bereid de bestendiging der wettelijke bepalingen tot aanmoediging van den invoer van levensmiddelen, in dadelijke en ernstige overweging te nemen.

§ 17. Het was ons aangenaam te vernemen, dat de verschillende, thans tot volkomen uitvoering gebragte maatregelen tot herstel van 's Rijks geldmiddelen, aan de verwachting hebben beantwoord, of die zelfs hebben overtroffen.

§ 18. Wij wenschen dat eene gepaste spaarzaamheid, gepaard met eene doelmatige aanwending van 's lands gelden, den terugkeer van vroegere ongelegenheid mogen voorkomen. Wij zijn overtuigd, dat daartoe veel kan bijdragen het daarstellen van wettelijke voorschriften ter bevestiging van orde en vereenvoudiging in het geldelijk beheer, hoedanige door Uwe Majesteit aan ons voor de tegenwoordige zitting zijn toegezegd. Aan het onderzoek der begrootingen en der wet op de middelen voor het aanstaande tweejarig tijdvak zullen wij de meeste oplettendheid wijden.

§ 19. Met belangstelling zullen wij de wettelijke bepalingen overwegen, welke nog worden gevorderd om ons muntstelsel op hechte grondslagen te doen rusten, opdat weldra de verbetering van het muntwezen, aan welke Nederland zulk eene groote behoefte had, moge kunnen gezegd worden tot stand te zijn gebragt.

§ 20. De ontwerpen van wet, bevattende het geheele Wetboek van Strafregt, zullen door ons worden overwogen met al die zorg welke het aangelegen onderwerp verdient. Bij de aankondiging dier voordragten, zou het ons aangenaam zijn geweest tevens de toezegging te hebben erlangd, dat weldra door Uwe

Majesteit aan ons voorstellen zouden worden gedaan tot herziening der militaire wetboeken en het daarstellen van eenige wijzigingen in het Wetboek van Strafvordering.

§ 21. Betreffende het binnenlandsch bestuur, mitsgaders het te geven gevolg aan art. 6 der Grondwet, mogen wij binnen zekeren tijd van Uwe Majesteit wets-ontwerpen ter overweging te gemoet zien. Even als ten verleden jare zullen wij de voorstellen betrekkelijk die onderwerpen met naauwgezetheid onderzoeken.

§ 22. Aan de overige wets-ontwerpen die onze Vergadering zullen kunnen bezig houden, zal door ons de vereischte aandacht worden toegewijd.

§ 23. Bij onzen gewigtigen arbeid zullen wij met Uwe Majesteit slechts *één* doel voor oogen hebben: het waarachtig welzijn van het Vaderland. Dat daartoe de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal in ruime mate bevorderlijk zij, schenke de Allerhoogste.

---

4. ADRES VAN ANTWOORD, gelijk dit door de Kamer is vastgesteld.

SIRE!

Bij de opening der tegenwoordige zitting van de Staten-Generaal hebben de Vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk van Uwe Majesteit mogen vernemen, dat de betrekkingen met de andere mogendheden zich door goede verstandhouding kenmerken. Het welzijn des Vaderlands vordert, dat aan het onderhouden en bevestigen dier betrekkingen eene bijzondere zorg worde toegewijd, opdat het zijne verschillende belangen bevorderd, zijne waardigheid gehandhaafd en zijne regten geëerbiedigd moge zien.

Wij koesteren de hoop, dat in de uitkomst der onderhandelingen met Rusland gevoerd, een waarborg gelegen zal zijn voor de belangen der zoo aanzienlijke Nederlandsche scheepvaart op dat Keizerrijk; terwijl wij in het aangaan eener overeenkomst met Frankrijk tot opheffing van scheepvaart-regten op den Rijn, eene doelmatige poging meenen te mogen zien, ter verkrijging eener algemeene vrijstelling van dien voornamen handels-weg.

Met genoegen hebben wij vernomen, dat de moeijelijkheden, welke onze handel met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika heeft ondervonden, door de zware regten aldaar op het voornaamste onzer koloniale voortbrengselen gelegd, op de meest wenschelijke wijze zijn opgeheven.

Ten opzigte van het onlangs met Belgie gesloten tractaat van handel en scheepvaart meenen wij den wensch te moeten uiten, dat hetzelve in de uitkomst moge blijken goede vruchten voor onzen handel, onze nijverheid en voor onze overzeesche bezittingen op te leveren.

Mogt eerlang het tijdstip daar zijn, waarop een vrijer handelsverkeer de hulp zal kunnen doen ontberen, welke tot dusverre in het sluiten van tractaten van handel en scheepvaart werd gezocht.

Wij hopen dat de nieuwe oogst in onze kolonien de misgewassen welke aldaar hebben plaats gehad moge vergoeden.

Die bezittingen zijn voor ons van het hoogste belang; wij stellen er prijs op dat niets worde verzuimd wat strekken kan om haren inwendigen toestand te verbeteren, hare betrekkingen tot het moederland in goede verhouding te brengen, en het onschatbaar bezit derzelve voor Nederland ongeschonden te bewaren.

Het heeft ons daarom verheugd, dat, ten opzigte van het eiland Bali, de beleediging onzer vlag en de schending der tractaten niet lijdelijk zijn aangezien, maar het miskend gezag hersteld is en tevens de belangen van scheepvaart en handel zijn verzekerd. Aan de krijgsmagt zoo te lande als ter zee, welke tot die uitkomst op eene zoo roemrijke wijze heeft medegewerkt, brengen wij gaarne onze hulde en onzen dank.

Aangenaam was het ons te vernemen, dat beide deelen der krijgsmagt bij voortduring aanspraak mogen maken op Uwer Majesteits goedkeuring.

De versterking van ons zeewezen als eene wenschelijke zaak blijvende beschouwen, hebben wij met genoegen vernomen, dat, ter bereiking van dat doel, de aanbouw van stoom-oorlogschepen het onderwerp van overwegingen uitmaakt. Mogen die overwegingen, met inspanning voortgezet, eerlang, in verhouding tot den toestand van 's lands geldmiddelen, eene uitbreiding onzer zeemagt naar vaste beginselen ten gevolge hebben.

Het binnenlandsch bestuur, aan welks ordelijken en regelmatigen gang voor het welzijn der ingezetenen zooveel gelegen is, heeft het lang aan een blijvend hoofd ontbroken. Uwe Majesteit heeft onlangs daarin voorzien. Wij koesteren den wensch, dat met een helderen blik in de wezenlijke behoeften van onzen tijd, al datgene tot stand moge worden gebragt, wat dienen kan om dezelve te bevredigen.

Met die behoeften staat de verbetering onzer staats-instellingen in het naauwste verband. Wij herhalen de meening en de gevoelens te dien opzigte vroeger geuit, ons verzekerd houdende, dat, wanneer de overtuiging der noodzakelijkheid eener herziening der Grondwet bij Uwe Majesteit zal gevestigd zijn, Hoogstdezelve, met vertrouwen in de bedoelingen der Vertegenwoordigers des Volks, de vereischte voorstellen aan onze overwegingen zal onderwerpen.

Eene ernstige zorg voor de verbetering van het onderwijs op prijs stellende, blijven wij bereid, om ter bereiking van dat doel met Uwe Majesteit mede te werken, opdat nopens den staat van hetzelve, even als van de beoefening van wetenschappen en kunsten, steeds een gunstig getuigenis moge kunnen gegeven worden.

Wij wenschen, dat bij voortduring ten opzigte van handel, scheepvaart en verdere ondernemingen van nijverheid, meerdere levendigheid moge opgemerkt worden, en dat de toenemende uitvoer van sommige onzer voortbrengselen voor onzen landbouw en handel gunstige uitkomsten moge opleveren. Ter bevordering van de belangen van onzen handel en van onze nijverheid zal de herziening van de algemeene wet op de heffing van de regten van in-, uit- en doorvoer veel kunnen toebrengen. Andermaal meenen wij de verwachting te mogen doen kennen, dat spoedig een voorstel dienaangaande aan onze beoordeeling zal onderworpen worden.

Dankbaar erkennen wij, dat de rampen, welke misgewas van een der voornaamste voedingsmiddelen had kunnen te weeg brengen, boven verwachting zijn gelenigd, en dat daartoe ook de liefdadigheid der Nederlandsche Natie in ruime mate heeft medegewerkt.

Wij zijn bereid de bestendiging der wettelijke bepalingen tot aanmoediging van den invoer van levensmiddelen, in dadelijke en ernstige overweging te nemen.

Het was ons aangenaam te vernemen, dat de verschillende, thans tot volkomen uitvoering gebragte maatregelen tot herstel van 's Rijks geldmiddelen, aan de verwachting hebben beantwoord, of die zelfs hebben overtroffen.

Wij wenschen dat eene gepaste spaarzaamheid, gepaard met eene doelmatige aanwending van 's lands gelden, den terugkeer van vroegere ongelegenheid mogen voorkomen. Wij zijn overtuigd, dat daartoe veel kan bijdragen het daarstellen van wettelijke voorschriften ter bevestiging van orde en vereenvoudiging in het geldelijk beheer, hoedanige door Uwe Majesteit aan ons voor de tegenwoordige zitting zijn toegezegd. Aan het onderzoek der begrootingen en der wet op de middelen voor het aanstaande tweejarig tijdvak zullen wij de meeste oplettendheid wijden.

Met belangstelling zullen wij de wettelijke bepalingen overwegen, welke nog worden gevorderd om ons muntstelsel op hechte grondslagen te doen rusten, opdat weldra de verbetering van het muntwezen, aan welke Nederland zulk eene groote behoefte had, moge kunnen gezegd worden tot stand te zijn gebragt.

De ontwerpen van wet, bevattende het geheele Wetboek van Strafregt, zullen door ons worden overwogen met al die zorg welke het aangelegen onderwerp verdient. Bij de aankondiging dier voordragten, zou het ons aangenaam zijn geweest tevens de toezegging te hebben erlangd, dat weldra door Uwe Majesteit aan ons voorstellen zouden worden gedaan tot eene algemeene wet op de politie en het daarstellen van eenige wijzigingen in het Wetboek van Strafvordering.

Aan de overige wets-ontwerpen die onze Vergadering zullen kunnen bezig houden, zal door ons de vereischte aandacht worden toegewijd.

Bij onzen gewigtigen arbeid zullen wij met Uwe Majesteit slechts *één* doel voor oogen hebben: het waarachtig welzijn van het Vaderland. Dat daartoe de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal in ruime mate bevorderlijk zij, schenke de Allerhoogste.

---

5. ANTWOORD DES KONINGS bij de overbrenging van het adres.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Met U Edel Mogenden, wensch ik, dat de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal in ruime mate bevordelijk zij aan het waarachtig welzijn van het Vaderland.

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting; Bijlagen.)

II. Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 30 October 1846.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 22 October* 1846.

EDEL MOGENDEN HEEREN!

Het ontwerp van wet dat aan U Edel Mogenden hiernevens wordt aangeboden, strekt tot verlenging der, bij de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 87) vastgestelde maatregelen ter aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.

In de memorie van toelichting, welke het voorz. ontwerp vergezelt, zijn de redenen van het voorstel uiteengezet.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, bevelen wij u in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 19den October 1846.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, *tot aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de minder gunstige uitslag van den oogst van sommige veldgewassen de verlenging van de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 87) noodzakelijk maakt,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De bij de wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 87) vastgestelde termijn wordt verlengd voor den tijd van elf maanden, en alzoo tot den 1sten October 1847.

Lasten en bevelen enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Hoewel de rapporten, welke de Regering ingewonnen heeft nopens den toestand van den oogst van dit jaar, hebben doen blijken dat dezelve naar alle waarschijnlijkheid niet zoo ongunstige uitkomsten zal opleveren als in het vorige jaar, is het er echter vere van af, dat de uitslag van denzelve gunstig mag worden genoemd.

De ziekte waardoor de rogge in dit jaar is aangedaan geweest, en de herhaalde verschijning van de kwaal, welke in het vorige jaar de aardappelenteelt zoo deerlijk heeft geteisterd, hebben eenen nadeeligen invloed op den oogst van deze veldgewassen uitgeoefend, zoodat men berekenen moet, dat de oogst van deze twee zoo hoogst belangrijke voedingsmiddelen niet veel meer dan de helft van eenen middelbaren oogst bedraagt.

Die ongunstige verschijnselen hebben zich niet alleen hier te lande vertoond, ook elderr zijn zij in meerdere of mindere mate waargenomen.

De voortdurend hooge prijzen van de granen en de aanzienlijke toevoeren en verzendingen welke daarvan hebben plaats gehad, strekken ten bewijze, dat er vrij algemeen meer dan gewone behoefte aan voedingsmiddelen bestaat.

Onder deze omstandigheden achtte de Regering zich verpligt, om alles te doen wat in haar vermogen stond, om het nadeel te voorkomen dat uit te hooge prijzen van eerste levensmiddelen kan ontstaan.

Zij meende daartoe geen beter middel te kunnen aanwenden, dan de verlenging van de wet van 18 December des vorigen jaars (*Staatsblad* n°. 87), waardoor aan den handel genoegzame gelegenheid wordt geboden om in de te wachten behoeften te voorzien.

Eene verlenging voor den tijd van elf maanden komt der Regering, in den stand der zaak, doelmatig voor.

Zij vermeent tevens te mogen verwijzen op de omstandigheid, dat de wet van 18 December ll. (*Staatsblad* n°. 87) met den 1sten November eerstkomende ophoudt van kracht te zijn.

4. STAAT *van den in-, uit- en doorvoer van de levensmiddelen, vermeld in de wet van* 18 *December* 1845 (Staatsblad *n°.* 87), *gedurende de negen eerste maanden van het jaar* 1846.

BENAMING.	LANDEN EN RIJKEN.	MAATSTAF.	INVOER. TOTAAL			UIT- EN DOORVOER. TOTAAL		
			van den invoer van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik		van den uitvoer naar buiten 's lands.	van den uitvoer	
				van buiten 's lands.	uit de entrepôts.		uit het vrije verkeer.	uit de entrepôts en transito.
AARDAPPELEN . .	Hannover	Mudden.	18,270	18,270	»	»	»	»
	Oldenburg	»	1,760	1,760	»	»	»	»
	Bremen	»	9,768	9,754	7	»	»	»
	Hamburg.	»	3,115	3,115	»	»	»	»
	Denemarken. . . .	»	777	777	»	»	»	»
	Tolverbond	»	28,212	28,212	»	6,493	6,493	»
	Noorwegen	»	363	363	»	8	8	»
	Transporteren	. . . .	62,265	62,265	7	6,501	6,501	»

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*
(Bijlagen.)

BENAMING.	LANDEN EN RIJKEN.	MAATSTAF.	INVOER. TOTAAL van den invoer van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik: van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik: uit de entrepôts.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer naar buiten 's lands.	van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
AARDAPPELEN . .	Per transport	Mudden.	62,265	62,265	7	6,501	6,501	»
	Belgie	»	6,875	6,841	»	10,684	10,684	»
	Groot-Brittannie . .	»	25,077	25,077	»	801	801	»
	Frankrijk.	»	23,766	23,766	»	»	»	»
	Spanje	»	429	429	»	»	»	»
	Portugal	»	127	127	»	»	»	»
	Sardinie	»	70	70	»	»	»	»
	Jonische eilanden . .	»	40	40	»	»	»	»
	Noord-Amerika . . (Vereenigde Staten)	»	82	68	»	47	47	»
	Suriname.	»	»	»	»	490	490	»
	Totaal	. . . .	118,731	118,669	7	18,523	18,523	»
				118,676				
MEEL VAN AARDAPPELEN . .	Hamburg.	Ponden.	47,465	47,465	»	88	»	88
	Tolverbond	»	47,272	45,134	27,681	»	»	»
	Groot-Brittannie . .	»	61,926	61,926	»	2,050	»	2,050
	Spanje.	»	»	»	»	640	»	640
	Totaal	. . . .	156,663	154,525	27,681	2,778	»	2,778
				182,206				
GERST	Bremen	Ponden.	»	»	»	50	»	50
	Tolverbond	»	26,905	26,505	»	6,020	»	6,020
	Belgie.	»	7,644	7,644	»	»	»	»
	Groot-Brittannie . .	»	6,020	»	»	300	300	»
	Frankrijk	»	100	100	»	»	»	»
	Rusland (Zwarte zee.)	»	50	»	»	»	»	»
	Noord-Amerika. . . (Vereenigde Staten)	»	»	»	»	400	»	400
	Totaal	. . . .	40,719	34,249	»	6,770	300	6,470
							6,770	
TARWE	Hannover	Lasten.	105	99	41	1	1	»
	Oldenburg	»	89	32	»	»	»	»
	Bremen	»	447	37	63	»	»	»
	Totaal	. . . .	641	168	104	1	1	»

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*
(Bijlagen.)

BENAMING.	LANDEN EN RIJKEN.	MAATSTAF.	INVOER. TOTAAL van den invoer van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL van den inv. tot verbruik: van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL van den inv. tot verbruik: uit de entrepôts.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer naar buiten 's lands.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
	Per transport	Lasten.	641	168	104	1	1	»
	Hamburg.	»	443	5	202	»	»	»
	Denemarken. . . .	»	1,409	126	445	»	»	»
	Mecklenburg . . .	»	791	97	352	»	»	»
	Lubeck	»	»	»	3	»	»	»
	Tolverbond	»	12,384	1,313	8,181	6,639	992	5,647
	Rusland (O. en W. Zee)	»	210	6	129	»	»	»
	Zweden	»	25	»	17	»	»	»
	Noorwegen	»	46	»	»	»	»	»
	Belgie	»	32	32	43	1,493	1,004	489
TARWE	Groot-Brittannie . .	»	1,116	8	373	67	37	30
	Frankrijk	»	122	»	72	»	»	»
	Portugal	»	6	»	3	»	»	»
	Sardinie	»	264	37	44	»	»	»
	Toskane	»	133	»	»	»	»	»
	Kerkelijke Staat . .	»	150	»	»	»	»	»
	Oostenrijk	»	276	5	26	»	»	»
	Turkije	»	120	5	»	»	»	»
	Rusland (Zwarte Zee)	»	904	83	122	»	»	»
	Noord-Amerika . . (Vereenigde Staten.)	»	»	»	34	»	»	»
	Totaal	. . . .	19,072	1,885	10,150	8,200	2,034	6,166
				12,035		8 200		
	Hannover	Lasten.	1,356	1,224	53	109	22	87
	Oldenburg	»	123	19	»	»	»	»
	Bremen	»	1,105	629	136	»	»	»
	Hamburg	»	5,606	364	2,320	»	»	»
	Denemarken . . .	»	5,827	2,056	1,608	»	»	»
	Mecklenburg . . .	»	4,204	912	1,371	»	»	»
ROGGE	Lubeck	»	157	»	71	»	»	»
	Tolverbond	»	14,331	1,377	4,262	25,984	631	25,353
	Rusland (O. en W. Zee)	»	32,780	4,006	6,410	»	»	»
	Zweden	»	17	»	7	3	»	3
	Noorwegen	»	»	»	»	41	»	41
	Belgie	»	371	63	175	509	17	492
	Groot-Brittannie . .	»	166	49	96	»	»	»
	Spanje	»	13	»	1	»	»	»
	Transporteren	. . . .	66,056	10,699	16,510	26,646	670	25,976

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen*
(Bijlagen.)

BENAMING.	LANDEN EN RIJKEN.	MAATSTAF.	INVOER. TOTAAL van den invoer van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik: van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik: uit de entrepôts.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer naar buiten 's lands.	van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
	Per transport	Lasten.	66,056	10,699	16,510	26,646	670	26,976
	Portugal	»	869	202	170	»	»	»
	Sardinie	»	23	»	23	»	»	»
	Toskane	»	116	15	»	»	»	»
ROGGE	Oostenrijk	»	1,022	62	741	»	»	»
	Turkije	»	324	»	74	»	»	»
	Rusland (Zwarte Zee)	»	3,642	196	1,549	»	»	»
	Noord-Amerika, . . (Vereenigde Staten)	»	1,754	200	440	»	»	»
	Totaal	. . . .	73,806	11,374	19,507	26,646	670	25,976
				30,881			26,646	
	Hannover	Lasten.	421	314	77	274	274	»
	Hamburg.	»	85	4	46	43	43	»
	Denemarken. . . .	»	10,703	4,993	4,095	»	»	»
	Mecklenburg . . .	»	636	307	432	»	»	»
	Tolverbond	»	2,079	597	766	2,382	995	1,387
	Rusland (O. en W. Zee)	»	1,221	779	455	»	»	»
ERST	Zweden	»	26	6	20	»	»	»
	Belgie	»	98	67	76	2,628	2,438	190
	Groot-Brittannie . .	»	186	186	150	2	2	»
	Frankrijk.	»	67	20	16	90	90	»
	Sardinie	»	89	»	27	»	»	»
	Turkije	»	130	»	»	»	»	»
	Totaal	. . . .	15,741	7,273	6,160	5,419	3,842	1,577
				13,433			5,419	
	Hannover	»	179	39	»	869	844	25
	Tolverbond	»	135	135	»	310	310	»
HAVER	Belgie.	»	»	»	»	227	192	35
	Groot-Brittannie . .	»	»	»	»	5,591	5,591	»
	Suriname.	»	»	»	»	5	5	»
	Totaal	. . . .	314	228	»	7,002	6,942	60
							7,002	

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*
(Bijlagen.)

BENAMING.	LANDEN EN RIJKEN.	MAATSTAF.	INVOER. TOTAAL: van den invoer van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL: van den inv. tot verbruik: van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL: van den inv. tot verbruik: uit de entrepôts.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL: van den uitvoer naar buiten 's lands.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL: van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL: van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
BOEKWEIT . . .	Hannover	Lasten.	566	503	31	2	2	»
	Oldenburg	»	12	12	»	»	»	»
	Bremen	»	59	59	»	»	»	»
	Hamburg.	»	13	288	55	»	»	»
	Denemarken. . . .	»	2,712	1,456	303	»	»	»
	Mecklenburg . . .	»	90	55	»	»	»	»
	Lubeck	»	40	40	»	»	»	»
	Tolverbond	»	119	89	16	270	101	169
	Noorwegen	»	34	»	»	»	»	»
	Belgie	»	651	441	179	4	4	»
	Groot-Brittannie . .	»	14	»	16	»	»	»
	Frankrijk	»	1,976	1,024	831	»	»	»
	Oostenrijk	»	6	6	»	»	»	»
	Noord-Amerika . . (Vereenigde Staten.)	»	2	2	»	»	»	»
	Totaal	. . . .	6,694	3,975	1,431	276	107	169
				5,406			276	
BOONEN.	Hannover	Lasten.	504	504	»	43	43	»
	Bremen	»	7	7	»	4	4	»
	Hamburg.	»	14	12	»	3	3	»
	Tolverbond	»	4	4	4	120	106	14
	Belgie.	»	387	374	7	138	134	4
	Groot-Brittannie . .	»	164	151	»	582	582	»
	Frankrijk.	»	191	191	2	8	8	»
	Spanje	»	15	14	»	»	»	»
	Portugal	»	181	121	48	»	»	»
	Sardinie	»	39	39	»	»	»	»
	Toskane	»	65	65	»	»	»	»
	Oostenrijk	»	233	157	26	»	»	»
	Egypte	»	100	100	»	»	»	»
	Philippijnsche eiland.	»	20	20	»	»	»	»
	Noord-Amerika . . (Vereenigde Staten)	»	42	34	10	»	»	»
	Totaal	. . . .	1,996	1,793	97	898	880	18
				1,890			898	

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.* (Bijlagen.)

BENAMING.	LANDEN EN RIJKEN.	MAATSTAF.	INVOER. TOTAAL van den invoer van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik: van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik: uit de entrepôts.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer naar buiten 's lands.	van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
ERWTEN	Hannover	Lasten.	66	66	»	»	»	»
	Bremen	»	18	18	»	8	2	6
	Hamburg	»	179	137	54	»	»	»
	Denemarken . . .	»	543	539	16	3	3	»
	Mecklenburg . . .	»	162	162	»	»	»	»
	Tolverbond	»	629	496	28	335	284	51
	Rusland (O. en W. Zee)	»	38	»	»	»	»	»
	Belgie	»	194	164	4	10	10	»
	Groot-Brittannie . .	»	278	278	»	195	195	»
	Spanje	»	45	45	»	»	»	»
	Portugal	»	9	»	7	»	»	»
	Oostenrijk	»	26	26	»	»	»	»
	Griekenland	»	5	»	»	»	»	»
	Rusland (Zwarte Zee)	»	25	19	»	»	»	»
	Egypte	»	18	18	»	»	»	»
	Noord-Amerika . . (Vereenigde Staten)	»	6	6	»	»	»	»
	Suriname.	»	»	»	»	22	22	»
	Totaal	. . . .	2,241	1,974	109	573	516	57
				2,083			573	
MEEL.	Hannover	Ponden.	7,080	7,080	»	240	240	»
	Bremen	»	500	500	»	400	»	400
	Hamburg.	»	479,140	»	6,890	110	«	110
	Tolverbond	»	294,230	9,950	»	1,238,142	940	1,237,202
	Rusland (O. en W. Zee)	»	»	»	»	220	»	220
	Noorwegen . , . .	»	»	»	»	2,160	»	2,160
	Belgie	»	230	230	»	3,335,100	2,822,870	512,230
	Groot-Brittannie . .	»	324,620	530	32,000	475	75	400
	Frankrijk.	»	440	40	2,120	»	»	»
	Spanje.	»	1,520	1,520	»	60	»	60
	Portugal	»	»	»	»	420	»	420
	Sardinie	»	»	»	»	180	»	180
	Toskane	»	300	»	»	»	»	»
	Oostenrijk	»	620	220	»	100	»	100
	Turkije	»	»	»	»	300	»	300
	Rusland (Zwarte zee.)	»	8,800	»	»	»	»	»
	Kaap de Goede Hoop.	»	»	»	»	190	»	190
	Java	»	330	330	»	178,070	»	67,570
	Transporteren	. . . .	1,117,810	20,400	41,010	4,756,167	2,824,125	1,821,542

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*
(Bijlagen.)

BENAMING.	LANDEN EN RIJKEN.	MAATSTAF.	INVOER. TOTAAL van den invoer van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL van den inv. tot verbruik van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL van den inv. tot verbruik uit de entrepôts.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer naar buiten 's lands.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer uit het vrije verkeer.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer uit de entrepôts en transito.
MEEL	Per transport	Ponden.	1,117,810	20,400	41,010	4,756,167	2,824,125	1,821,542
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten)	»	895.110	8,400	450,070	2,260	»	2,260
	Venezuela	»	»	»	»	480	»	480
	Cuba	»	»	»	»	310	»	310
	Suriname	»	»	»	»	24,600	24,600	»
	Brazilie	»	»	»	»	100	»	100
	Totaal		2,012,920	28,800	491,080	4,783,917	2,959,225	1,824,692
				519,880			4,783,917	
GRUTTEN OF GORT.	Hannover	Ponden.	2,850	2,250	»	100	100	»
	Bremen	»	1,690	1,660	»	»	»	»
	Hamburg	»	41,830	38,600	8,610	»	»	»
	Denemarken	»	163,410	98,410	105,430	»	»	»
	Tolverbond	»	15,500	15,280	4,420	2,240	1,820	420
	Noorwegen	»	»	»	»	420	420	»
	Zweden	»	»	»	»	100	100	»
	Belgie	»	170	170	»	83,930	83,930	»
	Groot-Brittannie	»	230	»	»	100	100	»
	Frankrijk	»	»	»	»	2,300	2,300	»
	Spanje	»	»	»	»	100	100	»
	Portugal	»	»	»	»	6,740	6,180	560
	Sardinie	»	»	»	»	1,000	1,000	»
	Toscane	»	»	»	»	1,530	1,500	30
	Griekenland	»	»	»	»	1,540	1,540	»
	Turkije	»	»	»	»	11,000	11,000	»
	Java	»	»	»	»	37,650	37,650	»
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten)	»	»	»	»	3,030	3,030	»
	Venezuela	»	»	»	»	3,000	3,000	»
	Portorico	»	»	»	»	100	100	»
	Curaçao	»	»	»	»	760	760	»
	Suriname	»	»	»	»	6,860	6,860	»
	Totaal		225,680	156,370	118,460	162,500	161,490	1,010
				274,830			162,500	

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*
(Bijlagen.)

BENAMING.	LANDEN EN RIJKEN.	MAATSTAF.	INVOER. TOTAAL van den invoer van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik: van buiten 's lands.	van den inv. tot verbruik: uit de entrepôts.	UIT- EN DOORVOER. TOTAAL van den uitvoer naar buiten 's lands.	van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
RIJST.	Hannover	Ponden.	»	»	»	35,600	35,600	»
	Bremen	»	69,992	29,942	299,125	60	60	»
	Hamburg	»	139,495	52,295	248,896	29,300	29,300	»
	Denemarken	»	8,500	8,500	46,030	156,580	77,580	79,000
	Tolverbond	»	»	»	59,783	2,024,894	1,914,320	110,574
	Rusland (O. en W. Zee)	»	»	»	»	16,074	16,074	»
	Zweden	»	»	»	»	5,380	5,380	»
	Noorwegen	»	»	»	»	16,490	14,490	2,000
	Belgie	»	184,427	182,677	»	1,165,340	1,163,590	1,750
	Groot-Brittannie	»	4,283,931	4,173,750	27,701	28,550	3,100	25,450
	Frankrijk	»	105,109	95,259	26,215	15,700	8,200	7,500
	Spanje	»	5,950	5,950	»	»	»	»
	Portugal	»	511,815	479,283	42,620	»	»	»
	Sardinie	»	710,075	276,619	375,782	»	»	»
	Toscane	»	3,060	»	»	»	»	»
	Kerkelijke Staat	»	606,700	604,739	»	»	»	»
	Napels	»	18,308	18,308	»	»	»	»
	Oostenrijk	»	129,572	103,054	»	»	»	»
	Jonische eilanden	»	276	276	»	»	»	»
	Turkije	»	10,737	10,737	»	»	»	»
	Kaap de Goede Hoop	»	13,205	13,205	»	»	»	»
	Java	»	7,126,521	6,807,961	317,389	360	»	360
	Philippijnsche eiland.	»	655,500	655,500	»	»	»	»
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten)	»	946,899	716,813	272,254	110	110	»
	Suriname	»	326	326	»	300	300	»
	Totaal	....	15,530,398	14,235,194	1,715,795	3,494,738	3,268,104	226,634
				15,950,989			3,494,738	
RIJST IN DOPPEN OF PADDY.	Hamburg	Ponden.	400	400	»	»	»	»
	Kerkelijke Staat	»	152,930	152,930	»	»	»	»
	Oostenrijk	»	820	820	»	»	»	»
	Java	»	79,000	»	»	»	»	»
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten)	»	224,300	»	259,900	»	»	»
	Totaal	....	457,450	154,150	259,900	»	»	»
				414,050				

II. *Aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*
(Bijlage; Algemeen Verslag.)

Terwijl nog is doorgevoerd, zonder overlading:
Van 't Tolverbond Oostzee naar 't Tolverbond Rijn-opwaarts 10,130 pond MEEL.
En van Belgie naar het Tolverbond:

1,243,160 pond	ROGGE,	zijnde ruim	621	Lasten,	berekend tegen	2,000	pond	't LAST.
61,530 »	TARWE,	» »	30	»	» »	2,000	»	»
41,650 »	GERST,	» »	20	»	» »	2,000	»	»
4,850 »	MEEL.							

5. ALGEMEEN VERSLAG, *uitgebragt in de zitting van den 29sten October* 1846.

De ongunstige toestand van den aardappelen-oogst in het vorige jaar noopte de Regering, om in den aanvang der zitting van 1845 op 1846 eene wet tot aanmoediging van den invoer van levensmiddelen voor te dragen. De werking van die onder dagteekening van 18 December 1845 uitgevaardigde wet, zal met den 1sten November aanstaande ophouden. De oogst intusschen van het loopende jaar heeft de daarop gevestigde verwachting te leur gesteld. De ziekte waardoor de rogge is aangedaan geweest en de kwaal welke, ofschoon dan in minderen graad, de aardappelen-teelt op nieuw geteisterd heeft, hebben zoodanige nadeelige invloeden uitgeoefend, dat de oogst van deze twee zoo hoogst belangrijke voedingsmiddelen naauwelijks op de helft van de middelbare opbrengst berekend wordt. Van daar dat de Regering op den 19den dezer een wets-ontwerp aan deze Kamer heeft ingezonden, strekkende om den termijn, vastgesteld bij de wet van 18 December 1845, te verlengen voor den tijd van elf maanden en dus tot den 1sten October 1847.

Bij de overweging van dit wets-ontwerp is de noodzakelijkheid van eenen maatregel tot aanmoediging van den invoer van levensmiddelen, uit hoofde van de minder gunstige uitkomsten van den oogst van sommige veldgewassen, algemeen erkend geworden.

Als van zelf echter is bij dit onderzoek de wet van 29 December 1835 ter sprake gekomen. Vele leden deden den wensch kennen, dat die wet spoedig mogt worden opgeheven, en de in- en uitvoer van granen zoo mogelijk van alle regten zoude worden vrijgesteld, immers de schaalregten door een zeer matig vast regt zouden worden vervangen. Zij herhaalden daarvoor de drangredenen, reeds bij vorige gelegenheden ontwikkeld, terwijl bovendien werd aangevoerd, dat het regt op den uitvoer bij die wet bepaald voor den landbouwer zelfs nadeelig werkte, wijl de inlandsche granen daaraan wel, de in entrepôt opgeslagene daaraan niet onderworpen zijn, zoodat deze laatste voordeeliger uitgevoerd kunnen worden, en de eerste somtijds tot uitvoer ongeschikt kunnen zijn. Sommige dier leden verlangden, dat de considerans der voorgestelde wet zoodanig zoude worden veranderd, dat daarin stellig wierd uitgedrukt, dat vóór het einde van den bij deze wet gestelden termijn de wet van 29 December 1835 zoude worden ingetrokken, immers dat zij binnen dien tijd aan eene herziening zoude worden onderworpen. Die leden beschouwden de voorgedragene wet als een tijdelijk hulpmiddel waartoe men moest besluiten, wijl de tijd ontbrak om dadelijk tot den door hen gewenschten algemeenen en blijvenden maatregel over te gaan, maar even daarom verlangden zij de zekerheid der afschaffing of herziening der graanwet in den considerans van deze wet uitgedrukt te zien. Een veel grooter aantal leden, ofschoon dezelfde gevoelens omtrent de wet van den 29sten December 1835 aanklevende, bepaalde zich echter tot den wensch, om van de Regering de stellige verzekering te verkrijgen, dat die wet nog gedurende deze zitting aan eene nadere overwegtng van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, en daardoor de gelegenheid zal worden daargesteld, om de zoo belangrijke zaak van de in- en uitvoer-regten op de granen en bijzonder van de schaalregten, eindelijk te beslissen.

Een geheel tegenovergesteld gevoelen werd met betrekking tot de meergemelde wet door andere leden geuit. Zij verlangden stellig de schaalregten op de granen te behouden, en ook van die zijde werden daarvoor met kracht de gronden bijgebragt, die bij vorige gelegenheden zijn aangevoerd. Deze leden erkenden echter wel de noodzakelijkheid eener tijdelijke voorziening als gevolg van misgewas van belangrijke voedingsmiddelen en waren genegen om als zoodanig in de voorgestelde verlenging toe te stemmen, maar zij wilden daarin niet gezien hebben eene verandering tot de afschaffing van schaalregten, waarvan zij het bestaan bij gewone omstandigheden als volstrekt noodzakelijk beschouwen.

Eenige leden eindelijk, hoezeer verschillende in denkbeelden omtrent de wet van den 29sten December 1835, waren van gevoelen, dat de tegenwoordige overweging zich geheel tot het voorgestelde ontwerp moest bepalen, en in de beoordeeling dezer gelegenheidswet de zoo gewigtige zaak der in- en uitvoer-regten op de granen niet moest ingemengd worden. Zij meenden dat men op de behandeling van dat onderwerp bij deze overweging niet genoegzaam voorbereid was, en achtten het gevaarlijk daaromtrent bepaalde gevoelens te uiten, waardoor de Regering in dwaling zou kunnen gebragt worden.

Meer bepaaldelijk met betrekking tot den inhoud van het wets-ontwerp zelf, is vrij algemeen de vraag gedaan, waarom het einde van den termijn van verlenging op 1 October gesteld is, en men verlangde de redenen daarvan bepaaldelijk te vernemen. De stellige verzekering toch, dat de oorzaak dier bepaling daarin gelegen is, dat nog in deze zitting de wet van 29 December 1835 aan eene nadere overweging zal worden onderworpen, zou meer bijval kunnen doen vinden aan eene tijdsbepaling, die anders vrij algemeen afgekeurd werd. Die voorgedragene wet geheel op zich zelve beschouwende, scheen het tijdstip van 1 October kwalijk gekozen, als invallende vóór de volgende zitting der Staten-Generaal, en te kort, wijl de uitkomsten van den oogst in andere landen alsdan nog niet volledig bekend zijn. Aan velen kwam de termijn van 31 December 1847 eigenaardig voor, en eenigen wenschten dat tijdstip in allen gevalle vastgesteld te zien, wijl die bepaling het inmiddels behandelen van het vraagpunt der graanwet niet behoeft te beletten, en tevens, hoe de uitslag dier behandeling ook zij, de zekerheid oplevert dat deze gelegenheidswet tot het uiteinde van het volgende jaar zal werken.

Bij de overweging van het eenige artikel der voorgedragen wet, is de gebezigde uitdrukking, dat de termijn wordt verlengd, minder juist geoordeeld. Niet zoozeer de bij de wet vastgestelde termijn, maar de wet zelve en hare werking moet, zoo men meent, verlengd worden. In dien zin is ook de considerans ingerigt, waarmede nu het artikel der wet niet volkomen in overeenstemming is.

Eindelijk hebben vele leden de bedenking in het midden gebragt, of niet bij een tweede artikel gelijke bepaling als in art. 3 der wet van 18 December 1845 behoorde gemaakt te worden; zonder de uitdrukkelijke bepaling, dat de wet op den dag van hare afkondiging in werking treedt, zou men kunnen beweren dat de bedoelde verlenging eerst twintig dagen na de afkondiging verbindend wordt, waardoor een tusschen-tijdperk zou men ontstaan, en ofschoon zoodanig beweren voor gegronde tegenspraak vatbaar schijnt te zijn, is het echter verkieslijk alle onzekerheid weg te nemen.

Vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 28sten October 1846.

De Commissie van Rapporteurs, na het vaststellen van vorenstaand verslag in overleg getreden zijnde met het Hoofd van het Departement van Algemeen Bestuur, waartoe het ontwerp van wet behoort, heeft ontvangen de volgende mededeeling:

» Dat het stellig voornemen der Regering is, om de vraag wegens
» de graanwet, nadat haar stelsel daaromtrent bepaald zal zijn,
» edoch zeker nog in den loop dezer zitting, ter behandeling bij de
» Staten-Generaal te brengen, gelijk zulks trouwens reeds blijkt
» uit den bij het wets-ontwerp voorgestelden termijn". — Terwijl bij deze door de Regering is overgelegd de onderstaande

NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het ontwerp van wet, tot verlenging van die van den 18den December* 1845 (Staatsblad *n°.* 87), *houdende maatregelen tot aanmoediging van den invoer van levensmiddelen.*

Eenig artikel, te vervangen door: » Art. 1."

Art. 1, 1sten regel, in plaats van de woorden: *bij de*, te stellen: » werking der"

2den regel weg te laten de woorden: *vastgestelde termijn.*

Achter het 1ste artikel bij te voegen:

» Art. 2.

» De tegenwoordige wet treedt in werking op den dag na hare » afkondiging."

29 October 1846.

III. *Aanvulling van de Middelen voor het dienstjaar* 1845.
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

III. Aanvulling van de Middelen voor het dienstjaar 1845.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 14 Mei 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zittin van den 22sten October* 1846.

Edel Mogende Heeren!

Wij bieden hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging aan, een ontwerp van wet tot geheele aanvulling van de middelen voor het dienstjaar 1845.

De bij dat ontwerp gevoegde toelichtende memorie (met drie staten) vermeldt de redenen op welke het gezegde voorstel is gegrond.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 19den October 1846.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, *tot geheele aanvulling der Middelen voor* 1845.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, behalve de staats-inkomsten voor de dienst van 1845, vastgesteld bij de wetten van den 9den October 1843 (*Staatsblad* n°. 58) en den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 89), nog eene aanwijzing tot geheele dekking der uitgaven van dat dienstjaar vereischt wordt;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

Tot geheele dekking der uitgaven, begrepen in de begrooting over 1845, wordt uit de middelen, vastgesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), bestemd en aangewezen eene som van *een millioen twee en zeventig duizend twee honderd gulden* (f 1,072,200).

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij het onderzoek in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van de voordragt van den 5den November 1845, omtrent de aanvulling der middelen over 1844 en 1845, is er begrepen, dat de aanwijzing der som tot volledige dekking van het laatstgemelde jaar kon worden uitgesteld tot dat de werkelijke uitgaven en inkomsten van die dienst meer volledig zouden bekend zijn.

De Regering zich met deze beschouwingen wel hebbende kunnen vereenigen, werd in de wet omtrent dit onderwerp, van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 89), deze eindvoorziening niet opgenomen.

Thans is de uitkomst van dat dienstjaar genoegzaam bekend, om de vereischte aanwijzing voor te dragen, en tot toelichting van het hiertoe betrekkelijk voorstel van wet worden overgelegd:

1°. een staat der begrootingen van 's Rijks uitgaven over het dienstjaar 1845, zoo als die bij onderscheidene wetten zijn vastgesteld (A);

2°. een staat van vergelijking tusschen de raming van 's Rijks inkomsten en derzelver werkelijke opbrengst (B).

Wanneer deze beide stukken met elkander worden vergeleken, dan blijkt er, dat tot geheele dekking der uitgaven over 1845 nog vereischt zou worden de aanwijzing van eene som van f 1,072,110.54½.

Het bedrag der begrootingen is sedert de voordragt van den 5den November 1845 *vermeerderd*, volgens de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 85), op het Vde hoofdstuk, voor uitgaven der Vlaamsche wateren, met . . . . . f 51,300.00

Hetzelve is *verminderd:*

a. wegens eene wijziging in het IXde hoofdstuk A, Nationale schuld, met	f 7,500.00	
b. wegens eene grootere overbrenging op de dienst van 1846 van de uitgaven voor de *Munt*, dan bij de voordragt van den 5den November was berekend, met	400,000.00	
		407,500.00
Vermindering der begrootingen		f 356,200.00

De werkelijke opbrengst der middelen heeft de raming *te boven gegaan*, wegens ruimer opbrengst der belastingen en meerdere inkomsten, buiten de bijdrage uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen, met.	f 864,165.07
en is daartegen *beneden* die raming gebleven, wat aanbelangt de bijdragen uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen, met eene som van	1,961,688.88½
Vermindering op de raming van inkomsten	f 1,097,523.81½
Dien ten gevolge de werkelijke inkomsten over het dienstjaar 1845, tot een gezamenlijk bedrag van	f 73,565,139.84½
in vergelijking brengende met het totaal der begrootingen over hetzelfde dienstjaar, zijnde . .	74,637,250.39
zoo ontstaat daardoor een verschil van. . . .	f 1,072,110.54½

tot welks dekking het thans aangeboden ontwerp van wet eene ronde som van f 1,072,200 zou aanwijzen, en zulks in plaats van de f 335,000, vermeld bij de voordragt van den 5den November 1845, ontstaande er dus eene verhooging van aanwijzing van f 737,200.

Dit zou geenszins het geval zijn geweest, zoo niet de omstandigheid zich had voorgedaan, dat een deel van het koloniaal batig slot, hetwelk vroeger geacht werd tot het jaar 1845 te behooren, heeft moeten worden overgebragt op de dienst van 1846, en dat wel ter somme van f 1,870,000, naar aanleiding van het oordeel der staats-commissie benoemd tot onderzoek der Oost-Indische remise-rekening, waardoor derhalve de volgende diensten zullen worden gebaat, met welk oordeel Zijne Majesteit zich bij besluit van den 20sten Junij 1846, n°. 41, heeft vereenigd.. — De gewone belastingen en verdere takken van inkomst hebben daartegen op eene zoo ruime wijze aan de raming van 1845 beantwoord, dat, zonder de zoo even gemelde omstandigheid, geen maatregel tot eindelijke dekking meer zou hebben moeten voorgesteld worden, maar dat er integendeel een overschot zou hebben bestaan.

Nu eene andere dekking noodig is geworden, ten gevolge van eene beslissing van orde betrekkelijk de bijdrage uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen, mag er echter nog altijd met voldoening gewezen worden op de algemeene uitkomsten der geldelijke maatregelen van 1844, vermeld in de Memorie van Toelichting, bij het vroeger aanvullings-ontwerp gevoegd; — die uitkomsten doen zich steeds evenzeer gunstig voor; want blijkens eene nieuwe opgave (lª. C) van de gedane en verder te doene aanwijzingen op de middelen, daargesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), welke ook hiernevens gevoegd is, beloopen al die aanwijzingen, in zoo verre als daarvan werkelijk gebruik gemaakt is of verder gemaakt zal moeten worden, te zamen eene som van f 43,956,475.18, dat is f 1,043,524.82 minder dan oorspronkelijk berekend was het geval te zullen zijn.

De beschouwingen bij gezegde Memorie van Toelichting voorkomende behouden mitsdien derzelver volle waarde, hetgeen des te opmerkelijker is, omdat onder de op die wijze gedekte uitgaven over 1845 zich zeer aanzienlijke sommen bevinden, waarop vroeger niet gerekend was.

III. *Aanvulling van de Middelen voor het dienstjaar* 1845.
(Bijlagen.)

4. STAAT (Litt. A) *der begrootingen van 's Rijks uitgaven, over het dienstjaar* 1845.

	HOOFDSTUKKEN DER BEGROOTING.	WETTEN. Dagteekening.	WETTEN. Nummer der Staatsbladen.	BEGROOTINGEN. Bedragen bij iedere wet toegestaan.	BEGROOTINGEN. Bedragen voor ieder hoofdstuk toegestaan.	*Aanmerkingen.*
I.	Huis des Konings	1843. October 9	48	f 1,250,000.00	f 1,250,000.00	
II.	Hooge Kollegien van Staat en Kabinet des Konings	» December 29	64	f 661,685.00		
		1845. » 18	73	3,200.00	664,885.00	
	Departementen:					
III.	van Buitenlandsche Zaken	1843. October 9	49	f 543,960.00		
		1845. December 18	74	3,865.00	547,825.00	
IV.	van Justitie	1843. October 9	50	f 2,458,224.00		
		1845. December 18	75	7,648.87	2,465,872.87	
V.	van Binnenlandsche Zaken	1843. October 9	51	f 4,117,006.00		
		1844. Februarij 10	8	21,500.00		
		» Junij 24	26	66,000.00		
		» » »	27	65,000.00		
		1845. December 18	76	21,885.50		
		» » »	85	51,300.00	4,342,691.50	
VI.	voor de Zaken der Hervormde Kerk, enz.	1843. October 9	52	f 1,651,588.52^{5}		
		1845. December 18	77	56,501.62	1,708,090.14^{5}	
VII.	voor de Zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst	1843. October 9	53	f 563,415.00		
		1845. December 18	78	8,014.00	571,429.00	
VIII.	van Marine	1843. December 30	69	f 5,436,732.75		
		1845. » 18	79	36,055.16	5,472,787.91	
IX.	van Finantien. A. Nationale schuld	1843. October 9	54	f 35,064,853.00		
		1845. December 18	72	300,000.00		
		» » »	84	2,944,737.84	38,309,590 84	
	van Finantien. B. Departement en Administratien .	1843. » 29	65	f 5,742,905.19^{5}		
		1845. Mei 22	23	* 600,000.00		* Aanvankelijk f 1.000.000 voor het Muntwezen bestemd, doch sedert verminderd met hetgeen daar van niet is gebruikt, ad f 400.000. en hetwelk, krachtens de wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* nº. 16), op de dienst 1846 is overgeschreven.
		» December 18	80	16,645.50		
		» » »	83	250,000.00	6,609,550.69^{5}	
X.	van Oorlog	1843. October 9	55	f 12,313,000.00		
		1845. December 18	81	275,431.03	12,588,431.03	
XI.	van Kolonien	1843. October 9	56	f 97,774.40		
		1845. December 18	82	8,322.00	106,096.40	
					f 74,637,250.39	
	Onvoorziene uitgaven over 1845, waarvoor bij de wet van 9 October 1843 (*Staatsblad* nº. 57) ter beschikking van Zijne Majesteit is gesteld eene som van f 500,000, uitgetrokken voor. . . als zullende de te dier zake gedane betalingen moeten worden gevonden uit het eventueel vrijvallende op de begrootingen voor het dienstjaar 1845.				*Memorie.*	
					f 74,637,250.39	

III. *Aanvulling van de Middelen voor het dienstjaar* 1845.
(Bijlagen.)

5. STAAT VAN VERGELIJKING (Litt. B) *tusschen de raming van 's Rijks inkomsten over het dienstjaar* 1845, *en*

NAMEN DER INKOMSTEN.	GERAAMDE SOMMEN.		WERKELIJKE IN			
			Gedane ontvangsten gedurende den jare 1845.		Nog te doene ontvangsten.	
	Hoofdsommen.	Rijks-verhoogingen en verschillende ontvangsten.	Hoofdsommen.	Rijks-verhoogingen en verschillende ontvangsten.	Hoofdsommen.	Rijks-verhoogingen en verschillende ontvangsten.
Directe belastingen	f 14,945,000.00	f 3,133,000.00	f 13,572,404.07	f 2,835,879.45	f 1,524,318.65	f 334,657.47^{5}
Accijnsen	13,820,000.00	5,129,900.00	14,364,957.88	5,235,356.62^{5}	137,365.78	39,686.55^{5}
Zegel-, registratie, griffie-, hypotheek- en successie-regten. . .	6,950,000.00	2,641,000.00	6,964,459.97	2,629,191.45	»	»
Inkomende en uitgaande regten en scheepvaartregten	4,500,000.00	442,000.00	4,489,637.45	431,053.57	»	»
Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken	130,000.00	15,363.00	120,335.79^{5}	14,254.76^{5}	»	»
Domeinen.	1,562,000.00	»	1,399,243.15^{5}	»	»	»
Posterijen	1,400,000.00	»	1,394,178.39^{5}	»	»	»
Loterij	500,000.00	»	435,003.50	»	»	»
Jagt en visscherij	105,000.00	»	90,251.50	»	»	»
Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten. . .	»	1,127,400.00	»	979,356.98^{5}	»	240,347.91^{5}
Tijdelijk genot van renten op in de schatkist aanwezige kapitalen en schatkistbiljetten.	»	475,000.00	»	508,705.04^{5}	»	»
De onvervreemdbare rente ten laste van Belgie.	»	400,000.00	»	400,000.00	»	»
Renten van Belgie te goed komende, waarvoor op de aanvankelijke begrooting voor de Nationale Schuld, dienst 1845, hoofdstuk IX *A*, was afgetrokken 4/mm. .	»	887,000.00	»	470,653.74^{5}	»	415,529.00^{5}
Bijdragen uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen . . .	»	16,500,000.00	»	14,100,000.00	»	438,311.11^{5}
	f 43,912,000.00	f 30,750,663.00	f 42,830,471.71^{5}	f 27,604,451.63^{5}	f 1,661,684.43	f 1,468,532.06^{5}
	f 74,662,663.66		f 70,434,923.35		f 3,130,216.49^{5}	

III. *Aanvulling van de Middelen voor het dienstjaar* 1845.
(Bijlagen.)

derzelver werkelijke opbrengst, bevattende de gedane en nog te doene ontvangsten onder 31 *December deszelven jaars.*

KOMSTEN.		VERSCHIL.				AANMERKINGEN.
TOTALEN.		HOOFDSOMMEN.		Rijks-verhoogingen en verschillende ontvangsten.		
Hoofdsommen.	Rijks-verhoogingen en verschillende ontvangsten.	Meerdere opbrengst.	Mindere opbrengst.	Meerdere opbrengst.	Mindere opbrengst.	
f 15,096,722.72	f 3,170,536.92^5	f 151,722.72	»	f 37,536.92^5	»	
14,502,323.66	5,275,013.18	682,323.66	»	145,143.18	»	
6,964,459.97	2,629,191.45	14,459.97	»	»	f 11,808.55	
4,489,637.45	431,053.57	»	f 10,362.55	»	10,946.43	
120,335.79^5	14,254.76^5	»	9,664.20^5	»	1,108.89^5	
1,399,243.15^5	»	»	162,756.84^5	»	»	
1,394,178.39^5	»	»	5,821.60^5	»	»	
435,003.50	»	»	64,996.50	»	»	
90,251,50	»	»	14,748.50	»	»	
»	1,219,704.90	»	»	92,304.90	»	
»	508,705.04^5	»	»	33,705.04^5	»	
»	400,000.00	»	»	»	»	
»	886,182.75	»	»	»	817.25	
»	14,538,311.11^5	»	»	»	1,986,370.01	
		f 848,506.35	f 268,350.20^5	f 308,690.05	f 1,986,370.01	
f 44,492,156.14^5	f 29,072,983.70	Meerder f 580,156.14^5		Minder f 1,677,679.96		
f 73,565,139.84^5		Minder f 1,097,523.81^5				

III. *Aanvulling van de Middelen voor het dienstjaar* 1845.
(Bijlagen; Verslag van de Commissie van Rapporteurs)

6. OPGAVE (Litt. C) *van de gedane en verder te doene wettelijke aanwijzingen op de Middelen, daargesteld bij de wet van* 6 *Maart* 1844 (Staatsblad n°. 14).

Wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), voor den achterstand over 1840 en vroegere jaren, f 4,300,000, waarvan slechts zal benoodigd zijn	f 3,150,000.00
Wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40), voor de militaire inundatien in *Noord-Braband*, *Zeeland* en *Limburg*, te vinden uit hetgeen zal vrijvallen van de gelden, volgens art. 5 der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10) bestemd tot voldoening van den achterstand over 1840 en vroegere jaren	600,000.00
Achterstand over 1840 en vroegere jaren	f 3,750,000.00
Wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13), tot aanvulling der middelen over 1841, 1842 en 1843, f 17,152,800, waarvoor slechts zal benoodigd zijn, als:	
voor de dienst 1841 . . . . f 138,100.00	
voor de dienst 1842 . . . . 8,489,600.00	
voor de dienst 1843 . . . . 4,653,500.00	
	13,281,200.00
aangewezen op de middelen, vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), overeenkomstig art. 84 dier wet	f 17,031,200.00
Wet van 23 November 1844 (*Staatsblad* n°. 58), tot aanwijzing van de aflossing aan de Nederlandsche Handelmaatschappij.	22,027,775.18
Wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 89), tot aanvulling der middelen over het dienstjaar 1844, f 4.308,700, waarvan slechts zal benoodigd zijn	3,825,300.00
Voor te dragen wet tot aanvulling der middelen over 1845	1,072,200.00
Te zamen	f 43,956,475.18

7. VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Bij eene voordragt van den 5den November 1845, stelde de Regering voor de aanvulling der middelen ter bestrijding der uitgaven, bij verschillende wetten voor de jaren 1844 en 1845 toegestaan, welke voor het laatstgenoemde jaar toen bleken te beloopen f 74,993,450.39, doch die, blijkens de Memorie van Toelichting thans ingediend, zijn verminderd met f 356,200.00 en dus nu beloopen f 74,637,250.39.

Als een gevolg van die voordragt van den 5den November 1845, zijn bij de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 89) voor beide jaren wel vastgesteld zoodanige middelen, als welke tot de *gewone* konden gerekend worden te behooren, maar de som tot volledige dekking van het cijfer der begroote uitgaven werd bij de genoemde wet alleen vastgesteld voor het jaar 1844, terwijl die vaststelling voor het jaar 1845 werd uitgesteld, omdat men met de uitkomsten nog niet genoegzaam bekend konde zijn en de gewone inkomsten vermoedelijk meer dan de raming zouden opleveren.

Daar, volgens de meening der Regering, de uitkomst van dat dienstjaar thans genoegzaam bekend is, en het later gebleken is dat de Oost-Indische baten merkelijk minder zullen opleveren dan men destijds vermoedde, heeft zij het onderhavige wets-ontwerp aan het oordeel der Kamer onderworpen. Hetzelve is daartoe strekkende, om alsnu uit de middelen, vastgesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), aan te wijzen of te bestemmen eene som van f 1,072,200.

Het laat zich gevoelen, dat na de overwegingen in de Afdeelingen belangrijke bedenkingen tegen dit onderwerp zijn ingebragt, nadat reeds in het vorig jaar zoo vele gronden waren aangevoerd voor het uitstellen van het aanvullen van middelen tot dat de behoefte daaraan zou gebleken zijn. Men heeft dan ook nu weder beweerd, dat voor alsnog de aanvulling niet noodzakelijk is en dat in allen gevalle, zoo als deze voordragt luidt, bij de wet over meer zou worden beschikt, dan daarvoor uit de middelen daargesteld bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) was bestemd.

Tegen de noodzakelijkheid dezer voordragt is hoofdzakelijk aangevoerd, dat de Regering zelve nog niet in staat is de juiste som te bepalen, die tot aanvulling zoude moeten dienen, evenmin als zij daartoe voor de begrooting van 1844 in het vorig jaar in staat was, toen nogtans bij de wet de middelen zijn aangevuld met eene som van f 4,308,700, terwijl de Regering nu verklaart daarvoor niet meer te behoeven dan f 3,825,300. Maar bovendien meent men, dat het niet te verwachten is, dat de geheele begrooting van uitgaven, waarbij het maximum is bepaald, werkelijk zoude zijn of worden uitgegeven, hetgeen toch zoude moeten verondersteld worden het geval te zijn, om de noodzakelijkheid te kunnen beweren van het aanvullen der middelen tot het volle bedrag der begrooting. En gesteld dat ook dit het geval ware, dan nog is beweerd geworden, dat er middelen bestaan, als in het fonds van kwade posten of anderen, die des noods ook wel, wanneer het bij eene eindelijke afsluiting noodig mogt bevonden worden, tot dekking der uitgaven zouden kunnen dienen.

Dat nu bij de wet te veel wordt beschikt is duidelijk, wanneer men nagaat dat bij de wet van den 10den Februarij 1844 voor den achterstand van 1840 en vroeger is toegestaan f 4,300,000.00

bij die van 6 Maart 1844, n°. 13, tot aanvulling der middelen van 1841, 1842 en 1843	f 17,152,800	
waarvan, blijkens de wet van 18 December 1845, n°. 89, op 1844 is overgebragt.	3,739,800	
blijft		13,413,000.00
bij de wet van 23 November 1844 (*Staatsblad* n°. 58), tot aflossing van schuld aan de Ned. Handel-maatschappij.		22,027,775.18
bij die van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 89), tot dekking van de uitgaven van 1844		4,308,700.00
terwijl bij de tegenwoordige voordragt voor 1845 zoude worden beschikt over		1,072,200.00
en alzoo te zamen over . .		f 45,121,675.18

Wel is waar dat uit de nota C, thans overgelegd, blijkt, dat er maar behoefte bestaat aan f 43,956,475.18, doch dit neemt niet weg, dat de regelmatigheid vordert, dat bij de wet niet meer worde beschikt dan over eene totale som van f 45,000,000, en dat dus weder als ten verleden jare, van 1841, 1842 en 1843 op 1844, nu van 1844 op 1845 worde overgeschreven zoodanige som als de Regering meent van 1844 te kunnen doen vrijvallen.

Voor de aanneming van de wet is aangevoerd, dat, naar aanleiding van art. 124 der Grondwet, de middelen wel dienen vastgesteld te worden, en dat dus de Regering bij deze voordragt voldoet aan eene verpligting die op haar rust; dat wel is waar de uitgaven nog niet juist zijn op te geven en ook de middelen dus niet volkomen aan te wijzen, maar dat dit niet mag leiden tot het ongedekt laten van uitgaven, die toch gedaan kunnen of mogen worden, en dat wel vooral daar het hier geldt een maatregel van vorm, die aan den Staat daarom geene meerdere uitgaven kan veroorzaken of middelen doen derven, maar die in den regel kan voorkomen, dat meer dan eenmaal over dezelfde middelen worde beschikt. Bovendien begreep men dat hier geene sprake is van het heffen van nieuwe belastingen, waardoor de ingezetenen zouden bezwaard worden, maar van het dekken van uitgaven, die voor ver het grootste gedeelte gedaan zijn met de bestaande middelen, en dat dus het onderwerp van geen groot belang te achten is, vooral wanneer daarbij nog in aanmerking wordt genomen, dat wij in een exceptioneel geval verkeeren, hetwelk voor de volgende jaren reeds niet meer bestaan kan.

Nadat alzoo de bedenkingen zijn opgegeven, welke ter verwerping of ter aanneming in de onderscheidene Afdeelingen zijn aangevoerd, meenen wij kortelijk te moeten opgeven hetgeen verder door de leden bij de overweging is verlangd of opgemerkt geworden.

Inzonderheid heeft men gemeend bij de Regering te moeten aandringen op het definitief afsluiten der dienstjaren; hetgeen noodig is, zal er orde in de geldmiddelen kunnen bestaan.

Om aan te toonen hoe weinig op de werkelijke uitkomst van ieder dienstjaar te rekenen valt, is herinnerd aan de aanvulling van de middelen voor 1841, die bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13) tot een bedrag van f 156,400 zijn gesteld: terwijl bij de wet van den 18den December 1845 die aanvulling is ge-

III. *Aanwijzing van de Middelen voor het dienstjaar* 1845.
(Verslag van de Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording en Algemeen Verslag.)

wijzigd en gebragt op f 269,700 en nu weder veeminderd wordt tot f 138,100. Zoo ook 1842, eerst gesteld op f 9,659,700, in 1845 gebragt op f 8,489,800 nu op f 8,489,600.

Meer bepaald nog is aangedrongen op de eindelijke afsluiting van den achterstand van 1840 en vroeger, en heeft men gemeend de Regering te mogen herinneren aan art. 4 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), waarbij bepaald wordt, dat de verevening der uitgaven uiterlijk vóór den 1sten Januarij 1846 moet zijn tot stand gebragt, waarvan het gevolg is, dat aan eene wijziging van de uitkomst van dien achterstand thans niet meer mag gedacht worden, weshalve men van de Regering zoude begeeren, mededeeling te erlangen van de afgeloopene rekening van dien achterstand, ten einde alzoo met de uitkomst daarvan volledig bekend te worden.

Bij dat verlangen is ook de wensch gevoegd, om bekend te worden gemaakt met den uitslag der leening van 1844, ten einde het saldo te leeren kennen waarover uit dat middel bij de wet zou kunnen beschikt worden.

Voorts wenscht men de reden te kennen waarom de Regering tot hiertoe niet heeft voldaan aan de voorschriften van art. 126 der Grondwet, daar zoo min het verslag van het gebruik der geldmiddelen gedurende 1844, met het overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op het tijdstip van 1 Januarij 1845, is ingekomen, als de algemeene rekening van ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1843, terwijl op de indiening van beide die stukken ten sterkste wordt aangedrongen.

Eindelijk zijn nog een paar aanmerkingen gemaakt op de inlichtingen, die de Regering bij het ontwerp gevoegd heeft.

In de Memorie van Toelichting namelijk is gezegd, dat het bedrag der begrootingen sedert de voordragt van den 5den November 1845 onder anderen is verminderd, wegens eene wijziging in het IXde hoofdstuk A, Nationale schuld, met f 7500. Deze opgaaf heeft hare oplossing wel gevonden daarin, dat bij het overzigt der begrooting, gevoegd bij het ontwerp van wet van 6 November 1845 (n°. 6 der stukken) de uitgaven voor de nationale schuld zijn opgegeven voor . . . . f 35,064,853.00

en . .	3,252,237.84
te zamen. .	f 38,317,090.84

doch dat, uit hoofde van een verschil in de rente bij de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 84), maar is toegestaan . . . . . . f 38,309,590.84

verschil . .	f 7,500.00

maar men heeft niettemin gemeend, voor het vervolg op eene meer duidelijke opgave der Regering aanspraak te mogen maken.

De tweede aanmerking geldt den staat van vergelijking bij het ontwerp gevoegd onder lit. B. Aldaar wijst de hoofdsom van de zegelregten enz., eene meerdere opbrengst aan dan bij de raming was aangenomen, terwijl de rijks-verhoogingen op dat zelfde onderwerp eene mindere opbrengst aantoonen. Reeds in het vorige jaar is eene dergelijke bedenking gemaakt, die de Regering bij de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag getracht heeft op te lossen, welke oplossing evenwel niet zoo duidelijk is voorgekomen, dat men niet zoude meenen andermaal op eene toelichting aanspraak te mogen maken.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 30sten October 1846.

---

8. MEMORIE VAN BEANTWOORDING *en* ALGEMEEN VERSLAG, *uitgebragt in de zitting van* 12 *Mei* 1847.

Toen de wet omtrent de aanvulling der middelen voor 1845, bij den aanvang der tegenwoordige zitting van de Staten-Generaal, werd voorgedragen, was de dienst van 1846 niet genoeg gevorderd om over de uitkomsten er van te kunnen oordeelen.

De bedenkingen op het ontwerp van wet in het rapport der Commissie van Rapporteurs van den 30sten October 1846 vervat, hebben al dadelijk bij de Regering den wensch doen ontstaan, om, na het verkrijgen van meerdere zekerheid omtrent die uitkomsten, den geldelijken toestand nader te onderzoeken en te overleggen in hoeverre zou kunnen toegegeven worden aan verlangens in het rapport uitgedrukt.

Voor het overige deelt de Regering geenszins het gevoelen van de leden die de voordragt tot aanvulling van de dienst van 1845 *ontijdig* achten. Zij stemt geheel in met de denkbeelden, welke mede bij het rapport zijn ontwikkeld, dat het tot behoud van orde en regelmaat in de geldmiddelen onvermijdbaar is om, zoo tijdig als dit geschieden kan, een volkomen evenwigt tusschen de baten en lasten van eene dienst daar te stellen.

Echter hebben na de indiening van de wets-voordragt zich uitzigten opgedaan, gerustitellende voor de dienst van 1846, en die deden vermoeden dat het aanzienlijk saldo van het fonds van kwade posten, hetwelk aanvankelijk voor 1846 was voorbehouden, nu aan 1845 zou kunnen worden toegevoegd: hieruit is de overtuiging voortgevloeid, dat de vertraging van eenige maanden in de behandeling dezer wet voor onschadelijk kan gehouden worden.

De Regering is gelukkig, van hare uitzigten te hebben mogen bevestigd zien, door het verkrijgen der overtuiging, dat de dienst van 1846 volkomen door de middelen van dat jaar zal zijn gedekt en zelfs eenig overschot zal laten. Dienvolgende is thans bij eene afzonderlijke, bereids door de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in hare zitting van den 8sten dezer, aangenomene wets-voordragt, het saldo van de fondsen van kwade posten van de personele belasting en het patentregt aan de dienst van 1845 toegevoegd, en alle noodzakelijkheid tot aanvulling van deze dienst uit de buitengewone middelen van 1844 vastgesteld, komt daardoor te vervallen.

Het wets-ontwerp thans is behandeling is dan ook dienovereenkomstig kunnen gewijzigd worden; doch, hoezeer deze omstandigheid op zich zelve zou hebben kunnen leiden tot het geheel doen vervallen der verdere beraadslagingen omtrent de tegenwoordige wet, zoo behooren dezelve echter dienstbaar te worden gemaakt tot regeling van een punt van orde, waarop van de zijde der Algemeene Rekenkamer is aangedrongen en hetwelk hierna zal vermeld worden; terwijl men dan nu ook sommige bedenkingen en vragen, in het rapport vervat, bij deze beantwoording zal toelichten.

§ 1. Met de wegneming der bepaling tot aanvulling uit de buitengewone middelen in 1844 daargesteld, kan vervallen de regtstreeksche beantwoording der bedenkingen voorkomende op pag. 1 en 2 van het rapport, betreffende het te boven gaan der som van f 45,000,000, welke oorspronkelijk berekend was te zullen worden vereischt om een gaven staat van zaken in de geldmiddelen te doen ontstaan.

Dat dit te boven gaan geenszins het geval is, blijkt uit de thans mede in behandeling zijnde voordragt van wet tot verzekering van de verevening en verantwoording wegens de gedachte buitengewone middelen, waarbij al de daarop aangewezene behoeften tot het werkelijk benoodigde worden teruggebragt, en alle beschikkingen op die middelen ten eenen male worden gesloten.

§ 2. Op het afsluiten der dienstjaren wordt zeer aangedrongen bij twee zinsneden van het verslag, zoo als ook, in verdere zinsneden, op het tijdiger mededeelen van rekeningen, en hieromtrent deelt de Regering volkomen het gevoelen van de leden welke die wenschen aan den dag leggen.

Indien men door de afsluiting van een dienstjaar verstaat het ten einde brengen van alle invorderingen en het ter Algemeene Rekenkamer overbrengen van alle stukken van uitgave ter verevening met het leveren der algemeene rekening, dan bestaat er op dit oogenblik geen achterstand hoegenaamd, want de rekening van 1844 is ter Algemeene Rekenkamer overgebragt.

Maar wil men als afsluiting alleen beschouwen de geheele afdoening door de Rekenkamer, dan bestaan er soms van de Regering onafhankelijke omstandigheden, die zich daaraan in den weg stellen.

Art. 31 der instructie voor de Algemeene Rekenkamer, vastgesteld bij de wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 45), moge een uiterlijken termijn bevatten tot afsluiting van de registers van uitgave over een dienstjaar, doch de volkomen en algemeene toepassing van dien termijn hangt ten aanzien van sommige posten van die kamer af.

De stukken tot verevening moeten bij de kamer worden overgebragt vòòr het einde van het jaar, volgende op het dienstjaar. De kamer echter heeft dezelve dan niet alle afgedaan, en hare overweging, en soms ook het overleg met de Departementen van Algemeen Bestuur, kunnen zich *na dien tijd* uitstrekken.

Verschillen van gevoelen tusschen een Departement van Bestuur en de kamer over de rangschikking van zelfs niet zeer belangrijke posten, kunnen soms de afsluiting van eene dienst, zooveel de geheele opneming der rekening betreft, vertragen, waaromtrent dan wel alles wordt in het werk gesteld om de zwarigheden weg te nemen, doch dit is steeds aan eenig tijdsverloop verbonden.

Intusschen heeft het der Regering genoegen gegeven, dat de

III. *Aanwijzing van de Middelen voor het dienstjaar* 1845.
(Memorie van Beantwoording en Algemeen Verslag.)

opgenomene rekeningen van 1843, zoo mede het verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1844, met opgave van den toestand op 1°. Januarij 1845, nog in het afgeloopen jaar aan de Staten-Generaal hebben kunnen medegedeeld worden.

Men vleit zich, dat de mededeeling van het volgend en daaraan sluitend verslag over 1845, met vermelding van den toestand onder 1°. Januarij 1846, zich niet zoo lang zal moeten doen verbeiden, vermits de zamenstelling van hetzelve merkelijk is gevorderd.

§ 3. Aan het verlangen, in het Verslag van de Commissie van Rapporteurs uitgedrukt ter zake der afsluiting van den achterstand van 1840 en vroeger, is voldaan door de wets-voordragt, welke bereids in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van den 3den Mei jl. is aangenomen; en de wensch om met den uitslag der leening van 1844 bekend gemaakt te worden, heeft mede deszelfs volledige bevrediging erlangd door de thans aanhangige wets-voordragt over dat onderwerp.

§ 4. Van de beide aanmerkingen ten slotte van het Verslag van de Commissie van Rapporteurs voorkomende, vindt de eerste derzelver oplossing in het rapport zelf, en valt hier alleen op te merken dat het verschil van f 7500 in voordeel op de renten, deszelfs oorsprong is verschuldigd aan eene vervroegde aflossing van f 2,000,000 schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat rentende $4^1/_2$ per cent, waarvan de rente over de maand December 1845 is uitgewonnen.

En wat betreft de berekening van de opcenten op het middel der registratie, zoo als die in den staat van vergelijking la. B voorkomen, daarvoor bestaan de volgende redenen.

Wanneer eene nalatenschap in 1824 gevallen en dus slechts aan 15 opcenten onderhevig is, kan het gebeuren, dat de eigendom en het vruchtgebruik zich eerst in 1846 vereenigen: in dat jaar verschijnt dan, wat in 1824 reeds verschuldigd was; in dat jaar worden dan bijv. f 500,000 aan hoofdsom en f 75,000 aan opcenten, vermengd met de overige opcenten op dat middel, ontvangen en verantwoord.

De hoofdsom vertegenwoordigt dus niet 38 per cent, maar 15, 26, $28^1/_2$, 38 per cent, naar mate van het jaar waarin de nalatenschap gevallen is. Het successie-regt loopt over een tijdvak van meer dan 25 jaren, in welke de opcenten gestadig hebben afgewisseld.

Het zegel daarentegen levert zoodanig verschil in opcenten niet op: is in 1846 de opbrengst van het zegel f 100,000 hooger dan in 1845, zoo zullen ook de opcenten in gelijke evenredigheid rijzen; maar is het successie-regt dáárdoor gestegen dat f 100,000, in 1824 verschuldigd, in 1846 verschenen en betaald zijn, zoo zal de berekening der opcenten op den voet van 1824 moeten worden gemaakt; en zoo zal zich het ligt verklaarbare, doch in den eersten oogopslag vreemde verschijnsel opdoen, dat vermeerdering van hoofdsom geene of geene gelijke vermeerdering van opcenten heeft te weeg gebragt.

Men vleit zich, dat deze voorbeelden verduidelijken zullen, wat door de vroegere beantwoording van de bedenkingen der leden op dit onderwerp niet genoegzaam was opgehelderd. Twee millioen aan successie-regt, in 1845 ontvangen, kunnen f 760,000 aan opcenten geven, terwijl dezelfde, ja zelfs eene hoogere ontvangst in 1846 slechts f 700,000 zou kunnen opleveren, om reden dat de aangezuiverde successie-regten in het eene jaar de jaren 1843, 1844 en 1845 betroffen, en in het andere uit veel vroeger gevallene boedels zijn voortgesproten.

De voorgaande toelichtingen zouden, zoo als reeds is opgemerkt, kunnen leiden tot het doen vervallen der gedane voordragt, indien niet de Algemeene Rekenkamer had ingeroepen de regeling van een punt, waaraan zij gewigt hecht, en waaraan, ter bevordering van effenheid in de geldelijke administratie, kan worden toegegeven.

Aanvankelijk is bij het ontwerp van het IXde hoofdstuk A der begrooting, betreffende de nationale schuld, over 1845, in aftrek gebragt eene som van f 3,300,000, door de geldmiddelen der Overzeesche bezittingen bij te dragen voor de renten der losrenten ten laste van die bezittingen, welke onder dit hoofdstuk begrepen werden, voor zoover ze nog aanwezig zijn, of wel onder het 4 pcts. grootboek, als gevolg van de schuldverwisseling of aflossing volgens de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28).

Bij het vaststellen der begrooting is die aftrek echter weggevallen, als zijnde toen begrepen dat de uitgaaf der renten gaaf moest blijven bestaan, en onder de algemeene staats-uitgaven moest worden opgesomd, waartegen de f 3,300,000 als middel van ontvang moest worden beschouwd.

De wet op de middelen is evenwel dien ten gevolge niet gewijzigd, noch met deze som vermeerderd, en dit zou nu, naar het gevoelen van de Algemeene Rekenkamer, nog behooren te geschieden, door het vermelden der uitkeering in de tegenwoordige wet van aanvulling, waardoor alles in behoorlijk verband zou staan ook met de wet tot regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot in 1845, bij het ontwerp waarvan eene Memorie van Toelichting is gevoegd geweest, in welke de evengemelde f 3,300,000 als werkelijk gedane uitgave wegens *renten der Oost-Indische schulden over* 1845, is aangemerkt, en als zoodanig een deel uitmaakt van de f 9,800,000, onder dien titel uitgetrokken, terwijl daartegen bij de wet op de middelen van 1845 alleen f 6,500,000 voor dit onderwerp was vermeld.

Overeenkomstig dit gevoelen van de Algemeene Rekenkamer, wordt de beoogde bepaling ordeshalve in de wet opgenomen en derzelver dispositief dan ook uitsluitend daartoe bepaald.

Eene nota van wijzigingen in het oorspronkelijk ontwerp wordt hiernevens overgelegd, en zullen die wijzigingen op dat ontwerp kunnen worden gewaarmerkt.

Bij deze Memorie van Beantwoording, die onder dagteekening van den 10den Mei 1847 van Regeringswege is ingezonden, was gevoegd de navolgende

NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het Ontwerp van Wet ter aanvulling der middelen tot dekking van de uitgaven, begrepen in de begrooting over het jaar* 1845.

Considerans.

1sten regel, in plaats van het woord *behalve*, te stellen „ in".

4den en 5den regel, weg te laten de woorden: *nog eene aanwijzing tot geheele dekking der uitgaven van dat dienstjaar vereischt wordt*, en te vervangen door: „ nog behoort begrepen te worden, „ de meerdere verkregene uitkeering van renten uit de geldmid- „ delen der Overzeesche bezittingen, dan bij eerstgemelde wet is „ vastgesteld".

Eenig artikel.

1sten regel, weg te laten het woord *geheele*.

2den regel, achter het woord *wordt* den verderen inhoud van het artikel te wijzigen in dezer voege: „ mede bestemd en aange- „ wezen eene uitkeering van *drie millioen drie maal honderd duizend* „ *gulden* (f 3,300,000) uit de geldmiddelen der Overzeesche bezittin- „ gen van den Staat, wegens losrenten ten laste van die bezittingen".

De Commissie van Rapporteurs is, na van den inhoud der vorenstaande Memorie van Beantwoording en der daarbij gevoegde Nota van Wijzigingen in het ontwerp van wet ter aanvulling der middelen tot dekking van de uitgaven, begrepen in de begrooting over het jaar 1845, kennis te hebben bekomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nieuwe overweging in de Afdeelingen wierd gevorderd, en wordt alzoo het den 30sten October 1846 vastgestelde verslag omtrent deze wet, bij welk verslag thans de hier medegedeelde, van de Regering ontvangen mededeelingen, toelichtingen en wijzigingen te voegen zijn, verklaard als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs op Dingsdag den 11den Mei 1847.

SCHOONEVELD.
VAN GOLTSTEIN.
DE MONCHY.
SCHEERS VAN HAREXCARSPEL.
ENSCHEDÉ.

IV. *Koloniaal batig slot over* 1845.
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

IV. Koloniaal batig slot over 1845.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 4 November 1846.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van* 22 *October* 1846.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Aan U Edel Mogenden wordt, bij deze, ter overweging aangeboden een ontwerp van wet tot regeling van het gebruik van het Koloniaal batig slot over 1845.

De redenen waarop dat voorstel is gegrond, zijn uiteengezet in de toelichtende Memorie, welke insgelijks hiernevens is overgelegd.

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 19den October 1846.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, *tot regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot over* 1845.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de bij Ons besluit van 20 Junij 1846, n°. 41, goedgekeurde rekening der koloniale remises, over het jaar 1845, een batig slot ten behoeve van het moederland oplevert, ten bedrage van f 4,738,311.11½; dat, volgens het laatste lid van art. 59 der grondwet, het gebruik van dat batig slot bij de wet moet worden geregeld, en dat eene wettelijke toewijzing behoort te geschieden van de uit de koloniale baten herkomstige stoomboot *Laurens Koster*,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het batig slot van de rekening der koloniale remises, over het jaar 1845, ten bedrage van f 4,738,311.11½, wordt bepaaldelijk bestemd tot dekking der uitgaven, begrepen in de staatsbegrooting van dat jaar.

Art. 2. De stoomboot *Laurens Koster* wordt ter beschikking van 's Rijks Marine gesteld.

Lasten en bevelen enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Ad 1um. Blijkens de algemeene rekening der koloniale remises over het jaar 1845, onderzocht door eene staats-commissie, op de wijze bepaald bij Koninklijk besluit van 29 September 1841 (*Staatsblad* n°. 38), en goedgekeurd bij besluit van den 20sten Junij 1846 n°. 41, hebben de in 1845 verkochte Oost-Indische producten, tot dat jaar behoorende, netto opgebragt eene som van . . . . f 32,929,505.35
de andere ontvangsten zijn geweest. . . . 174,841.18

Totaal f 33,104,346.53

Wanneer men de aan het slot der rekening vermelde saldo's, die aan hunne bestemming niet kunnen worden onttrokken, voegt bij de werkelijk gedane uitgaven, en voorts alles onder eenige algemeene hoofden bijeentrekt, dan blijkt dat op de ontvangsten zijn aangewezen de volgende uitgaven, als:

a.	Renten aan de Nederlandsche Handel-maatschappij van een kapitaal van f 10,000.000 over	f 450,000.00	
b.	Restitutie aan dezelve van stortingen in de koloniale kas	8,238,218.21	
c.	Aan dezelve, saldo der doorloopende intrest-rekening	247,046.77	
d.	Uitzending van zilveren muntspecien en kwijting van wissels, door den Gouverneur-Generaal over Nederlandsch Indie getrokken . . .	4,000,000.00	
e.	Uitzending van goederen	2,472,798.00	
f.	Diverse koloniale uitgaven.	2,312,425.96	
g.	Subsidie aan de West-Indische kolonien . .	$561,106.77^{5}$	
h.	Idem aan de bezittingen ter kuste van Guinea.	$100,632.67^{5}$	
i.	Inwisseling van Surinaamsch bankpapier, ingevolge Koninklijk besluit van 25 December 1845, n°, 43. . . .	150,000.00	
k.	Sleepdienst op de Waal.	$33,807,02^{5}$	
l.	Renten der Oost-Indische schulden over 1845.	9,800,000.00	
			$28,366,035.41^{5}$

Het beschikbaar batig slot is derhalve . . f $4,738,311.11^{5}$
welke som in 's Rijks schatkist is overgebragt.

Het netto rendement van f 32,929,505.35 is verkregen door den verkoop der volgende producten, als:

Koffij	758,946 $^{69}/_{100}$	pikols	à	f	0.23 $^{35}/_{100}$	per ½ N. P.	f 13,989,256.64
Suiker	760,302 $^{18}/_{100}$	»	»		0.37 $^{91}/_{100}$	» N. P.	10,242,698.59
Indigo	12,421 $^{18}/_{1000}$	»	»		3.10½	» ½ N. P.	3,879.842.10
Notenmuscaat.	5,267 $^{748}/_{1000}$	»	»		2.36	» » »	1,237,442.72
Foelie	1,244 $^{332}/_{1000}$	»	»		2.45	» » »	298,944.85
Kruidnagelen	2,737 $^{792}/_{1000}$	»	»		0.80½	» » »	219.603.14
Kaneel.	1,373 $^{28}/_{1000}$	»	»		1.38½	» » »	185,897.51
Notenzeep	341 $^{92}/_{1000}$	»	»		0.60¼	» » »	1,648.94
Peper	3,415 $^{4}/_{100}$	»	»		0.17½	» » »	40,190.41
Staartpeper	118 $^{87}/_{100}$	»	»		0.32¼	» » »	3,240.62
Thee	3,997,$^{783}/_{1000}$	»	»		0.73¾	» » »	205,062.98
Cochenille.	282 $^{718}/_{1000}$	»	»		3.33½	» » »	99,952.68
Zijde	28 $^{56}/_{1000}$	»	»		14.50	» N. P.	1,850.69
Gom-elastiek.	11 $^{68}/_{100}$	»	»		12.50	» 50 N. P.	150.14
Tin	43,356 $^{88}/_{100}$	»	»		43.70	» » »	1,982,652.53
Japansch koper	5,320 $^{64}/_{100}$	»	»		57.13½	» » »	308,730.87
							f 32,697,165.41
Zooveel de werkelijk betaalde onkosten minder hebben bedragen, dan de bij contract bepaalde maxima . . .							232,339.94
						Totaal	f 32,929,505.35

IV. *Koloniaal batig slot over* 1845.
(Bijlagen.)

Ad 2um. De Nederlandsche Stoomboot-maatschappij te *Rotterdam* had in het jaar 1836 uit de koloniale fondsen een voorschot genoten, voor het bouwen van eenen stoomsleper op den *Rijn*. Bij de deswege gehoudene afrekening heeft het Departement van Kolonien onder anderen overgenomen de stoomboot *Laurens Koster* nadat dezelve geschikt was bevonden om ten dienste van 's Rijks Marine op de Zuiderzee te worden gebezigd.

Daar het hier eene koloniale bate geldt, die ten dienste van het moederland wordt aangewend, zoo is het regelmatig toegeschenen, dat de bestemming van het vaartuig bij de wet geregeld worde.

4. TWEEDE EN LAATSTE SUPPLETOIRE REKENING *der Oost-Indische remises in goederen en geld, over het jaar* 1843, *en het gebruik daarvan gemaakt in* 1845.

ONTVANGSTEN. UITGAVEN.

Saldo van vorige rekening wegens gereserveerde posten.			OOST-INDIE. Uitgezonden goederen en kosten daarop gevallen	. . . . . .	f 85,142.13
Voor uit te zenden goederen en kosten daarop.	f 85,142.13		WEST-INDIE. Subsidie over 1843 aan de kolonie Suriname. .	. . . . . .	9.318.01
Voor subsidie aan de kolonie Suriname (1843).	9,318.01		KUST VAN GUINEA. Subsidie over 1843	. . . . . .	5,455.44⁵
Voor subsidie aan de Kust van Guinea	17,068.21		Saldo, overgebragt in het credit der Algemeene Rekening van 1845.	. . . . . .	11,612.76⁵
		f 111,528.35			
		f 111,528.35			f 111,528.35

De ondergeteekende, Minister van Kolonien, verklaart, dat de bovenstaande Suppletoire rekening naar waarheid is opgemaakt, en dat in die rekening en in de daartoe behoorende bijlagen zijn opgenomen al de uitgaven in 1845 gedaan ten laste van de gereserveerde saldo's der Algemeene Rekening van 1843.

's Gravenhage, den 28sten April 1846.

(*get.*) J. C. BAUD.

Goedgekeurd bij Koninklijk besluit van den 20sten Junij 1846, n°. 41.

Voor eensluidend afschrift,
De fungerende Secretaris-Generaal,
CORNETS DE GROOT.

Mij bekend,
De Minister van Kolonien,
(*get.* J. C. BAUD.

5. TWEEDE EN LAATSTE SUPPLETOIRE REKENING *der Oost-Indische remises in goederen en geld, over het jaar* 1844, *en het gebruik daarvan gemaakt van* 2 *Junij tot en met ultimo December* 1845.

ONTVANGSTEN. UITGAVEN.

Saldo van vorige rekening wegens gereserveerde posten.			OOST-INDIE. Uitgezondene goederen en kosten daarop gevallen, zijnde een bedrag van f 59,388.55 gereserveerd voor bestelde maar nog niet geleverde goederen	f 839,993.21	
Voor uit te zenden goederen en kosten daarop.	f 899,331.76		OOST-INDIE. Koloniale uitgaven, restitutie van stortingen in de Indische kas	27,122.19	
Voor diverse koloniale uitgaven.	27,122.19		WEST-INDIE. Tot het uit den omloop trekken van Surinaamsch bankpapier. . . . f 171,254.13 (zijnde nog gereserveerd f 428,745.87)		
Voor gedeeltelijke inwisseling van Surinaamsch bankpapier.	600,000.00		WEST-INDIE. Subsidie over 1844 aan Curaçao en onderhoorige eilanden . . . 28,881.25		
Voor subsidie aan Curaçao en onderhoorige eilanden (1844).	28,881.25		WEST-INDIE. Idem		
Voor subsidie aan het eiland St. Martin (1844).	1,881.13⁵				
Voor subsidie aan de Kust van Guinea (1844).	15,732.86				
Voor koloniaal batig slot . .	1,151.53⁵	f 1,574,100.73			
Transporteren	. . . .	f 1,574,100.73	Transporteren f 200,135.38	f 867,115.40	

IV. *Koloniaal batig slot over* 1845.
(Bijlagen.)

ONTVANGSTEN. UITGAVEN.

Per transport	. . . . . .	f 1,574,100.73	Per transport f 200,135,38	f 867,115.40	
			Subsidie aan het eiland St. Martin 1,881.13[5]	202,016.51[5]	
			KUST VAN GUINEA. Subsidie over 1844	15,732.86	
			DEPARTEMENT VAN FINANTIEN. *Overgebragt in 's Rijks schatkist:*		
			Tot algeheele kwijting van het koloniaal batig slot over 1844 .	1,151.53[5]	f 1,086,016.31
			Saldo op nieuwe rekening volgens onderstaande specificatie:		
			OOST-INDIE. Voor uit te zenden goederen (1844)	f 59,338.55	
			WEST-INDIE. Tot het verder uit den omloop trekken van Surinaamsch bankpapier . . .	428,745.87	
					488,084.42
	. . . . . .	f 1,574,100.73			f 1,574,100.73

De ondergeteekende, Minister van Kolonien, verklaart, dat de bovenstaande Suppletoire Rekening naar waarheid is opgemaakt, en dat in die Rekening en in de daartoe behoorende bijlagen zijn opgenomen al de uitgaven, van 2 Junij tot en met ultimo December 1845 gedaan, ten laste van de gereserveerde saldo's der Algemeene Rekening van 1844.

's Gravenhage, den 28sten April 1846.

(*get.*) J. C. BAUD.

Goedgekeurd bij Koninklijk besluit van den 20sten Junij 1846, n°. 41.

Mij bekend,
De Minister van Kolonien,
(*get.*) J. C. BAUD.

Voor eensluidend afschrift,
De fungerende Secretaris-Generaal,
CORNETS DE GROOT.

---

6. ALGEMEENE REKENING *aantoonende de hoegrootheid der Oost-Indische remises in goederen en geld, en het gebruik van die remises gemaakt, gedurende het jaar* 1845.

ONTVANGSTEN. UITGAVEN.

Netto rendement van verkochte Oost-Indische producten . .	. . . . . .	f 32,929,505.35	NEDERL. HANDEL-MAATS. Rente over 1845, wegens de restant schuld aan dezelve, ingevolge de wetten van 6 Maart en 23 November 1844 (*Staatsblad* n°. 15 en 58).	f 450,000.00	
Winst op assurantie-rekening .	. . . . . .	89,837.77			
Diverse ontvangsten	. . . . . .	9,845.36[5]			
Ontvangsten ten behoeve van het Oost-Indisch civiel weduwen- en weezenfonds . . .	f 18,607.63		NEDERL. HANDEL-MAATS. Restitutie van stortingen in de Indische kas; zijnde een bedrag van f 1,870,000 gereserveerd voor nadere betalingen. . .	6,368,218.21	
Ontvangsten ten behoeve van het Oost-Indisch militair weduwen- en weezenfonds . . .	37,907.96		NEDERL. HANDEL-MAATS. Saldo der doorloopende interest-rekening over 1845	247,046.77	
Ontvangsten ten behoeve van het Oost-Indisch verhoogd militair pensioenfonds	7,029.69				
		63,545.28			f 7,065,264.98
Transporteren	. . . . . .	f 33,092,733.76[5]	Transporteren	. . . . . .	f 7,065,264.98

IV. *Koloniaal batig slot over* 1845.
(Bijlagen.)

ONTVANGSTEN.			UITGAVEN.		
Per transport	. . . . . .	f 33,092,733.76^{5}	Per transport	. . . . . .	f 7,065,264.98
Saldo der laatste suppletoire rekening van 1843, waarmede de verantwoording van dat jaar geheel is afgeloopen. . . .	. . . . . .	11,612.76^{5}	OOST-INDIE. Uitzending van zilveren muntspeeien en kwijting van wissels van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, zijnde een bedrag van f 1,000,000 gereserveerd voor nadere betalingen .	f 3,000,000.00	
			OOST-INDIE. Uitgezonden goederen en kosten daarop gevallen, zijnde een bedrag van f 825,499.29 gereserveerd voor bestelde maar nog niet geleverde goederen	1,647,298.71	
			De volgende koloniale uitgaven, zijnde een bedrag van f 8,360.06^{5} gereserveerd voor nadere betalingen:		
			OOST-INDIE. Rente en aflossing der Indische leening van 1836 . . . f 3,877.50		
			OOST-IND. Kosten van het koloniaal werfdepôt te Harderwijk . . . 170,400.00		
			OOST-INDIE. Kosten op de uitzending van suppletie-troepen naar Java 100,645.35		
			OOST-IND. Transportkosten van uit Oost-Indie teruggekeerde militairen . . . 17,653.50		
			OOST-INDIE. Betalingen aan uit Oost-Indie teruggekeerde militairen, enz. . 931,39^{5}		
			OOST-IND. Uitgaven ten behoeve van de in Nederlandsch Indie gestationeerde zeemagt . . . . 5,329,71^{5}		
			OOST-IND. Studiekosten der op de militaire academie te Breda geplaatste en voor de Indis. dienst bestemde kadetten 10,062.50		
			OOST-INDIE. Kosten gevallen op de uitzending naar Oost-Indie van burgerlijke ambtenaren, zeevarenden, enz. . 110,332.54^{5}		
			OOST-INDIE. Uitbetaalde nalatenschappen van		
Transporteren	. . . . . .	f 33,104,346.53	Transporteren f 419,232.50^{5}	f 4,647,298.71	f 7,065,264.98

IV. *Koloniaal batig slot over* 1845.
(Bijlagen.)

ONTVANGSTEN.			UITGAVEN.			
Per transport	. . . . . .	f 33,104,346.53	Per transport	f 419,232.50^{5}	f 4,647,298.71	f 7,065,264.98
			overleden militairen, zeevarenden, enz., gediend hebbende in Oost-Indie .	f 3,940.95^{5}		
			Oost-Ind. Kosten der herziening van de Indische wetgeving . .	1,882.05		
			Oost-Ind. Kosten van het onderwijs te Delft, in de Oostersche taal, land- en volkenkunde	7,005.30		
			Oost-Ind. Betalingen van verschillenden aard . .	40,325.76		
					472,386.57	
			Oost-Indie. Restitutie van stortingen in de Indische kas . .		169,936.79	
			Oost-Indie. Burgerlijke pensioenen		132,821.44	
			Oost-Indie. Militaire pensioenen en gagementen		314,354.07	
			Oost-Indie. Verloftractementen aan Oost-Indische ambtenaren en officieren		190,274.83	
			Oost-Indie. Pensioenen voor rekening van het Oost-Indisch militair weduwen- en weezenfonds		84,567.13^{5}	
			Oost-Indie. Pensioenen voor rekening van het Oost-Indisch civiel weduwen- en weezenfonds.		188,747.69^{5}	
			Oost-Indie. Pensioenen voor rekening van het Oost-Indisch verhoogd militair pensioenfonds.		141,270.04^{5}	
			Oost-Indie. Delegatien van Oost-Indische ambtenaren, officieren, enz.		609,707.32	
						6,951,364.60^{5}
			West-Indie. Subsidie over 1845, aan de kolonie Suriname, zijnde een bedrag van f 780 gereserveerd voor nadere betalingen .		f 372,326.77^{5}	
			West-Indie. Subsidie aan het eiland Curaçao, zijnde een bedrag van f 90,959.77^{5} gereserveerd voor nadere betalingen .		79,040.22^{5}	
			West-Indie. Subsidie aan de eilanden St. Eustatius en Saba.		10,000.00	
			West-Indie. Subsidie aan het eiland St. Martin, zijnde een bedrag van f 3,483.73^{5} gereserveerd voor nadere betalingen .		4,516.26^{5}	
						465,883.26^{5}
Transporteren	. . . . . .	f 33,104,346.53	Transporteren		. . . .	f 14,482,512.35

IV. *Koloniaal batig slot over* 1845.
(Bijlagen.)

ONTVANGSTEN.			UITGAVEN.		
Per transport	. . . . . .	f 33,104,346.53	Per transport	. . . . . .	f 14,482,512.35
			KUST VAN GUINEA. Subsidie over 1845, zijnde een bedrag van f 35,165.23 gereserveerd voor nadere betalingen	. . . . . .	65,467.44^5
			DEPARTEM. V. FINANT. *Overgebragt in 's Rijks schatkist:*		
			DEPARTEM. V. FINANT. Kosten der stoomsleepdienst op de Waal, zijnde een bedrag van f 5,512.33 gereserveerd voor nadere betalingen	f 28,294.69^5	
			DEPARTEM. V. FINANT. Renten der Oost-Indische schulden over 1845	9,800,000.00	
			DEPARTEM. V. FINANT. Op rekening van het koloniaal batig slot, zijnde een bedrag van f 438,311.11^5 bestemd om in 1846 te worden gestort . .	4,300,000.00	14,128,294.69^5
			Saldo's op nieuwe rekening, volgens onderstaande specificatie:		
			NEDERL. HANDEL-MAATS. Restitutie van stortingen in de Indische kas	f 1,870,000.00	
			OOST-INDIE. Specie en wissels .	1,000,000.00	
			OOST-INDIE. Voor uit te zenden goederen enz. (1845) . . .	825,499.29	
			OOST-INDIE. Diverse koloniale uitgaven	8,360.06^5	
			WEST-INDIE. Subsidie aan de kolonie Suriname (1845) . .	780.00	
			WEST-INDIE. Subsidie aan het eiland Curaçao (1845) . . .	90,959.77^5	
			WEST-INDIE. Subsidie aan het eiland St. Martin (1845) . .	3,483.73^5	
			WEST-INDIE. Tot het verder uit den omloop trekken van Surinaamsch bankpapier (ingevolge Koninklijk besluit dd. 25 December 1845, n°. 43) .	150,000.00	
			KUST VAN GUINEA. Subsidie 1845.	35,165.23	
			DEP. V. FIN. Kosten der stoomsleepdienst op de Waal . . .	5,512.33	
			DEP. V. FIN. Tot verdere kwijting van het koloniaal batig slot van 1845.	438,311.11^5	4,428.071.54
		f 33,104,346.53			f 33,104,346.53

De ondergeteekende, Minister van Kolonien, verklaart, dat de bovenstaande rekening naar waarheid is opgemaakt, en dat in die rekening en in de daartoe behoorende bijlagen zijn opgenomen al de ontvangen remises, geene uitgezonderd, en al de uitgaven, ten laste van die remises gedaan.

's Gravenhage, den 17den Junij 1946.
(*get.*) J. C. BAUD.

Voor eensluidend afschrift,
De fungerende Secretaris-Generaal,
CORNETS DE GROOT.

Goedgekeurd bij Koninklijk besluit van den 20sten Junij 1846, n°. 41.
Mij bekend,
De Minister van Kolonien,
(*get.*) J. C. BAUD.

IV. *Koloniaal batig slot over* 1845.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Antwoorden der Regering.)

7. PROCES-VERBAAL VAN DE VERGADERINGEN DER STAATS-COMMISSIE, *benoemd bij de Koninklijke besluiten van den 30sten April en van den 14den Mei* 1846, *n°.* 66 *en* 93.

Dit stuk werd *alleen voor de leden* gedrukt.

---

8. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 3 *November* 1846.

Bij de overweging van het ontwerp van wet, bij welke over het koloniaal batig slot van 1845, ten bedrage van f 4,738,311.11⁵, wordt beschikt, is, voor alsnog, in de Afdeelingen geene bedenking gerezen tegen de bepaling, dat deze som geheel zal worden bestemd tot dekking van de uitgaven, begrepen in de staatsbegrooting van dat jaar.

Bij het onderzoek der rekening, waarbij het cijfer van dit batig slot wordt aangetoond, is niet onopgemerkt gebleven, dat hetzelve meer zoude hebben bedragen, indien niet op de rubriek van restitutien aan de Nederlandsche Handel-maatschappij voor stortingen in de Indische kas, een bedrag van f 1,870,000 voor nadere betalingen ware gereserveerd geworden. Men heeft gemeend, bij deze, te moeten verklaren, dat alzoo te regt is gehandeld, en dat met het opnemen van het bedoeld bedrag van f 1,870,000 onder het batig slot, men een misslag zoude hebben begaan, door geld, hetwelk men had geleend en hetwelk men had behooren en had kunnen teruggeven, te gebruiken en daarmede het batig slot aanzienlijker te doen voorkomen, dan het werkelijk was, — een misslag, welke door de bedoelde reserve en aftrek is verhoed geworden.

Daar bestaat eene overeenkomst, in Julij en Augustus 1844 met de Nederlandsche Handel-maatschappij tot stand gebragt, ten gevolge van welke de restitutien geschieden. Daar de bepalingen, in deze overeenkomst vervat, in elk geval van invloed kunnen zijn op de baten, die de koloniale geldmiddelen ten slotte afwerpen, verlangt men deze oveenkomst te kennen.

Vermits de rekeningen van de Oost-Indische remises aan de Staten-Generaal worden medegedeeld, en daarmede aan hun oordeel worden onderworpen, is op nieuw de bedenking in de Afdeelingen gerezen, dat men te weinig wordt ingelicht, om dit oordeel op goede gronden te kunnen bevestigen; en heeft men gemeend der Regering indachtig te moeten maken op het aanmerkelijk verschil, hetwelk steeds wordt waargenomen in de uitkomsten, zoo als die moeten worden afgeleid uit de staten, welke, naar het voorschrift van art. 59 van de Grondwet, aan de Staten-Generaal worden medegedeeld, en die, welke uit de rekening van de koloniale remises voortvloeijen, — en haar in bedenking te moeten geven, of er geen middel zoude kunnen gevonden worden, om deze rekening meer in verband te brengen met de bedoelde staten, ten einde te beter bij magte te zijn om derzelver deugdelijkheid naar de werkelijk verkregene uitkomsten te beoordeelen.

Met betrekking tot de in de rekening vermelde bijzonderheden, zijn twee bedenkingen ter sprake gebragt. De eerste geldt de uitgaven voor of aan openbare instellingen, welke hier te lande een blijvend bestaan hebben, en die derhalve uit den aard der zaak behoorden voor te komen op de staatsbegrooting voor de kolonien, hoofdstuk XI. De hierbij bedoelde uitgaven zijn bepaaldelijk: de kosten van het werfdepôt te Harderwijk; — de studie-kosten der op de militaire academie te Breda geplaatste kadetten, — en de kosten van het onderwijs in de Oostersche taal-, land- en volkenkunde te Delft. — De tweede bedenking heeft betrekking op de splitsing van de restitutien van stortingen in de Indische kas. Aan de Nederlandsche Handel-maatschappij toch wordt voor dergelijke restitutien uitbetaald een bedrag van f 6,368,218.21; en men vindt voor gelijksoortige restitutien in Oost-Indie nog eens f 169,936.79 in uitgave gebragt. Men verlangt de reden van deze splitsing te kennen.

De bij art. 2 vermelde beschikkingen over de stoomboot *Laurens Koster*, ten behoeve van 's Rijks zeemagt, heeft in de Afdeelingen den wensch doen ontstaan, om ten aanzien van deze aangelegenheid eenige inlichting te mogen erlangen. De overname van dit vaartuig heeft plaats gehad tot kwijting van een voorschot aan de Nederlandsche Stoomboot-maatschappij. Men verlangt te vernemen op welken grond, of ten gevolge van welke verordeningen, dit voorschot is verstrekt; — welk het bedrag daarvan is geweest; — welke de redenen zijn geweest, dat dit voorschot, van af 1836, en dus gedurende een zeer geruimen tijd, onverevend is gebleven; — of er meer dergelijke voorschotten uit de koloniale kas aan de genoemde maatschappij zijn verstrekt, die tot dusverre niet zijn verevend? — Men wenscht ook onderrigt te worden omtrent het bedrag der som, waarvoor de stoomboot is overgenomen, en alzoo ten aanzien der juiste waarde waarop die is geschat. Zonder bepaaldelijk af te keuren, dat genoemd stoomvaartuig, eenmaal het eigendom van den Staat geworden, ten dienste der marine wordt gelaten, zoude men gaarne vernemen, welke dienst men van hetzelve, ten behoeve van 's Rijks zeemagt, op de Zuider-zee meent te mogen verwachten.

Eindelijk is men ook bij deze gelegenheid teruggekomen op den herhaaldelijk uitgedrukten wensch, dat, met intrekking of wijziging van de wet, waarop de erkentenis van de Oost-Indische schuld aan het moederland berust, de fictie moge ophouden, welke nog bij voortduring ten aanzien dezer schuld bestaat. Men meent de Regering te mogen herinneren aan hetgeen van hare zijde is geantwoord bij gelegenheid van de overweging der wet op de middelen voor 1846 en 1847, en waaruit men schijnt te moeten opmaken, dat de Regering destijds voornemens was, om deze zaak neder in ernstige overweging te nemen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporeturs op Zaturdag den 31sten October 1846.

---

9. ANTWOORDEN DER REGERING, *behoorende bij het Algemeen Verslag.*

a. Wanneer het batig slot van 1845 waren vermeerderd met f 1,870,000, door het verschuiven tot in 1846 van eene betaling van dat bedrag aan de Nederlandsche Handel-maatschappij, voor restitutie van in Indie gedane stortingen in de koloniale kas, zou dit niet geweest zijn eene vermeerdering van het batig slot door *geleend geld*, zoo als in het Algemeen Verslag wordt aangemerkt, — maar de eenvoudige naleving eener vroeger gesloten overeenkomst, uit welker bepalingen volgde, dat op ultimo December 1845 een onverevend saldo van f 1,870,000 moest overblijven.

De Nederlandsche Handel-maatschappij is, volgens de bestaande overeenkomsten, verpligt, om jaarlijks ter beschikking van het Indisch bestuur te stellen de som, die wordt vereischt om het administratief kapitaal van Nederlandsch Indie te houden op het bepaalde cijfer. De maatregelen, die de maatschappij nam om aan die verpligting te voldoen, overtroffen in 1843 en eenige voorafgaande jaren de dadelijke behoefte der Indische kas. Daaruit ontstond ophooping van kapitaal. De goede trouw vorderde, dat de gelegenheid wierd verschaft tot terugvloeijing van hetzelve. Eene overeenkomst van Julij en Augustus 1844 regelde die terugvloeijing in de jaren 1844, 1845, 1846 en 1847, tot een totaal bedrag van f 22,500,000. De ramingen der Oost-Indische bijdragen vóór dat tijdstip aan de Kamer gegeven, moesten echter hierdoor niet worden verijdeld. Daarom stond bij deze overeenkomst het beginsel op den voorgrond, dat in 1844 en 1845 meer gestort dan terugbetaald, — in 1846 en 1847 daarentegen even zooveel meer terugbetaald dan gestort zou worden, gelijk blijkt uit het volgende overzigt:

Jaren.	Stortingen in de Indische kas.	Restitutien. in Nederland.	VERSCHIL. Meerder.	VERSCHIL. Minder.
1844	f 5,700,000	f 5,630,000	f 1,870,000	
1845	5,600,000	3,800,000		
1846	5,600,000	7,100,000	....	f 1,870,000
1847	5,600,000	5,970,000		
	f 22,500,000	f 22,500,000		

Op den 31sten December jl. bestond, zoo als hierboven blijkt, een onverevend saldo van f 1,870,000, maar dat saldo was pas invorderbaar in de jaren 1846 en 1847.

Ten gevolge van het nu aangenomen en in het algemeen verslag geprezen beginsel, is de vereffening vervroegd; — zij is thans geheel afgeloopen. — In 1846 en 1847 zullen stortingen en restitutien gelijken tred gaan. De bijvoeging van het contract van 1844 is door deze mededeeling en door deze uitkomst overbodig geworden.

IV. *Koloniaal batig slot over* 1845.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Antwoorden der Regering.)

b. Men herhaalt de verzekering, in de vorige zitting bij gelegenheid der regeling van het gebruik van het batig slot van 1844 gegeven, dat de Regering zich zal beijveren om aan het verlangen der Kamer, thans op nieuw uitgedrukt, te voldoen. — De practische moeijelijkheden, die aan dat verlangen in den weg staan, zijn destijds medegedeeld. Men houdt zich steeds bezig met het opheffen derzelve, met de medewerking van het bestuur in Indie.

c. De bewering, dat uit de koloniale fondsen uitgaven bestreden worden, die eigenaardig behoorden voor te komen op het XIde hoofdstuk der staatsbegrooting, is meermalen van regeringswege wederlegd geworden. Daaromtrent weet zij niets nieuws voor te brengen.

d. De in deze aanmerkingen bedoelde restitutien van stortingen in de Indische kas zijn bij de algemeene rekening gesplitst, omdat zij aan verschillende instellingen en personen hebben plaats gehad. De restitutie van f 6,368,218.21 was uitsluitend verschuldigd aan de Nederlandsche Handel-maatschappij. Met die, welke ter somma van f 169,936.79 zijn uitgetrokken, had die Maatschappij niets gemeens.

e. Het voorschot, tot geheele kwijting waarvoor de stoomboot *Laurens Koster* is overgenomen, is bevolen bij een Koninklijk besluit van 30 Maart 1836, n°. 92. De wensch om, in verband tot de veilingen van koloniale producten, de vervoermiddelen op den Rijn krachtig te verbeteren, was de aanleiding tot dat besluit. Het voorschot (oorspronkelijk f 260,000) heeft gediend om, onder zekere waarborgen van regeringswege, een stoomsleper te bouwen, geschikt om dienst te doen tusschen *Lobith* en *Keulen*. Die dienst, in October 1838 begonnen, is van gouvernementswege in het begin van 1841 gestaakt. De verrekening van het voorschot heeft plaats gehad als volgt: een beloop van f 200,000 is gekort van den koopprijs van de reeds naar *Java* vertrokken stoomboot *Batavia*, bestemd voor de paketvaart tusschen die haven en *Singapore*; — het saldo van f 60,000 is gekweten door de overname van den *Laurens Koster*.

f. Van de Nederlandsche Stoomboot-maatschappij is in het jaar 1834 gekocht een voor Oost-Indie bestemd stoomschip. Van den koopprijs (f 350,000) is de eerste termijn (f 100,000) betaald. De verdere termijnen waren eerst invorderbaar na de vervulling van zekere voorwaarden, onder anderen van de aankomst van het schip te *Batavia*. Dat vaartuig (*de Pylades*) is eenige uren na deszelfs vertrek naar Indie (in 1835) vergaan. Op grond van het vervolgens voorgevallene, hebben de leveranciers hunne ongehoudenheid beweerd, om den ontvangen termijn terug te geven. De zaak heeft nog niet gebragt kunnen worden tot een goed einde.

g. Het Departement van Marine bezat geene stoomboot, noch te Amsterdam, noch aan den Helder, noch te Medemblik voor de oefening der adelborsten. De stoomboot *Laurens Koster* is bestemd om in deze behoefte te voorzien.

h. Ten aanzien van de zoogenaamde Oost-Indische schuld, kan men slechts herhalen wat in het vorige jaar is geantwoord op eene soortgelijke aanmerking. Zoolang er nog Oost-Indische obligatien bestaan (en deze zijn nog aanwezig voor een kapitaal van f 14,748,500), zal de intrekking der wet van 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 11) moeten uitgesteld blijven.

2 November 1846.

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet.)

V. Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 11 Mei 1847.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van* 24 *October* 1846.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het is noodzakelijk voorgekomen, om bepalingen te maken omtrent het herstel van verliezen, veroorzaakt door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk, en het is daarom, dat het nevensgaande ontwerp van wet aan U Edel Mogenden ter overweging wordt voorgelegd, vergezeld van eene memorie, waarin de redenen van het voorstel zijn ontwikkeld.

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 23sten October 1846.

WILLEM.

---

2. ONTWERP VAN WET, *houdende bepalingen omtrent het herstel van verliezen, veroorzaakt door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, om vaste bepalingen daar te stellen nopens de de wijze waarop eigenaars van schuldbrieven, ten laste van het Rijk aan toonder uitgegeven, of van certificaten op inschrijvingen in de grootboeken der nationale schuld gevestigd, welke door buitengewone toevallen buiten het bezit hunner stukken zijn geraakt, nieuwe titels kunnen erlangen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. In geval van vernietiging, door of ten gevolge van brand, watersnood of eenig ander buitengewoon toeval, van eene schuldbekentenis aan toonder, uitgegeven ten laste van het Rijk of van deszelfs overzeesche bezittingen, welke rente draagt en waarvan de renten hier te lande betaalbaar zijn, kan de laatste houder, nadat zal zijn voldaan aan de bepalingen van deze wet ter vervanging van den te loor geganen, eenen nieuwen titel bekomen.

Art. 2. Tot dat einde vervoegt zich de laatste houder tot Ons met een verzoekschrift, waarin de aard, de hoegrootheid, het nummer en andere kenteekenen van het vermiste stuk en de omstandigheden onder welke hij buiten bezit van hetzelve is geraakt, zijn omschreven, alsmede de bijzonderheden, die ten bewijze kunnen strekken van deszelfs wettig bezit op het oogenblik van het ongeval.

taal- oodanig verzoekschrift wordt door Ons beslist na voorloopig onderzoek en na den Raad van State te hebben gehoord.

Art. 3. Onze magtiging verleend zijnde, wordt door het Hoofd van het Departement van Finantien, bij aankondiging, ten koste van den verzoeker, in de *Staats-courant* en in een der dagbladen van de hoofdplaats der provincie, waarin het ongeval heeft plaats gehad, of, zoo het ongeval buiten het Rijk is voorgevallen, alsdan in een der dagbladen van de stad Amsterdam, van hetgeen gebeurd is en verlangd wordt, aan het algemeen kennis gegeven, en daarbij tevens ieder, die beweren mogt eenig strijdig belang te hebben, opgeroepen om zijne regten te doen gelden.

Deze aankondiging wordt daarna nog drie maal, telkens met eene tusschenpoozing van ten minste zes maanden, in dezelfde dagbladen herhaald.

Art. 4. Indien, nadat er sedert de laatste aankondiging dertig dagen verloopen zijn, niemand op de na te melden wijze eenig strijdig belang heeft doen kennen, brengt het Hoofd van het Departement van Finantien de stukken tot het verzoek en de gedane oproepingen betrekkelijk ter Onzer kennis, met voorstel, zoo daartoe gronden worden gevonden, om, na den Raad van State te hebben gehoord, den titel vernietigd te verklaren.

Na Onze beschikking dien overeenkomstig, wordt aan den laatsten houder een nieuwe titel afgegeven, tegen het stellen van eenen voldoenden borgtogt, hetzij in vaste goederen, hetzij in openbare schuld, voor den tijd van tien jaren, ten beloope van het nominaal kapitaal van het schuldbewijs en van de vervallen, nog niet betaalde en niet verjaarde renten, welke tevens aan hem worden uitbetaald.

Voor zooverre de belanghebbende borgtogt voor het kapitaal stelt in de soort van schuld, waartoe de vermiste schuldbekentenis behoort, of den nieuwen titel zelven daartoe bezigt, wordt het nominaal kapitaal mede voor honderd ten honderd aangenomen.

Art. 5. Wanneer iemand vermeent regt op een vermist schuldbewijs te hebben, waaromtrent de aankondiging in art. 3 vermeld, plaats heeft, moet hij daarvan, bij deurwaarders-exploit, aan het Hoofd van het Departement van Finantien en aan den verzoeker in de oproepingen vermeld, kennis geven.

De verdere oproepingen worden alsdan geschorst; doch wanneer bij regterlijk vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, de regten van den verzoeker zijn erkend, worden de aankondigingen hervat, en voorts gehandeld als in art. 4 is omschreven.

Art. 6. Indien bij vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, de regten van hem, die zich tegen het verzoek verzet heeft, worden erkend, wordt daarvan aan Ons door het Hoofd van het Departement van Finantien verslag gedaan, en dien ten gevolge het verzoek ter bekoming van eenen nieuwen titel afgewezen.

Art. 7. Ieder belanghebbende, die, nadat dertig dagen sedert de laatste aankondiging zijn verloopen, mogt opkomen, wordt verwezen op hem, die den nieuwen titel heeft verkregen.

Indien het blijkt, dat zoodanige belanghebbende regt heeft, wordt hij, ten wiens verzoeke de nieuwe titel is daargesteld, veroordeeld tot de uitkeering van dien titel en de daarop ontvangen renten, zoo daartoe termen zijn, en, bij gebreke van de teruggave binnen den door den regter te bepalen tijd, tot betaling van eene schadevergoeding, tot geheele of gedeeltelijke zekerheid van welke schadevergoeding de in art. 4 vermelde borgtogt gedurende tien jaren verbonden is.

Art. 8. Met het verloop van dertig jaren sedert het vernietigd verklaren van den ouden titel, zijn alle vorderingen in regten verjaard.

Art. 9. Behoudens de na te melden wijzigingen, zijn de in de vorige artikelen vastgestelde bepalingen insgelijks toepasselijk in geval van vernietiging, door of ten gevolge van brand, watersnood of eenig ander buitengewoon toeval, van certificaten of acten van aandeel, uitgegeven door een administratie-kantoor en gevestigd op inschrijvingen in een van de grootboeken der nationale schuld.

Bij het voorloopig onderzoek in art. 2 en ook vóór de vernietigdverklaring in art. 4 vermeld, wordt het administratie-kantoor, door hetwelk het vermiste stuk is afgegeven, op het verzoek gehoord.

Art. 10. Nadat bij Ons besluit, op den voet van art. 4, de vermiste titel vernietigd is verklaard, wordt de rekening van het administratie-kantoor op het grootboek ontheven van het verband krachtens dien titel bestaande.

Het betrokken administratie-kantoor is verpligt aan den laatsten houder van het vernietigde stuk de door hetzelve verschuldigde niet uitbetaalde en niet verjaarde renten te voldoen, en het kapitaal te doen overschrijven aan dengene ten wiens behoeve de vernietigdverklaring heeft plaats gevonden. De erkende eigenaar zal, alvorens deze overschrijving plaats vindt, bij de directie van het grootboek der nationale schuld de vereischte acte indienen, ten einde de ten zijnen name komende inschrijving gedurende *tien* jaren verbonden blijve als borgtogt op den voet van art. 4 dezer wet.

Art. 11. De bepalingen van deze wet zijn toepasselijk in geval van vernietiging, door of ten gevolge van brand, watersnood of eenig ander buitengewoon toeval, van kansbiljetten en certificaten van uitgestelde schuld, mits het verzoek in art. 2 vermeld is ingeleverd

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.* (Memorie van Toelichting.)

vóór of op den 31sten December 1849; wordende ten aanzien van die schuldbrieven, tot dat de bij deze wet bepaalde vormen zullen zijn vervuld, geschorst de werking van art. 7 der wet van den 27sten September 1841 (*Staatsblad* n°. 35)), en heeft het herstel plaats door toelating van het kapitaal tot den overgang in werkelijke schuld, op den voet van evengemelde wet.

Art. 12. De bepalingen dezer wet kunnen alleen wogden ingeroepen voor verliezen, geleden na den 1sten Januarij 1846.

Zij, die, vóór den 1sten Januarij 1846, schriftelijke aanvrage gedaan hebben tot het bekomen van eenen nieuwen titel, om te vervangen eene der bij deze wet bedoelde soorten van schuldbewijzen, door of ten gevolge van brand, watersnood of ander buitengewoon toeval vernietigd, kunnen mede tot het genot der regten bij deze wet bepaald worden toegelaten, met inachtneming der vormen daarbij voorgeschreven.

Indien de laatste houder der in het vorige lid bedoelde schuldbewijzen binnen zes maanden na het in werking komen van deze wet, het verzoekschrift bedoeld bij art. 2 indient, wordt de verjaring van de renten gerekend geschorst te zijn geweest door het eerste verzoekschift.

Lasten en bevelen, enz.

---

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De opnaamstelling der obligatien en schuldbrieven ten laste van onderscheidene Staten, vroeger schier algemeen aangenomen, is van lieverlede in onbruik geraakt, en men geeft zeer algemeen de voorkeur aan het bezit van stukken *aan toonder*, waarvan de overdragt, bij koop en verkoop, geenerhande onkosten vereischt.

Hoeveel gerief deze inrigting van het staatspapier ook hebbe aangebragt, valt het echter niet te ontkennen, dat zij niet dan ten koste der zekerheid werd verkregen, niet alleen omdat ieder bezitter verondersteld moet worden wettig eigenaar te zijn tot dat het tegendeel blijke, hetgeen zelden voldingend kan worden bewezen, maar vooral omdat bij het verlies van een stuk aan toonder, ten gevolge van brand, watersnood of andere buitengewone omstandigheden, het hoogst moeijelijk is den waren eigenaar te hulp te komen. De overtuiging echter, dat het beneden de waardigheid der Regering, ja zelfs strijdig met de ware belangen van het staats-crediet is, om uit soortgelijke ongelukken voordeel te willen verkrijgen, heeft in de laatste jaren in onderscheidene Staten naar middelen doen omzien om dit kwaad te verhelpen.

Terwijl men in *Engeland* en *Frankrijk* en *hier te lande* zich vergenoegde, om voor elk bijzonder geval, naar gelang der omstandigheden, zoo goed mogelijk eene schikking te maken, heeft men in *Duitschland* eenen anderen weg ingeslagen, en in de meeste Staten sedert ettelijke jaren daaromtrent verordeningen tot stand gebragt, welke, met eenige wijzigingen in de verschillende Staten, hoofdzakelijk daarop nederkomen, dat men, na onderscheidene oproepingen, die een tijdvak van drie tot vijf jaren vereischen, eindelijk overgaat tot de regterlijke edictale citatie, en, deze vruchteloos afgeloopen zijnde, het vermiste stuk bij vonnis vernietigd verklaart, met welk vonnis zich de reclamant vervolgens tot de administratie wendt en aldaar een nieuw effect verkrijgt.

Deze verordeningen schijnen echter veel te wenschen over te laten, en althans hier te lande minder toepasselijk te zijn, want bij den uitgebreiden kring, waarin onze staatsschulden verspreid zijn, schijnt een tijdvak van vijf jaren nog te kort te wezen, om genoegzame zekerheid te verschaffen, dat het voor vernietigd gehouden effect niet welligt naar buiten 's lands verzonden en aldaar nog aanwezig is, terwijl van eenen anderen kant het in zeer vele gevallen bezwaarlijk is te voldoen aan hetgeen het gemeene regt vordert, om te vervangen het ontbrekende schriftelijk schuldbewijs, en de regterlijke vormen te kostbaar zijn, om in dezen algemeen toegepast te worden, wil men zich niet aan het gevaar bloot stellen de waarde van het vermiste effect soms door de ongelden overtroffen te zien.

Deze overwegingen hebben doen besluiten een nieuwen weg in te slaan, en heeft men tot de regeling op eenen vasten voet van dit onderwerp, bij de wettelijke bepalingen, waarvan het ontwerp wordt overgelegd, zich de drie volgende grondregelen voorgesteld:

1°. hem, die het verlies heeft ondergaan, op de minst kostbare wijze in het bezit van zijn eigendom te herstellen;

2°. voldoende zekerheid te verkrijgen, dat het Rijk niet twee malen met dezelfde schuld kan bezwaard worden;

3°. aan derden de gelegenheid te laten, hunne regten tot aan de uiterste grens van de bij het Burgerlijk Wetboek vastgestelde verjaring te kunnen doen gelden.

Met dit oogmerk heeft men, in het belang van hem die het verlies geleden heeft, na een voorloopig onderzoek en na het inwinnen, op de daartoe strekkende verzoekschriften, van het oordeel van den Raad van State, aan den Koning voorbehouden, om, indien de omstandigheden blijkbaar en overtuigend genoeg voorkomen, oproepingen te doen plaats hebben ten einde een iegelijk te waarschuwen, dat na het gewilde tijdsverloop afgifte zal geschieden van nieuwe titels voor schuldbekentenissen, welke als te loor gegaan zijn aangegeven, en die oproepingen zooveel mogelijk vereenvoudigd; doch daarentegen ook, na den afloop derzelve, aan de uitgifte van nieuwe stukken eene borgstelling verbonden, welke gedurende tien jaren na de vernietigd-verklaring aan den later erkenden regthebbende een volkomen waarborg oplevert, voor het geval dat de schuldbekentenis die vernietigd geacht werd, werkelijk nog aanwezig ware, of het regt daarop bewezen werd; en eindelijk daarenboven aan een ieder regthebbende de gelegenheid gelaten, om zijn regt te doen gelden, zoolang de verjaring niet tusschen beide treedt.

Men heeft vermeend, den gevorderden borgtogt in vaste goederen of in openbare schuld te moeten doen stellen, onder de gunstige bepaling evenwel, dat bij het tot zekerheid aanwijzen van geheel gelijksoortige schuld, als die waarvoor een nieuwe titel wordt uitgereikt of van den nieuwen titel zelven, een gelijk kapitaal genoegzaam zijn zal.

Bij het stellen van zoodanige zekerheid kan er geen gevaar meer overblijven in het afgeven van eenen nieuwen titel voor dien, welke als vernietigd is beschouwd, en behoudens de voldoening aan deze voorwaarde, zal de vernietigd-verklaring bij Koninklijk besluit, nadat daaromtrent de Raad van State andermaal zal zijn gehoord, kunnen worden uitgesproken.

Wanneer evenwel gedurende het tijdsverloop der oproepingen eenig verzet tegen de uitgifte van een nieuwen titel opkomt, worden de verdere oproepingen geschorst; de verzoeker die eenen nieuwen titel heeft gevraagd, zal zijne aanspraak in regten moeten doen gelden, en de beslissing omtrent het eigendomsregt zal dan aan den gewonen regter worden overgelaten, na wiens uiterlijk gewijsde het verzoek in overeenstemming daarmede wordt afgewezen, of wel de aankondigingen hervat, en eerst na derzelver afloop de uitreiking van een nieuwen titel aan den verzoeker wordt toegestaan, altijd behoudens de borgstelling, waardoor alle belangen gedurende tien jaren verzekerd worden, terwijl ieder ander opkomend belanghebbende, zoo als hiervoren is opgemerkt, ook daarna en gedurende het geheele tijdvak der verjaring bij de wet bepaald, zijne aanspraak voor den gewonen regter zal kunnen doen gelden.

Hetgeen ten aanzien van schuldbrieven, regtstreeks ten laste van het Rijk loopende, bij het onderhavig ontwerp van wet is bepaald, wordt overigens toegepast op de certificaten van deelgeving in inschrijvingen op de grootboeken der nationale schuld; doch zal het administratie-kantoor door hetwelk de stukken zijn uitgegeven, zoo bij het voorloopig onderzoek ten aanzien van de verzoekschriften tot herstel van verliezen deze stukken betreffende, als vóór het uitspreken der vernietigd-verklaring, deswege worden gehoord, en het kapitaal zelf, hetwelk door de vermiste en vernietigd-verklaarde certificaten wordt vertegenwoordigd, bij het grootboek worden overgeschreven, op den naam van den verzoeker wiens aanspraak is erkend, behoudens het verbinden van hetzelve kapitaal gedurende tien jaren, waarin dan gevonden wordt de borgtogt die, naar de algemeene regelen dezer wet, voor dat tijdvak vereischt wordt.

Het administratie-kantoor zal overigens gehouden zijn, om de renten, welke niet verjaard en op het certificaat onvoldaan zijn gebleven, aan den erkenden eigenaar uit te betalen.

De *tien* eerste artikelen van het ontwerp bevatten de hiervoren gemeldo duurzame bepalingen; maar er is daarenboven aan *twee* omstandigheden moeten worden gedacht:

1°. de overgang van de uitgestelde tot de werkelijke schuld staat, volgens de wet van den 27sten September 1841 (*Staatsblad* n°. 35), open tot den 31sten December 1849, en tot aan dat tijdstip behoort ook voorzien te kunnen worden in het verlies van bewijzen van uitgestelde schuld door buitengewone toevallen veroorzaakt, en waarvoor anderzins rentegevende schuld in de plaats zou zijn getreden; van daar dat art. 11 van het ontwerp de gelegenheid hiertoe geeft, en, vermits niet alle vormen in tijds zouden kunnen zijn afgeloopen, tevens schorst de vervallen-verklaring, bij art. 7 van de evengemelde wet onder den 31sten December 1849 voor alle bewijzen van uitgestelde schuld uitgesproken.

2°. Verscheidene verzoeken tot het bekomen van nieuwe titels

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.*
(Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

wegens door buitengewone omstandigheden vermiste schuldbewijzen zijn bij de Regering aanhangig en hebben, bij gebreke van het bestaan van wettelijke verordeningen, onafgedaan moeten blijven.

De daarbij belanghebbenden zullen wel, volgens het laatste artikel van het ontwerp, verpligt zijn om de bepalingen van deze wet in acht te nemen, en er zullen dus nieuwe oproepingen moeten plaats hebben, ofschoon die in sommige gevallen reeds mogten zijn geschied, doch het scheen billijk te zorgen, dat het verwijl hun ten aanzien van het genot der verloopene renten geene schade toebragt, weshalve aan dezulken van hen, welke binnen een bepaald tijdsverloop met een nieuw verzoek optreden, de inmiddels ten aanzien van de renten ingevallen verjaring niet zal worden toegerekend.

4. VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Het wets-ontwerp, houdende bepalingen om te voorzien in het herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk, heeft in de afdeelingen tot meer dan één algemeene beschouwing aanleiding gegeven. De Commissie zal deze in de eerste plaats voordragen, onder bijvoeging der redenen, die daaruit ter aanneming of verwerping van het voorstel ontleend zijn.

§ 1. Vóór alles is ter sprake gekomen het beginsel der wet. Dit werd op zich zelf door bijna niemand afgekeurd. Men oordeelde toch, dat, even als ieder bijzonder persoon, zoo ook de Staat, het den schuldeischer, die zijnen schuldbrief door een buitengewoon toeval had verloren, niet moeijelijk mogt maken, eenen nieuwen titel te verkrijgen. Behalve dat het niet staatkundig zoude zijn zich daaraan te onttrekken, kwam zulks niet overeen met die beginselen van eerlijkheid, die ook de Staat in het oog moest houden; het zou inderdaad leiden tot miskenning van den regel, dat niemand zich verrijken mag ten koste van een ander.

§ 2. Omtrent de noodzakelijkheid intusschen van het maken van wettelijke bepalingen daarvoor, werd veel minder eenstemmig gedacht. Zij is bestreden en verdedigd geworden.

Voor het eerste gevoelen is aangevoerd, dat het teruggeven van eenen nieuwen schuldbrief aan hem, die den eerst afgegevene had verloren, eene zaak was van gewonen aard, betreffende eene verpligting, die ten aanzien van den Staat niet anders was dan ten aanzien van bijzondere personen; dat ieder schuldenaar moest oordeelen, of de omstandigheden zoodanig waren dat hij tot het afgeven van eenen nieuwen schuldbrief gehouden was; dat dit met betrekking tot den Staat voor eene geheel administrative zaak moest worden gehouden, waarin de tusschenkomst der wetgeving onnoodig was, omdat het slechts het afgeven van eenen nieuwen schuldbrief betrof, geenszins het daarstellen eener nieuwe schuld, terwijl voor zooverre de Staat mogt vermeenen zoodanigen nieuwen schuldbrief niet te moeten geven en schuldeischers oordeelen daarin niet te mogen berusten, de regterlijke magt daar was om dit als een gewoon geschil te beslissen. Men is daarbij verder gegaan, en heeft eene wet zelfs schadelijk geacht, uit hoofde de bijzondere gevallen en omstandigheden veelal zoodanig uiteen liepen, dat voor allen gelijk werkende voorschriften eene zeer ongelijke toepassing zouden te weeg brengen en daardoor nadeelig werken. De vernietiging van den schuldbrief kon genoegzaam zeker, doch ook in zeer hooge mate onzeker zijn; beide omstandigheden mogten niet onder denzelfden regel worden gebragt, maar vorderden het nemen van verschillende maatregelen. Er is eindelijk bijgevoegd, dat de zaak nu goed scheen te gaan en er geene bijzondere reden aanwezig was om daarin verandering te brengen. In het bijzonder ook was eene tusschenkomst der wetgeving noodeloos ten aanzien der certificaten door de administratie-kantoren uitgegeven, zoo als uit verschillende redenen kon worden afgeleid, die hierachter bij § 5 zijn opgegeven.

Van den anderen kant is dit gevoelen bestreden en zijn voor het vaststellen van wettelijke voorschriften omtrent dit onderwerp onderscheidene drangredenen bijgebragt.

Aangenomen toch, dat de Regering de bevoegdheid had tot de handelwijze, die tegenwoordig gevolgd wordt, 't geen echter door sommigen niet werd erkend, zoo viel het niet te betwijfelen, of het daarstellen van vaste, eenvormige bepalingen bij de wet was verre te verkiezen boven het willekeurige gelegen in het aangaan van schikkingen voor ieder bijzonder geval. Die schikkingen toch behoorden uit den aard der zaak slechts daarop uit te loopen, dat een nieuwe titel gegeven of geweigerd werd. En wanneer dit waar was, dan verloor de redenering omtrent de verschillende omstandigheden hare kracht. Daarenboven was het aannemen van vaste regelen daarom vooral noodzakelijk en nuttig, omdat dan ieder konde weten hoe zich in zoodanige gevallen te gedragen, terwijl wettelijke regelen, als minder aan wisseling onderworpen, de zaak meer op eenen vasten voet zouden brengen. Het goed gaan der zaak voor het tegenwoordige was wel geene reden, om geene waarborgen te nemen, dat dit ook voor het vervolg het geval zoude zijn, en deze zoude men meer in eene wet vinden. Maar wanneer het waar was, 't geen gezegd werd, dat de tot dusver aangegane schikkingen soms hinderpalen bij de Algemeene Rekenkamer ontmoetten, dan lag daarin eene dubbele reden van noodzakelijkheid, en kon de Regering ook door die omstandigheid het aannemen eener wet met drang aanbevelen. Eindelijk werd daarbij opgemerkt, dat men hier het oog had enkel op administrative handelingen en geenszins de hand wilde leenen om door de uitvoerende magt op die der regterlijke te doen ingrijpen.

Verdiende dus het beginsel der wet goedkeuring; was het doel loffelijk om de belangen van hen, die eenen schuldbrief verloren hadden, op eene billijke en vaste wijze te regelen, dan meende men dat eene wet nuttig, noodzakelijk, in het belang van het algemeen was.

§ 3. De wet zelve beschouwende, is de vraag gerezen, welke buitengewone gevallen zij moest bedoelen; welke zij werkelijk bedoelde?

Omtrent het eerste was het gevoelen vrij algemeen, dat deze zich behoorden te bepalen tot brand, watersnood en dergelijke, welke het vernietigen van den titel vermoedelijk maakten. Door slechts enkelen werd het denkbeeld voorgestaan, dat ook diefstal en roof daaronder moesten begrepen worden, uit hoofde het beginsel der wet daarbij hetzelfde was. Daartegen is echter opgemerkt, dat het opnemen hiervan tot groote moeijelijkheid aanleiding zou geven, en eene wijde deur tot misbruik openzetten, terwijl de aangevoerde reden bepaaldelijk betwist werd door de opmerking, dat de wetgever zich alsdan eigenlijk zoude inlaten met de vraag: wie de wettige houder van het stuk was, terwijl hij zich daarvan geheel en al moest onthouden, als alleen het doel voor oogen hebbende, om de regten van hem, wiens titel vernietigd was, niet te verkorten, en dezen het verkrijgen van eenen nieuwen gemakkelijk te maken, ten einde de Staat uit het ongeluk geen voordeel zou trekken tot schade van een ander.

Het scheen dan ook, dat het ontwerp alleen *vermoedelijke vernietiging* door de gezegde ongevallen op het oog had. In het eerste artikel onder anderen was dit doel zigtbaar. Maar de uitdrukkingen èn van den considerans èn van bijna al de andere artikelen, waren daarmede niet in overeenstemming. Immers het *buiten bezit geraken* of *vermissen* van het stuk kon ook door diefstal plaats hebben, en het moest alleen *vermoedelijke vernietiging* zijn. Al de uitdrukkingen der wet, hierop betrekkelijk, moesten dus naauwkeurig worden nagegaan, en overeenkomstig het aangegevene gewijzigd.

§ 4. Eene algemeene beschouwing der wet heeft verder aanleiding gegeven tot de overweging, in hoeverre daarbij getreden werd op het gebied der regterlijke magt.

Van de eene zijde was het oordeel dat dit zeer twijfelachtig was; dat bijv. het afgeven van eenen nieuwen titel geene beslissing met zich bragt, dat hij, aan wien ze was afgegeven, en geen ander, de wettige houder van het stuk was, omdat zulks, in geval van tegenspraak door hem die daarop regt meende te hebben, aan de beslissing van den regter werd overgelaten; dat men ook dat regt gedurende 30 jaren handhaafde, in overeenstemming met den langsten termijn van verjaring bij de burgerlijke wet aangenomen; dat men dus niet zien kon, dat de wetgever door het maken van zoodanige bepalingen zijne redelijke bevoegdheid te buiten ging, en dat, voor zooveel zulks geschieden kon, het wenschelijk was de regeling der zaak aan de uitvoerende magt op te dragen, waardoor ook beter bereikt zou worden het doel dat men zich bij de wet had voor oogen gesteld. De omslag toch van een regtsgeding en de aanzienlijke kosten daaraan verbonden, maakten het doen gelden van een regt dikwerf hoogst bezwaarlijk.

Van eene andere zijde werden deze denkbeelden met kracht van redenen weêrsproken. Men meende in meer dan één opzigt te ontwaren, dat bij het ontwerp op het gebied der regterlijke magt was getreden, aan wier kennisneming de Grondwet bij uitsluiting had opgedragen, alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortspruitende regten over schuldvordering of burgerlijke regten. De verschillende aankondigingen, zeide men, veronderstelden eene tegenpartij; zij hadden overeenkomst met die welke

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.*
(Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

in geval van afwezigheid geschiedden. Het nietig verklaren van den titel was eene uitdrukking, die op eene onjuiste voorstelling van den werkkring der uitvoerende magt berustte. Het eigendunkelijk aanwijzen aan den schuldeischer van eenen nieuwen schuldenaar, kon noch door den wetgever, noch door de uitvoerende magt plaats hebben, en het doen loopen der verjaring eindelijk, hing hier af van eene daad dier zelfde magt, aan welke de wetgever daartoe geene bevoegdheid konde verleenen. In alle deze punten lagen zeer groote bezwaren tegen het aannemen der wet. Men kon de eerst aangevoerde beschouwing volstrekt niet deelen en wilde er nog de opmerking bijvoegen, dat, voor zooverre de onkosten van een regtsgeding hinderlijk waren, daarin eenigermate door eene vrijstelling van zegel en registratieregten zou kunnen worden voorzien.

De wisseling dezer gevoelens heeft denkbeelden doen ontstaan van genoegzaam gewigt om ze in dit verslag op te nemen. Men meende namelijk, dat de laatstgenoemde zwarigheden uit weg zouden kunnen worden geruimd en tevens het doel bereikt, dat men zich bij de wet voorstelde. Daartoe moest slechts krachtens de wet een nieuwe titel gegeven worden, onder den naam bijv. van duplicaat. De houder van het stuk zelf, zoo die bestond, behoorde niet verwezen te worden naar den bezitter van den nieuwen titel, maar in dezelfde verhouding tot den Staat te blijven als vroeger. En de Staat, om zich te vrijwaren voor schade, moest van dengene, aan wien het duplicaat werd afgegeven, voor den tijd van dertig jaren eenen borgtogt vorderen, voldoende om zich voor kapitaal en vijf jaren rente te kunnen dekken. Daardoor werd de vernietigd-verklaring noodeloos gemaakt; er ontstond geen schijn van inbreuk op den werkkring der regterlijke magt; de regten van derden bleven in hun geheel, en de wet zou enkel voorschriften bevatten geheel binnen het gebied der uitvoerende magt gelegen. Zoodanig stelsel scheen geheel zuiver en alzoo ruime aanbeveling te verdienen; terwijl zonder dat bezwaarlijk eene geschikte wet zou kunnen worden tot stand gebragt.

§ 5. Omtrent het opnemen in de wet van de certificaten of acten van aandeel, uitgegeven door de administratie-kantoren en gevestigd op inschrijvingen in een van de grootboeken der nationale schuld, bestond mede verschil van gevoelen.

Eenigen namelijk waren van oordeel, dat de wetgever geen inbreuk moest maken op de vrijwillige verhouding, die er tusschen de gezegde kantoren en de houders der certificaten bestond; 't was eene overeenkomst tusschen bijzondere personen, die de wet niet vermogt te storen; eene zaak tusschen derden, waarmede de Staat niets had te maken. Leden de houders schade door verlies van het stuk, zij hadden het zich te wijten, omdat zij wisten op welken voet zij gecontracteerd hadden. In elk geval zou de wetgever te ver gaan door zijne bepalingen tot die kantoren uit te strekken. Eindelijk nog kon de Staat van het verlies nimmer voordeel hebben, omdat de inschrijving toch bleef bestaan, zoodat het verwijt van zich te verrijken ten koste van een ander, hier in geen geval te pas konde komen.

Zeer vele anderen, intusschen, hebben tegengestelde redenen doen gelden. Zij meenden, dat de eerstgenoemden van min juiste denkbeelden uitgingen. De houder toch van een certificaat was crediteur van den Staat, als zijnde geregtigd tot zoodanig kapitaal werkelijke schuld als in dat certificaat stond uitgedrukt. Het administratie-kantoor stond tot hem in geene andere betrekking dan die van lasthebber tot het ontvangen en uitkeeren der renten. Tusschen het stuk en de inschrijving bestond het naauwste verband. Van daar ook de bepaling, dat elk certificaat vooraf bij het grootboek moest worden geregistreerd; van daar de bevoegdheid voor elken houder om het stuk in eene inschrijving op naam te doen verwisselen, zelfs zonder tusschenkomst van het kantoor van welks naam alsdan de afschrijving plaats had; van daar de verordening, dat geene afschrijving kon plaats hebben dan tegen vertoon of overlegging van het daarvoor uitgegeven bewijs. Van de zijde van den Staat was dus getoond, dat men wilde zorg dragen voor het belang der houders van certificaten, en daarmede strookte volkomen het denkbeeld in de wet aangenomen; terwijl ook de betrekking waarin die kantoren over het Rijk stonden, het niet twijfelachtig deden zijn, of men kon de onderwerpelijke belangen bij de wet regelen.

§ 6. Vrij algemeen is de opmerking gemaakt, dat de redactie minder gelukkig was dan die van andere wets-ontwerpen in den laatsten tijd van het Departement van Finantien afkomstig. Ben halve om de zaak zelve, was ook daarom goede en juiste redactie zoo wenschelijk, omdat de Kamer zich dan meer met de *zake*, konde bezig houden. Als voorbeelden daarvan zijn aangehaalde dat het woord *vaste*, in den considerans, overtollig is: dat de woorden: *nadat zal zijn voldaan aan de bepalingen dezer wet*, in art. 1, mede overtollig zijn; dat in art. 2 niet gezegd wordt, waartoe het verzoek moet strekken; dat daardoor de strekking der magtiging, waarvan in het begin van art. 3 wordt gewaagd, onzeker is; en dergelijke meer.

§ 7. De laatste algemeene beschouwing was het uitgeven van certificaten door het Rijk. Men meende bij deze gelegenheid dit onderwerp nogmaals aan de ernstige overweging der Regering te moeten aanbevelen. Daaraan toch waren groote voordeelen verbonden, en bij het bestaan van eene zoo aanzienlijke schuldenmassa mogt wel elke gelegenheid worden aangegrepen, om den Staat op eene eerlijke wijze eenig voordeel te verschaffen. Daarnevens konden de administratie-kantoren blijven bestaan; de kosten zouden uit de niet inkomende coupons voldoende worden gedekt, en eene bepaling, dat met deze, na de aankondiging der betaling, alle belastingen mogten worden voldaan, zou den ingezetenen gemak aanbrengen. Men vertrouwde, dat bij de overweging van dit onderwerp het belang van den Staat genoegzaam op den voorgrond zou staan, om voor be bezwaren, die daaraan vast mogten zijn, niet te ligt terug te deinzen.

Ten aanzien der wet zelve is verder het volgende opgemerkt geworden.

Art. 2. *nummer en andere kenteekenen.* Is het ook soms beter, in plaats van *en* te lezen *of?* Het nummer toch kan niet altijd door den belanghebbende worden opgegeven, vooral omdat bij brand bijv. veelal ook de aanteekening-boeken verloren gaan. Volgens sommigen zelfs werd er dan nog te veel gevorderd, omdat men ook niet altijd in staat was kenteekenen op te geven. Maar in allen gevalle wenschte men te weten, wat men met *andere kenteekenen* bedoelt.

Nog wordt opgemerkt, dat, vooral bij het aannemen van het stelsel, hierboven aan het eind van § 4 aangeprezen, de verzoeker een domicilie binnen het Rijk moest aannemen, hetwelk dan mede in de later te doene aankondigingen behoorde vermeld te worden.

Art. 3. De redactie heeft den twijfel doen ontstaan, of, indien het ongeval buiten het Rijk heeft plaats gehad, de aankondiging insgelijks in de *Staats-courant* zal gedaan worden. Het scheen wel de bedoeling, maar in de uitdrukking lag eenige onduidelijkheid.

regten te doen gelden; bij te voegen: *op de wijze hierna gemeld.* Bij de 2de alinea dient de bepaling te worden gevoegd, dat elke aankondiging tevens zal inhouden, of het de eerste, tweede of derde is.

Art. 4. Ten aanzien van het vernietigd verklaren van den titel en het afgeven van eenen nieuwen, verwijst men tot de algemeene beschouwingen.

dertig dagen. Men weet niet waarom deze termijn zoo kort wordt genomen. Voor een buitenlander bijv., die het gedane verzoek eerst door de laatste aankondiging verneemt, zou deze bepaling nadeelig kunnen zijn. Er bestaat daarvoor hoegenaamd geene reden.

De tijd van tien jaren voor den borgtogt is, zelfs in het stelsel der wet, vrij algemeen te kort geoordeeld. In overeenstemming met art. 8, behoorde het dertig jaren te zijn. Aangenomen toch eens, dat men het regt heeft den schuldeischer, buiten zijnen wil, eenen anderen schuldenaar aan te wijzen, dan moet men zulks op de voor hem minst nadeelige wijze doen, en wanneer men het regt van den ouden titel dertig jaren lang handhaaft, dan is het zeker ten hoogste billijk, ook voor een gelijk tijdvak de zekerheid te laten bestaan, dat de houder van den ouden titel, *casu quo*, zijn regt met vrucht kan doen gelden.

Daarenboven is men van oordeel, dat de borgtogt, buiten het beloop van het nominale kapitaal, zich ook nog moet uitstrekken over vijf jaren rente.

Artt. 5 *en* 6. De uitdrukkingen van deze beide artikelen komen niet zeer juist voor. Het laatste zou kunnen doen denken, dat hij, die het bij art. 5 bedoelde exploit heeft laten doen, als eischer zou moeten optreden, terwijl men vermeent, dat integendeel de verzoeker, om aan zijn verzoek verder gevolg te doen geven, moest optreden om de door dat exploit veroorzaakte verhindering te doen opheffen.

Men acht het verder noodzakelijk, dat het instellen der regtsvordering van den verzoeker, op straffe van vervallen-verklaring, aan een bepaalden termijn worde verbonden, omdat bij het bestaan van het stuk de wettige houder, uit vrees van nadeel, verhinderd wordt zich van hetzelve te ontdoen.

Eindelijk is de opmerking gemaakt, dat de loop der redenering het meer ordelijk deed zijn, art. 4 door de artt. 5 en 6 te laten voorafgaan.

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Art. 7. Ondergeschikt aan de meergemelde algemeene beschouwing omtrent de verwijzing naar eenen anderen schuldenaar, meent men, dat behoorde gelezen te worden: *die den nieuwen titel of het regt op denzelve heeft verkregen*, uit hoofde het opkomen van een belanghebbende onmiddellijk na de dertig dagen en vóór het afgeven van den nieuwen titel zou kunnen plaats hebben. (zie art. 4.)

Omtrent de tien jaren wordt verwezen naar de aanmerking op art. 4 gemaakt.

Art. 8. In verband met het voorgedragene omtrent het vernietigd verklaren, zou ook de redactie van dit artikel verandering behoeven.

Art. 10. Vermits niemand tot eene daad kan worden gedwongen, zou aan de verpligting tot overschrijving, in de 2de alinea aan het administratie-kantoor opgelegd, wel eens geen gevolg kunnen worden gegeven, en het is daarom dat men in overweging geeft die overschrijving ambtshalve te laten doen, en zulks te plaatsen achter de 1ste alinea, door de bijvoeging: *en het kapitaal ambtshalve overgeschreven aan dengene* enz.; terwijl het verder meer ordelijk gevonden is, de 1ste zinsnede van de 2de alinea de laatste daarvan te doen zijn.

tien jaren. Even als in art. 4, zou ook hier de borgtogt gedurende dertig jaren moeten blijven bestaan, die nog vermeerderd zou moeten worden met de waarde van de coupons van dertig jaren, uit hoofde de invordering daarvan gedurende dat tijdvak kan plaats hebben.

Art. 12. Het heeft opmerking gebaard, dat de gevallen in de 2de alinea bedoeld, zijn bepaald geworden tot de zoodanige, waarvoor schriftelijke aanvrage gedaan is. Men vroeg of er ook bezwaar in gelegen was dit tot allen uit te strekken, onverschillig of zij eenige aanvrage gedaan hadden of niet? Daarenboven meende men, dat de werking der wet behoorde te worden teruggebragt tot een tijdperk van tien jaren voor derzelver invoering, doch daarbij dan tevens een termijn gesteld, binnen welken de aanvrage op straffe van vervallen-verklaring moest gedaan worden; welk laatste insgelijks een vereischte moest zijn voor de verliezen na de invoering der wet geleden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, op Donderdag den 5den November 1846.

Modderman.
Cost Jordens.
Van Naamen.
Faber van Riemsdijk.
Van Panhuijs.

Nadat de Commissie van Rapporteurs met opzigt tot het onderwerp, waarover het vorenstaande Voorloopig Verslag handelt, bij herhaling met Zijne Excellentie den Minister van Finantien in mondeling overleg was getreden, is, onder dagteekening van den 16den April 1847, van de Regering ontvangen eene Memorie van Beantwoording op dat Voorloopig Verslag, met een daarbij gevoegd gewijzigd ontwerp van wet, en is de Commissie van Rapporteurs, na kennisneming van een en ander, van oordeel geweest, dat die stukken eene nieuwe overweging in de Afdeelingen vorderen.

Aldus vastgesteld den 27sten April 1847.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING DER REGERING.

§ 1. Met genoegen bespeurt men dat het beginsel van het wets-ontwerp bijna algemeene goedkeuring ontmoet.

§ 2. Ook de Regering zou het wenschelijk gevonden hebben, zoo het onnoodig had kunnen geacht worden, de naleving van een zoo billijk beginsel zonder nadere wettelijke bepalingen te doen plaats hebben. De noodzakelijkheid echter, welke in de Memorie van Toelichting is uiteengezet en door vele leden in de afdeelingen wordt erkend, bestaat, en men hoopt dat men er in zal kunnen slagen om eene wet tot stand te brengen, waarbij in eene op gronden van hooge billijkheid bestaande behoefte wordt voorzien.

§ 3. Het eenige geval, waarin men bij het wets-ontwerp heeft bedoeld eene tegemoetkoming toe te kennen, is dat van *vernietiging* van den titel door of ten gevolge van buitengewone toevallen, van den aard welke in het wets-ontwerp omschreven wordt. Zoolang de schuldbrief in wezen is, zoolang er geene hooge mate van waarschijnlijkheid is verkregen, dat die buiten den wil van den houder is vernietigd geworden, bestaat er geene reden van billijkheid, welke den Staat zou kunnen verpligten om eenen nieuwen titel af te geven.

Diefstal en roof, welke den schuldbrief alleen in eene andere hand overbrengen, konden dus onder de gevallen bij de wet bedoeld niet begrepen worden.

Het beginsel waarop het ontwerp van wet berust, leidt niet tot eene verpligting voor den *schuldenaar*, om zijnen beroofden schuldeischer, welke hem geene kwijtschelding kan geven, eenige vergoeding te geven.

Wie wettige houder van eene bestaande schuldbekentenis aan toonder is, is een vraagpunt dat tusschen hen, die over den eigendom twisten, moet worden uitgemaakt.

Zoo er in het ontwerp eene enkele uitdrukking mogt zijn ingeslopen, welke daaromtrent twijfel kan doen ontstaan, zou die uitdrukking gewijzigd moeten worden.

§ 4. Omtrent de bedenkingen ter dezer plaatse geopperd in het verslag der Commissie van Rapporteurs, heeft eene mondelinge wisseling van denkbeelden plaats gehad tusschen die Commissie en den Minister van Finantien, waarin door laatstgemelde het gewigt van die bedenkingen niet is ontkend, doch tevens opgemerkt, dat er in de wet vele voorbeelden bestaan, waarin een regt verloren wordt ten gevolge van verjaring, zonder eenige tusschenkomst van den regter; dat in dezen niets anders verlangd wordt, dan dat aangenomen worde het bestaan van eene legale praesumtie van vernietiging door het verloop van zekeren tijd, na het in acht nemen van zekere formaliteiten.

Daarbij is gevoegd geworden dat, zoo men het algemeen wil gerieven, het niet mogelijk is omtrent de vernietiging van den titel eene regtskundige zekerheid te bekomen, maar dat men tevreden moet zijn met eene zeer hooge mate van waarschijnlijkheid.

In dienzelfden geest handelende, moest men den borgtogt niet al te bezwarend maken, zoo men verlangde den door een buitengewoon toeval benadeelden schuldeischer metderdaad te gemoet te komen.

Ten einde zonder deze beschouwingen uit het oog te verliezen, aan de geopperde bezwaren te gemoet te komen, zijn in het wetsontwerp veranderingen gebragt, waardoor aan de eene zijde vermeden wordt het vernietigd verklaren van eenen oorspronkelijken titel en een te korte duur der aansprakelijkheid van den Staat ten opzigte van den houder eener schuldbekentenis, welke men vernietigd waande, en aan de andere zijde kan worden ontbeerd, zoowel de daarstelling van een duplicaat schuldbekentenis, welke geen wezenlijk nut voor den schuldeischer, wel groote bezwaren voor de administratie zou opleveren, als de noodzakelijkheid van een te langen en te bezwarenden borgtogt.

Indien het zeer onwaarschijnlijke, ja niet denkbare geval immer mogt ontstaan dat, na een buitengewoon toeval van brand of schipbreuk, de door zoodanig ongeval getroffen persoon onmiddellijk aan de Regering eene valsche opgave had gedaan nopens het verlies van eene schuldbekentenis, terwijl de wettige houder van dezelfde schuldbekentenis noch renten was komen ontvangen, noch zich had aangemeld, ofschoon dien ten gevolge vier aankondigingen en oproepingen in de openbare nieuwsbladen waren gedaan, en daarmede bijna twee jaren waren verloopen; ofschoon, nadat in de zaak tot twee malen toe bij den Raad van State een onderzoek had plaats gehad en door den Koning eene beslissing was genomen, sedert dat tijdstip nog tien jaren verloopen zijn, indien dit, men mag het zeggen, niet denkbaar geval immer ontstond, zou onder zoodanige omstandigheden de wettige houder met alle reden verwezen worden op de gevolgen van zijne eigene nalatigheid, in zooverre althans als deze den Staat, welke alle die voorzorgen heeft genomen, niet kan benadeelen en dat hij zijne beweerde regten op hem moet doen gelden, die, na inachtneming van zoovele formaliteiten, na zoovele oproepingen en na een zoo lang tijdsverloop, als regthebbende erkend is geworden.

Onder eene vroegere wetgeving bestonden de zoogenaamde edictale citatien, die na veel korter tijdsverloop aanleiding gaven tot eene algeheele vernietiging van regt.

Bij dit wets-ontwerp worden oneindig grootere voorzorgen voorgesteld.

§ 6. De juistheid van de opmerking der Commissie van heeren Rapporteurs nopens het min gelukkige der redactie van dit wetsontwerp, in vergelijking met andere ontwerpen in den laatsten tijd van het Departement van Finantien afkomstig, wordt noch wedersproken, noch erkend.

De Regering vereenigt zich geheel met de beide denkbeelden in het verslag geuit:

in de *eerste plaats*, dat eene goede redactie hoogst wenschelijk is, ja van den wetgever gevorderd mag worden;

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.*
(Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

in de *tweede plaats*, dat men vooral in de gelegenheid moet gesteld worden de zaken niet uit het oog te verliezen.

De Regering weet bij eigen ondervinding, hoe zwaar, vooral ook uit het oogpunt van de uitdrukking, de taak des wetgevers is. De geschiedenis van alle volken, waar geschreven wetten bij vergaderingen in beraadslaging worden gebragt, bevestigt dit.

En hoe meer gevestigd die ondervinding bij de Regering is, des te aangenamer is het haar, wezenlijke verbeteringen in taal of uitdrukking te zien voorstellen

Zij spreekt daarom geen oordeel uit over hem, die met haar verschilt, en geeft gaane toe aan eene voorgestelde verandering in de uitdrukking, al ware het ook dat de door haar gebezigde haar nog niet zoo geheel verwerpelijk voorkwam.

Het gewijzigd ontwerp brengt de bewijzen met zich, dat aan den uitgedrukten wensch omtrent dergelijke veranderingen is voldaan.

§ 7. Gaarne wil de Regering het aanbevolen ontwerp in ernstige overweging nemen. Het ligt echter buiten de bepalingen van deze wet. Men gelooft alzoo bij deze gelegenheid het voor en tegen daarvan niet ter toetse te moeten brengen.

De bijzondere omtrent de verschillende artikelen gemaakte bedenkingen zijn ten gevolge der veranderde redactie grootendeels vervallen.

Omtrent *art.* 10 zal het voldoende zijn op te merken, dat de verpligting tot overschrijving op het administratie-kantoor wordt gelegd; en dat volgens het gewone regt iedere verbindtenis om te doen, zich, in geval van niet-voldoening, oplost in vergoeding van kosten, schaden en interessen.

Ad *art.* 12 gelooft men te moeten opmerken, dat men zeer moet hechten aan het spoedig indienen van een verzoekschrift nadat het toeval heeft plaats gehad, zoowel uit hoofde van de meerdere praesumtie van goede trouw bij den verzoeker, als omdat, de omstandigheden alsdan nog versch, in het geheugen liggende, de Regering beter in staat is haar oordeel te vestigen.

Ad *art.* 14. Eindelijk zij opgemerkt, dat, ten einde allen twijfel weg te nemen, of in gunstige bepalingen dezer wet ook zouden kunnen deelen de schuldbrieven begrepen in de aflossing en schuldverwisseling volgens de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), die vraag door de redactie van dit artikel bevestigend wordt uitgemaakt, en er alzoo gevolg zal kunnen gegeven worden aan onderscheidene reeds gedane aanvragen van dien aard, wanneer de belanghebbenden zich nader aanmelden.

---

6. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, bepalingen daar te stellen nopens de wijze waarop eigenaars van schuldbrieven, ten laste van het rijk aan toonder uitgegeven, of van certificaten op inschrijvingen in de grootboeken der nationale schuld gevestigd, welke door buitengewone toevallen vernietigd zijn, nieuwe titels kunnen erlangen.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. In geval van vernietiging door of ten gevolge van brand, watersnood, of eenig dergelijk buitengewoon toeval, van eene schuldbekentenis aan toonder, uitgegeven ten laste van het Rijk of van deszelfs Overzeesche bezittingen, welke rente draagt en waarvan de renten hier te lande betaalbaar zijn, kan, ten verzoeke van den laatsten houder, op den bij deze wet bepaalden voet, eene tegemoetkoming der schade worden erlangd.

Art. 2. Ter verkrijging van zoodanige tegemoetkoming vervoegt zich de laatste houder tot Ons, bij een verzoekschrift, waarin de aard, de hoegrootheid, het nummer of andere kenteekenen van het vermiste stuk, en de omstandigheden onder welke hij buiten bezit van hetzelve is geraakt, behoorlijk zijn omschreven alsmede de bijzonderheden, die ten bewijze kunnen strekken van deszelfs wettig bezit op het oogenblik van het ongeval.

Dat verzoek moet binnen één jaar na de vermissing zijn ingediend, en wordt op hetzelve door Ons beslist na voorloopig onderzoek en na den Raad van State te hebben gehoord.

Bij het verzoekschrift wordt domicilie binnen het rijk gekozen.

Art. 3. Onze magtiging tot het doen van oproepingen, wegens het geleden vermis verleend zijnde, wordt door het Hoofd van het Departement van Finantien, bij aankondiging, ten koste van den verzoeker, in de Staats-courant en in een der dagbladen van de hoofdplaats der provincie, waarin het ongeval heeft plaats gehad, of, zoo het ongeval buiten het rijk is voorgevallen, alsdan, behalve in de Staats-Courant, in een der dagbladen van de stad Amsterdam, aan het algemeen kennis gegeven van hetgeen gebeurd is en verlangd wordt, en daarbij tevens ieder, die beweren mogt eenig strijdig belang te hebben, opgeroepen om zijne regten te doen gelden.

Deze aankondiging wordt daarna nog drie maal, telkens met eene tusschenpoozing van ten minste zes maanden, in dezelfde dagbladen herhaald, met vermelding of het is de tweede, derde of laatste aankondiging.

Art. 4. Wanneer iemand vermeent regt op een schuldbewijs te hebben, waaromtrent de aankondiging in art. 3 vermeld plaats heeft, moet hij daarvan, bij deurwaarders-exploit, aan het Hoofd van het Departement van Finantien en aan den verzoeker in de oproepingen vermeld, kennis geven.

De verdere oproepingen worden alsdan geschorst.

De verzoeker is verpligt binnen drie maanden na de dagteekening van het exploit den verzetter te dagvaarden tot opheffing van het gedaan verzet, en een afschrift der dagvaarding aan het Hoofd van het Departement van Finantien te beteekenen.

Hieraan door den verzoeker niet voldaan zijnde, wordt het verzoek als vervallen beschouwd.

Art. 5. Indien bij vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, de regten van hem, die zich tegen het verzoek verzet heeft, worden erkend, wordt daarvan aan Ons door het Hoofd van het Departement van Finantien verslag gedaan, en dien ten gevolge het verzoek ter bekoming eener tegemoetkoming afgewezen.

Zoodra het verzet bij regterlijk vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, is afgewezen, worden de aankondigingen hervat, en voorts gehandeld als in het volgende artikel wordt omschreven.

Art. 6. Wanneer er sedert de laatste aankondiging twee maanden verloopen zijn, zonder dat iemand op de in art. 4 gemelde wijze eenig strijdig belang heeft doen kennen, brengt het Hoofd van het Departement van Finantien de stukken tot het verzoek en de gedane oproepingen betrekkelijk, ter Onzer kennis, met voorstel, zoo daartoe gronden worden gevonden, om, na den Raad van State te hebben gehoord, de verlangde tegemoetkoming te verleenen.

Zoo daartoe door Ons wordt besloten, wordt aan den laatsten houder afgegeven een bewijs ten zijnen name, tot ontvangst der op de schuldbekentenis verschenen en niet verjaarde, of gedurende den tijd van tien jaren na de dagteekening van het bewijs, te verschijnen renten.

Dit bewijs wordt aan den houder niet afgegeven dan nadat door hem zal zijn gesteld een personele borgtogt voor het bedrag van tien jaar rente.

Art. 7. Krachtens het in het vorige artikel bedoelde bewijs, kan geene rentebetaling gevorderd worden, zoodra er komt te blijken dat de als vernietigd opgegeven schuldbekentenis of de daarbij behoorende rentebewijzen nog in wezen zijn.

In zoodanig geval wordt aan den belanghebbende daarvan kennis gegeven en is deze verpligt de reeds door hem ontvangen renten onmiddellijk terug te betalen.

Art. 8. Na verloop van tien jaren sedert de afgifte van het in art. 6 bedoelde rentebewijs, wordt aan den houder, tegen intrekking daarvan, ter vervanging van den vernietigden titel, een nieuwe titel afgegeven.

Met dat oogenblik zijn verjaard alle regten, welke de houder van den als vernietigd beschouwden titel en van de daarbij behoorende rentebewijzen op het rijk bezeten heeft.

De belanghebbende, welke daarna mogt opkomen, wordt verwezen op hem, welke den nieuwen titel heeft bekomen.

Art. 9. Behoudens de na te melden wijzigingen, zijn de in de vorige artikelen vastgestelde bepalingen insgelijks toepasselijk in geval van vernietiging door of ten gevolge van brand, watersnood, of eenig ander buitengewoon toeval, van certificaten of acten van aandeel, uitgegeven door een administratie-kantoor en gevestigd op inschrijvingen in een van de grootboeken der nationale schuld.

Bij het voorloopig onderzoek in art. 2 en ook vóór de eindbeslissing in art. 6 vermeld, wordt het administratie-kantoor, door hetwelk het vermiste stuk is afgegeven, op het verzoek gehoord.

Art. 10. Wanneer bij Ons besluit de tegemoetkoming ter zake van het vermiste certificaat is toegestaan, worden aan den laatsten houder de verschuldigde niet uitbetaalde en niet verjaarde

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

renten door het betrokken administratie-kantoor tegen behoorlijke quitantie tegen borgtogt voldaan.

Van de rekening van het administratie-kantoor op het grootboek wordt door dat administratie-kantoor, tegen het stellen van eenen borgtogt als in art. 6 is omschreven, ten name van den houder eene som nationale schuld afgeschreven, ten bedrage van die van het vermiste certificaat.

Deze inschrijving is gedurende tien jaren, na den dag waarop die heeft plaats gehad, onvervreemdbaar.

Art. 11. Zoodra, binnen den tijd gedurende welken de inschrijving onvervreemdbaar is, komt te blijken, dat het als vernietigd opgegeven certificaat of daarbij behoorende rentebewijzen nog aanwezig is, wordt, met kennisgeving aan den belanghebbende, die inschrijving van den naam van den houder teruggeschreven op dien van het betrokken administratie-kantoor, en is de houder verpligt aan hetzelve onmiddellijk uit te betalen al de door hem ontvangene renten.

Art. 12. Met het verloop van de in art. 10 bedoelde tien jaren zijn verjaard al de regten, welke de houder van den als vernietigd beschouwden titel en van de daarbij behoorende rentebewijzen op het betrokken administratie-kantoor bezeten heeft.

De belanghebbende, welke daarna mogt opkomen, wordt verwezen op hem, ten wiens name de inschrijving op het grootboek is geschied.

Art. 13. De bepalingen van deze wet zijn toepasselijk in geval van vernietiging door of ten gevolge van brand, watersnood of eenig dergelijk buitengewoon toeval, van kansbiljetten en certificaten van uitgestelde schuld, mits het verzoek in art. 2 vermeld is ingeleverd vóór of op den 31sten December 1849; wordende ten aanzien van die schuldbrieven, tot dat de bij deze wet bepaalde vormen zullen zijn vervuld, geschorst de werking van art. 7 der wet van den 27sten September 1841 (*Staatsblad* n°. 35).

De bepalingen van artt. 10, 11 en 12 worden gevolgd ten opzigte der aan de houders te verleenen tegemoetkoming.

Art. 14. Bovenstaande bepalingen kunnen alleen worden ingeroepen voor verliezen, geleden na de dagteekening van deze wet.

Zij, die, vóór die dagteekening, schriftelijke aanvrage gedaan hebben tot het bekomen van eenen nieuwen titel, om te vervangen eene der bij deze wet bedoelde soorten van schuldbewijzen, door of ten gevolge van brand, watersnood of dergelijk buitengewoon toeval vernietigd, hetzij die schuldbewijzen al of niet zijn begrepen geweest onder de aflossing of verwisseling van schuld, bepaald bij de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), kunnen mede tot het genot der regten bij deze wet bepaald worden toegelaten, met inachtneming der vormen daarbij voorgeschreven.

Indien de laatste houder der in het vorige lid bedoelde schuldbewijzen, binnen zes maanden na het in werking komen van deze wet, het verzoekschrift bedoeld bij art. 2 indient, wordt de verjaring van de renten gerekend geschorst te zijn geweest door het eerste verzoekschrift.

Lasten en bevelen enz.

7. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van 8 Mei 1847.*

Het vroeger in gebruik zijnde *op naam* stellen der schuldbrieven ten laste van Staten steeds meer vervangen wordende door het afgeven van stukken *aan toonder*, heeft bij het vernietigd worden van deze door brand, watersnood en dergelijke ongevallen het meer moeijelijk gemaakt den eigenaar daarvan in die schade te gemoet te komen, omdat hier het bezit voor eigendom wordt gehouden en dat bezit niet altijd gemakkelijk valt te bewijzen.

Aannemende het beginsel, dat bovenal de Staat van deze moeijelijkheid tot eigen voordeel geene partij behoort te trekken, moest men op de middelen bedacht zijn hierin te voorzien, zonder dat hij zelf daarbij nadeel ondervond.

Die middelen hebben in Nederland tot dusverre daarin bestaan, dat de Regering voor elk bijzonder geval met den belanghebbende, naar gelang der omstandigheden, zoo goed mogelijk eene schikking trof.

Behalve dat het aan bedenking onderhevig was, in hoeverre zij daartoe de bevoegdheid had, was het niet opvolgen van vaste regelen zeker een gebrek, dat de beslissing van elk geval te moeijelijker moest maken.

Het wets-ontwerp 't welk bij dit verslag wordt besproken heeft ten doel daarin te voorzien.

De Regering heeft volgens de Memorie van Toelichting zich daarbij deze drie grondregelen voorgesteld:

1°. hem die het verlies heeft ondergaan op de minst kostbare wijze in het bezit van zijn eigendom te herstellen;

2°. voldoende zekerheid te verkrijgen, dat het Rijk niet twee malen met dezelfde schuld konde bezwaard worden;

3°. aan derden de gelegenheid te laten hunne regten tot aan de uiterste grens van de bij het Burgerlijk Wetboek vastgestelde verjaring te kunnen doen gelden.

Dienovereenkomstig werd bij het eerste ontwerp voorgesteld, om, na gedane oproepingen en onderzoek, den titel vernietigd te verklaren en eenen nieuwen af te geven aan hem die het verlies had ondergaan. Deze werd daarbij verpligt eenen borgtogt te stellen, waarin de soms later opkomende regthebbende, die op hem verwezen werd, gedurende tien jaren eenen voldoenden waarborg zoude kunnen vinden, onverminderd evenwel, dat hij zijn regt, overeenkomstig de bestaande regelen, gedurende dertig jaren zoude kunnen doen gelden.

Hetgeen daarbij bepaald was werd vervolgens ook toegepast op de certificaten van inschrijvingen door de administratie-kantoren afgegeven. Het kapitaal daardoor vertegenwoordigd zou van de rekening van het administratie-kantoor op het grootboek, op den naam van den belanghebbende, worden overgeschreven, welke inschrijving gedurende tien jaren verbonden bleef, tot zekerheid van hem, die later mogt blijken regt te hebben.

Eindelijk werden onder deze bepalingen ook opgenomen de kansbiljetten en certificaten van uitgestelde schuld, waarvan de verwisseling is vastgesteld bij de wet van 27 September 1841 (*Staatsblad* n°. 35), terwijl een laatste artikel voorschriften behelsde nopens verliezen van vroegere dagteekening, waarin nog niet was voorzien.

Onder de bezwaren, die bij het eerste onderzoek tegen het ontwerp zijn ingebragt, bekleedde eene voorname plaats de bedenking, dat men daarbij te ver was gegaan en er eene schending van regt plaats had van hem, die, hoe onvermoedelijk dan ook, den waren titel konde bezitten. Het vernietigd verklaren van eenen titel achtte men eene daad buiten den werkkring der wetgevende of uitvoerende magt gelegen, en het verwijzen van hem, die in het wettig bezit meende te zijn van eenen schuldbrief op dengene, aan wien een nieuwe titel was afgegeven, eene miskenning van de regten des eersten. Evenmin als een bijzonder persoon, had de Staat daartoe de bevoegdheid. In elk geval was de borgtogt gedurende slechts tien jaren te kort, om een waarborg te geven voor het met vrucht kunnen uitoefenen van een regt dat de burgerlijke wet dertig jaren lang handhaafde.

Men was van oordeel dat aan deze bezwaren zeer wel kon worden te gemoet gekomen, wanneer in de verhouding van den Staat tot zijnen schuldeischer geene verandering gebragt en deze niet naar eenen anderen schuldenaar werd verwezen, en dat de Staat bij het vorderen van eenen dertigjarigen borgtogt, van hem die het vermoedelijk verlies geleden had, zich voor schade kon hoeden, voor het geval, dat soms later mogt blijken dat de titel nog in wezen was.

De Regering heeft gemeend aan dat verlangen niet geheel te kunnen toegeven, vooral omdat de bezwaren, die alsdan op hem zouden gelegd worden, die het verlies geleden had, te groot zouden zijn om daarvan gebruik te kunnen verwachten, waardoor het doel der wet geheel zoude verloren gaan.

Zij heeft echter, tot zooveel mogelijke bevrediging van dien wensch, een gewijzigd ontwerp voorgedragen, waarbij een weg gevolgd is vrij verschillend van dien in het eerste voorkomende. In plaats van weinige dagen na de laatste oproeping den titel vernietigd te verklaren, en hem, die het verlies heeft geleden, een nieuwen af te geven, blijft het eerste achterwege en wordt hem slechts een bewijs ten zijnen name afgegeven, om gedurende tien jaren de renten te kunnen ontvangen tegen een borgtogt ten behoeve van den Staat. Eerst na verloop van dezen tijd ontvangt hij een nieuwen titel; eerst dan houdt de verjaring op der regten, welke de houder van den als vernietigd beschouwden schuldbrief tegen het Rijk bezat, en wordt deze met al die regten verwezen naar hem, welke den nieuwen titel heeft bekomen.

Behalve deze hoofdverandering, zijn er nog eenige van ondergeschikt belang aangebragt, terwijl overigens ook grootendeels voldaan is aan de bedenkingen in het voorloopig verslag opgegeven.

Bij de beoordeeling van dit nadere ontwerp in de Afdeelingen, hebben velen zich daarover gunstig uitgelaten, en waren zij van gevoelen, dat er belangrijke verbeteringen in waren aangebragt. Niet alleen dat aan vele bezwaren, vroeger geopperd, gehoor was gegeven, ook de rangschikking en voorstelling der opvolgende han-

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.* (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

delingen had in vele opzigten gewonnen. En wat de hoofdbedenking betreft, waarvan zoo even gesproken is, waren zij met de Regering overtuigd, dat men in dezen niet verder konde gaan, wilde men niet geheel en al het doel missen, dat men zich met het vaststellen der wet voor oogen moest houden. Men moest daarbij indachtig zijn, dat de regeling plaats had in het belang van alle houders van schuldbrieven, zoodat het wel kon gezegd worden een algemeen belang te zijn. Bij de allerstrengste redenering, ja, dan moest erkend worden, dat in de verwijzing op eenen anderen schuldenaar eenig bezwaar lag; doch bij het uiterst zeldzame van de gevallen waarin die verwijzing zou moeten plaats hebben en het belang daartegenover gesteld om in dezen tegemoetkoming te verleenen en daarvoor wettelijke bepalingen vast te stellen, kon men waarlijk niet aannemen dat daaraan zoo veel gewigt mogt worden gehecht.

Niet allen dachten op deze wijze. Onderscheiden anderen toch, ofschoon erkennende den beteren staat, waarin de wet zich voordeed, konden zoodanige schending van regten, zoo als zij het noemden, niet voorbijzien, en wilden zij niet verzwijgen, dat daarin voor hen in het aannemen der wet een niet gering bezwaar bleef bestaan. De thans bestaande crediteuren hadden hunne schuldbrieven verkregen onder het genot eener wetgeving, die eene dertigjarige prescriptie toestond, en deze vermogt men dus niet te veranderen. Zoowel bij de invoering van de Fransche, als van de thans bestaande Nederlandsche wetgeving, was dit in het oog gehouden, uit de overweging, dat men geene verkregene regten behoorde te benadeelen. Het stelsel der wet was, tegemoetkoming te verleenen aan hen die schade geleden hadden, ten einde billijk te zijn, doch te gelijk was men onbillijk, zoo niet meer, ten aanzien van anderen.

Er zijn nog anderen geweest die, ook deze bezwaren gevoelende, in bedenking gaven of hier niet een middenweg konde worden bewandeld door den nieuwen titel te doen bestaan in een bewijs van inschrijving op een der grootboeken, welke inschrijving dan gedurende twintig jaren verbonden zou blijven voor de eventuele opkomst van den wettigen houder binnen dien tijd, 't geen zou kunnen worden uitgedrukt door achter de 1ste alinea van art. 8 te voegen de woorden: *bestaande in een bewijs van inschrijving* enz., terwijl dan de 2de alinea van dat artikel geheel zou dienen te vervallen. Het scheen, dat zulks voor hem, die den nieuwen titel verkreeg, niet zoo bezwarend konde geacht worden, omdat men altijd moest in het oog houden, dat de tegemoetkoming eene gunst was en geen regt. Men wilde dit alzoo der Regering in ernstige overweging geven.

Konde dit voorstel geen ingang vinden, dan waren sommigen van oordeel, dat, vermits het gevaar van het bestaan van den titel zoo hoogst onwaarschijnlijk was, het dan beter ware dat de Staat dit op zich nam gedurende de twintig jaren, na het verloopen der tien jaren waarvoor het rentebewijs was afgegeven, dan dat hij door dit van zich af te keeren, onregt beging.

De wet zelve verder beoordeelende, is aangemerkt, hetgeen thans wordt opgeteekend.

Art 1. Doordien verlies van schuldbrieven ook meermalen door *schipbreuk* plaats heeft, achtte men het wenschelijk, ook dit geval bepaaldelijk in de wet te noemen. Onder watersnood was het toch zeker niet begrepen. Zie ook art. 9.

laatste houder. Vermits het twijfelachtig zou kunnen zijn wie hieronder bedoeld wordt, óf hij die laatstelijk het stuk onder zich gehad heeft, dan wel de regthebbende of eigenaar, zoo was het verlangen van enkelen, om dien twijfel door eene verbeterde redactie weg te nemen.

tegemoetkoming. Er is gevraagd, of dit woord het denkbeeld wel volkomen juist uitdrukte? Inderdaad toch was het eene *herstelling* van geledene schade, en daarom waren er velen, die dit woord zouden verkiezen, te meer, omdat het geven van een nieuwen titel, dat dan toch na tien jaren plaats had, meer was dan eene loutere tegemoetkoming. Anderen hechtten daaraan minder, meenende dat eene zoodanige herstelling, onder eenigermate bezwarende voorwaarden, wel eene tegemoetkoming konde genoemd worden. Waarin toch de zaak bestond, bleek duidelijk uit de wet zelve. Werd hier de uitdrukking veranderd, dan sprak het van zelf, dat dit ook in al de andere artikelen moest geschieden waar het woord voorkwam.

Er is verder gezegd, dat wanneer de schuldbrieven verzekerd waren, 't geen soms in het bijzonder bij schipbreuk het geval konde zijn, het zou kunnen gebeuren dat er twee malen vergoeding gegeven werd. Doch daarbij is tevens begrepen, dat de wet zich hiermede niet wel konde inlaten, en heeft men er zich dus bij bepaald, om daarop de aandacht te vestigen en te doen opmerken, of bij de toepassing der wet het niet raadzaam zou zijn daarop te letten?

Art. 2, *alinea* 1. *vermist.* Dit woord wordt ook nog in andere artikelen gevonden. Het schijnt beter te lezen: *vermoedelijk vernietigd*; welke uitdrukking beter past voor de gevallen in de wet bedoeld.

Verder is opgemerkt, dat op de bij het Voorloopig Verslag gedane vraag, wat onder de woorden *andere kenteekenen* begrepen was, door de Regering niet is geantwoord.

Alinea 2. Het tijdstip, van waar de hier gegeven termijn behoort te loopen, moet zijn dat waarop het toeval heeft plaats gehad. Welligt is dit ook de bedoeling; doch aangezien het woord *vermissing* kan doen denken aan het oogenblik waarop de belanghebbende van zijn verlies kennis verkrijgt, en dit, in geval van afwezigheid, soms veel later kan zijn dan werkelijk het ongeval is gebeurd, acht men het beter het woord *toeval* daarvoor in de plaats te stellen.

Eindelijk heeft men de aanmerking gemaakt, dat hier van eene beslissing gesproken wordt, zonder dat het blijkt waarin deze zoude moeten bestaan. Uit den aanhef van *art.* 3 mogt men wel afleiden, dat het de beantwoording gold van de vraag: of het doen van oproepingen al dan niet zoude worden toegestaan, maar dit bleek niet uit dit *art.* 2. De hiertoe betrekkelijke uitdrukking in alinea 2 van dit artikel vorderde derhalve eene verbetering. Men diende daarin te zeggen, dat beslist zoude worden, of de na te melden oproepingen al dan niet zouden plaats hebben, terwijl dan art. 3, met weglating van de woorden: *wegens het geleden vermis*, aldus kon aanvangen: *Nadat Onze magtiging tot het doen van oproepingen verleend is, wordt* enz.

Art. 5. Ten aanzien van de 1ste alinea is door sommigen gezegd, dat er eene gaping scheen te zijn in den gang der zaak, omdat men niet zag hoe het Hoofd van het Departement van Finantien verslag konde doen van eenen uitslag, die hem niet bekend konde of zeker niet behoefde te zijn, en of er derhalve geene beteekening van het vonnis behoorde plaats te hebben. Anderen, ofschoon dit erkennende, hebben daarin geene zwarigheid gezien, uit hoofde de zaak door de schorsing der oproepingen toch geen voortgang kon hebben, terwijl eene verpligting tot beteekening van het vonnis voor hem, wiens regten erkend waren, een bezwaar was dat men hem niet behoorde op te leggen. Tot wegruiming van de zwarigheid in dit verschil van gevoelen gelegen, meent men in bedenking te moeten geven of niet deze geheele 1ste alinea zou kunnen achterblijven? Hij wiens regten erkend zijn, vindt in het schorsen der oproepingen en in het verkregen vonnis, voldoenden waarborg, en om zijnentwil behoeft de afwijzing niet te geschieden, terwijl ook de verzoeker daarbij geen verder belang heeft.

Maar in het geval van de 2de alinea schijnt de beteekening van het vonnis aan het Hoofd van het Departement altijd noodig, om de aankondigingen te doen hervatten, en is het ook niet onbillijk zulks aan den verzoeker op te leggen, in wiens belang dezelve gedaan worden.

Alinea 1. *zoo daartoe gronden gevonden worden.* Deze woorden zullen aan het einde der zinsnede moeten geplaatst worden, om den nu mogelijken twijfel weg te nemen, of zij op het hooren van den Raad van State dan wel op het verleenen der tegemoetkoming betrekking hebben: het laatste moet toch de stellige bedoeling zijn.

Art. 6. *alinea* 2. *of gedurende* enz. Het woordje *of* zal hier wel bij vergissing voor *en* geschreven zijn.

Art. 7, *alinea* 1. *zoodra er komt te blijken*; beter: *zoodra het blijkt.* Evenzoo in art. 11.

Alinea 2. Ook de teruggave van het ontvangen rentebewijs schijnt noodzakelijk, ten einde alle misbruik voor te komen, dat daarvan zou kunnen gemaakt worden.

Art. 8. *alinea* 1. *vernietigden titel*, beter: *VERMOEDELIJK vernietigden titel.*

Art. 9. *ander buitengewoon toeval;* moet zijn: *ander dergelijk buitengewoon toeval.* Zie art. 1.

Art. 10, *alinea* 1. *tegen borgtogt.* Waarom ook hier niet *personele borgtogt* even als in art. 6.

Alinea 3. Wanneer het boven aangegeven denkbeeld, om den nieuwen titel in eene gedurende nog twintig jaren onvervreemdbare inschrijving te doen bestaan, ingang mogt vinden, dan zal daarop ook hier ter plaatse behooren gelet te worden.

Art. 11. *aanwezig is;* beter: *aanwezig zijn.*

Art. 12. Bij de opname van het zoo even bij alinea 3 van *art.* 10 genoemde denkbeeld zal dit geheele artikel moeten achterblijven.

Art. 14. In het 1ste lid van dit artikel wordt gesproken van: *de dagteekening van deze wet*, in het laatste daarentegen van *het in werking komen.* De eerste uitdrukking zal aan de laatste gelijk moeten zijn.

V. *Herstel van verliezen door het te loor gaan van schuldbrieven ten laste van het Rijk.*
(Nota van veranderingen in het gewijzigd Ontwerp van Wet.)

Alinea 1. Het schijnt redelijk, dat hier op den termijn worde gelet, die bij de 2de zinsnede van art. 2. voor het indienen van het verzoek is toegestaan, en mitsdien de bepalingen der wet ook te doen gelden voor verliezen geleden in het jaar het in werking komen daarvan voorafgaande.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 8sten Mei 1847.

MODDERMAN.
COST JORDENS.
VAN NAAMEN.
FABER VAN RIEMSDIJK.
VAN PANHUIJS.

8. NOTA VAN VERANDERINGEN IN HET GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Art. 1. 2de regel, achter het woord *watersnood* te voegen: » schipbreuk".
6den regel, in plaats van de woorden *laatsten houder*, te stellen: » belanghebbenden".

Art. 2. 1sten regel, de woorden: *laatste houder*, te vervangen door: » belanghebbende".
3den regel, in plaats van: *vermiste*, te stellen: » vermoedelijk vernietigde".
Tweede zinsnede, 1sten regel, in plaats van: » *de vermissing*, te stellen: » het toeval".
2den regel, weg te laten het woord: *beslist*.
Aan het einde der tweede zinsnede bij te voegen: » beslist, of de na te melden oproepingen al dan niet zullen plaats hebben".

Art. 3. 1sten regel aan te vangen met: » Nadat".
2den regel, in plaats van de woorden: *wegens het geleden verlies verleend zijnde*, te stellen: » verleend is".

Art. 5. Eerste zinsnede vervalt.
Tweede zinsnede aan te vangen met: » Indien", in plaats van *Zoodra*.
2den regel, achter *aankondigingen* te stellen: » nadat het vonnis aan het Hoofd van het Departement van Finantien is beteekend".

Art. 6. 6den regel, weg te laten de woorden: *zoo daartoe gronden worden gevonden*.
Aan het einde der eerste zinsnede bij te voegen: » zoo daartoe gronden worden gevonden".
Tweede zinsnede aan te vangen met: » Indien", in plaats van: *Zoo*.
2den regel, de woorden: *laatsten houder* te vervangen door: » verzoeker".
3den regel, in plaats van: *of*, te stellen: » mitsgaders der".
Derde zinsnede, 1sten regel, in plaats van: *houder*, te stellen: » verzoeker".

Art. 7. 3den regel, de woorden: *er komt te blijken*, te vervangen door: » het blijkt".
Tweede zinsnede, 2den regel, achter het woord: *verpligt*, te stellen: » het rentebewijs terug te geven en".

Art. 8. 3den regel, vóór het woord: *vernietigden* te plaatsen: » vermoedelijk".

Art. 9. 3den regel, achter het woord: *watersnood* te plaatsen: » schipbreuk".
3den regel, het woord *ander* te vervangen door: » dergelijk".

Art. 10. 3den regel, in plaats van *laatsten houder*, te stellen: » verzoeker".
5den regel tusschen de woorden *quitantie* en *tegen*, te voegen: » en".
Achter het woord » *tegen*" te stellen » personelen".
Tweede zinsnede, 4den regel, in plaats van: *houder* te stellen: » verzoeker".

Art. 11. 2den regel, in plaats van *komt te blijken*, te stellen: » blijkt".
4den regel, het woord *is* wordt vervangen door: » zijn".
5den regel, de woorden: *den naam van den houder* worden vervangen door: » zijnen naam".

Art. 13. 2den regel, achter het woord: *watersnood* te voegen: » schipbreuk".

Art. 14. 2den regel, in plaats van: *de dagteekening*, te stellen: » het in werking komen".
Tweede zinsnede, 1sten regel, de woorden: *die dagteekening*, te vervangen door: » dat tijdstip".

VI. *Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor* 1847.
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1847.

Dit wets-ontwerp werd in de Zitting van 24 Februarij zonder beraadslaging aangenomen.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 29 December* 1846.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Ten gevolge van de noodzakelijk bevondene afdamming en herstelling van de groote zeesluis der maritieme dokhaven te *Vlissingen*, zal het *VIIIste* hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1847 behooren te worden verhoogd.

Daartoe strekt het nevensgaande ontwerp van wet, terwijl de redenen van het voorstel zijn ontwikkeld in de insgelijks hierbij gevoegde toelichtende memorie.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 15den November 1846.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, *tot verhooging van hoofdstuk VIII der staatsbegrooting voor* 1847.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben de noodzakelijkheid der afdamming en herstelling van de groote zeesluis der maritieme dokhaven te *Vlissingen*, welk werk in het jaar 1847 aangevangen en later voleindigd zal moeten worden, doch waartoe bij het vaststellen van het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting van gemeld jaar geene fondsen zijn toegestaan,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

Het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting voor het jaar 1847, derde afdeeling, tweede artikel, wordt verhoogd met eene som van *een honderd duizend gulden* (f 100,000), om te strekken tot het aanvangen der werkzaamheden van afdamming en herstelling der groote zeesluis van de maritieme dokhaven te *Vlissingen.*

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Na de vaststelling der begrooting voor de jaren 1846 en 1847, werden bij het Departement van Marine van de directie der marine te *Vlissingen* berigten ontvangen wegens zeer bedenkelijke omstandigheden, die zich hadden opgedaan ten aanzien van den toestand van den sluisbodem en de sluisdeurdrempels van de groote maritieme zeedoksluis aldaar, welke sluis, in der tijd door Fransche ingenieurs gebouwd, niet op een zoo voldoend hecht beginsel, wat betreft de drempels en den sluisbodem, is aangelegd, als latere ondervinding bij den waterstaat hier te lande heeft noodzakelijk doen achten.

Deze gebreken zijn sedert al meer en meer verergerd en het wordt hoogst onraadzaam om de sluis in dien toestand te laten, daar ligtelijk onverwacht, bij hooge vloeden, welk veelmalen met stormen vergezeld gaan, die het water tot eene buitengewone hoogte opdrijven, eene doorbraak van den sluisbodem zoude te wachten zijn, waardoor een groot gedeelte van de stad *Vlissingen* zoude onder water loopen en aan de maritieme en andere rijksinrigtingen aldaar groote schade zoude veroorzaakt worden en de dokhaven ongeschikt voor de berging der daarin zijnde groote schepen zoude worden, doordien het water in dezelve niet meer konde worden opgehouden.

De daarover geraadpleegde deskundigen van het vak van den waterstaat zijn dan ook van gevoelen, dat de genoemde doksluis in eenen gevaarlijken toestand verkeert en men dezelve in dien staat niet mag laten blijven.

Men raamt de kosten van eene voldoende herstelling of reconstructie dier sluis op circa f 300,000.

De beperktheid der fondsen op de begrooting van het Departement van Marine laat niet toe, om die kosten ook maar bij gedeelten te bestrijden, zullen niet vele belangrijke takken van de dienst daardoor lijden of geheel moeten stilstaan. De afdamming mag volstrekt niet langer dan tot het begin van het aanstaande jaar 1847 worden uitgesteld en het werk der herstelling behoort ten spoedigste te worden voortgezet; doch bij de begrooting voor dat jaar is op een zoodanig kostbaar werk niet kunnen worden gerekend, en er zijn daartoe hoegenaamd geene fondsen op dat dienstjaar voorhanden.

Men zal eerst tot eene juiste bepaling van de te verrigten werken aan de sluis kunnen geraken, nadat de afdamming geschied, de sluisput leêg gemalen, de slikken opgeruimd, de sluisvloer opgebroken en de gesteldheid der funderingen naauwkeurig zullen zijn onderzocht, doch men vertrouwt, dat het geheel de boven opgegeven som niet zal overschrijden.

Voor de werkzaamheden der afdamming en dat gedeelte der verdere werken, welke in het jaar 1847 zullen kunnen worden ten uitvoer gebragt, wordt berekend eene som van f 100,000 benoodigd te zijn, waarvoor eene verhooging van de derde afdeeling, tweede artikel der begrooting van het Departement van Marine over dat dienstjaar wordt aangevraagd, terwijl de overige f 200,000 wordt voorgedragen op de begrooting van 1848, welke zal worden ingediend.

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van 22 Februarij* 1847.

De bedenkelijke toestand, waarin zich de sluisbodem en de sluisdeurdrempel van de groote zeesluis der maritieme dokhaven te Vlissingen bevinden, en het daardoor bestaande gevaar eener mogelijke doorbraak, waardoor een groot gedeelte der stad welligt onder water zoude loopen en groote schade berokkend zoude worden aan de maritieme en anderen rijks-inrigtingen aldaar, heeft het der Regering raadzaam doen achten een wets-ontwerp aan te bieden, tot verhooging met eene som van f 100,000 van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1847, tot het aanvangen der werkzaamheden van afdamming en herstelling derzelve.

Bij de overweging in de Afdeelingen van het wets-ontwerp, is over het algemeen tegen de noodzakelijkheid tot de afdamming en herstelling der sluis zelve geene bedenking ontstaan.

Men heeft echter betwijfeld, of de in de Memorie van Toelichting opgegevene reden, dat namelijk deze sluis, in der tijd door Fransche ingenieurs gebouwd, niet op een zoo voldoend hecht beginsel, wat betreft de drempels en den sluisbodem, zoude zijn aangelegd, als latere ondervinding bij den waterstaat hier te lande heeft noodzakelijk doen achten, wel als de eenige oorzaak moest worden beschouwd, en meende te weten, dat de schade was veroorzaakt bij het eenige jaren geleden binnenbrengen van het linieschip *de Zeeuw*, en zoude omtrent deze omstandigheid eenige inlichtingen verlangen te bekomen.

Sommige leden hebben gemeend, dat door de aanneming dezer wet omtrent het voortdurend bestaan van het maritieme etablissement te Vlissingen bepaaldelijk zoude beslist worden, hoedanige bepaalde beslissing zij meenden dat tot dusverre niet bestond.

VI. *Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor* 1847. (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

In verband daarmede, wenschten zij aan de Regering gevraagd te hebben, of de voorgenomene herstelling ook dan en op denzelfden kostbaren voet noodzakelijk zoude zijn, indien tot opheffing van het maritieme etablissement mogt worden besloten.

Vele leden hebben daartegen opgemerkt, dat de sluis in verband staat met het drooge dok, en dat dezelve dan toch behoort in stand te blijven; dat daarenboven het etablissement van Vlissingen zoo al niet voor aanbouw, althans voor uitrusting van schepen noodzakelijk blijft.

Verder is opgemerkt geworden, dat in dezen eene verkeerde zuinigheid was toegepast in het te lang uitstellen van noodzakelijke werken; men meende dat, daar de bestaande gebreken reeds lang bekend waren, men de benoodigde gelden bereids bij het indienen der Staatsbegrooting van 1846 en 1847 had behooren aan te vragen.

Eindelijk hebben nog eenige leden eene meer gedetailleerde opgave der kosten betrekkelijk het geheele werk verlangd.

Terwijl sommige leden in het ontwerp zelf een artikel hadden verlangd te zien, houdende eenige aanwijzing van de middelen waaruit het werk bekostigd zal worden, hebben anderen, dit onnoodig achtende, echter eene geruststellende verzekering verlangd, dat die kosten uit de middelen van het jaar 1847 zouden gevonden kunnen worden.

Met betrekking tot den considerans der wet is de aanmerking gemaakt, dat daarin het grondwettig formulier wordt gemist, en zoude men dus voorstellen te lezen: » Alzoo Wij, in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat," enz.

Men heeft wijders voorgesteld, in plaats van *fondsen*, te lezen: *uitgaven*, daar er bij het vaststellen der Staatsbegrooting geene sprake is van het toestaan van fondsen, maar van het bepalen van uitgaven.

In plaats van de verhooging van art. 2 van de 3de afdeeling van dit hoofdstuk, zoude men een nieuw artikel wenschen in die afdeeling voor dit onderwerp opgenomen te zien, onder den naam van: Kosten voor afdamming en herstelling van de groote zeesluis der maritieme dokhaven te Vlissingen.

In allen geval wenschte men dat het beloop der afdeeling en van het hoofdstuk ten gevolge der verhooging met name wierd uitgedrukt, met vermelding van de dagteekening der wet waarbij het VIIIste hoofdstuk is vastgesteld.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, op Maandag den 15den Februarij 1847.

Ten gevolge van de mededeeling van het vorenstaande verslag aan de Regering, zijn bij de Commissie van Rapporteurs eenige schriftelijke ophelderingen en inlichtingen ontvangen. Zij heeft de eer dezelve hierbij ter kennis van de leden te brengen.

» Het was der Regering aangenaam te zien, dat er tegen het wets-ontwerp in het algemeen geene bedenkingen zijn ontstaan.

» Op de aanmerking, dat men heeft betwijfeld, of de in de Memorie van Toelichting opgegeven reden van den slechten staat der sluis wel de wezenlijke oorzaak is, en dat men meende te weten, dat de schade was veroorzaakt bij het eenige jaren geleden binnenbrengen van het linieschip *de Zeeuw*, waaromtrent men eenige inlichting wenscht te bekomen, diene het navolgende.

» De Regering zoude misschien hebben kunnen volstaan, met in de Memorie van Toelichting bloot de noodzakelijkheid van het herstel der sluis ter kennnis van de Kamer te brengen, zonder de oorzaak, waaruit zulks is ontstaan, uiteen te zetten; daar zij echter zulks, ter betere inlichting van de zaak, heeft gemeend te moeten doen, ziet zij niet in, welke redenen haar zouden hebben geleid, om bij voorkeur de eene boven de andere daadzaak aan te geven.

» Immers, gesteld dat het gebeurde bij het binnenbrengen van het linieschip *de Zeeuw* eenigen invloed hadde uitgeoefend op den slechten toestand der sluis, dan ware het slechts eene van die toevalligheden geweest, die aan weêr, wind of waterstand moeten worden toegeschreven, en geene enkele reden had er kunnen bestaan, om daarvan geene melding te maken. En ofschoon niet begrijpende, wat het doel en de strekking is van de hier gemaakte bemerking en het verlangen van inlichtingen omtrent deze zaak, bestaat er bij de Regering geenerlei bezwaar, om die inlichting volledig te geven.

» De daadzaak is, dat het vastzitten in de sluis, gedurende een getij, van het linieschip *de Zeeuw* op den 24sten December 1832, geen het minste nadeel aan die sluis heeft te weeg gebragt. Uit het proces-verbaal in dato 29 Julij 1833, ten gevolge van een onderzoek van den sluisbodem door middel van de duikerklok bewerkstelligd, dus eenige maanden nadat *de Zeeuw* daarin had vastgezeten, en waarbij tevens onderzocht werd, of zulks ook eenige schade had veroorzaakt, blijkt het ten stelligste, dat dit geenszins het geval was; maar dat onderzoek heeft geleid tot de ontdekking, dat de houten bevloering en dorpels van die sluis allerbelangrijkst door den paalworm waren aangedaan, en dat de ijzeren spijkers, waarmede die bevloering op de onderliggende balken was bevestigd, door roest zoodanig waren verteerd, dat die bevloering gedeeltelijk was losgeraakt, dat, in één woord, de sluisbodem in eenen zeer bedenkelijken toestand was.

» Om het gebeurde met het schip *de Zeeuw* meer duidelijk uiteen te zetten, diene nog het volgende.

» Het vermelde linieschip kwam in het laatst van December 1832 van de reede *Bath*, waar het station had gehouden, naar *Vlissingen*, door de invallende vorst genoodzaakt eene veilige ligplaats te zoeken, en met de bepaling, dat de kommandant, onmiddellijk na het binnenbrengen van het schip, met 400 man der equipage zou terugkeeren naar en in de forten *Bath*, *Lillo* en *Liefkenshoek*, om te deelen in de krijgsverrigtingen op de *Boven-Schelde*, bij het toenmaals belegeren van de citadel van *Antwerpen* en het bezetten der beide oevers van de *Boven-Schelde* door de Fransche krijgsmagt. Er was dus haast om het schip zoo spoedig mogelijk in de haven te brengen, en daar het juist op den 24sten December springtij was, werd het schip op dien dag, zoo als het reeds meermalen in en uit de haven was gekomen, met de volle wapening van 96 stukken kanon, zonder het minste bezwaar in de voorhaven gebragt, en was spoedig tot in de sluis gevorderd; tien minuten meer waren voldoende geweest om het schip in het dok te brengen, toen het vallen van het water het schip in de sluis aan den bodem deed raken, en dwong de verdere inhaling tot een volgend getij uit te stellen.

» Dit was in den namiddag, en den daarop volgenden nacht ten 3 ure kwam het schip met het hoog water, zonder eenige moeite in het dok, en werd aan deze zaak zoo weinig gewigt gehecht, dat de toenmalige directeur en kommandant, de vice-admiraal *Gobius*, bij rapport van 25 December 1832, n°. 2166, alleen aan het Departement van Marine rapporteerde, dat *de Zeeuw* was binnengekomen, maar door het wegvallen van het water, een getij in de sluis had vastgezeten.

» Later, en in aanmerking nemende dat er eenige lekkagie bij de vloeddeuren werd waargenomen, kwam men op de gedachte, of dit vastzitten ook eenig nadeel aan den sluisbodem zou hebben te weeg gebragt en er werd besloten daaromtrent een onderzoek in te stellen, waarmede de ingenieur van den waterstaat in het 2de district, *Mentz*, de constructeur 1ste klasse der marine *Soetermeer* en de hoofd-ingenier van den waterstaat in Zeeland *van Diggelen*, werden belast, en welk onderzoek door middel van de duikerklok in het laatst van Julij 1833 is bewerkstelligd.

» In het hierboven vermelde proces-verbaal, ingezonden bij brief van den vice-admiraal *Gobius* dd. 31 Julij 1833, en in het archief van Marine aanwezig, wordt gerapporteerd van den slechten staat des sluisbodems, door den paalworm en het afroesten der spijkerkoppen veroorzaakt, en komt verder textueel het navolgende voor:

» In de tweede plaats is door naauwkeurige peiling onderzocht
» de gesteldheid van den slagdrempel van de vloeddeuren, bijzonder
» met oogmerk, om te ontdekken, of de ontstane lekking achter
» deze deuren sedert het vastzitten van 's Konings linieschip *de*
» *Zeeuw* in de doksluis aan eenige daardoor veroorzaakte ontzetting
» der puntstukken van dien drempel of ander gebrek aan denzelve
» moest worden toegeschreven. Hierdoor is de overtuiging erlangd,
» dat de vastzitting van het gezegde linieschip *de Zeeuw geene nadeelige*
» *gevolgen* voor dien drempel heeft gehad, en dat de ontdekte lekkagie
» vermoedelijk zal worden veroorzaakt door ontstane gebreken aan
» de aanslagkanten der puntstukken, ten gevolge der werking van
» den zeeworm, daar de worm door het los worden der bovenste
» dekplanken tot die aanslagkanten heeft kunnen doordringen."

» Daar nu deze Commissie, zamengesteld uit deskundigen van den waterstaat en een constructeur der Marine, geen belang had, om de eene oorzaak van het gebrek aan de sluis boven de andere te stellen, en hunne verklaring eenstemmig is, dat het vastzitten van het linieschip *de Zeeuw* geen nadeelige uitwerking op den sluisbodem heeft uitgeoefend, zoo staaft dit ten volle het hierboven gezegde, dat het vastzitten van *de Zeeuw* wel heeft geleid tot een onderzoek, waardoor de slechte toestand van den sluisbodem is bekend geworden, maar in geenen deele dat dit tot dien slechten toestand eenigermate heeft bijgedragen; na welke toelichting de twijfel omtrent de oorzaak van den slechten toestand der sluis, sommige leden gerezen, zoo men vertrouwt, wel zal zijn uit den weg geruimd.

» De alstoen bevondene gesteldheid van de sluis deed eene afdam-

VI. *Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1847.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

ming en reparatien noodig oordeelen, die dan ook in 1834 hebben plaats gehad en waarbij het bleek, dat de constructie van den bodem, in 1811—1812 door Fransche ingenieurs bewerkstelligd, niet die hechtheid had, zoo als daaraan door Nederlandsche waterbouwkundigen welligt zou zijn gegeven, zoo als ook in de Memorie van Toelichting is uitgedrukt; maar de hoogst belangrijke kosten, die het geheel reconstrueren van de sluis zou hebben veroorzaakt, en de lange tijd, gedurende welken men van het gebruik der dokhaven van *Vlissingen* zou zijn verstoken geweest, deden destijds besluiten tot eene eenvoudige reparatie, waarmede de sluis dan weder voor een aantal jaren voldaan heeft, alvorens de gevolgen der primitieve gebrekkige constructie zich vernieuwden, doch welke in den laatsten tijd zoodanig zijn toegenomen, dat, zoo niet eene algeheele, ten minste voor het grootste gedeelte reconstructie der sluis niet langer kan worden uitgesteld en tot welker aanvang het thans in behandeling zijnde wets-ontwerp de noodige fondsen moet leveren.

» Hiermede het erroneuse sustenu, dat het vastzitten van *de Zeeuw* nadeel aan de sluis te *Vlissingen* zoude hebben veroorzaakt, voldoende wederlegd zijnde, zal men overgaan tot het beantwoorden der volgende bedenking, namelijk, dat door aanneming dezer wet omtrent het voortdurend bestaan van het maritiem etablissement te *Vlissingen* bepaaldelijk zou zijn beslist, en de vraag, of de voorgenomene herstelling ook dan en op denzelfden kostbaren voet noodzakelijk zou zijn, indien tot opheffing van dat etablissement mogt worden besloten.

» De Regering meent bij het vroeger behandelen dezer zaak, bij monde van den Minister van Marine, reeds het groot belang van *Vlissingen* als militaire haven te hebben aangetoond en zal, om in geene herhalingen te treden, zich refereren aan het destijds in het midden gebragte, waarvan niets behoeft te worden teruggenomen, maar wel kan worden bijgevoegd, dat het groote nut van de dokhaven te *Vlissingsn* voor de groote scheepvaart in het algemeen meermalen en in dezen winter wêer voldingend is bewezen, daar die haven gedurende den ganschen winter voor schepen van de grootste soort eene veilige plaats aanbood, terwijl het hooger gedeelte der *Schelde* door ijsgang onbevaarbaar was.

» Men zou er nog kunnen bijvoegen, dat de geconcessionneerde Zeeuwsch-Limburgsche spoorweg, met de daarstelling van een kanaal door *Walcheren*, nog grootere waarde aan de haven van *Vlissingen* geeft, en dat wijders het gevoelen van velen leden, die de opmerking hebben gemaakt, dat de sluis in verband staat met het drooge dok en dat dezelve ook daarom in stand dient te blijven, hetzij het etablissement van *Vlissingen* zoo al niet voor aanbouw, althans voor uitrusting van schepen noodzakelijk blijft, ten volle door de Regering wordt beaamd.

» De volgende aanmerking is, dat er eene verkeerde zuinigheid zou zijn toegepast in het te lang uitstellen van noodzakelijke werken, en dat men meende dat, daar de bestaande gebreken reeds lang bekend waren, men de noodige gelden reeds bij het indienen der Staatsbegrooting van 1846—1847 had behooren aan te vragen.

» De Regering zal hierop antwoorden, dat in de Memorie van Toelichting van het thans in behandeling zijnde wets-ontwerp wel duidelijk vermeld staat, dat de op nieuw bevonden slechte toestand der sluis eerst is bekend geworden nadat de begrooting voor 1847 — 1847 was ingediend.

» Welligt ware het beter geweest, dat men bij de reparatie van 1834 tot eene geheele vernieuwing ware overgegaan: doch eene verkeerde zuinigheid kan men het niet wel noemen, daar de sluis gedurende 12 jaren sedert dat tijdstip volkomen aan het doel heeft beantwoord en de herbouw op dit oogenblik niet meer zal kosten, dan hij destijds zou hebben gedaan, zoodat men in allen gevalle een twaalfjarig gebruik van de sluis heeft verkregen voor de kosten die toen tot reparatie zijn aangewend, en nu wêer op het zelfde standpunt staat als destijds.

» Eenige leden vragen eenige meer gedetailleerde opgaven der kosten betrekkelijk het geheele werk. Hierop diene het volgende.

» Onmiddelijk na de rapporten uit *Vlissingen* over den toestand der sluis, zoo als boven gezegd, ingekomen na het indienen der begrooting voor 1846 — 1847, werd met het Departement van Binnenlandsche Zaken in overleg getreden en een onderzoek door hoofdbeambten van den waterstaat verzocht omtrent den waren toestand der al- of niet-noodzakelijkheid van de vernieuwing der sluis, en zoo ja, het opmaken van een bestek, met opgave der kosten daartoe vereischt. Dit onderzoek had dan ook op eene zeer volledige wijze plaats, en de slotsom was, dat het werk onvermijdelijk noodzakelijk werd geacht, doch dat een volledig bestek der kosten eerst dan kon worden opgemaakt, wanneer de sluis zou zijn afgedamd, de put ledig gemalen en de toestand der sluis naauwkeurig onderzocht; doch meende men, na voorloopige, zoo juist mogelijke beoordeeling, reeds à priori de tot het geheele werk benoodigde som op f 300,000 te kunnen ramen.

» Een herhaald aanzoek om eene meer bepaalde opgave, door het Departement van Marine gedaan, gaf geene nadere uitkomst, dan alleen eene raming van de kosten van afdamming, ledigmaling van den sluisput en voorbereidende werkzaamheden; terwijl de som van 3 ton altoos als het waarschijnlijk benoodigde voor het geheele werk werd opgegeven, welke som gelijkstaat met die, welke in 1834 geraamd was; en daar de Regering het werk niet langer meent te mogen uitstellen, meende zij van de geraamde 3 ton f 100,000 te moeten aanvragen, als vermeerdering van het VIIIste hoofdstuk der vastgestelde Staatsbegrooting over 1847, terwijl de overige 2 ton op de thans ingediende begrooting voor 1848 zijn gebragt.

» De thans aangevraagde f 100,000 moet strekken tot bestrijding der kosten van afdamming, ledigmaling van den put en onderzoek, volgens opgemaakt bestek, voor eene som van plus minus f 75,000. Hieronder is begrepen, dat de aannemer verpligt zal zijn, den uitgemalen sluisput droog te houden, en na volbragt werk aan de sluis de dammen weêr op te ruimen.

» Het overblijvende der f 100,000 zou worden aangewend tot aankoop van het noodige zware eikenhout, ook tot het vernieuwen der sluisdeuren en tot betaling der aanvankelijke kosten van reparatie der sluis of eersten termijn van het werk, welke nog in 1847 zal kunnen worden uitgevoerd; kunnende, zoo als boven is gezegd, een naauwkeurig bestek van het geheele werk eerst dan worden opgemaakt, wanneer de sluis afgedamd, de put ledig gemalen en de geheele constructie voor eene naauwkeurige inspectie ontbloot zal zijn.

» Op de bemerking, dat sommige leden een artikel in het ontwerp zelf hadden verlangd te zien, houdende eenige aanwijzing van de middelen waaruit het werk zal bekostigd worden, kan de Regering antwoorden, dat zij, alvorens het voorstel te doen, zich verzekerd heeft dat de noodige fondsen aanwezig waren, en dat dus daaromtrent geene ongerustheid behoeft te bestaan.

» Wijders maakt zij geen bezwaar omtrent het rectificeren van hetgeen aan het grondwettig formulier ontbreekt en neemt dus gaarne de lezing aan: » » Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de noodzakelijkheid bestaat" enz.

» Evenmin maakt men bezwaar om in plaats van het woord *fondsen*, te zeggen: *uitgaven.*

» De Regering is ook bereid, om, in plaats van de gevraagde som te brengen als eene verhooging van art. 2 der 3de afdeeling, die te stellen op een afzonderlijk artikel van die afdeeling, onder den naam van: Kosten voor afdamming en aanvang der herstelling van de groote zeesluis der maritieme dokhaven te *Vlissingen*, en kan met name worden uitgedrukt de verhooging der 3de afdeeling van het VIIIste hoofdstuk ten gevolge van de aangevraagde som, met vermelding van de dagteekening der wet waarbij het VIIIste hoofdstuk is vastgesteld.

» En hiermede vermeent de Regering de van haar gevraagde inlichtingen ten volle te hebben gegeven."

Zich de vraag voorgesteld hebbende, of de hierboven staande ophelderingen en mededeelingen al dan niet eene herhaalde overweging van het wets-ontwerp in de Afdeelingen noodzakelijk maakten, is het aan de Commissie voorgekomen, dat, nu aan het verlangen om inlichtingen te bekomen door de Regering ten volle schijnt te zijn voldaan, terwijl zij zich tevens bereid heeft verklaard om aan de aanmerkingen gemaakt op de redactie van den considerans en de inrigting van het eenig artikel van het wets-ontwerp gevolg te geven, dit verslag als *algemeen* verslag behoort beschouwd te worden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, op Vrijdag den 17den Februarij 1847.

HOFFMAN.
DUIJMAAR VAN TWIST.
VAN PANHUIJS.
VAN HEEMSTRA.
FABER VAN RIEMSDIJK.

VI. *Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor* 1847.
(Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

5. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat tot de afdamming en herstelling van de groote zeesluis der maritieme dokhaven te *Vlissingen*, welk werk in het jaar 1847 aangevangen en later voleindigd zal moeten worden; doch waarvoor bij het vaststellen van het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting van gemeld jaar geene uitgaven zijn toegestaan,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De derde afdeeling van het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting over 1847, vastgesteld bij de wet van den 26sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 37), wordt vermeerderd met een vijfde artikel, onder de benaming van: » *Kosten van afdamming en herstelling van de groote zeesluis der maritieme dokhaven* te Vlissingen", groot honderd duizend gulden (*f* 100,000), waardoor deze afdeeling wordt gebragt tot *twee millioen een honderd zeven en dertig duizend negen honderd en negen gulden* (*f* 2,137,909), en het hoofdstuk tot *vijf millioen drie honderd negen en negentig duizend vier honderd en vier gulden*, *vijf en zeventig cents* (*f* 5,399,404.75).

Lasten en bevelen, enz.

VII. *Verhooging van hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor* 1846.
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

VII. Verhooging van hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor 1846.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 24 Februarij 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 29sten December* 1846.

EDEL MOGENDE HEEREN!

De duurte der levensmiddelen heeft in 1846 buitengewone uitgaven vereischt ter zake van de verpleging en verzorging der gevangenen, en het is naar aanleiding daarvan, dat aan U Edel Mogenden hiernevens ter overweging wordt aangeboden een ontwerp van wet tot verhooging van het IVde hoofdstuk der Staatsbegrooting van het loopende jaar.

In de Toelichtende Memorie, welke dat ontwerp vergezelt, zijn de redenen van het voorstel nader ontwikkeld.

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 24sten November 1846.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, *ter voorziening in de buitengewone uitgaven vereischt ter zake van de verpleging en verzorging der gevangenen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de mislukking van den aardappelenoogst in het jaar 1845, en de ten gevolge daarvan ontstane duurte der levensmiddelen, het bestuur over de gevangenissen tot belangrijke buitengewone uitgaven heeft verpligt om in de verpleging en verzorging der gevangenen over 1846 te voorzien; en daardoor de noodzakelijkheid is ontstaan tot aanvulling der bij het IVde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor dit onderwerp toegestane gelden,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De bij art. 2 der 4de afdeeling van het IVde hoofdstuk der begrooting van Staats-uitgaven over 1846, vastgesteld bij de wet van den 26sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 33), voor verpleging en verzorging der burgerlijke en militaire gevangenen met al den aankleve van dien, daaronder begrepen de kleeding en liggingstukken der gevangenen en bewaarders, alsmede de transportkosten van veroordeelde gevangenen, toegestane som van f 421,000, wordt vermeerderd met een bedrag van f 100,000, en alzoo nader vastgesteld op *vijf honderd een en twintig duizend gulden* (f 521,000); waardoor de gemelde afdeeling wordt gebragt op f 916,060, en het totaal van het hoofdstuk, laatstelijk bij de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 27) bepaald op f 2,495,490, nader over 1846 dien ten gevolge vastgesteld op *twee millioen vijf honderd vijf en negentig duizend vier honderd negentig gulden* (f 2,595,490).

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De mislukking van den aardappelen-oogst in 1845 en de daardoor ontstane duurte der levensmiddelen heeft ook het bestuur der gevangenissen tot belangrijke buitengewone uitgaven verpligt, om in de verpleging en verzorging der gevangenen over 1846 te voorzien.

Een voornaam gedeelte van de voeding der gevangenen bestond in de dagelijksche verstrekking van een ration aardappelen met toebereiding, welke in de bestaande omstandigheden, bij eene verandering van den voedingsstaat, tijdelijk door andere artikelen zijn moeten worden vervangen.

Daar, ten gevolge van de mislukking der aardappelen, de prijzen van de andere vereischte levensmiddelen, als: rogge, tarwe, vleesch, boter, gort, erwten, enz., tot eene buitengewone hoogte waren gestegen, heeft men gemeend de aanbestedingen voor het onderhoud der gevangenen over 1846 (welke in het laatst van 1845 moesten plaats hebben) in de verwachting van eenen meer gunstigen aardappelen-oogst in 1846, aanvankelijk slechts tot de eerste acht maanden van dat jaar te moeten bepalen.

De uitslag van die aanbestedingen is dan ook zeer ongunstig geweest, zoodat de kosten wegens het onderhoud der gevangenen over het gezegde tijdvak, door elkander genomen, op ongeveer 7½ cents per gevangene daags meer zijn komen te staan, dan over het vorige jaar, en de uitgaven deswege over de eerste zes maanden van 1846 f 64,000 meer hebben bedragen dan de helft der som daarvoor op de Staatsbegrooting toegestaan.

De aanvankelijk gehoudene aanbestedingen alzoo loopende tot 1 September 1846, moet over de maanden Julij en Augustus (in verhouding tot f 64,000 over de eerste zes maanden) nog worden gerekend op eene meerdere buitengewone uitgaaf van f 21,333.

De onlangs gehoudene aanbestedingen voor de laatste vier maanden van het jaar 1846 zijn, ten gevolge van den meer gunstigen stand der marktprijzen van de betrokken artikelen, over het algemeen veel voordeeliger geweest dan die over de eerste acht maanden van dat jaar.

De lagere prijzen van 1845 (volgens de in het laatst van 1844 gehouden aanbestedingen) zijn echter daarbij nog niet kunnen worden bedongen. Door elkander genomen zullen de prijzen over de vier laatste maanden van 1846 nog 2 à 3 cents per gevangene daags meer bedragen dan over 1845. Zoodat men berekent dat, ten gevolge daarvan, de hiervoor over de vier laatste maanden van 1846 beschikbare gelden nog met een bedrag van plus minus f 14,667 zullen worden overschreden.

Van dit alles is mitsdien het gevolg, dat de bij art. 2 der 4de afdeeling van het 4de hoofdstuk der begrooting van Staats-uitgaven over 1846, voor verpleging en verdere verzorging der burgerlijke en militaire gevangenen toegestane som van f 421,000, eene meerdere behoeften van ten minste f 100,000 zal ontstaan, welke uit dat hoofdstuk, zoo als dit is vastgesteld, niet kunnen bestreden worden.

Het is derhalve dringend noodzakelijk, ten einde in de uitgaven voor het onderhoud der gevangenen over het geheele jaar 1846 te kunnen voorzien, dat de voorschreven daarvoor toegestane som van f 421,000 zoo spoedig mogelijk met een bedrag van f 100,000 worde verhoogd, waartoe het aangeboden ontwerp van wet is strekkende.

Wat betreft de middelen tot dekking dier verhooging, zal de aanwijzing daarvan voegzaam kunnen worden voorbehouden, tot dat over de algemeene uitkomst der begrooting van 1846, in verband met de Staatsinkomsten van dat jaar, zal kunnen worden geoordeeld.

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 22 *Februarij* 1847.

Bij de overweging in de Afdeelingen van het wets-ontwerp betrekkelijk de verhooging van het IVde hoofdstuk der Staatsbegrooting over het jaar 1846, ter zake van de buitengewone uitgaven, benoodigd voor de verpleging en verzorging der gevangenen ten gevolge van de duurte der levensmiddelen, zijn geene bedenkingen tegen de zaak zelve in het midden gebragt. Men was te wel overtuigd, dat de duurte der levensmiddelen ook invloed moest uitoefenen op de voeding der gevangenen.

Men heeft evenwel, zonder den grond te willen betwisten waarop deze berekening steunde, eenige opheldering verlangd te bekomen omtrent de in de Memorie van Toelichting opgegeven 7½ cent,

VII. *Verhooging van hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor* 1846.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

welke de voeding der gevangenen per hoofd in de eerste acht maanden daags meer had bedragen, dan waarop was gerekend.

Men zoude wenschen het opgegeven verschil toegelicht te zien door soortgelijke berekeningen als bij de Memorie van Toelichting bij de wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 18), tot het verstrekken eener buitengewone geldelijke bijdrage aan de Maatschappij van Weldadigheid, zijn gegeven, te meer dewijl alstoen slechts is gewezen op een verschil van ongeveer $4^1/_2$ cent.

Verder heeft men algemeen verlangd eene opgave van de bevolking der gevangenissen, en, bij wijze van inlichting, eenige meerdere uiteenzetting of splitsing van den bij art. 2 der 4de afdeeling van het IVde hoofdstuk voorkomenden post voor voeding, kleeding, transportkosten, enz. der gevangenen, waaruit derhalve zoovele onderscheidene uitgaven worden bestreden. Men zoude daardoor in de gelegenheid worden gesteld de verhouding beter te kunnen beoordeelen.

Wijders is de vraag gedaan, of bij de tegenwoordige duurte der levensmiddelen, die zoo zeer op de mindere standen der maatschappij drukt, en die deze noodzaakt de soort van voedsel te verminderen, ook niet het voedsel der gevangenen minder kostbaar en meer in verhouding tot de tijds-omstandigheden zoude kunnen worden gemaakt.

Men heeft nog gevraagd, of de voeding voor preventive gevangenen en voor gecondemneerden dezelfde is.

Eindelijk zoude men eenige verzekering wenschen te bekomen omtrent de uitkomst der dienst van 1846, en is de vraag gedaan, of er eenig uitzigt bestaat, dat de gewone middelen toereikende zullen zijn tot bestrijding der meerdere onkosten.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, op Dingsdag den 16den Februarij 1847.

Nadat het bovenstaande Verslag was vastgesteld en aan de Regering medegedeeld, heeft de Commissie de volgende inlichtingen en ophelderingen schriftelijk van de Regering ontvangen:

» Met genoegen heeft de Regering opgemerkt, dat geene bedenkingen tegen de zaak zelve in de Afdeelingen zijn ontstaan, overtuigd, gelijk men was, dat de duurte der levensmiddelen ook invloed heeft moeten oefenen op de voeding der gevangenen.

» Ten aanzien der gevraagde ophelderingen moge het volgende dienen.

» Wat betreft de in de Memorie van Toelichting opgegeven $7^1/_2$ cent, welke de voeding der gevangenen per hoofd in de eerste acht maanden daags meer had bedragen, dan waarop bij terugzigt, op het vorige jaar was gerekend, beschouwe men deze berekening alleen als geweest te zijn de uitkomst van de noodzakelijk gewordene, bij raming opgemaakte, meerdere uitgaven voor de verpleging en verzorging, met al den aankleve van dien, gedurende het gedachte tijdvak van acht maanden, omgeslagen over het daarin verpleegde getal gevangenen in alle de gevangenissen. Het was niet mogelijk tot eene andere gemiddelde berekening te komen, daar het beloop van de meerdere kosten in de onderscheidene gevangenissen uit den aard der zaak zoo zeer onderscheiden is. In de huizen van arrest, in die van verzekering, in de groote strafgevangenissen moest dit zeer uiteenloopen, hetzij ten gevolge der localiteit en van de meerdere of mindere sterkte der bevolking, hetzij van de onderscheidene wijze van behandeling der verpleging bij aanneming, waar dit niet anders kon ook zelfs tegen hooge prijzen, of bij eigen beheer in den regel. Met de Maatschappij van Weldadigheid kan dan ook hier geene vergelijking worden gemaakt, en hare berekeningen, in 1844 bijgebragt tot aanwijzing en verdediging eener meer eenvormige administratie, kunnen dan ook bij dit onderwerp niet worden nagevolgd.

» De bevolking verder van alle de gevangenissen gezamenlijk bedroeg op den 30sten September 1846 het getal van 5594 personen. Daarnaar is voor dit Ontwerp van Wet de berekening gemaakt Ook bij veronderstelling is dit alzoo over de vier laatste maanden van dat jaar geschied, en dat deze toen voor de toekomst geraamde berekening eigenlijk te laag is genomen, heeft de uitkomst aangetoond, daar met ultimo December het getal der gevangenen tot genoegzaam 6000 was geklommen.

» De bij art. 2 der 4de afdeeling van het IVde hoofdstuk der begrooting over 1846 voorkomende post voor voeding, kleeding, transportkosten enz. der gevangenen, is in de begrootingen over de jaren 1848 en 1849, thans bij de Kamer in overweging, in verschillende deelen gesplitst geworden, maar het zou bezwaarlijk zijn iets dergelijks thans, met achteruitwerking, toe te passen op de begrooting van het reeds afgeloopen jaar 1846.

» Ten aanzien van de voeding der gevangenen kan men de verzekering geven, dat alle zorg wordt aangewend, om die, voo ver de behoefte zulks slechts eenigzins toelaat, met de uiterste spaarzaamheid in te rigten. Belangrijke veranderingen hebben te dien aanzien reeds plaats gehad; onder anderen is sedert het jaar 1845 het twee malen daags toedienen van warme spijzen afgeschaft. Over de minst kostbare en echter voldoende inrigting der voeding, zoo in hoedanigheid als hoeveelheid, is met de onderscheidene commissien van administratie over de gevangenissen meer dan eens in overleg getreden, en verbeteringen van allen aard zijn, en worden nog dagelijks te dien aanzien ingevoerd. Doch er zijn zaken, waaronder deze behoort, die hare billijke grenzen hebben; zoodat uit dien hoofde geen uitzigt van eene belangrijke vermindering van uitgaven kan gegeven worden.

» De voeding van veroordeelde en nog niet veroordeelde personen is, gelijk het altijd plaats vond, dezelfde.

» Eindelijk kan men ten aanzien van de in de laatste plaats gedane vraag, ofschoon natuurlijk de uitkomst der dienst van 1846 nog niet in haar geheel bekend is, de meest gerustste!lende verzekeringen geven."

De Commissie van Rapporteurs die ophelderingen en inlichtingen in aanmerking hebbende genomen, is van oordeel, dat dezelve geene nadere overweging in de Afdeelingen noodzakelijk maken. In het algemeen komt het haar ten aanzien van de strekking van het wets-ontwerp voor, dat tegen deze in de Afdeelingen geene bedenkingen bestaan, en dat slechts de vraag overblijft. in hoeverre de van de Regering ontvangen mededeelingen het cijfer der aangevraagde verhooging van het 2de artikel der 4de afdeeling van het IVde hoofdstuk al dan niet voldoende hebben geregtvaardigd.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs den 19den Februarij 1847.

Hoffman.
Duijmaar van Twist.
Van Panhuijs.
Van Heemstra.
Faber van Riemsdijk.

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet.)

VIII. Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium der Notarissen.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 19 Maart 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 29sten December* 1846.

Edel Mogende Heeren!

Wij bieden aan U Edel Mogenden hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet, houdende vaststelling van het tarief tot bepaling van de hoegrootheid en van den vorm van taxatie van het honorarium der Notarissen, gelijk mede van de verschotten, welke aan hen in rekening zullen worden geleden.

U Edel Mogenden zullen de redenen van het voorstel ontwikkeld vinden in de Toelichtende Memorie, die insgelijks bij deze wordt overgelegd.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, bevelen wij u in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 3den December 1846.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, *houdende vaststelling van het tarief tot bepaling van de hoegrootheid en van den vorm van taxatie van het honorarium der Notarissen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben de noodzakelijkheid, om het, krachtens art. 60 der wet op het notaris-ambt van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20), bij reglement van openbaar bestuur van den 25sten September 1844 (*Staatsblad* n°. 48) vastgesteld tarief door wettelijke bepalingen te doen vervangen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen het navolgend tarief tot bepaling der hoegrootheid en van den vorm van taxatie van het honorarium der notarissen, gelijk mede van de voorschotten welke aan hen in rekening zullen worden geleden.

Art. 1. Voor alle akten, waarvan den notarissen de uitgifte *in originali* bij de wet is toegestaan, onverschillig of daarvan al dan niet eene minuut wordt opgemaakt, met uitzondering van die in art. 2 vermeld, wordt door hen een vast honorarium berekend.

Hetzelve bedraagt voor al de werkzaamheden tot het opstellen, het opmaken of minuteren en het verlijden van zoodanige akten f 3.00.

Wanneer deze akten van eenen buitengewonen omvang zijn, kan het honorarium tot f 4.50 worden verhoogd.

Indien van deze akten twee of meer gelijkluidenden op hetzelfde oogenblik worden verleden en onderteekend, wordt voor het eerste het volle en voor iedere volgende het halve honorarium berekend.

Wanneer van deze akten eene minuut is opgemaakt, zonder dat daarbij uitdrukkelijk van het verlangen der verschijnende personen tot het opmaken van zoodanige minuut blijkt, kunnen geene kosten voor de eerste afschriften of uittreksels berekend worden.

Art. 2. Aan de notarissen is verschuldigd:

a. voor protesten van niet-acceptatie of niet-betaling van wissels, orderbiljetten en dergelijke (kopij en overschrijving op het register daaronder begrepen) f 3.00; en voor akten van interventie aan den voet der protesten f 0.75;

b. voor akten inhoudende aanbod van betaling of consignatie van aangebodene, doch niet aangenomene gelden, de afschriften daaronder begrepen, f 2.75;

c. voor iederen getuige bij de in dit artikel vermelde akten f 0.25.

De notaris, die zich tot het doen van eenige der bij dit artikel bedoelde verrigtingen buiten zijne woonplaats begeeft, berekent, boven het aan hem voor die verrigting toegekend honorarium, voor den tijd tot de heen- en wederreize benoodigd, mitsgaders voor de kosten aan het transport verbonden, f 1.00 voor iedere vijf mijlen afstand tusschen zijne woonplaats en de plaats waar de verrigting geschiedt.

Het gedeelte van vijf mijlen, wanneer hetzelve minder dan de helft bedraagt, wordt niet berekend, doch dien afstand te boven gaande, geldt hetzelve voor volle vijf mijlen.

Indien eenige der bij dit artikel bedoelde verrigtingen in dezelfde zaak, op onderscheidene in dezelfde rigting gelegene plaatsen geschieden, wordt alleen de afstand van de verst gelegene plaats in aanmerking genomen.

Voor reis- en transportkosten van ieder der getuigen wordt de helft van het hierboven bepaalde berekend.

Art. 3. Voor alle akten waarvan volgens de wet minuut moet worden opgemaakt, berekenen de notarissen hun honorarium bij vacatien. Het bedrag daarvan wordt bepaald op f 1.50 voor elk uur of gedeelte van dien, vereischt tot het voorbereiden, het opmaken, het minuteren, het verlijden der akten en de verdere werkzaamheden daaraan verbonden.

Art. 4. Onverminderd het honorarium bij het vorig artikel vermeld, wordt aan de notarissen toegekend;

a. Bij openbaren verkoop van zaken in de artikelen 562, 563, 564 en 567 van het Burgerlijk Wetboek omschreven, met uitzondering van de zoodanigen tot welker verkoop de notarissen kunnen geacht worden, krachtens de bij art. 81 der wet van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20) voorloopig in stand gehoudene wet van 22 Pluviose, jaar VII, en de daarmede in verband staande verordeningen, gelijkelijk met de griffiers en deurwaarders bevoegd te zijn, of waartoe later aan deze ambtenaren bij de wet eene gelijke bevoegdheid zal worden verleeend; voorts nog bij openbaren verkoop van schepen en vaartuigen, grooter dan tien lasten, alles op den prijs waarvoor de goederen zijn toegewezen,

wanneer de prijs de som van f 3000 of minder bedraagt, één ten honderd;

van sommen boven de f 3000 tot f 10,000 een half ten honderd van het hoogere;

van sommen boven de f 10,000 tot f 25,000 een vierde ten honderd van het hoogere;

van sommen boven de f 25,000, onbepaald tot welk eene som, een achtste ten honderd van het hoogere.

Bij gelijktijdigen verkoop van verschillende perceelen, ten verzoeke van dezelfde belanghebbenden, bepalen de prijzen te zamen genomen de evenredigheid der afdaling in de percentsgewijze belooning.

b. Bij openbare verhuring of verpachting een half ten honderd van den huur- of pachtprijs.

In geval van verhuring of verpachting voor meer dan twee jaren, wordt dit evenredig loon over het bedrag van den huur- of pachtprijs der eerst twee jaren ten volle, en over dat der volgende jaren voor de helft berekend.

Art. 5. Aan de notarissen is verschuldigd:

a. Voor uitgifte der grossen, afschriften of uittreksels van akten, ten hunnen overstaan verleden, mitsgaders voor afschriften of uittreksels van akten en stukken welke onder hunne minuten berusten of aan hen worden vertoond, f 0.50 voor elke geheel of gedeeltelijk beschrevene bladzijde, houdende 27 regels, elk van twaalf lettergrepen.

Voor ongeteekende afschriften van ontworpen akten, wordt, wanneer deze worden gevorderd, naar den voormelden maatstaf de helft van het zoo even genoemde berekend.

b. Voor het schrijven van eenen brief ter zake hunner werkzaamheden als zoodanig, of voor het lezen van eenen, mede als zoodanig ontvangen brief f 0.75. Indien dezelve buitengewoon groot of van veel gewigt is, naar mate van den tijd welke daartoe noodig mogt zijn geweest, berekend op den voet bij art. 3 vermeld.

Art. 6. Behalve de kosten der verbruikte zegels en de betaalde

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

registratie-regten en briefporten, wordt aan de notarissen als verschot in rekening geleden, voor belooning aan getuigen te betalen, voor iedere vacatie bij het verlijden van akten niet in art. 2 genoemd, of bij andere werkzaamheden, voor elk uur of gedeelte daarvan f 0.25 voor iederen getuige.

Deze belooning mag nimmer meer dan f 1.50 voor iederen getuige op eenen dag bij eene en dezelfde akte of verrigting bedragen.

Art. 7. De notaris die zich tot het doen van eenige werkzaamheden, behalve die in art. 2 vermeld, hetzij op de verordening van belanghebbenden, hetzij krachtens de voorschriften der wet, buiten zijne woonplaats begeeft, berekent, boven het honorarium voor die werkzaamheden f 1.50 voor iedere vijf mijlen afstand tusschen die woonplaats en de plaats waar die werkzaamheden geschieden moeten, zonder voor de terugreis te kunnen rekenen.

Het gedeelte van vijf mijlen, wanneer hetzelve minder bedraagt dan de helft, wordt niet berekend, doch dien afstand te boven gaande, geldt hetzelve voor volle vijf mijlen.

De reis- en verblijfkosten worden daarenboven door den notaris in rekening gebragt en zooveel mogelijk door quitantien bewezen.

Art. 8. De notarissen zijn verpligt aan hunne clienten, dit gevorderd wordende, te geven gespecificeerde rekeningen met opgave van den dag waarop de werkzaamheden zijn verrigt en van den besteden tijd, voor zooverre de hoegrootheid van het honorarium daarvan afhankelijk is.

Deze rekeningen mogen geene andere posten, hetzij voor honorarium, hetzij voor verschotten, inhouden dan de zoodanige, welke betrekking hebben tot werkzaamheden, welke door den notaris als zoodanig zijn verrigt.

Art. 9. Bij weigering of verzuim van betaling worden deze rekeningen, op de wijze hierna bepaald, aan taxatie onderworpen.

Voor werkzaamheden ten behoeve van personen die het vrije beheer over hunne goederen niet bezitten, alsmede van onbeheerde of onder het voorregt van boedelbeschrijving aanvaarde nalatenschappen, behalve in het geval dat voor de akten in art. 1 vermeld geen ander honorarium dan het daarbij gestelde maximum wordt berekend, mitsgaders met uitzondering der akten vermeld in art. 2, heeft eene specificatie en taxatie der door den notaris opgemaakte rekening altijd plaats.

Art. 10. De taxatie geschiedt door den voorzitter der regtbank van het arrondissement waarin de standplaats van den notaris is gevestigd, of door een der leden van die regtbank, daartoe door den voorzitter benoemd, op gezegelde rekeningen, waarop iedere post, zoo van honorarium als van verschot, behoorlijk is omschreven, en waarop naast de uitgetrokkene som een wit vak is opengelaten.

Onder de rekening wordt gesteld: *ter taxatie ingediend door* . . . . . , met onderteekening en dagteekening, zonder dat eenige andere vorm bij de indiening ter taxatie in acht genomen behoeft te worden.

Art. 11. Alvorens tot de taxatie over te gaan, stelt de voorzitter der regtbank of het daartoe benoemde lid de ingediende rekening in handen van het openbaar ministerie, ten einde deszelfs bedenkingen daaromtrent schriftelijk mede te deelen.

Zoowel het openbaar ministerie als de regter, door wien de taxatie geschiedt, zijn bevoegd om de belanghebbenden uit te noodigen tot de overlegging der stukken in de rekening vermeld.

Het openbaar ministerie slaat bij het onderzoek, en de regter bij de begrooting der rekening, acht op de omstandigheid, of de gedeclareerde vacatien naar den aard der zaak nuttig, doelmatig of noodig kunnen geoordeeld worden of door den client zijn verlangd; zoo mede of de rekening ook bevat posten van honorarium of van verschotten voor werkzaamheden, welke niet door den notaris als zoodanig zijn verrigt. De regter haalt de laatste door, en wijzigt, haalt door of vermindert voorts zoodanige posten, welke geoordeeld worden de palen eener billijke gematigdheid te overschrijden, daarbij in aanmerking nemende het gewigt der zaak en de werkzaamheden en moeijelijkheid, welke zij bij de behandeling heeft gevorderd of opgeleverd.

Art. 12. Bij de taxatie wordt het bedrag der te hoog gestelde of onaannemelijke posten doorgehaald en in het daarvoor opengelaten wit vak de verschuldigde som, of wel *nihil* gesteld.

Aan het slot der rekening wordt door den regter gesteld: *goedgekeurd ter somma van* . . . , met uitdrukking in letters van het geheele bedrag waarop dezelve is begroot en daaronder een bevelschrift van tenuitvoerlegging. Dit bevelschrift wordt op de minuut ten uitvoer gelegd.

Art. 13. De notaris kan de herziening der taxatie vorderen door de regtbank, wier voorzitter of benoemd lid dezelve heeft gedaan.

Dit geschiedt bij verzoekschrift, waarop niet wordt beschikt, dan nadat de belanghebbenden voor twee commissarissen uit de regtbank, daartoe benoemd, zijn opgeroepen om in hunne belangen te worden gehoord, en nadat het openbaar ministerie in deszelfs conclusien is gehoord.

Art. 14. De taxatien van den regter zijn niet aan regten van registratie of griffie onderworpen.

Art. 15. De schuldenaar wordt tot de betaling genoodzaakt, hetzij krachtens het bevelschrift van tenuitvoerlegging van den voorzitter of benoemden regter, hetzij krachtens de beschikking door de regtbank op een verzoek tot herziening genomen.

Art. 16. Hij, ten wiens laste zoodanig bevelschrift is afgegeven, kan daartegen verzet doen.

Dit verzet wordt gebragt voor de regtbank, welks voorzitter of benoemd lid het bevelschrift heeft afgegeven, en wordt als eene summiere zaak, nadat het openbaar ministerie in deszelfs conclusien zal zijn gehoord, afgedaan.

De uitspraak op het verzet en de beschikking op een verzoek om herziening zijn niet vatbaar voor verzet, hooger beroep of voorziening in cassatie.

Art. 17. De bepalingen in deze wet vervat zijn niet van toepassing op openbare verkoopingen, waartoe de notarissen kunnen geacht worden, krachtens de bij art. 81 der wet van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20) voorloopig in stand gehouden wet van den 22sten Pluviose, jaar VII, en de daarmede in verband staande verordeningen, gelijkelijk met de griffiers en deurwaarders bevoegd te zijn, waarvoor de notarissen hun honorarium op den thans bestaanden voet blijven berekenen, en hunne declaratien worden, in geval van verschil daarover, getaxeerd door den voorzitter der regtbank van het arrondissement waarin hunne standplaats is gevestigd.

Lasten en bevelen, enz.

---

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Evenzoo als zulks, in der tijd, ten aanzien van het bij onderscheidene wetten vastgestelde tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken heeft plaats gehad, is de Regering ook thans ten aanzien van het tarief tot bepaling der hoegrootheid van het honorarium der notarissen van oordeel, dat aan het oogmerk, waarmede men aan het bij reglement van openbaar bestuur vastgesteld tarief slechts eenen bepaalden tijd van duur heeft aangewezen, niet beantwoord zou worden, indien hetzelve aan de eene zijde niet wierd gezuiverd van die gebreken, welke men gemeend heeft daarin gedurende deszelfs werking te hebben opgemerkt, en daarin aan de andere zijde niet wierden gebragt die verbeteringen, welke de ondervinding als nuttig en wenschelijk heeft doen beschouwen.

Ten einde met beide zoo naauwkeurig mogelijk bekend te worden, heeft men gemeend ook thans de regterlijke autoriteiten in de verschillende oorden des Rijks daaromtrent te moeten raadplegen, en de daarop ingekomen berigten zijn bij de zamenstelling van dit wets-ontwerp met aandacht en belangstelling geraadpleegd.

Door het meerendeel dier autoriteiten is bij den aanvang harer beschouwingen op den voorgrond gesteld een betoog over de *moeijelijkheid*, om een, op goede grondslagen gevestigd, voor alle de deelen des Rijks gelijkwerkend en op alle notariële verrigtingen toepasselijk tarief bij eene wet vast te stellen, en zelfs door sommigen is de *onmogelijkheid* daarvan beweerd; door velen is zelfs het verlangen geuit, dat zou worden teruggekomen tot het bij art. 51 der wet van den 25sten Ventose jaar XI aangenomen beginsel, en de in verband daarmede bij de artt. 168 en volgende van het Keizerlijk decreet van den 16den Februarij 1807 vastgestelde bepalingen. Anderen echter hebben met veel juistheid de onmogelijkheid van dit laatste betoogd, als geheel in strijd met het, door den Nederlandschen wetgever bij art. 60 der wet van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20) aangenomen, geheel tegenovergesteld beginsel, waaraan door de aanneming van dit wets-ontwerp gevolg zal worden gegeven, en tevens, hulde doende aan het bij Koninklijk besluit van den 25sten September 1844 (*Staatsblad* n°. 48) vastgesteld voorloopig tarief, te kennen gegeven, dat, hoezeer dit ten aanzien van sommige punten van ondergeschikt belang voor verbetering vatbaar mogt worden geoordeeld, hetzelve veel goeds bevatte, over het algemeen zeer goed gewerkt, en het dus niet wenschelijk werd geacht daarin groote veranderingen te brengen.

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Memorie van Toelichting.)

Eindelijk is uit die berigten nog gebleken, dat genoemd tarief over het algemeen tot geene belangrijke klagten van de zijde der ingezetenen heeft aanleiding gegeven, en dat dáár, waar zulks al het geval mogt zijn geweest, zulks minder het gevolg is geweest van de bepalingen en voorschriften in dat tarief vervat, dan wel van de verwaarloozing of niet naleving daarvan door sommige notarissen.

Al deze berigten hebben de Regering aanleiding gegeven tot eene nadere en meer opzettelijke overweging van twee ten deze zeer belangrijke vragen, te weten:

1°. Voor welke werkzaamheden behoort de hoegrootheid van het honorarium der notarissen bij de wet te worden bepaald? — en

2°. Welke maatstaf behoort bij de bepaling der hoegrootheid van het honorarium der notarissen te worden gevolgd?

De oplossing van deze twee vragen mag als de grondslag worden aangemerkt, waarop de wet behoort te berusten.

De Regering heeft dan ook gemeend hare denkbeelden daaromtrent ter algemeene toelichting van het aangeboden wets-ontwerp kortelijk te moeten ontwikkelen, als in zich bevattende de beginselen waarvan men bij deszelfs zamenstelling is uitgegaan.

Ten aanzien der eerstgemelde vraag heeft de Regering gemeend zich te moeten vereenigen met hen, welke van oordeel zijn, dat bij de wet alleen behoort te worden bepaald de hoegrootheid van het honorarium der notarissen voor werkzaamheden, welke door hen *als zoodanig* worden verrigt; dat is de zoodanige, waaromtrent bij de wet van den 9den Julij 1842 is voorzien, tot welker verrigting de notarissen bij art. 1 dier wet zijn bevoegd verklaard, en waartoe zij, volgens art. 6 dierzelfde wet hunne dienst niet mogen weigeren.

Een beginsel dat, indien men zich niet geheel bedriegt, ondubbelzinnig is aangenomen bij het 2de lid van art. 60 dier wet.

De Regering werd in dat gevoelen versterkt door de oorspronkelijke redactie van laatstgenoemd artikel, zoodanig als hetzelve bij art. 58 van *het eerste wets-ontwerp* werd voorgesteld.

Daarbij toch werd gezegd dat » tot regeling van het honorarium » voor de verschillende *werkzaamheden*, welke aan de notarissen » *bij de wet zijn opgedragen*, of DOOR DE WET *zijn toegelaten*, een » tarief zou worden vastgesteld"; zoodat door de alsnu in het 2de lid van art. 60 vermelde *werkzaamheden*, welke de notarissen ALS ZOODANIG verrigten, geene andere kunnen geacht worden bedoeld te zijn, dan die, welke aan hen *bij de wet zijn opgedragen* of DOOR DE WET *zijn toegelaten*.

Door alzoo, bij de bepaling van het honorarium der notarissen, te blijven binnen de grenzen door de wet van den 9den Julij 1842 aangewezen, wordt de vaststelling van een, op goede grondslagen gevestigd, voor alle de deelen des Rijks gelijkwerkend en op alle *notariele* verrigtingen toepasselijk tarief niet alleen *mogelijk*, maar zelfs eene zaak van geringen omvang. Door daarentegen die grenzen te overschrijden, begeeft men zich op eén terrein, waarvan de eindpalen niet kunnen worden aangewezen, en in dat geval alleen zou bevestigd worden het gevoelen van hen, welke de vaststelling van zulk een tarief niet slechts voor hoogst *moeijelijk*, maar zelfs voor *onmogelijk* hebben gehouden.

Bij de wet van den 9den Julij 1842 zijn de werkzaamheden, welke de notarissen *als zoodanig* niet slechts *kunnen*, maar ook des gevorderd *moeten* verrigten, bepaaldelijk aangewezen, en alles wat daarbij moet worden in acht genomen, is bij die wet voor alle de notarissen, waar ook in het Rijk gevestigd, op eenen gelijken voet geregeld, en de hoegrootheid van het honorarium voor die werkzaamheden kan dus voor allen evenzeer op eenen gelijken voet worden bepaald.

De werkzaamheden waaromtrent bij de wet van den 9den Julij 1842 *niet* is voorzien, doch die gewoonlijk door notarissen worden verrigt, zijn in de verschillende gewesten des Rijks van eenen geheel verschillenden aard. Zelfs niet in alle de arrondissementen eener provincie of in alle de kantons van hetzelfde arrondissement wordt daaromtrent op een eenparigen voet gehandeld. Zoo worden, om slechts één voorbeeld aan te halen, in sommige deelen des Rijks door notarissen werkzaamheden verrigt, welke in andere deelen door makelaars, commissionairs of dergelijken worden waargenomen; ja in sommige provinciën schijnt het zelfs gebruikelijk, dat door personen, welke gelden, hetzij op onderhandsche acceptatie, hetzij op onderzetting, wenschen op te nemen, de bezorging daarvan aan een notaris wordt opgedragen, evenzoo als weder anderen hunne gelden, welke zij op eenige wijze wenschen te beleggen, aan een notaris ter hand stellen, en de bezorging daarvan geheel aan hem overlaten.

De onmogelijkheid om de hoegrootheid van het honorarium voor deze en soortgelijke werkzaamheden van zoo verschillenden aard, voor alle de deelen des Rijks op eenen gelijken voet te bepalen, behoeft dan ook geen betoog; doch al bestond de mogelijkheid daartoe, dan nog zou zoodanige bepaling, naar het oordeel der Regering, *onnoodig* en geheel *doelloos* zijn.

Onnoodig wordt zulks geacht, omdat alle deze werkzaamheden door de ingezetenen in persoon verrigt, of aan ieder ander bijzonder persoon opgedragen kunnen worden, en het dus geheel aan de vrije keuze van ieder belanghebbende is overgelaten, of hij daarmede al of niet eenen notaris zal willen belasten, iets hetwelk met werkzaamheden, bij de wet van den 9den Julij 1842 omschreven, het geval niet is. Daarbij is de medewerking van eenen notaris een volstrekt vereischte, en met zoodanige vordering in de wet vereischt dan ook het belang der ingezetenen, dat naast die verpligte aanwending de hoegrootheid van het honorarium *daarvoor* bij de wet worde bepaald, opdat het voorschrift niet te sterk drukke of van den dwang misbruik kunne worden gemaakt.

De overigens geheel vrije en uitgebreide keuze der ingezetenen ten aanzien van alle andere verrigtingen, strekt tot waarborg, dat ieder notaris, welke zijn eigenbelang behartigt, voor die werkzaamheden een zeer matig en althans geen hooger honorarium zal berekenen, dan dat, hetwelk daarvoor, volgens de plaatselijke gebruiken, door andere personen, welke tot die verrigtingen evenzeer bevoegd zijn, gewoonlijk wordt gevorderd. Zij toch, welke zich daaromtrent overdreven vorderingen mogten veroorloven, zouden weldra daarmede niet meer worden belast. — Bovendien is voor de belanghebbenden altijd het middel over, om, indien zij tot voldoening eener overdrevene belooning voor werkzaamheden van den bedoelden aard in regten worden aangesproken, te vorderen, dat dezelve door den regter, na des noods te hebben ingewonnen het berigt van deskundigen, worde verminderd, even als zulks ten aanzien van de belooning voor alle andere werkzaamheden, waarvoor geene tarieven aanwezig zijn, plaats heeft, en dit ook zou kunnen geschieden, wanneer door personen, geen notaris zijnde, voor de bedoelde werkzaamheden eene overdrevene belooning werd geëischt.

Zulk eene bepaling schijnt verder *doelloos* te zijn, vermits, indien, naar het oordeel der notarissen, het honorarium voor die werkzaamheden te laag gesteld ware, zij zich aan het verrigten derzelve zouden kunnen onttrekken, zonder dat het bepaalde bij art. 6 der wet tegen hen zou kunnen worden ingeroepen; terwijl, indien hetzelve naar het oordeel der ingezetenen te hoog gesteld ware, dezen die werkzaamheden óf in persoon zouden verrigten óf die aan anderen opdragen.

Deze beschouwingen hebben alzoo de Regering, met het oog op art. 60, in verband met artt. 1 en 6 der wet van den 9den Julij 1842, tot het besluit gebragt, dat bij de wet alleen behoorde te worden bepaald de hoegrootheid van het honorarium der notarissen voor akten, welke ten hunnen overstaan werden verleden, en voor de grossen, afschriften en uittreksels, welke daarvan of van andere akten en stukken door hen worden gemaakt en uitgegeven, mitsgaders voor zoodanige verrigtingen, welke geacht kunnen worden daarmede in een onmiddellijk verband te staan; de bepalingen, vervat in art. 5 lit. *b* en art. 6 van het voorloopig tarief, bij Koninklijk besluit van den 25sten September 1844 (*Staatsblad* n°. 48) vastgesteld, zijn dien ten gevolge, met uitzondering van het laatste lid van art. 6, bij het aangeboden wetsontwerp geheel weggelaten.

In de tweede plaats dient nu te worden onderzocht, welke maatstaf in de wet bij de bepaling van de hoegrootheid van het honorarium der notarissen behoort te worden gevolgd?

Ook ten aanzien van dit punt waren de denkbeelden zeer uiteenloopend. Het meerendeel der geraadpleegden was echter van oordeel, dat voor akten, welke *in originali* werden uitgegeven, eene vaste belooning behoorde te worden toegekend, en dat het honorarium voor alle andere akten bij vacatiën behoorde te worden berekend, met uitzondering echter van inventarissen, boedelscheidingen, akten van hypotheekstelling, koop en verkoop van onroerende goederen, verhuringen en aanbestedingen, waarvoor men verlangde dat eene proportionele belooning, naar gelang van de daarbij uitgedrukte geldsommen of waarden, zou worden toegekend. Meer bepaaldelijk echter werd dit laatste ten aanzien der akten van hypotheekstelling en koop en verkoop van onroerende goederen, zoowel in het openbaar als uit de hand, en dit vrij algemeen, verlangd.

De Regering heeft zich wel met de beide eerste, doch geenszins met het laatste dezer denkbeelden kunnen vereenigen, en zij stelt het zich ten taak, de gronden, welke haar daartoe hebben geleid, kortelijk te ontwikkelen.

Tot grondslag van een notarieel tarief, meent men, dat behooren te worden gelegd dezelfde beginselen, waarvan men bij de wetten van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 66 en 67) ten aanzien van de advocaten en procureurs is uitgegaan, dat is,

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.* (Memorie van Toelichting.)

dat alleen de door hen bestede tijd en verrigte arbeid tot maatstaf moet verstrekken voor het bedrag van het aan hen toe te kennen honorarium; en dat het gewigt der zaak alleen in aanmerking kan worden genomen bij de begrooting van het aantal vacatien, welke in rekening behooren te worden geleden, zoo als zulks bij het 2de lid van art. 7 der wet van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 66) ten aanzien der advocaten is aangenomen, en bij art. 10 der wet van dien zelfden datum (*Staatsblad* n°. 67) mede op de procureurs van toepassing is verklaard.

Evenmin als bij de bedoelde wetten aan de advocaten en procureurs eene evenredige belooning, naar gelang der geldswaarde, welke het onderwerp van een regtsgeding uitmaakt, is toegekend, evenmin vermeent de Regering dat de hoegrootheid van het honorarium der notarissen kan of behoort afhankelijk te zijn van de meerdere of mindere geldswaarde van het onderwerp eener notariele akte.

Het moge dan eene waarheid zijn, dat voor akten waarvan het onderwerp geldelijk slechts gering in belang is, een gelijk, ja soms een hooger honorarium zal kunnen verschuldigd zijn, dan voor eene akte van denzelfden aard, waarvan de waarde van het onderwerp tien- of meermalen zooveel bedraagt; doch behalve dat zulks bij regtsgedingen evenzeer het geval is, zoo is het aan de andere zijde niet te wederspreken, dat de meerdere of mindere waarde van het onderwerp eener notariele akte van geenen invloed is op den tijd en den arbeid, welke tot deszelfs zamenstelling wordt vereischt, en dat daarvoor, maar ook daarvoor alleen, in billijkheid eene belooning kan worden gevorderd.

Ten aanzien van de notarissen onderling zou zulk eene wijze van belooning ook leiden tot eene zeer groote onbillijkheid. Het is bekend, dat de werkzaamheden zoowel voor zaken van groote als van geringe waarde, niet gelijkelijk over alle de notarissen in een arrondissement, ja zelfs niet over die, welke in eene en dezelfde gemeenten zijn gevestigd, is verdeeld. Het zou niet moeijelijk vallen gemeenten aan te wijzen, waar slechts één of zeer weinig der aldaar gevestigde notarissen uitsluitend is of zijn belast met de werkzaamheden voor de aanzienlijkste en meest gegoede ingezenen, en dus zelden anders dan zaken van eene belangrijke geldswaarde behandelen, en zulks in tegenstelling van hunne ambtgenooten, welken zulks slechts zelden of nooit te beurt valt. Het gevolg dezer wijze van belooning zou alzoo zijn, dat de werkzaamheden der eerstgenoemden, bij gelijken arbeid, rijkelijk, die der laatstgenoemden, zoo al niet karig, ten minste zeer ongelijk daaraan, zouden worden goedgedaan.

Deze wijze van belooning zou voorts nog voor de notarissen in het algemeen eenen zeer nadeeligen invloed kunnen uitoefenen. Het is toch bekend, dat alle de akten, waarvoor men vermeent dat het honorarium op zulk eene wijze zou behooren te worden vastgesteld, de akten van onderzetting alleen uitgezonderd, evenzeer onderhands als notarieel kunnen worden opgemaakt. Het is dus waarschijnlijk, dat de ingezetenen voor akten, welke aanzienlijke waarde ten onderwerp hebben, den onderhandschen vorm zullen verkiezen, ten einde het hooge honorarium daarvoor bij de wet aan den notaris toegekend, te besparen, en alleen voor onderwerpen van geringe waarde den notarielen vorm behouden, iets, dat weinig bescherming verdient, bij de menigvuldige duisterheden en gebreken, die zoo dikwijls in onderhandsche akten worden aangetroffen.

Eindelijk moet ook niet uit het oog worden verloren, dat, indien al het aannemen van eenen gelijken maatstaf van belooning voor akten van meerder of minder geldelijk belang, in sommige gevallen, met opzigt tot de laatstgenoemden te bezwarend moge kunnen zijn, het aan de ingezetenen toch altijd vrijstaat, om de bedoelde akten, die van onderzetting alleen uitgezonderd, onderhands op te maken en daar te stellen, en zich alzoo aan de voldoening van eenig honorarium daarvoor te onttrekken. Hierdoor mag men vooronderstellen, dat de notarissen zullen worden aangespoord, om bij zulke akten van minder geldelijk belang, een minder getal vacatien te berekenen, dan waarop zij naar gelang van den besteden tijd en verrigten arbeid aanspraak zouden kunnen maken. Te dien aanzien kan geen voorschrift in de wet worden gegeven, maar dit kan alleen aan de notarissen in hun eigen belang worden overgelaten.

Van deze beginselen uitgaande, en met het oog op de wetten van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 66 en 67), is bij art. 1, 2 en 3 van het wets-ontwerp de hoegrootheid bepaald van het honorarium der notarissen, ter zake van akten, welke door of ten hunnen overstaan worden verleden.

Art. 1. Het eerste dezer artikelen bepaalt het vaste honorarium voor akten, welke door notarissen *in originali* mogen worden uitgegeven, met uitzondering van de protesten en andere, waaromtrent bij art. 2 is voorzien.

Behoudens eene geringe verandering in de redactie, stemt dit artikel genoegzaam overeen met art. 1 van het voorloopig tarief, des echter, dat, naar aanleiding van het op den voorgrond gestelde beginsel, dat de meerdere of mindere geldswaarde van het onderwerp eener notariele akte van geen invloed behoort te zijn op het bedrag van het toe te kennen honorarium, de verhooging van hetzelve voor akten welke tot belangrijke zaken betrekkelijk zijn, en alzoo het maximum van f 6, daarbij geheel is weggelaten, en het thans bepaalde maximum van f 4.50 alleen kan worden berekend, wanneer de alhier bedoelde akten zijn van eenen buitengewonen omvang.

In navolging van hetgeen bij art. 1 der wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 37) ten aanzien van de kantonregters heeft plaats gehad, heeft men gemeend, ook voor de notarissen het minimum van het honorarium voor deze soort van akten op f 3 te kunnen bepalen.

Voor de ingezetenen kan deze bepaling niet als bezwarend worden aangemerkt, wanneer men in aanmerking neemt, dat de kantonregter steeds wordt bijgestaan door eenen griffier, welke almede door de belanghebbenden moet worden beloond, met dat gevolg, dat de kosten van de eenvoudigste akte van het kantongeregt, behalve de expeditie, steeds f 4.80, en alzoo 30 cents meer bedragen, dan het bij dit artikel bepaalde maximum voor akten van eenen buitengewonen omvang.

Ten einde te voorkomen, dat van de in dit artikel bedoelde akten, zonder noodzakelijkheid, minuten worden opgemaakt, is bij het laatste lid bepaald, dat geene kosten voor de eerste afschriften of uittreksels derzelve kunnen worden berekend, tenzij van het uitgedrukt verlangen der verschijnende personen tot het opmaken van zoodanige minuut bij die akte zelve blijke.

Art. 2. Vermits de bevoegdheid tot het opmaken der akten, bij art. 2 vermeld, bij de wet evenzeer aan de notarissen als aan de deurwaarders, en wat de protesten betreft ook aan de griffiers der kantongeregten, is toegekend, en de belooning voor protesten aan de griffiers en deurwaarders verschuldigd, bij de wet op denzelfden voet is geregeld, is men van oordeel, dat zulks ook alzoo ten aanzien der notarissen behoort plaats te hebben.

Bij art. 2 van het voorloopig tarief was daarom eenvoudig bepaald, dat de notarissen, ten aanzien der daarbij bedoelde verrigtingen, in alles zouden rekenen op den voet, als aan de deurwaarders bij de wet is toegekend.

Thans is dit vervangen door eene aanwijzing van het bedrag in de wet zelve. Bij het 2de artikel is bijna woordelijk overgenomen, wat bij art. 12 der wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 37) en bij art. 3, litt. *a* en *f* en art. 4 der wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 39) ten aanzien van dit onderwerp, voor de griffiers bij de kantongeregten, mitsgaders voor de deurwaarders, was vastgesteld.

Aan het verlangen om voor de alhier bedoelde werkzaamheden aan de notarissen een hooger honorarium toe te kennen, heeft de Regering gemeend niet te kunnen toegeven: — niet alleen omdat zulks voor de notarissen zelven van nadeeligen invloed zou kunnen zijn, daar de ingezetenen daarmede alsdan welligt bij voorkeur zouden belasten de deurwaarders, welke, daartoe evenzeer bevoegd, zulks voor minder loon zouden moeten verrigten, maar ook omdat de griffiers der kantongeregten dan ook op hunne beurt weder zouden kunnen vorderen, wat de protesten betreft, in plaats van met de deurwaarders, met de notarissen te worden gelijk gesteld.

Art. 3. In verband met de op den voorgrond gestelde beginselen, is bij art. 3 bepaald, dat het honorarium voor het voorbereiden, het opmaken, het minuteren, het verlijden der akten, waarvan volgens de wet minuut moet worden opgemaakt, en voor de verdere werkzaamheden daaraan verbonden, zal worden berekend bij vacatien.

Bij de bepaling van het bedrag van hetzelve is *in de eerste plaats* gelet op hetgeen te dien aanzien bij het Keizerlijk decreet van den 16den Februarij 1807 was vastgesteld.

Volgens art. 168 van hetzelve werden de vacatien der notarissen, even als die der vrederegters, gerekend bij den tijd van drie uren, en het honorarium daarvoor verschuldigd werd daarbij bepaald als volgt:

voor Parijs op	9 francs,
voor de steden waar eene regtbank van eersten aanleg gevestigd was, op	6 »
voor alle andere plaatsen op	4 »

Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat bij art. 1 van dat decreet aan de vrederegters voor eene dergelijke vacatie de volgende belooning was toegekend, als:

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Memorie van Toelichting.)

voor Parijs . . . . 5 francs,
voor de steden waar eene regtbank van eersten leg gevestigd was . . . . 3.75 »
en voor alle andere plaatsen. . . . . 2.50 »

en dat thans bij art. 1 der wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 37) aan de katonregters voor eene eerste vacatie van drie uren of minder is toegelegd eene belooning van f 3 en voor ieder volgend uur f 1, dat is alzoo eene belooning, hooger dan bij het Fransche tarief voor de vrederegters te Parijs was bepaald, dan vertrouwt men, dat eene gelijkstelling van de belooning der notarissen in Nederland met hetgeen bij het Fransche tarief voor Parijs was bepaald, den franc tegen 50 cents gerekend, geen bezwaar zal opleveren.

Men meent zulks des te meer te mogen vertrouwen, vermits, volgens het Fransche tarief, voor iedere vacatie, en dus ook voor die van minder dan een uur, de volle belooning kon worden berekend; terwijl, volgens het ontwerp, die belooning alsdan slechts f 1.50 en voor vacatien van meer dan één doch minder dan twee uren f 3 zal bedragen, en de belooning van f 4.50 slechts dan in aanmerking zal komen, indien de vacatie meer dan twee, doch minder dan drie uren zal bedragen, gelijk zulks bij langeren duur van eenen even belangrijken invloed zal zijn.

In de tweede plaats, is bij de bepaling van dit honorarium gelet op hetgeen te dien aanzien bij de wetten van den 28sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 66 en 67) voor de advocaten en procureurs is vastgesteld.

Voor de eerstgenoemden is zulks daarbij bepaald op f 1.80 per uur, en voor de laatstgenoemden, met uitzondering alleen van de vacatien ter teregtzitting, op f 1.

Wanneer men nu in aanmerking neemt het meerder gewigt der werkzaamheden, waarmede de notarissen gewoonlijk zijn belast, en de grootere verantwoordelijkheid, welke ten gevolge van die werkzaamheden op hen rust, meent men te mogen vertrouwen, dat door ieder deskundige het toekennen van eene hoogere belooning, dan voor de procureurs is bepaald, billijk zal worden geoordeeld, en dat eene rangschikking van de notarissen beneden de advocaten doch boven de procureurs, als zeer gepast zal worden erkend.

Aan het slot van art. 3 van het voorloopig tarief was bepaald, dat dit honorarium nimmer hooger mogt worden berekend dan driemaal het bedrag van hetgeen voor een afschrift der akte verschuldigd is; doch genoegzaam uit alle deelen des Rijks zijn daartegen bedenkingen aangevoerd.

Vrij algemeen is de maatstaf van berekening uit de hoegrootheid van het afschrift genomen, afgekeurd, niet alleen omdat zij aanleiding geeft tot eene nuttelooze en in meer dan één opzigt voor de partijen nadeelige uitbreiding der akten, maar ook omdat die maatstaf, daar waar de rede is van testamenten, huwelijks-contrakten, voorwaarden tot het vragen van scheiding van tafel en bed, boedelscheiding, akten tot oprigting van vennootschappen, van dading of dergelijke, verre van juist is, en de Regering heeft gemeend zich met dat gevoelen te moeten vereenigen.

Onder het voorbereiden der akten moeten toch noodwendig begrepen worden de voorafgaande besognes en conferentien, dikwijls meer loopende over de zaak zelve, over de onderlinge schikkingen en overeenkomsten der partijen, meer strekkende om dezelve te doen rijpen en tot stand te brengen, dan wel de juiste bewoordingen der akte betreffende, zoomede het dikwijls omslagtig en moeijelijk onderzoek van andere akten en stukken, tot de zaak betrekkelijk, en het gevolg van al die werkzaamheden kan niet zelden zijn het tot stand brengen eener akte van eenen zeer korten inhoud en weinig omvang, en zulks in tegenstelling van andere akten van belangrijke uitgebreidheid, tot welker zamenstelling weinig moeite of inspanning wordt vereischt, en weinig meer dan werktuigelijke bemoeijingen worden gevorderd.

Men heeft alzoo gemeend, door weglating van het laatste gedeelte van art. 3 van het voorloopig tarief, te moeten toegeven aan eenen vrij algemeen geuiten wensch, dat de begrooting van het getal der vacatien aan de bescheidenheid der notarissen en de gemoedelijke regeling van den regter zou worden overgelaten, terwijl, ten einde dit laatste te bevorderen, bij het laatste lid van art. 11 van het wets-ontwerp is opgenomen eene bepaling gelijk aan die, welke bij het 2de lid van art. 7 der wet van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 66) ten aanzien der advocaten is vastgesteld en die mede op de procureurs toepasselijk is verklaard.

Art. 4. Als eene uitzondering op het op den voorgrond gestelde beginsel, dat de meerdere of mindere geldswaarde van het onderwerp eener notariele akte van geen invloed behoort te zijn op het bedrag van het toe te kennen honorarium, wordt bij art. 4 van het wets-ontwerp aan de notarissen, in de daarbij aangewezene gevallen, onverminderd het honorarium voor het opmaken en verlijden der akten daartoe betrekkelijk, eene evenredige belooning toegekend.

Men heeft daartoe aanleiding gevonden in art. 4 der wet van den 28sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 67), waarbij ten aanzien van de procureurs eene soortgelijke bepaling, als die welke in lit. *a* van dit artikel is vervat, is aangenomen, en men heeft gemeend die ook op de notarissen te mogen toepassen.

Dit evenredig loon moet dan ook niet zoo zeer worden aangemerkt als een eigenlijk gezegd honorarium der notarissen voor de dikwijls vrij omslagtige werkzaamheden, welke door hen in soortgelijke zaken worden verrigt, en waarvoor door hen slechts het gewoon vacatieloon anders zou kunnen worden berekend, dan wel, of ten minste tevens, als een middel ter aanmoediging van hunnen ijver. om bij het houden van openbare verkoopingen, verhuringen en verpachtingen den hoogst mogelijken prijs te bedingen. De belanghebbenden missen niet zonder nut een gering gedeelte van iedere verhooging, welke de koop-, huur- of pachtprijzen door den ijver der notarissen erlangen. Het belang der laatsten wordt daardoor met dat der eersten verbonden. Daar echter bij aanbestedingen juist het tegenovergestelde plaats vindt, heeft men gemeend de daaromtrent bij het voorloopig tarief voorkomende bepaling bij lit. *b* van dit artikel te moeten weglaten.

Men heeft wel op vele plaatsen verlangd, dat dit evenredig loon mede zou worden toegepast op akten wegens onderhandschen verkoop, doch de zoo even aangevoerde reden kan daarop bij geene mogelijkheid worden toegepast. Bij onderhandschen verkoop toch is, althans in de meeste gevallen, de prijs reeds tusschen partijen bepaald, en maakt de notaris daarvan slechts de akte op, zoodat zijne bemoeijingen in den regel geen invloed hebben op den koopprijs, evenmin als deze op den omvang zijner bemoeijingen.

Het was vooral bij de behandeling van dit artikel, dat in vele oorden des Rijks de wensch is geuit, dat het daarbij toegekende honorarium, naar gelang. der gehoudene vacatien, zou worden vervangen door een verhoogd evenredig loon of zoogenaamd rantsoen, waaruit, behalve het honorarium van den notaris, ook zouden moeten worden gevonden alle kosten en verschotten over en ter zake van den verkoop gevallen; welk evenredig loon of rantsoen men in ééne provincie verlangde, dat, met uitzondering van 's lands regten en andere dergelijke uitschotten, zou worden bepaald op vijf ten honderd van eenen verkoopprijs van f 10,000 en daar beneden, met eene vermindering voor de hoogere sommen; terwijl men in eene andere provincie, met inbegrip der registratie- en transcriptieregten, het bedrag daarvan op twaalf of veertien ten honderd wilde bepaald hebben.

Behalve hetgeen bereids hierboven tegen het toekennen eener evenredige belooning aan de notarissen is aangevoerd, komt het der Regering voor, dat de bepaling van zulk een rantsoen tot zeer ongelijkmatige en soms overdreven belooningen aanleiding moet geven.

Het is toch niet te ontkennen, dat de meerdere of mindere waarde der te verkoopen perceelen van geen den minsten invloed is op het meerendeel der onkosten, aan het houden eener openbare verkooping verbonden.

De aankondigingen in de nieuwsbladen, het drukken en aanslaan der biljetten, de zegels daartoe en tot de verschillende akten benoodigd (ten minste wanneer het slechts één of eenige perceelen, en niet deze in grooten getale, betreft), de huur van het locaal waar de verkooping wordt gehouden, het vuur, licht en wat daar verder is benoodigd, zijn, bij den verkoop tot een beloop van f 10,000 of meerder, niet veel meer dan van een perceel van f 1000 of minder, en wanneer die kosten in het laatste geval uit een rantsoen van f 50 of minder zouden kunnen worden goedgemaakt, heeft men geene reden kunnen vinden waarom daarvoor in het eerste f 500 of meer zou moeten worden toegekend.

Bovendien kunnen alle de voorbereidende werkzaamheden om tot eene openbare verkooping, verhuring of verpachting te geraken, door de belanghebbenden zelven, door makelaars of andere personen worden verrigt, zoo als zulks werkelijk in sommige gedeelten des Rijks plaats heeft, en zij behooren alzoo in alle gevallen niet tot de zoodanigen, waartoe volgens de wet de medewerking van eenen notaris wordt gevorderd.

Bij veilingen of verhuringen voor openbare besturen of instellingen bepaaldelijk, staat de notaris in den regel alleen over de openbare veiling of verhuring zelve, zonder aan de voorbereiding daartoe eenig deel te nemen. Hiervoor zou dus altijd eene uitzondering gemaakt moeten worden, gelijk zij zelve dat gevoeld hebben, die den regel wilden. Doch juist deze uitzondering toont, dat het verkeerd zou zijn dien regel algemeen in te voeren of toe te laten, daar ook bij verrigtingen voor bijzondere personen hetzelfde voorkomen kan.

Eindelijk verdient het welligt nog opmerking, of de vaststelling van zulk een evenredig loon of rantsoen ook aanleiding zou kunnen

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Memorie van Toelichting.)

geven tot het opnemen in de voorwaarden van bedingen, volgens welke dat evenredig loon of rantsoen door de koopers, huurders of pachters, boven de door hen uitgeloofde koop-, huur- of pachtpenningen, aan of ten behoeve van den notaris moet worden uitbetaald, die welligt geacht zouden kunnen worden in strijd te zijn met het voorschrift, vervat in art 22 der wet van den 9den Julij 1842, en mitsdien door de belanghebbenden voor niet geschreven zouden kunnen gehouden worden.

Niet dat men aan de verkoopers, verhuurders of verpachters de bevoegdheid zou willen ontzeggen, om bij de voorwaarden ter bestrijding van de kosten te bepalen, dat door de koopers, huurders of pachters, boven de door hen uitgeloofde koop-, huur-, of pachtpenningen, en in verhouding daarmede, zekere betaling zou moeten geschieden; doch de Regering vermeent aan de eene zijde, dat zoodanige bedingen niet van invloed behooren te zijn op het meerder of minder bedrag van het honorarium, aan de notarissen voor hunne werkzaamheden verschuldigd, en aan de andere zijde, dat uit zoodanige bedingen alleen kan ontstaan eene verbindtenis tusschen de verkoopers, verhuurders en verpachters ter eenre, en de koopers, huurders of pachters ter andere zijde, waaruit voor de notarissen nimmer eenige regten kunnen ontstaan of erkend worden, evenmin als zij immer uit eene ten hunnen overstaan verledene akte eenen titel tot eenige vordering hoegenaamd kunnen ontleenen.

Eene alzoo bedongene verhooging van den koop-, huur-, of pachtprijs kan niet anders worden aangemerkt, dan als een accessoir van dezelve, en beide, zoowel het principaal als het accessoir, kunnen dus niet anders worden voldaan, dan aan en in handen van de verkoopers, verhuurders en verpachters, welke daarentegen belast blijven met de voldoening der kosten op het houden der verkooping, verhuring of verpachting gevallen, en van het honorarium van den notaris voor zijne werkzaamheden daarbij verrigt.

Het gevolg hiervan behoort dan ook te zijn, dat, bij verkoop, verhuring of verpachting van goederen, behoorende aan personen welke het vrije beheer daarover niet bezitten, alsmede tot onbeheerde of onder het voorregt van boedelbeschrijving aanvaarde nalatenschappen, de daarmede belaste personen, niet slechts de uitgeloofde koop-, huur- of pachtpenningen, maar de bedongen verhooging derzelve, aan de daartoe geregtigden moeten verantwoorden, en dat deze daarentegen belast zijn met de betaalde kosten op het houden der verkooping, verhuring of verpachting gevallen, mitsgaders met de declaratie van het honorarium en verschot van den notaris voor zijne werkzaamheden *als zoodanig* verrigt, nadat deze overeenkomstig de voorschriften der wet zal zijn getaxeerd.

Het is der Regering niet ongepast voorgekomen, om bij de toelichting van dit artikel eenigzins breeder dan gewoonlijk uit te weiden over de beginselen, waarvan men bij de zamenstelling daarvan is uitgegaan, en de gevolgen welke daarmede worden beoogd; zij heeft zulks vooral gedaan met het doel, om, wanneer de bepaling van dit artikel eenmaal bij de wet zal zijn aangenomen en vastgesteld, bij hare toepassing alle onzekerheid weg te nemen omtrent haren geest en strekking, zoowel ten aanzien van de verpligtingen welke daarbij aan de notarissen zijn opgelegd, als van de regten welke daarbij aan de ingezetenen zijn toegekend. — Hierdoor vleit men zich, dat een einde zal worden gemaakt aan de menigvuldige misbruiken, welke ten aanzien van het daarbij behandelde onderwerp nog in sommige deelen des Rijks schijnen te bestaan, ten gevolge van plaatselijke gewoonten in vroegere tijden ingevoerd, doch welke geacht moeten worden te zijn vervallen, zoo al niet bij en door de invoering der wet van den 25sten Ventose van het jaar XI, dan ten minste zeker bij en door de invoering der wet van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20) en het naar aanleiding daarvan bij Koninklijk besluit van den 25sten September 1844 (*Staatsblad* n°. 48) vastgesteld voorloopig tarief.

Art. 5. De bepaling van lit. *a* van dit artikel van het wetsontwerp strekt ter vervanging van art. 5 lit. *c*, mitsgaders van het laatste lid van art. 6 van het voorloopig tarief.

Het bij het 1ste lid bepaalde schrijfloon van 50 cent voor iedere bladzijde van 324 lettergrepen, zal, zoo men vertrouwt, niet te hoog geacht worden, wanneer men in aanmerking neemt, dat hetzelve bij art. 174 van het decreet van den 16den Februarij 1807 was bepaald voor ieder blad, houdende 750 lettergrepen, dat is ruim honderd meer dan het dubbel, te Parijs op 3 francs of f 1.50, en in de steden waar eene regtbank gevestigd was, op 2 francs of f 1.00; zoodat de nu voorgestelde belooning iets minder dan de eerste, doch iets hooger dan de laatste, en alzoo tusschen beide, is gesteld. Voorts is, in navolging van hetgeen bij het laatste lid van art. 6 van het voorloopig tarief was geschied, het schrijfloon voor ongeteekende afschriften van ontworpen akten, wanneer deze worden gevorderd, bij het 2de lid op de helft van dat der autentieke bepaald.

De bepaling, voorkomende bij litt. *b* van dit artikel, was in het voorloopig tarief niet vervat, doch eene soortgelijke ten aanzien van procureurs bij art. 1, litt. *h* der wet van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 67) vastgesteld zijnde, heeft men het raadzaam geoordeeld dezelve ook alhier voor de notarissen over te nemen; zijnde ten aanzien van het bepaalde honorarium dezelfde verhouding in acht genomen, als hierboven omtrent het vacatie-loon is aangevoerd.

Art. 6. Bij dit artikel heeft men voor de belooning der getuigen gemeend te moeten volgen, hetgeen bereids bij art. 12 der wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 37), mitsgaders bij art. 3 der wet van dienzelfden datum (*Staatsblad* n°. 39) is aangenomen.

Ten einde echter deze belooning der getuigen, bij werkzaamheden waartoe meer dan zes uren op éénen dag worden vereischt, niet te hoog zoude worden opgevoerd, heeft men gemeend dien tijd als maximum voor de belooning te moeten aannemen.

Art. 7. Eindelijk moest nog worden voorzien in het geval, dat de notaris zich tot het doen van eenige werkzaamheden, behalve die in art. 2 vermeld, hetzij op de vordering van belanghebbenden, hetzij krachtens de voorschriften der wet, buiten zijne woonplaats begeeft, en men heeft gemeend, te dien aanzien niet beter te kunnen doen, dan door bij art. 7 van het ontwerp over te nemen, hetgeen bij art. 2 der wet van den 28sten Augustus 1853 (*Staatsblad* n°. 37) voor de kantonregters is aangenomen en vastgesteld.

De omstandigheid echter, dat een notaris somwijlen kan worden genoodzaakt om zich op eenen verwijderden afstand buiten het kanton, waarin zijne woonplaats gevestigd is, te begeven, heeft het verkieslijk doen voorkomen om, in navolging van hetgeen bij de wetten van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 66 en 67) ten aanzien der advocaten en procureurs had plaats gehad, in het laatste lid, in plaats van: *transportkosten*, te stellen: *reis- en verblijfkosten.*

Artt. 8 — 16. Na alzoo te hebben aangewezen het bedrag der hoegrootheid van het honorarium der notarissen voor de werkzaamheden, welke aan hen bij de wet zijn opgedragen of door de wet zijn toegelaten, gelijk mede de verschotten, welke aan hen als zoodanig in rekening zullen worden geleden, bleef nog over de regeling van den vorm van taxatie hunner rekeningen.

Uitgaande van het beginsel, dat alleen het honorarium en de verschotten der notarissen voor werkzaamheden, welke door hen *als zoodanig* zijn verrigt, een onderwerp van taxatie door den regter konden uitmaken, heeft men gemeend daarbij hoofdzakelijk te kunnen volgen de regelen, welke te dien aanzien voor de advocaten zijn vastgesteld bij de wet van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 66), voor zooverre namelijk deze bij art. 10 der wet van dien zelfden datum (*Staatsbad* n°. 67) ook op de procureurs toepasselijk zijn verklaard, behoudens zoodanige wijzigingen, als uit het verschil der betrekking van notaris met die van advocaat of procureur noodwendig moesten voortvloeijen.

In de eerste plaats kwam daarbij in aanmerking dat, hoezeer zulks niet bepaaldelijk bij de wet van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20) is uitgedrukt, echter uit onderscheidene artikelen dier wet op eene voldoende wijze voortvloeit, dat de notarissen, in de uitoefening hunner ambtsverrigtingen, onder het onmiddellijk toezigt staan van het openbaar ministerie bij de regtbank van het arrondissement waarin zij zijn gevestigd, en men heeft het, in verband daarmede, niet ongepast geoordeeld te bepalen, dat gemeld openbaar ministerie moet worden geraadpleegd en gehoord, in alles wat tot de taxatie der rekeningen van de notarissen betrekking heeft.

In de tweede plaats kwam ook nog in aanmerking het bij art. 42 der zoo even genoemde wet aan de notarissen gedaan verbod, om inzage of mededeeling van den inhoud der akten te geven, en men heeft daarom gemeend de bij het 1ste lid van art. 7 der wet van den 29sten December 1843 (*Staatsblad* n°. 66) aan den regter toegekende bevoegdheid, om de overlegging der justificatoire stukken te vorderen, te moeten vervangen door die, om de belanghebbenden uit te noodigen tot de overlegging der stukken in de rekening vermeld.

Art. 17. Eindelijk heeft men gemeend alle onzekerheid te moeten wegnemen ten aanzien van het honorarium, hetwelk door notarissen kan worden berekend voor het houden van openbare verkoopingen, waartoe zij geacht kunnen worden gelijkelijk met de griffiers en deurwaarders bevoegd te zijn, door art. 2 van het Koninklijk besluit van den 25sten September 1844 (*Staatsblad*

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

n°. 48) bij het laatste artikel van dit wets-ontwerp over te nemen, en zulks in verband met art. 81 der wet van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20).

---

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 15 *Maart* 1847.

Het ontwerp van wet tot vaststelling van een tarief van de belooning der werkzaamheden van notarissen is in de Afdeelingen der Kamer door 39 leden overwogen geworden.

Uit de Memorie van Toelichting van het wets-ontwerp is met genoegen ontwaard, dat de Regering het voordeel niet heeft voorbijgezien, hetwelk uit het raadplegen van de ervaring van de regtelijke autoriteiten in de verschillende oorden des Rijks, tot eene voldoende regeling van dit onderwerp te trekken was.

De wensch is geuit, dat zij zich dat licht der ondervinding ook bij later voor te komen gelegenheden steeds moge trachten te verschaffen en nuttig aan te wenden.

Vrij algemeen is bijval geschonken aan het beginsel in de Memorie vooruitgezet en ontwikkeld, dat alléén die werkzaamheden der notarissen voor tarifering vatbaar zijn, welke door hen krachtens de wettelijke attributen van hun ambt kunnen of moeten worden verrigt, en dat al datgene, wat buiten dien bepaalden werkkring, hoezeer dan ook ter gelegenheid van de oefening der notariele practijk, door hen wordt verrigt, en, naar verschil van plaatselijk gebruik, hier meer, elders minder geacht wordt tot hunne bemoeijingen te behooren, dient te blijven uigesloten van de thans daar te stellen bepalingen. Echter vormden zich ter weêrszijden van dit als waarheid aangenomen beginsel twee verschillende meeningen, de eene streng vasthoudend aan den theoretischen grondslag, de andere daaromtrent meer rekkelijk, en geneigd om afwijkingen toe te staan ter wille van hetgeen de practijk als nuttig en wenschelijk deed aanzien.

Die tot de laatstbedoelde meening overhelden zouden raadzaam hebben geacht, dat bij dit ontwerp, naast het zuiver notarieel tarief, algemeene regelen waren voorgedragen geworden, volgens welke de notaris zijne belooning zoude moeten berekenen voor zoodanige werkzaamheden, welke, naar strenge opvatting niet vallende binnen de attributen van zijn ambt, echter ter gelegenheid van deszelfs uitoefening doorgaans door hem plegen te worden verrigt (als: de opmaking van memorien voor het regt van successie in boedels waarvan de beschrijving en ontscheiding hem is opgedragen; het stellen van borderellen ter inschrijving van voor hem verledene akten van geldleening met onderzetting, en dergelijke meer); door zulks niet te doen zou men eene wijde deur voor misbruiken open zetten: naast de berekening der belooning voor de zuiver notariele werkzaamheden, ingerigt volgens tarief, zouden vorderingen van belooning voor de niet getarifeerde verrigtingen ontstaan, te hooger opgedreven, naar mate een notaris zich voor de eerstgedachte kariger beloond mogt achten, en aan welke de belanghebbenden zouden moeten voldoen, ten ware zij zich aan eene regtsaanspraak, steeds onaangenaam en dan nog wisselvallig in uitkomst, mogten willen blootstellen. In het tarief voor de advocaten (wet van 29 December 1843, *Staatsblad* n°. 66) vindt men eveneens de belooning van werkzaamheden geregeld, die niet gezegd kunnen worden strengelijk alleen tot de beroepsbezigheden van den advocaat te behooren. En het thans, bij besluit van 25 September 1841 (*Staatsblad* n°. 48) bestaand en nog geldig tarief voor notarissen bevat juist in art. 6 hetgeen hier verlangd wordt; — waarom die bepalingen niet in dit ontwerp opgenomen, daar men toch over hare werking geene klagten vernomen heeft?

Zij, die aan het beginsel der Regering met gestrengheid wilden hebben vastgehouden, wel verre van deze verlangde afwijking te billijken, helden integendeel meer over om de bepalingen in het wets-ontwerp voorgedragen, nog naauwer binnen de grenzen, door dat beginsel gesteld, te beperken. Dit zal blijken bij de mededeeling der overwegingen, tot welke art. 1, 2de alinea, art. 3 en art. 5 *b*, aanleiding gaven. Met billijking dezerzijds van de gronden door de Regering op bladzijde 3 der Memorie van Toelichting uiteengezet, werd nog tegen de redenering der andersdenkenden in het midden gebragt, dat het tarief voor de advocaten hier kwalijk ten voorbeelde scheen te zijn aangehaald, zoo omdat de werkkring van dezen uit haren aard van zooveel ruimeren omvang is, dan die der notarissen, als en wel voornamelijk, omdat de attributen van een advocaat nergens bepaaldelijk bij eene wet zijn omschreven, terwijl juist het onderwerpelijk tarief voor notarissen moet strekken ter voldoening aan art. 60 van de wet op het notarisambt, die al datgene omschrijft, wat de wetgever aan dat ambt heeft willen toekennen. Het beroep op art. 6 van het thans bij besluit bestaand tarief, deed, meende men, luttel af, waar men, als hier, over de daarstelling van en meer of minder strikte aankleving aan een wettelijk beginsel handelt; en had te minder gezag, omdat het bekend is, hoe weinig naauwgezet dat bestaand tarief op zeer vele plaatsen en door zeer vele notarissen is nageleefd geworden.

Aan deze laatste opmerking sluit zich voor dit verslag als van zelve de vermelding aan van overwegingen, zoo bij deze gelegenheid, als, en wel vooral, bij de behandeling der percentsgewijze belooningen in art. 4 des ontwerps, en van de bepaling in art. 9, 2de alinea, gehouden.

Met het oog toch op de bekende ualatigheid in het opvolgen van het bestaande tarief, vroeg men zich af, of er dan geene geschikte maatregelen te beramen zoude zijn, om die opvolging te verzekeren? Zoo neen, dan ware dit wets-ontwerp als eene formaliteit te beschouwen, welke men krachtens art. 60 van de wet op het notarisambt te vervullen had, en zou dan ter naauwernood de oplettende zorg des wetgevers verdienen; maar mogt zoodanige slapheid en gebrek aan veerkracht bij hen, die voor die opvolging behoorden te waken, niet worden verondersteld, dan wenschten velen van de Regering te vernemen, door welke middelen zij zich voorstelt de naleving van dit tarief in het vervolg te zullen kunnen verzekeren? Vele andere leden verlangden, ten einde aan dit tarief meerdere kracht bij te zetten, in hetzelve te zien opnemen eene poenale sanctie, gelijk aan de algemeene bepaling, geplaatst aan het hoofd van het tarief van justitie-kosten en salarissen in burgerlijke zaken (*Staatsblad* 1843, n°. 37). Ook werd verwezen naar den inhoud van het Koninklijk besluit van 12 September 1822 (*Staatsblad* n°. 43). In het algemeen werd er door zeer vele leden met kracht op gedrongen, dat de Regering zich dit aangelegen onderwerp met al dien ernst, dien 't belang der zaak vordert, moge aantrekken.

Met de oplossing der tweede hoofdvraag, naar den maatstaf, bij de bepaling der hoegrootheid van het honorarium der notarissen te volgen, gegeven op bladz. 4 en 5 der Memorie van Toelichting, stemden verre de meeste leden in, en keurden het beginsel, waarbij eene vaste belooning als regel wordt aangenomen, behoudens hunne aanmerkingen op de toepassing daarvan bij de onderscheidene artikelen, goed. Aan den anderen kant werd daarentegen door sommigen met kracht de meening voorgestaan, dat voor vele werkzaamheden der notarissen, als: boedelscheidingen, hypotheekstellingen, ja zelfs akten van verkoop uit de hand van onroerende goederen, eene percentsgewijze belooning de voorkeur verdienen zou, als reden daarvoor bijbrengende, dat het onbillijk zal zijn akten van gering geldelijk belang in de belooning gelijk te stellen met die van een veel grooter.

Na deze toetsing der beginselen tot de beschouwing van het wets-ontwerp overgegaan, hebben sommige leden *in de beweegredenen* eene andere, huns inziens meer eenvoudige en naauwkeuriger, met den in art. 121 der Grondwet voorgeschreven vorm overeenkomende redactie van de eerste zinsnede verlangd; zij wenschten dat er gelezen wierd:

» Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, ter voldoening aan art. 60 der wet op het notaris-ambt van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20), het tarief voor notarissen, bij reglement van openbaar bestuur van den 25sten September 1844 (*Staatsblad* n°. 48) vastgesteld, moet worden geregeld bij eene wet;"

In de 2de zinsnede meenden sommigen, dat het min juist is te spreken van *bepaling der hoegrootheid van verschotten, welke in rekening zullen worden geleden*, daar toch wettelijk gedane verschotten wel zullen dienen te worden teruggegeven, en eene bepaling van derzelver hoegrootheid bij tarief dus minder passend zoude zijn, en wilden daarom liever gelezen hebben: » Zoo is het enz., vast te stellen de navolgende bepalingen omtrent het honorarium en de verschotten der notarissen." Andere leden gaven aan de redactie des ontwerps de voorkeur, als overeenstemmende met de 1ste zinsnede van art. 60 der wet op het notaris-ambt, waarvan deze wet een uitvloeisel is.

Art. 1. Tot de akten, waarvan den notarissen de uitgifte in originali bij de wet is toegestaan, behooren de toestemmingen tot doorhaling van de inschrijving van onderzetting, de lastgevingen en de akten van bekendheid. Deze kunnen nu en dan van een zoo omslagtigen aard zijn, dat de daarvoor gestelde belooning van f 3 of zelfs van f 4.50 te gering geacht moet worden; al waarom sommige leden verlangden, dat deze akten in de 1ste zinsnede van dit artikel zouden worden uitgezonderd, en gevoegd in de bepaling van art. 3, zoodat de belooning daarvan bij vacatien zou worden berekend. Anderen deelden die meening niet: ver het grootste getal der akten die *en brevet* kunnen worden uitgegeven,

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

is, meenden zij, van zoo eenvoudigen aard, dat dezelve met de vaste belooning, in dit artikel gesteld, van f 3, voldoende zullen zijn betaald; die vaste belooning toch staat gelijk met twee vacatien, naar den maatstaf van art. 3, dat is met de belooning eener werkzaamheid van twee uren. Vordert nu al somwijlen eene enkele akte eenige meerdere moeite. dan zal f 4.50, gelijkstaande met de belooning van drie uren arbeids, wel voldoende zijn.

De woorden: *tot het opstellen*, *het opmaken of minuteren en het verlijden*, voorkomende in de 2de zinsnede van dit artikel, gaven stof tot overwegingen. Die woorden werden in verband beschouwd tot de uitdrukkingen in art. 3: *het voorbereiden*, *het opmaken*, *het minuteren*, *het verlijden*. Die het beginsel aankleefden om niets te tariferen dan de werkzaamheden van den notaris als zoodanig in den allerstrengsten zin, meenden hier eene afwijking te vinden. Sleehts *het minuteren* en *het verlijden* mogten hier in aanmerking komen. Indien *het opstellen* nog iets anders beteekenen moest dan *het opmaken* of *minuteren*, indien men er denzelfden zin aan heehten moet als aan het woord *voorbereiden* in art 3, dan behoorde het niet hier, maar wel in de categorie der verrigtingen van den notaris ter gelegenheid van zijn ambt. In allen gevalle behoorden de uitdrukkingen in dit artikel en die in art. 3 gebezigd overeen te stemmen, en zoo dààr, dan ook hier van *voorbereiden* gesprokente worden. Anderen, ofsehoon mede niet inziende welk verschil van zin aan de woorden *opstellen* en *opmaken* eener akte te heehten zij, en uit dien hoofde een van deze beide hier liever missende, vereenigden zich eehter niet met den strengen eiseh om elken arbeid ter *voorbereiding* eener akte die aan het *minuteren* van dezelve vooraf gaat, buiten dit tarief te sluiten; maar beschouwden zoodanige *voorbereiding* als eigenaardig het werk van den notaris. Ook wilden zij niet de gelijkstelling in uitdrukkingen hier en in art. 3, omdat tot het opmaken van de hier bedoelde akten *en brevet* in den regel geene *voorbereiding* gevorderd wordt, welke daarentegen zeer dikwijls gevorderd kan worden bij akten van grootere moeijelijkheid, vallende in de termen van art. 3.

Het voorsehrift in de 5de zinsnede van dit artikel vond tegenspraak. Velen achtten dit beleedigend voor den stand der notarissen, als uitgaande van een vermoeden, dat zij anders dan op verlangen van partijen minuut zouden houden van de bedoelde akten; vernederend tevens, daar toch in de meeste gevallen de notaris het belang van het houden eener minuut eerst aan de belanghebbenden zou moeten doen opmerken, om dezen op te wekken hem hun verlangen daarnaar te kennen te geven. Vele andere leden meenden eehter in dit voorschrift een waarborg te vinden noodzakelijk ter wering van misbruiken, en wenschten het daarom te behouden.

Art. 2. Men veronderstelt, dat het de bedoeling is der Regering met de woorden: » voor den tijd tot de heen- en wederreize benoodigd", in de 5de alinea, sleehts eenmaal f 1 voor iedere vijf mijlen afstands toe te kennen, en niet het dubbel, eens voor de heenreize en eens voor de terugreize. Intussehen meent men dat die bedoeling niet zeer duidelijk is uitgedrukt. Eene vergelijking met de uitdrukkingen gebezigd in art. 7 van dit ontwerp, even als in art. 2, 1ste alinea van het tarief der kantonregters, zou hier in de toepassing kuunen leiden tot misvatting.

Den notaris, dien men toch uit hoofde van zijnen stand niet met eenen deurwaarder op ééne lijn kan plaatsen, wordt bij dit artikel niets afzonderlijk voor kosten van transport en verblijf toegekend. De redenen der gelijkstelling van de belooning der notarissen met die der deurwaarders voor de werkzaamheden in dit artikel bedoeld, zijn wel door de Regering duidelijk genoeg in de Memorie van Toeliehting opgegeven en werden ook door velen gebillijkt; doch men mag als genoegzaam zeker stellen, dat ver de meeste notarissen zich met de hier bedoelde werkzaamheden liever niet zien belast. Intussehen mogen zij, daartoe gevorderd, hunne dienst niet weigeren. Nu zoude het onbillijk zijn, indien zij, ten gevolge van eene in hun belang daargestelde gelijkstelling met de deurwaarders, sehade kwamen te lijden, hetgeen toch immers ten platten lande ligt het geval zal worden, daar de kosten van transport en verblijf van eenen notaris, zich gedragende naar zijnen maatschappelijken stand, de toegekende som van f 1, voor vijf mijlen, veelal zullen te boven gaan. Eene bepaling als die, voorkomende in de laatste alinea van art. 7 van dit ontwerp, zoude men uit dien hoofde hier wel tussehen de 7de en 8ste alinea wenschen te zien ingevoegd.

Art. 4. De vermelding van de voorloopig in stand gehoudene wet van 22 Pluviose jaar VII heeft geleid tot het uiten van den ernstigen wenseh, dat de bevoegdheid tot het houden van openbare verkoopingen eerlang bij eene wet worde geregeld, en de daaromtrent nog bestaande bepalingen van Fransehen oorsprong door Nederlandsche worden vervangen. De belangen der ingezetenen, gelijk die van de sehatkist, vorderen voorziening in dezen. Reeds bij de behandeling van de wet op het notaris-ambt gaf de Regering in hare *beantwoording der bedenkingen vervat in de twee processen-verbaal der afdeelingen*, op bladz. 2, te kennen, dat dezelve haar » hadden geleid tot het besluit om het onderwerp der open- » bare vrijwillige verkoopingen, zoowel van onroerende als van » onligchamelijke en ligchamelijke roerende goederen, op tijd of tegen » dadelijke aflevering en betaling verkocht wordende, en de daar- » mede in een onmiddellijk verband staande openbare verhuringen, » verpachtingen en aanbestedingen, bij eene afzonderlijke wet te » regelen; — met welker zamenstelling — voegde zij er bij — men » reeds een aanvang heeft gemaakt, en welke, naar men vertrouwt, » in de volgende zitting der Staten-Generaal zal kunnen worden » aangeboden." — Met leedwezen zag men alsnu de wet van 22 Pluviose jaar VII door de aanhaling daarvan in dit artikel, als het ware wederom bestendigd. Ja sommige leden waren geneigd om de wettelijke vaststelling van een tarief voor de notarissen tot na de indiening en aanneming van de reeds voor zoo lange toegezegde wet te verdagen, omdat de daarbij te maken bepalingen van invloed zouden kunnen zijn op dit tarief. In allen gevalle achtte men het min voegzaam, om nu reeds bij deze tarief-wet vooruit te loopen op later bij de verlangde wet daar te stellen bepalingen, en wensehte daarom de woorden weggelaten: *of waartoe later aan deze ambtenaren* (de griffiers en deurwaarders) *eene gelijke bevoegdheid zal worden verleend.* De geheele vermelding dier ambtenaren, hier ter plaatse, scheen overbodig, en daar overigens de redactie der zinsnede wel iets te wensehen scheen overig te laten, stelde men voor eenvoudig dus te lezen: » met uitzondering van de » zoodanige, tot welker verkoop de notarissen, krachtens de wet » van 22 Pluviose jaar VII en de daarmede in verband staande » verordeningen, bevoegd zijn."

Art. 5 *a.* Om de bezwaren weg te nemen, die in eene letterlijke opvatting van deze bepaling bij de toepassing zouden kunnen ontstaan, wensehte men het slot der 1ste zinsnede liever dus te lezen: *voor elke beschrevene bladzijde*, *houdende 27 regels*, *elk van 12 lettergrepen*, *de bladzijden en lettergrepen door elkander en de gedeeltelijk beschrevene voor vol gerekend*, of wel eenvoudiger: *voor elke zeven en twintig regels door een genomen ieder van twaalf lettergrepen*, *overschietende gedeelten voor vol gerekend.*

b. Hier meenden zeer vele leden eene afwijking te vinden van het beginsel, dat alleen de eigenlijk tot het notaris-ambt behoorende werkzaamheden aan tarifering onderworpen moeten worden. Het sehrijven en lezen van brieven, al betroffen die hunne werkzaamheden als zoodanig, lagen toeh, naar men meende, buiten die grens. Buitendien zoude deze opneming in het tarief bevorderen, wat men niet wensehte te wettigen, dat voortaan voor ieder door eenen notaris gesehreven of ontvangen briefje, ook van den geringsten omvang, f 0.75 zou worden in rekening gebragt, eene belooning die men in den regel veel te hoog keurde. Liever wensehte men dus deze geheele bepaling *b* weggelaten. Werden er al door eenen notaris brieven gesehreven en ontvangen, dienstig of noodzakelijk tot het voorbereiden van akten, welke voor hem moesten worden verleden, dan was art. 3 dààr om den maatstaf der belooning aan te wijzen.

Daarentegen meenden sommigen te moeten opmerken, dat er eene bemoeijing uit het tarief was uitgelaten, eigenaardig tot het notaris-ambt behoorende, de bevordering namelijk ter registratie de voor hen verledene akten, welke bemoeijing zij van oordeel waren dat beloond behoorde te worden op den voet, aangegeven in art. 5 litt. *b* van het thans in werking zijnde tarief. Andere leden waren eehter van meening, dat den notarissen voor deze bemoeijing geene belooning behoort te worden toegekend, behoudens evenwel de teruggave aan hen door de belanghebbenden van de kosten aangewend ter bezorging en terugbekoming der akten, indien het registratie-kantoor elders dan op hunne standplaats gevestigd is.

Art. 6. Men wenschte wel door de Regering opgehelderd te zien, wat zij bedoelt met de woorden *andere werkzaamheden*, voorkomende in het laatste gedeelte der 1ste zinsnede.

Na overweging van de artikelen des ontwerps, in welke het tarief is vervat, hebben er zich nog twee vragen opgedaan, hier te vermelden.

De eerste was: of het niet, ter bevordering van eene getrouwe naleving dezer bepalingen, dienstig zoude kunnen zijn, naar het voorbeeld in art. 13 van den 1sten titel van het tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken, met opzigt tot de griffiers der kantongeregten, gegeven, ook de notarissen bij een hier in te voegen voorschrift te verpligten, om *in dorso* van alle door hen afgegeven stukken het bedrag van de daarvoor versehuldigde belooning aan te teekenen? — Eenigen achtten dit wensehelijk. Anderen meenden dat daartoe geene termen bestaan, daar art. 8 des ontwerps den notarissen verpligt tot het geven van specifieke

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

rekening zoo dikwijls dit gevorderd wordt; hoedanige verpligting den griffiers, naar den verschillenden aard van hunnen werkkring, bezwaarlijk kon worden opgelegd.

Ten tweede werd gevraagd: waarom de Regering niet in dit ontwerp had opgenomen de bepaling, voorkomende in art. 10 van het thans bij besluit bestaande tarief, betreffende als verschot in rekening gebragte, doch uit eigen hoofde aan begrooting onderworpene posten, die aldaar nog steeds voor vermindering vatbaar worden verklaard, met uitzondering echter van de betaalde griffie-, registratie- en hypotheek-regten? — Zeer vele leden waren van oordeel dat het behoud dier bepaling groote nuttigheid zou kunnen hebben, en wenschten dit daarom nog in overweging te geven.

Het vordert intusschen vermelding, dat ten aanzien der registratieregten door sommigen de bedenking is gemaakt, of daardoor de aansprakelijkheid van den notaris jegens de belanghebbenden wegens te veel gehevene regten, ten gevolge van achteloosheid in de redactie der akte, niet zoude gedekt worden, en dat door anderen daartegen is opgemerkt, dat zoodanige aansprakelijkheid niet konde worden aangenomen, uit hoofde dezelve zoude liggen buiten de grenzen daarvoor bij art. 73 der wet op het notaris-ambt aangewezen.

Art. 9. Het beginsel, vervat in de 2de alinea van dit artikel, vond verscheidene bestrijders. De verpligting om in alle boedels in welke minderjarigen of daarmede gelijkstaande personen betrokken zijn, de rekeningen aan taxatie te onderwerpen, had, meenden dezen, dit nadeel, dat de geheimhouding daardoor geschonden zou worden, daar toch tot eene juiste beoordeeling eener rekening de stukken zullen moeten worden ingezien, terwijl tevens de voorzitters en officieren der regtbanken met werkzaamheden zouden worden overladen. Anderen zagen hierin geen bezwaar. De enkele specificatie der rekening zou den regter nog geenszins deelgenoot maken van de geheime eens boedels; hij zou daardoor kennis bekomen van de soort der akte, daarin verleden, niet van haren inhoud. Wel is hij bevoegd, volgens art. 11, de belanghebbenden — (hiermede worden immers alleen de personen bedoeld, te wier behoeve de werkzaamheden van den notaris zijn verrigt, en niet ook de notaris zelf? Enkele leden vonden dit niet duidelijk); — wel is de regter bevoegd de belanghebbenden uit te noodigen tot de overlegging der stukken in de rekening vermeld, maar dezen is nergens de verpligting opgelegd om aan zoodanige uitnoodiging te voldoen; indien zij verkiezen mogten den inhoud dier stukken niet aan den regter te openbaren, staat het hun dus vrij aan die uitnoodiging niet te beantwoorden; van den notaris zelven, wien het niet geoorloofd is zijne minuten over te leggen, is de openbaarmaking van derzelver inhoud niet te duchten. Deze bepaling, meenden zij verder, heeft de heilzame strekking, om aan den eenen kant minderjarigen en daarmede gelijkgestelde personen te waarborgen tegen het te hoog opvoeren van declaratien van notarissen, en aan den anderen kant voogden, curatoren en beheerders vrij te waren van alle verhaal te dezer zake bij de verantwoording van hun beheer. De omstandigheid, dat deze bepaling door geene poenale sanctie wordt beschermd, zal ten gevolge hebben, dat hare al- of niet-naleving in de praktijk zal worden afhankelijk gesteld van den wil der voogden, curators of beheerders, die dan, even als dit bij zoo menig ander voorschrift van burgerlijk regt het geval is, bij de betaling eener ongetaxeerde notariele rekening de verantwoordelijkheid op zich zullen nemen, van welke de taxatie hen zou ontheven hebben. Zij vreesden dan ook niet dat dit voorschrift de voorzitters en officieren der regtbank met werkzaamheden zou overladen. Evenmin deelden zij het verlangen van sommige anderen, dat de stipte naleving van dit voorschrift door een dwangmiddel mogt worden verzekerd.

In plaats van *ander honorarium*, in de 2de alinea, meende men dat gesteld zou moeten worden *hooger honorarium*, omdat anders elke akte, vallende in de termen van art. 1, waarvoor minder dan f 4.50 in rekening gebragt werd, niet tot de hier gestelde uitzondering zoude behooren.

Art. 10. Meenende dat het min juist is te zeggen: *de taxatie geschiedt op eene rekening*, stelt men voor, in den 4den regel van dit artikel in te voegen, vóór de woorden *op gezegelde rekeningen*, de woorden: *„en wordt gesteld.”*

Art. 11. Sommige leden achten het stellen der rekeningen in handen van het openbaar ministerie min wenschelijk, als zijnde doelloos, wanneer de voorzitters en het openbaar ministerie in meening overeenstemmen, en nadeelig in geval van verschil; bij de taxatie der rekeningen van procureurs, toch evenzeer als de notarissen aan het toezigt van het openbaar ministerie onderworpen, komt dit voorschrift niet voor. Eenigen, de zaak niet geheel afkeurende, meenden echter dat eene eenvoudige mededeeling der rekening aan dat ministerie, om er zich, daartoe termen vindende, in te kunnen mengen, voldoende zoude zijn. De gang der hier voorgeschreven procedure was, meende men, te omslagtig.

Het woord *werkzaamheden*, in den op één na laatsten regel, acht men overtollig, ja zelfs schadelijk, omdat het, bij vergelijking van dit artikel met art. 7 van het tarief voor de advocaten (wet van 29 December 1843, *Staatsblad* n°. 66), tot verkeerde uitlegging zou kunnen leiden.

Art. 13. Ten einde het openbaar ministerie in staat worde gesteld om te kunnen concluderen, vermeent men dat in de 2de alinea van dit artikel behoort te worden voorgeschreven, dat de commissarissen van het verhoor der belanghebbenden ter teregtzitting moeten rapporteren, daar anders het openbaar ministerie, dat verhoor niet hebbende bijgewoond, onkundig zoude zijn van den uitslag daarvan.

Art. 16. Daar de laatste alinea van dit artikel evenzeer spreekt van de *beschikking op een verzoek*, behandeld in art. 13, als van de *uitspraak op het verzet*, waarvan in dit art. 16 sprake is, vermeent men dat deze laatste alinea een afzonderlijk artikel zal behooren uit te maken.

Art. 17. Men neemt de vrijheid hier te verwijzen naar de aanmerking gemaakt bij art. 4, daarbij nog opmerkende, dat men geene reden ziet, waarom de werkzaamheden, tot welke, volgens de wet van 22 Pluviose jaar VII en daarmede in verband staande vroegere verordeningen van 12 Fructidor jaar IV en 27 Nivose jaar V, behalve de notarissen nog ambtenaren bevoegd zijn, moeten worden uitgesloten van het tarief der notarissen, die daartoe toch ook bij veranderde wetgeving op dit punt wel bevoegd zullen blijven.

Voor de redactie wordt nog opgemerkt, dat waar in dit ontwerp de uitdrukkingen *honorarium* en *taxatie* worden gebezigd, in de overige tarieven, vastgesteld bij de wetten van 28 Augustus en 29 Augustus 1843, wordt gesproken van *loon* en *begrooting*.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 25sten Februarij 1847.

Dit verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 12den Maart 1847, de volgende Memorie van Beantwoording ingezonden:

Aangenaam was het voor de Regering, reeds bij den aanvang van het verslag der Commissie van Rapporteurs wegens dit wetsontwerp te vernemen, dat vrij algemeen bijval is geschonken aan het beginsel, waarvan men bij de zamenstelling daarvan is uitgegaan, en hetwelk bij de Memorie van Toelichting breedvoerig is ontwikkeld, dat alleen die werkzaamheden der notarissen vatbaar zijn om door een tarief geregeld te worden, welke door hen als zoodanig, dat is krachtens de wettelijke attributen van hun ambt, kunnen of moeten worden verrigt, en dat al datgene wat buiten dien bepaalden werkkring, hoezeer dan ook ter gelegenheid van de uitoefening der notariele praktijk, aan hen wordt opgedragen, en, naar verschil van plaatselijk gebruik, hier meer, elders minder geacht wordt tot hunne bemoeijingen te behooren, dient te blijven uitgesloten van de thans daar te stellen bepalingen.

Indien de Regering eene keuze zou moeten doen tusschen de twee verschillende meeningen, welke zich ter weêrszijden van dit aangenomen beginsel hebben gevormd, zou zij echter overhellen tot de meening van hen, die het verkieslijk achten streng aan dien grondslag vast te houden, dan tot het gevoelen over te gaan van anderen, welke daaromtrent meer rekkelijk zouden willen zijn, en geneigd om afwijkingen toe te staan, ter voldoening aan hetgeen de praktijk als nuttig en wenschelijk zou hebben doen aanzien.

Bedenkelijk zou echter de Regering het vinden om toe te geven aan het verlangen der eerstgenoemden, om de bepalingen in het wets-ontwerp voorgedragen, nog naauwer binnen de grenzen voor dat beginsel gesteld, te beperken, zoo als zulks bij de behandeling van art. 1, 2de alinea, art. 3 en art. 5[b] nader zal worden aangetoond. En ter wederlegging der beschouwingen van de laatstgenoemden, meent men, met vasthouding aan de bepalingen der artikelen 1, 6 en 60 van de wet van den 9den Julij 1842, zich te mogen gedragen aan hetgeen tot staving der juistheid van het aangenomen beginsel bij de Memorie van Toelichting is aangevoerd, zonder dat het noodig is in eene wederlegging der daartegen aangevoerde beschouwingen hier te treden, vermits dit bereids met veel juistheid is geschied, door hen die het beginsel met gestrengheid willen hebben gehandhaafd, en waarmede zich de Regering geheel kan vereenigen.

Ten aanzien van de bij de behandeling van dit onderwerp aan-

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

gevoerde bedenkingen over de weinige naauwgezetheid, waarmede het thans bestaande tarief op zeer vele plaatsen en door zeer vele notarissen is nageleefd, en ter voldoening aan den geuiten wensch, om van de Regering te vernemen, door welke middelen zij zich voorstelt, de naleving van dit tarief in het vervolg te zullen kunnen verzekeren, meent men te mogen opmerken, dat het, ten einde die misbruiken en afwijkingen zooveel mogelijk voor te komen, niet ongepast is geoordeeld, om bij de Memorie van Toelichting voor dit wets-ontwerp breeder dan gewoonlijk uit te weiden over de beginselen, welke bij de berekening van het honorarium der notarissen in het algemeen, en meer bepaaldelijk voor hunne werkzaamheden bij openbare verkoopingen en verhuringen behooren te worden gevolgd, en zulks, zoo als daarbij is gezegd, met het bepaalde doel, om, wanneer het tarief bij de wet zal zijn vastgesteld, bij de toepassing alle onzekerheid omtrent den geest en de strekking van hetzelve weg te nemen; en zulks zoowel ten aanzien van de verpligtingen, welke daarbij aan de notarissen zijn opgelegd, als van de regten, welke daarbij aan de ingezetenen zijn toegekend.

De Regering voegt hierbij de verzekering, dat, zoodra dit ontwerp als wet zal zijn aangenomen en vastgesteld, de aandacht der regterlijke autoriteiten in het algemeen, en die der kantonregters in het bijzonder, daarop, in verband met de ontwikkelde beginselen, bepaaldelijk zal worden gevestigd, met uitnoodiging aan laatstgenoemden, om, ieder in hun kanton, de personen welke met de waarneming der belangen van minderjarigen of andere toezigt behoevende personen zijn belast, daarmede bij iedere gepaste gelegenheid zooveel mogelijk bekend te maken.

Eene poenale sanctie, gelijk aan de algemeene bepaling geplaatst aan het hoofd van het tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken (*Staatsblad* van 1843, n°. 37), is ten aanzien der notarissen in deze wet niet noodzakelijk geoordeeld, vermits eene daarmede genoegzaam overeenstemmende bepaling reeds gevonden wordt in het 2de lid van art. 60 der wet van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20), iets hetwelk ten aanzien der kantonregters, hunne griffiers, de griffiers bij de regterlijke collegien, de procureurs en deurwaarders geen plaats had, en dan ook tot de bedoelde algemeene bepaling bij het tarief voor dezen aanleiding schijnt te hebben gegeven.

Het is wel eene waarheid dat de aan het slot van die algemeene bepaling voorkomende zinsnede: » Bij overtreding zijn zij tot terug- » gave en vergoeding van kosten, schaden en interessen, jegens » de belanghebbenden, verpligt, onverminderd de straffen bij het Wetboek van Strafregt hierop gesteld, indien daartoe termen zijn." niet gevonden wordt in het 2de lid van art. 60 der wet op het notarisambt. Doch men meent zulks als overbodig te mogen achten, *eensdeels* omdat de beginselen, dat hij die iets ontvangen heeft, hetwelk hem niet verschuldigd was, verpligt is het niet verschuldigde terug te geven aan dengene van wien hij hetzelve ontvangen heeft, en dat elke onregtmatige daad, waardoor aan een ander schade wordt toegebragt, dengene door wiens schuld die schade veroorzaakt is, in de verpligting stelt van vergoeding, reeds zijn aangenomen bij de artt. 1396 en 1401 van het Burgerlijk Wetboek; en *anderdeels* omdat het van zelf spreekt, dat de straffen bij het Wetboek van Strafregt op eenig misdrijf gesteld, indien daartoe termen zijn, zullen worden toegepast op hem, welke zich aan zoodanig misdrijf schuldig maakt.

Een bevel aan het openbaar ministerie, om de toepassing der strafwet op de overtreders der onderwerpelijke wet te vorderen, gelijk zulks heeft plaats gehad bij art. 7 van het Koninklijk besluit van den 12den September 1822 (*Staatsblad* n°. 43), is almede overbodig geoordeeld, nadat bij de artt. 4 en 5 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie algemeene voldoende voorschriften zijn vastgesteld. Hierbij kan de Regering nog voegen, dat zij zich voorstelt, dit aangelegen onderwerp te behartigen met al dien ernst, dien het belang der zaak vordert.

Met genoegen heeft de Regering verder uit het verslag vernomen, dat verre de meeste leden instemden met de bij de Memorie van Toelichting gegeven oplossing der tweede hoofdvraag, wegens den maatstaf bij de bepaling der hoegrootheid van het honorarium der notarissen te volgen en dat zij het beginsel, waarbij eene vaste belooning als regel wordt aangenomen, goedkeurden.

Bij hetgeen tot staving van dat beginsel, en tot bestrijding der meening, dat voor vele werkzaamheden der notarissen eene percentsgewijze belooning de voorkeur zou verdienen, reeds in de Memorie van Toelichting is aangevoerd, acht de Regering zich buiten staat en schijnt het ook niet noodig nieuwe gronden te voegen, en zij meent zich dus daaraan te mogen gedragen.

Tot eene beschouwing der tegen de bijzondere bepalingen van dit wets-ontwerp aangevoerde bedenkingen overgaande, zal de Regering daarbij met stilzwijgen voorbijgaan de zoodanige welke haar gegrond zijn voorgekomen, en waaraan zij gemeend heeft te kunnen toegeven. Zij zal zich dus bepalen tot eene korte ontwikkeling der redenen, die haar ten aanzien der overige daarvan hebben teruggehouden.

Daarbij komen reeds dadelijk in aanmerking, de door sommige leden ten aanzien der *beweegredenen* gemaakte bedenkingen en voorgedragene veranderingen. Ofschoon deze op zich zelve zeer aannemelijk zouden zijn, heeft men gemeend de voorkeur te moeten blijven geven aan de voorgestelde redactie, welke zich evenzeer verdedigen laat; bepaaldelijk, wat het eerste lid betreft, omdat hetzelve geheel overeenstemt met dat hetwelk bij de wetten van den 28sten Augustus en 29 December 1843 (*Staatsblad* n°. 37, 38, 39, 40, 66 en 67), overeenkomstig de daaromtrent in de Afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gemaakte aanmerkingen, is aangenomen; en omdat, zoo als bereids is opgemerkt, de in het 2de lid gebezigde uitdrukking geheel overeenstemt met de 1ste zinsnede van art. 60 der wet op het notaris-ambt, waarvan deze wet een uitvloeisel is.

Art. 1. Aan het verlangen, om, met betrekking tot de bij dit artikel bedoelde akten, eene uitzondering te maken ten aanzien van de toestemmingen tot doorhaling van de inschrijving van onderzetting der lastgevingen en der akten van bekendheid, meent de Regering niet te kunnen toegeven. Het moge eene waarheid zijn, dat de werkzaamheden voor de daarstelling van soortgelijke akten gevorderd, in enkele gevallen van eenen meer omslagtigen aard kunnen zijn, zoodanig dat eene belooning van f 4.50 daarvoor te gering kan worden geoordeeld; zulks zal echter worden opgewogen door de belooning van f 3 voor het groot aantal zeer eenvoudige akten, waaronder, om één voorbeeld op te noemen, eene voorname plaats bekleeden de volmagten tot de ontvangst van renten op het grootboek der nationale schuld, waarvoor gedrukte formulieren bestaan, die slechts behoeven te worden ingevuld.

Indien ook het maximum van f 4.50 ten aanzien van sommige der bij dit artikel bedoelde akten moest worden verhoogd, of de belooning daarvoor naar den bij art. 3 aangewezen maatstaf worden geregeld, zoo zou, in verband daarmede, het zoo al niet noodzakelijk ten minste billijk worden het minimum van f 3 ten aanzien van andere akten te verminderen.

De Regering acht het verkieslijk, om alle onderscheidingen ten aanzien der akten welke volgens de wet *in originali* mogen worden uitgegeven, zoo veel mogelijk te vermijden, en zou gelooven dat eene vaste belooning met een *minimum* en *maximum* de voorkeur verdient.

Ten aanzien der akten van bekendheid, moet hierbij nog worden opgemerkt, dat ook de kantonregters, krachtens het Koninklijk besluit van den 29sten Mei 1839, n°. 85, bevoegd zijn tot het opmaken van dezelve, en dat deze daarvoor, volgens art. 1 der wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 37), geene hoogere belooning, dan het voor de notarissen gestelde minimum van f 3 mogen berekenen.

De op de redactie van het 2de lid van dit artikel gemaakte aanmerkingen, hebben der Regering aanleiding gegeven, hetzelve in overeenstemming te brengen met art. 3.

In beide zijn de woorden *voorbereiden* en *opmaken* behouden, door dat de akten, welke door eenen notaris worden verleden, in den regel ook door hem *als zoodanig* worden voorbereid en opgemaakt, en dat zulks eigenaardig tot zijnen werkkring behoort.

Door de weglating dezer woorden zou grond gegeven worden, vooral met het oog op het 3de artikel, tot de bewering, dat het voorbereiden en opmaken der akten viel onder de verrigtingen van den notaris ter gelegenheid van zijn ambt, en dus buiten de grenzen dezer wet; waar dit eene dubbele berekening, en die aan geene taxatie of toezigt onderworpen zou zijn, zou kunnen doen ontstaan.

De omstandigheid dat de notarissen, volgens art. 73 der wet, tot vergoeding van kosten, schaden en interesten jegens de belanghebbenden kunnen worden veroordeeld, indien de akten voor hen verleden, uit hoofde van den vorm, in regten worden vernietigd of geoordeeld worden slechten als onderhandsche akten te kunnen gelden, en de geldboeten welke door hen, bij verzuim van eenige der bij de wet voorgeschreven vormen worden verbeurd, hebben tot het besluit geleid, dat het in art. 1 der wet gebezigde woord *verlijden* niet in zulk een beperkten zin moet worden opgevat, dat het *voorbereiden* en *opmaken* en bij verdere gevolgtrekking ook het *minuteren* der akten zou liggen buiten den daarbij aangewezen werkkring der notarissen, waarvoor het honorarium niet, volgens art. 60, bij de wet zou behooren te worden geregeld.

De Regering heeft zich voorts niet kunnen vereenigen met het gevoelen van die leden, welke het voorschrift, in de 5de zinsnede van dit artikel vervat, voor den stand der notarissen beleedigend

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

achten; zij meent integendeel van oordeel te mogen zijn, dat dit voorschrift als een waarborg ter wering van misbruiken, nuttig van zijn en behoort te worden behouden.

Art. 2. Hoezeer het aan de Regering niet twijfelachtig voorkomt, dat de beteekenis der woorden: » voor den tijd tot de heen- en wederreize benoodigd," in de 5de alinea van dit artikel, evenzeer als in art. 12 der wet van den 28sten Augustus 1843 (*Staatsblad* n°. 37), waaruit hetzelve is overgenomen, niet wel eene andere zijn kan, dan dat daardoor slechts éénmaal f 1 voor iedere vijf mijlen afstand wordt toegekend, en niet het dubbel, ééns voor de heenreize en ééns voor de terugreize, heeft zij echter geene zwarigheid gevonden, om, tot wegneming van allen twijfel, op het voorbeeld der 1ste zinsnede van art. 2 van genoemde wet, aan het einde van de bedoelde zinsnede bij te voegen: *zonder voor de terugreis te kunnen rekenen.*

Vermits bij het zoo even genoemd art. 12 der wet van den 28sten Augustus 1843 ook aan de griffiers bij de kantongeregten, welke, volgens de wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, tot de leden der regterlijke magt behooren, niets afzonderlijk voor kosten van transport en verblijf is toegekend, meent de Regering zwarigheid te moeten maken, daaromtrent thans ten aanzien der notarissen af te wijken.

De gedachte griffiers zouden zich to regt kunnen beklagen, indien ten deze aan de notarissen een voorregt boven hen werd verleend, die dan alleen met de deurwaarders in dit opzigt zouden worden gelijkgesteld, en welligt daaruit aanleiding nemen, om eene gelijke gunst voor zich te vragen.

Art. 4. Ten aanzien van de, bij de behandeling van dit artikel, gedane herinnering aan eene vroegere toezegging tot het aanbieden eener wet, waarbij de bevoegdheid tot het houden van openbare verkoopingen wordt geregeld, en welke strekken zou om de bij art. 81 der wet van den 9den Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 20) voorloopig in stand gehoudene wet van 22 Pluviose van het VIIde jaar en de daarmede in verband staande verordeningen, te vervangen, en den daarbij geuiten wensch, dat die toezegging mogt worden verwezenlijkt, is het der Regering aangenaam de verzekering te kunnen geven, dat zoodanig wets-ontwerp waarschijnlijk nog in den loop van deze of anders bij den aanvang der eerstvolgende zitting van de Staten-Generaal zal worden aangeboden.

De omstandigheid dat de wet van 22 Pluviose van het VIIde jaar en de daarmede in verband staande verordeningen, grootendeels zijn van eenen finantielen of fiscalen aard, en alzoo in een onmiddellijk verband staan tot de belangen van 's Rijks schatkist, heeft aanleiding gegeven tot eene gemeenschappelijke behandeling dezer aangelegenheid met het Departement van Finantien, en het is daarbij gebleken, dat de daaraan verbonden arbeid was van meerderen omvang, dan men zich aanvankelijk, bij het doen der voormelde toezegging, schijnt te hebben voorgesteld.

Na deze opheldering meent de Regering zich dan ook te mogen vleijen, dat geen gevolg zal worden gegeven aan het denkbeeld, om de wettelijke vaststelling van een tarief voor de notarissen tot na de indiening en aanneming der bedoelde wet te verdagen.

Daardoor toch zou de noodzakelijkheid ontstaan, om den termijn voor de verbindende kracht van het thans in werking zijnde tarief voor de notarissen, welke met den 1sten November aanstaande eindigt, bij eene afzonderlijke wet te verlengen.

Bovendien ziet men niet in, dat er tusschen deze beide onderwerpen zulk een naauw verband bestaat, dat het eene niet zonder het andere zou kunnen worden geregeld.

Bij het tegenwoordige wets-ontwerp toch wordt het honorarium der notarissen bepaald voor die werkzaamheden, welke door hen, krachtens de wet van den 9den Julij 1842, kunnen en moeten worden verrigt, en hetzelve strekt alzoo alleen ter uitvoering of toepassing van die wet.

Wanneer nu bij eene latere wet, hetzij aan de notarissen alleen, hetzij aan dezen gezamenlijk met andere ambtenaren, werkzaamheden worden opgedragen, waarin bij de wet van den 9den Junij 1842 niet is voorzien, zoo brengt, vooral in het laatstgenoemde geval, de aard der zaak mede, dat de daarvoor toe te kennen belooningen, hetzij bij die wet zelve, hetzij bij eene latere, afzonderlijk worden geregeld.

Ten einde echter bij de tegenwoordige wet niet op die latere vooruit te loopen, is de redactie van dit artikel overeenkomstig het geuit verlangen gewijzigd.

Art. 5 *b.* Daar het voorbereiden van notariele akten ligtelijk tot briefwisseling tusschen den notaris en de belanghebbenden of andere personen aanleiding kan geven, blijft men het te bezwarend achten, daarvoor in den regel de bevoegdheid tot het berekenen eener belooning, gelijkstaande met eene vacatie, toe te kennen, en uit dien hoofde daarvoor, ingeval geschrevene of ontvangene brieven niet buitengewoon groot of van veel gewigt zijn, het bedrag eener halve vacatie billijk en voldoende vinden. Deze bepaling is dus eigenlijk van eenen beperkenden aard.

Tot verdediging van deze belooning zelve kan nog worden herinnerd, dat eene zoodanige niet was vermeld in het door de Regering aangeboden tarief voor de advocaten, doch dat dezelve daarin later is opgenomen, ten gevolge van de door de Staten-Generaal gemaakte aanmerking, » dat onder de werkzaamheden » des advocaats, voor bepaalde tarifering vatbaar, nog behoorde » het schrijven en lezen van brieven."

Reeds bij de zamenstelling van het thans in werking zijnde tarief, is de vraag, of aan de notarissen voor de bevordering ter registratie van de voor hen verledene akten eene belooning behoorde te worden toegekend, in bepaalde overweging genomen.

De omstandigheid echter, dat die bemoeijing evenzeer kan geacht worden te behooren tot den werkkring van de griffiers bij de kantongeregten en regterlijke collegien, mitsgaders van de deurwaarders, als tot die der notarissen, en dat daarvoor bij het tarief van justitie-kosten en salarissen in burgerlijke zaken aan eerstgenoemde ambtenaren geene belooning is toegekend, heeft tot het besluit geleid, dat er geene redenen bestonden om dienaangaande ten aanzien der notarissen eene uitzondering aan te nemen. Het woord *registreren* is daarom met opzet in art. 5 *b* van het thans in werking zijnde tarief weggelaten en daarbij alleen gesproken van het doen *legaliseren*, *overschrijven* of *inschrijven* van akten of andere stukken op de kantoren of plaatsen bij de wet aangewezen; en men vindt thans geene vrijheid om met betrekking tot de notarissen terug te komen op het ten aanzien van de griffiers en deurwaarders bij de wet aangenomen beginsel, dat voor deze bemoeijing geene belooning mag worden berekend.

Art. 6. Met de woorden *andere werkzaamheden*, voorkomende in het laatste gedeelte der 1ste zinsnede van dit artikel, zijn onder anderen bedoeld de boedelbeschrijvingen en de vergaderingen waarin van het verhandelde door eenen notaris proces-verbaal wordt opgemaakt, van welke laatste gewaagd wordt in art. 21 van de wet op het notaris-ambt.

Eene bepaling gelijk aan die, welke in art. 13 van den eersten titel van het tarief van justitie-kosten en salarissen in burgerlijke zaken met opzigt tot de griffiers der kantongeregten is aangenomen, wordt ten aanzien van de notarissen minder noodzakelijk geoordeeld, en zou voor werkzaamheden, waarvoor de belooning naar den bij art. 3 vermelden maatstaf wordt berekend, in de meeste gevallen onuitvoerlijk zijn.

Voor de stukken, welke door de griffiers worden uitgegeven, bestond voor de bedoelde bepaling eene volstrekte noodzakelijkheid; *eensdeels*, omdat de griffiers meestal niet gewoon zijn de stukken anders dan tegen dadelijke betaling van het daarvoor verschuldigde af te geven; de overgifte van het stuk geldt dus in den regel als bewijs, dat het daarvoor verschuldigde is voldaan, doch het bedrag daarvan behoort dan ook uit het stuk zelf te blijken; — en *anderdeels*, omdat de door de griffiers afgegeven stukken, in vele gevallen, later bij de begrooting en vereffening van proceskosten, tot staving van hetgeen daarvoor in rekening wordt gebragt, worden overgelegd.

Deze omstandigheden bestaan niet bij de werkzaamheden der notarissen, en daarom is, ter vervanging van het voorschrift in genoemd art. 13 vervat, aan dezen, bij art. 8 van het wets-ontwerp, de verpligting opgelegd om, dit gevorderd wordende, te geven gespecificeerde rekeningen, welke verpligting ten aanzien van de griffiers niet bestaat, en, zoo als te regt is opgemerkt, aan dezen bezwaarlijk kon worden opgelegd.

Men heeft het behoud van art. 10 van het thans in werking zijnde tarief niet alleen doelloos, maar zelfs strijdig geoordeeld met het beginsel, dat bij de onderwerpelijke wet alleen behoort te worden bepaald de hoegrootheid en den vorm van taxatie van het honorarium der notarissen, gelijk mede van de verschotten, welke aan hen in rekening zullen worden geleden, van werkzaamheden, welke door hen *als zoodanig* worden verrigt; vermits daaruit zou kunnen worden afgeleid de bevoegdheid der notarissen, om ook andere verschotten, dan die, welke door hen *als zoodanig* zijn gedaan, en bij art. 6 van het ontwerp zijn aangewezen, in hunne declaratien op te nemen.

Griffie- en hypotheek-regten worden door den notaris *als zoodanig* niet betaald, en dat betaalde registratie-regten aan geene vermindering kunnen zijn onderworpen, volgt niet alleen uit de bij art. 30 der wet van den 22 Frimaire jaar VII aan de notarissen toegekende bevoegdheid om de door hen betaalde registratie-

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

regten door middel van een dwangbevel terug te vorderen, maar ook uit het door den Hoogen Raad der Nederlanden, bij arrest van den 5den November 1841, aangenomen beginsel, dat een notaris niet bevoegd is tot het terugvorderen van registratie-regten, welke hij meent te veel te zijn geheven wegens eene voor hem gepasseerde akte, maar dat dit regt van terugvordering tegen de administratie, alleen toekomt aan dengene ten wiens behoeve de akte gepasseerd is, en deze dus het volle bedrag van het betaalde aan den notaris behoort terug te geven.

De behandeling der vraag, of een notaris al dan niet geacht moet worden jegens de belanghebbenden aansprakelijk te zijn wegens te veel gehevene regten, ten gevolge van achteloosheid of dwaling in de redactie der akte, en dus van eene *quaestio facti* afhankelijk, ligt, naar het oordeel der Regering, geheel buiten de grenzen van het tegenwoordige wets-ontwerp, en moet, volgens hare meening, voor elk geval aan de beslissing van den gewonen regter worden overgelaten.

Het beginsel vervat in de 2de zinsnede van dit artikel is niet nieuw. Reeds bij art. 3 van het besluit van den 12den September 1822 (*Staatsblad* n°. 43) werd bepaald, dat de declaratien der notarissen wegens hun salaris, voor de werkzaamheden die zij zouden hebben verrigt, in boedels waarbij minderjarigen, geïnterdiceerden, beneficiaire of afwezende erfgenamen belang hebben, of in vacante of gefailleerde boedels, overeenkomstig het bepaalde bij art. 173 van het decreet van den 16den Februarij 1807, door den president der regtbank van eersten aanleg zouden *moeten* worden getaxeerd.

In het eerste wets-ontwerp betrekkelijk het notaris-ambt wordt eene daarmede overeenstemmende bepaling niet aangetroffen, doch bij de beraadslagingen over art. 70 van hetzelve ontstond in de derde Afdeeling van de Tweede Kamer der Staten-Generaal het gevoelen, dat de declaratien der notarissen, in boedels waarbij minderjarigen geïnteresseerd zijn, en die door den voorzitter der regtbank worden getaxeerd, hieraan moesten blijven onderworpen en dat dit niet behoorde af te hangen van de vraag: *of over dezelve verschil is*, zoo als het toenmalige art. 70 medebragt.

Naar aanleiding van dit gevoelen wordt dan ook bij art. 76 van het gewijzigd wets-ontwerp gevoegd eene bepaling gelijksoortig aan die, welke thans in het 2de lid van art. 74 der wet van den 3den Junij 1842 wordt aangetroffen.

De omstandigheid echter, dat, volgens de Memorie van Toelichting, bij het eerste wets-ontwerp gevoegd, art. 70 van hetzelve eene transitoire bepaling bevatte, en dat ook uit art. 74 der wet zou kunnen worden afgeleid, dat hetzelve slechts van kracht zou zijn tot tijd en wijle het bij art. 60 der wet vermeld tarief zou zijn vastgesteld en in werking gebragt, — heeft het raadzaam doen achten, eene daarmede overeenstemmende en dus door den wetgever reeds goedgekeurde bepaling, bij het 2de lid van art. 8 van het thans in werking zijnde tarief vast te stellen.

De Regering meent zwarigheid te moeten maken, om tot de afschaffing daarvan te besluiten, vooral nadat een gelijk beginsel ten aanzien van de advocaten en de procureurs bij de wet is aangenomen.

Art. 11. Eene vergelijking van het 1ste lid van art. 50 der wet op het notaris-ambt met art. 27 van het bij Koninklijk besluit van den 14den September 1838 (*Staatsblad* n°. 36) goedgekeurd reglement van orde en discipline voor de advocaten en procureurs, zal, zoo de Regering vertrouwt, het bewijs opleveren, dat, hoezeer zulks niet uitdrukkelijk bij gemelde wet is uitgedrukt, de notarissen veel meer dan de procureurs, staan onder het onmiddellijk toezigt van het openbaar ministerie, welk toezigt bij gemeld artikel, ten aanzien van de procureurs, bepaaldelijk is opgedragen aan de collegien waarvoor zij fungeren.

Ten einde het openbaar ministerie in staat te stellen om, indien een notaris zich bij herhaling aan eene te hooge berekening van honorarium mogt schuldig maken, zulks, overeenkomstig dat artikel, ter kennisse der regtbank te kunnen brengen, schijnt het èn nuttig èn doelmatig, èn zelfs eenigermate onvermijdelijk, dat hetzelve steeds worde geraadpleegd in alles wat tot de taxatie der rekeningen van de notarissen betrekking heeft, ook als een der vaste middelen aanbiedende tot de handhaving der tegenwoordige wet.

Ter nadere toelichting van dit artikel wordt te dezer plaatse nog opgemerkt, dat door het woord *belanghebbenden*, in de 2de zinsnede gebezigd, alleen worden bedoeld de personen, te wier behoeve de werkzaamheden van den notaris zijn verrigt, en niet ook de notaris zelf.

Art. 17, thans 18. Ten aanzien van hetgeen met betrekking tot dit artikel is opgemerkt, vertrouwt de Regering zich te mogen gedragen aan hetgeen bereids hierboven, bij de behandeling van art. 4, is aangevoerd.

De redactie van dit artikel is echter, in verband met die van art. 4, eenigzins gewijzigd.

Ten slotte wordt nog opgemerkt, dat de uitdrukkingen: *honorarium* en *taxatie*, in dit ontwerp zijn gebezigd, omdat die voorkomen in art. 60 der wet op het notaris-ambt, waarvan, zoo als bereids is opgemerkt, deze wet een uitvloeisel is.

Bij deze Memorie van Beantwoording was gevoegd de navolgende:

NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het Ontwerp van Wet, houdende vaststelling van het tarief van het honorarium voor Notarissen.*

Art. 1. Het 2de lid van dit artikel aldus te veranderen:

» Hetzelve bedraagt voor het voorbereiden, het opmaken en minuteren, het verlijden van zoodanige akten en de verdere werkzaamheden daaraan verbonden f 3.00."

Art. 2. Aan het einde der 5de zinsnede de punt veranderen in eene comma en daarachter voegen: *zonder voor de terugreis te kunnen rekenen.*

Art. 4. De 2de zinsnede van dit artikel aldus te veranderen:

a. Bij openbaren verkoop van zaken in de artt. 562, 563, 564 en 567 van het Burgerlijk Wetboek omschreven, met uitzondering van de zoodanigen tot welker verkoop de notarissen krachtens de wet van 22 Pluviose jaar VII, en de daarmede in verband staande verordeningen, gelijkelijk met de griffiers en deurwaarders bevoegd zijn; voorts nog" enz.

Art. 5. In den voorlaatsten regel van de 2de zinsnede de woorden: *of gedeeltelijk*, doorhalen; voorts aan het einde de punt veranderen in eene comma, en daarachter voegen: *de bladzijden en lettergrepen door elkander en de gedeeltelijk beschrevene voor vol gerekend.*

Art. 9. In den 5den regel der 2de zinsnede het woord *ander* veranderen in *hooger.*

Art. 10. In den 4den regel, achter de eerste comma invoegen de woorden: *en wordt gesteld.*

Art. 11. In den voorlaatsten regel doorhalen de woorden *werkzaamheden*, en *en.*

Art. 13. In den voorlaatsten regel, achter het woord *gehoord*, de comma te veranderen in een punt en daarachter te voegen: *Commissarissen doen van den afloop daarvan verslag aan de regtbank;* voorts in denzelfden regel doorhalen het woord *nadat*, en achter het woord *ministerie* invoegen: *wordt daarna;* eindelijk in den laatsten regel doorhalen het woordje *is.*

Art. 16. De laatste zinsnede zal een afzonderlijk 17de artikel uitmaken.

Art. 17, hetwelk wordt Art. 18 aldus te veranderen:

» De bepalingen, in deze wet vervat, zijn niet van toepassing op openbare verkoopingen, waartoe de notarissen, krachtens de wet van den 22sten Pluviose, jaar VII, en de daarmede in verband staande verordeningen, gelijkelijk met de griffiers en deurwaarders, bevoegd zijn, waarvoor", enz.

VIII. *Vaststelling van het tarief tot bepaling van het honorarium voor Notarissen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Nadat de Commissie van Rapporteurs van den inhoud der bovenstaande Memorie van Beantwoording en van de daarbij behoorende Nota van Wijzigingen in het ontwerp van wet *houdende vaststelling van het tarief van het honorarium voor Notarissen* kennis had bekomen, is zij van meening geweest, dat geene herhaalde overweging in de afdeelingen te dezer zake behoefde plaats te hebben, en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het Algemeen Verslag omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, op Zaturdag den 13den Maart 1847.

ANEMAET.
COST JORDENS.
ROMME.
MUTSAERS.
TELTING.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlage tot de aanspraak bij de aanbieding.)

IX. Staatsbegrooting voor de jaren 1848 en 1849.

De beraadslagingen over de begrootingswetten komen voor in de verslagen der Zittingen van 30 en 31 Julij, 2 tot 6 Augustus 1847.

1. AANSPRAAK VAN DEN MINISTER VAN FINANTIEN, bij de indiening der Staatsbegrootingen op den 29sten December 1846.
   Deze is opgenomen in het verslag der Zitting van 29 December 1846.

2. BIJLAAG VAN DE AANSPRAAK DES MINISTERS. *Depouillement van de verschillende categorien van behoeften, waarvoor in de raming der begrooting van Staats-uitgaven over* 1848 *en* 1849 *sommen zijn uitgetrokken.*

	1848.	1849.
Uitgaven daargesteld bij de Grondwet.		
Iste hoofdstuk der Staatsbegrooting.	f 1,250,000.00	f 1,250,000.00
Schadeloosstelling der leden van de Staten-Generaal.	235,000.00	235,000.00
	f 1,485,000.00	f 1,485,000.00

Uitgaven gegrond op bijzondere wetten.			1848.	1849.
Kosten der nationale schuld	f 36,349,010.33	f 36,329,715.33		
Reiskosten van de leden der Tweede Kamer	8,000.00	8,000.00		
Bezoldiging der leden van de Algemeene Rekenkamer . . .	29,000.00	29,000.00		
Verhoogde ridder-soldijen	58,000.00	57,000.00		
Toelagen der broeders van den Nederlandschen Leeuw . . .	14,000.00	14,000.00		
Bezoldiging der leden van de regterlijke magt.	1,102,300.00	1,102,000.00		
Aanleg, voortzetting of voltooijing van wegen	204,000.00	»		
Provinciale commissien voor het lager onderwijs.	31,450.00	31,450.00		
Kosten van de nationale nijverheid.	60,000.00	60,000.00		
Premien voor het vangen en dooden van schadelijk gedierte .	10,000.00	10,000.00		
Kwade posten op de grondbelasting	166,200.00	166,200.00		
Pensioenen, vroeger geloopen hebbende ten laste van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.	679,973.00	658,970.00		
			38,711,963.33	38,466,638.33
Kosten van de Eeredienst. Hervormde en andere Eerediensten	f 1,373,577.70^{5}	f 1,373,577.70^{5}		
Kosten van de Eeredienst. Roomsch-Katholijke Eeredienst	444.744.18^{5}	444,744.18^{5}		
			1,818,321.89	1,818,321.89
Kosten der zeemagt. Personeel	f 2,519,419.30	f 2,519,419.30		
Kosten der zeemagt. Materieel	2,290,909.00	2,108,909.00		
			4,810,328.30	4,628,328.20
Kosten der landmagt. Personeel	f 1,106,333.20	f 8,094,058.00		
Kosten der landmagt. Materieel	1,590,500.00	1,662,200.00		
			9,696,833.20	9,756,258.00
		Transporteren	f 56,522,446.82	f 56,154,546.42

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk I.)

			1848.	1849.
		Per transport	f 56,522,446.82	f 56,154,516.42
In de raming der ontvangsten is wegens de inkomsten van den Hoogen Raad van Adel opgenomen	f 22,500.00	Kosten van administratie	6,513,329.79	6,537,114.79
Idem wegens inkomsten van het grootboek der nationale schuld	19,000.00	Materiele behoeften.	1.484,683.25^{5}	1,485,119.85^{5}
Idem voor de stoomsleepdienst	25,000.00	Kosten der gevangenissen.	816,510.00	816,510.00
Idem voor den arbeid der gevangenen . .	223,500.00	Algemeene justitie-kosten	170,000.00	170,000.00
Idem wegens opbrengst van den ijk. . .	56,000.00	Kosten van de militie en schutterijen . .	52,580.00	52,580.00
Idem wegens opbrengst van wegen en vaarten	678,882.81^{5}	Kosten van den waterstaat en de publieke werken	2,102,625.00	2,162,875.00
Idem wegens aandeel van 17 pct. in de boeten en verbeurdverklaringen . . .	16,000.00	Idem van het onderwijs	490,480.00	490,480.00
Idem wegens kortingen op wedden en belooningen van burgerl. ambt. (wet 9 Mei 1846).	340,000.00			
Idem voor uitkeeringen door Belgie voor pensioenen aan vreemdelingen toegestaan.	5,200,00			
	f 1,386,082.81^{5}			
Kosten van kunsten en wetenschappen			112,460.00	115,860.00
Idem van het armwezen			217,000.00	221,000.00
Idem van de nationale nijverheid.			131,200.00	131,200.00
Lasten op de domeinen klevende			123,827.00	123,827.00
Idem waarmede de groote wegen zijn bezwaard			51,306.00	50,116.00
Pensioenen, afloopende betalingen en non-activiteits-tractementen			2,755,039.00	2,666,189.00
		Totaal der begrooting	f 71,573,486.76^{5}	f 71,177.718.16^{5}

Hoofdstuk I.

3. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling van de begrooting van Staats-uitgaven voor Hoofdstuk I* (Huis des Konings).

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, alsmede dat, volgens art. 125 der Grondwet, elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het 1ste hoofdstuk, het *Huis des Konings*, vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *een millioen twee honderd vijftig duizend gulden* (f 1,250,000),

en over het jaar 1849 op eene som van *een millioen twee honderd vijftig duizend gulden* (f 1,250,000);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk I en II.)

4. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Huis des Konings*; Iste Hoofdstuk, over de jaren 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Iste HOOFDSTUK.				
	Huis des Konings.				
	Iste AFDEELING.				
	Eenig artikel.				
	Inkomen van den Koning . . . . f 1,500,000.00				
	Waarvoor wordt gebragt . . . . . . (Artikel 29 der Grondwet.)	. . . . . .	f 1,000,000.00	. . . . . .	f 1,000,000.00
	IIde AFDEELING.				
	Eenig artikel.				
	Inkomen van den Prins van Oranje . . . . . . (Artikel 36 der Grondwet.)	. . . . . .	200,000.00	. . . . . .	200,000.00
	IIIde AFDEELING.				
	Eenig artikel.				
	Onderhoud der Koninklijke paleizen . . . . . . (Artikel 31 der Grondwet.)	. . . . . .	50,000.00	. . . . . .	50,000.00
	Totaal van het Iste Hoofdstuk. . . .	over 1848. .	f 1,250,000.00	over 1849. .	f 1,250,000.00

Hoofdstuk II.

5. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk II* (De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings).

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve door eene nieuwe wet veranderingen gemaakt mogten worden, alsmede dat, volgens art. 125 der Grondwet, elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het IIde hoofdstuk, *de Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings*, vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *zes honderd twee en vijftig duizend negen honderd negen en dertig gulden* (*f* 652,939),

en over het jaar 1849 op eene som van *zes honderd vijftig duizend negen honderd negen en dertig gulden* (*f* 650,939);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen enz.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk II.)

6. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor de Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings*; IIde hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IIde HOOFDSTUK.				
	De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.				
	Iste AFDEELING. *De Staten-Generaal.*				
1	Reis- en verblijfkosten van de leden der Eerste Kamer (Artikel 89 der Grondwet.)	f 90,000.00		f 90,000.00	
2	Verblijfkosten van de leden der Tweede Kamer . . (Artikel 88 der Grondwet.)	145,000.00		145,000.00	
3	Reiskosten van de leden der Tweede Kamer . . . . (Wet van 27 December 1815, n°. 52.)	8,000.00		8,000.00	
4	Tractementen van de beide griffiers, de ambtenaren en bedienden, benevens daggelden	16,700.00		16,700.00	
5	Bureaubehoeften	3,560.00		3,560.00	
6	Locaal en meubelen	4,200.00		4,200.00	
7	Drukwerk	4,090.00		4,090.00	
			f 271,550.00		f 271,550.00
	IIde AFDEELING. *De Raad van State.*				
1	Tractementen van den secretaris van staat, vice-president, en van de leden	69,000.00		f 69,000.00	
2	Tractementen van den secretaris, de referendarissen, de commiesen van staat, de ambtenaren en bedienden, benevens schrijfloonen	17,112.00		17,112.00	
3	Bureaubehoeften	1,579.00		1,579.00	
4	Locaal en meubelen.	1,171.00		1,171.00	
5	Drukwerk	38.00		38.00	
6	Reis- en verblijfkosten.	*Memorie.*		*Memorie.*	
			88,900.00		88,900.00
	IIIde AFDEELING. *De Algemeene Rekenkamer.*				
1	Tractementen van den voorzitter en van de leden . . (Artikel 4 der wet van 5 October 1841, *Staatsblad* n°. 40.)	29,000.00		29,000.00	
2	Tractementen van den secretaris en van de verdere ambtenaren en bedienden	81,410.00		81,410.00	
3	Bureaubehoeften	5,790.00		5,790.00	
4	Lokaal en meubelen.	3,350,00		3,350.00	
5	Drukwerk	950.00		950.00	
6	Kosten wegens de opruiming van archieven	200.00		200.00	
			120,700.00		120,700.00
	Transporteren	. . . . .	f 481,150.00	. . . . .	f 481,150.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk II.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . . .	f 481,150.00	. . . . .	f 481,150.00
	IVde AFDEELING. *De Kanselarij der beide Orden.*				
1	Tractement van den kanselier	*Memorie.*		*Memorie.*	
2	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en bedienden	f 5,000.00		f 5,000.00	
3	Bureaubehoeften	650.50		650.00	
4	Lokaal en meubelen	650.00		650.00	
5	Drukwerk	100.00		100.00	
6	Verhoogde soldijen van gedecoreerde militairen, ridders der Militaire Willems-orde (Artikel 8 der wet van 30 April 1815, n°. 5.)	58,000.00		57,000.00	
7	Toelagen van de broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw (Wet van 29 September 1815, n°. 4.)	14,000.00		14,000.00	
8	Decoratien, de kosten van het stempelen daaronder begrepen	3,800.00	82,200.00	3,800.00	81,200.00
	Vde AFDEELING. *De Hooge Raad van Adel.*				
1	Tractementen van den voorzitter en van de leden	f 7,000.00		f 7,000.00	
2	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en bedienden	6,800.00		6,800.00	
3	Bezoldiging van de wapen-herauten	2,200.00		2,200.00	
4	Bureaubehoeften	1,200.00		1,200.00	
5	Lokaal en meubelen	350.00		350.00	
6	Drukwerk	50.00	17,600.00	50.00	17,600.00
	VIde AFDEELING. *Het Kabinet des Konings.*				
1	Tractement van den directeur	f 5,000.00		f 5,000.00	
2	Tractementen van de ambtenaren en bedienden	20,780.00		20,780.00	
3	Bureaubehoeften	2,710.00		2,710.00	
4	Lokaal en meubelen	1,890.00		1,890.00	
5	Drukwerk	700.00		700.00	
6	Reis- en verblijfkosten	250.00	31,330.00	250.00	31,330.00
	VIIde AFDEELING. *Pensioenen.*				
1	Pensioenen, welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	f 39,000.00		f 38,000.00	
2	Pensioenen, welke krachtens artikel 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) ten laste zijn gekomen van den Staat	1,659.30		1,659.00	
3	Pensioenen, waarop krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) na 1°. Julij 1846 regten zullen worden verkregen	*Memorie.*	40,659.00	*Memorie.*	39,659.00
	Totaal van het IIde Hoofdstuk.	over 1848	f 652,939.00	over 1849	f 650,939.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk III.)

Hoofdstuk III.

7. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk III* (Departement van Buitenlandsche Zaken).

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uigaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het *Departement van Buitenlandsche Zaken* vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *vijf honderd een en veertig duizend negen honderd drie en dertig gulden* (f 541,933),

en voor het jaar 1849 op eene som van *vijf honderd veertig duizend negen honderd drie en dertig gulden* (f 540,933);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

8. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Buitenlandsche Zaken;* IIIde hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP *over* 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP *over* 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP *over* 1849. AFDEELING.
	IIIde HOOFDSTUK.				
	Departement van Buitenlandsche Zaken.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement en tafelgeld van den Minister	f 18,000.00		f 18,000.00	
2	Tractementen en bezoldigingen van den secretaris-generaal, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden . .	30,712.00		30,712.00	
3	Bureau-behoeften	13,700.00		13,700.00	
4	Locaal en meubelen	1,500.00		1,500.00	
5	Drukwerk	400.00		400.00	
6	Reis- en verblijfkosten.	200.00		200.00	
			f 64,512.00		f 64,512.00
	IIde AFDEELING. *Kosten, vallende op de buitenlandsche zendingen en consulaten.*				
1	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der gezantschappen.	f 301,610.00		f 301,610.00	
2	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der consulaten, alsmede spendatie-gelden	63,050.00		63,050.00	
3	Non-activiteits-tractementen van diplomatieke en consulaire ambtenaren, tijdelijk tot geen bepaald gezantschap of consulaat behoorende	8,100.00		8,100.00	
4	Equipement en reiskosten voor de gewone buitenlandsche zendingen, alsmede verblijfkosten bij tijdelijke verplaatsing derzelve	10,000.00		10,000.00	
5	Kosten voor buitengewone zendingen	6,000.00		6,000.00	
6	Briefporten, abonnementen op dagbladen en alle verdere uitschotten, door diplomatieke en consulaire ambtenaren in hunne betrekking gedaan wordende	21,000.00		21,000.00	
			409,760.00		409,760.00
	Transporteren	. . . . . .	f 474,272.00	. . . . . .	f 474,272.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk III en IV.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . .	f 474,272.00	. . . .	f 474,272.00
	IIIde AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*				
1	Reis- en verblijfkosten van staats-postiljons of van personen die als zoodanig met het doen van buitenlandsche reizen belast worden	f 2,000.00		f 2,000.00	
2	Onderstand en transportgelden aan en ten behoeve van militairen, zeelieden en andere behoeftige Nederlanders .	3,300.00		3,300.00	
3	Bijdragen aan kassen en inrigtingen buiten 's lands, zoo ten nutte van den handel en der zeevarenden in het algemeen, als ten behoeve der Nederlanders in het bijzonder.	1,200.00		1,200.00	
4	Bijdragen van wege Limburg in de Duitsche Bondskassen	3,000.00		3,000.00	
5	Geheime uitgaven	4,000.00		4.000.00	
			13,500.00		13,500.00
	IVde AFDEELING. *Pensioenen en afloopende betalingen.*				
1	Pensioenen, welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	f 47,300.00		f 46,300.00	
2	Pensioenen, welke krachtens art. 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) ten laste zijn gekomen van den Staat	4,361.00		4,361.00	
3	Pensioenen, waarop krachtens de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), regten zullen worden verkregen . .	*Memorie*		*Memorie*	
4	Afloopende betalingen	2,500.00		2,500.00	
			54,161.00		53,161.00
	Totaal van het IIIde Hoofdstuk	over 1848 . .	f 541,933.00	over 1849 . .	f 540,933.00

Hoofdstuk IV.

9. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk IV* (Departement van Justitie).

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan, bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het IVde hoofdstuk, het *Departement van Justitie*, vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *twee millioen vier honderd negentig duizend zeven honderd vier en dertig gulden* (f 2,490,734),

en over het jaar 1849 op eene som van *twee millioen vier honderd een en negentig duizend drie honderd vier en zestig gulden* (f 2,491,364);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen enz.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IV.)

10. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Justitie;* IVde hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848.		GERAAMD BELOOP *over* 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IVde HOOFDSTUK.				
	Departement van Justitie.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	f 12,000.00		f 12,000,00	
2	Tractementen van den secretaris-generaal, de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden en schrijfloonen	47,750.00		47,750.00	
3	Bureaubehoeften, licht, brandstoffen, brievenporten, boekwerken en verdere dagelijksche uitgaven . . .	5,400.00		5,400.00	
4	Onderhoud van het lokaal en mobilair	3,500.00		3,500.00	
5	Drukloonen.	1,200.00		1,200.00	
6	Reis- en verblijfkosten	1,000.00		1,000.00	
			f 70,850.00		f 70,850.00
	IIde AFDEELING. *Kosten van de Regterlijke Magt.*				
1	Tractementen van den president, den vice-president en de leden van den Hoogen Raad, mitsgaders van den procureur-generaal, van de advocaten-generaal, den griffier en de substituut-griffiers; voorts tractementen van de deurwaarders, en eindelijk tractementen en schrijfloonen van de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	f 112,400.00		f 112,400.00	
2	Tractementen van de presidenten, vice-presidenten en leden der provinciale geregtshoven, mitsgaders van de procureurs-generaal, van de advocaten-generaal, de griffiers en de substituut-griffiers.	367,800.00		367,800.00	
3	Tractementen van de presidenten, vice-presidenten en leden der arrondissements-regtbanken, mitsgaders van de officieren, de substituut-officieren, de griffiers en de substituut-griffiers.	478,450.00		478,450.00	
4	Tractementen van de kantonregters en derzelver griffiers.	151,050.00		151,050.00	
	De tractementen onder artt. 1, 2, 3 en 4 uitgetrokken zijn (met uitzondering van hetgeen in art. 1 is begrepen voor tractementen van de deurwaarders, ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden van den Hoogen Raad, alsmede voor schrijfloonen) gegrond op de wetten van den 18den April 1817 (*Staatsblad* n°. 20); 28 April 1835 (*Staatsblad* n°. 10); 26 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 16, 17 en 18) en van 1 Junij 1830 (*Staatsblad* n°. 12), alle betrekkelijk de organisatie der regterlijke magt en het beleid der justitie.				
5	Tractementen van de deurwaarders bij de provinciale geregtshoven	10,800.00		10,800.00	
6	Bureaukosten	11,600.00		11,600.00	
			1,132,100.00		132,100.00
	Transporteren	. . . . . .	f 1,202,950.00	. . . . . .	f 1,202,950.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IV.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848.		GERAAMD BELOOP *over* 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	. . . . . .	f 1,202,950.00	. . . . . .	f 1,202,950.00
	IIIde AFDEELING. *Kosten van het Hoog Militair Geregtshof.*				
1	Tractementen van den president en de leden, mitsgaders van den advocaat-fiscaal en den substituut advocaat-fiscaal; voorts van den griffier en den substituut-griffier en der overige ambtenaren en bedienden	f 53,800.00		f 53,800.00	
2	Tractementen van de auditeurs-militair in de provinciale kommandementen	19,800.00		19,800.00	
3	Bureau-onkosten van het hoog militair geregtshof en van den advocaat-fiscaal	2,700.00		2,700.00	
4	Onderhoud van het lokaal en mobilair	1,400.00		1,400.00	
5	Kleeding van de hellebardiers en derzelver kommandeur.	»		630.00	
			77,700.00		78,330.00
	IVde AFDEELING. *Kosten der gevangenissen.*				
1	Tractement van den inspecteur der gevangenissen . .	f 3,000.00		f 3,000.00	
2	Tractementen, toelagen, belooningen en vergoedingen der beambten en bedienden voor de huishoudelijke dienst der gevangenissen	81,282.00		81,282.00	
3	Tractementen, toelagen, belooningen en vergoedingen der beambten en bedienden voor de geneeskundige dienst in de gevangenissen	8,275.00		8,275.00	
4	Onderhoud der burgerlijke en militaire gevangenen, zoowel zieke als gezonde, met al den aankleve van dien, daaronder begrepen de voeding, het licht en de brandstoffen voor de beambten, welke daarop aanspraak hebben	337,250.00		337,250.00	
5	Verstrekking en onderhoud van kleeding- en liggingstukken voor gevangenen en voor bewaarders, mitsgaders de wapening van deze laatsten . . . . , .	52,800.00		52,800.00	
6	Kerk- en schoolbehoeften, vracht en bureau-kosten, druk- en bindwerk van particulieren en kosten voor het schoonhouden der localen en van de vergaderingen der commissien van administratie	7,300.00		7,300.00	
7	Drukwerk ter Algemeene Lands-drukkerij voor de huishoudelijke dienst der gevangenissen	200.00		200.00	
8	Arbeidsloonen aan de gevangenen, na korting van 's Rijks aandeel voor de huishoudelijke dienst.	6,700.00		6,700.00	
	Verstrekking en vervoer van geneesmiddelen voor gevangenen en voor beambten bij de gevangenissen, welke daarvan gebruik maken, alsmede geneeskundige behandeling en verzorging aan burgerlijke genees- en heelkundigen opgedragen	8,000.00		8,000.00	
10	Transportkosten van veroordeelde gevangenen, benevens reisgeld aan ontslagen en begrafeniskosten van overleden gevangenen, welker uitgaanskas daartoe ontoereikend is	8,750.00		8,750.00	
11	Reis- en verblijfkosten van ambtenaren voor de dienst der gevangenissen	1,100.00		1,100.00	
	Transporteren	f 514,757.00	f 1,280,650.00	f 514,757.00	f 1,281,280.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IV.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 514,757.00	f 1,280,650.00	f 514,757.00	f 1,281,280.00
12	Tractementen, toelagen, belooningen en vergoedingen der ambtenaren en bedienden bij den arbeid der gevangenen, daaronder begrepen de percentsgewijze en bijzondere belooningen wegens den arbeid	30,600.00		30,600.00	
13	Reis- en verblijfkosten van beambten voor den arbeid der gevangenen	963.00		963.00	
14	Grondstoffen, bereidingsmiddelen, fabricatie- en confectiekosten, druk- en bindwerk voor particulieren, vracht- en bureaukosten en verdere behoeften van den arbeid der gevangenen	86,940.00		86,940.00	
15	Drukwerk der Algemeene Lands-drukkerij voor de dienst van den arbeid der gevangenen.	600.00		600.00	
16	Arbeidsloonen aan de gevangenen, na korting van het Rijks-aandeel voor de dienst van den arbeid . . .	31,500.00		31,500.00	
17	Dagelijksch onderhoud en kleine herstellingen der strafgevangenissen en van het mobilair in dezelve, bij voorschot uit 's Rijks schatkist te voldoen, doch later ten laste der provincien gebragt wordende	12,500.00		12,500.00	
18	Groote herstellingen en gewone werken aan de gevangenissen, daaronder begrepen de bijdragen voor de inrigting van huizen van bewaring.	30,000.00		30,000.00	
19	Daarstelling van geheel nieuwe gevangenissen . . .	101,250.00		108,750.00	
20	Afstand van grond en gebouwen, behoorende aan het St. Pieterhof te Hoorn, ingerigt tot een huis van arrest.	7,500.00	816,510.00	»	816,510.00
	Vde AFDEELING. *Geregtskosten.*				
1	Tractementen van de geregtsdienaren, van de scherpregters en derzelver adsistenten	f 119,542.00		f 119,542.00	
2	Algemeene justitiekosten	170,000.00	289,542.00	170,000.00	289,542.00
	VIde AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*				
1	Kosten vallende op de te doene reizen door ambtenaren, onder het Ministerie van Justitie resorterende. . .	f 1,000.00		f 1,000.00	
2	Belooningen en andere schadeloosstellingen, mitsgaders gratificatien en onderstandsgelden	7,600.00		7,600.00	
3	Geheime correspondentie-gelden en andere uitgaven, vallende op het beheer der justitie in het algemeen en dat der politie in het bijzonder	10,000.00		10,000.00	
4	Tractementen en toelagen aan directeurs, commissarissen en dienaren van politie	7,060.00	25,660.00	7,060.00	25,660.00
	VIIde AFDEELING. *Pensioenen.*				
1	Pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	f 70,213.00		f 70,213.00	
2	Pensioenen, welke krachtens art. 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 21) ten laste van den Staat zijn gekomen	8,159.00		8,159.00	
3	Pensioenen waarop, krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), na 1°. Julij 1846 regt zal worden verkregen	*Memorie.*	78,372.00	*Memorie.*	78,372.00
	Totaal van het IVde Hoofdstuk	over 1848	f 2,490,734.00	over 1849	f 2,491,364.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

Hoofdstuk V.

11. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk V* (Departement van Binnenlandsche Zaken).

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt, voor het Vde hoofdstuk, het *Departement van Binnenlandsche Zaken*, vastgesteld als:

over het jaar 1848 op eene som van *vier millioen vier honderd vier en zestig duizend vier honderd acht en vijftig gulden* (f 4,464,458),

en over het jaar 1849 op eene som van *vier millioen drie honderd achttien duizend zes honderd acht gulden* (f 4,318,608);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

12. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Binnenlandsche Zaken;* Vde hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Vde HOOFDSTUK.				
	Departement van Binnenlandsche Zaken.				
	Iste afdeeling. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	f 12,000.00		f 12,000.00	
	Personeel C.				
2	Tractementen van den secretaris-generaal, van den opper-houtvester, van de raden-adviseurs en de ambtenaren, benevens maandgelden en schrijfloonen van geëmploijeerden en daggelden van bedienden . . .	140,000.00		140,000.00	
	Personeel C.				
3	Bureau-behoeften	13,600.00		13,600.00	
	Materieel D.				
4	Lokaal-behoeften en meubelen	5,400.00		5,400.00	
	Materieel D.				
5	Drukwerk	7,000.00		7,000.00	
	Materieel D.				
6	Reis- en verblijfkosten	2,300,00		2,300.00	
	Personeel D.		f 180,300.00		f 180,300.00
	IIde afdeeling. *Binnenlandsch bestuur.*				
1	Provinciaal beheer van *Noord-Braband*	f 60,430.00		f 60,430.00	
	Personeel C. . . f 44,600.00 Personeel D. . . 5,230.00 Materieel D. . . 10,600.00 } f 60,430.00				
	Transporteren	f 60,430.00	f 180,300.00	f 60,430.00	f 180,300.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 60,430.00	f 180,300.00	f 60,430.00	f 180,300.00
2	Provinciaal beheer van *Gelderland*	59,110.00		59,110.00	
	Personeel C. . . f 45,266.68 Personeel D. . . 4,651.66 Materieel D. . . 9,191.66 } f 59,110.00				
3	Provinciaal beheer van *Zuid-Holland*	59,930.00		59,930.00	
	Personeel C. . . f 48,000.00 Personeel D. . . 2,750.00 Materieel D. . . 9,180.00 } f 59,930.00				
4	Provinciaal beheer van *Noord-Holland*	56,100.00		56,100.00	
	Personeel C. . . f 46,000.00 Personeel D. . . 3,700.00 Materieel D. . . 6,400.00 } f 56,100.00				
5	Provinciaal beheer van *Zeeland*	50,430.00		50,430.00	
	Personeel C. . . f 38,550.00 Personeel D. . . 3,455.00 Materieel D. . . 8,425.00 } f 50,430.00				
6	Provinciaal beheer van *Utrecht*	36,060.00		36,060.00	
	Personeel C. . . f 29,100.00 Personeel D. . . 2,360.00 Materieel D. . . 4,600.00 } f 36,060.00				
7	Provinciaal beheer van *Vriesland*	46,230.00		46,230.00	
	Personeel C. . . f 36,200.00 Personeel D. . . 2,330.00 Materieel D. . . 7,700.00 } f 46,230.00				
8	Provinciaal beheer van *Overijssel*	45,460.00		45,460.00	
	Personeel C. . . f 37,000.00 Personeel D. . . 2,760.00 Materieel D. . . 5,700.00 } f 45,460.00				
9	Provinciaal beheer van *Groningen*	40,260.00		40,260.00	
	Personeel C. . . f 32,400.00 Personeel D. . . 2,260.00 Materieel D. . . 5,600.00 } f 40,260.00				
10	Provinciaal beheer van *Drenthe*	32,680.00		32,680.00	
	Personeel C. . . f 26,800.00 Personeel D. . . 1,580.00 Materieel D. . . 4,300.00 } f 32,680.00				
11	Provinciaal beheer van *Limburg*	51,210.00		51,210.00	
	Personeel C. . . f 39,300.00 Personeel D. . . 3,820.00 Materieel D. . . 8,090.00 } f 51,210.00				
	Transporteren	f 537,900.00	f 180,300.00	f 537,900.00	f 180,300.00

IX. Staatsbegrooting voor de jaren 1848 en 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 537,900.00	f 180,300.00	f 537,900.00	f 180,300.00
12	Nationale militie en schutterijen	52,580.00		52,580.00	
	Personeel C. . . f 18,400.00 / Personeel D. . . 25,065.00 / Materieel D. . . 9,115.00 } f 52,580.00				
13	Geneeskundige dienst	15,000.00		15,000.00	
	Personeel D. . . f 500.00 / Materieel D. . . 14,500.00 } f 15,000.00				
14	IJk der maten en gewigten	58,874.00		58,874.00	
	Personeel C. . . f 45,050.00 / Personeel D. . . 13,370.00 / Materieel D. . . 454.00 } f 58,874.00				
15	Drukwerk ten behoeve van het Hoofdbestuur tot aanmoediging der Gewapende Dienst	700.00		700.00	
	Materieel D.				
16	Plaatsing, onderhoud en inspecteren van grensteekens, alsmede vernieuwen van dezelve	600.00		600.00	
	Personeel D. . . f 300.00 / Materieel D. . . 300.00 } f 600.00				
17	Medailles voor menschlievende daden	600.00		600.00	
	Materieel D.		666,254.00		666,254.00
	IIIde AFDEELING. *Waterstaat en publieke werken.*				
1	Tractementen van den inspecteur, de hoofd-ingenieurs, ingenieurs, adspiranten en conducteurs	f 95,100.00		f 95,100.00	
	Personeel C.				
2	Reis- en verblijfkosten, benevens kosten van verplaatsing van dezelven	40,000.00		40,000.00	
	Personeel D.				
3	Bezoldiging der opzigters bij den waterstaat en de publieke werken	81,429.00		81,429.00	
	Personeel C.				
4	Bezoldiging drr brug-, sluis- en dijkwachters	33,030.00		33,030.00	
	Personeel C.				
5	Tractementen van den bouwmeester, de opzigters en werklieden bij de landsgebouwen te 's Gravenhage en te Amsterdam, mitsgaders toelage voor schrijfwerk. . .	3,920.00		3,920.00	
	Personeel C.				
	Transporteren	f 253,479.00	f 846,554.00	f 253,479.00	f 846,554.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 253,479.00	f 846,554.00	f 253,479.00	f 846,554.00
6	Onderhoud en herstelling der landsgebouwen te 's Gravenhage en daarmede in verband staande uitgaven, mitsgaders gasverlichting van het Binnenhof	24,050.00		22,050.00	
	Materieel D.				
7	Rivieren	227,348.45		252,843.45	
	1848.				
	Personeel C. . . f 5,875.45 / Materieel D. . . 221,473.00 } f 227,348.45.				
	1849.				
	Personeel C. . . f 5,875.45 / Materieel D. . . 246,968.00 } f 252,843.45.				
8	Zeehavens en zeewerken	472,151.33		506,743.33	
	Materieel D.				
9	Droogmakerijen	20,375.00		28,375.00	
	1848.				
	Personeel C. . . f 3,020.00 / Materieel D. . . 17,355.00 } f 20,375.00.				
	1849.				
	Personeel C. . . f 3,020.00 / Materieel D. . . 25,355.00 } f 28,375.00.				
10	Aanleg, voortzetting of voltooijing van wegen en bruggen en daarbij behoorende werken	204,000.00		»	
	Materieel B.				
11	Onderhoud en herstelling van wegen en bruggen en daarbij behoorende werken	564,939.00		551,011.00	
	Materieel D.				
12	Kanalen	359,792.00		361,405.00	
	1848.				
	Personeel C. . . f 27,470.00 / Materieel D. . . 332,322.00 } f 359,792.00.				
	1849.				
	Personeel C. . . f 27,470.00 / Materieel D. . . 333,935.00 } f 361,405.00.				
13	Veeren en schipbruggen	36,175.00		32,700.00	
	Transporteren	f 2,162,309.78	f 846,554.00	f 2,008,606.78	f 846,554.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 2,162,309.78	f 846,554.00	f 2,008,606.72	f 846,554.00
	1848.				
	Personeel C. . . f 6,140.00 / Materieel D. . . 30,035.00 } f 36,175.00				
	1849.				
	Personeel C. . . f 6,140.00 / Materieel D. . . 26,560.00 } f 32,700.00				
14	Tegemoetkoming aan aannemers van geledene verliezen	2,000.00		2,000.00	
	Materieel D.				
15	Herstelling van buitengewone winterschade en ondersteuning van onvermogende polders	50,000.00		50,000.00	
	Materieel D.				
16	Subsidien aan administratien, besturen, maatschappijen en instellingen, als bijdrage tot de bekostiging van wegen, kanalen en dergelijke werken.	84,602.00		94,602.00	
	Materieel. D.				
17	Peilingen en opnemingen tot het maken van projecten, reis- en verblijfkosten van commissien tot het onderzoeken van werken en uitschotten daarvoor, alsmede aankoop van boeken en kaarten	6,200.00		6,200.00	
	Personeel D. . . f 800.00 / Materieel D. . . 5,400.00 } f 6,200.00				
18	Reis- en verblijfkosten der commissie voor de uitroeijing van het konijn	787.00		787.00	
	Personeel D.				
19	Grondlasten van ingenomen eigendommen en andere uitgaven van verschillenden aard	726.22		679.00	
	Materieel D.		2,306,625.00		2,162,875.00
	IVde AFDEELING. *Onderwijs.*				
1	Bezoldiging, bureau- en reis- en verblijfkosten der algemeene ambtenaren voor het onderwijs.	f 6,400.00		f 6,400.00	
	Personeel C. . . f 5,000.00 / Personeel D. . . 1,300.00 / Materieel D. . . 100.00 } f 6,400.00				
2	Reis-, verblijf- en verdere kosten der commissie tot het afnemen van examen van de jongelieden die verlangen tot de academische lessen te worden toegelaten . .	1,400.00		1,400.00	
	Personeel D. . . f 1,300.00 / Materieel D. . . 100.00 } f 1,400.00				
	Transporteren	f 7,800.00	f 3,153,179.00	f 7,800.00	f 3,009,429.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 7,800.00	f 3,153,179.00	f 7,800.00	f 3,009,429.00
3	Hoogeschool te Leyden	111,760.00		111,760.00	
	Personeel C. . . f 89,324.00; Materieel D. . . 22,436.00; f 111,760.00				
4	Hoogeschool te Utrecht	69,710.00		69,710.00	
	Personeel C. . . f 57,761.00; Personeel D. . . 150.00; Materieel D. . . 11,799.00; f 69,710.00				
5	Hoogeschool te Groningen	70,430.00		70,430.00	
	Personeel C. . . f 55,656.40; Personeel D. . . 200.00; Materieel D. . . 14,573.60; f 70,430.00				
6	Latijnsche scholen, gymnasia, collegien en athenaeum te Maastricht	42,180.00		42,180.00	
	Personeel C. . . f 41,655.00; Materieel D. . . 525,00; f 42,180.00				
7	Provinciale commissien voor het lager onderwijs	31,450.00		31,450.00	
	Personeel B. . . f 28,950.00; Materieel B. . . 2,500.00; f 31,450.00				
8	Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen	141,900.00		141,900.00	
	Personeel D.				
9	Instituut van doofstommen te Groningen	6.000.00		6,000.00	
	Personeel C. . . f 4,000.00; Materieel D. . . 2,000.00; f 6,000.00				
10	Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van het onderwijs	40,700 00		40,700.00	
	Personeel C. . . f 13,925.00; Materieel D. . . 26,775.00; f 40,700.00		521,930.00		521,930.00
	Vde AFDEELING. *Kunsten en wetenschappen.*				
1	Bezoldiging en reis- en verblijfkosten van den adviseur en van den adjunct-adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde	f 4,200.00		f 4,200.00	
	Personeel C. . . f 4,000.00; Personeel D. . . 200.00; f 4,200.00				
2	Rijks-archieven te 's Gravenhage	6,340 00		6,340.00	
	Personeel C. . . f 5,300.00; Personeel D. . . 40.00; Materieel D. . . 1,000.00; f 6,340.00				
	Transporteren	f 10,540.00	f 3,675,109.00	f 10,540.00	f 3,531,359.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 10,540.00	f 3,675,109.00	f 10,540.00	f 3,531,359.00
3	Archieven in onderscheidene provincien	3,240.00		3,240.00	
	Personeel C. . . f 3,164.00 Materieel D. . . 76.00 } f 3,240.00				
4	Oprigting en onderhoud van geschiedkundige gedenkteekenen	600.00		1,100.00	
	Materieel D.				
5	Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage	9,530.00		9,530.00	
	Personeel C. . . f 4,300.00 Materieel D. . . 5,230.00 } f 9,530.00				
6	Koninklijk kabinet van schilderijen te 's Gravenhage .	2,410.00		2,410.00	
	Personeel C. . . f 1,600.00 Materieel D. . . 810.00 } f 2,410.00				
7	Koninklijk penning-kabinet te 's Gravenhage	820.00		820.00	
	Personeel C. . . f 325.00 Materieel D. . . 495.00 } f 820.00				
8	Koninklijk kabinet van zeldzaamheden te 's Gravenhage	2,430.00		2,430.00	
	Personeel C. . . f 800.00 Personeel D. . . 180.00 Materieel D. . . 1,450.00 } f 2,430.00				
9	's Rijks museum te Amsterdam.	5,080.00		5,080.00	
	Personeel C. . . f 2,654.00 Materieel D. . . 2,426.00 } f 5,080.00				
10	's Rijks museum van natuurlijke historie te Leyden .	16,290.00		16,290.00	
	Personeel C. . . f 11,920.00 Materieel D. . . 4,370.00 } f 16,290.00				
11	Kabinetten van archæologie en van penningen en munten te Leyden	5,900.00		5,900.00	
	Personeel C. . . f 5,000.00 Materieel D. . . 900.00 } f 5,900.00				
12	's Rijks herbarium te Leyden	5,090.00		5,090.00	
	Personeel C. . . f 4,200.00 Materieel D. . . 890.00 } f 5,090.00				
13	Verzameling op het Paveljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters.	5,250.00		5,250.00	
	Personeel C. . . f 1,250.00 Materieel D. . . 4,000.00 } f 5,250.00				
	Transporteren	f 67,180.00	f 3,675,109.00	f 67,680.00	f 3,531,359.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 67,180.00	f 3,675,109.00	f 67,680.00	f 3,531,359.00
14	Koninklijk Nederlandsch Instituut van wetenschappen, letterkunde en schoone kunsten	12,500.00		12,500.00	
	Materieel D.				
15	Wetenschappelijke reizen en ondernemingen	800.00		800.00	
	Materieel D.				
16	Aanmoediging tot het uitgeven van boek- en plaatwerken.	2,500.00		2,500.00	
	Materieel D.				
17	Inteekening op en aankoop van boekwerken, penningen en andere voorwerpen van kunst of wetenschap . .	5,000.00		7,500.00	
	Materieel D.				
18	Eere-medailles	500.00		500.00	
	Materieel D.				
19	Koninklijke Academie van beeldende kunsten	8,800.00		9,200.00	
	1848.				
	Personeel D. . . f 4,800.00 / Materieel D. . . 4,000.00 } f 8,800.00				
	1849.				
	Personeel D. . . f 5,200.00 / Materieel D. . . 4,000.00 } f 9,200.00				
20	Teekenscholen en academien.	2,750.00		2,750.00	
	Materieel D.				
21	Muziekscholen	4,000.00		4,000.00	
	Materieel D.				
22	Koninklijke Academie te Delft	*Memorie.*		*Memorie.*	
23	Octrooijen en aanmoediging van kunst en volksvlijt en daartoe strekkend onderwijs	7,100.00		7,100.00	
	Personeel D. . . f 5,600.00 / Materieel D. . . 1,500.00 } f 7,100.00				
24	Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van de kunsten en wetenschappen	1,330.00		1,330.00	
	Personeel C. . . f 200.00 / Materieel D. . . 1,130.00 } f 1,330.00				
			112,460.00		115,860.00
	Transporteren	. . . . .	f 3,787,569.00	. . . . .	f 3,647,219.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	. . . . .	f 3,787,569.00	. . . . .	f 3,647,219.00
	VIde AFDEELING. *Armwezen.*				
1	Bijdragen in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen	f 14,000.00		f 18,000.00	
	Materieel D..				
2	Uitoefening van toezigt over de gestichten van krankzinnigen	3,000.00		3,000.00	
	Personeel C. . . f 1,300.00 / Personeel D. . . 1,700.00 } f 3,000.00				
3	Bijdrage ter voldoening van hetgeen ter zake der kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, volgens het met die instelling overeengekomene, aan haar is verschuldigd, en tot bestrijding der kosten uit die overeenkomst voortvloeijende.	200,000.00		200,000.00	
	Materieel D.		217,000.00		221,000.00
	VIIde AFDEELING. *Nederlandsche Staats-courant.*				
1	Tractementen en verdere belooningen der ambtenaren en bedienden	f 13,825.00		f 13,825.00	
	Personeel C.				
2	Bureau- en lokaalbehoeften	1,080.00		1,080.00	
	Materieel D.				
3	Drukken en uitgeven der courant, zegelregten van advertentien en quitantien, legalisatie-kosten, alsmede aanschaffing van nieuwsbladen, boekwerken en verdere uitgaven	22,520.00		22,520.00	
	Materieel D.		37,425.00		37,425.00
	VIIIste AFDEELING. *Nationale nijverheid.*				
1	Premien en verdere tegemoetkomingen tot aanmoediging der onderscheidene takken van visscherij	f 180,000.00		f 180,000.00	
	Materieel B . . f 60,000.00 / Materieel D . . 120,000.00 } f 180,000.000				
2	Subsidien, toelagen, reis- en verblijf- en vacatiekosten en andere uitgaven voor de nationale nijverheid . .	11,200.00		11,200.00	
	Personeel D . . f 2,900.00 / Materieel D . . 8,300.00 } f 11'200.00		191,200 00		191,200.00
	IXde AFDEELING. *Opperhoutvesterij.*				
1	Tractementen, bureaukosten en belooningen van den advocaat-consulent, den inspecteur en de opzieners				
	Transporteren	. . . . .	f 4,233,194.00	. . . . .	f 4,096,844.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . . .	f 4,233.194.00	. . . . .	f 4,096,844.00
	der jagt, alsmede uitgaven van kleeding voor laatstgenoemden	f 52,100.00		f 46,600.00	
	1848.				
	Personeel C . . f 45,600.00; Personeel D . . 6.000.00; Materieel D . . 500.00; f 52,100.00				
	1849.				
	Personeel C . . f 45,600.00; Personeel D . . 500.00; Materieel D . . 500.00; f 46,600.00				
2	Reis- en verblijfkosten van de leden van den raad van administratie van het fonds van bejaarde en gebrekkige opzieners der jagt, van den advocaat-consulent, den inspecteur, de opzieners en verdere beambten der jagt	4,000.00		4,000.00	
	Personeel D.				
3	Verschillende uitgaven vallende op het toezigt van de conservatie der jagt en visscherij	10,900.00	67,000.00	10,900.00	61,500.00
	Personeel D . . f 400.00; Materieel D . . 10,000.00; Materieel D . . 500.00; f 10,900.00				
	Xde AFDEELING. *Pensioenen, lijfrenten, toelagen, gratificatien en verdere afloopende betalingen.*				
1	Pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	f 125,000.00		f 122,000.00	
	Personeel C.				
2	Pensioenen welke, krachtens art. 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), ten laste zijn gekomen van den Staat	23,000.00		22,000.00	
	Personeel B.				
3	Pensioenen waarop, krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), na 1 Julij 1846 regten zullen worden verkregen	»		»	
4	Lijfrenten, toelagen, gratificatien en verdere afloopende betalingen	16,264.00	164,264.00	16,264.00	160,264.00
	Personeel C. . . f 1,964.00; Personeel D. . . 1,000.00; Materieel D. . . 13,300.00; f 16,264.00				
	Totaal van het Vde Hoofdstuk	over 1848	f 4,461,458.00	over 1849	f 4,318,608.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk VI.)

Hoofdstuk VI.

13. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk VI* (Departement voor de zaken der Hervormde Eeredienst enz.)

WIJ WILLEM III, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het *Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst*, enz. vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *een millioen zes honderd negen en veertig duizend acht honderd zes en negentig gulden twee en vijftig en een halven cent* (f 1,649,896.52½),

en over het jaar 1849 op eene som van *een millioen zes honderd negen en veertig duizend acht honderd zes en negentig gulden, twee en vijftig en een halven cent* (f 1,649,896.52½);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

---

14. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement voor de zaken der Hervormde Eeredienst, enz.*; VIde hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	VIde HOOFDSTUK.				
	Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, enz.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	f 8,000.00		f 8,000.00	
2	Tractement van den secretaris-generaal en adviseur, van de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, benevens daggelden	21,350.00		21,350.00	
3	Bureau-behoeften	2,000.00		2,000.00	
4	Lokaal en meubelen	1,600.00		1.600.00	
5	Druk- en bindwerk	1,000.00		1,000.00	
6	Reis- en verblijfkosten.	300.00		300.00	
			f 34,250.00		f 34,250.00
	IIde AFDEELING. *Protestantsche kerkgenootschappen.*				
	Kosten der kerkbesturen:				
1	der Hervormden	f 38,500.00		f 38,500.00	
2	der Evangelisch-Lutherschen	4,500.00		4,500.00	
3	der Herstelde Lutherschen	1,800.00		1,800.00	
4	der Remonstranten	500.00		500.00	
5	Druk- en bindwerk	1,000.00		1,000.00	
6	Tractementen van Hervormde predikanten	1,065,685.22⁵		1,065,685.22⁵	
7	Idem van Evangelisch-Luthersche idem	33,840.00		33,840.00	
8	Idem van Hersteld-Luthersche idem	3,400.00		3,400.00	
9	Idem van Doopsgezinde idem	9,200.00		9,200.00	
	Transporteren	f 1,158,425.22⁵	f 34,250.00	f 1,158,425.22⁵	f 34,250.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk VI.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 1,158,425.22⁵	f 34,250.00	f 1,158,425.22⁵	f 34,250.00
10	Idem van Remonstrantsche predikanten.	19,900.00		19,900.00	
11	Idem voor nieuwe standplaatsen, verhoogingen en personele toelagen derzelver plaats vervangende . . .	4,952.48		4,952.48	
12	Bezoldiging van Hervormde candidaten	4,000.00		4,000.00	
13	Idem van Luthersche idem	600.00		600.00	
14	Kinder-, school- en academiegelden bij de Hervormden, Lutherschen, Doopsgezinden en Remonstranten . .	157,600.00		157,600.00	
	Kweekscholen der Godgeleerdheid:				
15	Voor de Lutherschen	6,500.00		6,500.00	
16	Voor de Remonstranten	1,800.00		1,800.00	
17	Toelagen en gratificatien aan leeraren, kerkelijke bedienden, weduwen en andere gelijksoortigen . . .	17,412.47⁵		17,412.47⁵	
18	Onderstandgelden, tot opbouw of herstel van kerken en pastorijen	33,445.34⁵		33,445.34⁵	
			1,404,635.52⁵		1,404,635.52⁵
	IIIde AFDEELING. *Israëlitisch kerkgenootschap.*				
	Kosten van het kerkelijk bestuur:				
1	Tractementen en toelagen aan den secretaris, adjunct secretaris der hoofd-commissie, de geemploijeerden. .	f 2,725.00		f 2,725.00	
2	Bureau- en lokaalbehoeften en medailles.	575.00		575.00	
3	Reis- en verblijfkosten.	450.00		450.00	
4	Tractementen en toelagen van opper-rabbijnen, rabbijnen inspecteurs, leeraren, weduwen en kinderen van rabbijnen, alsmede tot voorziening in vacante rabbinaten	5,800.00		5,800.00	
5	Godgeleerd en godsdienstig onderwijs: Rabbinale commissie, collegie van examinatoren voor de godgeleerdheid en de godsdienst-onderwijzers, het Israëlitisch seminarium, godsdienstige armenscholen en aankoop van boeken.	15,000.00		15,000.00	
6	Reis- en verblijfkosten van het rabbinaal collegie en van de algemeene commissie	500.00		500.00	
7	Onderstandgelden van Israëlitische gemeenten voor synagogen, kerkelijke gebouwen en behoeften, . . .	3,500.00		3,500.00	
			28,550.00		28,550.00
	IVde AFDEELING. *Pensioenen en afloopende betalingen.*				
1	Burgerlijke en kerkelijke pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven.	f 178,661.00		f 178,661.00	
2	Pensioenen waarop krachtens de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) na 1 Julij 1846 regten worden verkregen.	*Memorie.*		*Memorie.*	
3	Subsidie aan het provinciaal kerkbestuur van Vriesland, voor predikants-weduwen	3,400.00		3,400.00	
4	Afloopende betalingen	400.00		400.00	
			182,461.00		182,461.00
	Totaal van het VIde Hoofdstuk. . . .	over 1848	f 1,649,896.52⁵	over 1849.	f 1,649,896.52⁵

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk VII.)

Hoofdstuk VII.

15. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling van de begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk VII* (Departement voor de Zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst).

Wij WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het *Departement voor de Zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst* vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *vijf honderd twee en zestig duizend drie honderd acht en zeventig gulden, acht en vijftig en een halven cent* (f 562,378.58 5),

en over het jaar 1849 op eene som van *vijf honderd twee en zestig duizend drie honderd zes en zeventig gulden, achttien en een halven cent* (f 562,376.18 5);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

---

16. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement voor de zaken der Roomsch-katholijke Eeredienst;* VIIde hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	VIIde HOOFDSTUK.				
	Departement voor de Zaken der Roomsch-katholijke Eeredienst.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	f 8,000.00		f 8,000.00	
2	Tractementen en belooningen der ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	14,528.40		14,526.00	
3	Bureau-behoeften, bindwerk, brandstoffen en kleine uitgaven	2,250.00		2,250.00	
4	Lokaal-behoeften, schoonmaakloonen, meubelen, geringe en dagelijksche reparatien en andere huishoudelijke onkosten.	1,620.00		1,620.00	
5	Drukwerk	230.00		230.00	
6	Reis- en verblijfkosten.	200.00		200.00	
			f 26,828.40		f 26,826.00
	IIde AFDEELING. *Kosten van het kerkelijk bestuur van de Roomsch-Katholijke Eeredienst.*				
1	Tegemoetkoming in de bureau-kosten en schadeloosstelling wegens briefporten der respectieve kerkvoogden, aartspriesters en landdekens in de onderscheidene kerkressorten.	f 6,972.00		f 6,972.00	
2	Onderhouds-kosten der bisschoppelijke woningen te *Amsterdam* en te *'s Hertogenbosch*, met de verdere daartoe betrekkelijke uitgaven	1,400.00		1,400.00	
3	Jaarlijksche toelagen van de secretarissen der kerkvoogden	2,000.00		2,000.00	
	Transporteren	f 10,372.00	f 26,828.40	f 10,372.00	f 26,826.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk VII.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport		f 10,372.00	f 26,828.40	f 10,372.00	f 26,826.00
4	Uitkeeringen uit de opbrengst der geestelijke goederen, thans als jaarwedden betaald wordende, aan de apostolische administrateurs der vicariaten van *'s Hertogenbosch* en van *Breda*; mitsgaders aan *vijf* professoren der *twee* seminarien van die vicariaten		7,000.00		7,000.00	
5	Toelagen der landdekens in de dekanaten *Cuik*, *Nijmegen*, *Druten*, *Amstelland*, *Kennemerland*, *Rijnland*, *Delfland*, *Schieland*, *West-Vriesland*, *Noord-Holland* en *Zeeland*		3,200.00		3,200.00	
6	Jaarwedde van den apostolischen administrateur van het vicariaat van *Limburg*		2,500.00		2,500.00	
7	Jaarwedden van den directeur en de professoren van het seminarie van het vicariaat van *Limburg*; mitsgaders beurzen van de in dat gesticht opgeleid wordende kweekelingen tot het priesterschap		5,000.00		5,000.00	
				28,072.00		28,072.00
	IIIde AFDEELING. *Kosten van de dienstdoende Roomsch-Katholijke geestelijken.*					
1	Vaste jaarlijksche competentien van 65 pastoors, 19 kapellaans en 9 andere kerkelijke bedienaren		f 21,745.51 5		f 21,745.51 5	
2	Jaarwedden of tractementen, toelagen en verdere bezoldigingen van de Roomsch-Katholijke geestelijken in de onderscheidene provincien en in het hertogdom Limburg dienst doende:					
	Normatief bedrag	f 446,677.67				
	Hiervan wordt, in afwachting van de toekomstige kerkelijke organisatie en omschrijving der parochien, over elk der jaren 1848 en 1849 tijdelijk afgetrokken, om gedeeltelijk te worden overgebragt op art. 2 der Vde afd.	62,351.00				
			384,326.67		384,326.67	
				406,072.18 5		406,072.18 5
	IVde AFDEELING. *Kosten der Oud-Bisschoppelijke Klerezij.*					
1	Kosten van het kerkelijk bestuur		f 4,300.00		f 4,300.00	
2	Jaarwedden of tractementen en toelagen der dienstdoende geestelijken bij de kerkelijke gemeenten der Oud-Bisschoppelijke Klerezij in sommige provincien:					
	Normatief bedrag	f 7,500.00				
	Hiervan wordt, in afwachting van de regeling der kerkelijke aangelegenheden, over elk der jaren 1848 en 1849 tijdelijk afgetrokken, om gedeeltelijk te worden overgebragt op art. 2 der Vde afd.	1,200.00				
			6,300.00		6,300.00	
				10,600.00		10,600.00
	Transporteren		. . . . .	f 471,572.58 5	. . . . .	f 471,570.18 5

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk VII en VIII.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . . . .	f 471,572.58⁵	. . . . . .	f 471,570.17⁵
	Vde AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*				
1	Personele toelagen of tijdelijke onderstand ten behoeve van oude of ziekelijke buiten dienst gestelde geestelijken, gesupprimeerde kloosterlingen en religieusen .	f 3,800.00		f 3,800.00	
2	Onderstandgelden ten behoeve van kerkelijke gemeenten en kerk-fabrijken.	39,000.00		39,000.00	
			42,800.00		42,800.00
	VIde AFDEELING. *Pensioenen.*				
1	Burgerlijke en kerkelijke pensioenen, welke in verschillende grootboeken zijn ingeschreven.	f 48,006.00		f 48,006.00	
2	Pensioenen waarop, krachtens de wet van den 9den Mei 1846 *Staatsblad* n°. 24), na 1°. Julij 1846 regten zullen worden verkregen	*Memorie*		*Memorie*	
			48,006.00		48,006.00
	Totaal van het VIIde Hoofdstuk	over 1848	f 562,378.58⁵	over 1849	f 562,376.18⁵

Hoofdstuk VIII.

17. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk VIII* (Departement van Marine).

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het *Departement van Marine* vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *vijf millioen vijf honderd vijf en veertig duizend zes honderd twee en dertig gulden*, *vijf cents* (f 5,545,632.05),

en over het jaar 1849 op eene som van *vijf millioen drie honderd drie en vijftig duizend zes honderd twee en dertig gulden*, *vijf cents* (f 5,353,632.05);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen enz.

18. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Marine;* VIIIste hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	VIIIste HOOFDSTUK.				
	Departement van Marine.				
	Iste AFDEELING. *Kosten der administratie.*				
	A. *Departement.*				
1	Tractement van den Minister	f 12,000.00		f 12,000.00	
	Transporteren	f 12,000.00		f 12,000.00	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk VIII.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 12,000.00		f 12,000.00	
2	Bezoldiging van den secretaris-generaal, ambtenaren bij het departement, ambtenaren tot de algemeene dienst behoorende en die der verdere geëmploijeerden en bedienden, benevens maand- en daggelden en schrijfloonen.	99,482.75		99,482.75	
3	Bureau-kosten van ambtenaren tot de algemeene dienst behoorende	800.00		800.00	
4	Bureau-behoeften en kleine uitgaven	7,000.00		7,000.00	
5	Lokaal-behoeften en meubelen	3,000.00		3,000.00	
6	Drukwerk	8,000.00		8,000.00	
	B. *Directie der Marine te Amsterdam.*				
7	Bezoldigingen, zoo van den directeur als van de hoofd-ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	34,000.00		34,000.00	
8	Bureau-behoeften en kleine uitgaven	1,400.00		1,400.00	
9	Lokaal-behoeften en meubelen	600.00		600.00	
	C. *Directie der Marine te Rotterdam, met onderhoorige etablissementen te Hellevoetsluis en Delfshaven.*				
10	Bezoldigingen, zoo van den directeur als van de hoofd-ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	35,100.00		35,100.00	
11	Bureau-behoeften en kleine uitgaven	1,800.00		1,800.00	
12	Lokaal-behoeften en meubelen	1,000.00		1,000.00	
	D. *Directie der Marine te Vlissingen.*				
13	Bezoldigingen, zoo van den directeur en kommandant, als van de hoofd-ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	26,700.00		26,700.00	
14	Bureau-behoeften en kleine uitgaven	1,500.00		1,500.00	
15	Lokaal-behoeften en meubelen	500.00		500.00	
	E. *Directie der Marine te Willemsoord.*				
16	Bezoldigingen, zoo van den directeur en kommandant, als van de hoofd-ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	24,000.00		24,000.00	
17	Bureau-behoeften en kleine uitgaven	1,300.00		1,300.00	
18	Lokaal-behoeften en meubelen	200.00		200.00	
	F. *Reis- en verblijfkosten.*				
19	Reis- en verblijfkosten, zoo wel voor de civile ambtenaren, als voor de militairen, met inbegrip der restitutien van ten dienste van het Rijk gedane uitschotten	14,000.000		14,000.00	
			f 272,382.75		f 272,382.75
	Transporteren		f 272,382.75		f 272,382.75

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk VIII.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	. . . . . .	f 272,382.75	. . . . . .	f 272,382.75
	IIde AFDEELING. *Kosten niet behoorende tot de marine-aangelegenheden.*				
1	Bezoldigingen van de ambtenaren en geëmploijeerden bij het opzigt over het loodswezen, de betonning, bebakening, zeemerken, kust- en oever-verlichting	f 31,836.00		f 31,836.00	
2	Kosten der betonning, bebakening, zeemerken, kust- en oever-verlichting, met inbegrip der kosten van inspectien	112,031.00		112,031.00	
3	Toelaag aan de kweekschool voor de zeevaart te *Amsterdam*	7,000.00		7,000.00	
4	Tractementen en belooningen der ambtenaren en bedienden en verdere kosten voor de dienst der quarantaine .	5,650.00		5,650.00	
5	Bezoldiging der havenmeesters en wachters bij de havendienst aan het *Nieuwediep* en te *Hellevoetsluis*. . . .	3,460.00		3,460.00	
			159,977.00		159,977.00
	IIIde AFDEELING. *Materieel der zeemagt.*				
1	Aanschaffing van materialen tot aanbouw, aftimmering, uitrusting en gewoon onderhoud van schepen, stoom- en andere werktuigen met den aankleve van dien; wijders de betrekkelijke kosten van transport, inspectien en keuring; het opvisschen van ankers of andere voorwerpen, enz.	f 1,325,000.00		f 1,343,000.00	
2	Gewone reparatie en daarstelling van gebouwen en maritieme-werken, met inbegrip der quarantaine-plaatsen, met schadeloosstellingen aan aannemers en verdere aankleve dier werkzaamheden	50,000.00		50,000.00	
3	Reparatie en vermoedelijk grootendeels vernieuwen der groote zeedok sluis te *Vlissingen*	200,000.00		»	
4	Dagloonen en toelagen der werklieden op 's Rijks werven, daaronder begrepen de kosten van bewaring en bewaking van 's Rijks maritieme-etablissementen, magazijnen, enz.; zoomede de kosten van buiten de werven bij particulieren, op tarief of contract, verrigt wordende werkzaamheden	685,900.00		685,900.00	
5	Dagloonen en toelagen der schippers en matrozen op de jagten en werkvaartuigen	23,079.00		23,079.00	
6	Kleeding der jagtvolkeren en hellebardiers	930.00		930.00	
7	Kosten van sluis- en bruggelden voor de werkvaartuigen; mitsgaders jaagloonen, enz. op de kanalen en rivieren .	6,000.00		6,000.00	
			2,290,909.00		2,108,909.00
	IVde AFDEELING. *Personeel der zeemagt.*				
1	Het vaste corps der marine	f 482,500.00		f 482,500.00	
2	Het corps mariniers	233,692.46		233,692.46	
3	Kosten der actieve zeemagt	1,623,628.34		1,623,628.34	
4	Geneeskundige dienst	54,000.00		54,000.00	
	Transporteren	f 2,393,820.80	f 2,723,268.75	f 2,393 820.80	f 2,541,268.75

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk VIII en IX *A*.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 2,393,820.80	f 2,723,268.75	f 2,393,820.80	f 2,541,268,75
5	Kosten van 's Rijks schepen buiten 's lands, wegens reparatien, loodsdiensten, quarantaine-kosten, enz. . . .	50,000.00		50,000.00	
6	Kosten van het uit- en inloodsen van 's Rijks schepen en vaartuigen in en uit de havens van dit Rijk.	18,000.00		18,000.00	
7	Kosten van het maritieme instituut te *Medemblik*, na aftrek van de bijdragen der adelborsten.	57,598.50		57;598.50	
			2,519,419.30		2,519,419.30
	Vde AFDEELING. *Verschillende uitgaven*, daaronder begrepen reispenningen aan ontslagen schepelingen, gratificatien aan weduwen van schepelingen, transportkosten van officieren, die voor 's Rijks rekening uit de Oost- of West-Indien naar herwaarts worden overgevoerd, en kosten van medailles en onderscheidingsteekenen.				
	Eenig artikel.	. . . . . .	2,000.00	»	2,000.00
	VIde AFDEELING. *Pensioenen, gagementen, non-activiteits-soldijen, afloopende betalingen en wachtgelden aan ambtenaren.*				
1	Pensioenen, welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	f 290,000.00		f 280,000.00	
2	Pensioenen, welke krachtens art. 60 der wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), ten laste zijn gekomen van den Staat.	2,794.00		2,794.00	
3	Pensioenen waarop, krachtens de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), na 1°. Julij 1846 regten zullen worden verkregen	*Memorie.*		*Memorie.*	
4	Tijdelijk te verleenen gagementen, non-activiteits-soldijen	4,500.00		4,500.00	
5	Afloopende betalingen en wachtgelden aan ambtenaren .	3,650.00		3,650.00	
			300,944.00		290,944.00
	Totaal van het VIIIste Hoofdstuk	over 1848	f 5,545,632.05	over 1849	f 5,353,632.05

Hoofdstuk IX *A*.

19. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk IX* A (de Nationale Schuld).

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, alsmede dat, volgens art. 125 der Grondwet, elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan, bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het IXde hoofdstuk A, *de Nationale Schuld*, vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *zes en dertig millioen drie honderd negen en veertig duizend veertig gulden, drie en dertig cents* (f 36,349,040.33),

en over het jaar 1849 op eene som van *zes en dertig millioen drie honderd en twintig duizend zeven honderd vijftien gulden, drie en dertig cents* (f 36,329,715.33);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen enz.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IX *A*.)

20. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Finantien;* IXde hoofdstuk *A*, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848.		GERAAMD BELOOP *over* 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IXde HOOFDSTUK *A*.				
	Nationale Schuld.				
	1ste AFDEELING. *Interesten, lijfrenten en tontines.*				
1	Interesten van een kapitaal van f 816,516,100.00, ingeschreven of in te schrijven rentegevende schuld à *twee en een half* per cent, verschijnende 30 Junij en 31 December van ieder jaar . . . . Wet van 14 Mei 1814 (*Staatsblad* n°. 58).	f 20,412,902.50		f 20,412,902.50	
2	Interesten van een kapitaal van f 120,856,861.00, ingeschreven of in te schrijven rentegevende schuld à *drie* per cent, verschijnende 1 Maart en 1 September van ieder jaar . . . . Wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14).	3,625,705.83		3,625,705.83	
3	Interesten van de schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat à *drie en een half* per cent van een kapitaal van f 23,308,000.00, verschijnende 1 April en 1 October 1848, en van een kapitaal van f 23,008,000.00, verschijnende 1 April en 1 October 1849. . . . . Wet van 27 Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 10).	815,780.00		805,280.00	
4	Interesten van een kapitaal van f 239,013,100.00, ingeschreven of in te schrijven rentegevende schuld à *vier* per cent, verschijnende 1 April en 1 October van ieder jaar. . . . . Wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28).	9,560,524.00		9,560,524.00	
5	Interesten, door het Rijk gewaarborgd, van een kapitaal van f 14,748,500.00 obligatien ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen à *vier* per cent, verschijnende 1 April en 1 October van ieder jaar. . . . . . Wet van 11 Maart 1837 (*Staatsblad* n°. 9).	589,940.00		589,940.00	
6	Interesten van de schatkistbiljetten, uitgegeven tot een kapitaal van f 9,799,950.00 à *vier* per cent . . . . Wet van 28 April 1834 (*Staatsblad* n°. 14).	391,998.00		391,998.00	
7	Interesten van de schatkistbiljetten, waarvan de uitgifte is toegestaan tot een kapitaal van f 6,000,000, tegen *vier en een half* per cent, zoo voor rente als voor onkosten van uitgifte. . . . . Wet van 27 December 1840 (*Staatsblad* n°. 79).	*Memorie.*		*Memorie.*	
8	Interesten van borgtogten van rekenpligtige ambtenaren à *vier* per cent, verschijnende 30 Junij en 31 December van ieder jaar, en waarvoor berekend wordt benoodigd te zijn. . . . . Besluit van den Souvereinen Vorst van 15 April 1814, n°. 3 (*Staatsblad* n°. 47).	31,500.00		30,000.00	
	Transporteren	f 35,428,350.33		f 35,416,350.33	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IX *A*.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 35,428,350.33		f 35,416,350.33	
9	Gewone lijfrenten, verschijnende 1 Januarij 1848 en 1 Januarij 1849	118,000.00		112,000.00	
	Art. 7 der wet van 14 Mei 1814 (*Staatsblad* n°. 58).				
10	Lijfrenten ten laste van de domeinen geloopen hebbende.	28,000 00		27,500.00	
11	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten, verschijnende 1 Januarij 1848 en 1 Januarij 1849.	10,000.00		10,000 00	
	Besluit van den Souvereinen Vorst van 25 October 1814, n°. 101.				
12	Amortisatie van schuld	300,000.00		300,000.00	
	Wet van 27 Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 10).				
13	Kosten van invordering der onvervreemdbare rente van Belgie te goed komende, krachtens § 1 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, welke onder de baten is gebragt, zoomede eventueel verlies op den wisselkoers der remises.	3,000.00		3,000.00	
	Wet van 4 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3).		f 35,887,350 33		f 35,868,850.33
	IIde AFDEELING. *Renten en aflossingen van geldleeningen.*				
1	Renten der geldleening van f 8,000,000,00, voor de kosten der bedijking en droogmaking van het *Haarlemmermeer*, niet te boven gaande *vijf* ten honderd, verschijnende 30 Junij en 31 December van ieder jaar.	f 380,000.00		f 380,000.00	
	Wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 7).				
2	Renten en aflossing der geldleening van f 950,000.00, voor den steenweg van *Maastricht* tot de *Geldersche* grenzen, niet te boven gaande *vijf* ten honderd, verschijnen 30 Junij en 31 December van ieder jaar. .	51,850.00		51,400.00	
	Wetten van 14 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 6) en van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 36).				
3	Renten en aflossing van de geldleening voor den straatweg van *Utrecht* naar *Deventer*, verschijnende 1 Mei 1848 en 1 Mei 1849.	3,270.00		3,170.00	
4	Renten en aflossing van de geldleening voor den straatweg van *Zeijst* naar *Woudenberg*, verschijnende 31 December 1848 en 31 December 1849	4,262.50		4,217.50	
5	Renten en aflossing van de geldleening voor den straatweg van *Amsterdam* naar *Naarden*, verschijnende 1 April 1848 en 1 April 1849	11,460.00		11,370.00	
6	Renten en aflossing van de geldleening voor den kiezelweg van *Zutphen* naar *Goor*, verschijnende 1 November 1848 en 1 November 1849	10,847.50		10,707.50	
			461,690.00		460,865.00
	Totaal van het IXde Hoofdstuk *A*.	over 1848	f 36,349,040.33	over 1849	f 36,329,715.33

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IX *B.*)

Hoofdstuk IX B.

21. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk IX* B. (Departement van Finantien).

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uigaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het IXde Hoofdstuk B, het *Departement van Finantien*, vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *zes millioen drie honderd twee duizend zeven honderd negen en zeventig gulden, zeven en een halven cent* (f 6,302,779.07½),

en voor het jaar 1849 op eene som van *zes millioen twee honderd zes en zestig duizend vijf honderd negen en vijftig gulden, zeven en een halven cent* (f 6,266,559.07½);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

22. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Finantien;* IXde hoofdstuk *B*, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848.		GERAAMD BELOOP *over* 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	IXde HOOFDSTUK B.				
	Departement van Finantien.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	f 12,000.00		f 12,000.00	
2	Tractementen van den raad-adviseur, den secretaris-generaal en de verdere ambtenaren en bedienden, benevens maand- en daggelden	220,646.40		220,646.40	
3	Bureaubehoeften	20,660.00		20,660.00	
4	Lokaal en meubelen.	8,000.00		8,000.00	
5	Drukwerk	7,340.00		7,340.00	
6	Reis- en verblijfkosten.	1,700.00		1,700.00	
			f 270,346.40		f 270,346.40
	IIde AFDEELING. *Kosten van het grootboek der Nationale Schuld.*				
1	Tractementen van den secretaris en de verdere ambtenaren en bedienden bij de generale directie van het grootboek, benevens schrijfloonen	f 40,400.00		f 40,400.00	
2	Bureaubehoeften	5,000.00		5,000.00	
3	Lokaal en meubelen.	3,900.00		3,900.00	
4	Drukwerk	900.00		900.00	
			50,200.00		50,200.00
	IIIde AFDEELING. *Kosten van de rentebetaling der Nationale Schuld.*				
1	Tractementen van den betaalmeester der nationale schuld, en van de verdere ambtenaren en bedienden, benevens maandgeld	f 28,135.00		f 28,135.00	
2	Bureaubehoeften	2,005.00		2,005.00	
	Transporteren	f 30,140.00	f 320,546.40	f 30,140.00	f 320,546.40

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IX *B.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 30,140.00	f 320,546.40	f 30,140.00	f 320,546.40
3	Lokaal en meubelen.	1,300.00		1,300.00	
4	Drukwerk	800.00		800.00	
			32,240.00		32,240.00
	IVde AFDEELING. *Kosten van het agentschap van het ministerie van Finantien te Amsterdam.*				
1	Tractementen van den staatsraad agent, en van de verdere ambtenaren en bedienden	f 21,680.00		f 21,680.00	
2	Bureau-behoeften.	2,650.00		2,650.00	
3	Lokaal en meubelen.	4,150.00		4,150.00	
4	Drukwerk	950.00		950.00	
5	Reis- en verblijfkosten.	300.00		300.00	
			29,730.00		29,730.00
	Vde AFDEELING. *Kosten van administratie der publieke schatkist.*				
1	Bezoldiging van de agenten van 's Rijks schatkist . .	f 73,500.00		f 73,500.00	
2	Transportkosten van gelden.	8,000.00		8,000.00	
3	Tractementen en bureaukosten van de administrateurs der schatkist	39,850.00		39,850.00	
			121,350.00		121,350.00
	VIde AFDEELING. *Kosten van het Muntwezen.*				
1	Tractementen van de leden van het collegie van raden en generaalmeesteren der munt.	f 7,500.00		f 7,500.00	
2	Bezoldiging van den inspecteur essaijeur-generaal, van den secretaris, de ambtenaren en bedienden bij het collegie en bij het munthuis.	20,975.00		20,975.00	
3	Bureau-behoeften.	930.00		930.00	
4	Locaal en meubelen.	320.00		320.00	
5	Drukwerk	150.00		150.00	
6	Reis- en verblijfkosten.	300.00		300.00	
7	Onderhoud van het muntgebouw	2,500.00		2,500.00	
8	Leverantien en arbeidsloonen, het instrumentwezen en de muntwerkzaamheden betreffende, scheimiddelen voor den essai en belooning voor personele hulp in het laboratorium van den essai	4,600.00		4,600.00	
			37,275.00		37,275.00
	VIIde AFDEELING. *Kosten van het regt van waarborg op de gouden en zilveren werken.*				
1	Bezoldiging van den inspecteur-generaal en de verdere ambtenaren.	f 41,151.37[5]		f 41,151.37[5]	
2	Tractementen en percentsgewijze belooning der ontvangers	13,300.00		13,300.00	
	Transporteren	f 54,451.37[5]	f 541,141.40	f 54,451.37[5]	f 541,141.40

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IX *B.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 54,451.375	f 541,141.40	f 54,451.375	f 541,141.40
3	Reis- en verblijfkosten.	700.00		700.00	
4	Briefporten, keurstempels en verdere gereedschappen; benevens kosten van recherche en surveillance. . .	1,350.00		1,350.00	
5	Drukwerk	300.00		300.00	
6	Restitutien en schadeloosstelling voor fatsoengelden. .	1,600.00		1,600.00	
			58,401.375		58,401.375
	VIIIste AFDEELING. *Administratie- en perceptie-kosten der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, mitsgaders de kosten in verband met het kadaster.*				
1	Tractementen en belooningen van den inspecteur-generaal en de verdere ambtenaren en geemploijeerden.	f 1,506,465.00		f 1,506,465.00	
2	Perceptie-kosten	1,259,150.00		1,259,150.00	
3	Bureaukosten, benevens toevoorzigts-kosten aan de contrôleurs	53,450.00		53,450.00	
4	Kosten van de scheepvaartregten op den Rhijn . . .	21,950.00		21,950.00	
5	Kosten van de stoomsleepdienst op de Waal en Rhijn.	180,000.00		180,000.00	
6	Kosten van de regten op de Wester-Schelde	4,500.00		4,500.00	
7	Kosten op de buiten- en binnen-vuur-, ton- en bakengelden	28,554.475		28,554.475	
8	Tractementen van de ambtenaren en bedienden voor de ambulante recherche te water en de havendienst.	38,690.00		38,690.00	
9	Tractementen van de contrôleurs der directe belastingen en van het kadaster.	28,425.00		28,425.00	
10	Kosten van de opmaking der kohieren voor de grondbelasting.	5,000.00		5,000.00	
11	Premien voor aanhalingen, waarvan de boeten of confiscatien *geene* of *eene te geringe* aanmoediging opleveren.	2,500.00		2,500.00	
12	Drukwerk	60,000.00		60,000.00	
13	Bindwerk en aanschaffing van bindmaterialen. . . .	2,000.00		2,000.00	
14	Bezoldiging van den opzigter en werklieden voor het brocheerwerk en verdere dienst in het magazijn van het materiaal	3,700.00		3,700.00	
15	Aankoop van werktuigen, gereedschappen en verdere benoodigdheden, mitsgaders kosten van onderhoud en herstellingen, verificatie van maten en gewigten hieronder begrepen	10,000.00		10,000.00	
16	Briefporten, vrachten van pakketten en verdere transportkosten	14,000.00		14,000.00	
17	Aankoop van gronden, opbouw, huur en onderhoud van lokalen en wachthuizen, vuur en licht in dezelve daaronder begrepen	20,000.00		20,000.00	
18	Aankoop, huur en onderhoud van vaartuigen, met inbegrip van het vuur en licht en verdere benoodigdheden op dezelve.	25,000.00		25,000.00	
	Transporteren	f 3,263,384.475	f 599,542.775	f 3,263,384.475	f 599,542.775

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IX *B.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 3,263,384.47⁵	f 599,542.77⁵	f 3,263,384.47	f 599,542.77⁵
19	Veer-, tol- en bruggelden	1,000.00		1,000.00	
20	Reis- en verblijfkosten, mitsgaders daggelden en vergoeding voor verplaatsingskosten	12,000.00		12,000.00	
21	Vervolging- en proces-kosten, ten laste van de administratie verbleven	16,000.00		16,000.00	
22	Dekking van tekorten in de kassen van de ontvangers der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen.	*Memorie.*		*Memorie.*	
			3,292,384.47⁵		3,292,384.47⁵
	IXde AFDEELING. *Fonds van kwade posten op de grondlasten.*				
	Eenig artikel.				
	Voor ontheffingen, kwijtscheldingen, oninbare posten, onverhaalbare kosten van vervolging en kosten van schade-opnemingen tot bepaling der kwijtscheldingen. Art. 2 der wet van 12 Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 9).	. . . . . .	166,200.00	. . . . . .	166,200.00
	Xde AFDEELING. *Administratie- en perceptie-kosten van de indirecte belastingen, alsmede van de kosten der Koninklijke Nederlandsche loterij en van de bewaring van het kadaster.*				
1	Bezoldiging van de hoofd-ambtenaren van de indirecte belastingen in de provincien	f 102,200.00		f 102,200.00	
2	Bezoldiging der ambtenaren van het algemeen zegelkantoor	12,220.00		12,220.00	
3	Kosten voor vuur, licht, schoonhouden der lokalen, onderhoud van meubelen, bureaukosten van de directie van het algemeen zegelkantoor	1,575.00		1,575.00	
4	Papier voor het zegel	20,000.00		20,000.00	
5	Bezoldiging der ambtenaren van het buitengewoon zegel.	8,000.00		8,000.00	
6	Bureaubehoeften voor het buitengewoon zegel, voor inkt, stempels en meerder kleine uitgaven	300.00		300.00	
7	Perceptie-kosten der indirecte belastingen en verschillende rijks-ontvangsten, die van de postdirecteuren voor de perceptie van het zegel op buitenlandsche drukwerken daaronder begrepen.	265,000.00		265,000.00	
8	Kosten, vallende op het vervaardigen der prijs-couranten van de publieke fondsen voor het regt van successie.	2,400.00		2,400.00	
9	Kosten van vervolging en proces-kosten.	9,000.00		9,000.00	
10	Bindwerk van registers, briefporten, vrachtloonen, transport-kosten en kosten van emballagie, ten dienste van het algemeen magazijn van het materieel . . .	3,130.00		3,130.00	
11	Drukwerk	8,430.00		8,430.00	
12	Reis- en verblijfkosten.	1,000.00		1,000.00	
	Transporteren	f 433,255.00	f 4,058,127.25	f 433,255.00	f 4,058,127.25

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IX *B.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 433,255.00	f 4,058,127.25	f 433,255.00	f 4,058,127.25
13	Bezoldiging van den directeur en geëmploijeerde bij de trekkingen der Koninklijke Nederlandsche loterij. .	4,480.00		4,480.00	
14	Bureaukosten der directie, vuur, licht, schoonhouden der lokalen, douceur aan de agenten van politie en kleine uitgaven.	1,120.00		1,120.00	
15	Belooning, onkosten en risico van den ontvanger-generaal der Koninklijke Nederlandsche loterij. . .	20,000.00		20,000.00	
16	Bezoldiging der ambtenaren van het kadaster. . . .	68,370.00		68,370.00	
17	Verplaatsing-kosten en uitschotten der landmeters en teekenaars	12,320.00		12,320.00	
18	Kosten van bewaring der archieven, bindwerk en andere kleine uitgaven	1,400.00		1,400.00	
19	Drukwerk	1,600.00		1,600.00	
20	Dekking van tekorten in de kassen van de ontvangers der indirecte belastingen	*Memorie.*		*Memorie.*	
			542,545.00		542,545.00
	XIde AFDEELING. *Administratie-kosten der Posterijen.*				
1	Tractementen van de postambtenaren in de provincien	f 227,192.50		f 227,192.50	
2	Schadeloosstellingen voor kantoor- en reiskosten en voor huishuur aan de arrondissements-inspecteurs en aan de postdirecteuren, mitsgaders voor kleeding aan de conducteurs.	36,425.00		36,425.00	
3	Kosten van postritten, voetboden-loopen en verdere middelen, strekkende tot overbrenging der brievenmalen	197,000.00		197,000.00	
4	Onderhoud, herstelling en lasten der aan de administratie toebehoorende postgebouwen.	2,422.32[5]		2,422.32[5]	
5	Bindwerk, landkaarten, stempels en verder materieel voor het postwezen benoodigd	1,000.00		1,000.00	
6	Drukwerk	4,150.00		4,150.00	
7	Reis- en verblijfkosten.	1,000.00		1,000.00	
			469,189.82[5]		469,189.82[5]
	XIIde AFDEELING. *Kosten van administratie en lasten der domeinen, mitsgaders van het geldelijk beheer der groote wegen, vaarten of kanalen en veren.*				
	A. *Domeinen.*				
1	Tractementen van opzieners en boschwachters. . . .	f 7,360.00		f 7,360.00	
2	Perceptie-kosten van de ontvangers met domein-beheer belast.	22,500.00		21,800.00	
3	Reiskosten van de ontvangers uitsluitend met domein-beheer belast	1,200.00		1,200.00	
4	Grondlasten, dijk- en polderlasten.	23,713.00		23,713.00	
5	Kosten van dijken, wegen, watergangen, bruggen, duikers, aanwassen, grienden, landerijen en bosschen.	14,355.00		14,725.00	
	Transporteren	f 69,128.00	f 5,069,862.07[5]	f 68,798.00	f 5,069,862.07[5]

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk IX *B.*)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 69,128.00	f 5,069,862.07[5]	f 68,798.00	f 5,069,862.07[5]
6	Kosten van onderhoud van gebouwen, schuiten en vaartuigen.	11.373.00		11.373.00	
7	Onveranderlijke lasten, vicarijen, prebenden, beneficien en dergelijke, vervallende in 1848 en 1849	96,035.00		96,035.00	
8	Kosten wegens invordering van koopprijzen van domeinen	5,000.00		5,000.00	
9	Bindwerk en kleine uitgaven van onderscheiden aard .	4,000.00		4,000.00	
10	Kosten van vervolging en proces-kosten	12,000.00		12,000.00	
11	Grondbelasting, dijk- en polderlasten van het domein van Oorlog	4,079.00		4,079.00	
12	Kosten van onderhoud van gebouwen en gronden, mitsgaders kleine uitgaven	900.00		900.00	
13	Tractementen, presentie-gelden en verdere belooningen van het bestuur der visscherijen op de Schelde en Zeeuwsche stroomen . . . . ,	1,830.00		1,830.00	
14	Premien voor het vangen van zeehonden en bruinvisschen	1,100.00		1,100.00	
15	Bureaubehoeften en uitgaven van onderscheiden aard .	490.00		490.00	
16	Reis- en verblijfkosten	300.00		300.00	
	B. *Geldelijk beheer der groote wegen, vaarten of kanalen en veren.*				
1	Bezoldiging van havenmeesters, tolgaarders, brug- en sluiswachters, mitsgaders van den commissaris van het veer van den Moerdijk op Willemsdorp . . .	48,647.00		48,647.00	
2	Bureau- en reiskosten van de havenmeesters	860.00		860.00	
3	Lasten van de groote wegen met geldleeningen bezwaard voor uitkeeringen van tol-opbrengsten en subsidien in 1848 en 1849 verschijnende	51,306.00		50,416.00	
4	Vaste lasten en uitkeeringen in 1848 en 1849 verschijnende, grondbelasting, dijk- en polderlasten; mitsgaders kleine uitgaven van onderscheiden aard .	9,169.00		9,169.00	
5	Drukwerk	1,700.00		1,700.00	
			317,917.00		316,697.00
	XIIIde AFDEELING. *Pensioenen.*				
1	Pensioenen, welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	f 275,000.00		f 260,000.00	
2	Pensioenen, welke krachtens art. 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) ten laste zijn gekomen van den Staat	640,000.00		620.000.00	
3	Pensioenen waarop, krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), na 1e. Julij 1846 regten worden verkregen	*Memorie.*		*Memorie.*	
			915,000.00		880,000.00
	Totaal van het IXde Hoofdstuk *B.*	over 1848	f 6,302,779.07[5]	over 1849	f 6,266,559.07[5]

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk X.)

Hoofdstuk X.

23. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk X* (Departement van Oorlog).

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt, voor het Xde hoofdstuk, het *Departement van Oorlog*, vastgesteld als:

over het jaar 1848 op eene som van *elf millioen zes honderd vijf en zeventig duizend gulden* (f 11,675,000),

en over het jaar 1849 op eene som van *elf millioen zes honderd vijf en zeventig duizend gulden* (f 11,675,000);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

---

24. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Oorlog;* Xde hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Xde HOOFDSTUK.				
	Departement van Oorlog.				
	GEWOON.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractementen van den Minister en deszelfs adjudant .	f 14,400.00		f 14,400.00	
2	Tractementen van den secretaris-generaal, van de chefs der afdeelingen, officieren en verdere ambtenaren, onder-officieren en bedienden, surplus-tractementen en toelagen van officieren, benevens toelagen voor paarden, voor den Minister (luitenant-generaal) en verdere daarop regthebbende officieren, mitsgaders afloopende tractementen van ambtenaren	152,528.15		152,516.75	
3	Bureau-behoeften.	6,671.85		6,683.25	
4	Lokaal en meubelen.	2,800.00		2,800.00	
5	Drukwerk	3,500.00		3,500.00	
			f 179,900.00		f 179,900.00
	IIde AFDEELING. *Tractementen, bureau-kosten, toelaag voor paarden, van den grooten en generalen staf van het leger, van de administratie der armée, van de provinciale en plaatselijke staven.*				
1	Groote staf	f 30,313.60		f 30,304.00	
2	Generale staf.	60,870.00		60,856.00	
3	Administratie der armée	27,700.00		27,700.00	
4	Provinciale en plaatselijke staven	80,019.20		80,018.00	
5	Kosten voor verkenningen, het maken van plans en kaarten, mitsgaders de voor beide daaruit voortvloeijende uitgaven	8,000.00		8,000.00	
			206,903.20		206,878.00
	Transporteren	. . . .	f 386,803.20	. . . .	f 386,778.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk X.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . . .	f 386,803.20	. . . . .	f 386,778.00
	IIIde AFDEELING. *Tractementen, soldijen, toelaag en fourragie-gelden en verdere kosten van de verschillende wapencorpsen, alsmede gratificatien te verleenen aan de met ligchaamsgebreken ontslagen wordende onder-officieren en manschappen.*				
1	Wapen der infanterie, staf en corpsen	f 3,947,500.00		f 3,941,300.00	
2	Wapen der cavalerie, staf en corpsen, daaronder begrepen het Limburgsche bondscontingent.	1,629,600.00		1,626,100.00	
3	Wapen der artillerie, staf en corpsen, daaronder begrepen het Limburgsche bondscontingent	1,491,850.00		1,489,500.00	
4	Wapen der genie, staf van het wapen, en bataillon mineurs en sappeurs, daaronder begrepen het Limburgsche bondscontingent, mitsgaders bureau- en andere uitgaven voor de ingenieurs in de vestingen .	301,100.00		300,900.00	
			7,370,050.00		7,357,800.00
	IVde AFDEELING. *Remonte.*				
	Eenig artikel	. . . . .	92,880.00	. . . . .	92,880.00
	Vde AFDEELING. *Militaire academie.*				
	Eenig artikel.				
	Tractementen, soldijen, toelagen en verdere kosten, na aftrek van de bijdragen der kadets	. . . .	66,200.00	. . . . .	66,200.00
	VIde AFDEELING. *Reiskosten en vacatien.*				
	Eenig artikel	. . . .	26,000.00	. . . . .	26,000.00
	VIIde AFDEELING. *Geneeskundige dienst.*				
1	Tractementen, toelagen en daggelden, zoo der officieren en kweekelingen bij de militaire geneeskundige dienst als van de administrateurs en verdere geëmploijeerden bij het magazijn van geneesmiddelen en bij de hospitalen	f 254,500.00		f 254,500.00	
2	Kosten, vallende op het verplegen van zieken in het algemeen, daaronder begrepen zoodanige personen, als op autorisatie van het Departement van Oorlog in de ziekeninrigtingen zullen worden opgenomen, mitsgaders geneesmiddelen, chirurgicale, pharmaceutische en verdere behoeften, waaronder de uitgaven voor het magazijn van geneesmiddelen	242,380.00		242,380.00	
3	Materieel voor de hospitaaldienst, benevens toelaag voor het onderhoud en de vernieuwing van slaap-fournituren in de garnizoens-infirmerien	23,120.00		23,120.00	
			520,000.00		520,000.00
	VIIIste AFDEELING. *Vuur en licht in de wachten.*				
	Eenig artikel	. . . . .	30,000.00	. . . . .	30,000.00
	Per transport	. . . . .	f 8,531,933.20	. . . . .	f 8,479,658.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk X.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP *over* 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP *over* 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP *over* 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . . . .	f 8,531,933.00	. . . . . .	f 8,479,658.00
	IXde AFDEELING. *Scheeps- en wagenvrachten en overvaartgelden, vergoeding voor geleden schade uit het contract wegens de transportkosten te water voortvloeijende.*				
	Eenig artikel	. . . . . .	f 48,000.00	. . . . . .	f 48,000.00
	Xde AFDEELING. *Materieel der artillerie.*				
1	Vaste jaarwedden van beambten, daggelden voor opzigters en werklieden, toelagen en schadeloosstellingen voor gemis van vrije woning aan officieren, verdiende loonen voor stukwerk, een en ander voor de artillerie-stapel- en constructie-magazijnen, den geweerwinkel te Delft, de geweermakerswerkplaats te Maastricht, en in de wapendepôts	f 244,000.00		f 244,000.00	
2	Aankoop van materialen, gereedschappen, verwisselstukken voor draagbare wapenen, en verdere benoodigheden, herstelling en onderhoud van materieel en draagbare wapenen in de vestingen, en bij eenige troepen in gebruik, dagelijksche uitgaven bij de magazijnen, schadeloosstelling voor buitengewone slijtagie aan kleedingstukken van mindere artilleristen; bureaukosten der magazijnmeesters, aankoop van boekwerken voor verschillende etablissementen; schadeloosstelling voor teruggebragte projectielen, en al wat verder op den aankoop, het onderhoud en het beheer van het materieel der artillerie betrekking heeft	147,000.00		147,000.00	
3	Aanmaak en vermalen van buskruid, met den aankleve van dien, aankoop van bestanddeelen en slaghoedjes.	22,000.00		22,000.00	
4	Aankoop en aanmaak van geschut, met den aankleve van dien, aankoop van projectielen, koper en tin, onkosten vallende op de gieterij van bronzen geschut.	19,000.00		19,000.00	
5	Onkosten vallende op de jaarlijksche practische artillerie-oefeningen	3,000.00		3,000.00	
			435,000.00		435,000.00
	XIde AFDEELING. *Materieel der genie.*				
1	Gewoon jaarlijksch onderhoud van 's Rijks fortificatie-metsel- en timmerwerken, verbeteringen en vernieuwingen aan dezelve, mitsgaders het gewoon onderhoud der aardewerken, beplantingen enz.	f 406,000.00		f 406,000.00	
2	Aankoopen, op rekening, of in daggeld, herstellen en verbeteren van kaarten, plans, meet- en teeken-instrumenten	3,000.00		3,000.00	
3	Kosten vallende op de jaarlijksche exercitien der mineurs en sappeurs.	1,000.00		1,000.00	
4	Zee-, rivier- en stormschaden en andere herstellingen, schadeloosstellingen aan aannemers voor geleden verliezen, hetzij bij wijze van gratificatie of op eene andere wijze, en alle onvoorziene zaken.	50,000.00		50,000.00	
			460,000.00		460,000.00
	Transporteren	. . . . . .	f 9,434,933.20	. . . . . .	f 9,422,658.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk X.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848.		GERAAMD BELOOP *over* 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	. . . . . .	f 9,434,933.20	. . . . . .	f 9,422,658.00
	XIIde AFDEELING. *Verschillende uitgaven.*				
1	Defrooijement van den amanuensis bij de directie der weduwen- en weezenkas, voor de officieren van de landmagt	f 1,200.00		f 1,200.00	
2	Kosten tot verzekering en uitoefening van de eeredienst bij de militairen, inbegrepen tegemoetkomingen aan predikanten en roomsch-katholijke geestelijken, in kleine garnizoenen	5,000.00		5,000.00	
3	Voor het onderhoud, de vernieuwing en completering van kampements-effecten, mitsgaders kosten, vallende op het kamperen van troepen.	*Memorie.*		*Memorie.*	
4	Huur van gebouwen, exercitie-velden en loodsen . .	7,000.00		7,000.00	
5	Jaarlijks fonds, toegestaan tot betaling van gratificatien, reisgelden enz., aan gewezen militairen en militaire weduwen.	900.00		900.00	
6	Drukwerk van onderscheiden aard, ten dienste van het leger, mitsgaders het drukken en aanschaffen van militaire reglementen en boekwerken	1,000.00		1,000.00	
7	Subsidie aan de weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmagt.	12,000.00		12,000.00	
8	Schutterlijke diensten	500.00		500.00	
9	Huisvesting en voeding van lotelingen der nationale militie en reisgelden van opgeroepen wordende verlofgangers	10,000.00		10,000.00	
10	Kosten van het magazijn van kleeding, uitrusting, hospitaal-fournituren en kampements-effecten . . .	20,000.00		20.000.00	
11	Kosten wegens vestiging en onderhoud van militaire huisgezinnen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid	38,016.20		38,016.20	
12	Bijdrage wegens het hertogdom Limburg in het dotatiefonds van de bondsvestingen.	600.00		600.00	
13	Gratificatien	12,000.60		11,425.80	
14	Proceskosten van verschillenden aard.	*Memorie.*		*Memorie.*	
			108,216.80		107,642.00
	XIIIde AFDEELING. *Tractementen, soldijen en verdere kosten van het corps maréchaussée, gratificatien, te verleenen aan de met ligchaams-gebreken ontslagen wordende maréchaussée.*				
	Eenig artikel	. . . . . .	182,000.00	. . . . . .	182,000.00
	XIVde AFDEELING. *Overcomplete officieren, pensioenen en gagementen.*				
1	Overcomplete officieren, mitsgaders surplus, 2/3 en non-activiteits-tractementen.	f 70,000.00		f 65,000.00	
2	Pensioenen en gagementen	1,553,850.00		1,500,000.00	
	Transporteren	f 1,623,850.00	f 9,725,150.00	f 1,565,000.00	f 9,712,300.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk X en XI.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP *over* 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP *over* 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP *over* 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 1,623,850.00	f 9,725,150.00	f 1,565,000.00	f 9,712,300.00
3	Pensioenen waarop, krachtens de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), na 1°. Julij 1846 regten zullen worden verkregen	*Memorie.*		*Memorie.*	
			1,623,850.00		1,565,000.00
	BUITENGEWOON.				
	XVde AFDEELING. *Buitengewone uitgaven.*				
	Materieel der artillerie.				
1	Uitgaven verbonden aan den aanmaak van behoeften, waarvan de vervaardiging het bestaan eene bijzondere (Pyrotechnische) inrigting vereischt; voorts aankoop van materieel van allerlei aard, tot het bewapenen der nieuw gebouwde forten en reduits . . .	f 90,000.00		f 100,000.00	
	Materieel der genie.				
2	Werken alsnog noodzakelijk in de drie fortificatie-directien, ter verbetering en voltooijing van 's Rijks verdedigingsstelsel	236,000.00		297,700.00	
			326,000.00		397,700.00
	Totaal van het Xde Hoofdstuk	over 1848	f 11,675,000.00	over 1849	f 11,675,000.00

Hoofdstuk XI.

25. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk XI* (Departement van Kolonien).

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 123 der Grondwet, de begrooting van staats-uitgaven telkens voor den tijd van twee jaren zal worden vastgesteld, en gedurende dien tijd zal blijven voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden, en voorts dat, volgens art. 125 der Grondwet, de uitgaven van ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zullen uitmaken, alsmede dat elk hoofdstuk bij eene afzonderlijke wet zal worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

De begrooting der staats-uitgaven wordt voor het *Departement van Kolonien* vastgesteld, als:

over het jaar 1848 op eene som van *acht en tachtig duizend zes honderd zes en negentig gulden twintig cent* (f 88,696.20),

en over het jaar 1849 op eene som van *acht en tachtig duizend zes honderd vijf en negentig gulden* (f 88,695.00);

beide overeenkomstig den hieraan gevoegden staat van berekeningen.

Lasten en bevelen, enz.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk XI en Recapitulatie.)

26. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Koloniën;* XIde hoofdstuk, over 1848 en 1849.

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848.		GERAAMD BELOOP *over* 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	XIde HOOFDSTUK.				
	Departement van Kolonien.				
	Iste AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister	f 12,000.00		f 12,300.00	
2	Bezoldigingen aan den waarnemenden Secretaris-Generaal en van de ambtenaren, klerken en bedienden, en daggelden der adsistent-bedienden.	48,439.20		48,438.00	
3	Bureaubehoeften	2,862.00		2,862.00	
4	Locaal en meubelen	5,200.00		5,200.00	
5	Drukwerk	1,000.00		1,000.00	
6	Reis- en verblijfkosten.	*Memorie.*	f 69,501.20	*Memorie.*	f 69,500.00
	IIde AFDEELING. *Pensioenen.*				
1	Pensioenen, welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	f 19,195.00		f 19,195.00	
2	Pensioenen, waarop, krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), na 1 Julij 1846 regten zullen worden verkregen	*Memorie.*	19,195.00	*Memorie.*	19,195.00
	Totaal van het XIde Hoofdstuk	over 1848	f 88,696.20	over 1849	f 88,695.00

27. RECAPITULATIE DER BEREKENINGEN, *strekkende tot grondslag van de Begrooting van Staats-uitgaven over de jaren* 1848 *en* 1849.

Hoofdstukken	BENAMING DER HOOFDSTUKKEN.	GERAAMD *over* 1848.	GERAAMD *over* 1849.
I.	Huis des Konings.	f 1,250,000.00	f 1,250,000.00
II.	De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings	652,939.00	50,939.00
III.	Departement van Buitenlandsche Zaken	541,933.00	540,933.00
IV.	» » Justitie	2,490,734.00	2,491,364.00
V.	» » Binnenlandsche Zaken	4,461,458.00	4,318,608.00
VI.	» voor de Zaken der Hervormde Eeredienst.	1,649,896.52^5	1,649,896.52^5
VII.	» » » » van de Roomsch-Katholijke Eeredienst	562,378.58^5	562,376.18^5
VIII.	» van Marine	5,545,632.05	5,353,632.05
IX.	» » Finantien { A. Nationale Schuld	36,349,040.33	36,329,715.33
	{ B. Departement en Administratien	6,302,779.07^5	6,266,559.07^5
X.	» » Oorlog	11,675,000.00	11,675,000.00
XI.	» » Kolonien.	88,696.20	88,695.00
	TOTAAL . . .	f 71,573,486.76^5	f 71,177,718.16^5

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Ontwerpen van Wet; Hoofdstuk XII. — Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk II.)

Hoofdstuk XII.

28. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor Hoofdstuk XII* (Onvoorziene Uitgaven).

WIJ WILLEM III, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, om bij de vaststelling der begrooting van staats-uitgaven over 1848 en 1849 eene som voor onvoorziene uitgaven aan te wijzen, en dat daarin behoort te worden voorzien,

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Ter bestrijding der onvoorziene behoeften, welke gedurende den loop van de jaren 1848 en 1849 mogten opkomen, wordt voor het XIIde hoofdstuk ter beschikking van den Koning gesteld eene som van *vier maal honderd duizend gulden* (f 400,000) voor elk van die jaren, zonder dat dien ten gevolge het massaal cijfer der begrooting van uitgaven kan worden overschreden.

Art. 2. Behoudens de bepaling van art. 30 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), worden in de rekening van ontvangsten en uitgaven, bedoeld bij art. 126 der Grondwet, afzonderlijk vermeld de posten der uitgaven, wegens elk Departement van Algemeen Bestuur gedaan uit de sommen bij art. 1 toegestaan.

Lasten en bevelen, enz.

Memorien van Toelichting.

29. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende tot het ontwerp van wet tot vaststelling van het* Tweede Hoofdstuk *der Staatsbegrooting over de jaren* 1848 *en* 1849.

Bij de zamenstelling der Staatsbegrooting voor het eerstvolgende tweejarig tijdvak is inzonderheid gelet op de bedenkingen, welke tijdens de behandeling van de voorafgaande begrooting, nopens den vorm, bij de Staten-Generaal zijn gemaakt, en heeft de Regering met zorgvuldigheid onderzocht, welke verbeteringen daarin zouden kunnen worden gebragt, zoo door eene meerdere splitsing en afscheiding van vreemdsoortige uitgaven, als door eene duidelijke aanwijzing van de behoeften voor *personeel* en voor *materieel;* terwijl, om gevolg te geven aan het verlangen, uitgedrukt bij het Centraal Verslag over de *zes* wets-ontwerpen wegens de verhooging van de begrooting over 1846 en 1847, ook nog de afdeeling Pensioenen in *drie* artikelen is gesplitst geworden, waarbij afzonderlijk worden aangewezen: de pensioenen in de verschillende grootboeken ingeschreven, welke steeds uit de Staatsbegrooting zijn gekweten; die welke vroeger ten laste waren van het opgeheven Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, doch volgens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) op den Staat zijn overgegaan; terwijl het *derde* artikel, hoewel voor memorie uitgetrokken, bestemd is om daarop later zoodanige pensioenen aan te wijzen, als uit krachte van de aangehaalde wet zullen moeten worden toegekend.

Voorts heeft de Regering vermeend gevolg te kunnen geven aan het verlangen der Staten-Generaal, om de uitgaven van ieder hoofdstuk in zoogenaamde categorien te verdeelen, waardoor uit de staten van berekening met een oogopslag zal kunnen worden onderkend, welke de uitgaven zijn die bij de *Grondwet* zijn daargesteld en welke op *bijzondere wetten* gegrond zijn, terwijl eene zuivere afscheiding van de verdere in de staten van berekening voorkomende uitgaven als van zelve aanwijst, welke door den Koning ingevolge de *Grondwet* worden vastgesteld, en welke de veranderlijke uitgaven zijn, die de 4de categorie van verdeeling uitmaken; zoodat de Regering durft vertrouwen, dat thans in allen deele aan het verlangen der Staten-Generaal nopens eene betere inrigting en verdeeling der begrooting van Staats-uitgaven zal zijn te gemoet gekomen.

Overigens zullen de bijlagen, welke tot toelichting van de staten van berekening moeten strekken en die tot dusverre schriftelijk werden overgelegd, kunnen worden gedrukt, behoudens de uitzondering van zoodanige stukken, welke daarvoor minder geschikt worden geoordeeld en bepaaldelijk aangewezen zullen worden, bij de overbrenging derzelve op het bureau van den Voorzitter der Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

De uitgaven welke tot het hoofdstuk der Hooge Collegien van Staat behooren, kunnen uit den aard derzelve geene noemenswaardige bezuinigingen aanbieden, omdat dezelve voor een groot gedeelte tot de zoodanige behooren, welke op de Grondwet of op bijzondere wetten gegrond zijn, terwijl de veranderlijke kosten slechts een onbeduidend gedeelte van de behoeften uitmaken; en toch zal, bij inzage van den staat van vergelijking, kunnen worden opgemerkt, dat over 1848 f 5030, en over 1849 f 7030 *minder* geraamd is kunnen worden, dan over 1847 is toegestaan. Zooveel zulks noodig mogt zijn, zal men thans kunnen overgaan om de verschillende uitgaven kortelijk toe te lichten.

De Iste afdeeling, *Staten-Generaal*, ondergaat eene geringe vermeerdering van f 470, ten gevolge van het brengen eener som van f 400 voor den Commies van Staat, welke ter adsistentie aan den Griffier der Tweede Kamer is toegevoegd, wegens belooning voor de in die betrekking te verrigten werkzaamheden; terwijl een vaste knecht op f 370 's jaars is benoemd, die zijne belooning vroeger uit de bureau-kosten genoot. De bureau- en lokaalbehoeften zijn daarentegen met f 300 verminderd.

De IIde afdeeling, *Raad van State*, ondergaat geene verandering

Met betrekking tot de IIIde afdeeling, *Algemeene Rekenkamer*, moet worden opgemerkt, dat het daarvoor geraamd cijfer geheel overeenstemt met dat, toegestaan over 1847, terwijl men het, in verband met art. 27 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) wenschelijk heeft geacht aan deze afdeeling een nieuw artikel, onder de benaming: *Kosten wegens de opruiming van archieven*, toe te voegen, omdat de meer en meer toenemende omvang van het archief der Algemeene Rekenkamer en de beperkte ruimte tot berging van hetzelve, de behoefte hieraan heeft doen gevoelen en men, ter voorkoming van ongelukken door verzakkingen in de gebouwen, waar die archieven bewaard worden, bedacht is moeten worden op eene regelmatige en achtereenvolgende opruiming van hetgeen daarvoor vatbaar is.

Voor de *Kanselarij der beide Orden*, uitmakende de IVde afdeeling, is over 1848 f 4300 en over 1849 f 5300 *minder* geraamd, dan over 1847 is toegestaan. Deze besparing is hoofdzakelijk gegrond op de berekening eener vermoedelijke sterfte van ridders der Militaire Willems-orde, zijnde de post voor tractementen van de beambten met f 100 verhoogd.

De Vde afdeeling, *Hooge Raad van Adel*, is met f 1000 verminderd, ten gevolge van het voortdurend onvervuld zijn der betrekking van Voorzitter van dien Raad; terwijl op de tractementen van de ambtenaren ook nog f 200 is kunnen bespaard worden.

Het geraamd cijfer voor het *Kabinet des Konings*, uitmakende de VIde afdeeling, is hetzelfde als over vroegere jaren, alhoewel, door de splitsing van het artikel *bureau- en lokaalbehoeften* in *drie* artikelen, eene geringe wijziging volgens de werkelijke uitgaven in vorige jaren, in de onderverdeeling der som is moeten worden in acht genomen.

Bij de VIIde of slot-afdeeling, *Pensioenen*, worden *twee* nominative staten overgelegd, opgemaakt onder dagteekening van den 1sten Augustus 1846, en aanwijzende de pensioenen, welke ten laste van dit hoofstuk loopen, tot een gezamenlijk bedrag van f 43,176. Men berekent, dat door versterf over 1848 zal kunnen worden geraamd f 40,659 en over 1849 f 39,659, en alzoo over het eerste jaar gelijkstaande met het cijfer toegestaan over 1847, terwijl over 1849 f 1000 *minder* is gebragt.

Het totaal cijfer der raming van het IIde hoofdstuk bedraagt over 1848 f 652,939 en over 1849 f 650.939.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk II.)

29 *a.* STAAT VAN VERGELIJKING, *aanwijzende het verschil tusschen het geraamde cijfer voor ieder onderwerp van hetgeen over* 1847 *voor gelijk onderwerp is toegestaan.*

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	TOEGESTAAN bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	GERAAMD BELOOP over 1849.
1		*De Staten-Generaal.*			
	4	Tractementen van de beide griffiers, de ambtenaren en bedienden, benevens daggelden	f 15,930.00	f 16.700.00	f 16,700.00
	5	Bureau-behoeften.	3,750.00	3,560.00	3,560.00
	6	Lokaal en meubelen	4,300.00	4,200.00	4,200.00
	7	Drukwerk	4,100.00	4,090.00	4,090.00
3		*De Algemeene Rekenkamer.*			
	2	Tractementen van den secretaris en van de verdere ambtenaren en bedienden	81.400.00	81,410.00	81.410.00
	3	Bureau-behoeften.	6,100.00	5,790.00	5.790.00
	4	Lokaal en meubelen	3,100.00	3,350.00	3,350.00
	5	Drukwerk	1,100.00	950.00	950.00
	6	Kosten wegens de opruiming van archieven	»	200.00	200.00
4		*De Kanselarij der beide Orden.*			
	2	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en bedienden . . .	4,900.00	5,000.00	5,000.00
	3	Bureau-behoeften.	600.00	650.00	650.00
	4	Lokaal en meubelen	600.00	650.00	650.00
	5	Drukwerk	200.00	100.00	100.00
	6	Verhoogde soldijen van gedecoreerde militairen, ridders der Militaire Willems-orde	62,400.00	58,000.00	57,000.00
5		*De Hooge Raad van Adel.*			
	1	Tractementen van den voorzitter en van de leden	8,000.00	7,000.00	7,000.00
	2	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en bedienden . . .	7,000.00	6,800.00	6,800.00
6		*Het Kabinet des Konings.*			
	3	Bureau-behoeften.	3,550.00	2,710.00	2,710.00
	4	Locaal en meubelen	1,150.00	1,890.00	1,890.00
	5	Drukwerk	600.00	700.00	700.00
7		*Pensioenen.*			
	1	Pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven .	39,000.00	39,000.00	38,000.00
				Totaal.	
				Af Meerder	
				Blijft Minder	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk II.)

uitgaaf op het Tweede hoofdstuk *der Staatsbegrooting over* 1848 *en* 1849, *voor zooveel het* meerder *of* minder bedraagt dan

VERSCHIL TUSSCHEN HET TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1847 EN HET GERAAMD BELOOP OVER 1848.		1849.		AANMERKINGEN.
Meerder.	Minder.	Meerder.	Minder.	
f 770.99	»	f 770.00	»	
»	f 190.00	»	f 190.00	
»	100.00	»	100.00	
»	10.00	»	10.00	
10.00	»	10.00	»	
»	310.00	»	310.00	
250.00	»	250.00	»	
»	150.00	»	150.00	Nieuw artikel.
200.00	»	200.00	»	
100.00	»	100.00	»	
50.00	»	50.00	»	
50.00	»	50.00	»	
»	100.00	»	100.00	
»	4,400.00	»	5,400.00	
»	1,000.00	»	1,000.00	
»	200.00	»	200.00	
»	840.00	»	840.09	
740.00	»	740.00	»	
100.00	»	100.00	»	
»	»	»	1,000.00	Dit artikel is over 1847, krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 25), f1659 verhoogd ter zake der pensioenen, vroeger geloopen hebbende ten laste van het algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.
f 2;270.00	f 7,300.00	f 2.270.00	f 9,300.00	
. . . .	2,270.00	. . . .	2,270.00	
. . . .	f 5,030.00	. . . .	f 7,030.00	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk III.)

29 *b.* UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor de* Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings, *over de jaren* 1848 *en* 1849; (IIde hoofdstuk, 1ste afdeeling: *De Staten-Generaal*).

29 *c.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*De Raad van State*).

29 *d.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*De Algemeene Rekenkamer*).

29 *e.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*De Kanselarij der beide Orden*).

29 *f.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling: (*De Hooge Raad van Adel*).

29 *g.* IDEM, *voor de* 6de afdeeling: (*Het Kabinet des Konings*).

29 *h.* IDEM, *voor de* 7de afdeeling: (*Pensioenen*).

29 *i.* STAAT VAN GEPENSIONNEERDEN, *ressorterende onder diverse Hooge Collegien*, opgemaakt onder dagteekening van 1°. Augustus 1846.

29 *k.* STAAT VAN GEPENSIONNEERDEN, *ressorterende onder de Hooge Collegien, wier pensioenen tot den 31sten December* 1845 *zijn betaald, of later verevend ten laste van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, doch van af* 1°. *Januarij* 1846 *ten laste zijn gekomen van den Staat, krachtens art.* 60 *der wet van den 9den Mei* 1846 (Staatsblad *n°.* 24), *opgemaakt onder den datum van* 1°. *Augustus* 1846.

De staten voorkomende onder de nrs. 29 *b* — *k* werden *alleen voor de leden* gedrukt.

---

30. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende bij het ontwerp van het* derde hoofdstuk *der begrooting van Staats-uitgaven, Departement van Buitenlandsche Zaken, over de jaren* 1848 *en* 1849.

1*ste Afdeeling*, 2*de artikel.* De Regering heeft eenige veranderingen gebragt in de voorschriften omtrent het personeel bij de Departementen van Algemeen Bestuur, voor zoverre betreft de geëmploijeerden beneden den rang van adjunct-commies. Ten gevolge daarvan vindt men thans alhier eerste en tweede klerken, met vaste tractementen, welke niet op de begrooting van het vorige jaar worden aangetroffen. Daardoor ontstaat echter geene vermeerdering van uitgaven, als zijnde de schrijfloonen, waaruit die geëmploijeerden tot dusverre bezoldigd werden, met het bedrag dier tractementen verminderd.

1*ste Afdeeling*, 3*de artikel.* Bij gelegenheid der behandeling van de thans loopende begrootingen is het verlangen te kennen gegeven, dat, op de verschillende hoofdstukken, de post voor bureau- en locaalbehoeften en drukwerk in drie artikelen moge gesplitst worden.

Aan dien wensch is alhier voldaan.

2*de Afdeeling*, 1*ste artikel.* Het is van groot belang voorgekomen, om de missie bij het hof van Baden, welke gedurende eenige jaren met die bij de hoven van Beijeren en Wurtemberg vereenigd was, daarvan wederom af te zonderen en dezelve te vervullen door eenen minister-resident, die, tevens als consul-generaal in het groot-hertogdom fungerende, in deze dubbele betrekking op dat gewigtig punt, de Nederlandsche belangen, zoowel politieke als commerciele, zal kunnen gadeslaan en bevorderen. Men heeft gemeend de bezoldiging van dien ambtenaar op niet minder te kunnen vaststellen, dan f 8000.

De meerdero werkzaamheden bij de missie te Brussel voorkomendo, hebben aanleiding gegoven om tijdelijk nog een secretaris aan dezelvo to verbinden, waartegen dio post bij de legatie in Wurtemberg en Beijeren voor alsnog onvervuld zal gelaten worden.

Op de begrooting over 1846 en 1847 is eene som van f 2000 uitgetrokken, ter bezoldiging van nog één secretaris, dio benoemd en ingedeeld is bij de veelomvattende legatie te Frankfort.

Er was vroeger een tractement van f 4000 verbonden aan de betrekking van raad van legatie bij het gezantschap to Parijs. Toen echter de laatste bekleeder buiten werkelijke dienst gesteld werd op een non-activiteits-tractement van f 3000, is aan zijnen opvolger, destijds secretaris van legatie, slechts eene jaarwedde van f 2000 toegelegd, welke bij zijne bevordering tot raad van legatie op dat zelfde bedrag bepaald bleef. Nadat evenwel dat non-activiteits-tractement door het overlijden van eerstbedoelde vervallen is, heeft men het billijk geacht, de bezoldiging van den tegenwoordigen raad te brengen op f 3000.

Het blijkt alzoo, dat deze vermeerdering van jaarwedde het gevolg is van bijzondere omstandigheden en niet van de bevordering van secretaris tot raad van legatie, zoo als men dan ook zal gelieven op te merken, dat voor de jaarwedden der raden van legatie bij de gezantschappen in Belgie en Groot-Britannie, niet meerder wordt gevraagd dan over 1846 en 1847 ten behoeve der secretarissen was uitgetrokken, en dat, omgekeerd, het tractement voor den secretaris bij het gezantschap te Weenen even hoog is gebragt als op de vorige begrooting voor een raad bij die missie.

Bij de vervulling der opengevallen betrekkingen van gezant bij het hof van Groot-Britannie en van minister-resident bij de Ottomannische Porte, is het tractement van eerstbedoelde op f 3000 en dat van laatstvermelde op f 1000 minder gebragt, dan door hunne voorgangers genoten is.

De attaché, die tot hiertoe werkzaam was bij het gezantschap te Rome, is tot secretaris benoemd en elders geplaatst, terwijl het tractement, door hem ten beloope van f 1000 genoten, is overgegaan aan een ander attaché, die met den titel van secretaris aan het gezantschap bij de hoven van Spanje en Portugal is toegevoegd.

Alle deze veranderingen te zamen trekkende, zoo blijkt, dat er voor dit artikel meerder wordt gevraagd, dan over 1847 is toegestaan voor de missien in:

Baden.	f 8000	
Belgie.	2000	
bij het Duitsche Bondgenootschap	2000	
in Frankrijk.	1000	
Spanje en Portugal.	1000	
		f 14,000
En minder voor die in:		
Groot-Brittannie	f 3000	
bij de Ottomannische Porte	1000	
Rome en Sardinie.	1000	
Wurtemberg en Beijeren	2000	
en voor eenen secretaris meer.	2000	
		9000
blijft meer op dit artikel		f 5000

Het is bekend, dat in de jaargelden der diplomatieke ambtenaren tevens de vergoeding begrepen is der kosten van vertegenwoordiging.

De wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), betreffende de burgerlijke pensioenen, bepaalt bij art. 16, dat onder anderen die vergoeding niet als wedde of belooning te beschouwen is.

De toepassing dezer bepaling geschiedt in overeenstemming met art. 17 dier wet, en wordt bij elke benoeming het bedrag vastgesteld, hetwelk tot grondslag moet strekken van de verschuldigde kortingen, en dus ook van de pensioenen, waarop eventueel aanspraak zou kunnen gemaakt worden.

2*de Afdeeling*, 2*de artikel.* De consul-generaal in Griekenland is naar elders verplaatst.

In afwachting eener nadere aanvulling, wordt die betrekking waargenomen door een consulairen agent, die daarvoor eene vergoeding erlangt; uit dien hoofde wordt voor dit artikel f 5500 minder gevraagd dan over 1847 is uitgetrokken.

2*de Afdeeling*, 3*de artikel.* De uitgetrokken som voor dit artikel beloopt f 8200 minder dan over 1846 en 1847 is toegestaan, als zijnde pensioen verleend aan twee ambtenaren buiten werkelijke dienst, waarvan de een genoot . . . . . . f 4000

en de ander.	2500
terwijl een derde, bij de aanvulling der opengevallen zending to Konstantinopel, op nieuw in dienst is gesteld, waardoor zijn non-activiteits-tractement is vrijgevallen, à	2500
	f 9000
waartegen de alhier vermelde buiten werkelijke dienst gestelde raad van legatie gebragt is op een non-activiteits-tractement van.	800
	f 8200

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk III.)

IIIde Afdeeling, *4de artikel.* Overeenkomstig het door de Tweede Kamer der Staten-Generaal te kennen gegeven verlangen bij de behandeling der vorige begrooting, heeft de omschrijving van dit artikel alsnu eene verandering ondergaan.

IVde Afdeeling, *1ste artikel.* Op den staat n°. 1 der gepensioneerden komen onder n°. 17 on 18 voor, de beide laatst op non-activiteit geweest zijnde ambtenaren, van welke hierboven bij de IIde afdeeling, 3de artikel, is gewag gemaakt. Het pensioen van laatstbedoelde, berekend zijnde naar de toen bestaande bepalingen, beloopt f 350 meerder, dan door hem als non-activiteitstractement genoten is.

De beide daarop volgende bij n°. 19 en 20 bedoelde gewezen ambtenaren zijn eervol ontslagen, onder toekenning van het uitgetrokken, aan hunnen diensttijd geëvenredigd pensioen.

De gepensioneerde onder n°. 21 vermeld, die bijna gedurende eene halve eeuw den lande gediend heeft, had volle aanspraak op het maximum van pensioen.

Op dit artikel wordt aangevraagd.	voor 1848	f 47,300	voor 1849	f 46,300
terwijl op de vorige begrooting is toegestaan. .	»	34,000	»	34,000
Zijnde alzoo meerder dan toen . .		f 13,300		f 12,300

Dit verschil ontstaat door de bijgekomen nieuwe pensioenen:

N°. 17 van den staat f 4000					
» 18 id. 2850					
» 19 id. 1600					
» 20 id. 1600					
» 21 id. 4000					
. .	1848	f 14,050	voor 1849	f 14,050
waartegen door overlijden vervallen is de eerste post op den staat van pensioenen, bij de laatste begrooting overgelegd.	»	750	»	»	750
		f 13,300			f 13.300
terwijl hiervan nog moet worden afgetrokken, voor zooverre 1849 betreft, de som, welke voor dat jaar minder gevraagd wordt dan voor 1848, uit hoofde van een ruimer berekend versterf.					1,000
					f 12,300

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk III en IV.)

30*a*. STAAT VAN VERGELIJKING, *tusschen het toegestaan beloop bij de begrooting over den jare* 1847 *met het*

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN.	TOEGESTAAN bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	1849.
2		*Kosten vallende op de buitenlandsche zendingen en consulaten.*			
	1	Tractementen en bezoldigingen van het personeel der gezantschappen	f 296,610.00	f 301,610.00	f 301,610.00
	2	Idem van het personeel der consulaten, alsmede spendatie-gelden	68,550.00	63,050.00	63,050.00
	3	Non-activiteits-tractementen van diplomatieke en consulaire ambtenaren, tot geen bepaald gezantschap of consulaat behoorende. .	16,300.00	8,100.00	8,100.00
4		*Pensioenen en afloopende betalingen.*			
	1	Pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	34,000,00	47,300.00	46,300.00
		Af de verminderingen.	. . . . .	. . . . .	. . . . .
		Blijft Meerder	. . . . .	. . . . .	. . . . .

30*b*. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het* Departement van Buitenlandsche Zaken, *over de jaren* 1848 *en* 1849; (IIIde hoofdstuk, 1ste afdeeling: *Kosten van het Departement*).

30*c*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Kosten vallende op buitenlandsche zendingen en consulaten*).

30*d*. IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*Verschillende uitgaven*).

30*e*. IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*Pensioenen en afloopende betalingen*).

De staten voorkomende onder de nrs. 30*b* — *e* zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

---

31. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende bij het* vierde hoofdstuk *der begrooting van Staats-uitgaven*, *Departement van Justitie*, *voor de dienstjaren* 1848 *en* 1849.

De uitgaven, in de begrooting van het Departement van Justitie voorkomende, zijn over het algemeen tot een gelijk bedrag geraamd, als daarvoor bij de nog loopende begrooting is toegestaan.

Bij den uitgewerkten en toelichtenden staat zijn dezelve breedvoerig omschreven en overigens in dier voege gesplitst, dat zij van elkander kunnen worden onderscheiden en in al derzelver bijzonderheden kunnen nagegaan en beoordeeld worden.

Tot nadere opheldering van dezelve wordt nog het volgende aangemerkt:

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement van Justitie.

Artikel 2. Tractementen.

Bij de vervulling der plaats gehad hebbende vacaturen in het personeel der ambtenaren van het Departement, zijn eenige der buitengewone beambten van hetzelve, die om hunne dienstjaren en steeds betoonden ijver op bevordering mogten aanspraak maken, tot adjunct-commies benoemd geworden. — Het personeel zelf, noch ook de uitgaven, zijn echter daardoor vermeerderd, alzoo de bevorderden reeds tot dat personeel behoorden, en de post van schrijfloonen, waaruit zij te voren hunne bezoldiging erlangden, in evenredigheid van hetgeen hun als wedde is toegekend, verminderd is geworden.

Artikel 3, 4 *en* 5. Bureau- en lokaal-behoeften.

De bureau- en lokaal-behoeften, het onderhoud van het lokaal en het mobilair, alsmede de drukloonen, alle welke vroeger in een enkel artikel waren uitgetrokken, zijn thans in dier voege gesplitst, dat de bureau-behoeften, de kosten van het dagelijksch onderhoud van het lokaal en die van het mobilair, en eindelijk de drukloonen, ieder een afzonderlijk artikel uitmaken.

Het ligt in den aard der zake, dat bij dusdanige indeelingen, zal men tegen alle mogelijk tekort gedekt zijn, de berekening voor ieder onderdeel noodzakelijk eenige verhooging in het cijfer ten gevolge dient te hebben.

Men is echter bij die splitsing het vroegere bedrag niet te boven gegaan; doch hieruit zal dan ook welligt de verpligting geboren worden om tot af- en overschrijving de toevlugt te moeten nemen.

IIde AFDEELING.

Kosten van de regterlijke magt.

Artikel 6. Schrijfloonen en adsistentie-gelden van de procureurs-generaal.

De som, vroeger door den procureur-generaal in *Noord-Braband* genoten, is met f 1160 verminderd, doch daarentegen heeft die, aan den procureur-generaal in *Limburg* toegelegd, met f 200 moeten worden verhoogd, alzoo het bedrag van f 200, voor dezen magistraat bepaald, bevonden is niet toereikend te zijn; — na aftrek van die vermeerdering, levert het gedachte artikel eene besparing op van f 960.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk III en IV.)

geraamde over de jaren 1848 *en* 1849, *van de onderwerpen van uitgaaf, welke vermeerdering of vermindering behoeven.*

VERSCHIL TUSSCHEN HET TOEGESTAAN BEDRAG OVER 1847 EN HET GERAAMD BELOOP OVER				AANMERKINGEN.
1848.		1849.		
Meerder.	Minder.	Meerder.	Minder.	
f 5.000,00	»	f 5,000.00	»	
»	f 5,500.00	»	f 5,500.00	
»	8,200.00	»	8,200.00	
13,300.00	»	12,300.00	»	
f 18,300.00	13,700.00	f 17,300.00	13,700.00	
13,700.00		13,700.00		
f 4,600.00		f 3,600.00		

IIIde AFDEELING.

Kosten van het Hoog Militair Geregtshof.

Artikel 1. Tractementen van de leden en ambtenaren van het Hoog Militair Geregtshof.

Door eene in het bedrag der jaarwedden van den advocaat-fiscaal en in die van den substituut-advocaat-fiscaal gebragte wijziging, beloopen de uitgaven wegens jaarwedden van de leden en ambtenaren bij het Hoog Militair Geregtshof f 500 minder dan vroeger.

Artikel 2. Tractementen van de auditeurs-militair.

De militaire auditie in het provinciaal kommandement van Overijssel is, ter gelegenheid van de benoeming van den auditeur-militair aldaar tot andere functien, gesupprimeerd, en de werkzaamheden derzelve opgedragen aan den auditeur-militair in het provinciaal kommandement van Gelderland. Intusschen is daardoor aan den laatste, behalve vermeerdering van werkzaamheden, ook eene vermeerdering van uitgaven voor bureau-onkosten als anderzins veroorzaakt, welke de billijkheid vordert dat worden vergoed. — Tot schadeloosstelling daarvan is hem gelijke toelage van f 200 verleend, als de auditeur-militair in het provinciaal kommandement van *Vriesland*, voor de waarneming der gesupprimeerde militaire auditie in het provinciaal kommandement van *Groningen*, in der tijd heeft bekomen.

Na aftrek van die toelage, biedt het artikel der tractementen van de auditeurs-militair, door de weglating van dat van den auditeur-militair in *Overijssel*, eene besparing aan van f 2000.

Artikel 3, 4 *en* 5. Bureau-onkosten, enz.

De bureau-onkosten, het dagelijks onderhoud van het lokaal en mobilair en de kleeding van de hellebardiers, vroeger in een enkel artikel vervat, zijn thans in drie artikelen gesplitst.

Ten opzigte van die splitsing geldt dezelfde aanmerking, die aangaande de splitsing van gelijksoortige uitgaven van het Departement van Justitie is gemaakt.

Om de twee jaren bekomen de hellebardiers en de kommandeur derzelven groote of kleine montering-stukken. De uitgaven deswege in 1849 te doen, als wanneer de kleine montering verwisseld wordt, zal f 240 minder bedragen dan voor de volle montering, waarvan de verwisseling in 1847 moet plaats vinden, is berekend geworden.

Ten gevolge van dit een en ander beloopen de gezamenlijke uitgaven van de onder de 3de afdeeling voorkomende kosten over den jare 1848 f 3370 en over den jare 1849 f 2740 minder dan voor dezelve gedurende 1847 is berekend noodig te zullen zijn.

IVde AFDEELING.

Kosten der gevangenissen.

Aan het verlangen, om eene meerdere splitsing van de artikelen, en als gevolg daarvan betere specificatie en omschrijving van de posten van uitgaaf in acht te nemen, is thans zooveel mogelijk voldaan.

Men neemt de vrijheid zich daaromtrent aan den staat van berekening en aan den uitgewerkten en toelichtingen staat te gedragen.

Artikel 1. Ter verbetering van de volgorde der onderwerpen van uitgaaf, is het laatste artikel dezer afdeeling van de loopende begrooting thans bovenaan, als artikel 1, geplaatst. De vroeger daaronder begrepen reis- en verblijfkosten zijn thans afzonderlijk onder artikel 11 dezer afdeeling gebragt.

Artikel 2 en 3. Ten gevolge van de gedachte splitsing, is het vorig artikel 1 dezer afdeeling door artikel 2 en 3 vervangen.

Door eenige verandering en vermeerdering, welke in het personeel der beambten onvermijdelijk is geweest, alsmede door de afscheiding van *personeel* van *materieel*, hebben de artikelen 2 en 3 (in vergelijking van het vorig artikel 1) eenige noodzakelijke verhooging moeten ondergaan.

Tot opheldering der gezegde afscheiding wordt voorts opgemerkt, dat eenige uitgaven, als: belooningen van *boodschaploopers*, *nachtwakers*, enz., vroeger werden bestreden uit de gelden voor de verpleging en verzorging der gevangenen bestemd; doch dat die uitgaven thans, als tot het *personeel* behoorende, onder de tractementen en belooningen der beambten en bedienden zijn begrepen.

Artikel 4, 5, 6, 7, 8, 9 *en* 10. De verschillende onderwerpen, thans onder deze artikelen gesplitst gebragt, zijn alle onder het vorig artikel 2 dezer afdeeling begrepen geweest.

De gemiddelde bevolking der gevangenissen over 1845 bedroeg reeds 4789 gevangenen en 1,709,033 verpleegdagen. — Op den

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IV.)

1sten April 1846 was het getal der gevangenen tot 5692 geklommen en op den 1sten Julij ll. waren er nog 5482 aanwezig.

Zoowel uit hoofde van dit groot aantal gevangenen, als ten gevolge van de mislukking van den vorigen aardappelen-oogst, waardoor de prijzen der levensmiddelen zoo zeer zijn gestegen, zullen de uitgaven wegens het onderhoud der gevangenen, over het thans loopende jaar, de daarvoor over 1846 toegestane som aanmerkelijk te boven gaan.

Het is echter mogelijk, dat in het vervolg, zoowel de bevolking der gevangenissen als de prijzen der levensmiddelen, weder eene gewenschte vermindering zullen ondergaan. Men heeft om die reden gemeend, voor alsnog voor dit onderwerp geene verhooging van uitgaaf te moeten voorstellen; doch men moet zich voorbehouden, om, indien later mogt blijken, dat de onder artikel 4 voor het onderhoud der gevangenen uitgetrokken som daartoe ontoereikend mogt zijn, alsdan te zijner tijd daarop terug te komen, en zooveel noodig eene verhooging van dien post voor te dragen.

Artikel 11. Onder dit artikel zijn thans afzonderlijk gebragt de reis- en verblijfkosten van den inspecteur der gevangenissen en van den inspecteur-generaal der geneeskundige dienst, respectievelijk onder artikel 7 en 2 der loopende begrooting begrepen.

Artikel 12, 13, 14, 15 *en* 16. Onder deze artikelen zijn gebragt de uitgaven wegens den *arbeid* der gevangenen, voorkomende onder de vorige artikelen 3 en 4 dezer afdeeling. Deze artikelen hebben (in vergelijking met de vorige artikels 3 en 4), om gelijke redenen als hier boven ten aanzien van artikel 2 en 3 zijn vermeld, eenige verhooging moeten ondergaan.

Onder artikel 15 en 16 komen gelijksoortige uitgaven voor als zijn gebragt onder artikel 7 en 8 dezer afdeeling. Tot opheldering daarvan dient, dat de onder artikel 7 en 8 gebragte uitgaven betrekkelijk zijn tot de *huishoudelijke dienst* der gevangenissen, en die onder artikel 15 en 16 tot de *dienst van den arbeid* der gevangenen; welke beide diensten van elkander behooren afgescheiden te blijven. — Dit is ook toepasselijk op de uitgaven gebragt onder artikel 13 en 11.

Overigens valt hierbij op te merken, dat men zwarigheid heeft gevonden, om gevolg te geven aan het denkbeeld, om van de uitgaven en van de ontvangsten wegens den arbeid der gevangenen eene afzonderlijke bijbegrooting op te maken, en alleen het excedent van de ontvangsten onder de middelen tot bestrijding der staatsuitgaven op te nemen. — In verband met de wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), is zulks voorgekomen aan moeijelijkheden te kunnen onderhevig zijn, en is het verkieslijk geoordeeld, deze uitgaven en ontvangsten met eenige meerdere splitsing en specificatie, respectivelijk weder geheel onder het cijfer der begrooting en het bedrag der middelen te begrijpen. Daaromtrent moet echter niet uit het oog worden verloren, dat, volgens de bestaande voorschriften, van de ontvangsten en van de uitgaven, wegens den arbeid der gevangenen jaarlijks afzonderlijke rekening en verantwoording wordt gedaan.

Artikel 17. Dit artikel vervangt het vorig artikel 6 dezer afdeeling, en is, naar de uitkomsten van vorige jaren, met f 1500 kunnen worden verminderd.

Artikel 18 *en* 19. Deze artikelen vervangen het vorig artikel 5 dezer afdeeling, waarbij thans het *gewoon* van het *buitengewoon* is afgescheiden. Volgens den uitgewerkten en toelichtenden staat, zijn onder artikel 19 de noodige sommen gebragt voor de verdere bouwing van de volgende nieuwe gestichten, waaraan zeer dringende behoefte bestaat, als:

de afwerking van het in aanbouw zijnde huis van arrest en justitie te *Amsterdam*, hetwelk in 1848, geheel voltooid, zal kunnen worden in dienst gesteld;

de afwerking van het ontworpen huis van arrest te *Appingadam*, met welks bouwing in 1847 een aanvang zal worden gemaakt;

de bouwing van een burgerlijk en militair huis van verzekering te *Utrecht*, welke in 1848 zal worden aangevangen; en

de opbouw van een nieuw huis van arrest te *Goes*, te beginnen in 1849.

Artikel 20. Dit artikel is geheel exceptioneel en wordt alleen voor 1848 gebragt.

In den regel worden de koopsommen voor het benoodigd terrein onder de kosten van nieuwe daarstelling begrepen en worden die gewoonlijk reeds vóór den bouw betaald. In het bij dit artikel bedoelde geval heeft zulks echter geen plaats gehad. Het huis van arrest te *Hoorn* is reeds vroeger gebouwd en doelmatig ingerigt, doch de waarde van de daartoe gebezigde gebouwen en grond is tot dusverre, door bijzondere omstandigheden, onbetaald gebleven. De herhaalde aandrang van de eigenaren om die betaling te erlangen, heeft tot nadere billijke schikkingen deswege aanleiding gegeven; weshalve thans de noodige som, tot beëindiging van deze zaak, onder dit artikel wordt aangevraagd.

Vde AFDEELING.

Geregtskosten.

Artikel 2. Algemeene justitie-kosten.

Ofschoon deze kosten, ten gevolge der menigte van strafzaken, die zich sedert eenen geruimen tijd voordoen, in het jaar 1845, de daarvoor toen bij de begrooting toegestane som van f 170,000 met ongeveer f 12,000 hebben overschreden, en het zich van nu af aan laat aanzien, dat dit ook gedurende het jaar 1846 het geval schijnt te zullen zijn, heeft men echter, bij de altijd bestaande mogelijkheid, dat de oorzaak dier vermeerdering kan verminderen of ophouden, gemeend voor alsnog eene verhooging van den post achterwege te kunnen laten. De wisselvalligheid en onzekerheid der verschillende uitgaven hier bedoeld, laten geene splitsing van dezelve in onderdeelen toe; van dagelijksche niet te voorziene omstandigheden zijn zij afhankelijk; derzelver aanwending is en moet uit den aard der zaak aan het oordeel der regterlijke autoriteiten worden overgelaten, die daarbij niet gehouden zijn aan het bedrag voor dezelve in de begrooting uitgetrokken, maar zich blootelijk regelen naar hetgeen de wet tot het onderzoek en de vervolging der misdaden voorschrijft en het reglement en tarief op de kosten in strafzaken bepaalt. Gereedelijk laat het zich dus voorstellen hoe vele moeijelijkheden en belemmeringen er voor de administratie en de aanzuivering der gedane voorschotten uit eene splitsing van den post in onderdeelen zouden voortvloeijen, die niet anders zouden zijn weg te nemen, dan door daarbij de sommen zoodanig ruim te stellen, dat zij een mogelijk tekort waarborgden, doch waarvan ook het noodzakelijk gevolg zou zijn, dat het beloop derzelve alsdan de som, daarvoor alsnu in massa gebragt, werkelijk zou overtreffen.

Uit de onderstaande opgaven van de gedurende de laatstverloopene drie jaren gedane betalingen, zal nader kunnen blijken hoe uiteenloopende jaarlijks de uitgaven zijn der verschillende kosten, onder de algemeene justitie-kosten begrepen.

Algemeene justitie-kosten, als:	1843.	1844.	1845.
Vervoer van aangeklaagden en beschuldigden; van processtukken; van stukken van overtuiging en ter ontlasting; veer- en overvaargelden; scheepsvrachten van deurwaarders, maréchaussées, agenten van politie en andere beambten en personen, belast met het doen van geregtelijke exploiten en dienstverrigtingen op plaatsen, welke niet anders dan door buitengewone middelen van vervoer te water toegankelijk zijn	f 2,293.37	f 2,815.76⁵	f 4,157.21⁵
Honorarien, vacatien, reiskosten en leverantien van benoodigdheden bij schouwingen, expertises, enz. van geneesheeren, heel-en vroedmeesters, vroedvrouwen, zaakkundigen, tolken, enz.	4,403.20	3,535.69	4,802.81⁵
Transporteren	f 6,696.57	f 6,351.15⁵	f 8,960.03

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IV.)

	1843.	1844.	1845.
Per transport	f 6,696,57	f 6,351.45⁵	f 8,960.03
Vergoedingen van getuigen voor verzuimden tijd; reis- en verblijfkosten en kosten van bewaring van verzegelde en aangehouden goederen en schuitgelden . .	70,428.05⁵	70,277.47⁵	75,657.44⁵
Kopij en andere regten van de griffiers	12,694.05⁵	19,334.95	18,832.27
Salarissen en reiskosten van de deurwaarders, maréchaussée, agenten van politie, veldwachters en andere beambten van de sterke magt; voor exploiten, uitvoering van regterlijke bevelschriften; aanhouding of gevangenneming van aangeklaagden, beschuldigden en veroordeelden.	39,122.42⁵	52,164.79	61,939.17⁵
Reis- en verblijfkosten van de regterlijke ambtenaren wegens verplaatsingen tot het doen van inspectien in loco, het constateren van misdaden, het hooren van getuigen, het adsisteren bij de executien van criminele arresten en andere verplaatsingen tot de instructien der procedures en de executien der vonnissen en arresten vereischt wordende	3,868.70⁵	4,957.63⁵	4,953.31
Porten van brieven en paketten, aan de taxe onderworpen	2,881.00	2,902.99⁵	2,520.72⁵
Drukloonen van gewijsden, vonnissen, bevelschriften, signalementen, lijsten van ontvreemde goederen, staten van kosten en andere stukken, ten dienste der justitie strekkende	1,431,38⁵	1,656.26⁵	1,586.05
Kosten van uitvoering der criminele gewijsden, van buitengewone adsistentien bij dezelve, van onderhoud en vervoer van schavotten, enz.	1,696.06	2,163.09⁵	1,920.49⁵
Premien voor aangehouden deserteurs, en voor de ontdekking en nasporing van misdadigers	1,792.00	3,010.00	3,598.00
Uitleveringskosten van misdadigers, salarissen, toelagen, reiskosten van provoosten-geweldige en stokkenknechts; kosten wegens vervoer der griffien en archieven; schrijfbehoeften; vuur en licht voor de militaire krijgsraden, en alle verdere toevallige en niet te voorziene kosten van justitie, in burgerlijke en militaire strafzaken bij den Hoogen Raad der Nederlanden, de provinciale geregtshoven, de arrondissements-regtbanken, de kantongeregten, het hoog militair geregtshof en de militaire krijgsraden, hetzij op de instructie der procedures, hetzij op de executie der vonnissen vallende	2,550.23	1,537.89	1,687.01
Totaal . .	f 143,160.53⁵	f 164,356.55	f 181,654.51

VIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

De kosten, in deze afdeeling begrepen, hebben geene verandering ondergaan. Zij zijn dus uitgetrokken tot een gelijk bedrag, als daarvoor bij de laatste begrooting is toegestaan, hetwelk de ondervinding van vroegere jaren tot grondslag van berekening heeft.

VIIde AFDEELING.

Pensioenen.

De uitgaven wegens pensioenen, vroeger ten laste van de begrooting gebragt en van die welke destijds uit het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds werden gekweten, zijn ieder afzonderlijk uitgetrokken; daarvoor is tot grondslag genomen de som, die de eene en de andere, uitwijzens de overgelegde naamlijsten der verschillende gepensioneerden, thans bedragen.

De vermindering door versterf, in het bedrag der eerstgenoemde pensioenen sedert 1844 ontstaan, overtreft verre de som der gedurende denzelfden tijd op nieuw verleende pensioenen. — Blijkens de naamlijst daarvan in 1844 overgelegd, beliepen die pensioenen destijds f 82,520; terwijl dezelve voor het tegenwoordige niet hooger gaan dan tot f 70,213, en alzoo ruim f 12,000 minder dan in 1844.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IV.)

31 *a*. STAAT VAN VERGELIJKING *der toegestane sommen bij de begrooting van* 1847, *met de geraamde*

AFDEELING.	ARTIKEL.	ONDERWERP VAN UITGAAF.	VERGELIJLING VAN 1847 TOEGESTAAN voor 1847.	GERAAMD voor 1848.	MEERDER dan in 1847.
2		*Kosten van de regterlijke magt:*			
	6	Bureau-onkosten	f 12,560.00	f 11,600.00	. . . . .
3		*Kosten van het hoog militair geregtshof:*			
	1	Tractementen van den president en leden, mitsgaders van den advocaat-fiscaal en substituut-advocaat-fiscaal, den griffier en substituut-griffier en de overige ambtenaren en bedienden	54,300.00	53,800.00	. . . . .
	2	Tractementen van de auditeurs-militair in de provinciale kommandementen	21,800.00	19,800.00	. . . . .
	3	Bureau- en locaalbehoeften van het hoog militair geregtshof en van den advocaat-fiscaal	. . . . .	2,700.00	. . . . .
			4,970.00		
	4	Onderhoud van het lokaal en mobilair	. . . . .	1,400.00	. . . . .
	5	Kleeding van de hellebaardiers en derzelver kommandeur	. . . . .	. . . . .	. . . . .
4		*Kosten der gevangenissen:*			
	1	Tractementen van den inspecteur der gevangenissen	3,000.00	3,000.00	. . . . .
	2	Tractementen, toelagen, enz. der beambten en bedienden voor de huishoudelijke dienst der gevangenissen	. . . . .	81,282.00	. . . . .
			84,245.00		f 5,312.00
	3	Als boven voor de geneeskundige dienst, enz.	. . . . .	8,275.00	. . . . .
	4	Onderhoud der burgerlijke en militaire gevangenen, enz.	. . . . .	337,250.00	. . . . .
	5	Verstrekking en onderhoud van kleeding- en ligging-stukken voor gevangenen en bewaarders, enz.	. . . . .	52,800.00	. . . . .
	6	Kerk- en schoolbehoeften, vracht- en bureaukosten, enz.	. . . . .	7,300.00	. . . . .
			421,000.00		
	7	Drukwerk ter Algemeene Lands-drukkerij voor de huishoudelijke dienst der gevangenissen	. . . . .	200.00	. . . . .
	8	Arbeidsloonen aan de gevangenen voor de huishoudelijke dienst . .	. . . . .	6,700.00	. . . . .
	9	Verstrekking en vervoer van geneesmiddelen voor gevangenen, enz.	. . . . .	8,000.00	. . . . .
	10	Transportkosten van veroordeelde gevangenen, enz.	. . . . .	8,750.00	. . . . .
	11	Reis- en verblijfkosten van ambtenaren, voor de dienst der gevangenissen	600.00 (Zie aanmerking bij Artikel 1.)	1,100.00	500.00
	12	Tractementen, toelagen, enz. der beambten en bedienden bij den arbeid der gevangenen, enz.	28,875.00	30,600.00	1,725.00
	13	Reis- en verblijfkosten van ambtenaren voor den arbeid der gevangenen	. . . . .	963.00	. . . . .
	14	Grondstoffen, bereidingsmiddelen, enz. van den arbeid der gevangenen	. . . . .	86,940.00	. . . . .
			119,040.00		963.00
	15	Drukwerk ter Algemeene Lands-drukkerij voor de dienst van den arbeid der gevangenen	. . . . .	600.00	. . . . .
	16	Arbeidsloonen aan gevangenen voor de dienst van den arbeid . . .	. . . . .	31,500.00	. . . . .
		Transporteren	. . . . .	. . . . .	f 8,500.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IV.)

sommen voor de diensten van 1848 *en* 1849, *voor zooveel de artikelen betreft die eenig verschil opleveren.*

MET 1848.	VERGELIJKING VAN 1847 MET 1849.				
MINDER dan in 1847.	TOEGESTAAN voor 1847.	GERAAMD voor 1849.	MEERDER dan in 1847.	MINDER dan in 1847.	
f 960.00	f 12,560.00	f 11,600.00	. . . . .	f 960.00	
500.00	54,300.00	53,800.00	. . . . .	500.00	
2,000.00	21,800.00	19,800.00	. . . . .	2,000.00	
. . . . .	. . . . .	2,700.00			
870.00	4,970.00		. . . . .	240.00	
. . . . .	. . . . .	1,400.00			
. . . . .	. . . . .	630.00			
. . . . .	3,000.00	3,000.00	. . . . .	. . . . .	De over 1847 onder dezen post begrepen som van f 600 voor reis- en verblijfkosten, zijn thans onder art. 11 gebragt.
. . . . .	. . . . .	81,282.00			
	84,245.00		f 5,312.00		
. . . . .	. . . . .	8,275.00			
. . . . .	. . . . .	337,250.00			
. . . . .	. . . . .	52,800.00			
. . . . .	. . . . .	7,300.00			
	421,000.00				
. . . . .	. . . . .	200.00			
. . . . .	. . . . .	6,700.00			
. . . . .	. . . . .	8,000.00			
. . . . .	. . . . .	8,750.00			
. . . . .	600.00 (Zie aanmerking bij Art. 1.)	1,100.00	500.00		
. . . . .	28,875.00	30,600.00	1,725.00		
. . . . .	. . . . .	963.00			
. . . . .	. . . . .	86,940.00			
	119,040.00		963.00		
. . . . .	. . . . .	600.00			
. . . . .	. . . . .	31,500.00			
f 4,330.00	. . . . .	. . . . .	f 8,500.00	f 3,700.00	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IV.)

AFDEELING.	ARTIKEL.	ONDERWERP VAN UITGAAF.	VERGELIJKING VAN 1847 TOEGESTAAN voor 1847.	GERAAMD voor 1848.	MEERDER dan in 1847.
		Per transport	. . . . .	. . . . .	f 8,500.00
4		*Kosten der gevangenissen:*			
	17	Dagelijksch onderhoud en kleine herstellingen der strafgevangenissen en van het mobilair in dezelve	f 14,000.00	f 12,500.00	. . . . .
	18	Groote herstellingen en gewone werken aan de gevangenissen, daaronder begrepen de bijdragen voor de inrigting van huizen van bewaring	174,000.00	30,000.00	. . . . .
	19	Daarstelling van geheel nieuwe gevangenissen	. . . . .	101,250.00	. . . . .
	20	Afstand van gronden, enz., behoorende aan het St. Pieters-hof te Hoorn, ingerigt tot een huis van arrest	. . . . .	7,500.00	f 7,500.00
7		*Pensioenen:*			
		Pensioenen, vroeger steeds ten laste van de begrooting aangebragt. .	68,000.00	70,213.00	2,213.00
		Pensioenen, vroeger geloopen hebbende ten laste van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	8,118.00	8,159.00	41.00
					f 18,254.00

RECAPI

DIENST 1848.

Minder geraamd dan voor 1847	f 48,880.00
Meerder » » » »	18,254.00
Blijft minder	f 30,626.00

31 *b.* UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het* Departement van Justitie, *over de jaren* 1848 *en* 1849; (IVde hoofdstuk, 1ste afdeeling: *Kosten van het Departement van Justitie*).

31 *c.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Kosten van de Regterlijke Magt*).

31 *d.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*Kosten van het Hoog Militair Geregtshof*).

31 *e.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*Kosten der gevangenissen*).

31 *f.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling: (*Geregtskosten*).

31 *g.* IDEM, *voor de* 6de afdeeling: (*Verschillende uitgaven*).

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IV.)

MET 1848.	VERGELIJKING VAN 1847 MET 1849.			
MINDER dan in 1847.	TOEGESTAAN voor 1847.	GERAAMD voor 1849.	MEERDER dan in 1847.	MINDER dan in 1847.
f 4,330.00	. . . . .	. . . . .	f 8,500.00	f 3,700.00
f 1,500.40	f 14,000.00	f 12,500.00	. . . . .	f 1,500.00
43,050.00	174,300.00		. . . . .	35,550.00
. . . . .	. . . . .	30,000.00		
. . . . .	. . . . .	108,750.00		
. . . . .	68,000.00	70,213.00	2,213.00	
. . . . .	8,118.00	8,159.00	41.00	
f 48,880.00	. . . . .	. . . . .	f 10,754.00	f 40,750.00

TULATIE

DIENST 1849.

Minder geraamd dan voor 1847	f 40,750.00
Meerder » » » »	10,754.00
Blijft minder	f 29,996.00

31 *h.* IDEM, *voor de* 7de afdeeling: (*Pensioenen*).

31 *i.* LIJST VAN GEPENSIONNEERDEN, *onder het Departement van Justitie behoorende, wier pensioenen steeds ten laste van de Staatsbegrooting zijn gebragt, en voor welke in de begrooting van hetzelve Departement voor de jaren* 1848 *en* 1849 *is geraamd.*

31 *k.* LIJST VAN GEPENSIONNEERDEN, *onder het Departement van Justitie behoorende, wier pensioenen vroeger uit het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds zijn gekweten, en voor welke in de begrooting van hetzelve Departement over* 1848 *en* 1849 *is geraamd.*

De staten voorkomende onder de nrs. 31 *b* — *k* zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

32. MEMORIE VAN TOELICHTING, *betrekkelijk het* Vijfde Hoofdstuk *der Algemeene Staatsbegrooting, Departement van Binnenlandsche Zaken, voor de jaren* 1848 *en* 1849.

De begrooting voor 1846 en 1847 is verdeeld in elf afdeelingen, terwijl die voor 1848 en 1849 slechts tien afdeelingen bevat, komende in laatstgenoemde niet meer voor de kosten der Algemeene Lands-drukkerij, welke in eerstgenoemde begrooting als VIIde afdeeling opgenomen en binnen'slijns, dus niet onder het eindcijfer, uitgetrokken zijn.

Nopens de kosten van die inrigting, *welke bestreden worden uit de sommen, onder de verschillende hoofdstukken der Staatsbegrooting voor* DRUKWERKEN *uitgetrokken*, zullen, in verband tot de regeling, welke, voor zooveel de kosten voor 1841—1847 betreft, bij de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 32) heeft plaats gehad, vóór het einde van het jaar 1847 nader de noodige voorzieningen worden voorgedragen.

In het nommer van eenige afdeelingen heeft derhalve eene opschuiving plaats gegrepen, zoodat de *Nederlandsche Staats-courant*, vroeger VIIIste afdeeling, is geworden VIIde afdeeling, en zoo voort.

Voorts heeft men bij het ontwerpen der begrooting voor 1848 en 1849, tot voldoening aan het dienaangaande te kennen gegeven verlangen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, de uitgaven voor zooveel mogelijk in meerdere artikelen gesplitst; voorts meerdere omschrijvingen aangebragt, en eindelijk zich ook ten pligt gesteld om vreemdsoortige uitgaven, in vroegere begrootingen onder een en hetzelfde artikel of onder eene en dezelfde afdeeling opgemerkt, thans van elkander afgezonderd te houden.

Bij het meer bijzonder toelichten der uitgaven, onder de verschillende afdeelingen dezer begrooting gebragt, zal dit, voor zooveel noodig, nader worden aangewezen.

Overigens bevat de ontworpen begrooting, in navolging van die voor 1846 en 1847, eene bepaalde aanwijzing van uitgaven voor *personeel* en van die voor *materieel;* maar bovendien wordt thans door de letters A. B. C. D., geplaatst nevens de woorden *Personeel* en *Materieel*, aangewezen, onder welke der, door de Tweede Kamer der Staten-Generaal, op bladz. 2 en 3 van het Voorloopig Verslag betrekkelijk de tweejarige begrooting voor 1846 en 1847, verlangde vier categorien, de uitgaven kunnen worden gerangschikt; terwijl eindelijk, met het doel om de behandeling en beoordeeling, uit het oogpunt van die verdeeling, gemakkelijk te maken, nevens de begrooting voor 1848 en 1849, afzonderlijk, worden overgelegd daartoe betrekkelijke verzamelstaten.

De uitgaven voor het Departement van Binnenlandsche Zaken worden, blijkens de begrooting of berekenings-staat, geraamd voor:

1848	1849
op f 4,464,458.	op f 4,318,608.

De begrooting voor 1846 en 1847, vastgesteld bij de wet van 26 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 34), beloopt voor:

	1846	1847
	f 4,031,420	f 3,991,820
Dezelve is verhoogd geworden:		
1°. bij de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°, 28) (wegens pensioenen) met	23,317	23,317
en 2°. bij de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 39), (voor den weg van Utrecht naar 's Hertogenbosch) met .	306,000	186,000
	f 4,360,737	f 4,201,137

Hieruit zou blijken:

1°. dat de begrooting voor 1848 zou zijn f 103,721 *hooger* dan die van 1846, en f 260,321 *hooger* dan die van 1847;

en 2°. dat de begrooting voor 1849 zou zijn f 42,129 *lager* dan die van 1846, en daarentegen f 114,471 *hooger* dan die van 1847.

Daar echter de sommen, waarmede de begrooting van 1846 en 1847 bij de laatst aangehaalde wet (voor den weg van Utrecht naar 's Hertogenbosch) is vermeerderd, als zeer buitengewoon te beschouwen zijn, zoo vermeent men, met terzijdestelling van deze, bij eene vergelijking tot het geraamde voor 1848 en 1849, alleen te moeten nemen de bij de twee eerstgenoemde wetten (namelijk de begrootings-wet en die betrekkelijk de verhooging van het cijfer voor de pensioenen) vastgestelde sommen, beloopende voor:

1846	1847
f 4,054,737.	f 4,018,137.

Van den anderen kunt vermeent men, om dezelfde reden, van de uitgaven geraamd voor 1848 en van die geraamd voor 1849, evenzeer te moeten aftrekken de volgende sommen, welke insgelijks als geheel buitengewoon aan te merken zijn, te weten:

1°. van 1848 eene som van f 204,000, bij de begrooting van dat jaar gebragt voor de verdere voortzetting en voltooijing van den weg van Utrecht naar 's Hertogenbosch;

en 2°. van ieder der jaren 1848 en 1849 eene som van f 53,024, wegens vermeerdering der kosten van den ijk der maten en gewigten (waarvan de oorzaak hierna, bij de bijzondere behandeling der uitgaven onder de IIde afdeeling der begrooting voorkomende, zal worden opgegeven), welke uitgaaf, als opgewogen wordende door de inkomsten van den ijk, op vorige begrootingen niet is gebragt, en derhalve als geheel nieuw te beschouwen is.

Van de geraamde uitgaven, beloopende gelijk hiervoren is aangemerkt;

	voor 1848	f 4,464,458,	voor 1849	f 4,318,608
de opgemelde sommen, beloopende	» »	257,024,	» »	53,024
aftrekkende, wordt het cijfer verminderd op.	» »	f 4,207,434,	» »	f 4,265,584

En deze cijfers vergelijkende met die, volgens de twee opgenoemde wetten voor 1846 en 1847 toegestaan, en, gelijk hiervoren is gezegd, respectievelijk beloopende:

voor 1846 f 4,054,737, en voor 1847 f 4,018,137;

komt men tot de bevinding:

1°. dat de begrooting voor 1848 f 152,697 hooger is dan die van 1846 en f 189,297 hooger dan die van 1847; en

2°. dat de begrooting voor 1849 f 210,847 hooger is dan die van 1846 en f 247,447 hooger dan die van 1847.

Deze verhoogingen zijn nagenoeg *uitsluitend en alleen* te vinden in het meerder gebragte voor den *waterstaat en de publieke werken*, gelijk blijken kan, behalve uit de uitgewerkte en toelichtende staten, die bij de begrooting worden overgelegd, uit het hierna volgende beknopt overzigt van het aandeel, hetwelk, bij vergelijking tot het toegestane voor 1847, iedere afdeeling der begrooting voor 1848 en 1849 heeft in opgemelde vermeerderingen; welk overzigt tevens doet zien, dat, zoo ook het cijfer van sommige afdeelingen, behalve die voor den Waterstaat, al eenige verhooging heeft moeten ondergaan, die verhooging alsdan wordt opgewogen door besparingen op andere afdeelingen aangebragt.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

NAMEN DER AFDEELINGEN.	Verminderingen voor: 1848.	Verminderingen voor: 1849.	Vermeerderingen voor: 1848.	Vermeerderingen voor: 1849.	*Aanmerkingen.*
1. Kosten van het Departement . .	»	»	»	»	Om de redenen hiervoren opgegeven, is de vermeerdering voor den weg van Utrecht naar 's Hertogenbosch, alsmede de uitgave voor den ijk der maten en gewigten hier *niet* opgenomen.
2. Binnenlandsch bestuur	»	»	f 1,250.00	f 1,250.00	
3. Waterstaat en Publieke Werken .	»	»	188,638.00	248.888.00	
4. Onderwijs	»	»	3,450.00	3,450.00	
5. Kunsten en Wetenschappen . . .	f 8,350.00	f 4,950.00	»	»	
6. Armwezen	1,000.00	»	»	3,000.00	
7. Nederlandsche Staats-courant . .	25.00	25.00	»	»	
8. Nationale Nijverheid	»	»	850.00	850.00	(*) Dit is eigenlijk geene vermeerdering; de uitgaaf komt om het andere jaar voor, zoodat deswege in de begrooting voor 1847 *niets* was gebragt.
9. Opperhoutvesterij	»	»	(*) 5,500.00	»	
10. Pensioenen, lijfrenten, gratificatien en verdere afloopende betalingen .	1,016.00	5,016.00	»	»	
	f 10,391.00	f 9,991.00	f 199,688.00	f 257,438.00	
Van de vermeerderingen aftrekkende het bedrag der verminderingen op enkele afdeelingen aangebragt, zijnde			10.391.00	9,991.00	
blijkt het bedrag van de vermeerderingen, bij vergelijking tot 1847, gelijk hiervoren is aangemerkt, te zijn			f 189,297.00	f 247,447.00	

Men ziet dus uit dit overzigt dat, van deze vermeerderingen, *alleen voor den waterstaat en de publieke werken* bestemd is, voor 1848 f 188,638 en voor 1849 f 248,888; zoodat zelfs, wat laatstgemeld jaar betreft, de behoefte voor die werken te boven gaat de vermeerdering, welke het eindcijfer der begrooting heeft ondergaan.

Na deze meer algemeene toelichtingen, vermeent men te kunnen overgaan tot het geven van bijzondere ophelderingen, welke zijn toegeschenen, bevorderlijk te zullen kunnen zijn aan de beoordeeling der kosten onder iedere afdeeling uitgetrokken.

EERSTE AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Deze afdeeling bevat dezelfde bedragen als voor 1847 zijn toegestaan.

Na de aanzienlijke vermindering van f 11,000, welke daarin bij de begrooting van 1846 en 1847 is gebragt, kan vooreerst aan verdere inkrimping niet worden gedacht.

In voldoening aan het vroeger te kennen gegeven verlangen, is de post van *bureau- en locaalbehoeften en drukwerken* gesplitst geworden en in drie artikelen verdeeld.

TWEEDE AFDEELING.

Binnenlandsch bestuur.

Deze afdeeling is voor ieder der beide jaren f 54,274 *hooger* dan voor 1847 is toegestaan.

Tot toelichting van deze verhooging dient:

1°. dat de betrekking van districts-commissaris te Hulst, tijdens het opmaken der begrooting voor 1846 en 1847, *tijdelijk* was vervuld, tegen genot eener belooning van f 450, welke bij de definitieve vervulling op f 900 is vastgesteld, zoodat deswege meer heeft moeten worden gebragt eene som van f 450;

2°. dat het militie-commissariaat over het 12de tot 20ste kanton in de provincie *Noord-Braband*, alsmede het militie-commissariaat te *Maastricht*, vroeger door districts-commissarissen werden waargenomen, tegen genot van een dedommagement voor ieder van f 400, dus te zamen f 800, en dat, na het overlijden van die ambtenaren, *twee* militie-commissarissen zijn benoemd op een tractement van f 600 en een abonnement voor bureau-onkosten van f 300 's jaars voor ieder, dus voor beiden f 1800 beloopende, ten gevolge waarvan voor tractementen van militie-commissarissen in *Noord-Braband* en in *Limburg* meer gebragt is, voor ieder gewest f 500, dus te zamen f 1000;

en 3°. dat voor 1848 en 1849 wordt geraamd *meer* benoodigd te kunnen zijn:

1.	voor huur van lokalen voor den ijk	f 304
2.	» bezoldiging der arrondissements-ijkers en adjunct-ijkers	43,350
3.	» kosten wegens de aanschaffing van stempels, boekwerken, enz., alsmede reis- en verblijfkosten der ijkers	11,370
	makende te zamen	f 55,024

Daar echter in deze som is gebragt het *maximum* van bezoldiging, en het waarschijnlijk is, dat dit *maximum* voor eenige der arrondissements-ijkers niet zal noodig zijn, heeft men begrepen, eene vermeerdering van slechts f 53,024 te moeten aanvragen.

De oorzaak dezer vermeerdering is de volgende.

Op de staatsbegrooting over 1847, bij afdeeling II, artikel 14, ter zake van belooningen der arrondissements-ijkers, alleen eene som van f 1500 gebragt wegens *suppletie*, hetgeen werd veroorzaakt, doordien, volgens de bestaande en tot hiertoe gewerkt hebbende voorschriften, de ijk-beambten bevoegd waren om hunne belooning (waarvoor in het algemeen een *maximum* en *minimum* zijn vastgesteld), zoo ook de hun, bij wijze van vaste som, toegekende schadeloosstelling voor de *aanschaffing van stempels*, *boeken*, *enz.*, *alsmede voor reis- en verblijfkosten*, in hunne jaarlijksche rekening en verantwoording in uitgaaf te brengen; terwijl, na opneming dier rekening bij de Algemeene Rekenkamer, aan hen die meer

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

aan *ijkloonen* ontvangen hadden, dan zij wegens het maximum van belooning en voor schadeloosstelling in uitgaaf mogten brengen, last werd gegeven tot overstorting van het saldo in 's Rijks kas, en daarentegen aan hen, die, blijkens hunne rekening, het *minimum* der hun toegekende bezoldiging en de bedoelde schadeloosstelling niet uit de ontvangen ijkloonen hadden kunnen bestrijden, het daaraan ontbrekende uit 's Rijks kas werd gesuppleerd, voor welke suppletie voorschreven som van f 1500 op de staatsbegrooting was gebragt.

Vroeger heeft de Algemeene Rekenkamer tegen deze wijze van handelen geene bedenking geopperd, doch eenigen tijd geleden heeft zij daartegen bezwaar ingebragt, en het gevoelen voorgestaan, dat *al* de uitgaven voor het ijkwezen op de staatsbegrooting moesten uitgetrokken worden, en, van den anderen kant, *al* de ontvangsten als bate voor dezelve gebragt.

Tevens heeft zij verklaard, dat zij, met het oog op artikel 32 harer instructie, zich verpligt zou achten, om, van af 1848, uit de rekeningen der ijkers al de uitgaven te verwerpen, die niet op de staatsbegrooting mogten zijn gegrond.

Het is deze verklaring, welke aanleiding heeft gegeven tot het uittrekken der meergemelde kosten op de onderwerpelijke begrooting.

In mindering van de sub 1—3 vermelde vermeerderingen, te zamen beloopende f 54,474, heeft kunnen strekken eene som van f 200, welke *minder* is gebragt voor tractementen der militie-commissarissen in *Zuid-Holland*, alzoo de afgetreden militie-commissaris voor de kantons 1—9 een tractement van f 800 genoot en aan zijn opvolger slechts f 600 is toegekend, zoodat de *vermeerdering* dezer afdeeling, gelijk bij den aanvang is gezegd, beloopt f 54,274.

Overigens verdient nog te worden vermeld, dat voor de kosten van het provinciaal beheer (artikel 1—11 dezer afdeeling) zijn uitgetrokken dezelfde bedragen, als voor de jaren 1846 en 1847 zijn toegestaan, niettegenstaande uit onderscheidene provincien dringende aanvragen om verhooging van die bijdragen ingekomen zijn.

Zonder de billijkheid van die aanvragen te willen tegenspreken, heeft men evenwel gemeend daaraan niet te mogen voldoen, omdat de begrooting voor 1846 en 1847 kan geacht worden de eerste te zijn, sedert het toezigt en beheer over 's Rijks middelen van de gouverneurs is afgescheiden, en derhalve de afloop dier beide jaren zal behooren te worden afgewacht, alvorens, met genoegzamen grond, te kunnen oordeelen over het al dan niet voldoende van de toegestane sommen.

Ten slotte merkt men nog aan, dat artikel 15 van de IIde afdeeling der begrooting van 1857 (*Verschillende uitgaven betrekkelijk het binnenlandsch bestuur*) in de begrooting voor 1848 en 1849 niet meer voorkomt, maar vervangen is geworden door drie artikelen (15—17) waarvan de omschrijving, zoo men vermeent, een meer duidelijk begrip geeft van de objecten van uitgaaf, daarbij bedoeld.

DERDE AFDEELING.

Waterstaat en publieke werken.

Deze afdeeling heeft, wat de inrigting betreft, vele veranderingen ondergaan.

Vooreerst, zijn de kosten van vaste opzigters, bij vorige begrootingen onder de sommen voor de werken begrepen, thans in een afzonderlijk artikel uitgetrokken (art. 3).

Ten tweede, heeft hetzelfde plaats gehad ten opzigte van de vaste brug-, sluis- en dijkwachters (art. 4).

Ten derde, is er een nieuw artikel (14) aangebragt, onder de benaming van: *Tegemoetkoming aan aannemers voor geledene verliezen.*

Door zeer bijzondere omstandigheden, kan het in enkele gevallen gebeuren, dat een aannemer, buiten schuld, op het aangenomen werk verliezen lijdt, en wanneer de reclame, die hij deswege inbrengt, gegrond wordt bevonden, is voor de meerdere kosten, die hij voor de aangenomen werken heeft moeten aanwenden, wel eens eene tegemoetkoming verleend.

Intusschen heeft de vereffening van zoodanige uitgaven, uit gemis van een daartoe bestemden post op de begrooting, moeijelijkheid ondervonden, welke èn door het uittrekken van eene zekere som voor tegemoetkoming voor het mogelijke geval dat eene dergelijke betaling zich mogt voordoen, èn door eene juiste omschrijving van den aard der uitgave, voor het vervolg zal worden voorgekomen.

Ten vierde, is artikel 12 der IIIde afdeeling van de begrooting van 1847 (*Verschillende uitgaven betrekkelijk den waterstaat en de publieke werken*) bij de tegenwoordige begrooting komen te verzallen, en vervangen geworden door *vijf* afzonderlijke artikelen (15—19), terwijl eenige vroeger op voormeld artikel 12 voorkomende uitgaven zijn overgebragt naar artikel 4 der Xde afdeeling van de tegenwoordige begrooting.

De beginselen, welke tot deze splitsingen en overbrenging hebben geleid, reeds medegedeeld hebbende, zal men er alleen nog bijvoegen, dat ook bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ter gelegenheid van de behandeling der begrooting voor 1846 en 1847, met opzigt tot het hierbedoelde artikel 12, was opgemerkt, dat dezelve bevatte eene vermenging van uitgaven van allerlei aard.

Eindelijk, *ten vijfde*, zijn alle *subsidien* en *bijdragen*, verstrekt wordende tot daarstelling of onderhoud van geene eigenlijke rijkswerken, geligt geworden uit de onderscheidene artikelen dezer afdeeling, waarbij dezelve vroeger voorkwamen en, bij elkander vereenigd, gebragt onder het artikel 16 dezer afdeeling.

Alvorens over te gaan tot de toelichting der uitgaven, onder de bijzondere artikelen dezer afdeeling uitgetrokken, merkt men nog aan, dat, reeds bij den aanvang dezer memorie gegeven is een overzigt van het aandeel, hetwelk *iedere afdeeling* heeft in de verhooging welke de begrooting voor 1848 en 1849 heeft ondergaan, en welke verhooging (de f 204,000 voor den weg van Utrecht naar 's Hertogenbosch en de vermeerdering der kosten voor den ijk, ad f 53,024, als beide geheel buitengewoon zijnde, niet medegerekend) beloopt voor eerstgemeld jaar f 189,267 en voor laatstgemeld 247.447.

Daarbij is tevens opgemerkt, dat alleen de uitgaven voor den waterstaat en de publieke werken kunnen geacht worden deze verhooging aan te brengen, alzoo uit dat overzigt blijkt, dat, bij eene zuivere vergelijking tot 1847, de behoeften voor de IIIde afdeeling der begrooting meer vereischen voor 1848 f 188,638 en voor 1849 f 248,888.

Men is tot het brengen van deze verhoogingen noode overgegaan; alléén het besef dat de physieke en materiele belangen des Rijks de behoorlijke instandhouding der werken vorderen, en, in verband hiermede, dat de daartoe benoodigde middelen behooren te worden aangevraagd, heeft geleid tot de meening, dat, bij zake als de onderwerpelijke, eene gepaste zuinigheid niet bestaat in het *nalaten*, — maar in het op zijn tijd *doen* van noodzakelijke uitgaven, en dat men, door elk verzuim, in dezen eene groote verantwoordelijkheid op zich laden zou.

Eerst nadat, in overleg met de inspecteurs van den waterstaat, een gezet en naauwkeurig onderzoek heeft plaats gehad ten aanzien van het al of niet volstrekt noodzakelijke van de uitvoering der voorgedragene werken, zijn de benoodigde sommen op de begrooting gebragt geworden en kunnen dezelve derhalve worden aangemerkt als de vrucht van dat opzettelijk onderzoek.

De gebragte verhoogingen laten zich weder onderverdeelen over de volgende artikelen der IIIde afdeeling, te weten:

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

ARTIKEL.	BENAMING VAN HET ARTIKEL.	VERMINDERINGEN voor 1848.	VERMINDERINGEN voor 1849.	VERMEERDERINGEN voor 1848.	VERMEERDERINGEN voor 1849.	Aanmerkingen..
1	Tractementen van de inspecteurs, enz.	»	»	f 2.900.00	f 2,900.00	
2	Reis- en verblijfkosten van dezelve . .	»	»	»	»	
3	Bezoldiging der opzigters	»	»	3,520.00	3,520.00	
4	Idem der brug-, sluis en dijkwachters.	f 5,810.00	f 5,810.00	»	»	
5	Idem van den bouwmeester, opzigter, enz. bij de gebouwen	»	»	»	»	
6	Onderhoud en herstelling der landsgebouwen	»	»	5,100.00	3,100.00	
7	Rivieren	»	»	12,697.45	38,192.45	
8	Zeehavens en zeewerken	»	»	24,891.33	59,483.33	
9	Droogmakerijen	2,445,00	»	»	5,555.00	
10	Aanleg, voortzetting, enz. van wegen enz.	25,000.00	25,000.00	»	»	
11	Onderhoud en herstelling van wegen en bruggen	»	»	80,561.00	66,633.00	
12	Kanalen	»	»	65,162.00	66,775.00	
13	Veren en schipbruggen	»	»	4,835.00	1,360.00	
14	Tegemoetkoming aan aannemers . . .	»	»	2,000.00	2,000.00	
15	Herstelling van buitengewone winterschaden, enz..	»	»	»	»	
16	Subsidien aan administratien, enz. . .	»	»	20,000.00	30,000.00	
17	Peilingen en opnemingen, reiskosten van commissien tot het onderzoeken van werken	»	»	»	»	
18	Reis- en verblijfkosten der commissie voor de uitroeijing van het konijn .	»	»	»	»	
19	Grondlasten van ingenomen eigendommen en andere uitgaven	»	»	226.22	179.22	
		f 33,255.00	f 30,810.00	f 221,893.00	f 279,698.00	
	Af de verminderingen	. . . . . .	. . . . . .	33,255.00	30,810.00	
				f 188,638.00	f 248,888.00	

Daar nu de werken, waarvoor de verhoogingen moeten dienen, zoo men vertrouwt, duidelijk zijn aangewezen in de toelichtende en uitgewerkte staten tot ieder artikel betrekkelijk, vermeent men zich te mogen onthouden van die hier alle op te noemen, en te kunnen volstaan, met alleen aan te stippen zoodanige bijzonderheden, die, in opzigt tot sommige gebragte posten, kunnen geacht worden eene juiste beoordeeling te kunnen bevorderen. — Daartoe gelooft men dat het volgende voldoende zal zijn:

Art. 1. *Tractementen van de inspecteurs, de hoofd-ingenieurs, ingenieurs, aspiranten en conducteurs.*

De vermeerdering, ten bedrage van f 2900 voor ieder der beide jaren, is benoodigd tot bezoldiging van *vier* élèves, die hunne studien hadden volbragt en als aspiranten-surnumerair zijn geplaatst.

Art. 2. *Reis- en verblijfkosten, benevens kosten van verplaatsing van opgenoemde inspecteurs, enz.*

Hiervoor zijn gebragt dezelfde sommen als bij de vorige begrooting zijn toegestaan; dezelve laten geene vermindering toe.

Artt. 3 *en* 4. *Bezoldiging der opzigters en der brug-, sluis- en dijkwachters.*

Hoezeer voor de *opzigters* f 3520 *meer* benoodigd is, is het cijfer voor de *brug-, sluis- en dijkwachters* daarentegen f 5810 *minder*, zoodat de totale som van dit opzigt f 2290 *minder* beloopt dan voor 1847 is toegestaan.

Art. 5. *Tractementen van den bouwmeester, de opzigters en de werklieden bij de lands-gebouwen te 's Gravenhage en te Amsterdam.*

Hiervoor zijn gebragt dezelfde sommen die bij de vorige begrooting zijn toegestaan.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

Art. 6. *Onderhoud en herstelling der lands-gebouwen te 's Gravenhage en daarmede in verband staande uitgaven, mitsgaders gazverlichting van het Binnenhof.*

De staat van verval, waarin sommige lands-gebouwen zijn gekomen, en die, zonder tijdige voorziening, meer en meer zal toenemen, maakt de voorgedragene *verhooging*, ten bedrage van f 5100 voor 1848 en van f 3100 voor 1849, hoogst noodzakelijk.

Art. 7. *Rivieren.*

Voor 1848 is de verhooging f 12,697.45 en voor 1849 f 38,192.45.

Voor de vernieuwing van den rijzen berm in den ouden Rijnmond in Gelderland, ten einde dien mond voor verloop te behoeden, zal in 1849 f 9000 meer benoodigd zijn; — voor de verbetering van het riviervak op den Rijn te *Malburgen*, over welks min voldoenden staat bij voortduring klagten worden aangeheven, wordt voor 1849 f 5000 meer vereischt; — voor de vernieuwing der kaaimuren aan de hulp-schutsluis te Vreeswijk, in Utrecht, welke in 1848 zal behooren plaats te hebben, is f 4600 meer geraamd; — voor voorzieningen op vele punten langs de rivier de Maas (gedeelte Limburg), is voor 1848 f 25,000 en voor 1849 f 30,000 benoodigd, ten einde de werken te versterken en te verbeteren, wijl anders de scheepvaart zou worden belemmerd, de rivier eene andere strekking aannemen en de grensscheiding met Belgie aan verandering zou onderhevig worden, zijnde voorzieningen ten deze te meer noodig, omdat de Belgische Regering aanhoudend, ter beveiliging en versterking, aan den linker oever laat werken; — en eindelijk, voor de vernieuwing van pakwerken in den IJsselmond en verbeteringen op den IJssel, welke noodzakelijk zijn om gegronde klagten voor te komen, zal worden vereischt voor 1848 ongeveer f 9000 en voor 1849 f 14,000.

Alleen voor deze noodzakelijke werken is benoodigd voor 1848 f 38,600 en voor 1849 f 49,000, terwijl de gebragte verhooging slechts beloopt voor 1848 f 12,697.45 en voor 1849 f 38,192.45, waaruit blijkt, dat voor sommige andere werken, onder dit artikel voorkomende, *minder* wordt geraamd dan voor 1847 is toegestaan.

Art. 8. *Zeehavens en zeewerken.*

De gebragte *verhooging* is voor 1848 f 24,891.33 en voor 1849 f 59,483.33.

Vernieuwingen van eenige palenhoofden aan de haven van *Hellevoetsluis* (voor 1849 geraamd op f 14,000), — herstellingen aan de havenwerken van het Nieuwediep (voor 1849 geraamd op ruim f 10,000), — vernieuwingen der havenbeschoeijingen op het eiland Marken (voor 1849 geraamd op ruim f 2000), — het leggen van een stroomleidenden dam door de balg op *Ameland*, noodzakelijk voor het behoud van het eiland (tot welk werk door de provincie Vriesland wordt bijgedragen) (voor ieder der jaren 1848 en 1849 geraamd op f 16,000), — veroorzaken buitengewone uitgaven; terwijl eindelijk ook voor de calamiteuse polders in Zeeland, voor ieder der beide jaren, eene verhooging van f 20,000 noodzakelijk geoordeeld is.

Art. 9. *Droogmakerijen.*

Hoezeer voor de werken van de *Mijdrechtsche droogmakerij* voor 1848 f 2445 *minder* heeft kunnen worden uitgetrokken, zal de voortzetting dier werken voor 1849, bij vergelijking tot 1847, eene *verhooging* vorderen van f 5555. ten einde deze droogmaking eenmaal tot eenen beteren toestand te brengen.

Art. 10. *Aanleg, voortzetting of voltooijing van wegen en daarbij behoorende werken.*

De hier gebragte som van f 204,000 kan worden aangemerkt als geheel buitengewoon en als een uitvloeisel der wet van den den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 39).

Op dit artikel komen bij de begrooting voor 1846 en 1847 zijnde aldaar het 8ste der IIIde afdeeling) voor, sommige bijdragen voor den aanleg en de verbetering van wegen, enz.; daarvoor wordt thans alhier niets uitgetrokken, maar voor zooverre die bijdragen nog benoodigd worden geacht, zijn dezelve gebragt onder de uitgaven vermeld op den uitgewerkten en toelichtenden staat, behoorende tot artikel 16 dezer afdeeling.

Art. 11. *Onderhoud en herstelling van wegen en bruggen en daarbij behoorende werken.*

Voor de werken, onder dit artikel gebragt, wordt geacht voor 1848 f 80,561 en voor 1849 f 66,633 *meer* benoodigd te zullen zijn, dan voor 1847 is toegestaan.

Vele wegen moeten gedeeltelijk vernieuwd worden en de onderhoudskosten vermeerderen over het geheel ook door communicatien die vroeger niet bestonden of nog niet voltooid waren.

Hier komt bij, dat het verschil in *meerder* of *minder* van het onhoud der wegen ook veelal ontstaat uit de voorgestelde of voorgeschrevene wijze van uitvoering der onderhouds- en vernieuwingswerken, zoo ook uit de vastgestelde termijnen van betaling, zoodat meermalen gedurende het 1ste onderhoudsjaar, bijv. 1/7 en daarentegen gedurende het 2de jaar het dubbel of 2/7, verschuldigd is van den aannemingsprijs; aan deze laatste oorzaak moet bijv. worden toegeschreven, dat het onderhoud der wegen in *Noord-Braband* voor 1848 f 13,883 *meer* en voor 1849 f 6450 *minder* zal vereischen dan voor 1847 is toegestaan.

Bij dezen algemeenen grond van vermeerdering, kan in het bijzonder nog worden gezegd:

1°. dat het meerder gebragte voor de wegen in *Overijssel* in verband staat tot de buitengewone hoeveelheid nieuwe steenen, welke voor de instandhouding der wegen van *Deventer* naar de *Hannoversche* grenzen en van *Zwolle* over *Hengelo* en *Enschedé* naar de *Pruissische* grenzen zal benoodigd zijn.

De voorziening ten deze noodig, heeft in de laatste jaren, ten gevolge van beperktheid der toegestane gelden, moeten achterwege blijven, maar zal, wil men de instandhouding dier wegen blijvend verzekeren, wel niet langer dan tot in 1848 en 1849 kunnen worden uitgesteld;

2°. dat het meerder gebragte op 1848 voor de wegen in de provincie *Groningen* naar *Delfzijl*, hoofdzakelijk benoodigd is voor de ontworpen verlenging van de beplanting des wegs van *Groningen* naar de *Vriesche grenzen*, alsmede voor het geheel vernieuwen van de meest verouderde bruggen in den weg van *Groningen* naar *Delfzijl*, en het met veldkeijen bevloeren van sommige gedeelten van dien weg;

en 3°. dat het meerder gebragte voor *Limburg* dienen moet tot bestrijding der kosten van het onderhoud van den weg van *Venlo* tot *Nijmegen*, die in 1847 zal zijn voltooid.

Art. 12. *Kanalen.*

Voor 1848 wordt *meer* gebragt f 65,162; voor 1849 f 66,775 *meer*.

Voor het kanaal door het eiland *Voorne* wordt voor 1848 eene buitengewone uitgave gevorderd van f 24,000 voor de vernieuwing van sluisdeuren.

Verdiepingen en uitbaggeringen in het *Noord-Hollandsch kanaal*, die noodig worden geacht ten einde de groote scheepvaart geene belemmeringen te doen ondervinden, alsmede de vernieuwing der gekoperde ebdeuren in de commercie-sluis en de verandering van den schutdam langs het Alkmaarsche meer, zullen, bij vergelijking tot het toegestane voor 1847, eene *meerdere* uitgaaf vorderen, voor 1848 van bijna f 26,000 en voor 1849 van ruim f 50,000.

Voor het kanaal van *Terneuzen*, is voor ieder der jaren 1848 en 1849 eene verhooging gebragt van f 32,000, omdat de bevestiging en bezinking van de havendammen, die uit hoofde van de diepte des vooroevers aan verzinking bloot staan, alsmede het onderhoud der nieuwe wateringswerken, zoodanige meerdere uitgaaf zullen noodzakelijk maken.

Deze sommen — respectivelijk f 24,000, f 26,000 nu f 32,000, dus te zamen f 82,000, voor 1848, — en f 50,000 en f 32,000, dus insgelijks te zamen f 82,000 voor 1849, — overtreffen verre het cijfer der verhooging, welke het artikel ondergaan heeft (namelijk ruim f 65,000 voor 1848, en bijna f 67,000 voor 1849), zoodat ook hier blijkt, dat voor andere werken minder heeft kunnen worden gebragt.

Art. 13. *Veren en schipbruggen.*

De verhooging is voor 1848 f 4835 en voor 1849 f 1360.

Voor het stoombootenveer tusschen den *Moerdijk* en *Willemsdorp* zal in 1848 moeten worden voldaan een gedeelte van den prijs voor eene nieuwe boot, terwijl overigens de noodzakelijke herstelling van veerkribben, het verbeteren van veerwegen en het vernieuwen van schuren en bijbehoorende gebouwen in 1848 en 1849 eenige meerdere kosten veroorzaken zullen.

Art. 14. *Tegemoetkoming aan aannemers voor geledene verliezen.*

Dit artikel is geheel nieuw en komt in de vorige begrooting niet voor; de reden waarom men hetzelve in de tegenwoordige begrooting heeft gebragt, is reeds hierboven opgegeven; bij raming heeft men eene som van f 2000 voldoende geacht.

Art. 15. *Herstelling van buitengewone winterschade en ondersteuning aan onvermogende polders.*

De hier gebragte som komt, in de begrooting van 1847, voor in artikel 12 der IIIde afdeeling (vereenigd met andere uitgaven) tot een bedrag van f 70,000; thans wordt slechts f 50,000 uitgetrokken, terwijl de overblijvende som van f 20,000 op het hierna volgende artikel is gebragt.

Art. 16 *Subsidien aan administratien, besturen, maatschappijen en instellingen als bijdrage tot de bekostiging van wegen, kanalen en dergelijke werken.*

Gelijk zoo even bij de behandeling der uitgaven, onder artikel 15 opgenoemd, is gezegd, is op het thans in behandeling zijnde artikel 16

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

overgebragt, voor ieder der jaren 1848 en 1849 f 20,000, geraamd tot het verleenen van nieuwe bijdragen, welke som ook in de begrooting van 1846 en 1847 was begrepen in artikel 12 der IIIde afdeeling.

Als *nieuwe* uitgaven, en dus als eene vermeerdering, zijn voorts gebragt:

1°. eene bijdrage voor ieder der beide jaren van f 15,000, voor de verbetering der wegen in het eiland *Voorne*, en

2°. eene verhooging van f 5000 tot f 10,000 der bijdrage in de onderhouds-kosten van de wegen ten laste der zes Noord-Hollandsche steden, terwijl,

in de 3de plaats, de opgemelde, ook voor 1846 en 1847, toegestane som van f 20,000 voor nieuw te verleenen bijdragen, is voor 1849 met f 10,000 verhoogd.

Er bestaat dus op dit artikel eene vermeerdering van f 20,000 voor 1848 en van f 30,000 voor 1849; in betrekking tot welke vermeerdering nog kan gezegd worden:

vooreerst, dat er bij voortduring groote behoefte bestaat aan middelen tot het verstrekken van bijdragen tot de bekostiging van wegen, kanalen en dergelijke werken, die voor rijks-rekening niet geheel kunnen worden uitgevoerd; maar waarvan de voltooijing niettemin behoort te worden bevorderd en aangemoedigd;

in de tweede plaats, ten aanzien van de f 15,000, bestemd tot bijdrage voor de verbetering der wegen in het eiland *Voorne*, waarvan hiervoren sub 1 gesproken is, dat die verbetering, waarvan de noodzakelijkheid lang is erkend, sedert geruimen tijd een onderwerp van overweging heeft uitgemaakt, en dat daartoe thans een plan is opgemaakt, hetwelk ten doel heeft het aanleggen van schulpwegen tusschen de reeds bestaande schulpwegen in den *Hoekschen waard* met de vestingen *Brielle* en *Hellevoetsluis* en met het kanaal *Voorne*, daaronder begrepen den weg tusschen *Oud-* en *Nieuw-Beijerland* en de verbetering der veren op de *Oude Maas* en te *Goidschalksoord*.

De uitvoering zal worden bekostigd uit bijdragen van de provincie en van de belanghebbende gemeenten, die in het onderhoud zullen voorzien.

Voor de verbetering van gelijksoortige communicatien in *Overflakkee* is in der tijd f 25,000 door het Rijk verstrekt, en die in den *Hoekschen Waard* is zelfs *door het Rijk*, met bijdrage der gemeenten, tot stand gebragt.

Art. 17. *Peilingen en opnemingen tot het maken van projecten, reis- en verblijfkosten van commissien tot het onderzoeken van werken, en uitschotten daarvoor, alsmede aankoop van boeken en kaarten.*

De hier gebragte som is in de begrooting van 1847 begrepen in art. 12 der IIIde afdeeling; dezelve heeft bij de tegenwoordige begrooting geene verandering ondergaan.

Art. 18. *Reis- en verblijfkosten der commissie voor de uitroeijing van het konijn.*

Hier geldt dezelfde toelichting als bij artikel 17 gegeven is.

Art. 19. *Grondlasten van ingenomen eigendommen en andere uitgaven van verschillenden aard.*

Ook hier geldt hetzelfde als bij de artikelen 17 en 18; alleen wordt voor 1848 f 226.22 en voor 1849 f 179.22 *meer* gebragt, om de afdeeling met eene ronde som te doen sluiten.

VIERDE AFDEELING.

Onderwijs.

Onder deze afdeeling hebben, voor ieder der jaren 1848 en 1849, moeten worden gebragt de volgende *vermeerderingen*, te weten:

Art. 2. *Reis-, verblijf- en verdere kosten der commissie tot het afnemen van examen van de jongelieden, die verlangen tot de academische lessen te worden toegelaten.*

Hiervoor is uitgetrokken f 1400; deze post kwam op vroegere begrootingen niet voor.

Art. 3. *Hoogeschool te Leyden.*

De som, bestemd tot *subsidien voor de verzamelingen en andere inrigtingen*, is met f 300 verhoogd, in het bijzonder ten behoeve van het onderwijs in de sterrekunde, omdat de bij vroegere begrootingen toegestane middelen ontoereikend zijn bevonden.

Art. 4. *Hoogeschool te Utrecht.*

Voor *jaarwedden en verdere belooningen der hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten* is meer benoodigd eene som van f 1600, voor de jaarwedde van een buitengewoon hoogleeraar in de geneeskundige faculteit.

Deze verhooging is noodzakelijk: niettegenstaande de uitbreiding der wetenschap, zijn aan de faculteit der geneeskunde bij de Utrechtsche hoogeschool nog slechts *drie* bezoldigde gewone hoogleeraren verbonden, welk getal ook reeds bij het organiek besluit van 1815 was toegestaan; bijzondere omstandigheden hebben het ongenoegzame van dit personeel nog dringender doen gevoelen, zoodat men, om daarin te gemoet te komen, reeds voor eenige jaren een zeer kundig en ijverig leeraar bij gezegde hoogeschool, eerst als lector, daarna als buitengewoon hoogleeraar, heeft aangesteld, buiten bezwaar van de schatkist. Na meerdere jaren bewezene gewigtige diensten door dezen geleerde, is het billijk, dat hem althans de gewone jaarwedde van eenen buitengewonen hoogleeraar uit 's Rijks kas worde toegekend.

Art. 8. *Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen.*

Van de som van f 3000, bij de begrooting voor 1846 en 1847 toegestaan voor nieuw te verleenen jaarwedden, is tot dat einde f 2760 gebezigd; zoodat voor de voldoening van die jaarwedden voor 1848 en 1849 f 2760 meer zal benoodigd zijn; wordende thans voor nieuw te verleenen jaarwedden weder eene som van f 3000 uitgetrokken, alzoo er bij voortduring groote behoefte blijft bestaan aan middelen om, in het belang van het onderwijs, verdere jaarwedden te kunnen blijven toekennen.

Art. 10. *Verschillende uitgaven, voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van het onderwijs.*

Onder de uitgaven in dit artikel begrepen *voor aankweeking van onderwijzers en onderwijzeressen* heeft moeten worden gebragt eene som van f 1500, als *subsidie voor de opleiding van jongelieden tot den onderwijzerstand op 's Rijks lagere school te Maastricht*. De noodzakelijkheid dezer uitgave is reeds lang gebleken en de benoodigde gelden zijn dan ook, van af het jaar 1844, gevonden uit de bij vroegere begrootingen toegestane sommen voor gratificatien, aanmoedigingen en andere hulpmiddelen voor het onderwijs; dit kan echter, zonder nadeel voor andere zaken, niet langer blijven voortduren, zoodat daarvoor thans eene bepaalde som, afzonderlijk, is uitgetrokken.

Onder hetzelfde artikel wordt voor de *uitgave van Nieuwe Bijdragen voor onderwijs en opvoeding* wijders gevonden eene vermeerdering van f 150 voor de kosten vallende op de uitgave van dit tijdschrift; hebbende de ondervinding deze verhooging als noodig doen kennen.

Tegenover deze *vermeerderingen*, respectievelijk beloopende f 1400, f 300, f 1600, f 2760, f 1500 en f 150, en dus te zamen bedragende f 7710, staan de volgende *verminderingen*, te weten:

Artt. 3, 4 *en* 5. Onder de uitgaven bij artikelen 3, 4 en 5 der begrooting van 1846 en 1847 voor de hoogescholen te Leyden, Utrecht en Groningen uitgetrokken, zijn sommen toegestaan voor *beurzen.*

Die sommen komen, tot een gezamenlijk bedrag van f 1400, op de tegenwoordige begrooting niet meer voor, als zijnde de bedoelde beurzen vervallen.

Art. 3. *Hoogeschool te Leyden.*

Dit artikel is voorts *verminderd* met f 1000 op den post voor *jaarwedden en verdere belooningen der hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten*, als zijnde op die jaarwedden f 300 en op de som van 1/4 verhoogingen f 700 minder benoodigd; wordende in opzigt tot laatstgemelde uitgave berekend, dat de verhoogingen in 1848 en 1849 hoogstens aan vier hoogleeraren zullen behooren te worden uitbetaald.

Op hetzelfde artikel is in den post voor *jaarwedden en verdere belooningen der overige ambtenaren en bedienden* gebragt, eene vermindering van f 300, als zijnde die som niet verder benoodigd ten gevolge van het overlijden van den bewaarder der teleskopen en der wis- en natuurkundige werktuigen, aan welke betrekking, die niet weder zal worden vervuld, f 500 tractement verbonden was, doch waarvan aan een custos in de sterrekunde, die daarop aanspraak had, f 200 verhooging is toegestaan.

Art. 5. *Hoogeschool te Groningen.*

Voor *jaarwedden en verdere belooningen der hoogleeraren*, is voor 1/4 verhoogingen f 550 minder gebragt, omdat men berekent, dat de bedoelde verhooging in 1848 en 1849 hoogstens aan twee hoogleeraren zal behooren te worden uitbetaald, terwijl in hetzelfde artikel voor *onderhoud en lasten der gebouwen en onderhoud en aankoop van meubelen* f 10 minder is uitgetrokken, als ten gevolge van aanbesteding minder benoodigd.

Art. 7. *Provinciale commissien voor het lager onderwijs.*

De subsidien in dit artikel begrepen, heeft men, op grond van verkregen ondervinding, met f 1000 kunnen verminderen.

De opgenoemde *verminderingen*, respectivelijk beloopende f 1400, f 1000, f 300, f 550, f 10 of f 1000, en alzoo gezamenlijk bedra-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

gende f 4260, aftrekkende van de som der gebragte *vermeerderingen*, ad f 7710 blijkt, dat voor ieder der jaren 1848 en 1849 op deze afdeeling, *meer* dan voor 1847 is toegestaan, uitgetrokken wordt f 3450.

Heeft men, bij de tegenwoordige begrooting, het getal artikelen vermeerderd, zoo is het van den anderen kant onnoodig toegeschenen, om de kosten voor bezoldiging, bureau- en reis- en verblijfkosten der algemeene ambtenaren voor het onderwijs, in twee artikelen te splitsen, zoo als bij de begrooting van 1847 was geschied, omdat het inderdaad een en hetzelfde object van uitgaaf (de inspectie der scholen) geldt; daarentegen zijn de uitgaven voor het instituut van doofstommen te *Groningen*, bij de genoemde begrooting begrepen onder artikel 9 der IVde afdeeling (*Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van het onderwijs*), thans onder een afzonderlijk artikel gebragt geworden.

VIJFDE AFDEELING.

Kunsten en wetenschappen.

Om dezelfde reden, waarom de tractementen, bureau- en reiskosten van de algemeene ambtenaren voor het onderwijs in één artikel vereenigd zijn, heeft men gemeend dit ook te moeten doen ten opzigte van de tractementen, reis- en verblijfkosten van den adviseur en adjunct-adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde (art. 1 dezer afdeeling).

De *vermeerderingen*, welke deze afdeeling heeft ondergaan, zijn de volgende, te weten:

Art. 5. *Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage*, is vermeerderd voor ieder der jaren 1848 en 1849 met f 2000.

Deze *vermeerdering* is gebragt voor *aankoop van boekwerken en tijdschriften.* De daarvoor bij de begrooting van 1847 toegestane middelen, ad f 2000, zijn onvoldoende toegeschenen, om eenigermate behoorlijk te voorzien in de behoefte van aanschaffing van boekwerken en tijdschriften.

Art. 10. *'s Rijks museum van natuurlijke historie te Leyden.*

Voor ieder der jaren 1848 en 1849 is op dit artikel uitgetrokken eene *vermeerdering* van f 1000; eene dringende behoefte ter bezoldiging van de conservateurs, die noodig zijn, om deze zich steeds uitbreidende verzameling in orde en in goeden staat te houden.

Deze beide *vermeerderingen* te zamen genomen, beloopen alzoo voor ieder der jaren 1848 en 1849 f 3000.

Daarentegen zijn aangebragt de volgende *verminderingen*, als:

Art. 4. *Oprigting en onderhoud van geschiedkundige gedenkteekenen*, is *verminderd* met f 500 voor 1848.

Aan oprigting van gedenkteekenen kan in den tegenwoordigen tijd wel worden gedacht. Voor de reeds bekende behoefte voor *onderhoud* zal over 1848 f 600 voldoende zijn, en mogt zich eene nog niet bekende behoefte aan herstelling opdoen, dan vleit men zich dat dezelve wel tot het jaar 1849 zal kunnen worden uitgesteld, waarom dan ook voor laatstgemeld jaar geene vermindering is gebragt.

Art. 13. *Verzameling op het Paviljoen te Haarlem van kunstwerken van levende meesters.*

In dit artikel is aangebragt eene *vermindering* van f 750, *voor ieder der jaren* 1848 *en* 1849, op de gelden uitgetrokken voor AANMAAK *van schilderijen.* De ondervinding van vroegere jaren geeft reden te gelooven, dat de som, welke na die vermindering tot gemeld einde nog overblijft, voor de behoefte genoegzaam zal zijn.

Voorts is op dit artikel overgebragt f 1000 voor *aankoop van kunstwerken van levende meesters.* Men heeft gemeend deze uitgave, welke in de begrooting van 1846 en 1847 in een *afzonderlijk* artikel (24) is uitgetrokken, in de kosten van de verzameling op het Paviljoen te Haarlem te moeten opnemen en het afzonderlijk artikel te laten vervallen, omdat deze post meer eigenaardig bij dien voor het Paviljoen behoort, alzoo de voorwerpen, welke uit de opgemelde f 1000 mogten worden aangekocht, in die verzameling worden geplaatst.

Door deze overbrenging ontstaat noch vermeerdering noch vermindering, en ofschoon het eindcijfer van dit artikel door die overbrenging f 250 hooger is geworden, blijft, door het wegvallen van f 1000, vroeger elders uitgetrokken, de vermindering f 750.

Art. 17. *Inteekening op en aankoop van boekwerken, penningen en andere voorwerpen van kunst of wetenschap.*

De post, ofschoon reeds gaandeweg zeer verminderd, mag niet to veel worden ingekrompen, uit hoofde van de nog loopende inteekening op zeer kostbare werken. Na hetgeen hiervan in 1846 en vroeger geleverd is, kan men nogtans berekenen, dat er in 1848 niet veel afleveringen te betalen zullen zijn, waarom, *alleen voor dat jaar*, eene vermindering van f 2500 is aangebragt.

Art. 18. *Eeremedailles.*

Het toekennen van *eeremedailles* heeft, in de laatste jaren, minder plaats gehad dan vroeger, en, in het vertrouwen dat zulks, in het vervolg, niet weder aanmerkelijk zal vermeerderen, heeft men gemeend, de som van f 700, vroeger voor dit object van uitgaaf toegestaan, thans, *voor ieder der jaren* 1848 *en* 1849, met f 200 te kunnen *verminderen.*

Art. 19. *Koninklijke academie van beeldende kunsten.*

Voor 1848 heeft niet behoeven te worden gebragt f 400 voor *reis- en verblijfkosten der commissie van beoordeeling bij den grooten wedstrijd aan de Koninklijke academie van beeldende kunsten te Amsterdam*, alzoo die wedstrijd slechts om de twee jaren plaats heeft.

Art. 23. *Teekenscholen en academien.*

De ondervinding doet vermoeden, dat eene som van f 400 voor *medailles aan de leerlingen* voor het vervolg voldoende zal zijn, weshalve *voor ieder der jaren* 1848 *en* 1849 f 100 *minder* wordt gebragt dan voor 1847 was toegestaan.

Art. 23. *Octrooijen en aanmoediging van kunst- en volksvlijt en daartoe strekkend onderwijs.*

Dit artikel is *voor ieder der jaren* 1848 *en* 1849 *verminderd* geworden:

1°. met de sommen van f 4500 en f 400, bij de begrooting van 1846 en 1847 onder artikel 25 der Vde afdeeling begrepen, voor *zegels en uitschotten voor te verleenen octrooijen en voor de kosten van het kopijeren van teekeningen voor octrooijen*, als zijnde daartoe geene gelden benoodigd;

en 2°. met f 2000, alzoo de ondervinding heeft doen zien, dat eene som van f 5000 voor *premien tot betaling van verschuldigde octrooiregten* voor het vervolg waarschijnlijk voldoende zal zijn.

Deze *verminderingen* — respectivelijk bedragende *voor* 1848 f 500, f 750, f 2500, f 200, f 400, f 100, f 4,500, f 400 en 2000, en *voor* 1849 f 750, f 200, f 100, f 4500, f 400 en f 2000 — te zamen genomen, beloopen voor 1848 f 11,350 en voor 1849 f 7950, en daarvan aftrekkende het bedrag der *vermeerdering* voor ieder der gemelde jaren, ad f 3000, blijkt het, dat op deze afdeeling eene VERMINDERING van uitgaaf verkregen is ten bedrage van f 8350 voor 1848 en van f 4950 voor 1849.

ZESDE AFDEELING.

Armwezen.

Deze afdeeling is voor het jaar 1848 *verminderd* met f 1000 en voor het jaar 1849 *vermeerderd* met f 3000.

Die vermindering en vermeerdering komen voor bij artikel 1, *Bijdragen in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen.*

Het getal der geneeskundige gestichten voor krankzinnigen en het aangaan van overeenkomsten tot plaatsing van behoeftige krankzinnigen in zoodanige gestichten door tusschenkomst der besturen van de provincien in welke die nog niet tot stand gekomen zijn, neemt meer en meer toe; het heilzaam doel der wet van 29 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20) wordt alzoo meer en meer bereikt, en het getal der behoeftige krankzinnigen, aan hetwelk eene betere en meer uitzigt op herstel gevende verpleging dan vroeger te beurt valt, wordt steeds grooter; van hier de verhoogde aanvraag voor dit onderwerp voor 1849.

Daar echter het provinciaal geneeskundig gesticht van krankzinnigen voor *Noord-Holland* eerst in den loop van 1848 opengesteld zal worden en het zich dus laat voorzien, dat de bijdragen voor de krankzinnigen, welke daarin verpleegd zullen worden, slechts voor een gedeelte van dat jaar zullen moeten worden voldaan, heeft men, in verband tot de reeds verkregen kennis van het tot hiertoe benoodigde voor bijdragen, gemeend voor 1848 f 1000 minder te kunnen voordragen, dan voor 1847 was geraamd, in de veronderstelling, dat het gesticht in *Noord-Holland* in dat jaar reeds zou zijn opengesteld geworden.

Met opzigt tot de som van f 200,000, uitgetrokken bij artikel 3 dezer afdeeling moet worden gezegd, dat het juist benoodigd bedrag voor het daarbij omschreven onderwerp afhangt van het steeds afwisselend getal der personen, welke door tusschenkomst der Regering in de kolonien der maatschappij worden geplaatst en van de evenzeer afwisselende evenredigheid van de verhouding tusschen diegenen hunner, welke *wel* en die welke *niet* of slechts gedeeltelijk in staat zijn kolonialen arbeid te verrigten. Bij de overweging, dat de rekening over 1844 van het bijzonder fonds, ter dezer zake ingesteld bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), met een batig saldo heeft gesloten, hetwelk echter, door overbrenging op volgende rekening, moet bijdragen tot bereiking van het doel der wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 18), en dat men zich vleit, dat het voormeld fonds ook over 1846 weder

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

een batig saldo zal opleveren, is het zeer mogelijk te achten, dat de overbrenging eener som van f 200,000 over ieder der jaren 1848 en 1849 in dat fonds, ook voor dat tijdvak een overschot zal laten.

Daar echter de uitkomst over 1845, wanneer men dat jaar op zich zelf en afgescheiden van het daarop overgebragte overschot van 1844 beschouwt, vermoedelijk een tekort zal opleveren, zoo vindt men thans geen vrijheid om de raming van dezen post nu reeds te verminderen.

De bepalingen der voormelde wet van den 10den Februarij 1844 brengen daarenboven te weeg, dat de gelden voor dit onderwerp op de staatsbegrooting uitgetrokken, nimmer door af- en overschrijving op een ander artikel der begrooting, tot eenig ander doel dan waarvoor dezelve bestemd zijn, gebezigd kunnen worden.

ZEVENDE AFDEELING.

Nederlandsche Staats-Courant.

Deze afdeeling bedraagt voor ieder der jaren 1848 en 1849 f 25 minder dan voor 1847 is toegestaan.

Deze vermindering, te vinden onder artikel; spruit voort uit het benoemen van eenen nieuwen boekhouder en kassier op een tractement van f 2600, terwijl zijn voorganger f 2625 genoot.

Behalve deze besparing van f 25, is bij gelegenheid van deze benoeming kunnen worden geschorst de betaling van een rijkspensioen ten bedrage van f 1700 's jaars, alzoo voor de betrekking een gepensioneerd ambtenaar gekozen is, zoodat de benoeming hand aan hand ging met eene bezuiniging van f 1725.

ACHTSTE AFDEELING.

Nationale nijverheid.

Deze afdeeling is voor ieder der jaren 1848 en 1849 vermeerderd met f 850 en wel bepaaldelijk in de som bij artikel 2 dezer afdeeling begrepen, voor *reis-, verblijf- en vacatie-kosten, vallende op het onderzoek van stoomwerktuigen*, waarvoor f 2000 wordt aangevraagd, terwijl deswege voor 1847 slechts f 1150 was toegestaan.

De uitbreiding, welke het gebruik van stoomwerktuigen steeds ondergaat, vermenigvuldigt de reizen, die moeten worden gedaan om die stoomwerktuigen, in het belang der algemeene veiligheid, te onderzoeken, en de ondervinding heeft doen zien, dat de voor vroegere jaren toegestane som niet toereikende is, om de kosten daaruit voortvloeijende te kunnen bestrijden.

NEGENDE AFDEELING.

Opperhoutvesterij.

De sommen bij deze afdeeling gebragt zijn overeenstemmende met die, welke voor dezelfde voorwerpen bij de begrooting voor 1847 zijn toegestaan.

Het bij artikel 1 uitgetrokkene voor 1848 vergelijkende met het daarvoor toegestane over 1847, bestaat er wel een verschil van f 5500, maar dit verschil wordt ook aangetroffen tusschen het toegegestane voor 1846 en 1847, en lost zich op in de omstandigheid, dat de toelage, welke aan de opzieners der jagt voor kleeding wordt betaald, het eene jaar f 30 en het andere slechts f 2.50 per hoofd bedraagt, ten gevolge waarvan voor 200 opzieners voor voor 1848 f 6000 en voor 1849 slechts f 500 zal benoodigd zijn.

TIENDE AFDEELING.

Pensioenen, lijfrenten, gratificatien en verdere afloopende betalingen.

Deze afdeeling, welke bij de begrooting van 1846 en 1847 in *twee* artikelen is gesplist, bevat thans *vier* artikelen.

De uitgaven dezer afdeeling worden voor 1848 op f 1016 en voor 1849 op f 5016 *minder* gebragt, dan daarvoor bij de begrooting van 1847 is toegestaan.

Deze uitkomst is verkregen, door het brengen van een minder bedrag voor pensioenen, dan thans nog daarvoor benoodigd is.

Immers, blijkens het aangeteekende op de lijsten van de pensioenen, welke gevoegd zijn nevens de Uitgewerkte en Toelichtende Staten behoorende tot artikel 1 en 2 dezer afdeeling, beloopt de som van de pensioenen:

1°. welke in de grootboeken ingeschreven zijn, f 127,866, en

2°. welke krachtens art. 60 der wet van 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) ten laste zijn gekomen van den Staat, f 25,772;

terwijl daarvoor slechts wordt uitgetrokken: voor de *eersten* voor 1848 f 125,000, en voor 1849 f 122,000, en voor de *laatsten* voor 1848 f 23,000, en voor 1849 f 22,000, — dus voor de *eersten* voor 1848 f 2866 en voor 1849 f 5866 *minder*, en voor de *laatsten* voor 1848 f 2772 en voor 1849 f 3772 *minder*, dan op dit oogenblik benoodigd is.

Men vleit zich, dat deze minder gebragte sommen, met de gelden, door versterf beschikbaar komende, zullen kunnen worden gedekt, en dat die beschikbare gelden bovendien toereikende zullen zijn, om te bestrijden de uitgaven, welke benoodigd mogten worden voor pensioenen, waarop, krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), na 1 Julij 1846 regten zullen worden verkregen, alzoo daarvoor blijkens art. 3 dezer afdeeling *niets* is geraamd.

Onder artikel 4 dezer afdeeling, *Lijfrenten, toelagen, gratificatien en verdere afloopende betalingen*, is ditmaal gebragt eene som van f 500 voor *gratificatien.* Hieraan is zeer groote behoefte, ten einde het middel te bezitten, om aan behoeftige weduwen van *landsambtenaren*, wier mannen den Lande vele jaren trouw en eerlijk hebben gediend, zoo als weduwen van waterstaat-opzigters en dergelijken, bij voorkomende gevallen, eene kleine tegemoetkoming te kunnen verleenen.

Voorts zijn onder de uitgaven van dit artikel voor het eerst gebragt:

1°. de toelagen voor *drie* personen, die gedurende een groot aantal jaren werkzaam zijn geweest bij de in den laatsten tijd opgehevene rijks-gazverlichting van het Binnenhof te *'s Gravenhage*, welke toelagen zijn toegekend, in afwachting van de gelegenheid ter herplaatsing;

2°. de toelagen voor *twee* gewezene schippers aan het voetveer over de rivier de Lek, bekend geweest onder den naam van het *Pennemakers-veer*, aan de zijde van *Vreeswijk*, en voor *zes* gewezen schippers aan hetzelfde veer, aan de zijde van *Vianen;* welke personen deze toelagen reeds sedert 1840 genieten, ten gevolge van de opheffing van dat rijks-veer, voor de bediening van hetwelk zij waren aangesteld;

en 3°. de toelagen voor *zeven* gewezen bevaarders der voormalige waterschepen op het eiland *Marken*, die reeds sedert 1828 in het genot daarvan zijn, ten gevolge van de omstandigheid, dat zij door de daarstelling van het Noord-Hollandsche kanaal hunne broodwinning verloren hadden.

Reeds bij den aanvang dezer Memorie van Toelichting is gezegd, dat de toelagen, opgenoemd, onder 2 en 3, bij vorige begrootingen, en laatstelijk in die van 1847 in artikel 12 der IIIde afdeeling, onder de uitgaven voor den waterstaat en de publieke werken waren opgenomen, en dat dezelve, ten gevolge van de beginselen bij het opmaken dezer begrooting gevolgd, naar de tegenwoordige afdeeling waren overgebragt.

Behalve de tegenwoordige Memorie van Toelichting, worden bij de begrooting of berekenings-staat overgelegd:

1°. zes en tachtig stuks Uitgewerkte en Toelichtende Staten;

2°. een Staat van vergelijking tusschen het toegestane beloop bij de begrooting over den jare 1847 en het geraamde over de jaren 1848 en 1849, van die onderwerpen van uitgaaf, welke vermeerdering of vermindering opleveren;

3°. een Staat, houdende verzameling der uitgaven voor personeel en materieel, voorkomende in de Uitgewerkte en Toelichtende Staten, behoorende bij den Staat van berekeningen van het Departement van Binnenlandsche Zaken voor 1848, mitsgaders aanwijzing, onder welke der vier door de Tweede Kamer der Staten-Generaal opgegeven categorien die uitgaven kunnen worden gerangschikt;

en 4°. een gelijke Staat voor zooveel 1849 betreft.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

32 *a*. STAAT VAN VERGELIJKING *tusschen het toegestane beloop bij de begrooting over den jare* 1847 *en*

Afdeeling.	Artikel.	Toegestaan beloop over 1847.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	OVER Geraamd beloop.	OVER Meerder dan 1847.
2			2		*Binnenlandsch bestuur.*		
	5	f 49,980.00		5	Provinciaal beheer van *Zeeland*.	f 50,430.00	f 450.00
	12	51,780.00		12	Nationale militie en schutterijen	52,580.00	800.00
	14	5,850.00		14	IJk der maten en gewigten	58,874.00	53,024.00
3			3		*Waterstaat en publieke werken*		
	1	92,200.00		1	Tractementen van de inspecteurs, de hoofd-ingenieurs, ingenieurs, adspiranten en conducteurs.	95,100.00	2,900.00
Overgebragt van art.	5	21,499.00					
	6	21,200.00					
	9	26,170.00					
	10	9,040.00					
	(1)	f 77,909.00		3	Bezoldiging der opzigters	81,429.00	3,520.00
Overgebragt van art.	5	300.00					
	6	330.00					
	10	38,240.00					
	(2)	f 38,840.00		4	Bezoldiging der brug-, sluis- en dijkwachters	33,030.00	»
	4	18,950.00		6	Onderhoud en herstelling der landsgebouwen te *'s Gravenhage* en daarmede in verband staande uitgaven, mitsgaders van de gaz-verlichting aldaar.	24,050.00	5,100.00
	5	236,450.00		7	Rivieren	227,348.45	12,697.45
Overgebragt naar artt. 3 en 4 dezer afdeeling . .		21,799.00					
	(3)	f 214,651.00					
	6	475,150.00		8	Zeehavens en zeewerken	472,151.33	24,891.33
Overgebragt naar artt. 3, 4 en 16 dezer afdeeling . . .		27,890.00					
	(4)	f 447,260.00					
	7	22,820.00		9	Droogmakerijen	20,375.00	»
					Transporteren		f 103,382.78

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

het geraamde voor de jaren 1848 *en* 1849 *van de onderwerpen van uitgaaf, welke* vermeerdering *of* vermindering opleveren.

1848.	OVER 1849.			
Minder dan 1847.	Geraamd beloop.	Meerder dan 1847.	Minder dan 1847.	*AANMERKINGEN.*
»	f 50,430.00	f 450.00	»	
»	52 580.00	800.00	»	
»	58,874.00	53,024.00	»	
»	95,100.00	2,900.00	»	
»	81,429.00	3,520.00	»	Nieuw artikel. (1) De redenen dezer overbrenging worden vermeld bij artt. 7, 8, 11 en 12 dezer afdeeling.
f 5.810.00	33,030.00	»	f 5,810.00	Nieuw artikel. (2) Als boven bij artt. 7, 8 en 12.
»	22,050.00	3,100.00	»	
»	252,843.45	38,192.45	»	(3) Het bij de begrooting voor 1847 voor dit artikel toegestane beloopt f 236,450; maar vermits daaronder begrepen is eene som van f 21,499 wegens *bezoldiging van opzigters* en eene som van f 300 wegens *bezoldiging van eenen sluiswachter*, welke uitgaven in de raming voor 1848 en 1849, om de redenen bij de Memorie van Toelichting opgegeven, in artt. 3 en 4 opgenomen zijn, zoo is, ter bekoming van een juist punt van vergelijking, opgemeld bedrag van f 236,450 alhier verminderd met eene som van f 21,799, van welk bedrag f 21,499 op art. 3 en f 300 op art. 4 dezer afdeeling zijn gebragt.
»	5 6,743.33	59,483 33	»	(4) Om dezelfde redenen als hierboven bij art. 7 dezer afdeeling zijn opgegeven, is art. 6 van 1847 verminderd met: f 21,200 wegens bezoldiging van opzigters; 300 wegens bezoldiging van eenen sluiswachter; 6 000 wegens subsidie voor het onderhoud der zeeweringen langs den Dollard; 390 wegens het aandeel in de kosten der woning van den voogd op Rottum; f 27,890: van welk bedrag f 21,200 naar art. 3, f 300 naar art. 4 en f 6,390 naar art. 16 dezer afdeeling zijn gebragt.
2,445 00	28,375.00	5,555.00	»	
f 8,255.00		f 167,024.78	f 5,810.00	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

Afdeeling.	Artikel.	Toegestaan beloop over 1847.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	OVER	
						Geraamd beloop.	Meerder dan 1847.
					Per transport		f 103,382.78
3	8	f 40,000.00	3	10	Aanleg, voortzetting of voltooijing van wegen en daarbij behoorende werken	f 204,000.00	»
	(5)	186,000.00					
		f 226,000.00					
Overgebragt naar art. 16 dezer afdeeling		15,000.00					
	(6)	f 211,000.00					
	9	533,760.00		11	Onderhoud en herstelling der wegen en bruggen en daarbij behoorende werken.	564,939.00	80,561.00
Overgebragt naar artt. 3 en 16 dezer afdeeling ...		49,382.00					
	(7)	f 484,378.00					
	10	341,910.00		12	Kanalen	359,792.00	65,162 00
Overgebragt naar artt. 3 en 4 dezer afdeeling . .		47,280.00					
	(8)	f 294,630.00					
	11	31,340.00		13	Veren en schipbruggen.	36,175.00	4,835.00
	12	79,000.00					
Overgebragt naar artt. 15-19 dezer afdeeling, en naar afdeeling 10, art. 4		79,000.00					
	(9)	f 0.00					
				14	Tegemoetkoming aan aannemers voor geledene verliezen.	2,000.00	2,000.00
					Transporteren		f 255,940.78

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

1848.	OVER 1849.			AANMERKINGEN.
Minder dan 1847.	Geraamd beloop.	Meerder dan 1847.	Minder dan 1847.	
f 8,255.00		f 167,024.78	f 5,810.00	
7,000.00	»	»	211,000.00	(5) Dit artikel is bij de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 39) vermeerderd met f 186,000 voor den aanleg van den weg van 's Hertogenbosch naar Utrecht. (6) Om de redenen, hierboven bij art. 7 opgegeven, is art. 8 van 1847 verminderd met f 10,000, wegens *bijdrage voor de verbetering der wegen in het 4de en 5de district der provincie Zeeland*, en *f* 5000 *voor den weg van Assen naar Winschoten*; zijnde art. 16 daarentegen met een gelijk bedrag vermeerderd.
»	551,011.00	66,633.00	»	(7) Om de redenen, hierboven bij art. 7 opgegeven, is art. 9 van 1847 verminderd, met: f 26,170 wegens bezoldiging van opzigters; 5,000 wegens bijdrage in de onderhoudskosten der wegen, ten laste van de zes Noord-Hollandsche steden; 1,000 wegens subsidie voor de groote wegen der 2de klasse in de provincie Zeeland; 1,112 wegens subsidie voor de wegen der 2de klasse in de provincie Utrecht; 1,000 wegens bijdrage in het onderhoud van den weg van Groningen naar Stroobos; 15,100 wegens subsidie voor de groote wegen der 2de klasse in Limburg; f 49,382; van welk bedrag f 26,170 naar art. 3 en f23,212 naar art. 16 dezer afdeeling is gebragt.
»	361,405.00	66,775.00	»	(8) Om de redenen, hierboven bij art. 7 opgegeven, is art. 10 van 1847 verminderd, met: f 9,040 wegens bezoldiging van opzigters; en 38,240 wegen bezoldiging der brug- en sluiswachters. f 47,280; van welk bedrag f 9,040 naar art. 3 en f 382.40 naar art. 4 dezer afdeeling is gebragt.
»	32,700.00	1,360.00	»	(9) Om de redenen in de Memorie van Toelichting vermeld is de som van f 79,000, op de begrooting van 1847 op art. 12 toegestaan voor *verschillende uitgaven, betrekkelijk den waterstaat en de publieke werken* gesplitst en daarvan gebragt op: Afd. 3 Art. 15 f 50,000 » 3 » 16 20,000 » 3 » 17 6,200 » 3 » 18 787 » 3 » 19 500 » 10 » 4 1,513 f 79,000 zoodat opgemeld art. 12 in opzigt tot de vergelijking als vervallen kan worden beschouwd.
»	2,000.00	2,000.00	»	Nieuw artikel.
f 15,255.00		f 303,792.78	f 216,810.00	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

Afdeeling.	Artikel.	Toegestaan beloop over 1847.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	OVER Geraamd beloop.	OVER Meerder dan 1847.
3			3		Per transport		f 255,940.78
Overgebragt van art.	6	f 6,390.00					
	8	15,000.00					
	9	23,212.00					
	12	20,000.00					
	(10)	f 64,602.00		16	Subsidien aan administratien, besturen, maatschappijen en instellingen, als bijdragen tot de bekostiging van wegen, kanalen en dergelijke werken	f 81,602.00	20,000.00
Overgebragt van art. 12..		(11) 500.00		19	Grondlasten van ingenomen eigendommen en andere uitgaven van verschillenden aard	726.22	226.22
4			4		*Onderwijs.*		
				2	Reis-, verblijf- en verdere kosten der commissie tot het afnemen van examen van de jongelieden die verlangen tot de academische lessen te worden toegelaten. . .	1,400.00	1,400.00
	3	113,210.00		3	Hoogeschool te *Leyden*.	111,760.00	»
	4	68,260.00		4	Hoogeschool te *Utrecht*.	69,710.00	1,450.00
	5	71,790.00		5	Hoogeschool te *Groningen*.	70,430.00	»
	7	32,450.00		7	Provinciale commissien voor het lager onderwijs . . .	31,450.00	»
	8	139,140.00		8	Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen.	141,900.00	2,760.00
	9	45,050.00		9	Instituut voor doofstommen	6,000.00	»
				10	Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van het onderwijs	40,700.00	1,650.00
5			5		*Kunsten en wetenschappen.*		
	5	1,100.00		4	Oprigting en onderhoud van geschiedkundige gedenkteekenen	600.00	»
	6	7,530.00		5	Koninklijke bibliotheek te *'s Gravenhage*	9,530.00	2,000.00
	11	15,290.00		10	's Rijks museum van natuurlijke historie te *Leyden* . .	16,290.00	1,000.00
	14 24	5,000.00 1,000.00		13	Verzameling op het Paviljoen bij *Haarlem* van kunstwerken van levende meesters	5,250.00	»
	18	7,500.00		17	Inteekening op en aankoop van boekwerken, penningen en andere voorwerpen van kunst of wetenschap . .	5,000.00	»
	19	700.00		18	Eeremedailles	500.00	»
	20	9,200.00		19	Koninklijke academie van beeldende kunsten	8,800.00	»
	21	2,850.00		20	Teekenscholen en academien	2,750.00	»
	25	11,000.00		23	Octrooijen en aanmoediging van kunst- en volksvlijt, en daartoe strekkend onderwijs	7,100.00	»
6			6		*Armwezen.*		
	1	15,000.00		1	Bijdragen in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen	14,000.00	»
					Transporteren		f 286,427.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

1848.	OVER 1849.			AANMERKINGEN.
Minder dan 1847.	Geraamd beloop.	Meerder dan 1847.	Minder dan 1847.	
f 15,255.00		f 303,792.78	f 216,810.00	
»	f 94,602.00	30,000.00	»	Nieuw artikel. (10) De redenen dezer overbrenging zijn vermeld bij art. 12 der 3de afdeeling van 1847.
»	679.22	179.22	»	Nieuw artikel. (11) De redenen dezer overbrenging zijn vermeld bij art. 12 der 3de afdeelng van 1847.
»	1,400.00	1,400.00	»	Nieuw artikel.
1,450.00	111,760.00	»	1,450.00	
»	69,710.00	1,450.00	»	
1,360.00	70,430.00	»	1,360.00	
1,000.00	31,450.00	»	1,000.00	
»	141,900.00	2,760.00	»	
»	6.000.00	»	»	
»	40,700.00	1,650.00	»	
500.00	1,100.00	»	»	
»	9,530.00	2,000.00	»	
»	16,290.00	1,000.00	»	
750.00	5,250.00	»	750.00	
2,500.00	7,500.00	»	»	
200.00	500.00	»	200.00	
400.00	9,200.00	»	»	
100.00	2,750.00	»	100.00	
6,900.00	7,100.00	»	6,900.00	
1,000.00	18,000.00	3,000.00	»	
f 31,415.00		f 347,232.00	f 228,570.00	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting, met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

Afdeeling.	Artikel.	Toegestaan beloop over 1847.	Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	OVER Geraamd beloop.	Meerder dan 1847.
8			7		Per transport		f 286,427.00
					Nederlandsche Staats-courant.		
	1	f 13,850.00		1	Tractementen en verdere belooningen der ambtenaren en bedienden	f 13,825.00	»
9			8		*Nationale Nijverheid.*		
	2	10,350.60		2	Subsidien, toelagen, reis-, verblijf- en vacatie-kosten en andere uitgaven voor de nationale nijverheid. . . .	11,200.00	850.00
10			9		*Opperhoutvesterij.*		
	1	46,600.00		1	Tractementen, bureaukosten en belooningen van den advocaat-consulent, den inspecteur en de opzieners der jagt, alsmede uitgaven van kleeding voor laatstgenoemden. .	52,100.00	5,500.00
11			10		*Pensioenen, lijfrenten, toelagen, gratificatien en verdere afloopende betalingen.*		
	1	126,050.00		1	Pensioenen, welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven.	125,000.00	»
	1	(12) 23,317.00		2	Pensioenen, welke krachtens art. 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) ten laste zijn gekomen van den Staat	23,000.00	»
	2	14,400.00		4	Lijfrenten, toelagen, gratificatien en verdere afloopende betalingen	16,264.00	351.00
Overgebragt van afdeeling 3, art. 12 . . .		1,513.00					f 293,128.00
	(13)	f 15,913.00			Af de verminderingen . . .		32,807.00
					Blijft meerder. . . .		f 260,321.00

32 *b.* STAAT, *houdende verzameling der uitgaven voor personeel en materieel, voorkomende in de Uitgewerkte en Toelichtende Staten, behoorende bij den* Staat van berekeningen van het Departement van Binnenlandsche Zaken voor 1848, *mitsgaders aanwijzing* onder welke *der* vier *door de Tweede Kamer der Staten-Generaal opgegeven* categorien die uitgaven kunnen worden gerangschikt.

32 *c.* STAAT, *houdende verzameling der uitgaven* enz, voor 1849.

32 *d.* UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het Departement van Binnenlandsche Zaken, over de jaren* 1848 *en* 1849; (Vde hoofdstuk, 1ste afdeeling: *Kosten van het Departement*).

32 *e.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Binnenlandsch bestuur*, artikel 1: *Provinciaal beheer van Noord-Braband*).

32 *f.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 2: (*Provinciaal beheer van Gelderland*).

32 *g.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 3: (*Provinciaal beheer van Zuid-Holland*).

32 *h.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 4: (*Provinciaal beheer van Noord-Holland*).

32 i. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 5: (*Provinciaal beheer van Zeeland*).

32 *k.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 6: (*Provinciaal beheer van Utrecht*).

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

1848.	OVER 1849.			AANMERKINGEN.
Minder dan 1847.	Geraamd beloop.	Meerder dan 1847.	Minder dan 1847.	
f 31,415.00		f 347,232.00	f 228,570.00	
25.00	f 13,825.00	»	25.00	
»	11.200.00	850.00	»	
»	46,600.00	»	»	
1,050.00	122,000.00	»	4,050.00	
317.00	22,000.00	»	1,317.00	(12) Bij de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 28) is art. 1 van de 11de afdeeling der begrooting van 1847 vermeerderd met f 23,317 tot voldoening van nevensstaande pensioenen.
»	16,264.00	351.00	»	(13) De reden dezer overbrenging zijn vermeld bij art. 12 der 3de afdeeling.
f 32,807.00		f 348,433.00	f 233,962.00	
	Af de verminderingen . . .	233,962.00		
	Blijft meerder . . .	f 114,471.00		

32 *l*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 7: (*Provinciaal beheer van Vriesland*).

32 *m*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 8: (*Provinciaal beheer van Overijssel*).

32 *n*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 9: (*Provinciaal beheer van Groningen*).

32 *o*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 10: (*Provinciaal beheer van Drenthe*).

32 *p*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 11 (*Provinciaal beheer van Limburg*).

32 *q*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 12: (*Nationale militie en schutterijen*).

32 *r*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 13: (*Geneeskundige dienst*).

32 *s*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 14: (*IJk der maten en gewigten*).

32 *t*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 15: (*Drukwerk ten behoeve van het hoofdbestuur tot aanmoediging van de gewapende dienst*).

32 *u*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 16: (*Plaatsing, onderhoud en inspecteren van grensteekens, alsmede vernieuwen van dezelve*).

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V.)

32 *v.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 17: (*Medailles voor menschlievende daden*).

32 *w.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*Waterstaat en publieke werken*, artikel 1: *Tractementen van de inspecteurs, de hoofd-ingenieurs, ingenieurs, adspiranten en conducteurs*).

32 *x.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 2: (*Reis- en verblijfkosten van de hoofd-ingenieurs, inspecteurs, ingenieurs, adspiranten en conducteurs, benevens kosten van verplaatsing*).

32 *ij.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 3: (*Bezoldiging der opzigters*).

32 *z.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 4: (*Bezoldiging der brug-, sluis- en dijkwachters*).

32 *aa.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 5: (*Tractementen van den bouwmeester, de opzigters en de werklieden bij 's lands gebouwen te 's Gravenhage en te Amsterdam, mitsgaders toelage voor schrijfwerk*).

32 *bb.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 6: (*Onderhoud en herstelling der landsgebouwen te 's Gravenhage, en daarmede in verband staande uitgaven, mitsgaders de gazverlichting van het Binnenhof aldaar*).

32 *cc.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 7: (*Rivieren*).

32 *dd.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 8: (*Zeehavens en zeewerken*).

32 *ee.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 9: (*Droogmakerijen*).

32 *ff.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 10: (*Aanleg, voortzetting, of voltooijing van wegen en daarbij behoorende werken*).

32 *gg.* IDEM, *vnor de* 3de afdeeling, artikel 11: (*Onderhoud en herstelling van wegen en bruggen en daarbij behoorende werken*).

32 *hh.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 12: (*Kanalen*).

32 *ii.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 13: (*Veren en schipbruggen*).

32 *kk.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 14: (*Tegemoetkoming aan aannemers voor geledene verliezen*).

32 *ll.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 15: (*Herstelling van buitengewone winterschade en ondersteuning aan onvermogende polders*).

32 *mm.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 16: (*Subsidien aan administratien, besturen, maatschappijen, instellingen, als bijdrage tot de bekostiging van wegen, kanalen en dergelijke werken*).

32 *nn.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 17: (*Peilingen en opnemingen tot het maken van projecten, reis- en verblijfkosten van commissien tot het onderzoeken van werken en uitschotten daarvoor, alsmede aankoop van boeken en kaarten*).

32 *oo.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 18: (*Reis- en verblijfkosten vvor de uitroeijing van het konijn*).

32 *pp.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 19: (*Grondlasten van ingenomen eigendommen en andere uitgaven van verschillenden aard*).

32 *qq.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*Onderwijs*, artikel 1: *Bezoldiging, bureau-, reis- en verblijfkosten der algemeene ambtenaren voor het onderwijs*).

32 *rr.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 2: (*Reis-, verblijf- en andere kosten der commissie tot het afnemen van examen van de jongelieden, die verlangen tot de academische lessen te worden toegelaten*).

32 *ss.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 3: (*Hoogeschool te Leyden*).

32 *tt.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 4: (*Hoogeschool te Utrecht*).

32 *uu.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 5: (*Hoogeschool te Groningen*).

32 *vv.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 6: (*Latijnsche scholen, gymnasia, collegien en athenaeum te Maastricht*).

32 *ww.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 7: (*Provinciale commissien voor het lager onderwijs*).

32 *xx.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 8: (*Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen*.

32 *ijij.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 9: (*Instituut voor doofstommen te Groningen*).

32 *zz.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 10: (*Verschillende uitgaven van hulp- en aanmoedigings-middelen ten behoeve van het onderwijs*).

32 *a/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling: (*Kunsten en wetenschappen*, artikel 1: *Bezoldiging en reis- en verblijfkosten van den adviseur en van den adjunct-adviseur in zake van werktuig- en scheikunde*).

32 *b/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 2: (*Rijks-archieven te 's Gravenhage*).

32 *c/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 3: (*Archieven in onderscheidene provincien*).

32 *d/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 4: (*Oprigting en onderhoud van geschiedkundige gedenkteekenen*).

32 *e/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 5: (*Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage*).

32 *f/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 6: (*Koninklijk kabinet van schilderijen te 's Gravenhage*).

32 *g/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 7: (*Koninklijk penning-kabinet te 's Gravenhage*).

32 *h/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 8: (*Koninklijk kabinet van zeldzaamheden te 's Gravenhage*).

32 *i/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 9: (*'s Rijks museum te Amsterdam*).

32 *k/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 10: (*'s Rijks museum van natuurlijke historie te Leyden*).

32 *l/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 11: (*Kabinetten van archæologie en van penningen en munten te Leyden*).

32 *m/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 12: (*'s Rijks herbarium te Leyden.*

32 *n/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 13: (*Verzameling op het paviljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters*).

32 *o/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 14: (*Koninklijk Nederlandsch instituut van wetenschappen, letterkunde en schoone kunsten*).

32 *p/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 15: (*Wetenschappelijke reizen en ondernemingen*).

32 *q/3.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 16: (*Aanmoediging tot het uitgeven van boek- en plaatwerken*).

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk V en VI.)

32 r/3. IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 17: (*Inteekening op, en aankoop van boekwerken, penningen en andere voorwerpen van kunst of wetenschap*).

32 s/3. IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 18: (*Eere-medailles*).

32 t/3. IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 19: (*Koninklijke academie voor beeldende kunsten*).

32 u/3. IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 20: (*Teekenscholen en academien*).

32 v/3. IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 21: (*Muzijkscholen*).

32 w/3. IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 22: (*Koninklijke academie te Delft*).

32 x/3. IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 23: *Octrooijen en aanmoediging van kunst en volksvlijt, en daartoe strekkend onderwijs*).

32 ij/3. IDEM, *voor de* 5de afdeeling, artikel 24: (*Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve der kunsten en wetenschappen*).

32 z/3. IDEM, *voor de* 6de afdeeling: (*Armwezen*, artikel 1: *Bijdragen in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen*).

32 a/4. IDEM, *voor de* 6de afdeeling, artikel 2: (*Uitoefening van toezigt over de gestichten voor krankzinnigen*).

32 b/4. IDEM, *voor de* 6de afdeeling, artikel 3: (*Bijdrage ter voldoening van het verschuldigde ter zake der kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, enz.*)

32 c/4. IDEM, *voor de* 7de afdeeling: (*Nederlandsche Staats-courant*, artikel 1: *Tractementen en verdere belooningen der ambtenaren en bedienden*).

32 d/4. IDEM, *voor de* 7de afdeeling, artikel 2: (*Bureau- en locaalbehoeften*).

32 e/4. IDEM, *voor de* 7de afdeeling, artikel 3: (*Drukken en uitgeven der courant, zegelregten van advertentien en quitantien, legalisatiekosten, alsmede aanschaffing van nieuwsbladen en boekwerken, en verdere uitgaven*).

32 f/4. IDEM, *voor de* 8ste afdeeling: (*Nationale nijverheid*, artikel 1: *Premien en verdere tegemoetkomingen tot aanmoediging der onderscheidene takken van visscherij*).

32 g/4. IDEM, *voor de* 8ste afdeeling, artikel 2: (*Subsidien, toelagen, reis-, verblijf- en vacatie-kosten, en andere uitgaven voor de nationale nijverheid*).

32 h/4. IDEM, *voor de* 9de afdeeling: (*Opperhoutvesterij*, artikel 1: *Tractementen, bureau-kosten en belooningen van den advocaat-consulent, den inspecteur en de opzieners der jagt, alsmede uitgaven van kleeding van laatstgenoemden*).

32 i/4. IDEM, *voor de* 9de afdeeling, artikel 2: (*Reis- en verblijfkosten van de leden van den raad van administratie van het fonds tot onderstand van bejaarde en gebrekkige opzieners der jagt, van den advocaat-consulent, den inspecteur, de opzieners en verdere beambten der jagt*).

32 k/4. IDEM, *voor de* 9de afdeeling, artikel 3: (*Verschillende uitgaven vallende op het toezigt en de conservatie der jagt en visscherij*).

32 l/4. IDEM, *voor de* 10de afdeeling: (*Pensioenen, lijfrenten, toelagen en gratificatien en verdere afloopende betalingen*, artikel 1: *Pensioenen welke in verschillende grootboeken zijn ingeschreven*).

32 m/4. LIJST DER PENSIOENEN, *welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven, uitgetrokken in den Uitgewerkten en Toelichtenden Staat, behoorende bij de raming van kosten van het Departement van Binnenlandsche Zaken, over* 1848 *en* 1849.

32 n/4. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *voor de* 10de afdeeling, artikel 2: (*Pensioenen welke, krachtens art.* 60 *der wet van den* 9*den Mei* 1846 (Staatsblad *n°.* 24), *ten laste zijn gekomen van den Staat*).

32 o/4. LIJST DER PENSIOENEN, *welke krachtens art.* 60 *der wet van den* 9*den Mei* 1846 (Staatsblad *n°.* 24), *ten laste zijn gekomen van den Staat, uitgetrokken in den Uitgewerkten en Toelichtenden Staat, behoorende bij de raming van kosten van het Departement van Binnenlandsche Zaken, over* 1848 *en* 1849.

32 p/4. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *voor de* 10de afdeeling, artikel 3: (*Pensioenen waarop, krachtens de wet van den* 9*den Mei* 1846 (Staatsblad n°. 24), *na* 1°. *Julij* 1846 *regten zullen worden verkregen*.

32 q/4. IDEM, *voor de* 10de afdeeling, artikel 4: (*Lijfrenten, toelagen, gratificatien en verdere afloopende betalingen*).

De staten en lijsten, voorkomende onder de nrs. 32*b* — 32 *q*/4 zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

---

33. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende bij het* Zesde Hoofdstuk *der begrooting van Staats-uitgaven, Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz., voor de dienstjaren* 1848 *en* 1849.

Deze raming is geheel overeenkomstig met de tegenwoordige begrooting over 1846 en 1847. Alleen heeft men bij de inrigting voldaan aan het verlangen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, door, zooveel maar eenigzins mogelijk, de uitgaven te splitsen, door vermeerdering der artikelen, ten einde het overzigt der raming, ook zonder raadpleging der toelichtende staten, gemakkelijker te maken.

Gelijk reeds bevorens bij het indienen der begrooting van het VIde hoofdstuk is opgemerkt, zal het hier genoeg zijn te herhalen dat men zich bij het allernoodzakelijkste heeft beperkt, en dat de behartiging van zoo vele belangen, waarvan het wenschelijke aan geen redelijken twijfel kan onderhevig zijn, tot betere tijden heeft moeten worden uitgesteld. Genoeg zal het hier zijn, al ware het maar voor memorie, te wijzen op de snelle en zoo aanzienlijke vermeerdering der bevolking in ons vaderland, waardoor nieuwe kerkelijke gemeenten ten platte lande gevormd worden, terwijl de vermeerdering van vele stedelijke en andere grootere gemeenten het bestaande aantal leeraars onvoldoende doet zijn; de voorziening in deze behoefte is dus allezins wenschelijk. Zoo is het ook gelegen met de subsidien voor kerkelijke gebouwen vereischt en met verscheidene andere onderwerpen, zoo als ook eenige vermeerdering ten behoeve der Israëlieten.

Omtrent de IVde afdeeling, voor *pensioenen*, is men voorts verpligt te verklaren, dat het onvoldoende van het daarvoor uitgetrokken montant met hooge waarschijnlijkheid te voorzien is. Bij het inzenden der raming voor 1846 en 1847, had men, omtrent het montant der pensioenen, die na de inzending zouden dienen verleend te worden, vergeleken met de sommen, die door versterf konden vrijvallen, de som van f 5500 gevoegd bij hetgeen voor de aanwezige gepensioneerden noodig was. Bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal maakte men deswege bedenking; waarop werd „geantwoord: „dat men slechts met aarzeling zich tot deze som „beperkt had, daar dezelve waarschijnlijk onvoldoende zou zijn, „wanneer het aantal der wettige aanvragen om emeritaat, enz. „wat talrijk waren, of ook standplaatsen betroffen, waaraan hooger „pensioen verbonden was.” Deze vrees is aanvankelijk bevestigd, zoodat men zich werkelijk tegen het begin van het jaar 1847 in verlegenheid bevindt, om aan de gedane aanvragen te voldoen; waaruit alleen de mogelijkheid van meerdere sterfgevallen, bijzonder van hooge gepensioneerden, gelegenheid tot voorziening kan aanbieden.

Dan daar eerst sedert twee jaren de post voor *pensioenen* de Eeredienst betreffende (bevorens begrepen onder het totaal bedrag der pensioenen, waarvoor de zorg aan het Departement van Financien was opgedragen) op dit Departement was overgebragt, kan nog geene op de ondervinding rustende zekere berekening bij hetzelve worden opgemaakt. Uit dien hoofde meende men, als door den nood gedrongen, te moeten wagen, zich tot het vroegere montant te beperken.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VI.)

33*a*. STAAT VAN VERGELIJKING, *aanwijzende het verschil tusschen het geraamde cijfer voor ieder onderwerp over* 1847 *voor gelijk onderwerp is toegestaan.*

Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Toegestaan bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	1849.
2	2	Tractementen van Hervormde predikanten	f 1,061,539.20⁵	f 1,065,685.22⁵	f 1,065,685.22⁵
2	3	Tractementen van Luthersche predikanten.	33,610.00	33,840.00	33,840.00
2	6	Tractementen voor nieuwe standplaatsen enz.	9,298.50	4,952.48	4,952.48

33*b*. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het Departement voor de zaken der Hervormde Eeredienst, over de jaren* 1848 *en* 1849; (VIde hoofdstuk, 1ste afdeeling: *Kosten van het Departement*).

33 *c*. IDEM, *voor de* 1ste afdeeling, artikel 2: (*Kosten van het Departement*).

33 *d*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Protestantsche kerkgenootschappen*).

33*e*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 1: (*Protestantsche kerkgenootschappen*, Hervormden).

33*f*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 2: (*Protestantsche kerkgenootschappen*, Evangelisch-Lutherschen).

33*g*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 3: (*Protestantsche kerkgenootschappen*, Herstelde Evangelisch Lutherschen).

33*h*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikelen 6 tot 10: (*Tractementen van predikanten*).

33*i*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikelen 11 tot 13: (*Uitgewerkte staat der tractementen voor predikanten*).

33*k*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 14: (*Kinder, school- en academie-gelden*).

33*l*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 15: (*Kweekscholen der godgeleerdheid*).

33*m*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling, artikel 17: (*Toelagen en gratificatien aan leeraren, kerkelijke bedienden, weduwen en andere gelijksoortige*).

33*n*. IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*Israëlitisch kerkgenootschap*).

33 *o*. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 1: (*Israëlitisch kerkgenootschap*, Kosten van het kerkgenootschap).

33*p*. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 4: (*Israëlitisch kerkgenootschap*, Tractementen der rabbijnen enz.).

33*q*. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 5: (*Israëlitisch kerkgenootschap*, Godgeleerd onderwijs).

33*r*. IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*Pensioenen en afloopende betalingen*).

33 *s*. IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 1: (*Burgerlijke pensioenen*).

33 *t*. IDEM, *voor de* 4de afdeeling, artikel 1: (*Kerkelijke pensioenen*).

De staten voorkomende onder de nrs. 33 *b* — *t* zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memoriën van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VI en VII.)

van uitgaaf op het Zesde Hoofdstuk *der Staatsbegrooting over* 1848 *en* 1849 *voor zooveel het meerdere of mindere bedraagt dan hetgeen*

1848.		1849.		*AANMERKINGEN.*
Meerder.	Minder.	Meerder.	Minder.	
f 4,146.02	»	f 4,146.02	»	Vermeerderd met de tractementen voor de nieuwe standplaatsen te Usselo, Zandpoort, Hoogesmilde, Kage, Ommelanderwijk, Uithuizen en Dieren, uit afd. 2, art. 6.
200.00	»	200.00	»	Vermeerderd voor de Luthersche gemeente te Harlingen, uit afd. 2, art. 6.
»	f 4,346.02	»	f 4,346.02	Verminderd, tot het vinden der tractementen boven vermeld.
f 4,346.02	f 4,346.02	f 4,346.02	f 4,346.02	

34. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende tot het ontwerp van wet tot vaststelling van het* Zevende Hoofdstuk *der Staatsbegrooting voor* 1848 *en* 1849.

De verminderingen, welke het cijfer van het *zevende* hoofdstuk der staatsbegrootingen over 1831—1847 achtervolgens heeft ondergaan, en die de aanzienlijke som van f 123,743.67 bedragen, hebben ten gevolge gehad, dat de uitgaven ten behoeve van de Roomsch-Katholieke Eeredienst binnen zulke enge grenzen zijn beperkt geworden, dat het thans schier onmogelijk is, om uit de laatstelijk toegestane som van f 562,382.85 in de noodzakelijkste en dringendste behoeften, hoe matig en bekrompen ook berekend, over 1848 en 1849 te kunnen voorzien.

Zoo als reeds bij de vorige tweejarige begrooting is bemerkt, laat het zich gemakkelijk begrijpen, dat de bestendige aanwas der bevolking en de daarmede noodwendig gepaard gaande uitbreiding der behoeften van de Eeredienst, eene jaarlijks toenemende vermeerdering der uitgaven van dit Departement medebrengen, en dat gevolgelijk, zonder eene geëvenredigde opklimming van het cijfer van het *zevende* hoofdstuk, de Staat in gebreke zoude moeten blijven, om deszelfs verpligtingen, uit het *zesde hoofdstuk der Grondwet* geboren, in eene eenigzins redelijke mate te kwijten.

De natuurlijke oorzaak, welke deze uitgaven moet doen aangroeijen, gaat, in betrekking tot de Roomsch-Katholieke Eeredienst, vergezeld van de omstandigheid, dat het 192ste artikel der Grondwet, te dien aanzien, nog slechts voor een gedeelte is kunnen worden toegepast, en dat alzoo een groot aantal der kerkleeraars, welke geen of een ontoereikend tractement genieten, aanspraak op die toepassing blijft maken; weshalve het geen betoog behoeft, dat die oorzaak en omstandigheid het onvermijdelijk doen worden, dat het vroeger reeds als te laag erkende cijfer van het *zevende* hoofdstuk der staatsbegrooting, voor het vervolg, verhooging onderga.

Daar intusschen de behoeften van 's Rijks schatkist de hier noodige *verhooging* ditmaal niet hebben toegelaten, zoo heeft men getracht de *vermeerdering* van die posten, welker vroeger bedrag thans volstrekt *ontoereikend* is geworden, voor zooverre mogelijk was, te vinden uit de *verminderingen*, welke sommige andere posten van dit hoofdstuk hebben kunnen ondergaan; waardoor het cijfer van het totaal, nog een weinig beneden dat, hetwelk op de loopende tweejarige begrooting is toegestaan, heeft kunnen blijven: eene uitkomst, welke niet is verkregen dan met terzijdestelling van behoeften, wier vervulling hoogst wenschelijk en regtmatig was, doch waaraan, zonder verhooging van het totaal van het *zevende* hoofdstuk, niet te denken valt.

De bijzonderheden, betreffende de veranderingen, die het over 1846 en 1847 toegestane cijfer, bij de onderwerpelijke begrooting over 1848 en 1849, heeft ondergaan, worden, naar men zich vleit, met volledigheid aangetroffen en verklaard, in de *zes* hiernevens gevoegde uitgewerkte en toelichtende staten; zullende het verschil tusschen het bedrag van ieder artikel met een oogopslag uit den insgelijks hierbijgaanden vergelijkenden staat kunnen worden gekend; waarom men de vrijheid neemt, zich kortsheidshalve daaraan te gedragen.

De bij het ontwerp van wet gevoegde staat van berekeningen is zoodanig omschreven, dat het gemakkelijk valt, te kunnen nagaan, welke uitgaven voor *personeel* en *materieel* strekken.

Verre het grootste gedeelte van het *zevende* hoofdstuk betreft *personeel*, en die enkele artikelen, die, hetzij geheel of ten deele, onder *materieel* zouden kunnen gerangschikt worden, zijn al te kennelijk, dan dat er eenig nut in zoude kunnen gelegen zijn, om eene splitsing van het geheel te bewerkstelligen, vooral dewijl alles, bij de uitgewerkte en toelichtende staten, zoodanig in het breede is uiteengezet en omschreven, dat het veilig voor overbodig mag beschouwd worden, te dien aanzien in herhalingen te vervallen.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VII.)

34 *a.* STAAT VAN VERGELIJKING, *aanwijzende het verschil tusschen het op het* Zevende Hoofd- *dan hetgeen over* 1847 *voor gelijk onderwerp is toegestaan.*

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Toegestaan bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	1849.
1		*Kosten van het Departement.*			
	2	Tractementen en belooningen der ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden	f 13,176.00	f 14,528.40	f 14,526.00
	4	Reis- en verblijfkosten	250.00	200.00	200.00
2		*Kosten van het kerkbestuur van de Roomsch-Katholijke eeredienst.*			
	1	Tegemoetkoming in de bureaukosten en schadeloosstelling wegens briefporten der respectieve kerkvoogden, aartspriesters en landdekens	6,894.00	6,972.00	6,972.00
	2	Onderhoudskosten der bisschoppelijke woningen te Amsterdam en te 's Hertogenbosch, met de verdere daartoe betrekkelijke uitgaven.	1,500.00	1,400.00	1,400.00
3		*Kosten van de dienstdoende Roomsch-Katholijke geestelijken.*			
	2	Jaarwedden of tractementen, toelagen en verdere bezoldigingen van de Roomsch-Katholijke geestelijken, dienstdoende in de onderscheidene provincien en van het hertogdom Limburg	377,026.33[5]	384,326.00	384,326.67
4		*Kosten der Oud-Bisschoppelijke Klerezij.*			
	2	Jaarwedden of tractementen en toelagen der dienstdoende geestelijken bij de kerkelijke gemeenten der Oud-Bisschoppelijke Klerezij in sommige provincien	6,000.00	6,300.00	6,300.00
5		*Verschillende uitgaven.*			
	1	Personele toelagen of tijdelijke onderstand, ten behoeve van oude of ziekelijke buiten dienst gestelde geestelijken, gesupprimeerde kloosterlingen en religieusen	4,200.00	3,800.00	3,800.00
	2	Onderstandgelden ten behoeve van kerkelijke gemeenten en kerkfabrijken	39,800.00	39,000.00	39,000.00
6		Pensioenen	55,691 00	48,006.00	48,006.00
		TOTALEN	f 504,537.33[5]	f 504,533.07	f 504,530.67
					Af meerder . .
					Blijft minder. .

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VII.)

stuk *der Staatsbegrooting* 1848 *en* 1849 *geraamde cijfer voor ieder onderwerp van uitgaaf, voor zooveel het meerder of minder bedraagt*

Verschil tusschen het toegestaan bedrag over 1847, en het geraamd beloop over				AANMERKINGEN.
1848.		1849.		
Meerder.	Minder.	Meerder.	Minder.	
f 1,352.40	»	f 1,350.00	»	Deze vermeerdering is het gevolg der vervulling van eene sedert 1842 bestaan hebbende vacature en de daaruit voortvloeijende bevordering in rang of bezoldiging; terwijl het verschil tusschen het bedrag over 1848 en dat over 1849 veroorzaakt wordt, doordien in het eerstgemelde jaar, een schrikkeljaar zijnde, een daggeld meer dan in een gewoon jaar benoodigd is.
»	f 50.00	»	f 50.00	Deze vermindering is mogelijk geacht om de zeldzaamheid, dat er voor 's Rijks rekening gereisd wordt.
78.00	»	78.00	»	Deze vermeerdering is het gevolg van de vermeerdering, welke het getal der parochien sedert het opmaken der vorige begrooting heeft, of eerlang zal ondergaan.
»	100.00	»	100.00	Deze vermindering is mogelijk geacht bij een spaarzaam beheer.
7,300.33[5]	»	7,300.33[5]	»	Deze vermeerdering vloeit voort uit de achtervolgens plaats grijpende toepassing van art. 192 der Grondwet op zoodanige kerkleeraars, welke, geen of geen toereikend tractement genietende, hunne aanspraak op bezoldiging of verhooging van dezelven reeds hebben doen gelden; waaromtrent in het breede opheldering gegeven is bij den uitgewerkten en toelichtenden staat bij de IIIde afdeeling behoorende.
300.00	»	300.00	»	Deze vermeerdering is van gelijken aard als de bovenstaande, en wordt breeder opgehelderd bij den uitgewerkten en toelichtenden staat tot de IVde afdeeling behoorende.
»	400.00	»	400.00	Deze vermindering is het gevolg van het overlijden van personen die vroeger onderstand behoefden.
»	800.00	»	800.00	Deze vermindering is mogelijk geacht in verband met de in ronde sommen berekende behoeften.
»	7,685.00	»	7,685.00	Deze vermindering is het gevolg van meerder versterf dan accres der verleende pensioenen.
f 9,030.73[5]	f 9,035.00	f 9,028.33[5]	f 9,035.00	
. . . . .	9,030.73[5]	. . . . .	9,028.33[5]	
. . . . .	f 4.26[5]	. . . . .	f 6.66[5]	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VIII.)

34 *b*. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het* Departement voor de zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst, *over de jaren* 1848 *en* 1849; (VIIde hoofdstuk, 1ste afdeeling: *Kosten van het Departement*).

34 *b* 1. IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Kosten van kerkelijk bestuur van de Roomsch-Katholijke Eeredienst*).

34 *c*. IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*Kosten van de dienstdoende Roomsch-Katholijke geestelijken*).

34 *d*. IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*Kosten der Oud-Bisschoppelijke klerezy*).

34 *e*. IDEM, *voor de* 5de afdeeling: (*Verschillende uitgaven*).

34 *f*. IDEM, *voor de* 6de afdeeling: (*Pensioenen*).

34 *g*. NOMATIEVE STAAT VAN GEPENSIONNEERDEN, *wier pensioen ten laste van het Departement voor de zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst komt, opgemaakt onder dagteekening van* 1°. *Julij* 1846.

De staten voorkomende onder de nrs. 34 *b* — *g* zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

---

35. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende bij het* Achtste Hoofdstuk *ontwerp van wet houdende vaststelling der begrooting van het Departement van Marine over de jaren* 1848 *en* 1849.

Het verlangen der Regering, in verband met den drang der omstandigheden om de uitgaven van den Staat alleen tot de hoogst noodige te bepalen, heeft te weeg gebragt, dat men in de laatste jaren de uitgaven van 's Rijks marine zeer heeft moeten beperken, en geene meerdere gelden zijn aangevraagd, dan die volstrekt vereischt worden om in de onmisbare behoeften te voorzien.

Dit beginsel, en bovenal het stellig voornemen der Regering, om geene uitgaven voor te dragen die niet door de inkomsten van het Rijk kunnen worden gedekt, zijn oorzaken, dat men ook nu nog denzelfden weg heeft moeten volgen.

Alzoo, voorloopig, buiten gevolg latende den wensch om de actieve zeemagt uit te breiden en tot eene meerdere aanvulling van het materieel in de magazijnen over te gaan, heeft men bij de zamenstelling van de thans voorgedragen wordende begrooting dezelfde grondslagen gevolgd als die over de jaren 1846 en 1847.

Die grondslagen, bij vroegere Memorien van Toelichting blootgelegd, behoeven te dezer gelegenheid niet te worden herhaald.

De tegenwoordige begrooting, genoegzaam van denzelfden vorm zijnde als de laatst voorgaande, verschilt echter in het eindcijfer.

Voor de dienst van 1848 wordt meerder aangevraagd een bedrag van f 246,227.30, en voor die van 1849 een montant van f 54,227.30.

De details dezer verschillen nader zullende volgen, zoo acht men het echter noodzakelijk, omtrent het eerstgenoemd cijfer het volgende onder deze voorafgaande of algemeene opmerkingen op te nemen.

Na het indienen der thans loopende begrooting (1846 en 1847) is het bekend geworden, dat de groote zeedoksluis te *Vlissingen* zich in zeer ongunstigen toestand bevindt. Opzettelijk gedane inspectien, zoo door de marine-beambten als door die van den waterstaat, hebben doen zien dat het hoogst gewaagd zou zijn die sluis langer in eene dusdanige niet te vertrouwen staat te laten bestaan, daar het bezwijken derzelve niet alleen de eenige goede haven, welke *Nederland* aan de *Schelde* heeft, onbruikbaar zou maken, zoowel voor oorlogsschepen als koopvaarders, maar zelfs het lager gedeelte der stad in gevaar zou brengen.

Boven de f 100,000, die bereids op de dienst van 1847 door de Regering zijn aangevraagd tot dekking der kosten van de voorloopig vereischt wordende werkzaamheden van afdamming, enz. waaromtrent een ontwerp van wet bij de Staten-Generaal hangende is, wordt alzoo, voor reparatie en vermoedelijk vernieuwen van voornoemde sluis, bij het 3de artikel der IIIde afdeeling der begrooting van het Departement van Marine, dienst 1848, aangevraagd eene som van f 200,000.

Deze post, welke geheel buiten de gewone raming blijft, kan niet anders dan als een speciaal crediet aangemerkt worden, en is het voornemen, daarvan in geen geval afschrijving van sommen te doen plaats hebben, zoodat, wanneer gedachte som niet geheel mogt benoodigd wezen, de ongebruikte gelden weder in de schatkist zullen terugkeeren.

Daar de uitbreiding der stoomvaart meer en meer al de zorg der Regering vordert, zoo heeft men zich voorgesteld gedurende de jaren 1848 en 1849 daaraan zooveel mogelijk, en zonder dit op het totaal bedrag van het hoofdstuk eenen belangrijken invloed te doen uitoefenen, gevolg te geven.

Het zou onmogelijk zijn de belangrijke uitbreiding, in andere zeestaten aan dezen tak der oorlogsmarine gegeven, na te volgen; maar de noodzakelijkheid gebiedt, vooral in het belang onzer Oost-Indische bezittingen, dat ook wij daarin niet geheel ten achtere blijven, en, in evenredigheid van onze meer beperkte middelen, daarmede eenigzins gelijken tred houden. In verband hiermede zal men in den Toelichtenden Staat van de IIIde afdeeling zien, dat er een ruimer bedrag dan vroeger voor de aanschaffing van stoomwerktuigen is uitgetrokken, even als voor de aanschaffing van artillerie-materieel; zoo als ook met meerder kracht aan den bouw van stoom-oorlogschepen zal worden gewerkt, zelfs al moet de voltooijing van de in aanbouw zijnde zeilschepen daarvoor eenigzins met minder snellen voortgang worden beeindigd.

Ook het Departement van Kolonien werkt daartoe mede, door de reeds plaats gehad hebbende aanschaffing van een stoomschip, bepaaldelijk bestemd voor de vaart tusschen Batavia en Sincapore, dat, tevens behoorlijk gewapend, ook waar het noodig is een krachtig oorlogsschip daarstelt; als door een expresselijk voor Oost-Indie gebouwd stoom-oorlogsvaartuig, hier gereed gemaakt, om daar te worden ineen gezet, waardoor de stoomschepen voor Oost-Indie, voor 1848 en 1849 door Marine op vier groote en twee van kleiner charter bepaald, door het bovenvermelde van Kolonien nog met twee vermeerderd, en dus tot acht zullen gebragt zijn, welke reeds in den loop van 1847 aldaar zullen kunnen vereenigd zijn; terwijl men hier met den aanbouw van meerderen zal voortgaan, zoo tot periodieke verwisseling van de bepaalde stations, als om die beschikbaar te hebben bij onvoorziene omstandigheden.

De Regering had gehoopt met meerder kracht te kunnen voortgaan, doch heeft, zoo als hiervoren is gezegd, dit afhankelijk moeten maken van de sommen waarover zij zou kunnen beschikken, om geene uitgaven voor te dragen die niet door de aangewezen middelen zouden kunnen worden gedekt.

Men wenscht bij de vorenstaande algemeene aanmerkingen nog de mededeeling te voegen, dat bij deze begrooting, tot grondslag der berekening van de kosten der *actieve* zeemagt, genoegzaam hetzelfde getal koppen is aangenomen als bij de begrooting van 1847 is aangewezen.

Bij de laatstvermelde was die sterkte genomen als volgt:

geëmbarkeerden, met inbegrip van 400 inlandsche matrozen, behoorende tot de zeemagt in Oost-Indie . . . 5535 koppen, ongerekend de niet geëmbarkeerde mariniers; terwijl voor die over 1848 en 1849 tot maatstaf heeft gestrekt:

geëmbarkeerden met inbegrip van 400 inlandsche matrozen, als boven . . . . 5543 koppen, mede buiten dat gedeelte der mariniers, hetwelk niet geëmbarkeerd is.

Zoodat men zich voorstelt het getal der in dienst zijnde manschappen, met inbegrip van 844 mariniers, die, niet geëmbarkeerd zijnde, de dienst aan de maritieme etablissementen verrigten, op 6387 te bepalen.

Met betrekking tot de verschillen tusschen de, voor eenige onderwerpen, bij de voorgedragen begrooting geraamde en voor de dienst van 1847 toegestane sommen, moet men nog het volgende opmerken:

dat de som van f 16,655.30, meerder uitgetrokken bij de 1ste afdeeling: *Kosten der administratie*, slechts voor een zeer klein gedeelte eene meerdere uitgaaf te weeg brengt.

Onderscheiden omstandigheden hebben die vermeerdering, of liever het overbrengen van eenige posten van andere op deze afdeeling, noodzakelijk gemaakt.

Eerstens heeft de, met 1°. Januarij 1846 plaats gehad hebbende suppressie van het bureau van den inspecteur-generaal over het Loodswezen, als op zich zelf werkend onderdeel der administratie, en opneming van de daaraan verbonden werkzaamheden onder die van het hoofd-departement veroorzaakt, dat de kosten van het personeel, vroeger bij voormelde generale inspectie werkzaam, thans bij het 2de artikel der 1ste afdeeling zijn moeten opgenomen worden. Dit, zoomede de noodzakelijkheid om eene wijziging te brengen in de betrekking van werktuigkundige bij de kust- en oeververlichting en dienvolgens deszelfs tractement van f 1600 op hetzelfde artikel over te nemen, heeft wel de uitgaven voor dit

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VIII.)

onderdeel der begrooting hooger doen opvoeren, maar daar staat tegenover, dat voor deze beide onderwerpen van het 1ste artikel der IIde afdeeling, waaruit vroeger deze uitgaven werden bestreden, een bedrag van f 7700 is kunnen afgeschreven worden, niettegenstaande het belang van de dienst vorderde hetzelve te verhoogen door de aanstelling van opzigters over de kustlichten te *Brielle* en *Westkapelle.*

Eene gelijke transpositie van sommen heeft moeten plaats hebben van het 2de artikel der VIde afdeeling: *Afloopende betalingen*, eensdeels, vermits de Algemeene Rekenkamer heeft gemeend zwarigheid te moeten maken in de verevening van de daarop aangewezen bezoldigingen van ambtenaren, waarvan het bedrag alzoo op de *kosten der administratie* is teruggebragt; ten andere, omdat onder voorschreven kosten weder zijn opgenomen die der commissie van examinatie der zee-officieren, enz., enz., waarvan de organisatie definitievelijk heeft plaats gehad. Het gezamenlijk bedrag dezer laatste posten, ad f 5680.50, is begrepen onder de som van f 10,480.50, die van het 2de artikel der VIde afdeeling is weggevallen.

En eindelijk heeft eene geringe verhooging der tractementen onder het bureau-personeel, zoo bij het Departement als bij de verschillende etablissementen, die in het welbegrepen belang van 's Rijks dienst niet kon achterwege gelaten worden, aanleiding gegeven tot de geringe verhooging die op deze afdeeling voorkomt.

De redenen waarom de uitgaven, begrepen onder het 1ste artikel der IIde afdeeling, met een bedrag van f 7700 zijn verminderd, zijn reeds hiervoren aangewezen.

Voor de dienst der quarantaine (4de artikel der IIde afdeeling) worden over elk der beide jaren 1848 en 1849 f 1100 minder aangevraagd, voortspruitende uit de verkregen ondervinding, dat de werkelijke uitgaven voor dit onderwerp besteed, minder hebben bedragen, dan dat men zich vroeger heeft voorgesteld.

Wat aangaat de sommen die meerder worden uitgetrokken op

het 1ste artikel der IIIde afdeeling, dienst	1848 à	. . f	53,000
	» 1849 à	. .	71,000
zoomede op het 3de art. IIIde afd.	» 1848 à	. .	200,000

deswege is men hiervoren, bij de algemeene aanmerkingen, reeds in bijzonderheden getreden.

Deze eerst aangehaalde sommen, gevoegd bij hetgeen nu reeds werd aangewend, bepaaldelijk voor de stoomvaart, zal de gelegenheid aanbieden, om daaraan eenige meerdere uitbreiding te geven, in afwachting van het tijdstip dat men over ruimer middelen zal kunnen beschikken.

Bij het 1ste artikel der IVde afdeeling: *Vaste corps der marine*, wordt f 11,000 minder aangevraagd dan in 1847.

Dit is een gevolg van den sedert de opmaking der begrooting over dat jaar daargestelden maatregel om de suppletie-tractementen voor activiteit aan den wal niet meer uit dit onderderdeel te kwijten en dezelve ten laste te brengen van het 3de artikel dezer afdeeling: *Kosten der actieve zeemagt*, waartoe zij eigenlijk behooren.

De geneeskundige dienst (4de artikel der IVde afdeeling) is kunnen verminderd worden met f 5600, omdat het is gebleken dat de, voor dit onderwerp gedaan wordende uitgaven minder bedragen dan de vroeger geraamde en toegestane sommen; terwijl de f 146.50, minder gebragt voor kosten van het *Koninklijk instituut voor de Marine te Medemblik* (7de artikel der IVde afdeeling) in verband staat met eene plaats gehad hebbende organisatie dezer inrigting en daarmede gepaard gaande berekening van benoodigdheden.

Wat aangaat de pensioenen, voorkomende bij het 1ste artikel der VIde afdeeling, wordt opgemerkt, dat, blijkens de daarbij overgelegde nominatieve lijst, op dit oogenblik aan pensioenen moet betaald worden een bedrag van f 348,025.

Uit aanmerking echter, dat verschillende betrekkingen worden waargenomen door gepensioneerden onder stilstand van pensioenen; dat in het verleenen van pensioenen de meest mogelijke spaarzaamheid zal worden in acht genomen, ten gevolge van versterf, heeft men vrijheid gevonden, de hiervoren vermelde behoefte tot een verminderd bedrag in de voorgedragen begrooting te brengen. — Het is ten gevolge van dezen maatregel dat er verschillen bestaan tusschen de thans geraamde en vroeger voor dit onderwerp toegestane sommen.

De gelden bij het 2de artikel der VIde afdeeling uitgetrokken voor: *Pensioenen, vroeger aangewezen op het burgerlijk pensioenfonds*, worden vereischt, om gevolg te geven aan art. 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), houdende bepaling dat die pensioenen met 1°. Januarij 1846 zullen komen ten laste van den Staat; terwijl de som van f 4500, vermeld bij het 4de artikel derzelfde afdeeling, moet strekken tot voldoening van tijdelijk te verleenen gagementen en non-activiteits-soldijen, die vroeger werden gekweten uit de som voor *gewone* pensioenen toegestaan. Oneigenaardig, als uitgaven van verschillenden aard zijnde, moet deze vroegere indeeling aangemerkt worden, en het is dus als zaak van orde, dat dit onderwerp bij een afzonderlijk artikel der begrooting is opgenomen.

Ten slotte wordt, met betrekking tot de minder gebragte som van f 10,480.50 op het 4de artikel der VIde afdeeling: *Afloopende betalingen*, opgemerkt, dat, zoo als reeds hiervoren is gezegd, daarvan weder een bedrag van f 5680.50 onder de *kosten der administratie* is opgenomen; terwijl het resterend gedeelte is kunnen afgeschreven worden, omdat de betrekkelijke ambtsbedieningen gedeeltelijk reeds zijn of nog zullen vervallen.

Deze toelichtingen zullen, naar men meent, voldoende zijn, om de thans ingediende begrooting voor 1848 en 1849 volledig te kunnen beoordeelen.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VIII.)

31 *a.* STAAT, *aanwijzende de sommen, die in de raming van kosten voor het Departement van Marine van hetzelve Departement over het dienstjaar* 1847 *zijn toegestaan.*

AFDEELING.	ARTIKEL.	GERAAMD beloop over 1847.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.	1849.
				Iste AFDEELING.		
				Kosten der administratie.		
1	2	f 86,127.45	2	Bezoldigingen der ambtenaren bij het ministerie . . .	f 99,182.75	f 99,182.75
			3	Bureau-kosten van ambtenaren tot de algemeene dienst behoorende	800.00	800.00
»	4	32,100.00	7	Bezoldigingen bij de directie der Marine te Amsterdam.	34,000.00	34,000.00
»	5	2,800.00	8	Bureaubehoeften, enz. bij gemelde directie	2,000.00	2,000.00
			9	Lokaalbehoeften, enz. bij idem		
»	6	34,500.00	10	Bezoldigingen bij de directien der Marine te Rotterdam en te Hellevoetsluis	35,100.00	35,100.00
»	8	26,600.00	13	Idem bij de directie der Marine te Vlissingen	26,700.00	26,700.00
»	9	2,800.00	14	Bureaubehoeften, enz. bij idem	2,000.00	2,000.00
			15	Lokaalbehoeften, enz. bij idem		
»	10	22,300.00	16	Bezoldigingen bij de directie der Marine te Willemsoord.	24,000.00	24,000.00
»	11	1,700.00	17	Bureaubehoeften, enz. bij idem	1,500.00	1,500.00
			18	Lokaalbehoeften, enz. bij idem		
				Iste Afd. te zamen vermeerderd met	. . . . .	. . . . .
				IIde AFDEELING.		
				Kosten, niet behoorende tot de Marine-aangelegenheden.		
2	1	39,536.00	1	Bezoldigingen van de ambtenaren en geëmploijeerden bij het opzigt over het loodswezen, de betonning, enz.	31,836.00	31,836.00
»	2	112,541.00	2	Kosten der betonning, bebakening, enz.	112,031.00	112,031.00
»	4	6,750.00	4	Tractementen, enz. der ambtenaren bij de quarantaine .	5,650.00	5,650.00
				IIde Afd. verminderd met	. . . . .	. . . . .
				IIIde AFDEELING.		
				Materieel der zeemagt.		
3	1	1,272,000.00	1	Aanschaffing van materialen, enz.	1,325,000.00	1,343,000.00
		»	3	Reparatie aan de zee-doksluis te Vlissingen.	200.000.00	»
				IIIde Afd. te zamen vermeerderd met	. . . . .	. . . . .

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VIII.)

over de jaren 1848 *en* 1849 *tot een meerder of minder bedrag voorkomen, dan voor de daarbij betrokken onderwerpen op de begrooting*

MEERDER GERAAMD *over*		MINDER GERAAMD *over*		AANMERKINGEN.
1848.	1849.	1848.	1849.	
f 13,355.30	f 13,355.30	»	»	
800.00	800.00	»	»	
1,900.00	1,900.00	»	»	
»	»	f 800.00	f 800.00	
600.00	600.00	»	»	
100.00	100.00	»	»	
»	»	800.00	800.00	
1,700.00	1,700.00	»	»	
»	»	200.00	200.00	
f 18,455.30	f 18,455.30	f 1,800.00	f 1,800.00	
f 16,655.30	f 16,655.30			
»	»	f 7,700.00	f 7,700.00	
»	»	510.00	510.00	
»	»	1,100.00	1,100.00	
»	»	f 9,310.00	f 9,310.00	
f 53,000.00	f 71,000.00	»	»	
200,000.00	»	»	»	
f 253,000.00	f 71,000.00	»	»	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VIII.)

AFDEELING.	ARTIKEL.	GERAAMD beloop over 1847.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.	GERAAMD BELOOP over 1849.
				IVde AFDEELING.		
				Personeel der zeemagt.		
4	1	f 493,500.00	1	Het vaste corps der marine	f 482,500.00	f 482,500.00
»	4	59,600.00		Geneeskundige dienst	54,000.00	54,000.00
»	7	57,745.00	7	Kosten van het instituut te Medemblik	57,598.50	57,598.50
				IVde Afd. te zamen verminderd met	. . . . .	. . . . .
				VIde AFDEELING.		
				Pensioenen, gagementen, enz.		
6	1	281,513.00	1	Pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven.	290,000.00	280,000.00
»	1	2,672.00	2	Pensioenen, vroeger aangewezen op het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.	2,794.00	2,794.00
—	—	—	4	Tijdelijke gagementen en non-activiteits-soldijen . . .	4,500.00	4,500.00
»	2	14,130.50	5	Afloopende betalingen en wachtgelden.	3,650.00	3,650.00
				VIde Afd. vermeerderd over 1848 met	. . . . .	. . . . .

RECAPITULATIE.

	MEERDER GERAAMD over 1848.	MEERDER GERAAMD over 1849.	MINDER GERAAMD over 1848.	MINDER GERAAMD over 1849.
Iste AFDEELING	f 16,655.30	f 16,655.30	»	»
IIde »	»	»	f 9,310.00	f 9,310.00
IIIde »	253,000.00	71,000.00	»	»
IVde »	»	»	16,746.50	16,746.50
VIde »	2,628.50	»	»	7,371.50
	f 272,283.80	f 87,655.30	f 26,056.50	f 33,428.00
Blijft meerder	f 246,227.30	f 54,227.30		

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VIII en IX *A*.)

MEERDER GERAAMD *over*		MINDER GERAAMD *over*		AANMERKINGEN.
1848.	1849.	1848.	1849.	
»	»	f 11,000.00	f 11,000.00	
»	»	5,600.00	5,600.00	
»	»	146.50	146.50	
»	»	f 16,746.50	f 16,746.50	
f 8,487.00	»	»	f 1,513.00	
122.00	f 122.00	»	»	
4,500.00	4,500.00	»	»	
»	»	f 10,480.50	10,480.50	
f 13,109.00	f 4,622.00	f 10,480.50	f 11,993.50	
f 2,628.50	en verminderd over 1849 met . .		f 7,371.50	

35 *b.* UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het Departement van Marine, over de jaren* 1848 *en* 1849; (1ste afdeeling: *Kosten der administratie*).

35 *c.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Kosten niet behoorende tot de marine-aangelegenheden*).

35 *d.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*Kosten van het materieel der zeemagt*).

35 *e.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*Kosten van het personeel der zeemagt*).

35 *f.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling: (*Verschillende uitgaven, daaronder begrepen reispenningen aan ontslagen schepelingen, gratificatien aan weduwen van schepelingen, transportkosten van officieren die voor 's Rijks rekening uit de Oost- en West-Indien naar herwaarts worden overgevoerd; kosten van medailles en onderscheidingsteekenen*).

35 *g.* IDEM, *voor de* 6de afdeeling: (*Pensioenen, gagementen, non-activiteits-soldijen, afloopende betalingen en wachtgelden aan ambtenaren*).

35 *h.* MILITAIRE PENSIOENEN EN GAGEMENTEN, *mitsgaders burgerlijke pensioenen, opgenomen bij de begrooting van voormeld Departement over de jaren* 1848 *en* 1849.

35 *i.* PENSIOENEN, *vroeger aangewezen op het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en sedert* 1 *Januarij* 1846 *loopende ten laste van den Staat.* (Art. 60 der wet van 9 Mei 1846, *Staatsblad* n°. 24).

De staten voorkomende onder de nommers 35 *b* — *i* zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

---

36. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende tot het ontwerp van wet tot vaststelling van het* IXde Hoofdstuk *A*, *der Staatsbegrooting over de jaren* 1848 *en* 1849.

1ste AFDEELING.

1ste Artikel. Volgens de balans van heeren commissarissen van het Grootboek der Nationale Schuld, gedagteekend 10 Junij 1846, was destijds wegens de 2½ per cents rentegevende schuld ingeschreven een kapitaal van . . . . f 815,900,700.00

terwijl wegens den vervroegden overgang der uitgestelde tot werkelijke schuld onder 10 Junij 1846 nog was in te schrijven 670,000.00

f 816,570,700.00

Transporteren f 816,570,700.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *A*.)

Per transport f 816,570,700.00

Strekkende voorts tot toelichting nog het volgende:

Volgens de begrooting van 1842 en 1843 was het kapitaal groot		f 768,862,000.00	
Te verhoogen ten gevolge van den vervroegden overgang der uitgestelde tot werkelijke schuld met ruim f 71,000,000, waarvoor destijds is gesteld. .		f 71,138,000.00	
in plaats van f 71,396,000, zoo als later is gebleken te moeten zijn,			
Begrooting van 1842 en 1843		f 840,000,000.00	
Jaarlijksche rente f21,000,000			
Sedert verminderd bij afschrijving:			
Naar aanleiding van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842 . . .	f 11,564,800.00		
	4,435,200.00		
	1,000,000.00		
met.	f 17,000,000.00		
Ten gevolge van fournissementen in de leening vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) met.	1,200.00		
Ten gevolge der geplaatste Belgische inschrijvingen in verwisseling van 2 1/2 pcts. Nederlandsche nationale schuld, op grond van het Koninklijk besluit van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 31) met	6,420,000.00		
Overeenkomstig de wet van 14 December 1844 (*Staatsblad* n°. 63) met	266,100.00		
		23,687,300.00	
Begrooting 1846 en 1847. . .		f 816,321,700.00	
Zijnde te laag ter zake van het te min gebragte voor den overgang der uitgestelde tot werkelijke schuld.		258,000.00	
Weshalve de begrooting voor 1846 en 1847 had moeten vermelden een kapitaal van . . .		f 816,570,700.00	
en tot vernietiging van het kapitaal, staande ten name van het pensioenfonds voor de weduwen en weezen van hoogleeraren, op grond van art. 61 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) was af te schrijven			54,600.00
Blijft kapitaal waarover de renten, in 1848 en 1849 te voldoen, moeten worden berekend. . .			f 816,516,100.00

3de Artikel. Door de jaarlijksche aflossing van f 300,000 3 1/2 per cents schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndicaat, is de raming over 1848 f 10,500 en die van 1849 f 21,000 minder dan over 1847 is toegestaan.

4de Artikel. Bij de wet van 26 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 38), houdende vaststelling der begrooting voor de Nationale Schuld over 1846 en 1847, is het kapitaal ingeschreven of nog in te schrijven op het Grootboek der 4 per cents Nationale Schuld uitgetrokken tot het bedrag, dat, op grond van vroegere berekeningen, kan worden daargesteld . . . . f 241,335,700.00

hetwelk echter is te verminderen met 3,622,600.00

aangezien het verwisselde en geplaatste kapitaal is gebleven, zoo als zulks bij de gewijzigde begrooting voor het dienstjaar 1845, bij de wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 84) is vastgesteld tot . . . . f 237,713,100.00

en alleen te verhoogen zal zijn met het kapitaal, dat nog ter plaatsing of tegeldemaking zal moeten worden daargesteld tot 1,300,000.00

zoodat het totaal beloop, waarover in 1848 en 1849 de renten zullen moeten worden berekend, zal komen te staan op. . . . . f 239,013,100.00

Moetende echter omtrent de alsnu voorgestelde creatie van f 1,300,000 worden opgemerkt, dat dit cijfer altijd eenigzins wisselvallig is en afhankelijk moet blijven van de opneming ter Algemeene Rekenkamer der algemeene rekeningen van ontvangsten en uitgaven over de dienstjaren 1843, 1844 en 1845, mitsgaders van de rekening der ontvangsten en uitgaven betrekkelijk den achterstand over 1840 en vroegere jaren, al hetwelk noodzakelijk is, alvorens de nadeelige sloten over die jaren, zoomede over het dienstjaar 1841, onherroepelijk kunnen worden vastgesteld en bepaald.

Intusschen zal voor dit onderwerp op de begrooting over 1848 en 1849 f 92,904 minder benoodigd zijn dan over 1847 is toegestaan.

8ste Artikel. Door teruggevraagde geldelijke borgtogten van rekenpligtige ambtenaren, is de verschuldigde rente over 1848 f 8500, en over 1849 f 10,000 minder kunnen worden geraamd, dan over 1847 is toegestaan.

9de Artikel. Door versterf op de gewone in het Grootboek der Nationale Schuld ingeschreven lijfrenten op *één* en *twee* lijven gevestigd, zal over 1848 met f 118,000, en over 1849 met f 112,000 in deze behoeften kunnen voorzien worden, zoodat over het 1ste jaar f 6000, en over het laatste f 12,000 minder geraamd wordt, dan voor het laatst voorgaande jaar bij de wet is ingewilligd.

10de Artikel. Het getal der lijfrenten, ten laste der domeinen geloopen hebbende, tot op 34 verminderd zijnde, wordt het voor onraadzaam gehouden, om nu het benoodigde over 1848 minder dan f 28,000, en over 1849 f 27,500 te ramen, als geheel op versterf berustende, waardoor evenwel f 500 en f 1000 zal worden bespaard.

11de Artikel. Ten gevolge van de uitsterving van klassen in de Nijmeegsche tontinaire lijfrenten, kan voor dit onderwerp over de beide jaren f 2000 minder worden geraamd, dan over 1847.

13de Artikel. Deze post, welke op de vorige tweejarige begrooting niet voorkomt, is bestemd ter bestrijding van commissieloon en eventueel verlies op den wisselkoers der remises van de onvervreemdbare rente van Belgie; dezelve is moeten worden ingesteld omdat de Algemeene Rekenkamer het beginsel heeft aangenomen, dat de krachtens het tractaat van 5 November 1842 door Nederland te vorderen renten voor derzelver onzuiver bedrag in ontvang moeten worden verantwoord, zoodat eene som van f 3000 wordt geraamd tot dekking van deze uitgaaf.

2de AFDEELING.

De Regering van meening zijnde, dat alle uitgaven, welke tot de Nationale Schuld in verband staan, ook in een en hetzelfde hoofdstuk der staatsbegrooting behooren voor te komen, waardoor een beter overzigt zal worden verkregen van het voor de Nationale Schuld benoodigde cijfer, zoo vertrouwt men dat zulks de goedkeuring van de Staten-Generaal zal wegdragen, en is diensvolgens aan dit hoofdstuk eene *tweede* afdeeling toegevoegd.

1ste Artikel. Met betrekking tot den hier gebragten post van uitgaaf moet worden opgemerkt, dat de renten, verschuldigd op

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *A*.)

de krachtens de wet van den 22sten Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 7), geopende geldleening ter voorziening in de kosten der bedijking en droogmaking van het *Haarlemmermeer*, tot en met den jare 1845 uit het kapitaal zijn voldaan, en wel naar aanleiding van de regelingswet van 31 December 1843 (*Staatsblad* n°. 71); de benoodigde gelden om in die rentebetaling over 1846—1847 te voorzien, zullen bij eene latere wet behooren te worden aangewezen, doch van af den 1sten Januarij 1848 zullen die renten een deel behooren uit te maken van de gewone staatsuitgaven.

2de—6de Artikel. De voor deze vijf artikelen gebragte renten en aflossingen van de geldleeningen gevestigd op de groote wegen, maken over 1847 een gedeelte uit der gelden toegestaan op art. 10 van de 9de afdeeling van het IXde hoofdstuk *B*, doch om de hierboven aangegeven reden zijn dezelve nu in deze raming opgenomen. De meerder benoodigde som van f 2155 voor 1848 en van f 1330 voor 1849, is het gevolg van mindere uitloting van aandeelen, als hebbende men zich moeten bepalen tot de *minimums*, vastgesteld bij de plans van negotiatie.

Bij vergelijking van de slotsom der raming van het IXde hoofdstuk *A* ten bedrage van f 36,349,040.33 over 1848 en van f 36,329,715.33 over 1849, met hetgeen over 1847 is toegestaan, doch onder aftrek van de som van f 79.535, uit een ander gedeelte der staatsbegrooting daarop overgebragt, dan verkrijgt men een *meerder* over het *eerste* jaar ad f 269,836, en over het *laatste* jaar ad f 250,511.

Doch in aanmerking nemende dat de renten van de geldleening voor het *Haarlemmermeer* een geheel nieuwe post van uitgaaf zijn, dan bestaat er over 1848 eene werkelijke besparing van f 110,164, en over 1849 van f 129,489.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting, met Bijlagen; Hoofdstuk IX *A*.)

36 *a*. **STAAT VAN VERGELIJKING**, ***aanwijzende het verschil tusschen het geraamde cijfer voor ieder onder-*** minder *bedraagt dan hetgeen over* 1847 *voor gelijk onderwerp is toegestaan.*

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Toegestaan bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	GERAAMD BELOOP over 1849.
1		*Interesten, lijfrenten en tontines.*			
	1	Interesten van een kapitaal van f 816,516,100.00 ingeschreven of in te schrijven rentegevende schuld à *twee en een half* per cent.	f 20,407,817.50	f 20,412,902.50	f 20,412,902.50
	3	Interesten van de schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat, à *drie en een half* per cent, van een kapitaal van f 23,308,000.00 over 1848, en van f 23,008,000.00 over 1849.	826,280.00	815,780.00	805,280.00
	4	Interesten van een kapitaal van f 239,013,100.00 ingeschreven of in te schrijven rentegevende schuld, à *vier* per cent. . .	9,653,428.00	9,560,524.00	9,560,524.00
	8	Interesten van borgtogten van rekenpligtige ambtenaren à *vier* per cent	40,000.00	31,500.00	30,000.00
	9	Gewone lijfrenten	124,000.00	118,000.00	112,000.00
	10	Lijfrenten ten laste van de domeinen geloopen hebbende. . .	28,500.00	28,000.00	27,500.00
	11	Nijmeegsche tontinaire lijfrenten	12,000.00	10,000.00	10,000.00
	13	Kosten van invordering der onvervreemdbare renten van Belgie te goed komende, krachtens § 1 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, welke onder de baten is gebragt, zoomede eventueel verlies op den wisselkoers der remises. . .	»	3,000.00	3,000.00
2		*Renten en aflossingen van geldleeningen.*			
	1	Renten der geldleening van f 8,000,000.00 voor de kosten der bedijking en droogmaking van het Haarlemmermeer, niet te boven gaande *vijf* ten honderd	»	38,000.00	38,000.00
	2	Renten en aflossing der geldleening van f 950,000.00 voor den steenweg van Maastricht naar de Geldersche grenzen, niet te boven gaande *vijf* ten honderd.	49,450.50	51,850.00	51,400.00
	3	Renten en aflossingen van de geldleening voor den straatweg van Utrecht naar Deventer.	3,490.00	3,270.00	3,170.00
	4	Renten en aflossingen der geldleening voor den straatweg van Zeijst naar Woudenberg	4,357.00	4,262.50	4,217.50
	5	Renten en aflossingen der geldleening voor den straatweg van Amsterdam naar Naarden	11,460.00	11,460.00	11,370.00
	6	Renten en aflossingen der geldleening voor den kiezelweg van Zutphen naar Goor	10,777.50	10,847.50	10,707.50
		Totaal	. . . . .	. . . . .	. . . . .
					Af minder . . .
					Blijft meerder .

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *A*.)

werp van uitgaaf op het IXde hoofdstuk A (Nationale Schuld) *der Staatsbegrooting over* 1848 *en* 1849, voor *zoovcel het* meerder *of*

Verschil tusschen het toegestaan bedrag over 1847, en het geraamd beloop over				AANMERKINGEN.
1848.		1849.		
Meerder.	Minder.	Meerder.	Minder.	
f 5,085.00	»	f 5,085.00	»	
»	f 10,500.00	»	f 21,000.00	
»	92,904.00	»	92,904.00	
»	8,500.00	»	10,000.00	
»	6,000.00	»	12,000.00	
»	500.00	»	1,000.00	
»	2,000.00	»	2,000.00	
3,000.00	»	3,000.00	»	Nieuw artikel.
38,000.00	»	38,000.00	»	Nieuw artikel.
2,399.50	»	1,949.50	»	Deze *vijf* posten waren over 1847 onder de uitgaven van het IXde Hoofdstuk *B* opgenomen.
»	220.00	»	320.00	
»	94.50	»	139.50	
»	»	»	90.00	
70.00	»	»	70.00	
f 390,554.50	f 120,718.50	f 390,034.50	f 139,523.50	
120,718.50	. . . . .	139,523.50		
f 269,836.00		f 250,511.00		

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B*.)

37. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende tot het ontwerp van wet tot vaststelling van het* Negende Hoofdstuk *B der Staatsbegrooting over de jaren* 1848 *en* 1849.

Het is in de Memorie van Toelichting, welke bij de tweejarige begrooting van het IXde hoofdstuk *B* over 1846 en 1847 is overgelegd, bereids opgemerkt, dat, na de verbeterde inrigting van de verschillende onder het Departement van Finantien behoorende takken van administratie, het niet waarschijnlijk is, dat voor het vervolg aanzienlijke verminderingen op het eindcijfer van dit hoofdstuk kunnen worden verkregen, dewijl de in hetzelve opgenomen uitgaven voor het grootste gedeelte uit vaste posten bestaan, waarop geene verdere inkrimpingen mogelijk zijn, zonder gelijktijdig de opbrengst der middelen, welke tot dekking van de staats-uitgaven moeten strekken, door gebrek aan eene geregelde surveillance in de waagschaal te stellen. Niet te min zal uit de overgelegd wordende toelichtende staten al dadelijk kunnen blijken, dat elke zich voordoende gelegenheid tot nuttige besparing van uitgaven door de Regering niet ongebruikt wordt voorbijgezien. Wanneer alzoo de kosten, valiende op de invordering der indirecte belastingen, niet met f 13,000 hadden moeten worden verhoogd, daar het gebleken is, dat die uitgaven sedert vele jaren te laag in de begrooting zijn opgenomen; — wanneer al verder, ten gevolge van het verlangen der Staten-Generaal, niet een nieuwe post van f 16,000 voor vervolging en proceskosten ten laste van de administratie der directe belastingen verbleven, op de begrooting was uitgetrokken, in welke uitgaven vroeger op eene andere wijze werd voorzien; — en wanneer eindelijk de post van de pensioenen, welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven, zoo ter zake van minder versterf, dan waarop men vermeend had te mogen rekenen, als door de latere toekenning van verschuldigde pensioenen, niet met de aanzienlijke som van f 40,000 over 1848 en van f 25,000 over 1849 had moeten worden verhoogd; — terwijl nog bovendien in eene algemeen erkende behoefte zal worden voorzien door het oprigten von een speciaal bureau voor de statistiek, — dan zoude het eindcijfer aanmerkelijk minder hebben bedragen dan over 1847 is toegestaan; en niettegenstaande het totaal cijfer van het hoofdstuk met deze uitgaven is verhoogd, beloopt de raming over 1848 slechts f 8378.025 *meerder* dan over 1847 is toegestaan, zullende over 1849 f 27,841.975 *minder* benoodigd zijn dan over 1847, en het is alzoo, buiten onvoorziene en van de Regering geheel onafhankelijke omstandigheden, meer dan waarschijnlijk, dat de uitgaven over een volgend tweejarig tijdvak nog beneden de raming van 1849 zullen blijven.

Na deze algemeene opmerking zal men kunnen overgaan, om met betrekking tot iederen post, waaruit dit hoofdstuk is zamengesteld, zoodanige toelichtingen te geven, als sommige nog mogten kunnen vereischen.

1ste AFDEELING.

2de Artikel. Door de niet-vervulling van opengevallen betrekkingen, welke geene dadelijke voorziening vorderden, is de post der tractementen van het personeel bij het Departement van Finantien op nieuw met de niet onbeduidende som van f 3156.10 kunnen worden verminderd, zijnde het vroegere 3de artikel: *Bureau- en lokaalbehoeften*, in *drie* artikelen gesplitst, waarvan de onderverdeeling volgens de verkregen ondervinding eenige wijziging heeft noodzakelijk gemaakt, doch de vroeger daarvoor toegestane som van f 36,000 niet te boven gaat.

2de, 3de en 4de AFDEELING.

De kosten van administratie der nationale schuld zijn bij de begrooting van 1847 en vroeger in *ééne* enkele afdeeling, verdeeld in 3 artikelen, opgenomen, doch heeft men gemeend, ten einde aan het verlangen van de Staten-Generaal te gemoet te komen, om aan de posten van uitgaaf eene betere specificatie en omschrijving te geven, deze afdeeling, nu gesplitst in drie afdeelingen en onderverdeelingen, in den staat van berekeningen te moeten uittrekken, zoodat zal kunnen blijken hoeveel voor ieder onderwerp van uitgaaf wordt geacht noodig te zijn. Moetende voorts worden opgemerkt, dat door eene verplaatsing van ambtenaren de *tweede* en *derde* afdeeling zijn verminderd, doch de *vierde* afdeeling daarentegen vermeerderd is moeten worden: het geheel bedraagt intusschen f 745 minder, dan daarvoor over 1847 is toegestaan.

5de AFDEELING.

1ste Artikel. Door de opheffing van het agentschap te *Gorinchem* is het getal van 27 tot 26 teruggebragt; de daardoor bespaarde som van f 2000 zal moeten worden aangewend, om de bezoldiging van sommige agenten, die naar gelang van den omvang en de verantwoordelijkheid hunner betrekking te gering is, eenigzins te verhoogen.

2de Artikel. De transportkosten van gelden zijn op nieuw met f 500 verminderd, in de veronderstelling dat de geraamde som van f 8000 voldoende zal zijn om de behoefte daaruit te kunnen bestrijden.

6de en 7de AFDEELING.

De kosten van het muntwezen en voor den waarborg der gouden en zilveren werken heeft men, omdat zulks meer eigenaardig schijnt te zijn, even als vroeger weder in *twee* afdeelingen gesplitst. De daarvoor geraamde uitgaven beloopen slechts f 1000 meerder, dan over 1847 is toegestaan, omdat de door den inspecteur-essaijeur-generaal genoten wordende bezoldiging niet in verhouding staat tot den belangrijken en moeijelijken arbeid aan deze betrekking verbonden.

8ste AFDEELING.

1ste Artikel. Door wijziging in het personeel en besparing bij nieuwe benoemingen, is op dit artikel eene vermindering van f 2070 verkregen; terwijl de bureaukosten ad f 1200, onder het 3de artikel zijn overgebragt.

2de Artikel. De toekenning van vaste bureaukosten aan de ontvangers, ter vervanging van de vroeger genoten indemniteiten, heeft eene meerdere uitgaaf van f 3000 gevorderd, welke van invloed is op het cijfer voor art. 3 geraamd, alwaar deze behoefte ad f 12,500, is overgebragt; daarentegen is door nieuwe aanstelling op eene verminderde belooning van boekhouders f 16[illegible], en volgens de laatst verkregen uitkomsten eene besparing van f 3000 verkregen op de uitgaven voorkomende onder onderdeel *e* van dit artikel.

3de Artikel. Door overbrenging van bureaukosten uit het 1ste, 2de en 6de artikel, bestaat hier eene schijnbare verhooging van f 14,100, terwijl de toezigts-kosten aan de controleurs, door vermindering van kantoren bij indeeling, met f 190 zijn kunnen worden verminderd.

4de Artikel. De vereeniging van den post van klerk met dien van beziener der scheepvaartregten op den Rijn, heeft eene besparing van f 600 ten gevolge.

6de Artikel. De bureaukosten van den agent te Antwerpen, ad f 400, zijn op art. 3 overgebragt.

7de Artikel. Bij nieuwe benoeming, is op de perceptie-kosten wegens de buiten- en binnen-vuur-, ton- en bakengelden eene besparing van f 500 verkregen.

8ste Artikel. Het minder geraamde, ad f 1020, is het gevolg van eene nieuwe organisatie van het personeel voor de ambulante recherche te water en de havendienst.

9de, 10de en 11de Artikel hebben wat het cijfer aangaat geene verandering ondergaan.

12de en 16de Artikel. Ten einde geene vreemdsoortige uitgaven in een en hetzelfde artikel op te nemen, is het vroegere 11de in *vijf* artikelen gesplitst, zijnde daarbij eene besparing van f 300 verkregen.

17de en 18de Artikel. Om dezelfde reden heeft men het vroegere 12de in *twee* artikelen gesplitst.

20ste Artikel. Volgens verkregen uitkomsten van vroegere jaren, kan dit artikel met f 1000 worden verminderd.

21ste Artikel. In de uit dezen post te bestrijden uitgaven werd tot dusverre buiten bezwaar van de staatsbegrooting voorzien; doch toegevende aan de gemaakte opmerking, dat ook deze kosten een deel van de raming der staatsuitgaven behooren uit te maken, is daarvoor eene som van f 16,000 als benoodigd aangevraagd.

De raming der administratie-kosten van de directe belastingen enz. over 1848 en 1849 overtreft alzoo het over 1847 ingewilligde met f 8720.

9de AFDEELING.

Ten gevolge van de voortgaande vermeerdering en uitbreiding van belastbare voorwerpen, wordt de opbrengst der gebouwde en ongebouwde eigendommen over 1848 en 1849 op f 8,310,000 geraamd en is de *twee* per cent, op de grondlasten voor het fonds

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

van kwade posten geheven wordende, over die jaren met f 800 verhoogd.

10de AFDEELING.

1ste Artikel. Door de opheffing van de arrondissements-directien te *'s Hertogenbosch* en *Dordrecht*, waardoor het personeel der inspecteurs is moeten worden aangevuld, is op dit artikel f 1000 bespaard.

2de Artikel. Over 1847 waren alle de kosten van het zegel in hetzelfde artikel opgenomen, doch nu in *vijf* artikelen gesplitst, waardoor de bijeenvoeging van vreemdsoortige uitgaven wordt vermeden; intusschen is deze post wegens verhoogde belooning aan den controleur met f 100 verhoogd.

3de Artikel. De aanvulling van dit artikel met f 300 is noodzakelijk ten gevolge van meerdere uitgaven, zoo voor de directie, als en vooral voor de kosten van emballagie en expeditie der zegels, die nu regtstreeks aan de kantoren, doch vroeger bij massa aan de provinciale magazijnen werden toegezonden. De opheffing van die magazijnen met derzelver personeel heeft reeds invloed op vorige begrootingen gehad, doch de ondervinding heeft nu geleerd dat tegen de daaruit voortgevloeide besparingen eenige meerdere kosten van verzending gesteld moeten worden.

4de Artikel. De voortdurende behoefte maakt het noodzakelijk om de raming voor de aanschaffing van papier voor het zegel op f 20,000 te behouden.

5de en 6de Artikel. Deze beide artikelen zijn gezamenlijk met f 450 verhoogd, en wel het eerste met f 150 voor hetgeen de toegekende *één* per cent op de ontvangst van het buitengewoon zegel, voor het stellen van den contra-stempel, volgens de verkregene ondervinding meerder bedraagt, dan de vroeger daarvoor geraamde som; terwijl voor het laatste artikel f 300 is geraamd, voor den blaauwen drukinkt welke aan de ontvangers van het buitengewoon zegel wordt verstrekt, en voor het onderhoud der stempels bij de postdirecteuren in gebruik.

7de Artikel. De perceptiekosten der directe belastingen zijn sedert vele jaren te laag in de begrooting opgenomen, zoodat de daardoor veroorzaakte tekorten hebben moeten worden gevonden uit overschotten of besparingen van andere gedeelten der begrooting, waarvan de verkrijging dikwijls groote bezwaren opleverde, zoo zelfs dat de tekorten op 1839 en 1840, te zamen ad f 48,822.32, ten laste van den achterstand van 1840 en vroeger gebragt zijn moeten worden. De collecteloonen worden volgens een bepaald tarief toegepast, maar het bedrag derzelve is nimmer in verhouding tot de werkelijke ontvangsten der registratie gebragt, zoodat de herstelling van deze onregelmatigheid te minder aan bezwaar schijnt onderhevig te kunnen zijn, dewijl eene grootere behoefte voor kosten van perceptie meerder bate voor de schatkist medebrengt.

9de Artikel. Hoewel de uitgaven voor vervolging- en proceskosten hoogst onzeker en minder dan eenige andere voor raming vatbaar zijn, hebben echter de vorige jaren eenig overschot op het daarvoor toegestane gelaten, zoodat thans f 1340 minder kan worden geraamd.

10de en 11de Artikel. Deze uitgaven waren over 1847 in het 6de artikel opgenomen en daarvoor f 15,500 geraamd, waarop eene besparing van f 3940 wordt voorgedragen, zoo ten gevolge van de reeds ingevoerde, doch eerst later gunstig werkende vereenvoudigingen, vooral door het overbrengen van genoegzaam alle formulieren van *groot* en *klein* mediaan op *schrijf*-formaat, als ter zake van het verzenden van het materieel per post aan de verschillende ontvangers, hetgeen vroeger, door den grooteren omvang van het benoodigde aan de provinciale magazijnen, niet kosteloos kon geschieden.

12de Artikel. De reis- en verblijfkosten zijn met f 225 verminderd.

13de, 14de en 15de Artikel. De kosten van de Koninklijke Nederlandsche Loterij, welke over 1847 in massa onder *een* artikel waren geraamd, zijn, ter vermijding van de bijeenvoeging van vreemdsoortige uitgaven, nu gesplitst, terwijl de raming voor de laatste tweejarige begrooting geene verandering heeft ondergaan.

16de — 19de Artikel. De kosten voor de bewaring van het kadaster waren op de begrooting van 1847 onder artikel 9 dezer afdeeling uitgetrokken, zijnde de daarvoor vroeger geraamde som behouden, hoewel de kosten van het personeel, door uitsterving der ambtenaren, eenige vermindering mogelijk maakt. Men heeft echter gemeend, zoo op grond der te geringe bezoldigingen van de landmeters, als ten gevolge van de groote werken van droogmaking en indijking, welke van tijd tot tijd tot stand zijn gebragt, of nog daargesteld zullen worden, die uitgaven voor alsnog op dezelfde hoogte te moeten laten.

Het meerder als benoodigd geraamde over 1848 en 1849, vergeleken met het voor 1847 toegestaan cijfer, beloopt alzoo voor de administratie der indirecte belastingen f 7345.

11de AFDEELING.

1ste Artikel. Dit artikel was vroeger vereenigd met de uitgaven, welke nu bij eenen afzonderlijken post worden voorgedragen, omdat het meer eigenaardig is, de schadeloosstellingen voor kantoor- en reiskosten en voor de huishuren niet met de vaste bezoldiging te vermengen. Het daarvoor geraamde cijfer, ofschoon dat van 1847 met f 1605 te boven gaande, is echter de behoefte voor de tractementen, zoo als die op dit oogenblik zijn geregeld.

2de Artikel. Daarentegen is op dezen post, welke met de vorige in naauw verband staat, eene besparing verkregen van f 1420, zoodat voor de beide artikelen te zamen genomen slechts f 185 meer benoodigd zal zijn, dan voor 1847 is ingewilligd.

3de Artikel. Voor de kosten van postritten, enz. is het noodzakelijk voorgekomen de raming met f 2000 te verhoogen, dewijl de uitgaven, waarvan hier de rede is, aan zoovele wisselvalligheden onderhevig zijn, dat met geene mogelijkheid het juiste benoodigde daarvoor kan worden opgegeven, vermits de diensten welke bij contract zijn geregeld, niet alléén tot grondslag van berekening mogen strekken, omdat de verdere uitgaven door het toevallige der omstandigheden, zoo als de buitengewone kosten wegens ijsgang en dergelijke, geheel van de meerder of minder gematigde winters afhankelijk blijven en zelfs, met opzigt tot de buitenlandsche correspondentie, voorvallen buiten de grenzen, of onvoorziene beschikkingen van vreemde post-administratien, daarop van invloed kunnen worden. Wanneer overigens in overweging wordt genomen, dat eene onlangs tot stand gebragte verbetering in den loop der correspondentie van het hertogdom Limburg, het daarstellen van een geheel nieuwen postrit tusschen *Eindhoven* en *Roermond* heeft vereischt, waarvan de aannemingsprijs eene vermeerdering van uitgaaf van f 2375 's jaars veroorzaakt, dan zal de nu geraamde som van f 197,000 zich wel niet als de behoefte overdrijvende voordoen. Voorts mag niet uit het oog worden verloren, dat al de bestaande contracten voor het vervoer der brievenmalen, met het einde van 1847, dus vóór het in werking komen der nu voorgedragen raming, zullen afloopen, en het zich geenszins laat verwachten, dat eene nieuwe aanbesteding, welke in het volgende jaar moet plaats vinden, meer voordeelige uitkomsten ten aanzien der prijzen zal doen verkrijgen, maar veeleer het tegendeel is te vreezen.

4de Artikel. Voor het onderhoud, herstellen, enz. der postgebouwen is, ten gevolge der in het vorige jaar vernieuwde aanbesteding, eene bezuiniging van f 429.37½ verkregen.

5de en 6de Artikel. Daar het beginsel is aangenomen om de kosten op het drukwerk vallende, afgescheiden van andere behoeften in de raming op te nemen, zoo is het vroegere 4de artikel gesplitst, terwijl de raming f 350 hooger is moeten worden gebragt, om in de gemiddelde behoefte over de laatste jaren te kunnen voorzien.

7de Artikel. Voor de reis- en verblijfkosten is de vroegere raming van f 1000 behouden, als voor geene verdere vermindering vatbaar.

De gezamenlijke uitgaven voor de administratie der posterijen voor 1848 en 1849 overtreffen die voor 1847 toegestaan met eene som van f 2105.62½.

12de AFDEELING.

1ste Artikel. De vermindering van f 969 zoude beduidender zijn geweest, indien niet *drie* boschwachters te *Apeldoorn*, te zamen eene bezoldiging van f 1050 genietende, in dienst van het domein waren overgegaan.

2de en 3de Artikel. De perceptie- en reiskosten, thans in twee artikelen gesplitst, zijn over 1848 met f 800 en over 1849 met f 100 moeten worden verhoogd, alzoo de vroeger daarvoor geraamde som is gebleken ongenoegzaam te zijn.

4de Artikel. Door den voortgaanden verkoop van 's Rijks domeinen zijn de kosten voor grondbelasting, dijk- en polderlasten over de beide jaren met f 5177 kunnen worden verminderd.

5de Artikel. Het zal geenszins bevreemdend voorkomen, dat

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

voor de kosten van dijken, wegen, enz. over 1848 f 4755, en over 1849 f 5125 meerder geraamd wordt, dan over 1847 is toegestaan, wanneer men in aanmerking neemt dat uit dezen post, ter zake van ontginningen f 2000, voor de Soerensche bosschen f 5000, en voor het Haagsche bosch f 5000 moet worden betaald.

6de Artikel. Ook de post voor onderhoud der gebouwen, enz. is over de beide jaren met f 2373 verhoogd, daar de vroegere raming niet in de behoefte heeft kunnen voorzien.

De uit dit artikel te bestrijden uitgaven bepalen zich onder anderen, tot het onderhoud der navolgende gebouwen, als: de Oost-Indische huizen te *Rotterdam* en *Middelburg*, het West-Indische huis te *Amsterdam*, het Groote Logement op het *Loo*, 30 pachthoeven op het Koegras en de gebouwen te *Amsterdam* en *'s Hertogenbosch*, bestemd voor de bisschoppelijke zetels.

Voor de kosten der domaniale kolenmijnen te Kerkrade is, achtervolgens de wet van den 19den Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 29), niets op den staat van berekening over 1848 en 1849 gebragt, waardoor eene uitgave van f 35,500 wordt bespaard.

7de, 8ste en 9de Artikel. Deze artikelen waren over 1847 vereenigd, doch zijn in verband met het aangenomen beginsel gesplitst. Het 7de artikel, uit onveranderlijke lasten bestaande, heeft uit den aard der zaak geene verandering ondergaan; doch de kosten vallende op de invordering van koopprijzen van domeinen (8ste artikel) zijn f 1000 minder geraamd, terwijl de post wegens uitkeeringen aan mede-eigenaren, waarvoor op de begrooting van 1847 f 3600 was uitgetrokken, niet verder in aanmerking komt.

Voor de kosten van vervolging en proces-kosten, de kosten van het domein van Oorlog en die van het bestuur van de visscherijen op de Schelde en Zeeuwsche stroomen, onder artt. 10 tot 16 in den staat van berekening opgenomen, zijn dezelfde sommen als over 1847 moeten worden geraamd; de uitgaven zijn overigens van te geringen omvang, om daarop eenige belangrijke besparingen te kunnen verwachten.

17de Artikel. De op dezen post geraamde meerdere uitgaaf over 1848 en 1849, dan over 1847 is toegestaan, wordt te weeg gebragt door de behoefte aan meerdere tolgaarders, als: *twee* op den weg tusschen Nijmegen en de Limburgsche grenzen, *vier* op den weg tusschen 's Bosch en Utrecht, en *vijf* op de nieuwe groote wegen in Vriesland. De bezoldiging van deze *elf* tolgaarders bedraagt te zamen f 4218, en niettemin wordt door de inkrimping van de tolgaarderingen slechts f 2301 meerder gebragt.

19de Artikel. De lasten van de groote wegen met geldleeningen bezwaard, waren in de toelichtende staten over 1847 en vroeger, in *twee* onderdeelen, uitmakende *één* zelfde artikel, gesplitst, namelijk: uitkeeringen van tol-opbrengsten en renten en aflossingen der geldleeningen. Men heeft gemeend, alleen den *eersten* post op het IXde hoofdstuk B te moeten behouden, terwijl de *laatste*, als meer eigenaardig tot de Nationale Schuld behoorende, mitsdien op het IXde hoofdstuk A is gebragt.

De vermindering over 1848 ten bedrage van f 12,837, en over 1849 ad f 13,727, is verkregen door aflossingen en de overbrenging van den straatweg van *Arnhem* naar *Amersfoort* geheel onder het beheer van commissarissen.

20ste Artikel. Door mindere behoeften voor de grond-, dijk- en polderlasten zijn de uitgaven tot dit artikel behoorende met f 651 kunnen worden verminderd.

21ste Artikel. De kosten van drukwerk werden vroeger uit

37*a*. STAAT VAN VERGELIJKING, *aanwijzende het verschil tusschen het geraamde cijfer voor ieder dan hetgeen over* 1847 *voor gelijk onderwerp is toegestaan.*

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Toegestaan bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	GERAAMD BELOOP over 1849.
1		*Kosten van het Departement.*			
	2	Tractementen van den raad-adviseur, den secretaris-generaal, en de verdere ambtenaren en bedienden, benevens maand- en daggelden	f 223,802.50	f 220,646.40	f 220,646.40
	3	Bureaubehoeften	19,750.00	20,660.00	20,660.00
	4	Lokaal en meubelen	8,500.00	8,000.00	8,000.00
	5	Drukwerk	7,750.00	7,340.00	7,340.00
2		*Kosten van het Grootboek der Nationale Schuld.*			
	1	Tractementen van den secretaris en van de verdere ambtenaren en bedienden bij de generale directie van het grootboek, benevens schrijfloonen	41,300.00	40,400.00	40,400.00
	2	Bureaubehoeften	5,800.00	5,000.00	5.000.00
	3	Lokaal en meubelen	4,500.00	3,900.00	3.900.00
	4	Drukwerk	1,000.00	900.00	900.00
3		*Kosten van de rentebetaling der Nationale Schuld.*			
	1	Tractementen van den betaalmeester der nationale schuld en van de verdere ambtenaren en bedienden, benevens maandgeld .	30,680.00	28,135.00	28,135.00
		Transporteren	. . . . .	. . . . .	. . . . .

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B*.)

een ander gedeelte der begrooting voldaan, doch is daarvoor nu een nieuw artikel op den staat van berekeningen uitgetrokken, als zijnde het meer eigenaardig voorgekomen, dat ook deze uitgaven ten laste worden gebragt van de administratie der domeinen.

Bij vergelijking van de nu geraamde sommen met die voor de kosten van administratie en lasten der domeinen over 1847 toegestaan, verkrijgt men over 1848 eene vermindering van f 47,785, en over 1849 van f 49,005, waaronder evenwel als vervallen en niet terugkeerende uitgaven eene som van f 39,100 behoort, zoodat het zuiver bespaarde eene som oplevert van f 8685 over het eerste, en van f 9905 over het laatste jaar.

13de AFDEELING.

1ste Artikel. Volgens den nominatieven staat van de pensioenen, die in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven, en welke bij de begrooting over 1846 en 1847 is overgelegd, was het bedrag derzelve op 1°. October 1844 f 266,271, en vermeende men dat tot de voldoening der pensioenen, na de gewone kansrekening van versterf, over 1846 zoude kunnen worden geraamd f 245,000, en over 1847 f 235,000; die berekeningen hebben zich intusschen niet verwezenlijkt, want het versterf was tot nu toe niet noemenswaardig, terwijl het cijfer, door latere toekenning van pensioen aan personen, welke daarop volgens de in werking geweest zijnde reglementen aanspraak hadden, tot op f 289,220 is gestegen. Deze som kan wel is waar tot geen hooger bedrag klimmen, omdat naar aanleiding der wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) geene verdere pensioenen in de bestaande grootboeken zullen worden ingeschreven; maar ter voorkoming eener nieuwe misrekening houdt men het voor onraadzaam om dezelve over 1848 met meer dan ruim f 14,000, en over 1849 met f 29,000 te verminderen, zoodat voor het *eerste* jaar f 275,000, en voor het *laatste* f 260,000 als benoodigd wordt geraamd.

2de Artikel. De pensioenen op het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds aangewezen geweest, beliepen op 1°. Januarij 1846 f 639,406.50, doch zijn sedert tot f 665,200.50 geklommen, hoofdzakelijk door de toekenning van pensioen aan zoodanige titularissen, die daartoe geregtigd waren, terwijl het geprofiteerde op de verstorven pensioenen, door de reversibiliteit, niet meer dan f 2474 heeft beloopen. Deze post heeft, even als de voorgaande, deszelfs maximum bereikt, omdat al de pensioenen, welke na de invoering der wet van 9 Mei 1846 verleend worden, en waarvan de regten niet vóór den 1sten Julij 1846 zullen verkregen zijn, ten laste komen van den post, welke onder art. 3 voor memorie is gebragt. Men vertrouwt, dat het over 1848 geraamde, ten beloope van f 640,000, en dat van f 620,000 over 1849, voldoende zal zijn, om daaruit de bestaande pensioenen te kunnen bestrijden; wordende overigens nog opgemerkt, dat de uitgaven, welke ten laste van het voor memorie uitgetrokken 3de artikel moeten komen, uit de verkregene besparingen op de beide eerste artikelen zullen moeten worden gedekt.

Voor de pensioenen ten laste van het Departement van Finantien bestaat alzoo over 1848 eene meerdere behoefte dan over 1847, ten bedrage van f 40,593.50, en over 1849 van f 5,593.50.

Het totaal cijfer der raming van het IXde hoofdstuk B bedraagt over 1848 f 6,302,779.07[5], en over 1849 f 6,266.559.07[5], en alzoo voor het eerste jaar f 8,378.02[5] *meerder*, en voor het laatste jaar f 27,841.97[5] *minder*, dan over 1847 is toegestaan.

---

onderwerp van uitgaaf op het IXde hoofdstuk B, *der Staatsbegrooting over* 1848 *en* 1849, *voor zooveel het* meerder *of* minder *bedraagt*,

Verschil tusschen het toegestaan bedrag over 1847 en het geraamd beloop over				AANMERKINGEN.
1848.		1849.		
Meerder.	Minder.	Meerder.	Minder.	
»	f 3,156.10	»	f 3,156.10	
f 910.00	»	f 910.00	»	
»	500.00	»	500.00	
»	410.00	»	410.00	
»	900.00	»	900.00	
»	800.00	»	800.00	
»	600.00	»	600.00	
»	100.00	»	100.00	
»	2,545.00	»	2,545.00	
f 910.00	f 9,011.10	f 910.00	f 9,011.10	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Toegestaan bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	GERAAMD BELOOP over 1849.
3		Per transport	. . . . .	. . . . .	. . . . .
	2	Bureaubehoeften	f 1,850.00	f 2,005.00	f 2,005.00
	3	Lokaal en meubelen	»	1,300.00	1,300.00
	4	Drukwerk	1,115.00	800.00	800.00
4		*Kosten van het agentschap van het Ministerie van Finantien te Amsterdam.*			
	1	Tractementen van den staatsraad, agent en van de verdere ambtenaren en bedienden	18,375.00	21,680.00	21,680.00
	2	Bureaubehoeften	3,670.00	2,650.00	2,650 00
	3	Lokaal en meubelen	3,450.00	4,150.00	4,150.00
	4	Drukwerk	850.00	950.00	950.00
	5	Reis- en verblijfkosten	325.00	300.00	300.00
5		*Kosten van administratie der publieke schatkist.*			
	2	Transportkosten van gelden	8,500.00	8,000.00	8,000.00
6		*Kosten van het Muntwezen.*			
	2	Bezoldiging van den inspecteur-essaijeur-generaal, van den secretaris, de ambtenaren en bedienden bij het collegie en bij het munthuis	20,475.00	20,975.00	20,975.00
	3	Bureau-behoeften	980.00	930.00	930.00
	5	Drukwerk	100.00	150.00	150.00
	7	Onderhoud van het muntgebouw	2,400.00	2,500.00	2,500.00
	8	Leverantien en arbeidsloonen, het instrumentwezen en de muntwerkzaamheden betreffende, scheimiddelen voor den essai en belooning voor personele hulp in het laboratorium van den essai	4,200.00	4,600.00	4,600.00
7		*Kosten van het regt van waarborg op de gouden en zilveren werken.*			
	1	Bezoldiging van den inspecteur-generaal en de verdere ambtenaren	40,751.37⁵	41,151.37⁵	41,151.37⁵
	6	Restitutien en schadeloosstellingen voor fatsoengelden	2,000.00	1,600.00	1,600.00
8		*Administratie- en perceptie-kosten der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, mitsgaders de kosten, in verband met het kadaster.*			
	1	Tractementen en belooningen van den inspecteur-generaal en de verdere ambtenaren en geëmploijeerden	1,509,735.00	1,506,465.00	1,506,465.00
	2	Perceptie-kosten	1,273,250.00	1,259,150.00	1,259,150.00
	3	Bureaukosten benevens toevoorzigtskosten aan de controleurs	39,540.00	53,450.00	53,450.00
		Transporteren	. . . . .	. . . . .	. . . . .

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

Verschil tusschen het toegestaan bedrag over 1847 en het geraamd beloop over				AANMERKINGEN.
1848.		1849.		
Meerder.	Minder.	Meerder.	Minder.	
f 910.00	f 9,011.10	f 910.00	f 9.011.10	
155.00	»	155.00	»	
1,300.00	»	1,300.00	»	
»	315.00	»	315.00	
3.305.00	»	3,305.00	»	
»	1,020.00	»	1,020.00	
700.00	»	700.00	»	
100.00	»	100.00	»	
»	25.00	»	25.00	
»	500.00	»	500.00	
500.00	»	500.00	»	
»	50.00	»	50.00	
50.00	»	50.00	»	
100.00	»	100.00	»	
400.00	»	400.00	»	
400.00	»	400.00	»	
»	400.00	»	400.00	
»	3,270.00	»	3,270.00	
»	14,100.00	»	14,100.00	
13,910.00	»	13,910.00	»	
f 21,830.00	f 28,691.10	f 21,830.0	f 28,691.10	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Toegestaan bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	1849.
8		Per transport	. . . . .	. . . . .	. . . . .
	4	Kosten van de scheepvaartregten op den Rijn	f 22,550.00	f 21,950.00	f 21,950.00
	6	Kosten van de regten op de Wester-Schelde	4,900.00	4,500.00	4,500.00
	7	Kosten op de buiten- en binnen-vuur-, ton- en bakengelden . .	29,054.47[5]	28,554.47[5]	28,554.47[5]
	8	Tractementen van de ambtenaren en bedienden voor de ambulante recherche te water en de havendienst	39,710.00	38,690.00	38,690.00
	12	Drukwerk	90,000.00	60,000.00	60,000.00
	13	Bindwerk en aanschaffing van bindmaterialen		2,000.00	2,000.00
	14	Bezoldiging van den opzigter en werklieden voor het brocheerwerk en de verdere dienst in het magazijn van het materieel. . . .		3,700.00	3,700.00
	15	Aankoop van werktuigen, gereedschappen en verdere benoodigdheden, mitsgaders kosten van onderhoud en herstellingen, verificatie van maten en gewigten daaronder begrepen . . .		10,000.00	10,000.00
	16	Briefporten, vrachten van pakketten en verdere transportkosten.		14,000.00	14,000.00
	20	Reis-en verblijfkosten, mitsgaders daggelden en vergoeding voor verplaatsings-kosten	13,000.00	12,000.00	12,000.00
	21	Vervolgings- en proceskosten ten laste van de administratie verbleven	»	16,000.00	16,000.00
9		*Fonds van kwade posten op de grondlasten.*	165,400.00	166,200.00	166,200.00
10		*Administratie- en perceptie-kosten van de indirecte belastingen, alsmede van de kosten op de Koninklijke Nederlandsche loterij, en voor de bewaring van het kadaster.*			
	1	Bezoldiging van de hoofd-ambtenaren van de indirecte belastingen in de provincien	103,200.00	102,200.00	102,200.00
	2	Bezoldiging der ambtenaren van het algemeen zegelkantoor . .	12,120.00	12,220.00	12,220.00
	3	Kosten van vuur, licht, schoonhouden der lokalen, onderhoud van meubelen en bureaukosten der directie van het algemeen zegelkantoor	1,275.00	1,575.00	1,575.00
	5	Bezoldiging der ambtenaren van het buitengewoon zegel . . .	7,850.00	8,000.00	8,000.00
	6	Bureau-behoeften van het buitengewoon zegel, voor inkt, stempels en meerdere kleine uitgaven		300.00	300.00
	7	Perceptie-kosten der indirecte belastingen en verschillende rijksontvangsten, die van de postdirecteuren voor de perceptie van het zegel op buitenlandsche drukwerken daaronder begrepen .	252,000.00	265,000.00	265,000.00
	9	Kosten van vervolging en proceskosten	10,340.00	9,000.00	9,000.00
	10	Bindwerk van registers, briefporten, vrachtloonen, transportkosten en kosten van emballagie, ten dienste van het algemeen magazijn van het materieel	15,500.00	3,130.00	3,130.00
	11	Drukwerk.		8,430.00	8,430.00
	12	Reis- en verblijfkosten	1,225.00	1,000.00	1,000.00
11		*Administratie-kosten der posterijen.*			
	1	Tractementen van de post-ambtenaren in de provincien	225,587.50	227,192.50	227,192.50
		Transporteren	. . . . .	. . . . .	. . . . .

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

Verschil tusschen het toegestaan bedrag over 1847 en het geraamd beloop over				AANMERKINGEN.
1848.		1849.		
Meerder.	Minder.	Meerder.	Minder.	
f 21,830.00	f 28,691.10	f 21,830.00	f 28,691.10	
»	600.00	»	600.00	
»	400.00	»	400.00	
»	500.00	»	500.00	
»	1,020.00	»	1,020.00	
»	300.00	»	300.00	
»	1,000.00	»	1,000.00	
16,000.00	»	16,000.00	»	Nieuw artikel.
800.00	»	800.00	»	
»	1,000.00	»	1,000.00	
100.00	»	100.00	»	
300.00	»	300.00	»	
450.00	»	450.00	»	
13,000.00	»	13,000.00	»	
»	1,340.00	»	1,340.00	
»	3,940.00	»	3,940.00	
»	225.00	»	225.00	
1,605.00	»	1,605.00	»	
f 54,085.00	f 39,016.10	f 54,085.00	f 39,016.10	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

AFDEELING.	ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Toegestaan bedrag over 1847.	GERAAMD BELOOP over 1848.	GERAAMD BELOOP over 1849.
11		Per transport	. . . . .	. . . . .	. . . . . .
	2	Schadeloosstelling voor kantoor- en reiskosten en voor huishuur, aan de arrondissements-inspecteurs en aan de post-directeuren, mitsgaders voor kleeding aan de conducteurs	f 37,845.00	f 36,425.00	f 36,425.00
	3	Kosten van postritten, voetboden-loopen en verdere middelen, strekkende tot het overbrengen der brievenmalen	195 000.00	197,000.00	197,000.00
	4	Onderhoud, herstelling en lasten der aan de administratie toebehoorende postgebouwen	2,851.70	2,422.325	2,422.325
	6	Drukwerk	3,800.00	4,150.00	4,150.00
12		*Kosten van administratie en lasten der domeinen, mitsgaders van het geldelijk beheer der groote wegen, vaarten of kanalen en veren.*			
	1	Tractementen van opzieners en boschwachters	8,309.00	7,360.00	7,360.00
	2	Perceptiekosten van de ontvangers met domeinbeheer belast . .	22,000.00	22,500.00	21,800.00
	3	Reiskosten van de ontvangers uitsluitend met domeinbeheer belast.	900.00	1,200.00	1,200.00
	4	Grondbelasting, dijk- en polderlasten	28,890.00	23 713.00	23,713.00
	5	Kosten van dijken, wegen, watergangen, bruggen, duikers, aanwassen, grinden, landerijen en bosschen.	9,600.00	14,355.00	14,725.00
	6	Kosten van onderhoud van gebouwen, schuiten en vaartuigen . .	9,000.00	11,373.00	11,373.00
	—	Kosten der domaniale kolenmijnen te Kerkrade	35,500.00	»	»
	—	Uitkeeringen aan mede-eigenaren	3,600.00	»	»
	8	Kosten wegens invordering van koopprijzen van domeinen . . .	6,000.00	5,000.00	5,000.00
	17	Bezoldiging van havenmeesters, tolgaarders, brug- en sluiswachters, mitsgaders van den commissaris van het veer van den Moerdijk op Willemsdorp	46,346.00	48,647.00	48,647.00
	19	Lasten van de groote wegen, met geldleeningen bezwaard, voor uitkeeringen van tol-opbrengsten en subsidien in 1848 en 1849 verschijnende	64,143.00	51,306.00	50,416.00
	—	Renten en aflossingen der op de groote wegen gevestigde geldleeningen	79,535.00	»	»
	20	Vaste lasten en uitkeeringen in 1848 en 1849 verschijnende, grondbelasting, dijk- en polderlasten, mitsgaders kleine uitgaven van onderscheiden aard	9,820.00	9,169.00	9,169.00
	21	Drukwerk	»	1,700.00	1,700.00
		Pensioenen.			
	1	Pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	235,000.00	275,000.00	260.000.00
	2	Pensioenen welke, krachtens artikel 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n° 24), ten laste zijn gekomen van den Staat .	639,406.50	640,000.00	620,000.00
		TOTAAL	. . . . .	. . . . .	. . . . .
				Af: minder en meerder . .	
				Blijft meerder en minder. . . .	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

Verschil tusschen het toegestaan bedrag over 1847 en het geraamd boloop over 1848. Meerder.	1848. Minder.	1849. Meerder.	1849. Minder.	*AANMERKINGEN.*
f 54,085.00	f 39,016.10	f 54,085.00	f 39,016.10	
»	f 1,420.00	»	1,420.00	
2,000.00	»	2,000.00	»	
»	429.37[5]	»	429.37[5]	
350.00	»	350.00	»	
»	949.00	»	949.00	
500.00	»	»	200.00	
300.00	»	300.00	»	
»	5,177.00	»	5,177.00	
4,755.00	»	5,125.00	»	
2,373.00	»	2,373.00	»	
»	35,500.00	»	35,500.00	Vervallen achtervolgens de wet van den 19den Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 29).
»	3,600.00	»	3,600.00	Vervallen.
»	1,000.00	»	1,000.00	
2,301.00	»	2,301.00	»	
»	12,837.00	»	13,727.00	
»	»	»	»	Wordt over 1848 en 1849 overgebragt op het IXde Hoofdstuk *A.*
»	651.00	»	651.00	
1,700.00	»	1,700.00	»	Nieuw artikel.
40,000.00	»	25,000.00	»	
593.50	»	»	19,406.50	Krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 30) is de post der pensioenen met f 639,406.50 verhoogd.
f 108,957.50	f 100,579.47[5]	f 93,234.00	f 121,075.97[5]	
100,579.47[5]			93,234.00	
f 8,378.02[5]			f 27,841.97[5]	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk IX *B.*)

37 *b.* UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het Departement van Financien, over de jaren* 1848 *en* 1849; (1ste afdeeling: *Kosten van het Departement*).

37 *c.* IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Kosten van het grootboek der Nationale Schuld*).

37 *d.* IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*Kosten van de rentebetaling der Nationale Schuld*).

37 *e.* IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*Kosten van het agentschap van het Ministerie van Finantien te Amsterdam*).

37 *f.* IDEM, *voor de* 5de afdeeling: (*Kosten van administratie der publieke schatkist*).

37 *g.* IDEM, *voor de* 6de afdeeling: (*Kosten van het muntwezen*).

37 *h.* IDEM, *voor de* 7de afdeeling: (*Kosten van het regt van waarborg op de gouden en zilveren werken*).

37 *i.* IDEM, *voor de* 8ste afdeeling: (*Administratie en perceptiekosten der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, mitsgaders de kosten in verband met het kadaster*).

37 *k.* IDEM, *voor de* 9de afdeeling: (*Fonds van kwade posten op de grondlasten*).

37 *l.* IDEM, *voor de* 10de afdeeling: (*Administratie en perceptiekosten van de indirecte belastingen, alsmede van de kosten op de Koninklijke Nederlandsche loterij en voor de bewaring van het kadaster*).

37 *m.* IDEM, *voor de* 11de afdeeling: (*Administratie-kosten der posterijen*).

37 *n.* IDEM, *voor de* 12de afdeeling: (*Kosten van administratie en lasten der domeinen mitsgaders van het geldelijk beheer der groote wegen, vaarten of kanalen en veren*).

37 *o.* IDEM, *voor de* 13de afdeeling: (*Pensioenen*).

37 *p.* STAAT VAN GEPENSIONEERDEN, *ressorterende onder het Departement van Finantien*, opgemaakt onder dagteekening van den 1*sten Augustus* 1846.

38 *a.* VERGELIJKENDE STAAT *van de raming van kosten over de jaren* 1848 *en* 1849, *met het toegestane*

AFDEELING.	ARTIKEL.	Toegestaan over 1847.	OMSCHRIJVING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	OVER Geraamd beloop.
I			*Kosten van het Departement.*	
»	2	f 46,438.00	Bezoldigingen van den secretaris-generaal en van de ambtenaren, geëmploijeerden en bedienden, en daggelden der adsistent-bedienden	f 48,439.20
II			*Pensioenen.*	
»	1	25,500.00	Pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	19,195.00
			Af vermeerdering.	. . . . .
			Blijft vermindering.	. . . . .

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk XI.)

37 *q.* STAAT VAN GEPENSIONEERDEN, *ressorterende onder het Departement van Finantien, wier pensioenen tot den* 31*sten December* 1845 *zijn betaald, of later verevend ten laste van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, doch van af* 1°. *Januarij* 1846 *ten laste zijn gekomen van den Staat, krachtens art.* 60 *van de wet van* 9 *Mei* 1846 (Staatsblad *n°.* 24), *opgemaakt onder den datum van* 1°. *Augustus* 1846.

De staten voorkomende onder de nrs. 37 *b* — *q* werden *alleen voor de leden* gedrukt.

Voor het **Xde Hoofdstuk.** (Zie bladz. 156 en 157.)

38. MEMORIE VAN TOELICHTING, *der over de jaren* 1848 *en* 1849 *geraamde uitgaven voor het Departement van Kolonien, en tot opheldering der verschillen met het jaar* 1847.

I. Het cijfer voor bezoldigingen en daggelden der ambtenaren en bedienden, uitmakende het 2de artikel der 1ste afdeeling, is met f 2000 verhoogd ten gevolge van benoemingen en bevorderingen in 1846 gedaan.

II. Voor pensioenen, welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven, begrepen in het 1ste artikel der IIde afdeeling, is voor 1847 toegestaan. . . . . f 25,500.00

Dezelve hebben door versterf eene vermindering ondergaan van 6,305.00

zoodat dezelve op 1°. Julij 1846 nog bedroegen f 19,195.00

eene som, die genomen is ten grondslag voor de ramingen van 1848 en 1849.

De begrooting bedraagt alzoo:

	over 1848	over 1849
Kosten van het Departement . .	f 69,501.20	f 69,500.00
Pensioenen :	19,195.00	19,195.00
Totaal . . .	f 88,696.20	f 88,695.00

opleverende een voordeelig verschil van f 4303.80 en f 4305 met het toegestane voor 1847.

beloop op de begrooting over 1847, *van zoodanige onderwerpen, voor welke* meerder *of* minder *is berekend..*

DEN JARE 1848.		OVER DEN JARE 1849.			AANMERKINGEN.
Meerder.	Minder.	Geraamd beloop.	Meerder.	Minder.	
f 2,001.20	»	f 48,438.00	f 2,000.00	»	
»	f 6,305.00	19,195.00	»	f 6,305.00	
f 2,001.00	f 6,305.00		f 2,000.00	f 6,305.00	
. . . . .	2,001.20	Af vermeerdering.		2,000.00	
. . . . .	f 4,303.80	Blijft vermindering		f 4,305.00	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk III, X en XI.)

38 *b*. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het Departement van Kolonien, over de jaren* 1848 *en* 1849; (XIde Hoofdstuk; 1ste afdeeling: *Kosten van het Departement*).

38 *c*. IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Pensioenen*).

38 *d*. STAAT VAN GEPENSIONEERDEN, *behoorende tot het Departement van Kolonien, op* 1°. *Julij* 1846.

De staten voorkomende onder de nrs. 38 *b* — *d* zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

---

39. STAAT VAN GEPENSIONEERDEN, *ressorterende onder het* Xde Hoofdstuk (*Departement van Oorlog*), *op* 1 *Julij* 1846. (Grootboek der gewone pensioenen).

40. STAAT *van verstorven of uit anderen hoofde vervallen pensioenen, ressorterende onder het Departement van Oorlog, van* 1 *Julij tot* 15 *November* 1846. (Grootboek der gewone pensioenen).

41. STAAT VAN GEPENSIONEERDEN, *ressorterende onder het Departement van Oorlog, op* 1 *Julij* 1846. (Tweede bijboek van pensioenen).

42. STAAT, *aanwijzende het bedrag der pensioenen, ressorterende onder het Departement van Oorlog, na aftrek der verminderingen, welke hebben plaats gehad van* 1 *Julij tot* 15 *November* 1846. (Tweede bijboek van pensioenen).

43. STAAT *van verstorven of uit anderen hoofde vervallen pensioenen, ressorterende onder het Departement van Oorlog, van* 1 *Julij tot* 15 *November* 1846. (Tweede bijboek van pensioenen).

44. SUPPLETOIRE STAAT VAN GEPENSIONEERDEN, *ressorterende onder het Departement van Oorlog, van* 1 *Julij tot* 15 *November* 1846, *mitsgaders van toegestane verhooging op pensioenen, enz.* (Tweede bijboek van pensioenen).

45. STAAT VAN GEPENSIONEERDEN, *ressorterende onder het Departement van Oorlog, op* 1 *Julij* 1846. (Buitengewone pensioenen).

46. STAAT *van verstorven of uit anderen hoofde vervallen pensioenen, ressorterende onder het Departement van Oorlog, van* 1 *Julij tot* 15 *November* 1846. (Grootboek der buitengewone pensioenen).

47. STAAT VAN GEPENSIONEERDEN, *ressorterende onder het Departement van Oorlog, op* 1 *Julij* 1846. (Bijboek der buitengewone pensioenen).

48. STAAT *van verstorven of uit anderen hoofde vervallen pensioenen, ressorterende onder het Departement van Oorlog, van* 1 *Julij tot* 15 *November* 1846. (Bijboek der buitengewone pensioenen).

49. VERZAMELING *op de staten van gepensioneerden, ressorterende onder het Departement van Oorlog, op* 15 *November* 1846.

De staten voorkomende onder de nrs. 39 — 49 zijn, op last van de Centrale Afdeeling, *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

IIIde Hoofdstuk.

50. STAAT *der diplomatieke en consulaire ambtenaren, buiten werkelijke dienst, met genot van non-activiteits-tractement.*

51. PENSIOENEN, *welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven.*

52. PENSIOENEN, *welke krachtens art.* 60 *der wet van* 9 *Mei* 1846 (Staatsblad n°. 24), *ten laste zijn gekomen van den Staat.*

53. STAAT *der afloopende betalingen.*

De staten voorkomende onder de nrs. 50 — 53, zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

---

54. MEMORIE VAN TOELICHTING, *behoorende bij het* Tiende Hoofdstuk *der begrooting van Staats-uitgaven,* (*Departement van Oorlog*), *voor de dienstjaren* 1848 *en* 1849.

55. STAAT VAN VERGELIJKING, *tusschen het toegestaan beloop bij de begrooting over den jare* 1847, *met het geraamde over de jaren* 1848 *en* 1849, *van de onderwerpen van uitgaven welke* vermeerdering *of* vermindering *opleveren.*

56. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het Departement van Oorlog, over de jaren* 1848 *en* 1849; (Xde hoofdstuk, 1ste afdeeling: *Kosten van het Departement*).

57. IDEM, *voor de* 2de afdeeling: (*Groote en generale staf van het leger, administratie der armée, provinciale en plaatselijke staven*).

58. IDEM, *voor de* 3de afdeeling: (*Tractementen, soldijen, toelaag- en fourragie-gelden, en verdere kosten van verschillende wapencorpsen*).

59. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 1, onderdeel *a*: (*Staf der infanterie*).

60. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 1, onderdeel *b*: (*Regement grenadiers en jagers*).

61. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 1, onderdeel *c*: (*Acht regementen infanterie*).

62. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 2, onderdeel *a*: (*Staf der cavalerie*).

63. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 2, onderdeel *b*: (*Drie regementen dragonders*).

64. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 2, onderdeel *c*: (*Eerste regement lansiers*).

65. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 2, onderdeel *d*: (*Tweede regement lansiers*).

66. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 3, onderdeel *a*: (*Staf der artillerie*).

67. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 3, onderdeel *b*: (*Eerste regement artillerie*).

68. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 3, onderdeel *c*: (*Tweede regement artillerie*).

69. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 3, onderdeel *d*: (*Derde regement artillerie*).

70. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 3; onderdeel *e*: (*Regement rijdende artillerie*).

71. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 3, onderdeel *f*: (*Corps pontonniers*).

72. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 3, onderdeel *g*: (*Compagnie artillerie-werklieden*).

73. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 4, onderdeel *a*: (*Staf der genie*).

74. IDEM, *voor de* 3de afdeeling, artikel 4, onderdeel *b*: (*Bataillon mineurs en sapeurs*).

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorien van Toelichting met Bijlagen; Hoofdstuk VIII en X; Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

75. IDEM, *voor de* 4de afdeeling: (*Remonte*).

76. IDEM, *voor de* 5de afdeeling: (*Militaire academie*).

77. IDEM, *voor de* 6de afdeeling: (*Reiskosten en vacatien*).

78. IDEM, *voor de* 7de afdeeling: (*Geneeskundige dienst*).

79. IDEM, *voor de* 8ste afdeeling: (*Vuur en licht in de wachten*).

80. IDEM, *voor de* 9de afdeeling: (*Scheeps- en wagenvrachten*).

81. IDEM, *voor de* 10de afdeeling: (*Materieel der artillerie*).

82. IDEM, *voor de* 11de afdeeling: (*Materieel der genie*).

83. IDEM, *voor de* 12de afdeeling: (*Verschillende uitgaven*).

84. IDEM, *voor de* 13de afdeeling: (*Corps maréchaussée*).

85. IDEM, *voor de* 14de afdeeling: (*Overcomplete officieren, pensioenen en gagementen*).

86 en 87. IDEM, *voor de* 15de afdeeling: (*Buitengewone uitgaven*).

De onder de nrs. 54 — 87 voorkomende stukken, zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

VIIIste Hoofdstuk.

88. STAAT VAN SCHEPEN *in aanbouw op de hellingen bij de onderscheidene werven, op* 1 *Januarij* 1847, *met den voorgestelden aan- en afbouw, gedurende den loop deszelven jaars.*

89. STAAT VAN 'S RIJKS ZEEMAGT, *in dienst op Januarij* 1847.

90. STAAT VAN 'S RIJKS ZEEMAGT, *buiten dienst op Januarij* 1847.

91. STERKTE *waarop de zeemagt moet berekend worden over* 1848 *en* 1849.

92. STAAT VAN VERGELIJKING *van den voorraad van eenige der voornaamste artikelen in de magazijnen der Marine op* 1 *Januarij* 1847, *bij de vroegere opgave in* 1845.

93. STAAT *der sterkte van het corps mariniers op Januarij* 1847.

94. STAAT *van de schepen en vaartuigen van Oorlog, afgebouwd en te water gelaten van af* 1 *Julij* 1842 *tot het einde van* 1846.

95. BEWEGING *van Zr. Ms. schepen en vaartuigen van Oorlog uit de Nederlandsche havens tot het doen van reizen en togten, dus behalve het uit- en inzeilen van de eene in de andere haven, gedurende* 1846.

96. STAAT *van Zr. Ms. schepen in Oost-Indie volgens het rapport van* 15 *November* 1846.

97. STAAT *der materiele zeemagt op* 1 *Januarij* 1847.

98. VOORRAAD *op* 1 *Januarij* 1847.

99. LIJSTEN *van in gebruik zijnde bom-kanons, kanons, granaat- of middelbare kanons, lange kanons, karonnades en andere ligte vuurmonden.*

100. STAAT *van ingeschreven kapitalen* op het grootboek der Nationale $2^1/_2$ pets. *werkelijke schuld, ten behoeve der algemeene kas van het Loodswezen en der onderstandfondsen, op* 31 *December* 1846.

De lijsten voorkomende onder de nrs. 88 — 100 zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

---

101. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

De medewerking tot het vaststellen der uitgaven van den Staat en tot het regelen der middelen, waardoor die uitgaven behooren te worden gedekt, is eene der gewigtigste bemoeijingen, waartoe de Grondwet de vertegenwoordigers des volks roept: — het onderzoek toch der daartoe betrekkelijke regeringsvoordragten leidt als van zelf tot een beknopt overzigt van de verschillende deelen des staatsbestuurs in verband tot de voor ieder derzelve verlangde geldsommen. Het kan dus geene verwondering baren, dat, even gelijk de Regering het noodig heeft geoordeeld, om bij de indiening der begrootingswetten voor 1848 en 1849 in algemeene beschouwingen over den toestand des lands te treden, zoo ook de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal de behoefte hebben gevoeld, om, alvorens tot de beoordeeling der begrootingswetten zelve over te gaan, hunne denkwijze over dien toestand en over den algemeenen gang des staatsbestuurs bloot te leggen. Met de mededeeling van de hoofdtrekken dier algemeene beschouwingen heeft de Commissie van Rapporteurs gemeend het tegenwoordig verslag te moeten openen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. De buitengewone offers, welke van de natie gevorderd en met prijzenswaardige onderwerping aan de wet gebragt zijn, hebben aanvankelijk gewenschte uitkomsten opgeleverd: — de bestaande aanzienlijke tekorten, treurige gevolgen van vroegere misslagen, zijn gedekt, de vermindering van het rentebedrag door verwisseling van staatsschulden is mogelijk geworden en het crediet van den Staat is op eene roemrijke wijze gehandhaafd. Dit alles is met dankbaarheid erkend, en levert, naar het oordeel van alle de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, stof tot meer bemoedigende vooruitzigten in de toekomst op; maar het vertrouwen der Regering op het duurzaam evenwigt tusschen ontvangsten en uitgaven en hare beschouwingen over den toestand der bronnen van onze welvaart en over den druk der belastingen worden door onderscheidene leden niet zoo geheel gedeeld. Naar het oordeel dezer leden, wier gevoelen in dit opzigt vrij algemeen is beaamd, konde door de bedoelde opoffering slechts eene aanvankelijke verbetering van onzen finantielen toestand worden bewerkt en kan een volkomen herstel alleen door duurzame krachtsinspanning worden verkregen.

Het evenwigt tusschen ontvangsten en uitgaven, zegt men, is slechts op eene gedwongene wijze daargesteld, doordien onderscheidene uitgaven, waarvan de Regering de noodzakelijkheid beweert, tijdelijk worden ingekrompen, om nader weder te worden verhoogd; daarenboven doen zich jaarlijks onvoorziene en onverwachte uitgaven voor, die men telkens als buitengewoon voorstelt en uit buitengewone middelen dekt, maar die de ondervinding geleerd heeft, dat in eene staatsinrigting onder eenen anderen vorm jaarlijks terugkeeren: wanneer men nu daarbij in aanmerking neemt, dat sommige takken van nijverheid kwijnen; eenige bronnen van vroegere welvaart gestopt zijn; de middenstand op vele plaatsen teruggaat; de toenemende landverhuizingen werkzame handen wegvoeren, en de kanker der armoede, hoezeer dan niet in gelijke mate als elders, echter op eene onrustbarende wijze aan onzen maatschappelijken toestand knaagt, dan moet men de vrees voeden, dat op den duur de gewone inkomsten niet op dezelfde wijze zullen blijven vloeijen.

§ 2. De druk der belastingen toch, zoo zegt men verder, is zwaarder dan de Regering zulks schijnt te bevroeden. De vergelijking met andere volkeren, of andere tijden, waarop de Regering eene tegengestelde beschouwing doet rusten, is een maatstaf, die met de uiterste behoedzaamheid behoort te worden aangewend, om het gevaar te ontgaan, van zich zelven of anderen te misleiden. Het is toch niet genoeg, om de geheele opbrengst der belastingen van twee verschillende volkeren te kennen, en dit eindcijfer over het bekende zielental om te slaan, ten einde daaruit met zekerheid te kunnen afleiden, waar de belastingen het meest knellen, indien men niet tevens daarbij in aanmerking neemt, welke de verhouding tusschen betalenden en niet-betalenden, en welke de invloed der

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

bestaande belastingen op ontwikkeling of belemmering der algemeene welvaart zij. En wat de vergelijking met vroegere, door het Nederlandsche volk doorleefde tijdvakken betreft, zoo kan de daaruit door de Regering afgeleide gevolgtrekking in geenen deele worden beaamd, omdat de Regering daarbij alleen let op de geldsommen, die in 's lands schatkist vloeijen, en de aanmerkelijke bijdragen voorbijziet, die thans, meer dan vroeger, onder de benamingen van gewestelijke en plaatselijke lasten van de ingezetenen worden gevorderd.

§ 3. Een nog gewigtiger grond van bekommering is door vele leden gevonden in de omstandigheid, dat, ter bestrijding van de onvermijdelijk noodzakelijke uitgaven, boven de opbrengst der gewone belastingen, zulke aanzienlijke bijdragen uit de inkomsten der overzeesche bezittingen gevorderd worden. De onzekerheid dezer inkomsten, die door ongunstige weêrsgesteldheid aanmerkelijk kunnen worden ingekort, of door staatkundige gebeurtenissen geheel of ten deele afgesneden, maakt het bedenkelijk, om daarop, als duurzame middelen, ter bestrijding van gewone uitgaven, te blijven rekenen. Het gemis dezer inkomsten, al ware het slechts gedurende weinige jaren, zoude de schromelijkste gevolgen na zich slepen en bij de berekenbare mogelijkheid, dat tot het behoud der bronnen, waaruit die inkomsten vloeijen, zelfs buitengewone krachtsinspanningen zouden kunnen worden vereischt, kan het geene overdrevene bezorgdheid worden geacht, dat bij de verlangde vaststelling der staatsbegrooting voor een nieuw tweejarig tijdvak ernstig op dit gevaar worde gewezen.

§ 4. Andere leden, ofschoon de voorafgaande beschouwingen in meerdere en mindere mate deelende, hebben echter gewigtige gronden ter opbeuring gevonden in het vele goede, dat, sedert 1840 is tot stand gebragt. Zij hebben daartoe op de meerdere orde en regelmaat in de finantien, en het, voor het eerst, werkelijk sluiten van ontvangsten en uitgaven gewezen; zij hebben de meerdere volledigheid der begrootingen, en de zamentrekking der veelsoortige staatsschulden aangehaald; zij hebben eindelijk den gewenschten voortgang van het werk der vermunting, de aanbieding van een volledig strafwetboek, en de opheffing van onderscheidene speciale fondsen in herinnering gebragt, en, bij het vooruitzigt, dat de Regering op dezen weg niet zal stilstaan, tevens de hoop uitgedrukt, dat allengskens de vroeger onoverkomelijk schijnende bezwaren geheel zullen worden opgeruimd. Allen daarenboven, welk gevoelen zij ook omtrent het geheel van onzen toestand mogen aankleven, hebben in het aanwezig zijn van nog vele bezwaren geene gronden tot geheele ontmoediging gevonden. Integendeel, zij weten, dat kalme beradenheid een der hoofdtrekken der natie is welke ook gedeeltelijk door hen wordt vertegenwoordigd; zij weten, dat die kalme beradenheid even ver verwijderd is van angstige vrees voor de toekomst, als van zelfmisleiding omtrent bestaande gevaren; zij weten, dat geen offer voor deze natie te zwaar zoude vallen, om zoowel de onafhankelijkheid van haar bestaan als het behoud der bezittingen, die aan de roemrijkste bladen harer geschiedenis herinneren, zelfs tegen eene aanzienlijke overmagt, te handhaven en te verdedigen; maar zij weten tevens, dat de ongekunstelde blootlegging van onzen toestand, en de overtuiging dat al het mogelijke wordt aangewend om dien toestand te verbeteren, de ware middelen zijn om den moed der natie op te beuren, en het vertrouwen op de Regering te schragen.

§ 5. Is nu die overtuiging daar, of is zij integendeel in meerdere of mindere mate geschokt? Ziedaar de hoogst gewigtige vragen, met welker beantwoording de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zich vóór het onderzoek der ingediende Staatsbegrooting hebben bezig gehouden. Om dusdanige overtuiging op goede gronden te doen rusten, behoort, naar het oordeel van alle leden, de zekerheid aanwezig te zijn, dat de Regering alle in haar bereik zijnde middelen aanwendt, om den schuldenlast op den duur te verminderen, bij het regelen der staatsuitgaven de meest behoedzame spaarzaamheid in acht neemt, in het beheer der geldmiddelen van den Staat de meest naauwkeurige orde en naauwgezetheid betracht, de belemmeringen van handel en nijverheid door doelmatige verbeteringen tracht op te heffen, en in de zedelijke en verstandelijke behoeften der natie in de ruimste mate voorziet. Deze verschillende bestanddeelen der voorgestelde vragen hebben nader tot de navolgende beschouwingen aanleiding gegeven.

§ 6. Het aanzienlijk bedrag der renten van onze staatsschulden waardoor meer dan de helft van onze gewone inkomsten wordt verzwolgen, is de hoofdbron der bezwaren, die op den duur op de natie blijven rusten. Terwijl nu aan den eenen kant de daaruit voortspruitende verpligtingen heilig moeten zijn, en voor geen offer mag worden teruggedeinsd, dat het tot dusverre ongekrenkte vertrouwen op de meest gemoedelijke naleving der, jegens de schuldeischers van den Staat aangegane verbindtenissen kan handhaven, zoo behoort het aan den anderen kant onder de voornaamste pligten der Regering, om geen middel onbeproefd te laten, ten einde in tijden van rust en vrede dien last te verminderen, en daardoor vermeerderde krachtsinspanning in tijden van druk mogelijk te maken. Naar het oordeel nu van vele leden behoorde de Regering indachtig te zijn op het daarstellen van een waarachtig amortisatie-fonds, hetwelk zoowel door doelmatige besparingen, als door uitbreiding van den verkoop van domeinen zoude kunnen worden gevoed, en misschien, naar het denkbeeld van enkele leden, de meest aanzienlijke bijdragen uit den verkoop van gronden in onze overzeesche bezittingen zoude kunnen vinden indien de Regering, na ernstige overweging der daaromtrent meermalen gedane voorslagen, daarin geene onoverkomelijke bezwaren mogt ontmoeten. De aanvankelijk gelukkige werking van zoodanige amortisatie, al ware het zelfs op eene beperkte schaal, zoude van onberekenbaar nut zijn, om het vertrouwen der natie op hare toekomst op te beuren.

§ 7. De geest van wijze spaarzaamheid behoort het rigtsnoer der handelingen van iedere regering te wezen: aan de Nederlandsche Regering is die pligt in eene dubbele mate opgelegd. Sedert jaren en bij alle mogelijke gelegenheden hebben dan ook de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op de inachtneming der meest mogelijke bezuiniging aangedrongen, doch, zonder de besparingen te willen miskennen, die in verscheidene takken des staatsbestuurs hebben plaats gehad, hebben zeer vele leden zich gedrongen gevoeld, om bij deze gelegenheid als hun gevoelen te openbaren, dat de Regering geenszins dien waren geest van spaarzaamheid aan den dag legt, die het gevolg van een levendig besef der ontoereikendheid van onze gewone inkomsten behoort te wezen, en die zich meer in eene vereenvoudiging des raderwerks en in afsnijding van alle doellooze uitgaven, dan in kleine en dikwerf nadeelige beknibbelingen op sommige posten der staatsbegrooting openbaart.

Als een doorslaand bewijs dat deze, zoo hoogst noodzakelijke geest van spaarzaamheid geenszins bij de Regering heerscht, hebben deze leden aangevoerd, dat de raming der meeste uitgaven niet geschiedt naar de uitkomsten van hetgeen werkelijk is benoodigd geweest, zoo als zich dit uit den staat der af- en overschrijvingen van de Algemeene Rekenkamer openbaart, maar dat de meeste Departementen van Algemeen Bestuur meenen genoeg gedaan te hebben, wanneer zij eene vermindering op de vroeger toegestane sommen kunnen aanwijzen, of wanneer zij ten slotte het geheel hunner begrooting iets lager stellen, ofschoon hetgeen zij op sommige artikelen verminderen, weder op andere wordt verhoogd. Op deze wijze, zeggen diezelfde leden, zijn onze staatsbegrootingen meer gelijk aan eene onderneming voor eene bepaalde som, dan aan eene waarachtige raming van behoeften.

§ 8. Het is onmiskenbaar, dat er sedert eenige jaren meer orde in het beheer onzer geldmiddelen bestaat: de verbetering der instructie voor de Rekenkamer, de krachtige handhaving der waarborgen voor eene geregelde verantwoording der landsinkomsten, waarvan dit collegie zulke doorslaande blijken geeft, en de vereffening en opheffing van verschillende bijzondere fondsen, vroeger bronnen van menigvuldige verwarringen, zijn zoovele teekenen van vooruitgang, waarover men zich teregt mag verblijden. Dan, het is niet genoeg op den goeden weg te zijn: — vooruitgang, duurzame vooruitgang op denzelve kan alleen tot het gewenschte doel leiden: het kwaad was te diep geworteld, om door verslappende handen te worden uitgeroeid; alleen door krachtige en bestendige inspanning kan het volkomen herstel van ons geldelijk beheer worden bereikt.

Uit dit gezigtspunt heeft men gemeend het te moeten betreuren, dat nog zooveel ongedaan is gebleven, dat nog zooveel duisterheden aanwezig zijn, dat zoo vele billijke wenschen onbevredigd zijn gebleven en dat bepaalde beloften tot heden onvervuld zijn gelaten.

Tot staving van een en ander is vrij algemeen op de navolgende belangrijke punten gewezen:

a. ontbreekt tot dusverre de rekening over 1844, die ter juistere beoordeeling van de tegenwoordige begrooting een onmisbaar vereischte is;

b. is de afsluiting van afgeloopen diensten noch steeds achterlijk gebleven;

c. heeft men nog nimmer ontvangen het uitvoerig verslag van het gebruik der geldmiddelen, zoo als hetzelve bij art. 126 der Grondwet bedoeld is;

d. is de belofte nog niet nagekomen om het stelsel onzer comp-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

tabiliteit aan een grondig onderzoek te onderwerpen, en daarvan mededeeling te doen;

e. is de achterstand nog niet verevend, hoezeer zulks reeds in 1845 had behooren te geschieden, zijnde de thans aan den dag gebragte bezwaren, die deze verevening heeft ontmoet, van zoodanigen aard, dat dezelve, om dit uitstel te regtvaardigen, reeds vroeger hadden behooren te worden opengelegd;

f. blijft de verevening en opheffing van vele bijzondere rijksfondsen, niettegenstaande herhaalden aandrang en herhaalde toezeggingen, achterwege;

g. is de verevening met het groothertogdom Luxemburg, waaruit volgens de wet op den achterstand nog baten aan de schatkist moeten toevloeijen, en die bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag op de nog loopende staatsbegrooting, § 4, als kort aanstaande mogt worden beschouwd, na een tijdsverloop van twee jaren nog niet tot stand gekomen;

h. is de wet tot regeling der militaire pensioenen, reeds in 1842 beloofd, en in 1846, bij de behandeling der wet op de burgerlijke pensioenen, bij herhaling bepaaldelijk toegezegd, tot heden niet ingekomen.

Alle deze tekortkomingen aan billijke wenschen of gedane beloften, waarvan sommige bijzonder zwaar hebben gewogen, hebben vele leden tot de overtuiging geleid, dat de Regering nog steeds nalatig blijft, om onzen geldelijken toestand tot volkomene helderheid en evenheid te brengen, waaraan evenwel de behoefte, ter voorkoming van nieuwe verwikkelingen, onmiskenbaar is.

Ten blijke, dat, niettegenstaande vele verbeteringen, in gewigtige geldelijke aangelegenheden nog de noodige juistheid en overeenstemming ontbreken, is het volgende aangevoerd.

In het verslag over 1844 (bijlage 1) staat het nadeelig slot van het dienstjaar 1842 uitgetrokken met.	f 8,489,564.41 5
In de bij de Rekenkamer op den 9den Junij 1845 vastgestelde balans levert de eindsluiting van dit dienstjaar een tekort op van.	8,171,988.70
En bij de wet op de aanvulling der middelen over 1845, op den 22sten October 1846, en dus ruim een jaar later, ingediend, wordt dit tekort weder geraamd op	8,489,600.00

Een dusdanig verschil wordt bij eene naauwkeurige comptabiliteit, vooral nadat de eindsluiting heeft plaats gehad, onmogelijk geacht.

Eindelijk heeft men, om de overtuiging te bekomen, dat althans bij het Departement van Finantien de volkomene kennis van onzen geldelijken toestand niet ontbreekt, even als bij de vorige begrooting, het verlangen betuigd, om den juisten staat van 's lands finantien in deszelfs geheelen omvang op een gegeven tijdstip te leeren kennen.

§ 9. De opheffing der belemmeringen, die der ontwikkeling van de algemeene welvaart in den weg staan, is vooral dáár eene eerste behoefte, waar een aanzienlijk bedrag van de verdiensten der nijvere bevolking tot stijving der schatkist gevorderd wordt. Enkele stappen zijn op dezen weg gedaan, maar er blijft veel meer te doen overig.

De herziening der algemeene wet op de invordering der indirecte belastingen en in- en uitgaande regten is, onder anderen, vooral uit het oogpunt van handel, als hoofdbron van welvaart, eene zaak, waarvan de hooge noodzakelijkheid door ieder bevoegd beoordeelaar wordt erkend, door de Staten-Generaal herhaaldelijk is aangedrongen, en door de Regering toegegeven; en desniettemin blijft de daartoe strekkende voordragt steeds achterwege, en is zelfs niet eenmaal het uitzigt geopend, om dezelve in den loop dezer zitting te zien indienen.

§ 10. Boven geldelijke behoeften en handelsbelangen, hoe gewigtig deze ook tot handhaving en opbeuring van het volksbestaan zijn mogen, behooren echter bij iedere regering de zedelijke en verstandelijke behoeften der natie te wegen. Uit derzelver bevrediging toch, kan alleen die wenschelijke volksgeest geboren worden, die, den geboortegrond en de daar heerschende maatschappelijke inrigtingen met dezelfde liefde omvattende, de zwaarste offers verligt, omdat dezelve gewillig, en niet slechts uit onderwerping aan de wet gedragen worden.

Dit gezigtspunt volgende, heeft men vrij algemeen gemeend zich over het terugblijven van onderscheidene wetsvoordragten te moeten bezwaren, waarvan de gebiedende noodzakelijkheid reeds dikwerf is aangedrongen, en die wegens de gewigtige maatschappelijke belangen, die daarmede in verband staan, geen langer uitstel gedoogen.

Behalve de boven reeds vermelde, zijn ter regtvaardiging van dit bezwaar de volgende onderwerpen aangeduid, als, in meerdere of mindere mate, wettelijke voorziening of wettelijke wijziging vereischende:

a. de te geven uitvoering aan art. 6 der Grondwet;

b. de inkwartieringen;

c. de jagt;

d. de geneeskundige staatsregeling;

e. de inrigting der militie;

f. de inrigting der schutterijen;

g. het armwezen;

h. de waarborg van gouden en zilveren werken;

i. de paarden-posterij;

k. de algemeene politie;

l. de politie der spoorwegen;

m. de administratieve regtsmagt;

n. het fonds van den landbouw;

o. de politie ten aanzien van besmettelijke ziekten onder het vee;

p. het tarief van criminele justitiekosten;

q. de burgerlijke strafvordering;

r. de tucht op de koopvaardijschepen;

s. de opheffing of vervanging van wetten van Franschen oorsprong.

Van de opgenoemde onderwerpen, die meest alle zoo diep in het maatschappelijk leven ingrijpen, dat derzelver niet-regeling of gebrekkige inrigting zich meermalen op eene smartelijke wijze doet gevoelen, hebben inzonderheid het eerste en laatstgenoemde de bijzondere aandacht van vele leden der Tweede Kamer tot zich getrokken; het eerste, omdat de deelneming der natie aan het staatsbestuur, door de uitoefening van hare staatsburgerlijke regten, niet langer op reglementen mag rusten, terwijl de Grondwet dezelve bij de wet geregeld wil hebben; het laatste, omdat een versch voorbeeld heeft geleerd, welke gevaarlijke wapenen hier kunnen worden gevonden, die ten nadeele der schatkist of der belastingschuldigen kunnen worden gekeerd.

§ 11. De slotsom van deze verschillende beschouwingen is deze geweest, dat vele leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ofschoon het goede geenszins voorbijziende, dat in sommige gedeelten des staatsbestuurs is tot stand gebragt, echter met leedwezen het gemis van den waren geest van spaarzaamheid, van bestendigen vooruitgang in de regeling van 's lands finantien, en van veerkracht in het tot stand brengen van onmisbare wettelijke voorzieningen hebben bespeurd.

Bij onderscheidene leden heeft het deswege gevoelde leedwezen zoo zwaar gewogen, dat zij den wensch hebben geuit, dat de Regering de verdere behandeling der begrootingswetten zoude verschuiven, tot dat althans aan eenige der meest dringende behoeften tot wettelijke regeling zoude zijn voldaan. Tot aandrang van dezen wensch, hebben deze leden zich daarop beroepen, dat de Grondwet de indiening der begrootingswetten daarom een jaar te voren vorderde, opdat de volksvertegenwoordiging in de gelegenheid zoude zijn, om, zonder tot het uiterste middel — afstemming der begrooting — te besluiten, gewenschte verbeteringen met gepasten aandrang van de Regering te verlangen.

Anderen, die deze zienswijze niet geheel en al deelden, hebben echter gemeend te moeten verklaren, dat zij door de verdere behandeling der aanhangige begrootingswetten geenszins geacht wilden worden den gang des bestuurs in de aangewezene punten goed te keuren.

De Commissie van Rapporteurs, alsnu over zullende gaan, om de verschillende bedenkingen mede te deelen, welke op de begrootingswetten zelve gemaakt zijn, heeft gemeend dezelve in algemeene en bijzondere bedenkingen te moeten splitsen, waarvan de eerste tot alle of vele der hoofdstukken betrekking hebben, terwijl de laatste bij uitsluiting het in behandeling zijnde hoofdstuk betreffen.

Algemeene aanmerkingen.

§ 12. Door vele leden is de opmerking gemaakt, die zich evenwel aan de bedenking aansluit welke boven in § 7 is opgenomen, dat ook deze begrootingswetten weder het kenmerk aan zich dragen van geenszins op waarheid te rusten. Wanneer men toch den staat van af- en overschrijvingen raadpleegt, die op de staatsbegrooting van 1844 en 1845 hebben plaats gehad, en daarmede

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

de posten der nieuwe begrooting vergelijkt, waarvoor en waarop die af- en overschrijvingen zijn geschied, dan zal men bevinden, dat geenszins deze uitkomsten, maar alleen de vroegere begrootingen, tot grondslag der nieuwe ramingen zijn gelegd. Deze kan de bedoeling der Grondwet niet geweest zijn: af- en overschrijvingen zijn slechts buitengewone middelen, om de onvoorziene meerdere uitgaven op enkele artikelen der begrooting door toevallig vrijvallende uitgaven van andere posten te dekken; — zij mogen niet worden aangewend, om het wezenlijk bedrag van sommige posten, die met voordacht te laag worden geraamd, langs omwegen te dekken. Reeds nu is het, bij voorbeeld, te berekenen, dat op het artikel Pensioenen van het Departement van Oorlog aanmerkelijke overschrijvingen zullen moeten plaats hebben. Ongekunstelde waarheid behoort vooral bij begrootingswetten te heerschen.

§ 13. De vorm en inrigting der begrooting hebben vele verbeteringen ondergaan; het is echter te bejammeren, dat daaromtrent geene meerdere eenvormigheid bij de verschillende Departementen van Algemeen Bestuur bestaat, waardoor het overzigt bevorderd en de beoordeeling gemakkelijker zoude worden gemaakt. Bij de begrooting voor het Departement van de Roomsch-Katholieke Eeredienst zijn bijv. de verschillende bestanddeelen der Memorie van Toelichting in eene kolom van aanmerkingen der specifieke staten opgenomen. Aan dezen vorm wordt verreweg de voorkeur gegeven boven eene uit den aard der zaak onzamenhangende Memorie van Toelichting bij ieder hoofdstuk, waarvan de raadpleging niet van moeijelijkheden bevrijd is; men wenscht dien vorm algemeen te zien volgen.

De pensioenlijsten zijn zeer verschillend ingerigt: sommige zijn naar tijd-, andere naar naam-orde geregeld, terwijl bij andere de aanduiding van tijd van ingang geheel ontbreekt: ook daarin wordt volkomene eenvormigheid verlangd.

Bij sommige Departementen van Algemeen Bestuur worden de bezoldigingen der ondergeschikte ambtenaren in ééne som uitgetrokken, bij andere meer gesplitst; aan het laatste wordt algemeen de voorkeur gegeven.

§ 14. Bij de begrooting voor het Departement van Binnenlandsche Zaken is opgemerkt, dat de bureau-kosten van sommige administratien bij abonnement worden betaald; men wenscht te weten, of door dien maatregel besparingen zijn verkregen, in welk geval dezelve algemeene navolging schijnt te verdienen.

§ 15. Bij alle Departementen van Algemeen Bestuur is de derde categorie van pensioenen voor *memorie* uitgetrokken; daar er nu eene groote mate van waarschijnlijkheid bestaat, dat in het tweejarig tijdvak, waarover deze begrooting loopt, betalingen in deze klasse zullen moeten geschieden, en deze op geene der beide andere categorien kunnen worden gebragt, acht men het doelmatig, om daarvoor eene som bij raming uit te trekken.

§ 16. Op de staten van pensioenen zijn verscheidene namen van overledenen gevonden; meerdere naauwkeurigheid in het nazien en zuiveren derzelve kan dus niet als overbodig worden geacht.

§ 17. Men vindt hier en daar, doch zeer zeldzaam, melding gemaakt van kortingen op pensioenen, die buiten 's lands worden verteerd; men wenscht te weten, of de daaromtrent bestaande wettelijke verordeningen bij alle Departementen van Algemeen Bestuur met naauwkeurigheid worden nageleefd.

§ 18. Bij de omschrijving der artikelen in sommige staten van berekeningen is de uitdrukking: *verschillende uitgaven*, en de verlenging der omschrijving door *enz.* in het oog gevallen. Beide deze aanduidingen zijn te onbepaald, vernietigen de contrôle der Rekenkamer, en geven ligtelijk aanleiding tot misbruiken.

§ 19. Eindelijk is over het algemeen geoordeeld, dat de huishoudelijke inrigtingen der verschillende Departementen van Algemeen Bestuur omslagtig en daardoor kostbaar zijn. Zoo heeft men onder anderen opgemerkt, dat, ter betaling van het groot aantal boden, kamerbewaarders, concierges, bontefeus, bureaukosten, lokaal, meubelen en drukwerk, niet minder dan f 610,311 gevorderd worden, hetgeen bij den geringen omvang van onzen Staat als onevenredig hoog mag worden beschouwd, en voor vermindering vatbaar geacht, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat de vaste bezoldigingen van vele dezer ongeschikte ambtenaren de inkomsten evenaren, of overtreffen, aan gewigtige bedieningen in de provincien toegelegd.

TWEEDE HOOFDSTUK.

De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.

§ 20. Bij gelegenheid van het onderzoek van dit hoofdstuk is de vraag hernieuwd, tot welk Departement van Algemeen Bestuur hetzelve behoort, of wie daarvoor de verantwoordelijke Minister is? Een bepaald antwoord op deze vraag zal welgevallig zijn.

IIde AFDEELING.

De Raad van State.

§ 21. Daar in dit grondwettig collegie een waarborg voor de betere zamenstelling van wetten, en ter verzekering der belangen van de overzeesche bezittingen gelegen is, hebben onderscheidene leden gemeend den wensch te moeten uiten, dat hetzelve zooveel en zoodra mogelijk voltallig gehouden worde.

IIIde AFDEELING.

De Algemeene Rekenkamer.

§ 22. Het overgroot aantal van ondergeschikte ambtenaren, de grootte van sommige bezoldigingen, en vooral de zonderlinge verhouding tusschen dezelve zijn hier aan onderscheidene leden in het oog gevallen; men wenscht te weten of hier geene vermindering mogelijk is.

§ 23. Vele leden hebben betwijfeld, of de verandering der vroegere geëmploijeerden in vaste ambtenaren, waarop hier en elders gewezen wordt, wel eenig geldelijk voordeel aanbrengen, en inzonderheid met betrekking tot den te verrigten arbeid gewenschte vruchten dragen zal.

IVde AFDEELING.

De Kanselarij der beide Orden.

§ 24. Men heeft de opmerking gemaakt, dat de posten sub 2, 3, 4 en 5 van den Uitgewerkten en Toelichtenden Staat, over 1844 en 1845, wel is waar f 6500, in 1846 en 1847 f 6300, en thans weder f 6400 bedragen, doch dat onder de begrooting voor 1844 en 1845 f 400 aan afloopende betalingen begrepen waren, zoodat hier weder allengs verhooging bespeurd wordt.

§ 25. De bij de vorige begrooting gemaakte opmerking, dat de benoeming van broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw met eene te kwistige hand geschiedt, is met nieuwen aandrang herhaald. Men kan het niet goedkeuren, dat eene op zich zelve nuttige instelling ontaarde, door dezelve, in plaats van buitengewone verdiensten te beloonen, tot verhooging van bezoldigingen of tot verzekering van pensioenen aan weduwen dienstbaar te maken.

Vde AFDEELING.

De Hooge Raad van Adel.

§ 26. De wensch, om bij voorkomende gelegenheden bezuinigingen op deze uitgaven te zien tot stand brengen, is met nieuwe kracht herhaald. Inzonderheid zijn de belooningen der wapenherauten, in verhouding tot derzelver zeldzame dienstvervulling, te hoog voorgekomen.

VIIde AFDEELING.

Pensioenen.

§ 27. Men verlangt te weten, op welken grond de vijf personen, voorkomende op de tabel n°. 29*i*, en waarvan de qualiteiten niet zijn ingevuld, pensioenen hebben verkregen.

DERDE HOOFDSTUK.

Departement van Buitenlandsche Zaken.

§ 28. De beperkte omvang van het grondgebied van dezen Staat, en de van zoovele zijden kwetsbare aard van deszelfs teederste belangen moeten de regeling van deszelfs betrekkingen met het buitenland als een der gewigtigste onderdeelen van het staatsbestuur doen beschouwen; terwijl aan de andere zijde de dringende pligt tot spaarzaamheid de toekenning van hoogere geldsommen aan dit Departement van Algemeen Bestuur in geenen deele toelaat. Het is dus eene volstrekte noodzakelijkheid, dat zij, die onze belangen bij vreemde hoven voorstaan, meer door kunde en degelijkheid, dan door praalvertooning uitmunten, en dat eene juiste keuze der te vervullen zendingen, benevens eene doelmatige besteding der voor dit onderwerp beschikbare geldsommen, het gemis van ruimere bijdragen vergoeden.

§ 29. Met het oog op de eerst aangeduide behoefte, hebben

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

vele leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal er bij herhaling op aangedrongen, dat aan de opleiding van jeugdige diplomaten de meest aanhoudende zorg besteed wierd, opdat onze belangen met ijver en kunde door eigene landgenooten zouden kunnen worden behartigd. Uit dezen herhaalden aandrang is eindelijk de toezegging geboren, om zich door doelmatige examina van de bekwaamheden van aankomende diplomaten te verzekeren, alvorens aan hen eenige buitenlandsche zending wierd toevertrouwd. Ten gevolge dezer toezegging heeft men wel de benoeming eener commissie tot afneming der vereischte examina ontwaard, maar van de werking dier commissie en van de aanvankelijke gevolgen van dezen maatregel heeft men sedert niets naders vernomen; het hooge belang der zaak heeft zeer vele leden genoopt daarop nader terug te komen, en ten dien aanzien eenige omstandige openingen te verlangen.

§ 30. Met betrekking tot de keuze der te vervullen missien en tot de doelmatige besteding der toegestane geldsommen, is in het algemeen opgemerkt, dat in het eerste de zoo noodzakelijke stelselmatigheid schijnt te ontbreken, en in het tweede geenszins de stipte spaarzaamheid, dat regelmatig overleg doorstralen, die onze geldelijke toestand gebiedend voorschrijft.

IIde afdeeling.

Kosten der buitenlandsche zendingen.

§ 31. De vereeniging der gezantschappen in Zweden, Portugal en Sardinie met die van Denemarken, Spanje en Rome, is op nieuw ter sprake gebragt. Men heeft gemeend, dat de gerusstellende verzekering, door de Regering in hare Memorie van Beantwoording bij de vorige staatsbegrooting ten dezen aanzien gegeven, niet voldoende is, om de uit den aard der zaak voortspruitende bekommering weg te nemen, dat uit die vereenigingen nadeelen voor onze staatkundige en handelsbetrekkingen zullen ontstaan. De naauwere aansluiting aan de mogendheden van den tweeden rang, door herstelling der speciale missien bij de aangeduide hoven, is van zoodanig gewigt geoordeeld, dat men dezelve ten ernstigste aan de Regering wil hebben aanbevolen.

§ 32. In verband hiermede is de nuttigheid der missie bij het hof van Baden zeer betwijfeld; — het gewigt van Mannheim voor onze handelsbetrekkingen is algemeen erkend; maar men heeft gemeend, dat de belangen van onzen handel daar te plaatse zeer goed dooreenen consulairen agent zouden kunnen worden behartigd, en dat deze betrekking allezins doelmatig met die van commissaris bij de centrale commissie voor de Rhijnvaart zoude kunnen worden vereenigd; — doch uit het oogpunt van representatie, en bij de beperktheid der beschikbare geldmiddelen, is aan de herstelling van eene der boven aangeduide speciale missien de voorkeur gegeven.

§ 33. De hooge betalingen, ten behoeve van verschillende consulaire agenten in Amerika uitgetrokken, hebben uit dit zelfde oogpunt mede de aandacht getrokken. Ofschoon het belang dier consulaten geenszins miskennende, heeft men echter gemeend dat dezelve op een veel minder kostbaren voet zouden kunnen worden ingerigt, en daaruit besparingen ter bereiking van het aangeduide doel verkregen.

§ 34. Eene groote wankelbaarheid van inzigten ten aanzien van onze staatkundige en handelsbelangen, heeft men gemeend in het gebeurde te Athene te bespeuren, daar er geene omstandigheden zijn bekend geworden, die de kort te voren erkende nuttigheid van een consulaat-generaal daar ter plaatse zoozeer hebben doen verminderen, dat de belangen van onzen handel zonder nadeel aan eenen vreemdeling kunnen worden toevertrouwd. Indien zich evenwel dusdanige omstandigheden mogten hebben opgedaan, vraagt men, waarom dan dit consulaat niet aan een aldaar gevestigd koopman konde worden opgedragen, en alzoo de daarvoor uitgetrokken geldsom bespaard.

§ 35. De verhooging van het geldelijk bedrag der missie in Belgie is in geenen deele goedgekeurd; na de daaromtrent, ter gelegenheid der vorige begrooting, gewisselde denkbeelden, had men daarin eerder eene vermindering, dan eene vermeerdering mogen te gemoet zien. Men blijft het gevoelen aankleven, dat, na het ophouden der bijzondere omstandigheden, die de tijdelijke kostbaarheid dezer zending hebben gewettigd, deze voor bezuiniging vatbaar is.

IIIde afdeeling.

Verschillende uitgaven.

§ 36. Het is in het oog gevallen, dat van den post van f 3000 ook thans weder, als bijdrage wegens Limburg aan de Duitsche Bondskas uitgetrokken, over 1844 f 1600 is afgeschreven; men wenscht dus te weten, of deze post voor afwisseling vatbaar is, en zoo ja, op welke gronden derzelver raming rust, en wie die opmaakt.

IVde afdeeling.

Pensioenen.

§ 37. Men wenscht, met het oog op verleende of nog te verleenen pensioenen, de splitsing te kennen tusschen de tractementen der gezanten, en de aan dezelven toegekende representatie-gelden.

§ 38. In het algemeen is hier de opmerking herhaald, dat het bedrag van sommige pensioenen in verhouding tot de genoten tractementen te hoog is voorgekomen, en wenscht men, vooral met betrekking tot dit Departement van Algemeen Bestuur, de verzekering te ontvangen, dat de bepalingen ten aanzien der buiten 's lands verteerde pensioenen stipt worden nageleefd.

§ 39. Welken zin moet men hechten aan de benaming van *afloopende betalingen*, die aan eenige, op eenen afzonderlijken staat uitgetrokken posten ten gezamenlijken bedrage van f 2500 gegeven wordt?

§ 40. Men heeft geenen grond kunnen vinden, waarom aan den gewezen raad van legatie, die tot consul-generaal te Athene benoemd was, doch de aanvaarding dier betrekking geweigerd heeft, een non-activiteits-tractement is toegelegd; men meent het daarvoor te moeten houden, dat non-activiteits-tractementen alleen bij gedwongene tijdelijke werkeloosheid te pas komen, en wenscht dus ten aanzien van dezen post voldoende ophelderingen te bekomen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Departement van Justitie.

§ 41. De bij § 1 gemaakte opmerking betrekkelijk de gedwongene sluiting der begrooting vindt hier hare bijzondere toepassing, doordien onder de artikelen van uitgaaf, tot dit Departement behoorende, vele gevonden worden, die, volgens de eigene beschouwing des Ministers, hooger hadden moeten worden geraamd.

§ 42. Deze opmerking is hier opzettelijk herhaald, omdat men zich in geenen deele vereenigen kan met het denkbeeld, door den Minister in zijne Memorie van Toelichting ontwikkeld, om namelijk de gebrekkige ramingen door overschrijvingen te verbeteren. Dusdanige handelwijze wordt, overeenkomstig het daaromtrent bij § 12 opgemerkte, strijdig geoordeeld met de bepaling van art. 24 der instructie voor de Algemeene Rekenkamer. Het gevoelen, door dienzelfden Minister geuit, dat vermeerderde splitsing der artikelen tot vermeerdering van overschrijvingen zoude leiden, heeft mede geen bijval gevonden.

§ 43. De omstandigheid, op pag. 2 van het verslag der Algemeene Rekenkamer over 1844 vermeld, heeft daarenboven de overtuiging doen geboren worden, dat de begrippen omtrent de noodzakelijkheid eener strenge en gelijkvormige comptabiliteit bij dit Departement van Algemeen Bestuur nog niet genoeg gevoeld worden.

§ 44. Meerdere bezuinigingen zouden, naar het oordeel van vele leden, in dezen tak des staatsbestuurs kunnen worden ingevoerd; de daaromtrent meermalen gegeven wenken schijnen geene behartiging te hebben gevonden; men acht het dus noodig daarop van nieuws aan te dringen.

§ 45. Onder de teruggebleven wets-voordragten waarvan het gemis dikwerf smartelijk gevoeld wordt, behooren meerdere tot den bijzonderen werkkring van dit Departement van Algemeene Bestuur; eene doelmatige bespoediging der meest dringende wordt met den meesten ernst aanbevolen.

De voltooijing der in behandeling zijnde militaire wetboeken zal, zoo men vertrouwt, na de aanneming van het aanhangige wetboek van strafregt, binnen een kort tijdbestek mogen worden te gemoet gezien.

§ 46. Het is noodig geoordeeld de aandacht der Regering te vestigen, op de vertragingen, die hier en daar ten aanzien der instructien van strafzaken schijnen te bestaan; de lange duur toch van vele instructien, de daaruit voortspruitende verlenging der voorloopige gevangenis, en de daarmede gepaard gaande ophooping der bevolking in de gevangenissen kunnen bij een zoo aanzienlijk personeel van regterlijke ambtenaren, niet anders dan aan minderen dienstijver, of aan gebrekkige werking der wet worden toegeschreven; in beide gevallen kan en behoort te worden voorzien.

§ 47. De nadeelen, die deskundigen uit eene te gemakkelijke

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

toelating tot kostelooze procesvoering gevreesd hadden, zijn niet achtergebleven; de aard en strekking onzer nieuwe regterlijke instellingen, moest dezelve wel doen ontkiemen; het heeft daarom bevreemding verwekt, dat door eene onlangs van dit Departement uitgegane circulaire de slagboom, dien de plaatselijke besturen hier en daar aan dit vermeerderend misbruik in den weg trachten te stellen, geheel is opgeheven.

IIde AFDEELING.

Kosten van de regterlijke magt.

§ 48. Men wenscht te weten, met welk inzigt aan den Hoogen Raad twee geregtsdienaren zijn toegevoegd, en bevroedt niet, waarom derzelver bezoldiging niet onder den algemeenen post van geregtsdienaren is uitgetrokken.

§ 49. De toelegging van tractementen aan de deurwaarders bij de provinciale hoven wordt door zeer veel leden afgekeurd; de aard dezer betrekking brengt mede, dat zij in de betaling der van haar gevorderde diensten genoegzame belooning moet vinden; waar dit het geval niet is bewijst het tegen de doelmatigheid onzer regterlijke instellingen.

Men heeft daarenboven verlangd te weten, of het getal, waarvoor sommen zijn uitgetrokken, in de verschillende provincien aanwezig is.

§ 50. Men meent het daarvoor te moeten houden, dat bij geen der provinciale hoven behoefte aan twee substituut-griffiers bestaat, en verlangt dezelve dus overal tot *één* teruggebragt te zien.

§ 51. De bepalingen der wet op de regterlijke organisatie ten aanzien der substituut-officieren bij de regtbanken worden voor verbetering vatbaar geacht; bij verschillende regtbanken kunnen dezelve geheel worden afgeschaft, terwijl daarentegen bij de arrondissements-regtbank te 's Hertogenbosch tot geregelde voortzetting der zaken nog een substituut-officier gevorderd wordt. Het eerste verdient uit het oogpunt van bezuiniging, het laatste in het belang van de dienst ernstige overweging.

§ 52. Het getal leden der arrondissements-regtbanken in de hoofdplaatsen der provincien schijnt zeer gevoegelijk tot vier te kunnen worden teruggebragt; ook op dit punt zoude dus de wet op de regterlijke organisatie eenige wijziging behoeven.

§ 53. De onder artikel 6 aan het slot uitgetrokken som van f 3200 voor schrijfloonen en adsistentie-gelden der procureurs-generaal, enz. heeft de aandacht op nieuw getrokken; men vindt die uitgave niet genoegzaam geregtvaardigd, en meent, dat dezelve geheel zoude kunnen vervallen; in ieder geval vordert de ongelijke verdeeling dier som eene meer naauwkeurige toelichting.

§ 54. De archieven der gesupprimeerde kantons zijn op verschillende plaatsen nog bij de plaatselijke besturen der vroegere residentien berustende; men acht het doelmatig, dat dezelve overal bij de tegenwoordige kantongeregten worden overgebragt.

§ 55. Sedert 1838 is herhaaldelijk het bezwaar ter sprake gebragt, hetwelk, bij de uitbreiding van het regtsgebied der kantongeregten, voor de ambtenaren van het openbaar ministerie bij dezelve in de onbezoldigde waarneming dier betrekking gelegen is. Bij vernieuwde overweging van dit onderwerp is het denkbeeld ontstaan, om alle boeten van politie, die tot dusverre aan de gemeentebesturen worden toegewezen, tot *één* fonds te verzamelen, en daaruit eene evenredige vergoeding aan die ambtenaren te doen toevloeijen. Men heeft gemeend deze zaak aan de ernstige overweging der Regering te moeten aanbevelen.

IIIde AFDEELING.

Kosten van het Hoog Militair Geregtshof.

§ 56. Bij herhaling is het cijfer der kosten van de militaire justitie aan vele leden te hoog voorgekomen; de vroeger ten dezen aanzien gemaakte bedenkingen zijn met vernieuwden aandrang aan de aandacht der Regering aanbevolen.

Het stelsel der vereeniging van auditien wenscht men te zien uitbreiden, en geenszins van personen te doen afhangen, die weder op eene andere wijze kunnen worden gebezigd.

IVde AFDEELING.

Kosten der gevangenissen.

§ 57. Het vroeger ter sprake gebragte verlangen, om eene afzonderlijke suppletoire begrooting van het fonds der arbeidsloonen te ontvangen is met aandrang hernieuwd geworden; de regelmatige werking der comptabiliteit vordert dusdanige speciale begrootingen, wanneer ontvangsten en uitgaven niet geheel en al als onderdeelen der staatsbegrooting in dezelve kunnen worden opgenomen.

§ 58. In verband met de wisseling van gedachten, die over de verpleging der gevangenen bij de vorige staatsbegrooting heeft plaats gehad, wenscht men de uitkomst van het dienstjaar 1844, en zoo mogelijk ook van 1845, ten aanzien van dit onderwerp te leeren kennen, en wel in de verschillende onderdeelen, waaruit de verpleging bestaat. Daardoor alleen kan men in staat gesteld worden om de juistheid der raming te beoordeelen.

§ 59. Vele leden zijn teruggekomen op de berekeningen, die in de Memorie van Beantwoording van 1845, gevonden worden, en hebben in verband met de daar gedane ramingen van kosten gevraagd, hoe het mogelijk is, dat voor dit zelfde onderwerp op de begrooting voor 1848 en 1849 op nieuw f 210,000 kunnen worden aangevraagd, terwijl de gevangenis te Goes, ten bedrage van f 40,000, het eenige geheel nieuwe werk is, dat men op deze begrooting heeft aangetroffen. Men verlangt daaromtrent bevredigende ophelderingen, en wenscht tevens te weten, waarom de werkzaamheden aan de gevangenis te Winschoten, waarvoor f 33,000 op de loopende begrooting zijn toegestaan, niet worden doorgezet.

§ 60. De onder art. 20 uitgetrokken post heeft aanleiding tot bedenkingen gegeven; men meent te moeten betwijfelen, of hier wel wettige regten bestaan; bij het bestaan eener wezenlijke verpligting had deze som onder den achterstand moeten worden gebragt. Men verlangt daaromtrent voldoende ophelderingen.

Vde AFDEELING.

Geregtskosten.

§ 61. Bij de aanstaande afschaffing van meest alle lijfstraffen heeft men gemeend, dat de uitgetrokken bezoldigingen voor scherpregters althans grootendeels zouden kunnen wegvallen.

§ 62. Eene meerdere splitsing van den post voor algemeene justitie-kosten is èn mogelijk èn wenschelijk voorgekomen.

VIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

§ 63. De onder art. 2 uitgetrokken post van begrooting heeft geene goedkeuring gevonden; voor zooveel den vorm betreft, heeft men de uitdrukking: *en verdere dergelijke uitgaven* zeer ongeschikt geacht, om tot maatstaf van verevening voor de Algemeene Rekenkamer te strekken; terwijl de zaak zelve bedenkelijk is voorgekomen, omdat dezelve of tot eene bedekte verhooging van pensioenen, of tot overschrijvingen aanleiding kan geven.

VIIde AFDEELING.

Pensioenen.

§ 64. Waaraan is de verhooging der pensioenen over 1848, bij vergelijking met 1847, toe te schrijven? op welken grondslag rust deze berekening, of welke omstandigheden zijn daarbij in aanmerking genomen? en waarom is noch in 1848, noch in 1849 op eenig versterf gerekend? Men wenscht omtrent dit een en ander eenige opheldering, en tevens de verzekering te ontvangen, dat ook hier de wettelijke korting op buiten's lands verteerde pensioenen stipt wordt gehandhaafd.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Departement van Binnenlandsche Zaken.

§ 65. Bij den aanvang van het onderzoek van dit onderdeel der staatsbegrooting is de strekking tot centralisatie, die bij dit Departement bestaat, op nieuw ter sprake gebragt.

Naar het oordeel van eenige leden is het toch niet te miskennen, dat vele takken van bestuur, die de Grondwet zelve aan de Provinciale Staten heeft overgelaten, niet slechts in derzelver algemeene hoofdtrekken, maar zelfs tot in kleine bijzonderheden, van uit dit Departement van Algemeen Bestuur worden geregeld.

Anderen evenwel hebben gemeend, dat zonder eenige centralisatie een krachtig bestuur onmogelijk is, en dus op dit bezwaar niet gedongen; maar allen hebben zich vereenigd in de meest ernstige bedenkingen omtrent de weinige voortvarendheid, die bij dit Departement van Algemeen Bestuur wordt bespeurd; — men kan zich toch niet verklaren, hoe, bij het overgroote getal ondergeschikte ambtenaren, indien dezen namelijk de noodige geschiktheid bezitten, zoo weinig wezenlijks wordt tot stand gebragt.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Nergens toch is het getal der terugblijvende wets-ontwerpen zoo groot, en nergens is de voorziening in die behoeften meer dringende.

§ 66. De evengemelde geest van centralisatie schijnt, naar het oordeel der leden die zich daarover bezwaren, nu en dan door te stralen in de uitbreiding, die men aan de magt en den werkkring der Gouverneurs heeft trachten te geven: men heeft zich daardoor, naar het oordeel dier leden, moeijelijkheden geschapen, die men ligtelijk zoude hebben kunnen voorkomen.

Bij den zich ontwikkelenden geest van openbaarheid ten aanzien van gewestelijke en plaatselijke aangelegenheden, heeft men vooral gemeend die opmerking niet te moeten terughouden, ten einde men niet met onvoorzigtige hand dáár gevaren scheppe, waar van den natuurlijken gang der ontwikkeling niets anders dan goed te wachten schijnt.

§ 67. De denkbeelden in de Memorie van Toelichting ten aanzien der sluiting van deze begrooting ontwikkeld, heeft men in geenen deele beaamd. De onderscheiding tusschen gewone en buitengewone uitgaven is daarbij niet scherp genoeg in het oog gehouden.

Daarenboven straalt ook hier het gebrek door, hetwelk reeds bij § 7 is aangevoerd; — men verhoogt namelijk aan de eene zijde, en verlaagt aan de andere zijde, en meent dan genoeg gedaan te hebben, wanneer de vergelijking der eindcijfers, die gewoon en buitengewoon vaak ondereen vermengen, eenige vermindering aanwijst. — Ter juiste beoordeeling eener begrooting behoort men den grondslag der raming van iederen post te kennen; — eene vergelijking der eindcijfers is daartoe niet voldoende.

§ 68. Daar er geen gevolg is gegeven aan het denkbeeld, vervat in het Voorloopig Verslag wegens de nog loopende staatsbegrooting, om de hoofdstukken te splitsen in categorien bij letters, A B C en D, meent men het opnemen dier letters in den staat van berekeningen voor minder doelmatig te moeten houden. De staat van depouillement, nu ten tweeden male bij de overbrenging der begrooting door den Minister van Finantien overgelegd, geeft deswege een meer algemeen overzigt, dan de vermelding dier letters bij slechts één Departement. Men wil door de bijvoeging dier letters in den staat van berekening, welke een deel der wet zal uitmaken, geene aanleiding geven, om als erkend of uitgemaakt te doen beschouwen, dat eenige uitgave bepaaldelijk tot de daarvoor aangewezene categorie zoude behooren, en heeft daarenboven de vrees gevoed, dat uit die aanwijzing bij de Rekenkamer eenige onzekerheid of ongelegenheid zoude kunnen ontstaan.

Het gevolg der weglating zoude zijn, dat de splitsing tusschen personeel C en personeel D tevens zoude moeten vervallen, en de staat van berekening zoude moeten worden teruggebragt tot den vorm der nog loopende begrooting, waarop voor personeel slechts éne aanwijzing voorkomt.

Op dien vorm is evenwel door vele leden nog aangemerkt, dat het in 1845 de bedoeling niet is geweest, om eene bloote aanwijzing van personeel en materieel in de staten van berekening aan te treffen, maar daarvan afzonderlijke artikelen te zien vormen, ten einde daardoor het vermengd gebruik der voor de beide onderwerpen toegestane geldsommen voor te komen, en niet anders dan ten gevolge eener regelmatige overschrijving, gelden voor personeel bestemd voor materieel, of omgekeerd gebruikt te zien.

Bij de omschrijving der artikelen behoort voorts de uitdrukking: *en verschillende andere uitgaven* te worden vermeden.

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

§ 69. Men heeft meerdere specificatie van art. 2 dezer afdeeling verlangd; inzonderheid wenscht men, op het voetspoor der begrooting voor het Departement van Oorlog, eene aanduiding te hebben van het personeel, waaruit iedere afdeeling bestaat.

§ 70. De vraag is gedaan, of aan een der ambtenaren van het Departement de inspectie over de mijnen is opgedragen? of wie anders daar mede belast is?

IIde AFDEELING.

Provinciaal beheer.

§ 71. De groote onevenredigheid in de kosten van de provinciale inrigtingen is op nieuw ernstig ter sprake gebragt; met vernieuwden aandrang der opmerkingen hieromtrent bij de vorige staatsbegrooting gemaakt, heeft men tevens te kennen gegeven door de toenmaals ontvangene ophelderingen in geenen deele bevredigd te zijn. Inzonderheid heeft men bij vernieuwing aangedrongen op de ongelijkheid, die ten dezen aanzien tusschen Limburg en de overige provincien des Rijks plaats heeft.

De menigvuldige en vrij aanzienlijke afschrijvingen, die over 1844 en 1845 van deze posten der begrooting hebben plaats gehad, bewijzen overigens ten volle, dat deze ramingen in den regel worden overdreven.

§ 72. Men heeft gemeend bij deze gelegenheid het vertrouwen te moeten uitdrukken, dat uit de posten, onder deze afdeeling voor meubelen uitgetrokken, geene stofferingen van de bijzondere woningen der Gouverneurs worden betaald.

§ 73. De ongelijkheid der kosten van de reizen der verschillende Gouverneurs is zeer in het oog gevallen; inzonderheid verlangt men te weten waarom die van Noord-Holland zooveel meer dan de anderen voor reiskosten geniet.

§ 74. Voor de ongelijkheid der bezoldigingen van de districts-commissarissen in de provincien waar die ambtenaren bestaan, heeft men mede geene voldoende redenen kunnen vinden; men verlangt daaromtrent opheldering.

§ 75. De vereeniging der betrekking van militie-commissaris met die van districts-commissaris, welke zich van zoo vele zijden aanbeveelt, is op nieuw ten sterkste aangedrongen. De reden voor de tijdelijke verschuiving van dien maatregel in de vorige Memorie van Beantwoording aangegeven, is geheel onvoldoende geoordeeld.

§ 76. De inrigting van den ijk vordert, naar het oordeel van zeer vele leden, eene grondige herziening; de daaromtrent bestaande voorschriften zijn niet meer voldoende; nu de zaak eenen geregelden loop heeft gekregen is de inrigting te kostbaar, en zijn de bijdragen der ingezetenen op eenen te hoogen voet geschoeid.

Daar het hier de oplegging eener belasting geldt, meenen vele leden, dat de regeling bij de wet behoort te geschieden.

§ 77. De raad-adviseur voor den ijk geniet, naar het oordeel van vele leden, eene te hooge betaling; men heeft gevraagd of deze ambtenaar niet reeds andere betrekkingen cumuleert, en het gevoelen uitgedrukt, dat deze betrekking zeer wel, zonder verhooging van betaling, met die van raad-adviseur voor de scheikunde zoude kunnen worden vereenigd.

§ 78. De ongelijkheid der reiskosten van de verschillende arrondissements-ijkers heeft almede de aandacht tot zich getrokken; men wenscht de redenen dier ongelijkheid te leeren kennen.

IIIde AFDEELING.

Waterstaat en publieke werken.

§ 79. Men verlangt de redenen te kennen, waarom aan het verzoek der Algemeene Rekenkamer tot vaststelling van een tarief van reiskosten voor de ambtenaren van den waterstaat geen gevolg wordt gegeven.

§ 80. De menigvuldige en aanzienlijke af- en overschrijvingen, die van en op de artikelen dezer afdeeling hebben plaats gehad, zijn als bewijzen aangevoerd van de onnaauwkeurigheid der ramingen, die ten dezen aanzien plaats hebben.

§ 81. De tijdelijke bezoldiging van vier kweekelingen voor den waterstaat heeft geen tegenstand ontmoet; doch men heeft den wensch uitgedrukt, dat daaruit geene duurzame vermeerdering van ambtenaren moge ontstaan.

§ 82. Het getal der opzigters van den waterstaat, en de voor hunne bezoldiging uitgetrokken sommen, zijn uitermate hoog toegeschenen.

§ 83. Bij artikel 5 dezer afdeeling heeft eene verhooging van f 500 plaats gehad, die gezegd wordt tot vermeerdering van het tractement van eenen ambtenaar te strekken. Men twijfelt of die reden wel de ware zij, doch keurt de verhooging in ieder geval af.

§ 84. Moet de veranderde inrigting der gazverlichting op het Binnenhof te 's Gravenhage geene vermindering van uitgaven ten gevolge hebben, en moet dus het eindcijfer niet lager zijn?

§ 85. Ten aanzien van werken aan de Maas is opgemerkt, dat, terwijl de Regering ter gelegenheid van de vorige begrooting dezelve als plaatselijke of bijzondere belangen ter beschouwing gaf, dezelve thans weder meer als landswerken worden voorgedragen. Men kan de reden eener dusdanige veranderde zienswijze niet bevroeden.

§ 86. De post van f 10,000, bij art. 7 dezer afdeeling omschreven, wordt veel te hoog geacht; de uitkomst over 1842 is geweest f 2400; er bestaat hier dus geene raming, tenzij men mogt kunnen aantoonen, dat de voorgedragene som de middelbare der uitkomsten van vroegere jaren is.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

§ 87. De klagten, die eenerzijds wegens te veel water op den IJssel, en anderzijds wegens te weinig water op den Rhijn zijn aangeheven, hebben aanleiding gegeven tot de vraag, of onder de beoogde herstellingen aan den IJssel ook zoodanige werken aan den kop dier rivier begrepen zijn, waardoor in beide deze klagten zoude kunnen worden voorzien?

§ 88. Het toestaan der beide sommen van f 20,375, en f 28,375 over 1848 en 1849 ten behoeve der Mijdrechtsche droogmakerij, is bedenkelijk voorgekomen; het overschrijden der geraamde sommen over 1843, 1844 en 1845 boezemt weinig vertrouwen op de juistheid dezer ramingen in; en de niet vervulling der vooruitzigten, die in 1845 ten aanzien dezer zaak geopend zijn, doet bijna vreezen, dat iedere verdere geldbesteding doelloos zijn zal; men verlangt ten deze nadere en volledige openingen.

§ 89. De som van f 28,000, voor het onderhoud van den nieuwen weg van Maastricht naar de Geldersche grenzen uitgetrokken, is bijzonder hoog voorgekomen; ter juistere beoordeeling van deze raming wenscht men te vernemen, of de aannemer niet tijdelijk met het onderhoud is belast geweest.

§ 90. De geweigerde goedkeuring op de in Overijssel vastgestelde reglementen op de wegen heeft ten gevolge gehad, dat aldaar eenige wegen, door de straffelooze overlading van vrachten vernield zijn, althans eene zeer aanzienlijke herstelling vorderen; ten einde dusdanige gevolgen voortaan mogen worden voorgekomen, wenscht men een algemeen reglement op het gebruik der openbare wegen te zien invoeren.

§ 91. Bij de vorige begrooting is gezegd, dat ten gevolge der opening van spoorwegen de opbrengsten der straatwegen verminderd zijn; — men had zich gevleid, dat hieruit ook eenige vermindering der kosten van onderhoud der straatwegen zoude zijn voortgevloeid; de daarvoor uitgetrokken som is evenwel dezelfde gebleven.

§ 92. Het heeft de opmerking getrokken, dat de aansluiting aan de Pruissische spoorwegen, die reeds voor twee jaren zeer aanstaande scheen, sedert dat tijdstip niets voorwaarts is getreden; dit kenschetst weinige veerkracht aan de zijde der Regering in eene zaak, waarbij het belang van den handel in eene zoo hooge mate betrokken is. Mogt aan de zijde der maatschappij, die zich met de daarstelling der noodige werken heeft belast, eenige nalatigheid bestaan, dan vertrouwt men, dat de Regering de middelen zal weten te vinden, om haar in het algemeen belang tot meerdere bedrijvigheid te noodzaken.

§ 93. In het belang van den landbouw is de wensch geuit, dat de vrijdom van vervoer van mestspecien op de rijkskanalen onder dezelfde bepalingen mogt worden ingevoerd, als op de groote wegen.

§ 94. Betrekkelijk de geldelijke uitkomsten der beide voor rekening van den Staat overgenome kanalen van Terneuzen en de Grift, wenscht men mede eenige mededeelingen te ontvangen.

§ 95. Daar er veren zijn van het domein, die meer kosten dan opbrengen, is de vraag gerezen, of die regten van overvoer niet voor verkoop vatbaar zouden zijn, dan of daartegen gewigtige bezwaren bestaan.

§ 96. Onderscheidene leden hebben op de noodzakelijkheid aangedrongen van een nieuw reglement op de veren, ter vervanging der Fransche wet op dit onderwerp, die op een ander beginsel rust, dan hier steeds is aangekleefd.

§ 97. Men wenscht eenige opheldering te ontvangen omtrent de vraag, waarom de landsveren in Limburg niet worden verpacht?

§ 98. De post voor schadevergoedingen aan aannemers van openbare werken heeft algemeenen tegenstand ontmoet. Men is van oordeel, dat, wanneer in een enkel geval dusdanige vergoeding verpligtend mogt wezen, die bepaling uit de onvoorziene uitgaven moet worden gevonden. De toelichting van dusdanig nieuw artikel op de begrooting geeft slechts aanleiding tot af- en overschrijvingen en daardoor tot misbruiken.

§ 99. Men verlangt te weten, of de sommen, die onder art. 16 van deze afdeeling zijn uitgetrokken, en inzonderheid de verhoogingen dier posten, door noodzakelijkheid geboden zijn? Alleen bij duidelijk gebleken noodzakelijkheid zoude men tot de goedkeuring dezer aanvrage kunnen besluiten.

§ 100. De opmerking, dat er twee commissien tot uitroeijing van het konijn zijn, waarvan eene uit de staatsbegrooting en de andere uit provinciale fondsen betaling ontvangt, heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of dit geheel provinciaal belang, indien hetzelve voortdurend mogt blijven bestaan, niet veilig aan de provinciale commissie zouden kunnen worden overgelaten, en de landscommissie vervallen.

§ 101. Daar de posten der begrooting meestal met eene schijnbare naauwkeurigheid worden uitgetrokken, heeft men het eene vreemde afwijking geoordeeld, dat art. 19 dezer afdeeling tot eene ronde som heeft moeten worden gebragt.

§ 102. Kan de moeijelijkheid, waarvan de Rekenkamer in haar verslag bladz. 10 melding maakt, en die uit de aanbesteding van hetzelfde werk door twee Departementen van Algemeen Bestuur voortspruit, niet opgeheven worden?

IVde AFDEELING.

Onderwijs.

§ 103. De menigvuldige gebreken, die, naar het gevoelen van bevoegde beoordeelaars, onze instellingen van hooger onderwijs aankleven, doen den wensch naar eene grondige herziening van dit aangelegen onderwerp luider en luider worden. Vele leden zijn van oordeel, dat art. 143 der Grondwet geen twijfel overlaat, of zulks behoort bij eene wet te geschieden, die dan tevens de inrigting van het middelbaar onderwijs zoude moeten bevatten.

§ 104. Intusschen, zoo lang de tegenwoordige verordeningen bestaan, behooren dezelve in alle opzigten stipt te worden nageleefd. De tijdige opening en de bestendigheid in het geven der openbare lessen van hooger onderwijs schijnen hier en daar te wenschen over te laten. Het zoude misschien niet ten eenen male overbodig zijn, dat aan de collegien van curatoren wierd aanbevolen, om aan de naleving dier verordeningen de hand te houden.

§ 105. Vele leden hebben betwijfeld, of de staats-examina, zoo als dezelve thans zijn ingerigt, wel als doelmatig kunnen worden beschouwd. Zij zijn op verschillende gronden van oordeel, dat de hooge scholen voor ieder toegankelijk behooren te zijn, die vertrouwt van het daar gegeven onderwijs eenig nut te zullen kunnen trekken, en dat alleen bij het intreden in de maatschappij zoodanige staats-examina, streng afgenomen en doelmatig ingerigt, weldadige vruchten zouden kunnen dragen.

Anderen, die het eerste gedeelte van dit gevoelen niet deelen, hebben zich aan het tweede gedeelte van hetzelve aangesloten, en alzoo de voltooijing van het aangevangen werk door de invoering dezer latere examina verlangd.

§ 106. Men heeft geene voldoende redenen kunnen vinden, waarom dezelfde betrekkingen aan de verschillende hoogescholen op eenen zoo ongelijken voet worden beloond, en wenscht daaromtrent wel eenige opheldering te ontvangen.

§ 107. De wenschen tot eene verbeterde inrigting van vele Latijnsche scholen zijn met aandrang geuit; bij die gelegenheid is aan de beloften herinnerd, die van regeringswege ten aanzien der opheffing van sommige dezer scholen gedaan zijn.

In ieder geval meent men, dat de zorg der Regering daarhenen behoort te strekken, dat op iedere der bestaande Latijnsche scholen de gelegenheid aanwezig zij, om die kundigheden te verkrijgen, die bij de staats-examina gevorderd worden.

§ 108. Men heeft gemeend te bespeuren, dat er bij het afgeven van acten van toelating door de provinciale commissien van onderwijs nu en dan eene te groote vrijgevigheid plaats heeft; daar dit tot nadeel van het onderwijs moet uitloopen, heeft men het nuttig geacht de krachtige handhaving der bestaande verordeningen aan de Regering aan te bevelen.

§ 109. Uit de menigvuldige afschrijvingen, die van deze artikelen der begrooting zijn gedaan, heeft men gemeend het besluit te moeten opmaken, dat ook hier geene naauwkeurige raming van kosten naar de uitkomsten van vroegere jaren heeft plaats gehad.

§ 110. Men heeft er niets tegen, dat de hoogleeraar, die de betrekking van secretaris van een geleerd genootschap vervult, den titel en de waardigheid van hoogleeraar bij de Leydsche hoogeschool blijve behouden, doch meent, dat hij geene aanspraak op betaling uit 's lands schatkist kan blijven maken.

Vde AFDEELING.

Kunsten en wetenschappen.

§ 111. Bij het overzigt der verschillende posten, die in deze afdeeling zijn uitgetrokken, heeft men de algemeene opmerking gemaakt, dat te veel aan personeel wordt te koste gelegd, waardoor, bij de beperktheid der beschikbare middelen, betrekkelijk te weinig aan het materieel kan worden gedaan.

Het beheer over dusdanige inrigtingen behoorde in den regel

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

meer eervol, dan winstgevend te zijn; — in ieder geval meent men, dat eenige dezer betrekkingen, zonder het doel te benadeelen, zouden kunnen worden vereenigd.

§ 112. Men heeft verlangd te weten, of de posten onder artt. 10 en 11 uitgetrokken, en die zeer hoog toeschijnen, op overeenkomst rusten, dan wel geheel vrijwillig worden toegelegd.

§ 113. Het meermalen herhaalde denkbeeld, dat de toelage aan het Instituut, bij den gedrukten toestand der geldmiddelen, ten allerminste als eene overbodige uitgave moet worden beschouwd, is door vele leden op nieuw aangedrongen.

Tevens verlangt men te weten, hoe het komt, dat het onderhoud van het gebouw, waar het Instituut vergadert, onder deze rubriek vermeld wordt. Indien hetzelve een landsgebouw is, behoort dit onderhoud onder dat der overige landsgebouwen begrepen te worden; in ieder geval is het voorgekomen, dat hetzelve hoog geraamd is.

§ 114. Welke is de bestemming der boekwerken, die uit den post onder art. 17 worden aangekocht? Indien dezelve aan andere instellingen worden uitgereikt, die tot aankoop van boeken eigene toelagen ontvangen, dan vindt men dusdanige inrigting ten allerminste onregelmatig.

Daarenboven wenscht men te weten, waarom voor dezen post in 1849 f 2500 meer dan in 1848 wordt geraamd?

§ 115. Insgelijks verlangt men onderrigt te worden voor wien de eeremedailles bestemd zijn, waarvoor onder art. 18 eene som is uitgetrokken?

§ 116. Men wenscht eenige opheldering te ontvangen omtrent de bestemming der f 4000, die als subsidie voor de beeldende kunsten staan uitgetrokken. Het zoude geenszins met de bedoeling van vele leden strooken, om aan bijzondere inrigtingen tot beoefening of aankweeking der beeldende kunsten, veel minder aan enkele leden dier vereenigingen, ondersteuning uit 's lands-gelden toe te leggen.

§ 117. Den memorie-post onder art. 22 vermeld, verlangt men te zien wegvallen, en in plaats daarvan eene speciale begrooting van deze inrigting te zien opmaken, waarvan het voordeelig saldo onder de middelen behoort te worden opgenomen, terwijl voor een nadeelig saldo eene toelage kan worden uitgetrokken. Alleen langs dezen weg is het geheele overzigt van onze finantiele behoeften en hulpbronnen bereikbaar.

§ 118. Men verlangt opheldering omtrent den aard der uitgaven, onder art. 23 dezer afdeeling uitgetrokken. Oppervlakkig zoude men te dezer zake eerder ontvangsten dan uitgaven wachten.

§ 119. De woorden: *en daartoe strekkend onderwijs*, in den betrekkelijken specifieken staat voorkomende, vorderen mede eenige nadere toelichting.

VIde AFDEELING.

Armwezen.

§ 120. Toen de Regering in het vorige jaar bij het indienen eener wets-voordragt op het armwezen als een onwrikbaar beginsel voorop stelde, dat de verpligte weldadigheid (*la charité légale*) onder alle omstandigheden uit onze staathuishouding geweerd behoorde te blijven, hebben velen deze verklaring van beginselen toegejuicht, anderen, met het oog op de wet van November 1818, de juistheid van het aangevoerde betwijfeld; doch niemand heeft zeker kunnen verwachten, dat op den 30sten November 1846 van het hoofd van dit Departement van Algemeen Bestuur eene circulaire aan plaatselijke besturen zoude uitgaan, waarbij deze worden gemagtigd, om tot ondersteuning van behoeftigen eenen hoofdelijken omslag te bewerkstelligen. Onderscheidene leden hebben dan ook gevraagd, op welken grond de Minister dusdanige aanschrijving heeft doen rusten, daar dit niet zijn kan op de wet van November 1818, noch op de laatst gedane voordragt, die duidelijk de verpligte weldadigheid uitsluit.

§ 121. De regeling der strafkolonien in verband met de strafwetgeving, vordert eenige voorziening; de wijze waarop dit gedeelte eener door den regter opgelegde straf moet worden ten uitvoer gelegd, hangt hier en daar te veel van willekeurige beschouwingen af: er behooren daaromtrent eenige vaste beginselen te worden vastgesteld.

§ 122. Vele leden hebben verlangd, dat aan de bevoegdheid, om vrijwilligers naar de kolonien van weldadigheid te zenden, eenige meerdere uitbreiding worde gegeven, doch zijn tevens van oordeel, dat de gevolgen der vrijwillige verklaring van derwaarts te willen gaan, als de persoonlijke vrijheid wijzigende, bij de wet zullen moeten worden geregeld.

§ 123. De bij art. 9 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) voorgeschrevene jaarlijksche rekeningen zijn tot heden achtergebleven. Men verlangt te weten, of dezelve op de bepaalde tijdstippen aan de Algemeene Rekenkamer zijn ingezonden, en of derzelver afsluiting daar zwarigheid heeft ontmoet?

§ 124. Men heeft opgemerkt, dat de bijdragen tot verpleging van krankzinnigen telkens hooger worden; men vreest, dat hieruit duurzaam groote uitgaven zullen ontspruiten; en de vraag is gedaan, of men deze vooruitgeziene bezwaren niet door voordeeliger overeenkomsten zoude kunnen verminderen?

VIIde AFDEELING.

Nederlandsche Staats-courant.

§ 125. De beschouwingen die tot het verlangen eener speciale begrooting voor de Landsdrukkerij geleid hebben, zijn, naar het oordeel van vele leden, van volkomen toepassing op de *Staats-courant*. Ter bevordering van regelmatigheid heeft men dus ook op eene soortgelijke speciale begrooting aangedrongen, die, hetzij afzonderlijk, hetzij vereenigd met die der Landsdrukkerij, zoude kunnen worden gegeven.

Bij die gelegenheid is ten sterkste aangedrongen op de inzending der speciale begrooting voor de Landsdrukkerij; het doel der speciale begrootingen gaat verloren, indien dezelve niet in verband met de algemeene staatsbegrooting kunnen worden beoordeeld.

§ 126. Men is vrij algemeen teruggekomen op den meermalen geuiten wensch, dat de inrigting der *Staats-courant* meer en meer mogt worden dienstbaar gemaakt aan eene getrouwe en bespoedigde mededeeling der handelingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Eenige leden hebben tot dusdanigen vernieuwden aandrang onder anderen aanleiding genomen uit de omstandigheid, dat de ophelderingen door den Minister van Kolonien over onze regten op Borneo gegeven, zeer verwrongen in andere dagbladen zijn opgenomen, en dat, wanneer de *Staats-courant* dezelve onmiddellijk met getrouwheid had medegedeeld, daaruit buiten 's lands andere gevolgen zouden zijn getrokken.

§ 127. In het algemeen hebben vele leden bij deze gelegenheid te kennen gegeven, dat zij eene toelage aan een welgeschreven dagblad, hetwelk zich niet slechts met teregtwijzing van verkeerd voorgedragene daadzaken, maar ook met eene bedaarde wederlegging van afwijkende gevoelens onledig hield, als eene nuttige en doelmatige uitgave zouden beschouwen.

Die bijdrage zoude dan evenwel onder een vast artikel der begrooting moeten worden opgenomen, en het dagblad zelf onder het bepaalde toezigt van een der Departementen van Algemeen Bestuur moeten staan.

Wat de taal betreft, zoo zouden de meeste leden, die zich over dit onderwerp verklaard hebben, de voorkeur geven aan een in de landstaal geschreven dagblad, doch meer dan aan de taal verklaarden diezelfde leden aan waardigheid van uitdrukkingen en gevoelens te hechten.

§ 128. Bij diezelfde gelegenheid is zeker in het Fransch geschreven dagblad nader ter sprake gekomen, en heeft men vrij algemeen den wensch geuit, dat, daar de Regering ten stelligte iederen invloed op den geest en de wijze van zamenstelling van dat dagblad had ontkend, ook iedere verdere geldelijke toelage aan hetzelve op mogt houden. Op eene onbewimpelde verklaring ten dezen aanzien is ten sterkste aangedrongen.

VIIIste AFDEELING.

Nationale nijverheid.

§ 129. Vele leden hebben verlangd te weten, met welk doel en waar ter plaatse het landhuishoudkundig onderwijs gegeven wordt, waarvoor hier eene bijdrage wordt voorgedragen, alsmede welke bevredigende uitkomsten hetzelve tot dusverre heeft opgeleverd?

§ 130. De toelage aan het departement tot Nut van 't Algemeen te Amsterdam, ter bevordering van het volks-onderwijs gegeven, heeft mede de aandacht van onderscheidene leden tot zich getrokken. Men wenscht het doel dezer toelage en de reden der bijzondere begunstiging van dit Departement meer naauwkeurig te kennen.

IXde Afdeeling.

De Opperhoutvesterij.

§ 131. Vele leden zijn teruggekomen op den vroeger uitgedruk-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

ten wensch tot de geheele opheffing der Opperhoutvesterij, en wenschen, dat de Regering bij de aanstaande ontwerpen eener nieuwe wet op de jagt hierop hare ernstige aandacht vestige.

§ 132. De geheele doelloosheid van eenen advocaat-consulent voor meestal onbeduidende jagtquaestien, die toch door de ambtenaren van het openbaar ministerie behandeld worden, is op nieuw ernstig ter sprake gebragt. Men kan voor het aanhouden dezer betrekking volstrekt geene reden vinden, en bij de gemaakte opmerking, dat de met deze betrekking begunstigde titularis daarenboven rijks-advocaat is, en als advocaat-consulent nog reisgelden geniet, hebben vele leden zich bezwaard verklaard, om dusdanige voordragt goed te keuren.

§ 133. Men heeft gevraagd, waartoe hier eene afzonderlijke som voor kosten van vervolging wordt uitgetrokken, daar men meende, dat deze vervolgingen op dezelfde wijze als die van andere overtredingen geschiedden, en dus onder de algemeene justitiekosten begrepen waren.

Xde AFDEELING.

Pensioenen.

§ 134. Vele leden hebben verlangd den grond te kennen, waarop de gratificatien en toelagen, buiten de pensioenen, rusten.

§ 135. Onder deze gratificatien bevinden zich eenige, die aan voerlieden van een te Vianen opgeheven veer zijn toegekend; men kan daarvoor niet de geringste reden vinden.

§ 136. Onder de gepensioneerden zijn er eenige gevonden, waarvan òf de betrekking niet is uitgedrukt, òf die onder betrekkingen voorkomen, waaraan de aanspraak op pensioen niet verbonden is. Men wenscht daaromtrent opheldering.

ZESDE HOOFDSTUK.

Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst.

§ 137. De bij § 3 gemaakte opmerking, dat de ingediende staatsbegrooting slechts op eene gedwongene wijze sluit, vindt ook hier weder hare toepassing. Wanneer men toch de Memorie van Toelichting van dit onderdeel der staatsbegrooting inziet, dan zal men bespeuren, dat, naar de wijze van beschouwing der Regering, ook hier weder uitbreiding van uitgaven te wachten is. Ofschoon men nu met de Regering over den gebiedenden aard dier uitbreiding verschillen moge, wint echter de boven uitgedrukte schroom voor de duurzame toereikendheid onzer gewone inkomsten daardoor nieuwe kracht.

§ 138. Het besluit waarbij in der tijd het 15de artikel van het Reglement voor de Hervormde Kerk van het jaar 1816 is ingetrokken, is zeer toegejuicht geworden, omdat hetzelve het bewijs opleverde, dat de Regering de grenslijn harer bemoeijingen met kerkelijke zaken scherp in het oog wilde houden. Nu is echter de vraag gerezen, of deze zoo doelmatig gestelde grenslijn niet hier en daar bij het goedkeuren of weigeren van collatien wordt overschreden; een in de provincie Groningen voorgekomen geval heeft daaromtrent eenige bekommering verwekt. Men wenscht te dien aanzien eene geruststellende verzekering te ontvangen.

IIde AFDEELING.

Protestantsche kerkgenootschappen.

§ 139. Van verschillende artikelen dezer begrooting, die voor aanmerkelijke splitsing vatbaar worden geacht, mist men specifieke staten. In de Memorie van Toelichting zijn ook geene gronden voor deze globale ramingen gevonden. Men verlangt dus dit gebrek nader te zien aangevuld.

§ 140. Men wenscht de gronden voor de betalingen, onder art. 17 vermeld, te leeren kennen. Het besluit van Augustus 1813 laat niet toe dezelve als aanvullingen van pensioenen toe to staan. Er worden daaronder gratificatien aan bijzondere personen en toelagen aan zedelijke ligchamen gevonden, waarvan men het verband met den werkkring van dit Departement niet in kan zien; onder anderen eene gratificatie voor den quaestor-generaal te Turin.

§ 141. Men begrijpt niet waarom de beurzen ter opleiding van Luthersche candidaten zijn blijven bestaan, terwijl dezelve voor de Hervormden zijn afgeschaft. Hieromtrent worden ophelderingen te gemoet gezien.

IIIde AFDEELING.

Israëlitisch kerkgenootschap.

§ 142. Eenige leden verlangen opheldering omtrent de vacante rabbinaten, te weten: waar dezelve bestaan, en of men die denkt te vervullen.

IVde AFDEELING.

Pensioenen.

§ 143. De vrees door den Minister aan het slot van zijne Memorie van Toelichting genit, dat de uitgetrokken som voor de te verleenen pensioenen onvoldoende zal zijn, wordt door vele leden ongegrond geacht, en alleen aan eene te ruime nitlegging der 2de alinea van art. 192 der Grondwet te moeten worden toegeschreven. Deze leden kunnen betrekkelijk dit onderwerp geene volkomene verpligting aan de zijde van den Staat erkennen, maar meenen dat hier altijd eene gunst verleend wordt, waarvan de toewijzing van omstandigheden af moet hangen.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Departement voor de zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst.

§ 144. In de kolom van toelichtende aanmerkingen, waarmede de specifieke staten van dit Departement van Algemeen Bestuur op eene allezins doelmatige wijze verrijkt zijn, is meermalen het denkbeeld vooruitgezet, dat de leeraren der verschillende godsdienstige gezindheden eene grondwettige aanspraak op tractementen en pensioenen uit 's Lands schatkist hebben. Met deze beschouwing, die reeds in de vorige paragraaph in het voorbijgaan is aangevoerd, hebben zeer vele leden verklaard zich in geenen deele te kunnen vereenigen. Naar het oordeel dezer leden kan alleen eene verkeerde uitlegging van art. 192 der Grondwet tot het vooruitzetten van dusdanig dwaalbegrip aanleiding geven, en zij hebben zich dus gedrongen gevoeld te doen opmerken, dat, terwijl in het 1ste lid van dit artikel de bij de invoering der Grondwet genoten wordende tractementen en pensioenen als verkregen regten aan de onderscheidene godsdienstige gezindheden verzekerd zijn, in tegenstelling daarvan bij het 2de lid alleen een vooruitzigt op soortgelijke verdere begunstiging geopend is. Zonder dus in het minste te willen afdingen op de verpligting van den Staat, om bij geblekene behoefte de verschillende godsdienstige gezindheden in dit opzigt te gemoet te komen, zijn die leden evenwel van meening dat de beoordeeling dier behoefte aan de wetgevende magt vrijstaat, en derzelver vervulling van tijd en omstandigheden behoort af te hangen; allerminst kunnen zij in eene uitlegging berusten, volgens welke de tijdelijke niet-vordering van dusdanige bijdragen als een afstand van volkomene regten zouden moeten worden beschouwd.

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

§ 145. De eenvoudige inrigting van het personeel bij dit Departement van Algemeen Bestuur heeft eenen gunstigen indruk gemaakt; beheer, zonder grooten omslag, is dus mogelijk; men heeft den wensch geuit dat dit voorbeeld navolging moge vinden.

§ 146. De post onder art. 3 vermeld, moet, even als bij andere Departementen van Algemeen Bestuur, meer gesplitst worden; dezelve is daarvoor vatbaar, en de betrekkelijke vergelijking wordt daardoor alleen mogelijk.

§ 147. De omschrijving van art. 4 is niet goedgekeurd; de *dagelijksche reparatien* behooren daar geene plaats te vinden; deze moeten onder het onderhoud der lands-gebouwen begrepen worden.

IVde AFDEELING.

Oud-Bisschoppelijke Klerezij.

§ 148. Zeer vele leden hebben nadere ophelderingen omtrent den tegenwoordigen stand der zaak met de oud-bisschoppelijke klerezij verlangd; zij kunnen het geenszins beamen, dat eene eenvoudige geldzaak met geloofspunten vermengd worde. Het schijnt hun toe, voor Regering en Vertegenwoordiging geenszins de vraag te zijn, of de leden der oud-bisschoppelijke klerezij zich te regt of ten onregte Roomsch-Katholijken noemen, noch ook of zij zich in eene of meerdere geloofspunten van de leer der Roomsch-Katholijke kerk gescheiden willen achten; maar alleen of zij ten aanzien der schatkist als een op zich zelf staand onderdeel der Roomsch-Katholijken beschouwd moeten worden. Door het in het oog hou-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

den van dit gewigtig onderscheid zoude de gerezene zwarigheid waarschijnlijk vermeden zijn; deszelfs toepassing zoude misschien alsnog tot de ofheffing der bezwaren kunnen leiden.

Men wenscht in ieder geval te weten, wat sedert de behandeling der laatste begrooting in deze zaak is voorgevallen, en vooral of de in den staat van berekeningen voorkomende veranderde benamingen met het gerezen geschilpunt in verband staan.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Departement van Marine.

§ 149. De uitbreiding der actieve zeemagt is sedert jaren de ernstige wensch van alle leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal geweest; bij alle gelegenheden is daarop aangedrongen; iedere bedenking, tegen de begrooting van dit Departement gemaakt, sloot zich steeds aan dit hoofddenkbeeld aan: daarin alleen is veiligheid voor onze kolonien, handhaving onzer magt en aanzien en bescherming onzer meest gewigtige belangen gezocht.

De omstandigheden, die sedert de aanneming der tegenwoordige begrooting zijn voorgekomen en nog meer de gebeurtenissen, die zich onmiskenbaar in de toekomst voorbereiden, hebben dien wensch aanmerkelijk versterkt, en bij den aanvang van het onderzoek der tegenwoordige begrooting de algemeene aandacht op de vragen bepaald, of aan de verbetering der materiele zeemagt, waardoor alleen de uitbreiding der actieve zeemagt mogelijk is, eene krachtige hand is gelegd, en of voor eene noodzakelijke verdere versterking der materiele zeemagt ook eene verhooging dier geldmiddelen gevorderd wordt.

De daaromtrent bij enkele leden ontwikkelde bedenkingen zijn in eene memorie vervat, die als bijlage bij dit verslag is gevoegd.

§ 150. Met het doel, om een volledig overzigt van de kosten der marine te verkrijgen, heeft men eene opgave der bijdragen verlangd, die uit de koloniale kas daaraan worden verstrekt.

§ 151. Bij de zoo ernstig uitgedrukte begeerte, om de voor de actieve zeemagt toegestane geldsommen niet aan derzelver bestemming te zien onttrekken, heeft men met leedwezen bespeurd, dat van die geldsommen overschrijvingen op bureau-behoeften en dergelijke uitgaven hebben plaats gehad.

§ 152. Men heeft eene opgave verlangd der, gedurende de vier laatste jaren, werkelijk geëmbarqueerde zeelieden, ten einde daaruit de tegenwoordige ramingen te kunnen beoordeelen.

§ 153. Bij den gebleken weinigen vooruitgang in den aanbouw van schepen, zijn de uitgaven aan de maritieme etablissementen en aan dagloonen bijzonder hoog voorgekomen.

§ 154. Men heeft gewenscht te weten, welke onder dit Departement van Algemeen Bestuur ressorterende ambtenaren vrije woning genieten; — of daarvoor genoegzame gebouwen voorhanden en deze op plaatsen gelegen zijn, waar de nabijheid dezer ambtenaren nuttig voor de dienst kan wezen; — en zoo niet, of het dan niet beter ware zoodanige op ongeschikte plaatsen gelegene te verkoopen.

Iste AFDEELING.

Kosten van administratie.

§ 155. De lokaal- en bureaubehoeften aan het Departement en aan de verschillende directien zijn weder vermeerderd: het is niet dan met leedwezen, dat men de strekking tot vernieuwde verhooging dezer reeds vrij aanmerkelijke kosten heeft bespeurd.

§ 156. De vraag is gedaan, of de inspecteur der marine-artillerie ook nog non-activitets-tractement bij het Departement van Oorlog geniet?

§ 157. De onder artt. 10 — 13 vermelde toelagen zijn aan onderscheidene leden zeer hoog voorgekomen; — men verlangt te weten, of dezelve boven de tractementen genoten worden? en zoo ja, op welken grond die verhooging rust?

IIde AFDEELING.

Kosten niet behoorende tot de marine-aangelegenheden.

§ 158. De beloften, in de Memorie van Beantwoording van 1845 gegeven, ten aanzien der wenschelijke herziening van het bestaande algemeen loods-reglement, zijn op nieuw ter sprake gebragt; men wenscht te vernemen, in hoeverre deze zaak sedert het genoemde tijdstip tot rijpheid gevorderd is, en of de betrekkelijke wets-voordragt spoedig kan worden te gemoet gezien? En zoo neen, welke de reden van deze vertraging is?

§ 159. De vraag is gedaan, of de onder-inspecteurs van het loodswezen vrije woning hebben?

IIIde AFDEELING.

Materieel der zeemagt.

§ 160. De mededeeling door den Minister in zijne Memorie van Toelichting gedaan, dat het voornemen bestaat, om van de sommen tot herstel der zeesluis te Vlissingen toe te staan in geen geval afschrijving te doen plaats hebben, maar het niet benoodigd bevondene als ongebruikte gelden in de schatkist te doen terugkeeren, heeft de bijzondere aandacht tot zich getrokken. Het gewigt, hetwelk de Minister aan deze toezegging schijnt te hechten, heeft een vernieuwd bewijs opgeleverd, dat ook hier, even als bij andere Departementen van Algemeen Bestuur, het denkbeeld heerschende is, dat de toegestane sommen volstrekt moeten worden uitgeput, en dat er eene groote verdienste in gelegen is, om de gelden, die voor eene bepaalde uitgave onnoodig bevonden zijn, niet tot andere einden te gebruiken. Met dit denkbeeld kan men zich in het geheel niet vereenigen; men begrijpt dat hetgeen de Minister hier als eene buitengewone handeling voordraagt, aan alle Hoofden van Departementen van Algemeen Bestuur in den regel tot rigtsnoer behoorde te verstrekken, en dat ieder hunner de toegestane sommen slechts als *maxima* van uitgaven moet beschouwen, tot welke men opklimmen kan, doch die niet noodzakelijk behoeven te worden bereikt. — Ter gelegenheid van afschrijvingen heeft men tevens de opmerking gemaakt, dat, terwijl de Regering in de Memorie van Beantwoording op de vorige staatsbegrooting van 1847 gezegd had, de gelden tot herbouw van het Ministerie van Marine uit de onvoorziene uitgaven te zullen vinden; er een post van f 30,000 van het materieel der zeemagt tot herstel van gebouwen afgeschreven is. Men vraagt of die som niet aan het bedoelde gebouw is besteed?

§ 161. De post van schadeloosstellingen aan aannemers heeft geene goedkeuring kunnen verwerven; de daaromtrent bij § 98 gemaakte bedenking, is hier op nieuw herhaald.

§ 162. De herstellingen aan de gebouwen der Marine wenscht men, even als elders, bij aanbesteding en niet in daghuur te zien geschieden.

§ 163. Daar de Regering het beginsel schijnt te blijven aankleven, dat alleen de som van suppletie voor het Instituut te Medemblik een onderwerp van gewone staatsbegrooting is, heeft men gevraagd, hoe met dit beginsel het uittrekken eener afzonderlijke som van f 1000 voor dagloonen der werklieden aan dat Instituut overeen te brengen is. Hetzelfde is toepasselijk op een post van f 200 voor medicijnen, onder art. 4 der volgende afdeeling voorkomende.

IVde AFDEELING.

Personeel der zeemagt.

§ 164. In de Memorie van Toelichting is gezegd, dat art. 1 dezer afdeeling met f 11,000 zoude worden verminderd, om dezelve op art. 3 over te brengen; van dit laatste vindt men geen spoor, en men vraagt dus, waaruit nu die betalingen zullen worden gekweten?

§ 165. Bij de omschrijving van het onderdeel *b* van art. 3 dezer afdeeling, worden *schafting* en *kleedingstukken* der actieve zeemagt mede vermeld; in de uitgewerkte staten wordt het eerste voor memorie, en voor het laatste niets uitgetrokken; men verlangt hieromtrent opheldering, inzonderheid of voor kleeding ook een speciaal fonds bestaat?

§ 166. De post van f 18,000 voor het inloodsen van 's lands schepen, is wegens de weinige uitbreiding onzer scheepsmagt door vele leden te hoog geoordeeld.

§ 167. Vele leden hebben bij herhaling op eene speciale begrooting voor het Instituut te Medemblik aangedrongen; — wel verre van daarin met den Minister eenig grondwettig bezwaar te vinden, zijn zij integendeel meer en meer overtuigd, dat, wanneer niet alle mogelijke staats-ontvangsten en uitgaven op de gewone begrooting kunnen worden gebragt, het opmaken van speciale begrootingen voor soortgelijke onderwerpen de eenige en regelmatige weg is, om tot een volledig overzigt onzer behoeften en hulpbronnen te geraken.

§ 168. Onverminderd de voorafgaande bedenking, hebben vele

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

leden de opmerking gemaakt, dat de tractementen of toelagen der ambtenaren bij deze inrigting zeer hoog zijn aangeslagen.

§ 169. Men heeft gevraagd, waar zich het tweede instructie-vaartuig, de *Laurens Koster*, bevindt? of men daarvan geen gebruik denkt te maken, en, zoo ja, waarom dan daarvoor geene kosten worden uitgetrokken?

Vde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

§ 170. De wijze van omschrijving van dezen post van begrooting in den staat van berekeningen, en inzonderheid de woorden *daaronder begrepen*, worden ondoelmatig, en met de vereischten eener geregelde begrooting onbestaanbaar geacht, omdat dezelve geen bepaald rigtsnoer voor de verevening geven.

VIde AFDEELING.

Pensioenen.

§ 171. Wat zijn wachtgelden en afloopende betalingen in tegenstelling van pensioenen, en in welke gevallen worden tijdelijke gagementen verleend? Men verlangt daaromtrent eenige naauwkeurige ophelderingen.

§ 172. Insgelijks wordt eene opgave verlangd der zoodanigen, die, ofschoon pensioen genietende, nog werkelijk eenige dienst verrigten.

§ 173. Men heeft bedenkingen gemaakt tegen het verleenen van pensioenen aan ouders van matrozen, en opheldering gevraagd omtrent den grond of titel, waarop dusdanige pensioenen rusten.

§ 174. Eindelijk is gevraagd, in welke termen van het besluit van Augustus 1843 de pensioenen aan dochters van officieren vallen.

NEGENDE HOOFDSTUK *A.*

Renten.

§ 175. Wanneer men het hier uitgetrokken bedrag van de 2½ percents nationale schuld vergelijkt met het door den Minister op den 22sten December 1846, ter voldoening aan art. 197 der Grondwet, gegeven verslag, dan vindt men een verschil van f 85,000, waaromtrent men opheldering verlangt.

§ 176. In verband met hetgeen daaromtrent bij de Memorie van Toelichting is vermeld, wenscht men te weten, hoe eene verkeerde raming van het bedrag der uitgestelde schuld is mogelijk geweest?

§ 177. Ten einde dit onderwerp in zijn geheel te kunnen overzien, wenscht men eenen aanvullenden, zich aan de vorige aansluitenden staat van de nader ingeschrevene of nog in te schrijven uitgestelde schuld te ontvangen.

§ 178. Zeer vele leden hebben aangedrongen op het doen wegvallen van de begrooting van de onder art. 7 vermelde schatkistbiljetten; zij zijn van oordeel, dat deze schatkistbiljetten, als slechts voor een bepaald doel daargesteld zijnde, niet langer in wezen behooren te worden gehouden. De gevaren, aan eene aanzienlijke vlottende schuld verbonden, zijn te groot, dan dat men, zonder onmiskenbare noodzakelijkheid, tot het bijbehouden dezer schatkistbiljetten zoude willen medewerken.

§ 179. Insgelijks heeft men met eenigen spoed de afzonderlijke verantwoording te gemoet gezien, die bij art. 13 der wet van den 25sten Junij 1844 is vastgesteld. De kennisneming dezer verantwoording is noodzakelijk geacht, om met volledigheid te kunnen beoordeelen of de nadere daarstelling van het kapitaal van f 1,300.000 4 percents schuld, waarvan de Minister in zijne Memorie van Toelichting gewaagt, onvermijdelijk zij.

§ 180. De plaatsing van den post f 3000 voor kosten van invordering der onvervreemdbare rente op Belgie onder deze rubriek, is geheel ondoelmatig geoordeeld; deze kosten, die overigens vrij aanzienlijk zijn voorgekomen, behooren in het onderdeel *B* van dit hoofdstuk hare plaats te vinden.

IIde AFDEELING.

Renten en aflossingen van geldleeningen.

§ 181. Men heeft den wensch geuit, om, ten aanzien dezer geldleeningen, eene splitsing te zien bewerkstelligen tusschen renten en aflossingen, alsmede, om terzelfder tijd eene aanwijzing te bekomen der restant-kapitalen ter zake van iedere dezer geldleeningen verschuldigd.

§ 182. Voorts heeft men verlangd de verzekering te bekomen, dat, behalve de hier vermelde geldleeningen, geene andere soortgelijke ten laste van den Staat bestaan.

§ 183. De vraag is gerezen, op welke wetten de geldleeningen rusten, die in artt. 3—6 vermeld staan; men wenscht daaromtrent eenige opheldering te ontvangen.

§ 184. Het heeft vele leden bevreemd, hoe, bij mindere aflossingen, meerdere gelden voor wegen noodig kunnen zijn.

§ 185. Eindelijk is in het midden gebragt, dat men de restantschuld aan de Nederlandsche Handel-maatschappij ten bedrage van f 10,000,000 geen oogenblik uit het oog wenscht te zien verliezen, maar aan de Regering ernstig wil hebben aanbevolen, om bij eene mogelijke vernieuwing van het consignatie-contract ten aanzien dezer schuld de meest gunstige bedingen te maken.

NEGENDE HOOFDSTUK *B.*

Departement van Finantien.

§ 186. In het algemeen is opgemerkt, dat ook hier weder eene doorgaande strekking tot verhooging zigtbaar is, die weinig strookt met de zucht tot vereenvoudiging en bezuiniging, waarop men zich zoo dikwerf beroept.

§ 187. De specifieke staten dalen niet genoeg in bijzonderheden af, en missen dus die volledigheid, die eene vergelijkende beoordeeling mogelijk maakt. Zij staan ten dezen aanzien bij die van andere Departementen van Algemeen Bestuur achter.

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

§ 188. Men heeft het verlangen betuigd, dat hier, even als bij het Departement van Oorlog, de ambtenaren worden aangeduid, die in iedere afdeeling werkzaam zijn. Het vergelijkend oordeel wordt daardoor zeer bevorderd.

§ 189. De nieuwe betrekking van raad-adviseur heeft geene algemeene goedkeuring mogen verwerven; vele leden hebben de vrees geuit, dat de schepping van dezen nieuwen post later tot bestendiging van noodelooze uitgaven zal leiden.

IIde, IIIde en IVde AFDEELINGEN.

Administratie der publieke schuld, enz.

§ 190. De belangrijke som van f 5200 voor lokaal en meubelen, van twee instellingen die in hetzelfde gebouw werkzaam zijn, is aan onderscheidene leden buitensporig hoog voorgekomen. Zij meenen, dat dezelve wel voor eenige vermindering vatbaar is.

§ 191. Na het tot stand brengen der rentevermindering, en het vervallen van schier alle regtstreeks door den Staat afgegevene certificaten of effecten, zijn zeer vele leden van oordeel, dat enkele der onder deze afdeelingen vermelde inrigtingen zouden kunnen vervallen, of met andere vereenigd worden; in ieder geval, dat de daarvoor gevraagde sommen verminderd in plaats van vermeerderd zouden behooren te worden. Op zoodanige zamentrekking is door vele leden ten sterkste gedrongen, die tevens hun verlangen hebben betuigd, om den tegenwoordigen werkkring van het agentschap van het Ministerie afgescheiden van het grootboek en de rentebetaling, te leeren kennen.

Vde AFDEELING.

Kosten van administratie der publieke schatkist.

§ 192. Men is van nieuws teruggekomen op de ongelijke verdeeling der agentschappen over de verschillende provincien des Rijks: in Vriesland en Groningen is zeker één agent te veel, en in Noord-Braband één te weinig; de aandacht sedert twee jaren door de Regering op dit onderwerp gevestigd, schijnt nog geene voldoende uitkomsten te kunnen opleveren. Men vertrouwt dat hetzelve niet geheel zal worden uit het oog verloren.

§ 193. De splitsing van tractementen en bureau-kosten der administrateuren is, om verschillende redenen, wenschelijk geacht.

§ 194. Men heeft de vraag geopperd, of de betrekking van administrateur niet met die van agent der schatkist zoude kunnen

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

worden vereenigd, en daardoor eene niet onaanzienlijk besparing tot stand gebragt; vroeger was dit hier te lande gebruikelijk, en elders bestaat het nog zonder blijkbaar ongerief.

Voor de ongelijke betaling der verschillende administrateuren, heeft men geene voldoende gronden kunnen vinden; men ziet daaromtrent eenige ophelderingen te gemoet.

§ 195. De intrekking van het agentschap te Gorinchem heeft geenerlei geldelijk voordeel aangebragt, daar, volgens de Memorie van Toelichting, de daardoor bespaarde f 2000 weder tot vermeerdering der bezoldiging van andere agenten zullen moeten worden aangewend.

Indien nu al zoodanige verhooging dringend gevorderd mogt worden, dan heeft men echter gemeend zich tegen de aanvrage van die vermeerdering in eene globale som te moeten verzetten. De agenten, wier uitgebreide werkkring dusdanige verhooging noodzakelijk maakt, zullen bepaaldelijk moeten worden aangewezen.

VIde AFDEELING.

Kosten van het Muntwezen.

§ 196. De verhooging van f 1000 voor den inspecteur-essaijeur-generaal, heeft weinig bijval gevonden; bij het genot van vrije woning, acht men deszelfs tractement vrij aanzienlijk; — daarenboven vreest men de duurzame verhooging van dit tractement ook voor volgende titularissen.

§ 197. In den uitgewerkten staat n°. 2, onder litt. *h* en *l*, komt tweemalen eene bezoldiging van f 1400 voor eenen essaijeur voor: zijn deze beide betrekkingen noodzakelijk, althans op den duur?

VIIde AFDEELING.

Kosten van het regt van waarborg op de gouden en zilveren werken.

§ 198. Menigvuldige malen is de wensch geuit en zijn er beloften gedaan, om de wet op den waarborg te herzien; ernstig wordt daarop aangedrongen, en zulks des te meer, omdat de opbrengst dezer belasting, in verhouding tot de kosten van beheer, die niet minder dan 33 per cent bedragen, zoo uiterst gering is. Wanneer men nu daarbij in aanmerking neemt, dat deze uitsluitend fiscaal gewordene wet, geen waarborg meer oplevert, maar het vreemde gewerkte goud, ten nadeele der betrokkene inlandsche nijverheid, op allerlei wijze wordt ingevoerd, dan mag het dringend tijd geacht worden, om aan deze te lang vertraagde zaak eene krachtige hand te slaan.

§ 199. Men wenscht de redenen te kennen der ongelijke verdeeling van de ambtenaren van den waarborg over de verschillende provincien des Rijks. Zoo vindt men bijv. zes essaijeurs in het geheele Rijk, waarvan twee in Limburg; deze onevenredigheid is zoodanig in het oog loopende geacht, dat men op het vermoeden is gekomen, dat ten dezen aanzien eenige vergissing in de specifieke staten is ingeslopen.

§ 200. De vraag is mede gerezen, of deze ambtenaren dezelfde betaling genieten, dan of dezelve op eenen ongelijken voet worden bezoldigd. Uit de globale opgave der daarvoor berekende som is dit niet op te maken.

§ 201. Het tractement van den inspecteur-generaal, ten bedrage van f 4500, wordt te hoog geacht; men is van oordeel dat hetzelve gevoegelijk zoude kunnen worden verminderd.

§ 202. De betrekking van adviseur zoude zeer wel met die van adviseur in een ander verwant vak vereenigd, en daardoor op nieuw eenige besparing verkregen kunnen worden.

VIIIste AFDEELING.

Administratie- en perceptie-kosten der directe belastingen, enz.

§ 203. Bij de vorige begrooting is gevraagd, welke de uitwerking is geweest van het nieuwe stelsel omtrent de invordering der belastingen; de Regering heeft alstoen te kennen gegeven dat de werking van dit nieuwe stelsel nog te kort geduurd had, om daarover met genoegzame bestemdheid te kunnen oordeelen; men heeft gemeend thans met vrucht op die vraag te kunnen terugkomen; en ziet daaromtrent bevredigende ophelderingen te gemoet.

§ 204. Daar de rijks-advocaten in voorkomende gevallen ook honorarium ten laste der succumberende partij inbrengen, heeft men verlangd te weten of zij deze belooningen boven hunne vaste bezoldiging genieten, en zoo neen, welk gebruik daarvan wordt gemaakt, en hoe dezelve verantwoord worden?

§ 205. Men heeft het afgekeurd, dat aan deze ambtenaren boven hunne vaste en vrij aanzienlijke bezoldiging ook nog reiskosten worden vergoed. Dusdanige vergoedingen geven vaak aanleiding tot misbruiken, en loopen ten nadeele der schatkist uit.

§ 206. De percentsgewijze belooningen en indemniteiten van de ontvangers zijn buitengemeen hoog toegeschenen: men heeft de vraag gedaan, of het niet voordeeliger en in het algemeen ook billijker zoude zijn vaste tractementen te bepalen.

§ 207. De meerdere splitsing van den post van f 37,000, art. 2, litt. *e*, en van andere soortgelijke posten is verlangd.

§ 208. Bij het lezen der Memorie van Toelichting, is de vraag gerezen, waarom men dan niet bij de vroegere handelwijze is gebleven, daar eene verhoogde uitgave van f 3000 geenszins voor de doelmatigheid der verandering pleit.

§ 209. Men heeft den wensch geuit, dat bij het ten einde loopen der overeenkomst omtrent de stoomsleepdienst, hetgeen, zoo men meent, in 1848 zijn zal, dezelve niet worde vernieuwd. Er heerscht ten deze tegenwoordig eene zoodanige mededinging, dat men de behoefte niet meer kan erkennen.

§ 210. Vele leden verlangen te weten, of het speciaal fonds voor de bakengelden alsnog bestaat? en zoo ja, of hetzelve niet zonder nadeel zoude kunnen worden opgeheven?

§ 211. De vraag is gerezen, of het afzonderlijk fonds voor aanhalingen nog bestaat, en zoo ja, welke belooningen de ambtenaren daaruit trekken, en waartoe die afzonderlijke belooningen bij welbetaalde ambtenaren worden noodig geacht?

Tegen het verder bestaan van dusdanig fonds hebben vele leden gemeend zich te moeten verzetten.

§ 212. Men heeft de bedenking gemaakt, of niet, ten gevolge van zeker arrest van den Hoogen Raad, de premien voor het in verzekering brengen van sluikers zullen behooren te vervallen? en in ieder geval, of deze zaak geene nadere voorziening vordert?

§ 213. De regeling van het kadaster laat, naar het oordeel van onderscheidene leden, veel te wenschen overig. Inzonderheid is op twee omstandigheden gewezen, waarvan in vervolg van tijd vele duisterheden en verwarringen te wachten zijn, te weten de wijze van vernommering van gesplitste perceelen, en de qualificatie van gemeenschappelijke eigenaren door A. en consorten.

Men verlangt, dat aan deze, zoo diep in de maatschappelijke belangen ingrijpende zaak de vereischte aandacht gewijd, en, bij geblekene gebreken, doelmatige verbeteringen tot stand gebragt mogen worden.

§ 214. Bij eene geheele regeling van het kadaster wenscht men tevens doelmatige bepalingen te zien vaststellen omtrent het aanhouden der kadastrale plannen bij de gemeentebesturen.

§ 215. Er schijnt eene groote ongelijkheid in de verschillende provincien te bestaan, betrekkelijk de overbrenging van ontgonnen gronden in eene andere klasse van landerijen. Eene gelijkvormige regeling is daaromtrent wenschelijk geacht.

IXde AFDEELING.

Fonds van kwade posten op de grondlasten.

§ 216. De raming dezer uitgaven wordt, na de inlichtingen, die de Regering omtrent de wezenlijke uitgaven in 1842 en 1843 gegeven heeft, veel te hoog geacht; dusdanige overdrevene ramingen geven slechts aanleiding tot af- en overschrijvingen, die men in geenen deele wenscht te bevorderen.

Wanneer men let, dat over 1844 van dezen op dien van transportkosten van gelden is overgeschreven eene som van f 29,466 71½ dan zal men deze bezorgdheid geenszins overdreven vinden.

§ 217. Tot betere kennis van dit geheele onderwerp, is door vele leden een staat verlangd van hetgeen op dezen post is aangewezen, zich aansluitende aan den vroeger ontvangenen.

Xde AFDEELING.

Administratie- en perceptie-kosten van de indirecte belastingen, enz.

§ 218. Wat baten toch enkele opheffingen van betrekkingen, indien men aan den eenen kant weder opbouwt, wat men aan den anderen kant heeft afgebroken? Het is uit het oogpunt der schatkist volkomen onverschillig, of de bezoldiging aan directeurs of aan inspecteurs wordt toegelegd, en de opheffing der arrondissements-directien te 's Hertogenbosch en Dordrecht is door de vermeerdering der inspecteurs hoogst onbeduidend geworden; men wenscht de gronden van noodzakelijkheid voor de aanstelling dezer inspecteurs te leeren kennen.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

§ 219. Ofschoon, na herhaalde aanmaningen, het zegelpapier verbeterd zij, zoo laat hetzelve echter nog veel te wenschen overig. Wegens het verpligt gebruik van dit papier bij de meest gewigtige handelingen des maatschappelijken levens, rust op den Staat de strenge verpligting, om hetzelve volkomen geschikt voor zijne bestemming te doen vervaardigen.

§ 220. Onderscheidene leden hebben de geheele afschaffing der loterij verlangd. Anderen daarentegen, van oordeel zijnde, dat de zucht tot beproeving der fortuin niet geheel kan worden uitgeroeid, hebben met nadruk op eene verbeterde inrigting der loterij aangedrongen, daarbij vooral op de wenschelijkheid van het verbod tot uitgifte van huurloten, en der wering van alle vreemde loterijen wijzende.

§ 221. Vele leden hebben eenige opehelderingen omtrent den aard en omvang van het risico verlangd, waaraan de ontvanger-generaal der loterij onderworpen is. Zij meenen, dat dit risico in verband staat met de opbrengst, en dat dus de verminderde opbrengst invloed behoort te hebben op de raming van den betrekkelijken post.

§ 222. Omtrent de bestemming der beide posten van drukwerk, onder artt. 11 en 19 dezer afdeeling opgenomen, worden inlichtingen te gemoet gezien.

§ 223. Na de totstandbrenging van het kadaster, worden de kosten van aanhouding veel te hoog geacht; de droogmaking of indijking van nieuwe gronden kan deze duurzame hooge raming niet genoegzaam regtvaardigen.

XIde afdeeling.

Administratie-kosten der posterijen.

§ 224. De opbrengst der posterijen is sedert 1842 f 100,000 teruggegaan; bij het ontbreken van eenige aanduiding, waaruit eene vermindering van wisseling van brieven zoude kunnen worden afgeleid, moeten de oorzaken van dit verschijnsel in de gebrekkige inrigting gezocht worden.

Daaronder worden door vele leden de spaarzame en dikwerf ondoelmatige plaatsing en inrigting der distributie-kantoren ten platten lande, de niet-gebruikmaking van de versnelde middelen van vervoer, de te late bestellingen der brieven, en vooral de hooge porto's gerangschikt; — en men houdt zich overtuigd, dat door doelmatige verbeteringen in de aangewezen punten, de mededinging van vele bijzondere expeditien beter zal kunnen worden overwonnen dan door gestrenge maatregelen.

§ 225. Men meent daarenboven te weten, dat sommige directeuren met deze hunne openbare bediening nog andere betrekkingen vereenigen: dit moet noodzakelijk tot misbruiken aanleiding geven.

§ 226. De vraag is gedaan, of er wel voldoende voorzieningen tegen het verloren gaan van brieven bestaan; de verschillende gevallen, die zich ten dien aanzien van tijd tot tijd voordoen, doen de vrees voeden, dat aan de bestaande inrigtingen nog vele gebreken aankleven.

§ 227. Men vraagt of de contracten ten aanzien der postritten niet met 1848 ten einde loopen? en zoo ja, of dat oogenblik dan niet uiterst geschikt zoude zijn tot ruime veranderingen?

§ 228. Ook is in bedenking gegeven, of er geene aanleiding bestaat, om zich met vreemde regeringen omtrent wederzijdsche verminderingen van porto's te verstaan.

§ 229. De tractementen der directeuren en verdere ambtenaren worden zelfs in de specifieke staten zoo globaal opgegeven, dat het onmogelijk is te beoordeelen, of de belooningen evenredig en gelijkmatig zijn. — Men wenscht daaromtrent meerdere splitsing.

XIIde afdeeling.

Kosten van administratie en lasten der domeinen enz.

§ 230. Men heeft het betreurd, dat de perceptie-kosten bij dezen tak van bestuur nog steeds even hoog blijven; zoowel uit dezen hoofde, als om andere, meermalen aangeduide redenen, wenscht men meer voortgang in den verkoop der domeinen te zien. Het is daarom met leedwezen, dat men uit het door den Minister in April 1846 aan den Koning gedaan verslag heeft gemeend te moeten opmaken, dat men niet vóór 1851 tot verdere verkoopingen over wil gaan.

Ten einde geheel met dit onderwerp bekend te worden, heeft men eenen staat der domeinen verlangd, zich aan den vroeger ontvangen staat aansluitende, en vooral de tienden omvattende; alsmede eenen staat der geveilde domaniale perceelen, met aanduiding der gegunde en opgehoudene.

Ter gelegenheid dezer laatste vraag, hebben vele leden de meening geuit, dat de oorzaken van het niet slagen van vele domaniale verkoopingen in verkeerde of hoog opgedrevene taxatien en andere misbruiken te vinden zijn.

§ 231. Men heeft verlangd de woonplaatsen der verschillende ontvangers van het domein te kennen, en de redenen te vernemen, waarom de reiskosten weder hebben moeten worden verhoogd. De vrees bestaat dat hierin misbruiken plaats hebben.

§ 232. De opmerking is gemaakt, dat volgens de Memorie van Toelichting, art. 6, het onderhoud der gebouwen, bestemd voor de bisschoppelijke zetels te Amsterdam en te 's Hertogenbosch, onder de uitgaven wordt gerangschikt die tot het domein behooren; terwijl onder art. 2 der IIde afdeeling van de begrooting voor Roomsch-Katholijke Eeredienst voor ditzelfde onderwerp kosten worden uitgetrokken. Men heeft daaromtrent opheldering verlangd.

§ 233. Men heeft niet kunnen inzien, waartoe de onder art. 8 gebragte post van f 5000 voor kosten van invordering van koopprijzen van domeinen strekkende is. Het is onbegrijpelijk voorgekomen, hoe daarop buitengewone, en dan nog wel zulke aanzienlijke kosten kunnen loopen. In ieder geval zouden dezelve onder de perceptie-kosten der ontvangers, art. 2, of onder de kosten van vervolging en proces-kosten, art. 10, moeten zijn opgenomen.

§ 234. De som van f 5000, die, volgens de Memorie van Toelichting, aan de Soerensche en Haagsche bosschen zal moeten worden te koste gelegd, is mede zeer aanzienlijk voorgekomen; men wenscht daaromtrent eene meerdere uiteenzetting.

§ 235. Het veer van den Moerdijk behoort onder het Departement van Binnenlandsche Zaken, alwaar daarvoor gelden gevraagd zijn; hoe kan dan hier eene som van f 850 voor den commissaris van dat veer worden uitgetrokken?

§ 236. Uit het verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1843 en 1844, heeft men bespeurd dat de afkoops-sommen van renten en prestatien onder gewone inkomsten gerangschikt zijn; men acht dit onregelmatig, daar de kapitalisering van renten met den verkoop van domeinen gelijkstaat.

§ 237. De aanmerkelijk mindere opbrengst der tienden ten bedrage van f 128,314.22, uit hetzelfde verslag blijkbaar, heeft de aandacht tot zich getrokken; men wenscht daarvan de redenen te kennen.

§ 238. Eindelijk heeft men gevraagd hoe grondlasten op openbare wegen te pas komen; ook daaromtrent verlangt men opheldering.

XIIIde afdeeling.

Pensioenen.

§ 239. De meening is geuit, dat onderscheidene hier voorkomende pensioenen tot het Departement van Binnenlandsche Zaken behooren; onder anderen n°. 1826 der gewone, en n°. 6817, 6821 en 6822 van het tweede bijboek der pensioenen.

§ 240. Omtrent de omschrijving: *Pensioenen van belanghebbenden in het weder in bezit genomen gedeelte van Limburg, enz.*, te vinden in den staat 37*q*, worden nadere ophelderingen verlangd, inzonderheid waarom deze onder Finantien gerangschikt zijn.

TIENDE HOOFDSTUK.

Departement van Oorlog.

§ 241. Het onderzoek van dit gedeelte der staatsbegrooting heeft op nieuw aanleiding tot ernstige overwegingen gegeven. De meening, dat op den duur geen twaalf millioenen aan dit onderwerp kunnen worden ten koste gelegd, heeft meer en meer veld gewonnen, en vooral nieuw voedsel verkregen uit de, van de Regering verschillende inzigten over onzen geldelijken toestand, waarmede het tegenwoordig verslag geopend is; men kan en mag de vrees niet verbergen, dat onze overspanningen op dit punt ons in tijd van vrede zullen uitputten, om ons in oorlogstijden weerloos te doen zijn.

Bij deze meermalen herhaalde beschouwingen hebben zich thans de door velen gedeelde denkbeelden gevoegd over de noodzakelijkheid der versterking en uitbreiding onzer zeemagt, die in § 149 en de bijlagen zijn ontwikkeld.

Uit een en ander hebben vele leden aanleiding genomen, om op de meest ernstige wijze bij de Regering aan te dringen, dat zij de

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

noodige maatregelen berame om de uitgaven voor het Departement van Oorlog, althans tijdelijk, tot een zooveel lager cijfer in te krimpen, dat èn in de onmiskenbare behoefte tot uitbreiding onzer zeemagt kunne worden voorzien, én een zoodanig overschot op de inkomsten overgelaten worde, dat men met eenige vrucht aan de delging van staatsschulden denken kunne.

Bij het uitdrukken van dit gevoelen hebben deze zelfde leden verklaard daardoor geenszins geacht te willen worden de bezuinigingen te miskennen, die achtervolgelijk bij dit Departement van Algemeen Bestuur zijn ingevoerd, noch het gewigt uit het oog te verliezen, dat in gepaste verdedigingsmiddelen tot handhaving onzer onafhankelijkheid gelegen is. Maar, terwijl zij eenerzijds het gevoelen voorstaan, dat de verlangde bezuinigingen wel eens op zoodanige onderdeelen der begrooting zijn toegepast, waar dezelve minder wenschelijk toeschenen, mogen zij ook anderzijds hunne meening niet verbergen, dat, hoe belangrijk ook de instandhouding onzer verdedigingsmiddelen te lande moge wezen, echter, bij de noodzakelijkheid eener te doene keuze, aan de uitbreiding onzer zeemagt en aan de opbeuring van onzen geldelijken toestand een overwegend gewigt moet worden toegekend. Zonder toch een ligtvaardig vertrouwen te willen stellen in de pogingen tot langzame ontwapening, die hier en daar worden aangewend, of een blind geloof te voeden aan de duurzame bevestiging van den tot dusverre zoo gelukkig gehandhaafden algemeenen vrede, zoo mag men toch, bij overwegingen van eenen zoo ernstigen aard, deze gunstige teekenen des tijds niet ten eenen male voorbij zien, en moet vooral de op goede gronden rustende overtuiging wegen, dat, wanneer, hetgeen God verhoede, een algemeene oorlog over dit werelddeel mogt ontbranden, wij krachtiger onze onzijdigheid of onafhankelijkheid zouden kunnen handhaven, indien wij met eene magtige oorlogsvloot en bloeijende geldmiddelen bij of in dit algemeene strijdperk optraden, dan wanneer wij de dan te wachten gebeurtenissen met eene geheele rij zwak bezette vestingen, eene onbeduidende zeemagt en uitgeputte schatkist moesten tegemoet gaan.

§ 242. Onverminderd de vorenstaande ruimere beschouwingen, hebben onderscheidene leden, als middel tot aanzienlijke vermindering van uitgaven, eene andere organisatie ter sprake gebragt, waarbij een verdedigingsstelsel moest worden aangenomen, voornamelijk op volkswapening en op eene verbeterde inrigting van militie en schutterijen rustende.

§ 243. Anderen daarentegen zijn van oordeel geweest, dat op het personeel geene verdere bezuiniging mogelijk is, maar wel op materieel, waarin veel verbetering en bezuiniging zoude zijn daar te stellen, indien het stelsel van verdediging door eene commissie van deskundigen wierd bepaald en niet aan één persoon werd of bleef opgedragen; wordende bij die gelegenheid herinnerd, dat de Minister van Oorlog bij de behandeling der vorige begrooting zich eenigermate met dit, toen ook geopperde denkbeeld heeft vereenigd.

Ten aanzien der wenschelijkheid van zoodanige commissie is men schier eenstemmig geweest, vooral daarbij opmerkende, dat daardoor vele uitgaven zouden worden afgesneden, waarvan de ondoelmatigheid na weinigen tijd zoo dikwerf aan den dag schijnt te treden.

§ 244. Met betrekking tot het verdedigingstelsel, waaraan men op dit oogenblik nog schijnt vast te houden, is opgemerkt, dat wij een zoodanig overdreven getal van vestingen bezitten, dat derzelver behoorlijke bezetting vooraf als onmogelijk te berekenen is. Uit dit gezigtspunt hebben vele leden het wenschelijk geacht, dat de vestingen, die volstrekt behouden moeten blijven, door zoodanige commissie naar vaste beginselen werden aangewezen, en dat tot de slooping der overige wierd overgegaan, waaruit zoowel door verkoop van gronden, vermeerdering der eigendomswaarde en bezuiniging van onderhoud vrij aanzienlijke voordeelen zouden kunnen worden verkregen.

§ 245. Als eene medewerkende oorzaak der kostbaarheid, die nog steeds bij dit onderdeel des staatsbestuurs wordt betreurd, hebben onderscheidene leden op de vele proefnemingen gewezen, die dikwerf op eene groote schaal worden genomen, en die, wanneer zij dan naderhand ondoelmatig worden bevonden, veel geld wegslepen, dat aan andere nuttige doeleinden zoude hebben kunnen worden besteed. Als voorbeelden heeft men gewezen op het gieten van een groot aantal nieuwe, doch ondoelmatig bevondene stukken geschut, op de nieuwe affuiten, die bij gebruik ongeschikt zijn bevonden, en op eenen plethamer te Delft, die f 70.000 gekost heeft, en ongebruikt moet blijven liggen.

Ook hierin wordt eene commissie wenschelijk geacht, kunnende, naar het oordeel van zeer vele leden, dergelijke uitgaven worden voorgekomen, indien derzelver doelmatigheid vooraf aan het oordeel van dusdanige commissie werd onderworpen.

§ 246. Eveneens heeft men gemeend, dat de blijkbare zucht tot verandering van de kleeding en uitrusting der troepen vele doellooze kosten wegsleept.

§ 247. De af- en overschrijvingen die bij dit Departement van Algemeen Bestuur hebben plaats gehad, hebben de aandacht bijzonder tot zich getrokken; men heeft daarin een doorslaand bewijs gevonden, dat ook hier geene ware raming van geblekene behoeften plaats heeft.

§ 248. In verband met deze opmerking wenscht men te weten, hoe vele officieren en manschappen in 1845 en 1846 onder de wapenen zijn geweest, met splitsing in état-major en de verdere onderdeeling, en met aanduiding tevens der sommen, waarop de betrekkelijke onkosten over die jaren waren geraamd.

§ 249. Het heeft genoegen gedaan, dat de verminderde raming van f 325,000 op het materieel en niet op het personeel gebragt is, maar door de in het vooruitzigt vertoonde latere verhooging is dit genoegen zeer getemperd.

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

§ 250. De kosten van het Departement worden steeds hoog geacht, en zulks des te meer, daar onderscheidene chefs van afdeelingen hunne tractementen bij de corpsen trekken; bij vergelijking met het zooveel meer omvattend Departement van Binnenlandsche Zaken, zal men de oordeelvelling over het aanzienlijk bedrag dezer kosten niet ongegrond bevinden. Men heeft verlangd te weten, hoeveel de aangeduide ambtenaren van het Departement nog bij de corpsen trekken.

§ 251. De bureaubehoeften zijn weder tot hetzelfde bedrag als over 1844 uitgetrokken; de staat van af- en overschrijvingen wijst aan, hoe aanzienlijk die post over dat jaar is vermeerderd: wat heeft men dan nu weder te wachten?

IIde AFDEELING.

Groote en generale staf van het leger enz.

§ 252. De groote en generale staf is over het algemeen te uitgebreid geoordeeld; dezelve staan in geene verhouding tot de overige gedeelten des legers; men acht die voor aanzienlijke vermindering vatbaar.

§ 253. De administratie is, vooral uit aanmerking van den staat van vrede, uiterst kostbaar geacht; ook daarin meent men, dat vereenvoudigingen mogelijk zijn.

§ 254. Ook de provinciale staven slepen, naar het oordeel van onderscheidene leden, te veel geld weg; besparingen worden ook hier mogelijk geacht.

§ 255. De post van f 8000 voor verkenningen is door vele leden afgekeurd die het nut van deze verkenningen zeer in twijfel meenen te moeten trekken.

IIIde AFDEELING.

Tractementen, soldijen, enz. van de verschillende wapencorpsen.

§ 256. Men heeft verlangd te weten, hoe door de plaats gehad hebbende verandering in het Limburgsche contingent eenige vermindering van uitgaven heeft kunnen ontstaan?

§ 257. Op nieuw is het denkbeeld ter sprake gebragt, dat er nog te veel rijdende artillerie is; aan de toezegging tot vermindering van dit wapen schijnt niet te worden voldaan, daar men heeft gemeend te bespeuren, dat de veld-artillerie daartoe allengskens wordt herschapen.

§ 258. Men verlangt te vernemen, welke de speciale diensten zijn, die eenige officieren verrigten en waarvan in art. 2, onderdeelen *a*, *b* en *c*, gewag wordt gemaakt.

§ 259. Het verlangen is betuigd, om een zaamgetrokken staat te verkrijgen van alle de manschappen die krachtens de tegenwoordige begrooting onder de wapenen zijn.

§ 260. De residentie-toelagen wenscht men, zooveel mogelijk, beperkt te zien; de zamentrekking van betrekkelijk vele troepen op eene plaats waar het verblijf kostbaar is sleept nutteloose uitgaven na zich. Men heeft opgemerkt, dat de bedoelde toelagen thans voor het eerst tot de officieren der cavallerie en artillerie zijn uitgestrekt.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

IVde AFDEELING.

Remonte.

§ 261. Welke bepalingen bestaan er omtrent remonte-paarden, omtrent derzelver aankoop of aanbesteding? Dit onderwerp schijnt menigvuldige aanleiding tot aanmerkingen of klagten op te leveren; men wenscht dus gaarne te weten, welke waarborgen de Regering neemt, om daaromtrent het belang van de dienst te verzekeren.

§ 262. De aanzienlijke overschrijving, die op dit artikel heeft plaats gehad, heeft de bijzondere aandacht tot zich getrokken. Men wenscht de aanleiding tot eene dusdanige overschrijding der raming te kennen.

Vde AFDEELING.

Militaire academie.

§ 263. De wijze, waarop dit onderwerp op de staatsbegrooting wordt gebragt, heeft op nieuw tegenstand ontmoet; men heeft den wensch herhaald, dat alle de ontvangsten en uitgaven op de staatsbegrooting wierden uitgetrokken, of nog liever, dat voor dit onderwerp eene speciale begrooting wierd opgemaakt, en met de staatsbegrooting ingediend.

§ 264. Deze instelling is over het algemeen nog te uitgebreid geoordeeld, de inrigting schijnt daarenboven nog wel voor bezuiniging vatbaar; de over 1844 plaats gehad hebbende afschrijving van f 22,000 van dit artikel op het materieel der artillerie, geeft aan dit gevoelen eene bijzondere klem.

De vraag is onder anderen gedaan, of de toelagen aan de aldaar gedetacheerde officieren, die van alle andere dienst ontheven zijn, niet zouden kunnen wegvallen, of althans verminderd worden?

§ 265. Het is in het oog gevallen, dat de kosten der bibliotheek op f 3000 worden geraamd, terwijl voor de Koninklijke bibliotheek slechts f 2000 gevraagd zijn. Daar het doel hier alleen aanvulling van benoodigde werken kan wezen, is deze raming buitengemeen hoog voorgekomen.

VIde AFDEELING.

Reiskosten en vacatien.

§ 266. Men verlangt te weten, of deze raming op eenige uitkomsten van vorige jaren berust, daar men zich anders tegen dusdanige begrootingen zoude moeten verzetten, die de overschrijvingen te veel bevorderen.

VIIde AFDEELING.

§ 267. De raming van dit artikel is bijzonder hoog toegeschenen; over 1844 is daarvan niet minder dan f 102,842 afgeschreven, en over 1845 reeds f 25,000; en desniettegenstaande heeft men dien post weder verhoogd. Men wenscht met naauwkeurigheid te weten, wat daarvoor in 1845 en 1846 uitgegeven is.

IXde AFDEELING.

Scheeps- en wagenvrachten.

§ 268. Ook deze raming is buitensporig hoog geacht; over 1844 is daarvan niet minder dan f 14,000 afgeschreven; men wenscht dus evenzeer eene opgave te bekomen van hetgeen in 1845 en 1846 daarop werkelijk is uitgegeven.

Xde AFDEELING.

Materieel der artillerie.

§ 269. Is de verhooging van f 44,000 op art. 1 dezer afdeeling alleen aan de wapenfabrijk te Maastricht toe te schrijven? Zoo ja, dan wenscht men te doen opmerken, dat de bedenkingen, vroeger tegen die fabrijk in het midden gebragt, het moeijelijk maken, zich met dusdanige verhooging te vereenigen.

§ 270. Men vindt onder deze afdeeling melding gemaakt van den aftrek der sommen van f 41,000 en f 52,000, wegens aan andere Departementen geleverd materieel, zonder dat men die sommen bij de andere Departementen als uitgaven ziet uitgetrokken. Omtrent deze zaak, die niet zeer regelmatig voorkomt, wenscht men nadere ophelderingen te bekomen.

§ 271. De invoering van nieuw materieel voor de veld-artillerie bij § 245 in het voorbijgaan aangeroerd, is hier nader ter sprake gebragt. Men meent dat dit nieuwe materieel bij het gebruik onvoldoende bevonden is, en vraagt of dusdanige uitgave wel goedgekeurd is, terwijl het oude materieel zich nog in bruikbaren staat bevond?

XIde AFDEELING.

Materieel der genie.

§ 272. De bijvoeging van *enz.* bij de omschrijving van art. 1, en de uitdrukking: *en alle onvoorziene zaken*, in de omschrijving van art. 4, hebben geene goedkeuring erlangd, omdat dezelve, wegens meermalen aangeduide redenen, aanleiding tot moeijelijkheden geven.

§ 273. Evenzeer kan men geene goedkeuring schenken aan *de schadeloosstelling aan aannemers voor geledene verliezen*, zoo als zulks reeds bij andere Departementen van Algemeen Bestuur is opgemerkt.

§ 274. De verhooging van dezen, op zich zelven reeds aanzienlijken, post is niet welgevallig geweest.

§ 275. Eindelijk heeft men verlangd eenen nominatieven staat te bekomen der vestingen, die op dit oogenblik nog in meerdere en mindere mate onderhouden worden.

XIIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

§ 276. De onder art. 14 voor *memorie* uitgetrokken post voor proces-kosten van verschillenden aard, heeft de aandacht tot zich getrokken; — men meent, dat de aanleidingen tot procesvoering, die bij dit Departement van Algemeen Bestuur bestaan, zoozeer als uitzonderingen moeten worden beschouwd, dat de daartoe gevorderde kosten, in voorkomende gevallen, zeer wel uit de onvoorziene uitgaven kunnen worden bestreden.

§ 277. De aanzienlijke overschrijvingen, die over 1844 op het artikel *gratificatien* zijn geschied, doen aan de thans voorgedragene mindere raming eenige waarde hechten. Men verlangt evenwel te weten, op welke vooruitzigten deze mindere raming rust.

§ 278. Men verlangt eenige opheldering omtrent de strekking van het subsidie aan de weduwen en weezenkas voor de officieren van de landmagt, inzonderheid of dezelve op eenige overeenkomst of gedane toezegging rust?

Voorts heeft men zijne verwondering betuigd, dat, bij het bestaan van dusdanige kas, onder de gepensioneerden weduwen van militairen gevonden worden.

XIIIde AFDEELING.

Corps maréchaussée.

§ 279. Vele leden hebben bij herhaling op de uitbreiding van het wapen der maréchaussée gedrongen, en hebben hunne verwondering niet kunnen verbergen, dat van de daarvoor toegestane som in 1844 een vrij aanmerkelijk gedeelte alweder op het materieel der genie is overgeschreven.

De antwoorden, door de Regering bij gelegenheid der vorige begrooting op dit onderwerp gegeven, hebben weinige leden bevredigd; want men is eenerzijds van oordeel, dat door de uitbreiding der maréchaussée vele geregtsdienaren en veldwachters zouden kunnen vervallen, en de daardoor bij het Departement van Justitie te besparen kosten hier zouden kunnen worden besteed, en op bijdragen der gemeenten zoude kunnen worden gerekend, terwijl men anderzijds meent, dat ook de verschillende regementen cavallerie achtervolgelijk zonder nadeel voor hunne bedrevenheid tot deze dienst zouden kunnen worden aangewezen.

XIVde AFDEELING.

Overcomplete officieren, pensioenen, enz.

§ 280. Men heeft gevraagd, of, behalve de zoo geringe kortingen, die hier zijn aangewezen, niet eene menigte andere pensioenen genoten worden, waarop de bepalingen ten aanzien der kortingen zouden behooren te worden toegepast.

§ 281. Eindelijk is, tot nadere aandrang van hetgeen bij § 12 is aangeduid, hier de opmerking gemaakt, dat, terwijl het gezamenlijk bedrag der op de staten vermelde pensioenen ruim f 1,700,000 beloopt, daarvoor voor 1848 slechts f 1,553,850, en voor 1849 f 1,500,000 wordt uitgetrokken. Men vraagt dus, of men dit alleen uit versterf denkt te vinden, en of het niet duidelijk is, dat men tot dekking dezer uitgaven op nieuw de toevlugt tot overschrijvingen zal moeten nemen?

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

ELFDE HOOFDSTUK.

Departement van Kolonien.

§ 282. Bij het onderzoek van dit gedeelte der staatsbegrooting zijn vele leden van nieuws teruggekomen op de, naar hun inzien, verkeerde uitlegging, door de Regering aan art. 59 der Grondwet gegeven. Zonder nu de voor die meening bij herhaling aangevoerde gronden op nieuw in het midden te willen brengen, hebben zij het noodig geoordeeld te verklaren, dat zij door hunne medewerking tot dit onderzoek niet geacht willen werden hunne daaromtrent gevestigde overtuiging geheel of ten deele te hebben laten varen.

§ 283. Onafhankelijk van deze ruimere beschouwingen, hebben vele leden het denkbeeld geopperd, of het niet wenschelijk zoude zijn, dat aan het verantwoordelijk hoofd van dit Departement een raad voor koloniale zaken wierd toegevoegd, welks kunde en ervaring, bij zoovele gewigtige onderwerpen, als zich hier telkens voordoen, met vrucht zouden kunnen worden geraadpleegd?

§ 284. Men wenscht te weten, of de Regering reeds gevolg heeft gegeven aan de denkbeelden tot herstel van het *circulerend medium* in onze Oost-Indische bezittingen, waarvan de Minister in 1845 heeft gewaagd; alsmede welke de werking is geweest der maatregelen, door de Indische Regering ten dien aanzien genomen, en waaromtrent de Minister zich zijne oordeelvelling heeft voorbehouden.

§ 285. Een gelijk verlangen is geuit ten aanzien van de uitwerking der maatregelen, door de Regering aangewend om de verdere depreciatie van het West-Indische bankpapier voor te komen; terwijl men bij die gelegenheid gemeend heeft bedenkingen te moeten in het midden brengen tegen het daarstellen, buiten de wetgeving, van nieuw rentedragend papier ten behoeve van de West-Indische kolonien. Dusdanig schuldpapier meent men dat ten slotte weder ten laste des moederlands zoude komen, en daarin ziet men, na zoovele ondervinding, veel bezwaar.

§ 286. Het belang, te regt door het geheele vaderland in onze overzeesche bezittingen gesteld, wordt in deze oogenblikken nog verhoogd door het veelzijdig aangedrongen denkbeeld, om aan den aangroeijenden stroom van landverhuizingen zoodanige rigting naar deze gewesten te geven, dat daaruit voordeelen voor het moederland zouden kunnen ontspruiten, zonder de kolonien aan gevaren bloot te stellen. Vele leden hebben zich gedrongen gevoeld deze zoo gewigtige zaak aan de ernstige overwegingen der Regering aan te bevelen, en mededeeling der bezwaren gevraagd, die daaromtrent schijnen te bestaan.

§ 287. Uit hetzelfde gezigtspunt hebben vele leden inlichtingen gevraagd omtrent den tegenwoordigen toestand der aan de Saramacca in Suriname gevestigde Europesche bevolking, en de vraag gedaan, of men het denkbeeld heeft laten varen, om aan deze eerste proefneming eene verdere uitbreiding te geven?

§ 288. Voorts is de vraag gedaan, of het nieuwe reglement ten aanzien der slaven in onze West-Indische kolonien thans volkomen in werking is? welke de aanvankelijke uitwerking dezer veranderde maatregelen is? en of er verdere middelen worden beraamd, om de eenmaal onvermijdelijke vrijlating der slaven-bevolking, zonder schokken voor de kolonien, voor te bereiden?

§ 289. Eindelijk heeft men mededeeling verlangd van den uitslag der zending van eenen voormaligen West-Indischen ambtenaar betrekkelijk de fabriekmatige bewerking van koloniale voortbrengselen, en de uitbreiding, aan sommige takken van cultuur te geven.

§ 290. Als algemeene opmerking op de onderwerpelijke begrooting is voorts bij herhaling door sommige leden in het midden gebragt, dat dezelve onvolledig is, omdat op dezelve niet alles gebragt wordt, wat tot de uitgaven hier te lande behoort, zoo als onder anderen de school te Delft en het werfdepôt te Harderwijk.

1ste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

§ 291. Men wenscht te weten, of er ook ambtenaren bij dit Departement werkzaam zijn, die boven hunne hier uitgetrokkene bezoldigingen, belooningen uit de koloniale kas trekken, en zoo ja, hoeveel die belooningen voor ieder hunner bedragen.

IIde AFDEELING.

Pensioenen.

§ 292. De opmerking is gemaakt, dat hetgeen op dit artikel is bespaard, dadelijk weder tot verhooging van tractementen is gebezigd, zonder dat men daarvoor in de, overigens zoo weinig uitvoerige Memorie van Toelichting eenige reden vindt opgegeven.

§ 293. Men heeft inlichting verlangd omtrent de vraag, welke de kenmerken of beweegredenen zijn, waarnaar beslist wordt, of te verleenen pensioenen op de geldmiddelen in de kolonien of op de hier gehouden wordende geldelijke administratie gevestigd moeten worden.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Onvoorziene uitgaven.

§ 294. Bij de overwegingen, waartoe dit ontwerp van wet heeft aanleiding gegeven, zijn de bezwaren, bij de nog loopende begrooting daartegen aangevoerd, met vernieuwden aandrang ter sprake gebragt.

Onderscheidene leden hebben deze wets-voordragt niet bestaanbaar met de Grondwet geoordeeld; eensdeels, omdat er geene middelen zijn aangewezen tot dekking der uitgaven, waarop men de inwilliging verlangt; anderdeels, omdat dezelve aanleiding geeft tot overschrijving van het eene hoofdstuk der staatsbegrooting op het andere.

§ 295. Daar de zaak op zich zelve niet zoo geheel ongunstig wordt beoordeeld, hebben sommige leden voorgeslagen, om eene splitsing daar te stellen tusschen *geheime* en *onvoorziene* uitgaven.

Wat de eerste betreft, zoo wil men gaarne erkennen, dat bij iedere Regering behoefte kan bestaan tot het doen van enkele uitgaven, waarvan de openbaarmaking ongerief zoude kunnen veroorzaken, en heeft men zich dan ook niet ongeneigd betoond om daartoe eene bepaalde, aan onze geldmiddelen geëvenredigde som ter beschikking des Konings te stellen, en hetzij op het Iste hoofdstuk der staatsbegrooting, hetzij elders uit te trekken.

Onvoorziene uitgaven daarentegen zijn van eenen geheel anderen aard: de oorzaak of aanleiding der betaling kan hier geen geheim wezen; zij behoort zich aan erkende staatsbehoeften aan te sluiten, en kan alleen haren grond vinden in de door onvoorziene omstandigheden aan den dag getredene ontoereikendheid der voor bepaalde artikelen toegestane geldmiddelen. Het uittrekken van een memorie-post op ieder der hoofdstukken van de begrooting, zoude, naar het oordeel dezer leden, daartoe het meest geëigende middel wezen en tevens de veelsoortige af- en overschrijvingen aanmerkelijk beperken.

§ 296. Andere leden hebben zich met de bepaling, zoo als die is voorgedragen, tevreden verklaard, doch eene vermindering der geraamde som als wenschelijk en mogelijk beschouwd.

§ 297. Vrij algemeen is er eene opgave van het gebruik dezer geldmiddelen over 1845 en 1846, met uitzondering evenwel der eigenlijke geheime uitgaven, verlangd; terwijl men daarbij de opmerking heeft gevoegd, dat, volgens het verslag der Rekenkamer hierop *vaste onderstands-gelden* zijn aangewezen, hetgeen men met het doel der *onvoorziene uitgaven* ten eenen male onbestaanbaar acht.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 1sten April 1847.

Nedermeijer van Rosenthal.
Gevers van Endegeest.
Boreel van Hogelanden.
de Man.
Faber van Riemsdijk.

BIJLAGE *A*.

MEMORIE *omtrent den toestand van de Materiele Zeemagt, opgemaakt tot het onderzoek van het VIIste hoofdstuk* (Marine) *der begrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.

Bij het onderzoek van bovengemeld wets-ontwerp heeft men zich de beantwoording voorgesteld van de vraag: of de materiele zeemagt van den Staat, in het tijdvak van de laatste 3½ jaar, verbeterd, achteruitgegaan of stationair is gebleven?

Het onderzoek hiertoe splitst zich in *drie* deelen:

A. betreffende den staat van constructie der schepen, welke buiten dienst zijn;

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

B. betreffende den staat van uitrusting, of beschikbare voorname artikelen van uitrusting voor die schepen;

C. betreffende den voorraad in de magazijnen van eenige voorname artikelen van aanbouw, en *onbestemde* artikelen van uitrusting.

De tijdstippen van vergelijking zijn die van 1 Julij 1843 en 1 Januarij 1847; en tot grondslag zijn genomen de van den Minister van Marine ontvangen staten. Ten einde de vergelijking gemakkelijker te maken, heeft men die staten moeten omwerken, en de schepen in volgorde der soorten moeten rangschikken. (Zie bijlage.) Daarbij moet worden acht gegeven op de omstandigheid, dat eenige schepen gedurende dit tijdvak van naam zijn veranderd.

Uit hoofde van het mindere belang, heeft men de kleine brikken, schoeners en kanonneerbooten niet daarin opgenomen. De toestand van de twee eerstgenoemde soorten van schepen is gedurende het gekozen tijdvak verbeterd.

Over het algemeen zij nog vooraf opgemerkt, dat men van gevoelen is, dat er in de laatste jaren bij dit Departement groote en belangrijke veranderingen en verbeteringen zijn daargesteld, vooral indien men het oog houdt op de beperktheid der beschikbare fondsen.

De actieve zeemagt, voorzeker niet te groot in verhouding tot de dringende behoeften, is op dezelfde hoogte gebleven, en althans niet verminderd. Men heeft het niet noodig geacht thans daarover in beschouwing te treden. De sommen gedurende dit tijdvak voor den aanbouw en de uitrusting toegestaan, hebben, ten gevolge dezer activiteit, uit derzelver aard, grootendeels moeten worden gebruikt tot reparatie der gebruikte of buiten dienst en te water zijnde schepen, en tot aanvulling en vervanging van de gebruikte artikelen van uitrusting; — zoodat daarvan slechts een betrekkelijk gering gedeelte beschikbaar is gebleven, tot den aankoop van materialen voor de eigenlijk gezegde nieuwe aanbouwing, en tot de uitbreiding van den voorraad in de magazijnen van uitrusting.

Boven en behalve de reparatien aan de te water liggende schepen, is dan ook de aanbouw, vooral van de grootere soort van schepen, gedurende dit tijdvak van $3^1/_2$ jaar zeer gering geweest, en in geene de minste verhouding tot den achteruitgang der aanwezige schepen. Een en ander kan blijken uit het volgende overzigt:

SOORT VAN SCHEPEN.	Bepaald getal.	AANWEZIG OP				In 1847 dus te water,		Gedurende deze $3^1/_2$ jaar zijn		
		1°. Julij 1843.		1°. Jan. 1847.						
		te water.	in aanbouw.	te water.	in aanbouw.	meer.	minder.	bijgebouwd.	gesloopt of ongeschikt.	
Linieschepen 1ste klasse . .	2	2	»	2	»	»	»	»	»	De bijbouwing is bij 20ste gedeelten gerekend.
Id. 2de » . .	4	2	3	2	3	»	»	»	»	
Fregatten 1ste klasse . . .	4	3	»	3	»	»	»	»	»	
Id. 2de » . . .	16	13 a	2	14 b	2	1 c	»	$^{14\frac{1}{2}}/_{20}$	1	*Rupel.*
Kuilkorvetten.	10	7 d	2	8 dd	4	1	»	$^{15}/_{20}$	»	
Gladdeks-korvetten . . .	4	3	»	3	»	»	»	$^{4}/_{20}$	»	
Brikken 1ste klasse. . . .	10	11 e	1	10 f	4	»	1	1	2	*Panter. Siewa.*
Id. 2de »	10	8 g	»	6	»	»	2	»	2	*Gier. N.N.*
Schoeners	16	10 h	3	20 i	3	10	»	$^{108}/_{20}$	»	
Stoomschepen	10	7	2	11 b	1 k	4	»	$^{35}/_{20}$	1	*Curaçao.*

a. waaronder 4 niet meer geschikt tot volledig zeegebruik.

b. waaronder 5 niet meer geschikt tot volledig zeegebruik, te weten: *Schelde*, *Maas*, *Bellona*, *Zaan* en *Euridice*.

c. dat evenwel niet meer geschikt is tot volledig zeegebruik.

d. waaronder 1 dat niet meer gerepareerd kan worden.

dd. » 2 die » » » kunnen »

e. » 3 » » » » » »

f. » 1 dat » » » kan »

g. » 1 » » » » » »

h. » er een aantal zijn, afkomstig van de koloniale marine; waarvan de staat in 1843 niet kon worden opgegeven, doch die later grootendeels zeer slecht zijn bevonden.

i. waaronder 4 in slechten en 2 in zeer slechten staat.

k. de *Curaçao*, voor $^5/_{20}$ afgebouwd.

l. de oude *Curaçao*, geheel afgekeurd, is hieronder niet begrepen.

De aanvang van den teruggang der materiele zeemagt dagteekent reeds van veel vroeger, doch het wordt niet onbelangrijk geacht, om met cijfers aan te toonen, hoe zulks sedert de laatste 15 jaren is geweest.

Zoowel te water als in aanbouw waren er aanwezig in	1831	1847
Linieschepen.	9	7
Fregatten 1ste klasse.	3	3
Id. 2de »	19	16
Kuilkorvetten	14	12
Gladdeks-korvetten	4	3
Brikken 1ste klasse	10	14

De teruggang in dit tijdvak is evenwel nog veel grooter dan de cijfers aanwijzen, daar het grootste getal van de thans aanwezige schepen reeds van voor het jaar 1831 telt, en alzoo thans moet geacht worden in eenen minder gunstigen toestand te zijn dan in 1831.

Van de	7	linieschepen	bestonden er	reeds	5	in 1831.
» »	3	fregatten 1ste klasse	»	»	3	» »
» »	16	» 2de »	»	»	10	» »
» »	12	kuilkorvetten	»	»	6	» »
» »	3	gladdeks-korvetten	»	»	3	» »
» »	4	brikken	»	»	4	» »

Hieruit blijkt, hoe weinig groote schepen gedurende de laatste 15 jaren zijn aangebouwd. — Brikken 2de klasse en schoeners zijn hierbij niet vermeld, uit hoofde van de intusschen plaats gehad hebbende opheffing der koloniale marine.

Alsnu overgaande, door het onderzoek van den vergelijkenden staat van 's Rijks zeemagt buiten dienst, tot de beantwoording der in het hoofd dezer memorie gestelde vraag A, zoo zal men, in volgorde van de soort van schepen, daaruit het volgende resultaat bekomen.

Linieschepen, *1ste en 2de klasse.* Van de 4 te water liggende schepen worden op beide tijdstippen er twee opgegeven als *spoedig beschikbaar*, maar de toestand der 2 andere bodems wordt thans veel ongunstiger opgegeven dan in 1843.

De 3 op stapel staande schepen zijn in aantimmering niets gevorderd, en dus, *indien* dezelve behoorlijk zijn onderhouden, in denzelfden toestand gebleven.

De achteruitgang is dus hier niet twijfelachtig.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Fregatten 1ste klasse. Heeft geene verandering ondergaan.

Idem 2de klasse met de geraseerde fregatten. Op beide tijdstippen worden er in het geheel 9 opgegeven, welke voor alle diensten geschikt kunnen worden geacht.

In 1843 waren 6 fregatten buiten dienst, en daarvan werden er 5 opgegeven in meer of minder goeden staat en 1 in slechten staat.

In 1847 8 buiten dienst, waarvan 6 in meer of minder goeden staat, en 2 in slechten staat of ongeschikt voor buitenlandsche dienst.

Deze oogenschijnlijke vooruitgang is veroorzaakt door de aftimmering en het te water loopen van 2 in 1843 op stapel staande fregatten, welke alstoen reeds waren afgebouwd op $15^1/_2$ en 14 twintigsten, terwijl de thans op stapel staande 2 fregatten slechts zijn gevorderd op $^{10}/_{20}$ en $^4/_{20}$; zoodat deze vermindering wel opweegt tegen de vermeerdering.

Bij deze soort is dus geen vooruitgang.

Kuilkorvetten. Op beide tijdstippen waren er 6 te water, die zijn opgegeven als voor alle diensten bruikbaar.

In 1843 op stapel 2, afgebouwd gezamenlijk op $^{22}/_{20}$;
» 1847 » » 4 » » » $^{23}/_{20}$;

dus eene vermeerdering door aanbouw van $^1/_{20}$, 't welk in geene de minste verhouding staat tot den achteruitgang der te water zijnde schepen: — dus ook hier bespeurt men achteruitgang.

Gladdeks-korvetten. Is door den aanbouw van $^4/_{20}$ op dezelfde hoogte gebleven, daar de overige te water liggende 2 korvetten wel moeten geacht worden in een tijdsverloop van $3^1/_2$ jaar zooveel te zijn verminderd.

De *brikken en schoeners* zijn thans in beteren staat dan in 1843, ten gevolge van aanzienlijke aantimmeringen. Onder het opgegeven getal zijn er een aantal, ten minste 6, die als geheel onbruikbaar moeten worden beschouwd.

Stoomschepen. Bij deze vergelijking zijn de schepen *Batavia* en *Borneo* ter zijde gesteld, daar die het eigendom zijn van de kolonien.

	Er waren in 1843	en in 1847
in dienst	7	8
in aanbouw en uitrusting	2	2
in losse deelen naar Oost-Indien		1
op stapel $^5/_{20}$		1
Totaal	9	12

Deze vermeerdering wordt veroorzaakt door 2 kleine ijzeren stoomschepen: *Samarang* van 100 paardenkracht en *Onrust* van 70 paardenkracht en de nieuw te bouwen *Curaçao* voor $^5/_{20}$.

Hoe gering ook voor eene tijdsruimte van $3^1/_2$ jaar, zoo valt nogthans bij de stoomschepen de vooruitgang niet te ontkennen.

Met uitzondering van de stoomschepen en kleine vaartuigen, ontwaart men dus òf stilstand òf teruggang.

Om de *tweede* gestelde vraag, B, met juistheid te kunnen beantwoorden, zoude men meer volledige opgaven omtrent de uitrusting behoeven, dan in de ontvangen staten zijn vermeld. Men behoorde kennis te dragen van den toestand der voornaamste artikelen van uitrusting *voor elk schip beschikbaar*, zoo als:

masten en rondhouten,
het tuig,
zeilen,
batterij,
waterkisten,
ankers,
zwaartouwen,
kabelkettingen,
sloepen, en

andere niet genoemde artikelen van uitrusting.

Voor zooverre nu de bekomene opgaven kunnen dienen, vermeent men daaruit het navolgende te moeten besluiten omtrent den toestand betrekkelijk de uitrusting.

Linieschepen. Schijnen in denzelfden staat te zijn gebleven, en alsnog geen aanvang gemaakt met de uitrusting van een genoegzaam afgebouwd schip, *de Tromp.*

Fregatten 1ste klasse. Geene verandering.

Fregatten 2de klasse. Is achteruitgegaan, daar de twee gedurende dit tijdvak te water geloopen fregatten nog niet in uitrusting zijn, terwijl de overige ongeveer in denzelfden toestand als in 1843 schijnen gebleven te zijn.

Kuil- en gladdeks-korvetten. Is vooruitgegaan door de aanvulling van de uitrusting der gladdeks-korvetten.

Eindelijk overgaande tot het *derde* punt, C, zoo ontbreekt ook daar een zoodanige goede grondslag als wenschelijk moet worden beschouwd, doordien van de *onbestemde artikelen van uitrusting* geene afzonderlijke opgave aan de Kamer is geschied, maar deze begrepen zijn geworden onder de algemeene opgaaf van den voorraad van eenige voorname artikelen in de magazijnen aanwezig, die ook in 1843 niet zoo uitvoerig is ontvangen, als nu onlangs.

Uit de ten deze betrekkelijke ontvangen staten blijkt, dat sedert 1845 de voorraad in de magazijnen niet is toegenomen, en men hoogstens zoude kunnen zeggen dat het gelijkstaat.

De Minister van Marine verklaart dan ook in deszelfs missive van 21 Februarij 1847, strekkende ten geleide van eenige staten, aan den heer President van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, » dat de vermeerdering van voorraad eenigzins heeft moeten lijden » door de geweldige duurte der levensmiddelen over 1846, hetgeen » ongeveer $1^1/_2$ ton 's jaars meer bedraagt, dan waarop gerekend was, » en dat van andere posten is moeten gevonden worden, wilde men » met geene suppletoire begrooting opkomen. Dit zelfde geldt ook » nog 1847."

Het is dus niet twijfelachtig, dat er stilstand, ja achteruitgang plaats heeft, indien men daarbij het oog slaat op eene andere periode, welke in die missive voorkomt, deze namelijk: » De vele uitrus- » tingen ten verleden jare en de inordebrenging der naar zee be- » stemde schepen hebben ongunstig gewerkt op de vordering van » den aanbouw van de nieuwe; dit jaar zal zulks beter gaan."

Een natuurlijk gevolg hiervan had behooren te zijn, dat er alzoo, bij gelijken aankoop, meerdere materialen in de magazijnen hadden behooren aanwezig te zijn, en zulks is het geval niet.

Als men nu dit onderzoek resumeert, dan schijnt het dat sedert 1843, toen men zoo algemeen den toestand onzer materiele zeemagt als ongunstig en ongenoegzaam erkende:

1°. de buiten dienst zijnde schepen niet zijn vooruit gegaan, en dat de aanbouw, met uitzondering der kleine vaartuigen en stoomschepen, stationair is of achteruit gaat;

2°. de uitrusting der buiten dienst zijnde schepen, voor zooverre men daarover kan oordeelen, op dezelfde hoogte is, en ook thans nog geenszins de artikelen van uitrusting *voor alle de aanwezige schepen* in de magazijnen voorhanden zijn, noch de op stapel zijnde schepen gelijktijdig met den afbouw in uitrusting worden gereed gemaakt, zoo als ontegenzeggelijk, bij meer beschikbare fondsen, zoude kunnen en behooren te geschieden;

3°. de bouwmaterialen en eenige voorname artikelen van uitrusting, toegenomen sedert 1843, van af 1845 wederom schijnen achteruit te gaan.

Uit dit een en ander volgt, dat men dus nimmer het standpunt zal bereiken, dat door de Regering en de Staten-Generaal is verlangd geworden, en hetwelk de Minister van Marine zich ook voorstelde, bij deszelfs memorie van 30 Augustus 1843, eerlang te zullen bereiken; dit standpunt namelijk, dat de materiele zeemagt binnen eenen bepaalden tijd zoude worden gebragt op het door den Koning, bij besluit van Januarij 1843, vastgestelde minimum, en de voorraad in de magazijnen, zoowel die van uitrusting als van aanbouw, zoude worden aangevuld en uitgebreid.

Men beschouwt het eene onmogelijkheid, dit doel immer te bereiken met de in de laatste jaren voor dit Departement toegestane sommen; en men vertrouwt, dat zulks thans, na de invoering van eenige doelmatige verbeteringen, als proefondervindelijk bewezen zal worden erkend.

Te regt is er steeds aangedrongen op vermeerdering van de actieve zeemagt en uitbreiding van de stoomschepen. Men beschouwt die thans geenszins te groot in verhouding tot de behoefte; maar men moet daarbij in het oog houden, dat van het een en ander het noodzakelijk gevolg is, zoo als hiervoren reeds is gezegd, dat een groot gedeelte van de sommen, toegestaan voor aanbouw, aankoop van materialen en uitrusting, daarvoor moeten worden aangewend, — of, met andere woorden, dat deze moeten worden gebruikt om weder te repareren en aan te vullen wat door de activiteit en door den tijd is versleten en onbruikbaar geworden. Het gevolg hiervan is alzoo, dat slechts een zeer gering gedeelte beschikbaar blijft voor de nieuwe aanbouwing of aankoop van bouwmaterialen, tot aanvulling van het getal ontbrekende schepen en tot aanvulling van de vroeger geheel en al uitgeputte magazijnen.

Het eerste gedeelte moet beschouwd worden als het gewoon onderhoud; het laatste als buitengewoon.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Daar nu de aanbouw der nieuwe schepen geenszins kan worden beschouwd als op te wegen tegen den achteruitgang der bestaande schepen, met uitzondering van de kleine vaartuigen en stoomschepen, — en men de zoo gering te noemen vermeerdering, in verhouding tot de behoefte, van den voorraad in de magazijnen, gadeslaat, — dan kan men de jaarlijks beschikbaar gebleven gelden, voor de zoo erkende buitengewone behoeften van dit Departement als niet noemenswaardig achten, en hoogtens op $2^1/_2$ ton schatten.

Onnoodig zal het zijn, om hier de ongenoegzaamheid van dit cijfer uitvoerig te betoogen; maar van belang acht men het, om hierbij te vermelden, dat op de begrooting voor het Departement van Oorlog voor de jaren 1846 en 1847 eene som van f 680,000 is toegestaan tot buitengewonen aankoop van artillerie-materialen en opbouw van nieuwe sterkten, welke post hoogst waarschijnlijk, even als in de vroegere jaren, door overschrijving nog aanzienlijk zal zijn verhoogd.

Het is welligt ook niet overtollig hier met een paar woorden de aandacht te vestigen op de omstandigheid, dat de fondsen voor het Departement van Marine toegestaan, uit den aard der zaak, nimmer geheel kunnen worden uitgeput, zoo als kan blijken uit de twee laatst ontvangene verslagen, over het jaar 1843 en 1844; zijnde er over 1842 eene som van f 422,383.$16^1/_2$ en over 1843 eene som van f 197,663.18 vrijvallend verklaard.

Ook geniet 's Rijks schatkist door den verkoop van goederen,

BIJLAGE *B.*

VERGELIJKENDE STAAT *van 's Rijks zeemagt in en buiten dienst op* 1 *Julij* 1843 *en*

NAMEN.	1°. JULIJ 1843, STAAT VAN		AANMERKINGEN.
	Constructie.	Uitrusting.	
LINIESCHEPEN 1ste klasse.			
Koning der Nederlanden, vroeger *Neptunus.*	Zoo goed als gereed, uitgenomen 't beschietwerk.	Behoeft nog eenige voorziening.	Kan spoedig over beschikt worden, doch bij eene indienststelling moet het koper nog in 't droogе dok worden nagezien.
de Zeeuw.	In conservatie, vereischt naziening.	Zoo goed als gereed.	
LINIESCHEPEN 2de klasse.			
de Koningin, vroeger *Jupiter.*	Idem.	Idem.	Kan spoedig over beschikt worden.
Kortenaar.	Idem, vordert belangrijke herstellingen.	Idem.	
Tromp.	Voor $^{18}/_{20}$ aangebouwd.	Nog niet in uitrusting.	
de Ruijter.	» $7^1/_2/_{20}$ »	Idem.	
Admiraal van Wassenaar.	» $^7/_{20}$ »	Idem.	
FREGATTEN 1ste klasse.			
Prins van Oranje, vroeger *de Waal.*	In goeden staat.	Vereischt nog verdere aanvulling.	
Doggersbank.	Nagenoeg gereed, moet nog gekoperd en gedeeltelijk beschoten worden.	Wordt verder aangemaakt.	
de Rijn.	In dienst.		
FREGATTEN 2de klasse.			
Prins Frederik der Nederlanden, vroeger *IJssel.*	In goeden staat.	Vereischt nog verdere aanvulling.	
Prins Alexander der Nederlanden, vroeger *Lek.*	Voor $^{15^1/_2}/_{20}$ aangebouwd.	Nog niet in uitrusting.	
Prins Hendrik.			
Prinses Sophie			

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

ressorterende onder dit Departement, regelmatig eene niet onaanzienlijke opbrengst:

Volgens het verslag 1843, over 1842 f 45,098.86 5
» » » » » 1843 42,952.55
» » » 1844, » 1844 41,661.82

De sommen, welke bij begrooting voor 1848 en 1849 worden voorgedragen, om te voorzien in de kosten der verdediging van den Staat, beloopen 17 millioen voor elk jaar. Hiervan is voor de Marine naauwelijks $1/3$ en voor Oorlog ruim $2/3$ noodig geacht; zoodat aan eerstgemeld Departement $1/13$ en aan dat van Oorlog $1/6$ gedeelte van het geheele bedrag der geraamde uitgaven voor die jaren zoude worden toegekend.

Indien men nu het oog vestigt, eenerzijds op de belangen van onzen handel, scheepvaart en kolonien, en den achterlijken, schier hopeloozen toestand van onze Marine, — en anderzijds op den goeden staat, waarin onze landmagt met al den aankleve van dien, en de vestingen, zich bevinden, dan komt het ons niet meer twijfelachtig voor, waar de gelden moeten gevonden worden, om, zonder verhooging van het eindcijfer der begrooting, de materiele zeemagt op zoodanige hoogte te brengen, als voor de belangen van den Staat onmisbaar wordt geacht.

1 *Januarij* 1847; *betreffende de linieschepen, fregatten en korvetten.*

1°. JANUARIJ 1847, STAAT VAN		AANMERKINGEN.
Constructie.	Uitrusting.	
Zoo goed als gereed, uitgenomen het beschietwerk.	Behoeft nog eenige voorziening.	Kan spoedig over beschikt worden.
In conservatie, vereischt eenige voorziening.	Vereischt bij eene eventuele indienststelling nog eenige aanvulling.	Kan spoedig over beschikt worden.
In conservatie, vordert belangrijke herstelling.	Vereischt nog eenige aanvulling.	
In conservatie, vereischt eenige voorziening, is vermoedelijk in min gunstigen toestand.	Idem.	
Voor $18/20$ gedeelte aangebouwd.	Nog niet in uitrusting.	
In het $7\frac{1}{2}/20$ gedeelte van aanbouw.	Idem.	
Voor $7/20$ gedeelte aangebouwd.	Idem.	
In dienst.		
In goeden staat.	Vereischt nog eenige aanvulling.	Kan over beschikt worden.
In conservatie en zoo goed als gereed.	Wordt onderzocht en aangevuld.	
In goeden staat, moet nog beschoten worden.	Vereischt verdere aanvulling.	
Op weinig na gereed.	Nog niet in uitrusting.	
Voor $10/20$ gedeelte aangebouwd.	Idem.	
» $4/20$ » »	Idem.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

NAMEN.	1°. JULIJ 1843, STAAT VAN		AANMERKINGEN.
	Constructie.	Uitrusting.	
de Schelde. *	Wachtschip.		
de Sambre.	In dienst.		
de Maas. *	Wachtschip.		
Bellona. * 1847.	In conservatie, vordert reparatie.	Vereischt belangrijke voorziening.	
Palembang.	In dienst.		
Jason.	Idem.		
de Zaan. * 1847.	Vordert belangrijke herstellingen, die in het drooge dok zijn aangevangen.	Vereischt belangrijke voorziening.	
Ceres.	In goeden staat.	Zoo goed als gereed.	Kan over beschikt worden.
Holland.	Voor 14/20 aangebouwd.	Nog niet in uitrusting.	
Euridice. *			Dient tot logementschip.
GERASEERDE FREGATTEN.			
Rotterdam.	In dienst.		
de Rupel. *	In slechten staat.	Behoeft belangrijke voorziening.	
Algiers.	Gereed.	Vereischt eenige aanvulling.	
KUIL-KORVETTEN.			
Juno.	In dienst.		
Argo.	In dienst.		
Nehalennia.	Ondergaat reparatie.	Vereischt nog eenige aanvulling en voorziening.	
Hippomenes. *	In dienst.		
Ajax.	In goeden staat.	Eenige artikelen zijn voor de *Boreas* gebezigd en worden wederom aangezuiverd.	Kan spoedig over beschikt worden.
Boreas. * 1847.	In dienst.		
Castor.	In dienst.		
van Speijk.	19/20, van stapel gelaten, nog niet beschoten noch gekoperd.	Grootendeels aangemaakt.	

* De schepen met een sterretje aangewezen zijn ongeschikt tot volledig zeegebruik.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

1°. JANUARIJ 1847, STAAT VAN		*AANMERKINGEN.*
Constructie.	Uitrusting.	
Wachtschip.		
In dienst.		
Wachtschip.		
In ongunstigen staat.	Geene.	Is voor logementschip aangehouden.
Ondergaat de noodige reparatien.	Behoeft belangrijke voorzieningen.	
In dienst.		
In conservatie, vereischt eenige reparatie.	Idem.	Is nog voor binnenlandsche dienst geschikt.
In dienst.		Gezeild 28 Februarij 1845.
Voor $^{19}/_{20}$ gedeelte aangebouwd; op 16 October 1846 te water gelaten.	Nog niet in uitrusting.	
In slechten staat.	Geene.	Dient voor logementschip.
In reparatie, de beschieting nog te voltooijen.	Vereischt weinige voorziening.	
Afgekeurd.	Geene.	Wordt gesloopt.
Gereed.	Vereischt weinige voorziening.	Kan over beschikt worden.
In dienst.		
In dienst.		Gezeild 7 December 1846. Dient ter vervanging van de korvet *Boreas*.
In dienst.		Gezeild 4 Julij 1846.
. . . .		Dient tot kasernering.
In dienst.		Gezeild 18 Julij 1845.
In dienst.		Gezeild 11 December 1843. Sedert 1 April 1846 tevens belast met de dienst van wachtschip ter reede van Batavia. Zal vervangen worden door de korvet *Argo*.
In dienst.		
Gereed.	Genoegzaam gereed.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs)

NAMEN.	1°. JULIJ 1843, STAAT VAN		AANMERKINGEN.
	Constructie.	Uitrusting.	
Java.			
Sumatra			
Borneo.			
Atalante.	Voor 3/20 aangebouwd.	Nog niet in uitrusting.	
GLADDEKS-KORVETTEN.			
Pallas.	Voor 16/20 aangebouwd.	Nog niet in uitrusting.	
de Heldin.	Nagenoeg gereed, moet nog verder beschoten worden.	Wordt verder aangemaakt.	
Amphitrite.	Gereed.	Grootendeels gereed.	Kan spoedig over beschikt worden.
STOOMSCHEPEN.			
Bromo. 220.	In dienst.		
Merapi. 220.	Nagenoeg afgebouwd, worden de stoomwerktuigen te Feijenoord in 't schip geplaatst.	Gedeeltelijk aangemaakt.	
Cycloop. 220.	In dienst.		
Batavia. 206.	Dt. van Kolonien.		
Cerberus. 170.	In dienst.		
Etna. 170.	In dienst.		
Vesuvius. 140.	Is te water gelaten, zoo ver afgebouwd en gereed om de stoommachine op te stellen.	Nog niet in uitrusting.	
Hekla. 140.	In dienst.		
Phoenix. 125.	In dienst.		
Suriname. IJ. 110.			
Curaçao. 106.	In dienst.		
Samarang. IJS. 100.			
Borneo. IJ. 100.	Dt. van Kolonien.		
Onrust. IJ. 70.			

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

1°. JANUARIJ 1847, STAAT VAN		AANMERKINGEN.
Constructie.	Uitrusting.	
Voor 4/20 gedeelte aangebouwd.	Nog niet in uitrusting.	
» 14/20 » »	Idm.	
» 2/20 » »	Idem.	
» 3/20 » »	Idem.	
Zoo goed als gereed.	Gedeeltelijk gereed.	
Nagenoeg gereed, moet nog gedeeltelijk beschoten worden.	Grootendeels gereed.	
In conservatie gereed.	Op weinig na gereed.	Kan over beschikt worden.
In dienst.		Gezeild 18 Maart 1844.
In dienst.		Gezeild 27 Junij 1844.
In dienst.		
In dienst.		Gezeild 11 September 1846.
In dienst.		
In dienst.		Bestemd naar Oost-Indie.
In dienst.		Gezeild 23 September 1845.
In dienst.		
Ondergaat eene belangrijke vertimmering.	Wordt weder aangevuld.	Zal in het voorjaar worden te water gelaten en naar Rotterdam vervoerd om de werktuigen en den ketel in te nemen.
In dienst.		Bestemd naar de West-Indien.
Afgekeurd zijnde is een nieuw schip van dien naam op stapel gezet 5/20.		
Genoegzaam gereed ter indienststelling voor de bestemming naar Oost-Indie.	Gereed.	Is op den 6den Januarij 1847 door de Marine van de Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij overgenomen.
Gereed.	Idem.	Is in losse deelen in een koopvaardij-schip naar Oost-Indie afgezonden, om daar te worden ineengezet.
Idem.	Idem.	Idem.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

102. MEMORIE VAN BEANTWOORDING *van de Regering.*

Voorzeker is het eene gewigtige bemoeijing, met welke de verschillende takken der wetgeving zich bezig houden op het oogenblik, waarop hun gemeen overleg moet te zamen werken om de uitgaven van den Staat te regelen.

Met zorgvuldigheid behoort daarbij gezorgd te worden, aan de eene zijde, dat alle verkwisting worde vermeden, aan de andere zijde, dat de Regering niet door te groote zucht tot spaarzaamheid buiten staat gesteld worde de uitgaven te doen, welke zij in het belang van den Staat en in dat belang alléén, noodzakelijk acht.

Hoe meer zwaarwigtig die taak is, des te meer acht men het pligt te zijn, om zich, tot de vervulling daarvan overgaande, te bepalen tot hetgeen daarmede in verband staat, en zich van alle uitweidingen, welke de oplettendheid zouden kunnen afleiden, te onthouden.

§§ 1—3. Het is daarom dat men in deze beantwoording niet zal treden in eene uitvoerige toetsing van de beschonwingen, welke in het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs omtrent den staat der materiele welvaart van het land ter neder gesteld zijn.

Bij de aanbieding der begrootingswetten is in de redenering daaromtrent, waarvan de woorden voor geene tweeledige uitlegging vatbaar zijn, de hoogte der belastingen erkend, maar daarop niet verder aangedrongen, omdat het, waar de noodzakelijkheid van het verkrijgen der som bestaat en erkend moet worden, niet doelmatig voorkwam, den drukkenden last nog te verzwaren door eene breede uiteenzetting daarvan.

Het is integendeel geoordeeld veel meer in het welbegrepen belang van het vaderland te zijn, om het oog te vestigen op de materiele welvaart van dat vaderland, waarvoor de bewijzen in die redevoering zijn aangevoerd.

De daartoe betrekkelijke, grootendeels met cijfers gestaafde daadzaken, worden niet omvergeworpen door algemeene beschouwingen, waarvan het bewijs achterwege blijft.

De herstelling van het evenwigt tusschen gewone ontvangsten en gewone uitgaven blijkt uit de ondervinding van de jaren 1845 en 1846; jaren, welke voor het eerst niet onbelangrijke overschotten op de gewone uitgaven of verbeteringen in den finantielen toestand achterlaten.

§ 4. Uit hetgeen in deze paragraaph als het gevoelen van andere leden wordt ontwikkeld, ziet men met genoegen, dat 's Lands toestand, evenzeer als hetgeen omtrent de finantien is tot stand gebragt, met meerdere juistheid wordt gewaardeerd.

Men vindt daarin eene aanmoediging om op het voetpoor voort te gaan, dat aanvankelijk met zoo goed gevolg, uit een diep gevoel van pligtbesef, is betreden.

Men zal zich daarvan niet laten afschrikken, noch door eene te zwarte schildering van den stand der zaken, noch door zich aan ijdele begoochelingen, als of men het doel reeds bereikt had, over te geven.

Te zorgen dat er in de noodzakelijke uitgaven van den Staat voorzien worde; te waken tegen het doen van onnoodige uitgaven; elkander over en weder de vervulling van die taak gemakkelijk te maken, zonder belemmeringen in den weg te werpen, ziedaar de roeping van Staten-Generaal en Regering.

Het vaderland zal het best gediend zijn, wanneer beide die roeping met naauwgezetheid vervullen, zonder zich door verkeerde voorstellingen van het spoor te laten leiden.

§ 5. De Regering zou dan ook, zoo zij in hetgeen daarna volgt eenige nadere beantwoording van de hier gestelde vragen had gevonden, niet terug deinzen voor het onderzoek van die vragen, en gelooft met de zamenstellers van dat Verslag dat het vertrouwen op de deugdzaamheid van het geldelijk beheer zoodanig moet gegrondvest zijn, als in deze paragraaph wordt uitgedrukt.

§ 6. Met genoegen bespeurt de Regering, dat de slotsom der hier ontwikkelde beschouwingen, omtrent welker juistheid geen verschil van meening bestaat, vele leden der Staten-Generaal heeft bewogen om aan te dringen op de daarstelling van een amortisatie-fonds. Die wensch strekt niet alleen tot vervulling van eene wezenlijke behoefte, maar bevestigt hetgeen door de Regering beweerd wordt omtrent het herstel van het evenwigt tusschen ontvangsten en uitgaven. Immers die wensch bewijst, dat men overtuigd is van de mogelijkheid der verwezenlijking van hetgeen men verlangt, een *waarachtig* amortisatie-fonds, dat is een fonds, dat schuld zal amortiseren, zonder dat er te gelijk nieuwe schuld wordt daargesteld. — De Regering was daarop reeds indachtig en hoopt ter gelegener tijd een daartoe betrekkelijk wets-ontwerp in te dienen.

Of dit fonds nu reeds, zoolang de uitkomsten van de kosten der herrunting en van de droogmaking van het Haarlemmer-meer niet geheel bekend zijn, uit de opbrengsten der domeinen zal kunnen worden gevoed, zal een punt van onderzoek moeten uitmaken.

Enkele leden meenen dat dit amortisatie-fonds de meest aanzienlijke bijdragen behoort te bekomen uit den meermalen geopperden verkoop van gronden in de overzeesche bezittingen.

Aan de Regering zijn te dezer zake geene andere denkbeelden bekend geworden, dan die welke strekken tot eenen verkoop van gronden op het eiland Java.

Hiertegen bestaan bedenkingen van verschillenden aard.

Die, welke zijn ontleend aan de regtvaardigheid en de voorzigtigheid, zijn van overwegend belang.

§ 7. Op de inachtneming eener wijze spaarzaamheid kan nimmer genoeg worden aangedrongen. Uit dit oogpunt was hetgeen te dezer plaatse in het Verslag wordt gezegd, der Regering hoogst aangenaam.

Bij de behandeling echter der verschillende hoofdstukken zal eerst kunnen blijken, of het gevoelen juist is van die leden, welke van meening zijn dat de Regering van die overtuiging nog niet genoegzaam doordrongen zou zijn.

Tegen de niting van een vermoeden zonder aanvoering van daadzaken, kan men niet anders dan eene algemeene ontkentenis overstellen.

Het eenige wat te dezer plaatse voor die opvatting wordt aangevoerd, is de beschuldiging dat de raming der meeste uitgaven niet zou geschieden naar de uitkomsten van hetgeen werkelijk is benoodigd geweest; terwijl de meeste Departementen zouden meenen genoeg gedaan te hebben, wanneer zij eene vermindering op de vroeger toegestane sommen kunnen aanwijzen. Die leden meenen dat zulks zou blijken uit den staat der af- en overschrijvingen.

Uit dezen staat kan wel blijken dat er in die jaren welke daaromtrent bekend zijn, dat is die van 1844 en 1845, overschrijvingen hebben moeten plaats hebben, niet dit, dat die overschrijvingen hebben plaats gehad en dat afschrijvingen hebben kunnen geschieden om redenen welke het waarschijnlijk is, dat in de jaren 1848 en 1849 weder zullen voorkomen of aanwezig zijn. Van dit laatste intusschen moest blijken om de gevolgtrekking te wettigen, welke men uit de af- en overschrijvingen geput heeft. Bij de verdediging van ieder hoofdstuk zal de toepassing van deze algemeene opmerking gemaakt worden en de juistheid daarvan nader blijken, in verband met de raming van uitgaven, waarvan thans sprake is.

Geen Departement van Algemeen Bestuur mag vermeenen *genoeg* gedaan te hebben, wanneer het eene vermindering op de vroeger toegestane sommen kan aanwijzen; doch ieder Departement zal altijd goed gehandeld hebben, wanneer dit geschiedt op eene uitgaaf, welke uit haren aard telken jare moet terugkeeren, en voor welke de wetgever, tot nu toe, na onderzoek der zaak, eene hoogere som had toegestaan. En ieder Departement zal mogen rekenen genoeg gedaan te hebben, wanneer die vermindering zooveel bedraagt, als de aard der zaak medebrengt.

Altijd naar de uitkomsten van hetgeen werkelijk is benoodigd geweest in een gegeven jaar, de toekomst te ramen, zou tot zeer verkeerde gevolgen aanleiding kunnen geven, en òf eene aanzienlijke verhooging, òf eene redelooze vermindering van sommige uitgaven in de raming na zich kunnen slepen.

Dit, zonder aanvoering van een enkel voorbeeld in het Verslag ter neder gesteld verwijt, op zich zelf, schijnt derhalve buiten verdere beschouwing te kunnen blijven.

§ 8. Omtrent de algemeene stemming welke te dezer plaatse wordt uiteen gezet, kan al wederom geen verschil van meening bestaan.

De toepassing alleen vordert onderzoek. Er wordt betreurd dat er nog zooveel ongedaan is gebleven.

Zeker, wanneer een onbevooroordeeld oog gadeslaat, wat er in den loop van drie jaren omtrent 's lands finantien is verrigt en nog te doen staat, zal men wel kunnen gelooven dat er nog voor eenigen tijd werk voorhanden is; maar niemand zal in ernst kunnen zeggen, dat er in den afgeloopen tijd veel meer had kunnen verrigt worden.

En wat is er nu van hetgeen in het Voorloopig Verslag als onafgedaan wordt opgenoemd:

a. De rekening van 1844 is, binnen den bij de wet bepaalden termijn, vóór den 1sten Julij 1846, aan de Algemeene Rekenkamer toegezonden; eerst na de goedkeuring kan de mededeeling aan de Staten-Generaal plaats hebben.

De Regering is daaromtrent geheel lijdelijk. Zij kan dit alleen zeggen, dat zij de eerste mededeeling van de aanmerkingen der Rekenkamer op 25 Februarij 1847 heeft ontvangen en daarop reeds den 30sten April 1847 geantwoord heeft.

b. Het is der Regring niet geheel duidelijk wat door de afsluiting van afgeloopene diensten in het Verslag wordt verstaan. Men zal gaarne de opheldering van die uitdrukking ontvangen.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Bij de Regering zijn alle diensten, welke volgens de wet afgesloten kunnen worden, afgesloten in den zin, waarin zij het woord *afsluiting* opvat, dat is als de behandeling waardoor het saldo vastgesteld wordt, waarna geene verdere uitgaven of ontvangsten kunnen plaats hebben.

Er bestaat dus geene de minste aanleiding tot aanmerking op hare naauwkeurigheid ten dezen opzigte.

c. Jaarlijks heeft men een uitvoerig Verslag van het gebruik der geldmiddelen, zoo als het bij art. 126 der Grondwet bedoeld is, aan de Staten-Generaal medegedeeld. Het stuk als zoodanig door de Regering beschouwd, is ook steeds door de Staten-Generaal aangenomen. Ook hier bestaat geene de minste reden tot een verwijt van achterlijkheid.

d. De Regering onderzoekt het stelsel onzer comptabiliteit en zal mededeeling van den uitslag van haar onderzoek doen, indien ten gevolge daarvan wettelijke voorschriften noodig zijn.

Dat stelsel is, wat de hoofdzaken betreft, door de instructie voor de Algemeene Rekenkamer, eerst in October 1841, vastgesteld zoo als het nu is.

e. Bij de behandeling van het wets-ontwerp omtrent de verevening van den achterstand zijn de oorzaken opgegeven, welke de vertraging hebben veroorzaakt.

Die oorzaken zijn aan de Regering niet te wijten. De stukken zijn alle bij de Rekenkamer, welke daarin geene bezwaren schijnt te vinden, zoodat het nog niet vormelijk tot stand brengen der verevening van dien achterstand geen wezenlijk nadeel toebrengt.

Reeds bij gelegenheid der beraadslaging der wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40) zijn de Staten-Generaal met de redenen van het oponthoud bekend gemaakt.

Men begrijpt niet regt de uitdrukking van het Verslag, dat die vroeger hadden *behooren* te worden opengelegd.

f. Met de verevening en opheffing van vele rijks-fondsen wordt voortgegaan; een daartoe betrekkelijk wets-ontwerp is bereids weder tot stand gebragt, een ander wets-ontwerp van denzelfden aard is ingediend, en de weinige fondsen die daarna overblijven zullen spoedig volgen.

g. Gaarne erkent men, dat de opmerking wegens het oponthoud der verevening met het groot-hertogdom Luxemburg juist is. De veelvuldige en gewigtige bezigheden aan het Departement van Finantien verbonden schijnen eene voldoende verdediging voor dat oponthoud op te leveren. Intusschen is men er op bedacht daaraan te gemoet te komen, door eene bijzondere Commissie te belasten met deze taak, die meer uitbreiding heeft bekomen, dan men zich voorstelde dat het geval zou zijn.

h. De wet op de militaire pensioenen, die in 1842 slechts voorwaardelijk was toegezegd, indien namelijk de toen voorgestelde wet op de burgerlijke pensioenen werd aangenomen, is, sedert die toezegging herhaald is geworden, ook in behandeling genomen en reeds bij het Departement van Oorlog ontworpen. Die wet wordt thans bij het Departement van Marine met de bepalingen omtrent de pensioenen voor de zeemagt aangevuld, zoodat dezelve weldra een punt van overweging bij de Regering zal kunnen uitmaken; het laat zich echter met geene zekerheid bepalen, of die wet nog in deze zitting aan de Staten-Generaal zal kunnen worden aangeboden.

Zoo blijft er dan van de bewijzen voor de stelling, dat er nog zooveel ongedaan is gebleven, waarbij zelfs op beweerde beloften wordt gewezen, geen enkele over, dan het uitstel wegens de verevening met Luxemburg, waartegen over de Regering gelooft het veelvuldige te mogen stellen, dat afgedaan is en haar onafgebroken werkzaam houdt.

Voor de stelling dat er nog zoovele duisterheden aanwezig zouden zijn, wordt geen enkel voorbeeld aangevoerd. Men verlangt te weten, waaromtrent nog duisterheid zou bestaan.

Tot bewijs dat de noodige juistheid zou ontbreken voert men aan het verschil tusschen de onderscheidene opgaven omtrent het nadeelige slot van 1842, voorkomende in het Verslag van het gebruik der geldmiddelen, in de bij de Rekenkamer vastgestelde rekening en de nota gevoegd bij het wets-ontwerp tot aanvulling der middelen over 1845.

Zoodanig verschil wordt bij eene naauwkeurige comptabiliteit onmogelijk geacht; doch die mogelijkheid, evenzeer als de aanleiding tot het doen der verschillende opgaven, zal gemakkelijk worden aangetoond.

Men wijst in het Voorloopig Verslag op eene opgave voorkomende in het verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1844; maar men heeft een gedeelte daarvan over het hoofd gezien.

Bij dat Verslag (bijlage n°. 1), is het nadeelig slot over het dienstjaar 1842 uitgetrokken tot een bedrag van f 8,489,564.41⁵, te zamen gesteld:

uit het beloop dat volgens de algemeene rekening der ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1842, ter Algemeene Rekenkamer opgenomen en gesloten, is te voorschijn getreden, ad	f 8,171,988.70
en uit verschillende onderwerpen van uitgaaf, om redenen in het Verslag over 1844 omschreven tot het dienstjaar 1842 behoorende, doch waarvoor bij de begrooting van staatsbehoeften over het dienstjaar 1842 niet hebbende kunnen worden gerekend, ook niet in de opgemelde rekening zijn opgenomen, maar echter als te kort op 1842 vermeld en uit de middelen der wet van 6 Maart 1844 gedekt moeten worden	317,575.71⁵
Gelijke som als boven	f 8,489,564.41⁵

bij de tusschentijdsche opgave tot eene ronde som van f 8,489,600.00 vermeld.

Zelfs bij de meest naauwkeurige boeking kan het zeer ligt gebeuren, dat er tusschen opgaven betrekkelijk een jaar waarvan de rekening door de Rekenkamer nog niet is goedgekeurd en het saldo waarvan na de goedkeuring blijkt, eenig verschil bestaat.

De leden van de Staten-Generaal, welke verlangen tusschentijds opgaven te hebben, moeten van die mogelijkheid wel doordrongen zijn.

Ware dit niet, zoo zou de Regering, ter voorkoming van dergelijke verwijten, haars ondanks genoodzaakt zijn om alle opgaven tusschentijds terug te houden.

Een nader bewijs daarvan levert ditzelfde jaar 1842.

Men zal uit het onlangs behandelde wets-ontwerp tot regeling van de uitgaven krachtens de wetten van 6 Maart en 25 Junij 1844 opmerken, dat het nadeelig saldo nog na de dagteekening van 22 October 1846 vermeerderd is met f 1150.93⁵.

Deze som spruit voort uit eene teruggave op de inkomsten der domeinen, welke door de Algemeene Rekenkamer uit de rekening over het dienstjaar 1842 was verworpen, en naar aanleiding van aanvankelijk verkregene inlichtingen als uitgaaf op het dienstjaar 1841 toepasselijk gemaakt, en dienvolgens als zoodanig in het Verslag voor 1844 uitgetrokken, doch later, na afloop eener tusschen de Algemeene Rekenkamer en het Departement van Finantien plaats gehad hebbende algemeene contrôle over alle de domein-ontvangsten en uitgaven, sedert 1° Januarij 1842 tot en met ultimo 1845, van het dienstjaar 1841 op dat van 1842 overgebragt.

Bij de beoordeeling van dit alles moet niet uit het oog verloren worden, dat het hier geldt een tijdperk van overgang, met betrekking zoowel tot het stelsel van comptabiliteit als tot de regeling der finantien.

Bij het Departement van Finantien ontbreekt dan ook geenszins de volkomen kennis van onzen geldelijken toestand. De wijze waarop het beheerd wordt, schijnt het bewijs daarvan te leveren.

De Staten-Generaal, aan wier geuit verlangen wordt voldaan om, ter verkrijging van de overtuiging daarvan, even als bij de vorige begrooting, eenen juisten staat te bekomen van 's lands finantien in derzelver geheelen omvang op een gegeven tijdstip, zullen door de mededeeling van zoodanigen staat, welke hierbij wordt overgelegd, in die overtuiging, welke zij alzoo bij gelegenheid eener gelijke mededeeling bij de vorige begrooting zullen moeten hebben verkregen, versterkt worden.

§ 9. De herziening der algemeene wet op de invordering der in- en uitgaande regten en accijnsen is toegezegd.

Het gewigtige en zeer uitgebreide wets-ontwerp, dat als gevolg daarvan moet worden ingediend, is, na een onafgebroken arbeid, nagenoeg gereed, doch zal in den loop van deze zitting, waarin nog zoovele werkzaamheden de Staten-Generaal wachten, niet kunnen worden behandeld.

§ 10. Omtrent het onderwerp in deze paragraaph, zal bij gelegenheid van ieder hoofdstuk in bijzonderheden gehandeld kunnen worden.

§ 11. De Regering gevoelt geene vrijheid om de behandeling der begrootings-wetten te verschuiven, overeenkomstig den wensch van eenige leden in de afdeelingen.

Eene zoodanige verschuiving, door niets gewettigd, zou de gewigtigste belangen van den Staat krenken, en tot niets dienen dan om het beklag gegrond te doen worden van die zelfde leden, welke gelooven te mogen beweren dat er te weinig wordt afgedaan.

Algemeene aanmerkingen.

§ 12. De Regering beaamt ten volle de opvatting omtrent het doel der Grondwet bij het toestaan van af- en overschrijvingen, gelijk die in het Voorloopig Verslag wordt ontwikkeld.

Het zijn slechts buitengewone middelen om de onvoorziene meerdere uitgaven op enkele artikelen der begrooting door toevallig

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

vrijvallende sommen op andere posten te dekken. Zij mogen niet worden aangewend om het wezenlijk bedrag van sommige posten, die met voordacht te laag werden geraamd, langs omwegen te dekken.

Maar men ontkent dat uit de op de begrootingen van 1844 en 1845 gedane af- en overschrijvingen, in verband met de ramingen van de aanhangige begrootingen, zou blijken dat de Regering dit doel der Grondwet voorbij zag.

Het zal de taak zijn van hen die het tegendeel beweren, bij de afzonderlijke hoofdstukken der begrooting die stelling te staven; opdat van de zijde der Regering aldaar de noodige opheldering zou kunnen worden gegeven.

Voor het overige moet men nimmer uit het oog verliezen dat bij de begrootings-wetten slechts eene *raming* wordt voorgedragen, gemaakt twee of drie jaren voor dat de uitgaven werkelijk zullen plaats hebben; eene raming, welke een maximum moet zijn, wil men geen gevaar loopen de staatsmachine te doen stilstaan; eene raming welke bij de wet op de Rekenkamer daarom te regt een maximum genoemd wordt.

Bij zoodanige raming kan niet, gelijk minder juist in het Verslag gevorderd wordt » *ongekunstelde waarheid heerschen*", alleen waarschijnlijkheid in de goede trouw opgegeven.

Men kan niet toegeven, dat er reeds zekerheid zou bestaan dat eene aanvulling voor pensioenen van het Departement van Oorlog zal moeten plaats vinden; het tijdvak, dat nog vóór den ingang der begrooting moet verloopen, en de ondervinding ten aanzien van het versterf der gepensioneerden in aanmerking genomen wordende, heeft men geen grond voor het uittrekken van hoogere sommen gevonden.

§ 13. Men vermeent, dat dáár waar zulks mogelijk was, de eenvormigheid bij de verschillende hoofdstukken is in acht genomen; doch de verschillende aard van zaken en instellingen gedoogt dit niet altijd, de toelichtingen welke in de kolom van aanmerkingen der specifieke staten van de begrooting der Roomsch-Katholijke Eeredienst zijn opgenomen, kunnen, bij den weinigen omvang van het VIIde hoofdstuk, aldaar eigenaardig hare plaats vinden; doch dit is het geval niet bij de overige Departementen, en zoude gelijk staan met het afschrijven der personeel-registers, terwijl de aanhaling van de Koninklijke besluiten van aanstelling of bevordering geen nut hebben kan. Men heeft bij andere Departementen wel moeten trachten bij afzonderlijke memorien het vereischte licht over de aangebodene begrootingen te verspreiden.

Bij een enkel Departement is de volgorde der pensioenen alphabetisch opgegeven. Dit zal veranderd worden. Al de overige pensioen-lijsten zijn ingerigt in volgorde, zoo als die in grootboeken voorkomen; alleen die tot het voormalig Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds behoorende, zijn, uit hoofde van derzelver uitgebreidheid, en omdat die bij het zamenstellen van de staatsbegrooting nog niet in de grootboeken waren overgeschreven, provinciesgewijze ingerigt. De tijd van ingang kan in geenen deele eenig nut hebben, omdat het toch wel niet twijfelachtig is, dat nu reeds toegekende pensioenen, zoo die niet door vroeger versterf komen op te houden, bij den aanvang van het tweejarig tijdvak zeker verschuldigd zullen zijn.

Omtrent de bezoldiging van de ondergeschikte ambtenaren geldt de voorgemelde aanmerking, dat de onderscheidene inrigtingen niet altijd eene volkomene overeenstemming in de posten toelaten.

§ 14. Aan sommige tot het Departement van Binnenlandsche Zaken, even als tot dat van Finantien behoorende ambtenaren wordt eene som voor bureau-kosten toegelegd; andere abonnementen bestaan er niet.

§ 15. De derde categorie van pensioenen is dáárom op de begrooting gebragt, dewijl de mogelijkheid bestaat, dat in het eerstvolgende tweejarig tijdvak enkele gevallen kunnen voorkomen, waarin dezelve uit kracht van de wet van 9 Mei 1846 zullen moeten worden toegekend. Ten einde het eindcijfer der begrooting niet noodeloos te verhoogen, is die post voor memorie uitgetrokken, daar toch eene raming geheel op veronderstellingen zoude berusten, en in het voorkomend geval de memorie-post, door afschrijving uit het door versterf op de pensioenen in de 1ste en 2de categorie vrijvallende kan worden aangevuld.

§ 16. De staten der pensioenen zijn opgemaakt volgens den stand op den 1sten Augustus 1846; op dezelve komen geene personen voor, van welke het overlijden destijds legaal bekend was.

§ 17. Bij alle Departementen van Algemeen Bestuur worden de omtrent de bedoelde korting op de pensioenen bestaande wettelijke verordeningen nageleefd.

§ 18. De verlenging der omschrijving door *enz.*, welke bij vergissing in sommige berekenings-staten was gebleven, is weggelaten.

Door achter de uitdrukking: *verschillende uitgaven* te voegen de woorden: *daartoe behoorende*, is het gerezen bezwaar, zoo men hoopt, weggenomen.

§ 19. Bij het onderzoek der bedenkingen op de afzonderlijke hoofdstukken, zal de juistheid van deze bedenking ter toetse gebragt kunnen worden, indien die aldaar met voorbeelden herhaald worden.

Men heeft het verband niet kunnen vinden tusschen de bezoldiging van kamerbewaarders, boden, concierges en boutefeus, en bureau-kosten, lokaal, meubelen en drukwerk, waarvoor, ten betooge van de kostbaarheid der huishoudelijke inrigtingen der verschillende Departementen van Algemeen Bestuur, de som van f 640,311 zouden worden besteed.

Na een opzettelijk onderzoek in alle de onderdeelen van de staatsbegrooting over 1848—1849, heeft men deze som niet kunnen terugvinden, en bij tezamenvoeging van alle de bureau-kosten, lokaal en meubelen, niet alleen van de Departementen van Algemeen Bestuur, maar onder bijvoeging der provinciale besturen en alle verdere onder die benaming voorkomende uitgaven, heeft men geen hooger cijfer kunnen vinden, dan f 301,391.17½, voor het drukwerk f 134,148 en voor de bezoldiging van de kamerbewaarders, boden enz. f 90,422.75, te zamen beloopende f 525,961.92½ en dus f 114,349.07½, minder dan bij het Voorloopig Verslag wordt aangegeven. Dit cijfer moge in de toekomst voor eenige vermindering vatbaar zijn, doch de Regering kan niet toegeven dat hier eenige onevenredigheid bestaat tot den omvang van onzen Staat.

Wanneer men nagaat hoeveel en wat er niet al gedrukt wordt, dan kan het geen verwondering baren dat de uitgaven, daartoe betrekkelijk, hoog zijn. De Staten-Generaal zelven ondervinden dit in geene mindere mate dan de Departementen van Algemeen Bestuur, en daartoe draagt ook weder in dit jaar niet weinig bij het drukken van al de toelichtende staten der begrooting.

Eindelijk betwijfelt men, of de individuele vaste bezoldigingen der straks genoemde suppoosten de inkomsten evenaren of overtreffen, aan gewigtige bezoldigde bedieningen in de provincien toegelegd.

TWEEDE HOOFDSTUK.

De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.

§ 20. Ter beantwoording van de hier gestelde vraag, kan strekken, dat de verantwoordelijkheid voor de uitgaven, welke uit dit hoofdstuk gedaan worden, aan den Minister van Finantien is opgedragen.

§ 21. Bij art. 70 der Grondwet is het getal leden voor den Raad van State bepaald, uiterlijk op *twaalf*, terwijl het aan den Koning is overgelaten te beoordeelen, of er noodzakelijkheid tot het voltallig houden van dit cijfer al dan niet aanwezig is; de door onderscheiden leden der Tweede Kamer geuite wensch, om de nog onvervulde vacaturen zooveel en zoodra mogelijk aan te vullen, schijnt bezwaarlijk overeen te brengen met zoo herhaaldelijk aanbevolen en ook door de Regering gedeeld ernstig verlangen, om wijze spaarzaamheid tot rigtsnoer der handelingen aan te nemen.

Tot geruststelling van die leden, kan de verzekering worden gegeven, dat de aandacht der Regering op dit belangrijk onderwerp bij voortduring gevestigd blijft.

§ 22. Ter beantwoording van de in deze paragraaph voorkomende opmerkingen, heeft de Regering gemeend de Algemeene Rekenkamer te moeten raadplegen; de deswege bekomene inlichtingen zijn woordelijk van den navolgenden inhoud:

» Art. 5 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) » geeft aan de Algemeene Rekenkamer het regt van voordragt » harer ambtenaren, — aan den Koning dat der aanstelling, waar » de tractements-regeling een onafscheidelijk gevolg van is. Laatst- » gemelde bevoegdheid houdt ook verband met art. 60 der Grond- » wet, en beide sluiten alle verdere beoordeeling noodwendig uit. » Bovendien, hier wordt eene mate van kennis toe vereischt, die » uit geene meerder of minder uitvoerige toelichting der begroo- » ting te putten is, en die de wetgever zelf alleen bij de Alge- » meene Rekenkamer en bij den Koning verondersteld heeft.

» In deze opmerking ligt het antwoord op de gemaakte beden- » kingen omtrent het overgroot aantal ondergeschikte ambtenaren » en de grootte van sommige tractementen. Wat het derde punt » betreft, de zonderlinge verhouding tusschen de tractementen na- » melijk, hiervan is de bedoeling niet duidelijk begrepen. Heeft » men echter ongelijkheid in de tractementen op het oog gehad, » dan geldt hier alweder het vorenstaande: kennis van den veel- » soortigen arbeid alléén moet hier uitsluitsel geven.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

„ Stellig negatief is het antwoord op de vraag, of er ook vermindering mogelijk is? — Was die uitvoerlijk, dan zou van de zijde der Algemeene Rekenkamer, ook zonder aansporing van elders, daartoe gelijke voordragt gedaan zijn, als reeds vroeger heeft plaats gehad."

§ 23. De Regering heeft minder bedoeld, dat de verandering der vroegere geëmploijeerden in vaste ambtenaren eenig geldelijk voordeel zou aanbrengen, maar die verandering als noodzakelijk beschouwd, ten einde een bepaald cijfer voor de ambtenaren in de staatsbegrooting te kunnen opnemen, hetgeen anders steeds wisselvallig bleef; wat betreft den bij vele leden gerezen twijfel, dat de te verrigten arbeid meerder gewenschte vruchten zou dragen, dezelve wordt niet door de Regering gedeeld.

§ 24. De verhooging, waarvan hier sprake is, heeft alleen betrekking op het 2de artikel en wel door de belooning van den 1sten klerk van f 600 tot op f 700 te brengen, welke dan toch, bij vergelijking van hetgeen voor het 6de artikel ten beloope van f 4400 minder geraamd wordt, dan over 1847 is toegestaan, wel geene aanleiding kan geven tot de opmerking, dat ook hier weder allengs verhooging bespeurd wordt.

§ 25. Zoolang de opmerking, dat de benoeming van broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw met eene kwistige hand geschiedt, niet door voorbeelden wordt gestaafd, moet de Regering dezelve als geheel ongegrond beschouwen en afwijzen.

Ten bewijze van het tegendeel, kan worden aangevoerd, dat in 1813 *vijf*, in 1844 *vier*, in 1845 *een*, en tot de helft van 1846 *twee* broeders benoemd zijn. Zal alzoo de op zich zelve nuttig erkende instelling werkelijk strekken, om verdienstelijke ambtenaren of ingezetenen van minderen rang en die veelal in zeer behoeftige omstandigheden verkeeren, te beloonen, dan kan er wel niet met meerdere spaarzaamheid worden gehandeld. Overigens is de som voor broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw uitgetrokken, nimmer geheel uitgeput. Evenzeer wordt, bij ontstentenis van voorbeelden, het aangevoerde ontkend nopens het dienstbaar maken der broeder-toelagen tot verhooging van bezoldiging, of tot verzekering van pensioen aan weduwen.

§ 26. Aan den herhaalden wensch om de uitgaven van den Hoogen Raad van Adel bij voorkomende gelegenheden verder te bezuinigen, is bereids bij de raming te gemoet gekomen, als zijnde het voor 1847 geraamde cijfer met f 1200 verminderd. Ten aanzien der opmerking van de te hoog voorgekomen belooning der wapenherauten, in verhouding tot derzelver zeldzame dienstvervulling, kan alleen geantwoord worden, dat de Regering zulks tot een punt van nadere overweging zal maken, doch op de aangebodene begrooting van geen dadelijken invloed kan zijn.

§ 27. De pensioenen, waaromtrent opheldering verlangd wordt, zijn verscheidene jaren geleden toegezegd of verleend, in enkele gevallen waar het er op aankwam om belangrijke en trouwe diensten aan den Staat bewezen, eenigzins te vergelden door tegemoetkomingen aan de nagelaten betrekkingen van zeer verdienstelijke staats-ambtenaren.

DERDE HOOFDSTUK.

Departement van Buitenlandsche Zaken.

§ 28. De Regering vereenigt zich volkomen met het gevoelen in het Voorloopig Verslag uitgedrukt omtrent het gewigt onzer betrekkingen met het buitenland. Zij tracht deze te onderhouden overeenkomstig de Nederlandsche belangen, terwijl zij zich bewust is daarin met alle spaarzaamheid te werk te gaan. Wanneer in het Voorloopig Verslag gezegd is, dat in geenen deele eene toekenning van hoogere geldsommen aan dit Departement van Algemeen Bestuur kan plaats vinden, zoo drukt hetzelve de overtuiging uit, waarin de Regering voor alsnog verkeert, en waarnaar bij het ontwerpen dezer raming is gehandeld.

Het meerder gevraagde voor dit hoofdstuk, beloopende voor 1848 f 4600, en voor 1849 f 3600, is alleen het gevolg van het meerder benoodigde voor pensioenen.

Het zoude voorzeker onnoodig en in den toestand, waarin het Rijk verkeert, ontijdig zijn, de gezanten door hooge bezoldiging in de gelegenheid te stellen, om praalvertooning te maken, doch evenzeer zoude het ondoelmatig wezen hen, door een te bekrompen jaargeld, buiten staat te stellen, ter bekostiging dier gepaste vertegenwoordiging, welke met de bekwaamheden der ambtenaren moet zamenwerken tot de bevordering der hen toevertrouwde belangen.

§ 29. Nadat bij Koninklijk besluit van den 17den Julij 1846 n°. 75, de commissie benoemd was voor het eerstkomend examen van jongelieden, dingende naar de betrekking van attaché bij het Departement van Buitenlandsche Zaken, zijn de leden dier commissie herhaalde malen te zamen gekomen, ten einde den leiddraad, die zij bij het examen volgen, en de uitbreiding die zij aan het onderzoek geven zouden, vast te stellen.

Het deswege door die leden in October jl. uitgebragt verslag goedgekeurd geworden zijnde, is de commissie alzoo gereed om bij de eerste oproeping hare taak te vervullen.

Daar echter, sedert de instelling van meergemeld examen, maar één verzoek tot candidaat voor de betrekking van attaché is ontvangen, terwijl de vroegere sollicitatien zich tot twee bepalen, zoo is hun getal voor als nog te beperkt geoordeeld voor de keuze, die Zijne Majesteit zich heeft voorbehouden bij art. 1 van het besluit van 16 April 1846, n°. 89.

De reden waarom zich tot dusverre niet meerdere sollicitanten hebben aangemeld, laat zich welligt daaruit verklaren, dat jongelieden die hunne studien reeds volbragt hebben, zonder aan dezelve de bepaalde rigting te hebben gegeven, welke vereischt zoude worden om aan het eerst zoo kortelings ingesteld examen te kunnen voldoen, eenige andere maatschappelijke betrekking hebben verkozen; terwijl zij, die alsnog de academische lessen over de staatkundige wetenschappen bijwonen, met het doel om zich voor de diplomatieke loopbaan te bekwamen, eerst na korter of langer tijd de hoogeschool verlatende, zich bij het Departement van Buitenlandsche Zaken zullen kunnen aanmelden.

Zoodra een grooter aantal verzoeken ingekomen is en eene keuze van candidaten zal hebben plaats gehad, zal ook het vergelijkend examen worden gehouden; zijnde alles van regeringswege daartoe voorbereid.

§ 30. Naar het beginsel door de Regering gevolgd wordende bij de keuze der te vervullen missien, komen de zoodanigen het eerst in aanmerking, door welke de Nederlandsche belangen het meest kunnen worden bevorderd.

De betrachting van spaarzaamheid moge daaruit blijken, dat bij de vervulling van de missie te Londen het tractement van den gezant met f 3000 verminderd is, en dat bij de verwisseling van het hoofd van het gezantschap te Konstantinopel het inkomen van den nieuw benoemde met f 1000 is verlaagd, waarbij nog komt dat deze een non-activiteits-tractement genoot van f 2500, zoodat door een en ander eene bezuiniging van f 6500 op de tractementen is daargesteld. Tevens is alzoo in het oog gehouden het vroeger door de Kamer te kennen gegeven verlangen, dat de in non-activiteit verkeerende ambtenaren bij voorkeur weder zouden worden geplaatst.

§ 31. Aangaande de op nieuw bij de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal ter sprake gebragte vereeniging van eenige gezantschappen, alsmede de daaruit ontstane bekommering over de nadeelen, welke zulks zoude kunnen ten gevolge hebben, meent men gerustsstellend te mogen antwoorden, door de verzekering, dat bij alle de betrokkene hoven de Nederlandsche belangen, zoowel staatkundige als commerciele, naar behooren zijn voorgedragen, vervolgd en behartigd, zoodanig dat de Regering nergens eene storende stremming heeft ondervonden.

Indachtig dat de bewuste maatregel eene verpligte inkrimping geweest is uit dringende omstandigheden geboren, tot welker herstel de Regering zeer gereed is de eerste gelegenheid zich ten nutte te maken, doet het haar genoegen te vernemen, dat de Tweede Kamer het verlangen naar zoodanige wedervervulling deelt, en deze zelfs zoo dringend blijft aanbevelen.

§ 32. De Regering is er op bedacht geweest om de Nederlandsche handelsbelangen te Mannheim op te dragen aan eenen consul, en heeft daartoe veelvuldige pogingen aangewend, welke echter, hoofdzakelijk om finantiele redenen, het gewenschte gevolg niet hebben gehad. De toekenning, gelijk verlangd werd, van eenige belooning voor die plaats, zoude zich spoedig hebben moeten uitstrekken over andere consulaten en dus tot aanmerkelijke uitgaven hebben gevoerd.

Het groot gewigt van Mannheim voor onze handelsbetrekkingen, omtrent welk punt het der Regering zeer aangenaam is te vernemen dat de Kamer met haar instemt, heeft haar bedacht doen zijn op eenig ander middel van bescherming voor onzen handel aldaar, en zij meent dit gevonden te hebben in het herstel der sedert 1840 niet meer afzonderlijk vervulde missie aan het hof van Baden. De aanvankelijk verkregen uitkomst doet hopen dat deze maatregel de gewenschte vruchten zal dragen, en alzoo naar genoegen zal bewijzen, dat de Regering met dezelve het dubbel oogmerk bereikt heeft, van èn representatie èn handelsgemeenschap te bevorderen.

§ 33. Bij de beoordeeling van het bedrag der betalingen, welke voor consuls in Amerika uitgetrokken worden, gelieve men in het

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

oog te houden, dat deze ambtenaren Nederlanders zijn, bepaaldelijk en onder genot van vaste jaarwedde uitgezonden, en meer dan *één* hunner de werkzaamheden van diplomatiek agent te gelijk met die als consul verrigt.

De Regering vermeent, dat eene vermindering van jaarwedde alleen bij vervanging der titularissen in overweging zoude kunnen worden genomen.

§ 34. De Regering is niet veranderd van inzigten aangaande het consulaat-generaal te Athene, en is bedacht hetzelve wederom door een Nederlander te vervullen. Intusschen wordt de dienst waargenomen door een vreemdeling, die reeds vroeger het interim er van op de meest voldoende wijze heeft vervuld.

§ 35. De verhooging van het geldelijk bedrag der missie in Belgie veroorzaakt geene vermeerdering van uitgaven, maar vloeit voort uit eene tijdelijke schikking, waardoor *één* secretaris meer bij dezelve ingedeeld is, die anders, onder het genot van hetzelfde tractement, bij eene der andere missien zoude gevoegd zijn. Door die indeeling is het ingewilligd aantal der secretarissen van legatie niet vermeerderd.

§ 36. Zoo dikwijls de kanselarij-behoeften van het Duitsche Bondgenootschap zulks vorderen, wordt door de Vergadering tot stijving der kas een omslag vastgesteld, en ofschoon het benoodigde tot voldoening van het aandeel van wege Limburg in dien omslag tot hiertoe jaarlijks weinig verschilt, zoo vermeent men toch op de mogelijkheid bedacht te moeten zijn, dat, dewijl die omslag niet over een bepaald tijdvak loopt, maar naar gelang der behoeften plaats heeft, er twee maal in *één* jaar eene storting zoude kunnen worden gevorderd.

§ 37. Ten einde bij de voldoening aan artikel 17 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), betreffende de burgerlijke pensioenen, in verband met art. 16 dier wet, naar vaste regelen zoude worden te werk gegaan, is aangenomen, dat in de jaargelden aan diplomatieke ambtenaren toegelegd wordende, zal geacht worden als tractement begrepen te zijn:

voor een buitengewoon gezant en gevolmagtigd minister	f 8000
voor een minister-resident	6000
voor een zaakgelastigde	4500
voor een raad of secretaris van legatie	1800
en voor een bezoldigd attaché	600

§ 38. Al de pensioenen op de begrooting van het Departement van Buitenlandsche Zaken voorkomende, zijn verleend *vóór* de invoering der wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), en geregeld overeenkomstig de destijds bestaande voorschriften, in verband met de bepalingen van het Koninklijk besluit van den 29sten Augustus 1842, n°. 108.

Op deze pensioenen worden, ook met opzigt tot de vertering derzelve buiten 's lands, de bepalingen van art. 65 der bedoelde wet toegepast.

§ 39. Door afloopende betalingen worden verstaan de persoonlijke toelage, waarmede eenige weinigen, uit hoofde van bijzondere omstandigheden, zijn begunstigd geworden, en welke, als niet verbonden aan de betrekking die zij mogen bekleeden, bij overlijden op geen ander overgaan, maar geheel vervallen.

§ 40. De gronden waarop het verzoek berust, hetwelk destijds door den alhier bedoelden raad van legatie gedaan is, om te worden verschoond van de aanvaarding zijner benoeming tot zaakgelastigde en consul-generaal te Athene, heeft men geoordeeld niet van dien aard te zijn, dat de intrekking dier benoeming door een bepaald ontslag uit 's lands dienst behoefde gevolgd te worden. Zoolang zoodanig ontslag niet verleend is, moet hij geacht worden ter beschikking van het Departement van Buitenlandsche Zaken te staan, om dáár waar zulks noodig wordt geoordeeld, van zijne diensten gebruik te kunnen maken; uit dien hoofde behoorde hem eenig non-activiteits-tractement te worden toegelegd; zijnde hem niet kunnen vergund worden, om de betrekking op nieuw te bekleeden, waarin hij tot dien tijd werkzaam was, aangezien dezelve te gelijk met zijne verplaatsing was vergeven.

VIERDE HOOFDSTUK.

Departement van Justitie.

§ 41. Bij het ontwerpen der begrootingen voor 1848 en 1849, heeft zich, ten aanzien der wisselvallige en hoofdzakelijk van tijds-omstandigheden afhankelijke uitgaven, natuurlijk de vraag opgedaan, of de uitgaven gedurende de twee laatst verloopen jaren merkelijk het toen daarvoor uitgetrokken cijfer hebben overtroffen, al dan niet dienden beschouwd te worden van dien aard te zijn, dat zij eene verhooging van dat cijfer noodig maakten.

Die vraag achtte men echter voor geene oplossing vatbaar. Niet te bepalen toch is het, of het toegenomen getal strafzaken in het vervolg meerder of minder zal zijn, dan gedurende de laatst verloopene tijdvakken, noch ook of de tegenwoordige hooge prijzen der levensmiddelen gedurende de jaren, waarover deze begrooting loopt, zullen blijven voortduren. In de hoop dat beide die omstandigheden eenen gunstigen keer mogten nemen, meende men de toekomst niet te moeten vooruitloopen, en zich mitsdien te moeten bepalen tot het cijfer, in de thans loopende begrootingen voor die uitgaven berekend, doch niettemin van de mogelijke ontoereikendheid van hetzelve melding te moeten maken, opdat het stilzwijgen daaromtrent, hetzij nu, hetzij later, geene aanleiding tot verkeerde gevolgtrekkingen zou geven.

§ 42. Wanneer de deswege in de Memorie van Toelichting voorkomende opmerkingen uit dat oogpunt worden beschouwd, mag men zich vleijen, dat niet alleen het denkbeeld vervalt, als of die ramingen reeds voor 's hands voor voldoende zijn te houden, maar ook de meening, als of het de bedoeling zou zijn om dat gebrekkige door middel van af- en overschrijvingen, waarvan in dezelve memorie gesproken is, te herstellen.

Indien evenwel deze of gene post der begrooting bij de uitkomst mogt blijken of bevonden worden, niet volkomen toereikende te zijn tot bestrijding der werkelijk in dezelve begrepene uitgaven, en andere posten daarentegen overschotten beschikbaar laten, dan komt het der Regering voor, dat in die gevallen het doen van af- en overschrijvingen niet wel zou kunnen geacht worden met de bepalingen van art. 24 der instructie van de Algemeene Rekenkamer in strijd te zijn, daar bij het 2de lid van hetzelve artikel zoodanige af- en overschrijvingen zijn voorzien, en de vormen zelfs zijn voorgeschreven, waarin dezelve zullen geschieden.

§ 43. Het opvolgen der bestaande voorschriften nopens de wijze van betaling der jaarwedde van de burgerlijke ambtenaren, waarop hier schijnt te worden gedoeld, meende de Algemeene Rekenkamer dat in enkele gevallen aanleiding zou kunnen geven tot eene dubbele uitbetaling van de jaarwedden der regterlijke ambtenaren. Men heeft echter het tegendeel, zoo men meent, voldingend aangetoond, en alzoo geen reden gevonden om van die voorschriften, welke sedert 1816 van toepassing zijn geweest, zonder dat immer daardoor dubbele betaling of eenig ander bezwaar is ontstaan, af te wijken; noch ook om daaromtrent uit anderen hoofde eenen bijzonderen regel te volgen of in te voeren, vermits er geene bepalingen bestaan, waarmede het volgen van die voorschriften in strijd zoude zijn.

§ 44. In de kosten van het Departement van Justitie zijn al die bezuinigingen betracht, waarvoor zij in redelijkheid en billijkheid vatbaar kunnen gerekend worden. Het spreekt niettemin van zelf, dat wanneer de mogelijkheid mogt ontstaan daarin nog meerdere besparingen te brengen, men dezelve niet onbenuttigd zal laten.

§ 45. De wetsvoordragten in deze paragraaph zoo het schijnt bedoeld, betreffen in meer dan *één* opzigt onderwerpen die voor velerlei beschouwingen vatbaar zijn, ook met opzigt tot de al of niet-noodzakelijkheid of wenschelijkheid van sommige derzelve. Aan de aandacht der Regering zal veel van het aangewezene niet ontgaan, doch de uitgebreidheid van het verlangde werk maakt natuurlijk de voldoening daaraan met spoed op eens onmogelijk.

Wat de voltooijing der herziening van de militaire wetgeving betreft, daarmede zal, nadat die van de burgerlijke strafwetgeving en strafvordering daartoe den grondslag gelegd zal hebben, al die voortgang worden gemaakt, welke dit gewigtig werk toelaat.

§ 46. Indien hier en daar de instructien der strafzaken niet zoo spoedig afloopen, als wel gewenscht zou kunnen worden, is dit meestal het gevolg geweest van den aard der regtsgedingen zelve. Dat dit aan de voorschriften der bestaande wet te wijten zou zijn, kan men niet zoo geheel erkennen, ofschoon deze in dit opzigt voor verbetering zeker vatbaar zijn. Dit punt zal bij de geheele of gedeeltelijke herziening van het Wetboek van Strafvordering aan opzettelijk onderzoek onderworpen kunnen worden.

Van gebrek aan dienstijver der regterlijke ambtenaren zijn bij de Regering geene bewijzen voorgekomen, die derzelver tusschenkomst, voor zooverre die mogelijk is, noodig hebben gemaakt. Tegen zoodanige nalatigheid waar zij bevonden mogt worden, biedt de wetgeving het hulpmiddel aan, en op de toepassing daarvan zal de aandacht gevestigd blijven.

§ 47. De circulaire, bij deze paragraaph bedoeld, is niet van het Departement van Justitie, maar van dat van Binnenlandsche Zaken uitgegaan. Dezelve is echter een gevolg geweest van de door het eerste

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

aan het laatstgenoemde Departement medegedeelde beschouwingen ten aanzien der vraag, of een burgemeester gehouden is, om, op het getuigenis van twee bekende en geloofwaardige manspersonen, een bewijs van onvermogen af te geven, dan wel of het aan hem staat, om daarmede hetzelve te weigeren.

Die vraag was derzelver oorsprong verschuldigd aan klagten, welke van tijd tot tijd uit verschillende oorden des Rijks bij de Regering waren ingekomen omtrent de weigering van sommige hoofden der plaatselijke besturen, om, niettegenstaande het onvermogen, op de wijze bij art. 858 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering voorgeschreven was geconstateerd, het daarbij vermelde certificaat af te geven.

Na eene ernstige en opzettelijke behandeling dezer vraag, heeft men gemeend, dat het eerste gedeelte dier vraag toestemmend en het laatste mitsdien ontkennend behoorde te worden beantwoord. Van de onderscheidene gronden, welke daartoe hebben geleid, acht men het voldoende alhier te vermelden, dat men van oordeel was, dat daardoor niemand kon worden benadeeld, terwijl integendeel, door de aanneming van een tegenovergesteld beginsel, de mogelijkheid zou ontstaan, dat ingezetenen, door de enkele weigering van het hoofd van een plaatselijk bestuur, om een certificaat van onvermogen af te geven, van de gelegenheid zouden worden beroofd, om eene regtsvordering in te stellen, of zich daartegen te verdedigen. Aan de regterlijke magt blijft altijd nog, ook met zoodanig certificaat, op de wederspraak der partij, de beslissing ten aanzien van het onvermogen volgens de wet over, en van die bevoegdheid behoorde de regterlijke magt niet verstoken te worden. Ten onregte derhalve schijnt de bedoelde beschouwing, die in den geest der wet en overeenkomstig de billijkheid is, te worden afgekeurd.

§ 48. De toevoeging van geregtsdienaren aan den Hoogen Raad staat in verband met de aan dat regterlijk collegie opgedragene regtsmagt bij de wet op de regterlijke organisatie.

Behalve dat, zijn die suppoosten noodig tot adsistentie bij de handhaving van orde op de publieke audientien en bij andere gelegenheden, en tot het verrigten van meerdere werkzaamheden, die de inwendige dienst medebrengt en waarvoor anderzins bijzondere bedienden zouden gevorderd worden.

Hunne bezoldiging is onder de kosten van den Hoogen Raad begrepen, omdat zij uitsluitend aan dezelve zijn verbonden, en alzoo een deel van het personeel der beambten van dat collegie uitmaken. Zij onderscheiden zich van de geregtsdienaren, onder art. 1 der 5de afdeeling voorkomende, daarin, dat deze aan geen bepaald regterlijk collegie zijn toegevoegd, en een personeel op zich zelf uitmaken.

§ 49. De voordeelen, die de salarissen der deurwaarders bij de provinciale geregtshoven opleveren, zijn van te gering belang, dan dat zij daarin een eenigzins behoorlijk middel van bestaan kunnen vinden. Dit is daaraan toe te schrijven, dat hunne civile verrigtingen zich hoofdzakelijk bepalen tot zaken in hooger beroep. Met uitzondering van het provinciaal geregtshof in Overijssel, bij hetwelk een deurwaarderspost vacant is, zijn die regtsbeambten bij alle de overige provinciale geregtshoven tot het daarvoor opgegeven getal aanwezig.

§ 50. Bij art. 1 der wet van den 26sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 18) is reeds bepaald, dat het getal der substituut-griffiers bij de provinciale geregtshoven, behalve bij die in Zuid- en Noord-Holland, bij de *eerste* vacature op *één* zal worden verminderd. Dat bij sommige der provinciale hoven, waarop de voormelde wetsbepaling van toepassing is, niettemin nog twee substituut-griffiers aanwezig zijn, is daaraan toe te schrijven, dat er, sedert de vaststelling der voornoemde wetsbepaling, bij die provinciale geregtshoven nog geene vacature van substituut-griffier is ontstaan.

§ 51. Men kan niet instemmen met het gevoelen, dat de substituut-officieren bij de verschillende arrondissements-regtbanken zouden kunnen worden afgeschaft.

De werkzaamheden der parketten kunnen, mogelijk met eenige weinige uitzonderingen, op den duur niet door eenen enkelen ambtenaar worden waargenomen, maar daarenboven zou in het algemeen, bij gemis van den substituut-officier, in geval van afwezigheid, belet of ontstentenis van den officier, de dienst van het parket gestremd raken; en behalve andere zwarigheden, is ook het personeel der regtbanken te beperkt, om een der leden anders dan slechts kortstondig met de waarneming van het openbaar ministerie te belasten.

Sedert eenigen tijd is zeker het aantal strafzaken in het arrondissement 's Hertogenbosch merkelijk vermeerderd, hetgeen groote inspanning van de ambtenaren van het openbaar ministerie bij de regtbank aldaar heeft gevorderd, waaromtrent zij eenen ijver aan den dag hebben gelegd, die allen lof verdient. Maar die vermeerdering van strafzaken heeft zich ook in meer andere arrondissementen op eene merkbare wijze doen gevoelen, en schijnt dus zoowel voor het arrondissement 's Hertogenbosch als voor andere arrondissementen, als eene voorbijgaande omstandigheid te kunnen beschouwd worden.

§ 52. Men kan het gevoelen niet deelen, dat het getal leden van de arrondissements-regtbank in de hoofdplaats der provincien gevoegelijk op vier zou kunnen worden verminderd. De dagelijksche ondervinding bewijst dat het daarvoor bij de wet bepaalde maximum bij die arrondissements-regtbanken noodig, en misschien hier en daar zelfs veeleer niet voldoende is.

§ 53. Het valt bezwaarlijk de voor schrijfloonen en adsistentiegelden van de procureurs-generaal bij de provinciale hoven uitgetrokkene som meer te regtvaardigen, dan reeds is geschied. Redelijkerwijze toch valt aan de noodzakelijkheid van die adsistentiekosten niet te twijfelen, daar de bureau-werkzaamheden, die de parketten opleveren, veelvuldig zijn, zoo als bij voorbeeld het kopijeren der correspondentien met de verschillende autoriteiten, over verschillende aangelegenheden de administratie der justitie betreffende, het inwinnen en mededeelen van berigten omtrent zaken van onderscheiden aard, het houden van registers van orde en dergelijke meer; alle welke bureau-werkzaamheden het niet te vergen valt dat de procureur-generaal of advocaat-generaal zelf zal verrigten, zoo hem daartoe al de tijd overbleef. — En wanneer men dan daarbij nog in aanmerking neemt het bedrag der som, die ieder procureur-generaal tot goedmaking van die adsistentie-kosten en schrijfloonen bekomt, dan zal het wel geene bijzondere opmerking behoeven, dat degenen, die zij tot dat einde te werk stellen, uit dat bedrag slechts eene schamele belooning kunnen erlangen.

Overigens is dat bedrag geregeld volgens de uitgaven, die gedurende eene reeks van jaren zijn gebleken daartoe gevorderd te worden. Bovendien is hierbij tot maatstaf van verdeeling genomen de bevolking van iedere provincie, als op de meerdere of mindere uitgebreidheid der werkzaamheden aan de administratie der justitie voor de parketten der provinciale geregtshoven verbonden, van invloed zijnde. Wanneer de regeling van opgemeld bedrag uit dit oogpunt wordt beschouwd, mag men vertrouwen dat dezelve evenredig zal bevonden worden aan de verhouding, waarin de provincien, met opzigt tot derzelver bevolking, onderling tot elkander staan.

§ 54. De vraag of er al dan niet mogelijkheid bestaat voor eene intrekking der nog van kracht zijnde bepaling ten aanzien der bewaring van de minuten der kantongeregten in burgerlijke zaken, heeft reeds in het jaar 1840 een onderwerp van bepaald onderzoek en behandeling opgeleverd.

De daarop uit de verschillende gewesten des Rijks ingekomen berigten hebben het bewijs opgeleverd, dat daartoe voor alsnog geene mogelijkheid bestaat, en zulks onder anderen, en wel voornamelijk, uit aanmerking van het groot aantal kantongeregten, waarbij geschikte localen ontbreken, en van de moeijelijkheid, om in die behoefte te voorzien.

De gesupprimeerde kantons zijn voor het meerendeel *bij gedeelten* aan andere kantons toegevoegd, en daar derzelver archieven voor geene splitsing vatbaar zijn, is het raadzaam geoordeeld dezelve te doen verblijven dáár waar dezelve eenmaal wettig zijn gedeponeerd.

§ 55. Het aangegeven middel om de ambtenaren, belast met het openbaar ministerie bij de kantongeregten, uit de opbrengst der boeten, in zake van politie opgelegd wordende, eenige bezoldiging toe te leggen, heeft reeds de aandacht der Regering vroeger tot zich getrokken, en zal, nadat er omtrent de bestemming aan die boeten te geven, welke thans aan de gemeentekassen vervallen, wat het beginsel betreft, zal zijn beslist, in gezette overweging kunnen worden genomen.

§ 56. Het bedrag der kosten voor de militaire justitie gevorderd, en al hetgeen verder de auditien betreft, zal eerst bepaaldelijk bij de wetten op het militaire justitiewezen kunnen worden geregeld, en tot dat tijdstip kan de raming daarvoor niet wel anders dan op den bestaanden voet worden gemaakt.

§ 57. Ten aanzien van het weder ter sprake gebragte verlangen, om eene afzonderlijke suppletoire begrooting van het fonds der arbeidsloonen te ontvangen, neemt men de vrijheid te herinneren, dat het op den aandrang der Kamer zelve geweest is, dat zoowel de kosten als de opbrengsten der gevangenissen op de algemeene begrooting zijn gebragt geworden, en dat geene voldoende redenen zijn aangevoerd, noch zijn gevonden, om daarop terug te komen. Men zou vreezen dat op die wijze weder eenigermate, of van lieverlede, zou worden hersteld een fonds voor de gevangenissen, dat mede in overeenstemming met het gevoelen der Kamer

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

is opgeheven geworden. Hierbij komt nog, dat uit den aard der zaak het gewaagd, en zelfs niet met eenig vooruitzigt van zekerheid mogelijk zou zijn, thans eene beraming in bijzonderheden van de behoeften en de opbrengst van een fonds der arbeidsloonen op te maken, om daarvan de uitkomst als eene bate in de staatsbegrooting te brengen.

§ 58. De verlangde opgave van de werkelijke uitgaven, in de verschillende onderdeelen gesplitst, wegens verpleging en verdere verzorging der gevangenen, over de diensten 1844 en 1845, wordt hiernevens ingezonden. (Zie bijlage *A*). Omtrent het mindere bedrag voor de daaronder begrepen kosten van kleeding- en liggingstukken, in 1845 verstrekt, wordt aangemerkt, dat deze besparing in 's Rijks uitgaven is kunnen verkregen worden door eene wijziging in de bovenkleederen der gevangenen.

Vroeger hadden de gevangenen twee uitrustingen, tot zomer- en winterkleeding bestemd. Thans wordt er slechts *ééne* verstrekt, van gemengde stof, geschikt en voldoende tot voortdurend gebruik; hetgeen heeft toegelaten om den voorraad van kleedingstukken, welke in de gevangenissen steeds beschikbaar moet zijn, aanmerkelijk te verminderen.

§ 59. Tot nadere toelichting omtrent de geraamde uitgaven van nieuwe gevangenissen, dient dat de aanhoudende overbevolking in alle rijks-gevangenissen belangrijke werken aan derzelver gebouwen onvermijdelijk noodzakelijk heeft gemaakt, tot versterking en vergrooting der bestaande localen, waarvan de kosten aanzienlijk hooger zijn komen te staan, dan voorzien kon worden bij het stellen der aanmerking daaromtrent, in de Memorie van Beantwoording van 1845.

Ten gevolge daarvan is men wel gedwongen geweest eenige der alstoen geprojecteerde werken uit te stellen. De daaronder behoorende bouwing van een nieuw huis van arrest te Winschoten is thans ter aanbesteding aangekondigd, en zal dus weldra worden doorgezet.

Voor een soortgelijk nieuw gestieht te Appingadam zijn de plans en verdere stukken genoegzaam afgewerkt, en zal de aanbesteding daarvan in den loop van dit jaar ook plaats kunnen hebben. Dit zal, gelijk men zich vleit, almede het geval kunnen zijn voor een nieuw huis van verzekering te Utrecht.

§ 60. Ter opheldering van den post onder art. 10 der begrooting uitgetrokken, is dienende, dat de grond en de gebouwen van het huis van arrest te Hoorn tot 1818 werkelijk een gedeelte uitmaakten van het voormalige oude-mannen- en vrouwen-huis, bekend onder den naam van St. Pietershof, aldaar; en dat de eigendom daarvan nooit aan het Rijk is overgegaan, en nog wettig toebehoort aan de administratie van het genoemde gestieht, welke tegenwoordig eene jaarlijksche huur deswege ontvangt. Aangezien nu het voormelde huis van arrest volkomen geschikt is voor deszelfs bestemming, acht men het in 's Rijks belang zich den eigendom daarvan te verzekeren.

§ 61. In hoeverre de uitgaven, wegens bezoldiging der scherpregters voor verminderingen vatbaar zullen wezen, laat zich voor alsnog niet bepalen, en zal eerst een punt van overweging kunnen uitmaken, nadat omtrent de afschaffing der meeste lijfstraffen finaal zal zijn beslist.

§ 62. Ten aanzien van de verlangde meerdere splitsing van den post der justitiekosten, neemt men de vrijheid zich aan de Memorie van Toelichting te gedragen. De onzekerheid van dien post in deszelfs onderdeelen, maakt die splitsing genoegzaam ondoenlijk, en ook ongeraden, daar deze ten minste tot tallooze overschrijvingen voeren zou.

§ 63. Het is niet doenlijk, om onder de in art. 2 der 6de afdeeling begrepen kosten, alle die uitgaven met name op te geven, welke kunnen noodig zijn, en zoowel in aard als in strekking gelijk zijn aan die, welke in dit artikel behoorlijk zijn opgenoemd.

Men meent ook dat het niet moeijelijk kan vallen, om te beoordeelen, of de niet met name in dat artikel genoemde kosten, welke daarop mogten worden aangewezen, *dergelijke uitgaven* zijn, als die welke daarin met name staan uitgedrukt.

§ 64. Tot verhooging van den post der pensioenen over 1848 en 1849 heeft aanleiding gegeven, dat de verstorvenen pensioenen beneden het bedrag zijn gebleven, van dat der op nieuw verleende.

Tot grondslag van den post is, zoo als reeds bij de Memorie van Toelichting werd gezegd, genomen de som, welke de pensioenen, volgens de daarbij overgelegde nominative staten der gepensioneerden, bedragen.

Het versterf, dat hierop in 1848 en 1849 vallen kan, is niet uit het oog verloren. Tegenover dat versterf staan de op nieuw te verleenen pensioenen aan aftredende ambtenaren, die daarop volgens de wet aanspraak hebben. Hetgeen dus aan den eenen kant mogt vervallen zal aan den anderen kant weder kunnen benoodigd zijn. Of het eene het andere zal opwegen, dan wel of hetzelve met een voordeelig of nadeelig saldo zal sluiten, laat zich voor 's hands niet bepalen. Eene vermindering van den post wegens versterf, zou dus hiermede niet strooken en kan des te minder in aanmerking komen, vermits de kosten van verder te verleenen pensioenen voor *memorie* zijn uitgetrokken, waaromtrent nadere ophelderingen zijn gegeven bij de beantwoording der algemeene aanmerkingen, tot welke alhier wordt gerefereerd.

Ten opzigte van de buiten 's lands verteerd wordende pensioenen worden de wettelijke kortingen in acht genomen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Departement van Binnenlandsche Zaken.

§ 65. Men heeft met genoegen gezien, dat ditmaal niet algemeen wordt gedeeld in de meening, dat er bij het Departement van Binnenlandsche Zaken zou bestaan eene overdreven zucht tot centralisatie; die zucht bestaat werkelijk ook niet; men heeft dit bij de behandeling van vorige begrootingen herhaaldelijk verklaard en men meent te mogen verwachten, dat die verklaringen zullen worden geloofd, zoo lang niet, door aanhaling van daadzaken, bewijzen worden geleverd van het tegendeel.

Dat onderscheidene wets-ontwerpen nog niet zijn aangeboden (en zulks moge tevens strekken ter beantwoording, voor zooverre het Departement van Binnenlandsche Zaken betreft, van hetgeen deswege is opgemerkt in § 10 der algemeene beschouwingen) is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de afwisseling van personen, die in den laatsten tijd met het bestuur van het Departement van Binnenlandsche Zaken zijn belast geweest, maar levert geen grond op, om te twijfelen aan de geschiktheid of den vereischten geest van voortvarendheid van de ambtenaren bij dat zoo veelomvattend Departement.

Van de verschillende, het binnenlandsch bestuur betreffende, wetten, in voormelde § 10 opgeteld, zullen die sub *a* vermeld weldra, en dus nog in deze zitting, aan de beraadslagingen der Staten-Generaal worden onderworpen.

§ 66. Ten aanzien van de beweerde overdreven centralisatie, gedraagt men zich aan het gegeven antwoord bij de vorige paragraaph.

Overigens kan men niet erkennen, dat er eene strekking zou bestaan, om de magt en den werkkring der gouverneurs verder uit te breiden, dan vereischt wordt tot het handhaven van eenheid in het bestuur der verschillende gewesten, in verband tot den aard onzer staats-instellingen en dan overeen te brengen zoude zijn met de instructien, welke de Koning bevoegd is aan Hoogstdeszelfs commissarissen te geven, overeenkomstig art. 135 der Grondwet, » tot de rigtige uitvoering der wetten en tot de waarneming van het belang van den lande en van de provincie." Ook ten dezen opzigte worden geene bepaalde daadzaken aangevoerd, en vindt men zich alzoo in de onmogelijkheid, om de beweringen daaromtrent te wederleggen.

Alleenlijk vermeent men te mogen vragen, of de, weinige jaren geleden genomen maatregel, waarbij het tot dien tijd toe aan de gouverneurs opgedragen beheer der middelen van dezelven is afgenomen, niet een voldoend bewijs oplevert, dat er althans geene zucht tot uitbreiding van den werkkring der gouverneurs bestaat?

De Regering, voor zich zelve prijsstellende op openbaarheid, zal die, voor zooveel de wetten en verordeningen zulks toelaten, gaarne bevorderen bij gewestelijke en plaatselijke aangelegenheden, voor zooverre zij vermeent, dat dit bevorderlijk kan zijn voor het welbegrepen algemeen belang, dat de plaatselijke besturen voortaan *dadelijk* nadat de begrootingen van ontvangst en uitgaven voor hunne steden en gemeenten door Gedeputeerde Staten zullen zijn gearresteerd, die begrootingen openbaar zullen maken, door dezelve, gedurende eenen bekwamen tijd op de plaatselijke secretarien ter visie te leggen, terwijl het aan die besturen vrij zal staan, door middel der dagbladen, of op zoodanige andere wijzen, als zij vermeenen mogten te behooren, aan die begrootingen daarenboven nog meerdere openbaarheid te geven.

§ 67. Bij het onbepaalde van de alhier gemaakte aanmerking, kan men moeijelijk nagaan, *in welk opzigt*, bij de denkbeelden in de Memorie van Toelichting ontwikkeld ten aanzien van de sluiting der begrooting, niet scherp genoeg in het oog zoude gehouden zijn de afscheiding tusschen *gewone* en *buitengewone* uitgaven.

Als *buitengewoon* toch heeft men beschouwd die objecten van uitgaaf, welke inderdaad *geheel buitengewoon* zijn, of in de laatst vorige begrooting niet voorkwamen en dus als geheel nieuw waren aan te merken.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

In de begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken en meer bepaald onder de afdeeling: *Waterstaat en publieke werken*, komen vele posten voor, die het eene jaar *minder*, het andere jaar *meer* vereischen, zonder dat daarom dit meerdere, bij vergelijking tot de behoeften in vroegere jaren, als geheel buitengewoon is aan te merken, maar voor zooverre de gemaakte aanmerking hiertoe betrekking heeft, vermeent men, dat de Memorie van Toelichting, in verband met de uitgewerkte en toelichtende staten, de meest volledige handleiding bevat tot de kennis van den grondslag der raming van iederen post.

§ 68. Men heeft, blijkens de Memorie van Toelichting nevens de begrooting van het Vde hoofdstuk overgelegd, door het aanwijzen door middel van letters der categorien waaronder de uitgaven kunnen worden gerangschikt, geen ander oogmerk gehad dan de voldoening aan den wensch, vroeger bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal geuit.

Na de kennisneming van de gevallen bedenking, heeft men uit dien hoofde geene reden om op het behoud dier aanwijzing prijs te stellen, en wordt derhalve een gewijzigde berekenings-staat hiernevens aangeboden, bij welken tot den vorm van de nog loopende begrooting is teruggekeerd.

De begrooting voor 1846 en 1847 bevat 79 artikelen; het ontwerp voor 1848 en 1849 heeft er 91; zoodat de laatstgemelde de bewijzen in zich bevat, dat het verlangen om splitsing der uitgaven in meerdere artikelen niet is voorbij gezien; maar ook hier bestaan grenzen, die men niet moet overschrijden, wil men niet onophoudelijk vervallen in af- en overschrijvingen en tevens vermijden de vele schrifturen die daaruit voortvloeijen, uit hoofde van de formaliteiten, welke daarbij moeten worden in acht genomen.

De uitdrukking: EN VERSCHILLENDE ANDERE UITGAVEN is niet bij *eenig* artikel van den berekenings-staat der kosten van het Departement van Binnenlandsche Zaken gebezigd geworden.

Dáár waar soortgelijke uitdrukking in de toelichtende en uitgewerkte staten mogt voorkomen, moet zulks alleenlijk worden toegeschreven aan de volstrekte onmogelijkheid, om sommige, meestal kleine en vooraf niet bekende uitgaven bij name op te noemen in eene raming die voor de dienst van volgende jaren strekken moet.

§ 69. Men heeft in den staat van berekening der kosten van het Departement van Oorlog vruchteloos gezocht naar de als voorbeeld gestelde aanduiding van het personeel, waaruit bij dat Departement iedere afdeeling bestaat; dat onderzoek heeft alleen doen zien, dat in dien berekenings-staat de omschrijving van den hier bedoelden post kan geacht worden overeen te stemmen met die voorkomende bij den berekenings-staat der kosten van het Departement van Binnenlandsche Zaken.

Men gelooft dus te mogen aannemen, dat ten deze zal zijn bedoeld geworden de aanduiding van personeel, zoo als die gevonden wordt in een der toelichtende en uitgewerkte staten behoorende tot de begrooting van het Departement van Oorlog; en hiervan uitgaande moet men aanmerken, dat ook de uitgewerkte en toelichtende staat behoorende tot art. 2 van de 1ste afdeeling van het Vde Hoofdstuk, de aanwijzing bevat van het getal ambtenaren van iederen rang, werkzaam bij het Departement van Binnenlandsche Zaken, en dat de kennis van de verdeeling van dat getal over de verschillende afdeelingen, als betreffende de huishoudelijke inrigting van het Departement, moet geacht worden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal minstens overbodig te zijn.

Men brengt echter bij deze gelegenheid in herinnering, dat bij de beantwoording der bedenkingen gevallen op de begrooting voor 1846 en 1847 een overzigt is gegegen van de doelmatige, eenvoudige en daardoor min kostbare inrigting van het Departement.

§ 70. De zaken der domaniale steenkolen-mijnen zijn, na de afscheiding van Belgie, behandeld bij het Departement van Finantien.

Sedert is de wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 29) tusschen beide gekomen, krachtens welke die mijnen zijn afgestaan aan de Aken-Maastrichtsche spoorweg-maatschappij.

Aan die maatschappij is een voormalig ambtenaar der mijnen in Limburg toegevoegd, ten einde toezigt op de ontginning te houden; voor zooveel betreft het overige gedeelte der mijnen in Limburg zijn beraadslagingen aanhangig betreffende het beheer derzelve.

Tot dusver is de inspectie aan geen ambtenaar bij het Departement van Binnenlandsche Zaken opgedragen, en worden de voorkomende zaken door Gedeputeerde Staten van het hertogdom Limburg ter kennis van den Minister gebragt.

§ 71. Ten aanzien van de onevenredigheid der kosten van de provinciale besturen in het algemeen en van het hoog bedrag dier kosten voor Limburg in het bijzonder, moet men zich gedragen tot de inlichtingen hieromtrent gegeven bij de behandeling der laatste tweejarige begrooting.

Daarbij is de stand der zaak naar waarheid vermeld; en daar men bij het Voorloopig Verslag niet heeft opgegeven de redenen, waarom men door die inlichtingen niet bevredigd is, bestaat er geene mogelijkheid, om door nadere ophelderingen de schijnbare onevenredigheid verder te verdedigen.

Ten aanzien der kosten van Limburg kan men alleen nog opmerken, dat de kosten van bestuur van de provincien *Drenthe* en *Zeeland* hooger zijn dan die van *Limburg*, wanneer die kosten berekend worden naar het zielental der bevolking.

Tijdens het opmaken van de begrooting voor 1844 en 1845, was het beheer der middelen nog opgedragen aan de gouverneurs der provincien; door de afscheiding van dat beheer, zijn de kosten van het bestuur der provincien verminderd, zoodat de op de begrooting uitgetrokken sommen niet geheel benoodigd waren.

De overschotten ten deze ontstaan, zijn dus *niet* het gevolg van *overdreven ramingen*, en wanneer daarvan bij af- en overschrijving gebruik is gemaakt, heeft zulks hoofdzakelijk gestrekt om te voorzien in het tekort op de raming voor de pensioenen, dus tot het bestrijden van uitgaven die onvermijdelijk waren.

§ 72. De gouverneurs der provincien zijn de eenige burgerlijke ambtenaren, aan welke het niet vrijstaat eene woning te kiezen, geëvenredigd aan hun vermogen, of aan de behoeften van hun huisgezin, maar die ambtshalve verpligt zijn, een door de Regering aangewezen woonhuis te betrekken, het gebruik waarvan hun tegen eene waarde van f 1000 's jaars is toegerekend geworden.

Gelijk nu in naburige Staten de stofferingen der woningen van de gouverneurs of daarmede gelijkstaande ambtenaren en de kosten van onderhoud daarvan, geheel buiten hunne kosten, uit 's lands kas, geschieden, zoude zulks met des te meer billijkheid in Nederland behooren te geschieden, naar mate de bezoldiging geringer is, welke aan die staats-ambtenaren alhier is toegelegd.

Intusschen zijn in de laatste jaren de kosten van onderhoud der stoffering van die woonhuizen in de meeste provincien gevonden uit de fondsen door de Provinciale Staten daartoe aangewezen.

§ 73. De redenen waarom de reiskosten voor den gouverneur van *Noord-Holland* zoo veel meer dan die voor de andere gouverneurs bedragen, is hierin gelegen, dat evengemelde staats-ambtenaar zich in de verpligting bevindt, om, in het belang zoowel van 's Rijks dienst als van de ingezetenen, zich genoegzaam iedere week naar Amsterdam te begeven.

Wat de ongelijkheid in het algemeen betreft, gedraagt men zich aan de inlichtingen hieromtrent gegeven bij de vorige begrooting, waarbij onder anderen is betoogd, dat het niet wel mogelijk is, ten deze meerdere overeenstemming te brengen tusschen de verschillende provincien.

§ 74. Het verschil in de bezoldigingen van de districts-commissarissen vloeit voort uit den aard der zaak, in verband tot de plaatselijke gesteldheid.

De bevolking der districten verschilt van 21,000 tot 77,000 zielen. Het getal der tot het district behoorende gemeenten van 10 tot 67.

Hieruit volgt van zelf, dat ook de bezoldiging der districts-commissarissen onderling zeer verschillend moet zijn.

§ 75. Men kan niet zoo geheel toestemmen, dat de vereeniging der betrekking van militie-commissaris met die van districts-commissaris zich van vele zijden aanbeveelt.

Integendeel zou kunnen worden beweerd, dat het belang der zaak vordert, om die betrekkingen niet aan *één* en denzelfden persoon op te dragen, daar de militie-commissaris, die niet tegelijk districts-commissaris is, kan geacht worden meer in de gelegenheid te zijn, om zich onverdeeld toe te leggen op het verkrijgen eener grondige kennis van de militie-wetten en daartoe betrekkelijke verordeningen, hetgeen èn voor de goede behandeling der zaken, èn voor de ingezetenen van groot gewigt is te beschouwen.

Bovendien is de omvang van den werkkring van den districts-commissaris en van dien van den militie-commissaris niet dezelfde.

In de provincie *Gelderland* bij voorbeeld, zijn *vijf* districts-commissarissen en slechts *twee* militie-commissarissen. Aangenomen nu, dat de militie-commissarissen vervielen, en dat in de gezegde provincie de werkzaamheden overgingen op de *vijf* districts-commissarissen, dan zouden deze laatsten voor dit meerder werk en meerdere bureau-kosten in billijkheid moeten worden gededommageerd, welk dedommagement, slechts op de geringe som van f 400 gesteld, voor vijf districts-commissarissen zou beloopen f 2000.

De militie-commissaris, in den regel een gepensioneerd hoofd-officier, erlangt daarentegen een tractement van f 600 en f 300 voor bureau-kosten, hetgeen voor twee dezer ambtenaren f 1800 beloopt, zoodat zij f 200 minder genieten dan aan de vijf districts-commissarissen zou moeten worden toegelegd.

Ook onder het oogpunt van vermindering van uitgaven beveelt zich derhalve de vereeniging van het militie-commissariaat met het

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

districts-commissariaat niet zoo bijzonder aan, terwijl daarenboven de geregelde afdoening der werkzaamheden bij het districts-commissariaat noodzakelijk zou komen te lijden, gedurende den tijd dat de districts-commissaris, als militie-commissaris, de loting en de zittingen van den militie-raad zou moeten bijwonen.

§ 76. Eene algemeene herziening der bestaande verordeningen op het ijk-wezen wordt bij het Departement van Binnenlandsche Zaken insgelijks zeer wenschelijk geacht, en maakt reeds sedert eenigen tijd een punt van overweging uit. Hiermede staat in een naauw verband de uitbreiding, welke de werkkring van den adviseur voor de zaken der maten en gewigten in het vorige jaar ondergaan heeft, door hem de jaarlijksche verificatie der standaards van de maten en gewigten bij de ijkers in gebruik, zoo mede eene geregelde inspectie der ijk-kantoren op te dragen, ten einde daardoor tevens met de punten die herziening en verbetering mogten behoeven, meer grondig bekend te worden en in de uitoefening der werkzaamheden van de ijk-beambten eenheid te verkrijgen.

Men kan intusschen niet toegeven, dat de inrigting *te kostbaar* zoude zijn. *Van de schatkist* worden metderdaad daarvoor geene andere uitgaven gevorderd, dan die welke van tijd tot tijd tot verbetering van het materieel der ijk-kantoren noodzakelijk zijn; terwijl de bezoldigingen van al de ijk-beambten, die van voornoemden adviseur daaronder begrepen, kunnen geacht worden geheel te worden bestreden door de opbrengst der ijk-loonen in de onderscheiden provincien.

Indien het tarief der ijk-loonen geoordeeld wordt voor de handeldrijvende en neringdoende ingezetenen te hoog gesteld te zijn (waaromtrent echter bij het Departement geene klagten bekend zijn), dan zou daaraan kunnen worden te gemoet gekomen door eene vermindering van het tarief, doch alsdan zoude, bij eene onvermijdelijke vermindering van opkomsten van het ijk-loon en ongenoegzaamheid van hetzelve om de kosten van het ijk-wezen te dekken, hierin toch uit andere rijks-middelen moeten worden voorzien.

Het denkbeeld om het tarief der ijk-loonen bij de wet te regelen, heeft reeds vroeger bij de Regering een punt van opzettelijke overwegingen uitgemaakt, waarvan de uitslag is geweest, het besluit om deze aangelegenheid op haren tegenwoordigen voet te laten. En inderdaad, het valt moeijelijk te ontkennen, dat de heffing van ijk-loonen evenmin als eene *eigenlijke* belasting te beschouwen is als de heffing van tol-, brug- en sluisgelden waarvan de tariven echter steeds almede bij Koninklijk besluit geregeld en niet bij de wet vastgesteld werden.

§ 77. De bezoldiging van den adviseur voor de zaken der maten en gewigten zal zoo aanzienlijk niet voorkomen, als men overweegt: 1°. dat zijne betrekking tevens van *wetenschappelijken* aard is; 2°. dat daaraan almede verbonden is het adviseren over zaken van levensverzekeringen (een onderwerp dat opzettelijke studien vordert), en 3°. dat deze ambtenaar reeds meer dan *dertig* jaren dienst telt.

In zijne betrekking van hoogleeraar aan de Delftsche academie geniet hij eene toelage uit de bijzondere fondsen dezer instelling.

De werkzaamheden van den adviseur voor de schei- en werktuigkunde, die tevens met de functien van directeur der gemelde academie belast is, zijn van dien aard, dat zij geene bijvoeging van daaraan geheel vreemde bemoeijingen, zonder nadeel van 's Rijks dienst, zouden toelaten, vooral thans niet bij de voorgenomen reorganisatie van het ijk-wezen.

§ 78. De ongelijkheid der toelagen voor reiskosten van de verschillende arrondissements-ijkers is in het algemeen het gevolg van den meerderen of minderen omvang der ijk-ressorten.

§ 79. Het is der Regering niet bekend, dat door de Algemeene Rekenkamer een verzoek zou gedaan zijn tot vaststelling van een tarief van reiskosten voor de ambtenaren van den waterstaat; wel heeft er eene briefwisseling plaats gehad over de justificatie der declaratien wegens reis- en verblijfkosten, en aan het verlangen der Algemeene Rekenkamer te dien opzigte wordt steeds zooveel mogelijk gevolg gegeven.

Overigens bestaat er voor de hier bedoelde ambtenaren een tarief, hetwelk is vastgesteld bij Koninklijk besluit van den 17den December 1819, n°. 2, en later bij Koninklijk besluit van den 17den Maart 1840, n°. 69, zoodanig is gewijzigd en verminderd, dat hetzelve kan geacht worden voor verdere vermindering onvatbaar te zijn, daar nu reeds meermalen gegronde klagten inkomen over de ongenoegzaamheid der daarbij toegekende vergoeding in sommige gevallen.

§ 80. Overschrijvingen hebben niet plaats dan bij *volstrekte* noodzakelijkheid, en zullen, wat de artikelen van den waterstaat betreft, wel nimmer geheel kunnen vermeden worden; die overschrijvingen kunnen evenwel niet worden aangevoerd als bewijzen van onnaauwkeurigheid der ramingen, maar die ramingen, gegrond op hetgeen de objecten *gewoonlijk* moeten kosten, worden twee à drie jaren te voren opgemaakt, in 1846 bij voorbeeld voor 1848 en 1849, en het is ligtelijk te begrijpen, dat drie tusschenbeide invallende winters, door ijsgangen, stormvloeden en andere omstandigheden, in die ramingen zoo vele veranderingen kunnen te weeg brengen dat, om in de meerdere behoefte te voorzien, zeer dikwijls eenig artikel moet worden vermeerderd met hetgeen op anderen niet noodig is, of heeft kunnen worden bezuinigd; ware dit niet mogelijk, dan zou de dienst meermalen moeten stilstaan.

§ 81. Er bestaat geen voornemen om telken jare *vier* kweekelingen voor den waterstaat aan te nemen. Men zal dit getal bepalen in verhouding tot de behoefte en de vervulling der bestaande vacaturen bij het corps ingenieurs.

§ 82. Het getal der gewone opzigters is niet grooter dan in vorige jaren; doch destijds waren de bezoldigingen begrepen onder de kosten voor de werken bij de onderscheidene artikelen uitgetrokken.

Ter zooveel mogelijke afscheiding der kosten voor *personeel* van die van *materieel*, zijn de bezoldigingen thans onder afzonderlijke artikelen gebragt.

Het gestelde getal opzigters is volstrekt noodig voor het gewoon en dagelijksch toezigt op de werken, en wanneer men in aanmerking neemt, dat zij over 11 provincien verdeeld zijn, zal dat getal niet te hoog kunnen voorkomen, evenmin als de belooning die, gemiddeld voor iederen opzigter slechts f 727 per jaar beloopt, dus nog geen f 2 per dag.

§ 83. Reeds in vorige jaren is hier de gestelde bedenking meermalen opgelost geworden; men wil die oplossing evenwel ook thans weder gaarne herhalen.

Tot het jaar 1834 bestond er een architect voor de paleizen en landsgebouwen in de residentie, wiens tractement f 3000 bedroeg; deze ambtenaar overleden zijnde, werden de werkzaamheden aan die betrekking verbonden, opgedragen aan een der hoofd-ingenieurs van den Waterstaat, in de residentie wonende; doch daar hieruit voor dien ambtenaar eene aanmerkelijke vermeerdering van werk moest ontstaan, scheen het billijk, dat hij daarvoor eene toelage genoot. Deze werd op f 500 bepaald, en leverde de maatregel alzoo eene aanmerkelijke bezuiniging op; dit is de ware toedragt van zaken, die aan geenen twijfel behoeft onderworpen te zijn. Wel heeft de tegenwoordige titularis deze toelage willen afstaan ten behoeve van de weduwe van zijnen voorganger; doch dit is eene edelmoedige handeling van zijne zijde, waartoe hij onverpligt is, doch waaraan de Regering gaarne bijval heeft geschonken.

Overigens heeft bij de tegenwoordige begrooting te dezer zake geene verhooging plaats, daar de uitgaaf ook in vroegere begrootingen aangetroffen wordt; zelfs is *destijds* van de plaats hebbende uitkeering aan de bedoelde weduwe op de uitgewerkte en toelichtende staten, die aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal overgelegd zijn, bepaaldelijk mededeeling gedaan; maar vermits die uitkeering kan geacht worden geheel *onverpligt* te zijn, heeft men bij de tegenwoordige begrooting daarvan geen gewag gemaakt, maar de som van f 500 gebragt tot het einde waartoe zij door de Regering wezenlijk bestemd is.

§ 84. De kosten der gaz-verlichting, vroeger meer dan f 2000, beloopen tegenwoordig nog geen f 800 in het jaar; maar sommige der landsgebouwen zijn in eenen staat, die noodwendig in de eerste twee of drie jaren meerdere voorziening vereischt, indien men een toenemend verval en meerdere kosten wil voorkomen: van dáár dat het artikel verhooging heeft moeten ondergaan.

§ 85. Men veronderstelt, dat door *werken aan de Maas* worden bedoeld, die gelegen op de Maas in *Limburg*, en voor dat geval moet worden opgemerkt, dat die werken zijn van tweederlei aard: *vooreerst*, de zoodanige die alleen dienen ter beveiliging van de aangrenzende oevers, en deze, als moetende strekken tot beveiliging van particuliere eigendommen, zijn natuurlijk ten laste van de aangrenzende grondbezitters of gemeenten, terwijl in geval van blijkbaar onvermogen alleen reden kan bestaan tot het verleenen van eenigen onderstand; en *in de tweede plaats*, de werken noodig tot het in stand houden van de bevaarbaarheid der rivier, ter verhoeding dat de scheepvaart niet belemmerd worde; deze laatsten zijn van *algemeen* belang, en het is daarvoor, dat op de begrooting sommen uitgetrokken zijn.

§ 86. Men veronderstelt, dat hier bedoeld is de post van f 10,000, begrepen in art. 7 en bestemd voor *buitengewone correspondentie bij ijsgang en hoog opperwater op de rivieren.*

Hiervan uitgaande, moet men te kennen geven, dat het zeer

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849. (Memorie van Beantwoording der Regering.)

wel mogelijk is, dat die post te hoog geraamd is, maar dat er evenwel geene vrijheid bestaat om denzelve lager te stellen.

Er zouden jaren kunnen zijn, waarin voor dit object in het geheel geene gelden noodig waren, wanneer er namenlijk geene ijsgangen of hooge waterstanden plaats hebben; er zijn daarentegen jaren geweest, dat de uitgaven tot f 14,000 en f 15,000 geklommen zijn. In 1844 bedroegen de kosten slechts f 3329, doch in 1845 f 9957, en meestal, ten minste wanneer de rivieren bezet geraken, beloopen de kosten omtrent de gebragte som.

§ 87. Het is zeer te betwijfelen, of eenige meerdere aanvoer van water op den IJssel aan de oorzaken moet worden toegeschreven, die daarvoor worden opgegeven: de gedane waarnemingen schijnen dit ten minste niet aan te duiden; maar hoe dit zij, er heeft hieromtrent een opzettelijk onderzoek plaats gehad, ten gevolge waarvan de te nemen maatregelen en de wijze van handelen zullen moeten worden overwogen.

Voor het mogelijke geval, dat die overwegingen zullen noodzakelijk maken het uitvoeren van werken op den IJssel, is daarvoor werkelijk voor 1848 bijna f 3000 en voor 1849 f 8000 uitgetrokken.

§ 88. De sommen voor de Mijdrechtsche droogmakerij gebragt, zijn bestemd, *vooreerst* voor het onderhoud der werken, dijken, molens, enz., welk onderhoud altoos moet plaats hebben zal de droogmaking niet weder onderloopen; en in de *tweede plaats* tot verbetering der dijken en watergangen in de vorige jaren reeds aangevangen en waardoor een aanvankelijk goed resultaat verkregen is, zoodat de staat der droogmakerij is verbeterd en sommige landen kunnen worden bebouwd.

Men kan zich overigens niet herinneren, dat er in dit opzigt tot deze droogmakerij inzigten geopend zijn die onvervuld zouden zijn gebleven.

Bij de beantwoording der bedenkingen gevallen op de begrooting van 1846 en 1847, heeft men getracht een beknopt maar volledig overzigt te geven van den toestand der droogmakerij en van de moeijelijkheid, zoo niet onmogelijkheid om de droogmaking eenmaal tot dien staat te brengen dat de landen zullen kunnen worden verkocht. Men vermeent zich daaraan te kunnen gedragen, onder bijvoeging dat men ook thans nog het gevoelen aankleeft, dat de onderneming misschien nimmer had moeten worden aangevangen, doch dat, nu dit eenmaal geschied is, bezwaarlijk van de zaak kon worden afgezien, omdat alsdan de gronden weder zouden veranderen in eenen waterplas.

§ 89. De aannemer van den weg van Maastricht naar de Geldersche grenzen is slechts voor een gedeelte belast met het onderhoud en alleen in zoover dit onderhoud nog voor zekeren tijd in het bestek voor den aanleg des wegs was begrepen; zoodra die termijn geeindigd is (31 December 1847) moet in het gewone onderhoud worden voorzien, en men zal moeten erkennen, dat de thans voor dit onderhoud gebragte som niet te hoog is, wanneer men in aanmerking neemt, dat de weg eene lengte heeft van 117,286 ellen of omtrent 22 uren gaans en onder de geraamde som ook alle de kunstwerken begrepen zijn.

§ 90. De invoering van *provinciale* reglementen op het gebruik der wegen zou aan wezenlijke bezwaren onderhevig zijn; doch aan den wensch tot het invoeren van een *algemeen* reglement, of ten minste van zoodanige maatregelen, die geschikt zijn om de overtredingen voor te komen, zal men pogen te voldoen; deswege zijn ernstige overwegingen aanhangig, die men zich vleit dat spoedig, althans in den loop van dit jaar, tot stand gebragt zullen worden.

§ 91. Dat na de opening van spoorwegen de kosten van het onderhoud der straatwegen niet onmiddellijk verminderd zijn, moet voornamelijk daaraan worden toegeschreven, dat de meeste dier wegen sedert twintig jaar en langer zijn aangelegd, van lieverlede verouderen en meer aan vernieuwing vorderen; voornamelijk is dit ook het geval met de houten bruggen in die wegen gelegen, welke natuurlijk meerdere voorziening eischen dan vroeger.

Overigens is bij de tegenwoordige begrootingen moeten worden gerekend op het onderhoud van eenige communicatien, die sedert zijn aangelegd of voltooid en in de ramingen van 1846 en 1847 niet waren begrepen.

§ 92. Wat de aansluiting van den hier te lande bestaanden Rhijnspoorweg aan de Pruissische ijzerbanen betreft, is het er verre af, dat daaromtrent werkeloosheid zoude bestaan.

Over het juiste punt van aansluiting op de grenzen, is men zelfs bereids op het terrein van wederzijden overeengekomen en is deswege eene voorloopige overeenkomst aangegaan.

De Pruissische baan, die zich aan onzen weg zal aansluiten, zal van de Keulener-Minden-baan bij Oberhausen, leiden over Wezel en Emmerik tot onze grenzen. In den aanleg van dien weg, is door de Pruissische regering bewilligd, doch zonder dat aan de onderneming, welke zich vóor dien aanleg heeft opgedaan, die voordeelen zijn toegekend, welke bij eene wet aan anderen zijn gegeven geworden; van dààr dat zij waarschijnlijk in dezelfde omstandigheden verkeert, waarin zich de meeste der in de laatste jaren voorgenomen spoorweg-ondernemingen bevinden en buiten staat is handen aan het werk te slaan; en hieraan, en niet aan andere redenen, moet het worden toegeschreven dat de zaak, sedert het tijdstip door de Kamer bedoeld, niet nog meer gevorderd is. Intusschen zijn van de zijde van de Pruissische regering onderhandelingen uitgelokt nopens de punten welke ter uitvoering dier onderneming tusschen de beide gouvernementen zullen behooren te worden geregeld; deze onderhandelingen zullen in Pruissen, door tusschenkomst van commissarissen, van wederzijden te benoemen, worden gevoerd; dezerzijds zijn daarvoor deskundigen bestemd; in derzelver benoeming was echter, ten gevolge van de omstandigheden waarin zich de Pruissische onderneming, zoo als hiervoren is gezegd, scheen te bevinden, nog niet voorzien. Nu echter het hoofdbestuur van de Nederlandsche Rhijn-spoorweg-maatschappij, blijkens een in druk verschenen verslag, in de buitengewone vergadering van deelhebbers, op den 28sten April jl. te Amsterdam gehouden, heeft verklaard de middelen te bezitten, om, is het nood, in de behoeften van gezegde onderneming te voorzien, en in die vergadering magtiging schijnt te hebben verkregen om die middelen daartoe op billijke voorwaarden dienstbaar te maken, zal van de zijde der Regering binnen kort tot die benoeming worden overgegaan; de bepaling van het tijdstip waarop de onderhandelingen zullen kunnen aanvangen, zal vervolgens alleen afhangen van de beschikking deswege door de Pruissische regering te nemen.

§ 93. Er zal een onderzoek worden ingesteld omtrent het gebruik hetwelk van de rijks-kanalen voor het vervoer van mestspecien wordt gemaakt, ten einde naar gelang van den uitslag daarvan te kunnen overwegen in hoeverre de gewenschte vrijdom in het belang van den landbouw zal kunnen worden verleend.

§ 94. De geldelijke uitkomsten van de kanalen van *Terneuzen* en *de Grift*, over het jaar 1846, zijn als volgt:

Kanaal de Grift.

Ontvangsten	f	5,450.90
Uitgaven		7,040.00
dus meer uitgegeven dan ontvangen .	f	1,589.10

Kanaal van Terneuzen.

Ontvangsten	f	9,731.79
Uitgaven		41,928.22
dus meer uitgegeven dan ontvangen .	f	32,196.43

Onder de uitgaven zijn ook begrepen de kosten van opzigt.

Hierbij komt evenwel nog in aanmerking, dat door Belgie, zoo voor onderhoud van het kanaal van *Terneuzen* als voor de nieuw daargestelde uitwateringswerken, eene uitkeering wordt gedaan van f 50,000 's jaars, die in de raming der middelen opgenomen is.

§ 95. Er zijn geene andere domaniale veren bekend, die meer kosten dan opbrengen, dan alleen het veer aan den *Moerdijk*. Deze nadeelige finantiele uitkomst kan echter geene reden zijn om een van dezen aard te verkoopen (indien het al verkoopbaar is), daar het hoogst onraadzaam zoude zijn, eene zoo belangrijke rijkscommunicatie in handen van particulieren te doen overgaan.

§ 96. In de provincie Zeeland is een reglement op de veren vastgesteld, en in die van Gelderland is een ontwerp daarvan bij de Provinciale Staten aanhangig.

Hieruit blijkt, dat de zaak niet uit het oog verloren wordt.

§ 97. Men kan de verzekering geven, dat alle de domaniale veren in de provincie Limburg in het openbaar worden verpacht en dat geen derzelve buiten pacht is.

§ 98. Bij de toekenning van eenige schadevergoeding aan aannemers, wordt een bepaalde regel gevolgd, te weten: dat dit nimmer plaats heeft dan wanneer het klaarblijkelijk is, dat de geledene schade aan oorzaken is toe te schrijven, die *geheel en al* buiten alle voorafgaande berekening of gewoon risico vallen.

Wierd in zoodanige gevallen alle vergoeding geweigerd, dan zou steeds bij de aannemingen op het ergste gerekend worden en hoogere prijzen moeten worden betaald.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Voor het overige schijnt het natuurlijk, dat, wanneer in zeer enkele gevallen tot de toekenning moet worden overgegaan, de vergoeding alsdan betaald wordt uit de begrooting van dat Departement, waaruit de aannemingspenningen worden voldaan, als zijnde de vergoeding een uitvloeisel van de werken en daartoe behoorende.

Men kan overigens niet toestemmen, dat het brengen van het bedoelde artikel op de begrooting aanleiding zal *moeten* geven tot af- en overschrijvingen, nademaal het zeer wel mogelijk is, dat de gebragte som toereikende zal worden bevonden, om daaruit in zeldzaam voorkomende gevallen vergoeding toe te kennen; evenmin mag men beamen dat, bij noodzakelijkheid van het doen van af- en overschrijvingen, deze handelingen zouden verdienen te worden bestempeld met den naam van *misbruiken;* integendeel, bij het gemis van dit hulpmiddel, zou veelmalen in de dienst niet kunnen worden voorzien, zoo als bij de beantwoording van § 80 reeds aangemerkt is.

§ 99. De sommen bij artikel 16 uitgetrokken, kunnen veilig als noodzakelijk worden geacht, wanneer men het algemeen nuttig doel, waartoe zij moeten strekken, wil bereiken.

Zij zijn bijdragen, zonder welke de ondernemingen of werken, waartoe zij betrekking hebben, *niet* zouden tot stand komen; bijv. de wegen ten laste der zes Noord-Hollandsche steden zouden moeten vervallen, indien er geene bijdragen van 's Rijks wege konden worden toegestaan; het betreft ten deze gemeenschappelijke pogingen van het Rijk en belanghebbende personen of corporatien, om nuttige zaken, die anders achterwege zouden blijven, tot stand te brengen en te onderhouden.

§ 100. Er bestaat slechts *éene* commissie ter zake van de uitroeijing van het konijn, waarvan de leden gedeeltelijk door de provincien Zuid- en Noord-Holland worden benoemd; in derzelver reis- en verblijfkosten wordt wederzijds voorzien en zulks uit hoofde van het wederzijdsch of tweeledig belang bij de zaak, daar het behoud van de duinen aan de kusten der Noordzee toch niet uitsluitend kan worden beschouwd als een *provinciaal* belang.

De gebragte som is benoodigd voor de kosten van *die leden* der Commissie welke *door het Rijk* zijn benoemd.

§ 101. Niet artikel 19 is tot eene ronde som gebragt, maar bij dat artikel is een zoodanig bedrag uitgetrokken, dat daardoor de AFDEELING met eene ronde som of liever in effen guldens kon worden afgesloten.

Het daaromtrent aangemerkte bij de Memorie van Toelichting nevens de begrooting van het Vde hoofdstuk overgelegd, had alleen de strekking om te verklaren de reden waarom artikel 19 tot de *gebragte* sommen uitgetrokken is.

§ 102. De hier bedoelde moeijelijkheid is opgeheven geworden door het in toepassing brengen van den maatregel, door de Algemeene Rekenkamer op de aangehaalde bladzijde van haar Verslag aan de hand gegeven.

§ 103. De Regering ontkent geenszins dat er bij onze instellingen van hooger onderwijs gebreken bestaan, noch ook dat eene grondige herziening van dat aangelegen onderwerp wenschelijk zoude zijn. Reeds is daarmede bij het Koninklijk besluit van 23 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 25) een aanvang gemaakt, en zoo daaraan nog geen verder gevolg is gegeven, moet zulks worden toegeschreven aan de afwisseling der personen, die sedert dien tijd met het bestuur van het Departement van Binnenlandsche Zaken belast zijn geweest, door welke omstandigheid het onmogelijk is geweest om de omtrent dit gewigtig onderwerp hangende overwegingen tot eene conclusie te brengen.

§ 104. De curatoren der hoogescholen zijn gehouden, om te waken voor de handhaving der bestaande verordeningen en dus ook voor de tijdige opening en de bestendigheid in het geven van hooger onderwijs. Wanneer deswege eenige klagten waren ingekomen, is het Departement van Binnenlandsche Zaken niet in gebreke gebleven, daarvan aan curatoren kennis te geven, met uitnoodiging om daarin te voorzien. Intusschen heeft men, althans in de laatste tijden, daartoe zelden aanleiding gekregen.

§ 105. De Regering acht het mede wenschelijk, dat voor allen, ook voor hen die geene academische graden verlangen, doch almede van het hooger onderwijs eenig nut kunnen trekken, de hoogescholen toegankelijk zijn, en ten einde hieromtrent alle moeijelijkheid uit den weg te ruimen, wordt thans overwogen, om bepaalde voorschriften uit te vaardigen, volgens welke iedereen, ook zonder op de rolle der studenten te zijn ingeschrezen en dus ook zonder het staats-examen, ingevoerd volgens besluit van 23 Mei 1845, afgelegd te hebben, tot dat onderwijs toegelaten zal kunnen worden; ofschoon alsdan zonder eenig uitzigt om academische graden te kunnen verkrijgen.

Wat betreft de invoering van staats-examina bij het intreden in de maatschappij, vermeent men zich te kunnen gedragen aan het antwoord op § 103.

§ 106. Men weet niet welke betrekkingen hier bedoeld worden. De jaarwedde der gewone hoogleeraren is bij het Koninklijk besluit van 2 Augustus 1815 bepaald, voor de hoogeschool te *Leyden* op f 2800, en voor de beide andere hoogescholen op f 2200. Bij gezegd besluit is de jaarwedde voor buitengewone hoogleeraren niet vastgesteld geworden, maar voor hen kan f 1600 als *minimum* worden beschouwd.

Wat de belooningen der ondergeschikte betrekkingen en bedieningen bij de hoogescholen betreft, moet men aanmerken, dat deze zoozeer van bijzondere, deels locale omstandigheden afhangen, dat men, om daaromtrent eenige uitlegging te kunnen geven, bepaalde aanwijzing zoude moeten hebben van de bedieningen, die bij de aanmerking bedoeld zijn.

§ 107. De Regering kan de geruststellende verzekering geven, dat aan de verbetering der Latijnsche scholen met kracht wordt voortgewerkt, en dat men vooral sedert de invoering der staats-examina zulks op vele plaatsen met het beste gevolg heeft kunnen doen, doordien de stedelijke besturen, die tot daartoe te vergeefs tot de noodige opofferingen ter verbetering aangespoord waren, nu, ten gevolge van het Koninklijk besluit van 23 Mei 1845, de noodzakelijkheid er van eindelijk zelve hebben ingezien, zoodat men vertrouwen mag dat, zoo als nu reeds eene gunstige verandering zeer merkbaar is, de Latijnsche scholen op de meeste plaatsen weldra op eenen allezins voldoenden voet zullen gebragt zijn.

Het blijft ook tevens het voornemen, om die kleinere Latijnsche scholen op te heffen, aan welke het bij voortduring aan de middelen zal ontbreken om het onderwijs genoegzaam volledig te geven.

§ 108. De verordeningen op het lager onderwijs en, in het bijbijzonder ook die op het afgeven van acten van toelating, worden door de Regering steeds met kracht gehandhaafd; doch men vermeent te moeten doen opmerken, dat, voor zooverre te dien opzigte soms met te groote vrijgevigheid mogt worden gehandeld, zulks zou moeten worden toegeschreven aan mindere naauwgezetheid van de leden der provinciale commissie van onderwijs, aan welke, uit den aard der zake, moet worden overgelaten de beoordeeling der kundigheden en geschiktheid van hen, die zich aanmelden tot het afleggen van een examen.

§ 109. De onjuistheid van de gevolgtrekking, afgeleid uit de bewerkstelligde af- en overschrijvingen, meent men voldoende betoogd te hebben bij de §§ 80 en 98.

§ 110. In opzigt tot de bij deze paragraaph gemaakte aanmerking moet men herhalen hetgeen ter beantwoording der bedenkingen op de begrooting over 1844 en 1845 gezegd is, namelijk, dat de hoogleeraar, die, ofschoon niet meer te Leyden woonachtig, voortdurend de jaarwedde van f 700 blijft genieten, vroeger hoogleeraar was bij de hoogeschool te Gent, en na de gebeurtenissen in 1830 werd toegevoegd aan die te Leyden, en dat hij de thans door hem bekleed wordende betrekking niet heeft aanvaard, dan nadat hem van gouvernementswege het behoud van zijnen post en rang van hoogleeraar was verzekerd, met bepaling dat hij gedurende zijn verblijf te Haarlem slechts f 700 jaarwedde als hoogleeraar zou genieten. Door deze schikking is het Rijk destijds ontlast van een uitgave van f 2100 's jaars.

Men zou dus niet anders kunnen doen dan hem de verpligting opleggen om tusschen twee betrekkingen te kiezen, en mogt hij in dat geval verkiezen om weder op den vorigen voet te Leyden geplaatst te worden, dan zou daardoor de uitgave voor de hoogeschool thans reeds met eene som van f 2100 's jaars vermeerderd worden, en deze vermeerdering zou zelfs tot f 2800 stijgen, wanneer aan genoemden hoogleeraar wegens 30 jaren onderwijs, ingevolge art. 133 van het Koninklijk besluit van 2 Augustus 1815, eene vermeerdering van tractement ten bedrage van het vierde van de gewone jaarwedde zoude toegekend moeten worden, welk tijdstip nu reeds dáár is, of ten minste zeer nabij zoude zijn.

§ 111. Men vermeent ook hier weder te mogen refereren tot hetgeen ter beantwoording van soortgelijke aanmerking op de begrootingen, zoo van 1844—1845, als van 1846—1847 gezegd is, namelijk dat men zich, bij gebrek aan fondsen ter verrijking der bedoelde verzamelingen, thans meer moet bepalen tot de noodige zorg voor het bestaande, waartoe in de eerste plaats een geschikt personeel vereischt wordt; dat alzoo natuurlijk de bezoldiging van dat personeel bijna de eenige uitgave moet uitmaken en derhalve de aandacht moet trekken.

Tegen het plan, om het beheer van zoodanige inrigtingen op te dragen aan personen die zich daarmede kosteloos en alleen voor de eer zouden willen belasten, zouden, gesteld zelfs dat ge-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

schikte personen zich daartoe genegen betoonen, in sommige gevallen, bedenkingen aangevoerd kunnen worden, en niet minder tegen het voorstel om het beheer van meerdere dier verzamelingen te vereenigen.

Indien óf het een óf het ander mogelijk ware, zoude daartoe toch in ieder geval de geschikte gelegenheid moeten worden afgewacht, en men herhaalt de verzekering, dat men, wanneer dezelve zich mogt opdoen, gaarne zal medewerken, om ook nog deze uitgaven te verminderen, zoo als zulks reeds heeft plaats gehad bij het overlijden van den directeur van 's Rijks museum te Amsterdam (in 1844), als wanneer in die betrekking op zoodanige wijze is voorzien geworden, dat de bezoldiging is komen te vervallen.

§ 112. Alleen het tractement van den tegenwoordigen directeur van 's Rijks museum van natuurlijke historie rust op eene overeenkomst; bij het afstaan (in 1820) van zijne zoölogische verzamelingen ten behoeve van het Rijk, is bedongen, dat hij, zijn leven lang, directeur van die verzamelingen zoude blijven, op eene jaarwedde van ten minste f 2000.

§ 113. Voor weinige jaren is, in den toen althans niet minder drukkenden geldelijken toestand dan tegenwoordig, het gewone subsidie voor het Koninklijk Nederlandsch Instituut wel verminderd van f 15,000 tot f 11,000, maar de inrigting echter in stand gehouden, en de Regering kan dan ook geene reden vinden, om het Instituut thans te vernietigen, hetgeen het onvermijdelijk gevolg zoude zijn van de intrekking van het subsidie. Zij kan ook niet toegeven, dat het subsidie als eene overbodige uitgave zoude moeten worden beschouwd, vooral tegenwoordig niet, daar bij die instelling in de laatste tijden als het ware een nieuw leven is gekomen, waarvan men zich de beste vruchten voor de wetenschap mag beloven.

Het gebouw waârin het Instituut vergadert, is werkelijk een landsgebouw. Doch men moet doen opmerken, dat in de 3de afdeeling van het Vde hoofdstuk der begrooting wel een post voorkomt *voor onderhoud en herstelling der landsgebouwen* te 's GRAVENHAGE, maar niet voor de landsgebouwen buiten de residentie.

Wanneer men in aanmerking neemt de grootte van het Trippenhuis, dan zal men bevinden dat de voor deszelfs onderhoud geraamde som niet als te hoog kan beschouwd worden.

§ 114. Men tracht de boekwerken, die uit de som bij art. 17 uitgetrokken worden aangekocht, steeds dáár te plaatsen waar zij het nuttigst kunnen zijn. Het is dan ook natuurlijk, dat een groot gedeelte bestemd wordt voor de bibliotheken der hoogescholen enz., niettegenstaande deze inrigtingen ook eigen toelagen tot aankoop van boeken ontvangen, en men kan niet inzien, waarom zulks onregelmatig zoude zijn. De gebragte som is bestemd om de uitgave van nuttige werken, doch die bij het groote publiek weinige deelneming ontmoeten, te bevorderen, en zoodanige werken kunnen uit den aard der zaak dan ook het meest nut stichten bij geleerde inrigtingen, wier beschikbare gelden buitendien zoo gering zijn, dat daaruit hoogstens slechts het allernoodzakelijkste kan worden aangekocht.

Bij de noodzakelijke hoogere uitgaven voor het Departement van Binnenlandsche Zaken over 1848 heeft men vermeend, voor dat jaar op den post van artikel 17 f 2500 minder te moeten brengen, terwijl men denzelfden post over 1849 weder, zoo als in vorige jaren, gesteld heeft op f 7500.

§ 115. De eeremedailles zijn bestemd voor degenen, aan welke de Koning ze voor hunne verdiensten, vooral in eenig vak van wetenschap of kunst, goedvindt toe te kennen.

§ 116. Het hierbedoelde subsidie van f 4000 is uitsluitend bestemd voor de *Koninklijke academie van beeldende kunsten te* AMSTERDAM, en men kan de verzekering geven, dat hetzelve ook uitsluitend aan die Koninklijke inrigting wordt uitgekeerd.

§ 117. De Regering kan niet deelen in de zienswijze omtrent den memorie-post onder artikel 22 vermeld.

Om niet in herhaling te vervallen, vermeent men ten deze te mogen refereren tot hetgeen reeds op soortgelijke bedenkingen ter gelegenheid van de begrootingen voor 1844—1845 en 1846—1847 is geantwoord geworden.

Naar het oordeel der Regering kan de Koninklijke academie te Delft in zooverre met de zoo even vermelde *Koninklijke academie van beeldende kunsten te Amsterdam* en met de *Koninklijke muzijkschool te 's Hage* gelijk gesteld worden, zoodat, indien zulks noodig mogt worden, ook aan de inrigting te Delft een RIJKS-SUBSIDIE zou kunnen worden verleend; zoolang zulks niet noodig is (en men heeft geene reden om te vreezen dat zulks het geval zoude worden), schijnt het doelmatig, om van de meergemelde academie in de begrooting slechts voor memorie melding te maken.

§ 118. Ter zake van de octrooijen bedragen de ontvangsten werkelijk in den regel meer dan de uitgaven, hetgeen ook gebleken is uit het aanmerkelijk bedrag van het thans opgeheven octrooifonds; maar in eene begrooting van uitgaven kan geen gewag gemaakt worden van ontvangsten, die eigenaardig in de begrooting der middelen moeten voorkomen, zoo als zulks dan ook met de octrooi-regten werkelijk het geval is.

De uitgetrokken som dient gedeeltelijk voor het aanmoedigen en bevorderen van kunst en volksvlijt, zoo als onder anderen door het verleenen van premien voor belangrijke uitvindingen, en gedeeltelijk tot goedmaking der kosten, welke vallen op het beoordeelen der aanvragen om octrooi, bijv. tot het aankoopen der daartoe benoodigde boekwerken en tijdschriften, alsmede het vervaardigen en bijhouden der alphabetische registers van de uitvindingen die hier en in andere landen gedaan worden.

§ 119. Met de woorden : *en daartoe strekkend onderwijs* is bedoeld dat onderwijs, hetwelk strekt ter opleiding van kunst- en volksvlijt, bijv. voor de zeevaart.

§ 120. De wezenlijke staat van zaken met betrekking tot de hierbij bedoelde circulaire van 30 November ll. is de navolgende :

In den winter van 1845 op 1846 moesten op vele plaatsen buitengewone maatregelen worden genomen om te voorzien in het lot van de behoeftigen en minvermogenden, die ten gevolge van den mislukten aardappelenoogst in buitengewonen nood verkeerden.

Vooral door het verschaffen van werk en het verkrijgbaar stellen van levensmiddelen tegen matige prijzen, trachtte men in dien nood te gemoet te komen.

In zooverre men dit doel niet kon bereiken door middel van vrijwillige bijdragen, deed zich de vraag op, langs welken weg de daartoe benoodigde gelden zouden kunnen worden verkregen?

Ten platten lande wordt in het algemeen, in de vereischte inkomsten, overeenkomstig art. 4 van het Koninklijk besluit van 4 October 1816 (*Staatsblad* n°. 54) voorzien, door middel van *personele omslagen*, waarvan het bedrag, in den regel, op een bepaald maximum in elke gemeente vastgesteld is, doch in geval van buitengewone behoefte, onder goedkeuring des Konings, voor een of meer jaren wordt verhoogd.

Vele gemeentebesturen droegen voor, om ook dat middel, ter vinding van het toen buitengewoon benoodigde, te bezigen, doch in de toenmalige omstandigheden werd zulks, in het algemeen, minder raadzaam geacht, en zijn alstoen, wanneer men niet op eenigerlei andere wijze in den nood kon voorzien, door de gemeenten óf inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld en andere bezittingen te gelde gemaakt óf geldopnemingen gedaan, waarvan de aflossing zich over een zeker getal jaren zou verdeelen.

Daar echter in den winter van 1846 op 1847 soortgelijke buitengewone nood als in den vorigen, zich wederom opdeed, ontstond de vraag, of er genoegzame redenen waren, om ook ditmaal het toestaan van het heffen van buitengewone of verhoogde personele omslagen, dáár waar men zulks zou verlangen, met afwijking van hetgeen vroeger plaats had, te blijven weigeren?

Bij de overweging dier vraag, kwam vooral in aanmerking, dat herhaalde geldopnemingen op de finantiele aangelegenheden der gemeenten een hoogst nadeeligen invloed zouden uitoefenen.

Uit dien hoofde is, ingevolge door den Koning verleende magtiging, door den Minister van Binnenlandsche Zaken aan de gouverneurs te kennen gegeven, dat, in voege als bij de aangehaalde circulaire is vermeld, Zijne Majesteit genegen is, om gevolg te geven aan de *aanvragen*, die door *gemeentebesturen* tot de heffing van *buitengewone* omslagen, ter voorziening in de behoefte der minvermogende ingezetenen, gedurende dezen winter *mogten worden gedaan.*

Uit vorenstaande opgave van de wezenlijke toedragt der zaak zal men ontwaren;

1°. dat de circulaire van den Minister niet anders bevat, dan de opheffing van een, tijdelijk in 1845 gegeven verbod en het weder toelaten van hetgeen vroeger steeds plagt te geschieden; en

2°. dat de bij die circulaire gedane aanschrijving niets gemeens heeft met een beginsel van *verpligte weldadigheid*, vermits bij die aanschrijving geene quaestie is van het erkennen, zoo min van eenig *regt* van den arme tot het vorderen van onderstand, als van eenige *verpligting* van de besturen tot het geven van denzelve.

§ 121. De vraag of de regeling der strafkolonien (waarmede vermoedelijk bedoeld worden de bedelaars-gestichten in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid), in verband met de strafwetgeving, al dan niet eenige voorziening vordert, zal naar het oordeel der Regering eerst tot een punt van overweging gemaakt kunnen worden, wanneer de nieuwe strafwetgeving zal zijn tot stand gebragt.

De Regering kan echter niet toegeven, dat thans het ten uitvoer leggen van dat gedeelte der regterlijke vonnissen wegens bedelarij, bij hetwelk de overbrenging naar een bedelaars-gesticht wordt bevolen, van willekeurige beschouwingen zou afhangen.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

De tijd gedurende welken de hier bedoelde personen in den regel in de bedelaars-gestichten moeten verblijven, is geregeld naar vaste beginselen, waarvan het hoofddoel is, om den vereischten waarborg voor de persoonlijke vrijheid te verbinden met de inachtneming van het welbegrepen belang der betrokken personen en gemeenten en met dat der maatschappij in het algemeen.

§ 122. De Regering vindt geene termen, om meerdere uitbreiding te geven aan de bevoegdheid om vrijwilligers naar de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid te zenden. Daardoor toch zou aanleiding worden gegeven tot het vernieuwen der vroeger door vele plaatselijke besturen geopperde en regtmatig geoordeelde bezwaren, dat derden door het bewerkstelligen van zoodanige opzending buiten hun weten in het wezen der zaak over hunne geldmiddelen zouden beschikken. Zoo als de zaak thans is geregeld, kunnen als vrijwillig worden opgezonden allen die daartoe, na kennisneming der bestaande verordeningen nopens het eventueel ontslag, hun verlangen te kennen geven en in wier opzending is toegestemd door het bestuur, hetwelk de kosten daaruit voortvloeijende moet dragen. De Regering kan niet inzien dat tot zoodanige regeling eene wet vereischt zoude worden.

§ 123. De rekeningen over de jaren 1844 en 1845 van het bijzonder fonds ingesteld bij de wet van den 16den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) zijn nu onlangs aan de Staten-Generaal medegedeeld geworden.

Uit de dagteekeningen onder welke die rekeningen bij de Algemeene Rekenkamer afgesloten zijn, kan blijken dat die mededeeling van wege het Departement van Binnenlandsche Zaken is geschied dadelijk nadat daartoe de mogelijkheid was ontstaan.

§ 124. De verhooging van de bijdragen tot verpleging van krankzinnigen ontspruit daaruit, dat de werking der wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20) nog steeds het getal doet vermeerderen der welingerigte gestichten voor die ongelukkigen, waaruit voortvloeit, dat ook het getal der krankzinnigen, die eene verbeterde en doelmatige verzorging erlangen, nog steeds toeneemt. Overigens vermeent men alhier zakelijk te moeten herhalen hetgeen reeds is opgemerkt bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag betrekkelijk de begrooting van 1846 en 1847.

» Deze bijdragen — zoo luidt die beantwoording onder anderen — » dienen om de arm- en gemeentebesturen te gemoet te komen in » de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen in de ge- » neeskundige gestichten voor die ongelukkigen, ingeval ook uit de » provinciale fondsen gelijke bijdragen worden gedaan. Zij worden » hoofdelijk berekend, naar gelang van het getal verpleegde behoef- » tige lijders, waarvan de nominative opgaven strekken tot grond- » slag der betaling aan de betrokken besturen. Het is niet mogelijk, » vooraf op te geven hoeveel behoeftigen in de goede geneeskundige » gestichten geplaatst zullen worden, wanneer er genoegzame ge- » stichten van dien aard zullen zijn tot stand gebragt. Bij ont- » stentenis of bij vermindering per hoofd der hier bedoelde bijdra- » gen, zouden vele arm- en gemeentebesturen de noodige middelen » ontberen, om hunne ongelukkigen doelmatig te kunnen verzorgen; » velen, die bij zoodanige verzorging aan de maatschappij hersteld » teruggegeven kunnen worden, zouden bij het gemis daarvan » onherstelbaar, en alzoo blijvende lasten voor de maatschappij » worden; daardoor zou de bereiking van het heilzaam en mensch- » lievend doel der wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20) » grootendeels verloren worden. De Regering houdt zich dan ook » nog steeds overtuigd, dat uit dit onderwerp geene bezwaren » voor de schatkist zullen voortvloeijen, welke niet ruimschoots » zullen worden opgewogen door de goede vruchten welke zij zul- » len opleveren."

§ 125. De beschouwingen, die geleid hebben tot het voornemen, om wegens de kosten der Landsdrukkerij over 1848 en 1849 afzonderlijke voorzieningen voor te dragen, zijn volstrekt niet van toepassing op de Nederlandsche Staats-courant

De kosten van de Lands-drukkerij worden, gelijk meermalen is te kennen gegeven, bestreden uit sommen, *welke op de begrooting van staats-uitgaven* REEDS VOORKOMEN en wel bepaaldelijk uit die voor *drukwerken* bestemd en onder de verschillende hoofdstukken uitgetrokken.

Eene *binnenlijnsche* vermelding der kosten van de Lands-drukkerij, zoo als dit bij vorige begrootingen plaats had, ten einde het *tweemaal* uittrekken van *dezelfde* uitgaven te vermijden, is gebleken niet te voldoen aan de eischen der comptabiliteit, en daar, van den anderen kant, eene wettelijke regeling van de ontvangsten en uitgaven der Lands-drukkerij is gebleken noodzakelijk te zijn, bestaat er, naar het is toegeschenen, geen beter middel om in de behoeften ten deze op eene regelmatige wijze te voorzien, dan door het voordragen van beschikkingen, welke te beschouwen zijn als een vervolg op die genomen bij de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 32), houdende regeling der kosten van de Lands-drukkerij over de jaren 1841 — 1847.

Met de *Staats-Courant* is het geheel anders gelegen; de ontvangsten en uitgaven dezer courant kunnen *geheel en al*, als onderdeelen der staatsbegrooting, in dezelve worden opgenomen, en om die reden is men steeds van gevoelen, dat hier geene speciale begrooting gevorderd wordt, in welk gevoelen men versterkt is geworden door de hiermede geheel overeenstemmende beschouwingen dienaangaande, uitgedrukt aan het slot van § 57 van het Voorloopig Verslag op de tweejarige staatsbegrooting voor 1848 en 1849.

De voorzieningen, noodig tot regeling der kosten van de Lands-drukkerij over gemelde jaren, zullen worden ingediend en die voor volgende jaren te gelijk met de algemeene staatsbegrootingen worden aangeboden; ofschoon het in den aard der zaak ligt, dat de begrooting voor de Algemeene Lands-drukkerij bij de Staten-Generaal niet kan worden goedgekeurd, dan na het vaststellen der gewone staatsbegrootingen van uitgaven, omdat, zoo als reeds aangemerkt is, de laatsten de middelen bevatten, waaruit de kosten der Lands-drukkerij worden bestreden.

§ 126. Ook de Regering wenscht de inrigting der Nederlandsche Staats-Courant dienstbaar te maken aan eene getrouwe en bespoedigde mededeeling der handelingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Met dat oogmerk is nu onlangs aan het personeel van de redactie der courant eenige uitbreiding gegeven, waardoor men zich vleit, dat de vervulling van dezen wensch meer en meer mogelijk zal zijn gemaakt; hieruit zal wel eenige vermeerdering van uitgaven ontstaan, maar daarin denkt men te kunnen voorzien door besparingen of vrijvallende gelden.

§§ 127 en 128. De opmerkingen in deze paragraphen vervat, betreffen een onderwerp dat niet behoort tot de bemoeijingen van het Departement van Binnenlandsche Zaken. Dat onderwerp nader overweging vorderende, kan de Regering zich althans voor het oogenblik daaromtrent nog niet uitlaten.

§ 129. Het doel der oprigting van landhuishoudkundige scholen is geweest, om, op het voetspoor van hetgeen in naburige Rijken geschiedt, ook hier te lande de gelegenheid open te stellen tot het verkrijgen van theoretisch en practisch onderwijs, niet alleen in de eigenlijke landhuishoudkunde, maar ook in de, voor de landbouwers meest belangrijke deelen der natuurkunde, scheikunde, kruidkunde, natuurlijke historie, wiskunde, toegepaste scheikunde en werktuigkunde.

Meermalen werd aan de Regering voorgesteld om *geheel voor hare rekening* eene of meer dergelijke scholen op te rigten; doch zij heeft die voorstellen, om de aanzienlijke uitgaven, waartoe het op den duur zou hebben geleid, buiten gevolg moeten laten, terwijl het meer doelmatig is voorgekomen om particuliere ondernemingen van dien aard door eenige geldelijke bijdrage te ondersteunen.

Dusdanige particuliere scholen bestaan te *Groningen* en te *Zeijst*.

Volgens de berigten, welke van tijd tot tijd aan de Regering worden medegedeeld, en waaromtrent men nu en dan ook bijzonheden in tijdschriften en nieuwspapieren opgenomen vindt, mag men den gang en de uitkomsten van dat onderwijs als bevredigend beschouwen.

Bovendien wordt aan eenen hoogleeraar, aan elke der hoogescholen te Leyden, Utrecht en Groningen, jaarlijks een subsidie verstrekt voor het geven van onderwijs in de landhuishoudkunde.

§ 130. Het sedert den jare 1837 verstrekken van een subsidie aan de beide Amsterdamsche departementen der Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen heeft ten doel, om iets bij te dragen tot bevordering van het aldaar gegeven wordende onderwijs in de meetkunde, wiskunde en de beoefenende natuur- en scheikunde, toegepast op handwerken en bedrijven.

Van wege die departementen is daartoe een bepaald aanzoek gedaan, hetwelk is ondersteund geworden van wege de gewestelijke autoriteit.

Bij het hier bedoelde volks-onderwijs worden niet alleen jongelieden, maar ook meer gevorderden in jaren, en wel meer bepaald ambachtslieden, toegelaten, terwijl het onderwijs eerst begint als de gewone winkel- en werktijd afgeloopen is.

§ 131. Bij de nieuwe wet op de jagt en hare invoering zal men, zooveel eenigzins doenlijk, vereenvoudigingen en bezuinigingen bevorderen.

Intusschen, welke die vereenvoudigingen en bezuinigingen ook zullen kunnen wezen, zoo zal de omvang der aangelegenheden van het jagtwezen en der visscherij steeds noodzakelijk maken een hoofdbestuur, belast met de eenvormige handhaving en uitvoering der wetten en verordeningen op dat stuk, zoo in het belang der

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

ingezetenen als in dat van het jagtwezen, de visscherijen en de schatkist.

§ 132. Men behoort in het oog te houden, dat, behalve de eigenlijke jagtquaestien, de Opperhoutvester mede belast is met het belangrijk werk der onderscheidene registratien van jagtregten en eendenkooijen, en dat ook in die aangelegenheden, uit den aard der zaak, vele regtspunten moeten worden onderzocht en behandeld. Met betrekking tot de zaken der jagt en visscherij in het algemeen, strekt onder anderen het werk van den heer *van den Honert* (*Verzameling van arresten*, Afdeeling: *Jagt en visscherij*), tot een overtuigend bewijs, dat de regtsvragen wegens deze beide onderwerpen geenszins te beschouwen zijn als onbeduidend of weinig ingewikkeld.

De vervolging der hoofdzaken behoort wel tot het openbaar ministerie, maar dien onverminderd wordt het zeer belangrijk geacht, dat de Operhoutvesterij aan het openbaar ministerie bij de kantongeregten en verdere regterlijke collegien, die ophelderingen mededeele, welke uit de wet en de provinciale verordeningen, alsmede uit eene meer speciale kennis van het jagtwezen en de visscherij, geput worden, en die kunnen medewerken, ter voorkoming van uitspraken welke nadeelig zouden kunnen worden voor de handhaving der wet en de belangen der schatkist. Eene tweeen-dertig-jarige ondervinding heeft de nuttigheid hiervan bewezen.

Door de opheffing der betrekking van advocaat-consulent zoude de indienststelling van een of meer gegradueerde ambtenaren noodzakelijk worden, tot behandeling van die vele voorkomende zaken waarbij regtskennis onontbeerlijk is, — tot de regelmatige opmaking van transactien ter voorkoming van reclames en regtsgedingen en tot de behoorlijke inrigting en toelichting der bekeuringen, ter voorkoming zoowel van straffeloosheid als van vexe en noodelooze vermeerdering van geregtskosten; zijnde het aan de goede en oordeelkundige behandeling bepaaldelijk ook van de laatstgenoemde zaken toe te schrijven, dat in 1845 van 1998 bekeuringen slechts 50, en in 1846 van 2257 bekeuringen slechts 60 vrijspraken gevallen zijn.

De omstandigheid dat de tegenwoordige titularis tevens de betrekking van rijks-advocaat bekleedt, heeft te weeg gebragt, dat in *beide* betrekkingen aanmerkelijke bezuinigingen zijn vastgesteld, zijnde bepaaldelijk het tractemen als advocaat-consulent met bijna de helft verminderd geworden.

Van het gering bedrag voor reiskosten uitgetrokken, wordt alleen gebruik gemaakt in die *zeer bijzondere gevallen*, dat de behandelingen van ingewikkelde zaken zonder eene verplaatsing volstrekt onmogelijk is. — Gedurende vier jaren is dit evenwel slechts *éénmaal* noodig geweest, doch op de mogelijkheid dat die reizen kunnen voorkomen, moest bij de begrooting worden gerekend.

§ 133. De post van f 300, ook bij vroegere begrootingen toegestaan, strekt tot bestrijding der gijzeling-kosten van veroordeelden, welke wegens certificaten van onvermogen geheel straffeloos en onvervolgd zouden worden gelaten, hoezeer zij als halsstarrige overtreders bekend staan of tot zwart gemaakte benden hebben behoord, en uit dien hoofde gevaarlijk zijn voor de eigendommen, de opzieners en andere beambten; het belang der Opperhoutvesterij vordert, dat de gijzeling van zoodanige veroordeelden gedurende eenigen tijd althans worde aangewend, maar in de bedoelde gevallen komen dan ook de kosten voor hare rekening. Deze maatregel is niet alleen doeltreffend voor de handhaving van het gezag en de wet, maar ook als voordeelig te beschouwen voor de schatkist, zoo als nog laatstelijk, over het jaar 1846, gebleken is, toen van de *zes* veroordeelden, die voor rekening der Opperhoutvesterij met gijzeling werden bedreigd, *vier* de boeten en de proces-kosten hebben voldaan, welke laatsten, zonder die betaling, ten laste van de schatkist zouden gekomen zijn.

§ 134. De gronden waarop rust de toekenning van de bij deze paragraaph bedoelde toelagen en gratificatien zijn opgegeven:

a. ten opzigte van den generaal-majoor *Rottiers* en den heer *van Petighem*, in de beantwoording der bedenkingen gevallen op de begrooting van 1844 en 1845;

b. ten aanzien van de heeren *Scholl van Egmond* en *Ruijters*, de dochter van wijlen den staatsraad inspecteur-generaal *Goudriaan* en de *wed. van Poeteren*, in de beantwoording der bedenkingen gevallen op de begrooting van 1846 en 1847, en

c. met betrekking tot de overigen, bij de Memorie van Toelichting overgelegd nevens het ontwerp der begrooting van Binnenlandsche Zaken voor 1848 en 1849.

Men neemt de vrijheid daartoe te verwijzen.

§ 135. Het Pennemakers-veer te *Vianen* was een rijks-veer en de bedoelde veerlieden bevonden zich in 's lands dienst; ten gevolge van de opheffing van dit veer, veroorzaakt door het daarstellen eener schipbrug van Vianen op Vreeswijk, verloren zij hunne betrekkingen, en daardoor hun middel van bestaan, de toelagen moeten strekken om hen, zoolang zij niet weder in de eene of andere betrekking zijn herplaatst, in dit, buiten hun toedoen geleden verlies van hun bestaan eenigermate te gemoet te komen.

§ 136. Voor zooverre hier bedoeld zijn de nagelaten betrekkingen van een lid der Eerste Kamer van de Staten-Generaal en van een gouverneur van eene provincie, moet men aannemen, dat de pensioenen in der tijd zijn verleend als blijk van nationale erkentelijkheid voor de diensten door de overledenen in verschillende betrekkingen aan den Lande bewezen.

ZESDE HOOFDSTUK.

Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst.

§ 137. Men heeft geoordeeld verpligt te zijn den waren staat van zaken aan de leden der Staten-Generaal te doen kennen, en laat het gaarne aan hun inzigt over, te beoordeelen of de in de Memorie van Toelichting vermelde onderwerpen niet van dien aard zijn, dat ruimere voorziening daarin als wenschelijk, zelfs (indien de omstandigheden zulks toelaten) als noodzakelijk zij te beschouwen! Om maar een derzelve te noemen, zal het wel aan geen twijfel onderhevig zijn, dat de som, tot *onderstandgelden voor kerken en kerkelijke gebouwen* bestemd, als ontoereikend is te beschouwen. Zoolang intusschen de staat van 's lands finantien geene meer voldoende voorziening toelaat, spreekt het van zelf dat men zich daarnaar moet regelen, schoon den wensch naar verbetering niet kunnende onderdrukken.

§ 138. De vermelde toejuiching kan der Regering niet dan aangenaam zijn, maar men moet erkennen, niet te begrijpen hoe men uit het voorgevallene omtrent zekere gemeente in de provincie Groningen het vermoeden heeft kunnen opvatten, dat men aan het uitgedrukt beginsel ontrouw zou zijn geworden. Niet op de vrijheid der kerk of de godsdienstige belangen eener gemeente is in het bedoelde geval inbreuk gemaakt, maar een en ander is daarbij gehandhaafd tegen misbruik en willekeur.

§ 139. Wanneer de artikelen der begrooting worden opgegeven welke men bedoelt, zal men de verlangde inlichtingen trachten te geven.

§ 140. Alle de betalingen onder art. 17 der 2de afdeeling begrepen, geschieden op grond van daartoe genomen speciale Koninklijke besluiten. Het blijkt, dat dezelve in den bij deze begrooting overgelegden toelichtenden staat niet alle zijn aangeteekend, waarom men een in dat opzigt verbeterd afschrift daarvan hiernevens voegt.

De toelage, vermeld onder de zonderlinge benaming: *Toelage aan den quæstor-generaal voor Turin is* eene *toelage aan den Protestantschen kapellaan te Turin.* Dezelve ie door *Groot-Brittannie*, *Pruissen* en *Nederland* sedert lang verzekerd aan den predikant, die voor de godsdienstige behoeften zorgt der te Turin hun verblijf houdende Protestanten der legatien en andere Protestantsche inwoners, bijzonder van die uit de valleijen van Piemont of Waldenzen, in wier lot reeds van de vroegste tijden door onze landgenooten en de Regering zeer veel belang werd gesteld.

Ter overmaking dezer toelage (zonder vermeerdering van kosten) worden door Zijner Majesteits gezantschap te Turin wissels getrokken op het Hoofd van dit Departement, in *Nederlandsch courant*, welke traites alsdan gedomicilieerd worden op den quaestor-generaal der algemeene synode, ter betaling bij voorschot, dat aan hem vervolgens, na liquidatie bij de Algemeene Rekenkamer, wordt teruggegeven. De quaestor-generaal komt dus op den toelichtenden staat (die bij de ingezondene begrooting is overgelegd) qq. voor, dat is, als intermediair bankier.

§ 141. De beurzen aan de hoogescholen zijn bij Koninklijk besluit ingetrokken, maar dat besluit had geene betrekking op die, welke bij speciaal reglement verbonden waren aan het Evangelisch-Luthersch-seminarium. Uit dien hoofde zijn dezelve dan ook begrepen in de sommen, welke uit de begrooting van Binnenlandsche Zaken op die van dit Departement zijn overgebragt, toen Zijne Majesteit in 1844 voegzaam oordeelde deze instelling, als uitsluitend tot de eeredienst behoorende, onder deszelfs attributen te rangschikken.

§ 142. Er zijn steeds dan deze, dan gene opper-rabbinaten vacant; deels omdat de noodzakelijkheid van derzelver vervulling

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

afwisselt naar omstandigheden, deels omdat de weduwen ook een jaar van gratie genieten, deels omdat men voor die betrekking Nederlanders verlangt, en tot nu toe geen genoegzaam aantal candidaten, daartoe volkomen geschikt geacht, aanwezig schijnt. In dit gebrek hoopt men door kweekelingen van het Israëlitisch seminarium te voorzien, terwijl intusschen in het laatst van 1846 de vacature te Maastricht vervuld is door de keuze van een Nederlander (den heer *J. L. Schaap*) tot opper-rabbijn in het hertogdom Limburg.

§ 143. Meerdere sterfgevallen van gepensioneerden en van hen die pensioen hadden verzocht, gevoegd bij de bijzonderheid, dat onder de te accorderen emeritaten geene waren die groote pensioenen vorderden, zijn oorzaak dat, althans voor dit loopende jaar, de vrees, dat de daarvoor bestemde som ontoereikende zoude zijn, gelukkig niet is verwezenlijkt; en men vleit zich dat zulks mede in het vervolg het geval moge zijn, ook wanneer de noodzakelijkheid bestaat, om hoogere burgerlijke of kerkelijke pensioenen toe te staan.

Men geeft, zoo men meent, geen *te ruime* uitlegging aan de 2de alinea van art. 192 der Grondwet. Vóór eenig leeraar voor zijne dienst ongeschikt is geworden, wordt het emeritaat wel niet ligt gevraagd; integendeel trachten de meeste predikanten zoolang mogelijk in werkelijke dienst te blijven, en het emeritaat te ontwijken, ook wel eens wanneer zij de pligten aan hun ambt verbonden niet dan zeer gebrekkig kunnen vervullen, omdat zij meest altijd daarbij veel verlies lijden, hetwelk voor onbemiddelden te drukkend is. Zelden zullen dus *omstandigheden* voorkomen, die uitstel in het verleenen van het emeritaat gedoogen.

Wat de weduwen-pensioenen betreft, zoo spreekt het van zelf, dat geen uitstel plaats *kan* hebben.

Overigens regelt men zich op het stuk der kerkelijke pensioenen naar vaste beginselen en bestaande verordeningen, met betrachting der meest mogelijke zuinigheid, welke trouwens tot grondslag ligt der geheele administratie bij dit Departement.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Departement voor de zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst.

§ 144. De leeraars van de godsdienstige gezindheden, wier bezoldiging uit 's lands kas niet, als een *verkregen* regt, bij het *eerste* lid van art. 192 der Grondwet, aan de betrokken gezindheden verzekerd is, kunnen niettemin op het genieten van eene toereikende bezoldiging uit die kas aanspraak ontleenen uit het *tweede* lid van dat artikel, in verband met het 189ste artikel der Grondwet. In dien zin kan en mag deze aanspraak *grondwettig* genoemd worden, even gelijk de erkende verpligting van den Staat, om, bij gebleken behoefte der verschillende godsdienstige gezindheden in dit opzigt, te gemoet te komen, eene *grondwettige* verpligting kan en mag heeten, vermits die uit de, ingevolge art. 189 aan alle godsdienstige gezindheden, in het Koningrijk bestaande, verschuldigde gelijke bescherming voortvloeit. Dat het vervullen dier behoefte van staatswege van het vermogen der schatkist afhankelijk blijft, en mitsdien tijd en omstandigheden op het gevolg geven aan het *tweede* lid van art. 192 meer of min gunstigen invloed kunnen uitoefenen, vermindert de bestaande *grondwettige aanspraak* niet, maar doet slechts het geval ontstaan, waarin de leeraars der Roomsch-Katholijke gezindheid tot hiertoe, op weinige uitzonderingen na, algemeen verkeeren, namenlijk, dat zij, die iets van het Rijk genieten, aanmerkelijk *lager* uit 's lands kas bezoldigd worden, dan de leeraars van andere godsdienstige gezindheden; — eene omstandigheid die, met het oog op het 192ste artikel der Grondwet, wel niet als verkorting van *volkomen regten* is te beschouwen, maar toch billijkheidshalve aanloiding behoort te geven, dat in de gebleken behoefte zooveel mogelijk worde voorzien, ten einde de Staat niet in gebreke blijve zijne grondwettige verpligting in dat opzigt te volbrengen.

§ 146. Het 3de artikel dezer afdeeling bevat de navolgende bestanddeelen:

I. *Bureaubehoeften*, waaronder men gerekend heeft:

a. Papier, pennen, inkt, lak, ouwels, pennemessen, passers, trekpennen, scharen, naalden, potloden, gomelastiek, sandrak, linialen, vouwbeenen, inktkokers, touw, zegelgaren, band, koord en verdere kleinigheden, te zamen begroot op . . . . f 400.00

Transporteren f 400.00

Per transport f 400.00

b. Wetenschappelijke boekwerken, periodieke geschriften, couranten en dergelijke benoodigdheden 600.00

II. *Bindwerk* van registers, boeken en kantoorbehoeften 250.00

III. *Brandstoffen:* hout, turf, steenkolen, olie en kaarsen 900.00

IV. *Kleine uitgaven:* briefporten, vrachtloonen en dergelijke uit de hand betaald wordende geringe behoeften 100.00

f 2,250.00

§ 147. De uitgaven wegens geringe dagelijksche reparatien, begrepen in art. 4, betreffen *niet* zoodanige werken, die tot het *onderhoud der gebouwen* behooren, maar zijn dezulke, welke in de termen vallen van art. 1619 van het Burgerlijk Wetboek, waarvan de bepaling te dien aanzien wordt in acht genomen, vermits het zoo niet onmogelijk, dan toch veel kostbaarder en omslagtiger zoude zijn, wanneer iedere *kleine behoefte*, wier voorziening dagelijks kan voorvallen en meestal geen uitstel toelaat, van wege het Departement van Binnenlandsche Zaken, in de lokalen, die ten dienste van andere Departementen van Algemeen Bestuur worden gebruikt, moest vervuld worden.

Het genoemde Departement zorgt voor en betaalt de werken die volgens plaatselijk gebruik ten laste van *verhuurders* komen; terwijl elk Departement in het zijne de lasten draagt, die dat plaatselijk gebruik voor rekening van de *huurders* brengt, zoodat om deze lasten te kunnen kwijten, het noodig is, dat daarvoor onder de geraamde som voor *lokaalbehoeften* eenig bedrag begrepen zij.

§ 148. In betrekking tot deze zaak wenscht de Regering te doen opmerken, dat zij de oud-bisschoppelijke klerezij in alle hare verrigtingen op het *kerkelijk terrein* volstrekt ongemoeid laat, en aan dezelve in het *staatkundige* alles verleent, wat het Gouvernement te verleenen bij magte is, waarvan de onderwerpelijke begrooting, bij vergelijking van die van vroegere dienstjaren, wederom een bewijs kan opleveren.

Overigens heeft de Regering, gedachtig aan de grenzen, haar door de Grondwet aangewezen, vast besloten, zich zorgvuldig te wachten van *partij* te nemen in het hier bestaande geschil, en zulks om in hare oogen alles afdoende reden, dat zij even onbevoegd als ongehouden is, om tusschen *Utrecht* en *Rome* te beslissen.

De vraag, »of de leden der oud-bisschoppelijke klerezij zich te » regt of ten onregte *Roomsch-Katholijken* noemen, noch ook of zij » zich in eene of meerdere geloofspunten van de leer der *Roomsch-* » *Katholijke kerk* gescheiden willen achten", — in andere woorden: aan welke zijde hier de regtzinnigheid in leer en tucht, het gelijk of ongelijk in het geschil is, — heeft de Regering niet te onderzoeken, vermits zij zich daarmede niet zoude kunnen inlaten, zonder zich het *jus in sacra* aan te matigen.

Indien de oud-bisschoppelijke klerezij *Roomsch-Katholijk* wil wezen, is de Staat verpligt haar verlangen in dat opzigt te eerbiedigen, omdat de volkomen vrijheid der godsdienstige begrippen bij de Grondwet aan elk gewaarborgd is. Het ligt echter, bij dat geval, in den aard der zaak, dat de Regering in den twist, welke daarover in den boezem van het kerkgenootschap, waartoe de klerezij verklaart te behooren, wordt gevoerd, *deelgenoot* zoude worden, wanneer zij den, door het hoofd der klerezij, in strijd met de oorspronkelijke stichtings-acte der Nederlandsche bisdommen benoemden, en door de meerderheid der Roomsch-Katholijken *niet* erkenden *Bisschop van Haarlem*, *officieel* erkende in die *hoedanigheid*, of onder dien *titel*. Trouwens, zoo doende zou de Regering aannemen of beslissen, dat het in 1559 opgerigte *Roomsch-Katholijke bisdom van Haarlem* door die benoeming *wettig vervuld was*, en derhalve wel naar den zin der oud-bisschoppelijke klerezij, maar niet in den geest van onzijdigheid, handelen en geheel afwijken van de voorzigtigheid, welke de staatsbesturen dezer landen, zoowel onder de Republiek als later, steeds in dezen hebben betracht, door de staatkundige erkenning van *Bisschop van Haarlem* aan den door het hoofd der oud-bisschoppelijke klerezij benoemden titularis volstandig te weigeren.

Voor het geval, dat de oud-bisschoppelijke klerezij zich als een *op zich zelf staand kerkgenootschap* wil beschouwd hebben en hare betrekking tot den Staat als *zoodanig* op eenen bepaalden voet wenscht geregeld te zien, is de Regering bevoegd en ieder oogenblik bereid, daartoe op het deswege te uiten verlangen der belanghebbenden over te gaan; — waarom dan ook het *eerste* artikel dezer afdeeling, even als bij de vorige tweejarige staatsbegrooting, zoodanig is omschreven, dat, in dit opzigt, geene ongelegenheden zouden kunnen in den weg staan.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Departement van Marine.

§ 149. De Regering ziet met genoegen de levendige belangstelling der Tweede Kamer van de Staten-Generaal in 's Rijks marine, zoo als uit deze paragraaph ten duidelijkste blijkt. Ook reeds vroeger waren van verschillende zijden stemmen in dezen zin uit de Kamer opgegaan, die zich thans zoo algemeen vernieuwen.

De Regering deelt dan ook den wensch naar uitbreiding der active zeemagt, doch moet de verwezenlijking daarvan afhankelijk maken van de middelen die er voor kunnen worden aangewezen. Intusschen heeft het genoegzaam kunnen blijken, uit de staten der zeemagt in active dienst en uit vele bewegingen van 's Rijks schepen in de laatste jaren, dat de activiteit tot eene hoogte is opgevoerd, verder dan men met het beperkt budget voor Marine had kunnen verwachten.

Doch bij eene zoo groote uitbreiding van de active zeemagt, waarvan men niets heeft willen aftrekken, is het ligt te begrijpen, dat de materiele zeemagt niet met eene zoo krachtige hand heeft kunnen worden vermeerderd, als wenschelijk ware geweest, zoodat dan ook aan den bouw van groote schepen niet zooveel heeft kunnen worden gedaan als men zich had voorgesteld; doch daarentegen zijn aan de vermeerdering van ligtere oorlogsvaartuigen en de vermeerdering van stoomschepen, met onderhoud, en verbetering van de reeds bestaande, belangrijke sommen te koste gelegd.

Op de vraag, of voor eene noodzakelijke verdere versterking der materiele zeemagt niet eene verhooging der geldmiddelen gevorderd wordt, moet de Regering verwijzen naar hetgeen in de Toelichtende Memorien omtrent het VIIIste hoofdstuk voor de twee laatste tweejarige staatsbegrootingen is gezegd, namelijk, dat het geenszins de bedoeling was, om als uitgemaakt te stellen, dat de beschikbaar gestelde sommen voldoende waren om de uitgaven van 's Rijks zeewezen bij voortduring te bestrijden, en heeft men steeds gewezen op het doel der Regering, om bij eenen ruimeren stand der fondsen ook meer voor het VIIIste hoofdstuk te bestemmen. Dit heeft tot nog toe geen plaats kunnen hebben, en het blijft voortdurend zeer wenschelijk, dat meerdere fondsen voor Marine mogten kunnen worden bestemd, hoofdzakelijk om in de aanvulling en vermeerdering van het materieel der zeemagt en den materielen voorraad in de magazijnen te voorzien.

Meermalen heeft de Regering dan ook dit onderwerp in gezette ernstige overweging genomen, maar de slotsom is telkens geweest, dat zij gemeend heeft, dit hoofdstuk vooralsnog niet op het vroeger cijfer te mogen terugbrengen.

Intusschen worden de beschikbare fondsen ten meesten nutte aangewend, zoo als blijken kan bij de vergelijking van hetgeen in andere landen en in Nederland wordt gedaan, wanneer men ook de sommen vergelijkt, die dáár en hier daarvoor worden afgezonderd.

De Regering erkent dus, dat meerdere fondsen wenschelijk waren, tot uitbreiding van het materieel en aanvulling der magazijnen.

Echter is dat materieel en die voorraad niet in eenen zoo ongunstigen toestand, als door enkele leden is ontwikkeld, en opgenomen in eene memorie, als bijlage sub litt. *A* het Voorloopig Verslag over de thans ingediende staatsbegrooting vergezellende. De Regering meent die zienswijze niet in haar geheel te kunnen aannemen, zoo als meer breedvoerig wordt uiteengezet in de beantwoording van die memorie, welke afzonderlijk hierbij wordt overgelegd. (Zie Bijlage *B*).

Intusschen valt het niet te ontkennen, dat het binnen een zeker bepaald, niet verwijderd tijdvak geheel voltallig maken van de sterkte der materiele zeemagt, waarmede de Minister zich had gevleid, vóór de verminderingen op het VIIIste hoofdstuk toegepast, en vooral sedert de noodzakelijkheid van uitbreiding der stoomvaart meer en meer is gebleken; uit de thans beschikbare middelen niet te bepalen is.

Evenwel gaat men vooruit, en is er van alle charters van schepen een voldoende voorraad aanwezig, om in de behoefte van 's Rijks dienst te kunnen voorzien.

§ 150. Bij Koninklijk besluit van den 9den December 1841, n°. 120, is, in verband tot de daarbij bepaalde sterkte onzer scheepsmagt in Oost-Indie, bepaald, dat de uitgaven voor de schepen en vaartuigen van oorlog aldaar gestationneerd, niet hooger op de Indische begrooting zullen worden uitgetrokken, dan tot een bedrag van f 1,200,000. Echter doet het bestuur in Indie nog extra uitgaven, die ten voordeele van de marine aldaar komen, zoo als de daarstelling van een droog dok op Onrust, van een drijvend droog dok en van eene ketelmakerij te Soerabaija en voor de plaats gehad hebbende aanschaffing van de stoomschepen *Batavia* en *Borneo*.

Hier te lande wordt uit de koloniale kas voor kosten der marine niets bijgedragen.

§ 151. Van de geldsommen over de jaren 1845 en 1846 bestemd voor de *active zeemagt*, zijn geene bedragen aangewend tot dekking van zich voorgedaan hebbende tekorten op de fondsen toegestaan voor *bureau- en lokaalbehoeften* en *dergelijke uitgaven*, over de voorschreven tijdvakken. Dit is alleen het geval geweest met de, bij Koninklijk besluit van den 15den Maart 1845, n°. 80, geautoriseerde af- en overschrijving op de begrooting van 1844, waarbij inderdaad de *bureau- en lokaalbehoeften* van het Ministerie en van eenige maritime etablissementen uit de fondsen der *active zeemagt* zijn gesuppleerd met een bedrag van f 4600.

Deze afschrijving is niet noemenswaard op een post van 16 tonnen gouds. Men acht het echter noodzakelijk in het algemeen hier op te merken, dat, zoowel wat betreft de dienst van 1844 als die van 1845, *alléén* de *vrijvallende* gelden op de fondsen voor de active zeemagt bestemd, tot andere einden zijn aangewend, en de verminderingen in geen geval ten nadeele daarvan hebben gestrekt. De afgeschrevene sommen, wanneer die *niet* waren gebruikt om in de behoefte op andere onderdeelen der begrooting te voorzien, zouden, als *vrijvallend*, ten bate der schatkist zijn gekomen, en er bestond dus geene reden, om, *bij gebleken noodzakelijkheid* voor andere posten, waarop men te kort kwam, dezelve onaangeroerd te laten.

§ 152. Volgens de staten der active zeemagt, opgemaakt wordende onder dagteekening van 1° Januarij van ieder jaar, zijn, gedurende de vier laatste jaren werkelijk geëmbarkeerd geweest, het onderstaand getal Europesche zeelieden, als:

1°. Januarij 1844, 5067 koppen,
1°. Januarij 1845, 4707 »
1°. Januarij 1846, 5160 »
1°. Januarij 1847, 5612 »

zijnde hieronder niet begrepen de inlandsche matrozen, behoorende tot de zeemagt in Oost-Indie, waarvoor per jaar een getal van 400 kan genomen worden, om bij de boven aangegeven getallen te worden toegevoegd, ook niet de niet geëmbarkeerde mariniers, ten bedrage van ruim 700 man.

§ 153. Bij de beantwoording der zich voorgedaan hebbende bedenkingen bij de Staten-Generaal, ter gelegenheid van het onderzoek der begrootingswetten over 1846 en 1847, heeft de Regering reeds de aandacht van Hun Edel Mogenden gevestigd op de verschillende diensten, die uit de fondsen voor dagloonen der werklieden op de Marine-begrooting aangevraagd en toegestaan, moeten bestreden worden. Reeds toen merkte men op, dat het hier niet alleen de rede was van dagloonen voor het *aanbouwen* van *nieuwe* schepen, maar ook van de zoodanige, die in verband staan tot de uitrusting, wapening, reparatien en het onderhoud van alle de reeds *te water* liggende schepen, van *gebouwen*, *hellingen*, *kappen*, *beschoeijingen* enz. De Regering meent zich te mogen refereren aan de destijds op dit punt gegeven inlichtingen. Wanneer zij in aanmerking neemt de vaartuigen die aangebouwd zijn, de diensten die hiervoren zijn bedoeld, waaromtrent ter bovengemelde gelegenheid en reeds bij behandeling der begrooting van 1844 en 1845, *vele* en *gedetailleerde* inlichtingen zijn gegeven, dan is de Regering van gevoelen, dat de uitgaven aan die etablissementen en dagloonen niet te hoog zijn uitgetrokken en allezins den toets eener vergelijking met hetgeen daarvoor bij andere zeemogendheden wordt besteed, kunnen weêrstaan.

§ 154. Op en bij de onderscheidene maritime etablissementen bevinden zich een zeker meer of min beperkt aantal gebouwen, primitivelijk in vroegere tijden tot woonhuizen daargesteld en tot geene andere einden geschikt. Dezelve zijn gelegen binnen de afsluiting van 's Rijks werven, met uitzondering van enkele, die meestal daaraan zijn grenzende of in de onmiddellijke nabijheid daarvan zich bevinden, doch evenmin als de andere, voor het oogmerk waartoe ze dienen, kunnen gemist worden. Van dezelve wordt als woningen gebruik gemaakt door de hoofden van de maritime etablissementen en door sommige der daartoe behoorende hoofdbeambten, wier verblijf, even als dat van den directeur en kommandant of van den directeur, op of in de onmiddellijke nabijheid van 's Rijks werven, in het belang van de dienst, noodzakelijk is.

Geen van de bedoelde gebouwen kan in aanmerking komen om verkocht te worden, uitgenomen een groot gebouw aan het einde van Kattenburg te Amsterdam, dat gediend heeft tot een magazijn van victualie en kleeding voor de Marine. Een en ander is alsnu overgebragt binnen het groot magazijn op 's Rijks werf aldaar; wordende op dit oogenblik onderhandeld om het eerstvermelde gebouw, thans nog tot slagthuis voor de Marine dienende, aan het Domein terug te geven, om daarover te kunnen beschikken.

§ 155. De *lokaal- en bureaubehoeften* aan het Ministerie en aan

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

de verschillende directien zijn niet vermeerderd, zelfs zijn die bij eenige etablissementen kunnen verminderd worden. (Zie den vergelijkenden staat bij de begrooting overgelegd.)

Alleen zijn bij het 3de artikel der 1ste afdeeling uitgetrokken f 800 voor *bureau-kosten* van *ambtenaren tot de algemeene dienst behoorende*, die op vroegere begrootingen *niet voorkomen*. Men moet echter daaromtrent opmerken, dat deze uitgaaf *tot dusverre* is begrepen onder het 2de artikel der 1ste afdeeling: *Tractementen der ambtenaren* enz. en aldaar wordt vermeld als TOELAAG aan de hierboven bedoelde *algemeene* ambtenaren. Het beginsel om geene vreemdsoortige uitgaven in een en hetzelfde artikel op te nemen, heeft aanleiding gegeven om de voormelde *bureau-kosten* afzonderlijk in de begrooting te brengen.

§ 156. De inspecteur der marine-artillerie geniet geen tractement of eenige bezoldiging bij het Departement van Oorlog.

§ 157. Bij Koninklijk besluit van den 25sten September 1844, n°. 66, is onder anderen geregeld de belooning der zee-officieren, die gedurende derzelver non-activiteit *aan den wal* dienst moeten doen.

Dit besluit is ook van toepassing op de officieren, tijdelijk in betrekking geplaatst bij het Ministerie en bij de maritime etablissementen; zij genieten dus, boven derzelver *vast* of *non-activiteits-tractement*, eene suppletoire bezoldiging, overeenkomstig het bij gedacht besluit voor hunne respective rangen vastgesteld bedrag, welke, zoo als het voorkomt te regt, als toelaag onder de *kosten der administratie* is opgenomen.

§ 158. Onder de redenen, welke de herziening van het algemeen loods-reglement en daarmede in verband staande wetsverordeningen wenschelijk maken, behoort voornamelijk de behoefte aan meer afdoende strafbepalingen, niet alleen in zaken rakende de dagelijksche dienst, maar ook bijzonder voor de gevallen van het verzeilen van schepen door onkunde, verzuim, onberadene handelwijze en achteloosheid.

Met eene wets-voordragt omtrent dit onderwerp is tot nu toe verwijld, hoofdzakelijk uit aanmerking dat, naar de meening der Regering, de bedoelde strafbepalingen in een noodwendig verband zullen moeten worden gebragt met sommige der bij het in overweging zijnde Wetboek van Strafregt aan te nemen algemeene strafverordeningen.

In afwachting van de bekrachtiging van het gedachte wetboek, zal de Regering evenwel in ernstige overweging nemen, in hoever er met de herziening der administrative verordeningen van het loodswezen middelerwijl een aanvang zoude knnnen gemaakt worden, en zulks in overleg met de kamers van koophandel der voornaamste koopsteden die zeehandel drijven.

§ 159. De vraag, of de onder-inspecteurs over het loodswezen vrije woning hebben, moet ontkennend beantwoord worden. Men wil echter wel erkennen dat zulks wenschelijk ware ten nutte van de loodsdienst zelve, waarop dan ook, wanneer de gelegenheid zich daartoe aanbiedt, acht wordt geslagen, ten einde daartoe over te gaan, zoo als dan ook op dit oogenblik in het te Willemsoord opgerigt wordende loodsgebouw zoodanige woning voor den onder-inspecteur wordt ingerigt, om het geheele administrative personeel van het loodswezen aldaar, tot beteren gang van de dienst, vereenigd te hebben.

§ 160. Er is zoo bepaald mededeeling gedaan dat men *niet* voornemens is van dezen post af- en overschrijving te doen, omdat die geheel op zich zelf staat en voor een bepaald onderwerp is uitgetrokken. Met alle andere posten zou alleen zoodanig gehandeld kunnen worden wanneer die werkelijk als maxima konden beschouwd worden; maar dit is het geval niet. De beperktheid der som, die voor de uitgaven van het Departement van Marine tot dusverre op de staatsbegrooting is kunnen afgezonderd worden, maakt het noodzakelijk vele posten zoo laag mogelijk en dus lager te stellen dan men bij eenige meerdere ruimte van fondsen verpligt zou zijn te doen, en daar men *drie* jaren te voren (hoe men ook de uitgaven van vorige jaren tot grondslag neemt) het juiste bedrag altijd slechts ramen kan, zoo moet men bij de tekortkoming het eene artikel met het andere trachten te suppleren. Dat men overigens de begrootingen niet uitput, kan genoegzaam blijken uit de vrijgevallen sommen, die zelfs in dit verslag (zie bijlage A) worden aangehaald.

Met betrekking tot de f 30,400, die op de dienst van 1845 van het *materieel der zeemagt* zijn afgeschreven en overgebragt op de *reparatien en onderhoud van gebouwen*, moet opgemerkt worden, dat die gelden niet hebben gestrekt tot betaling der kosten van den *herbouw van het Ministerie*, daar deze inderdaad zijn gekweten uit het fonds der *onvoorziene uitgaven*. De in dezen bedoelde af- en overschrijving is een gevolg geweest van een gebleken tekort op de beschikbare fondsen voor *reparatien enz. van gebouwen*, ontstaan doordien men, na het afbranden van de smederij aan 's Rijks werf te Amsterdam, tot de vernieuwing van het gebouw is moeten overgaan. Men zal wel willen erkennen, dat op deze en soortgelijke uitgaven bij de zamenstelling der begrooting niet kan gerekend worden, en deze transpositie van fondsen strekt alzoo tot bewijs van hetgeen hierboven is opgemerkt omtrent het dikwerf onvermijdelijke der af- en overschrijvingen in het algemeen.

§ 161. Het Departement van Marine is steeds van gevoelen geweest, dat, in de zeer zeldzame gevallen, dat aan aannemers eene schadeloosstelling behoort te worden toegekend wegens de schorsing der uitvoering van eenig werk, het bedrag derzelve behoorde gekweten te worden uit de fondsen die voor het *werk* zelf bij de begrootingswet waren toegestaan.

De Algemeene Rekenkamer is echter van eene tegenovergestelde meening, en in een zich voorgedaan hebbend geval van schadeloosstelling als hierboven bedoeld, is de kamer tot de vereffening der betrekkelijke vordering overgegaan, alleen op de *ministeriele verantwoordelijkheid* en onder voorwaarde, dat bij het ontwerpen der eerstvolgende begrooting op de zaak zou worden acht gegeven, te dien effecte dat, aanvang nemende met de dienst van 1848, de uitgaaf hare duidelijke omschrijving vinde in de wet.

Hoezeer, zoo als is gezegd, deze tegemoetkomingen hoogst zeldzaam bij het Departement van Marine voorkomen, heeft men echter, om latere moeijelijkheden met de Kamer te vermijden, aan het verlangen van dat collegie moeten toegeven, en alzoo de omschrijving dezer uitgaaf bij de begrooting van 1848 en 1849 opgenomen.

§ 162. De Regering deelt niet in het gevoelen der Kamer, om *onvoorwaardelijk* alle herstellingen, en dus ook het gewoon dagelijksch onderhoud van de gebouwen der Marine, bij aanbesteding en niet in daghuur of onder eigen beheer te doen geschieden. Voor zooverre het geldt werken van aanbelang aan de maritieme aangelegenheden, hetzij van nieuwe stichting, hetzij van vernieuwing of van uitgebreide herstelling of onderhoud, daaronder begrepen uitdieping van waters enz., heeft de uitvoering daarvan werkelijk plaats bij aanbesteding. Maar werken van minder aanbelang, vooral die, welke tot het dagelijksch onderhoud behooren en waartoe de materiele middelen veelal kunnen gevonden worden uit den zoogenaamden afval der werken van scheepsbouw, zijn verreweg met meerdere zuinigheid onder eigen beheer te verrigten, zoo als zulks geschiedt.

§ 163. Onder referte aan hetgeen bij de beantwoording der bedenkingen voorkomende onder § 153 reeds is opgemerkt omtrent de verschillende diensten, die uit den post der *dagloonen* moeten worden gekweten, meent men, dat het genoegzaam zal zijn, omtrent het uittrekken eener afzonderlijke som van f 1000 voor dagloonen van werklieden aan het Instituut te Medemblik, alleen op te merken dat die loonen uit den aard der zaak alleen betrekking kunnen hebben tot de *bewaring* en *bewaking* van het maritiem gebouw, onverschillig waartoe hetzelve is *bestemd* of wordt *gebruikt*. Het staat in dit geval gelijk met elk ander etablissement.

Een gelijk *algemeen* beginsel is in acht genomen bij het brengen op de 4de afdeeling, 4de artikel: *Kosten der geneeskundige dienst*, van f 200 voor medicijnen, ten dienste van voormeld instituut.

Onverminderd de kosten, die in het algemeen tot de werking der geneeskundige dienst behooren, worden uit dit artikel gekweten de benoodigde geneesmiddelen, onverschillig of die *buiten* of *binnen* 's lands worden aangekocht, of die moeten strekken voor zieken *aan boord*, op de *werven* of andere inrigtingen der Marine.

Uit aanmerking der noodzakelijke algemeene strekking van de betrokken begrootings-artikelen is men van gevoelen, dat de hiervoren genoemde sommen van f 1000 en f 200 in de toelichtende staten te regt zijn opgenomen, en zulks geen inbreuk maakt op het beginsel, hetwelk de Regering omtrent het brengen der uitgaven voor het meergemeld instituut op de staatsbegrooting vroeger heeft kennelijk gemaakt.

§ 164. Omdat het suppletie-tractement, hetwelk aan een zee-officier voor activiteit aan den wal wordt toegelegd, niet kan aangemerkt worden als *vast-* of *non-activiteits*-tractement, heeft men bij de zamenstelling der begrootingen van 1848 en 1849, in tegenoverstelling van vroeger, de daartoe betrekkelijke uitgaven niet opgenomen onder de vaste of non-activiteits-tractementen (1ste artikel der 4de afdeeling).

Uit den aard der zaak volgt echter, dat, alhoewel deze uitgaven (immers wanneer zij geen gevolg zijn eener administrative betrekking), zoo als in de Memorie van Toelichting is vermeld, onder de kosten der *active zeemagt* zijn begrepen, daarvan op dezen post geene bepaalde melding is kunnen gemaakt worden, als zullende gekweten worden uit het massaal bedrag van het artikel,

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

en wel speciaal uit de som die voor zee-tractement van het wachtschip, in welks rol de betrokkene zal opgenomen worden, is uitgetrokken.

§ 165. Alleen voor de bemanning der schepen uitmakende de zeemagt in Oost-Indie, is de schafting voor *memorie* uitgetrokken. Dit is een gevolg van de bepaling, dat de kosten van de *schafting* aldaar komen ten laste der *koloniale kas*, en gevonden worden uit de f 1,200,000, waarvan bij de beantwoording van § 150 is melding gemaakt. Op de overige onderdeelen van dit artikel zijn voor dit onderwerp de noodige gelden aangevraagd.

Wat aangaat de opmerking, dat bij de omschrijving van dit onderdeel (litt. B) *kleedingstukken* worden vermeld en daarvoor *niets* uitgetrokken, deswege strekt tot opheldering, dat reeds bij de Memorie van Toelichting der begrooting van het Departement van Marine over 1844 en 1845 bepaaldelijk de redenen zijn aangetoond, waarom men van het vroeger gevolgde om een afzonderlijken post op de begrooting te brengen voor *kleeding der equipagien*, heeft afgezien en deze uitgaaf ingesmolten bij de uitgetrokken som voor *scheepssoldijen*.

Onder referte, zooveel noodig, aan het destijds op dit punt verhandelde, meent men zich nu te kunnen bepalen met alleen aan te voeren, dat ook bij de onderwerpelijke begrooting dezelfde maatregel is toegepast, en het noemen van *kleedingstukken* in de omschrijving van het onderdeel, niet anders kan aangemerkt worden dan als zaak van orde en om verkeerde veronderstellingen voor te komen.

Volgens aangenomen beginsel betaalt de schepeling zoowel de kosten zijner kleeding als die van zijne ligging. De behoeften daartoe worden hem, tegen bepaalde prijzen, door het Rijk verstrekt en met het geldelijk bedrag zijne scheepsrekening belast, waaruit volgt, dat de vraag, of te dezer zake een speciaal fonds bestaat, ontkennend moet worden beantwoord.

§ 166. Dat de kosten, vallende op het uit- en inloodsen van 's Rijks schepen, uit derzelver aard zeer verschillend kunnen zijn, behoeft geen opzettelijk betoog, vooral niet, wanneer het, zoo als hier, de rede is om die kosten te ramen voor een nog verwijderd tijdvak. De tot en met de dienst van 1843 voor dit onderwerp geraamde som van f 15,000 is gebleken onvoldoende te zijn geweest; die dienst is zelfs met ruim f 4000 moeten gesuppleerd worden. Men heeft dus om deze reden, met het oog op toenemende bewegingen der militaire marine, het dienstig geacht om deze uitgaaf voor 1848 en 1849 tot *hetzelfde* bedrag in de begrooting te brengen, als ter zelfder zake voor 1846 en 1847 is toegestaan.

§ 167. Men heeft bij de zamenstelling der begrooting van 1844 en 1845 de kosten van het Instituut te Medemblik daarbij opgenomen en de bijdragen der adelborsten daarop in mindering gebragt. Dezelfde weg is gevolgd voor 1846 en 1847 en bij het thans in behandeling zijnde begrootings-ontwerp.

Ook nu, even als vroeger, blijft de Regering van meening, dat de opmaking eener afzonderlijke suppletoire begrooting buiten de staatsbegrooting, strijdig zou zijn met art. 125 der Grondwet, en uit dien hoofde heeft zij gemeend aan het uitgedrukt verlangen tot opmaking eener zoodanige speciale begrooting niet te kunnen toegeven. Overigens gedraagt men zich aan den hiertoe betrekkelijken staat van toelichting, waarbij alle kosten van het Instituut te Medemblik *voor zooverre die* 'S RIJKS UITGAVEN betreffen, gedetailleerd zijn aangewezen.

§ 168. De opmerking, dat de tractementen en toelagen der ambtenaren bij de vorenstaande inrigting zeer hoog zijn aangeslagen, kan, acht gevende op de dienst die verrigt wordt en van de duurte der plaats, niet worden toegestemd.

§ 169. Het tweede instructie-vaartuig, de *Laurens Koster*, bevindt zich te Medemblik en dient tot practisch onderwijs in de stoomwerktuigkunde voor de adelborsten. — Voor gezegd vaartuig worden geene kosten in de begrooting uitgetrokken, omdat hetzelve is bemand met een klein detachement uit het wachtschip te Willemsoord, en alzoo geene afzonderlijke scheeps-administratie heeft.

§ 170. De overweging, dat het niet alleen wenschelijk, maar zelfs noodzakelijk was, om op de begrooting van het Departement van Marine een post te brengen voor *verschillende uitgaven*, tot kwijting van zoodanige betalingen, die niet bepaaldelijk tot een der overige onderdeelen van berekening behooren en niettemin onder de uitgaven der Marine moeten begrepen worden, heeft bij het opmaken der begrooting van gezegd Departement over 1844 en 1845 aanleiding gegeven tot de daarstelling van het artikel, op welks inschrijving *nu* bedenkingen zijn gevallen.

Wanneer het hier de rede ware van een *gewoon* onderwerp van uitgaaf, dan wil men gaarne toegeven, dat de omschrijving van dezen post geen rigtsnoer zou geven voor te doene verevеningen. — Als men echter het doel nagaat, waarmede dit artikel alzoo is daargesteld, en daarbij in aanmerking neemt, dat de Algemeene Rekenkamer, volgens hare instructie, op *hetzelve* geene vorderingen zou kunnen verevenen, die op *andere* artikelen t' huis behooren, dan zal het wel onnoodig zijn, om, met betrekking tot het doelmatige van den onderwerpelijken post, zoo als die in den staat van berekening voorkomt, in verdere bijzonderheden te treden.

§ 171. Het is genoegzaam bekend, dat in zoodanig geval, dat ambtenaren, ten gevolge van organisatien of dergelijke omstandigheden, buiten dienst komen, aan hen, *in afwachting dat zij*, *bij ontstane vacature*, *weder in betrekking worden gesteld*, een zeker geldelijk inkomen wordt toegelegd als *wachtgeld*. — Uit den aard der zaak volgt, dat deze uitgaven niet als pensioenen kunnen beschouwd worden, welke laatste toch wel niet anders kunnen worden aangemerkt, dan als belooningen van den Staat voor diensten, die de belanghebbenden, hetzij door in de dienst verkregen ligchaamsgebreken, hetzij door hooge jaren, *niet* verder *kunnen* verrigten. Om dezelfde reden kan men de twee posten, als onderstanden op den toelichtenden staat dezer afdeeling voorkomende, niet onder de pensioenen rangschikken. Zij staan geheel op zich zelve en zijn van afloopenden aard, en daarom heeft men gemeend dezelve afzonderlijk op den bedoelden staat te moeten aanwijzen.

Wat tijdelijke gagementen aangaat, dezelve worden verleend wanneer het ingesteld geneeskundig onderzoek omtrent de in 's Rijks dienst gekregen ligchaamsgebreken heeft doen zien, dat het niet voldoende bewezen is, dat die gebreken den betrokkene voortdurend zullen beletten om voortaan in zijn eigen onderhoud te voorzien. Bij eene latere keuring wordt, naar gelang van den toestand van den tijdelijk gegageerde, aan hem bepaaldelijk gagement toegekend, of wel de vroeger hem gegeven onderstand ingetrokken of voor een jaar gecontinueerd.

§ 172. Hierbij wordt medegedeeld de verlangde opgaaf der zoodanigen, die, met behoud van een geheel of gedeeltelijk pensioen, met toekenning eener toelage, de daarbij vermelde dienstbetrekkingen waarnemen. (Zie Bijlage *C.*) Behalve de daarop voorkomende personen, worden er — zoo als bij de Memorie van Toelichting, behoorende tot het ontwerp der begrooting over 1848 en 1849 reeds is opgemerkt — nog onderscheidene betrekkingen door gepensioneerden, met geheelen stilstand hunner pensioenen, waargenomen. Eene en andere zijn alzoo onderling in categorie onderscheiden.

§ 173. Men moet het er voor houden, dat deze vraag niet anders kan doelen, dan op de onderstanden, welke in der tijd bij Koninklijk besluit van den 23sten November 1831, n°. 72, zijn verleend aan den bloedverwant van *van Speijk*, en bij overlijden aan zijne naaste erven, zoo als ook aan de bloedverwanten der schepelingen, die met hem het slagtoffer zijner edele zelfopoffering zijn geworden. Mogt zulks verlangd worden, dan kan een afschrift van de tot voorschreven Koninklijk besluit behoorende lijst der in dezen betrokkene personen worden medegedeeld.

§ 174. Men moet veronderstellen, dat hier bedoeld wordt het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108, omtrent de herziening der pensioenen, en in dat geval wordt er verwezen naar art. 2, § 10 van dat besluit.

NEGENDE HOOFDSTUK *A*.

Nationale Schuld.

§§ 175 en 176. Volgens de opgave van 22 December 1846, bedroeg het kapitaal der 2½ pcts. nationale schuld onder 1°. Januarij 1846 . . . . f 816,599,400.00

bij de begrootingen voor 1848 en 1849 wordt dat kapitaal berekend op 816,516,100.00

verschil . . . . f 83,300.00

te weeg gebragt:

in de eerste plaats, door de bij de Memorie van Toelichting vermelde vernietiging van het kapitaal, ten name van het pensioenfonds voor de weduwen en weezen van hoogleeraren ingeschreven . . . . f 54,600,

terwijl de overige 28,700

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

op den staat van December 1846 te hoog was geraamd, wegens den overgang van uitgestelde in werkelijke schuld, gelijk gebleken is uit de laatste sluiting van het grootboek, welke men begrepen heeft tot grondslag der begrooting te moeten aannemen. De dwaling is in December 1846 ontstaan, daaruit, dat men het evengezegde bedrag als raming gevoegd heeft bij het kapitaal, reeds op het grootboek ingeschreven; zijnde intusschen later gebleken, dat de inschrijving reeds was geschied. Bij tusschentijdsche opgaven van conversie-maatregelen kon die dwaling ligtelijk plaats hebben.

§ 177. Hiernevens wordt overgelegd een door den Staatsraad, Agent van het Ministerie van Finantien, onder dagteekening van den 12 April jl. opgemaakten staat, aanwijzende den stand van den overgang van de uitgestelde schuld (zie bijlage *D*), waaruit blijkt dat een niet onaanzienlijk deel dier schuld nog niet ter verwisseling is ingetrokken, en waardoor dus het vooruitzigt geopend wordt, dat bij het invallen van den termijn van verjaring, op 31 December 1849, volgens art. 7 der wet van den 27sten September 1841 (*Staatsblad* n°. 35), het geheele geraamde kapitaal van 2½ percents schuld voor die inschrijving niet zal gevorderd worden.

§ 178. Ofschoon er geen dadelijk oogmerk bestaat om gebruik te maken van de uitgifte van de schatkistbiljetten waartoe bevoegdheid is verleend bij de wet van den 27sten December 1840 (*Staatsblad* n°. 79) tot een beloop van *zes* millioen gulden, heeft men geoordeeld nog geen voorstel tot intrekking van die wet te kunnen doen, zoolang niet is afgeloopen het geheele herstel van het muntwezen; kunnende de maatregelen daaromtrent genomen en verder te nemen, zich uitstrekken tot in het volgende tweejarige begrootings-tijdvak.

Die maatregelen zijn van zulk eenen uitgebreiden en op sommige tijdstippen voor de schatkist zoo drukkenden aard, dat men voor alsnog niet heeft durven afzien van het hulpmiddel, hetwelk, on der sommige niet te voorziene omstandigheden, in eene tijdelijk uitgifte dezer schatkistbiljetten zoude kunnen gevonden worden. De post is daarom moeten worden levendig gehouden; doch voo memorie wordende uitgetrokken, ontstaat daaruit geen dadelijk bezwaar ten aanzien van het cijfer der begrooting, en juist dit bi *memorie* vermelden. toont aan dat het alleen zou zijn in gevalle va volstrekte noodzakelijkheid, dat van de bestaande bevoegdheid to uitgifte zal worden gebruik gemaakt.

§ 179. De aanbeveling tot eene spoedige verantwoording bedoeld bij art. 13 der wet van 25 Junij 1844, in verband met de creatie van f 1,300,000 4 percents nationale schuld, kan geacht worden te zijn vervallen door de Koninklijke boodschap van 26 Maart 1847, n°. 1, omtrent de vereevening der uitgaven volgens de wetten van 6 Maart en 25 Junij 1844; zijnde bij die gelegenheid verklaard, dat de creatie van f 1,300,000 4 per cents schuld niet noodig is, en wordt alzoo de begrooting van 1848 en 1849 met de rente van dat kapitaal verminderd.

Eerst wanneer al de betalingen zijn afgeloopen en de rekening bij de Algemeene Rekenkamer is goedgekeurd, zal de definitive rekening aan de Staten-Generaal kunnen worden medegedeeld.

§ 180. Er is geene bedenking tegen de verlangde overbrenging der som van f 3000 voor kosten van invordering der onvervreembare rente op Belgie, op het onderdeel *B* van het IXde hoofdstuk.

De som is voor het overige niet geraamd voor enkele *kosten* van invordering, maar ook voor eventueel verlies op den wisselkoers der remises.

181. Door de navolgende opgave wordt aan den geuiten wensch te gemoet gekomen.

	RESTANT-KAPITALEN OP 1 JAN. 1848.	AFLOSSING IN 1848.	AFLOSSING IN 1849.	RENTEN IN 1848.	RENTEN IN 1849.
Weg van Maastricht naar de Geldersche grenzen	f 930,000.00	f 10,000.00	f 10,000.00	f 41,850.00	f 41,400.00
Weg van Utrecht naar Deventer . . .	21,000.00	2,000.00	2,000.00	1,270.00	1,170.00
Weg van Zeijst naar Woudenberg . . .	71,500.00	1,000.00	1,000.00	3,262.50	3,217.50
Weg van Amsterdam naar Naarden . .	188,000.00	3,000.00	3,000.00	8,460.00	8,370.00
Weg van Zutphen naar Goor.	138,500.00	6,000.00	6,000.00	4,847.50	4,707.50

§ 182. Buiten de bij § 181 bedoelde geldleeningen, bestaan er geene andere van deze soort ten laste van den Staat.

Er is echter eene gevestigd op den straatweg van Zeijst naar de Grebbe, provincie Utrecht, waarvan de jaarlijksche aflossing en renten door de Regering is gevrijwaard, voor zooveel de tolopbrengsten van den weg daartoe niet toereikend zijn. Het vermoedelijk tekort wordt aangewezen onder de 12de afdeeling van hoofdstuk IX *B*.

§ 183. De verpligting tot voldoening vloeit onder anderen voort uit de wet van den 27sten December 1822, en die van 17 December 1840 (*Staatsblad* n°. 59 en 77).

§ 184. De aflossingen van sommige dezer geldleeningen worden geregeld naar de meerdere of mindere opbrengst van den weg, waarop de geldleening is gevestigd.

Ten gevolge van mindere opbrengst, is er in 1846 en 1847 ook minder afgelost, bij gevolg is het cijfer van de renten, nog met 1°. Januarij 1848 moetende worden betaald, hooger gebleven dan dat in de begrootingen van twee eerstgemelde jaren voorkomende.

§ 185. De Regering zal niet in gebreke blijven, om den hier uitgedrukten wensch ten aanzien van het restant der schuld aan de Nederlandsche Handel-maatschappij in het oog te houden bij de eventuele vernieuwing van het consignatie-contract.

NEGENDE HOOFDSTUK *B*.

Departement van Finantien.

§ 186. Wanneer men de tot dit hoofdstuk behoorende staat van vergelijking en Memorie van Toelichting met een onpartijdig oog gadeslaat en tegen de geraamde sommen vergelijkt, dan zal de opmerking vervallen, dat ook hier weder eene doorgaande strekking tot verhooging zigtbaar is, die met de zucht tot vereenvoudiging en bezuiniging, waarop zoo dikwerf gewezen wordt, weinig strookt; dit onderzoek zal dan toch tot de uitkomst leiden, dat de raming over 1848 f 23,221.97½ en die over 1849 f 44,441.97½ minder bedraagt dan over 1847 is toegestaan. Voorts is het hier de plaats om de ongegrondheid aan te toonen van de bij §§ 7 en 12 gemaakte opmerking, dat namelijk uit de plaats gehad hebbende af- en overschrijvingen zoude zijn af te leiden, dat aan de voorgedragene begrooting het kenmerk van op waarheid te zijn gegrond ontbreekt, en dat de ramingen alleen naar vroegere begrootingen, maar geenszins naar de uitkomsten van hetgeen werkelijk is benoodigd geweest, zouden zijn opgemaakt. Uit de nota toch, welke hierbij wordt overgelegd (zie Bijlage *E*), zal men zich kunnen overtuigen, dat bij de raming der behoeften van het Departement van Finantien voor het eerstvolgend tweejarig tijdvak de onlangs afgeslotene staatsbegrooting, dáár waar zulks mogelijk was, tot grondslag der berekening genomen is, waarvoor ten bewijze kan strekken, dat de uitkomsten van hetgeen over 1845 is benoodigd geweest, de raming van 1848 met f 3505.82 en die voor 1849 met f 19,725.82 overtreft.

§ 187. Aan de toelichtende staten tot dit hoofdstuk behoorende, is dezelfde volledigheid gegeven, welke vroeger gevolgd werd, zonder immer tot eenige opmerking aanleiding te geven; men kan inderdaad niet inzien, dat de vergelijkende beoordeeling, door eene meerdere uitgebreidheid aan die specificatie te geven, daardoor mogelijker en gemakkelijker zoude worden gemaakt. Aan-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

gaande de verwijzing naar die van andere Departementen van Algemeen Bestuur, moet worden opgemerkt, dat de aard van de uitgaven, bij die andere Departementen voorkomende, als van zelf eene meerdere specificatie vorderen, hetgeen bij het Departement van Finantien het geval niet kan zijn, omdat de in dit hoofdstuk opgenomen uitgaven, op weinige uitzonderingen, alle vast en onveranderlijk zijn, en de specificatien nopens het personeel in de staten voorkomen.

§ 188. Men kan niet inzien hoe het vergelijkend oordeel bevorderd zoude worden, door eene meerdere specificatie van het getal ambtenaren, dan in den uitgewerkten staat voorkomt. Zoolang toch de kennis ontbreekt, welke de werkzaamheden zijn, aan iedere afdeeling en bureau toevertrouwd, hetgeen aan de wetgeving behoort vreemd te blijven, kan men door de aanduiding van zoodanige indeeling niet tot de overtuiging komen om te beoordeelen of het personeel te uitgebreid dan wel te gering is; voorts ligt het in den aard der zaak, dat bij een Departement van zoo grooten omvang als dat van Finantien, de verplaatsing der ambtenaren van de eene naar de andere afdeeling, naar mate van de werkzaamheden, dikwijls noodzakelijk wordt gemaakt, zoodat het beoogde doel dan toch slechts gebrekkig zoude bereikt worden.

§ 189. Daar de uitgaven voor het personeel der ambtenaren op de begrooting gebragt, niet verhoogd maar wel jaarlijks verminderd zijn, heeft men niet zonder bevreemding de opmerking gelezen, dat de nieuwe betrekking van raad-adviseur geene algemeene goedkeuring heeft mogen verwerven, en bij vele leden de vrees doen ontstaan, dat deze post tot bestendiging van noodelooze uitgaven zal leiden.

§ 190. De sommen van f 3900 en van f 1300, onder art. 3 der 2de en 3de afdeeling geraamd, mogen buitensporig hoog voorkomen, doch zeker is het, dat dezelve zullen benoodigd zijn, om daaruit alle de behoeften, waaronder het bewaken der gebouwen berekend is, te kunnen bestrijden; overigens is de raming gegrond op de laatst verkregene uitkomst.

§ 191. De werkkring aan ieder der hier bedoelde inrigtingen toevertrouwd, loopt zoo uit elkander, dat het hoogst ongeraden voorkomt, eene vereeniging, zoo als door vele leden verlangd wordt, tot stand te brengen, en zeer zeker tot moeijelijkheden zoude kunnen leiden.

De geraamde sommen, vroeger in eenen algemeenen post gebragt, over 1846 en 1847 in *drie* artikelen gesplitst, zijn thans, om aan den herhaalden wensch der Staten-Generaal te gemoet te komen, meer gespecificeerd en over *dertien* artikelen verdeeld, doch ten onregte wordt aangevoerd, dat de geraamde sommen eene vermeerdering zouden aanwijzen; want bij de Memorie van Toelichting en bij den vergelijkenden staat is het aangetoond, dat het eindcijfer voor de gezamenlijke behoefte f 745 *minder* beloopt dan over 1847 is toegestaan.

Wat aangaat den werkkring van het agentschap in het bijzonder, dezelve is zoo veelomvattend, dat het ondoenlijk zoude zijn, daarvan met weinige woorden eene bepaalde omschrijving te geven. Overigens is de Regering van de stellige meening, dat aan de bestendiging van het agentschap bepaalde behoefte bestaat, en vermeent men eindelijk dat de ondervinding der drie afgeloopene jaren deze beschouwingen allezins bevestigt.

§§ 192 — 195. De gewigtige finantiele maatregelen in de drie laatste jaren beraamd en uitgevoerd of bijna uitgevoerd, hebben de aandacht der Regering niet afgetrokken van het belangrijk onderwerp, of en in hoeverre de betrekking van administrateur met die van agent der schatkist zoude kunnen worden vereenigd; de overwegingen daaromtrent zijn eerst onlangs tot rijpheid gekomen door eene Koninklijke beslissing, dat beide die betrekkingen met den eersten Julij aanstaande zullen worden ingetrokken, en dat die ambtenaren zullen vervangen worden door betaalmeesters in de onderscheidene arrondissementen.

Men vertrouwt, dat deze nieuwe inrigting tot veel vereenvoudiging in de behandeling van zaken en tot meerdere zekerheid in het beheer der schatkist leiden zal; terwijl zulks gepaard gaat met eene besparing van uitgaven voor de staatsbegrooting ten beloope van f 12,850.

Bij de organisatie van deze inrigting, heeft de Regering de bestaande agenten door even zoo vele betaalmeesters doen vervangen, omdat de verkregene ondervinding en de geregelde loop van zaken het onraadzaam maken, immers voor alsnog, meerdere standplaatsen in te trekken. Men kan dan ook niet toegeven, dat de opmerking gegrond zoude zijn, dat er eene ongelijke verdeeling over de verschillende provincien des Rijks zoude bestaan.

Daar de uitgaven voor de betaalmeesters in de plaats treden van de posten, waarvan bij de 5de afdeeling van dit hoofdstuk sprake is, zoo wordt de vroeger overgelegde uitgewerkte en toelichtende staat ingetrokken en door een anderen vervangen; waarbij, naar aanleiding van de bij § 180 gemaakte bemerking, nu insgelijks onder art. 3 de kosten van invordering der onvervreemdbare rente van Belgie te goed komende zijn opgenomen, waarvan de kosten ad f 3000 aanzienlijk mogen voorkomen, doch waaromtrent moet worden opgemerkt, dat, daar het hier slechts eene raming is, aan vele wisselvalligheden onderworpen, en waarop geene vaste berekening kan gemaakt worden, het onraadzaam is dezelve te verminderen, ofschoon men zich op goede gronden voorstelt dat de werkelijke uitgaaf beneden de raming zal blijven.

§ 196. De meening dat de toegekende bezoldiging aan den post van inspecteur-essaijeur-generaal der Munt te aanzienlijk zoude zijn, kan door de Regering niet worden gedeeld; bepaaldelijk voor het tegenwoordige, nu bij het belangrijke werk der vermunting zoo aanhoudende inspanning en bekwaamheid gevorderd wordt, waarvoor eene belooning van f 3500 toch wel niet kan geacht worden te hoog berekend te zijn.

§ 197. Ten aanzien van de hier gemaakte opmerking, kan tot toelichting strekken, dat de onder litt. *h* gebragte essaijeur regtstreeks tot het Collegie van de Munt behoort; terwijl die onder litt. *l* uitgetrokken tot het hoofdbestuur in betrekking staat. Het moge eenigzins vreemd voorkomen, doch zeker is het dat beide voor het tegenwoordige onmisbaar zijn; zullende later kunnen worden overwogen, in hoeverre, in verband met de instelling der Munt, tot de suppressie van eene derzelve kan worden overgegaan, kunnende hier nog worden bijgevoegd, dat beide de essaijeurs mede op de vorige staatsbegrooting voorkomen, zonder dat deswege van de zijde der Staten-Generaal eenige bedenking gemaakt is.

§ 198. Het bij deze paragraaph behandelde onderwerp is van eenen moeijelijken en zeer teederen aard; sinds lang is de aandacht van de Regering daarop gevestigd, en zijn er ernstige overwegingen aanhangig om de nog in werking zijnde wet door eene betere te vervangen.

§ 199. Er bestaat eene ongelijke verdeeling van de ambtenaren van den waarborg over de verschillende onderdeelen van het Rijk, doch derzelver plaatsing is geregeld naar de behoefte. Wat aangaat de *zes* essaijeurs in den staat van berekeningen uitgetrokken, zoo is de daaruit afgeleide gevolgtrekking geheel onjuist, alzoo aan alle de kantoren zoodanig ambtenaar bestaat en onvermijdelijk is; daar echter in de staatsbegrooting alleen de rede kan zijn van de zoodanige, welke uit 's Lands schatkist geheel of gedeeltelijk hunne bezoldiging bekomen, zijn de overigen, welke in de emolumenten aan die betrekking verbonden eene voldoende belooning vinden, niet in aanmerking kunnen worden gebragt.

§ 200. Aan de betrekking van essaijeur is een *minimum* van bezoldiging verbonden; wanneer zulks uit de essailoonen niet wordt bereikt, dan genieten zij het ontbrekende bij wijze van aanvulling uit de schatkist.

§ 201. De voor bezoldiging van den inspecteur-generaal uitgetrokken som van f 4500 is niet uitsluitend voor *tractement*, maar strekt tevens tot vergoeding voor noodzakelijke *bureau-kosten*.

§ 202. De betrekking van adviseur is werkelijk met die van adviseur in een ander verwant vak vereenigd, zoo als uit den toelichtenden staat ten duidelijkste kan blijken; anders toch zoude de belooning veel hooger moeten zijn uitgetrokken, zoodat hier bezwaarlijk aan eenige besparing zal kunnen worden gedacht.

§ 203. Eene meer eenvormige toepassing van de belastings-wetten in de verschillende gedeelten des Rijks; een meer krachtdadig toezigt tegen de fraudes en overtredingen; en eene daardoor verkregene hoogere opbrengst van wettig verschuldigde belasting, kunnen als zoovele redenen worden aangevoerd, welke getuigen van de doelmatigheid van het stelsel, hetwelk met opzigt tot de administratie der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen in 1844 is ingevoerd; de aanmerkelijke bezuiniging daardoor, zoowel op dit hoofdstuk als op dat van Binnenlandsche Zaken ontstaan, behoeft hierbij niet in herinnering te worden gebragt.

§ 204. Het honorarium van de rijks-advocaten, hetwelk door de succumberende partij is betaald, wordt gestort in het fonds van proces-kosten en daarbij als bate verantwoord. De rijks-advocaten hebben daarvan geen voordeel; overigens strekken deze gelden tot stijving der kas, welke, bij ongunstigen uitslag van het regtsgeding, belast wordt met de voldoening van het honorarium des advocaats van partij.

§ 205. Men vermeent te moeten opmerken, dat het er verre van af is, dat alle de rijks-advocaten kunnen gezegd worden eene aanzienlijke bezoldiging te genieten; de laatst aangestelden in *Utrecht*,

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Zeeland, *Limburg* en *Groningen* hebben integendeel in ruime mate de gevolgen moeten ondervinden der algemeene betracht wordende bezuiniging, en zijn hunne jaarwedden met de meeste spaarzaamheid geregeld. Ten aanzien van de hier bedoelde reiskosten kan de verzekering worden gegeven, dat er geene misbruiken kunnen plaats hebben, waartegen door het bestuur gewaakt wordt, en dat de rijks-advocaten in het algemeen zorg dragen, om door het behandelen van verscheidene zaken bij eene en dezelfde reis, die kosten zooveel mogelijk uit te sparen; kunnende voorts nog worden opgemerkt, dat de vergoeding der reiskosten tot de voorwaarden behoort, waarop de rijks-advocaten aangesteld zijn, en dat hun alzoo die vergoeding billijkerwijze niet zou kunnen ontnomen worden, zonder verhooging hunner vaste belooning of andere evenredige tegemoetkoming.

§ 206. Wel verre dat de *percentsgewijze* belooningen der ontvangers van de directe belastingen, in en uitgaande regten en accijnsen buitengewoon hoog zouden zijn, kan de verzekering worden gegeven, dat het meerendeel dier comptabelen zich nog gedrukt vindt onder de gevolgen der herziening van het tarief van 1822. Immers wierd, tot vinding eener som van niet minder dan f 50,000, bij den aanvang van 1845, eene verminderde schaal van *percentsgewijze* belooning gearresteerd, terwijl bij diezelfde gelegenheid eene evenredige reductie der vaste tractementen van de ontvangers werd bevolen.

Deze perceptie-kosten op nieuw in te krimpen, zou men van bedenkelijken aard achten; wijders zou zoodanige maatregel wel het minst geschikt zijn om de vermenigvuldiging van *debets* voor te komen, en toch hoevelen staan met hunne onvermijdelijke behoeften op een gevaarlijk standpunt!

Ongetwijfeld zouden *algemeen* de ontvangers zelven liever *vast* tractement dan *percentsgewijze* belooning begeeren, ten einde niet gedurig aan eene *onzekere* belooning te zijn blootgesteld, waartoe maar al te zeer bijzondere omstandigheden, aan localiteiten zich hechtende, zoo als stilstand van fabrijken, vermindering of verlegging van handelsverkeer, als anderzins, met opzigt tot *regten* en *accijnsen* kunnen medewerken, zonder nog te spreken van veranderingen in de wetgeving of bijzondere beschikkingen der administratie.

Van daar dan ook, dat onder de meeste stelsels van belastingen de voorkeur gegeven is aan *percentsgewijze* belooning, omdat deze in verband staat met den omvang der werkzaamheden, met het geldelijk beheer en met de verantwoordelijkheid des ontvangers en hem doet waken tegen verkorting van 's Rijks regten, welke met zijne inkomsten in een onmiddellijk verband staat.

Op den *regel* van *percentsgewijze* belooning is echter altijd wijsselijk eene uitzondering gemaakt met opzigt tot die kantoren van *in- en uitgaande regten en accijnsen*, voor welke, uit hoofde van het aanzienlijk bedrag der ontvangsten, de percentloonen, volgens de algemeene afdalende schaal, eene overmatige vergelding van des ontvangers beheer en werkkring zijn zouden.

Voor zoodanige ontvangers is dus te regt een vast tractement aangenomen.

Uit het hiervoren ontwikkelde, zal men zich genoegzaam kunnen overtuigd houden, dat de kosten van perceptie zooveel mogelijk zijn ingekrompen, en het bestaande systema van belooning der ontvangers wel het deugdelijkste is te achten.

§ 207. Aan het verlangen om ten aanzien van den hier bedoelden post meerdere splitsing te ontvangen, wordt voldaan door de overlegging van eene specificatie der uitgaven, zoo als die over 1846 zijn geweest (Zie Bijlage *F*), onder opmerking evenwel, dat de uitkomsten van 1846, noch die van eenig vroeger jaar, als vasten grondslag kunnen worden aangenomen voor de behoefte per onderdeel over elk dienstjaar, omdat hier de rede is van veranderlijke belooningen voor werkzaamheden de verveening betreffende, welke klimmen of dalen, naar mate in het verveeningssaizoen meerder of minder in de *reguliere* of *irreguliere* veenderijen, of *omgekeerd*, wordt vervreemd.

§ 208. Tot toelichting van de hier gemaakte bedenking, kan het volgende strekken: dat tegen de meerdere uitgaaf van f 3000 zoude hebben overgestaan de besparing eener hoogere som op hetzelfde artikel litt. *b*, indien men niet geoordeeld had, het cijfer van f 990,000, dat ook voor 1846 en 1847 is toegestaan, te moeten behouden, dewijl op grond der bekende uitkomsten over de dienst van 1845, die veel hooger cijfer vorderden, aan geene vermindering op dit onderdeel kan worden gedacht. Bij eene nadere vergelijking van het geraamd beloop over 1848 en 1849 met het over 1847 toegestaan cijfer, is het verschil in minder f 14,100, doch vermits uit dit artikel op art. 3 eene som van f 12,500 is overgebragt, beloopt de besparing niet meer dan f 1600.

§ 209. De Regering is bedacht op de middelen om de verpligtingen, welke, krachtens art. 67 der Menzer overeenkomst van 31 Maart 1831, gerekend kunnen worden op den Staat te rusten, op eene minder kostbare wijze daar te stellen, zoodra daartoe de gelegenheid zal bestaan. Niet te min moet worden opgemerkt, dat het verband, hetwelk er tusschen die verpligtingen en de instelling van de rijks-sleepdienst op de Waal kan geacht worden te bestaan, niet geheel uit het oog moet verloren worden.

§ 210. Het bedoelde fonds bestaat nog. Er zijn echter juist sedert eenigen tijd overwegingen aanhangig, betreffende de mogelijkheid eener opheffing daarvan. Met dit fonds moeten echter niet verward worden, de ontvangsten welke onder de rubriek: *In- en uitgaande regten en scheepvaart* afzonderlijk verantwoord worden, en waarvoor bij de wet op de middelen over 1848 de ontvangst op f 200,000 geraamd is.

§ 211. De hier gestelde vraag kan niet anders dan toestemmend worden beantwoord. De toelage of schadeloosstellingen aan de hoofd-ambtenaren, voor derzelver bemoeijenissen en kosten, met opzigt tot de behandeling van contentieuse zaken, uit het fonds toegekend, zijn in geenen deele als overdreven te beschouwen, en bedragen in totaal niet meer, dan door die ambtenaren sedert eene reeks van jaren is genoten.

De regeling der uitgaven over 1842 tot 1847 op het nog bestaande fonds aangewezen, maakt op dit oogenblik een punt van opzettelijke overweging uit bij de Regering; zullende een ontwerp van wet tot regeling derzelve worden aangeboden.

De Regering vermeent dan ook, dat aan de 8ste afdeeling van dit hoofdstuk een nieuw of 23ste artikel zal behooren te worden toegevoegd, onder de benaming: *Vergoeding voor de bemoeijenissen en kosten met opzigt tot de behandeling der contentieuse zaken, door de arrondissements-directeurs en de hoofd- en linie-inspecteurs*, met een geraamd beloop van f 17,200; terwijl het doelmatig is voorgekomen, de redactie van het 21ste artikel derzelfde afdeeling te verbeteren door de tusschenvoeging der woorden: *mitsgaders voor kosten uit aanhalingen en bekeuringen voortvloeijende.*

Voor het overige behoort niet uit het oog te worden verloren, dat deze uitgaaf, vroeger gedaan uit het fonds der proceskosten, ruimschoots wordt gedekt door het hooger bedrag, met hetwelk de middelen vermeerderen, ten gevolge der uitkeering van het aandeel in de boeten en verbeurdverklaringen dat thans onder het beheer der wet wordt gebragt.

§ 212. Bij het arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden van den 7den April 1840, voorkomende in de verzameling uitgegeven door *Joan van den Honert Thz.*, afdeeling *Belastingen*, 1ste deel, bladz. 43, hetwelk waarschijnlijk hier bedoeld wordt, is ten aanzien van het gevangen nemen van vreemde sluikers niets bepaaldelijk beslist, noch aan de ambtenaren der belastingen de bevoegdheid ontzegd, om dezelve aan te houden en aan den officier over te leveren. Alléén is daarbij uitgemaakt, dat de aanhouding van zoodanige personen *binnen de zes dagen* door den regter moet bekrachtigd worden, en dat, bij gebreke daarvan, de aangehoudenen moeten in vrijheid gesteld worden; zoodat zoodanige sluikers nog steeds door de ambtenaren in verzekerde bewaring kunnen genomen en opgebragt worden, met dat gevolg, dat binnen de zes dagen de zaak bij transactie, indien daartoe termen zijn, kan worden afgedaan, of bij de bekrachtiging van de aanhouding der opgebragte personen, naar aanleiding van art. 53, in verband met art. 88 van het Wetboek van Strafvordering, bij den regter kan worden aangevraagd.

In de beide gevallen kan het aanhouden en opbrengen van vreemde sluikers, ingevolge de bepalingen van artt. 224 en 225 der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) nog steeds als een nuttig middel ter bestrijding van den sluikhandel beschouwd worden, en schijnt er alzoo voor 's hands geene reden te bestaan, om in de zaak der bedoelde premien, welke niet dan met de meeste naauwgezetheid worden toegekend, eenige verandering te maken.

§ 213. De tegenwoordige wijze van nommering is, na raadpleging der ondervinding, de minst bezwaarlijke bevonden; de moeijelijkheden zijn intusschen van het kadaster onafscheidelijk: in een land, dat digt bewoond is, waar de bevolking gestadig toeneemt, waar niets de eindelooze versnippering van den grond belet, de wetgeving zelf de parcellering begunstigt, levert het kadaster eigenaardige zwarigheden op.

Gemeenschappelijk eigendom onder den naam van ieder der mede-eigenaren in de registers te brengen, van iederen verderen overgang, van iedere verandering boek te houden, zou hulpregisters vorderen, en nieuwe complicatie bij eene administratie, welke toch reeds met bijzonderheden van allerlei aard overladen is.

Zoo al eene andere inrigting beter en verkieslijker schijnen mogt, zal men zich daarbij ook de zwarigheden moeten voorstellen en be-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

denken, dat onder het streven naar volkomenheid zelfs het goede kan verdrongen worden.

§ 214. Over dit onderwerp bestaan vele uiteenloopende gevoelens en eene breedvoerige briefwisseling, van welke men hoopt eenen goeden uitslag te zullen verkrijgen; niet alle gemeentebesturen beseffen het nut en belang van dit archief, of betoonen in de bijwerking de vereischte belangstelling.

§ 215. Men heeft vermoedelijk het oog op de verhooging van aanslag, waaraan de ontgraven gronden, zoodra zij daartoe in de termen vallen, worden onderworpen. Het is intusschen bij de administratie niet bekend, dat te dien aanzien ongelijkheid in de verschillende provincien zoude bestaan.

De regel is, dat de ontgraven grond, bij verhooging van aanslag, gebragt wordt in dezelfde klasse der bestaande begrooting van eigendommen, waarmede die grond in soort of waarde overeenkomt.

De ongelijkheid, die men meent te hebben opgemerkt, zal waarschijnlijk dus gelegen zijn in het verschil, dat de begrootingen zelve welke van gemeente tot gemeente en dus ook van provincie tot provincie kunnen verschillen, onderling aanbieden.

§ 216. Naar de wezenlijke uitgaven, die in 1842 en 1843 hebben plaats gehad, zou het kunnen schijnen, dat de raming met der daad te hoog ware: zoo er intusschen een post van uitgave is, die bezwaarlijk met eenige juistheid te ramen is, het is vooral deze, wiens genoegzaamheid zoo geheel afhankelijk is van den aard en de mate der onvoorziene rampen, die in de toekomst treffen kunnen.

Het schijnt dan ook gewaagd, voor die uitgaven een minder bedrag aan te wijzen, dan de wet er voor bestemd heeft; aan overdrevene raming, met de bedoeling, om daaruit door middel van afschrijving in andere behoeften te voorzien, is dan ook nimmer gedacht, daar uit dezen post geene afschrijvingen worden gedaan, dan in het zeer enkele speciale geval, dat het eindcijfer der begrooting voor wettige uitgaven, waarin anders door eene aanvullingswet zoude moeten worden voorzien, ongenoegzaam is.

De afschrijving in 1844, waarop gedoeld wordt, is alleen op aandrang van de Algemeene Rekenkamer gedaan, en heeft gestrekt om daaruit het verlies op den wisselkoers en het commissieloon op de overmaking der rente van de $2^1/_2$ percents nationale schuld door Belgie aan Nederland verschuldigd te bestrijden, terwijl deze kosten vroeger van het onzuiver bedrag werden afgetrokken en verantwoord.

§ 217. De verlangde staat aanwijzende hetgeen voor elk der jaren 1844 en 1845 uit het fonds voor kwade posten der grondbelasting in iedere provincie is betaald, wordt bij deze overgelegd. (Zie Bijlage *G*.)

§ 218. Een gedeelte der werkzaamheden van de inspecteurs rust *in de hoofdplaats van het arrondissement* op den directeur; door de intrekking der arrondissements-directien van *Dordrecht* en *'s Hertogenbosch* was derhalve het werk der inspecteurs toegenomen; de ineensmelting van registratie en domeinen had bovendien den werkkring der inspecteurs uitgebreid en de vermeerdering van het getal dezer ambtenaren noodig doen worden.

Bij vroegere gelegenheden heeft de Tweede Kamer zelve twijfelingen over de doelmatigheid der nieuwe organisatie van de indirecte belastingen geuit; de Regering is daardoor versterkt geworden in het gevoelen, om hare opmerkzaamheid op den gang en de uitwerking dezer organisatie te vestigen, en is door den uitslag daarvan bewogen geworden, om het toezigt te versterken waar het ontoereikend was, het beheer te beperken waar het over minder schijven kon loopen.

§ 219. De klagten over het papier zijn algemeen; niet alleen het *zegel-papier* is daarvan het onderwerp. Na raadpleging van het Koninklijk Nederlandsch Instituut en van in technische zaken ervaren lieden, zijn de voorzieningen genomen, welke dit belangrijke onderwerp vorderde, zoodat de wenschen der Kamer zijn voorgekomen.

§ 220. Het onderwerp der Koninklijke Nederlandsche loterij wordt geenszins uit het oog verloren; terwijl de gevoelens daaromtrent zelfs in de Kamer zoo uiteenloopen, en de hulpbronnen der schatkist niet in de waagschaal kunnen gesteld worden, zoo vordert dit punt, te midden van zoovele andere gewigte belangen, eene zeer rijpe overweging.

§ 221. De verantwoording der ontvangsten van iedere loterij verspringt; derhalve kan, zonder eene dadelijk verminderde opbrengst, het eene jaar met het andere een vrij aanmerkelijk verschil opleveren. Dit verschijnsel heeft geenen invloed op het risico van den ontvanger-generaal.

§ 222. De post onder art. 11, in de 10de afdeeling opgenomen, betreft het drukwerk van artikel 10 (zegel, registratie enz.); die onder artikel 19 voorkomende, het drukwerk van het onmiddellijk voorafgaande artikel 18 (kadaster enz.)

§ 223. Het kadaster is, uit den aard der zaak, eene zeer kostbare instelling; het zijn niet alleen de droogmakerijen en bedijkingen, niet de vaarten, wegen en kanalen, niet de onteigeningen, ontginningen, aan- en bijbouw van getimmerten, niet de marktverdeelingen, noch de in dezelve toenemende parcelleringen van den grond, welke deze instelling met moeijelijkheden overladen; het is ook de natuur, die onophoudelijk sloopt en vernietigt wat bestaat, of nieuwe gronden uit den bodem der zee en der meeren doet verrijzen.

De Regering tracht ook in dezen tak van 's lands beheer die orde en zuinigheid daar te stellen, naar welke het haar pligt is te streven: opengevallen ambten zijn niet vervuld; overtollige ambtenaren, waar de gelegenheid zich aanbood, in andere vakken overgeplaatst, en voorzeker is er geen tak van beheer, waarin de bezoldigingen nauwer berekend en toegelegd zijn.

§ 224. De vermindering is meer schijnbaar dan wezenlijk, en moet grootendeels worden toegeschreven aan andere dan aan de veronderstelde oorzaken.

Immers van het rendement van 1842, waarop men zich bij wijze van vergelijking beroept, ter somma van. . . f 1,442,879.42[5]

moet worden gekort:

a.	wegens de in dat jaar nog bezwaard wordende justitiele correspondentien, waarvoor thans grootendeels vrijdom genoten wordt ongeveer	f 41,000.00	
b.	wegens dusgenoemde postgelden in de Noord-Hollandsche zeegaten, die niet meer geheven worden . .	21,459.85[5]	
			62,459.85[5]
	Blijft.		f 1,380,419.57
	De ontvang over 1846 is geweest		1,370,101.70[5]

Zoodat het *werkelijk* verschil in mindere opbrengst, in plaats van f 100,000, slechts geweest is . . . . f 10,317.86[5]

Maar bovendien bestaat er, sedert de opbrengst over de drie eerste maanden van 1847 bekend geworden is, alle reden om te verwachten, dat ook dit betrekkelijk verschil van f 10,000 op meer dan 13 ton gouds, weder verdwijnen zal, en dat hetzelve dus als van voorbijgaanden aard mag beschouwd worden, naardien er alleen in de gemelde drie maanden eene som van f 17,372.53[5] meer inkomen is, dan over hetzelfde tijdvak van 1846.

Ofschoon door al het vorenstaande de gemaakte aanmerking kan geacht worden in de hoofdzaak te zijn vervallen, begeert men echter daaruit niet de gevolgtrekking te doen afleiden, dat de inrigting van het postwezen voor geene verbetering vatbaar zoude zijn. Het tegendeel wordt veeleer toegestemd; doch men mag niet uit het oog verliezen, dat dit vak zich in alle landen als het ware in een staat van *overgang* bevindt, die waarschijnlijk belangrijke gevolgen hebben zal, ook in ons land, en met opzigt tot eenige der aangestipte punten. Hieruit echter nu reeds aanleiding te ontleenen tot het nemen van veelomvattende maatregelen, zoude geheel voorbarig zijn, en men zoude zelfs gevaar loopen beginselen aan te nemen, die bij meerdere ondervinding zouden blijken verkeerd te zijn. Inmiddels tracht de administratie van de bestaande gelegenheden partij te trekken, waarvan zij hoopt eerlang een nader bewijs te geven, door de invoering van eene belangrijke verbetering en bespoediging van den loop der posten in de rigting van Duitschland.

§ 225. Het geheel beletten van de hier bedoelde vereeniging zoude moeijelijk en in sommige gevallen zelfs onbillijk zijn, omdat er bij de vaststelling der traktementen van vele laag bezoldigde directeuren en andere ambtenaren bij dit vak van administratie (want op de laatste is de aanmerking evenzeer van toepassing) op gerekend is, dat zij in de gelijktijdige uitoefening van eenig ander bedrijf, of geoorloofde betrekking, een gedeeltelijk middel van bestaan zouden kunnen vinden. Maar zoo dikwijls aan de administratie van eenig misbruik gebleken is, heeft zij getracht daarin zelfs door afdoende maatregelen te voorzien. Vrijstelling van briefporten voor particuliere correspondentie wordt door geene postambtenaren meer genoten.

§ 226. Het is voorzeker te betreuren, dat er klagten over het

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

vermissen van brieven met geldswaarden bestaan; schoon zeer dikwijls die klagten bij naauwkeurig onderzoek blijken ongegrond te wezen, immers voor zooveel de post-administratie daarin betrokken kan zijn. Intusschen behoort men niet uit het oog te verliezen, dat de belanghebbenden zich, door het betalen van slechts *tien* cents voor aanteekening, eene voldoende zekerheid hadden kunnen verschaffen, terwijl de administratie, door dit middel van voorzorg zóó gemakkelijk in de toepassing te maken, als volstrekt in geen ander land het geval is, het meest afdoend bewijs heeft gegeven van hare zucht, om door alle onder haar bereik staande middelen de goede overkomst der aan de post toevertrouwde geldswaarden te bevorderen. Overigens wordt elke reclamatie, hoe algemeen en onbewezen ook, met de meeste ernst en naauwkeurigheid onderzocht.

§ 227. De administratie heeft zich altijd ten regel gesteld, om de periodieke vernieuwing der contracten wegens de uitvoering der postritten, te doen voorafgaan door een opzettelijk onderzoek naar hetgeen te verbeteren is, en zij zal aan dat beginsel zeker bij de ophanden zijnde gelegenheid der weder-aanbesteding getrouw blijven. Is daarbij van de nieuw aangelegde en versnelde middelen van gemeenschap, hetzij in het belang van het algemeen, hetzij in dat van de schatkist, partij te trekken, dan zal dit geschieden; doch de ondervinding leert, dat de doorloopende postritten, niettegenstaande het gebruik maken van de hier bedoelde middelen, slechts zelden kunnen worden gemist, indien men niet gevaar wil loopen tot de meest gegronde klagten aanleiding te geven. Dikwijls toch strekt hetgeen voor de eene localiteit wenschelijk is, tot onmiddellijk nadeel voor eene andere, en de administratie vindt zich in de vervulling van haren wensch om allen te voldoen, niet zelden beperkt door de verpligting om 's Rijks uitgaven niet te vermeerderen. Intusschen wordt bij eene nieuwe aanbesteding de gelegenheid tot latere herziening niet uitgesloten, vermits in alle contracten eene clausule gevonden wordt, waarbij de administratie zich de bevoegdheid voorbehoudt, om ook tusschentijds veranderingen te kunnen maken.

§ 228. Aan hetgeen hier verlangd wordt is reeds voldaan ten aanzien der briefwisseling met Engeland, met Pruissen, met Rusland, met Zwitserland en met andere vreemde Staten, terwijl er onder meerderen ten aanzien der briefwisseling met Oostenrijk nog in dit oogenblik wordt onderhandeld. In sommige landen intusschen, waaronder er zijn bij welker correspondentie wij een groot belang hebben, zoo als Frankrijk en Belgie, heeft men wel van tijd tot tijd ontwerpen omtrent eene port-vermindering gemaakt, maar is men nog geenszins tot eenig besluit gekomen omtrent het aannemen van een vast beginsel, veelmin omtrent de toepassing. Eerst dan wanneer dit het geval zal zijn, kunnen er dezerzijds pogingen worden aangewend, om er zich voor de wederzijdsche correspondentie aan te sluiten, en zal men daarvan ook zeker zijn werk maken.

§ 229. Aan het hier te kennen gegeven verlangen wordt door het overleggen van eenen meer gedetailleerden staat van de tractementen der directeuren en verdere ambtenaren van de postkantoren voldaan. (Zie Bijlage *H.*)

Ten slotte vermeent men alhier, met referte tot hetgeen reeds hierboven bij het antwoord op § 10 gezegd is, te mogen aanmerken, dat de redenen, waarom aan de vroegere toezeggingen omtrent de herziening van de verordeningen op de paardenposterij tot dusverre geen gevolg heeft kunnen worden gegeven, te vinden zijn, *eensdeels* in de menigvuldigheid en belangrijkheid van andere bij dit Departement in overweging zijnde onderwerpen van wetgeving, waarvan de regeling, als meer haast hebbende, heeft dienen vooraf te gaan, en *anderdeels*, in het noodzakelijke om den invloed welke de aanleg der spoorwegen, gelijk op alle takken van het voerwezen, zoo ook inzonderheid op de aangelegenheden der paardenpost reeds werkelijk gehad heeft en nog verder hebben zal, bij ondervinding te leeren kennen.

§ 230. In de opbrengst van het domein van Oorlog, van de vaarten en kanalen en van andere takken van inkomsten, behoorende tot het bestuur der domeinen, wordt vermeerdering bespeurd, welke verre de vermindering van inkomsten overtreft, die de verkoopingen hebben te weeg gebragt. De verkoopingen kunnen buitendien geenen merkbaren invloed op de perceptiekosten hebben, omdat dezelve uiterst gering zijn gesteld.

De inkomsten der domeinen enz. worden geraamd op f 1,384,522 en de perceptiekosten op f 22,500, dus nog geen *twee* ten honderd. Hiervoor heeft ondertusschen niet alleen de invordering en verantwoording, maar ook het beheer plaats.

De verkoop der domeinen wordt voortgezet. Hiervan getuigen niet alleen de *acht* verkoopen in het verleden jaar, na des Ministers verslag van den 20sten April 1846, maar ook de *twee*, volgens de sedert eenigen tijd in de dagbladen geplaatste annonces deswege, in April 1847 gehouden; andere zullen successivelijk volgen, en bij het daarzijn van zulke openlijke daadzaken, begrijpt de Regering niet, dat er eenige grond kan bestaan voor het verkeerdelijk opgevatte denkbeeld, dat vóór 1851 geene verdere verkoopingen zullen plaats hebben.

De verlangde staat wordt overgelegd en duidt alles aan, wat wegens 's lands domeinen, de tienden daaronder begrepen, wordt ontvangen. (Zie Bijlage *I.*)

Men heeft buitendien verlangd eenen staat van de geveilde domaniale perceelen, met aanduiding van de gegunde en opgehoudene, zonder het tijdvak op te geven (in 1819 is reeds met de domeinverkoopingen een aanvang gemaakt), hetwelk die staat moet betreffen. In die onzekerheid en ten einde de Staten-Generaal niettemin met het onderwerp der verkoopingen bekend te maken, legt de Regering hierbij over eene opgave der *nog vervreemdbare domeinen.* (Zie Bijlage *K.*)

Deze opgave vermeldt ook de goederen, welke nog in geene veiling zijn geweest, en derhalve levert dezelve een beter overzigt, dan de gevraagde opgave der geveilde doch opgehouden perceelen. De Regering wil die opgave echter niet voor onveranderlijk beschouwd hebben. Dezelve kan nog aangroeijen ten gevolge van terugbrenging van verdonkerde domeinen, of door vervalling van vroeger gedane verkoopingen, in geval van wanbetaling van den koopprijs, of door andere oorzaken.

Voor de vervreemdingen, ingevolge de wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59) is de *zuivere huurwaarde* tot grondslag van de al of niet gunning genomen. Alleen bosschen, gebouwen, schorren en aanwassen zijn gewaardeerd geworden; sommige bij herhaling, door verschillende, doch altoos *beëedigde* deskundigen.

De Regering heeft ten opzigte van de domeinen geen ander doel, dan om alle, die voor vervreemding vatbaar zijn, voor de werkelijke verkoopwaarde te verkoopen. Indien er misbruiken bestaan, dan zal de kennis daarvan haar altijd welkom zijn, ten einde dezelve te kunnen weren.

§ 231. Er zijn *zes* ontvangers uitsluitend met het beheer der domeinen, wegen en vaarten belast, te weten: te *Alkmaar*, *Arnhem*, *Breda*, *'s Gravenhage*, *'s Hertogenbosch* en *Sas van Gent.*

Wil men van 's Rijks domeinen en van de wegen en vaarten de inkomsten genieten, welke zij billijkerwijze kunnen opbrengen, dan dienen dezelve meermalen van nabij nagegaan te worden, en moeten de ontvangers, welke tienden beheeren, zich voor de jaarlijksche verpachtingen in loco begeven, om den staat der veldgewassen en de deugdelijkheid der taxatien te onderzoeken. Zonder verplaatsing is een rigtig domeinbeheer ondoenlijk, en zou 's Rijks schatkist beduidend benadeeld kunnen worden.

De ontvanger der domeinen doet echter geene reis buiten die voor de verpachtingen, verkoopingen of aanbestedingen, zonder dat vooraf de noodzakelijkheid daarvan door zijnen directeur erkend, en door denzelve verlof tot de reis gegeven wordt. Buitendien worden geene reiskosten der ontvangers door de Algemeene Rekenkamer verevend, dan op overlegging van den lastbrief, weshalve in dat opzigt geene gegronde vrees van misbruik kan bestaan.

Het is wijders welligt niet overbodig op te merken, dat de ontvangers der domeinen verblijfkosten, en voor vergoeding van reiskosten f 1 per uur afstand genieten.

§ 232. Het bestuur der domeinen voert over de hier bedoelde gebouwen het beheer. Hetzelve voorziet dan ook voortdurend in de kosten van onderhoud, zoodat de daarvoor benoodigde gelden te regt onder de uitgaven van het Departement van Finantien zijn gebragt.

Tot opheldering van de aanmerking, dat voor hetzelfde onderwerp mede een post op het VIIde hoofdstuk is uitgetrokken, kan het volgende strekken: dat namelijk de bisschoppelijke woningen te Amsterdam en 's Hertogenbosch onder de directie staan van het Departement voor de zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst, ten einde het toekomstig gebruik ten behoeve van de eeredienst in tijd en wijle onverlet zij. Over die gebouwen kan alzoo door het domeinbestuur niet worden beschikt, zijnde aan hetzelve alleen de zorg opgedragen om de huurpenningen te doen invorderen, en daaruit de kosten van herstelling en onderhoud, mitsgaders de verschuldigde lasten te kwijten; die regeling duurt slechts zoolang als de gebouwen verhuurd en de huurpenningen door het domeinbestuur geïnd worden, weshalve het Departement voor de Zaken der R.-K. Eeredienst vermoent te moeten zorgen, dat er op deszelfs begrooting fondsen beschikbaar zijn, voor het geval, dat hetzelve over de gebouwen eene beschikking te nemen heeft, welke aan de verhuring een einde maakt.

Daar het niet mogelijk is nu reeds te voorspellen, dat dit geval in 1848 en 1849 niet zal plaats grijpen, is de uitgetrokken post in de raming van het VIIde hoofdstuk opgenomen.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

§ 233. Onder de perceptiekosten hierboven § 230 bedoeld, is geen ontvangloon voor de invordering en verantwoording der koopprijzen van domeinen begrepen. Dit ontvangloon bedraagt slechts 30 centen van iedere honderd gulden ontvangst. Hetzelve wordt uit de hier bedoelde som voldaan, benevens eene geringe vergoeding aan de directeuren, voor de zorgen door hen aan de verkoopingen en de rigtige invordering en verantwoording wordende besteed. Hoe onbeduidend dit loon ook zij, is het een prikkel voor de ontvangers en de directeurs, om de veilingen te bevorderen en te doen slagen.

Overigens blijft het meer eigenaardig toeschijnen, om deze uitgaaf afzonderlijk te houden, uit aanmerking dat de koopprijzen een fonds uitmaken, hebbende eene bijzondere bestemming; en ook in overeenstemming met het meermalen geuit verlangen der Kamer, om geene vreemdsoortige uitgaven te vermengen.

Indien deze post met andere posten was vereenigd, zou men welligt, en dan zeker te regt, op splitsing hebben kunnen aandringen.

§ 234. De som van f 5000 voor de *Soerensche bosschen*, beslaande volgens het kadaster te zamen eene oppervlakte van ruim 1520 bunders, dient tot betaling van arbeidersloonen, voor het snoeijen van boomen, het hakken en in kavels schikken van hout voor de verkoopingen, het onderhouden van de wegen en brandtraden, het omspitten en inpooten van ledige velden en andere soortgelijke werken.

De bijzondere bestemming van het *Haagsche bosch* veroorzaakt, behalve de gewone kosten, aan het bezit van een bosch verbonden, ook bijzondere kosten. Als zoodanig zijn: het jaarlijks bepuinen en beschulpen van rij- en wandelpaden; het bestendig schoonhouden der wandelwegen; het in standhouden van de waterwerken en hertenkamp; het onderhoud, herstellen en vernieuwen van steenen en houten bruggen, enz.

§ 235. Het geldelijk beheer van het veer van den Moerdijk staat onder het Departement van Finantien; het veer wordt niet verpacht, maar de dienst van hetzelve waargenomen door twee commissarissen, gestationneerd de een te Moerdijk en de ander te Willemsdorp, die de veergelden ontvangen en verantwoorden. Uit dien hoofde is hunne bezoldiging onder de uitgaven van het IXde hoofdstuk *B* opgenomen.

§ 236. De verkoopingen van domeinen geschieden ingevolge art. 7 der wet van den 27sten December 1822 (*Staatsblad* n°. 59) en de koopprijzen hebben volgens dat artikel eene bijzondere bestemming.

Daarentegen geschieden de afkoopen en aflossingen van renten niet ingevolge de wet, maar krachtens Koninklijke besluiten van den 21sten Maart 1816, n°. 67, en 1° December 1843, n°. 45.

De wet heeft hieraan geene bijzondere bestemming gegeven, en uit dien hoofde is de opbrengst dan ook steeds onder de middelen begrepen. Van die eenmaal aangenomene wijze thans onverwacht af te geven, zou tot misrekeningen aanleiding kunnen geven.

§ 237. Na de opmaking der begrooting van de middelen over 1842 en 1843, zijn domaniale tienden verkocht voor eene som van f 1,986,079, waarvan de bruto inkomsten onder de middelen waren begrepen. Dit is echter niet alleen de oorzaak van het aangestipt verschil. Het systematisch verzet tegen de tiendheffing heeft gedurende de jaren 1843 en 1844 allernadeeligst op de opbrengst van dien tak van inkomsten gewerkt en wordt, in weerwil der door den Hoogen Raad der Nederlanden erkende wettigheid van de tiendheffing, door velen nog niet opgegeven.

§ 238. Deze grondlasten worden eigenlijk niet voor de groote wegen gevorderd, maar voor perceelen, liggende langs die wegen, gebruikt wordende voor aardhaling, het nederleggen van steenen, puin als anderzins; en wijders ook voor de tuinen of andere gronden, tot de tolpachters- of tolgaarders-woningen behoorende.

§ 239. Het onder n°. 1826 op den staat voorkomende pensioen is in de maand September 1840 ten bedrage van f 600 verleend, zonder bepaald voorstel door eenig Departement van Algemeen Bestuur, en wel naar aanleiding der voorbeelden, dat aan weduwen van hooge staats-ambtenaren pensioenen bij gunst zijn toegelegd; en daar het Departement van Finantien met de voldoening van dat pensioen belast werd, kon hetzelve bezwaarlijk ten laste der begrooting van Binnenlandsche Zaken worden overgeschreven. Overigens kan hier worden bijgevoegd, dat bij de herziening, krachtens besluit van 29 Augustus 1842, n°. 108, dat pensioen tot op f 300 is verminderd.

De titularissen voorkomende onder n°. 6817, 6821 en 6822, ofschoon bij het provinciaal bestuur werkzaam, behooren tot de zoodanige, welke uitsluitend voor het vak der belastingen waren aangesteld; ten gevolge van de opheffing dezer administratie met den aanvang van 1844, zijn dezelve onder toekenning van pensioen ontslagen, hetwelk uit den aard hunner bekleedde betrekkingen eigenaardig tot het Departement van Finantien behoort.

§ 240. De hier bedoelde titularissen waren alle deelgeregtigden in het Pensioenfonds der ambtenaren tot de Rijks-ontvangsten van 1822, en als zoodanig tot het Departement van Finantien behoorende. Men heeft het onnoodig geacht bij het Belgisch bestuur aanvrage te doen der qualiteiten, waarin de betrokken pensioenen waren verleend.

De 13de afdeeling van het IXde hoofdstuk B van den staat van berekeningen over 1848 en 1849 wordt ten gevolge der wetten van den 31sten Maart 1847 (*Staatsblad* n°. 9 en 10), over 1848 en over 1849 met een *vierde* artikel vermeerderd, onder de benaming: *Subsidie aan het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren, tot tegemoetkoming in de kosten van beheer, uit hoofde der werkzaamheden, ten gevolge der 2de en 3de afdeeling der wet van den 9den Mei* 1846 (Staatsblad *n*°. 24) *aan den raad van bestuur opgedragen*, en daarvoor gebragt op f 5000.

Het algemeen overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op 1° Januarij 1846, waarvan aan het slot van § 8 hiervoren gewag wordt gemaakt, is sub l^a. *L* bij de tot deze Memorie van Beantwoording behoorende Bijlagen gevoegd.

TIENDE HOOFDSTUK.

Departement van Oorlog.

§ 241. Met leedwezen is opgemerkt, dat op nieuw het eindcijfer der begrooting van het Departement van Oorlog, ad *twaalf millioen gulden*, ter sprake en in vergelijking is gebragt op eene wijze, welke men zich vleide dat niet meer als zoodanig zou hebben plaats gehad, nadat men, bij vroegere gelegenheden, daartegen met nadruk is opgekomen, en deswege consideratien heeft doen gelden, welke steeds op de zaak van toepassing blijven.

Men kan en mag daarover het stilzwijgen niet bewaren, vermits, indien men niet, te rekenen van 1841, die begrooting met *de pensioenen* had bezwaard, welke daartoe nimmer hebben behoord, het eindcijfer steeds aanmerkelijk minder zou zijn geweest, dan het nu telkens in evidentie gesteld bedrag.

Men zal de redenen niet in het breede herhalen, welke daaromtrent zijn aangevoerd. De zaak is eenmaal beslist; maar gedrongen door de aanmerkingen, welke telkens tegen het eindcijfer worden in het midden gebragt, zal men van de zijde van het Departement van Oorlog evenzeer niet ophouden te doen opmerken, dat de *pensioenen*, als een lang verleden tijdvak betreffende, oneigenaardig op de raming van Oorlog voorkomen, en, getoetst aan het hoofdstuk der Grondwet over de verdediging des Rijks handelende, hetwelk als grondslag der begrooting beschouwd moet worden, daarmede niet bestaanbaar is.

Dit is met de kosten wegens het corps *maréchaussée* mede het geval, en met die wegens *de vestiging en het onderhoud van militaire huisgezinnen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid*, welke laatste mede niet ten laste van het Departement van Oorlog zouden komen, indien dit niet in der tijd noodzakelijk was geoordeeld, om het Departement van Binnenlandsche Zaken te gemoet te komen in de bezwaren van een met die maatschappij aangegaan contract.

Men stelle zich de zaak nu uit dit oogpunt voor:

Eindcijfer over 1848			f 11,675,000.00
Pensioenen		f 1,553,850.00	
Corps maréchaussée		182,000.00	
Bijdragen aan de Maatschappij van Weldadigheid	f 38,016.20		
Af: het bedrag der gagementen welke ten gevolge daarvan niet betaald worden.	12,000.00		
		26,016.20	
			1,761,866.20
			f 9,913,133.80

Ook wordt in de bijlage *A*, behoorende tot het *Voorloopig Verslag*, in aanmerking gebragt, wat 's Rijks-schatkist wegens den *verkoop van goederen*,

Transporteren f 9,913,133.80

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Per transport f 9,913,133.80

ressorterende onder het Departement van Marine, geniet, hetgeen vrijheid geeft te dezer plaatse in computatie te brengen wat het *domein van Oorlog* jaarlijks aan vaste inkomsten afwerpt. (Zie n°. 3 en 4 behoorende tot het voorstel van wet op de middelen voor 1848 en 1849) 50,209.98

zoodat de wezenlijke uitgaven voor Oorlog niet meer bedragen dan . . . . f 9,862,923.82

Men wil bij die berekening nu niet eens gewagen, noch van de *vrijvallende saldo's*, welke de begrooting van Oorlog, evenzeer als die van Marine, jaarlijks oplevert, noch van de *opbrengst van verkochte goederen*, welke bij dat Departement ook plaats heeft; doch ter vergelijking in elk geval wordt die *opbrengst* hier vermeld:

over 1842.	f 37,429.32
» 1843.	53,622.73
» 1844.	42,668.88 5

Wanneer men nu daarbij billijkerwijze in aanmerking neemt, dat op de raming van Oorlog een doorloopend bezwaar kleeft van f 557,046.10, als bedrag der 7½ per cent, welke van de formatie der onderscheidene wapencorpsen wordt afgetrokken wegens hetgeen eventueel aan derzelver complete sterkte ontbreekt, doch welke berekening altijd onzeker en wisselvallig is, dan zal men moeten erkennen, dat de vergelijking tusschen de raming van Oorlog en van Marine, ten slotte der bijlage A van het *Voorloopig Verslag* gevoegd, volstrekt niet aannemelijk is, en dat er ten aanzien der begrooting van Oorlog in wezenlijkheid *geene overspanning* bestaat.

Zij kan integendeel den toets eener vergelijking met vroegere jaren allezins doorstaan, vooral als men ook in consideratie neemt de prijsverhooging welke alle behoeften hebben ondergaan. Men bedoelt hier niet zoozeer de duurte der levensmiddelen, welke tegenwoordig heerscht, maar de prijsverhooging der behoeften in het algemeen.

Die begrooting is daarenboven gegrond op hetgeen de Grondwet te dezen opzigte vordert en voorschrijft.

Volgens dezelve moet er niet *alleen ten allen tijde* eene *toereikende* landmagt zijn, maar de zamenstelling daarvan wordt in het VIIIste hoofdstuk der bedoelde staatswet duidelijk aangewezen.

De landmagt moet *uit aangeworven vrijwilligers* bestaan. Zij vormt een vast en bestendig geheel.

Behalve de vaste landmagt is er *steeds* eene *nationale militie*.

Bij het aanwezig zijn van dergelijke bepalingen, waarvan de nuttigheid en noodzakelijkheid tot instandhouding van het onafhankelijk bestaan des Rijks wel geen betoog zal behoeven, valt er aan het inkrimpen der uitgaven voor het Departement van Oorlog niet te denken.

Ook niet *tijdelijk*, want behalve dat dit met eene *suspensie* van het VIIIste hoofdstuk der Grondwet zoude gelijk staan, waarvan de Regering in geen geval de verantwoordelijkheid zoude op zich willen nemen, zou de vermindering van uitgaven om te dienen *tot uitbreiding der zeemagt en tot delging der staatsschuld* niet anders kunnen leiden dan tot vernietiging der landmagt.

Er kan dus hier, hetzij met alle bescheidenheid gezegd, geene quaestie van eene te doene *keuze* zijn, want hoe wenschelijk ook de vermeerdering der oorlogsvloot en het verminderen der staatsschuld zij, *de beveiliging van 's Rijks grondgebied* blijft niet minder een gebiedende pligt, aan het staatsbestuur bij de Grondwet opgelegd.

Men zal hier niet spreken van de noodlottige gevolgen, welke de verwaarloozing der landmagt menigmaal voor Nederland heeft opgeleverd, omdat men zich verzekerd houdt, dat dit niet in de bedoeling ligt der aanmerkingen, welke op de begrooting van Oorlog gemaakt zijn; maar neemt de vrijheid er aan te herinneren, omdat men de overtuiging heeft, dat het VIIIste hoofdstuk der Grondwet met het oog op de verkregene ondervinding van vroegeren en lateren tijd ontworpen is, en strekken moet, om zulk eenen noodlottigen staat van zaken, als welken men vroeger te betreuren heeft gehad, nu en later te voorkomen.

Van daar de *verpligting* tot het *ten allen tijde onderhouden* eener toereikende zeemagt niet alleen, maar ook *landmagt*.

Het een moet met het ander gepaard gaan, en *wat de geheele rij van zwak bezette vestingen* betreft, men veroorloove daaromtrent de meening van eenen onpartijdigen beoordeelaar te mogen aanhalen, die over dat onderwerp handelt. (*)

» Détournons les yeux de ces malheureuses contrées et cherchons » quelque pays, dans lequel les fortifications servent de rempart » à la liberté, de bouclier aux arts et à l'industrie, de sauvegarde » à l'indépendance nationale.

» Nous trouvons ce consolant spectacle dans la Hollande. Ce » pays, qui au XVI et XVII siècle était une terre classique pour » l'art de fortifier les places, aussi bien qu'un modèle d'héroisme » et de dévouement à la patrie, se prépare de donner de nouveau » à l'Europe, si la nécessité l'y oblige, le spectacle de la résis- » tance qu'il a opposée aux armées triomphantes de Louis XIV » en 1672.

» Ce n'est pas une capitale, qu'il s'agit de retrancher, c'est une » province entière que la Hollande veut entourer de remparts, » et en avant de laquelle elle veut pouvoir jetter les eaux de ses » fleuves, comme barrière entre elle et son ennemi. En ce moment » s'élèvent des digues fortifiées qui partant de Gorcum sur le Wa- » hal, s'appuyent à Vianen sur le Leck, passent par Utrecht, et » vont se terminer à Naarden et à Muiden, au bord du Zuider- » zeef. En avant de ces digues du côté de l'ouest, l'ouverture de » quelques écluses peut changer tout le pays en une mer artifi- » cielle. Les provinces d'Utrecht et d'Amsterdam deviendraient » alors à la fois une île et un grand camp retranché, avec Am- » sterdam pour réduit. Cette ville serait elle-même couverte par » une ligne intérieure d'inondations; enfin un grand canal mari- » time, la reliant au port du Texel, permettra à ses derniers » défenseurs d'emporter avec eux sur les mers les restes glorieux » d'une nationalité, que la force peut détruire, mais qu'elle ne » pourra pas dompter.

» La Hollande a donné trop de preuves de son énergie et de sa » résolution pour qu'on puisse douter, que ce tableau de ses pro- » jets de résistance ne devienne au besoin une réalité; mais cette » grande pensée ne la préoccupe pas tellement qu'elle néglige la » défense de ses autres provinces.

» Le fort Saint André, construit à neuf, ferme le bras inférieur » du Wahal, et Hellevoetsluis le bras supérieur sur l'Escaut. Bath, » Ter Neuse et Ellewoutsdijk ont été refaits ou bâtis à neufs; » Breskens a été réparé et agrandi. Au sud et sur la ligne de » la Meuse, les anciennes places de Grave, Bois-le-Duc, Nymè- » gue etc. ont été mises en état de défense, et couvrent la Hol- » lande contre une attaque de la Belgique ou de la France."

Zoo oordeelt een vreemdeling.

Het zij genoeg om te doen zien welke waarde in het algemeen, en wel buiten 's lands aan ons stelsel van verdediging wordt toegekend, en wat het *bezetten* dier plaatsen betreft, daarin wordt eventueel, naar aanleiding der artt. 207 en 211 der Grondwet voorzien.

Men veronderstelle nu het Rijk in het bezit eener magtige oorlogsvloot en bovenal van bloeijende geldmiddelen, maar zonder eigenlijke landmagt, met vervallen vestingwerken, en geene middelen van tegenweer. Zullen dan niet juist die bloeijende geldmiddelen een voorwerp te meer van begeerlijkheid voor den vijand wezen, en men zich dan, even als vroeger, doch dan voorzeker te laat, de verwaarloozing der landmagt beklagen? Want behalve dat die landmagt zoo spoedig niet te vormen is, zal daarvoor geen tijd zijn, bij de middelen welke de spoorwegen zullen opleveren, om ons te midden eener onverklaarbare zorgeloosheid plotseling te overvallen.

§ 242. Men gedraagt zich, met opzigt tot hetgeen in deze paragraaph bedoeld wordt, voor een gedeelte aan het antwoord op de vorige paragraaph gegeven. De Regering bepaalt zich niet blootelijk tot het beroep op hetgeen de Grondwet voorschrijft, maar op de overtuiging, dat hetgeen die wet voorschrijft wijsselijk aldus bepaald is tot instandhouding der maatschappelijke orde en de bewaring van 's Rijks onafhankelijkheid. Het bestaande verdedigingsstelsel berust op de aanwending eener volkswapening, mede volgens bepalingen der Grondwet, maar alleen *in tijden van oorlog en gevaar* (zie art. 211). Men verlieze niet uit het oog, dat eene militaire organisatie, zoo als men zich die welligt, voornamelijk op volkswapening gegrond, voorstelt, tot groot bezwaar voor den gezeten burger zou verstrekken. De publieke orde, veiligheid en rust zouden er niet mede verzekerd, de verdediging des lands er niet door gewaarborgd zijn. Een goed te zamen gesteld leger, al is het niet groot, zoo als het onze, is de grondslag, waarop alleen de mogelijkheid eener goede volkswapening, zoowel voor het tegenwoordige als voor de toekomst, berust.

§ 243. In verband met vorenstaande beschouwingen, is het aangenaam geweest te ontwaren, dat er leden van de Tweede Kamer zijn, die de overtuiging deelen dat er geene verdere bezuiniging op het *personeel* van het leger mogelijk is.

Bij de meening intusschen dat er op het *materieel* veel *verbetering* en *bezuiniging* zoude zijn daar te stellen, is wederom het vormen van eene commissie van deskundigen ter sprake gebragt, ook

(*) *P. Ardant*, lieutenant-colonel du génie et député de la Moselle, „Considérations politiques et militaires sur les travaux de fortifications, exécutés depuis 1815 en France et à l'étranger." Metz, 1846.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

naar aanleiding van hetgeen daaromtrent bij de vorige behandeling der begrooting is voorgevallen.

Men moet te dezen aanzien, in de eerste plaats, de verzekering geven, dat men met de verbetering van het materieel steeds ook besparing van uitgaven op het oog heeft. Wat het vormen van eene commissie betreft, moet men aanmerken, dat dit zeer moeijelijk is, omdat, indien zoodanige commissie niet naar hare overtuiging kan handelen wegens hetgeen zij voor de verdediging des Rijks als nuttig en noodzakelijk beschouwt, hare instelling geen doel zoude treffen. Wie zou intusschen aan haar zoodanige magt kunnen delegeren? Zoodanige commissie kan wel adviseren, maar in den stelligen zin des woords niets bepalen, vermits zij noch voor de gepastheid der aan te wenden middelen, noch voor derzelver uitvoering *verantwoordelijk* zoude kunnen zijn. Dit in het algemeen met opzigt zoowel tot een *permanent* als een *tijdelijk* comité van beoordeeling en onderzoek, waarvan de zamenstelling zeker ook nog al uitgaven zoude vorderen. Daarbij zijn er sedert de behandeling der begrooting geene ontwerpen van bijzonderen omvang en daardoor van kostbaarheid ontworpen, waarop de verklaring zag, door het Hoofd van het Departement in de zitting van den 20sten Junij 1845 afgelegd.

Men onthoudt zich juist, ter besparing van uitgaven, van het aanleggen van groote verdedigings-, inzonderheid van uitgebreide vesting-werken. De bestaande linien worden enkel met forten, doch deze tevens van sterke reduits voorzien, welke soort van werken in harmonie is met de middelen waarover men oordeelt eventueel voor de verdediging te zullen kunnen beschikken, en omtrent deze aangelegenheid wordt met die zorgvuldigheid gehandeld, waarvan het Hoofd van het Departement de eer had in de hierboven aangehaalde zitting eene omschrijving te geven.

Dat door het zamenstellen van zoodanige commissie *vele uitgaven zouden worden afgesneden, waarvan de ondoelmatigheid na weinig tijd zoo dikwerf aan den dag schijnt te treden*, hieraan kan men niet toegeven, tenzij eene dergelijke assertie door voorbeelden wierd gestaafd.

Het bijbrengen van die voorbeelden was vooral noodig omdat het Hoofd van het Departement zich niet op eene aantijging in algemeene termen kan verantwoorden. Die aantijging is echter te ernstig, omdat zij op *vele* uitgaven ziet. Is dit zoo, waaraan men niet mag twijfelen, vermits eene aantijging van dergelijken aard voorzeker niet op lossen grond in een staatsstuk van een gedeelte der wetgeving emanerende zoude zijn ter neder geschreven, dan is het te betreuren dat men die bekende zaken niet heeft gesignaleerd, vermits dit volkomen met den geest van het gemeen overleg zoude strooken, hetwelk tusschen de Kamer en de Regering moet bestaan, en langs welken weg men alleen op zekere wijze tot de kennis der waarheid en daardoor tot eene juiste beoordeeling der zaken komen kan.

§ 244. Men veroorlooft zich de opmerking, dat men een verkeerd begrip van zaken zou aankleven, indien men zich het verdedigingsstelsel voorstelt als eene bepaling, waaraan men naar goedvinden al of niet kan vasthouden. Betrekkelijk ja, maar men zal tevens beseffen, dat het verdedigingsstelsel in den aard der zaak ligt; dat het door de gesteldheid van het land wordt aangewezen; in verband staat met den loop onzer rivieren; de lage bodemsgesteldheid, en daardoor mogelijke kunstmatige onderwaterzettingen. Dat systema kan men niet eigendunkelijk verlaten of verwaarloozen, zonder zich aan eene groote verantwoordelijkheid bloot te stellen.

Geenszins deelt de Regering in het gevoelen, dat wij een overdreven getal vestingen bezitten, en betreurt het integendeel voor de zekerheid des lands, dat men al te onbedachtzaam een aantal sterke steden in ons vaderland heeft ontmuurd, en van alle verdedigingswerken heeft ontbloot, waarvan men zich later welligt het gemis zal beklagen.

Wat het bezetten onzer vestingen betreft, dit wordt allezins mogelijk geacht, omdat men zich die bezetting niet moet voorstellen als overal en op alle punten gelijktijdig plaats te hebben. Als dit het geval moet wezen, dan behoort daarin door eene algemeene volkswapening te worden voorzien, doch dan zijn de vestingen juist geschikt, om zoodanige volkswapening goed te organiseren, en daarvan met het minste verlies van menschenlevens partij te trekken. De ondervinding heeft doen zien hoe gevaarlijk het is vestingen te sloopen; hoe gereedelijk onvoorziene omstandigheden de gesteldheid des lands als in een oogenblik kunnen veranderen. In 1830 meende men de noordelijke provincien des Rijks als gedekt te kunnen beschouwen door die groote rij van vestingen in de zuidelijke provincien voorhanden. Weinig werd er toen aan de binnenwaarts gelegen vestingen gedaan, doch in elk geval had men aan die in Noord-Braband gelegen, het behoud van die provincie destijds te danken, zonder hetwelk zij welligt voor het Rijk verloren was geweest. Haar gemis zou de schromelijkste gevolgen voor de veiligheid van het overige gedeelte van het Rijk kunnen gehad hebben.

Men moet zich daarenboven het sloopen van vestingen niet als eene gemakkelijke zaak voorstellen.

Zoo men het doen wil met het oog op 's Rijks verdedigingsbelangen, dan moet de voorgenomen slooping ten spoedigste geschieden, opdat de vijand, bij eenen onverwachten aanval, de verlaten middelen niet tegen ons keere. Dat spoedig en geregeld sloopen kost geld, veel geld. Om het aan de plaatselijke besturen of bij aanneming over te laten levert geene waarborgen voor eene spoedige afdoening der zaak op. Hiervoor zouden voorbeelden zijn aan te wijzen. Door nog meer sterke plaatsen te sloopen, dan men reeds gedaan heeft, zou men het zoo noodige verband tusschen onze middelen van defensie geheel verbreken, en meer nadeel dan voordeel aan het Rijk toebrengen.

§ 245. De inhoud van deze paragraaph kenmerkt zich door eene duidelijke aanwijzing van hetgeen onderscheiden leden van de Tweede Kamer omtrent dit deel des staatsbestuurs in het midden hebben willen brengen. Daardoor is men in de gelegenheid tot het geven van bepaalde, en zoo men vertrouwt voldoende ophelderingen.

Dat artillerie-materieel kostbaar is, ligt in den aard der zaak, maar men moet daarbij niet uit het oog verliezen, dat al het materieel waarvan hier quaestie is, niet uitsluitend tot het eigenlijk gezegd wapen der artillerie behoort. Hoeveel vorderen in dit opzigt *de draagbare wapenen* niet, het voerwezen en de paardentrektuigen voor de andere wapens, benevens die voor de ambulance.

Intusschen drukt de aanmerking minder op de kostbaarheid van het materieel zelf, dan op de vele proefnemingen, welke op eene groote schaal zouden worden genomen, en die, wanneer zij dan naderhand ondoelmatig worden bevonden, veel geld wegslepen, hetwelk tot andere nuttige doeleinden had kunnen worden besteed.

Er zijn slechts twee proeven op eene groote schaal genomen.

Het ligt ijzeren kanon van 24 pond, welke proef zoodanige belangrijke resultaten heeft opgeleverd, dat dezelve tot groot voordeel voor het Rijk zal strekken, en het ligt veldmaterieel, waarvan de proefneming almede met een goed gevolg bekroond is, hetgeen meer en meer erkend wordt, en waaruit mede in de gevolgen eene groote besparing in de uitgaven volgen zal.

Al ware het slechts dat dit materieel voor elk stuk geschut een span paarden minder vordert, dan voor het oude, dan zoude het reeds uit het oogpunt van bezuiniging aanbeveling verdienen; doch men kan en moet tevens de stellige verzekering geven, dat het in andere opzigten alle waarborgen voor aanwendbaarheid en bruikbaarheid in den oorlog oplevert.

Ten aanzien van de voorbeelden waarop men heeft gewezen, wordt het ten sterkste ontkend, dat een groot aantal stukken geschut zouden gegoten, doch ondoelmatig bevonden zijn. Waarschijnlijk worden hiermede bedoeld ligte ijzeren kanons van 24 pond, waarvan er 100 zijn aangemaakt en waarvan bij zware ladingen de terugloop wat groot is. Dit kanon is intusschen op eene lading van 2 pond geprojecteerd, en levert een goed kogel- en een voortreffelijk granaat- en kartetschot op.

Met dezen vuurmond zijn nog volstrekt geene affuiten vernield, zelfs niet beschadigd. Evenzeer ontkent men stellig dat er nieuwe affuiten zouden zijn aangemaakt, welke bij gebruik ongeschikt zijn bevonden.

Alle proeven met affuiten zijn op eene zeer kleine schaal (2 à 4 affuiten) en wel met een gelukkig gevolg genomen. Doelt men hier welligt op beproefde wal-affuiten en ramen tot dezelve van greenen hout, dan vleit men zich, dat het onderzoek goedkeuring zal verwerven, of het niet mogelijk zoude zijn om, in navolging van de Noordsche mogendheden, het kostbaar eikenhout bij de artillerie-constructien door greenenhout te vervangen.

De ramen zijn bij de beproeving gebroken, doch de affuiten hebben volkomen wederstand geboden.

Het breken van de vier ramen zal intusschen geene noodelooze uitgaaf zijn, wanneer de aanwijzing hoe de zamenstelling daarvan op eene doelmatige wijze verholpen kan worden, invloed zou kunnen hebben op de aanschaffing eener behoefte welke, aan eikenhout van f 50 à 60,000 bedragende, in greenenhout slechts op de helft zoude te staan komen.

Die proefnemingen zijn dus niet anders te beschouwen, dan als pogingen tot het in acht nemen van bezuiniging.

Het wordt almede ten stelligste ontkend, dat een plethamer te *Delft*, welke f 70,000 zoude gekost hebben, ongebruikt moet blijven liggen.

Tot bewijs van hetgeen hiermede verrigt is, wordt hierbij eene beknopte opgave deswege door de directie te Delft opgemaakt, overgelegd. (Zie Bijlage *M.*)

Indien dit werktuig soms heeft moeten stilstaan, is dit alleen

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

het gevolg geweest van het breken van eenig onderdeel, hetgeen bij dergelijke toestellen zoo ligt het geval is (men denke aan de stoomwerktuigen van de Haarlemmer-meer en andere); terwijl men verder bij het aanmaken van voorwerpen voor het materieel der artillerie gebonden is aan het bedrag der geldelijke middelen welke jaarlijks beschikbaar zijn.

Indien overigens eene commissie de noodzakelijkheid van een dergelijk werktuig zou hebben moeten beoordeelen, twijfelt men niet, of het gevoelen zou daaromtrent eenstemmig voor het affirmative zijn geweest, vooral indien men de duizende voorwerpen berekent, welke vereischt worden, als men tot den staat van oorlog zoude moeten overgaan, wanneer die voorwerpen bezwaarlijk in een gegeven tijdsbestek door menschenhanden kunnen worden voortgebragt, gezwegen van de kosten op welke eene dergelijke bewerking zoude te staan komen.

Ook is men daardoor in de gelegenheid, om het oude anderzins onbruikbare ijzer te benuttigen, hetgeen niet weinig tot besparing van uitgaven strekt, gelijk uit de hierboven bedoelde beknopte opgave kan worden gezien.

Eene commissie zoude ook in deze en andere opzigten niet anders kunnen te werk gaan, dan de officieren doen, welke aan de directie zijn verbonden, wier verrigtingen daarenboven afhankelijk blijven van het goedvinden van het Departement van Oorlog, hetwelk daarop, om zoo te spreken, eene contrôle uitoefent. Die commissie zoude van lieverlede de directie vervangen, zij zoude, evenzeer als de directie of de officieren daartoe behoorende, proefnemingen moeten doen; maar zij zou, in elk geval, onder een verantwoordelijk minister, toch niet wel met een uitsluitend of onbepaald gezag kunnen worden bekleed.

Het instellen van een blijvend comité zou stellig eene *zekere* uitgaaf tegen eene *onzekere* uitkomst opleveren, want vele instellingen van dien aard hebben dikwijls slecht werk geleverd, omdat ieder lid, althans op enkele punten, dikwerf iets van zijn gevoelen aan dat van andere leden moet opofferen, en alzoo het werk menigmaal niemands gevoelen in deszelfs geheel uitdrukt.

Bij de artillerie berusten alle inrigtingen op proefnemingen, en deze zullen, met of zonder commissien, altijd moeten worden ingeroepen, zoodra men bij vernieuwing van materieel het oude gebrekkige door hetgeen doelmatig is wil vervangen. Dit laatste zal ook immer noodzakelijk blijven, zoolang andere en vooral naburige mogendheden, voorgelicht door den vooruitgang der wetenschappen, hunne militaire inrigtingen verbeteren. Of men blijft ten achtere, en men boet zulks in den krijg door het verlies van duizend menschenlevens, òf men stelt de veiligheid en de onafhankelijkheid van den Staat in gevaar.

Overigens is bij het onderzoek gebleken, dat de inrigting van den straks bedoelden plethamer te Delft, met stoom-machine, fundering als anderzins, niet f 70,000, maar f 33,860.025, dus nog niet de helft van de uitgetrokken som, heeft gekost.

§ 246. Men vermeent bescheidenlijk te moeten doen opmerken, dat het vermoeden, als of er dezerzijds eene blijkbare zucht tot het invoeren van veranderingen in de kleeding der troepen zou bestaan, inderdaad ongegrond is.

Dat sommige dier voorwerpen, nu en dan, eenige wijzigingen in den vorm hebben ondergaan of gesupprimeerd en door andere vervangen zijn geworden, is het onvermijdelijk gevolg geweest van de reorganisatien, welke bij de armée, vroeger en later, hebben plaats gehad.

De kosten, voor die wijzigingen der kleeding besteed, hebben, verre van doelloos te zijn, integendeel gestrekt, om zoodanige bezuinigingen in de uitgaven voor de kleeding in te voeren, als door de steeds meer en meer beperkte middelen gebiedend worden gevorderd.

En dat er, waar het kan, zoodanige bezuinigingen *zijn* en *bij voortduring worden aangewend*, zal onder anderen daaruit blijken, dat, niettegenstaande de onderofficieren en manschappen van het 2de bataillon van het 7de regement infanterie, tot het Limburgsche Bonds-contingent behoord hebbende, en krachtens Zijner Majesteits besluit van den 26sten Augustus 1846, n°. 12, bij het leger ingedeeld, ten gevolge van die indeeling al dadelijk van eene complete uniform, volgens die, bij het wapen der infanterie in gebruik, hadden behooren voorzien te worden, dit echter niet plaats heeft gehad, maar integendeel bepaald is geworden, dat zij hunne kleeding en uitrusting, zoo als die voor het bedoeld contingent was bepaald, zouden afdragen en daarmede continueren zoolang er nog eenig voorwerp voorhanden zal wezen; zoodat genoemd bataillon, tot vermijding van kosten, nog gedurende een geruimen tijd, met eene voor het wapen der infanterie geheel vreemdsoortige kleeding zal uitgerust blijven.

Hetzelfde is ook het geval met de kleeding en uitrusting van het escadron lansiers, en de halve compagnie artillerie, welke achtervolgens voormeld besluit thans een deel der troepen van het Limburgsche contingent uitmaken.

§ 247. Bij de beraadslagingen der Kamer over het budget voor de jaren 1844 en 1845 is in het algemeen op meerdere bezuinigingen bij het leger aangedrongen.

Dien ten gevolge heeft hetzelve bereids in den loop der maand October 1843 eene reorganisatie ondergaan, waarbij, ter voldoening aan het verlangen, in de eerste plaats, eene vermindering in de formatie van de verschillende wapens op den voorgrond heeft gestaan.

Inmiddels was het budget aangenomen, en bij de wet van den 9den van opgemelde maand (voor zooveel dit Departement betreft, op het geraamd cijfer) gearresteerd; en daar nu bij het dezerzijds indienen der begrooting over 1844 en 1845, op de bedoelde verminderingen bij het leger niet heeft kunnen worden gerekend, spreekt het van zelf, dat er sommen op de te dier zake betrekkelijke artikelen dier begrooting beschikbaar bleven, welke men gemeend heeft ter voorziening in andere dringende behoeften, waarvoor geene genoegzame fondsen toegestaan waren, te moeten bezigen.

Omtrent die af- en overschrijvingen gedraagt men zich overigens aan hetgeen de Minister de eer heeft gehad in de zitting der Tweede Kamer den 20sten Junij 1845 voor te dragen.

Dat er eene ware raming wordt ingeleverd, blijkt genoegzaam uit de adstructive staten. Die welke *het personeel* van het leger betreffen zijn gegrond op de vastgestelde *formatien*, en zijn dus volstrekt aan geene onzekerheid of fluctuatie onderhevig, dan voor zoover aan de sterkte van dat personeel, door verschillende oorzaken, iets ontbreekt; doch ook dit is voorzien door den aftrek van 7½ per cent, zoo als bekend is, eene berekening geheel en al in het voordeel der schatkist, vermits het eindcijfer der begrooting minder hoog wordt opgevoerd, dan anders het geval zou moeten zijn. Ten aanzien van het *materieel* is het eenigzins anders gelegen. Die behoeften kunnen niet in allen opzigte bepaaldelijk worden voorzien, en moeten dikwerf, naar gelang dat de behoeften zich werkelijk voordoen, worden geregeld; maar dat de strekking, ongeacht het middel van af- en overschrijving, niet bestaat, om de begrooting geheel uit te putten, blijkt uit de restanten welke dezelve jaarlijks nog beschikbaar heeft gelaten.

§ 248. Ter voldoening aan het verlangen bij deze paragraaph te kennen gegeven, wordt hierbij een tableau overgelegd, hetwelk, zoo men vertrouwt, het begeerde overzigt bevat; terwijl daarbij *twee* tabellen zijn gevoegd, waaruit kan worden gezien, hoeveel de onkosten voor de onderscheiden corpsen van het leger, met inbegrip van de staven, over de jaren 1845 en 1846 hebben bedragen. (Zie Bijlagen *N*, *O* en *P*.)

§ 249. Men vleit zich, bij het verminderen der raming over 1848 en 1849, het bewijs te hebben gegeven, dat men, voor zooveel zulks slechts eenigzins doenlijk is, wenscht mede te werken tot het houden der raming onder het cijfer der voorhanden middelen, om die te bestrijden; doch wat het laatste gedeelte der aanmerking betreft, in deze paragraaph vervat, treedt de Regering gaarne in eene korte ontwikkeling van hare inzigten, in het vertrouwen, dat die bij nadere overweging zullen worden goedgekeurd.

Het is eene erkende zaak, dat, wil men het Rijk in eenen goeden staat van tegenweer brengen, men nog uitgaven van buitengewonen aard aan het materieel der artillerie en genie moet besteden.

Die overtuiging heeft aanleiding gegeven, dat men nu al bij verscheiden begrootingen eene afdeeling *buitengewoon* op de begrooting van Oorlog heeft gebragt, met het doel om wanneer die *buitengewone* uitgaven eenmaal zullen zijn aangewend, daarmede de begrooting van Oorlog, later voor het geheel, bepaaldelijk te verminderen.

Hoe geringer nu de sommen zijn, welke op dat buitengewoon worden gebragt, hoe langer het zal moeten duren, dat die afdeeling op de begrooting behouden zal moeten blijven.

En in billijkheid zal men moeten erkennen, dat die sommen niet groot zijn voor de wezenlijke behoeften; dat langs dien weg dat bezwaar gemakkelijk wordt gedragen.

Die toestand van zaken is een gevolg der gebeurtenissen van 1830. Vroeger moest er zooveel aan het voormalig zuidelijk frontier des Rijks worden besteed, dat aan de belangen in dit opzigt van de noordelijke gewesten niet kon worden gedacht. De behoefte scheen ook niet dringend.

Maar wat toen tot de binnenste deelen des Rijks behoorde is nu grens. Een kostbaar materieel is in Belgie achtergebleven. Onze defensie-werken waren grootendeels vervallen.

Dit alles wordt nu, zoover de middelen reiken, en ze zijn in

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

verhouding tot de behoeften waarlijk gering, opgemaakt, hersteld of verbeterd. Het is daarom, dat men het voornemen heeft te kennen gegeven, om hetgeen later weder door versterf als anderzins op de pensioenen ter beschikking zal komen, gradueel weder bij de nu verminderde sommen te voegen. Men vertrouwt zoo als hiervoren gezegd is, dat deze handelwijze, bij nader inzien, goedkeuring zal verwerven, althans van het standpunt, waarop het bestuur zich bevindt, hetwelk deszelfs dure verpligtingen in dit opzigt niet uit het oog mag verliezen.

§ 250. Met opzigt tot de hierbij in het midden gebragte bedenking, vermeent men te mogen opmerken, dat de inrigting van het Departement van Oorlog in overeenstemming is met de behoefte van de dienst.

Dit is nu gedurende eenige jaren proefondervindelijk gebleken.

De vergelijking van een Departement van Algemeen Bestuur met een ander, acht men dat moeijelijk tot maatstaf van beoordeeling kan dienen. Ten einde dit grondig te kunnen doen, zou men eerst den omvang van het Departement van Oorlog behooren te kennen. Dat van Binnenlandsche Zaken moge veelomvattend zijn, dan het is de vraag *of het zooveel meer* omvattend is dan Oorlog, een Departement hetwelk met zooveel deelen der groote huishouding van Staat in aanraking komt, dat daaromtrent slechts weinige uitzonderingen zijn op te noemen.

Wegens onderwerpen van algemeenen aard denke men slechts aan de nationale militie, het onderwijs, de geneeskundige dienst, de genie met hare werken en domeinen, de militaire justitie, de militaire eeredienst, en zooveel dat opgenoemd zou kunnen worden, hetwelk in zoovele belangen der maatschappij ingrijpt, en hetwelk aan hare ontwikkeling en welvaart bevorderlijk is. Want, het zij hier gezegd, zoo als het overal elders zijne plaats zou vinden, dat de vele millioenen, welke door het Departement van Oorlog worden beheerd, niet buiten circulatie komen, maar dat integendeel elk deel des lands daarvan in meerdere of mindere mate geniet, met zoovele takken van nijverheid, wetenschap en kunst. Al wat men aan de begrooting van Oorlog kort, het zal ook inbreuk maken op de algemeene welvaart en op zoovele persoonlijke belangen.

Op deze laatste vestigt men mede de aandacht, bij het nagaan van den omvang der werkzaamheden van het Departement van Oorlog. Men kan beseffen hoe vele duizenden personen, niet alleen hier te lande, maar ook buiten 's lands, sedert eene aanzienlijke tijdruimte, met dat Departement in aanraking zijn gekomen; en hoe die omstandigheid alléén aanleiding tot vele werkzaamheden geeft.

Maar men voege hierbij de bemoeijingen van het Departement van Oorlog in koloniale zaken van militairen aard.

Deze zijn veelvuldig, daar de aanvulling van het leger in Indie, de voorziening in de behoefte van materieel, van het personeel der geneeskundige dienst enz., de gestadige medewerking van het Departement van Oorlog vereischen. Het beheer en het toezigt over het koloniaal werf-depôt erlangen voornamelijk hunne impulsie van die zijde, en de aangelegenheden der koloniale dienst zijn bij het Departement van Oorlog van wezenlijken omvang. Men heeft nu, om zoo te spreken, nog geen gewag gemaakt van de overige en eigenlijk gezegde werkzaamheden bij hetzelve, omdat de adstructive staat bij de begrooting gevoegd, en waarop de geheele zamenstelling van het Ministerie voorkomt, daarvan een genoegzaam overzigt geeft. Men vermeent zich daaraan te mogen gedragen, in de overtuiging, dat men die zamenstelling, bij oplettende beschouwing, niet overdreven zal vinden. Zonder iets van de wijze te zeggen, waarop de zaken behandeld worden, vleit men zich, dat het bestuur van Oorlog zich door eene spoedige en geregelde afdoening kenmerkt, en dat de algemeene en bijzondere belangen, van wie het ook zij, daarbij steeds met bijzondere belangstelling worden behartigd.

Voor het overige voldoet men hierbij aan het verlangen wegens de opgave der tractementen van die militaire beambten, welke in betaling bij hunne respective wapens worden gevoerd. (Zie Bijlage Q.)

§ 251. De af- en overschrijvingen, waarop bij deze aanmerking wordt gedoeld, zijn noodig geweest om te voorzien in vele noodzakelijke behoeften, inzonderheid van het meubilair bij het Departement. Dit zal, na een meer dan dertigjarig gebruik, geene verwondering baren. Ook heeft het Departement te voorzien in de behoeften van onderscheiden localen, vermits het hôtel op het plein niet groot genoeg is, om al de bureaux te bevatten. Intusschen heeft men de indeeling der bureaux reeds zoo geregeld, dat die localen, waarvoor vroeger eene afzonderlijke huur betaald moest worden, ontruimd zijn, en alle betaling van huur te dezen aanzien heeft opgehouden.

Ook heeft een ander en groot bezwaar tot dusver op de kosten van het Departement gedrukt, namelijk, het drukwerk voor de administratie van de armée en de geneeskundige dienst, in al haren omvang, hetwelk hieruit tot dusver is betaald geworden, ofschoon het daarop niet behoort. Daarin is nu door eene nadere omschrijving van art. 6 der 12de afdeeling voorzien geworden.

Door deze en andere maatregelen heeft men dus meer gelijkmatigheid in de uitgave te dezer zake en minder af- en overschrijgen te wachten.

§ 252. Ter juiste waardering van de gemaakte aanmerking, zou men gewenscht hebben, met een enkel woord eenige aanwijzing te ontvangen wegens de vermindering waarvoor de groote en generale staf van het leger vatbaar wordt geoordeeld, vooral omdat dezelve geacht wordt aanzienlijk te kunnen zijn. Bij het gemis van die aanwijzing zal men trachten de zamenstelling nader toe te lichten, in het vertrouwen, dat hieruit de overtuiging zal ontstaan, dat de vermindering, welke in die beide deelen van de dienst sedert 1841 heeft plaats gehad, geene verdere reductie, althans niet aanzienlijk, toelaat.

Zijne Majesteit, als bekleed met het oppergezag over de vloten en legers, heeft, voor zooveel de landmagt aangaat, slechts vier adjudanten in gewone dienst.

De Kroonprins, luitenant-generaal, en 's Konings Broeder, Prins Frederik der Nederlanden, veldmaarschalk, hebben respectivelijk twee adjudanten.

Prins Alexander der Nederlanden, insgelijks luitenant-generaal, slechts één.

Men gelooft niet noodig te hebben, omtrent het zeer beperkte van dit personeel iets naders tot justificatie te zeggen, doch daarbij niet onopgemerkt te mogen laten, dat de tractementen en indemniteiten, waarop de veldmaarschalken en inspecteurs-generaals van het leger ook in tijd van vrede regt hebben, en welke elders genoten worden, op de begrooting van Oorlog nu al sedert jaren voor *memorie* zijn gebragt.

Mogten onder de aanmerking bij deze paragraaph gemaakt welligt de generaals der verschillende wapens bedoeld zijn (ofschoon daarvoor onder deze rubriek niets is uitgetrokken) dan meent men met volle gerustheid te mogen beweren, dat, bij vergelijking zoowel van vroegere en latere tijden in dit land, als van de zamenstelling van legers bij andere Staten van denzelfden rang, men vruchteloos naar een tweede voorbeeld zal zoeken van een zoo gering personeel opper-officieren, als bij de Nederlandsche landmagt aanwezig is.

Tot de *infanterie* behooren *zeven* generaals, die, gelijktijdig met het kommandement hunner divisien en brigades, en zonder daarvoor iets in het minste meer aan inkomen te genieten, belast zijn met de betrekking van territoriaal of provinciaal kommandant.

Bij de *cavallerie* is slechts één,
bij de *artillerie* zijn twee generaal-majoors;
bij de *genie* wederom slechts één.

Meer parcimonieus gelooft men niet dat men kan te werk gaan, immers indien men ook in vredestijd niet alle verband en verhouding in de dienst en dienstbetrekkingen der verschillende wapens wil doen ophouden.

Ten einde eenig denkbeeld te geven van de verminderingen welke te dezen aanzien hebben plaats gehad, vermeent men hier een overzigt te moeten geven van de gesteldheid van het personeel der generaals in 1836, 1840, 1841 en 1846.

	1836	1840	1841	1847
Generaals	3	2	1	»
Luitenant-generaals. . . .	18	11	11	8
Generaal-majoors . , . .	37	31	37	13
	—	—	—	—
	58	44	39	21

Van de *acht* luitenant-generaals genieten er slechts *twee* het tractement als zoodanig, *twee* worden te dien opzigte, zoo als vroeger reeds is opgemerkt, voor *memorie* gevoerd; *drie* er van zijn op non-activiteit of verlof; terwijl de minister alleen het inkomen geniet aan deze betrekking verbonden.

Van de *dertien* generaal-majoors zijn er mede *twee* op non-activiteit, en *twee* respectivelijk aan het hoofd van de geneeskundige dienst en militaire administratie.

Wat het eigenlijke corps van den generalen staf betreft, hetzelve is mede tot de geringst mogelijke getalsterkte teruggebragt.

Bij alle legers is zulk een corps volstrekt onmisbaar, en de tijd van vrede moet vooral benuttigd worden om hen tot de gewigtige bestemming te vormen, waartoe zij in oorlogstijd worden geroepen.

Daarenboven zijn aan onderscheiden officieren van dezen staf

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

speciale betrekkingen opgedragen, welke in den regel door officieren van andere wapenen zouden kunnen vervuld worden, en welke beschikking grootendeels is genomen met het doel om daardoor uitgaven te besparen.

Bij het uitbreken van eenen oorlog zou dit corps aanmerkelijk moeten worden uitgebreid, waarvoor ten aanzien der mindere rangen maatregelen zijn genomen, zoodat daaraan eventueel geen gemis zal zijn, doch in de hoogere rangen zou niet altijd dadelijk of even gemakkelijk te voorzien zijn.

De indeeling van het leger in divisien en brigades is juist geschikt om de officieren van den generalen staf met de bevelhebbers en de troepen, en ook de bevelhebbers met de officieren van den generalen staf bekend te maken.

§ 253. Men neemt aan, dat de bedenking wegens de *kostbaarheid* der *administratie* bepaaldelijk ziet op het *personeel* daaraan verbonden, uit welk oogpunt men de vrijheid neemt zich te gedragen aan de ophelderingen, welke reeds vroeger ten aanzien van het corps militaire intendanten, inzonderheid bij de begrooting van 1844 en 1845, gegeven zijn.

Men heeft dan ook de volle bewustheid dat, met opzigt tot het hier bedoeld onderwerp, de grens eener mogelijke en doeltreffende bezuiniging reeds *meer dan bereikt is.*

Het getal van *tien* officieren van alle rangen, en de som van f 27,700, voor derzelver tractementen en bureau-kosten geraamd, zal toch wel niet te ruim of te hoog kunnen worden geacht voor eenen tak van dienst, welke bij ieder leger of bij elke combinatie van troepen, die men zich voorstellen kan, volstrekt onmisbaar is.

Bij ieder leger moet steeds een intendant van hoogen rang, bijgestaan door het noodig personeel, met het opperbestuur over de dienst der betalingen en subsistentien, die der veld-hospitalen en middelen van vervoer, mitsgaders met de voorziening in alles wat het leger voor deszelfs onderhoud behoeft, belast wezen, en bij de tegenwoordige organisatie en verdeeling van het Nederlandsch leger, in divisien en brigades (de thans algemeen aangenomene in de nieuwere krijgskunde), zal in tijd van oorlog aan ieder dier onderdeelen, zoowel bij elke divisie als bij iedere brigade, minstens *één* lid van het corps intendanten behooren te worden toegevoegd, om de gezegde dienst in alle bijzonderheden waar te nemen.

In de vestingen behooren mede, in tijden van oorlog of krijgsgevaar, officieren van de administratie aanwezig te zijn, om alle functien, waartoe zij uit den aard hunner betrekking zouden kunnen worden geroepen, waar te nemen.

Het personeel van het corps militaire intendanten hier te lande intusschen zou, op den voet van deszelfs tegenwoordige sterkte, bij het onverhoopt uitbreken van eenen oorlog, eene belangrijke vermeerdering moeten ondergaan, ten einde zoowel in de dienst bij een, alsdan mobiel te maken leger, als in de vestingen te kunnen voorzien.

In de vestingen zijn in tijd van vrede geene intendanten, en de territoriale verdeeling van het Rijk in slechts *twee* militaire administrative directien voor *alles wat de betaling der officieren zonder troepen, het verstrekken van de noodige fondsen aan de corpsen, het toezigt over het gebruik en de verantwoording dier gelden en over den gang der administratie bij het leger, de surveillance over 's Rijks magazijnen, enz. betreft*, is almede tot de uiterste grens van beperking gebragt, welke daarin zonder nadeel voor de dienst en zonder 's Rijks belangen in de waagschaal te stellen, met mogelijkheid kan worden bereikt.

Voor het geval dat de rangsverdeeling of bezoldiging der tegenwoordige leden van het corps intendanten, volgens de overgelegde adstructive staten, stof tot bedenking gegeven had, dient hier, tot volledige toelichting aangaande de indeeling en dienstbestemming der leden van het dikwerf genoemd corps, dat de opper-officier, het hoogst in rang bij hetzelve staande, tevens aan het hoofd *der afdeeling administratie* bij het Departement van Oorlog is geplaatst, en als zoodanig met het bestuur over de administratie bij de armée in al hare deelen (de inwendige administratie bij de corpsen daaronder begrepen) belast is; — de beide daarop volgende hoofdofficieren, respectivelijk intendanten der 1ste en 2de klasse, verrigten ieder de dienst in eene militaire administrative directie; — van de onder-intendanten der 1ste en 2de klasse is er *één* bij het Ministerie van Oorlog werkzaam, en zijn er *twee* respectivelijk aan ieder der intendanten in de militaire administrative directien toegevoegd: — terwijl de beide adjuncten, eindelijk, dienst doen bij meergemeld Departement.

Na al het hier voorafgaande en tot staving van hetgeen reeds op den weg der bezuiniging omtrent het personeel der militaire administratie is gedaan, wordt hierbij nog ten overvloede eene vergelijkende tabel (Zie Bijlage *R*) gevoegd, houdende aanwijzing van de oorspronkelijke sterkte en zamenstelling van het corps militaire intendanten en de daarvoor vastgestelde uitgaven, bij de oprigting van het corps in 1830, mitsgaders van de reductien, welke daarna op verschillende tijdstippen, zoowel in het getal personen als in derzelver tractementen enz. zijn gebragt.

Ook heeft men op de gezegde tabel de sterkte aangewezen der militaire intendance in *twee* naburige Rijken, waarvan de militaire organisatie, inzonderheid de inrigting en het beheer der administratie, het meest met de Nederlandsche overeenkomen en nagenoeg op denzelfden voet zijn ingerigt, en waaruit men almede de betrekkelijk veel grootere sterkte zal ontwaren van het personeel, in die Rijken voor de militaire administratie uitgetrokken, in vergelijking met hetgeen daarvoor hier te lande is bestemd.

§ 254. Door geene bijzondere aanwijzingen in staat gesteld, om de juiste strekking van deze aanmerking te kunnen beoordeelen, is men verpligt te verklaren, dat nog nimmer de *provinciale staven* zoo weinig hebben gekost als thans. Vroeger was (met uitzondering van *Drenthe*) in iedere provincie gemiddeld jaarlijks f 6000, thans ruim f 2000.

Men verzekert dat deze uitgaaf te niet hoog is, vooral niet uithoofde der goede en belangrijke diensten, welke de provinciale staven in onderscheiden opzigten, bijzonder ook met opzigt tot het werk der nationale militie, bewijzen.

§ 255. Deze verkenningen staan in verband met de dienst van den generalen staf, vermits er niets nuttiger voor de officieren van dat corps, vooral voor die van minderen rang, kan wezen, dan de topographische gesteldheid van het land te leeren kennen. Die kennis is onmisbaar in het belang der verdediging, maar zij bepaalt zich niet tot de personen welke met die taak belast zijn; zij wordt ook in zekere mate het eigendom van den Staat, hetwelk in het bezit komt der resultaten van de gedaan wordende verkenningen.

Die resultaten verschillen in verscheiden opzigten van de opnemingen van het kadaster, en worden dienstbaar gemaakt tot het zamenstellen eener itineraire voor het geheele Rijk, waaraan sedert lang behoefte is, niet alleen voor de militairen, maar voor de algemeene dienst, terwijl de nuttigheid van het werk nu ook blijkt door de meer juiste indicatien, welke verkregen worden omtrent de strekking en benaming der buurtwegen, gehuchten enz., waaromtrent sommige gouverneurs met veel bereidwilligheid op aanvrage van het Departement van Oorlog, belangrijke opgaven hebben gegeven, of nasporingen hebben laten doen, welke aanwijzen, hoezeer men deswege tot nu toe in het onzekere heeft verkeerd. Het zou te betreuren zijn, dat dit werk niet kon worden voortgezet.

Het verschijnen van provinciale kaarten bewijst mede, hoe zeer er behoefte bestaat, om het land in alle deszelfs rigtingen en deelen te kennen; doch deze kaarten zijn niet geschikt, om daarop militaire operatien te regelen of te beramen.

Daaraan ontbreekt ook verder eenheid in de voorstelling en de uitvoering enz., terwijl dit alles vereenigd te wachten is uit het werk, dat, theorie en practijk bevorderende, later zal blijken van algemeen nut te wezen.

§ 256. Bij de reorganisatie van het leger, in den jare 1843, is de formatie van het 2de bataillon van het 7de regiment infanterie, een deel van het bonds-contingent voor Limburg, gesteld op *zes* compagnien. Van het oogenblik echter, dat, ten gevolge van in 1846 nader gemaakte schikkingen wegens de formatie van gezegd contingent, dat bataillon zou ophouden daartoe te behooren, heeft Zijne Majesteit bepaald, dat hetzelve, even als de overige veld-bataillons van het corps, niet meerder dan *vier* compagnien sterk zou zijn.

Het infanterie-bataillon nu van meergemeld contingent bestond uit 18 officieren en 1374 onder-officieren en manschappen; het bestaat thans uit 16 officieren en 888 onder-officieren en manschappen. Deze vermindering van personeel heeft natuurlijkerwijze eene vermindering van uitgaven ten gevolge.

§ 257. Aan de vroegere toezegging wegens de vermindering der rijdende artillerie is en wordt volkomen voldaan.

De vacatures welke bij dat corps ontstaan, worden daarbij niet meer aangevuld.

De overcomplete onder-officieren, korporaals en hulprigters van hetzelve worden, naar mate dat daarvoor bij andere corpsen gelegenheid is, daarbij overgeplaatst. De veld-artillerie wordt dus geenszins allengskens tot rijdende artillerie herschapen, maar erlangt integendeel, tot versterking van hare zamenstelling als veld-artillerie, de manschappen, die bij de rijdende artillerie overcompleet zijn geworden. Indien die overplaatsing aanleiding mogt hebben gegeven tot het geuit vermoeden, dan zoude het te betreuren zijn, dat juist de maatregelen, die ter executie van vroegere gedane toezeggingen worden genomen, welke stiptelijk worden opgevolgd, thans in eenen omgekeerden zin worden uitgelegd.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

De Regering had deze aanmerking te minder verwacht, omdat, volgens de beseheiden bij de begrooting gevoegd, en inzonderheid uit de *Memorie van Toelichting* blijkt, dat het regement rijdende artillerie op nieuw eene reductie in deszelfs sterkte ondergaat, hetgeen voor 1848 f 18,345.34 en voor 1849 f 18,972.96 zal bedragen.

§ 258. De speciale diensten in de vermelde onderdeelen bedoeld, zijn die der officieren bij de Koninklijke militaire academie gedetacheerd.

§ 259. Men neemt de vrijheid zich te dezen aanzien te gedragen aan den numerieken staat (Bijlage *N*) waarvan onder § 248 melding is gemaakt.

§ 260. De residentie-toelagen worden alleen verstrekt aan officieren bij de *corpsen* in de residentie dienst doende. Dezelve zijn zeer gering gesteld. De billijkheid vorderde deze tegemoetkoming, naardien men gereedelijk zal moeten erkennen dat de militaire tractementen in verhouding tot andere, verre van hoog gesteld zijn, en de officier, zoowel uit hoofde van de dienst als in andere opzigten, verpligt is overal in eene bepaalde tenue te verschijnen.

Het verblijf in eene hofstad leidt als van zelf tot meerdere uitgaven, dan in elke andere garnizoensplaats.

Wat de zamentrekking van troepen betreft in eene plaats alwaar het verblijf kostbaar is, zal het genoegzaam zijn op te merken, dat de sterkte in de residentie zoowel als overal elders geregeld wordt naar de behoeften van de dienst, met inachtneming tevens dat aan den soldaat de vereischte nachtrust verzekerd wordt.

Een garnizoen ter sterkte van 2038 hoofden, in eene plaats alwaar zoo vele wachten en posten noodzakelijk zijn, is inderdaad gering, bij vergelijking van andere residentien. Daarenboven vordert het staatsbelang, dat de residentie, als de verblijfplaats van het geëerbiedigd Hoofd van den Staat, van de leden van het Koninklijk Huis, van de hooge lands-collegien, alwaar de meest gewigtige archiven van het Rijk opgelegd zijn, ten allen tijde en onder alle omstandigheden, niet onbloot zij van eene militaire magt, voldoende om de orde en rust, niet alleen in de residentie maar ook elders, is het noodig, te handhaven.

Geene autoriteit bij de zaak betrokken, zou de verantwoordelijkheid van eenig verzuim of gebrek aan voorzorg ten deze op zich willen laden.

Met opzigt tot het slot der bij deze paragraaph gemaakte bedenking, moet men opmerken, dat de residentie-toelagen niet thans voor het eerst op de officieren der cavalerie en artillerie zijn uitgestrekt, maar ook bereids op de begrooting voor de jaren 1846 en 1847 waren uitgetrokken, omdat de billijkheid die toekenning vorderde.

Het zal overigens welligt der aandacht zijn ontgaan, dat de bedoelde toelagen niet op de adstruetive staten, over de genoemde jaren, voor het 2de regement lansiers voorkomen, maar op die voor het 1ste regement dragonders, welk corps bij het opmaken van voormelde staten een deel van de bezetting der residentie uitmaakte.

§ 261. Volgens art. 163 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmagt van den 1sten Februarij 1819, litt. I[5], bepaalt de Koning naar omstandigheden de wijze waarop de noodige remonten voor het leger zullen worden aangeschaft.

Naar aanleiding van die bepaling en in verband met het vaststellen eener tweejarige staatsbegrooting, wordt sedert het jaar 1842 de leverantie van remontpaarden ten behoeve van de verschillende corpsen cavalerie en artillerie, om de twee jaren, telkens voor zoodanig tijdvak, publiek aanbesteed.

Deze aanbesteding geschiedt door middel eener inschrijving bij besloten biljetten, aan het Ministerie van Oorlog, overeenkomstig de daarvan vooraf in tijds gedane aankondiging in de couranten, voor ieder corps afzonderlijk, en voor het getal paarden, hetwelk als benoodigd kenbaar is gemaakt. De gegadigden kunnen echter voor meer dan één corps te gelijk inschrijven. Zij zijn verpligt *twee* borgen te stellen, en daarenboven een bewijs over te leggen van het gemeentebestuur hunner woonplaats, houdende, dat zij genoegzaam bemiddeld zijn tot het volbrengen der leverantie, waarvoor zij zich opdoen; en ook omtrent de gegoedheid der borgen moeten gelijke certificaten worden geproduceerd.

De biljetten van inschrijving worden door den Minister, in tegenwoordigheid van den secretaris-generaal bij het Departement en den chef der afdeeling administratie geopend, en de leverantie daarna, in den regel, aan den minst ingeschreven hebbende gegund.

Voor de leverantie nu worden met de aannemers contracten door het Departement van Oorlog gesloten, waarin de noodige bepalingen omtrent het getal, de maat, het geslacht en den ouderdom der te leveren paarden enz., enz. worden opgenomen, en waarbij tevens wordt gestipuleerd, dat voor ieder paard, hetwelk aan de leverantie zal te kort komen, door den aannemer eene boete van *vijftien gulden* ten behoeve van het Rijk zal worden verbeurd.

De paarden worden door de aannemers onmiddellijk aan de corpsen zelven afgeleverd, en daarbij gekeurd door eene commissie uit twee officieren bestaande, geadsisteerd door eenen paardenarts; deze commissien worden door den bevelvoerenden generaal van het wapen, op voorstel van den kommandant van het corps, benoemd, en van die benoeming wordt aan het Departement van Oorlog kennis gegeven.

De kommandant of de hoogste in rang aanwezige officier van het corps, op de plaats waar de aflevering geschiedt, moet de door de commissie goedgekeurde paarden herkeuren, en de alzoo *definitief* goedgekeurde paarden hebben daarna nog een proeftijd van acht dagen bij de corpsen door te staan alvorens bepaaldelijk in de sterkte derzelve te worden opgenomen.

In dit alles vermeent men, dat de belangen van het Rijk, zoowel als die van de dienst, behoorlijk worden behartigd en verzekerd, en men bevroedt alzoo niet, van welken aard de aanmerkingen of klagten zijn, die hier bedoeld worden.

§ 262. De plaats gehad hebbende overschrijving op dit artikel is noodig geweest tot het bestrijden van den aankoop van een grooter getal paarden, dan waarop de behoefte aanvankelijk was geraamd, naardien het gebleken was, dat er, ten gevolge van de geringe remontes van de vroegere jaren, een groot getal oude en voor de dienst ongeschikte paarden bij de corpsen aanwezig was, hetwelk bij gevolg van de hand heeft moeten worden gedaan, als niet meer kunnende dienen voor het oogmerk waarvoor dezelve eventueel kunnen bestemd zijn, terwijl men het uiterste tijdstip van volstrekte ongeschiktheid voor eenig gebruik natuurlijk niet kan afwachten, vermits ze alsdan de kosten van onderhoud niet waard zijn, en alsdan ook bij verkoop niet noemenswaardig meer zouden renderen. Aan toevallige baten voor het Rijk is, wegens paarden, welke nog voor den landbouw en soortgelijke diensten geschikt waren, over 1843, 1844, 1845 en 1846 eene som van f 75,114.16 in 's Rijks schatkist gestort.

Overigens worden, tot meerdere opheldering, hierbij statistieke opgaven overgelegd van den betrekkelijken ouderdom der paarden van het leger gedurende de *drie* laatste jaren; van den ouderdom der paarden, welke verkocht zijn; mitsgaders van de vermeerderingen en verminderingen aan paarden, welke daarbij gedurende die jaren hebben plaats gehad. (Zie Bijlagen *S*, *T* en *U*.)

§ 263. Men vermeent dat de wijze waarop dit ontwerp op de staatsbegrooting wordt gebragt, inderdaad gepast en voldoende is. Men moet intusschen de zaak niet blootelijk uit den inhoud van den berekenings-staat beoordeelen, maar in verband tot den *adstructiven staat* te dezer zake overgelegd.

Deze is zeer naauwkeurig en volledig, als bevattende alle details tot in de geringste bijzonderheden toe; kunnende die adstruetive staat als eene speciale begrooting gelden, vermits men deze laatste niet anders zou weten in te rigten.

Die staat kan echter niet als eene speciale begrooting dienen, vermits, zoo als dit reeds bij de behandeling der begrooting over 1846 en 1847 gezegd is, dit strijdig zou zijn met art. 126 der Grondwet, hetwelk voorschrijft dat de uitgaven voor ieder Departement van Algemeen Bestuur een afzonderlijk hoofdstuk der algemeene begrooting zouden uitmaken, waardoor het denkbeeld eener speciale begrooting voor eenig onderdeel van het hoofdstuk wordt uitgesloten.

Omtrent het brengen van alle de ontvangsten en uitgaven dezer inrigting op de staatsbegrooting, is reeds bij de overweging der begrooting over 1844 en 1845 opgemerkt, dat de stortingen, welke de kadets verpligt zijn te doen, niet als staats-inkomsten te beschouwen zijn, zoo als de gelden welke het provenu zijn van eenig rijks-eigendom, en waardoor het cijfer der begrooting van uitgaven in eenige gevallen kan worden verhoogd. Die stortingen strekken integendeel tot *vermindering der uitgaven* voor het onderwerp, en worden als zoodanig van de raming of begrooting afgetrokken, hetgeen men met grond beweert, dat alzoo moet blijven, daar eene andere wijze van handelen niet anders zou strekken, dan om het eindcijfer der begrooting van Oorlog noodeloos en als het ware fictief te verhoogen, eene verhooging welke des te noodlottiger zou wezen, omdat, niettegenstaande de pogingen welke bij het Departement van Oorlog worden aangewend, om de uitgaven, voor zoover dit mogelijk is, bij elke gelegenheid te verminderen, men niet ophoudt het globale eindcijfer steeds op den voorgrond te plaatsen, zonder eenigen aftrek in billijkheid van

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

posten welke daaraan vreemd zijn, terwijl dit bij een ander Departement op eene zorgvuldige wijze wordt aangewezen.

§ 264. Deze instelling is in waarheid niet te uitgebreid. Vermits de meening omtrent het tegendeel niet nader wordt aangeduid, en men dus over de gegrondheid van die meening niet kan oordeelen, of zich daaromtrent verantwoorden, zal men alleen en ten overvloede opmerken, dat deze inrigting den toets van vergelijking met andere inrigtingen, elders, volkomen kan doorstaan.

Om kleinere Staten niet te noemen — welke soort van vergelijking geheel en al in het voordeel der Militaire Academie zoude zijn, zoo als, onder anderen, met het hertogdom Nassau, alwaar voor een getal van slechts 16 kadetten eene dergelijke inrigting bestaat — zoo zal men op Frankrijk wijze, met vermelding van hetgeen op het budget van 1846 voor de verschillende militaire opvoedings-instituten daar te lande (welke in onze Militaire Academie vereenigd zijn) door de beide wetgevende kamers werd toegestaan:

voor de école polytechnique	384,568 francs,
» » » militaire	510,500 »
» het collège militaire	221,000 »
» de école de cavalerie	174,000 »
» » » d'état major	55,000 »
» » » d'application d'artillerie et genie	92,000 »
te zamen . . .	1,437,068 francs.

Stelt men nu de bevolking van Frankrijk op 30,000,000 en die van Nederland, met weglating der zoo aanzienlijke kolonien, voor welker legermagt onze Militaire Academie mede bestemd is en dient, op 3,000,000, welk een en ander nagenoeg de werkelijke evenredigheid is, dan is dit juist $^1/_{10}$ of 143,706 francs, welke som nagenoeg gelijk staat met f 71,800 Nederlandsche gulden.

Nu is de raming voor de Militaire Academie niet alleen nog onder dat bedrag, maar de werkelijke uitgaven zijn het daarenboven ook, zoo als men uit de aangehaalde afschrijving van f 22,000 van dit artikel op het materieel der artillerie over 1844 heeft kunnen ontwaren. Men gelieve echter in aanmerking te nemen, dat de Militaire Academie *op die begrooting* nog stond uitgetrokken voor f 121,800, thans slechts voor f 66,200, derhalve bijna de HELFT minder, hetgeen nog minder zal worden, wanneer daarop weder kadetten voor het wapen der cavalerie en artillerie zullen kunnen worden toegelaten.

Intusschen zal, niettegenstaande die vermindering, de gepetitionneerde som over 1848 en 1849 mogelijk ook nog een overschot opleveren, omdat de Militaire Academie op den voet van formatie is berekend, en dit altijd door onderscheiden omstandigheden aanleiding tot mindere uitgaven geven kan, hetgeen met de *raming* van behoeften, zoo als die voor het materieel der artillerie, niet het geval is. Daarvan weet men *à priori* dat dezelve ongenoegzaam is, als wordende die raming opgemaakt volgens de geldelijke middelen, waarover men meent te kunnen beschikken, doch waardoor het dan als van zelf gebeurt, dat de werkelijke behoeften meerdere uitgaven vereischen, dan wanneer daarin, zoo als reeds meer gezegd is, door het wettig middel van af- en overschrijving wordt voorzien. Men vermeent, dat dit goedkeuring verdient, als vele moeijelijkheden wegnemende, terwijl dit middel geenszins wordt aangewend om de begrooting uit te putten, waarvan het tegendeel trouwens wordt bewezen door de restanten welke dezelve nog opleveren. Overigens moet men ten aanzien van deze inrigting wel onderscheiden, dat bij dezelve opvoeding en onderwijs gepaard gaan; dat er dus officieren zijn, die voor het eerste, andere die voor het tweede gedeelte zorgen; dat zij, die meenen, dat in dit personeel nog reductien zouden kunnen worden gemaakt, nimmer geroepen zijn geweest om die zaak te beoordeelen en van alle zijden te beschouwen; dat de Regering vertrouwt, dat zij te veel blijken heeft gegeven van ook te dezen aanzien op den weg der bezuiniging te willen voortgaan, dan dat zij niet wederkeerig bij de Staten-Generaal het vertrouwen zoude ontmoeten op de gegrondheid van hare inzigten ten aanzien eener inrigting welke bereids zulke goede vruchten heeft gedragen, waardoor zij ook naar buiten zoo gunstig bekend is geworden; dat in eenen kleinen Staat als Nederland niet genoeg gezorgd kan worden voor de goede opleiding en vorming der officieren van het leger, en dat de Regering aan hare roeping en verpligtingen hieromtrent te kort zoude doen, indien zij, tegen hare overtuiging, alleen om aan een gedeelte der wetgeving te behagen, aan reductien toegaf, welke in de gevolgen voor het heil des vaderlands meer verlies zouden te weeg brengen, dan het geringe voordeel, hetwelk die reductien voor het oogenblik zouden opleveren.

Wat de toelagen der bij de academie gedetacheerde officieren betreft, dezelve zijn in billijkheid berekend.

De werkkring is moeijelijker, dan men zich dien voorstelt en vordert veel tact en beleid, veel inspanning, veel studie. Het zoude bezwaarlijk zijn, daaraan de vervulling van andere dienstpligten te verbinden. De ontheffing der gewone dienstpligten strekt niet genoegzaam tot compensatie. De taak is te belangrijk, om dezelve niet door de toekenning van eene zeer matige toelage te bevorderen.

Bij vergelijking met andere inrigtingen van onderwijs zal het erkend worden, dat te dezen aanzien geene overdrijving plaats vindt.

Ten einde overigens eenig denkbeeld te geven van de wetenschappelijke hoogte, waarop deze inrigting staat; van de werkzaamheid, waardoor zij zich onderscheidt; van het nut, hetwelk zij in het algemeen verspreidt, neemt men de vrijheid hierbij een exemplaar te voegen van de leercursussen, onder het opzigt van het bestuur der Academie vervaardigd, thans reeds eene verzameling uitmakende van 42 deelen, met 5 portefeuilles bevattende plans en kaarten, met verzoek daaraan wel eene plaatsing in de boekerij van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te willen verleenen. (Eene lijst dezer boekwerken is achter deze memorie gevoegd als bijlage *V.*)

Die leercursussen zijn voor de corpsen mede verkrijgbaar, en wel tegen eenen verminderden prijs, doch ook voor het algemeen bij onderscheiden boekhandelaren; zijnde het aangenaam de verzekering te kunnen geven, dat het nut en de belangrijkheid dezer leerboeken buiten den kring der Academie op hoogen prijs wordt gesteld, en ook bij andere belangrijke inrigtingen van onderwijs tot leiddraad dienen.

§ 265. Men gelieve in aanmerking te nemen, dat de vergelijking der behoeften van de Koninklijke Bibliotheek met die der Militaire Academie, niet wel als juist te beschouwen is. De eerste is, zoo men zich niet bedriegt, wel bestemd om tot algemeen gebruik te dienen, maar dat gebruik is wisselvallig, toevallig zelfs, en hangt van bijzondere omstandigheden af; die der Koninklijk Academie integendeel moet in gestadige, dadelijke behoeften voorzien, moet in zekere mate zich die werken aanschaffen, welke als hulpmiddelen voor het onderwijs moeten dienen. Zoo elders iets verschijnt dat in verband staat met de lessen, het wordt onontbeerlijk, en men zou zich aan nalatigheid schuldig maken, wanneer men van die hulpmiddelen niet dadelijk partij trok. Sommige van die werken zijn door de bijgevoegde plans en kaarten dikwerf kostbaar.

Ook de tijdschriften moeten worden aangehouden, ten einde op de hoogte te blijven van hetgeen buiten 's lands omgaat. De boekverzameling der Academie dient tot veelvuldig gebruik.

De f 3000 dienen overigens niet enkel tot aankoop van boeken, maar ook van instrumenten. Op de begrooting van 1846 en 1847 is daarvoor f 4000 toegestaan, maar men heeft die som met f 1000 verminderd, omdat de ondervinding heeft doen zien, dat dit voldoende was, als zijnde deswege uitgegeven:

voor 1844 . . . . f	2,686.40⁵
» 1845	2,629.99⁵
» 1846	2,886.89

hetgeen tevens bewijst dat er geen misbruik is of wordt gemaakt van de meerdere ruimte, welke bij de begrooting wordt toegestaan, en dat men ook hierin met dien geest van gematigdheid te werk gaat, welke het bestuur dezer schoone inrigting in allen deele kenmerkt.

§ 266. De werkelijke uitgaven op deze afdeeling hebben op de dienst van 1844 f 26,343.12 en op die van 1845 f 26,322.21⁵ bedragen; kunnende echter de uitgaven over het dienstjaar 1846, waarop tot dusverre voor eene som van f 21,334.98⁵ is verevend, nog niet worden opgegeven, alzoo het onzeker is, welke betalingen daarop, tot het tijdstip voor het afsluiten van de dienst bij de wet bepaald, nog te doen zijn.

Uit het voorschrevene blijkt het intusschen, dat de thans geraamde som voor de bedoelde uitgaven werkelijk gebaseerd is op hetgeen men bij ondervinding van vroegere jaren, gezien heeft dat daartoe benoodigd was, en dat die som, met inachtneming van de vereischte spaarzaamheid ook nu weder zeer denkelijk toereikend zal wezen, om de te doene uitgaven op deze afdeeling te bestrijden.

§ 267. Men vermeent hier te mogen doen opmerken, dat de sommen voor deze afdeeling gebragt, op hetzelfde cijfer zijn gebleven, als die voor de jaren 1846 en 1847 aangevraagd, dat is

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

f 520,000, en dat die post derhalve niet is verhoogd. De werkelijke uitgaven op deze afdeeling hebben over 1845 f 437,201.15 en over 1846 f 459,338.35 bedragen, terwijl evenwel, met opzigt tot laatstgemeld jaar, ook hier dezelfde opmerking geldt als bij de 6de afdeeling, ten aanzien van de nog te doene betalingen.

Het blijkt alzoo, dat over 1845 de raming de werkelijke behoefte heeft overtroffen; doch men moet onder de aandacht brengen, dat met opzigt tot dezen tak van dienst geene juiste raming *kan* geschieden, daar zij aan vele wisselvalligheden onderhevig en geheel van het grooter of kleiner getal zieken in de hospitalen afhankelijk is; en wanneer men nu in aanmerking neemt, dat de verplegingskosten voor die zieken nagenoeg het dubbel bedragen van hetgeen de soldaat, bij zijn corps zijnde, zoude genieten, en dat die kosten geheel uit de gelden, voor de afdeeling der geneeskundige dienst, toegestaan, moeten worden bestreden, dan laat het zich te beter verklaren, waarom de geraamde som voor die afdeeling tot geen lager cijfer kan worden gebragt.

§ 268. Het zal wel geen breedvoerig betoog behoeven, dat ook deze dienst, voornamelijk bestaande in het doen van militaire transporten te water, het vervoer van troepen *per stoomboot*, het verstrekken van middelen van vervoer *te water* en *te lande*, ten behoeve van zieke militairen, en eindelijk het overvaren over de veren van alleen reizende militairen, gedurig aan wisselvalligheid en vooraf niet te berekenen omstandigheden onderworpen is, en dat de uitgaven voor de militaire transporten te water geheel afhankelijk zijn van de beschikkingen, welke ter voorziening van vele dienst-aangelegenheden moeten worden genomen, hetzij door de verzending van artillerie-materieel, van genie-voorwerpen en van geneeskundige behoeften, welke hier en daar worden vereischt.

Eveneens is het met het vervoer van troepen per stoomboot, waarvan de uitgaven natuurlijkerwijze, naar gelang der bevolen noodzakelijke garnizoens-verwisselingen, het eene jaar meer dan het andere moeten bedragen.

Van den genomen maatregel tot dit middel van vervoer, waarvoor men, in den aanvang van het vorige jaar, bepaalde overeenkomsten met de onderscheidene directien der stoombooten heeft getroffen, heeft men intusschen, tot dusverre, geene dan goede resultaten verkregen, zijnde daarmede in de eerste plaats het doel bereikt, om de troepen in een korten en bijna vooruit te berekenen tijd, naar derzelver bestemming te doen overbrengen, zonder hen aan vermoeijenissen bloot te stellen, of de ingezetenen van de steden of dorpen, welke zij op hunnen marsch zouden moeten aandoen, gedurig met inkwartiering te belasten; terwijl daarenboven, in de tweede plaats, de kosten, aan deze wijze van vervoer verbonden, minder bedragen, dan de uitgaven, door den marsch van corpsen veroorzaakt wordende.

Dan, hoe het zij, uit het hiervoren opgemerkte zal het genoegzaam blijken, dat de som, voor de onderwerpelijke afdeeling der begrooting benoodigd, met geene zekerheid kan worden berekend; waarvan nog tot voorbeeld kan strekken, dat over 1845, de uitgaven, op die afdeeling gedaan, niet meer dan f 43,927.26½ hebben beloopen, en daarop, over 1846 tot nu toe, reeds over de som van f 42,758.77½ is beschikt, terwijl nog zullen moeten worden voldaan een aantal declaratien van de plaatselijke besturen, wegens verleende transportmiddelen ten behoeve van zieke militairen, en voor veer- en overvaargelden, gedurende het 2de halfjaar 1846; zoodat het nog beschikbare van de toegestane som van f 48,000 over dat jaar, naauwelijks toereikend zal wezen, om daaruit al de vorderingen te voldoen, welke nog vóór het tijdstip, tot het afsluiten van de dienst bepaald, kunnen worden ingezonden.

§ 269. De verhooging van dit artikel is volstrekt niet aan de wapenfabrijk te Maastricht toe te schrijven. Zij is een gevolg der *suppressie* van het 7de artikel der vorige begrooting, omdat men begrepen heeft dat het meer rationeel was, om in art. 1 te vereenigen alles wat het *personeel*, en in art. 2 alles wat het *materieel* van alle artillerie-werkplaatsen betreft, waarmede men vermeende in den geest van het meermalen geuit verlangen ter onderscheiding van personeel en materieel te handelen.

§ 270. Door het Departement van Oorlog wordt jaarlijks materieel verstrekt:

aan het Departement van Kolonien, voor de overzeesche bezittingen;

aan het Departement van Marine, voor de vloot, de werven, het corps mariniers, en

aan de Departementen van Finantien en van Justitie, voor de bewapening van commiesen, gevangenbewaarders enz.

Hierop wordt op de begrooting van Oorlog bij approximatie gerekend, ten einde de raming ook in dit opzigt zoo nabij mogelijk met juistheid te bepalen.

Voor de betalingen hieromtrent aan het Departement van Oorlog te doen, worden intusschen door de andere hiervoren genoemde Departementen geene speciale sommen op hunne begrootingen uitgetrokken, maar die uitgaven voldaan uit de respecten der begrooting, waarop daarbij is gerekend. Die zaak is dus zeer regelmatig. Alleen bij Oorlog vordert dezelve eenige aanwijzing tot justificatie der berekening, welke daaromtrent geene onzekerheid mogt overlaten.

§ 271. Het nieuwe materieel is geenszins bij het gebruik onvoldoende bevonden. Integendeel, men erkent daarvan meer en meer de goede hoedanigheden en de voordeelen, welke hetzelve oplevert, ter besparing van kosten. Het gebruik er van vereischt minder menschen en paarden. Het is op moeijelijke terreinen gemakkelijk aan te wenden, en heeft, wat het effect betreft, uitmuntende resultaten opgeleverd.

Men heeft bij de gemaakte bedenking tevens de vraag voorgesteld, of de uitgaaf voor het nieuwe materieel wel geoorloofd is, terwijl het oude zich nog in bruikbaren staat bevindt. Men antwoordt op dit laatste, dat dit geenszins algemeen het geval is, doch men voegt er bij, dat de zaak altijd voorgesteld wordt uit het oogpunt als of het nieuwe materieel het oude remplaceert. De zaak uit haar eenvoudigst oogpunt betracht, is deze, dat er aan de bestaande behoefte een zeker aantal veldvuurmonden met affuiten tot dezelve ontbreken; dat dit geene quaestie van remplacement maar van aanvulling betreft, en dat het zeer geoorloofd, ja pligt is, om, wanneer men een beter en goedkooper materieel leert kennen, het alsdan te laten aanmaken.

§ 272. Men is bereid om op het te kennen gegeven verlangen de bijvoeging *enz.* bij dit artikel weg te laten, doch men neemt de vrijheid op te merken, dat die bijvoeging bestemd was, niet om aanleiding tot moeijelijkheden te geven, maar om die weg te nemen, vermits de Algemeene Rekenkamer zich bepaaldelijk aan de omschrijving van den post der begrooting houdt.

Indien men nu de bijvoeging *enz.* weglaat en de omschrijving niet in het oneindige vermeerdert, dan loopt men gevaar dat er moeijelijkheden zullen ontstaan. Men bepale zich nu tot de omschrijving: *gewoon onderhoud der aardewerken en beplantingen:* dan bestaat er geen twijfel of het gewoon onderhoud moet zich tot die *aardewerken en beplantingen* bepalen. Komt er iets bij, al behoort het ook nog zoo duidelijk tot het in dezen bedoeld *gewoon onderhoud*, dan wordt de uitgaaf dadelijk gerejetteerd, als niet overeenstemmende met de omschrijving op den post der begrooting. De bijvoeging *enz.* zou dit bezwaar, zoowel voor de Algemeene Rekenkamer als voor het Departement van Oorlog, hebben weggenomen. Zoo het Departement aanleiding nam, om op grond van zoodanige bijvoeging verkeerde sustenuen te voeren, of aan de zaak vreemde uitgaven te doen, het algemeen verslag biedt der Algemeene Rekenkamer gelegenheid aan, om zoodanige handelwijze te signaleren, doch is dit het geval niet, dan is er ook geen bezwaar.

Men weidt hier eenigzins over uit, omdat er inderdaad al veel moeijelijkheid is ontstaan door het letterlijk toepassen, hetgeen de werkzaamheden onnoodig vermeerdert en de administratie compliceert. Men neme inzage van de stukken, door het Hoofd van het Departement, in de zitting van den 20sten Junij 1845, ter tafel van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en daarna ook van de Eerste Kamer gedeponeerd, om tot de overtuiging te komen wegens de moeijelijkheden, welke men met deze bijvoeging heeft willen voorkomen.

Ook op de voormelde gronden zoude men wenschen, dat de uitdrukking: *onvoorziene zaken* bij dit artikel behouden mogt kunken worden. Het rapporteert zich natuurlijk op het materieel der genie, en wel inzonderheid tot datgene, hetwelk op de drie voorafgaande artikelen niet kan worden gebragt, zoodat de aanwijzing niet onbepaald is; doch, zoo men desniettegenstaande insteert, zal aan het verlangen worden voldaan.

§ 273. Men vleit zich dat de bedenking bij deze paragraaph ingebragt, grootendeels zal worden weggenomen door het nader omschrijven van de schadeloosstelling, welke men bedoelt, namelijk schadeloosstelling aan aannemers voor *buiten hunne schuld of hun toedoen* geleden verliezen. Er komen dikwerf gevallen van dien aard voor, dat de billijkheid vordert zoodanige schadeloosstelling te geven, doch dit geschiedt niet dan bij een behoorlijk gemotiveerd voorstel aan Zijne Majesteit waarop alsdan Hoogstdeszelfs beslissing, evenzeer gemotiveerd, gegrond is.

Het besluit daartoe betrekkelijk aan de Algemeene Rekenkamer medegedeeld wordende, zoo ligt daarin natuurlijk een genoegzame waarborg, dat te dezen aanzien geen misbruik kan plaats hebben, omdat gezegd collegie steeds bij magte is, de opgemerkte verkeerde handelwijze in haar jaarlijksch verslag op te nemen en aan te wijzen.

Bestaat de gelegenheid tot het nemen van zoodanige beschik-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

kingen niet, dan is daarvan niet alleen het gevolg dat de zaak voor den regter wordt gebragt, maar dat aannemers van eenig werk van belang, daarop niet zoo gereedelijk zullen inschrijven, of hunne berekening ten nadeele der schatkist hooger zullen stellen, ten einde zich voor teleurstellingen, in dit opzigt ook voor kosten van procedures, te dekken.

§ 274. Dat men de som voor het gewoon onderhoud der fortificatie-, metsel-, timmer- en aardewerken hooger heeft moeten stellen dan bij de vorige begrooting, is toe te schrijven aan den toestand van vele militaire gebouwen, bruggen, sluiswerken, zeeweringen, rivier-oeverbeschermingen en waterkeeringen, welke gedurig aanmerkelijke herstellingen noodig hebben, en welke toestand, zoo als bekend is, toeneemt en verergert, naar mate men die herstellingen nalaat of uitstelt.

Men blijft te dien opzigte altijd ver onder de ramingen, welke bij de respective directien worden opgemaakt, omdat de middelen, welke men berekent dat beschikbaar kunnen worden gesteld, geene hoogere aanvraag toelaat. Wanneer men niet van het middel van af- en overschrijving had kunnen gebruik maken, om in het te kort komende op de ramingen wegens dit respect eenigzins te voorzien, dan zou de toestand der werken ongetwijfeld nog meer voorziening vereischen, dan nu het geval is.

Ten einde bewijs te geven hoe zeer te dezen aanzien met wezenlijke zuinigheid en zorg wordt te werk gegaan, en dat althans geene overdreven ramingen worden opgemaakt, zal het genoeg zijn op te merken, dat hetgeen de stad *Amsterdam* slechts voor gewoon onderhoud der publieke stadswerken, voor dit jaar op de stedelijke begrooting heeft moeten brengen, de aanvraag van het Departement van Oorlog, voor al de fortificatie-, metsel- en timmerwerken over het geheele Rijk, waaronder zich ook zoo vele gebouwen, sluizen en bruggen bevinden, nog met ruim f 12,000 overtreft.

§ 275. Ten einde aan het hierbij te kennen gegeven verlangen op eene volledige wijze te voldoen, heeft men de eer hierbij (zie Bijlage *W*) over te leggen eene nominative lijst, overeenstemmende met den inhoud van art. 1 van het besluit van den 8sten Julij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), vermits die lijst niet alleen de *vestingen* maar ook de *forten* en *linien* bevat, welke op dit oogenblik in meerdere of mindere mate onderhouden worden.

§ 276. De ondervinding heeft doen inzien, dat het noodzakelijk was zoodanigen post op de begrooting te brengen.

Men heeft dien intusschen slechts voor memorie gebragt, ten einde alleen, voor zoover het noodig mogt worden, dien post tot de uitgave uit het daarbij betrokken artikel bij af- en overschrijving te subsidieren.

Men acht dit het meest regelmatig. De procedures wegens den opbouw onder vestingen doen zich veelvuldig voor, en men acht het bedenkelijk de onvoorziene uitgaven tot kwijting van deze kosten te bestemmen, sedert dat er weder eenige moeijelijkheden met de Algemeene Rekenkamer zijn ontstaan wegens de aanwijzing van uitgaven, inzonderheid voor het materieel der genie, op het een of op het ander dienstjaar.

Wanneer nu bijv. zoodanig dienstjaar, waarop de Algemeene Rekenkamer vermeent dat de aanwijzing had behooren te geschieden, afgesloten is, dan blijft er geen ander middel van betaling over, dan op de onvoorziene uitgaven; dan vermits die betalingen nog al aanzienlijke sommen beloopen, zou het aandeel van het Departement van Oorlog in dat hulpmiddel te groot worden, terwijl het altijd wenschelijk blijft uitgaven van dezen aard, althans voor zooveel mogelijk, uit het gewone hoofdstuk der begrooting te kwijten.

§ 277. De mindere raming op dit artikel berust op de overtuiging, dat de gratificatien eene uitgaaf is welke men naar de voorhanden middelen regelen kan en moet.

Op de begrooting van 1846 is dit artikel dan ook door geene af- en overschrijving verhoogd.

Op de raming over 1848 en 1849 is hetzelve daarom nog minder dan over 1846 en 1847 gesteld, omdat de gratificatien, welke verleend worden aan onderofficieren en manschappen die ontslagen worden wegens ligchaamsgebreken, doch die geene aanspraak op gagement hebben, gebragt zijn op de 3de afdeeling der begrooting, als daarop eigenaardig behoorende.

§ 278. Ten aanzien van de hier gevraagde opheldering, vermeent men zich te mogen refereren aan de naauwkeurige opgaven nopens de weduwen- en weezenkas, door de Regering bij het beantwoorden der nota van aanmerkingen der Kamer op de begrooting van de jaren 1846 en 1847 gegeven.

Hetgeen daarin onder anderen met opzigt tot het ook toen gevraagde subsidie van f 12,000, over ieder van evengemelde jaren, ten behoeve van de hierbedoelde instelling is gezegd, blijft alsnog van volle toepassing, en men moet dus ook nu weder op het verleenen van dit subsidie uit een beginsel van noodzakelijkheid en billijkheid aandringen.

Overigens is hieromtrent, uit den aard der zaak, geenerlei overeenkomst getroffen of toezegging gedaan kunnen worden. De verwondering, welke men verder betuigd heeft, dat er bij het bestaan eener weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmagt, onder de gepensioneerden van den Staat nog weduwen van militairen worden gevonden, zal ophouden wanneer men zal vernemen, dat weduwen en geheel ouderlooze weezen, beneden de 18 jaren, wier mannen of vaders in den strijd gesneuveld of in dienstverrigting omgekomen zijn, en van hen, die aan wonden, daarin bekomen, binnen zes maanden gestorven zijn, steeds, zoo als billijk was, uit 's Rijks kas zijn verzorgd. Ook betrof die verzorging niet alleen officiers-weduwen- en weezen, maar van militairen beneden den rang van officier. Wijders is, volgens een speciaal besluit des Konings, in 1817 genomen, bepaald, dat officiers-weduwen wier mannen gecontribueerd hadden aan het in 1810 gedissolveerd weduwen-fonds, hetwelk in der tijd in 's Rijks kas is overgestort, aanspraak zouden hebben op de *helft* van het pensioen uit 's Rijks kas, hetwelk zij in den rang, door hare echtgenooten tijdens de dissolutie bekleed, zouden genoten hebben, wanneer gezegd fonds was blijven bestaan.

De weduwen-kas in 1815 opgerigt kon daarmede natuurlijkerwijze niet belast worden.

Het getal dier weduwen, hetwelk in der tijd tot een getal van 228 was opgeklommen, bedraagt thans 80.

Eindelijk is aan sommige almede bejaarde weduwen van verdienstelijke generaals, welke in min voordeelige omstandigheden achterbleven, bij wijze van suppletie op het betrekkelijk geringe pensioen, uit de weduwen-kas een jaarlijksch pensioen uit 's Rijks schatkist verleend, zoo ten einde hulde te doen aan de nagedachtenis van hoogst verdienstelijke opper-officieren, als om de weduwen in staat te stellen, althans eenigzins, den vereerenden staat op te houden, waartoe zij bij het leven harer echtgenooten plagten te behooren.

§ 279. Toen aan het corps maréchaussée eene gewijzigde organisatie werd gegeven ontstond er een overschot op dat artikel.

Dat overschot is op het materieel der genie overgeschreven, hetwelk daaraan behoefte had.

Men weet dat de ramingen voor dat respect nimmer volledig op de begrooting kunnen worden gebragt, en daarom moet men van het middel van af- en overschrijving gebruik maken.

Het doet leed, dat de antwoorden omtrent het corps maréchaussée bij het behandelen der vorige tweejarige begrooting gegeven, vele leden niet hebben bevredigd. Men zal echter erkennen dat het uitbreiden van een corps aan den eenen en het inkrimpen van uitgaven aan den anderen kant, niet wel te zamen kan gaan.

Het corps maréchaussée heeft eene militaire organisatie, maar deszelfs dienst is eigenlijk vreemd aan de belangen welke het Departement van Oorlog moet voorstaan.

Het zou voor dat Departement wenschelijk zijn, dat de f 182,000, welke op deszelfs begrooting voor het gezegd corps zijn uitgetrokken, tot hetzelfde einde op de begrooting van het Departement van Justitie wierden overgebragt. Dan zouden de uitgaven voor geregtsdienaars, uit die begrooting betaald wordende, gradueel tot uitbreiding van het corps kunnen worden aangewend. Men twijfelt of het wel even gemakkelijk zou vallen om de veldwachters te supprimeren, en de uitgaven daarvoor gedaan wordende, mede aan de uitbreiding van de maréchaussée te besteden.

De veldwachters doen diensten van allerlei aard, welke het niet wel doenlijk schijnt aan de maréchaussée op te dragen, zonder dat corps van deszelfs wezenlijke bestemming af te trekken.

In Frankrijk althans schijnt het amalgameren van deze diensten nimmer beproefd te zijn geworden.

Wanneer de begrooting van het Departement van Oorlog met de f 182,000 voor het corps maréchaussée wierd *verminderd* en dat van Justitie daarmede wierd *vermeerderd*, zou niets verhinderen dat het Departement van Oorlog aan dat van Justitie steeds hulp bood, om den geest der militaire instellingen bij dat corps, de wijze van beheer bij hetzelve op den tegenwoordigen voet te doen voortduren. Dit zou op dezelfde wijze kunnen plaats hebben als de inrigtingen van het koloniaal werf-depôt, hetwelk geheel en al voor de belangen der koloniale militaire dienst werkzaam is en nogthans onder den invloed der beide Departementen staat en daarvan bevelen ontvangt, zonder dat dit nog tot eenige botsing aanleiding heeft gegeven. Het Departement van Oorlog zou gaarne alles wat het kon aan het nut der zaak toebrengen.

Het denkbeeld overigens om de verschillende regementen cavalerie achtervolgens voor de dienst der maréchaussée aan te wijzen, is niet uitvoerbaar.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

De vorming van een maréchaussée en cavalerist is geheel verschillend. De dienst der maréchaussée vereischt, om zoo te spreken, eene studie in zaken van onderscheiden aard, welke eene bijzondere dispositie voor die dienst vordert. De maréchaussée's moeten processen-verbaal kunnen opmaken; eenige kennis van wettelijke bepalingen bezitten; op zich zelven kunnen staan en handelen; kalmte, bedaardheid, intelligentie, — dat alles moet zich in den maréchaussée vereenigen. Zal men dit bij elken cavalerist vinden? Het antwoord is geheel ontkennend.

De cavalerie is om snel te handelen, ook dan wanneer de openbare rust dreigt verstoord te worden, en daartoe wordt zij menigmaal, even als de infanterie, gebezigd. Geene aanvraag van dezen aard of zij wordt dadelijk ingewilligd, ook dáár waar maréchaussée gestationneerd is. Deze voorkomt meestal onrust, voorziet ze, doch is niet altijd in staat ze te beteugelen. Op de massa's vermag zij niet altijd haren invloed te bezigen, maar dan erlangt zij ondersteuning van de gewone militaire magt.

Men ontwaart in deze korte trekken het kenmerkend onderscheid tusschen de dienst van de maréchaussée en die der infanterie en cavalerie, hetwelk steeds in het oog zal dienen te worden gehouden.

Kon men de aanwijzingen in deze beantwoording vervat realiseren, men vertrouwt dat daarmede de uitbreiding van het corps maréchaussée eene schrede voorwaarts zou hebben gedaan.

Bij het Departement van Oorlog bestaat althans de overtuiging, dat dezelve alleen langs dien weg kan worden bevorderd.

§ 280. Voor zooveel hier bedoeld wordt korting op *pensioen* wegens *buitenlandsch verblijf*, is op deze vraag dienende, dat alleen aan Zwitsers, afkomstig van de opgeheven Zwitsersche regementen, de vergunning wordt verleend, om het gagement voortdurend zonder korting in hun geboorteland te verteren. Ook op aanvrage en na bekomen gunstige informatien te hunnen aanzien, aan elke andere vreemdelingen.

Velen maken van die vergunning geen gebruik, het zijn ook alle onder-officieren of manschappen beneden dien graad, die hier te lande niet in hun onderhoud kunnen voorzien en al spoedig bij een gering gagement, tot armoede vervallen en dan ten laste komen van het Rijk of van gemeente-fondsen.

Aan officieren wordt alléén in het geval dat zij, blijkens geneeskundige verklaring, buitenlandsche baden of luchtgestel tot herstel van gezondheid behoeven, vergund zich tijdelijk met behoud van het volle pensioen naar elders te begeven.

§ 281. Men rekent er op, dat de voorgestelde vermindering grootendeels uit versterf zal kunnen worden gevonden.

Onder de gepensioneerden is een groot aantal hoog bejaarden, vooral onder dezulken, die een meer of min aanzienlijk pensioen genieten. Bij het niet menigvuldig verleenen van pensioenen, kan, naar men hoopt, het bedrag met het einde van 1847 niet veel meer zijn dan f 1,640,000, hetwelk vóór 1849 weder met f 60,000 zal zijn verminderd, in den loop van welk laatste jaar men tot het uitgetrokken cijfer van f 1,500,000 hoopt te zijn gekomen.

Deze berekening is niet overdreven. Het pensioen-bedrag is in de laatste jaren doorgaans met f 50,000 's jaars verminderd; zijnde overigens het aantal hoog bejaarde gepensioneerden nog zeer groot.

Mogten deze veronderstellingen en berekeningen tegen alle verwachting bij de uitkomst falen, dan zal het tekort op het versterf weder door overschrijving gevonden moeten worden.

ELFDE HOOFDSTUK.

Departement van Kolonien.

§ 282. Vermits geene gronden voor de hier uitgedrukte meening worden bijgebragt, kan de Regering slechts in het algemeen verklaren, dat zij het gevoelen eerbiedigt van die leden, welke gemeend hebben, bij het onderzoeken van het XIde hoofdstuk der Staatsbegrooting, zich hunne eigene overtuiging omtrent de uitlegging van art. 59 der Grondwet te moeten voorbehouden.

§ 283. Wanneer men, bij de middelen van onderzoek en beoordeeling, in den boezem van het Departement van Kolonien aanwezig, die voegt, welke onder het bereik liggen van de koloniale besturen en van den Raad van State, en wanneer men zich hierbij herinnert, dat omtrent koloniale onderwerpen van eenen speciaalen aard (bij voorbeeld het regtswezen, het onderwijs, het stelsel van verdediging, de zeemagt enz.), ook de andere Departementen van algemeen bestuur of commissien *ad hoc* worden geraadpleegd, dan is de slotsom, dat de gelegenheid, om gewigtige vraagstukken behoorlijk toe te lichten, in ruime mate aanwezig is, — en dat het instellen van eenen *Kolonialen Raad* daartoe niet wordt vereischt.

§ 284. Ten aanzien van het *circulerend medium* in de Oost-Indische bezittingen zijn nog geene andere maatregelen genomen, dan die, welke vervat zijn in de publicatien van den Gouverneur-Generaal over Nederlandsch Indie, van den 4den Februarij en 26 Maart 1846 (*Indisch Staatsblad* n°. 3 en 10).

De ondervinding getuigt aanvankelijk ten voordeele van die maatregelen. Een stellig oordeel zal dienen opgeschort te blijven, tot dat eene meerdere ervaring zal zijn opgedaan.

§ 285. De uitwerkselen der maatregelen bij 's Konings besluit van 6 Februarij 1847, litt. O5, bevolen ten aanzien van het Surinaamsch bankpapier, kunnen nog niet bekend zijn, vermits die maatregelen nog in die kolonie moeten worden uitgevoerd.

Het aanbieden der gelegenheid, om het bankpapier vrijwillig te verwisselen tegen rentegevende schatkistbiljetten, bestemd, om vóór ultimo December 1849 te worden verzilverd, is een maatregel, geheel liggende binnen den kring van het gezag, bij art. 59 der Grondwet aan den Koning opgedragen.

§§ 286 en 287. Het vraagstuk eener Europesche kolonisatie in onze overzeesche bezittingen houdt de aandacht der Regering met ernst bezig.

Ten aanzien van Oost-Indie, is een plaatselijk onderzoek aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie opgedragen; waarvan de uitslag nog niet bekend is.

In de West-Indische bezittingen is men verder gevorderd.

Eene proeve is op eene matige schaal aan de oevers der Saramacca genomen. Volgens de laatst ontvangene berigten, was de gezondheids-toestand der kolonisten allezins bevredigend, en men beschouwde de vraag: »of de Europeaan zich aldaar met veldar- »beid een voldoend levens-onderhoud kan verschaffen", als opgelost in eenen toestemmenden zin.

Thans wordt in bepaalde overweging genomen, om die kolonisatie verder uit te breiden door middel van eene bijzondere vereeniging. De ondervinding heeft op nieuw bevestigd, dat de vorm eener particuliere onderneming de eenige is, waardoor de kosten der kolonisatie kunnen worden gehouden binnen evenredige grenzen.

§§ 288 en 289. Het voor Suriname ontworpen nieuwe *slavenreglement* is nog niet ingevoerd. Alvorens tot dien maatregel over te gaan, wenscht de Regering te beproeven, om eene hervorming van het industrieel stelsel der kolonie te bezigen, als middel om in het lot der slaven eene verbetering tot stand te brengen, tevens dienende als voorbereiding voor verdere ontwikkeling. De grondslagen der bedoelde hervorming zijn op de plaats door een speciaal daartoe in commissie gestelden ambtenaar onderzocht geworden, maar dat onderzoek heeft geen afdoende uitkomsten opgeleverd, omdat de fabriekmatige inrigting, bestemd om hetzelve te schragen en vergelijkende data op te leveren, niet heeft kunnen worden in werking gebragt, door oorzaken buiten het bereik van dien ambtenaar liggende. — Op dit oogenblik worden nieuwe middelen beraamd, om het doel te bereiken.

§ 290. Omtrent de kosten van het onderwijs in de Oostersche taal-, land- en volkenkunde bij de academie te Delft en van de koloniale werving te Harderwijk, meent de Regering te moeten volharden bij hare overtuiging, dat de aard dier uitgaven medebrengt, dat dezelve komen ten laste der koloniale geldmiddelen. — Men vindt dezelve dan ook uitgetrokken op de begrooting van Nederlandsch Indie.

§ 291. Twee ambtenaren bevinden zich in het hier bedoelde geval; één uit de Oost-Indische, de ander uit de West-Indische kolonien. Beiden zijn met verlof in Nederland en genieten koloniale verlof-tractementen. Tijdelijk bij het Departement van Kolonien in dienst gesteld, ontvangen zij, uit dien hoofde, toelagen boven dat verlof-tractement, uit de jaarwedden bij de begrooting opgebragt voor eenen secretaris-generaal en voor eenen referendaris, welke betrekkingen zij respectivelijk waarnemen. De laatstgemelde is belast met de leiding der West-Indische zaken.

De bedoelde verlof-tractementen bedragen respectivelijk: f 5440 en f 3700.

§ 292. De vrijgevallen pensioenen zijn niet gebezigd tot verhooging van tractementen.

De vermindering in het totale cijfer der pensioenen is, in vergelijking tot het geraamde voor 1847, f 6305; terwijl de vermeerdering van dat der tractementen slechts is f 2000.

§ 293. Wanneer de gepensioneerde koloniale ambtenaar in de kolonie woonachtig blijft, ontvangt hij ook dáár zijn pensioen. Vestigt hij zijn verblijf in Nederland, dan wordt het pensioen hem uit de koloniale fondsen hier te lande betaald. In beide gevallen is de bron, *waaruit* betaald wordt, dezelfde. Het eenige wat verschilt is de plaats, *alwaar* de betaling geschiedt.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Onvoorziene behoeften.

§ 294. Nadat het fonds der onvoorziene behoeften als hoofdstuk in de staatsbegrooting is opgenomen, en bij de behandeling van de loopende tweejarige staatsbegrooting alle mogelijke inlichtingen ten aanzien van de bestemming dezer fondsen gegeven zijn, vermeent de Regering dat de vroegere bezwaren van eenige leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal zijn opgelost, kunnende hier nog worden bijgevoegd, dat de middelen tot dekking dezer uitgaven gevonden worden uit het massaal cijfer der andere hoofdstukken, zoo als het slot van art. 1 van het wets-ontwerp duidelijk aanwijst, zoodat er geen grondwettig bezwaar kan bestaan tegen de inwilliging der gevraagde som; er kan overigens geen sprake zijn van overschrijving van het eene hoofdstuk der staatsbegrooting op het andere, omdat de uit dat hoofdstuk betaald wordende uitgaven in geen dadelijk verband staan met een der posten van de verdere hoofdstukken.

§ 295. De Regering heeft met genoegen gezien, dat vele leden de noodzakelijkheid erkennen, dat er behoefte kan bestaan tot het doen van geheime uitgaven; doch om eene aan onze geldmiddelen geëvenredigde som beschikbaar te stellen, hetzij op het Iste hoofdstuk, hetzij elders uit te trekken, zoude in strijd wezen met de laatste alinea van art. 125 der Grondwet en ook met art. 27 der instructie voor de Algemeene Rekenkamer, omdat de geheime uitgaven niet uitsluitend tot een bepaald Departement van Algemeen Bestuur behooren.

Het voorgestelde middel tot het uittrekken van eenen memoriepost op ieder der hoofdstukken van de begrooting, zou volgens de meening der Regering niet aan het doel beantwoorden, en onuitvoerlijk zijn, omdat, zoo als reeds bij eene vorige gelegenheid is opgemerkt, op het hoofdstuk der onvoorziene behoeften vorderingen worden aangewezen, welke om verschillende redenen niet vóór de afsluiting der staatsbegrooting hebben kunnen worden voldaan, en de Algemeene Rekenkamer zoodanige uitgaven op loopende staatsbegrootingen niet in verevening kan aannemen.

De voorgestelde handelwijze zou ook tot grove misbruiken aanleiding kunnen geven en kunnen leiden tot doorgaande algeheele uitputting der begrooting.

§ 296. Het is ongeraden voorgekomen, om het voor dit hoofdstuk geraamde cijfer te verminderen, doch kan de verzekering worden gegeven, dat daarop geene andere uitgaven worden aangewezen, dan de zoodanige welke het belang van de dienst vordert, gelijk zulks uit het afgeloopen jaar nog kan blijken.

§ 297. Op het fonds wegens onvoorziene behoeften over 1845 is ruim f 493,000 uitgegeven, waaronder f 135,000 voor geheime uitgaven, terwijl op het XIIde hoofdstuk der begrooting van 1846 over f 310,667.51[5] is beschikt, en welke som in den vorm eener staatsrekening, gelijk voor de verdere hoofdstukken plaats heeft, zal worden verantwoord.

Met betrekking tot de gemaakte opmerking, dat het met het doel der onvoorziene uitgaven onbestaanbaar wordt geacht, om daarop vaste onderstandsgelden aan te wijzen, kan tot toelichting dienen, dat de hier bedoelde onderstanden bij Koninklijk besluit van den 11den Maart 1827, n°. 115, zijn ingesteld, met het doel om eenige achtergelaten betrekkingen, waarvan de voorgangers diensten aan den lande hadden bewezen, door eene geringe ondersteuning, waarvan het maximum op f 300 was bepaald, te gemoet te komen; en daar de titularissen bij versterf niet door anderen vervangen worden, zoodat hier de rede is eener afloopende betaling, heeft de Regering gemeend, de daarvoor benoodigde som, die bereids tot f 5100 verminderd is, bij voortduring op het XIIde hoofdstuk te kunnen imputeren.

De Commissie van Rapporteurs is, na van de bovenstaande *Memorie van Beantwoording* op het Voorloopig Verslag wegens de Staatsbegrooting voor 1848—1849, alsmede van de bij deze memorie behoorende nota's van wijzigingen, gewijzigde berekenings-staten en bijlagen kennis genomen te hebben, van oordeel geweest, dat te dezer zake eene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wierd.

Aldus vastgesteld bij de genoemde Commissie, den 31sten Mei 1847.

NEDERMEIJER VAN ROSENTHAL.
GEVERS VAN ENDEGEEST.
BOREEL VAN HOGELANDEN.
DE MAN.
FABER VAN RIEMSDIJK.

103. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor het Departement van Binnenlandsche Zaken;* Vde hoofdstuk, *over de jaren* 1848 *en* 1849. (Gewijzigde staat).

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Vde HOOFDSTUK.				
	Departement van Binnenlandsche Zaken.				
	ISTE AFDEELING. *Kosten van het Departement.*				
1	Tractement van den Minister . . . . Personeel.	f 12,000.00		f 12,000.00	
2	Tractementen van den secretaris-generaal, van den opper-houtvester, van de raden-adviseurs en de ambtenaren, benevens maandgelden en schrijfloonen van geëmploijeerden en daggelden van bedienden . . . Personeel.	140,000.00		140,000.00	
3	Bureau-behoeften . . . . Materieel.	13,600.00		13,600.00	
4	Lokaal-behoeften en meubelen . . . . Materieel.	5,400.00		5,400.00	
5	Drukwerk . . . . Materieel.	7,000.00		7,000.00	
6	Reis- en verblijfkosten . . . . Personeel.	2,300,00	f 180,300.00	2,300.00	f 180,300.00
	Transporteren		f 180,300.00	. . . . .	f 180,300.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen, Gewijzigde Berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . . .	f 180,300.00	. . . . .	f 180,300.00
	IIde AFDEELING. *Binnenlandsch bestuur.*				
1	Provinciaal beheer van *Noord-Braband*	f 60,430.00		f 60,430.00	
	Personeel . . . f 49,830.00 / Materieel . . . 10,600.00 } f 60,430.00				
2	Provinciaal beheer van *Gelderland*	59,110.00		59,110.00	
	Personeel . . . f 49,918.34 / Materieel . . . 9,191.66 } f 59,110.00				
3	Provinciaal beheer van *Zuid-Holland*	59,930.00		59,930.00	
	Personeel . . . f 50,750.00 / Materieel . . . 9,180.00 } f 59,930.00				
4	Provinciaal beheer van *Noord-Holland*	56,100.00		56,100.00	
	Personeel . . . f 49,700.00 / Materieel . . . 6,400.00 } f 56,100.00				
5	Provinciaal beheer van *Zeeland*	50,430.00		50,430.00	
	Personeel . . . f 42,005.00 / Materieel . . . 8,425.00 } f 50,430.00				
6	Provinciaal beheer van *Utrecht*	36,060.00		36,060.00	
	Personeel . . . f 31,460.00 / Materieel . . . 4,600.00 } f 36,060.00				
7	Provinciaal beheer van *Vriesland*	46,230.00		46,230.00	
	Personeel . . . f 38,530.00 / Materieel . . . 7,700.00 } f 46,230.00				
8	Provinciaal beheer van *Overijssel*	45,460.00		45,460.00	
	Personeel . . . f 39,760.00 / Materieel . . . 5,700.00 } f 45,460.00				
9	Provinciaal beheer van *Groningen*	40,260.00		40,260.00	
	Personeel . . . f 34,660.00 / Materieel . . . 5,600.00 } f 40,260.00				
10	Provinciaal beheer van *Drenthe*	32,680.00		32,680.00	
	Personeel . . . f 28,380.00 / Materieel . . . 4,300.00 } f 32,680.00				
11	Provinciaal beheer van *Limburg*	51,210.00		51,210.00	
	Personeel . . . f 43,120.00 / Materieel . . . 8,090.00 } f 51,210.00				
	Transporteren	f 537,900.00	f 180,300.00	f 537,900.00	f 180,300.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen, Gewijzigde Berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 537,900.00	f 180,300.00	f 537,900.00	f 180,300.00
12	Nationale militie en schutterijen	52,580.00		52,580.00	
	Personeel. . . . f 43,465.00 / Materieel. . . . 9,115.00 } f 52,580.00				
13	Geneeskundige dienst	15,000.00		15,000.00	
	Personeel. . . . f 500.00 / Materieel. . . . 14,500.00 } f 15,000.00				
14	IJk der maten en gewigten	58,874.00		58,874.00	
	Personeel. . . . f 58,420.00 / Materieel. . . . 454.00 } f 58,874.00				
15	Drukwerk ten behoeve van het Hoofdbestuur tot aanmoediging der Gewapende Dienst	700.00		700.00	
	Materieel.				
16	Plaatsing, onderhoud en inspecteren van grensteekens, alsmede vernieuwen van dezelve	600.00		600.00	
	Personeel. . . . f 300.00 / Materieel. . . . 300.00 } f 600.00				
17	Medailles voor menschlievende daden	600.00		600.00	
	Materieel.		666,254.00		666,254.00
	IIIde AFDEELING. *Waterstaat en publieke werken.*				
1	Tractementen van den inspecteur, de hoofd-ingenieurs, ingenieurs, adspiranten en conducteurs	f 95,100.00		f 95,100.00	
	Personeel.				
2	Reis- en verblijfkosten, benevens kosten van verplaatsing van dezelven	40,000.00		40,000.00	
	Personeel.				
3	Bezoldiging der opzigters bij den waterstaat en de publieke werken	81,429.00		81,429.00	
	Personeel.				
4	Bezoldiging der brug-, sluis- en dijkwachters	33,030.00		33,030.00	
	Personeel.				
5	Tractementen van den bouwmeester, de opzigters en werklieden bij de landsgebouwen te 's Gravenhage en te Amsterdam, mitsgaders toelage voor schrijfwerk. .	3,920.00		3,920.00	
	Personeel.				
	Transporteren	f 253,479.00	f 846,554.00	f 253,479.00	f 846,554.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen, Gewijzigde Berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 253,479.00	f 846,554.00	f 253,479.00	f 846,554.00
6	Onderhoud en herstelling der landsgebouwen te 's Gravenhage en daarmede in verband staande uitgaven, mitsgaders gasverlichting van het Binnenhof	24,050.00		22,050.00	
	Materieel.				
7	Rivieren	227,348.45		252,843.45	
	1848. Personeel. f 5,875.45; Materieel. 221,473.00 } f 227,348.45.				
	1849. Personeel. f 5,875.45; Materieel. 246,968.00 } f 252,843.45.				
8	Zeehavens en zeewerken	472,151.33		506,743.33	
	Materieel.				
9	Droogmakerijen	20,375.00		28,375.00	
	1848. Personeel. f 3,020.00; Materieel. 17,355.00 } f 20,375.00.				
	1849. Personeel. f 3,020.00; Materieel. 25,355.00 } f 28,375.00.				
10	Aanleg, voortzetting of voltooijing van wegen en bruggen en daarbij behoorende werken	204,000.00		"	
	Materieel.				
11	Onderhoud en herstelling van wegen en bruggen en daarbij behoorende werken	564,939.00		551,011.00	
	Materieel.				
12	Kanalen	359,792.00		361,405.00	
	1848. Personeel. f 27,470.00; Materieel. 332,322.00 } f 359,792.00.				
	1849. Personeel. f 27,470.00; Materieel. 333,935.00 } f 361,405.00.				
13	Veren en schipbruggen	36,175.00		32,700.00	
	Transporteren	f 2,162,309.78	f 846,554.00	f 2,008,606.78	f 846,554.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen, Gewijzigde Berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP *over* 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP *over* 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP *over* 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP *over* 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 2,162,309.78	f 846,554.00	f 2,008,606.78	f 846,554.00
	1848. Personeel. . . . f 6,140.00, Materieel. . . . 30,035.00 } f 36,175.00				
	1849. Personeel. . . . f 6,140.00, Materieel. . . . 26,560.00 } f 32,700.00				
14	Tegemoetkoming aan aannemers van geledene verliezen. Materieel.	2,000.00		2,000.00	
15	Herstelling van buitengewone winterschade en ondersteuning van onvermogende polders . . . . . . Materieel.	50,000.00		50,000.00	
16	Subsidien aan administratien, besturen, maatschappijen en instellingen, als bijdrage tot de bekostiging van wegen, kanalen en dergelijke werken. . . . . . Materieel.	84,602.00		94,602.00	
17	Peilingen en opnemingen tot het maken van projecten, reis- en verblijfkosten van commissien tot het onderzoeken van werken en uitschotten daarvoor, alsmede aankoop van boeken en kaarten . . . . Personeel. . . . f 800.00, Materieel. . . . 5,400.00 } f 6,200.00	6,200.00		6,200.00	
18	Reis- en verblijfkosten der commissie voor de uitroeijing van het konijn . . . . Personeel.	787.00		787.00	
19	Grondlasten van ingenomen eigendommen en andere uitgaven van verschillenden aard . . . . Materieel.	726.22	2,306,625.00	679.22	2,162,875.00
	IVde AFDEELING. *Onderwijs.*				
1	Bezoldiging, bureau- en reis- en verblijfkosten der algemeene ambtenaren voor het onderwijs. . . . . Personeel. . . . f 6,300.00, Materieel. . . . 100.00 } f 6,400.00	f 6,400.00		f 6,400.00	
2	Reis-, verblijf- en verdere kosten der commissie tot het afnemen van examen van de jongelieden die verlangen tot de academische lessen te worden toegelaten . . Personeel. . . . f 1,300.00, Materieel. . . . 100.00 } f 1,400.00	1,400.00		1,400.00	
	Transporteren	f 7,800.00	f 3,153,179.00	f 7,800.00	f 3,009,429.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen, Gewijzigde berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 7,800.00	f 3,153,179.00	f 7,800.00	f 3,009,429.00
3	Hoogeschool te Leyden	111,760.00		111,760.00	
	Personeel. . . . f 89,324.00 / Materieel. . . . 22,436.00 } f 111,760.00				
4	Hoogeschool te Utrecht	69,710.00		69,710.00	
	Personeel. . . . f 57,911.00 / Materieel. . . . 11,799.00 } f 69,710.00				
5	Hoogeschool te Groningen	70,430.00		70,430.00	
	Personeel. . . . f 55,856.40 / Materieel. . . . 14,573.60 } f 70,430.00				
6	Latijnsche scholen, gymnasia, collegien en athenaeum te Maastricht	42,180.00		42,180.00	
	Personeel. . . . f 41,655.00 / Materieel. . . . 525,00 } f 42,180.00				
7	Provinciale commissien voor het lager onderwijs	31,450.00		31,450.00	
	Personeel. . . . f 28,950.00 / Materieel. . . . 2,500.00 } f 31,450.00				
8	Jaarwedden en verdere belooningen aan onderwijzers en onderwijzeressen bij de lagere scholen	141,900.00		141,900.00	
	Personeel.				
9	Instituut van doofstommen te Groningen	6,000.00		6,000.00	
	Personeel. . . . f 4,000.00 / Materieel. . . . 2,000.00 } f 6,000.00				
10	Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van het onderwijs	40,700.00	521,930.00	40,700.00	521,930.00
	Personeel. . . . f 13,925.00 / Materieel. . . . 26,775.00 } f 40,700.00				
	Vde AFDEELING. *Kunsten en wetenschappen.*				
1	Bezoldiging en reis- en verblijfkosten van den adviseur en van den adjunct-adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde	f 4,200.00		f 4,200.00	
	Personeel.				
2	Rijks-archieven te 's Gravenhage	6,340.00		6,340.00	
	Personeel. . . . f 5,340.00 / Materieel. . . . 1,000.00 } f 6,340.00				
	Transporteren	f 10,540.00	f 3,675,109.00	f 10,540.00	f 3,531,359.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen, Gewijzigde berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848.		GERAAMD BELOOP over 1849.	
		ARTIKEL.	AFDEELING.	ARTIKEL.	AFDEELING.
	Per transport	f 10,540.00	f 3,675,109.00	f 10,540.00	f 3,531,359.00
3	Archieven in onderscheidene provincien	3,240.00		3,240.00	
	Personeel. . . . f 3,164.00 Materieel. . . . 76.00 } f 3,240.00				
4	Oprigting en onderhoud van geschiedkundige gedenkteekenen	600.00		1,100.00	
	Materieel.				
5	Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage	9,530.00		9,530.00	
	Personeel. . . . f 4,300.00 Materieel. . . . 5,230.00 } f 9,530.00				
6	Koninklijk kabinet van schilderijen te 's Gravenhage .	2,410.00		2,410.00	
	Personeel. . . . f 1,600.00 Materieel. . . . 810.00 } f 2,410.00				
7	Koninklijk penning-kabinet te 's Gravenhage	820.00		820.00	
	Personeel. . . . f 325.00 Materieel. . . . 495.00 } f 820.00				
8	Koninklijk kabinet van zeldzaamheden te 's Gravenhage	2,430.00		2,430.00	
	Personeel. . . . f 980.00 Materieel. . . . 1,450.00 } f 2,430.00				
9	's Rijks museum te Amsterdam.	5,080.00		5,080.00	
	Personeel. . . . f 2,654.00 Materieel. . . . 2,426.00 } f 5,080.00				
10	's Rijks museum van natuurlijke historie te Leyden .	16,290.00		16,290.00	
	Personeel. . . . f 11,920.00 Materieel. . . . 4,370.00 } f 16,290.00				
11	Kabinetten van archæologie en van penningen en munten te Leyden	5,900.00		5,900.00	
	Personeel. . . . f 5,000.00 Materieel. . . . 900.00 } f 5,900.00				
12	's Rijks herbarium te Leyden	5,090.00		5,090,00	
	Personeel. . . . f 4,200.00 Materieel. . . . 890.00 } f 5,090.00				
13	Verzameling op het Paveljoen bij Haarlem van kunstwerken van levende meesters.	5,250.00		5,250.00	
	Personeel. . . . f 1,250.00 Materieel. . . . 4,000.00 } f 5,250.00				
	Transporteren	f 67,180.00	f 3,675,109.00	f 67,680.00	f 3,531,359.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen, Gewijzigde berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	f 67,180.00	f 3,675,109.00	f 67,680.00	f 3,531,359.00
14	Koninklijk Nederlandsch Instituut van wetenschappen, letterkunde en schoone kunsten	12,500.00		12,500.00	
	Materieel.				
15	Wetenschappelijke reizen en ondernemingen	800.00		800.00	
	Materieel.				
16	Aanmoediging tot het uitgeven van boek- en plaatwerken.	2,500.00		2,500.00	
	Materieel.				
17	Inteekening op en aankoop van boekwerken, penningen en andere voorwerpen van kunst of wetenschap	5,000.00		7,500.00	
	Matericel.				
18	Eere-medailles	500.00		500.00	
	Materieel.				
19	Koninklijke Academie van beeldende kunsten	8,800.00		9,200.00	
	1848.				
	Personeel. . . . f 4,800.00 / Materieel. . . . 4,000.00 } f 8,800.00				
	1849.				
	Personeel. . . . f 5,200.00 / Materieel. . . . 4,000.00 } f 9,200.00				
20	Teekenscholen en academien	2,750.00		2,750.00	
	Materieel.				
21	Muziekscholen	4,000.00		4,000.00	
	Materieel.				
22	Koninklijke Academie te Delft	*Memorie.*		*Memorie.*	
23	Octrooijen en aanmoediging van kunst en volksvlijt en daartoe strekkend onderwijs	7,100.00		7,100.00	
	Personeel. . . . f 5,600.00 / Materieel. . . . 1,500.00 } f 7,100.00				
24	Verschillende uitgaven voor hulp- en aanmoedigingsmiddelen ten behoeve van de kunsten en wetenschappen	1,330.00		1,330.00	
	Personeel. . . . f 200.00 / Materieel. . . . 1,130.00 } f 1,330.00		112,460.00		115,860.00
	Transporteren	. . . . .	f 3,787,569.00	. . . . .	f 3,647,219.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen, Gewijzigde berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . . .	f 3,787,569.00	. . . . .	f 3,647,219.00
	VIde AFDEELING. *Armwezen.*				
1	Bijdragen in de kosten van verpleging van behoeftige krankzinnigen	f 14,000.00		f 18,000.00	
	Materieel.				
2	Uitoefening van toezigt over de gestichten van krankzinnigen	3,000.00		3,000.00	
	Personeel.				
3	Bijdrage ter voldoening van hetgeen ter zake der kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, volgens het met die instelling overeengekomene, aan haar is verschuldigd, en tot bestrijding der kosten uit die overeenkomst voortvloeijende.	200,000.00		200,000.00	
	Materieel.		217,000.00		221,000.00
	VIIde AFDEELING. *Nederlandsche Staats-courant.*				
1	Tractementen en verdere belooningen der ambtenaren en bedienden	f 13,825.00		f 13,825.00	
	Personeel.				
2	Bureau- en lokaalbehoeften	1,080.00		1,080.00	
	Materieel.				
3	Drukken en uitgeven der courant, zegelregten van advertentien en quitantien, legalisatie-kosten, alsmede aanschaffing van nieuwsbladen, boekwerken en verdere uitgaven	22,520.00		22,520.00	
	Materieel.		37,425.00		37,425.00
	VIIIste AFDEELING. *Nationale nijverheid.*				
1	Premien en verdere tegemoetkomingen tot aanmoediging der onderscheidene takken van visscherij	f 180,000.00		f 180,000.00	
	Materieel.				
2	Subsidien, toelagen, reis- en verblijf- en vacatiekosten en andere uitgaven voor de nationale nijverheid . .	11,200.00		11,200.00	
	Personeel . . . f 2,900.00 / Materieel . . . 8,300.00 } f 11,200.00		191,200.00		191,200.00
	IXde AFDEELING. *Opperhoutvesterij.*				
1	Tractementen, bureaukosten en belooningen van den advocaat-consulent, den inspecteur en de opzieners				
	Transporteren	. . . . .	f 4,233,194.00	. . . . .	f 4,096,844.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen; Gewijzigde berekeningsstaten en Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

ARTIKEL.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP over 1848. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1848. AFDEELING.	GERAAMD BELOOP over 1849. ARTIKEL.	GERAAMD BELOOP over 1849. AFDEELING.
	Per transport	. . . . .	f 4,233.194.00	. . . . .	f 4,096,844.00
	der jagt, alsmede uitgaven van kleeding voor laatstgenoemden	f 52,100.00		f 46,600.00	
	1848. Personeel . . . f 51,600.00, Materieel . . . 500.00 } f 52,100.00				
	1849. Personeel . . . f 46,100.00, Materieel . . . 500.00 } f 46,600.00				
2	Reis- en verblijfkosten van de leden van den raad van administratie van het fonds van bejaarde en gebrekkige opzieners der jagt, van den advocaat-consulent, den inspecteur, de opzieners en verdere beambten der jagt	4,000.00		4,000.00	
	Personeel.				
3	Verschillende uitgaven vallende op het toezigt van de conservatie der jagt en visscherij	10,900.00	67,000.00	10,900.00	61,500.00
	Personeel . . . f 400.00, Materieel . . . 10,500.00 } f 10,900.00				
	Xde AFDEELING. *Pensioenen, lijfrenten, toelagen, gratificatien en verdere afloopende betalingen.*				
1	Pensioenen welke in de verschillende grootboeken zijn ingeschreven	f 125,000.00		f 122,000.00	
	Personeel.				
2	Pensioenen welke, krachtens art. 60 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), ten laste zijn gekomen van den Staat	23,000.00		22,000.00	
	Personeel.				
3	Pensioenen waarop, krachtens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), na 1 Julij 1846 regten zullen worden verkregen	»		»	
4	Lijfrenten, toelagen, gratificatien en verdere afloopende betalingen	16,264.00	164,264.00	16,264.00	160,264.00
	Personeel. . . . f 2,964.00, Materieel. . . . 13,300.00 } f 16,264.00				
	Totaal van het Vde Hoofdstuk	over 1848	f 4,464,458.00	over 1849	f 4,318,608.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Nota's van Wijzigingen; Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

104. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst over de jaren* 1848 *en* 1849; VIde hoofdstuk, 2de afdeeling, artikel 17: *Toelagen en gratificatien aan leeraren, kerkelijke bedienden, weduwen en andere gelijksoortige.* (Gewijzigde staat).

Deze staat werd *alleen voor de leden* gedrukt.

105. NOTA VAN WIJZIGINGEN *in de begrootingswet van het* IXde hoofdstuk *A en in den daarbij behoorende* Staat van berekeningen.

Ontwerp van wet.

De sommen worden voor elk jaar verminderd met f 55,000 en alzoo gesteld:

over 1848 op	f	36,294,040.33
» 1849 »		36,274,715.33

Staat van berekeningen.

Iste AFDEELING.

Art. 4. Interessen van rentegevende schuld à *vier* per cents, te verminderen het kapitaal met f 1,300,000 en de rente met f 52,000 over elk jaar, wordende alzoo het kapitaal f 237,713,100 en de rente f 9,508,524.

Art. 13 vervalt, als overgebragt wordende in het IXde hoofdstuk B, wordende het bedrag van de Iste afdeeling en het totaal van elk jaar verminderd met f 55,000.

106. NOTA VAN WIJZIGINGEN *in de begrootingswet van het* IXde hoofdstuk *B en in den daarbij behoorenden* Staat van berekeningen.

Ontwerp van wet.

De sommen worden voor elk der jaren 1848 en 1849 vermeerderd met . . . f 12,350.00

en alzoo gesteld:

over 1848 op	6,315,129.07[5]
» 1849 »	6,278,909.07[5]

Staat van berekeningen.

De omschrijving van het 1ste en 3de artikel der 5de afdeeling te vervangen, als:

het 1ste onder de benaming: *Jaarwedden van de betaalmeesters in de arrondissementen*, en daarvoor uit te trekken f 100,500;

en het 3de artikel, onder de benaming: *Kosten van invordering der onvervreemdbare rente van Belgie te goed komende krachtens* § 1 *van artikel* 63 *van het tractaat van* 5 *November* 1842, *welke onder de baten is gebragt zoo mede eventueel verlies op den wisselkoers der remises*; waarvoor wordt geraamd f 3000.

Wet van den 4den Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3).

Voor het bedrag der 5de afdeeling te stellen:

over 1848 en over 1849	f	111,500.00
in plaats van		121,350.00

De omschrijving van het 21ste artikel der 8ste afdeeling te wijzigen als volgt: *Vervolging- en proces-kosten mitsgaders voor kosten uit aanhalingen en bekeuringen voortvloeijende.*

Dezelfde afdeeling met een 23ste artikel te vermeerderen, onder de benaming: *Vergoeding voor de bemoeijenissen en kosten met opzigt tot de behandeling der contentieuse zaken, aan de arrondissements-directeurs en de hoofd- en linie-inspecteurs* f 17,200.

Voor het bedrag der 8ste afdeeling te stellen:

over 1848 en over 1849	f	3,309,584.47[5]
in plaats van		3,292,384.47[5]

De 13de afdeeling te vermeerderen met een 4de artikel, onder de benaming: *Subsidie aan het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren tot gemoetkoming in de kosten van beheer uit hoofde der werkzaamheden ten gevolge der 2de en 3de afdeeling der wet van den 9den Mei* 1846 (Staatsblad n°. 24) *aan den Raad van Bestuur opgedragen* f 5,000.

Wet van den 31sten Maart 1847 (*Staatsblad* n°. 9 en 10).

Voor het bedrag der 13de afdeeling te stellen:

over 1848	f	920,000,00
in plaats van		915,000.00
over 1849		885,000.00
in plaats van		880,000.00

Het totaal van het Hoofdstuk te stellen:

over 1848	f	6,315,129.07[5]
in plaats van		6,302,779.07[5]
over 1849.		6,278,909.07[5]
in plaats van.		6,266,559.07[5]

107. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de raming van kosten voor het Departement van Finantien over de jaren* 1848 *en* 1849; IXde hoofdstuk *B*, 5de afdeeling, *Kosten van administratie der publieke schatkist.* (Gewijzigde staat).

Deze staat werd *alleen voor de leden* gedrukt.

108. OPGAVE *der werkelijke uitgaven wegens verpleging en verdere verzorging van gevangenen, met al den aankleve van dien over* 1844 *en* 1845, *in onderscheidene artikelen gesplist, zoo als bij de raming voor* 1848 *en* 1849 *is voorgedragen*; IVde hoofdstuk (Bijlage A tot de Memorie van Beantwoording, ad § 58).

1844.

Onderhoud der gevangenen met al de aankleve van dien, daaronder begrepen voeding, licht en brandstoffen der beambten.

a. Onderhoud met al den aankleve van dien	f	319,563.31[5]	
b. Voeding, licht enz. der beambten		14,158.82	
		f	333,722.13[5]

Vestrekking en onderhoud van kleeding- en liggingstukken voor gevangenen en bewaarders, en wapening der laatsten.

a. Kleeding- en liggingstukken voor gevangenen	f	62,892.96[5]	
b. Voor de bewaarders		5,245.62	
c. Wapening		2.68	
d. Onderhoud van een en ander		2,734.01	
			70,875.27[5]

Kerk- en schoolbehoeften, vracht en bureau-kosten, enz.

a. Kerk- en schoolbehoeften.	f	455.14[5]	
b. Vracht en bureau-kosten.		4,179.90	
c. Druk- en bindwerk van particulieren		268.12[5]	
d. Schoonhouden der localen.		881.20	
e. Kosten der vergaderingen van de commissien		1,050.00	
			6,834.37
Drukwerk ter Algemeene Lands-drukkerij.			570.31
Arbeidsloonen der gevangenen, wegens de huisdienst (na korting van 's Rijks aandeel)			5,808.22
Transporteren		f	417,810.31

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Per transport		f 417,810.31
Verstrekking en vervoer van geneesmiddelen enz.		
a. Geneesmiddelen. . . .	f 6,573.37	
b. Vervoer	72.54^{5}	
c. Geneeskundige behandeling aan burgerlijke geneeskundigen opgedragen	1,821.56^{5}	
	f	8,467.48
Transportkosten van veroordeelde gevangenen, enz.		
a. Transportkosten. . . .	f 5,815.87	
b. Reisgeld aan ontslagene gevangenen	578.21^{5}	
c. Begrafeniskosten . . .	335.08^{5}	
		6,729.17
TOTAAL 1844. .		f 433,006.96

1845.

Onderhoud der gevangenen, met al den aankleve van dien, daaronder begrepen de voeding, licht- en brandstoffen der beambten.		
a. Onderhoud met al den aankleve van dien	f 328,116.04	
b. Voeding, licht enz. der beambten	14,317.64	
		f 342,433.68
Verstrekking en onderhoud van kleeding- en liggingstukken voor gevangenen en bewaarders, en wapening der laatsten.		
a. Kleeding- en liggingstukken voor gevangenen	f 46,804.60^{5}	
b. Kleeding- en liggingstukken voor de bewaarders . . .	3,597.29	
c. Wapening	42,89^{5}	
d. Onderhoud van een en ander	907.84^{5}	
		52,352.63^{5}
Kerk- en schoolbehoeften, vracht en bureau-kosten enz.		
a. Kerk- en schoolbehoeften.	f 838.36^{5}	
b. Vracht en bureau-kosten.	3,728.89	
c. Druk- en bindwerk van particulieren	501.64^{5}	
d. Schoonhouden der localen.	349.71^{5}	
e. Kosten der vergaderingen van de commissiën	1,150.00	
		6,568.61^{5}
Drukwerk ter Algemeene Lands-drukkerij. .		174.82
Arbeidsloonen der gevangenen wegens de huisdienst (na korting van het rijks-aandeel) . . .		6,557.37^{5}
Verstrekking en vervoer van geneesmiddelen enz.		
a. Geneesmiddelen. . . .	f 5,738.55	
b. Vervoer	163.40^{5}	
c. Geneeskundige behandeling, aan burgerlijke geneeskundigen opgedragen	1,947.52	
		7,849.47^{5}
Transporteren		f 415,936.60

Per transport		f 415,936.60
Transportkosten van veroordeelde gevangenen, enz.		
a. Transportkosten. . . .	f 5,680.15^{5}	
b. Reisgeld aan ontslagen gevangenen	602.52^{5}	
c. Begrafeniskosten . . .	264.96^{5}	
		6,547.64^{5}
TOTAAL 1845.		f 422,484.24^{5}

109. NOTA VAN BEANTWOORDING *op de bijlage A van het Verslag der Commissie van Rapporteurs op de ontwerpen der begrooting* 1848 *en* 1849; VIIIste hoofdstuk, *Marine.* (Bijlage B tot de Memorie van Beantwoording, ad § 149).

De gevolgtrekkingen, welke in de memorie omtrent den staat der materiele zeemagt, uit de daarin aangevoerde vergelijkingen, worden afgeleid, zijn niet in alle opzigten juist, namelijk voor zoover betreft, dat in de daarbij afzonderlijk in beschouwing genomen onderdeelen *a*, *b* en *c*, in het tijdvak van 3 en een half jaar, van 1 Junij 1843 tot 1 Januarij 1847, òf geen vooruitgang òf veeleer merkbare achteruitgang zou hebben plaats gegrepen. De Regering vermeent daarop de navolgende inlichtingen te moeten geven, beginnende met de beantwoording der opmerkingen vervat in de beoordeeling van het door eenige leden ingesteld onderzoek.

Nopens het punt *a*, den staat van vordering in constructie der schepen buiten dienst.

Al dadelijk moet men opmerken, dat die vergelijking genoegzaam alleen over de groote schepen loopt, en dat voor een tijdvak, waarin men alle krachten heeft moeten inspannen aan de vermeerdering van kleine oorlogsbodems en bouw of uitrusting van stoomschepen.

Wat de linieschepen aangaat, mag worden aangenomen, dat, met uitzondering van het linieschip der 2de klasse *Kortenaar* (vroeger *Jupiter*), dat in ongunstigen toestand is, tot nu toe, ofschoon ook deze schepen alle reeds veel jaren tellen, door een zorgvuldig onderhoud, dat jaarlijks belangrijke uitgaven vordert, geen zeer belangrijke achteruitgang in den staat der te water liggende dezer bodems is bespeurd, en dezelve mogten geacht worden, met eenige voorziening en eene reparatie aan een derzelve, nog evenzeer voor de dienst geschikt te zijn, als op het tijdstip van 1 Julij 1843.

De op stapel staande zijn niet alleen onderhouden, maar de *Wassenaar* heeft in dien tijd eene belangrijke herstelling ondergaan, door de vernieuwing van aangestokene gedeelten, hetgeen, ware het schip te water geweest, eene zeer gewigtige vertimmering zoude hebben gevorderd.

Den aanbouw van de schepen van dit charter op stapel, heeft men niet voortgezet, omdat in den tegenwoordigen tijd daartoe minder noodwendigheid bestond, maar zooveel te meer, sedert de suppressie der koloniale marine, tot den aanbouw van de kleinere charters, zijnde van de grootere schepen, voor eene eerste behoefte ter indienststelling, van deze bodems genoegzaam gereed of bijna gereed; terwijl naar de bepaling van het minumum der sterkte van de zeemagt op het geheele getal van 7, met die op stapel, daarenboven *één* overcompleet is.

De fregatten der 1ste klasse zijn niet stationnair gebleven, maar van twee derzelve is tot den volkomen staat van gereedheid, behalve de algeheele gereedmaking der uitrusting, ook wat de constructie betreft, zeer veel bijgewerkt; de geheele beschieting en het materieel der wapening, het rondhout en wat verder tot de gereedheid voor de indienststelling aan het schip wordt gevorderd, is daargesteld of voltooid; welk een ander of wel op omtrent *één derde* gedeelte der kosten van een geheel zoodanig fregat mag gerekend worden.

Het derde, *de Rijn*, is nog allezins voor de dienst geschikt, en ligt voor eene nieuwe bestemming in dienst gereed.

De fregatten der 2de klasse zijn, wel is waar, in aanbouw niet vooruitgegaan in de evenredigheid van den teruggang der te water zijnde, en derzelver aanbouw is almede minder krachtig voortgezet, omdat men de kleinere charters eerst moest aanvullen, en meerdere stoomschepen heeft gemeend te moeten aanbouwen dan

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

bij de aangehaalde bepaalde sterkte der zeemagt oorspronkelijk was bepaald; doch behalve de nieuwe aanbouw is aan de *Palembang*, welke in dit tijdvak uit Oost-Indie is teruggekomen en aan de *Rotterdam* zeer aanzienlijke vertimmering bewerkstelligd; ook de *Sambre* heeft voorziening ondergaan en de reparatie van de *Ceres* is voltooid.

Het fregat *Holland* heeft, op stapel staande, vernieuwing van eenige vervuurde deelen ondergaan, die echter, ware dit schip vroeger te water geweest, insgelijks vrij wat meer werk en kosten zouden hebben veroorzaakt.

Het in aanbouw zijnde fregat *Prins Hendrik* (van nieuw model) wordt thans met ijver voortgezet en is op 1 April van $^{10}/_{20}$ op $^{13}/_{20}$ gevorderd; hetzelve zal zoo mogelijk nog vóór het eind des jaars worden te water gebragt, en in het volgend jaar verder voor de dienst gereed gemaakt, waardoor het getal beschikbaar dezer bodems weder met één zal worden vermeerderd.

Van de twee charters van korvetten is het getal ruim voor de verschillende bestemmingen, waartoe dezelve kunnen in aanmerking komen met de noodige verwisseling van de in dienst zijnde.

De bespoedigde afbouw van de *Sumatra* (nieuw model) zal het getal der beschikbare dezer bodems in het aanstaande jaar met één vermeerderen.

De brikken der 1ste klasse zijn, met de daarvan in aanbouw zijnde, in het in beschouwing zijnde tijdvak, met één vermeerderd, en van dit nieuw model zal almede één spoedig worden afgebouwd en voor de dienst gereed gemaakt.

Hierbij valt op te merken dat de brik *Mercuur*, voor eene kapitale reparatie te Rotterdam op de helling gewonden, bij de ontblooting zoodanig tegenviel dat de vertimmering met meer dan $^2/_3$ geheele vernieuwing mag worden gelijkgesteld, doch waarbij ook de bodem weder zoo goed als nieuw is geworden.

De schooners van de koloniale Marine in Oost-Indie afkomstig, waren bij den overgang van die, bij de Nederlandsche Marine en overname van dezelve, reeds voor het grootste gedeelte in zeer ongunstigen staat, en hun getal was onvoldoende voor de daarvan gevorderde dienst, zoodat men al dadelijk is moeten overgaan om in de vervanging van een gedeelte derzelve en ter aanvulling van meerdere, door nieuw aan te bouwen vaartuigen te voorzien.

Ook in de West-Indien ontbrak dit charter en is aldaar onmisbaar, zoo als ook hier te lande voor verschillende diensten veel partij daarvan kan worden getrokken.

De schooner-brikken en schooners zijn een bij uitstek wel voldoend model van vaartuigen, zoo wat betreft de bezeildheid als de zware wapening; zij zijn van aanzienlijke groote en worden meer en meer zeer doelmatig bevonden, dus zijn het geenszins zoo min beduidende vaartuigen als derzelver benaming schijnt aan te duiden en zij in het rapport schijnen te worden beschouwd; integendeel, naar evenredigheid zijn de kosten van bouw en uitrusting vrij hoog, daar het van algemeene bekendheid is, dat de kleinere charters doorgaans, in evenredigheid tot de grootere, meer arbeidsloon kosten.

De schooner der 1ste klasse vervangt meer doelmatig de brik der 2de klasse, en kost minder aan de bemanning en uitrusting.

Wanneer men de kosten van aanbouw opsomt van de schoonerbrikken en schooners in dit tijdvak daargesteld, en welke bij de memorie slechts als ter loops worden in beschouwing genomen, bevindt men dat de tot dezen aanbouw gevorderde materialen gelijkstaan met $1^1/_2$ fregat der 2de klasse en de werkloonen met die voor 3 fregatten benoodigd.

Voor de nieuwe daarstelling van dit voor 's Rijks kolonien onmisbaar gedeelte der materiele zeemagt, heeft dus de aanbouw der grootere charters zoolang moeten achter staan.

Het getal dier ligtere oorlogsvaartuigen, zoo voor de dienst in de Oost-Indie als voor West-Indie en andere diensten, thans, weinig vermeerdering zullende vereischen, zal dan nu ook de aanbouw der grootere charters weder beter kunnen worden voortgezet, voor zoover de noodzakelijke voltooijing van stoomschepen zulks zal veroorloven. Deze worden bij de memorie beschouwd als slechts met twee kleine ijzeren, benevens $^5/_{20}$ van de *Curaçao* te zijn vermeerderd, doch ook aan sommige reeds bestaande stoomschepen was op het tijdstip van 1 Julij 1843 nog veel te verrigten, alvorens die tot hunne bestemming gereed waren, zoo als de *Bromo*, *Merapi* en *Cycloop*; de *Etna* heeft belangrijke wijziging in bouw, toetuiging en werktuigen moeten ondergaan, ten einde van dit stoomschip ook voor de dienst in Oost-Indie partij te kunnen trekken.

De *Phoenix*, na een zeer lang verblijf van daar terugkomen, vorderde aanzienlijke herstelling, waartoe de bodem op de helling gewonden zijnde, bij het uitbreken bevonden werd dat het kwaad zoodanige vordering had gemaakt, dat eene bijna geheele vernieuwing met verbetering van vorm er het gevolg van was, en waardoor dus voor den *ouden Phoenix* een verbeterd bijna geheel nieuw stoomschip aangebouwd is, in hetwelk de werktuigen na de noodige voorziening met veranderde roeiwielen en een nieuwen tubulairen ketel zullen worden geplaatst; dit schip zal voor het einde van het jaar gereed zijn.

Daarenboven is er voor de stoomschepen in het algemeen moeten worden voorzien in herstelling en verwisseling, door aanschaffing of aanmaak van nieuwe stoomketels en verdere behoeften van reparatie en onderhoud der werktuigen, waartoe aanzienlijke uitgaven noodig zijn geweest.

De rompen van de *Suriname* en *Onrust* zijn wel van ijzer, doch hebben met de betimmering en uitrusting niettemin veel werk gevorderd, zoodat men veilig mag aannemen, dat met de bovenstaande werkzaamheden meer dan $1^1/_2$ nieuw stoomschip aan werk is voltooid, en, hetzij van ijzer, hetzij van hout, de sommen zijn uit de gelden bestemd voor materialen moeten worden gekweten.

Van kanonneerbooten zal men hier niet gewagen, ofschoon het onderhouden en, naar mate er verouderen, bijbouwen van nieuwe op een tachtigtal van die vaartuigen niet zonder belangrijke uitgaven kan plaats hebben.

Ook moet worden opgemerkt dat sommige werven aan vernieuwing van beschoeijingen, hellingen en overdekkings-kappen, alsmede verbeteringen aan sommige inrigtingen, belangrijke sommen hebben gekost; doch daardoor ook belangrijk in waarde zijn toegenomen.

Alsnu overgaande tot *b*, den staat van beschikbare voorname uitrusting-goederen voor de schepen, geldt dezelfde opmerking als hierboven ten aanzien van den minderen aanbouw der groote charters is uiteengezet; ofschoon in mindere mate, heeft evenwel de uitrusting van zoovele kleinere vaartuigen, buiten de gewone in dienst zijnde zeemagt, welke bovendien in de laatste twee jaren vermeerdering heeft erlangd, belangrijke kosten van materieel en werkloon gevorderd.

Ook mag men niet over het hoofd zien, dat inzonderheid het materieel der toetuiging der schepen, door te lang in magazijn te liggen, ofschoon in den best mogelijken toestand van conservatie, na zekeren tijd aan eenen teruggang in deugdzaamheid en sterkte onderworpen is, waarom men in de gereedmaking daarvan niet te ver moet gaan, te meer dewijl van zoodanige artikelen, in het geval van eene vereischte grootere ontwikkeling van zeemagt, de aanvulling spoedig kan geschieden.

Onder het uitrusting-materieel zijn inzonderheid het geschut, de ankers en de kabelkettingen aanmerkelijk verbeterd en vermeerderd; zoo als de aanwending van het slagstelsel en hausses op het geschut, van het slagstelsel op de handvuurwapenen. Verder veel tot belangrijke verbetering der wapening van groote en kleinere vaartuigen, doch waartoe nog veel te doen overblijft. Het getal kabelkettingen is aanzienlijk vermeerderd, en behalve de aanschaffing van nieuwe ankers van beteren vorm, worden de voorhanden oude verbeterd.

Eindelijk betreffende *c*. Men moet erkennen, dat de als algemeenen voorraad te beschouwen materialen niet belangrijk zijn vermeerderd, maar ten naasten bij op dezelfde hoogte gebleven, en dus slechts is aangevuld wat in het onderwerpelijke tijdvak verbouwd of voor de active zeemagt verbruikt is, uitgenomen het daar even vermelde. Ook de duurte der levensmiddelen in het verledene en in dit loopende jaar nog voortdurende, heeft daarop eenigen invloed uitgeoefend, alzoo in de tekortkoming voor die behoefte grootendeels uit den post voor het materieel is moeten worden te gemoet gekomen (daar de activiteit steeds boven het toegezegde is geweest en nog is, zoo als men bij de beantwoording van § 152 kan zien). De algemeene voorraad tot den scheepsbouw heeft niet naar evenredigheid van het gebruik kunnen worden aangevuld, en er is dus op het tegenwoordig tijdstip zoo al geen achteruitgang, ten minste weinig vooruitgang; men moet echter doen opmerken, dat getallen niet altoos een juisten maatstaf van vergelijking opleveren, maar wel die van den staat van bruikbaarheid, waarin zich de voorraad bevindt, en dit is oneindig beter dan in 1843.

Ten slotte mag nog worden aangemerkt, dat de aankoop van twee geheel ijzeren stoomschepen en één uit hout en ijzer te zamen gesteld stoomschip, *Suriname*, *Onrust* en *Samarang*, met derzelver werktuigen, benevens de verbeteringen en herstellingen aan de machines en afschaffing van nieuwe ketels, van jaar tot jaar aanzienlijke kosten veroorzaakten, waardoor aan belangrijke vermeerdering van den algemeenen voorraad reeds niet te denken was, terwijl ook nog behoefte aan de vermeerdering van grootere stoomschepen bestaat, waarvan er één in dit loopend jaar opgesteld en voor deszelfs werktuigen gecontracteerd wordt.

Al het hiervoren aangehaalde te zamen vattende en nader beschouwende, moet worden toegestemd, dat wel is waar de aanbouw van grootere charters in het tijdvak sedert Julij 1843 niet

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

volkomen in evenredigheid is geweest tot de verordering en ook van eenige tot den werkelijken achteruitgang van de te water zijnde bodems, ofschoon ook derzelver getal niet is verminderd, maar moet hier tegenover worden gesteld, dat er een aanzienlijk aantal kleinere bodems, die voor de dienst hoogst benoodigd waren, geheel nieuw zijn daargesteld, doch in welke behoefte thans voorzien zijnde weder meer aan den aanbouw van de grootere charters, waaronder ook grootere stoomschepen, zal kunnen worden gewerkt om in de wederaanvulling der achtervolgelijk onbruikbaar wordende, en wat de laatstgenoemde betreft in de noodwendige aanvulling ter verwisseling der in dienst zijnde, te voorzien.

110. OPGAAF *der personen, die met behoud van een geheel of gedeeltelijk pensioen, met toekenning eener toelage, de daarbij vermelde dienstbetrekkingen waarnemen.* (Bijlage C tot de Memorie van Beantwoording, ad § 172).

NAMEN.	Qualiteiten waarin gepensioneerd.	Toegekend geheel of gedeeltelijk Pensioen.	Tegenwoordige betrekking.	Daaraan verbondene toelage.	*Aanmerkingen.*
E. W. G. Hackett,	Luitenant ter zee 1ste klasse titulair,	f 800.00	Opzigter bij de kustverlichting,	f 350.00	
J. W. van Maren,	Luitenant ter zee 1ste klasse,	312.00	Havenmeester aan de Willemsluis van het Groot Noord-Hollandsche Kanaal,	1,200.00	Dit wordt niet door Marine betaald.
N. Daeldrop,	Chirurgijn - majoor 2den rang,	612.00	Visiteur der quarantaine,	100.00	
G. Robijn,	Chirurgijn - majoor 1sten rang,	580.00	Idem,	100.00	
L. M. de Buij Wenniger,	Sergeant-majoor,	68.00	Wachter bij de kustverlichting te Westkapelle	232.00	
J. F. Crenszinsky,	Korporaal,	125.00	Opziener der jagt,	208.00	Deze bezoldiging wordt betaald door het Ministerie van Binnenlandsche Zaken.
D. A. de Neijn van Hoogwerff,	Luitenant ter zee 2de klasse,	182.00	Klerk bij de Directie der Marine te Amsterdam,	600.00	Bij Zijner Majesteits besluit dd. 22 Septemb. 1844, n°. 65, is bepaald, dat hij gedurende vier jaren het hem verleende pensioen zal blijven genieten.

111. STAAT, *aanwijzende den stand van den overgang der Uitgestelde Schuld en Kansbiljetten van dezelve, in* $2^1/_2$ *percents Nationale Schuld, op den* 10*den April* 1847. (Bijlage D tot de Memorie van Beantwoording, ad § 177.)

OMSCHRIJVING DER POSTEN.	INGETROKKEN WAARDE.			UITGEGEVEN $2^1/_2$ % NATIONALE SCHULD.		
	Aan de Algemeene Rekenkamer reeds verantwoord en finaal vernietigd.	Nog te verantwoorden doch reeds onbruikbaar gemaakt.	TOTAAL.	Aan de Algemeene Rekenkamer reeds verantwoord.	Nog te verantwoorden.	TOTAAL.
Uitgestelde schuld . . .	f 658,555,091	f 542,600	f 659,097,691	f 11,853,991.63	f 9,766.80	f 11,863,758.43
Onuitgelote kansbiljetten .	758,275,691	144,400	758,420,091	37,913,784.55	7.220.00	37,921,004.55
Uitgelote dito 1842 . . .	3,018,000	»	3,018,000	2,963,676.00	»	2,963,676.00
1843 . . .	2,872,200	»	2,872,200	2,685,507.00	»	2,685,507.00
1844 . . .	2,956,000	200	2,956,200	2,633,796.00	178.20	2,633,274.20
1845 . . .	3,048,800	»	3,048,800	2,588,431.20	»	2,588,431.20
1846 . . .	3,129,000	»	3,129,000	2,531,361.00	»	2,531,361.00
1847 . . .	3,228,200	1,000	3,229,200	2,485,714.00	770.00	2,486,484.00
1848 . . .	3,434,400	1,000	3,435,400	2,520,849.60	734.00	2,521,583.60
1849 . . .	3,652,200	»	3,652,200	2,552,887.80	»	2,552,887.80
				f 70,729,998.78	f 18,669.00	f 70,748,667.78

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

112. NOTA VAN VERGELIJKING *tusschen hetgeen bij de uitkomst is benoodigd geweest voor de kosten van het Departement van Finantien, dienst* 1845, *IXde hoofdstuk* B, *en de raming voor* 1848 *en* 1849. (Bijlage E tot de Memorie van Beantwoording, ad § 186).

Op dat hoofdstuk is bij afsluiting verevend . . f 5,901,181.83[5]

Af: het geordonnanceerde wegens het fonds van kwade posten . . . . . f 67,466.94

En wegens renten en aflossingen van de geldleeningen op de groote wegen . . . . . 28,220.00 — 95,686.94

Blijft. . . f 5,805,494.89[5]

RAMING 1848.

De staat van berekeningen beloopt. . , . . f 6,302,779.07[5]

Onder deze raming zijn de navolgende posten begrepen, welke niet voorkomen op de begrooting van 1845, te weten:

Kosten van het gedeelte van de stoomsleepdienst, uit de koloniale middelen bestreden (Afd. 8, Art. 5.) f 120,000.00

Vervolging- en proces-kosten ten laste van de administratien verbleven (Afd 8, Art. 20.). 16,000.00

Drukwerk (Afd. 12, Art. 21.). . 1,700.00

Pensioenen, wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 25). (Afd. 13, Art. 2.) 640,000.00

f 777,700.00

Op de begrooting van 1845 komen daarentegen posten voor, welke òf zijn vervallen, òf naar elders overgebragt, te weten:

Kosten der domaniale kolenmijnen te Kerkraden . . . f 35,500.00

Uitkeeringen aan mede-eigenaren . . . 3,600.00

Rente en aflossingen der op de groote wegen gevestigde geldleeningen 34,010.00

Subsidie aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. . . . . 370,000.00 — 443,110.00

f 334,590.00

Terwijl eindelijk het fonds van kwade posten buiten vergelijking behoort te blijven . . . . 166,200.00 — 500,790.00

f 5.801,989.07[5]

Alzoo is over 1845 meer benoodigd geweest dan over 1848 wordt beraamd 3,505.82

f 5,805,494,89[5]

RAMING 1849.

De staat van berekeningen beloopt. . . . . f 6,266,559.07[5]

Onder deze raming zijn de navolgende posten begrepen, welke niet op de begrooting van 1845 voorkomen, als.

De *drie* eerste posten op de vergelijking van 1818 voorkomende, te zamen ad. . f 137,700.00

En pensioenen, wet van den 9den Mei 1846 . . . . 620,000.00

f 757,700.00

Transporteren f 757,700.00 f 6,266,559.07[5]

Per transport f 757,700.00 f 6,266,559.07[5]

Op de begrooting van 1845 komen daarentegen posten voor, welke òf zijn vervallen, òf naar elders overgebragt 443,110.00

f 314,590.00

Het fonds van kwade posten behoort buiten vergelijking te blijven, ad . . 166,200.00 — f 480,790.00

f 5,785,769.07[5]

Alzoo is over 1845 meer benoodigd geweest, dan over 1849 geraamd wordt. 19,725.82

f 5,805,494.89[5]

113. SPLITSING *van afdeeling VIII. art.* 2, *lit. e van hoofdstuk IX B.* (Bijlage F tot de Memorie van Beantwoording, ad § 207)

HOOFDSTUK IX *B.*

Afdeeling VIII. art. 2, lit. *e.* . . . . . . f 37,000.00

1846.

Belooning der controleurs van de veenderijen. . f 1,628.95[5]

» der meters-taxateurs (aanpeil) . . . 4,706.26[5]

Utsa. (verveening) . . 27,632.92

Toelagen aan de controleurs en commiesen voor het werk in de irreguliere veenderijen. . . . . 1,752.06[5]

Toelagen, den gemeentebesturen, beheerders, rentmeesters en markenregters, aankomende. . . 999.63[5]

f 36,719.84

114. OPGAVE *van hetgeen in de jaren* 1844 *en* 1845, *wegens iedere provincie, uit het Fonds voor Kwade Posten op de Grondbelasting is betaald.* (Bijlage G. tot de Memorie van Beantwoording, ad § 217.)

PROVINCIEN.	BEDRAG DER GEDANE BETALINGEN in 1844.	BEDRAG DER GEDANE BETALINGEN in 1845.
Noordbrabant	f 4,970.74	f 6,033.73
Gelderland.	10,185.94	6,074.77
Zuidholland	23,331.16[5]	27,061.44
Noordholland	12,343.77[5]	13,428.64
Zeeland	3,690.93	3,134.29
Utrecht	5,297.03	3,168.04
Friesland	1,518.64	1,933.50[5]
Overijssel	7,388.32	1,855.38
Groningen	2,540.44[5]	1,541.22[5]
Drenthe	111.08	143.85
Limburg	863.75	3,092.07
TOTALEN	f 72,241.81[5]	f 67,466.94

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

115. NADERE GESPLITSTE OPGAVE *van de tractementen der Directeuren en verdere ambtenaren van de Postkantoren, begrepen in het ontwerp voor de begrooting over de jaren* 1848 en 1849. (Bijlage H tot de Memorie van Beantwoording, ad § 229).

GETAL AMBTENAREN.	JAARLIJKSCH BEDRAG van ieders TRACTEMENT.	TOTAAL der TRACTEMENTEN van gelijk bedrag.	TOTAAL van de TRACTEMENTEN der ambtenaren van denzelfden rang.
Een *hoofdinspecteur*	f 2,500.00	f 2,500.00	f 2,500.00
Arrondissements-Inspecteurs.			
Twee	f 2,000.00	f 4,000.00	
Vier	1,600.00	6,400.00	10,400.00
Controleurs.			
Een.	f 1,800.00	f 1,800.00	
Twee	1,600.00	3,200.00	
Drie	1,400.00	4,200.00	
Een	1,200.00	1,200.00	10,400.00
Directeuren.			
Twee	f 3,500.00	f 7,000.00	
Een	3,000.00	3,000.00	
Een	2,000.00	2,000.00	
Drie	1,800.00	5,400.00	
Een	1,700.00	1,700.00	
Twee	1,600.00	3,200.00	
Vijf	1,500.00	7,500.00	
Twee	1,400.00	2,800.00	
Twee	1,300.00	2,600.00	
Een	1,100.00	1,100.00	
Vijf	1,000.00	5,000.00	
Een	950.00	950.00	
Twee	900.00	1,800.00	
Twee	800.00	1,600.00	
Een	775.00	775.00	
Twee	750.00	1,500.00	
Vijf.	700.00	3,500.00	
Een	650.00	650.00	
Twee	625.00	1,250.00	
Vier	600.00	2,400.00	
Een	550.00	550.00	
Elf.	500.00	5,500.00	
Transporteren	. . . . .	f 61,775.00	f 23,300.00

GETAL AMBTENAREN.	JAARLIJKSCH BEDRAG van ieders TRACTEMENT.	TOTAAL der TRACTEMENTEN van gelijk bedrag.	TOTAAL van de TRACTEMENTEN der ambtenaren van denzelfden rang.
Transport	. . . . .	f 61,775.00	f 23,300.00
Vier	f 450.00	1,800.00	
Negen.	400.00	3,600.00	
Acht	300.00	2,400.00	
Elf.	350.00	3,850.00	
Een	275.00	275.00	
Een	250.00	250.00	73,950.00
Een *hoofd-commies*	f 2,200.00	f 2,200.00	2,200.00
Commiesen.			
Een	f 1,300.00	f 1,300.00	
Een	1,250.00	1,250.00	
Vier	1,200.00	4,800.00	
Een	1,100.00	1,100.00	
Dertien	1,000.00	13,000.00	
Zeven	900.00	6,300.00	
Elf.	800.00	8,800.00	
Veertien	700.00	9,800.00	
Twintig	600.00	12,000.00	
Acht	500.00	4,000.00	
Een.	350.00	350.00	
Een.	300.00	300.00	63,000.00
Adsistenten.			
Twee	f 700.00	f 1,400.00	
Drie	600.00	1,800.00	
Twee	550.00	1,100.00	
Een.	500.00	500.00	
Twee	450.00	900.00	
Drie	400.00	1,200.00	
Een.	350.00	350.00	
Twee	300.00	600.00	7,850.00
Kantoorknechts.			
Een.	f 400.00	f 400.00	
Vijf	300.00	1,500.00	
Een	250.00	250.00	f 2,150.00
Transporteren	. . . . .	. . . . .	f 172,150 00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

GETAL AMBTENAREN.	JAARLIJKSCH BEDRAG van ieders TRACTEMENT.	TOTAAL der TRACTEMENTEN van gelijk bedrag.	TOTAAL van de TRACTEMENTEN der ambtenaren van denzelfden rang.
Transport	. . . . .	. . . . . .	f 172,450.00
Conducteurs.			
Twee	f 600.00	f 1,200.00	
			1,200.00
Bushouders.			
Zes	f 75.00	f 300.00	
			300.00
Brievenbestellers.			
Een *hoofd-brievenbesteller.* . . .	f 600.00	f 600.00	
			600.00
Bestellers.			
Zeven en twintig .	f 500.00	f 13,500.00	
Een en twintig. .	400.00	8,400.00	
Een.	350.00	350.00	
Dertig.	300.00	9,000.00	
Drie	275.00	825.00	
Zeventien. . . .	250.00	4,250.00	
Veertien	200.00	2,800.00	
Negen.	175.00	1,575.00	
Zeven	150.00	1,050.00	
Transporteren	. . . . .	f 41,750.00	f 174,550.00

GETAL AMBTENAREN.	JAARLIJKSCH BEDRAG van ieders TRACTEMENT.	TOTAAL der TRACTEMENTEN van gelijk bedrag.	TOTAAL van de TRACTEMENTEN der ambtenaren van denzelfden rang.
Transport	. . . . .	f 41,750.00	f 174,550.00
Negen.	f 125.00	1,125.00	
Tien	100.00	1,000.00	
Vijf en twintig. .	75.00	1,875.00	
Een.	60.00	60.00	
Negen.	50.00	450.00	
			46,260.00
Distributeurs.			
Een.	f 200.00	f 200.00	
Een.	150.00	150.00	
Vijf.	100.00	500.00	
Twee	75.00	150.00	
Een.	30.00	30.00	
			1,030.00
Voetboden voor de plattelands-post.			
Drie	f 282.00	f 846.00	
Vijf.	253.80	1,269.00	
Acht	250.00	2,000.00	
Drie	235.00	705.00	
Een.	203.50	203.50	
Een.	188.00	188.00	
Een.	141.00	141.00	
			5,352.50
TOTAAL . . .			f 227,192.50

IX. (Bijlager

B l	...chten, ...ijnsen ...atien.	TOTAAL.	TOTAAL GENERAAL.	DOMEIN VAN OORLOG. GOEDEREN VAN ALLERLEI AARD.
Breda	.363.52	f 46,642.18⁵	f 350,542.80⁵	f 11,936.64
Arnhem	383.46	22,277.65	73,605.85⁵	8,436.30⁵
Nijmege	98.89⁵	2,120.00	9,039.06⁵	»
Amster	508.68	2,282.64	17,316.21	1,906.42
Alkmaa	551.60	887.59⁵	39,143.42⁵	973.80⁵
's Grave	626.19	13,297.62⁵	47,997.40	2,667.35⁵
Rotterda	525.50	3,627.64	7,153.14	»
Dordrec	12.52	1,129.80⁵	4,675.83	950.00
Middelb	960.16	21,342.25⁵	65,120.49	4,631.43
Utrecht.	047.25⁵	3,119.37	23,835.51	1,567.27
Leeuwar	011.51	33.75	2,013.19	31.87⁵
Zwolle.	314.23⁵	788.88	2,323.18⁵	84.99⁵
Deventer	124.26⁵	1,376.60⁵	3,600.88	1,004.59
Groning	22.35	»	197.10⁵	1,988.37⁵
Assen .	232.50⁵	1,482.51	3,857.40⁵	1,526.22
Maastric	177.49	2,399.59⁵	3,558.64	12,504.70
Tholen.	»	1,450.00	1,450.00	»
	060.13⁵	f 124,558.10⁵	f 655,430.13⁵	f 50,209.98
Breda .	285.23⁵	f 35,870.77⁵	f 339,693.11	f 11,936.64
Arnhem	873.46	14,299.90	65,618.10⁵	8,436.30⁵
Nijmege	198.89⁵	2,090.00	9,009.06⁵	»
Amsterd	508.68	2,223.60	17,257.17	1,906.42
Alkmaar	651.60	15,851.69⁵	54,107.52⁵	973.80⁵
's Grave	613.71	11,456.56	46,143.85⁵	2,667.35⁵
Rotterda	525.50	3,620.14	7,145.64	»
Dordrech	112.52	1,197.72⁵	4,443.75	950.00
Middelb	960.46	18,165.69⁵	61,774.68⁵	4,631.43
Utrecht	047.25⁵	2,466.58	23,182.72	1,567.27
Leeuwar	011.51	25.31	2,004.75	31.87⁵
Zwolle .	314.23⁵	597.37⁵	2,131.68	84.99⁵
Deventer	424.26⁵	1,058.29	3,282.56⁵	1,004.59
Groninge	22.35	»	197.10⁵	1,988.37⁵
Assen .	232.50⁵	736.25	3,111.14⁵	1,526.22
Maastric	177.49	735.20	1,994.24⁵	12,504.70
Tholen.	»	1,450.00	1,450.00	»
	959.67	f 111,845.09⁵	f 612,547.11⁵	f 50,209.98

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

GETAL AMBTENAREN.	JAARLIJKSCH BEDRAG van ieders TRACTEMENT.	TOTAAL der TRACTEMENTEN van gelijk bedrag.	TOTAAL van de TRACTEMENTEN der ambtenaren van denzelfden rang.
Transport	. . . . .	. . . . .	f 172,450.00
Conducteurs.			
Twee	f 600.00	f 1,200.00	
			1,200.00
Bushouders.			
Zes	f 75.00	f 300.00	
			300.00
Brievenbestellers.			
Een *hoofd-brievenbesteller.* . . .	f 600.00	f 600.00	
			600.00
Bestellers.			
Zeven en twintig .	f 500.00	f 13,500.00	
Een en twintig. .	400.00	8,400.00	
Een.	350.00	350.00	
Dertig.	300.00	9,000.00	
Drie	275.00	825.00	
Zeventien. . . .	250.00	4,250.00	
Veertien	200.00	2,800.00	
Negen.	175.00	1,575.00	
Zeven	150.00	1,050.00	
Transporteren	. . . . .	f 41,750.00	f 174,550.00

GETAL AMBTENAREN.	JAARLIJKSCH BEDRAG van ieders TRACTEMENT.	TOTAAL der TRACTEMENTEN van gelijk bedrag.	TOTAAL van de TRACTEMENTEN der ambtenaren van denzelfden rang.
Transport	. . . . .	f 41,750.00	f 174,550.00
Negen	f 125.00	1,125.00	
Tien	100.00	1,000.00	
Vijf en twintig. .	75.00	1,875.00	
Een.	60.00	60.00	
Negen	50.00	450.00	
			46,260.00
Distributeurs.			
Een.	f 200.00	f 200.00	
Een.	150.00	150.00	
Vijf.	100.00	500.00	
Twee	75.00	150.00	
Een.	30.00	30.00	
			1,030.00
Voetboden voor de plattelands-post.			
Drie	f 282.00	f 846.00	
Vijf.	253.80	1,269.00	
Acht	250.00	2,000.00	
Drie	235.00	705.00	
Een.	203.50	203.50	
Een.	188.00	188.00	
Een.	141.00	141.00	
			5,352.50
		TOTAAL . . .	f 227,192.50

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren 1848 en 1849.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

116. INKOMSTEN EN ANDERE ONTVANGSTEN. *Domeinen, wegen en vaarten.* Bijlage I tot de Memorie van Beantwoording, ad § 270).

DOMEINEN.

DIRECTIEN DER INDIRECTE BELASTINGEN.	ART. 1. INKOMSTEN. Bosschen en plantagien.	Tienden.	Bouwhoeven, landerijen, veenen, grienden, gebouwen, visscherijen en andere corporele goederen.	Opcenten van pachten, huren, houtverkoopingen enz.	VICARIJEN. Vaste goederen (met de opcenten.)	VICARIJEN. Renten, cijnsen, prestatien, inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld.	Inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld.	Renten, erfpachten, uitgangen, cijnsen en andere prestatien.	TOTAAL.	ART. 2. ANDERE ONTVANGSTEN. Schuldvorderingen van het voormalig Syndicaat der Nederlanden.	Voorgeschoten gelden aan gemeenten voor school-localen.	Baten uit transactien en overeenkomsten enz.	Overschot van onrandspenningen op verhuringen, houtverkoopingen, aanbestedingen enz.	Afkoop van renten en prestatien.	Visscherij op de Schelden en Zeeuwsche stroomen.	Interest op koopprijzen van Domeinen (wet van 27 December 1822).	TOTAAL.	TOTAAL GENERAAL.	DOMEIN VAN OORLOG. GOEDEREN VAN ALLERLEI AARD.
Breda	"	210,891.75	28,915.51	14,058.11	555.69	1,113.00	"	48,363.52	303,900.62	"	"	3,000.00	10,006.00	13,750.00		20,086.18	46,612.18	350,512.80	11,936.61
Arnhem	18,000.00	226.00	10,590.00	1,626.31	8,761.85	2,210.58	"	9,883.16	51,328.20	"	"	870.00	1,200.00	3,150.00	.	17,057.65	22,277.65	73,605.85	8,436.30
Nijmegen	"	"	"	"	"	720.17	"	6,198.89	6,919.06	1,120.00	"	"	"	1,000.00	"	"	2,120.00	9,039.06	"
Amsterdam	"	"	4,097.65	82.24	"	"	6,345.00	4,508.68	15,033.57	"	"	282.61	"	2,000.00	"	"	2,282.61	17,316.21	1,906.12
Alkmaar	"	"	33,661.31	1,912.92	"	"	"	2,651.60	38,255.83	"	"	211.00	"	500.00	"	143.59	887.59	39,113.12	973.80
's Gravenhage	2,108.20	3,143.50	21,173.34	939.10	321.94	77.50	10.00	6,626.19	34,699.77	"	110.00	6,658.15	"	2,000.00	"	4,529.17	13,297.62	47,997.10	2,667.35
Rotterdam	"	"	"	"	"	"	"	3,545.50	3,525.50	3,597.64	"	"	"	"	"	30.00	3,627.61	7,153.14	"
Dordrecht	"	55.63	1,960.50	117.37	"	"	"	1,112.52	3,246.02	"	"	"	"	500.00	"	929.80	1,129.80	4,675.83	950.00
Middelburg	"	"	37,693.51	1,934.23	190.00	"	"	3,960.16	43,778.23	"	"	5,307.17	"	500.00	"	15,535.08	21,312.25	65,120.49	4,631.13
Utrecht	"	"	15,508.77	499.02	645.20	15.88	"	4,047.25	20,716.14	"	"	857.11	"	500.00	"	1,762.26	3,119.37	23,835.51	1,567.27
Leeuwarden	"	"	911.00	56.93	"	"	"	1,011.51	1,979.11	"	"	"	"	"	"	33.75	33.75	2,013.19	31.67
Zwolle	"	"	217.57	2.50	"	"	"	1,311.23	1,531.30	"	"	"	"	"	"	788.88	788.88	2,323.18	81.99
Deventer	"	178.80	8.00	3.00	360.46	249.74	"	1,424.46	2,224.27	"	"	49.51	"	"	"	1,327.09	1,376.60	3,600.88	1,001.59
Groningen	"	"	165.00	9.75	"	"	"	22.35	197.10	"	"	"	"	"	"	"	"	197.10	1,988.37
Assen	"	"	134.00	8.39	"	"	"	2,232.50	2,374.89	"	"	"	"	"	"	1,182.51	1,482.51	3,857.10	1,526.22
Maastricht	"	"	981.55	"	"	"	"	177.49	1,159.04	"	"	463.91	578.33	117.93	"	909.41	2,309.59	3,558.64	12,501.70
Thölen. (Zeeuwsche stroomen.)	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	14.50	"	1,450.00	1,450.00	"
Totaal voor 1848	20,108.20	214,798.68	156,017.79	21,279.88	10,835.15	4,416.88	6,355.00	97,060.13	530,872.03	4,717.64	110.00	17,732.50	11,784.33	24,117.93	14.50	61,615.69	124,558.10	655,430.13	50,209.98

DIRECTIEN DER INDIRECTE BELASTINGEN.	Bosschen en plantagien.	Tienden.	Bouwhoeven, enz.	Opcenten van pachten, huren, houtverkoopingen enz.	Vaste goederen (met de opcenten.)	Renten, cijnsen, prestatien, enz.	Inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld.	Renten, erfpachten, uitgangen, cijnsen en andere prestatien.	TOTAAL.	Schuldvorderingen van het voormalig Syndicaat der Nederlanden.	Voorgeschoten gelden aan gemeenten voor school-localen.	Baten uit transactien en overeenkomsten enz.	Overschot van onrandspenningen enz.	Afkoop van renten en prestatien.	Visscherij op de Schelden en Zeeuwsche stroomen.	Interest op koopprijzen van Domeinen.	TOTAAL.	TOTAAL GENERAAL.	GOEDEREN VAN ALLERLEI AARD.
Breda	"	210,891.75	28,915.51	11,058.11	555.69	1,113.00	"	48,285.23	303,822.33	"	"	3,000.00	10,006.00	13,300.00	"	9,561.77	35,870.77	339,693.11	11,986.61
Arnhem	18,000.00	226.00	10,590.00	1,626.31	8,761.85	2,240.58	"	9,873.46	51,318.20	"	"	870.00	1,200.00	3,150.00	"	9,079.90	14,299.90	65,618.10	8,436.30
Nijmegen	"	"	"	"	"	720.17	"	6,198.89	6,919.06	1,090.00	"	"	"	1,000.00	"	"	2,090.00	9,009.06	"
Amsterdam	"	"	4,097.65	82.24	"	"	6,345.00	4,508.68	15,033.57	"	"	223.60	"	2,000.00	"	"	2,223.60	17,257.17	1,906.42
Alkmaar	"	"	33,661.31	1,912.92	"	"	"	2,651.60	38,255.83	"	"	244.00	"	500.00	"	15,107.69	15,851.69	54,107.52	973.80
's Gravenhage	2,108.20	3,143.50	21,173.34	939.10	321.91	77.50	10.00	6,613.71	34,687.29	"	107.50	6,648.15	"	2,000.00	.	2,700.91	11,166.56	46,143.85	2,667.35
Rotterdam	"	"	"	"	"	"	"	3,525.50	3,525.50	3,597.61	"	"	"	"	"	22.50	3,620.14	7,145.61	"
Dordrecht	"	55.63	1,960.50	117.37	"	"	"	1,112.52	3,246.02	"	"	"	"	500.00	"	697.72	1,197.72	4,443.75	950.00
Middelburg	"	"	37,516.60	1,941.93	190.00	"	"	3,960.46	43,608.99	"	"	5,302.35	"	500.00	.	12,363.31	18,165.69	61,771.68	4,631.49
Utrecht	"	"	15,508.77	499.02	645.20	15.88	"	4,017.25	20,716.14	"	"	751.61	"	500.00	"	1,211.97	2,466.58	25,182.72	1,567.27
Leeuwarden	"	"	911.00	56.93	"	"	"	1,011.51	1,979.41	"	"	"	"	"	"	25.31	25.31	2,001.75	31.67
Zwolle	"	"	217.57	2.50	"	"	"	1,314.23	1,531.30	"	"	"	"	"	"	597.37	597.37	2,131.68	84.99
Deventer	"	178.80	8.00	3.00	360.46	249.74	"	1,424.26	2,224.27	"	"	49.51	"	"	"	1,008.78	1,058.29	3,282.56	1,001.59
Groningen	"	"	165.00	9.75	"	"	"	22.35	197.10	"	"	"	"	"	"	"	"	197.10	1,988.37
Assen	"	"	134.00	8.39	"	"	"	2,232.50	2,374.89	"	"	"	"	"	"	736.25	736.25	3,111.11	1,526.22
Maastricht	"	"	1,081.55	"	"	"	"	177.49	1,259.04	"	"	463.91	260.03	"	"	11.25	735.20	1,991.21	12,501.70
Thölen. (Zeeuwsche stroomen.)	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	14.50	"	1,450.00	1,450.00	"
Totaal voor 1849	20,108.20	214,798.68	155,910.81	21,287.58	10,835.15	4,416.88	6,355.00	96,959.67	530,702.02	4,687.64	107.50	17,556.14	11,466.63	23,450.00	14.50	53,127.78	111,815.09	612,517.11	50,209.98

… in …ggen …nd	Uitwaterings-gelden.	TOTAAL.	ART. 4. VEREN. Pachten (met de op-centen), veer- en bruggelden.	Recognitien en huur van gebouwen.	TOTAAL.	TOTAAL GENERAAL.
»	»	f 32,125.26	f 2,735.94	»	f 2,735.94	f 92,858.50[5]
»	»	7,545.00	5.31[5]	»	5.31[5]	21,981.59
»	»	»	6.920.06[5]	»	6,920.06[5]	17,772.56[5]
»	»	609.00	»	»	»	19,793.54[5]
»	»	164,907.86	»	»	»	177,028.82
»	»	»	15,000.00	f 200.00	15,200.00	63,943.61
»	»	60,032.00	»	»	»	60,032.00
00.00	»	10,986.95	106.25	79 69	185.94	18,408.51[5]
»	f 7,332.17[5]	18,746.95[5]	»	»	»	29,160.69[5]
»	»	»	10,469.17	»	10,469.17	59,397.05[5]
»	»	1,565.00	»	»	»	47,524.00
»	»	»	»	»	»	10,740.59
»	»	»	334.69	»	334.69	2,312.46[5]
»	»	»	»	»	»	14,334.04
»	»	»	»	»	»	13,421.11[5]
»	»	7,263.82[5]	7,754.88	«	7,754.88	30,173.70[5]
00.00	f 7,332.17[5]	f 303,781.85	f 43,326.31	f 279.69	f 43,606.00	f 678,882.81
»	»	f 32,125.26	f 2,735,94	»	f 2,735.94	f 92,858.50[5]
»	»	7,545.00	5.31[5]	»	5.31[5]	21,981.59
»	»	»	6,920.06[5]	»	6,920.06[5]	17,772.56[5]
»	»	609.00	»	»	»	19,793.54[5]
»	»	164,907.86	»	»	»	177,028.82
»	»	»	15,000.00	f 200.00	15,200.00	63,943.61
»	»	60,032.00	»	»	»	60,032.00
00.00	»	10,986.95	106.25	79.69	185.94	18,408.51[5]
»	f 7,332.17[5]	18,746.95[5]	»	»	»	29,160.69[5]
»	»	»	10,469.17	»	10,469.17	59,397.05[5]
»	»	1,565.00	»	»	»	47,524.00
»	»	»	»	»	»	10,740.59
»	»	»	334.69	»	334.69	2,312.46[5]
»	»	»	»	»	»	14,124.66[5]
»	»	»	»	»	»	13,421.11[5]
»	»	7,263.82[5]	7,754.88	»	7,754.88	30,173.70[5]
00.00	f 7,332.17[5]	f 303,781.85	f 43,326.31	f 279.69	f 43,606.00	f 678,673.44[5]

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

17. OPGAVE *van de vervreemdbare domeinen. A.* Geveilde doch opgehouden goederen. *B.* Nog niet geveilde goederen.
(Bijlage K tot de Memorie van Beantwoording, ad § 230*b*).

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
		KAPITTEL *A.*		
		GEVEILDE DOCH OPGEHOUDENE GOEDEREN.		
		Provincie Zeeland.		
C	1	Pakhuis genaamd de Globe	Middelburg.	
»	18	Visscherij genaamd de Valle.	Colijnsplaat,	
»	32	Idem in het Oude Land, den Muijenpolder en Slobbecorne.	Scherpenisse.	
»	33	Idem in het Uiterst Nieuwland	id.	
3	9	5 roeden hofgrond	St. Maartensdijk.	
»	10	5 roeden 93 ellen idem	id.	
»	11	5 roeden 50 ellen idem	id.	
»	12	5 roeden 30 ellen idem	id.	
»	13	5 roeden 23 ellen idem	id.	
»	14	7 roeden 17 ellen idem	id.	
»	15	3 roeden 90 ellen idem	id.	
»	17	Visscherij in den polder het Uitens	id.	
»	19	1 bunder 45 roeden 30 ellen weiland.	Scherpenisse.	
»	20	Visscherij in den Ouden Steenlandschen polder	id.	
13	2	20 roeden 66 ellen weiland	's Heer Abtskerke.	
»	3	31 roeden 30 ellen bouwland	Wemeldinge.	
»	5	40 bunders 88 roeden 50 ellen schor, genaamd Zuidvlied	Wolphaartsdijk.	
»	6	1 bunder 11 roeden 91 ellen weiland.	Veere.	
21	1	73 roeden 36 ellen boomgaard, tuin en erf	Zuidzande.	
»	2	5 roeden tuingrond.	Hontenisse.	
»	3	1 roede 54 ellen idem	id.	
»	4	4 roeden 20 ellen tuingrond	id.	
»	5	7 roeden 34 ellen idem	id.	
»	8	84 roeden zaailand	Clinge.	
»	10	12 bunders 98 roeden 36 ellen heidegrond, wei- en bouwland.	id.	
»	13	38 bunders 66 roeden 90 ellen weiland en water.	Axel.	
»	14	10 bunders 40 roeden 30 ellen lage weide	id.	
»	15	7 bunders 75 roeden 10 ellen weiland.	id.	
»	17	17 bunders 33 roeden 90 ellen zaai- en weiland	id.	
»	25	9 bunders 60 roeden 90 ellen zaai- en onderland	Bosch Capelle.	
»	26	10 bunders 95 roeden 90 ellen idem	id.	
»	27	11 bunders 36 roeden 3 ellen idem	id.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

WEGEN, VAARTEN OF KANALEN EN VEREN.

DIRECTIEN der INDIRECTE BELASTINGEN.	ART. 1. GROOTE WEGEN.							ART. 2. GROOTE WEGEN MET GELDLEENINGEN BEZWAARD.				ART. 3. VAARTEN OF KANALEN.													ART. 4. VEREN.			TOTAAL GENERAAL.
	Verpachte tollen.	Tollen bij gaardering.	Huur van gronden, opbrengst van gras- en houtgewas, puin enz.	Opcenten van pachten, huren, houtverkoopingen enz.	Erfpachten en recognitiën.	Bijdragen in het aanleggen en onderhoud.	TOTAAL.	Verpachte tollen.	Tollen bij gaardering.	Opcenten van pachten.	TOTAAL.	Sluis- en bruggelden, vaart- en kanaalregten.	Huur van gronden, opbrengst van visscherijen, gras- en houtgewas.	Loodsgelden.	Erfpachten en recognitiën.	Veren op de kanalen en vaarten.	Tol op de trekwegen.	Havengelden.	Pacht van jagerij.	Opcenten van pachten, houtverkoopingen enz.	Bijdragen in het aanleggen en onderhoud.	Uitwateringsgelden.	TOTAAL.	Pachten (met de opcenten), veer- en bruggelden.	Recognitiën en huur van gebouwen.	TOTAAL.	
Breda	f 45,475.00	f 8,636.17^5	f 988.30	f 2,897.83	»	»	f 57,997.30^5	»	»	»	»	f 29,170.91^5	f 2,839.60	»	f 1.00	»	»	»	»	f 113.74^5	»	»	f 32,125.26	f 2,735.91	»	f 2,735.91	f 92,858.50^1
Arnhem	9,520.00	8,390.00	»	220.25^5	»	»	12,130.25^5	»	f 2,301.02	»	f 2,301.02	7,545.00	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7,545.00	5.31^5	»	5.31^5	21,981.59
Nijmegen	8,520.00	1,800.00	»	532.50	»	»	10,852.50	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6,920.06^5	»	6,920.06^5	17,772.56^1
Amsterdam	10,970.00	7,194.67	»	685.62^5	f 9.25	f 25.00	19,184.51^5	»	»	»	»	609.00	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	609.00	»	»	»	19,793.51^1
Alkmaar	9,925.00	1,575.65	»	620.31	»	»	12,120.96	»	»	»	»	117,215.42^5	2,470.18^5	f 35,700.31	3.00	f 100.00	f 330.98	f 4,060.09	f 5,000.00	27.87	»	»	161,907.86	»	»	»	177,028.82
's Gravenhage	26,351.00	12,500.00	230.47	1,660.14	2.00	8,000.00	48,713.61	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	15,000.00	f 200.00	15,200.00	63,943.61
Rotterdam	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	60,000.00	»	»	32.00	»	»	»	»	»	»	»	60,032.00	»	»	»	60,032.00
Dordrecht	6,810.00	»	»	425.62^5	»	»	7,235.62^5	»	»	»	»	6,792.77^5	1,537.65	»	60.70	»	»	»	»	95.82^5	f 2,500.00	»	10,986.95	106.25	79.69	185.94	18,408.51^1
Middelburg	8,310.00	1,788.43	»	315.31	»	»	10,413.74	»	»	»	»	9,452.00^5	1,781.00	»	51.95	16.00	»	»	»	110.82^5	»	f 7,332.17^5	18,746.95^5	»	»	»	29,160.69^1
Utrecht	»	35,651.41	6.00	»	2.00	33.00	35,692.41	f 1,020.00	12,151.69^5	f 63.75	13,235.44^5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10,169.17	»	10,169.17	59,397.05^1
Leeuwarden	»	22,230.00	89.00	»	»	»	22,319.00	»	23,640.00	»	23,640.00	1,565.00	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1,565.00	»	»	»	47,524.00
Zwolle	»	292.25	16.00	»	»	»	308.25	»	10,432.31	»	10,432.31	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10,740.59
Deventer	275.00	1,702.77^5	»	»	»	»	1,977.77^5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	334.69	»	334.69	2,312.46^1
Groningen	5,390.00	8,620.91^5	50.00	333.12^5	»	»	14,334.04	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	14,334.04
Assen	»	13,408.79	»	»	12.32^5	»	13,421.11^5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	13,421.11^1
Maastricht	15,155.00	»	»	»	»	»	15,155.00	»	»	»	»	6,698.32^5	565.50	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7,263.82^5	7,751.88	»	7,751.88	30,173.70^1
Tot. voor 1848.	f 140,611.00	f 121,091.09^5	f 1,379.77	f 7,690.72	f 25.57^5	f 8,058.00	f 281,886.16	f 1,020.00	f 48,525.05^5	f 63.75	f 49,608.80^5	f 239,048.44^5	f 9,193.93^5	f 35,700.31	f 151.65	f 116.00	f 330.98	f 4,060.09	f 5,000.00	f 318.26^5	f 2,500.00	f 7,332.17^5	f 303,781.85	f 43,326.31	f 279.69	f 43,606.00	f 678,882.81
Breda	f 45,475.00	f 8,636.17^5	f 988.30	f 2,897.83	»	»	f 57,997.30^5	»	»	»	»	f 29,170.91^5	f 2,839.60	»	f 1.00	»	»	»	»	f 113.74^5	»	»	f 32,125.26	f 2,735.91	»	f 2,735.94	f 92,858.50^4
Arnhem	9,520.00	8,390.00	»	220.25^5	»	»	12,130.25^5	»	f 2,301.02	»	f 2,301.02	7,545.00	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7,545.00	5.31^5	»	5.31^5	21,981.59
Nijmegen	8,520.00	1,800.00	»	532.50	»	»	10,852.50	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6,920.06^5	»	6,920.06^5	17,772.66^1
Amsterdam	10,970.00	7,194.67	»	685.62^5	f 9.25	f 25.00	19,184.51^5	»	»	»	»	609.00	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	609.00	»	»	»	19,793.54^1
Alkmaar	9,925.00	1,575.65	»	620.31	»	»	12,120.96	»	»	»	»	117,215.12^5	2,470.18^5	f 35,700.31	3.00	f 100.00	f 330.98	f 4,060.09	f 5,000.00	27.87	»	»	164,907.86	»	»	»	177,028.82
's Gravenhage	26,351.00	12,500.00	230.47	1,660.14	2.00	8,000.00	48,743.61	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	15,000.00	f 200.00	15,200.00	63,913.61
Rotterdam	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	60,000.00	»	»	32.00	»	»	»	»	»	»	»	60,032.00	»	»	»	60,032.00
Dordrecht	6,810.00	»	»	425.62^5	»	»	7,235.62^5	»	»	»	»	6,792.77^5	1,537.65	»	60.70	»	»	»	»	95.82^5	f 2,500.00	»	10,986.95	106.25	79.69	185.94	18,408.51^1
Middelburg	8,310.00	1,788.43	»	315.31	»	»	10,413.74	»	»	»	»	9,452.00^5	1,781.00	»	51.95	16.00	»	»	»	110.82^5	»	f 7,332.17^5	18,746.95^5	»	»	»	29,160.69^4
Utrecht	»	35,651.41	6.00	»	2.00	33.00	35,692.14	f 1,020.00	12,151.69^5	f 63.75	13,235.44^5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10,169.17	»	10,169.17	59,397.05^1
Leeuwarden	»	22,230.00	89.00	»	»	»	22,319.00	»	23,640.00	»	23,640.00	1,565.00	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1,565.00	»	»	»	47,524.00
Zwolle	»	292.25	16.00	»	»	»	308.25	»	10,432.31	»	10,432.31	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10,710.59
Deventer	275.00	1,702.77^5	»	»	»	»	1,977.77^5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	334.69	»	334.69	2,312.46^1
Groningen	5,180.00	8,620.91^5	»	323.75	»	»	14,121.66^5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	14,124.66^4
Assen	»	13,408.79	»	»	12.32^5	»	13,421.11^5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	13,421.11^1
Maastricht	15,155.00	»	»	»	»	»	15,155.00	»	»	»	»	6,698.32^5	565.50	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7,263.82^5	7,751.88	»	7,751.88	30,173.70^4
Tot. voor 1849.	f 140,491.00	f 121,091.09^5	f 1,329.77	f 7,618.34^5	f 25.57^5	f 8,058.00	f 281,676.78^5	f 1,020.00	f 48,525.05^5	f 63.75	f 49,608.80^5	f 239,018.44^5	f 9,193.93^5	f 35,700.31	f 151.65	f 116.00	f 330.98	f 4,060.09	f 5,000.00	f 318.26^5	f 2,500.00	f 7,332.17^5	f 303,781.85	f 43,326.31	f 279.69	f 43,606.00	f 678,673.41^1

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

17. OPGAVE *van de vervreemdbare domeinen. A.* Geveilde doch opgehouden goederen. *B.* Nog niet geveilde goederen.
(Bijlage K tot de Memorie van Beantwoording, ad § 230*b*).

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
		KAPITTEL *A.*		
		GEVEILDE DOCH OPGEHOUDENE GOEDEREN.		
		Provincie Zeeland.		
C	1	Pakhuis genaamd de Globe	Middelburg.	
»	18	Visscherij genaamd de Valle.	Colijnsplaat,	
»	32	Idem in het Oude Land, den Muijenpolder en Slobbecorne.	Scherpenisse.	
»	33	Idem in het Uiterst Nieuwland	id.	
3	9	5 roeden hofgrond	St. Maartensdijk.	
»	10	5 roeden 93 ellen idem	id.	
»	11	5 roeden 50 ellen idem	id.	
»	12	5 roeden 30 ellen idem	id.	
»	13	5 roeden 23 ellen idem	id.	
»	14	7 roeden 17 ellen idem	id.	
»	15	3 roeden 90 ellen idem	id.	
»	17	Visscherij in den polder het Uitens	id.	
»	19	1 bunder 45 roeden 30 ellen weiland.	Scherpenisse.	
»	20	Visscherij in den Ouden Steenlandschen polder	id.	
13	2	20 roeden 66 ellen weiland	's Heer Abtskerke.	
»	3	31 roeden 30 ellen bouwland	Wemeldinge.	
»	5	40 bunders 88 roeden 50 ellen schor, genaamd Zuidvlied . . .	Wolphaartsdijk.	
»	6	1 bunder 11 roeden 91 ellen weiland.	Veere.	
21	1	73 roeden 36 ellen boomgaard, tuin en erf	Zuidzande.	
»	2	5 roeden tuingrond.	Hontenisse.	
»	3	1 roede 54 ellen idem	id.	
»	4	4 roeden 20 ellen tuingrond	id.	
»	5	7 roeden 34 ellen idem	id.	
»	8	84 roeden zaailand	Clinge.	
»	10	12 bunders 98 roeden 36 ellen heidegrond, wei- en bouwland.	id.	
»	13	38 bunders 66 roeden 90 ellen weiland en water.	Axel.	
»	14	10 bunders 40 roeden 30 ellen lage weide	id.	
»	15	7 bunders 75 roeden 10 ellen weiland.	id.	
»	17	17 bunders 33 roeden 90 ellen zaai- en weiland	id.	
»	25	9 bunders 60 roeden 90 ellen zaai- en onderland	Bosch Capelle.	
»	26	10 bunders 95 roeden 90 ellen idem	id.	
»	27	11 bunders 36 roeden 3 ellen idem	id.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
21	31	15 bunders 74 roeden 56 ellen zaailand en kreek.	Westdorpe.	
»	32	9 bunders 41 roeden 80 ellen zaailand.	id.	
		Provincie Noord-Holland.		
D	1	Ca. 13 roeden 20 ellen weiland.	Slooten.	
»	3	Visscherij in het Velzermeer.	Velzen.	
»	4	Idem in den Amstel.	Uithoorn.	
»	5	Idem Idem.	id.	
»	6	Idem Idem.	id.	
»	7	Idem in de Vecht	Weesp en Weespercarspel.	
»	8	Idem Idem	Weesp.	
»	9	Idem Idem	id.	
»	10	Idem van de Gaasp.	Weespercarspel.	
»	11	Visscherij van het Gein	id.	
10	1	Zandmennerij onder.	Schoorl en Groet.	
»	2	Visscherij in den polder de Schermer	Schermer.	
»	6	5 bunders 6 roeden 34 ellen gras- en rietland, en 2 bunders 61 roeden 30 ellen water	Jisp.	
»	11	1 bunder 15 roeden 20 ellen weiland	Wormer.	
	13	1 bunder 42 roeden 74 ellen wei- en hooiland.	Oostzaan en Oost-Zaandam.	
	14	2 bunders 14 roeden 26 ellen idem	id.	
	15	1 bunder 51 roeden 33 ellen idem	id.	
	16	2 bunders 33 roeden 57 ellen idem	id.	
»	17	3 bunders 20 roeden 86 ellen idem	id.	
»	20	4 bunders 29 roeden 31 ellen idem	id.	
»	21	32 roeden 50 ellen buitenland	id.	
»	22	7 bunders 51 roeden 54 ellen gras- en rietland	Durgerdam, Ransdorp en Holysloot.	
»	23	1 bunder 60 roeden 10 ellen grasland	id.	
»	24	5 bunders 45 roeden 50 ellen idem	id.	
»	25	5 bunders 23 roeden 60 ellen idem	id.	
»	26	2 bunders 56 roeden idem en rietland.	id.	
»	27	1 bunder 25 roeden 20 ellen grasland	Zuiderwoude, Broek en Waterland en Uitdam.	
»	28	5 bunders 60 roeden 10 ellen idem	Ilpendam en den Ilp.	
»	29	8 bunders 49 roeden 30 ellen idem	id.	
»	30	2 bunders 35 roeden idem	id.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
10	31	1 bunder 40 roeden 27 ellen grasland	Ilpendam en den Ilp.	
»	33	7 bunders 97 roeden 10 ellen idem	id.	
»	34	12 bunders 37 roeden 30 ellen idem	id.	
»	35	12 bunders 31 roeden 78 ellen idem	id.	
»	36	12 bunders 69 roeden 80 ellen idem	id.	
»	37	9 bunders 57 roeden 60 ellen idem	id.	
»	38	29 roeden 50 ellen idem	Monnikkendam.	
»	39	1 bunder 22 roeden 70 ellen idem	Landsmeer en Watergang.	
»	43	1 bunder 84 roeden 70 ellen idem	id.	
»	46	3 bunders 96 roeden idem	id.	
»	47	4 bunders 14 roeden 70 ellen idem	id.	
»	48	2 bunders 26 roeden 40 ellen idem	id.	
»	51	6 bunders 53 roeden 10 ellen idem	id.	
»	52	2 bunders 15 roeden 5 ellen idem	id.	
»	53	1 bunder 91 roeden 10 ellen idem	id.	
»	54	1 bunder 34 roeden idem	id.	
»	55	2 bunders 21 roeden idem	id.	
»	56	2 bunders 32 roeden 10 ellen idem	id.	
»	60	3 bunders 87 roeden 90 ellen idem	id.	
»	61	3 bunders 30 roeden 30 ellen idem	id.	
»	62	3 bunders 31 roeden idem	id.	
»	65	1 bunder 80 roeden 60 ellen idem	id.	
»	66	2 bunders 34 roeden 37 ellen idem	id.	
»	67	2 bunders 81 roeden idem	id.	
»	69	73 roeden 71 ellen idem	id.	
»	70	2 bunders 37 roeden 48 ellen idem	id.	
»	71	1 bunder 15 roeden 62 ellen idem	id.	
»	72	1 bunder 89 roeden 90 ellen idem	id.	
»	74	36 roeden 75 ellen idem	id.	
»	75	4 bunders 9 roeden 90 ellen idem	id.	
»	76	6 bunders 70 roeden 50 ellen idem	id.	
»	77	5 bunders 22 roeden 40 ellen idem	id.	
»	78	4 bunders 93 roeden idem	id.	
»	81	72 roeden 40 ellen idem	id.	
»	82	4 bunders 60 roeden 50 ellen wei- en rietland	Schellinkhout en Wijdenes.	
»	83	27 bunders 50 roeden buitengoed	Wieringen	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
		Provincie Noordbrabant.		
E	4, 5 en 6	Visscherij in den Verdronken Zuid-Hollandschen Waard . .	Drimmelen.	
»	8*a*-8*h*, 10*a*-10*c*, 11*a*-11*f*, 12*a*-12*i*, 13*a*-13*c*, 14*a*-14*i*,	Tienden onder.	Oosterhout.	
»	17*e*-17*i*	Idem onder.	Drimmelen.	
	18*e*-18*m*, 18*o*	Idem onder.	Made en Geertruidenberg.	
I	141, 142. 155	Idem onder.	Fijnaart.	
»	195, 197, 201—207, 212—214, 217, 222—225, 227—229, 231—233	Idem onder.	Willemstad.	
O	13—16	Idem onder.	Gestel.	
»	90, 91, 93—96 98, 99	Idem onder.	Asten.	
»	115—139	Idem onder.	Someren.	
»	140—153	Idem onder.	Lierop.	
»	154	Idem onder.	Vlierden.	
»	155, 156, 157, 159, 160	Idem onder.	Deurne en Liessel.	
»	161—166	Idem onder.	Helmond.	
»	167—171	Idem onder.	Geldrop.	
»	172—175	Idem onder.	Zes Gehuchten.	
»	176—194	Idem onder.	Aarle-Rixtel.	
»	195—215	Idem onder.	Mierlo.	
»	216—220, 222—224, 226—229	Idem onder.	Nuenen.	
»	230—236	Idem onder.	Gerwen.	
»	237—241	Idem onder.	Stiphout.	
»	242—246	Idem onder.	Nederwetten.	
»	258—291	Idem onder.	Gemert.	
»	292—304	Idem onder.	Bakel.	
»	331, 333—335, 337—339, 341—343, 346—350	Idem onder.	Beek en Donk	
»	351, 352, 354—365	Idem onder.	Lieshout.	
»	366—393, 395—399,	Idem onder.	Oirschot.	
»	400—411	Idem onder.	Best.	
T	225—227, 229—259, 261, 262, 264—267	Idem onder.	Rozendaal.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
T	270, 271, 272, 274—279, 282—288, 390—293	Tienden onder.	Ruephen en Sprundel.	
»	295—317	Idem onder.	Etten en Leur.	
»	424	Visscherij van Prinsland buitendijks	Dinteloord.	
U	2	Tienden onder.	Berlicum.	
»	4—19	Idem onder.	Boxtel.	
»	23, 24, 27—29	Idem onder.	Cromvoirt.	
»	43	Idem onder.	Esch.	
»	45—52, 54, 57—59, 61—65	Idem onder.	St. Michielsgestel.	
»	67, 68	Idem onder.	Liempde.	
»	71, 73—76, 78—82, 84	Idem onder.	Vugt.	
»	115, 116, 117, 119	Idem onder.	Boxmeer.	
»	139, 140	Idem onder, ...	Cuijk en St. Agatha	
»	150—172, 176, 177	Idem onder.	Uden.	
»	182—193, 201,	Idem onder.	Zeeland.	
»	256	Idem onder.	Neerloon.	
»	264	De zoogenaamde contr'escarp van Ravenstein met de visscherij in de stadsgrachten enz.	Ravestein en Huisseling.	
»	275, 276, 277, 279	Tienden onder.	Berchem.	
»	307—311, 313	Idem onder.	Megen.	
»	317—322, 325	Idem onder.	Lithoijen.	
»	327—333	Idem onder.	Lith.	
»	356, 357, 361—364	Idem onder.	Rosmalen.	
»	366—374	Idem onder.	Nuland.	
»	376—379	Idem onder.	Geffen.	
»	381—391	Idem onder.	Oss.	
»	393—411	Idem onder.	Heesch.	
»	413—431	Idem onder.	Nistelrode.	
»	434—447	Idem onder	Dinther.	
»	449—470	Idem onder	Veghel.	
»	474—484	Idem onder	Boekel.	
»	488—515	Idem onder	Erp.	

IX Staatsbegrooting voor de jaren 1848 en 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	Aanmerkingen.
U	520—525, 527—531, 534—537, 541, 542, 544, 546, 548, 550, 551, 554, 563, 564, 566—592	Tienden onder.	St. Oedenrode.	
»	601—604	Idem onder	Schijndel.	
»	606—612	Idem onder	Helvoirt.	
»	614—645	Idem onder	Haren.	
»	647—655	Idem onder	Oisterwijk.	
»	660—667	Idem onder	Udenhout.	
»	670—673	Idem onder	Heukelom.	
»	675—680	Idem onder	Berkel.	
»	682	Idem onder	Berkel en Enschot.	
»	683—687	Idem onder	Enschot.	
»	696—751	Idem onder	Tilburg.	
»	753—759	Idem onder	Loon op Zand.	
»	764, 765	Idem onder	Besoijen.	
»	766—770	Idem onder	Waalwijk.	
»	773—778	Idem onder	Drunen.	
»	780, 782—784	Idem onder	Nieuwkuik.	
»	785	Idem onder	Nieuwkuik en Gansoijen.	
»	816, 817	Idem onder	Aalburg.	
»	824	Idem onder	Heesbeen.	
»	847	Idem onder	Eethen.	
»	870	Idem onder	Op- en Neerandel.	
»	931—945	Idem onder	Werkendam.	
»	788	Visscherij genaamd de Schoutenwieljes	Vlijmen.	
»	789	Idem genaamd de Stroomen	id.	
»	791	Idem genaamd de Meeren	Engelen en Vlijmen	
»	794	Idem genaamd Tijdverlies	Hedikhuizen.	
»	810	Idem voor Heusden	Heusden.	
»	812	Idem op de Oude Maas	Waspik, Waalwijk, Drongelen en Eethen.	
»	915	Vroonvisscherij	Woudrichem.	
»	917	30 à 40 bunders zandplaat in de Merwede	de Werken, Sleeuwijk en Woudrichem.	
»	924	Visscherij genaamd Kloosteroord	Dussen.	
»	925	Zalmvisscherijen onder	Werkendam.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalagussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
U	926	Visscherij naar de prikken en spiering onder	Werkendam.	
»	927	Visscherij van het schutwater van de West- en Draapkillen	id.	
»	928	Visscherij gemeen met den heer van Werkendam	id.	
»	929	Visscherij van het prik- en spiering-water, omtrent de kooijerij van Steenenmuur en Vogelzang	id.	
»	930	Visscherij van de kreeken en killen binnen de oostkil van Almstein	id.	
7	1—20	Tienden onder	Baarle-Nassau.	
»	21—26	Idem onder	Chaam.	
»	29—33	Idem onder	Gilze en Rijen.	
»	41—68	Idem onder	's Princenhage.	
»	72—85	Idem onder	Rijsbergen.	
»	86—97	Idem onder	Zundert.	
»	98—100, 105 en 107	Idem onder.	Teteringen.	
»	110	9 roeden erf	Standdaarbuiten.	
»	111	5 roeden idem	id.	
»	112	5 roeden 21 ellen idem	id.	
»	113	19 roeden 90 ellen idem	id.	
»	114	5 roeden 64 ellen idem	id.	
»	116	3 roeden 52 ellen idem	id.	
»	117	5 roeden 64 ellen idem	id.	
»	118	3 roeden 52 ellen idem	id.	
»	119	Visscherij in de rivier de Keene	id.	
»	120	Idem in de rivier de Mark	id.	
»	121	Idem idem	id.	
»	122	Idem idem	id.	
»	123	1 roede 95 ellen erf	Fijnaart.	
»	124	2 roeden 40 ellen idem	id.	
»	126	Visscherij in den polder de Oude Fijnaart.	id.	
»	127	Idem in den Jufvrouwenpolder	id.	
»	141	Beplanting en regt van beplanting op de groote baan van Oudenbosch naar Hoeven, de Moerdijksche en Klinkstraten en de Galgestraat	Oudenbosch.	
»	143	Beplanting en regt van beplanting op de groote baan van Oudenbosch naar Hoeven	Hoeven.	
»	144	5 roeden 51 ellen erf	Gastel.	
»	145	3 roeden 11 ellen idem	id.	
»	146	4 roeden 83 ellen idem	id.	
»	147	4 roeden 37 ellen idem	id.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
7	148	3 roeden 40 ellen erf	Gastel.	
»	149	3 roeden 31 ellen idem	id.	
»	150	6 roeden 71 ellen idem	id.	
»	151	Visscherij in de kreek of landscheiding tusschen Gastel en Prinsland	id.	
»	152	3 bunders 42 roeden 9 ellen dijk	Dinteloord.	
»	154	Visscherij van Prinsland, binnendijks	id.	
12	1	40 roeden 50 ellen bouwland	Boxmeer.	
»	2	58 roeden 60 ellen idem	id.	
»	3	1 bunder 38 roeden 50 ellen weiland	Deurzen.	
»	4	88 roeden 60 ellen idem	Herpen.	
»	5	27 roeden 20 ellen idem	id.	
»	6	26 roeden 60 ellen idem	id.	
»	8	Visscherij in de putten-wielen	id.	
»	9	64 roeden 80 ellen bouwland	Huisseling.	
»	35—42	739 bunders 3 roeden heide en moer- of turfgrond, zijnde de Groote of Princepeel, onder	Mill.	
14	1—41	652 bunders 57 roeden 70 ellen heide	Baarle-Nassau.	
»	43	21 bunders 53 roeden idem	Chaam.	
»	46	37 roeden 80 ellen idem	id.	
»	51	22 roeden 80 ellen idem	Rijsbergen.	
»	53	29 roeden 20 ellen idem	id.	
»	54	30 roeden 50 ellen heide en water	id.	
»	55	15 roeden 80 ellen heide	id.	
»	56	1 bunder 50 ellen idem	id.	
»	61	3 bunders 14 roeden 30 ellen heide en water	id.	
»	62	78 roeden idem	id.	
»	63	2 bunders 93 roeden idem	id.	
»	70	3 bunders 19 roeden 40 ellen heide	id.	
»	72	96 roeden 80 ellen idem	id.	
»	95	3 bunders 91 roeden 40 ellen idem	id.	
»	109	69 roeden 70 ellen idem	Zundert.	
»	117	Het Bakensplaatje groot 2 bunders 17 roeden 20 ellen. . .	Geertruidenberg.	
17	1, 2, 4, 5, 7, 8, 10 en 11	Tienden onder.	Oudenbosch.	
»	12—16, 18—22, 24—26	Idem onder.	Hoeven.	
»	27—29, 31, 32, 34, 36, 39—42, 44—48, 50—52	Idem onder.	Gastel.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
17	85, 87—91	Tienden onder.	Dinteloord.	
»	92, 93	Idem onder.	Steenbergen.	
		Provincie Utrecht.		
F	23	1 bunder 13 roeden 53 ellen boschland.	Lopik.	
»	85	Visscherij in de Linge.	Arkel, Spijk c. a.	
4	1	Ca. 89 roeden bouwland	Utrecht.	
»	4	1 bunder 85 roeden 20 ellen warmoeziersland	id.	
»	5	85 roeden 15 ellen idem	id.	
»	6	85 roeden 15 ellen idem	id.	
»	7	2 bunders 55 roeden 47 ellen idem	id.	
»	8	3 bunders 69 roeden idem	id.	
»	11	46 bunders 45 roeden uitgeveende plassen of water	Breukelen. St. Pieters.	
»	13	Visscherij achter het dorp Abcoude	Abcoude.	
»	14	2 bunders 98 roeden 5 ellen weiland	Loodsdrecht.	
»	15	6 bunders 81 roeden 25 ellen idem	id.	
»	17	Visscherij in den Amstel	Mijdrecht.	
»	20	8 bunders 51 roeden 56 ellen wei- en bouwland	Benschop.	
»	21	3 bunders 40 roeden 62 ellen wei- en hooiland.	id.	
»	22	5 bunders 10 roeden 93 ellen idem	id.	
»	24	2 bunders 18 roeden 73 ellen bouwland	Hoenkoop.	
»	25	1 bunder 70 roeden 31 ellen bouw- en weiland.	id.	
»	29	3 bunders 26 roeden 43 ellen uiterwaard	Vreeswijk.	
»	30	5 bunders 10 roeden 93 ellen wei- en hooiland.	IJsselstein.	
»	31	6 bunders 24 roeden 47 ellen wei-, hooi- en bouwland . .	id.	
»	34	3 bunders 40 roeden 62 ellen wei- en hooiland.	id.	
»	35	1 bunder 27 roeden 72 ellen hooiland	id.	
»	36	1 bunder 70 roeden 31 ellen weiland	id.	
»	38	1 bunder 70 roeden 31 ellen bouwland.	id.	
»	39	2 bunders 41 roeden 27 ellen idem	id.	
»	40	2 bunders 98 roeden 4 ellen bouw- en weiland.	id.	
»	42	1 bunder 49 roeden 2 ellen weiland.	id.	
»	43	2 bunders 83 roeden 85 ellen bouwland	id.	
»	44	2 bunders 55 roeden 47 ellen weiland	id.	
»	45	2 bunders 55 roeden 47 ellen hooiland.	id.	
»	46	2 bunders 12 roeden 88 ellen idem	id.	
»	48	1 bunder 70 roeden 32 ellen weiland	Houten.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
4	49	31 roeden 23 ellen bouwland	Houten.	
»	51	43 roeden 82 ellen bouw- of warmoeziersland.	Oud Wulven.	
»	52	52 roeden 76 ellen bouw- of moesland	id.	
»	53	1 bunder 70 roeden 32 ellen weiland	Schonauwen.	
		Provincie Zuidholland.		
8	3	1 bunder 36 roeden 7 ellen rietplaat	Rozenburg.	
»	4	5 bunders 55 roeden 18 ellen dijk	id.	
»	6	4 bunders 99 roeden 30 ellen wei- of hooiland. . . .	Zouteveen.	
»	9	58 roeden plaat	Bergambacht.	
»	10	1 bunder 29 roeden 70 ellen weiland	Leyderdorp.	
»	12	1 bunder 19 roeden 70 ellen weiland	Woerden.	
»	13	1 bunder 36 roeden 8 ellen hooi- en rietland	Achttienhoven.	
»	14	55 bunders 5 roeden 53 ellen veenplassen en rietlanden. . .	Ter Aar.	
»	35	3 bunders 82 roeden 30 ellen weiland en gors	Zwartewaal.	
»	36	19 bunders 28 roeden 40 ellen woeste gronden	Ouddorp.	
»	48	Tienden onder.	Mathenesse.	
»	52—60	Idem onder.	Noordwijk en Noordwijkerhout	
»	61	Idem onder.	Oegstgeest.	
»	62	Idem onder.	Sassenheim.	
»	65—68, 70, 71	Idem onder.	Hillegom.	
5	1	Visscherij binnen Gorinchem.	Gorinchem.	
»	2	Visscherij in de Merwede.	id.	
»	3	19 roeden 80 ellen griendland	id.	
»	4	Visscherij in de Linge.	id.	
»	5	1 bunder rouwert	Sliedrecht.	
»	6	Visscherij in de Killen van Kort-Ambacht	id.	
»	7	Idem in Houweningen	id.	
»	8	Idem achter de bekramming.	id.	
»	9	De Tempelwaard groot 1 bunder 12 roeden 55 ellen, met regt van visscherij in de Lek	Groot Ammers en Gelkenes.	
»	10	Visscherij in de Linge.	Leerdam en Asperen.	
»	11	1 bunder 99 roeden hooi- of weiland	Everdingen.	
»	12	1 bunder 85 roeden idem	id.	
»	13	1 bunder 14 roeden idem	id.	
»	14	2 bunders 13 roeden idem	id.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
5	15	1 bunder 28 roeden hooi- of weiland	Everdingen.	
»	16	1 bunder 14 roeden idem	id.	
»	17	2 bunders 13 roeden idem	id.	
»	18	3 bunders 41 roeden idem	id.	
»	19	1 bunder 56 roeden idem	id.	
»	20	85 roeden idem	id.	
»	21	1 bunder 70 roeden idem	id.	
»	22	3 bunders 41 roeden idem	id.	
»	23	45 roeden bouwland.	id.	
»	26	1 bunder 56 roeden hooi- of weiland	Lexmond.	
»	27	2 bunders 98 roeden idem	id.	
»	28	1 bunder 9 roeden idem.	id.	
»	29	2 bunders 13 roeden idem	id.	
»	30	2 bunders 98 roeden idem	id.	
»	31	2 bunders 55 roeden idem	id.	
»	32	2 bunders 55 roeden idem	id.	
»	33	1 bunder 28 roeden idem	id.	
»	34	1 bunder 28 roeden idem	id.	
»	35	2 bunders 13 roeden idem	id.	
»	36	3 bunders 40 roeden hooiland	Vianen.	
»	37	3 bunders 40 roeden idem	id.	
»	38	1 bunder 70 roeden idem	id.	
»	39	1 bunder 42 roeden idem	id.	
»	40	1 bunder 70 roeden idem	id.	
»	41	2 bunders hooiland	id.	
»	42	71 roeden idem	id.	
»	43	71 roeden bouwland	id.	
»	44	3 bunders 40 roeden hooi- en weiland	id.	
»	45	1 bunder 99 roeden hooiland	id.	
		Provincie Gelderland.		
1	2	1 bunder 80 roeden 20 ellen bouwland	Buren.	
»	3	3 bunders 15 roeden 30 ellen idem	id.	
»	4	3 bunders 59 roeden 30 ellen idem	id.	
»	6	81 roeden 40 ellen idem	id.	
»	7	1 bunder 76 roeden 90 ellen uitgerooid boschland . . .	Beusichem.	
»	8	95 roeden boschland	id.	
»	9	Visscherij in de Lek	id.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
1	10	1 bunder 30 ellen wei- en hooiland	Buurmalsen.	
»	11	1 bunder 37 roeden idem	id.	
»	13	2 bunders 12 roeden 30 ellen griendland	Culemborg.	
»	14	1 bunder 38 roeden 90 ellen idem	id.	
»	15	63 roeden 70 ellen idem	id.	
»	17	2 bunders 16 roeden 20 ellen griendland en kadegrond . .	Beest.	
»	18	2 bunders 80 ellen idem	id.	
»	19	1 bunder 61 roeden 30 ellen idem	id.	
»	20	122 bunders 6 roeden 8 ellen uiterwaarden, rijswaarden-, wilgen-bosch en visscherij	Ophemert en Varik.	
»	21	Visscherij in de Maas	Hedel.	
»	22	2 bunders 43 roeden 30 ellen hooiland	Lienden.	
»	23	15 bunders 8 roeden zandplaat	Ochten.	
6	20	37 roeden 12 ellen weiland.	Alphen.	
»	21	25 roeden 50 ellen bouwland	id.	
»	23	2 roeden 20 ellen tuin	Doetinchem.	
»	24	52 roeden 50 ellen bouwland	Lochem.	
»	25	22 roeden idem	id.	
»	26	19 roeden 50 ellen idem	id.	
»	27	20 roeden 40 ellen idem	id.	
»	28	38 roeden 60 ellen idem	id.	
»	29	32 roeden idem	id.	
»	30	11 roeden 40 ellen idem	id.	
»	31	27 roeden 50 ellen idem	id.	
»	32	17 roeden 80 ellen idem	id.	
»	33	73 roeden 50 ellen idem	id.	
»	35	70 roeden 90 ellen idem	Zevenaar.	
»	37	13 roeden 20 ellen idem	Veessen.	
»	38	2 bunders 63 roeden 90 ellen hooi- of weiland	Oldenbroek.	
»	40	19 roeden 90 ellen bouwland	Wageningen.	
15	3	Bouwhof genaamd de Eendenkooi, groot 10 bunders 56 roeden 50 ellen	Appeldoorn.	
»	4	Het groote of nieuwe logement op het Loo, met moestuin, grasgrond enz., groot 3 bunders 97 roeden 90 ellen . .	id.	
»	5	3 bunders 35 roeden 90 ellen weide met hakhout . . .	id.	
»	7	Water-papiermolen c. a.	id.	
»	8	1 bunder 58 roeden grond	id.	
»	9	1 bunder 50 roeden 60 ellen bouwland	id.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
15	10	80 roeden 80 ellen bouwland	Appeldoorn.	
»	11	89 roeden 20 ellen idem	id.	
»	12	1 bunder 59 roeden 20 ellen idem	id.	
»	13	58 roeden 10 ellen idem	id.	
»	14	1 bunder 10 roeden 60 ellen idem	id.	
»	15	1 bunder 7 roeden 80 ellen idem	id.	
»	17	29 roeden 40 ellen grond	id.	
»	18	1096 bunders 8 roeden 83 ellen bosch, genaamd het Hoogsoerensche Bosch, met de bouwhof genaamd Hullemansgoed, groot 9 bunders 21 roeden 46 ellen	id.	
»	20	92 bunders 58 roeden 70 ellen bosch, genaamd het Asseltsche bosch, met de bouwhof genaamd Asselt, groot 22 bunders 95 roeden 50 ellen, en 714 bunders 25 roeden 90 ellen heide .	id.	
»	21	314 bunders 76 roeden 10 ellen bosch, genaamd den Hoogen Duivel	id.	
»	22	17 bunders 68 roeden 30 ellen bosch, genaamd het bosch bij het Uddelermeer, met de bouwhof genaamd het Uddelermeer, groot 42 bunders 7 roeden 16 ellen	id.	
»	23	68 bunders 20 roeden 60 ellen dennenbosch	Bennekom.	
»	24	59 bunders 97 roeden 42 ellen idem	Bennekom en Wageningen.	
»	25	69 bunders 74 roeden 50 ellen idem	Wageningen.	
»	26	40 bunders 67 roeden 50 ellen idem	id.	
»	27	109 bunders 37 roeden 10 ellem idem	id.	
»	28	137 bunders 21 roeden 80 ellen idem	Renkum.	
»	29	11 bunders 67 roeden 70 ellen heide en bouwland met daarop staand boschwachters-huis	Bennekom.	
»	30	50 bunders 11 roeden 80 ellen bosch, genaamd den Grooten Boxheuvel en een gedeelte van het Driebeukendaal . . .	Groesbeek.	
»	31	58 bunders 29 roeden 79 ellen bosch, genaamd de Flierenberg .	id.	
»	32	170 bunders 84 roeden 50 ellen bosch, genaamd het Schavendaal, den Langenberg, het Dekkerswald en het Gruuske .	id.	
»	33	38 bunders 57 roeden 2 ellen bosch, genaamd de eerste en tweede kom bij Papenbuick en de kamp bij Papenbuick .	id.	
»	34	Bouwhof genaamd den Holdoorn, groot 12 bunders 70 roeden 90 ellen	id.	
»	35	Kweekerij genaamd de Holdoornsche, groot 14 roeden . .	id.	
		Provincie Overijssel.		
8	4	62 bunders 53 roeden 10 ellen water en rietpolder. . . .	Wanneperveen.	
»	5	131 bunders 5 roeden 14 ellen idem	id.	
»	7	250 bunders 34 roeden 90 ellen idem	id.	
»	8	91 bunders 10 roeden 50 ellen idem.	id.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

Letter of Nommer der Catalogussen.	Nommers der Kavels.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
		Provincie Limburg.		
9	3	13 bunders 46 roeden turfveen.	Ottersum.	
»	4	4 bunders 45 roeden 60 ellen idem.	id.	

LEGGER. Naam.	Nummer.	OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
		KAPITTEL *B.*		
		NOG NIET GEVEILDE GOEDEREN.		
		Provincie Zeeland.		
Corporele goederen. (Sas van Gent.)	33	Zaailand in den Stoppeldijkpolder, groot 48 gemeten . . .	Stoppeldijk.	In admodiatie-pacht.
»	38	Schorren in het Hellegat, groot 250 bunders	id.	
»	66	De Aardenburgerhaven-polder, groot 80 bunders.	Aardenburg.	In admodiatie-pacht tot 1°. October 1857.
»	73	De Sophia-polder groot 149 bunders	Oostburg.	
»	86	De Diomede-polder, groot 187 bunders	id.	
»	89	Schorren in het Zwim.	Retranchement.	
»	90	4 bunders 87 roeden bouwland.	Sas van Gent..	
»	131, 132 en 209	Schorren onder Biervliet	Biervliet.	
»	150	De Beukelspolder, groot 255 bunders.	id.	In erfpacht tot 30 September 1871.
»	151 en 152	Schorren voor de Melo- en Kruispolders.	Graauw en Langendam en Hontenisse.	
»	153 en 207	Schorren in het Axelsche gat	Ter Neuzen.	
»	160—189, 193—195	De Saftingen-polder, groot ongeveer 300 bunders	Clinge.	Verpacht tot September 1850.
»	39, 40, 41, 131, 135, 136, 139, 140-143, 147, 159	Schorren, aanwassen en platen in den Braakman	Philippine enz.	
		Provincie Noordholland.		
Corporele goederen. (Alkmaar.)	650—682	Polder het Koegras, groot ongeveer 4000 bunders, bestaande uit 30 bouwhoeven en losse landerijen, duinen, wateringen enz.	Helder en Calandsoog.	Verpacht tot ult. December 1850.
		Provincie Noord-Brabant.		
Corporele goeder. ('s Bosch en Tiel.)	1—50, 648, 649, 661, 674, 675 enz.	Gebouwen, bouwhoeven, landerijen enz., herkomstig van het voormalig Klooster van St. Agatha te Cuijk.	Cuijk, Linden, Oeffelt, Middelaar, Nijmegen, Hatert, enz.	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

LEGGER.		OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	LIGGING.	*Aanmerkingen.*
Naam.	Nummer.			
Corporele goederen. ('s Bosch.)	74	Kloostergebouw, c. a. van de Paters Carmelieten.	Boxmeer.	
»	113	Kloostergebouw c. a., herkomstig van de Nonnen Augustijnen te.	Deursen.	
»	147	Kloostergebouw c. a., herkomstig van de Nonnen van de 3de orde van St. Franciscus.	Haren.	
»	148	Huis c. a., belendende aan het klooster van de Nonnen der 3de orde van St. Franciscus	id.	
»	175	Moestuin groot 85 roeden 16 ellen bij het klooster der Clarissen.	Megen.	
»	176	Moestuin groot 70 roeden 76 ellen bij het klooster der Paters Recolletten	id.	
»	177	Kloostergebouw c. a., herkomstig van de Nonnen Clarissen.	id.	
»	178	Idem, herkomstig van de Paters Minnebroeders.	id.	
»	192	Moestuin bij het klooster der Kruisheeren	Uden.	
»	193	Idem, bij het klooster der Nonnen Brigittinen	id.	
»	194	Kloostergebouw c. a., herkomstig van de Kruisheeren. . .	id.	
»	195	Idem, herkomstig van de Nonnen Brigittinen	id.	
»	196	Moestuin bij het Capucijnen-klooster	Velp.	
»	197	Kloostergebouw c. a, herkomstig van de Capucijnen. . . .	id.	
—	—	Heide in het arrondissement Breda, ter grootte van circa 10,000 bunders	—	
		Provincie Zuidholland.		
—	—	112 perceelen zalm- en andere visscherijen in de rivieren en stroomen onder de arrondissementen Dordrecht, Rotterdam en Brielle	—	
		Provincie Friesland.		
—	—	Hoeve en landerijen op het eiland Ameland	—	

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

118. ALGEMEEN OVERZIGT *van den toestand van 's Rijks schatkist op* 1°. *Januarij* 1846. (Bijlage L tot de Memorie van Beantwoording, ad § 8).

BATEN.

De agenten van 's Rijks schatkist		f 11,585,085.77	
» staatsraad, agent van het Ministerie van Finantien te Amsterdam		412,581.02	
» commissie tot de behandeling van 's Rijks munt-materiaal te Utrecht		1,038,528.64	
» gewezen ontvanger-generaal in de provincie Zeeland		1,266.82	
» beambten van 's Rijks middelen		2,597,499.49	
		f 15,634,961.74	
Af: loopende dispositien		13,450,276.69	
Saldo's			f 2,184,685.05
Effecten van verschillenden aard			205,800.00
Saldo's en waarden op 1°. Januarij 1846			f 2,390,485.05
Nog te ontvangen, te weten:			
op de geraamde Rijks-inkomsten, te weten:			
over het dienstjaar 1843	f 742.77^{5}		
» » » 1844	25,503.97		
» » » 1845	3,059,499.93^{5}		
		f 3,085,746.68	
Wegens tijdelijk verleende voorschotten, later in 's Rijks kas terug te keeren of op de begrootingen van een volgend dienstjaar te verevenen		265,783.15	
Wegens het voorschot, ontstaan door het meerder betaalde dan ontvangene, onder 31 December 1845, op de middelen aangewezen bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28)		3,710,664.90	
			7,062,194.73
4 percents schatkistbiljetten, krachtens de wet van 28 April 1834 (*Staatsblad* n°. 14), tot dekking van gedane uitgaven, daargesteld tot een kapitaal van		f 9,799,950.00	
waarvan echter slechts in omloop is gebragt		2,180,550.00	
Zoodat nog kan worden uitgegeven			7,619,400.00
			f 17,072,079.78

LASTEN.

Verschuldigd aan de Rijks bijzondere fondsen	f 6,301,891.28^{5}
» » » gedeponeerde idem	3,983,996.96^{5}
» » » provinciale idem	1,166,497.83
Nog beschikbaar op de begrootingen van 's Rijks uitgaven over het dienstjaar 1845	5,561,284.27^{5}
	f 17,013,670.35^{5}
Overschot, voortspruitende uit het meerder bedrag der aan het dienstjaar 1845 toegewezene middelen boven de uitgaven, voor welke op 1°. Januarij 1846 het maximum der begrooting nog tot grondslag heeft moeten worden genomen	58,409.42^{5}
	f 17,072,079.78

119. ARTILLERIE- STAPEL- EN CONSTRUCTIE-MAGAZIJNEN. *Beknopte opgave der voornaamste diensten, welke sedert de oprigting der Grofsmederij in* 1844, *tot in Maart* 1847, *door den Grooten Hamer verrigt zijn.* (Bijlage M tot de Memorie van Beantwoording, ad § 245).

Verwerkt tot ijzer in staven van eene en twee bewerkingen:

168, 168 pond oud ijzer (rommel) gerekend tegen f 5.37 (*a*) de 100 pond, eene waarde voorstellende van	f 9,030.60	
Deze bewerking heeft voortgebragt, aan ijzer in staven of voor bewerkt ijzer:		
72,323 pond van eene eerste bewerking, gerekend tegen f 10 (*b*) de 100 pond, eene waarde voorstellende van		f 7,232.30
76,629 pond van twee bewerkingen, gerekend tegen f 17.50 (*c*) de 100 pond, eene waarde voorstellende van		13,410.07
Versmeed tot verschillende voorwerpen.		
52,627 pond voor bewerkt ijzer van de twee bewerkingen, gerekend tegen f 17.50, voorstellende eene waarde van	9,209.72	
Hieruit zijn voortgebragt aan assen en soortgelijke voorwerpen, waartoe de dienst des grooten hamers gevorderd wordt, wegende te zamen:		
42,139 pond, voorstellende eene waarde, berekend tegen f 40 (*d*) de 100 pond, van		16,855.60
Transporteren	f 18,240.32	f 37,497.97
Per transport	f 18,240.32	f 37,497.97
Tot deze productie is besteed:		
aan arbeidsloonen	3,937.80	
» steenkolen	6,897.80	
» onderhoud en verbetering van de toestellen en werktuigen, voor gereedschappen en andere benoodigdheden (*e*)	3,973.20	
Het bestede tot de voortbrenging stelt eene waarde voor van	f 32,019.12	
Het voortgebragte eene waarde van		f 37,497.97
Verschil ten voordeele		f 5,448.85

Delft, den 15den April 1847.

De Directeur der Stapel- en Constructie-Magazijnen,
HOOGEVEEN.

(*a*) Deze prijs is voor het oud ijzer niet te laag gesteld; bij eene openbare veiling heeft men dien nooit kunnen bedingen.
(*b*) Deze prijs is bepaald naar hetgeen er nog moet besteed worden om het ijzer tot de waarde te brengen van dat der tweede bewerking.
(*c*) Men zoude, naar de deugd van het ijzer, dezen prijs zekerlijk op f 20 mogen stellen, gerekend naar hetgeen in den handel voor ijzer van gelijke qualiteit betaald moet worden; men heeft echter gemeend zich tot dien prijs te moeten bepalen, tot welken het gewone smeedijzer aan deze directie geleverd wordt.
(*d*) Ook deze prijs is eerder te laag dan te hoog genomen.
(*e*) De moeijelijkheden, welke altijd met eene eerste oprigting gepaard gaan, hebben deze kosten tot een aanmerkelijk bedrag doen opgaan. Deze zullen evenwel afnemen naar mate gene verminderen.

ad

an 1…		1846.	Van 1°. Januarij tot 1°. April 1847.						
		Paarden.	Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.
89	0	10	82	43	3	»	50	178	9
2	2	21	2	31	14	2	133	182	20
63	2	16	165	234	270	134	1557	2360	16
27	3	446	32	50	45	10	376	513	421
52	3	115	58	113	73	24	495	763	128
5	2	95	5	14	22	»	143	184	96
54	0	50	22	14	5	18	96	155	68
39	3	»	46	7	»	»	30	83	»
07	8	8	104	151	180	90	892	1417	8
30	4	500	28	57	54	13	506	658	504
41	9	193	44	71	44	16	351	526	174
4	2	87	4	9	19	2	98	132	86
2	2	13	3	4	2	7	24	40	13
25	8	»	34	14	1	»	7	56	»
49	8	6	63	103	125	62	916	1269	5
»	»	»	1	1	3	1	22	28	27
22	4	»	21	38	22	9	107	197	»
1	9	17	1	3	7	»	38	49	17
3	7	»	1	»	2	3	18	24	»
43	8	13	42	33	»	»	14	89	13
71	7	6	76	130	177	48	993	1424	6
5	5	105	4	10	12	1	108	135	102
25	7	1	24	32	18	6	115	195	1
13	1	1	12	23	33	8	299	375	1
6	9	1	6	11	10	2	59	88	1
11	1	»	12	7	12	»	33	64	»
133	4	41	136	50	»	»	13	199	38
146	1	11	152	245	276	128	2174	2975	11
32	2	527	32	61	60	19	517	689	530
61	8	166	62	119	77	20	510	788	164
3	7	15	26	18	18	»	131	193	7
37	8	1	36	9	»	»	4	49	1
101	3	7	85	121	133	70	891	1300	7
26	9	517	27	61	55	16	490	649	476
6	21	1	6	14	11	4	68	103	1
5	17	2	5	3	»	»	2	10	2
44	12	»	43	96	»	»	»	139	»
41	05	3	42	56	69	32	401	600	3
20	11	415	22	64	43	8	401	538	345
6	15	»	5	9	»	»	1	15	»
6	7	»	6	1	»	»	»	7	»
4	50	»	3	5	8	3	31	50	»
23	70	451	27	50	47	16	439	579	442
2	6	3	»	2	»	2	2	6	2
3	3	»	3	»	»	»	»	3	»
16	04	1	17	26	30	15	385	473	1
13	27	2	13	6	»	»	8	27	2
32	14	4	34	46	57	28	444	609	4
2	13	»	3	9	»	»	»	12	»
4	9	»	4	5	»	»	»	9	»
13	04	1	11	19	24	12	138	204	1
»	1	»	»	1	»	»	»	1	»
695	2[illegible]95	3872	1692	2299	2061	829	14530	21411	3753

TOELICHTINGEN.

1°. Onder de hiernevens vermelde Plaatselijke Staven zijn begrepen: het Departement van Oorlog, de Groote Staf, Generale Staf, Provinciale Staven, het Corps Militaire Intendanten, de Geneeskundige dienst en de Staven der Infanterie, Cavallerie, Artillerie en Genie.

2°. De Subsistenten zijn zoodanige officieren en verdere militairen, die, om de eene of andere reden van dienst, van het corps of onderdeel van dien, waartoe zij behooren, afwezig en bij een ander corps, ter plaatse waar zij zich tijdelijk bevinden, in subsistentie worden opgenomen; als daar zijn:

de officieren bij de Koninklijke Militaire Academie; de officieren, onder-officieren, oppassers en paarden bij de Rij- en Smidsschool; de officieren, onder-officieren, oppassers en paarden bij de Applicatie-school; de officieren bij andere wapens gedetacheerd, tot het opdoen van algemeene wapenkennis; de officieren bij den Geweer-winkel; officieren en verdere militairen van het bataillon Mineurs en Sappeurs, gedetacheerd bij den Staf der Genie; ordonnans-officieren en derzelver oppassers, met paarden; onder-officieren en manschappen der artillerie-corpsen, gedetacheerd tot bijwoning van het onderwijs der Corpsschool; de kapiteins-kwartiermeesters, administrateurs van kleeding; de meester-werklieden en schrijvers, waarvan het depôt niet bij den Staf garnizoen houdt; onder-officieren, gedetacheerd om zich voor het officiers-examen te bekwamen; de militairen der klasse van discipline bij de corpsen.

Onder de paarden zijn ook begrepen die der officieren.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

118. ALGEMEEN OVERZIGT *van den toestand van 's Rijks schatkist op* 1°. *Januarij* 1846. (Bijlage L tot de Memorie van Beantwoording, ad § 8).

BATEN.

De agenten van 's Rijks schatkist		f 11,585,085.77	
» staatsraad, agent van het Ministerie van Finantien te Amsterdam		412,581.02	
» commissie tot de behandeling van 's Rijks munt-materiaal te Utrecht		1,038,528.64	
» gewezen ontvanger-generaal in de provincie Zeeland		1,266.82	
» beambten van 's Rijks middelen		2,597,499.49	
		f 15,634,961.74	
Af: loopende dispositien		13,450,276.69	
Saldo's			f 2,184,685.05
Effecten van verschillenden aard			205,800.00
Saldo's en waarden op 1°. Januarij 1846			f 2,390,485.05
Nog te ontvangen, te weten: op de geraamde Rijks-inkomsten, te weten: over het dienstjaar 1843	f 742.77^{5}		
» » » 1844	25,503.97		
» » » 1845	3,059,499.93^{5}		
		f 3,085,746.68	
Wegens tijdelijk verleende voorschotten, later in 's Rijks kas terug te keeren of op de begrootingen van een volgend dienstjaar te verevenen		265,783.15	
Wegens het voorschot, ontstaan door het meerder betaalde dan ontvangene, onder 31 December 1845, op de middelen aangewezen bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28)		3,710,664.90	
			7,062,194.73
4 percents schatkistbiljetten, krachtens de wet van 28 April 1834 (*Staatsblad* n°. 14), tot dekking van gedane uitgaven, daargesteld tot een kapitaal van		f 9,799,950.00	
waarvan echter slechts in omloop is gebragt		2,180,550.00	
Zoodat nog kan worden uitgegeven			7,619.400.00
			f 17,072,079.78

LASTEN.

Verschuldigd aan de Rijks bijzondere fondsen	f 6,301,891.28^{5}
» » » gedeponeerde idem	3,983,996.96^{5}
» » » provinciale idem	1,166,497.83
Nog beschikbaar op de begrootingen van 's Rijks uitgaven over het dienstjaar 1845	5.561,284.27^{5}
	f 17,013,670.35^{5}
Overschot, voortspruitende uit het meerder bedrag der aan het dienstjaar 1845 toegewezene middelen boven de uitgaven, voor welke op 1°. Januarij 1846 het maximum der begrooting nog tot grondslag heeft moeten worden genomen	58,409.42^{5}
	f 17,072,079.78

119. ARTILLERIE- STAPEL- EN CONSTRUCTIE-MAGAZIJNEN. *Beknopte opgave der voornaamste diensten, welke sedert de oprigting der Grofsmederij in* 1844, *tot in Maart* 1847, *door den Grooten Hamer verrigt zijn.* (Bijlage M tot de Memorie van Beantwoording, ad § 245).

Verwerkt tot ijzer in staven van eene en twee bewerkingen:		
168, 168 pond oud ijzer (rommel) gerekend tegen f 5.37 (*a*) de 100 pond, eene waarde voorstellende van	f 9,030.60	
Deze bewerking heeft voortgebragt, aan ijzer in staven of voor bewerkt ijzer:		
72,323 pond van eene eerste bewerking, gerekend tegen f 10 (*b*) de 100 pond, eene waarde voorstellende van		f 7,232.30
76,629 pond van twee bewerkingen, gerekend tegen f 17.50 (*c*) de 100 pond, eene waarde voorstellende van		13,410.07
Versmeed tot verschillende voorwerpen.		
52,627 pond voor bewerkt ijzer van de twee bewerkingen, gerekend tegen f 17.50, voorstellende eene waarde van	9,209.72	
Hieruit zijn voortgebragt aan assen en soortgelijke voorwerpen, waartoe de dienst des grooten hamers gevorderd wordt, wegende te zamen:		
42,139 pond, voorstellende eene waarde, berekend tegen f 40 (*d*) de 100 pond, van		16,855.60
Transporteren	f 18,240.32	f 37,497.97

Per transport	f 18,240.32	f 37,497.97
Tot deze productie is besteed:		
aan arbeidsloonen	3,937.80	
» steenkolen	6,897.80	
» onderhoud en verbetering van de toestellen en werktuigen, voor gereedschappen en andere benoodigdheden (*e*)	3.973.20	
Het bestede tot de voortbrenging stelt eene waarde voor van	f 32.049.12	
Het voortgebragte eene waarde van		f 37,497.97
Verschil ten voordeele		f 5,148.85

Delft, den 15den April 1847.

De Directeur der Stapel- en Constructie-Magazijnen,
HOOGEVEEN.

(*a*) Deze prijs is voor het oud ijzer niet te laag gesteld; bij eene openbare veiling heeft men dien nooit kunnen bedingen.
(*b*) Deze prijs is bepaald naar hetgeen er nog moet besteed worden om het ijzer tot de waarde te brengen van dat der tweede bewerking.
(*c*) Men zoude, naar de deugd van het ijzer, dezen prijs zekerlijk op f 20 mogen stellen, gerekend naar hetgeen in den handel voor ijzer van gelijke qualiteit betaald moet worden; men heeft echter gemeend zich tot dien prijs te moeten bepalen, tot welken het gewone smeedijzer aan deze directie geleverd wordt.
(*d*) Ook deze prijs is eerder te laag dan te hoog genomen.
(*e*) De moeijelijkheden, welke altijd met eene eerste oprigting gepaard gaan, hebben deze kosten tot een aanmerkelijk bedrag doen opgaan. Deze zullen evenwel afnemen naar mate gene verminderen.

IX. Staatsbegrooting voor de jaren 1848 en 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

120. STAAT *der gemiddelde presente sterkte van het leger op de daarin vermelde tijdstippen.* (Bijlage *N* tot de Memorie van Beantwoording, *ad* § 248).

TIJDSTIPPEN.

PROVINCIËN.		Van 1°. Januarij tot 1°. Mei 1845.							Van 1°. Mei tot 31 Augustus 1845.							September 1845.						
		Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.	Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.	Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.
Noord-Braband	Plaatselijke Staf	92	43	3	"	52	190	10	90	43	2	"	52	187	10	87	43	3	"	52	185	10
	Koninklijke Militaire Academie	2	35	19	3	124	183	19	2	29	12	3	93	139	18	2	24	4	3	64	97	23
	Infanterie	164	225	274	131	1720	2514	16	158	234	268	136	2550	3346	16	155	212	283	134	3258	4072	16
	Cavallerie	27	53	41	11	416	551	386	28	51	45	11	452	587	389	28	46	43	10	445	572	409
	Artillerie	56	125	76	23	500	780	112	54	121	77	24	750	1026	122	51	117	78	23	773	1042	121
	Maréchaussée	5	16	24	"	144	189	102	5	15	22	"	138	180	98	5	16	22	"	142	185	104
	Subsistenten	49	16	7	10	90	178	69	52	21	11	10	238	335	62	55	22	11	10	154	252	53
Limburg	Plaatselijke Staf	39	7	"	"	31	77	"	39	7	"	"	32	78	"	39	7	"	"	32	78	"
	Infanterie	111	158	190	90	1253	1802	8	107	163	190	89	1576	2125	8	108	161	200	93	2216	2778	8
	Cavallerie	32	59	57	18	510	676	506	32	58	59	15	569	733	532	29	56	60	15	589	749	541
	Artillerie	38	58	28	13	185	222	3	35	58	31	11	312	450	3	33	56	36	12	315	452	3
	Maréchaussée	4	9	19	2	96	130	83	4	9	19	2	92	126	81	3	9	19	2	93	126	82
	Subsistenten	"	6	2	2	5	15	3	2	12	"	4	19	37	13	2	12	"	4	21	39	1
Zeeland	Plaatselijke Staf	26	16	1	"	"	43	"	25	16	1	"	"	42	"	25	16	1	"	"	42	"
	Infanterie	48	81	96	50	702	977	5	53	80	100	51	941	1225	5	50	78	103	48	992	1271	5
	Cavallerie	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Artillerie	22	86	22	9	136	225	"	22	37	25	9	222	315	"	21	89	29	9	234	332	"
	Maréchaussée	1	1	8	"	31	41	10	1	2	7	"	38	48	14	1	1	7	"	33	42	9
	Subsistenten	6	5	2	8	38	59	"	3	3	2	5	34	47	"	3	2	2	5	34	46	"
Gelderland	Plaatselijke Staf	45	31	"	"	13	92	11	46	31	"	"	13	93	11	43	31	"	"	13	90	11
	Infanterie	74	126	146	51	876	1273	6	71	123	146	50	1098	1488	6	73	130	145	51	1271	1670	6
	Cavallerie	4	11	14	2	133	164	127	4	10	10	1	128	153	122	4	12	11	1	109	137	115
	Artillerie	28	43	34	10	306	421	114	29	43	33	9	413	527	120	31	43	36	10	453	573	151
	Mineurs	11	32	28	8	305	387	1	12	27	23	8	348	418	1	11	27	23	8	341	410	1
	Pontonniers	5	12	10	1	59	87	1	5	12	9	1	74	101	1	6	12	9	1	81	112	1
	Subsistenten	7	10	6	1	26	50	6	12	11	3	1	18	45	"	16	10	5	"	10	41	"
Zuid-Holland	Plaatselijke Staf	131	47	"	"	13	194	43	135	41	"	"	13	192	44	133	44	"	"	13	190	44
	Infanterie	156	241	269	136	2394	3196	11	147	241	259	136	3093	3876	10	140	237	262	128	3521	4291	11
	Cavallerie	32	61	59	18	550	720	527	32	50	54	19	566	730	502	33	60	56	20	565	734	511
	Artillerie	55	106	78	16	463	713	169	62	109	69	19	728	979	166	63	110	72	19	797	1061	173
	Subsistenten	27	20	18	"	125	190	"	36	26	18	"	212	292	10	39	27	13	"	94	173	5
Noord-Holland	Plaatselijke Staf	37	9	"	"	4	50	1	38	9	"	"	4	51	1	38	9	"	"	4	51	1
	Infanterie	92	147	171	87	1206	1703	8	99	149	174	84	1901	2407	8	100	148	173	82	2016	2519	8
	Cavallerie	29	63	57	15	518	682	521	29	60	56	15	536	696	502	27	61	56	15	572	731	514
	Artillerie	6	13	9	2	60	90	"	5	15	11	2	93	126	"	6	16	13	2	102	139	"
	Subsistenten	4	9	2	5	13	35	4	4	6	1	5	12	28	7	4	7	"	5	3	19	5
Utrecht	Plaatselijke Staf	41	67	"	"	"	108	1	39	66	"	"	"	105	"	38	66	"	"	"	104	"
	Infanterie	43	55	70	31	443	745	3	44	58	68	35	746	951	3	44	60	70	35	928	1137	8
	Artillerie	21	61	44	8	399	533	362	21	61	47	8	462	602	376	21	65	47	8	479	620	357
	Subsistenten	6	11	"	"	6	23	"	7	11	"	"	1	19	"	7	10	"	"	"	17	"
Overijssel	Plaatselijke Staf	6	1	"	"	"	7	"	6	1	"	"	"	7	"	6	1	"	"	"	7	"
	Infanterie	3	6	6	2	43	60	"	3	4	7	4	37	55	"	3	6	5	4	68	86	"
	Cavallerie	24	48	48	16	417	553	405	27	51	47	16	489	630	469	21	48	47	15	479	610	492
	Subsistenten	3	"	1	1	2	7	3	2	1	"	2	4	9	3	2	"	"	2	6	10	4
Vriesland	Plaatselijke Staf	3	"	"	"	"	3	"	3	"	"	"	"	3	"	3	"	"	"	"	3	"
	Infanterie	16	25	31	16	315	403	1	17	25	32	16	475	565	1	15	26	30	16	476	563	1
Groningen	Plaatselijke Staf	13	6	"	"	8	27	3	13	6	"	"	8	27	1	12	6	"	"	8	26	2
	Infanterie	35	46	53	28	473	637	4	32	47	55	26	615	805	4	32	47	58	28	758	23	4
	Subsistenten	2	10	1	"	"	13	"	2	9	"	"	2	13	"	2	14	"	"	4	20	"
Drenthe	Plaatselijke Staf	4	5	"	"	"	9	"	4	5	"	"	"	9	"	4	6	"	"	"	9	"
	Infanterie	13	20	24	14	170	211	1	14	19	25	12	261	331	1	15	18	26	12	258	329	1
	Subsistenten	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	TOTAAL	1704	2295	2016	817	15375	22203	3668	1712	2304	2024	839	20180	27339	3740	1689	2306	2058	830	22882	29765	3815

PROVINCIËN.		Van 1°. October tot 31 December 1845.							Van 1°. Januarij tot 1°. Mei 1846.							Van 1°. Mei tot 31 Augustus 1846.						
		Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.	Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.	Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.
Noord-Braband	Plaatselijke Staf	89	43	3	"	52	187	10	86	43	3	"	53	185	10	85	43	3	"	52	183	10
	Koninklijke Militaire Academie	2	27	17	3	133	182	17	2	33	19	3	123	180	19	2	28	14	3	96	143	21
	Infanterie	163	228	266	138	1907	2702	16	166	239	273	136	1772	2586	16	158	242	287	138	3122	3947	16
	Cavallerie	27	47	43	10	421	551	407	32	50	41	9	389	522	403	30	52	42	10	422	556	430
	Artillerie	52	114	76	22	503	767	128	56	116	75	23	511	781	137	63	123	85	26	762	1059	131
	Maréchaussée	5	15	23	"	144	187	102	5	15	22	"	143	185	98	5	15	22	"	144	186	98
	Subsistenten	51	21	7	11	92	188	60	30	21	6	21	114	192	79	19	16	13	6	230	284	49
Limburg	Plaatselijke Staf	39	7	"	"	30	76	"	38	7	"	"	30	75	"	43	7	"	"	30	80	"
	Infanterie	107	155	190	91	1311	1854	8	107	163	194	92	1197	1753	8	104	165	169	94	1626	2158	8
	Cavallerie	30	53	55	15	541	697	567	29	55	58	14	533	689	526	28	55	59	11	613	766	531
	Artillerie	41	59	41	14	307	463	100	45	69	49	16	356	535	161	40	70	50	16	510	686	191
	Maréchaussée	4	9	19	2	94	128	80	4	9	19	2	96	130	86	4	9	19	2	96	130	85
	Subsistenten	2	15	1	6	13	37	7	4	11	1	6	13	35	8	3	7	"	9	15	34	10
Zeeland	Plaatselijke Staf	25	16	1	"	"	42	"	26	16	1	"	"	43	"	27	16	1	"	"	44	"
	Infanterie	49	69	97	45	658	918	5	62	93	124	60	770	1109	6	65	104	125	66	1279	1639	6
	Cavallerie	"	"	"	"	"	"	"	1	2	2	1	20	26	26	"	"	"	"	"	"	"
	Artillerie	22	37	22	9	135	225	"	21	38	23	9	137	228	"	24	29	28	9	223	313	"
	Maréchaussée	1	2	6	"	33	42	9	1	2	7	"	37	47	15	1	2	7	"	37	47	15
	Subsistenten	3	3	"	7	28	41	"	1	2	2	5	11	21	"	5	9	10	4	137	165	"
Gelderland	Plaatselijke Staf	43	34	"	"	13	90	11	42	34	"	"	13	89	12	42	31	"	"	13	89	12
	Infanterie	71	117	149	48	762	1117	6	70	125	159	49	852	1255	6	70	127	151	49	1109	1506	6
	Cavallerie	5	12	13	1	116	147	129	6	12	14	1	119	152	129	4	10	10	1	122	147	106
	Artillerie	25	30	22	6	201	284	54	24	28	17	5	127	201	1	19	30	17	5	193	261	1
	Mineurs	13	27	29	8	304	381	1	12	28	30	8	314	392	1	11	22	31	8	366	438	1
	Pontonniers	6	12	9	1	56	84	1	6	12	9	1	60	88	1	5	12	10	1	80	108	1
	Subsistenten	11	9	3	"	28	51	"	10	9	3	"	39	61	"	18	8	"	"	17	43	"
Zuid-Holland	Plaatselijke Staf	133	45	"	"	13	191	41	131	45	"	"	13	192	40	139	49	"	"	13	201	41
	Infanterie	146	235	262	133	2414	3220	11	154	250	275	127	2219	3025	11	143	213	268	131	3007	3792	11
	Cavallerie	32	58	41	21	517	682	557	33	58	54	20	522	687	517	31	59	57	20	551	721	519
	Artillerie	61	113	75	20	550	819	176	63	116	74	19	516	788	172	61	118	81	21	744	1025	162
	Subsistenten	3	26	20	1	108	185	6	28	25	20	1	107	181	7	22	20	16	"	123	181	7
Noord-Holland	Plaatselijke Staf	37	9	1	"	4	50	1	38	9	"	"	4	51	1	35	9	"	"	4	48	1
	Infanterie	101	133	166	81	1188	1169	8	81	122	145	71	1055	1477	7	85	125	141	68	1641	2066	7
	Cavallerie	26	57	53	12	517	665	511	27	56	55	11	500	649	523	29	62	57	15	609	772	438
	Artillerie	6	15	12	2	56	91	1	6	16	11	3	61	97	1	6	14	12	4	93	129	1
	Subsistenten	5	9	1	4	10	29	6	5	7	1	2	11	26	3	4		"	1	10	20	2
Utrecht	Plaatselijke Staf	44	83	"	"	"	127	"	41	83	"	"	3	130	"	43	83	"	"	"	126	"
	Infanterie	41	50	67	35	522	715	3	41	57	71	34	494	697	3	40	60	75	35	881	1091	3
	Artillerie	20	64	48	7	401	540	383	21	65	48	7	406	547	459	23	65	40	8	486	628	412
	Subsistenten	6	10	"	"	"	16	"	7	10	1	"	4	22	"	6	9	1	"	1	17	"
Overijssel	Plaatselijke Staf	6	1	"	"	"	7	"	6	1	"	"	"	7	"	6	1	"	"	"	7	"
	Infanterie	4	6	8	4	47	69	"	3	5	7	4	40	59	"	4	5	7	3	47	66	"
	Cavallerie	23	53	47	16	424	563	434	25	50	46	16	427	564	419	24	49	46	15	477	611	441
	Subsistenten	2	"	1	2	7	12	4	1	1	1	3	7	13	3	"	1	"	3	5	9	3
Vriesland	Plaatselijke Staf	3	"	"	"	"	3	"	3	"	"	"	"	3	"	3	"	"	"	"	3	"
	Infanterie	16	25	32	16	332	421	1	16	25	36	16	345	438	1	17	25	33	15	490	580	1
Groningen	Plaatselijke Staf	13	6	"	"	8	27	2	14	6	"	"	8	28	2	14	6	"	"	8	28	2
	Infanterie	32	45	55	28	460	620	4	35	47	57	27	462	628	1	33	45	58	27	648	811	4
	Subsistenten	2	14	"	"	3	19	"	2	14	"	"	"	10	"	2	12	1	"	1	16	"
Drenthe	Plaatselijke Staf	4	5	"	"	"	9	"	4	5	"	"	"	9	"	4	5	"	"	"	9	"
	Infanterie	13	18	24	12	145	212	1	15	20	25	12	136	208	1	13	20	26	13	248	320	1
	Subsistenten	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	3	4	"
	TOTAAL	1695	2244	2020	831	15644	22434	3871	1695	2325	2079	831	15169	22102	3852	1665	2326	2081	837	21387	28296	3791

PROVINCIËN.		September 1846.							Van 1°. October tot 31 December 1846.							Van 1°. Januarij tot 1°. April 1847.						
		Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.	Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.	Officieren.	Onder-officieren.	Korporaals.	Tamboers en Hoornblazers.	Soldaten.	TOTAAL.	Paarden.
Noord-Braband	Plaatselijke Staf	81	43	3	"	52	179	10	83	43	3	"	51	180	10	82	43	3	"	50	178	9
	Koninklijke Militaire Academie	2	25	10	3	74	114	21	2	31	14	2	133	182	21	2	31	11	2	133	182	20
	Infanterie	161	216	282	142	2367	3198	16	161	228	267	136	1630	2122	16	165	234	270	134	1557	2360	16
	Cavallerie	31	50	36	10	359	486	436	33	47	41	10	379	513	416	32	50	45	10	376	513	421
	Artillerie	60	122	81	25	550	811	138	58	116	72	25	522	793	115	58	113	73	24	495	763	128
	Maréchaussée	5	15	21	"	141	185	97	5	14	21	"	142	182	95	5	11	22	"	143	181	96
	Subsistenten	17	18	2	8	108	148	48	22	16	6	8	98	150	50	22	14	5	18	96	155	68
Limburg	Plaatselijke Staf	43	7	"	"	30	80	"	46	7	"	"	30	83	"	46	7	"	"	30	83	"
	Infanterie	103	167	199	94	1317	1880	8	107	152	179	93	1127	1658	8	104	151	180	90	892	1417	8
	Cavallerie	27	56	58	11	531	686	545	30	57	57	12	518	674	500	28	57	54	13	506	658	501
	Artillerie	39	72	54	16	369	519	189	41	72	41	16	386	559	193	41	71	44	16	351	526	171
	Maréchaussée	3	9	18	2	98	130	84	4	9	19	2	98	132	87	4	9	19	2	98	132	86
	Subsistenten	3	5	"	9	12	29	10	2	5	1	8	16	32	13	3	4	2	7	24	40	13
Zeeland	Plaatselijke Staf	29	16	1	"	"	46	"	31	16	1	"	"	48	"	31	14	1	"	7	56	"
	Infanterie	66	107	130	64	1374	1741	6	63	100	120	56	899	1238	6	63	103	125	62	916	1269	5
	Cavallerie	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1	3	1	22	28	27
	Artillerie	23	35	31	8	130	230	"	22	34	18	9	101	181	"	21	38	22	9	107	197	"
	Maréchaussée	1	2	7	"	37	47	15	1	3	7	"	38	49	17	1	3	7	"	38	49	17
	Subsistenten	4	8	9	3	23	47	"	2	1	2	3	39	47	"	1	"	2	3	18	21	"
Gelderland	Plaatselijke Staf	42	34	"	"	13	89	13	41	34	"	"	13	88	13	42	33	"	"	14	89	13
	Infanterie	66	132	151	44	1044	1437	6	71	123	139	47	787	1167	6	76	130	177	48	993	1421	6
	Cavallerie	4	10	10	1	117	142	107	4	10	10	1	110	135	105	4	10	12	1	108	135	102
	Artillerie	19	31	16	5	122	193	1	22	29	16	5	115	187	1	24	32	18	6	115	195	1
	Mineurs	12	20	35	8	312	387	1	12	22	32	8	307	384	1	12	23	33	8	299	375	1
	Pontonniers	6	12	10	2	59	89	1	6	12	10	2	59	89	1	6	11	10	2	59	88	1
	Subsistenten	16	7	1	"	2	26	"	15	7	10	"	29	61	"	12	7	12	"	33	61	"
Zuid-Holland	Plaatselijke Staf	135	50	"	"	13	198	41	138	53	"	"	13	204	41	136	50	"	"	13	199	38
	Infanterie	145	218	278	127	2780	3578	11	150	238	264	134	2165	2951	11	152	215	276	128	2174	2975	11
	Cavallerie	33	61	59	19	495	667	519	29	58	58	20	547	712	527	32	61	60	19	517	689	530
	Artillerie	62	121	77	21	499	780	168	62	117	78	19	487	758	166	62	119	77	20	510	788	161
	Subsistenten	16	11	14	"	120	161	7	28	21	21	"	167	237	15	26	18	18	"	131	193	7
Noord-Holland	Plaatselijke Staf	36	9	"	"	4	49	1	35	9	"	"	4	48	1	36	9	"	"	4	49	1
	Infanterie	81	120	141	63	1235	1643	7	85	116	119	65	858	1249	7	85	121	133	70	891	1300	7
	Cavallerie	27	61	56	16	512	675	451	28	62	51	16	502	659	517	27	61	55	16	490	649	476
	Artillerie	4	14	12	4	60	91	1	7	15	12	4	83	121	1	6	14	11	4	68	103	1
	Subsistenten	4	3	"	"	4	11	2	5	3	"	"	9	17	2	5	3	"	"	2	10	2
Utrecht	Plaatselijke Staf	43	83	"	"	1	127	"	41	101	"	"	"	142	"	43	96	"	"	"	139	"
	Infanterie	41	60	74	34	710	919	3	41	56	66	33	409	605	3	42	56	69	32	401	600	3
	Artillerie	25	61	48	8	395	540	422	22	65	17	8	399	541	415	22	64	43	8	401	538	345
	Subsistenten	6	9	"	"	2	17	"	6	9	"	"	"	15	"	5	9	"	"	1	15	"
Overijssel	Plaatselijke Staf	7	1	"	"	"	8	"	6	1	"	"	"	7	"	6	1	"	"	"	7	"
	Infanterie	3	6	8	8	61	81	"	3	5	7	4	31	50	"	3	5	8	3	31	50	"
	Cavallerie	26	60	47	15	435	573	463	25	49	47	16	433	570	451	27	60	47	16	439	579	442
	Subsistenten	"	1	"	3	3	7	3	"	1	"	3	2	6	3	"	2	"	2	2	6	2
Vriesland	Plaatselijke Staf	3	"	"	"	"	3	"	3	"	"	"	"	3	"	3	"	"	"	"	3	"
	Infanterie	17	26	33	16	486	578	1	17	25	31	16	415	504	1	17	26	30	15	385	473	1
Groningen	Plaatselijke Staf	13	6	"	"	8	27	2	31	6	"	"	8	27	2	13	6	"	"	8	27	2
	Infanterie	31	47	56	26	668	830	4	33	42	53	27	459	614	4	31	46	57	28	414	609	4
	Subsistenten	2	10	1	"	4	17	"	2	10	"	"	1	13	"	3	9	"	"	"	12	"
Drenthe	Plaatselijke Staf	4	5	"	"	"	9	"	4	5	"	"	"	9	"	4	5	"	"	"	9	"
	Infanterie	12	19	25	12	228	296	1	11	19	24	12	138	204	1	11	19	24	12	138	204	1
	Subsistenten	"	1	"	"	1	2	"	"	1	"	"	"	1	"	"	1	"	"	"	1	"
	TOTAAL	1645	2336	2096	821	17977	21875	3860	1679	2274	1962	820	14760	21495	3872	1692	2299	2061	829	14530	21111	3753

TOELICHTINGEN.

1°. Onder de hiernevens vermelde Plaatselijke Staven zijn begrepen: het Departement van Oorlog, de Groote Staf, Generale Staf, Provinciale Staven, het Corps Militaire Intendanten, de Geneeskundige dienst en de Staven der Infanterie, Cavallerie, Artillerie en Genie.

2°. De Subsistenten zijn zoodanige officieren en verdere militairen, die, om de eene of andere reden van dienst, van het corps of onderdeel van dien, waartoe zij behooren, afwezig en bij een ander corps, ter plaatse waar zij zich tijdelijk bevinden, in subsistentie worden opgenomen; als daar zijn:

de officieren bij de Koninklijke Militaire Academie; de officieren, onder-officieren, oppassers en paarden bij de Rij- en Smidsschool; de officieren, onder-officieren, oppassers en paarden bij de Applicatie-school; de officieren bij andere wapens gedetacheerd, tot het opdoen van algemeene wapenkennis; de officieren bij den Geweer-winkel; officieren en verdere militairen van het bataillon Mineurs en Sappeurs, gedetacheerd bij den Staf der Genie; ordonnans-officieren en derzelver oppassers, met paarden; onder-officieren en manschappen der artillerie-corpsen, gedetacheerd tot bijwoning van het onderwijs der Corpsschool; de kapiteins-kwartiermeesters, administrateurs van kleeding; de meester-werklieden en schrijvers, waarvan het depôt niet bij den Staf garnizoen houdt; onder-officieren, gedetacheerd om zich voor het officiers-examen te bekwamen; de militairen der klasse van discipline bij de corpsen.

Onder de paarden zijn ook begrepen die der officieren.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

121. TABEL, *aanwijzende de uitgaven, ten behoeve van de onderscheiden corpsen van het leger en derzelver staven, over den jare 1845 gedaan; zoo als de bedragen ter Algemeene Rekenkamer zijn verevend geworden.* (Bijlage O tot de Memorie van Beantwoording, ad § 248).

WAPENS.	GELDELIJK BEDRAG		TOTAAL.
	voor de staven.	voor de corpsen.	
Infanterie . . .	f 57,124.52	f 3,892,186.28	f 3,949,310.80
Cavalerie . . .	13,414.00	1,619,111.91^{5}	1,632,525.91^{5}
Artillerie . . .	122,577.81	1,425,996.68^{5}	1,548,574.49^{5}
Genie	192,302.81	103,862.73^{5}	296,165.54^{5}
TOTAAL	f 385,419.14	f 7,041,157.61^{5}	f 7,426,576.75^{5}

122. TABEL, *aanwijzende de reeds gedane uitgaven ten behoeve van de onderscheiden corpsen van het leger en derzelver staven over den jare* 1846. (Bijlage P tot de Memorie van Beantwoording ad § 248).

WAPENS.	GELDELIJK BEDRAG.		TOTAAL.
	voor de Staven.	voor de Corpsen.	
Infanterie . . .	f 55,532.14	f 3,868,251.37	f 3,923,783.51
Cavalerie . . .	13,424.37	1,654,880.99^{5}	1,668,305.36^{5}
Artillerie . . .	137,751.50	1,429,815.93	1,567,567.43
Genie	192,323.30	103,183.53^{5}	295,506.83^{5}
TOTAAL .	f 399,031.31	f 7,056,131.83	f 7,455,163.14

NOTA. — Er zijn voor de dienst van 1846 nog uitgaven te doen doch men kan met geene zekerheid opgeven, welke vorderingen nog tot het tijdstip voor het afsluiten van die dienst bij de wet bepaald, zullen moeten worden voldaan.

123. OPGAVE *der tractementen van officieren bij het Departement van Oorlog aangesteld buiten het aldaar genotene.* (Bijlage Q tot de Memorie van Beantwoording ad § 250).

AFDEELING ARTILLERIE.

De chef der afdeeling, luitenant-kolonel. . . . f 3,400.00
Een hoofd-officier, majoor. 3,000.00

AFDEELING GENIE

De chef der afdeeling, generaal-majoor. . . . 4,500.00

1ste Bureau.

Een kapitein, chef 2,000.00
Twee 1ste luitenants, elk ad f 1000. . . . . 2,000.00
(NB. Er is maar één 1ste luitenant. De tweede officier, die aanwezig is, heeft slechts den rang van 2den luitenant, ad f 800.)

2de Bureau.

Een kapitein 2,400.00
Een 2de luitenant. 800.00

3de Bureau.

Een luitenant-kolonel 3,400.00

AFDEELING ADMINISTRATIE.

De chef der afdeeling, hoofd-intendant (generaal-majoor). 5,500.00

2de Bureau.

Een onder-intendant 2,600.00
Een adjunct-intendant 1,000.00

3de Bureau.

Een onder-intendant, ad f 1,600 . . . . . . *Onvervuld.*
Een adjunct-intendant. 1,000.00

124. VERGELIJKENDE STAAT *der kosten van het corps militaire intendanten, gedurende de hierna te vermelden jaren.* (Bijlage R tot de Memorie van Beantwoording, ad § 253).

RANGEN.	Bepaald tractement voor iederen rang.	1830.		1840.		1841.		1842 *en* 1843.		1844, 1845, 1846 *en* 1847.		
		Getal.	Kosten.	Getal.	Kosten.	Getal.	Kosten.	Getal.	Kosten.	Bepaald tractement.	Getal.	Kosten.
Hoofd-intendant	f 5,500.00	1	f 5,500.00	»	»	1	f 5,500.00	1	f 5,500.00	f 5,500.00	1	f 5,500.00
Intendanten der 1ste klasse .	4,000.00	2	8,000.00	2	f 8,000.00	1	4,000.00	1	4,000.00	4,000.00	1	4,000.00
Idem der 2de klasse . . .	3,000.00	6	18,000.00	5	15,000.00	4	12,000.00	4	12,000.00	3,000.00	1	3,000.00
Onder-intendanten der 1ste kl.	2,600.00	4	10,400.00	4	10,400.00	4	10,400.00	4	10,400.00	2,600.00	2	5,200.00
Idem der 2de klasse . . .	1,800.00	4	7,200.00	4	7,200.00	4	7,200.00	4	7,200.00	1,600.00	3	4,800.00
Adjunct-intendanten . . .	1,200.00	4	4,800.00	4	4,800.00	4	4,800.00	4	4,800.00	1,000.00	2	2,000.00
Adspiranten	600.00	4	2,400.00	4	2,400.00	4	2,400.00	»	»	»	»	»
Tractement.		25	f 56,300.00	23	f 47,800.00	22	f 46,300.00	18	f 43,900.00		10	f 24,500.00
Fourrages		18	3,942.00	14	3,066.00	12	2,628.00	12	2,628.00		»	»
Bureaukosten		»	12,000.00	»	10,600.00	»	8,400.00	»	8,400.00		»	3,200.00
TOTAAL			f 72,242.00		f 61,466.00		f 57,728.00		f 54,928.00			f 27,700.00

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

STATISTIEK DER MILITAIRE INTENDANTEN IN DE TWEE NABURIGE RIJKEN.

Frankrijk.

RANGEN.	GETAL.
Intendanten (generaal-majoors)	28
Onder-intendanten der 1ste klasse (kolonels)	70
» » 2de » (luitenant-kolonels	70
Adjunct-intendanten der 1ste klasse (majoors)	52
» » 2de » (kapiteins)	26
TOTAAL	246

Belgie.

RANGEN.	GETAL.
Hoofd-intendant (generaal-majoor)	1
Intendanten der 1ste klasse (kolonel)	1
» » 2de » (luitenant-kolonels)	4
Onder-intendanten der 1ste klasse (majoors)	6
» » 2de » (kapiteins)	8
Adjunct-onder-intendanten	4
TOTAAL	24

125. STATISTIEKE OPGAVE *van den betrekkelijken ouderdom der Paarden bij het wapen der Cavalerie en Artillerie, gedurende de drie laatste jaren.* (Bijlage S tot de Memorie van Beantwoording, ad § 262).

AANTAL PAARDEN. van	1°. JANUARIJ. 1845.	1846.	1847.
20 jaar en daarboven.	55	84	75
19 »	127	57	27
18 »	110	48	46
17 »	76	68	95
16 »	98	135	104
15 »	190	126	102
14 »	164	134	173
13 »	156	215	221
12 »	240	264	203
11 »	287	239	183
10 »	259	200	276
9 »	216	310	241
8 »	354	257	307
7 »	267	323	489
6 »	343	525	498
5 »	171	365	169
4 »	»	»	»
TOTALEN	3,113	3,350	3,209

126. AANWIJZING *van het getal Paarden, hetwelk in de twee laatste jaren bij de Corpsen uit de Remonte ontvangen is, mitsgaders van die welke daarbij gestorven zijn, of wegens ongeschiktheid voor verdere dienst hebben moeten worden verkocht of afgemaakt.* (Bijlagen T tot de Memorie van Beantwoording, ad § 262).

De sterkte van paarden bij de verschillende corpsen van het leger bedroeg op 1°. Januarij 1845 . . . 3,113

Gedurende 1845 { uit de remonte ontvangen . . . 753

3,866

Gedurende 1845 { gestorven . . . 171; verkocht . . . 323; afgemaakt . . . 22 — 516

De sterkte bleef op 1°. Januarij 1846 . . . 3,350

Transporteren 3,350

Per transport 3,350

Gedurende 1846 { uit de remonte ontvangen . . . 340

Gedurende 1846 { gestorven . . . 169; verkocht . . . 281; afgemaakt . . . 31 — 481

Zoodat de sterkte op 1°. Januarij 1847 bleef . . . 3,209

127. STATISTIEKE OPGAVE *van den betrekkelijken ouderdom der Paarden, bij het wapen der Cavalerie en Artillerie publiek verkocht, gedurende de twee laatste jaren.* (Bijlage U tot de Memorie van Beantwoording, ad § 262).

AANTAL PAARDEN VAN	VERKOCHT GEDURENDE 1845.	1846.	TOTAAL.
24 jaar	2	»	2
22 »	2	1	3
21 »	8	7	15
20 »	22	33	55
19 »	52	21	73
18 »	44	18	62
17 »	24	21	45
16 »	19	28	47
15 »	39	19	58
14 »	27	14	41
13 »	14	28	42
12 »	13	26	39
11 »	13	20	33
10 »	11	8	19
9 »	11	15	26
8 »	13	5	18
7 »	4	6	10
6 »	4	7	11
5 »	1	4	5
TOTALEN	323	281	604

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

128. KONINKLIJKE MILITAIRE ACADEMIE. *Lijst der Leerboeken en andere hulpmiddelen tot het onderwijs, bij gemelde Academie vervaardigd en voor hare rekening uitgegeven.* (Bijlage V tot de Memorie van Beantwoording, ad § 264).

LETTERKUNDIGE LEERCURSUS.

Handleiding tot het onderwijs in de *Nederduitsche taal, stijl* en *letterkunde*, voor de kadetten van alle wapenen, door G. KUIJPER Hz.

Leitfaden zum Unterricht in der *Deutschen Sprache* und Literatur für die Kadetten aller Waffen, door W. WEIFFENBACH.

Grammaire et *littérature Française* par BRAND ESCHAUZIER, voor de kadetten van alle wapenen. (*Ter perse, bijna gereed*).

Handleiding tot de kennis der *Maleische taal* en *letterkunde*, voor de kadetten van alle wapenen, bestemd voor de dienst in Nederlandsch Indie, door dr. J. J. DE HOLLANDER.

Handleiding tot de kennis der *Javaansche taal* en *letterkunde*, voor de kadetten van alle wapenen, bestemd voor de dienst in Nederlandsch Indie, door dr. J. J. DE HOLLANDER. (*Ter perse*).

HISTORISCHE LEERCURSUS.

Handleiding tot de kennis der *nieuwere geschiedenis*, door A. A. VAN HEUSDEN, voor de kadetten van alle wapenen, 1ste deel. (*Ter perse*).

Hanleiding tot de kennis der *nieuwere geschiedenis*, IIIde deel, 1ste stuk, voor de kadetten van alle wapenen, door J. H. VAN BOLHUIS.

Handleiding tot de *aardrijkskunde*, voor de kadetten van alle wapenen, door A. A. VAN HEUSDEN.

WISKUNDIGE LEERCURSUS.

Beginselen der *stelkunst* voor de kadetten van alle wapenen, door J. BADON CHIJBEN en H. STROOTMAN.

Vervolg op de beginselen der *stelkunst*, voor de kadetten der artillerie en genie, door J. BADON GHIJBEN en H. STROOTMAN.

Beginselen der *meetkunst*, voor de kadetten van alle wapenen, door J. BADON GHIJBEN.

Gronden der *beschrijvende meetkunst*, voor de kadetten van alle wapenen, door H. STROOTMAN.

Beginselen der *integraal-* en *differentiaal-rekening*, voor de kadetten der artillerie en genie, door J. BADON GHIJBEN. (*Ter perse, bijna gereed*).

Gronden der *hoogere meetkunst*, voor de kadetten der infanterie en cavalerie.

Beginselen der *hoogere meetkunst*, voor de kadetten der artillerie en genie, door J. BADON GHIJBEN.

Gronden der *mechanica*, voor de kadetten der infanterie en cavalerie.

Beginselen der *mechanica*, *II deelen*, 1ste deel, *statica* en *hydrostatica*, 2de deel. *dynamica* en *hydrodynamica*, voor de kadetten der artillerie en genie door J. P. DELPRAT.

Beginselen der *werktuigkunde*, voor de kadetten der artillerie en genie, door J. P. DELPRAT.

Geodesie, voor de kadetten van alle wapenen, door G. A. VAN KERKWIJK.

Verzameling van *wiskundige tafelen*, voor de kadetten van alle wapenen.

NATUURKUNDIGE LEERCURSUS.

Natuurkundige stellingen, voor de kadetten van alle wapenen, door W. WENCKEBACH.

Gronden der *krijgskundige scheikunde*, voor de kadetten der artillerie en genie, naar het Hoogduitsch van dr. MORITS MEIJER.

BOUWKUNDIGE LEERCURSUS.

Handleiding tot de kennis der *burgerlijke* en *militaire bouwkunst*, met een atlas van 63 platen, voor de kadetten der genie, door Jonkheer C. M. STORM VAN 'S GRAVESANDE.

Handleiding tot de kennis der *waterbouwkunde*, II deelen, met een Atlas van 78 platen, voor de kadetten van den waterstaat en der genie, door D. J. STORM BUIJSING.

KRIJGSKUNDIGE LEERCURSUS.

Handleiding tot de *krijgskunst*, voor de kadetten van alle wapenen, II deelen, door J. J. VAN MULKEN.

Handleiding tot de kennis der *artillerie*, voor de kadetten van alle wapenen, door J. P. C. VAN OVERSTRATEN.

Handleiding tot de *versterkingskunst*, voor de kadetten van alle wapenen, door G. A. VAN KERKWIJK.

Handleiding tot de kennis van den *vestingbouw*, voor de kadetten der genie en artillerie, met een atlas van 40 platen, door G. A. VAN KERKWIJK.

Handleiding tot de kennis der *militaire administratie*, voor de kadetten van alle wapenen, met vervolg, door F. C. R. BOERS.

Handleiding tot de kennis der *militaire administratie in Nederlandsch Indie*, voor de kadetten van alle wapenen, bestemd voor de dienst in die gewesten, door F. C. R. BOERS.

Handleiding tot de *paardenkennis*, *afrigting* en *rijkunst*, voor de kadetten der artillerie en genie.

EXTRA WERKEN BUITEN DE GEWONE LEERCURSUS.

Systematische catalogus van de bibliotheek der Koninklijke Militaire Academie, met *supplement*.

Knoop, kort begrip der *taktiek*.

Clausewitz (*von*), over den Oorlog, uit het Hoogduitsch vertaald door E. H. BROUWER, II deelen.

Geschiedenis der oorlogen in Europa, sedert het jaar 1792, als gevolgen der staatsveranderingen in Frankrijk onder Koning Lodewijk XIV; deel I — V, uit het Hoogduitsch vertaald door E. H. BROUWER.

Handleiding tot de *paardenkennis voor de onder-officieren en korporaals* der cavalerie en artillerie, door F. VAN DER POLL.

Handleiding tot het onderwijs in de *gymnastiek*.

Algemeene *kaart van het Koningrijk der Nederlanden*, op de schaal van 1 : 250,000, door J. H. W. LE CLERCQ, in 9 bladen.

Algemeene *kaart van Nederlands Oost-Indie*, op de schaal van 1 : 5,000,000, ontworpen naar de beste kaarten en bronnen, geteekend door W. BEIJERINCK, J. M. BRUIJN en J. F. W. A. ESSERS, kadetten bestemd voor de dienst in Oost-Indie, gelithographeerd bij de Koninklijke Militaire Academie, door F. J. ENSINCK, in 4 bladen.

Kaart van Tilburg en omtrek, ten gebruike bij het krijgsspel, in 28 bladen, op de schaal van 1 : 8000.

Pontonplaten van het Nederlandsche pontonwezen, in 3 bladen.

---

129. LIJST *der versterkte steden, plaatsen en posten.* (Bijlage W tot de Memorie van Beantwoording, ad § 275.)

IN DE 1STE FORTIFICATIE-DIRECTIE.

De werken op het eiland *Texel.*

De stelling van den *Helder*, bevattende alle vestingwerken en afgezonderde forten.

De linie van *Amsterdam*, bestaande in de navolgende verdedigingswerken, als:

a. die bij *Sparendam*,
b. » » het *Penningsveer*,
c. » » den mond der *Leije*,
d. » » de *Zwet*,
e. » » Halfweg *Amsterdam* en *Haarlem*.
f. » » *Slooten*,
g. » » het *Nieuwe Meer*,
h. » » het *Schiphol*,
i. » » *Amstelveen*,
k. » » *Ouwerkerk*,
l. » » het groote *Loopveld*,
m. » » *Abcoude op het Gein*,
n. » » de *Gaasp*,
o. » » de *Duivendrechterbrug*,
p. » » de *Diemerbrug*,
q. » » de *Vinkebrug*,
r. » » *Diemerdam*,
s. » onder *Durgerdam*,
t. » » *Kadoel op den Eidijk*,
u. » aan het *Buikslootermeer*,
v. » » het *Broekermeer*.

De vesting *Muiden.*

De vesting *Weesp.*

De vesting *Naarden*, met de bij dezelve behoorende afgezonderd liggende werken.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

De forten *Uitermeer*, *Hinderdam en Nieuwersluis*, en de posten op de *Bloklaan* en *Kortenhoefsche Zuwe*.

De verdedigingswerken, gelegen rondom *Utrecht*, als:

a. het fort bij de *Klop*,
b. » » de *Gagel*,
c. » » *Blaauwkapel*,
d. » » op den *Straatweg naar de Bildt*,
e. » » bij het *Vossegat*,
f. de vier lunetten op de *Houtensche vlakte*.

Het fort bij *Jutphaas*.

» » » *Honswijk*.

De *Wiericker-Schans*.

Het fort bij het *Spoel*.

» » » *Everdingen*.

De stelling bij *Asperen*.

De vesting *Gorinchem*, met den post bij *Dalem*.

Het fort *Loevestein*.

De vesting *Woudrichem*, met den post bij de *Bakkershil*.

De vestingen *Brielle* en *Hellevoetsluis*, met de overige verdedingswerken in het eiland *Voorne*.

De vesting *Veere*.

De vesting *Vlissingen*, het fort *Rammekens*, en de andere afgezonderd gelegene forten.

Het fort nabij *Ellewoutsdijk*.

De vesting *Terneuzen*.

De stelling van *Breskens*, bevattende alle afgezonderd gelegene forten en andere vestingwerken.

IN DE 2DE FORTIFICATIE-DIRECTIE.

De vesting *Maastricht* met *Wijck* en de afgezonderd liggende forten.

De vesting *Venlo*, met de buiten dezelve liggende forten.

De vesting *Nijmegen*, met de forten en verdere verdedigingswerken rondom en bij dezelve.

De vesting *Doesburg*, met de linie bij dezelve.

De vesting *Zutphen*, met de bij en rondom dezelve gelegene posten.

De vesting *Deventer*.

De vesting *Koevorden* en omliggende werken.

De vesting *Groningen* en de linie van *Helpen*, met verdere verdedigingswerken om en bij dezelve.

De vesting *Delfzijl*, het hoornwerk *Kostverloren*, en de werken om *Farmsum*.

Het fort *Langakkerschans* en de bij hetzelve liggende werken en linie.

Het fort de *Bourtagne* en werken bij hetzelve.

IN DE 3DE FORTIFICATIE-DIRECTIE.

Het fort *Bath*.

De vesting *Bergen op Zoom*, met de *Waterschans* enz., buiten dezelve.

De vesting *Willemstad* en de forten buiten dezelve.

Het fort *Prins Frederik*, te *Ooltgensplaat*.

De vesting *Breda*.

De vesting *Geertruidenberg*, met het werk op den regter-oever der Donge.

De vestingwerken in de linie tusschen *Bergen op Zoom*, de *Willemstad*, *Breda* en *Geertruidenberg*.

De vesting *Heusden*, met de verdedigings-werken buiten dezelve.

De vesting *'s Hertogenbosch*, met hare *Citadel*, de forten *Isabelle*, *St. Antonie*, *Crevecoeur*, *Orthenschans*, *St. Andries* en andere rond dezelve gelegen, en met de verdediging dezer vesting, hare forten en verschanste legerplaatsen in verband staande werken.

De vesting *Grave* en het buitenwerk bij dezelve op den regter *Maasoever* gelegen.

---

130. NOTA VAN MISSTELLINGEN, *die in de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag omtrent de tweejarige Staatsbegrooting voor* 1848 *en* 1849, *of in daartoe behoorende stukken zijn ingeslopen.*

Deze misstellingen zijn bij den herdruk verbeterd.

---

131. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 16 *Julij* 1847.

Toen op den 29sten December 1846 de staatsbegrooting voor het tweejarig tijdvak van 1848 en 1849, ter voldoening aan het voorschrift van artt. 122 en 123 der Grondwet, in de vergaderzaal van de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd overgebragt, heeft de Regering, bij monde van Zijne Excellentie den Minister van Finantien, eenige beschouwingen over den toestand des vaderlands medegedeeld.

De redevoering, waarin die beschouwingen vervat waren, is op last der Kamer gedrukt, en onder n°. 1 der stukken, welke de staatsbegrooting uitmaken, aan de leden rondgedeeld. Bij het onderzoek der verschillende wets-ontwerpen, die te zamen de staatsbegrooting uitmaken, en der talrijke bijlagen, tot ieder dezer wets-ontwerpen behoorende, is in al de Afdeelingen op dit belangrijk staatsstuk in de eerste plaats de aandacht gevestigd geweest, en zijn de verschillende rapporteurs uitgenoodigd geworden, om de van de inzigten der Regering afwijkende, of daarmede instemmende beschouwingen der Afdeelingen in de Commissie van Rapporteurs over te brengen en in het voorloopig verslag op te nemen.

Overeenkomstig den op haar verstrekten last en de voorschriften van het Reglement van Orde, heeft de Commissie van Rapporteurs, zoowel de beschouwingen, waartoe het genoemde staatsstuk had aanleiding gegeven, als de verschillende bedenkingen, die èn op het geheel èn op ieder der onderdeelen van de staatsbegrooting waren gemaakt, tot één geheel gevormd en in een voorloopig verslag vervat, dat aan de Regering is medegedeeld.

Dit voorloopig verslag is van de zijde der Regering door eene uitvoerige memorie beantwoord, welke, naar het eenstemmig oordeel der leden van de Commissie van Rapporteurs, aan de nadere overwegingen der Afdeelingen heeft moeten onderworpen worden. Dit nader onderzoek heeft plaats gehad, en op de Commissie van Rapporteurs rust thans de pligt, om daarvan bij dit algemeen verslag mededeeling te doen.

Bij den aanvang van dit nader onderzoek, is in al de Afdeelingen de eenstemmige opmerking gemaakt, dat de onderwerpen, die bij de overweging dezer staatsbegrooting zijn ter sprake gebragt, blijkens de reeds gewisselde stukken, te menigvuldig zijn, dan dat al de punten van verschil op nieuw zouden kunnen worden behandeld; en zulks des te minder, omdat men dan tot eene uitvoerigheid zoude moeten vervallen, welke met den aard eener dusdanige wisseling van denkbeelden minder strookt. — Wanneer dus op enkele of meerdere punten, reeds bij het voorloopig verslag en de memorie van beantwoording behandeld, nader zal worden teruggekomen, zoo hebben echter zeer vele leden verklaard, dat zij daarom in geenen deele willen geacht worden door de oplossingen bevredigd te zijn, welke de Regering, betrekkelijk de niet op nieuw ter sprake gebragte onderwerpen heeft gegeven, maar zich bij die nadere behandeling alleen te hebben laten leiden door de gebleken behoefte tot meerdere toelichting, of door het bijzonder gewigt, hetwelk aan de betrekkelijke zaak werd gehecht.

§§ 1 — 5. De wijze, waarop de Regering heeft gemeend de algemeene beschouwingen te moeten beantwoorden, tot welke vele leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal zich bij de aangehaalde paragraphen van het voorloopig verslag hebben genoopt gevoeld, heeft op die leden eenen weinig aangenamen indruk gemaakt; men heeft toch daarin eenen toon van gisping of afkeuring ontwaard, die uit eene miskenning der roeping van de Vertegenwoordigers des Volks schijnt voort te spruiten, en ulthans weinig geschikt is om het gemeen overleg te bevorderen, aan hetwelk de Regering zegt zooveel gewigt te hechten. Men heeft het daarom noodig geoordeeld, kortelijk de gronden van pligtmatigheid en noodzakelijkheid te herinneren, die tot het mededeelen dier algemeene beschouwingen hebben aanleiding gegeven.

De aanspraak, bij de overbrenging der staatsbegrooting door Z. Exc. den Minister van Finantien gehouden, bevat geene individuele beschouwing van het Hoofd van het Departement van Finantien over onderwerpen, uitsluitend tot dat Departement behoorende, maar eene van regeringswege gedane mededeeling van

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

verschillende beweegredenen, die tot vertrouwen op het staatsbestuur, op den toestand der geldmiddelen, op de materiele welvaart der ingezetenen, en daardoor op de toekomst des vaderlands moesten leiden; — derzelver onmiskenbare strekking was dienvolgens om de gunstige ontvangst en eventuele aanneming der aangeboden staatsbegrooting te bevorderen, of, zoo als de Regering zich uitdrukte, het minder opwekkend tafereel der jaarlijksche uitgaven door eene meer lagchende schildering te veraangenamen.

De mededeeling van dusdanig staatsstuk is geene onverschillige zaak, die door eene eenvoudige aanneming voor kennisgeving kan worden beantwoord; het gewigt des onderwerps, de aard, de plaats, de tijd en de strekking der mededeeling vorderen integendeel de geheele belangstelling der wetgevende vergadering en eene daarvan getuigende beantwoording.

Beantwoording nu onderstelt beoordeeling; en tot zoodanige van de inzigten der Regering afwijkende beoordeeling, als, namens onderscheidene leden, in het Voorloopig Verslag is opgenomen, achten deze zich bevoegd en verpligt. Wanneer toch art. 122 der Grondwet de *inwilliging* der Staten-Generaal tot de vaststelling der begrooting van uitgaven vordert, wordt daardoor ontwijfelbaar eene op gronden van overtuiging rustende inwilliging verstaan; tot de bestanddeelen nu eener dusdanige overtuiging behoort niet slechts de afgetrokkene beoordeeling der noodzakelijkheid van iedere voorgedragene uitgave, maar bovenal de overweging der vraag, of de krachten der natie op den duur het bestrijden van dusdanige uitgaven toelaten, en of het van de vroeger toegestane gelden gemaakt gebruik een volkomen vertrouwen op de toekomst regtvaardigt. Deze en andere zich daaraan hechtende vragen maken, naar het vrij algemeen gevoelen van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, veel gewigtiger voorwerpen van onderzoek en bestanddeelen des gemeenen overlegs uit, dan de vergelijkende beoordeeling der cijfers van de elkander opvolgende staatsbegrootingen.

Dan er is meer. Wat bevoegdheid toeliet en pligt vorderde, werd, in de gegevene omstandigheden ook door de noodzakelijkheid geboden; en het is vooral deze overweging, die vele leden heeft bewogen, om nader op dit gewigtig onderwerp terug te komen. Deze leden toch zijn van gevoelen, dat, naar de algemeen aangenomene constitutionnele begrippen, die door onze grondwettige instellingen geenszins worden uitgesloten, de meest geschikte gelegenheid om in den boezem der wetgevende vergaderingen het vrije oordeel over den toestand des vaderlands en den algemeenen gang des staatsbestuurs te doen hooren, zich dan aanbiedt, wanneer de mondelinge beraadslagingen over het adres van antwoord op de openings-troonrede gehouden worden; de in alle constitutionnele Staten gebruikelijke, uit den aard der zaak voortvloeijende, en door het staatsbelang gebodene tegenwoordigheid van de raadslieden der Kroon geeft, in dusdanige bijeenkomsten, aan de leden der wetgevende vergaderingen de meest eigenaardige gelegenheid, om hunne twijfelingen of afkeurende meeningen omtrent de doelmatigheid of wettigheid van regeringsdaden regtstreeks tot het Hoofd van het betrokken Departement van Algemeen Bestuur te rigten, en aan dezen de gereede aanleiding, om den gerezen twijfel oogenblikkelijk op te helderen, of de afkeurende meening door toelichting en daadzaken te wederleggen. Deze gelegenheid nu is tot dusverre voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal niet geboren; — want ook nadat die Kamer, daarin binnen de grenzen harer grondwettige bevoegdheid handelende, tot de openbaarheid der beraadslagingen over het adres van antwoord heeft besloten, hebben de Hoofden van de verschillende Departementen van Algemeen Bestuur zich eenparig aan het bijwonen dier vergaderingen onttrokken, en daardoor van zelve de leden der wetgeving genoodzaakt om bij eene andere geschikte gelegenheid, in het algemeen belang des vaderlands, hunne vrije stem over den gang des staatsbestuurs en den toestand der natie te doen hooren.

Het is er dus, naar het oordeel van deze zelfde leden, zeer verre van daan, dat de algemeene beschouwingen, waarmede het voorloopig verslag geopend is, als uitweidingen zouden kunnen worden aangemerkt, welke de oplettendheid zouden kunnen afleiden; — maar zij zijn integendeel nog steeds overtuigd, dat die beschouwingen met het oordeel over de staatsbegrooting in het naauwste verband staan, en in geenen deele behoeven te worden verheeld, terwijl derzelver niet wederlegging door de Regering daaraan een nieuw gewigt bijzet.

§ 6. Bij de gereede opvatting van het denkbeeld van amortisatie van staatsschuld, door onderscheidene leden ter sprake gebragt, had men van de zijde der Regering òf eene toetreding tot het voorstel, om gronden op het eiland Java te verkoopen, òf eene meer ernstige en omstandige wederlegging van hetzelve mogen verwachten.

Het spreekt toch wel van zelf, dat, wanneer die amortisatie eenmaal tot waarachtige verligting van de lasten der natie zal strekken, dezelve hoofdzakelijk uit soortgelijke buitengewone hulpmiddelen zal moeten worden bewerkstelligd, en wanneer men dan dusdanig denkbeeld van amortisatie zonder eenige nadere toelichting ziet verwerpen, dan kan men zich van den indruk niet vrijwaren, dat die afwijzing meer eene onbewezene stelling dan eene grondige beoordeeling is.

§ 7. De Regering bezwaart zich, dat men zonder aanvoering van daadzaken het vermoeden zou hebben vooruit gezet, dat zij van den pligt eener wijze spaarzaamheid nog niet genoeg doordrongen zoude zijn; terwijl zij voorts gemeend heeft aan hetgeen daaromtrent van de zijde der Kamer is in het midden gebragt eene algemeene ontkentenis te moeten tegenstellen.

De leden nu, die dit gevoelen hebben vooruitgezet en alsnog voorstaan, hebben hunne bevreemding niet kunnen verbergen, dat door de Regering op de aanvoering van bijzondere daadzaken te dezer plaatse wordt gedongen, daar de voorbeelden ter staving hunner stelling op menigvuldige plaatsen van het Voorloopig Verslag verspreid zijn; maar er is daarenboven voor de aangevoerde stelling in het Voorloopig Verslag een bijzonder bewijs bijgebragt, hetwelk aan vele leden voldingend toescheen, doch waarvan de juistheid en klem door de Regering bij hare Memorie van Beantwoording is wedersproken.

Wat de juistheid van het aangevoerde betreft, zoo hebben diezelfde leden gemeend bij dit nader onderzoek te moeten doen opmerken, dat zij tijdens de ontwikkeling van dit hun gevoelen nog niet in het bezit der staatsrekening over 1844, en dus van het licht verstoken waren, hetwelk daardoor over het betrokken onderwerp wordt verspreid. De juistheid der oordeelvelling kan en mag dus alleen naar den staat der af- en overschrijvingen afgemeten worden, welke bij het verslag der Algemeene Rekenkamer gevoegd is. Uit dien staat blijken nu onder anderen de navolgende daadzaken:

overschrijvingen reeds in Februarij gedaan op de dienst van hetzelfde jaar;

de post voor afloopende betalingen op de begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken, op f 4450 geraamd en met f 18,500 verhoogd;

die voor bureau en locaalbehoeften van het Departement van Marine, op f 18,000 geraamd en verhoogd met f 7000;

die voor transportkosten van geld, onder het Departement van Finantien, geraamd op f 10,000 en verhoogd met f 34,287.19[5];

die voor bureaukosten van het Departement van Oorlog, geraamd op f 14,951.85 en met nagenoeg dezelfde som of f 14,000 vermeerderd;

die voor aankoop van buskruid, waarvoor f 26,500 was uitgetrokken, door overschrijving van f 50,151 nagenoeg verdriedubbeld,

die voor onderhoud van fortificatie-werken, geraamd op f 377,200, verhoogd met f 176,000;

en die voor gratificatien, almede bij het Departement van Oorlog, geraamd op f 18,000 en verhoogd met f 28,000.

Uit deze daadzaken nu meenen de gezegde leden, dat met volledigheid blijkt, dat de betrekkelijke posten, waarvan afschrijvingen zijn geschied, te hoog, en die, waarop is overgeschreven geworden, te laag zijn geraamd geweest; en zulks in zoodanige verhoudingen, dat hier aan geene door toevallige omstandigheden veroorzaakte overschrijvingen, of vrijvalling van geraamde behoeften kan worden gedacht.

Het klemmende der gemaakte opmerking kan, na deze nadere toelichting, niet wel wedersproken worden; want, ofschoon men gaarne toegeeft, dat eene betrekkelijk geringe, en uit onvoorziene omstandigheden verklaarbare overschrijving van, of overhouding op geraamde behoeften, niet dadelijk aanleiding behoeft te geven tot het verhoogen of verlagen eener overigens op goeden grondslag rustende raming, vooral niet, wanneer het posten betreft, die aan vele wisselvalligheden onderworpen zijn, zoo kan men echter de uit zulke aanzienlijke en menigvuldige af- en overschrijvingen afgeleide gevolgtrekking, dat de raming der meeste uitgaven niet geschiedt naar de uitkomsten van hetgeen werkelijk is benoodigd geweest, niet voegzaam als een verwijt bestempelen, dat buiten verdere beschouwing behoort te blijven. Integendeel verdient dezelve eene zeer ernstige behartiging, omdat alleen de overtuiging van de meest mogelijke juistheid der ramingen de leden der Staten-Generaal tot inwilliging der begrooting van uitgaven leiden mag.

§ 8. De door zeer vele leden gemaakte en in het Voorloopig Verslag opgenomene bedenking, dat niettegenstaande de onmiskenbare verbeteringen in het beheer der geldmiddelen, nog zoo-veel ongedaan is gebleven, zoo vele duisterheden aanwezig, zoo vele billijke wenschen onbevredigd gebleven, en bepaalde beloften onvervuld zijn gelaten, heeft de Regering tot eene uitvoerige

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

wederlegging bewogen, waarvan de slotsom deze is, dat, behalve de verevening met Luxemburg, niets achterlijk gebleven, en geen duisterheden aanwezig zouden zijn. Het is dienvolgens aan vele leden dringend noodzakelijk voorgekomen, om hunne van de Regering verschillende denkwijze nader toe te lichten, en, voor zooveel noodig, te staven.

a. De verlangde staatsrekening over 1844 is sedert de opmaking van het Voorloopig Verslag ingekomen: de bedenking was dus niet ongegrond; en de door de Regering gegeven wenk, dat de terugblijving niet aan haar te wijten zoude zijn, kan aan de klagte hare regtmatigheid niet ontnemen, maar geeft daarenboven aanleiding om zich over den langzamen gang van zaken bij de Algemeene Rekenkamer te bezwaren.

b. De Regering heeft nadere opheldering van de uitdrukking: *afsluiting van afgeloopene diensten*, verlangd. Dit verlangen heeft bevreemding verwekt, omdat het niet voor de eerste maal is, dat het daardoor aangeduide denkbeeld ter sprake wordt gebragt. Men is echter gaarne bereid nader mede te deelen, dat, naar het oordeel van vele leden der Tweede Kamer, een dienstjaar niet voor volkomen afgesloten kan worden gehouden, wanneer, ten gevolge der verevening van de Rekenkamer, het saldo vastgesteld is, en dus geene verdere ontvangsten of uitgaven op hetzelve kunnen plaats hebben, maar alleen dan, wanneer, door medewerking der wetgevende magt, aan het voordeelig saldo eene bepaalde bestemming gegeven, of het nadeelig saldo door bepaald aangewezen middelen gedekt is. Slechts dan toch kan men naar waarheid zeggen, dat op de dienst van het betrokken jaar niet kan worden teruggenomen, en het is over het terugblijven van dusdanige onherroepelijke afsluiting, dat men gemeend heeft zich met reden te kunnen bezwaren.

c. De Regering beweert, dat zij jaarlijks het bij art. 126 der Grondwet voorgeschreven uitvoerig verslag van het gebruik der geldmiddelen heeft ingeleverd, daartoe op het verslag wijzende, hetwelk door den Minister van Finantien aan den Koning wordt gedaan en aan de Staten-Generaal medegedeeld.

Het verschil van meening over de ware strekking van art. 126 der Grondwet is bij deze gelegenheid niet voor het eerst ter sprake gebragt; men had dus mogen verwachten, dat de Regering, harerzijds het gevoelen voorstaande, dat door de inzending van het voormelde aan den Koning gedane verslag volledig aan dit grondwettig voorschrift was voldaan, daartoe eenen meer klemmenden grond zoude hebben bijgebragt, dan eene verwijzing op de *aanneming* van dit verslag door de Kamer. Hoezeer toch de Kamer harerzijds pligtmatig de regten tracht te handhaven, welke haar bij de Grondwet zijn toegekend, zoo heeft zij zich echter aan den anderen kant steeds beijverd, om in hare handelingen tegenover de Regering die vormen in acht te nemen, welke ter handhaving en bevordering van het gemeen overleg noodzakelijk zijn. Daarmede nu zoude, naar het oordeel van zeer vele leden, de afwijzing van eene, van regeringswege aan de Kamer gedane mededeeling onbestaanbaar wezen; waaruit van zelf volgt, dat niet de stilzwijgende aanneming, maar de uitdrukkelijke goedkeuring door de Kamer, als een bewijs zoude kunnen worden aangevoerd, dat door de inzending van afdrukken van dit aan den Koning gedaan verslag, ook naar de schatting der Kamer, aan het voorschrift van art. 126 der Grondwet was voldaan. Wel verre nu dat dusdanige erkenning immer van deze Kamer zoude zijn uitgegaan, zoo is het tegendeel meermalen in de openbare beraadslagingen beweerd geworden en strekt daarenboven het op den 17den Junij dezes jaars door eene commissie uit haar midden uitgebragt verslag, over dusdanig bij haar ontvangen stuk, ten duidelijken bewijze, dat, naar het oordeel dezer commissie, ter voldoening aan het betrekkelijk grondwettig voorschrift, geheel andere openingen behooren te worden gegeven. Ter vermijding van eene te groote uitvoerigheid, hebben die leden gemeend de Regering naar dit verslag te mogen verwijzen.

d. De leemten, welke ons stelsel van comptabiliteit aankleven, zijn herhaalde malen ter sprake gebragt; de Regering heeft dezelve niet alleen niet wedersproken, maar uit hare overeenstemming met het gevoelen van vele leden der Kamer is de toezegging geboren, om hetzelve aan eene naauwkeurige herziening te onderwerpen. Die gebreken zijn nog onlangs bij het verslag eener in den boezem der Kamer benoemde commissie tot onderzoek van het verslag der Algemeene Rekenkamer in een helder daglicht geplaatst; — en het zal dus niet wel als eene voldoende oplossing voor het ten dezen aanzien gemaakte bezwaar kunnen worden beschouwd, wanneer men slechts de mogelijkheid van gebreken in de bestaande wettelijke voorschriften ziet erkennen, en de geheele herziening voor een onbepaald tijdstip verschuiven, en zulks eenige maanden nadat in de openingsrede op dusdanige herziening, als kort aanstaande, gezinspeeld is.

e. De Regering heeft opheldering verlangd omtrent de uitdrukking, in het Voorloopig Verslag voorkomende, dat de redenen, die de verevening van den achterstand hebben vertraagd, reeds vroeger hadden *behooren* te worden opengelegd. Deze opheldering ligt voor de hand. Wanneer bij eene wet een bepaalden termijn voor het tot stand brengen eener verevening is vastgesteld, gelijk zulks bij art. 4 der wet van den 10den Februarij 1841 (*Staatsblad* n°. 10) is geschied, dan hebben de overige takken der wetgeving een onmiskenbaar regt, om dadelijk na het verloopen van dien wettelijken termijn met de redenen te worden bekend gemaakt, waarom aan het voorschrift der wet niet heeft kunnen worden voldaan. Die termijn nu was 1 Januarij 1846; — en men meent dus op 1 April 1847 geene aanmatiging te hebben gepleegd, door te beweren, dat de redenen van vertraging vroeger hadden behooren te worden kenbaar gemaakt.

f. Aan de spoedigst mogelijke opheffing van alle bijzondere rijks-fondsen is door de Tweede Kamer der Staten-Generaal sedert jaren een overgroot gewigt gehecht, omdat daarin een der voornaamste hulpmiddelen werd gezien, om tot een zuiver overzigt van onzen geheelen geldelijken toestand te geraken. — De hernieuwde toezegging, dat verevening en opheffing der nog overgeblevene fondsen spoedig zullen volgen, kan niets aan de regtmatigheid van het ten deze ingebragte bezwaar ontnemen, en zulks des te minder, omdat men sedert geruimen tijd met de opruiming dier fondsen is blijven stilstaan.

g. De achterlijkheid der verevening met het Groot-Hertogdom Luxemburg wordt door de Regering erkend. De redenen, die voor de vertraging van dit onderwerp zijn bijgebragt, hebben de leden, die op deze zaak bij vernieuwing hebben aangedrongen, in geenen deele bevredigd; — inzonderheid heeft men zich geen begrip kunnen vormen, hoe de meerdere uitgebreidheid eener taak, die voor twee jaren als bijna voltooid werd opgegeven, eerst thans in het licht kan zijn getreden, terwijl de verzekering, dat men *bedacht* is, om, ter bespoediging van dien arbeid, eene commissie te benoemen, alleen heeft gestrekt om bepaalder en ernstiger op de afdoening dezer zaak te doen dringen.

h. Men heeft zich met het denkbeeld eener *voorwaardelijke* toezegging, waardoor de Regering het sedert jaren terugblijven der wet op de militaire pensioenen gedeeltelijk heeft trachten te verklaren, in geenen deele kunnen vereenigen. De regeling der militaire pensioenen behoort tot de bevoegdheid der wetgevende magt, of niet; — zoodra de Regering van haar vroeger ontkennend gevoelen ten dezen aanzien was teruggekomen en daarvan door de toezegging eener betrekkelijke wets-voordragt de openlijke verklaring had afgelegd, moest de aanneming of verwerping van het toenmalig wets-ontwerp voor de burgerlijke pensioenen daarop zonder invloed blijven. De waardigheid der verschillende takken van de wetgevende magt gedoogt, naar het oordeel van zeer vele leden, dusdanige voorwaardelijke uitlegging van grondwettige bepalingen niet. Overigens zijn die zelfde leden van gevoelen, dat het gegeven vooruitzigt, volgens hetwelk een reeds voor vijf jaren toegezegd wets-ontwerp, waartoe de hoofdbestanddeelen ontwijfelbaar in de bestaande reglementen voorhanden waren, weldra een punt van overweging bij de Regering zal kunnen uitmaken, weinig geschikt is, om den regtmatigen aandrang op dusdanige wets-voordragt te bezadigen.

Uit deze, door de Regering zelve uitgelokte, nadere toelichtingen schijnt, naar het oordeel van zeer vele leden, overtuigend te blijken, dat het niet slechts de terugblijvende verevening met het Groot-Hertogdom Luxemburg is, waarover regtmatige bezwaren zijn ingebragt, maar dat er indedaad nog veel onafgedaan is gebleven, wat tot de volkomene regeling van het finantieel overzigt en beheer gevorderd wordt, en waarvan men, zoo al niet de onmiddellijke voorziening, althans de gereede erkenning, en kort aanstaande regeling billijkerwijze had mogen verwachten.

Ten aanzien der vele duisterheden, welke, naar het oordeel van vele leden, nog in ons finantiewezen overblijven, en welke de Regering zegt voor haar niet te bestaan, kan het overbodig geacht worden in nadere bijzonderheden te treden. De oplossing toch, welke de Regering zich beijvert, om ten aanzien van één in het Voorloopig Verslag aangevoerd voorbeeld van mindere juistheid en overeenstemming in finantiele opgaven, te leveren is, naar het oordeel van die zelfde leden, wel het beste bewijs, dat de afsluiting door de Rekenkamer geene onherroepelijke afsluiting van dienstjaren is, en dat, zoolang dusdanige terugkoming op oogenschijnlijk onherroepelijke cijfers mogelijk is, de juiste staat van ons finantiewezen voor volkomen ingewijden klaar en duidelijk

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs)

moge wezen, maar voor minder ingewijden, ook bij den besten wil en meesten ijver, van vele duisterheden omgeven zal blijven.

Ter nadere staving van het ten dezen aanzien opgemerkte heeft men eindelijk gemeend aan het straks aangehaalde Verslag der Commissie uit de Tweede Kamer van den 17den Junij 1847 te mogen verwijzen.

§ 10. Bij § 10 van het Voorloopig Verslag is eene lange reeks van onderwerpen opgenoemd, die, wegens de gewigtige maatschappelijke belangen, welke daarbij betrokken zijn, in meerdere of mindere mate wettelijke voorziening of wettelijke wijziging vorderen.

De oplossing dezer, hier onder het algemeen overzigt des staatsbestuurs opgenomen bedenking, is bij de Memorie van Beantwoording naar de betrekkelijke hoofdstukken verwezen.

Bij het nader onderzoek dezer speciale beantwoordingen hebben de leden der Tweede Kamer, in hunne Afdeelingen vergaderd, naar deze beloofde oplossingen gezocht, doch men heeft niets anders, daartoe betrekkelijk, kunnen vinden, dan de antwoorden onder §§ 45 en 65. Met deze antwoorden hebben de leden, die in grooten getale op het tot stand brengen der aangeduide wettelijke voorzieningen hebben aangedrongen, zich in geenen deele bevredigd verklaard. Zij kunnen toch, wat het antwoord onder § 45 betreft, niet toegeven, dat de noodzakelijkheid of wenschelijkheid van ééne der verlangde voorzieningen, voor zooverre dezelve geacht kunnen worden tot het Departement van Justitie te behooren, voor tweederlei beschouwing vatbaar zoude zijn; over de leidende beginselen moge zich bij de speciale behandeling verschil van gevoelen openbaren, maar niemand zal kunnen betwisten; dat er eene volstrekte en dringende behoefte bestaat aan wetten op de algemeene politie en de politie der spoorwegen, ter regeling der administratieve regtsmagt en tot invoering van een nieuw tarief van criminele justitie-kosten; alsmede, dat de burgerlijke strafvordering dringende zuivering van in het licht getreden gebreken behoeft, en dat eindelijk de ondervinding der laatste maanden volstrekt verbiedt, om de opheffing of verwijzing van wetten van Franschen oorsprong langer te verschuiven.

Ofschoon men nu gaarne erkennen wil, dat de hier aangeduide arbeid van grooten omvang is, en niet in een oogenblik kan worden voltooid, zoo kan men echter aan den anderen kant niet inzien, dat de uitwerking in bijzonderheden van deze verschillende wetsontwerpen alleen op het Hoofd van dit Departement zoude drukken, waardoor de, uit de uitgebreidheid van het verlangde werk afgeleide bedenking veel van derzelver gewigt verliest.

Met leedwezen heeft men voorts uit dit antwoord bespeurd, dat de voltooijing der militaire wetgeving, welke tot dusverre slechts van de vaststelling van het Burgerlijk Strafwetboek was afhankelijk gemaakt, thans, naar het gevoelen der Regering, tot aan de herziening van het Wetboek van Burgerlijke Strafvordering zal moeten wachten, en zulks des te meer, omdat, blijkens het 1ste lid van dit antwoord, die herziening nog niet als kort aanstaande schijnt te kunnen worden beschouwd.

En wat nu het antwoord betreft in § 65 voorkomende, zoo hebben zeer vele leden verklaard ook daarmede in geenen deele genoegen te nemen. De afwisseling van personen, welke aan het hoofd van het Departement van Binnenlandsche Zaken zijn gesteld geweest, moge onzekerheid ten aanzien van zuiver staatkundige vragen hebben doen ontstaan, maar kan geenszins als eene voldoende reden worden aangevoerd voor het terugblijven van wets-voordragten, die aan de staatkunde vreemd, doch met de materiele belangen des lands ten naauwste verknocht zijn. Indien de ondergeschikte ambtenaren van dit Departement werkelijk die geschiktheid en voortvarendheid bezitten, welke de Regering aan hen toeschrijft, dan zouden de wetsontwerpen, welke hier verlangd worden, en waarvan het dringend belang door de Regering niet wordt wedersproken, reeds sedert langen tijd zoodanig zijn voorbereid geweest, dat dezelve slechts eene toetsing aan algemeene beginselen zouden hebben gevorderd, om in wets-voordragten over te gaan. De kortstondige ambtsbekleeding van het tegenwoordig Hoofd van dit Departement van Algemeen Bestuur, kan dus even zoo min het terugblijven van de meeste der aangeduide wets-ontwerpen regtvaardigen, als het de leden, die dit verlangen hebben geuit, terug kan houden, om daarop van nieuws en met den meesten ernst aan te dringen.

Van eene beoordeeling van de eenige staatkundige wets-voordragt, die van den tegenwoordigen Minister van Binnenlandsche Zaken is uitgegaan, zal men zich hier onthouden. Uit het Voorloopig Verslag over de aanhangige ontwerpen ter uitvoering van art. 6 der Grondwet zal kunnen worden opgemaakt, in hoeverre ten dezen aanzien aan het nadrukkelijk en regtmatig verlangen der Kamer is voldaan.

§ 11. Na al het aangevoerde zal het wel geene verwondering kunnen baren, dat die leden, die bij het voorloopig onderzoek het verlangen hebben geuit, om de behandeling der begrootingswetten te doen verschuiven, door de ontvangene antwoorden geenszins genoopt zijn geworden, om van dit verlangen af te zien. Integendeel is het hun voorgekomen, dat de wijze, waarop de vrij algemeen gedeelde bezwaren der Kamer zijn beantwoord, nieuwen klem aan hun gevoelen behoort bij te zetten, en kunnen zij allerminst de zienswijze der Regering deelen, dat de verschuiving der behandeling van de staatsbegrooting de *gewigtigste belangen van den Staat* zoude krenken, dewijl zij zich op goede gronden meenen overtuigd te kunnen houden, dat die belangen daardoor meer dan door eenig ander middel zouden worden bevorderd.

. . . . .

ALGEMEENE AANMERKINGEN.

§ 12. Nadat bij gelegenheid van het nader onderzoek der Memorie van Beantwoording op art. 7 opzettelijk is aangewezen, dat uit den staat van af- en overschrijvingen op de begrootingen van 1844 en 1845 voldoende is gebleken, hoe weinig de ramingen der staatsbehoeften met de uitkomsten van vorige diensten strooken, mag het noodeloos geacht worden te dezer plaatse op dit onderwerp terug te komen; maar vele leden hebben echter gemeend niet onopgemerkt te mogen laten, dat de Regering van de verlangde nadere aanduidingen althans eenige reeds in het Voorloopig Verslag had kunnen aantreffen, daar in de §§ 36, 41, 42, 67, 216 en 281 meer en minder klemmende voorbeelden van verschil tusschen raming en werkelijke behoefte aangewezen zijn.

Het denkbeeld van *raming* sluit ontwijfelbaar *zekerheid* uit; en wanneer dus de woorden *ongekunstelde waarheid* op het denkbeeld van *raming* worden toegepast, dan wil men daardoor alleen te kennen geven, dat geene som als raming van behoefte moet worden opgegeven, waarvan men met eene aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid berekenen kan, dat zij ontoereikende zijn zal. Dit nu heeft men gemeend met de raming voor het Departement van Oorlog het geval te zijn, waaromtrent § 281 van het Voorloopig Verslag de nadere bijzonderheden vermeldt; en de hier gegevene oplossing heeft de leden, die deze meening voeden, daarvan niet terug doen komen, daar zij niet kunnen nagaan hoe men, naar eenige gronden van waarschijnlijkheid, op eene vermindering door versterf van f 200,000, op het artikel pensioenen in een tweejarig tijdvak rekenen kan.

De grondslag, die daarvoor bij de andere departementen schijnt te worden gevolgd, is mede niet geëigend om deze oplossing ingang te doen vinden.

§ 13. Daar de Regering zelve de wenschelijkheid van overeenstemming in den vorm der begrootingen en toelichtingen van de verschillende hoofdstukken niet tegenspreekt, en zij indedaad voor de beoordeeling veel gemaks aanbiedt, had men andere gronden verwacht, waarom naar het inzigt der Regering niet aan dien wensch kon worden voldaan. De aangeduide beweegredenen hebben in geenen deele bevredigd, en men heeft dus gemeend het verlangen te moeten herhalen, dat althans bij volgende begrootingen, zooveel mogelijk, naar die eenvormigheid worde getracht, en daardoor de moeijelijke taak der vertegenwoordiging eenigermate verpligt.

§ 14. Door vele leden is de opmerking gemaakt, dat de bij deze paragraaph gedane vraag niet is beantwoord; daar men vooral in de uitkomst belang stelt, wordt daarop nader aangedrongen.

§ 15. Het hier door de Regering gegeven antwoord heeft bij vele leden regtmatig verwondering verwekt; daar toch iedere *raming* op *veronderstelling* rust, en de Regering zelve op dien grond, bij het antwoord op § 12 het gebruik van het woord *waarheid*, met betrekking tot begrooting, misbillijkt, kan men de reden niet beseffen, waarom eene niet alleen *mogelijke*, maar ook *waarschijnlijke* uitgave niet bij raming in een bepaald cijfer zoude kunnen en behooren uitgetrokken te worden. Het noodeloos opvoeren van het eindcijfer der begrooting kan toch geene voldoende reden wezen; — want het aannemen van dusdanig beginsel zoude op nieuw tot misrekening en teleurstelling leiden.

§ 19. Hoe ondergeschikt dit onderwerp ook zijn moge, zoo heeft men evenwel, omdat het de beweerde onjuistheid van een aangegeven cijfer betreft, gemeend hier de berekening te moeten laten volgen, waarop zich het geheele cijfer van f 610,311 grondt; — waarbij alleen moet opgemerkt worden, dat eerst later eene door verplaatsing van cijfers ontstane vergissing van f 18 in de eerste kolom is ontdekt.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Hoofdstuk.		Omschrijving der Hoofdstukken.	Boden. Getal.	Boden. Bezoldiging.	Kamerbewaarders, concierges, boutefeus. Getal.	Kamerbewaarders, concierges, boutefeus. Bezoldiging.	Bureau-kosten.	Locaal en meubelen.	Drukwerk.
II		Hooge Collegien van Staat . .	23	f 13,320	9	f 6,070	f 15,489	f 11,611	f 5,928
III		Buitenlandsche Zaken	3	1,512	1	700	13,700	1,500	400
IV		Justitie	9	4,400	5	3,300	27,300	4,900	2,600
V		Binnenlandsche Zaken	14	6,913	6	2,800	64,352	27,895	26,600
VI		Hervormde Eeredienst	3	1,800	1	800	2,725	1,600	2,240
VII		Roomsch-Katholijke Eeredienst.	»	»	3	1,578	9,222	1,620	230
VIII		Marine	7	3,918	4	2,394	15,690	5,300	8,000
IX	B.	Finantien	41	22,146	6	4,700	144,520	17,670	86,320
X		Oorlog	19	8,794	1	900	35,771	2,800	4,500
XI		Kolonien	7	3,839	1	900	2,862	5,200	1,000
			126	f 66,642	37	f 24,142	f 331,631	f 80,096	f 137,818

Overigens schijnt het niet moeijelijk, vele gewigtige betrekkingen in de provincien aan te wijzen, die mindere bezoldigingen dan de hier bedoelde ondergeschikte beambten trekken. Niemand zal toch aan de betrekking van kantonregter, burgemeester ten platten lande, wethouder in steden, de hoedanigheid van gewigtig ontzeggen, en het zoude moeijelijk vallen een dezer ambtenaren aan te wijzen, die eene hoogere vaste bezoldiging trekt.

TWEEDE HOOFDSTUK.

De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.

§ 21. Vrij algemeen heeft men het geen gelukkig denkbeeld der Regering geacht, om zich hier, waar het den Raad van State geldt, op de herhaaldelijk aanbevolene spaarzaamheid te beroepen. Alleen van *wijze* spaarzaamheid was daarbij de rede, en deze kan niet vorderen, dat een collegie onvoltallig blijve, hetwelk, zoo het uit kundige en ervarene mannen is zamengesteld en eene doeltreffende rigting aan hunne werkzaamheden gegeven wordt, krachtig kan medewerken tot bevordering van het algemeen belang.

§ 22. Het onder deze paragraaph voorkomende antwoord der Algemeene Rekenkamer heeft in een dubbel opzigt eenen onaangenamen indruk gemaakt. Het grondwettig regt der Staten-Generaal tot het inwilligen der begrooting van uitgaven van het Rijk zou zijne ware beteekenis verliezen en weinig of geen nut kunnen aanbrengen, indien zij buiten de gelegenheid wierden gesteld om de noodzakelijkheid dier uitgaven vooraf grondig te onderzoeken en te beoordeelen. Tot zoodanige beoordeeling behooren de Staten-Generaal uit den aard der zaak door inlichtingen omtrent al de posten van uitgaaf, die op eene aangebodene begrooting voorkomen, in staat te worden gesteld; en het heeft dus verwondering moeten baren, dat een collegie als de Algemeene Rekenkamer zich aan de aanvrage om zulke inlichtingen wegens hetgeen voor de haar ondergeschikte ambtenaren op de tegenwoordige begrooting is uitgetrokken, bepaaldelijk onttrekt, de vereischte mate van kennis om zich die ten nutte te maken, aan de leden der Staten-Generaal ontzegt, en zich als 't ware verheven verklaart boven hen, die, naar luid van art. 79 der Grondwet, het geheele Nederlandsche Volk vertegenwoordigen. Mogt zoodanig eene handelwijze door het aangehaalde art. 5 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) gewettigd kunnen worden, dan zou de herziening van dit gedeelte dier wet zeer noodzakelijk zijn. Bovenal heeft het velen bevreemd, dat de Regering, tegen de gewoonte aan, het antwoord der Algemeene Rekenkamer woordelijk medegedeelt, zonder door eenig bijgevoegd gezegde van hare eigene zienswijze omtrent de in dat antwoord vooruitgezette stellingen te doen blijken. Reeds de overweging, dat zij daardoor den schijn aannam van aan die stellingen haar zegel te hechten, had, meent men, haar van zulk eene wijze van beantwoorden der gedane vraag moeten terughouden.

§ 23. Men kan zich moeijelijk voorstellen dat de noodzakelijkheid om *een bepaald cijfer* in de staatsbegrooting op te nemen, als eene genoegzame reden beschouwd is kunnen worden, om de vroegere geëmploijeerden bij de verschillende Departementen in vaste ambtenaren te herscheppen, en blijft niet vreemd van het denkbeeld, dat de wensch om deze ambtenaren tot het Pensioenfonds te doen bijdragen, op den ten hunnen aanzien genomen maatregel veel invloed heeft uitgeoefend. Het zou immers toch zoo moeijelijk niet geweest zijn, om het benoodigde cijfer voor de geëmploijeerden bij raming met genoegzame juistheid vast te stellen, gelijk zulks trouwens met opzigt tot al de rijks-ontvangers, die geene vaste bezoldiging genieten, geschiedt.

§ 25. De aanmerking in het Voorloopig Verslag omtrent de broeders der orde van den Nederlandschen Leeuw had minder ten doel, om de wetenschap te verkrijgen der benoemingen van dezen aard, die in de laatste jaren hebben plaats gehad, dan wel om de opmerking bij de vorige begrooting wegens het groot aantal dezer broeders op nieuw aan te dringen. Overigens kan men niet wel toegeven, dat de som, voor de toelagen dezer gedecoreerden op de begrooting uitgetrokken, nimmer geheel is uitgeput. De voor hen of voor hunne decoratien, op de begrooting van 1843 gebragte post beliep f 16,500, en deze post is, blijkens de staatsrekening over hetzelfde jaar, door af- en overschrijving tot f 18,223.26 verhoogd, terwijl de werkelijke uitgaaf voor dit artikel toen f 17,856.04 bedragen heeft.

§ 26. Men heeft met genoegen gezien, dat de Regering het verminderen van de belooning der wapenherauten tot een punt van nadere overweging zal maken, doch kan niet bevroeden, waarom zulk eene overweging niet reeds dadelijk tot een voor de tegenwoordige begrooting gunstig resultaat zou kunnen leiden. Naar het oordeel van sommigen, ware de hier beoogde besparing te gemakkelijker tot stand te brengen, omdat, zoo zij meenen, de belooning der wapenherauten in 't geheel niet ten laste van 's Rijks schatkist behoorde te komen.

DERDE HOOFDSTUK.

Departement van Buitenlandsche Zaken.

§ 31. Sommige leden hebben er op blijven aandringen, dat zoo spoedig mogelijk aan de vereeniging der meermalen genoemde gezantschappen, vooral die voor Spanje en Portugal en voor Zweden en Denemarken, een einde worde gemaakt. Gaarne wilden zij gelooven, dat tot nu toe geenerlei uit die vereeniging gesproten nadeelig gevolg voor onze staatkundige en handelsbetrekkingen door de Regering is opgemerkt; maar als zulke gevolgen zich indedaad

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

vertoonden, zou ligt reeds veel verloren zijn en men te laat de te ver gedrevene spaarzaamheid in dezen moeten betreuren.

§ 32. Het is in het oog gevallen, dat de vraag, waarop het hier vooral aankwam, onbeantwoord is gebleven; namelijk, of de behartiging der Nederlandsche handelsbelangen te Mannheim niet aan den commissaris bij de centrale commissie voor de Rhijnvaart zou kunnen worden opgedragen; in welk geval de nieuwelings afzonderlijk vervulde, vrij kostbare missie bij het hof van Baden, naar men meende, weder zou kunnen vervallen.

§ 35. Ofschoon men verre is van het gewigt der missie in Belgie te miskennen, blijft men toch van gevoelen, dat, bij de veranderde omstandigheden en na hetgeen daaromtrent ter gelegenheid der vaststelling van de vorige begrooting is verhandeld, billijkerwijze eene vermindering en geenszins eene vermeerdering van den daarvoor uitgetrokken post van uitgave te verwachten ware geweest. Die uitgave was reeds op zich zelve aanzienlijk en scheen nog allezins voor bezuiniging vatbaar. Het bezwaar omtrent de verhooging is, door hetgeen deswege in de Memorie van Beantwoording voorkomt, geenszins weggenomen. De vraag blijft toch over, of de aan het gezantschap in Belgie toegevoegde secretaris van legatie niet elders nuttiger werkzaam zou kunnen zijn.

§ 40. Sommige leden hebben in het onder deze paragraaph voorkomend antwoord strijdigheid gevonden met dat, hetwelk § 35 inhoudt. Daar plaatst men een bijzonder persoon, zonder dat van de noodzakelijkheid om hem aan het gezantschap toe te voegen, eenig blijk voorhanden is; hier laat men een ander bijzonder persoon werkeloos, die toch evenzeer aan de eene of andere missie had kunnen worden toegevoegd. Daarenboven blijven de bedoelde leden in het hier voorkomend geval het toeleggen van een wachtgeld afkeuren, meenende zij daarin onder de gegevene omstandigheden eene verkeerde inschikkelijkheid te zien, strijdig ook met het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, bij hetwelk van het denkbeeld werd uitgegaan, dat aan alle genot van wachtgeld door pensionering of in-dienst-stelling van de daarmede begunstigden een einde moest worden gemaakt.

VIERDE HOOFDSTUK.

Departement van Justitie.

§ 43. Bij de hier in het Voorloopig Verslag gemaakte aanmerking werd niet bedoeld op de wijze van betaling der regterlijke ambtenaren, maar op het gemis van gelijkwerkende voorschriften omtrent de kosten van vervoer van gevangenen.

§ 45. Werkelijk had men bij de aanbeveling, om toch zoo spoedig mogelijk in de dringende behoefte aan steeds achtergeblevene wets-voordragten te voorzien, bepaaldelijk ook het oog op verscheidene, die onder § 10 zijn opgeteld, tot den bijzonderen werkkring van het Departement van Justitie behooren, en waarover reeds hiervoren meer opzettelijk is gehandeld. Maar er waren toch ook nog anderen, waarop men doelde. Zoo zal het wel, om slechts één voorbeeld te noemen, niet twijfelachtig zijn, dat de behoefte zeer gevoeld wordt aan wetsbepalingen, waarbij de bevoegdheid der heemraadschappen en dergelijke besturen omtrent het uitvaardigen van poenale verordeningen geregeld wordt.

§ 47. Men heeft zich met de zienswijze der Regering omtrent de afgifte van de bewijzen van onvermogen voor het kosteloos procederen niet kunnen vereenigen, en blijft dus ook tegen de circulaire gestemd, die het te dezer zake bestaand, vroeger aangeduid misbruik niet anders dan in de hand kan werken. De Regering sluit het oordeel van het hoofd van het plaatselijk bestuur omtrent het bestaan van het onvermogen geheel uit; maar naar de wijze, waarop vele leden der Kamer art. 858 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering meenen te moeten opvatten, wordt ook dat oordeel tot het constateren van het onvermogen wel degelijk vereischt en moet het met de tevens vereischte getuigenis van wijk- of buurtmeesteren of van de twee geloofwaardige mannen zamenloopen, en die getuigenis bekrachtigen.

§ 49. De oplossing der bedenking tegen het toeleggen van tractementen aan de deurwaarders bij de provinciale hoven is niet bevredigend voorgekomen. Zoo die deurwaarders werkelijk in de hun als zoodanig toekomende salarissen geen genoegzaam bestaan kunnen vinden, kunnen zij toch, in vele gevallen, door in de voordeelen der verkoopingen te deelen en dergelijke hunne inkomsten aanvullen. Ware dit onmogelijk, dan zou daarin een bewijs te meer gelegen zijn, dat zij geheel konden worden gemist en dat de waarneming hunner betrekking gevoegelijk aan de deurwaarders bij de arrondissements-regtbank in de hoofdplaats der provincie zou kunnen worden opgedragen. In allen gevalle toont het voorbeeld van den deurwaarderspost bij het provinciaal geregtshof in Overijssel, die vier jaren lang onvervuld is gebleven, dat het aantal dezer regterlijke beambten grooter is, dan vereischt wordt.

§ 50. Men kan niet inzien, waarom aan de bepaling der wet van 26 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 18) wegens het terugbrengen van het aantal der substituut-griffiers bij de provinciale geregtshoven tot *één*, niet reeds algemeen gevolg zou kunnen gegeven zijn. Het vacant worden der overtollige betrekking door overlijden als anderzins had toch voor het doen vervallen van het ambt niet lijdelijk behoeven te worden afgewacht, daar het in de magt der Regering had gestaan, om de titularissen bij voorkomende gelegenheid in eene andere betrekking over te plaatsen.

§ 51. Het onder deze paragraaph voorkomende regerings-antwoord is in zooverre minder ter zake dienende voorgekomen, als men geenszins op de afschaffing der substituut-officieren bij *al* de arrondissements-regtbanken had aangedrongen. Integendeel erkent men gaarne, dat in sommige plaatsen de werkzaamheden van het openbaar ministerie bij de regtbank niet wel aan *éénen* enkelen ambtenaar kunnen worden opgedragen. Maar men had hier op *verschillende* andere regtbanken het oog, waar *één* enkele ambtenaar, naar het oordeel van sommigen, volkomen genoegzaam zou zijn.

§ 52. Men heeft de opmerking gemaakt, dat van regeringswege slechts in 't algemeen en zonder aanvoering van eenigen bepaalden grond, de aanmerking omtrent het verminderen van het aantal leden der arrondissements-regtbanken in de hoofdplaatsen der provincien wordt tegengesproken. Wat zij daaromtrent zegt, zou dan alleen wegen, als bewezen werd, dat het regtsgebied der hier bedoelde regtbanken overal van grooteren omvang is, dan dat der regtbanken buiten de hoofdplaatsen.

§ 54. Op nieuw meent men de zaak der bewaring van de archiven der kantongeregten met ernst aan de overweging der Regering te moeten aanbevelen. De bepalingen der verouderde Fransche wet van 26 Frimaire, het IVde jaar, en van het *arrêté* van 28 Brumaire, het VIde jaar, die daaromtrent steeds in werking zijn, vorderen dringend herziening, al ware het alleen wegens derzelver onvolledigheid, als vindende men daarin bijv. geene voorschriften wegens de minuten betrekkelijk de politie-zaken. Maar daarenboven verkeert een deel der bedoelde archiven in zoodanigen toestand, dat daaromtrent dringend voorziening wordt vereischt. Inzonderheid is dit het geval met de archiven der gesupprimeerde kantons, welke, indien men wel onderrigt is, hier en daar ten platten lande in geheel ongeschikte localen worden bewaard.

§ 57. Bij het met aandrang geuitte verlangen om eene speciale begrooting wegens het fonds der arbeidsloonen van de gevangenen te ontvangen, lag geenszins het denkbeeld ten grondslag, om de uitgaven voor de gevangenissen en de opbrengst van den handenarbeid der daarin aanwezige personen van de staatsbegrooting af te scheiden. Men had hier integendeel het oog op zoodanige suppletoire begrooting, die met de algemeene *één* geheel uitmaakt. Dat het in zulke gevallen, als het hier geldt, zeer mogelijk is, om zoodanig een onafscheidelijk onderdeel der staatsbegrooting tot stand te brengen, bewijst de onlangs gedane voordragt met opzigt tot de Lands-drukkerij. Men ziet, ook afgaande op dit voorbeeld, niet in, waarom van de baten en lasten van het fonds der arbeidsloonen niet even goed als van alle andere ontvangsten en uitgaven, vooraf met genoegzame waarschijnlijkheid eene raming zou te maken zijn.

§ 58. De als bijlage A bij de Memorie van Beantwoording gevoegde staat der werkelijke uitgaven wegens verpleging en verdere verzorging der gevangenen over 1844 en 1845 heeft slechts gedeeltelijk voldaan aan hetgeen men tot betere beoordeeling van de juistheid der tegenwoordige raming van deze uitgaven gemeend had te moeten verlangen. Men leert daaruit wel de cijfers kennen van hetgeen in het algemeen de verpleging in de onderscheidene onderdeelen heeft gekost, maar men mist zoodanige splitsing der gedane uitgaven, waaruit blijken kon, hoeveel deze kosten per hoofd in een bepaald tijdperk voor elk strafgesticht hebben bedragen. Daardoor alleen zou men tot eene vergelijking van de mindere of meerdere kostbaarheid der onderscheidene gevangenissen onderling kunnen komen.

§ 59. De hier voorkomende inlichtingen bewijzen op nieuw, dat sommen, oorspronkelijk tot den aanbouw van nieuwe gevangenhuizen bestemd, tot herstellingswerken van oude besteed zijn geworden. Men heeft zich daardoor op nieuw overtuigd van de noodzakelijkheid, om aan het uitvoerig verslag omtrent het gebruik

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

der geldmiddelen, hetwelk, volgens art. 126 der Grondwet, jaarlijks bij de Staten-Generaal moet worden ingezonden, eene andere meer met de blijkbare bedoeling van dit grondwettig voorschrift overeenkomstige inrigting te geven, waardoor dan onder anderen ook zulke afwijkingen, als waarvan hier sprake is, dadelijk in het oog zouden vallen en voor zoo ver dit mogelijk is opzettelijk geregtvaardigd zouden kunnen worden.

§ 64. Men is met vernieuwden aandrang teruggekomen op de aanmerking, dat bij het ramen der uitgaven voor pensioenen aan de onder dit Departement ressorterende ambtenaren de waarschijnlijke vermindering door versterf niet in rekening is gebragt. De Regering tracht die handelwijze op te helderen door te beweren, dat de in 1848 en 1849 nieuw te verleenen pensioenen waarschijnlijk tegen de openvallende nagenoeg zullen opwegen; doch men zou de juistheid dier berekening dan alleen kunnen toegeven, wanneer men ten dezen aanzien in eenen normalen toestand verkeerde, hetgeen echter het geval niet is, daar bij de regterlijke organisatie van 1838 vele hoogbejaarde ambtenaren zijn gepensioneerd. In allen gevalle bestaat omtrent het vermoedelijk bedrag van het benoodigde voor pensioenen een aanmerkelijk verschil van zienswijze tusschen het Departement van Justitie en dat van Oorlog, daar men toch bij dit laatste departement op eene vermindering door versterf gedurende de beide aanstaande jaren van nagenoeg twee tonnen gouds rekent.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Departement van Binnenlandsche Zaken.

§ 66. Ofschoon men er verre van af is van zelfs eenigermate te kort te willen doen aan het grondwettig regt des Konings, om aan de gouverneurs in de provincien zoodanige instructien te geven, als Hij noodig oordeelt, meent men toch te moeten aanmerken, dat bij die instructien op de grondwettige bevoegdheid van andere gestelde magten, met name ook van de Provinciale Staten, geene inbreuk vermag te worden gemaakt. Intusschen schijnt dit werkelijk tot zekere hoogte het geval te zijn of geweest te zijn, en daar men zich in de Memorie van Beantwoording beklaagd heeft, dat ten dezen aanzien geene bepaalde daadzaken werden aangevoerd, acht men het noodzakelijk, zich op het voor eenigen tijd in de provincie Overijssel voorgevallene te beroepen. Zonder in eene bepaalde beoordeeling van het daar gebeurde te treden, gevoelt men zich toch gedrongen hier als de overtuiging van vele leden ter neder te stellen, dat het regt bij art. 147 der Grondwet toegekend, om besluiten der Staten, die met de algemeene wetten of het algemeen belang strijdig zijn, te schorsen en buiten effect te stellen, niet wel zoo ver kan gaan, dat deze Staten verkort kunnen worden in het hun bij art. 149 toegekende regt, om de belangen hunner provincien en derzelver ingezetenen bij den Koning en de Staten-Generaal voor te staan.

Nog hebben sommige leden doen opmerken, dat het vernietigen van een besluit der Staten van Limburg, hetwelk de strekking had, om aan hunne beraadslagingen meer openbare bekendheid te geven, niet zeer schijnt te getuigen voor dat prijs stellen op het bevorderen van openbaarheid met opzigt tot de gewestelijke aangelegenheden, waarvan in deze paragraaph van het regerings-antwoord gewag wordt gemaakt.

§ 68. De uitdrukking: *en verschillende andere uitgaven* moge nergens op den berekeningsstaat der uitgaven van dit Departement voorkomen, men treft aldaar bij de omschrijving der artikelen meer dan eenmaal woorden aan, die met de opgenoemde volkomen gelijk staan. Tot een voorbeeld verwijst men naar art. 19 van de IIIde afdeeling, hetwelk aldus is omschreven: *Grondlasten van ingenomen eigendommen* EN ANDERE UITGAVEN VAN VERSCHILLENDEN AARD. Men blijft van gevoelen, dat dergelijke onbestemde of veelomvattende bewoordingen in den staat, die een deel der begrootingswet zelve uitmaakt, behooren vermeden te worden, ook omdat zij, als men overschrijving op zulk een artikel deed plaats hebben, tot misbruik aanleiding zouden kunnen geven.

§ 71. De verwijzing naar de inlichtingen bij de behandeling van vorige begrootingen medegedeeld, wordt steeds minder gepast geoordeeld, vermits dan toch verscheidene leden der Kamer, als destijds nog niet met het lidmaatschap bekleed, aan de vroeger plaats gehad hebbende overweging geen deel hebben genomen en de toen gewisselde stukken niet voor zich hebben. Ook schijnt het in het belang der Regering zelve, om de gepastheid der door haar gedane aanvragen opzettelijk en zoo mogelijk door aanvoering van nieuwe gronden te staven.

§ 72. Door vele leden is het antwoord omtrent de stoffering van de woonhuizen der gouverneurs onvoldoende gekeurd. Indien werkelijk aan deze commissarissen des Konings, wegens hunne betrekkelijk te geringe bezoldiging, te dier zake eene gemoetkoming behoort te worden verleend, dan zou eene verhooging dier bezoldiging regelmatiger te achten zijn; maar in allen gevalle meent men het regtstreeks te moeten afkeuren, dat, gelijk werkelijk omtrent sommige provincien het geval schijnt geweest te zijn, zoodanige uitgaven ten laste der provinciale, en niet der staatsbegrooting komen. Zulk eene handelwijze acht men strijdig met de duidelijke letter van art. 141 der Grondwet, en men heeft gemeend daartegen bij deze gelegenheid met te meer nadruk te moeten opkomen, vermits ook in andere gevallen bij de Regering de neiging bespeurd wordt, om de provinciale begrootingen met uitgaven te bezwaren, die daar niet behooren en, eenmaal op deze begrootingen gebragt, even ongrondwettig zijn.

§ 75. Men heeft zich met de oplossing der gedane vraag omtrent de vereeniging der betrekking van militie-commissaris met die van districts-commissaris niet wel tevreden kunnen stellen. Eensdeels toch zijn de werkzaamheden, aan de laatste ambtsbetrekking verbonden, geenszins van zoodanigen omvang, dat daaraan niet nog andere, welke slechts gedurende een deel van het jaar meerderen tijd en moeite kosten, kunnen worden toegevoegd; anderdeels acht men de militie-wetten en verordeningen niet van zulk eenen moeijelijken en abstracten aard, dat iemand tot het verkrijgen der in eenen militie-commissaris gevorderde kennis dier voorschriften, zich onverdeeld aan de studie daarvan zou moeten kunnen toewijden. De vereeniging der beide ambtsbetrekkingen is trouwens geenszins geheel ongewoon, en men kan dan ook het klemmende der tegenwerping, aan het voorbeeld van Gelderland ontleend, niet inzien. Waarom zoude van de vijf districts-commissarissen in die provincie niet twee tevens met de werkzaamheden van het militie-commissariaat kunnen worden belast? In allen gevalle zou het geopperde bezwaar niet geldig zijn voor Limburg, waar het aantal militie-commissarissen even groot is als dat der districts-commissarissen, en men desniettemin onlangs, na het overlijden van iemand, die beide betrekkingen bekleedde, ze weder van een gescheiden en twee personen in zijne plaats benoemd heeft.

§ 76. Met vernieuwden aandrang is men teruggekomen op het wenschelijke eener algemeene herziening der verordeningen op het ijkwezen, blijvende velen steeds van oordeel, dat het tarief der ijkloonen bij eene wet zou behooren te worden vastgesteld. De verzekering, door de Regering in de Memorie van Antwoord gegeven, dat haar geene klagten omtrent het hoog bedrag dier ijkloonen bekend zijn, heeft eenige bevreemding verwekt, daar toch zulke klagten onder de neringdoende ingezetenen, ten minste in sommige provincien, algemeen zijn. Men gelooft werkelijk, dat daarvoor grond bestaat, en dat bij de tegenwoordige regeling het belang van den ijker te zeer in het spel komt.

§ 90. Men kan het niet anders dan betreuren, dat hangende de ernstige overwegingen over het vaststellen van reglementen op het gebruik der wegen, die wegen zelven in verscheidene oorden des vaderlands, met name ook in de reeds vroeger genoemde provincie Overijssel, al meer en meer beschadigd of vernield worden; waardoor dan in de gevolgen aanzienlijke uitgaven zonder volstrekte noodzakelijkheid ten laste van 's Rijks schatkist komen. Dat het zoo bezwaarlijk zou zijn, om aan dit kwaad, des noods door provinciale reglementen paal en perk te stellen, kan men niet inzien.

§ 92. Met genoegen heeft men gezien, dat werkelijk in den laatsten tijd van regeringswege een stap is gedaan, die de zoo lang vertraagde aansluiting van den Rhijnspoorweg aan de Pruissische ijzerbanen kan bevorderen. Uit hoofde van het hoog gewigt dezer zaak voor handel en nijverheid, moet men echter den wensch herhalen, dat toch van de zijde der Regering al wat in haar vermogen is te werk worde gesteld, om tot eene spoedige verwezenlijking van het bestaande aansluitingsplan te geraken.

§ 96. Men heeft in het bij deze paragraaph gegeven antwoord eenige strijdigheid met dat sub § 90 opgemerkt. Indien het invoeren van *provinciale* reglementen op het gebruik der wegen aan wezentlijke bezwaren onderhevig en een algemeen reglement te dier zake wenschelijk is, waarom zou dan ditzelfde niet ten aanzien van het gebruik der veren of ook van vaarten gelden? Overigens meent men te weten, dat het reglement op de veren in Zeeland reeds van oude dagteekening is, en daar het antwoord buiten Zeeland nog slechts ééne enkele provincie opnoemt, waar met opzigt tot deze aangelegenheid overwegingen aanhangig zijn, behoudt de aanmerking hare volle kracht, dat er noodzakelijkheid bestaat, om daaromtrent eene nieuwe regeling, hetzij dan bij algemeen reglement, hetzij bij eene wet, vast te stellen.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

§. 98 Indien werkelijk de gevallen, dat schadevergoeding aan aannemers moet worden verleend, slechts zeldzaam voorkomen en het daarvoor benoodigd bedrag op eene betrekkelijk geringe som mag geraamd worden, kan er ook geene zwarigheid bestaan, om dien post van de begrootingen der onderscheidene Departementen weg te laten, en deze betalingen, als zij zich voordoen, uit de onvoorziene uitgaven te bestrijden. Dat zulke uitgaven uit haren aard *onvoorzien* zijn, behoeft wel geen betoog; maar waarom dan ook niet ze als zoodanig beschouwd?

§ 99. De oplossing der vraag, of er gebiedende noodzakelijkheid bestaat voor de verhoogde bijdragen tot den aanleg en onderhoud van wegen en kanalen enz., is niet voldoende voorgekomen. Het gezegde daaromtrent in de Memorie van Beantwoording is van zeer algemeenen aard, en slaat dan nog alleen op den aanleg van nieuwe, geenszins op het onderhoud van bestaande openbare werken.

§ 103. Bij de hier voorkomende bedenkingen had men ten doel om de overtuiging der Kamer te kennen, eensdeels dat onze instellingen van hooger onderwijs dringend verbetering behoeven, anderdeels, dat de zoo noodzakelijke herziening daaromtrent met medewerking der wetgevende magt zou behooren tot stand te komen. Het antwoord omtrent het eerste punt is niet afdoende voorgekomen, daar het Koninklijk besluit van 23 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 25) toch niet wel als een begin van verbetering in het hooger onderwijs zelf kan worden beschouwd. Het tweede punt is geheel onbeantwoord gebleven, en toch blijft men steeds het gevoelen aankleven, dat art. 143 der Grondwet hetwelk van *wetten* omtrent het openbaar onderwijs spreekt, in verband gebragt met art. 224 der Grondwet, stellig medebrengt, dat het middelbaar en hooger onderwijs, even als zulks werkelijk met het lager onderwijs plaats heeft, bij de wet geregeld worde.

§ 105. De leden, welke het gevoelen voorstaan, dat de hoogescholen voor ieder toegankelijk moeten zijn, die van het daar gegeven onderwijs eenig nut hoopt te kunnen trekken, zijn door het daaromtrent gegeven, eenigermate ontwijkend antwoord niet bevredigd. Zij doelden toch vooral ook op de jongelieden, die met het bepaalde voornemen om naar eenen academischen graad te dingen, de hoogescholen bezoeken, en hunne aanmerking was dus gerigt tegen de uitsluiting, die een gevolg van de verpligting tot het ondergaan van het staats-examen kan zijn. Dat de openbare collegien door allen, die zich daarvoor aanmelden, kunnen worden bijgewoond, sprak, meende zij, van zelf.

§ 109. Met heeft het geen gelukkig denkbeeld der Regering geacht, dat zij, tot opheldering der menigvuldige af- en overschrijvingen, welke men met opzigt tot de artikelen der begrooting wegens het onderwijs had opgemerkt, gemeend heeft naar het antwoord bij de §§ 80 en 98 te moeten verwijzen. Dàår, vooral ook bij § 80, gold het omstandigheden, die van den niet vooraf te berekenen loop der natuur, van stormvloeden en strenge winters afhankelijk zijn; en hoe zou dan het dàår aangevoerde op de uitgaven voor het onderwijs toepasselijk kunnen zijn.

§ 110. Dergelijke transactien, als er eene met den hoogleeraar, die thans de betrekking van secretaris van een geleerd genootschap vervuld, is aangegaan, hebben steeds uit een geldelijk oogpunt eene nadeelige zijde, ook omdat zij zoo ligt, in plaats van tijdelijk, van blijvenden aard worden. Het hier bestaande bezwaar ware, volgens sommige leden, weg te nemen door bij de eerst voorkomende gelegenheid aan den bedoelden geleerde eenen voor hem geschikten, gewonen hoogleeraars-post aan te bieden, in welk geval, hoedanig zijne keuze ook ware, de toelage van zelve zou moeten vervallen.

§ 113. Men heeft gemeend op nieuw op het intrekken der betrekkelijk aanzienlijke toelage aan het Instituut te moeten aandringen. Dat zulks met eene vernietiging dier instelling gelijk zou staan, kan men niet inzien. Hoe vele dergelijke wetenschappelijke instellingen of genootschappen zijn er toch niet, ook in ons vaderland, die zonder eenige ondersteuning uit 's Rijks kas en zonder presentie-gelden aan de ter vergadering opkomende leden, bestaan en werkzaam blijven?

§ 114. Men blijft het steeds onregelmatig keuren, dat terwijl de hoogescholen in het genot zijn van afzonderlijke toelagen voor den aankoop van boekwerken, de post, die onder art. 17 der Vde afdeeling van dit hoofdstuk voorkomt, in het wezen der zaak nog, ten minste gedeeltelijk, besteed wordt, om de boekerijen dier instellingen aan te vullen. Zijn de aangevraagde sommen tot aankoop van boekwerken voor de hoogescholen niet genoegzaam ter voorziening in de bestaande behoeften, dan verhooge men die sommen, maar trachte hetzelde doel niet langs dezen zijdelingschen weg te bereiken.

§ 117. Algemeen blijft men van gevoelen dat de Delftsche school op eene andere wijze, dan als een voor memorie uitgetrokken post op de begrooting behoorde voor te komen. Het geldt hier eene rijks-instelling, welke als zoodanig met die te Breda en te Medemblik volkomen gelijk staat, en men acht het daarom ook een onjuist denkbeeld, haar, zoo als in de Memorie van Antwoord geschiedt, op ééne lijn te stellen met scholen en inrigtingen van plaatselijken aard, aan welke wel een rijks-subsidie wordt verleend, maar die dan toch door of uit naam der stedelijke regeringen worden beheerd.

§ 124. Daar men niets liever wenscht, dan in allen opzigte de overtuiging der Regering te kunnen deelen dat de wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20) eene heilrijke werking doet, heeft men gemeend te dezer gelegenheid het verlangen te moeten uiten, dat het aanstaande uitvoerig verslag omtrent den toestand van het armwezen meer uitgewerkte statistieke opgaven omtrent de krankzinnigen-gestichten inhoude. Inzonderheid doelt men daarbij op zoodanige mededeeling van cijfers, waaruit zou kunnen blijken, of werkelijk het aantal lijders, die volkomen hersteld de welingerigte gestichten van dien aard verlaten, betrekkelijk groot kan genoemd worden.

§§ 127 en 128. Nadat dezerzijds ten sterkste was aangedrongen op het ontvangen eener onbewimpelde verklaring nopens de toelage aan een in het Fransch geschreven dagblad en tevens de denkbeelden waren aangegeven, door vele leden omtrent eene daarmede in verband staande, voor de Regering zelve gewigtige aangelegenheid gekoesterd, moest het onaangename gewaarwordingen opwekken, dat in de Memorie van Beantwoording te dezer zake zoo goed als het stilzwijgen werd bewaard. De in het Voorloopig Verslag gemaakte opmerkingen waren niet bepaald aan het een of ander Hoofd van een Departement van Algemeen Bestuur, maar aan de Regering zelve gerigt, en men scheen dus aanspraak op eenig afdoend antwoord van de zijde der Regering te mogen maken. Daarenboven zou alle wisseling van denkbeelden over zulk een aan de staatsbegrooting geenszins vreemd onderwerp onmogelijk worden, indien nu eens de Minister van Justitie, bij wien sommigen nog meenen, dat de zaak eigenlijk te huis behoort, dan weder de Minister van Binnenlandsche Zaken, alle verantwoordelijkheid te dier zake van zich kon afwerpen. Hoe zal ook de nadere overweging, waarvan het antwoord in de verte gewaagt, bij de Regering kunnen plaats vinden, als niet eenig bepaald Hoofd van een Departement van Algemeen Bestuur daartoe den eersten stap doet? Bij het gemis van alle nadere inlichting, die hun oordeel zou kunnen leiden, hebben vele leden gemeend te moeten herhalen, dat zij de toelage aan het bedoelde dagblad blijven afkeuren.

§ 130. Onderscheidene leden blijven in het subsidie aan de beide Amsterdamsche departementen der maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen bezwaar vinden. Wat ten voordeele daarvan wordt aangevoerd, zou op een groot aantal nuttige inrigtingen van de talrijke departementen dier maatschappij in de onderscheidene deelen des Rijks toepasselijk te maken zijn, en de uitzondering, hier ten behoeve van de hoofdstad gemaakt, gelijkt dus naar eene bijzondere begunstiging.

§§ 131 en 132. Men volhardt in het gevoelen, dat de geheele inrigting van het jagtwezen vereenvoudigd zou kunnen worden, en dat daarop bij de zamenstelling der nieuwe wet op de jagt wel mag worden gelet. Bepaaldelijk ook heeft men zich niet kunnen overtuigen, dat aan eenen afzonderlijken advocaat-consulent voor dezen tak van beheer behoefte is. In de Memorie van Beantwoording wordt de noodzakelijkheid van het bezit van zulk een raadsman op eene wijze gestaafd, die zou kunnen doen denken, dat de ambtenaren van het Openbaar Ministerie ongeschikt zijn, om over regts-quaestien, uit bijzondere wetten voortvloeijende, een juist oordeel te vellen. Indien de daaromtrent medegedeelde redenering doorging, zou het bestuur met opzigt tot elke zoodanige wet een bepaald regtsgeleerde moeten kunnen raadplegen. Overigens bewijst het opgegeven getal der bekeuringen, die in 1845 en 1846 ter zake der verordeningen omtrent de jagt en visscherij hebben plaats gehad, niet veel voor den omvang der bemoeijenissen van den advocaat-consulent. Verre het grootste gedeelte dier bekeuringen is toch zeer zeker bij transactie afgemaakt, en men zou derhalve, om de redenering aannemelijk te maken, eene opgave hebben moeten doen van de regtszaken betrekkelijk het jagtwezen, waarover werkelijk een regtsgeding is gevoerd.

ZESDE HOOFDSTUK.

Departement voor de zaken der Hervormde Kerk enz.

§ 140. Men had niet verlangd de dagteekening der Koninklijke

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

besluiten te kennen, krachtens welke de toelagen, onder het 17de artikel der tweede afdeeling van dit hoofdstuk voorkomende, worden verstrekt, maar wel op welken grond die toelagen zijn verleend. De noodige inlichting daaromtrent blijft, ook na het indienen van den nieuwen uitgewerkten en toelichtenden staat, ontbreken. De daarop voorkomende persoonlijke toelagen schijnen in strijd met het meer aangehaald Koninklijk besluit van den 29sten Augustus 1842.

§ 141. De reden is niet opgegeven, waarom, terwijl de beurzen aan de hoogescholen, met name die voor de opleiding van hervormde predikanten, zijn afgeschaft, het beginsel van het daaromtrent genomen Koninklijk besluit ook niet op de kweekelingen van het Evangelisch-Luthersch seminarium is toegepast.

§ 143. Ofschoon de verzekering gegeven wordt, de de Regering met opzigt tot dit Departement geene te ruime uitlegging aan het 2de lid van art. 192 der Grondwet geeft, hebben vele leden, ook met het oog op hetgeen verder onder deze paragraaph voorkomt, gemeend nog eenmaal de overtuiging te moeten uitdrukken, dat het bedoelde grondwettig voorschrift niet meer dan een vooruitzigt op jaarwedden en pensioenen voor de leeraren der onderscheidene kerkgenootschappen opent, zoodanig dat hier geen eigenlijk regt op geheele voorziening in aanwezige behoeften bestaat, en de vervulling dier behoeften aan tijd en omstandigheden ondergeschikt blijft. Verkregen regten zijn, volgens deze leden, alleen of hoogstens aanwezig voor hetgeen bij de invoering der Grondwet van 1815 aan traetementen, pensioenen en andere inkomsten ten behoeve der onderscheiden godsdienstige gezindheden werd uitgekeerd.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Departement voor de zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst.

§ 144. De verklaring bij de vorige paragraaph gedaan, wordt hier herhaald, en wel met te meer nadruk, omdat in de stukken betrekkelijk dit Departement zoo dikwijls een beroep op art. 192 der Grondwet wordt gedaan. Maar daarenboven heeft men gemeend regtstreeks de gevolgtrekking te moeten wederspreken, die in dit gedeelte der regerings-antwoorden uit art. 189 der Grondwet schijnt te worden afgeleid. Dat artikel zegt gelijke bescherming aan alle in het Koningrijk bestaande godsdienstige gezindheden toe, maar die bescherming heeft, naar het oordeel van vele leden, niets gemeen met de bezoldiging der leeraren van de verschillende kerkgenootschappen of met het onderhoud der openbare eeredienst, en allerminst laat zich dus beweren, dat de bij de Grondwet toegezegde *gelijke* bescherming ook *gelijke* bezoldiging zou medebrengen.

§ 147. Ofschoon men op zich zelf het beginsel niet wraken wil, bij het hoofdbestuur van dit Departement met opzigt tot de geringe en dagelijksche reparatien van het gebouw, waarin het gevestigd is, aangenomen, blijft men het toch verkeerd achten, dat daaromtrent een andere regel gevolgd wordt, dan bij andere Departementen. Het geldt hier een rijksgebouw, welks herstellingskosten, even als die van andere soortgelijke gebouwen, uit een algemeenen post der begrooting, die tot het Vde hoofdstuk behoort, bestreden moet worden.

§ 148. Verscheidene leden hebben zich met het gegeven antwoord omtrent de Oud-Bisschoppelijke Klerezij niet tevreden kunnen stellen. Zij meenen dat de leden dezer godsdienstige gezindheid wettige aanspraak hebben op dezelfde behandeling van de zijde der Regering, als hun tijdens de invoering der Grondwet van 1815 en tot voor weinige jaren ten deel viel. Bepaaldelijk is men van gevoelen, dat, als de volgelingen der Oud-Bisschoppelijke Klerezij aan hunne kerkvoogden de van oudsher gebruikelijke benamingen toekennen, en de Regering, na vroeger daarin geenerlei zwarigheid te hebben gezien, hun dit thans bemoeijelijkt en zelfs betwist, tenzij deze volgelingen zich geheel afgescheiden van de Roomsch-Katholijke kerk willen verklaren, de Regering zich, tegen hare dikwijls gedane verklaringen aan, op het gebied der godsdienstige begrippen begeeft. Overigens is vrij algemeen de opmerking gemaakt, dat niet of ten minste niet duidelijk geantwoord is op de in het Voorloopig Verslag gedane vraag wegens hetgeen in deze zaak sedert de behandeling der vorige begrooting is voorgevallen, en wegens het veronderstelde verband tusschen de in den staat van berekeningen voorkomende veranderde benamingen en het gerezen geschilpunt.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Departement van Marine.

§ 149. Dit hoofdstuk der staatsbegrooting heeft op nieuw tot ernstige overwegingen van algemeenen aard aanleiding gegeven, waarbij men het zeewezen weder, vooral ook in verband tot de behoeften onzer Oost-Indische bezittingen, heeft beschouwd, van welker veiligheid en bloei de welvaart des vaderlands in zulk eene hooge mate afhankelijk is. Uit dat oogpunt heeft men gemeend, bij herhaling op de meest mogelijke uitbreiding onzer active zeemagt te moeten aandringen. Vele leden echter hebben, terwijl zij volgaarne toestemden, dat eene meer uitgebreide active zeemagt voor de belangen onzer overzeesche bezittingen dringend wordt gevorderd, niet kunnen ontveinzen, dat de wisseling van denkbeelden, die bij gelegenheid der behandeling van de tegenwoordige begrooting, ook door middel van de bij het Voorloopig Verslag gevoegde afzonderlijke memorie en het daarop gegeven antwoord, heeft plaats gehad, hen in de overtuiging heeft versterkt dat de weg, die men in de laatste jaren met opzigt tot ons zeewezen heeft ingeslagen, ook tot zeer te betreuren uitkomsten leidt. Men heeft van de zijde van het Departement van Marine veel zorg gewijd aan de uitbreiding der active zeemagt, maar ofschoon deze nog op verre na niet voldoet aan de straks aangeduide behoeften, heeft het materieel der zeemagt daaronder maar al te zeer geleden. De aanbouw der schepen, ten minste van die van grooter charter, heeft daaronder zeer geleden, en de voorraad van beschikbaar materieel tot uitrusting en van het benoodigde tot den scheepsbouw zelven, is meer af- dan toegenomen. De Regering heeft dit in de door haar overgelegde afzonderlijke memorie, òf regtstreeksch òf zijdelings erkend, en waar in die memorie van vooruitgang gesproken werd, betrof dit bijna uitsluitend den aanbouw van kleinere schepen en van stoomschepen, of wel verwees men naar de toekomst, en deed beloften en toezeggingen, die niet konden slaan op de dezerzijds medegedeelde vergelijking van 's Rijks zeemagt in en buiten dienst, op de beide tijdstippen van 1 Julij 1843 en 1 Januarij 1847. Ook meent men, dat de Regering, waar zij van die toekomstige verbetering en uitbreiding der materiele zeemagt sprak, te weinig acht er op sloeg, hoe zeer inmiddels de tijd eenen langzaam, maar zeker vernielenden invloed op de werkelijk bestaande oorlogsschepen en stoomschepen uitoefent. Een en ander heeft vele leden met diepe bezorgheid vervult, meenende zij, dat door het voortgaan op den thans betreden weg de materiele zeemagt ons langzamerhand geheel zou kunnen ontzinken. Met name waren sommigen van gevoelen, dat, zoo men al, bij de beperktheid der voor het Departement van Marine toegestane sommen, niet met eenige kracht aan den aanbouw van grootere schepen kan doen arbeiden, de aanvulling van den voorraad van bouwmaterialen, vooral van scheepstimmerhout, eene volstrekte behoefte is; en sommige leden hebben derhalve overvloedige aanleiding gevonden, om de bij het Voorloopig Verslag gedane vraag te herhalen, of voor de noodzakelijke versterking der materiele zeemagt niet eene verhooging der voor dit hoofdstuk aangevraagde sommen gevorderd wordt.

§ 151. De som van f 4,600, die in 1845 op posten voor bureau- en locaalbehoeften is overgeschreven, moge in verhouding tot de hier vermelde 16 tonnen gouds een niet noemenswaardig bedrag kunnen heeten, men blijft die aanzienlijk achten, eensdeels in verband met het cijfer der posten waarop de overschrijving heeft plaats gehad, anderdeels en vooral met de oorspronkelijke bestemming der fondsen, welke op deze wijze zijn ingekort. Het gold hier toch weder de active zeemagt, die men zoo vurig meer uitgebreid wenscht te zien, en waaraan dus ten minste wel geen enkele penning, die daarvoor eenmaal is toegestaan, mag worden onttrokken.

§ 158. Het heeft eenige bevreemding verwekt, dat ook alweder met opzigt tot de in 1845 toegezegde wets-voordragt omtrent het loodswezen het nieuwe Strafwetboek als aanleiding tot uitstel is aangegrepen.

§ 159. De strekking der hier gedane vraag is in de Memorie van Beantwoording verkeerd opgevat. De leden van wie zij afkomstig was, hadden geenszins bedoeld, om op het verleenen van vrije woning aan de onder-inspecteurs van het loodswezen aan te dringen, maar meenden integendeel, dat zoo er, gelijk zij veronderstelden, kosten voor het inrigten van zulke woningen werden besteed, die niet goed te keuren was.

§ 160. Men heeft de juistheid der onder deze paragraaph in het antwoord voorkomende redenering niet kunnen toestemmen en meent integendeel zich stellig tegen de daarin doorstralende zienswijze te moeten verklaren. De af- en overschrijving van het eene artikel op het andere wordt daarbij, in plaats van enkel als uitzondering beschouwd te worden, zoo goed als tot regel verheven, zijnde daarbij uit het oog verloren, dat zoo doende het vaststellen van de onderdeelen der begrooting geheel illusoir wordt, en men tot de slotsom zou kunnen komen dat door het

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

toestaan eener globale som aan ieder Departement van Algemeen Bestuur, het doel even goed zou bereikt worden. Men kan niet inzien, dat de beperktheid der sommen, die voor het Departement van Marine worden toegestaan, zulke veel te ver leidende beschouwingen eenigermate wettigt. Overigens heeft men niet begrepen, waarom wel de kosten van opbouw van het afgebrande gedeelte van het ministerie, maar niet die van de afgebrande smederij te Amsterdam, ten laste van den post voor onvoorziene uitgaven zijn gebragt. Zoowel de eene als de andere betaling was uit den aard der zaak onvoorzien en beide behoorden dus op dien post te huis.

§ 167. Men kan geenszins toegeven, dat door het vaststellen eener afzonderlijke suppletoire begrooting voor het instituut te Medemblik, aan de bij art. 125 der Grondwet gestelde beginselen zou worden te kort gedaan, maar heeft integendeel bijna algemeen op het erlangen van zoodanige speciale begrooting aangedrongen. Men gedraagt zich voorts ten aanzien van dit punt naar het hiervoren sub § 57 aangemerkte en het daar aangehaalde voorbeeld der speciale begrooting van de Landsdrukkerij, welke begrooting, indien de hier voorkomende redenering steek hield, ongrondwettig zou zijn.

§ 170. Het bezwaar tegen de omschrijving van den post voor *verschillende uitgaven, daaronder begrepen* enz., die de Vde afdeeling van dit hoofdstuk uitmaakt, is door de deswege gegevene inlichtingen niet weggenomen. Wat men daarvan zegt zou op elk ander Departement van Algemeen Bestuur even toepasselijk zijn; terwijl door zulke onbestemde posten van uitgave eene wijde deur voor misbruik zou kunnen worden geopend, daar zij toch naar welgevallen door af- en overschrijving zijn aan te vullen, en dan daaruit alle mogelijke betalingen kunnen worden gekweten, die niet onder eenen bepaalden post van hetzelfde hoofdstuk te rangschikken zijn.

§ 171. Er bestaat, naar men meent, alle reden om hier op nieuw te verwijzen naar het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1842, waaraan het denkbeeld om alle wachtgelden af te schaffen en die, zoo daartoe termen zijn, door pensioenen te vervangen, ten grondslag lag.

NEGENDE HOOFDSTUK *A.*

Nationale Schuld.

§ 181. De in het Voorloopig Verslag geuite wensch om met opzigt tot de thans in de IIde afdeeling van dit hoofdstuk voorkomende geldleeningen voor straat- of kiezelwegen eene splitsing te zien bewerkstelligen tusschen renten en aflossing van kapitaal had niet ten doel, om eene opgave daaromtrent in de Memorie van Beantwoording te ontvangen, maar om op den staat van berekeningen voor dit hoofdstuk afzonderlijke posten voor het een en het ander te zien uittrekken.

§ 183. De vraag, op welke wetten vier der zoo even vermelde geldleeningen rusten, is beantwoord door eene bloote verwijzing naar de dagteekening der wetten van 1822 en 1840, waarbij het Amortisatie-syndicaat ingesteld en weder opgeheven is geworden. Het laat zich echter moeijelijk begrijpen, hoe een en ander de geldleeningen, waarvan hier sprake is, kan wettigen. Uit art. 4 der aangehaalde wet van 27 December 1822 (*Staatsblad* n°. 59) blijkt alleen, dat het toen ingestelde Amortisatie-syndicaat de verpligting op zich nam om 30 millioen aan 's Rijks schatkist te verstrekken, die met name ook tot voltooijing der groote communicatien te lande moesten dienen; maar van eene magtiging tot het sluiten eener geldleening voor eenen bepaalden weg is daarbij geen sprake. Nog heeft het de aandacht getrokken, dat het regerings-antwoord te dezer plaatse de woorden: *onder anderen* gebruikt, waaruit men afleidt, dat niet al de hier voorkomende geldleeningen tot het beheer van het voormalig Amortisatie-syndicaat in betrekking hebben gestaan, zonder dat daarom derzelver wettigheid duidelijker wordt.

§ 185 Onderscheidene leden hebben, ook naar aanleiding van hetgeen in de laatste maanden wereldkundig is geworden, gemeend hier te moeten doen opmerken, dat, naar hunne overtuiging, in den toestand van het Rijk ten aanzien der restantschuld van 10 millioen aan de Nederlandsche Handel-maatschappij geene verandering kan worden gebragt, dan met medewerking der wetgevende magt. Zij hebben zich tot staving van dit hun gevoelen onder anderen ook op de wetten van 10 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 22) en van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 15) beroepen.

NEGENDE HOOFDSTUK *B.*

Departement van Finantien.

§ 189. Men heeft de reden niet kunnen inzien, waarom de opmerking wegens het scheppen van de nieuwe ambtsbetrekking van raad-adviseur eenige bevreemding aan de zijde der Regering heeft kunnen doen ontstaan. Gesteld zelfs, dat de daartoe benoemde ambtenaar thans werkelijk als zoodanig noodzakelijk is — iets waaromtrent men de Kamer geheel in het onzekere heeft gelaten — dan had men nog altijd in het regerings-antwoord de eene of andere verzekering mogen verwachten tot wegneming der vrees, dat deze nieuwe uitgave ook voor de toekomst zal worden in stand gehouden.

§ 191. Daar er niets wezenlijks geantwoord is omtrent de mogelijkheid der ineensmelting van de onderscheidene inrigtingen, die voor de directie van het Grootboek en de rentebetaling der nationale schuld of onder den naam van Agentschap van het Ministerie van Finantien te Amsterdam bestaan, zijn de beschouwingen op dit punt onveranderd gebleven. Men volhardt in het gevoelen, dat de bedoelde administratien thans, nu de groote maatregelen omtrent de verwisseling der openbare schuld ten einde gebragt zijn, op eene te groote schaal zijn ingerigt. Bepaaldelijk meent men te weten, dat gedurende het tijdperk der rentebetaling, de behandeling van alle eenigzins moeijelijke vraagstukken omtrent inschrijvingen op het Grootboek geschorst wordt; waaruit men dan afleidt, dat de vereeniging van de beide daarbij in aanmerking komende takken van beheer uit den aard dier inrigtingen zelve voortvloeit.

§§ 192 — 195. Zonder zich een oordeel aan te matigen over het doeltreffende der nieuwe regeling omtrent de betaalmeesters en de daarvan te verwachten vruchten voor de dienst der schatkist, heeft men toch gemeend, leedwezen te moeten uitdrukken, dat deze gelegenheid niet te baat is genomen, om eensdeels voor sommigen dezer ambtenaren eene minder hooge bezoldiging vast te stellen, anderdeels eene meer gelijkmatige verdeeling daarvan over de verschillende provincien in te voeren. Er zullen thans toch betaalmeesters zijn, wier bezoldiging die der vroegere agenten van 's Rijks schatkist verre overtreft, en dit, gevoegd bij de noodzakelijkheid om de uitgevallene ambtenaren te pensioneren, zal de bezuiniging, die uit de nieuwe inrigting moet voortvloeijen, van luttel belang doen worden. Aan den anderen kant zal de onevenredigheid, die vroeger in de verdeeling der gelijksoortige ambtenaren over de verschillende provincien bestond, zoozeer in wezen blijven, dat, terwijl bijv. in geheel Noordbraband slechts twee betaalmeesters te vinden zullen zijn, de provincien Vriesland en Groningen, er elk drie zullen tellen, waarvan dan, wat de laatste provincie betreft, er een op een dorp (te Middelstum) gevestigd is.

§ 198. De ernstige aandrang, om de nieuwe wet op den waarborg van de gouden en zilveren werken spoedig, en dus zeker in de volgende zitting der Staten-Generaal, te ontvangen, wordt hier herhaald. Men vindt daartoe te meer grond, daar deze aangelegenheid nu reeds sedert negen jaren telkens, ook door de verzending van de te dier zake aan de Tweede Kamer aangebodene verzoekschriften, der aandacht van de Regering is aanbevolen, en men daaromtrent thans, in stede van voorwaarts, wezenlijk achteruit is gegaan. Vroeger heette het toch van tijd tot tijd, dat de nieuwe wet zoo goed als gereed was, en thans vindt men daaromtrent in het regerings-antwoord enkel de meermalen gebezigde uitdrukking, dat deswege ernstige overwegingen aanhangig zijn.

§§ 199 en 200. Uit de hier gegevene antwoorden moet men opmaken, dat de zes essaijeurs in Limburg ook emolumenten genieten, en dat hunne bezoldiging enkel als eene suppletie van inkomsten te beschouwen is. Maar is dit het geval, dan schijnen hunne tractementen tot een te hoog bedrag te zijn opgevoerd. Tot eene goede beoordeeling der tractementen van deze ambtenaren in 't algemeen zou dan ook eene opgave van het bedrag der door hen genoten wordende emolumenten zeer noodig geweest zijn. Over 't geheel zouden sommigen het regelmatiger achten, dat de retributie voor het waarmerken ten volle onder de middelen voorkwam, en de wezenlijke bezoldiging der ambtenaren van den waarborg op de begrooting van uitgaven wierd uitgetrokken.

§ 213. Het antwoord omtrent de voor het bijhouden van het kadaster gevolgde regelen is niet bevredigend voorgekomen. Inzonderheid heeft men de vroeger gemaakte aanmerking herhaald, dat uit de wijze waarop gemeenschappelijk eigendom in de registers wordt geboekt, te eeniger tijd groote moeijelijkheden zullen voortvloeijen.

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

§ 214. Men wenscht het vaststellen der bepalingen omtrent het aanhouden der kadastrale plannen bij de gemeentebesturen bespoedigd te zien, en zulks te meer omdat er plattelandsgemeenten schijnen te zijn, waar men met dit werk verscheidene jaren ten achtere is. Welligt zou men de zaak bij de gemeentebesturen meer kunnen bevorderen door het tarief van kosten te verminderen. Het behoorlijk in stand houden der kadastrale registers door de gemeenten is ook voor den Staat van wezenlijk belang, daar, indien ongelukkig de schrifturen in een der kantoren van bewaarders door brand of dergelijke rampen vernietigd werden, het gemis uit hetgeen bij de gemeentebesturen bestaat, mits dit in goede orde is, zou kunnen worden aangevuld.

§ 216. Niet slechts is thans het bedrag der wezenlijke uitgaven voor kwade posten op de grondlasten voor de dienstjaren 1842 en 1843 bekend, maar men heeft ook dat voor de beide volgende jaren leeren kennen, en het resultaat is telkens geweest, dat deze uitgaven geenszins aanzienlijk zijn. Na zulk eene ondervinding van vier jaren achtereen, kan er dus moeijelijk eene afdoende reden worden uitgedacht, waarom de raming niet meer met de waarschijnlijke uitkomst in overeenstemming zou worden gebragt. Men dringt op zulk eene wijziging der begrooting te meer aan, omdat men, gelijk reeds vroeger is aangemerkt, de af- en overschrijvingen geenszins wil bevorderen. Gaarne wil men gelooven, dat de Regering zoo iets bij het ramen van zulke posten als de tegenwoordige niet op het oog heeft; maar de ondervinding heeft dan toch geleerd, dat werkelijk eene aanzienlijke afschrijving het gevolg van het te hooge cijfer is geweest, en ditzelfde zou ook later kunnen plaats vinden.

§ 220. Onder de leden der Kamer moge verschil van gevoelen bestaan over de vraag, of de geheele afschaffing der loterij al dan niet in het wezenlijk belang der natie wenschelijk is, over de noodzakelijkheid om aan die loterij eene betere inrigting te geven, denkt men eenstemmig.

§ 221. Men kan niet toegeven, wat uit de Memorie van Beantwoording zou kunnen worden afgeleid, dat, ten gevolge der wijze van verantwoording der ontvangsten van de loterij, die ontvangsten slechts schijnbaar een nadeelig verschil tusschen het eene en het andere jaar opleveren. Er heeft in dezen tak van inkomsten gedurende het tijdperk van 1842 tot 1846 eene *doorgaande* vermindering van nagenoeg f 100,000 plaats gehad.

§ 224. Ofschoon men erkent, dat in den laatsten tijd verbeteringen in de inrigting van de brievenpost zijn tot stand gebragt, meent men de aandacht der Regering op nieuw op deze aangelegenheid te moeten vestigen. Inzonderheid heeft men daarbij het oog op eene vermindering der porto's, die, mits binnen zekere grenzen beperkt, hoogst waarschijnlijk in het vervolg blijken zou, niet slechts het belang en het gerief der ingezetenen te bevorderen, maar ook tot regstreeksch voordeel der schatkist te strekken. Ook meenen sommigen, dat van de gelegenheid, die de hier te lande aangelegde spoorweglinien tot sneller vervoer der brieven aanbieden, door de Regering nog meer gebruik zou kunnen worden gemaakt, dan thans het geval is, hebbende men daarbij ook op het voorbeeld van Belgie gewezen.

§ 229. De staat van de tractementen der directeuren en verdere ambtenaren van de postkantoren, als bijlage H bij de Memorie van Beantwoording gevoegd, heeft slechts zeer gedeeltelijk aan het van de zijde der leden geuite verlangen voldaan. Men wenschte zulk eene opgave om te kunnen beoordeelen, of de belooningen evenredig en gelijkmatig zijn, maar daarvoor is het niet genoeg, dat men enkel het bedrag der tractementen en het aantal der ambtenaren, door wie zij genoten worden, kent, als men volstrekt niet weet, hoe deze ambtenaren over de postkantoren in de onderscheidene steden en gemeenten des Rijks verdeeld zijn. Bij andere dergelijke opgaven heeft men ten minste eene splitsing provinciesgewijze geleverd.

§ 230. De juistheid der berekening, dat de perceptiekosten van de inkomsten der domeinen slechts twee ten honderd zouden bedragen, is door sommige leden betwist geworden. Zij voerden aan, dat de opbrengst der wegen en kanalen, zoowel als die der cijnsen en verdere prestatien, in den regel niet door de ontvangers der domeinen, die zelfs aan het beheer der wegen en kanalen vreemd zijn, worden geïnd. Ook meenden zij, dat de Regering de bezoldiging van de ondergeschikte beambten der domeinen buiten berekening had gelaten.

Voorts is door onderscheidene leden aangemerkt, dat de opgave van de nog vervreemdbare domeinen, als bijlage K bij de Memorie van Beantwoording gevoegd, meer licht zou hebben kunnen verschaffen, indien bij elk der daarop voorkomende perceelen de kadastrale waarde gevoegd ware geworden. In dat geval toch zou men in dezen staat een afdoenden maatstaf bezeten hebben, om te beoordeelen, wat voor de uitdelging van schuld nog van den verkoop van domeinen te verwachten is. Eenige verwondering heeft het gebaard, dat onder deze vervreemdbare domeinen nog zooveel landerijen zonder gebouwen begrepen zijn. Men kan het zich niet verklaren, dat de Regering nog niet tot den verkoop daarvan is overgegaan, of wel in dien verkoop niet heeft kunnen slagen, en heeft zich daardoor bevestigd gezien in de meening, dat bijzondere redenen, in de taxatien of koopcondities gelegen, in vele gevallen den verkoop der domeinen doen mislukken.

§ 232. De medegedeelde opheldering bevestigt de gemaakte opmerking, dat dezelfde kosten van onderhoud gelijkelijk op twee onderscheidene hoofdstukken der begrooting zijn uitgetrokken, en dat dus op de eene of andere plaats zeker onnoodige sommen zijn gebragt. Men kan zulk eene handelwijze, die zoo ligt tot overschrijving kan leiden, geenszins goedkeuren. Het onderhoud der gebouwen voor de bisschoppelijke woningen had, zelfs in het stelsel der Regering, op hoofdstuk VII alleen voor memorie moeten worden uitgetrokken, maar nog beter en regelmatiger ware het, en daarop dringt men dan ook alsnog aan, dien post op het genoemde hoofdstuk geheel te doen wegvallen, en zoodra in den tegenwoordigen staat van zaken verandering komt, in de dan ontstaande behoefte door eene afzonderlijke wet te voorzien.

§ 236. Het omtrent dit punt van regeringswege aangevoerde kan den aard der zaak niet veranderen. Sommen, uit den afkoop van renten en prestatien afkomstig, kunnen niet anders dan als afgelost kapitaal worden beschouwd, en mogen daarom in eene geregelde finantiele huishouding niet onder de gewone jaarlijksche inkomsten worden opgenomen.

TIENDE HOOFDSTUK.

Departement van Oorlog.

§ 241. De groote meerderheid der leden heeft gemeend, op de in haar oog zeer gewigtige beschouwingen, die met opzigt tot de voor het Departement van Oorlog aangevraagde geldsommen, in verband ook met den algemeenen finantielen toestand des vaderlands en met de onmiskenbare behoefte aan uitbreiding onzer zeemagt, zijn ontwikkeld, bij den tegenwoordigen stand van het onderzoek der begrooting, niet in alle bijzonderheden te moeten terugkomen, en men heeft dus over 't algemeen de daaromtrent van regeringswege gegevene antwoorden, aan welker meerdere volledigheid men overigens regt laat wedervaren, voor kennisgeving aangenomen. Intusschen gevoelt diezelfde meerderheid zich gedrongen, om reeds dadelijk eene uitzondering te maken ten aanzien der redenering in de Memorie van Beantwoording wegens de grondwettige verpligting der Regering, om zorg te dragen, dat er ten allen tijde eene toereikende landmagt onderhouden worde. Daarin toch treft men gezegden aan, waaruit af te leiden ware, dat alleen en uitsluitend aan de Regering de bevoegdheid toekomt om te beslissen, hoe ver de behoeften met opzigt tot de sterkte des legers zich uitstrekken, zoodat de Staten-Generaal op hunne beurt grondwettig verpligt zouden zijn, om alle sommen toe te staan, die van regeringswege voor die behoeften noodzakelijk worden geoordeeld. Tegen zulk een systema meent men met nadruk te moeten opkomen. De duidelijke letter van verscheidene artikelen van dat zelfde achtste hoofdstuk der Grondwet, waarop de Regering zich beroept en waarin telkens van de toestemming der Staten-Generaal en van het met dezen te houden gemeen overleg wordt gewag gemaakt, zou reeds genoegzaam zijn, om het onhoudbare daarvan in het oog te doen vallen. Maar bovendien spreekt het wel van zelf, dat toen de Grondwet het regt van inwilliging van alle rijksuitgaven zonder onderscheid, en dus ook van die voor het Departement van Oorlog, aan de Staten-Generaal toekende, daarbij van de veronderstelling wierd uitgegaan, dat de Volksvertegenwoordiging steeds met opzigt tot door de Regering noodzakelijk geachte uitgaven voor 's lands verdediging, de krachten en behoeften der natie zou mogen en moeten raadplegen; weshalve ook deze uitgaven niet dan met gemeen overleg behooren te worden vastgesteld.

Al verder hebben sommige leden de juistheid der berekening van hetgeen men bij het antwoord de wezenlijke uitgaven van Oorlog noemt, niet kunnen toegeven. Zij meenen, dat voor zulk eene berekening, als het hier geldt, van het eindcijfer van het hoofdstuk de som, die het domein van Oorlog jaarlijks aan vaste inkomsten afwerpt, niet wel kan worden afgetrokken, terwijl men tevens de hier in computatie gebragte $7\frac{1}{2}$ per cent, welke op de geraamde sommen voor het personeel des legers, uit hoofde van vermoedelijke onvoltalligheid wordt gekort, moeijelijk als een hier

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

in aanmerking komend, doorloopend bezwaar kan erkennen, daar dan toch zonder dien aftrek het eindcijfer nog hooger zou zijn dan de thans op den voorgrond gestelde f 11,675,000. Doch al ware de te dezer plaatse voorkomende berekening der Regering volkomen juist, dan nog zou daardoor de groote onevenredigheid tusschen hetgeen voor de land- en voor de zeemagt, uit 's Rijks geldmiddelen wordt afgezonderd, nog geenszins weggenomen worden. Integendeel is, naar het gevoelen van een deel der leden, die onevenredigheid nog veel sterker, dan vroeger was aangeduid. Zij meenden toch, dat men, om over dit punt een juist oordeel te vellen, de geldmiddelen van het moederland en die der overzeesche bezittingen in het ware licht, dat is als een groot geheel, moest beschouwen; eene beschouwing, waarvoor hier te meer grond bestaat, omdat werkelijk onder de uitgaven van het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting er velen zijn, die òf uitsluitend òf voor een goed deel ten behoeve der Oost- en West-Indische kolonien worden besteed, zoodanig zelfs, dat het zeer moeijelijk zou zijn, ten aanzien dier begrooting datgene wat meer regtstreeks voor het moederland wordt uitgegeven, van het overige af te scheiden. Van dat standpunt dus uitgaande, is men tot de slotsom gekomen, dat, wanneer men zamentrekt wat hier te lande en in de overzeesche bezittingen plaats vindt, aan uitgaven van Oorlog of voor de defensie te lande f 22,224,912.99[5], en aan uitgaven voor de Marine f 6,848,189,05 worden besteed, zoodat de eerste klasse van uitgaven ruim driemaal zoo hoog is als de laatste. Als basis dier berekening heeft men eensdeels de thans voorgedragene staatsbegrooting voor 1848 aangenomen, anderdeels de cijfers, die in de laatst medegedeelde staten van geraamde ontvangsten en uitgaven voor de Oost- en West-Indische bezittingen over 1846 en 1847 voorkomen. De hier volgende opgave wijst aan, hoe men de slotsom verkregen heeft.

UITGAVEN VAN OORLOG.

Het Xde hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1848 bedraagt		f 11,675,000.00	
Waarvan worden afgetrokken:			
de kosten voor de maréchaussée.	f 182,000.00		
de bijdrage aan de Maatschappij van Weldadigheid . .	26,016.20		
		208,016.20	
Blijft			f 11,466,983.80
De Oost-Indische raming der kosten van Oorlog			8,715,903.00
Militaire uitgaven voor Sumatra, bij raming uit het bedrag van f 2,422,890			1,500,000.00
Militaire kosten en fortificatien voor Suriname .			352,657.89
» » » ». » Curaçao enz.			165,030.00
» » voor St. Eustatius			5,248.00
» » » St. Martin			6,250.30[5]
» » » de Kust van Guinea . .			12,840.00
Totaal			f 22,224,912.99[5]

UITGAVEN VOOR DE MARINE.

Het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1848 bedraagt		f 5,545,632.05	
Daarvan afgetrokken:			
de kosten onder de elfde afdeeling gebragt, als niet behoorende tot de aangelegenheden van 's Rijks zeewezen		159,977.00	
Blijft			f 5,385,655.05
Uitgaven in Oost-Indie, voor schepen en vaartuigen van oorlog			1,201,488.00
Het maritime etablissement op Onrust (een tijdelijke post)			238,190.00
De koloniale vaartuigen in Suriname . . .			22,856.00
Totaal			f 6,848,189.05

§ 243. Men is vrij algemeen bij het gevoelen blijven volharden, dat de benoeming van eene commissie van deskundigen tot het bepalen van het stelsel van verdediging zeer wenschelijk ware en een heilzamen invloed op die bezuiniging met opzigt tot het materieel zou kunnen te weeg brengen, welke men nog altijd nadrukkelijk meent te mogen inroepen. De tegenwerpingen tegen het instellen van zoodanige commissie hebben de daaromtrent bestaande overtuiging niet kunnen doen wankelen, daar zij toch op alle bloot-raadgevende ligchamen toepasselijk zijn, en dus bij voorbeeld ook tegen den Raad van State gerigt zouden kunnen worden.

Met eenig leedwezen heeft men in de Memorie van Antwoord in de laatste zinsnede van deze paragraaph het woord: *aantijging* gebruikt gezien. Aanmerkingen, volgens eed en pligt in het midden gebragt, schijnen die harde benaming niet te verdienen. De voorbeelden, naar welke men hier vroeg, zijn in de onmiddellijk volgende paragraphen, vooral ook in § 245, te vinden.

§ 244. De meerderheid der leden heeft, zonder thans bepaald op het vraagstuk wegens het behoud van al de bestaande vestingen terug te willen komen, als hare overtuiging te kennen gegeven, dat men die sterke plaatsen in stand houdende, het ongerief voor de ingezetenen om daarin te wonen, zoo weinig voelbaar als mogelijk behoort te maken. Eene tegenovergestelde strekking meent men bij de Regering te bespeuren, en ziet daarvan onder anderen een bewijs in de moeijelijkheden, die aan het invoeren der gazverlichting in de als vesting beschouwd wordende plaatsen worden in den weg gelegd.

§ 263. Men blijft op eene speciale begrooting voor de Militaire Academie te Breda aandringen en verwijst te dier zake naar het reeds aangemerkte bij de §§ 57 en 167. De reden, waarom de stortingen der kadets niet als rijks-inkomsten te beschouwen zouden zijn, laat zich moeijelijk bevroeden.

§ 267. Met het oog op de overschrijvingen, die in de laatste jaren telkens van dezen post hebben plaats gehad, blijft men dien te hoog achten. De raming moet naar een gewonen staat van zaken plaats hebben; bij opkomende buitengewone omstandigheden blijft de weg tot het doen eener aanvrage om verhooging steeds open.

§ 272. Op de vroeger aangeduide gronden hebben verscheidene leden op de verandering der omschrijving van artt. 1 en 4 van de XIde afdeeling van dit hoofdstuk blijven aandringen.

§ 273. Men kan hier niet anders dan zich gedragen aan de aanmerkingen, hiervoren sub § 98 medegedeeld.

§ 277. Men acht het bedenkelijk, dat voortaan uit twee verschillende afdeelingen van dit hoofdstuk, de IIIde en de XIIde, gratificatien aan ontslagene militairen zouden worden verleend. Veel doeltreffender was de vroegere inrigting, toen deze soort van uitgaven in éénen post vereenigd was, en men zich dus met een enkelen oogopslag kon overtuigen, of daaromtrent, in vergelijking met eene vroegere begrooting, al dan niet eene wenschelijke besparing plaats greep.

§ 279. De uitbreiding van het corps maréchaussée, welk wapen, vooral ook ten platten lande, zoo veel nut sticht en kwaad voorkomt, wordt voortdurend door vele leden zeer wenschelijk geacht. Men kan het niet anders dan betreuren, dat, bij de jongste reorganisatie van het corps, hetzelve, tegen het meermalen geuite verlangen der Kamer aan, in getalsterkte is verminderd.

§ 281. Het gezegde in de Memorie van Beantwoording aan het slot dezer paragraaph en niet minder dat in den aanhef van § 279, leveren weder het bewijs op, dat men de voor ieder onderdeel der begrooting aangevraagde sommen geenszins als maxima beschouwt, maar reeds vooruit er op rekent, om het overschot van eenen te ruim gestelden post op zoodanig een over te schrijven, die kariger is genaamd. Overigens meent men hier meer bepaald de vroegere toezegging te moeten herinneren, dat van de overige afdeelingen van het Xde hoofdstuk nimmer op de afdeeling: *buitengewone uitgaven* zou worden overgeschreven.

ELFDE HOOFDSTUK.

Departement van Kolonien.

§ 283. Het geopperde denkbeeld, dat aan het Hoofd van dit Departement een koloniale raad ter zijde mogt worden gesteld, is op nieuw door verscheidene leden aangedrongen. Zij meenden dat daarin een meerdere waarborg gelegen zou zijn voor het rijpelijk overwegen der besluiten omtrent de hoogst gewigtige aan-

IX. *Staatsbegrooting voor de jaren* 1848 *en* 1849.
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Nota's van Wijzigingen.)

gelegenheden, welker behartiging aan dit Departement is toevertrouwd, en die het uit den aard der zaak dikwijls zoo moeijelijk is, goed te beoordeelen. Het omtrent dit punt gegeven antwoord is weinig voldoende voorgekomen.

§§ 286 *en* 287. Met het oog op de zucht tot landverhuizing, die in ons vaderland in den laatsten tijd zoozeer is opgewekt, kan men niet anders dan der Regering ernstig aanbevelen, om het ten einde brengen van het onderzoek omtrent eene Europesche kolonisatie in onze Oost-Indische bezittingen zooveel in haar is, te bespoedigen. Uit hetzelfde oogpunt heeft het vele leden leed gedaan van in het regerings-antwoord niet een meer omstandig verslag omtrent den toestand der kolonie aan de Saramacea en de uitzigten, die deze voor de toekomst aanbiedt, aan te treffen. Bij de zeer tegenstrijdige berigten, die van tijd tot tijd omtrent deze vestiging ruchtbaar worden, schijnt het verlangen, om te dier zake volledig te worden ingelicht, wel geene verdediging te behoeven.

§§ 288 *en* 289. Het heeft bevreemding verwekt, dat hier de invoering van het nieuwe slavenreglement in Suriname afhankelijk wordt gesteld van proefnemingen tot hervorming van het industriele stelsel. Sommigen konden zelfs moeijelijk gelooven, dat daarin de ware reden der vertraging zou gelegen zijn in het tot stand brengen van verbeteringen in het lot eener ongelukkige klasse van menschen.

§ 291. De medegedeelde opgave omtrent de beide aan het Departement werkzame koloniale ambtenaren is niet genoegzaam om te doen zien, hoeveel zij eigenlijk uit 's Rijks kast trekken. Men kan zich toch niet voorstellen, dat zij met hunne verloftractementen de volle bezoldiging, aan hunne tegenwoordige ambtsbetrekking verbonden, zouden cumuleren. In allen gevalle ziet men niet in, waarom zulke ambtenaren, als zij, gelijk de ondervinding toont, in de Indien kunnen gemist worden, voortdurend zulke aanzienlijke verlof-tractementen zouden moeten blijven genieten.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Onvoorziene uitgaven.

§ 294. Verscheidene leden zijn teruggekomen op de tegen dit hoofdstuk bestaande grondwettige bezwaren. Hunnes inziens zijn die door de redenering in de Memorie van Beantwoording geenszins weggenomen. Daar het hier dan toch altijd een afzonderlijk hoofdstuk der staatsbegrooting geldt, op hetwelk van al de andere hoofdstukken kan en uit den aard der zaak moet worden overgeschreven.

§ 297. Het verleenen van vaste onderstandsgelden uit een voor onvoorziene uitgaven toegestaan bedrag is zoo onbestaanbaar en tegenstrijdig, dat men gemeend heeft daarop nog eenmaal terug te moeten komen. Die onderstand moge op zich zelve gering zijn, er wordt daardoor inbreuk gemaakt op een gewigtig beginsel.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 16den Julij 1847.

NEDERMEIJER VAN ROSENTHAL.
GEVERS VAN ENDEGEEST.
BOREEL VAN HOGELANDEN.
DE MAN.
FABER VAN RIEMSDIJK.

132. NADERE NOTA VAN WIJZIGINGEN *in de begrootingswet van het* IXde hoofdstuk A *en in den daarbij behoorenden* staat van berekeningen.

Ontwerp van wet.

De sommen worden voor elk jaar verminderd met f 2,904.00 en alzoo gesteld:

over 1848 op . . . . f 36,291,136.33
over 1849 op 36,271,811.33

Staat van berekeningen.

1ste AFDEELING.

Art. 4. Interessen van rentegevende schuld à *vier* per cent, te verminderen het kapitaal met f 72,600 en de rente met f 2,904 over elk jaar; wordende alzoo het kapitaal f 237,610,500 en de rente f 9,505,620.

Voor het bedrag der afdeeling te stellen:

over 1848 f 35,829,446.33, in plaats van f 35,832,350.33.
over 1849 f 35,810,946.33, in plaats van f 35,813,850.33.

2de AFDEELING.

Artikel 2. Onder de omschrijving van dit artikel te plaatsen:

	1848.			1849.	
Aflossing	f 10,000.00	f 51,850.00	Aflossing	f 10,000.00	f 51,400.00
Rente	41,850.00		Rente	41,400.00	

Artikel. 3. Onder de omschrijving van dit artikel te plaatsen:

	1848.			1849.	
Aflossing	f 2,000.00	f 3,270.00	Aflossing	f 2,000.00	f 3,170.00
Rente	1,270.00		Rente	1,170.00	

Artikel 4. Onder de omschrijving van dit artikel te plaatsen:

	1848.			1849.	
Aflossing	f 1,000.00	f 4,262.50	Aflossing	f 1,000.00	f 4,217.50
Rente	3,262.50		Rente	3,217.50	

Artikel 5. Onder de omschrijving van dit artikel te plaatsen:

	1848.			1849.	
Aflossing	f 3,000.00	f 11,460.00	Aflossing	f 3,000.00	f 11,370.00
Rente	8,460.00		Rente	8,370.00	

Artikel 6. Onder de omschrijving van dit artikel te plaatsen:

	1848.			1849.	
Aflossing	f 6,000.00	f 10,847.50	Aflossing	f 6,000.00	f 10,707.50
Rente	4,847.50		Rente	4,707.50	

Het totaal van het hoofdstuk te stellen:

over 1848 f 36,291,136.33, in plaats van f 36,294,040.33,
over 1849 f 36,271,811.33, in plaats van f 36,274,715.33.

133. NADERE NOTA VAN WIJZIGINGEN *in de begrootingswet van het* IXde hoofdstuk *B en in den daarbij behoorenden* Staat van berekeningen.

Ontwerp van wet.

De sommen worden voor elk jaar verminderd met f 2000 en alzoo gesteld:

over 1848, op. . . . . f 6,313,129.07^{5}
over 1849, op. . . . . 6,276,909.07^{5}

Staat van berekeningen.

5de afdeeling, artikel 3, de woorden: » zoomede eventueel ver-
» lies op den wisselkoers der remises, waarvoor wordt geraamd
» f 3000", moeten wegvallen.

Het voor dit artikel uitgetrokken cijfer te verminderen op f 1000.

Voor het bedrag der 5de afdeeling te stellen:

over 1848 en over 1849 op f 109,500
in plaats van. 111,500

Het totaal van het hoofdstuk te stellen:

over 1848 f 6,313,129.07^{5} in plaats van f 6,315,129.07^{5}
over 1849 6,276,909.07^{5} in plaats van f 6,278,909.07^{5}

134. NADERE NOTA VAN WIJZIGINGEN *in den Staat van berekeningen, gevoegd bij het ontwerp van wet tot vaststelling van het* VIIde hoofdstuk *der Staatsbegrooting voor* 1848 *en* 1849, *het hoofd der* IVde afdeeling *en de omschrijving van* het eerste artikel dier afdeeling.

IVde AFDEELING. *Kosten van het kerkgenootschap der Oud-Bisschoppelijke Klerezij.*

Art. 1. Jaarwedden van de kerkvoogden der Oud-Bisschoppelijke Klerezij te *Utrecht*, te *Haarlem* en te *'s Gravenhage*, mitsgaders van derzelver algemeenen secretaris.

135. NOTA VAN WIJZIGINGEN *in den Staat van berekeningen behoorende tot de begrootingswet van het* Xde hoofdstuk.

Staat van berekeningen.

XIde Afdeeling, artikel 1.

De verkorting *enz.*, ten slotte der omschrijving van dit artikel, zal wegvallen.

XIde Afdeeling, artikel 4.

De woorden: *en alle onvoorziene zaken*, ten slotte der omschrijving van dit artikel, vallen weg.

X. *Wet op de Middelen.*
(Ontwerp van Wet.)

X. Wet op de Middelen.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 6 Augustus 1847.

1. AANSPRAAK VAN DEN MINISTER VAN FINANTIEN, bij de indiening op den 29sten December 1846.

Deze is opgenomen in het verslag der Zitting van den 29sten December 1846.

2. ONTWERP VAN WET, *houdende vaststelling der Middelen ter goedmaking van de uitgaven, begrepen in de begrooting over* 1848 *en* 1849.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 124 der Grondwet, de staatsinkomsten voor den tijd van twee jaren behooren te worden geregeld, en dat die, eenmaal vastgesteld zijnde, gedurende dien tijd voortduren, ten ware inmiddels in dezelve, door eene nieuwe wet, veranderingen gemaakt mogten worden,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Ter goedmaking van de uitgaven, begrepen in de begrooting over 1848 en 1849, zullen over elk van die jaren worden gebezigd, als:

1°. De Rijks directe en indirecte belastingen, accijnsen en regten, hierna genoemd, zoo als dezelve thans worden geheven of door nadere wettelijke bepalingen mogten worden geregeld, te weten:

a. de *grondlasten* benevens *twee* opcenten voor kwade posten;

b. de belasting op het *personeel;*

c. het *patentregt;*

d. de *accijnsen;*

e. de regten en boeten van *registratie*, *zegel* en *successie* en verdere indirecte belastingen van *griffie-* en *hypotheek-regten;*

f. de regten op den *in-*, *uit-* en *doorvoer* en die op de *granen*, het *buitenlandsch tonnegeld*, de *watertollen*, *de scheepvaart-* en *recognitie-regten* en de *baak-* of *vuurgelden;*

g. het regt van *waarborg op de gouden en zilveren werken;*

2°. De opbrengsten der *domeinen*, *wegen* en *vaarten.*

3°. De *posterijen.*

4°. De *loterij.*

5°. De *jagt* en *visscherij.*

6°. De *opcenten* op de hoofdsom der volgende belastingen, accijnsen en regten, daaronder begrepen die, welke ten behoeve van het opgeheven Amortisatie-syndicaat waren ingesteld, te weten:

a. achttien opcenten op de grondbelasting, waaronder *twee* opcenten, welke, naar aanleiding van de 2de zinsnede van art. 15 der wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 9), voor de gemeenten hebben kunnen geheven worden, en die ten behoeve van het Rijk zullen worden betaald;

b. twintig opcenten op het *personeel;*

c. acht en twintig opcenten op het *patentregt;* zullende de opcenten op het personeel en het patentregt geheven worden over het geheele belastingjaar, eindigende den laatsten April 1850;

d. acht en veertig opcenten op de accijnsen op de *suiker*, den *wijn*, het *binnenlandsch gedistilleerd*, het *buitenlandsch gedistilleerd*, benevens op het *collectief zegel*, daartoe behoorende, en op de *vervoerbiljetten* voor *al* de accijnsen;

e. acht en dertig opcenten op de accijnsen op het *geslagt*, het *zout*, de *zeep*, de *bieren* en *azijnen* en de *steenkolen*, alsmede op het *collectief zegel*, daartoe behoorende;

f. acht en twintig opcenten op den accijns op den *turf*, benevens op het *collectief zegel*, daartoe behoorende;

g. drie en twintig opcenten op den accijns op het *gemaal* en op het *collectief zegel*, daartoe behoorende;

h. acht en dertig opcenten op de regten en boeten van *registratie*, *zegel* en *successie*, alsmede op de *griffie-* en *hypotheekregten;*

i. dertien opcenten op de regten op den *in-*, *uit-* en *doorvoer* en het *buitenlandsch tonnegeld;*

k. dertien opcenten op het regt van den *waarborg der gouden en zilveren werken.*

7°. De opbrengst van te verkoopen goederen, verjaarde renten, winst op renten; de renten, en verdere inkomsten van den Hoogen Raad van Adel; de inkomsten van het grootboek der nationale schuld; die wegens uitkeeringen van *Belgie* voor de uitlozing der Vlaamsche wateren, voor de vuurgelden op de Wester-Schelde en voor een aandeel in de pensioenen aan vreemdelingen toegestaan; de sleeploonen voor de sleepdienst op de *Waal;* de kortingen op wedden en belooningen van burgerlijke ambtenaren vóór 1°. Julij 1846 aangesteld; het overschot der fondsen voor kwade posten op de personele belasting en het regt van patent over 1845/46; buitengewone inkomsten en alle verdere toevallige baten.

8°. De onvreemdbare rente van *vier maal honderd duizend gulden* op het grootboek der twee en een half percents schuld ten laste van het Koningrijk Belgie en ten behoeve van het Koningrijk der Nederlanden ingeschreven, krachtens art. 63, 1°., van het tractaat van den 5den November 1842 en de wet van den 4den Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3).

9°. De uitkeeringen te zamen van *negen millioen acht honderd duizend gulden* uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen van den Staat, ter kwijting der renten, ten laste dier bezittingen daargesteld:

a. volgens art. 1 van de wet van den 24sten April 1836 (*Staatsblad* n°. 11), van een kapitaal groot *honderd veertig millioen gulden;*

b. volgens art. 4 van dezelfde wet, van een kapitaal, nog groot *twee en twintig millioen vijf honderd duizend gulden;*

c. wegens de renten ten bedrage van *drie millioen drie honderd duizend gulden* op schulden, regtstreeks geloopen hebbende ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen, welke in de schuldverwisseling of aflossing volgens de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 22) zijn begrepen, en alzoo voorkomen onder de begrooting van het IXde hoofdstuk A der uitgaven.

10°. De sommen, in de jaren 1848 en 1849 beschikbaar zullende blijven als het batig slot van de ontvangsten en uitgaven der volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen, overeenkomstig art. 59 der Grondwet, en die, wanneer het juist bedrag daarvan zal kunnen worden bepaald, nader bij de wet aan de schatkist zullen worden toegewezen.

Lasten en bevelen, enz.

X. *Wet op de Middelen.*
(Ontwerp van Wet.)

3. BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN *met het beloop van de opbrengst.*

		BENAMIMG DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.			BELOOP VAN DE OPBRENGST.
A.		*Directe belastingen.*			
	a.	Grondbelasting:			
		Hoofdsom	f 8,310,000.00		
		2 opcenten voor kwade posten	166,200.00		
		2 opcenten, vroeger door de gemeenten genoten	166,200.00		
		16 opcenten voor het Rijk	1,329,600.00		
				f 9,972,000.00	
	b.	Personeel:			
		Hoofdsom	f 4,900,000.00		
		20 opcenten	980,000.00		
				5,880,000.00	
	c.	Patenten:			
		Hoofdsom	f 1,840,000.00		
		28 opcenten	515,200.00		
				2,355,200.00	
					f 18,207,200.00
B.		*Accijnsen.*			
	a.	Suiker	f 450,000.00		
		Wijn	710,000.00		
		Binnenlandsch gedistilleerd	2,760,000.00		
		Buitenlandsch gedistilleerd	180,000.00		
				f 4,100,000.00	
	b.	Geslagt	f 1,460,000.00		
		Zout	1,480,000.00		
		Zeep	850,000.00		
		Bier en azijn	300,000.00		
		Steenkolen	550,000.00		
				4,640,000.00	
	c.	Turf		1,000,000.00	
	d.	Gemaal		3,100,000.00	
		10 per cent collectief zegel		1,284,000.00	
		Vervoerbiljetten		70,000.00	
			Transporteren	f 14,194,000.00	f 18,207,200.00

X. *Wet op de Middelen.*
(Ontwerp van Wet.)

		BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.		Getal.			BELOOP VAN DE OPBRENGST.
		Per transport				f 14,194,000.00	f 18,207,200.00
		Opcenten op de Accijnsen.					
	a.	Bedragende	f 4,100,000.00				
		Collectief zegel.	410,000.00				
		Vervoerbiljetten	70,000.00				
			f 4,580,000.00	48	f 2,198,400.00		
	b.	Bedragende	f 4,640,000.00				
		Collectief zegel.	464,000.00				
			f 5,104,000.00	38	1,939,520.00		
	c.	Bedragende	f 1,000,000.00				
		Collectief zegel	100,000.00				
			f 1,100,000.00	28	308,000.00		
	d.	Bedragende	f 3,100,000.00				
		Collectief zegel	310,000.00				
			f 3,410,000.00	23	784,300.00		
						5,230,220.00	
							19,424,220.00

C.		*Indirecte belastingen.*			
	a.	Zegel	f 1,300,000.00		
	b.	Registratie, griffie en hypotheken	3,250,000.00		
	c.	Successie-regten	2,250,000.00		
				f 6,800,000.00	
		38 opcenten.		2,584,000.00	
					9,381,000.00
D.		*In- en Uitgaande regten en Scheepvaart-regten.*			
	a.	Regten op den in-, uit- en doorvoer		f 3,200,000.00	
		13 opcenten.		416,000.00	
	b.	Regten op de granen.		300,000.00	
	c.	Scheepvaart-regten		600,000.00	
	d.	Vuur-, ton- en bakengelden.		200,000.00	
					4,716,000.00
		Transporteren		. . . . . .	f 51,731,420.00

X. *Wet op de Middelen.*
(Ontwerp van Wet.)

		BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.		BELOOP VAN DE OPBRENGST.
		Per transport	. . . . .	f 51,731,420.00
E.		Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken.	f 125,000.00	
		13 opcenten, na aftrek van de 10de verhooging, dus over f 113,636	14,772.68	
				139,772.68
F.		*Domeinen.*		
	a.	Gewone domeinen, tienden, enz.	f 655,430.13 [5]	
	b.	Domein van oorlog.	50,209.98	
	c.	Wegen en vaarten	678,882.81 [5]	
				1,384,522.93
G.		Posterijen	. . . . .	1,330,000.00
H.		Loterij	. . . . .	400,000.00
I.		Jagt en visscherij.	. . . . .	100,000.00
K.		*Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten.*		
	a.	Verkoopingen en restitutien.	f 350,000.00	
	b.	Vergoedingen van de provincien en gemeenten voor de invordering der opcenten .	80,000.00	
	c.	Inkomsten van entrepôts	17,000.00	
	d.	Aandeel van 17 per cent in de boeten en verbeurdverklaringen.	16,000.00	
	e.	Uitdeelingen op actien in de Nederlandsche Bank aan het Rijk toebehoorende. .	*Memorie.*	
	f.	Inkomsten van de Staats-Courant.	36,000.00	
	g.	Opbrengst van den arbeid in gevangenissen	223,500.00	
	h.	Verjaarde renten	25,000.00	
	i.	Restitutien van voorschotten uit het Fonds der Nationale Nijverheid	50,000.00	
	k.	Opbrengst van den ijk	56,000.00	
	l.	Paveljoen te Haarlem.	3,200.00	
	m.	Octrooi-regten.	12,000.00	
	n.	Renten en verdere inkomsten van den Hoogen Raad van Adel	22,500.00	
	o.	Grootboek van de nationale schuld.	19,000.00	
	p.	Winst op renten.	100,000.00	
	q.	Uitkeeringen van Belgie, volgens het tractaat van 5 November 1842:		
		1°. wegens de werken voor de uitlozing van de Vlaamsche wateren (art. 23) . . . . f 5,000.00		
		2°. wegens de vuurgelden op de Wester Schelde (art. 18, alinea 3) 10,000.00		
		3°. wegens den uitkoop voor de pensioenen van buiten's lands wonende gepensioneerden (art. 68, alinea 7) 5,200.00		
			65,200.00	
	r.	Sleeploonen voor de dienst der stoomslepers, als zijnde de uitgaven daarvoor in het IXde hoofdstuk B der begrooting begrepen	25,000.00	
	s.	Kortingen op wedden en belooningen van burgerlijke ambtenaren vóór 1°. Julij 1846 aangesteld (art. 59 der wet van 9 Mei 1846, *Staatsblad* n°. 24)	340,000.00	
		Transporteren	f 1,440,400.00	f 55,085,715.61

X. *Wet op de Middelen.*
(Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

		BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.		BELOOP VAN DE OPBRENGST.
		Per transport	f 1,440,400.00	f 55,085,715.61
	l.	Overschot der fondsen van kwade posten op de personele belasting en het regt van patent over 1845 — 1846	270,000.00	1,710,400.00
L.		*Vaste renten op Belgie.*		
		De onvervreemdbare rente ten laste van Belgie, bepaald bij § 1 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842		400,000.00
M.		*Uitkeering voor de renten ten laste van de geldmiddelen der Overzeesche Bezittingen.*		
	a.	Renten van het kapitaal vermeld in art. 2 der wet van 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 11), groot f 140,000,000	f 5,600,000.00	
	b.	Renten van het kapitaal, nog groot f 22,500,000, vermeld in art. 4 derzelve wet.	900,000.00	
	c.	Renten op schulden, regtstreeks geloopen hebbende ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen, welke in de schuldverwisseling of aflossing, volgens de wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), zijn begrepen, en alzoo voorkomen onder de begrooting van het IXde hoofdstuk A der uitgaven	3,300,000.00	9,800,000.00
				f 66,996,115.61
N.		Voorloopig beschikbaar op het vermoedelijk batig slot der koloniale administratie hier te lande. . .		4,650,000.00
				f 71,646,115.61

4. MEMORIE VAN TOELICHTING.

A. DIRECTE BELASTINGEN.

Grondbelasting.

De vermeerdering van de belastbare opbrengst der gebouwde en ongebouwde eigendommen, veroorzaakt door nieuwen aanbouw, indijking en droogmaking of anderzins en het belastbaar worden van vaste goederen na afloop van de vrijdommen bij de wet toegestaan, overtreft steeds de verminderingen, die ten aanzien van andere bezittingen, door onderscheidene oorzaken, ontstaan, en veroorlooft om op eene verhooging van opbrengst van f 40,000, bij vergelijking met de voorafgaande raming, wegens de grondbelasting te rekenen.

Personeel.

De opbrengst der belasting op het personeel is in het laatst afgeloopen belasting-jaar wel toegenomen, doch men vermeent nog niet genoegzaam op eene voortduring van dezen vooruitgang te mogen rekenen, om de raming tegen een nog eenigzins verwijderd tijdvak thans op te voeren.

Patenten.

De zich in het laatste dienstjaar vertoond hebbende meerdere opbrengst van het patentregt is niet van dien aard, om bepaaldelijk op eene verhooging van dit middel over 1848 te rekenen, en wordt hetzelve dus ook op den vorigen voet behouden.

B. ACCIJNSEN.

Ten aanzien van de *suiker* is het cijfer der raming f 50,000 hooger dan over 1846 en 1847 geraamd. De reden hiervan is gelegen in de wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 17), welke, ofschoon reeds op den 1sten Mei 1846 in executie gebragt, eerst in 1847 hare geheele uitwerking zal erlangen.

De accijnsen op het *geslagt*, het *zout*, de *steenkolen*, den *turf* en het *gemaal* zijn allen tot een hooger bedrag geraamd, en zulks in verband met de opbrengst in de laatste jaren.

Wat betreft de accijnsen op den *wijn*, het *binnen-* en het *buitenlandsch gedistilleerd*, de *bieren* en *azijnen*, mitsgaders op de *zeep*, wordt opgemerkt, dat die zijn geraamd in verband met de mindere opbrengst in de laatste jaren, hoofdzakelijk het gevolg van minder verbruik.

C. INDIRECTE BELASTINGEN.

De raming dezer middelen heeft eenige vermindering ondergaan bij vergelijking der vorige.

De opbrengst van het *zegel* heeft zich niet op de hoogte van 1844 en 1845 staande gehouden, toen eene buitengewone uitgave van certificaten der nationale schuld daarop van belangrijken invloed is geweest.

De *registratie*, *griffie-* en *hypotheek-regten* hebben niet geheel beantwoord aan de uitzigten op toeneming, die bij de jongste raming waren opgevat en toen tot het verhoogen dier raming hebben aanleiding gegeven; met opzigt tot het *successie-regt* is het, in verband

X. *Wet op de Middelen.*
(Memorie van Toelichting.)

met de opbrengsten over het jongste tijdvak, gepast voorgekomen de raming f 25,000 hooger te stellen.

D. IN- EN UITGAANDE REGTEN.

De raming van de opbrengst van de regten op den in-, uit- en doorvoer is met f 200,000 verminderd, ten gevolge van de wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), waarbij nagenoeg alle regten op den uitvoer zijn afgeschaft, terwijl die op den in- en doorvoer aanzienlijk zijn verminderd.

Die van de regten op de granen, scheepvaart-regten en vuur-, ton- en bakengelden is gegrond op de thans werkende bepalingen.

E. WAARBORGSREGT.

De laatstvorige raming van dit middel was eenigzins verminderd, en de sinds verkregene ondervinding heeft niet veroorloofd daarin verandering te maken.

F. DOMEINEN.

Eene vermindering van ongeveer f 90,000 aan inkomsten is hier ten aanzien van de *gewone domeinen* moeten geraamd worden; de afstand van de domaniale steenkolen-mijnen, volgens de wet van den 19den Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 29), en het vervallen der renten van sommige afbetaalde koopprijzen zijn er oorzaak van. Het domein van oorlog heeft eenigzins in opbrengst gewonnen, en de opening van nieuwe wegen in de provincien *Utrecht*, *Friesland* en *Limburg* kan op eene meerdere opbrengst van ongeveer f 30,000 wegens de wegen en vaarten doen rekenen.

Thans wordt hier niet, zoo als bij de vorige raming, gebragt eene afzondering uit de kooppenningen der domeinen, in verband met de schuld-aflegging, bij de begrooting van uitgaven vermeld, en daarin wordt dus voorzien uit de gewone middelen.

G. POSTERIJEN.

De opbrengsten in de laatste maanden zouden wel aanleiding kunnen geven om de raming der posterijen eenigermate te verhoogen. Men vermeent echter, dat het onraadzaam zijn zou om daartoe nu reeds weder over te gaan, nadat de laatstvorige raming vrij aanzienlijk is verminderd geworden.

H. LOTERIJ.

Het afnemen der geneigdheid tot deelneming in de loterij is blijkbaar en in den jongst verloopen tijd nog al toegenomen; daardoor vindt men zich genoopt dezen tak van inkomst op eene raming van f 400,000 terug te brengen.

I. JAGT EN VISSCHERIJ.

Er zijn geene redenen voorgekomen om van de laatst gemaakte raming in dit opzigt af te wijken.

K. OPBRENGST VAN VERKOOPINGEN EN VERSCHILLENDE ONTVANGSTEN.

De raming der verschillende inkomsten, alhier onder verschillende posten vermeld, is, naar de jongste ondervinding moeten gewijzigd worden, en er valt deswege op te merken:

a. Verkoopingen en restitutien.

b. Vergoedingen van de provincien en gemeenten voor de invordering der opcenten.

Beide die posten ondergaan geene verandering.

c. Inkomsten der entrepôts. Door eene wijziging in de verantwoording bij de Algemeene Rekenkamer, is hier f 3000 minder geraamd moeten worden.

d. De proceskosten wegens de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, thans als uitgaven begrepen zijnde in het IXde hoofdstuk B der begrooting, zoo wordt daartegen alhier onder de baten geraamd het bedrag van 17 ten honderd van de boeten en verbeurdverklaringen wegens de gedachte middelen, welke tot dekking der proceskosten worden afgezonderd.

e. De *uitdeelingen op de actien in de Nederlandsche Bank* worden voor *memorie* gebragt, even als bij de laatste raming, vermits het voornemen bestaat om de kapitaalswaarde derzelve te bezigen tot dekking der uitgaven voor de verbetering van het muntwezen; zullende de aanwending daartoe bij de vordering der intrekking van de oude geldspecien, en het alzoo lijden van het verlies daarmede verbonden, welhaast noodzakelijk worden, zoodat er op het genot van uitdeelingen voor 1848, ten behoeve van de schatkist, niet te rekenen valt.

f. De *inkomsten van de Staats-Courant* blijven op de vorige hoogte.

g. De *opbrengst van den arbeid in de gevangenissen* ondergaat eene niet aanzienlijke vermeerdering van f 3500.

h. De *verjaarde renten* kunnen niet duurzaam tot de vroeger geraamde som worden gebragt, sedert er, ten gevolge van de schuldverwisseling, minder coupons regtstreeks ten laste van de schatkist in omloop zijn.

i. De *restitutien van voorschotten uit het Fonds der Nationale Nijverheid* gedaan, allengs afloopende, zullen echter, ook naar aanleiding van de wet, tot opheffing van dit fonds, van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 33), over het jaar 1848 nog eene bate van ongeveer f 50,000 voor de schatkist kunnen opleveren.

k. De *inkomsten van den ijk*, waarvan vroeger alleen het overschot gebragt werd, na voldoening der belooningen en kosten, vallende op het ijken der maten en gewigten, worden nu onzuiver onder de raming van inkomsten opgenomen, terwijl de gezegde kosten voorkomen in de begrooting van uitgaven, onder het Vde hoofdstuk.

l. De inkomsten van het *Paveljoen te Haarlem* ondergaan geene verandering.

m. De ondervinding verpligt, om in de raming van de opbrengst der *octrooi-regten* eene niet onbelangrijke vermindering daar te stellen.

n. De *renten en inkomsten van den Hoogen Raad van Adel* worden alhier behouden, doch nu alleen tot de vast te berekenen som van f 22,500.

o. De inkomsten van het *Grootboek der Nationale Schuld* kunnen geheel op den vorigen voet geraamd worden.

p. De *winst op renten* is bij de vorige raming op eene aanzienlijker som, en wel op f 250,000, berekend; dit heeft kunnen geschieden bij de tijdelijke ruimte in de schatkist, bestaan hebbende ten gevolge van de groote geldelijke maatregelen van 1844 en 1845; nu echter is de som op f 100,000 verminderd, vermits het zich laat aanzien, dat het ongebruikt laten van de schatkistbiljetten, waaruit dit voordeel eeniglijk kan voortvloeijen, niet zoo aanzienlijk zal kunnen zijn als in den laatsten tijd, en niet meerder dan de nu geraamde som, als uitgespaarde renten, zal kunnen afwerpen.

q. De *uitkeeringen van Belgie* worden gebragt:

1°. wegens *de thans volvoerde werken voor de uitlozing der Vlaamsche wateren*, tot de volle verschuldigde som;

2°. wegens *de vuurgelden op de Wester-Schelde*, insgelijks tot het verschuldigde, als zijnde de noodige verlichtings-middelen daargesteld;

3°. wegens *uitkoop voor de pensioenen van vreemdelingen, door Belgie te doen*, afnemende overeenkomstig de bepalingen van het tractaat.

r. De *sleeploonen voor de dienst der stoomslepers* door de schippers ten behoeve van de schatkist wordende betaald, zijn thans gebragt tot de som, welke men vermeent dat die zullen kunnen bedragen, berekend naar de werkelijke uitkomsten van het thans loopende jaar.

s. Ten gevolge van de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), zijn de pensioenen geloopen hebbende ten laste van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds of ook vroeger ten laste van het Pensioenfonds der ambtenaren van 's Rijks ontvangsten, alsnu overgebragt op de staatsbegrooting en in de onderscheidene hoofdstukken derzelve begrepen, waartegen alhier, volgens art. 59 der gezegde wet, onder de baten worden opgenomen de kortingen op wedden en belooningen van de burgerlijke ambtenaren voor den 1sten Julij 1846 aangesteld, tot eene geraamde som van f 340,000.

t. Tot de regeling van het fonds van kwade posten wegens de personele belasting en het patentregt over vroegere jaren, zal eene wet worden voorgedragen, en het is regelmatig voorgekomen om voortaan onder de verschillende ontvangsten op te nemen het overschot van dat fonds wegens het belastingjaar, waarover de aanzuivering geheel is afgeloopen; de ondervinding heeft doen zien, dat de fondsen tot dekking der kwade posten afgezonderd, een niet onbelangrijk overschot kunnen aanbieden, hetgeen men dan ook wegens het dienstjaar 1845/46, hetwelk thans successief tot aanzuivering wordt gebragt op f 270,000 mag berekenen, en, na het geheel ten einde brengen dier aanzuivering, aan de staatsinkomsten van 1848 kan worden toegevoegd.

X. *Wet op de Middelen.*
(Memorie van Toelichting; Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

L. VASTE RENTE OP BELGIE.

Deze post vereischt geene toelichting.

M. UITKEERINGEN VAN RENTEN TEN LASTE VAN DE GELDMIDDELEN DER OVERZEESCHE BEZITTINGEN.

a en *b*. De twee eerste uitkeeringen, te zamen ten bedrage van f 6,500,000, berustende op de wet van den 24sten April 1836, zijn als bij de vorige raming uitgetrokken, doch daarbij alsnu verder gevoegd, onder

c., de renten der obligatien en schuldbrieven ten laste van de overzeesche bezittingen, krachtens onderscheidene wettelijke bepalingen uitgegeven, als zijnde de renten deswege begrepen in het IXde hoofdstuk der begrooting *A* onder de Nationale Schuld, en wel die, rentende 4 percent, voor zoover ze nog aanwezig zijn, afzonderlijk, en de overige, vermengd met andere schulden, begrepen in de schuldverwisseling en aflossing, daargesteld volgens de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), waarvan zij, ingevolge artt. 3 en 12 dier wet, een gedeelte hebben uitgegemaakt. Als uitkeering voor dit onderwerp wordt dien ten gevolge onder de baten opgenomen het bedrag der rente, zoo als die oorspronkelijk was verschuldigd, en door de geldmiddelen der overzeesche bezittingen moet gedragen worden.

N. VOORLOOPIG BESCHIKBAAR UIT HET SLOT DER KOLONIALE ADMINISTRATIE.

Volgens de voorloopig opgemaakte berekening zal het slot der koloniale administratie hier te lande, hetwelk in de schatkist zal kunnen gestort worden, over 1848 bedragen eene som van f 14,450,000

waaruit moeten worden goedgemaakt de uitkeeringen, onder litt. *M* gemeld, wegens renten op schulden ten laste der overzeesche bezittingen 9,800,000

Blijft als middel tot het helpen dekken der begrooting, doch hetgeen nader zal worden geconstateerd . f 4,650,000

5. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

§ 1. Bij den aanvang van het Voorloopig Verslag omtrent de wet op de Middelen voor de Staatsbegrooting van 1846 en 1847 is de wensch geuit, om een volledig overzigt te bekomen van de opbrengst van de Middelen gedurende het laatste afgesloten dienstjaar, alsmede van de opbrengst gedurende het jaar, aan de behandeling dier begrooting voorafgaande. — Men had gemeend zich te mogen vleijen, dat de Regering, de onmisbaarheid van dusdanige hulpmiddelen ter beoordeeling beseffende, de herhaling van dusdanigen wensch zoude hebben voorgekomen; zich in die verwachting te leur gesteld vindende, heeft men zich algemeen gedrongen gevoeld, het toenmaals geuit verlangen, met toepassing op het tegenwoordig tijdsgewricht, nader aan te dringen.

§ 2. Bij gebreke van dusdanige hulpmiddelen heeft men zich voorloopig bepaald tot de navolgende vergelijking tusschen de raming der Middelen voor 1846 — 1847 en 1848 — 1849, en ophelderingen omtrent de gronden voor de aangewezene meerdere en mindere ramingen verlangd.

Vergelijkingsstaat van de raming der Middelen over 1846 en 1848.

		VERMEERDERD.	VERMINDERD.
Grondbelasting	*f*	48,000.00	
Accijns suiker	*a*	50,000.00	
» wijn	*a*		*f* 70,000.00
» binnenlandsch gedistilleerd	*a*		140,000.00
» buitenlandsch gedistilleerd	*a*		20,000.00
» geslagt	*b*	20,000.00	
» zout	*b*	30,000.00	
Transporteren		f 148,000.00	f 230,000.00
Per transport		f 148,000.00	f 230,000.00
Accijns zeep	*b*		20,000.00
» bier en azijn . . .	*b*		80,000.00
» steenkolen	*b*	20,000.00	
» turf	*c*	150,000.00	
» gemaal	*d*	100,000.00	
Collectief zegel		4,000.00	
Opcenten op de accijnsen			36,080.00
C. Zegel			75,000.00
Registratie			175,000.00
Successie		25,000.00	
Opcenten op C (38)			85,500.00
D. Regten op den in-, uit- en doorvoer			200,000.00
Opcenten op D (13)			26,000.00
Scheepvaartregten		100,000.00	
F. Gewone domeinen, tienden, enz			88,996,86 5
Domein van Oorlog . . .		2,425.98	
Wegen en vaarten. . . .		31,743.81 5	
H. Loterij.			100,000.00
K. Inkomsten van entrepôts.			3,000.00
Aandeel van 17 per cent in boeten (nieuw)		16,000.00	
Opbrengst arbeid gevangenissen		3,500.00	
Verjaarde renten.			25,000.00
Restitutie voorschotten nijverheid			10,000.00
Opbrengst van den ijk . .		49,000.00	
Octrooi-regten			8,000.00
Renten van den Raad van Adel.			5,500.00
Winst op renten			150,000.00
Vuurgelden Wester-Schelde (nieuw)		10,000.00	
Uitkoop pensioen (Belgie)			7,800.00
Sleeploonen stoomsleepers			25,000.00
Kortingen op wedden van burgerlijke ambten. (nieuw).		340,000.00	
Overschot fondsen kwade posten (nieuw) . . , . .		270,000.00	
Batig slot der kolonien. .		1,285,000.00	
Koopprijs van domeinen (komt niet voor in de raming voor 1848)			300,000.00
Vermeerderingen . . .		*f* 2,554,669.79 5	
Verminderingen			*f* 1,650,876.86 5
Blijft hoogere raming			903,792.93
Het totaal der raming is over 1848 . .		*f* 71,646,115.61	
Het totaal der raming is over 1846 . . .		70,742,322.68	
Verschil als boven			*f* 903,792.93

§ 3. Men heeft het betreurd, dat zoovele uiteenloopende onderwerpen, als waarover bij de wet op de Middelen wordt beraadslaagd, voortdurend in één wets-ontwerp worden opgenomen; men ziet daarvoor geene noodzakelijkheid, en acht eene meerdere splitsing, die ook geenszins met de Grondwet strijdt, allezins wenschelijk.

X. *Wet op de Middelen.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

§ 4. Daar bij den staat, waarop de benaming der Middelen en inkomsten is vervat, eene eenigzins veranderde rangschikking is gevolgd, is het niet overbodig op te merken, dat bij de gevormde bedenkingen de rangorde van den aanwijzenden staat is in het oog gehouden.

§ 5. B. *Accijnsen.*

Dit middel van inkomsten heeft aanleiding tot ernstige overwegingen gegeven. Vele leden hebben het stelsel van de accijnsen als drukkend voor de natie, als belemmerend voor nijverheid en welvaart, als zedebedervend wegens de uitlokking tot sluikerij, en als omslagtig en daardoor kostbaar beschouwd.

Tot aandrang van deze laatste opmerking, hebben deze leden in het midden gebragt, dat de invordering van alle indirecte belastingen niet minder dan f 3,000,000 wegsleept, terwijl zij uit een en ander het besluit hebben afgeleid, dat het meer dan tijd is, om de algemeene wet van beginselen van Julij 1821 te herzien en te vervangen.

De leden, die dit gevoelen zijn toegedaan, hebben daaraan zooveel gewigt gehecht, dat zij alvorens de tegenwoordige begrootingswetten verder in behandeling te zien brengen, althans eenige schreden op dien weg wenschten te zien doen, zich ongeneigd verklarende, om zich ten deze met eenige onbepaalde beloften tevreden te stellen.

§ 6. Anderen, ofschoon de meening hunner medeleden, betrekkelijk de nadeelige gevolgen van het bestaande stelsel van accijnsen, in meerdere en mindere mate deelende, hebben zich echter bezwaard gevoeld, om op eene zoodanige geheele vervanging van dit stelsel aan te dringen.

Vooreerst hebben deze leden, op de moeijelijkheden wijzende, die de vaststelling der wet van 1821 hebben vergezeld, hunnen schroom te kennen gegeven, dat men een werk zoude aanvangen, hetwelk bezwaarlijk tot een gelukkig einde zoude kunnen worden gebragt, terwijl zij, ten andere, onoverkomelijke zwarigheden meenen te zien in het vaststellen van nieuwe middelen van inkomsten, om eene zoo aanzienlijke gaping in de thans bestaande aan te vullen.

§ 7. Desniettemin hebben ook deze leden zich niet ongeneigd betoond aan de Regering in overweging te geven, om bij wijze van proefneming, eenige accijnsen, en wel in de eerste plaats de zoodanigen, die de eerste levensbehoeften drukken, door andere middelen te doen vervangen.

§ 8. Als bijkomende reden, om juist op dit oogenblik dit denkbeeld voor te staan, is, zoowel door de leden die eene geheele, als die eene gedeeltelijke verandering van ons stelsel van accijnsen verlangen, op de ingediende voordragt tot afschaffing der wet van December 1835, en op de bij de Memorie van Toelichting, tot die voordragt behoorende, geopenbaarde voornemens der Regering gewezen; zij zijn toch van oordeel, dat, om deze voordragt meer ingang bij alle verschillende meeningen te verschaffen, daarmede andere verligtingen behooren gepaard te gaan, waaronder de afschaffing van den accijns op het gemaal wel het eerst in aanmerking komt.

§ 9. Tot vervanging van hetgeen daardoor aan de schatkist zoude ontvallen, heeft den meesten bijval gevonden het denkbeeld, om eenen hoofdelijken omslag in te voeren, zoo als zulks in verschillende provincien ten platten lande sedert meerdere jaren met een gelukkig gevolg is bewerkstelligd.

Men heeft zich de moeijelijkheden geenszins ontveinsd, aan dusdanige nieuwe maatregelen verbonden, maar, het goede doel voor oogen houdende, dat daardoor zoude kunnen worden bereikt, en vooral vertrouwende op de algemeene medewerking, die dusdanige verandering bij alle weldenkenden zoude ondervinden, hebben zij gemeend die moeijelijkheden geenszins onoverkomelijk te moeten achten. Weder andere leden hebben zelfs zoodanige proefneming als gevaarlijk beschouwd, en verklaard, in de afkeuring van het stelsel van accijnsen niet in dezelfde mate te deelen.

§ 10. B. *a.* N°. 3. *Binnenlandsch Gedistilleerd.*

Dit middel heeft volgens de *Staats-Courant* van 29 Januarij 1847, n°. 17, f 400,000 minder opgebragt; is het dan hier niet te hoog opgevoerd?

§ 11. *b.* N°. 1. *Geslagt.*

Men heeft mededeeling verlangd omtrent de werking der verbeteringswet op het geslagt.

§ 12. *c.* *Turf.*

Bij de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag betreffende de thans loopende Staatsbegrooting, heeft men eenige verbeteringen omtrent dit onderwerp belooft; daar dit middel zoo vaak aanleiding tot klagten heeft gegeven, waarvan de regtmatigheid niet altijd heeft kunnen worden tegengesproken, heeft men zich gedwongen gevoeld ernstig aan die beloften te herinneren.

§ 13. D. *a.* *Regten op den in-, uit- en doorvoer.*

Ter gelegenheid dezer regten heeft men verlangd te weten, welk aandeel de ambtenaren bij dit middel uit de daarbij geheven *leges* trekken, en in welke verhouding het alzoo door hen getrokkene, over eenige jaren genomen, tot hunne vaste bezoldigingen staat.

Tevens heeft men den wensch herhaald, bij het Voorloopig Verslag op de vorige Wet op de Middelen in het midden gebragt en daarbij het, door velen gedeeld gevoelen geopenbaard, dat deze heffing van leges in ieder geval bij de wet behoorde geregeld te worden.

§ 14. F. *c.* *Wegen en Vaarten.*

De raming der inkomsten van de wegen wordt, na de invoering van spoorwegen, te hoog geoordeeld; men heeft getwijfeld, of de nieuwe wegen, die aan het Rijk vervallen zijn, voldoende redenen zijn, om de overigens te hooge raming te dekken, en verlangt daaromtrent eenige nadere ophelderingen; terwijl men daarbij tevens wenscht te vernemen, of de weg van Zwolle op Groningen onder de bedoelde nieuwe wegen begrepen is.

§ 15. Vele leden hebben hun verlangen betuigd, om te weten, waar de opbrengsten verantwoord worden der wegen, die, volgens art. 216 der Grondwet, onder het beheer der Provinciale Staten staan?

§ 16. K. *h.* *Verjaarde renten*

Men is algemeen teruggekomen op den wensch, om den Staat meer in die voordeelen te zien deelen, en zoude niet ongeneigd zijn, om, onder de noodige waarborgen, tot de uitgifte van certificaten van wege de schatkist over te gaan, indien de overmatige winsten, die te dezer zake door de verschillende administratie-kantoren genoten worden, niet eenigermate naar de schatkist terugvloeiden.

§ 17. K. *p.* *Winst op renten.*

Met deze aanduiding van inkomsten hebben zeer vele leden zich niet kunnen vereenigen. Naar hunne beschouwing kan hier geene rede van inkomsten zijn, maar kan alleen aan eene vrijvallende uitgave gedacht worden, indien de som, voor renten van de betrokkene schatkistbiljetten toegestaan, niet geheel mogt worden uitgeput. Indien het niet geheel uitgeven dezer schatkistbiljetten op aannemelijke gronden van waarschijnlijkheid rust, behoort die raming evenredig te worden verminderd. Aan eene inkomst van den Staat kan in geen geval worden gedacht.

De leden, die dit gevoelen niet geheel en al beamen, zijn echter van oordeel, dat, ter voorkoming van misbruiken, deze post van ontvangst moest worden omschreven, als: *winst op renten ten gevolge van het niet uitgeven van schatkistbiljetten.*

§ 18. K. *q.* N°. 1. *Uitkeeringen van Belgie wegens de werken voor de uitlozing van de Vlaamsche wateren*

Daar deze zelfde som ook bij de vorige begrooting is uitgetrokken, is men begeerig te weten, welke de bedoeling der Memorie van Toelichting ten aanzien dezer zaak is.

§ 19. K. *t.* *Overschot der fondsen van kwade posten.*

Het heffen van 8 per cent voor kwade posten ook over de opcenten die voor de provincien en steden geheven worden, heeft sterken tegenstand ontmoet; men is van oordeel, dat de bevoegdheid daartoe niet in de wet gelegen is, en dat daardoor, tegen derzelver bedoeling aan, het overschot op de kwade posten der ééne provincie ter dekking strekt van de kwade posten in andere provincien.

Bij deze gelegenheid is tevens de wensch uitgedrukt, om eenen staat te ontvangen van hetgeen uit dit fonds voor iedere provincie is betaald.

In verband met hetgeen omtrent dit onderwerp bij § 216 van het verslag op de begrooting van uitgaven is in het midden gebragt, meent men dat deze raming zoude moeten worden verhoogd.

§ 20. M. Men heeft het verlangen betuigd, om te mogen weten, of de overwegingen der Regering over het ophouden der fictie ten aanzien der Oost-Indische schulden reeds zijn afgeloopen, en zoo ja, welke daarvan de eind-uitkomst is geweest.

§ 21. Men wenscht den grondslag der raming van de koloniale bijdragen te kennen: de grondslagen van vorige jaren toepassende, heeft men gemeend tot eene hoogere uitkomst te geraken.

§ 22. Het heeft bevreemding verwekt, onder de *verschillende*

X. *Wet op de Middelen.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

ontvangsten niets opgenomen te zien voor teruggave van voorschotten uit de schatkist aan het kanaal van Steenenhoek gedaan. Bij de Memorie van Beantwoording ter gelegenheid der vorige Staatsbegrooting, zijn daaromtrent verwachtingen gegeven, waarvan men in de raming van Middelen voor 1849, ten bewijze dat het belang der schatkist ten deze niet wordt uit het oog verloren, eenige verwezenlijking had verwacht.

§ 23. Eveneens had men onder de tegenwoordige raming van Middelen iets van de uitkeeringen ter zake van den Zuidplas te gemoet gezien. Men heeft het verlangen betuigd, om te weten, of de zoo lang uitgestelde verevening dier zaak thans spoedig te wachten is?

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs, den 1sten April 1847.

Nedermeijer van Rosenthal.
Gevers van Endegeest.
Boreel van Hogelanden.
de Man.
Faber van Riemdsijk.

6. MEMORIE VAN BEANTWOORDING DER REGERING.

§ 1. Even als ter gelegenheid van de beantwoording omtrent de Middelen over het nog loopend tweejarig begrootings-tijdvak zijn overgelegd vergelijkingen der werkelijke ontvangsten met de ramingen over de jaren 1843 en 1844, worden ook onder litt. *A* en *B* aangeboden zoodanige vergelijkende staten over 1845 en 1846, als het meest geschikt zijnde om de gewenschte opheldering te verschaffen.

Het laatst afgesloten dienstjaar, waardoor men onderstelt dat hier bedoeld wordt, dat waarvan de rekening bij de Algemeene Rekenkamer is opgenomen, en dus 1843, is voor die ophelderingen minder geschikt, en de uitkomsten van hetzelve vinden hare vermelding in het verslag omtrent het beheer der geldmiddelen.

De hiernevens gevoegde vergelijkende staten zijn overigens geenszins te beschouwen als bevattende de vermelding van *onveranderlijke* sommen; dit kan het geval niet zijn, zoolang de opneming der rekening over eene afgeloopene dienst niet heeft plaats gevonden. Die staten zijn niet dadelijk bij de aanbieding der begrootingswetten overgelegd, omdat zij thans reeds eenigzins vollediger zijn dan over eenige maanden, toen men de raming moest opmaken, ofschoon het eerste daarvan, het begrootingstijdvakjaar, nog niet was afgeloopen.

§ 2. De aanwijzingen van vermeerdering of vermindering der nu aangebodene raming, bij vergelijking met de raming der Middelen over 1846, welke bij deze paragraaph in het Voorloopig Verslag voorkomen, zijn naauwkeurig; de gronden voor die vermeerdering en vermindering, zoowel als voor het onveranderd laten van sommige posten der raming, zijn hoofdzakelijk afgeleid uit de resultaten van de opbrengst der laatste jaren, zoover die bij het opmaken der ramingen bekend waren; men vermeent overigens in de Memorie van Toelichting, bij dezelve behoorende, de noodige aanwijzingen tot opheldering te hebben gegeven; waar de bijzondere bedenkingen bij het Voorloopig Verslag gemaakt dit vereischen, zal men trachten het onderwerp in de volgende beantwoordingen verder toe te lichten.

§ 3. Het wets-ontwerp tot vaststelling, en de raming van de opbrengst der Middelen is van eenen algemeenen aard, en hoewel de bestaande inkomsten noodzakelijk uiteenloopende zijn, is het regelmatig en zelfs onvermijdelijk dat derzelver voortduring en regeling bij eene *algemeene wet* bepaald worde, waarvan toch de onderdeelen, hoezeer te zamen voorgedragen, daarom niet minder aan een opzettelijk onderzoek bij de Staten-Generaal onderworpen worden, terwijl eene splitsing en afzonderlijke beslissing omtrent sommige takken van inkomst niet anders dan onzekerheid omtrent de dekking der staatsbehoeften zou kunnen medebrengen.

§§ 5 — 9. B. *Accijnsen.*

Deze paragraphen betreffen algemeene beschouwingen omtrent de heffing van *accijnsen*. De Regering is echter van gevoelen, dat de belastingen op het verbruik, bij de bestaande behoeften der schatkist, niet zijn te vermijden. Sinds onheugelijke tijden zijn deze soort van belastingen hier te lande geheven, en indien men dezelve moest vervangen door andere, welke minder met de gebruiken van de bevolking strooken, zouden daartegen welligt dezelfde of nog grootere bezwaren worden ingebragt, dan thans tegen de accijnsen gezegd worden te bestaan.

Intusschen wenscht de Regering uit deze opmerking niet te zien afgeleid, als ware zij van gevoelen, dat het vraagstuk omtrent het veranderen van het bestaande stelsel van belastingen geene ernstige overweging zou verdienen; maar zij is te zeer doordrongen van het gevaar, hetwelk verbonden is aan het nemen van proeven in zaken van belastingen, dan dat zij thans reeds nopens deze aangelegenheid vooruitzigten zou durven openen, waarvan de verwezenlijking slechts het gevolg kan zijn van een rijp beraad en grondig onderzoek.

Dat eene verbetering, die door de omstandigheden wordt aangeraden, ook gereedelijk den bijval der Regering ondervindt, blijkt overigens uit de gedane toezegging nopens het afschaffen van den accijns op het gemaal van de rogge, waaromtrent bepaalde overwegingen aanhangig zijn, die van eene voordragt van wet zullen gevolgd worden.

Bij het tot stand komen van deze wijziging in ons belastingstelsel, zal raming en ontwerp van wet op de Middelen van 1848 en 1849, ook die veranderingen kunnen ondergaan, welke aan het slot van deze memorie zullen worden aangewezen en behandeld.

De opmerking dat de heffing der accijnsen eene uitgave van niet minder dan f 3,000,000 zou vorderen, is geheel onjuist. Immers onder het cijfer bij de VIIIste afdeeling der begrooting geraamd op f 3,292,384.47^5, zijn tevens begrepen de kosten van administratie en perceptie van de directe belastingen, in- en uitgaande regten, de scheepvaartregten enz.

§ 10. B. *a.* N°. 3. *Binnenlandsch gedistilleerd.*

Onder de som van ruim f 400,000, welke de accijns op het binnenlandsch gedistilleerd over 1846 minder dan over het vorige jaar had opgebragt, waren ook de opcenten en het collectief zegel begrepen.

Met inbegrip van diezelfde additionele gelden, is de vroegere raming voor dat middel over 1848 verminderd met f 227,920.

Wanneer men let op de opbrengst van vroegere jaren en daarbij tevens in aanmerking neemt dat de hooge prijzen, zoo van het gedistilleerd zelf als van alle levensmiddelen, gedurende 1846, noodwendig het verbruik van gedistilleerd hebben moeten doen verminderen, zoo mag men verwachten dat bij het vervallen van deze buitengewone omstandigheden de geraamde som zal kunnen bereikt worden.

§ 11. *b.* N°. 1. *Geslagt.*

Sedert de werking van de wet van 14 December 1844 (*Staatsblad* n°. 44), is de opbrengst van den accijns op het geslagt met een niet onaanzienlijk bedrag toegenomen; deze verbeterings-wet heeft alzoo aan het oogmerk beantwoord.

§ 12. *c. Turf.*

Hoezeer verschillende plannen ter verbetering van den accijns op den turf reeds een onderwerp van overweging bij de Regering hebben uitgemaakt, is het derzelve nog niet mogen gelukken de middelen te vinden, waardoor de bestaande wijze van heffing eene merkbare verbetering zoude kunnen erlangen.

De achterstand welke het gevolg is geweest van procedures over de toepassing der wet gevoerd, is thans bijkans geheel aangezuiverd, en het middel kan alsnu op eene regelmatige wijze worden geïnd, hetgeen aanleiding geeft om de raming, die in de laatste jaren verminderd was, nu weder hooger te stellen.

§ 13. D. *a. Regten op den in-, uit- en doorvoer.*

De leges worden ten volle door de ambtenaren genoten, met dien verstande dat $^5/_6$ gedeelten daarvan regtstreeks door hen worden ontvangen, terwijl het $^1/_6$ gedeelte, bij wijze van jaarlijksche gratificatien, aan de meest verdienstelijken wordt toegekend.

Daar de opbrengst van de leges verschilt naar gelang van de handelsbeweging, van de localiteiten en van den rang en van het getal ambtenaren welke daarin deelen, zoo is het niet wel mogelijk eene voldoende opgave te leveren van de verhouding waarin die leges tot de vaste bezoldiging dier ambtenaren staan.

In de groote handelssteden van het Rijk overtreft het aandeel der ontvangers zeer ver hunne vaste bezoldiging; in andere plaatsen daarentegen maken die leges slechts een gering gedeelte van hun inkomen uit.

Evenzoo is het gelegen met de bezoldiging der visiteurs.

Wat betreft de controleurs en commiesen zijn er velen, die niet in de gelegenheid zijn eenige leges te heffen, terwijl in het algemeen aan deze ambtenaren slechts weinige leges zijn toegekend.

Het beginsel van leges-heffing is bij de wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) aangenomen.

X. *Wet op de Middelen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Bij eene herziening van die wet kan deze aangelegenheid nader ter sprake worden gebragt.

§ 14. F. *c. Wegen en vaarten.*

In 1846 hebben de groote wegen werkelijk nog opgebragt f 331,149.02½; voor 1848 worden de inkomsten, met inbegrip der opbrengst van de nieuwe wegen en van den grooten weg van *Zwolle op Groningen over Meppel* geraamd op f 331,491.96½, welke som een deel uitmaakt van die van f 678,882.81½ voor *wegen en vaarten* gebragt; hebbende men voor alsnog geene redenen gevonden om eene raming, welke zoo na overeenkomt met de opbrengsten van het laatste jaar, minder te stellen.

§ 15. De opbrengsten der hier bedoelde wegen zijn begrepen in de jaarlijksche begrootingen der provincien en wordt deswege aan de provincien verantwoording gedaan.

§ 16. K. *h. Verjaarde renten.*

Omtrent de vermindering der som voor verjaarde renten gebragt, mag men verwijzen op de Memorie van Toelichting. Die vermindering is op de ondervinding gegrond, en wat aanbelangt de geneigdheid om, onder de noodige waarborgen, over te gaan tot de uitgifte van certificaten der schuld van wege de schatkist, moet men aanmerken dat het steeds een onderwerp van overleg bij de Regering uitmaakt, of ten aanzien van de rentebetaling der ingeschreven schuld en de tusschenkomst in die rentebetaling van administratie-kantoren, eenige nieuwe maatregelen als raadzaam te beschouwen zijn; de verschillende toepassing van den verjarings-termijn op coupons regtstreeks van 's Rijkswege en op die van wege administratie-kantoren uitgegeven, is eene der zwarigheden, die eene eenparige regeling bezwaarlijk maken.

§ 17. K. *p. Uitwinst op renten.*

Deze winst, geheel afhangende van het in meerder of minder mate in omloop brengen of houden der schatkistbiljetten van 1834, moest bij de volgende raming wel verminderd worden, omdat de maatregelen, die ten aanzien van het muntwezen in het volgend jaar nog steeds zullen moeten voortgaan, de noodzakelijkheid wel zullen medebrengen, om die biljetten grootendeels in omloop te houden.

De som, die men denkt uit te sparen, is, op het voorbeeld van vorige jaren, als een *ontvang-post* aangemerkt, en men ziet niet in, waarom die nu als *mindere uitgave* zou moeten voorkomen; de orde schijnt toch mede te brengen, dat de renten die op eene bestaande schuld zullen verschijnen, onder het daartoe betrekkelijke hoofdstuk der begrooting niet worden achterwege gelaten, ofschoon het van omstandigheden moge afhangen, of derzelver voldoening werkelijk voor het geheel zal plaats hebben. Die omstandigheden kunnen te meer op het in omloop brengen of houden der schatkistbiljetten werken, omdat er geene ruimte ten aanzien van de rente en den vervaltijd derzelve bestaat, en men dus meermalen in het geval komt, om door het middel van beleening zich de noodige fondsen op dit papier te verschaffen.

Hoewel men niet bevroedt hoe hier aan *misbruiken* kan gedacht worden, wordt de post bij het wets-ontwerp omschreven, zoo als dit onder deze paragraaph verlangd wordt.

§ 18. *q* N°. 1. *Uitkeeringen van Belgie wegens de werken voor de uitlozing der Vlaamsche wateren.*

Geene bijzondere bedoeling bestaat hieromtrent bij het vermelde in de Memorie van Toelichting: bij de vorige raming had men de verschuldigdheid der volle som gebragt, in de onderstelling dat de werken zouden zijn voltooid; nu heeft men alleen willen te kennen geven, dat die werken wezenlijk zijn daargesteld.

§ 19. K. *t. Overschot der fondsen van kwade posten.*

Bij gelegenheid der discussien nopens het wets-ontwerp ter regeling en afsluiting der fondsen voor kwade posten, personeel en patent, over 1842 en vroeger, is, naar aanleiding der toen door sommige leden gemaakte aanmerkingen, een nader onpartijdig onderzoek toegezegd ten aanzien van dit vraagpunt.

In afwachting van den uitslag van dat onderzoek, meent men eene meer uitvoerige beantwoording der aanmerking te kunnen achterwege laten, en geeft men bij herhaling de verzekering, dat dit onderzoek, op de onpartijdigste wijze zal plaats hebben, terwijl daarbij alleen in aanmerking zal komen hetgeen de wet geacht wordt te hebben gewild en wat orde en billijkheid in het beheer kunnen verlangen.

Het is intusschen misschien niet geheel onvoegzaam hier op te merken, dat het bezwaar, hetwelk voor de provincien en steden uit de bedoelde afzondering zou voortvloeijen, zeer veel van zijn gewigt verliest, als men in aanmerking neemt, aan den eenen kant, dat het Rijk *al* de provinciale en gemeente-opcenten op de verschillende directe belastingen geheel om niet invordert, en aan de andere zijde dat in het stelsel, door de Regering ten aanzien der bedoelde afzondering aangekleefd, alleen te voegen is de tot hiertoe bestaan hebbende gewoonte, om het geheele bedrag der provinciale- en gemeente-opcenten van de grondbelasting, zonder eenigen aftrek hoegenaamd voor kwade posten, enz., als welke allen uit de daarvoor geheven 2 per cent worden gekweten, uit te keeren.

Voor het geval dat het nader te doen onderzoek het stelsel der Regering ten aanzien van de afzondering der 8 per cent op personeel- en patent-belasting mogt doen wijzigen, zou welligt ook op kosteloos genot der plaatselijke en provinciale verhoogingen kunnen worden teruggekomen en zou zulks op het eindcijfer der raming geen zeer grooten invloed hebben.

Ter voldoening aan het verlangen, om een staat te zien overgelegd van hetgeen tot dat fonds voor iedere provincie is betaald, wordt hierbij onder litt. *C* gevoegd zoodanig een staat voor het dienstjaar 1843/44; zijnde, over geen der latere jaren de diensten nog afgesloten, of met genoegzame zekerheid bekend wat de wezenlijke uitgaven zullen zijn.

Men ziet overigens niet in, welk verband er bestaat tusschen de raming en het aangemerkte bij § 216 van het Voorloopig Verslag op de begrooting van uitgaven, zoodat die raming zou moeten worden verhoogd.

§ 20. M. *Kolonien.*

Ten aanzien van de zoogenaamde Oost-Indische schulden, zijn overwegingen aanhangig. Het zou geen bezwaar opleveren, om de bestaande wettelijke fictie ten aanzien van die schulden te doen ophouden, maar het is minder gemakkelijk, om eene voor den Staat werkelijk nuttige wezenlijkheid daarvoor in de plaats te stellen, ter bereiking van het doel bij art. 3 der wet van 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 11) aangewezen.

De zaak houdt de aandacht der betrokken departementen ernstig bezig.

§ 21. De grondslag der raming van de koloniale bijdragen volgt hieronder:

Vermoedelijk netto rendement der producten		f 28,550,000.00
Uitgaven daaruit te bestrijden:		
a. Uitzending van specie en betaling van wissels, door het Indisch bestuur te trekken	f 4,000,000.00	
b. Uitzending van goederen . .	2,650,000.00	
c. Diverse koloniale uitgaven. .	2,200,000.00	
d. Subsidien aan de West-Indien en de Kust van Guinea	500,000.00	
e. Renten der restant-schuld aan de Nederlandsche Handel-maatschappij.	450,000.00	
f. Aanvulling van het vermoedelijk jaarlijksch Indisch tekort . .	4,300,000.00	
		14,100,000.00
Vermoedelijk jaarlijksch overschot.		f 14,450,000.00

Onder het hierboven opgegeven netto rendement van f 28,550,000 (hetzelfde hetwelk voorkwam in de berekeningen, in het begin van 1844 aan de Staten-Generaal medegedeeld, bij gelegenheid der beantwoording van de aanmerkingen op het ontwerp van wet tot aanvulling der Middelen over 1844 en 1845) was destijds en ook nu niet begrepen het *tin*, omdat de Indische administratie over de waarde daarvan beschikt.

De grondslagen der vorige jaren hebben, wat de uitgaven sub *b*, *c* en *f* betreft, niet kunnen worden gevolgd, omdat de met de twee eerstgemelde in verband staande behoeften grooter zijn geworden, terwijl daarentegen de uitgave *f* van lieverlede vermindert.

§ 22. De raming behoefde den post wegens voorschotten aan het kanaal van den *Steenenhoek* niet afzonderlijk te vermelden; — een ontvang voor restitutien uit die voorschotten komt in allen gevalle nog niet in aanmerking voor 1848, en tegen 1849 geregeld en ingevorderd wordende, zal dit onderwerp worden begrepen en

X. *Wet op de Middelen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Nota van Wijzigingen.)

verantwoord onder den algemeenen post van verkoopingen en restitutien K. *a* van den staat.

§ 23. De ontvangsten wegens den *Zuidplas* maken een deel uit van de middelen van den achterstand over 1840 en vroeger; de vereischte maatregelen worden genomen om de belangen van het Rijk ook in dit opzigt te verzekeren; zullende de baten daaruit voortvloeijende, na het afsluiten van den achterstand, onder de domein-inkomsten of als buitengewone ontvangsten verantwoord worden; zonder dat het noodig of zelfs voor als nog doenlijk is daaromtrent vooruit iets bepaalds te ramen.

Na te hebben stil gestaan bij de bedenkingen in het Voorloopig Verslag vervat en de vereischte ophelderingen deswege te hebben gegeven, behooren nu te worden toegelicht de wijzigingen, welke in de raming der middelen, en dien ten gevolge ook in de redactie van het wets-ontwerp, omtrent dezelve bij deze worden voorgesteld:

1°. aan de Staten-Generaal zal eerstdaags worden ingediend een ontwerp van wet tot opheffing van het bijzonder fonds voor proces-kosten, voortspruitende uit de opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen krachtens de wetten op de belastingen, en dat fonds moet dan ook voor het vervolg met de begrooting worden vereenigd. Die vereeniging is, wat de uitgaven betreft, geschied bij het IXde hoofdstuk *B*, waarin zijn opgenomen al de kosten wegens de behandeling van contentieuse zaken, en hiertegen behooren nu in de § K. *d*. der raming voor te komen de aandeelen in de boeten en verbeurdverklaringen niet alleen bestemd voor de eigenlijke proces-kosten, maar ook voor de tractementen der rijksadvocaten en de toelagen aan hoofd-ambtenaren, welke daardoor buiten belang bij de transactien gesteld zijn, en die ook uit het fonds in de laatste jaren werden betaald. Reeds was in de raming voor dit onderwerp opgenomen 17 ten honderd, welke met 21 vermeerderd wordt en het genot voor de schatkist uit dien hoofde met aanvang van 1848 brengt tot 38 ten honderd.

2°. dezelfde post der raming moet ook vermeerderd worden met hetgeen uit de boeten en verbeurdverklaringen vroeger aan het pensioenfonds voor de ambtenaren der ontvangsten was toegewezen, doch nu, volgens art. 67 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), moet medewerken tot dekking van de burgerlijke pensioenen. Dit aandeel is 25 ten honderd, en vereenigd met het gedeelte zoo even onder 1°. gemeld, zal bij vervolg te zamen 63 ten honderd uit de boeten en verbeurdverklaringen verantwoord worden ten behoeve van de schatkist, zijnde deze aandeelen te zamen geraamd op een jaarlijksch bedrag van f 60,000, welke som alsnu begrepen wordt in de raming onder K. *d*. en waardoor eene verbetering dier raming met f 44,000 ontstaat.

3°. De in het belang van de arbeidzame klasse der ingezetenen voor te dragen wet tot *intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge* kan eenen belangrijken invloed uitoefenen op de raming der inkomsten van 1848 en 1849, wanneer, bij het tot stand komen dier wet, dit stelsel ook voorloopig toegepast wordt op het aanstaande begrootings-tijdperk en dienovereenkomstig eene wijziging der Middelen-wet plaats vindt.

Het gemis van dit gedeelte van den gemaal-accijns, met inbegrip van zegel en opcenten, ten bedrage van 10 en 23 ten honderd, wordt naar de opbrengst van 1846 berekend op f 1,555,950, waartegen, even als over de tweede helft van 1847, worden voorgedragen opcenten op de volgende accijns-belastingen, te weten:

25 op den wijn en op het zegel	f 195,250.00
25 op het binnenlandsch gedistilleerd en op het zegel	759,000.00
25 op het buitenlandsch gedistilleerd en op het zegel	49,500.00
	f 1,003,750.00
en voorts 20 opcenten op de aanslagen in de personele belasting, welke boven zekere som loopen, en dus zoodanige ingezetenen betreffen, welke geacht mogen worden daardoor minder bezwaard te worden, geraamd op	541,600.00
te zamen	f 1,545,350.00

Weshalve het verlies in inkomsten op die wijze kan worden gedekt, en de raming, met inbegrip van de hiervoren wegens het fonds van de proces-kosten vermelde verbetering van f 44,000, nog een eenigzins gunstiger aanzien zal verkrijgen, dan bij de oorspronkelijke voordragt het geval was.

Men zal bij dezen niet treden in beschouwingen omtrent het raadzame der vervanging van den accijns op het gemaal van de rogge, noch over het gepaste der middelen, welke gekozen zijn om dit verlies goed te maken; deze onderwerpen worden ter gelegenheid der bijzondere wet, dezen maatregel betreffende, opzettelijk behandeld, en het raadzame en gepaste der voorgedragene bepalingen, betoogd; doch uitgaande van de onderstelling, dat de voordragt tot zoodanige verandering in het bestaande belastings-stelsel, welke bij de Regering is voorgenomen, kracht van wet zal verkrijgen, moest deze wet omtrent de Middelen daarmede in overeenstemming worden gebragt, immers als *voorloopigen* maatregel, geschikt om ook bij de intreding in de volgende dienst de staatsinkomsten te verzekeren.

Met dat oogmerk wordt in de reeks der Middelen voor 1848 en 1849 in het ontwerp van wet, bij 6°. onder l. *l*, alsnu gevonden de noodige bepaling omtrent de heffing der voorgemelde buitengewone opcenten, welke echter, zoo als daarbij is uitgedrukt, alleen zal voortduren tot dat op eene andere wijze bij de wet is voorzien in het gemis, dat in de staats-inkomsten door de afschaffing van den accijns op het gemaal van de rogge zal ontstaan.

De resultaten dezer wijzigingen blijken uit eene opgave van de veranderingen, welke de algemeene raming der Middelen van 1848 daardoor ondervindt, terwijl in de nota van wijziging der Middelenwet, mede hierbij aangeboden, ook vermeld worden de veranderingen, welke deze wet dien ten gevolge zal behooren te ondergaan.

De Commissie van Rapporteurs is, na van de bovenstaande *Memorie van Beantwoording* op het Voorloopig Verslag wegens het ontwerp van wet tot vaststelling van de Middelen ter dekking van de uitgaven, begrepen in de Staatsbegrooting over 1848 en 1849, en van de bij deze memorie behoorende nota's van wijzigingen en bijlagen kennis genomen te hebben, van oordeel geweest, dat te dezer zake eene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wierd.

Aldus vastgesteld bij de genoemde Commissie, den 4den Junij 1847.

NEDERMEIJER VAN ROSENTHAL.
GEVERS VAN ENDEGEEST.
BORREEL VAN HOGELANDEN.
DE MAN.
FABER VAN RIEMSDIJK.

---

7. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

In 6°., aan het einde, bij te voegen:

» *l*. ter vervanging van den accijns op het gemaal van de » rogge, bij voortduring van hetgeen voor 1847 is bepaald, en » zoolang als bij de wet niet op eene andere wijze in dit gemis » van inkomsten zal zijn voorzien, de volgende buitengewone op- » centen, als:

» 1°. *twintig opcenten* op het *personeel*, over zoodanige aan- » slagen in die belasting, als welke daarvan niet bij de » wet zijn uitgezonderd;

» 2°. *vijf en twintig opcenten* op de accijnsen op den *wijn*, het « *binnenlandsch gedistilleerd* en het *buitenlandsch gedistilleerd*, » benevens op het collectief zegel daartoe behoorende."

In 7°., 2den regel, in plaats van: *winst op renten*, te stellen: » uitwinst op renten", en daarachter te voegen: » ten gevolge van » het onuitgegeven blijven van schatkistbiljetten; *drie en zestig* » *ten honderd* van de boeten en verbeurdverklaringen, ingevolge de » belasting-wetten;"

Voorlaatsten regel, na 1845/46 te laten volgen: » voor de dienst » van 1848, en over 1846/47 voor de dienst van 1849."

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

8. STAAT VAN VERGELIJKING *tusschen de raming van 's Rijks inkomsten, over het dienstjaar* 1845 *en derzelver werkelijke opbrengst.*

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.	BEDRAG der RAMING.	WERKELIJKE INKOMSTEN.	VERSCHIL.	
				Minder dan de raming.	Meerder dan de raming.
A.	Directe belastingen.				
	a. Grondbelasting.				
	Hoofdsom	f 8,245,000.00	f 8,306,385.86	. . . . .	f 61,385.86
	2 Opcenten voor kwade posten.	164,900.00	166,127.54	. . . . .	1,227.54
	2 » vroeger door de gemeenten genoten.	164,900.00	166,127.54	. . . . .	1,227.54
	16 » voor het Rijk.	1,319,200.00	1,329,022.15^5	. . . . .	9,822.15^5
	b. Personeel.				
	Hoofdsom	4,900,000.00	4,923,497.96^5	. . . . .	23,497.96^5
	20 Opcenten	980,000.00	984,701.53^5	. . . . .	4,701.53^5
	Boeten	. . . . .	2,001.62	. . . . .	2,001.62
	c. Patenten.				
	Hoofdsom	1,800,000.00	1,871,842.87	. . . . .	71,842.87
	28 Opcenten	504,000.00	524,124.56	. . . . .	20,124.56
B.	Accijnsen.				
	a. Suiker	300,000.00	288,357.07	f 11,642.93	
	Wijn	780,000.00	703,514.40	76,485.60	
	Binnenlandsch gedistilleerd	2,900,000.00	2,729,523.24	170,476.76	
	Buitenlandsch »	200,000.00	183,186.34	16,813.66	
	b. Geslagt	1,340,000.00	1,546,374.89	. . . . .	206,374.89
	Zout	1,370,000.00	1,479,829.83	. . . . .	109,829.83
	Zeep	850,000.00	843,579.09	6,420.91	
	Bier en azijn	380,000.00	311,959.62	68,040.38	
	Steenkolen	530,000.00	626,125.87	. . . . .	96,125.87
	c. Turf	850,000.00	1,059,135.46	. . . . .	209,135.46
	d. Gemaal	3,000,000.00	3,353,272.67^5	. . . . .	353,272.67^5
	10 per cent collectief zegel	1,250,000.00	1,312,835.95	. . . . .	62,835.95
	Vervoerbiljetten	70,000.00	64,630.22^5	5,369.77^5	
	Opcenten op de accijnsen:				
	a. Bedragende. . . f 4,180,000.00				
	Collectief zegel. . 418,000.00				
	Vervoerbiljetten . 70,000.00				
	f 4,668,000.00 | 48 | f 2,240,640.00				
	Transporteren . . . . . | f 2,240,640.00	f 31,898,000.00	f 32,776,156.30^5	f 355,250.01^5	f 1,233,406.32

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.				BEDRAG der RAMING.	WERKELIJKE INKOMSTEN.	VERSCHIL. Minder dan de raming.	VERSCHIL. Meerder dan de raming.
	Per transport	. . . . .		f 2,240,640.00	f 31,898,000.00	f 32,776,156.30^{5}	f 355,520.01^{5}	f 1,233,406,32
	b. Bedragende . . .	4,470,000.00						
	Collectief zegel .	447,000.00						
		f 4,917,000.00	38	1,868,460.00				
	c. Bedragende. . .	f 850,000.00						
	Collectief zegel .	85,000.00						
		f 935,000.00	28	261,800.00				
	d. Bedragende. . .	f 3,000,000.00						
	Collectief . . .	300,000.00						
		f 3,300,000.00	23	759,000.00				
					5,129,900.00	5,277,043.18^{5}	. . . . .	147,143.18^{5}
C.	Indirecte belastingen.							
	a. Zegel				1,350,000.00	1,356,493.37^{5}	. . . . .	6,493.37^{5}
	b. Registratie, griffie en hypotheken				3,403,000.00	3,034,316.93	365,683.07	
	c. Successieregten				2,200,000.00	2,573,585.78	. . . . .	373,585.78
	38 opcenten				2,641,000.00	2,631,551.63^{5}	9,448.36^{5}	
D.	In- en uitgaande regten en scheepvaartregten.							
	a. Regten op den in-, uit- en doorvoer				3,400,000.00	3,300,092.88^{5}	99,907.11^{5}	
	13 opcenten				442,000.00	430,764.13	11,235.87	
	b. Regten op de granen				300,000.00	282,040.91^{5}	17,959.08^{5}	
	c. Scheepvaartregten				600,000.00	711,174.85	. . . . .	111,174.85
	d. Vuur-, ton- en bakengelden				200,000.00	208,824.09	. . . . .	8,824.09
E.	Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken .				130,000.00	120,335.79^{5}	9,664.20^{5}	
	13 opcenten, na aftrek der 10de verhooging, dus f 118,282.00				15,363.66	14,254.76^{5}	1,108.89^{5}	
F.	Domeinen.							
	a. Gewone domeinen, tienden enz.				830,500.00	733,067.76^{5}	97,432.23^{5}	
	b. Domeinen van Oorlog				44,500.00	50,018.15^{5}	. . . . .	5,518.15^{5}
	c. Wegen en vaarten				687,000.00	690,835.96	. . . . .	3,835.96
G.	Posterijen				1,400,000.00	1,394,178.39^{5}	5,821.60^{5}	
H.	Loterij				500,000.00	435,003.50	64,996.50	
I.	Jagt en visscherij				105,000.00	90,251.50	14,748.50	
	Transporteren				f 55,273,263.66	f 56,109,989.91^{5}	f 1,053,525.46	f 1,889,981.71^{5}

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.	BEDRAG der RAMING.	WERKELIJKE INKOMSTEN.	VERSCHIL.	
				Minder dan de raming.	Meerder dan de raming.
	Per transport	f 55,273,263.66	f 56,109,989.91^{5}	f 1,053,525.46	f 1,889,981.71^{5}
K.	Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten:				
	a. Verkoopingen, teruggaven en toevallige baten.	300,000.00	514,720.39	. . . . .	214,720.39
	b. Vergoeding van gemeenten voor de invordering van opcenten	100,000.00	80,578.07	19,421.93	
	c. Inkomsten van de entrepôts	20,000.00	17,141.54	2,858.46	
	d. Uitdeeling op aandeelen in de Nederlandsche Bank aan het Rijk toebehoorende	65,000.00	60,000.00	5,000.00	
	e. Inkomsten van de Staats-Courant	36,000.00	37,047.62	. . . . .	1,047.62
	f. Opbrengst van den arbeid in de gevangenissen.	240,000.00	217,268.99	22,731.01	
	g. Verjaarde renten	70,000.00	16,629.50	53,370.50	
	h. Teruggaven van voorschotten uit het fonds ter aanmoediging der nationale nijverheid. . .	60,000.00	69,711.57^{5}	. . . . .	9,711.57^{5}
	i. Opbrengst van den ijk	7,000.00	7,184.44	. . . . .	184.44
	k. Inkomsten van het Paveljoen te Haarlem . .	3,200.00	3,200.00		
	l. Opbrengst der octrooiregten	20,000.00	11,401.99	8,598.01	
	m. Bijdragen voor de wegen in Vriesland . . .	66,000.00	66,000.00		
	n. Renten en verdere inkomsten van den Hoogen Raad van Adel.	28,000.00	22,471.54	5,528.46	
	o. Inkomsten van het Grootboek der Nationale Schuld	60,000.00	78,906.32	. . . . .	18,906.32
	p. Uitkeeringen door Belgie, overeenkomstig het tractaat van 5 November 1842:				
	Wegens de werken voor de uitlozing der Vlaamsche wateren, over het jaar verschenen 5 November 1845 (§*b* van art. 20 en art. 23).	25,000.00	25,000.00		
	Wegens vuurgelden op de Wester-Schelde, over het jaar verschenen 12 November 1845 (art. 18, alinea 3).	10,000.00	10,000.00		
	Wegens de uitkoop voor de pensioenen voor buiten 's lands wonende gepensioneerden (art. 60, alinea 7 en 8):				
	over het tijdvak van af 1°. Januarij tot en met 18 April 1845, berekend over f 20,000 . . . . f 6,000.00				
	over het tijdvak van af 19 April tot en met 31 December 1845, berekend over f 16,000 . . . . 11,200.00				
		17,200.00	17,200.00		
	q. Voordeelen wegens het tijdelijk genot van renten op in 's Rijks schatkist aanwezige kapitalen in schatkistbiljetten	475,000.00	498,179.04^{5}	. . . . .	23,179.04^{5}
	r. Renten van de kapitalen ten behoeve van Nederland op het Belgische 2½ percens grootboek ingeschreven (Art. 63, § § 6 en 7). . . .	887,000.00	886,182.75	817.25	
	Transporteren	f 57,762,663.66	f 58,748,813.68^{5}	f 1,171,581.08	f 2,157,731.10^{5}

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.	BEDRAG der RAMING.	WERKELIJKE INKOMSTEN.	VERSCHIL. Minder dan de raming.	VERSCHIL. Meerder dan de raming.
	Per transport	f 57,762,663.66	f 58,748,813.68^5	f 1,171,581.08	f 2,157,731.10^5
	s. Overschot op de fondsen voor kwade posten afgezonderd van de hoofdsom der kohieren van de belastingen wegens het personeel en de patenten, over de dienstjaren voorafgaande aan dat hetwelk op 1°. Mei 1843 aanvang heeft genomen, als:				
	Personeel . . . . . . f 630,229.91				
	Patenten. . . . . . . 378,305.50^5	. . . . .	1,008,535.41^5	. . . . .	1,008,535.41^5
L.	Vaste of onvervreemdbare rente ten laste van Belgie (art. 63, § 1).	400,000.00	399,999.60	0.40	
M.	Uitkeering van de renten ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen:				
	a. Renten van het kapitaal vermeld in art. 1 der wet van 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 11) groot f 140,000,000 à 4 per cent f 5,600,000.00				
	b. Renten van het restant kapitaal vermeld in art. 4 derzelve wet, groot f 22,500,000 à 4 per cent. 900,000.00				
	c. Renten op schulden, regtstreeks geloopen hebbende ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen, welke in de schuldverwisseling of aflossing, volgens de wet van 25 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), zijn begrepen, en alzoo voorkomen onder het IXde hoofdstuk A der begrooting van 's Rijks uitgaven voor het dienstjaar 1845 . 3,300,000.00	9,800,000.00	9,800,000.00		
N.	Voorloopig beschikbaar op het vermoedelijk batig slot van de koloniale administratie hier te lande . . .	6,700,000.00	4,738,311.11^5	1,961,688.88^5	
				f 3,133,270.36^5	f 3,166,266.52
		f 74,662,663.66	f 74,695,659.81^5	Meerder f 32,996.15^5	

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

8. STAAT VAN VERGELIJKING *tusschen de raming van 's Rijks inkomsten, over het dienstjaar* 1846 *en derzelver opbrengst.*

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.				BEDRAG der RAMING.	OPBRENGST.	VERSCHIL. Minder dan de raming.	VERSCHIL. Meerder dan de raming.
A.	Directe belastingen.							
	a. Grondbelasting.							
	Hoofdsom				f 8,270,000.00	f 8,314,579.25	. . . . .	f 44,579.25
	2 Opcenten voor kwade posten.				165,400.00	166,291.56^{5}	. . . . .	891.56^{5}
	2 » vroeger door de gemeenten genoten.				165,400.00	166,291.56^{5}	. . . . .	891.56^{5}
	16 » voor het Rijk.				1,323,200.00	1,330,333.85^{5}	. . . . .	7,133.85^{5}
	b. Personeel.							
	Hoofdsom				4,900,000.00	4,938,431.28^{5}	. . . . .	38,431.28^{5}
	20 Opcenten				980,000.00	987,668.82	. . . . .	7,668.82
	Boeten				. . . . .	1,787.13	. . . . .	1,787.13
	c. Patenten.							
	Hoofdsom				1,840,000.00	1,880,415 06	. . . . .	40,415.06
	28 Opcenten				515,200.00	526,524.68	. . . . .	11,324.68
B.	Accijnsen.							
	a. Suiker				400,000.00	311,449.59	f 88,550.41	
	Wijn				780,000.00	699,314.82^{5}	80,685.17^{5}	
	Binnenlandsch gedistilleerd				2,900,000.00	2,459,661.96	440,338.04	
	Buitenlandsch »				200,000.00	157,004.23^{5}	42,995.76^{5}	
	b. Geslagt				1,440,000.00	1,492,807.72^{5}	. . . . .	52,807.72^{5}
	Zout				1,450,000.00	1,343,613.58	106,386.42	
	Zeep				870,000.00	818,019.54^{5}	51,980.45^{5}	
	Bier en azijn				380,000.00	318,134.11^{5}	61,865.88^{5}	
	Steenkolen				530,000.00	562,427.37^{5}	. . . . .	32,427.37^{5}
	c. Turf				850,000.00	1,173,541.83^{5}	. . . . .	323,541.83^{5}
	d. Gemaal				3,000,000.00	3,399,304.27	. . . . .	399,304.27
	10 per cent collectief zegel				1,280,000.00	1,273,898.84^{5}	6,801.15^{5}	
	Vervoerbiljetten				70,000.00	62,591.22	7,408.78	
	Opcenten op de accijnsen:							
	a. Bedragende. . .	f 4,280,000.00						
	Collectief zegel. .	428,000.00						
	Vervoerbiljetten .	70,000.00						
		f 4,778,000.00	48	f 2,293,440.00				
	Transporteren	. . . . .		f 2,293,440.00	f 32,309,200.00	f 23,383,392.33	f 893,012.08^{5}	f 961,204.41^{5}

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.				BEDRAG der RAMING.	OPBRENGST.	VERSCHIL. Minder dan de raming.	VERSCHIL. Meerder dan de raming.
	Per transport	. . . . .		f 2,293,440.00	f 32,309,200.00	f 32,383,392.33	f 893,012.08^{5}	f 961,204.41^{5}
	b. Bedragende . . .	4,670,000.00						
	Collectief zegel .	467,000.00						
		f 5,137,000.00	38	1,952,060.00				
	c. Bedragende . . .	f 850,000.00						
	Collectief zegel .	85,000.00						
		f 935,000.00	28	261,800.00				
	d. Bedragende. . .	f 3,000,000.00						
	Collectief . . .	300,000.00						
		f 3,300,000.00	23	759,000.00	5,266,300.00	5,062,762.02	203,537.98	
C.	Indirecte belastingen.							
	a. Zegel				1,375,000.00	1,243,115.92^{5}	131,884.07^{5}	
	b. Registratie, griffie en hypotheken				3,425,000.00	3,200,047.92^{5}	224,952.07^{5}	
	c. Successieregten.				2,225,000.00	2,680,744.47	. . . . .	455,744.47
	38 opcenten				2,669,500.00	2,693,389.48^{5}	. . . . .	23,889.48^{5}
D.	In- en uitgaande regten en scheepvaartregten.							
	a. Regten op den in-, uit- en doorvoer				3,400,000.00	3,014,868.59	385,131.41	
	13 opcenten				442,000.00	391,944.16	50,055.84	
	b. Regten op de granen				300,000.00	434,489.80	. . . . .	134,489.80
	c. Scheepvaartregten				500,000.00	819,299.63	. . . . .	319,299.63
	d. Vuur-, ton- en bakengelden.				200,000.00	236,247.40^{5}	. . . . .	36,247.40^{5}
E.	Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken .				125,000.00	125,856.50	. . . . .	856.50
	13 opcenten, na aftrek der 10de verhooging, dus over f 113,636.00				14,772.68	14,889.09^{5}	. . . . .	116.41^{5}
F.	Domeinen.							
	a. Gewone domeinen, tienden enz.				744,427.00	822,848.77	. . . . .	78,421.77
	b. Domeinen van Oorlog				47,784.00	52,439.97^{5}	. . . . .	4,655.97^{5}
	c. Wegen en vaarten				647,139.00	697,700.82^{5}	. . . . .	50,561.82^{5}
	d. Uit de koopprijzen van domeinen voor de amortisatie van schuld af te zonderen.				300,000.00	300,000.00		
G.	Posterijen				1,330,000.00	1,370,101.70^{5}	. . . . .	40,101.70^{5}
H.	Loterij				500,000.00	419,276.00	80,724.00	
I.	Jagt en visscherij				100,000.00	88,001.75	11,998.25	
	Transporteren				f 55,921,122.68	f 56,051,416.36	f 1,975,295.71^{5}	f 2,105,589.39^{5}

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.	BEDRAG der RAMING.	OPBRENGST.	VERSCHIL. Minder dan de raming.	VERSCHIL. Meerder dan de raming.
Per transport	f 55,921,122.68	f 56,051,416.36	f 1,975,295.71⁵	f 2,105,589.39⁵
K. Opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten:				
a. Verkoopingen, teruggaven en toevallige baten.	350,000.00	365,000.00	. . . . .	15,000.00
b. Vergoeding van de provincien en gemeenten voor de invordering van opcenten.	80,000.00	80,000.00		
c. Inkomsten van de entrepôts	20,000.00	17,000.00	3,000.00	
d. Uitdeeling op aandeelen in de Nederlandsche Bank aan het Rijk toebehoorende	73,000.00	73,000.00		
e. Inkomsten van de Staats-Courant	36,000.00	36,000.00		
f. Opbrengst van den arbeid in de gevangenissen.	220,000.00	220,000.00		
g. Verjaarde renten	50,000.00	14,158.75	35,841.25	
h. Teruggaven van voorschotten uit het fonds der nationale nijverheid	60,000.00	82,999.48⁵	. . . . .	22,999.48⁵
i. Opbrengst van den ijk	7,000.00	8,385.41⁵	. . . . .	1,385.41⁵
k. Inkomsten van het Paveljoen te Haarlem . .	3,200.00	3,200.00		
l. Opbrengst der octrooiregten	20,000.00	14,158.75	5,841.25	
m. Renten en verdere inkomsten van den Hoogen Raad van Adel.	28,000.00	21,075.00	6,925.00	
n. Inkomsten van het Grootboek der Nationale Schuld	19,000.00	18,650.00	350.00	
o. Winst op renten	250,000.00	200,000.00	50,000.00	
p. Uitkeeringen van Belgie, ter zake van de werken voor de uitlozing der Vlaamsche wateren, volgens art. 23 van het traetaat van den 5den November 1842.	50,000.00	50,000.00		
q. Uitkeering als voren, voor het aandeel in de pensioenen van vreemdelingen volgens § 7 van art. 68, van hetzelfde tractaat . . .	13,000.00	13,200.00	. . . . .	200.00
r. Uitkeering als voren, wegens vuurgelden op de Wester-Schelde, volgens art. 18, alinea 3 van hetzelfde traetaat	10,000.00	10,000.00		
s. Sleeploonen voor de dienst der stoomslepers, als zijnde de uitgaven daarvoor in het IXde hoofdstuk B der begrooting begrepen . . .	50,000.00	41,845.68	8,154.32	
t. Kortingen op wedden en belooningen van burgerlijke ambtenaren vóór 1°. Julij 1846 aangesteld, mitsgaders aandeel van het voormalig Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds in de boeten en verbeurdverklaringen (artt. 59 en 67 der wet van den 9den Mei 1846, *Staatsblad* n°. 24).	365,000.00	343,000.00	22,000.00	
u. Bijdragen van de provincien Noord-Braband en Gelderland tot bekostiging van den weg tusschen 's Hertogenbosch en Culemborg. .	5,000.00	5,000.00		
v. Renten der inschrijvingen ten behoeve van Nederland op het Belgische $2^1/_2$ percens grootboek tot 30 Junij 1846	136,609.92	136,609.92		
Transporteren	f 58,776,932.60	f 57,804,699.36	f 2,107,407.53⁵	f 2,145,174.29⁵

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

	BENAMING DER MIDDELEN EN INKOMSTEN.		BEDRAG der RAMING.	OPBRENGST.	VERSCHIL. Minder dan de raming.	VERSCHIL. Meerder dan de raming.
	Per transport		f 58,776,932.60	f 57,804,699.36	f 2,107,407.53[5]	f 2,145,174.29[5]
	w. Overschot der fondsen voor kwade posten over het dienstjaar 1843 — 1844:					
	Wegens het Personeel . .	f 252,200.00				
	» de Patenten . .	122,900.00				
			375,100.00	375,100.00		
L.	Vaste of onvervreemdbare rente ten laste van Belgie (art. 63, § 1 van het tractaat van 5 November 1842).		400,000.00	399,999.60	0.40	
M.	Uitkeering van de renten ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen:					
	a. Renten van het kapitaal vermeld in art. 11 der wet van 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 11) groot f 140,000,000 à 4 per cent	f 5,600,000.00				
	b. Renten van het restant kapitaal vermeld in art. 4 derzelve wet, groot f 22,500,000 à 4 per cent.	900,000.00				
	c. Renten op schulden, regtstreeks geloopen hebbende ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen, welke in de schuldverwisseling of aflossing, volgens de wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), zijn begrepen, en alzoo voorkomen onder het IXde hoofdstuk A der begrooting van 's Rijks uitgaven voor het dienstjaar 1846 .	3,300,000.00				
			9,800,000.00	9,800,000.00		
N.	Voorloopig beschikbaar op het vermoedelijk batig slot van de koloniale administratie hier te lande . . .		3,365,000.00	3,652,000.00	. . . . .	287,000.00
					f 2,107,407.93[5]	f 2,432,174.29[5]
			f 71,707,032.60	f 72,031,798.96	Meerder f 324,766.36 (*)	

(*) Welke som, te zamen met de opbrengst van de actien in de Nederlandsche Bank, zal moeten strekken tot goedmaking der kosten van het Muntwezen over 1846.

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

10. OPGAVE *van hetgeen, wegens iedere provincie, over het dienstjaar* 1843/44 *uit het Fonds voor kwade posten op de personele belasting is betaald.*

PROVINCIEN.	BEDRAG der gedane BETALINGEN.
Noord-Braband	f 9,214.045
Gelderland	4,562.98
Zuid-Holland	119,553.785
Noord-Holland	102,410.51
Zeeland	18,389.465
Utrecht	20,843.015
Transporteren	f 274,973.80
Per transport	f 274,973.80
Vriesland	27,087.015
Overijsssel	4,186.52
Groningen	14,606.895
Drenthe	1,543.285
Limburg	1,081.28
TOTAAL	f 323,478.795

11. OPGAVE VAN VERANDERINGEN *in de Raming der Middelen over* 1848, *voortvloeijende uit de wijzigingen in het wets-ontwerp.*

A.	*Directe Belastingen.*		
b.	Personeel; bij te voegen:		
	20 buitengewone opcenten op de aanslagen boven zekere bij de wet bepaalde sommen		f 541,600.00
B.	*Accijnsen.*		
a.	Suiker		f 450,000,00
b.	Wijn	f 710,000.00	
	Binnenlandsch gedistilleerd	2,760,000.00	
	Buitenlandsch gedistilleerd	180,000.00	
			3,650,000.00
c.	Geslagt	f 1,460,000.00	
	Zout	1,480,000.00	
	Zeep	850,000.00	
	Bier en azijn	300,000.00	
	Steenkolen	550,000.00	
			4,640,000.00
d.	Turf		1,000,000.00
e.	Gemaal		1,950,000.00
			f 11,690,000.00
	10 per cent collectief zegel		1,169,000.00
	Vervoerbiljetten		70,000.00
	Transporteren		f 12,929,000.00

X. *Wet op de Middelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

			Per transport	f 12,929,000.00
Opcenten op de accijnsen.				
a. bedragende	f 450,000.00	Getal.		
collectief zegel	45,000.00			
	f 495,000.00	48	f 237,600.00	
b. 1°. bedragende	f 3,650,000.00			
collectief zegel	365,000.00			
vervoerbiljetten	70,000.00			
	f 4,085,000.00	48	1,960,800.00	
2°. bedragende	f 3,650,000.00			
collectief zegel	365,000.00			
	f 4,015,000.00	25	1,003,750.00	
c. bedragende	f 4,640,000.00			
collectief zegel	464,000.00			
	f 5,104,000.00	38	1,939,520.00	
d. bedragende	f 1,000,000.00			
collectief	100,000.00			
	f 1,100,000.00	28	308,000.00	
e. bedragende	f 1,950,000.00			
collectief zegel	195,000.00			
	f 2,145,000.00	23	493,350.00	5,943,020.00
				f 18,872.020.00

K. *Verschillende ontvangsten*

d. Aandeelen van 38 en 25, te zamen 63 per cent in de boeten en verbeurdverklaringen	f 60,000.00
q. Uitkeeringen van Belgieonder 1°. tot herstel van eene drukfeil, in plaats van f 5000.00, te stellen f 50,000.00.	

RESULTAAT.

Het totaal der raming was		f 71,646,115.61
te *verminderen:* op de *accijnsen*, wegens het gemaal op de rogge, met zegel en opcenten		1,555,950.00
		f 70,090,165.61
te *vermeerderen:* op de *directe belastingen*, wegens 20 buitengewone opcenten op aanslagen in het personeel	f 541,600.00	
op de *accijnsen*, wegens 25 buitengewone opcenten op den *wijn*, *binnenlandsch* en *buitenlandsch gedistilleerd* en zegel	1,003,750.00	
op de *verschillende ontvangsten* wegens aandeel in boeten	44,000.00	
		1,589,350.00
	Totaal.	f 71,679,515.61

X. *Wet op de Middelen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Nota's van Wijzigingen.)

12. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 16 *Julij* 1847.

Bij de nadere overweging van de wet op de Middelen tot bestrijding der staatsuitgaven voor 1848 en 1849, zijn vele der van regeringswege gegeven antwoorden op het Voorloopig Verslag voor kennisgeving aangenomen.

§§ 5 — 9. Het gewigtig vraagstuk omtrent eene afdoende hervorming van ons belastingstelsel, is op nieuw in onderscheidene afdeelingen ter sprake gebragt. Verscheidene leden, uitgaande van het denkbeeld, dat het welzijn der natie aanmerkelijk zou worden bevorderd, indien de voorname druk der belastingen van de massa des volks op de meervermogenden kon worden overgebragt, hebben in dien geest bij herhaling de gedeeltelijke afschaffing der accijnsen en derzelver vervanging door eene belasting, die zij het best door de benaming van hoofdelijken omslag schenen te kunnen omschrijven, als zeer wenschelijk voorgesteld. Sommigen dezer leden voegden daarbij, dat, indien de Regering tot zoodanige hervorming overging, zij zich niet, zoo als door de voordragt omtrent de opheffing van den accijns op het gemaal van de rogge geschied was, tot eene zeer gedeeltelijke verandering bepalen, en de bestaande accijnswetten als verbrokkelen, maar het geheele stelsel herzien moest. De meeste leden echter, zonder in allen deele toe te stemmen wat te dezen aanzien in de Memorie van Antwoord is aangemerkt, erkenden de groote moeijelijkheid der zaak, en meenden zich dus te moeten bepalen tot eene aansporing aan de Regering van zich door die moeijelijkheid niet te laten afschrikken van het gezet in overweging nemen eener aangelegenheid, waarvan de betere regeling zulke heilrijke vruchten zou kunnen aanbrengen.

§ 13. De zaak der leges, die door de ambtenaren der regten op den in-, uit- en doorvoer genoten worden, is op nieuw te berde gekomen. Vrij algemeen heeft men den wensch geuit, dat dit punt bepaaldelijk bij de wet geregeld wierd, en wel zoodanig, dat bij de herziening der wet van 22 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), waarvan in de Memorie van Beantwoording gewag wordt gemaakt, niet enkel het beginsel dezer heffing wierd aangenomen, maar ook daaromtrent bepaalde voorschriften wierden gemaakt. Naar het gevoelen van velen zou alsdan de opname van de opbrengst dezer leges onder de Middelen zeer uitvoerbaar zijn, waarbij dan tevens alle aanleiding zou vervallen voor de klagt, dat de inkomsten, door sommige der hoofd-ambtenaren in de groote steden uit deze leges getrokken, buitensporig hoog zijn. Uit dit laatste oogpunt heeft men het betreurd, dat niet meer bepaalde opgaven omtrent de opbrengst dezer leges en omtrent het daaruit door hoogere en mindere ambtenaren genoten bedrag, ook in verhouding tot hunne vaste bezoldiging, zijn medegedeeld.

Hetgeen hier, naar aanleiding van het antwoord der Regering, met opzigt tot de leges, uit de wet van 22 Augustus 1822 voortvloeijende, wordt aangemerkt, hebben vele leden uitgestrekt willen zien tot de leges in 't algemeen bij de verschillende Departementen geheven wordende; waarvan het bezwaar ook voor de schatkist als zeer drukkend beschouwd wordt.

§ 15. Aan de bedoeling der vraag, waar de opbrengsten verantwoord worden der wegen, die volgens art. 216 der Grondwet onder het beheer der Provinciale Staten staan, is niet voldaan. Het was de leden, van wie de vraag afkomstig was, niet onbekend, dat de uitgaven en ontvangsten voor die wegen, waarbij men ook de in gelijke categorie vallende kanalen voegen moet, op de provinciale begrootingen voorkwamen; doch zij wisten tevens, dat het batig saldo daarvan op die begrootingen, als aan den Staat toekomende, in uitgaaf werd gebragt. Het doel der gedane vraag was dus te weten, waar die saldo's op de staatsrekening verantwoord worden. Tot bewijs, dat het daarbij soms vrij aanzienlijke sommen geldt, heeft men aangevoerd, dat de Willemsvaart in Overijssel in één jaar een zuiver overschot van f 11,000 heeft opgeleverd.

§ 16. Men blijft op de uitgifte van certificaten van nationale schuld, regtstreeks door de Regering zelve, aandringen.

§ 19. Eenige leden hebben hunne verwondering aan den dag gelegd, dat de Regering zich nog slechts met een onderzoek omtrent het vraagstuk der heffing van 8 per cent voor kwade posten ook over de opcenten die voor de steden en provincien geheven worden, bezig houdt, daar er toch tijd genoeg voorhanden is geweest om daaromtrent tot een bepaald besluit te komen. Ook de redenering tot verdediging der bedoelde heffing kon den bijval dier leden geenszins wegdragen. Men had zich daarbij, meenden zij, op een te eenzijdig standpunt geplaatst, zoo zelfs, dat het Rijk, wat finantiele aangelegenheden betreft, als in strijd met de provincien en gemeenten werd voorgesteld, en men van eene kwijtschelding van perceptieloon, als van eene soort van grootmoedigheid, had gewag gemaakt. Indien eene dergelijke wijze van beschouwen hier in aanmerking kon komen, zou men daartegenover kunnen opsommen, wat de provincien en gemeenten onverpligt voor het Rijk doen.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 16den Julij 1847.

Nedermeijer van Rosenthal.
Gevers van Endegeest.
Boreel van Hogelanden.
De Man.
Faber van Riemsdijk.

13. NOTA VAN VERANDERINGEN *in twee bijlagen der Memorie van Beantwoording* (n°. 7 en 11.)

N°. 7 der gedrukte stukken.

Komt te vervallen de bijvoeging onder letter *l* aan het einde van 6°. van het wets-ontwerp.

N° 11 der gedrukte stukken.

Komt te vervallen de geheele 1ste bladzijde van de bij de Memorie van Beantwoording gevoegde opgave van veranderingen in de raming der Middelen over 1848, en alzoo de veranderingen betreffende de afdeelingen A en B van die raming.

Het *resultaat* wordt mitsdien als volgt:

Het totaal der raming was	f 71,646,115.61
te *vermeerderen: op de verschillende ontvangsten* wegens aandeel in boeten, met	44,000.00
Totaal . . .	f 71,690,115.61

14. OPGAVE VAN NOG EENIGE WIJZIGINGEN *in de raming der Middelen over* 1848 (n°. 3.)

K. Den titel dezer afdeeling aldus te stellen:

Verkoopingen, teruggaven en verdere toevallige baten.

Bij te voegen een onderdeel:

u. Vermoedelijk batig slot der Algemeene Landsdrukkerij . . . . f 2,200.00

Het resultaat der raming wordt dan:

Oorspronkelijke berekening	f 71,646,115.61
Vermeerdering op de verschillende ontvangsten, volgens vorige nota (*gedrukte stukken n°.* 13) .	44,000.00
en nog als hierboven	2,200.00
Totaal . . .	f 71,692,315.61

XI. *Regeling der Ontvangsten en Uitgaven van het Pensioenfonds.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerpen van Wet; Memorie van Toelichting.)

XI. Regeling der Ontvangsten en Uitgaven van het Pensioenfonds.

De beraadslagingen over deze wets-ontwerpen komen voor in het verslag der Zitting van 15 Maart 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 8 Februarij* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij bieden aan U Edel Mogenden hiernevens ter overweging aan twee ontwerpen van wet, tot regeling der ontvangsten en uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren, over de tweede helft van 1846 en over het thans loopende jaar Die ontwerpen gaan vergezeld van de beide tot dezelve behoorende staten, alsmede van eene toelichtende Memorie, waarin de redenen zijn ontwikkeld, welke tot de voorstellen hebben aanleiding gegeven.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 27sten Januarij 1847.

WILLEM.

2. ONTWERPEN VAN WET *A*, *tot vaststelling der uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over de tweede helft van het jaar* 1846.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens de eerste zinsnede van art. 38 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), betreffende de burgerlijke pensioenen, de ontvangsten en uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren jaarlijks bij begrootings-wet behooren te worden geregeld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over de tweede helft van het jaar 1846, worden vastgesteld op de som van *vier duizend vier honderd gulden* (f 4400), te weten:

a.	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en den bode van den Raad van Bestuur.	f 3950.00
b.	Bureaubehoeften	150.00
c.	Drukwerk	100.00
d.	Pensioenen	*Memorie.*
e.	Aankoop van inschrijvingen op een der grootboeken van nationale schuld	*Memorie.*
f.	Onvoorziene uitgaven	200.00
		f 4400.00

Art. 2. Tot dekking der uitgaven in het vorig artikel vermeld, worden aangewezen de bijdragen, welke bij art. 33 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) aan het fonds zijn toegekend.

Lasten en bevelen enz.

3. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de begrooting van uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren*, *over de tweede helft van* 1846.

Dit stuk is *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

4. ONTWERP VAN WET *B*, *houdende vaststelling der uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over het jaar* 1847.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens de eerste zinsnede van artikel 38 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), betreffende de burgerlijke pensioenen, de ontvangsten en uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren jaarlijks bij begrootings-wet behooren te worden geregeld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over het jaar 1847, worden vastgesteld op de som van *negen duizend acht honderd gulden* (f 9800), te weten:

a.	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en den bode van den Raad van Bestuur.	f 7900.00
b.	Bureaubehoeften	400.00
c.	Drukwerk	300.00
d.	Pensioenen	*Memorie.*
e.	Aankoop van inschrijvingen op een der grootboeken van nationale schuld	*Memorie.*
f.	Onvoorziene uitgaven.	1200.00
		f 9800.00

Art. 2. Tot dekking der uitgaven in het vorig artikel vermeld, worden aangewezen de bijdragen, welke bij artikel 33 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) aan het fonds zijn toegekend.

Lasten en bevelen, enz.

5. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de begrooting van uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlyke Ambtenaren over* 1847.

Dit stuk is *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

6. MEMORIE VAN TOELICHTING.

In voldoening aan het voorschrift, vervat in art. 38 der wet van den 9den Mei des jaars 1846 (*Staatsblad* n°. 24), wordt, gelijktijdig met de regeling der ontvangsten en uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over het eerste halfjarig tijdvak van deszelfs bestaan, die over het volgende jaar 1847 voorgedragen.

Omtrent de onderdeelen van uitgaaf, die op den staat, bij elk der beide ontwerpen gevoegd, zijn aangewezen, valt het volgende op te merken.

Voor tractementen is over de beide tijdvakken het cijfer uitgetrokken, waarop dezelve billijkerwijs geregeld zijn geworden.

Aan den Raad van Bestuur van het fonds is de contrôle op de inkomsten van hetzelve opgedragen. De behoorlijke uitvoering van die taak vereischt het aanleggen van een aantal registers, waarvan de kosten voor het grootste gedeelte vallen in het jaar 1847. Van daar, dat over dit tijdvak de sommen voor bureaubehoeften en drukwerk evenredig hooger zijn dan die, voor dezelfde onderwerpen over het tweede halfjaar 1846 gebragt.

Diezelfde taak zal ook meerdere hulp vorderen tot het inschrijven en bijhouden der bedoelde registers. De ondervinding alleen kan over den omvang van het werk en de middelen om het op den duur te verrigten, met genoegzame juistheid doen oordeelen. En

XI. *Regeling der Ontvangsten en Uitgaven van het Pensioenfonds.*
(Memorie van Toelichting; Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

het is, in afwachting daarvan, meer eigenaardig voorgekomen, in plaats van den post voor tractementen te verhoogen, over de beide tijdvakken een afzonderlijken post voor onvoorziene uitgaven te brengen, die over het jaar 1847 uit den aard der zaak aanzienlijker moest zijn, omdat verreweg het grootste gedeelte van den arbeid, aan het aanleggen der registers verbonden, eerst in den aanvang van dat jaar zal kunnen plaats hebben.

Eindelijk zijn de beide posten van uitgaaf voor pensioenen en voor aankoop van inschrijvingen voor *memorie* gebragt, aangezien, wat de pensioenen betreft, deze gedurende de eerste jaren van het bestaan van het fonds, niet dan in hoogst zeldzame gevallen te verleenen zullen zijn, en wat de inschrijvingen aangaat, de aankoop daarvan vooreerst niet te voorzien is.

Terwijl de raming van de vermoedelijke opbrengst der inkomsten van het fonds, zoo kort na deszelfs instelling, niet dan een zeer onzekeren grondslag zou kunnen vinden in de kennis die het verledene aan de hand geeft, en alzoo voor alsnog buiten alle grondige berekening ligt, wordt aan den zin van art. 38 der aangehaalde wet zooveel mogelijk voldaan door de in de beide ontwerpen opgenomen bepaling, dat de aan het fonds toegekende bijdragen zullen aangewend worden tot dekking der voorgestelde uitgaven.

---

7. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

De beide wets-ontwerpen tot regeling der ontvangsten en uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over de laatste zes maanden van 1846 en over het jaar 1847 zijn in de afdeelingen door 43 leden onderzocht.

Daarbij is opgemerkt dat, bij het achterwege laten van eene raming der inkomsten, niet voldaan is aan art 38 der wet van 9 Mei 1846, waarvan het 1ste lid luidt: » *De ontvangsten en uitgaven worden bij begrootingswetten geregeld.*"

Die raming kan nu reeds over 1846 op eenen zekeren grondslag berusten, naardien de kortingen, waaraan de in dat jaar aangestelde ambtenaren onderworpen waren, bekend zijn.

Voor 1847 kan men, wel is waar, alleen de kennis van het verledene te baat nemen, doch dit is mede het geval bij de raming van 's Rijks Middelen bij iedere staatsbegrooting. De onzekerheid van de uitkomst levert geenen grond op om de ontvangsten ook voor 1847 niet zoo naauwkeurig mogelijk te *ramen.*

Bij die raming zal het dan ook nader blijken, of niet een gedeelte der inkomsten tot aankoop van inschrijving op een der grootboeken van nationale schuld kon worden bestemd. Zal er een fonds tot stand komen, behoort dit toch zoo tijdig en zoo veel mogelijk te geschieden.

Gelijk nu de wets-ontwerpen luiden, hebben die bijna het aanzien als of het fonds maar moet dienen ter bezoldiging van de ambtenaren, bij het beheer over hetzelve aangesteld, terwijl integendeel de uitkeering van pensioenen aan burgerlijke ambtenaren als de hoofdzaak is te beschouwen.

Men acht het niet billijk, dat dit fonds belast wordt met de kosten van werkzaamheden, door den Raad van Bestuur ingevolge art. 57 (2de afdeeling) en art. 64 (3de afdeeling) der wet van 9 Mei 1846 te verrigten, zonder dat deswege door den Staat eene vergoeding aan het fonds geschiede. Het heeft daarop aanspraak, zoolang art. 37 dier wet toepasselijk blijft op ambtenaren, welke vóór 1°. Julij 1846 in dienst waren.

Men vindt des te meer grond tot dit bezwaar, uit hoofde de voorgestelde kosten van administratie algemeen als zeer hoog worden beschouwd en men de goede werking der instelling ongaarne reeds bij den aanvang door voor deze onnoodige of wel door te hoog opgedreven uitgaven zou zien verlammen.

Overgaande tot de wets-ontwerpen zelve, wenscht men dat in den considerans ook van art. 33 der wet van 9 Mei 1846 melding worde gemaakt.

Art. 1 *a.* Men beschouwt de uitgetrokken tractementen te hoog en buiten verhouding met die van vele andere ambtenaren in dienst van den Staat. Men meent dat het personeel vermeerderd is en dat zulks door de werkzaamheden niet vereischt wordt. Met eenige bevreemding vindt men zelfs daarbij voor eenen bode eene jaarwedde van f 600 gebragt. Men vraagt of deze niet geheel gemist kan worden, en of het werk, dat door hem tijdelijk mogt te doen zijn, niet door een der andere boden van het Ministerie verrigt zou kunnen worden?

d. Men kan het niet goedkeuren, dat de pensioenen *voor memorie* staan uitgetrokken. Zijn er geene over 1846 verleend, dan kan daarvoor *nihil* worden gesteld. Over 1847 verlangt men dat eenige som worde ingevuld, omdat, ten gevolge van art. 3 § *b* der wet van 9 Mei 1846, de mogelijkheid bestaat dat in dit jaar pensioenen te verleenen zullen zijn.

e. Even eens wenscht men, dat voor den *aankoop van inschrijvingen* enz. *nihil* over 1846 en eene som over 1847 worde ingevuld. Men beschouwt het als zeer waarschijnlijk, dat gedurende dit jaar eene geldbelegging plaats zal kunnen hebben, die echter achterwege zal moeten blijven wanneer er geene som voor wordt uitgetrokken.

Men stelt er grooten prijs op, dat de inkomende gelden telkens zoo veel mogelijk vruchtbaar worden gemaakt.

f. De post *onvoorziene uitgaven* voor 1847, welke schijnt te moeten strekken om de naar het oordeel der leden reeds hoog opgedreven tractementen te vermeerderen, acht men vatbaar voor eene aanzienlijke vermindering.

Omtrent *art.* 2 gedraagt men zich aan de algemeene aanmerking, dat men de ontvangst over 1846 en de raming over 1847 wenscht te kennen.

Men wenscht ook renten van inschrijving op het grootboek in beide jaren te zien vermeld, naardien die, volgens de wet, tot de inkomsten van het fonds behooren.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs, den 16den Februarij 1847.

Enschedé.
van Rijckevorsel.
Nederburgh.
de Man.
Menso.

De Commissie van Rapporteurs, ontvangen hebbende de mededeelingen en wijzigingen van de Regering, is van oordeel, dat dezelve eene nieuwe nieuwe overweging in de Afdeelingen vorderen.

's Gravenhage, den 22sten Februarij 1847.

---

8. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

De kortingen der ambtenaren, in den loop van het tweede halfjaar 1846 aangesteld, zijn bij den Raad van Bestuur op dit oogenblik nog niet volledig genoeg bekend, om daarin een juisten grondslag van raming te vinden, veel minder derzelver werkelijke opbrengst op te geven. Daar intusschen het *vermoedelijk* bedrag van die inkomsten uit de thans voorhanden bouwstoffen wel met eenige meerdere waarschijnlijkheid kan worden afgeleid, dan twee of drie maanden geleden, bij het opmaken der behandelde wetsontwerpen, het geval was, is het der Regering aangenaam daardoor in de gelegenheid te zijn, althans zoo veel mogelijk, aan den wensch in het verslag van de Commissie van Rapporteurs uitgedrukt te voldoen; en alzoo eene raming der ontvangsten in de beide wets-ontwerpen op te nemen.

De opmerking is der Regering niet ongegrond voorgekomen, dat de kosten van beheer niet door het fonds alleen behooren gedragen te worden, en dat het billijk is dat de Staat aan hetzelve eene vergoeding of tegemoetkoming geve, naar gelang van die werkzaamheden van den Raad van Bestuur, welke denzelve bij art. 57 der wet zijn opgedragen, maar die niet regtstreeks de belangen van het fonds of van de ambtenaren, in de eerste afdeeling der wet bedoeld, betreffen. Ernstig deelt zij het verlangen, dat dit fonds zoo spoedig mogelijk met der daad tot stand kome, en zij zou mede ongaarne het tijdstip der eerste geldbelegging verschoven zien, door het onthouden eener bijdrage, die uit den aard der zaak geacht kan worden een last van den Staat te zijn, en waarvoor men gemeend heeft in billijkheid eene som van f 5000 's jaars te kunnen voorstellen.

De helft van deze som is in de raming der ontvangsten over het 2de halfjaar 1846 uitgetrokken. De overige daarin voorkomende ontvangsten zoo wegens *afloopende* als *doorloopende* korting, zullen, te oordeelen naar de bij den Raad bekende aanstellingen, niet meer dan de daarvoor geraamde som van f 1825 kunnen opleveren.

Men rekent dat deze som zich splitst in:

f 1450 voor *afloopende* en
375 voor *doorloopende* korting.

XI. *Regeling der Ontvangsten en Uitgaven van het Pensioenfonds.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

In verband met de verschillende tijdstippen van ingang der benoemingen gedurende het 2de halfjaar 1846, kan men aannemen dat de som wegens *afloopende* korting het vierde gedeelte uitdrukt van hetgeen door de benoemden deswege over een vol jaar verschuldigd is.

Voor de ontvangsten over 1847 mag alzoo in de eerste plaats op het vierdubbel bedrag daarvan, of f 5800, gerekend worden.

De aanstellingen in het geheele jaar 1847 te doen, kunnen geacht worden dubbel zoo talrijk te zullen zijn als die in het tweede halfjaar 1846, en dus aan afloopende korting te zullen opbrengen, over een vol jaar f 11,600, waarvan de helft, of wederom f 5800, onder de vermoedelijke komsten van 1847 te rangschikken is.

Deze berekening laat zich niet toepassen op de *doorloopende* korting. In den aanvang van het tweede halfjaar 1846 zijn onevenredig veel benoemingen gedaan tot kleine posten, waarvan het tractement alleen aan de doorloopende korting onderhevig is. De som daarvoor in de raming der Middelen over het 2de halfjaar 1846 begrepen, stelt dus niet het vierde gedeelte voor van hetgeen deswege over een vol jaar verschuldigd is. Dit laatste meent men op f 1000 te kunnen begrooten, welke som dus over 1847 zal ontvangen worden. Om dezelfde reden, dat deze soort van aanstellingen in 1846 zoo talrijk zijn geweest, kan men niet op eene evenredige inkomst wegens de te doene aanstellingen in 1847 rekenen, en het is daarom, dat wegens de opbrengst der doorloopende korting over dat jaar in het geheel slechts op f 1500 gerekend is geworden.

De Regering vertrouwt, met deze toelichtingen van de raming der ontvangsten over de beide tijdvakken, die altijd aan veel wisselvalligs blijft blootgesteld, te kunnen volstaan.

Met opzigt tot de bijzondere aanmerkingen op de wets-ontwerpen gevallen, vermeent men in de eerste plaats in overweging te mogen geven, of niet de aanhaling van art. 33 in den considerans als minder doelmatig beschouwd moet worden, nu in de raming der ontvangsten eene uitkeering uit de staatsinkomsten begrepen is, eene ontvangst die niet uit art. 33 voortvloeit; terwijl bovendien de onderhavige wets-ontwerpen alleen daarom worden voorgesteld, omdat art. 38 der wet eene begrooting vordert, zoodat eigenaardig van dit artikel alleen in den considerans gesproken wordt.

Art. 1 *a.* De Regering heeft de overtuiging, dat de toegelegde tractementen, in verband tot den aard en den omvang der gevorderde werkzaamheden, niet te hoog zijn opgevoerd en over het algemeen de vergelijking met de bezoldiging van andere ambtenaren wel kunnen doorstaan, vooral ook wanneer men in het oog houdt, dat het personeel bestaat uit ambtenaren, die òf meer òf weinig minder dan dertig jaren dienst tellen, en waarvan de meesten òf vroeger reeds bij andere Departementen van Algemeen Bestuur òf althans laatstelijk bij het opgeheven Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds dezelfde belooning genoten. — Wat de werkzaamheden betreft, zij opgemerkt, dat de contrôle, die aan den Raad is opgedragen, niet alleen loopt over de inkomsten van het fonds, maar ook over de bijdragen door de bestaande ambtenaren aan den Staat verschuldigd, en dat het zich daaruit wel zou laten verklaren, wanneer deze hoogst belangrijke arbeid behoefte aan meerdere hulp deed gevoelen. Immers om die contrôle met vrucht te voeren, wordt het aanleggen en bijhouden van een aantal registers vereischt, waarin ieder ambtenaar eene afzonderlijke rekening heeft, en het spreekt wel van zelf, dat deze arbeid, over een getal van ruim 7000 ambtenaren loopende, van veel omvang is, en dat er kennis en nauwkeurigheid gevorderd wordt om dien arbeid goed te verrigten. Bovendien zijn de dagelijksche werkzaamheden veelvuldig; de gewone correspondentie over loopende zaken niet alleen, maar vooral die over uitlegging en toepassing der wet, waaromtrent de Raad bij aanhoudendheid geraadpleegd wordt, vorderen niet alleen veel tijd, maar ook door ervaring verkregen kennis en geschiktheid. Voor het overige is het personeel der ambtenaren op den voet der door den Koning bepaalde tractementen, gelijk de uitgaaf, daartoe gevorderd, in de ontwerpen wordt voorgesteld. niet grooter dan dat der ambtenaren bij het voormalig Pensioenfonds, terwijl intusschen de werkzaamheden van den Raad van Bestuur van het tegenwoordig fonds, door de ingestelde contrôle op de inkomsten, zoo aanzienlijk vermeerderd is, dat het veeleer bevreemding zou kunnen wekken, met hetzelfde dan met een uitgebreider personeel een arbeid ondernomen te zien, die vroeger steeds, uit hoofde van de daaraan verbonden uitgaven, is achterwege gelaten, gelijk dit reeds bij de openbare discussie over het wets-ontwerp tot verhooging der begrooting over 1845 ten behoeve van het Pensioenfonds van den kant der Regering is opgemerkt geworden. Bij diezelfde gelegenheid is het nut van zoodanige contrôle algemeen erkend, en wanneer men het daarover eens is, en de zaak wil zien tot stand gebragt, moet men er ook de middelen voor over hebben die daartoe gevorderd worden.

Wat eindelijk de dienst van een bode betreft, deze is niet alleen tijdelijk, maar doorgaande volstrekt noodig. Het tractement van den tegenwoordigen bode is niet hooger dan hetgeen hij reeds sedert lange jaren, zoo bij het Pensioenfonds der Ontvangsten als laatstelijk bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds genoot. Bij zijn overlijden zou het wel in aanmerking kunnen komen, de betrekking op eene mindere bezoldiging te begeven, maar vervallen kan zij niet, tenzij door een bode van het Departement van Finantien de dienst verrigt wierd, hetgeen dáár vermeerdering van het getal der boden te weeg brengen en dus op hetzelfde nederkomen zou.

d. Aan het verlangen, om voor de *pensioenen* over 1846 *nihil* gesteld en over 1847 een cijfer uitgetrokken te zien, wordt voldaan.

e. Voor aankoop van inschrijvingen wordt insgelijks over 1846 *nihil* en over 1847 de som gebragt, die het verschil uitmaakt tusschen de geraamde ontvangsten en uitgaven.

f. Het aangevoerde bezwaar tegen den post voor onvoorziene uitgaven over 1847 wordt weggenomen door het uitgetrokken cijfer te verminderen met f 600, waarvan f 200 geheel wegvallen en de overige f 400 overgebragt worden op den post voor drukwerk, waarvoor men nu reeds, daar de registers voor de contrôle, waarvan hiervoren melding is gemaakt, gedrukt zijn, kan nagaan dat eene veel hoogere uitgaaf gevorderd zal worden dan aanvankelijk vermoed was; welke hoogere uitgaaf intusschen zich in volgende jaren niet zal herhalen.

Bij den post voor onvoorziene uitgaven over 1846 daarentegen, is geen cijfer ingevuld, aangezien zich zoodanige uitgaven niet hebben voorgedaan; terwijl over dat tijdvak voor bureaubehoeften en drukwerk de sommen zijn gebragt, die zoo na mogelijk met de deswege verschuldigde uitgaven overeenstemmen.

Art. 2. In de raming der ontvangsten over 1847, eindelijk, zijn de renten der aan te koopen inschrijvingen vermeld, en is daarvoor gebragt plus minus een vierde gedeelte van het bedrag der renten die het voor aankoop uitgetrokken kapitaal, over een vol jaar genomen, kan afwerpen.

De voorschreven veranderingen zijn opgenomen in de beide gewijzigde wets-ontwerpen, welke hiernevens worden overgelegd.

---

9. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *A.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens de eerste zinsnede van artikel 38 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), betreffende de burgerlijke pensioenen, de ontvangsten en uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren jaarlijks bij begrootings-wet behooren te worden geregeld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over de tweede helft van het jaar 1846, worden vastgesteld op de som van *vier duizend een honderd tien gulden* (f 4110), te weten:

a.	Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en den bode van den Raad van Bestuur . . . . . f	3,950.00
b.	Bureaubehoeften	110.00
c.	Drukwerk	50.00
d.	Pensioenen	*Nihil.*
e.	Aankoop van inschrijvingen op een der grootboeken van nationale schuld	*Nihil.*
f.	Onvoorziene uitgaven	*Nihil.*
		f 4,110.00

Art. 2. Tot dekking der uitgaven in het vorig artikel vermeld, worden aangewezen de navolgende middelen:

a. de opbrengst der bijdragen, toegekend bij art. 33 der wet

XI. *Regeling der Ontvangsten en Uitgaven van het Pensioenfonds.*
(Gewijzigd Ontwerp van Wet; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Nota's van Wijzigingen.)

van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), geraamd op . . . . f 1,825.00

b. de renten van inschrijvingen op een der grootboeken van nationale schuld, geraamd op . *Nihil.*

c. subsidie uit de schatkist, tot tegemoetkoming in de kosten van beheer 2,500.00

f 4,325.00

Lasten en bevelen, enz.

10. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de begrooting der uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren, de tweede helft van* 1846.

Dit stuk is *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

11. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *B.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens de eerste zinsnede van artikel 38 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), betreffende de burgerlijke pensioenen, de ontvangsten en uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren jaarlijks bij begrootings-wet behooren te worden geregeld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over het jaar 1847 worden vastgesteld op de som van *achttien duizend een honderd gulden* (f 18,100), te weten:

a. Tractementen van den secretaris, de ambtenaren en den bode van den Raad van Bestuur. f 7,900.00

b. Bureaubehoeften. 400.00

c. Drukwerk. 700.00

d. Pensioenen 1,000.00

e. Aankoop van inschrijvingen op een der grootboeken van nationale schuld 7,500.00

f. Onvoorziene uitgaven. 600.00

f 18,100.00

Art. 2. Tot dekking der uitgaven in het vorig artikel vermeld, worden aangewezen de navolgende middelen:

a. de opbrengst der bijdragen, toegekend bij artikel 33 der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), geraamd op . . . . f 13,100.00

b. de renten der inschrijvingen op een der grootboeken van nationale schuld, geraamd op . 80,00

c. subsidie uit de schatkist, tot tegemoetkoming in de kosten van beheer 5,000.00

f 18,180.00

Lasten en bevelen, enz.

12. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de begrooting van uitgaven van het Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren over het jaar* 1847.

Dit stuk is *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

13. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 11 *Maart* 1847.

Bij de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), den 1sten Julij 1846 in werking gebragt, werd voor toekomstige ambtenaren een nieuw pensioenfonds ingesteld en bij art. 38 bepaald, dat de ontvangsten en uitgaven van hetzelve jaarlijks bij begrootings-wet zouden worden geregeld.

Dien ten gevolge zijn door den Koning den 27sten Januarij jl. twee daartoe strekkende wets-ontwerpen aan de Kamer ingezonden, als: een voor de zes laatste maanden van 1846 en een voor den jare 1847.

Bij het eerste onderzoek in de Afdeelingen hebben deze ontwerpen aanleiding gegeven tot verschillende aanmerkingen, opgenomen in het Voorloopig Verslag. Aan de meeste is door de Regering gehoor gegeven, blijkens de Memorie van Antwoord en de ingezondene gewijzigde wets-ontwerpen.

Deze stukken in de Afdeelingen overwogen zijnde, heeft men in het algemeen geoordeeld, dat de nieuwe ontwerpen vele verbeteringen bevatten.

Nogtans blijven vele leden bij het denkbeeld volharden, dat de tractementen der ambtenaren en van den bode, aangesteld bij de administratie van het fonds, te hoog zijn gesteld. Anderen hebben opgemerkt, dat dezelve nog zouden kunnen vermeerderd worden. Men wenscht alzoo, dat die tractementen als een maximum worden beschouwd, hetwelk voor geene verdere verhooging uit andere posten vatbaar is, en dat ten dien einde de wetten de bepaling inhouden, dat geene overschrijving van het eene onderdeel der uitgaven, vervat in art. 1, op het andere kan geschieden. Mogt de Regering daartoe niet kunnen besluiten, zoo wordt verlangd, dat al de onderdeelen van het 1ste artikel, nu met de letters *a* tot *f* aangeduid, afzonderlijke artikelen uitmaken, opdat alsdan van de overschrijvingen, zoo die plaats hebben, zoude kunnen blijken. Eenige leden wenschen dit te zien uitstrekken tot de verschillende tractementen, bij den uitgewerkten staat met *a* I tot IV aangewezen, zoodat ieder dezer nummers mede een afzonderlijk artikel uitmaakte.

Verder is de aanmerking gemaakt, dat bij het subsidie uit de schatkist, art. 2 *c* vermeld, de aanleiding tot hetzelve behoort uitgedrukt te worden door eene bijvoeging, dat de tegemoetkoming in de kosten van beheer geschiedt uit hoofde der werkzaamheden, opgedragen aan den Raad van Bestuur, ten gevolge der tweede en derde afdeelingen van de wet van 9 Mei 1846.

Men acht dit raadzaam, opdat de oorzaak van dat subsidie later blijke, daar men hetzelve, bij het verminderen dier werkzaamheden, behoort in te korten en eindelijk geheel in te trekken, zoodra de werkzaamheden van den Raad en der administratie van het Pensioenfonds zich zullen bepalen tot de ambtenaren, aangesteld na 1 Julij 1846.

Eindelijk is nog verlangd, dat de post art. 2 *a* in twee deelen worde gesplitst en uitgetrokken, als:

a. Opbrengst der afloopende kortingen, toegekend bij art. 33 der wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24), geraamd op f

b. Opbrengst der doorloopende kortingen, toegekend als voren, geraamd op . . . .

als wanneer de onderdeelen *b* en *c* van art. 2 in *c* en *d* zouden veranderen.

Men acht deze splitsing ook wenschelijk, omdat men prijs stelt op eene afzonderlijke verantwoording van beide soorten van ontvangsten.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs, den 10den Maart 1847.

de Monchy.
van Rijckevorsel.
Nederburgh.
de Man.
Menso.

14. NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het gewijzigd ontwerp* A.

Art. 2. Lett. *a*, 1ste regel, *bijdragen* wordt vervangen door: » afloopende kortingen".

3de regel, f 1,825.00 wordt: » f 1,450.00."

Voorts wordt bijgevoegd, onder lett. *b*:

» de opbrengst der doorloopende kortingen toegekend als voren, geraamd op f 375.00."

XI. *Regeling der Ontvangsten en Uitgaven van het Pensioenfonds.*
(Nota's van Wijzigingen.)

Lett. *b* wordt letter *c*.

Lett. *c* wordt letter *d*.

3de regel, achter *beheer* wordt bijgevoegd: uit hoofde der werkzaamheden, opgedragen aan den Raad van Bestuur, tengevolge der tweede en derde afdeelingen van de voorschreven wet."

15. NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het gewijzigd ontwerp* B.

Art. 2. Lett. *a*, 1ste regel, *bijdragen* wordt vervangen door: » afloopende kortingen".

3de regel, f 13,100.00 wordt » f 11,600.00

Voorts wordt bijgevoegd, onder lett. *b*:

» de opbrengst der doorloopende kortingen, toegekend alsvoren, geraamd op f 1,500.00."

Lett. *b* wordt letter *c*.

Lett. *c* wordt letter *d*.

3de regel, achter *beheer* wordt bijgevoegd: uit hoofde der werkzaamheden, opgedragen aan den Raad van Bestuur, tengevolge der tweede en derde afdeelingen van de voorschreven wet.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerpen van Wet.)

XII. Wetboek van Strafregt.

De beraadslagingen over de tot het Wetboek van Strafregt behoorende wets-ontwerpen komen voor in de verslagen der Zittingen van 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21 Julij 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 8sten Februarij* 1847.

Edel Mogende Heeren!

Aan U Edel Mogenden worden bij deze ter overweging aangeboden *een en dertig* stuks ontwerpen van wetten, te zamen uitmakende het *Wetboek van Strafregt*, benevens eene Memorie van Toelichting, waarin de redenen, tot die concepten hebbende geleid, in het breede zijn ontwikkeld.

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 29sten Januarij 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel I.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen", en dat het noodig is, het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Eersten Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 20), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

Van misdrijven en straffen in het algemeen.

Iste titel.

Van misdrijven en derzelver onderscheidingen.

Art. 1. Misdrijf bestaat in het doen of nalaten van eene daad, welke de wet of eenige wettelijke verordening, onder bedreiging van straf, verbiedt of gebiedt.

Art. 2. Misdrijven worden onderscheiden in misdaden, wanbedrijven en overtredingen.

Art. 3. Misdaden zijn misdrijven die met criminele, wanbedrijven die met correctionnele, overtredingen die met policiestraffen worden bedreigd.

Art. 4. Misdaad wordt niet dan met opzet gepleegd.

Lasten en bevelen, enz.

3. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel II.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van pro- » cederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvingen en verstaan bij deze, den Tweeden Titel van het Eerste boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 21), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

IIde titel.

Van straffen in het algemeen.

Iste afdeeling.

Van straffen en derzelver soorten.

Art. 1. De criminele straffen zijn:

1°. de doodstraf;

2°. levenslange tuchthuisstraf;

3°. langdurige tuchthuisstraf;

4°. buitengewone tuchthuisstraf;

5°. gewone tuchthuisstraf;

6°. verbanning.

Art. 2. Bijkomende straffen bij de vier laatstgenoemde, kunnen zijn:

1°. geldboete;

2°. schorsing voor eenen tijd in de uitoefening van bepaalde burgerlijke regten;

3°. het verbod, voor eenen tijd of voor altijd, om een bepaald bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen.

Art. 3. De correctionele straffen zijn:

1°. gevangenisstraf;

2°. geldboete;

Art. 4. Bijkomende straffen bij de in het voorgaand artikel genoemde kunnen zijn:

1°. schorsing voor eenen tijd in de uitoefening van bepaalde burgerlijke of staatkundige regten;

2°. het verbod voor eenen tijd om een bepaald bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen.

Art. 5. De policie-straffen zijn:

1°. gevangenisstraf;

2°. geldboete.

Art. 6. De wet bepaald in welke gevallen de regter bevoegd of verpligt is om het voorwerp van het misdrijf, mitsgaders hetgeen uit het misdrijf is voortgesproten, gelijk mede de middelen en de werktuigen, die tot het plegen van het misdrijf gediend hebben of daartoe bestemd zijn geweest, verbeurd te verklaren, of te bevelen dat die voor alle misbruik ongeschikt gemaakt of vernietigd worden.

Deze bevoegdheid of verpligting ondergaat geene verandering door het aanwezen van verzachtende omstandigheden, en strekt zich mede uit tot de gevallen van poging tot medepligtigheid.

Art. 7. In geval van zamenloop van geldboete of verbeurdverklaringen van bepaalde voorwerpen met teruggave of schadevergoeding, heeft, bij ongenoegzaamheid van de goederen des veroordeelden, de teruggave of schadevergoeding den voorrang.

2de afdeeling.

Van criminele straffen.

Art. 8. De doodstraf wordt door den scherpregter uitgevoerd

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

op een schavot, door den veroordeelde met eenen strop om den hals aan eene galg vast te maken, en een luik onder zijne voeten te doen wegvallen.

Art. 9. De lijken van hen, welke de doodstraf hebben ondergaan, worden aan hunne naastbestaanden, des begeerende, overgegeven, onder verpligting van die zonder uiterlijk vertoon te doen begraven.

Art. 10. De langdurige tuchthuisstraf wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste twaalf en ten langste vijftien achtereenvolgende jaren.

Art. 11. De buitengewone tuchthuisstraf wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste acht en ten langste elf achtereenvolgende jaren.

Art. 12. De gewone tuchthuisstraf wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste vier en ten langste zeven achtereenvolgende jaren.

Art. 13. De veroordeelden tot levenslange tuchthuisstraf worden opgesloten gedurende de vijftien eerste jaren in een huis van tuchtiging, in afzonderlijke cellen zoowel bij dag als bij nacht, onder verpligting tot arbeid en gedurende den overigen straftijd in een daartoe ingerigt huis van tuchtiging, bij nacht in afzonderlijke cellen en bij dag in werkzalen met hoogstens tien personen te zamen, onder verpligting tot arbeid.

Art. 14. De veroordeelden tot langdurige, buitengewone of gewone tuchthuisstraf, worden gedurende hunnen geheelen straftijd in een huis van tuchtiging in afzonderlijke cellen zoowel bij dag als bij nacht, onder verpligting tot arbeid, opgesloten.

Art. 15. De verbanning wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste vijf en ten langste twintig achtereenvolgende jaren.

De tot die straf veroordeelden worden buiten het grondgebied des Rijks gebragt en mogen zich gedurende den tijd hunner verbanning niet binnen het Rijk of in deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen ophouden.

Art. 16. De veroordeelde tot eene criminele straf mag, behoudens hetgeen bij het Burgerlijk Wetboek en dat van Burgerlijke Regtsvordering ten opzigte der deskundigen en getuigen in burgerlijke zaken is bepaald, noch als deskundige of getuige eene beëedigde verklaring in regten afleggen, noch als deskundige verslag geven, noch als getuige tegenwoordig zijn bij het opmaken van eenige openbare akte.

Hij is vervallen van alle waardigheden, ambten, posten of bedieningen en ook daartoe voor het vervolg onbekwaam, en verliest alle aanspraak op de uitoefening van staatkundige regten.

Art. 17. Die tot tuchthuisstraf is veroordeeld, verliest van regtswege gedurende zijnen straftijd het beheer zijner goederen.

Wanneer daartoe grond bestaat, worden, hetzij op verzoek van den veroordeelde of andere belanghebbenden, hetzij op requisitoir van het openbaar ministerie, volgens de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek, een curator en een toeziende curator over den veroordeelde benoemd, ten einde zijne goederen als die van eenen onder curatele gestelden persoon te beheeren.

Art. 18. Alle arresten van veroordeeling tot criminele straffen worden bij wege van uittreksel aangeplakt in de gemeenten waar het arrest is uitgesproken, de doodstraf wordt ten uitvoer gelegd, de misdaad is gepleegd, en de veroordeelde het laatst woonachtig is geweest.

3de AFDEELING.

Van correctionele straffen.

Art. 19. De correctionele gevangenisstraf wordt, behoudens de uitzonderingen voor bepaalde gevallen in de wet vastgesteld, opgelegd voor eenen tijd van ten minste acht achtereenvolgende dagen en ten langste vijf achtereenvolgende jaren.

De tot deze straf veroordeelden worden gedurende hunnen geheelen straftijd in een huis van correctie, in afzonderlijke cellen zoowel bij dag als bij nacht, onder verpligting tot arbeid, opgesloten.

Indien echter de opgelegde gevangenisstraf den tijd van vier maanden niet te boven gaat, kunnen de veroordeelden deze in de gevangenis der arrondissements-regtbank op dezelfde wijze ondergaan.

Art. 20. Indien de veroordeelden tot tuchthuisstraf bij het eindigen daarvan nog eene correctionele gevangenisstraf moeten ondergaan, blijven zij in het huis van tuchtiging opgesloten.

Art. 21. De geldboete, als correctionele straf, is de zoodanige, welke of waarvan het maximum de som van vijf en zeventig gulden te boven gaat, zonder die van drie duizend gulden te overschrijden, behoudens de uitzonderingen voor bepaalde gevallen in de wet vastgesteld, en waarvan het minimum niet beneden de tien gulden afdaalt.

4de AFDEELING.

Van policie-straffen.

Art. 22. De gevangenisstraf, als policie-straf, wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste éénen dag en ten langste zeven achtereenvolgende dagen.

Die straf bestaat in eenzame opsluiting, zonder verpligting tot arbeid, in eene gevangenis, welke niet tevens tot verblijf van veroordeelden tot criminele straffen bestemd is.

Art. 23. Bij veroordeeling van personen beneden de zestien jaren tot de in het voorgaand artikel vermelde gevangenisstraf, is de regter bevoegd te bepalen dat zij gedurende hunnen straftijd om den anderen of derden dag geen ander voedsel dan water en brood zullen ontvangen.

Art. 24. De geldboete, als policie-straf, is de zoodanige, welke niet minder dan éénen en niet meer dan vijf en zeventig gulden bedraagt.

5de AFDEELING.

Bepalingen aan alle of eenige der voorgaande afdeelingen gemeen.

Art. 25. De cellen in de huizen van tuchtiging en van correctie moeten de noodige ruimte hebben voor het behoud der gezondheid en het verrigten van den opgelegden arbeid.

Zij moeten zoodanig zijn gebouwd, dat er hoegenaamd geene gemeenschap tusschen de veroordeelden onderling kan plaats hebben.

Art. 26. Ieder veroordeelde, welke in eene afzonderlijke cel is opgesloten, wordt ten minste zes malen daags bezocht.

De bezoeken van werkmeesters, opzigters, geestelijken, geneesheeren, onderwijzers, leden van het bestuur, en van andere personen, welke toelating verkregen hebben, zijn hieronder begrepen.

Indien de veroordeelde zulks verlangt, wordt hij van het bezoek van vreemden, hoewel van een bewijs van toelating voorzien, verschoond ten ware dat bewijs in het openbaar belang mogt zijn verleend.

Art. 27. Ieder veroordeelde geniet, zoo mogelijk, dagelijks op daarvoor bestemde plaatsen, afgezonderd van andere gevangenen, de vrije lucht.

Art. 28. Indien een veroordeelde tot levenslange tuchthuisstraf verlangt den straftijd, dien hij nog bij dag in werkzalen moet doorbrengen, in eene afzonderlijke cel te voleindigen, wordt hem dit toegestaan, ten ware zijn zielstoestand het verblijf bij dag in de werkzalen noodzakelijk mogt maken.

Art. 29. Bij reglementen van openbaar bestuur wordt onder anderen geregeld wat betrekking heeft tot de wijze van beheer der strafgevangenissen, de luchtzuivering, verwarming en verlichting der cellen en werkzalen, de voeding, het nachtleger en de kleeding, welke aan de gevangenen verstrekt worden, den arbeid, de uitoefening der godsdienst, het godsdienstig en school-onderwijs, de geneeskundige dienst, het genieten der vrije lucht, het toezigt en de tucht der gevangenen, het bezoek van en de toelating tot hen, het houden van briefwisseling met hunne bloedverwanten en andere personen, en het indienen van klagten.

Art. 30. Van de opbrengst van den arbeid der veroordeelden wordt een gedeelte afgezonderd om aan hen na hunne invrijheidstelling, dadelijk of op bepaalde tijdstippen, te worden ter hand gesteld. Bovendien kan van die opbrengst iets worden aangewend tot verzachting van hun lot in de strafgevangenis; een en ander volgens de bepalingen daaromtrent in de voorschreven reglementen te maken.

Het overige strekt ten behoeve van den Staat.

Art. 31. De veroordeelingen in de proces-kosten en tot geldboete kunnen worden ten uitvoer gelegd op de goederen van den veroordeelden, op dezelfde wijze als omtrent de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken is bepaald.

Art. 32. Bij elke veroordeeling tot geldboete wordt tevens door den regter bepaald dat, indien daaraan niet voldaan is binnen twee maanden nadat de veroordeelde tot de betaling is aangemaand, de geldboete door gevangenisstraf zal worden vervangen.

Art. 33. De in het voorgaand artikel vermelde gevangenisstraf wordt niet als eene zwaardere, hoogere of andere straf dan de geldboete aangemerkt, en kan voor hen, die wegens misdaad of wanbedrijf zijn veroordeeld, den tijd van één jaar, en voor hen,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

die wegens overtreding zijn veroordeeld, den tijd van zeven dagen niet te boven gaan.

Zij wordt door hen, die wegens misdaad of wanbedrijf zijn veroordeeld, op dezelfde wijze en in dezelfde gevangenis ondergaan, als de correctionele gevangenisstraf, en door hen, die wegens overtreding zijn veroordeeld, op dezelfde wijze en in dezelfde gevangenis als de policie-gevangenisstraf.

Art. 34. De voldoening der geldboete ontslaat van het verder ondergaan der in art. 32 genoemde gevangenisstraf.

Art. 35. De verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen mitsgaders de veroordeeling in geldboete en in de proceskosten strekken ten behoeve van den Staat, ten ware bij bijzondere wetten of wettelijke verordeningen, voor het geval van derzelver overtreding anders mogt zijn bepaald.

Art. 36. Allen, die wegens hetzelfde misdrijf bij hetzelfde arrest of vonnis veroordeeld worden in de kosten, of die wegens hetzelfde misdrijf veroordeeld worden tot vergoeding van kosten, schaden en interessen, ook wanneer die bij eene afzonderlijke burgerlijke regtsvordering is geëischt, zijn hoofdelijk voor het geheel der kosten en vergoeding van kosten, schaden en interessen aansprakelijk.

Art. 37. Indien verschillende personen bij hetzelfde arrest of vonnis wegens onderscheidene misdrijven veroordeeld worden, bepaalt de regter, zoo naar gelang der zwaarte van ieders misdrijf als der kosten die het onderzoek daarvan heeft veroorzaakt, het aandeel dat ieder hunner in de kosten van het regtsgeding moet dragen.

Art. 38. De tijd van elken dag gevangenisstraf is van vier en twintig uren, die van eene maand van dertig dagen.

Art. 39. De tijd, gedurende welken aan iemand de uitoefening van eenig bedrijf, beroep, kostwinning of nering wordt verboden, wordt geacht in te gaan met den dag waarop het arrest of vonnis mag worden ten uitvoer gelegd, tenzij de regter een later tijdstip mogt hebben vastgesteld.

Lasten en bevelen enz.

---

4. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel III.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Derden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 22), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

1ste B O E K.

IIIde Titel.

Van poging tot misdrijf.

Art. 1. Door poging tot misdrijf wordt verstaan elke daad, welke met het te plegen misdrijf in zoodanig verband staat, dat zij als een begin van uitvoering van hetzelve moet worden beschouwd.

Art. 2. Poging kan alleen gestraft worden wanneer zij niet dan door omstandigheden van den wil des bedrijvers onafhankelijk hare uitwerking heeft gemist.

Art. 3. Poging tot misdaad wordt gestraft;

indien tegen de misdaad de doodstraf of levenslange tuchthuisstraf is bedreigd, met langdurige tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad langdurige tuchthuisstraf is bedreigd, met buitengewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad buitengewone tuchthuisstraf is bedreigd, met gewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad gewone tuchthuisstraf is bedreigd, met correctionele gevangenisstraf van ten minste zes maanden;

indien tegen de misdaad verbanning is bedreigd, met correctionele gevangenisstraf van ten minste drie maanden of met geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden.

Art. 4. Wanneer tegen eene misdaad, nevens andere straffen, geldboete, verbod om eenig bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen, of schorsing in de uitoefening van eenige burgerlijke regten is bedreigd, worden laatstgenoemde straffen insgelijks uitgesproken tegen den aan poging tot zoodanige misdaad schuldig verklaarde, met dien verstande dat, ingeval de poging slechts met geldboete gestraft wordt, de geldboete, als bijkomende straf vervalt.

Art. 5. De voorschriften der beide voorgaande artikelen zijn niet van toepassing wanneer de wet de poging afzonderlijk met straf bedreigt.

Art. 6. Poging tot wanbedrijf of overtreding wordt alleen gestraft, wanneer de wet of wettelijke verordening dezelve uitdrukkelijk met straf bedreigt.

Lasten en bevelen, enz.

---

5. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel IV.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Vierden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 23), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

1ste B O E K.

IVde titel.

Van daders, mededaders, medepligtigen en begunstigers van misdrijf.

Art. 1. Daders zijn, die zelven in persoon misdrijf plegen of pogen te plegen.

Art. 2. Als mededaders worden aangemerkt en met de straf, tegen het misdrijf of de poging bedreigd, gestraft, die anderen door geweld of door bedreiging tot het plegen van een misdrijf dwingen, of hen, over wie zij te gebieden hebben, bevel tot het plegen van een misdrijf geven, of die door lastgeving, verleiding, omkooping, of misleiding, anderen tot het plegen van een misdrijf overhalen, zoodat dit geweld, die bedreiging, dit bevel, die lastgeving, verleiding, omkooping of misleiding de oorzaak van het gepleegde misdrijf of van de poging daartoe zijn geweest.

Art. 3. Medepligtigen zijn, die, zonder de oorzaak van een gepleegd misdrijf of van poging daartoe te zijn, het plegen van het misdrijf door geweld, bedreiging, bevel, lastgeving, verleiding, omkooping of misleiding bevorderen; die, des bewust, door het verschaffen van wapenen, werktuigen, gereedschappen of andere middelen tot het plegen van een misdrijf helpen of medewerken; die door het geven van raad of onderrigting of op eenigerlei andere wijze het plegen van een misdrijf gemakkelijker maken, of gedurende het plegen van het misdrijf den dader beveiligen, bedekken, of hem op eenige andere wijze behulpzaam zijn.

Art. 4. Medepligtigheid aan misdaad of aan poging daartoe wordt gestraft;

indien tegen de misdaad de doodstraf of levenslange tuchthuisstraf is bedreigd, met langdurige tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad of de poging langdurige tuchthuisstraf is bedreigd, met buitengewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad of de poging buitengewone tuchthuisstraf is bedreigd, met gewone tuchthuisstraf;

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

indien tegen de misdaad of de poging gewone tuchthuisstraf is bedreigd, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden;

indien tegen de misdaad verbanning is bedreigd, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden of geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden.

Art. 5. Indien tegen het misdrijf of de poging correctionnele of policie-straffen zijn bedreigd, worden de medepligtigen nimmer zwaarder gestraft dan met twee derden van het maximum der straf tegen den dader bedreigd.

Indien nogtans daardoor beneden het minimum dier straf zou moeten worden afgedaald, wordt dat minimum opgelegd.

Art. 6. Wanneer tegen eenig misdrijf, nevens andere straffen, geldboete, verbod om eenig bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen, of schorsing in de uitoefening van eenige burgerlijke of staatkundige regten is bedreigd, worden laatstgenoemde straffen tegen de medepligtigen insgelijks uitgesproken, met dien verstande dat, ingeval de medepligtigheid slechts met geldboete gestraft wordt, de geldboete, als bijkomende straf, vervalt.

Art. 7. De mededader van of medepligtige aan eenig misdrijf, is voor de verzwarende omstandigheden of voor andere misdrijven welke het hebben vergezeld, alleen in zoo verre strafbaar, als hij die verzwarende omstandigheden of dat andere misdrijf heeft kunnen en behooren te voorzien.

Art. 8. Begunstigers zijn, die voorwerpen, welke zij wisten of moeten geacht worden geweten te hebben dat door misdrijf verkregen of daaruit voortgesproten waren of tot het plegen van misdrijf gediend hadden of daartoe bestemd waren, helen, bergen, koopen, in ruiling, huur, pand of ten geschenke nemen, verduisteren, vernietigen of ten voordeele der schuldigen verkoopen, verruilen, verhuren of verpanden.

Art. 9. Als begunstigers worden insgelijks aangemerkt, die, in verstandhouding met den schuldige, op eenige wijze voordeel uit het misdrijf hebben getrokken.

Art. 10. De begunstigers worden gestraft met dezelfde straf welke de wet tegen de medepligtigen bedreigt.

Art. 11. Indien het misdrijf van verzwarende omstandigheden of van een ander misdrijf is vergezeld geweest, zijn de begunstigers voor die verzwarende omstandigheden of dat andere misdrijf alleen in zoo verre strafbaar, als zij daarvan vóór of op het oogenblik van de daden, in de art. 8 en 9 vermeld, hebben kennis gedragen, of geacht moeten worden dit te hebben gedaan.

Art. 12. Wanneer eenig misdrijf in den dader niet strafbaar is, of met eene mindere straf wordt bedreigd uit hoofde dat het aan hem regtens of in het geheel niet of minder toerekenbaar is, heeft zulks geenen invloed op de straf, tegen de mededaders, medepligtigen of begunstigers uit te spreken.

Lasten en bevelen, enz.

---

6. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel V.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, »moet worden ingevoerd een algemeen »wetboek van burgelijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk »regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier »van procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde eerste boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Vijfden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 24), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

Vde TITEL.

Van daden, die uit hoofden van noodweer niet als misdrijf worden beschouwd, van toerekening van misdrijf en van vermindering van straf.

Art. 1. Geene daad wordt als misdrijf beschouwd, wanneer die noodzakelijk is tot verdediging tegen geweldadige en onwettige aanranding van eigen of eens anderen lijf, eerbaarheid of goederen.

Art. 2. De in het voorgaand artikel vermelde noodzakelijkheid wordt geacht te hebben bestaan, indien blijkt;

1°. dat de openbare magt niet kon worden ingeroepen, of niet tijdig zou hebben kunnen te hulp gekomen zijn; en tevens

2°. dat, onder de plaats gehad hebbende omstandigheden, de aanranding op geene minder nadeelige wijze kon afgekeerd worden.

Art. 3. Geene daad wordt als misdrijf beschouwd, wanneer die is bevolen door de wet of het wettig gezag.

Art. 4. Geene daad wordt als misdrijf toegerekend, bijaldien de dader door overmagt daartoe is gedwongen, of op het oogenblik van het plegen der daad zich in eenen staat van krankzinnigheid heeft bevonden.

Art. 5. Ingeval eene daad uit hoofde van krankzinnigheid niet toerekenbaar wordt beschouwd, beveelt de regter tevens bij de buiten-vervolging-stelling of vrijspraak, indien de rust der maatschappij of de veiligheid van personen of goederen dit vordert, dat de buiten-vervolging-gestelde of vrijgesprokene in een bij dat bevel aan te wijzen geneeskundig gesticht voor krankzinnigen worde opgenomen en verzorgd, en zulks gedurende eenen proeftijd van hoogstens *één* jaar, binnen welken hij daaruit niet mag worden ontslagen, en die door de regtbank van het arrondissement, waarin het geneeskundig gesticht gelegen is, kan worden verlengd.

Art. 6. Misdrijf gepleegd in dronkenschap is geheel toerekenbaar en wordt met de gewone straf, tegen het misdrijf bedreigd, gestraft.

Indien echter het misdrijf is gepleegd in dronkenschap, door dwang of misleiding, zonder eenige schuld van den dader van het misdrijf, veroorzaakt, is het niet toerekenbaar, ingeval deze door die dronkenschap van het gebruik zijner verstandelijke vermogens geheel is beroofd geweest.

Art. 7. Misdrijf begaan door kinderen beneden de tien jaren is te hunnen aanzien niet toerekenbaar.

Zoodra den regter van dien jeugdigen ouderdom is gebleken, spreekt hij hunne buiten-vervolging-stelling of vrijspraak uit en beveelt dat zij aan hunne ouders, voogden of nabestaanden worden teruggegeven.

Art. 8. Bij misdaad of wanbedrijf kan de regter ook naar gelang der omstandigheden bevelen dat de in het voorgaand artikel vermelde kinderen, voor eenen door hem te bepalen tijd, doch niet langer dan tot dat zij hun achttiende jaar hebben bereikt, in een voor hen geschikt gesticht worden geplaatst ten einde aldaar te worden opgevoed.

Bij veranderde omstandigheden staat het dien regter vrij, na het openbaar ministerie gehoord te hebben, hun ontslag uit het gesticht binnen den bepaalden tijd te gelasten.

Art. 9. Kinderen, die tijdens het plegen van een misdrijf tusschen de tien en zestien jaren oud zijn, worden, indien zij zonder oordeel des onderscheids hebben gehandeld, door den regter buiten vervolging gesteld of vrijgesproken en aan hunne ouders, voogden of nabestaanden teruggegeven.

De bepaling van het voorgaand artikel is ook ten deze toepasselijk.

Art. 10. Indien de in het voorgaand artikel vermelde kinderen met oordeel des onderscheids hebben gehandeld, worden zij, ingeval van misdaad, gestraft met correctionnele gevangenisstraf.

In geval van wanbedrijf kan geene langere gevangenisstraf dan van *één* jaar, en geene hoogere geldboete dan van twee honderd gulden tegen hen worden uitgesproken. Bij verzachtende omstandigheden kan de regter, indien gevangenisstraf en geldboete bedreigd zijn, deze straffen afzonderlijk uitspreken, en indien slechts *ééne* dezer straffen bedreigd is, de gevangenisstraf door policie-gevangenisstraf en de geldboete door policie-geldboete doen vervangen.

In geval van overtreding wordt de bedreigde straf toegepast en kan bij verzachtende omstandigheden de gevangenisstraf tot op *éénen* dag en de geldboete tot op *éénen* gulden afdalen.

Art. 11. Wanneer de schuldig-verklaarde, hetzij uit hoofde zijner jonge jaren, schoon hij den ouderdom van zestien jaren heeft bereikt, hetzij wegens het geringe nadeel door de misdaad of het wanbedrijf toegebragt, hetzij wegens dwang, bevel, billijke vrees, sterke verleiding, bekrompenheid van verstand of andere verzachtende omstandigheden, eene aanmerkelijke vermindering van straf mogt verdienen, kunnen de bedreigde straffen vervangen worden als volgt:

1°. levenslange tuchthuisstraf, door langdurige en zelfs door buitengewone tuchthuisstraf;

2°. langdurige tuchthuisstraf, door buitengewone en zelfs door gewone tuchthuisstraf;

3°. buitengewone tuchthuisstraf, door gewone tuchthuisstraf en zelfs door correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden;

4°. gewone tuchthuisstraf of verbanning, door correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden;

5°. correctionnele gevangenisstraf, door policie-gevangenisstraf van ten minste drie dagen;

6°. correctionnele geldboete door policie-geldboete van niet minder dan vijf gulden.

Art. 12. Indien tegen eenig misdrijf een hooger minimum van straf is bedreigd dan waartoe zoodanige straf volgens de bepalingen van den Tweeden Titel van dit Boek in het algemeen kan afdalen, kan bij verzachtende omstandigheden de straf beneden het bedreigde minimum worden uitgesproken; onverminderd de bevoegdheid van den regter om ook in zoodanig geval de bepalingen van het voorgaand artikel toe te passen.

Art. 13. Bij verzachtende omstandigheden kunnen gevangenisstraf en geldboete, te zamen bedreigd zijnde, afzonderlijk worden uitgesproken, kan de policie-gevangenisstraf tot op eenen dag en de policie-geldboete tot op éénen gulden worden verminderd, en kunnen de bijkomende criminele en correctionnele straffen buiten toepassing worden gelaten.

Art. 14. Misdadigers beneden de achttien jaren kunnen nimmer tot de doodstraf noch tot levenslange tuchthuisstraf veroordeeld worden.

Indien eene dezer straffen tegen de door hen gepleegde misdaad is bedreigd, worden zij tot langdurige tuchthuisstraf veroordeeld.

Lasten en bevelen, enz.

---

7. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel VI.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Zesden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 25), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

VIde Titel.

Van zamenloop en herhaling van misdrijven.

Art. 1. Indien iemand aan onderscheidene misdrijven wordt schuldig verklaard, wordt slechts de straf, tegen één derzelve, en wel, indien zij van verschillende zwaarte zijn, tegen het zwaarste bedreigd, uitgesproken, doch wordt deze zamenloop als eene verzwarende omstandigheid aangemerkt, waarop de regter bij de toepassing der straf acht moet geven.

Hij is bevoegd om, indien tegen ieder dezer misdrijven of tegen het zwaarste derzelve buitengewone of gewone tuchthuisstraf of correctionnele gevangenisstraf is bedreigd, deze straffen met een derde te verhoogen.

De bepalingen van dit artikel zijn niet van toepassing op geldboete en verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen.

Art. 2. Indien iemand, na reeds te voren tot eene criminele of correctionnele straf te zijn veroordeeld geweest, andermaal aan misdaad of wanbedrijf wordt schuldig verklaard, wordt de vroegere veroordeeling als eene verzwarende omstandigheid aangemerkt, waarop de regter bij de toepassing der straf acht moet geven.

Hij is bevoegd om, indien tegen de tweede misdaad of het tweede wanbedrijf buitengewone of gewone tuchthuisstraf, gevangenisstraf of geldboete is bedreigd, deze straffen met een derde te verhoogen.

De bepaling van het voorgaand lid is nogtans alleen van toepassing, indien vroeger eene criminele straf of eene gevangenisstraf van meer dan zes maanden is opgelegd.

Art. 3. Indien iemand, na reeds te voren twee of meermalen tot eene criminele straf of tot gevangenisstraf van meer dan zes maanden te zijn veroordeeld geweest, weder aan misdaad of wanbedrijf wordt schuldig verklaard waartegen buitengewone of gewone tuchthuisstraf, gevangenisstraf of geldboete is bedreigd, is de regter bevoegd deze straffen met de helft te verhoogen, mits den tijd van vijftien jaren tuchthuisstraf niet te boven gaande.

Art. 4. Niettegenstaande de bepalingen der drie voorgaande artikelen, kan de regter, indien de omstandigheden, waaronder, bij zamenloop van misdrijven, één of meer derzelve, of, bij herhaling, het latere misdrijf gepleegd is, daartoe aanleiding geven, de voorschriften van den voorgaanden titel ten aanzien van verzachtende omstandigheden toepassen, daaromtrent echter handelende met de meest mogelijke omzigtigheid.

Art. 5. Indien iemand, na reeds te voren tuchthuisstraf ondergaan te hebben aan misdaad wordt schuldig verklaard waartegen langdurige tuchthuisstraf is bedreigd, en onder zoodanige verzwarende omstandigheden, dat de regter zich, ongeacht de vroegere veroordeeling, verpligt zoude achten het maximum der straf toe te passen, kan de levenslange tuchthuisstraf worden uitgesproken.

Art. 6. De bepalingen van dezen titel zijn niet van toepassing op de herhaling van dezelfde misdaad of hetzelfde wanbedrijf, indien daaromtrent bijzondere voorschriften zijn vastgesteld.

Bij overtredingen wordt op vroegere veroordeelingen geen acht geslagen, tenzij bij de wet of wettelijke verordening daaromtrent bijzonder is voorzien.

Lasten en bevelen, enz.

---

8. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel VII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regtelijke magt en van de manier » van procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Zevenden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek ven Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 26), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

VIIde Titel.

Van herstelling van veroordeelden of rehabilitatie.

Art. 1. Die tot tuchthuisstraf of verbanning is veroordeeld, is bevoegd brieven van herstelling bij den Hoogen Raad der Nederlanden te vragen, indien hij, na het ondergaan der straf, vijf jaren onafgebroken in hetzelfde arrondissement en de beide laatste jaren daarvan binnen de gemeente, waarin hij zich tijdens zijn verzoek bevindt, heeft gewoond.

Art. 2. Behalve het arrest van veroordeeling en de bewijzen van hetgeen in het voorgaand artikel is gevorderd, moet de veroordeelde bij zijn verzoekschrift, onderteekend en ingediend door eenen procureur bij den Hoogen Raad toegelaten, getuigschriften voegen betreffende zijn gehouden goed gedrag sedert zijne straf is geëindigd, af te geven door de besturen der gemeenten binnen welke hij zich heeft opgehouden.

Art. 3. Indien aan de voorschriften in de beide voorgaande

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

artikelen vervat is voldaan, stelt de Hooge Raad, alvorens te beschikken, het verzoekschrift met de bijlagen in handen van den procureur-generaal.

Deze wint daarop het schriftelijk berigt in, zoo van den procureur-generaal bij het provinciaal geregtshof, binnen welks ressort de veroordeelde woont, als van den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het collegie hetwelk de uitspraak gedaan heeft, en deelt, onder overlegging dezer stukken, den Hoogen Raad op het gedane verzoek zijn gevoelen mede.

Art. 4. Indien de Hooge Raad de verzochte brieven van herstelling verleent, zijn deze niet van kracht dan nadat zij, daartoe door den Hoogen Raad opgezonden, door den Koning zijn goedgekeurd.

Art. 5. De brieven van herstelling doen voor den veroordeelde alle nog voortdurend bestaande gevolgen der tegen hem uitgesproken straf ophouden.

Dit heeft echter eerst plaats nadat die brieven, op de vordering van den veroordeelde, door den griffier van het collegie hetwelk het arrest van veroordeeling heeft gewezen, zijn overgeschreven ter zijde van de minuut van dat arrest, en van die overschrijving door den griffier aanteekening is gedaan op de expeditie der brieven van herstelling zelve.

Art. 6. Een veroordeelde, aan wien eenmaal brieven van herstelling zijn verleend, kan, indien hij nogmaals tot eene criminele straf mogt worden veroordeeld, niet andermaal zoodanige brieven bekomen.

Lasten en bevelen, enz.

---

9. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel I.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

Van de misdaden en wanbedrijven en derzelver straffen.

Iste TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen de rust en de veiligheid van den Staat.

Art. 1. De aanslag op het leven van den Koning, van de regerende Koningin, van den naasten erfgenaam van de Kroon of van den regent wordt met den dood gestraft.

Art. 2. Iedere andere aanslag op den persoon van den Koning, van de regerende Koningin, van den naasten erfgenaam van de Kroon of van den regent wordt gestraft met levenslange tuchthuisstraf.

Art. 3. De bedreiging van den Koning, van de regerende Koningin, van den naasten erfgenaam van de Kroon of van den regent met feitelijke beleedigingen wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 4. De aanslag op het leven van de Koningin of van een der leden van het Koninklijk huis wordt gestraft met levenslange tuchthuisstraf.

Art. 5. Iedere andere aanslag op den persoon van de Koningin of van een der leden van het Koninklijk huis wordt gestraft met langdurige tuchthuisstraf.

Art. 6. Onder leden van het Koninklijk huis worden in de beide voorgaande artikelen alleen begrepen bloedverwanten van den Koning of van de regerende Koningin tot den vierden graad ingesloten, en derzelver echtgenooten.

Art. 7. Met levenslange tuchthuisstraf wordt gestraft de aanslag tot vernietiging of verandering van den grondwettigen regeringsvorm of van de orde van troon-opvolging.

Art. 8. De aanslag om het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen geheel of gedeeltelijk onder vreemde heerschappij te brengen, wordt met den dood gestraft.

Art. 9. Aanslag bestaat, zoodra eene daad is verrigt, strekkende om tot de uitvoering van het voorgenomen misdrijf te geraken, om het even of hetzelve al dan niet volbragt is.

Indien echter daarbij een misdrijf volbragt mogt zijn, hetwelk met eene zwaardere straf dan de aanslag zelf bedreigd is, wordt de straf op het misdrijf gesteld uitgesproken.

Art. 10. Niettegenstaande de bepaling van art. 9 n°. 2 van het Burgerlijk Wetboek, wordt de Nederlander, die zich in dienst van den vijand begeven en de wapenen te water of te land tegen het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen gevoerd heeft, indien hij daarbij den rang van officier heeft bekleed, met langdurige, en indien hij de daad in eenige andere betrekking heeft gepleegd, met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 11. Met levenslange tuchthuisstraf wordt gestraft de Nederlander, die met eene buitenlandsche mogendheid of haren agent in verstandhouding is getreden, ten einde haar te bewegen tot het plegen van vijandelijkheden of het voeren van oorlog tegen het Rijk of tegen eene van deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen, of ten einde haar in de daartoe opgevatte voornemens te versterken.

Vreemdelingen binnen het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen gevestigd, worden ten deze met Nederlanders gelijkgesteld.

Art. 12. Met den dood wordt gestraft die

1°. met den vijand in verstandhouding is getreden, ten einde hem het intrekken op het grondgebied van het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen gemakkelijk te maken;

2°. het leger of de vloot van den Staat of een gedeelte daarvan aan den vijand heeft verraden;

3°. aan den vijand eenige vesting, stad, post, haven, plaats, oorlogsvaartuig of magazijn van krijgsbehoeften of van levensmiddelen, toebehoorende aan of zich bevindende in de magt van den Staat, heeft overgeleverd;

4°. met het oogmerk om den vijand te begunstigen, verdedigingswerken, tegen den vijand opgerigt, of krijgsbehoeften of levensmiddelen, voor het leger of de vloot van den Staat bestemd, vernield of onbruikbaar heeft gemaakt;

5°. met hetzelfde oogmerk de tot verdediging tegen den vijand daar te stellen of daargestelde onderwaterzettingen heeft verhinderd, verminderd of doen ophouden.

Art. 13. Met langdurige tuchthuisstraf wordt gestraft die

1°. aan den vijand manschappen, verdedigingsmiddelen, krijgsbehoeften, geld of levensmiddelen heeft doen toekomen, of voor denzelven binnen Nederland, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen krijgsvolk te water of te land heeft geworven;

2°. met het oogmerk om den vijand te begunstigen;

voor het leger of de vloot van den Staat bestemde verdedigings-middelen, krijgsbehoeften, gelden of levensmiddelen heeft opgeligt, of derzelver aanvoer of vervoer belemmerd;

onder het krijgsvolk te water of te land desertie, ontrouw of muiterij heeft doen ontstaan;

kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, met welker bewaring hij in eenige betrekking was belast, aan den vijand of deszelfs agent heeft doen toekomen;

het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hem in eenige betrekking toevertrouwd, aan den vijand of deszelfs agent heeft verraden.

Art. 14. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft die, met het oogmerk om den vijand te begunstigen,

1°. vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, toebehoorende aan, of zich bevindende in de magt van den Staat, of het leger of de vloot van den Staat heeft bespied;

2°. vijandelijke verspieders of soldaten heeft verborgen, bedekt of beveiligd;

3°. brieven of boodschappen van of naar den vijand heeft overgebragt;

4°. kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, welke niet openbaar verkrijgbaar

zijn gesteld, door omkooping, list of geweld meester is geworden en aan den vijand of deszelfs agent heeft doen toekomen;

5°. het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hetwelk hij door omkooping, list of geweld heeft ontdekt, aan den vijand of deszelfs agent heeft bekend gemaakt;

6°. den vijand berigten heeft doen toekomen omtrent de sterkte of gesteldheid van het leger, van de vloot of van de vestingen, magazijnen, havens of reeden, toebehoorende aan of zich bevindende in de magt van den Staat.

Art. 15. De daden begrepen in n°. 4 en 5 van art. 12 worden met langdurige, die begrepen in n°. 2 van art. 13 met buitengewone, en die begrepen in art. 14 met gewone tuchthuisstraf gestraft, indien zij in tijd van oorlog met eenig ander oogmerk zijn gepleegd dan om den vijand te begunstigen.

Art. 16. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die

1°. kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, welke niet openbaar verkrijgbaar zijn gesteld, zonder omkooping, list of geweld meester is geworden en aan den vijand of deszelfs agent heeft doen toekomen;

2°. aan den vijand heeft bekend gemaakt het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hetwelk hij zonder omkooping, list of geweld heeft ontdekt;

3°. proclamatien of dergelijke geschriften van den vijand openlijk heeft bekend gemaakt.

Art. 17. Met de straffen in de vijf voorgaande artikelen bedreigd, worden gestraft die met betrekking tot 's Konings bondgenooten daden gepleegd hebben, gelijk staande met de daarin opgenoemde tegen den Staat.

Art. 18. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft de ambtenaar, die

1°. kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, met welker bewaring hij uit hoofde zijner bediening belast was, aan eene buitenlandsche mogendheid of haren agent heeft doen toekomen;

2°. het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hem in zijne bediening toevertrouwd, aan eene buitenlandsche mogendheid of haren agent heeft bekend gemaakt.

Art. 19. Met gewone tuchthuisstraf of met verbanning van ten langste zeven jaren wordt gestraft die door daden, gepleegd zonder last of goedkeuring der regering, den Staat aan vijandelijkheden heeft blootgesteld.

Indien daarop werkelijk vijandelijkheden zijn gevolgd, wordt de schuldige gestraft met buitengewone tuchthuisstraf of met verbanning van ten minste tien jaren.

Art. 20. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren wordt gestraft die door daden, gepleegd zonder last of goedkeuring der Regering, maatregelen van wedervergelding van vreemde mogendheden tegen Nederlanders heeft doen ontstaan.

Indien de schuldige ambtenaar is, wordt hij met verbanning van ten langste zeven jaren gestraft.

Art. 21. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren wordt gestraft die opzettelijk het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hem als ambtenaar toevertrouwd, openlijk bekend gemaakt of tot de openbaarmaking daarvan medegewerkt heeft.

In tijd van oorlog wordt die daad met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 22. Met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren wordt gestraft die opzettelijk valsche, voor den Staat nadeelige of voor de openbare zekerheid ontrustende tijdingen heeft in omloop gebragt.

Indien de daad in tijd van oorlog is gepleegd, is die straf van een tot drie jaren.

Art. 23. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft die

1°. buiten het geval in art. 13 vermeld, zonder daartoe behoorlijk verlof te hebben bekomen, krijgsvolk te water of te land binnen het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen heeft geworven;

2°. in het geheim eene bewaarplaats van wapenen of krijgsbehoeften heeft opgerigt.

De wapenen en krijgsbehoeften worden bovendien door den regter verbeurd verklaard.

Art. 24. Met den dood wordt gestraft die, door de ingezetenen tegen elkander in de wapenen te brengen, burgeroorlog heeft verwekt.

Art. 25. De zamenspanning tot de misdaden in de artt. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 11 en 24 vermeld, wordt, indien zij gevolgd is door eene daad strekkende om er de uitvoering van voor te bereiden, gestraft als volgt:

1°. die tot de misdaden in de artt. 1, 8 en 24 vermeld, met langdurige tuchthuisstraf;

2°. die tot de misdaden in de artt. 2, 4, 7 en 11 vermeld, met buitengewone tuchthuisstraf;

3°. die tot de misdaad in art. 5 vermeld, met gewone tuchthuisstraf.

Indien de zamenspanning niet door eene zoodanige daad gevolgd is, wordt

die tot de misdaden in de artt. 1, 8 en 24 vermeld, met buitengewone,

die tot de misdaden in de art. 2, 4, 7 en 11 vermeld, met gewone, en

die tot de misdaad in art. 5 vermeld, mede met gewone tuchthuisstraf, doch van ten langste vijf jaren, gestraft.

Art. 26. Die zich aan eene zamenspanning in het voorgaand artikel vermeld, heeft schuldig gemaakt en daarvan vòòr de ontdekking vrijwillig is teruggekomen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar gestraft.

Indien hij vòòr dat de daad, waartoe de zamenspanning strekt begaan is en vòòr de ontdekking, aan de justitie daarvan kennis gegeven en de deelgenooten der zamenspanning aangewezen heeft, wordt hij door den regter van de bedreigde straf ontheven.

Art. 27. Zamenspanning wordt in dit wetboek geacht te bestaan, wanneer twee of meerdere personen te zamen tot eene onderneming hebben besloten.

Art. 28. Met den dood wordt gestraft die eene gewapende bende tegen de Regering heeft opgerigt of in dienst genomen.

Art. 29. Oproer bestaat wanneer eene gewapende menigte van ten minste twintig personen zich door middelen van geweld of dwang verzet of poogt te verzetten tegen de uitvoering der Grondwet, der wetten of wettelijke verordeningen of bevelen van het openbaar gezag of der regterlijke bevelen of vonnissen, of wel het openbaar gezag of de regterlijke magt door gelijke middelen noodzaakt of poogt te noodzaken tot het inwilligen van eene vordering of tot het verrigten of nalaten van eene daad.

Art. 30. Die aan een oproer heeft deel genomen, wordt met gewone, en die zich daarbij als hoofd of aanvoerder heeft gedragen met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Ambtenaren worden in het eerste geval met buitengewone, en in het laatste geval met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Art. 31. Indien het oproer is gepaard gegaan met geweldadigheden tegen personen of goederen, waartegen eene criminele straf is bedreigd, of met eene strafbare poging daartoe, worden zij, die zich als hoofden of aanvoerders van het oproer hebben gedragen, met den dood gestraft.

Indien tegen de gepleegde geweldadigheden slechts eene correctionnele straf is bedreigd, of ook indien er feitelijke wederstand is geboden tegen de gewapende magt, tot demping van het oproer gebruikt, wordt op die hoofden of aanvoerders langdurige tuchthuisstraf toegepast.

Wanneer nogtans de geboden wederstand den dood of de verwonding van iemand, tot die gewapende magt behoorende, heeft ten gevolge gehad, wordt de straf, in het eerste lid bedreigd, tegen hen uitgesproken.

Art. 32. Voor hen die ten gevolge van zamenspanning aan een oproer hebben deel genomen wordt de gewone tuchthuisstraf, bedreigd in het eerste lid van art. 30, in buitengewone, en de buitengewone, bedreigd in het tweede lid van dat artikel, in langdurige tuchthuisstraf veranderd.

Art. 33. Die met het doel in art. 29 vermeld eene gewapende menigte van ten minste twintig personen heeft op de been gebragt, wordt met gewone, en indien hij ambtenaar is, met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien deze menigte zich werkelijk aan eene der in art. 29 omschreven daden heeft schuldig gemaakt, wordt hem, in plaats

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

van gewone, buitengewone, en in plaats van buitengewone, langdurige tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 34. Tegen hen die deel aan een oproer hebben genomen wordt, indien zij zich daarbij niet als hoofden of aanvoerders hebben gedragen en niet vallen in de termen van een der twee voorgaande artikelen, geene straf ter zake van het oproer uitgesproken, wanneer zij zich vòòr of op de eerste aanmaning der burgerlijke of militaire magt, of wel, indien eene zoodanige aanmaning niet heeft plaats gehad, vrijwillig vòòr de bereiking van het doel van het oproer, hebben verwijderd.

Art. 35. Die aan eene menigte als in art. 29 omschreven, of aan een gedeelte daarvan van ten minste tien personen, bewust van derzelver toeleg of bedrijf, vrijwillig herberg, schuil- of vergaderplaats verleend heeft, wordt met correctionele gevangenisstraf van ten minste één jaar gestraft.

Art. 36. De bepalingen voorkomende in de artt. 12, 13, 14, 15 en 16 ten opzigte van den vijand en voor tijden van oorlog, zijn evenzeer ten opzigte van oproerlingen en voor tijden van oproer van toepassing.

Art. 37. Een ambtenaar, die den bijstand der gewapende magt heeft ingeroepen tegen de uitvoering der Grondwet, der wetten of wettelijke verordeningen of bevelen van het openbaar gezag of der regterlijke bevelen of vonnissen, wordt gestraft met buitengewone tuchthuisstraf.

Indien de gewapende magt zich werkelijk tegen die uitvoering heeft verzet, wordt langdurige tuchthuisstraf toegepast.

Art. 38. Onder de benaming van ambtenaren worden in dit wetboek begrepen alle op openbaar gezag aangestelde personen, die eenig ambt, post of bediening bekleeden, zonder onderscheid van rang of benaming.

Allen die tot de gewapende magt behooren, zonder onderscheid van rang, worden mede als ambtenaren beschouwd.

Art. 39. Eene menigte wordt geacht gewapend te zijn, indien ten minste vijf personen van dezelve zigtbaar van wapenen zijn voorzien.

Art. 40. Behalve de eigenlijk genaamde wapentuigen, worden onder de benaming van wapenen in dit wetboek begrepen alle voorwerpen, waarvan men zich bediend heeft, of klaarblijkelijk voornemens is geweest zich te bedienen, om te bedreigen, te slaan, te verwonden of te dooden.

Lasten en bevelen, enz.

---

10. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel II.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

IIde TITEL.

Van feitelijke wederspannigheid tegen het openbaar gezag en van andere schending en miskenning van hetzelve

Art. 1. Die zich schuldig heeft gemaakt aan feitelijke wederspannigheid tegen eenen ambtenaar, zijne ambtsbezigheden wettiglijk uitoefenende ter uitvoering van de Grondwet, der wetten of wettelijke verordeningen of bevelen van het openbaar gezag of der regterlijke bevelen of vonnissen, of die gepoogd heeft eenen ambtenaar door feitelijkheden of bedreiging van feitelijkheden in zijne hoedanigheid te noodzaken tot het inwilligen eener vordering of tot het verrigten of nalaten eener daad, wordt gestraft met de straffen en naar de onderscheidingen in de volgende artikelen vermeld.

Art. 2. Indien een of ander dier misdrijven gepleegd is door één of althans door niet meer dan drie personen, worden deze gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijftig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Die daarbij van wapenen is voorzien geweest, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van eene tot acht maanden.

Art. 3. Indien een of ander dier misdrijven gepleegd is door meer dan drie personen, worden deze met correctionnele gevangenisstraf van eene tot acht maanden en geldboete van honderd tot vier honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 4. In het geval bij het voorgaande artikel voorzien, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste acht maanden gestraft, die

1°. zich als hoofden of aanvoerders hebben gedragen;

2°. de schuldigen tot het plegen van het misdrijf op de been hebben gebragt;

3°. ten gevolge van zamenspanning hebben gehandeld;

4°. van wapenen zijn voorzien geweest.

Indien de personen, onder n°. 1, 2 en 3 genoemd, van wapenen zijn voorzien geweest, worden zij met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Indien de wapenen door een der in de artt. 2 en 4 bedoelde personen uiterlijk zigtbaar zijn gedragen, worden allen geacht daarvan voorzien te zijn geweest.

Art. 6. Tegen de personen, in de artt. 2, 3 en 4 n°. 4 aangeduid, wordt geene straf ter zake van de in art. 1 omschreven misdrijven uitgesproken, indien zij zich vòòr of op de eerste aanmaning der burgerlijke of militaire magt, of wel, indien eene zoodanige aanmaning niet heeft plaats gehad, vrijwillig vòòr de bereiking van het doel van het misdrijf hebben verwijderd.

Art. 7. Wederregtelijk feitelijk verzet tegen het maken van werken, op last of met toestemming van het openbaar gezag ondernomen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 8. Die de bevolen schorsing in de uitoefening van eenig burgerlijk of staatkundig regt, of het verbod om eenig bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen, heeft overtreden, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar gestraft.

Art. 9. De gebannene, die zijne verbanning heeft overtreden, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren, en na het uiteinde dier straf weder buiten het grondgebied des Rijks gebragt, ten einde de hem opgelegde straf van verbanning verder te ondergaan.

Art. 10. Gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen, die door middel van braak of gewelddadigheid tegen personen, zijn ontvlugt, worden ter zake van die ontvlugting met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar gestraft.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden gestraft.

Art. 11. Die, des bewust, heeft medegewerkt om eenen gevangenen, gegijzelden of in verzekerde bewaring genomen persoon te laten ontvlugten, zonder daarbij braak of gewelddadigheid tegen personen te hebben gepleegd, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk.

Deze bepaling is niet van toepassing op de bloedverwanten of aangehuwden in de opgaande en nederdalende linie, den echtgenoot, zelfs na de echtscheiding, en de broeders en zusters of behuwd-broeders en zusters van de gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen.

Art. 12. De bepaling van art. 1 van den Zesden Titel van het Eerste Boek, dat, bij schuldigverklaring aan onderscheidene misdrijven, slechts de straf, tegen één derzelve bedreigd, wordt uitgesproken, is niet toepasselijk op personen, die zich, tijdens zij zich in staat van voorloopige aanhouding of gevangenhouding bevonden, aan een der misdrijven, in de artt. 1, 10 en 11 omschreven, hebben schuldig gemaakt.

Indien deze personen zoowel tot tuchthuis- als tot gevangenisstraf zijn veroordeeld, ondergaan zij eerst de tuchthuis- en onmiddellijk daarna de gevangenisstraf.

Indien zij ook tot verbanning zijn veroordeeld, ondergaan zij

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

deze straf onmiddellijk na het einde der tuchthuis- of gevangenisstraf.

Art. 13. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die

1°. gebouwen, bestemd tot bewaring van gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen, of eenig gedeelte van zoodanige gebouwen, hebben opengebroken, ten einde deze daaruit te verlossen;

2°. tot hetzelfde einde tegen de wachten of bewaarders dier gebouwen geweIddadigheid hebben gepleegd;

3°. gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen buiten de gevangenis met geweld ontzet hebben.

Art. 14. Indien de daden, in het voorgaand artikel vermeld, door meer dan drie personen, waarvan ten minste één zigtbaar van wapenen was voorzien, gepleegd zijn, worden zij, die zich als hoofden of aanvoerders hebben gedragen, of de schuldigen tot het plegen dier daden hebben op de been gebragt, met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 15. Die iemand, van wien het hem bekend was dat hij eene strafbare daad had gepleegd, heeft verborgen, ten einde hem aan de nasporingen der justitie te onttrekken, wordt, indien tegen die daad eene criminele straf is bedreigd, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden gestraft.

Deze straf wordt mede op hem toegepast, die, des bewust, hetzelfde heeft gedaan omtrent iemand die eene criminele straf nog geheel of ten deele moest ondergaan.

De bepaling van het tweede lid van art. 11 is mede op dit artikel toepasselijk.

Art. 16. Die aan personen, die zich aan misdaden of wanbedrijven schuldig maken, gewoonlijk huisvesting, schuil- of vergaderplaats verschaft of hen vervoert, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 17. Gevangenbewaarders en andere ambtenaren, die, met het toezigt, de bewaring of het geleide van gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen belast zijnde, dezelve hebben laten ontvlugten, worden gestraft met gewone tuchthuisstraf.

Indien de ontvlugting alleen door hunne nalatigheid is veroorzaakt, worden zij met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar gestraft.

Art. 18. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die bedienden der posterijen, renboden en allen, die van wege het openbaar gezag met het overbrengen van brieven of papieren belast zijn, daarvan beroofd of deze personen met geweld opgehouden heeft.

Art. 19. Die de zegels, waarmede voorwerpen door of van wege het openbaar gezag verzegeld waren, opzettelijk heeft verbroken, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren, en indien hij bewaarder over die zegels was, van een tot drie jaren gestraft.

Zijn die zegels door onachtzaamheid van den bewaarder verbroken, dan wordt deze met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden gestraft.

Art. 20. Met correctionnele gevangenisstraf van vier maanden tot drie jaren wordt gestraft die goederen aan het daarop gelegd beslag heeft onttrokken. Indien hij eigenaar was en zelf tot bewaarder over die goederen was gesteld, wordt hij met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Ieder ander bewaarder van in beslag genomen goederen wordt, indien hij dezelve aan dat beslag heeft onttrokken, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren gestraft.

Art. 21. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die zich heeft schuldig gemaakt aan het verduisteren, onttrekken, vernielen of onbruikbaar maken van stukken, registers, akten of andere voorwerpen, in openbare archieven, op griffien of andere openbare bewaarplaatsen berustende of daartoe behoorende.

Art. 22. Indien de daden, in het eerste lid van art. 19 en in de artt. 20 en 21 vermeld, gepaard zijn gegaan met feitelijkheden tegen personen, wordt, in plaats van gevangenis-, gewone tuchthuisstraf en in plaats van gewone, buitengewone tuchthuisstraf toegepast.

Art. 23. Die zich de uitoefening van eenig ambt, post of bediening, zonder daartoe geregtigd te zijn, heeft aangematigd of opzettelijk eenige daden daartoe behoorende heeft verrigt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 24. Die in het openbaar eenig costuum, uniform of onderscheidingsteeken, de versierselen eener ridder-orde of ander eereteeken heeft gedragen waartoe hij niet geregtigd was, of eenen titel gevoerd heeft die hem niet wettig toekwam, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 25. Met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden wordt gestraft die eene openbare godsdienstige bijeenkomst geweIddadig heeft verhinderd.

Art. 26. Die iemand door feitelijkheden of bedreigingen heeft gedwongen of belet om aan eene openbare godsdienstige bijeenkomst deel te nemen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 27. Die met woorden of gebaren eenen bedienaar van de godsdienst in de waarneming zijner bediening, ter plaatse tot de uitoefening van die dienst wettig bestemd, heeft beschimpt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot een jaar en geldboete van vijftig tot zes honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

In geval van feitelijke beleediging wordt gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 28. Die met woorden, gebaren of feitelijkheden de voorwerpen van eene eeredienst, ter plaatse tot de uitoefening van die dienst wettig bestemd, heeft beschimpt, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Art. 29. Die door het verwekken van wanorde of door het maken van gedruisch in of bij eene plaats tot de uitoefening eener eeredienst wettig bestemd, de godsdienstoefening opzettelijk verstoord heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 30. Die eene bij de wet erkende openbare bijeenkomst, buiten die in art. 25 aangewezen, geweIddadig heeft verhinderd, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Art. 31. Die iemand door feitelijkheden of bedreigingen heeft gedwongen of belet om aan eene in het voorgaand artikel bedoelde bijeenkomst deel te nemen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 32. Die de beraadslagingen of andere werkzaamheden van openbare vergaderingen door het verwekken van wanorde of door het maken van gedruisch opzettelijk heeft verstoord, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste veertien dagen en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

11. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel III.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet-
» boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt,
» van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van
» procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde B O E K.

IIIde TITEL.

Van vereenigingen tot het plegen van misdaden of wanbedrijven, mitsgaders van landlooperij en bedelarij.

Art. 1. Eene vereeniging tot het plegen van misdaden of wan-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

bedrijven bestaat, wanneer drie of meerdere personen tot het plegen van zoodanige daden of tot het deelen van de daarmede te behalen voordeelen zijn overeengekomen.

Art. 2. De aanleggers en de hoofden eener vereeniging, als in het voorgaand artikel omschreven, worden met gewone tuchthuisstraf, en de overige leden derzelve met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren gestraft.

Indien nogtans bewezen wordt, dat het doel der vereeniging zich uitsluitend bepaald heeft tot het plegen van wanbedrijven, worden de aanleggers en de hoofden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren, en de overige leden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden gestraft.

Art. 3. Voor landlooper wordt gehouden die, zwervend en zonder middelen van bestaan gevonden, niet bewijst eene vaste verblijfplaats binnen het Rijk te hebben of gewoon te zijn eenig ambacht of beroep uit te oefenen.

Art. 4. De landlooper wordt met correctionele gevangenisstraf van ten langste twee maanden gestraft.

Art. 5. Bedelarij wordt met correctionele gevangenisstraf van ten langste veertien dagen en, bij herhaling, van ten langste twee maanden gestraft.

Deze straffen kunnen worden verdubbeld, indien de daad gepleegd is buiten de gemeente waar de dader te huis behoort.

Art. 6. Bedelarij wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden, indien

1°. zij is gepleegd bij nacht;

2°. zij door twee of meerdere personen bij elkander is gepleegd. Van deze bepaling zijn uitgezonderd kinderen beneden de veertien jaren, man en vrouw, ouders met hunne kinderen of kleinkinderen beneden de veertien jaren, en de gebrekkelijke met zijnen geleider;

3°. de dader een gebouw of vaartuig buiten toestemming van den bewoner is binnen getreden, of een erf, waarop hij zich heeft begeven, niet onverwijld op de aanmaning van den bewoner vrijwillig heeft verlaten;

4°. de dader zich van valsche voorwendsels heeft bediend;

5°. de dader zich feitelijkheden, beleedigingen of bedreigingen heeft veroorloofd.

Indien twee of meer der omstandigheden in n°. 1, 2, 3 en 5 vermeld, te zamen komen, is de gevangenisstraf van eene maand tot een jaar.

Art. 7. De landlooper of bedelaar, die zich vermomd heeft of die gevonden is in het bezit van wapenen of andere voorwerpen, geschikt tot het plegen van gewelddadigheden tegen personen of goederen, of van eenige zaak, niet tot zijn gewoon gebruik dienende, zonder voor dat bezit eenige voldoende reden te hebben kunnen opgeven, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren gestraft.

Art. 8. In de gevallen, voorzien bij art. 4, het tweede lid van art. 5, art. 6 en 7, alsmede in het geval van herhaling bij het eerste lid van art. 5 bedoeld, kan de regter bevelen dat de schuldige, na zijne straf ondergaan te hebben, voor eenen door de Regering te bepalen tijd, doch van ten langste vijf jaren, naar een bedelaars-gesticht worde overgebragt.

Indien zoodanig bevel is gegeven, en een gemeentebetuur den veroordeelde opeischt, of eenig ingezeten, onder borgtogt, voor zijn te houden goed gedrag instaat, blijft het aan de Regering vrij om den veroordeelde, in plaats van naar een bedelaars-gesticht, naar de gemeente te doen overbrengen, door wier bestuur hij is opgeëischt, of naar die, welke door dien ingezeten is aangewezen.

Art. 9. De bepalingen van het voorgaand artikel zijn niet toepasselijk op vreemde landloopers of bedelaars. Ten opzigte van hen kan de regter, in diezelfde gevallen, bevelen dat zij, na hunne straf ondergaan te hebben, over de grenzen des Rijks worden gebragt.

Indien de veroordeelde dat bevel binnen het jaar, nadat hij over de grenzen is gebragt, heeft overtreden, wordt hij met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar gestraft, met bevel om daarna wederom over de grenzen des Rijks te worden gebragt.

Art. 10. Indien het bevel tot overbrenging over de grenzen des Rijks door van den wil der Regering onafhankelijke omstandigheden niet kan worden uitgevoerd, heeft zij de bevoegdheid om den veroordeelde, in plaats van over de grenzen, voor eenen tijd van ten langste vijf jaren naar een bedelaars-gesticht te doen overbrengen.

Art. 11. Geene straf wordt ter zake van het wanbedrijf, in het eerste lid van art. 5 genoemd, uitgesproken, indien blijkt dat de dader in zijn onderhoud niet heeft kunnen voorzien, en zich vruchteloos vóór de begane daad aan het bevoegd gezag, ter overbrenging naar een bedelaars-gesticht, heeft aangemeld.

De regter kan desniettemin zijne opzending naar een bedelaarsgesticht gelasten voor eenen tijd, door de Regering te bepalen, doch van ten langste vijf jaren.

Lasten en bevelen, enz.

---

12. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel IV.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 der Grondwet. »moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de ma- » nier van procederen",

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

IVde Titel.

Van ongeoorloofde vereenigingen en godsdienstoefeningen.

Art 1. Die heeft deelgenomen aan eene bij de wet niet erkende vereeniging, of aan eene buiten- of binnenlandsche vereeniging, welke een voor de rust of de veiligheid van den Staat gevaarlijk of met deszelfs wetten of met de goede zeden strijdig doel heeft, wordt met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

De aanleggers en de hoofden en zij die eene plaats voor het houden der vereeniging hebben afgestaan, mits zelve daarvan leden of met den aard en het doel der vereeniging bekend zijnde, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van twintig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 2. Eene openbare godsdienstoefening of godsdienstige plegtigheid mag niet dan binnen de daartoe door de Regering ingewilligde of erkende gebouwen of besloten plaatsen worden gehouden.

Bij overtreding wordt zij, na gedane waarschuwing, door het openbaar gezag belet, en worden de aanleggers en de hoofden en zij die de plaats daartoe hebben afgestaan met geldboete van tien tot honderd gulden en bij herhaling, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijftig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 3. De Koning heeft echter de bevoegdheid om in zoodanige gemeente, waar, gedurende de laatste tien jaren tot op de invoering van dit wetboek, de eene of andere godsdienstige plegtigheid buiten gebouwen of besloten plaatsen op eene wettige wijze mogt hebben plaats gehad, toe te staan dat deze alzoo bij voortduring gehouden worde.

Lasten en bevelen, enz.

---

13. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel V.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van pro- » cederen,"

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

IIde BOEK.

Vde TITEL.

Van wanbedrijf, begaan door het uitgeven en verspreiden van geschriften, afbeeldingen, prenten, enz.

Art. 1. De uitgever, de verkooper en de verspreider van eenig in druk vervat geschrift, waarin geene melding is gemaakt van den naam, het beroep en de woonplaats van den schrijver noch van den drukker, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien de verspreider alleen als lasthebber heeft gehandeld, en op de eerste geregtelijke aanmaning ten genoege des regters zijnen lastgever heeft aangewezen, zoodat deze in regten kan worden betrokken, wordt geene straf tegen hem uitgesproken.

Art. 2. Indien eenig in druk vervat geschrift eene onwaarachtige opgave van den naam, het beroep of de woonplaats van den schrijver of van den drukker inhoudt, worden de uitgever, de verkooper en de verspreider, die van deze omstandigheid hebben kennis gedragen, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste vier maanden en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

De regter kan in de gevallen, bij dit en het voorgaand artikel voorzien, de vernietiging van het geschrift gelasten.

Art. 3. Die eenig voor de goede zeden aanstootelijk beeld-, plaat-, prentwerk of afbeelding, of wel, des bewust, een zoodanig geschrift heeft verkocht, verspreid of ten toon gesteld, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste vier maanden en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

De regter gelast, ook in het geval dat de beklaagde niet wordt veroordeeld, de vernietiging dier voorwerpen, alsmede van de vormen en platen, die tot de vervaardiging daarvan gediend hebben en in het bezit van den schuldige of beklaagde zijn gevonden.

Bij herhaling van dit wanbedrijf kan aan den veroordeelde het uitoefenen van het beroep, waarin hij zich daaraan heeft schuldig gemaakt, voor den tijd van zes maanden tot twee jaren worden verboden.

Lasten en bevelen, enz.

---

14. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel VI.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

VIde Titel.

Van de misdaden en wanbedrijven betreffende de uitoefening van staatkundige regten.

Art. 1. De verhindering in de uitoefening van staatkundige regten door middel van feitelijkheden of bedreiging, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Indien de daad gepleegd is ten gevolge van zamenspanning, wordt gewone tuchthuisstraf toegepast.

De poging tot het wanbedrijf in het eerste lid omschreven, wordt met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaren en geldboete van twee honderd tot duizend gulden gestraft.

Art. 2. Die met giften of beloften iemand heeft omgekocht of gepoogd heeft om te koopen om zijne staatkundige regten niet of niet vrij uit te oefenen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijf honderd tot twee duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Dezelfde straf wordt op den aldus omgekochte toegepast.

Art. 3. De schuldigen aan de wanbedrijven in de beide voorgaande artikelen vermeld, worden voor den tijd van tien jaren in de oefening van het stem- en kiesregt, alsmede van de staatkundige betrekking die zij mogten bekleeden, geschorst.

Art. 4. Die, bij eene stemming tot uitoefening van staatkundige regten, met het inzamelen der stembriefjes of het opnemen van derzelver inhoud is belast geweest, wordt, indien hij zich daarbij aan het vervalschen of verduisteren van een zoodanig briefje, of aan het valschelijk oplezen, opteekenen of doen opteekenen van deszelfs inhoud, of wel aan het bijvoegen van een daarbij niet behoorend briefje, of aan het oplezen, opteekenen of doen opteekenen daarvan heeft schuldig gemaakt, met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Bij iedere veroordeeling ter zake van omkooping, krachtens eene bepaling van dit wetboek of van eenige andere wet, wordt het bij den omgekochte verkregene door den regter verbeurd verklaard.

Lasten en bevelen, enz.

---

15. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel VII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de ma- » nier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

VIIde titel.

Van misdaden en wanbedrijven, betreffende den burgerlijken stand, het begraven en de begraafplaatsen.

Art. 1. De ambtenaar van den burgerlijken stand, die eene of meer akten van denzelven op een los blad geschreven heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 2. Met geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden wordt gestraft de ambtenaar van den burgerlijken stand, die een huwelijk, in strijd met eene der bepalingen vervat in de artt. 84 tot en met 104 en 125 van het Burgerlijk Wetboek, heeft voltrokken.

Art. 3. De bedienaar van de godsdienst die, in strijd met de bepaling van art. 136 van het Burgerlijk Wetboek, een huwelijk kerkelijk heeft ingezegend, wordt met geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden, en bij herhaling, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar gestraft.

Art. 4. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die

1°. voor een kind een ander kind in de plaats heeft gesteld;

2°. aan eene vrouw een kind heeft ondergeschoven, als ware zij van hetzelve bevallen;

3°. op eenigerlei andere wijze den staat van een kind heeft verduisterd.

Art. 5. De nalatigheid in het doen der aangifte, voorgeschreven bij de artt. 29 en 30 van het Burgerlijk Wetboek, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 6. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft, die de aangifte, voorgeschreven bij art. 33 van het Burgerlijk Wetboek, niet binnen

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

drie dagen heeft gedaan, nadat hij een pas geboren kind gevonden heeft.

Deze bepaling is, in het geval van art. 34 van datzelfde wetboek, op het hoofd van het daarbij bedoeld gesticht toepasselijk.

Art. 7. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft, die een lijk heeft begraven, zonder dat daartoe het verlof in art. 53, van het Burgerlijk Wetboek gevorderd, was verkregen.

Art. 8. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van vijftig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft die, des bewust, een lijk, in strijd met het voorschrift van art. 55 van het Burgerlijk Wetboek heeft begraven.

Art. 9. Die, des bewust, een lijk als in het voorgaand artikel bedoeld, heeft verborgen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaren en geldboete van honderd tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 10. Die, zonder daartoe geregtigd te zijn, een lijk uit eene begraafplaats heeft weggenomen of gepoogd heeft weg te nemen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

16. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel VIII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen".

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden

IIde BOEK.

VIIIste Titel.

Van valschheid.

1ste Afdeeling.

Van valsche en vervalschte munt.

Art. 1. Het namaken, vervalschen, in waarde verminderen, verminken of uiterlijk schenden van binnen het Koningrijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen, wettig gangbare gouden of zilveren muntspecien wordt met langdurige, en van zoodanige koperen muntspecien met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien deze daden gepleegd zijn ten aanzien van buitenlandsche, binnen het Koningrijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen niet wettig gangbare muntspecien, wordt, in plaats van langdurige, gewone, en, in plaats van gewone tuchthuisstraf, correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren opgelegd.

Art. 2. Met dezelfde straffen, als in het voorgaand artikel bedreigd, wordt gestraft die aan de daarbij vermelde misdrijven heeft deel genomen, door zoodanige nagemaakte, vervalschte, in waarde verminderde, verminkte of uiterlijk geschondene muntspecien in omloop te brengen of binnen het Koningrijk in te voeren.

Art. 3. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die aan zilveren of koperen muntspecien schijnbaar meerdere waarde gegeven heeft, door dezelve te vergulden of te verzilveren, of die zoodanige vergulde of verzilverde muntspecien in omloop heeft gebragt of binnen het Koningrijk ingevoerd.

Art. 4. De werktuigen en middelen, die tot het plegen der in de voorgaande artikelen vermelde misdrijven gediend hebben of daartoe bestemd zijn geweest, worden, indien zij aan den schuldige toebehooren, door den regter verbeurd verklaard.

Indien zij niet aan den schuldige toebehooren of indien de beschuldigde of beklaagde niet is veroordeeld, beveelt de regter de teruggave daarvan, hetzij onveranderd, hetzij nadat dezelve voor misbruik zijn ongeschikt gemaakt, aan de regthebbenden, ten ware zulks in het algemeen belang gevaarlijk mogt worden geacht, in welk geval zij mede worden verbeurd verklaard.

De valsche, vervalschte, in waarde verminderde, verminkte of uiterlijk geschondene muntspecien, alsmede hetgeen daaraan is ontnomen, wordt door den regter verbeurd verklaard, ook dan wanneer de beschuldigde of beklaagde niet wordt veroordeeld.

2de Afdeeling.

Van valsche en vervalschte zegels, merken, stempels, kloppers, maten en gewigten.

Art. 5. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft:

1°. het namaken, vervalschen of wederregtelijk gebruik maken van 's Rijks stempels of kloppers, dienende tot het zegelen of merken van papier, perkament of gouden of zilveren werken, of het invoeren binnen het Koningrijk van zoodanige nagemaakte of vervalschte stempels of kloppers;

2°. het namaken of vervalschen van zegels of merken, welke van wege het Rijk op papier, perkament of gouden of zilveren werken zijn gesteld, of het gebruik maken of binnen het Koningrijk invoeren van hetgeen alzoo valschelijk gezegeld of gemerkt is.

Art. 6. Gewone tuchthuisstraf wordt toegepast, indien de daden in het voorgaand artikel vermeld hebben plaats gehad:

1°. ten opzigte van merken welke van wege het Rijk op andere dan de daarin genoemde voorwerpen gesteld zijn, of van stempels of kloppers tot deze merken dienende;

2°. ten opzigte van zegels, merken, stempels of kloppers van eene openbare gestelde magt of van eenen ambtenaar.

Art. 7. Indien de daden, in de beide voorgaande artikelen vermeld, door eenen ambtenaar zijn gepleegd, die met het vervaardigen, gebruiken of bewaren der zegels, merken, stempels of kloppers, waarmede of waaromtrent de misdaad is uitgevoerd, belast was, wordt, in plaats van buitengewone, langdurige, en in plaats van gewone, buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 8. De straffen, in de artt. 5 en 6 bedreigd, zijn mede van toepassing, indien de daarbij vermelde daden ten opzigte van zegels, merken, stempels of kloppers van eene buitenlandsche mogendheid, openbare gestelde magt of ambtenaar, ten nadeele van het Rijk of deszelfs ingezetenen, zijn bedreven.

Art. 9. De daden, in art. 5 vermeld, worden, indien zij hebben plaats gehad ten opzigte van zegels, merken, stempels of kloppers van handelsbanken, fabrijken, koopmanshuizen, kooplieden of vennootschappen van koophandel, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden gestraft.

Art. 10. Het vervaardigen van valsche of het vervalschen van maten, gewigten, schalen, balansen of unsters, of het gebruik maken daarvan wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden gestraft.

Bij herhaling van dit wanbedrijf kan aan den veroordeelde het uitoefenen van het bedrijf, waarin hij zich daaraan heeft schuldig gemaakt, voor den tijd van twee tot vijf jaren worden verboden.

Art. 11. De voorwerpen, waarop de valsche of vervalschte zegels of merken gesteld zijn, worden, indien zij aan den schuldige toebehooren, door den regter verbeurd verklaard.

Indien zij niet aan den schuldige toebehooren, of indien de beschuldigde of beklaagde niet is veroordeeld, beveelt de regter de vernietiging der zegels of merken, en voorts de teruggave der voorwerpen aan de regthebbenden.

Ten opzigte der werktuigen en middelen wordt gehandeld als in art. 4 is bepaald.

De valsche of vervalschte stempels, kloppers, maten, gewigten, schalen, balansen en unsters worden door den regter verbeurd verklaard, ook dan wanneer de beschuldigde of beklaagde niet wordt veroordeeld.

3de Afdeeling.

Van valschheid in staats-en ander soortgelijk papier.

Art. 12. Met langdurige tuchthuisstraf wordt gestraft het namaken of vervalschen van:

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

1°. schuldbrieven of ander geldswaarde hebbend papier, uitgegeven door het Rijk;

2°. certificaten van nationale schuld, uitgegeven door kantoren van administratie;

3°. coupons bij de genoemde schuldbrieven of certificaten behoorende, of bewijzen om die coupons te verkrijgen;

4°. bankbiljetten, uitgegeven door de Nederlandsche bank;

5°. loten, of gedeelten van dien, der Koninklijke Nederlandsche loterij.

Art. 13. Met langdurige tuchthuisstraf wordt gestraft de vervalsching gepleegd in de grootboeken der nationale schuld, of het vervaardigen van valsche of vervalschen van bewijzen of uittreksels uit hetzelve.

Art. 14. Die van het valsche of vervalschte papier, in de beide voorgaande artikelen vermeld, gebruik gemaakt of hetzelve binnen het Koningrijk ingevoerd heeft, wordt gestraft met de daarbij bedreigde straf.

Art. 15. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft het namaken of vervalschen van;

1°. binnenlandsche schuldbrieven of ander binnenlandsch geldswaarde hebbend papier, uitgegeven door eenig gewest, gemeente, openbare instelling of maatschappij, of daarbij behoorende coupons, of bewijzen om die coupons te verkrijgen;

2°. schuldbrieven of ander geldswaarde hebbend papier, waarin hier te lande ter beurze wordt handel gedreven, uitgegeven door eenen buitenlandschen Staat, gewest, gemeente, openbare instelling of maatschappij, of certificaten daarvan, uitgegeven door kantoren van administratie, of coupons tot die stukken behoorende, of bewijzen om die coupons te verkrijgen;

3°. bewijzen van aandeel in vennootschappen van koophandel;

4°. bankbiljetten, op openbaar binnen- of buitenlandsch gezag uitgegeven.

Met dezelfde straf wordt gestraft die van het valsche of vervalschte papier, in dit artikel vermeld, gebruik gemaakt of hetzelve binnen het Koningrijk ingevoerd heeft.

Art. 16. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee jaren wordt gestraft die van eenig nagemaakt of vervalscht geldswaarde hebbend papier, in deze afdeeling opgenoemd, hetwelk hij voor deugdelijk had ontvangen, gebruik heeft gemaakt, nadat hem de ondeugdelijkheid daarvan was bekend geworden.

Art. 17. Ten opzigte der werktuigen en middelen, die tot het plegen der in deze afdeeling vermelde misdaden gediend hebben, wordt gehandeld als in art. 4 is bepaald.

Van de vervalschte stukken beveelt de regter de vernietiging, indien zij aan den schuldige toebehooren. Indien zij niet aan den schuldige toebehooren, of indien de beschuldigde niet is veroordeeld, beveelt hij dat zij, nadat daarop behoorlijk door hem zal zijn uitgedrukt waarin de vervalsching bestaat aan de regthebbenden worden teruggegeven.

De vernietiging der valsche stukken wordt door den regter bevolen, ook dan wanneer de beschuldigde niet wordt veroordeeld.

4de AFDEELING.

Van valschheid in openbare of authentieke geschriften, geschriften van koophandel en andere onderhandsche geschriften.

Art. 18. Met langdurige tuchthuisstraf wordt gestraft de ambtenaar, die zich in de uitoefening van zijne bediening op eene der navolgende wijzen aan valschheid heeft schuldig gemaakt:

1°. door het stellen van eene valsche of verdichte onderteekening;

2°. door het stellen van eene valsche dagteekening;

3°. door verandering van akten of geschriften, van de daarin voorkomende sommen, of van de daaronder gestelde onderteekening of dagteekening;

4°. door bij-, tusschen- of overschrijving, of door uitwissching op registers of andere openbare of authentieke akten, nadat zij zijn opgemaakt;

5°. door onderschuiving van valsche of verdichte personen;

6°. door, bij het opmaken van akten of geschriften, andere overeenkomsten of beschikkingen te schrijven dan zijn opgegeven, of valsche feiten als waar, of niet erkende als erkend te vermelden;

7°. door het opmaken en onderteekenen van valsche relazen, verbalen, rapporten of andere akten, of afschriften van dezelve.

Art. 19. Die eene valschheid in eene openbare of authentieke akte of in eenig geschrift van koophandel heeft begaan, hetzij door namaking, verandering of uitwisseling van geschrift, hetzij door het stellen eener valsche of verdichte onderteekening, hetzij door eenen valschen of verdichten naam op te geven zonder de akte te onderteekenen, hetzij door verandering van eenige onderteekening of dagteekening, hetzij door het opmaken van valsche verordeningen, beschikkingen, overeenkomsten, verbindtenissen of bevrijdingen, of door dezelve naderhand in die akten in te lasschen, hetzij door bijvoeging aan of verandering van bepalingen, bedingen, verklaringen of feiten, welke die akten ten doel hadden te bevatten of te bewijzen, wordt gestraft met buitengewone tuchthuisstraf.

Art. 20. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft die van de valsche akten of geschriften, in de twee voorgaande artikelen vermeld, heeft gebruik gemaakt.

Art. 21. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die zich op eene der wijzen in art. 19 vermeld, aan valschheid in een in dat artikel niet begrepen onderhandsch geschrift heeft schuldig gemaakt, of van het valsche stuk heeft gebruik gemaakt.

5de AFDEELING.

Van valschheid in reispassen, verklaringen en getuigschriften.

Art. 22. Het vervaardigen van valsche of het vervalschen van reispassen, veiligheids-kaarten of reis-orders, of het gebruik maken van zoodanige valsche of vervalschte stukken, wordt met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaren gestraft.

Art. 23. Met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar wordt gestraft die zich eenen reispas, veiligheidskaart of reisorder op eenen valschen naam heeft doen afgeven, of daartoe door het afleggen eener onbeëedigde, mondelinge of schriftelijke verklaring heeft medegewerkt.

Art. 24. De ambtenaar, die in de uitoefening zijner bediening eenen valschen reispas, veiligheids-kaart of reis-order afgegeven, of zoodanig stuk vervalscht heeft, of op eenigerhande wijze tot die afgifte of vervalsching heeft medegewerkt, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien hij daartoe door giften of beloften was omgekocht, wordt buitengewone tuchthuisstraf op hem toegepast.

Art. 25. Logementhouders of herbergiers, die de bij hen intrek genomen hebbende personen op hunne registers onder valsche namen hebben ingeschreven of laten inschrijven, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Het vervaardigen van valsche of het vervalschen van verklaringen van geneeskunst-oefenaars, nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken, wordt, indien het uitsluitend heeft plaats gehad met het oogmerk om de geschiktheid of ongeschiktheid van iemand tot het waarnemen van eenige openbare dienst, in diens belang, te bewijzen, met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren gestraft.

Op het gebruik maken van zoodanige valsche of vervalschte verklaring wordt dezelfde straf gesteld.

Art. 27. Met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren wordt gestraft de geneeskunst-oefenaar, die eene valsche onbeëedigde schriftelijke verklaring heeft afgegeven nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken.

Indien hij zich daartoe door giften of beloften heeft laten omkoopen, is die straf van ten minste twee jaren.

Die van zoodanige verklaring heeft gebruik gemaakt, wordt met de straf, in het eerste lid bedreigd, gestraft.

Art. 28. Het vervaardigen van valsche of het vervalschen van getuigschriften van goed gedrag, bekwaamheid, armoede, gebreken of andere omstandigheden, geschikt om de welwillendheid of het medelijden op te wekken, wordt, indien het uitsluitend met dat oogmerk is geschied, met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren gestraft.

Het gebruik maken van zoodanig valsch of vervalscht getuigschrift wordt met dezelfde straf gestraft.

Art. 29. De ambtenaar, die in de uitoefening zijner bediening een valsch getuigschrift, als in het voorgaand artikel omschreven,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

afgegeven, of op eenigerhande wijze tot die afgifte medegewerkt heeft wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren gestraft.

Indien hij daartoe door giften of beloften was omgekocht, wordt gewone tuchthuisstraf op hem toegepast.

Art. 30. De bepalingen van art. 17 zijn mede op deze en de voorgaande afdeeling toepasselijk.

6de AFDEELING.

Van meineed.

Art. 31. Door meineed wordt verstaan de valsche verklaring onder eede, voor de tot de afneming van eenen eed bevoegde magt afgelegd, of schriftelijk aan dezelve afgegeven.

Art. 32. Met den eed wordt gelijkgesteld de belofte of bevestiging, welke voor de belijders eener godsdienstige gezindheid in plaats van den eed geldt.

Art. 33. Zij die door eenen bijzonderlijk daartoe gemagtigde, in hunnen naam, hebben doen zweren, worden gerekend den eed persoonlijk te hebben gedaan.

Art. 34. Met uitzondering van den eed van zuivering wordt de schending van den ambts-eed alleen dan als meineed beschouwd, wanneer met bepaalde verwijzing naar dien eed eene verklaring is afgelegd.

Art. 35. Meineed wordt gestraft met gewone tuchthuisstraf.

Bij de valsche verklaring, in eene strafzaak afgelegd, maakt het geen verschil of die ten voor- of ten nadeele van den beklaagde of beschuldigde heeft gestrekt.

Art. 36. Die zich, door giften of beloften daartoe omgekocht, aan meineed heeft schuldig gemaakt, wordt gestraft met buitengewone tuchthuisstraf.

Bepalingen aan alle de afdeelingen van dezen titel gemeen.

Art. 37. Tegen ieder, die aan een der in dezen titel vermelde misdrijven is schuldig verklaard, kan, indien tegen het misdrijf geene geldboete is bedreigd, behalve de reeds vastgestelde straf, eene geldboete van vijf en twintig tot twee duizend gulden worden uitgesproken.

Art. 38. De in dezen titel genoemde wanbedrijven worden niet dan met opzet gepleegd.

Lasten en bevelen enz.

---

17. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel IX.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, „moet worden ingevoerd een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van procederen,"

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

IXde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven van ambtenaren.

Iste AFDEELING.

Algemeene bepalingen.

Art. 1. Onder misdaden en wanbedrijven van ambtenaren worden in dezen titel alleen verstaan diegene, welke door hen in de uitoefening hunner bediening begaan zijn.

Art. 2. Ambtenaren, die zich schuldig gemaakt hebben aan eene misdaad of een wanbedrijf, hetwelk zij door hunne betrekking verpligt waren tegen te gaan, op te sporen, te vervolgen of te straffen, worden, wanneer tegen zoodanige door eenen ambtenaar gepleegde daad niet in het bijzonder bij de wet is voorzien, gestraft:

met gewone tuchthuisstraf, indien tegen de daad correctionnele gevangenisstraf is bedreigd;

met buitengewone tuchthuisstraf, indien tegen de daad gewone tuchthuisstraf is bedreigd;

met langdurige tuchthuisstraf, indien tegen de daad buitengewone tuchthuisstraf is bedreigd.

In de overige gevallen wordt de straf zonder verzwaring opgelegd.

Indien zij zich aan zoodanige misdaad of wanbedrijf medepligtig hebben gemaakt of begunstigers daarvan geweest zijn, wordt de straf, tegen de daad bedreigd, op hen toegepast.

Art. 3. Ambtenaren, die opzettelijk hebben nagelaten eene misdaad of een wanbedrijf te beletten, hetwelk zij door hunne betrekking verpligt waren tegen te gaan, worden met de straf, op die misdaad of dat wanbedrijf gesteld, gestraft.

Art. 4. Indien een ambtenaar, aangeklaagd of beschuldigd van een in de uitoefening zijner bediening begaan misdrijf, bewijst alleen gehandeld te hebben ten gevolge van een bevel, waaraan hij in zijne hoedanigheid gehoorzaamheid schuldig was, wordt hij van verdere vervolging ontheven.

De hoofden der ministeriele departementen kunnen zich niet op hooger bevel beroepen.

IIde AFDEELING.

Van schending der Grondwet en andere wetten, van misbruik van magt, enz.

Art. 5. De hoofden der ministeriele departementen, die zich hebben schuldig gemaakt aan eene der daden, waarvoor zij in art. 75 der Grondwet zijn verantwoordelijk gesteld, worden met verbanning gestraft.

Indien dit alleen door schuld of nalatigheid is geschied, worden zij met geldboete van ten minste duizend gulden gestraft.

Art. 6. De wederregtelijke daad van eenen ambtenaar, waardoor verhindering is te weeg gebragt in de uitoefening van burgerlijke of staatkundige regten, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 7. De ambtenaar, die zich aan wederregtelijke gevangenneming of gevangenhouding heeft schuldig gemaakt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien de daad met kwade bijoogmerken heeft plaats gehad, wordt gewone tuchthuisstraf toegepast.

Indien de gevangenhouding langer dan eene maand geduurd heeft, wordt in het eerste geval gevangenisstraf van ten minste twee jaren en geldboete van niet minder dan duizend gulden, en in het laatste geval buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 8. Schuldig aan wederregtelijke gevangenhouding wordt mede beschouwd de ambtenaar, die, na eenen ingezeten krachtens art. 167 der Grondwet te hebben gearresteerd, daarvan niet terstond heeft kennis gegeven aan den regter, of den gearresteerde niet binnen den tijd van drie dagen aan denzelven heeft overgeleverd.

Art. 9. Met de straffen en volgens de onderscheiding in het eerste en tweede lid van art. 7 vastgesteld, wordt gestraft:

1°. de ambtenaar met het opsporen van misdrijven belast, die geweigerd heeft te voldoen aan eene wettige vordering om van eene wederregtelijke gevangenneming of gevangenhouding te doen blijken, of die heeft nagelaten daarvan onverwijld aan de hoogere magt kennis te geven;

2°. de cipier, die de bij de wet gevorderde inschrijving in zijn register van het bevel, vonnis of arrest, krachtens hetwelk hij iemand in de gevangenis heeft opgenomen, heeft nagelaten, of die zoodanig register of wel eenen gevangene zelven op eene wettige vordering heeft geweigerd te vertoonen.

Art. 10. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft de ambtenaar, die iemand buiten noodzakelijkheid op eene daartoe niet bestemde plaats heeft gevangen gezet.

Art. 11. De ambtenaar, die, zonder daartoe volgens de wet bevoegd te zijn of zonder inachtneming der bij de wet bepaalde vormen, in de woning eens ingezeten, zijns ondanks, is getreden, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste vier

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 12. De ambtenaar, die wederregtelijk het geheim heeft geschonden van aan den post toevertrouwde brieven of papieren, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden gestraft, en kan in de uitoefening van zijn ambt, post of bediening voor den tijd van twee tot vijf jaren worden geschorst.

Art. 13. Ambtenaren, die opzettelijk eenig ambtsgeheim hebben geopenbaard, worden met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot een jaar en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 14. Met geldboete van honderd tot vijf honderd gulden wordt gestraft:

1°. regtsweigering;

2°. de ambtenaar die geweigerd heeft een door de daartoe bevoegde magt gegeven bevel of eene bij de wet opgelegde verpligting na te komen.

De veroordeelden kunnen in de uitoefening van hun ambt, post of bediening voor den tijd van twee tot vijf jaren worden geschorst.

Art. 15. Ieder bevelhebber van de gewapende magt, om het even van welken rang, die, op de vordering van het burgerlijk gezag, geweigerd heeft de onder zijn bevel staande magt in het werk te stellen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden gestraft.

Art. 16. Die, alvorens den vereischten ambts-eed te hebben afgelegd, een hem opgedragen ambt, post of bediening heeft uitgeoefend, wordt met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

Art. 17. Die met de uitoefening van zijn ambt, post of bediening is voortgegaan, na daarin te zijn geschorst, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden gestraft.

Die hetzelfde heeft gedaan, na van zijn ambt, post of bediening te zijn vervallen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Art. 18. Ambtenaren, die ten gevolge van zamenspanning geweigerd hebben de hun door de daartoe bevoegde magt gegeven bevelen of bij de wet opgelegde verpligtingen uit te voeren of na te komen, of die zich, ten nadeele van den geregelden gang des bestuurs of der regtsbedeeling, verbonden hebben hunne betrekkingen gelijktijdig neder te leggen, worden met geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft, en kunnen in de uitoefening van hun ambt, post of bediening voor den tijd van drie tot tien jaren, worden geschorst.

IIIde AFDEELING.

Van ontvreemding, verduistering, ontrouw, knevelarij, enz.

Art. 19. Ambtenaren, die gelden, geldswaarde hebbend papier, bescheiden, verbindtenissen, akten, registers of andere voorwerpen, welke zij onder bewaring of toezigt of in handen hadden, ontvreemd, verduisterd of op eenige andere wijze aan hunne bestemming onttrokken hebben, worden met gewone tuchthuisstraf en geldboete van twee honderd tot duizend gulden gestraft.

Indien het veroorzaakte nadeel meer dan drie duizend gulden bedraagt, wordt buitengewone tuchthuisstraf en geldboete van duizend tot vijf duizend gulden opgelegd.

Art. 20. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft de ambtenaar, die bij het doen van rekening en verantwoording ontvangsten verzwegen of uitgaven verdicht heeft.

Art. 21. Ambtenaren, die, in de gevallen waarin de wet of eenige wettelijke verordening dit verbiedt, regtstreeks of door verdichte handelingen of tusschengekomen personen aandeel hebben genomen in ondernemingen, aannemingen, verkoopingen of andere geldelijke handelingen, worden met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van honderd tot twee duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 22. De ambtenaar, die hetgeen hij wist niet verschuldigd te zijn, als verschuldigd heeft gevorderd of ontvangen, is schuldig aan knevelarij.

Knevelarij wordt met gewone tuchthuisstraf en geldboete van drie honderd tot drie duizend gulden gestraft.

Art. 23. Ambtenaren, die, regtstreeks of door tusschengekomen personen, giften of beloften hebben aangenomen ten einde in hunne betrekking iets te doen of te laten, worden, indien het van hen verlangde regtmatig was, met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren en geldboete van drie honderd tot vijftien honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft, en kunnen in de uitoefening van hun ambt, post of bediening voor den tijd van drie tot tien jaren worden geschorst.

Indien het verlangde onregtmatig was, wordt gewone tuchthuisstraf en geldboete van vijf honderd tot vier duizend gulden opgelegd.

Indien het verlangde eindelijk in het plegen eener misdaad bestond, welke met eene zwaardere straf dan gewone tuchthuisstraf is bedreigd, wordt die zwaardere straf toegepast.

Art. 24. De poging tot de in het voorgaande artikel vermelde omkooping wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van vijftig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 25. In geval van veroordeeling ten gevolge van omkooping tot eene zwaardere straf dan gewone tuchthuisstraf, wordt de regter, die zich heeft laten omkoopen, met die zwaardere straf gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

18. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel X.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

Xde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen het leven van personen.

Art. 1. Berooving van iemands leven is doodslag.

Art. 2. Doodslag, begaan met voorbedachten rade, is moord.

Art. 3. Voorbedachte rade, bedoeld in het voorgaand artikel, bestaat in het voor de uitvoering beraamd plan om eenen bepaalden persoon, of in het algemeen iemand, te dooden, ook dan wanneer dat plan nog van eenig voorval of omstandigheid is afhankelijk gesteld.

Art. 4. Indien de dood door feitelijke beleediging is veroorzaakt, worden doodslag en moord geacht volbragt te zijn, hetzij die beleediging uit zich zelve doodelijk geweest, of in de gevolgen doodelijk geworden zij.

Art. 5. Moord wordt gestraft met den dood.

Art. 6. Doodslag wordt, indien hij is begaan met het oogmerk om eenen bepaalden persoon, of in het algemeen iemand, te dooden, met levenslange tuchthuisstraf gestraft.

Geene poging tot doodslag wordt geacht te bestaan, indien van dit oogmerk niet blijkt.

Art. 7. Indien van het oogmerk om te dooden niet blijkt, maar alleen van dat om iemand feitelijk te beleedigen, wordt doodslag met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Is echter de dood het gevolg geweest eener met voorbedachten rade toegebragte feitelijke beleediging, wordt langdurige tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 8. Doodslag, door eene handeling te weeg gebragt, welke, ofschoon opzettelijk gepleegd, op geene redelijke wijze kon vermoed worden den dood van iemand ten gevolge te kunnen hebben, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren gestraft.

Art. 9. Indien de verslagene door onmiddellijk aan de daad voorafgegane zware feitelijke beleediging of langdurige terging tot den doodslag heeft aanleiding gegeven, wordt, in het geval van het eerste lid van art. 6, gewone tuchthuisstraf, en in dat van het eerste lid van art. 7, correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren toegepast.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

Art. 10. Doodslag aan den echtgenoot, op heeter daad op overspel betrapt, of aan den medepligtige in het oogenblik der betrapping, door den anderen echtgenoot opzettelijk begaan, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *één* jaar gestraft.

Art. 11. Doodslag wordt met den dood gestraft, indien hij van eenige andere misdaad of wanbedrijf of strafbare poging daartoe is vergezeld geweest, voorafgegaan of opgevolgd, en gestrekt heeft om het plegen daarvan voor te bereiden, gemakkelijker te maken of de ontdekking daarvan voor te komen.

Art. 12. Met den dood wordt gestraft die zich heeft schuldig gemaakt aan doodslag van zijnen wettigen vader of moeder, grootvader of grootmoeder, of van zijnen natuurlijken, hem erkend hebbende vader of moeder.

Tot de toepassing dezer straf wordt vereischt, dat de dader het oogmerk heeft gehad om bepaaldelijk den verslagene feitelijk te beleedigen.

Art. 13. Indien tot den doodslag, in het voorgaand artikel vermeld, aanleiding is gegeven door onmiddellijk aan de daad voorafgegane zware feitelijke beleedigingen, door den verslagene aan den dader toegebragt, en de daad van dezen tevens van dien aard geweest is, dat zij zoodanig gevolg op geene redelijke wijze kon doen vermoeden, wordt de schuldige met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 14. Kindermoord is de doodslag, door de moeder aan haar pas geboren kind gepleegd.

Art. 15. Kindermoord wordt met buitengewone, en indien die met voorbedachten rade is gepleegd, met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Art. 16. De zwangere vrouw, die door gewelddadigheden, of door het gebruik van in- of uitwendige middelen, de afdrijving of verderving van hare vrucht heeft veroorzaakt, en zij die haar daarin zijn behulpzaam geweest, worden met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 17. Die door gewelddadigheden of door het toedienen of aanwenden van in- of uitwendige middelen, de afdrijving of verderving van de vrucht eener zwangere vrouw, buiten haar weten of tegen haren wil, heeft veroorzaakt, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 18. Met buitengewone tuchthuisstraf worden gestraft de geneeskunst-oefenaars, die, met den wil eener zwangere vrouw, de afdrijving of verderving harer vrucht hebben veroorzaakt, door aan haar in- of uitwendige middelen voor te schrijven, toe te dienen, te leveren, te bewerkstelligen of voor haar te bereiden.

Indien zij dit buiten weten of tegen den wil der vrouw gedaan hebben, worden zij met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

In beide gevallen wordt hun voor altijd de uitoefening der geneeskunst verboden.

Art. 19. Doodslag, alleen door schuld of verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening gepleegd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening van zijn beroep is gepleegd, kan hem die voor den tijd van twee tot vijf jaren worden verboden.

Art. 20. Die, met overschrijding der grenzen van den in de artt. 1 en 2 van den Vijfden Titel van het Eerste Boek omschreven noodweer, doodslag heeft begaan, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 21. Die van eenen in noodweer beganen doodslag niet binnen drie dagen aan de justitie heeft kennis gegeven, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste *ééne* maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

19. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL XI.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben; dat, volgens art. 161 van de Grondwet, „moet worden ingevoerd een algemeen wetboek „van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, „van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier „van procederen",

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIde TITEL.

Van feitelijke beleedigingen.

Art. 1. De met voorbedachten rade toegebragte feitelijke beleediging, welke eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal heeft veroorzaakt, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien zij eene wond, kneuzing, ziekte of ander letsel heeft veroorzaakt, wordt, ingeval de beleedigde daarvan na afloop van den twintigsten dag niet hersteld is, gewone tuchthuisstraf, en ingeval deze daarvan vóór of op dien dag hersteld is, correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden opgelegd.

Art. 2. Indien de feitelijke beleediging opzettelijk, doch niet met voorbedachten rade, is toegebragt, wordt in het eerste bij art. 1 omschreven geval gewone tuchthuisstraf, in het tweede correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar, en in het laatste geval correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van vijftig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.

Art. 3. Indien eene duurzame verminking, onherstelbare kwaal of eenig letsel, waarvan de beleedigde na afloop van den twintigsten dag niet hersteld is, door eene handeling is toegebragt, welke ofschoon opzettelijk gepleegd, op geene redelijke wijze kon vermoed worden zoodanig gevolg te kunnen hebben, wordt de dader met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar gestraft.

Art. 4. Voorbedachte rade, in art. 1 bedoeld, bestaat in het vóór de uitvoering beraamde plan om eenen bepaalden persoon, o in het algemeen iemand, feitelijk te beleedigen, ook dan wanneer dat plan nog van eenig voorval of omstandigheid is afhankelijk gesteld.

Art. 5. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft iedere feitelijke beleediging, waardoor geene wond, kneuzing, ziekte of ander letsel is te weeg gebragt.

Met dezelfde straf wordt de poging tot dit wanbedrijf gestraft.

Art. 6. Indien de beleedigde op eene der wijze, in art. 9 van den voorgaanden titel genoemd, tot de daad in art. 2 omschreven heeft aanleiding gegeven, wordt, in plaats van tuchthuisstraf, correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, en, in plaats van de overige in de artt. 2 en 3 bedreigde straffen, correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.

Het misdrijf en de poging in het voorgaand artikel omschreven, worden in dit geval met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

Art. 7. Feitelijke beleediging, toegebragt in het geval omschreven bij art. 10 van den voorgaanden titel, wordt met geldboete van tien tot drie honderd gulden gestraft.

Art. 8. Op hem, die aan iemand eene ziekte of letsel, door het verkoopen, uitdeelen of toedienen van schadelijke spijzen, dranken, artsenijen of andere middelen, heeft veroorzaakt, zijn de in art. 1 vermelde straffen, met inachtneming der aldaar te dien aanzien gemaakte onderscheidingen, van toepassing, indien hij zulks met het oogmerk heeft gedaan om iemand op eenige wijze ligchamelijk te benadeelen.

Art. 9. Die, zonder het oogmerk om iemand op eenige wijze ligchamelijk te benadeelen, maar om gewin of met andere ongeoorloofde inzigten, onder tot verkoop of uitdeeling bestemde eetwaren of dranken of andere tot huisselijk gebruik bestemde zaken, of eenige van derzelver bestanddeelen, iets nadeeligs voor de gezondheid heeft gemengd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van drie honderd tot twee duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

De uitoefening van het beroep, waarin hij zich daaraan heeft schuldig gemaakt, kan hem voor den tijd van drie tot tien jaren worden verboden.

Art. 10. De straffen in het voorgaand artikel bedreigd, zijn evenzeer van toepassing op hem, die, wetende dat eene vermenging, als daar omschreven, heeft plaats gehad, de alzoo vermengde zaken heeft te koop gesteld, verkocht of uitgedeeld, alsmede op hem, die voor de gezondheid nadeelige zelfstandigheden, wetende dat zij tot die vermenging dienen moesten, heeft verkocht.

Art. 11. De in de voorgaande artikelen bedoelde schadelijke eetwaren, dranken of andere zaken of bestanddeelen worden door den regter verbeurd verklaard, of wordt door hem de vernietiging daarvan bevolen, ook dan wanneer de beschuldigde of aangeklaagde niet wordt veroordeeld.

Art. 12. Indien de daden, in de artt. 1, 2 en 5 vermeld, zijn gepleegd tegen den wettigen vader of moeder, grootvader of grootmoeder, of tegen den natuurlijken, den dader erkend hebbende, vader of moeder, levert zulks, bijaldien de dader het oogmerk heeft gehad om bepaaldelijk deze personen feitelijk te beleedigen, eene verzwarende omstandigheid op, waarop de regter bij de toepassing der straf acht moet geven.

Hij is bevoegd om in die gevallen de bedreigde straffen met een derde te verhoogen.

De bepaling van art. 3 is ten deze niet van toepassing.

Art. 13. Feitelijke beleediging, alleen door schuld of verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening toegebragt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening van zijn beroep is gepleegd, kan hem die uitoefening voor den tijd van een tot vijf jaren worden verboden.

Art. 14. Die met overschrijding der grenzen van den noodweer, in de artt. 1 en 2 van den Vijfden Titel van het Eerste Boek omschreven, feitelijke beleediging heeft toegebragt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 15. Die van eene in noodweer toegebragte feitelijke beleediging, waardoor eene wond, kneuzing, ziekte of ander letsel is te weeg gebragt, niet binnen drie dagen aan de justitie heeft kennis gegeven, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

20. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van pro- » cederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIIde TITEL.

Van tweegevecht.

Art. 1. Tweegevecht is een, na voorafgegane uitdaging, geregeld en met eenig schiet- of scherp geweer gehouden gevecht tusschen twee personen, in tegenwoordigheid van getuigen.

Art. 2. De uitdaging tot tweegevecht wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot drie maanden en geldboete van honderd tot vijf honderd gulden gestraft.

Art. 3. Die eene uitdaging tot tweegevecht heeft aangenomen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 4. Met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van honderd tot vijf honderd gulden wordt gestraft die iemand

1°. tot het houden van tweegevecht heeft aangezet;

2°. met het doel om dat uit te lokken, of openlijk uit hoofde van het weigeren daarvan, heeft beleedigd.

Art. 5. Die in een tweegevecht van zijne wapenen heeft gebruik gemaakt, zonder dat daaruit de dood of verwonding van zijne wederpartij is ontstaan, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van honderd tot duizend gulden gestraft.

Art. 6. Die zijne wederpartij in tweegevecht van het leven heeft beroofd, wordt gestraft:

indien hij beleediger en uitdager was, met gewone tuchthuisstraf of verbanning van ten langste twaalf jaren;

indien hij beleediger en uitgedaagde was, met verbanning van ten langste negen jaren;

indien hij beleedigde en uitdager was, met verbanning van ten langste zeven jaren;

indien hij beleedigde en uitgedaagde was, met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren.

Art. 7. Die zijne wederpartij in tweegevecht zoodanig heeft verwond, dat daaruit eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal is ontstaan, wordt gestraft:

indien hij beleediger en uitdager was, met verbanning van ten langste zeven jaren;

indien hij beleediger en uitgedaagde was, met verbanning van vijf jaren;

indien hij beleedigde en uitdager was, met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren;

indien hij beleedigde en uitgedaagde was, met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot een jaar.

Art. 8. Indien uit de verwonding, in tweegevecht toegebragt, geene duurzame verminking of onherstelbare kwaal is ontstaan, wordt de dader met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van honderd tot vijftien honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 9. De bepalingen der vier voorgaande artikelen zijn van toepassing, onverschillig of de dader zelf in het tweegevecht al dan niet gewond is.

Art. 10. Indien van beide zijden beleedigingen hebben plaats gehad, wordt aan beide partijen de straf, tegen den beleediger bedreigd, opgelegd.

Art. 11. Indien niet blijkt welke partij de beleediger of uitdager is geweest, wordt aan beide partijen de straf, tegen den beleedigde of tegen den uitgedaagde bedreigd, opgelegd.

Art. 12. De hulp der getuigen bij een tweegevecht wordt, indien deze niet vallen in eenen der termen van art. 4, niet als medepligtigheid beschouwd.

Lasten en bevelen, enz.

---

21. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel XIII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

IIde BOEK.

XIIIde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen de persoonlijke vrijheid.

Art. 1. De onwettige gevangenneming door middel van dwang, geweld, bedreiging of onder den schijn van uitoefening van eenig ambt, post of bediening, of van magtiging door het bevoegd gezag, wordt met gewone tuchthuisstraf van ten langste vijf jaren gestraft.

Art. 2. De onwettige gevangenhouding, die langer dan eene maand geduurd heeft, wordt met gewone tuchthuisstraf van ten minste vijf jaren gestraft. Indien zij niet langer dan eene maand geduurd heeft, is die straf van ten langste vijf jaren.

Dezelfde straffen zijn toepasselijk op hem die eene plaats tot de gevangenhouding heeft verschaft.

Art. 3. Indien de gevangenneming of gevangenhouding, in de beide voorgaande artikelen omschreven, met mishandeling van den gevangene is gepaard gegaan, wordt buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 4. De vader die, tot uitoefening der vereischte tucht, zijn minderjarig kind, zonder regterlijk verlof, buiten zijne woning heeft opgesloten, wordt, indien die opsluiting niet langer dan eene maand geduurd heeft, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot drie honderd gulden, en indien die opsluiting langer geduurd heeft, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, in beide gevallen te zamen of afzonderlijk, gestraft.

In de gevallen, voorzien bij het tweede lid van art. 355 en bij art. 358 van het Burgerlijk Wetboek, is deze bepaling op de moeder toepasselijk.

Art. 5. Met dezelfde straffen en volgens de onderscheiding, in het voorgaand artikel voorkomende, wordt gestraft

1°. de voogd die, tot uitoefening der vereischte tucht, zonder regterlijk verlof, den aan zijne zorg toevertrouwden minderjarige buiten diens woning heeft opgesloten;

2°. de curator die, zonder zoodanig verlof, den onder curatele gestelde, in diens belang, in een gesticht heeft geplaatst;

3°. die, des bewust, eene plaats tot de opsluiting, in dit en het voorgaand artikel bedoeld, heeft verschaft.

Art. 6. De vader, of de moeder in de gevallen bij het tweede lid van art. 4 aangewezen, die, tot uitoefening der vereischte tucht, zijn minderjarig kind, zonder tusschenpozingen gedurende langer dan ééne, en met tusschenpozingen gedurende langer dan twee van de twaalf maanden, binnen zijne woning heeft opgesloten, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Deze straf is evenzeer op den voogd toepasselijk die, tot hetzelfde einde, den aan zijne zorg toevertrouwden minderjarige aldus binnen diens woning heeft opgesloten.

Lasten en bevelen, enz.

---

22. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL XIV.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIVde TITEL.

Van dwang, geweld en bedreiging.

Art. 1. Die iemand door dwang, geweld of bedreiging genoodzaakt heeft om eenige beschikking, overeenkomst, verbindtenis, kwijting, getuigschrift, verklaring of eenig dergelijk stuk te onderteekenen, of om zoodanig onderteekend stuk te vernietigen, onbruikbaar te maken of terug te geven, wordt, indien hij geregtigd was om dit te vorderen, of ter goeder trouw vermeenen kon dit te zijn, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, en, indien hij in zoodanig geval niet verkeerd heeft, met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 2. Die door een, al dan niet in druk vervat, naamloos of onderteekend geschrift, regtstreeks of onder bedekte uitdrukkingen, met moord, brandstichting of andere aanranding van personen of goederen, waartegen criminele straffen zijn vastgesteld, heeft bedreigd, en zulks met bevel om geld of andere voorwerpen aan iemand af te geven of ergens neder te leggen, of om eenige onregtmatige daad te verrigten, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 3. Indien de in het voorgaand artikel omschreven bedreiging mondeling is geschied, wordt gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 4. Indien de bedreiging, in art. 2 vermeld, met eenig ander dan het aldaar aangeduide, of ook zonder bevel is gedaan, wordt, in het geval bij dat artikel voorzien, correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaren en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, en in het geval bij art. 3 voorzien, correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden opgelegd.

Art. 5. Alle bedreigingen, niet vallende in de termen der drie voorgaande artikelen, met eenig bevel gedaan, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

23. ONTWERP VAN WET. BOEK II, TITEL XV.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de » zamenstelling der regtelijke magt en van de manier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XVde TITEL.

Van het te vondeling leggen en verlaten van kinderen, wegvoeren van minderjarigen, enz.

Art. 1. Die een hulpbehoevend kind heeft te vondeling gelegd of opzettelijk, ten einde zich daarvan te ontdoen, heeft verlaten, wordt gestraft,

indien het kind is nedergelegd of achtergelaten op eene plaats of onder omstandigheden, die gevaar voor zijn leven of gezondheid moesten doen vermoeden, met gewone tuchthuisstraf;

in ieder ander geval met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar.

Art. 2. Indien de misdrijven, in het voorgaand artikel genoemd, gepleegd zijn door personen, waaraan de zorg voor het te vondeling gelegde of achtergelaten kind door de wet is opgedragen, of die zich daartoe hebben verbonden, wordt, in plaats van gewone tuchthuisstraf, buitengewone, en in plaats van correctionnele gevangenistraf, gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 3. Die een minderjarige van zijne ouders, voogden of opzieners, of van de plaats waar de minderjarige zich met goedvinden van deze bevond, heeft weggevoerd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren gestraft.

Indien dit door list, bedrog of geweld is geschied, wordt gewone tuchthuisstraf toegepast.

Art. 4. Bij schaking eener minderjarige dochter met haren wil, kan, na opgevolgd huwelijk, geene vervolging plaats hebben, dan op de aanklagte van hen, die bevoegd zijn om de nie-

tigheid van dat huwelijk te vorderen, en geene veroordeeling dan nadat die nietigheid is uitgesproken.

Art. 5. Die met een kind beneden de veertien jaren, hetwelk hij wist dat weggevoerd was, gebedeld of op eenige wijze voordeel gedaan heeft, wordt, indien hij zich mede aan de wegvoering heeft schuldig gemaakt, met buitengewone, en anders met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 6. Die een weggevoerde minderjarige, des bewust, heeft bij zich gehouden, zonder daarvan binnen acht dagen aan de ouders, voogden of opzieners of aan de justitie kennis te hebben gegeven, of die zonder wettige redenen geweigerd heeft den minderjarige aan den regthebbende, op diens vordering, te laten volgen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren gestraft.

Art. 7. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar wordt gestraft die zonder wettige redenen geweigerd heeft eenen aan zijne zorg toevertrouwden minderjarige aan den regthebbende, op diens vordering, te laten volgen.

Lasten en bevelen, enz.

---

24. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XVI.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XVIde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen de zeden.

Art. 1. Openbare schending der eerbaarheid wordt met correctionele gevangenisstraf van ten minste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 2. Feitelijke aanranding der eerbaarheid wordt, indien zij met geweld gepleegd is, met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 3. Feitelijke aanranding der eerbaarheid van kinderen beneden de veertien jaren of van krankzinnigen, wordt met correctionele gevangenisstraf van ten minste drie maanden gestraft.

Art. 4. Indien het misdrijf, in het voorgaande artikel genoemd, met geweld gepleegd is, wordt gewone tuchthuisstraf van ten minste vijf jaren opgelegd.

Art. 5. Verkrachting wordt met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Art. 6. Met verkrachting wordt gelijkgesteld de vleeschelijke gemeenschap met eene vrouw, weduwe of jongedochter, geheel buiten haren wil met list gepleegd, en die met een kind beneden den ouderdom van twaalf jaren.

Art. 7. Indien de daden, in de vijf voorgaande artikelen vermeld, gepleegd zijn:

door hen die magt, gezag of toezigt hadden over den beleedigde;

door diens leermeesters of huisbedienden;

door de huisbedienden van hen, bij wie de beleedigde inwoonde of verblijf hield;

door geneeskunst-oefenaars, met de behandeling van den beleedigde belast;

door hen, die met de bewaring van den beleedigde, indien deze gevangen, gegijzeld of in verzekerde bewaring gesteld was, belast waren;

door leeraars of bedienaars van de godsdienst, of

indien de daders bij hunne daad door een of meerdere personen zijn bijgestaan, levert zulks eene verzwarende omstandigheid op, waarop de regter bij de toepassing der straf acht moet geven.

Hij is bevoegd om in de bovengemelde gevallen de straffen in de artt. 2, 3 en 4 bedreigd, met een derde te verhoogen.

Art. 8. Die, ter voldoening van eigene lusten of die van anderen, of ook ten einde daaruit voordeel te trekken, hun werk er van maken om jonge lieden beneden de achttien jaren tot het bedrijven van ontucht te verleiden of op te wekken, of om hen in het plegen daarvan behulpzaam of bevorderlijk te zijn, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar en geldboete van twee honderd tot duizend gulden gestraft.

Indien dit wanbedrijf door de personen en in de omstandigheden, in het voorgaand artikel genoemd, is begaan, wordt gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 9. Indien de schuldigen aan een der misdrijven, in de voorgaande artikelen van dezen titel genoemd, onderwijzers, of wel leeraars of bedienaars van de godsdienst zijn, wordt hun de uitoefening van dat beroep voor den tijd van vijf tot twintig jaren verboden.

Voor denzelfden tijd wordt aan geneeskunst-oefenaars, in de termen van de beide voorgaande artikelen vallende, de uitoefening der geneeskunst verboden.

Art. 10. Vleeschelijke gemeenschap tusschen personen in art. 87 van het Burgerlijke Wetboek genoemd, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 11. Overspel wordt gestraft met correctionele gevangenisstraf van veertien dagen tot achttien maanden.

Art. 12. De deelgenoot aan overspel wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden gestraft.

Art. 13. Die gedurende het bestaan van zijn huwelijk een ander heeft aangegaan, wordt met gewone tuchthuisstraf van ten langste vijf jaren gestraft.

Degene met wien dit tweede huwelijk is aangegaan, wordt, indien hij met deze omstandigheid bekend was, met dezelfde straf gestraft.

Art. 14. Die hun werk er van maken om kinderen beneden de veertien jaren te verleiden of op te wekken tot het misbruik van sterken drank of om hen in dat misbruik behulpzaam of bevorderlijk te zijn, worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Indien de schuldigen tappers, herbergiers of koffijhuishouders zijn, kan hun de uitoefening dier bedrijven voor den tijd van eene maand tot een jaar worden verboden.

Lasten en bevelen, enz.

---

25. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel. XVII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XVIIde TITEL.

Van laster en hoon.

Art. 1. Aan laster is schuldig die, onder welke inkleeding of betuigingen ook, met het oogmerk om te beleedigen, aan iemand eene bepaalde daad, waarvan de waarheid uit geen regterlijk gewijsde of authentieke akte blijkt, heeft ten laste gelegd, wanneer daardoor diens eer of goede naam wordt aangerand.

Art. 2. Aan hoon is schuldig die, op dezelfde wijze en met hetzelfde oogmerk, zonder aantijging eener bepaalde daad, eene bepaalde ondeugd aan iemand heeft ten laste gelegd, of op eenige

andere wijze met woorden, afbeeldingen of gebaren, iemands eer of goeden naam heeft aangerand, hem heeft beschimpt, gesmaad of bespot, of getracht hem aan de minachting of bespotting van anderen prijs te geven.

Art. 3. Laster en hoon kunnen ook gepleegd worden tegen openbare gestelde magten, tegen zedelijke ligchamen en tegen overledenen.

In het laatste geval worden zij alleen vervolgd op klagte van den echtgenoot, de ouders, grootouders, kinderen of kleinkinderen van den overledene.

Art. 4. Het oogmerk om te beleedigen wordt geacht niet te bestaan, indien noodzakelijke verdediging, regtmatige aanklagt, verpligting om getuigenis der waarheid te geven, pligten van ambt, post, bediening of eenige wettige betrekking, of ook andere regtmatige of geoorloofde inzigten, tot de daad, welk anders laster of hoon zou geweest zijn, billijken grond en aanleiding hebben gegeven.

Art. 5. Laster, in het openbaar gepleegd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van vijftig tot twee duizend gulden gestraft.

Indien de laster niet in het openbaar, doch ten aanhoore van meerderen gepleegd is, wordt correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van tien tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.

Art. 6. Hoon, in het openbaar gepleegd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien de hoon niet in het openbaar, doch ten aanhoore van meerderen gepleegd is, wordt correctionnele gevangenisstraf van ten langste veertien dagen en geldboete van tien tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.

Art. 7. De straffen, in de beide voorgaande artikelen bedreigd, kunnen worden verdubbeld, indien de laster of hoon tegen eene openbare gestelde magt of ambtenaar, ter zake van de uitoefening van derzelver ambtsbetrekking, gepleegd is.

Art. 8. Laster, gepleegd tegen den persoon van den Koning, van de regerende Koningin of van den regent, wordt gestraft:

in het geval van het eerste lid van art. 5, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren en geldboete van niet minder dan duizend gulden, en

in dat van het tweede lid van dat artikel, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden.

Art. 9. Hoon, gepleegd tegen den persoon van den Koning, van de regerende Koningin of van den regent, wordt gestraft:

in het geval van het eerste lid van art. 6, met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren en geldboete van drie honderd tot twee duizend gulden, en

in dat van het tweede lid van dat artikel, met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden.

Art. 10. In geval van herhaling van het wanbedrijf van laster in het openbaar, wordt de schuldige voor den tijd van een tot vijf jaren in de uitoefening van het stem- en kiesregt, en indien hij ambtenaar is, ook in de uitoefening van zijne betrekking geschorst.

Art. 11. Laster en hoon worden geacht in het openbaar te zijn gepleegd, indien zij hebben plaats gehad op eene openbare plaats of bijeenkomst, in eene authentieke of openbare akte, of in een al dan niet in druk vervat geschrift, afbeelding, plaat-, prent- of beeldwerk, hetwelk aangeslagen, of door verkoop of op eenige andere wijze verspreid is geworden.

Art. 12. Die, met het oogmerk om te beleedigen, aan iemand eene bepaalde daad, waarvan de waarheid uit een regterlijk gewijsde of authentieke akte blijkt, heeft ten laste gelegd, wordt, indien daardoor deszelfs eer of goede naam wordt aangerand, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van niet minder dan tien en niet meer dan honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 13. Indien de wanbedrijven, in dezen titel vermeld, in dagbladen, geschriften, plaat-, prent- of beeldwerk gepleegd zijn, worden de drukkers, uitgevers, verkoopers en verspreiders, die met oogmerk om te beleedigen of om daarin de daders behulpzaam te zijn hebben gehandeld, met gelijke straffen als tegen de daders bedreigd zijn, gestraft.

Dezelfde straffen worden mede op hen toegepast, indien de daders onbekend zijn, ten ware zij, op de eerste geregtelijke aanmaning, ten genoege des regters mogten hebben aangewezen wie de daders zijn, zoodat deze in regten betrokken kunnen worden, en zij daarenboven zonder het oogmerk, in het voorgaande lid aangeduid, hebben gehandeld.

In geval van herhaling van dit wanbedrijf, kan hun voor den tijd van zes maanden tot twee jaren worden verboden om eenig letter-, plaat- of ander werk te drukken, uit te geven of te verkoopen.

Art. 14. De strafschuldigheid der personen, in het voorgaand artikel genoemd, wordt niet weggenomen door dat de gedrukte, uitgegeven of verspreidde dagbladen, geschriften of andere werken geheel of gedeeltelijk overnemingen, uittreksels of vertalingen zijn uit dagbladen, geschriften of andere werken, binnen of buiten het Rijk uitgekomen of vervaardigd.

Art. 15. De bepalingen van dezen titel zijn mede op hem toepasselijk, die lasterlijke of honende artikelen in vreemde dagbladen of geschriften heeft doen plaatsen, of zoodanige daarin geplaatste artikelen binnen het Rijk heeft verspreid.

Lasten en bevelen, enz.

---

26. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XVIII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de ma- » nier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XVIIIde TITEL.

Van brandstichting, van het veroorzaken van overstrooming, en van vernieling en beschadiging van goederen.

1ste AFDEELING.

Van brandstichting.

Art. 1. Brandstichting wordt gestraft met langdurige tuchthuisstraf.

Art. 2. Onder brandstichting wordt niet begrepen de vernieling of beschadiging door vuur van roerende of van op zich zelve staande onroerende goederen, in vollen en vrijen eigendom aan den dader toebehoorende, indien daarmede geen gevaar voor verdere uitbreiding van den brand is verbonden, en geene benadeeling van de regten van derden is bedoeld geweest.

Art. 3. Brandstichting is volbragt, wanneer het aangebragte vuur zich aan eenig voorwerp heeft medegedeeld.

Art. 4. Brandstichting, welke den dood of het levensgevaar van een of meerdere personen heeft doen ontstaan, wordt, ingeval de schuldige deze omstandigheid heeft kunnen voorzien, met den dood gestraft.

Art. 5. Brandstichting op werven, in houtstapels, hooi-, stroo- of graan-bergen of hoopen, aan bruggen, sluizen, getimmerten, bosschen, boomen of ander houtgewas, heidevelden, helm of andere duinbeplanting, te veld staande of reeds gemaaide veldvruchten, te veen of te veld staande turf of anderen haardbrand, of in eenigen voorraad van waren of van materialen, wordt gestraft met buitengewone tuchthuisstraf.

Art. 6. Brandstichting van goederen, welke aan den dader geheel of gedeeltelijk toebehooren, wordt gestraft met buitengewone tuchthuisstraf, indien de misdaad begaan is met het oogmerk om soortgelijk onheil aan de eigendommen van anderen te veroorzaken, zijne schuldeischers te benadeelen, den staat zijner zaken te bedekken, medelijden te verwekken, uit verzekeringen of verwaarborgingen voordeel te trekken, bewijzen van gepleegd mis-

drijf te vernietigen, het vermoeden daarvan van zich af te weren of tegen anderen op te wekken, met de verwarring voordeel te doen, of met eenig ander dergelijk kwaad oogmerk.

Art. 7. Die den brand aan eenig voorwerp, in de voorgaande artikelen vermeld, heeft doen ontstaan, door brand te stichten in eenig aan hem al dan niet toebehoorend voorwerp, zoodanig geplaatst of gelegen, dat daardoor de brand gemakkelijk kon worden medegedeeld, wordt geacht onmiddellijk brand in dat voorwerp te hebben gesticht.

Art. 8. Die, door schuld of verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening, aanleiding heeft gegeven tot het in brand geraken van eens anders goederen of wel van goederen aan hem zelven toebehoorende, doch tegen brandgevaar verzekerd of verwaarborgd, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening van zijn beroep is gepleegd, kan hem die uitoefening voor den tijd van een tot vijf jaren worden verboden.

Art. 9. Die bij brand opzettelijk de bluschgereedschappen, of hetgeen daartoe behoort, bedorven, beschadigd, verborgen of onbruikbaar gemaakt heeft, of in het algemeen die op eenige wijze de blussching van een brand opzettelijk heeft verhinderd, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 10. De straffen, in de voorgaande artikelen tegen brandstichting bedreigd, zijn, met de onderscheidingen aldaar voorkomende, mede toepasselijk op hen, die de voorwerpen, aldaar opgenoemd, door ontstoken buskruid, door stoom of dergelijke middelen hebben vernield of doen springen.

2de AFDEELING.

Van het veroorzaken van overstrooming.

Art. 11. Het veroorzaken van overstrooming of watervloed wordt gestraft met langdurige tuchthuisstraf.

Art. 12. Indien de overstrooming of watervloed den dood of het levensgevaar van een of meerdere personen heeft doen ontstaan, wordt de schuldige, ingeval hij deze omstandigheid heeft kunnen voorzien, met den dood gestraft.

Art. 13. Die wederregtelijk wegen of eigendommen van anderen geheel of gedeeltelijk heeft doen onderloopen, zonder dat dit eene overstrooming of watervloed heeft veroorzaakt of het gevaar daarvan doen ontstaan, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van tien tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 14. Die overstrooming of watervloed heeft doen ontstaan door schuld of door verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

3de AFDEELING.

Van de vernieling en beschadiging van goederen.

Art. 15. Die gebouwen, vaartuigen, voetpaden, rij- of spoorwegen, kanalen, bruggen, sluizen, dijken, dammen, waterkeeringen of andere dergelijke werken, welke hem niet geheel in vollen en vrijen eigendom toebehooren, heeft vernield of zoodanig beschadigd, dat die daardoor onbruikbaar of voor een veilig gebruik ongeschikt zijn geworden, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien deze vernieling slechts gedeeltelijk is geweest en uit de beschadiging geene onbruikbaarheid of ongeschiktheid tot veilig gebruik is ontstaan, wordt correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar opgelegd.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met dezelfde straf gestraft.

Art. 16. De opzettelijke vernieling of beschadiging van alle andere, dan in het voorgaand artikel opgenoemde, onroerende of roerende goederen of voorwerpen, aan den dader niet geheel in vollen en vrijen eigendom toebehoorende, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand gestraft.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met dezelfde straf gestraft.

Art. 17. Indien de daden, in de beide voorgaande artikelen vermeld, door meer dan vijf personen zijn gepleegd, worden zij, die ten gevolge van zamenspanning daaraan hebben deelgenomen, alsmede zij die zich daarbij als hoofden of aanvoerders hebben gedragen, gestraft, in de gevallen van art. 15 met langdurige, en in de gevallen van art. 16 met buitengewone tuchthuisstraf.

Art. 18. Indien de daden, in de artt. 15 en 16 vermeld, den dood of het levensgevaar van een of meerdere personen hebben doen ontstaan, wordt de schuldige, ingeval hij deze omstandigheid heeft kunnen voorzien, met den dood gestraft.

Art. 19. Die wederregtelijk scheidingsteekenen vernield, weg genomen of verplaatst heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 20. De houder of oppasser van paarden, runderen of ander vee, welke verdacht zijn van door eene besmettelijke ziekte te zijn aangetast, die daarvan niet dadelijk kennis heeft gegeven aan het plaatselijk bestuur in de gemeente waarin dezelve zich bevinden, en die zelfs, vóór dat te dier zake door het bestuur maatregelen van voorzorg zijn voorgeschreven, die paarden of dat vee niet van anderen heeft afgezonderd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 21. Die, in weerwil van de bevelen van het plaatselijk bestuur, zijne besmette paarden, runderen of ander vee onder niet besmette heeft laten loopen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van vijftig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 22. Indien daardoor besmetting onder paarden, runderen of ander vee, aan anderen toebehoorende, ontstaan is, wordt de schuldige met correctionnele gevangenisstraf van vier maanden tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

27. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL XIX.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de » zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIXde TITEL.

Van diefstal.

Art. 1. Die zich ter kwader trouw in het bezit heeft gesteld van eene aan eenen anderen toebehoorende zaak, ten einde die zich zelven of eenen derde toe te eigenen, is schuldig aan diefstal.

Art. 2. Indien de gestolene zaak toebehoort aan den echtgenoot van den dader, of aan diens wettige of natuurlijke, mits den dader erkend hebbende of door dezen erkend zijnde, bloed- of aanverwanten in de opgaande en nederdalende linie, wordt de diefstal, indien die van geene gewelddadigheden tegen personen is vergezeld gegaan, aan den dader niet toegerekend.

Art. 3. Diefstal wordt gestraft met levenslange tuchthuisstraf, indien die gepaard is gegaan met feitelijke beleediging, welke eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal of eene wond, kneuzing, ziekte of letsel heeft veroorzaakt, waarvan de beleedigde na afloop van den twintigsten dag niet hersteld is.

Art. 4. Diefstal wordt mede met levenslange tuchthuisstraf gestraft, indien die is gepleegd met vereeniging van de vijf volgende omstandigheden:

1°. bij nacht;

2°. door meer dan één persoon;

3°. indien een der daders van wapenen is voorzien geweest;

4°. met buitenbraak, of met in- of overklimming, of door middel van valsche sleutels in eene bewoonde of tot bewoning bestemde plaats, of door zich voor te doen als eenig openbaar gezag uit te oefenen;

5°. vergezeld van gewelddadigheid of bedreiging daarvan jegens

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

personen, of van bedreiging van brandstichting of andere gewelddadigheid jegens goederen.

Art. 5. Diefstal op wegen, met gewelddadigheid jegens personen of bedreiging daarvan, wordt met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Indien die misdaad door meer dan één persoon, waarvan ten minste één van wapenen voorzien was, is gepleegd, wordt levenslange tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 6. Onder de in het voorgaande artikel vermelde wegen worden niet begrepen de gedeelten derzelve, welke zich binnen de steden en voorsteden en binnen de kom der dorpen bevinden. Daarentegen worden hiermede gelijkgesteld alle onafgeslotene toegangen, alle bosschen, waranden, duinen, paden en wandelingen, welke voor het algemeen openstaan, gelijk ook in het algemeen alle eenzame plaatsen buiten de steden en dorpen, op welke niet ligtelijk hulp te bekomen of te verwachten is.

Art. 7. Diefstal wordt met langdurige tuchthuisstraf gestraft, indien die is gepleegd

1°. met gewelddadigheid jegens personen of bedreiging daarvan bij gelegenheid van oproer, plundering, vijandelijken inval, brand, watersnood, schipbreuk of dergelijke rampen;

2°. onder de vijfde en twee der vier overige in art. 4 vermelde omstandigheden.

Art. 8. Diefstal door een der in n°. 4 van art. 4 vermelde middelen wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft, indien die in eene bewoonde of tot bewoning bestemde, en met gewone tuchthuisstraf, indien die in eene niet bewoonde en niet tot bewoning bestemde plaats of in een afgesloten erf is gepleegd.

Indien die diefstallen tevens van eene der omstandigheden, in n°. 2, 3 en 5 van art. 4 genoemd, zijn vergezeld geweest, wordt in het eerste geval langdurige, en in het tweede geval buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 9. Diefstal, gepleegd onder de drie eerste in art. 4 vermelde omstandigheden, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 10. Diefstal uit de weiden, velden, opene schuren of van de wegen, van paarden, runderen of ander vee, of van derzelver vleesch, huid of eenig ander gedeelte, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 11. Diefstal op wegen, in straten of op openbare plaatsen, van goederen aan voer- of rijtuigen vastgemaakt, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 12. Diefstal bij nacht van goederen, die zich op opene bleekvelden bevinden, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 13. Met gewone tuchthuisstraf wordt diefstal gestraft, indien die is gepleegd onder eene der volgende omstandigheden:

1°. bij nacht en door meer dan één persoon;

2°. bij nacht of door meer dan één persoon, in eene bewoonde of tot bewoning bestemde plaats;

3°. indien de dader van wapenen is voorzien geweest;

4°. met binnenbraak of het binnen eene woning gebruik maken van valsche sleutels;

5°. indien de dader, buiten weten of wil van den bewoner of regthebbende, in eene bewoonde of tot bewoning bestemde plaats is ingeslopen, of, onder bedriegelijke voorgevens, met diens kennis en wil is binnengekomen;

6°. vergezeld van gewelddadigheid of bedreiging daarvan jegens personen, of van bedreiging van brandstichting of andere gewelddadigheid jegens goederen;

7°. bij gelegenheid van oproer, plundering, vijandelijken inval, brand, watersnood, schipbreuk of dergelijke rampen.

Art. 14. Met gewone tuchthuisstraf wordt diefstal mede gestraft, indien die is gepleegd:

1°. door hen die in eenige dienstbetrekking staan, ten nadeele van hunne meesters, of van hen, bij wie zij zich tijdens den diefstal met hunne meesters bevonden, of in de gebouwen, vaartuigen, tenten, loodsen of op de erven, die in het bezit van hunne meesters zijn;

2°. door ambachts- of werklieden, leerlingen of gezellen in fabrijken, werkplaatsen, winkels of pakhuizen van hunne meesters, of op eenige andere plaats, waar zij voor hunne meesters of voor eigen rekening werk verrigtten;

3°. door verhuurders van kamers, logementhouders, herbergiers, kosthuishouders, koffijhuishouders, tappers, paardenpostmeesters, conducteurs, voerlieden, schippers of schuitenvoerders, of door de bedienden der voornoemde personen van goederen in hunne woningen ingebragt of op eenige wijze aan hunne zorg of toezigt verbleven;

4°. door huurders van kamers, en hen die in een logement, herberg, kosthuis, koffijhuis of tapperij hunnen intrek hebben genomen of zijn ontvangen, van goederen in die huizen aanwezig;

5°. door personen die zich, hetzij in eenige daartoe behoorende betrekking, hetzij als passagiers, op voer- of rijtuigen, van welken aard ook, bevinden, van goederen op dezelve aanwezig.

Art. 15. Alle andere diefstallen, in dezen titel niet afzonderlijk opgenoemd, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden gestraft.

Bij beurzensnijderijen, zakkenrollerijen, gaauwdieverijen en dergelijke listige diefstallen, is deze straf van ten minste een jaar.

Art. 16. De poging tot de, in het eerste lid van het voorgaand artikel begrepen, diefstallen wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren, en tot die, vermeld in het tweede lid van dat artikel, met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaren gestraft.

Art. 17. De nacht wordt gerekend, gedurende de maanden April tot en met September, van negen ure des avonds tot zes ure des morgens, en, gedurende de overige maanden, van zeven ure des avonds tot zeven ure des morgens.

Art. 18. Diefstal wordt ook geacht door meer dan één persoon te zijn gepleegd, indien een of meerdere personen gedurende het plegen van het misdrijf den dader hebben beveiligd, bedekt of op eenige wijze zijn behulpzaam geweest.

Art. 19. Onder bewoonde of ter bewoning bestemde plaats wordt verstaan elk geheel of gedeeltelijk ter bewoning geschikt gebouw, loods, tent of vaartuig, alsmede alle erven, werven of aanhoorigheden van zoodanig gebouw.

Art. 20. Door afgesloten erf wordt verstaan alle grond, die omringd is door grachten of slooten, muren, staketsels, gevlochten rijs- of rasterwerk, planken, levende of doode heggen, hoedanige ook de hoogte, de diepte, de oudheid of vervallen staat van deze omschutsels wezen moge, en waarvan die ook gemaakt mogen zijn, zelfs wanneer zich aan de uitgangen geen behoorlijk middel van uitsluiting bevindt.

Art. 21. Door braak wordt verstaan alle geheele of gedeeltelijke verbreking, verwringing, vernieling of afneming, omverwerping of wegneming van muren, daken, planken, poorten, deuren, vensters, glasruiten, of van sloten, hangsloten of andere middelen of werktuigen, dienende om iets af te sluiten of den toe- of doorgang te beletten, alle onder- of doorgravingen om binnen afgesloten erven, gebouwen of tenten te geraken, het opsnijden of opscheuren der zeilen, voor gebouwen of tenten gespannen, en van alle soort van sluiting hoegenaamd ook.

Art. 22. Buitenbraak heeft plaats wanneer men zich, door een der middelen in het voorgaand artikel vermeld, den toegang of de gelegenheid tot diefstal bezorgt in eene bewoonde of tot bewoning bestemde of in eene niet bewoonde en niet tot bewoning bestemde plaats of in een afgesloten erf.

Art. 23. Met diefstal, door middel van buitenbraak begaan, wordt gelijkgesteld

1°. de diefstal van voorwerpen, welke van buiten aan eenig gebouw of aanhoorigheid daarvan zijn vastgehecht, en welke door braak van hetzelve worden afgescheiden;

2°. de diefstal van een vaartuig of anker, hetwelk op eenige wijze aan den grond of aan andere voorwerpen is vastgemaakt, alsmede de diefstal van de kettingen, touwen of andere middelen, waarmede die vastmaking is geschied.

Art. 24. Binnenbraak geschiedt aan binnendeuren of dergelijke sluitingen, na alvorens in eene der plaatsen in art. 22 omschreven gekomen te zijn.

Art. 25. Met diefstal door middel van binnenbraak wordt gelijkgesteld

1°. die, welke begaan is door het openbreken van lessenaars, kisten, kasten, koffers, doozen of andere dergelijke gesloten voorwerpen;

2°. de diefstal van zoodanige gesloten goederen, alsmede van balen of pakken, met pakdoek en touwen vastgemaakt.

Art. 26. Onder binnenbraak wordt gerangschikt het doorvijlen

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

losrukken of verwringen van kettingen, waarmede goederen in gebouwen of vaartuigen aan dezelve zijn vastgemaakt, het opensteken of verbreken van sloten, uitrukken van krammen of spijkers, en het schenden van vloeren, zolderingen, wanden, muren of beschotten, of andere gedeelten van gebouwen of vaartuigen.

Art. 27. Diefstal met het verbreken van zegels, door het openbaar gezag gesteld, wordt geacht met buiten of binnenbraak gepleegd te zijn.

Art. 28. Door in- of overklimming wordt verstaan het klimmen over daken, poorten, deuren, hekken, muren, heiningen of andere dergelijke afsluitingen, door schoorsteenen, licht- of luchtgaten of andere openingen, niet tot in- of doorgang bestemd; en voorts het overschrijden, op welke wijze ook, van grachten of slooten om zich den toe- of ingang in bewoonde of tot bewoning bestemde, of in niet bewoonde en niet tot bewoning bestemde plaatsen, of op afgesloten erven, te bezorgen.

Art. 29. Onder de benaming van valsche sleutels zijn begrepen alle haken, krombekken, keizers, loopers of andere werktuigen, nagemaakte of vervalschte sleutels, of die, welke door den eigenaar, bewoner of gebruiker niet bestemd zijn voor de sloten, hangsloten of sluitingen, van welken aard ook, waartoe die zijn gebruikt.
Met valsche sleutels worden gelijkgesteld sleutels, welke voor de sloten wel bestemd zijn, doch door den eigenaar, bewoner of gebruiker waren verloren, of waarvan men zich buiten weten of tegen den wil van dezen heeft bediend.

Art. 30. Het ter kwader trouw namaken of vervalschen van sleutels wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaren gestraft.
Indien de dader van beroep smid, sloten- of instrumentmaker is, wordt gewone tuchthuisstraf van ten langste vijf jaren opgelegd, en hem voor altijd het uitoefenen van dat beroep verboden.
De vernietiging der nagemaakte of vervalschte sleutels wordt door den regter bevolen, ook dan wanneer de beklaagde of beschuldigde niet wordt veroordeeld.

Art. 31. Braak, in- en overklimming, het gebruik maken van valsche sleutels, het heimelijk insluipen of onder bedriegelijke voorgevens inkomen in gebouwen, loodsen, tenten of vaartuigen, alsmede het weigeren om, op welke wijze ook binnengekomen, op de aanmaning van den regthebbende dadelijk te vertrekken, wordt, indien de dader geene aannemelijke en geoorloofde reden kan opgeven, met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden gestraft.
Ingeval eene dezer daden blijkt te zijn geschied met het oogmerk om te stelen, wordt correctionnele gevangenistraf van ten minste zes maanden opgelegd.

Art. 32. Die zijne gewoonte maakt van het opkoopen, helen, in pand nemen of ten voordeele der schuldigen verkoopen of verpanden van gestolen goederen, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 33. Die zich ter goeder trouw in het bezit gesteld hebbende van een gevonden voorwerp, hetzelve later ter kwader trouw aan zich of een ander heeft toegeëigend, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

28. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XX.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen",
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XXste TITEL.

Van misbruik van vertrouwen, en van bedrog.

Art. 1. Die ter kwader trouw hetgeen hem tot een bepaald einde was toevertrouwd, verduisterd of weerloos gemaakt, geheel of gedeeltelijk tot eenig ander einde aangewend of aan zich of eenen ander toegeëigend heeft, is schuldig aan misbruik van vertrouwen.

Art. 2. Misbruik van vertrouwen wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand gestraft.
De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee jaren gestraft.

Art. 3. Misbruik van vertrouwen, gepleegd door de personen, vermeld in n°. 1, 2 en 3 van art. 14 van den negentienden titel, alsmede door bestellers, kruijers, slepers, dragers en dergelijke personen, door de goederen, welke hun in hunne hoedanigheid waren toevertrouwd, aan zich of anderen toe te eigenen, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 4. Die hun toevertrouwde brieven of pakketten, lessenaars, kisten, kasten, koffers, doozen of andere dergelijke gesloten voorwerpen opengebroken, en het zich daarin bevindende geheel of gedeeltelijk aan zich of anderen toegeëigend hebben, worden met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Die misbruik heeft gemaakt van eene hem toevertrouwde handteekening in blanco, door boven dezelve bedriegelijk iets te schrijven, waardoor de steller der handteekening in eenig opzigt zou kunnen worden verbonden of benadeeld, wordt met gewone tuchthuisstraf en geldboete van vijf honderd tot twee duizend gulden gestraft.

Art. 6. Die reeds gebruikt gezegeld papier of perkament door uitwissching wederom tot gebruik heeft dienstbaar gemaakt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 7. Die, na in een regtsgeding eenig bewijsstuk, akte of memorie te hebben overgelegd, dezelve ter kwader trouw daaraan heeft onttrokken, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 8. Aan stellionaat is schuldig:

1°. die een onroerend goed, waarvan hij wist geen eigenaar te zijn, als eigenaar verkocht of met hypotheek bezwaard heeft:

2°. die ter kwader trouw, bij verkoop of bij vestiging van hypotheek, bezwaarde goederen als onbezwaard, of de daarop gevestigde hypotheken, derzelver bedrag en voorwaarden slechts gedeeltelijk of in strijd met de waarheid heeft opgegeven.

Art. 9. Stellionaat wordt met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.
De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 10. Die opzettelijk zilver voor goud, metalen van mindere waarde voor goud of zilver, geheel of gedeeltelijk onzuivere metalen voor zuivere, valsche paarlen voor echte, steenen of andere voorwerpen van geringe waarde voor edelgesteenten of voor andere kostbare voorwerpen verkocht, verruild of verpand heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand en geldboete van vijftig tot duizend gulden gestraft.
De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee jaren en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden gestraft.
Indien de voormelde voorwerpen nog aan den schuldige toebehooren, worden zij door den regter verbeurd verklaard.
Aan hem, die zich als koopman in de voormelde voorwerpen, of als goud- of zilversmid, aan dit wanbedrijf of aan poging daartoe heeft schuldig gemaakt, kan de uitoefening van dat beroep voor den tijd van drie maanden tot drie jaren worden verboden.

Art. 11. Die zich ter kwader trouw van valsche kaarten, dobbelsteenen, of andere dergelijke bedriegelijke middelen bediend heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van veertien dagen tot twee jaren en geldboete van niet minder dan honderd gulden gestraft.
Van de voormelde voorwerpen wordt de vernietiging door den regter bevolen, ook dan wanneer de beklaagde niet wordt veroordeeld.

Art. 12. Die ter kwader trouw van de behoeften, zwakheden of hartstogten van eenen minderjarige heeft gebruik gemaakt, door hem eenige akte of geschrift ten zijnen nadeele te doen onderteekenen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

maanden tot drie jaren en geldboete van niet minder dan honderd gulden gestraft.

Art. 13. Die ter kwader trouw zijne goederen boven derzelver waarde heeft laten verzekeren, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Art. 14. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden wordt gestraft die zich, met het oogmerk om iemand voor het geheel of voor een gedeelte zijner bezittingen op te ligten, geld, geldswaarde hebbend papier of andere zaken, verbindtenissen of kwijtingen heeft doen afgeven, hetzij door gebruik te maken van valsche of verdichte namen of hoedanigheden, hetzij door valschelijk te doen gelooven aan het bestaan van ondernemingen of van eenigen invloed, vermogen of crediet, hetzij door op te wekken de hoop op of de vrees voor eenigen uitslag van zaken, eenig toeval of andere hersenschimmige gebeurtenis, hetzij door het bezigen van eenige andere bedriegelijke middelen hoegenaamd.

Art. 15. Bedrog in het aangaan of bij de uitvoering van overeenkomsten met den Staat, met provincien, gemeenten, dijk-, polder-, of andere openbare besturen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Ambtenaren, die tot het plegen van zoodanig bedrog behulpzaam zijn geweest, worden met gewone tuchthuisstraf en geldboete van vijf honderd tot drie duizend gulden gestraft.

Art. 16. Die van zijne kennis van misdrijven of verkeerde handelingen door anderen gepleegd, of van het voorwendsel daarvan, gebruik heeft gemaakt, om aan iemand, onder belofte van geheimhouding, geld, geldswaarde hebbend papier of andere zaken, verbindtenissen of kwijtingen af te persen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 17. Die, middellijk of onmiddellijk, bij de wet verboden interessen heeft bedongen of ontvangen, wordt met geldboete van niet minder dan honderd gulden, en die zich gewoonlijk aan dit wanbedrijf schuldig maakt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van niet minder dan duizend gulden gestraft.

Art. 18. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van niet minder dan honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft die opzettelijk valsche tijdingen uitgestrooid of andere bedriegelijke middelen aangewend heeft om den prijs van waren, koopmanschappen of publieke binnen- of buitenlandsche papieren of effecten te doen rijzen of dalen.

Art. 19. Werklieden, opzigters of andere in eene fabrijk aangestelde personen, die bijzonderheden, de fabrijk betreffende, waarvan hun de geheimhouding was opgelegd, opzettelijk aan anderen hebben bekend gemaakt, worden met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 20. Die, uit hoofde van hunnen stand, beroep of betrekking tot geheimhouding verpligt zijnde van hetgeen hun als zoodanig is toevertrouwd, zulks opzettelijk hebben bekend gemaakt, worden met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft, en kan hun de uitoefening van dat beroep voor den tijd van drie maanden tot vijf jaren worden verboden.

Lasten en bevelen, enz.

---

29. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XXI.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XXIste TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven ter gelegenheid van faillissement, kennelijk onvermogen en surseance van betaling.

Art. 1. Die bij regterlijk vonnis in staat van faillissement is verklaard, is schuldig aan eenvoudige bankbreuk, indien

1°. zijne verteringen in verhouding tot zijnen maatschappelijken stand en inkomsten buitensporig zijn geweest;

2°. de bij hem geleden verliezen geheel of grootendeels door spel, weddingschap of andere gewaagde en louter van het toeval afhankelijke ondernemingen zijn ontstaan;

3°. blijkt dat hij op het tijdstip, dat hij heeft geweten of moeten weten dat de schulden zijns boedels vijftig ten honderd of daarboven de baten overtroffen, aanzienlijke geldopnemingen of andere belangrijke ondernemingen heeft gedaan, of koopmanschappen met verlies en beneden de verkoopswaarde heeft verkocht;

4°. hij nog onbetaalde koopwaren, binnen zes maanden vóór zijne failliet-verklaring gekocht, met verlies en beneden de verkoopswaarde heeft verkocht;

5°. hij wisselbrieven, orderbiljetten of ander papier, geschikt om in omloop te worden gebragt, heeft uitgegeven, geaccepteerd of geëndosseerd tot een bedrag, twee malen dat van het voordeelig saldo zijns boedels te boven gaande;

6°. hij, makelaar zijnde, eene der daden gepleegd heeft, welke hem bij het tweede lid van art. 65 van het Wetboek van Koophandel zijn verboden.

Art. 2. Eenvoudige bankbreuk wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot drie jaren gestraft.

Art. 3. Die bij regterlijk vonnis in staat van faillissement is verklaard, is schuldig aan bedriegelijke bankbreuk, indien hij

1°. schulden, uitgaven of verliezen verdicht of ontvangsten niet verantwoord heeft;

2°. eenig geld of papier, geldswaarde hebbende, eenige inschuld, koopmanschappen, waren of andere roerende of onroerende goederen verduisterd of aan zijne schuldeischers onttrokken heeft;

3°. verkoopen van roerende of onroerende goederen of andere handelingen, waardoor derzelver waarde vermindert, of schenkingen verdicht heeft;

4°. roerende of onroerende goederen voor zich of voor zijne vrouw of kinderen, onder eenen anderen naam, heeft gekocht;

5°. in het vooruitzigt van zijn faillissement, wisselbrieven, orderbiljetten of ander papier, geschikt om in omloop te worden gebragt, heeft afgegeven op iemand, in wiens handen zich het noodige fonds van hem niet bevond of bij wien geen crediet voor hem was geopend;

6°. in het vooruitzigt of bij gelegenheid van zijn faillissement, eenen zijner schuldeischers op eenige wijze ten nadeele van andere schuldeischers heeft bevoordeeld;

7°. goederen, onder zijn beheer of in zijn bezit zijnde, doch aan anderen toebehoorende, zonder daartoe bevoegd te zijn, aan derden heeft overgedragen of verpand, en de daarvoor verkregen gelden tot eigen gebruik of voordeel heeft aangewend of niet kan verantwoorden;

8°. gelden of geldswaarden, aan hem toevertrouwd, tot eigen gebruik of voordeel heeft aangewend of niet kan verantwoorden;

9°. ter misleiding van zijne schuldeischers, geene of geene behoorlijk ingerigte boeken heeft gehouden, of zijne boeken heeft verminkt of geschonden, zoodat de ware staat zijns boedels daaruit niet is op te maken, of alle of eenige van zijne boeken, aanteekeningen of papieren verborgen, verduisterd of ter kwader trouw achtergehouden of vernietigd heeft.

Art. 4. Bedriegelijke bankbreuk wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die, ten behoeve van den schuldige aan bedriegelijke bankbreuk, of ten nadeele van diens schuldeischers, heeft medegewerkt om diens roerende of onroerende goederen geheel of gedeeltelijk te verduisteren of aan diens boedel te onttrekken, alsmede hij, die

niet bestaande schuldvorderingen ten diens laste heeft voorgewend en bij de verificatie der schuldvorderingen volhard heeft om dezelve als opregt en deugdelijk te doen gelden.

Art. 6. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot drie jaren wordt gestraft die hij regterlijk vonnis in staat van kennelijk onvermogen is verklaard, en zich bevindt in een of meerdere der gevallen onder nos. 1, 2, 3 en 4 van art. 3 vermeld.

Art. 7. Die bij regterlijk vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen verklaard is, wordt, telken male dat hij in de gevallen waarin de verpligting daartoe hij de wet hem is opgelegd, ofschoon behoorlijk geroepen, opzettelijk niet in persoon tot het geven van inlichtingen is verschenen, of, verschenen zijnde, zich opzettelijk aan het geven der gevorderde inlichtingen heeft onttrokken, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden gestraft.

Art. 8. Met correctionnele gevangenisstraf van veertien dagen tot zes maanden wordt gestraft die bij regterlijk vonnis in staat van faillissement is verklaard, indien hij

1°. eene der bepalingen van art. 765 van het Wetboek van Koophandel niet heeft opgevolgd;

2°. zonder dat van kwade trouw blijkt, geene of geene behoorlijk ingerigte boeken heeft gehouden, zoodat de ware staat zijns boedels daaruit niet is op te maken.

Art. 9. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot drie jaren wordt gestraft die, surseance van betaling verzocht hebbende, ter kwader trouw, in strijd met eene der bepalingen van de artt. 916 en 917 van het Wetboek van Koophandel heeft gehandeld.

Lasten en bevelen, enz.

---

30. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XXII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XXIIste TITEL.

Van wanbedrijven tot den handel en de nijverheid betrekkelijk, van speelbanken of dobbelhuizen, en loterijen.

Art. 1. Die bij openbare verkoopingen, verhuringen, verpachtingen of aanbestedingen, van welken aard ook, de vrijheid van bieden of aannemen door feitelijkheden, bedreiging, giften of beloften, of door bedriegelijke middelen heeft verhinderd, of de bieders of aannemers heeft teruggehouden, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van niet minder dan vijftig gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 2. Werkmeesters, fabrikanten of aannemers, die ten gevolge van zamenspanning, het loon hunner werklieden tegen de billijkheid aan hebben verminderd, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van niet minder dan vijftig gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Het loon wordt geacht tegen de billijkheid aan te zijn verminderd, indien het, volgens plaatselijke of algemeene gewoonten, niet meer aan het werk geëvenredigd is, in verband tot de behoeften der werklieden op de plaats, waar zij verpligt zijn verblijf te houden.

Art. 3. Met vermindering van loon wordt gelijkgesteld de verlenging van den tijd tot dagelijkschen arbeid, zonder genoegzame verhooging van loon, indien daardoor eene onevenredigheid, als in het tweede lid van het voorgaand artikel aangewezen, is te weeg gebragt.

Art. 4. Werklieden, die, ten gevolge van zamenspanning, hun werk hebben gestaakt, of het te werk komen of blijven van anderen, hetzij in het geheel, hetzij vóór of na zekeren tijd verhoden of verhinderd hebben, ten einde de werkmeesters, fabrikanten of aannemers, in wier dienst zij staan, tot verhooging van loon of het toestaan van andere voorwaarden te dwingen, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden gestraft.

Die straf is van ten langste een jaar voor hen, die zich daarbij als hoofden of aanvoerders hebben gedragen.

Art. 5. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van niet minder dan vijftig gulden wordt gestraft die:

1°. openbare of heimelijke speelbanken of dobbelhuizen hebben aangelegd of gehouden, of in zoodanige ondernemingen hebben deelgenomen;

2°. bij speelbanken of in dobbelhuizen als bankiers of opzigters over het spel zijn werkzaam geweest;

3°. tot het houden van speelbanken of dobbelhuizen, des bewust, eene plaats hebben verstrekt.

Art. 6. Met geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden worden gestraft die loterijen, van welken aard en onder welken naam ook, hebben aangelegd of gehouden.

Hiervan zijn uitgezonderd loterijen van slagtvee, meubelen, boeken, liefhebberijen, zijden of andere stoffen, kleederen of dergelijke voorwerpen, te zamen beneden de waarde van honderd gulden, voor zooverre dezelve door de plaatselijke besturen niet zijn verboden; alsmede loterijen van dergelijke goederen, boven de waarde van honderd gulden, waartoe de bewilliging des Konings is verkregen, en negotiatien met uitgeloofde premien, onder gelijke bewilliging.

Art. 7. Met geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden worden gestraft die ongeoorloofde of buitenlandsche loterijen in het openbaar hebben aangekondigd, loten voor dezelve uitgegeven, penningen ingezameld of berigten van dezelve opzettelijk verspreid hebben.

Art. 8. Drukkers en uitgevers van dagbladen of andere dergelijke geschriften, die daarin aankondigingen en berigten, als in het voorgaand artikel zijn vermeld, hebben opgenomen, worden met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

Art. 9. In de gevallen, bij de artt. 5, 6 en 7 voorzien, worden de aan de speelbank, het dobbelhuis, de loterij of de schuldigen te dier zake vervallen gelden door den regter verbeurd verklaard.

Van de werktuigen en toestellen, welke tot het spel of de loterij gediend hebben, wordt de verbeurdverklaring door den regter bevolen, ook dan wanneer de beklaagde niet wordt veroordeeld.

Art. 10. Met geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden worden gestraft

1°. bestuurders en commissarissen van naamlooze vennootschappen van koophandel, zonder de bewilliging des Konings tot stand gebragt;

2°. bestuurders van naamlooze vennootschappen, die opzettelijk de bepalingen en voorwaarden, waaronder de bewilliging des Konings verkregen was, of eene der bepalingen van de artt. 36, al. 3, 41, 47 en 51 van het Wetboek van Koophandel hebben overtreden.

Deze bepaling is mede op de commissarissen dier vennootschappen toepasselijk, voor zooverre de uitvoering of de zorg voor de nakoming van eene of andere dier bepalingen in het bijzonder aan hen bij de akte van oprigting is opgedragen.

Art. 11. Die, zonder de bewilliging des Konings, eene buitenlandsche naamlooze vennootschap van koophandel in het openbaar heeft aangekondigd, aandeelen voor dezelve heeft uitgegeven, penningen ingezameld of op eenige andere wijze als agent van dezelve zich heeft gedragen of is werkzaam geweest, wordt met geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Drukkers en uitgevers van dagbladen of andere dergelijke geschriften, die daarin, des bewust, eenige aankondiging, zoodanige buitenlandsche vennootschap betreffende, hebben gedaan, worden met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

31. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XXIII.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een alge- » meen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van » lijfstraffelijk regt, van de zamenstelling der regterlijke magt » en van de manier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XXIIIste TITEL.

Van het opruijen tot misdaden en wanbedrijven, en tot ongehoorzaamheid aan de Grondwet, de wetten, enz.

Art. 1. Die, door redevoeringen, aanspraken, gesprekken, kreeten of gezangen, in het openbaar ten aanhoore van eene verzameling van personen, of door het vervaardigen, verkoopen, verspreiden, uitvaardigen of aanplakken van al of niet in druk vervatte geschriften, tot het begaan van eene misdaad heeft opgeruid, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaren en geldboete van vijftig tot twee duizend gulden gestraft, en kan voor den tijd van vijf jaren worden geschorst in de bevoegdheid om eenige ambten, posten of bedieningen te bekleeden, in de uitoefening van het stem- en kiesregt, en in de verkiesbaarheid tot eenige staatkundige betrekking.

Art. 2. Die, op gelijke wijze als in het voorgaande artikel is uitgedrukt, tot het begaan van een wanbedrijf heeft opgeruid, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft; kunnende echter de schuldige nimmer tot eene hoogere gevangenisstraf worden veroordeeld dan tot die, welke tegen het wanbedrijf, waartoe hij heeft opgeruid, is bedreigd.

Art. 3. Indien de opruijing, in de beide voorgaande artikelen vermeld, door de misdaad of het wanbedrijf, of door eene strafbare poging daartoe, is gevolgd, wordt de opruijer gestraft met de straf tegen de misdaad, het wanbedrijf of de poging bedreigd.

Art. 4. Die, op gelijke wijze als in artikel 1 is omschreven, met opzet de waardigheid of het gezag van den Koning of de regten van het Koninklijk stamhuis heeft aangerand, haat of minachting ten aanzien der regering of van openbare gestelde magten getracht heeft te verwekken, of tot ongehoorzaamheid aan de Grondwet, aan eenige wet of wettelijke verordening heeft opgeruid, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van honderd tot twee duizend gulden.

Art. 5. Indien de daden, in de artt. 1, 2 en 4 vermeld, door ambtenaren zijn gepleegd, levert dit eene verzwarende omstandigheid op, waarop de regter bij de toepassing der straf acht moet geven. Hij is alsdan bevoegd om de bedreigde straffen met een derde te verhoogen.

Art. 6. Indien de opruijing, in de voorgaande artikelen van dezen titel omschreven, door middel van dagbladen of andere in druk vervatte geschriften heeft plaats gehad, worden de drukkers, uitgevers, verkoopers en verspreiders, die met opzet hebben gehandeld, met gelijke straffen, als tegen de schrijvers bedreigd zijn, gestraft.

Dezelfde straffen worden mede op hen toegepast, indien de schrijvers onbekend zijn, ten ware zij op de eerste geregtelijke aanmaning, ten genoege des regters mogten hebben aangewezen wie de schrijvers zijn, zoodat deze in regten betrokken kunnen worden, en zij zelve daarenboven zonder het oogmerk, in het voorgaand lid aangeduid, hebben gehandeld.

In geval van herhaling van dit wanbedrijf, kan hun voor den tijd van zes maanden tot twee jaren worden verboden om eenig letterwerk te drukken, uit te geven of te verkoopen.

De bepaling van art. 14 van den zeventienden titel van dit boek is ten deze mede van toepassing.

Art. 7. De bepalingen der voorgaande artikelen van dezen titel zijn mede op hen toepasselijk, die in vreemde dagbladen of geschriften opruijende artikelen, aldaar omschreven, hebben doen plaatsen, of zoodanige daarin geplaatste artikelen binnen het Rijk hebben verspreid.

Art. 8. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft die in het openbaar:

1°. oproerkreeten heeft geuit;

2°. verboden vereenigingsteekenen heeft gedragen;

3°. teekeningen, prenten of zinnebeelden, gevaarlijk voor de openbare rust, heeft uitgedeeld, ten toon of te koop gesteld.

Art. 9. Van de geschriften en voorwerpen, in de artt. 1, 6, 7 en 8 vermeld, wordt de vernietiging door den regter bevolen.

Lasten en bevelen, enz.

---

32. ONTWERP VAN WET, Boek III.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, te arresteren den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIIde BOEK.

EENIGE TITEL.

Van overtredingen en derzelver straffen.

Art. 1. Met geldboete van niet meer dan drie gulden wordt gestraft:

1°. het op den weg of op onafgesloten erven laten liggen van voorwerpen, welke strekken kunnen tot het plegen van misdrijf;

2°. de verhindering in den vrijen of veiligen doortogt langs de wegen, door buiten noodzakelijkheid gedane op- of uitgravingen of plaatsing van voorwerpen;

3°. het verzuim dat de op de wegen gedane op- of uitgravingen of geplaatste voorwerpen behoorlijk verlicht en van de gebruikelijke teekenen voorzien zijn;

4°. de overtreding der wettelijke verordeningen omtrent het branden van licht;

5°. het plaatsen van voorwerpen bij, tegen of op gebouwen, met gevaar voor de veiligheid;

6°. die eenen hond, welken hij bij zich had, niet heeft weêrhouden, toen deze op iemand aanviel;

7°. de overtreding der wettelijke verordeningen op het schoonmaken der straten;

8°. de overtreding der wettelijke verordeningen op het zuiveren van velden of tuinen van ongedierte;

9°. de overtreding der wettelijke verordeningen omtrent het vermommen of maskeren.

Art. 2. Met gevangenisstraf van ten langste drie dagen, of geldboete van niet meer dan vijf gulden, wordt gestraft

1°. het nederwerpen of plaatsen op de wegen van voorwerpen, welke door hunnen val of uitwaseming nadeel kunnen doen;

2°. die uit onvoorzigtigheid vuurwerken of vuiligheid tegen iemand, of zoodanige voorwerpen, of ook harde ligchamen, in, op of tegen eens anderen rijtuigen, paarden of andere goederen heeft geworpen, waardoor nadeel kan worden veroorzaakt;

3°. die over eens anderen bezaaide of toegemaakte akkers of velden, door weiden tot den hooibouw bestemd, of door tuinen, boomgaarden, akkers of velden, met rijpe of rijpende veld- of boomvruchten bezet, zelfs wanneer die reeds van

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet.)

den grond óf van de boomen waren afgescheiden, zijnen weg heeft genomen;

4°. het laten loopen van pluimgedierte in of op eens anderen veld, akker, tuin of erf, indien daardoor schade aan de veld- of tuinvruchten is veroorzaakt;

5°. de overtreding der wettelijke verordeningen omtrent de vuilnishoopen, goten, riolen en grachten;

6°. de overtreding der wettelijke verordeningen omtrent het uithalen of verstoren der nesten van vogels.

Art. 3. met gevangenisstraf van ten langste drie dagen wordt gestraft:

1°. het geheel of gedeeltelijk afscheuren of onleesbaar maken van stukken, welke op last van eenig openbaar gezag openlijk zijn aangeplakt;

2°. het zwemmen of baden, in het openbaar, in steden of dorpen of langs de wegen, buiten de plaatsen daartoe door het plaatselijk bestuur aangewezen.

Art. 4. De daden, in de drie voorgaande artikelen genoemd, worden, ingeval de dader gedurende de laatste twee jaren voor dezelfde of voor eene onder hetzelfde nummer vallende overtreding veroordeeld is geweest, of daarvoor vrijwillig de geldboete betaald heeft, gestraft:

die in art. 1, met geldboete van niet meer dan zeven gulden;

die in art. 2 met gevangenisstraf van ten langste vijf dagen en geldboete van niet meer dan tien gulden, te zamen of afzonderlijk;

die in art. 3 met gevangenisstraf van ten langste vijf dagen.

Art. 5. Met geldboete van drie tot tien gulden wordt gestraft:

1°. de nalatigheid van logementhouders of herbergiers in het vertoonen hunner registers aan de bevoegde magt, of in het daarin onverwijld en zonder eenige tusschenruimte inschrijven van ieder die bij hen overnacht heeft;

2°. die, zonder verlof van het plaatselijk bestuur, in het openbaar loterij of andere hazardspelen gehouden of de gelegenheid daartoe opengesteld heeft, of vertooningen heeft gegeven;

3°. die zich wederregtelijk in het bezit heeft gesteld van een gedeelte van den weg of van gemeentegronden;

4°. de weigering zonder wettige redenen om onvervalschte of onverminkte muntspecien van het Koningrijk tegen derzelver waarde aan te nemen;

5°. die in eene akte, contract of openbare aankondiging zich van berekeningen of benamingen bediend heeft, niet overeenkomstig het Nederlandsch munt-, maten- en gewigtenstelsel;

6°. de nalatigheid in het tijdig waarschuwen der voorbijgangers bij het ophijschen, aflaten of afwerpen van goederen, of bij het bouwen of afbreken, indien daaruit gevaar voor hen kan ontstaan, alsmede het afwerpen van goederen uit of van gebouwen, in strijd met de wettelijke verordeningen;

7°. het laten los loopen van trek- of lastdieren binnen eene bewoonde plaats;

8°. het dooden of verwonden van eens anderen dier, door schuld of verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening;

Art. 6. Met gevangenisstraf van ten langste vijf dagen, of geldboete van drie tot vijftien gulden, wordt gestraft:

1°. de geleider of bestuurder van trek- of lastdieren, of van rij- of voertuigen, met welke dieren ook bespannen, die zich te ver verwijderd heeft om bij de hand te zijn om deze te geleiden of te besturen, of die de wettelijke verordeningen omtrent het uithalen heeft overtreden;

2°. de nalatigheid in het herstellen of afbreken van gebouwen op aanzegging van de bevoegde magt;

3°. de nalatigheid in het onderhouden, herstellen of vegen van ovens, schoorsteenen of stookplaatsen, waar gestookt wordt of in het inrigten van dezelve overeenkomstig de wettelijke verordeningen;

4°. de overtreding der wettelijke verordeningen tegen het overladen, het hard rijden en het kwalijk besturen van rijtuigen;

5°. de overtreding der wettelijke verordeningen omtrent den oogst van veld- of boomvruchten;

6°. het aanleggen van vuur in velden, op minder dan honderd ellen afstands van gebouwen, bosschen, heiden, boomgaarden, heggen, houtstapels, opgehoopten of gespreiden turf, hooi-, stroo- of graanhoopen.

Art. 7. Met gevangenisstraf van ten langste vijf dagen, of geldboete van vijf tot twintig gulden, wordt gestraft:

1°. baldadigheid, op of aan den weg gepleegd, door het slaan tegen deuren, luiken of ramen, schrijven op of bekladden van deuren of andere gedeelten van gebouwen, muren of andere omheiningen, uitjouwen of naschreeuwen van personen, aantasten van personen of van de goederen die zij bij zich hebben, verhinderen van personen in het vrij vervolgen van hunnen weg, verschrikken van trek- of lastdieren, losmaken van vaartuigen, uittrekken van straatsteenen, werpen met harde ligchamen binnen steden of dorpen of op andere plaatsen, waar dit nadeel kan te weeg brengen, werpen met sneeuwballen, zand of andere weinig schadelijke voorwerpen tegen personen, zonder dat dit als feitelijke beleediging of poging daartoe kan worden aangemerkt, of op eenige andere dergelijke wijze;

2°. die, zonder daartoe uitgetergd te zijn, scheldwoorden tegen iemand geuit heeft, niet vallende in de termen van den zeventienden titel van het tweede boek;

3°. verregaande mishandeling van een dier;

4°. het zingen van onzedelijke liedjes in het openbaar;

5°. buren- of nachtgerucht, waardoor de rust der ingezetenen wordt gestoord.

Art. 8. De daden, in de drie voorgaande artikelen genoemd, worden, ingeval de dader gedurende de laatste twee jaren voor dezelfde of voor eene onder hetzelfde nummer vallende overtreding veroordeeld is geweest, of daarvoor vrijwillig de geldboete betaald heeft, gestraft:

die in art. 5, met geldboete van zeven tot twintig gulden;

die in art. 6, met gevangenisstraf van drie tot vijf dagen en geldboete van zeven tot vijf en twintig gulden, te zamen of afzonderlijk;

die in art. 7, met gevangenisstraf van vier tot zes dagen.

Art. 9. Met gevangenisstraf van drie tot vijf dagen, of geldboete van tien tot dertig gulden, worden gestraft:

1°. goud- en zilversmids, horologiemakers, uitdragers, opkoopers van oud ijzer, lood en dergelijke zaken, die op hunne registers geene aanteekening hebben gehouden van eenige door hen gekochte goederen, of daarbij den koopprijs of de namen of woonplaatsen der verkoopers niet hebben vermeld;

2°. die krankzinnigen, voor zich zelven of anderen gevaarlijk, welke aan hunne zorg waren toevertrouwd, zonder opzigt hebben gelaten;

3°. die gevaarlijke, kwaadaardige of wilde beesten hebben laten losloopen;

4°. die het verbod om vuurwerken af te steken of vuurwapenen af te schieten, of om op eenige plaats vuur te hebben of te gebruiken, hebben overtreden;

5°. ontuchtige vrouwen, die personen op den weg hebben aangehouden;

6°. die hun werk maken van voorspellen, waarzeggen of het uitleggen van droomen;

7°. die vervalschte, doch voor de gezondheid onschadelijke eet- of drinkwaren hebben verkocht of te koop gesteld;

8°. die vee hebben laten loopen door eens anderen houtgewas of weiden, of over zijne akkers of velden, welke bezaaid of toegemaakt of met rijpe of rijpende vruchten bezet waren, zelfs wanneer die vruchten van den grond reeds waren afgescheiden.

Art. 10. Met gevangenisstraf van drie tot vijf dagen wordt gestraft:

1°. die een hond op iemand heeft aangehitst;

2°. die opzettelijk vuurwerken of vuiligheid tegen iemand, of zoodanige voorwerpen of ook harde ligchamen in, op of tegen eens anderen rijtuigen, paarden of andere goederen heeft geworpen, waardoor nadeel kon worden veroorzaakt;

3°. die door verregaande dronkenschap in het openbaar tot ergerlijke tooneelen heeft aanleiding gegeven;

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Ontwerpen van Wet; Memorie van Toelichting.)

4°. die zich naakt, of op eene voor de goede zeden aanstootelijke wijze gekleed, in het openbaar heeft vertoond.

Art. 11. De daden, in de beide voorgaande artikelen genoemd worden, ingeval de dader gedurende de laatste twee jaren voor dezelfde of voor eene onder hetzelfde nummer vallende overtreding veroordeeld is geweest, gestraft:

die in art. 9, met gevangenisstraf van vier tot zes dagen en geldboete van twintig tot vijftig gulden, te zamen of afzonderlijk;

die in art. 10, met gevangenisstraf van vier tot zes dagen.

Art. 12. Met gevangenisstraf van ten minste drie dagen, of geldboete van vijf en twintig tot zestig gulden, wordt gestraft:

1°. de weigering om in zijne woning toe te laten die ingevolge de wet bevoegd zijn dezelve binnen te treden;

2°. het doen van collecten aan de huizen zonder verlof der bevoegde magt;

3°. de fabrikant, koopman of winkelier, die gebruik heeft gemaakt van-, of in zijne pakhuizen, winkels, werkplaatsen, handelhuizen, in hallen, op markten of andere verkoopplaatsen heeft voorhanden gehad ongeijkte of niet op den daartoe bestemden tijd herijkte maten, gewigten, schalen, balansen of unsters, of wel die zoodanige voorwerpen, welke valsch waren, op de genoemde plaatsen heeft voorhanden gehad;

4°. die, zonder toestemming des Konings, zijnen geslachtsnaam veranderd of eenen anderen daarbij gevoegd heeft;

5°. het vervaardigen, verkoopen, te koop stellen of dragen van vergiftigde of verborgen wapenen, als: windroeren, stokdegens en dergelijken;

6°. bedreigingen, zonder bevel gedaan, niet vallende in de termen van art. 4 van den veertienden titel van het tweede boek;

7°. die, ofschoon daartoe in staat, nalatig is gebleven om de van hem door de bevoegde magt gevorderde dienst of bijstand te verleenen, in geval van geweld, oproer, plundering, brand, schipbreuk, overstrooming of anderen nood;

8°. die zich aan de betaling van verschuldigde weg-, sluis-, brug- of andere dergelijke gelden heeft onttrokken;

9°. die, zonder daartoe geregtigd te zijn, hout heeft gesprokkeld, gras, molsla of onkruid gesneden of geplukt, aardakers uitgegraven, eikels, dennen-appels of afgevallen bladeren heeft weggenomen, zich den afval van den oogst heeft toegeëigend, of vruchten geplukt en die terstond opgegeten heeft of heeft laten opeten.

Art. 13. De daden, in het voorgaand artikel genoemd, worden met gevangenisstraf van ten minste vijf dagen en geldboete van niet minder dan dertig gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft, ingeval de dader gedurende de laatste twee jaren voor eene onder hetzelfde nummer vallende overtreding is veroordeeld geweest.

Art. 14. Met de overtredingen, genoemd in art. 3, art. 9 n°. 4 en 7, en art. 12 n°. 2, 8 en 9, wordt de poging daartoe gelijkgesteld.

Art. 15. De regter beveelt de verbeurd-verklaring

van de voorwerpen, in art. 9 n°. 1 en 7 aangeduid, voor zooverre die nog aan de schuldigen toebehooren;

van de beesten, in art. 9 n°. 3 aangewezen, ingeval van veroordeeling wegens herhaling;

van de voorwerpen, in art. 12 n°. 3 en 5 genoemd, ook dan wanneer de beklaagde niet wordt veroordeeld.

Van de toestellen, die de schuldigen tot het plegen der overtredingen, aangeduid in art. 9 n°. 6, hebben gebruikt of voorhanden gehad, wordt de vernietiging door den regter bevolen.

In het geval van art. 5 n°. 3 beveelt de regter dat het wederregtelijk gebouwde, geplaatste of geplante, binnen eenen door hem te bepalen tijd, door de schuldigen worde weggeruimd, met verklaring dat zulks, indien zij in gebreke zijn gebleven aan dat bevel te voldoen, op hunne kosten zal kunnen geschieden.

Art. 16. Onder *wegen* worden in dezen titel mede begrepen alle straten, stegen, grachten, pleinen, markten, en alle andere dergelijke voor het publiek toegankelijk gestelde doorgangen.

Lasten en bevelen enz.

---

33. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De onderscheidene wets-ontwerpen, welke bij deze aan de Staten-Generaal ter overweging worden aangeboden, maken het geheele Wetboek van Strafregt uit, hetwelk volgens art. 161 der Grondwet moet worden ingevoerd.

Hoewel het Eerste Boek van dat wetboek reeds in het jaar 1840 is vastgesteld, heeft de Regering echter niet geaarzeld aan den wensch der Tweede Kamer van de Staten-Generaal tot herziening van dat Boek gehoor te geven, daar ook zij van de noodzakelijkheid dier herziening, bepaaldelijk ten opzigte van het daarbij aangenomen gevangenisstelsel, overtuigd was.

De voorschriften van dit in 1840 aangenomen Eerste Boek, welke zij vermeend heeft te moeten behouden, gaat zij over het algemeen met stilzwijgen voorbij, en bepaalt zich, ten aanzien van het Eerste thans voorgedragen Boek, bij het toelichten der geheel nieuwe en gewijzigde wetsbepalingen, voor zoo verre die toelichting behoeven, en het opgeven der redenen, welke haar hebben bewogen om sommige der reeds vastgestelden weg te laten.

EERSTE BOEK.

TITEL I.

Artt. 2 en 3. Bij het nagaan der wetsbepalingen van den 1sten titel, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 20), heeft de Regering zich op nieuw de vraag voorgesteld omtrent het al dan niet behouden van de onderscheiding der straffen in criminele en correctionnele.

Na eene herhaalde gezette overweging, is zij meer en meer in de overtuiging bevestigd, dat dit onderscheid noodzakelijk moet worden behouden:

1°. ter aanwijzing van een wezenlijk in haren aard verschillend soort van misdrijven, waaraan andere straffen en andere gevolgen verbonden zijn;

2°. ter regeling van de bevoegdheid der regterlijke collegien, die van de zaken kennis nemen, en

3°. omdat zij door het gebruik als het ware is gewettigd en niet alleen in de bereids vastgestelde wetboeken, maar ook in een groot aantal bijzondere wetten overgenomen en zoodanig ingeweven is, dat eene wijziging ten deze vele en gewigtige gevolgen na zich zoude slepen.

Art. 4. De bepaling dat het opzet (dolus malus) een noodwendig vereischte is bij *elke* misdaad, heeft men gemeend gevoegelijk alhier te kunnen opnemen, ten einde daardoor deze bijvoeging niet bij iedere bijzondere misdaad te behoeven te herhalen. Van wanbedrijven en overtredingen is hier niet gesproken, omdat deze meermalen alleen door schuld of nalatigheid plaats hebben. Men heeft daarom bij ieder derzelve, welke niet dan opzettelijk gepleegd als misdrijf moest beschouwd worden, dit in het bijzonder uitgedrukt, zoo dikwijls de aard van het misdrijf, of eene algemeen gegevene bepaling van de soort waartoe hetzelve behoorde, zoodanig vereischte niet reeds van zelf medebragt.

TITEL II.

Art. 1 der wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 21) is niet overgenomen, omdat het eenige doel, hetwelk de Regering met dit artikel beoogde, grootendeels vervallen is door de wijziging, welke art. 1 van dezen titel heeft ondergaan.

Art. 1. De vraag deed zich op, welke straf door de Regering als poena morti proxima behoorde voorgedragen te worden.

Drie soorten van straffen kwamen daarvoor in aanmerking:

1°. de deportatie;

2°. de levenslange tuchthuisstraf,

3°. tuchthuisstraf voor eenen bepaalden tijd.

Op nieuw heeft de Regering de straf der deportatie tot een onderwerp harer ernstige overwegingen gemaakt, doch het gevolg hiervan is geen ander geweest, dan dat zij hoe langer hoe meer in hare overtuiging is bevestigd geworden, van deze straf niet te moeten, zelfs niet te mogen voorstellen.

Zij acht zich bezwaard eene straf bij ons in te voeren, waartegen met grond al de bedenkingen ingebragt kunnen worden, die reeds door haar in 1840 zijn ontwikkeld, en waarvan zij bij herhaald onderzoek geene enkele kan terugnemen. De ervaring van andere volken, bij welke deze straf als ondoeltreffend, ten uiterste kostbaar en groote nadeelen van onderscheiden aard opleverende is bevonden, mag de Regering tot waarschuwing strekken van niet onvoorzigtig bij ons in te voeren, wat men elders verlangen zou te verlaten, indien ook dat niet onoverkomelijke zwarigheden opleverde.

Het is zoo, voor ons land zou de vestiging eener straf-kolonie niet op zulk eene wijze, noch op zulk eene breede schaal behoeven

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

te geschieden als dit elders plaats vindt, maar indien men deze soort van straf zoodanig wil toepassen, dat zij eenig beduidend nut uitwerke, zou de daartoe dienende straf-inrigting van veel uitgebreider aard moeten zijn, dan men zich schijnt voor te stellen; zou deze de grootste uitgaven van vestiging en onderhoud vorderen, te bezwarender bij ons, als aanhangsel van een reeds kostbaar stelsel van afzondering; en zoude ten uiterste nadeelig zijn in het belang onzer overzeesche bezittingen, indien de aard en gelegenheid van deze eene dergelijke vestiging al mogt toelaten.

Daarenboven heeft elders de ervaring te veel geleerd, dat geene straf minder geschikt, ja zelfs meer belemmerd is om op de gemoeds-verbetering van den veroordeelde te werken; dat zij integendeel tot de uiterste zedeloosheid, reeds bij het vervoer der misdadigers, niettegenstaande alle voorzorgen, leidt, en dat zij alle geschiktheid mist om door hare bedreiging van de misdaad af te schrikken.

Tegen het aannemen der tuchthuisstraf voor eenen bepaalden tijd, als poena morti proxima, doen zich insgelijks onderscheidene bedenkingen op, die niet van gewigt ontbloot zijn.

Bepaalt men den duur dier straf bij voorbeeld op twintig of vijf en twintig jaren, dan zal noodzakelijk een gedeelte van den straftijd des daags in gemeenschappelijken arbeid moeten worden doorgebragt.

De Regering althans maakt zwarigheid eenen veroordeelde zijnen straftijd langer dan hoogstens vijftien jaren in eenzame opsluiting te doen doorbrengen, omdat er ten minste voor alsnog geene genoegzame zekerheid bestaat dat een langer tijdverloop zonder krenking der geestvermogens of zonder nadeel der gezondheid op die wijze kan worden doorgestaan.

Intusschen heeft de Regering de overtuiging dat eene voordragt, waarbij aan eenen veroordeelde gedurende het laatste gedeelte van zijnen straftijd het verkeer met andere gevangenen bij den dag werd toegelaten, hetgeen tot gewigtige bedenkingen zou aanleiding geven, de goedkeuring der Tweede Kamer van de Staten-Generaal niet zoude wegdragen, zoodat dit voorstel derhalve van zelf buiten verdere aanmerking moet komen.

Bepaalt men daarentegen den duur dier straf op slechts vijftien jaren, dan vreest de Regering dat die straftijd voor de poena morti proxima te gering zal worden geacht, en uit dien hoofde evenmin algemeenen bijval zal vinden.

Er schiet dus niets anders over dan de levenslange tuchthuisstraf als de straf naast de doodstraf aan te nemen, waartoe de Regering te eerder overgaat, omdat zij reden heeft van het er voor te mogen houden, dat deze straf, bij het niet aannemen der deportatie, waartoe de Regering niet kan besluiten, althans door de meerderheid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, mits spaarzaam en met behoedzaamheid toegepast, als de daarvoor meest geschikte straf wordt aangemerkt.

De eerloosverklaring, alsmede de bijkomende straffen der tentoonstelling op het schavot onder de galg en der enkele tentoonstelling op het schavot, heeft de Regering laten varen, zoo uit hoofde der bedenkingen, welke daartegen, in verband met het thans voorgedragene stelsel van straffen, kunnen worden aangevoerd, als omdat zij de stellige overtuiging heeft verkregen, dat het behoud dier straffen grooten tegenstand zoude ontmoeten.

De onderscheiding van drie soorten van tuchthuisstraf voor eenen bepaalden tijd, heeft de Regering vermeend te moeten behouden.

Die onderscheiding toch is niet alleen verkieslijk voor het bepalen der straf, welke in het Tweede Boek op de misdaden moet gesteld worden, daar hierdoor bij elk artikel hetzelfde maximum en minimum niet telkens behoeft herhaald te worden, maar zij is bovendien ook nuttig, omdat zij den wetgever in staat stelt bij den 3den titel voor de poging, bij den 4den titel voor de medepligtigen en begunstigers, en bij den 5den titel bij het bestaan van verzachtende omstandigheden, eene afdaling der straffen te kunnen voorschrijven, met meerdere juistheid aan de verschillende trappen van schuld geëvenredigd.

De bepaling, dat de eerloosheid onafscheidbaar aan iedere criminele straf verbonden is, komt bij dit ontwerp niet voor. Door de meest bevoegde beoordeelaars afgekeurd, nog niet lang geleden door eenen der beroemdste leeraars van het strafregt bestreden, en in sommige der nieuwste buitenlandsche strafwetgevingen op zijde geschoven, vond zij reeds bij gelegenheid der behandeling van de wet van 1840 tegenstand. De Regering heeft gemeend te dien aanzien te moeten letten op het onderscheid, in de wetenschap van het strafregt gemaakt, tusschen eigenlijk gezegde eerloosheid en de ontzegging van bepaalde regten. Die ontzegging heeft de Regering vermeend te moeten behouden, zoowel in het kennelijk belang van den Staat, die onbevlekte dienaren behoeft, als in dat van de bijzondere ingezetenen, die in de besturing en handhaving hunner regten den bijstand van onkreukbare medeburgers noodig hebben.

Art. 2. Door het tweede nummer van dit artikel is eene gaping aangevuld, welke art. 22, in verband beschouwd met art. 3, der wet van 1840, had laten bestaan.

Art. 3. Bij art. 3 der wet van 1840 komt de schorsing voor eenigen tijd in de uitoefening van bepaalde burgerlijke of staatkundige regten ook als eene zelfstandige correctionnele straf voor, doch bij de toepassing is het gebleken dat zij als zoodanig niet geschikt was. Om die reden, en ook omdat zij meer eigenaardig eene bijkomende straf is, heeft de Regering haar bij het thans aangeboden ontwerp niet weder als eene op zich zelve staande straf voorgedragen.

Art. 8. Daar volgens het ontwerp niet slechts de doodstraf maar alle straffen voor beiderlei kunne dezelfde zijn, zoo is de 1ste zinsnede van art. 7 der wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 21), als overtollig, achterwege gelaten.

De bepaling van art. 8 dier wet heeft de Regering vermeend evenmin te moeten overnemen, omdat het ontwerp geene straf, welke aan den lijve wordt ondergaan, behalve de doodstraf, aanneemt, en het voorschrift van dit artikel alzoo geenerhande doel schijnt te treffen.

Artt. 10—14. De nuttigheid der eenzame opsluiting zoowel bij nacht als bij dag, met verpligting tot arbeid, is in den laatsten tijd reeds zoo dikwijls besproken geworden, dat de Regering zich gerustelijk van eene verdediging en aanbeveling van dat strafstelsel kan ontslaan, te meer, daar de grond, welke in der tijd de Tweede Kamer der Staten-Generaal den wensch deed uiten tot herziening van het reeds aangenomen Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, voornamelijk bestond in het vervangen van het daarbij aangenomen strafstelsel door dat van volledige eenzame opsluiting, en diezelfde Kamer later, bij meer dan ééne gelegenheid, op de ondubbelzinnigste wijze heeft doen blijken, dat zij het thans voorgestelde in het Wetboek van Strafregt wenschte opgenomen te hebben. Bij art. 13 heeft de Regering wel is waar eene afwijking van dat stelsel voorgedragen, doch daar deze, door de noodzakelijkheid geboden, alleen betrekking heeft op diegenen, welke niet weder in de maatschappij terugkeeren, zoo gelooft zij dat zulks geen bezwaar kan opleveren.

De Regering moet hier nog bijvoegen dat de bepaling, dat de veroordeelden tot levenslange tuchthuisstraf in een ander gesticht zullen worden opgesloten dan de veroordeelden tot tuchthuisstraf voor eenen bepaalden tijd, met opzigt tot de kosten evenmin eenig bezwaar kan opleveren, daar het getal der eerstgenoemden zeker zeer gering zal zijn, zoodat één gesticht allezins toereikend voor het geheele Rijk kan worden geacht, terwijl een der thans bestaande strafgevangenissen tot dat einde zonder groote kosten zal kunnen ingerigt worden.

Art. 21 der wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 21) is bij het ontwerp van dezen titel niet overgenomen, omdat eene straf op de overtreding der verbanning niet in het Eerste, maar in het Tweede Boek te huis behoort, alwaar dan ook in art. 9 van den 2den titel daaromtrent is voorzien.

Art. 16. De wijzigingen, welke in het 1ste lid van art. 22 der wet van den 10den Junij 1840 zijn gebragt, strekken om het in overeenstemming te brengen met andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering en dat van Strafvordering.

Het 2de lid van dat artikel is niet overgenomen, omdat het ten aanzien van den crimineel veroordeelde eene bepaling inhield, welke moeijelijk was overeen te brengen met de voorschriften van art. 437 n°. 1 en 506 n°. 3 van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 17. De vrees dat aan het laatste lid van art. 23 van meergenoemde wet eene andere uitlegging zoude worden gegeven dan de Regering bedoelde, heeft haar doen besluiten het niet over te nemen, te meer daar het als niet noodzakelijk kan worden beschouwd.

De gewone voorschriften der rekening en der slotrekening en verantwoording zullen dus ook in dezen moeten worden nageleefd.

Art. 24 van gezegde wet is evenmin overgenomen, omdat het daarbij behandelde onderwerp der Regering voorgekomen is geheel en al van reglementairen aard te zijn, en de bepaling, dat de uitkeering zelfs tegen het gevoelen van het bestuur van het gesticht kan geschieden, haar onraadzaam is toegeschenen.

Art. 22. De Regering heeft vermeend ook voor de veroordeelden tot politie-gevangenisstraf de eenzame opsluiting te moeten voorschrijven, omdat deze het eenige middel is, die kortstondige straf eenigen indruk te doen uitoefenen, vooral op die jeugdige

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting).

veroordeelden, die zich aan daden van baldadigheid en moedwil hebben schuldig gemaakt.

Art. 25. Hoewel de wijze van den bouw en het bepalen van de hoegrootheid der cellen aan de zorg der Regering moet worden overgelaten, zoo is zij echter van meening geweest de hoofdtrekken bij de wet te moeten doen vaststellen.

Art. 26. Het 1ste lid van dit artikel schijnt oppervlakkig van reglementairen aard te zijn. Wanneer men echter bedenkt dat aan het stelsel van eenzame opsluiting, te regt of te onregte, aanleiding tot zelfmoord en krankzinnigheid wordt toegeschreven, dan wordt het de dure pligt van den wetgever tegen dergelijke onheilen bepaaldelijk te waken, en moet, naar het oordeel der Regering, eene aangelegenheid van dat hooge belang bij de wet geregeld worden. Bovendien maakt het veelvuldig bezoek het eigenaardige uit van het thans heerschende gematigde stelsel der eenzame opsluiting, en behoort alzoo ook uit dien hoofde eene bepaling dienaangaande in de wet opgenomen te worden.

Het is moeijelijk te bepalen, hoe vele malen elke gevangene dagelijks moet bezocht worden, zal zijn zieltoestand in eenen gezonden staat blijven. In onderscheidene Pensylvanische gevangenhuizen worden de gevangenen ten minste tien malen daags bezocht; doch het is der Regering voorgekomen, dat het bezoeken van zes malen daags als voldoende kan worden geacht.

Ten einde de uitvoerlijkheid daarvan te verzekeren en tot voorkoming van noodelooze onkosten, heeft zij de bepaling opgenomen, dat de bezoeken der aan het gesticht verbondene personen, van welken aard ook, alsmede van anderen, die toelating verkregen hebben, daaronder in rekening moeten gebragt worden.

Het laatste lid van dit artikel verleent aan de gevangenen eene bevoegdheid, welke hun moeijelijk kan ontzegd worden, en die voor diegenen, welke tot inkeer komen, eene onaangename, soms pijnlijke gewaarwording bespaart.

Art. 27. Eene bepaling, waarbij wordt voorgeschreven dat ieder gevangene elken dag gedurende eenen bepaalden tijd, bij voorbeeld een half uur, de vrije lucht zal genieten, is der Regering onaannemelijk voorgekomen, omdat de weêrsgesteldheid of andere omstandigheden, bij voorbeeld verbouwingen, ziekte, ontembaarheid des misdadigers, enz. de opvolging van zoodanige bepaling zoude kunnen verhinderen, en het dan beter is, zoodanig stellig voorschrift in de wet niet op te nemen.

Art. 28. Het ware wenschelijk, dat de veroordeelden tot levenslange tuchthuisstraf hunnnen geheelen straftijd in afzonderlijke cellen konden doorbrengen. In hun belang is de gemeenschappelijke arbeid in de werkzalen toegelaten, omdat de Regering geene eenzame opsluiting voor langer dan hoogstens vijftien jaren durfde voorstellen. Verlangen deze veroordeelden derhalve zelven hunnen straf in eenzaamheid door te brengen, dan vervalt met betrekking tot hen, indien zij zich namelijk in eenen gezonden zielstoestand bevinden, de reden, waarom van het stelsel der eenzame opsluiting is afgeweken, en moet zoodanig verzoek niet kunnen geweigerd worden, te minder, daar juist van degenen, die hetzelve doen en door geene verregaande zwaarmoedigheid daartoe gedreven worden, met grond verondersteld kan worden dat zij op eenen beteren weg zijn, welke hun derhalve niet moet afgesneden worden.

Art. 29. De Regering heeft getracht alles op te noemen, wat bij reglementen van openbaar bestuur geregeld zal moeten worden. Intusschen verlangt zij de in dit artikel opgenoemde onderwerpen slechts als eene aanwijzing beschouwd te hebben, daar het zeer ligt mogelijk is, dat nog bij zoodanige reglementen omtrent andere onderwerpen zal moeten worden voorzien, welke zij thans nog niet kan nagaan, en die zich eerst bij het in werking zijn van het nieuwe gevangenisstelsel zullen opdoen.

Art. 32. De bepaling van art. 33 der wet van den 10den Junij 1840 had ten doel om voor te komen dat vele wanbedrijven en overtredingen, waarop alleen geldboete is bedreigd, bij onvermogenden niet ongestraft bleven. De Regering vreest echter, dat het middel van lijfsdwang, hetwelk men bij voornoemd artikel daarvoor heeft aangenomen, over het algemeen niet aan het voorgestelde doel zal beantwoorden, omdat, al worden ook de formaliteiten, voor den lijfsdwang, bij het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering voorgeschreven, in strafzaken zeer vereenvoudigd, de kosten van die formaliteiten, welke niet kunnen gemist worden, altijd veel te hoog zullen zijn, inzonderheid bij policie-overtredingen en opgelegde kleine boeten. De Regering heeft uit dien hoofde het beter geacht den lijfsdwang niet over te nemen, maar daarvoor gevangenisstraf in de plaats te stellen. Zij is te eerder daartoe overgegaan, omdat er inderdaad weinig onderscheid bestaat tusschen het in gijzeling zijn en het ondergaan eener gevangenisstraf, vooral met opzigt tot hen, die wegens overtreding zijn veroordeeld, als ook omdat de voorgestelde bepaling als het ware eigen is aan de Nederlandsche wetgeving, gelijk blijken kan uit onderscheidene bijzondere wetten, in het *Staatsblad* voorkomende, terwijl de ondervinding gezegd kan worden de deugdelijkheid daarvan voldingend te hebben aangetoond.

Bovendien heeft zij ook nog dit voordeel, dat hierdoor op dit punt eene overeenstemming wordt tot stand gebragt tusschen de algemeene en de bijzondere wetten van den Staat.

Art. 33. De bepaling dat de gevangenisstraf niet als eene zwaardere, hoogere of andere straf dan de geldboete zal worden aangemerkt, is noodig, opdat niet met het voorschrift van het vorige artikel alle vonnissen door den regter voor hooger beroep vatbaar worden geoordeeld, of de gelegenheid der voorkoming van regtsvervolging worde afgesneden. Zij dient dus om art. 44 en 56 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, alsmede art. 254 van het Wetboek van Strafvordering te handhaven, welke artikelen, zonder deze uitdrukkelijke bepaling, voor een groot gedeelte hunne kracht zouden kunnen verliezen.

Daar er geene sprake meer is van lijfsdwang, maar van gevangenisstraf, zoo is het maximum voor hen, die wegens overtreding zijn veroordeeld, op zeven dagen gesteld, omdat dit het maximum der gevangenisstraf in policie-zaken is.

Art. 43 der wet van den 10den Junij 1840 is niet overgenomen, omdat eene straf op de overtreding van het verbod bij dit artikel omschreven niet in het Eerste, maar in het Tweede Boek te huis behoort, alwaar dan ook in art. 8 van den 2den titel daaromtrent is voorzien.

Art. 37. Dit artikel bevat eene noodzakelijke aanvulling van de bepaling van het onmiddellijk voorafgaande. Het aandeel dat ieder naar billijkheid in de kosten moet dragen, kan natuurlijk alleen de regter bepalen, als geheel afhankelijk van de bijzondere omstandigheden der zaak, doch de wetgever dient te zorgen, dat hier geene hoofdelijke veroordeeling plaats hebbe, en dat den regter worde aangewezen, waarop hij bij de bepaling van het aandeel hebbe acht te geven.

TITEL III.

De veranderingen, welke deze titel heeft ondergaan, betreffen meerendeels den vorm, zoo als uit eene vergelijking der vroeger aangenomene wetsbepalingen met die, welke thans worden voorgesteld, blijken kan.

Art. 3. Bij art. 3 n°. 4 der wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 22) was bepaald, dat de poging met correctionnele gevangenisstraf zoude worden gestraft, indien tegen de misdaad verbanning was bedreigd.

Bij nevensgaand ontwerp is voorgesteld, den regter de bevoegdheid te geven in zoodanig geval naar mate van de omstandigheden eene geldboete op te leggen, omdat het, naar het oordeel der Regering, in sommige gevallen hard zoude zijn, dat degene, die zich slechts aan poging heeft schuldig gemaakt van eene misdaad, waartegen voor den dader verbanning is bedreigd, altijd de straf van opsluiting in eene gevangenis zoude moeten ondergaan.

Bij nader inzien heeft de Regering begrepen, dat het laatste lid van art. 3 der wet van den 10den Junij 1840 eene afzonderlijke bepaling behoorde uit te maken, en op het voorschrift van art. 4 dier wet moest volgen.

Immers ten aanzien van misdaad is eene zoodanige bepaling, als in het laatstgemelde artikel voorkomt, noodzakelijk, omdat men anders in de bij dat artikel bedoelde gevallen geen op zich zelf staand misdrijf, maar eene poging tot misdrijf zoude meenen te vinden en dien ten gevolge tot de toepasselijkheid der algemeene bepalingen omtrent de strafbaarheid van poging tot misdaad zoude besluiten. Dit echter kan geen plaats hebben bij poging tot wanbedrijf of overtreding, omdat ten opzigte daarvan geene zoodanige algemeene bepalingen zijn vastgesteld, maar het wets-ontwerp integendeel voorschrijft, in welke bijzondere gevallen en met welke straffen die poging strafbaar is.

TITEL IV.

Aan dezen titel is in der tijd van meer dan ééne zijde onduidelijkheid ten laste gelegd geworden, waartoe de vorm, waarin hij voorkomt, aanleiding schijnt gegeven te hebben. Ter verduidelijking van denzelven heeft de Regering de verdeeling in daders, medepligtigen en begunstigers, welke bij de wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 23) ten grondslag lag, meer doen uitkomen, en zij is daardoor in staat gesteld, om sommige uitdrukkingen, welke eenigen twijfel konden doen ontstaan, te vermijden. Het 1ste artikel van voornoemde wet heeft de Regering vermeend als overbodig te kunnen achterwege laten, omdat al de daden, bij hetzelve ver-

meld, afzonderlijk en meer ontwikkeld bij de volgende artikelen behandeld worden.

Art. 1 van het ontwerp handelt over de auctores physici; art 2 over de auctores intellectuales; art. 3 tot en met 6 over de socii; art. 7 betreft de auctores intellectuales en de socii beide, de artt. 8, 9, 10 en 11 handelen over de fautores, terwijl art. 12 op de coauctores, zoowel intellectuales als physici, als ook op de socii en fautores, betrekking heeft.

Art. 2. Op het voetspoor van geachte regtsgeleerden is hier ook melding van misleiding gemaakt, omdat deze evenzeer als de verleiding strafwaardig is.

Art. 4. Hetgeen door de Regering is aangevoerd met betrekking tot art. 3 van den 3den titel van dit ontwerp, is ook van toepassing op art. 4 van dezen titel.

Art. 5. Bij n°. 6 en het daarop volgende lid van art. 4 der wet van den 10den Junij 1840 was bepaald, dat wanneer tegen het misdrijf zelf of de poging correctionnele of policie-gevangenisstraf was bedreigd, de medepligtige nimmer zwaarder zoude worden gestraft, dan met de helft van het maximum der straf, tegen den hoofddader bedreigd, terwijl, wanneer tegen eenige misdaad of wanbedrijf geldboete was bedreigd, die straf altijd tegen den medepligtige zoude worden uitgesproken. Bij nadere overweging is het der Regering voorgekomen, dat de medepligtige in het eerste geval te ligt, in het laatste te zwaar gestraft zoude kunnen worden, en dat de verhouding beter zoude zijn, indien de medepligtige niet zwaarder werd gestraft, dan met twee derden van het maximum der straf, tegen den dader bedreigd, om het even of tegen het misdrijf zelf op de poging gevangenisstraf of geldboete is bedreigd.

Art. 9. Het, in verstandhouding met den schuldige, voordeel trekken uit misdrijf is ongetwijfeld strafbaar. Hetzelve ongestraft te laten zoude eene afwijking zijn van alle vroegere wetgevingen. Bij art. 1 der wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 23), waarbij in het algemeen over deelneming en medepligtigheid aan misdrijf werd gehandeld, werd hetzelve dan ook strafbaar genoemd. Intusschen zoekt men te vergeefs naar hetzelve in de volgende bijzondere bepalingen.

Art. 9 strekt dus om hierin te voorzien.

De reden waarom die daad in een afzonderlijk artikel is opgenomen, is omdat dezelve geene eigenlijke daad van begunstiging is, maar daarmede wel gelijkgesteld kan worden.

Art. 10. De Regering heeft lang geaarzeld, of zij het bij art. 6 der wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 23) aangenomen beginsel, volgens hetwelk de fautores met dezelfde straf worden gestraft, als de wet tegen het misdrijf bedreigt, zoude handhaven, dan wel eene ligtere straf tegen hen zoude voorstellen. Na rijp beraad is zij tot het gevoelen gekomen, dat er een onderscheid behoort gemaakt te worden tusschen hen, die schuldigen, op de eene of andere wijze, *gewoonlijk* de vruchten hunner misdrijven geheel of gedeeltelijk verzekeren of zelve daaruit voordeel trekken, en de zoodanigen, van wie het slechts gebleken is, dat zij zich aan het helen, opkoopen, enz. van goederen, door een bepaald misdrijf verkregen, hebben schuldig gemaakt. Het nadeel, hetwelk eerstgenoemden aan de maatschappij berokkenen, legt den wetgever de verpligting op strenge straffen tegen hen vast te stellen. Eene zoodanige gestrengheid jegens laatstgenoemden is echter moeijelijk te regtvaardigen. Deze toch werken niet mede tot de volvoering van het misdrijf, maar tot de bereiking van het doel, hetwelk de dader bij het plegen zich daarvan heeft voorgesteld, en kunnen uit dien hoofde moeijelijk zwaarder dan de medepligtigen gestraft worden. Art. 10 straft derhalve de fautores met dezelfde straf als de socii, terwijl omtrent diegenen, die van het begunstigen van misdrijven in het algemeen, door het helen, enz. van door misdrijf verkregene goederen, als het ware eene zekere soort van kostwinning maken, in het Tweede Boek bij art. 32 van den 19den titel is voorzien, omdat die daad een bijzonder misdrijf uitmaakt, hetwelk dus in het Eerste Boek niet te huis behoort.

Daar nu, volgens het ontwerp, de fautores niet met de daders maar met de medepligtigen worden gelijkgesteld, zoo komt hierdoor van zelve de bepaling van art. 8 der wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 23) te vervallen, dewijl, volgens het 1ste lid van art. 4 van dezen titel, de medepligtigen nimmer met de doodstraf kunnen worden gestraft.

Art. 12. Het 2de lid van art. 9 der wet van den 10den Junij 1810 (*Staatsblad* n°. 23) is der Regering bij nadere overweging gebrekkig voorgekomen.

Immers, dat hetgeen in het 1ste lid is bepaald, insgelijks plaats zal hebben, wanneer wegens betrekkingen van huwelijk, bloed- of aanverwantschap het misdrijf in den dader niet strafbaar is of met eene ligtere straf wordt bedreigd, behoefde niet bepaald te worden, daar hieromtrent reeds bij het 1ste lid is voorzien. Er behoefde dus alleen een voorschrift gegeven te worden voor het geval, dat het misdrijf in den dader met eene zwaardere straf wordt bedreigd.

Bij voornoemd art. 9 is bepaald, dat, wanneer wegens betrekkingen van huwelijk, bloed- of aanverwantschap het misdrijf in den dader met eene zwaardere straf wordt bedreigd, zulks van geenen invloed zal zijn op de straf tegen de deelnemers of medepligtigen uit te spreken. Zal die bepaling blijven bestaan, dan gelooft de Regering, dat dezelve ook tot andere betrekkingen behoort uitgestrekt te worden, zoo als bijv. tot de betrekking van openbaar ambtenaar, voogd, dienstbode, enz., daar er moeijelijk eene reden te vinden is, welke de aangenomene beperking voldoende kan regtvaardigen.

Behalve nu dat zoodanige bepaling met die uitgebreidheid voor de maatschappij gevaarlijk zoude zijn, zoo gelooft de Regering, dat dezelve ook uit een regtskundig oogpunt niet wel kan worden verdedigd. Hij toch, die, daarmede bekend, eene dienstbode helpt in het goed harer meesteresse teontvreemden, kan moeijelijk als een medepligtige aan eenvoudige diefstal beschouwd worden.

Eveneens is dit het geval met den medepligtige aan oudermoord; want indien hij weet, dat door den dader zulke naauwe betrekkingen geweldadig worden verbroken, en hij evenwel daartoe medehelpt, dan is hij ongetwijfeld aan eene zwaardere misdaad schuldig, dan een ander, die tot eenen gewonen moord medewerkt.

Op grond van dit een en ander heeft de Regering begrepen, het geheele 2de lid van meergenoemd art. 9 achterwege te moeten laten.

Art. 10 der wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 23) is bij dit ontwerp niet overgenomen, omdat het handelt over een bijzonder misdrijf, hetwelk derhalve in het Eerste Boek niet te huis behoort. Aan hetzelve is in art. 16 van den 2den titel van het Tweede Boek eene plaats gegeven.

TITEL V.

De Regering heeft gemeend art. 1 der wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 24), achterwege te kunnen laten, omdat het een hoofdbeginsel bevat, waarvan, ook zonder dat uit te drukken, alles uitgaat.

Artt. 1 en 2. De Regering heeft in het Eerste Boek, ook op het voetspoor van buitenlandsche wetgevingen, de bepalingen omtrent den noodweer opgenomen. Het geldt hier toch algemeene voorschriften op de niet-toereikenbaarheid van daden, welke, onder andere omstandigheden gepleegd, als misdrijven zouden te beschouwen zijn. Zij schijnen daarom eene minder geschikte plaats te vinden bij de behandeling van een of ander bijzonder misdrijf, zoo als dit bijv. in den Code Pénal plaats heeft, al is het ook dat derzelver toepassing zelden bij andere daden zal te pas komen.

Art. 3. Ook deze bepaling is van geheel algemeenen aard, en daarom in dit boek opgenomen.

Art. 4. Tegen den inhoud van art. 2 van voornoemde wet zijn onlangs in eene met goud bekroonde prijs-verhandeling gewigtige bedenkingen in het midden gebragt. De daarin voorkomende opmerkingen en wenken heeft de Regering met naauwgezetheid overwogen.

De wijze, waarop in eene wetgeving de al- òf niet-toerekenbaarheid in betrekking tot 's menschen zielsvermogens moet bepaald worden, kan plaats hebben, òf door al die ziektevormen der ziel, welke de toerekenbaarheid uitsluiten, elk afzonderlijk bij de wet op te nemen, òf wel door eene algemeene aanwijzing te geven, waaraan elke twijfelachtige zielstoestand moet getoetst worden.

Indien er eene in alle opzigten doelmatige verdeeling der zielsziekten bestond, dan zou het opnemen derzelve in eene wetsbepaling ongetwijfeld de voorkeur verdienen boven eenige andere aanwijzing. Te vergeefs echter zal men, volgens het getuigenis van deskundigen, naar eene zoodanige verdeeling zoeken, en vloeit het uit den aard der zaak voort, dat men hierop vruchteloos wachten zal. Is nu iedere terminologie der zielsziekten (zij moge van de zijde der wijsgeeren of van die der artsen ontworpen zijn), uit haren aard gebrekkig, dan zal ook de terminologie des wetgevers gebrekkig zijn. En daar nu die, welke in art. 2 der wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 24) voorkomt, eene eigen aangenomene terminologie is, zoo heeft deze boven elke andere nog dit nadeelig gevolg, dat de geregtelijk geneeskundigen in haar niet alleen geenen maatstaf ter beoordeeling vinden, maar zelfs door haar het spoor geheel en al bijster kunnen worden.

Zoowel door de geachtste schrijvers over de geregtelijke geneeskunde, als door kundige regts-doctoren, wordt dan ook het opnemen der verschillende ziektevormen in eene wetsbepaling afgekeurd,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

omdat zulks tot het onmogelijke behoort, geen practisch nut aanbrengt, integendeel tot wetenschappelijke twisten in de regtspleging voert.

Het is dus allezins doelmatiger te achten, dat de wetgever bij voorkeur eene algemeene aanwijzing geve, volgens welke de zielsziekten beoordeeld worden, die de toerekenbaarheid uitsluiten; en het is uit dien hoofde dat de Regering eene zoodanige algemeene aanwijzing in dit artikel heeft opgenomen, welke, gelijk de ondervinding heeft geleerd, omtrent dit gewigtig punt aan het doel der regtspleging het best zal beantwoorden.

Bij voornoemd art. 2 der wet van 10 Junij 1840 is eene scherpe grens getrokken tusschen geheele en gedeeltelijke zinneloosheid daar bij de eerste alle toerekening wegvalt, bij de laatste daarentegen toerekening plaats vindt. Die scheiding wordt bij het ontwerp niet aangetroffen, omdat, indien gedeeltelijke zinneloosheid den mensch dikwerf van de kracht berooft om vrijelijk tusschen het goede en kwade te kiezen, hem in zoodanig geval zijne daden niet mogen worden toegerekend, en hij dus met eene geheel zinnelooze moet gelijkgesteld worden.

Art. 5. De Regering heeft het wenschelijk geacht den regter dezelfde magt te verleenen voor het geval dat een beklaagde of beschuldigde door de raadkamer der regtbank of door die van het provinciaal geregtshof wegens krankzinnigheid buiten vervolging gesteld wordt.

De overige veranderingen, welke dit artikel heeft ondergaan, zijn een gevolg van de later vastgestelde wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20), met wier bepalingen de Regering getracht heeft het artikel zoo veel mogelijk in overeenstemming te brengen.

Art. 6. Het behoud van art. 4 der wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 24) is noodzakelijk, ten einde duidelijk blijke, dat het misdrijf begaan in dronkenschap, welke niet door dwang of misleiding is veroorzaakt, geheel als toerekenbaar wordt beschouwd.

Met uitzondering toch van de in het 2de lid voorkomende beperking, staat de dronkenschap niet gelijk met de krankzinnigheid. De krankzinnige is een voorwerp van medelijden, die het vermogen mist zich naar de strafwet te kunnen gedragen, want hij is van de kracht beroofd om vrijelijk tusschen het goede en kwade te kiezen. Hij daarentegen, die zich aan dronkenschap overgeeft, is een voorwerp van verachting, die zijnen staat van beschonkenheid aan zijnen vrijen wil te danken heeft, naardien hij meester was zich van het gebruik van sterken drank te onthouden, en de bewustheid zijner daden te bewaren. Deze daden blijven dan, zoowel als de overige, voor rekening van den bedrijver, en moet hij dienvolgens voor dezelve worden gestraft, zonder dat de wet deswege iets bepaalt.

Bovendien moet niet uit het oog verloren worden, dat de dronkenschap eene onzedelijkheid is, en dat op zoodanigen staat door den wetgever geen wettelijke grond van vermindering van straf of van vrijspraak kan bepaald worden.

Een ander stelsel aan te nemen, dat minder beperkt is, dan hetwelk voorgedragen en in 1840 na rijp beraad aangenomen is, zoude allezins gevaarlijk voor de maatschappij moeten beschouwd worden, vooral in eenen tijd, waarin het misbruik van sterken drank tot eene buitengewone hoogte geklommen is.

Ten slotte moet nog worden aangemerkt, dat het woord *onwillige*, in art. 4 van meergenoemde wet voorkomende, bij art. 6 van het ontwerp niet is overgenomen, omdat de nadere omschrijving der dronkenschap hetzelve overbodig maakt, en het nog als een overblijfsel is te beschouwen der vroeger voorgestelde, doch later teruggenomene, verdeeling der dronkenschap.

Art. 9. In overeenstemming met het bepaalde in artt. 5 en 7, is ook bij dit artikel van de buiten-vervolging-stelling melding gemaakt.

Art. 10. De woorden: »ten ware de wet tegen het wanbedrijf »eene mindere straf mogt hebben bedreigd", welke in het 3de lid van art. 6 der wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 24) voorkomen, zijn door de Regering overbodig beschouwd, daar het niet twijfelachtig kan zijn, dat, in de gevallen dat tegen een bijzonder wanbedrijf eene gevangenisstraf wordt bedreigd van korter dan één jaar als maximum, de regter dit maximum niet zal kunnen overschrijden.

Art. 11. De redenen, welke de Regering bewogen hebben, om het 2de lid van art. 2 der wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 24) bij dit ontwerp niet over te nemen, hebben bij gevolg ook de vermelding der gedeeltelijke zinneloosheid, enz., welke in het begin van art. 7 van voornoemde wet voorkomt, doen wegvallen.

Alleen heeft de Regering vermeend onder de verzachtende omstandigheden de bekrompenheid van verstand of eenvoudigheid te kunnen vermelden, omdat deze niet het gevolg van eenen ziekelijken zielstoestand, maar van eene trage of verwaarloosde ontwikkeling der geestvermogens is.

N°. 6. Daar eene geldboete van éénen gulden voor wanbedrijven te gering schijnt, en bij n°. 5 het minimum der gevangenisstraf op drie dagen is gesteld, zoo is het minimum der geldboete bij verzachtende omstandigheden op vijf gulden bepaald geworden.

Art. 12. Dit artikel bevat eene noodzakelijke aanvulling van de meergenoemde wet van 1840, vermits, volgens die wet, de regter wel zou bevoegd zijn om bijv. wegens eenig wanbedrijf, waartegen als minimum één jaar gevangenisstraf is bedreigd, bij verzachtende omstandigheden policie-gevangenisstraf op te leggen, doch niet om eene correctionnele gevangenisstraf beneden dat minimum uit te spreken; eene wetsbepaling, welke op geenen redelijken grond zou berusten.

Overigens heeft men in dezen titel mede de noodige bepalingen voor *overtredingen* opgenomen.

TITEL VI.

De Regering heeft in dezen titel zoowel den zamenloop van misdrijven als de herhaling daarvan behandeld. Ook het eerste toch is een onderwerp, dat in het Wetboek van Strafregt, en niet in dat van Strafvordering, behoort te zijn geregeld. Daarenboven is de bepaling van het 2de lid van art. 207 van laatstgemeld Wetboek, zoo wel door hare redactie als door haren inhoud, onvoldoende. Door de *redactie*, omdat daarin niet voorzien is voor het geval dat misdrijven van *gelijke* zwaarte te zamen komen; en door den *inhoud*, omdat het op geene goede beginselen kan berusten, dat de strafwet geen onderscheid maakt tusschen hem, die voor één, en hem, die voor meerdere misdrijven teregt staat.

In beide deze ongelegenheden vertrouwt de Regering bij het 1ste artikel van dezen titel te hebben voorzien. Zij is wel van oordeel dat eene zamenvoeging van straffen, met uitzondering van de geldelijke, veel te ver zou gaan, doch houdt het voor noodzakelijk dat de wetgever verklare, dat de regter den zamenloop van misdrijven steeds als eene verzwarende omstandigheid moet beschouwen en daarnaar de mate van straf mede moet bepalen, en dat hij hem daarenboven *ten minste* gelijke bevoegdheid geve tot verhooging van het bedreigde maximum, als in het geval van herhaling. Zonder zoodanige bepalingen toch zou de wetgever aan hem, die een misdrijf begaan had zonder daarvoor te hebben te regt gestaan, als het ware straffeloosheid toezeggen voor alle volgende misdrijven van gelijke of mindere zwaarte. — Eene wetgeving, die de herhaling van misdrijven als eene verzwarende omstandigheid beschouwt, en daarop bij de toe te passen straf wil gelet hebben, zou in strijd met zich zelve komen, als zij eene bepaling als die van het aangehaald artikel uit het Wetboek van Strafvordering behield, terwijl eerder het omgekeerde zou moeten plaats hebben; want de recidivist is in allen gevalle reeds voor zijn eerste misdrijf gestraft, terwijl de ander nog steeds straffeloos heeft misdreven.

Voorts heeft de Regering dezen titel gewijzigd en daaraan meerdere uitbreiding gegeven.

Is iemand tot eene criminele of correctionnele straf veroordeeld geweest, en begaat hij andermaal eene misdaad of een wanbedrijf, dan is de regter verpligt die vroegere veroordeeling als eene verzwarende omstandigheid aan te merken.

Deze bepaling wordt, even al bij den zamenloop van misdrijven, als algemeene regel voorop gesteld.

Intusschen kan het geval zich voordoen, dat voor dezen of genen recidivist het maximum der straf, tegen de tweede misdaad of het tweede wanbedrijf bedreigd, niet voldoende is om hem van het plegen van een derde misdrijf af te schrikken Om die reden is aan den regter de bevoegdheid gegeven, om in de gevallen, waarin hij zulks noodig oordeelt, die vroegere veroordeeling niet eenvoudig als eene verzwarende omstandigheid aan te merken, maar zelfs het maximum der tegen de tweede misdaad of het tweede wanbedrijf bedreigde straf met een derde te verhoogen. dit laatste nogtans met beperking tot de gevallen, dat vroeger eene criminele straf of eene gevangenisstraf van meer dan zes maanden is opgelegd. Helpt die verzwaring van straf nog niet, en begaat de veroordeelde wederom eene misdaad of wanbedrijf, dan wordt aan den regter eene meerdere ruimte gegeven, en kan hij in zoodanig geval zelfs de straf met de helft verhoogen.

Dit alles hangt echter af van de omstandigheden, waaronder het latere feit is bedreven, en van den persoon die hetzelve heeft begaan, en moet geheel aan het oordeel van den regter worden overgelaten, daar men anders ligtelijk in dezelfde hardheid en ongelijkmatigheid van strafbedeeling zoude vervallen, waardoor de tegenwoordige Code Pénal zich zoo ongunstig onderscheidt.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting).

Heeft iemand reeds te voren eene tuchthuisstraf ondergaan, en begaat hij andermaal eene misdaad van zoodanig ergen aard, dat daartegen bij de wet de langdurige tuchthuisstraf is gesteld, en onder zoodanige verzwarende omstandigheden, dat de regter zoude vermeenen het maximum dier straf te moeten toepassen, dan mag men het er voor houden, dat deze misdadiger zoo zeer bedorven en gevaarlijk voor anderen kan worden bevonden, dat zijne levenslange opsluiting in het belang der maatschappij, dat is zijne geheele verwijdering uit dezelve, wordt gevorderd.

Met deze bepalingen beschouwt de Regering de maatschappij voldoende gewaarborgd, en acht het voorgedragene verkieslijker, dan om in het algemeen bepaalde voorschriften te geven voor het geval, dat het later misdrijf van denzelfden aard is als het vorige, dat het uit dezelfde bronnen is ontsproten: welk een en ander zoo bezwaarlijk in eene wet behoorlijk is aan te wijzen; voorts dat het binnen een niet lang tijdsverloop is gepleegd, en dergelijke: daar in allen gevalle ook op die omstandigheden de regter kan en moet letten, en het vooral bij herhaling van misdrijf, meer nog dan in andere gevallen, noodig is, dat aan hem eene behoorlijke ruimte gegeven worde.

TITEL VII.

De 7de titel, vastgesteld bij de wet van 10 Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 26) heeft aan de Regering weinig stof tot wijziging gegeven. Het voornaamste punt van verschil tusschen denzelve en het voorgedragen wets-ontwerp, bestaat in het niet overnemen van art. 5. De bepaling van dit artikel is der Regering bij nadere overweging te gestreng toegeschenen, vooral wanneer het verzoek mogt zijn gedaan korten tijd voor dat de gestelde termijn van inwoning was verstreken. Verkieslijker is het haar voorgekomen dit geheele artikel weg te laten, daar het behoud van hetzelve in het belang der maatschappij niet wordt gevorderd, en het billijk is, dat de wet niet noodeloos hindernissen in den weg stelt, om de pogingen van eenen veroordeelde tot herkrijging zijner eer te verijdelen.

TWEEDE BOEK.

Bij het ontwerp van dit Boek kan de Regering niet wel anders, dan zich tot de aanwijzing van enkele gezigtspunten en de toelichting van eenige weinige voorschriften bepalen, wil zij niet als van zelve in het schrijven van eene breedvoerige verhandeling daarover vervallen, iets hetgeen zij als onnoodig mag veronderstellen en als geheel oneigenlijk voor eene Memorie van Toelichting meent te moeten houden. De meeste bepalingen kunnen, naar zij vermeent, geacht worden zich zelve genoegzaam toe te lichten, waartoe ook de overal beoogde, en, zoo zij hoopt, bereikte duidelijkheid van redactie moge bijdragen; blijvende zij bereid, om, wanneer dit wegens het een of ander punt verlangd mogt worden, de noodige inlichtingen te geven.

De Regering heeft bij dit ontwerp natuurlijk het in 1842 aan de Kamer aangebodene, en grootendeels van de Commissie van redactie der nationale wetgeving afkomstige, voor oogen gehad, en daarvan, alsmede van de aanmerkingen, vervat in het Voorloopig Verslag der Centrale Afdeeling, gebruik gemaakt om dit ontwerp zooveel mogelijk voor gebreken te vrijwaren en tot eene gewenschte volledigheid te doen naderen. Onderscheidene bepalingen van het nog hier in kracht zijnde Fransche Wetboek van Strafregt, van de daarin in Frankrijk gebragte veranderingen, en van andere buitenlandsche wetboeken zijn voorts, dikwijls met eenige verandering, in dit ontwerp opgenomen, en in het algemeen heeft men op het hier te lande en elders bestaande acht gegeven, geraadpleegd de beste schriften hier en elders over ieder onderwerp uitgekomen, en niet uit het oog verloren wat eigen ondervinding en die van anderen als meer of min aanbevelenswaardig hebben doen kennen, en zooveel mogelijk alles in het werk gesteld om zich de uitkomsten daarvan bij de zamenstelling van dit ontwerp ten nutte te maken.

Onder volledigheid, gelijk men die getracht heeft te bereiken, verstaat men echter geenszins om in het wetboek alles op te nemens, wat thans bij bijzondere wetten is geregeld en waarbij strafbedreigingen plaats hebben. Juist het onderzoek naar het al of niet noodzakelijke en verkieslijke van zoodanige opnemingen heeft telkens een punt van gezette overweging uitgemaakt, en meerendeels heeft men gemeend zich daarvan te moeten onthouden. Het waren vooral twee redenen, die in de meeste gevallen tot zoodanig besluit geleid hebben; de ongeschiktheid namelijk om zoodanige wetten *in derzelver geheel* in het wetboek te plaatsen, en de meer veelvuldige veranderingen en aanvullingen, welke deze wetten telkens vereischen.

Wat het eerste punt aangaat, zoo is de Regering van oordeel, dat het wetboek slechts de misdrijven en enkele zaken, daartoe in onmiddellijk verband staande, kan omschrijven, maar buiten zijne eigenaardige grenzen zou gaan door reglementaire en andere voorschriften omtrent zaken en regten te geven, welke het onmiddellijke verband met de te straffen daad missen. Hieruit nu zou dikwijls moeten voortvloeijen, dat, al werden zoodanige misdrijven in het wetboek opgenomen als thans alleen bij bijzondere wetten zijn bedreigd, deze wetten toch altijd voor een gedeelte zouden moeten blijven bestaan, met dit nadeelig gevolg dat één onderwerp in twee verschillende wetten gedeeltelijk behandeld, en in beide onvolledig zou geregeld zijn.

Ten opzigte nu van het tweede punt merkt men op, dat het wetboek, schoon daarin later bij afzonderlijke wetten veranderingen kunnen worden gebragt, echter zooveel mogelijk van meer blijvenden en vasten aard dient te zijn, en dat de op speciale onderwerpen afzonderlijk uitgevaardigde strafwetten veelal op omstandigheden gegrond zijn, die van meer voorbijgaanden of veranderlijken aard zijn, en daardoor niet zelden zelve veranderingen of aanvullingen vereischen. Het gevolg zou dus bij de opneming in het Wetboek geen ander kunnen zijn, dan dat óf het wetboek spoedig aan gedeeltelijke herziening zou moeten worden onderworpen, óf dat weldra weder nieuwe afzonderlijke wetten zouden moeten regelen, wat gedurende eenigen weinigen tijd een onderwerp van het Strafwetboek had uitgemaakt, of eindelijk dat men welligt geneigd zou zijn om zich met het behoud van weinig doelmatige of met den tijd ongenoegzaam bevondene strafbepalingen te vergenoegen, omdat het wetboek die eenmaal had voorgeschreven.

Wat den vorm betreft van dit Tweede Boek, zoo heeft men zich van eene stelselmatige indeeling, als: van misdrijven tegen in- en uitwendige veiligheid van den Staat, tegen bijzondere personen, tegen goederen, en daarmede in verband staande onderverdeelingen, onthouden, daar, hoezeer dergelijke afdeelingen ook, bij eene eerste beschouwing, tot eene geregelde, geleidelijke en duidelijke behandeling, en tot eene juiste onderscheiding van onderwerpen zich schijnen aan te bevelen, de bewerking zelve van het ontwerp overtuigend heeft doen zien, dat het onmogelijk is om daarbij de grenzen der eerst gemaakte verdeelingen niet telkens te overschrijden, gelijk dan ook de Fransche Code Pénal het bewijs daarvan allerwege aanbiedt.

Men heeft daarom in drie en twintig titels zoo veel mogelijk de ongelijksoortige misdrijven gescheiden, en in één en denzelfden titel slechts datgene behandeld, hetwelk meer naauw aan elkander verwant is, waarbij het intusschen, na het boven aangemerkte, onnoodig zal zijn te voegen, dat men ook tusschen deze afscheidingen en bijeenvoegingen niet altijd de juiste grenzen met gestrengheid heeft kunnen bewaren. Had men zulks willen doen, dan zouden er welligt titels zijn geweest, slechts uit een enkel artikel bestaande; vele artikelen zouden gesplist en gedeeltelijk naar dezen, gedeeltelijk naar genen titel hebben moeten worden overgebragt, of wel meestal, hetgeen natuurlijk het minst van allen in aanmerking kon komen, in verschillende titels hebben moeten worden herhaald, als tot verschillende onderwerpen te gelijk geheel betrekking hebbende, of van verschillende standpunten te beschouwen zijnde. Daartoe behooren bij voorbeeld vele bepalingen, vooral van den 1sten titel, die tevens misdrijven zijn van ambtenaren in de uitoefening hunner bediening begaan, en die, uit dat oogpunt beschouwd, in den 9den titel zouden hebben dienen te worden opgenomen; art. 13 van den 9den titel, een misdrijf bevattende van ambtenaren en tevens bedrog of misbruik van vertrouwen opleverende; art. 4 van den 15den titel, betreffende de wegvoering van minderjarigen en tevens een misdrijf zijnde tegen de zeden; art. 19 van den 20sten titel, handelende van bedrog of misbruik van vertrouwen en tevens een misdrijf zijnde betrekkelijk de nijverheid; art. 5 van den 22sten titel, hetwelk te gelijker tijd een misdrijf is tegen de zeden, enz. Hiertoe zijn voorts te brengen eene menigte definitiën van zaken, die tot vele titels behooren, en die men in den 1sten titel, waarin van het onderwerp melding voorkomt, heeft opgenomen. In het algemeen mag hier nog worden bijgevoegd, dat aan zoodanige meer wetenschappelijke en gezuiverde indeelingen te minder behoeft gehecht te worden, vermits die toch in wezenlijkheid zonder eenig belangrijk practisch nut zijn. Hij, die geroepen is om de wet uit te voeren of toe te passen, moet toch altijd om meer dan dan ééne reden volstrekt verondersteld worden, zich met dezelve in haar geheel te hebben bekend gemaakt.

Slecht enkele titels, waarin het meer uiteenloopende der onderwerpen, die zij bevatten, nogtans geene indeeling in afzonderlijke titels gedoogde, zijn in verschillende afdeelingen gesplitst.

Het beginsel, hetwelk ook bij onderscheidene bepalingen van het Eerste Boek gevolgd is, om aan den regter zooveel ruimte te geven bij het toepassen der straffen als de openbare veiligheid en het algemeen belang toelieten, is ook bij dit Boek in het oog ge-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

houden, vooral bij die misdrijven, welke zich uit derzelver aard onder de meest verschillende gedaanten, waarmede de strafschuldigheid van den dader in verband staat, kunnen voordoen.

Even als reeds in het Eerste Boek de poging minder zwaar gestraft wordt dan de daad, ofschoon de toevallige omstandigheid, die de uitvoering heeft doen missen, de strafwaardigheid van den dader op zich zelve niet kan verminderen, en even als men het daar als eene verzachtende omstandigheid heeft opgemerkt, dat er slechts gering nadeel door de daad is toegebragt, al is dit ook in geenen deele aan de bedoelingen van den dader toe te schrijven, zoo heeft men het ook bij dit Boek dáár, waar de aard van het onderwerp en de in elk geval en bij iedere uitkomst noodwendig te bedreigen straf zoodanige onderscheiding toelieten, als eene voor den dader gunstige omstandigheid aangemerkt, indien zijne daad geene nadeelige gevolgen had te weeg gebragt, en tegen hem de aan de zwaarte van het misdrijf geëvenredigde straf slechts dan bedreigd, wanneer het nadeel werkelijk geleden was.

Men heeft zich, bij het strafbaar stellen van den eigenlijken dader, van de afzonderlijke vermelding van hem, die eene strafbare daad door anderen doet verrigten, onthouden, nadat door de algemeene bepaling van art. 2, boek I, hierin bereids voorzien was.

Bij enkele misdrijven, waarbij de medewerking niet wel anders denkbaar is, dan door het plegen derzelve op eene indirecte wijze, of waar het feit zelf het bewijs levert dat de dader en de medewerker geheel op ééne lijn staan, heeft men beide gelijk strafbaar gesteld. Onder zoodanige omstandigheden is toch de strafschuldigheid van beiden gelijk, en regtvaardigt alzoo deze uitzondering op de gewone regelen der medepligtigheid. Tot voorbeeld kunnen hier, onder anderen, strekken art. 21 van den 1sten en art. 16 van den 10den titel.

Het *minimum* en *maximum* der verschillende straffen bij het Eerste Boek vastgesteld zijnde, zoo heeft men dáár, waar men geene nadere beperking van het vermogen van den regter bij de toepassing dier straffen noodig oordeelde, alleen de straf opgenoemd, zonder verdere bijvoeging. Alleen bij geldboete maakte de bepaling van art. 21 van den 2den titel van het Eerste Boek het noodzakelijk om het *minimum* altijd uit te drukken, terwijl men in *criminele* zaken ook het *maximum* altijd heeft uitgedrukt, omdat dit in dien titel mede onbepaald is gelaten. De bijvoeging *correctionnele* vóór *gevangenisstraf*, mag, strikt genomen, in een boek, hetwelk alleen over misdaden en wanbedrijven handelt, overtollig zijn, maar de Regering heeft die bijvoeging tot duidelijkheid, om allen twijfel, die mogelijk bij den regter zou kunnen opkomen, weg te nemen, liever willen behouden, wanneer het *minimum* niet bijzonder wierd uitgedrukt, en dezelve voorts voor de eenvormigheid ook dáár, waar dit wel het geval was, mede opgenomen.

Na deze weinige algemeene opmerkingen, meent de Regering tot de toelichting van eenige bijzondere bepalingen te kunnen overgaan.

TITEL I.

Art. 1—6. De exceptionnele bepalingen der beide eerste artikelen vinden haren grond in het onmiskenbaar en dadelijk gevaar dat den Staat bedreigt, wanneer de daarbij genoemde hooge personen in gevaar worden gebragt. De meest gestrenge strafbepalingen schijnen alleen noodzakelijk gevorderd te worden, wanneer het geldt de hooge personen, die werkelijk aan het hoofd van den Staat staan, of daartoe naar het gewoon beloop van zaken kunnen geroepen worden. Van die beschouwing zijn dan ook de eenigzins minder gestrenge, doch altijd zeer ernstige, strafbepalingen in de artt. 4 en 5 het gevolg geweest.

In het 6de artikel heeft men gemeend te moeten bepalen, wie men hier onder leden van het Koninklijk Huis te verstaan hebbe. Men ontkent niet dat de vastgestelde grens altijd min of meer willekeurig is, maar aan te nemen dat de aanslag op iederen bloedverwant des Konings, hoe ver ook die verwantschap verwijderd zij, den Staat in eenig gevaar zou brengen, zou van allen wezenlijken grond ontbloot zijn, en onzekerheid mag er in de strafwet niet bestaan.

Art. 9. Men vertrouwt in de 1ste zinsnede het denkbeeld van *aanslag* (*attentat*) juist te hebben uitgedrukt. Daar *aanslag* echter ook het volbragte misdrijf inhoudt, is de bijvoeging in de 2de zinsnede, naar men meent, geenszins als overbodig te beschouwen. De aanslag, in art. 4 genoemd, begrijpt ook de misdaad, welke art. 5 titel X met den dood bedreigt, in zich, en die, in art. 7 genoemd, de misdaad welke art. 28 van dezen 1sten titel met den dood straft. Zonder deze bijvoeging zou men dus, althans met eenigen schijn van grond, kunnen beweren, dat, daar de wetgever uitdrukkelijk verklaard heeft dat ook bij *volbragte* misdaad aanslag bestaat, ook in de bedoelde gevallen de tegen den *aanslag* bedreigde, en alzoo alsdan mindere, straffen moeten worden toegepast, hetgeen de bedoeling niet zijn kan.

Art. 12 en volgg. Bij deze artikelen heeft men onderscheid gemaakt tusschen hen, die datgene wat *zelf* verdedigd moet worden, of wel de hoofdmiddelen van zelfbehoud, verdediging of aanval, verraden of vernietiging, en hen, die op andere misdadige wijze den vijand begunstigen en den Staat benadeelen, en alleen tegen de eerste de doodstraf vastgesteld; eene straf, waarmede men algemeen met de meest mogelijke spaarzaamheid bedreigd heeft.

Er is alleen dáár onderscheid gemaakt tusschen het plegen van de in deze artikelen genoemde misdaden *met* of *zonder* het oogmerk om den vijand te begunstigen, waar de aard der misdaad het eene *en* het andere oogmerk, als daarbij bestaan hebbende, kan doen veronderstellen. Dit is, naar de Regering vermeent, het geval niet bij de drie eerste nummers van art. 12 en het 1ste van art. 13, waar slechts misdaden, die alleen ter begunstiging van den vijand denkbaar zijn, genoemd worden. Eene hier gemaakte onderscheiding zou het gevolg moeten hebben, dat de regter, in strijd met de bedoeling des wetgevers, tusschen de naaste en meer verwijderde oogmerken zou onderscheiden, als bij voorbeeld: of de daad gepleegd was uit persoonlijke genegenheid voor den vijand, dan omdat deze den dader voor het verraad betaalde. In art. 16 heeft men dit onderscheid laten wegvallen, omdat de in hetzelve vermelde daden slechts met gewone tuchthuisstraf bedreigd wordende, die straf anders hier zou hebben moeten gesplitst worden, vermits de Regering vermeend heeft die daden nimmer met mindere dan tuchthuisstraf te moeten bedreigen.

Het scheen hier verkieslijker aan den regter de gelegenheid te laten, naar omstandigheden tusschen het maximum en het minimum dezer straf te kiezen, dan hem door eene splitsing daarvan al te zeer te beperken.

Art. 19 en 20. Tot de strafbaarheid dezer daden is niet voldoende dat zij *zonder last* der Regering gepleegd zijn. Wanneer de Regering zoodanige daden *door hare goedkeuring* tot de hare maakt, iets hetgeen in vele gevallen geheel niet ondenkbaar is, bij voorbeeld indien zij, in plaats van voldoening te geven aan de buitenlandsche mogendheid, vermeent in haar regt te zijn met die te weigeren, en de vijandelijkheden met vijandelijkheden te keer gaat of beantwoordt, of tot het voeren van oorlog deswegens overgaat, en alzoo het gepleegde voor hare rekening neemt, dan zou het met alle begrip van misdrijf in strijd zijn, dat de dader nogtans gestraft werd. De Staat kan niet wel eene daad goedkeuren en te gelijk strafbaar verklaren.

Art. 28. Zoodra eene gewapende bende tegen de Regering in dienst is genomen, bestaat er werkelijk een geregelde gewapende opstand. Deze misdaad behoort alzoo tot de gevaarlijkste, welke tegen den Staat gepleegd kunnen worden, en dient, ook in verband beschouwd met de straf, in art. 7 tegen den *aanslag* tot verandering van den grondwettigen regeringsvorm bedreigd, met den dood te worden gestraft.

Artt. 30 en 31. Die een oproer aanvoert of leidt, kan gelijkgesteld worden met hem, die zich van eene natuurkracht bedient, welke hij, om tot zijn oogmerk te geraken, vrij moet laten werken, zonder haar, eenmaal in beweging gesteld, meester te kunnen blijven. Hij weet en moet weten, dat oproerige menigten als van zelven aangroeijen, en dat zij, die eenmaal de gehoorzaamheid aan de wet en het wettig gezag zoo ver hebben uit het oog verloren, bijna nimmer kunnen geacht worden van eenige daad zich te zullen laten afschrikken, die hun toeschijnt tot het door hen beoogde doel te leiden. Veelal wordt daarenboven alsdan, zonder overweging van eenig belang, slechts blindelings gewoed, en alleen uit eene boosaardigheid en baldadigheid gehandeld, die het spoedigste tot de ergste gewelddadigheden doet overgaan. Uit dit oogpunt beschouwd, zouden zekerlijk de aanvoerders en hoofden van een oproer in ieder geval met de zwaarste straf verdienen te worden gestraft. Men heeft echter gemeend zich daarvan te mogen onthouden, zoolang de oproerlingen niet werkelijk tot deze uitersten overslaan, en alzoo het mindere nadeel, dat is te weeg gebragt, als merkelijk verzachtende omstandigheid voor hen te mogen doen gelden, niettegenstaande dit veelal van hunnen wil geheel onafhankelijk zal zijn, welk oogpunt men reeds in de algemeene aanmerkingen voor dit Boek als meer gevolgd heeft doen kennen, doch hetgeen hier in meer bijzondere mate op de straf is van invloed geweest.

Overigens kon art. 31 zich bepalen bij het verzwaren der straf van de aanvoerders en hoofden, daar het van zelf spreekt, dat ieder oproerling geheel aansprakelijk is voor zijne eigene bijkomende strafbare daad. Dit hier uitdrukkelijk bij te voegen zou onnoodig en tevens hoogst onraadzaam geweest zijn, als overal elders bij

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

zamenloop van misdrijven tot verkeerde gevolgtrekkingen moetende leiden.

Art. 33. Dat zij, die het oproer georganiseerd hebben, veel strafwaardiger zijn dan die alleen daaraan hebben deelgenomen, en zelfs eenigermate schuldiger voorkomen dan de hoofden of aanvoerders in het algemeen, kan in zooverre niet twijfelachtig zijn, als men bedenkt, dat zij het alleen zijn, wier misdadige onderneming de gevaren voor den Staat heeft doen geboren worden. Het 2de lid van dit artikel bedreigt dan ook met straffen aan die beschouwing overeenkomstig, gelijk de vergelijking met die, welke in art. 30 zijn opgenomen, aanwijst. Daar het op de been brengen der menigte intusschen kan plaats hebben, zonder dat eenig oproer gevolgd is, zoo heeft men voor dat geval ligtere straffen bedreigd. Het zal hier voorts niet behoeven te worden aangewezen, dat, zoodra deze personen zich mede aan het hoofd van den handelenden troep stellen, de verzwarende bepalingen van art. 31 op hen toepasselijk worden.

Het niet openbaren van aanslagen tegen den Koning of den Staat heeft men gemeend niet onder de misdrijven te moeten opnemen. De groote moeijelijkheid of wel de onmogelijkheid in de meeste gevallen, om het bewijs te leveren, dat iemand zoodanigen aanslag *ter kwader trouw* heeft verzwegen, een bewijs, dat toch wel zou dienen gevorderd te worden, zou zoodanige bepaling zonder nut doen zijn en tot vele nuttelooze vervolgingen kunnen aanleiding geven, terwijl in allen gevalle aan zoodanige bepaling vele uitzonderingen noodzakelijk verbonden zouden moeten worden.

TITEL II.

De velerlei misdrijven, welke men in dezen titel heeft opgenomen, mogen het bij eene oppervlakkige lezing geschikter doen achten om dezelve niet allen in *éénen* titel te behandelen; maar de Regering vertrouwt dat eene nadere beschouwing der hier behandelde onderwerpen derzelver bijeenbrenging wel zal kunnen doen regtvaardigen. Deze onderwerpen zijn, feitelijk verzet tegen ambtenaren in de uitoefening hunner ambtsverrigtingen; feitelijk verzet tegen het maken van openbare werken; het overtreden der verbanning; het uitoefenen van regten of bedrijven, niettegenstaande het verbod van den regter; de bevrijding van zich zelven of anderen uit de gevangenis; handelingen en pogingen om misdadigers aan de nasporingen der justitie te onttrekken; het stremmen van den geregelden gang van den post of andere middelen van vervoer van brieven of papieren, ten dienste van het openbaar gezag; het verbreken van zegels en onttrekken van goederen aan het daarop gelegd beslag; de aanmatiging van uitoefening van ambten, die men niet bekleedt; het ongeregtigd voeren van titels of dragen van onderscheidings-teekenen; de miskenning van de regten en vrijheden tot het houden van godsdienstoefeningen en andere vereenigingen. Ofschoon nu deze onderwerpen buiten tegenspraak, merkelijk van elkander in aard verschillen, zoo dragen zij niettemin allen het kenmerk van schending of miskenning van het openbaar gezag, en zulks hetzij door den geregelden gang des bestuurs of der justitie te bedreigen of te verhinderen, hetzij door het niet eerbiedigen van regterlijke uitspraken, hetzij door het miskennen van de waarborgen der wetten of door zich boven de wet zelve te verheffen. Zij beantwoorden alzoo alle aan het opschrift, hetwelk deze titel voert, en zouden daarenboven, naar het inzien der Regering, met uitzondering welligt van enkele bepalingen, in geenen der overige titels eene geschikte plaats kunnen vinden. Die enkele bepalingen kunnen daaruit echter niet worden geligt zonder verbreking van het dadelijk verband tusschen dezelve en de voorafgaande of volgende, hetgeen wel als voldoende schijnt te mogen beschouwd worden om hare plaatsing hier te billijken. Zoo bevat bijv. de slotperiode van het 1ste lid van art. 20 eene bepaling die eene geschikte plaats zou hebben kunnen vinden in den titel van misbruik van vertrouwen, maar die niet kon worden afgescheiden van de onmiddellijk voorafgaande, welke natuurlijk daar geheel verkeerd zou geplaatst zijn.

Bijna al de hier behandelde onderwerpen mogen gerekend worden tot de meest gewigtige van een strafwetboek te behooren. Men heeft dan ook getracht die met de meeste zorgvuldigheid te behandelen, en, bij de strafbedreiging of bij het ontheffen van straf, naauwkeurig getoetst in hoeverre de verschillende daden al dan niet nadeelige *bedoelingen* voor den Staat verraden; of zij bepaald het kenmerk dragen van misdadigen zin, dan wel aan minder laakbare of zelfs onberispelijke inzigten zijn toe te schrijven; en welke de ongelegenheden zijn, die zij aan de maatschappij berokkenen. Dergelijke overwegingen, bij elke strafwet noodzakelijk, schenen der Regering toe bij veel van het hier behandelde meer bijzonder haren invloed te moeten doen gelden. Het belangrijk onderscheid tusschen de straffen in art. 15 en 16 bedreigd, de uitzonderingen in het laatste lid van art 11 en van art. 15 vastgesteld, de bepaling van art. 10, waarbij de ontvlugting van gevangenen of aangehoudenen slechts dàn met straf wordt bedreigd wanneer die onder verzwarende omstandigheden is gepleegd, en de bestraffing van de in art. 18 omschrevene daad, mogen, onder anderen, tot staving hiervan dienen.

Art. 20. Men heeft zich bepaald bij het bedreigen van straf tegen den bewaarder van in beslag genomen goederen voor het geval dat hij die zelf aan het beslag heeft onttrokken, en geoordeeld dat eene eenvoudige onachtzaamheid van dezen, met het gevolg dat die onttrekking door anderen geschiedt, geenen meerderen grond tot bestraffing opleverde, dan de meeste andere verzuimen in het nalewen van overeenkomsten of verpligtingen, die alleen burgerlijke regtsvorderingen tot schadevergoeding ten gevolge hebben.

Art. 25—29. Men heeft hier de schending van den eerbied voor de godsdienst, de verstoring van godsdienstoefeningen en de verhindering of dwang om daaraan deel te nemen, afzonderlijk gestraft, in onderscheiding van soortgelijke daden ten opzigte van alle andere bijeenkomsten gepleegd, eene onderscheiding, gekenmerkt door de zwaardere straffen tegen de eerstgenoemde misdrijven bedreigd, welke de Regering vertrouwt dat zoo wel uit hoofde van den aard der zaak, als wegens de bijzondere bescherming, die de Grondwet aan de godsdienst verleent, zal worden gebillijkt.

TITEL III.

Art. 2. Daar de voorwaarden van vereeningen als hier bedoeld, meestal niet juist zullen zijn vastgesteld voor zoo veel de vraag betreft, hoe ver de leden in hunne strafbare handelingen zullen mogen gaan, heeft men hier geene onderscheiding tusschen vereenigingen met het doel om *misdaden*, of om *wanbedrijven* te begaan, aangenomen. Zij zou in de toepassing tot de meeste moeijelijkheden aanleiding geven, en van de vreemde en ongegronde veronderstelling uitgaan, dat de statuten dier vereenigingen in den regel met het Wetboek van Strafregt in de hand werden tot stand gebragt. Echter heeft men de straf verzacht voor het geval dat bewezen mogt worden, dat de vereeniging zich bij wanbedrijven heeft willen bepalen, waartoe bij voorbeeld zullen behooren de niet zoo zeldzame vereenigingen met het bepaalde doel om zakkenrollerijen te plegen, aangegaan.

Art. 8, *blijft het aan de Regering vrij.* Deze uitdrukking heeft men gebezigd, omdat de Regering niet slechts het regt dient te hebben om aan zoodanige eischen of verzoeken, naar zij doelmatig acht, al of niet gehoor te geven, maar ook om, indien daarin aanvankelijk is bewilligd, en het gemeentebestuur of de ingezeten later blijkt de vereischte en beloofde zorg niet te nemen, alsnog en tot zoolang dat de daartoe door den regter bepaalden tijd zal zijn verstreken, tot het doen overbrengen van den veroordeelde naar een bedelaars-gesticht te kunnen overgaan.

Art. 10. Tegen de overbrenging op het grondgebied van andere Staten kunnen zich beletselen opdoen, waartegen noch door den wetgever kan worden gewaakt, noch welke door de Regering kunnen worden uit den weg geruimd. Vooral dan is zoodanig beletsel denkbaar, indien de veroordeelde vreemdeling geen inboorling is van eenen der aan het Koningrijk grenzende Staten. Bij zoodanige verhindering is de bevoegdheid, hier aan de Regering gegeven, noodzakelijk, daar het niet zou kunnen aangaan om het bedelen van zoodanige vreemdelingen blijvend te moeten toelaten, noch om zich bij den regter tot wijziging van zijn vonnis te vervoegen.

Art. 11. De Regering vertrouwt dat de billijkheid dezer bepaling zal worden erkend, daar toch zij, die in waarheid zelve in hun onderhoud niet *kunnen* voorzien, letterlijk gedwongen worden te bedelen, wanneer de plaatselijke besturen aan hunne aanzoeken tot overbrenging naar een bedelaars-gesticht geen gevolg meenen te moeten geven.

TITEL IV.

Art. 1, alinea 2. Tegen hen, die hunne woning of eenige andere plaats tot het houden der in dit artikel omschreven vereenigingen afstaan, heeft men alleen dàn straf bedreigd, wanneer zij zelve leden van die vereenigingen, of met den aard en het doel daarvan bekend zijn. Zoodanige bijeenkomsten toch worden gewoonlijk gehouden ten huize van logementhouders of anderen, die in het algemeen localen tot vergaderingen afstaan, waarbij de verhuurder meest altijd ten eenen male onkundig blijft van hetgeen daarin verhandeld wordt.

TITEL V.

Artt. 1 en 2. Het onderscheid der bepalingen, in deze artikelen

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

voorgedragen, is een gevolg van den geheel verschillenden aard der beide daarbij behandelde misdrijven. Terwijl het wanbedrijf, in het 1ste artikel aangewezen, bestaat in het al of niet opzettelijk nalaten eener formaliteit, betreft het 2de artikel een opzettelijk bedrog. Van het eerste kunnen zich de uitgevers en boekverkoopers altijd door de inzage alleen der werken overtuigen, waarom zij dus in ieder geval moeten strafbaar gesteld worden. Bij het laatste kunnen zij zelve bedrogen zijn, zoodat hunne strafbaarheid zich dààr behoort te bepalen tot het geval dat zij van de valschheid der opgaven hebben kennis gedragen.

Het 2de lid van art. 1 behelst eene, zoo de Regering meent, allezins billijke uitzondering in het belang van den verspreider, die meerendeels eenvoudig rondbrengt wat boekverkoopers of anderen hem te dien einde ter hand stellen, zonder dat hem bekend is, noch veelal bekend kan zijn, wat hij aldus verspreidt. Door het woord *alleen* wordt echter zorg gedragen, dat de lastgeving niet als voorwendsel tot dekking tegen mogelijke vervolging of veroordeeling door den medeschuldige kan worden bijgebragt, terwijl de overige bepalingen van dit lid dienen om voor te komen, dat zoodanige door de wet begunstigde personen geen misbruik van deze omstandigheid maken.

Art. 3. Niet zelden gebeurt het dat de dader van eenig misdrijf wegens gebrek aan bewijs, ontoerekenbaarheid of andere oorzaken niet kan worden veroordeeld, niettegenstaande van de gepleegde daad het wettig en overtuigend bewijs is geleverd, en de voorwerpen van het misdrijf voorhanden zijn. In zoodanige gevallen heeft de ondervinding geleerd, hoe nadeelig de onmagt van den regter, om die voorwerpen te doen vernietigen of verbeurd te verklaren, voor de maatschappij moet worden beschouwd, en hoe weinig het met de zorg voor haar welzijn en veiligheid is overeen te brengen, dat op zich zelve slechte, verderfelijke en gevaarlijke zaken, tegen wier vervaardiging door de strafwet wordt gewaakt, wederom in handen van bijzondere personen moeten worden gesteld. Gelijk men hiertegen bij dit artikel ten opzigte van zedelooze geschriften en afbeeldingen gezorgd heeft, zoo is dit zelfde beginsel overal in dit wetboek, bij de bepalingen omtrent verbeurdverklaring en vernietiging van uit misdrijf afkomstige voorwerpen, voor oogen gehouden en gevolgd.

TITEL VI.

De Regering vermeent dat tegen de misdrijven, in dezen titel genoemd, waardoor de ingezetenen in hunne grondwettige regten worden gekrenkt, gestrenge straffen moeten bedreigd worden, en zulks te meer uit aanmerking dat dezelve meest altijd door hen zullen worden bedreven, die door den stand, welke zij in de maatschappij bekleeden, geacht mogen worden het misdadige hunner handelingen te kunnen beoordeelen. Men heeft dan ook hier gelijkelijk gestraft den omkooper en den omgekochte, hem, die voor geld of beloften zijne stem geeft, en die zich daardoor laat bewegen om zich van de uitoefening dezer regten te onthouden. Deze misdrijven schijnen vrij gelijk te staan, hetzij in het kwaad opzet dat daarbij ten drijfveer moet hebben gestrekt, hetzij in de baatzuchtigheid, die het algemeen belang aan eigen voordeel heeft doen ten offer brengen. Bovenal is hij zeker misdadig, die zich aan de in artikel 4 omschreven misdaad heeft schuldig gemaakt. Zijne daad staat allezins gelijk met valscheid in openbare geschriften, en zal daarom, naar men meent, met de tegen die misdaad bedreigde straf te regt worden gestraft.

TITEL VII.

Art. 1. De eenvoudige geldboete van ten hoogste honderd gulden, bedreigd bij de algemeene bepaling van art. 27 van het Burgerlijk Wetboek, schijnt meermalen in geene verhouding tot dit misdrijf te zullen staan. Uit dien hoofde is hier gebruik gemaakt van het voorbehoud eener nadere voorziening bij de strafwetgeving, in dat artikel reeds opgenomen. Echter heeft men door de woorden „*éene of meer*" willen voorkomen, dat niet iedere inschrijving op een los blad, bij het te gelijk aanwezen van meerdere, als een afzonderlijk misdrijf zou worden beschouwd.

Art. 2. Ook tegen deze misdrijven is reeds bij het Burgerlijk Wetboek voorzien. Men rekent echter dat de meest gewigtige bepalingen, het huwelijk betreffende, door zwaardere straffen, dan die bij art. 137 van dat wetboek zijn bedreigd, tegen overtreding door nalatigheid moeten worden gewaarborgd. Ofschoon de nu voorgestelde straffen zich mede alleen tot geldboete bepalen, schijnen dezelve echter belangrijk genoeg ook bij veelvuldige verzuimen te kunnen worden, wegens de bepaling van het laatste lid van art. 1 van den 6den titel van het Eerste Boek, overeenkomende met die van art. 207 alinea 4 van het Wetboek van Strafvordering.

Overigens wil de Regering uit deze enkele strafbepaling tegen velerlei onderscheidene misdrijven geenszins hebben afgeleid, dat zij dezelve alle voor even belangrijk en geheel gelijk strafbaar zou rekenen. Maar bij de onmogelijkheid om tegen alle strafbare daden, die zoo zeldzaam geheel gelijkstaan, afzonderlijke straffen te bedreigen, en bij het onraadzame om den regter in de keuze van de mate der straf, naar gelang der omstandigheden, te zeer te beperken, heeft zij gemeend het meer gelijksoortige te moeten bijeenbrengen, en door het vaststellen van een genoegzaam verschil tusschen het *maximum* en *minimum* der straf, den regter zelven bij dergelijke daden te moeten doen beoordeelen, welke als meer en welke als minder strafbaar zijn te beschouwen.

Art. 6. Hierbij is nu tevens de tijdsbepaling voor de aangifte, gevorderd in art. 33 van het Burgerlijk Wetboek, gevoegd, zonder welke dat artikel een nutteloos voorschrift bevatte.

TITEL VIII.

Bij de 1ste afdeeling is men van de veronderstelling uitgegaan, dat tijdens de invoering van het Wetboek van Strafregt het nieuwe muntstelsel geheel zal zijn ingevoerd, en geene munt in het Koningrijk gangbaar zal kunnen geacht worden, waarvan zulks niet op eene wettige wijze is bepaald.

Art. 1. Het nadeel, hetwelk door deze misdaad aan den Staat wordt toegebragt, ook dan wanneer zij ten opzigte der koloniale munt is gepleegd, heeft dezelve ten aanzien der munt van het Koningrijk en der Kolonien doen gelijkstellen.

Ofschoon het misdrijf van valsche munt van dien aard is, dat hetzelve alleen voldoende kan beteugeld worden, wanneer in de verschillende Staten dit misdrijf ook ten aanzien van vreemde munt wordt gestraft, zoo heeft de Regering echter gemeend een aanzienlijk verschil van straf tusschen de misdrijven, in het 1ste en 2de lid van dit artikel genoemd, te moeten vaststellen, daar eene onmiddellijk voor den Staat zoo gevaarlijke en verderfelijke misdaad altijd in aard geheel onderscheiden blijft van eene daad, welke meestal slechts bij gevolgtrekking voor den Staat nadeelig wordt.

Art. 3. Het mindere nadeel, dat door dit misdrijf kan worden veroorzaakt, aangezien het bedrog alleen bij groote onachtzaamheid van anderen mogelijk is, heeft de straf, op deze daad gesteld, zoo merkelijk van die in het 1ste lid van art. 1 bedreigd, doen verschillen. Het onderscheid in vorm tusschen de zilveren en koperen Nederlandsche muntstukken is te groot, dan dat de eenvoudige verandering van kleur den eenigzins oplettende omtrent die stukken zou kunnen in twijfel brengen. Het spreekt namelijk wel van zelf, dat zoodra dit misdrijf met eenige de minste verandering van den vorm van het muntstuk gepaard gaat, niet deze bepaling, maar die van art. 1 toepasselijk zal zijn.

Art. 4. Ofschoon de regel moet zijn, dat de werktuigen en middelen aan de regthebbenden, die geene schuldigen zijn, worden teruggegeven, zoo als dit in art. 216 van het Wetboek van Strafvordering is bepaald, zoo kan dit echter voor de maatschappij gevaarlijk worden, indien die voorwerpen tot niets anders dan tot misdadige doeleinden kunnen worden gebezigd, of niet voor misbruik kunnen worden ongeschikt gemaakt. Ook andere omstandigheden, door den wetgever niet alle te voorzien of te bepalen, kunnen gevaar van die teruggave doen duchten. De beoordeeling hiervan moet dus steeds aan den regter worden overgelaten. De wetgever voldoet hier aan zijne verpligting met de teruggave tot regel te stellen en aan te wijzen, wat alleen als grond voor eene uitzondering kan worden aangemerkt. De bepaling dat deze voorwerpen, indien zij aan den schuldige toebehooren, moeten worden verbeurd verklaard, vertrouwt men dat geene verdediging zal behoeven.

Art. 7. De bijzondere gelegenheid, waarin deze ambtenaren zich bevinden om de bedoelde misdaden te volvoeren, en het misbruik hetwelk zij nog daarenboven maken van het vertrouwen, dat men in hen heeft moeten stellen, zal deze zwaardere straffen, zoo men zich niet bedriegt, gemakkelijk doen billijken.

Art. 12, n°. 4. Daar deze bankbiljetten algemeen als met geld gelijkstaande worden beschouwd, en als zoodanig overal worden in betaling gegeven en genomen, zoo heeft men daarin genoegzamen grond gevonden om dezelve onder dit artikel te begrijpen. De actien der Nederlandsche Bank, waarbij deze reden niet bestaat, vallen natuurlijk onder art. 15, n°. 1.

Art. 16. Die het nagemaakte papier *niet* voor echt heeft ontvangen, vervalt bij de uitgifte daarvan in de termen der voorgaande artikelen. Het groote gevaar echter dat in het in omloop blijven van valsch papier gelegen is, maakt ook deze bepaling in

het oog der Regering volstrekt gewenscht en noodzakelijk. Eene dergelijke bepaling is bij de valsche munt niet opgenomen, daar men dezelve als bij enkele muntstukken te ver kunnende gaan en niet zoo noodig heeft beschouwd. Bij groote sommen gelds, die iemand in valsche of vervalschte munt mogten zijn uitbetaald, is het niet te veronderstellen, dat deze daarvan bij de ontvangst onkundig zou zijn gebleven, of, zoo hij die niet in persoon had ontvangen, zich, bij latere ontdekking vergenoegd zou hebben met dezelve weder te zien uit te geven, in plaats van daarvan onmiddellijk bij de ontdekking de noodige aangifte te doen. In zoodanig geval zou veeleer alles leiden om aan deelneming aan de misdaad van valschheid te doen denken.

De bepalingen der 5de afdeeling, houdende uitzonderingen op de 4de, schijnen der Regering toe, om het bijeenkomende van het min boosaardig kenmerk der daarin genoemde valschheden met het minder nadeel, dat daardoor zal worden te weeg gebragt, te worden geregtvaardigd.

Art. 26. Men vestigt hier de aandacht bepaaldelijk op de woorden: »*in diens belang*", waarin alleen de reden der gunstige uitzondering is te vinden. Zoodanige daden toch als in dit artikel vermeld zijn, zijn ook zeer wel denkbaar met andere inzigten te kunnen plaats hebben, als bijv. om den geneeskunst-oefenaar te benadeelen, door hem, als afgever van logenachtige verklaringen, in een misdadig daglicht te stellen, in welk geval er zeker geene reden denkbaar zou zijn, om deze valschheid met eene mindere dan de gewone straf te bedreigen. Dezelfde aanmerking geldt ook voor art. 28 ten opzigte der bijvoeging: »indien het uitsluitend met dat oogmerk is geschied."

Art. 31. Wanneer op eene bepaalde verklaring een eed is afgelegd of wanneer daarbij op denzelven is verwezen, is zeker de valschheid of schending van den eed allezins bewijsbaar. Evenzeer kan de schending van den eed van zuivering uit bepaalde daadzaken worden bewezen. Maar verder heeft de Regering bij het strafbaar stellen van den geschonden ambts-eed niet durven gaan, schoon volkomen erkennende dat de schending daarvan in ieder opzigt allezins misdadig en voor den Staat nadeelig en gevaarlijk is te beschouwen. De algemeenheid der termen, waarin die eeden vervat zijn en ook wel moeten zijn; de onmogelijkheid in de meeste gevallen om te bepalen of er opzet heeft plaats gehad, zonder hetwelk de meineed, als misdaad, natuurlijk niet denkbaar is; en vooral ook de overweging dat het bedreigen van criminele straffen tegen iedere schending van den ambts-eed als van zelf zou medebrengen, dat iedere opzettelijke overtreding van eenen ambtspligt, hoe gering ook, met criminele straffen zou moeten geboet worden, iets hetwelk toch niet zelden met de billijkheid in strijd zou komen, zijn der Regering toegeschenen deze beperking van het artikel dringend te vorderen.

Art. 35. Ofschoon de bepaling van het laatste lid van dit artikel ook dan zou bestaan, wanneer dezelve niet in het bijzonder wierd uitgedrukt, schijnt dezelve echter, tot voorkoming van alle misvatting op dit punt, hetwelk wel eens verschillend beschouwd is geworden, niet zoo geheel overtollig.

Arr. 38. Men vermijdt met deze algemeene bepaling eene afzonderlijke aanwijzing bij de onderscheidene in dezen titel genoemde valschheden, welke alleen als wanbedrijven zijn beschouwd.

TITEL IX.

Art. 2. Bij deze drie gevallen heeft men de trapsgewijze verzwaring laten berusten, in verband met den algemeen gevolgden regel om de beide zwaarste, in dit wetboek aangenomen, straffen zoo spaarzaam mogelijk en slechts tegen eenige weinige misdaden van den ergsten aard te bedreigen.

Art. 8. Ofschoon het hier bepaalde, wèl beschouwd, niet uitdrukkelijk zou behoeven te worden vastgesteld om als zoodanig te worden erkend, zoo heeft men het echter niet ongepast geoordeeld de overtreding van dit voorschrift der Grondwet bij eene uitdrukkelijke wets-bepaling te bedreigen, waardoor alle aanleiding tot het opwerpen van exceptien ten deze zal zijn afgesneden.

Art. 11. Ten opzigte der hier tegen twee misdrijven, die meermalen nog al verschillend van strafbaren aard kunnen zijn, bedreigde straf, vergelijke men de laatste opmerking op art. 2, titel VII.

Art. 24. Ofschoon deze daad geen misdrijf is van ambtenaren, zoo heeft men gemeend dezelve, als in dadelijk verband staande tot het voorgaand artikel, hier het best te kunnen opnemen, verwijzende men hieromtrent overigens nog, voor zooveel noodig, naar de algemeene opmerking vòòr dit Boek gevoegd.

TITEL X.

Art. 6, alinea 2. Deze bepaling is, strikt genomen, overtollig, daar men, bij eenige juiste beschouwing der zaak, bezwaarlijk aan de waarheid zal kunnen twijfelen, dat alsdan alleen aan eene poging tot verwonding gedacht kan worden. Daar intusschen bij de onderscheidingen in dezen titel tusschen doodslag gemaakt, naar gelang der omstandigheden waaronder, en der bedoeling waarmede die heeft plaats gehad, mogelijk, door eenige verkeerde beschouwing, de gedachte aan verschillende pogingen zou kunnen opkomen, heeft men gemeend deze bepaling liever uitdrukkelijk te moeten vaststellen.

Art. 8. De Regering vleit zich dat de juistheid en billijkheid dezer bepaling zal worden erkend. De voorbeelden ontbreken geenszins dat feitelijke beleedigingen van den onbeduidendsten aard en zonder eenige erge bedoeling toegebragt, door onvoorzigtigheid, verwaarloozing, slechte behandeling of andere, ten opzigte van den dader geheel toevallige omstandigheden, den dood in hare gevolgen hebben berokkend. Door in dergelijke gevallen den dader criminele straffen op te leggen, zou men ten zijnen aanzien niet slechts eene onregtvaardigheid begaan, maar daarenboven een betrekkelijk gering vergrijp met een laag verachtelijk misdrijf gelijkstellen.

Wijders merkt men hier op dat de hardheid en onbillijkheid, welke meermalen uit de bepaling van art. 4 op zich zelf genomen, zouden kunnen voortvloeijen, mogen gerekend worden weg te vallen door de onderscheidingen, in de artt. 6, 7 en 8 vastgesteld, en voornamelijk door dit laatste artikel. De bepaling van art. 4 beschouwt de Regering als noodzakelijk tot het afsnijden van eene oneindige menigte geschilpunten, die, uit den aard der zaak, meest altijd hoogst willekeurig, en daardoor niet zelden geheel in strijd met de waarheid zouden worden uitgemaakt.

De Regering acht het ten opzigte van dit 8ste artikel nog van belang de aandacht bijzonder te vestigen op de uitdrukking »*door eene handeling te weeg gebragt.*" Op deze woorden komt tot regtvaardiging der bepaling alles aan. Er is hier geene sprake van eene onbeduidende wond, veroorzaakt bijv. door een schampschot van een schiet- of ander geweer. Al was het veroorzaakt letsel aanvankelijk ook nog zoo gering geweest, zoodra een aanval met dergelijke of andere gevaarlijke wapenen gedaan is, kan de gevolgde doodslag nooit onder de termen van dit artikel gebragt worden; want van zoodanige *handeling* zal men toch wel niet willen beweren, dat een doodelijk gevolg op geene redelijke wijze kon vermoed worden. Maar hij, die bijv. een ander slechts een slag wil toebrengen, en daartoe zijne hand, of eenig weinig gevaarlijk voorwerp, op zoodanige wijze gebruikt, dat daardoor alle denkbeeld aan mogelijken doodslag moet uitgesloten blijven, vervalt zeker niet ten onregte in deze zachtere bepaling, indien die daad geheel toevallig en, zonder dat dit te voorzien was bij zulk eene handeling, een doodelijk gevolg mogt hebben. Voor hem is dan ook deze bepaling geschreven, onverschillig of zijne handeling al dan niet met voorbedachten rade begaan zij.

Art. 12. Zal de vadermoord op eenigen grond zwaarder strafbaar zijn dan eenige andere doodslag, dan dient natuurlijk de dader het bepaaldelijk op den verslagene, des bewust, te hebben gemunt. Na de aanwijzingen van het oogmerk om te dooden of te beleedigen, in de artt. 6 en 7 gegeven, is dus het 2de lid van dit artikel als eene volstrekt onontbeerlijke bijvoeging te beschouwen.

Art. 13. Iedere feitelijke aanval op de hier bedoelde personen is buiten eenigen twijfel zwaar strafbaar. Ofschoon men daarom op den doodslag, aan deze personen gepleegd, de gewone regelen der provocatie in geenen deele heeft willen toepasselijk maken, is het der Regering echter toegeschenen, dat, wanneer eene feitelijke beleediging op de wijze, als in art 8 aangewezen, was toegebragt en den dood had ten gevolge gehad, zulks, in vereeniging met het bestaan van *feitelijke* provocatie, eene merkelijke verzachting van straf zou mogen ten gevolge hebben.

Art. 14. Zal de kindermoord eene op zich zelve staande misdaad zijn, die, uit hoofde van welbekende, natuurlijke en zedelijke oorzaken, eene mindere straf mag gerekend worden te verdienen dan andere moord of doodslag, dan brengen deze redenen van zelve en onmiddellijk mede, dat dit misdrijf alleen als door de moeder op haar pasgeboren kind gepleegd wordende, kan worden beschouwd, terwijl er geene reden denkbaar schijnt, waarom de doodslag, door ieder ander op een kind gepleegd dat pas geboren is, niet mèt elken anderen doodslag zou gelijk staan.

Art. 20. De daad schijnt in dit geval het meest in aard overeen te komen met den doodslag door schuld veroorzaakt, waarom men hier dezelfde straf, als in het voorgaand artikel, bedreigd heeft.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

Art. 21. De Regering beschouwt deze bepaling vooral van belang om de justitie in de gelegenheid te stellen, zoodra mogelijk, naar de omstandigheden van de daad te kunnen onderzoek doen. Ook zal zij tegen hem, die zijne daad heeft geheim gehouden, en zich later op den noodweer beroept, meermalen een niet van grond ontbloot vermoeden opleveren, daar reeds op zich zelve het geheim houden eener zoodanige daad, die wel niet kan gerekend worden uit het geheugen te gaan, schuld mag doen veronderstellen. Komt daar nu bij, dat de dader de geheimhouding, niettegenstaande de daarop gestelde straf, heeft bewaard, dan wint zeker deze veronderstelling in gegrondheid.

Aan het slot van dezen titel zij nog opgemerkt, dat, bij de algemeene bepalingen van doodslag en moord in de beide eerste artikelen gegeven, alle reden, naar het inzien der Regering, is vervallen om van de vergiftiging afzonderlijk melding te maken, als zijnde deze daaronder begrepen, en die bepalingen uit den aard der zaak mede op haar toepasselijk.

TITEL XI.

Art. 1. Behalve en vóór het onderscheid tusschen verwondingen en ziekten of kwalen die spoediger of langzamer herstellen, heeft de Regering gemeend nog een verschil te moeten maken tusschen duurzame verminkingen of kwalen, en voorbijgaande. In de eersten is toch onmiskenbaar een oneindig grooter nadeel voor den beleedigde gelegen, dan in de laatsten. Hoe veel pijn aan deze ook verbonden zij en hoe langzaam zij ook genezen, de beleedigde wordt ten laatste in zijnen vorigen toestand teruggebragt. De anderen daarentegen kunnen eenigermate geacht worden in het midden te staan tusschen gewone verwondingen en den dood, daar zij als het ware iets aan het leven, of het volle genot daarvan in onbeschadigden toestand, ontnemen, en dit met den dood gemeen hebben dat geene menschelijke kunst iets tegen dezelve vermag. Wat de uitdrukking: *duurzame verminking* aangaat, zoo kon welligt het eerste woord wegblijven, als zijnde eigenlijk reeds in *verminking* het denkbeeld van iets blijvends gelegen; duidelijkheidshalve en om de bedoeling beter te doen uitkomen, heeft men echter het er bijgevoegd.

Overigens moet de Regering erkennen, ten opzigte der uit het bestaande regt overgenomen onderscheiding tusschen verwondingen en ziekten naarmate van den tijd binnen welke zij genezen, dat deze onderscheiding niet altijd eene juiste evenredigheid tusschen misdrijf en straf zal te weeg brengen, noch van eenige willekeur is vrij te pleiten, daar het meer of min spoedig herstel van geheel buiten den dader en zijne handeling gelegen omstandigheden kan afhangen.

Deze bedenkingen namen echter geenszins de noodzakelijkheid eener te maken onderscheiding weg. Zonder dezelve zou men hier aan den regter alles moeten overlaten, en zou de wetgever hem slechts kunnen opdragen om, naar gelang van het aanzien der wonde op het oogenblik dat zij was toegebragt, van de wijze waarop de aanval was geschied en andere omstandigheden, te beoordeelen of de dader ten criminele of ten correctionnele zou moeten worden verwezen.

Het is volstrekt onraadzaam voorgekomen zoodanige ruimte aan den regter te laten, die daarbij letterlijk niets tot rigtsnoer zou hebben dan zijne eigene begrippen over hetgeen men gewoonlijk *zware* en *ligte* wonden noemt. De regtsbedeeling zou hiermede, in de verschillende plaatsen en door verschillende regters, geheel verschillend worden, zonder dat daarin eenige gelijkheid zou kunnen worden gebragt door het middel van cassatie, alzoo het verschil alleen de feitelijke waardering der zaak betreft. Men heeft dus alleen nagegaan of er hier *betere* onderscheidingen te maken waren, maar er geene gevonden, en zich daarom bij de bestaande gehouden, met dit onderscheid alleen, dat men niet meer van de ongeschiktheid tot arbeid heeft gewaagd, die de willekeur en onzekerheid slechts vermeerderde, en dat men zich alleen tot de aldan niet-genezing heeft bepaald. De Regering vleit zich dat de bedreigende straffen, vooral in de gevallen dat er zonder voorbedachten rade is gehandeld, alsmede de bepaling van art. 3, geheel overeenkomende met art. 8 van den voorgaanden titel, veel zullen bijdragen om de tegen het aangenomen stelsel bestaande bedenkingen zoo niet weg te nemen, dan toch aanmerkelijk te verminderen.

Art. 12. Bij deze *facultatieve* bepalingen voor het geval van verzwaring, vervalt niet alleen de noodzakelijkheid maar ook de mogelijkheid om vaste straffen van minderen aard te bedreigen, indien hierbij feitelijke provocatie en eene handeling als in art. 3 omschreven te zamen komen. De waardering zoowel van deze verzwarende als van deze verzachtende omstandigheden uit de algemeene beginselen, blijft nu geheel aan den regter. De uitdrukkelijke vermelding van de in dit geval niet bestaande toepasselijkheid van art. 3 was hier noodzakelijk om de algemeenheid waarin dat artikel is gesteld. Bij den voorgaanden titel bestond eene dergelijke noodzakelijkheid niet, omdat de wetgever aldaar in art. 13 zijne meening te dien aanzien duidelijk heeft verklaard.

Art. 14, *dezelfde straf als in het voorgaande artikel bedreigd.* Zie de aanmerking op art. 20 van den voorgaanden titel.

De Regering vleit zich, dat door de overeenstemming in beginsel, orde en redactie tusschen dezen en den voorgaanden titel, het noodige verband tusschen zoo naauw verwante onderwerpen van strafregt is bewaard gebleven.

TITEL XII.

De Regering heeft het vraagstuk omtrent het al of niet noodzakelijke en raadzame der opneming van afzonderlijke bepalingen omtrent het tweegevecht in het Strafwetboek, in bepaalde overweging genomen. Na een rijp onderzoek der zaak, waarbij men zich in geenen deele het gewigt der gronden, die tegen zoodanige bepalingen kunnen worden en meermalen zijn bijgebragt, heeft ontveinsd, is men echter ten dezen opzigte niet in twijfel gebleven, maar heeft men de gronden, vóór het opnemen van zoodanige bepalingen bestaande als overwegend beschouwd. Deze gronden zijn tweederlei.

Vooreerst heeft men gemeend den doodslag en de verwonding, in tweegevecht toegebragt, niet zonder eenige onbillijkheid, en zonder aan de algemeen erkende begrippen van moed en voorbedachtelijke verwonding geweld aan te doen, op éêne lijn met deze laatste te kunnen stellen. Op welke vooroordeelen het tweegevecht ook gegrond zij, welk belang de orde in de maatschappij en de handhaving der goede zeden bij het te keer gaan van deze onverdedigbare en gevaarlijke dwaalbegrippen ook hebben, de Regering, met het oog op de ervaring elders verkregen, houdt het voor zeker, dat zoodanige gelijkstelling op eene fictie zou berusten, die in de zaak zelve geenen genoegzamen grond heeft, maar geacht zou moeten worden alleen te zijn uitgedacht, om zich van de op dit punt oprijzende bezwaren te ontslaan door niets te dien aanzien te bepalen, en alles aan tegenstrijdige en onzekere beschouwingen en toepassingen over te laten. Is dit nu waar, en is het tevens boven alle bedenking verheven, dat de in tweegevecht gepleegde doodslag of verwonding in eene welgeordende maatschappij niet straffeloos kan blijven, gelijk men meent dat gereedelijk zal worden erkend, dan blijft er niet anders over dan deze daden als op zich zelve staande misdrijven te beschouwen en met straf te bedreigen.

De *tweede* grond ligt in de gelegenheid, welke de wetgever zich bij de thans door de Regering gevolgde beschouwingen verschaft, om het tweegevecht ook op zich zelf en de daaraan voorafgaande daden als misdrijven te erkennen en te straffen. Terwijl men het overal van het uiterste belang acht om de misdrijven in derzelver begin te keer te gaan, maar zich door de noodzakelijkheid gedrongen ziet, om bij de meeste daden de voorbereiding, die zich niet door eene strafbare poging openbaart, onbedreigd te laten, is in de erkenning van het tweegevecht, als een op zich zelf staand misdrijf, de mogelijkheid aanwezig om eene uitdaging, en de aanneming daarvan, en het gebruik der wapenen, ook zonder bewezen poging tot verwonding of doodslag, met straffen te bedreigen, alsmede om de handelingen van anderen, waardoor niet zelden tweegevechten ontstaan of tot stand komen, nadrukkelijk door strafbedreigingen te keer te gaan. Doet men dit, gelijk zulks in dezen titel in de artt. 2, 3, 5 en 4 is geschied, dan meent men ook dat uit deze erkenning door den wetgever minder voor de gevolgtrekking te vreezen is, die men zich daaruit veeltijds voorstelt, als of men door bijzondere bepalingen tegen het tweegevecht, dat erkennen en wettigen, ja zelfs in bescherming nemen zoude.

Artt. 6 en 7. Deze onderscheidingen oordeelt men allezins op het meer of min laakbare van de handeling des daders gegrond te zijn. Zij zijn mede geheel geschikt om des wetgevers inzigten op het punt van tweegevecht in een juist daglicht te stellen.

Art. 9. Deze bepaling, reeds van zelve uit de voorafgaande voortvloeijende, acht men echter dienstig tot wegneming van andere mogelijke beschouwingen, die zouden kunnen leiden om aan te nemen dat het doel alleen zou zijn de gevolgen, dat is de dood of verwonding, en niet de daad zelve, te bedreigen.

Art. 11. Zonder deze bepaling zouden zich in vele gevallen bij de toepassing der in dezen titel bedreigde straffen onoverkomelijke bezwaren kunnen voordoen, en de zachtste beschouwing is daarbij, wanneer van het tegendeel niet blijkt, aangenomen.

Art. 12. Getuigen zijn bij een tweegevecht als onmisbaar te

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

achten. In de bepaling van het misdrijf (art. 1) heeft men daarom derzelver tegenwoordigheid als een essentieel vereischte opgenomen. Zonder dit, zou de wetgever de deur openstellen voor het plegen van heimelijke en verraderlijke misdaden, onder voorwendsel van gehouden tweegevecht. Deze getuigen zijn echter ook veelal diegenen, die door toespraak, juiste uiteenzetting der zaak, als anderzins, het houden van het tweegevecht nog te keer gaan, of op min gevaarlijke wijze voor de partijen inrigten. Deze overwegingen hebben het der Regering in het algemeen belang wenschelijk doen achten de hulp dier personen, ook dan wanneer die volgens de voorschriften van het Eerste Boek als medepligtigheid zou te beschouwen zijn, niet te straffen, maar hen alleen in die gevallen te bedreigen, waarin zij zelve als min of meer verwijderde oorzaak of aanleiding tot het tweegevecht te beschouwen zijn.

TITEL XIII.

Art. 4, *tot uitoefening der vereischte tucht.* Deze bijvoeging dient om den vader, die uit haat of met andere kwade oogmerken gehandeld heeft, niet onder deze gunstige bepaling te doen vervallen, maar hem de alsdan welverdiende straffen, in de voorgaande artikelen bedreigd, te doen ondergaan. Tot hetzelfde einde strekken de woorden »*in diens belang*" in n°. 2 van art. 5.
De aanhaling in het 2de lid van art. 358 van het Burgerlijk Wetboek zou eigenlijk als overtollig kunnen beschouwd worden, dewijl de moeder, in dat geval voogdes zijnde, toch volgens art. 5 met dezelfde straf zou moeten gestraft worden. Daar echter de aanhaling van *één* enkel artikel, opzigtens de moeder, het denkbeeld zou kunnen doen ontstaan, dat zij in geen ander geval voor dergelijke handelingen zou kunnen worden gestraft, heeft men deze bijvoeging voorzigtig geacht.

TITEL XIV.

Art. 5. De Regering heeft gemeend deze bedreigingen niet meer als wanbedrijven te moeten beschouwen, wanneer zij van geen bevel zijn vergezeld gegaan, daar anders ook de onbeduidendste bedreiging eene correctionnele straf zou vorderen en de regtbanken noodeloos daarmede bemoeijelijkt zouden worden. Tegen deze bedreigingen is daarom in het Derde Boek voorzien.

TITEL XV.

Art. 1. Het te vondeling leggen van een kind is een geheel eigen misdrijf, waarvan de meerdere of mindere strafwaardigheid geheel uit de omstandigheden moet worden opgemaakt. Het kan toch voortkomen uit een wezenlijk gevoel van medelijden voor het kind, voor hetwelk men meent ten eenen male buiten staat te zijn iets beters te doen, dan hetzelve aan de zorg van anderen over te geven, waarom men het een, naar waarschijnlijkheid berekend, goed onderkomen tracht te verschaffen; en het kan zijne oorzaak hebben in eene volkomene gevoelloosheid en gebrek aan belangstelling in het wedervaren van het kind, die deszelfs leven en welzijn met geheel onverschillige oogen doen aanzien. Het zijn vooral de tijd, de plaats en de toestand, waarin het kind is te vondeling gelegd of verlaten, die den regter de hieromtrent bestaan hebbende inzigten moeten doen kennen. Uit dat oogpunt vertrouwt de Regering in dit artikel regtmatige bepalingen te hebben vastgesteld; terwijl het overigens geene vermelding zal behoeven, dat, zoodra de daad eene poging tot moord of doodslag daarstelt, zij ook alleen als zoodanig kan worden beschouwd en de kenmerken van dit eigen misdrijf geheel verdwijnen.
Voorts heeft men gemeend het aan den regter ter beoordeeling te moeten overlaten, of de te vondeling gelegde of verlatene al dan niet als een hulpbehoevend kind is te beschouwen. — Vooreerst scheen hier iedere vaste bepaling van ouderdom willekeurig te zijn en op geene altijd doorgaande gronden te berusten; en ten andere, hetgeen ook met het eerste in verband staat, meent men, dat in den leeftijd van het kind niet uitsluitend de grond voor dit misdrijf moet gezocht worden, maar wel degelijk in de hulpbehoevendheid, die wel meerendeels uit den jeugdigen leeftijd ontstaat, doch ook somtijds nog op zoodanige jaren aanwezig is, welke anders het verlaten nimmer onder de termen van dit artikel zouden doen brengen. De beoordeeling van dit een en ander, als in bijzonderheden gelegen, door den wetgever bij geene mogelijkheid te voorzien en vooraf te bepalen, moet noodwendig aan den regter verblijven.

Art. 5. De leeftijd is hier in overeenstemming gebragt met dien, in art. 6, n°. 2, van den 3den titel vastgesteld.

TITEL XVI.

Art. 1. Dat bij dit artikel eene groote ruimte aan den regter is gelaten, vleit men zich dat verdediging zal vinden in het denkbeeld, welke schanddaden daaronder begrepen zullen kunnen worden, wier afzonderlijke opnoeming, vervolging en bedreiging met straf alzoo ontweken kan worden, en nimmer raadzaam is voorgekomen.

Art. 6. De gelijkstelling van de vleeschelijke gemeenschap met een kind beneden den ouderdom van twaalf jaren met de misdaad van verkrachting, berust op de overweging, dat in dien teederen leeftijd eene *werkelijk vrijwillige* toestemming tot het plegen der daad niet denkbaar is, en mitsdien altijd ligchamelijk of zedelijk geweld van de zijde des daders moet worden verondersteld.

Artt. 10 en 11. Niet slechts om het openbaar schandaal en den aanstoot, die de bloedschande verwekt, maar vooral ook om den ongelukkigen toestand van hen, die uit zoodanige gemeenschap geboren worden, heeft de Regering het noodig geoordeeld deze daad met criminele straffen te bedreigen. De laatste overweging heeft haar mede doen besluiten, om ook het overspel niet ongestraft toe te laten, waarbij zij nog vooral in aanmerking heeft genomen, dat de schending van het huwelijk, eene verbindtenis welke, in zulk een onafscheidelijk verband staat met de orde der maatschappij en hare burgerlijke wetten, niet wel als het ware met onverschillige oogen door den Staat kan worden aangezien, zonder dat deze zijne eigene regten zou te kort doen. Van dit oogpunt uitgaande, en na de bedenkingen van hen, die op dit punt de voorschriften van het thans hier geldende regt voorstaan, te hebben overwogen, heeft de Regering voor de daarbij gemaakte onderscheiding tusschen het overspel van den man en van de vrouw geene voldoende gronden kunnen vinden; blijvende echter, bij de niet onaanzienlijke ruimte van straf, ter keuze van den regter gelaten, alle gelegenheid opengesteld, om de straf met de bijzondere omstandigheden van het misdrijf in juiste evenredigheid te brengen.

Art. 14. De Regering meent hierbij de aandacht te moeten vestigen op het zware misbruik van sterken drank, ook onder vele jonge lieden bestaande; op de omstandigheid der overal ruimschoots aangeboden gelegenheid, om aan dien gevaarlijken en verleidelijken prikkel te voldoen; op de overweging, dat juist in de jonge jaren het te keer gaan van of toegeven aan zoodanige neigingen van den gewigtigsten en meestal blijvenden invloed voor het geheele volgende leven is; en op de bekende en niet zeldzame voorbeelden, dat belangzuchtige inzigten er sommigen toe hebben gebragt, om jonge lieden tot dit misbruik te verleiden of op te wekken.

TITEL XVII.

Art. 1. Logen is het kenmerk van laster. Men heeft daarom in de bepaling van dit misdrijf opgenomen, dat van de waarheid van het aangetijgde niet moest blijken, en de daad, in art. 12 aangewezen, als een op zich zelf staand, van laster geheel onderscheiden doch om de boosaardige bedoeling strafbaar, misdrijf, gekenmerkt. Maar hier rijst natuurlijk de vraag op, wanneer iets voor waarheid te houden zij, en wordt de wetgever gedrongen om, gelijk ook elders, *zelf* vast te stellen *niet* wat waar *is*, want dit gaat ook *zijn* vermogen te boven, maar wat alleen als waarheid moet worden aangemerkt, en althans te verklaren, welke bewijzen hier tot staving der waarheid zullen worden erkend en toegelaten. Als eigenaardig aan het hier behandelde onderwerp, is door de Regering de ook thans geldende bepaling in dit opzigt, welke mede in art. 1413 van het Burgerlijk Wetboek is opgenomen, in art. 1 van dezen titel behouden: de beperking namelijk van het bewijs tot het regterlijk gewijsde en de authentieke akte. De overige bewijsmiddelen in strafzaken zouden, indien zij hier werden toegelaten, tot uitkomsten kunnen leiden, voor het algemeen hoogst nadeelig, en niet zelden ten uiterste grievend voor bijzondere personen, en ieder blootstellen aan een door het misdrijf van anderen uitgelokt geregtelijk onderzoek; iets hetwelk ook dan zou kunnen benadeelen, en meestal benadeelen zal, wanneer hetzelve de veroordeeling van den lasteraar ten gevolge heeft.
Intusschen vermogen de voorschreven beweegredenen niet te verhinderen dat de waarheid, door welke middelen dan ook bewijsbaar, steeds straffeloos kunne worden aan het licht gebragt, zoo dikwijls daartoe eenige maatschappelijke of zedelijke verpligting bestaat. Reeds art. 1 zou kunnen geacht worden hiervoor genoegzaam zorg te hebben gedragen, alzoo toch wel mag aangenomen worden, dat hij, die slechts aan zoodanige verpligting wil voldoen, nimmer het oogmerk heeft om te beleedigen. Zijne daad moge als onvermijdelijk gevolg na zich slepen, dat hij, wiens handelingen worden blootgelegd, gegriefd en aan de minachting van anderen blootgesteld worde, maar dat gevolg kan de alleen zuivere bedoelingen van hem, die daartoe aanleiding gaf, niet van aard doen veranderen. Ten overvloede heeft echter de Regering,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

om het gewigt der zaak, dit nader op het ondubbelzinnigst in art. 4 uitgedrukt, door aldaar de beweegredenen aan te geven, die altijd en onvoorwaardelijk het denkbeeld van laster uitsluiten, en daaronder, zonder uitzondering, alle regtmatige of geoorloofde inzigten op te nemen.

Overigens hoopt de Regering, door de in dezen titel gemaakte onderscheidingen en bepalingen, geslaagd te zijn, om het daarin behandelde teeder onderwerp te hebben geregeld naar billijkheid, en met inachtneming der behoeften van de maatschappij, welke ten deze tot bescherming van hare rust, en van de eer en den goeden naam der ingezetenen, gestrenge voorschriften hebben doen noodig keuren.

TITEL XVIII.

In de 1ste afdeeling van dezen titel, aan brandstichting toegewijd, vertrouwt men de meeste zwarigheden en onzekerheden, waartoe de thans nog geldende wetgeving aanleiding geeft, te hebben uit den weg geruimd.

Art. 3. Bij deze misdaad zou de grens tusschen poging en volbragte daad veelal moeijelijk zijn te bepalen. Eene verklaring, als in dit artikel gegeven, schijnt daarom niet zonder belang.

Ofschoon in dezen titel misdaden van bijzonder zwaren aard genoemd worden, heeft men echter gemeend in den regel daartegen slechts langdurige tuchthuisstraf te moeten bedreigen, en alleen dan, wanneer dezelve den dood of het levensgevaar van iemand doen ontstaan, en de schuldigen zulks hebben kunnen voorzien, de doodstraf te moeten toepassen. *Altijd* tegen brandstichting den dood te bedreigen, schijnt der Regering onraadzaam toe, vooral ook omdat zij daaruit zou voorzien dat het verleenen van gratie in zeer vele gevallen bijna noodzakelijk zou worden; terwijl men levenslange tuchthuisstraf slechts in zeer enkele gevallen heeft willen bedreigen, en dit ten deze niet volstrekt noodzakelijk heeft gekeurd.

Hetzelfde geldt, ten aanzien der keuze van de straf, ook omtrent de overstrooming in de 11de en 12de artikelen.

TITEL XIX.

Art. 1. De Regering vleit zich met deze bepaling den diefstal juist te hebben gekenmerkt, bepaaldelijk ook uit het oogpunt van vergelijking met die, in het 1ste artikel van den volgenden titel van het misdrijf van *misbruik van vertrouwen* gegeven, welke beide misdrijven scherp van elkander zijn afgescheiden, doordien bij het laatste een voorafgaand bezit vereischte is, en bij het eerste de daad juist in de inbezitneming bestaat.

De bijvoeging in de bepaling van de woorden: *of eenen derde* schijnt allezins noodzakelijk. Indien toch voor het bestaan van diefstal de toeëigening aan zich zelven als kenmerk wordt opgegeven, zou, ingeval de ontvreemding voor eenen ander had plaats gehad, gelijk dit bijv. door kinderen niet zelden plaats vindt, niet alleen de dader maar ook de lastgever strafieloos blijven, daar alsdan ook de bepalingen van het Eerste Boek op misdrijf ten gevolge van lastgeving, bij gebrek aan misdrijf, niet zouden kunnen worden toegepast.

Art. 2. De Regering is van oordeel dat deze ontvreemdingen, die zich al vrij ver kunnen uitstrekken, doch wier strafbaarstelling om de groote daaruit te duchten ongerieven en schandalen in familien onraadzaam voorkomt, nogtans niet anders straffeloos kunnen worden toegelaten, dan voor het geval dat zij zonder geweld tegen personen gepleegd worden. Dat de civiele vergoeding niet is uitgesloten door deze vrijstelling van de criminele of correctionnele actie, spreekt wel van zelf.

Art. 14, n°. 3, *op eenige wijze aan hunne zorg of toezigt verbleven.* Meermalen zijn deze goederen niet werkelijk in hun bezit gesteld, en dus in den eigenlijken zin niet aan hen toevertrouwd, schoon zij met de zorg en het toezigt, dat dezelve niet door anderen worden weggenomen, belast zijn. Alsdan alleen bestaat er diefstal. Heeft er inbezitstelling plaats gehad, dan zijn de bepalingen van den volgenden titel van toepassing. Zie aldaar art. 3.

Art. 17. De Regering vertrouwt dat deze bepaling van *nacht*, beschouwd als verzwarende omstandigheid bij diefstal, zal gebillijkt worden, voor zooverre namelijk op den voorgrond wordt gesteld dat een vaste tijd voor den nacht moet worden aangewezen, gelijk de Regering dit zou vermeenen, daar anders de bepaling of het nacht of dag was, tot de meest willekeurige beslissingen aanleiding zou geven.

Art. 30. De gelegenheid waarin ieder, die zich van de in het 2de lid van dit artikel genoemde personen bedient, genoodzaakt is hen, met gevaar van eigen nadeel, tot het bedrijven der daar omschreven misdaad te stellen; eene gelegenheid, waardoor deze personen, met de minste moeite en zonder dat er iemand van behoeft kennis te dragen, zich van de sleutels op de woningen en van andere sluitingen van voorwerpen hunner begunstigers kunnen voorzien; doet het, naar het inzien der Regering, als volstrekt gevorderd beschouwen, dat, indien zij te dier zake veroordeeld worden, hun tevens *voor altijd* het uitoefenen van hun beroep worde verboden. Door hier slechts een *tijdelijk* verbod vast te stellen, zou men de ingezetenen, volgens de meening der Regering, op eene onverantwoordelijke wijze in gevaar stellen.

Art. 32. Hier is dezelfde straf bedreigd als in art. 16 van den 2den titel. Beide personen staan toch geheel gelijk in de boosheid hunner bedrijven, en in het gevaar, waarin zij de maatschappij door dezelve brengen.

Art. 33. Is de inbezitstelling reeds ter kwader trouw geweest, dan bestaat er, volgens de bepaling van art. 1, *diefstal.* Dit behoeft dus niet afzonderlijk te worden vermeld; maar in het hier omschreven geval zou, zonder deze uitdrukkelijke strafbepaling, geheel niet voorzien zijn, als zijnde er noch diefstal noch misbruik van vertrouwen aanwezig.

TITEL XX.

Art. 3 en 4. Deze beide misdrijven schijnen in strafbaarheid geheel te moeten gelijkgesteld worden met den verzwaarden diefstal, in art. 14 van den voorgaanden titel omschreven.

Art. 13. De welbekende oorzaak, die het in brand steken van eigen goed zoo zeer vermeerdert, en daardoor op zich zelve allerbelangrijkste en voor de maatschappij heilzame inrigtingen niet zelden tot bronnen van vele rampen en onheilen maakt, zal, naar men vertrouwt, deze bepaling wel kunnen doen billijken.

Art. 14. Door de uitbreiding, die men in het einde van dit artikel aan deze misdaad gegeven heeft, vleit men zich dat een gebrek der thans nog geldende wetgeving op dit stuk zal zijn weggenomen, waardoor velen, ten gevolge der beperktheid van de definitie der opligting, aan eene welverdiende straf ontkwamen.

Art. 16. Het is bekend welke misbruiken veelvuldig van zoodanige wetenschap zijn gemaakt, en hoe dit tot langdurige nadeelen, en dikwijls zelfs tot nieuwe verkeerde en misdadige handelingen, aanleiding heeft gegeven, zoodat soms de daden, tot geheimhouding gepleegd, erger waren dan die, welke men op alle wijzen trachtte te bedekken. Men houdt daarom ook de hier bedreigde straf voor niet te zwaar.

Art. 17. De woorden: » *bij de wet verboden*" brengen het artikel in overeenstemming met art. 1804 van het Burgerlijk Wetboek.

Overigens heeft men gemeend dit misdrijf, waarvan de dagelijksche ondervinding zoo vele beklagenswaardige slagtoffers doet kennen, met eenige gestrengheid te moeten bedreigen, zoodra de dader van den woeker zijn werk maakt; eene daad, meermalen tot geheel verderf van anderen strekkende, welke alleen de lage bedoeling, om zich ten gevolge van derzelver oogenblikkelijk benarden toestand een bestaan en vaak rijkdommen te verschaffen, doet bedrijven.

De woorden: » *middellijk* of *onmiddellijk*" strekken om alle uitvlugten ten dezen aanzien te voorkomen. Bekend is, onder anderen, het dagelijks voorkomende, om in hoofdsom voor meer te laten teekenen dan werkelijk is ter leen verstrekt. Het spreekt van zelf dat men zich door dergelijke middelen, mits daarvan slechts het bewijs kunnen geleverd worden, niet aan deze straffen moet kunnen onttrekken. Eigenlijk bedriegelijke middelen worden echter hierbij gewoonlijk niet gebezigd; zijn die soms aangewend en heeft er in den zin der wet opligting plaats gehad, dan valt de dader daarin van zelf, en behoeft dit niet te worden verklaard, als in de wet van den 3den September 1807.

Het hoogst nadeelige van dit wanbedrijf en de noodzakelijkheid om behoorlijke klem aan de bepaling van art. 1804 van het Burgerlijk Wetboek te verzekeren, hebben de Regering tot deze strafbedreiging gebragt, ofschoon zij zich niet ontveinst dat zij maar al te dikwijls, bij gebrek aan bewijs, zal ontdoken worden.

Art. 20. Deze bepaling is in denzelfden geest ontworpen als die voor ambtenaren in art. 13 van den 9den titel, en de straffen zijn daarmede in evenredigheid gebragt.

TITEL XXI.

Men heeft de daden, in artt. 7 en 8 omschreven, opzettelijk niet tot de bankbreuk gebragt, om de schuldigen niet, ingevolge de bepaling van art. 893 van het Wetboek van Koophandel, van het voorregt van rehabilitatie te versteken. Deze daden,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Toelichting.)

hoezeer strafbaar, schijnen toch niet van dien aard te zijn om daaraan zoodanig bezwarend gevolg te verbinden. Voorts heeft men het *facultatieve*, om namelijk aan den regter over te laten of eene daad al dan niet zal worden gestraft, gelijk dit in de wet van den 10den Mei 1837 (*Staatsblad* n°. 21) is vastgesteld, niet overgenomen, als komende zulks der Regering voor minder met de natuurlijke grenzen der regterlijke bevoegdheid te strooken, en daarenboven niet raadzaam of noodzakelijk te zijn.

TITEL XXII.

Artt. 6, 7 en 8. Door de opneming alhier van derzelver bepalingen, vervalt de wet van den 22sten Julij 1814 (*Staatsblad* n°. 86).

Artt. 10 en 11. Zullen de bepalingen van het Wetboek van Koophandel op de naamlooze vennootschappen van koophandel haar doel genoegzaam bereiken, en niet hem, die zich gemoedelijk aan de voorschriften der wet houdt, in een minder gunstigen toestand plaatsen, dan die dezelve eenvoudig als niet bestaande voorbijziet, dan zijn deze bepalingen allezins noodzakelijk, en zulks wat die van art. 10 betreft, vooral om het vastgestelde in het laatste lid van art. 37 van genoemd Wetboek.

Het Koninklijk besluit van 8 Januarij 1821, n°. 46, tot het tegengaan van vreemde naamlooze maatschappijen, is gebleken in de meeste gevallen onuitvoerbaar te zijn, en de klagten, wegens overtreding daarvan bij de Regering ingekomen, zijn veelvuldig. Men vertrouwt daaraan door het laatste artikel van dezen titel een einde te zullen hebben gemaakt.

TITEL XXIII.

Nadat in dit boek alle bijzondere misdaden en wanbedrijven en de strafbare pogingen daartoe, zooveel noodig, zijn bedreigd, schijnt het opruijen tot dezelve eene eigenaardige plaats aan het einde te bekleeden. Het is zoo, onderscheidene der hier behandelde misdrijven zijn eigenlijk misdrijven tegen den Staat, als aansporingen en aanzettingen betreffende, waardoor deszelfs rust bedreigd wordt, en die allezins verdienen met de ernstige straffen geboet te worden, welke hier zijn bepaald. Maar de opruijingen, waarvan in dezen titel ook de rede is, gaan verder, en omvatten als het ware het geheele Tweede Boek van dit Wetboek, zoodat dit onderwerp aan het slot van hetzelve met de meeste geschiktheid kan opgenomen worden.

Art. 1. De zware aard dezer opruijingen komt der Regering voor volstrekt de bevoegdheid aan den regter te moeten doen geven, welke hem aan het slot van dit artikel is toegekend. Die toch anderen tot het begaan van misdaden aanzet, mag, behoudens bijzondere omstandigheden welke daarbij kunnen hebben plaats gehad, en waarop het facultatieve dezer bepaling gegrond is, wel geacht worden onwaardig te zijn, om in den eersten tijd zoodanige betrekkingen te bekleeden of regten uit te oefenen.

Art. 4. De Regering acht dit artikel even belangrijk als noodzakelijk. De ondervinding heeft geleerd hoe ver men het drijven kan, zonder zich nog aan laster of hoon schuldig te maken, om boosaardiglijk met de slechtste inzigten op de hier aangeduide wijze de openbare rust in gevaar te brengen, en hetzij de beginselen tot voorbereiding van staatsmisdaden te doen ontstaan, of de ontwikkeling daarvan te bevorderen. De Staat, die zonder eene Regering met behoorlijke klem en ontzag niet bestaan kan, heeft het hoogste belang om dit tegen te gaan, en is daartoe naar alle beginselen verpligt. Hetgeen echter vereischt wordt om iemand in deze wetsbepaling te doen vallen, strekt ten waarborg dat hierdoor niet de minste inbreuk zal worden gemaakt op het beginsel van art. 225 der Grondwet, hetwelk de Regering altijd met de meeste naauwgezetheid hoopt te eerbiedigen en te doen gelden.

Art. 5. Bij alle misdrijven, als de hier bedoelde, mag het, naar het oordeel der Regering, als eene verzwarende omstandigheid worden aangemerkt, wanneer ambtenaren zich aan dezelve hebben schuldig gemaakt. Veel hangt hierbij echter, wat de meerdere of mindere verzwaring aangaat, van den werkkring van den ambtenaar af, waarom men heeft gemeend hier de verzwaring van straf geheel facultatief voor den regter te moeten laten, en alleen het maximum daarvoor te moeten vaststellen.

Art. 6 en 7. Deze bepalingen zijn in verband gebragt met die der drie laatste artikelen van den 17den titel van dit Boek.

DERDE BOEK.

Terwijl men zich beijverd heeft in dit Boek zooveel mogelijk alle misdrijven van geringen aard te omvatten, en deze dadelijk, en onafhankelijk van reeds uitgevaardigde of nog uit te vaardigen wettelijke verordeningen van daartoe bevoegde besturen of magten, met straffen heeft bedreigd, heeft men echter gemeend, even als in het tegenwoordig bestaande Wetboek, ook straffen te moeten vaststellen tegen sommige overtredingen van reeds bestaande of nog te maken wettelijke verordeningen, vermits anders vele derzelve langen tijd straffeloos zouden kunnen blijven. Voor zooverre toch het tegenwoordig Strafwetboek hierin voorzag, konden de overtredingen van plaatselijke, provinciale of andere keuren of reglementen met geene andere straffen, dan in dat Wetboek vermeld, bedreigd worden, waarom dezelve, als zijnde dit toch geheel overtollig, veelal geene uitdrukkelijke strafbepalingen inhouden. De opheffing der algemeen bedreigde straffen zoude dus plotseling straffeloosheid ten gevolge hebben, waartegen het allezins noodig scheen te waken.

De Regering heeft ook in dit Boek, gelijk in het voorgaande, bij de soort der te bedreigen straf acht gegeven op den aard van het misdrijf en den stand en het fortuin der personen, die zich daaraan het meest, of wel in den regel alléén, zullen schuldig maken, en daarom niet, gelijk thans het geval is, tegen alle overtredingen geldboete bedreigd, maar tegen sommige derzelve alleen gevangenisstraf vastgesteld.

Men heeft toch gemeend, dat even als bij voorbeeld het straffen met geldboete, hetzij alleen hetzij gezamenlijk met andere straffen, der daden, begrepen in titel III en titel XIX van het Tweede Boek, weinig verdedigbaar zou zijn, zulks evenzeer het geval zou wezen bij die daden, welke meest altijd door hen zullen worden bedreven, die de geringste geldboete niet kunnen betalen, waartoe men vermeent dat de schuldigen aan de overtredingen, in de artt. 3 en 10 genoemd, wel mogen gerekend worden te behooren.

In de rangschikking der overtredingen bij de verschillende artikelen van dezen titel heeft men zooveel mogelijk eene vaste orde gevolgd, door eerst op te nemen hetgeen strekt tot voorkoming van misdrijf, vervolgens wat meer bepaaldelijk het kenmerk draagt van miskenning van het openbaar gezag, en daarna de overtredingen tegen het leven en de veiligheid van personen, tegen de goede zeden, en tegen de goederen.

Ten opzigte van de bijzondere bepalingen, meent de Regering nog de navolgende opmerkingen te moeten maken:

Art. 2, n°. 2. Hier is geene melding gemaakt van het werpen van personen met harde ligchamen, omdat zoodanige handeling den dader noodwendig moet doen vervallen in de bepaling van art. 13, titel XI, boek II. Dezelfde opmerking geldt voor art. 10, n°. 2, met betrekking tot art. 5 van genoemden titel van het Tweede Boek.

Art. 5, n°. 3. Veelvuldig zijn de klagten, bij de Regering ingekomen, ten opzigte van het wederregtelijk gebruik maken van gemeentegronden. Men vleit zich dezelve door deze bepaling, vooral in verband beschouwd met het laatste lid van art. 15, te zullen doen ophouden.

Art. 7, n°. 1. De vele, dikwijls onoverkomelijke, moeijelijkheden, die de politie, vooral in de groote steden, tot handhaving der goede orde door het ongestraft blijven der meeste baldadigheden, alhier opgenoemd, dagelijks ondervindt, en de billijke klagten, die daaruit zijn ontstaan, maken deze bepaling, naar het oordeel der Regering, allezins nuttig en gewenscht, en doen haar dezelve als van groot belang beschouwen.

Art. 7, n°. 4, en art. 10, n°. 4. Deze beide misdrijven tegen de goede zeden kunnen, naar het oordeel der Regering, niet straffeloos worden geduld.

Vooral aan de eerste bepaling hecht men groot gewigt, bij den veelvuldigen aanstoot, die daardoor dagelijks, in de grootere steden vooral, in het openbaar aan zoo velen wordt gegeven.

Art. 12, n°. 1. Deze weigering wordt tot dusverre in het algemeen niet gestraft, hetgeen veelal ten gevolge kan hebben, dat aan de eischen der wet niet zonder geweld kan worden voldaan, en maatregelen noodig worden, waarvan men zich gaarne zoo lang mogelijk wenscht te onthouden. De Regering vleit zich dat door deze voorziening de bestaande ongerieven, althans in vele gevallen, zullen worden uit den weg geruimd.

Art. 12, n°. 3. Aan het slot van dit artikel kan alleen van het *voorhanden hebben* der bedoelde maten, gewigten, enz. worden gesproken. Zoodra daarvan door de hier genoemde personen wordt *gebruik gemaakt*, vervallen zij in de bepaling van art. 10, titel VIII, boek II.

Art. 12, n°. 6. Deze bepaling maakt met de laatste artikelen van den 14den titel, boek II, één geheel uit. De Regering acht het onraadzaam, om de eenvoudige hier bedoelde bedreigingen,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

ook zonder bevel gedaan, geheel ongestraft te laten, doch vermeent tevens dat daartegen genoegzaam door politie-straffen kan worden voorzien.

Art. 14. Alleen bij de hier aangehaalde overtredingen meent men dat aan eene strafbare poging kan worden gedacht. In allen gevalle is eene meerdere uitbreiding van het strafbaar stellen van pogingen tot overtreding aan de Regering niet noodzakelijk toegeschenen.

Art. 15. Men heeft geene reden gevonden om hier ook de vernietiging voor te schrijven der voorwerpen, welke gebruikt zijn tot de daden, bedreigd bij art. 5, n°. 2.

Hier toch bestaat het misdrijf alleen in het handelen *zonder verlof*, hetgeen op zich zelf nog geen grond tot vernietiging der gebezigde middelen oplevert, zoodat de voorschriften van art. 11, titel XX, en art. 9, titel XXII van het Tweede Boek hieromtrent voldoende kunnen gerekend worden te hebben voorzien.

Ook heeft men gemeend geene verbeurdverklaring of teruggave te moeten gelasten van het gecollecteerde naar aanleiding van art. 12, n°. 2. Hierbij toch wordt verondersteld noch bedelarij, noch opligting, noch misbruik van vertrouwen te hebben plaats gehad, en het zou dus eene ondoeltreffende hardheid zijn om hetgeen voor de armen of voor godshuizen gegeven is, aan dezen te onthouden, wegens een verzuim van diegenen die hare belangen moeten voorstaan.

---

34. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

De een en dertig ontwerpen van wet, gezamenlijk strekkende tot vaststelling van geheel het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden, zijn door de leden der Kamer met belangstelling ontvangen en met al die aandacht overwogen, welke dit aangelegen onderwerp verdient. Die belangstelling moest te grooter zijn, daar thans niet enkel, gelijk in het vorige jaar, de herziening van het reeds in 1840 aangenomen Eerste Boek, maar ook het tot stand brengen der beide overige boeken van het genoemde wetboek, en dus de volkomene uitvoering van een der voorschriften van art. 161 der Grondwet beoogd wordt.

§ 1. Nadat men tot de gezette overweging der voorgedragene wetsbepalingen was overgegaan, heeft men al dadelijk en vervolgens bij herhaling de opmerking gemaakt, dat deze van de zijde der Regering niet zoodanig zijn toegelicht, als men in alle andere gevallen zeer wenschelijk, en waar het een geheel wetboek geldt, volstrekt noodzakelijk moet achten. Eene voordragt als deze, had, meende men, vergezeld moeten gaan van eene volledige, de voorgestelde artikelen op den voet volgende Memorie van Toelichting, die, het doordringen in den geest en de bedoeling van het bepaalde gemakkelijker makende, ook nog in volgende tijden, als het nieuwe Wetboek van Strafregt zal zijn ingevoerd, zelfs door den beoefenaar der wetenschap van het regt met vrucht zou kunnen worden geraadpleegd. In plaats daarvan heeft de Regering, zoo als zij bij hare Memorie van Toelichting zelve te kennen geeft, zich, wat het Eerste Boek betreft, bepaald tot het toelichten der wetsbepalingen, die niet voorkwamen in het in 1840 aangenomen Eerste Boek, of die, daarmede vergeleken, eene wijziging hebben ondergaan; terwijl zij zich, wat het Tweede Boek aangaat, onder herinnering van het ontwerp van 1842, tot de aanwijzing van enkele gezigtspunten en de toelichting van eenige weinige voorschriften heeft beperkt. Reeds dat terugwijzen op het in vorige jaren verhandelde wegens de strafwetgeving moest voor hen, die destijds nog geene leden der Kamer waren en dus ook niet in het bezit waren van al de deswege gewisselde stukken, meerdere moeijelijkheid opleveren. Maar ook onafhankelijk daarvan meent men, dat de steller der Memorie van Toelichting niet altijd getrouw is gebleven aan zijn voornemen, om ten minste de beweegredenen voor meer gewigtige wijzigingen in het vroeger voorgestelde telkens te ontvouwen. Als ophelderend voorbeeld van dit laatste kan reeds dadelijk het volkomen stilzwijgen dienen omtrent het tegenwoordig art. 4 van den Isten Titel van het Eerste Boek, in verband met de in 1846 omtrent het voorschrift van dit artikel door de Regering geuite meening, en niet minder het stilzwijgen omtrent de weglating van geheel den Xden Titel van het Tweede Boek van het ontwerp van 1842; op welke beide punten te zijner plaatse in dit Verslag zal worden teruggekomen. — Het gevolg van een en ander is geweest, dat men bij het nagaan der artikelen meermalen op de zoodanige is gestuit, die welligt geene aanleiding tot eenige aanmerking zouden hebben gegeven, indien men slechts met eenige zekerheid had kunnen gissen, wat de Regering bewogen had, om ze, zoo als zij daar voorkwamen, vast te stellen.

§ 2. Tot eene tweede aanmerking van meer algemeene strekking heeft men aanleiding gevonden in hetgeen in de Memorie van Toelichting gezegd wordt omtrent het niet opnemen in de meeste gevallen in dit wetboek van hetgeen thans bij bijzondere strafwetten is geregeld. Men wil het der Regering gaarne toegeven, dat een wetboek geene reglementaire voorschriften van tijdelijken aard moet bevatten, maar acht toch hetgeen ter aangehaalde plaatse over het van kracht blijven der bijzondere wetten, waarbij strafbedreigingen plaats hebben, voorkomt, in al te wijden en ruimen zin gesteld.

Een der eerste vereischten toch van een Wetboek van Strafregt is volledigheid, en men acht het daarom van belang, om, zoover dit mogelijk is, al de strafbepalingen in dit wetboek op te nemen. Intusschen zullen ook dan, wanneer er meerdere volledigheid aan dit wetboek gegeven mogt worden, onderscheidene wetten, waarbij straffen worden bedreigd, van kracht blijven, en men acht het daarom, ter wegneming van allen twijfel, wenschelijk, om eene gelijksoortige bepaling in dit wetboek op te nemen, als in art. 484 van het *Code Pénal* wordt gevonden.

Eindelijk is nog opgemerkt geworden, dat bij de wet al de wettelijke bepalingen moeten worden ingetrokken, die men door bepalingen van dit wetboek heeft willen doen vervangen. Het gemis van dergelijke wettelijke intrekking zoude tot veelvuldige moeijelijkheden aanleiding kunnen geven.

§ 3. Algemeen heeft men zich met het thans omhelsde beginsel, om de eerloosheid als onafscheidbaar gevolg van elke criminele straf te doen vervallen, vereenigd. Dat onvoorwaardelijk doen kleven van eerloosheid aan een crimineel veroordeelde is, gelijk de Regering te regt aanmerkt, sedert lang door bevoegde beoordeelaars bestreden, en heeft ook bij de vroegere beraadslagingen in de Kamer over de strafwetgeving, naar mate men daarbij meer tot het zuivere penitentiaire stelsel naderde, toenemenden tegenstand ontmoet. Sommigen waren zelfs thans van gevoelen, dat men in dit opzigt nog niet ver genoeg is gegaan, en dat de eerloosheid niet gezegd kon worden vervallen te zijn, zoolang nog een afzonderlijke titel in dit wetboek over de rehabilitatie noodig was. Meer gewigt echter heeft men aan de overweging gehecht, dat het doen wegvallen van het beginsel, volgens hetwelk alle criminele straffen eerloosheid na zich slepen, veranderingen in vele nog van kracht zijnde wetsbepalingen, op dit denkbeeld berustende, noodzakelijk zal maken, en dat tot nu toe niet blijkt, op welke wijze de Regering voornemens is daarin te voorzien. Men wenscht hare aandacht op dit punt te vestigen, en, zonder stellig te durven bepalen, hoe casu quo de overeenstemming in dit opzigt tusschen de onderscheidene wetboeken, of ook met andere nog van kracht zijnde wetsbepalingen zou moeten worden tot stand gebragt, meent men toch het denkbeeld te kunnen aangeven, om dit punt bij eene transitoire wet te regelen.

Verdere bedenkingen van meer algemeene strekking schijnen gevoegelijk eene plaats te kunnen vinden bij het doorloopen der afzonderlijke bepalingen van dit Strafwetboek, waartoe thans bij dit Verslag wordt overgegaan.

EERSTE BOEK.

TITEL I.

Art. 1. Men heeft de vraag gedaan, of hier uitsluitend sprake behoorde te zijn van misdrijven, bij de *wet* zelve met straf bedreigd, en of dien ten gevolge de woorden: *eenige wettelijke verordening*, niet zouden kunnen en moeten wegvallen. Dit gevoelen werd echter niet algemeen gedeeld, daar men de bezwaren doorzag, die uit het stilzwijgen te dezer plaatse omtrent de wettelijke verordeningen zouden kunnen voortvloeijen. Intusschen blijven ook zij, bij wie deze tegenbedenking weegt, van meening, dat het hier gestelde beginsel niet zonder beperking kan worden toegelaten. Zij achten dit te noodzakelijker, vermits de Regering, blijkens hetgeen zij in de Memorie van Toelichting, bij den aanvang der opmerkingen omtrent het Derde Boek, zegt, de bevoegdheid om bij plaatselijke, provinciale en andere keuren of reglementen straffen te bedreigen, in eenen zeer ruimen zin schijnt op te vatten. Men meent toch, dat uit het daar gezegde zou kunnen worden afgeleid, dat die bevoegdheid nog verder uit te strekken ware, dan volgens de bestaande wetgeving het geval kan zijn. Tot nu toe kunnen wettelijke verordeningen op zich zelve geene straf bedreigen. De bevoegdheid der besturen of magten, om dit bij algemeene reglementen, gewestelijke of plaatselijke keuren te doen, bestaat niet, dan voor zoo verre die besturen of magten daartoe

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

bij de wet zijn gemagtigd. De wet van 6 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 12) heeft de grenzen dier bevoegdheid afgebakend, en men wilde dus in het tegenwoordig artikel op de eene of andere wijze hebben uitgedrukt, dat hier alleen sprake kan zijn van wettelijke verordeningen, uitgevaardigd krachtens de bevoegdheid bij de wet verleend, en waarbij men dus ook, wat de bedreigde straffen betreft, binnen de perken dier bevoegdheid is gebleven.

Art. 2. De meerderheid heeft verklaard te berusten in de hier voorgestelde onderscheiding, niet omdat zij dezelve beschouwde als in den aard der zaak gegrond, of overeen te brengen met de zuivere beginselen der wetenschap, maar omdat al de bestaande wetten en verordeningen op die onderscheiding zijn gegrond; omdat daardoor de competentie der onderscheidene collegien geregeld wordt, en omdat bij gevolg het verlaten van deze onderscheiding bijna onoverkomelijke moeijelijkheden in de toepassing zoude veroorzaken.

Art. 4. Bij de overweging van dit artikel heeft men, gelijk reeds hiervoren is opgemerkt, het gemis van meer volledige inlichtingen omtrent de inzigten, waardoor de Regering bij het zamenstellen van het tegenwoordig wetboek geleid is geworden, zeer bijzonder gevoeld. Het artikel is, na in 1840 in dezen titel te zijn opgenomen, uit het in 1846 aangeboden ontwerp weggelaten, onder opgave van zeer bepaalde redenen, welke de Regering tot die weglating hadden doen besluiten, en waaronder behoorde, dat de bepaling niet slechts geen wezenlijk nut had, maar zelfs door voet te geven tot het ontduiken der toerekenbaarheid van misdrijf schadelijk zou kunnen werken. In de Memorie van Toelichting, die tot het tegenwoordig ontwerp behoort, wordt niets gezegd, waardoor deze in het vorige jaar aangevoerde beweegredenen krachteloos worden gemaakt, en men moet dus wenschen de gronden van de veranderde zienswijze der Regering op dit punt te kennen. Maar nog veel meer verlangt men uiteengezet te zien, welke zin en beteekenis aan het artikel, zoo als het thans wordt voorgesteld, gehecht moet worden. Het geldt hier toch een beginsel, hetwelk geheel het wetboek beheerscht, en dit aannemende, is het niet genoegzaam te zeggen „dat het opzet (*dolus malus*) een noodwendig vereischte voor *elke* misdaad is", zoolang niet met meerdere duidelijkheid blijkt wat door eene met opzet begane misdaad te verstaan zij. Moet men daarbij denken aan zoodanig feit, hetwelk hij, die er zich aan schuldig heeft gemaakt, bepaaldelijk voornemens was te plegen, en waarbij het willens en wetens en het met kwade bedoeling handelen zamenloopt? Gaarne erkent men de schier onoverkomelijke moeijelijkheid van het geven van dergelijke definitien; maar daarom acht men toch het niet geheel onmogelijk, om, zoo al niet in de wet zelve, dan ten minste bij de toelichting van dit wetboek, eenige regelen aan te geven, waardoor de regter bij de toepassing der strafbepalingen zich in zijn oordeel kan laten leiden. Zoo als het voorgestelde wetboek thans ligt, wordt overal, waar van misdaad spake is, opzet verondersteld, maar heeft men daarentegen bij de wanbedrijven en overtredingen, telkens waar deze dan alleen als misdrijf te beschouwen waren, zoo zij met opzet waren gepleegd, dit bepaaldelijk uitgedrukt. Intusschen twijfelt men, of in dit opzigt wel altijd bij het bewerken der onderscheidene verdere titels een vast beginsel in het oog is gehouden. Men heeft ten minste bij het raadplegen dier titels een in het oog vallend onderscheid in de keus der bewoordingen opgemerkt, waardoor het bedoelde denkbeeld, dáár waar zulks bij het bedreigen van correctionnele straffen noodig scheen, is uitgedrukt. Zoo vindt men bijv. in het Tweede Boek daarvoor nu eens *des bewust* gesteld (Tit. II, art. 11, Titel VII, artt. 8 en 9); dan weder *ter kwader trouw* (Tit. XIX, art. 30); elders *bedriegelijk* (Tit. XX, art. 5): *opzettelijk* (Tit. I, art. 22), enz. Dit heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of die afwijkende aanduiding van gelijke kracht als het: *met opzet* moet worden beschouwd.

Even als men het heeft betreurd, dat de wederopneming van het zoo even behandelde art. 4 niet meer van regeringswege is toegelicht, heeft het bevreemd, dat het art. 4 van het ontwerp van 1846, zoodanig als dit destijds door de Kamer is aangenomen, thans weggelaten is, zonder aanvoering van beweeggronden, om die weglating te regtvaardigen. De Kamer had toen den wensch doen kennen, om bepaaldelijk uit te drukken, dat het Wetboek van Strafregt, als algemeen, ook geldt ten aanzien van alle misdrijven in hetzelve opgenomen, en waartegen thans bij bijzondere wetten is voorzien. Aan dien wensch werd in zooverre voldaan, als het toenmalig art. 4, bij de laatste gewijzigde redactie, vaststelde, dat de bepalingen van het Wetboek van Strafregt ook toepasselijk zijn op misdrijven door het krijgsvolk te water en te lande begaan, voor zooverre daarvan niet bepaaldelijk is afgeweken. Eenstemmig heeft men thans het weder doen wegvallen van die bepaling misprezen. Men kon daarvoor geene andere reden uitdenken, dan dat men de voorschriften van het Strafwetboek als van algemeene toepassing op al de daarin vermelde misdrijven beschouwd wilde hebben, zonder onderscheid of daartegen ook bij andere strafwetten is voorzien; maar wenschte in dat geval, dat dit beginsel met duidelijke woorden, en slechts met zoodanige beperking als de aard der zaak vordert, in den tegenwoordigen Eersten Titel wierd opgenomen.

TITEL II.

Algemeen heeft men verlangd, dat het vroegere art. 1 van dezen titel, hetwelk in 1840 werd aangenomen en in het ontwerp van 1846, met eenige verandering, behouden bleef, hier weder opgenomen wierd. De bepaling toch, dat niemand andere straffen kan ondergaan, dan die bij de wetten bekend zijn, schijnt eene zeer nuttige strekking te kunnen hebben en in meer dan één opzigt een waarborg te kunnen opleveren. Onder anderen had men hierbij het oog op een zoodanig gebruik van het regt van gratie, waardoor de opgelegde straf eene met dit wetboek niet overeen te brengen commutatie zou kunnen ondergaan.

Het gezegde in de Memorie van Toelichting, dat het eenige doel, hetwelk de Regering vroeger met de thans weggelatene wetsbepaling beoogde, door de wijziging in het tegenwoordig art. 1 grootendeels is vervallen, heeft men niet genoegzaam kunnen doorgronden. Men moet dus, zoo de Regering met den wensch tot het herstel van het oude art. 1 niet kan instemmen, op eene veel duidelijker opheldering omtrent hare zienswijze op dit punt aandringen.

Art. 1, *ad* 2um. De *levenslange tuchthuisstraf.* De opneming van deze straf in de hier voorkomende reeks heeft tot ernstige bedenkingen aanleiding gegeven. Men kon het zich niet ontveinzen, dat bij de aanneming van een gevangenisstelsel, hetwelk van het denkbeeld uitgaat, dat ook de verstoktste booswicht voor verbetering vatbaar is, levenslange opsluiting in een tuchthuis eene wezenlijke anomalie daarstelt. Die zwarigheid wordt niet geheel weggenomen, al moet men ook toegeven, dat de levenslange tuchthuisstraf meestal slechts op zoodanige misdadigers zou worden toegepast, die door herhaling van misdrijf getoond hebben, zoo goed als onverbeterlijk te zijn; en dat het bestaan van eene zoo afschrikkende *poena morti proxima*, als de levenslange tuchthuisstraf thans wezen zou, het uitspreken of ten minste het voltrekken der doodstraf hoe langer hoe zeldzamer zou doen worden. Maar zoo deze laatste redenen tot het besluit zouden kunnen leiden, om in de lijst der straffen de levenslange tuchthuisstraf als *poena morti proxima* te behouden, achtte men het daarom nog niet uitgemaakt, dat dit niet op eene andere wijze te regelen ware, dan thans wordt voorgesteld. In de eerste plaats is men verre van overtuigd, dat die straf met eene zoo langdurige eenzame opsluiting bij dag en bij nacht, als die van vijftien jaren moet aanvangen. Men meent, dat zulk eene eenzame opsluiting, ook wanneer zij zich tot een tiental jaren beperkte, genoegzaam zou afschrikken, en hecht aan dit denkbeeld te meer, omdat men over het algemeen, zoo als hieronder nog nader blijken zal, het jarental, dat voor de verschillende soorten van tuchthuisstraf is aangenomen, te hoog acht opgedreven. In de tweede plaats kunnen velen zich nog altijd niet met het denkbeeld vereenigen, om de eenzame opsluiting voor de levenslang veroordeelden door zoodanig eene complementaire straf te doen opvolgen, als bij art. 13 van dezen titel wordt omschreven.

Bij de overwegingen daarover heeft men op nieuw de *deportatie* ter sprake gebragt, en moest men erkennen, door de tegenwerpingen der Regering tegen die straf nog altijd van hare onnuttigheid of ondoelmatigheid niet overtuigd te zijn. Zij plaatste zich, meende men, daarbij soms op een verkeerd standpunt door op het voorbeeld van Engeland te wijzen, hetwelk de hier bedoelde straf, om de daaraan verknochte bezwaren, schijnt te willen laten varen. Daar toch was de deportatie de gewone straf, en het aantal daartoe veroordeelden zeer aanzienlijk. Hier daarentegen zou men haar slechts in zeer weinige gevallen, als een complement van de straf naast den dood, willen toepassen, vooral ook met het doel om afschrik te verwekken. Daardoor zou al dadelijk een der bezwaren, die men van de zijde der Regering zeer sterk tegen de deportatie heeft doen gelden, namelijk de overgroote kostbaarheid, zoowel van het vervoer der gedeporteerden als van het strafgesticht waarin zij zouden worden opgenomen, aanmerkelijk verminderen. Het aantal tot levenslange tuchthuisstraf veroordeelden zal toch, zoo als in de Memorie van Toelichting tot de tegenwoordige wets-ontwerpen behoorende, met zooveel woorden wordt te kennen gegeven, zeker zeer gering zijn, zoodat tot hunne opneming één gesticht allezins toereikend voor het geheele Rijk kan worden geacht. Verliest dus die bedenking omtrent de kostbaarheid veel van haar gewigt, dan vraagt men, waarom,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

als onze voorvaderen eenmaal op het Robben-eiland, nabij de Kaap de Goede Hoop, misdadigers hebben kunnen plaatsen en goed bewaren, wij ditzelfde niet op eenig eiland in onze Oost- of West-Indische bezittingen zouden kunnen doen? Hoe het zij, men beveelt dit aangelegen punt op nieuw de aandacht der Regering aan, en blijft altijd hoop koesteren, dat zij nog van de uitvoerbaarheid der deportatie als complementaire straf voor de levenslang veroordeelden, overtuigd moge worden.

Art. 2, *ad* 2um. Terwijl art. 16 van dezen titel burgerlijke regten optelt, welker verlies een noodzakelijk gevolg van eene criminele veroordeeling zal zijn, wordt hier van eene schorsing in de uitoefening van *bepaalde* burgerlijke regten gesproken. Men heeft het eene en het andere niet goed kunnen overeenbrengen, en zich zelven de vraag gedaan, of door de bijkomende straf, waarvan in dit artikel gewag wordt gemaakt, en welker oplegging dan toch door den regter moet worden uitgesproken, nog iets anders verstaan wordt, dan hetgeen men in art. 16 vindt. Sommigen meenden, dat een noodwendig gevolg der veroordeeling niet wel eene bijkomende straf kan heeten. Gaarne zal men ook daarom opheldering erlangen omtrent de burgerlijke regten, waarvan hier de rede is.

Art. 4, *ad* 1um. De benaming *staatkundige* regten is minder juist voorgekomen, ofschoon zij in denzelfden zin als te dezer plaatse in art. 1 van het Burgerlijk Wetboek gebezigd wordt. Het tegenwoordig spraakgebruik schijnt niet toe te laten, dat men aan bijzondere personen staatkundige regten toeschrijft. In allen gevalle geldt het hier de regten, die de burger van den Staat als zoodanig bezit, en men wenscht daarom, zoowel in dit artikel als overal elders in dit Wetboek, waar deze benaming voorkomt, *staatsburgerlijke* regten te lezen.

Nog eene andere aanmerking is ter gelegenheid van dit art. 4 gemaakt. In art. 8, Titel III van het Tweede Boek, is aan den regter de bevoegdheid gegeven om te bevelen, dat de landlooper of bedelaar, na het ondergaan van zijne straf, naar een bedelaarsgesticht worde overgebragt. Is de opsluiting als eene bijkomende straf te beschouwen? Zoo ja, moet dan niet daarvan bij dit artikel sub 3°. gewag worden gemaakt?

Art. 6 *en* 7. Dezelfde vraag als bij art. 4 is bij deze beide artikelen gerezen, namelijk of de verbeurdverklaring, waarvan hier gesproken wordt, als eene bijkomende straf te beschouwen zij. Ook buitendien acht men de redactie dezer artikelen niet zeer duidelijk. Wat daarin van de verbeurdverklaring van voorwerpen, die tot het plegen van misdrijf gediend hebben, gezegd wordt, laat zich moeijelijk rijmen met hetgeen vervolgens omtrent de teruggave of schadevergoeding voorkomt. Men heeft zich het geval voorgesteld, dat iemand met het schip van een ander, zonder diens medeweten of toedoen, smokkelarij heeft gedreven, en dat dit de verbeurdverklaring van het schip ten gevolge heeft gehad. In dat geval zal de eigenaar de teruggave van het schip kunnen vorderen; maar van wien? niet van den veroordeelde, want hij is door de verbeurdverklaring buiten het bezit geraakt; dus van den Staat, door eene gewone burgerlijke actie, dewijl hij in de criminele strafzaak niet tusschen beide kan treden. — Ofschoon men het hier aangenomen beginsel goedkeurt, acht men het dus evenwel noodzakelijk om nadere ophelderingen te ontvangen betrekkelijk de wijze waarop hij die regt op teruggave beweert, dat regt moet doen gelden in geval van zamenloop met verbeurdverklaring.

Art. 9. Het verlangen is geuit, dat aan de hier voorkomende milde bepaling nog eenige meerdere uitbreiding moge worden gegeven, door, behalve van *naastbestaanden*, ook van de vrienden of betrekkingen des veroordeelden gewag te maken. In geval van staatkundige misdrijven zou de beperking tot bloedverwanten somtijds iets hards kunnen hebben. — Wat de redactie van het artikel betreft, las men, om duidelijker te doen uitkomen op wie de vergunning slaat, daarin liever: *indien deze dit verlangen*, voor: *des begeerende.*

Artt. 10—12. Ten aanzien van den duur der onderscheidene graden van tuchthuisstraf die in deze artikelen worden opgesomd, hebben zich in de Afdeelingen uiteenloopende gevoelens geopenbaard. In de eerste plaats gaven sommigen de overtuiging te kennen, dat, nu alle schavotstraffen zullen vervallen, het belang en de veiligheid der maatschappij vorderen, dat de tuchthuisstraf in den regel niet tot een betrekkelijk te kort tijdsverloop worde beperkt. Met het oog op hetgeen bij vroegere gelegenheden omtrent dit aangelegen punt tusschen de Regering en de Kamer is verhandeld, toonde men zich dus van die zijde geneigd, om met de thans deswege gedane voorstellen genoegen te nemen. Maar met niet minder kracht deed zich het gevoelen gelden, dat de tijd, voor welken de verschillende soorten van tuchthuisstraf zouden worden opgelegd, te lang is gesteld. Men bragt zich daarbij het reeds meermalen aangevoerde voor den geest over den aard der tuchthuisstraf, zoo als die thans zou worden toegepast; — over het gronddenkbeeld van geheel het nieuwe strafstelsel, namelijk de hoop, dat de veroordeelde nog eenmaal weder gelouterd in de maatschappij terug zal kunnen keeren; — en over hetgeen thans hier te lande met opzigt tot den tijd van confinement in een rasp- of tuchthuis wet is. Men herinnerde zich, dat de Regering zelve in het vorige jaar het niet raadzaam achtte om bij de eenzame opsluiting in afzonderlijke cellen, zoowel bij dag als bij nacht, verder te gaan, dan het tijdperk van twaalf jaren. In verband daarmede wilde men dus thans het maximum der tuchthuisstraf tot twaalf jaren doen afdalen, en meenden de meesten zelfs, dat men de hoogste straf tot op tien jaren zou kunnen verminderen. Natuurlijk zou, bij het omhelzen dezer meening ook eene andere gradatie der tuchthuisstraf moeten worden aangenomen, stellende men er bepaaldelijk hoogen prijs op, dat insgelijks het minimum voor de drie soorten van tuchthuisstraf inkrimpe, en dat het minimum voor de gewone tuchthuisstraf op niet meer dan drie jaren worde gesteld. Te ligter zou men de geheele reeks van tuchthuisstraffen binnen het aangegeven cijfer van 3 tot 10 jaren kunnen beperken, als men afzag van het in de artt. 10 — 12 aangenomen denkbeeld, om tusschen iedere soort van straf als het ware eene ledige ruimte van *één* jaar te laten. Er zijn voor die wijze van indeeling, ten gevolge waarvan het maximum van eene ligtere straf nooit het minimum van de onmiddellijk volgende zwaardere straf zal kunnen bereiken, wel redenen uit te denken; maar men acht die niet van zulk een overwegend gewigt, dat zij de wenschelijk geachte verzachting van het voorgedragen strafstelsel zouden moeten beletten: eene verzachting overigens, die, als men voortaan van het algemeen zoo heilloos gekeurde middel van afslag van gevangenisstraf afzag, met hetgeen thans plaats vindt vergeleken, in de meeste gevallen slechts in schijn zou bestaan.

Art. 13. Wanneer aan het verlangen, om het maximum der langdurige tuchthuisstraf op tien jaren bepaald te zien, wierd toegegeven, zou, naar men meent, ook in dit artikel voor het eerste gedeelte van den straftijd dat cijfer aangenomen moeten worden. Overigens heeft men bezwaar gezien in hetgeen op het einde van het artikel omtrent den arbeid in werkzalen met *hoogstens tien* personen te zamen voorkomt. Men vreest, dat eene zoodanige strikte bepaling in de toepassing somtijds belemmerend zou kunnen worden, en zou die dus weggelaten of voor nader tot stand te brengen reglementen bewaard willen hebben; te meer daar men, op grond van in de tegenwoordige gevangenhuizen verkregene ondervinding, niet overtuigd is, dat voor het zedelijk welzijn der levenslang veroordeelden, waarvan hier gesproken wordt, het bijeenzijn in zeer kleinen getale tot verrigting van arbeid zoo wenschelijk is. Anderen evenwel omhelsden op dit punt het gevoelen der Regering, die blijkbaar meent, dan men altijd slechts zeer weinigen van deze tuchtelingen in de werkzalen bij elkander moet laten arbeiden.

Art. 15. Algemeen heeft men den tijd, voor welken de straf der verbanning kan worden opgelegd, in verband ook met de misdrijven, op welke thans die straf toe te passen zal zijn, te langdurig geacht. Men wenscht het minimum dezer straf tot twee jaren verlaagd te zien.

Art. 16. Dit artikel heeft tot verscheidene vragen aanleiding gegeven. Men wenschte te weten, op welke artikelen van het Burgerlijk Wetboek en van dat van Burgerlijke Regtsvordering in de 1ste alinea bepaaldelijk wordt gedoeld. Heeft men bijv. het oog gehad op art. 1950 van het eerstgenoemde wetboek sub 4°., of zal hetgeen daar voorkomt thans als vervallen moeten worden beschouwd? Hoedanig zal het gevolg der voorgedragene bepaling zijn, wanneer de crimineel veroordeelde, niettegenstaande het verbod, bij het opmaken eener openbare akte als getuige is verschenen? Zal nietigheid der akte daaruit voortvloeijen? Dit laatste zou men bedenkelijk achten, vooral met het oog op de akten van den burgerlijken stand. Het is in de groote steden ten minste, voor den ambtenaar, met het opmaken dezer akten belast, bijna onmogelijk om altijd de getuigen, die zich voor hem vervoegen, te kennen.

Alverder heeft men de vraag gedaan, of door de criminele veroordeeling het lidmaatschap der ridder-orden en het regt om de versierselen daarvan of andere eereteekenen te dragen, verloren gaat? Wat de Militaire Willems-orde betreft, heeft men daarbij gewezen op art. 10 van de wet van 30 April 1815 (*Staatsblad* n°. 33*).

Eindelijk heeft men algemeen verlangd de redenen te kennen van het weglaten der bepaling, dat de crimineel veroordeelde verstoken wordt van de bevoegdheid om den Staat in eenige mi-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

litaire betrekking te dienen. Men vindt die uitsluitend zoowel in art. 28 van het *Code Pénal*, als in art. 22 van den in 1840 vastgestelden Tweeden Titel, terwijl zij in het ontwerp van het afgeloopen jaar was behouden; en wat kan dan bewogen hebben, om ze thans te laten wegvallen? De militaire betrekkingen van allerlei aard kunnen toch wel niet begrepen zijn onder »de waardigheden, ambten, posten of bedieningen", waarvan de 2de alinea van het artikel spreekt.

Art. 17. Het 1ste lid van dit artikel acht men niet gelukkig gesteld. Er is daar blijkbaar alleen sprake van hetgeen omtrent het beheer der goederen van den veroordeelde gebeuren zal, gedurende den tijd, dat hij werkelijk in het huis van tuchtiging is opgesloten. Maar dit zoo zijnde, moet er niet enkel van de veroordeeling, maar ook van het ondergaan der tuchthuisstraf gewag worden gemaakt. Ten betooge voerde men aan, dat het artikel, blijvende zoo als het thans geschreven is, een misdadiger, wien de doodstraf is kwijtgescholden, doch die voor eenige jaren in een tuchthuis wordt opgesloten, het beheer zijner goederen zou behouden: zoodanig een is toch niet tot tuchthuisstraf *veroordeeld.*
Het 2de lid van dit artikel heeft tot bedenkingen aanleiding gegeven. Men keurde wel in het algemeen het hier aangenomen beginsel goed, maar men kon zich geen juist denkbeeld vormen van de wijze, waarop tot de benoeming van den curator en toezienden curator geprocedeerd moet worden. Terwijl sommigen meenden, dat het de bedoeling der Regering was om bij den burgerlijken regter op de gewone wijze de onder curatelestelling te vragen, oordeelden anderen dat het arrest van veroordeeling in dit geval dezelfde kracht zoude hebben als het vonnis waarbij de curatele wordt uitgesproken, en dat er bij gevolg niets anders behoefde gedaan te worden, dan de benoeming van den curator en toezienden curator van den kantonregter te vorderen. Aan die wijze van procederen werd de voorkeur gegeven, doch voor het geval dat de Regering die meening mogt deelen, meende men te moeten doen opmerken, dat de redactie verduidelijkt behoort te worden, vermits de woorden: *volgens de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek* in dat geval alleen van toepassing moeten zijn op de wijze van benoemen van den curator door den kantonregter, en niet op de procedure voor de arrondissements-regtbank, waar thans alleen het requisitoir van het publiek ministerie te pas komt. Eindelijk wenschte men uitgemaakt te zien aan welken ambtenaar van het publiek ministerie de hier vermelde bevoegdheid gegeven wordt, en daar de benoeming van den curator en toezienden curator het gevolg is van het arrest van veroordeeling, schijnt het niet ongepast, om deze bevoegdheid aan den ambtenaar op te dragen, die met de tenuitvoerlegging van het arrest is belast.
Door onderscheidene leden is nog de vraag gedaan, welke de regtsgevolgen van deze soort van onder curatelestelling zullen zijn. Er is toch een aanmerkelijk verschil tusschen de gevolgen der curatele wegens krankzinnigheid en die wegens verkwisting uitgesproken; met de eene noch met de andere kan deze soort van curatele gelijk worden gesteld, en men oordeelt alzoo, dat hieromtrent duidelijke bepalingen gemaakt moeten worden, en zoude de voorkeur geven aan zulke voorschriften, waarbij al de overige burgerlijke regten van den misdadiger ongeschonden bewaard blijven, en waarbij hem niets anders dan het beheer zijner goederen ontnomen wordt.

Art. 18. De geheele weglating van dit artikel is voorgestaan. Sommigen achtten die openbare aanplakking van een uittreksel der vonnissen eenigermate strijdig met het oogpunt, waaruit men bij het aannemen van het stelsel van boete den veroordeelde beschouwt, en hielden het voorschrift voor doelloos, ongelijkwerkend en in sommige gevallen eene wezenlijke straf opleggende, niet aan den misdadiger, maar aan zijne onschuldige bloedverwanten. Anderen, bij wie deze bedenkingen minder zwaar wegen, zouden tevreden gesteld zijn, indien de aanplakking niet gebiedend voorgeschreven, maar de beslissing daaromtrent aan den regter overgelaten wierd. De woorden: »*wege van*", in den 2den regel van het artikel, kunnen, als overtollig, wegvallen.
Met het oog op de artikelen 21 en 24 van dezen titel, heeft men aan het einde dezer 2de afdeeling een nieuw artikel wenschen ingelascht te zien, waarbij ook het maximum van criminele geldboeten bepaald werd.

Art. 19. In verband met het hiervoren op de artt. 10 — 12 opgemerkte wegens den te langen duur der tuchthuisstraf, dringt men er op aan, om het maximum der correctionnele gevangenisstraf op drie jaren te bepalen. Cellulaire opsluiting is, zoo als zelfs door de ijverigste voorstanders daarvan wordt erkend, geenszins met de tegenwoordige gevangenisstraf gelijk te stellen, maar van een veel strengeren aard. Door het aannemen dezer wijziging zou ook de ongelijkmatigheid wegvallen, die men op dit punt in de voordragt der Regering opmerkt. Terwijl toch in dit artikel van eene correctionnele gevangenisstraf van ten langste vijf jaren gesproken wordt, is het minimum der tuchthuisstraf in art. 12 op vier jaren gesteld. Ofschoon zoo iets ook in de vroegere ontwerpen voorkwam, meent men dit niet te kunnen goedkeuren.

Art. 21. Men acht dit artikel, waarbij de artt. 23 en 24 van het vorige voorstel van dezen titel ineengesmolten schijnen te zijn, niet zeer duidelijk. In het geheele wetboek heeft men *de uitzonderingen voor de bepaalde gevallen*, waarvan hier gesproken wordt, niet kunnen vinden, en men vraagt dus, welke die bepaalde gevallen zijn, terwijl men tevens op verduidelijking omtrent de drie opgegevene requisiten voor de geldboete als correctionnele straf aandringt.

Art. 23. Zouden er bezwaren bestaan, om de hier voorkomende bepaling nog verder dan tot personen beneden de zestien jaren uit te strekken? Bij politie-straffen zou welligt in sommige gevallen het beperken van het voedsel tot water en brood, ook voor volwassenen eene heilzame verzwaring te weeg brengen. Men maakt deze aanmerking te eer, omdat men er toch altijd eenige tegenstrijdigheid in meent te vinden, dat jeugdige personen en kinderen zwaarder gestraft worden, dan personen, die met volle bewustzijn en verstand in rijpere jaren zich aan misdrijven schuldig maken.

Art. 24. Het minimum der hier voorkomende geldboete acht men te hoog, daar de ondervinding geleerd heeft, dat sommige politie-verordeningen niet wel uitvoerbaar zijn, als men bij de toepassing daarvan niet tot eene lagere geldboete dan van f 1 kan afdalen. Men zou om die reden gaarne, op het voorbeeld van art. 27 van het ontwerp van 1846, hier in 't geheel geen minimum bepaald zien.

Artt. 25—30. Terwijl men de bedoeling waardeert, waarmede de Regering deze artikelen hier heeft opgenomen, meent men toch, dat zij in een Wetboek van Strafregt niet te huis behooren. Er wordt daarbij tot bijzonderheden van ondergeschikten aard afgedaald, waarop men, als het cellulaire gevangenisstelsel in werking wordt gebragt, door de ondervinding geleerd, ligt zal moeten terugkomen. Om die reden vooral zou men het wenschelijk achten, dat al de reglementaire bepalingen in eene wet op de gevangenissen, die te gelijk met het wetboek zelf in werking moest komen, wierden opgenomen. In zulk eene bijzondere wet is, als zich daarvoor noodzakelijkheid laat gevoelen, gemakkelijker verandering te brengen, dan in een wetboek, en daar dan toch bij de artt. 13 en 14 van dezen titel de hoofdbeginselen van het nieuwe stelsel zijn opgenomen, zou zulk eene regeling uit het oogpunt van de handhaving der goede, thans zoo algemeen gehuldigde beginselen omtrent het stelsel van straffen niets bedenkelijks hebben. Zoozeer hechtte men aan dit denkbeeld, dat men zelfs minder bezwaar zou zien in het opnemen van deze bepalingen in een reglement van algemeen bestuur, hetwelk, even als de tariven voor salarissen van notarissen en procureurs voor eenen bepaalden tijd, bijv. van twee of drie jaren, zou kunnen worden vastgesteld, om dan, na de proef der ondervinding te hebben doorgestaan, in eene wet herschapen te worden.
Voor het geval echter, dat dit gevoelen door de Regering niet wierd omhelsd, en de opgenoemde artikelen dus in dit wetboek behouden bleven, geeft men in bedenking, om van art. 28 de laatste woorden: *ten ware zijn zielstoestand* enz. weg te laten. Het klinkt zonderling, dat een zielskranke voorbedachtelijk in de werkzalen wordt toegelaten; het melding maken van een ongunstigen zielstoestand bij de cellulair veroordeelden zou het geheele stelsel in een kwaden reuk kunnen brengen; en de voorzorg waarvan hier sprake is, schijnt in dit wetboek te kunnen worden gemist. Wat art. 30 betreft, geeft men in overweging, of de bepaling, waarop daarin gedoeld wordt, niet de gelegenheid zou aanbieden, om een der bezwaren, die onmiskenbaar tegen het thans in te voeren gevangenisstelsel bestaan, weg te nemen; het bezwaar namelijk, dat onder dat stelsel de crimineel en correctionneel veroordeelden, wat den aard hunner straf betreft, geheel op dezelfde leest worden geschoeid. Deze leemte zou, ten minste eenigermate, worden aangevuld, indien voor de correctionneel veroordeelden een grooter aandeel in de opbrengst van hunnen arbeid wierd afgezonderd, dan voor de crimineel veroordeelden, en ook iets meer voor de eersten tot verzachting van hun lot wierd aangewend. Tegenwoordig bestaat eene soortgelijke regeling; wordende, naar men meent, voor de crimineel gevonnisden $2/5$ van de winst op hunnen arbeid afgezonderd of in de uitgaanskas gestort; terwijl de correctionnele gevangenen $3/5$ genieten. Men wenscht in dien geest eene gradatie in het lot der gevangenen, naarmate van de zwaarte hunner straf, te zien vastgesteld. Natuurlijk zouden bij het omhelzen van dit denkbeeld de tot levenslange tuchthuisstraf veroor-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

deelden niets of slechts een zeer gering aandeel erlangen. De redactie van het tegenwoordig art. 30 schijnt aan te duiden, dat de Regering werkelijk voornemens is, om aan deze ergste misdadigers niets toe te kennen; men wenschte echter ook daaromtrent eenige inlichting en vraagt, of al wat zij verdienen ten behoeve van den Staat zal strekken?

Art. 32. Ofschoon uit het vorig artikel duidelijk genoeg blijkt, dat de Regering de bedoeling heeft, om voor de geldboete in allen gevalle de goederen des veroordeelden te doen aantasten, heeft men gevraagd, of het hier wel genoeg uitkwam, dat het geenszins van dien veroordeelde kon afhangen, om in plaats van de betaling gevangenisstraf te kiezen. Er wordt hier toch enkel van *aanmanen* gesproken, uit welk woord die vrije keus zou kunnen worden afgeleid; en daar zich nu het geval denken laat van personen, die minder tegen gevangenisstraf, dan tegen betaling opzien, zou eene verduidelijking van het denkbeeld nut kunnen hebben. Aan deze opmerking hecht zich nog eene andere, namelijk, of de termijn van twee maanden, na welke de geldboete door gevangenisstraf wordt vervangen, niet te kort is voor het geval, dat een verkoop bij executie van vast goed zou moeten plaats hebben.

Art. 35. Men heeft de algemeenheid der uitzondering, die aan het slot van dit artikel voorkomt, niet kunnen goedkeuren. De proceskosten staan niet op gelijke lijn met de geldboete; waar de veroordeeling tot vergoeding dier kosten daar is, moeten zij altijd ten behoeve van den Staat strekken. Door eene omzetting der woorden van het artikel zou dit duidelijker kunnen worden uitgedrukt.

Art. 39. Het hier gegeven voorschrift slaat alleen op hetgeen in art. 4, sub 2°., voorkomt, maar niet op de tijdelijke schorsing in de uitoefening van burgerlijke of staatkundige (staatsburgerlijke) regten, waarvan het aangehaalde artikel sub 1°. spreekt. Zou echter de tijd van het ingaan dier schorsing niet evenzeer moeten worden vastgesteld?

TITEL III.

Art. 1. In het ontwerp van het vorige jaar werd de omschrijving der poging tot misdrijf naauwer beperkt door de woorden: *onmiddellijk en noodzakelijk*, die toen vóór het woord: *verband* voorkwamen. Zonder die wijziging te willen afkeuren, wenscht men de aanleiding, welke de Regering daartoe heeft gehad, nader te zien toegelicht.

Art. 3. Met het oog op de bepaalde misdrijven, die thans met de straf der verbanning zouden worden bedreigd, heeft men gevraagd, of het eigenaardig zou zijn, dat daarvoor, in het geval van *poging*, eene correctionnele gevangenisstraf in de plaats kwam. De Regering heeft zelve, blijkens de Memorie van Toelichting, dit gevoeld, en daarom, met afwijking van de wet van 1840, het alternatief van gevangenisstraf of geldboete gesteld. Welligt was het wenschelijk, dat zij nog een stap verder ging.

Art. 5. Men heeft de vraag gedaan, of de hier voorkomende bepaling ook tot verkeerde toepassing of liever tot onjuiste gevolgtrekkingen aanleiding zou kunnen geven. Als voorbeeld van hetgeen men daarbij op het oog had, wees men op het geval, dat er eene persoonlijke aanranding had plaats gehad, met het bepaalde voornemen om manslag te begaan, doch welke aanranding slechts verwonding veroorzaakt had. Zou nu, daar de wet de verwonding afzonderlijk met strafbedreigt, in dat geval de tegenwoordige bepaling ook kunnen worden ingeroepen, om eene poging tot moedwilligen manslag als eene bloote verwonding te doen voorkomen?

TITEL IV.

Art. 1. Men acht de hier voorkomende definitie, ofschoon in der tijd uit den boezem der Kamer zelve voortgekomen, in verband ook met de definitien der volgende artikelen, nog altijd aan meer dan éénе bedenking onderhevig en beveelt die daarom eener nadere ernstige overweging der Regering aan. *Daders zijn, die zelven in persoon misdrijf plegen of pogen te plegen.* Onmiskenbaar ligt in die woorden: *zelven* en *in persoon* een pleonasmus, welke het artikel ontsiert, en misschien, zonder gevaar, door het laten wegvallen van het woord *zelven* zou kunnen worden vermeden. Het criterium van den dader is, volgens het artikel, dat hij *in persoon* het misdrijf pleegt. De wetgever geraakt echter met zich zelven in strijd, als hij op het einde van art. 3 voor *medepligtigen* verklaart degenen, die gedurende het plegen van het misdrijf den dader op eenige wijze behulpzaam zijn. Dat behulpzaam zijn moet toch in bepaalde gevallen mede *in persoon* plaats hebben. Men denke bijv. aan den medepligtige aan diefstal met braak, die, zonder zelf het misdrijf te plegen, dit door het wegbreken van beletselen tegen het doordringen in de woning des bestolenen bevordert. Welligt zou men deze en soortgelijke tegenwerpingen voorkomen door, op het voorbeeld van sommigen, als dader aan te duiden den persoon, in wiens wil de oorzaak gelegen is, dat het misdrijf ondernomen is geworden. Maar ook tegen de vertaling van *auctor* of *auctor physicus* door *dader* bestaan bedenkingen. Men houdt die vertaling voor minder juist, ook omdat men de *auctor* van een misdrijf kan zijn, zonder het in persoon te plegen of ten uitvoer te brengen.

Art. 2. Door velen is de opmerking gemaakt, dat de Regering, ook blijkens de volgorde van artt. 1, 2 en 3, den *mededader* eenigzins ondergeschikt beschouwt aan den *dader*. Dat denkbeeld werd minder juist geacht, vermits de *mededader*, die hier bedoeld wordt, eigenlijk de aanlegger en oorzaak van het misdrijf is, al heeft hij ook zelf de daad niet ten uitvoer gelegd. Degene toch, die in dit artikel *mededader* wordt genoemd, is in elk geval de meest schuldige, en behoort in de eerste plaats, misschien wel onder den naam van *aanlegger*, in dezen titel voor te komen; daarop zouden dan de hoofduitvoerders van het plan der aanleggers (de *daders*) kunnen volgen, en daarna de bepalingen betrekkelijk de *medepligtigen* opgenomen kunnen worden. Die wijze van rangschikken, op den aard der zaak gegrond, zoude ook van practisch nut kunnen zijn, blijkens de aanmerking hieronder op art. 7 van dezen titel; bij welke aanmerking men is uitgegaan van het denkbeeld, dat het ontwerp in dien geest behoort gewijzigd te worden.

Onafhankelijk van deze beschouwing, en in het systema der Regering redenerende, meende men, dat de regelmatigheid en goede zamenhang vorderden, dat in art. 2, even als in de artt. 1 en 3 omtrent de *daders* en *medepligtigen*, eene op zich zelve staande definitie der *mededaders* voorkwam, waarop dan in eene nieuwe alinea de strafbedreiging zou kunnen volgen. Ook heeft men gevraagd, of door in de definitie zelve het woord *misleiding* op te nemen, niet te ver wordt gegaan. Dit woord wordt toch niet altijd regtstreeks *in malam partem* gebezigd. Misschien was het ter verduidelijking genoegzaam, om daaraan *opzettelijk* te doen voorafgaan.

Art. 3. In verband met de definitie, bij art. 1 van de *auctores* gegeven, meende men, dat in dit artikel de *medepligtigen* aldus omschreven zouden kunnen worden: » Medepligtigen aan misdrijf of poging tot misdrijf zijn zij, in wier wil de oorzaak gelegen is, dat het misdrijf, *door anderen ondernomen*, is ten uitvoer gebragt, onverschillig op welke wijze of door welke middelen zij daartoe hebben medegewerkt."

Art. 4. Wat de 6de alinea van dit artikel betreft, verwijst men naar de aanmerking op art. 3 van den IIIden Titel.

Art. 5. Tot toelichting wenscht men de opgave van eenige der gevallen, waarin, indien het voorschrift van de 2de alinea van dit artikel niet bestond, door het opleggen van twee derden van het maximum der straf, beneden het minimum dier straf zou moeten worden afgedaald.

Art. 6. De schorsing in de uitoefening van het beroep, bedrijf, enz. is een gevolg van de omstandigheid, dat die uitoefening tot het plegen van het misdrijf aanleiding heeft gegeven, en heeft tot doel, om de herhaling van het misdrijf door denzelfden persoon gedurende een bepaald tijdperk te voorkomen. Maar met dat doel schijnt het strijdig, dat die schorsing ook tegen den medepligtige worde uitgesproken. In den regel zal deze toch een geheel ander beroep uitoefenen dan dat, bij welks uitoefening het misdrijf is gepleegd.

Art. 7. Tegen de bepaling zelve van dit artikel zijn geene bedenkingen ingebragt; maar met het oog op de aanmerking op art. 2 gemaakt, meent men dat ook het omgekeerde geval behoort te worden voorzien, en dat de *dader* alleen in zooverre strafbaar behoort te worden gesteld voor de verzwarende omstandigheden bij het misdrijf van den *mededader*, als hij die verzwarende omstandigheden had behooren te weten. Als een voorbeeld ter verduidelijking heeft men gesteld het geval, wanneer een knecht in een logement een vreemde mogt hebben omgekocht, om in dat logement diefstal te plegen: zie Boek II, Titel XIX, art. 14. In dat geval, heeft men opgemerkt, zoude de knecht zijn *mededader* (*auctor intellectualis*) en de vreemde *dader;* en men heeft gevraagd: of nu niet de dader alleen dan voor de verzwarende omstandigheid strafbaar zoude moeten zijn, wanneer hij had behooren te weten, dat hij, die hem had omgekocht, was knecht in dat logement? Had daarentegen in het gestelde geval de vreemde de verzwarende omstandigheid niet gekend, zoo behoorde desniettemin de *mededader* (aanlegger) voor die verzwarende omstandigheid te boeten.

Tegen de redactie van het artikel heeft men de bedenking, dat

aan het slot het woord *kunnen* overbodig schijnt, als reeds onder *behooren* begrepen, of, zoo men dit niet aanneemt, tot eene te uitgestrekte toepassing leidende. *Crimina probantur, non praesumuntur.* Zou dus het *kunnen* niet behooren weg te vallen, of ware het zelfs niet beter, eenvoudig te schrijven: *heeft voorzien?*

Art. 9. Bij sommigen is de vrees gerezen, dat deze bepaling in de toepassing te ver zou kunnen leiden. Het geval laat zich denken, dat bij diefstal de vrouw en kinderen uit het misdrijf voordeel hebben getrokken, zonder daarom als strafbare begunstigers te kunnen worden aangemerkt. Misschien was, tot wegneming van dit bezwaar, eene soortgelijke beperkende bepaling nuttig, als elders in dit wetboek (Boek II, Titel II, art. 11) voorkomt. In allen gevalle wenscht men meer bepaald te worden onderrigt, wat hier door *verstandhouding* is te verstaan.

Art. 11. De laatste woorden van dit artikel: *geacht moeten worden dit te hebben gedaan*, schijnen niet gelukkig gekozen en men heeft zelfs, op grond dat daardoor aan den regter te veel wierd overgelaten, het geheel doorhalen daarvan voorgestaan. Anderen hielden echter het behoud dier woorden voor volstrekt noodzakelijk.

Art. 12. Men heeft bij dit artikel gemeend, dat wanneer eenig misdrijf in den *mededader* (*auctor intellectualis*) *niet* of althans *minder* strafbaar mogt zijn, zulks geen invloed moet hebben op de straf tegen den *dader* uit te spreken? Blijvende bij het op art. 7 aangehaalde voorbeeld, heeft men er zich hier bij voorgesteld, dat de knecht uit het logement (de *auctor intellectualis*) was een jongeling van veertien jaren, en de vreemde (de dader) een man van dertig jaren.

TITEL V.

Art. 2. Vrij algemeen is men van oordeel geweest, dat het stelsel, hetwelk aan dit artikel ten grondslag ligt, te ongunstig is voor den aangevallene en den aanvaller daarentegen te zeer in zijne hoede neemt. Het bewijs van de voorwaarde sub 1°., dat de openbare magt niet kon worden ingeroepen, zal in de meeste gevallen reeds moeijelijk te leveren zijn; maar aan te toonen, zoo als sub 2°. gevorderd wordt, dat de aanranding niet op eene minder nadeelige wijze *kon* afgekeerd worden, zal wel meestal tot de onmogelijkheden behooren; ja, het grenst aan ongerijmdheid, zoo iets te vorderen. Dat men het eene en andere moet kunnen aantoonen, om bijv. in het geval, bedoeld bij art. 20, Titel X, Boek II, niet de aldaar bedreigde straf te beloopen, acht men te bedenkelijker, vermits men uit de woorden: *en tevens*, op het einde der 2de alinea, moet opmaken, dat de beide hier vermelde omstandigheden gelijkelijk en evenzeer aanwezig moeten zijn, om noodweer te doen erkennen. Men dringt dus op wijziging van het artikel aan, en vraagt, of het niet verkieslijk zou zijn, bij de regeling van dit onderwerp meer getrouw te blijven aan de voorschriften, die men in de § § 84—89 van het *Entwurf des Strafgesetzbuchs für die Preussischen Staaten*, van 1843, hetwelk de Regering mede onder het oog schijnt te hebben gehad, daaromtrent aantreft? Onder anderen meent men de aandacht der Regering te moeten vestigen op de daar in § 88 voorkomende bepaling omtrent de niet-toerekenbaarheid, als de aangevallene uit schrik of angst de perken eener geoorloofde verdediging heeft overschreden. (1)

Art. 3. Wat wordt te dezer plaatse door *wettig gezag* verstaan? Zou men uit die uitdrukking mogen afleiden, dat de ondergeschikten steeds alle bevelen hunner wettige superieuren hebben op te volgen, ook wanneer bij voorbeeld de kapitein van een schip zijne onderhoorige manschappen beval brand te stichten? De bedenking was misschien weg te nemen door de bijvoeging, dat hier alleen bevelen binnen de grenzen van het gezag desgenen, die ze geeft, bedoeld worden.

Ter gelegenheid van dit en de overige artikelen is de opmerking gemaakt, dat in geheel dit wetboek nergens iets omtrent de *eigenrigting* voorkomt. Onder verwijzing naar hetgeen deswege in het Voorloopig Verslag omtrent het ontworpen Tweede Boek van het Wetboek van Strafregt van 1842—1843, bladz. 22, (2) is aangemerkt, uit men den wensch om met het systema der Regering op dit punt te worden bekend gemaakt.

Art. 4. Zoo men het begrip van *krankzinnigheid* niet in eenen zeer ruimen en oneigenlijken zin wil opvatten, is het te dier zake gegeven voorschrift, naar het oordeel van eenigen, te beperkend. Zij zouden liever hier dat woord vermeden en van zoodanigen zielstoestand gesproken willen hebben, die het oordeel des daders uitsluit.

Art. 5. Dit artikel heeft tot zeer onderscheidene beschouwingen aanleiding gegeven; sommigen vonden het daarin gegeven voorschrift omtrent *den proeftijd van hoogstens één jaar*, gedurende welken de buiten vervolging gestelde of vrijgesprokene uit het krankzinnigen-gestieht, waarin hij op bevel des regters geplaatst is, niet mag worden ontslagen, ook al is zijne beterschap blijkbaar, hard, onbillijk en indruischende tegen de letter en den geest der wet van 29 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20). Zoo doende, meenden zij, werd eene door den regter niet toerekenbaar verklaarde daad werkelijk gestraft, en afgeweken van de menschlievende beginselen, hier te lande omtrent de behandeling van krankzinnigen al meer en meer aangenomen. Anderen daarentegen namen met het voor-

(1) De hier bedoelde paragraphen luiden aldus:

§ 84. Die im Zustande rechter Nothwehr begangenen Handlungen sind straflos. Rechte Nothwehr ist vorhanden, wenn Jemand bei einem rechtswidrigen Angriffe gegen seine Person, Ehre oder Vermögen, auf den augenblicklich nöthigen Schutz der Obrigkeit mit Gewissheit nicht rechnen kann, und ihm ausser der gewaltsamen Selbstvertheidigung, kein anderes sicheres Mittel zu Gebote steht, den ihm drohenden Schaden abzuwenden.

§ 85. Die Nothwehr findet eben sowohl zur Abwendung eines unzweideutig angedroheten, als eines schon begonnenen Angriffs und selbst zur Wiedererlangung von Sachen statt, deren sich der Angreifende schon bemächtigt hatte.

§ 86. Nicht nur der Angegriffene oder Bedrohete selbst, sondern auch ein Jeder, der denselben vertheidigt oder ihm Beistand leistet, hat das Recht der Nothwehr.

§ 87. Die Nothwehr darf nicht weiter geübt werden, als ihr Zweck erfordert.

§ 88. Ergiebt sich aus den Umständen, dass der Angegriffene aus Bestürzung, Schreck oder Furcht das Maass erlaubter Vertheidigung überschritten hat, so kann ihm diese Ueberschreitung nicht zugerechnet werden.

§ 89. In andern, als den im § 88 bezeichneten, Fällen hat der Richter nach den jedesmaligen Umständen zu beurtheilen, ob die Uebersehreitung der Grenzen der Nothwehr als ein blos fahrlässiges oder als ein vorsätzliches Verbrechen zu betrachten sey.

(2) De hier bedoelde plaats van het Voorloopig Verslag van 1842—1843 sloeg op art. 33 van den toen voorgestelden IIden Titel, welk artikel aldus luidde: » Al wie eenige feitelijkheid pleegt, ten einde, buiten de gevallen bij de wet bepaald, met voorbijgang der regterlijke magt, zich zelven eigenmagtig eenig waar of vermeend regt of het herstel van eenig waar of vermeend ongelijk te verschaffen, zal worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste acht dagen en ten langste zes maanden, of met eene geldboete van ten minste vijf en twintig en ten hoogste twee duizend gulden." Er werden bij het Voorloopig Verslag op dat artikel onderscheidene aanmerkingen gemaakt, waarop in hetzelve deze zinsneden volgden: » Deze overwegingen gaven aanleiding, dat door vele leden de voorkeur werd gegeven aan de omschrijving van het misdrijf, in art. 87 van het Wetboek voor het Koningrijk Holland voorkomende, vooral omdat juist het vereischte bij dat wetboek, dat *eigenrigting* zal bestaan in: *het gebruiken van gewelddadige middelen* — KENNELIJK GEPAARD GAANDE MET OPZETTELIJKE TEGENSTREVING AAN HET GEZAG DER GESTELDE MAGTEN OF REGTERS, zoodanige schending van het openbaar gezag daarstelt, welke de opneming van soortgelijke bepaling in dezen titel zou wettigen.

» Dan men heeft zich meer in het algemeen de vraag voorgesteld, of tegen *eigenrigting* bij de wet straffen moeten worden bedreigd? De meerderheid heeft gemeend deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden, niet omdat zij van oordeel is, dat het voorwenden van eenig regt, in ieder geval, geheele straffeloosheid zou behooren ten gevolge te hebben, maar omdat zij meent, dat *eigenrigting* eerst dan strafbaar moet wezen, wanneer men, tot verkrijging van eenig waar of gewaand regt, of tot herstel van eenig waar of vermeend ongelijk, zoodanige middelen bezigt, welke op zich zelven volgens de wet strafwaardig zijn. Men wenscht mitsdien de *eigenrigting* evenmin als een op zich zelf staand wanbedrijf, dan als reden tot straffeloosheid in de wet opgenomen te zien. Men kan *eigenrigting*, veeltijds zoo naauw grenzende aan handhaving van bezitregt, niet rangschikken onder de misdaden tegen het openbaar gezag, en in zooverre hierdoor regten van bijzondere personen worden beleedigd, zijn de gewone strafbepalingen tegen schennis van eigendom meer dan voldoende om die daden te beteugelen: in verband ook met art. 6 van het Wetboek van Strafvordering, is men alzoo van oordeel, dat dit artikel kan wegvallen."

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

gestelde artikel genoegen, vooral ook omdat daarin de beperking voorkomt, dat de plaatsing in het krankzinnigen-gesticht voor de rust der maatschappij of de veiligheid van personen en goederen moet worden gevorderd; — omdat de proeftijd zonder een nieuw regterlijk onderzoek niet langer dan een jaar kan duren — en omdat de buiten vervolging gestelde dan toch ook zal worden *verzorgd*, waardoor men almede het naauwkeurig nagaan van zijnen toestand verstaat. Aan die zijde wees men voorts op het gevaar, dat misdadigers krankzinnigheid veinzen, en beweerde men, dat niet te veel aan het oordeel van het hoofd van het krankzinnigengesticht, wien dikwijls de bijzonderheden van het gevoerde criminele regtsgeding onbekend zouden zijn, moest worden overgelaten. — Overigens heeft men te vergeefs naar de reden gezocht, waarom uit dit artikel de woorden: *op eigene kosten, tenzij hij onvermogend is*, die in het ontwerp van 1846 voorkwamen, zijn weggelaten. Men achtte die bijvoeging tot besparing van justitie-kosten zeer noodzakelijk.

Art. 7. De woorden: *te hunnen aanzien*, in de 1ste alinea van dit artikel, komen overtollig voor, vermits in hetgeen men daardoor wil uitdrukken reeds bij art. 12, Titel IV van dit Boek is voorzien. De strekking van het voorschrift zelve acht men te ruim, meenende men, dat dit tot misdaad en wanbedrijf had moeten worden beperkt. In de beide vorige ontwerpen was dit het geval, en het laat zich, bij het stilzwijgen der Memorie van Toelichting op dit punt, moeijelijk gissen, wat de Regering bewogen kan hebben, thans de politie-overtredingen mede in het artikel te begrijpen. Wanneer de Regering echter, om welke reden dan ook, de niet-toerekenbaarheid tot alle misdrijven zonder onderscheid wil blijven uitstrekken, geeft men in bedenking, om den aangegeven ouderdom der kinderen van tien tot acht jaren te verlagen. Met die wijziging zou welligt dan gepaard kunnen gaan het voorschrift, dat de regter aan kinderen beneden de tien jaren, wanneer dezen met het oordeel des onderscheids hebben gehandeld, eene ligtere straf zal kunnen opleggen.

Artt. 8 *en* 9. Het verleenen der bevoegdheid aan den regter om kinderen, die zich aan misdrijf hebben schuldig gemaakt, aan het bederf, te midden waarvan zij tot nu toe hebben verkeerd, te onttrekken, en hen in een afzonderlijk gesticht te doen opvoeden, zal wel door niemand worden gewraakt. Men vertrouwt dan ook, dat, als het nieuwe wetboek in werking komt, de Regering hare thans te dezen aanzien gedane belofte zal nakomen, en werkelijk een zoodanig afzonderlijk gesticht, als hier bedoeld wordt, oprigten. Eenige beduchtheid daaromtrent zou geene bevreemding kunnen baren, als men bedenkt, dat tot nu toe voor het bewaren van zeer jeugdige misdadigers, in weerwil van het *Code Pénal*, de gewone gevangenissen gebezigd worden.

Overigens heeft men nog omtrent art. 8 gevraagd, wie de regter is, die daar bedoeld wordt, en met name, of men hier ook aan den regter, in raadkamer vergaderd, denken moet.

De slotbepaling van art. 9 is aan sommigen voorgekomen, zich te ver uit te strekken. Zij spreekt van *misdrijf*, en dus ook van politie-overtredingen. Maar zou nu niet, indien een kantonregter een kind voor een tijdsverloop van acht jaren in een opvoedingsgesticht kon doen opsluiten, aan dezen eene grootere magt worden verleend, dan zijn regterlijk ambt toelaat?

Art. 11. Gaarne stemt men toe, dat aan den regter bij de toepassing der straf de noodige ruimte moet worden gelaten; nogtans heeft men gemeend te moeten vragen, of die ruimte hier niet te ver ging? In het wezen der zaak worden toch hier door de verzachtende omstandigheden, die bij de strafregtspleging in een naburig Rijk zulk eene groote rol spelen, alle elders in het wetboek voorkomende bedreigingen met eene bepaalde straf weder omvergeworpen of op losse schroeven gesteld. Dit heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of niet eenige vaste regelen aan te geven zouden zijn, die bij de beslissing omtrent de mate van strafbaarheid zoowel bij de toepassing der *poenae indeterminatae*, als bij het toelaten van verzachtende omstandigheden, die de bedreigde straf zouden verminderen, het oordeel des regters moeten bepalen. Men had daarbij onder anderen het oog op de opsomming van dertien verzwarende of verligtende omstandigheden, die in het reeds aangehaalde Pruissische strafwetboek voorkomt. (1) Moge al aan de volledigheid dier regelen, naar het oordeel van sommigen, een en ander ontbreken, eene poging om die aan te vullen zou kunnen worden gewaagd, of wel iets anders van gelijke strekking ware daarvoor in de plaats te stellen. Zoo meent men bijv., dat de regelen te omschrijven waren, die de Regering zelve bij het aannemen van de gradatie der straffen in de verschillende, bij het wetboek voorkomende gevallen hebben geleid. Ten slotte voegt men hier nog bij, dat, terwijl vele leden de bedoelde aanvulling wenschelijk, hoogst nuttig en bereikbaar rekenden, eenigen echter een geheel tegenovergesteld gevoelen voorstonden, en de beslissing vrij en onbelemmerd aan het *arbitrium judicis* wilden overgelaten hebben.

Overigens heeft men de vraag gedaan, waarom in dit artikel uit de reeks der straffen, die vermindering kunnen ondergaan, de doodstraf is weggelaten? Men vermoedt, dat de Regering door het denkbeeld is geleid, dat, de doodstraf hier toegelaten wordende, de regter in vele gevallen niet ligt tot het uitspreken daarvan zou overgaan; doch wenscht ook omtrent dit punt eenige zekerheid te bezitten.

Art. 14, 2de alinea. Deze zinsnede, een stellig voorschrift behelzende, heeft men gevraagd, of dit zoodanig moet worden verstaan, dat ook bij het aanwezig zijn van verzachtende omstandigheden, geene mindere straf dan de langdurige tuchthuisstraf kan worden uitgesproken? Of wel kunnen hier ook de verzachtende omstandigheden in rekening worden gebragt? Men acht dit laatste meer rationeel.

TITEL VI.

Bij de beoordeeling van dezen geheelen titel kwam het in aanmerking, of niet het gevolg der herhaling van misdrijf in bepaalde gevallen, een einde kan en moet nemen. Men meende toch, dat uit het onvoorwaardelijk toelaten van zwaardere straf bij herhaling de grootste hardheid kan voortvloeijen. Anderen echter voerden daartegen aan, dat dit bezwaar grootendeels vervalt door de aan den regter gegevene bevoegdheid, om verzachtende omstandigheden in aanmerking te nemen.

Art. 1. Eenigzins in verband met deze algemeene opmerking werd, ter gelegenheid van dit artikel, gevraagd, wat de bedoeling is wanneer onderscheidene misdrijven van denzelfden aard of zwaarte zijn gepleegd. Indien iemand drie malen achtereen hetzelfde misdrijf heeft gepleegd, kan hij toch niet gezegd worden, aan drie *onderscheidene misdrijven*, waarvan dit artikel spreekt, schuldig te zijn. De woorden: *tegen één derzelve*, zouden wel eene andere uitlegging wettigen, maar vermits er onmiddellijk op volgt: *tegen het zwaarste*, hetgeen verschillende, geenszins gelijksoortige misdrijven doet veronderstellen, is blijkbaar hier in het geval niet voorzien, en het is dus niet uitgemaakt, of zulk eene herhaling aanleiding oplevert, om eene zwaardere straf op te leggen.

Wat de 2de alinea betreft, is de vraag gerezen, hoe deze bepaling zou werken in het geval, dat door hare toepassing de categorie der straf zou kunnen veranderen. Zal namelijk door de verzwaring der straf met een derde de gewone tuchthuisstraf in de

---

(1) Er wordt hier gedoeld op het voorkomende in § 107 van het reeds aangehaalde *Entwurf des Strafgesetzbuchs für die Preussischen Staaten*, welke paragraaph aldus luidt:

» Die Strafbarkeit des Verbrechers erhöhet oder vermindert sich hauptsächlich, je nachdem:

1. durch seine That mehr oder weniger Rechte verletzt wurden;
2. die Verletzung einen höhern oder niedern Grad erreicht hatte;
3. die That unter Umständen begangen wurde, wodurch die öffentliche Sicherheit, Ruhe und Ordnung mehr oder weniger gefährdet war;
4. die That an befriedeten Orten, insbesondere in Kirchen oder landesherrlichen Schlössern, verübt wurde;
5. zur Begehung des Verbrechens die Religion oder religiöse und kirchliche Gebräuche vorgeschützt oder gemissbraucht worden sind:
6. mehr oder weniger Pflichten für den Verbrecher vorhanden waren, die That zu unterlassen;
7. der Verbrecher mehr oder weniger fähig war, diese Pflichten oder die Strafwürdigkeit seiner Handlung zu erkennen;
8. der äussere Anreiz zum Verbrechen für ihn mehr oder minder gross war;
9. er aus mehr oder minder bösartigem Antriebe die Handlung beging;
10. derselbe mit mehr oder weniger Ueberlegung zur Ausführung der That schritt; oder
11. grössere oder geringere Hindernisse dabey überwand;
12. der Verbrecher durch seinen bisherigen Lebenswandel einen höhern oder geringern Grad von Verderbtheit und Neigung zu Verbrechen zu erkennen gegeben hat, oder schon früher wegen Verbrechen verurtheilt worden ist, oder nicht;
13. er das Verbrechen in der Untersuchung geläugnet oder dasselbe eingestanden hat; insbesondere ist zu berücksichtigen, wenn das Geständniss vor der Ueberführung freiwillig abgelegt worden ist.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

buitengewone en de buitengewone in de langdurige overgaan, of daarmede worden verwisseld? Dit schijnt niet in de bedoeling te liggen, daar anders ook van het geval der verzwaring van de langdurige tuchthuisstraf melding had moeten worden gemaakt.

Uit de slotbepaling van het artikel laat zich afleiden, dat de Regering zelve de verbeurdverklaring als eene bijkomende straf beschouwt; zoodat de vraag, bij artt. 6 en 7 van den IIden Titel van dit Boek gedaan, toestemmend zou moeten worden beantwoord. Maar in die veronderstelling schijnt de laatstgenoemde titel op dat punt eene wijziging te behoeven.

Art. 2. Men is van oordeel, dat hetgeen, blijkens de Memorie van Toelichting, kennelijk de bedoeling is van het 1ste lid van het artikel, dat namelijk de nieuwe misdaad of het wanbedrijf, om de verzwarende omstandigheden daar te stellen, na de eerste veroordeeling moet zijn gepleegd, hier niet duidelijk genoeg is uitgedrukt. Men wilde daarom hier gelezen hebben: » andermaal aan eene *later begane* misdaad of een *later begaan* wanbedrijf wordt schuldig verklaard." Indien toch de laatst beregte misdaad vroeger is gepleegd, kan geene recidive geacht worden te bestaan. Evenzoo meent men, dat in het 2de lid van het artikel, in plaats van *tweede* misdaad of *tweede* wanbedrijf, *latere* misdaad of *later* wanbedrijf zou moeten gelezen worden. Art. 208 van het Wetboek van Strafvordering is hierbij aangehaald, hetwelk met de tegenwoordige bepaling strijdig schijnt te zijn. Nog wenschte men, dat het artikel zoodanig wierd geredigeerd, dat geene veroordeeling wegens wanbedrijf als eene verzwarende omstandigheid wierd aangemerkt, die niet het gevolg is van bij dit Wetboek bedreigde straffen. Men had daaarbij het oog op de veelvuldige correctionele veroordeelingen, die het gevolg zijn van bijzondere wetten, zoo als die wegens verzuim van aangifte voor de nationale militie en dergelijke.

Art. 4. Men heeft op de geheele weglating van dit artikel aangedrongen, op grond, dat bij herhaling van misdrijf geene verzachtende omstandigheden toegelaten konden worden, en men vond voor die weglating te meer grond, omdat de regter toch niet verpligt is de zwaardere straf op te leggen. Anderen echter konden zich zeer goed het geval voorstellen, dat ook bij herhaling van misdrijf verzachtende omstandigheden aanwezig waren. — In allen gevalle wenscht men de weglating van de laatste zinsnede van het artikel: *daaromtrent echter handelende met de meest mogelijke omzigtigheid.* De regter moet altijd met die omzigtigheid handelen; maar dit in een wetboek te zeggen komt ongepast voor en zou zelfs als beleedigend voor den regter aangemerkt kunnen worden.

Art. 5. *na reeds te voren tuchthuisstraf ondergaan te hebben*; daarvoor las men liever: *na reeds te voren tot tuchthuisstraf veroordeeld te zijn geweest of die ondergaan te hebben.* Men had daarbij het oog op het geval, dat bij wijze van gratie bijv. de doodstraf in tuchthuisstraf was veranderd.

TITEL VII.

Het opschrift van dezen titel zou, naar men meent, zeer wel tot de enkele woorden: *Van rehabilitatie* kunnen worden beperkt. Het woord *herstelling* is, blijkens die daarachter gevoegde verduidelijking zelve, te onbestemd.

Wat den inhoud van den titel betreft, heeft men de aanmerking gemaakt, dat de daarin voorkomende bepalingen beter in een Wetboek van Strafvordering zouden te huis behooren. Men ging zelfs verder en herhaalde de vraag, waarvan reeds in § 3 der algemeene aanmerkingen aan het hoofd van dit verslag is gewag gemaakt, dat, nu de eerloosheid als een onafscheidelijk gevolg van criminele straffen vervallen zou, alle bepalingen omtrent de rehabilitatie onnoodig waren. Al hetgeen men thans kan doen ophouden, zeide men, bepaalt zich tot de bijkomende straffen, doch dat gevolg der veroordeeling kan niet door rehabilitatie, maar alleen door het middel van gratie worden weggenomen. Anderen waren echter van een tegenovergesteld gevoelen en meenden, dat, met het oog op art. 16 van den IIden Titel van dit Boek, rehabilitatie nog altijd zeer goed te pas kan komen. In verband met deze beschouwingen zijn op de artikelen van den titel subsidiair de volgende aanmerkingen gemaakt.

Art. 1. Men heeft den wensch geuit, dat de termijn na het ondergaan der straf, aan het einde waarvan brieven van herstelling mogen worden gevraagd, voor de veroordeelden tot verbanning mogen worden verkort. Ook verlangt men te weten, of in het stelsel der Regering, degene, die, na eene veroordeeling ter dood, gratie heeft erlangd, nooit zal kunnen worden gerehabiliteerd? De bewoordingen van het artikel leiden tot het vermoeden, dat zulk eene uitsluiting bedoeld wordt.

Art. 2. De verpligting tot het overleggen van het arrest van veroordeeling schijnt noodeloos. Het openbaar ministerie van het collegie hetwelk de uitspraak gedaan heeft, wordt toch, volgens art. 3, altijd in de zaak gemengd; en waarom zou men dan den veroordeelde aan kosten blootstellen?

Art. 3. De weglating van de 2de alinea van dit artikel kan, meent men, gevoegelijk plaats hebben, indien men achter de 1ste alinea de woorden voegde: » die, na ingewonnen berigt, zijn gevoelen daarop mededeelt." De procureur-generaal bij den Hoogen Raad moet toch weten, hoe hij de hier noodige informatien kan bekomen en zal zich uit den aard der zaak aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het collegie, hetwelk de uitspraak gedaan heeft; wenden. Wil men echter de 2de alinea behouden, dan zal men op het geval bedacht moeten zijn dat het bedoelde collegie niet meer bestaat; men had daarbij het oog op de voormalige criminele regtbank te Amsterdam, en wilde ten minste de Regering op zulk een denkbaar geval opmerkzaam maken.

Art. 4. De goedkeuring des Konings, waarvan hier gesproken wordt, is, naar men meent, eenigzins strijdig met het denkbeeld om de brieven van herstelling door den Hoogen Raad te doen *verleenen.* Goedkeuring brengt toch de mogelijkheid van weigeren mede, en daar het hier geene uitoefening van het regt van gratie geldt, schijnt de tussehenkomst van het Hoofd van den Staat ook geen volstrekt vereischte.

TWEEDE BOEK.

Men heeft meenen op te merken, dat dit boek, wat den stijl betreft, eenigzins ongunstig bij het vorige afsteekt. Niet altijd heerscht daarin die juistheid en strenge bepaaldheid van uitdrukking, welke in ieder wetboek een hoofdvereischte is. Zoo wordt van het plegen der te straffen misdrijven doorgaans in den verleden tijd van het werkwoord gesproken, waar de tegenwoordige tijd gebruikt had kunnen worden, en heeft men op vele plaatsen, in tegenstelling met het *Code Pénal*, niet den dader, maar de daad met straf bedreigt. Ook heeft men ongelijkvormigheden in den stijl ontmoet, die, naar het schijnt, vermeden hadden kunnen worden. Tot voorbeeld van dit laatste wijst men op den geheel onderscheiden aanhef van de twee volkomen gelijksoortige en onmiddellijk op elkander volgende artt. 4 en 5 van Titel III. Men maakt deze aanmerkingen alleen, om de aandacht der Regering op een punt te vestigen, hetwelk door geen deskundigen van ondergeschikt belang zal worden geacht.

TITEL I.

De strengheid der strafbepalingen, die in de artt. 1 — 8 voorkomen, heeft op zich zelve tot geene bedenkingen aanleiding gegeven. Men is het met de Regering volkomen eens, dat, waar het de hoogste personen in den Staat of het bestaan van den Staat en van zijnen regeringsvorm geldt, krachtige bescherming noodig is. Maar juist uit dat oogpunt acht men het wenschelijk, dat het doel niet voorbij worde gestreefd, en dit schijnt eenigermate het geval te zijn, als men de definitie van *aanslag* in art. 9 in verband brengt met de vorige artikelen waarin dat woord wordt gebezigd. Die definitie zou dengene, die eenige daad heeft verrigt, strekkende om tot de uitvoering van eene der vroeger opgenoemde misdrijven te geraken, alle gunstig gevolg van terugkeer en berouw doen verliezen. Wie bijv. een pistool had gekocht, met het bepaalde voornemen om den Koning te dooden, maar nog bij tijds tot inkeer en berouw over zijn misdadig voornemen was gekomen, zou met den dood moeten worden gestraft. Dit kan de bedoeling niet zijn; het zou nadeelig kunnen werken voor hetgeen men beschermen en beveiligen wil; en het komt dus wenschelijk voor, om de definitie van aanslag in art. 9 zoodanig te beperken, dat alleen eene meer onmiddellijke of meer regtstreeksche poging om tot de uitvoering van het misdrijf te geraken, daaronder kan worden begrepen.

Art. 3. De redactie van dit artikel schijnt verduidelijking te behoeven. Men vroeg al dadelijk, of de dubbelzinnigheid niet weg te nemen was, die men in de woorden: *de bedreiging* VAN *den Koning* — MET *feitelijke beleedigingen* vond, daar deze toch in den zin konden worden opgevat, als of de Koning bedreigde. *Het bedreigen* ware daarom misschien beter. Van meer gewigt schijnt de aanmerking, dat men uit het artikel, zoo als het thans is gesteld, zou kunnen afleiden, dat de bedreiging, om in de hier voorkomende strafbepaling te vallen, met feitelijke beleedigingen moet zijn gepaard gegaan; hetgeen toch wel de bedoeling niet zal zijn. Al verder vroeg men, of hier eene eenvoudige, bloote, dan wel eene voorwaardelijke bedreiging wierd bedoeld.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Sommigen vonden, in verband met den zin, dien zij aan het artikel hechtten, de straf te zwaar.

Art. 7. De bedenking is gerezen, of de toepassing van dit artikel niet te ver zou kunnen leiden. De grondwettige regeringsvorm en de orde van troonsopvolging zijn geene ligchamelijke zaken. De verandering daarvan wordt in den regel minder door daden, dan door redenering beproefd. Anderen meenden echter, dat de daaruit voortvloeijende zwarigheid niet bestond, omdat bij den aanslag, waarop hier gedoeld wordt, altijd het opzet moest bewezen worden.

Art. 8. Men meent hier eene misdaad aan te treffen, waarvan de kenteekenen niet genoegzaam omschreven zijn. In de volgende artikelen worden toch naar het schijnt, al de middelen opgenoemd, door welke een zoodanige aanslag tegen den Staat kan worden gepleegd, als waarvan hier sprake is; en men vraagt dus, wat bepaaldelijk en meer in dit artikel bedoeld wordt. Wegens het onbestemde der zaak wenscht men in allen gevalle de vroegere aanmerking op de definitie van art. 9 meer bepaald met dit artikel in verband te hebben gebragt.

Art. 10. De aanmerking is gemaakt, dat de aanhef van dit artikel weg kan vallen, zoodat het, meer in overeenstemming van art. 75 van het *Code Pénal*, begon met de woorden: » De Nederlander, die" enz. Men meent toch, dat men van iemand, die de hoedanigheid van Nederlander verloren heeft, niet kan vergen, dat hij de daaraan verknochte verpligtingen blijft nakomen, en die, welke hem het land zijner inwoning kan opleggen, verzaakt. Anderen daarentegen stonden een tegenovergesteld gevoelen voor; zij beweerden, dat ook in andere landen een dergelijke regel, als hier gesteld wordt, is aangenomen; en wilden het artikel in nog uitgestrekter zin hebben gesteld, door in den aanhef daarvan het geheele artikel 9 van het Burgerlijk Wetboek, en niet enkel het daargestelde sub 2°. te begrijpen. — Nog heeft men gevraagd, of de ingezetenen van het hertogdom Limburg ook, wat de verpligtingen omtrent de krijgsdienst betreft, als Nederlanders te beschouwen zijn, en zoo ja, of dan voor hen, uit hoofde van de bijzondere betrekkingen van het hertogdom tot den Duitschen Bond, uit de toepassing van het artikel niet te eeniger tijd moeijelijkheden zouden kunnen voortspruiten.

Art. 12. Men zou het eene verbetering in de redactie achten, dat hier het woord *die* voor ieder der nommers herhaald werd. Deze aanmerking is mede van toepassing op vele volgende artikelen van dit wetboek.

Ad 2um. Bij sommigen ontstond er twijfel, wat hier door: » heeft *verraden*" verstaan moet worden. Zij meenden toch, dat al de middelen, waardoor men verraad kan plegen, in de volgende alinea's waren opgenomen. Daartegen heeft men aangevoerd, dat er nog op zoodanige mededeeling aan den vijand wordt gedoeld, waardoor een deel van het leger of de vloot op een bepaald punt in zijne handen zou kunnen vallen. Is dit werkelijk de bedoeling?

Ad 3um. Onder deze afdeeling schijnt ook *krijgskas* opgenoemd te moeten worden.

Ad 4um. Zou hier ook niet van het vernielen of onbruikbaar maken der middelen van gemeenschap, met het bepaalde oogmerk om den vijand te begunstigen, moeten worden melding gemaakt? Men dacht daarbij aan het wegbreken van eene brug en vooral aan het onbruikbaar maken van eenen spoorweg, welk laatste in 't vervolg eene tot nu toe onbekende belemmering in de krijgsverrigtingen zal kunnen te weeg brengen.

Art. 13, *ad* 1um. Men vraagt, welke straf de Nederlander beloopt, die *buiten 's lands* krijgsvolk voor den vijand heeft geworven? Hier wordt alleen straf bedreigd tegen hem, die dit binnen 's lands doet. Dezelfde aanmerking was reeds in het Voorloopig Verslag omtrent het Tweede Boek van 1842—1843 gemaakt.

Achter *geld* en *gelden*, in de 2de en 4de alinea van het artikel voege men: *geldswaarde*, als zijnde dit de aangenomene, alles omvattende uitdrukking.

Ad 2um, *3de alinea.* Hoe zal hij worden gestraft, die onder het krijgsvolk desertie, enz. heeft doen ontstaan, zonder eenig oogmerk om den vijand te begunstigen? Het volgende art. 15 zal alsdan worden toegepast; maar hoe dan, wanneer zoo iets niet in tijd van oorlog geschiedt?

4de alinea. De uitdrukking: *of deszelfs agent*, wordt niet bepaald genoeg geoordeeld, zoodat men die òf wilde doen wegvallen, òf ten minste wilde aangegeven hebben, wat onder dat woord *agent* verstaan moet worden. Men vroeg, of verraad niet een algemeen denkbeeld is, dat alle tusschenpersonen insluit. Achtte men dit laatste gevoelen niet aannemelijk, dan zou men toch de voorkeur geven aan eene redactie, waarin de woorden: *middellijk of onmiddellijk* de vermelding van den agent vervingen. Mogt de Regering in deze of dergelijke wijziging toestemmen, dan zou die ook elders moeten worden gebragt, zoo als hier in de 5de alinea; voorts in artt. 14, 16, 18, enz.

Art. 15. Men heeft gevraagd, of hier de vermelding van den tijd van oorlog wel noodig is, daar in de bepalingen, waarop het artikel slaat, telkens van den *vijand* gesproken werd. Ook meende men, dat de uitdrukking: *met eenig ander oogmerk*, in de toepassing te ver zou kunnen leiden. De bedoeling kon toch wel geene andere zijn, dan dat men de benadeeling van den Staat door de opgegevene middelen strafbaar wilde stellen; maar zouden dan de aangehaalde woorden niet door andere moeten worden vervangen, die meer bepaald het opzet aanduidden?

Art. 17. Achter de woorden: *'s Konings bondgenooten*, heeft men hier eene bijvoeging gemist, die de beperking in art. 79 van het *Code Pénal:* » *agissant contre l'ennemi commun*" wedergeeft. Dit toch, dat de bondgenoot met den Koning eenen gemeenschappelijken oorlog voert, maakt de daden zoo strafbaar. Wanneer zij gepleegd waren tegen eenen bondgenoot, die niet met ons tegen den vijand oorlog voert, kunnen de daden voor onzen Staat niet zulke nadeelige gevolgen hebben, en verdienen zij dus niet zoo gestreng gestraft te worden. Ook schijnt de redactie van het artikel eene kleine verbetering te behoeven. Men heeft hier niet het oog op daden, *gelijkstaande* met die tegen den Staat gepleegd, maar op *dezelfde* daden, als vroeger zijn opgenoemd, en het onderscheid is alleen, dat men thans het plegen daarvan tegen de bondgenooten veronderstelt.

Artt. 19 *en* 20. Men heeft ernstige twijfeling geopperd, of de straf der verbanning, die in deze beide artikelen wordt bedreigd, wel goed gekozen was, en gevraagd of daarvoor niet uitsluitend tuchthuis- of gevangenisstraf in de plaats moest worden gesteld. Er laten zich toch gevallen denken, dat de persoon, tegen wien, ten gevolge dezer artikelen, verbanning zou worden uitgesproken, door den vijand of door eene in zijne ongeoorloofde handelingen betrokkene vreemde mogendheid met opene armen zou worden ontvangen; terwijl nog daarenboven de schuldige ambtenaar, van wien in de laatste alinea van art. 20 gesproken wordt, door zijn verblijf buiten 's lands zeer gevaarlijk zou kunnen worden, en daar de geheimen van den Staat zou kunnen verraden. — Eene tweede aanmerking die op beide artikelen slaat, betreft de woorden: *zonder last of goedkeuring der Regering.* Men meende dat het denkbeeld beter zou worden uitgedrukt door te spreken van het handelen op eigen gezag, zonder later gevolgde goedkeuring der Regering of iets dergelijks. Dat toch het ontvangen van den last den dader vrijwaart, leerde reeds art. 3, Tit. V van het Eerste Boek. Ook vond men het minder gepast, om door de bewoordingen van het wetboek zelf aan te duiden, dat de Regering last zou kunnen geven tot daden, die den Staat aan vijandelijkheden of maatregelen van wedervergelding zouden blootstellen.

Wat meer bijzonder art. 19 betreft, heeft de uitdrukking: *aan vijandelijkheden* BLOOTGESTELD, om hare onbestemdheid, tot vele tegenwerpingen aanleiding gegeven. De Staat is in zekeren zin altijd aan vijandelijkheden blootgesteld, en er zijn gevallen denkbaar, dat men daartoe aanleiding had kunnen geven, zonder eene zeer zware straf te verdienen. Men denke bijv. aan een sluiker, die in een vreemd land verbodene waren wil invoeren: moet zoodanig een gestraft worden, omdat zijne daad vijandelijkheden had *kunnen* na zich slepen? In het overeenkomende art. 84 van het *Code Pénal* wordt het misdrijf meer beperkt door de bijvoeging: *par des actions hostiles.* Ook is de *déclaration de guerre*, waarvan daar gesproken wordt, nog iets meer dan de *vijandelijkheden* van het tegenwoordig artikel. Als slotsom heeft men dus de vraag gedaan willen hebben, of door de daden, die aan vijandelijkheden hebben *blootgesteld*, de zoodanige verstaan moeten worden, waardoor met eenige mogelijkheid vijandelijkheden zouden hebben kunnen ontstaan; en zoo neen, of dan hier niet eene minder omvattende, meer bepaalde uitdrukking zou kunnen gebezigd worden?

In de 1ste alinea van art. 20 moeten, naar men meent, omdat daar eene correctionnele straf bedreigd wordt, en in de volgende alinea vor hetzelfde misdrijf een criminele straf voorkomt, achter *daden*, de woorden: *met opzet* worden gevoegd.

Art. 22. De aanmerking is gemaakt, dat de bewoordingen van dit artikel in eenen te ruimen zin waren gesteld, daar zich vele gevallen lieten denken, waarin het verspreiden van valsche of ontrustende tijdingen niet zoo bijzonder strafbaar kan worden geacht. Men heeft geantwoord, dat deze zwarigheid door de bijvoeging van het woord *opzettelijk*, dat reeds in het artikel voorkomt, wegviel; doch juist daarom meende men, dat dit woord, niet zoo als thans, zoodanig moest worden geplaatst, dat men

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

daarin eene qualificatie van *valsche* kon zien. Men wenschte dus de verplaatsing van het woord, en wat nog beter ware de vervanging daarvan door: *met opzet.* Daardoor zou de bedenking grootendeels vervallen, ofschoon sommigen om de aangeduide reden nog op verlaging van het minimum der straf bleven aandringen.

Art. 23. Bij de vroegere voordragt van 1842 — 1843 was in art. 21 van den toenmaligen Titel I eene veel minder zware straf tegen deze misdrijven bedreigd, namelijk eene gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden. Men vraagt dus, waarom hier daarvoor: *van eene maand tot een jaar* is gesteld, en maakt op dit punt te meer oplettend, omdat zich hier een dier voorbeelden van verlenging van gevangenisstraf voordoet, waarmede men zich, zonder overwegende redenen, met het oog op het nieuw in te voeren cellulaire stelsel, geenszins kan vereenigen.

Art. 25. Men heeft het verband tusschen dit artikel en art. 9 van dezen zelfden titel niet goed kunnen doorgronden en verlangt daaromtrent opheldering. Volgens art. 9 bestaat *aanslag*, » zoodra eene daad is verrigt, strekkende om tot de uitvoering van het voorgenomen misdrijf te geraken." Zulk een aanslag wordt, in het geval van het hier mede aangehaalde art. 1, met den dood gestraft. Nu echter wordt hier *zamenspanning*, » indien zij gevolgd is door eene daad strekkende om er de uitvoering van voor te bereiden, met eene mindere straf bedreigd. Wat kan daarvan de reden zijn? Zamenspanning, meende men, moest toch eene verzwarende omstandigheid daarstellen, en schijnt hier integendeel als verzachtende beschouwd te worden. Daarbij komt, dat de aangehaalde woorden uit het art. 9 veel overeenkomst hebben met die, welke men hier omtrent de zamenspanning vindt. Beteekenen de beide zinsneden hetzelfde, waarom heeft men dan ook niet geheel gelijkluidende woorden gebruikt?

Nog meent men, dat hier bij de optelling der artikelen sub 1°. het art. 28 moet worden gevoegd. In dat artikel wordt evenzeer als in het werkelijk aangehaalde art. 24 het *delictum consummatum* omschreven en in het eene zoowel als in het andere geval wordt de doodstraf bedreigd. Waarom dus hier omtrent het oprigten en in dienst nemen van eene gewapende bende tegen de Regering eene uitzondering gemaakt?

Wat het tweede gedeelte van art. 25 betreft, oordeelt men, dat de zamenspanning, die niet door eene daad gevolgd is, vooral met toepassing op art. 4 en in mindere mate ook op art. 5, te zwaar gestraft wordt.

Art. 27. Zou niet duidelijkheidshalve *onderneming* hier nader moeten worden omschreven, bijv. door *misdadige vóór* dat woord te plaatsen?

Art. 28. In art. 92 van het *Code Pénal* mist men de hier voorkomende qualificatie: *tegen de Regering;* hetgeen sommigen in de meening versterkte, dat door de tegenwoordige omschrijving het misdrijf te zeer was beperkt; anderen evenwel wilden die bijgevoegde woorden volstrekt behouden hebben, omdat daarin, naar hun inzien, het karakteristieke van het misdrijf gelegen was. Nog heeft men gevraagd, hoeveel personen in dienst moeten zijn genomen, om eene *bende* te vormen?

Art. 29. Met dit artikel vangen de strafbepalingen tegen eene nieuwe soort van misdrijf, het *oproer*, aan, en wordt tevens dadelijk van die misdaad eene definitie gegeven. Dit strijdt met hetgeen in dezen zelfden titel omtrent twee andere, daarin behandelde soorten van misdrijven, de aanslag en de zamenspanning, plaats had, wordende de reeks strafbepalingen daaromtrent in de artt. 9 en 27 met de definitie besloten. Dit gaf aanleiding tot de vraag, of hier voor die afwijking eene bijzondere reden bestond, en zoo neen, of dan de tegenwoordige omschrijving niet beter achter art. 34 hare plaats zou vinden? — Alverder is met opzigt tot dit artikel gevraagd, of oproer niet reeds kan gezegd worden te bestaan, al is het, dat de gewapende menigte nog niet tot het bezigen van *middelen van geweld of dwang* is overgeslagen, en of dus de aangehaalde woorden niet weg moesten worden gelaten, ten einde in het veronderstelde geval ontduiking der straf voor te komen? Het op die wijze uitgedrukt gevoelen werd echter niet algemeen gedeeld, daar anderen begrepen, dat de woorden: *middelen van geweld of dwang* volstrekt behouden moesten blijven, om het *oproer* te onderscheiden van de feitelijke weêrspannigheid door meerdere personen, waarover in Titel II van dit boek wordt gehandeld.

Art. 31. De gelijkstelling tusschen gewelddadigheden tegen *personen* en die tegen *goederen* in het 1ste lid van dit artikel, heeft de aandacht getrokken. Het was, zeide men, toch geheel iets anders, of eene oproerige menigte uitging om te moorden, dan wel om bijv. een winkel van eetwaren te plunderen. Daartegen werd nu wel aangevoerd, dat de onderscheiding, welke men inriep, elders in dit Strafwetboek is in 't oog gehouden, zoodanig, dat werkelijk ook bij de toepassing van dit artikel het geweld tegen personen zwaarder zou worden gestraft; meenende men tevens, dat tegen goederen gewelddadigheden konden worden gepleegd van nog veel bedenkelijker aard dan eene persoonlijke aanranding; maar vermits dan toch de aanmerking is gemaakt ter gelegenheid eener zinsnede van het artikel, waarbij in het eene zoowel als in het andere geval de doodstraf wordt bedreigd, en het denkbeeld ook bij de Kamer heerscht, dat de toepassing dier straf zoo spaarzaam als slechts immer mogelijk is, moet plaats hebben, heeft men gemeend, de Regering op dit gewigtig punt opmerkzaam te moeten maken.

De straf, bij de 3de alinea van dit artikel bedreigd, wordt, ook in verband met de voorafgaande aanmerking, te zwaar geacht. De verwonding, waarvan daar sprake is, zou toch van eenen zeer ligten aard kunnen wezen, en dat daarmede dan het leven van den aanrander gemoeid zou zijn, acht men noodeloos streng, te meer, daar volgens dit wetboek in dat geval geene verzachtende omstandigheden zouden kunnen gelden.

Art. 34. Ongetwijfeld ligt aan deze bepaling, even als aan eene soortgelijke van het Fransche wetboek, de goede bedoeling ten grondslag, om het uiteengaan eener oproerige menigte zooveel mogelijk te bevorderen; maar ook uit dat oogpunt vindt men het voorgestelde nog wel eenigermate bedenkelijk, ten minste voor zooverre daarin gesproken wordt van de verwijdering *vóór* de bereiking van het doel van het oproer. Iemand die voor drie vierden aan de begane feiten had deelgenomen, zou zich dus nog straffeloos kunnen verwijderen, mits slechts het doel van het oproer niet geheel bereikt was. Men wenschte daaromtrent eenige opheldering, ook in verband met de gelijksoortige bepaling omtrent de zamenspanning in art. 26, volgens welke hij, die zich vrijwillig terugtrekt, in plaats van geheel straffeloos te zijn, nog altijd eene vrij zware straf zal beloopen. Daar men overigens de strekking van het artikel goedkeurt, vraagt men, of het niet nuttig, ja zelfs noodzakelijk zou zijn, om bij de wet de eene of andere uiterlijke handeling of eenig zigtbaar teeken vast te stellen, hetwelk tot bewijs of blijk der gedane aanmaning kon strekken. Men dacht daarbij aan het voorlezen eener korte proclamatie (de Britsche *riot-act*), het roeren van de trom, het uitsteken eener vlag of iets dergelijks.

Art. 35. De hier bedreigde straf voor eene handeling, waardoor het oproer in sommige gevallen zeer in de hand kan worden gewerkt, was in het oog van velen te ligt. Zij oordeelden, dat de personen, die zich op de in het artikel omschrevene wijze gedragen, als *begunstigers* van het misdrijf (art. 10, Titel IV, Boek I) en dus als medepligtigen te beschouwen zijn; zoodat dan ook tegen hen eene criminele straf bedreigd moet worden.

Art. 37. Het schijnt wenschelijk, dat de laatste zinsnede van dit artikel verduidelijkt worde door de aanvulling: *wordt* OP DEN AMBTENAAR *langdurige tuchthuisstraf toegepast.*

Art. 38. Uit deze definitie van ambtenaren maakt men op, dat allen, wier betrekking hun ten gevolge van verkiezing is opgedragen, en die dus niet eigenlijk gezegd kunnen worden: *op openbaar gezag* te zijn aangesteld, zoo als de leden van eenen gemeentelijken of stedelijken raad, van de Provinciale- en Gedeputeerde Staten en van de Staten-Generaal, niet als ambtenaren beschouwd worden. Men acht echter opheldering op dit punt wenschelijk.

Art. 40. Sommigen hadden gewenscht, dat men bij het stellen van dit artikel de bewoordingen van art. 101 van het *Code Pénal*, omdat daarin de zaak meer in de bijzonderheden omschreven wordt, getrouwer gevolgd had.

TITEL II.

Art. 1. Men herhaalde hier de vraag, bij art. 38 van den vorigen titel gedaan, of ook de bij verkiezing benoemden als *ambtenaren* te beschouwen zijn, maar bragt die thans in verband met art. 310 van het Wetboek van Strafvordering, waarbij met name aan de leden der Provinciale en Gedeputeerde Staten ambtsverrigtingen worden toegeschreven. Ook vroegen sommigen, of het wel raadzaam was, de onderscheiding van het *Code Pénal* tusschen magistraatspersonen en ambtenaren te doen vervallen, en zoo doende bijv. den Voorzitter van den Hoogen Raad hier op ééne lijn te stellen met een commies aan de grenzen. Anderen voerden daartegen echter aan, dat het moeijelijk was, hier eene afscheidingslijn te trekken. Wat de redactie van het artikel betreft, maakte men de opmerking, dat de woorden: *ter uitvoering van de Grondwet — vonnissen* zonder eenig nadeel konden gemist worden, daar het genoeg was te zeggen: *zijne ambtsbezigheden wettiglijk uitoefenende*, en dit al het andere in zich bevatte. — Eindelijk be-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

weerde men, dat niet enkel *de poging* tot het noodzaken van eenen ambtenaar, om het bedoelde in te willigen, te verrigten enz., maar ook *het noodzaken* zelf met straf bedreigd moest worden, daar anders hier de poging strafbaar zou zijn en de daad zelve niet.

Art. 2. Men oordeelt de bedreigde straf hier te ligt, wanneer men daarbij let op art. 5 van Titel XI van dit boek, waar op iedere feitelijke beleediging, door wien ook aangedaan, dezelfde gevangenisstraf van ten langte zes maanden, als in het 1ste lid, is gesteld. In de 2de alinea wilde men eene soortgelijke bepaling van geldboete, als in de eerste opgenomen hebben, en wel liefst iets hooger. Zoo als het artikel thans is gesteld, zou de straf voor het zwaardere misdrijf ligter kunnen zijn.

Art. 3. In verband met de aanmerking op het vorig artikel, acht men ook hier de straf te gering. Men heeft voorts gevraagd hoe de hier bedoelde misdrijven beschouwd zouden worden, indien eens niet slechts *meer dan drie*, maar twintig of veel meer personen zich daaraan hadden schuldig gemaakt? Men acht toch zulk eene feitelijke wederspannigheid denkbaar, zonder dat die nog den naam van oproer verdient. In het Fransche Wetboek was hier eene onderscheiding.

Art. 4. Men is van oordeel, dat zij, die zich *als hoofden of aanvoerders* hebben gedragen, ook met geldboete behoorden gestraft te worden. Enkele gevangenisstraf acht men hier niet genoeg.

Art. 6. Te dezer plaatse vindt men: *wordt geene straf ter zake van de in art.* 1 *omschreven misdrijven uitgesproken.* In art. 26 van Titel I daarentegen heet het: *wordt hij door den regter van de bedreigde straf ontheven.* Hetzelfde denkbeeld moet, meent men, overal op gelijke wijze worden uitgedrukt.

Art. 7. Men heeft gevraagd, of *het wederregtelijk feitelijk verzet*, waarvan hier sprake is, indien het door meerdere personen wordt gepleegd, en indien deze van wapenen zijn voorzien geweest, niet even als in de vorige artikelen zwaarder moet worden gestraft?

Art. 8. *Staatkundig* wenscht men hier, even als vroeger, door *staatsburgerlijk* vervangen te zien.

Art. 9. Deze strafbepaling kan immers alleen toepasselijk zijn op dengene, die *vrijwillig* zijne verbanning overtreedt, niet op hem, die uit het land, waarheen hij zich begeven heeft, wordt teruggebragt, en dus buiten zijne schuld terugkeert? Ook heeft men gevraagd, of de gevangenisstraf medereekent voor den opgelegden tijd van verbanning; doch daarop werd door anderen ontkennend geantwoord, naar wier oordeel de straf der overtreding op zich zelve bleef.

Art. 10. In art. 14 van het ontwerp van 1842—1843 werden de woorden: *ter zake van die ontvlugting* niet gevonden. Men acht die bijvoeging noodeloos, of wenschte ten minste de reden te kennen, waarom ze heeft plaats gehad. Zij zou aanleiding kunnen geven tot de opvatting, dat *ontvlugting zonder braak* strafbaar zou wezen; hetgeen echter het geval niet is.

Art. 11. *Behuwdbroeders:* zijn daaronder ook begrepen degenen, die niet in den wettigen zin dien naam dragen, maar in het gemeene leven zoo genoemd worden, zoo als zij, die met twee zusters gehuwd zijn?

Art. 12. Om mogelijke twijfelingen omtrent het gelijkstellen van twee van elkander verschillende zaken weg te nemen, behoort het woord: *van vóór gevangenhouding* te worden herhaald.

Art. 14. *waarvan ten minste één zigtbaar van wapenen was voorzien.* Men acht deze woorden eenigzins duister, en meent, dat hetzelfde denkbeeld in art. 5 beter werd uitgedrukt. Dáár werd gesproken van wapenen, die door een der personen *uiterlijk zigtbaar zijn gedragen.* Die zelfde omschrijving wenscht men hier *mutatis mutandis* opgenomen te zien.

Art. 15. De redactie van het laatste lid van het artikel schijnt minder juist. De daar aangehaalde bepaling moet niet toepasselijk worden gemaakt op het artikel, maar op de gevallen, in het artikel bedoeld.

Art. 16. Naar men meent, moet het: *gewoonlijk*, in dit artikel, hetzij door het herhalen van dat woord, hetzij door het bezigen van eene aequivalente uitdrukking, ook toepasselijk worden gemaakt op *vervoert*.

Art. 17. Men heeft niet onopgemerkt gelaten, dat hier slechts ééne en dezelfde straf voor het laten ontvlugten van gevangenen, gegijzelden, enz. is vastgesteld, en meent, dat daaromtrent, op het voorbeeld van de artt. 237 — 240 van het *Code Pénal*, eenige gradatie moet worden in acht genomen. Het is wel waar, dat de daad in zeker opzigt dezelfde blijft, daar het in elk geval pligtverzuim omtrent de aan iemands bewaring toevertrouwde personen geldt; maar men kan het toch niet billijk achten, dat aan dengene, die gevaarlijke misdadigers, lieden die eene criminele straf verdiend hebben, laat ontsnappen, eene gelijke straf zou te beurt vallen, als aan hem, die bijv. een aan geringe politie-overtredingen schuldig persoon niet behoorlijk heeft bewaard. Een terugkeer tot de beginselen van het Fransche wetboek wordt dus hier wenschelijk geacht. — Volgens art. 247 van datzelfde wetboek houdt, in het geval van de 2de alinea, de straf op voor den gevangenbewaarder zoodra de ontvlugte gevangene terugkeert of weder gevat is. Men is niet vreemd van het denkbeeld, dat dit voorschrift opgenomen worde, met de beperking echter, dat de ontvlugte door het toedoen des gevangenbewaarders weder in handen komt.

Art. 19. De hier bedreigde straf is aan eenigen niet zwaar genoeg voorgekomen. Het geldt hier een feit, dat met zeer misdadige oogmerken kan worden gepleegd. Men meende daarom, dat te regt daarvoor bij art. 251 van het *Code Pénal* eene veel zwaardere straf, die van *réclusion*, is aangenomen.

Art. 20. De bedenking is gemaakt, dat de straf in dit artikel voor den *eigenaar*, die tot bewaarder is gesteld, te zwaar is. Sommigen meenden zelfs, dat er in het onttrekken aan het beslag van goederen, die den dader in eigendom toebehooren, eene verzachtende omstandigheid kon gelegen zijn. Anderen evenwel omhelsden het door de Regering blijkbaar voorgestaan gevoelen, dat het misbruik van vertrouwen, als de eigenaar tot bewaarder is gesteld, zoo veel grooter zijnde, hij ook eene zwaardere straf verdient. — Even als in art. 19 zal ook hier, daar het een wanbedrijf geldt, het opzet moeten worden uitgedrukt, en dus gelezen worden: *met opzet heeft onttrokken.*

Art. 21. Men geeft in bedenking, of dit artikel niet in duidelijkheid zou winnen, indien de woorden: *of andere voorwerpen*, vervangen wierden door de zoodanige, die het denkbeeld beter uitdrukken. Men zou daardoor thans stukken huisraad kunnen verstaan, hetgeen de bedoeling niet is. Zoo men dus niet eene algemeene benaming voor de schrifturen, waarop het artikel doelt, kan vinden, behoort ten minste geschreven te worden: *voorwerpen* VAN DIEN AARD. — Te gelijk herhaalt men bij dit artikel den reeds in het Voorloopig Verslag van 1842—1843 geuiten wensch naar inlichting omtrent de beteekenis van *openbaar* archief, *openbare* bewaarplaats. »Is dat" werd daar gezegd, »iedere plaats, welke voor ieder toegankelijk is, of wel, iedere plaats, waar *openbare* stukken worden bewaard? Zoo worden in het kantoor van eenen notaris *openbare* akten bewaard, doch kan dit kantoor niet gezegd worden *openbaar*, dat is telkens voor ieder toegankelijk te zijn." Nog wenscht men aangegeven te zien, wat het geval zou zijn, indien de persoon, die zelf met het bewaren der stukken enz. is belast, bijv. een griffier, zich aan het misdrijf had schuldig gemaakt. Eindelijk heeft men gevraagd, of hier ook bepalingen behooren voor te komen tegen de nalatigheid van depositarissen in 't algemeen?

Art. 22. Zou in de gevallen, waarop hier wordt gedoeld, de braak niet als eene verzwarende omstandigheid aan te merken zijn, en dus afzonderlijk met strengere straffen moeten worden bedreigd?

Art. 23. De optelling in den aanhef van het artikel schijnt met de woorden: *eenige openbare betrekking* te moeten worden aangevuld. Buitendien acht men het artikel niet duidelijk. *Zich de uitoefening van eenig ambt aanmatigen* schijnt hetzelfde te zijn als *opzettelijk eenige daden tot dat ambt behoorende te verrigten*, en die eerste woorden zouden dus bij den eersten opslag gemist kunnen worden, te meer daar *aanmatiging* naauwelijk gezegd kan worden te bestaan, waar men geenerlei regt heeft. Intusschen gevoelt men wel wat de Regering heeft willen uitdrukken, maar vermits dit niet genoeg uitkomt wenscht men daaromtrent inlichting. Tevens wilde men gevraagd hebben waarom uit dit artikel de bijvoeging: *sans préjudice de la peine de faux*, die in art. 258 van het *Code Pénal* voorkomt, is weggelaten?

Art. 24. *costuum.* Bij dit woord acht men eene bijvoeging noodzakelijk, waaruit blijkt, dat alleen van een door de Regering of het bestuur erkend of voorgeschreven costuum de rede is.

versierselen eener ridder-orde. De versierselen der beide Nederlandsche ridder-orden zijn, volgens de wetten zelve, waarbij zij zijn ingesteld (art. 6 der wet van 30 April 1815, *Staatsblad* n°. 33, en art. 7 der wet van 29 September 1815 *Staatsblad* n°. 47), het kruis of het juweel zelve. Zou het dien ten gevolge *niet* strafbaar zijn, om alleen het *lint* dier orde te dragen?

Art. 25. In dit, even als in het volgende artikel, komt de uitdrukking: *eene openbare godsdienstige bijeenkomst* voor. Men vraagt, of daardoor uitsluitend de bijeenkomsten van erkende godsdienstige genootschappen bedoeld worden, en zoo ja, of dan niet

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

het voorschrift moet worden aangevuld met eene soortgelijke uitdrukking als die van: »*onder de bescherming der wetten staande*", welke in art. 28, Titel II van het ontwerp van 1842 voorkwam?

Nog meent men ter gelegenheid van dit artikel te moeten herinneren, dat nog altijd de wet of wetten ontbreken »*opzigtelijk de bescherming der verschillende godsdienstige gezindheden en derzelver uitwendige eeredienst*", waarvan art. 143 der Grondwet spreekt, en welker uitvoering daar aan de Provinciale Staten wordt opgedragen. Het gevolg daarvan is, dat ook weder bij dit wetboek bescherming wordt verleend, zonder dat de regten dergenen, die men beschermen wil, behoorlijk geregeld zijn. Men meent op inlichting van de zijde der Regering nopens het voortdurend bestaan dezer leemte te moeten aandringen.

Art. 26. Zal de hier voorkomende strafbepaling ook toepasselijk zijn op ouders of voogden, die zich ten aanzien van hunne kinderen of pupillen aan het dwingen of beletten, waarvan in het artikel gesproken wordt, schuldig maken?

Art. 28. *voorwerpen van eene eeredienst, ter plaatse tot de uitoefening van die dienst wettig bestemd.* Men zag gaarne eenigzins nader aangeduid, wat men door die *voorwerpen* verstaat. Kunnen daaronder ook aan den weg staande beelden of dergelijke worden begrepen? Heeft men hier alleen te denken aan hetgeen binnen de muren eener kerk besloten is, of zou men daarbij ook bijv. aan kerkhoven moeten denken? Wegens de ruime beteekenis, die aan het woord *voorwerpen* wordt gehecht, acht men het, bij het onveranderd behouden van het artikel, wenschelijk, dat ten minste daarin *het opzet* worde vermeld.

Art. 29. Het feit, waarvan dit artikel spreekt, kan van zulk eenen bedenkelijken aard zijn, dat het hier gestelde maximum der straf niet met het misdrijf overeenstemt. Men wenscht dat maximum tot eene gevangenisstraf van zes maanden verhoogd te zien.

Art. 31. Bij dit artikel herhaalt men de vraag, op art. 26 van dezen titel gedaan.

Art. 32. Men heeft zich het kenmerkend onderscheid tusschen de *openbare bijeenkomsten*, waarvan art. 30 spreekt, en de hier voorkomende *openbare vergaderingen* niet duidelijk kunnen voorstellen, en vraagt daaromtrent opheldering. Zijn onder de laatstgenoemde vergaderingen ook die van regtbanken begrepen, en zoo ja, strekt de bepaling zich dan ook uit tot de teregtzittingen van kantonregters? Vooral in geval men hierbij ook aan openbare vergaderingen van regtbanken moest denken, zou men, met het oog op bepalingen van het *Code Pénal* te dier zake, de gestelde straf te ligt achten.

TITEL III.

Art. 1. In dit artikel wordt alleen van vereenigingen tot het plegen van misdaden of wanbedrijven gesproken, en niet van die tot het plegen van overtredingen. Ook die laatste zijn echter denkbaar. Men zou zich bijv. tot het plegen van jagtdelicten kunnen vereenigen, en zou zoo iets dan niet strafbaar moeten zijn?

Art. 5. Men mist hier eene definitie van de bedelarij, en dit heeft aanleiding gegeven tot de twijfeling, of iemand, die bevonden is slechts eene enkele maal een aalmoes gevraagd te hebben, aan het plegen van het wanbedrijf schuldig moet worden geacht, dan wel of hier de bedelaar van beroep, degene, die er eene gewoonte van maakt om aalmoezen te vragen, bedoeld wordt. Uit de bewoordingen van het volgende art. 6 meent men het eerste te moeten opmaken; maar men wenscht daaromtrent te worden ingelicht.

Art. 6. Dit artikel heeft tot onderscheidene aanmerkingen aanleiding gegeven. In de eerste plaats, *ad* 1um, meent men, dat met opzigt tot de bedelarij *bij nacht*, een onderscheid tusschen hetgeen in de steden en hetgeen ten platten lande plaats vindt, behoorde gemaakt te worden. In groote steden, waar de armen, bij wie nog zoo veel gevoel van schaamte is overgebleven, dat zij bij dag niet durven bedelen, daartoe na het vallen der duisternis uitgaan, is zulks veeleer eene verzachtende, dan eene verzwarende omstandigheid te noemen. Maar geheel anders is het ten platten lande. Daar is het bedelen bij nacht eene ware plaag voor den vreedzamen bewoner, wiens veiligheid en rust door zulke nachtelijke bedelaars bedreigd worden, en die niet zelden door dit in sommige provinciën maar al te algemeen kwaad aan allerlei onaangenaamheden is blootgesteld. In verband met deze opmerkingen, wenschte men het minimum der straf voor bedelarij bij nacht ten platten lande verhoogd te zien.

Ad 2um. De uitzondering ten voordeele van kinderen beneden de *veertien* jaren acht men te ver uitgestrekt. Men wenschte die uitzondering in verband gebragt te zien met het voorschrift van art. 7, Tit. V, Boek I, volgens hetwelk de toerekenbaarheid van misdrijf voor kinderen met de *tien* jaren aanvangt. Evenzoo acht men de uitzondering voor den *gebrekkelijke* met zijnen geleider in eenen te ruimen zin gesteld. Het *Code Pénal* spreekt in art. 276 alleen van: *l'aveugle et son conducteur.* Dit hield men voor te weinig omvattend en algemeen is men van oordeel dat het hier voorgestelde beperkt moet worden tot den gebrekkige die eenen geleider *behoeft.*

Ad 4um. Er is bijna geen bedelaar, die zich bij het plegen van zijn wanbedrijf niet van *valsche voorwendsels* bedient, en men had dus ook hier liever de bewoordingen zien wedergeven van het zoo even aangehaalde art. 276 van het *Code Pénal*: qui feindront des *plaies ou infirmités.*

Ad 5um. Men vindt hier groot onderscheid tusschen *feitelijkheden* en *beleedigingen of bedreigingen*, en zou dus het plegen der eerste, als in het gegeven geval een erg kwaad, zwaarder gestraft willen hebben.

Eindelijk heeft men gevraagd, waarom bij de optelling in de laatste alinea van het artikel, het gestelde sub 4°. is weggelaten; meenende men, dat dit mede aldaar behoort.

Art. 7. *eenige zaak, niet tot zijn gewoon gebruik dienende, zonder voor dat bezit eenige voldoende reden te hebben kunnen opgeven.* Men zou gaarne zien, dat dit gedeelte van het artikel verduidelijkt en aangevuld wierd. De woorden: *zonder voor dat bezit* enz., schijnen thans ook op de *wapenen* te slaan, terwijl zij, naar men meende, uitsluitend op: »*eenige zaak*" toepasselijk moesten zijn. Maar ook buitendien vond men hier niet weder de zeer heilzame bepaling in art. 278 van het *Code Pénal* omtrent de *effets d'une valeur supérieure à cent francs.* En zonder dat men nu het noemen dezer som verlangt, zou men toch in het artikel de eene of andere uitdrukking wenschen opgenomen te zien, waaruit bleek, dat men bepaaldelijk voorwerpen van waarde bedoelde, van welke zich niet vermoeden liet, dat de dader die op eene wettige wijze had verkregen.

Art. 8. Onder de gevallen, in het 1ste lid van dit artikel bedoeld, wenscht men ook dat van bedelen in de gemeente, waar de dader te huis behoort, opgenomen te zien, zoodat hier geheel het art. 5 zou moeten worden aangehaald. — Wat de in deze zelfde alinea voorkomende woorden: *doch van ten langste vijf jaren* betreft, heeft men gevraagd, of de Regering krachtens deze bepaling het regt heeft om den eenmaal reeds ontslagen bedelaar op nieuw in het gesticht te doen plaatsen, zoo hij daartoe door zijn gedrag weder aanleiding had gegeven. Vele leden achtten dit noodzakelijk, maar meenden daarbij te moeten doen opmerken, dat die bevoegdheid zich binnen den tijd van vijf jaren moet bepalen.

De bevoegdheid tot opeisching, in de laatste alinea van het artikel aan de gemeentebesturen gegeven, is, naar men meent, veel te groot, en men acht zich zelfs gedrongen te vragen, of de Regering wel al de gevolgen van deze voorgestelde bepaling heeft berekend. Indien de gemeentebesturen de opeisching niet doen, zijn zij verpligt het onderhoud van den in het bedelaarsgesticht opgenomene te bekostigen, en in ver de meeste gevallen zullen zij dus tot die opeisching genegen zijn. Maar zou dit niet in meer dan één opzigt verderfelijke gevolgen kunnen hebben, vooral als men bedenkt, dat ook zulke gevaarlijke landloopers of bedelaars, als waarvan in art. 6 sub 5°. en in art. 7 gesproken wordt, zoo doende vrijelijk naar hunne woonplaatsen zouden kunnen terugkeeren? Behalve betrekkelijk dit aangelegen punt, wenscht men ook opheldering omtrent de woorden: *Indien — eenig ingezeten, onder borgtogt, voor zijn te houden gedrag instaat.* Welke borgtogt wordt hier bedoeld? Hoe wordt die gesteld, en welke zijn daarvan de gevolgen?

Art. 9. Ofschoon de doelmatigheid dezer bepaling niet werd betwijfeld, waren sommige leden nogtans van oordeel, dat dezelve niet wel met de bepalingen van art. 4 der Grondwet is overeen te brengen. Zij betwisten aan de Regering het regt niet, om aan de grenzen het binnenkomen van vreemde bedelaars en landloopers tegen te gaan; maar meenen dat aan die vreemdelingen, al behooren zij ook tot de genoemde klasse, zoodra zij zich eenmaal op het grondgebied van het Rijk bevinden, de aanspraak op bescherming van persoon en goederen niet kan worden ontzegd, die zij, volgens het uitdrukkelijk voorschrift der Grondwet, in gelijke mate als de ingezetenen bezitten. De overige leden merkten daartegen op, dat men niets anders doet, dan eene straf te bedreigen tegen misdrijf, en dat dit behoudens de bepalingen der Grondwet met volkomen regt geschieden kan.

In de 2de alinea van het artikel zal eene verbetering van redactie moeten worden aangebragt. Het bevel des regters, waarvan het 1ste lid spreekt, strekt daartoe, dat de landlooper of

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

bedelaar over de grenzen *worde gebragt.* Niet dit bevel wordt, als hij terugkeert, overtreden, maar hij onttrekt zich aan de gevolgen van het tegen hem uitgesproken vonnis.

Art. 11. *het bevoegd gezag.* Men verlangt opgehelderd te zien, wat men door deze uitdrukking te verstaan hebbe, en of men daarbij aan den burgemeester der gemeente of aan eenige andere autoriteit moet denken. Tevens vraagt men, of men zeker kan zijn, dat de opzending naar het bedelaars-gesticht werkelijk zal plaats hebben?

Aan het einde der aanmerkingen nopens dezen titel, voelt men zich genoopt met ernst bij de Regering er op aan te dringen, dat toch zoo spoedig mogelijk wettelijke bepalingen omtrent den onderstand aan behoeftigen, het domicilie van onderstand en de daarmede in verband staande onderwerpen tot stand mogen worden gebragt. Zoo lang die punten niet behoorlijk geregeld, en tevens de bedelaars-gestichten, die de wet op het oog heeft, bepaaldelijk aangewezen zijn, zal het straffen en tegengaan der bedelarij steeds met de grootste moeijelijkheden gepaard moeten gaan.

TITEL IV.

Art. 1. Bij de overweging van dit artikel is het gebleken, dat het zeer verschillend kon worden opgevat, zoodat men dan ook met aandrang daaromtrent nadere opheldering moet verlangen. Al dadelijk heeft men gevraagd, wat door: *heeft deelgenomen* aan eene der bij het artikel bedoelde vereenigingen, moet worden verstaan? Beteekende dit enkel het lidmaatschap ook in naam, het leveren van eenige bijdragen in geld, of moest men daarbij aan de physieke tegenwoordigheid, de regtstreeksche medewerking tot het doel der vereeniging denken? Werd hier op het eenvoudig *lid zijn* gedoeld, dan kon de bepaling in sommige gevallen eene hoogst onbillijke werking hebben, daar men bijv. lid kon geworden zijn van eene buitenlandsche vereeniging, welker ware strekking men oorspronkelijk niet goed kende, of die naderhand eene andere, verkeerde rigting genomen had, in welk geval de deelneming daaraan niet zoo euvel kon worden geduid. Om dit bezwaar weg te nemen wilden sommigen hier van *werkdadig* deelnemen gesproken hebben. De groote meerderheid kon echter met het bloote woord *deelnemen*, als het meest omvattende, genoegen nemen, en wilde ook niet, dat het *lid zijn* daarvoor in de plaats wierd gesteld. Als men toch enkel van *leden* sprak, zeiden zij, zouden bijv. de *affiliés* van werkelijk gevaarlijke buitenlandsche vereenigingen, zoo als die der communisten, geacht kunnen worden uitgesloten te zijn.

Evenwel verlangde men opheldering omtrent de woorden: *bij de wet niet erkende.* Men wenschte te weten, welke wetten er bestaan, waarbij vereenigingen zijn erkend; doch twijfelde ook met het oog op art. 291 van het *Code Pénal*, of zulke wetten wel zijn aan te wijzen. En daar nu uit de aangehaalde woorden zou kunnen worden afgeleid, dat elke vereeniging, om niet strafbaar te zijn, vooraf bij de wet moest erkend worden, kwam het velen wenschelijk voor, dat die woorden wegvielen; zoo als er ook velen waren, die de geheele tussehenvoeging: *of aan eene buiten- of binnenlandsche vereeniging*, als ten eenen male overtollig, verworpen wenschten te zien.

Bij zulk eene wijziging van het artikel zou dus als criterium voor de vereenigingen, welke men wil weren, overblijven, dat zij niet *een voor de rust of de veiligheid van den Staat gevaarlijk of met de goede zeden strijdig doel* hebben. Maar dit aangenomen, rees de vraag, wie beslissen zou of eene vereeniging werkelijk gevaarlijk was, de strafregter of de regering. Die beslissing achtte men van een te moeijelijker aard, omdat onder den constitutionnelen regeringsvorm vereenigingen kunnen ontstaan, waarin in 't openbaar over de gemeene belangen des lands wordt gehandeld, en die echter, ofschoon dan ook ten onregte, geacht zouden kunnen worden voor de openbare rust gevaarlijk te zijn. Men denke bij voorbeeld aan het anti-graanwetten-verbond in Engeland, en soortgelijke vereenigingen meer. Ook uit dit oogpunt dus verlangde men nader met de strekking der voorgedragene wetsbepaling bekend te worden gemaakt.

Art. 2. Het 1ste lid van dit artikel wordt geacht niet duidelijk genoeg gesteld te zijn. Men zou daaruit kunnen afleiden, dat het vrijstond, om, zonder inwilliging der Regering, mits binnen eene beslotene plaats, godsdienstoefening te houden, hetgeen echter blijkbaar de bedoeling niet is. Maar behalve deze ondergeschikte bedenking, vond men zwarigheid in de uitdrukking: » door de regering *ingewilligde of erkende* gebouwen". Als het gebruik maken van een gebouw tot het houden van openbare godsdienstoefening door de regering *ingewilligd* moest worden, kon die inwilliging ook worden geweigerd, en dit achtte men strijdig met het regt tot de ombelemmerde openbare oefening van godsdienst, dat bij art. 191 der Grondwet is toegekend. Vele anderen evenwel konden die zienswijze niet deelen, zonder dat zij daarom de keuze der uitdrukkingen in het artikel wilden verdedigen. Zij meenden, dat de inwilliging, waarop hier werd gedoeld, geene andere strekking had, dan om de regering tot het houden van het toezigt omtrent de openbare godsdienstoefening in staat te stellen, hetwelk haar mede bij de Grondwet is opgedragen, en zij wenschten dus alleen omtrent dit punt de noodige zekerheid te erlangen.

Art. 3. Men meent op de weglating van dit artikel te moeten aandringen, ten minste zoolang de strekking daarvan niet voldoende is opgehelderd. Het heeft de bevreemding moeten wekken, dat die opheldering niet reeds dadelijk bij de Memorie van Toelichting gegeven is en deze integendeel over het artikel het stilzwijgen heeft bewaard, nadat bij het Voorloopig Verslag omtrent het ontwerp van 1842—1843, waartoe eene gelijksoortige bepaling behoorde, die echter niet eens in zulk eenen ruimen zin als de tegenwoordige was gesteld, zeer bepaald op opheldering en uitlegging deswege was aangedrongen. Men kan evenmin als toen bevroeden, hoe eene godsdienstige pletgigheid, die elders als een wanbedrijf wordt aangemerkt, *op eene wettige wijze* kan plaats hebben, en meent steeds, dat een bepaald voorregt voor sommigen niet in een strafwetboek te huis behoort.

TITEL V.

Art. 1. Men is van meening, dat in de 1ste alinea het: *geene melding is gemaakt*, in verband met het daarop volgende: *noch*, niet taalkundig juist is. Het is toch immers, ook blijkens art. 2, de bedoeling, dat de naam, het beroep en de woonplaats *of* van den schrijver *of* van den drukker, moet worden vermeld? Men vraagt voorts opheldering omtrent de *geregtelijke aanmaning*, waarvan de 2de alinea spreekt en omtrent den vorm, waarin die vervat moet zijn.

Art. 2. Ofschoon zulks wel niet bedoeld zal worden, zou men uit dit artikel kunnen opmaken, dat de tegenwoordige strafbepaling toepasselijk is op de uitgevers, verkoopers en verspreiders van geschriften, waarin de ware naam van den drukker is opgegeven, doch de schrijver alleen onder een aangenomen naam, zoo als dien van *Anonymus Gelrus* of dergelijke, voorkomt. In dat geval toch zou eene onwaarachtige opgave zijn gedaan. Men verlangt ook op dit punt nadere inlichting.

Art. 3. De hoofdbepaling van dit artikel zou, naar men meent, tot groote moeijelijkheden aanleiding kunnen geven, die door de bijvoeging van: *des bewust* geenszins geheel weggenomen. Bij verkoopingen van boekverzamelingen worden dikwijls » *voor de goede zeden aanstootelijke*" boeken of plaatwerken » *verkocht, verspreid of ten toon gesteld*". Ook de handelaars in plaatwerken komen in 't geval van, des bewust, de zoodanige ten toon te stellen of te verkoopen. Men denke bijv. aan heelkundige werken.

In den aanhef der 2de alinea las men voor: *De regter gelast* enz. liever: *De regter is bevoegd* tot het doen vernietigen enz., daar toch het vernietigen der voorwerpen in sommige gevallen groote onbillijkheid zou kunnen met zich voeren.

TITEL VI.

Art. 1. Men geeft in bedenking, of hier niet, even als in art. 109 van het *Code Pénal*, van *zamenrotting* (*attroupement*) gewag gemaakt moet worden. Men verstaat daardoor de verzamelingen van lieden op een bepaald punt, bijv. voor den ingang van het gebouw waar de verkiezing zal plaats hebben, met het doel om iemand te verhinderen van aan de verkiezing deel te nemen. Zoo iets schijnt niet wel onder *feitelijkheden* begrepen te kunnen worden.

Art. 3. Wat verstaat men hier door *staatkundige betrekking?* Is ieder openbaar ambt, elke openbare bediening daaronder begrepen? Of staat de *staatkundige* betrekking hier tegenover de *regterlijke?* Men verlangt daaromtrent opheldering.

Art. 4. In verband met de thans bestaande voorschriften omtrent het invullen door wijkmeesters en andere bepaalde personen van stembiljetten voor hen die niet schrijven kunnen, vraagt men, welke strafbepaling toepasselijk zal zijn op deze personen, indien zij zich schuldig maken aan het opschrijven van andere namen, dan hun opgegeven zijn. Het geval is voorzien bij art. 111 van het *Code Pénal.*

Art. 5. Men acht deze bepaling, als op alle mogelijke wetten toepasselijk, hier niet op hare plaats. Moet zij in zulk eenen algemeenen zin opgenomen worden, als de bewoordingen aanduiden, dan zou bij het opschrift van den titel: *en van omkoopingen*

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

gevoegd moeten worden. Maar in dat geval zou het zeker beter zijn, dat daarmede art. 6, Tit. II van Boek I wierd aangevuld. Ook heeft men toelichting verlangd omtrent hetgeen door de woorden: » *of van eenige andere wet*", verstaan wordt. Die bijzondere wetten zouden, naar het schijnt, zelve de bepaling, waarvan hier sprake is, moeten inhouden en behooren in allen gevalle gekend te worden. Nog heeft men aangemerkt, dat de uitdrukking van *verbeurdverklaring van het bij den omgekochte verkregene* minder juist is: 1°. omdat de prijs der omkooping iets kan zijn, hetwelk voor geene verbeurdverklaring vatbaar is, en 2°. omdat, al mogt de prijs in eene som gelds bestaan, het minder juist is om het denkbeeld van verbeurdverklaring toe te passen op hetgeen eigenlijk eene geldboete is, gelijkstaande met het ontvangene.

TITEL VII.

Art. 1. Men heeft de aanmerking gemaakt, dat in de zaak, waarover bij dit artikel wordt gehandeld, reeds bij art. 27 van het Burgerlijk Wetboek is voorzien, en dat dus de tegenwoordige strafbepaling kon wegvallen. Daartegen is echter aangevoerd, dat het hier geldt het rigtig bijhouden der registers van den burgerlijken stand, waarvan het gewigt aan ieder bekend is; dat indien men de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek te dezer materie voor voldoende wilde rekenen, een ambtenaar, die eene inschrijving geheel nagelaten had, met niet meer dan eene geldboete van f 100 zou worden gestraft; en dat toch in allen gevalle het aangehaalde art. 27 zich op bij het Wetboek van Strafregt tot stand te brengen voorzieningen beroept. Men leidde daaruit af, dat te regt hier nog andere strafbepalingen omtrent een wanbedrijf voorkomen, dat voor de belangen der bijzondere personen zulke bedenkelijke gevolgen kan na zich slepen.

Art. 2. Vrij algemeen is men van oordeel geweest, dat hier, door te verwijzen op zulk een groot aantal voorschriften van het Burgerlijk Wetboek, veel te veel in eene enkele strafbepaling was bij elkander gevoegd, en men meent de aandacht der Regering op het ongerief, dat daaruit kan voortspruiten, te moeten vestigen. Men erkende wel dat er aan den regter voor het opleggen der boete groote latitude is gelaten, en dat voor het practisch gebruik het misschien zijne nuttige zijde heeft, om alles in één artikel zaam te vatten, maar bleef toch volhouden, dat er te veel aan het *arbitrium judicis* was overgelaten, en dat, zelfs uitgaande van de veronderstelling, dat hier alleen verzuim ten grondslag ligt, eene gradatie in de straffen aangenomen, ja zelfs eenig verschil in de soort van straffen vastgesteld moest worden. Ten betooge voerde men aan, dat de ambtenaar van den burgerlijken stand hier te gelijk strafbaar wordt gesteld voor wezenlijk verzuim en voor het niet letten bij het voltrekken van een huwelijk op omstandigheden, die hij in vele gevallen niet heeft kunnen weten, zoo als bijv. daar, waar hij een dubbel huwelijk helpt sluiten of tot het huwelijk medewerkt van een veroordeelde wegens overspel met den medepligtige. (Artt. 84 en 89 van het Burgerlijk Wetboek.) Om deze reden meende men dan ook, dat, indien het artikel onveranderd bleef, het minimum der straf nog moest worden verlaagd. Voorts vroeg men, waarom art. 126 van het Burgerlijk Wetboek hier niet mede was opgenomen, daar toch ook in dat artikel voorschriften voorkwamen van eenen gewigtigen aard, en waaromtrent het verzuim zelfs met zwaardere straf, dan het tegenwoordig artikel bepaalt, verdiende te worden bedreigd.

Art. 3. De woorden: *kerkelijk heeft ingezegend* hebben tot de vraag aanleiding gegeven, of daarvoor niet eene meer algemeene uitdrukking kan worden gebezigd, daar toch, naar men meent, niet bij alle gezindheden eene eigenlijk gezegde *inzegening* plaats vindt. Art. 136 van het Burgerlijk Wetboek spreekt meer algemeen van *godsdienstige plegtigheden.*

Ter gelegenheid van dit artikel is het vraagstuk van de huwelijken *in extremis* aangeroerd. Eenigen waren niet vreemd van het denkbeeld, dat men aan den geestelijke, die, waar dit geval zich voordoet, tusschen zijne godsdienstige en burgerlijke pligten te kiezen heeft, in dat opzigt eenige vrijheid van handelen kan en mag laten. Anderen evenwel ontveinsden zich de bedenkelijke gevolgen niet, die uit zulk eene vrijheid konden voortspruiten, en konden zich met het geopperde denkbeeld niet vereenigen, omdat zij geene middelen weten aan te wijzen ter voorkoming van mogelijke misbruiken.

Art. 4. Het optellen van drie misdadige handelingen in dit artikel heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of er niet vele gelijksoortige bestaan, die hier of elders met eene bepaalde straf moesten worden bedreigd. Men beriep zich daarbij op de reeks leugenachtige verklaringen in akten van den burgerlijken stand, in het meermalen aangehaald Voorloopig Verslag over het ontwerp van 1842 — 1843 opgeteld, zoo als wanneer men valsche namen aan den vader of de moeder van een pas geboren kind toekent, wanneer men valschelijk opgeeft, dat het kind uit wettige ouders is geboren, terwijl deze niet gehuwd waren, enz. Ook vroeg men, of niet de vrouw, die willens en wetens gedoogde, dat haar een kind wierd ondergeschoven (het artikel sub 2°.) en die men als nog schuldiger beschouwde dan degene, die het feit verrigtte, met eene bepaalde straf moest worden bedreigd.

Art. 6. Sommigen zouden het bedreigen van eene ligtere straf tegen dit feit als in het voordeel van het ongelukkige, te vondeling gelegde kind beschouwen.

het hoofd van het gesticht. Wie worden daardoor bedoeld?

Art. 8. *heeft begraven.* Moet daar niet bijgevoegd: *of heeft doen begraven?*

Art. 10. Bij de strafbedreiging schijnen, even als in art. 9, de woorden: *te zamen of afzonderlijk* te moeten voorkomen. — Nog is de vraag gedaan, hoe gestraft moet worden het wegnemen van een lijk, voor dat het nog op of in de begraafplaats is neêrgezet, bijv. uit de kist vóór de begrafenis? Zou dit als diefstal beschouwd moeten worden?

Ten slotte van dezen titel meent men te moeten aanmerken, dat daarin geene strafbepaling voorkomt tegen het schenden van grafsteden of graven; men wenscht, dat voor die rustplaatsen, op het voorbeeld van art. 360 *Code Pénal*, bescherming worde verleend.

TITEL VIII.

Men geeft in overweging of in dezen titel geene strafbepalingen behoorden opgenomen te worden tegen de muntmeesters en geëmploijeerden bij de Munt, voor zooverre dezen zich aan de misdrijven, in de 1ste afdeeling opgeteld, schuldig maken. Natuurlijk zouden dezen in dat geval nog strafbaarder zijn dan anderen, gelijk men dan ook werkelijk bij art. 6 van de muntwet van 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 13) van dat beginsel is uitgegaan. Men vroeg, of de in dat artikel voorkomende strafbepalingen hier niet moesten worden herhaald.

Art. 1. Daar men dit artikel zoo ruim mogelijk wenschte te stellen, geeft men in bedenking, om het woord *uiterlijk* vóór: *schenden* weg te laten. Anderen evenwel meenden, dat de bepaling, zoo als zij daar ligt, in sommige gevallen tot eene onregtvaardige toepassing zou kunnen leiden, en gaven in bedenking, of het artikel zoodanig letterlijk moet worden opgevat, dat ook het in waarde verminderen of uiterlijk schenden van muntspecien op zich zelf, en zonder dat men die uitgeeft, strafbaar zou zijn. — Nog heeft men gevraagd, of het wel duidelijk uitkomt, dat onder de *wettig gangbare gouden of zilveren muntspecien* de negotiepenningen begrepen zijn?

Art. 2. Tegen het beginsel van dit artikel heeft men de bedenking ingebragt, dat degenen, die de hier opgesomde muntspecien in omloop brengen of invoeren, eigenlijk als medepligtigen beschouwd moesten worden, en dus, in overeenkomst met de algemeene voorschriften van Titel IV van Boek I, niet op gelijke wijze als de daders moesten worden gestraft. Men heeft evenwel daarop geantwoord, dat er goede redenen bestonden, om het invoeren van die muntspecien als een *delictum sui generis* te beschouwen. — Nog uit een ander oogpunt heeft men dit artikel beschouwd. Sommigen hebben begrepen, dat er onderscheid behoorde gemaakt te worden tusschen dengene, die, in verstandhouding met den dader, het nagemaakte valsche of verminkte geld uitgeeft, en hem, die, ter goeder trouw het slechte stuk ontvangen hebbende, dit, om zich schadeloos te stellen, weder in omloop brengt. Art. 135 van het *Code Pénal* maakt die onderscheiding, en ten aanzien van het nagemaakt of vervalscht, geldswaarde hebbend papier is zij in art. 16 van dezen titel gebragt. De Regering heeft in de Memorie van Toelichting te kennen gegeven, dat zij eene dergelijke bepaling met opzigt tot valsche muntstukken niet heeft opgenomen, als te ver kunnende leiden en omdat die als niet zoo noodig werd beschouwd. Desniettemin meent men de aandacht der Regering nog bepaald op dit punt te moeten vestigen, vooral ook uit het oogpunt der thans voorgedragene geheele gelijkstelling van straf. De aangevoerde redenen werden toch niet als voldingend beschouwd, en ook bij het vorig ontwerp was in den titel VIII art. 5, eene mindere straf tegen het in omloop brengen van valsch, doch voor deugdelijk ontvangen geld bepaald.

Art. 3. Moest hier ook niet gedacht zijn aan het in omloop brengen van vergulde of verzilverde *vreemde* muntspecien?

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Art. 4. De bepalingen in de 2de en 3de alinea's van dit artikel, betrekkelijk het verbeurd verklaren van werktuigen of muntspecien, aan regthebbenden toebehoorende die niet zijn veroordeeld en dus onschuldig zijn verklaard, hebben tegenspraak ontmoet. Men achtte ze strijdig met goede beginselen van regt, daar toch, als iemand onschuldig is verklaard, bezwaarlijk eene straf tegen hem uitgesproken kan worden. Anderen daarentegen beriepen zich op het kennelijk belang der maatschappij, en men bepaalt zich dan ook tot de vraag, of in de bedoelde gevallen geene schadevergoeding aan de regthebbenden zou kunnen worden verleend, daar toch hetgeen daar plaats vond, in vele opzigten met onteigening moest worden gelijkgesteld? Ook heeft men gevraagd, hoedanig na de verbeurdverklaring met de in het artikel opgenoemde voorwerpen zal worden gehandeld?

In de optelling aan het slot van dit artikel moeten ook de vergulde en verzilverde muntspecien van art. 3 voorkomen.

Art. 5. Men geeft in bedenking, om de redactie van dit artikel, tot verduidelijking van het denkbeeld, te wijzigen. Men heeft daarin kennelijk drie onderscheidene gevallen willen opsommen, namelijk: 1°. het namaken of vervalschen van 's Rijks stempels of kloppers, dienende tot het regelen of merken enz. of het invoeren in het Koningrijk van zoodanige nagemaakte of vervalschte stempels; 2°. het wederregtelijk gebruik maken van *echte* rijksstempels, dienende als voren; en 3°. het namaken van zegels of merken, enz., Wanneer men op de aangegevene wijze het 1ste lid splitst, komt dit denkbeeld duidelijker uit.

Nog meent men, dat de hier voorkomende bepaling aanvulling noodig heeft. Men vraagt ten minste of wel gedacht is aan het geval, dat echte merken of stempels behendiglijk van oude voorwerpen worden afgeligt en aan nieuwe ingewerkt, van welke misdadige practijk vele voorbeelden bestaan? Ook wordt bij art. 139 van het *Code Pénal* het namaken van *le sceau de l'Etat* met zeer zware straf bedreigd, terwijl daarvan in dit ontwerp niet gesproken wordt. Is dit opzettelijk geschied, en zoo ja, om welke reden?

Art. 9. Men heeft de vraag gedaan, of de bepalingen van dit artikel niet in verband moesten worden gebragt, met art. 18 der wet van 22 Germinal XIde jaar, en met het decreet van 11 Junij 1810, zoodanig dat de zegels, merken, stempels, enz. om beschermd te knnnen worden, vooraf bij de bevoegde autoriteiten zullen moeten zijn gedeponeerd en door deze erkend. In het Voorloopig Verslag over het ontwerp van 1842 — 1843 werd eene soortgelijke aanmerking gemaakt.

Art. 10. In dit artikel worden de *maten en gewigten* met de *schalen, balansen of unstres* geheel en al op ééne lijn gesteld. Dit heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of die gelijkstelling wel juist is? Van de maten en gewigten bestaan vaste types, die niet aangenomen zijn, dan na eerst door de wetenschap tot den hoogsten graad van juistheid en bepaaldheid, in zaken van dien aard te bereiken, te zijn gebragt; maar met de schalen, balansen en unsters is zoo iets niet het geval, daarvoor is geen bepaalde grens aangewezen; en men zou dus kunnen beweren, dat het vervaardigen van valsche balansen, enz. geen volkomen juist denkbeeld opleverde. De uit deze beschouwing voortvloeijende zwarigheid zou echter verminderen of grootendeels weggenomen worden, indien in het artikel achter de woorden: *of het gebruik maken daarvan*, wierd ingevoegd: *in eenig beroep of bedrijf.*

Art. 12, *ad* 1um. Men twijfelt of het misdadig wegnemen van aflossings- of amortisatie-teekenen van rijks-schuldbrieven wel onder dit nommer, zoo als het thans is gesteld, zou te begrijpen zijn, en vraagt of deze valschheid niet duidelijk behoort vermeld te worden.

Ad 2um. Daar het niet zeker is, of ieder een kantoor van administratie, als waarvan hier gesproken wordt, zou kunnen opzetten, wenschte men, op het voorbeeld van art. 357 van het ontwerp van 1827, hier geschreven te hebben: ERKENDE *kantoren van administratie.*

Ad 4um. In weerwil van het daaromtrent in de Memorie van Toelichting aangemerkte, waren er die meenden, dat aan de bankbiljetten, uitgegeven door de Nederlandsche Bank niet zoodanige meerdere bescherming behoorde te worden toegekend, als door deze bepaling, vergeleken met die van art. 15, het geval is. Zoo men echter, om het werkelijk niet te ontkennen gewigt der zaak, de bankbiljetten der Nederlandsche Bank hier wil behouden hebben, dan meent men, dat ook de *binnenlandsche schuldbrieven, uitgegeven door eenig gewest of gemeente*, uit art. 15 sub 1°. herwaarts moeten worden overgebragt.

Ad 5um. *loten, of* GEDEELTEN *van dien.* Zijn daaronder ook de loterij-briefjes begrepen, die door de collecteurs of splitters uitgegeven worden? Tevens vraagt men ter gelegenheid van dit voorschrift, of geene straf moet bedreigd worden tegen dengene, die meer gedeelten van een loterij-lot uitgeven, dan de eenheid heeft. In het ontwerp van 1842 vond men in art. 6, §§ 5 en 6, Titel XXI, daaromtrent de vereischte bepalingen.

Art. 13. Men geeft in bedenking of het niet noodzakelijk is, om ten aanzien van de twee soorten van misdrijf, in dit artikel omschreven, een onderscheid van straf vast te stellen. Het eerste: *de vervalsching gepleegd in de grootboeken der nationale schuld*, kan in den regel alleen door de ambtenaren zelven worden gepleegd; het heeft in elk geval eene gevaarlijker strekking, en schijnt dus eene zwaardere straf te verdienen dan *het vervaardigen van valsche of vervalschen van bewijzen of uittreksels uit hetzelve.* De redactie van het laatste deel van het artikel laat te wenschen over. Liever las men: *het vervaardigen van valsche of het vervalschen van* ECHTE *bewijzen*, enz.

Art. 15, *ad* 1um. Men is van oordeel, dat deze zinsnede nog eenige aanvulling noodig heeft; en geeft in bedenking, om achter *maatschappij* te voegen: *door het openbaar gezag erkend of andere door de Regering goedgekeurde vereenigingen.* Het doel daarbij zou zijn, om ook aandeelen in straatwegen, scheepsrederijen, meestoven, enz. onder bescherming der wet te brengen.

Ad 2um. *ter beurze.* Verstaat men daardoor alleen de Amsterdamsche beurs of is ook de Rotterdamsche, waar, naar men meent, toenemend handel in schuldbrieven gedreven wordt, hier bedoeld? De vraag kon te meer moeijelijk te beantwoorden zijn, omdat door de wet op het regt van successie aan de Amsterdamsche beurs zeker gezag omtrent de waardering van schuldbrieven is toegekend?

wordt handel gedreven. Is deze uitdrukking niet een weinig onbepaald? Zouden eenige weinige koopen of verkoopen van schuldbrieven genoegzaam zijn, om te zeggen, dat daarin wordt handel gedreven?

coupons tot die stukken behoorende. Moeten niet met deze de bewijzen van dividend van aandeelen in maatschappijen gelijk worden gesteld?

Ad 3um. *bewijzen van aandeel in vennootschappen van koophandel.* Moeten daarbij niet de bewijzen van storting voor aandeelen, die almede een voorwerp van beursspeculatie zijn, worden gevoegd?

Alle deze ter zake van het tegenwoordig artikel gedane vragen, die welligt nog aanmerkelijk waren te vermeerderen, hebben tot het gevoelen geleid, dat men der Regering in bedenking moest geven, om het geldswaarde hebbend papier hier door nog meer algemeene bewoordingen te omschrijven, daar toch de gemaakte aanmerkingen toonen, hoe ligt men eene omissie begaat, zoodra men voor zaken van dezen aard tot de bijzonderheden wil afdalen.

Art. 17. Men heeft de oplossing gezocht van het onderscheid, dat men tusschen het 2de en het 3de lid van dit artikel opmerkt, in zooverre daar in het eene geval teruggave der stukken aan de regthebbenden, in het tweede geval vernietiging der stukken, ook dan wanneer de beschuldigde niet wordt veroordeeld, wordt voorgeschreven. Men meende die oplossing daarin te vinden, dat in het eene geval van *vervalschte*, in het tweede van *valsche* stukken de rede was; doch er blijven desniettemin nog twijfelingen over, die eene nadere toelichting op dit punt wenschelijk maken.

Art. 18. Op dit artikel is vrij algemeen de aanmerking gemaakt, dat daarin te veel bijzonderheden zijn opgenomen; men vroeg, als die specificatie hier noodig was, waarom men dan ook in de artt. 12 en 22 niet eene dergelijke optelling van bijzondere gevallen heeft opgenomen. Anderen evenwel meenden, dat de bedoelde specificatie hier groot nut kon hebben, en dat het bestaan van iets dergelijks in het Fransche Wetboek tot geenerlei moeijelijkheden heeft aanleiding gegeven. Deze laatsten echter konden niet ontkennen, dat men bij zulke specificatien altijd gevaar liep van iets over het hoofd gezien te hebben, en vereenigden zich dus met het denkbeeld, om der Regering eene meerdere vereenvoudiging van het artikel in overweging te geven. Inzonderheid heeft men daarbij het oog op de nos. 3 en 4; men twijfelt aan de juistheid der daar gemaakte onderscheiding, en vindt het vreemd, dat eerst in het algemeen van *verandering van akten of geschriften* wordt gesproken, om daarna tot de vermelding van meerdere bijzonderheden af te dalen. Door eene ineensmelting der beide zinsneden, zoodanig dat daarbij in het algemeen van verandering, bijvoeging of vernietiging in akten of registers, nadat zij zijn opgemaakt, gesproken werd, zou reeds een goed deel van het gerezen bezwaar opgeheven zijn.

Behalve deze meer algemeene aanmerking, heeft men met opzigt

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

tot § 3 gevraagd, of *daaronder* niet behoorde weg te vallen, of door *daarop* vervangen te worden, daar toch de dagteekening geenszins altijd *onder* het stuk voorkomt; en met opzigt tot § 4, *wanneer* men zeggen kan, dat een register is *opgemaakt*, en of men die qualificatie daaraan reeds kan geven, zoodra slechts eenige inschrijving in het register heeft plaats gehad? Men kon zich toch moeijelijk met het denkbeeld van enkelen vereenigen, dat het: *opgemaakt* alleen op akten zou slaan.

Eindelijk heeft men nog, ter gelegenheid van dit artikel gevraagd, of hier of elders in den titel niet melding moet worden gemaakt van het voorlezen bij het opmaken der openbare akte van iets anders dan daarin geschreven staat.

Art. 19. Dit artikel heeft, even als het vorige, tot de vraag aanleiding gegeven, of in plaats van de daarin voorkomende optelling van bijzondere gevallen niet eene algemeene bepaling kon worden gesteld, welke in al die gevallen voorzag. Als een blijk, dat ook hier weder omissien denkbaar waren, voerde men aan, dat bij den *valschen of verdichten naam*, ook de valsche voornaam, qualiteit, betrekking of hoedanigheid vermeld schenen te moeten worden.

Art. 21. Men geeft in bedenking, of hier het *onderhandsch geschrift* niet eenigzins meer moet aangeduid worden. De vraag kan toch rijzen, of gesteendrukte stukken, of zelfs geschilderde tarieftabellen, zoo als die van tollenaars bij hunne tolhuizen, daaronder te begrijpen zijn. (Zie PAILLIET in de aanteekeningen op art. 150 van het *Code Pénal.*)

Art. 23. Bij den *valschen naam* zal, even als in art. 19, de valsche voornaam of qualiteit moeten worden gevoegd. — Voorts verklaart men, niet genoegzaam te begrijpen, waarom degene, die tot de afgifte of vervalsching heeft *medegewerkt*, hier met even zware straf bedreigd wordt, als de hoofddader. Men meende toch, dat zoodanig een als medepligtige te beschouwen was, en beriep zich daarop, dat in verscheidene der gevallen, bij de voorafgaande artt. 18 en 19 bedoeld, de *getuigen* als medepligtigen beschouwd en dus ligter gestraft zouden worden. Het erlangen van nadere opheldering omtrent dit punt scheen derhalve noodzakelijk.

Art. 27. De hier bedreigde straf tegen den geneeskunst-oefenaar werd door sommigen te gering geacht, daar dan toch het geval van veel erger aard was dan dat in art. 26 bedoeld.

Art. 28. De gebezigde woorden: *welwillendheid* en *medelijden* worden geoordeeld niet genoeg omvattend te zijn. Zij zijn in den hier voorkomenden zin naauw aan elkander verwant en slaan niet genoegzaam op » *bekwaamheid.*" Men beriep zich hier bepaaldelijk op hetgeen in het Voorloopig Verslag van 1842—1843 omtrent de daar opgetelde valsche bewijzen van bekwaamheid voorkomt; terwijl men er nog bijvoegt, dat ook de getuigschriften, geschikt tot aanbeveling, zoo als die van dienstboden, niet in het artikel, gelijk dit thans luidt, zouden begrepen zijn. Nog vraagt men, of het vervaardigen van valsche verklaringen van onderstand volgens art. 21 van dezen titel zou gestraft worden; en zoo ja, of er dan wel genoegzame verhouding bestaat tusschen de daar gestelde straf en die in dit art. 28 bedreigd?

Art. 30. Bij dit slot-artikel der afdeeling, heeft men de aanmerking gemaakt, of wel genoeg uitkomt, dat de daarin voorkomende strafbepalingen dan alleen in hare volle gestrengheid toepasselijk zijn, als er duidelijk blijk voorhanden is van de bedriegelijke bedoelingen der daders of wel van hun streven naar ongeoorloofd winstbejag.

Art. 35. De vereeniging dezer twee alinea's in een en hetzelfde artikel, heeft men vreemd gevonden. Men vroeg, waarom niet de 1ste zinsnede: » *Meineed wordt gestraft met gewone tuchthuisstraf*" als een afzonderlijk artikel boven aan de afdeeling: *Over den meineed* is geplaatst; hetgeen zeker meer in overeenstemming zou geweest zijn met andere titels van dit boek. (Men zie bijv. Titel I.) De 2de zinsnede zou dan, mede als een afzonderlijk artikel, hier hare plaats kunnen blijven vinden.

Overigens heeft men, naar aanleiding van het bepaalde bij art. 35, gemeend de aandacht der Regering zeer bijzonder te moeten vestigen op hetgeen in het Voorloopig Verslag van 1842—1843 is gezegd omtrent de noodzakelijkheid van strafbepalingen tegen valsche verklaringen voor den regter-commissaris in strafzaken. De ondervinding heeft de juistheid van het daar aangemerkte al meer en meer aan het licht gebragt. De klagten, dat de getuigen, sedert de verklaringen in het voorloopig onderzoek, volgens het Wetboek van Strafvordering, buiten eede worden afgelegd, toenemend de waarheid, ten nadeele van de maatschappij of somtijds ook van den aangeklaagde, trachten te verhelen, vermeerderen steeds. Als eenmaal de verklaring is afgelegd, durven de getuigen daarvan later niet terugkomen, en maken zij zich dus, als huns ondanks, aan valschheid schuldig. Men zou derhalve, ook indien men meenen mogt, dat het invoeren van stellige strafbepalingen te dezer zake bedenkelijk mogt zijn, het hoogst wenschelijk achten, dat de eed weder kon gevorderd worden. In allen gevalle meent men dit aangelegen punt aan de nadere overweging der Regering te moeten aanbevelen.

Art. 37. Vermits, naar men meent, de valschheid in zeer vele gevallen, ook wanneer die niet *per se* de schorsing in de uitoefening der staatsburgerlijke regten na zich sleept, de schuldigen onwaardig maakt, om die regten uit te oefenen, wenschte men bij dit artikel aan den regter de bevoegdheid te geven, om bij het uit te spreken vonnis zulk eene tijdelijke schorsing te gelasten.

TITEL IX.

Art. 2. De redactie van dit artikel is, naar men meent, niet gelukkig geslaagd, en ook tegen de strekking daarvan zijn bedenkingen in het midden gebragt. Zoo is men, wat het eerste punt betreft, van oordeel, dat de voorlaatste alinea het denkbeeld des wetgevers niet duidelijk genoeg uitdrukt. Men spreekt daar van het opleggen der straf *zonder verzwaring*, terwijl men heeft willen zeggen, dat *geene andere soort* van straf zal worden opgelegd. En wat nu de strekking der bepaling aangaat, is men van meening, dat, indien onder de *ambtenaren* ook de regters begrepen zijn, hetgeen, in verband ook met de bijvoeging, *door hunne betrekking verpligt waren tegen te gaan, op te sporen, te vervolgen of te straffen*, wel niet twijfelachtig is: die regters hier met eene te zware straf worden bedreigd. Veel verkieslijker had men het geacht, dat de betrekking, waarvan hier sprake is, enkel beschouwd wierd als eene verzwarende omstandigheid en dus de toepassing der hoogere straf aan den regter wierd overgelaten. Daarbij komt, dat, volgens deze bepaling, een verschil van strafschuldigheid tusschen de regters, naar mate van hunne competentie, zou worden ingevoerd. De leden der provinciale geregtshoven zouden bijv. in het gestelde geval steeds van erger conditie zijn, dan de kantonregters, die niet verpligt zijn om de *misdaden* en *wanbedrijven* te vervolgen of te straffen.

Art. 4. Men moet omtrent het beginsel, hetwelk aan dit artikel ten grondslag ligt, eenige nadere opheldering verlangen. Dat een minder ambtenaar in zijne hoedanigheid aan den boven hem gestelde gehoorzaamheid schuldig is, zal wel niet worden betwist; maar hoe ver moet deze gehoorzaamheid gaan? Vaste regelen zullen daaromtrent wel niet zijn aan te wijzen, en die bij reglementen of wetten te bepalen, zou in vele gevallen bezwaarlijk zijn. Maar men meent toch stellig te moeten vragen, of de verpligting tot gehoorzaamheid zich ook tot een onwettig bevel kan uitstrekken, en dacht daarbij onder anderen aan een commies op de grenzen, die den last ontvangt, om op smokkelaars te schieten. — Ook uit een ander oogpunt zijn bezwaren tegen het artikel ingebragt. Men meende namelijk, dat daardoor voorzeker genoeg waarborgen aan de Regering gegeven werden, maar dat dit niet evenzeer het geval was met de ingezetenen, voor wier veiligheid hier weinig gezorgd was. Men beriep zich van die zijde ook op art. 14, sub 2°., van dezen titel, hetwelk een bewijs te meer opleverde, dat het doel was om zich van de gehoorzaamheid der ambtenaren stellig te verzekeren. Dit bezwaar, waarbij ook het gezegde in het Voorloopig Verslag van 1842—1843 werd aangehaald, werd echter niet algemeen gedeeld; meenende men dat er noodzakelijkheid voor zulke bepalingen bestond. — Nog heeft men de vraag gedaan, of hij, die het bevel, waarvan het artikel spreekt, gegeven heeft, daarvoor strafbaar zal zijn, en zoo ja, of dit dan zijn zal als mededader, of wel als medepligtige.

Art. 5. Om het gewigt van het grondwettig beginsel, waaraan te dezer plaatse eene poenale sanctie wordt verleend, dringt men er op aan, dat de bewoordingen der Grondwet zelve, waarop men doelt, geheel in dit artikel worden ingelascht. In de tweede plaats acht men eene zoodanige aanvulling van het artikel noodzakelijk, waardoor blijkt, dat de hoofden der ministeriele departementen voor alle *gewone misdaden* met elk ander gelijkstaan, zoodat ook op hen de voorschriften van art. 2 van dezen titel toepasselijk zijn. In de derde plaats heeft men bij de overweging van dit artikel van het Strafwetboek op nieuw het oog moeten slaan op de artt. 318 en volgg. van het Wetboek van Strafvordering, en is men te dier gelegenheid versterkt in de overtuiging, dat de daar gegevene voorschriften onvoldoende zijn voor het doel, dat men daarbij beoogt, onder anderen ook voor zooverre zij medebrengen, dat eene van de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitgegane beschuldiging tegen eenen minister, door een zeer klein getal leden in de Eerste Kamer geheel kan worden omvergeworpen. Men ziet daarin eene aanleiding te meer, om op eene her-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

ziening van het Wetboek van Strafvordering aan te dringen, waarvan het wenschelijke trouwens bij de behandeling van dezen titel nog op meer plaatsen in het oog is gevallen. Zoo had dit onder anderen plaats bij het hier volgende 7de artikel omtrent de wederregtelijke gevangenneming, waarbij men de vraag niet kon onderdrukken, of niet, ten gevolge der al te belemmerende bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, vele gevangennemingen dien naam zouden kunnen verdienen? Door sommigen is nog aanmerking gemaakt op de te ruime strekking van deze bepaling. Zij vreesden, dat, indien dezelve onveranderd mogt blijven, men het gevaar zou kunnen loopen, dat er geen gevolg aan het voorschrift wierd gegeven.

Art. 6. Men wenscht opgehelderd te zien, wat hier door *burgerlijke regten* is te verstaan. Worden daardoor alle burgerlijke regten, en dus ook die van eigendom, bedoeld, zoodat bijv. een ambtenaar strafbaar zou zijn, die willekeurig een ingezeten belet zijn land te bebouwen; of moet men hier meer bijzonder aan persoonlijke regten, de *droits civiques* der Franschen, denken? De vraag werd reeds in het Voorloopig Verslag van 1842—1843 gedaan, doch is onbeantwoord gebleven. — Nog heeft men gevraagd, of de *poging* tot het hier omschreven misdrijf insgelijks niet strafbaar moet zijn, zoo als bijv. wanneer door het toedoen van eenen ambtenaar iemand opzettelijk van de kiezerslijsten is weggelaten?

Art. 7. Voor *toegepast* las men liever: *mede gestraft met.*

Art. 9, *ad* 1um. Men heeft de strekking van dit gedeelte van het artikel niet volkomen begrepen en wenscht de vraag beantwoord te zien, wat hier door *wettige vordering* zij te verstaan. Is het eene vordering in den wettigen vorm, of wel eene vordering gegrond in de wet?

Ad 2um. *cipier.* Dit woord schijnt hier te beperkt. Niet altijd draagt degene, die in de gevangenis het register houdt, dien naam, en men wenschte dus eene meer algemeene uitdrukking daarvoor in de plaats te zien gesteld, ook op het voorbeeld van het *Code Pénal*, waar men in art. 120 *gardiens et concierges* vindt.

Art. 11. Men heeft het gevoelen geopperd, dat in den 1sten regel van dit artikel achter *wet* de woorden: *en wettelijke verordeningen*, moesten worden gevoegd, daar anders de werking van het bestuur ligt te zeer verlamd en de uitvoering van sommige politie-keuren onmogelijk zou worden. Dit bezwaar is echter niet algemeen gedeeld, en de meerderheid zou, met het oog op art. 168 der Grondwet, hoogstens kunnen toestemmen, dat een algemeen voorschrift te dezer zake in Boek III van dit Wetboek wierd opgenomen. Men verwijst hier naar hetgeen later op art. 12 van dat Boek wordt opgemerkt.

Art. 12. Het woord *wederregtelijk*, in den aanhef van dit artikel, heeft bij sommigen ernstigen tegenstand ontmoet. Zij stonden het gevoelen voor, dat het geheim van den brievenpost altijd heilig moest zijn, en konden ook niet gelooven, dat er eenige wet bestond, welke de schennis van dat geheim toeliet. Anderen evenwel konden niet in de geheele weglating van het woord *wederregtelijk* toestemmen; zij herinnerden wat nopens de noodzakelijkheid tot het openen van brieven in sommige gevallen, vooral ook als het de ontdekking van zamenzweringen en misdaden geldt, in het Voorloopig Verslag van 1842—1843 gezegd wordt. Algemeen dringt men echter aan op de beantwoording der vragen ter aangehaalde plaatse in dat Voorloopig Verslag gedaan.

Art. 13. De speling, die bij dit artikel in de straf gelaten wordt acht men niet groot genoeg. Er kunnen gevallen bestaan, dat het openbaren van een ambtsgeheim de gewigtigste gevolgen kan na zich slepen. Men geeft dien ten gevolge in overweging, om wel niet het minimum, maar dan toch het maximum der straf te verhoogen.

Art. 14. Met verwijzing naar het dikwijls aangehaalde Voorloopig Verslag van 1842—1843 en de daar herinnerde artikelen van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering meent men steeds te moeten aandringen op eene nadere definitie van de algemeene uitdrukking: *regtsweigering.* Tevens heeft men meer dan éénе bedenking op de hier bedreigde straf. Om soortgelijke redenen als bij art. 13 acht men eene verhooging van het maximum dier straf noodzakelijk. Maar vermits het artikel voornamelijk ook tegen regterlijke ambtenaren gerigt is, ziet men daarenboven groot bezwaar in de schorsing in het ambt, welke tot die straf behoort. De waardigheid der regterlijke magt zou er waarlijk niet door worden verhoogd, indien regters, nadat eenmaal de smet van zulk eene schorsing op hen had gekleefd, nog weder als zoodanig zitting konden nemen. Ook de regtsbedeeling zelve zou daardoor worden verlamd, daar toch de straf meer dan één lid van een hof of regtbank zou kunnen treffen, en zoo nu de daardoor ontstane gaping bij de regtbanken door het optreden der suppleanten weder tijdelijk kan worden aangevuld, is dit niet bij de hoven het geval. Om deze beide redenen dus moet men er op aandringen, om hier de geheele ontzetting uit het regterlijk ambt voor de schorsing in de plaats te stellen. Men erkent overigens gaarne, dat er bijna evenveel bezwaar in bestaat, om enkel de schorsing toe te passen op gewone ambtenaren, die zich aan zulke erge misdrijven, als waarvan volgende artikelen spreken, zoo als bijv. zamenspanning in art. 18, hebben schuldig gemaakt, en geeft dus in bedenking, om ook te hunnen aanzien afzetting te bepalen. Zoo dit denkbeeld ingang vond, zou er echter eene nieuwe straf ontstaan, waarmede dan de lijst der straffen in Tit. II, Boek I zou moeten worden aangevuld.

Art. 15, *burgerlijk gezag.* Men wenscht hier eene andere uitdrukking, om te doen uitkomen, dat alleen de *bevoegde* magt bedoeld wordt, en men meent te moeten opmerken, dat het volstrekt noodzakelijk is, om te bepalen aan welke magt de hier vermelde bevoegdheid is opgedragen. Ook geeft men in bedenking om voor de niet zeer gelukkig gekozene en voor meer dan éénе uitlegging vatbare uitdrukking: *in het werk te stellen* eene andere te kiezen.

Art. 16. Men wenscht hier te zien uitkomen, dat de strafbepaling uitsluitend op den eigenlijken ambtenaar ziet.

Art. 17. De billijkheid schijnt te vorderen, dat er bepalingen worden gemaakt, waardoor men de zekerheid bezitten zou, dat de ambtenaar van de schorsing in zijn ambt heeft kennis gedragen. Een notaris bijv. zou, na de schorsing, nog met het uitoefenen van zijn ambt kunnen voortgaan. Welligt zou men kunnen voorschrijven, dat het vonnis altijd dadelijk moet beteekend worden.

Art. 18. Onafhankelijk van het reeds aangemerkte omtrent het vervangen der schorsing door afzetting, acht men de hier gestelde straf te laag. Men heeft voorts de vraag gedaan, of deze strafbepaling ook toepasselijk zou zijn op leden van een regeringscollegie, die ten gevolge van zamenspanning tot het gezamenlijk nederleggen hunner ambtsbetrekking hebben besloten en dit besluit werkelijk ten uitvoer brengen, waarbij men dan aan den raad eener stad dacht. Zoo dit niet het geval ware dringt men op eene aanvulling van het artikel aan.

Art. 19. Men meent de bedenking te moeten maken, of dit artikel, zoo als het thans is gesteld, wel genoegzaam alle misdrijven, die men daarbij straffen wil, omvat. Als voorbeeld voert men aan het geval van een postbeambte, die een brief, welke in de brievenbus is geworpen, en dus niet regtstreeks onder zijn *toezigt* is gesteld, verduistert. — In de 2de alinea van het artikel acht men het irrationeel, dat de geldelijke hoogte van het veroorzaakte nadeel invloed heeft op de natuur der straf en deze kan verzwaren. Dat de geldboete dien ten gevolge wierd verhoogd, kon men goedkeuren, maar dat daardoor de *gewone* tuchthuisstraf tot *buitengewone* zou worden verzwaard, was, naar men meende, niet te verdedigen. Indien de grootte van het veroorzaakte nadeel zulk eenen invloed op de straf moest uitoefenen, dan behoorde dit ook bij het volgende artikel plaats te vinden, waar echter daaromtrent geen verschil gemaakt wordt.

Art. 20. Waarom is hier niet, te gelijk met de tuchthuisstraf, eene geldboete opgelegd? Hier schijnt dit niet minder consequent dan in het vorig artikel, daar de ambtenaar, van wien hier sprake is, mede in vele gevallen geldelijk voordeel van zijn bedrijf genoten heeft.

Art. 22. Men heeft gevraagd, of deze strafbepaling ook toepasselijk was op procureurs, notarissen, deurwaarders, enz, wier declaratien, bij het ontstaan van verschil, aan taxatie zijn onderworpen. Zoo ja, dan achtte men de straf te zwaar. Over 't geheel zou men met de zwaarte dier straf alleen dan vrede kunnen hebben, wanneer uit de te ontvangen ophelderingen bleek, dat het artikel alleen doelde op ambtenaren, die geld van de ingezetenen afpersen, onder voorwendsel, dat dit aan het Rijk verschuldigd was, en dan door deze knevelarij zich zelven verrijken.

Art. 23, 1*ste alinea.* De hier gestelde straf achtte men algemeen, in verband met de beperking in de omschrijving van het misdrijf: *indien het van hen verlangde regtmatig was*, veel te zwaar. Men meent ten minste op verlaging van het minimum der gevangenisstraf te moeten aandringen.

Nog twee andere punten zijn bij de behandeling van dit artikel ter sprake gekomen. Hier worden straffen bedreigd tegen ambtenaren, die zich hebben laten omkoopen, maar moet niet de omkooping zelve als *crimen sui generis* met bepaalde straffen worden bedreigd? Het is waar, de omkooping wordt in art. 2, Titel IV, Boek I, onder de middelen opgeteld, waardoor de mededaders anderen tot een misdrijf overhalen, doch men kan zich ook gevallen voorstellen, waarin die omkooping eene op zich zelve staande misdaad is. Eenigzins in verband daarmede staat de

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

tweede bedenking, hierop nederkomende, of er geene strafbepalingen kunnen worden vastgesteld tegen de kwade practijk, die sedert korten tijd hier te lande heeft veld gewonnen, om bij openbare aankondiging in de dagbladen eene soms zeer aanzienlijke geldelijke belooning uit te loven aan dengene, die aan den steller der aankondiging een winstgevend ambt verschaft. Niet slechts is deze practijk op zich zelve zeer verderfelijk, vermits ambtenaren, die op de begeving van posten invloed uitoefenen, daardoor zouden kunnen worden verleid om tegen eed en pligt te handelen; maar zij heeft reeds het nadeel berokkend, van in vreemde landen op het onze eene misschien geheel onverdiende smet te werpen, en daar te doen gelooven, dat hier alles veil is.

Art. 24. Men acht het niet duidelijk, of deze strafbepaling op het geheele art. 23, dan wel alleen op de beide in de laatste alinea's gestelde gevallen slaat. Te meer wenscht men daaromtrent opheldering, omdat de daden, waarvan art. 23 gewaagt, van zeer onderscheiden aard zijn, en dus eene volkomen gelijke strafbedreiging te dier zake iets irrationeels heeft.

Art. 25. Ofschoon men de bedoeling, die de Regering met dit artikel heeft, wel inzag, meent men, dat die bedoeling beter kon zijn uitgedrukt. Men wijst daarbij op de artt. 181 en 182 van het *Code Pénal*, en vraagt onder anderen, wat het gevolg zal zijn voor den regter, die zich heeft laten omkoopen, in het geval van veroordeeling ten gevolge van omkooping, tot eene *ligtere* straf dan gewone tuchthuisstraf.

TITEL X.

Alvorens tot het mededeelen der aanmerkingen omtrent dezen titel over te gaan, gevoelt men zich gedrongen om terug te komen op een belangrijk punt, dat reeds in den aanhef van dit Verslag is aangeroerd. Men bedoelt de in het oog vallende omstandigheid, dat in het ontwerp van dit Boek van 1842 een afzonderlijke titel voorkwam, ten opschrift hebbende: *Van de misdaden en wanbedrijven begaan door bedienaren van de godsdienst, in of ter gelegenheid van de uitvoering hunner bediening;* — dat de in dien titel voorkomende bepalingen, blijkens het aangemerkte in het Voorloopig Verslag over dat ontwerp, destijds, wat de hoofdzaak betreft, de goedkeuring der meerderheid hebben weggedragen; — dat desniettemin al de zes artikelen, waaruit genoemde titel bestond, uit het tegenwoordig Strafwetboek zijn weggelaten, met uitzondering alleen van het eerste, hetwelk in titel VII van dit boek als art. 3 eene plaats heeft gevonden; — en dat omtrent die weglating in de Memorie van Toelichting betrekkelijk deze wets-ontwerpen het diepste stilzwijgen is bewaard. Bijna algemeen heeft men over dat stilzwijgen bevreemding aan den dag gelegd, en den wensch geuit om deswege opheldering te erlangen, terwijl men dan tevens en vooral met de zienswijze der Regering omtrent het in den weggelaten titel behandelde onderwerp zelf, verlangt bekend te worden gemaakt.

Over dat onderwerp zelf heeft bij het overwegen dezer zaak mindere eenstemmigheid geheerscht. Sommigen toonden zich geneigd om in het weglaten van den titel te berusten. Zij meenden, dat het zoogenaamde *placet*, waarop het dan toch in dien titel voornamelijk aankwam, niet bestaanbaar was met eene volkomene vrijheid van godsdienst; dat bij de tegenwoordige afscheiding van Kerk en Staat, zulke beperkende bepalingen niet meer te pas kwamen; dat de geestelijken, met name die der Roomsch-Katholijke kerk, de vrijheid moesten bezitten, om de bevelen en voorschriften van hun kerkelijk opperhoofd op de hun voegzaam voorkomende wijze openbaar te maken; en dat het voorafgaand verlof der Hooge Regering omtrent het openbaar maken van bullen, brieven, enz. eigenlijk van weinig beteekenis was, daar zulke stukken in onzen tijd toch door de dagbladen dadelijk ter openbare kennis werden gebragt. Tegen dit gevoelen stond dat van eene groote meerderheid over, naar wier oordeel zoodanige bepalingen, als men hier op het oog had, volstrekt noodzakelijk waren, ook opdat de Koning zou kunnen voldoen aan de hem bij art. 194 der Grondwet opgelegde verpligting, om te zorgen, dat alle godsdienstige gezindheden zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat. Zij beweerden verder, dat die bepalingen voor de R.-K. ingezetenen geen bezwaar konden hebben, daar zij toch ook waren opgenomen in het vroeger gesloten concordaat. Zij herinnerden, dat over de Protestantsche kerken een naauw toezigt van regeringswege wordt uitgeoefend, met name ook wat de hier in aanmerking komende hoofdpunten, de correspondentie met buitenlandsche kerken en het geven van voorschriften aan de kerkelijke besturen betreft; iets waarvan onder anderen het Koninklijk besluit van 29 October 1821 ten bewijze strekte. Zij voerden eindelijk aan, dat het openbaar maken van bullen, enz. door de dagbladen niet gelijk kon worden gesteld met het afkondigen daarvan door de geestelijkheid. Uit den aard der zaak drong men van deze laatste zijde op het wederopnemen van den weggelaten titel in dit Strafwetboek aan, en er waren onder hen, die dit verlangden, de zoodanige, die nu reeds aan de Regering wilden hebben verklaard dat zij dit geheele boek van het tegenwoordig Strafwetboek zouden verwerpen, indien niet aan dit hun verlangen voldaan werd.

Na deze korte uiteenzetting volgen de aanmerkingen, ter zake van de bijzondere artikelen des tegenwoordigen Xden Titels gemaakt.

Art. 2. *met voorbedachten rade.* Men wilde gevraagd hebben, of door die uitdrukking nog iets meer kon verstaan worden dan de praemeditatie, en zoo neen, of dan in deze definitie de *guet à pens* niet op de eene of andere wijze opgenomen moest worden.

Art. 4. *in de gevolgen doodelijk.* Deze uitdrukking heeft men te algemeen geacht. De dood kon eerst maanden na „*de feitelijke beleediging*" of verwonding voorvallen; hij kon dan het gevolg zijn van nalatigheid, van de slechte behandeling des geneesheers, enz.; en in zulk een geval zou het voornamelijk toch van de getuigenis eens geneesheers afhangen, of de regter den doodslag of den moord volbragt zou achten. Om die redenen acht men het wenschelijk, dat het denkbeeld van *noodzakelijk, onvermijdelijk* gevolg hier wordt uitgedrukt. — Tevens heeft men gemeend, bij dit artikel der Regering te moeten vragen, wanneer in hare schatting vergiftiging moet geacht worden volbragt te zijn. Vergiftiging kon toch niet wel als *feitelijke beleediging* beschouwd worden, en er waren dan ook, die, in navolging van art. 301 van het *Code Pénal*, te dezer plaatse in het wetboek eene definitie van vergiftiging verlangden opgenomen te zien.

Art. 6. Men heeft gevraagd, of het 2de lid van dit artikel, als van eenen geheel negatieven aard, niet zou kunnen worden gemist.

Art. 7. Algemeen wenschte men te weten of de *voorbedachte raad*, waarvan hier gesproken wordt, een andere is, dan die bedoeld in art. 2, meenende men hier door die uitdrukking het opzet te moeten verstaan. Bij dat verlangen voegde zich de daarmede in verband staande wensch om eene goede algemeene definitie van *voorbedachten raad* in dezen titel voorop te zien plaatsen; zijnde men van oordeel dat het anders moeijelijk zou zijn, om zich van de strekking van onderscheidene der volgende bepalingen een juist begrip te vormen.

Art. 8. Niettegenstaande daaromtrent reeds in de Memorie van Toelichting eenige denkbeelden zijn medegedeeld, stelt men er prijs op, om nog nader met de ware bedoeling van het hier voorkomende woord *handeling* bekend te worden gemaakt; terwijl men dan tevens de zeer onbestemde uitdrukking: *op geene redelijke wijze* die men ook hieronder in art. 13 wedervindt, opgehelderd wenscht te zien.

Art. 9. Men geeft in overweging, of hier het denkbeeld door LANGDURIGE *terging* wel genoegzaam wordt uitgedrukt. Het erge kwaad is toch niet altijd in den langen tijd, dat de terging duurt, maar soms ook in haren verregaanden aard gelegen. — Overigens wenscht men het minimum der straf hier lager gesteld te hebben.

Art. 10. *opzettelijk begaan.* Ofschoon men wel bevroedt, dat *opzettelijk* hier is bijgevoegd, om de daad strafbaar te doen zijn, zou men toch uit die uitdrukking kunnen opmaken, dat de doodslag in dit geval straffeloos zou zijn, zoodra die in drift was gepleegd; iets, wat men niet zou goedkeuren. Alleen om verkeerde opvatting voor te komen, wenscht men daaromtrent inlichting van de zijde der Regering.

Art. 11. *opgevolgd, en gestrekt heeft.* Dit *en* moet immers in *of* veranderd worden?

Art. 12. Daar het geval zeer denkbaar is, dat de hier omschrevene misdaad ook tegen overgrootouders wordt gepleegd, en in dat geval wel dezelfde gronden voor de zwaardere straf zouden bestaan, geeft men in bedenking, om de bepaling tot de geheele opgaande linie uit te strekken. Tevens wenschte men daarin de behuwd-ouders begrepen te zien.

Art. 13. Ofschoon men in de hier voorkomende bepalingen eene reeds aanmerkelijke verzachting opmerkt van het Fransche: *le parricide n'est jamais excusable*, en sommigen zelfs op dit punt niet gaarne nog verder wilden zien gaan, is toch in het oog van anderen de hier bedreigde straf te zwaar, vooral als beide de omschrevene verschoonende omstandigheden aanwezig zijn.

Art. 18. Men vraagt, of onder de hier bedoelde *geneeskunstoefenaars* ook de vroedvrouwen en apothekers begrepen zijn, die uit den aard van hun beroep meer bijzonder tot het misdrijf, waarvan het artikel spreekt, kunnen medewerken.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Art. 19. Waarom is hier de *onhandigheid* van het vroegere ontwerp, de *maladresse* van het *Code Pénal*, weggelaten? Zie het meermalen aangehaalde Voorloopig Verslag.

De vaststelling van het minimum van twee jaren in de 2de alinea wordt door sommigen zeer verkeerd geacht, omdat het den regter er toe leiden zal, om het verbod in het geheel niet uit te spreken. Men wenschte van die zijde de geheele weglating van het minimum. Anderen daarentegen, het wenschelijk achtende, dat het verbod slechts zeldzaam wierd uitgesproken, keurden het hooge minimum allezins goed.

Art. 21. De eerste woorden van het artikel: *Die van eenen in noodweer beganen doodslag*, schijnen met: *door hem* te moeten worden aangevuld.

TITEL XI.

Art. 1. Men wenscht nog nader opgehelderd te zien wat door de hier gebezigde uitdrukkingen: *eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal* te verstaan zij. Verminking naar de letterlijke beteekenis opgevat, kan van zeer geringen aard zijn, en dan zou aan deze strafbepaling eene uitgestrektheid worden gegeven, die zeker niet in de meening des opstellers lag.

ingeval de beleedigde daarvan na den afloop van den twintigsten dag niet hersteld is. Ofschoon deze bepaling geen algemeenen bijval heeft gevonden, waagt men het toch niet in bedenking te geven, om daarvan in de hoofdzaak af te gaan. Zij onderscheidt zich van het bestaande daarin, dat het thans niet meer de vraag zal zijn, of de beleedigde weder in staat is om het werk te doen, maar wel of hij hersteld is. Men heeft daartegen voornamelijk dit bezwaar, dat de strafbepaling eigenlijk verzwaard is, daar de beleedigde in den regel binnen korteren tijd zijn werk kan hervatten, dan hersteld genoemd worden. Zelfs het eigenaardige van onze luchtstreek, waar bijv. de beenwonden zeer langzaam genezen, moet hierbij in rekening worden gebragt. Aan den anderen kant echter is men met de Regering overtuigd, dat er redenen bestaan, om op dit punt het tegenwoordig stelsel te laten varen, en men is dus wel geneigd, om het nieuwe denkbeeld te beproeven, en de beslissing wat het verkieslijkst is, van de ondervinding te doen afhangen. De bepaling omtrent den twintigsten dag is aan vele bezwaren onderhevig, die met juistheid en bondigheid in het Voorloopig Verslag van 1842 — 1843 zijn ontwikkeld; maar ook in dat Verslag kwam men tot de slotsom, dat er niets anders overbleef, dan daarin te berusten.

Art. 3. Omtrent *duurzame verminking* verwijst men naar het aangemerkte op art. 1 van dezen titel.

geene redelijke wijze: is op art. 8 van den vorigen titel eene te onbestemde uitdrukking genoemd.

Voorts vraagt men, wat gebeuren zal, wanneer de beleedigde vóór den twintigsten dag geheel hersteld zal zijn. Het volgend art. 5, als van *geene wond, kneuzing, ziekte of ander letsel* sprekende, zou dan toch niet toepasselijk zijn. Nog geeft men in bedenking, of het minimum der gevangenisstraf hier niet te groot is, en of die straf niet, even als in art. 2 *van eene maand tot twee jaren* zou kunnen worden bepaald.

Art. 5. Daar het hier een wanbedrijf geldt, zal het opzet bij de feitelijke beleediging moeten worden vermeld. Tevens geeft men in bedenking, of *de poging* wel even zwaar als het misdrijf zelf moet gestraft worden, ja of de 2de alinea, ook omdat zij eene bijna onuitvoerlijke bepaling behelst, niet geheel zou kunnen wegvallen.

Art. 6. *tot de daad in art.* 2 *omschreven.* Daarbij voege men: *van dezen titel.* — Omtrent de 2de alinea verwijst men naar de aanmerking op art. 5.

Art. 7. Men geeft in bedenking, of *feitelijke beleediging* hier niet te onbepaald is. Over het geheel zou men voor de weglating van het artikel gestemd zijn. De bedreigde straf is gering en zou niet toe te passen zijn, dan na veel schandaal.

Art. 8. *spijzen.* Daarvoor stelle men liever: *eetwaren*, even als in het volgende artikel. Ook meent men dat hier, evenzeer als in dat artikel, de bevoegdheid tot schorsing in de uitoefening van het beroep zou moeten voorkomen.

Art. 9. Wat verstaat men hier door: *tot huisselijk gebruik bestemde zaken*, nadat eetwaren of dranken zijn genoemd? Men heeft daarop geantwoord: zeep, vergiftigd papier en dergelijke. — Omtrent het minimum der schorsing in de uitoefening van het beroep heeft men dezelfde bedenkingen gemaakt als bij art. 19 van den vorigen titel.

Art. 12. Men kan de reden niet bevroeden, waarom de artt. 8 en 9 hier niet mede zijn aangehaald. Voorts herhaalt men hier de aanmerking omtrent de opgaande linie en de behuwd-ouders, die bij art. 12 van den vorigen titel is gemaakt.

Art. 15. *Die van eene in noodweer toegebragte:* lees: DOOR HEM *toegebragte.*

TITEL XII.

Deze titel heeft tot uiteenloopende beschouwingen aanleiding gegeven. De meerderheid, uitgaande van de denkbeelden, die door de Regering op dit punt bij de Memorie van Toelichting zijn ontwikkeld, keurde het opnemen van een afzonderlijken titel in het Strafwetboek wegens het tweegevecht allezins goed en heilzaam; vooral ook uit het oogpunt, dat de verwonding en manslag, die het gevolg zijn van een tweegevecht, evenmin straffeloos mogten zijn, als eenig ander misdrijf, en dat echter, indien ter zake van het tweegevecht niet bepalingen wierden vastgesteld, mindere straffen inhoudende dan die tegen den gewonen manslag, zulk eene straffeloosheid in vele gevallen zou bestaan, hetzij dan ten gevolge van de huivering des regters om hier de wet in alle hare gestrengheid toe te passen, hetzij van de neiging om aan de schuldigen in dit geval gratie te verleenen. Anderen daarentegen toonden zich overtuigd, dat de misdrijven, die het gevolg zijn van een tweegevecht, vallen en moeten vallen onder de gewone voorschriften van het Strafwetboek tegen moord, manslag, feitelijke verwonding, enz. Zij willen dus geen afzonderlijken titel wegens deze misdrijven opgenomen hebben, doch verlangden desniettemin, dat er zoodanige bepalingen in dit wetboek voorkwamen, dat het beweren, als of de wetgever geene straffen tegen de duellisten zou hebben bedreigd, onmogelijk gevoerd of door den regter aangenomen kon worden. Eindelijk waren er eenigen, die het tweegevecht, mits dit met inachtneming der gewone vormen en regelen had plaats gehad, als niet strafbaar beschouwden.

Art. 1. *Tweegevecht is een, na voorafgegane uitdaging geregeld — gehouden gevecht.* Men verlangt nadere opheldering wegens de beteekenis van het woord *geregeld.* Bedoelt men daardoor een door de *getuigen*, waarvan het artikel vervolgens spreekt, *geregeld* gevecht, of moet men daarbij aan zekere regelen denken, waaraan het tweegevecht, in het oog van hen, die de maatschappelijke vooroordeelen daaromtrent huldigen, behoort onderworpen te zijn: regelen, waarvan men in Frankrijk zelfs een geheel *Code de duel* heeft gemaakt? — Alverder heeft men gevraagd, of de woorden: *met eenig schiet- of scherp geweer*, niet uit het artikel zouden kunnen wegvallen; en zoo neen, of onder die uitdrukkingen ook fleuretten, bajonetten, messen, enz. begrepen zullen moeten worden. — Nog geeft men in bedenking, of, in verband met het karakter van het tweegevecht, aan het einde van het artikel niet geschreven moest worden: WEDERZIJDSCHE *getuigen.*

Art. 4. Men is van oordeel, dat de drie hier vermelde gevallen, namelijk het aanzetten tot een tweegevecht, het beleedigen met het doel om het tweegevecht uit te lokken, en het beleedigen uit hoofde der weigering van tweegevecht, in het artikel onder afzonderlijke nommers behooren te worden vermeld. — In de plaats van: *openlijk*, in de 3de alinea, verlangt men te lezen: *in het openbaar* OF *ten aanhoore van meerderen;* ook op het voorbeeld van art. 5 van Tit. XVII.

Art. 12. Eenigen hebben het gevoelen geopperd, dat de getuigen en regulateurs van een misdrijf, 't welk met strenge straffen wordt bedreigd, nooit anders dan als medepligtigen kunnen worden beschouwd, en dat dus het tegenwoordig artikel door strafbepalingen tegen die getuigen moet worden vervangen. Zij meenden tevens, dat daarin een middel zou gelegen zijn om het tweegevecht tegen te gaan. De meerderheid was echter van een tegenovergesteld gevoelen. Zij meende, dat de tweegevechten zouden verminderen, als de getuigen niet gestraft wierden, vermits dan meer vreedzame en bedaarde lieden zich met de zaak zouden moeijen en tot bijlegging van geschil hunne beste pogingen aanwenden.

TITEL XIII.

Art. 1. Men geeft in bedenking, om de middelen, waardoor de onwettige gevangenneming kan plaats hebben, in dit artikel niet op te nemen, daar er zoo ligt een kan vergeten zijn, hetgeen dan naderhand tot belemmeringen aanleiding zou kunnen geven. — Ook vraagt men, of de ruimte der straf niet veel te gering is, daar het minimum der tuchthuisstraf hier vier, het maximum vijf jaren zal bedragen. Men maakte die opmerking te meer, omdat men van de veronderstelling uitging, dat hier gevallen zich konden voordoen, waarbij de betrokkene ambtenaren niet eens ter kwader trouw gehandeld hadden en dus eene veel zachtere straf

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

verdienden. Naar aanleiding van die veronderstelling, vroeg men of hier niet de correctionnele straf, ten minste voor bepaalde gevallen, in plaats der criminele, kon worden gesteld.

Art. 2. Men verlangt opheldering omtrent de vraag, of het ook als eene *onwettige gevangenhouding* te beschouwen zou zijn, dat men een krankzinnige voor eenigen tijd in een afzonderlijk vertrek opsluit.

Art. 3. Wat is hier *mishandeling?* Kan daaronder ook het laten honger lijden of het toedienen van slecht voedsel begrepen worden?

Art. 4. Men acht de uitdrukking: *In de gevallen, voorzien* enz. minder juist, en zoude de voorkeur geven aan eene redactie, waarbij deze bepaling toepasselijk wordt verklaard op de moeder, wanneer deze, volgens artt. 355 en 385 van het Burgerlijk Wetboek, de vaderlijke magt uitoefent.

TITEL XIV.

Art. 1. Men geeft in bedenking, of het niet al te hard is, dat iemand, die het volkomenst regt bezit, om het een of ander stuk terug te vorderen, zoo hard zal gestraft worden, alleen omdat hij daarbij *eenige bedreiging* zal gebezigd hebben, en of dien ten gevolge niet eenig onderscheid gemaakt kan worden tusschen het geval, dat men wezenlijk regt heeft en dat, waarin men dit ten onregte zal hebben vermeend. Men verwijst hierbij ook naar het vroegere Voorloopig Verslag.

Art. 2. De overweging van dit artikel heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of het niet verkieslijk ware, om het weder nader aan de bewoordingen van art. 305 van het *Code Pénal* terug te brengen. Het *remplir toute autre condition* van dat artikel vindt men hier niet weder, en over het geheel heeft men betwijfeld, of het wel duidelijk genoeg uitkwam, dat eene voorwaardelijke bedreiging in de strafbepaling begrepen was. In den striksten zin kon men toch aan het hier voorkomend *bevel* dien naam niet geven, en eene strafwet moet steeds in zulk een strikten zin worden uitgelegd. Ook tegen het: *ergens neder te leggen* heeft men bezwaar. Het kon zóó strikt worden opgevat, dat men bijv. het bevel om een zak met geld aan een boom op te hangen, niet daaronder begreep. Nog was men van oordeel, dat de zinsnede: *eenige onregtmatige daad te verrigten*, te onbestemd was. Men wilde meer doen uitkomen, dat de daad *strafschuldig* was.

Art. 3. In verband ook met den tegenwoordigen inhoud van art. 2, acht men de hier voorkomende strafbepaling te gestreng. Men dacht daarbij aan eene bedreiging, in drift gedaan en spoedig door berouw achtervolgd.

Artt. 4 *en* 5. Ook de hier vastgestelde straffen zijn te gestreng geoordeeld, en men meent er op te moeten aandringen, dat, vooral ook voor zooveel het laatste artikel betreft, eenige nadere bepaling aan de »*bedreigingen*" worde gegeven, vermits anders dit artikel in een veel te ruimen zin zou kunnen worden opgevat.

TITEL XV.

Art. 1. Men geeft in bedenking, of de straf tegen het te vondeling leggen niet te zwaar is, of ten minste aanleiding zou kunnen geven, dat de misdaad van kindermoord toenam. Indien de straf onveranderd blijven moest, dan zou men groot bezwaar vinden, om in de 2de alinea de woorden: *of gezondheid* te behouden.

Art. 2. De uitdrukking: *door de wet — opgedragen* wordt niet zeer duidelijk geoordeeld. Ongetwijfeld was het de bedoeling, om daaronder ook de ouders van het kind, bepaaldelijk de moeder, te begrijpen, maar die bedoeling kwam, meende men, niet genoeg uit. Waren de ouders onder de in het artikel bedoelde personen begrepen, dan achtte men de straf veel te gestreng. Die te gestrenge straf zou juist kunnen ten gevolge hebben wat men hier wenscht te voorkomen. Voorts heeft men gevraagd, of onder de personen, die zich *tot de zorg* voor het kind hebben *verbonden*, ook de voogden en administrateuren van liefdadige gestichten behooren.

Art. 3. Men heeft de vraag gedaan, of niet hier of ergens elders in dit wetboek bepalingen moeten voorkomen omtrent het wegvoeren van een onder curatele gestelde.

Art. 7. Ook dit artikel zou tot de geweigerde teruggave van een onder curatele gestelde kunnen worden uitgestrekt.

TITEL XVI.

Art. 1. De eerste woorden van dit artikel: *Openbare schending der eerbaarheid*, schijnen nog eenige meerdere toelichting te behoeven. Verstaat men daardoor eene schending op eene openbare plaats geschied, of zou het artikel reeds toepasselijk zijn, wanneer de schending plaats had gehad, niet in 't geheim, maar in tegenwoordigheid van velen, zoodanig bijv. dat zich ook andere vreemde personen toevallig, of zonder eenig verband tot elkander, in hetzelfde gebouw — dezelfde herberg- of danszaal — bevonden, en het feit gezien hadden.

Art. 6. *vrouw.* Onder dit woord wordt hier ongetwijfeld, in tegenstelling van de *weduwe of jonge dochter*, eene gehuwde vrouw verstaan: maar had dit dan niet moeten worden uitgedrukt? Had men het generieke *vrouw* bedoeld, dan zouden de bijgevoegde woorden weggelaten hebben kunnen worden.

Art. 7. De redactie van dit artikel is in zooverre gebrekkig, als de 3de alinea: *door* DIENS *leermeesters of huisbedienden*, in verband met de 1ste geen goeden zin geeft, maar uit de 2de alinea moet worden aangevuld. Ook op de bepalingen zelve heeft men de aanmerking, dat de zwaardere straf wel voor de *huisbedienden*, maar niet voor de *leermeesters* gepast schijnt. Tevens moet men hier bij vernieuwing de aandacht vestigen op de gevolgen van de verhooging der straf met *een derde*, en even als bij andere artikelen van dit wetboek de vraag doen, of door de toepassing dier bepaling eene andere categorie van straf op den veroordeelde zou kunnen worden toegepast.

Art. 8. *beneden de achttien jaren.* Waarom is hier afgeweken van art. 334 van het *Code Pénal*, hetwelk door dit geval den een en twintigjarigen leeftijd vaststelde? Door die beperking tot achttien jaren is, meent men, voor de openbare zedelijkheid niet genoegzaam gezorgd.

Art. 9. Sommigen hebben twijfelingen geopperd, of, indien de bepaling aangenomen wierd, dat ook aan *leeraars of bedienaars van de godsdienst* de uitoefening van hun beroep kan worden verboden, de Staat niet zou treden op het gebied der kerkelijke of geestelijke magt. Zij meenden daarom, dat deze vermelding van *godsdienstleeraars* moest wegvallen. Anderen echter voerden daartegen aan dat, ofschoon de wereldlijke magt aan een geestelijke zijn radicaal als zoodanig niet kan ontnemen, zij wel bevoegd is en bevoegd moet zijn, om hem te verbieden van zijn beroep uit te oefenen. Overigens en onafhankelijk van die vraag, meende men, dat aan een godsdienstleeraar of onderwijzer, die zich zoover had vergeten van aan een der hier bedoelde misdrijven schuldig te worden, de uitoefening van zijn beroep niet voor den tijd van vijf tot twintig jaren, maar voor altijd moest worden verboden. Wat meer bepaald de onderwijzers betreft, zou dit ook overeenkomen met den geest der bestaande verordeningen omtrent het lager onderwijs. Men zie bijv. art. 11 van het Koninklijk besluit van 27 Mei 1830 (*Staatsblad* n°. 9). Voorts wilde men, om allen twijfel deswege weg te nemen, nog uitdrukkelijk in het artikel vermeld hebben, dat het verbod omtrent de uitoefening van het beroep eene toevoeging was tot de gewone straf.

Men heeft gevraagd, of er eene bepaalde reden bestond, om hier van *onderwijzers* en in art. 7 van *leermeesters* te spreken. Zoo neen, dan achtte men het eerste woord verkieslijk.

Eindelijk heeft men, in verband met de reeds vroeger gemaakte opmerking, gevraagd, wie men onder *geneeskunst-oefenaars* begreep.

Art 10. Vele leden zijn tegen de opneming dezer bepaling in dit wetboek gestemd. Mogt die echter behouden blijven, dan acht men de beperking wenschelijk, dat geenerlei onderzoek omtrent het hier vermelde feit door het openbaar ministerie zal plaats hebben, dan op eene ontvangene klagte van in de wet aan te wijzen personen.

Art. 11. Men meent der Regering in bedenking te moeten geven, of deze bepaling, zoo als zij daar ligt, wel strekken kan, om het doel, de bevordering der goede zeden te bereiken. Indien toch de straf des overspelers tot gevangenis voor veertien dagen kan afdalen, schijnt het weinig raadzaam, om daarvoor al de ergelijke onderzoekingen te doen plaats hebben, die zijne veroordeeling moeten voorafgaan. Men was dan ook vrij algemeen van gevoelen, dat òf het verzwaren der straf òf eene geheele weglating van het artikel verkieslijk was. In allen gevalle wenscht men de stellige zekerheid te erlangen, dat voor de toepassing van het artikel de bepaling van het 2de lid van art. 22 van het Wetboek van Strafvordering geheel van kracht zal zijn.

Art. 12. Men geeft in bedenking, of deze straf niet te gering is, en of niet, in het stelsel der Regering, de deelgenoot aan overspel, mits des bewust, op gelijke wijze als de overspeler zelf moet worden gestraft.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

TITEL XVII.

Even als zulks reeds ten aanzien van een enkel artikel van den vorigen titel het geval was, heeft men ten aanzien van dezen geheelen titel de volstrekte zekerheid gewenscht, dat daardoor niet zou worden gederogeerd aan het bepaalde bij art. 22 van het Wetboek van Strafvordering, en dat dus, ter zake der hier voorkomende bepalingen, het openbaar ministerie geene nasporing of vervolging zou kunnen doen, dan op klagte der beleedigde partij, met de eenige uitzondering van het geval van hoon en laster jegens den Koning, het Koninklijk Huis, of de openbare gestelde magten. Men dringt op eene bepaalde opheldering omtrent dit punt van de zijde der Regering aan.

Nog heeft men de algemeene aanmerking gemaakt, dat de definitien, die in art. 367 en volgende van het *Code Pénal* omtrent hoon en laster voorkomen, in sommige opzigten boven de hier gegevene de voorkeur schijnen te verdienen; weshalve men in bedenking geeft om deze voordragt ook nog uit dat oogpunt bepaald in overweging te nemen.

Art. 1. Men vraagt of in dit artikel wel duidelijk genoeg uitkomt dat de daar voorkomende bewoordingen: *onder welke inkleeding of betuigingen ook*, niet slaan op den persoon, die gelasterd wordt en die altijd duidelijk moet zijn aangewezen, maar op het verbloemen der hem ten laste gelegde *daad*. Sommigen wilden die woorden geheel weggelaten hebben; meenende dat het artikel daardoor in kracht zou winnen.

Art. 2. *op dezelfde wijze.* Voor het geval, dat de woorden: *onder welke inkleeding of betuiging ook*, in het vorig artikel behouden blijven, wenscht men die woorden zelve hier herhaald te zien. De *wijze*, waarop de laster plaats kan hebben, wordt in art. 1 juist *niet* aangegeven.

Men heeft overigens niet onopgemerkt gelaten, dat in dit artikel verder wordt gegaan, dan bij de thans bestaande strafbepalingen en wenscht daaromtrent opheldering. Die opheldering is te meer noodzakelijk, omdat het *beschimpen*, *smaden*, of *bespotten*, waarvan in het laatste gedeelte van het artikel gesproken wordt, zeer na is verwant aan het beschimpen door *het uiten van scheldwoorden*, waarop art. 7, n°. 2 van Boek III doelt. In vele gevallen zou dan ook zeer zeker het aangeduide misdrijf niet meer dan eene politie-straf verdienen. Het is intusschen een punt van gewigt, daar de hier bedoelde beschimpingen in het geval van art. 9 zeer zwaar zouden worden gestraft. Dit geeft dan ook aanleiding tot de vraag, of het artikel niet met: *te laste gelegd*, zou kunnen eindigen, en of al het overige niet naar Boek III, zou kunnen worden verwezen?

Art. 3. *openbare gestelde magten.* Zijn daaronder ook de *vreemde* magten begrepen? Men doet deze vraag te eer, omdat het zeer wenschelijk is voorgekomen, om die bepalingen van de wet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 51), welker behoud nog noodzakelijk kan worden geacht, in dezen titel op te nemen, en dan die wet geheel in te trekken.

kleinkinderen. Men geeft in bedenking, om dit woord te doen wegvallen. Indien het tot de pligten des wetgevers behoort, om zorg te dragen, dat het kinderlijk gevoel gespaard worde, moet die zorg toch niet verder worden uitgestrekt dan volstrekt noodig is, en herneemt, na eenigen tijd ten minste, de geschiedenis hare regten omtrent de overledenen.

Art. 5. Men heeft gevraagd, wat hier en in art. 6, door: *in het openbaar* te verstaan zij? Het *Code Pénal* sprak (art. 367) van *lieux ou réunions publics* en doelde dus alleen op de openbaarheid van de plaats. Men wenscht te eer hieromtrent inlichting te ontvangen, omdat dit punt zich vasthecht aan eene tegen het gestelde in de 2de alinea gemaakte bedenking. Er waren namelijk sommigen, die geen laster wilden erkennen, dan die in het openbaar gepleegd. Dit gevoelen werd echter niet algemeen gedeeld, maar ook zij, die het niet onvoorwaardelijk omhelsden, zagen bezwaar in de 2de alinea zoo als die thans luidt: de woorden: *ten aanhoore van meerderen*, konden, naar hunne meening, tot gevolgen leiden, die men geenszins zou goedkeuren. Men dacht daarbij onder anderen aan een hard woord, in drift, bijv. ten aanhoore van dienstbaren, uitgesproken. Nadere toelichting was dus ook hier zeer wenschelijk.

Nog heeft men in bedenking gegeven, om bij de strafbepaling in alinea 1 van dit artikel de woorden: *te zamen of afzonderlijk* in te lasschen. Men achtte dit vooral noodzakelijk in verband met den titel van dit Boek betrekkelijk het tweegevecht.

Art. 7. *ambtsbetrekking.* Dit woord schijnt weinig te voegen bij de voorafgaande *openbare gestelde magt.*

Artt. 8 *en* 9. Men wenschte opgehelderd te zien, waarom hier niet, even als in artt. 1 en 3, Titel I van dit Boek, *de naaste erfgenaam van de Kroon* mede wordt genoemd.

Art. 10. Men heeft de aanmerking gemaakt, dat er iets inconsequents gelegen is in de hier voorkomende bepaling omtrent *de schorsing in de uitoefening van* HET STEM- EN KIESREGT, daar toch de *verkiesbaarheid* blijft voortduren. Men zou om die reden wel tot het laten wegvallen dezer bijkomende straf geneigd zijn, ofschoon men wel zwaardere straf op de herhaling zou verlangen. Overigens wenschte men duidelijkheidshalve aan het einde van het artikel te lezen: *en indien hij ambtenaar is*, BOVENDIEN *ook in de uitoefening van zijne betrekking geschorst.*

Art. 12. Algemeen is men van gevoelen geweest, dat de bescherming hier veel te ver gaat. Bepaald vraagt men, waarom de Regering hier afgeweken is van het denkbeeld, hetwelk aan de 2de alinea van art. 1413 van het Burgerlijk Wetboek ten grondslag ligt, *het vervolgen* namelijk *met beleedigingen.* Te bedenkelijker werd het artikel geacht, omdat men, volgens hetzelve in elk geval, onverschillig of de daad in het openbaar of niet in het openbaar gepleegd is, strafbaar zou zijn.

Art. 13. *op de eerste geregtelijke aanmaning, ten genoege des regters.* Men herhaalt hier de vraag om nadere opheldering, reeds gedaan bij art. 1 van Titel V van dit Boek.

Tevens vraagt men, of door de bepalingen van dit artikel de speciale wetten wegens wanbedrijven van door middel der drukpers gepleegd, met name die van 16 Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 34) en 1 Junij 1830 (*Staatsblad* n°. 15) zullen vervallen.

zonder het oogmerk, in het voorgaande lid aangeduid; lees: *een der beide oogmerken.*

Art. 15. Men heeft de vraag gedaan, of hier gedoeld wordt op het verspreiden van den tekst der lasterlijke of honende artikelen, dan wel van de dagbladen zelve, waarin die voorkomen. In allen gevalle achtte men het wenschelijk, dat deze bepaling werd aangevuld door eene opzettelijke vermelding van *het oogmerk om te beleedigen.*

Ten slotte van dezen titel gekomen, heeft men de vraag gedaan of daarin niet een met art. 372 van het *Code Pénal* overeenkomend artikel behoorde te worden opgenomen, waarbij dan uitzondering zou moeten gemaakt worden met betrekking tot art. 12 van dezen titel.

TITEL XVIII.

Bij dezen titel heeft men gemeend de aandacht der Regering te moeten vestigen op de noodzakelijkheid van bepalingen en voorbehoedmiddelen omtrent het vervoer van buskruid, oorlogsbehoeften en brandstoffen. Het is waar, er bestaat daaromtrent eene wet van 26 Januarij 1815 (*Staatsblad* n°. 7); maar eensdeels houdt die wet voorschriften in, die niet met het tegenwoordig systema van strafregt zijn overeen te brengen; anderdeels acht men het zeer nuttig, dat ook dit onderwerp bij het nieuwe Wetboek van Strafregt worde geregeld. Men verwijst overigens naar hetgeen ter dezer zake voorkomt in het Voorloopig Verslag van 1842—1843.

Art. 1. Eenige leden hebben gevraagd, welke speciale brandstichting hier bedoeld wordt, daar art. 5, waar onder anderen ook van brandstichting aan *getimmerten* gesproken wordt, geacht zou kunnen worden alles te omvatten. Men meent dan ook, dat bij den aanvang van den titel eene definitie van de hier bedoelde brandstichting zou behooren voor te komen. Art. 2 zegt alleen wat onder die brandstichting *niet* begrepen kan worden.

Art. 2. Naar aanleiding der bewoordingen van dit artikel vraagt men, wat regtens zal zijn, als het in brand gestoken goed aan den dader niet alleen toebehoort, en als zijn mede-eigenaar tot het in brand steken toestemming heeft gegeven? Ter wegneming van allen twijfel vraagt men alverder, of het goed zal geacht worden *in vollen en vrijen eigendom* aan den dader toe te behooren, als het met erfdienstbaarheden, hypotheken of dergelijke lasten is bezwaard? Voorts vestigt men de aandacht op de omstandigheid, dat in het hier gestelde geval *de dood of het levensgevaar van een of meerdere personen is ontstaan.* Art. 4 schijnt alsdan niet toepasselijk te kunnen zijn; want er heeft geene brandstichting plaats gehad. Evenmin schijnt zoo iets onder de *benadeeling van de regten van derden* te brengen.

Art. 4. Dit artikel vereischt, naar men meent, nog eenige nadere opheldering met het oog op het afbranden van de veenkorst voor het telen van boekweit. Indien daardoor dood of levensgevaar ontstond, zou de dader wel niet in de strafbepaling van dit artikel moeten vallen. De zwarigheid zou weggenomen

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

zijn, wanneer men hier, even als elders in den titel, de *dolus malus* meer liet uitkomen.

Artt. 6 *en* 7. Beide deze artikelen hebben in de Afdeelingen tot langdurige overwegingen aanleiding gegeven, en men is daarbij tot de slotsom moeten komen, dat men derzelver ware strekking niet begreep en dus op nadere opheldering te dezer zake moet aandringen. Die opheldering schijnt te noodzakelijker, omdat, naar de uitlegging, die men aan de artikelen meent te moeten geven, daarin groote onbillijkheden opgesloten zouden liggen. Zoo vond men het vreemd, dat hij, die zijn eigen huis in brand steekt, om dat van zijnen buurman te doen afbranden, minder gestraft zou worden. Sommigen meenden, dat zoodanig een te gelijk in de strafbepalingen der beide artikelen zou vallen. Voorts vroeg men, hoe gestraft zou worden degene, die voor een gedeelte eigenaar is van een onroerend goed en dit in den brand steekt, zonder eene der kwade bedoelingen, in art. 6 omschreven. Zoo deze als een gewoon brandstichter beschouwd en dus de langdurige tuchthuisstraf op hem toegepast wierd, zou hij zwaarder boeten, dan degene, die de opgesomde kwade bedoelingen had gehad, en slechts met buitengewone tuchthuisstraf gestraft zou worden. — Wat de redactie van art. 6 betreft, merkt men aan, dat, indien daarin door de woorden: *om soortgelijk onheil — te verwekken*, eenvoudig *brand* bedoeld wordt, dit duidelijker en minder omslagtig had kunnen worden uitgedrukt.

Art. 8. Men geeft in bedenking, of dit artikel in de toepassing niet te ver zou kunnen gaan, en heeft daarbij het oog op keuren en brandreglementen, die men geenszins alle kent, maar waaronder men toch weet, dat er zijn, die bijv. dengene strafbaar stellen, in wiens schoorsteen brand is ontstaan, als hij niet bewijst, dat hij dien schoorsteen binnen den bepaalden tijd heeft laten vegen. Zulk een zou, volgens dit artikel, eene correctionnele gevangenisstraf kunnen beloopen. — Men vraagt voorts, of de woorden: *aan hem zelven toebehoorende*, niet met: *geheel of gedeeltelijk* moeten worden aangevuld.

Art. 9. Men is van meening, dat de hier bedoelde misdaad, als van eenen zeer ergen aard, strenger zou moeten worden gestraft. Ook heeft men gevraagd, of er geene correctionnele straf zou moeten worden bedreigd tegen dengene, die, zonder het opzet om de blussching te verhinderen, bijv. brandspuit-slangen onbruikbaar heeft gemaakt. In het systema der Regering kan *opzettelijk* uit den 1sten regel wegvallen.

Art. 10. *ontstoken buskruid;* lees: *het ontsteken van buskruid.*

Art. 11. De uitdrukking: *overstrooming of watervloed* wordt, ook in verband met *het doen onderloopen der eigendommen van anderen*, waarvan art. 13 spreekt, te onbestemd geacht. Men wenschte, dat eenige meerdere onderscheiding ten deze in de wet kon worden opgenomen.

Art. 13. Men heeft zich verwonderd, dat hier zoo weinig acht is geslagen op hetgeen in het Voorloopig Verslag van 1842—1843 is opgemerkt en verlangd; wenschende men de reden daarvan te kennen. Overigens meende men hier drie onderscheidene gevallen omschreven te zien, maar meende dan ook, met het oog op de vorige artikelen, dat ongestraft was gelaten het veroorzaken van het gevaar van overstrooming en watervloed door het gedeeltelijk doen onderloopen van het eigendom van anderen. Overigens las men in den 1sten regel, in plaats van: *eigendommen van anderen*, liever: *eigendommen hem niet of niet geheel toebehoorende.* Zie ook het volgende art. 15.

Art. 15. Men is van oordeel, dat in dit artikel veel te veel ongelijksoortige zaken bij elkander zijn gevoegd, en dat daardoor de strafbedreiging, ofschoon in sommige gevallen gepast, in andere veel te zwaar en geheel onevenredig aan het misdrijf is geworden. Als voorbeeld voerde men aan, of er eenige verhouding bestaat tusschen het *vernielen* of onbruikbaar maken van eenen spoorweg, dat zeker een zeer erg misdrijf kan genoemd worden, en het weggraven van een voetpad, dat voor sommige provincien naauwelijks een wanbedrijf te noemen is? — Men vraagt nog, of er genoegzame reden bestaat, om hier de poging zwaarder te straffen, dan de gewone regel medebrengt.

Art. 16. Het maximum der straf acht men hier te hoog gesteld. Het dooden van schadelijke gedierte op eigen grond zou geacht kunnen worden in de voorschriften van het artikel te vallen.

Art. 17. Men geeft in bedenking, of, in verhouding tot de beide vorige artikelen, de gestelde straf hier niet te zwaar is.

Art. 20. Terwijl men ten aanzien van de redactie van dit artikel naar eene aanmerking van het vroeger Voorloopig Verslag verwijst, vraagt men, of door dit voorschrift soortgelijke politieverordeningen, die in de wet van 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 21) voorkomen, geacht moeten worden vervallen te zijn.

Art. 21. Achter: *laten loopen*, zou nog: *gestald*, *geplaatst* of iets dergelijks moeten worden gevoegd, waarom men in bedenking geeft, om daarvoor eene algemeene uitdrukking in de plaats te stellen, strekkende om te doen zien, dat bepaaldelijk het *niet afgezonderd houden* strafbaar is.

Art. 22. *daardoor.* Drukt dit woord het denkbeeld wel genoegzaam uit?

TITEL XIX.

Art. 1. Tegen de juistheid der bepaling van diefstal zijn onderscheidene bedenkingen in het midden gebragt.

In de eerste plaats heeft men opgemerkt, dat het *zich in bezit stellen* niet geheel hetzelfde uitdrukte als het Latijnsche *contrectare* of het Fransche *soustraire*, welke woorden men meende dat vrij nauwkeurig door ons *wegnemen* zouden worden teruggegeven. De keuze van het woord *bezit* bij de bepaling van diefstal achtte men niet gelukkig; de dief toch, die zich volgens die bepaling *ter kwader trouw in het bezit zoude gesteld hebben van eene aan eenen anderen toebehoorende zaak*, zoude alzoo de *regten* hebben, die art. 605 van het Burgerlijk Wetboek aan den *bezitter ter kwader trouw toekent*, en dit toch konde, zoo men meende, de bedoeling niet zijn.

Men heeft vervolgens opgemerkt, dat het artikel alleen sprak van *eene aan eenen anderen toebehoorende* ZAAK, waaruit men afleide dat, volgens deze bepaling, ook diefstal van *onroerende* zaken zoude kunnen plaats hebben; men oordeelde evenwel, dat zoowel de aard der zaak, als de begrippen die *en* de Romeinen *en* Franschen zich van diefstal maakten (*contrectare*, *soustraire*) geen diefstal van *onroerende* zaken toelieten. Er is evenwel gevraagd, of hier soms alleen aan diefstal van zoodanige onroerende goederen te denken was, die wel roerend zijn *naar derzelver aard*, maar die evenwel de wet *door bestemming* onder onroerende zaken wil begrepen hebben. Men zie art. 563 van het Burgerlijk Wetboek.

Ook is er aanmerking gevallen op de woorden: *ten einde die zich zelven of eenen derde toe te eigenen.* Zoude er alleen diefstal bestaan dan, wanneer iemand de aan eenen anderen toebehoorende zaak had weggenomen, ten einde die zich zelven of eenen derde *toe te eigenen*, dat is het *eigendom* er van te hebben, dan was de diefstal binnen te enge grenzen beperkt; het was toch bijv. ligt denkbaar, dat iemand de zaak van een ander had weggenomen, niet zoozeer om er bepaald het *eigendom*, maar enkel om er *genot* of *voordeel* van te hebben: zoude de zoodanige niet schuldig zijn aan diefstal? Zeker was het, dat het hier voorgestelde afweek van den bij de Romeinen gevorderden *lucri faciendi animus.*

Ten slotte is op dit artikel nog gevraagd, of en waarom de Regering oordeelde, dat door de thans voorgestelde bepaling van diefstal, art. 3 van het in de zitting 1842 — 1843 voorgestelde ontwerp zoude kunnen of behooren te vervallen? Dit artikel was van dezen inhoud: » De diefstal wordt geacht volbragt te zijn, » ofschoon de dader verhinderd is het voorwerp, waarvan hij » zich heeft meester gemaakt, te vervoeren of te behouden."

Art. 2. Ook dit artikel heeft tot onderscheidene bedenkingen aanleiding gegeven.

Aannemende het beginsel gelijk het in het artikel is voorgedragen, zoo vroeg men, of het de bedoeling was in het gestelde geval den diefstal alleen den *dader* of ook den *mededader* (*auctor intellectualis*) niet toe te rekenen. Tot voorbeeld stelde men eenen zoon, die eenen knecht had omgekocht om bij zijnen vader te stelen. Die diefstal door den knecht volbragt zijnde, was, volgens de beginselen in het Eerste Boek gesteld, de knecht *dader*, de zoon *mededader* (*auctor intellectualis.*) In dit geval, meende men, was er geen twijfel aan, of de knecht was strafbaar wegens diefstal; maar de zoon? Omtrent deze vraag bestond verschil van gevoelen, niet alleen of de zoon volgens het artikel, zoo als het was voorgedragen, strafbaar *was*, maar ook of hij strafbaar *behoorde* te zijn? Die den mededader *niet* strafbaar wilden stellen, grondden zich op het onderscheid tusschen *dader* en *mededader;* die den mededader strafbaar wilden stellen, oordeelden het strijdig met de goede beginselen, den *aanlegger* (*Urheber*) van het geheele misdrijf *niet* en den uitvoerder *wel* te straffen, te meer nog, omdat dan toch, door de teregtstelling van den dader, de sluijer was opgeheven, die men meende dat de Regering, in het belang der familien, over de bedoelde diefstallen had willen werpen.

Wat voorts de strekking van het artikel betreft, zoo werd opgemerkt, dat die in meer dan één opzigt te ver ging.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Vooreerst toch wordt voorgesteld, den diefstal aan den dader niet toe te rekenen, indien de gestolene zaak toebehoort *aan de natuurlijke, mits den dader erkend hebbende of door dezen erkend zijnde, bloed- of aanverwanten in de opgaande en nederdalende linie.* Men vond hier strijd met de beginselen bij het Burgerlijk Wetboek vastgesteld, volgens hetwelk (art. 335) door het erkennen van een natuurlijk kind alleen burgerlijke betrekkingen geboren worden *tusschen dat kind en zijnen vader of zijne moeder.* — En hier werden niet alleen betrekkingen aangenomen tusschen *bloedverwanten* in de op- en nederdalende linie, maar werden die betrekkingen zelfs tot de *aanverwanten* uitgestrekt.

Ten andere wordt, volgens het artikel, de diefstal niet toegerekend, indien de gestolene zaak toebehoort *aan den echtgenoot* van den dader. Ook dit, meende men, ging te ver, en men oordeelde, dat althans de diefstal niet ongestraft behoorde te blijven, wanneer de echtgenooten ten gevolge van scheiding van tafel en bed *afzonderlijk woonden.* Sommigen gingen verder, en wilden zelfs den diefstal tusschen echtgenooten gestraft hebben, wanneer tusschen die echtgenooten *scheiding van goederen*, ten gevolge van regterlijk vonnis, mogt bestaan. — Op gelijken grond als waarop de beperking der niet-toerekenbaarheid van diefstal tusschen echtgenooten is verlangd tot het geval van *zamenwoning* dier echtgenooten, is voorts ook de beperking der niet-toerekenbaarheid van dat misdrijf verlangd tusschen ouders en kinderen, enz. tot het geval van *zamenwoning* dier personen. — Eindelijk is nog het denkbeeld aangegeven, om wel den diefstal in de gevallen bij het artikel bedoeld toe te rekenen, maar het misdrijf niet anders *te doen vervolgen*, dan op de aanklagte van den echtgenoot, de ouders, de kinderen enz.

Art. 3. Er is geene bedenking gemaakt tegen het toepassen der levenslange tuchthuisstraf, wanneer de diefstal gepaard is gegaan met feitelijke beleediging, welke eene *duurzame verminking of onherstelbare kwaal heeft veroorzaakt:* maar men oordeelde die straf te zwaar voor het geval, dat die feitelijke beleediging slechts *eene wond, kneuzing, ziekte of letsel heeft veroorzaakt, waarvan de beleedigde na afloop van den twintigsten dag niet hersteld is.* Eene splitsing van het artikel in dien geest is alzoo wenschelijk voorgekomen.

Art. 6. Duidelijkheidshalve verlangde men in plaats van het woord *hiermede*, in de 2de zinsnede van het artikel, gesteld te hebben: *met wegen.*

Om dezelfde reden oordeelde men het beter in den voorlaatsten regel van dit artikel, in plaats van: *buiten de steden en dorpen*, te stellen: *buiten de steden en kom der dorpen.*

Eindelijk is er opgemerkt, dat met *wegen* ook gelijkgesteld dienden te worden *openbare vaarwaters.*

Art. 7. Uit de redactie van dit artikel zoude kunnen worden opgemaakt, dat men bedoeld had diefstal alleen dan met langdurige tuchthuisstraf te straffen, indien die gepleegd was *en* onder de omstandigheden sub 1°. *en* onder die sub 2°. omschreven, met andere woorden, dat die omstandigheden *cumulatief* zouden moeten zamenloopen om de langdurige tuchthuisstraf te kunnen toepassen. En vermits dit nu zeker de bedoeling niet is, gaf men in bedenking achter n°. 1 te stellen: *of.*

Art. 10. Men meende dit artikel zóó te moeten verstaan, dat de daarbij bedoelde diefstal van vleesch, huid of eenig ander gedeelte van vee, alleen dan plaats zou vinden, indien het vleesch, de huid of eenig ander gedeelte genomen waren van *door den dief zelven* gedood vee, of indien het *eenig ander gedeelte* (bijv. de staarten van paarden) door den dief zelven ontnomen was aan *levend* vee. Men wenschte van de Regering te vernemen of deze opvatting juist was.

Voorts is er opgemerkt, dat de bepalingen van dit artikel minder volledig waren dan die van art. 388 van het *Code Pénal*, en heeft men verlangd de redenen van deze afwijking te kennen.

Art. 11. *voer- of rijtuigen.* Kan het hier bedoelde misdrijf niet ook gepleegd worden ten opzigte van goederen, aan *vaartuigen* vastgemaakt? Zoo ja, dan behoorden ook *vaartuigen* in het artikel genoemd te worden.

vastgemaakt. Sommigen hebben hier bijgevoegd willen hebben: *of opgeladen.* Doch anderen meenen, dat juist daarom het hier bedoelde misdrijf met zwaardere straf was bedreigd, omdat de misdadiger, ten einde den diefstal te volbrengen, eerst het vastgemaakte had moeten losmaken.

Art. 14, *ad* 1um. *ten nadeele van hunne meesters* enz. Men heeft opgemerkt, dat hier niet was voorzien het geval, dat de diefstal was gepleegd ten nadeele der huisgenooten van den meester of van andere personen, die zich in de woning des meesters bevonden. Om die reden gaf men de voorkeur aan art. 15 van het ontwerp van 1842, alwaar alle de bedoelde personen uitdrukkelijk zijn vermeld.

in het bezit. Is dit niet te beperkt? Vordert men dat het gestolene zich moet bevonden hebben bijv. op erven, die *in het bezit* van hunne meesters zijn: dan vallen die dienstboden buiten dit artikel, wier meesters *gehuurde* huizen of erven bewonen. Huurders toch *bezitten* niet. (Zie artt. 612 en 1996 Burgerlijk Wetboek.) Of heeft de Regering hier soms op het oog gehad het strenge onderscheid der wetenschap tusschen *bezitten* en *in bezit zijn?* (*possidere* en *esse in possessione.*) — In elk geval scheen het, dat het artikel bepaalder en duidelijker zoude zijn, wanneer men achter de woorden: *in het bezit* liet volgen: *of in het gebruik.*

Ad 5um. Men meende dat dezelfde reden bestond voor *vaartuigen* als voor voer- of rijtuigen, en dat daarom *vaartuigen* hier mede behoorden genoemd te worden.

Art. 17. Er is gevraagd of deze bepaling van *nacht* toepasselijk zoude zijn alleen op dezen XIXden Titel, dan wel op het geheele wetboek? Bijv. bij *nachtgerucht*, zal dan de nacht ook beginnen en eindigen op de uren hier bepaald? In andere artikelen is het bepaald uitgedrukt, indien de bedoeling bestond, dat het aldaar voorgeschrevene toepasselijk zoude zijn op het geheele wetboek (zie onder anderen Boek II, Tit. I, art. 40).

Art. 18. Bij vergelijking van dit artikel met art. 3, Tit. IV, Boek I, is er twijfel gerezen, of zij, die den dader hebben beveiligd, bedekt, enz, zouden moeten gestraft worden als *daders* dan wel als *medepligtigen.* Met het oog op het aangehaalde artikel van den IVden Titel, scheen het niet twijfelachtig, of hier konde alleen aan *medepligtigheid* gedacht worden. Doch van de andere zijde zoude met grond kunnen beweerd worden, dat hier sprake zijnde van diefstal *door meer dan een persoon gepleegd*, die meerdere daders moeijelijk te vinden waren, indien men de beveiligers en bedekkers *niet als daders*, maar als *medepligtigen* beschouwde. Vermits er nu onderscheid bestond in de op te leggen straf, zoo meende men, dat alle twijfel behoorde te worden weggenomen, of de beveiligers en bedekkers in dit artikel als *daders* dan wel als *medepligtigen* zouden moeten worden gestraft.

Art. 19. *erven, werven of aanhoorigheden van zoodanig gebouw.* Er is gevraagd of niet het kenmerkende van zoodanige erven, werven en aanhoorigheden was (indien ze namelijk onder bewoonde of ter bewoning bestemde plaatsen zouden worden gerangschikt), dat zij waren *gesloten* of althans *gesloten konden worden?* Zoo ja, dan zoude het artikel in dien geest moeten worden gewijzigd.

Art. 20. Men heeft zich bezwaarlijk een duidelijk denkbeeld kunnen maken van een *afgesloten erf*, dat niet alleen aan de uitgangen niet behoorlijk *gesloten* is, maar dat zelfs aan de uitgangen niet behoorlijk *afgesloten kan worden*, omdat er zich *geen behoorlijk middel van afsluiting bevindt.* Zouden de laatste woorden van dit artikel niet behooren te vervallen?

Art. 21. *en van alle soort van sluiting hoegenaamd ook.* Men heeft opgemerkt, dat deze woorden aan het slot van het artikel verkeerd waren geplaatst en behoorden te volgen op de woorden: *doorgang te beletten*, even als in art. 393 van het *Code Pénal*, waaruit art. 21 scheen ontleend te zijn. De bedoelde woorden maakten wel in art. 393, even als hier, het slot uit van het artikel, maar in art. 393 werden niet gevonden de woorden *alle onder- of doorgravingen om — gespannen.*

Art. 25. *dergelijke.* Er is gevraagd of dit woord niet konde wegvallen, zoodat men eenvoudig zoude lezen: *of andere gesloten voorwerpen?* Het openbreken van *gesloten* voorwerpen kenschetste toch het hier bedoelde misdrijf, en de vraag, of eenig gestolen voorwerp *gelijkgesteld* konde worden aan de in het artikel opgenoemde lessenaars, kisten, enz., zoude tot vele twistvragen en tot verschillende toepassing aanleiding kunnen geven.

Art. 26. Volledigheidshalve zoude men wenschen bij, *krammen of spijkers* te voegen: *schroeven.*

Art. 27. Wanneer zal deze diefstal geacht worden gepleegd te zijn met *binnenbraak*, en wanneer met *buitenbraak?* Men meende dat deze vraag in het artikel zelf behoorde te worden beantwoord.

Art. 30. 2*de zinsnede.* — *voor altijd.* Men heeft opgemerkt, dat dit het eenige geval was waarin de Regering had voorgesteld aan iemand *voor altijd* het uitoefenen van zijn bedrijf te verbieden. — Ter zijner plaatse is opgegeven, dat het verbod van uitoefening van zijn beroep *voor altijd* door sommigen ook was verlangd tegen regters, die zich hadden schuldig gemaakt aan regtsweigering, en geestelijken, die zich hadden schuldig gemaakt aan misdrijven tegen de zeden. — In ieder geval is het verbod van uitoefening van een beroep of bedrijf *voor altijd* eene nieuwe straf,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

die op de lijst der straffen in den IIden Titel van Boek I niet voorkomt.

Art. 31. Dit artikel heeft de algemeene goedkeuring niet weggedragen. Men heeft zich onder anderen het geval voorgesteld, dat eenige misdadigers hadden ondernomen het plegen van eenen diefstal met alle de verzwarende omstandigheden, en dat zij reeds hun voornemen zoo verre hadden ten uitvoer gebragt, dat een of misschien allen des nachts, behoorlijk gewapend, door middel van braak, in- en overklimming waren doorgedrongen binnen het gebouw alwaar de diefstal zoude worden gepleegd. Zal nu dit alles, indien de volledige uitvoering van het voorgenomen misdrijf is verhinderd door omstandigheden van den wil der bedrijvers onafhankelijk slechts gestraft worden met eene correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden? Deze vraag scheen niet anders dan voor bevestigende beantwoording vatbaar te zijn met het oog op art. 5, Titel III, Boek I. En evenwel scheen in het opgegevene en andere dergelijke gevallen de bedreigde straf veel te gering. Men verlangde alzoo de poging tot zoodanige zware misdaden zwaarder gestraft te hebben, maar zoodanige straf dan ook uitdrukkelijk in de wet te zien bedreigd, en zulks te meer, daar men meende, dat, volgens de jurisprudentie van sommige hoven, er geene strafbare poging in het zoo even gestelde en andere daarmede gelijkstaande gevallen zoude bestaan.

indien de dader geene aannemelijke en geoorloofde reden kan opgeven. Wat zijn aannemelijke en geoorloofde redenen, heeft men gevraagd? Zal men bij de beoordeeling van het aannemelijke en geoorloofde alleen zien op de strafwet, of bijv. ook op de zedelijkheid? — Al de moeijelijkheden en bezwaren bij de beantwoording van deze en dergelijke vragen, zouden kunnen worden vermeden door eenvoudig de bedoelde woorden te doen wegvallen. En daarin was ook, zoo meende men, geenerlei bezwaar gelegen; of zoude de weigering om op de aanmaning van den regthebbende dadelijk te verstrekken, niet reeds voldoende zijn, om daarop alleen straf te bedreigen?

Art. 32. *die zijne gewoonte maakt.* Elders in dit wetboek leest men: *die er zijn werk van maakt.* Heeft de Regering door de verschillende woorden verschillende denkbeelden willen uitdrukken? Zoo neen, dan oordeelde men het verkieslijk, overal *dezelfde* woorden te bezigen.

Art. 33. Het bedreigde minimum van drie maanden gevangenisstraf tegen hem die zich *ter goeder trouw* in het bezit had gesteld van een gevonden voorwerp, is door velen te streng geoordeeld. Sommigen gingen zelfs verder, en wilden het zich in bezit stellen van een gevonden voorwerp, wanneer dit *ter goeder trouw* geschiedde, in het geheel met geene straf bedreigd hebben; te minder omdat velen inderdaad en ter goeder trouw in de meening verkeerden dat dit allezins geoorloofd was.

TITEL XX.

Art. 1. *toevertrouwd.* De vraag heeft zich opgedaan, of datgene, wat in huur, in bruikleen, of in pand is gegeven, wel kan gezegd worden te zijn *toevertrouwd?* Zoo neen, dan oordeelde men dit woord minder gepast; de pandhouder toch, die het pand verduisterd of weerloos gemaakt had, zoude dan straffeloos zijn; of is tegen dergelijke daden, zoo vroeg men, naar de meening der Regering, elders in dit wetboek straf bedreigd?

Art. 3. Men heeft verlangd dat hier ook uitdrukkelijk zouden worden vermeld *commissionnairs* en *notarissen*, en dit voornamelijk ten einde voor te komen eene uitlegging van de woorden: *dergelijke personen*, die zeker niet in de bedoeling had gelegen. Zonder de invoeging der bedoelde woorden toch zoude niet zonder grond kunnen beweerd worden, dat door *dergelijke personen* alleen bedoeld waren personen met bestellers, kruijers, dragers, enz. in rang en stand gelijk staande.

Ook is de vraag geopperd, of er niet dezelfde redenen bestonden, om ook het misbruik van vertrouwen even als den diefstal niet toe te rekenen, wanneer het was gepleegd door en ten nadeele van de personen in art. 2 van den vorigen titel opgenoemd?

Art. 4. Bij dit artikel is met straf bedreigd het openen van toevertrouwde brieven enz. en het zich toeëigenen van daarin gevondene waarden. Er is gevraagd, of niet dezelfde reden bestond om met straf te bedreigen het openen van toevertrouwde brieven, en het misbruik maken van geheimen, die men daarin had gevonden?

Art. 6. Indien bijv. iemand met potlood iets had aangeteekend op gezegeld papier, en die aanteekening later had uitgewischt, zoude hij dan vallen in de strafbepalingen van dit artikel? Men meende dat dit de bedoeling niet konde zijn, en was daarom van oordeel, dat het hier bedreigde feit alleen dan moest gestraft worden, wanneer het opzettelijk, of ter kwader trouw, of met bedriegelijke oogmerken was volbragt.

Art. 8, *ad* 2um. *bedrag* EN *voorwaarden*; beter: *bedrag* OF *voorwaarden.* Aan stellionaat toch is schuldig die een van beide, hetzij het bedrag, hetzij de voorwaarden, slechts gedeeltelijk of in strijd met de waarheid heeft opgegeven.

Art. 10. De bedenking is gerezen, of niet onderscheidene strafwaardige daden zouden kunnen voorkomen, die niet vielen in de termen van dit artikel; en ten gevolge daarvan is de vraag geopperd, of het niet doelmatig zoude zijn hier mede op te nemen eene algemeene uitdrukking, hoofdzakelijk overeenkomende met die van art. 423 van het *Code Pénal:* »quiconque aura trompé l'acheteur »sur la nature de toutes marchandises."

Art. 11, *2de zinsnede.* Men heeft zich herinnerd, dat op andere plaatsen in dit wetboek de verbeurdverklaring ook dan uitdrukkelijk was bevolen of toegelaten, wanneer de voorwerpen *aan een ander* mogten toebehooren. Zoodanige bijvoeging treft men hier niet aan; welk besluit moet uit die weglating ter dezer plaatse worden getrokken?

Art. 13. *boven derzelver waarde.* Met het oog op de artt. 286 en 289 Wetboek van Koophandel, is er twijfel gerezen omtrent den zin dezer woorden. Wordt hier alleen met straf bedreigd hij die zijne goederen boven derzelver volle waarde heeft doen verzekeren; of ook hij, die, ingeval van beding van weder-opbouwing, meer dan drie vierden heeft bedongen van de kosten dier weder-opbouwing?

Wijders is opgemerkt, dat kwade trouw bij verzekeringen boven de waarde ook kan aanwezig zijn *bij den verzekeraar*, en daarop de vraag gegrond, of in dat geval ook niet die verzekeraar met straf behoorde te worden bedreigd? In aanmerking nemende het groote belang, dat zoowel het algemeen als ieder deelgenoot in onderlinge verzekerings-maatschappijen heeft bij het tegengaan van te hooge verzekeringen, en de veelvuldige misbruiken die ter dezer zake plaats hebben, heeft men het van belang geacht de aandacht der Regering bepaaldelijk op dit punt te vestigen.

Art. 14. Reeds bij het Voorloopig Verslag omtrent het ontwerp van het Tweede Boek, ingediend in de zitting 1842—1843, was verlangd dat ook de *poging* tot het in dit artikel omschreven misdrijf met straf zoude worden bedreigd. Hetzelfde is ook thans wederom verlangd. In zeer vele gevallen toch zoude straffeloosheid het gevolg zijn van onderscheidene der hier opgenoemde kwade practijken, wanneer het misdrijf, om strafbaar te wezen, geheel volvoerd moest zijn, en de misdadiger zijn doel volkomen moest bereikt hebben. Hierbij is nog opgemerkt, dat ook in art. 405 van het *Code Pénal* de *poging* strafbaar was gesteld.

Art. 15. Men heeft verlangd, dat omtrent dit artikel de aanmerkingen en vragen zouden worden herhaald, welke voorkomen in het Verslag omtrent de ingediende ontwerpen in de zitting van 1842—1843. Men erkende het doel en de strekking van dit artikel niet juist te begrijpen. Waarom het bedrog alleen dan gestraft, wanneer het gepleegd is ten nadeele van den Staat, de provincien enz., en niet wanneer het gepleegd is ten nadeele van particulieren, ja zelfs van *godshuizen?* Moet tegen dat bedrog niet door den aanbesteder worden gewaakt? En waarom is men hier afgeweken van art. 433 van het *Code Pénal?*

Art. 17. Omtrent dit artikel liepen de gevoelens zeer uiteen. Sommigen wilden het bedingen van interessen geheel aan de overeenkomsten der partijen hebben overgelaten, zonder bepaling van een maximum bij de wet, dat niet zoude mogen worden overschreden, en dus ook zonder eenige strafbepaling. Zij grondden dit gevoelen daarop, dat de interessen, hooger dan de gewone niet altijd te beschouwen waren als eigenlijk gezegde interessen, maar ook dikwijls als vergoedingen voor grooter risico, dat de geldschieter op zich nam, en waarvoor de geldleener gaarne iets meer betaalde. In dit geval bestond dus, naar hunne meening, eene soort van kans-contract; en waarom zoodanig met wederzijdsche toestemming aangegaan contract bij de wet verboden en zelfs met straf bedreigd? — Zij deden daarenboven opmerken, dat het niet zonder voorbeeld was, dat de koers van het geld aan de beurs de zes ten honderd te boven ging: zouden in dat geval alle geldleeningen verboden en zelfs strafwaardig zijn?

Anderen, met het oog op de menigvuldige misbruiken en afzetterijen, die door het bedingen en ontvangen van hooge interessen kouden worden gepleegd, meenden dat het onderwerp niet zonder wettelijke regeling behoorde te blijven, maar wilden echter alleen straf hebben bedreigd tegen hen, die zich *gewoonlijk* aan het bedingen en ontvangen van bij de wet verboden interessen schuldig maken.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Onder deze laatsten waren er, die de voorkeur gaven aan de straffen tegen dit misdrijf, bedreigd bij de wet van 3 September 1807 (*Bulletin* n°. 158), boven de straffen bij dit artikel bedreigd. Zij oordeelden eene boete, in verband met het verkregen of verhoopte voordeel, doelmatiger, zoowel uit hoofde van het doel dat met het misdrijf was beoogd, als ook omdat daardoor eene betere evenredigheid zoude worden daargesteld tusschen de verschillende graden van strafbaarheid van het misdrijf en de straf zelve.

Art. 19. Er is opgemerkt, dat hier niet alleen *fabrijken*, maar ook *trafijken* behoorden te worden vermeld; alsmede dat men ook op *kantoren* geheimen konde hebben, en dat derhalve ook *kantoorbedienden*, die bijzonderheden, het kantoor betreffende, waarvan hun de geheimhouding was opgelegd, opzettelijk aan anderen hadden bekend gemaakt, met straf behoorden te worden bedreigd. Het is twijfelachtig voorgekomen of *kantoorbedienden* wel onder het volgend artikel waren begrepen, en men meende in elk geval dat zij beter onder dit artikel zouden worden opgenomen.

Art. 20. De redactie van dit artikel is minder gelukkig geoordeeld. Men heeft de volgende aan de Regering in overweging willen geven: » Die, uit hoofde van hunnen stand, beroep of be- » trekking tot geheimhouding verpligt, hetgeen hun als zoodanig » is toevertrouwd, opzettelijk hebben bekend gemaakt, worden" enz.

TITEL XXI.

Art. 1. Voornamelijk ook met het oog op art. 75 Wetboek van Koophandel, heeft men zich verwonderd de *kassiers* niet uitdrukkelijk te hebben vermeld gevonden. Zijn die, volgens de meening der Regering, begrepen onder de woorden van art. 3, n°. 8?

Ad 3um. Er is hier verwezen naar het Verslag op de ontwerpen, ingediend in de zitting van 1842 en 1843, en gevraagd of iemand die in 1835, wetende dat de schulden zijns boedels de baten van denzelve met vijftig procent of meer te boven gingen, aanzienlijke geldopnemingen had gedaan, wanneer hij eerst in 1842 werkelijk failleerde, nadat in den tusschentijd tusschen 1835 en 1842 zijne zaken waren hersteld, nog strafbaar zoude zijn wegens hetgeen in 1835 door hem was verrigt? Dit was bezwaarlijk aan te nemen, en daarom achtte men het noodzakelijk het tijdstip der geldopneming in verband te brengen met het tijdstip van het faillissement.

Ad 4um. *met verlies.* Deze woorden schijnen te moeten wegvallen. Het is toch ligt mogelijk dat de koopwaren sedert het tijdstip dat zij waren ingekocht, in prijs waren gedaald. In dit geval is de verkoop wel niet anders mogelijk dan *met verlies*. Het strafwaardige schijnt ook alleen daarin te bestaan, dat de koopwaren *beneden de verkoopswaarde* zijn verkocht.

Ad 5um. Ook hier oordeelde men dat het tijdstip der uitgifte, acceptatie of van het endossement in verband behoorde gebragt te worden met het tijdstip van het faillissement.

Art. 3, *ad* 4um. De bepaling van een termijn, in verband met het tijdstip van het faillissement, is ook hier noodzakelijk geacht.

Ad 5um. *in het vooruitzigt.* Men meende dat dit te ver ging, en daarenboven ook zeer ongelijk zoude werken. Beter oordeelde met het, straf te bedreigen tegen hem, die de in dit nummer omschreven feiten zou hebben gepleegd, *wetende in staat van faillissement te zijn.*

Tot strafbaarheid scheen het evenwel niet voldoende, dat wisselbrieven enz. waren afgegeven op iemand, *in wiens handen zich het noodige fonds van hem niet bevond:* de trekker of uitgever van het papier moest *geweten* hebben, dat zich het noodige fonds niet bevond in handen van den betrokkene. Het was toch denkbaar, dat hij ter goeder trouw meende, en ook konde meenen, dat bij den betrokkene het noodige fonds voorhanden was, en dat het niet voorhanden zijn was toe te schrijven aan eene toevallige, den uitgever van het papier onbekende oorzaak.

Ad 7um. Dit nummer, in verband met het volgende, is op velerlei wijze besproken geworden. Waarom in nummer 7 alleen melding gemaakt van *goederen* en niet van *geldswaarden?* en waarom in nummer 8 niet gewaagd van *goederen?* Men kan toch ook *geldswaarden* even zoowel als *goederen* onder zijn beheer en in zijn bezit hebben, en zoowel *goederen* als *gelden en geldswaarden* konden zijn toevertrouwd. Het denkbeeld is daarom geopperd de beide nummers 7 en 8 te zamen te voegen en bijv. aldus te lezen: » goede- » ren, gelden of geldswaarden, onder zijn beheer of in zijn bezit » zijnde, of aan hem toevertrouwd, doch aan anderen toebehoorende, » zonder daartoe bevoegd te zijn, aan derden heeft overgedragen » of verpand, of tot eigen gebruik of voordeel heeft aangewend of » niet kan verantwoorden."

Art. 5. Er is gevraagd of in de strafbepaling van dit artikel ook zoude vallen hij, die alleen *om zich zelven te dekken*, dus alleen *tot eigen voordeel*, roerende of onroerende goederen van den failliet had overgenomen, en daardoor aan diens boedel had onttrokken?

Art. 6. Men heeft te vergeefs gezocht naar de reden, waarom in dit artikel niet mede de nummers 7 en 8 van art. 3 zijn genoemd.

Art. 8. Onder *behoorlijk ingerigte* boeken zullen wel moeten worden verstaan boeken zoodanig ingerigt, als in het Wetboek van Koophandel is voorgeschreven. Wanneer men nu het oog vestigt niet uitsluitend op aanzienlijke kooplieden, maar ook op die groote menigte van kleine winkeliers en slijters in de steden en in de geringste dorpen, zelfs van rondgaande kramers, dan zal men daaronder velen aantreffen, die niet alleen buiten staat zijn om behoorlijk ingerigte boeken te houden, maar die zelfs niet kunnen schrijven. Zullen nu alle deze, wanneer zij in staat van faillissement geraken, zonder onderscheid strafbaar zijn, ook dan wanneer van kwade trouw niet het geringste blijk aanwezig is? Men meende dat dit te ver ging.

Art. 9. De redactie van dit artikel is geoordeeld minder juist te zijn. Wanneer er nog niets meer is gebeurd dan het *verzoeken* van surseance van betaling, en alzoo nog geene bewindvoerders zijn benoemd, dan meende men dat ook nog niet konde gehandeld worden in strijd met de bepaling van de artt. 916 en 917 Wetboek van Koophandel, welke artikelen veronderstellen dat de bewindvoerders *benoemd zijn.*

TITEL XXII.

Art. 1. Het gebeurt somtijds, dat twee personen, die beiden het plan hebben om een perceel bij eene openbare veiling te trekken, onder elkander afspreken dat slechts *één* van beiden zal bieden. Hierin zag men niets strafwaardigs; en zoude evenwel het gestelde geval niet, tegen de bedoeling, vallen in de termen van het artikel, zoo als het is voorgedragen?

Voor sommige gevallen is de hier bedreigde straf te gering toegeschenen, waarbij men bepaaldelijk het oog had op die groote zamenspanningen en afkoopen, wanneer het gold belangrijke aanbestedingen door den Staat, de gewesten, de gemeenten, godshuizen of somtijds ook door particulieren gedaan. Ten einde die behoorlijk te kunnen tegengaan, zoude het bedreigde maximum aanzienlijk moeten worden verhoogd.

Art. 4. *werklieden.* Is het noodig, heeft men gevraagd, dat men juist *werkman* moet zijn om het misdrijf te begaan, in dit artikel omschreven?

in wier dienst zij staan. Ook door deze woorden meende men dat het misdrijf in te enge grenzen wierd beperkt. Ieder werkman of geen werkman, die het te werk komen of blijven van anderen had verhinderd, ten einde de werkmeesters, fabrikanten of aannemers tot verhooging van loon of het toestaan van andere voorwaarden te dwingen, behoorde strafbaar te zijn, *al stond hij zelf ook niet in dienst* van die werkmeesters, fabrikanten of aannemers.

Art. 5, *ad* 1um. De opmerking is gemaakt, dat er onderscheid behoorde te bestaan tusschen *openbare* en *heimelijke* speelbanken of dobbelhuizen, en dat het aanleggen of houden van de laatste, als gevaarlijker, zwaarder behoorde te worden gestraft.

Voorts heeft men de aandacht der Regering daarop willen gevestigd hebben, dat bij art. 411 van het *Code Pénal* met straf was bedreigd het houden van zoogenaamde *stille pandjeshuizen.* Men oordeelde dat dit noodzakelijk was en meende dat daarin bij de voorgedragene ontwerpen niet was voorzien.

Art. 6, 2*de zinsnede. voor zoo verre dezelve door de plaatselijke besturen niet zijn verboden.* Men heeft hier eene belangrijke afwijking opgemerkt van het thans bestaande stelsel. Thans is het aanleggen of houden van de bedoelde kleine loterijen strafbaar, indien die zijn gehouden *zonder uitdrukkelijke toestemming der plaatselijke besturen;* volgens het voorgedragene in dit artikel zoude eerst een *dadelijk verbod* die loterijen strafbaar maken. — Velen oordeelen zulks bedenkelijk en gaven de voorkeur aan het thans bestaande.

Volgens de Memorie van Toelichting zal, door de bepalingen in artt. 6, 7 en 8, de wet van 22 Julij 1814 (*Staatsblad* n°. 86) vervallen. Zich gedragende aan de vroeger gemaakte aanmerking, dat uitdrukkelijk bij de wet behoorde te worden bepaald, welke vroegere wetten door de aanneming van dit wetboek zouden vervallen, is hier nog daarenboven de vraag gedaan, of het wel volkomen juist was te zeggen, dat door de bepalingen in dit en de beide volgende artikelen de bedoelde wet van 22 Julij *in haar geheel* zoude vervallen?

Art. 7. Er bestaan ook buitenlandsche geldleeningen bij wijze

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

van loterij, bijv. Poolsche en Pruissische. Deze zijn toch niet onder de in het artikel bedoelde ongeoorloofde of buitenlandsche loterijen begrepen?

in het openbaar hebben aangekondigd. Men achtte het *heimelijk* verspreiden van berigten en aankondigingen van zoodanige loterijen even gevaarlijk, ja gevaarlijker, en dan *ten minste* even strafbaar.

Art. 8. *drukkers.* De *drukkers*, meende men, behoorden niet te worden gestraft, tenzij zij *des bewust* de bedoelde aankondigingen en berigten hadden opgenomen.

Art. 9. *vervallen gelden.* Velen hebben opheldering van de Regering gewenscht, wat door *vervallen gelden* moest worden verstaan?

Art. 10, *ad* 2um. Er is bezwaar opgerezen tegen het straffen der overtreding van art. 47 van het Wetboek van Koophandel. Men heeft doen opmerken, hoe moeijelijk het dikwijls was juist te bepalen, of en wanneer het maatschappelijk kapitaal een verlies van vijftig ten honderd had ondergaan. In vele gevallen zal de vraag of er verlies is of geen verlies, en hoe groot het verlies is, bijna *geheel* afhangen van de waarde van het materieel. En welke is nu de waarde van dat materieel? Is het de prijs, dien men *meent* dat daarvoor in openbare veiling zoude kunnen worden bedongen? of de waarde die het materieel *voor de bepaalde onderneming* heeft, de zoogenaamde *gebruikwaarde?* In het eerste geval zoude het denkbaar zijn, dat eene naamlooze vennootschap, bijv. eene stoombootmaatschappij, een verlies van vijftig ten honderd zoude hebben ondergaan, op het eigen oogenblik dat die vennootschap in werking werd gebragt. Bij publieken verkoop zouden toch welligt de booten niet meer opbrengen dan vijftig ten honderd van hetgeen daarvoor was betaald. Men oordeelde derhalve de bepalingen van het Wetboek van Koophandel reeds bezwarend genoeg voor de commissarissen van naamlooze vennootschappen; eene betrekking die meestal veel moeite en tijd kostte en zonder eigen voordeel werd waargenomen.

Art. 11. *heeft aangekondigd.* Men heeft opgemerkt, dat niet het aankondigen *eener buitenlandsche naamlooze vennootschap van koophandel* met straf moest worden bedreigd — zoodanige aankondigingen toch konden in het belang van handel en verkeer nuttig en noodzakelijk zijn: — maar dat alleen met straf bedreigd behoorde te worden het aankondigen *van een agentschap hier te lande* van zoodanige vennootschap, zonder de bewilliging des Konings.

Eindelijk zijn aan het slot van dezen titel nog twee vragen gedaan:

Vooreerst, waarom hier niet werden gevonden straffen tegen de overtreding der wetten omtrent den nadruk van letter- en kunstwerken, zoo als in art. 5 van Titel XXI Boek II van het ontwerp, ingediend in de zitting van 1842—1843?

Ten andere is de reeds vroeger bij dit Verslag aangeroerde vraag herhaald, waarom hier niet waren opgenomen de bepalingen, voorkomende in art. 6, n°. 5 en 6, van den evengenoemden titel, betreffende het uitgeven van loterijbriefjes zonder daartoe de bevoegdheid te hebben verkregen, en het uitgeven van loten of gedeelten van loten, die men niet bezit, of van meerdere gedeelten van loten dan het lot bevat, schoon overigens de bevoegdheid tot uitgifte verkregen hebbende?

TITEL XXIII.

Art. 1. Bij art. 201 van het *Code Pénal*, worden bepaaldelijk met straf bedreigd: » les ministres des cultes qui prononceront, » dans l'exercice de leur ministère, et en assemblée publique, un » discours contenant la critique ou censure du Gouvernement, d'une » loi, d'une ordonnance Royale, ou de tout autre acte de l'autorité » publique." Eene dergelijke bepaling was insgelijks voorgedragen in art. 2, Titel X, Boek II van het ontwerp, ingediend in de zitting van 1842—1843. In het thans voorgedragen ontwerp vindt men niets van dien aard, tenzij mogt kunnen worden aangenomen dat onder *redevoeringen*, in den 1sten regel van dit artikel, mede *leerredenen* moeten worden verstaan. Maar ook dan nog is het voorgedragene art. 1 verre van de volledigheid van het *Code Pénal* en het ontwerp van 1842—1843. Met verwondering heeft men opgemerkt, dat de Memorie van Toelichting ook omtrent dit belangrijk punt een diep stilzwijgen bewaarde. In alle de Afdeelingen hebben zich stemmen met kracht tegen deze weglating verheven. Men verlangde zelfs de bedoelde misdrijven niet *in transitu*, maar bepaaldelijk en in een afzonderlijk artikel met straf te hebben bedreigd.

Wat betreft het misdrijf in art. 1 omschreven, zoo oordeelde men, dat de aard van hetzelve medebragt, dat het niet anders dan met *opzet* konde worden gepleegd. Mogt ook welligt met grond kunnen worden beweerd, dat het denkbeeld van *opruijen* noodzakelijk *opzet* in zich bevatte, zoo meende men toch, dat het, ten einde allen twijfel voor te komen, beter was het vereischte van opzet in het artikel uitdrukkelijk te vermelden.

verzameling van personen. Hoeveel personen, heeft men gevraagd, stellen eene verzameling daar?

vervaardigen. Het *vervaardigen* alleen van de in het artikel bedoelde geschriften, zonder iets meer, konde, zoo meende men, geen misdrijf daarstellen. En daarvan had ook de maatschappij geen gevaar te vreezen.

staatkundige betrekking. Het gevolg van deze bepaling zoude zijn, dat iemand, bijv., ook zoude kunnen geschorst worden in de verkiesbaarheid tot lid der Staten-Generaal. Men meende, dat dit zelfs in strijd was met de Grondwet. Die Grondwet toch had *alle* de vereischten opgegeven, die zij wilde, dat men zoude moeten bezitten, ten einde verkiesbaar te zijn. Ieder die deze vereischten bezit, moest verkiesbaar zijn; de wet mogt geene meerdere of andere vereischten vorderen, noch bepalen, dat iemand, welke die vereischten bezit, niet verkiesbaar zoude zijn.

Art. 4. *waardigheid.* Bepaaldelijk met het oog op de thans bestaande jurisprudentie, heeft men gevraagd wat door *waardigheid* moest worden verstaan?

regten van het Koninklijk Stamhuis. Worden hier andere regten bedoeld, dan de regten van troonsopvolging, bij de Grondwet bepaald en omschreven?

Voorts heeft men verlangd, dat hier zoude worden overgenomen de zinsnede voorkomende in het Verslag over het ontwerp ingediend in de zitting van 1842—1843, waarmede men zich geheel vereenigde. » Hoezeer het wel van zelf spreekt, *dat aan » geen ingezeten het regt kan worden benomen*, *om over de hande- » lingen der openbare magten zijne gedachten te uiten*, zou welligt, » omdat dit uitdrukkelijk in art. 5 van de wet van 16 Mei 1829 » (*Staatsblad* n°. 34) is bepaald, de niet-herhaling hiervan in het » wetboek tot verkeerde gevolgtrekkingen kunnen aanleiding geven; » uit dit oogpunt wenscht men soortgelijke bepaling in het wet- » boek opgenomen te zien." Wierd door de Regering aan dit verlangen voldaan, dan zouden de bezwaren, die men had tegen de woorden *minachting ten aanzien van de openbare gestelde magten*, althans gedeeltelijk, vervallen. Anders vreesde men, dat de vrije beoordeeling en dus ook de veroordeeling van de handelingen der openbare magten, altijd zouden kunnen geoordeeld worden in meerdere of mindere mate de strekking te hebben om minachting tegen die magten te verwekken; waardoor dat regt van vrije beoordeeling inderdaad zoude worden vernietigd.

Art. 5. *waarop de regter bij de toepassing der straf acht moet geven.* Zoodanig *monitum ad judicem* werd onnoodig geacht.

Art. 6. Bij dit artikel heeft men gemeend, te kunnen volstaan met de eenvoudige referte tot de opmerkingen op art. 13 van Titel XVII, en soortgelijke artikelen gemaakt.

Art. 7. Ook tot het misdrijf, in dit artikel omschreven, werd *opzet* een noodzakelijk vereischte geoordeeld.

artikelen. Blijkt het duidelijk genoeg, dat ook het verspreiden van dagbladen of geschriften *in derzelver geheel*, waarin zoodanige opruijende artikelen voorkomen, insgelijks strafbaar is gesteld?

Art. 8, *ad* 2um. *verboden.* Van wie moet het verbod zijn uitgegaan, opdat het vereenigings-teeken een *verboden* vereenigings-teeken zij?

Is het genoegzaam duidelijk, dat ieder der in de drie nummers opgenoemde daden op zich zelve strafbaar wordt gesteld, en tot die strafbaarheid niet de cumulatie noodig is?

DERDE BOEK.

Alvorens over te gaan tot de afzonderlijke artikelen in dezen titel vervat, is men in alle de Afdeelingen getreden in algemeene beschouwingen omtrent het even moeijelijke als belangrijke onderwerp der politie-overtredingen. Hier vooral heeft men het betreurd, dat de Memorie van Toelichting zoo weinig licht verspreidde. En niet alleen dat men in die Memorie niets van belang heeft aangetroffen omtrent het stelsel door de Regering ten deze aangenomen, maar men heeft ook in de wet zelve geen stelsel hoegenaamd kunnen ontdekken.

In de allereerste plaats heeft men het oog gevestigd op de Grondwet, en opgemerkt, dat, hoewel ook in art. 106 met zoovele woorden stond geschreven, dat de wetgevende magt gezamenlijk door den Koning en de Staten-Generaal wordt uitgeoefend, dit evenwel bepaaldelijk en uitsluitend zag op die eigenlijk gezegde *wetgevende magt*, die werkt over het geheele Rijk. Het was toch niet te ontkennen, en stond insgelijks met zoovele woorden in de artt. 144 en 153 derzelfde Grondwet geschreven, dat aan de Provinciale Staten geheel en al wordt overgelaten de beschikking en beslissing van alles wat tot de gewone inwendige politie en oeconomie behoort, alsmede dat de plaatselijke besturen, overeenkomstig den inhoud hunner reglementen, de vrije beschik-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

king hebben over hunne huishoudelijke belangen, en daaromtrent de vereischte plaatselijke verordeningen maken. Het was dus niet te ontkennen, dat, hoewel de naam van wetgevende magt bij de Grondwet alleen aan den Koning gezamenlijk met de Staten-Generaal was gegeven, bij diezelfde Grondwet evenwel metderdaad eene soort van wetgevende magt aan de Provinciale Staten en aan de plaatselijke besturen was toegekend, al mogten dan ook de van deze magten binnen den kring harer bevoegdheid uitgegane verordeningen niet met den naam van *wetten* kunnen worden bestempeld. Overeenkomstig hiermede was men derhalve van meening, dat ook bij dit onderwerp op den voorgrond behoorde te staan, dat in geenerlei opzigt door de wet mogt worden ingegrepen op, of afbreuk gedaan aan de zoogenaamde autonomie der provinciale en plaatselijke besturen, bij de Grondwet gewaarborgd.

Van den anderen kant evenwel, meende men, dat bij dit onderwerp evenmin uit het oog behoorde te worden verloren, dat de zoogenaamde wetgevende magt der bedoelde besturen toch ook in dit wezenlijk punt van de eigenlijk gezegde wetgevende magt verschilde, dat, zoo al niet de duidelijke letter der Grondwet in art. 170, dan toch zeker de geest dier Grondwet medebragt, dat *straf* alleen bij eene eigenlijke gezegde *wet* zoude kunnen bedreigd worden, en dus niet bij eene verordening der bedoelde besturen, immers niet tenzij wederom die verordening haren grond had in eene *wet*. Overeenkomstig met die meening, ontleenden derhalve de provinciale en plaatselijke besturen de bevoegdheid om straffen te bedreigen, thans uit de bekende wet van 6 Maart 1818, en was dus niet (zoo als echter door sommige hooggeachte staatsmannen was beweerd) eene vroeger onbeperkt bestaan hebbende bevoegdheid dier besturen om straffen te bedreigen, door die wet ingekort.

Vasthoudende nu aan deze beide op den voorgrond gestelde beginselen, dat de provinciale en plaatselijke besturen een grondwettig regt hebben van eigene wetgeving binnen hunne provincien en gemeenten (althans behoudens de voorwaarden en waarborgen bij de Grondwet omschreven), alsmede dat die besturen, zelfs bij het bestaan der wet van 6 Maart 1818, binnen de grenzen dier wet, hebben een regt van eigene strafwetgeving: — zoo zijn er onderscheidene vragen en bedenkingen opgerezen, met betrekking tot de vraag niet alleen, wat regtens was, maar ook wat regtens behoorde te zijn dààr, waar die verschillende wetgevende magten als het ware in collisie schenen te treden. Zoo heeft men onder anderen gevraagd: — of, bijaldien het thans voorgedragen ontwerp tot wet mogt worden verheven, de plaatselijke en gewestelijke besturen ook nog andere overtredingen met straf zouden mogen bedreigen, dan die bij deze wet strafbaar gesteld, of waarvan het opnemen in de verordeningen als strafbare overtredingen uitdrukkelijk bij de wet was toegelaten? — of de provinciale en plaatselijke besturen de bij deze wet vastgestelde straffen bij hunne verordeningen zouden mogen verhoogen, bijaldien hun die straffen te gering, of ook verminderen, bijaldien hun die straffen te boog mogten voorkomen? of ook bepalen, dat hetgeen de wet als overtreding met straf had bedreigd, in hunne provincie of gemeente niet zoude worden gestraft? — of bij de invoering der nieuwe wet, die wet zoude derogeren aan de bestaande provinciale of plaatselijke verordeningen, wanneer die met de wet in strijd mogten zijn? Alle deze en dergelijke belangrijke vragen laat zoowel de wet als de Memorie van Toelichting onbeantwoord. En is het dan te verwonderen, dat er in alle Afdeelingen is geklaagd, dat men, wel verre van in staat te zijn om de voordragt der Regering te beoordeelen, niet eens regt wist wat eigenlijk door de Regering voorgedragen werd?

Men is intusschen niet achtergebleven met de opgave van de wijze, waarop men meende dat het onderwerp doelmatig zoude kunnen worden geregeld. Natuurlijkerwijze liepen daaromtrent de denkbeelden zeer uiteen. Zij schijnen echter tot drie stelsels te kunnen worden teruggebragt, waarvan men de hoofdbeginselen hier kortelijk zal opgeven, en tevens zal aanstippen de hoofdbedenkingen tegen ieder van dezelve ingebragt.

In de eerste plaats is verlangd geworden, dat alleenlijk die overtredingen in de wet zouden worden omschreven en met straf bedreigd, die geoordeeld werden, *en* overal *en* op dezelfde wijze te moeten worden gestraft. Het overige zoude dan aan de gewestelijke en plaatselijke besturen worden overgelaten, ten einde in elk gewest en in elke gemeente zoodanig te worden gestraft of ook niet gestraft, als werd geacht met het belang van het gewest of van de gemeente het best te strooken. Het behoeft evenwel naauwelijks opmerking, dat ook volgens dit stelsel, de bevoegdheid der gewestelijke en plaatselijke besturen altijd hare grenzen zoude vinden, hetzij in de bestaande wet van 6 Maart 1818, hetzij in zoodanige andere wet, welke die wet mogt vervangen. — Tot aanprijzing van dit stelsel werd hoofdzakelijk aangevoerd, dat men daardoor zoude geraken tot eenen vasten grondslag; men had dan een zuiver beginsel omtrent hetgeen in de wet al of niet zoude worden opgenomen; en het was dan tevens uitgemaakt dat de bevoegdheid der gewestelijke en plaatselijke besturen met betrekking tot de strafwetgeving zich niet uitstrekte tot datgene, wat de wet zelve voor geheel het Rijk had voorgeschreven.

Het schijnt evenwel, dat in de Memorie van Toelichting een bezwaar wordt aangestipt tegen dit stelsel, daarin bestaande, dat door de toepassing van hetzelve eenige overtredingen, althans gedurende eenigen tijd, ongestraft zouden blijven. De gewestelijke en plaatselijke besturen toch hebben sommige overtredingen met geene straffen bedreigd, omdat daarin reeds bij het *Code Pénal* was voorzien. Neemt men nu ook het *Code Pénal* weg zonder er iets anders voor in de plaats te stellen, zoo is straffeloosheid het gevolg. Men meende evenwel, dat indien dit bezwaar het eenige ware, hetzelve gemakkelijk zoude zijn op te ruimen, door eenvoudig, bij transitoire wet, de bepalingen van het *Code Pénal* voor zooveel noodig gedurende een of twee jaren in kracht te houden, gedurende welk tijdsverloop dan de gewestelijke en plaatselijke besturen voldoende gelegenheid zouden hebben om de noodige verordeningen daar te stellen, en straffeloosheid te voorkomen.

Tegen het aangegeven stelsel zijn echter nog *twee* andere bedenkingen in het midden gebragt.

De eerste bestond hierin, dat, bij aanneming en toepassing van hetzelve, altijd de wet van 6 Maart 1818 moest worden in stand gehouden, of althans door eene andere wet van soortgelijken aard worden vervangen. Er zijn er, die daarin zien eene ongeoorloofde delegatie van magt, door de eigenlijk gezegde wetgevende magt op de gewestelijke en plaatselijke besturen. En inderdaad, diegenen, die zoodanige zoogenaamde delegatie voor ongrondwettig houden, zullen nimmer hunne goedkeuring aan het bedoelde stelsel kunnen geven.

De tweede bedenking tegen het aangegeven stelsel bestond hierin, dat daardoor eene oneindige verscheidenheid zoude geboren worden in de strafwetgeving ter zake van de politie-overtredingen, niet alleen tusschen de verschillende gewesten, maar ook tusschen de verschillende gemeenten van ieder gewest; een bezwaar dat inderdaad bij dit stelsel niet weg te nemen is, omdat het juist uitgaat van het beginsel om aan de gewestelijke en plaatselijke besturen, naar gelang van de bijzondere gewestelijke en plaatselijke behoeften, vrijheid te laten in alles waarin door de algemeene wet niet is voorzien.

Een ander stelsel, lijnregt overstaande tegen het pas aangegevene, kwam in de hoofdzaak daarop neder, dat men verlangde in de wet *alles* op te nemen wat men oordeelde dat met straf behoorde te worden bedreigd, met bepaalde uitsluiting alzoo van alle bevoegdheid der gewestelijke en plaatselijke besturen, om aan de wet iets toe te voegen of van de wet iets af te nemen. Dit stelsel aannemende en in toepassing brengende, zoude men ongetwijfeld de wet van 6 Maart 1818 of elke andere daarmede gelijkstaande wet gereedelijk kunnen missen: het bezwaar omtrent de delegatie was dan geheel ontweken, en dan gold eene en dezelfde strafwetgeving, ook in het stuk van politie-overtredingen door het geheele Rijk.

Geen der opgenoemde voordeelen kan worden ontkend; maar evenmin heeft men kunnen over het hoofd zien, dat tegen dit stelsel twee gewigtige bedenkingen overstonden.

Vooreerst zoude dan dezelfde strafwetgeving ter zake van politie-overtredingen gelden voor alle steden van het Rijk, zoo groote als kleine, voor alle, zoo groote als kleine plattelands-gemeenten, ja zelfs voor de grootste steden van het Rijk, en voor de onaanzienlijkste plattelands-gemeenten! Dan had men, ja, eenheid en gelijkheid in *schijn*, maar zoude dit niet zijn de grootst mogelijke ongelijkheid *in het wezen?*

De tweede bedenking tegen het aangegeven stelsel bestond hierin, dat men vreesde op die wijze eenen gevoeligen slag toe te brengen aan de bij de Grondwet gewaarborgde autonomie der gewestelijke en plaatselijke besturen. Het overlaten aan de beschikking en beslissing der Provinciale Staten van alles, wat tot de gewone inwendige politie en œconomie behoort, en het geven van de vrije beschikking aan de plaatselijke besturen over hunne huishoudelijke belangen, toonde, naar men meende, juist aan, dat de Grondwet zoodanige gelijkheid en eenvormigheid niet had gewild.

Volgens een derde stelsel, zoude in de wet behooren opgenomen te worden 1°. alles wat de wetgever wilde dat *en* overal *en* op dezelfde wijze zoude worden gestraft; 2°. alle die overtredingen, of ook klassen van overtredingen, tegen welke in ieder gewest of in elke gemeente straf zoude *kunnen* worden bedreigd. Het valt dadelijk in het oog, dat dit stelsel eene soort van middenweg is tusschen de stelsels in de eerste en tweede plaats ontwikkeld; en een natuurlijk en noodzakelijk gevolg hiervan is, dat zoowel de voordeelen als de nadeelen dier beide stelsels aan hetzelve slechts,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

voor een gedeelte verbonden zijn. Bij aanneming en toepassing van dit stelsel, zoude er eenheid en gelijkheid zijn over het geheele Rijk, voor zooverre de wetgever oordeelde, dat die kon en behoorde te bestaan; maar er zoude tevens zijn vrijheid tot verscheidenheid en ongelijkheid dáár, waar de wetgever oordeelde dat die grondwettig moest kunnen bestaan, en de gewestelijke en plaatselijke belangen die ongelijkheid noodzakelijk of nuttig deden zijn. Maar van de andere zijde blijft dan ook de ongelijkheid, indien daartegen bezwaar bestaat, althans voor een gedeelte, aanwezig; het bezwaar omtrent de delegatie van magt wordt niet ontweken, en daarenboven blijft nog het gevaar bestaan, dat, bij gebrek aan genoegzame kennis van plaatselijke belangen, eene menigte overtredingen of klassen van overtredingen bij de wet zullen worden vergeten, met dat gevolg, dat de gewestelijke en de plaatselijke besturen de bevoegdheid zullen missen, om die met straf te bedreigen.

Wat nu voor het overige van deze verschillende stelsels en van de daaraan verbondene voor- en nadeelen ook zijn moge, zeker is het, dat men in de voordragt der Regering geen stelsel heeft kunnen vinden, dat men zich de strekking daarvan niet duidelijk heeft kunnen voorstellen, en dat daaraan aanvankelijk weinig bijval is geschonken.

Aan het slot dezer algemeene beschouwingen heeft de Commissie nog de volgende drie denkbeelden mede te deelen, die in de Afdeelingen zijn besproken.

Vooreerst is het denkbeeld geopperd, om althans eenige orde in dezen titel te brengen, door denzelve te verdeelen in drie afdeelingen, en alsdan in de eerste afdeeling te behandelen alle overtredingen die met geldboete, in de tweede alle overtredingen die met gevangenisstraf, en in de derde alle overtredingen die met geldboete en gevangenisstraf te zamen worden bedreigd. Aan het slot zouden dan de verschillende bepalingen omtrent de herhaling kunnen worden te zamen gevoegd.

Vervolgens is verlangd geworden, dat de wet van den 6den Maart 1818 in verband zoude worden gebragt met dit wetboek, zoodanig dat noch bij de reglementen van algemeen bestuur, noch bij de gewestelijke, noch bij de plaatselijke verordeningen, andere of hoogere straffen zouden kunnen worden bedreigd, dan in dezen titel.

Eindelijk is ook niet onopgemerkt gebleven, dat in de Memorie van Toelichting op dit boek, in het midden der 1ste zinsnede, door de Regering, buiten en behalve de gewestelijke en plaatselijke, ook nog andere keuren en reglementen als *wettelijke verordeningen* worden erkend. Men heeft dit daarom te minder onopgemerkt willen laten, omdat het kan dienen tot ondersteuning van vroeger gemaakte bedenkingen, bepaaldelijk op art. 1, Titel I, Boek I.

Art. 1, *ad* 1um. *voorwerpen welke strekken kunnen tot het plegen van misdrijf.* Deze uitdrukking werd te algemeen geoordeeld; zij zoude bijna *alle* voorwerpen omvatten. De omschrijving, voorkomende in art. 471, n°. 7, van het *Code Pénal* vond men beter, ofschoon ook niet in alle opzigten goed.

Daarentegen is tegen het op den weg laten liggen van wezenlijke gevaarlijke voorwerpen, de bedreigde straf te gering voorgekomen.

Ad 2um. In dit nummer wordt met straf bedreigd *de verhindering in den vrijen of veiligen doortogt langs de wegen;* in art. 15 van Titel XVIII, Boek II, *de beschadiging van rijwegen, zoodanig dat die daardoor voor een veilig gebruik ongeschikt worden.* Men vroeg of deze beide misdrijven wel altijd genoegzaam van elkander zouden te onderkennen zijn, terwijl toch het eene met geldboete van niet meer dan drie gulden, en het andere met gewone tuchthuisstraf werd bedreigd.

Ook is opgemerkt, dat het straffen van de hier omschreven overtreding beter aan de plaatselijke besturen zoude worden overgelaten, daar toch het gevaar van de af- of uitgraving op het platte land en in de steden niet gelijkstond. Anderen wilden de overtreding wel hier met straf hebben bedreigd, maar met zwaarder straf.

Art. 2, *ad* 1um. *uitwaseming nadeel kunnen doen.* Welke uitwaseming wordt hier bedoeld? Alleen die, welke nadeel kan doen aan de gezondheid? Waarom is hier niet overgenomen het woord *insalubres* van art. 471, n°. 6, *Code Pénal?*

Ad 2um. De vraag is gedaan, of bijv. onder *vuiligheid* ook *water* of *sneeuw* moest worden verstaan? Zoo neen, dan meende men dat beide en vooral de laatste, afzonderlijk behoorden te worden vermeld.

Ad 3um. *die over eens anderen bezaaide.* Men meende dat deze daad alleen dan gestraft behoorde te worden, indien zij was gepleegd, *zonder daartoe regt te hebben.*

Voorts is opgemerkt, dat in dit nummer niet strafbaar was gesteld het loopen door of het zich ophouden in een weiland *niet tot hooibouw bestemd*, noch ook het loopen door of het zich ophouden in duinen, bosschen, akkers of velden *niet met rijpe of rijpende vruchten bezet.*

Ad 4um. Men heeft deze bepaling zoo verstaan, dat daarbij alleen de *eigenaar* met straf wordt bedreigd, die zijn pluimgedierte op eens anders veld enz. heeft laten loopen.

Wijders is opgemerkt, dat het uitgraven van zand in gemeentegronden hier niet strafbaar is gesteld, zoo als in art. 44 van het *Code Rural*, en gevraagd of dit met voordacht niet was geschied.

Art 3, *ad* 1um. *op last.* Sommigen wenschten hier te lezen: *door of op last* van het openbaar gezag.

Ad 2um. Sommigen hebben er bezwaar in gevonden, om deze overtreding altijd met gevangenis te straffen, en wenschten hier geldboete en gevangenisstraf te zamen of afzonderlijk te zien bedreigd.

Art. 4. Men oordeelde den alhier gestelden termijn van *twee jaren* te lang, en meende dat alleen hij, die zich ten tweeden male binnen *een jaar* had schuldig gemaakt aan eene soortgelijke of onder hetzelfde nummer vallende overtreding met de hier bedreigde zwaardere straffen moest worden gestraft. — Deze aanmerking is zoowel op dit, als op de volgende artikelen van dezen titel, waar over herhaling wordt gehandeld, toepasselijk.

Art. 5, *ad* 1um. *inschrijven.* Het hier alleen gevorderde *inschrijven* werd onvoldoende geacht, indien niet tevens werd bepaald *wat* ingeschreven moest worden, zoo als in art. 475, n°. 2, van het *Code Pénal.*

Ad 2um. Men heeft de bepaling van dit nummer niet kunnen rijmen met art. 6, Titel XXII, Boek II, alwaar het aanleggen of houden van kleine loterijen niet wordt strafbaar gesteld, en zij die door het plaatselijk bestuur zijn verboden; daarentegen schijnt hier *het verlof* van het plaatselijk bestuur tot het houden van loterijen te worden gevorderd.

Ad 3um. In dit nummer is alleen strafbaar gesteld het zich *in bezit stellen* van een gedeelte van gemeentegronden; men meende dat ook het wederregtelijk *gebruik maken* van zoodanige gronden behoorde te worden gestraft. — Ook oordeelde men dat, zoude de hier voorgedragene bepaling haar doel treffen, eene zwaardere straf, en wel dadelijk gevangenisstraf, behoorde te worden bedreigd.

Bij deze gelegenheid heeft men verlangd onder de aandacht der Regering te hebben gebragt, dat meermalen door het herhaaldelijk loopen van niet geregtigden over gronden, duinen en velden, nieuwe paden en wegen worden daargesteld; en men verlangde wijders te hebben gevraagd, of daartegen geene strafbepalingen zouden te maken zijn?

Ad 4um. *waarde.* Moet hiervoor niet in de plaats gesteld worden: *wettige koers?*

Ad 5um. Ofschoon men geheel overtuigd was van de noodzakelijkheid eener bepaling als deze, indien men er eenmaal toe wilde komen om de oude maten en gewigten te doen vergeten, zoo meende men evenwel, dat het vrij moest staan, bij de vermelding van de Nederlandsche munten, maten en gewigten, tevens het bedrag in niet Nederlandsche uit te drukken; vooral bij contracten, die ook buiten 's lands zouden moeten werken, en bij het aanhalen of overnemen van oude contracten of gedeelten daarvan, oordeelde men dat deze vrijheid volstrekt noodzakelijk was.

Ad 7um. *binnen eene bewoonde plaats.* Moet hier niet worden bijgevoegd: *of op openbare wegen?*

Voor het overige spreekt het wel van zelf, dat het laten los loopen van trek- of lastdieren alleen dan wordt strafbaar gesteld, wanneer het heeft plaats gehad *zonder behoorlijk geleide.*

Art. 6, *ad* 2um. *gebouwen.* Hier zullen toch wel alleen bedoeld zijn *bouwvallige* gebouwen? *Menaçant ruine* zegt art. 471, n°. 5, van het *Code Pénal.* Men verlangde daarom het woord *bouwvallige* in het artikel te hebben opgenomen.

Ter voorkoming van twijfel wenschte men voorts achter *gebouwen* gesteld te zien: *of gedeelten daarvan.*

Eindelijk oordeelde men het noodzakelijk, dat ook in dit geval, even als in art. 15, laatste alinea, wierd bepaald, dat de regter bij veroordeeling tevens moest bevelen, dat het gebouw, binnen eenen door hem te bepalen termijn, door den schuldige moest zijn weggenomd, met verklaring dat die wegruiming, bij gebreke van voldoening aan dat bevel, op zijne kosten door de bevoegde magt zoude kunnen geschieden.

Ad 3um. *waar gestookt wordt.* Zal de bepaling doel treffen, dan, meende men, moesten de woorden: *waar gestookt wordt* weg-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

vallen. Bij het behoud van deze woorden zouden althans de inspectien der stookplaatsen, die in sommige gemeenten naar aanleiding van aldaar bestaande plaatselijke keuren, worden gedaan, in de meeste gevallen weinig of geen nut hebben.

Ad 5um. Men heeft gevraagd, of er ergens in het Rijk zoodanige wettelijke verordeningen bestaan als hier worden bedoeld?

Ad 6um. Men heeft opgemerkt dat, door de bepaling in dit nummer voorkomende, het zoogenaamde *heibranden* of *veenbranden* zoude zijn verboden, waardoor duizenden ingezetenen in onderscheidene gewesten van hun bestaan zouden worden beroofd. Men oordeelde dat dit onderwerp noodzakelijk geheel aan de gewestelijke of plaatselijke keuren behoorde te worden overgelaten.

in velden. Zal hier niet moeten worden bijgevoegd: *op wegen en dijken en elke plaats op minder* enz.?

Art. 7, *ad* 1um. Bij de overweging der bepaling in dit nummer voorkomende is het gebleken, dat zij in verschillende opzigten als onvolledig was te beschouwen. Onderscheidene bijvoegingen zijn door onderscheidene leden verlangd geworden; en al wierden die ook alle in de wet opgenomen, dan zoude het nog mogelijk, ja zelfs waarschijnlijk blijven, dat het artikel niet alles bevatte wat hetzelve behoorde te bevatten. Men is daardoor op het denkbeeld gekomen, of het niet mogelijk zoude zijn om eene algemeene uitdrukking te vinden, die al het hier vermelde en niet vermelde in zich zoude bevatten, en heeft tot dat einde in overweging willen geven dit nummer op deze of dergelijke wijze te stellen: *baldadigheid, op welke wijze ook tegen personen of goederen gepleegd.*

Ad 3um. De hier bedoelde overtreding zal toch wel dàn alleen strafbaar moeten zijn, indien zij *in het openbaar* is gepleegd.

Art. 9, *ad* 1um. Zoo als de bepaling nu luidt, zouden diegenen niet gestraft worden, die in het geheel geene registers hebben gehouden. Dit is toch zeker strijdig met de bedoeling.

Ad 8um. Men meende dat niet alleen het *laten loopen* van vee door eens anders houtgewas enz., maar ook het *leiden* van vee door eens anders houtgewas enz. behoorde gestraft te worden.

Er is voorts gevraagd, waarom ook hier niet waren opgenoemd *tuinen en boomgaarden*, zoo als in art. 2, n°. 3?

Eindelijk wilde men nog uitdrukkelijk hebben opgemerkt, dat men door *vee* ook verstond paarden, ezels, muilezels enz.

Art. 10, *ad* 3um. Daar men meende dat hier niet zoozeer de *dronkenschap zelve* als wel *de ergerlijke tooneelen* het strafwaardige van het misdrijf uitmaakten, zoo was hiervan het gevolg, dat er geen onderscheid behoorde te worden gemaakt of de dronkenschap al dan niet *verregaande* was geweest. Overeenkomstig die meening zoude dus het woord *verregaande* moeten wegvallen.

Art. 12, *ad* 1um. Men heeft gevraagd of het niet noodzakelijk zoude zijn, hier niet alleen van *de wet* maar ook van *wettelijke verordeningen* te gewagen? Dit zoude evenwel alleen dàn kunnen en mogen plaats vinden, nadat eerst bij eene wet zouden zijn vastgesteld de gevallen waarin, de waarborgen waaronder, en de vormen onder naleving waarvan de bij die wet te noemen openbare magten bevoegd zouden zijn om de woning van een ingezeten zijns ondanks binnen te treden.

Bij gelegenheid van dit nummer is nog gevraagd, of, bij weigering van den bewoner om de bevoegde magt in zijne woning toe te laten, die magt het regt zoude hebben om geweld te gebruiken?

Ad 3um. Men heeft opgemerkt, dat *handwerk doende lieden* onder de alhier opgenoemde personen niet waren begrepen.

Voorts heeft men gevraagd, of unsters, schalen en balansen ook worden geijkt? Alsmede of door de strafbepalingen, hier opgenomen, zouden vervallen de straffen, bedreigd bij besluit van 30 Maart 1827 (*Staatsblad* n°. 13)?

Ad 4um. Waarom is hier alleen gewaagd van de toestemming *des Konings*? en waarom alleen van de verandering van *geslachtsnaam*? Met het oog op art. 63 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, heeft men gemeend dat hier in het algemeen behoorde te worden met straf bedreigd: *die, zonder de bij de wet gevorderde toestemming, zijn geslachtsnaam of voornaam heeft veranderd, of eenen anderen daarbij heeft gevoegd.*

Ad 5um. Indien werkelijk hier te lande *vergiftigde wapenen* worden vervaardigd, dan oordeelde men dat dit misdrijf veel zwaarder behoorde te worden gestraft.

Ad 7um. Behalve de woorden: *dienst of bijstand*, alhier voorkomende, vindt men nog in art. 475, n°. 12 van het *Code Pénal* afzonderlijk vermeld *travaux*; ook werden in hetzelfde artikel, behalve de alhier voorkomende woorden van *geweld*, *oproer* enz., nog bepaaldelijk genoemd *flagrant délit* en *clameur publique*. Men heeft gevraagd waarom de Regering in die opzigten van het Fransche artikel was afgeweken, terwijl zij hetzelve anders had gevolgd?

Voorts is de opmerking gemaakt, dat dikwerf in de alhier bedoelde gevallen van geweld, oproer enz., niet alleen het weigeren van dienst of bijstand strafwaardig moest worden geacht, maar ook de weigering om zich op aanmaning van de bevoegde magt te verwijderen.

Ad 8um. Men heeft gemeend, dat het hier bedoelde misdrijf niet anders behoorde gestraft te worden, dan wanneer het *opzettelijk* was begaan; vooral met betrekking tot de *weggelden* in sommige gemeenten geheven wordende, was het ligt denkbaar, dat het niet betalen derzelve aan geenerlei schuld of nalatigheid was toe te schrijven. Aan deze aanmerking werd te meer gewigt gehecht, omdat bij art. 14 van dezen titel ook *de poging* tot deze overtreding met straf wordt bedreigd.

Ad 9um. *gras, molsla of onkruid.* Er is opgemerkt, dat hier zonder reden eenige planten en kruiden worden opgenoemd, en andere niet opgenoemd, als daar zijn: kamillen, braam, helm enz. Men oordeelde daarom eene algemeene uitdrukking verkieslijk, bijv. *planten of kruiden.*

Voor het overige heeft men gemeend, dat niet alle hier opgenoemde overtredingen gelijk stonden, en dat sommige met te zware straf waren bedreigd; tot voorbeelden heeft men gesteld het plukken van vruchten om die terstond op te eten en het wegnemen van afgevallen bladeren; behoort dit met gevangenisstraf van ten minste drie dagen of geldboete van vijf en twintig tot zestig gulden te worden gestraft?

Art. 15, 1*ste zinsnede.* Er is aangemerkt dat *art.* 9, *n°.* 1, hier behoorde weg te vallen; men oordeelde de straf èn te ongelijk èn in sommige gevallen te zwaar.

Ten slotte heeft men nog willen gevraagd hebben, of ook aan het einde van dit wetboek niet eene soortgelijke bepaling zoude behooren te worden opgenomen, als gevonden wordt in art. 484 van het *Code Pénal*?

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 31sten Maart 1847.

KNIPHORST.
DUIJMAER VAN TWIST.
UIJTWERF STERLING.
LUZAC.
HIDDEMA JONGSMA.

---

35. MEMORIE VAN BEANTWOORDING DER REGERING.

De Regering heeft alle de bedenkingen, welke door de leden der Tweede Kamer op de ontwerpen, strekkende tot vaststelling van het Wetboek van Strafregt, gemaakt zijn, naauwkeurig overwogen, en onderscheidene daarvan hebben wijzigingen in de ontwerpen ten gevolge gehad, gelijk de bij deze Memorie gevoegde lijst aanwijst. — Zoo dikwijls door die wijzigingen de bedenkingen mogen geacht worden te zijn vervallen, meent de Regering de beantwoording daarvan, als overbodig, te kunnen nalaten, doch acht zich alleen niet ontslagen van de verpligting om voor de daaruit, naar haar inzien, voortgevloeide verbeteringen van de ontwerpen haren dank aan de Kamer te betuigen. — De overige aanmerkingen zijn niet minder naauwgezet ter toetse gebragt, maar hebben de Regering, na herhaalde en ernstige overweging, niet kunnen doen besluiten om dienovereenkomstig de ontwerpen te veranderen, waarvoor zij de gronden ter zijner plaatse zal opgeven, onder bijvoeging van alle die inlichtingen, welke bij het uitgebragte Verslag van de Regering verlangd zijn.

Ad § 1. De Regering neemt de vrijheid de aandacht der Kamer nog nader op het in den aanvang der Memorie van Toelichting, en op de daarin voorkomende inleiding van het Tweede Boek te vestigen, waaruit zij vertrouwt dat de bedoeling met die Memorie volledig zal blijken *niet* geweest te zijn om van de afwijkingen van de ontwerpen van het Eerste en Tweede Boek, in de jaren 1842, 1843 en 1846 aan de Kamer aangeboden, rekenschap te geven, maar alleen van die van de wetten van het jaar 1840. — De Regering meent het aangebodene voor meer te mogen beschouwen, dan voor eene eenvoudige wijziging der vroeger ingediende ontwerpen, en, ofschoon zij natuurlijk bij de zamenstelling niets wat haar dienstig kon zijn, heeft mogen voorbij gaan, en daarom ook op die ontwerpen en op de daaromtrent door de Kamer uitgebragte

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Verslagen de oogen heeft gevestigd gehouden, zoo heeft zij echter daarin geen grond kunnen vinden om bijzonder datgene toe te lichten, wat in vroegere ontwerpen niet voorkwam of in deze daaruit niet is overgenomen. Geheel iets anders is het, haars inziens, dààr waar eene wet ter vervanging eener andere wet wordt voorgedragen. Dààr toch ligt het in den aard der zaak, dat men de gronden aanwijze, waarop hetgeen vroeger door de gezamenlijke takken der wetgevende magt voor goed erkend en als wet vastgesteld is, thans zou moeten worden te niet gedaan of veranderd.

Ad §§ 2 en 3. Wanneer de tegenwoordige ontwerpen door de Staten-Generaal zullen zijn aangenomen, zal door de Regering ter geschikter tijd een wets-ontwerp, de wijze van invoering van het Wetboek van Strafregt regelende, aan de Kamer worden ingediend. Eene zoodanige wet moet als een volstrekt vereischte worden beschouwd, wil men niet nog voor eene reeks van jaren, welke voor het in gereedheid brengen van nieuwe strafgevangenissen wordt gevorderd, van het genot eener betere strafwetgeving, dan die welke ons thans beheerscht, afzien. Bij die wet stelt zij zich voor, om alles wat van transitoiren aard is, te bepalen, en daarin dan ook de wetten en verordeningen op te geven, welke door het wetboek worden afgeschaft, terwijl zij van oordeel is dat een en ander eene min geschikte plaats in het wetboek zelf zou vinden.

Wat meer bijzonder aangaat de vraag, of ook in deze voor te dragen wet van invoering en overgang eene bepaling als die van art. 484 van den Code Pénal zal moeten worden opgenomen, — ook dit punt zal alsdan in overweging kunnen worden genomen. Het komt der Regering voor's hands echter voor, dat daartoe geene noodzakelijkheid zal bestaan.

Vergeefs toch zoekt zij naar een grond van twijfel nopens het voortdurend van kracht zijn der hier bedoelde wetten of wettelijke verordeningen. Voor een wetboek toch geldt geen andere regel dan voor iedere andere wet, namelijk dat de latere wet slechts in zooverre eene vroegere vernietigt, als zij daarmede strijdig is, of die uitdrukkelijk vervallen verklaart. Daarenboven zal de verklaring van de wetten en verordeningen, welke door de invoering van het wetboek zullen worden ingetrokken, noodwendig ten gevolge moeten hebben dat de overige blijven bestaan.

EERSTE BOEK.

TITEL I.

Art. 1. De Regering deelt het denkbeeld, dat in dit artikel bij de aanwijzing wanneer misdrijf bestaat, de vermelding van wettelijke verordeningen niet gemist kan worden. Daar nu het doel van dit artikel is om te doen uitkomen dat het bestaan van misdrijf niet erkend wordt, waar niet een gebod of verbod bij eenige wet of wettelijke verordening onder bedreiging van straf aanwezig is, gelooft zij niet dat het noodig is iets meer bij het in dit artikel voorkomende te voegen. Dat die bepaling wettiglijk tevens moet zijn, spreekt van zelf, en ligt in de bedoeling, zoowel bij dit artikel als in de plaats der Memorie van Toelichting in het Verslag te dier plaatse aangehaald.

Art. 4 Eerst nadat het Tweede en Derde Boek waren opgesteld heeft men de bepaling, dat misdaad niet dan met opzet gepleegd wordt, in dezen titel ingelascht. Aanvankelijk — de Regering geeft dit gaarne toe en daaraan is de weglating van deze bepaling in het ontwerp van 1816 ook toe te schrijven — scheen zoodanige bepaling onnoodig, en ook nog is de Regering van oore deel dat zij, strikt genomen, niet als een onontbeerlijk vereischt is aan te merken. Desniettemin stelt men er prijs op dat zij behouden blijve. De regtsleer brengt dit van zelf mede, zeide men vroeger, en dit is waarheid; doch daarin heeft men bij nadere beschouwing nog geen voldoenden grond kunnen vinden om een allezins gewigtig bestanddeel der misdaad niet ook in de wet zelve op te nemen.

Bij het opstellen van het Tweede Boek liet men bij de omschrijving van iedere misdaad de bijvoeging dat de daad *opzettelijk* moest geschied zijn weg, zich grondende op die regtsleer. Bij verre de meeste misdaden bleek dit dan ook geen bezwaar in te hebben, doch men bleef op de zoodanige stuiten, welke door de afwezigheid van sommige, de daad verzwarende omstandigheden, met correctionnele straffen bedreigd wierden, en dus slechts als wanbedrijven werden aangemerkt. Hier werd het meermalen noodzakelijk om op eens als ware het een nieuw kenteeken bij het misdrijf te voegen, door van het *opzet*, hetwelk vroeger slechts *stilzwijgend* bij het misdrijf verondersteld was, uitdrukkelijke melding te maken. Om dit te vermijden zou men bij zoodanige misdrijven, ook dan wanneer zij crimineel gestraft werden, het vereischte van het *opzet* hebben dienen uit te drukken, doch daarmede zou men van den anderen kant kunnen geacht worden het algemeen beginsel der regtsleer ten deze te hebben miskend, vermits het, bij sommige misdaden uitdrukkelijk gevorderd wordende, bij andere zou schijnen te zijn uitgesloten. Het kwam daarom het geschiktst voor dit vereischte eenmaal bij de wet voor alle misdaden vast te stellen, terwijl de bewerking van het ontwerp heeft doen zien, dat de bezwaren waarvoor men *a priori* gevreesd had, meer in schijn dan in werkelijkheid bestonden, en deze ook meer in het nu niet behoudene gedeelte der bepaling gevonden worden.

Uit het vorenstaande mag alzoo blijken, dat de Regering, ten einde niet door de redactie zelve van het wetboek te kunnen schijnen de leer van den *dolus malus* als vereischte bij elke misdaad te miskennen of te betwijfelen, het beginsel zelf in de wet heeft opgenomen. En dit is dan ook hare eenige bedoeling met die opneming geweest. Geenszins heeft zij getracht om hetgeen alleen tot het gebied der wetenschap behoort in de wet over te brengen, en daaraan hebbe men het stilzwijgen van het ontwerp op hetgeen door den *dolus malus* verstaan wordt, toe te schrijven. Want ofschoon men dezen *dolus* in het algemeen het meest naauwkeurig schijnt te bepalen door dien te stellen *in den wil om het kwaad te weeg te brengen, hetwelk de wetgever door de strafbedreiging tracht tegen te gaan*, zoo blijft daarbij echter voor ieder bijzonder geval zooveel, hetwelk alleen de wetenschap kan oplossen, ter beoordeeling aan den regter overgelaten, dat men meent beter te doen zich van alle omschrijving van het *opzet*, als uit den aard der zaak altijd geheel onvolkomen moetende blijven, in de wet te onthouden.

Eene enkele opmerking schijnt hierbij echter niet overbodig. Zij is deze. Eene groote moeijelijkheid bij het uitdrukken van den *dolus malus* was in de taal gelegen. Men heeft het woord *opzet* gekozen, vertrouwende dat dit *in het algemeen* het meest geschikt het denkbeeld aangaf. Had men het denkbeeld bij elke daad afzonderlijk uitgedrukt, dan zou men soms de voorkeur aan eenige andere gegeven hebben, zonder daarmede van het denkbeeld van den *dolus malus* te hebben willen afwijken. Het begrip namelijk van dezen *dolus*, als op zich zelf staand bestanddeel van eenig misdrijf, is minder bepaald *in abstracto*, maar kan slechts bij ieder gegeven misdrijf, door vergelijking van deszelfs bijzondere kenteekenen en vereischten, juist gevestigd worden. Hieruit volgt dat, naar mate die overige kenteekenen het misdrijf, met betrekking tot de inzigten van den dader, meer of minder bepaald aanwijzen, het uitdrukken van het vereischte van den *dolus* meer of minder noodzakelijk, ja zelfs soms, zoo als bijv. bij *moord*, geheel overbodig wordt. Deze beschouwingen hebben alzoo als van zelf geleid om bij de wanbedrijven waarvoor men geene algemeene bepaling als die van art. 4 had voorop gesteld, meer in het bijzonder den aard van ieder misdrijf na te gaan en daarnaar zoodanige uitdrukking voor het innerlijk bestanddeel van het misdrijf te kiezen, als het meest in den aard der zaak scheen gegrond te zijn, en dikwijls heeft men daardoor zelfs alle bijvoeging kunnen achterwege laten.

Voor het weglaten uit dezen titel van hetgeen in art. 4 van het ontwerp van 1816 was opgenomen, bestaan bij de Regering twee redenen. Vooreerst schijnt eene zoodanige bepaling eigenaardig niet aan het hoofd van het *algemeen* maar van het *exceptief* wetboek hare plaats te vinden. Bij den wensch, dien de Kamer in het verleden jaar te kennen gaf, om deze bepaling aan het hoofd van het wetboek gesteld te zien, werd daartoe op art. 1 van het Wetboek van Koophandel verwezen. Die verwijzing komt der Regering juist voor, maar dan ook behoort het bedoelde voorschrift in het Militaire Strafwetboek, en niet in dit te worden opgenomen.

Een tweede grond is hierin gelegen, dat aan het toepasselijk maken van de voorschriften van dit wetboek op die voor het krijgsvolk te water en te lande, met de *eenige* uitzondering voor zooverre daarvan bij de militaire wetgeving niet is afgeweken, eene algeheele herziening van laatstgemelde wetboeken noodzakelijk moet vooráfgaan. Het is niet mogelijk in den tegenwoordigen toestand der militaire strafwetgeving zoodanige bepaling zonder eene menigte uitzonderingen in toepassing te brengen. Eerst dan zal dit kunnen geschieden wanneer deze wetgeving, met het oog op het nieuwe algemeene strafwetboek, daarmede in zoodanige overeenstemming zal zijn gebragt, dat de uitdrukkelijke uitzonderingen op dit laatste overal bepaaldelijk zullen zijn aan te wijzen. Daar het nu zou kunnen plaats hebben dat het algemeene strafwetboek vroeger dan de nieuwe militaire wetboeken wierd ingevoerd, heeft men geoordeeld deze *algemeene* toepassing met slechts eene bepaalde uitzondering voor alsnog niet te kunnen vaststellen.

TITEL II.

De bepaling van art. 1 van het ontwerp van 1816, in substantie overgenomen uit de wet van 1840, was voornamelijk gegrond op het denkbeeld, dat de wetgever bij uitdrukkelijke bepaling zou

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

moeten beletten dat niet bij het verleenen van gratie eene straf wierd opgelegd, welke de wet niet kende, en dit inzonderheid, nadat het wel eens was voorgekomen, dat, bij kwijtschelding van de doodstraf, eene tuchthuisstraf van 40 jaren daarvoor was in de plaats gesteld, niettegenstaande bij de wettelijke verordeningen geene tuchthuisstraf van langer dan 20 jaren bekend was. Het was met het oog hierop, dat men, bij de weglating dezer bepaling op art. 1 van het tegenwoordig ontwerp verwees, waarin de levenslange tuchthuisstraf opgenomen is, en volgens hetwelk dus eene dergelijke verwisseling van straf wettig zoude kunnen plaats vinden.

Intusschen erkent men gaarne, dat deze reden alleen de weglating van het bedoelde voorschrift nog niet genoegzaam zou kunnen billijken, ware het niet, dat, gelijk de Regering vermeent, eene zoodanige bepaling inderdaad als verwerpelijk moet worden beschouwd. Nu bij de wet de straffen uitdrukkelijk zijn opgenoemd, meent men dat eene bijvoeging, dat nu ook geene *andere* straffen zullen kunnen worden opgelegd, inderdaad gevaarlijk is, omdat daarin toch zou liggen opgeslotca, dat men dit *zonder die bijvoeging* niet als uitgemaakt beschouwde. Immers rekent men deze bijvoeging noodzakelijk, dan beslist men dat geene aanwijzingen in de wet voor limitatief worden gehouden, tenzij daarbij afzonderlijk verklaard zij dat de wet geene andere dan de opgenoemde kent.

Daar intusschen de wetgever tallooze malen juist van het tegenovergestelde beginsel is uitgegaan, zoo is de Regering schroomvallig eene bepaling in de wet op te nemen, waardoor zoo vele wettelijke voorschriften hare kracht zouden kunnen verliezen, althans waardoor daaromtrent twijfel zou kunnen worden opgeworpen.

Art. 1. Mogten er in deze ontwerpen bepalingen voorkomen, waartoe de Regering te gereedelijk en zonder genoegzaam al hetgeen voor en tegen dezelve is bij te brengen, te hebben overwogen en herhaaldelijk onderzocht, is overgegaan, zij kan de verzekering gerust geven, dat dit ten minste met het stelsel der straffen en de bepalingen van derzelver grenzen het geval niet geweest is. Trouwens, de herhaalde gedachtenwisselingen alleen die hierover reeds met de Kamer hebben plaats gehad, zullen wel allen twijfel ten dien aanzien kunnen doen wegvallen. Het is na het rijpste beraad dat de Regering tot de overtuiging gekomen is dat zij, door iedere verzwakking van het thans voorgedragen stelsel, in het vaststellen van een wetboek zou toestemmen waarmede de maatschappij niet kan geacht worden behoorlijk voor de handhaving harer regten te zijn gewaarborgd. Zij zal hieromtrent thans niet verder uitweiden; hare denkwijze op dit punt is aan de Kamer bekend. — Zij rekent zich verpligt om nogmaals nadrukkelijk de aandacht der Kamer te vestigen op den reeds zoo grooten overgang, die bij het verwisselen van het bestaande met het nu voorgedragen stelsel zal plaats hebben; op de diepe verdorvenheid van zoo velen, waartoe de criminele statistiek der laatste jaren vooral, helaas! zoovele voorbeelden kan aanwijzen: op de door de ondervinding nog niet gestaafde en meer dan waarschijnlijk te groote verwachting van de voordeelige uitkomsten van het Pensylvanisch stelsel, welke vele van deszelfs voorstanders te ver henen heeft geleid; en vindt zich gedrongen en verpligt tot de verklaring, dat zij, die vòòr alles het oog op de rust en de veiligheid der maatschappij behoort gevestigd te houden, aan geene der uitgebragte wenschen tot vermindering of verandering der straffen meent te mogen toegeven.

Wat de deportatie aangaat, welke men als complementaire straf den levenslang veroordeelde zou verlangen te doen ondergaan, zoo zal de Regering niet ontkennen, dat, bij het, gelijk te voorzien is, niet groot aantal der veroordeelden, die, na 15 jaren tuchthuisstraf ondergaan te hebben, in de termen der deportatie zouden vervallen, de kosten, tot de uitvoering dier straf vereischt, merkelijk geringer zouden zijn, dan die welke dan zouden benoodigd wezen, wanneer men de deportatie als eenige straf naast den dood aannam, gelijk zulks een punt van overweging bij de Regering heeft uitgemaakt en bij de Memorie van Toelichting is aangetoond. Intusschen zal men daarbij toch tevens in aanmerking dienen te nemen, dat deze onkosten nog geenszins *in verhouding* tot het minder aantal der te deporteren personen, zouden verminderen. Immers het ontbreekt op de overzeesche bezittingen nog geheel aan alle daartoe vereischte inrigtingen, en in de kosten tot daarstelling daarvan zoude althans aanvankelijk zeker dat meerder of minder aantal weinig verschil maken. Maar ook dan, wanneer men zich hierin door de kosten niet liet afschrikken, blijft er veel bedenkelijks tegen deze straf bestaan. Men rekene de overige daartegen aangevoerde bezwaren van geen ondergeschikt belang. Indien het waar is, gelijk de Regering uit de ondervinding bij anderen meent te moeten aannemen, dat deze straf, verre van den misdadiger te verbeteren, als eene bron is aan te merken van zedelijk bederf, dan vindt zij reeds daarin meer dan genoegzamen grond, om die, inzonderheid bij het thans voorgedragen stelsel, niet in de rij der straffen op te nemen. — Eindelijk is het niet onopgemerkt gebleven, dat de wensch tot deportatie, als complementaire straf, in verband is gebragt met het gevoelen van die leden der Kamer, welke eene aanzienlijke vermindering in den duur der tuchthuisstraf zouden willen gebragt zien. — Met het oog op het daaromtrent reeds gezegde, meent men hier nog te kunnen bijvoegen, dat, bij zoodanige vermindering, zoo al niet de toepassing der doodstraf vermenigvuldigd, ten minste de deportatie merkelijk zou dienen te worden uitgebreid, ten einde de verzwakking, die men van den eenen kant aan het strafstelsel toebragt, daarmede te verminderen, in welk geval weder de anders eenigzins afgenomene bezwaren in hunne volheid zouden herleven. — De Regering meent daarom ook thans bij haar reeds herhaalde malen ontwikkeld gevoelen omtrent de straf der deportatie te moeten volharden.

Omtrent de vermindering van den tijd der verbanning, waarin men, mede op grond der boven aangegeven redenen, niet heeft kunnen toegeven, zij nog kortelijk opgemerkt, dat deze straf, welke onder de criminele straffen is opgenomen en dáár behoort, in geene verhouding hoegenaamd zoude staan tot de correctionnele gevangenisstraffen, indien zij voor een minderen tijd dan deze kon worden uitgesproken.

De behoorlijke werking toch dezer straf bestaat metderdaad alleen in eenen niet onaanzienlijken duur van jaren, waarvoor zij wordt opgelegd. Voor velen, ja voor de meesten van hen, welke die straf blijkens het Tweede Boek zullen moeten ondergaan, zou de verbanning voor slechts twee jaren uitgesproken, bijna niet meer kunnen worden beschouwd eene straf te zijn, en daardoor zou dan meest alle afschrik, die ook deze straf, even als de overige, moet kunnen inboezemen, verloren gaan.

Artt. 2 *en* 4. Reeds in de wet van 1840 was de schorsing in de uitoefening van burgerlijke regten als correctionnele straf opgenomen, eene bepaling, welke in latere ontwerpen slechts in zooverre gewijzigd werd, dat zij niet als hoofdstraf, maar slechts als bijkomende straf voorkwam. Toen men deze bepalingen bij het opstellen van dit ontwerp herzag, viel het in het oog, dat men daardoor aan den correctionneel veroordeelde de uitoefening van meerdere regten zou kunnen ontnemen, dan aan den crimineel veroordeelde bij art. 16 (nu 17) van dezen titel werden ontzegd. Men had daarbij bepaaldelijk op het oog de vaderlijke magt, waarvan men zich voor 's hands voorstelde dat de uitoefening welligt in het Tweede Boek bij enkele misdrijven zou moeten worden verboden. Ten einde zich dus daar, door de beperktheid van dat art. 16 niet gebonden te zien, en vooral om niet ergens als van zelf in de tegenstrijdigheid te vervallen van het mindere zwaarder te straffen dan het meerdere, voegde men n°. 2 in art. 2 in. Bij de latere overwegingen nopens het straffen van de verschillende misdrijven, in het Tweede Boek opgenoemd, vond men nogtans geene genoegzaam afdoende gronden om van deze bepaling, noch ook van die in art. 4 gebruik te maken, en zag men daaruit bezwaren van eenen anderen aard te gemoet. Op grond daarvan heeft men thans in beide artikelen deze schorsing uit de rij der bijkomende straffen weggenomen.

Andere, dan de in deze beide artikelen opgenoemde bijkomende straffen kent het ontwerp niet. Het verlies der regten in art. 16 (nu 17) omschreven, is een dadelijk en noodwendig gevolg van de criminele veroordeeling. De overbrenging naar een bedelaarsgesticht wordt niet als straf, maar alleen als een maatregel in het welbegrepen belang van den landlooper of bedelaar aangemerkt, waarvan het 2de lid van art. 11 (nu 13) van Titel III, Boek II, het bewijs met zich brengt. De verbeurdverklaringen eindelijk, in art. 6 van dezen titel genoemd, zijn maatregelen van voorzorg in het belang der maatschappij, welke men niet uitsluitend van de veroordeeling heeft afhankelijk gemaakt, zoo als daarvan het Tweede Boek de bewijzen oplevert. Het laatste lid van art. 1 van den Zesden Titel van dit Boek moest — men erkent het — tot eene tegenovergestelde meening aanleiding geven; dan hetzelve is zonder die bedoeling uit art. 207 van het Wetboek van Strafvordering overgenomen, en daarom thans gewijzigd in het nieuwe art. 3 van dien titel.

Artt. 6 *en* 7. De Regering zou niet vermeenen, dat de twijfel, welke deze artikelen overlaten ten opzigte van de wijze van reclame van verbeurd verklaarde goederen, het gevolg was van eene duistere redactie. Dit punt is daarbij geheel onaangeroerd gebleven, alzoo de regeling daarvan, naar men van oordeel is, niet in het Strafwetboek te huis behoort. Wat de zaak zelve aangaat, zoo deelt de Regering de bij het Voorloopig Verslag voorgedragene meening, en zij durft zich voorstellen, dat, zoo dikwijls het regt tot teruggave voldoende wordt aangetoond, het niet noodig zijn zal daartoe regtsmiddelen aan te wenden.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Art. 16 (nu 17). Ten opzigte van de bij dit artikel geopperde vragen, is in de eerste plaats dienende dat men daarbij het oog heeft gehad op de artt. 1950 n°. 4 van het Burgerlijk Wetboek, en 225 van dat van Burgerlijke Regtsvordering. Ofschoon dáár van lijf- of onteerende straffen is gesproken, en deze beide bij dit ontwerp komen te vervallen, zoo is het desniettemin, naar het oordeel der Regering, duidelijk, dat men daarmede eenvoudig de crimineel veroordeelden, die volgens het bestaande regt *altijd* tot lijf- of onteerende straffen worden verwezen, heeft willen aanwijzen, waarom men het als zeker meent te kunnen stellen, dat deze bepalingen bij de invoering van het nieuwe strafstelsel hare kracht zullen behouden. Zelfs dan, wanneer daaraan in het algemeen al zou kunnen worden getwijfeld, zou men meenen dat in deze bepaalde gevallen alle onzekerheid moet verdwijnen, omdat daarbij ook de veroordeelden voor onderscheidene *wanbedrijven* zijn opgenomen.

Voor het vervallen van het regt tot wraking van *correctionneel veroordeelden* als getuigen en deskundigen, kan zeker geen grond uit het nieuwe Strafwetboek worden aangevoerd, en het zou, naar men meent, tegen alle beginselen aandruischen om den crimineel veroordeelde als onwraakbaar te beschouwen, en de wraking van den *correctionneel* veroordeelde toe te laten.

Wat de vraag aangaat omtrent de al of niet nietigheid der akte, waartoe een crimineel veroordeelde als getuige mogt hebben medegewerkt, zoo moet de Regering verklaren, dat zij zwarigheid maakt om daarop bepaald in den eenen of anderen zin te antwoorden. Het geldt hier toch eene regtsvraag, die zij door hare voordragt niet doet ontstaan, maar waarvan de beslissing onder de thans heerschende wetgeving aan den regter is overgelaten.

De Regering gelooft ook dat omtrent dit punt weinig meerdere zekerheid door het voordragen van haar gevoelen zou ontstaan, en meent daarenboven als zeker te kunnen stellen, dat de aanwijzing van dusdanige gevolgen in het Wetboek van Strafregt geene plaats zou behooren te vinden.

Voorts rekent men, ten aanzien van dit artikel, dat de vervallenverklaring van alle waardigheden ook die van het lidmaatschap der ridderorden in zich sluit; terwijl men eindelijk de bijzondere vermelding van de bekwaamheid om den Staat in eenige militaire betrekking te dienen geenszins heeft weggelaten om in de zaak eenige verandering te brengen, maar alleen tot vereenvoudiging van de redactie, ten einde niet twee malen hetzelfde te zeggen. Bij de bepaling namelijk, die men thans in art. 38, Tit. I, Boek II, van *ambtenaren* heeft gegeven, zijn alle militaire betrekkingen reeds onder het 2de lid van dit artikel begrepen.

Art. 17 (nu 18). De nadere aanwijzingen, in het 2de lid van dit artikel gegeven, zullen, naar men vertrouwt, de daartegen bestaan hebbende bedenkingen doen vervallen. Overigens bestaat ook bij de Regering de meening, om slechts de *goederen* van den veroordeelde door den curator te doen beheeren, hetgeen men dan ook meent dat in het artikel zelf is uitgedrukt. Men heeft voorts geoordeeld dat de benoeming en het verzoek daartoe door den kantonregter en door het openbaar ministerie van *die* plaats moesten worden gedaan, waarin de laatste woonplaats van den veroordeelde gelegen is, vermits zich toch ook dáár in den regel de te beheeren goederen zullen bevinden, en de ambtenaar van het openbaar ministerie aldaar zich dus het meest van de noodzakelijkheid van dezen maatregel zal kunnen overtuigen.

Art. 18 (nu 19). De Regering is van oordeel dat zij tegen het belang der maatschappij zou handelen, met deze openbaarmakingen weg te nemen, of facultatief voor den regter te stellen. Wanneer de crimineel veroordeelden de regten in art. 16 (nu 17) opgenoemd niet mogen uitoefenen, dan dient, zooveel dit mogelijk is, de veroordeeling algemeen te worden bekend gemaakt, opdat ieder zich voor schade en ongelegenheden zal kunnen wachten.

Art. 21 (nu 22). De in de wet bepaalde gevallen, welke hier bedoeld worden, zijn die van herhaling voorzien bij de artt. 2 en 3 (nu 4 en 5) van den VIden Titel Boek I, en van laster tegen openbare gestelde magten of ambtenaren volgens art. 7 juncto art. 5 n°. 1 van Titel XVII Boek II.

Artt. 25—30 (nu 26—31). Indien de Regering deze artikelen werkelijk als slechts van reglementairen aard beschouwde, zou zij niet aarzelen aan den wensch der Kamer te gemoet te komen, door dezelve uit het wetboek te ligten; dan het is zoozeer hare overtuiging dat deze artikelen tot de meest essentiele gedeelten van het thans voorgedragen stelsel behooren, dat zij ze evenmin als de artt. 13, 14, 19 (nu 20) en 22 (nu 23) uit het wetboek zou meenen to mogen nemen. Het zijn toch deze artikelen en deze alleen, welke het zuiver Pensylvanisch stelsel — waarvan men zoo algemeen is teruggekomen, hetwelk onmiskenbaar vele nadeelige gevolgen heeft gehad en moet hebben, hetwelk de Regering nimmer zou hebben durven voordragen, en hetwelk zij niet gelooft dat in de Kamer verdedigers zou vinden, — dermate wijzigen, dat men hetzelve, met de elders verkregen ondervinding, gerust durft vast te stellen. Laat men deze bepalingen als bestanddeelen van het stelsel weg, dan zou het wetboek althans de deur openlaten om de eenzame opsluiting in den letterlijken zin toe te passen. Het is waar, wanneer deze bepalingen slechts op eene wettige wijze zijn vastgesteld, schijnt het in de toepassing onverschillig of dezelve in het wetboek, dan wel elders, worden gevonden. Maar een groote waarborg dat deze bepalingen het gekozen stelsel steeds zullen blijven vergezellen, loopt juist dan gevaar, wanneer zij niet als eigendommelijk aan en onafscheidelijk van dat stelsel, in den vorm van een bestanddeel daarvan worden voorgedragen. De Regering rekent zich daarom verpligt bij haar besluit te volharden, om deze artikelen niet uit het wetboek te ligten.

Art. 30 (nu 31). Zeker zal men bij de reglementen ten dezen aanzien onderscheid maken tusschen de crimineel en correctionneel veroordeelden, doch eene vaste bepaling omtrent de hoegrootheid van het aandeel in de opbrengst rekent men bij de wet niet wel te kunnen vaststellen, zonder vrees om daardoor welligt ongelegenheden te doen ontstaan, uit de geheel onzekere opbrengst van het werk voortvloeijende. Men meent dat de te doene uitkeeringen te veel afhangen van de later bij reglementen vast te stellen inrigting van het werk, om die vooraf bij de wet stellig te kunnen bepalen.

Overigens was natuurlijk de bedoeling dat de levenslang veroordeelde alleen onder de tweede bepaling van dit artikel zou zijn begrepen, hetgeen men thans duidelijker heeft doen uitkomen.

TITEL III.

Art. 1. De nadere bepaling van het woord *verband*, welke in het overeenkomstig artikel van het ontwerp van 1846 voorkwam door de bijvoeging der woorden *onmiddellijk* en *noodzakelijk*, heeft men weggelaten, omdat men rekende dat de *conatus proximus* reeds dan aanwezig is, wanneer de daad tot het misdrijf in zoodanig verband staat, dat die als een begin van uitvoering daarvan *moet* worden beschouwd. Leest men nu in de thans vervallen woorden niets *meer*, dan behooren zij als overtollig weg te blijven, terwijl deze weglating als noodzakelijk mag worden beschouwd, wanneer daarin eene meer beperkende aanwijzing voor de poging zou kunnen worden gevonden. Het gevolg toch zou dan zijn, dat de *conatus proximus* meermalen volgens het wetboek niet zou worden gestraft; hetgeen men noodig gerekend heeft te voorkomen.

Het 5de artikel van dezen titel heeft men weggelaten, daar het als overbodig kan worden beschouwd, bij den algemeenen regel dat door bijzondere wets-bepalingen aan algemeene wordt gederogeerd.

TITEL IV.

Artt. 1 *en* 2. De bedenkingen in het verslag in het midden gebragt, zijn door de Regering ernstig overwogen, doch meent zij de voorgestelde redactie en orde te moeten behouden. Daarin dat eerst de daders en later de mededaders genoemd worden, ligt, haars inziens, zelfs niet verwijderd het denkbeeld opgesloten, dat men de laatsten minder schuldig dan de eersten rekent, en de bepaling der straf leert het tegendeel stellig. — De benaming *mededader* (coauctor) voor hem die, op de wijze als in art. 2 aangeduid, de oorzaak van een misdrijf is, zonder het zelf te volvoeren, is in het strafregt erkend en aangenomen, hetgeen, naar men meent, het geval niet is met die van *aanlegger*. Terwijl men daarom aan de uitdrukking *mededader* de voorkeur heeft gegeven en die alzoo heeft behouden, diende ook de gevolgde orde te blijven bestaan, daar het vreemd zou klinken eerst van *mededaders* en later van *daders* te spreken.

Art. 3. De Regering zou niet van oordeel zijn dat de persoonlijke medewerking, waarvan in dit artikel de rede is, op ééne lijn zou kunnen gesteld worden met die waarvan art. 1 gewaagt. Immers het is geheel iets anders *het misdrijf* in persoon te verrigten, of slechts *eene daad* in persoon te doen, welke zelve het misdrijf niet daarstelt, maar slechts strekt om hetzelve te doen gelukken of to bevorderen. Dit laatste heeft, naar het inzien der Regering, alleen plaats in het voorbeeld, hetwelk in het Verslag ad art. 1 is bijgebragt. — Wanneer het wegbreken der daar bedoelde beletselen slechts dient om daardoor gelegenheid te geven tot het plegen van braak, dan levert eerstgemelde daad, schoon persoonlijk verrigt, alleen medepligtigheid op; is daarentegen met die daad de braak zelve geheel of ten deele volbragt, dan valt zij in de bepaling van art. 1.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

De Regering heeft overigens gemeend zwarigheid te moeten maken in het opnemen der in het Verslag voorgestelde definitie van *medepligtigen*, omdat men van oordeel is dat daaronder werkelijk de mededaders zouden vervallen. Men heeft opzettelijk het artikel doen aanvangen met de verklaring, dat de medepligtigen de *oorzaak* van het misdrijf of de poging *niet* zijn, en dit volstrekt noodig geacht, ten einde, bij de gelijkheid der middelen, die zoowel door de aanleggers als de medepligtigen kunnen gebezigd worden, het onderscheid tusschen beide wel te doen uitkomen. Door het overnemen der thans voorgestelde omschrijving zou men juist het omgekeerde doen.

Art. 5. De bepaling, die de bijvoeging van het 2de lid van dit artikel noodig heeft gemaakt, is die van art. 13 van het Derde Boek, alzoo de gevangenisstraf van vijf dagen de twee derden van het maximum der politie-gevangenisstraf te boven gaat. Daarenboven zal zij allen mogelijken twijfel doen ophouden in de gevallen, voorzien bij art. 8, alinea 3, art. 9 en 10 van datzelfde boek, waar wel de twee derden van het maximum het minimum te boven gaan, doch het onzeker zou kunnen geacht worden of de berekening ten deze wel bij breuken zou moeten geschieden. Geschiedt toch hier geene zoodanige berekening, maar neemt men alleen *geheele* dagen in aanmerking, dan zou men, in het voordeel der schuldigen, beneden de dáàr uitgedrukte minima moeten gaan.

Art. 9. Bij dit artikel is in bedenking gegeven of soms ook eene uitzondering als in het 2de lid van art. 11, Titel II, Boek II, daarbij zou kunnen worden opgenomen. De Regering zou hierin echter veel zwarigheid vinden. De zaak staat op verre na niet gelijk met de als voorbeeld aangevoerde. Bij de artt. 11 en 15 van den aangehaalden titel geldt het uitsluitend zoodanige handelingen, die geacht moeten worden *alleen* aan de natuurlijke gehechtheid door de banden des bloeds of aan een welgeplaatst hart te zijn toe te schrijven. Kon men rekenen dat bij zoodanige daden eigenbelang en zucht om zich door de ongeregtigheden der zijnen te bevoordeelen in het spel kwamen, dan zou de wetgever, naar men meent, ook daarbij eveneens zijne strafbedreiging moeten doen gelden. Hier nu heeft juist deze laatste beweegreden alleen plaats. Hier is geene sprake van het redden of beveiligen van schuldigen, maar van daden die alleen uit eigenbaat worden bedreven, en daarbij kan, naar de Regering vermeent, door den wetgever geen onderscheid gemaakt worden, of de begunstigers de schuldigen al dan niet in den bloede bestaan, omdat deze omstandigheid geheel vreemd aan en onverschillig bij de zaak is.

Overigens is men van gedachten dat de gebezigde uitdrukking aan de taal genoegzaam eigen is om die in de wet te durven opnemen. *In verstandhouding met den schuldige voordeel uit het misdrijf te trekken*, wil toch zeggen, dat men zich met dezen verstaat om zich te bevoordeelen met hetgeen hij door een of ander misdrijf zal verkrijgen of verkregen heeft, en zich met der daad op die wijze bevoordeelt.

Art. 11. De Regering gelooft zich volstrekt te moeten aansluiten aan het gevoelen van die leden der Kamer, welke de laatste woorden van dit artikel stellig noodzakelijk achten. Daarin ligt bijkans de eenige waarborg, dat de hier bedreigde personen zich niet steeds aan de welverdiende straf zullen onttrekken. Men merkt daarbij echter op, dat met deze woorden geenszins slechts een vermoeden gevorderd wordt, maar eene bepaalde overtuiging bij den regter, dat de beschuldigden of beklaagden niet kunnen geacht worden van de hier bedoelde kennis verstoken te zijn geweest.

TITEL V.

De Regering heeft in het wetboek geene bepalingen omtrent de eigenrigting opgenomen, daar zij zich vereenigde met het (in eene noot van het Verslag opgenomen) gevoelen, hetwelk daaromtrent in het Voorloopig Verslag van 1842 — 1843 door de meerderheid der leden van de Kamer is uitgebragt.

Art. 7. (nieuw). Dit artikel is het gevolg van de bij de Regering opgerezen bedenking dat, terwijl het Burgerlijk Wetboek in art. 487 onnoozelheid, krankzinnigheid en razernij als drie bijzondere soorten van zielsziekten onderscheidt, en de wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20) in art. 1 eene bepaling van krankzinnigheid geeft, waaronder die ziekten alle zijn begrepen, art. 4 (nu 6) door eenvoudig van *krankzinnigheid* te spreken, noodwendig tot zeer uiteenloopende opvattingen zou moeten aanleiding geven; de aanmerking in het Verslag moest haar in die vrees versterken, en het is daarom, dat zij het geraden heeft geoordeeld, de definitie van art. 1 van laatstgemelde wet, waarheen zij minder gevoegelijk in het wetboek scheen te kunnen verwijzen, over te nemen. Men vertrouwt ook, om de nu ontstaande overeenstemming, in dit opzigt, met de zoo even genoemde wet van 1841, dat de inlassching dezer definitie, welke men bij het opstellen van art. 4 (nu 6) alleen voor oogen had, de goedkeuring zal wegdragen.

Art. 5 (nu 8). Daar dit artikel van de eene zijde bestreden, van de andere zijde wederom met klem is verdedigd — eene verdediging waarbij de Regering de gronden, die haar tot het voorstellen der bepaling hebben geleid, juist en duidelijk vindt opgenomen — zoo meent zij te kunnen volstaan met zich aan die verdediging te gedragen. Zij voegt er alleen bij, dat het door de krankzinnigen bedreven feit en het belang der maatschappij de afwijking wettigen, welke hier van de bepalingen der wet van 1841 voor dit bijzonder geval wordt gevonden.

Ten opzigte van dit artikel zij nog gezegd, dat men de bijvoeging, dat de opneming op eigen kosten zou geschieden, ten ware de krankzinnige onvermogend mogt zijn, uit het ontwerp van 1846 alleen had weggelaten, omdat men meende, dat de bepalingen omtrent deze kosten in het wetboek minder te huis behoorden, en geenszins om in het beginsel eenige verandering te brengen.

Art. 7 (nu 10). Bij de vroegere ontwerpen van het Eerste Boek was men van meening, om alles wat in verband stond tot de *overtredingen*, behalve de straffen zelve, in het Derde Boek te regelen. — De Regering heeft daarvoor echter, bij nadere beschouwing, niet slechts geene genoegzame redenen gevonden, maar juist gemeend, dat de orde van het wetboek vorderde, dat, voor zooverre de onderwerpen, welke in het Eerste Boek worden behandeld, ook voorzieningen vorderden ten aanzien van overtredingen en bij die zich daaraan schuldig maken, die voorzieningen in dat boek werden vastgesteld. — Daarvandaan, dat men, zoo in dezen als in andere titels van dit boek, op onderscheidene plaatsen ook van deze misdrijven heeft gehandeld.

Overigens heeft men gemeend, de uitsluiting der toerekenbaarheid, in geval van overtreding, meer te moeten beperken dan in geval van misdaden en wanbedrijven en daartoe, naar aanleiding van het in het Verslag voorgestelde, den leeftijd van tien jaren op acht teruggezet.

Art. 11 (nu 14). Het is niet te ontkennen dat bepalingen als die welke in dit artikel zijn opgenomen, eene zoodanige ruimte aan den regter geven, dat de mogelijkheid bestaat, dat hij de straffen bij de wet op de verschillende misdrijven gesteld, ook onder omstandigheden en in gevallen, waarin dit de bedoeling van den wetgever niet was, aanmerkelijk beneden het in den regel bepaalde minimum doet afdalen, en in zooverre moet men het aan die leden der Kamer, welke de doelmatigheid en raadzaamheid van dit artikel in twijfel hebben getrokken, toegeven, dat daardoor de bij ieder bijzonder misdrijf met zorg door den wetgever vastgestelde grenzen der straffen eenigermate weder worden afgebroken. Dan hierin kan de Regering nog geen grond vinden om òf zoodanige algemeene bepaling omtrent den invloed van verzachtende omstandigheden uit het ontwerp te ligten, òf den regter daarbij door het opnoemen van de omstandigheden, die *bij uitsluiting* het artikel mogen doen toepassen, te binden. Tegen beide verzet zich ééne en dezelfde reden, dat het onmogelijk is, ook voor den meest zorgvuldigen wetgever, om zich *a priori* alle gevallen en omstandigheden voor te stellen, waarin een misdrijf kan begaan worden en die hetzelve van aard met opzigt tot den dader kunnen doen verschillen. — De waarheid dezer algemeene opmerking, uit de ervaring ontleend, zal, meent men, bezwaarlijk tegenspraak vinden, en indien deze erkend wordt, dan wordt de wetgever verpligt, om, wil hij de oorzaak niet worden van de onbillijkste, aan het kwaad minst geëvenredigde veroordeelingen, eene groote exceptionnele ruimte voor hem open te stellen, die regt zal moeten spreken ook in die gevallen, welke de wetgever op geenerlei wijze heeft kunnen voorzien.

De Regering is van het volstrekt onvermijdelijke van eene bepaling in voege als die in dit artikel is voorgesteld in een Wetboek van Strafregt overtuigd. Dat de wetgever eenige der meestentijds voorkomende gunstige omstandigheden opnoemt, ten einde daardoor den regter den weg te wijzen, en in zijne bedoelingen te doen doordringen, schijnt allezins geschikt en zelfs raadzaam. Men treft dan ook in dit artikel zoodanige aanwijzingen aan. Hierdoor en door eene bepaalde afdaling der straffen zal zich te dezen aanzien onze wetgeving onderscheiden van die van een naburig Rijk, waarvan de verkeerde werking, immers ten deele, ook wel aan de instelling der jury wordt toegeschreven. Om die aanwijzingen, hoe ook vermeerderd, immer limitatief voor den regter te stellen, gelijk dit de bedoeling van eenige leden, volgens het Verslag, schijnt te zijn, daarin is het niet wel mogelijk toe te stemmen.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Men verwijst in het Verslag op het *Entwurf des Strafgesetzbuchs für die Preussischen Staaten*, waar in § 107 *dertien* omstandigheden, die tot verzwaring of verligting van straf aanleiding geven, zijn opgesomd. De Regering moet daaromtrent opmerken, dat, terwijl men in het Verslag zoodanige vaste regelen verlangde, welke het oordeel van den regter zouden moeten *bepalen*, men op de wijze van dit *Entwurf* evenmin zoude geholpen zijn als met het tegenwoordige artikel, vermits de gemelde § 107 aanvangt: *die Strafbarkeit des Verbrechers erhöhet oder vermindert sich* HAUPTSÄCHLICH, *je nachdem* enz. Het artikel is dus maar *indicatief*, en de regter blijft bij magte om ook andere omstandigheden als de schuld verzwarende of verminderende te doen gelden, terwijl daarenboven in ieder der opgenoemde omstandigheden zelve altijd iets onbepaalds wordt gevonden.

Eindelijk kan de Regering, daar men juist bij dit *Entwurf* stilstaat, de opmerking niet achterwege laten, dat, indien men zich niet geheel bedriegt, deze geheele § 107 door het Comité der Standen is verworpen, hetwelk aan den regter alleen, en zelfs zonder eenige aanwijzing bij wege van voorbeeld, de beoordeeling der omstandigheden overlaat met deze verklaring: *Es erscheint zweckmässiger, die Milderungs- und Schärfungsgrunde dem Ermessen des Richters zu überlassen, als eine Serie von Umständen, die doch nicht erschöpfend sein kann, festzustellen.*

Ten slotte moet men omtrent dit artikel nog de verklaring geven, dat men te regt heeft begrepen, dat aan de overtuiging, die men niet gelooft dat voor ongegrond zal worden gehouden, dat vele regters de doodstraf hoogst zelden of nooit zouden toepassen indien dit artikel ook bij die misdaden, waarop deze straf gesteld is, kon worden ingeroepen, de niet-opnoeming dezer straf in dit artikel moet worden toegeschreven.

Art. 11 (nu 17). Uit welligt overmatige voorzigtigheid, heeft men eene bijvoeging in de 2de zinsnede opgenomen, die in de bedoeling lag.

TITEL VI.

Art. 1. De Regering heeft bij nadere beschouwing van dit artikel de toepassing daarvan veel te algemeen gevonden, omdat daaruit aanleiding zou kunnen genomen worden om hetzelve juist in tegenovergestelden zin te doen werken, dan men bedoeld heeft.

Immers de bepalingen omtrent den zamenloop van misdrijven worden in de wetgeving alleen opgenomen in het voordeel der veroordeelden. Zonder dezelve zouden al de straffen, welke op de verschillende misdrijven bedreigd zijn, gezamenlijk moeten worden opgelegd, daar de wet, die op ieder bijzonder misdrijf straf bedreigt, anders zou worden overtreden. Daarvandaan dan ook dat men, om de geldboeten te doen cumuleren, dit niet uitdrukkelijk voorschrijft, maar dezelve alleen van de exceptive bepalingen omtrent zamenloop uitsluit. En nu heeft men zich afgevraagd, wat zal, volgens dit *in het voordeel der schuldigen geschreven* artikel, het gevolg kunnen wezen, wanneer iemand te gelijk wordt schuldig verklaard aan eene misdaad, waartegen bij voorbeeld gewone of buitengewone tuchthuisstraf bedreigd is, en aan eene politie-overtreding? Wat zal ten andere het gevolg kunnen wezen, wanneer die schuldig-verklaring plaats heeft voor eene zoodanige misdaad en een wanbedrijf? In beide gevallen moest het antwoord zijn, dat de schuldige, in plaats van mede in eene politie- of correctionnele gevangenisstraf te worden verwezen, eene verhooging van tuchthuisstraf van twee of meerdere jaren zou kunnen ondergaan.

Men heeft zich daarom beijverd om het ontwerp van dit gebrek te zuiveren, en in den aanvang van het artikel, met weglating der overtredingen, duidelijk de drie mogelijke gevallen van zamenloop aangewezen, voorts bij het 2de lid de verhooging boven het maximum eener *criminele* straf alleen dàn toegelaten, wanneer er aan meer dan *ééne misdaad* is schuldig verklaard, en die mitsdien uitgesloten, wanneer de schuldig-verklaring slechts ééne misdaad en verder alleen wanbedrijven betrof, en eindelijk bij het slot van het artikel daarvoor gewaakt dat de uit te spreken straf steeds beneden het gezamenlijk bedrag der tegen de verschillende misdrijven bij de wet bedreigde straffen moet blijven, hetgeen zonder eene afzonderlijke bepaling, bij zamenloop van wanbedrijven soms het geval niet zoude zijn.

Voorts vertrouwt men dat het artikel, door niet meer van *onderscheidene* maar van *meerdere* misdrijven te gewagen, de eerste daartegen in het Verslag geopperde bedenking zal hebben doen vervallen.

Nog moet men hier de in het Verslag gedane vraag, of door de bepalingen van dit artikel de straf in eene andere categorie zou kunnen vervallen, bevestigend beantwoorden. Men kan toch geen genoegzamen grond vinden om bij voorbeeld hem, die nog wel krachtens eene *favorabele* bepaling tot acht jaren tuchthuisstraf is veroordeeld, buiten de klasse van diegenen te brengen, die volgens de gewone wets-bepalingen tot tuchthuisstraf voor dienzelfden tijd zijn veroordeeld. Daarenboven gelooft men dat werkelijk deze verzwaring van de *soort* der tuchthuisstraf met de beschouwingen van den wetgever bij dit artikel overeenkomt. Immers, terwijl men van de bestraffing der *verschillende* misdrijven afziet, beschouwt men één derzelve als onder verzwarende omstandigheden gepleegd te zijn, en bij zoodanige beschouwing schijnt het consequent, om hem die anders tot *twee gewone* tuchthuisstraffen zou zijn veroordeeld, nu als voor *één* zwaarder misdrijf *ééne buitengewone* tuchthuisstraf te kunnen opleggen.

Men moet overigens verklaren, niet te kunnen inzien hoe hier eene tegenovergestelde bedoeling zou kunnen worden opgemaakt uit de omstandigheid dat het artikel geene verhooging van de langdurige tuchthuisstraf toelaat. Dit toch heeft alleen plaats omdat men, buiten de levenslange, die hier natuurlijk niet in aanmerking kan komen, nimmer tot eene langere tuchthuisstraf dan van vijftien jaren wil hebben veroordeeld.

Art. 2 (nieuw). De Regering vertrouwt door de bijvoeging van dit artikel aan het ontwerp eene meerdere volledigheid te hebben gebragt, die allezins wenschelijk mogt worden geacht.

Bij hen, die zich aan meerdere misdrijven schuldig maken, kunnen zich drie verschillende omstandigheden met betrekking tot de schuldig-verklaring voordoen; zij kunnen namelijk worden schuldig verklaard:

1°. *te gelijk* aan meerdere misdrijven;

2°. aan een *vóór* eene vroegere veroordeeling begaan misdrijf;

3°. aan *één na* eene vroegere veroordeeling begaan misdrijf;

en nu scheen er wel geene reden te kunnen worden uitgedacht, om het eerste en derde geval in dit wetboek te regelen en de regeling van het tweede aan dat van Strafvordering over te laten.

Art. 208 van het Wetboek van Strafvordering kwam der Regering daarenboven niet veel minder gebrekkig voor dan het onmiddellijk voorafgaande. Immers het 2de lid van dat artikel houdt eene bepaling in, die meermalen door den regter zou moeten worden overtreden. Men denke zich alleen het geval, dat iemand vroeger tot het maximum der tegen het door hem begaan misdrijf bedreigde straf was veroordeeld, en dat hij later voor een misdrijf van mindere zwaarte te regt stond: dan zou ook de geringste daarvoor opgelegde straf de bepaling van het artikel doen overschrijden, want de bedoeling is toch wel zeker niet geweest, dat de regter zou schuldig verklaren en echter geene straf zou opleggen.

Het thans voorgestelde art. 2 strekt om den veroordeelde, op wien door de omstandigheid alleen, dat meerdere door hem begane misdrijven niet te gelijker tijd zijn ontdekt of hebben kunnen vervolgd worden, de toepassing van art. 1 onmogelijk is geworden, nog zooveel daartoe gelegenheid bestaat, in de gunstige bepalingen daarvan te doen deelen. Het beveelt derhalve den regter vooreerst om de vroegere veroordeeling, zooveel als de bij de wet tegen het misdrijf bedreigde straf dit zal toelaten, in rekening te brengen en geeft hem vervolgens daartoe nog bijzonder de gelegenheid door het vermogen tot strafvermindering beneden het minimum aan hem toe te kennen, gelijk het voorgaand artikel hem het vermogen gaf tot verhooging boven het maximum. Hier, waar het *vermindering* gold, kon derhalve ook de *langdurige* tuchthuisstraf worden opgenomen. Daarentegen kon hier van de *gewone* tuchthuisstraf geene melding worden gemaakt, omdat men die nimmer beneden de vier jaren wil doen afdalen. Uit een gelijk oogpunt is aan het slot van het 2de lid eene voorwaarde omtrent de correctionnele gevangenisstraf vastgesteld.

Art. 4 (nu 6). De Regering meent het behoud van dit artikel krachtig te mogen aanbevelen. Over het algemeen, ja, moeten bij hen, die door herhaling toonen zich weinig van het kwaad te laten afschrikken, geene favorabele bepalingen gelden; maar de gevallen zijn toch zeer wel denkbaar dat een misdrijf, ook na vroegere veroordeeling begaan, zich onder een zeer verschoonend daglicht voor den dader vertoont, en dan kan alleen het vermogen van den regter om *geene verzwaring* van straf op te leggen, niet altijd voldoende worden beschouwd om de uit te spreken straf met de billijkheid te kunnen overeenbrengen.

Art. 5 (nu 7). Men heeft de voorgestelde bijvoeging: » na tot tuchthuisstraf te zijn veroordeeld geweest" niet overgenomen, omdat men, even als men zich in het verslag voorstelde dat van de doodstraf kwijtschelding verleend en die in tuchthuisstraf kon veranderd zijn, ook het geval voor oogen had dat de opgelegde tuchthuisstraf bij wijze van gratie in correctionnele gevangenisstraf was veranderd, en men in dat geval de zware bepaling van dit artikel te gestreng zou vinden. Men mag toch rekenen dat zoodanige gratie niet verleend wordt ten ware het misdrijf onder

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

gunstige omstandigheden gepleegd zij. Het is juist in het reeds ondergaan hebben der tuchthuisstraf dat de wettige aanleiding tot deze gestrenge bepaling moet worden gezocht.

Overigens heeft men de redactie van dezen titel nog herzien en eenige onnoodige bijvoegingen daaruit geligt.

Art. 6 (nu 9). Om dezelfde reden als voor de weglating van art. 5 Titel III is opgegeven, heeft men ook het 1ste lid van dit artikel niet behouden.

TITEL VII.

De rehabilitatie zal, volgens het thans voorgedragen stelsel, tot het opheffen der in art. 16 (nu 17) van den IIden Titel van dit boek aangewezen gevolgen der veroordeeling tot criminele straffen moeten dienen, en het is met dat doel dat deze titel is voorgesteld. De Regering kan niet inzien dat, indien de veroordeeling dergelijke blijvende gevolgen heeft, als de in dat artikel aangeduide, de rehabilitatie overbodig zou kunnen geacht worden.

Wat de plaatsing van dit onderwerp in een Wetboek van Strafregt aangaat, zoo merkt men op, dat het hier niet bloot geldt *de wijze* om tot eene bevrijding van de gevolgen der straf te geraken, maar dat hier eerst het *beginsel zelf*, de mogelijkheid om te worden gerehabiliteerd, wordt en moet worden uitgedrukt, en dat voorts tot de hoofdvereischten en niet tot den vorm de tijd behoort, waarop zoodanige opheffing van verboden regten kan plaats hebben. Wanneer nu het Wetboek van Strafregt de gevolgen der criminele veroordeeling, en dus hare werking, vaststelt, dan schijnt toch ook in dat wetboek te moeten worden gevonden de gelegenheid, indien die gegeven wordt, om daarvan op eene wettige wijze ontheven te worden, en de omstandigheden waaronder dit alleen kan plaats hebben, vermits dit niet anders is dan eene uitzondering op de in het wetboek als den veroordeelde levenslang bijblijvende vastgestelde werking zijner veroordeeling.

Men zou daardoor van oordeel zijn, dat de erkenning der in art. 1 uitgedrukte bevoegdheid *altijd* in dit wetboek zou moeten worden opgenomen, en evenzeer de bepalingen van de artt. 5 en 6. En dan meent men het voor meer geschikt te mogen houden, om het weinige, hetwelk omtrent de procedure in dezen titel voorkomt, van deze bepalingen omtrent het stelsel niet af te scheiden, maar een en ander in hetzelfde wetboek te behandelen.

Art. 1. De Regering meent dat de tijd van vijf jaren wel de kortste is, welke men tot herkrijging van regten, die door de veroordeeling eigenlijk zouden moeten geacht worden voor goed verloren te zijn, kan vaststellen. Zij kan daarom niet besluiten de gelegenheid daartoe aan de veroordeelden tot verbanning nog spoediger open te stellen.

Art. 4. Men heeft gemeend hier het vereischte der Koninklijke goedkeuring niet te moeten weglaten. Ook de brieven van meerderjarigverklaring worden door den Hoogen Raad verleend, en zijn nogtans niet van kracht, dan nadat zij door den Koning zijn goedgekeurd, zoodat dergelijke Koninklijke bekrachtigingen bij onze wetgeving niet onbekend zijn.

TWEEDE BOEK.

Ten opzigte van de bij dit boek gevolgde redactie, meent de Regering te moeten opmerken, dat zij, zooveel als de taal dit toeliet, en zich geene bijzondere redenen daartegen verzetteden, de straf tegen het misdrijf en niet tegen den dader heeft bedreigd. Zij heeft daarin den Code Pénal niet tot voorbeeld genomen, ofschoon ook deze meermalen hetzelfde doet; men zie onder anderen de artt. 86, 87, 91, 162, 187, 212, 223, 224, 230, 253, 287, 401, 413, 414, 415, 421, 436, 440, 451, 458; maar zij heeft gemeend dat deze, aan het taalgebruik geheel eigen geworden en daarenboven bekortende wijze van uitdrukking het meest overeenkomstig was met de redactie der algemeene bepalingen van het Eerste Boek, waarvan men zich zal kunnen overtuigen door te vergelijken art. 3, Titel I; artt. 2, 3, 4 en 6 (nu 5) Titel III; artt. 2, 4, 5 en 6 Titel IV; artt. 12 (nu 15) en 14 (nu 17) alinea 2, Titel V; artt. 1, 2 (nu 4) alinea 2, 3 (nu 5) en 5 (nu 7) Titel VI van het ontwerp van dat boek. Men vertrouwt daarom door deze redactie de overeenstemming tusschen het Eerste en Tweede Boek te hebben bevorderd. Dikwijls echter liet de taal niet wel toe om het misdrijf en niet den dader te bedreigen, hetzij omdat het misdrijf niet met weinige woorden was aan te duiden, en de omschrijving groote onduidelijkheid en gedrongenheid ten gevolge zou hebben gehad, waarvan onder vele anderen art. 10, Titel I, tot voorbeeld kon strekken, hetzij omdat in de wet eene definitie van den *dader*, en niet van de *daad* was gegeven, in welk geval het eenigzins vreemd zou klinken, om bij hetzelfde onderwerp twee verschillende wijzen van redactie te bezigen, waardoor de strafbedreiging en de definitie het onmiskenbaar wenschelijk verband zouden missen. Dit zou onder anderen het geval geweest zijn met art. 4 (nu 5), Titel III, indien men daar het *misdrijf* bedreigd had, nadat men in het voorgaand artikel niet van *landlooperij*, maar van den *landlooper* eene omschrijving had gegeven, tot welke keuze in de zaak alle aanleiding scheen te zijn. Bij het onmiddellijk daarop volgende misdrijf, waarvan geene definitie werd opgenomen, bestond dus zoodanige noodzakelijkheid niet, waarom men daar tot de andere redactie kon terugkeeren.

Zoo dikwijls men nu den *dader* bedreigd heeft, is de daad in den verleden tijd en de straf in den tegenwoordigen gesteld. Men heeft het voor eene min naauwkeurige wijze van uitdrukking gehouden, om de daad in den tegenwoordigen tijd te stellen, omdat geene straf wordt opgelegd op het oogenblik dat de daad of de poging plaats heeft, maar nadat die volbragt is. Stelt men dus den dader in de wet als *handelende* en niet als *gehandeld hebbende* voor, dan zou, om naauwkeurig te zijn, de straf in den toekomenden tijd dienen gesteld te worden, en dit heeft men, als minder overeenkomende met het stellige van den wettelijken stijl, willen vermijden. Met deze gevolgde regelen in het redigeren, welke men meent te moeten blijven aankleven, zou men niet denken, dat de redactie der artt. 16, Titel II, en 32, Titel XIX, in strijd kon worden beschouwd, vermits daar de tegenwoordige tijd, waarin de daad gesteld is, meer bijzonder geëigend schijnt om het doorloopende van het misdrijf, dat geenszins in het eenvoudige plegen van eene of andere bepaalde daad bestaat, nog meer te doen uitkomen.

TITEL I.

Art. 7. Wanneer men in aanmerking neemt, gelijk ook in het Verslag door hen, die in dit artikel geen bezwaar zagen, is opgemerkt, dat daaronder, in verband met art. 9 en het innerlijk bestanddeel der *misdaad* niets minder is begrepen, dan eene daad, welke *dolo malo* begaan wordt, ten einde den grondwettigen regeringsvorm of de orde van troonsopvolging te vernietigen of te veranderen, dan gelooft men het artikel zonder gevaar te kunnen behouden.

Art. 8. Met betrekking tot de in het Verslag gedane vraag, waarin het eigenlijk onderscheid gelegen is tusschen de daad, in dit artikel aangewezen, en die, welke bij de volgende artikelen zijn opgenoemd, gelooft men dat hier alleen kan gedacht zijn aan de artt. 11 en 12, n°. 1. Immers al hetgeen verder in art. 12 en in de volgende artikelen voorkomt zijn slechts daden ter begunstiging van den vijand, waarvan *het gevolg* meermalen moge kunnen zijn, dat het Rijk of deszelfs overzeesche bezittingen geheel of ten deele onder de heerschappij van den vijand vervallen, doch waarvan daarom de *strekking* nog niet behoeft geweest te zijn om tot deze gevolgen te geraken. Het is toch zeer wel denkbaar, dat iemand den vijand op verschillende wijzen tracht te begunstigen, zonder daarom nog de bedoeling te hebben om het land onder diens heerschappij te brengen. Wat art. 11 aanbelangt, ook van die daad *kan* en *zal* meermalen de strekking zijn om tot den in art. 8 bedoelden uitslag te komen, doch er is onmiskenbaar ook meer dan *één andere* grond daartoe denkbaar. Ten aanzien van art. 12, n°. 1, kan worden opgemerkt, dat men den vijand, zeer wel om veelvuldige redenen, op het grondgebied van het Rijk kan doen trekken, zonder daarmede nog te trachten hem de heerschappij van dat grondgebied te doen erlangen.

Art. 10. Men houdt de bijvoeging: „Niettegenstaande" enz., in den aanhef van dit artikel, voor onvermijdelijk, wil men het artikel immer in toepassing kunnen brengen. Zonder deze woorden toch zou hij, die men voor dit misdrijf wilde vervolgen, zich op die bepaling van het Burgerlijk Wetboek beroepen, en beweren dat hij op het oogenblik van de daad geen Nederlander meer was, en mitsdien niet in de termen van het artikel viel. Men meent voorts de aandacht van hen, die het weglaten van den aanhef voorstonden, daarop te mogen vestigen, dat men zich volgens het artikel in dienst van den *vijand* moet begeven hebben. Hij derhalve die in dienst gaat van eene vreemde mogendheid, op een tijdstip, waarin deze niet in oorlog is met het Rijk, vervalt nimmer in de bepalingen van dit artikel, al breekt er later tusschen het Rijk en die mogendheid oorlog uit.

Men gelooft dat zoodanige bepaling allezins billijk is, vermits men veel zwarigheid zou maken om straffen te bedreigen tegen hen, die, het land hunner geboorte voor goed verlaten en elders de regten van inboorlingschap verkregen hebbende, later door omstandigheden, daaraan meermalen als van zelf verbonden, de wapenen tegen hun gewezen vaderland voeren. Wat tegen dit laatste uit een zedelijk oogpunt te zeggen moge zijn, onder de strafwet kan dit niet vallen, daar eigenlijk alle verpligtingen ten opzigte van dat vaderland in zoodanig geval hebben opgehouden.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Overigens gelooft men niet, dat de ingezetenen van het hertogdom Limburg door deze bepaling ooit in moeijelijkheden zullen kunnen geraken. Behalve andere gronden, die de mogelijkheid der toepassing van dit artikel op deze ingezetenen, wier betrekkingen tot den Duitschen Bond in de Grondwet zelve zijn erkend, genoegzaam schijnen uit te sluiten, en die men hier met stilzwijgen meent te kunnen voorbijgaan, wijst men alleen op den voornaamsten, namelijk dat in het artikel de rede alleen is van *misdaad*, en dat dus de *dolus malus* daarvan een bestanddeel moet uitmaken.

Art. 12, n°. 2. De bedoeling, gelijk die in het Verslag is opgegeven, is die der Regering.

Art. 13, n°. 1. Nadat in den aanvang van dit artikel langdurige tuchthuisstraf bedreigd was tegen het doen toekomen van manschappen aan den vijand, waarmede dus tevens op de poging daartoe, de aanwerving in het algemeen, volgens art. 3 van den IIIden Titel, Boek I, buitengewone tuchthuisstraf was vastgesteld, zou men het laatste gedeelte van het artikel niet behoefd hebben, ware het niet dat men in deze poging, wanneer zij binnen het Rijk of deszelfs overzeesche bezittingen plaats heeft, eene zoodanig verzwarende omstandigheid had geoordeeld te erkennen, dat die met geene mindere dan de langdurige tuchthuisstraf moest worden geboet. De werving elders blijft dus onderworpen aan de straf op de poging.

N°. 2. Men is van oordeel, dat, wanneer men, gelijk geschied is, het doen ontstaan van desertie in tijd van oorlog (artt. 13 en 15) en in tijd van oproer (art. 36) bedreigd heeft, de rust en de veiligheid van den Staat, ten opzigte van deze daad, geene verdere voorzieningen vorderen, zoodat bepalingen daaromtrent voor vredestijd en buiten het geval van oproer in dezen titel niet behooren. Is ook dàn het verwekken of begunstigen van desertie al *als min of meer* gevaarlijk voor de rust en de veiligheid van den Staat te beschouwen, het is zulks niet meer, dan zeer vele andere misdrijven dit zijn, die echter, en men gelooft te regt, daarom in dezen titel nog niet moesten worden opgenomen. Want in dien uitgebreiden zin de woorden *rust* en *veiligheid* opvattende, zou elk misdrijf daartoe kunnen gebragt worden.

Terwijl dus deze daad in tijd van rust en vrede tot de hier behandelde categorie van misdrijven niet kan worden gebragt, heeft men gemeend daaromtrent in dit wetboek geene verdere bepalingen te moeten vaststellen, maar de regeling van dit onderwerp, als, op zich zelf genomen, van geheel bijzonderen aard, aan afzonderlijke wetsbepalingen te moeten overlaten.

Men heeft voorts in de beide laatste leden van dit artikel, gelijk ook in artt. 11, 14, 16 en 18, de bijvoeging: *of deszelfs agent*, weggenomen. In het *Verslag* wordt die uitdrukking te onbepaald geoordeeld. Eene juistere aanwijzing daarvan in de wet te geven, zou niet gemakkelijk zijn, en ook der Regering komt het voor dat deze bijvoeging hier en elders kan gemist worden, vermits, in de aldaar bedoelde gevallen, het verraad alle tusschenpersonen insluit.

Art. 15. De bijvoeging: *in tijd van oorlog*, is der Regering noodzakelijk toegeschenen om de bepalingen der art. 13, n°. 2, alinea 2 en 3, en 14, n°. 1, waarin van den *vijand* niet wordt gesproken, en waaromtrent dus, bij het wegvallen van de voorwaarde, in het hoofd van die artikelen geschreven, onzekerheid op het punt van oorlog of vredestijd zou kunnen ontstaan.

Voorts heeft men de redactie van het artikel wel eene geringe verandering doen ondergaan, doch gemeend *het opzet* niet te moeten uitdrukken. De verandering is alleen een gevolg van de bedenking, dat het voldoende was om het oogmerk van begunstiging van den vijand uit te sluiten, en er geene redenen bestonden om van een ander oogmerk uitdrukkelijk melding te maken. Maar na de algemeene bepaling van het Iste Boek, dat *opzet* bij alle misdaden vereischt wordt, meent men zich, evenzeer hier als overal elders, waar van misdaden de rede is, van de bijvoeging van deze of eene dergelijke uitdrukking te moeten onthouden.

Art. 23. De Regering kan niet inzien, dat deze straf te zwaar zoude zijn. Het misdrijf kan zich onder vele verschillende omstandigheden, die de mate der schuld zeer doen uiteenloopen, vertoonen, en daarom heeft men daartegen, bij een betrekkelijk aanzienlijk maximum van straf, aan den regter de gelegenheid gelaten om geheel geene gevangenisstraf uit te spreken; doch laat het misdrijf niet toe om slechts eene geldboete op te leggen, dan oordeelt men de daad van dien aard, dat eene gevangenisstraf ook toegepast op den voet van dit Wetboek, van minder dan ééne maand, daartoe in geene verhouding zoude staan.

Art. 25 (nu 26). De zamenspanning is gewis eene allezins verzwarende omstandigheid bij een gepleegd misdrijf, waaraan zij is voorafgegaan. Maar dit neemt natuurlijk niet weg, dat wanneer het bij eene zamenspanning is gebleven, zoodat deze noch door de daad, noch door eene poging daartoe achtervolgd is, de straf merkelijk geringer moet zijn, dan die welke op de daad of de poging zelve gesteld is. Van deze zamenspanning nu, waarop òf niets, òf slechts *eene daad tot voorbereiding* van de uitvoering van het misdrijf gevolgd is, is alleen hier de rede. Daarom wordt zij hier als *eene eigene op zich zelve staande misdaad* gestraft. Trouwens schijnt ook de redactie geene andere uitlegging te gedoogen. »*De zamenspanning*," staat aldaar geschreven, »*tot de misdaad wordt gestraft*" en niet »*de misdaad, ten gevolge van zamenspanning gepleegd, wordt gestraft.*" Als verzwarende omstandigheid komt zij bij de voorafgaande misdaden *niet* voor, omdat men de daartegen *in ieder geval* reeds bedreigde straffen te zwaar heeft geoordeeld, om die nog wegens bijkomende omstandigheden hooger op te voeren; bij onderscheidene derzelve, als waartegen de doodstraf bedreigd is, zou dit daarenboven ook niet mogelijk zijn geweest.

Wat nu de uitdrukking aangaat: *strekkende om er de uitvoering van* VOOR TE BEREIDEN, zoo is daarin allezins een kenmerkend onderscheid gelegen met die in art. 9, luidende: *om tot de uitvoering van het misdrijf* TE GERAKEN. De daad, welke bij de zamenspanning bedoeld wordt, is geheel alleen *voorbereiding*; zij geschiedt zeker, even als de zamenspanning zelve, met het denkbeeld om eenmaal het misdrijf te kunnen uitvoeren, maar staat tot de eigenlijk gezegde middelen van uitvoering in geen dadelijk noch noodwendig verband. Men denke zich dat eenigen hebben zamengespannen tegen het leven van den Koning, en dat zij, ten einde daaraan te eeniger tijd, wanneer de Koning eene zekere straat zal doorkomen, op welke wijze dan ook, gevolg te kunnen geven, een huis of kamer in die straat huren, dan is deze daad eene zuivere daad van voorbereiding, eene daad, welke strekt om de uitvoering voor te bereiden, maar welke nog geenszins de middelen van uitvoering bepaalt, en waardoor men mitsdien nog niet tot de uitvoering kan geraken, tenzij men die woorden in eenen zoo oneigenlijken zin zou willen opvatten, dat zij geen bepaald denkbeeld hoegenaamd doen ontstaan. Mogt intusschen de bepaling van het 1ste lid van art. 9, gelijk zij luidde, al te algemeen zijn gesteld geweest, men vertrouwt dat door de thans bijgevoegde woorden, het bezwaar, hetwelk daartegen bij vergelijking van dit artikel kan bestaan, zal zijn weggenomen.

Men meent overigens de straffen in het tweede gedeelte van dit artikel niet lager te mogen stellen, zamenspanning tot dergelijke misdadige aanslagen is altijd eene daad, waarbij geene verbanning of correctionnele gevangenzetting als eene gepaste straf schijnt te kunnen worden beschouwd. Men kan dus niet verder gaan dan de minst zware tuchthuisstraf te bedreigen, waarbij, naar aanleiding van de gemaakte bedenking in het Verslag, nog moet worden opgemerkt, dat in de gevallen, voorzien bij het voorlaatste lid van dit artikel, tot hetzelfde minimum kan worden afgedaald, als in die bij het laatste lid voorzien.

Art. 29. Men is van oordeel dat in dit geval de definitie van het oproer moet voorafgaan aan de bijzondere bepalingen omtrent dat onderwerp, en niet wel achter art. 34 (of liever 36) kan worden geplaatst. Verwijzingen naar *volgende* artikelen wil men, buiten noodzakelijkheid, liefst vermijden, gelijk de aard der zaak daarvan het minder geschikte doet kennen, en in art. 33 schijnt eene verwijzing naar de bepaling van dit artikel niet wel te ontwijken, hetgeen mede geldt van art. 35, dat bij de hier bedoelde verandering van redactie evenzeer, naar men meent, de definitie zou moeten voorafgaan.

Voorts vertrouwt men dat, daar hier niet slechts van HET VERZET *door middelen van geweld of dwang*, maar ook van DE POGING tot zoodanig verzet, is gesproken, de opgegevene vereischten tot daarstelling van het oproer niet als te beperkt kunnen worden beschouwd: gedragende men zich overigens ten opzigte van de hierop doelende bedenking in het Verslag, aan de aldaar reeds gegevene beantwoording.

Art. 31. Zonder dat het 1ste lid van dit artikel bepaalde afkeuring bij de Kamer heeft gevonden, heeft men nogtans de bedenking, dat daarbij gewelddadigheden tegen goederen met die tegen personen zijn gelijkgesteld, aan de aandacht van de Regering willen onderwerpen. De Regering heeft dan ook, vooral met het oog op de omstandigheid dat hier de doodstraf bedreigd is, in gezette overweging genomen of hierin eenige verandering zou kunnen worden gebragt. Zij is echter tot het besluit gekomen dat de bepaling in dezer voege schijnt te moeten worden behouden. Behalve het reeds in het Verslag aangevoerde, meent zij daarvoor nog te kunnen opmerken, dat het wetboek zoowel de zwaarste misdrijven tegen goederen als die tegen personen met den dood straft, en dat hier het geweld tegen goederen, uit den aard der omstandigheden, die een oproer te weeg brengt, niet wel als zoodanig op zich zelf staande kan worden gedacht, dat ook daardoor geenerlei gevaar voor personen zou worden geboren; terwijl

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

eindelijk hier niet vergeten moet worden, dat het bepaalde in dit artikel slechts de hoofden of aanvoerders van het oproer geldt. Deze bedenkingen, gevoegd bij die, dat hier alleen van gewelddadigheden gehandeld is, waartegen criminele straffen zijn bedreigd, maken het, naar de meening der Regering, met het oog op elders bedreigde straffen, niet wel mogelijk om hier òf de straf te verzachten, òf de gewelddadigheden tegen goederen uit te zonderen.

Art. 34. Omtrent dit artikel merkt men op, dat hetzelve, althans naar het oordeel der Regering, slechts in schijn afwijkt van eene soortgelijke bepaling, in art. 26 (nu 27) met betrekking tot *zamenspanning* gegeven. Ook daarbij toch bevrijdt zich de schuldige door op zijn ondernemen terug te komen, mits hij tevens zooveel zulks door hem geschieden kan, de onderneming verijdelt. Hiertoe nu bestaat uit den aard der zaak bij zamenspanning geen ander middel, dan het plan ter kennis van de justitie te brengen. Om van hem te vorderen, dat hij zijne deelgenooten moest hebben overgehaald om mede van de daad af te zien, ware te veel gevergd. Geheel van hetzelfde beginsel, doch gewijzigd naar de eigenaardigheid van het oproer, dat *in het openbaar* plaats heeft, is men bij deze bepaling omtrent het oproer uitgegaan.

Wat overigens de bedenking aangaat, dat door de woorden: *vóór de bereiking van het doel van het oproer*, reeds veel zal kunnen geschied zijn, wanneer de schuldige nog het vermogen bezit om straffeloos heen te gaan, zoo zal de Regering dit geenszins ontkennen, maar daarentegen opmerken, dat het doel van het artikel is, gelijk in het Verslag te regt wordt gezegd, om het uiteén gaan eener oproerige menigte zooveel mogelijk te bevorderen, en dat de bereiking van dit doel steeds bezwaarlijker wordt, hoe meer voet de oproerlingen winnen en hoe meer aanvankelijk hunne bedoelingen zich schijnen te zullen verwezenlijken, en dat mitsdien het bestaan eener bepaling als deze des te gewigtiger in het belang van den Staat wordt, hoe verder het oproer reeds is gevorderd. Immers de oproerling zal van zelf vermeteler en hardnekkiger worden, naar mate hij ziet dat zijne handelingen met het voor hem gewenscht gevolg bekroond worden, en daarom mag dan ook hij, die, niettegenstaande zijne reeds behaalde voordeelen, toch nog vrijwillig, hetzij uit eigen beweging, hetzij op de eerste aanmaning van het wettig gezag, zijne misdadige onderneming laat varen, als in een meer gunstig daglicht verschijnende worden aangemerkt. Maar hoe dit zij, het moge bij oproer gewigtig zijn dat de wettelijke straffen toegepast worden, maar het algemeen belang vordert niet minder dat alle mogelijke middelen aangewend worden om het uitgebroken oproer te verzwakken en te doen ophouden. Als een dier middelen wordt het thans behandelde artikel beschouwd.

Men heeft bij dit artikel gevraagd, of het ook nuttig of noodzakelijk zou zijn het een of ander teeken, het uitsteken eener vlag, het roeren van de trom, het voorlezen eener proclamatie of iets dergelijks in het wetboek vast te stellen ten bewijze der gedane aanmaning. Ook de Regering heeft die vraag, bij het vaststellen van het ontwerp, in bijzondere overweging genomen; maar de Regering meent dat die vraag niet wel voor eene bevestigende beantwoording vatbaar is. Er is welligt niets, waarbij hetgeen te doen of te laten is meer van de omstandigheden moet worden afhankelijk gesteld, waarbij alle stellige voorschriften dienaangaande gewaagder zijn, en alle in de bijzonderheden opgelegde verpligtingen belemmerender en gevaarlijker kunnen bevonden worden, dan bij een oproer. Reeds deze algemeene overweging maakt de Regering huiverig, om in de wet zelve aan de magistraatspersonen eene vaste gedragslijn in geval van oproer voor te schrijven. Hierbij komt nog dat de voorschriften als de aangewezene wel eens tot andere gevolgen dan de bedoelde, dat is tot uitbreiding van het oproer, zouden kunnen leiden, en dat zij voorzeker niet altijd en onder alle omstandigheden aanwendbaar zouden kunnen zijn.

Art. 38. De zin van dit artikel is geene andere, dan welke bij het Verslag daaraan wordt gehecht. Waardigheden als de in het Verslag opgenoemde, meent men, dat door de woorden: *op openbaar gezag*, van de hier bedoelde ambten, posten of bedieningen stellig worden uitgesloten. Men acht die uitsluiting noodzakelijk, omdat ten aanzien van hen die deze waardigheden bekleeden, de redenen, die de exceptive bepalingen voor ambtenaren in het wetboek hebben doen opnemen, niet of althans slechts in zeer geringe mate, en dan nog maar in enkele bijzondere gevallen, kunnen geacht worden te bestaan.

Art. 40. Men meent aan deze bepaling de voorkeur te mogen geven boven die van art. 101 van den Code Pénal. Wat eigenlijk gezegde wapentuigen zijn, is algemeen bekend, waarom deze niet schijnen behoeven te worden opgenoemd. Maar wanneer het artikel van den Code Pénal, die al *schijnt* te omschrijven, het doet dit *met der daad* evenmin, door de veel omvattendheid van de uitdrukking *toutes machines, etc.*, in het 1ste lid van dat artikel voorkomende; eene omvattendheid, die desniettemin weder van den anderen kant gebleken is nog te beperkt te zijn, gelijk de verschillende regterlijke uitspraken, welke in Frankrijk gegeven zijn met betrekking tot de vraag, of *steenen* ook onder dit artikel begrepen waren, voldingend bewijzen. Daarenboven, wat het 2de lid van dat art. 101 aangaat, zou men meenen dat daaraan *het klaarblijkelijk voornemens zijn geweest*, aan het ontwerp ontbrak, iets hetwelk men voor eene noodzakelijke bijvoeging heeft gehouden.

TITEL II.

Art. 1. Ofschoon in art. 310 van het Wetboek van Strafvordering de verrigtingen van hen, die dit wetboek onder ambtenaren *niet* heeft begrepen, *ambts-verrigtingen* genoemd worden, rekent men daarin hoegenaamd geenen strijd met de bepaling in art. 38 van den voorgaanden titel gegeven. Juist in de in laatstgemeld artikel bij het eerste vereischte: *dat men eenig ambt bekleedt* opgenomen bijvoeging van een tweede vereischte *dat men tevens op openbaar gezag is aangesteld*, ligt de meening van den wetgever zelven duidelijk uitgedrukt dat het eerste zonder het tweede bestaan kan.

Art. 3. Men heeft geoordeeld geene verdere onderscheiding te moeten maken tusschen het aantal personen, die zich aan rebellie schuldig maken. Het is waar, dit misdrijf wordt van merkelijk zwaarderen aard naar mate slechts eenige weinige personen of geheele hoopen volks zich daaraan schuldig maken, doch zoolang geene der verzwarende omstandigheden, in het volgend artikel opgenoemd, dit feit vergezelt, meent men dat eenjaar gevangenisstraf en vier honderd gulden boete, te zamen uitgesproken, genoegzaam kan worden geacht, terwijl, zoodra ééne dier verzwarende omstandigheden daarbij plaats grijpt, de hoogste correctionnele gevangenisstraf, en, volgens de thans gemaakte wijziging, tevens eene geldboete van duizend gulden kan worden opgelegd. Tot deze niet onbelangrijke straffen, gelooft men, ook met het oog op de slotbepaling van art. 4 en op art. 5, zich te kunnen bepalen. Onderscheidingen en bepalingen, gegrond op het aantal personen dat zich aan een misdrijf schuldig maken, zijn soms niet wel te vermijden, en daarom ook hier en elders in het wetboek opgenomen; doch daar het niet te ontkennen is dat eene vaste bepaling der grenzen, die daarbij toch altijd onvermijdelijk is, steeds veel willekeurigs inhoudt, zoo wenscht men die onderscheidingen zoo min mogelijk te vermenigvuldigen.

Art. 9. Daar met de hier bedreigde gevangenisstraf het wanbedrijf van het overtreden der verbanning moet geboet worden, zoo heeft men gemeend die niet in mindering te mogen doen strekken van de voor de misdaad opgelegde straf. Men vertrouwt dan ook dat de redactie van het artikel hieromtrent geene dubbelzinnigheid laat bestaan.

Art. 11. De bij dit artikel in het Verslag gedane vraag moet men ontkennend beantwoorden. Wilde men nog andere behuwdbroeders onder dit artikel begrepen hebben, dan die, welke dit in den wettigen zin zijn, dan diende men dit bijzonder uit te drukken, daar toch de wet slechts in wettigen zin kan worden uitgelegd.

Art. 17. Door de gegeven wijziging aan dit artikel vertrouwt men aan de eerste in het Verslag daarbij gemaakte opmerking hoofdzakelijk te zijn te gemoet gekomen. Verder dan men thans met de gradatie van straf gegaan is, betwijfelt men te moeten gaan. Eene zwaardere straf dan gewone tuchthuisstraf te bedreigen, ook zelfs dan, wanneer de ontvlugte ter dood veroordeeld was, rekent men te gestreng. Mindere straf daarentegen dan één jaar gevangenzetting voor eenen ambtenaar, die opzettelijk zijne voornaamste ambtspligten overtreedt, zou in geene verhouding staan bij het uit het wetboek aangenomen beginsel om de strafwet gestreng te doen zijn tegen misdrijven, door ambtenaren in hunne betrekking gepleegd. Men bedenke daarbij dat volgens art. 11 de straf voor dit misdrijf door *bijzondere personen* gepleegd, mede een jaar kan beloopen. De geweldige sprongen die de Code Pénal op dat onderwerp in de straffen gemaakt heeft, zouden alleen dan, naar men oordeelt, geregtvaardigd kunnen worden, wanneer men bij de strafwet *alleen* op het nadeel dat de maatschappij werkelijk lijdt, zien moest.

Ten andere heeft men den Code Pénal niet gevolgd in het uitbreiden dezer onderscheidingen tot het geval van nalatigheid. Ook hier is wel de schuld min of meer verschillend, naar mate men min of meer reden had om op zijne hoede te zijn, maar dat verschil rekent men niet grooter te moeten beschouwen, dan hetwelk ook bij alle andere misdrijven kan voorkomen, en welke den wetgever daarom geene bepaalde mate van straf, maar slechts een maximum en minimum, hebben doen bedreigen. Het misdrijf in

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

dit artikel omschreven, kan gerekend worden werkelijk eenigermate *van aard* te verschillen, naar mate de gevangenbewaarder opzettelijk de vrijheid schenkt aan eenen zwaren misdadiger, of aan hem, die alleen voor een gering vergrijp moet boeten; maar dit verschil *in aard* laat zich bij het eenvoudig wanbedrijf, door nalatigheid begaan, niet wel bevroeden.

Eindelijk kan men geen genoegzamen grond vinden om den gevangenbewaarder, indien de door zijne nalatigheid ontvlugte gevangene weder terug komt, geheel straffeloos te laten, zelfs niet onder de beperking tot het geval, dat de ontvlugte door toedoen van den schuldige terugkwam. Men ziet toch in zoodanige bepaling eenigermate de sanctie van een stelsel, dat aan het wetboek geheel vreemd is, dat namelijk de vergoeding der veroorzaakte schade eene voor de wet strafbare daad *als zoodanig* zou kunnen doen verdwijnen, terwijl zij toch met der daad niet anders kan doen, dan de daaruit ontstaande burgerlijke regtsvordering te voorkomen.

Art. 20. De Regering meent, vooral met het oog op de bepalingen der artt. 3 en 4 (nu 4 en 5) van den XXsten Titel, hier geene mindere straf dan tuchthuisstraf te kunnen bedreigen, wanneer de eigenaar, tot bewaarder gesteld, zelf de daad pleegt. Zeker toch oordeelt men, dat de daad van veel zwaarderen aard wordt, wanneer iemand van een meer dan gewoon vertrouwen, hetwelk om zijn eigen gerief wille in hem gesteld is, misbruik maakt. Daarenboven moet men hier niet al te zeer aan het denkbeeld van eigendom hechten. De goederen, ja, zijn nog de eigendom van den schuldenaar, maar of de schuldeischer is op het punt om daarop het zijne te verhalen, of er bestaat, indien het beslag slechts conservatoir is, eene groote mate van waarschijnlijkheid dat dit later zal geschieden. Men kan dus, al is het niet in den regtskundigen, toch in zekeren zin zeggen, dat de goederen reeds meer de eigendom van den schuldeischer dan van den schuldenaar zijn.

Art. 21. Door *openbare bewaarplaats* vertrouwt men het *dépôt public* van art. 254 van den Code Pénal te hebben wedergegeven. Men verstaat daardoor (en meent ook dat dit in de uitdrukking ligt, gelijk het mede door de jurisprudentie is bevestigd) die plaatsen, welke door het openbaar gezag zijn ingesteld of aangewezen, om er stukken en andere voorwerpen in bewaring te geven. Hierbij is het geen vereischte dat die plaatsen voor het publiek toegankelijk zijn. Het kenmerk is alleen daarin gelegen, dat in dezelve op openbaar gezag, ten algemeenen nutte, stukken bewaard worden. Zoo zijn er dan ook steeds, en te regt, onder begrepen de kantoren der notarissen.

Voorts moet men bij dit artikel verwijzen naar art. 19 (nu 20) Titel IX, onder welks bepaling de hier genoemde daden begrepen zijn, ingeval zij door de bewaarders zelven zijn gepleegd.

Eindelijk heeft men zwarigheid gevonden, om de 2de thans bij dit artikel gevoegde alinea tot *private* depositarissen uit te strekken, meenende men dat men de strafwet te ver zou laten gaan, met ook de onachtzaamheid van deze met straf te bedreigen. Even als bij art. 20 gelooft men hier, dat voor de gevolgen van onachtzaamheid slechts eene burgerlijke regtsvordering moet worden gegeven.

Art. 23. De aanmerking, welke in het meergemelde Voorloopig Verslag van 1842—1843 voorkomt, is geheel door de Regering gedeeld, en daaraan zijn al de weglatingen in deze ontwerpen van bijvoegingen, als daar is: »*onverminderd zwaardere straffen, zoo daartoe gronden zijn*", toe te schrijven. Ook bij het onderwerpelijk artikel is de weglating der slotperiode van art. 258 van den Code Pénal, als een gevolg daarvan te beschouwen.

Art. 25. Men heeft hier gemeend, het vereischte in het ontwerp van 1842, dat de godsdienstige bijeenkomst onder de bescherming der wetten moest staan, te moeten weglaten. Het geldt hier altijd *godsdienst-oefening*, waartegenover kwaadwilligheid, baldadigheid en gebrek aan eerbied steeds gelijkelijk schijnen te moeten worden gestraft, welke bepalingen ook overigens omtrent het al of niet toelaten van deze of gene bijeenkomsten door den wetgever mogen worden vastgesteld. Mag eene godsdienst-oefening niet plaats hebben, dan is het openbaar gezag daar om die te beletten, maar zij mag daarom niet ten prooi worden gegeven aan hen, die anderen wegens hunne godsdienstige begrippen verlangen te bespotten en te verbitteren. Uit dit oogpunt, met betrekking tot hetgeen de strafwet in deze artikelen bedreigt, kan de Regering geen onderscheid zien tusschen de eene en de andere godsdienstige bijeenkomst.

Art. 26. De bij dit artikel in het Verslag gedane vraag moet stellig in ontkennenden zin worden beantwoord. Men gelooft echter niet, dat dit in de wet als uitzondering kan worden opgenomen. Aan de regten uit de wet aan ouders of voogden toekomende, zullen omstandigheden van dezen aard, indien zij mogten voorkomen, getoetst moeten worden.

Art. 28. Onder voorwerpen eener eeredienst zijn begrepen altaren, beelden en hetgeen waaraan verder, op plaatsen waar eene eeredienst wordt uitgeoefend, door hen die zich tot de dienst vereenigen, eerbied wordt bewezen. Ofschoon men alle beschimping van hetgeen, waarvoor het godsdienstig geloof eerbied heeft, waar ter plaatse het zich ook moge bevinden, als hoogst laakbaar erkent, zoo heeft men het desniettemin noodzakelijk geacht hier de straf tot die gevallen te beperken, waar zulks geschiedt *ter plaatse voor de eeredienst wettig bestemd.* Het zou hier moeijelijk wezen eene verdere onderscheiding te maken, want gereedelijk zal men wel willen toegeven, dat dit artikel niet tot *alle* plaatsen en omstandigheden kan worden uitgestrekt, waartoe men slechts hebbe te denken aan de werkplaatsen, waar die voorwerpen vervaardigd worden, aan de overbrenging daarvan langs de openbare wegen, enz.

Overigens meent men het er voor te moeten houden, dat het woord *beschimpen* volledig het karakter van het misdrijf aanwijst, zonder dat de bijvoeging van het woord *opzet* daarbij gevorderd wordt. Eene *stoornis* kan zonder kwaadwilligheid plaats hebben, waarom in het volgend artikel het opzet tot voorwaarde van het misdrijf is gesteld, maar men ziet niet dat dit ook bij beschimping het geval zou kunnen zijn.

Art. 32. Men had in dit artikel op het oog alle openbare bij de wet erkende bijeenkomsten, buiten de godsdienstige, zoodat, even als art. 29 van art. 25, dit artikel als het complement van art 30 moest worden beschouwd. In artt. 25 en 30 is de gewelddadige *verhindering*, in art. 29 en 32 de opzettelijke *stoornis* bedreigd. In dit laatste artikel had men het woord *vergaderingen* alleen gebezigd, als meer eigenaardig wanneer er van beraadslagingen gesproken wordt. Men is echter van oordeel dat hieraan de noodwendige bepaaldheid van uitdrukking in de wet niet mag worden opgeofferd, waarom men de redactie gewijzigd heeft. Overigens, daar hier niets wordt uitgezonderd dan de *godsdienstige* bijeenkomsten, zoo zijn hier ook de openbare teregtzittingen der regtbanken en kantongeregten onder begrepen.

TITEL III.

Art. 5 (nu 6). Men heeft hier alleen de daad van bedelen op het oog, en die misdaad, als wanbedrijf, niet willen beperken tot het bedelen, zoogenaamd van beroep. Men zou vermeenen, dat aan deze bedoeling bezwaarlijk zou kunnen worden getwijfeld, zoo om verschillende der volgende bepalingen, waaronder inzonderheid die van het laatste artikel mag genoemd worden wegens de woorden: *vóór de begane daad*, als ook omdat het vragen om een aalmoes, al geschiedt het ook slechts éénmaal, werkelijk in de taal *bedelarij* wordt genoemd, en men bepaaldelijk tusschen eenvoudige bedelarij en bedelarij van professie onderscheidt, zoodat deze qualificatie, bedoeld zijnde, noodwendig zou hebben moeten uitgedrukt zijn.

Art. 8 (nu 10). De hier gedane vraag, of de Regering den eenmaal uit het bedelaarsgesticht ontslagene weder daarheen zal kunnen terugbrengen, zoolang de vijf jaren, nadat de veroordeelde zijne straf ondergaan heeft, nog niet verloopen zijn, moet allezins bevestigend worden beantwoord. Bij het ontwerp van 1842, was ten aanzien van de overbrenging naar een bedelaarsgesticht alles aan de Regering alleen overgelaten. Men meende dit te *kunnen* doen, omdat men dien maatregel niet als straf beschouwde, en tevens te *moeten* doen, omdat hier zooveel afhing van omstandigheden, welke de regter bezwaarlijk alle zou kunnen nagaan en in aanmerking nemen. Van deze beschouwingen heeft de Regering in het algemeen ook bij dit ontwerp niet kunnen afgaan; dan de bedenkingen die blijkens het Voorloopig Verslag destijds bij de Kamer gerezen zijn, hebben hier ten gevolge gehad dat men gemeend heeft de vraag, of er al dan niet opzending naar de bedelaarsgestichten zal plaats hebben, door den regter te kunnen doen uitmaken, en tevens dat men het uiterste van den tijd voor welken de veroordeelde, wiens opzending door den regter bepaald is, in het gesticht kan worden gehouden, op vijf jaren na het einde zijner straf heeft vastgesteld. Gedurende deze vijf jaren heeft dus de Regering de handen vrij. Zij kan, indien zij daartoe voldoende reden meent te zien, den opgenomene min of meer spoedig weder ontslaan, maar hem ook evenzeer, indien de omstandigheden dit weder vorderen, op nieuw doen opnemen, zoolang maar de termijn van vijf jaren niet is vervuld. Dat na deze vijf jaren het regt der Regering vervalt, al is het ook dat de veroordeelde geene volle vijf jaren in het gesticht vertoefd heeft, meent men dan ook dat in de wet is uitgedrukt, daar toch » *de overbrenging voor een tijd van ten langste vijf jaren*" niet wel anders schijnt te kunnen worden opgevat.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Wat het 2de lid van dit artikel aangaat, zoo zou de Regering, die door de ondervinding ten volle bekend is met de drijfveren, die bij deze aangelegenheden de gemeentebesturen veeltijds leiden, de bezwaren in het Verslag aangewezen volkomen deelen, wanneer de wet de Regering in het allerminst zou gebonden hebben in de gevolgen, die zij aan de opeisching dier besturen zou dienen te geven. In het Verslag van 1842—1843 werd dit middel door de Kamer uit eigen beweging aan de hand gedaan, en de Regering moest, bij het overwegen van het dààr geschrevene, erkennen, dat, indien de beslissing ten deze geheel vrij aan haar wierd toegekend, daartegen werkelijk geene bedenkingen konden bestaan. Het eenige toch dat hiervan het gevolg zal kunnen zijn, is, dat terwijl de gemeentebesturen, zonder deze bepaling, zich aanvankelijk de opzending zouden dienen te laten welgevallen, maar na een kortstondig verblijf van den veroordeelde in dat gesticht zijne vrijstelling van de Regering zouden verzoeken, zij dit nu vóór de uitvoering van het bevel zullen kunnen doen. Intusschen zullen bij het eene zoowel als bij het andere verzoek dezelfde beweegredenen de Regering tot het nemen van hare beschikking moeten leiden, en dan kan het, indien er termen zijn om het verzoek in te willigen, tot vermijding van kosten verkieslijker gerekend worden, dat die inwilliging *voor* dan *na* de overbrenging plaats hebbe. Men meent hier voorts tot hetgeen in de Memorie van Toelichting op dit artikel is aangeteekend te mogen verwijzen. Door het vermogen der Regering om op hare gegeven bewilliging later terug te komen, wanneer de omstandigheden dit raadzaam doen zijn, mogen toch de laatste bezwaren tegen deze bepaling geacht worden te vervallen. Met de woorden *onder borgtogt* heeft men op het oog dat de ingezeten die voor het goed gedrag van den veroordeelde instaat, en zich dus daarvoor tot schuldenaar der Regering stelt, eenen gegoeden persoon als borg zal aanbieden, op wien eene bij de overeenkomst vast te stellen som zal kunnen verhaald worden bijaldien de ingezeten, ten wiens verzoeke de veroordeelde niet is opgezonden, aan zijne verpligting niet mogt hebben voldaan en de bepaalde som niet mogt kunnen betalen. Alles wat die borgstelling betreft wordt voorts aan de Regering, die geheel vrij blijft om het verzoek al dan niet, en dus ook voorwaardelijk toe te staan, overgelaten.

Art. 9 (nu 11). Ook op deze bepaling, welke de Regering voor zeer nuttig, allezins doelmatig en in geenen deele voor strijdig acht met het beginsel van art. 4 der Grondwet, wordt door de Kamer in het meergenoemd Verslag van 1842—1843 aangedrongen. Men voegde er ter aangehaalde plaatse bij: » Dezelve is in geenen deele strijdende met het beginsel in art. 4 der Grondwet opgenomen, daar het toch altijd is eene door *de wet* vastgestelde bepaling, waarvan de regter de toepassing gebiedt."

Art. 11 (nu 13). Wie hier onder *bevoegd gezag* te verstaan zij, kan afhankelijk worden van bijzondere bepalingen op onderwerpen van het armwezen. Men meent dus dat eene bepaalde aanwijzing daarvan in het Strafwetboek ongeraden is. Onder de tegenwoordige omstandigheden zou hij in de bepaling van dit artikel vallen, die zich vruchteloos bij den burgemeester zijner gemeente ter opzending had aangemeld.

TITEL IV.

Art. 1. Dit artikel moet in verband beschouwd worden met art. 1690 van het Burgerlijk Wetboek, waarin de kenteekenen voorkomen van de vereenigingen welke als zedelijke ligchamen bij de wet worden erkend. Van die bepaling is dit artikel het uitvloeisel en de *poenale sanctie*. De vereeniging, niet in dat 1690ste artikel begrepen, valt in dit artikel van het Strafwetboek, waarbij men echter te ver zou gaan indien men voor elke vereeniging, van welken aard ook, eene stellige en bepaalde erkenning vorderde. Waar die bij de wetten of wettelijke verordeningen gevorderd wordt, zal natuurlijk zoodanige vereeniging, zonder dezelve bestaande, als eene niet erkende moeten worden beschouwd.

Men heeft bij deze gelegenheid, blijkens het Verslag, het oog gevestigd gehad op art. 291 van den Code Pénal. Maar behalve dat dit artikel, door de twee voorwaarden omtrent het aantal personen en het vaststellen der dagen van vereeniging, nog menige vereeniging stilzwijgend erkent, dient hier vooral opgemerkt te worden dat dit beperkende artikel voor de vrijheid van vereenigingen met de invoering van het nieuwe wetboek zal vervallen zijn, zonder dat ergens elders in de wetgeving zoodanige beperkende voorwaarden zijn overgenomen. Het tegenwoordig artikel houdt alzoo eene allezins milde bepaling in, wordende daarbij alleen het deelgenootschap aan die vereenigingen gestraft, welke òf de door den wetgever voor derzelver bestaan vastgestelde voorwaarden niet hebben nageleefd, òf met eenige bepaalde wet, de goede zeden of de rust of veiligheid van den Staat in strijd zijn. Heeft eene dezer omstandigheden plaats, dan dient de strafwet daartegen te waken. Liet men de woorden: *bij de wet niet erkende* weg, dan zou men de voorschriften, die de wetgever elders gegeven heeft, of nog zal meenen te moeten geven, ijdel maken.

Wat het woord *deelnemen* aangaat, zoo geeft men allezins toe, dat er gevallen denkbaar zijn, dat door de ruime beteekenis van die uitdrukking deze of gene daarin zal kunnen vervallen, aan wien slechts geringe schuld of onvoorzigtigheid zal zijn toe te schrijven. Deze bedenking heeft bij de Regering echter geen ander gevolg kunnen hebben, dan om hier de laagste correctionnele straf als minimum te bedreigen. Want iedere beperking, door bijvoeging van een of ander meerder vereischte dan het eenvoudig *deelnemen*, zou de bedoeling van het artikel kunnen verijdelen. Er is niets gemakkelijker dan aan eene vereeniging deel te nemen onder allerlei verschillende benamingen en op menigvuldige wijzen, zoodat diegenen, die aan ongeoorloofde vereenigingen zouden willen deelnemen, altijd op de eene of andere wijze dit zouden kunnen doen, zonder daarmede in de letter der wet te vallen, indien deze niet in de meest algemeene bewoordingen is vervat. Men rekent daarom, zal het artikel eenige gewenschte uitwerking kunnen hebben, hier zoodanige algemeene, veelomvattende uitdrukking volstrekt onvermijdelijk.

Wat de tusschenvoeging: *of aan eene buiten- of binnenlandsche vereeniging*, aangaat, zoo oordeelt men die niet te kunnen achterwege laten. Zonder deze bijvoeging zouden vooreerst de *buitenlandsche* vereenigingen beschouwd kunnen worden als òf te zijn uitgesloten, òf wel er alle in te vervallen, onverschillig welke derzelver doel zij. De Nederlandsche wet toch erkent noch uitdrukkelijk, noch stilzwijgend, de buitenlandsche vereenigingen. Spreekt de wetgever nu van eene *bij de wet niet erkende vereeniging*, en kan hij geacht worden ook op buitenlandsche vereenigingen te hebben gedoeld, dan sluit hij deze alle in en straft mitsdien ieder, die aan eenige derzelve, welke ook, deelneemt, hetgeen men natuurlijk geenszins heeft willen voorschrijven. Kan hij daarentegen niet geacht worden ook op de *buitenlandsche* te hebben gedoeld, dan is daaromtrent niets voorgeschreven, en zou mitsdien de deelneming daaraan geheel vrijstaan, hoe gevaarlijk derzelver doel ook voor den Staat, hoe verderfelijk voor de zeden het ook moge zijn. Deze laatsten heeft men daarom allezins mede willen omvatten, en het in het Verslag aangehaalde voorbeeld mag doen gelooven dat de groote meerderheid der Kamer deze bedoeling der Regering schijnt te zijn toegedaan.

Dan ook voor zooverre *de rust en veiligheid van den Staat* betrof, moesten de *binnenlandsche* nog bij name worden vermeld. De vereeniging toch, die geene bijzondere voorwaarde voor haar bestaan te vervullen heeft, waaromtrent geene bijzondere voorschriften in de wet gegeven zijn, wordt door de wet erkend, indien zij tot een bepaald oogmerk, niet strijdig *met de wetten* of *goede zeden* is zamengesteld (art. 1690 Burgerlijk Wetboek). Ware het dat in deze wetsbepaling bij de vermelding van *wetten* en *goede zeden* ook gesproken ware van *de rust en de veiligheid van den Staat*, men zoude door afzonderlijk nog de *binnenlandsche* vereenigingen te noemen, slechts het reeds bepaalde hebben herhaald. Doch nu zoude, zonder die opnoeming, het deelnemen aan eene *binnenlandsche* vereeniging zijn toegelaten, die hetzelfde gevaarlijke doel had als eene *buitenlandsche*, waaraan deswege het deelnemen op straffe werd verboden.

Eindelijk heeft men ten aanzien van dit artikel in het Verslag gevraagd, wie beslissen zal of de vereeniging een voor de rust of de veiligheid van den Staat gevaarlijk doel heeft?

De Regering zou vermeenen dat dit bezwaarlijk aan twijfel kan onderworpen zijn. Het zal de regter zijn die omtrent de toepassing der wet en ook hier, gelijk overal elders, aangaande de in- en uitwendige bestanddeelen van het misdrijf moet beslissen.

Art. 2. De Regering heeft deze bepaling voorgesteld met het uitsluitend doel om de uitvoering harer verpligting tot het houden van toezigt omtrent de openbare godsdienstoefening mogelijk te maken, en daartoe rekent zij het noodzakelijk de woorden: *ingewilligde of erkende* te houden. Niet dat zij bepaald aan *deze woorden* zoude hechten en verklaren, dat zij niet welligt door andere zouden kunnen worden vervangen, maar zij meent ze door geene andere te moeten vervangen, die niet hetzelfde denkbeeld uitdrukken, waarom zij, voor 's hands geene betere uitdrukking kennende, deze heeft behouden.

Het 3de artikel van dezen titel is deszelfs oorsprong verschuldigd aan de bijzondere omstandigheden welke in enkele gedeelten van het Rijk bestaan, en, zoo al niet altijd, ten minste sedert jaren bestaan hebben. De Regering heeft het minder bedenkelijk geacht de mogelijkheid der behouding van deze bijzondere gesteldheid van zaken bij uitzondering in de wet te bewaren, dan die geheel op te heffen. Juist dewijl het hier eene uitzondering op

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

den algemeenen regel zijn zal, heeft men gemeend in de wet de dispensatie van denzelve te kunnen toestaan. Algemeen echter zal die niet kunnen worden verleend, daar de bedoelde omstandigheid *gedurende de laatste tien jaren* vóór de invoering van het wetboek moet hebben plaats gehad. Dit zal de toepassing zeldzaam maken, en men vertrouwt dat deze bepaling veeleer als eene beperking dan als eene uitbreiding van een vorig voorstel te beschouwen is.

TITEL V.

Art. 1. Even als art. 441 van het Wetboek van Strafvordering eene bekentenis, voor den regter afgelegd, zonder onderscheid of zij aan den regter-commissaris of ter teregtzitting gedaan wordt, eene *geregtelijke bekentenis* noemt, zoo begreep men in het 2de lid van dit artikel onder *geregtelijke aanmaning*, de aanmaning hetzij van den regter-commissaris, hetzij van den voorzitter op de teregtzitting. *Vorm* wordt daar verder niet bij vereischt, dan dat den beklaagde duidelijk door den regter worde afgevraagd, of hij op last heeft gehandeld, en, zoo ja, wie zijn lastgever is, ingeval hij dien wil noemen. Overigens vertrouwt men dat dit bij de tegenwoordige redactie nog beter zal uitkomen.

Art. 3. De Regering zou van oordeel zijn, dat deze bepaling moest worden behouden. Het is waar, dat daardoor de gewoonte om alles, wat bij sterfgeval nagelaten, of om andere oorzaken boedelsgewijze zal worden verkocht, zonder eenig verder nadenken werkelijk ten verkoop te brengen, eenigzins zal moeten worden gewijzigd, maar of de wetgever zich daardoor moet laten weêrhouden om hetgeen werkelijk voor nadeelig en slecht te houden is door strafbedreiging tegen te gaan, zou men durven betwijfelen. Men zou daartegenover de vraag willen stellen, of de wetgever zich zou moeten laten weêrhouden om het verkoopen van vergiften zonder bijzondere vergunning bij de strafwet te verbieden, op grond dat bij verkoopingen van chemicalien, die mede niet zelden in boedels, vooral waar medische boekwerken en physische instrumenten voorkomen, gevonden worden, meestentijds ook vergiften voorhanden zijn? Wanneer men daarbij bedenkt dat, bij chemicalien, de vergiftige van de andere door den niet-deskundige veelal niet te onderscheiden zijn; dat daarentegen ieder weet wat voor de goede zeden aanstootelijk is; dat het artikel bij die zaken, waar dit aanstootelijke niet dadelijk zigtbaar is, het bepaalde bewijs vordert dat de verkooper geweten heeft dat hetgeen hij verkocht voor de zeden aanstootelijk was, — dan kan men de bepaling inderdaad niet onbillijk vinden.

Men moet hierbij alleen nog opmerken dat men van oordeel is, dat wetenschappelijke werken nooit onder dit artikel zullen kunnen worden gebragt. Wel komen daarin afbeeldingen voor, die, afgezien van de wetenschap, onwelvoegelijk mogen schijnen, doch men mag het als onaannemelijk beschouwen dat eenig regter deze als aanstootelijk voor de goede zeden in den zin dezer wetsbepaling zal beschouwen. Dan zouden ook sommige, vooral oude, regtsgeleerde werken moeten gerekend worden tot deze bepaling te zijn gebragt.

TITEL VI.

Art. 3. Onder *staatkundige betrekking* verstond men in dit artikel iedere openbare betrekking, hetzij ambtelijke of andere. Men rekent namelijk de hier bedreigde wanbedrijven van te zwaren aard, om den daaraan schuldige in de uitoefening van eenige openbare betrekking, welke ook, te doen voortgaan. Daar men gemeend heeft, bij het vervangen, zoo hier als elders in het wetboek, van de uitdrukking: » *staatkundige* regten" door » *staatsburgerlijke* regten", eenige onzekerheid welligt te doen ontstaan omtrent het begrip van » staatkundige betrekking", heeft men de redactie gewijzigd.

Art. 5. De Regering rekende dat het hier als regel vastgestelde een goed en nuttig voorschrift behelsde voor alle denkbare gevallen van omkooping, en er geen kwaad in ziende, dat het wetboek hieromtrent op het gebied van bijzondere wetten trad, strekte men hetzelve ook tot bijzondere, hetzij bestaande, hetzij nog te maken wetten uit, zonder daarbij bepaalde wetten voor oogen te hebben. Zij hecht daar echter geenszins in die mate aan, om, bij het minder eigenaardige dat de leden der Kamer hierin schijnen te vinden, de bepaling niet tot het wetboek te beperken. Men is onzeker of hiermede de beide eerste bedenkingen, in het Verslag tegen dit artikel gemaakt, kunnen geacht worden te zijn vervallen, doch voor het geval van het tegendeel merkt men op, dat dergelijke algemeene voorschriften, die men overal in den titel, waarin voor de eerste maal van het onderwerp sprake was, heeft opgenomen, aan het opschrift van den titel niet wel eene verandering of bijvoeging schijnen te kunnen doen voegen, daar zoodanig opschrift zou doen vermoeden, dat die onderwerpen in het algemeen in dien titel wierden behandeld. Zoo komen ook aan het slot van den Isten Titel van dit boek definitien voor van algemeene strekking, zonder dat daarvan in het opschrift van den titel is melding gemaakt.

Wat aangaat de bedenking om deze bepaling naar het Iste Boek over te brengen, zoo heeft men zich, hetgeen trouwens de Kamer zelve meermalen begeerd heeft, in dat boek overal onthouden om voor *bepaalde* misdaden straffen te bedreigen of eenige andere gevolgen vast te stellen. Men gelooft daarenboven, dat eene bepaling als de onderwerpelijke ook eene minder geschikte plaats bij het aangehaalde artikel van den IIden Titel van het Iste Boek zou bekleeden. Dààr toch zou op de algemeene verklaring dat de wet bepaalt in welke gevallen de verbeurdverklaring zal worden uitgesproken, eene oogenblikkelijk voorhanden toepassing van dien algemeenen regel eenigzins vreemd volgen.

Omtrent de laatste aanmerking, eindelijk, op dit artikel gemaakt, meent men te moeten opmerken, dat, terwijl het ontwerp van 1842 aan het voorschrift van verbeurdverklaring steeds liet voorafgaan dat van inbeslagneming, men dit laatste overal uit het ontwerp heeft weggelaten, *niet* omdat de verbeurdverklaring door de inbeslagneming niet zou moeten worden voorafgegaan, maar alleen omdat de bepaling daarvan niet in dit wetboek te huis behoort. Bij de zonder *uitdrukkelijke* voorwaarde in het wetboek bedreigde verbeurdverklaring moet dus steeds *stilzwijgend* de natuurlijke voorwaarde worden aangevuld dat daartoe gelegenheid bestaat. Men gelooft alzoo hier niet bijzonder te behoeven uit te drukken, dat het verkregene alleen dàn wordt verbeurd verklaard wanneer het daarvoor vatbaar is. — Wat nog ten slotte de bedenking betreft, dat eene verbeurdverklaring van geld eigenlijk eene geldboete is, gelijkstaande met het ontvangene, zoo meent men te mogen in overweging geven of deze bedenking, indien daarmede bedoeld wordt dat het verlies, hetwelk geleden wordt, gelijkstaat met dat, hetwelk de betaling eener geldboete tot het beloop van de waarde zou medebrengen, niet eigenlijk algemeen is en van alle verbeurdverklaringen geldt. Immers ook ieder ander voorwerp heeft eenige geldswaarde, en het maakt letterlijk geen verschil of geldswaarden of gelden in specie worden verbeurd verklaard. Maar mogt men de bedenking niet aldus hebben bedoeld, maar gemeend dat de Regering werkelijk hier eene veroordeeling wilde hebben uitgesproken tot betaling van eene geldboete, gelijkstaande met het ontvangene, waarop dan mede de bepalingen van den IIden Titel van het Iste Boek, omtrent het verhaal van geldboeten, zouden toepasselijk zijn, dan moet de Regering verklaren die bedoeling geenszins te hebben gehad, en eenvoudig, gelijk overal elders, de verbeurdverklaring van het in beslag genomene als eene onregtmatige winst te hebben willen voorschrijven.

TITEL VII.

Art. 4. Op de bij dit artikel gedane vragen meent men te moeten antwoorden, dat verklaringen of opgaven welke de verduistering van den staat van een kind ten doel hebben, alle vallen òf onder de bepalingen van dit artikel, waarvan de laatste juist uit dien hoofde algemeen is gemaakt, òf eene valschheid in geschriften, hetzij materieel, hetzij intellectueel opleveren, waartegen de volgende titel strafbedreigingen inhoudt.

Voorts heeft men gemeend dat, indien de misdaad van n°. 2 van dit artikel met den wil der vrouw geschiedt, zij wel als meer dan medepligtige moet worden beschouwd, en met gelijke straf bedreigd, doch voor eene zwaardere straf heeft men geen genoegzamen grond kunnen vinden.

Art. 6. Men heeft in het 2de lid de uitdrukking: *hoofd van het gesticht* gebezigd, omdat hier volkomene overeenkomst met het aangehaalde artikel uit het Burgerlijk Wetboek moest bestaan. Men verstaat daarmede hem, die binnen het gesticht zelf aan het hoofd staat, geenszins de leden van collegien van regenten, directien of dergelijke. Deze algemeene uitdrukking gelooft men ook daarom te moeten behouden, dat zoodanig hoofd in het eene gesticht dus, in het andere anders genoemd wordt.

Art. 8. Nadat in het Iste Boek de *lastgeving* mede was opgenomen onder hetgeen den *mededader* kenmerkte, heeft men zich in dit boek overal van de bijvoeging: » *of zulks heeft laten doen*" meenen te moeten onthouden.

Art. 10. De beslissing omtrent den eigendom van een lijk moge naar de bepalingen van het burgerlijk regt zeer moeijelijk en onzeker wezen, waarom men dan ook gemeend heeft, het er voor te moeten houden, dat het betwijfeld zou worden, of de straffen, tegen diefstal bedreigd, op deze daad van toepassing zijn. Onmis-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

kenbaar is het, dat de regten der naaste betrekkingen op het stoffelijk overschot van een overledene zoodanig algemeen erkend zijn, dat, uit een zedelijk oogpunt beschouwd, de hier vermelde daad al zeer nabij aan den diefstal komt. Het was daarom, dat men hier meer gestrenge straffen heeft geoordeeld te moeten bedreigen, waarbij ook niet weinig gold de bedenking, dat bij zeer velen, uit een natuurlijk en zeker niet laakbaar gevoel, het verlies van eenige gelden of goederen oneindig minder wordt gerekend, dan dat van de lijken van hen, aan wie zij door de naauwste banden verbonden waren. Men meent daarom alsnog de straf niet lager te mogen stellen, en vooral deze daad, met welk oogmerk die ook gepleegd wordt, en ware dit met een louter wetenschappelijk doel, nimmer eenvoudig met geldelijke straffen te kunnen doen boeten.

Kan het regt van eigendom op lijken volgens het burgerlijk regt worden betwist, zeker is dit het geval niet met de grafsteden en gedenkteekenen op de graven geplaatst. Men heeft daarom geene bijzondere bepalingen daaromtrent opgenomen, naardien de vernieling of beschading daarvan van zelve onder de algemeene bepalingen op het vernielen of beschadigen van onroerende goederen, in den XVIIIden Titel voorkomende, valt. Vermits de straffen daarop ruim zijn gesteld, en men in het schenden dezer bijzondere voorwerpen hoogstens eene der gewone verzwarende omstandigheden zou meenen te kunnen ontdekken, zou men van oordeel zijn, dat daartegen geene afzonderlijke strafbedreigingen worden gevorderd.

TITEL VIII.

Art. 1. Wanneer de wet de in dit artikel omschreven verrigtingen *misdaden* noemt, of *wanbedrijven, welke slechts met opzet gepleegd worden* (art. 38, nu 40), dan omvat zij, even als overal elders, die bloote uiterlijke handelingen gezamenlijk met den *dolus malus*, zoodat zonder dien *dolus* de wetgever niet slechts *geacht* behoort te worden die handelingen niet te hebben bedreigd, maar zulks ook letterlijk niet gedaan heeft. De wetenschap nu van het strafregt leert, waarin bij het *falsum* de *dolus* bestaat, en stelt dien in de bedoeling om te bedriegen. Vraagt men derhalve of het namaken, vervalschen enz. der muntspecien op zich zelve, zonder dat men die uitgeeft, strafbaar is, dan dient die vraag, om in bepaalden zin te kunnen beantwoord worden, bevorens te worden gesplitst; want, gelijk zij daar ligt, zal het antwoord somtijds toestemmend, somtijds ontkennend moeten wezen. Om strafbaar volgens dit artikel te zijn, wordt geenszins vereischt, dat men het nagemaakte, vervalschte enz. heeft uitgegeven, en evenmin wordt de in het Iste Boek strafbaar gestelde poging tot die uitgifte als bestanddeel van dit misdrijf gevorderd. Maar de bedoeling waarvan het vermoeden uit de namaking, vervalsching enz. voortvloeit, om het nagemaakte of vervalschte enz, tot een middel van bedrog te doen strekken, is het innerlijke vereischte bij deze misdaad.

Men kan dit onder anderen toelichten door de leer van FEUERBACH, *Lehrbuch des peinlichen Rechts*, § 177, en van de *Théorie du Code Pénal* van CHAUVEAU en FAUTIN, n°. 1380, uitgave *Nypels*, of van de *Brusselsche editie van* 1837, deel 2, bladz. 58.

Voorts kan er geen twijfel bestaan, of volgens de Nederlandsche wetgeving op het muntwezen, en bepaaldelijk tot heden volgens art. 1 der wet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 50), de *negotie-penningen* mede onder het 1ste lid van dit artikel begrepen zijn.

Art. 2 (nu 3). De Regering is van gevoelen gebleven, dat het beter geacht moet worden, op het uitgeven van een stuk geld, dat men voor echt ontvangen, en later voor ondeugdelijk erkend heeft, geene straf te stellen. De redenen nog aanklevende, die zij daarvoor in de Memorie van Toelichting bij het 16de (nu 17de) artikel van dezen Titel heeft opgegeven, meent zij er te kunnen bijvoegen, dat eene dergelijke bepaling, naar haar inzien, meermalen zou leiden om hem, die het geld werkelijk voor valsch ontving, in eene zachtere wetsbepaling te doen vallen, en aan de welverdiende gestrenge straffen van dit artikel te onttrekken, dan om een kwaad dat slechts uiterst gering kan zijn, tegen te gaan. Het spreekt toch, naar men meent, van zelf, dat slechts eene zeer kleine straf op deze daad zou kunnen gesteld worden, waarbij men dan nog in aanmerking zou mogen nemen, dat van de gevallen, waarin een als echt ontvangen stuk valsch geld weder wordt uitgegeven, in verre de meeste de uitgever, wanneer hij het niet voor echt houdt, echter ook van het tegendeel niet overtuigd is, bij welken twijfel de bedreigde straf moeijelijk zou kunnen worden toegepast. Bij het valsche papier, waar het kwaad oneindig grooter is, zal, naar men meent, zoodanige twijfel veel minder plaats hebben.

Art. 3 (nu 4). Men heeft de straf, op dit artikel gesteld, nog aanmerkelijk verzacht. De voor eene veel geringere straf, dan in art. 1 is bedreigd, reeds in de Memorie van Toelichting opgegeven redenen, zijn der Regering, bij herhaalde overweging, toegeschenen nog meer invloed te moeten uitoefenen. Werkelijk is het daaruit te vreezen gevaar bij de Nederlandsche munt niet groot, en, wat de *vreemde* aangaat (want ook deze is in het artikel, hetwelk niet onderscheidt, begrepen), waar dit soms door minder verschil van vorm tusschen de muntstukken van verschillend metaal grooter mag kunnen wezen, diende in allen gevalle de straf in verhouding te kunnen worden gebragt tot die, in het 2de lid van art. 1 vastgesteld.

Art. 4 (nu 5). De regel dat, indien de middelen en werktuigen niet aan de schuldigen toebehooren, zij aan de regthebbenden zullen worden teruggegeven, is hier in het algemeen erkend en verpligtend voor den regter gesteld, maar in het uitgezonderd geval heeft de maatschappij regt te vorderen dat van dien regel worde afgeweken.

Grond tot schadevergoeding, door den Staat te geven, kan men daarin echter niet ontdekken. Bij onteigeningen ten algemeenen nutte bestaat de reden voor die vergoeding daarin, dat men in het algemeen belang iets benoodigd heeft, wat bijzonder eigendom is; dat men ten algemeenen nutte tegen den wil des eigenaars beschikt over, en zich meester maakt van bijzonder eigendom. Eene reden die hier niet gevonden wordt, waar het de verbeurdverklaring van zulke gevaarlijke voorwerpen geldt; want, hetzij van de persoonlijke schuld des aangeklaagden al dan niet gebleken zij, altijd staat de materiele daadzaak van gepleegd misdrijf vast.

Art. 5 (nu 6). Niet wel het denkbeeld kunnende deelen, dat de redactie van dit artikel eenige verandering of uitbreiding zou behoeven, heeft men gemeend, dat de hier bedreigde straf voor alle rijks-zegels en stempels zwaar genoeg was en daarom de verdere onderscheiding van den Code Pénal niet overgenomen.

Art. 9 (nu 10). Bij het opstellen van dit artikel heeft men zich, vooral ook naar aanleiding van de thans herhaalde aanmerking in het Voorloopig Verslag van 1842 — 1843, de vraag gedaan, of de erkenning van het zegel door het openbaar gezag, volgens de beginselen van strafregt, tot voorwaarde van dit misdrijf zou kunnen gesteld worden; en deze vraag heeft men gemeend, gelijk men zulks alsnog van oordeel is, ontkennend te moeten beantwoorden. Men gelooft namelijk, dat het aan allen grond ontbreekt, om den namaker of vervalscher, bij ontstentenis dier erkenning, niet of minder schuldig te rekenen. Zeker is het toch dat, wie ook door het verzuim van den fabrikant, koopman enz. onkundig moge zijn gebleven van het zegel dat dezen hebben aangenomen, de namaker of vervalscher hetzelve gekend heeft, zoodat, wat het *inwendig* bestanddeel van het misdrijf aangaat, hetzelve in beide gevallen volmaakt hetzelfde is. En wat nu aangaat het nadeel, hetwelk die misdaad veroorzaakt, zoo zal het wel niet te betwijfelen zijn, dat het verzuim van den koopman, om de bepalingen omtrent de nederlegging van zijn zegel na te leven, geen onderscheid zal maken ten aanzien van het gevaar en de schade, welke hij en ook anderen door de daaraan gepleegde valschheden kunnen beloopen en lijden. Hetzij men derhalve de zaak uit het maatschappelijk oogpunt beschouwt, hetzij men op de kwade bedoelingen des daders let, altijd schijnt de daad geheel gelijk te moeten worden beschouwd. Men ontkent hiermede geenszins het nut en de toepasselijkheid in vele gevallen van art. 18 der wet van 22 Germinal an XI, maar men ontkent alleen de toepassing bij de strafwet. Te regt zal men alle burgerlijke regtsvordering aan den koopman ontzeggen, die, zonder zijn zegel op de wettig voorgeschrevere wijze te hebben bekend gemaakt, een ander het regt betwist zich van een geheel gelijk te bedienen, of die schadevergoeding verlangt voor het hem door die gelijkheid veroorzaakte nadeel, wanneer daarbij overigens geen strafbaar bedrog heeft plaats gehad, en zulks vermits de gedaagde zich op zijne onbekendheid met dat zegel kan beroepen. Maar bij hem die, natuurlijk ter kwader trouw, blijkens het laatste artikel van dezen titel, het zegel heeft nagemaakt of vervalscht, zal dat beroep wel zijn uitgesloten.

Art. 12 (nu 13), n°. 1. Daar het wegnemen van kenteekens evenzeer vervalsching oplevert, als het bijvoegen of veranderen, zoo zou men meenen dat het uitwisschen van amortisatie-teekenen op rijks-schuldbrieven buiten eenigen twijfel onder n°. 1 van dit artikel begrepen is.

N°. 4. Men kan niet wel inzien, hoe van de bankbiljetten per analogie tot de binnenlandsche schuldbrieven kan worden besloten. Immers de redenen, die de Regering in de Memorie van Toelichting voor het opnemen van eerstgemelde onder dit artikel heeft opgegeven, en waarbij zij meent te moeten blijven, zijn *niet* gegrond op de *instelling* der Nederlandsche Bank, maar alleen op de omstandigheid, dat de biljetten, welke zij uitgeeft, algemeen als met geld gelijkstaande worden aangemerkt. Zonder deze omstan-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

digheid zou men deze biljetten mede onder art. 15 (nu 16) hebben gebragt, waarom men ook in dat artikel, en niet in het onderwerpelijke, de actien dier Bank heeft geplaatst. Men kan dus ook geen reden vinden om andere schuldbrieven, dan die van het Rijk, ter dezer plaatse op te nemen.

Onder n°. 5 zijn, vermits de wet niet onderscheidt, ook de loterijbriefjes begrepen, die door de collecteurs of splitters worden uitgegeven.

Ter gelegenheid van dit artikel is in het Verslag gevraagd naar de bepalingen der §§ 5 en 6, artikel 6, Titel XXI van het ontwerp van 1842, welke in dit ontwerp niet zijn opgenomen. De Regering vond deze bepalingen hoogst onvolledig, vermits de inrigting der Koninklijke Nederlandsche loterij zeer vele andere bepalingen inhoudt, die, op niet minder grond dan deze, met straf zouden kunnen bedreigd worden. Daar die bepalingen intusschen dermate met het geheele weefsel dier inrigting te zamen hingen, dat de opnoeming daarvan vele omschrijvingen zou hebben gevorderd, en daarenboven vele der bijzonderheden dezer inrigting mogelijk van tijd tot tijd wijzigingen zullen ondergaan, zoo heeft men deze strafbepalingen min geschikt geoordeeld om in het wetboek te worden opgenomen.

Art. 13 (nu 14). Gereedelijk geeft men toe, dat de eerste in dit artikel genoemde misdaad in zwaarte de andere overtreft; daar men intusschen hier ongaarne de levenslange tuchthuisstraf zou toepassen, en geene der hier vermelde daden met mindere dan langdurige tuchthuisstraf meent te moeten bedreigen, als alle met die van het voorgaand artikel tot de zwaarste soort van valschheden, *die in staatspapier*, behoorende, zoo zal de verdere onderscheiding in de toepassing aan het oordeel van den regter moeten blijven overgelaten.

Art. 15 (nu 16). Men gelooft dat in het woord *maatschappij* in n°. 1, reeds datgene is begrepen, wat men daaronder bij het Verslag wenscht gebragt te zien, voor zooverre de bedoelde reederijen, enz. niet tot n°. 3 van dit artikel behooren.

Vermits bij n°. 2 zonder onderscheid van de beurs gesproken wordt, verstaat men daaronder niet uitsluitend de Amsterdamsche. Men meent voorts hier juist op het woord *handeldrijven*, hetgeen geheel iets anders is dan een enkelen koop te sluiten, de aandacht te moeten vestigen.

N°. 3. De bewijzen van storting moeten, naar men oordeelt, hieronder niet worden begrepen. Dat men door zoodanige valsche bewijzen bedrog kan plegen en zich bevoordeelen is nog geen grond om die in dit artikel op te nemen. Hier wordt alleen gehandeld van geldswaarde hebbend papier en integrerende gedeelten van dien, en daartoe kunnen geene bewijzen van storting, al mogen die somtijds een voorwerp van beursspeculatie zijn, in den eigenlijken zin gerekend worden te behooren.

De Regering houdt het overigens voor noodzakelijk om het hier in de bijzonderheden opgenoemde niet door eene enkele algemeene uitdrukking te vervangen, waardoor al ligt veel, hetwelk men *niet* bedoeld heeft tot dit artikel te brengen, daarin zou kunnen geacht worden te zijn begrepen; liever wil men nog het een of ander hebben voorbijgegaan, waarop dan in allen gevalle toch eene der bepalingen van de volgende afdeeling toepasselijk zou zijn.

Art. 17 (nu 18). De reden van onderscheid tusschen de twee laatste bepalingen van dit artikel is juist gelegen in het onderscheid tusschen *valsche* en *vervalschte* stukken. De eerste moeten natuurlijk altijd vernietigd worden, daar zij van geen ander, dan van een misdadig gebruik kunnen zijn; bij de laatste daarentegen is het genoegzaam, dat van hetgeen daarin bepaaldelijk vervalscht is, geen verder gebruik kan worden gemaakt. Men denke, bij voorbeeld, aan een bankbiljet van f 100, waarop bij vervalsching de waarde van f 1000 is uitgedrukt. Zonder die onderscheiding zouden kennelijk regten en belangen van derden gekrenkt en benadeeld worden.

Art. 18 (nu 19). Een register dient steeds geacht te worden te zijn opgemaakt voor datgene, wat daarin *uno contextu* als tot ééne zaak behoorende, is opgenomen. Het spreekt van zelf, dat onder deze valschheden niet behooren de bijvoegingen of veranderingen, die tot herstelling van ingeslopen dwalingen plaats hebben, vermits daarbij het *opzet* blijft uitgesloten.

Art. 21 (nu 22). De Regering zou zwarigheid maken om hier bij *onderhandsch geschrift* nadere aanwijzingen te geven door daartoe onvoorwaardelijk gesteendrukte of op andere wijze vervaardigde geschriften te brengen, of daarvan uit te sluiten. Zeker kunnen ook hieruit moeijelijkheden ontstaan, welke de regter alleen door alle de bijzonderheden van eenig voorkomend geval in aanmerking te nemen, zal kunnen te boven komen; maar, zoo ergens, zeker in de geheele materie van valschheid in geschrifte, moet de wetgever veel en zeer veel aan den regter overlaten. Ook de aanwijzingen, in de artt. 18 en 19 (nu 19 en 20) zijn slechts algemeene, bij ieder van welke zich vele onderscheidingen kunnen voordoen. Die algemeene aanwijzingen heeft men echter gemeend uit het Fransche regt te moeten overnemen, omdat men zou vreezen bij de eenvoudige vermelding van *valschheid* of *vervalsching* een te weinig vast en al te veel van bijzondere meeningen afhankelijk denkbeeld te zullen aanduiden, dat welligt den regter, die bij het thans bestaande zich steeds naar het in de wet opgenomene gerigt heeft, bij dit allermoeijelijkst onderwerp van het spoor zou kunnen brengen.

Art. 27 (nu 28). De daden, in dit en het voorgaande artikel bedreigd, zijn zeker zeer verschillend, meer echter in aard, dan wel in zwaarte. Men heeft dan ook daarom geene genoegzame reden kunnen zien, de eerste zwaarder te bedreigen dan de laatste. Is toch bij den geneeskunst-oefenaar eene verzwaring daarin gelegen, dat hij, op wiens verklaringen de wetgever wil hebben afgegaan, en die dus weet dat in hem bij de wet een bijzonder vertrouwen wordt gesteld, zich door logenachtige verklaringen dat vertrouwen onwaardig toont, hiertegenover zou mogen gesteld worden, dat in het geval van het voorgaand artikel valsche handteekeningen geplaatst, en daardoor niet slechts het beoogde kwaad bewerkt wordt, maar ook een materieel *falsum* wordt begaan, en tevens voor hem, van wiens handteekening is gebruik gemaakt, het gevaar geboren wordt, om voor den afgever van logenachtige verklaringen te worden gehouden.

Art. 28 (nu 29). Door eene bijvoeging gelooft men te hebben voldaan aan den hier in het Verslag uitgedrukten wensch. Alleen de verschoonende zucht om anderen behulpzaam te zijn, kan deze geringere straf regtvaardigen. Doch daarvoor moet ook dit *het uitsluitend oogmerk* geweest zijn. Het is daarom niet mogelijk *a priori* te zeggen of eene verklaring onder deze of onder de bepaling van art. 21 (nu 22) zal doen vervallen, alzoo het bepaalde oogmerk, en het afwezig zijn van ieder ander, alleen uit de omstandigheden door den regter kan worden opgemaakt. Men zou echter vermeenen, dat het zeer groot verschil van straf tusschen het misdrijf in dit artikel omschreven en dat van valschheid in onderhandsch geschrift, in het algemeen metderdaad geene onjuiste verhouding kan worden genoemd, omdat, zoodra men van de natuurlijke zucht om anderen bijstand te doen verleenen afziet, het misdrijf van valschheid zich in al deszelfs zwaarte vertoont.

Art. 30 (nu 31). Men vertrouwt dat de bepaling van het laatste artikel van dezen titel de ter gelegenheid van het tegenwoordig artikel gedane vraag ontwijfelbaar bevestigend beantwoordt.

Art. 35 (nu 37). De Regering meent ter dezer plaatse de verzekering te mogen geven, dat het hare bedoeling is om onderscheidene veranderingen in het Wetboek van Strafvordering aan de Kamer voor te stellen, bij welke gelegenheid het hier behandeld belangrijk onderwerp, gelijk mede die welke verder in het Verslag worden aangeduid, zeker in ernstige overweging zullen worden genomen. In dien toestand der zaak heeft men opzettelijk nagelaten in het wetboek strafbepalingen voor deze onbeëedigde verklaringen op te nemen.

TITEL IX.

Art. 4 (nu 5). Zoodra een ambtenaar gehoorzaamheid schuldig is aan een bevel, hetwelk hij in zijne betrekking ontvangt, dan kan hij, volgens alle beginselen, naar men meent, voor het uitvoeren van dit bevel niet worden gestraft. Was dat bevel onwettig, dan is hij, die hetzelve gaf, daarvoor alleen aansprakelijk. De wettigheid of onwettigheid van gegeven bevelen is voor mindere ambtenaren meermalen onmogelijk te beoordeelen, en daarenboven hangt het oordeel daarover dikwijls zoo zeer van bijzondere meeningen af, dat het eene algeheele belemmering in den gang van zaken zou te weeg brengen, indien men het aan ieder ondergeschikt ambtenaar wilde overlaten om geen bevel uit te voeren, dan nadat hij zich overtuigd had, dat, volgens zijne beschouwing dat bevel wettig was. De soldaat is verpligt aan het kommando van zijnen officier om vuur te geven te gehoorzamen. Was het den officier verboden om te laten schieten, alleen hij kan daarvoor aansprakelijk zijn. Ontvangt een commies op de grenzen van zijnen chef, wiens bevelen hij in zijne betrekking moet uitvoeren, bevel om tegen de smokkelaars middelen van bedwang te doen gelden, dan is hij evenmin voor die uitvoering verantwoordelijk, maar alleen de chef, die dat bevel gegeven heeft. Want dat hij, die den last heeft gegeven, ten volle strafbaar is, kan, naar men vermeent, bij de bepalingen van artt. 2 en 12, Titel IV, Boek I, niet wel worden betwijfeld.

Hoe intusschen hierbij de waarborgen der maatschappij zouden uit het oog verloren zijn, kan men bezwaarlijk inzien. Welken

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

waarborg toch zou de maatschappij bezitten, dat voor hare rust en veiligheid en voor de regten van allen behoorlijk zou worden gezorgd, indien ieder-ambtenaar, alvorens eenig daartoe hem gegeven bevel te gehoorzamen, zou moeten onderzoeken of het wel wettig was? Want dat hij dit, om zich zelven voor straf te vrijwaren, bij eene tegenovergestelde bepaling in de strafwet zou dienen te doen, zal wel aan geenen twijfel onderworpen zijn. En daarenboven, hij die de daad heeft volbragt, moge niet in de strafwet vallen, geene zoodanige daad kan echter straffeloos worden volbragt, en daarmede is alle waarborg, welke hier kan verlangd worden, gegeven.

De geheele straf wordt op hem toegepast van wien het onwettig bevel is uitgegaan.

Art. 5 (nu 6). Dat de Hoofden der Ministeriele Departementen voor alle gewone misdrijven met ieder ander gelijkstaan, meent men dat op geen grond hoegenaamd kan worden betwijfeld. Na de verklaring evenwel, in art. 1 van dezen titel gegeven, zou men zoodanige bijvoeging hier voor ongeschikt en als noodwendig tot vele verkeerde gevolgtrekkingen moetende leiden, durven beschouwen.

Art. 6 (nu 7). Onder *burgerlijke regten* zijn, alzoo hier niet wordt onderscheiden, *alle* burgerlijke regten begrepen. Men heeft het artikel dus algemeen gesteld, om alles te bevatten, wat niet elders bij name is opgenoemd.

Art. 9 (nu 10). Eene *wettige vordering* is eene vordering, welke in de wet gegrond is, en waarbij, wat den vorm betreft, de wettige voorschriften zijn in acht genomen. Men rekent dat deze vereischten in de uitdrukking begrepen zijn, alzoo hij, die wel regt heeft om te vorderen, maar dit op eene onwettige wijze doet, niet wel kan gezegd worden eene *wettige vordering* te doen.

Wat het woord *cipier* aangaat, zoo kan men hier geen ander voor in de plaats stellen, ten einde de overeenkomst welke volstrekt gevorderd wordt, met de artikelen 416—419 Wetboek van Strafvordering te bewaren.

Art. 12 (nu 13). In het ontwerp van 1842 werd het woord *wederregtelijk* niet gevonden. Dit deed van de zijde der Kamer bedenkingen te berde brengen, die de Regering moest erkennen van dien aard te zijn, dat zij het noodig heeft geacht de algemeenheid van het artikel eenigzins te beperken. De Regering ziet dus niet, welke vragen, in het Verslag van 1842—1843 gedaan, nog zouden te beantwoorden overblijven, daar men juist door het woord *wederregtelijk* de gegrondheid der bedenkingen blijkt te hebben erkend, en die alzoo heeft doen vervallen.

Art. 14 (nu 15). Bij art. 844 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering is eene bepaling gegeven van regtsweigering, en men acht het daarom overbodig die hier weder in te lasschen, alzoo men geene verandering in die bepaling zou wenschen te brengen. Het ontwerp van 1842 was anders geredigeerd, en dit lokte de in het Verslag opgegeven twijfeling uit. Bij de tegenwoordige redactie schijnt daarvoor geen grond aanwezig te zijn.

Wat betreft de facultatief gestelde straf van *schorsing*, zoo heeft men geenen grond kunnen vinden, om daarvoor hier de *ontzetting* in de plaats te stellen. Niet dat men zou meenen, dat niet meermalen de regtsweigering reden tot ontzetting zou kunnen opleveren, maar men heeft geen voldoenden grond kunnen vinden, om, terwijl de beslissing over de ontzetting van *alle* raadsheeren en regters wegens merkelijke achteloosheid of wangedrag bij de wet op de regterlijke organisatie aan het oordeel van het hoogste regterlijk collegie is opgedragen, daarop, voor het geval dat die achteloosheid of dat wangedrag zich door regtsweigering openbaart, eene uitzondering te maken.

De bepaling der *schorsing* scheen nuttig, vooreerst, ten einde eene oogenblikkelijke voorziening te hebben en te verhoeden, dat, indien het misdrijf van dien aard is, dat later eene ontzetting is te gemoet te zien, de veroordeelde niet eerst nog met de waarneming van zijne betrekking voortga. Ten andere, rekent men die doelmatig, omdat er zeer wel gevallen kunnen zijn, dat de regter niet wel aanstonds tot de uitoefening zijner betrekking weder kan worden toegelaten, doch dat de daad van dien aard is, dat zij geene ontzetting schijnt noodig te maken, bij welke bedenking in aanmerking moet worden genomen dat art. 12 der wet op de regterlijke organisatie *alleen* de bevoegdheid tot *ontzetting* en *niet* die tot *schorsing* geeft.

Men meent hier te minder tot eene stellige ontzetting te kunnen overgaan, daar de meergenoemde wet op de regterlijke organisatie niet slechts voor geen wanbedrijf de ontzetting *verpligtend* maakt, maar haar zelfs voor die *wanbedrijven*, welke alleen met geldboete worden gestraft, uitsluit. Bij zoodanige beschouwingen van den wetgever meent men te kunnen vragen, of niet menig ander wanbedrijf dat van regtsweigering verre in zwaarte kan overtreffen?

Art. 15 (nu 16). Bij dit artikel wenscht men bepaald te zien aan welk gezag de bevoegdheid is verleend om de gewapende magt in te roepen. De opgave dezer autoriteiten in dit artikel rekent men intusschen niet slechts onnoodig, daar dit bij de verschillende wetten en wettelijke verordeningen is voorgeschreven, maar bovendien hoogst onraadzaam, omdat de verordeningen op dit punt zeer ligt wijzigingen en bijvoegingen kunnen ondergaan, waardoor de weigering op wettige vorderingen weldra volgens dit artikel in meerdere gevallen ongestraft zouden moeten blijven.

Art. 16 (nu 17). Dit artikel ziet op hem, die eene aanstelling als ambtenaar heeft verkregen, zoo als èn uit de redactie, vermits er anders geen *ambtseed* te pas komt, èn uit de plaatsing in dezen titel bewijsbaar is. Daar men hem echter juist straft omdat hij het regt nog niet heeft zijne ambtsfunctien uit te oefenen, zou het, naar men meent, eenigzins vreemd klinken, hier van *den ambtenaar* te spreken.

Art. 17 (nu 18). Daar alle vonnissen in het publiek worden uitgesproken, zoo kan men nimmer onkunde van de uitspraak veronderstellen. Men rekent daarom hier evenmin eene nadere bijvoeging noodig, als in art. 8 van den IIden Titel van dit boek.

Art. 18 (nu 19). Volgens de bedoelingen van dezen titel, ook blijkens het opschrift, om alleen bepalingen omtrent ambtenaren vast te stellen, die zich met betrekking tot hunne bediening aan misdrijven schuldig maken, kunnen hieronder geene andere begrepen worden dan die *op openbaar gezag* zijn aangesteld. Men zie art. 38, Titel I, Boek II.

Art. 19 (nu 20). Men zou alsnog van oordeel zijn, dat onder de drie aanwijzingen: *onder bewaring*, *onder toezigt* en *in handen* alles begrepen was, wat hier moet bedreigd worden. Immers er moet bij *toezigt* evenmin aan een bepaald *zien met oogen* gedacht worden, als men bij *in handen hebben* werkelijk aan het *vasthouden met de hand* kan denken. Onder toezigt van eenen ambtenaar is, naar men meent, datgene, waarop hij verpligt is acht te slaan, bij voorbeeld dat het niet verloren ga, dat het overeenkomstig zijne bestemming gebruikt of behandeld worde, enz. Bij het aangehaald voorbeeld meent men het er daarom voor te mogen houden dat werkelijk dit artikel van toepassing is.

Art. 23 (nu 24). Omtrent de bij dit artikel in het Verslag ter sprake gebragte punten, meent men te mogen opmerken dat het volgend artikel van dezen titel de POGING *tot omkooping* als op zich zelf staand misdrijf straft, en dat van *het misdrijf van* OMKOOPING bezwaarlijk de rede kan zijn, wanneer niet werkelijk iemand *tot eene bepaalde daad* omgekocht is, onverschillig of hij die daad volbragt of slechts gepoogd heeft te volbrengen. De Regering meent het er daarom voor te moeten houden dat men bij de beide hier ter sprake gebragte punten de *poging* tot omkooping op het oog heeft, en dat men die poging ook dan wilde gestraft hebben, wanneer zij niet op eenen bepaalden persoon, maar in het algemeen op alle ambtenaren gedaan werd, die in de gelegenheid mogten zijn datgene te bewerkstelligen, wat door den omkooper verlangd werd, en zulks bepaaldelijk met het oog op de bekende aankondigingen in de couranten.

De Regering, welke deze practijken evenzeer ten sterkste afkeurt, heeft deze bedenking in bijzondere overweging genomen. De uitslag daarvan is geweest, dat zij gelooft dat zoodanige pogingen wel zouden kunnen worden strafbaar gesteld, doch dat het zeer onwaarschijnlijk is, dat deze straf, uit hoofde van de gewoonlijk gebezigde uitdrukkingen, immer zal kunnen worden toegepast. Men zou rekenen, dat eene bijvoeging, bij voorbeeld in het volgend artikel, dat onder die omkooping ook eene algemeene poging tot omkooping van ambtenaren behoorde, of iets dergelijks — want daartoe zou men zich toch moeten bepalen — het daarbij beoogde doel volstrekt niet zou doen bereiken, en heeft zich daarom ook van zoodanige bijvoeging onthouden. Overigens zal men niet behoeven te herinneren, dat hij, die bewezen wordt op dusdanige wijze giften te hebben beloofd of gedaan om tot ambtenaar te worden benoemd, en daarop later werkelijk tot ambtenaar benoemd is, zich door het afleggen van den eed van zuivering aan meineed zal schuldig maken, en daarvoor zal worden gestraft.

Art. 25 (nu 26). De regter vervalt, bij omkooping, even als ieder ander ambtenaar, in de bepalingen van art. 23 (nu 24). Bij veroordeelingen, ten gevolge van omkooping, tot gewone tuchthuisstraf of tot ligtere straffen was derhalve geene voorziening noodig, alzoo men daar de gewone tuchthuisstraf zwaar genoeg rekende voor den omgekochten regter, en het 2de lid van art. 23 (nu 24) dus steeds als voldoende kon worden geacht. Alleen om in de hier bedoelde gevallen den regter zwaarder te doen boeten was dit bijzonder artikel noodzakelijk.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Alvorens tot de mededeeling der aanmerkingen op den voorgestelden Xden Titel, handelende over de misdrijven tegen het leven, over te gaan, wordt in het Verslag aangedrongen op de wederopneming in het ontworpen Wetboek van Strafregt van den in het jaar 1842 voorgedragen Xden Titel van het IIde Boek, welke toen ten opschrift voerde: » *Van misdaden en wanbedrijven,* » *begaan door bedienaren van de godsdienst in of ter gelegenheid van* » *de uitvoering hunner bediening,*" en welke aandrang wordt gezegd door eene groote meerderheid te worden ondersteund.

Men heeft al dadelijk in het Verslag de aanmerking gemaakt, dat omtrent de weglating van zoodanigen titel uit het tegenwoordig ontwerp het diepste stilzwijgen bij de Memorie van Toelichting is bewaard en over dat stilzwijgen zijne bevreemding te kennen gegeven. De aanleiding daartoe en de reden daarvan zijn echter hoogst eenvoudig. Reeds in den aanvang van deze beantwoording is opgemerkt, dat bij de Memorie van Toelichting van dit ontwerp, de Regering zich wel heeft voorgesteld, om ten aanzien van de daarin voorkomende bepalingen de vereischte inlichtingen te geven, maar dat zij het onnoodig, en zelfs ongepast had geoordeeld om alle afwijkingen, welke van vroegere voordragten, en ook van die van 1842, noodig of nuttig geacht waren, aan te wijzen of te regtvaardigen. Hieraan is het dan ook alleen toe te schrijven, dat van den niet voorgedragen Xden Titel des IIden Boeks van het jaar 1842 (die ontleend was uit het vroeger ontwerp van 1827) in de Memorie van Toelichting geen gewag is gemaakt, evenmin als van eenige andere bepaling, welke in het ontwerp van 1842 voorkwam, en niet in het tegenwoordige is overgenomen.

De Regering is zeer bereid om, ingevolge het betuigde verlangen, thans de redenen mede te deelen, welke haar tot de niet-opneming van dezen titel, en vooral van het 4de artikel van denzelve, hebben bewogen.

Zij doet vóór alles opmerken, dat men zich van die bepalingen een geheel verkeerd denkbeeld vormt, wanneer men zich voorstelt, dat door derzelver vaststelling in het Strafwetboek het regt der Regering tot toezigt over de hier bedoelde afkondigingen of verspreidingen, dat is het zoogenaamde regt van *placet*, zou zijn ingevoerd, of dat door derzelver weglating dat regt door de Regering afgestaan of aan haar ontnomen zou zijn. Zoodanig regt is uit deszelfs aard niet geschikt om bij een Wetboek van Strafregt gegeven te worden of verloren te gaan. In den bewusten Xden Titel van het jaar 1842 werd niet anders gevonden dan eene *strafbepaling* tegen hen, die, zonder het *placet* te hebben verkregen, zoodanige afkondigingen enz. doen zouden. Bij het al dan niet opnemen van dien titel in het thans voorgedragen Wetboek van Strafregt, was dan ook het vraagpunt niet, of het regt tot het *placet* door de Regering wordt volgehouden of opgegeven; ook eene niet-opneming van de in 1842 voorgestelde strafbepaling besliste te dien aanzien niets. Maar het vraagpunt was alleen, of tot de handhaving van dat regt, voor het geval eener begane overtreding, de toen wettig gekeurde of eene andere strafbepaling weder zou worden voorgedragen. En dat dit het ware gezigtspunt is waaruit zoodanige bepaling moet worden beschouwd, wordt duidelijk, wanneer men het oog slaat op het ten dezen aanzien bestaande in Frankrijk. Aldaar wordt het regt der Regering tot het *placet* volgehouden en uitgeoefend, krachtens de algemeene beginselen van regering, en, op grond der bepalingen van het eerste der organieke artikelen, opgenomen in de bekende wet van 18 Germinal, an X; eene wet die op ons te lande, tijdens de inlijving in Frankrijk, mede is executoir verklaard, terwijl in Frankrijk noch in het strafwetboek, noch in eenige andere wet, eenige strafbepaling te dien aanzien bestaat: ten blijke dus wel dat het al dan niet bestaan van het regt niet afhankelijk is van het al dan niet bestaan van zoodanige wetsbepaling.

Wat nu het gemis aangaat van eene strafbepaling, verkeeren wij thans, daar bij ons de Fransche Code Pénal geldt, in dezelfde omstandigheden als Frankrijk ten aanzien van het *placet*. Hieruit volgt dan ook dat met eene niet-opneming in ons Strafwetboek van de bepaling van 1842, zoo als nu het geval is, men hier te lande wat het *placet* betreft, volkomen in denzelfden toestand zich zal blijven bevinden, waarin men altijd sedert 1811 is geweest, en waarin men zich heden ten dage bevindt.

In die beschouwing is bij de Regering een eerste grond gevonden, om geene opneming der bewuste bepaling in het wetboek voor te staan. Had de ondervinding van zoovele jaren de behoefte aan zoodanige strafbepaling doen kennen, de Regering zou die hebben voorgesteld. Zonder dat van die noodzakelijkheid gebleken was, rekende zij het verkieslijker de behandeling van een zoo teeder punt, als altijd eene speciale strafbedreiging gelijk deze moet opleveren, zoo mogelijk te ontwijken, en zij vond daartoe te meer aanleiding, omdat, indien zich in het vervolg de werkelijke behoefte aan eene strafbepaling van dezen aard mogt doen gevoelen, zij niet aarzelen zou de daartoe gevorderde wet voor te dragen, en de ondersteuning bij de andere takken van wetgeving alsdan haar zeker niet ontbreken zou.

Hierbij voegde zich eene andere reden, die haar terug heeft gehouden om de gedachte strafbepaling in het wetboek op te nemen. Deze wordt wel eene *præventive* bepaling genoemd, maar in wezenlijkheid is zij dit echter niet. Immers de straf kan alleen worden toegepast nadat de verbodene aankondiging of verspreiding heeft plaats gehad. Het is dus eigenlijk niet alzoo dat door deze strafbepaling meer dan door eenige eigenlijk gezegde *repressive*, het kwaad zal worden afgekeerd, want dat wat men beletten wil zal in beide gevallen gelijkelijk begaan zijn, voordat aan de inroeping der strafwet is te denken. Hierbij komt dat bij eene voordragt der bepaling van 1842 het te voorzien was dat in allen gevalle tegen derzelver algemeenheid bedenkingen van onderscheiden aard, bijv. van onuitvoerlijkheid, van het daarbij zich mengen *in sacra* en andere zouden worden gemaakt, welker behandeling alle welligt minder nuttig was te achten.

De Regering heeft wijders gemeend dat hare regten genoegzaam gewaarborgd zouden zijn door *repressive* strafbepalingen, die alle misbruik ten nadeele van den Staat zouden beletten. In het jaar 1842 is in dien geest in de Afdeelingen der Tweede Kamer een voorgesteld artikel ter sprake gekomen, maar te weinig bijval heeft dit toen ontmoet, dan dat de Regering, zonder nadere aanleiding, dat zou hebben kunnen weder voordragen. Na herhaalde overweging is de Regering tot het gevoelen gekomen, dat ook zoodanige bijzondere repressive bepaling voor dit onderwerp in het Strafregt kan worden gemist, en dat het voldoende, en misschien voor het bewuste regt der Regering beter geacht mag worden, indien de bestraffing der misdrijven, welke door of bij deze afkondigingen of verspreidingen plaats mogten hebben, aan de algemeene bepalingen van het strafregt worden overgelaten. Zij namenlijk, die bij deze verrigtingen in eenige der bepalingen van den laatsten titel van het IIde Boek vallen, zullen natuurlijk ook aan de aldaar vastgestelde straffen onderworpen zijn. En de Regering durft vertrouwen, dat zoowel hare regten als de veiligheid en rust der maatschappij, daarin genoegzame waarborgen vinden zullen, behoudens altijd haar vermogen, om te dezen aanzien later bijzondere verordeningen te doen vaststellen, wanneer de ervaring de behoefte daaraan mogt hebben aangetoond.

Hiermede meent men de zienswijze der Regering te hebben doen kennen, die tot de niet-wederopneming van de zoo dikwerf genoemde bepaling in het ontwerp van dit wetboek heeft gebragt. De Regerng durft zich vleijen, dat de Kamer, thans te dien aanzien ingelicht, geene zwarigheid meer zal vinden om dit denkbeeld te deelen, ook daarbij in aanmerking nemende de eigenaardige moeijelijkheden, welke het thans behandelde onderwerp, hoe ook anders te regelen, altijd opleveren zou.

TITEL X.

Art. 2. Men heeft hier alleen van den *voorbedachten raad* gesproken en niet van den *guet-à-pens*, omdat deze laatste geheel in de eerste is begrepen. Het betoog hiervan wordt onder anderen gevonden bij CHAUVEAU *et* FAUSTIN, Brusselsche editie van 1837, t. III, p. 68.

Art. 4. Bij de onderscheidingen, die in de volgende artikelen gemaakt zijn, gelooft de Regering, gelijk zij reeds zeide in de Memorie van Toelichting, dat het onbillijke, waartoe dit artikel zou kunnen aanleiding geven, mag gerekend worden te zijn vervallen. Zij maakt daarom zwarigheid om hier door eene bijvoeging van *noodzakelijk* of *onvermijdelijk* de regterlijke beslissing geheel in handen te stellen van het bijzonder oordeel van dezen of genen geneesheer over de middelen, die welligt nog tot afkeering van den dood hadden kunnen worden aangewend, of die welligt beter niet zouden gebruikt zijn, iets waarvan het hoogst onzekere en willekeurige in de meeste gevallen zich bij ieder laat gevoelen.

Gelijk reeds in de Memorie van Toelichting gezegd is, heeft men geene bepaling van de vergiftiging in het wetboek opgenomen, omdat zulks, na de algemeene bepalingen van doodslag en moord gegeven, onnoodig scheen. Het gevolg hiervan is alzoo dat de *vergiftiging* geen *crimen sui generis*, maar daar zij altijd met voorbedachten rade begaan wordt, eene der verschillende *species* van den *moord* is, zoodat, wanneer zij den dood niet te weeg brengt, er slechts *poging* tot moord plaats heeft gehad. Het is te gestreng toegesehenen hier bij uitzondering de poging altijd met den dood te straffen; ook omdat men zich voorstelde dat zulk eene bepaling slechts leiden zou, om, waar geen menschelijk leven is verloren gegaan, kwijtschelding van de doodstraf te doen verkrijgen.

Art. 7. Vermits in den volgenden titel van den voorbedachten

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

raad bij feitelijke beleediging eene bepaling is gegeven (waar ter plaatse zij ook het meest eigenaardig schijnt te kunnen worden opgenomen), zoo gelooft men, dat alle twijfel, bij dit artikel in het Verslag bedoeld, zal moeten vervallen. Ten overvloede heeft men nu nog daarheen verwezen.

Overigens zou men meenen dat het geven van *ééne* definitie van *voorbedachten raad*, zonder betrekking tot eene *bepaalde* misdaad, niet mogelijk is bij het denkbeeld, dat men, blijkens art. 3 van dezen en art. 4 van den volgenden titel, volstrekt aan deze verzwarende omstandigheid wil gehecht hebben.

Art. 8. Men verstaat onder *handeling* alles wat tot de wijze behoort, waarop de dader zijn misdrijf heeft volvoerd, zoodat de grond, dat de dood redelijkerwijze niet kon worden vermoed, uitsluitend in datgene mag gezocht worden, hetwelk dat bedrijf, in deszelfs geheel genomen, kenmerkt. Wat nu betreft de gebezigde uitdrukking: *op geene redelijke wijze*, zoo merkt men aan, dat deze bepaling alle denkbare toepassing zou verliezen, indien hier slechts geschreven ware: *welke bij geene mogelijkheid kan vermoed worden.* Men heeft zich dus hier, en daarin ligt de grond van dit artikel, het geval voorgesteld, waarin, ofschoon de mogelijkheid van een noodlottig gevolg der daad denkbaar was, echter eene zoo groote mate van onwaarschijnlijkheid daarvoor bestond, dat die volgens het gewoon beloop van zaken voor ondenkbaar kon worden gehouden. Deze bedoeling gelooft men dat het taalgebruik door de woorden: *op geene redelijke wijze te vermoeden*, juist wedergeeft.

Art. 10. Het woord *opzettelijk* is hier alleen bijgevoegd, omdat het hier een *wanbedrijf* geldt, en dus de bepaling van art. 4, Titel I, Boek I, niet van toepassing is, en geenszins heeft men daarmede willen te kennen gegeven, dat de hier genoemde daad, indien zij in drift gepleegd is, niet onder de bepaling van dit artikel zou doen vervallen. Men gelooft dan ook dat eene dergelijke uitlegging van het begrip, dat met het woord *opzettelijk* wordt uitgedrukt, niet zou strooken met het algemeene, daaraan overal bij dit wetboek gehechte denkbeeld.

Art. 11. Het woordje *en* tusschen *opgevolgd* en *gestrekt* moet naar het oordeel der Regering, noodwendig blijven, als *bijkomende* vereischte bij het reeds genoemde. Immers zoodra er geen verband tusschen den doodslag en het andere misdrijf bestaat, heeft er eenvoudig een zamenloop van misdrijven plaats, en dan ziet men geene reden om voor dit geval van de algemeene bepalingen van het Iste Boek op den zamenloop af te wijken.

Art. 12. Ofschoon de doodslag zich stellig onder eene verzwarende omstandigheid vertoont, wanneer die heeft plaats gehad op behuwd-ouders, zoo kan men daarin toch dat bijzonder kenmerk van den vadermoord, die gewelddadige verbreking van den sterksten natuurlijken band, niet erkennen. Men meent deze daarom hier niet te kunnen bijvoegen.

Art. 13. De Regering is reeds schoorvoetend tot deze bepaling overgegaan, en moet daarom verklaren, dat zij niet tot eenige verdere uitbreiding der vermindering van de straf kan besluiten. Het is waar dat hier twee zeer verzachtende omstandigheden bijeenkomen, maar men bedenke ook dat men in de straf drie trappen is afgedaald, en dus reeds op datgene, wat thans met den dood bedreigd wordt, eene tuchthuisstraf, die tot acht jaren kan afdalen, heeft gesteld.

Art. 18. Allezins zijn onder *geneeskunstoefenaars* de vroedvrouwen en apothekers begrepen. Men zie onder anderen de wet van den 12den Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 16) en het Koninklijk besluit van den 31sten Mei daaraanvolgende (*Staatsblad* n°. 25).

Art. 19. De *onhandigheid* is hier niet vermeld, naardien deze onder *schuld* begrepen is. In het ontwerp van 1842 werd eerst schuld, en daarna *onhandigheid*, *onbedrevenheid* enz. opgenoemd, waarop, naar men meent zeer te regt, in het Verslag de aanmerking werd gemaakt, dat de *vox generis* bij het aanwijzen van alle de *species* overtollig was. Men heeft begrepen dat men veiliger weg insloeg met het *genus* te noemen, dan de *species* op te geven, waarbij men gevaar zou loopen sommige over te slaan, en mitsdien te schijnen die te hebben willen uitsluiten. Deze bedenking scheen hier te meer te mogen gelden, omdat aan de vele verschillende in het ontwerp van 1842 gebezigde woorden, welke die *species* moesten verbeelden, geene bepaald onderscheidene denkbeelden zijn verbonden.

Overigens gelooft men, dat, indien het misdrijf werkelijk van dien aard is, dat het noodig is om het bijkomend verbod uit te spreken, dit ten minste voor *twee jaren* zal moeten zijn, daar er anders met deze bepaling geen waarborg zou kunnen geacht worden aan de maatschappij te zijn gegeven. Men wenscht de toepassing van zoodanig verbod wel alleen in geval van noodzakelijkheid, maar dan ook een verbod, dat metderdaad een veiligheids-maatregel mag heeten.

TITEL XI.

Art. 1. Onder *duurzame verminking* verstaat men het verlies van eenig deel van het ligchaam, of van het gebruik daarvan, waardoor de functien van het ligchaam in den onbeleedigden staat in een of ander opzigt blijvend zijn belemmerd. Met *onherstelbare kwaal* geeft men te kennen eenige ligchaams- of zielsziekte, die òf op zich zelve voor geen herstel vatbaar is, òf dit slechts is onder achterlating van zoodanige gevolgen, waardoor de beleedigde zijne vroegere gezondheid naar ligchaam of geest niet weder kan verkrijgen.

Art. 6 (nieuw). Dat de poging tot feitelijke beleediging bedreigd worde, acht de Regering stellig noodig. Zij is in vele gevallen allezins bewijsbaar, maar dient afzonderlijk door den wetgever als misdrijf te worden opgenomen, omdat zij anders ook bij de geweldadigste aanvallen niet strafbaar zou zijn. Immers daar de verschillende feitelijke beleedigingen als verschillende misdrijven zijn opgenomen, *naar mate van derzelver* GEVOLGEN, kan daarbij op zich zelve van gene poging de rede zijn. Vele hevige aanvallen, met gevaarlijke wapenen gedaan, zouden daardoor ongestraft blijven, ten ware de poging tot moord of doodslag kon bewezen worden. Dit moet de wetgever verhoeden en hij kan dit in meerdere gevallen.

Men heeft daarom de bepaling van het 2de lid van art. 5 tot een afzonderlijk artikel gemaakt, waarbij in het algemeen de poging tot feitelijke beleediging is bedreigd. Dit scheen noodzakelijk, vermits, indien alleen de poging tot de beleedigingen, waarover art. 5 handelt, gestraft wierd, alle aanvallen, die met wapenen plaats hadden, buiten het artikel zouden blijven, alzoo daarin niet waarschijnlijk eene poging tot eenvoudige beleediging, die geen letsel veroorzaakte, zou kunnen worden gezien. Bezwaarlijk kan men bij dit artikel zwaardere straffen bedreigen dan in art. 5 zijn vastgesteld, daar ook de poging tot het daar vermelde misdrijf hieronder vervalt; doch wegens den ergen aard, die deze pogingen *kunnen* aanwijzen, heeft men gemeend de straf vooral niet lager te moeten stellen.

Art. 7 (nieuw). De Regering heeft met dit artikel een belangrijk verzuim bij het opstellen van het ontwerp hersteld. Wanneer aan den eenen kant ambtenaren zwaarder voor vele daden worden gestraft, wanneer zij inzonderheid streng worden bedreigd voor overtreding van ambtspligten, dan dienen zij van den anderen kant bescherming te vinden in de wet, wanneer zij hunne beroepsbezigheden uitoefenen, en vooral ook gewaarborgd te worden tegen de aanvallen van diegenen, die hen ter zake van die uitoefening beleedigen. Het scheen dan ook inconsequent dat het ontwerp dit oogpunt bij den *laster* en den *hoon* had bewaard, en hier, waar het nog erger daden kan gelden, uit het oog had verloren.

Art. 7 (nu 9). Aan het eenvoudig weglaten van dit artikel kan natuurlijk niet gedacht worden, vermits dan deze beleediging niet eens als verschoonbaar zou kunnen worden beschouwd, maar met de straffen, in de artt. 1, 2, 3 of 5 bedreigd, zou moeten worden gestraft. Wilde men nu hier geheel geene straf bedreigd hebben, dan zou de wetgever uitdrukkelijk moeten verklaren, dat die daad straffeloos zou kunnen worden gepleegd, en daarin kan men niet wel toestemmen. Men bedenke dat de wetgever op den doodslag in dit geval een jaar gevangenisstraf als minimum stelt, en dus de daad nog altijd als een ernstig misdrijf beschouwt. Zou nu de wetgever zich gelijk blijven, met te verklaren dat alle feitelijke beleediging, die zoo nabij aan den doodslag kan komen, vrijelijk kan worden gepleegd?

Art. 9 (nu 11) Behalve de reeds in het Verslag genoemde, had men onder de tot huisselijk gebruik bestemde zaken ook nog bij voorbeeld vergiftigde kaarsen op het oog, waarvan in lateren tijd nog al eens sprake is geweest.

Art. 12 (nu 14). Men heeft hier thans mede aangehaald art. 8 (nu 10), doch van art. 9 (nu 11) kan hier niet wel eenige toepassing zijn. Immers in art. 9 (nu 11) heeft de dader geen oogmerk om iemand te beleedigen, en zonder het bestaan van zoodanig oogmerk kan dit artikel nimmer worden toegepast.

TITEL XII.

Art. 1. Onder *geregeld* verstaat men dat het gevecht volgens vooraf bepaalde regelen plaats hebbe, waaronder zoowel diegenen te verstaan zijn, welke in eenig voorkomend geval *uitdrukkelijk* te voren door getuigen of partijen zijn aangenomen en vastgesteld,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

als die welke bij ieder tweegevecht, als kenmerkend onderscheid van iederen onverhoedschen of verraderlijken moorddadigen aanval voorop staan.

Men heeft voorts de woorden *schiet- of scherpgeweren* veranderd in de bepaalde aanwijzing der wapenen, zoodat ieder gevecht, waarin men zich van andere wapenen bediend heeft, de daders en getuigen onder de bepalingen der beide voorgaande titels en onder die der medepligtigheid zal doen vervallen. Men is hiermede niet afgeweken van de oorspronkelijke bedoeling, maar heeft zich van de noodzakelijkheid dezer bepaalde opnoeming der wapenen, naar aanleiding der ten deze in het Verslag gedane vragen, overtuigd gehouden.

De Regering meent zich overigens van verdere beschouwingen omtrent het tweegevecht te kunnen onthouden, vermits zij haar gevoelen daaromtrent omstandig in de Memorie van Toelichting heeft ontwikkeld en daarin ook den bijval van de meerderheid der Kamer blijkt te hebben gevonden. Zij zal dit te minder doen omdat zij, wetende van hoe algemeene bekendheid de gronden voor en tegen deze beschouwingen zijn bij allen, die over dit onderwerp ernstig hebben nagedacht, weinig hoop zou durven voeden om hen, die thans haar gevoelen niet deelen, daartoe alsnog te zullen brengen. Alleen mag zij niet ongepast rekenen hier nog de aandacht te vestigen op eene verhandeling over dit onderwerp van den beroemden Heidelbergschen hoogleeraar MITTERMAIJER, geplaatst in het *Archief des Auslandes*, *neue Folge A°.* 1845, 3de stuk, waarvan de lezing de Regering zeer in hare overtuiging op dit punt versterkt heeft.

Met de beschouwingen over het tweegevecht staat die over de *niet-strafbaarheid* der getuigen in een naauw verband. Ook daaromtrent meent men zich geheel aan het in de Memorie van Toelichting gezegde te kunnen gedragen.

TITEL XIII.

Men keurt hier, blijkens het Verslag, de weinige ruimte in de straf onraadzaam en wenscht zelfs gelegenheid tot het opleggen van correctionnele straffen te geven, *vermits zich hier gevallen konden voordoen waarbij de betrokkene* AMBTENAREN *niet eens ter kwader trouw gehandeld hadden.* De Regering meent deze bedenking voor vervallen te kunnen houden, wanneer zij in aanmerking neemt dat de bepalingen van dit en de volgende artikelen niet van toepassing zijn op *ambtenaren*, vermits voor deze bijzonder bij de wet is voorzien bij art. 7 (nu 8) van den IXden Titel. *In toto jure generi per speciem derogatur*, *etc.* Ook bepaaldelijk met het oog hierop, had men uit de opgenoemde wijzen, waarop deze misdaad kan gepleegd worden, die van *misbruik van gezag* uit het ontwerp van 1842 niet overgenomen. Men gelooft, dat, daar hier alzoo nimmer dan aan eene allezins ter kwader trouw gepleegde daad kan worden gedacht, de straf niet ruimer zal behoeven te worden gesteld. Bij verzachtende omstandigheden gelden natuurlijk de daarvoor gemaakte bepalingen in het Iste Boek van dit Wetboek.

Art. 2. De hier in het Verslag gedane vraag moet stellig in ontkennenden zin worden beantwoord, waartoe men meent te kunnen verwijzen naar het laatste lid van art. 2 der wet van 29 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20), en het daaromtrent in der tijd verhandelde met de Kamer.

Art. 3. Onder *mishandeling*, als geheel algemeene uitdrukking, is allezins het onthouden of het toedienen van slecht voedsel begrepen. Bij het laatste vooral spreekt het van zelfs, dat de regter de verschillende omstandigheden meer bijzonder zal moeten in aanmerking nemen.

TITEL XIV.

Art. 1. Voor eene meerdere onderscheiding in de straf te maken naar gelang de dader *werkelijk in zijn regt was*, of slechts *vermeende zulks te zijn*, heeft de Regering geenen genoegzamen grond kunnen vinden, en zulks in de eerste plaats, vermits het, uit het oogpunt van de moraliteit van den dader, geen verschil maakt of zijne innerlijke overtuiging al dan niet met de waarheid overeenkomt, en ten andere omdat, terwijl eigenrigting nimmer geoorloofd is, en dus altijd met eenige klem strafbaar moet worden gesteld, men niet wel minder dan de bedreigde straf, die tot eene eenvoudige geldboete van drie honderd gulden kan afdalen, op dit misdrijf meent te kunnen stellen, terwijl aan den anderen kant, ook bij het bestaan van wezenlijk regt, het geweld van dien aard kan zijn geweest, dat het maximum der correctionnele straf des noods door den regter moet kunnen worden toegepast.

Art. 2. De Regering is onzeker omtrent de bedoeling met de op dit artikel in het Verslag voorkomende aanmerkingen. Wanneer zij toch nagaat, dat men de zinsnede: » *eenige onregtmatige daad te verrigten*" te onbestemd vindt, dan zou zij vragen, hoe kan men dan het » *remplir toute autre condition*", in art. 305 van den Code Pénal, terugwenschen, hetwelk toch, haars inziens, oneindig onbepaalder is. Ook kan men niet wel inzien, dat het woord *bevel* minder geschikt is dan dat van *ordre* in genoemd art. 305, daar men meent aan beide woorden gelijke beteekenis te mogen hechten.

Afgezien nu van de vergelijking met het Fransche regt, zou men meenen dat de woorden: *onregtmatige daad* verkieslijk moeten geacht worden boven eene uitdrukking, waarin uitsluitend het denkbeeld van *strafschuldige daad* zou gelegen zijn. Men denke er aan hoe menige zeer *onregtmatige daad*, vooral ten aanzien van het schenden van gesloten overeenkomsten, het burgerlijk regt niet kent, welke de strafwet nogtans niet bereikt.

Overigens heeft men door de bijvoeging der woorden *aanmaning* en *verzoek* het strikte begrip van bevel uitgebreid, en tevens, naar men meent, beter doen uitkomen dat de bedreiging alleen bij *niet-volbrenging* van den last zal worden uitgevoerd.

Art. 3. De Regering acht zich bezwaard hier eene mindere straf vast te stellen. Het geldt hier, evenzeer als in het voorgaand artikel, bedreigingen van den ergsten aard met bepaalde voorwaarden gedaan, en terwijl men nu zeer gaarne wil erkennen, dat onvoorwaardelijke bedreigingen, ook van den zwaarst denkbaren aard, *in drift* kunnen worden gedaan, zoo meent men de beschouwing in het Verslag, dat hij, die slechts in drift bedreigt, *bepaalde voorwaarden* bij zijne bedreigingen zou voegen, te mogen in twijfel trekken.

Art. 5. Nadere bepaling kan men hier niet wel aan de bedreiging geven, omdat men daardoor eene beperking aan het artikel zou toebrengen, die men niet wenschelijk acht. Men rekent toch dat elke bedreiging, *met eenig bevel gedaan*, wel altijd ten minste met *tien gulden* boete zal mogen gestraft worden.

TITEL XV.

Art. 1. Nu de woorden: *of gezondheid* zijn weggelaten, het maximum der tuchthuisstraf is verlaagd, en vooral de verzwarende bepaling van art. 2 geheel is weggenomen, gelooft men zeker niet dat de straffen nog als te gestreng zullen kunnen worden aangemerkt. Het misdrijf is toch onloochenbaar zwaar! Men zou dan ook niet denken dat deze bepalingen van dien aard zijn om meer tot kindermoord aanleiding te geven. Want de straf daarop gesteld, is altijd nog meer dan *één* graad zwaarder, en voor het geval, hetwelk men vreest, gelooft men wel te kunnen zeggen dat die altijd nog *twee* graden zwaarder zou zijn. Immers, wanneer eene vrouw te voren met de wet te rade gaat, en uit de vergelijking der op kindermoord en op het te vondeling leggen gestelde straffen tot een besluit wil komen, wat van beiden te doen, dan zal zij wel, indien zij het eerste kiest, geacht kunnen worden met voorbedachten rade te hebben gehandeld.

TITEL XVI.

Art. 1. Men verstaat het woord *openbaar* in de natuurlijke beteekenis, zoodat de schending alleen strafbaar zal zijn, wanneer zij op eene *openbare plaats* geschiedt. Men meent hier echter, naar aanleiding van hetgeen later bij dit artikel in het *Verslag* gezegd wordt, te moeten opmerken, dat men herbergen, koffijhuizen en dergelijke voor het publiek toegankelijke plaatsen voor *openbare* plaatsen houdt.

Art. 6. Men heeft de woorden *weduwe of jonge dochter* doorgeschrapt, daar men gelooft dat deze evenzeer als de *gehuwde vrouw* mogen geacht worden onder het woord *vrouw* begrepen te zijn.

Art. 7. De Regering bevroedt niet, waarom men de verzwaring van straf bij de leermeesters of onderwijzers niet zou willen. Immers zij oefenen werkelijk eenig gezag over hunne kweekelingen uit, en deze zijn aan hen in eenige opzigten gehoorzaamheid verschuldigd, door welke omstandigheden zij meer in de gelegenheid zijn om aan hunne zedelooze begeerten te hunnen aanzien te voldoen.

Art. 8. Bij de bepaling van den leeftijd heeft de Fransche wetgever zich aan die der minderjarigheid gehouden, en dien ten gevolge den ouderdom van een en twintig jaren vastgesteld. Die grond bestaat dus voor den Nederlandschen wetgever niet, maar hij zou òf, zich aan den minderjarigen leeftijd houdende, den ouderdom van drie en twintig jaren kunnen bepalen, òf, zonder zich aan die omstandigheden gebonden te achten, alleen op de noodzakelijkheid eener bijzondere bescherming bij de wet moeten acht geven, en dit laatste scheen der Regering het meest eigenaardig toe. Uit dit oogpunt uitgaande, gelooft zij het er voor

. XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

te mogen houden, dat op achttienjarigen leeftijd deze bijzondere bescherming kan eindigen. Het valt niet te ontkennen, dat de verleiding op velen bijna op iederen leeftijd werkt, maar daarvoor kan de strafwetgever niet anders zorgen dan door voorschriften als die van art. 2, Titel IV, Boek I, terwijl bepalingen als de onderwerpelijke zich slechts tot die jaren schijnen te kunnen uitstrekken, waarin men mag aannemen dat op eigen oordeel en eigene bescherming nog weinig te rekenen is.

Art. 9. De Regering meent zich veilig bij diegenen te kunnen voegen, die van oordeel zijn, dat het regterlijk verbod, ter zake van gepleegd misdrijf uitgesproken, om zijn beroep als godsdienstleeraar uit te oefenen, niets gemeens heeft met de afscheiding van Kerk en Staat. Geheel juist werd dan ook, haars inziens, in het Verslag gezegd, dat hier geene sprake was van het ontnemen aan den geestelijke van zijn radicaal, maar alleen van zijne bevoegdheid om hier te lande zijn beroep uit te oefenen. Evenmin als de Staat, door het Strafwetboek algemeen te maken en dus daarmede evenzeer geestelijken als leeken te bedreigen, kan gezegd worden op het gebied der Kerk te treden, evenmin zeker kan zij het door deze bepaalde straf ook tegen de geestelijken te bedreigen.

Gelijk men dit overal gedaan heeft, zoo meent men zich ook hier van de bijvoeging: *bovendien*, *daarenboven*, of iets dergelijks, te moeten onthouden. Reeds uit de redactie kan er, naar men meent, geen twijfel zijn, maar, hetgeen meer afdoet, is de bepaling in het Iste Boek, dat straffen als deze, slechts *bijkomende* straffen zijn. De wetgever moet dus, naar men meent, niet later, door de eene of andere uitdrukking, den schijn aannemen, als of dit beginsel bij hem niet vast stond.

Art. 10. De Regering zou er niet in kunnen toegeven om de vervolging wegens deze misdaad afhankelijk te stellen van eene klagte van bij de wet aan te wijzen personen. Zij zou toch vragen, wie hier zou moeten worden aangewezen? Eene eigenlijk gezegde beleedigde partij ontstaat door deze daad niet, ten ware in de daad tevens het misdrijf van overspel ligt opgesloten, en het is niet te denken, dat een der naaste bloedverwanten, die dan toch wel de aan te wijzen personen zouden moeten zijn, eene klagte deswege zal doen. Zoo zou het er dan op nederkomen, dat deze daad slechts, ingeval zij ook overspel opleverde, zou worden vervolgd, en dit kan de Regering geenszins voldoende achten. Het zou niet moeijelijk zijn op voorbeelden te wijzen van gevallen, waarin het te betreuren was, dat de strafwet geene voorzieningen daartegen inhield. Reeds daarin schijnt een grond van geen gering belang voor het bedreigen dezer zedelooze daden te zijn gelegen. Maar wanneer de wetgever daarbij nog de oogen vestigt op het ongelukkige lot in de maatschappij van hen, die uit zoodanige ongeoorloofde gemeenschap geboren worden dan zal hij zich stellig verpligt moeten achten, daartegen bij de strafwet te waken, en dan ook schijnen geene nadere bepalingen te moeten gegeven worden, welke de toepassing der straf bijna in elk voorkomend geval zouden uitsluiten.

Art. 11. Dat voor de toepassing van dit artikel de bepaling van het 2de lid van art. 22 van het Wetboek van Strafvordering geheel van kracht zal zijn, is, vermits daaraan hier niet gederogeerd wordt, aan geene bedenking onderhevig.

Art. 13 (nu 12). Gelijk men bij art. 12 (nu 11, alinea 2) de woorden: *des bewust* heeft gevoegd, omdat aldaar de rede was van een *wanbedrijf*, zoo heeft men in het 2de lid van dit artikel de woorden: *indien hij met deze omstandigheid bekend was*, doorgehaald, vermits dit vereischte noodzakelijk in de daad, als *misdaad*, begrepen is.

TITEL XVII.

Ook voor de toepassing der bepalingen van dezen titel blijft, om de reeds aangegeven reden, het vastgestelde bij art. 22, 2de lid, van het Wetboek van Strafvordering in volle kracht.

De Regering heeft, naar aanleiding der algemeene opmerking in het Verslag, de voorgestelde definitien van laster en hoon nader met die, in den Code Pénal voorkomende, vergeleken. Zij meent echter, behoudens de thans daaraan gebragte wijzigingen, dezelve aldus te moeten behouden.

Bij vergelijking namelijk van art. 1 van het ontwerp met art. 367 van het Fransche wetboek, blijkt, als onderscheid tusschen deze beide bepalingen, vooreerst, dat in art. 1 van het ontwerp de aanwijzing der plaats, waar de laster geschiedt, niet is opgenomen.

Men oordeelt namelijk, dat wanneer al de wetgever, hetzij wegens het moeijelijke van het bewijs, hetzij uit vrees van de vrijheid van spreken op niet openbare plaatsen te belemmeren, hetzij uit andere oorzaken, den laster alleen dan wil strafbaar stellen, wanneer die in het openbaar is gepleegd, deze omstandigheid niets wegneemt van de waarheid, dat het opzettelijk logenachtig aantijgen aan iemand eener slechte daad, altijd en overal laster is, wanneer en waar ook gepleegd. Het schijnt dus minder juist om deze omstandigheid in de definitie zelve op te nemen.

Ten andere (om nog niet te spreken van laster ten aanhoore van meerderen gepleegd, welke in den Code Pénal niet strafbaar gesteld is) rekent men de uitdrukking: *dans les lieux ou réunions publics* onvolledig, terwijl de uitdrukking *in het openbaar* in art. 5 van het ontwerp, onder bijvoeging van het bepaalde in art. 11, alles schijnt te omvatten wat men verlangt. De reden toch dat deze omstandigheid tot den mondelingen laster volgens het Fransche wetboek vereischt wordt, en het misdrijf volgens het tegenwoordig ontwerp verzwaart, schijnt wel uitsluitend daarin te moeten gezocht worden dat de woorden *op publieke plaatsen* VERNEEMBAAR zijn, zoodat, waar ter plaatse de lasteraar zich ook bevinde, hij volgens deze bepalingen moet strafbaar zijn indien zijne woorden slechts in het openbaar worden geuit. Men gelooft nogtans dat dit denkbeeld met de woorden *qui*, *dans les lieux publics aura imputé* enz., niet volkomen wordt uitgedrukt, en bekend is het, hoe het onder het tegenwoordig regt een punt van geschil heeft uitgemaakt of hij, die, op zijn schip of zijne kamer zich bevindende, overluid naar buiten lasterlijke taal had uitgesproken, aan laster kon worden schuldig geacht. Volgens dit ontwerp zal de bevestigende beantwoording dier vraag niet wel kunnen worden betwijfeld; want de *laster* wordt in deze gevallen *in het openbaar* gepleegd, en het ontwerp maakt door de algemeene uitdrukking in art. 5 geen onderscheid in de plaats, waarbinnen of waarop de lasteraar zich bevindt.

Eindelijk, om in geene meerdere bijzonderheden te treden, zou men aan de bepaling van het ontwerp de voorkeur meenen te moeten geven, omdat zij het element van allen laster, *het oogmerk om te beleedigen*, uitdrukkelijk opneemt.

Deze overwegingen doen mede de Regering de bepaling van art. 2 van het ontwerp boven die van art. 375 van den Code Pénal verkiezen, terwijl men daarenboven in laatstgemeld artikel het vereischte van den stelligen wettigen stijl mist.

Men heeft verder bepaaldelijk het ongeraden geoordeeld om de laatste bewoordingen van het 2de artikel naar het IIIde Boek over te brengen. De ondervinding wijst te zeer aan welk een misbruik er dagelijks gemaakt wordt van de thans geldende bepaling van art. 375 van den Code Pénal, waarbij de hoon tot de aanwrijving van eene bepaalde ondeugd wordt beperkt, om in deze dwaling te vervallen; en de hoon in dit 2de artikel bedoeld, vergeleken met de overige bepalingen van dezen titel, zal altijd genoegzaam onderscheiden blijven van de eenvoudige *scheldwoorden*, waarover in het IIIde Boek wordt gehandeld.

Art. 3. Onder de *openbare gestelde magten* zijn de *vreemde* magten *niet* begrepen. Men meent dit nergens in het wetboek te behoeven bij te voegen, omdat het in den aard der zaak ligt, dat men onder *autoriteiten* en *ambtenaren* slechts *Nederlandsche* verstaat, zoo dikwijls men niet uitdrukkelijk het tegendeel verklaart. Hij, die vreemde Souvereinen beleedigt door hen te honen of te lasteren, valt onder de bepalingen van artt. 5 en 6, welke voortaan de behouding van de bijzondere wet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 51), met de invoering van dit wetboek minder noodzakelijk schijnen te zullen maken.

Art. 10 (nieuw). Hoezeer het reeds in den aard der zaak lag, dat in geval van beleedigingen tegen de in artt. 8 en 9 genoemde hooge personen, de aanwijzing in art. 1 van dezen titel voor den laster, » *waarvan de waarheid uit geen regterlijk gewijsde of authentieke acte blijkt*" voor geene toepassing vatbaar was, heeft men echter gemeend dat het nuttig kon zijn dit uitdrukkelijk in de wet zelve te verklaren. Evenmin kan ook in dat geval de bepaling van het 4de artikel van dezen titel (overeenstemmende met art. 1402 van het Burgerlijk Wetboek), zoo uit derzelver aard, als om de verkeerde gevolgen welke anders daaruit zouden voortvloeijen, toepassing vinden. Dat altijd tot de wanbedrijven in de artt. 8 en 9 vermeld het oogmerk om te beleedigen moet hebben bestaan, spreekt van zelf.

Art. 10 (nu 11). Men is van oordeel gebleven, dat bij de algemeene bepalingen van het Iste Boek op de herhaling, waaraan in het Verslag niet schijnt gedacht te zijn, de in de voorgaande artikelen bedreigde straffen ook in dit geval zwaar genoeg kunnen worden geacht.

Men meent in de omstandigheid dat de *verkiesbaarheid* blijft voortduren, geen genoegzamen grond te kunnen vinden om de schorsing in de uitoefening van het stem- en kiesregt *niet* te bedreigen. Het laatste toch is een regt dat de veroordeelde werke-

lijk uitoefent, en waarin hij steeds zou voortgaan, indien het hem niet werd ontnomen.

Art. 11 (nu 12). Men vertrouwt door het 2de lid van dit artikel de bezwaren te zullen hebben weggenomen. De bedoeling is alleen om ook onder de strafbepaling te brengen laster en hoon, die in societeiten, of op eene of andere plaats van algemeene bijeenkomst voor leden van vereenigingen, die echter niet voor het publiek openstaan, wordt gepleegd, zoodat men geene kringen van gezellig huisselijk verkeer daaronder wil begrepen hebben.

Art. 13 (nu 14). Zoowel ten gevolge van dit artikel, als van de overige bepalingen van dit boek, zullen de wetten van 16 Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 34) en 1 Junij 1830 (*Staatsblad* n°. 15) bij de invoering van dit wetboek zijn vervallen.

Art. 15 (nu 16). Men vertrouwt dat door de bijvoeging welke in het Verslag verlangd was, en welke mede allezins in de bedoeling der Regering lag, de zwarigheden zullen vervallen, welke de bepaalde beantwoording in een of anderen zin der bij dit artikel in het Verslag gedane vraag zou kunnen doen ontmoeten.

Aan het slot van de aanmerkingen op dezen titel wordt in het Verslag de vraag gedaan, of niet ook eene bepaling als die van art. 372 van den Code Pénal alhier behoorde te worden opgenomen. De Regering heeft het daarmede overeenkomstig art. 8 van het ontwerp van 1842 opzettelijk weggelaten, en zulks op de gronden, die daartegen destijds in het Voorloopig Verslag zijn aangevoerd. Deze gronden, welke toen algemeen blijken te zijn gedeeld, kwamen der Regering voor zeer afdoende te zijn, en, alsnog daaromtrent geheel hetzelfde gevoelen toegedaan zijnde, meent zij kortheidshalve zich daaraan te mogen gedragen.

TITEL XVIII.

Bepalingen en voorbehoedmiddelen omtrent het vervoer van buskruid, oorlogsbehoeften en brandstoffen vorderen, om tot de strafbedreigingen te kunnen geraken, dat men in zoovele bijzonderheden van onderscheiden aard trede, dat het een van het ander onmogelijk kan worden afgescheiden, zonder òf op beide plaatsen voor verre het grootste gedeelte hetzelfde uit te drukken, òf eene verwarring en belemmering bij de toepassing te weeg te brengen, welke niet dan van schadelijke gevolgen zijn kan. Wanneer men eenvoudig de wet van 26 Januarij 1815 (*Staatsblad* n°. 7) inziet, dan blijkt het, gelijk ook de aard van het onderwerp zulks reeds *a priori* moet doen veronderstellen, dat men het wetboek geheel van de overal elders gevolgde beginselen en oogpunten zou doen afwijken, door hetzelve alle de ten deze noodzakelijke administrative verordeningen te doen opnemen.

Men zou daarom vermeenen dat dit onderwerp alleen voor eene behandeling bij eene afzonderlijke wet vatbaar kan worden gerekend. Dat de thans geldende wet omtrent dit onderwerp te wenschen overlaat, en met de overige bepalingen van het strafregt zich niet laat vereenigen, valt niet te ontkennen. De Regering kan dan ook de verzekering geven, dat de herziening dier wet thans een voorwerp harer zorgen, en onder bearbeiding is.

Artt. 1, 2, 6 *en* 7 (nu 1, 2 en 3). Men gelooft dat, bij deze veel vereenvoudigste redactie, de geopperde zwarigheden zullen zijn vervallen. Hetgeen de eerst voorgedragene bepalingen inhielden is daarin te zamen getrokken, en bij nader inzien heeft men het beter gekeurd, niet, zoo als in de artt. 5 en 6, in de opnoeming van bijzonderheden zich te begeven, die de mogelijkheid van onvolledigheid altijd overlaten. Men moet nog opmerken, dat, vermits het in brand steken van *eigen* goed, in de gevallen bij art. 2 (nu 3) voorzien, edoch wel uitdrukkelijk met de uitzonderingen aldaar opgenoemd, door den wetgever voor geoorloofd wordt verklaard, daaruit van zelf volgt, dat hij, die in diezelfde gevallen het goed, hetwelk hem slechts gedeeltelijk toebehoort, met bewilliging van zijnen mede-eigenaar en dus niet met benadeeling van diens regten, in den brand steekt, evenmin eene ongeoorloofde daad verrigt, vermits hij den wil van hem uitvoert, die het regt had zoodanigen last of bewilliging te geven. De uitgedrukte uitzondering: *en geene benadeeling van de regten van derden is bedoeld geweest*, doet stellig uitkomen, dat onder anderen de brandstichting om uit verzekeringen of verwaarborgingen voordeel te trekken, onder den regel, dat is onder de strafbare brandstichting, behoort.

Art. 4. Men kan niet zien, dat bij het hier in het Verslag aangehaalde voorbeeld, de zaak in het minst van aard verandert. Volgens art. 2 (nu 3) vervalt hij in de algemeene straffen tegen brandstichting bedreigd, die, met gevaar voor personen, zijn eigen goed in brand steekt. Moest hij dus uit die daad den dood of het levensgevaar van personen voorzien, dan moet hij evenzeer als hij, die vreemd goed in den brand steekt, zijn bedrijf met de zwaarste straf boeten. Men voere hier niet tegen aan, dat, gelijk eene eerste oppervlakkige beschouwing soms zou kunnen doen denken, in zoodanig geval hoogstens van doodslag door *schuld* de rede zou kunnen zijn; want de *dolus malus* heeft hier evenzeer plaats als bij de overige brandstichtingen. Had de wetgever alleen de brandstichting *van eens anders goed* tot misdaad verklaard, dan ware het buiten twijfel dat hij, die zijn *eigen goed* in den brand stak, waarbij het levensgevaar van personen te voorzien was, slechts bij eventueel ongeval, wegens doodslag of verwonding *door schuld* kon worden veroordeeld, mits natuurlijk bij hem de bedoeling niet ware geweest om zoodanig ongeval te doen ontstaan. Maar bij *brandstichting met levensgevaar voor personen verbonden*, beschouwd *als misdrijf*, hetwelk alleen *dolo malo* gepleegd wordt, bestaat die *dolus malus* in geenen deele in het doel, om dat gevaar aan personen te berokkenen, zoodat hier eene poging tot moord zou worden vereischt; maar de *dolus malus* is ook hier even als bij brandstichting *zonder gevaar voor personen*, slechts het doel, om brand te stichten, in strijd met het uitdrukkelijk verbod van den strafwetgever, waarbij zich als hoogst verzwarende omstandigheid voegt, dat men daaruit eenig gevaar van den ergsten aard kan voorzien. Brengt men nu met deze overwegingen de bepalingen der artt. 1 en 2 (nu 1, 2 en 3) van het ontwerp in verband, dan blijkt daaruit dat deze *dolus malus* ook in het onderwerpelijk geval bestaat. Want de wet bedreigt in de artt. 1 en 2 (gewijzigde redactie) *alle* brandstichting, onverschillig of dezelve aan *vreemd* of aan *eigen* goed geschiedt, maar *in zekere bepaalde gevallen* zondert zij daarvan die aan *eigen* goed uit. Bestaan dus deze gevallen *niet*, dan kent de wet geen onderscheid tusschen brandstichting van eigen of van vreemd goed, en dan wordt bij gevolg door die daad in beide gevallen de misdaad evenzeer gepleegd.

Art. 8 (nu 6). Men gelooft niet dat de bepaling van dit artikel te ver gaat. De omstandigheden kunnen hoogst verzachtend zijn, en dan kan de straf in eene eenvoudige geldboete van *tien* gulden bestaan, maar hij, die zorgeloos keuren of reglementen, voor de algemeene veiligheid vastgesteld, als ongeschreven voorbij ziet, niettegenstaande hij daardoor anderen aan brandgevaar of andere verliezen blootstelt, kan zeer wel in vele gevallen eene *correctionnele gevangenisstraf*, naar alle regelen van billijkheid en regtvaardigheid verdienen. Wanneer men dit artikel met die van den Xden en XIden Titel, op doodslag en feitelijke beleediging, door schuld veroorzaakt, vergelijkt, en daarbij acht slaat op de verhouding van de bij die artikelen bedreigde straffen tot diegene, welke tegen de respective daden, indien zij *met opzet* gepleegd zijn, bedreigd worden, dan gelooft men dat deze verhouding, bij het onderwerp der brandstichting de hier bedreigde straf geenszins als te zwaar zal doen kennen.

Art. 9 (nu 7). Indien er geen opzet tot verhindering van de blussching van brand plaats heeft, dan vervalt hij, die bluschgereedschappen onbruikbaar maakt, in de strafbepalingen, welke in de 3de afdeeling van dezen titel op het vernielen en beschadigen van goederen gesteld zijn.

Art. 11 *en volgg.* (nu 9 en volgg.) Men vleit zich dat de nu bepaaldelijk aangewezen onderscheiding en veranderde redactie zullen kunnen strekken om de opgegeven bedenkingen tegen het ontwerp weg te nemen. Daarbij is tevens de bepaling van art. 12 (nu 11) ook op de daden onder art. 13 (nu 10) begrepen toepasselijk gemaakt, welke toepasselijkheid bij de vroegere redactie, tegen de bedoeling aan, was uitgesloten.

Artt. 15 *en* 16 (nu 13 en 14). Ofschoon in het Verslag de opnoeming van *voetpaden*, in het eerste dezer artikelen, slechts als voorbeeld is bijgebragt, en de wensch meer algemeen is uitgedrukt tot onderscheidingen, waardoor slechts de vernieling of beschadiging van gelijksoortige voorwerpen onder dezelfde strafbedreigingen zou worden gebragt, zoo heeft men gemeend alleen de *voetpaden* uit dit artikel te moeten nemen, die daardoor onder het volgende artikel worden begrepen. Behalve de gebouwen en vaartuigen, schijnt al het overige wat in dit artikel is genoemd, uit het oogpunt hetwelk hier in aanmerking komt, als gelijksoortig te kunnen worden aangemerkt. Het groote onderscheid in de strafbaarheid der verschillende misdrijven, welke ingevolge dit artikel kunnen gepleegd worden, is minder gelegen in de voorwerpen zelve, als wel in den aard der vernieling of beschadiging, waarin door den wetgever, naar het schijnt, niet wel eenige andere onderscheiding kan gemaakt worden, dan welke hier is opgenomen.

Het minimum van de in het 2de lid bedreigde straf heeft men verlaagd, daar hier ook aan gedeeltelijke vernielingen van betrekkelijk geringen aard kan worden gedacht, en bij de poging in het 3de lid is men daarin nog verder gegaan. Omtrent de redactie van dit 3de lid en de tegen de poging bedreigde straf valt nog op

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

te merken, dat deze poging tot de *zwaarste* in dit artikel bedreigde daden kan gerigt zijn. Immers ofschoon, volgens den IIIden Titel van Boek I, de poging tot *misdaad* altijd gestraft wordt, zou deze algemeene bepaling op het 1ste lid van dit artikel nimmer kunnen worden toegepast, omdat, even als zulks bij de feitelijke beleediging het geval was, slechts na het *geheel volbragte* misdrijf kan gezegd worden, of de gepleegde daden in de categorie van *misdaad* of van *wanbedrijf* vallen. Het scheen daarom noodzakelijk, dat aan den regter bij het straffen dezer zoo veelomvattende poging eene zeer groote ruimte wierd overgelaten, en tevens dat het artikel zoodanig wierd gesteld, dat daaronder niet uitsluitend de poging tot *minder zware* vernielingen schcen begrepen te zijn.

Art. 16 (nu 14). Ook hier heeft men het *minimum* verlaagd; doch het *maximum* alleen bij de poging lager gesteld, vermits de daad zelve zich meermalen nog ten opzigte van zoodanige voorwerpen en onder zoodanige omstandigheden gepleegd laat denken, dat het opzet van den dader, in verband met het werkelijk toegebragte nadeel, ook de hoogste gevangenisstraf schijnt te verdienen.

Art. 20 (nu 18). Bij art. 5 der wet van 9 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 21) is men reeds van de veronderstelling uitgegaan, dat omtrent een of meer der daar genoemde wanbedrijven bij het algemeen strafregt zou zijn of kunnen worden voorzien, waarom aldaar de geldboete van f 25 tot f 200 alleen tegen die daden bedreigd is, waaromtrent bij het Wetboek van Strafregt geene bepalingen bestaan. Bij het in werking komen derhalve van dit artikel zal het daarin strafbaar gestelde niet meer aan de toepassing der in genoemd art. 5 der wet van 1842 bedreigde straffen onderworpen zijn.

Men heeft gemeend bij dit artikel de redactie van genoemd art. 5 der wet van 1842 eenigzins te moeten verlaten, alzoo men vooreerst het nuttig geoordeeld heeft om hier ook den *oppasser* van vee te bedreigen; ten andere de redactie van dat art. 5 voor den strafwetgever wel wat onbestemd heeft gevonden wegens de daarin voorkomende woorden: *zich weigerachtig betoonen*, — eene uitdrukking, die, bij sommige der in dat artikel genoemde vergrijpen, welligt als geschikt en eigenaardig kan worden beschouwd, doch bij het hier in het Strafwetboek opgenomene kan worden vermeden; en eindelijk ook omdat men hier slechts datgene heeft willen en kunnen bedreigen, wat meer dadelijk in verband stond met het vernielen en beschadigen van goederen, en het daarbij weinig geschikt heeft geoordeeld om dit in zulke algemeene termen te doen, als in de 2de zinsnede van dat art. 5 gebezigd zijn.

TITEL XIX.

Art. 1. Ook na eene herhaalde overweging zou nog altijd de Regering meenen dat de hier gegevene definitie van den diefstal het denkbeeld juist uitdrukt, dat men daarmede wil te kennen geven. Tot toelichting daarvan neemt zij de vrijheid, in verband met de tegen die bepaling, volgens het Verslag, gerezen bedenkingen, het volgende op te merken.

Eene wet, welke een onderscheid maakt tusschen *diefstal* en *misbruik van vertrouwen*, als twee misdrijven van verschillende soort, moet noodwendig in de bepalingen van die misdrijven het onderscheidend kenmerk uitdrukken. Nu is juist bij de toëigening van eene zaak, welke aan een ander toebehoort, de beantwoording der vraag of daarmede diefstal dan wel misbruik van vertrouwen is gepleegd, afhankelijk van de omstandigheid of de dader zich ter kwader trouw in het bezit van de zaak heeft gesteld, dan wel of hij, in het bezit van die zaak zijnde, zich die ter kwader trouw heeft toegeëigend.

Tot bestrijding van de juistheid van deze inbezitstelling als kenmerk van den diefstal te vorderen, schijnt men zich verkeerdelijk op het Romeinsche regt te beroepen, waar eenvoudig van *contrectatio* gesproken is. Bij het *furtum* van de Romeinen toch wordt de inbezitstelling geheel niet vereischt, maar zijn integendeel daaronder, behalve nog vele andere daden, de beide misdrijven, welke het wetboek, die van elkander onderscheidende, *diefstal* en *misbruik van vertrouwen* noemt, begrepen, waarvandaan de verdeeling van het *furtum* onder anderen in *furtum rei* en *furtum usus*. Men zie de § 1 *Inst. de obligationibus quae ex delicto nascuntur*, waartoe betrekking heeft eene verhandeling van den hoogleeraar Holtius, in het 8ste deel der *Bijdragen tot de regtsgeleerdheid*, bladz. 34 en volgg. en voorts L. 52 §§ 16 en 54 § 1 D. *de furtis*, L. 22 § 7 D. *mandat.*, L. 7 Cod. *de furtis*. Ja zelfs hij, die, des bewust, het onverschuldigde aannam, beging diefstal. L. 18 D. *de condict furt.* Vermits dus alleen bij het *furtum rei*, als eene bijzondere soort van het misdrijf, sprake kan zijn van de inbezitstelling, kon deze in de algemeene definitie der zaak niet als vereischte worden opgegeven, maar bepaalde men zich bij het woord *contrectatio*, waaronder men zoowel het bedriegelijk behouden van hetgeen men in het bezit had, als de bedriegelijke inbezitstelling zelve verstond. Bij het tegenwoordig regt dus, waar de diefstal zich tot het *furtum rei* zal bepalen, zal juist door hen, die het oog slaan op het Romeinsche regt, de *inbezitstelling* als kenmerk in de definitie moeten worden uitgedrukt.

Men meene intusschen niet dat door zoodanige inbezitstelling *bezitregt* zou geboren worden, en dat alzoo op den dief de bepalingen van art. 605 van het Burgerlijk Wetboek zouden toepasselijk zijn. Het zal toch genoeg zijn te dien aanzien naar art. 2014 van het Burgerlijk Wetboek te verwijzen.

De uitdrukking: *ten einde die zich zelven of eenen derde toe te eigenen* rekent men allezins noodig voor het juiste begrip der zaak, en meent die verre boven het *lucri faciendi gratia* van de Romeinen te moeten stellen. Vooreerst bestaat er geen reden om de ontvreemding van eens anders goed alleen dàn voor diefstal te houden, wanneer men dit ten *zijnen eigenen* behoeve doet, maar schijnt het denkbeeld zich evenzeer te moeten uitstrekken tot het geval, dat dit ten behoeve *van anderen* geschiedt. Men denke hier bij voorbeeld aan de diefstallen welke niet zelden op last en ten voordeele van ouders worden gepleegd. — Ten andere is het vereischte van de bedoeling dat er winst zal gedaan worden, volstrekt eigendunkelijk. Want wanneer men het natuurlijk begrip van diefstal niet geheel wil laten varen, dan schijnt er inderdaad geen enkele grond denkbaar te zijn om het kenmerk van dit misdrijf te stellen in een of ander bepaald oogmerk nopens het gebruik, dat men van de weggenomen zaak wil maken. Integendeel gelooft men te mogen aannemen, dat de eenvoudige wil van toeëigening, hetzij voor zich, hetzij voor een ander, met welke inzigten nopens het van de zaak te maken gebruik dit ook geschiede, het ware kenmerk van den diefstal inhoudt.

Wat betreft het woord *zaak*, in plaats van *roerend goed*, zoo rekent men het behoud daarvan allezins noodzakelijk, ten einde juist te voorkomen dat de ontvreemding der in het Burgerlijk Wetboek onder art. 563, en zoo mede onder art. 562, n°. 3 volgg., begrepen voorwerpen, niet zou geacht worden geen diefstal op te leveren.

Ten slotte moet men ten aanzien van dit artikel nog opmerken, dat, daar de diefstal verklaard wordt te bestaan in de inbezitstelling ter kwader trouw met het doel van toeëigening, de daad *geheel volbragt is* door die inbezitstelling met de voorschreven bedoeling, en dat dus alle bijvoeging strekkende om aan te toonen dat het vervoer of behoud der zaak geen vereischte bij die daad is, als in de gegeven bepaling zelve opgesloten, overbodig is geacht.

Art. 10. De bedoeling van dit artikel, in het Verslag aangegegeven, is allezins die, welke men met het voorstellen dezer bepaling gehad heeft, en men vertrouwt dan ook dat die uit de opgenoemde plaatsen, waar deze diefstal alleen gepleegd wordt, zal zijn op te maken.

Overigens heeft men zooveel mogelijk getracht geene meerdere verzwarende qualificatien te maken, dan men, vooral ook met het oog op de ervaring, volstrekt noodig meende te moeten achten. Het overige in art. 388 van den Code Pénal voorkomende, oordeelde men dat gerust onder de algemeene bepaling van art. 15 van dezen titel konde gelaten worden.

Art. 11. De verzwarende omstandigheid bij deze diefstallen ligt, naar men bedoelt, juist in het *losmaken* van de goederen, gelijk zulks ook door sommige leden in het Verslag is opgemerkt. Overigens behoefden hier de *vaartuigen* niet te worden opgenoemd, als zijnde daartegen, naar men vermeent, genoegzaam voorzien bij art. 13 n°. 4, in verband met art. 26.

Art. 14, n°. 1. Onder dit nommer zijn allezins begrepen de diefstallen, welke knechts ten nadeele van de huisgenooten of anderen, die zich in de woning van hunne meesters bevinden, plegen, vermits alle diefstallen op plaatsen, die hunne meesters in bezit hebben, er onder vallen, onverschillig aan wie het daar ter plaatse zich bevindende toebehoort. Het spreekt namelijk van zelf, dat indien die huisgenooten of logeergasten op andere plaatsen (zoo als voor laatstgemelden bij zich te huis) goederen hebben, en deze door de hier bedoelde knechts gestolen worden, er geen enkele grond bestaat om den diefstal als in dienstbaarheid gepleegd te beschouwen.

Ook werd hier onder *bezit* slechts de *possessio naturalis* of het *in possessione esse* verstaan, en dat een huurder zoodanig bezit heeft, toonen juist de in het Verslag aangehaalde artikelen van het Burgerlijk Wetboek. De uitdrukking *bezit* schijnt dus hier met regtskundige juistheid te zijn aangewend. Om alle uitvlugten af te snijden heeft men echter die veranderd in: *in gebruik zijn*, die zeker alles omvat.

Art. 20. Het is van belang dat de laatste zinsnede hier behouden blijve. Zeer dikwijls toch ziet men op erven, die overi-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

gens geheel omheind of door sloten omringd zijn, dat op de plaatsen waar de uitgangen zich bevinden, de hekken, die tot afsluiting moesten dienen, verbroken zijn, en in derzelver plaats slechts een of meer houten tusschen de posten zijn ingebragt. Bij het gezigt daarvan, is het ieder bekend dat de toegang tot zoodanig erf niet vrij is, en dat dat enkele hout voor een behoorlijk hek in de plaats treedt. Hierbij moet men er altijd nog de aandacht op vestigen, dat het artikel als voorwaarde stelt dat er ten minste *eenig* middel van afsluiting zij, daar hier alleen gesproken is van het geval dat er geen *behoorlijk* middel daartoe bestaat. In het Fransche regt wordt hetzelfde gevonden.

Art. 21. Door de laatste bijvoeging, aan dit artikel gebragt, is art. 27 vervallen, en tevens alle onzekerheid weggenomen omtrent de vraag, wanneer door het verbreken van zegels *buiten-* en wanneer *binnenbraak* zal zijn gepleegd.

Art. 25. Ofschoon door het nu weggelaten woord *dergelijke* in n°. 1, deze bepaling wel zeer algemeen gesteld is, heeft men echter gemeend daartoe te kunnen overgaan, daar door de overige bepalingen omtrent *buiten-* en *binnenbraak* de voorwerpen zijn aangewezen, die hier van zelf blijven uitgesloten.

Art. 30 (nu 29). Tot regtvaardiging van het ontwerp neemt men de vrijheid op te merken, dat hier het verbod van de uitoefening in het beroep *voor altijd*, gepaard gaat met eene *criminele* straf, en dat in art. 2, Titel II, Boek I, het verbod *voor altijd* als bijkomende criminele straf uitdrukkelijk is opgenomen. Alleen bij de *correctionnele* straffen was dit het geval niet, maar heeft men het nu ook aldaar opgenomen, ten einde aan het verlangen, in het Verslag geuit, te kunnen toegeven om ook in den XVIden Titel zoodanig verbod te kunnen bedreigen.

Art. 31 (nu 30). Omtrent dit artikel schijnt het noodzakelijk te doen opmerken, dat de bedoeling geenszins was, om de straf in het 2de lid bedreigd ter vervanging te doen strekken van die, welke volgens de algemeene voorschriften van het 1ste Boek tegen de poging tot gequalificeerde diefstallen waren vastgesteld, maar alleen om ook in die, niet zoo zeldzame, gevallen te voorzien: waarin nog geen *conatus proximus* aanwezig was, en echter het oogmerk om te stelen uit zekere tot bereiking daarvan gepleegde daden onmiskenbaar was. De bijvoeging dient daarom tot wegneming van alle mogelijke onzekerheid hieromtrent.

Wat de woorden: *geene aannemelijke en geoorloofde reden* betreft, zoo moge deze zinsnede eenigzins algemeen zijn, men maakt echter veel zwarigheid om die weg te nemen. Bij het *Verslag* heeft men alleen het oog gehad op het *laatste* geval, waar de regthebbende vermaand heeft om te vertrekken, en dit geweigerd is. Voor dat geval zou ook de Regering tegen de weglating weinig hebben, maar wel voor het *eerste*, het eenvoudig binnenkomen op eene der in den aanvang van het artikel genoemde wijzen.

Art. 33 (nu 32). Naar aanleiding der hiertegen bij sommigen bestaande bedenking meent men te moeten opmerken, dat *de bezitstelling* hier niet gestraft wordt, maar alleen *de toeëigening ter kwader trouw* van hetgeen waarvan men zich ter goeder trouw in het bezit had gesteld. Men denke aan iemand die, een pak effecten gevonden hebbende, dit, niettegenstaande hem bekend gewordene oproepingen en opvorderingen, ten eigen voordeele behoudt.

TITEL XX.

Art. 3. Men meent te mogen opmerken, dat *notarissen*, zich aan dit misdrijf schuldig makende, in de bepaling van art. 19 van den IXden Titel vervallen.

Art. 10 (nu 11). Ofschoon het niet te ontkennen is, dat nog menig laakbaar bedrog met koopwaren buiten het hier vermelde denkbaar is, zoo heeft men echter gemeend deze bepaling niet verder te moeten uitstrekken, maar het overige aan de daaruit ontstaande burgerlijke regtsvordering alleen te moeten overlaten. Al het voornaamste is hier, naar men meent, opgenoemd, zoowel ten aanzien van de zwaarte van het daardoor te lijden nadeel, als ten aanzien van de moeijelijkheid voor hen, die geene kenners zijn, om zich voor het bedrog te behoeden, terwijl het algemeene slot: *om voorwerpen van geringe waarde voor kostbare voorwerpen te verkoopen*, alles omvat, waaruit de meer belangrijke nadeelen te duchten zijn.

Art. 11 (nu 12). Zoo dikwijls men in het ontwerp bij de verbeurdverklaringen onderscheid wilde gemaakt hebben, naar gelang der eigenaren van de te verbeuren voorwerpen, of van hen die in het bezit daarvan waren, is dit uitdrukkelijk vermeld. Men zie art. 2, Titel V, artt. 4, 11, 17, Titel VIII, art. 11, Titel XI, en zelfs nog in het onmiddellijk voorafgaande art. 10 (nu 11) van dezen titel. Maar, waar men geen onderscheid in dit verschil van omstandigheden meende te moeten maken, en dus de verbeurdverklaring in ieder geval, om redenen van algemeen belang en van het schadelijke van het voorwerp, wilde voorschrijven, heeft men er niets bijgevoegd. Bij de verbeurdverklaring, in dit artikel bedreigd, is het dus onverschillig, aan wie deze voorwerpen toebehooren.

Art. 15 (nu 16). Men acht het behoud van dit artikel hoogst wenschelijk in het algemeen belang. De voorbeelden van de schromelijkste gevolgen, waaraan de ingezetenen in het algemeen door dergelijk bedrog zijn blootgesteld geweest, ontbreken niet, en het is daarom dat men voor de hier genoemde gevallen gemeend heeft wel eene uitzondering te mogen maken op den regel, dien men overigens meent te moeten behouden, om het bedrog bij overeenkomsten niet met de strafwet te bedreigen. Particulieren kunnen groot nadeel lijden uit zoodanig bedrog, maar zij lijden dit *alleen* en slechts uit de door *hen zelven* aangegane overeenkomst, en de belangen der ingezetenen in het algemeen loopen bij het bedrog ten aanzien van deze bijzondere overeenkomsten geen gevaar.

Bij overeenkomsten met den Staat, provinciën, gemeenten en openbare besturen, wordt het belang der ingezetenen, daar zij zelven tot de zaak niet medewerken, noch partij bij de overeenkomst zijn, in handen gesteld van anderen; worden deze bedrogen, dan moeten de overigen er voor boeten. Bij godshuizen bestaan deze bedenkingen in veel mindere mate, en in vele gevallen geheel niet, waarom men geen grond heeft gevonden, om deze dezelfde bescherming te verleenen. Het is overigens allezins onmiskenbaar, dat de aanbesteder tegen het bedrog van aannemers moet waken, maar hij blijft evenzeer als andere personen, met alle behoedzaamheid, aan de mogelijkheid om bedrogen te worden blootstaan.

Art. 17 (nu 18). Men houde bij dit artikel in het oog, dat daarbij alleen gehandhaafd wordt het bij art. 1804 van het Burgerlijk Wetboek aangenomen beginsel, dat de wet *verbieden kan*, dat de bedongen interessen de wettelijke te boven gaan. Zoodanig verbod in eene wet is mitsdien voor de toepassing van dit artikel een vereischte.

Ofschoon men de geldboete hier als eene allezins doelmatige straf rekent, zoo meent men echter, dat de woekeraar (want het geldt bij de gemaakte wijziging geene *enkele daad* van woeker meer) daarmede *alleen* niet moet vrijkomen. Hij zal zich dikwijls aan het misdrijf van woeker-interessen te bedingen schuldig gemaakt hebben vóór de strafwet hem kan bereiken, zoodat ook de hoogste correctionnele geldboete hem dikwijls nog in het bezit van een voordeelig saldo uit zijne strafbare handelingen zal laten.

TITEL XXI.

Art. 1. Men heeft geene genoegzame reden kunnen vinden om den gefailleerden kassier altijd als bankbreukig te beschouwen, en hem daarom niet afzonderlijk genoemd.

Het art. 75 van het Wetboek van Koophandel doet alleen tegen hem uit den aard zijner verrigtingen *het vermoeden* van schuld bestaan, en dat regtsvermoeden moet door tegenbewijs kunnen worden weggenomen.

Wat de vraag aangaat, in het Verslag gedaan nopens art. 3, n°. 8, zoo zijn onder die bepaling allezins de kassiers mede begrepen.

N°. 4. Even als in het voorgaand nommer, meent men dat ook hier de woorden: *met verlies* moet behouden blijven. De bepaling strekt juist ten gunste van den gefailleerde. Immers men vordert hier niet *met verlies* OF *beneden de verkoopwaarde*; maar men vordert deze twee omstandigheden gezamenlijk. Het gevolg hiervan is: 1°. dat, hoe groot het geleden verlies ook zijn moge, de gefailleerde daarom nog nimmer als bankbreukig wordt aangemerkt wanneer de waren niet *beneden de verkoopswaarde* verkocht zijn, en 2°. dat hij in deze bepaling ook nog dan niet valt, wanneer hij *zonder verlies* beneden die waarde verkocht heeft, hetgeen bij eene rijzing der prijzen kan voorkomen, en waartoe door bijzondere omstandigheden, uit den aard der voorwerpen bijv., billijke aanleiding kan bestaan. Deze laatste gunstige bepaling zou door de weglating der woorden: *met verlies*, voor hem vervallen zijn.

Art. 3, n°. 5. Men meent voor de woorden: *in het vooruitzigt van zijn faillissement*, niet te kunnen in plaats stellen: *wetende in staat van faillissement te zijn.*

Immers de hier bedoelde handelingen moeten juist *vóór* de faillietverklaring verondersteld worden te gebeuren en *vóór* deze verklaring bestaat er geen staat van faillissement (art. 764 Wetboek van Koophandel). Daarenboven gelooft men niet, dat de hier gebezigde uitdrukking de bepaling zoo ongelijk zal doen werken, daar de hier omschreven onbehoorlijke daden zelve reeds veelal het vermoeden van dit vooruitzigt zullen opleveren, en het daarenboven uit den geheelen staat der zaken op het tijdstip dezer daden meestal vrij duidelijk zal blijken, of die in dat vooruitzigt al dan niet zijn begaan.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

N°. 7. Men heeft met de woorden: *aan hem toevertrouwd*, in n°. 8, hetzelfde willen te kennen geven als met die: *onder zijn beheer of in zijn bezit*, in het tegenwoordige nummer, en dus in n°. 8 alleen nog de bepaling van n°. 7 op gelden of geldswaarde willen toepasselijk maken. Ter gelijkvormigheid heeft men dit thans veranderd en ook in n°. 8 de laatste uitdrukking gebezigd, vermits deze als geheel voldoende mag worden beschouwd, daar hetgeen wordt toevertrouwd aan iemand, ook in diens bezit wordt gesteld.

Men heeft alleen deze bepalingen niet onder één en hetzelfde nummer gebragt, omdat daarbij de zin noodwendig gerekt en door onvermijdelijke herhalingen stootend zou worden. Wel is de in het Verslag voorgestelde redactie vloeijend, maar men neemt de vrijheid op te merken, dat daarbij een zakelijk bestanddeel van het artikel is weggelaten, namelijk: *het tot eigen gebruik aanwenden* VAN DE DOOR DE OVERDRAGT OF VERPANDING VERKREGEN GELDEN. Wil men dit er in plaatsen, dan moet de geheele laatste regel volstrekt twee malen herhaald worden, en om dit weg te laten zou men niet durven besluiten. Immers iemand aan bedriegelijke bankbreuk schuldig te verklaren, alleen omdat hij onbevoegd het onder zijn beheer staande heeft vervreemd of verpand, niettegenstaande hij de daarvoor verkregen gelden behoorlijk verantwoordt, schijnt te ver te gaan.

Art. 6. De reden, waarom hier de nummers 7 en 8 van art. 3 niet kunnen worden opgenoemd, is deze, dat de daden, in die nummers vermeld, *misbruik van vertrouwen* bevatten, en dus reeds op zich zelve met zwaardere straf bedreigd worden, dan in dit artikel is vastgesteld. Men zou dus door die opneming het misbruik van vertrouwen in dit verzwarend geval ligter straffen dan in ieder ander. Bij art. 3 verviel natuurlijk dit bezwaar, alzoo de daar vermelde daden tot eene *criminele* straf leiden.

Art. 8. Het was juist de hier gemaakte aanmerking, welke de bepaling van dit artikel heeft doen ontstaan. Misschien echter had het ook dit doel beter kunnen aanwijzen.

Onder *behoorlijk* verstond men alleen hetgeen het artikel thans uitdrukt, geenszins dat de boeken overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Koophandel zouden moeten zijn ingerigt. De straf zal dus nimmer van toepassing zijn, wanneer uit de boeken, hoe ook ingerigt, de ware staat van den boedel kan blijken.

TITEL XXII.

Art. 1. Men houdt het er niet voor, dat onder het terughouden van bieders of aannemers op ééne der wijzen in dit artikel opgenoemd, het in het Verslag voorgestelde geval kan geacht worden begrepen te zijn. Wanneer twee personen afspreken dat slechts een van beiden zal bieden, dan wordt de niet-bieder door den ander niet, en vooral niet op die wijze teruggehouden, maar hij onthoudt zich daarvan uit eigen beweging.

Art. 5. Ten opzigte der niet-opneming in dezen titel van bepalingen omtrent pandjeshuizen, meent men zich te kunnen gedragen aan het gezegde bij art. 12 (nu 13), Titel VIII.

Art. 9. Onder *vervallen gelden* verstaat men die gelden, welke door de banken of dobbelhuizen van de spelers zijn gewonnen, welke voor de loten aan de houders der loterijen zijn uitbetaald, en welke aan hen, die op eene der boven strafbaar gestelde wijzen tot die inrigtingen hebben medegewerkt of derzelver voortgang en bloei hebben bevorderd of trachten te bevorderen, voor deze hunne daden zijn verstrekt.

Art 10, n°. 2. Men gelooft dat, vermits hier opzet gevorderd is, de bepaling ook ten aanzien van art. 47, Wetboek van Koophandel, geen bezwaar in heeft. Want de straf zal alleen dan toepasselijk zijn, wanneer de bestuurders, *overtuigd* van het bestaand verlies, *desniettemin* aan art. 47 genoemd geen gevolg hebben willen geven, en nimmer zoolang er eenige onzekerheid ten aanzien van dit verlies bestaan kan.

Art. 5, Titel XXI van het ontwerp van 1842 heeft men geoordeeld eene nuttelooze en met het algemeen bij dit wetboek aangenomen beginsel niet overeenkomstige bepaling te bevatten. Immers reeds de wet van 25 Januarij 1817 (*Staatsblad* n°. 5) bevat de straf van geldboete tegen de overtredingen der wetten omtrent den nadruk. In het genoemde ontwerp is die geldboete wel hooger gesteld, doch van de noodzakelijkheid dier verhooging is men, bij de overige in art. 4 der aangehaalde wet van 1817 vervatte voorschriften, niet overtuigd. Voorts heeft men zich in dit boek, bij het bedreigen van datgene waaromtrent thans bijzondere wetten voorzieningen inhouden, tot zoodanige onderwerpen willen bepalen, die geheel in het wetboek konden worden behandeld, zoodat daarin zou kunnen gevonden worden, niet slechts welke straffen op eenig misdrijf gesteld zijn, maar tevens waarin en wanneer het misdrijf bestond, ten einde niet hetzelfde onderwerp op twee verschillende plaatsen voor een gedeelte te behandelen en de zaak uit haar verband te trekken. Men begreep derhalve dat, gelijk zulks ook in het Verslag van 1842—1843 verlangd werd, òf het geheele onderwerp van den nadruk in het wetboek moest worden behandeld, òf wel dat hetzelve het stilzwijgen ten dezen aanzien moest bewaren. Daar nu de overige bepalingen van de wet van 1817, inzonderheid die van art. 6, geheel ongeschikt schenen om in een Wetboek van Strafregt te worden opgenomen, heeft men het laatste verkozen.

Omtrent de laatste, in het Verslag bij dezen Titel gedane vraag, meent men te mogen verwijzen naar het reeds gezegde bij art. 12 (nu 13) Titel VIII.

TITEL XXIII.

Art. 1. De niet-opneming in deze ontwerpen van de bepaling van art. 201 van den Code Pénal is ontstaan uit de vrees, welke men niet geheel van zich verwijderen kan, dat daaruit beschuldigingen en vervolgingen zouden kunnen geboren worden, die het beter is te voorkomen, en waarvan het bewijs altijd bezwaarlijk zal zijn. Dat overigens, waar het eene meer bepaalde strekking, opruijing tot misdaad of wanbedrijf, geldt, onder *redevoeringen* en *aanspraken*, daar de wet niet onderscheidt, ook kerkelijke, en dus leerredenen begrepen zijn, spreekt van zelf.

De woorden *met opzet* zijn in dit 1ste artikel ingevoegd. Daar opruijing echter niet *culpa* begaan kan worden, had men dit weggelaten, omdat het overbodig hier werd geacht.

Indien uit dit 1ste artikel het woord *vervaardigen* werd weggenomen, zou juist de auteur buiten de strafwet vallen. De bijvoeging *opzettelijk* waarborgt, naar men vertrouwt, genoegzaam tegen de gevreesde verkeerde toepassing.

Men heeft eindelijk het slot van dit artikel gewijzigd, door slechts de *uitoefening* der betrekking als *straf* te verbieden, en meent zich nu ook overtuigd te kunnen houden, dat de wetgever hiermede evenmin in strijd handelt met de Grondwet, als hij zich door de bepaling van art. 9, Titel XVI, eenig gezag over de Kerk aanmatigt, waartoe men, voor zooveel noodig, nog naar het bij dat artikel gezegde verwijst.

Art. 4. Terwijl bij den XVIIden titel van dit boek de laster en hoon wordt bedreigd, welke gepleegd wordt *tegen den persoon* van den Koning, van de regerende Koningin of van den Regent, worden hier strafbepalingen vastgesteld op den eerroof tegen, en de aanrandig in het algemeen der waardigheid van deze hooge personen *als zoodanig;* met andere woorden: op de aanranding van de *Koninklijke waardigheid*, door deze hooge personen bekleed of uitgeoefend; eene aanranding die ook dàn kan plaats hebben, wanneer zij het niet eigenlijk gezag, dat is de Koninklijke magt, betreft, en die zich niet tot de onschendbaarheid alleen bepaalt.

Onder de regten van het Koninklijk Stamhuis verstaat men die, welke in de 1ste afdeeling van het IIde hoofdstuk der Grondwet zijn toegekend.

Dat het wijders de bedoeling der Regering is, dat door de bepaling van dit artikel geene de minste inbreuk worde gemaakt op, of verkorting toegebragt aan de regten bij het 225ste artikel der Grondwet gewaarborgd, spreekt wel van zelf, en is ook reeds met zoovele woorden in de Memorie van Toelichting verklaard. Dit art. 4 kan nooit anders dan met die grondwettige beperking worden toegepast, daar toch wel de strafwet niet derogeren kan aan dit beginsel der Grondwet. Dat beginsel in de strafwet hier ter plaatse uit te drukken, oordeelt men mitsdien overbodig, en ook met den aard eener strafwet, die gebieden en verbieden moet, minder gepast, gelijk dan ook van meerdere bepalingen der Grondwet, bij strafbedreigingen daarmede in verband staande, geen gewag is gemaakt, bijv. bij art. 11 (nu 12) van den IXden titel van dit boek.

Art. 7. Ten aanzien der vraag, bij dit artikel in het Verslag gedaan, meent men zich te kunnen gedragen aan het gezegde bij art. 15 (nu 16) van den XVIIden titel.

Art. 8. Men gelooft, dat het geheel duidelijk is, dat ieder der nummers een afzonderlijk misdrijf inhoudt, hetwelk met de in den aanvang van het artikel vermelde straf wordt bedreigd. Immers op deze wijze heeft men door het geheele wetboek de onderscheidingen vastgesteld, waartoe men onder anderen slechts den Isten Titel van dit Boek zal behoeven te vergelijken.

DERDE BOEK.

Het is niet te ontkennen, dat aangenomen zijnde (blijkens de reeds te voren gehoudene beraadslagingen over het Iste Boek, en den inhoud van dit Verslag), dat in het Wetboek van Straf-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

regt ook bepalingen ten aanzien der overtredingen zouden worden opgenomen, het tot vele bedenkingen heeft moeten leiden welk stelsel men in dat opzigt tot grondslag kiezen zou. Indien de moeijelijkheid dezer keuze aan eenige bedenking onderhevig kon zijn, zou de overtuiging daaromtrent verkregen kunnen worden uit het Verslag, waarin wel drie stelsels worden ontwikkeld, met opgaven van de zwarigheden in elk derzelve te vinden, doch waaruit tevens blijkt, dat de meerderheid der Kamer zich, zoo het schijnt, tot geene keuze heeft kunnen bepalen, immers tot geen stelsel is kunnen komen.

De Regering gelooft niet verdiend te hebben het herhaaldelijk haar gedaan verwijt, dat zij bij dit IIIde Boek geen stelsel hoegenaamd zou hebben gevolgd. Zij heeft integendeel bij de voordragt daarvan gemeend, den regel te moeten volgen, die in het Verslag als het *eerste stelsel* wordt voorgesteld.

Te weten in dit IIIde Boek heeft zij alleen die overtredingen opgenomen, en met algemeen werkende straffen bedreigd, welke *en* op alle plaatsen *en* op dezelfde wijze naar haar oordeel konden en behoorden te worden tegengegaan. De overtredingen daarentegen welke in het wetboek niet zijn opgenomen, omdat zij geacht werden van zoodanigen aard niet te zijn, werden alzoo overgelaten, om door de gewestelijke of gemeentebesturen al dan niet te worden gestraft, naar dat het plaatselijk belang dit zou vorderen of toelaten. Dat stelsel is aan de Regering voorgekomen zich ook door deszelfs eenvoudigheid aan te prijzen. De meeste van de bedenkingen, die, tegen andere stelsels bestaan, en waarvan eenige in het Verslag worden aangegeven, worden bij dit stelsel niet, of ten minste in mindere mate, aangetroffen, en het is bepaaldelijk niet voorgekomen als een gebrek daarvan te kunnen worden beschouwd, dat daarmede ten aanzien der niet in het wetboek voorziene overtredingen eene ongelijkheid op de onderscheidene plaatsen zal blijven bestaan of geboren worden, daar die verscheidenheid juist alzoo gewenscht moet worden wanneer die overtredingen met regt buiten de algemeene bepalingen zijn gehouden.

Met dit stelsel laten zich ook de vragen, welke in het Verslag gevonden worden, uit de eenvoudigste regtsbeginselen beantwoorden. Het zal dan toch wel zeker zijn dat daarmede het aan de gewestelijke en gemeentebesturen zal vrijstaan, om (natuurlijk blijvende binnen den kring van derzelver grondwettige bevoegdheid) tegen andere in het wetboek niet opgenoemde overtredingen voorzieningen daar te stellen; daar de algemeene wet ten aanzien van deze overtredingen niets bepaald heeft, zullen de gedachte besturen ook in dit opzigt door haar niet zijn belemmerd. Maar even zeker zal het van eene andere zijde zijn, daar bij wettelijke verordening de algemeene wet niet veranderd kan worden, dat deze besturen niet geregtigd zullen zijn om de straffen in de algemeene wet op bepaalde overtredingen gesteld, voor diezelfde overtredingen te verhoogen of te verminderen, indien men ergens deze straffen te gering of te gestreng mogt oordeelen. Eindelijk zal het ook wel geen betoog behoeven, dat de latere algemeene wet, die voor de toekomst, en overal verbindend eene zekere straf op eene bepaalde overtreding zal hebben ingevoerd, moet gehouden worden te derogeren aan de op dat stuk bestaande en daarmede strijdige gewestelijke en gemeente-verordeningen, daar juist het doel der algemeene wet geweest zal zijn te dien aanzien algemeen te werken.

Bij de voordragt van dit IIIde boek had men ook eenige weinige strafbepalingen opgenomen omtrent overtredingen die bij wettelijke verordeningen mogten zijn aangewezen, bij voorbeeld in art. 1 n°. 4, 7, 8, 9. Daartoe was men gebragt door het denkbeeld, dat meestal ten aanzien van deze overtredingen in die verordeningen geene strafbepaling wordt gevonden, en dat dus bij het wegvallen van die, welke in den Code Pénal daarvoor bepaald was, eigenlijk zoodanige verordeningen in dat opzigt zonder poenale sanctie zouden zijn. Bij nadere overweging zijn die bepalingen uit het ontwerp teruggenomen. Zij betroffen een te klein getal overtredingen om van genoegzaam nut te kunnen worden geacht, en vóór de invoering van het wetboek zal er altijd genoegzame gelegenheid zijn om de bedoelde verordeningen in overeenstemming met de algemeene wet te kunnen brengen.

Bij het Verslag is wijders het denkbeeld geopperd, dezen titel (om althans eenige orde daarin te brengen) te verdeelen in drie afdeelingen, in welke, afgezonderd van elkander, behandeld zouden worden de overtredingen die met geldboete, die met gevangenisstraf, en die met beide te zamen worden gestraft; terwijl dan ten slotte de verschillende bepalingen omtrent de herhaling zouden kunnen worden bijeengevoegd. Men wil niet ontkennen dat dit boek alzoo zou hebben kunnen worden ingerigt. Maar men vermeent echter dat de thans in acht genomene orde even goed genoemd mag worden, en er dus geene noodzakelijkheid tot de begeerde verandering bestaat. Naar mate de straffen opklimmen worden nu de overtredingen opgenoemd, telkens met de onderscheiding of al dan niet in eene geldboete kan worden veroordeeld en met tusschenvoeging van het gevolg der herhaling bij de opklimmingen der straf. Aan de duidelijkheid heeft deze wijze van indeeling geene schade toegebragt.

Wat de bijzonderheden betreft, zijn in dezen titel onderscheidene voorgestelde verbeteringen overgenomen, en worden nog gemaakt de volgende aanmerkingen.

Art. 1, n°. 2 (nu art. 2, n°. 2). Men zou van oordeel zijn, dat er een wezenlijk onderscheid bestaat tusschen het *opzettelijk* vernielen of beschadigen van wegen, en het doen van uitgravingen of het plaatsen van voorwerpen *zonder opzet*, waarvan het gevolg is, dat de doortogt langs die wegen gestremd of onveilig worde. Maar voor het geval, dat, zonder deze bepaling, het daarin vervatte zou kunnen schijnen onder de voorschriften van den XVIIIden Titel van het IIde Boek te behooren, zal juist deze afzonderlijke bepaling allen twijfel ten dien aanzien doen ophouden.

Art. 2, n°. 1. De wet onderscheidt niet, ten einde alle uitwaseming, die nadeel kan doen, hetzij voor de gezondheid, hetzij aan goederen, onder de bepaling te begrijpen.

N°. 3. Men heeft de bepaling niet verder willen uitstrekken, dan noodzakelijk scheen ter voorkoming van met grond te vreezen nadeelen.

N°. 4. Men heeft dit nummer algemeen gesteld, ten einde er allen onder te begrijpen, aan wie het toezigt over het pluimgedierte was opgedragen.

Art. 5, n°. 3 (nu art. 3, n°. 2). Men meent dat onder het *zich in bezit stellen* ook het *gebruik maken* begrepen is, alzoo toch het laatste zonder het eerste moeijelijk denkbaar is.

Wanneer op sommige plaatsen het gaan door bosschen, velden en wandelingen anders dan langs de wegen op straf moet verboden worden, dan zal zulks aan de plaatselijke wetgevers moeten verblijven, daar men *in het algemeen* zwarigheid zou maken zoodanige daden onder de strafbare te rangschikken.

Art. 6, n°. 2. Daar deze daad strafbaar is wegens de ongehoorzaamheid aan de bevelen der bevoegde magt, en deze magt moet beslissen of er noodzakelijkheid tot het geven van zoodanige bevelen bestaat, zoo kan men er hier geen vereischte bijvoegen, waarvan het gevolg zou zijn, dat hij die getuigen of deskundigen wist bij te brengen, ten bewijze dat de noodzakelijkheid, die de bevoegde magt oordeelt te bestaan, niet aanwezig is, zich van de straf zou vrijwaren.

Art. 12, n°. 1. De Regering is allezins van oordeel, dat, bij weigering van eenen bewoner om de bevoegde magt in zijne woning toe te laten, die magt niet slechts geregtigd is om daartoe, des noods, geweld te gebruiken, maar dat zij daartoe zelfs verpligt is.

N°. 3. Daar hier bepaalde straffen bij de wet bedreigd worden, zoo vervallen natuurlijk diegene, waarheen de wet van 30 Maart 1827 (*Staatsblad* n°. 13) verwijst.

N°. 7. Men rekent dat onder *dienst of bijstand* de *travaux*, in art. 475 n°. 12 van den Code Pénal genoemd, zijn begrepen, terwijl men door de bijvoeging van *anderen nood* juist datgene insluit, wat men bedoelt, en daarbuiten laat datgene, waarbij de toepassing van dit artikel onnoodig schijnt. Dit laatste is bij voorbeeld somwijlen bij *flagrant délit* het geval, waar geen de minste nood behoeft te bestaan. (Men zie art. 38 van het Wetboek van Strafvordering.)

N°. 9 (nu 10). Daar alle deze daden kleine diefstallen zijn, zoo kan men niet anders dan dezelve onder de zwaarste categorie der overtredingen brengen. Waren zij niet uitdrukkelijk hier als uitzonderingen vermeld, dan zouden zij, volgens den XIXden Titel van het IIde Boek als wanbedrijven moeten gestraft worden. De bepaling echter aan het slot bijgevoegd, meent men allezins als noodzakelijk te moeten beschouwen, zoo om van de eene zijde niet noodeloos kleine overtredingen door bij-omstandigheden tot wanbedrijven of misdaden zelfs te doen opklimmen, als om van de andere zijde geene grove wandaden, om het geringe van het daarbij ontvreemde, alleen als overtredingen te doen straffen.

Ten opzigte van de slot-aanmerking in het Verslag nopens art. 484 van den Code Pénal, neme men de vrijheid zich aan het daaromtrent reeds in den aanvang dezer Memorie, ad §§ 2 en 3, gegeven antwoord te gedragen.

De Commissie van Rapporteurs is, na van de bovenstaande Memorie van beantwoording op het Voorloopig Verslag wegens de een en dertig ontwerpen van wet, gezamenlijk strekkende tot vaststelling van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden, alsmede van de bij deze Memorie behoorende Nota van Wijzigingen, kennis te hebben genomen, van oordeel

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

geweest, dat te dezer zake eene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wierd.

Aldus vastgesteld bij genoemde Commissie, den 22sten Mei 1847.

Kniphorst.
Duijmaer van Twist.
Uijtwerf Sterling.
Luzac.
Hiddema jongsma.

---

36. NOTA VAN WIJZIGINGEN.

EERSTE BOEK.

TITEL II.

Aan het hoofd, in plaats van *IIde Boek*, lees: » Iste Boek".

Art. 2. Het 2de nummer valt weg.
Het 3de nummer wordt het 2de, en het woord *het* daarin valt weg.

Art. 4. Het 1ste nummer aldus te lezen:
» 1°. schorsing in de uitoefening van staatsburgerlijke regten;"
In het 2de nummer valt het woord *het* weg, en wordt achter het woord *tijd* ingevoegd: » of voor altijd".

Art. 6. Achter het woord *wet*, in den 1sten regel, te voegen: » of wettelijke verordening".

Art. 9. In plaats van de woorden: *des begeerende*, lees: » vrien- » den of andere betrekkingen, indien deze dit verlangen".

Achter art. 15 een nieuw artikel te plaatsen, aldus luidende:

» Art. 16. Het maximum der geldboete, als bijkomende cri- » mincle straf, bedraagt de som van vijf duizend gulden."

Art. 16 wordt Art. 17. In den laatsten regel, in plaats van het woord: *staatkundige*, lees: » staatsburgerlijke".

Art. 17 wordt Art. 18 en zal luiden als volgt:

» De veroordeelde, die in een huis van tuchtiging eene crimi- » nele straf ondergaat, verliest van regtswege gedurende zijnen » straftijd het beheer zijner goederen.
» Wanneer daartoe grond bestaat, worden, volgens het voor- » schrift van art. 503 van het Burgerlijk Wetboek, door den kan- » tonregter van de laatste woonplaats van den veroordeelde een » curator en toeziende curator over hem benoemd, ten einde zijne » goederen als die van eenen onder curatele gestelde te beheeren. » Die benoeming geschiedt op verzoek hetzij van den veroordeelde » of andere belanghebbenden, hetzij van het openbaar ministerie » bij de regtbank van het arrondissement, waarin die woonplaats » gelegen is."

Art. 18 wordt Art. 19. In den 2den regel vallen weg de woorden: *wege van.*

Artt. 19 en 20 worden Artt. 20 en 21.

Art. 21 wordt Art. 22. In plaats van de woorden: *zonder die — afdaalt*, lees: » zonder dat het minimum beneden de tien gulden » afdaalt. Zij kan, behoudens de uitzonderingen voor bepaalde » gevallen in de wet vastgesteld, de som van drie duizend gul- » den niet overschrijden".

Art. 22 wordt Art. 23.

Art. 23 wordt Art. 24. Den 1sten regel aldus te lezen:

» De regter is bevoegd te bepalen dat de veroordeelden".
De woorden: *is de regter bevoegd te bepalen dat zij*, vallen weg.

Artt. 24, 25, 26 en 27 worden Artt. 25, 26, 27 en 28.

Art. 28 wordt Art. 29. De woorden: *ten ware — mogt maken*, vallen weg.

Art. 29 wordt Art. 30.

Art. 30 wordt Art. 31. In plaats van de woorden: *Bovendien kan van die opbrengst iets*, lees: » Bovendien kan, zelfs ook voor » de levenslang veroordeelden, iets van die opbrengst".

Art. 31 wordt Art. 32.

Art. 32 wordt Art. 33. In plaats van de woorden: *daaraan niet voldaan is binnen twee*, lees: » deze binnen zes".

In plaats van de woorden: *de geldboete*, lees; » niet mogt zijn » voldaan of verhaald, die straf".

Art. 33 wordt Art. 34.

Art. 34 wordt Art. 35. In plaats van de woorden: *in art.* 32, lees: » in art. 33".

Art. 35 wordt Art. 36. In plaats van de woorden: *De verbeurdverklaring*, lees: » De veroordeeling in de proceskosten strekt » ten behoeve van den Staat.
» Hetzelfde geldt van de verbeurdverklaring".
Achter het woord *mitsgaders* te voegen: » van".
De woorden: *en in de proceskosten — staat*, vallen weg.

Art. 36 wordt Art. 37.

Art. 37 wordt Art. 38. In plaats van de woorden: *zoo naar gelang*, lees: » naar gelang, zoo".

Art. 38 wordt Art. 39.

Art. 39 wordt Art. 40 en zal luiden als volgt:

» De schorsing in de uitoefening van staatsburgerlijke regten » gaat in met den eersten dag, waarop het arrest of vonnis mag » worden ten uitvoer gelegd.
» Hetzelfde is toepasselijk op het verbod om eenig bedrijf, be- » roep, kostwinning of nering uit te oefenen, ten ware de regter » daarvoor een later tijdstip mogt hebben vastgesteld.
» Bij de bepaling van het tijdstip, waarop die schorsing of dat » verbod zal zijn geëindigd, wordt de tijd, voor welken de ver- » oordeelde tevens tot tuchthuis- of gevangenisstraf was verwezen, » niet medegerekend".

TITEL III.

Art. 3. In het laatste lid vallen weg de woorden: *met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden of.*
In plaats van de woorden: *vijf honderd*, lees: » duizend".

Art. 4. Vóór het woord *verbod*, in den 2den regel, te voegen: » of"
De woorden: *of schorsing in de uitoefening van eenige burgerlijke regten*, vallen weg.

Art. 5 vervalt.

Art. 6 wordt Art. 5.

TITEL IV.

Art. 1. Het woord *zelven* vervalt.

Art. 2. Regel 6, vóór het woord *misleiding*, te voegen: » op- » zettelijke".
Regel 10, in plaats van het woord *zijn*, lees: » is".

Art. 4. In het laatste lid vallen weg de woorden: *correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden of.*
In plaats van de woorden: *vijf honderd*, lees: » duizend".

Art. 6. De woorden: *verbod om eenig bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen*, vallen weg.
In plaats van de woorden: *eenige burgerlijke of staatkundige*, lees: » staatsburgerlijke".

Art. 7. In plaats van de woorden: *het andere misdrijf heeft kunnen en*, lees: » andere misdrijven heeft".

TITEL V.

In plaats van de Artt. 1 en 2 te lezen de vier volgende artikelen:

» Art. 1. Geene daad wordt als misdrijf beschouwd indien zij » in noodweer is begaan.

» Art. 2. Noodweer bestaat in de verdediging tegen geweld- » dadige en onwettige aanranding van eigen of eens anderen lijf, » eerbaarheid of goederen.

» Art. 3. Geen regt tot noodweer wordt erkend, indien de » aangerande rekenen kon op de oogenblikkelijk benoodigde hulp » der openbare magt.

» Art. 4. Het regt tot noodweer strekt zich niet verder uit, dan » tot hetgeen vereischt wordt voor de verdediding in art. 2 vermeld.
» Indien nogtans de aangerande alleen uit schrik of angst ver- » der mogt zijn gegaan, wordt hij niet geacht de grenzen der » noodweer te hebben overschreden."

Art. 3 wordt Art. 5. In plaats van de woorden: *het wettig gezag*, lees: » plaats heeft ter voldoening aan een wettig bevel".

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

Art. 4 wordt Art. 6. In plaats van de woorden: *zich in eenen staat van krankzinnigheid heeft bevonden*, lees: » krankzinnig was".

Op dit Art. 4 (nu 6) een nieuw artikel te laten volgen, luidende:

» Art. 7. Onder krankzinnigen worden in dit wetboek verstaan, » die van het geheel of gedeeltelijk vrije gebruik van hunne ver- » standelijke vermogens beroofd zijn."

Art. 5 wordt Art. 8. Daarachter het volgend 2de lid te voegen:

» Bij dit bevel wordt tevens uitgedrukt dat deze opneming en » verzorging op kosten van den krankzinnige zullen plaats hebben, » ten ware hij onvermogend mogt zijn."

Art. 6 wordt Art. 9.

Art. 7 wordt Art. 10. Het 1ste lid aldus te lezen:

» Misdaad of wanbedrijf, door kinderen beneden de tien, en » overtreding door kinderen beneden de acht jaren gepleegd, zijn » niet toerekenbaar."

Art. 8 wordt Art. 11. In den 1sten regel, in plaats van de woorden: *de regter ook*, lees: » de regter, te gelijk met de, in het » voorgaand artikel vermelde, buiten-vervolging-stelling of vrij- » spraak ook".

In plaats van de woorden: *de in het voorgaand artikel vermelde*, lees: » deze".

Art. 9 wordt Art. 12. In den 1sten regel, in plaats van de woorden: *een misdrijf*, lees: » eene misdaad of een wanbedrijf".

In plaats van de woorden: *zestien jaren*, lees: » zestien, of, » tijdens het plegen van eene overtreding, tusschen de acht en » zestien".

Het 2de lid aldus te lezen:

» Bij gepleegde misdaad of wanbedrijf is de bepaling van het » voorgaand artikel ook ten deze toepasselijk."

Artt. 10, 11, 12 en 13 worden Art. 13, 14, 15 en 16.

Art. 14 wordt Art. 17. Achter het laatste woord van dit artikel te voegen: » en kan de regter, bij verzachtende omstandig- » heden, die straf ook in dat geval door buitengewone en zelfs » door gewone tuchthuisstraf doen vervangen."

TITEL VI.

In plaats van het 1ste artikel te lezen de drie volgende artikelen:

» Art. 1. Bij schuldverklaring hetzij aan meerdere misdaden, hetzij » aan meerdere wanbedrijven, hetzij aan misdaad en wanbedrijf, » wordt slechts de straf tegen één dier misdrijven, en wel, indien zij » van verschillende zwaarte zijn, die tegen het zwaarste bedreigd, » uitgesproken, doch wordt deze zamenloop als eene verzwarende » omstandigheid aangemerkt.

» De regter is bevoegd om deze straf met een derde te verhoogen:

» 1°. bij zamenloop van misdaden, indien tegen iedere, of » tegen de zwaarste derzelve, buitengewone of gewone tuchthuis- » straf is bedreigd, zonder onderscheid of er tevens al dan niet » zamenloop met wanbedrijven plaats heeft, en

» 2°. bij zamenloop van wanbedrijven, indien tegen twee of » meerdere derzelve gevangenisstraf bedreigd is, mits beneden het » gezamenlijk bedrag der op die wanbedrijven gestelde straffen » blijvende.

» Art. 2. Indien iemand, na eene criminele of correctionele » straf te zijn veroordeeld geweest, aan misdaad of wanbedrijf, » vóór die veroordeeling gepleegd, wordt schuldig verklaard, moet » de regter, bij de toepassing der straf de vroegere veroordeeling » in rekening brengen.

» Hij is bevoegd om, indien tegen de misdaad of het wanbe- » drijf langdurige of buitengewone tuchthuisstraf of correctionele » gevangenisstraf is bedreigd, deze straffen met een derde te ver- » minderen, mits in het laatstgenoemde geval geene gevangenis- » straf beneden de acht dagen uitsprekende.

» Art. 3. De bepalingen der beide voorgaande artikelen zijn » niet van toepassing op geldboeten."

Art. 2 wordt Art. 4. In den 1sten regel vallen de woorden: *reeds te voren*, weg.

In den 2den regel valt het woord *andermaal* weg.

In den 3den regel, achter het woord *wanbedrijf*, te voegen: » na die veroordeeling gepleegd".

De 5de regel valt weg.

In den 6den regel, in plaats van de woorden: *Hij is*, lees: » de » regter is".

Het woord *tweede* valt in den 6den en 7den regel weg.

Art. 3 wordt Art. 5. In den 1sten regel vallen de woorden: *reeds te voren*, weg.

In den 3den regel valt het woord *weder* weg.

In den 4den regel, achter het woord *wanbedrijf*, te voegen: » na de laatste dier veroordeelingen gepleegd".

In dienzelfden regel, in plaats van het woord *waartegen*, te lezen: » en tegen die misdaad of dat wanbedrijf".

In den 6den regel, achter het woord *mits* te voegen: » in het » eerstgenoemde geval".

Art. 4 wordt Art. 6. In plaats van de woorden: *der drie voorgaande artikelen*, lees: » van de artt. 1, 4 en 5".

De woorden: *daaromtrent — omzigtigheid*, vallen weg.

Art. 5 wordt Art. 7. In plaats van de woorden: *na reeds te voren*, lees: » die".

In den 2den regel, in plaats van de woorden: *te hebben aan*, lees: » heeft, aan eene daarna gepleegde".

Op Art. 5 (nu 7) een nieuw artikel te doen volgen, aldus luidende:

» Art. 8. Bij de toepassing der vier voorgaande artikelen wordt » geen acht geslagen op wanbedrijven, waartegen bij dit wetboek » niet is voorzien."

Art. 6 wordt Art. 9 en valt daarvan het 1ste lid weg.

TITEL VII.

In het opschrift vallen de woorden: *herstelling van veroordeelden, of* weg.

Art. 1. In den 1sten regel valt het woord *tot* weg.

In plaats van de woorden: *is veroordeeld*, lees: » ondergaan heeft".

In plaats van het woord *herstelling*, lees: » rehabilitatie".

Art. 2. In den 1sten regel vallen de woorden: *het arrest van veroordeeling en* weg.

Art. 3. Achter het 1ste lid te voegen: » die, na ingewonnen » berigt, zijn gevoelen daarop, onder overlegging der noodige » stukken, aan den raad mededeelt".

Het 2de lid valt weg.

Art. 4. In plaats van het woord *herstelling*, lees: » rehabilitatie".

In den 3den regel, in plaats van de woorden: *den Hoogen*, lees: » dien".

Art. 5. In plaats van het woord *herstelling*, in den 1sten en laatsten regel, lees: » rehabilitatie".

Art. 6. In plaats van het woord *herstelling*, lees: » rehabilitatie".

TWEEDE BOEK.

TITEL I.

In den considerans vóór deze en alle de volgende titels, in plaats van de woorden; *te arresteren*, lees: » vast te stellen".

Art. 3. In plaats van de woorden: *De bedreiging van*, lees: » Die".

Het zesde woord in den 1sten regel en het eerste en negende woord in den 2den regel (*van*) vallen weg.

Achter het woord *beleedigingen*, te voegen: » heeft bedreigd".

Aan het einde van het artikel bij te voegen: » tenzij op de be- » dreiging in het algemeen eene zwaardere straf is vastgesteld".

Art. 9. Achter het woord *om*, in den 2den regel, te voegen: » op eenige bepaalde wijze".

Een 3de lid aan dit artikel toe te voegen, van dezen inhoud:

» Indien het voorgenomen misdrijf niet is volbragt wordt de » aanslag alleen gestraft, wanneer die niet dan door omstandig- » heden, van den wil des bedrijvers onafhankelijk, zijne uitwer- » king heeft gemist."

Art. 11. De woorden: *of haren agent* vallen weg.

Art. 12. Het woord *die* valt uit den 1sten regel weg en wordt in den aanvang bij ieder nummer geplaatst.

In n°. 3, achter het woord *oorlogsvaartuig*, te voegen » krijgskas".

In n°. 4, in plaats van het woord *of*, in den 2den regel, te lezen: » middelen van gemeenschap".

Art. 13. Het woord *die* valt uit den 1sten regel weg, en wordt in den aanvang bij elk der beide nommers geplaatst.

In n°. 1, achter het woord *geld*, te voegen: » geldswaarde".

In den 3den regel van dat nommer, achter het woord *of*, te voegen: » die".

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

In het 2de lid van n°. 2, in plaats van het woord *gelden*, lees: » geld, geldswaarde".
De woorden: *of deszelfs agent*, in de beide laatste leden, te laten wegvallen.

Art. 14. In n°. 4 en 5 de woorden: *of deszelfs agent*, te laten wegvallen.

Art. 15. In plaats van de woorden: *met eenig ander — begunstigen*, lees: zonder het oogmerk om den vijand te begunstigen zijn » gepleegd".

Art. 16. Het woord *die* valt uit den 1sten regel weg, en wordt in den aanvang bij ieder nommer geplaatst.
In n°. 1 vallen de woorden: *of deszelfs agent* weg.

Art. 17. Achter het woord *bondgenooten*, te voegen: » tegen- » over den gemeenschappelijken vijand staande, de".
In plaats van de woorden: *gelijkstaande — staat*, lees; » welke » daarin als tegen en ten aanzien van den Staat begaan, zijn » omschreven".

Art. 18. Het woord *die* valt uit den 1sten regel weg, en wordt in den aanvang bij elk der beide nommers geplaatst.
De woorden: *of haren agent* vallen in beide nommers weg.

Art. 19. De woorden: *of met verbanning van ten langste zeven jaren* vallen weg.
In plaats van de woorden: *zonder last of goedkeuring der*, lees: » op eigen gezag en niet goedgekeurd door de".
In plaats van de woorden: *aan vijandelijkheden heeft blootgesteld*, lees: » in gevaar van vijandelijkheden heeft gebragt".
De woorden: *of met verbanning van ten minste tien jaren* vallen weg.

Art. 20. In plaats van de woorden, *gepleegd zonder last of goedkeuring der*, lees: » met opzet en op eigen gezag gepleegd, en niet goedgekeurd door de".
Het 2de lid aldus te lezen:
» Die straf is van ten minste drie jaren, indien de schuldige » ambtenaar is."

Art. 22. Het woord *opzettelijk* valt uit den 2den regel weg, en wordt in den 4den regel vóór het woord *heeft* geplaatst.

Art. 23. Het woord *die* valt uit den 3den regel weg, en wordt in den aanvang bij elk der beide nommers geplaatst.

Art. 28 wordt Art. 25. Daarin, achter het woord *bende*, te voegen: » van ten minste vijftig personen".

Art. 25 wordt Art. 26. In het 1ste lid, in plaats van: 11 *en* 24, lees: 11, 24 en 25".
De nommers vòòr het 2de, 3de en 4de lid vallen weg.
In het 2de en 6de lid, in plaats van: 8 *en* 24, lees: 8, 24 en 25".

Art. 26 wordt Art. 27. In plaats van het woord *gegevene*, lees: » gegeven".
In plaats van de woorden: *hij door den regter van — ontheven*, lees: » geene straf tegen hem uitgesproken".

Art. 27 wordt Art. 28. In plaats van de woorden: *te zamen — besloten*, lees: » tot het plegen van een misdrijf zijn overeenge- » komen".

Art. 31. In plaats van de woorden: *de verwonding*, in het laatste lid, lees: » eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal".

Art. 33. In plaats van de woorden: *hen in plaats van gewone — opgelegd*, lees: » hij in plaats van met gewone, met buitengewone, » en in plaats van met buitengewone, met langdurige tuchthuis- » straf gestraft".

Art. 35. In plaats van de woorden: *correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar*, lees: » gewone tuchthuisstraf".

Art. 37. Achter het woord *wordt*, in den laatsten regel, te voegen; » op dien ambtenaar".

Art. 39. In plaats van de woorden: *zigtbaar van wapenen zijn voorzien*, lees: » uiterlijk zigtbaar wapenen dragen".

TITEL II.

Art. 1. De woorden: *ter uitvoering van — of vonnissen* vallen weg.
De woorden: *gepoogd heeft* vallen weg.
Achter het woord *hoedanigheid* te voegen: » heeft genoodzaakt » of pogen".

Art. 2. In plaats van de woorden: *ten langste zes*, lees: » veer- » tien dagen tot negen".
In plaats van de woorden: *tot acht maanden*, lees: maand tot » een jaar en geldboete van honderd tot vier honderd gulden, te » zamen of afzonderlijk".

Art. 3. In plaats van de woorden: *tot acht maanden*, lees: » maand tot een jaar".

Art. 4. In plaats van de woorden: *acht maanden*, lees: » een » jaar en geldboete van twee honderd tot duizend gulden".
Het woord *die* valt uit den 3den regel weg en wordt in den aanvang bij ieder nummer geplaatst.

Art. 7. In plaats van het woord *wederregtelijk*, lees: » de be- » palingen der vijf voorgaande artikelen of feitelijke wederspan- » nigheid zijn mede van toepassing op wederregtelijk".
Hetgeen volgt achter het woord *ondernomen* valt weg.

Art. 8. In plaats van de woorden: *burgerlijk of staatkundig*, lees: » staatsburgerlijk".

Art. 9. Achter het woord *verbanning*, in den 1sten regel, te voegen » vrijwillig".

Art. 10. De woorden: *ter zake van die ontvlugting* vallen weg.

Art. 11. Vòòr het woord *opgaande*, in het 2de lid, te plaatsen: » regte".
In plaats van het laatste woord: *pe sone*, lees: » personen".
Vòòr het woord *gevangenhouding*, in den 5den regel, te plaatsen: » van".

Art. 13. Het woord *die* valt uit den 1sten regel weg, en wordt in den aanvang bij ieder nummer geplaatst.

Art. 14. In plaats van de woorden: *zigtbaar van wapenen was voorzien*, lees: » uiterlijk zigtbaar wapenen droeg".

Art. 15. In plaats van de laatste woorden: *is mede op dit artikel toepasselijk*, lees: » geldt mede voor de hier vermelde gevallen".

Art. 16. Vòòr het woord *vervoert* te plaatsen: » gewoonlijk".

Art. 17. In plaats van de woorden: *gewone tuchthuisstraf*, lees: » correctionnele gevangenisstraf van ten minste één jaar. Indien » echter de ontvlugte gevangenen wegens misdaad vervolgd wier- » den of tot eene criminele straf veroordeeld waren, wordt gewone » tuchthuisstraf opgelegd".
In plaats van de woorden: *hunne nalatigheid*, lees: » de nalatig- » heid dier ambtenaren".

Art. 19. In plaats van de woorden: *eene maand*, lees: » zes » maanden".
In plaats van het woord *drie*, in den 5den regel, lees: » vier".

Art. 20. Achter het woord *beslag*, in den 2den regel, te voegen: » opzettelijk"

Art. 21. Achter het woord *voorwerpen* te voegen: » van dien » aard".
Een 2de lid bij dit artikel te voegen, aldus luidende:
» Zijn deze daden door onachtzaamheid der bewaarders gepleegd, » dan worden deze met correctionnele gevangenisstraf van ten » langste twee maanden gestraft."

Art. 22. In plaats van de woorden: *en in de artt.* 20 *en* 21, lees: » in art. 20 en in het 1ste lid van art. 21".
Vòòr het woord *feitelijkheden* te plaatsen: » braak of met".

Art. 23. De beide eerste regels aldus te lezen:
» Die zich, zonder daartoe geregtigd te zijn, opzettelijk als eenig » ambt, post, bediening of andere openbare betrekking beklee- » dende, heeft voorgedaan, of opzettelijk eenige".

Art. 24. In plaats van de woorden: *in het openbaar eenig*, lees: » zonder daartoe geregtigd te zijn, eenig op openbaar gezag erkend » of voorgeschreven".
Achter het woord *versierselen* te voegen: » of kenteekenen".
Achter het woord *eereteeken* te voegen: » in het openbaar".
In plaats van de woorden: *waartoe hij niet geregtigd was of*, lees: » of die".

Art. 29. In plaats van de woorden: *ééne maand*, lees: zes » maanden".

Art. 32. In plaats van de woorden: *van openbare vergaderingen*, lees: » plaats hebbende in de bij art. 30 omschrevene bijeenkomsten".
In plaats van de woorden: *veertien dagen*, lees: » éëne maand".

TITEL III.

In het opschrift, alsmede in Art. 1, in plaats van de woorden: *misdaden of wanbedrijven*, lees: » misdrijven".

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

Art. 2. In plaats van de woorden: *als in het voorgaand artikel omschreven*, lees: » tot het plegen van misdaden of wanbedrijven".

Achter dit artikel een nieuw artikel te voegen, aldus luidende:

» Art. 3. De aanleggers en de hoofden eener vereeniging tot
» het plegen van overtredingen worden met correctionnele gevan-
» genisstraf van zes maanden tot twee jaren en de overige leden
» derzelve met correctionnele gevangenisstraf van éëne tot zes
» maanden gestraft."

Artt. 3, 4 en 5 worden Artt. 4, 5 en 6.

Art. 6 wordt Art. 7.
N°. 1 valt weg.
N°. 2 wordt n°. 1.
In plaats van het woord *veertien*, in den 4den en in den 5den regel van dat nummer, lees: » tien".
Achter het woord *gebrekkelijke* te voegen: » die eenen geleider behoeft".
N°. 3 wordt n°. 2.
N°. 4 wordt n°. 3 en zal luiden:
» de dader ziekte, zwakheid of kwalen heeft voorgewend".
N°. 5 wordt n°. 4, en daaruit valt het woord *feitelijkheden* weg.
Het laatste lid valt weg.

Op dit artikel een nieuw te doen volgen, aldus luidende:

» Art. 8. Bedelarij wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden, indien:

» 1°. zij bij nacht ten platten lande is gepleegd.

» 2°. de dader zich feitelijkheden heeft veroorloofd.

» Indien twee of meer der zes in dit en het voorgaand artikel
» vermelde omstandigheden te zamen komen, is de gevangenisstraf
» van eene maand tot een jaar."

Art. 7 wordt Art. 9. Achter het woord *bedelaar*, in den 1sten regel, te voegen: » wordt met correctionnele gevangenisstraf van » eene maand tot twee jaren gestraft, indien hij".
Het woord *die* valt op beide plaatsen uit den 1sten regel weg.
In plaats van hetgeen achter de woorden: *eenige zaak* volgt, te lezen: » van eene, met betrekking tot zijnen toestand, buitenge-
» meene waarde, welke niet tot zijn gewoon gebruik diende, en
» wier bezit hij op geene voldoende wijze heeft kunnen regtvaar-
» digen".

Art. 8 wordt Art. 10. In plaats van de woorden: *in de gevallen — van art. 5 bedoeld*, lees: » in de gevallen bij de vijf voorgaande » artikelen voorzien".

Art. 9 wordt Art. 11. De woorden: *dat bevel*, in den 1sten regel van het 2de lid, vallen weg.
In plaats van de woorden: *heeft overtreden*, in den 2den regel van dat lid, lees: » is teruggekomen".

Art. 10 wordt Art. 12.

Art. 11 wordt Art. 13. In plaats van de woorden: *art.* 5, lees: » art. 6".

TITEL IV.

Art. 2. Achter het woord *of*, in den 1sten regel, te voegen: » openbare".
In plaats van de woorden: *niet dan binnen de*, lees: » alleen » worden gehouden binnen".
De woorden: *worden gehouden*, in den 3den regel, vallen weg.
In plaats van: *en bij*, *herhaling*, in den 7den regel, lees: » en, bij herhaling".

TITEL V.

In het opschrift, in plaats van de woorden: *geschriften*, *afbeeldingen*, *prenten enz.*, lees: » geschrift, beeld, plaat, prentwerk of afbeeldingen".

Art. 1. In plaats van de woorden: *geene melding is gemaakt van den*, lees: » de".
Achter het woord: *drukker*, te voegen: » zijn vermeld".
In plaats van het woord *alleen*, in den 7den regel, lees: slechts".
In plaats van de woorden: *geregtelijke aanmaning ten genoege des regters*, lees: » aanmaning van den regter, ten genoege van » denzelven".

Art. 2. Achter het woord *inhoudt*, in den 3den regel, te voegen: » zonder dat daarin tevens van éénen dier beide personen de
» naam, het beroep en de woonplaats naar waarheid zijn opge-
» geven".

Art. 3. In plaats van het woord *gelast*, in den 1sten regel van het 2de lid, lees: » is bevoegd".
Achter het woord *voorwerpen*, in den 2den regel, van dat lid, te voegen: » te gelasten".

TITEL VI.

In het opschrift, in plaats van het woord *staatkundige*, lees: » staatsburgerlijke".

Art. 1. In den 1sten regel, in plaats van het woord *staatkundige*, lees: » staatsburgerlijke".
Vóór het woord *feitelijkheden*, in den 2den regel, te plaatsen: » zamenrotting".

Art. 2. In plaats van het woord *staatkundige*, lees: » staats-
» burgerlijke".

Art. 3. In plaats van het woord *staatkundige*, lees: ambts-
» of andere openbare".

Art. 4. In plaats van het woord *staatkundige*, lees: » staats-
» burgerlijke".
Het woord *of*, in den 2den regel, valt weg.
Achter het woord *inhoud*, in den 3den regel, te voegen: of het
» invullen derzelve voor anderen".
Achter het woord *daarvan*, in den 8sten regel, te voegen: » of
» aan het invullen van eenig briefje met eenen anderen naam dan
» hem was opgegeven".

Art. 5. In plaats van de woorden: *krachtens — andere wet*, lees: » in dit wetboek bedreigd".

TITEL VII.

Art. 2. In plaats van de woorden: *vijf en twintig*, lees: » vijftig".
In plaats van: 125, lees: » in de artt. 125 en 126".
Achter dit artikel een 2de lid te voegen, aldus luidende:
» Indien echter de ambtenaar misleid is geworden omtrent om-
» standigheden, die uit de stukken en verklaringen, welke hij
» volgens de wet moest vorderen, niet konde blijken, wordt geene
» straf tegen hem uitgesproken."

Art. 3. In plaats van: *die*, *in strijd*, lees: » die in strijd".
In plaats van de woorden: *een huwelijk kerkelijk heeft ingezegend*, lees: » heeft gehandeld".

Art. 4. Het woord *die* valt uit den 1sten regel weg, en wordt in den aanvang bij ieder nummer geplaatst.
In n°. 2, in plaats van *bevallen*, lees: » bevallen. Indien dit
» met den wil der vrouw is geschied, wordt dezelfde straf mede
» op haar toegepast."

Art. 10. De woorden: *uit eene begraafplaats* vallen weg.

TITEL VIII.

Art. 1. Het woord *uiterlijk*, in den 2den regel, valt weg.

Achter dit artikel een nieuw artikel te voegen, aldus luidende:

» Art. 2. Indien het namaken der in het 1ste lid van het voor-
» gaand artikel genoemde muntspecien door muntmeesters of andere
» bij de munt aangestelde ambtenaren of werklieden gepleegd is,
» wordt, in plaats van langdurige, levenslange, en, in plaats van
» gewone, buitengewone tuchthuisstraf opgelegd."

Art. 2 wordt Art. 3. In plaats van de woorden: *het voorgaand artikel*, lees; » art. 1".
Het woord *uiterlijk* valt weg.

Art. 3 wordt Art. 4. In plaats van de woorden: *gewone tuchthuisstraf*, lees: » correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren".

Art. 4 wordt Art. 5. In plaats van de woorden, *of uiterlijk geschondene*, in het laatste lid, lees: » geschonden, verguld of » verzilverde".

Art. 5 wordt Art. 6. In plaats van de woorden *of vervalschen*, in den 1sten regel van het 2de nummer, lees: » vervalschen of » wederregtelijk gebruik maken".

Artt. 6 en 7 worden Artt. 7 en 8.

Art. 8 wordt Art. 9. In plaats van: 5 *en* 6, lees: » 6 en 7".

Art. 9 wordt Art. 10. In plaats van: *art.* 5, lees: » art. 6".

Art. 10 wordt Art. 11. Achter het woord *daarvan*, in den 3den regel, te voegen: » in eenig bedrijf".

Art. 11 wordt Art. 12. In plaats van: *art.* 4, in het 3de lid, lees: » art. 5".

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

Art. 12 wordt Art. 13. Achter het woord *door*, in n°. 2, te voegen: » erkende".

Art. 13 wordt Art. 14. Vóór het woord *vervalschen*, te voegen: » het".
In plaats van het woord *hetzelve*, lees: » dezelve".

Art. 14 wordt Art. 15.

Art. 15 wordt Art. 16. De woorden in n°. 1: *of daarbij behoorende — verkrijgen* vallen weg.
De woorden in n°. 2: *of coupons tot — verkrijgen* vallen weg.
Achter n°. 3 volgt een nieuw nummer, aldus luidende:
» 4°. coupons of bewijzen van dividend, bij de genoemde schuld-
» brieven, certificaten of bewijzen van aandeel behoorende, of
» bewijzen om die coupons of bewijzen van dividend te verkrijgen;"
N°. 4 wordt n°. 5.

Art. 16 wordt Art. 17.

Art. 17 wordt Art. 18. In plaats van: *art.* 4, lees: » art. 5".

Art. 18 wordt Art. 19. In plaats van de nommers 3 en 4, te lezen het volgend nommer:
» 3°. door verandering, bijvoeging of uitwissching in akten, geschriften of registers, nadat die zijn opgemaakt;"
N°. 5 wordt n°. 4.
N°. 6 wordt n°. 5.

Achter het laatste woord van dat nommer te voegen: » of door,
» bij het overlijden, de akten of geschriften niet overeenkomstig
» derzelver inhoud voor te lezen;"
N°. 7 wordt n°. 6.

Art. 19 wordt Art. 20. Achter het woord *naam*, in den 5den regel te voegen: » voornaam of hoedanigheid".

Art. 20 wordt Art. 21.

Art. 21 wordt Art. 22. In plaats van: *art.* 19, lees: » art. 20".

Art. 22 wordt Art. 23.

Art. 23 wordt Art. 24. Het woord *zich*, in den 2den regel, valt weg.
Achter het woord *naam*, in den 3den regel, te voegen: » voor-
» naam of hoedanigheid".
De woorden: *of daartoe door — medegewerkt* vallen weg.

Artt. 24, 25, 26 en 27 worden Artt. 25, 26, 27 en 28.

Art. 28 wordt Art. 29. In plaats van de woorden: *om de*, in den 3den regel, lees: om tot aanbeveling te dienen, of".
Het woord *het*, in dienzelfden regel, valt weg.

Art. 29 wordt Art. 30.

Art. 30 wordt Art. 31. In plaats van: *art.* 17, lees: » art. 18".

Artt. 31, 32, 33 en 34 worden Artt. 32, 33, 34 en 35.

Art. 35 wordt Art. 36. Het 2de lid wordt een afzonderlijk artikel (Art. 37).

Art. 36 wordt Art. 38.

Art. 37 wordt Art. 39. Achter dit artikel een 2de lid te voegen, aldus luidende:
» De schuldig verklaarden aan de in dezen titel vermelde wan-
» bedrijven kunnen voor den tijd van drie tot tien jaren in de uit-
» oefening der staatsburgerlijke regten worden geschorst."

Art. 38 wordt Art. 40.

TITEL IX.

Art. 2. In plaats van dit artikel de twee volgende te lezen:

» Art. 2. Indien ambtenaren worden schuldig verklaard aan
» daden, waartegen criminele of correctionele straffen zijn be-
» dreigd, en welke zij door hunne betrekking verpligt waren tegen
» te gaan, op te sporen, te vervolgen of te straffen, wordt zulks
» als eene verzwarende omstandigheid aangemerkt.
» De regter is daarbij bevoegd om, indien tegen de daad bui-
» tengewone of gewone tuchthuisstraf, gevangenisstraf of geldboete
» is bedreigd, deze straffen met een derde te verhoogen".

» Art. 3. Ambtenaren, die zich aan daden, in het voorgaand
» artikel omschreven, medepligtig hebben gemaakt of begunstigers
» daarvan geweest zijn, worden met de straffen, tegen die daden
» bedreigd, gestraft."

Artt. 3 en 4 worden Artt. 4 en 5.

Art. 5 wordt Art. 6. In plaats van de woorden: *der daden — gesteld*, lees: » daad, waardoor de Grondwet of de wetten geschon
» den of niet opgevolgd zijn, of die tot zoodanige daad hebben
» medegewerkt.".
Het 2de lid valt weg.

Art. 6 wordt Art. 7. In plaats van het woord *staatkundige*, lees: » staatsburgerlijke".
Achter dit artikel een 2de lid te voegen, aldus luidende:
» De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevan-
» genisstraf van drie maanden tot drie jaren en geldboete van hon-
» derd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft."

Art. 7 wordt Art. 8. In plaats van het woord *toegepast*, in het 2de lid, lees: » opgelegd".

Art. 8 wordt Art. 9.

Art. 9 wordt Art. 10. In plaats van: *art.* 7, in den 2den regel lees: » art. 8".

Artt. 10, 11 en 12 worden Artt. 11, 12 en 13.

Art. 13 wordt Art. 14. In plaats van de woorden: *een jaar*, lees: twee jaren".
In plaats van het woord *duizend*, lees: » twee duizend".

Art. 14 wordt Art. 15. In plaats van *vijf honderd*, lees: duizend".

Art. 15 wordt Art. 16. Vóór het woord *burgerlijk*, in den 2den regel, te plaatsen: » bevoegd".

In plaats van de woorden: *in het werk te stellen*, lees: » aan
» te wenden".

Artt. 16 en 17 worden Artt. 17 en 18.

Art. 18 wordt Art. 19. In plaats van *vijf honderd*, lees: » duizend".

Art. 19 wordt Art. 20. Het 2de lid valt weg.
Daarvoor achter het artikel in hetzelfde lid te plaatsen: » Deze
» geldboete is van duizend tot vijf duizend gulden, indien het ver-
» oorzaakte nadeel meer dan drie duizend gulden bedraagt."

Art. 20 wordt Art. 21. Achter het woord *tuchthuisstraf* te voegen: » en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden".

Art. 21 wordt Art. 22.

Art. 22 wordt Art. 23. Het 2de lid aldus te lezen:
» Knevelarij wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten
» minste drie jaren en geldboete van niet minder dan drie hon-
» derd gulden gestraft."

Art. 23 wordt Art. 24. In plaats van het woord *zes*, in den 4den regel, lees: » drie".

Art. 24 wordt Art. 25, en zal aldus luiden:
» De poging tot de in het voorgaande artikel vermelde omkoo-
» ping wordt gestraft:
» in het geval van het 1ste lid, met correctionnele gevangenis-
» straf van eene tot zes maanden en geldboete van vijftig tot twee
» honderd gulden, te zamen of afzonderlijk;
» in dat van het 2de lid, met correctionnele gevangenisstraf
» van ten minste zes maanden, en geldboete van niet minder dan
» twee honderd gulden; en
» in dat van het laatste lid, met de straf tegen de poging tot
» die misdaad bedreigd."

Art. 25 wordt Art. 26.

TITEL X.

Art. 1. In plaats van: *beroving*, lees: » berooving".

Art. 3. In plaats van: *rade*, lees: » raad".

Art. 6. Het 2de lid valt weg.

Art. 7. Achter het woord *eener*, in den 1sten regel van het 2de lid, te voegen: volgens art. 4 van den XIden titel".

Art. 9. In plaats van het woord *langdurige*, lees: » hevige".
In plaats van de woorden: *van het 1ste lid van art.* 6, lees:
» van art. 6".
In plaats van het woord *drie*, in den laatsten regel, lees: » twee".

Art. 11. In plaats van de woorden: *Doodslag wordt met den dood gestraft, indien hij*, lees: » Met den dood wordt gestraft de
» doodslag, welke".

Art. 12. In plaats van de woorden: *grootvader of grootmoeder*, lees: » of verdere bloedverwant in de regte opgaande linie".

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

Art. 20. De woorden: *den in de artt. — omschreven* vallen weg.

Art. 21. Achter het woord *eenen*, in den 1sten regel, te voegen: » door hem".

TITEL XI.

Art. 3. In plaats van de woorden: *ten minste een jaar gestraft*, lees: » eene maand tot twee jaren gestraft."
» Indien de beleedigde vóór of op den twintigsten dag van het
» hem aangedaan letsel hersteld is, wordt correctionnele gevan-
» genisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot
» twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd."

Art. 4. In plaats van: *rade*, lees: » raad".

Art. 5. Achter het woord *iedere*, in den 3den regel, te voegen: » opzettelijke".
Het 2de lid valt weg.

Op dit artikel twee nieuwe artikelen te doen volgen, aldus luidende:

» Art. 6. Poging tot feitelijke beleediging wordt met correction-
» nele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete
» van tien tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk
» gestraft.

» Art. 7. De straffen, bedreigd in de artt. 3, 5 en 6, alsmede
» die, welke tegen de laatste in art. 2 bedoelde daad zijn vast-
» gesteld, kunnen worden verdubbeld, indien de daden tegen eenen
» ambtenaar, gedurende of ter zake van de uitoefening zijner
» ambtsbetrekking, gepleegd zijn."

Art. 6 wordt Art. 8. Achter: *art.* 2, in den 2den regel, te voegen: » van dezen titel".
In plaats van de woorden: *Het misdrijf en de poging in het voorgaande artikel*, lees: » De misdrijven in de artt. 5 en 6".

Art. 7 wordt Art. 9.

Art. 8 wordt Art. 10. De woorden: *eene ziekte of letsel* vallen uit den 1sten regel weg, en worden geplaatst achter het woord *middelen*, in den 3den regel.

In plaats van het woord *spijzen*, in den 2den regel, lees: » eet-
» waren".
Achter dit artikel een 2de lid te voegen, aldus luidende:
» De uitoefening van het beroep, waarin hij zich daaraan heeft
» schuldig gemaakt, kan hem voor den tijd van drie tot tien jaren
» worden verboden."

Artt. 9, 10 en 11 worden Artt. 11, 12 en 13.

Art. 12 wordt Art. 14. In plaats van de woorden: *de artt.* 1, 2 *en* 5, lees: » de artt. 1, 2, 5, 6 en 10".
In plaats van de woorden: *grootvader of grootmoeder*, lees: » of
» verderen bloedverwant in de regte opgaande linie".
In plaats van de woorden: *waarop de regter bij de toepassing der straf acht moet geven. Hij is bevoegd om in die gevallen*, lees:
» waarbij de regter bevoegd is om".
In het laatste lid, in plaats van het woord *bepaling*, lees: » be-
» palingen".
En in plaats van het woord *is*, lees: » zijn".

Art. 13 wordt Art. 15.

Art. 14 wordt Art. 16. In plaats van de woorden: *den noodweer — omschreven*, lees: » noodweer".

Art. 15 wordt Art. 17. Achter het woord *eene*, in den 1sten regel, te voegen: » door hem".

TITEL XII.

Art. 1. In plaats van de woorden: *eenig schiet- of scherpgeweer*, lees: » pistool, degen of sabel".
Vóór het woord *getuigen*, te plaatsen: » wederzijdsche".

Art. 4. In plaats van het 2de nummer het volgende te lezen:

» 2°. met het doel om dat uit te lokken heeft beleedigd;

» 3°. uit hoofde van het weigeren daarvan heeft beleedigd,
» hetzij in het openbaar hetzij ten aanhoore van meerderen, vol-
» gens de bepalingen, daaromtrent voor laster en hoon in art. 12
» titel XVII voorkomende."

TITEL XIII.

Art. 1. In plaats van de woorden: *De onwettige — bevoegd gezag*, lees: » Onwettige gevangenneming".

Art. 2. In plaats van de woorden: *De onwettige*, lees: » Onwettige".

Art. 4. Het 2de lid aldus te lezen:
» Deze bepaling is van toepassing op de moeder, wanneer zij
» de vaderlijke magt uitoefent."

Art. 6. In plaats van de woorden: *de gevallen*, lees: » het geval".

TITEL XIV.

Art. 2. In plaats van het 1ste woord: *Die*, lees: » Met bui-
» tengewone tuchthuisstraf wordt gestraft die".
In plaats van de woorden: *met bevel*, in den 5den regel, lees:
» voor het geval dat aan een daarbij gegeven bevel, aanmaning
» of verzoek".
In plaats van de woorden: *neder te leggen*, in den 6den regel, lees: » te plaatsen".
In plaats van de woorden: *wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft*, lees: » niet mogt zijn voldaan".
Art. 4. In plaats van het woord *zes*, in den 4den regel, lees:
» twee".
In plaats van de woorden: *eene maand tot*, in den 6den regel, lees: » ten langste".

Art. 5. In plaats van het woord *zes*, in den 3den regel, lees:
» drie".

TITEL XV.

In het opschrift, in plaats van de woorden: *wegvoeren van minderjarigen enz.*, lees: » en van het wegvoeren van minderjarigen
» en onder curatele gestelden".

Art. 1. De woorden: *of gezondheid* vallen weg.
Achter het woord *tuchthuisstraf* te voegen; » van ten langste
» vijf jaren".

Art. 2 valt weg.

Art. 3 wordt Art. 2. In plaats van het woord *een*, in den 1sten regel, lees: » eenen".

Artt. 4 en 5 worden Art. 3 en 4.

Art. 6 wordt art. 5. In plaats van de woorden: *een weggevoerde*, in den 1sten regel, lees: » eenen weggevoerden".

Art. 7 wordt Art. 6. Aan het einde van dezen titel het volgende nieuwe artikel te plaatsen:

» Art. 7. De straffen, bedreigd in de artt. 2, 4, 5 en 6 zijn,
» met de daarbij gemaakte onderscheidingen en onder de daarbij
» vermelde omstandigheden, mede op hen toepasselijk, die eenen
» meerderjarige, welke, ingevolge het 1ste lid van art. 487 van
» het Burgerlijk Wetboek, onder curatele was gesteld, van zijnen
» curator, of van de plaats waar de onder curatele gestelde zich
» met goedvinden van dezen bevond, heeft weggevoerd, of met
» dezen weggevoerde gebedeld of op eenige wijze voordeel gedaan
» heeft, of hem bij zich heeft gehouden, zonder daarvan binnen
» acht dagen aan den curator of aan de justitie kennis te hebben
» gegeven, of geweigerd heeft hem, hetzij hij weggevoerd, hetzij
» hij aan zijne zorg toevertrouwd was, aan den curator, op diens
» vordering, te laten volgen."

TITEL XVI.

Art. 1. In plaats van de woorden: *Openbare schending der eerbaarheid*, lees: » Schending der eerbaarheid in het openbaar".

Art. 6. De woorden: *weduwe of jonge dochter* vallen weg.
In plaats van het woord *waalf*, lees: » twaalf".

Art. 7. Het 3de lid, in plaats van de woorden: *door diens leermeesters of huisbedienden*, lees: » door onderwijzers of huisbedien-
» den van den beleedigde".
In het 4de lid valt het woord *de* vóór *huisbedienden* weg.
In plaats van de woorden: *waarop de regter bij de toepassing der straf acht moet geven. Hij is bevoegd om in de bovengemelde gevallen*, lees: » waarbij de regter bevoegd is om".

Art. 9. In plaats van de woorden: *den tijd van vijf tot twintig jaren*, lees: » altijd".
Het 2de lid aldus te lezen:
» Aan geneeskunst-oefenaars, in de termen van art. 7 of van
» het 2de lid van art. 8 vallende, wordt de uitoefening der ge-
» neeskunst voor den tijd van vijf tot twintig jaren verboden."

Art. 11. In plaats van de woorden: *veertien dagen*, lees: » drie".

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

Art. 12 wordt het 2de lid van Art. 11.

In plaats van de woorden: *met correctionnele — maanden*, lees: » indien hij des bewust was, met dezelfde straf".

Art. 13 wordt Art. 12. De woorden: *indien hij met deze omstandigheid bekend was* vallen weg.

Art. 14 wordt Art. 13.

TITEL XVII.

Art. 1. De woorden: *onder welke inkleeding of betuigingen ook*, vallen uit den 1sten en 2den regel weg, en worden geplaatst in den 4den regel, vòòr het woord *heeft*.

Art. 2. In plaats van de woorden: *op dezelfde wijze en met hetzelfde oogmerk*, lees: » met het oogmerk om te beleedigen, aan iemand".
In plaats van de woorden: *aan iemand*, in den 3den regel, lees: » onder welke inkleeding of betuigingen ook".

Art. 3. In plaats van de woorden: *kinderen of kleinkinderen*, lees: » of kinderen".

Art. 7. Vòòr de woorden: *ter zake* te plaatsen: » gedurende of".
Vòòr het woord *ambtsbetrekking* te plaatsen: » gezag of".

Art. 8. Achter het woord *Koningin* te plaatsen: » van den » naasten erfgenaam van de Kroon".

Art. 9. Achter het woord *Koningin* te plaatsen: » van den naas- » ten erfgenaam van de Kroon".

Op art. 9 een nieuw ariikel te doen volgen, aldus luidende:

» Art. 10. In geen geval wordt ten aanzien der beleedigingen » in de beide voorgaande artikelen vermeld, eenig onderzoek naar » of bewijs van de waarheid der aangevoerde daadzaken toege- » laten.
» De bepaling van art. 4 van dezen titel is mede daarop niet » toepasselijk".

Art. 10 wordt Art. 11.

Art. 11 wordt Art. 12. Achter het woord *worden*, in den 1sten regel, te voegen: » mede".
Achter dit artikel een 2de lid te voegen, aldus luidende:
» Laster en hoon worden alleen dan geacht ten aanhooren van » meerderen te zijn gepleegd, wanneer zij hebben plaats gehad op » vereenigings-plaatsen welke voor de gezamenlijke leden eener » vereeniging zijn opengesteld."

Art. 12 wordt Art. 13. De woorden: *met het oogmerk om te beleedigen, aan* vallen weg.
Achter het woord *iemand*, in den 1sten regel, te voegen: » wegens".
In plaats van de woorden: *heeft ten laste gelegd*, lees: » met » beleedigingen vervolgt".
De woorden: *niet minder dan* vallen weg.
In plaats van de woorden: *en niet meer dan*, lees: » tot".

Art. 13 wordt Art. 14. In plaats van de woorden: *geregtelijke aanmaning ten genoege des regters*, lees: » aanmaning van den reg- » ter, ten genoege van denzelven".
In plaats van de woorden: *het oogmerk*, in den 11den regel, lees: » een der beide oogmerken".

Art. 14 wordt Art. 15.

Art. 15 wordt Art. 16. Achter het woord *die*, in den 2den regel, te voegen: » met het oogmerk om te beleedigen".

TITEL XVIII.

Art. 1. Achter het woord *brandstichting* te voegen: » aan ter » bewoning geschikte gebouwen, loodsen, tenten of vaartuigen".

Op dit artikel een nieuw artikel te laten volgen, aldus luidende:

» Art. 2. Brandstichting aan, in het voorgaand artikel niet » genoemde voorwerpen, wordt met buitengewone tuchthuisstraf » gestraft.
» Indien nogtans het in brand gestokene zoodanig geplaatst » was, dat de mededeeling van den brand aan een of ander der » in het voorgaand artikel genoemde voorwerpen te voorzien was, » wordt langdurige tuchthuisstraf opgelegd".

Art. 2 wordt Art. 3. In plaats van de woorden: *Onder brandstichting — en vrijen eigendom*, lees: » Van de bepalingen der voor- » gaande artikelen is uitgezonderd brandstichting aan roerende of » aan op zich zelve staande onroerende goederen, welke geheel".
In plaats van het woord *toebehoorende*, lees: » toebehooren".

Vòòr het woord *verdere*, in den 5den regel, te plaatsen: » per- » sonen of voor".

Art. 3 wordt Art. 5.

Artt. 5, 6 en 7 vallen weg.

Art. 8 wordt Art. 6.

Art. 9 wordt Art. 7. Het woord *opzettelijk* valt uit den 1sten en 4den regel weg.
In plaats van het woord *gewone*, in den 5den regel, lees: » bui- » tengewone".

Art. 10 wordt Art. 8. In plaats van de woorden: *voorgaande artikelen tegen brandstichting*, lees: artt. 1, 2, 4 en 6".
In plaats van de woorden: *de voorwerpen, aldaar opgenoemd, door ontstoken*, lees: » voorwerpen door het ontsteken van".
Achter het laatste woord *springen* te voegen: » of daartoe heb- » ben aanleiding gegeven".

Art. 11 wordt Art. 9. In plaats van de woorden: *of watervloed*, lees: » van de zee of ander bevaar- of vlotbaar water".

Art. 12 wordt Art. 11, en vallen daaruit de woorden: *of watervloed* weg.

Art. 13 wordt Art. 10. In plaats van de woorden: *Die wederregtelijk — doen ontstaan*, lees: » Het wederregtelijk veroorzaken » van onder het voorgaand artikel niet begrepen overstroomingen, » of de poging daartoe".

Art. 14 wordt Art. 12, en vallen daaruit de woorden: *of watervloed*, weg.
In het opschrift van de 3de afdeeling valt het woord *de* weg.

Art 15 wordt Art. 13. Achter het eerste woord *die* te voegen: » wederregtelijk".
Het woord *voetpaden*, in den 1sten regel, valt weg.
De woorden: *welke hem niet geheel — toebehooren* vallen weg.
In plaats van de woorden: *een jaar*, in het 2de lid, lees: » drie maanden".
Het 3de lid aldus te lezen:
» De poging tot vernieling of beschadiging der onder dit artikel » begrepen voorwerpen, wordt met correctionnele gevangenisstraf » van ten minste eene maand gestraft".

Art. 16 wordt Art. 14, en zal aldus luiden:

» De wederregtelijke vernieling of beschadiging van onder het » voorgaand artikel niet begrepen voorwerpen, wordt met correc- » tionnele gevangenisstraf van ten minste veertien dagen gestraft.
» De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevan- » genisstraf van ten langste twee jaren gestraft".

Art. 17 wordt Art. 15. In plaats van de woorden: *de beide voorgaande artikelen*, in den 1sten regel, lees: » het 1ste en 2de lid van art. 13 en in het 1ste lid van art. 14".
In plaats van de woorden: *van art. 15 met langdurige — tuchthuisstraf*, lees: » van art. 13 met buitengewone, en in de gevallen van art. 14 met gewone tuchthuisstraf".

Art. 18 wordt Art. 16. In plaats van: 15 *en* 16, lees, » 13 en 14."

Artt. 19 en 20 worden Artt. 17 en 18.

Art. 21 wordt art. 19. In plaats van de woorden: *onder niet besmette heeft laten loopen*, lees; » niet van de nog onbesmette heeft afgezonderd."

Art. 22 wordt Art. 20. In plaats van het woord *daardoor*, in den 1sten regel, lees: » door het in het voorgaand artikel omschreven wanbedrijf".

TITEL XIX.

Art. 1. Het woord *zelven* valt weg.

Art. 2. » Dit artikel aldus te lezen:

» Indien de dader, mede-dader, medepligtige of begunstiger van » den diefstal, de echtgenoot is van den bestolene, of diens wet- » tige bloed- of aanverwant in de regte opgaande of nederdalende » linie, of diens natuurlijke, hem erkend hebbende vader of moe- » der, of erkende zoon of dochter, wordt hem de diefstal, indien » die van geene gewelddadigheden tegen personen is vergezeld ge- » weest, niet toegerekend.
» De bepalingen van dit artikel zijn nogtans slechts in zoo verre » toepasselijk, als de bloed- of aanverwanten te zamen wonen, » en de echtgenooten niet van tafel en bed gescheiden zijn."

Art. 3. Na de woorden *onherstelbare kwaal*, het artikel aldus te lezen: » heeft veroorzaakt.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

» Indien de beleediging slechts eene wond, kneuzing, ziekte of » letsel heeft veroorzaakt, waarvan de beleedigde na afloop van » den twintigsten dag niet hersteld was, wordt langdurige tucht- » huisstraf opgelegd."

Art. 4. Het woord *mede*, in den 1sten regel, valt weg.
In plaats van het woord *jegens*, in n°. 5, lees: » tegen".

Art. 6. In plaats van het woord *hiermede*, in den 4den regel, lees: » met wegen".
In plaats van de woorden, *paden en wandelingen*, lees: » paden, wandelingen en vaarwaters".
Vóór het woord *dorpen*, in den 7den regel, te plaatsen: » kom der".

Art. 7. In plaats van het woord *jegens*, in n°. 1, lees: » tegen".
Achter het woord *rampen*, te plaatsen: » of",

Art. 13. In plaats van het woord *jegens*, in den 1sten en 3den regel van n°. 6, lees: » tegen".

Art. 14. In n°. 1, in plaats van de woorden: *in het bezit van hunne meesters*, lees: » bij hunne meesters in gebruik".
In n°. 5, in plaats van de woorden: *of rijtuigen*, lees: » rij- of » vaartuigen".

Art. 17. Achter het woord *wordt*, in den 1sten regel, te plaatsen: » in dit wetboek".

Art. 18. Achter het laatste woord te voegen: » ofschoon deze » personen slechts als medepligtigen aan den diefstal worden » gestraft."

Art. 19. Vóór het woord *erven* te plaatsen: » afgesloten".

Art. 21. Achter het woord *beletten*, in den 6den regel, te plaatsen: » en van alle soort van sluiting hoegenaamd ook, — voorts".
In plaats van de woorden: *en van alle soort van sluiting hoegenaamd ook*, lees: » en het verbreken van zegels door het openbaar » gezag gesteld".

Art. 25. In n°. 1 valt het woord *dergelijke* weg.

Art. 26. Achter het woord *krammen* te plaatsen: » schroe- » ven".

Art. 27 valt weg.

Artt. 28, 29 en 30 worden Art. 27, 28 en 29.

Art. 31 wordt Art. 30. Achter het woord *stelen*, in het 2de lid, te voegen: » zonder dat daardoor nog eene strafbare poging » tot diefstal heeft plaats gehad".

Art. 32 wordt Art. 31. In plaats van de woorden: *zijne gewoonte*, lees: » zijn werk".

Art. 33 wordt 32. In plaats van de woorden: *drie maanden*, lees: » eene maand".

TITEL XX.

Art 1. In plaats van de woorden: *was toevertrouwd*, lees: » verstrekt was".
In plaats van het woord *ander*, in den 4den regel, lees: » derde".

Op dit artikel een nieuw artikel te laten volgen, aldus luidende:

» Art. 2. De bepalingen van art. 2 van den voorgaanden titel » zijn mede toepasselijk bij misbruik van vertrouwen".

Art. 2 wordt Art. 3.

Art 3 wordt Art. 4. In plaats van het woord *negentienden*, lees: » voorgaande".

Vóór het woord *bestellers*, in den 3den regel, te plaatsen: » commissionnairs".

Art. 4 wordt Art. 5. Het woord *dergelijke*, in den 2den regel, valt weg.
Achter het woord *toegeëigend* te plaatsen: » of van de daarin vervatte geheimen misbruik gemaakt".

Art. 5 wordt Art. 6.

Art. 6 wordt Art. 7. Achter het woord *perkament* te voegen: » met opzet".

Art. 7 wordt Art. 8.

Art. 8 wordt Art. 9. In n°. 2, in plaats van de woorden: *bedrag en*, lees: » bedrag of".

Artt. 9, 10, 11 en 12 worden Artt. 10, 11, 12 en 13.

Art. 13 wordt Art. 14. Achter het woord *verzekeren*, te plaatsen: » of meer dan drie vierden der kosten, tot den weder-opbouw » vereischt, heeft bedongen".
Een 2de lid achter dit artikel te voegen, aldus luidende:
» In een of ander dier gevallen wordt de verzekeraar, die ter » kwader trouw heeft gehandeld, met dezelfde straf gestraft."

Art. 14 wordt Art. 15. Achter het woord *afgeven*, in den 6den regel, te voegen: » of getracht heeft te doen afgeven."

Artt. 15 en 16 worden Artt. 16 en 17.

Art. 17 wordt Art. 18. Achter het woord *Die*, in den 1sten regel, te voegen: » er zijn werk van maakt om".
In plaats van de woorden: *heeft bedongen of ontvangen*, lees: te bedingen of te ontvangen".
De woorden: *met geldboete van niet minder dan honderd gulden — schuldig maakt* vallen weg.

Art. 18 wordt Art. 19.

Art. 19 wordt Art. 20. Achter het woord *fabrijk*, in den 1sten regel, te voegen: » of trafijk".
Achter het woord *personen*, in den 2den regel, te voegen: » als- » mede kantoorbedienden".
Achter het woord *fabrijk*, in den 2den regel, te voegen: » de » trafijk of het kantoor."

Art. 20 wordt Art. 21. In plaats van de woorden: *verpligt zijnde van*, in den 2den regel, lees: » verpligt".
In plaats van het woord *is*, in den 3den regel, lees: » was".
Het woord *zulks*, in dienzelfden regel, valt weg.

TITEL XXI.

Art. 1. Achter het laatste woord van n°. 3, alsmede achter het laatste woord van n°. 5, te voegen: » en deze daden het faillisse- » ment hebben bevorderd of verzwaard".

Art. 3. Vóór het 1ste woord van n°. 4 te plaatsen: » in het » vooruitzigt van zijn faillissement".
In n°. 5, achter het woord *handen*, te voegen: » hij wist of » moest weten dat".
In n°. 8, in plaats van de woorden: *aan hem toevertrouwd*, lees: » onder zijn beheer of in zijn bezit zijnde, doch aan anderen toe- » behoorende".

Art. 5. In plaats van de woorden: *ten behoeve van*, in den 1sten en 2den regel, lees: » met het oogmerk om".
In plaats van de woorden: *of ten nadeele van*, in den 2den en 3den regel, lees: » te bevoordeelen, of".
Achter het woord *schuldeischers*, in den 3den regel, te plaatsen: » te benadeelen".
In plaats van de woorden: *diens roerende*, in dienzelfden regel, lees: de roerende".
Achter het woord *goederen*, in den 4den regel, te plaatsen: » van » den schuldige".

Art. 8. In plaats van het woord *behoorlijk* in n°. 2, lees: » zoo- » danig".
In plaats van het woord *zoodat*, in datzelfde nummer, lees: » dat".
Het woord *niet*, in datzelfde nummer, valt weg.

TITEL XXII.

Art. 1. De woorden: *de vrijheid van bieden of aannemen* vallen uit den 2den en 3den regel weg, en worden achter het woord *middelen*, in den 4den regel geplaatst.
In plaats van de woorden: *ten langste drie maanden*, lees: » eene » maand tot twee jaren".

Art. 4. In plaats van de woorden: *Werklieden, die*, lees: Die".
De woorden: *in wier dienst zij slaan*, in den 5den regel, vallen weg.

Art. 5. In plaats van het woord *wordt*. in den 2den regel, lees: » worden".
Het woord *die* valt uit den 3den regel weg, en wordt in den aanvang bij elk der nummers geplaatst.
In n°. 1 vallen de woorden: *openbare of heimelijke* weg.
Achter het artikel een nieuw lid te voegen, aldus luidende:

» Indien de speelbanken of dobbelhuizen in het geheim gehou- » den zijn, wordt correctionnele gevangenisstraf van ééne tot zes » maanden, en geldboete van niet minder dan honderd gulden » opgelegd".

Art. 6. In plaats van het woord *dezelve*, in den 4den regel van het 2de lid, lees: » daartoe"
In plaats van de woorden: *niet zijn verboden*, lees: » vergun- » ning is verleend".

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van Wijzigingen.)

Art. 7. De woorden: *in het openbaar* vallen weg.
In plaats van het woord *penningen*, lees: » gelden".
Achter dit artikel een 2de lid te voegen, aldus luidende:

» Geldleeningen van buitenlandsche Staten, bij wijze van of met » bijvoeging eener loterij aangegaan, zijn hieronder niet begrepen".

Art. 8. Achter het woord *daarin*, in den 2den regel, te voegen, » des bewust".

Art. 10. In n°. 2, in plaats van de woorden: *de artt.* 36 *alinea* 3, lees: » vervat in het 3de lid van art. 36 en in de artt."

Art. 11. Achter het woord *Konings* te voegen: » een agentschap » hier te lande van".
De woorden: *in het openbaar* vallen weg.
In plaats van het woord *penningen*, lees: » gelden".

TITEL XXIII.

In het opschrift, in plaats van het woord *enz.*, lees: » en het » openbaar gezag".

Art. 1. In plaats van de woorden, *ten aanhoore van eene vereeniging van personen*, lees: » gehouden of aangeheven".
Vóór de woorden: *tot het begaan*, in den 5den regel, te plaatsen: » met opzet".
In plaats van de laatste woorden: *in de verkiesbaarheid tot eenige staatkundige betrekking*, lees: » van alle andere staatsburgerlijke » betrekkingen".

Art. 4. Achter het woord *Koning*, in den 2den regel, te plaatsen: » van de regerende Koningin of van den Regent".

Art. 5. In plaats van de woorden: *waarop de regter — bevoegd*, lees: » waarbij de regter bevoegd is".

Art. 6. In plaats van de woorden: *geregterlijke aanmaning ten genoege des regters*, lees: » aanmaning van den regter ten genoege » van denzelven".
In plaats van de woorden: *het oogmerk in het voorgaand lid aan- » geduid*, lees: opzet".
In het laatste lid, in plaats van *art.* 14, lees: » art. 15".

Art. 7. Achter het woord *die*, in den 2den regel, te voegen: » met opzet".

Art. 8. Vóór het woord *verboden*, in n°. 2, te plaatsen: » door » het openbaar gezag".

DERDE BOEK.

Art. 1. De nummers 1, 2, 4, 7, 8 en 9 vallen weg.
N°. 3, 5 en 6 worden n°. 1, 2 en 3.

Art. 2. In n°. 2, in plaats van de woorden: *of vuiligheid*, lees: » water, sneeuw of vuilnis".
In n°. 3, achter het eerste woord *die*, te voegen: » zonder daartoe geregtigd te zijn".
De nummers 5 en 6 vallen weg.
In de plaats daarvan het volgende te stellen:
» 5°. het zwemmen of baden in het openbaar in steden of dorpen » of langs de wegen, buiten de plaatsen daartoe door het plaatse- » lijk bestuur aangewezen".

Art. 3. Het 2de nummer valt weg.
In de plaats daarvan het volgende te stellen:
» 2°. die zich wederregtelijk in het bezit heeft gesteld van een gedeelte van den weg of van gemeentegronden".

Art. 4. In plaats van de woorden, *de laatste twee jaren voor dezelfde of*, lees: » het laatste jaar".

Art. 5. Op den 1sten regel de beide volgende nummers te laten volgen:
» 1°. het op den weg of op onafgesloten erven laten liggen van » wapenen of andere voorwerpen, geschikt tot het plegen van ge- » weldadigheden tegen personen of goederen".
» 2°. de verhindering in den vrijen of veiligen doortogt langs de » wegen, door buiten noodzakelijkheid gedane op- of uitgravingen » of plaatsing van voorwerpen".
N°. 1 wordt n°. 3.
In plaats van de woorden: *vertoonen hunne registers*, lees: » houden van registers of in het vertoonen van dezelve".
Achter het woord *inschrijven* te voegen: » van den naam, de » woonplaats en de dagen van aankomst en vertrek".
N°. 2 wordt n°. 4.
In plaats van de woorden: *in het openbaar*, lees: » op de wegen".
N°. 3 valt weg.

N°. 4 wordt n°. 5.
In plaats van het woord *waarde*, lees: » wettige koers".
N°. 5 wordt n°. 6.
Achter het woord *zich*, in den 1sten regel, te voegen: » buiten » de gevallen dat zulks onvermijdelijk was".
N°. 6 wordt n°. 7.
De laatste zinsnede, luidende: *alsmede het afwerpen — verordeningen*, valt weg.
N°. 7 wordt n°. 8.
In plaats van de woorden: *binnen eene bewoonde plaats*, lees: » op de wegen zonder behoorlijk geleide.
N°. 8 wordt n°. 9.

Art. 6. In n°. 1 vallen de woorden: *of die de wettelijke verordeningen omtrent het uithalen heeft overtreden* weg.
In n°. 2, achter het woord *gebouwen*, te plaatsen: » of gedeelten » daarvan".
In n°. 3 vallen de woorden: *waar gestookt wordt, of in het inrigten van dezelve overeenkomstig de wettelijke verordeningen* weg.
De nummers 4, 5 en 6 vallen weg.

Art. 7. Het 1ste nummer aldus te lezen;
» 1°. baldadigheid op of aan den weg, tegen personen of goe- » deren, op welke wijze ook gepleegd".
In n°. 2 vallen de woorden: *niet vallende in de termen van den zeventienden titel van het tweede boek* weg.
In n°. 3, achter het woord *verregaande*, te voegen: » in het » openbaar gepleegde"

Art. 8. In plaats van de woorden: *de laatste twee jaren voor dezelfde of*, lees: » het laatste jaar".

Art. 9. In n°. 1, in plaats van de woorden: *op hunne registers*, lees: » geene registers, of daarin".
N°. 4 valt weg.
N°. 5 en 6 worden n°. 4 en 5.
N°. 7 wordt n°. 6.
Achter het woord *onschadelijke* te voegen: » of ook bedorven".
N°. 8 wordt n°. 7.
Den 1sten regel aldus te lezen:
» Die paarden, runderen of ander vee hebben geleid of laten loopen door eens anderen tuinen, boomgaarden, houtgewas".

Art. 10. In n°. 2, in plaats van de woorden: *of vuiligheid*, lees: water, sneeuw of vuilnis".
In n°. 3 valt het woord *verregaande* weg.

Art. 11. In plaats van de woorden: *de laatste twee jaren voor dezelfde of*, lees: » het laatste jaar".

Art. 12. In n°. 3, in plaats van de woorden: *of winkelier*, lees: » winkelier en ieder, die eenig handwerk uitoefent".
Achter het woord *gehad*, in den 4den regel, te voegen: » andere » dan bij de wet vastgestelde of".
In plaats van het woord *gewigten*, in den 5den regel, lees: » of » gewigten, of wel die valsche maten, gewigten".
De woorden: *of wel die zoodanige voorwerpen welke valsch waren*, vallen weg.
In n°. 4 den 1sten regel aldus te lezen:
» die, zonder de bij de wet gevorderde toestemming, zijnen » vóór- of geslachtnaam".
In n°. 6, achter het woord *bevel* te voegen: » aanmaning of » verzoek".
Achter n°. 7 een nieuw nummer te laten volgen, aldus luidende:
» 8°. die in een of ander der in het voorgaand nummer aan- » gewezen gevallen geweigerd heeft om zich op aanmaning van » de bevoegde magt te verwijderen."
N°. 8 wordt n°. 9.
Achter het woord *gelden* te voegen: » opzettelijk".
N°. 9 wordt n°. 10.
Vóór het woord *hout*, in den 1sten regel, te plaatsen: » aarde » of zaad heeft weggehaald".
De woorden: *molsla of onkruid* vallen weg.
Achter het laatste woord van het nummer te voegen: » mits » een en ander zonder geweldadigheid tegen personen of goe- » deren gepleegd zij."

Art. 13. In plaats van de woorden: *de laatste twee jaren*, » lees: » het laatste jaar".

Op dit artikel een nieuw artikel te laten volgen: aldus luidende:

» Art. 14. Met gevangenisstraf van ten minste vijf dagen en » geldboete van niet minder dan dertig gulden, te zamen of af- » zonderlijk worden gestraft de daden vermeld in art. 7 n°. 2 en » in art. 12 n°. 6, indien zij tegen eenen ambtenaar in of ter zake » van de uitoefening zijner ambtsbetrekking gepleegd zijn.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

» Die straffen worden altijd te zamen uitgesproken, ingeval de » dader gedurende het laatste jaar voor eene soortgelijke over- » treding is veroordeeld geweest."

Art. 14 wordt Art. 15. In plaats van de woorden: *in art.* 3, *art.* 9 *n°.* 4 *en* 7, *en art.* 12 *n°.* 2, 8 *en* 9, lees: » in art. 2 n°. 5, » art. 3 n°. 1, art. 9 n°. 6 en art. 12 n°. 2, 9 en 10."

Art. 15 wordt Art. 16. In den 2den regel, in plaats van de woorden: *in art.* 9 *n°.* 1 *en* 7, lees: » in art. 9 n°. 6".

In den 9den regel, in plaats van de woorden: *in art.* 9 *n°.* 6, lees: » in art. 9 n°. 5".

Het laatste lid aldus te lezen:

» In de gevallen van art. 1 n°. 1 en 2, art. 2 n°. 1, art. 3 » n°. 2, art. 5 n°. 1 en 2, en art. 6 n°. 2 en 3 beveelt de regter, » voor zooverre daartoe nog termen aanwezig zijn, dat door de » schuldigen, binnen een door hem te bepalen tijd het verzuimde » uitgevoerd en het wederregtelijk gebouwde, geplaatste of ge- » plante weggeruimd worde, met verklaring dat zulks, indien » zij in gebreke zijn gebleven aan dat bevel te voldoen, op hunne » kosten door het administratief gezag zal kunnen geschieden."

Art. 16 wordt Art. 17.

37. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 18 *Junij* 1847.

Sedert eene reeks van jaren zijn hier te lande onderscheidene pogingen te werk gesteld, om een Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden tot stand te brengen, en dus eensdeels in eene algemeen erkende behoefte te voorzien, anderdeels volledige uitvoering te geven aan het voorgeschrevene bij art. 161 der Grondwet. Tot nu toe echter heeft geen der te dier zake gedane voorstellen tot het gewenschte gevolg kunnen leiden, en het moest dus der Kamer aangenaam zijn, bij de Koninklijke boodschap van den 29sten Januarij 1847, de voordragt van een en dertig ontwerpen van wet te ontvangen, die gezamenlijk geheel het nieuwe Wetboek van Strafregt zouden uitmaken. Deze wets-ontwerpen, waaraan thans, ten minste wat de hoofdzaak betreft, het stelsel van straffen ten grondslag ligt, voor hetwelk de meerderheid der Kamer zich vroeger, en bepaaldelijk ook in December 1844, heeft verklaard, zijn dadelijk van hare zijde in overweging genomen en hebben aanleiding gegeven tot menigvuldige bedenkingen en aanmerkingen, die bij een den 31sten Maart jl. vastgesteld Voorloopig Verslag der Regering zijn medegedeeld. Daarop is van de zijde der Regering eene Memorie van Beantwoording met daarbij gevoegde Nota van Wijzigingen ontvangen, waaruit bleek, dat de Regering aan vele der gemaakte aanmerkingen, vooral ook wat de redactie der wets-ontwerpen betrof, had toegegeven, doch tevens dat andere bedenkingen, waaronder van gewigtigen aard, zonder gevolg gebleven waren. Een nader onderzoek in de Afdeelingen van het alzoo gewijzigde Wetboek van Strafregt noodzakelijk geoordeeld zijnde, heeft men daarbij, in verband met de regerings-antwoorden, al de artikelen van dat wetboek nog eenmaal opzettelijk nagegaan en in overweging genomen, met het doel ook om, voor zooveel men dit vermogt, de nog overgeblevene leemten en gebreken in dezen veelomvattenden arbeid aan het licht te brengen en tot wegneming daarvan mede te werken. De slotsom van dit onderzoek wordt bij dit Verslag medegedeeld, in hetwelk, even als in het vroegere, na het vooruitzetten van zeer enkele aanmerkingen van meer algemeenen aard, de overige bedenkingen gerangschikt zijn naar de volgorde der titels en artikelen, tot welke zij betrekking hebben, of bij welker overweging zij meer bepaald behandeld zijn.

Al aanstonds heeft men algemeen de opmerking gemaakt, dat de klagt in § 1 van het Voorloopig Verslag over het gemis van genoegzame toelichting van het voorgedragen wetboek geen doel heeft getroffen. De Memorie van Beantwoording is toch geenszins zoodanig ingerigt, dat zij in dit gemis voorziet. Men acht dat stuk te eenzijdig gesteld, in zoo verre als daarin de voorgedragene wetsbepalingen in den regel veel meer tegen de gemaakte bedenkingen worden verdedigd, dan door de ontwikkeling der algemeene en bijzondere inzigten, waardoor de Regering zich bij het zamenstellen daarvan heeft laten leiden, opgehelderd en in het ware licht gesteld. Inzonderheid had men eene ontvouwing der hoofdbeginselen, waarvan bij het thans behandelde wetboek wordt uitgegaan, en een beknopt overzigt van hetgeen, waarin het zich van het vroeger aangenomene of voorgestelde ter dezer zake onderscheidt, wenschelijk en nuttig geacht. Men dacht daarbij aan eenen soortgelijken arbeid, als de zoogenaamde *orateurs* bij de zamenstelling van het *Code Pénal* hebben geleverd; en indien men hier op het ten deze bestaande verlangen terugkomt, is het vooral ook, omdat de over dit onderwerp te houden openbare beraadslagingen aan den Minister, die dan als verdediger van het voorgedragen Strafwetboek zal optreden, nog de gelegenheid zouden kunnen aanbieden, om, ten minste tot zekere hoogte, in de bestaande behoefte aan meerdere toelichting in den aangegeven zin te voorzien.

De aanmerking in § 2 van het Voorloopig Verslag omtrent de noodzakelijkheid der opneming in dit wetboek van zoodanige strafbepalingen, die thans in bijzondere wetten voorkomen, is onbeantwoord gebleven. Men meent intusschen op dit punt te moeten blijven aandringen, en gelooft, dat eerst dan, wanneer in het tegenwoordige wetboek alle zoodanige bijzondere strafbepalingen, die geacht moeten worden van blijvenden aard te zijn, zullen zijn opgenomen, dat wetboek de vereischte volledigheid zal bezitten. Ook in dat geval echter zal, naar veler meening, daarin nog eene soortgelijke bepaling, als in art. 484 van het *Code Pénal* voorkomt, worden gevorderd. De Regering schijnt niet van dit gevoelen, of staat althans de meening voor, dat daarover eerst bij de vaststelling der transitoire wet, die met de invoering van het nieuwe wetboek gepaard zal moeten gaan, gehandeld zal behoeven te worden. Men kan dit niet zoo gereedelijk toegeven. Onder de bijzondere wetten en verordeningen, welke door de uitvaardiging van het in overweging zijnde Wetboek hare kracht niet zullen verliezen, zullen er steeds zijn van meer duurzamen aard, en het zou oneigenaardig wezen, daaromtrent alleen bij eene meer tijdelijk werkende wet van overgang te beslissen. De Fransche wetgever is ten minste niet van dit gevoelen geweest, daar men dergelijke bepalingen als in art. 484 van het *Code Pénal* voorkomen, ook in de overige Fransche *Codes* wedervindt. In allen gevalle acht men het wenschelijk, dat de aanneming van het tegenwoordig Strafwetboek zoo spoedig als slechts eenigzins mogelijk is door de voordragt van de ter geschikter tijd toegezegde transitoire wet worde opgevolgd. Onder de punten, welke, hetzij daarbij, hetzij afzonderlijk, in het gestelde geval bepaald in overweging zullen moeten worden genomen, behoort steeds, naar het oordeel van velen, het brengen der noodzakelijke overeenstemming van de bepalingen der bestaande nieuwe wetboeken, die de gevolgen van lijf- en onteerende straffen betreffen, met het daaromtrent bij het tegenwoordig ontwerp aangenomen stelsel. Men heeft de behoefte aan zulk eene regeling op nieuw gevoeld, onder anderen bij het nader in overweging nemen van art. 17, Titel II, Boek 1 van dit wetboek, en meent de aandacht der Regering, die ook over dit punt bij de Memorie van Antwoord het stilzwijgen heeft bewaard, daarop bij herhaling te moeten vestigen, daar men het van gewigt acht, dat, nu de eerloosheid als gevolg van elke criminele straf zal vervallen, daaromtrent geenerlei duisterheid of onzekerheid overblijve.

TITEL I.

Art. 1. Vrij algemeen is men teruggekomen op de vroeger gemaakte bedenking omtrent het onbepaalde en wijdstrekkende van het hier voorkomend voorschrift, dat ook elke daad misdrijf zal zijn, die bij *wettelijke verordening*, onder bedreiging van straf, verboden is. Men hechtte daaraan thans te meer, omdat het Regerings-antwoord op dit punt geenerlei bevredigende opheldering geeft, en men integendeel toenemend bij de Regering de strekking meent te bespeuren, om de bevoegdheid tot het uitvaardigen van wettelijke verordeningen in een zeer uitgestrekten zin op te vatten en aan zulke verordeningen veel kracht toe te kennen. Uit de Memorie van Beantwoording, die in het vorige jaar omtrent het toen in beraadslaging zijnde Iste Boek van het Wetboek van Strafregt werd ingezonden, liet zich afleiden dat de Regering onder de verordeningen, waarvan hier sprake is, alleen de zoodanige begreep, die òf door gewestelijke en plaatselijke besturen, òf uit kracht van art. 72 der Grondwet door den Koning, waren uitgevaardigd. Intusschen schijnen reeds de gezegden op bladz. 29 der Memorie van Toelichting, tot de tegenwoordige wets-ontwerpen behoorende, aan te duiden, dat de Regering nog aan andere besturen of magten de bevoegdheid tot het vaststellen van strafbepalingen tegen overtredingen toekent, en daarbij ook de keuren van dijk- en polderbesturen op het oog heeft, niettegenstaande zulks met bekende arresten van den Hoogen Raad strijden zou. Het daarin gelegen bezwaar is echter te grooter geworden, nu men gezien heeft, dat, naar het oordeel der Regering, de wettelijke verordeningen bepalingen van eenen wijdstrekkenden aard kunnen bevatten. Zoo zou, volgens de wijziging, in art. 6 van den IIden titel van dit boek gebragt, ook bij wettelijke verordening omtrent de gevallen, waarin verbeurdverklaring mag worden uitgesproken, kunnen worden beslist. Nog veel meer heeft het opmerking ge-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

baard, dat, volgens eene uitdrukking op bladz. 26 der Memorie van Beantwoording wegens het tegenwoordig wetboek, alsmede bij wettelijke verordening zou kunnen worden vastgesteld, voor welke vereenigingen eene voorafgaande stellige en bepaalde erkenning gevorderd wordt, en dus ook in hoeverre daaromtrent de strafbepaling, bij art. 1 van den IVden Titel van Boek II bedreigd, al dan niet toepasselijk is. Zoo doende zou men bij een reglement van algemeen bestuur het ontstaan van alle mogelijke vereenigingen zonder voorafgaande autorisatie kunnen beletten. — Op grond van een en ander wilden sommigen, die in de meening bleven volharden dat wettelijke verordeningen op zichzelve geene straf kunnen bedreigen, dat de vermelding dier verordeningen uit het tegenwoordig artikel geheel wegbleef. Anderen achtten het genoegzaam, dat het begrip van *wettelijke verordeningen* door eenige bijvoeging zoodanig wierd beperkt, dat daarbij alleen aan het gebruik van eene bij de wet verleende en binnen de grenzen der wet geblevene bevoegdheid kon worden gedacht. De meesten echter verklaarden zich voor het denkbeeld, om in het wetboek zelf eene afzonderlijke definitie der wettelijke verordeningen op te nemen, waardoor dan aan alle onzekerheid, van wie zulke verordeningen kunnen uitgaan en welke strafbepalingen zij mogen bevatten, een einde zou kunnen worden gemaakt.

Art. 4. Evenzoo blijft men aandringen op het opnemen in het voorgedragen wetboek van eene bepaalde omschrijving van hetgeen men door het *opzet*, dat als vereischte bij elke misdaad is aangenomen, te verstaan hebbe. De nadere overweging der artikelen van dat wetboek heeft bij velen de overtuiging versterkt, dat, zonder zoodanige definitie, allerlei moeijelijkheid en onzekerheid omtrent de toepassing van een groot aantal dier artikelen zullen ontstaan. Zoo is men, om slechts een paar voorbeelden te noemen, juist wat het opzet betreft, gestuit op de artt. 20 en 22 van den Isten titel van het IIde boek, en heeft men gevraagd, wat daar door die bijvoeging te verstaan zij. De daad, in art. 20 omschreven, kan met goede bedoelingen bedreven worden, en ook het verspreiden der ontrustende tijdingen, dat bij art. 22 met straf wordt bedreigd, zal wel niet altijd misdadig kunnen worden geacht, al is ook in beide gevallen het handelen met opzet, in den gewonen taalkundigen zin genomen, daaraan verbonden. Daarenboven waren sommigen van meening, dat de uitvoerige redenering, die omtrent dit geheele punt in de Memorie van Beantwoording voorkomt, de behoefte aan de verlangde ophelderende omschrijving nog heeft doen toenemen. De Regering gaat daarbij uit van de stelling, dat het hier eene onderscheiding geldt die tot het gebied der wetenschap behoort; maar op dat gebied is men het onderling over dit punt zeer oneens, en hoe zal men dan eene goede en eenparige toepassing van het slechts door één enkel woord aangeduide beginsel van de zijde des regters kunnen verwachten? Hoe dit zijn moge, indien het art. 4 in dezen titel behouden blijft, hetgeen de meerderheid wenschelijk rekent, hecht men zeer aan eene nadere, zorgvuldig beraamde omschrijving van een beginsel, dat, zoo als reeds is aangemerkt, een groot deel van het tegenwoordige wetboek beheerscht en in de gewigtigste bepalingen daarvan ingrijpt.

Men blijft steeds, in weerwil van het door de Regering aangevoerde, van gevoelen, dat het groot nut zou kunnen hebben, om in dit Strafwetboek de bepaling op te nemen, dat al deszelfs voorschriften ook gelden zullen bij de toepassing van bijzondere strafwetten, voor zooverre bij die bijzondere wetten niet bepaaldelijk van hetgeen hier voorkomt is afgeweken. Daardoor zou aan het verschil van inzigten der onderscheidene regterlijke collegien omtrent de toepasselijkheid der in het Strafwetboek opgenomene algemeene beginselen, bijv. omtrent poging, toerekenbaarheid en medepligtigheid op misdrijven, die bij bijzondere strafwetten met straf worden bedreigd, voor goed een einde worden gemaakt. Blijft de Regering echter bij haar gevoelen, dat zulk eene verwijzing niet hier, maar in de exceptive wet of in het exceptive wetboek te huis behoort, dan meent men bij vernieuwing er op te moeten aandringen, dat zoo spoedig als slechts eenigzins mogelijk is voor het tot stand brengen der wenschelijke overeenstemming van het bijzondere met het algemeene worde zorg gedragen, en dus met name ook de algeheele herziening der militaire wetgeving niet langer onder de pia vota blijve behooren.

TITEL II.

Verscheidene leden zijn door de gronden, van regeringswege bijgebragt tegen het weder opnemen der bepaling uit de ontwerpen van 1840 en 1846, dat niemand andere straffen kan ondergaan, dan die bij de wetten bekend zijn, van het verwerpelijke dier bepaling niet overtuigd geworden. Zij blijven het gevoelen aankleven, dat daarin een heilzame waarborg tegen eene niet met het tegenwoordig wetboek overeen te brengen commutatie van straf in geval van gratie zou gelegen zijn. In de redenering der Regering over dit onderwerp meent men voorts eenige strijdigheid op te merken, kunnende men ten minste moeijelijk toegeven, dat door de verlangde bijvoeging eens vooral zou worden beslist, dat geene aanwijzingen in de wet voor limitatief worden gehouden, tenzij dit door eene afzonderlijke verklaring worde uitgemaakt.

Art. 1. Bij de nadere overweging van dit artikel hebben sommige leden zich op nieuw tegen het opnemen der levenslange tuchthuisstraf in de reeks der straffen verklaard, blijvende zij bij het gevoelen, dat zulk eene straf, die aan den veroordeelde alle uitzigt ontneemt, om nog eenmaal in de maatschappij terug te keeren, strijdig is met het thans aangenomene penitentair stelsel en ook door de wijze, waarop zij zou worden uitgevoerd, het hoofddoel der eenzame opsluiting grootendeels zal doen verloren gaan. Er waren leden, die zoozeer aan het denkbeeld hechtten, dat men ook den ergsten misdadiger niet alle hoop op een beter lot moet ontnemen, dat zij, liever dan in de levenslange tuchthuisstraf, zoo als die thans wordt voorgesteld, toe te stemmen, aan eene opsluiting voor een tijdperk zelfs van dertig jaren, als *poena morti proxima*, hunne goedkeuring zouden schenken. Anderen weder kwamen terug op het denkbeeld, om de zwaarste straf na den dood te meer afschrikkend te doen worden, door daaraan als complementaire straf de deporatie te verbinden. Zij verklaarden door de van regeringswege aangevoerde gronden niet overtuigd te zijn, dat het invoeren van de straf der deportatie met zulke overgroote bezwaren gepaard zou gaan, of geen doel zou treffen.

Artt. 10—12. Onderscheidene leden hebben hun leedwezen betuigd, dat de Regering niet heeft kunnen goedvinden, om aan den wensch tot vermindering van den duur der tuchthuisstraf in hare onderscheidene graden gehoor te geven. Zij meenden, dat het maximum der tuchthuisstraf, nu aan die straf door de eenzame opsluiting zooveel grootere nadruk gegeven wordt, zoo al niet tot tien, dan toch tot twaalf jaren kon en moest afdalen, en wilden, dat van dit hun gevoelen bepaaldelijk in het tegenwoordig algemeen Verslag melding wierd gemaakt. Daarbij wilden zij dan tevens aangemerkt hebben, dat het hen verwonderd heeft, in het regerings-antwoord niets hoegenaamd te hebben aangetroffen wegens het in het Voorloopig Verslag aangegeven denkbeeld omtrent het nemen eener andere gradatie der tuchthuisstraf, volgens welke bepaaldelijk ook het minimum van iedere soort dier straf lager zou worden gesteld, en de ruimte van één jaar, thans tusschen het maximum der eene en het minimum der andere tuchthuisstraf bestaande, zou vervallen.

Art. 16 (nieuw). Sommigen zijn van gevoelen, dat in dit artikel, even als in de artt. 22 en 25 van dezen titel, een minimum voor de op te leggen geldboete zou moeten worden gesteld.

Art. 17 (16 oud). Op de vraag, of de acte, waartoe, niettegenstaande het hier voorkomend verbod, een crimineel veroordeelde als getuige mogt hebben medegewerkt, uit dien hoofde nietig zou zijn, heeft men van regeringwege zwarigheid gemaakt te antwoorden; meenende zij, dat het hier eene regtsvraag geldt, waarvan de beslissing aan den regter overgelaten moet worden. Maar zou het dan ten minste niet nuttig zijn, om eene straf te bepalen tegen dengene, die, ofschoon hier onbevoegd verklaard, toch als getuige bij het opmaken eener openbare acte tegenwoordig is geweest, en om dus aan het voorschrift eene poenale sanctie te geven?

Volgens art. 8, titel II van het IIde boek wordt degene, die de bevolen schorsing van staatsburgerlijke regten overtreedt, met correctionnele gevangenisstraf bedreigd. De voor zulk eene straf pleitende redenen schijnen a fortiori hier geldig te zijn.

Art. 18 (17 oud). Men meent te moeten doen opmerken, dat het voorschrift in het 1ste lid van dit artikel niet geheel strookt met de artt. 437 en volgg. en met art. 506 van het Burgerlijk Wetboek. Volgens het tegenwoordig artikel verliest degene, die in een huis van tuchtiging eene criminele straf ondergaat, van regtswege gedurende zijnen straftijd het beheer zijner goederen. Diezelfde crimineel veroordeelde blijft daarentegen, op grond van de aangehaalde artikelen van het Burgerlijk Wetboek, voogd, toeziende voogd of curator, zoolang hij niet, volgens de daarbij voorgeschrevene procedure, van deze zijne betrekking is ontzet. Maar nu ligt er wel iets ongerijmds is, dat iemand, die onvoorwaardelijk onbevoegd is verklaard om zijne eigene goederen te beheeren, met het beheer der goederen van anderen belast zou kunnen blijven.

Art. 19 (18 oud). Ofschoon men vrij algemeen erkende, dat het aanplakken der arresten van veroordeeling tot criminele straffen zijn nut kan hebben, bleven sommige leden, op grond van de in het Voorloopig Verslag aangeduide redenen, van gevoelen, dat deze openbaarmaking ten minste aan den regter facultatief moest

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

worden gelaten. Zij meenden, dat indien hier enkel het doel ware, om hen, die bij het kennen der veroordeelden belang kunnen hebben, zoo als notarissen, ambtenaren van den burgerlijken stand enz., voor schade en ongelegenheid te vrijwaren, dit doel door plakschriften, die in den regel slechts door lieden uit mindere standen worden gelezen, zeer onvolkomen zou worden bereikt.

Art. 20 (19 oud) Men blijft vrij algemeen het maximum der correctionnele gevangenisstraf te hoog gesteld achten, en dringt er op aan, dat dit maximum zoo al niet tot drie, dan toch tot vier jaren moge worden verlaagd. Daarbij weegt vooral ook de reeds vroeger medegedeelde bedenking, dat, zoo als het wetsontwerp thans ligt, de tuchthuisstraf voor crimineel veroordeelden tot vier jaren kan afdalen, en dus minder zwaar kan zijn dan de hoogste correctionnele straf.

Art. 25 (24 oud). De van regeringswege onbeantwoord gebleven aanmerking, dat het minimum van de hier voorkomende geldboete geheel behoorde weggelaten, of althans nog zeer verminderd te worden, wordt hier herhaald. Er bestaan onderscheidene plaatselijke keuren, waarbij op politie-overtredingen eene mindere geldboete dan van f 1 is gesteld. Zullen nu zulke strafbepalingen als door dit artikel afgeschaft beschouwd moeten worden, of zal, wanneer daarbij bijv. eene boete van 50 cents is bedreigd, de regter dat bedrag in alle mogelijke gevallen tot het hier voorkomend minimum van f 1 moeten verhoogen? In beide gevallen zou men op meer dan *één* moeijelijkheid stuiten. Men kan toch wel niet, als bij plaatselijke reglementen op het niet opsnoeijen der boomen langs de wegen eene boete van 20 cents voor iederen boom is gesteld, die boete tot f 1 per boom brengen.

Artt. 26 — 31 (25 — 30 oud). Sommigen blijven van oordeel, dat deze naar hun inzien zuiver reglementaire bepalingen in een Strafwetboek van blijvenden aard niet op hare plaats staan, en zouden die liever in eene afzonderlijke wet op de gevangenissen, of althans in een later tot wet te verheffen reglement van algemeen bestuur opgenomen zien. Anderen evenwel, erkennende dat voor eene werkelijk doeltreffende toepassing van het stelsel van afzondering de meest mogelijke waarborgen vereischt worden, kunnen in de zienswijze der Regering op dit punt berusten. Maar ook dezen meenen op nieuw met eenigen aandrang in bedenking te moeten geven, of de hier voorkomende gelegenheid niet te baat behoort te worden genomen, om tot de zoo wenschelijke aanduiding van eenig kenmerkend onderscheid tusschen de correctionnele en criminele tuchthuisstraf te geraken. Zij willen dat kenmerkend onderscheid niet zoozeer gezocht hebben in beperking van de hier voorkomende gunstige of verzachtende bepalingen voor de crimineel veroordeelden, als wel in uitbreiding dier gunsten voor de correctionnele gevangenen. Van dat denkbeeld uitgaande zou men, naar hunne meening, in het tegenwoordig art. 27 kunnen vaststellen, dat de veroordeelden tot correctionnele gevangenisstraf niet *zes*, maar *acht* of *tien* malen daags door de daartoe bevoegde personen in hunne cellen zullen worden bezocht. Bij art. 28 (27 oud) zou kunnen worden gevoegd, dat diezelfde veroordeelden eenige meerdere vrije lucht dan de andere zullen genieten, terwijl art. 31 (30 oud), bij uitbreiding van het denkbeeld, hetwelk de Regering door de laatste wijziging reeds eenigermate daarin heeft gebragt, zou kunnen bepalen, dat het aandeel, hetwelk de veroordeelden in het verdiende werkloon genieten, zich regelen zal naar de zwaarte der opgelegde straf, en dus voor de correctionneel veroordeelden aanmerkelijk grooter wezen zal.

Art. 33 (32 oud). Ofschoon dit artikel blijkbaar in den geest der bij het Voorloopig Verslag gemaakte aanmerkingen veranderd is, meent men nog eenmaal de aandacht der Regering daarop te moeten vestigen. Men meende, dat ook door het behoud van het woord *vervangen* nog niet duidelijk genoeg was uitgedrukt wat men vooral wenschte te zien uitkomen, namelijk, dat het geenszins aan den veroordeelde kan staan, om in plaats van het betalen der boete gevangenisstraf te kiezen. Wanneer men bedenkt, dat bij politie-overtredingen de boete f 75 kan beloopen, en de regter in dat geval echter geene gevangenisstraf van langeren duur dan zeven dagen kan opleggen, is het geenszins ongerijmd te stellen, dat in vele gevallen, als daartoe de gelegenheid open stond, aan het ondergaan van zulk eene straf boven de betaling de voorkeur zou worden gegeven. In den thans tot zes maanden verlengden termijn zou misschien voor onwilligen eene gelegenheid te meer geopend worden, om zich aan de betaling te onttrekken. Wanneer tot wegneming dezer bedenkingen het artikel nader gewijzigd wierd, zou ook voor het woord *deze*, in den 2den regel, een ander moeten worden gekozen, daar dit thans taalkundig op *regter* slaat.

TITEL IV.

Bij de nadere overweging van dezen titel is men teruggekomen op de in het Voorloopig Verslag ontwikkelde bedenkingen tegen het systema omtrent de *daders*, *mededaders* en *medepligtigen*, dat aan de redactie van dien titel en de daarin voorkomende rangschikking der hoofdbepalingen tot grondslag ligt. Verscheidene leden hebben verklaard, door de wederlegging dier bedenkingen van de zijde der Regering geenszins overtuigd te zijn, dat hier niet een meer op den aard der zaak rustend stelsel te volgen ware. Zij achtten het echter bij den tegenwoordigen stand van het onderzoek niet noodzakelijk, om hun gevoelen omtrent dit onderwerp in het tegenwoordig Verslag nog nader aan te dringen. Alleen wilden zij de opmerking gemaakt hebben, dat de bedenkingen bij artt. 7 en 12 ontwikkeld, onbeantwoord gebleven zijn; terwijl tevens geene opheldering gegeven is omtrent het daar tot verduidelijking gestelde geval van den knecht, die in een logement een vreemde omkoopt, om in dat logement diefstal te plegen. Bij de toen gedane vragen voegden zij thans nog, hoe in het geval, bij het aangemerkte op art. 7 verondersteld, de knecht zou gestraft worden.

De duidelijkheid schijnt te vorderen, dat in het gewijzigde slot van art. 7 gelezen worde: *als hij die verzwarende omstandigheden of* DIE *andere misdrijven heeft behooren te voorzien.*

TITEL V.

Art. 7 (nieuw). Men is het vrij algemeen met de Regering eens, dat in dezen titel eenige bepaling van het begrip van krankzinnigheid gevorderd wordt, maar kan het denkbeeld om blootweg de definitie uit art. 1 van de wet van 29 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 20) over te nemen, minder goedkeuren. In die wet kon, bij al de voorzorgen, welke zij verder tegen verkeerde toepassing bevat, zonder gevaar eene veelomvattende omschrijving der krankzinnigheid voorop worden gesteld; maar geheel anders is het hier, waar men uit eene dergelijke te ruime omschrijving al ligt gronden tot straffeloosheid voor hen, die werkelijk straf verdienen, zou kunnen afleiden. Zulk eene straffeloosheid nu zou, meent men, zeer te vreezen zijn, wanneer het *gedeeltelijk vrije gebruik van verstandelijke vermogens* reeds alle toerekenbaarheid van misdrijf deed ophouden. Men dacht daarbij onder anderen aan personen, wier verstandelijke vermogens door voortdurende dronkenschap eenigermate geleden hebben, enz. Eene meer beperkte definitie der krankzinnigheid wordt dus in dit artikel zeer wenschelijk geacht.

Art. 10 (7 oud). Door verscheidene leden is het gevoelen voorgestaan, dat het beter ware om dit artikel geheel te doen wegvallen en in plaats daarvan tot het stelsel van het *Code Pénal* (art. 67) terug te keeren, volgens hetwelk de toerekenbaarheid niet afhankelijk is van den leeftijd van het kind, maar van het handelen met oordeel des onderscheids (*discernement*). Hun gevoelen steunde onder anderen ook op de ondervinding, die men in sommige grensprovincien heeft, dat zelfs zeer jonge kinderen tot het plegen van sluikerij worden afgerigt, en daardoor in eenen ouderdom, die hen hier van straf zou vrijstellen, willens en wetens misdrijf plegen. Men heeft deze bedenking, die niet algemeen werd gedeeld, beantwoord door op het volgende art. 11 (8 oud) te wijzen, hetgeen dan toch, vooral indien aan de dezerzijds geuite wenschen gehoor wierd gegeven, de gelegenheid zou aanbieden, om zulke zeer jeugdige misdadigers onschadelijk te maken en zedelijk te verbeteren.

Art. 14 (11 oud). Ofschoon men vrij algemeen het der Regering moest toegeven, dat indien dit artikel ook bij misdaden, waarop de doodstraf is gesteld, kon worden ingeroepen, vele regters waarschijnlijk hoogst zelden of nooit die straf zouden uitspreken, bleven toch eenige weinige leden er op aandringen, dat ook bij de doodstraf de verzachtende omstandigheden mogten kunnen gelden. Zij meenden, dat de vrees voor eene zeer zeldzame toepassing dier straf hier geen hinderpaal mogt opleveren.

Art. 17 (14 oud). Men wenscht de wijziging aan het einde van dit artikel zoodanig veranderd te zien, dat voor de woorden: *doen vervangen*, het woord *opleggen* in de plaats kome.

TITEL VI.

Art. 2 (nieuw). Men heeft gevraagd, waarom de vermindering met een derde, waarvan in het 2de lid van dit artikel gesproken wordt, alleen toepasselijk zou moeten zijn op de langdurige en buitengewone tuchthuisstraf, en niet ook op de gewone. De Regering heeft daarop reeds geantwoord door te zeggen, dat zij nimmer de gewone tuchthuisstraf tot beneden de vier jaren wil doen afdalen. Maar waarom kan dan, waar zulks het geval zou moeten worden, de correctionnele gevangenisstraf niet voor de gewone tuchthuisstraf in de plaats treden? Overigens schijnt, in het stelsel der Regering zelve, aan de hier voorkomende bepalingen nog iets te ontbreken.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Wanneer iemand, die vroeger tot het maximum der tuchthuisstraf veroordeeld is geworden, later aan eene misdaad, vóór die veroordeeling gepleegd, wordt schuldig verklaard, zou nog weder verzwaring van straf kunnen worden uitgesproken. Maar dit zou strijden met het door de Regering zelve vooruitgezette beginsel, dat nimmer tot eene langere tuchthuisstraf dan van vijftien jaren kan worden veroordeeld. Tevens zou dan, in weerwil van den aangenomen regel, dat bij zamenloop van misdrijven alleen de straf, tegen het zwaarste misdrijf bedreigd, wordt toegepast, de veroordeelde zwaardere straf beloopen, dan wanneer hij voor al de door hem gepleegde misdrijven te gelijk te regt had gestaan.

Art. 6 (4 oud). Het woord *misdrijven*, in den 3den regel, moet, naar men meent, door *misdaden of wanbedrijven* worden vervangen. De *overtredingen* zijn toch immers, ook blijkens de slotbepaling van art. 9 (6 oud), hier niet in het voorschrift begrepen.

TITEL VII.

Art. 4. Men blijft, op den in het Voorloopig Verslag ontwikkelden grond, aandringen op het weglaten der bepaling, dat de brieven van rehabilitatie door den Koning moeten worden goedgekeurd. Het aangehaalde voorbeeld omtrent de brieven van meerderjarig-verklaring bewijst niets meer, dan dat in een soortgelijk geval hetzelfde plaats vindt, maar neemt de geopperde bedenking niet weg.

TWEEDE BOEK.

Bij de nadere overwegiug van dit IIde Boek is men in alle de Afdeelingen met bijzonderen ernst en nadruk teruggekomen op een reeds in het Voorloopig Verslag eenigermate ontwikkeld punt; de geheele weglating namelijk uit het tegenwoordig Strafwetboek van de artt. 2—6 van den Xden titel van het in 1842 voorgedragen IIde boek, welke titel daar het opschrift voerde: *Van misdaden en wanbedrijven begaan door bedienaren van de godsdienst in of ter gelegenheid van de uitvoering hunner bediening.* Een groot aantal leden heeft verklaard, wel verre van door de redeneringen der Regering overtuigd te zijn geworden dat die strafbepalingen zouden kunnen worden gemist, bij nader onderzoek nog versterkt te zijn in het gevoelen, dat derzelver weder-opneming noodzakelijk is; meenende zij, dat anders eene leemte in dit wetboek zou blijven bestaan, waarvan de nadeelige gevolgen te eeniger tijd maar al te zeer zouden kunnen worden ondervonden. Er wordt van dit gevoelen reeds dadelijk aan het hoofd der bedenkingen omtrent het IIde boek melding gemaakt, omdat het al of niet voldoen aan het ten deze geuit verlangen eenen beslissenden invloed op het lot van dit geheele boek zou kunnen uitoefenen. Onder de bedoelde leden waren er toch niet weinigen, die nu reeds verklaarden, dat, indien de aangehaalde artikelen van den vroeger voorgestelden Xden titel, hetzij dan onder zulk eene afzonderlijke afdeeling, hetzij elders gerangschikt, niet in dit boek voorkwamen, zij zich in gemoede verpligt zouden rekenen, aan dat geheele boek hunne goedkeurende stem te weigeren. Aan den anderen kant waren er echter ook verscheidene leden, die *of* geenszins zulk eene bepaalde en onveranderlijke overtuiging op dit punt uitdrukten, *of* zelfs, met terugzigt op hetgeen daaromtrent reeds in het Voorloopig Verslag is aangemerkt, de weder-opneming der thans weggelatene strafbepalingen ten hoogste zouden afkeuren. Van deze laatsten gaven enkelen te kennen, dat zij op hunne beurt dit IIde boek niet zouden kunnen aannemen, indien daarin de in hun oog even nodelooze als verwerpelijke strafbepalingen, waarvan hier sprake is, met name ook die betrekkelijk het afkondigen van bullen enz. zonder voorafgaand verlof der Regering, wierden opgenomen.

Daar de voorstanders van het gevoelen, dat het Strafwetboek zeer onvolledig zou zijn, indien daarin bepalingen, als die van artt. 2—6 van den Xden titel van het ontwerp van 1842 werden gemist, omtrent deze geheele zaak in de meeste Afdeelingen in breedvoerige ontwikkelingen zijn getreden, acht men het gepast, de slotsom dier overwegingen hier beknoptelijk mede te deelen. Van die zijde stelde men al aanstonds op den voorgrond, dat de Regering zich op een zeer eenzijdig standpunt heeft geplaatst door het in de Memorie van Beantwoording te doen voorkomen, als of hier enkel en uitsluitend gehandeld werd van het stellen eener poenaliteit op overtredingen, waardoor het regt van *placet* wordt aangerand. Dit toch is geenszins het geval. Van de vijf thans weggelatene artikelen uit den Xden titel van 1842 heeft slechts één, namelijk art. 4, meer regtstreeks betrekking tot de uitoefening van dat regt, en staat een ander, het 5de, daarmede slechts gedeeltelijk in verband. De drie overige artikelen daarentegen hebben met het regt van *placet* niets gemeen; zij treffen misdaden en wanbedrijven, die door de dienaren van de godsdienst, niet van eenig bepaald kerkgenootschap, maar van alle godsdienstige gezindheden, kunnen worden begaan, en ook in ons vaderland, ten minste in vroegeren tijd, door de leeraren van meer dan ééne geloofsbelijdenis somtijds begaan zijn. Zoo vindt men in art. 2 van den Xden titel van 1842 eene strafbepaling tegen berisping van de Hooge Regering en van de daden van het openbaar gezag door bedienaren van de godsdienst, hetzij in de uitoefening van hunne bedieningen in eene openbare bijeenkomst, hetzij in eenig door hen in hunne geestelijke betrekking uitgevaardigd stuk. Dat artikel is kennelijk ontleend aan de artt. 201 en 204 van het *Code Penal*, met dit onderscheid alleen, dat de Fransche wetgever gemeend heeft de hier omschrevene misdrijven veel strenger te moeten straffen. Op bladz. 60 van het Voorloopig Verslag omtrent de thans behandelde wets-ontwerpen werd met nadruk op de weder-opneming van eene zoodanige strafbepaling in dit wetboek aangedrongen. Het omtrent dit verlangen van regeringswege gegeven antwoord heeft de deswege bij vele leden bestaande overtuiging niet doen veranderen. Regtsvervolgingen tegen bedienaren der godsdienst mogen dikwijls van eenen moeijelijken en teederen aard zijn, de wetgever kan daardoor niet ontslagen zijn van de verpligting om zorg te dragen, dat de kansel niet misbruikt worde om de gemoederen omtrent staatkundige aangelegenheden in beweging te brengen, en dat godsdienstleeraars hunne eerbiedwaardige betrekking niet te baat nemen, om de Regering en de bestaande wetten op eene wijze te gispen of aan te vallen, die uit den aard der zaak meerderen indruk maakt. Al ware het alleen tot wegneming der reeds vroeger aangeduide onzekerheid, of de *leerredenen* in de bepaling van art. 1 van den XXXIIIsten titel van het thans voorgedragene IIde boek begrepen zijn, blijft men de weder-opneming van het art. 2 van den Xden titel van 1842 wenschelijk achten. Soortgelijke beschouwingen gelden omtrent art. 3 van dien titel, op welks zamenstelling almede de artt. 202 en volgende van het *Code Pénal*, niet zonder invloed gebleven zijn, en dat bepaaldelijk strekte tot wegneming van allen twijfel, of de geestelijken, die door dezelfde middelen als in art. 2, tot misdaad of wanbedrijf, of tot ongehoorzaamheid aan de wetten hadden opgeruid, in de straffen zouden vervallen, elders in het wetboek op zoodanige opruijing gesteld. Die twijfel zou ook thans kunnen oprijzen, en daarom wenscht men derhalve het opzettelijk te hebben uitgedrukt, dat de hier in aanmerking komende strafbepalingen van titel XXIII van het thans in overweging zijnde IIde boek, in het gestelde geval mede op bedienaren van de godsdienst toepasselijk zijn. Eindelijk houdt men ook het 6de artikel van den Xden titel van 1842, eene omschrijving behelzende van hetgeen men door de bedienaren van de godsdienst heeft te verstaan, geenszins voor overtollig; terwijl afzonderlijke strafbepalingen te hunnen aanzien nog te meer noodzakelijk worden geoordeeld, omdat bij deze gelegenheid de vraag is gerezen, of de geestelijken wel als ambtenaren zijn te beschouwen, en dit punt almede door velen twijfelachtig wordt geacht.

Terwijl alzoo de weder-opneming der artikelen, in het oog der leden wier gevoelen te dezer plaatse omschreven wordt, op goede gronden steunde, ook geheel onafhandelijk van al wat het zoogenaamde regt van *placet* betreft, hebben zij eenstemmig verklaard door de redenering der Regering op dat bepaalde punt geenszins tot andere gedachten te zijn gekomen, maar integendeel die redenering in menig opzigt met bevreemding te hebben gevolgd. Gaarne geven zij toe, dat het regt tot toezigt op de bedoelde afkondigingen en verspreidingen, hetwelk van oudsher bijna in alle landen van Europa is uitgeoefend, ook op algemeene beginselen van regering berust, en met name, thans hier te lande, voortvloeit uit de letter en den geest van de bepalingen der artt. 188—194 van onze Grondwet, zoodat dit regt wel niet met een artikel van het Strafwetboek staan of vallen kan; maar zoo de Regering nu verder gaat, en zich bepaaldelijk ook op het voorbeeld van Frankrijk beroept, waar men, zoo zij zegt, met opzigt tot deze aangelegenheid volkomen in dezelfde omstandigheden als hier te lande verkeert, kunnen zij dit niet zoo gereedelijk toestemmen. In Frankrijk zijn de organieke artikelen, die in de wet van 18 Germinal an X zijn opgenomen, en krachtens het eerste waarvan aldaar het regt van *placet* wordt uitgeoefend, in volle werking. In Nederland wordt die wet, ofschoon tijdens de inlijving in Frankrijk ook hier te lande executoir verklaard, ten minste wat een groot aantal harer bepalingen betreft, niet ten uitvoer gelegd. In allen gevalle schijnen de middelen om daaraan uitvoering te geven, thans in ons Rijk niet behoorlijk geregeld te zijn. Men kent daaromtrent twee Koninklijke besluiten, een van den 16den September 1815 en een van den 10den Mei 1816 (*Staatsblad* n°. 23), waarbij de werkzaamheden en het toezigt, uit de bedoelde verordeningen voortvloeijende, aan eene commissie uit den Raad van State, die meer bepaald met de waarneming van de belangen der Roomsch-katholijke eeredienst was belast, werden opgedragen; doch die commissie is, naar men meent, reeds sedert verscheidene jaren opgeheven,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

en vooral ook het tweede der opgenoemde besluiten zal wel voor het tegenwoordig Koningrijk der Nederlanden, in zooverre dit uit de voormalige noordelijke provincien is zamengesteld, zijne toepasselijkheid verloren hebben. In Frankrijk is met opzigt tot de misdragingen der geestelijkheid, het zoogenaamde *appèl comme d'abus* aan den Staatsraad steeds geldig, en wordt daarvan bij voorkomende gevallen bestendig gebruik gemaakt, zoo als uit het werkje van Dupin, *Manuel du droit public ecclésiastique Français* (*Paris* 1844, 2*e édition*, pag. 273 en 274) zeer gemakkelijk zou te bewijzen zijn. Hier is zulk eene administrative regtsmagt ten eenenmale onbekend.

Doch al wilde de Regering ook beweren, dat dit een en ander niets beslist omtrent het meer bepaald hier in aanmerking komend punt, dan zou zij toch moeijelijk kunnen blijven volhouden, dat ten aanzien van het regt van *placet* in Frankrijk, evenmin als hier te lande, eenige strafbepaling bestaat. Men behoeft zich tot wederlegging dier stelling slechts op de artt. 207 en 208 van het *Code Pénal* te beroepen. Die beide artikelen zijn steeds, ook hier te lande, geacht in hunnen zamenhang toepasselijk te zijn op dat afkondigen en verspreiden van bullen, brieven enz. zonder voorafgaand verlof der Regering, waarover hier gehandeld wordt. Bij het opstellen van het 4de der artikelen van den Xden titel van 1842 bleef men, zoo na mogelijk, aan die strafbepalingen van Franschen oorsprong getrouw, zoo zelfs, dat in een destijds hier te lande uitgekomen geschrift van wetenschappelijke waarde over het regt van *placet*, het bewuste art. 4 blootweg eene vereeniging en zamentrekking van artt. 207 en 208 van het *Code Pénal* wordt genoemd, onder bijvoeging, dat geene wezenlijke verandering in dezen door het toen voorgestelde Strafwetboek plaats greep, omdat het *Code Pénal* in Nederland nog steeds van kracht was gebleven. In tegenstelling met hetgeen van regeringswege in de Memorie van Antwoord wordt aangevoerd, kan men dus zeggen, dat de toestand, waarin men met opzigt tot het regt van *placet* sedert 1811 in Nederland heeft verkeerd, en waarin men zich heden ten dage aldaar bevindt, eerst door de invoering van het thans voorgedragen Strafwetboek zou veranderen.

Wat de verder in de Memorie van Beantwoording voorkomende redeneringen op dit punt betreft, werd door de leden, wier gevoelen tot dusverre is aangeduid, nog aangevoerd, dat men het met de Regering geenszins raadzaam kan achten met de vaststelling van eene strafbepaling ten aanzien van het regt van *placet* te wachten tot de behoefte daaraan zich doet gevoelen. Men gaat bij die redenering van een verkeerd standpunt uit, omdat het hier niet de vaststelling van nieuwe, maar de instandhouding van bestaande bepalingen geldt. Doch ook buitendien acht men het hoogst gevaarlijk, de daarstelling eener wet te verschuiven, tot de daad, die men daardoor wil tegengaan of straffen, werkelijk is gepleegd, daar alsdan, vooral in zaken van dezen aard, de gemoederen reeds in beweging gebragt zijn en het gevreesde nadeel werkelijk berokkend is. Eindelijk stemt men wel toe, dat de bedoelde bepaling niet uitsluitend van praeventiven aard zou zijn, doch gelooft tevens te kunnen beweren, dat zulks met elke andere strafbepaling evenzeer het geval is; terwijl het toch wel geen betoog behoeft, dat men door straf te bedreigen veel kwaad kan voorkomen, en dat het den wetgever voegt juist aan dat voorkomen van misdrijf zijne zorgen te besteden.

Tegenover het tot nu toe ontwikkeld gevoelen stond dat der andere leden over, die zich tegen de weder-opneming der dikwijls genoemde artikelen uit het ontwerp van 1842 verklaarden. Zonder zich over de redenering der Memorie van Antwoord omtrent deze aangelegenheid bepaald uit te laten, werd door dezen aangevoerd, dat de wetgever uitermate behoedzaam moet zijn van punten aan te raken, die met de godsdienstige overtuiging der ingezetenen in regtstreeksch of middellijk verband staan; dat die behoedzaamheid hier te lande dubbel verpligtend is, daar onze Grondwet zoo nadrukkelijk en bij herhaling de vrijheid van godsdienst aan de belijders der onderscheidene kerkgenootschappen waarborgt; dat van de noodzakelijkheid der strafbepalingen, welke men weder ingevoerd wil zien, niet blijkt, en integendeel van die weder-invoering meer nadeel dan nut zou te wachten zijn; dat bepaaldelijk ook bemoeijenissen, als die, waarop het 4de en 5de der weggelatene artikelen van den Xden titel van 1842 doelen, al ligt geacht zouden kunnen worden tot verkorting der godsdienstvrijheid te leiden; dat de geestelijken der Roomsch-Katholijke Kerk, die dan toch hier meer bepaald bedoeld worden, in geheel kerkelijke zaken gehoorzaamheid aan het Hoofd hunner Kerk verschuldigd zijnde, ook van dezen vrijelijk voorschriften en bevelen moeten kunnen ontvangen; dat men hun geweten geweld zou aandoen, als zij die niet onverhinderd aan hunne leeken mogten mededeelen; en dat eindelijk, gelijk reeds vroeger is aangemerkt, het geheele regt van *placet*, waaraan men thans weder zooveel waarde hecht, bij de uitgestrekte openbaarheid, die in onzen tijd aan alle regerings-handelingen en ook aan de stukken die van den Pauselijken Stoel uitgaan, door middel der dagbladen, gegeven wordt, zijne beteekenis grootendeels verloren heeft.

TITEL I.

Art. 3. Men heeft gevraagd, waarom de woorden: *tenzij op de bedreiging in het algemeen eene zwaardere straf gesteld*, bij dit artikel zijn gevoegd. Elders, waar eene dergelijke bijvoeging te pas kon komen, vindt men die niet.

Art. 7. Men blijft nog altijd van meening, dat deze strafbepaling in de toepassing te ver zou kunnen leiden, door die vrijheid tot het openbaren van zijn gevoelen over den bestaanden regeringsvorm te verkorten, welke in een land als het onze wel ontwijfelbaar tot de regten van den staatsburger behoort. Sommigen wilden, tot wegneming van dit bezwaar, het woord *verandering* door *omverstooting* vervangen hebben. Anderen meenden, ook met het oog op hetgeen van regeringswege tot verdediging dezer strafbepaling is aangevoerd, dat daarvan geene nadeelige gevolgen te vreezen zouden zijn, indien slechts beter omschreven ware, wat door het *opzet* te verstaan zij.

Art. 9. De rangschikking der drie leden van dit artikel wordt niet juist geacht. Het nieuw bijgekomen 3de lid moet blijkbaar het 2de worden, vermits men anders in den waan zou kunnen worden gebragt, dat door: *het voorgenomen misdrijf*, waarvan die 3de alinea spreekt, het bijkomend misdrijf bedoeld wordt, over hetwelk het tegenwoordige 2de lid handelt; hetgeen ontwijfelbaar verkeerd zou zijn. Maar indien men deze veranderde rangschikking aanneemt, valt te duidelijker in het oog, dat er nog eene andere leemte of strijdigheid in het artikel, zoo als het thans is gewijzigd, bestaat. Er wordt dan toch in den aanhef gezegd, dat aanslag bestaat en dus ook gestraft wordt, om het even of het voorgenomen misdrijf al dan niet volbragt is, en onmiddelijk daarop zal volgen, dat onder bepaalde omstandigheden, indien het voorgenomen misdrijf niet is volbragt, de aanslag niet gestraft wordt. Het is dus geenszins *om het even of het voorgenomen misdrijf niet volbragt is*. Welligt zijn die laatste woorden bij het wijzigen van het artikel bij vergissing behouden gebleven.

Art. 10. Sommige leden verklaarden zich door het antwoord, van regeringswege gegeven op de vraag bij dit artikel wegens de verpligtingen omtrent de krijgsdienst der ingezetenen van het hertogdom Limburg, geenszins tevreden gesteld. In dat antwoord meenden zij eene zijdelingsche erkentenis te ontwaren, dat die ingezetenen, ten gevolge der bij de Grondwet erkende betrekkingen van Limburg tot den Duitschen Bond, in een wel zeer onwaarschijnlijk, maar toch denkbaar geval, verpligt zouden kunnen zijn, om de wapenen tegen het Koningrijk der Nederlanden te voeren. Zoodanige verpligting echter kan, volgens de zienswijze dezer leden, nimmer regtens bestaan. Nadat het tractaat van Londen had vastgesteld, dat ook Limburg bij het Koningrijk der Nederlanden kon worden gevoegd, is dat gewest, volgens de bepalingen van het Europesche staatsregt, een integrerend deel van den Nederlandschen Staat en zijn de Limburgers Nederlanders geworden. Als zoodanig kunnen zij nimmer verpligt worden, om de wapenen tegen hun vaderland te dragen. Die verpligting kan vooral niet aan zulk een volkenregterlijk tractaat, als de acte waarbij het Duitsche Bondgenootschap werd ingesteld, worden ontleend. De bedoelde leden achten het voor Nederland en in het bijzonder voor Limburg van het hoogste belang, dat deze beginselen van staatsregt bij elke gelegenheid in het oog gehouden en gehandhaafd worden.

Art. 17. De nieuwe redactie van dit artikel is niet algemeen goedgekeurd geworden. De woorden *tegenover den gemeenschappelijken vijand* staande, waardoor men het: *agissant contre l'ennemi commun* van art. 79 van het *Code Pénal* heeft willen wedergeven, klinken vreemd en schijnen het denkbeeld, dat men hier tracht uit te drukken, te zeer te beperken. Men achtte het beter dat hier gelezen wierd: »die met betrekking tot 's Konings bondgenooten, tijdens *eenen gemeenschappelijken oorlog*, daden gepleegd hebben," enz.

Art. 28 (27 oud). Daar in dit artikel het nomen generis: *misdrijf* gebruikt wordt, heeft men de vraag gedaan, waar in dit wetboek eene strafbepaling tegen *zamenspanning* tot het plegen van *overtredingen* gevonden wordt? Men heeft zich die vraag niet kunnen beantwoorden. Wel heeft men opgemerkt, dat in het nieuwe art. 3 van den IIIden titel van dit boek eene strafbepaling tegen *vereeniging* tot het plegen van overtredingen voorkomt.

Art. 31. De strenge strafbepaling, die in het laatste lid van dit artikel voorkomt, is daar alleen op *de hoofden of aanvoerders van het oproer*, over wie het artikel bepaaldelijk handelt, toepas-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

selijk. Men meent echter, dat er genoegzame reden bestaat, om voor het geval, dat de geboden wederstand den dood, duurzame verminking of eene onherstelbare kwaal van een tot de gewapende magt behoorend persoon heeft ten gevolge gehad, ook de deelgenooten aan het oproer, die, zonder hoofden of aanvoerders te zijn, persoonlijk die noodlottige gevolgen hebben te weeg gebragt, met de doodstraf te bedreigen.

Art. 34. Op nieuw heeft men er op aangedrongen, dat omtrent de wijze, waarop de aanmaning der burgelijke of militaire magt over welke hier gesproken wordt, moet plaats hebben, eenig bepaald voorschrift gegeven wierd, en dat die waarschuwing dan tevens door eenig uiterlijk sein of teeken wierd versterkt. Men meende, dat dit in sommige gevallen voor het doen uiteengaan van eenen oproerigen hoop hoogst nuttig werken zou. Andere leden evenwel waren het met de Regering eens, dat het bedenkelijk is, om ten deze iets stelligs voor te schrijven. De onrustige menigte zou uit het bestaan van zulk een voorschrift kunnen afleiden, dat zoolang het bepaalde sein niet gegeven was, zij veilig op den ingeslagen weg kon voortgaan.

Art. 38. Het omtrent dit artikel gegeven antwoord sluit allen, wier openbare betrekking hen ten gevolge van verkiezing, en niet door eene aanstelling van regeringswege is opgedragen, van de ambtenaren uit. Men heeft daartegen in het algemeen geene bedenking, maar meent toch te moeten vragen, of het aangenomen beginsel niet nadeelig zou kunnen werken ten aanzien der leden van Gedeputeerde Staten, die in vele gevallen tot het verrigten van administrative handelingen geroepen worden.

TITEL II.

Art. 11. In verband met art. 346 van het Burgerlijk Wetboek, volgens hetwelk de benaming: *regte linie* alle opvolging van graden tusschen personen, die de een van den anderen afstammen, omvat, geeft men in bedenking om hier de woorden: *opgaande en nederdalende*, als overtollig, weg te laten.

Art. 12. Het woord *onderscheidene*, in den 2den regel van dit artikel, is ongetwijfeld bij vergissing onveranderd gebleven. Men leze daarvoor: *meerdere*, even als in art. 1 titel VI van het Iste boek, waar men dat woord gekozen heeft om de reden, in alinea 4 bladz. 13 van de Memorie van Beantwoording aangegeven.

Art. 17. Men is teruggekomen op het denkbeeld, om eene gunstige bepaling vast te stellen voor de gevangenbewaarders of geleiders, die eenen gevangene hebben laten ontvlugten, doch door wier toedoen deze later weder in verzekerde bewaring komt. Zoo men dien gevangenbewaarder of geleider al niet geheel straffeloos wilde verklaren, zou toch ten zijnen aanzien eene mindere straf kunnen volstaan. Men gelooft niet, dat dit zoozeer met de algemeene beginselen, waarop de Regering zich beroept, strijdig zou zijn.

Art. 20. Men is van oordeel, dat dit artikel eenigzins onduidelijk is gesteld, en meent, dat die onduidelijkheid zou worden weggenomen door de drie daarin voorkomende bepalingen van elkander af te scheiden en eene andere rangschikking daaromtrent in acht te nemen. De strafbepaling tegen ieder, die opzettelijk goederen aan het daarop gelegd beslag heeft onttrokken, waarmede het artikel aanvangt, moest, volgens dit denkbeeld, de 1ste alinea vormen. Daarop zou dan de bedreiging van zwaardere straf tegen den bewaarder, die thans achteraan komt, moeten volgen; terwijl eene 3de alinea door nog strengere straf in het geval zou voorzien, dat de bewaarder tevens eigenaar is. Zoo doene zou eene meer logische opklimming en stelselmatige orde in het voorschrift worden gebragt.

Art. 25. De aanmerking, bij dit artikel van het Voorloopig Verslag gemaakt, dat nog altijd de bij art. 143 der Grondwet vermelde wetten ontbreken opzigtelijk de bescherming der verschillende godsdienstige gezindheden en derzelver uitwendige eeredienst, is van regeringswege geheel onbeantwoord gebleven. Zoowel wegens het gewigt der zaak, als omdat het hier de nakoming van een grondwettig voorschrift geldt, meent men bij vernieuwing de aandacht der Regering op dit punt te moeten vestigen.

TITEL III.

Art. 8 (nieuw). De uitdrukking: *ten platten lande*, die hier sub 1°. voorkomt, zal, vreest men, tot gevolgen aanleiding geven, die met het doel, hetwelk de Regering, in overeenstemming met eenen bij het Voorloopig Verslag geuiten wensch, bij deze strafbepaling beoogt, niet zoude overeenkomen. Dat doel was vooral om de bewoners van afzonderlijk staande en afgelegene boerenhuizen tegen het kwaad der nachtelijke bedelaars krachtdadiger te beschermen. Maar nu worden onder de algemeene benaming van *platte land* ook grootere, sterk bevolkte plaatsen begrepen, ten aanzien van welke de bepaling niet alleen niet noodig is, maar ook voor bedelaars, die daar uit schaamte na het vallen der duisternis tot het vragen van aalmoezen uitgaan, iets zeer hards hebben zou. Men geeft daarom in bedenking, om hier, op het in art. 6 titel XIX van dit boek gegeven voorbeeld, te spreken van bedelarij, *ten platten lande*, BUITEN DE KOM DER DORPEN, gepleegd.

TITEL IV.

Art. 1. Tegen dit artikel en vooral ook tegen de daarin voorkomende uitdrukking: *bij de wet niet erkende*, zijn bij vele leden der Kamer, niettegenstaande de nadere toelichting der Regering in de Memorie van Antwoord, ernstige bedenkingen blijven bestaan. Het is waar, bij dat antwoord wordt toegegeven, dat geenszins voor elke vereeniging eene bepaalde erkenning gevorderd wordt, en uit de daar verder, in verband met art. 1690 van het Burgerlijk Wetboek, voorkomende redenering laat zich afleiden, dat de strafbepaling alleen toepasselijk zou zijn op het deelnemen aan zoodanige vereenigingen, die met name bij de wet zijn verboden of met de goede zeden strijdig zijn. Maar indien dit de bedoeling is, waarom wordt die dan niet duidelijk en bepaald in het artikel uitgedrukt en laat men omtrent zulk eene gewigtige aangelegenheid, waarbij de achtenswaardigste burgers van den Staat betrokken kunnen zijn, aanleiding tot verkeerde opvatting over? Het daaromtrent bestaande bezwaar is te grooter geworden, nu in de Memorie van Antwoord, als ter loops, wordt te kennen gegeven, dat ook bij wettelijke verordening omtrent de erkenning van vereenigingen kan worden beslist, waaruit dan gevolgen zouden kunnen voortvloeijen, die, gelijk reeds bij art. 1, titel I van het Iste boek is aangemerkt, naar het oordeel der Kamer, veel te ver zouden leiden. Om deze onderscheidene redenen meent men er op te moeten aandringen, dat de woorden: *bij de wet niet erkende*, in den aanhef van dit artikel, door: *bij de wet verbodene*, vervangen worden.

Art. 2. Sommige leden blijven groot bezwaar vinden in de woorden: *daartoe door de Regering ingewilligde of erkende*, die in het 1ste lid van dit artikel voorkomen. Vooral ook het woord *ingewilligd* doet aan de verpligting denken, om vooraf verlof tot het houden eener openbare godsdienstoefening in een bepaald gebouw te verwerven en aan de mogelijkheid, dat die verlangde toestemming zonder hier geldige redenen, wierd geweigerd. Van die zijde meende men dat het genoegzaam was, indien alleen bepaald wierd, dat elke openbare godsdienstoefening of openbare godsdienstige plegtigheid binnen eene besloten plaats of gebouw moest worden gehouden. Noch deze leden, noch andere, die zich minder bepaald op dit punt hebben verklaard, wilden echter, dat de Regering in de onmogelijkheid wierd gesteld, om de haar opgelegde verpligting tot het houden van toezigt omtrent de openbare godsdienstoefening na te komen, en indien dus het artikel veranderd wordt, wenscht men algemeen, dat aan hen, wie dit aangaat, worde voorgeschreven, om vooraf kenbaar te maken of aan te wijzen, in welke gebouwen of beslotene plaatsen men tot de openbare godsdienstoefening bijeen zal komen.

Art. 3. Door zeer vele leden is bevreemding aan den dag gelegd, dat aan den wensch tot geheele weglating van dit artikel niet is voldaan, terwijl die leden tevens zich door de daaromtrent van regeringswege gegevene opheldering geenszins bevredigd toonden. Zij bleven bij het gevoelen, dat het artikel van eenen zonderlingen aard is. Er wordt daarbij uitgegaan van de veronderstelling, dat de in het artikel bedoelde godsdienstige plegtigheden sedert jaren in bepaalde gemeenten *op eene wettige wijze* hebben plaats gehad, maar het bestaan der wet of wetten, waarop dat gebruik zich grondt, was aan de bedoelde leden onbekend, en de Memorie van Beantwoording geeft daaromtrent niet de minste opheldering. Evenmin wordt het bezwaar opgehelderd, dat in een Strafwetboek van blijvenden aard eene zoodanige dispensatie van algemeene voorschriften voorkomt. De slotsom der hieromtrent gerezene bezwaren was dan ook, dat indien de uitzondering voor bepaalde gemeenten behouden moet blijven, iets waarvan men nog geenszins overtuigd is, zij niet hier, maar hoogstens in eene transitoire wet, met optelling van die gemeenten, te huis behoort.

TITEL V.

Art. 1. Duidelijkheidshalve en in verband met de vroeger gemaakte aanmerking, dat slechts *één* van beiden, de schrijver of

de drukker, bekend behoeven te zijn, wenschen sommigen hier het woord *noch* ook vóór : *van den schrijver* geplaatst te zien.

Art. 2. Men is algemeen van oordeel, dat dit artikel, zoo als het thans is gesteld, niet de noodige duidelijkheid bezit. De *onwaarachtige opgave* in den aanvang staat daarin op eene zonderlinge wijze over aan den *tevens naar waarheid opgegeven* naam enz. van schrijver of drukker. Men acht het wegnemen dier onduidelijklijkheid zeer wenschelijk. — Overigens wenschten sommige leden bij dit artikel en in elk geval aan den verspreider van het geschrift de verpligting opgelegd te hebben, om den waren drukker of uitgever te noemen, onder bedreiging van anders zelf de gestelde straf te beloopen. Zij hadden daarbij vooral op het oog het somtijds voorkomend geval, dat een groot aantal drukkers of uitgevers op den titel van het geschrift vermeld staan, waarvan dan slechts *één* de ware is.

Art. 3. Nog altijd blijft men vreezen, dat de toepassing van dit artikel bij openbare boekverkoopingen of zoogenaamde aucties tot groote onbillijkheid aanleiding zou kunnen geven. Als men toch de verbazende uitgebreidheid van sommige boekverzamelingen, die in het openbaar verkocht worden, bedenkt en tevens hoe ligt zich onder die massa werkjes verschuilen, welker aanstootelijkheid voor de goede zeden niet te miskennen valt, maar welker ware aard in den regel slechts aan weinigen bekend is, moet men huiveren den verkooper, die meestal den titel slechts ter loops zal hebben ingezien, voor het ter tafel brengen daarvan verantwoordelijk te stellen. Men heeft om die reden in bedenking gegeven, of het woord *verkocht* niet uit het 1ste lid van dit artikel zou kunnen worden weggelaten, en beriep zich daarbij op art. 287 van het *Code Pénal*, waar alleen van *exposition ou distribution* gesproken wordt.

Nog hebben eenige leden, met opzigt tot het 2de lid van het artikel, gevraagd, of de regter niet ook de bevoegdheid moet bezitten, om de voorwerpen, daar bedoeld, *voorloopig* in beslag te doen nemen. Sommigen wilden die bevoegdheid zelfs aan den ambtenaar van het openbaar ministerie gegeven hebben.

TITEL VI.

Art. 3. Nu, volgens de veranderde redactie van dit artikel en de daaromtrent van regeringswege gegevene toelichting, de hier bepaalde schorsing in de uitoefening eener openbare betrekking ook toepasselijk zal zijn op de leden der Staten-Generaal, zien velen daarin een gewigtig bezwaar. De Grondwet toch heeft uitdrukkelijk al de gevallen opgenoemd, in welke men van het lidmaatschap der Staten-Generaal uitgesloten is, en deze exclusien kunnen, naar men meent, niet door den gewonen wetgever vermeerderd worden. Het Strafwetboek mag de Grondwet niet aanvullen, en ofschoon men geenszins wil beweren, dat een lid der Staten-Generaal niet, evenzeer als ieder burger, aan de straffen, die in het belang der maatschappij worden bedreigd, onderworpen is, schijnt dit hier minder toepasselijk, waar het de bijkomende straf der schorsing geldt. Men heeft zich bij de behandeling van dit punt ook de aanmerking van het Voorloopig Verslag bij art. 1 van den XXIIIsten titel van dit boek en het daarop van regeringswege gegeven antwoord herinnerd, en moet met opzigt tot dat antwoord aanmerken, dat het aangehaalde voorbeeld omtrent de bedienaren van de godsdienst, naar veler meening, hier niet beslist, omdat de wet in zooverre wel op het gebied der Kerk mag gelden, als zij een onwaardig geestelijke kan verbieden zijn beroep uit te oefenen, maar daarom nog niet boven de Grondwet gaat. Nog heeft men bij de behandeling van dit punt het gevoelen geopperd, dat er toch nog eenig onderscheid scheen te bestaan tusschen de toepassing der schorsing op dengene, die in de uitoefening is van zijn mandaat, als volksvertegenwoordiger, en dengene, die dit mandaat nog eerst door eene verkiezing verkrijgen kan.

Art. 4. De buitengewone tuchthuisstraf bij dit artikel bedreigd, wordt te zwaar geacht en zou, meent men, in gewone tuchthuisstraf behooren te worden veranderd, voor zooverre namelijk hier ook gedoeld wordt op de zoodanigen, die het invullen van stembriefjes vrijwillig voor anderen op zich genomen hebben. Alleen met opzigt tot de personen, die ambtshalve met het inzamelen der stembriefjes of het opnemen van derzelver inhoud belast zijn, of ook van de wijkmeesters en dergelijke beambten, die, volgens de provinciale en plaatselijke reglementen, in bepaalde gevallen de stembriefjes voor anderen moeten invullen zou men in de gestelde zwaardere straf kunnen berusten. Op de redactie van het artikel heeft men de aanmerking gemaakt, of daarin niet ordeshalve het eerst van het invullen der stembriefjes en daarna van het inzamelen en opnemen van den inhoud zou moeten worden gesproken.

TITEL VIII.

Art. 1. Niettegenstaande de verzekering in de Memorie van Antwoord, blijft men betwijfelen, of onder *de wettig gangbare gouden of zilveren muntspecien* de negotiepenningen wel begrepen kunnen worden. De Regering beroept zich op art. 1 van de wet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 50); maar daar worden de negotiepenningen enkel als tot *'s Rijks muntspecien* behoorende vermeld, en dat zij volgens die wet niet in den gewonen zin *wettig gangbaar* zijn, blijke reeds uit art. 17, waar van het provisioneel storten en aannemen dier munt voor een bepaald bedrag in 's Rijks schatkist de rede is.

Art. 3 (2 oud). Dit artikel heeft onzekerheid doen ontstaan, of de daarbij bedreigde strafbepaling ook toepasselijk zal zijn op dengene, die, zonder aan de daad van vervalsching te hebben deel genomen, reeds in omloop gebragt valschgeld, dat hij ter kwader trouw ontvangen heeft, ook ter kwader trouw uitgeeft. Dat het de bedoeling der Regering is, om ook de zoodanigen te straffen, lijdt wel geen twijfel, maar door het gebruik der woorden: *in omloop brengen* zou men uit het artikel kunnen afleiden, dat alleen de eerste uitgifte strafbaar zal zijn. Verduidelijking van dit artikel schijnt uit dit oogpunt wenschelijk.

Art. 5 (4 oud). De redenering in de Memorie van Antwoord omtrent de bepaling in het 2de lid van dit artikel betrekkelijk het verbeurdverklaren der voorwerpen die tot de vervalsching gediend hebben, wordt geenszins als voldingend beschouwd. De meerderheid blijft van gevoelen, dat indien deze voorwerpen aan een onschuldig verklaarde toebehooren, de billijkheid vordert, om de waarde daarvan te vergoeden.

Art. 6 (5 oud). Moet de sub 1°. voorkomende optelling niet met de stempels van 's Rijks munt worden aangevuld?

Art. 10 (9 oud). Verscheidene leden hebben verklaard door de redenering in de Memorie van Antwoord geenszins overtuigd te zijn, dat de toepassing van dit artikel niet al te ver zou kunnen leiden. Zij wezen daarbij op de zoo veelvuldig voorkomende namaking van stempels, merken, zegels enz. van vreemde en somtijds ook van inlandsche fabrijkwaren; voor welk misdrijf in vele gevallen verschoonende redenen kunnen worden aangevoerd. Men blijft daarom bij het gevoelen, dat de bescherming niet moet worden toegekend, dan voor zooverre zij, die daarvan genot willen hebben, de voorschriften hebben in acht genomen der wetsbepalingen van Franschen oorsprong, in het Voorloopig Verslag aangeduid.

Art. 11 (10 oud). De bijvoeging: *in eenig bedrijf*, in het 1ste lid van dit artikel, is, met terugzigt op de artt. 2 en 4, titel II van het Iste boek, waar de woorden: *bedrijf*, *beroep*, *kostwinning of nering* gebruikt worden, onvoldoende, meenende men, dat hier gelijkluidendheid van uitdrukking behoort te heerschen. Bij eene aanvulling van het artikel in dien zin, zal die mede in het 2de lid moeten plaats hebben, terwijl voorts ook het woord *beroep*, in de 2de alinea van art. 11 van den XIden titel van dit boek, eene soortgelijke uitbreidende wijziging zal behoeven.

Art. 16 (15 oud). Men blijft er op aandringen, dat sub 3°. ook de bewijzen van storting of recepissen als geldswaarde bezittend papier worden vermeld.

Art. 29 (28 oud). Na de redenering over dit artikel in de Memorie van Beantwoording, schijnt eene aanvulling daarvan noodzakelijk. Zoo als het artikel lag, kon het worden opgevat, als te slaan zoowel op het vervaardigen van valsche getuigschriften ten behoeve van den dader zelven als voor anderen. Maar nu op de aangeduide plaats der Memorie gesproken is van *de zucht om anderen behulpzaam te zijn* en later nog eens van *de natuurlijke zucht om anderen bijstand te doen verleenen*, zou ligt in het vervolg begrepen kunnen worden, dat hier alleen op vervalsching voor anderen gedoeld wierd, waarvan dan het gevolg zou zijn, dat hetzelfde misdrijf, ten eigen behoeve gepleegd, straffeloos zou blijven. Om deze reden wenscht men bij de vermelding der getuigschriften op de eene of andere wijze de woorden: *zoo voor zich als voor anderen* te hebben ingelascht.

TITEL IX.

Art. 1. Sommige leden achten de in dit artikel voorkomende omschrijving, wanneer men die met de onderscheidene strafbepalingen van den titel vergelijkt, niet in allen opzigte juist en voldoende, en wenschen daarin nog eenige verduidelijking of aanvulling gebragt te zien. Het kenmerk der hier voorkomende misdaden

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

en wanbedrijven is, volgens het artikel, dat zij door de ambtenaren *in de uitoefening hunner bediening* begaan zijn. Maar missen niet vele der vervolgens opgenoemde misdrijven dit kenmerk? Men zie bijv. de art. 11—14, en vooral ook art. 13. Van de daar opgesomde feiten zal in vele gevallen alleen kunnen worden gezegd, dat de bediening aan den ambtenaar *gelegenheid* heeft gegeven om ze te plegen; maar geenszins dat hij zijne bediening werkelijk uitoefende, toen hij zich zoo verre vergat.

Art. 5 (4 oud). Over het geheel kan men met dit artikel genoegen nemen, maar minder is dit het geval met de daaromtrent in de Memorie van Antwoord gegevene opheldering. Men gevoelt zeer wel, dat de loop der regeringszaken te zeer zou worden belemmerd, als het aan ieder ondergeschikt beambte vrij stond, om, alvorens een ontvangen bevel uit te voeren, angstvallig te onderzoeken, of daaraan in vorm of inhoud ook iets ontbreekt; men erkent tevens, dat in de bedreigde straf tegen dengene, die het onwettige bevel gegeven heeft, in de meeste gevallen een voldoende waarborg gelegen is; maar men meent zich toch te moeten verklaren tegen uitdrukkingen, waaruit voor den ondergeschikte de onvoorwaardelijke verpligting om te gehoorzamen, zelfs tot het plegen van misdrijf toe, zou zijn af te leiden.

Art. 18 (17 oud). De te dezer plaatse vroeger gemaakte bedenking, dat de ambtenaar niet strafbaar kan worden gesteld, als de zekerheid niet bestaat, dat hij van de schorsing bij tijds heeft kennis gedragen, blijft, in weerwil van de gegevene toelichting bestaan. Men voerde thans nog aan, dat niet iedere schorsing ten gevolge van een vonnis plaats heeft.

Art. 23 (22 oud). De definitie, die hier van knevelarij gegeven wordt, is, naar veler meening, niet volkomen juist. Het kenmerkende van dat misdrijf is niet enkel het vorderen of ontvangen van hetgeen de ambtenaar wist niet verschuldigd te zijn, maar het doen dier vordering in naam of ten behoeve van den Staat of van de openbare besturen, collegien enz., in wier naam hij handelt. Wanneer men dit denkbeeld beter deed uitkomen en tevens het boos opzet als een volstrekt vereischte van het misdrijf vermeldde, zou de vroeger gemaakte bedenking vervallen, dat ook procureurs, notarissen, deurwaarders enz., wier declaratien aan taxatie onderworpen zijn, geacht zouden kunnen worden, door de in het 2de lid van het artikel voorkomende strafbepaling te worden bedreigd. De Regering is omtrent de op dit laatste punt gedane vraag het antwoord geheel schuldig gebleven.

Art. 24 (23 oud). Men heeft gevraagd, of de hier voorkomende strafbepaling, in verband beschouwd met die in art. 28 van den vorigen titel, wel volledig genoeg was en of hier niet iets dergelijks moest voorkomen, als in art. 30 van de wet van 28 Nivôse an VII. Inzonderheid had men daarbij het oog op de geneeskunstoefenaars, die, bijv. bij de uitvoering der wet op de nationale militie, als deskundigen geroepen, in de uitoefening van deze hunne betrekking vooraf of later giften of geschenken aannemen.

TITEL X.

Art. 4. De uitdrukking aan het slot van dit artikel: *of in de gevolgen doodelijk geworden zij*, heeft andermaal algemeen tegenstand gevonden. De wond, door de feitelijke beleediging toegebragt, kan in de gevolgen doodelijk worden door omstandigheden, die geenszins uit den aard der verwonding voortvloeijen. In zulk een geval zou de beleediger strengere straf lijden of zelfs met het leven moeten boeten voor iets wat zijne schuld niet is of hem slechts zeer zijdelings kan worden geweten. Tot zulk eene onbillijkheid mag het Strafwetboek geene aanleiding kunnen geven.

Nog een ander punt is bij de behandeling van dit artikel op nieuw en zeer ernstig ter sprake gebragt. Het betreft de misdaad van vergiftiging; die men nog steeds als een *delictum sui generis* in dit wetboek wenscht te zien opgenomen en omschreven, en dan, onverschillig of de dood daarvan al dan niet het gevolg is geweest, zoo gestreng mogelijk, en dus met den dood, gestraft. Evenmin als de Regering, wenscht de Kamer het bedreigen der doodstraf te zeer te vermeerderen, gelijk daarvan trouwens zelfs de onmiddelijk voorafgaande aanmerking het bewijs medebrengt. Maar de vergiftiging is eene misdaad, uit haren aard nog afschuwelijker dan een op andere wijze gepleegde moord. Het is eene misdaad, die, helaas, maar al te dikwijls voorkomt en ongetwijfeld niet zelden gepleegd is geworden, zonder dat de dader in handen der justitie is gevallen. Reeds om die reden alleen schijnt het belang der maatschappij te vorderen, dat in het Strafwetboek over zulk een zeer strafbaar feit niet een in 't oog loopend stilzwijgen bewaard worde. Maar daarenboven vreest men, dat, als het wetboek op dit punt niet wordt aangevuld, de vergiftiging telkens, wanneer de dood van het slagtoffer daarvan het gevolg niet is geweest, geacht zal worden te vallen onder de strafbepaling in art. 10 van den XIden Titel van dit Boek, zoodat daarop dan alleen buitengewone, en dus niet eens langdurige tuchthuisstraf zou worden toegepast.

Art. 8. Men blijft het nog altijd wenschelijk achten, dat het kenmerkend onderscheid tusschen de *handeling*, waarvan hier sprake is, en het wanbedrijf in art. 19 omschreven, door eene gewijzigde redactie op eene beter in 't oog vallende wijze worde aangewezen. Ofschoon toch uit het daaromtrent in de Memorien van Toelichting en Beantwoording aangemerkte af te leiden is, dat in art. 8 iets meer bedrijvigs en feitelijks van de zijde des daders wordt verondersteld, konden vele leden zich de grenslijn tusschen de beide zwaarder en ligter gestrafte misdrijven niet genoegzaam voor den geest brengen.

TITEL XI.

Art. 1. Bij de nadere overweging van dit artikel zijn op nieuw de bedenkingen in het midden gebragt, die blijkens het Voorloopig Verslag tegen het nieuwe stelsel, dat met opzigt tot de gevolgen der feitelijke beleediging is aangenomen, bestaan. Men heeft daarbij aangevoerd, dat de *herstelling* van den beleedigde, ten minste als men daarbij aan volkomen herstel denken moet, nog moeijelijker te bewijzen of uit te maken is, dan de *incapacité de travail personnel*, waarvan art. 309 van het *Code Pénal* spreekt; terwijl nog daarenboven het herstel zoozeer van de ondergane verpleging of in acht genomen zorg afhankelijk is. Aan den anderen kant heeft men op nieuw de genoeg bekende zwarigheden en moeijelijkheden doen gelden, die aan het thans gevolgde stelsel kleven. Maar vermits het wel niet twijfelachtig schijnt, dat de zaak door de thans voorgedragene bepaling voor den beleediger is verergerd, geeft men in bedenking om den gestelden termijn van twintig dagen nog eenigermate, bijv. tot dertig dagen, te verlengen.

Art. 7 (nieuw). Dit artikel wordt niet volledig genoeg geacht, in zooverre als de verzwaring van straf enkel bedreigd wordt voor het geval van feitelijke beleediging van den eigenlijken ambtenaar, en niet wordt uitgestrekt tot feitelijke beleediging van degenen, die eene openbare betrekking bekleeden, maar niet in deze categorie vallen. Men wenschte ook die laatsten hier opgenomen te zien, en verwees daarbij naar de artt. 3 en 7 van den XVIIden Titel van dit Boek, waar de meerdere strafbaarheid van laster en hoon, tegen *openbare gestelde magten* gepleegd, als beginsel is aangenomen.

Art. 9 (7 oud). Men heeft bij herhaling op de geheele weglating van dit artikel aangedrongen. Het geldt hier een zoo verschoonlijk misdrijf, dat dit naauwelijks geacht kan worden dien naam te verdienen; en waarom dan, om tot eene straf te geraken, die zich in eene veelal nietige geldboete oplost, eene regtsvervolging uitgelokt, die steeds van eenen ergerlijken aard zal moeten zijn, en de goede zeden niet zal bevorderen? Het gevaar, hetwelk de Regering schijnt te vreezen, dat, bij de geheele weglating van het artikel, het toebrengen der feitelijke beleediging te zwaar zou kunnen worden gestraft, acht men voor dit geheel bijzonder geval niet groot te zijn.

TITEL XII.

Op nieuw hebben zich bij de nadere overweging van dezen titel een aantal leden tegen het denkbeeld verklaard om afzonderlijke bepalingen wegens het tweegevecht in het Strafwetboek op te nemen; meenende zij, dat waar ten gevolge van tweegevecht doodslag of verwonding is gepleegd, die misdrijven vallen of behooren gerangschikt te worden onder de strafbepalingen van den XIden Titel van dit Boek. Anderen daarentegen meenden met de Regering, dat de voorgedragene bepalingen de strekking kunnen hebben, om een bedrijf tegen te gaan, dat op dwaalbegrip en vooroordeel berust, niet in onze vaderlandsche zeden ligt, en te dikwijls voor de rust en het geluk der huisgezinnen de verderfelijkste gevolgen na zich sleept. Daar overigens de overgroote meerderheid het daaromtrent eens is, dat doodslag en verwonding, in een tweegevecht gepleegd, niet straffeloos mogen blijven, heeft men in bedenking gegeven, om als het Strafwetboek bij de Kamer in openbare beraadslaging zal worden gebragt, de behandeling van dezen XIIden Titel aan die van den XIden te doen voorafgaan, opdat, indien de meerderheid der Vergadering aan de afzonderlijke wetsbepalingen omtrent het tweegevecht haar goedkeurend votum niet mogt schenken, alsdan de aanvulling van Titel XI nog zou kunnen plaats hebben.

Art. 1. Uitgaande van het stelsel, dat aan dezen geheelen titel

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

ten grondslag ligt, geeft men in bedenking om hier uitdrukkelijk te vermelden, dat het tweegevecht, om dien naam te kunnen verdienen, door *de wederzijdsche getuigen* geregeld moet zijn, zoodat de daarbij in acht te nemen regelen niet of ten minste niet geheel van de beide strijdende partijen afhangen. Die verandering zou beletten, dat niet, gelijk thans somtijds plaats vindt, de partijen, door felle opgewondenheid vervoerd, eene wijze van strijden vaststellen, die den dood van een der strijders bijna onvermijdelijk ten gevolge moet hebben, maar dat de beslissing omtrent dit punt overbleef aan de getuigen, wie de meerderheid der leden, zoowel als de Regering, in gewone gevallen straffeloos wil gelaten hebben, alleen opdat bedaarde en vreedzame lieden zich met de zaak zouden kunnen bemoeijen, en dus in vele gevallen de minnelijke beslechting van het geschil nog denkbaar zou zijn. Voorts spreekt het, naar de meening der leden, die deze wijziging voorstaan, van zelf, dat zoodra aan eene der voorwaarden, hier voor het aanwezig zijn van tweegevecht gesteld, iets ontbreekt, de deelgenooten aan zulk een gevecht het genot der zachtere strafbepalingen zouden verliezen, en zich zelven de gewone straf op doodslag en verwonding zouden berokkenen.

TITEL XIV.

Art. 1. Met eenige bevreemding heeft men opgemerkt, dat, ter gelegenheid van dit artikel, in de Memorie van Beantwoording als in transitu de aanmerking voorkomt, dat eigenrigting nimmer geoorloofd is en dus altijd met eenige klem strafbaar moet worden gesteld. Dat gezegde is lijnregt in strijd met het vroegere op bladz. 13 derzelfde Memorie, volgens hetwelk de Regering omtrent de eigenrigting geene bepalingen in dit wetboek had opgenomen, omdat zij zich met het daaromtrent reeds bij de behandeling van de voordragt van 1842—1843 door de meerderheid van de leden der Kamer geuite gevoelen vereenigde. Dit laatste gevoelen kwam toch hierop neder, dat eigenrigting geenszins in elk geval, maar eerst dan strafbaar moet wezen, wanneer men, tot verkrijging van eenig waar of vermeend regt, zoodanige middelen bezigt, welke op zich zelven volgens de wet strafwaardig zijn. Men achtte het van te meer belang, om deze strijdigheid te doen opmerken, daar men het evenmin als vroeger kan toegeven, dat eigenrigting *altijd* zou moeten worden gestraft.

Wat het artikel zelf betreft, blijft men bij het gevoelen, dat de bedreigde straf voor sommige gevallen, waarop de bepaling zou kunnen worden toegepast, te zwaar is. Wie in zijn volle regt was, maar alleen om dit te doen gelden een strafbaar middel heeft gebruikt, kan niet gelijk worden gesteld met dengene, die, toen hij zich tot bedreiging liet vervoeren, slechts ter goeder trouw vermeenen kon zulk een regt te bezitten; met andere woorden, er bestaat, naar men meent, wel degelijk in dit geval groot verschil, of de innerlijke overtuiging des daders al dan niet met de waarheid overeenkomt.

Art. 2. Bij de nadere overweging van dit artikel, vergeleken met het volgende art. 4, hebben sommige leden de bedenking gemaakt, of men, door in het eerste voor het bepaalde geval als de bedreiging tot het verrigten van eenige onregtmatige daad heeft gestrekt, eene zooveel strengere strafbepaling op te nemen dan in het laatste, niet eenigermate het karakter miskend heeft van het misdrijf, dat men hier straffen wil. Dat misdrijf was, meenden zij, niet zoozeer gelegen in hetgeen de dader wilde afdwingen, als wel in de aangejaagde vrees door middel der bedreiging.

TITEL XVI.

Art. 7. *Indien de daden, in de* vijf *voorgaande artikelen vermeld.* Daarvoor zal, meent men, de *zes* voorgaande artikelen gelezen moeten worden. Dezelfde reden toch, die de misdaden in de artt. 2—6 te strafbaarder maakt, als zij door de in art. 7 opgenoemde personen worden gepleegd, schijnt voor die personen met opzigt tot *de schending der eerbaarheid in het openbaar* te gelden.

Art. 8. Men blijft er in het belang der openbare zedelijkheid op aandringen, dat hier de een-en-twintigjarige leeftijd, die bij art. 334 van het *Code Pénal* voor dit geval is aangenomen, aan den achttienjarigen in de plaats worde gesteld.

TITEL XVII.

Artt. 1 en 2. Men is van oordeel, dat deze beide artikelen, als blootelijk definitien van *laster* en van *hoon* behelzende, op eene andere wijze moeten worden ingerigt. Zij moeten enkel inhouden wat *laster* of *hoon* is, of wanneer die worden begaan, met weglating van de woorden: *is schuldig*, daar deze aan eene straf doen denken, die hier niet volgt en ook niet volgen kan, omdat laster en hoon op zich zelve niet strafbaar zijn, maar dit enkel worden door de omstandigheden, onder welke men zich daaraan schuldig maakt. Door zulk eene veranderde redactie zou ook te gemoet worden gekomen aan het bezwaar dergenen, die de beide artikels afkeuren, omdat zij daarin niet vermeld vinden, dat laster en hoon, om strafbaar te worden, in het openbaar moeten zijn gepleegd.

Art 2. *of getracht hem aan de minachting — van anderen prijs te geven.* Deze woorden zijn, naar het oordeel van velen, voor eene al te uitgestrekte opvatting vatbaar. Ieder, die, al is het ook in den beleefdsten vorm, misslagen, verkeerde inzigten of minder loffelijke gedragingen van ambtenaren of gestelde magten aan het licht brengt, zou daardoor geacht kunnen worden, de zoodanige in minachting te brengen, en zoo doende zou het regt eener openbare vrije beoordeeling der regeringsdaden, dat uit de Grondwet zelve voortvloeit, verkort kunnen worden. De zwarigheid zou grootendeels vervallen, indien men voor *minachting* het veel sterkere *verachting* in de plaats stelde. Over 't geheel heeft men bij de nadere overweging der eerste artikelen van dezen titel, vooral ook met het oog op art. 7, zich zelven meermalen de vraag gedaan, of de daarin voorkomende strafbepalingen die vrijheid van beoordeeling, vooral ook door middel der drukpers, niet te zeer zouden kunnen belemmeren. In verband met dat denkbeeld achten sommigen het wenschelijk, dat art. 372 van het *Code Pénal* in dezen titel wierd opgenomen. Het zou, ten minste in die gevallen als men aan een ander een strafbaar feit had ten laste gelegd, dat werkelijk gegrond was, hem, die zich daartoe verpligt had gerekend, voor nadeelige gevolgen vrijwaren. Niet om deze reden, maar om aan de hier voorkomende strafbepalingen meerdere volledigheid te geven, verklaarde men zich voor de overneming in dit wetboek van art. 373 van het *Code Pénal* wegens de *d'énonciation calomnieuse par écrit*, welk artikel almede nergens voorkomt.

Art. 3. Men kan het niet goedkeuren, dat de Regering op de bij dit artikel gedane vraag omtrent de intrekking der wet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 51) zulk een onbestemd antwoord heeft gegeven. Indien werkelijk het beleedigen van vreemde souvereinen in de strafbepalingen der artt. 5 en 6 van dezen titel valt, laat zich geene enkele reden uitdenken, waarom, na de invoering van het Strafwetboek, die wet zou moeten worden bijbehouden. Is dit niet het geval, waarom dan niet den tegenwoordigen titel aangevuld met datgene wat hier geacht wordt nog te ontbreken?

Het artikel zelf gaf nog tot eene nadere bedenking aanleiding. Daar men twijfelingen heeft geopperd, of de Staten-Generaal wel begrepen kunnen worden onder de hier voorkomende *openbare gestelde magten*, en die twijfeling gegrond zijnde ook andere collegien, zoo als die der Provinciale Staten, hier niet de noodige bescherming tegen laster en hoon zouden erlangen, acht men het wenschelijk, dat door eene aanvulling of wijziging van het artikel aan alle onzekerheid op dit punt een einde worde gemaakt. Men wees daarbij op art. 2 van de wet van 16 Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 34), volgens hetwelk de bepalingen van de artt. 367—375 van het Wetboek van Strafregt ook toepasselijk zijn op misdrijven van laster en hoon, aangedaan aan openbare autoriteiten of aan ligchamen uit meer dan *één* persoon bestaande, al is het ook, dat geen persoon uitdrukkelijk zij aangeduid.

Art. 4. *of ook andere regtmatige of geoorloofde inzigten.* Door deze veelomvattende uitdrukking wordt, naar men meent, bijna alles wat in dezen titel omtrent laster en hoon voorkomt, weder krachteloos gemaakt. Het geval laat zich toch naauwelijks denken, dat de schuldige aan zulk een misdrijf niet *regtmatige* of ten minste *geoorloofde* inzigten zou kunnen voorwenden. De weglating dier woorden schijnt dus noodzakelijk, of zoo men in het belang der vrije beoordeeling van regeringsdaden, waarop, blijkens het bovenstaande, ook de leden der Kamer hoogen prijs stellen, daarin zwarigheid ziet, zal, naar de meening van velen, in elk geval het bewijs van de geoorloofde inzigten op den beschuldigde moeten worden overgebragt.

Art. 10 (nieuw). Op de weglating der 2de alinea van dit artikel is vrij algemeen aangedrongen. Het hier ter zijde schuiven der geheele toepasselijkheid van art. 4 zou tot veruitziende gevolgen kunnen leiden, die het wel niet noodig kan zijn aan te wijzen. Eene splitsing van datgene uit art. 4 wat hier wel en datgene wat hier niet toepasselijk zou moeten zijn, was denkbaar, maar toch moeijelijk tot stand te brengen. Bij het geheel doorhalen dezer 2de alinea zou er eene afdoende reden te meer bestaan, om uit art. 4. *de regtmatige of ongeoorloofde inzigten*, die, waar het de in de artt. 8 en 9 genoemde hooge personen geldt, wel in geen geval kunnen worden toegelaten, te doen verdwijnen.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Art. 12 (11 oud). Men ziet er eenig bezwaar in, om onvoorwaardelijk de zoogenaamde societeiten en soortgelijke vereenigingen als openbare plaatsen te beschouwen, zoo als toch door de nieuwe bijvoeging tot dit artikel geschied is. Die vereenigingen verschillen daarvoor te zeer onderling in aard en strekking. In allen gevalle schijnt het minder rationeel hier, waar enkel moet worden uitgemaakt wat door *ten aanhoore van meerderen* te verstaan zij, dit afhankelijk te maken van de plaats der bijeenkomst en niet van het aantal der tegenwoordig zijnde personen. Het gevolg der bepaling zal toch zijn, dat een gezegde geacht zal worden *ten aanhoore van meerderen* te zijn uitgesproken, wanneer daarbij slechts twee of drie personen tegenwoordig geweest zijn.

Art. 14. Even als bij het 3de artikel van titel V van dit boek, hebben sommige hier de vraag gedaan, of niet de bevoegdheid tot voorloopige inbeslagneming van de geschriften, het plaatwerk enz., waarop dit artikel doelt, aan den regter zou moeten worden verleend. Volgens de artt. 14 en 17 van de straks aangehaalde wet van 16 Mei 1829, kon die inbeslagneming worden bevolen, zoodra de klagt wegens laster of hoon zou zijn ingediend, en kon dan later bij het vonnis van veroordeeling de vernietiging der in beslag genomene voorwerpen worden gelast.

In het 2de lid van dit artikel is men gestuit op de uitdrukking: *zonder een der beide oogmerken, in het voorgaande lid aangeduid.* Het eerste dier oogmerken is in het voorgaande lid duidelijk omschreven, maar het tweede is door het woord *daarin* eenigzins dubbelzinnig geworden. Men zou die onduidelijkheid kunnen wegnemen, door in het 1ste lid te schrijven: *die met het oogmerk om te beleedigen of om de daders* TOT BEREIKING VAN DAT OOGMERK *behulpzaam te zijn, hebben gehandeld.*

Art. 16. Zoo als dit artikel thans is gesteld, komt daarin eene soort van pleonasmus voor. Ook in verband met het vroeger in den titel voorkomende moeten *de lasterlijke of honende artikelen*, om in den zin der wet dien naam te verdienen, altijd *met het oogmerk om te beleedigen* zijn gesteld. Daarentegen schijnt diezelfde bijvoeging omtrent de verspreiding der dagblad-artikelen binnen het Rijk, dat toch ligt zonder strafbare oogmerken geschieden kan, eenigzins meer noodzakelijk. Men geeft dus in bedenking, om: *met het oogmerk om te beleedigen* uit den 2den regel weg te laten en die woorden naar den 4den regel, achter *artikelen*, te verplaatsen.

TITEL XVIII.

Artt. 1 *en* 2. Door de wijziging, welke deze beide artikelen hebben ondergaan, heeft men aan de misdaad van brandstichting, vooral ook wat de roerende goederen betreft, eene veel grootere uitbreiding gegeven, dan vroeger het geval was. Het in brand steken van allerlei voorwerpen, van hoe geringe waarde ook, ja van eene enkele schoof stroo, zou thans brandstichting kunnen heeten en als zoodanig worden gestraft. Men vraagt, of in dit gebrek niet nog door eene nadere wijziging van art. 2 zou kunnen worden voorzien.

Art. 3 (nieuw). Ofschoon men zeer goed weet, wat aanleiding gegeven heeft om dit artikel in het wetboek te brengen, is toch bij zeer velen ernstige bedenking opgerezen, of het niet een verkeerden indruk maken en tot nadeelige gevolgen leiden zou, zoo onbewimpeld in dat wetboek het verbranden van eigen goed geoorloofd te verklaren. Zulk een bedrijf moge, waar het roerend goed betreft, in de meeste gevallen onstrafbaar moeten zijn, met onroerend goed is het anders gelegen. Slechts zeer moeijelijk laten zich de gevallen denken, waarin aan zulk eene handeling, geheel eigenmagtig verrigt, niet ernstige ongelegenheden voor anderen verbonden zijn, al zijn dan ook de beide voorwaarden, aan het einde van het artikel omschreven, voorhanden. Men denke slechts aan de opschudding, die het afbranden van een afgelegen gebouw, vooral ook te midden van den nacht, kan doen ontstaan. Om dit bezwaar weg te nemen, heeft men vrij algemeen voorgesteld, dat de zoo even aangeduide voorwaarden of uitzonderingen, die de brandstichting van op zich zelve staande onroerende goederen onstrafbaar zouden maken, nog vermeerderd wierden met het opleggen der verpligting van tot zoo iets niet dan na vooraf verkregene toestemming van het plaatselijk bestuur of met inachtneming van plaatselijke verordeningen te mogen overgaan. Wanneer men toch bijv. eene schuur of loods in brand wil steken, met het oogmerk om die op te ruimen, is er niets onredelijks in, dat men verpligt zij, vooraf van zijn voornemen aan het plaatselijk bestuur kennis te geven. Ook tegen de redactie van het artikel heeft men nog bedenkingen. „*Geene benadeeling van de regten van derden*" zou tot spitsvindigheden aanleiding kunnen geven, die het beter is te voorkomen, door eenvoudig *geene benadeeling van derden* te schrijven. Ook het woord *bedoeld*, aan het einde van het artikel, zou bij eene regtsvervolging te dezer zake moeijelijkheden kunnen doen ontstaan. De ambtenaar van het openbaar ministerie zou toch in sommige gevallen het bewijs dier *bedoeling* niet kunnen leveren. Men zag daarom liever als tweede voorwaarde uitgedrukt, dat daarvan *geene benadeeling van derden het gevolg kon zijn.*

Art. 12 (14 oud). Men is van oordeel, dat er allezins reden bestaat, om ook bij dit artikel te voegen, wat men in de 2de alinea van art. 6 (8 oud) vindt. Het kwaad, dat hier gestraft wordt, het doen ontstaan der overstrooming door schuld of door verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening, kan, even goed als het misdrijf in art. 6 met straf bedreigd, in de uitoefening van zijn beroep gepleegd worden, en dezelfde reden bestaat, om daarvoor dan zwaardere straf op te leggen.

TITEL XIX.

Art. 1. In weerwil van het daaromtrent in het regeringsantwoord aangevoerde, vond de definitie van *diefstal* in dit artikel nog weinig bijval. Sommigen waren van meening, dat het: *eene aan eenen anderen toebehoorende zaak* nog niet genoeg alles omvatte, daar er toch zaken denkbaar waren, die naauwelijks gezegd konden worden, aan iemand bepaald toe te behooren. Daarom vond men het voorzigtiger te spreken van eene zaak, hem die zich ter kwader trouw in het bezit daarvan heeft gesteld, niet toebehoorende. *Qui ne lui appartient pas*, zegt art. 379 van het *Code Pénal.* Al verder bleef men bij het gevoelen, dat de uitdrukking: *zich in het bezit stellen* hier niet gelukkig gekozen was, en nog het best door *wegnemen* zou kunnen worden vervangen. Moest echter die uitdrukking in het artikel behouden blijven, dan stelden sommigen er prijs op, dat, om allen twijfel weg te nemen, of ook onroerende zaken in het artikel begrepen waren, waaraan men toch, wegens de beteekenis van het woord *bezit*, zoo ligt denken kon, deze zaken bepaaldelijk in eene 2de alinea van het artikel werden uitgezonderd.

Art. 2. *regte opgaande en nederdalende linie.* Ten aanzien van deze uitdrukking verwijst men naar het vroeger aangemerkte bij art. 11 van den IIden titel van dit boek.

Men heeft voorts de opmerking gemaakt, dat bij de toegezegde herziening van het Wetboek van Strafvordering aan dit artikel zal moeten worden gedacht en de bepaling, dat geene regtsvervolging wegens diefstallen, als hier omschreven worden, ambtshalve zal mogen plaats hebben, maar daarvoor steeds de klagt der beleedigde partij afgewacht, opgenomen.

Art. 3. Daar het meermalen bij de regterlijke collegien een punt van verschil heeft uitgemaakt, wanneer de hier bepaalde twintigste dag begint te loopen, zou het zijn nut kunnen hebben, dat in het wetboek daaromtrent een stellig voorschrift opgenomen wierd. Natuurlijk zou dit voorschrift ook moeten slaan op die artikelen, waarin eene gelijksoortige bepaling als hier wordt aangetroffen, zoo als bijv. op art. 1 van den XIden titel van dit boek. Juist echter omdat het voorschrift op meer dan *één* hier en daar in het wetboek verstrooide bepaling toepasselijk zou zijn, ware het niet zeer regelmatig dat het hier zijne plaats vond. Men meent dan ook bij deze gelegenheid te moeten in bedenking geven, of niet dergelijke algemeen geldige regelen uit de verschillende titels bijeen zouden kunnen worden verzameld, om, onder een afzonderlijk hoofd, in het Iste boek te worden opgenomen. Daartoe zouden dan kunnen worden gebragt: de bepaling omtrent hetgeen door *nacht* te verstaan is, die een weinig verder in art. 17 van dezen titel voorkomt; het voorschrift, wie het wetboek onder *ambtenaren* begrijpt (art. 38, titel I van dit boek); de definitie van *wapenen* (art. 40 van denzelfden titel), en dergelijke meer.

Art. 11. De oplossing, in de Memorie van Antwoord omtrent het niet opnemen van *vaartuigen* in dit artikel gegeven, is niet voldoende voorgekomen. De Regering zegt, dat daaromtrent genoegzaam is voorzien bij art. 13, n°. 4, in verband met art. 26; doch schijnt zich vergist te hebben. Men heeft ten minste niet kunnen bevroeden, wat zij daarmede bedoelt, en blijft dus er op aandringen, dat hier na de *rijtuigen* de *vaartuigen* worden ingelascht.

Art. 26. *uitrukken van krammen, schroeven of spijkers.* Nu de schroeven hier zijn bijgekomen, moet ook van *uitdraaijen*, als meer bijzonder daarop slaande, gesproken worden. Nog verkieslijker was het gebruik der meer algemeene uitdrukking: *losmaken.*

TITEL XX.

Art. 14 (13 oud). Men heeft gevraagd, wie, als het bij de toepassing der in het 2de lid voorkomende strafbepaling onderlinge brandwaarborg-maatschappijen geldt, de hier bedoelde *verzekeraar* is, en dus in regten zal moeten worden aangesproken.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

De onzekerheid daaromtrent zou tot moeijelijkheden aanleiding kunnen geven, daar toch bij zulke maatschappijen in onderscheiden karakter handelende personen optreden.

Art. 16 (15 oud). Het antwoord op de gedane vraag, waarom het bedrog ook niet gestraft wordt als het ten nadeele van *godshuizen* is gepleegd, is weinig bevredigend voorgekomen. De Regering bepaald zich daarbij tot het algemeene gezegde, dat de gemaakte bedenkingen bij de godshuizen in veel mindere mate en in vele gevallen in 't geheel niet bestaan. Men blijft daarentegen van gevoelen, dat de bedoelde liefdadige gestichten ten minste evenzeer op bescherming tegen bedrog omtrent met derzelver bestuurders geslotene overeenkomsten aanspraak kunnen maken als de andere openbare besturen, en dus hier niet hadden moeten vergeten zijn.

TITEL XXI.

Art. 9. Het heeft bevreemding verwekt, dat de Regering omtrent het aangemerkte in het Voorloopig Verslag wegens de min juiste en zelfs tegenstrijdige redactie van dit artikel het stilzwijgen heeft bewaard. Men meent die aanmerking met eenigen aandrang te moeten herhalen.

TITEL XXII.

Art. 5. Vrij algemeen is men teruggekomen op de aanmerking, dat het allezins noodzakelijk is, om, in navolging van art. 411 van het *Code Pénal*, de houders der zoogenaamde *stille pandjeshuizen* met straf te bedreigen. Het geldt hier een bedrijf, dat tot veel bedrog en afzetterij aanleiding geeft, waarvan lieden uit de mindere volksstanden de slagtoffers zijn en waartegen dus nadrukkelijk moet worden gewaakt. Men kent wel een besluit van 1826, waarbij deze stille pandjeshuizen verboden zijn, doch bij het stilzwijgen van het wetboek zou dit een verbod worden zonder strafbepaling. Het gezegde der Regering omtrent dit punt kan wel niet als een antwoord worden aangemerkt: er wordt daarbij verwezen naar eene plaats van de Memorie, die enkel de loterij betreft.

Art. 6. Men komt almede terug op de in het Voorloopig Verslag gedane vraag, of het wel juist was te stellen, dat door de bepalingen van dit en de beide volgende artikelen der wet van 22 Julij 1814 (*Staatsblad* n°. 86) omtrent de vreemde en particuliere loterijen geheel zou vervallen. Ook daaromtrent is in de Memorie van Beantwoording het stilzwijgen bewaard.

TITEL XXIII.

Art. 1. *redevoeringen, aanspraken.* Nog altijd acht men het niet zoo duidelijk, als dit in het oog der Regering het geval schijnt te zijn, dat onder deze beide bewoordingen ook de *leerredenen* begrepen zijn. Men verwijst overigens ten aanzien van dit punt naar meer algemeene beschouwingen, waarmede de aanmerkingen omtrent dit boek aanvangen.

staatsburgerlijke betrekkingen. Waarom hier deze woorden gebezigd, en niet die van art. 4, titel II van het Iste boek, waar van *schorsing in de uitoefening van staatsburgerlijke* REGTEN gesproken wordt? Dit laatste woord drukt volkomen uit, wat men hier schijnt te mogen bedoelen. Overigens verwijst men naar de aanmerking bij art. 3 van den VIden titel van dit boek.

Art. 4. Verscheidene leden drongen er op aan, dat het woord *waardigheid*, als van eenen zeer onbestemden aard en blijkens de ondervinding voor onderscheidene opvattingen vatbaar, hier wierd weggelaten. Het opruijen tegen HET GEZAG *van den Koning* is een denkbeeld, dat zich gemakkelijk laat begrijpen, maar veel minder is dit met het opruijen tegen de WAARDIGHEID het geval. Andere leden, oordeelende dat het *gezag* hier niet genoegzaam was, wilden, bij gebrek van een beter woord, de *waardigheid* wel behouden hebben, mits eene duidelijke omschrijving daarvan gegeven wierd. Ook omtrent de uitdrukking: MINACHTING *ten aanzien van de Regering of van openbare gestelde magten* bleven soortgelijke bezwaren heerschen, als bij art. 2 van titel XVII van dit boek zijn ontwikkeld. Even als dáár wenschten velen ook hier dat onbestemde woord door VERACHTING vervangen te zien. Wilde de Regering het volstrekt behouden, dan stelde men dubbelen prijs op de opneming te dezer plaatse van eene soortgelijke bepaling als die in de wet van 16 Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 34), *dat aan geen ingezeten het regt kan worden benomen om over de handelingen der openbare magten zijne gedachten te uiten.*

Art. 6. De bepaling in het 2de lid van dit artikel wordt steeds door sommigen bedenkelijk geacht. Dat de *drukker* en *uitgever* strafbaar waren, ten ware zij op de eerste aanmaning den *schrijver* noemden, kon men goedkeuren, maar dit ook uit te strekken tot den *verkooper* en *verspreider*, die in vele gevallen dien schrijver werkelijk niet kenden, ging veel te ver. Niets meer kon men van die *verkoopers* en *verspreiders* vergen, dan het bewijs, dat zij zonder opzet hadden gehandeld.

Art. 8. Bij n°. 3 van dit artikel wil men bepaaldelijk, door de inlassching van: *des bewust* of op eenige andere wijze het opzet hebben uitgedrukt. Bij n°. 1 en 2 komt dit niet noodzakelijk voor, omdat het daar handelingen geldt, die niet wel anders dan met opzet kunnen worden gepleegd.

Art. 9. Het aangemerkte bij art. 3 van titel V en art. 14 van titel XVII van dit boek omtrent het verleenen der bevoegdheid tot voorloopige inbeslagneming, is ook hier toepasselijk.

DERDE BOEK.

Bij de nadere overweging van dit boek heeft men algemeen verklaard genoegen te nemen met het stelsel, hetwelk de Regering daaraan ten grondslag heeft gelegd, en dat daarin bestaat, dat alleen die overtredingen zijn opgenomen en met algemeen werkende straffen bedreigd, welke *en* op alle plaatsen *en* op dezelfde wijze kunnen en behooren te worden tegengegaan. Men merkt alleen aan, dat dit stelsel niet zoozeer in de oorspronkelijke voordragt van het boek was gevolgd, als wel door de thans voorgestelde wijzigingen, of liever door het uitligten van al wat met het aangenomen denkbeeld streed, daarin is gebragt, zoodat de vroegere bedenking ten aanzien van gemis van een bepaalden regel niet zoo ongegrond was, als uit het regerings-antwoord was af te leiden. Nu echter in dit gedeelte van het Strafwetboek van een meer zuiver beginsel is uitgegaan, hecht men zeer aan een ander denkbeeld, hetwelk met dat beginsel in naauw verband staat. Na de aanneming van dit boek zou aan de gewestelijke en plaatselijke besturen worden overgelaten, om zelve verordeningen vast te stellen omtrent alle overtredingen, die hier niet worden gestraft; maar vermits die besturen de bevoegdheid tot het uitvaardigen van zulke strafbepalingen niet anders kunnen ontleenen dan aan de wet, en daarbij moeten blijven binnen de bij de wet afgebakende grenzen, zal het dubbel noodzakelijk worden, om de wet van 6 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 12) te herzien en hare bepalingen met de tegenwoordige regterlijke instellingen, vooral ook uit het oogpunt van de competentie der regterlijke collegien, in beter verband te brengen. Het wenschelijkst en regelmatigst zou het zeker zijn, dat al wat die wet thans inhoudt of behoorde vast te stellen hierheen wierd overgebragt; doch indien daartegen overwegende zwarigheden bestaan, zou het reeds eene groote verbetering zijn, dat eene andere wet aan die van 6 Maart 1818 in de plaats wierd gesteld. Men meent de aandacht der Regering bijzonder op dit punt te moeten vestigen.

Ofschoon men voorts omtrent dit IIIde boek over het algemeen gunstiger gestemd is dan te voren, kan men de daarin gevolgde orde of rangschikking nog geenszins onvoorwaardelijk goedkeuren. De Regering schijnt zelve niet vreemd van het denkbeeld, dat het ordelijker geweest ware, indien de overtredingen hier in drie afzonderlijke afdeelingen waren gesplist geworden, zoodanig, dat eerst waren behandeld die alleen met geldboete, daarna die met gevangenisstraf en eindelijk die met beide te zamen worden gestraft. Maar dan mag men ook vragen, waarom niet nog die verbetering in dit gedeelte van het wetboek is aangebragt. Men doet die vraag met te meer vertrouwen, omdat de orde, die de Regering zegt, thans in dit IIIde boek gevolgd te hebben, namelijk het opnoemen der optredingen naar mate van het opklimmen der straffen, moeijelijk daarin te ontdekken is; meenende men ten minste vele afwijkingen van dien regel te hebben opgemerkt.

Nog een ander punt is bij de meer algemeene beschouwingen over dit boek ter sprake gebragt, namelijk, in hoe verre het in het wetboek vastgestelde minimum der straf voor overtredingen ook toepasselijk zal zijn op plaatselijke verordeningen. Er is over dit punt reeds hiervoren bij art. 25, titel II van het Iste boek gesproken; doch men meent de oplossing der daar gestelde vragen thans daarin gevonden te hebben, dat het minimum der geldboete, waarvan in genoemd artikel sprake was, alleen toepasselijk is op in dit wetboek omschreven overtredingen, en niet op die, waartegen bij plaatselijke verordeningen voorzien is.

Art. 1, *n°*. 5. Deze bepaling is zeer verschillend opgevat. Sommigen zagen daarin, dat het zwemmen of baden, dáár, waar geene bepaalde plaats daarvoor was aangewezen, overal geoorloofd was: anderen, dat het zwemmen of baden nergens geoorloofd was, dan op de aangewezene plaatsen. De laatste opvatting zal wel de ware zijn; maar de verschillende uitlegging bewijst de behoefte aan verduidelijking.

Art. 3, *n°*. 2. *gemeentegronden.* Wijzende op het kennelijk on-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Nota van nadere Wijzigingen.)

derscheid, hetwelk in sommige provincien tusschen gemeente- en marken-gronden bestaat, heeft men gevraagd, of die markengronden hier niet bepaaldelijk moeten worden uitgedrukt.

Art. 5, *n*°. 2. Men heeft niet kunnen inzien, waarom men zich hier tot de *buiten noodzakelijkheid* gedane uitgravingen bepaald heeft. Die woorden konden, naar men meenden, wegvallen, daar toch de verhindering in den vrijen of veiligen doortogt door *noodzakelijke* uitgravingen ook verboden moest zijn, tenzij daartoe de vergunning van het bevoegd bestuur verkregen ware. — Men vroeg tevens, waarom hier alleen de vrije of veilige doortogt *langs de wegen* beschermd wordt, en niet ook die door of langs *vaarten* en *kanalen*. Het scheen rationeel ook deze te vermelden. — Al verder werd de aanmerking gemaakt, dat bij *plaatsing van voorwerpen* ook *verplaatsing* moest worden gevoegd. Men dacht daarbij onder anderen aan het openzetten van kleine draaibruggen en het wegnemen van planken, waardoor men in de meest waterrijke streken van ons vaderland alle gemeenschap stremmen kan.

N°. 41. Men heeft zich niet goed kunnen verklaren, waarom de woorden: *in het openbaar* hier door: *op de wegen* zijn vervangen. De herbergen schenen daardoor uitgezonderd, en toch zijn het deze, waarin loterij- of andere hazardspelen het meest worden gehouden. Men kon zich toch niet voorstellen, dat de herbergiers in alle gevallen in de bepalingen van titel XXII van boek II, tegen het houden van speelbanken en dobbelhuizen, zouden vervallen.

Art. 6, *n*°. 2. Vrij algemeen blijft men bij het gevoelen, dat de bepaling omtrent het herstellen of afbreken van gebouwen, met het: *menaçant ruïne* uit art. 471, n°. 5, moet worden aangevuld. Sommigen echter erkenden, dat zich gevallen konden voordoen, waarbij ook het afbreken van niet-bouwvallige gebouwen moest worden bevolen. In alle gevallen wenschte men uitgedrukt te zien, dat de nalatigheid wederregtiglijk moest zijn, en zulks te meer, omdat de Memorie van Beantwoording op dit punt eene zeer onbeperkte magt aan het bestuur, dat de aanzegging deed, scheen toe te kennen.

N°. 3. Naar het oordeel van sommigen behoorde deze bepaling geenszins in het Strafwetboek te huis, maar moest dit punt aan de plaatselijke verordeningen worden overgelaten. Anderen waren geenszins van dit gevoelen, en zagen in de bepaling geen bezwaar, daar toch ontwijfelbaar eene meerdere omschrijving van het algemeen voorschrift bij plaatselijke verordeningen kon plaats hebben.

Art. 9, *n*°. 1. De zoogenaamde *kasthouders*, die gemaakt goud en zilver koopen en verkoopen, zonder tot de smeden te behooren, zullen speciaal onder dit nommer genoemd moeten worden.

Art. 12, *n*°. 1. Op nieuw hebben sommige leden er op aangedrongen, dat hier niet enkel van *de wet*, maar ook van *wettelijke verordeningen* gewag wierd gemaakt. Er waren, zeiden zij, een aantal plaatselijke keuren, welker bepalingen, zonder toekenning van het regt om in de woning der ingezetenen te treden, niet gehandhaafd konden worden. Zij doelden onder anderen op de hier en daar bevolene inspectien van schoorsteenen en stookplaatsen. Daartegenover liet zij echter het gevoelen gelden, dat indien dergelijke wettelijke verordeningen noodzakelijk waren, de bevoegdheid daaromtrent vooraf bij de wet moest worden geregeld, welke wet dan de beperkingen en waarborgen moest bevatten, die bij het tegenwoordig artikel in het Voorloopig Verslag aangeduid zijn.

N°. 5. Men herhaalt de aanmerking, dat indien hier te lande *vergiftigde wapenen* worden vervaardigd, eene zwaardere straf op dat misdrijf behoort te worden gesteld.

N°. 10. De wijziging in den 2den regel van dit nommer gebragt, voldoet niet aan de bedoeling der aanmerking in het Voorloopig Verslag. Men wenschte hier eene algemeene uitdrukking, zoo als die van kruiden of planten, te zien opgenomen.

Art. 15. Men acht het veel te streng, dat met opzigt tot de overtredingen in de nommers 9 en 10 van art. 12 omschreven de poging even zwaar als de overtreding zelve gestraft wordt, en wenschte die nommers hier geheel te zien wegvallen.

Aldus gearresteerd bij de Commissie van Rapporteurs, den 18den Junij 1847.

Kniphorst.
Duijmaer van Twist.
Uitwerf Sterling.
Luzac.
Hiddema Jongsma.

38. NOTA VAN NADERE WIJZIGINGEN.

EERSTE BOEK.

TITEL II.

Art. 16 zal luiden als volgt:

» De geldboete, als bijkomende criminele straf, bedraagt niet » minder dan twee honderd, en niet meer dan vijf duizend gulden."

TITEL IV.

Art. 11. In plaats van de woorden: *dit te hebben gedaan*, lees: » te hebben kennis gedragen".

TITEL V.

Art. 7. In plaats van de woorden: *geheel of gedeeltelijk* vallen weg.

Art. 12. Achter de woorden: *tusschen de acht en zestien*, te voegen: » jaren".

Art. 17. In plaats van de woorden: *die straf ook in dat geval — doen vervangen*, lees: » ook in dat geval buitengewone en zelfs ge- » wone tuchthuisstraf opleggen".

TWEEDE BOEK.

TITEL I.

Art. 3. De woorden: *tenzij op de — vastgesteld* vallen weg.

Art. 9. In plaats van de woorden: *te geraken — daarbij een misdrijf volbragt mogt zijn*, lees: » te geraken.
» Indien die daad in een misdrijf bestaat".

Art. 17. In plaats van de woorden: *tegenover den gemeenschappelijken vijand staande*, lees: » tijdens eenen gemeenschappelijken » oorlog".
In plaats van het woord *daarin*, lees: » in die artikelen".

TITEL II.

Art. 12. In plaats van het woord: *onderscheidene*, in den 2den regel, lees: » meerdere".

Art. 19. In plaats van de eerste woorden: *die de zegels*, lees: » die zegels".

Na Art. 24 het volgende artikel te laten volgen:

» Art. 25. De bedienaar van de godsdienst, die in de uitoefe- » ning zijner bediening, in eene openbare bijeenkomst, of in zijne » geestelijke of kerkelijke betrekking, in eenig geschrift, onder » welken naam of in welken vorm ook uitgevaardigd, eenige be- » risping of afkeuring, hetzij in het algemeen van de regering, » hetzij in het bijzonder van eenige daad van het openbaar gezag » of van eene wet of wettelijke verordening, zich heeft veroorloofd, » wordt gestraft met correctionele gevangenisstraf van ten langste » zes maanden, en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd » gulden, te zamen of afzonderlijk, en wordt de vernietiging van » het geschrift door den regter bevolen.
» Indien daarbij opruijing tot het begaan van misdaad of wan- » bedrijf heeft plaats gehad, zijn de bepalingen van den 23sten » titel daarop toepasselijk."

Artt. 25, 26, 27, 28 en 29 worden Artt. 26, 27, 28, 29 en 30.

Art. 30 wordt Art. 31. In plaats van *art.* 25, lees: » art. 26".

Art. 31 wordt Art. 32.

Art. 32 wordt Art. 33. In plaats van *art.* 30, lees: » art. 31".

Na dit artikel te laten volgen:

» Art. 34. Onder de benaming van bedienaren van de gods- » dienst worden in dit wetboek begrepen alle geestelijken, al dan » niet het leeraars-ambt uitoefenende, zonder onderscheid van » rang of benaming, of tot welke godsdienstige gezindheid, kerk, » gemeente of gemeenschap zij behooren."

TITEL III.

Art. 8. Achter de woorden: *ten platten lande*, in n°. 1, te voegen: » buiten de kom der dorpen".

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Nota van nadere Wijzigingen; Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

TITEL IV.

Art. 1. In plaats van de woorden: *niet erkende*, in den 1sten regel, lees: » verbodene".

Art. 2. In plaats van het woord *guldens*, lees »"gulden."

Art. 3 valt weg.

TITEL VI.

Art. 4. In plaats van: *buitengewone tuchthuisstraf*, lees: » gewone tuchthuisstraf."

Art. 5. In plaats van de woorden: *wetboek bedreigd*, lees: » wetboek met straf bedreigd".

TITEL VIII.

Art. 1. In het 1ste lid, in plaats van de woorden: *binnen het — zilveren muntspecien*, lees: » gouden of zilveren muntspecien » van het Koningrijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in » andere werelddeelen".

In het 2de lid vallen de woorden: *binnen het — wettig gangbare* weg.

Art. 29. Achter de woorden: *geschikt om*, te voegen: » ten be- » hoeve van anderen".

Art. 39. In plaats van de woorden: *vijf en twintig tot — uitgesproken*, lees: » niet meer dan twee duizend gulden worden » uitgesproken, welke, bij wanbedrijven, tot vijf en twintig gulden » kan afdalen".

TITEL IX.

Art. 18. In den 2den regel in plaats van de woorden: *na daarin*, lees: » wetende daarin".

TITEL X.

Art. 4. In plaats van de woorden: *in de gevolgen*, lees: » uit » haren aard in de gevolgen".

TITEL XII.

Art. 1. De woorden: *geregeld en* vallen weg.

In plaats van de woorden: *van wederzijdsche getuigen*, lees: » van » en geregeld door wederzijdsche getuigen".

TITEL XIV.

Art. 4. Achter het woord *bevel*, in den 3den regel, te voegen: » aanmaning of verzoek",

Art. 5. Achter het woord *bevel*, in den 2den regel, te voegen: » aanmaning of verzoek".

TITEL XV.

Art. 7. In plaats van de woorden: *op hen toepasselijk*, lees: » op hem toepasselijk".

TITEL XVII.

Art. 3. Achter het woord *ligchamen*, te voegen: » al is het » ook dat geen van derzelver leden uitdrukkelijk is aangeduid".

Art. 4. De woorden: *of ook andere regtmatige of geoorloofde inzigten* vallen weg.

Art. 10. Het 2de lid valt weg.

Art. 14. In den 1sten regel van het 2de lid, in plaats van de woorden: *op hen*, lees: » op de drukkers en uitgevers".

TITEL XVIII.

Art. 3. In plaats van de woorden: *de regten van derde is bedoeld geweest*, lees: » derden daarvan het gevolg heeft kunnen zijn".

Art. 9. In plaats van de woorden: *van de zee*, lees: » door » de zee".

Art. 12. Aan dit artikel het volgende 2de lid toe te voegen:
» Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening van » zijn beroep is gepleegd, kan hem die uitoefening voor den tijd » van een tot vijf jaren worden verboden".

TITEL XIX.

Het 1ste artikel aldus te lezen:
» Die eenig goed, dat hem niet toebehoort, ter kwader trouw » heeft weggenomen, ten einde dat zich zelven of eenen derde » toe te eigenen, is schuldig aan diefstal."

Art. 5. In plaats van het woord *jegens*, lees: » tegen".

Art. 6. In plaats van de woorden: *steden en kom*, lees: » ste- » den en de kom".

Art. 26. Achter het woord *uitrukken*, in den 4den regel, te voegen: » of uitdraaijen".

TITEL XXII.

Na Art. 9 het volgende artikel te laten volgen:
» Art. 10. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste » drie maanden en geldboete van honderd tot duizend gulden, wor- » den gestraft die, zonder de daartoe vereischte vergunning of » aanstelling te hebben verkregen, banken van leening of pandjes- » huizen hebben opgerigt of gehouden, of zich als inbrengers bij » zoodanige inrigtingen hebben gedragen".

Art. 10 wordt Art. 11. In plaats van de woorden: *van vervat*, lees: » vervat".

Art. 11 wordt Art. 12.

TITEL XXIII.

Art. 1. In plaats van het laatste woord: *betrekkingen*, lees: » regten".

Art. 6. In den 1sten regel van het 2de lid, in plaats van de woorden: *op hen*, lees: » op de drukkers en uitgevers".

Art. 8. In n°. 3, in plaats van de woorden: *heeft uitgedeeld*, lees: » des bewust, heeft uitgedeeld."

DERDE BOEK.

Art. 3. In n°. 2 in plaats van: *gemeentegronden*, lees: » ge- » meente- of markengronden".

Art. 5. In n°. 2, in plaats van de woorden: *door buiten noodzakelijkheid*, lees: », vaarten of kanalen door wederregtelijk".
In n°. 4, in plaats van de woorden: *op de wegen*, lees: » in » herbergen of op wegen".

Art. 9. In n°. 1, in plaats van de woorden: *goud- en zilversmids*, lees: » goud- en zilversmeden of kasthouders".
In n°. 6, in plaats van de woorden: *of ook bedorven*, lees: » of » bedorven".

Art. 12. In n°. 10, in plaats van het woord *zaad*, lees: » zand".

Art. 15. In plaats van: *art. 12 n°. 2, 9 en 10*, lees: » art. 12 n°. 2".

---

39. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel I, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen*.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen", en dat het noodig is, het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Eersten Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 20), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

1ste BOEK.

Van misdrijven en straffen in het algemeen.

1ste TITEL.

Van misdrijven en derzelver onderscheidingen.

Art. 1. Misdrijf bestaat in het doen of nalaten van eene daad,

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

welke de wet of eenige wettelijke verordening, onder bedreiging van straf, verbiedt of gebiedt.

Art. 2. Misdrijven worden onderscheiden in misdaden, wanbedrijven en overtredingen.

Art. 3. Misdaden zijn misdrijven die met criminele, wanbedrijven die met correctionnele, overtredingen die met policiestraffen worden bedreigd.

Art. 4. Misdaad wordt niet dan met opzet gepleegd.

Lasten en bevelen, enz.

---

40. ONTWERP VAN WET, BOEK I, TITEL II, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, »moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van pro- » cederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvingen en verstaan bij deze, den Tweeden Titel van het Eerste boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 21), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

IIde TITEL.

Van straffen in het algemeen.

Iste AFDEELING.

Van straffen en derzelver soorten.

Art. 1. De criminele straffen zijn:

1°. de doodstraf;

2°. levenslange tuchthuisstraf;

3°. langdurige tuchthuisstraf;

4°. buitengewone tuchthuisstraf;

5°. gewone tuchthuisstraf;

6°. verbanning.

Art. 2. Bijkomende straffen bij de vier laatstgenoemde, kunnen zijn:

1°. geldboete;

2°. verbod, voor eenen tijd of voor altijd, om een bepaald bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen.

Art. 3. De correctionnele straffen zijn:

1°. gevangenisstraf;

2°. geldboete;

Art. 4. Bijkomende straffen bij de in het voorgaand artikel genoemde kunnen zijn:

1°. schorsing in de uitoefening van staatsburgerlijke regten;

2°. verbod voor eenen tijd of voor altijd om een bepaald bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen.

Art. 5. De policie-straffen zijn:

1°. gevangenisstraf;

2°. geldboete.

Art. 6. De wet of wettelijke verordening bepaald, in welke gevallen de regter bevoegd of verpligt is om het voorwerp van het misdrijf, mitsgaders hetgeen uit het misdrijf is voortgesproten, gelijk mede de middelen en de werktuigen, die tot het plegen van het misdrijf gediend hebben of daartoe bestemd zijn geweest, verbeurd te verklaren, of te bevelen dat die voor alle misbruik ongeschikt gemaakt of vernietigd worden.

Deze bevoegdheid of verpligting ondergaat geene verandering door het aanwezen van verzachtende omstandigheden, en strekt zich mede uit tot de gevallen van poging tot medepligtigheid.

Art. 7. In geval van zamenloop van geldboete of verbeurdverklaringen van bepaalde voorwerpen met teruggave of schadevergoeding, heeft, bij ongenoegzaamheid van de goederen des veroordeelden, de teruggave of schadevergoeding den voorrang.

2de AFDEELING.

Van criminele straffen.

Art. 8. De doodstraf wordt door den scherpregter uitgevoerd op een schavot, door den veroordeelde met eenen strop om den hals aan eene galg vast te maken, en een luik onder zijne voeten te doen wegvallen.

Art. 9. De lijken van hen, welke de doodstraf hebben ondergaan, worden aan hunne naastbestaanden, vrienden of andere betrekkingen, indien deze dit verlangen, overgegeven, onder verpligting van die zonder uiterlijk vertoon te doen begraven.

Art. 10. De langdurige tuchthuisstraf wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste twaalf en ten langste vijftien achtereenvolgende jaren.

Art. 11. De buitengewone tuchthuisstraf wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste acht en ten langste elf achtereenvolgende jaren.

Art. 12. De gewone tuchthuisstraf wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste vier en ten langste zeven achtereenvolgende jaren.

Art. 13. De veroordeelden tot levenslange tuchthuisstraf worden opgesloten gedurende de vijftien eerste jaren in een huis van tuchtiging, in afzonderlijke cellen zoowel bij dag als bij nacht, onder verpligting tot arbeid en gedurende den overigen straftijd in een daartoe ingerigt huis van tuchtiging, bij nacht in afzonderlijke cellen en bij dag in werkzalen met hoogstens tien personen te zamen, onder verpligting tot arbeid.

Art. 14. De veroordeelden tot langdurige, buitengewone of gewone tuchthuisstraf, worden gedurende hunnen geheelen straftijd in een huis van tuchtiging in afzonderlijke cellen zoowel bij dag als bij nacht, onder verpligting tot arbeid, opgesloten.

Art. 15. De verbanning wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste vijf en ten langste twintig achtereenvolgende jaren.

De tot die straf veroordeelden worden buiten het grondgebied des Rijks gebragt en mogen zich gedurende den tijd hunner verbanning niet binnen het Rijk of in deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen ophouden.

Art. 16. De geldboete, als bijkomende criminele straf, bedraagt niet minder dan twee honderd en niet meer dan vijf duizend gulden.

Art. 17. De veroordeelde tot eene criminele straf mag, behoudens hetgeen bij het Burgerlijk Wetboek en dat van Burgerlijke Regtsvordering ten opzigte der deskundigen en getuigen in burgerlijke zaken is bepaald, noch als deskundige of getuige eene beëedigde verklaring in regten afleggen, noch als deskundige verslag geven, noch als getuige tegenwoordig zijn bij het opmaken van eenige openbare akte.

Hij is vervallen van alle waardigheden, ambten, posten of bedieningen en ook daartoe voor het vervolg onbekwaam, en verliest alle aanspraak op de uitoefening van staatsburgerlijke regten.

Art. 18. De veroordeelde, die in een huis van tuchtiging eene criminele straf ondergaat, verliest van regtswege gedurende zijnen straftijd het beheer zijner goederen.

Wanneer daartoe grond bestaat, worden, volgens het voorschrift van art. 503 van het Burgerlijk Wetboek, door den kantonregter van de laatste woonplaats van den veroordeelden een curator en toeziende curator over hem benoemd, ten einde zijne goederen als die van eenen onder curatele gestelden te beheeren. Die benoeming geschiedt op verzoek hetzij van den veroordeelde of andere belanghebbenden, hetzij van het openbaar ministerie bij de regtbank van het arrondissement, waarin die woonplaats gelegen is.

Art. 19. Alle arresten van veroordeeling tot criminele straffen worden bij uittreksel aangeplakt in de gemeenten waar het arrest is uitgesproken, de doodstraf wordt ten uitvoer gelegd, de misdaad is gepleegd, en de veroordeelde het laatst woonachtig is geweest.

3de AFDEELING.

Van correctionnele straffen.

Art. 20. De correctionnele gevangenisstraf wordt, behoudens de

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

uitzonderingen voor bepaalde gevallen in de wet vastgesteld, opgelegd voor eenen tijd van ten minste acht achtereenvolgende dagen en ten langste vijf achtereenvolgende jaren.

De tot deze straf veroordeelden worden gedurende hunnen geheelen straftijd in een huis van correctie, in afzonderlijke cellen zoowel bij dag als bij nacht, onder verpligting tot arbeid, opgesloten.

Indien echter de opgelegde gevangenisstraf den tijd van vier maanden niet te boven gaat, kunnen de veroordeelden deze in de gevangenis der arrondissements-regtbank op dezelfde wijze ondergaan.

Art. 21. Indien de veroordeelden tot tuchthuisstraf bij het eindigen daarvan nog eene correctionnele gevangenisstraf moeten ondergaan, blijven zij in het huis van tuchtiging opgesloten.

Art. 22. De geldboete, als correctionnele straf, is de zoodanige, welke of waarvan het maximum de som van vijf en zeventig gulden te boven gaat, zonder dat het minimum beneden de tien gulden afdaalt. Zij kan, behoudens de uitzonderingen voor bepaalde gevallen in de wet vastgesteld, de som van drie duizend gulden niet overschrijden.

4de AFDEELING.

Van policie-straffen.

Art. 23. De gevangenisstraf, als policie-straf, wordt opgelegd voor eenen tijd van ten minste éénen dag en ten langste zeven achtereenvolgende dagen.

Die straf bestaat in eenzame opsluiting, zonder verpligting tot arbeid, in eene gevangenis, welke niet tevens tot verblijf van veroordeelden tot criminele straffen bestemd is.

Art. 24. De regter is bevoegd te bepalen dat de veroordeelden tot de in het voorgaand artikel vermelde gevangenisstraf, gedurende hunnen straftijd om den anderen of derden dag geen ander voedsel dan water en brood zullen ontvangen.

Art. 25. De geldboete, als policie-straf, is de zoodanige, welke niet minder dan éénen en niet meer dan vijf en zeventig gulden bedraagt.

5de AFDEELING.

Bepalingen aan alle of eenige der voorgaande afdeelingen gemeen.

Art. 26. De cellen in de huizen van tuchtiging en van correctie moeten de noodige ruimte hebben voor het behoud der gezondheid en het verrigten van den opgelegden arbeid.

Zij moeten zoodanig zijn gebouwd, dat er hoegenaamd geene gemeenschap tusschen de veroordeelden onderling kan plaats hebben.

Art. 27. Ieder veroordeelde, welke in eene afzonderlijke cel is opgesloten, wordt ten minste zes malen daags bezocht.

De bezoeken van werkmeesters, opzigters, geestelijken, geneesheeren, onderwijzers, leden van het bestuur, en van andere personen, welke toelating verkregen hebben, zijn hieronder begrepen.

Indien de veroordeelde zulks verlangt, wordt hij van het bezoek van vreemden, hoewel van een bewijs van toelating voorzien, verschoond ten ware dat bewijs in het openbaar belang mogt zijn verleend.

Art. 28. Ieder veroordeelde geniet, zoo mogelijk, dagelijks op daarvoor bestemde plaatsen, afgezonderd van andere gevangenen, de vrije lucht.

Art. 29. Indien een veroordeelde tot levenslange tuchthuisstraf verlangt den straftijd, dien hij nog bij dag in werkzalen moet doorbrengen, in eene afzonderlijke cel te voleindigen, wordt hem dit toegestaan

Art. 30. Bij reglementen van openbaar bestuur wordt onder anderen geregeld wat betrekking heeft tot de wijze van beheer der strafgevangenissen, de luchtzuivering, verwarming en verlichting der cellen en werkzalen, de voeding, het nachtleger en de kleeding, welke aan de gevangenen verstrekt worden, den arbeid, de uitoefening der godsdienst, het godsdienstig en school-onderwijs, de geneeskundige dienst, het genieten der vrije lucht, het toezigt en de tucht der gevangenen, het bezoek van en de toelating tot hen, het houden van briefwisseling met hunne bloedverwanten en andere personen, en het indienen van klagten.

Art. 31. Van de opbrengst van den arbeid der veroordeelden wordt een gedeelte afgezonderd om aan hen na hunne invrijheidstelling, dadelijk of op bepaalde tijdstippen, te worden ter hand gesteld. Bovendien kan, zelfs ook voor de levenslang veroordeelden, iets van die opbrengst worden aangewend tot verzachting van hun lot in de strafgevangenis; een en ander volgens de bepalingen daaromtrent in de voorschreven reglementen te maken.

Het overige strekt ten behoeve van den Staat.

Art. 32. De veroordeelingen in de proces-kosten en tot geldboete kunnen worden ten uitvoer gelegd op de goederen van den veroordeelden, op dezelfde wijze als omtrent de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken is bepaald.

Art. 33. Bij elke veroordeeling tot geldboete wordt tevens door den regter bepaald dat, indien deze binnen zes maanden, nadat de veroordeelde tot de betaling is aangemaand, niet mogt zijn voldaan of verhaald, die straf door gevangenisstraf zal worden vervangen.

Art. 34. De in het voorgaand artikel vermelde gevangenisstraf wordt niet als eene zwaardere, hoogere of andere straf dan de geldboete aangemerkt, en kan voor hen, die wegens misdaad of wanbedrijf zijn veroordeeld, den tijd van één jaar, en voor hen, die wegens overtreding zijn veroordeeld, den tijd van zeven dagen niet te boven gaan.

Zij wordt door hen, die wegens misdaad of wanbedrijf zijn veroordeeld, op dezelfde wijze en in dezelfde gevangenis ondergaan, als de correctionnele gevangenisstraf, en door hen, die wegens overtreding zijn veroordeeld, op dezelfde wijze en in dezelfde gevangenis als de policie-gevangenisstraf.

Art. 35. De voldoening der geldboete ontslaat van het verder ondergaan der in art. 33 genoemde gevangenisstraf.

Art. 36. De veroordeeling in de proceskosten strekt ten behoeve van den Staat.

Hetzelve geldt van de verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen mitsgaders van de veroordeeling in geldboete, ten ware bij bijzondere wetten of wettelijke verordeningen, voor het geval van derzelver overtreding, anders mogt zijn bepaald.

Art. 37. Allen, die wegens hetzelfde misdrijf bij hetzelfde arrest of vonnis veroordeeld worden in de kosten, of die wegens hetzelfde misdrijf veroordeeld worden tot vergoeding van kosten, schaden en interessen, ook wanneer die bij eene afzonderlijke burgerlijke regtsvordering is geëischt, zijn hoofdelijk voor het geheel der kosten en vergoeding van kosten, schaden en interessen aansprakelijk.

Art. 38. Indien verschillende personen bij hetzelfde arrest of vonnis wegens onderscheidene misdrijven veroordeeld worden, bepaalt de regter, naar gelang zoo der zwaarte van ieders misdrijf als der kosten die het onderzoek daarvan heeft veroorzaakt, het aandeel dat ieder hunner in de kosten van het regtsgeding moet dragen.

Art. 39. De tijd van elken dag gevangenisstraf is van vier en twintig uren, die van eene maand van dertig dagen.

Art. 40. De schorsing in de uitoefening van staatsburgerlijke regten gaat in met den eersten dag, waarop het arrest of vonnis mag worden ten uitvoer gelegd.

Hetzelve is toepasselijk op het verbod om eenig bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen, ten ware de regter daarvoor een later tijdstip mogt hebben vastgesteld.

Bij de bepaling van het tijdstip, waarop die schorsing of dat verbod zal zijn geëindigd, wordt de tijd, voor welken de veroordeelden tevens tot tuchthuis- of gevangenisstraf was verwezen, niet medegerekend.

Lasten en bevelen enz.

---

41. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel III, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Derden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 22),

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

1ste BOEK.

IIIde TITEL.

Van poging tot misdrijf.

Art. 1. Door poging tot misdrijf wordt verstaan elke daad, welke met het te plegen misdrijf in zoodanig verband staat, dat zij als een begin van uitvoering van hetzelve moet worden beschouwd.

Art. 2. Poging kan alleen gestraft worden wanneer zij niet dan door omstandigheden van den wil des bedrijvers onafhankelijk hare uitwerking heeft gemist.

Art. 3. Poging tot misdaad wordt gestraft:

indien tegen de misdaad de doodstraf of levenslange tuchthuisstraf is bedreigd, met langdurige tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad langdurige tuchthuisstraf is bedreigd, met buitengewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad buitengewone tuchthuisstraf is bedreigd, met gewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad gewone tuchthuisstraf is bedreigd, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden;

indien tegen de misdaad verbanning is bedreigd, met geldboete van niet minder dan duizend gulden.

Art. 4. Wanneer tegen eene misdaad, nevens andere straffen, geldboete, of verbod om eenig bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen, is bedreigd, worden laatstgenoemde straffen insgelijks uitgesproken tegen den aan poging tot zoodanige misdaad schuldig verklaarde, met dien verstande dat, ingeval de poging slechts met geldboete gestraft wordt, de geldboete, als bijkomende straf, vervalt.

Art. 5. Poging tot wanbedrijf of overtreding wordt alleen gestraft, wanneer de wet of wettelijke verordening dezelve uitdrukkelijk met straf bedreigt.

Lasten en bevelen, enz.

---

42. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel IV, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Vierden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 23), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

IVde TITEL.

Van daders, mededaders, medepligtigen en begunstigers van misdrijf.

Art. 1. Daders zijn, die in persoon misdrijf plegen of pogen te plegen.

Art. 2. Als mededaders worden aangemerkt en met de straf, tegen het misdrijf of de poging bedreigd, gestraft, die anderen door geweld of door bedreiging tot het plegen van een misdrijf dwingen, of hen, over wie zij te gebieden hebben, bevel tot het plegen van een misdrijf geven, of die door lastgeving, verleiding, omkooping, of opzettelijke misleiding, anderen tot het plegen van een misdrijf overhalen, zoodat dit geweld, die bedreiging, dit bevel, die lastgeving, verleiding, omkooping of misleiding de oorzaak van het gepleegde misdrijf of van de poging daartoe is geweest.

Art. 3. Medepligtigen zijn, die, zonder de oorzaak van een gepleegd misdrijf of van poging daartoe te zijn, het plegen van het misdrijf door geweld, bedreiging, bevel, lastgeving, verleiding, omkooping of misleiding bevorderen; die, des bewust, door het verschaffen van wapenen, werktuigen, gereedschappen of andere middelen tot het plegen van een misdrijf helpen of medewerken; die door het geven van raad of onderrigting of op eenigerlei andere wijze het plegen van een misdrijf gemakkelijker maken, of gedurende het plegen van het misdrijf den dader beveiligen, bedekken, of hem op eenige andere wijze behulpzaam zijn.

Art. 4. Medepligtigheid aan misdaad of aan poging daartoe wordt gestraft;

indien tegen de misdaad de doodstraf of levenslange tuchthuisstraf is bedreigd, met langdurige tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad of de poging langdurige tuchthuisstraf is bedreigd, met buitengewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad of de poging buitengewone tuchthuisstraf is bedreigd, met gewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad of de poging gewone tuchthuisstraf is bedreigd, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden;

indien tegen de misdaad verbanning is bedreigd, met geldboete van niet minder dan duizend gulden.

Art. 5. Indien tegen het misdrijf of de poging correctionnele of policie-straffen zijn bedreigd, worden de medepligtigen nimmer zwaarder gestraft dan met twee derden van het maximum der straf tegen den dader bedreigd.

Indien nogtans daardoor beneden het minimum dier straf zou moeten worden afgedaald, wordt dat minimum opgelegd.

Art. 6. Wanneer tegen eenig misdrijf, nevens andere straffen, geldboete, of schorsing in de uitoefening van staatsburgerlijke regten is bedreigd, worden laatstgenoemde straffen tegen de medepligtigen insgelijks uitgesproken, met dien verstande dat, ingeval de medepligtigheid slechts met geldboete gestraft wordt, de geldboete, als bijkomende straf, vervalt.

Art. 7. De mededader van of medepligtige aan eenig misdrijf, is voor de verzwarende omstandigheden of voor andere misdrijven, welke het hebben vergezeld, alleen in zoo verre strafbaar, als hij die verzwarende omstandigheden of andere misdrijven heeft behooren te voorzien.

Art. 8. Begunstigers zijn, die voorwerpen, welke zij wisten of moeten geacht worden geweten te hebben dat door misdrijf verkregen of daaruit voortgesproten waren of tot het plegen van misdrijf gediend hadden of daartoe bestemd waren, helen, bergen, koopen, in ruiling, huur, pand of ten geschenke nemen, verduisteren, vernietigen of ten voordeele der schuldigen verkoopen, verruilen, verhuren of verpanden.

Art. 9. Als begunstigers worden insgelijks aangemerkt, die, in verstandhouding met den schuldige, op eenige wijze voordeel uit het misdrijf hebben getrokken.

Art. 10. De begunstigers worden gestraft met dezelfde straf welke de wet tegen de medepligtigen bedreigt.

Art. 11. Indien het misdrijf van verzwarende omstandigheden of van een ander misdrijf is vergezeld geweest, zijn de begunstigers voor die verzwarende omstandigheden of dat andere misdrijf alleen in zoo verre strafbaar, als zij daarvan vóór of op het oogenblik van de daden, in de artt. 8 en 9 vermeld, hebben kennis gedragen, of geacht moeten worden te hebben kennis gedragen.

Art. 12. Wanneer eenig misdrijf in den dader niet strafbaar is, of met eene mindere straf wordt bedreigd uit hoofde dat het aan hem regtens of in het geheel niet of minder toerekenbaar is, heeft zulks geenen invloed op de straf, tegen de mededaders, medepligtigen of begunstigers uit te spreken.

Lasten en bevelen, enz.

---

43. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel V, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen » wetboek van burgelijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

» regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde eerste boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Vijfden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 24), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

Vde TITEL.

Van daden, die uit hoofden van noodweer niet als misdrijf worden beschouwd, van toerekening van misdrijf en van vermindering van straf.

Art. 1. Geene daad wordt als misdrijf beschouwd, indien zij in noodweer is begaan.

Art. 2. Noodweer bestaat in de verdediging tegen geweldadige en onwettige aanranding van eigen of eens anderen lijf, eerbaarheid of goederen.

Art. 3. Geen regt tot noodweer wordt erkend, indien de aangerande rekenen kon op de oogenblikkelijk benoodigde hulp der openbare magt.

Art. 4. Het regt tot noodweer strekt zich niet verder uit dan tot hetgeen vereischt wordt voor de verdediging in art. 2 vermeld.

Indien nogtans de aangerande alleen uit schrik of angst verder mogt zijn gegaan, wordt hij niet geacht de grenzen der noodweer te hebben overschreden.

Art. 5. Geene daad wordt als misdrijf beschouwd, wanneer die is bevolen door de wet of plaats heeft ter voldoening aan een wettig bevel.

Art. 6. Geene daad wordt als misdrijf toegerekend, bijaldien de dader door overmagt daartoe is gedwongen, of op het oogenblik van het plegen der daad krankzinnig was.

Art. 7. Onder krankzinnigen worden in dit wetboek verstaan, die van het vrije gebruik van hunne verstandelijke vermogens beroofd zijn.

Art. 8. Ingeval eene daad uit hoofde van krankzinnigheid niet toerekenbaar wordt beschouwd, beveelt de regter tevens bij de buiten-vervolging-stelling of vrijspraak, indien de rust der maatschappij of de veiligheid van personen of goederen dit vordert, dat de buiten-vervolging-gestelde of vrijgesprokene in een bij dat bevel aan te wijzen geneeskundig gesticht voor krankzinnigen worde opgenomen en verzorgd, en zulks gedurende eenen proeftijd van hoogstens één jaar, binnen welken hij daaruit niet mag worden ontslagen, en die door de regtbank van het arrondissement, waarin het geneeskundig gesticht gelegen is, kan worden verlengd.

Bij dit bevel wordt tevens uitgedrukt dat deze opneming en verzorging op kosten van den krankzinnige zullen plaats hebben, ten ware hij onvermogend mogt zijn.

Art. 9. Misdrijf gepleegd in dronkenschap is geheel toerekenbaar en wordt met de gewone straf, tegen het misdrijf bedreigd, gestraft.

Indien echter het misdrijf is gepleegd in dronkenschap, door dwang of misleiding, zonder eenige schuld van den dader van het misdrijf, veroorzaakt, is het niet toerekenbaar, ingeval deze door die dronkenschap van het gebruik zijner verstandelijke vermogens geheel is beroofd geweest.

Art. 10. Misdaad of wanbedrijf, door kinderen beneden de tien, en overtreding door kinderen beneden de acht jaren gepleegd, zijn niet toerekenbaar.

Zoodra den regter van dien jeugdigen ouderdom is gebleken, spreekt hij hunne buiten-vervolging-stelling of vrijspraak uit en beveelt dat zij aan hunne ouders, voogden of nabestaanden worden teruggegeven.

Art. 11. Bij misdaad of wanbedrijf kan de regter, te gelijk met de, in het voorgaand artikel vermelde, buiten-vervolging-stelling of vrijspraak, ook naar gelang der omstandigheden, bevelen dat deze kinderen, voor eenen door hem te bepalen tijd, doch niet langer dan tot dat zij hun achttiende jaar hebben bereikt, in een voor hen geschikt gesticht worden geplaatst ten einde aldaar te worden opgevoed.

Bij veranderde omstandigheden staat het dien regter vrij, na het openbaar ministerie gehoord te hebben, hun ontslag uit het gesticht binnen den bepaalden tijd te gelasten.

Art. 12. Kinderen, die tijdens het plegen van eene misdaad of een wanbedrijf tusschen de tien en zestien, of, tijdens het plegen van eene overtreding, tusschen de acht en zestien jaren oud zijn, worden, indien zij zonder oordeel des onderscheids hebben gehandeld, door den regter buiten vervolging gesteld of vrijgesproken en aan hunne ouders, voogden of nabestaanden teruggegeven.

Bij gepleegde misdaad of wanbedrijf is de bepaling van het voorgaand artikel is ook ten deze toepasselijk.

Art. 13. Indien de in het voorgaand artikel vermelde kinderen met oordeel des onderscheids hebben gehandeld, worden zij, ingeval van misdaad, gestraft met correctionnele gevangenisstraf.

In geval van wanbedrijf kan geene langere gevangenisstraf dan van één jaar, en geene hoogere geldboete dan van twee honderd gulden tegen hen worden uitgesproken. Bij verzachtende omstandigheden kan de regter, indien gevangenisstraf en geldboete bedreigd zijn, deze straffen afzonderlijk uitspreken, en indien slechts ééne dezer straffen bedreigd is, de gevangenisstraf door policie-gevangenisstraf en de geldboete door policie-geldboete doen vervangen.

In geval van overtreding wordt de bedreigde straf toegepast en kan bij verzachtende omstandigheden de gevangenisstraf tot op éénen dag en de geldboete tot op éénen gulden afdalen.

Art. 14. Wanneer de schuldig-verklaarde, hetzij uit hoofde zijner jonge jaren, schoon hij den ouderdom van zestien jaren heeft bereikt, hetzij wegens het geringe nadeel door de misdaad of het wanbedrijf toegebragt, hetzij wegens dwang, bevel, billijke vrees, sterke verleiding, bekrompenheid van verstand of andere verzachtende omstandigheden, eene aanmerkelijke vermindering van straf mogt verdienen, kunnen de bedreigde straffen vervangen worden als volgt:

1°. levenslange tuchthuisstraf, door langdurige en zelfs door buitengewone tuchthuisstraf;

2°. langdurige tuchthuisstraf, door buitengewone en zelfs door gewone tuchthuisstraf;

3°. buitengewone tuchthuisstraf, door gewone tuchthuisstraf en zelfs door correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden;

4°. gewone tuchthuisstraf of verbanning, door correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden;

5°. correctionnele gevangenisstraf, door policie-gevangenisstraf van ten minste drie dagen;

6°. correctionnele geldboete door policie-geldboete van niet minder dan vijf gulden.

Art. 15. Indien tegen eenig misdrijf een hooger minimum van straf is bedreigd dan waartoe zoodanige straf volgens de bepalingen van den Tweeden Titel van dit Boek in het algemeen kan afdalen, kan bij verzachtende omstandigheden de straf beneden het bedreigde minimum worden uitgesproken; onverminderd de bevoegdheid van den regter om ook in zoodanig geval de bepalingen van het voorgaand artikel toe te passen.

Art. 16. Bij verzachtende omstandigheden kunnen gevangenisstraf en geldboete, te zamen bedreigd zijnde, afzonderlijk worden uitgesproken, kan de policie-gevangenisstraf tot op eenen dag en de policie-geldboete tot op éénen gulden worden verminderd, en kunnen de bijkomende criminele en correctionnele straffen buiten toepassing worden gelaten.

Art. 17. Misdadigers beneden de achttien jaren kunnen nimmer tot de doodstraf noch tot levenslange tuchthuisstraf veroordeeld worden.

Indien eene dezer straffen tegen de door hen gepleegde misdaad is bedreigd, worden zij tot langdurige tuchthuisstraf veroordeeld, en kan de regter bij verzachtende omstandigheden, ook in dat geval buitengewone en zelfs gewone tuchthuisstraf opleggen.

Lasten en bevelen, enz.

---

41. ONTWERP VAN WET, Boek I, Titel VI, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Zesden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 25), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

VIde TITEL.

Van zamenloop en herhaling van misdrijven.

Art. 1. Bij schuldigverklaring, hetzij aan meerdere misdaden, hetzij aan meerdere wanbedrijven, hetzij aan misdaad en wanbedrijf, wordt slechts de straf, tegen *één* dier misdrijven, en wel, indien zij van verschillende zwaarte zijn, die tegen het zwaarste bedreigd, uitgesproken, doch wordt deze zamenloop als eene verzwarende omstandigheid aangemerkt.

De regter is bevoegd om deze straf met een derde te verhoogen:

1°. bij zamenloop van misdaden, indien tegen iedere of tegen de zwaarste derzelve buitengewone of gewone tuchthuisstraf is bedreigd, zonder onderscheid of er tevens al dan niet zamenloop met wanbedrijven plaats heeft; en

2°. bij zamenloop van wanbedrijven, indien tegen twee of meerdere derzelve gevangenisstraf bedreigd is, mits beneden het gezamenlijk bedrag der op die wanbedrijven gestelde straffen blijvende.

Art. 2. Indien iemand na tot eene criminele of correctionnele straf te zijn veroordeeld geweest, aan misdaad of wanbedrijf, vóór die veroordeeling gepleegd, wordt schuldig verklaard, moet de regter bij de toepassing der straf de vroegere veroordeeling in rekening brengen.

Hij is bevoegd om, indien tegen de misdaad of het wanbedrijf, langdurige of buitengewone tuchthuisstraf of correctionnele gevangenisstraf is bedreigd, deze straffen met een derde te verminderen, mits in het laatstgenoemde geval geene gevangenisstraf beneden de acht dagen uitsprekende.

Art. 3. De bepalingen der beide voorgaande artikelen zijn niet van toepassing op geldboete.

Art. 4. Indien iemand, na tot eene criminele of correctionnele straf te zijn veroordeeld geweest, aan misdaad of wanbedrijf, na die veroordeeling gepleegd, wordt schuldig verklaard, wordt de vroegere veroordeeling als eene verzwarende omstandigheid aangemerkt.

De regter is bevoegd om, indien tegen de misdaad of het wanbedrijf buitengewone of gewone tuchthuisstraf, gevangenisstraf of geldboete is bedreigd, deze straffen met een derde te verhoogen.

De bepaling van het voorgaand lid is nogtans alleen van toepassing, indien vroeger eene criminele straf of eene gevangenisstraf van meer dan zes maanden is opgelegd.

Art. 5. Indien iemand, na twee of meermalen tot eene criminele straf of tot gevangenisstraf van meer dan zes maanden te zijn veroordeeld geweest, aan misdaad of wanbedrijf, na de laatste dier veroordeelingen gepleegd, wordt schuldig verklaard, en tegen die misdaad of dat wanbedrijf buitengewone of gewone tuchthuisstraf, gevangenisstraf of geldboete is bedreigd, is de regter bevoegd deze straffen met de helft te verhoogen, mits in het eerstgenoemde geval den tijd van vijftien jaren tuchthuisstraf niet te boven gaande.

Art. 6. Niettegenstaande de bepalingen van de artt. 1, 4 en 5, kan de regter, indien de omstandigheden, waaronder, bij zamenloop van misdrijven, *één* of meer derzelve, of, bij herhaling, het latere misdrijf gepleegd is, daartoe aanleiding geven, de voorschriften van den voorgaanden titel ten aanzien van verzachtende omstandigheden toepassen.

Art. 7. Indien iemand, die tuchthuisstraf ondergaan heeft, aan eene daarna gepleegde misdaad wordt schuldig verklaard waartegen langdurige tuchthuisstraf is bedreigd, en onder zoodanige verzwarende omstandigheden, dat de regter zich, ongeacht de vroegere veroordeeling, verpligt zoude achten het maximum der straf toe te passen, kan de levenslange tuchthuisstraf worden uitgesproken.

Art. 8. Bij de toepassing der vier voorgaande artikelen wordt geen acht geslagen op wanbedrijven, waartegen bij dit wetboek niet is voorzien.

Art. 9. Bij overtredingen wordt op vroegere veroordeelingen geen acht geslagen, tenzij bij de wet of wettelijke verordening daaromtrent bijzonder is voorzien.

Lasten en bevelen, enz.

---

45. ONTWERP VAN WET, BOEK I, TITEL VII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regtelijke magt en van de manier » van procederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Zevenden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek ven Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 26), te vervangen door den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

Iste BOEK.

VIIde TITEL.

Van rehabilitatie.

Art. 1. Die tuchthuisstraf of verbanning ondergaan heeft, is bevoegd brieven van rehabilitatie bij den Hoogen Raad der Nederlanden te vragen, indien hij, na het ondergaan der straf, vijf jaren onafgebroken in hetzelfde arrondissement en de beide laatste jaren daarvan binnen de gemeente, waarin hij zich tijdens zijn verzoek bevindt, heeft gewoond.

Art. 2. Behalve de bewijzen van hetgeen in het voorgaand artikel is gevorderd, moet de veroordeelde bij zijn verzoekschrift, onderteekend en ingediend door eenen procureur bij den Hoogen Raad toegelaten, getuigschriften voegen betreffende zijn gehouden goed gedrag sedert zijne straf is geëindigd, af te geven door de besturen der gemeenten binnen welke hij zich heeft opgehouden.

Art. 3. Indien aan de voorschriften in de beide voorgaande artikelen vervat is voldaan, stelt de Hooge Raad, alvorens te beschikken, het verzoekschrift met de bijlagen in handen van den procureur-generaal die, na ingewonnen berigt, zijn gevoelen daarop, onder overlegging der noodige stukken, aan den Raad mededeelt.

Art. 4. Indien de Hooge Raad de verzochte brieven van rehabilitatie verleent, zijn deze niet van kracht dan nadat zij, daartoe door dien Raad opgezonden, door den Koning zijn goedgekeurd.

Art. 5. De brieven van rehabilitatie doen voor den veroordeelde alle nog voortdurend bestaande gevolgen der tegen hem uitgesproken straf ophouden.

Dit heeft echter eerst plaats nadat die brieven, op de vordering van den veroordeelde, door den griffier van het collegie hetwelk het arrest van veroordeeling heeft gewezen, zijn overgeschreven ter zijde van de minuut van dat arrest, en van die overschrijving door den griffier aanteekening is gedaan op de expeditie der brieven van rehabilitatie zelve.

Art. 6. Een veroordeelde, aan wien eenmaal brieven van rehabilitatie zijn verleend, kan, indien hij nogmaals tot eene criminele straf mogt worden veroordeeld, niet andermaal zoodanige brieven bekomen.

Lasten en bevelen, enz.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

46. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL I, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

Van de misdaden en wanbedrijven en derzelver straffen.

Iste TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen de rust en de veiligheid van den Staat.

Art. 1. De aanslag op het leven van den Koning, van de regerende Koningin, van den naasten erfgenaam van de Kroon of van den regent wordt met den dood gestraft.

Art. 2. Iedere andere aanslag op den persoon van den Koning, van de regerende Koningin, van den naasten erfgenaam van de Kroon of van den regent wordt gestraft met levenslange tuchthuisstraf.

Art. 3. Die den Koning, de regerende Koningin, den naasten erfgenaam van de Kroon of den regent met feitelijke beleedigingen heeft bedreigd, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 4. De aanslag op het leven van de Koningin of van een der leden van het Koninklijk huis wordt gestraft met levenslange tuchthuisstraf.

Art. 5. Iedere andere aanslag op den persoon van de Koningin of van een der leden van het Koninklijk huis wordt gestraft met langdurige tuchthuisstraf.

Art. 6. Onder leden van het Koninklijk huis worden in de beide voorgaande artikelen alleen begrepen bloedverwanten van den Koning of van de regerende Koningin tot den vierden graad ingesloten, en derzelver echtgenooten.

Art. 7. Met levenslange tuchthuisstraf wordt gestraft de aanslag tot vernietiging of verandering van den grondwettigen regeringsvorm of van de orde van troon-opvolging.

Art. 8. De aanslag om het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen geheel of gedeeltelijk onder vreemde heerschappij te brengen, wordt met den dood gestraft.

Art. 9. Aanslag bestaat, zoodra eene daad is verrigt, strekkende om op eenige bepaalde wijze tot de uitvoering van het voorgenomen misdrijf te geraken.

Indien die daad in een misdrijf bestaat, hetwelk met eene zwaardere straf dan de aanslag zelf bedreigd is, wordt de straf op dat misdrijf gesteld, uitgesproken.

Indien het voorgenomen misdrijf niet is volbragt, wordt de aanslag alleen gestraft, wanneer die niet dan door omstandigheden van den wil des bedrijvers onafhankelijk, zijne uitwerking heeft gemist.

Art. 10. Niettegenstaande de bepaling van art. 9 n°. 2 van het Burgerlijk Wetboek, wordt de Nederlander, die zich in dienst van den vijand begeven en de wapenen te water of te land tegen het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen gevoerd heeft, indien hij daarbij den rang van officier heeft bekleed, met langdurige, en indien hij de daad in eenige andere betrekking heeft gepleegd, met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 11. Met levenslange tuchthuisstraf wordt gestraft de Nederlander, die met eene buitenlandsche mogendheid in verstandhouding is getreden, ten einde haar te bewegen tot het plegen van vijandelijkheden of het voeren van oorlog tegen het Rijk of tegen eene van deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen, of ten einde haar in de daartoe opgevatte voornemens te versterken.

Vreemdelingen binnen het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen gevestigd, worden ten deze met Nederlanders gelijkgesteld.

Art. 12. Met den dood wordt gestraft

1°. die met den vijand in verstandhouding is getreden, ten einde hem het intrekken op het grondgebied van het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen gemakkelijk te maken;

2°. die het leger of de vloot van den Staat of een gedeelte daarvan aan den vijand heeft verraden;

3°. die aan den vijand eenige vesting, stad, post, haven, plaats, oorlogsvaartuig, krijgskas of magazijn van krijgsbehoeften of van levensmiddelen, toebehoorende aan of zich bevindende in de magt van den Staat, heeft overgeleverd;

4°. die met het oogmerk om den vijand te begunstigen, verdedigingswerken, tegen den vijand opgerigt, middelen van gemeenschap, krijgsbehoeften of levensmiddelen, voor het leger of de vloot van den Staat bestemd, vernield of onbruikbaar heeft gemaakt;

5°. die met hetzelfde oogmerk de tot verdediging tegen den vijand daar te stellen of daargestelde onderwaterzettingen heeft verhinderd, verminderd of doen ophouden.

Art. 13. Met langdurige tuchthuisstraf wordt gestraft

1°. die aan den vijand manschappen, verdedigingsmiddelen, krijgsbehoeften, geld, geldswaarde of levensmiddelen heeft doen toekomen, of die voor denzelven binnen Nederland, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen krijgsvolk te water of te land heeft geworven;

2°. die, met het oogmerk om den vijand te begunstigen;

voor het leger of de vloot van den Staat bestemde verdedigings-middelen, krijgsbehoeften, geld, geldswaarde of levensmiddelen heeft opgeligt, of derzelver aanvoer of vervoer belemmerd;

onder het krijgsvolk te water of te land desertie, ontrouw of muiterij heeft doen ontstaan;

kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, met welker bewaring hij in eenige betrekking was belast, aan den vijand heeft doen toekomen;

het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hem in eenige betrekking toevertrouwd, aan den vijand heeft verraden.

Art. 14. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft die, met het oogmerk om den vijand te begunstigen,

1°. vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, toebehoorende aan of zich bevindende in de magt van den Staat, of het leger of de vloot van den Staat heeft bespied;

2°. vijandelijke verspieders of soldaten heeft verborgen, bedekt of beveiligd;

3°. brieven of boodschappen van of naar den vijand heeft overgebragt;

4°. kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, welke niet openbaar verkrijgbaar zijn gesteld, door omkooping, list of geweld meester is geworden en aan den vijand heeft doen toekomen;

5°. het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hetwelk hij door omkooping, list of geweld heeft ontdekt, aan den vijand heeft bekend gemaakt;

6°. den vijand berigten heeft doen toekomen omtrent de sterkte of gesteldheid van het leger, van de vloot of van de vestingen, magazijnen, havens of reeden, toebehoorende aan of zich bevindende in de magt van den Staat.

Art. 15. De daden begrepen in n°. 4 en 5 van art. 12 worden met langdurige, die begrepen in n°. 2 van art. 13 met buitengewone, en die begrepen in art. 14 met gewone tuchthuisstraf gestraft, indien zij in tijd van oorlog, zonder het oogmerk om den vijand te begunstigen, zijn gepleegd.

Art. 16. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft

1°. die kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, welke niet openbaar verkrijgbaar zijn gesteld, zonder omkooping, list of geweld meester is geworden en aan den vijand heeft doen toekomen;

2°. die aan den vijand heeft bekend gemaakt het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hetwelk hij zonder omkooping, list of geweld heeft ontdekt;

3°. die proclamatien of dergelijke geschriften van den vijand openlijk heeft bekend gemaakt.

Art. 17. Met de straffen in de vijf voorgaande artikelen bedreigd, worden gestraft die met betrekking tot 's Konings bond-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

genooten, tijdens eenen gemeenschappelijken oorlog de daden gepleegd hebben, welke in die artikelen, als tegen en ten aanzien van den Staat begaan, zijn omschreven.

Art. 18. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft de ambtenaar,

1°. die kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, met welker bewaring hij uit hoofde zijner bediening belast was, aan eene buitenlandsche mogendheid heeft doen toekomen;

2°. die het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hem in zijne bediening toevertrouwd, aan eene buitenlandsche mogendheid heeft bekend gemaakt.

Art. 19. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die door daden, gepleegd op eigen gezag en niet goedgekeurd door de regering, den Staat in gevaar van vijandelijkheden heeft gebragt.
Indien daarop werkelijk vijandelijkheden zijn gevolgd, wordt de schuldige gestraft met buitengewone tuchthuisstraf.

Art. 20. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren wordt gestraft die door daden met opzet en op eigen gezag gepleegd en niet goedgekeurd door de regering, maatregelen van wedervergelding van vreemde mogendheden tegen Nederlanders heeft doen ontstaan.
Die straf is van ten minste drie jaren indien de schuldige ambtenaar is.

Art. 21. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren wordt gestraft die opzettelijk het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hem als ambtenaar toevertrouwd, openlijk bekend gemaakt of tot de openbaarmaking daarvan medegewerkt heeft.
In tijd van oorlog wordt die daad met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 22. Met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren wordt gestraft die valsche, voor denStaat nadeelige of voor de openbare zekerheid ontrustende tijdingen opzettelijk heeft in omloop gebragt.
Indien de daad in tijd van oorlog is gepleegd, is die straf van een tot drie jaren.

Art. 23. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft

1°. die buiten het geval in art. 13 vermeld, zonder daartoe behoorlijk verlof te hebben bekomen, krijgsvolk te water of te land binnen het Rijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen heeft geworven;

2°. die in het geheim eene bewaarplaats van wapenen of krijgsbehoeften heeft opgerigt.
De wapenen en krijgsbehoeften worden bovendien door den regter verbeurd verklaard.

Art. 24. Met den dood wordt gestraft die, door de ingezetenen tegen elkander in de wapenen te brengen, burgeroorlog heeft verwekt.

Art. 25. Met den dood wordt gestraft die eene gewapende bende van ten minste vijftig personen tegen de Regering heeft opgerigt of in dienst genomen.

Art. 26. De zamenspanning tot de misdaden in de artt. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 11, 24 en 25 vermeld, wordt, indien zij gevolgd is door eene daad strekkende om er de uitvoering van voor te bereiden, gestraft als volgt:

die tot de misdaden in de artt. 1, 8, 24 en 25 vermeld, met langdurige tuchthuisstraf;

die tot de misdaden in de artt. 2, 4, 7 en 11 vermeld, met buitengewone tuchthuisstraf;

die tot de misdaad in art. 5 vermeld, met gewone tuchthuisstraf.

Indien de zamenspanning niet door eene zoodanige daad gevolgd is, wordt

die tot de misdaden in de artt. 1, 8, 24 en 25 vermeld, met buitengewone,

die tot de misdaden in de art. 2, 4, 7 en 11 vermeld, met gewone, en

die tot de misdaad in art. 5 vermeld, mede met gewone tuchthuisstraf, doch van ten langste vijf jaren, gestraft.

Art. 27. Die zich aan eene zamenspanning in het voorgaand artikel vermeld, heeft schuldig gemaakt en daarvan vòòr de ontdekking vrijwillig is teruggekomen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar gestraft.
Indien hij vòòr dat de daad, waartoe de zamenspanning strekt begaan is en vòòr de ontdekking, aan de justitie daarvan kennis gegeven en de deelgenooten der zamenspanning aangewezen heeft, wordt geene straf tegen hem uitgesproken.

Art. 28. Zamenspanning wordt in dit wetboek geacht te bestaan, wanneer twee of meerdere personen tot het plegen van een misdrijf zijn overeengekomen.

Art. 29. Oproer bestaat wanneer eene gewapende menigte van ten minste twintig personen zich door middelen van geweld of dwang verzet of poogt te verzetten tegen de uitvoering der Grondwet, der wetten of wettelijke verordeningen of bevelen van het openbaar gezag of der regterlijke bevelen of vonnissen, of wel het openbaar gezag of de regterlijke magt door gelijke middelen noodzaakt of poogt te noodzaken tot het inwilligen van eene vordering of tot het verrigten of nalaten van eene daad.

Art. 30. Die aan een oproer heeft deel genomen, wordt met gewone, en die zich daarbij als hoofd of aanvoerder heeft gedragen met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.
Ambtenaren worden in het eerste geval met buitengewone, en in het laatste geval met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Art. 31. Indien het oproer is gepaard gegaan met geweldadigheden tegen personen of goederen, waartegen eene criminele straf is bedreigd, of met eene strafbare poging daartoe, worden zij, die zich als hoofden of aanvoerders van het oproer hebben gedragen, met den dood gestraft.
Indien tegen de gepleegde geweldadigheden slechts eene correctionnele straf is bedreigd, of ook indien er feitelijke wederstand is geboden tegen de gewapende magt, tot demping van het oproer gebruikt, wordt op die hoofden of aanvoerders langdurige tuchthuisstraf toegepast.
Wanneer nogtans de geboden wederstand den dood of eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal van iemand, tot die gewapende magt behoorende, heeft ten gevolge gehad, wordt de straf, in het eerste lid bedreigd, tegen hen uitgesproken.

Art. 32. Voor hen die ten gevolge van zamenspanning aan een oproer hebben deel genomen wordt de gewone tuchthuisstraf, bedreigd in het eerste lid van art. 30, in buitengewone, en de buitengewone, bedreigd in het tweede lid van dat artikel, in langdurige tuchthuisstraf veranderd.

Art. 33. Die met het doel in art. 29 vermeld eene gewapende menigte van ten minste twintig personen heeft op de been gebragt, wordt met gewone, en indien hij ambtenaar is, met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.
Indien deze menigte zich werkelijk aan eene der in art. 29 omschreven daden heeft schuldig gemaakt, wordt hij, in plaats van met gewone, met buitengewone, en in plaats van met buitengewone, met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Art. 34. Tegen hen die deel aan een oproer hebben genomen wordt, indien zij zich daarbij niet als hoofden of aanvoerders hebben gedragen en niet vallen in de termen van een der twee voorgaande artikelen, geene straf ter zake van het oproer uitgesproken, wanneer zij zich vòòr of op de eerste aanmaning der burgerlijke of militaire magt, of wel, indien eene zoodanige aanmaning niet heeft plaats gehad, vrijwillig vòòr de bereiking van het doel van het oproer, hebben verwijderd.

Art. 35. Die aan eene menigte als in art. 29 omschreven, of aan een gedeelte daarvan van ten minste tien personen, bewust van derzelver toeleg of bedrijf, vrijwillig herberg, schuil- of vergaderplaats verleend heeft, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 36. De bepalingen voorkomende in de artt. 12, 13, 14, 15 en 16 ten opzigte van den vijand en voor tijden van oorlog, zijn evenzeer ten opzigte van oproerlingen en voor tijden van oproer van toepassing.

Art. 37. Een ambtenaar, die den bijstand der gewapende magt heeft ingeroepen tegen de uitvoering der Grondwet, der wetten of wettelijke verordeningen of bevelen van het openbaar gezag of der regterlijke bevelen of vonnissen, wordt gestraft met buitengewone tuchthuisstraf.
Indien de gewapende magt zich werkelijk tegen die uitvoering heeft verzet, wordt op dien ambtenaar langdurige tuchthuisstraf toegepast.

Art. 38. Onder de benaming van ambtenaren worden in dit wetboek begrepen alle op openbaar gezag aangestelde personen die

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

eenig ambt, post of bediening bekleeden, zonder onderscheid van rang of benaming.

Allen die tot de gewapende magt behooren, zonder onderscheid van rang, worden mede als ambtenaren beschouwd.

Art. 39. Eene menigte wordt geacht gewapend te zijn, indien ten minste vijf personen van dezelve uiterlijk zigtbaar wapenen dragen.

Art. 40. Behalve de eigenlijk genaamde wapentuigen, worden onder de benaming van wapenen in dit wetboek begrepen alle voorwerpen, waarvan men zich bediend heeft, of klaarblijkelijk voornemens is geweest zich te bedienen, om te bedreigen, te slaan, te verwonden of te dooden.

Lasten en bevelen, enz.

---

47. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel II, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

IIde TITEL.

Van feitelijke wederspannigheid tegen het openbaar gezag en van andere schending en miskenning van hetzelve.

Art. 1. Die zich schuldig heeft gemaakt aan feitelijke wederspannigheid tegen eenen ambtenaar, zijne ambtsbezigheden wettiglijk uitoefenende, of die eenen ambtenaar door feitelijkheden of bedreiging van feitelijkheden in zijne hoedanigheid heeft genoodzaakt of pogen te noodzaken tot het inwilligen eener vordering of tot het verrigten of nalaten eener daad, wordt gestraft met de straffen en naar de onderscheidingen in de volgende artikelen vermeld.

Art. 2. Indien een of ander dier misdrijven gepleegd is door één of althans door niet meer dan drie personen, worden deze gestraft met correctionnele gevangenisstraf van veertien dagen tot negen maanden en geldboete van vijftig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Die daarbij van wapenen is voorzien geweest, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van honderd tot vier honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Art. 3. Indien een of ander dier misdrijven gepleegd is door meer dan drie personen, worden deze met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van honderd tot vier honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 4. In het geval bij het voorgaande artikel voorzien, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar en geldboete van twee honderd tot duizend gulden gestraft:

1°. die zich als hoofden of aanvoerders hebben gedragen;

2°. die de schuldigen tot het plegen van het misdrijf op de been hebben gebragt;

3°. die ten gevolge van zamenspanning hebben gehandeld;

4°. die van wapenen zijn voorzien geweest.

Indien de personen, onder n°. 1, 2 en 3 genoemd, van wapenen zijn voorzien geweest, worden zij met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Indien de wapenen door een der in de artt. 2 en 4 bedoelde personen uiterlijk zigtbaar zijn gedragen, worden allen geacht daarvan voorzien te zijn geweest.

Art. 6. Tegen de personen, in de artt. 2, 3 en 4 n°. 4 aangeduid, wordt geene straf ter zake van de in art. 1 omschreven misdrijven uitgesproken, indien zij zich vóór of op de eerste aanmaning der burgerlijke of militaire magt, of wel, indien eene zoodanige aanmaning niet heeft plaats gehad, vrijwillig vóór de bereiking van het doel van het misdrijf hebben verwijderd.

Art. 7. De bepalingen der vijf voorgaande artikelen of feitelijke wederspannigheid zijn mede van toepassing op wederregtelijk feitelijk verzet tegen het maken van werken, op last of met toestemming van het openbaar gezag ondernomen.

Art. 8. Die de bevolen schorsing in de uitoefening van eenig staatsburgerlijk regt, of het verbod om eenig bedrijf, beroep, kostwinning of nering uit te oefenen, heeft overtreden, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar gestraft.

Art. 9. De gebannene, die zijne verbanning vrijwillig heeft overtreden, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren, en na het uiteinde dier straf weder buiten het grondgebied des Rijks gebragt, ten einde de hem opgelegde straf van verbanning verder te ondergaan.

Art. 10. Gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen, die door middel van braak of geweldddadigheid tegen personen, zijn ontvlugt, worden met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar gestraft.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden gestraft.

Art. 11. Die, des bewust, heeft medegewerkt om eenen gevangenen, gegijzelden of in verzekerde bewaring genomen persoon te laten ontvlugten, zonder daarbij braak of geweldddadigheid tegen personen te hebben gepleegd, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk.

Deze bepaling is niet van toepassing op de bloedverwanten of aangehuwden in de regte opgaande en nederdalende linie, den echtgenoot, zelfs na de echtscheiding, en de broeders en zusters of behuwd-broeders en zusters van de gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen.

Art. 12. De bepaling van art. 1 van den Zesden Titel van het Eerste Boek, dat, bij schuldigverklaring aan meerdere misdrijven, slechts de straf, tegen één derzelve bedreigd, wordt uitgesproken, is niet toepasselijk op personen, die zich, tijdens zij zich in staat van voorloopige aanhouding of van gevangenhouding bevonden, aan een der misdrijven, in de artt. 1, 10 en 11 omschreven, hebben schuldig gemaakt.

Indien deze personen zoowel tot tuchthuis- als tot gevangenisstraf zijn veroordeeld, ondergaan zij eerst de tuchthuis- en onmiddellijk daarna de gevangenisstraf.

Indien zij ook tot verbanning zijn veroordeeld, ondergaan zij deze straf onmiddellijk na het einde der tuchthuis- of gevangenisstraf.

Art. 13. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft:

1°. die gebouwen, bestemd tot bewaring van gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen, of eenig gedeelte van zoodanige gebouwen, hebben opengebroken, ten einde deze daaruit te verlossen;

2°. die tot hetzelfde einde tegen de wachten of bewaarders dier gebouwen geweldddadigheid hebben gepleegd;

3°. die gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen buiten de gevangenis met geweld ontzet hebben.

Art. 14. Indien de daden, in het voorgaand artikel vermeld, door meer dan drie personen, waarvan ten minste één uiterlijk zigtbaar wapenen droeg, gepleegd zijn, worden zij, die zich als hoofden of aanvoerders hebben gedragen, of de schuldigen tot het plegen dier daden hebben op de been gebragt, met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 15. Die iemand, van wien het hem bekend was dat hij eene strafbare daad had gepleegd, heeft verborgen, ten einde hem aan de nasporingen der justitie te onttrekken, wordt, indien tegen die daad eene criminele straf is bedreigd, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden gestraft.

Deze straf wordt mede op hem toegepast, die, des bewust, hetzelfde heeft gedaan omtrent iemand die eene criminele straf nog geheel of ten deele moest ondergaan.

De bepaling van het tweede lid van art. 11 geldt mede voor de hier vermelde gevallen.

Art. 16. Die aan personen, die zich aan misdaden of wanbedrijven schuldig maken, gewoonlijk huisvesting, schuil- of verga-

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

derplaats verschaft of hen gewoonlijk vervoert, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 17. Gevangenbewaarders en andere ambtenaren, die, met het toezigt, de bewaring of het geleide van gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen belast zijnde, dezelve hebben laten ontvlugten, worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar. Indien echter de ontvlugte gevangenen wegens misdaad vervolgd wierden of tot eene criminele straf veroordeeld waren wordt gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Indien de ontvlugting alleen door de nalatigheid dier ambtenaren is veroorzaakt, worden zij met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar gestraft.

Art. 18. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die bedienden der posterijen, renboden en allen, die van wege het openbaar gezag met het overbrengen van brieven of papieren belast zijn, daarvan beroofd of deze personen met geweld opgehouden heeft.

Art. 19. Die zegels, waarmede voorwerpen door of van wege het openbaar gezag verzegeld waren, opzettelijk heeft verbroken, wordt met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren, en indien hij bewaarder over die zegels was, van een tot vier jaren gestraft.

Zijn die zegels door onachtzaamheid van den bewaarder verbroken, dan wordt deze met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden gestraft.

Art. 20. Met correctionnele gevangenisstraf van vier maanden tot drie jaren wordt gestraft die goederen aan het daarop gelegd beslag opzettelijk heeft onttrokken. Indien hij eigenaar was en zelf tot bewaarder over die goederen was gesteld, wordt hij met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Ieder ander bewaarder van in beslag genomen goederen wordt, indien hij dezelve aan dat beslag heeft onttrokken, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren gestraft.

Art. 21. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die zich heeft schuldig gemaakt aan het verduisteren, onttrekken, vernielen of onbruikbaar maken van stukken, registers, akten of andere voorwerpen van dien aard, in openbare archieven, op griffien of andere openbare bewaarplaatsen berustende of daartoe behoorende.

Zijn deze daden door onbedachtzaamheid der bewaarderrs gepleegd, dan worden deze met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden gestraft.

Art. 22. Indien de daden, in het eerste lid van art. 19, in art. 20 en in het eerste lid van art. 21 vermeld, gepaard zijn gegaan met braak of met feitelijkheden tegen personen, wordt, in plaats van gevangenis-, gewone tuchthuisstraf en in plaats van gewone, buitengewone tuchthuisstraf toegepast.

Art. 23. Die zich, zonder daartoe geregtigd te zijn, opzettelijk als eenig ambt, post, bediening of andere openbare betrekking bekleedende heeft voorgedaan of opzettelijk eenige daden daartoe behoorende heeft verrigt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 24. Die, zonder daartoe geregtigd te zijn, eenig op openbaar gezag erkend of voorgeschreven costuum, uniform of onderscheidingsteeken, de versierselen of kenteekenen eener ridderorde of ander eereteeken in het openbaar heeft gedragen of die eenen titel gevoerd heeft die hem niet wettig toekwam, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 25. De bedienaar van de godsdienst, die in de uitoefening zijner bediening in eene openbare bijeenkomst, of in zijne geestelijke of kerkelijke betrekking, in eenig geschrift, onder welken naam of in welken vorm ook uitgevaardigd, eenige berisping of afkeuring, hetzij in het algemeen van de regering, hetzij in het bijzonder van eenige daad van het openbaar gezag of van eene wet of wettelijke verordening, zich heeft veroorloofd, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, en wordt de vernietiging van het geschrift door den regter bevolen.

Indien daarbij opruijing tot het begaan van misdaad of wanbedrijf heeft plaats gehad, zijn de bepalingen van den 23sten titel daarop toepasselijk.

Art. 26. Met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden wordt gestraft die eene openbare godsdienstige bijeenkomst gewelddadig heeft verhinderd.

Art. 27. Die iemand door feitelijkheden of bedreigingen heeft gedwongen of belet om aan eene openbare godsdienstige bijeenkomst deel te nemen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 28. Die met woorden of gebaren eenen bedienaar van de godsdienst in de waarneming zijner bediening, ter plaatse tot de uitoefening van die dienst wettig bestemd, heeft beschimpt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot een jaar en geldboete van vijftig tot zes honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

In geval van feitelijke beleediging wordt gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 29. Die met woorden, gebaren of feitelijkheden de voorwerpen van eene eeredienst, ter plaatse tot de uitoefening van die dienst wettig bestemd, heeft beschimpt, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Art. 30. Die door het verwekken van wanorde of door het maken van gedruisch in of bij eene plaats tot de uitoefening eener eeredienst wettig bestemd, de godsdienstoefening opzettelijk verstoord heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 31. Die eene bij de wet erkende openbare bijeenkomst, buiten die in art. 26 aangewezen, gewelddadig heeft verhinderd, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Art. 32. Die iemand door feitelijkheden of bedreigingen heeft gedwongen of belet om aan eene in het voorgaand artikel bedoelde bijeenkomst deel te nemen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 33. Die de beraadslagingen of andere werkzaamheden, plaats hebbende in de bij art. 31 omschreven bijeenkomsten, door het verwekken van wanorde of door het maken van gedruisch opzettelijk heeft verstoord, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 34. Onder de benaming van bedienaren van de godsdienst worden in dit wetboek begrepen alle geestelijken, al dan niet het leeraars-ambt uitoefenende, zonder onderscheid van rang of benaming, of tot welke godsdienstige gezindheid, kerk, gemeente of gemeenschap zij behooren.

Lasten en bevelen, enz.

---

48. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL III, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

IIIde TITEL.

Van vereenigingen tot het plegen van misdrijven, mitsgaders van landlooperij en bedelarij.

Art. 1. Eene vereeniging tot het plegen van misdrijven bestaat, wanneer drie of meerdere personen tot het plegen van zoodanige daden of tot het deelen van de daarmede te behalen voordeelen zijn overeengekomen.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 2. De aanleggers en de hoofden eener vereeniging tot het plegen van misdaden of wanbedrijven, worden met gewone tuchthuisstraf, en de overige leden derzelve met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren gestraft.
Indien nogtans bewezen wordt, dat het doel der vereeniging zich uitsluitend bepaald heeft tot het plegen van wanbedrijven, worden de aanleggers en de hoofden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren, en de overige leden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden gestraft.

Art. 3. De aanleggers en de hoofden eener vereeniging tot het plegen van overtredingen, worden met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren, en de overige leden derzelve met correctionnele gevangenisstraf van *één* tot zes maanden gestraft.

Art. 4. Voor landlooper wordt gehouden die, zwervend en zonder middelen van bestaan gevonden, niet bewijst eene vaste verblijfplaats binnen het Rijk te hebben of gewoon te zijn eenig ambacht of beroep uit te oefenen.

Art. 5. De landlooper wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden gestraft.

Art. 6. Bedelarij wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste veertien dagen en, bij herhaling, van ten langste twee maanden gestraft.
Deze straffen kunnen worden verdubbeld, indien de daad gepleegd is buiten de gemeente waar de dader te huis behoort.

Art. 7. Bedelarij wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden, indien

1°. zij door twee of meerdere personen bij elkander is gepleegd. Van deze bepaling zijn uitgezonderd kinderen beneden de tien jaren, man en vrouw, ouders met hunne kinderen of kleinkinderen beneden de tien jaren, en de gebrekkelijke die eenen geleider behoeft, met zijnen geleider;

2°. de dader een gebouw of vaartuig buiten toestemming van den bewoner is binnen getreden, of een erf, waarop hij zich heeft begeven, niet onverwijld op de aanmaning van den bewoner vrijwillig heeft verlaten;

3°. de dader ziekte, zwakheid of kwalen heeft voorgewend;

4°. de dader zich beleedigingen of bedreigingen heeft veroorloofd.

Art. 8. Bedelarij wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden, indien

1°. zij bij nacht ten platten lande buiten de kom der dorpen is gepleegd;

2°. de dader zich feitelijkheden heeft veroorloofd.

Indien twee of meer der zes in dit en het voorgaand artikel vermelde omstandigheden te zamen komen, is de gevangenisstraf van eene maand tot een jaar.

Art. 9. De landlooper of bedelaar wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren gestraft, indien hij zich vermomd heeft of gevonden is in het bezit van wapenen of andere voorwerpen, geschikt tot het plegen van gewelddadigheden tegen personen of goederen, of van eenige zaak van eene, met betrekking tot zijnen toestand, buitengemeene waarde, welke niet tot zijn gewoon gebruik diende, en wier bezit hij op geene voldoende wijze heeft kunnen regtvaardigen.

Art. 10. In de gevallen bij de vijf voorgaande artikelen voorzien, kan de regter bevelen dat de schuldige, na zijne straf ondergaan te hebben, voor eenen door de regering te bepalen tijd, doch van ten langste vijf jaren, naar een bedelaars-gesticht worde overgebragt.
Indien zoodanig bevel is gegeven, en een gemeentebestuur den veroordeelde opeischt, of eenig ingezeten, onder borgtogt, voor zijn te houden goed gedrag instaat, blijft het aan de regering vrij om den veroordeelde, in plaats van naar een bedelaars-gesticht, naar de gemeente te doen overbrengen, door wier bestuur hij is opgeëischt, of naar die, welke door dien ingezeten is aangewezen.

Art. 11. De bepalingen van het voorgaand artikel zijn niet toepasselijk op vreemde landloopers of bedelaars. Ten opzigte van hen kan de regter, in diezelfde gevallen, bevelen dat zij, na hunne straf ondergaan te hebben, over de grenzen des Rijks worden gebragt.
Indien de veroordeelde binnen het jaar, nadat hij over de grenzen is gebragt, is teruggekomen, wordt hij met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar gestraft, met bevel om daarna wederom over de grenzen des Rijks te worden gebragt.

Art. 12. Indien het bevel tot overbrenging over de grenzen des Rijks door van den wil der Regering onafhankelijke omstandigheden niet kan worden uitgevoerd, heeft zij de bevoegdheid om den veroordeelde, in plaats van over de grenzen, voor eenen tijd van ten langste vijf jaren naar een bedelaars-gesticht te doen overbrengen.

Art. 13. Geene straf wordt ter zake van het wanbedrijf, in het eerste lid van art. 6 genoemd, uitgesproken, indien blijkt dat de dader in zijn onderhoud niet heeft kunnen voorzien, en zich vruchteloos vóór de begane daad aan het bevoegd gezag, ter overbrenging naar een bedelaars-gesticht, heeft aangemeld.
De regter kan desniettemin zijne opzending naar een bedelaars-gesticht gelasten voor eenen tijd, door de regering te bepalen, doch van ten langste vijf jaren.

Lasten en bevelen, enz.

---

49. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel IV, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, »moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de ma- » nier van procederen",
Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

IVde Titel.

Van ongeoorloofde vereenigingen en godsdienstoefeningen.

Art 1. Die heeft deelgenomen aan eene bij de wet verbodene vereeniging, of aan eene buiten- of binnenlandsche vereeniging, welke een voor de rust of de veiligheid van den Staat gevaarlijk of met deszelfs wetten of met de goede zeden strijdig doel heeft, wordt met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.
De aanleggers en de hoofden en zij die eene plaats voor het houden der vereeniging hebben afgestaan, mits zelve daarvan leden of met den aard en het doel der vereeniging bekend zijnde, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van twintig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 2. Eene openbare godsdienstoefening of openbare godsdienstige plegtigheid mag alleen worden gehouden binnen daartoe door de regering ingewilligde of erkende gebouwen of besloten plaatsen.
Bij overtreding wordt zij, na gedane waarschuwing, door het openbaar gezag belet, en worden de aanleggers en de hoofden en zij die de plaats daartoe hebben afgestaan met geldboete van tien tot honderd gulden, en bij herhaling, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijftig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

50. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel V, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen,*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van pro- » cederen,"
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

Vde TITEL.

Van wanbedrijf, begaan door het uitgeven en verspreiden van geschrift, beeld-, plaat-, prentwerk of afbeeldingen.

Art. 1. De uitgever, de verkooper en de verspreider van eenig in druk vervat geschrift, waarin de naam, het beroep en de woonplaats van den schrijver noch van den drukker zijn vermeld, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien de verspreider slechts als lasthebber heeft gehandeld, en op de eerste aanmaning van den regter, ten genoege van denzelven, zijnen lastgever heeft aangewezen, zoodat deze in regten kan worden betrokken, wordt geene straf tegen hem uitgesproken.

Art. 2. Indien eenig in druk vervat geschrift eene onwaarachtige opgave van den naam, het beroep of de woonplaats van den schrijver of van den drukker inhoudt, zonder dat daarin tevens van éénen dier beide personen de naam, het beroep en de woonplaats naar waarheid zijn opgegeven, worden de uitgever, de verkooper en de verspreider, die van deze omstandigheid hebben kennis gedragen, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste vier maanden en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

De regter kan in de gevallen, bij dit en het voorgaand artikel voorzien, de vernietiging van het geschrift gelasten.

Art. 3. Die eenig voor de goede zeden aanstootelijk beeld-, plaat-, prentwerk of afbeelding, of wel, des bewust, een zoodanig geschrift heeft verkocht, verspreid of ten toon gesteld, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste vier maanden en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

De regter is bevoegd, ook in het geval dat de beklaagde niet wordt veroordeeld, de vernietiging dier voorwerpen, te gelasten, alsmede van de vormen en platen, die tot de vervaardiging daarvan gediend hebben en in het bezit van den schuldige of beklaagde zijn gevonden.

Bij herhaling van dit wanbedrijf kan aan den veroordeelde het uitoefenen van het beroep, waarin hij zich daaraan heeft schuldig gemaakt, voor den tijd van zes maanden tot twee jaren worden verboden.

Lasten en bevelen, enz.

---

51. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL VI, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

VIde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven betreffende de uitoefening van staatsburgerlijke regten.

Art. 1. De verhindering in de uitoefening van staatsburgerlijke regten door middel van zamenrotting, feitelijkheden of bedreiging, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Indien de daad gepleegd is ten gevolge van zamenspanning, wordt gewone tuchthuisstraf toegepast.

De poging tot het wanbedrijf in het eerste lid omschreven, wordt met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaren en geldboete van twee honderd tot duizend gulden gestraft.

Art. 2. Die met giften of beloften iemand heeft omgekocht of gepoogd heeft om te koopen om zijne staatsburgerlijke regten niet of niet vrij uit te oefenen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van vijf honderd tot twee duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Dezelfde straf wordt op den aldus omgekochte toegepast.

Art. 3. De schuldigen aan de wanbedrijven in de beide voorgaande artikelen vermeld, worden voor den tijd van tien jaren in de oefening van het stem- en kiesregt, alsmede van de ambts- of andere openbare betrekking die zij mogten bekleeden, geschorst.

Art. 4. Die, bij eene stemming tot uitoefening van staatsburgerlijke regten, met het inzamelen der stembriefjes, het opnemen van derzelver inhoud of het invullen derzelve voor anderen, is belast geweest, wordt, indien hij zich daarbij aan het vervalschen of verduisteren van een zoodanig briefje, of aan het valschelijk oplezen, opteekenen of doen opteekenen van deszelfs inhoud, of wel aan het bijvoegen van een daarbij niet behoorend briefje, of aan het oplezen, opteekenen of doen opteekenen daarvan of aan het invullen van eenig briefje met eenen anderen naam dan hem was opgegeven heeft schuldig gemaakt, met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Bij iedere veroordeeling ter zake van omkooping, in dit wetboek met straf bedreigd, wordt het bij den omgekochte verkregene door den regter verbeurd verklaard.

Lasten en bevelen, enz.

---

52. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL VII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de ma- » nier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

VIIde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven, betreffende den burgerlijken stand, het begraven en de begraafplaatsen.

Art. 1. De ambtenaar van den burgerlijken stand, die eene of meer akten van denzelven op een los blad geschreven heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 2. Met geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden wordt gestraft de ambtenaar van den burgerlijken stand, die een huwelijk, in strijd met eene der bepalingen vervat in de artt. 84 tot en met 104 en in de artt. 125 en 126 van het Burgerlijk Wetboek, heeft voltrokken.

Indien echter de ambtenaar misleid is geworden omtrent omstandigheden, die uit de stukken en verklaringen, welke hij volgens de wet moest vorderen, niet konden blijken, wordt geene straf tegen hem uitgesproken.

Art. 3. De bedienaar van de godsdienst die in strijd met de bepaling van art. 136 van het Burgerlijk Wetboek heeft gehandeld, wordt met geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden, en bij herhaling, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar gestraft.

Art. 4. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft

1°. die voor een kind een ander kind in de plaats heeft gesteld;

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

2°. die aan eene vrouw een kind heeft ondergeschoven, als ware zij van hetzelve bevallen. Indien dit met den wil der vrouw is geschied, wordt dezelfde straf mede op haar toegepast;

3°. die op eenigerlei andere wijze den staat van een kind heeft verduisterd.

Art. 5. De nalatigheid in het doen der aangifte, voorgeschreven bij de artt. 29 en 30 van het Burgerlijk Wetboek, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 6. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft, die de aangifte, voorgeschreven bij art. 33 van het Burgerlijk Wetboek, niet binnen drie dagen heeft gedaan, nadat hij een pas geboren kind gevonden heeft.

Deze bepaling is, in het geval van art. 34 van datzelfde wetboek, op het hoofd van het daarbij bedoeld gestigt toepasselijk.

Art. 7. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft, die een lijk heeft begraven, zonder dat daartoe het verlof in art. 53, van het Burgerlijk Wetboek gevorderd, was verkregen.

Art. 8. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van vijftig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft die, des bewust, een lijk, in strijd met het voorschrift van art. 55 van het Burgerlijk Wetboek heeft begraven.

Art. 9. Die, des bewust, een lijk als in het voorgaand artikel bedoeld, heeft verborgen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaren en geldboete van honderd tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 10. Die, zonder daartoe geregtigd te zijn, een lijk heeft weggenomen of gepoogd heeft weg te nemen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

53. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel VIII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet» boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen".

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

VIIIste Titel.

Van valschheid.

1ste afdeeling.

Van valsche en vervalschte munt.

Art. 1. Het namaken, vervalschen, in waarde verminderen, verminken of schenden van gouden of zilveren muntspecien van het Koningrijk, deszelfs volkplantingen of bezittingen in andere werelddeelen wordt met langdurige, en van zoodanige koperen muntspecien met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien deze daden gepleegd zijn ten aanzien van buitenlandsche muntspecien, wordt, in plaats van langdurige, gewone, en, in plaats van gewone tuchthuisstraf, correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren opgelegd.

Art. 2. Indien het namaken der in het eerste lid van het voorgaand artikel genoemde muntspecien door muntmeesters of andere bij de Munt aangestelde ambtenaren of werklieden gepleegd is, wordt, in plaats van langdurige, levenslange en, in plaats van gewone, buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 3. Met dezelfde straffen, als in art. 1 bedreigd, wordt gestraft die aan de daarbij vermelde misdrijven heeft deel genomen, door zoodanige nagemaakte, vervalschte, in waarde verminderde, verminkte of geschondene muntspecien in omloop te brengen of binnen het Koningrijk in te voeren.

Art. 4. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren wordt gestraft die aan zilveren of koperen muntspecien schijnbaar meerdere waarde gegeven heeft, door dezelve te vergulden of te verzilveren, of die zoodanige vergulde of verzilverde muntspecien in omloop heeft gebragt of binnen het Koningrijk ingevoerd.

Art. 5. De werktuigen en middelen, die tot het plegen der in de voorgaande artikelen vermelde misdrijven gediend hebben of daartoe bestemd zijn geweest, worden, indien zij aan den schuldige toebehooren, door den regter verbeurd verklaard.

Indien zij niet aan den schuldige toebehooren of indien de beschuldigde of beklaagde niet is veroordeeld, beveelt de regter de teruggave daarvan, hetzij onveranderd, hetzij nadat dezelve voor misbruik zijn ongeschikt gemaakt, aan de regthebbenden, ten ware zulks in het algemeen belang gevaarlijk mogt worden geacht, in welk geval zij mede worden verbeurd verklaard.

De valsche, vervalschte, in waarde verminderde, verminkte, geschonden, vergulde of verzilverde muntspecien, alsmede hetgeen daaraan is ontnomen, wordt door den regter verbeurd verklaard, ook dan wanneer de beschuldigde of beklaagde niet wordt veroordeeld.

2de afdeeling.

Van valsche en vervalschte zegels, merken, stempels, kloppers, maten en gewigten.

Art. 6. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft:

1°. het namaken, vervalschen of wederregtelijk gebruik maken van 's Rijks stempels of kloppers, dienende tot het zegelen of merken van papier, perkament of gouden of zilveren werken, of het invoeren binnen het Koningrijk van zoodanige nagemaakte of vervalschte stempels of kloppers;

2°. het namaken, vervalschen of wederregtelijk gebruik maken van zegels of merken, welke van wege het Rijk op papier, perkament of gouden of zilveren werken zijn gesteld, of het gebruik maken of binnen het Koningrijk invoeren van hetgeen alzoo valschelijk gezegeld of gemerkt is.

Art. 7. Gewone tuchthuisstraf wordt toegepast, indien de daden in het voorgaand artikel vermeld hebben plaats gehad:

1°. ten opzigte van merken welke van wege het Rijk op andere dan de daarin genoemde voorwerpen gesteld zijn, of van stempels of kloppers tot deze merken dienende;

2°. ten opzigte van zegels, merken, stempels of kloppers van eene openbare gestelde magt of van eenen ambtenaar.

Art. 8. Indien de daden, in de beide voorgaande artikelen vermeld, door eenen ambtenaar zijn gepleegd, die met het vervaardigen, gebruiken of bewaren der zegels, merken, stempels of kloppers, waarmede of waaromtrent de misdaad is uitgevoerd, belast was, wordt, in plaats van buitengewone, langdurige, en in plaats van gewone, buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 9. De straffen, in de artt. 6 en 7 bedreigd, zijn mede van toepassing, indien de daarbij vermelde daden ten opzigte van zegels, merken, stempels of kloppers van eene buitenlandsche mogendheid, openbare gestelde magt of ambtenaar, ten nadeele van het Rijk of deszelfs ingezetenen, zijn bedreven.

Art. 10. De daden, in art. 6 vermeld, worden, indien zij hebben plaats gehad ten opzigte van zegels, merken, stempels of kloppers van handelsbanken, fabrijken, koopmanshuizen, koopliedeu of vennootschappen van koophandel, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden gestraft.

Art. 11. Het vervaardigen van valsche of het vervalschen van maten, gewigten, schalen, balansen of unsters, of het gebruik maken daarvan in eenig bedrijf, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden gestraft.

Bij herhaling van dit wanbedrijf kan aan den veroordeelde het uitoefenen van het bedrijf, waarin hij zich daaraan heeft schuldig gemaakt, voor den tijd van twee tot vijf jaren worden verboden.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 12. De voorwerpen, waarop de valsche of vervalschte zegels of merken gesteld zijn, worden, indien zij aan den schuldige toebehooren, door den regter verbeurd verklaard.

Indien zij niet aan den schuldige toebehooren, of indien de beschuldigde of beklaagde niet is veroordeeld, beveelt de regter de vernietiging der zegels of merken, en voorts de teruggave der voorwerpen aan de regthebbenden.

Ten opzigte der werktuigen en middelen wordt gehandeld als in art. 5 is bepaald.

De valsche of vervalschte stempels, kloppers, maten, gewigten, schalen, balansen en unsters worden door den regter verbeurd verklaard, ook dan wanneer de beschuldigde of beklaagde niet wordt veroordeeld.

3de AFDEELING.

Van valschheid in staats-en ander soortgelijk papier.

Art. 13. Met langdurige tuchthuisstraf wordt gestraft het namaken of vervalschen van:

1°. schuldbrieven of ander geldswaarde hebbend papier, uitgegeven door het Rijk;

2°. certificaten van nationale schuld, uitgegeven door erkende kantoren van administratie;

3°. coupons bij de genoemde schuldbrieven of certificaten behoorende, of bewijzen om die coupons te verkrijgen;

4°. bankbiljetten, uitgegeven door de Nederlandsche bank;

5°. loten, of gedeelten van dien, der Koninklijke Nederlandsche loterij.

Art. 14. Met langdurige tuchthuisstraf wordt gestraft de vervalsching gepleegd in de grootboeken der nationale schuld, of het vervaardigen van valsche of het vervalschen van bewijzen of uittreksels uit dezelve.

Art. 15. Die van het valsche of vervalschte papier, in de beide voorgaande artikelen vermeld, gebruik gemaakt of hetzelve binnen het Koningrijk ingevoerd heeft, wordt gestraft met de daarbij bedreigde straf.

Art. 16. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft het namaken of vervalschen van;

1°. binnenlandsche schuldbrieven of ander binnenlandsch geldswaarde hebbend papier, uitgegeven door eenig gewest, gemeente, openbare instelling of maatschappij;

2°. schuldbrieven of ander geldswaarde hebbend papier, waarin hier te lande ter beurze wordt handel gedreven, uitgegeven door eenen buitenlandschen Staat, gewest, gemeente, openbare instelling of maatschappij, of certificaten daarvan, uitgegeven door kantoren van administratie;

3°. bewijzen van aandeel in vennootschappen van koophandel;

4°. coupons of bewijzen van divident bij de genoemde schuldbrieven, certificaten of bewijzen van aandeel behoorende, of bewijzen om die coupons of bewijzen van divident te verkrijgen;

5°. bankbiljetten, op openbaar binnen- of buitenlandsch gezag uitgegeven.

Met dezelfde straf wordt gestraft die van het valsche of vervalschte papier, in dit artikel vermeld, gebruik gemaakt of hetzelve binnen het Koningrijk ingevoerd heeft.

Art. 17. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee jaren wordt gestraft die van eenig nagemaakt of vervalscht geldswaarde hebbend papier, in deze afdeeling opgenoemd, hetwelk hij voor deugdelijk had ontvangen, gebruik heeft gemaakt, nadat hem de ondeugdelijkheid daarvan was bekend geworden.

Art. 18. Ten opzigte der werktuigen en middelen, die tot het plegen der in deze afdeeling vermelde misdaden gediend hebben, wordt gehandeld als in art. 5 is bepaald.

Van de vervalschte stukken beveelt de regter de vernietiging, indien zij aan den schuldige toebehooren. Indien zij niet aan den schuldige toebehooren, of indien de beschuldigde niet is veroordeeld, beveelt hij dat zij, nadat daarop behoorlijk door hem zal zijn uitgedrukt waarin de vervalsching bestaat, aan de regthebbenden worden teruggegeven.

De vernietiging der valsche stukken wordt door den regter bevolen, ook dan wanneer de beschuldigde niet wordt veroordeeld.

4de AFDEELING.

Van valschheid in openbare of authentieke geschriften, geschriften van koophandel en andere onderhandsche geschriften.

Art. 19. Met langdurige tuchthuisstraf wordt gestraft de ambtenaar, die zich in de uitoefening van zijne bediening op eene der navolgende wijzen aan valschheid heeft schuldig gemaakt:

1°. door het stellen van eene valsche of verdichte onderteekening;

2°. door het stellen van eene valsche dagteekening;

3°. door verandering, bijvoeging of uitwissching in akten, geschriften of registers, nadat die zijn opgemaakt;

4°. door onderschuiving van valsche of verdichte personen;

5°. door, bij het opmaken van akten of geschriften, andere overeenkomsten of beschikkingen te schrijven dan zijn opgegeven, of valsche feiten als waar, of niet erkende als erkend te vermelden, of door, bij het verlijden, de akten of geschriften niet overeenkomstig derzelver inhoud voor te lezen;

6°. door het opmaken en onderteekenen van valsche relazen, verbalen, rapporten of andere akten, of afschriften van dezelve.

Art. 20. Die eene valschheid in eene openbare of authentieke akte of in eenig geschrift van koophandel heeft begaan, hetzij door namaking, verandering of uitwisseling van geschrift, hetzij door het stellen eener valsche of verdichte onderteekening, hetzij door eenen valschen of verdichten naam, voornaam of hoedanigheid op te geven zonder de akte te onderteekenen, hetzij door verandering van eenige onderteekening of dagteekening, hetzij door het opmaken van valsche verordeningen, beschikkingen, overeenkomsten, verbindtenissen of bevrijdingen, of door dezelve naderhand in die akten in te lasschen, hetzij door bijvoeging aan of verandering van bepalingen, bedingen, verklaringen of feiten, welke die akten ten doel hadden te bevatten of te bewijzen, wordt gestraft met buitengewone tuchthuisstraf.

Art. 21. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft die van de valsche akten of geschriften, in de twee voorgaande artikelen vermeld, heeft gebruik gemaakt.

Art. 22. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die zich op eene der wijzen in art. 20 vermeld, aan valschheid in een in dat artikel niet begrepen onderhandsch geschrift heeft schuldig gemaakt, of van het valsche stuk heeft gebruik gemaakt.

5de AFDEELING.

Van valschheid in reispassen, verklaringen en getuigschriften.

Art. 23. Het vervaardigen van valsche of het vervalschen van reispassen, veiligheids-kaarten of reis-orders, of het gebruik maken van zoodanige valsche of vervalschte stukken, wordt met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaren gestraft.

Art. 24. Met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar wordt gestraft die eenen reispas, veiligheidskaart of reisorder op eenen valschen naam, voornaam of hoedanigheid heeft doen afgeven.

Art. 25. De ambtenaar, die in de uitoefening zijner bediening eenen valschen reispas, veiligheids-kaart of reis-order afgegeven, of zoodanig stuk vervalscht heeft, of op eenigerhande wijze tot die afgifte of vervalsching heeft medegewerkt, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien hij daartoe door giften of beloften was omgekocht, wordt buitengewone tuchthuisstraf op hem toegepast.

Art. 26. Logementhouders of herbergiers, die de bij hen intrek genomen hebbende personen op hunne registers onder valsche namen hebben ingeschreven of laten inschrijven, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 27. Het vervaardigen van valsche of het vervalschen van verklaringen van geneeskunst-oefenaars, nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken, wordt, indien het uitsluitend heeft plaats gehad met het oogmerk om de geschiktheid of ongeschiktheid van iemand tot het waarnemen van eenige openbare dienst, in diens belang, te bewijzen, met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren gestraft.

Op het gebruik maken van zoodanige valsche of vervalschte verklaring wordt dezelfde straf gesteld.

Art. 28. Met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie

jaren wordt gestraft de geneeskunst-oefenaar, die eene valsche onbeëedigde schriftelijke verklaring heeft afgegeven nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken.

Indien hij zich daartoe door giften of beloften heeft laten omkoopen, is die straf van ten minste twee jaren.

Die van zoodanige verklaring heeft gebruik gemaakt, wordt met de straf, in het eerste lid bedreigd, gestraft.

Art. 29. Het vervaardigen van valsche of het vervalschen van getuigschriften van goed gedrag, bekwaamheid, armoede, gebreken of andere omstandigheden, geschikt om ten behoeve van anderen tot aanbeveling te dienen, of welwillendheid of medelijden op te wekken, wordt, indien het uitsluitend met dat oogmerk is geschied, met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren gestraft.

Het gebruik maken van zoodanig valsch of vervalscht getuigschrift wordt met dezelfde straf gestraft.

Art. 30. De ambtenaar, die in de uitoefening zijner bediening een valsch getuigschrift, als in het voorgaand artikel omschreven, afgegeven, of op eenigerhande wijze tot die afgifte medegewerkt heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren gestraft.

Indien hij daartoe door giften of beloften was omgekocht, wordt gewone tuchthuisstraf op hem toegepast.

Art. 31. De bepalingen van art. 18 zijn mede op deze en de voorgaande afdeeling toepasselijk.

6de AFDEELING.

Van meineed.

Art. 32. Door meineed wordt verstaan de valsche verklaring onder eede, voor de tot de afneming van eenen eed bevoegde magt afgelegd, of schriftelijk aan dezelve afgegeven.

Art. 33. Met den eed wordt gelijkgesteld de belofte of bevestiging, welke voor de belijders eener godsdienstige gezindheid in plaats van den eed geldt.

Art. 34. Zij die door eenen bijzonderlijk daartoe gemagtigde, in hunnen naam, hebben doen zweren, worden gerekend den eed persoonlijk te hebben gedaan.

Art. 35. Met uitzondering van den eed van zuivering wordt de schending van den ambts-eed alleen dan als meineed beschouwd, wanneer met bepaalde verwijzing naar dien eed eene verklaring is afgelegd.

Art. 36. Meineed wordt gestraft met gewone tuchthuisstraf.

Art. 37. Bij de valsche verklaring, in eene strafzaak afgelegd, maakt het geen verschil of die ten voor- of ten nadeele van den beklaagde of beschuldigde heeft gestrekt.

Art. 38. Die zich, door giften of beloften daartoe omgekocht, aan meineed heeft schuldig gemaakt, wordt gestraft met buitengewone tuchthuisstraf.

Bepalingen aan alle de afdeelingen van dezen titel gemeen.

Art. 39. Tegen ieder, die aan een der in dezen titel vermelde misdrijven is schuldig verklaard, kan, indien tegen het misdrijf geene geldboete is bedreigd, behalve de reeds vastgestelde straf, eene geldboete van niet meer dan twee duizend gulden worden uitgesproken, welke, bij wanbedrijven, tot vijf en twintig gulden kan afdalen.

De schuldig-verklaarden aan de in dezen titel vermelde wanbedrijven kunnen voor den tijd van drie tot tien jaren in de uitoefening der staatsburgerlijke regten worden geschorst.

Art. 40. De in dezen titel genoemde wanbedrijven worden niet dan met opzet gepleegd.

Lasten en bevelen enz.

---

54. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL IX, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet-» boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen,"

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

IXde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven van ambtenaren.

Iste AFDEELING.

Algemeene bepalingen.

Art. 1. Onder misdaden en wanbedrijven van ambtenaren worden in dezen titel alleen verstaan diegene, welke door hen in de uitoefening hunner bediening begaan zijn.

Art. 2. Indien ambtenaren worden schuldig verklaard aan daden, waartegen criminele of correctionnele straffen zijn bedreigd, en welke zij door hunne betrekking verpligt waren tegen te gaan, op te sporen, te vervolgen of te straffen, wordt zulks als eene verzwarende omstandigheid aangemerkt.

De regter is daarbij bevoegd, om, indien tegen de daad buitengewone of gewone tuchthuisstraf, gevangenisstraf of geldboete is bedreigd, deze straffen met een derde te verhoogen.

Art. 3. Ambtenaren, die zich aan daden, in het voorgaand artikel omschreven, medepligtig hebben gemaakt of begunstigers daarvan geweest zijn, worden met de straffen, tegen die daden bedreigd, gestraft.

Art. 4. Ambtenaren, die opzettelijk hebben nagelaten eene misdaad of een wanbedrijf te beletten, hetwelk zij door hunne betrekking verpligt waren tegen te gaan, worden met de straf, op die misdaad of dat wanbedrijf gesteld, gestraft.

Art. 5. Indien een ambtenaar, aangeklaagd of beschuldigd van een in de uitoefening zijner bediening begaan misdrijf, bewijst alleen gehandeld te hebben ten gevolge van een bevel, waaraan hij in zijne hoedanigheid gehoorzaamheid schuldig was, wordt hij van verdere vervolging ontheven.

De hoofden der ministeriele departementen kunnen zich niet op hooger bevel beroepen.

IIde AFDEELING.

Van schending der Grondwet en andere wetten, van misbruik van magt, enz.

Art. 6. De hoofden der ministeriele departementen, die zich hebben schuldig gemaakt aan eene daad, waardoor de Grondwet of de wetten geschonden of niet opgevolgd zijn, of die tot zoodanige daad hebben medegewerkt, worden met verbanning gestraft.

Art. 7. De wederregtelijke daad van eenen ambtenaar, waardoor verhindering is te weeg gebragt in de uitoefening van burgerlijke of staatsburgerlijke regten, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden en geldboete van niet minder dan vijfhonderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 8. De ambtenaar, die zich aan wederregtelijke gevangenneming of gevangenhouding heeft schuldig gemaakt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot vijfhonderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien de daad met kwade bijoogmerken heeft plaats gehad, wordt gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Indien de gevangenhouding langer dan eene maand geduurd heeft, wordt in het eerste geval gevangenisstraf van ten minste twee jaren en geldboete van niet minder dan duizend gulden, en in het laatste geval buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 9. Schuldig aan wederregtelijke gevangenhouding wordt mede beschouwd de ambtenaar, die, na eenen ingezeten krachtens art. 167 der Grondwet te hebben gearresteerd, daarvan niet terstond heeft kennis gegeven aan den regter, of den gearresteerde niet binnen den tijd van drie dagen aan denzelven heeft overgeleverd.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 10. Met de straffen en volgens de onderscheiding in het eerste en tweede lid van art. 8 vastgesteld, wordt gestraft:

1°. de ambtenaar met het opsporen van misdrijven belast, die geweigerd heeft te voldoen aan eene wettige vordering om van eene wederregtelijke gevangenneming of gevangenhouding te doen blijken, of die heeft nagelaten daarvan onverwijld aan de hoogere magt kennis te geven;

2°. de cipier, die de bij de wet gevorderde inschrijving in zijn register van het bevel, vonnis of arrest, krachtens hetwelk hij iemand in de gevangenis heeft opgenomen, heeft nagelaten, of die zoodanig register of wel eenen gevangene zelven op eene wettige vordering heeft geweigerd te vertoonen.

Art. 11. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft de ambtenaar, die iemand buiten noodzakelijkheid op eene daartoe niet bestemde plaats heeft gevangen gezet.

Art. 12. De ambtenaar, die, zonder daartoe volgens de wet bevoegd te zijn of zonder inachtneming der bij de wet bepaalde vormen, in de woning eens ingezeten, zijns ondanks, is getreden, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste vier maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 13. De ambtenaar, die wederregtelijk het geheim heeft geschonden van aan den post toevertrouwde brieven of papieren, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden gestraft, en kan in de uitoefening van zijn ambt, post of bediening voor den tijd van twee tot vijf jaren worden geschorst.

Art. 14. Ambtenaren, die opzettelijk eenig ambtsgeheim hebben geopenbaard, worden met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot twee duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 15. Met geldboete van honderd tot duizend gulden wordt gestraft:

1°. regtsweigering;

2°. de ambtenaar die geweigerd heeft een door de daartoe bevoegde magt gegeven bevel of eene bij de wet opgelegde verpligting na te komen.

De veroordeelden kunnen in de uitoefening van hun ambt, post of bediening voor den tijd van twee tot vijf jaren worden geschorst.

Art. 16. Ieder bevelhebber van de gewapende magt, om het even van welken rang, die, op de vordering van het bevoegd burgerlijk gezag, geweigerd heeft de onder zijn bevel staande magt aan te wenden, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden gestraft.

Art. 17. Die, alvorens den vereischten ambts-eed te hebben afgelegd, een hem opgedragen ambt, post of bediening heeft uitgeoefend, wordt met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

Art. 18. Die met de uitoefening van zijn ambt, post of bediening is voortgegaan, wetende daarin te zijn geschorst, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden gestraft.

Die hetzelfde heeft gedaan, na van zijn ambt, post of bediening te zijn vervallen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Art. 19. Ambtenaren, die ten gevolge van zamenspanning geweigerd hebben de hun door de daartoe bevoegde magt gegeven bevelen of bij de wet opgelegde verpligtingen uit te voeren of na te komen, of die zich, ten nadeele van den geregelden gang des bestuurs of der regtsbedeeling, verbonden hebben hunne betrekkingen gelijktijdig neder te leggen, worden met geldboete van niet minder dan duizend gulden gestraft, en kunnen in de uitoefening van hun ambt, post of bediening voor den tijd van drie tot tien jaren, worden geschorst.

IIIde AFDEELING.

Van ontvreemding, verduistering, ontrouw, knevelarij, enz.

Art. 20. Ambtenaren, die gelden, geldswaarde hebbend papier, bescheiden, verbindtenissen, akten, registers of andere voorwerpen, welke zij onder bewaring of toezigt of in handen hadden, ontvreemd, verduisterd of op eenige andere wijze aan hunne bestemming onttrokken hebben, worden met gewone tuchthuisstraf en geldboete van twee honderd tot duizend gulden gestraft. Deze geldboete is van duizend tot vijf duizend gulden indien het veroorzaakte nadeel meer dan drie duizend gulden bedraagt.

Art. 21. Met gewone tuchthuisstraf en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden wordt gestraft de ambtenaar, die bij het doen van rekening en verantwoording ontvangsten verzwegen of uitgaven verdicht heeft.

Art. 22. Ambtenaren, die, in de gevallen waarin de wet of eenige wettelijke verordening dit verbiedt, regtstreeks of door verdichte handelingen of tusschengekomen personen aandeel hebben genomen in ondernemingen, aannemingen, verkoopingen of andere geldelijke handelingen, worden met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van honderd tot twee duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 23. De ambtenaar, die hetgeen hij wist niet verschuldigd te zijn, als verschuldigd heeft gevorderd of ontvangen, is schuldig aan knevelarij.

Knevelarij wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden gestraft.

Art. 24. Ambtenaren, die, regtstreeks of door tusschengekomen personen, giften of beloften hebben aangenomen ten einde in hunne betrekking iets te doen of te laten, worden, indien het van hen verlangde regtmatig was, met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van drie honderd tot vijftien honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft, en kunnen in de uitoefening van hun ambt, post of bediening voor den tijd van drie tot tien jaren worden geschorst.

Indien het verlangde onregtmatig was, wordt gewone tuchthuisstraf en geldboete van vijf honderd tot vier duizend gulden opgelegd.

Indien het verlangde eindelijk in het plegen eener misdaad bestond, welke met eene zwaardere straf dan gewone tuchthuisstraf is bedreigd, wordt die zwaardere straf toegepast.

Art. 25. De poging tot de in het voorgaande artikel vermelde omkooping wordt gestraft:

in het geval van het eerste lid, met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van vijftig tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk;

in dat van het tweede lid, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden, en geldboete van niet minder dan twee honderd gulden; en

in dat van het laatste lid, met de straf, tegen de poging tot die misdaad bedreigd.

Art. 26. In geval van veroordeeling ten gevolge van omkooping tot eene zwaardere straf dan gewone tuchthuisstraf, wordt de regter, die zich heeft laten omkoopen, met die zwaardere straf gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

55. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel X, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

Xde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen het leven van personen.

Art. 1. Berooving van iemands leven is doodslag.

Art. 2. Doodslag, begaan met voorbedachten rade, is moord.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 3. Voorbedachte raad, bedoeld in het voorgaand artikel, bestaat in het voor de uitvoering beraamd plan om eenen bepaalden persoon, of in het algemeen iemand, te dooden, ook dan wanneer dat plan nog van eenig voorval of omstandigheid is afhankelijk gesteld.

Art. 4. Indien de dood door feitelijke beleediging is veroorzaakt, worden doodslag en moord geacht volbragt te zijn, hetzij die beleediging uit zich zelve doodelijk geweest, of uit haren aard in de gevolgen doodelijk geworden zij.

Art. 5. Moord wordt gestraft met den dood.

Art. 6. Doodslag wordt, indien hij is begaan met het oogmerk om eenen bepaalden persoon, of in het algemeen iemand, te dooden, met levenslange tuchthuisstraf gestraft.

Art. 7. Indien van het oogmerk om te dooden niet blijkt, maar alleen van dat om iemand feitelijk te beleedigen, wordt doodslag met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.
Is echter de dood het gevolg geweest eener volgens art. 4 van den Elfden Titel met voorbedachten rade toegebragte feitelijke beleediging, wordt langdurige tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 8. Doodslag, door eene handeling te weeg gebragt, welke, ofschoon opzettelijk gepleegd, op geene redelijke wijze kon vermoed worden den dood van iemand ten gevolge te kunnen hebben, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren gestraft.

Art. 9. Indien de verslagene door onmiddellijk aan de daad voorafgegane zware feitelijke beleediging of hevige terging tot den doodslag heeft aanleiding gegeven, wordt, in het geval van art. 6, gewone tuchthuisstraf, en in dat van het eerste lid van art. 7, correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren toegepast.

Art. 10. Doodslag aan den echtgenoot, op heeter daad op overspel betrapt, of aan den medepligtige in het oogenblik der betrapping, door den anderen echtgenoot opzettelijk begaan, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *één* jaar gestraft.

Art. 11. Met den dood wordt gestraft de doodslag, welke van eenige andere misdaad of wanbedrijf of strafbare poging daartoe is vergezeld geweest, voorafgegaan of opgevolgd, en gestrekt heeft om het plegen daarvan voor te bereiden, gemakkelijker te maken of de ontdekking daarvan voor te komen.

Art. 12. Met den dood wordt gestraft die zich heeft schuldig gemaakt aan doodslag van zijnen wettigen vader of moeder of verderen bloedverwant in de regte opgaande linie, of van zijnen natuurlijken, hem erkend hebbende vader of moeder.
Tot de toepassing dezer straf wordt vereischt, dat de dader het oogmerk heeft gehad om bepaaldelijk den verslagene feitelijk te beleedigen.

Art. 13. Indien tot den doodslag, in het voorgaand artikel vermeld, aanleiding is gegeven door onmiddellijk aan de daad voorafgegane zware feitelijke beleedigingen, door den verslagene aan den dader toegebragt, en de daad van dezen tevens van dien aard geweest is, dat zij zoodanig gevolg op geene redelijke wijze kon doen vermoeden, wordt de schuldige met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 14. Kindermoord is de doodslag, door de moeder aan haar pas geboren kind gepleegd.

Art. 15. Kindermoord wordt met buitengewone, en indien die met voorbedachten rade is gepleegd, met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Art. 16. De zwangere vrouw, die door gewelddadigheden, of door het gebruik van in- of uitwendige middelen, de afdrijving of verderving van hare vrucht heeft veroorzaakt, en zij die haar daarin zijn behulpzaam geweest, worden met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 17. Die door gewelddadigheden of door het toedienen of aanwenden van in- of uitwendige middelen, de afdrijving of verderving van de vrucht eener zwangere vrouw, buiten haar weten of tegen haren wil, heeft veroorzaakt, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 18. Met buitengewone tuchthuisstraf worden gestraft de geneeskunst-oefenaars, die, met den wil eener zwangere vrouw, de afdrijving of verderving harer vrucht hebben veroorzaakt, door aan haar in- of uitwendige middelen voor te schrijven, toe te dienen, te leveren, te bewerkstelligen of voor haar te bereiden.
Indien zij dit buiten weten of tegen den wil der vrouw gedaan hebben worden zij met langdurige tuchthuisstraf gestraft.
In beide gevallen wordt hun voor altijd de uitoefening der geneeskunst verboden.

Art. 19. Doodslag, alleen door schuld of verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening gepleegd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.
Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening van zijn beroep is gepleegd, kan hem die voor den tijd van twee tot vijf jaren worden verboden.

Art. 20. Die, met overschrijding der grenzen van noodweer, doodslag heeft begaan, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 21. Die van eenen door hem in noodweer beganen doodslag niet binnen drie dagen aan de justitie heeft kennis gegeven, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste *ééne* maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

56. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL XI, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen",
Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIde TITEL.

Van feitelijke beleedigingen.

Art. 1. De met voorbedachten rade toegebragte feitelijke beleediging, welke eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal heeft veroorzaakt, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.
Indien zij eene wond, kneuzing, ziekte of ander letsel heeft veroorzaakt, wordt, ingeval de beleedigde daarvan na afloop van den twintigsten dag niet hersteld is, gewone tuchthuisstraf, en ingeval deze daarvan vóór of op dien dag hersteld is, correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden opgelegd.

Art. 2. Indien de feitelijke beleediging opzettelijk, doch niet met voorbedachten rade, is toegebragt, wordt in het eerste bij art. 1 omschreven geval gewone tuchthuisstraf, in het tweede correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar, en in het laatste geval correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van vijftig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.

Art. 3. Indien eene duurzame verminking, onherstelbare kwaal of eenig letsel, waarvan de beleedigde na afloop van den twintigsten dag niet hersteld is, door eene handeling is toegebragt, welke, ofschoon opzettelijk gepleegd, op geene redelijke wijze kon vermoed worden zoodanig gevolg te kunnen hebben, wordt de dader met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren gestraft.
Indien de beleedigde voor of op den twintigsten dag van het hem aangedaan letsel hersteld is, wordt correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.

Art. 4. Voorbedachte raad, in art. 1 bedoeld, bestaat in het vóór de uitvoering beraamde plan om eenen bepaalden persoon, of in het algemeen iemand, feitelijk te beleedigen, ook dan wanneer dat plan nog van eenig voorval of omstandigheid is afhankelijk gesteld.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 5. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft iedere opzettelijke feitelijke beleediging, waardoor geen wond, kneuzing, ziekte of ander letsel is te weeg gebragt.

Art. 6. Poging tot feitelijke beleediging wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 7. De straffen, bedreigd in de artt. 3, 5 en 6, alsmede die, welke tegen de laatste in art. 2 bedoelde daad zijn vastgesteld, kunnen worden verdubbeld, indien de daden tegen eenen ambtenaar, gedurende of ter zake van de uitoefening zijner ambtsbetrekking, gepleegd zijn.

Art. 8. Indien de beleedigde op eene der wijze, in art. 9 van den voorgaanden titel genoemd, tot de daad in art. 2 van dezen titel omschreven heeft aanleiding gegeven, wordt, in plaats van tuchthuisstraf, correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, en, in plaats van de overige in de artt. 2 en 3 bedreigde straffen, correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.
De misdrijven in de artt. 5 en 6 omschreven, worden in dit geval met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

Art. 9. Feitelijke beleediging, toegebragt in het geval omschreven bij art. 10 van den voorgaanden titel, wordt met geldboete van tien tot drie honderd gulden gestraft.

Art. 10. Op hem, die aan iemand, door het verkoopen, uitdeelen of toedienen van schadelijke eetwaren, dranken, artsenijen of andere middelen eene ziekte of letsel heeft veroorzaakt, zijn de in art. 1 vermelde straffen, met inachtneming der aldaar te dien aanzien gemaakte onderscheidingen, van toepassing, indien hij zulks met het oogmerk heeft gedaan om iemand op eenige wijze ligehamelijk te benadeelen.
De uitoefening van het beroep, waarin hij zich daaraan heeft schuldig gemaakt, kan hem voor den tijd van drie tot tien jaren worden verboden.

Art. 11. Die, zonder het oogmerk om iemand op eenige wijze ligehamelijk te benadeelen, maar om gewin of met andere ongeoorloofde inzigten, onder tot verkoop of uitdeeling bestemde eetwaren of dranken of andere tot huisselijk gebruik bestemde zaken, of eenige van derzelver bestanddeelen, iets nadeeligs voor de gezondheid heeft gemengd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van drie honderd tot twee duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.
De uitoefening van het beroep, waarin hij zich daaraan heeft schuldig gemaakt, kan hem voor den tijd van drie tot tien jaren worden verboden.

Art. 12. De straffen in het voorgaand artikel bedreigd, zijn evenzeer van toepassing op hem, die, wetende dat eene vermenging, als daar omschreven, heeft plaats gehad, de alzoo vermengde zaken heeft te koop gesteld, verkocht of uitgedeeld, alsmede op hem, die voor de gezondheid nadeelige zelfstandigheden, wetende dat zij tot die vermenging dienen moesten, heeft verkocht.

Art. 13. De in de voorgaande artikelen bedoelde schadelijke eetwaren, dranken of andere zaken of bestanddeelen worden door den regter verbeurd verklaard, of wordt door hem de vernietiging daarvan bevolen, ook dan wanneer de beschuldigde of aangeklaagde niet wordt veroordeeld.

Art. 14. Indien de daden, in de artt. 1, 2, 5, 6 en 10 vermeld, zijn gepleegd tegen den wettigen vader of moeder, of verderen bloedverwant in de regte opgaande linie, of tegen den natuurlijken, den dader erkend hebbende, vader of moeder, levert zulks, bijaldien de dader het oogmerk heeft gehad om bepaaldelijk deze personen feitelijk te beleedigen, eene verzwarende omstandigheid op, waarbij de regter bevoegd is om de bedreigde straffen met een derde te verhoogen.
De bepalingen van art. 3 zijn ten deze niet van toepassing.

Art. 15. Feitelijke beleediging, alleen door schuld of verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening toegebragt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.
Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening van zijn beroep is gepleegd, kan hem die uitoefening voor den tijd van een tot vijf jaren worden verboden.

Art. 16. Die met overschrijding der grenzen van noodweer, feitelijke beleediging heeft toegebragt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 17. Die van eene door hem in noodweer toegebragte feitelijke beleediging, waardoor eene wond, kneuzing, ziekte of ander letsel is te weeg gebragt, niet binnen drie dagen aan de justitie heeft kennis gegeven, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

57. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van pro» cederen",
Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIIde TITEL.

Van tweegevecht.

Art. 1. Tweegevecht is een, na voorafgegane uitdaging, met pistool, degen of sabel gehouden gevecht tusschen twee personen, in tegenwoordigheid van, en geregeld door wederzijdsche getuigen.

Art. 2. De uitdaging tot tweegevecht wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot drie maanden en geldboete van honderd tot vijf honderd gulden gestraft.

Art. 3. Die eene uitdaging tot tweegevecht heeft aangenomen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 4. Met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van honderd tot vijf honderd gulden wordt gestraft die iemand

1°. tot het houden van tweegevecht heeft aangezet;

2°. met het doel om dat uit te lokken, heeft beleedigd;

3°. uit hoofde van het weigeren daarvan heeft beleedigd hetzij in het openbaar, hetzij ten aanhoore van meerderen, volgens de bepalingen, daaromtrent voor laster en hoon in art. 12, titel XVII voorkomende.

Art. 5. Die in een tweegevecht van zijne wapenen heeft gebruik gemaakt, zonder dat daaruit de dood of verwonding van zijne wederpartij is ontstaan, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van honderd tot duizend gulden gestraft.

Art. 6. Die zijne wederpartij in tweegevecht van het leven heeft beroofd, wordt gestraft:

indien hij beleediger en uitdager was, met gewone tuchthuisstraf of verbanning van ten langste twaalf jaren;

indien hij beleediger en uitgedaagde was, met verbanning van ten langste negen jaren;

indien hij beleedigde en uitdager was, met verbanning van ten langste zeven jaren;

indien hij beleedigde en uitgedaagde was, met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren.

Art. 7. Die zijne wederpartij in tweegevecht zoodanig heeft verwond, dat daaruit eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal is ontstaan, wordt gestraft:

indien hij beleediger en uitdager was, met verbanning van ten langste zeven jaren;

indien hij beleediger en uitgedaagde was, met verbanning van vijf jaren;

indien hij beleedigde en uitdager was, met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren;

indien hij beleedigde en uitgedaagde was, met correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot een jaar.

Art. 8. Indien uit de verwonding, in tweegevecht toegebragt, geene duurzame verminking of onherstelbare kwaal is ontstaan, wordt de dader met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van honderd tot vijftien honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 9. De bepalingen der vier voorgaande artikelen zijn van toepassing, onverschillig of de dader zelf in het tweegevecht al dan niet gewond is.

Art. 10. Indien van beide zijden beleedigingen hebben plaats gehad, wordt aan beide partijen de straf, tegen den beleediger bedreigd, opgelegd.

Art. 11. Indien niet blijkt welke partij de beleediger of uitdager is geweest, wordt aan beide partijen de straf, tegen den beleedigde of tegen den uitgedaagde bedreigd, opgelegd.

Art. 12. De hulp der getuigen bij een tweegevecht wordt, indien deze niet vallen in eenen der termen van art. 4, niet als medepligtigheid beschouwd.

Lasten en bevelen, enz.

---

58. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XIII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIIIde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen de persoonlijke vrijheid.

Art. 1. Onwettige gevangenneming wordt met gewone tuchthuisstraf van ten langste vijf jaren gestraft.

Art. 2. Onwettige gevangenhouding, die langer dan eene maand geduurd heeft, wordt met gewone tuchthuisstraf van ten minste vijf jaren gestraft. Indien zij niet langer dan eene maand geduurd heeft, is die straf van ten langste vijf jaren.

Dezelfde straffen zijn toepasselijk op hem die eene plaats tot de gevangenhouding heeft verschaft.

Art. 3. Indien de gevangenneming of gevangenhouding, in de beide voorgaande artikelen omschreven, met mishandeling van den gevangene is gepaard gegaan, wordt buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 4. De vader die, tot uitoefening der vereischte tucht, zijn minderjarig kind, zonder regterlijk verlof, buiten zijne woning heeft opgesloten, wordt, indien die opsluiting niet langer dan eene maand geduurd heeft, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot drie honderd gulden, en indien die opsluiting langer geduurd heeft, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, in beide gevallen te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Deze bepaling is van toepassing op de moeder wanneer zij de vaderlijke magt uitoefent.

Art. 5. Met dezelfde straffen en volgens de onderscheiding, in het voorgaand artikel voorkomende, wordt gestraft

1°. de voogd die, tot uitoefening der vereischte tucht, zonder regterlijk verlof, den aan zijne zorg toevertrouwden minderjarige buiten diens woning heeft opgesloten;

2°. de curator die, zonder zoodanig verlof, den onder curatele gestelde, in diens belang, in een gesticht heeft geplaatst;

3°. die, des bewust, eene plaats tot de opsluiting, in dit en het voorgaand artikel bedoeld, heeft verschaft.

Art. 6. De vader, of de moeder in het geval bij het tweede lid van art. 4 aangewezen, die, tot uitoefening der vereischte tucht, zijn minderjarig kind, zonder tusschenpozingen gedurende langer dan ééne, en met tusschenpozingen gedurende langer dan twee van de twaalf maanden, binnen zijne woning heeft opgesloten, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Deze straf is evenzeer op den voogd toepasselijk die, tot hetzelfde einde, den aan zijne zorg toevertrouwden minderjarige aldus binnen diens woning heeft opgesloten.

Lasten en bevelen, enz.

---

59. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XIV, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIVde TITEL.

Van dwang, geweld en bedreiging.

Art. 1. Die iemand door dwang, geweld of bedreiging genoodzaakt heeft om eenige beschikking, overeenkomst, verbindtenis, kwijting, getuigschrift, verklaring of eenig dergelijk stuk te onderteekenen, of om zoodanig onderteekend stuk te vernietigen, onbruikbaar te maken of terug te geven, wordt, indien hij geregtigd was om dit te vorderen, of ter goeder trouw vermeenen kon dit te zijn, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, en, indien hij in zoodanig geval niet verkeerd heeft, met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 2. Met buitengewone tuchthuisstraf wordt gestraft die door een, al dan niet in druk vervat, naamloos of onderteekend geschrift, regtstreeks of onder bedekte uitdrukkingen, met moord, brandstichting of andere aanranding van personen of goederen, waartegen criminele straffen zijn vastgesteld, heeft bedreigd, en zulks voor het geval dat aan een daarbij gegeven bevel, aanmaning of verzoek om geld of andere voorwerpen aan iemand af te geven of ergens te plaatsen, of om eenige onregtmatige daad te verrigten, niet mogt zijn voldaan.

Art. 3. Indien de in het voorgaand artikel omschreven bedreiging mondeling is geschied, wordt gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 4. Indien de bedreiging, in art. 2 vermeld, met eenig ander dan het aldaar aangeduide, of ook zonder bevel, aanmaning of verzoek is gedaan, wordt, in het geval bij dat artikel voorzien, correctionnele gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaren en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, en in het geval bij art. 3 voorzien, correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden opgelegd.

Art. 5. Alle bedreigingen, niet vallende in de termen der drie

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

voorgaande artikelen, met eenig bevel, aanmaning of verzoek gedaan, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

60. ONTWERP VAN WET. Boek II, Titel XV, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de » zamenstelling der regtelijke magt en van de manier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XVde TITEL.

Van het te vondeling leggen en verlaten van kinderen, en van het wegvoeren van minderjarigen en onder curatelen gestelden.

Art. 1. Die een hulpbehoevend kind heeft te vondeling gelegd of opzettelijk, ten einde zich daarvan te ontdoen, heeft verlaten, wordt gestraft,

indien het kind is nedergelegd of achtergelaten op eene plaats onder omstandigheden, die gevaar voor zijn leven moesten doen vermoeden, met gewone tuchthuisstraf van ten langste vijf jaren;

in ieder ander geval met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar.

Art. 2. Die eenen minderjarige van zijne ouders, voogden of opzieners, of van de plaats waar de minderjarige zich met goedvinden van deze bevond, heeft weggevoerd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren gestraft.

Indien dit door list, bedrog of geweld is geschied, wordt gewone tuchthuisstraf toegepast.

Art. 3. Bij schaking eener minderjarige dochter met haren wil, kan, na opgevolgd huwelijk, geene vervolging plaats hebben, dan op de aanklagte van hen, die bevoegd zijn om de nietigheid van dat huwelijk te vorderen, en geene veroordeeling dan nadat die nietigheid is uitgesproken.

Art. 4. Die met een kind beneden de veertien jaren, hetwelk hij wist dat weggevoerd was, gebedeld of op eenige wijze voordeel gedaan heeft, wordt, indien hij zich mede aan de wegvoering heeft schuldig gemaakt, met buitengewone, en anders met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Die eenen weggevoerden minderjarige, des bewust, heeft bij zich gehouden, zonder daarvan binnen acht dagen aan de ouders, voogden of opzieners of aan de justitie kennis te hebben gegeven, of die zonder wettige redenen geweigerd heeft den minderjarige aan den regthebbende, op diens vordering, te laten volgen, wordt met correctionnele gevangenistraf van drie maanden tot twee jaren gestraft.

Art. 6. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar wordt gestraft die zonder wettige redenen geweigerd heeft eenen aan zijne zorg toevertrouwden minderjarige aan den regthebbende, op diens vordering, te laten volgen.

Art. 7. De straffen, bedreigd in de artt. 2, 4, 5 en 6 zijn, met de daarbij gemaakte onderscheidingen en onder de daarbij vermelde omstandigheden, mede op hem toepasselijk, die eenen meerderjarige, welke ingevolge het eerste lid van art. 487 van het Burgerlijk Wetboek, onder curatele was gesteld, van zijnen curator of van de plaats waar de onder curatele gestelde zich met goedvinden van dezen bevond, heeft wegevoerd, of met dezen weggevoerde gebedeld of op eenige wijze voordeel gedaan heeft, of hem bij zich heeft gehouden, zonder daarvan binnen acht dagen aan den curator of aan de justitie kennis te hebben gegeven, of geweigerd heeft hem, hetzij hij weggevoerd, hetzij hij aan zijne zorg toevertrouwd was, aan den curator op diens vordering, te laten volgen.

Lasten en bevelen, enz.

61. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XVI, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XVIde TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen de zeden.

Art. 1. Schending der eerbaarheid in het openbaar wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand en geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 2. Feitelijke aanranding der eerbaarheid wordt, indien zij met geweld gepleegd is, met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 3. Feitelijke aanranding der eerbaarheid van kinderen beneden de veertien jaren of van krankzinnigen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden gestraft.

Art. 4. Indien het misdrijf, in het voorgaande artikel genoemd, met geweld gepleegd is, wordt gewone tuchthuisstraf van ten minste vijf jaren opgelegd.

Art. 5. Verkrachting wordt met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Art. 6. Met verkrachting wordt gelijkgesteld de vleeschelijke gemeenschap met eene vrouw, geheel buiten haren wil met list gepleegd, en die met een kind beneden den ouderdom van twaalf jaren.

Art. 7. Indien de daden, in de vijf voorgaande artikelen vermeld, gepleegd zijn:

door hen die magt, gezag of toezigt hadden over den beleedigde;

door onderwijzers of huisbedienden van den beleedigde;

door huisbedienden van hen, bij wie de beleedigde inwoonde of verblijf hield;

door geneeskunst-oefenaars, met de behandeling van den beleedigde belast;

door hen, die met de bewaring van den beleedigde, indien deze gevangen, gegijzeld of in verzekerde bewaring gesteld was, belast waren;

door leeraars of bedienaars van de godsdienst, of

indien de daders bij hunne daad door een of meerdere personen zijn bijgestaan, levert zulks eene verzwarende omstandigheid op, waarbij de regter bevoegd is om de straffen in de artt. 2, 3 en 4 bedreigd, met een derde te verhoogen.

Art. 8. Die, ter voldoening van eigene lusten of die van anderen, of ook ten einde daaruit voordeel te trekken, hun werk er van maken om jonge lieden beneden de achttien jaren tot het bedrijven van ontucht te verleiden of op te wekken, of om hen in het plegen daarvan behulpzaam of bevorderlijk te zijn, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een jaar en geldboete van twee honderd tot duizend gulden gestraft.

Indien dit wanbedrijf door de personen en in de omstandigheden, in het voorgaand artikel genoemd, is begaan, wordt gewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 9. Indien de schuldigen aan een der misdrijven, in de

voorgaande artikelen van dezen titel genoemd, onderwijzers, of wel leeraars of bedienaars van de godsdienst zijn, wordt hun de uitoefening van dat beroep voor altijd verboden.

Aan geneeskunst-oefenaars, in de termen van art. 7 of van het tweede lid van art. 8 vallende, wordt de uitoefening der geneeskunst voor den tijd van vijf tot twintig jaren verboden.

Art. 10. Vleeschelijke gemeenschap tusschen personen in art. 87 van het Burgerlijke Wetboek genoemd, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art 11. Overspel wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van drie tot achttien maanden.

De deelgenoot aan overspel wordt, indien hij des bewust was, met dezelfde straf gestraft.

Art. 12. Die gedurende het bestaan van zijn huwelijk een ander heeft aangegaan, wordt met gewone tuchthuisstraf van ten langste vijf jaren gestraft.

Degene met wien dit tweede huwelijk is aangegaan, wordt met dezelfde straf gestraft.

Art. 13. Die hun werk er van maken om kinderen beneden de veertien jaren te verleiden of op te wekken tot het misbruik van sterken drank of om hen in dat misbruik behulpzaam of bevorderlijk te zijn, worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Indien de schuldigen tappers, herbergiers of koffijhuishouders zijn, kan hun de uitoefening dier bedrijven voor den tijd van eene maand tot een jaar worden verboden.

Lasten en bevelen, enz.

---

62. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel. XVII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XVIIde TITEL.

Van laster en hoon.

Art. 1. Aan laster is schuldig die, met het oogmerk om te beleedigen, aan iemand eene bepaalde daad, waarvan de waarheid uit geen regterlijk gewijsde of authentieke akte blijkt, onder welke inkleeding of betuigingen ook, heeft ten laste gelegd, wanneer daardoor diens eer of goede naam wordt aangerand.

Art. 2. Aan hoon is schuldig die, met het oogmerk om te beleedigen, aan iemand, zonder aantijging eener bepaalde daad, eene bepaalde ondeugd, onder welke inkleeding of betuigingen ook, heeft ten laste gelegd, of op eenige andere wijze met woorden, afbeeldingen of gebaren, iemands eer of goeden naam heeft aangerand, hem heeft beschimpt, gesmaad of bespot, of getracht hem aan de minachting of bespotting van anderen prijs te geven.

Art. 3. Laster en hoon kunnen ook gepleegd worden tegen openbare gestelde magten, tegen zedelijke ligchamen, al is het ook dat geen van derzelver leden uitdrukkelijk is aangeduid, en tegen overledenen.

In het laatste geval worden zij alleen vervolgd op klagte van den echtgenoot, de ouders, grootouders of kinderen van den overledene.

Art. 4. Het oogmerk om te beleedigen wordt geacht niet te bestaan, indien noodzakelijke verdediging, regtmatige aanklagt, verpligting om getuigenis der waarheid te geven, pligten van ambt, post, bediening of eenige wettige betrekking, tot de daad, welk anders laster of hoon zou geweest zijn, billijken grond en aanleiding hebben gegeven.

Art. 5. Laster, in het openbaar gepleegd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van vijftig tot twee duizend gulden gestraft.

Indien de laster niet in het openbaar, doch ten aanhoore van meerderen gepleegd is, wordt correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van tien tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.

Art. 6. Hoon, in het openbaar gepleegd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien de hoon niet in het openbaar, doch ten aanhoore van meerderen gepleegd is, wordt correctionnele gevangenisstraf van ten langste veertien dagen en geldboete van tien tot twee honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, opgelegd.

Art. 7. De straffen, in de beide voorgaande artikelen bedreigd, kunnen worden verdubbeld, indien de laster of hoon tegen eene openbare gestelde magt of ambtenaar, gedurende of ter zake van de uitoefening van derzelver gezag of ambtsbetrekking, gepleegd is.

Art. 8. Laster, gepleegd tegen den persoon van den Koning, van de regerende Koningin, van den naasten erfgenaam van de Kroon of van den regent, wordt gestraft:

in het geval van het eerste lid van art. 5, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie jaren en geldboete van niet minder dan duizend gulden, en

in dat van het tweede lid van dat artikel, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste twee jaren en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden.

Art. 9. Hoon, gepleegd tegen den persoon van den Koning, van de regerende Koningin, van den naasten erfgenaam van de Kroon of van den regent, wordt gestraft:

in het geval van het eerste lid van art. 6, met correctionnele gevangenisstraf van een tot drie jaren en geldboete van drie honderd tot twee duizend gulden, en

in dat van het tweede lid van dat artikel, met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden.

Art. 10. In geen geval wordt ten aanzien der beleedigingen in de beide voorgaande artikelen vermeld, eenig onderzoek naar of bewijs van de waarheid der aangevoerde daadzaken toegelaten.

Art. 11. In geval van herhaling van het wanbedrijf van laster in het openbaar, wordt de schuldige voor den tijd van een tot vijf jaren in de uitoefening van het stem- en kiesregt, en indien hij ambtenaar is, ook in de uitoefening van zijne betrekking geschorst.

Art. 12. Laster en hoon worden mede geacht in het openbaar te zijn gepleegd, indien zij hebben plaats gehad op eene openbare plaats of bijeenkomst, in eene authentieke of openbare akte, of in een al dan niet in druk vervat geschrift, afbeelding, plaat-, prent- of beeldwerk, hetwelk aangeslagen, of door verkoop of op eenige andere wijze verspreid is geworden.

Laster en hoon worden alleen dan geacht ten aanhoore van meerderen te zijn gepleegd, wanneer zij hebben plaats gehad op vereenigings-plaatsen welke voor de gezamenlijke leden eener vereeniging zijn opengesteld.

Art. 13. Die iemand wegens eene bepaalde daad, waarvan de waarheid uit een regterlijk gewijsde of authentieke akte blijkt, met beleedigingen vervolgt, wordt, indien daardoor deszelfs eer of goede naam wordt aangerand, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 14. Indien de wanbedrijven, in dezen titel vermeld, in dagbladen, geschriften, plaat-, prent- of beeldwerk gepleegd zijn, worden de drukkers, uitgevers, verkoopers en verspreiders, die met oogmerk om te beleedigen of om daarin de daders behulpzaam te zijn hebben gehandeld, met gelijke straffen als tegen de daders bedreigd zijn, gestraft.

Dezelfde straffen worden mede op de drukkers en uitgevers toegepast, indien de daders onbekend zijn, ten ware zij, op de eerste aanmaning van den regter ten genoege van denzelven mogten hebben aangewezen wie de daders zijn, zoodat deze in regten betrokken kunnen worden, en zij daarenboven zonder een der beide oogmerken, in het voorgaande lid aangeduid, hebben gehandeld.

In geval van herhaling van dit wanbedrijf, kan hun voor den tijd van zes maanden tot twee jaren worden verboden om eenig letter-, plaat- of ander werk te drukken, uit te geven of te verkoopen.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 15. De strafschuldigheid der personen, in het voorgaand artikel genoemd, wordt niet weggenomen door dat de gedrukte, uitgegeven of verspreide dagbladen, geschriften of andere werken geheel of gedeeltelijk overnemingen, uittreksels of vertalingen zijn uit dagbladen, geschriften of andere werken, binnen of buiten het Rijk uitgekomen of vervaardigd.

Art. 16. De bepalingen van dezen titel zijn mede op hem toepasselijk, die, met het oogmerk om te beleedigen, lasterlijke of honende artikelen in vreemde dagbladen of geschriften heeft doen plaatsen, of zoodanige daarin geplaatste artikelen binnen het Rijk heeft verspreid.

Lasten en bevelen, enz.

---

63. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XVIII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de ma- » nier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XVIIIde TITEL.

Van brandstichting, van het veroorzaken van overstrooming, en van vernieling en beschadiging van goederen.

1ste AFDEELING.

Van brandstichting.

Art. 1. Brandstichting aan ter bewoning geschikte gebouwen, loodsen, tenten of vaartuigen wordt gestraft met langdurige tuchthuisstraf.

Art. 2. Brandstichting aan, in het voorgaand artikel niet genoemde voerwerpen, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien nogtans het in brand gestokene zoodanig geplaatst was, dat de mededeeling van den brand aan een of ander der in het voorgaand artikel genoemde voorwerpen te voorzien was, wordt langdurige tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 3. Van de bepalingen der voorgaande artikelen is uitgezonderd brandstichting aan roerende of op zich zelve staande onroerende goederen, welke geheel aan den dader toebehooren; indien daarmede geen gevaar voor personen of voor verdere uitbreiding van den brand is verbonden, en geene benadeeling van derden daarvan het gevolg heeft kunnen zijn.

Art. 4. Brandstichting, welke den dood of het levensgevaar van een of meerdere personen heeft doen ontstaan, wordt, ingeval de schuldige deze omstandigheid heeft kunnen voorzien, met den dood gestraft.

Art. 5. Brandstichting is volbragt, wanneer het aangebragte vuur zich aan eenig voorwerp heeft medegedeeld.

Art. 6. Die, door schuld of verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening, aanleiding heeft gegeven tot het in brand geraken van eens anders goederen of wel van goederen aan hem zelven toebehoorende, doch tegen brandgevaar verzekerd of verwaarborgd, wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk.

Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening van zijn beroep is gepleegd, kan hem die uitoefening voor den tijd van een tot vijf jaren worden verboden.

Art. 7. Die bij brand de bluschgereedschappen, of hetgeen daartoe behoort, bedorven, beschadigd, verborgen of onbruikbaar gemaakt heeft, of in het algemeen die op eenige wijze de blussching van een brand heeft verhinderd, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 8. De straffen, in de artt. 1, 2, 4 en 6 bedreigd, zijn, met de onderscheidingen aldaar voorkomende, mede toepasselijk op hen, die voorwerpen, door het ontsteken van buskruid, door stoom of dergelijke middelen hebben vernield of doen springen, of daartoe hebben aanleiding gegeven.

2de AFDEELING.

Van het veroorzaken van overstrooming.

Art. 9. Het veroorzaken van overstrooming door de zee of ander bevaar- of vlotbaar water wordt gestraft met langdurige tuchthuisstraf.

Art. 10. Het wederregtelijk veroorzaken van onder het voorgaand artikel niet begrepen overstroomingen of de poging daartoe, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van tien tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 11. Indien de overstrooming den dood of het levensgevaar van een of meerdere personen heeft doen ontstaan, wordt de schuldige, ingeval hij deze omstandigheid heeft kunnen voorzien, met den dood gestraft.

Art. 12. Die overstrooming heeft doen ontstaan door schuld of door verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening van zijn beroep is gepleegd, kan hem die uitoefening voor den tijd van een tot vijf jaren worden verboden.

3de AFDEELING.

Van vernieling en beschadiging van goederen.

Art. 13. Die wederregtelijk gebouwen, vaartuigen, rij- of spoorwegen, kanalen, bruggen, sluizen, dijken, dammen, waterkeeringen of andere dergelijke werken, heeft vernield of zoodanig beschadigd, dat die daardoor onbruikbaar of voor een veilig gebruik ongeschikt zijn geworden, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Indien deze vernieling slechts gedeeltelijk is geweest en uit de beschadiging geene onbruikbaarheid of ongeschiktheid tot veilig gebruik is ontstaan, wordt correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden opgelegd.

De poging tot vernieling of beschadiging der onder dit artikel begrepen voorwerpen wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand gestraft.

Art. 14. De wederregtelijke vernieling of beschadiging van onder het voorgaand artikel niet begrepen voorwerpen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste veertien dagen gestraft.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee jaren gestraft.

Art. 15. Indien de daden, in het eerste en tweede lid van art. 13 en in het eerste lid van art. 14 vermeld, door meer dan vijf personen zijn gepleegd, worden zij, die ten gevolge van zamenspanning daaraan hebben deelgenomen, alsmede zij die zich daarbij als hoofden of aanvoerders hebben gedragen, gestraft, in de gevallen van art. 13 met buitengewone, en in de gevallen van art. 14 met gewone tuchthuisstraf.

Art. 16. Indien de daden, in de artt. 13 en 14 vermeld, den dood of het levensgevaar van een of meerdere personen hebben doen ontstaan, wordt de schuldige, ingeval hij deze omstandigheid heeft kunnen voorzien, met den dood gestraft.

Art. 17. Die wederregtelijk scheidingsteekenen vernield, weggenomen of verplaatst heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van tien tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 18. De houder of oppasser van paarden, runderen of ander vee, welke verdacht zijn van door eene besmettelijke ziekte te zijn aangetast, die daarvan niet dadelijk kennis heeft gegeven aan het plaatselijk bestuur in de gemeente waarin dezelve zich bevinden, en die zelfs, vóór dat te dier zake door het bestuur maatregelen van voorzorg zijn voorgeschreven, die paarden of dat vee niet van anderen heeft afgezonderd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste eene maand en geldboete van tien tot honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 19. Die, in weerwil van de bevelen van het plaatselijk bestuur, zijne besmette paarden, runderen of ander vee niet van de nog onbesmette heeft afgezonderd, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van vijftig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 20. Indien door het in het voorgaand artikel omschreven wanbedrijf besmetting onder paarden, runderen of ander vee, aan anderen toebehoorende, ontstaan is, wordt de schuldige met correctionnele gevangenisstraf van vier maanden tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

64. ONTWERP VAN WET, BOEK II, TITEL XIX, veranderd naar beide *Nota's van Wijzigingen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de » zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XIXde TITEL.

Van diefstal.

Art. 1. Die eenig goed, dat hem niet toebehoort, ter kwader trouw heeft weggenomen, ten einde dat zich zelven of eenen derde toe te eigenen, is schuldig aan diefstal.

Art. 2. Indien de dader, mededader, medepligtige of begunstiger van den diefstal de echtgenoot is van den bestolene, of diens wettige bloed- of aanverwant in de regte opgaande of nederdalende linie, of diens natuurlijke, hem erkend hebbende vader of moeder of erkende zoon of dochter, wordt hem de diefstal, indien die van geene gewelddadigheden tegen personen is vergezeld geweest, niet toegerekend.

De bepalingen van dit artikel zijn nogtans slechts in zooverre toepasselijk, als de bloed- of aanverwanten te zamen wonen, en de echtgenooten niet van tafel en bed gescheiden zijn.

Art. 3. Diefstal wordt gestraft met levenslange tuchthuisstraf, indien die gepaard is gegaan met feitelijke beleediging, welke eene duurzame verminking of onherstelbare kwaal heeft veroorzaakt.

Indien de beleedigde slechts eene wond, kneuzing, ziekte of letsel heeft veroorzaakt, waarvan de beleedigde na afloop van den twintigsten dag niet hersteld was, wordt langdurige tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 4. Diefstal wordt met levenslange tuchthuisstraf gestraft, indien die is gepleegd met vereeniging van de vijf volgende omstandigheden:

1°. bij nacht;

2°. door meer dan één persoon;

3°. indien een der daders van wapenen is voorzien geweest;

4°. met buitenbraak, of met in- of overklimming, of door middel van valsche sleutels in eene bewoonde of tot bewoning bestemde plaats, of door zich voor te doen als eenig openbaar gezag uit te oefenen;

5°. vergezeld van gewelddadigheid of bedreiging daarvan tegen personen, of van bedreiging van brandstichting of andere gewelddadigheid tegen goederen.

Art. 5. Diefstal op wegen, met gewelddadigheid jegens personen of bedreiging daarvan, wordt met langdurige tuchthuisstraf gestraft.

Indien die misdaad door meer dan één persoon, waarvan ten minste één van wapenen voorzien was, is gepleegd, wordt levenslange tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 6. Onder de in het voorgaande artikel vermelde wegen worden niet begrepen de gedeelten derzelve, welke zich binnen de steden en voorsteden en binnen de kom der dorpen bevinden. Daarentegen worden met wegen gelijkgesteld alle onafgeslotene toegangen, alle bosschen, waranden, duinen, paden, wandelingen en vaarwaters, welke voor het algemeen openstaan, gelijk ook in het algemeen alle eenzame plaatsen buiten de steden en de kom der dorpen, op welke niet ligtelijk hulp te bekomen of te verwachten is.

Art. 7. Diefstal wordt met langdurige tuchthuisstraf gestraft, indien die is gepleegd:

1°. met gewelddadigheid tegen personen of bedreiging daarvan bij gelegenheid van oproer, plundering, vijandelijken inval, brand, watersnood, schipbreuk of dergelijke rampen; of

2°. onder de vijfde en twee der vier overige in art. 4 vermelde omstandigheden.

Art. 8. Diefstal door een der in n°. 4 van art. 4 vermelde middelen wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft, indien die in eene bewoonde of tot bewoning bestemde, en met gewone tuchtuisstraf, indien die in eene niet bewoonde en niet tot bewoning bestemde plaats of in een afgesloten erf is gepleegd.

Indien die diefstallen tevens van eene der omstandigheden, in n°. 2, 3 en 5 van art. 4 genoemd, zijn vergezeld geweest, wordt in het eerste geval langdurige, en in het tweede geval buitengewone tuchthuisstraf opgelegd.

Art. 9. Diefstal, gepleegd onder de drie eerste in art. 4 vermelde omstandigheden, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 10. Diefstal uit de weiden, velden, opene schuren of van de wegen, van paarden, runderen of ander vee, of van derzelver vleesch, huid of eenig ander gedeelte, wordt met buitengewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 11. Diefstal op wegen, in straten of op openbare plaatsen, van goederen aan voer- of rijtuigen vastgemaakt, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 12. Diefstal bij nacht van goederen, die zich op opene bleekvelden bevinden, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 13. Met gewone tuchthuisstraf wordt diefstal gestraft, indien die is gepleegd onder eene der volgende omstandigheden:

1°. bij nacht en door meer dan één persoon;

2°. bij nacht of door meer dan één persoon, in eene bewoonde of tot bewoning bestemde plaats;

3°. indien de dader van wapenen is voorzien geweest;

4°. met binnenbraak of het binnen eene woning gebruik maken van valsche sleutels;

5°. indien de dader, buiten weten of wil van den bewoner of regthebbende, in eene bewoonde of tot bewoning bestemde plaats is ingeslopen, of, onder bedriegelijke voorgevens, met diens kennis en wil is binnengekomen;

6°. vergezeld van gewelddadigheid of bedreiging daarvan tegen personen, of van bedreiging van brandstichting of andere gewelddadigheid tegen goederen;

7°. bij gelegenheid van oproer, plundering, vijandelijken inval, brand, watersnood, schipbreuk of dergelijke rampen.

Art. 14. Met gewone tuchthuisstraf wordt diefstal mede gestraft, indien die is gepleegd:

1°. door hen die in eenige dienstbetrekking staan, ten nadeele van hunne meesters, of van hen, bij wie zij zich tijdens den diefstal met hunne meesters bevonden, of in de gebouwen, vaartuigen, tenten, loodsen of op de erven, die bij hunne meesters in gebruik zijn;

2°. door ambachts- of werklieden, leerlingen of gezellen in fabrijken, werkplaatsen, winkels of pakhuizen van hunne meesters, of op eenige andere plaats, waar zij voor hunne meesters of voor eigen rekening werk verrigten;

3°. door verhuurders van kamers, logementhouders, herbergiers, kosthuishouders, koffijhuishouders, tappers, paardenpostmeesters, conducteurs, voerlieden, schippers of schuitenvoerders, of door de bedienden der voornoemde personen, van goederen in hunne woningen ingebragt of op eenige wijze aan hunne zorg of toezigt verbleven;

4°. door huurders van kamers, en hen die in een logement, herberg, kosthuis, koffijhuis of tapperij hunnen intrek hebben genomen of zijn ontvangen, van goederen in die huizen aanwezig;

XII. *Wetboek van Strafregt*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

5°. door personen die zich, hetzij in eenige daartoe behoorende betrekking, hetzij als passagiers, op voer-, rij- of vaartuigen, van welken aard ook, bevinden, van goederen op dezelve aanwezig.

Art. 15. Alle andere diefstallen, in dezen titel niet afzonderlijk opgenoemd, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden gestraft.

Bij beurzensnijderijen, zakkenrollerijen, gaauwdieverijen en dergelijke listige diefstallen, is deze straf van ten minste een jaar.

Art. 16. De poging tot de, in het eerste lid van het voorgaand artikel begrepen, diefstallen wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren, en tot die, vermeld in het tweede lid van dat artikel, met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaren gestraft.

Art. 17. De nacht wordt in dit wetboek gerekend, gedurende de maanden April tot en met September, van negen ure des avonds tot zes ure des morgens, en, gedurende de overige maanden, van zeven ure des avonds tot zeven ure des morgens.

Art. 18. Diefstal wordt ook geacht door meer dan één persoon te zijn gepleegd, indien een of meerdere personen gedurende het plegen van het misdrijf den dader hebben beveiligd, bedekt of op eenige wijze zijn behulpzaam geweest, ofschoon deze personen slechts als medepligtigen aan den diefstal worden gestraft.

Art. 19. Onder bewoonde of ter bewoning bestemde plaats wordt verstaan elk geheel of gedeeltelijk ter bewoning geschikt gebouw, loods, tent of vaartuig, alsmede alle afgesloten erven, werven of aanhoorigheden van zoodanig gebouw.

Ar. 20. Door afgesloten erf wordt verstaan alle grond, die omringd is door grachten of slooten, muren, staketsels, gevlochten rijs- of rasterwerk, planken, levende of doode heggen, hoedanige ook de hoogte, de diepte, de oudheid of vervallen staat van deze omschutsels wezen moge, en waarvan die ook gemaakt mogen zijn, zelfs wanneer zich aan de uitgangen geen behoorlijk middel van afsluiting bevindt.

Art. 21. Door braak wordt verstaan alle geheele of gedeeltelijke verbreking, verwringing, vernieling of afneming, omverwerping of wegneming van muren, daken, planken, poorten, deuren, vensters, glasruiten, of van sloten, hangsloten of andere middelen of werktuigen, dienende om iets af te sluiten of den toe- of doorgang te beletten, en van alle soort van sluiting hoegenaamd ook, voorts alle onder- of doorgravingen om binnen afgesloten erven, gebouwen of tenten te geraken, het opsnijden of opscheuren der zeilen, voor gebouwen of tenten gespannen, en het verbreken van zegels door het openbaar gezag gesteld.

Art. 22. Buitenbraak heeft plaats wanneer men zich, door een der middelen in het voorgaand artikel vermeld, den toegang of de gelegenheid tot diefstal bezorgt in eene bewoonde of tot bewoning bestemde of in eene niet bewoonde en niet tot bewoning bestemde plaats of in een afgesloten erf.

Art. 23. Met diefstal, door middel van buitenbraak begaan, wordt gelijkgesteld:

1°. de diefstal van voorwerpen, welke van buiten aan eenig gebouw of aanhoorigheid daarvan zijn vastgehecht, en welke door braak van hetzelve worden afgescheiden;

2°. de diefstal van een vaartuig of anker, hetwelk op eenige wijze aan den grond of aan andere voorwerpen is vastgemaakt, alsmede de diefstal van de kettingen, touwen of andere middelen, waarmede die vastmaking is geschied.

Art. 24. Binnenbraak geschiedt aan binnendeuren of dergelijke sluitingen, na alvorens in eene der plaatsen in art. 22 omschreven gekomen te zijn.

Art. 25. Met diefstal door middel van binnenbraak wordt gelijkgesteld

1°. die, welke begaan is door het openbreken van lessenaars, kisten, kasten, koffers, doozen of andere gesloten voorwerpen;

2°. de diefstal van zoodanige gesloten goederen, alsmede van balen of pakken, met pakdoek en touwen vastgemaakt.

Art. 26. Onder binnenbraak wordt gerangschikt het doorvijlen, losrukken of verwringen van kettingen, waarmede goederen in gebouwen of vaartuigen aan dezelve zijn vastgemaakt, het opensteken of verbreken van sloten, uitrukken of uitdraaijen van krammen, schroeven of spijkers, en het schenden van vloeren, zolderingen, wanden, muren of beschotten, of andere gedeelten van gebouwen of vaartuigen.

Art. 27. Door in- of overklimming wordt verstaan het klimmen over daken, poorten, deuren, hekken, muren, heiningen of andere dergelijke afsluitingen, door schoorsteenen, licht- of luchtgaten of andere openingen, niet tot in- of doorgang bestemd; en voorts het overschrijden, op welke wijze ook, van grachten of slooten om zich den toe- of ingang in bewoonde of tot bewoning bestemde, of in niet bewoonde en niet tot bewoning bestemde plaatsen, of op afgesloten erven, te bezorgen.

Art. 28. Onder de benaming van valsche sleutels zijn begrepen alle haken, krombekken, keizers, loopers of andere werktuigen, nagemaakte of vervalschte sleutels, of die, welke door den eigenaar, bewoner of gebruiker niet bestemd zijn voor de sloten, hangsloten of sluitingen, van welken aard ook, waartoe die zijn gebruikt.

Met valsche sleutels worden gelijkgesteld sleutels, welke voor de sloten wel bestemd zijn, doch door den eigenaar, bewoner of gebruiker waren verloren, of waarvan men zich buiten weten of tegen den wil van dezen heeft bediend.

Art. 29. Het ter kwader trouw namaken of vervalschen van sleutels wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaren gestraft.

Indien de dader van beroep smid, sloten- of instrumentmaker is, wordt gewone tuchthuisstraf van ten langste vijf jaren opgelegd, en hem voor altijd het uitoefenen van dat beroep verboden.

De vernietiging der nagemaakte of vervalschte sleutels wordt door den regter bevolen, ook dan wanneer de beklaagde of beschuldigde niet wordt veroordeeld.

Art. 30. Braak, in- en overklimming, het gebruik maken van valsche sleutels, het heimelijk insluipen of onder bedriegelijke voorgevens inkomen in gebouwen, loodsen, tenten of vaartuigen, alsmede het weigeren om, op welke wijze ook binnengekomen, op de aanmaning van den regthebbende dadelijk te vertrekken, wordt, indien de dader geene aannemelijke en geoorloofde reden kan opgeven, met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden gestraft.

Ingeval eene dezer daden blijkt te zijn geschied met het oogmerk om te stelen, zonder dat daardoor nog eene strafbare poging tot diefstal heeft plaats gehad, wordt correctionnele gevangenistraf van ten minste zes maanden opgelegd.

Art. 31. Die zijn werk maakt van het opkoopen, helen, in pand nemen of ten voordeele der schuldigen verkoopen of verpanden van gestolen goederen, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 32. Die zich ter goeder trouw in het bezit gesteld hebbende van een gevonden voorwerp, hetzelve later ter kwader trouw aan zich of een ander heeft toegeëigend, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

28. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XX, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wet- » boek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk » regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier » van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XXste TITEL.

Van misbruik van vertrouwen, en van bedrog.

Art. 1. Die ter kwader trouw hetgeen hem tot een bepaald einde verstrekt was, verduisterd of weerloos gemaakt, geheel of gedeeltelijk tot eenig ander einde aangewend of aan zich of eenen derde toegeëigend heeft, is schuldig aan misbruik van vertrouwen.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 2. De bepalingen van art. 2 van den voorgaanden titel zijn mede toepasselijk bij misbruik van vertrouwen.

Art. 3. Misbruik van vertrouwen wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand gestraft.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee jaren gestraft.

Art. 4. Misbruik van vertrouwen, gepleegd door de personen vermeld in n°. 1, 2 en 3 van art. 14 van den voorgaanden titel, alsmede door commissionnairs, bestellers, kruijers, slepers, dragers en dergelijke personen, door de goederen, welke hun in hunne hoedanigheid waren toevertrouwd, aan zich of anderen toe te eigenen, wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Die hun toevertrouwde brieven of pakketten, lessenaars, kisten, kasten, koffers, doozen of andere gesloten voorwerpen opengebroken, en het zich daarin bevindende geheel of gedeeltelijk aan zich of anderen toegeëigend of van de daarin vervatte geheimen misbruik gemaakt hebben, worden met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 6. Die misbruik heeft gemaakt van eene hem toevertrouwde handteekening in blanco, door boven dezelve bedriegelijk iets te schrijven, waardoor de steller der handteekening in eenig opzigt zou kunnen worden verbonden of benadeeld, wordt met gewone tuchthuisstraf en geldboete van vijf honderd tot twee duizend gulden gestraft.

Art. 7. Die reeds gebruikt gezegeld papier of perkament met opzet door uitwissching wederom tot gebruik heeft dienstbaar gemaakt, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 8. Die, na in een regtsgeding eenig bewijsstuk, akte of memorie te hebben overgelegd, dezelve ter kwader trouw daaraan heeft onttrokken, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 9. Aan stellionaat is schuldig:

1°. die een onroerend goed, waarvan hij wist geen eigenaar te zijn, als eigenaar verkocht of met hypotheek bezwaard heeft;

2°. die ter kwader trouw, bij verkoop of bij vestiging van hypotheek, bezwaarde goederen als onbezwaard, of de daarop gevestigde hypotheken, derzelver bedrag of voorwaarden slechts gedeeltelijk of in strijd met de waarheid heeft opgegeven.

Art. 10. Stellionaat wordt met correctionnele gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaren en geldboete van honderd tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 11. Die opzettelijk zilver voor goud, metalen van mindere waarde voor goud of zilver, geheel of gedeeltelijk onzuivere metalen voor zuivere, valsche paarlen voor echte, steenen of andere voorwerpen van geringe waarde voor edelgesteenten of voor andere kostbare voorwerpen verkocht, verruild of verpand heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand en geldboete van vijftig tot duizend gulden gestraft.

De poging tot dit wanbedrijf wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee jaren en geldboete van vijf en twintig tot vijf honderd gulden gestraft.

Indien de voormelde voorwerpen nog aan den schuldige toebehooren, worden zij door den regter verbeurd verklaard.

Aan hem, die zich als koopman in de voormelde voorwerpen, of als goud- of zilversmid, aan dit wanbedrijf of aan poging daartoe heeft schuldig gemaakt, kan de uitoefening van dat beroep voor den tijd van drie maanden tot drie jaren worden verboden.

Art. 12. Die zich ter kwader trouw van valsche kaarten, dobbelsteenen, of andere dergelijke bedriegelijke middelen bediend heeft, wordt met correctionnele gevangenisstraf van veertien dagen tot twee jaren en geldboete van niet minder dan honderd gulden gestraft.

Van de voormelde voorwerpen wordt de vernietiging door den regter bevolen, ook dan wanneer de beklaagde niet wordt veroordeeld.

Art. 13. Die ter kwader trouw van de behoeften, zwakheden of hartstogten van eenen minderjarige heeft gebruik gemaakt, door hem eenige akte of geschrift ten zijnen nadeele te doen onderteekenen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaren en geldboete van niet minder dan honderd gulden gestraft.

Art. 14. Die ter kwader trouw zijne goederen boven derzelver waarde heeft laten verzekeren, of meer dan drie vierden der kosten tot den weder-opbouw vereischt, heeft bedongen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

In een of ander dier gevallen wordt de verzekeraar, die ter kwader trouw heeft gehandeld, met dezelfde straf gestraft.

Art. 15. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden wordt gestraft die zich, met het oogmerk om iemand voor het geheel of voor een gedeelte zijner bezittingen op te ligten, geld, geldswaarde hebbend papier of andere zaken, verbindtenissen of kwijtingen heeft doen afgeven of getracht heeft te doen afgeven, hetzij door gebruik te maken van valsche of verdichte namen of hoedanigheden, hetzij door valschelijk te doen gelooven aan het bestaan van ondernemingen of van eenigen invloed, vermogen of crediet, hetzij door op te wekken de hoop op of de vrees voor eenigen uitslag van zaken, eenig toeval of andere hersenschimmige gebeurtenis, hetzij door het bezigen van eenige andere bedriegelijke middelen hoegenaamd.

Art. 16. Bedrog in het aangaan of bij de uitvoering van overeenkomsten met den Staat, met provincien, gemeenten, dijk-, polder-, of andere openbare besturen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste drie maanden en geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Ambtenaren, die tot het plegen van zoodanig bedrog behulpzaam zijn geweest, worden met gewone tuchthuisstraf en geldboete van vijf honderd tot drie duizend gulden gestraft.

Art. 17. Die van zijne kennis van misdrijven of verkeerde handelingen door anderen gepleegd, of van het voorwendsel daarvan, gebruik heeft gemaakt, om aan iemand, onder belofte van geheimhouding, geld, geldswaarde hebbend papier of andere zaken, verbindtenissen of kwijtingen af te persen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand en geldboete van niet minder dan drie honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 18. Die er zijn werk van maakt om, middellijk of onmiddellijk, bij de wet verboden interessen te bedingen of te ontvangen, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van niet minder dan duizend gulden gestraft.

Art. 19. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van niet minder dan honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft die opzettelijk valsche tijdingen uitgestrooid of andere bedriegelijke middelen aangewend heeft om den prijs van waren, koopmanschappen of publieke binnen- of buitenlandsche papieren of effecten te doen rijzen of dalen.

Art. 20. Werklieden, opzigters of andere in eene fabrijk of trafijk aangestelde personen, alsmede kantoorbedienden, die bijzonderheden, de fabrijk, de trafijk of het kantoor betreffende, waarvan hun de geheimhouding was opgelegd, opzettelijk aan anderen hebben bekend gemaakt, worden met correctionnele gevangenisstraf van eene tot zes maanden en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Art. 21. Die, uit hoofde van hunnen stand, beroep of betrekking tot geheimhouding verpligt, hetgeen hun als zoodanig was toevertrouwd, opzettelijk hebben bekend gemaakt, worden met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot een jaar en geldboete van vijftig tot vijf honderd gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft, en kan hun de uitoefening van dat beroep voor den tijd van drie maanden tot vijf jaren worden verboden.

Lasten en bevelen, enz.

---

66. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XXI, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XXIste TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven ter gelegenheid van faillissement, kennelijk onvermogen en surseance van betaling.

Art. 1. Die bij regterlijk vonnis in staat van faillissement is verklaard, is schuldig aan eenvoudige bankbreuk, indien

1°. zijne verteringen in verhouding tot zijnen maatschappelijken stand en inkomsten buitensporig zijn geweest;

2°. de bij hem geleden verliezen geheel of grootendeels door spel, weddingschap of andere gewaagde en louter van het toeval afhankelijke ondernemingen zijn ontstaan;

3°. blijkt dat hij op het tijdstip, dat hij heeft geweten of moeten weten dat de schulden zijns boedels vijftig ten honderd of daarboven de baten overtroffen, aanzienlijke geldopnemingen of andere belangrijke ondernemingen heeft gedaan, of koopmanschappen met verlies en beneden de verkoopswaarde heeft verkocht, en deze daden het faillissement hebben bevorderd of verzwaard;

4°. hij nog onbetaalde koopwaren, binnen zes maanden vóór zijne failliet-verklaring gekocht, met verlies en beneden de verkoopswaarde heeft verkocht;

5°. hij wisselbrieven, orderbiljetten of ander papier, geschikt om in omloop te worden gebragt, heeft uitgegeven, geaccepteerd of geëndosseerd tot een bedrag, twee malen dat van het voordeelig saldo zijns boedels te boven gaande, en deze daden het faillissement hebben bevorderd of verzwaard;

6°. hij, makelaar zijnde, eene der daden gepleegd heeft, welke hem bij het tweede lid van art. 65 van het Wetboek van Koophandel zijn verboden.

Art. 2. Eenvoudige bankbreuk wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot drie jaren gestraft.

Art. 3. Die bij regterlijk vonnis in staat van faillissement is verklaard, is schuldig aan bedriegelijke bankbreuk, indien hij

1°. schulden, uitgaven of verliezen verdicht of ontvangsten niet verantwoord heeft;

2°. eenig geld of papier, geldswaarde hebbende, eenige inschuld, koopmanschappen, waren of andere roerende of onroerende goederen verduisterd of aan zijne schuldeischers onttrokken heeft;

3°. verkoopen van roerende of onroerende goederen of andere handelingen, waardoor derzelver waarde vermindert, of schenkingen verdicht heeft;

4°. in het vooruitzigt van zijn faillissement roerende of onroerende goederen voor zich of voor zijne vrouw of kinderen, onder eenen anderen naam, heeft gekocht;

5°. in het vooruitzigt van zijn faillissement, wisselbrieven, orderbiljetten of ander papier, geschikt om in omloop te worden gebragt, heeft afgegeven op iemand, in wiens handen hij wist of moest weten dat zich het noodige fonds van hem niet bevond of bij wien geen crediet voor hem was geopend;

6°. in het vooruitzigt of bij gelegenheid van zijn faillissement, eenen zijner schuldeischers op eenige wijze ten nadeele van andere schuldeischers heeft bevoordeeld;

7°. goederen, onder zijn beheer of in zijn bezit zijnde, doch aan anderen toebehoorende, zonder daartoe bevoegd te zijn, aan derden heeft overgedragen of verpand, en de daarvoor verkregen gelden tot eigen gebruik of voordeel heeft aangewend of niet kan verantwoorden;

8°. gelden of geldswaarden, onder zijn beheer of in zijn bezit zijnde, doch aan anderen toebehoorende, tot eigen gebruik of voordeel heeft aangewend of niet kan verantwoorden;

9°. ter misleiding van zijne schuldeischers, geene of geene behoorlijk ingerigte boeken heeft gehouden, of zijne boeken heeft verminkt of geschonden, zoodat de ware staat zijns boedels daaruit niet is op te maken, of alle of eenige van zijne boeken, aanteekeningen of papieren verborgen, verduisterd of ter kwader trouw achtergehouden of vernietigd heeft.

Art. 4. Bedriegelijke bankbreuk wordt met gewone tuchthuisstraf gestraft.

Art. 5. Met gewone tuchthuisstraf wordt gestraft die, met het oogmerk om den schuldige aan bedriegelijke bankbreuk, te bevoordeelen, of diens schuldeischers te benadeelen, heeft medegewerkt om de roerende of onroerende goederen van den schuldige geheel of gedeeltelijk te verduisteren of aan diens boedel te onttrekken, alsmede hij, die niet bestaande schuldvorderingen ten diens laste heeft voorgewend en bij de verificatie der schuldvorderingen volhard heeft om dezelve als opregt en deugdelijk te doen gelden.

Art. 6. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot drie jaren wordt gestraft die bij regterlijk vonnis in staat van kennelijk onvermogen is verklaard, en zich bevindt in een of meerdere der gevallen onder nos. 1, 2, 3 en 4 van art. 3 vermeld.

Art. 7. Die bij regterlijk vonnis in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen verklaard is, wordt, telken male dat hij in de gevallen waarin de verpligting daartoe bij de wet hem is opgelegd, ofschoon behoorlijk geroepen, opzettelijk niet in persoon tot het geven van inlichtingen is verschenen, of, verschenen zijnde, zich opzettelijk aan het geven der gevorderde inlichtingen heeft onttrokken, met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden gestraft.

Art. 8. Met correctionnele gevangenisstraf van veertien dagen tot zes maanden wordt gestraft die bij regterlijk vonnis in staat van faillissement is verklaard, indien hij

1°. eene der bepalingen van art. 765 van het Wetboek van Koophandel niet heeft opgevolgd;

2°. zonder dat van kwade trouw blijkt, geene of geene zoodanig ingerigte boeken heeft gehouden, dat de ware staat zijns boedels daaruit is op te maken.

Art. 9. Met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot drie jaren wordt gestraft die, surseance van betaling verzocht hebbende, ter kwader trouw, in strijd met eene der bepalingen van de artt. 916 en 917 van het Wetboek van Koophandel heeft gehandeld.

Lasten en bevelen, enz.

---

67. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XXII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, »moet worden ingevoerd een algemeen wetboek »van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, »van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier »van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XXIIste TITEL.

Van wanbedrijven tot den handel en de nijverheid betrekkelijk, van speelbanken of dobbelhuizen, en loterijen.

Art. 1. Die bij openbare verkoopingen, verhuringen, verpachtingen of aanbestedingen, van welken aard ook, door feitelijkheden, bedreiging, giften of beloften, of door bedriegelijke middelen de vrijheid van bieden of aannemen heeft verhinderd, of de bieders of aannemers heeft teruggehouden, wordt met correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van niet minder dan vijftig gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 2. Werkmeesters, fabrikanten of aannemers, die ten gevolge van zamenspanning, het loon hunner werklieden tegen de billijkheid aan hebben verminderd, worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van niet minder dan vijftig gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft.

Het loon wordt geacht tegen de billijkheid aan te zijn verminderd, indien het, volgens plaatselijke of algemeene gewoonten, niet meer aan het werk geëvenredigd is, in verband tot de behoeften der werklieden op de plaats, waar zij verpligt zijn verblijf te houden.

Art. 3. Met vermindering van loon wordt gelijkgesteld de verlenging van den tijd tot dagelijkschen arbeid, zonder genoegzame verhooging van loon, indien daardoor eene onevenredigheid, als in het tweede lid van het voorgaand artikel aangewezen, is te weeg gebragt.

Art. 4. Die, ten gevolge van zamenspanning, hun werk hebben gestaakt, of het te werk komen of blijven van anderen, hetzij in het geheel, hetzij vóór of na zekeren tijd verboden of verhinderd hebben, ten einde de werkmeesters, fabrikanten of aannemers tot verhooging van loon of het toestaan van andere voorwaarden te dwingen worden met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden gestraft.

Die straf is van ten langste een jaar voor hen, die zich daarbij als hoofden of aanvoerders hebben gedragen.

Art. 5. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van niet minder dan vijftig gulden worden gestraft:

1°. die speelbanken of dobbelhuizen hebben aangelegd of gehouden, of in zoodanige ondernemingen hebben deelgenomen;

2°. die bij speelbanken of in dobbelhuizen als bankiers of opzigters over het spel zijn werkzaam geweest;

3°. die tot het houden van speelbanken of dobbelhuizen, des bewust, eene plaats hebben verstrekt.

Indien de speelbanken of dobbelhuizen in het geheim gehouden zijn, wordt correctionnele gevangenisstraf van éénе tot zes maanden en geldboete van niet minder dan honderd gulden opgelegd.

Art. 6. Met geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden worden gestraft die loterijen, van welken aard en onder welken naam ook, hebben aangelegd of gehouden.

Hiervan zijn uitgezonderd loterijen van slagtvee, meubelen, boeken, liefhebberijen, zijden of andere stoffen, kleederen of dergelijke voorwerpen, te zamen beneden de waarde van honderd gulden, voor zooverre daartoe door de plaatselijke besturen vergunning is verleend; alsmede loterijen van dergelijke goederen, boven de waarde van honderd gulden, waartoe de bewilliging des Konings is verkregen, en negotiatien met uitgeloofde premien, onder gelijke bewilliging.

Art. 7. Met geldboete van vijf en twintig tot twee honderd gulden worden gestraft die ongeoorloofde of buitenlandsche loterijen hebben aangekondigd, loten van dezelve uitgegeven, gelden ingezameld of berigten van dezelve opzettelijk verspreid hebben.

Geldleeningen van buitenlandsche staten, bij wijze van of met bijvoeging eener loterij aangegaan, zijn hieronder niet begrepen.

Art. 8. Drukkers en uitgevers van dagbladen of andere dergelijke geschriften, die daarin des bewust aankondigingen en berigten, als in het voorgaand artikel zijn vermeld, hebben opgenomen, worden met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

Art. 9. In de gevallen, bij de artt. 5, 6 en 7 voorzien, worden de aan de speelbank, het dobbelhuis, de loterij of de schuldigen te dier zake vervallen gelden door den regter verbeurd verklaard.

Van de werktuigen en toestellen, welke tot het spel of de loterij gediend hebben, wordt de verbeurdverklaring door den regter bevolen, ook dan wanneer de beklaagde niet wordt veroordeeld.

Art. 10. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste drie maanden en geldboete van honderd tot duizend gulden, worden gestraft die, zonder de daartoe vereischte vergunning of aanstelling te hebben verkregen, banken van leening of pandjeshuizen hebben opgerigt of gehouden, of zich als inbrengers bij zoodanige inrigtingen hebben gedragen.

Art. 11. Met geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden worden gestraft:

1°. bestuurders en commissarissen van naamlooze vennootschappen van koophandel, zonder de bewilliging des Konings tot stand gebragt;

2°. bestuurders van naamlooze vennootschappen, die opzettelijk de bepalingen en voorwaarden, waaronder de bewilliging des Konings verkregen was, of eene der bepalingen vervat in het derde lid van art. 36 en in de artt. 41, 47 en 51 van het Wetboek van Koophandel hebben overtreden.

Deze bepaling is mede op de commissarissen dier vennootschappen toepasselijk, voor zooverre de uitvoering of de zorg voor de nakoming van eene of andere dier bepalingen in het bijzonder aan hen bij de akte van oprigting is opgedragen.

Art. 12. Die, zonder de bewilliging des Konings, een agentschap hier te lande van eene buitenlandsche naamlooze vennootschap van koophandel heeft aangekondigd, aandeelen voor dezelve heeft uitgegeven, gelden ingezameld of op eenige andere wijze als agent van dezelve zich heeft gedragen of is werkzaam geweest, wordt met geldboete van niet minder dan vijf honderd gulden gestraft.

Drukkers en uitgevers van dagbladen of andere dergelijke geschriften, die daarin, des bewust, eenige aankondiging, zoodanige buitenlandsche vennootschap betreffende, hebben gedaan, worden met geldboete van tien tot honderd gulden gestraft.

Lasten en bevelen, enz.

---

68. ONTWERP VAN WET, Boek II, Titel XXIII, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIde BOEK.

XXIIIste TITEL.

Van het opruijen tot misdaden en wanbedrijven, en tot ongehoorzaamheid aan de Grondwet, de wetten, en het openbaar gezag.

Art. 1. Die, door redevoeringen, aanspraken, gesprekken, kreeten of gezangen, in het openbaar gehouden of aangeheven, of door het vervaardigen, verkoopen, verspreiden, uitvaardigen of aanplakken van al of niet in druk vervatte geschriften, met opzet tot het begaan van eene misdaad heeft opgeruid, wordt met correctionnele gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaren en geldboete van vijftig tot twee duizend gulden gestraft, en kan voor den tijd van vijf jaren worden geschorst in de bevoegdhied om eenige ambten, posten of bedieningen te bekleeden, in de uitoefening van het stem- en kiesregt, en van alle andere staatsburgerlijke regten.

Art. 2. Die, op gelijke wijze als in het voorgaande artikel is uitgedrukt, tot het begaan van een wanbedrijf heeft opgeruid, wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft; kunnende echter de schuldige nimmer tot eene hoogere gevangenisstraf worden veroordeeld dan tot die, welke tegen het wanbedrijf, waartoe hij heeft opgeruid, is bedreigd.

Art. 3. Indien de opruijing, in de beide voorgaande artikelen vermeld, door de misdaad of het wanbedrijf, of door eene strafbare poging daartoe, is gevolgd, wordt de opruijer gestraft met de straf tegen de misdaad, het wanbedrijf of de poging bedreigd.

Art. 4. Die, op gelijke wijze als in artikel 1 is omschreven, met opzet de waardigheid of het gezag van den Koning, van de regerende Koning of van den regent, of de regten van het Koninklijk stamhuis heeft aangerand, haat of minachting ten aanzien der regering of van openbare gestelde magten getracht heeft te verwekken, of tot ongehoorzaamheid aan de Grondwet, aan eenige wet of wettelijke verordening heeft opgeruid, wordt gestraft met

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

correctionnele gevangenisstraf van eene maand tot twee jaren en geldboete van honderd tot twee duizend gulden.

Art. 5. Indien de daden, in de artt. 1, 2 en 4 vermeld, door ambtenaren zijn gepleegd, levert dit eene verzwarende omstandigheid op, waarbij de regter bevoegd is om de bedreigde straffen met een derde te verhoogen.

Art. 6. Indien de opruijing, in de voorgaande artikelen van dezen titel omschreven, door middel van dagbladen of andere in druk vervatte geschriften heeft plaats gehad, worden de drukkers, uitgevers, verkoopers en verspreiders, die met opzet hebben gehandeld, met gelijke straffen, als tegen de schrijvers bedreigd zijn, gestraft.

Dezelfde straffen worden mede op drukker en uitgevers toegepast, indien de schrijvers onbekend zijn, ten ware zij op de eerste aanmaning van den regter, ten genoege van denzelve mogten hebben aangewezen wie de schrijvers zijn, zoodat deze in regten betrokken kunnen worden, en zij zelve daarenboven zonder opzet hebben gehandeld.

In geval van herhaling van dit wanbedrijf, kan hun voor den tijd van zes maanden tot twee jaren worden verboden om eenig letterwerk te drukken, uit te geven of te verkoopen.

De bepaling van art. 15 van den zeventienden titel van dit boek is ten deze mede van toepassing.

Art. 7. De bepalingen der voorgaande artikelen van dezen titet zijn mede op hen toepasselijk, die met opzet in vreemde dagbladen of geschriften opruijende artikelen, aldaar omschreven, hebben doen plaatsen, of zoodanige daarin geplaatste artikelen binnen het Rijk hebben verspreid.

Art. 8. Met correctionnele gevangenisstraf van ten langste een jaar en geldboete van vijf en twintig tot duizend gulden, te zamen of afzonderlijk, wordt gestraft die in het openbaar:

1°. oproerkreeten heeft geuit;

2°. door het openbaar gezag verboden vereenigingsteekenen heeft gedragen;

3°. teekeningen, prenten of zinnebeelden, gevaarlijk voor de openbare rust, des bewust, heeft uitgedeeld, ten toon of te koop gesteld.

Art. 9. Van de geschriften en voorwerpen, in de artt. 1, 6, 7 en 8 vermeld, wordt de vernietiging door den regter bevolen.

Lasten en bevelen, enz.

---

69. ONTWERP VAN WET, Boek III, veranderd naar de beide *Nota's van Wijzigingen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 161 van de Grondwet, » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, » van de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van » procederen",

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen den navolgenden titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

IIIde BOEK.

EENIGE TITEL.

Van overtredingen en derzelver straffen.

Art. 1. Met geldboete van niet meer dan drie gulden wordt gestraft:

1°. het verzuim dat de op de wegen gedane op- of uitgravingen of geplaatste voorwerpen behoorlijk verlicht en van de gebruikelijke teekenen voorzien zijn;

2°. het plaatsen van voorwerpen bij, tegen of op gebouwen, met gevaar voor de veiligheid;

3°. die eenen hond, welken hij bij zich had, niet heeft weêrhouden, toen deze op iemand aanviel.

Art. 2. Met gevangenisstraf van ten langste drie dagen, of geldboete van niet meer dan vijf gulden, wordt gestraft:

1°. het nederwerpen of plaatsen op de wegen van voorwerpen, welke door hunnen val of uitwaseming nadeel kunnen doen;

2°. die uit onvoorzigtigheid vuurwerken, water, sneeuw of vuilnis tegen iemand, of zoodanige voorwerpen, of ook harde ligchamen, in, op of tegen eens anderen rijtuigen, paarden of andere goederen heeft geworpen, waardoor nadeel kan worden veroorzaakt;

3°. die, zonder daartoe geregtigd te zijn, over eens anderen bezaaide of toegemaakte akkers of velden, door weiden tot den hooibouw bestemd, of door tuinen, boomgaarden, akkers of velden, met rijpe of rijpende veld- of boomvruchten bezet, zelfs wanneer die reeds van den grond of van de boomen waren afgescheiden, zijnen weg heeft genomen;

4°. het laten loopen van pluimgedierte in of op eens anderen veld, akker, tuin of erf, indien daardoor schade aan de veld- of tuinvruchten is veroorzaakt;

5°. het zwemmen of baden, in het openbaar, in steden of dorpen of langs de wegen, buiten de plaatsen daartoe door het plaatselijk bestuur aangewezen.

Art. 3. Met gevangenisstraf van ten langste drie dagen wordt gestraft:

1°. het geheel of gedeeltelijk afscheuren of onleesbaar maken van stukken, welke op last van eenig openbaar gezag openlijk zijn aangeplakt;

2°. die zich wederregtelijk in het bezit heeft gesteld van een gedeelte van den weg of van gemeente- of markengronden.

Art. 4. De daden, in de drie voorgaande artikelen genoemd, worden, ingeval de dader gedurende het laatste jaar voor eene onder hetzelfde nummer vallende overtreding veroordeeld is geweest, of daarvoor vrijwillig de geldboete betaald heeft, gestraft:

die in art. 1, met geldboete van niet meer dan zeven gulden;

die in art. 2 met gevangenisstraf van ten langste vijf dagen en geldboete van niet meer dan tien gulden, te zamen of afzonderlijk;

die in art. 3 met gevangenisstraf van ten langste vijf dagen.

Art. 5. Met geldboete van drie tot tien gulden wordt gestraft:

1°. het op den weg of op onafgesloten erven laten liggen van wapenen of andere voorwerpen, geschikt tot het plegen van gewelddadigheden tegen personen of goederen;

2°. de verhindering in den vrijen of veiligen doortogt langs de wegen, vaarten of kanalen door wederregtelijke gedane op- of uitgravingen of plaatsing van voorwerpen;

3°. de nalatigheid van logementhouders of herbergiers in het houden van registers of in het vertoonen van dezelve aan de bevoegde magt, of in het daarin onverwijld en zonder eenige tusschenruimte inschrijven van den naam, de woonplaats en de dagen van aankomst en vertrek van ieder die bij hen overnacht heeft;

4°. die, zonder verlof van het plaatselijk bestuur, in herbergen of op wegen loterij of andere hazardspelen gehouden of de gelegenheid daartoe opengesteld heeft, of vertooningen heeft gegeven;

5°. de weigering zonder wettige redenen om onvervalschte of onverminkte muntspecien van het Koningrijk tegen derzelver wettigen koers aan te nemen;

6°. die in eene akte, contract of openbare aankondiging zich buiten de gevallen dat zulks onvermijdelijk was, van berekeningen of benamingen bediend heeft, niet overeenkomstig het Nederlandsch munt-, maten- en gewigtenstelsel;

7°. de nalatigheid in het tijdig waarschuwen der voorbijgangers bij het ophijschen, aflaten of afwerpen van goederen, of bij het bouwen of afbreken, indien daaruit gevaar voor hen kan ontstaan;

8°. het laten los loopen van trek- of lastdieren op de wegen zonder behoorlijk geleide;

9°. het dooden of verwonden van eens anderen dier, door schuld of verzuim van inachtneming van eenige wet of wettelijke verordening;

Art. 6. Met gevangenisstraf van ten langste vijf dagen, of geldboete van drie tot vijftien gulden, wordt gestraft:

1°. de geleider of bestuurder van trek- of lastdieren, of van

XII. *Wetboek van Strafregt.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

rij- of voertuigen, met welke dieren ook bespannen, die zich te ver verwijderd heeft om bij de hand te zijn om deze te geleiden of te besturen;

2°. de nalatigheid in het herstellen of afbreken van gebouwen of gedeelten daarvan op aanzegging van de bevoegde magt;

3°. de nalatigheid in het onderhouden, herstellen of vegen van ovens, schoorsteenen of stookplaatsen.

Art. 7. Met gevangenisstraf van ten langste vijf dagen, of geldboete van vijf tot twintig gulden, wordt gestraft:

1°. baldadigheid, op of aan den weg tegen personen of goederen op welke wijze ook gepleegd;

2°. die, zonder daartoe uitgetergd te zijn, scheldwoorden tegen iemand geuit heeft;

3°. verregaande in het openbaar gepleegde mishandeling van een dier;

4°. het zingen van onzedelijke liedjes in het openbaar;

5°. buren- of nachtgerucht, waardoor de rust der ingezetenen wordt gestoord.

Art. 8. De daden, in de drie voorgaande artikelen genoemd, worden, ingeval de dader gedurende het laatste jaar voor eene onder hetzelfde nummer vallende overtreding veroordeeld is geweest, of daarvoor vrijwillig de geldboete betaald heeft, gestraft:

die in art. 5, met geldboete van zeven tot twintig gulden;

die in art. 6, met gevangenisstraf van drie tot vijf dagen en geldboete van zeven tot vijf en twintig gulden, te zamen of afzonderlijk;

die in art. 7, met gevangenisstraf van vier tot zes dagen.

Art. 9. Met gevangenisstraf van drie tot vijf dagen, of geldboete van tien tot dertig gulden, worden gestraft:

1°. goud- en zilversmeden of kasthouders, horologiemakers, uitdragers, opkoopers van oud ijzer, lood en dergelijke zaken, die geene registers of daarin geene aanteekening hebben gehouden van eenige door hen gekochte goederen, of daarbij den koopprijs of de namen of woonplaatsen der verkoopers niet hebben vermeld;

2°. die krankzinnigen, voor zich zelven of anderen gevaarlijk, welke aan hunne zorg waren toevertrouwd, zonder opzigt hebben gelaten;

3°. die gevaarlijke, kwaadaardige of wilde beesten hebben laten losloopen;

4°. ontuchtige vrouwen, die personen op den weg hebben aangehouden;

5°. die hun werk maken van voorspellen, waarzeggen of het uitleggen van droomen;

6°. die vervalschte, doch voor de gezondheid onschadelijke of bedorven eet- of drinkwaren hebben verkocht of te koop gesteld;

7°. die paarden runderen of ander vee hebben geleid of laten loopen door eens anderen tuinen, boomgaarden, houtgewas of weiden, of over zijne akkers of velden, welke bezaaid of toegemaakt of met rijpe of rijpende vruchten bezet waren, zelfs wanneer die vruchten van den grond reeds waren afgescheiden.

Art. 10. Met gevangenisstraf van drie tot vijf dagen wordt gestraft:

1°. die een hond op iemand heeft aangehitst;

2°. die opzettelijk vuurwerken, water, sneeuw of vuilnis tegen iemand, of zoodanige voorwerpen of ook harde ligchamen in, op of tegen eens anderen rijtuigen, paarden of andere goederen heeft geworpen, waardoor nadeel kon worden veroorzaakt;

3°. die door dronkenschap in het openbaar tot ergerlijke tooneelen heeft aanleiding gegeven;

4°. die zich naakt, of op eene voor de goede zeden aanstootelijke wijze gekleed, in het openbaar heeft vertoond.

Art. 11. De daden, in de beide voorgaande artikelen genoemd worden, ingeval de dader gedurende het laatste jaar voor eene onder hetzelfde nummer vallende overtreding veroordeeld is geweest, gestraft:

die in art. 9, met gevangenisstraf van vier tot zes dagen en geldboete van twintig tot vijftig gulden, te zamen of afzonderlijk;

die in art. 10, met gevangenisstraf van vier tot zes dagen.

Art. 12. Met gevangenisstraf van ten minste drie dagen, of geldboete van vijf en twintig tot zestig gulden, wordt gestraft:

1°. de weigering om in zijne woning toe te laten die ingevolge de wet bevoegd zijn dezelve binnen te treden;

2°. het doen van collecten aan de huizen zonder verlof der bevoegde magt;

3°. de fabrikant, koopman, winkelier en ieder die eenig handwerk uitoefent, die gebruik heeft gemaakt van, of in zijne pakhuizen, winkels, werkplaatsen, handelhuizen, in hallen, op markten of andere verkoopplaatsen heeft voorhanden gehad andere dan bij de wet vastgestelde of ongeijkte of niet op den daartoe bestemden tijd herijkte maten of gewigten, of wel die valsch maten, gewigten, schalen, balansen of unsters, op de genoemde plaatsen heeft voorhanden gehad;

4°. die, zonder de bij de wet gevorderde toestemming, zijnen voor- of geslachtsnaam veranderd of eenen anderen daarbij gevoegd heeft;

5°. het vervaardigen, verkoopen, te koop stellen of dragen van vergiftigde of verborgen wapenen, als: windroeren, stokdegens en dergelijken;

6°. bedreigingen, zonder bevel, aanmaning of verzoek gedaan, niet vallende in de termen van art. 4 van den XIVden titel van het IIde boek;

7°. die, ofschoon daartoe in staat, nalatig is gebleven om de van hem door de bevoegde magt gevorderde dienst of bijstand te verleenen, in geval van geweld, oproer, plundering, brand, schipbreuk, overstrooming of anderen nood;

8°. die, in een of ander der in het voorgaand nommer aangewezen gevallen, geweigerd heeft om zich op aanmaning van de bevoegde magt te verwijderen,

8°. die zich aan de betaling van verschuldigde weg-, sluis-, brug- of andere dergelijke gelden opzettelijk heeft onttrokken;

10°. die, zonder daartoe geregtigd te zijn, aarde of zand heeft weggehaald, hout heeft gesprokkeld, gras gesneden of geplukt, aard-akers uitgegraven, eikels, dennen-appels of afgevallen bladeren heeft weggenomen, zich den afval van den oogst heeft toegeëigend, of vruchten geplukt en die terstond opgegeten heeft of heeft laten opeten, mits een en ander zonder gewelddadigheid tegen personen of goederen gepleegd zij.

Art. 13. De daden, in het voorgaand artikel genoemd, worden met gevangenisstraf van ten minste vijf dagen en geldboete van niet minder dan dertig gulden, te zamen of afzonderlijk, gestraft, ingeval de dader gedurende het laatste jaar voor eene onder hetzelfde nummer vallende overtreding is veroordeeld geweest.

Art. 14. Met gevangenistraf van ten minste vijf dagen en geldboete van niet minder dan dertig gulden, te zamen of afzonderlijk, worden gestraft de daden, vermeld in art. 7, n°. 2, en in art. 12, n°. 6, indien zij tegen eenen ambtenaar in of ter zake van de uitoefening zijner ambtsbetrekking gepleegd zijn.

Die straffen worden altijd te zamen uitgesproken, ingeval de dader gedurende het laatste jaar voor eene soortgelijke overtreding is veroordeeld geweest.

Art. 15. Met de overtredingen, genoemd in art. 2, n°. 5, art. 3 n°. 1, art. 9 n°. 6 en art. 12 n°. 2, wordt de poging daartoe gelijkgesteld.

Art. 16. De regter beveelt de verbeurd-verklaring

van de voorwerpen, in art. 9 n°. 6 aangeduid, voor zooverre die nog aan de schuldigen toebehooren;

van de beesten, in art. 9 n°. 3 aangewezen, ingeval van veroordeeling wegens herhaling;

van de voorwerpen, in art. 12 n°. 3 en 5 genoemd, ook dan wanneer de beklaagde niet wordt veroordeeld.

Van de toestellen, die de schuldigen tot het plegen der overtredingen, aangeduid in art. 9 n°. 5, hebben gebruikt of voorhanden gehad, wordt de vernietiging door den regter bevolen.

In de gevallen van art. 1 n°. 1 en 2, art. 2 n°. 1, art. 3 n°. 2, art. 5 n°. 1 en 2 en art. 6 n°. 2 en 3, beveelt de regter, voor zooverre daartoe nog termen aanwezig zijn, dat door de schuldigen, binnen eenen door hem te bepalen tijd, het verzuimde uitgevoerd en het wederregtelijk gebouwde, geplaatste of geplante weggenomen worde, met de verklaring dat zulks, indien zij in gebreke zijn ge-

bleven aan dat bevel te voldoen, op hunne kosten door het administratief gezag zal kunnen geschieden.

Art. 17. Onder *wegen* worden in dezen titel mede begrepen alle straten, stegen, grachten, pleinen, markten, en alle andere dergelijke voor het publiek toegankelijk gestelde doorgangen.

Lasten en bevelen enz.

---

70. NADERE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

De eerste afdeeling van den IIden Titel van het Iste Boek van het Wetboek van Strafregt zal aanvangen:

Algemeene bepaling.

Niemand kan andere straffen ondergaan dan die welke bij de wet bekend zijn.

---

71. NOTA VAN NADERE WIJZIGINGEN IN DEN Vden TITEL VAN HET Iste BOEK.

De artikelen 10 en 11 van dezen titel zullen wegvallen.

Het 12de artikel (hetwelk nu wordt *Art.* 10) zal luiden:

» Kinderen die tijdens het plegen van een misdrijf beneden de
» zestien jaren oud zijn, worden, indien zij zonder oordeel des
» onderscheids hebben gehandeld, door den regter van alle regts-
» vervolging ontslagen, en aan hunne ouders, voogden of naast-
» bestaanden teruggegeven."

Hierop volgt *Art.* 11 (nieuw):

» Bij misdaad of wanbedrijf kan de regter, te gelijk met de
» buiten-vervolging-stelling, naar gelang der omstandigheden, be-
» velen, dat deze kinderen voor eenen door hem te bepalen tijd,
» doch niet langer dan tot dat zij hun achttiende jaar hebben
» bereikt, in een voor hen geschikt gesticht worden geplaatst,
» ten einde aldaar te worden opgevoed.

» Bij veranderde omstandigheden staat het dien regter vrij, na
» het openbaar ministerie te hebben gehoord, hun ontslag uit het
» gesticht binnen den bepaalden tijd te gelasten."

Art. 13 (nu 12) zal aanvangen:

» Indien de in art. 10 vermelde kinderen" enz.

De artikelen 14, 15, 16 en 17 worden 13, 14, 15 en 16.

XIII. Verhooging van Hoofdstuk IX A der Staatsbegrooting over 1846 en 1847.

(*Rente der geldleening ter droogmaking van het Haarlemmermeer.*)

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 24 Maart 1847.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 8sten Februarij* 1847.

Edel Mogende Heeren!

Het nevensgaand ontwerp van wet tot verhooging van het IXde hoofdstuk *A* der Staatsbegrooting over 1846 en 1847, voor de renten der geldleening tot goedmaking der kosten van droogmaking van het *Haarlemmermeer* wordt aan U. Edel Mogenden ter overweging aangeboden.

In de Toelichtende Memorie, dat ontwerp vergezellende, zijn de gronden uiteengezet, welke tot hetzelve hebben geleid.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 3den Februarij 1847.

WILLEM.

---

2. ONTWERP VAN WET *tot verhooging van hoofdstuk IX* A *der Staatsbegrooting van* 1846 *en* 1847, tot goedmaking der kosten van de droogmaking van het Haarlemmermeer.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat bij de wet nog niet is voorzien in de voldoening der renten over de jaren 1846 en 1847 van de opgenomen kapitalen tot goedmaking der kosten van de droogmaking van het *Haarlemmermeer*, volgens de wet van den 22sten Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 7), ·

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

Het IXde hoofdstuk *A* der Staatsbegrooting over den jare 1846, vastgesteld bij de wet van den 26sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 38), en reeds verhoogd bij de wet van den 31sten Maart 1846 (*Staatsblad* n°. 14), wordt vermeerderd met een 14de artikel, en hetzelfde hoofdstuk der Staatsbegrooting over den jare 1847 bij eerstgemelde wet vastgesteld, met een 13de artikel, onder de benaming:

» *Renten der geldleening voor de kosten der bedijking en droogmaking van het Haarlemmermeer, volgens de wet van den 22sten Maart* 1839 (Staatsblad *n°.* 7)";

en zulks tot de volgende sommen, te weten:

over 1846, » *twee honderd negentig duizend gulden* (f 290,000)"; en over 1847, » *drie honderd vijf en dertig duizend gulden* (f 335,000";

waardoor het totaal van het hoofdstuk alzoo wordt verhoogd over 1846 tot *zes en dertig millioen vier honderd twintig duizend zes honderd negen en zestig gulden*, *drie en dertig cents* (f 36,420,669.33);

en over 1847 tot *zes en dertig millioen drie honderd vier en dertig duizend zes honderd negen en zestig gulden*, *drie en dertig cents* (f 36,334,669.33).

Lasten en bevelen, enz.

---

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 7) is eene geldleening van f 8,000,000 vastgesteld ter bestrijding der kosten tot droogmaking van het *Haarlemmermeer*.

Die geheele som was toen geraamd voor de werken tot droogmaking noodig te zullen zijn, doch in de renten dier op te nemen en bij reeksen te plaatsen som werd niet voorzien.

Bij de wet van 31 December 1843 (*Staatsblad* n°. 71) werden, ter voldoening aan art. 32 der wet van 5 October 1841, houdende instructie voor de Algemeene Rekenkamer, de uitgaven voor de droogmaking geregeld volgens eenen aan die wet geannexeerden staat.

Bij het VIIde artikel van dien staat, groot f 1,627,000, voor de *verkaveling der droog te maken landen enz.*, als zijnde dit de uitgaven welke het laatst benoodigd zijn, is voorloopig afgetrokken en voor de voldoening der renten van het alstoen reeds genegotieerde kapitaal tot 1845 ingesloten, aangewezen eene som van f 1,300,000.

Bij de Memorie van Toelichting van het ontwerp, hetwelk later de wet van 31 December 1843 is geworden, werd reeds aangeduid, dat die rentebetaling eene nadere voorziening na 1845 zou behoeven, en bij de Memorie van Beantwoordtng, welke daarop volgde, werd toegezegd, dat de provisioneel afgetrokken som voor renten niet anders dan als eene leening kon worden beschouwd, en dat deze som later aan het fonds tot droogmaking zou worden gerestitueerd, waardoor dit fonds volkomen in deszelfs geheel zou blijven. Daarin lag reeds opgesloten het denkbeeld, om na 1845 de renten niet verder uit dit fonds te vinden. Terwijl de evengemelde restitutie niet bepaald noodig zal zijn, vóór dat men de som voor de verkaveling (waarvan de renten tot ultimo December 1845 als het ware geleend zijn) zal behoeven te gebruiken, moet integendeel de voorziening in de renten na 1845 alsnu noodwendig plaats vinden. De regelmatigste wijze daartoe is voorgekomen te zijn, het vereischte rentebedrag alsnog bij suppletoire wet op de reeds vastgestelde begrooting voor 1846 en 1847 aan te wijzen, gelijk dit onderwerp bereids bij de aangebodene begrooting over 1848 en 1849 onder het IXde hoofdstuk A, *Nationale Schuld*, is opgenomen.

De renten tot 1845 ingesloten zijn kunnen gedekt worden door den post daarvoor op den staat, gevoegd bij de wet van 31 December 1843, uitgetrokken, en uit hoofde van de zorg, die er genomen is om van een deel der genegotieerde gelden tijdelijk rente te trekken, waaruit een gedeelte der verschuldigd geworden renten der leeningen gevonden zijn, zal die post een overschot laten van f 10,777.50, hetgeen op andere uitgaven der onderneming kan worden overgebragt.

De kapitalen krachtens de wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 7) opgenomen en overeenkomstig de wet van 31 December 1843 (*Staatsblad* n°. 71) voor de onderneming reeds aangewend of verder uit te geven, zijn genegotieerd:

in 1840 à 5	ten honderd	. . . . . . f	2,000,000.00
» 1841 » 5	» »	. . . . . .	3,000,000.00
» 1845 » $4^1/_2$	» »	. . . . . .	1,000,000.00
	kapitaal	. f	6,000,000.00
waarvan de rente over 1846 is		. . . . . f	290,000.00
en wordt in 1847 opgenomen een kapitaal van f 1,000,000 à $4^1/_2$ ten honderd, dus rentende.			45,000.00
weshalve de rente over 1847 zal zijn.		. . f	335,000.00

Wordende voor dit een en ander bij het nevensgevoegde ontwerp van wet een 14de en 13de artikel toegevoegd aan het IXde hoofdstuk A der Staatsbegrooting over 1846 en 1847, betreffende de *Nationale Schuld*, en dat hoofdstuk verhoogd met de evengemelde, voor elk van die jaren benoodigde sommen, waardoor hetzelve zal klimmen:

voor 1846 tot	. . . . f	36,420,669.33
» 1847 »	. . . .	36,334,669.33

XIII. *Verh. van hoofdst. IX A der Staatsbegr. over* 1846 *en* 1847. (Rente der geldleening ter droogmaking van het Haarlemmermeer.) (Memorie van Toelichting; Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

Maatregelen tot aanvulling der Middelen ter dekking van die begrooting zullen hoogst waarschijnlijk niet behoeven genomen te worden; in allen gevalle kan dit, wanneer het tegen verwachting mogt gevorderd worden, thans nog aan nadere wettelijke voorziening worden overgelaten.

4. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Ter gelegenheid dat de uitgaven voor de droogmaking van het Haarlemmermeer bij de wet van 31 December 1843 (*Staatsblad* n°. 71) werden geregeld, ten einde derzelver verevening bij de Algemeene Rekenkamer mogt kunnen plaats hebben, is op het artikel „*Verkaveling der droog te maken landen*" enz., bedragende f 1,627,000, voorkomende op den staat aan die wet geannexeerd, onder n°. 7 aangewezen eene som van f 1,300,000 voor de voldoening der renten toen verschenen, of tot en met den jare 1845 te verschijnen, van het alstoen reeds genegotieerde gedeelte der geldleening van f 8,000,000, vastgesteld bij de wet van den 22sten Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 7).

Sedert dien tijd zijn de genegotieerde gelden vermeerderd met een millioen in 1845 en een ander millioen in 1847 opgenomen, en het voorgedragene wets-ontwerp heeft de strekking om de renten van alle die opgenomen kapitalen, voor zooverre die over 1846 en 1847 zijn of zullen worden verschuldigd, te brengen op de Staatsbegrooting over die jaren en het IXde hoofdstuk A met derzelver bedrag te verhoogen.

Algemeen was men van oordeel, niet genoeg met den stand der onderneming bekend te zijn gemaakt om de noodzakelijkheid der voorziening van 's Rijkswege in die rentebetaling te kunnen beoordeelen; waartoe in de eerste plaats inlichtingen noodig voorkwamen omtrent de inkomsten en uitgaven der onderneming, ten einde te kunnen nagaan in hoeverre de eerste zijn of kunnen worden gebruikt tot betaling der renten, waartoe die inkomsten, welke men in art. 1 der vermelde wet van 22 Maart 1839 vindt opgenoemd, aldaar uitdrukkelijk worden aangewezen.

Met den stand der uitvoering van het ondernomen werk en van de regeling der in dezen betrokkene belangen van het hoogheemraadschap van Rhijnland en van de stad Leyden verlangde men ook te worden bekend gemaakt en merkte daarbij aan, dat de duur der werkzaamheden aanvankelijk op 5 of 6 jaren was berekend, en dat thans die termijn reeds is verstreken, zonder dat het tijdstip nog bekend is waarop de uitmaling van den plas zal kunnen worden aangevangen.

Gaarne zoude men nog van de Regering vernemen: of de contrôle der Rekenkamer zich ook uitstrekt over de ontvangsten, voortvloeijende uit art. 1 voormeld? — of de Regering niet tegen mindere rente dan 4½ per cent in 1847 had kunnen negotieren? Men is van oordeel, dat tegen dezen maatstaf van rente en de bij deze negotiatie gevoegde voordeelen, de gevraagde som welligt boven pari zou zijn geplaatst bij besteding aan den meestbiedende; — op welke gronden het vertrouwen der Regering berust, dat de begrootingen van 1846 en 1847 de voorgestelde uitgaven zullen kunnen lijden?

Eindelijk meende men, onverminderd het verlangen naar inlichtingen omtrent alle de opgegevene punten, zich te moeten afvragen, of de voordragt der Regering niet in strijd is met de wet van 22 Maart 1839. Volgens art. 3 dier wet komt toch de tusschenkomst of waarborg van het Rijk alleen te pas wanneer de bijdragen en opbrengsten in art. 1 vermeld, ontoereikend worden bevonden om de geheele genegotieerde som met de renten af te lossen. Die waarborg kan dus niet worden ingeroepen, voor dat, na afloop der onderneming, tot de aflossing wordt overgegaan en van die ontoereikendheid is gebleken. De Regering zelve heeft dit bij de openbare verdediging der wet van 31 December 1843 volmondig erkend en schijnt ook nog later deze meening te blijven aankleven, daar het zich anders moeijelijk laat verklaren waarom zij bij de voordragt der begrooting voor 1846 en 1847 geen post voor dit onderwerp heeft voorgedragen. Er schijnt dus voor alsnog geene verpligting tot rentebetaling op grond van den verleenden waarborg op den Staat te berusten; en indien wierd oorbaar geacht om daarvoor op de begrooting van 1846 en 1847 een post te brengen, zou dezelve daarop alleen als subsidie voor een tekort behooren voor te komen.

Anderen daarentegen vonden genoegzamen grond om de bedoelde renten te brengen op de Staatsbegrooting; vooreerst, in de inzigten bij de voordragt der wet van 31 December 1843 geopenbaard, waarbij opzettelijk werd gezegd dat in de betaling dier rente na 1845 nader zou moeten worden voorzien, en dat de f 1,300,000 voor rente slechts eene leening waren en aan het fonds zouden worden teruggegeven; — ten andere, in de daadzaak, dat de begrooting der f 8,000,000, welke zijn of zullen worden genegotieerd, alleen de uitvoering betrof van het voorgenomen werk, en die som dus blijkbaar ontoereikend zijn moet om ook de rentebetaling der opgenomen gelden te bestrijden; — en eindelijk, in de omstandigheid, dat de bijdragen en opbrengsten in art. 1 der wet van 22 Maart 1839 vermeld, aldaar tot onderpand worden gesteld voor de op te nemen gelden, en derzelver aanwending tot rentebetaling met gemelde bestemming alzoo strijdig is.

Vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 17den Februarij 1847.

H. J. H. Modderman.
Gevers van Endegeest.
G. W. Verweij Mejan.
Menso.
C. B. Nederburgh.

De Commissie van Rapporteurs, ontvangen hebbende mededeelingen der Regering, is van oordeel, dat dezelve eene nieuwe overweging in de Afdeelingen vorderen.

's Gravenhage, den 6den Maart 1847.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING DER REGERING.

Dit wets-ontwerp strekt om in het daarbij behandelde onderdeel van 's Rijks finantien een naderen stap tot vereenvoudiging te doen, en om de lasten van het oogenblik niet op de toekomst over te brengen. Uit dit oogpunt blijft de Regering zich vleijen, dat hetzelve met meerderen bijval zal worden aangenomen, dan bij de ontvangst in de afdeelingen aan hetzelve geschonken schijnt te zijn.

Men meende dat uit de reeds bij de wet van 31 December 1843 (*Staatsblad* n°. 71) vastgestelde begrooting der kosten, gevorderd tot droogmaking van het Haarlemmermeer, waarbij voor de betaling der renten van de genegotieerde gelden niet verder dan tot het jaar 1845 ingesloten was gezorgd, de staat van zaken genoegzaam bekend was, ter beoordeeling van de noodzakelijkheid om in latere rentebetaling te voorzien.

Dewijl echter de bedenking schijnt gerezen te zijn omtrent de vraag, of de inkomsten aangewezen bij de wet van 22 Maart 1839, tot dekking van de thans bedoelde uitgaaf zouden kunnen gebezigd worden, en men, in verband daarmede, nader met die inkomsten wenscht bekend gemaakt te worden, wordt met genoegen aan dat verlangen voldaan.

De bedoelde inkomsten worden allen gestort in het fonds, dat tot onderpand of waarborg der genegotieerde gelden moet strekken; telken reize worden die belegd, zoodat met den opgeloopen intrest dat fonds in November 1846 bedroeg eene som van f 483,134.60⁵, welke op f 237.67⁵ na is belegd in schatkistbiljetten, in eene gesloten bus bewaard bij de Nederlandsche bank te *Amsterdam*. Tot die inkomsten behooren dusverre f 60,000 in het jaar, 10 jaren lang door de provincien *Noord-* en *Zuidholland* toegezegd, waarvan nog 4 jaren te ontvangen zijn; en de pachtpenningen der grasgewassen op de ringdijken, en van de visscherij, vroeger wel eens op f 10,000 in het jaar geschat, maar welke hoogte nog niet is bereikt, terwijl men in de laatste jaren verre daar beneden is gebleven. Andere ontvangsten bestaan er niet, want de zoodanige welke uit het kapitaal der genegotieerde gelden voortspruiten, dienen voor de werken, en zijn van een geheel anderen aard.

Deze inkomsten gelooft men echter niet, dat tot het doen der rentebetaling kunnen worden gebezigd, en zulks in *de eerste plaats*, omdat men van meening is, dat, naar luid der bepalingen van art. 1 en 3 der wet van 22 Maart 1839, die gelden als onderpand voor de negotiatie moeten blijven strekken en dat daaraan eerst mag geraakt worden, wanneer men tot de aflossing der negotiatie overgaat. Dat beginsel is reeds aangenomen bij de begrooting vastgesteld bij de wet van 31 December 1843, waarop f 1,300,000 is gebragt voor rentebetaling en waarop de bedoelde inkomsten niet als middel zijn aangewezen.

Een ander stelsel zou minder geschikt zijn om de geldschieters in de negotiatie van 8 millioen vertrouwen in te boezemen, vermits die negotiatie geopend is op de bij artikel 1 vermelde baten, dat zijn de onderwerpelijke inkomsten, zoodat deze nog eene bijzondere zekerheid geven boven de gewone garantie van het Rijk,

XIII. *Verh. van hoofdst. IX A der Staatsbegr. over* 1846 *en* 1847. (Rente der geldleening ter droogmaking van het Haarlemmermeer.)
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

doch welke men, naar de bedoeling van het Voorloopig Verslag, op eens zou weggenomen willen zien.

In *de tweede plaats*, zou een dergelijk stelsel ook minder overeenkomstig zijn met de belangen der schatkist. Immers thans is het mogelijk die renten uit de inkomsten van den Staat te voldoen: hoe kan men deze laatste inkomsten beter besteden, dan tot delging van eene schuld? Want ook de rente is evenzeer als het kapitaal als staatsschuld te beschouwen. En zou het wel doelmatig zijn om thans het waarborgfonds aan te spreken en daardoor de middelen tot aflossing voor de toekomst te verminderen, terwijl men in de schatkist de middelen bezit om de schuld, die toch eene schuld van den Staat is, af te betalen?

Immers het is bijna zeker, dat de prijs der droog te maken landen later niet voldoende zal zijn, om het kapitaal der schuld af te lossen. Zoo daartoe vooruitzigt bestond zou de geopperde bedenking uit een oogpunt van staatsbelang meer gewigt hebben; maar ook indien, tegen alle redelijke verwachting, de prijs der drooggemaakte landen later mogt blijken zoo aanzienlijk te zijn, dat daaruit in de aflossing der genegotieerde gelden kon worden voorzien, zou nog de aanneming van dit wets-ontwep gestrekt hebben om een gunstig resultaat te verkrijgen. In dat niet te verwachten geval, zou het waarborgfonds, dat met oploopende renten, die telkens weder belegd worden, is vermeerderd, eene bate voor het Rijk worden en zoude daarmede 's Rijks schuld kunnen worden verminderd.

Men vertrouwt dat deze beschouwingen te gereeder ingang bij de Staten-Generaal zullen vinden, nu zij bekend zijn gemaakt met den stand van het waarborgfonds.

Uit dat fonds zouden de renten over 1846 kunnen worden voldaan, maar over 1847 zou reeds een tekort aanwezig zijn, niettegenstaande de vermeerdering, welke in den loop van dit jaar ontstaat uit de f 60,000, uit ongeveer f 5000 inkomsten, en uit de renten van het kapitaal dat na de rentebetaling van 1846 zou overgebleven zijn.

Ten opzigte van den stand van de onderneming strekken de navolgende opgaven, gerangschikt in de volgorde der artikelen van den staat van begrooting behoorende tot de wet van 31 December 1843 (*Staatsblad* n°. 71).

Alle de werken *ter voorziening in de behoeften van Rhijnlands uitwatering* bij art. 1 omschreven, zijn sedert lang voltooid.

Het is echter zeer mogelijk, ja denkelijk dat er nog eenig niet onbelangrijk werk voor dit onderwerp noodig zal zijn. Het stoomgemaal te *Spaarndam*, ofschoon in de hoofdzaak goed, heeft aanvankelijk dikwijls bij de werking gefaald; maar in den afgeloopen zomer is het gebleken dat het gebrek in eene onzuivere stelling der schepraderen lag en is dit met het beste gevolg hersteld, zoodat dit hulpmiddel van Rhijnlands te verkleinen boezem thans in volle werking is, van af het oogenblik dat de boezemstand dit vereischte.

De ringvaart en ringdijken met toebehooren (art. II) zijn voltooid, behalve slechts drie openingen, welke tot de finale sluiting van het meer moeten blijven bestaan, doch aan welke sluiting dusverre geen gebrek is.

Omtrent de *schadeloosstellingen* bij art. III bedoeld, is hier alleen met de stad *Leyden* nog geen afdoening.

Van de bij art. IV genoemde *stoomwerktuigen* ter uitmaling van het meer is het bekende proefstoomtuig de *Leeghwater* alleen, voltooid, beproefd en aan de verwachting geheel voldoende bevonden. Nog twee zoodanige werktuigen zullen ruim voldoende zijn ter droogmaking en drooghouding.

Men is aan de gebouwen en aan de werktuigen voor dezelve druk bezig.

Aan art. V, *werken voor de scheepvaart*, is voor zooveel noodig voldaan; een jaagpad langs het Spaarne en rondom het geheele meer ligt sedert lang gereed; zoo ook is er in bruggen en ponten voorzien, waar er dusverre behoefte aan kon wezen.

De in art. VI genoemde *verdedigingswerken* zijn meerendeels geheel voltooid, en zullen dit verder eerlang worden; zoodat ter beveiliging der hoofdstad behoorlijk is vergoed, wat door het verlies van het ontoegankelijk meer kon worden verloren.

De *verkaveling* (art. VII), waarop de bewuste aftrek der f 1,300,000 heeft plaats gehad, komt natuurlijk thans in geen aanmerking; alleen het plan daartoe ligt gereed.

Het onderhoud der werken (art. VIII) wordt jaarlijks aanbesteed, en erlangt natuurlijk goede voorziening.

Art. IX betreft de *kosten van personeel en van administratie of toezigt*, niet de eigenlijke werken waarvan de vermelding hier zal zijn bedoeld: — daarvan, en van de *rentebetaling tot* 1845 (art. X) behoeft alzoo niets verder te worden gezegd.

Voor de *onvoorziene uitgaven*, bij art. XI bedoeld, zijn dusverre geen onvoorziene *werken* verrigt. Wanneer die to pas komen, zullen zij gevonden moeten worden uit de zoo straks te melden som van f 420,000, maar op art. XI zijn niettemin zeer vele uitgaven gevallen, welke op de andere artikelen niet te verevenen waren.

Over het algemeen zijn de kosten niet tegengevallen; — wat op het eene artikel soms tegengeloopen is, heeft op het andere weder kunnen worden gevonden of zal daarop alsnog terug te vinden zijn.

Wanneer alzoo bij het Verslag van 20 April 1846 aan Zijne Majesteit den Koning wordt gesproken van nog f 2,000,000 boven de oorspronkelijke raming der werken (ad 8 millioen), zoo verlieze men niet uit het oog, dat die f 2,000,000, zoo als in dat Verslag reeds is gezegd, voortspruiten uit den post voor renten aan het fonds geleend (art. X) . . . . f 1.300,000.00

uit de verdedigings-werken, welke niet waren voorzien bij de plannen van 1839 (art. X), gestegen tot. 280,000.00

uit noodzakelijk te achten werken, zoo als bijv. dat voor Rhijnlands uitwatering, bij art. 1 aangeduid, waarin evenmin bij de plannen van 1839 was voorzien, en uit werken bij die plans wel genoemd, maar zonder dat er sommen voor waren uitgetrokken, en waarvoor is geraamd . . . 420,000.00

f 2,000,000.00

De regeling der in dezen betrokken belangen van het hoogheemraadschap van Rhijnland en van de stad *Leyden* zijn nog onafgedane zaken, waaromtrent het niet raadzaam schijnt openbare mededeelingen te doen. Zij zijn intusschen volstrekt geen reden van oponthoud geweest in den voortgang der werken. Dat oponthoud ligt ook niet in al wat betreft gewone aard- en sluiswerken, maar eeniglijk in de stoomtuigen. In 1839, tijdens de wet tot de negotiatie voor de droogmaking, bestond het voornemen nog om wind- en stoomkracht te gebruiken, maar een onderzoek omtrent de stoomkracht, door eene speciale commissie in 1840 bewerkstelligd, gaf aanleiding, dat pas in November van dat jaar de aanwending van stoomkracht alléén, door Koning Willem den I werd bepaald. Maar er waren geene stoomtuigen voor die soort van ondernemingen der navolging waardig. Proeven met de hier te lande bestaande genomen, ten einde zich omtrent eenige deelen van een nieuw ontworpen stoomtuig te vergewissen, waren bij die bestaande inrigtingen niet uitvoerlijk bevonden, en men wist geen redmiddel, dan als proef in het groot den *Leeghwater* te stichten. Dit stoomtuig had in 1844 gereed moeten zijn. De Engelsche fabrikanten, die er een gedeelte van maakten, overschreden de termijnen van oplevering, en het werd November 1845 alvorens het werktuig kon gezegd worden aan deszelfs bestemming voorloopig te voldoen; maar men moest zich nog door allerlei en herhaalde, toen echter reeds aangevangen proeven, op de volledigste wijze verzekeren, of het voor de nog benoodigde *drie* of *zes* werktuigen, hetgeen van den uitslag afhing, geheel en al zou kunnen nagevolgd worden. Deze proeven, het opmaken van nieuwe plans en teekeningen en het sluiten van nieuwe contracten, deels met Nederlandsche, deels met Engelsche fabrikanten, dit alles heeft te weeg gebragt, dat, onaangezien veel moeite en inspanning, al hetgeen wat betreft de daarstelling van nog twee stoomtuigen, aan den *Leeghwater* schier gelijk, pas in het afgeloopen najaar is kunnen geregeld worden. Die stoomtuigen, de *Cruquius* aan het Spaarne, en de *Lynden* aan het Lutke-meer, moeten, volgens de contracten. in het late voorjaar 1848 in werking zijn.

De eigenlijke droogmaking of uitmaling zal dan met de drie genoemde krachtige en in hunne soort eenige stoomtuigen spoedig tot stand kunnen worden gebragt, zeker voor een groot gedeelte, welligt nog geheel, in 1849; ofschoon zulke groote ondernemingen aan te veel wisselvalligheden zijn blootgesteld, om met zekerheid zulk een tijd te kunnen voorspellen. — Er zijn geen andere redenen van oponthoud geweest; en al wat in druk is verspreid omtrent het onvoldoende en gebrekkige der stoomtuigen, hetzij dat te Spaarndam, hetzij de *Leeghwater*, steunt op ongenoegzame kennis van de toedragt der zaak en van den aard der stoomtuigen zelve.

De gedane vraag, of de contrôle der Rekenkamer zich ook uitstrekt over de ontvangsten, voortvloeijende uit art. 1 der wet van 22 Maart 1839, kan bevestigend beantwoord worden.

Alleen de renten, welke genoten en telkens weder belegd worden, zijn tot nu toe aan de Rekenkamer niet opgegeven; voortaan echter zal ook de opgave van die ontvangst plaats hebben.

De Regering gelooft, dat het welligt mogelijk was geweest in 1847 tegen eene eenigzins mindere rente dan 4½ ten honderd te negotieren; doch bij den prijs van het geld op het oogenblik waarop de voorwaarden der negotiatie werden vastgesteld in November en begin van December van het jaar 1846, was het zeer bedenkelijk een lageren koers aan te nemen voor eene negotiatie van slechts f 1,000,000,

Voor eene rente van 4 ten honderd was toen zeker niet te negotieren (de prijs der 4 percents obligatien Haarlemmer-meer was

XIII. *Verh. van hoofdst. IX A der Staatsbegr. over* 1846 *en* 1847. (Rente der geldleening ter droogmaking van het Haarlemmermeer.) (Memorie van Beantwoording der Regering; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

in November 1846 97$^{3}/_{4}$ per cent en in December 1846 98 per cent); het cijfer van 4$^{1}/_{4}$ voor rente was voor de geldschieters ongewoon en dus onraadzaam.

De rentebesparing bij vaststelling eener nominale rente van 4 per cent te vinden in eene verhooging van het nominaal kapitaal, wordt niet toegelaten door de enge handen waarin de wet de zaak had gebragt en de letterlijke handhaving van dergelijke wetten in het stelsel van de comptabiliteit.

Aan de andere zijde is het niet doenlijk voorgekomen, om, bij de aanneming eener nominale rente van 4$^{1}/_{2}$ per cent, een kapitaal, dat binnen weinige jaren zal worden afgelost, boven pari te plaatsen.

Men heeft zich dus na rijp beraad tot het aangenomen cijfer bepaald, daar men vóór alles eene mislukking der negotiatie moest voorkomen.

Het plaatsen van deze betrekkelijk geringe som aan den meestbiedende vond men minder geraden.

De gronden waarop het vertrouwen der Regering berust, dat de begrootingen van 1846 en 1847 deze uitgaven zullen kunnen lijden, zijn, wat het eerste der bedoelde jaren betreft, reeds aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal bekend gemaakt.

Van het jaar 1847 kan men tot nu toe niets anders zeggen, dan dat het op de Middelen bij de aanvankelijke vaststelling der begrooting een overschot van f 458,767.67^{5} overlaat.

Wat eindelijk de slotredenering betreft, zoo gelooft de Regering, dat de verpligting, welke op den Staat omtrent de negotiatie van het Haarlemmermeer berust, eene andere is dan die welke op een borg berust. De Staat wordt door haar als schuldenaar beschouwd, de prijs der droog te maken landerijen en de inkomsten in het waarborgfonds gestort, als een speciaal onderpand, waarvan het bestaan de persoonlijke verpligting van den schuldenaar niet doen ophouden. Alleen wat de opvorderbaarheid van het kapitaal betreft, moet de bij art. 2 der wet bepaalde tijd, dat is het jaar volgende op dat, in hetwelk de droogmaking zal zijn voltooid, worden afgewacht.

De Regering gelooft voor het overige niet, dat men bij eene nadere oplettende lezing van hetgeen bij de verdediging der wet van den 31sten December 1843 gezegd is, en vooral in verband met de redenering, welke daarbij werd beantwoord, zal vinden, dat er eenige strijd tusschen die uitdrukkingen en hetgeen thans beweerd wordt, bestaat.

Het onderscheid bestaat alleen daarin, dat men destijds, bij den hoogst ingewikkelden toestand onzer finantien, van een voorschot sprak, terwijl thans, bij meerdere ruimte, van dadelijke betaling wordt gesproken.

Voor zooverre echter de denkbeelden tot *één* gebragt konden worden, door in het wets-ontwerp de woorden: *renten der geldleening*, te vervangen door die van: *subsidie aan het fonds voor de* enz., zou de Regering geen onoverkomelijk bezwaar daarin zien, ofschoon zij niet mag terughouden de meening, dat het al vrij onverschillig is, of het Rijk aan eene negotiatie, door hetzelve gewaarborgd, subsidie geeft tot voldoening der renten, of zelf die rente als uitgaaf brengt op de begrooting; welk laatste toch zeker de eigenaardigheid en eenvoudigheid voor zich heeft.

Alvorens echter tot het brengen van die wijziging in het wetsontwerp over te gaan, vermeent men de oplettendheid daarop te moeten vestigen, dat in dat geval de omslag eener tweede wet noodzakelijk wordt, ten einde de uitgaaf der renten daarop te kunnen verevenen.

---

6. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van den 22sten Maart* 1847.

Bij Koninklijke boodschap van den 3den Februarij 1847 werd aan de Tweede Kamer een ontwerp van wet aangeboden, strekkende om het IXde hoofdstuk *A* der Staatsbegrooting over 1846 en 1847 te verhoogen met het bedrag, over dat tijdvak, der renten van de geldleening tot goedmaking der kosten van droogmaking van het Haarlemmermeer.

Ter gelegenheid der overwegingen in de afdeelingen zijn onderscheidene bedenkingen tegen dit ontwerp in het midden gebragt, en naar aanleiding daarvan is door de Commissie van Rapporteurs een Verslag opgemaakt en aan de Regering medegedeeld, de gronden en bedenkingen bevattende, welke ter aanneming of ter verwerping van het voorstel zijn aangevoerd.

Die bedenkingen zijn door de Regering toegelicht en beantwoord in eene Memorie, welke in de Commissie voormeld is behandeld en geoordeeld eene nieuwe overweging van het onderwerp in de afdeelingen te vorderen.

Bij dit tweede onderzoek is gebleken, dat men zich met de beschouwingen, door de Regering in hare Memorie voorgedragen, in meer dan *één* opzigt niet kon vereenigen. Men bleef bepaaldelijk volharden bij de meening, dat, bij het in werking zijn der bepaling van art. 3 der wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 7), de waarborg door den Staat verleend niet vóór den afloop der onderneming kan worden ingeroepen. Ook was men van oordeel dat het fonds van waarborg op eene onregelmatige wijze wordt beheerd, als niet aan de contrôle van de Algemeene Rekenkamer onderworpen, en achtte eene wettige regeling daarvan, als van ieder bijzonder fonds, raadzaam, ja noodzakelijk.

Men wilde daarom der Regering in bedenking geven, om in het ontwerp de bepaling op te nemen, dat de uitgaven en inkomsten ter zake der droogmaking van het Haarlemmermeer een afzonderlijk fonds blijven uitmaken, aan jaarlijksche begrooting onderworpen, waarvan, met wijziging in zooverre van het bepaalde in art. 3 der wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 7), het eventueel tekort telken jaren door den Staat zal worden gesuppleerd. Mogt de Regering hiertoe niet kunnen besluiten, dan verlangt men bepaald te zien, dat alle uitgaven en ontvangsten betrekkelijk die onderneming, zonder eenige uitzondering, op de Staatsbegrooting zullen worden gebragt. Anderen waren van oordeel, dat deze laatste maatregel tot groot bezwaar zou leiden, door eene onderneming van dezen aard en omvang te onderwerpen aan alle de beperkingen eener tweejarige begrooting.

Men heeft opgemerkt dat, behalve de inkomsten waarvan sprake is in de Memorie der Regering, in art. 1 der gemelde wet van 22 Maart 1839 nog staat vermeld »zoodanige bijdrage als daartoe »(tot de droogmaking namelijk) door de belanghebbende districten, »naar mate van derzelver belang en de voordeelen door dezelve te »verkrijgen, zal worden verstrekt." Men was van meening dat hier niet enkel op die bijdrage is gedoeld geworden, welke het hoogheemraadschap van Rhijnland zal behooren toe te brengen, naar mate het bij de uitkomst blijken zal door de voorgenomene droogmaking te zijn bevoordeeld, en wenscht omtrent dit punt door de Regering te worden ingelicht.

In de Memorie van Beantwoording vond men, onder de opgave der posten waarop bij de primitieve begrooting der gelden voor de droogmaking van het Haarlemmermeer benoodigd, niet was gerekend, eene som van f 280,000 gebragt voor verdedigingswerken. Aannemende dat de verdedigingsmiddelen der hoofdstad door de voorgenomene droogmaking zoodanig zullen worden verzwakt, dat tot aanvulling derzelve zulke aanzienlijke kosten zullen moeten worden aangewend, dan was men toch van oordeel, dat het bedrag daarvan niet ten laste komen moet van deze onderneming, maar eigenaardig, wanneer daaraan behoefte zal zijn, behoort gebragt te worden op de begrooting van het Departement van Oorlog.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 19den Maart 1847.

Verweij Mejan.
Gevers van Endegeest.
Nederburgh.
Modderman.
Menso.

XIV. *Aanvulling der wetten van 26 December* 1833 *en* 22 *December* 1835. (Voorstel van den heer Hoffman.)
(Geleiden Missive; Voorstel van Wet; Memorie van Toelichting.)

XIV. Aanvulling der wetten van 26 December 1833 en 22 December 1835.

(*Voorstel van den heer Hoffman, omtrent de uitbreiding van den accijns op den turf en de steenkolen.*)

De beraadslagingen over dit voorstel van wet komen voor in het verslag der Zitting van 17 Maart 1847.

1. GELEIDENDE MISSIVE, *ingekomen in de zitting van den 9den Februarij* 1847.

De ondergeteekende neemt de vrijheid, op grond van art. 114 der Grondwet, aan zijne medeleden voor te stellen, nevensgaand Ontwerp van Wet, strekkende tot aanvulling der wetten van 26 December 1833 en 22 December 1835, aan te nemen, en aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal te verzenden.

's Gravenhage, den 9den Februarij 1847.

M. A. F. H. Hoffman.

2. VOORSTEL van WET, *strekkende tot aanvulling der wetten van* 26 *December* 1833 (Staatsbladen n°. 72 en 73) *en van* 22 *December* 1835 (Staatsblad n°. 38).

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er, behalve de fabrijken, trafijken en takken van nijverheid en werkzaamheid, omschreven in art. 34 der wet van 26 December 1833 (*Staatsblad* n°. 72), houdende eenen accijns op den turf, en art. 6 der wet van denzelfden dag (*Staatsblad* n°. 73), houdende eenen accijns op de steenkolen, en art. 1 der wet van 22 December 1835 (*Staatsblad* n°. 38), aangaande eenige vrijdommen van accijns op den turf en de steenkolen, nog eenige gevonden worden, welke tot derzelver instandhouding mede den vrijdom van gemelde accijnsen behoeven wegens de brandstoffen, benoodigd voor de vervaardiging of bewerking der goederen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De vrijdom van den accijns op den turf en van dien op de steenkolen, vermeld in art. 34 en art. 6 der wetten van 26 December 1833 (*Staatsblad* n°. 72 en 73), wordt mede toegekend aan de volgende fabrijken, trafijken of takken van nijverheid en werkzaamheid:

A. Voor den turf.

Grofsmederijen.
Hoef- en wagensmederijen.
Kagchel- en vuurhaardensmederijen.

B. Voor de steenkolen.

Grofsmederijen, voor	9/10
Hoef- en wagensmederijen, voor	4/5
Kagchel- en vuurhaardensmederijen, voor	4/5

Art. 2. Wij behouden Ons voor, om te dezer zake zoodanige voorzieningen vast te stellen, als ter voorkoming van misbruiken noodig zullen worden geoordeeld, en de verleende vrijstellingen in te trekken, in geval van gebleken misbruik.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Deze is woordelijk de rede uitgesproken door den heer *Hoffman*, bij de indiening van het voorstel op 9 Februarij 1847.

Bij de wetten van 26 December 1833 (*Staatsblad* n°. 72 en 73) is daargesteld een accijns op de brandstoffen.

Art. 34 van de eerste en art. 6 van de laatste dier wetten verleenen vrijstelling aan 80 daarbij genoemde fabrijken, trafijken en takken van nijverheid en werkzaamheid voor 19/20 van den accijns op den turf, en voor 8/10 tot 19/20 van dien op de steenkolen, terwijl bij eene nadere wet van 22 December 1835 (*Staatsblad* n°. 38) gelijke vrijstellingen aan nog 13 andere worden verleend.

Het is blijkbaar dat de wetgever bij het daarstellen dezer accijnsen heeft bedoeld, het eigen of huishoudelijk gebruik der brandstoffen te treffen, met vrijstelling van die, welke tot uitoefening van eenig bedrijf of tak van werkzaamheid worden gebezigd. Eene menigte dier takken zijn bij de wetten van 1833 genoemd, andere zijn bij die van 1835 daarbij gevoegd, maar nog andere schijnen geheel te zijn vergeten gebleven, zoo als is gebleken uit de menigvuldige verzoekschriften van grof-, hoef- en kagchelsmeden, in de vorige zitting dezer Vergadering ingekomen, en onder anderen op den 28sten Februarij en 22sten Maart 1846 bij afschrift aan Zijne Excellentie den Minister van Finantien verzonden.

Het zal geen betoog behoeven, dat deze requestranten alle de door hen ingeslagen wordende brandstoffen niet voor eigen of huishoudelijk gebruik bezigen, maar die behoeven tot uitoefening hunner nijverheid of takken van werkzaamheid, en dat, bijaldien zij daarvan den accijns moeten betalen, de door hen vervaardigde fabrieaten daardoor zeer worden bezwaard, zoodat de een door binnenlandsche concurrentie van vennootschappen welke vrijdom van den accijns genieten, andere door die van de buiten 's lands ingevoerde voorwerpen hunner nijverheid, worden benadeeld niet alleen, maar bedreigd hunnen tak van werkzaamheid geheel te gronde te zien gaan. — Maar zoo er al geene reden is, om hen, die scheepsbouten, puttingwerk, braadspillen, knieveren, roerhaken en andere belangrijke werken voor den scheepsbouw, of schuppen, spaden, rieken, ploegen of dergelijke voor den landbouw, of haarden, kagchels, kombuizen, enz. vervaardigen, niet gelijk te stellen met de zoodanige, welke ankers, aanbeelden, spijkers, messen, scharen en dergelijke maken, schijnt art. 196 der Grondwet de bestaande ongelijkheid niet te gedoogen, zoodat, volgens dat artikel, òf geen enkele òf alle de takken van nijverheid en werkzaamheid voor de ter uitoefening hunner bedrijven benoodigde brandstoffen, vrijdom van den accijns op den turf en de steenkolen zouden moeten genieten. Alle deze bedrijven mogen misschien niet onder de benaming van fabrijken worden gerangschikt, het zijn echter takken van nijverheid en werkzaamheid, welke, juist omdat men alleen aan fabrijken en vennootschappen de vrijstelling schijnt te verleenen, door deze worden benadeeld en velen met geheele vernietiging bedreigd, en dat uit hoofde er ten hunnen nadeele privilegien in het stuk van belastingen worden verleend, hetgeen bij art. 196 der Grondwet uitdrukkelijk is verboden.

In het belang van een groot aantal nijvere ingezetenen, welke zoo door patent als andere belastingen het aan de schatkist op te brengen offer zuur genoeg verdienen, heeft de ondergeteekende gemeend met het bijgaand voorstel niet te mogen wachten tot eene reeds lang gewenschte algemeene herziening der accijnswetten, vreezende het daarmede zoude kunnen gaan even als met de verbeteringen in de wet op den waarborg der gouden en zilveren werken, waarvan door het hoofd van het Departement van Finantien reeds eenen geruimen tijd geleden de dringende noodzakelijkheid is erkend, doch waaromtrent evenwel de belanghebbenden steeds in de verwachting blijven, tot zeer groot nadeel ook van dien tak van nijverheid.

M. A. F. H. Hoffman.

XIV. *Aanvulling der wetten van* 26 *December* 1833 *en* 22 *December* 1835. (Voorstel van den heer Hoffman.) (Verslag der Commissie van Rapporteurs; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

4. VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *over het al of niet in overweging nemen van het voorstel.*

De Commissie van Rapporteurs, door de Afdeelingen benoemd om aan Vergadering verslag te doen van den afloop der overwegingen, welke, naar aanleiding van art. 90 van het Reglement van Orde, hebben plaats gehad over de vraag, of het voorstel van het geacht lid dezer Vergadering, den heer M. A. F. H. Hoffman, strekkende tot aanvulling der wetten van 26 December 1833 en 22 December 1835, al dan niet een onderwerp van nader onderzoek zal uitmaken, heeft de eer aan de Vergadering te rapporteren, dat de slotsom der gehoudende overwegingen is geweest, dat de in-overweging-neming van het gedane voorstel moest worden aangemerkt als het gevolg van de vroeger beslotene verzending van twee verzoekschriften betrekkelijk dit onderwerp aan Zijne Excellentie den Minister van Finantien; zijnde het echter aan eenige leden bedenkelijk voorgekomen, tot deze in-overweging-neming over te gaan, omdat zij oordeelden, dat daaruit een grond voor de erkentenis van de deugzaamheid van het bestaande accijnsstelsel zou kunnen ontleend worden.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs, op Maandag den 15den Februarij 1847.

5. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 13 *Maart* 1847.

Het voorstel door een der leden van de Tweede Kamer aan haar aangeboden, strekkende tot aanvulling der wetten van 26 December 1833 en 22 December 1835, is, ten gevolge van de beslissing der Kamer, welke de in overweging neming van hetzelve als het gevolg aangemerkt heeft van de vroeger beslotene verzending van twee verzoekschriften betrekkelijk dit onderwerp naar Zijne Excellentie den Minister van Finantien, aan het nader onderzoek der Afdeelingen onderworpen geworden, en het tegenwoordig Verslag is bestemd om den uitslag dier overwegingen ter kennisse der Vergadering te brengen.

§ 1. Bij het aanvangen van het ingestelde onderzoek is de vraag opgekomen, of het gedane voorstel gezegd kan worden tot eene aanvulling van de hierboven vermelde wetten te strekken, zoo als dit door den geachten voorsteller bedoeld wordt, en de uitkomst der gehoudene overwegingen is geweest, dat die vraag niet bevestigend kon worden beantwoord.

Indien hier toch eene aanvulling der voorschrevene wetten beoogd wierd, zou het beginsel, van hetwelk zij uitgaan, hebben moeten zijn in het oog gehouden en geene afwijking van hetzelve, veel minder nog eene terzijdestelling van hetzelve hebben plaats gegrepen, ten einde het door een ander te vervangen. Dit is echter alhier inderdaad het geval, zoo als uit de volgende opmerkingen zal blijken.

Het beginsel, hetwelk de tegenwoordige wetgeving over de vrijstelling van den accijns op den turf en de steenkolen huldigt, is dit, dat zij behoort verleend te worden aan fabrijken of takken van nijverheid of werkzaamheid, die derzelver voortbrengselen in het groot vervaardigen en met gelijke fabrikaten van het buitenland de mededinging moeten doorstaan. Door deze ontlasting worden zij zoo veel mogelijk met den buitenlandschen fabrikant, die aan zoodanige belasting niet is onderworpen, gelijkgesteld en voor hen de gelegenheid geopend om hunne voortbrengselen op de buitenlandsche markt met voordeel af te zetten. Uit dien hoofde heeft de wet zich onthouden van dezen vrijdom toe te kennen aan zoogenaamde handwerkers of ambachten, welke zich kennelijk daarin van de fabrijken onderscheiden, dat zij niet voor eigen rekening in voorraad, maar hoofdzakelijk op bestellingen voor loon werken en dat de voorwerpen, die zij maken, in het algemeen niet tot de zoodanige behooren, welke fabrijkmatig vervaardigd worden.

De bestaande wetgeving heeft in dit opzigt slechts het vroeger in de Hollandsche wetgeving heerschend beginsel, hetwelk tot de inlijving van het land in het Fransche keizerrijk in stand bleef, voor het hare aangenomen. De wet van den 21sten April 1807, op het stuk der remissien van 's lands impositien en schattingen, verleende eene gedeeltelijke restitutie van den impost op den turf en wegens de buitenlandsche producten op de steenkolen aan fabrijken en trafijken, op de lijst achter die wet geplaatst met name opgenoemd, maar zij heeft zich onthouden van dien vrijdom tot de handwerken of ambachten uit te strekken. Uit dien hoofde genoten de grof-, hoef- en kagchelsmeden even zoomin te dier tijde als thans den vrijdom van belasting op de brandstoffen, en bepaalde zich het beschermend regt naar de wet van 1797 op den invoer van ijzerwaren op 4 ten honderd.

Het schijnt dus niet te kunnen worden betwijfeld, dat het gedane voorstel ziet zoozeer eene aanvulling beoogt van de bestaande wetgeving over de vrijstelling van de belasting op de brandstoffen, als wel eene verandering van dezelve, door een ander beginsel te doen aannemen, dan hetwelk ten grondslage dier wetgeving is gelegd.

§ 2. Zoodanige verzaking van het bestaande beginsel voor het verleenen der vrijstellingen als thans voorgesteld wordt ten behoeve van eenige ambachten of handwerken, die voor de uitoefening van hun bedrijf brandstoffen noodig hebben, werd ook geoordeeld niet in het belang derzelve te worden gevorderd. Die ambachten toch, die voor het binnenlandsch verbruik hunne voortbrengselen vervaardigen en niet aan de mededinging van den buitenlander blootstaan, hebben zoodanige bescherming niet noodig, en vinden de opgelegde belasting terug in den prijs dier voortbrengselen, zoodat de verleende ontlasting, zonder hen te bevoordeelen, eigenlijk zou uitloopen op eene gedeeltelijke opheffing der bestaande belasting ten behoeve der ingezetenen.

De beoogde vrijstelling zou dus tot geene opbeuring van deze vakken van bedrijf verstrekken en de verzekerde afzet van de voortbrengselen, die het binnenlandsch verbruik niet ontberen kan, veroorzaakt, dat geene ondersteuning derzelve vereischt wordt. De ondervinding heeft de juistheid dezer beschouwing ten volle gestaafd, en aangetoond, dat de meerdere of mindere bescherming van deze handwerken of ambachten op derzelver bloei geen invloed uitoefende. Zij zijn, onder de meest verschillende wetgevingen, op dezelfde hoogte staande gebleven, omdat zij, van den afzet in het land verzekerd zijnde, daardoor niet aangedaan werden. Toen zij werkten onder de wetten van 1816 tot 1831 en de grondstof inheemsch was, met eene belasting van den invoer van het ijzerwerk met meer dan 30 per cent der waarde, ontwaarde men bij dezelve geene meerdere ontwikkeling, dan toen het inkomend regt voor het gesmeed, geslagen of geplet ijzerwerk, ten gevolge der wet van 8 Junij 1831, tot op 2 ten honderd daalde. Zij schijnen onder dit zoozeer ingekort beschermingsregt eerder in bloei toe- dan afgenomen te zijn, en indien zij geacht konden worden door zoodange bescherming te worden bevoordeeld, zouden zij in het tarief van den 19den Junij 1845 die hebben verworven, daar het ruwe ijzerwerk onder begunstigde vlag slechts met 1/2 ten honderd der waarde is belast, en het regt op het ijzerwerk van twee tot zes ten honderd is verhoogd.

Deze opmerkingen schijnen voldoende te zijn ter regtvaardiging van het gevoelen, dat de beoogde vrijstelling van de belasting op de brandstoffen niet in het belang dezer ambachten of handwerken wordt gevorderd.

§ 3. Mogt echter het denkbeeld van den geachten voorsteller, dat de vrijstelling van de belasting op de brandstoffen ook aan die vakken van werkzaamheid behoorde verleend te worden, die slechts voor het binnenlandsche gebruik bestemd zijn, uit hoofde dat zij die brandstoffen tot de vervaardiging hunne voortbrengselen noodig hebben, — aanbevelenswaardig zijn, zoo laat het zich moeijelijk begrijpen, uit welken hoofde de in het voorstel opgenoemde ambachten meer dan andere, die in hetzelfde geval verkeeren, zoo als blikslagers, tinnen- en loodgieters, om niet te gewagen van bakkers, koks en anderen, hiervan uitgesloten zouden worden. De bestaande wetgeving heeft het beginsel aangenomen, dat alle fabrijken die brandstoffen bezigen tot de vervaardiging hunner voortbrengselen, de vrijstelling van de belasting op dezelve zullen genieten, ten einde hen in staat te stellen, met den vreemdeling, die aan zoodanige belasting niet onderworpen is, te kunnen mededingen. Deze algemeene maatregel, die zich tot allen uitstrekt welke aan de gevorderde voorwaarden voldoen, kan niet gezegd worden een bijzonder voorregt in het stuk der belastingen ten behoeve van enkele personen daar te stellen, hetgeen door artikel 196 der Grondwet verboden wordt; maar geheel iets anders zou het zijn, indien eenige handwerken of ambachten, die in dezelfde omstandigheden als anderen verkeeren, bij voorkeur tot die vrijstelling wierden toegelaten, welke aan genen geweigerd werd.

§ 4. Het mag ook niet over het hoofd worden gezien, bij de beoordeeling van het gedane voorstel om den vrijdom van den accijns op de brandstoffen tot de opgegevene takken van werkzaamheid uit te strekken, waarbij nog zoo vele zouden moeten worden gevoegd, indien het aangenomen beginsel voor het verleenen der vrijstelling behoorlijk werd doorgevoerd, dat hierdoor de opbrengst der belasting niet weinig ingekort en de gelegenheid

XIV. *Aanvulling der wetten van* 26 *December* 1833 *en* 22 *December* 1835. (Voorstel van den heer Hoffman.)
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

tot het sluiken derzelve niet weinig bevorderd zou worden. Men mag het zich toch niet verbergen, dat de verleende vrijdom zich gewoonlijk niet bepaalt tot de brandstoffen voor de uitoefening van het bedrijf benoodigd, maar zich tevens uitstrekt tot die voor het huishoudelijk gebruik benoodigd, en wanneer men daarbij in het oog houdt dat vele duizende huisgezinnen in deze vrijstelling betrokken zijn, zal men daaruit kunnen afleiden, welk een verlies voor de schatkist hieruit moet voortvloeijen. Een ander gevolg, hetwelk onvermijdelijk door de invoering van dit stelsel van vrijstelling ontstaan zal, is de schadelijke invloed van hetzelve op de veenderijen. Bij de noodzakelijkheid van het gebruik der steenkolen in de in het voorstel opgenoemde vakken van bedrijf, zullen deze ook voor het huishoudelijk gebruik worden bestemd, en daardoor de afzet van den turf bij vele duizende huisgezinnen gestremd worden.

Het zou moeijelijk zijn deze bezwaren, die onafscheidelijk schijnen te zijn van het aannemen van het voorstel, al mogt men deszelfs strekking goedkeuren, te miskennen, en de middelen om dezelve te boven te komen zouden echter behooren aangewezen te worden, voor dat hetzelve op den algemeenen bijval zou kunnen rekenen.

§ 5. Bij de beschouwing van het voorstel zelf is de aandacht bij art. 1 bijzonder gevestigd geweest op het onderscheid, hetwelk zich ten aanzien van den graad van vrijstelling voor den accijns op de steenkolen voordoet bij de verschillende klassen van smederijen.

Bij eene vrijstelling is eene eerste vereischte de gelijkstelling derzelve voor allen, die in hetzelfde geval verkeeren, ten einde zij niet in een voorregt ontaarde, zoo als dit reeds vroeger geoordeeld werd niet behoorlijk in het oog te zijn gehouden bij eene meerdere begunstiging van het eene vak van bedrijf, voor welks uitoefening brandstoffen werden gevorderd, boven het andere, hetwelk in hetzelfde geval verkeerde. Ten aanzien van deze bedrijven is door den geachten voorsteller opgemerkt het onderscheid dat zich tusschen hen en de eigenlijke fabrijken voordoet, maar is tevens te kennen gegeven, dat vennootschappen op gelijke lijn met fabrijken werden gesteld ten opzigte van het verleenen van vrijstelling, even als of de aard van het bedrijf door deze wijze van uitoefening van hetzelve eene verandering onderging. Deze voorstelling der zaak is geoordeeld nadere opheldering te vereischen.

Op art. 2 heeft men opgemerkt, dat hetzelve behoorde in overeenstemming te worden gebragt met de slotbepaling van art. 34 van de wet van den 26sten December 1833 (*Staatsblad* n°. 72), en niet met de bepaling, welke voorkomt in art. 2 der wet van den 22sten December 1835, aangaande eenige vrijdommen van accijns (*Staatsblad* n°. 38), zoo als in het voorstel heeft plaats gehad.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, op Dingsdag den 2den Maart 1847.

Dit Verslag aan den Voorsteller medegedeeld zijnde, is daarop door den heer *Hoffman* de volgende Memorie van Beantwoording ingeleverd:

De ondergeteekende heeft zich bij het doen van een voorstel tot, naar zijne meening, aanvulling der wetten van 26 December 1833 en 22 December 1835, wel niet met den algemeenen bijval der Kamer durven vleijen, daar het systema van restitutien of vrijstelling van belastingen uit den aard der zaak uit verschillende oogpunten kan worden beschouwd, zoo als uit het Verslag trouwens blijkt, als daar zijn: de bedrijven en personen die het aangaat, de wetten welke daartoe aanleiding geven, enz. Omtrent den grondslag van genoemde wetten had hij zich echter minder afwijking van gevoelen durven voorspellen. Het Antwoord op het door de Commissie van Rapporteurs vastgesteld Verslag kan dan wel niet anders inhouden dan de nadere beschouwingen van den ondergeteekende, tegenover die welke uit het onderzoek in de Afdeelingen zijn voortgesproten. Daartoe overgaande vermeent, hij op:

§ 1, dat uit den inhoud der wetten van 26 December 1833, evenmin als uit de daarover gehoudene beraadslagingen, kan worden afgeleid dat de bedoeling zoude zijn geweest de vrijstellingen alleen te verleenen aan fabrijken of takken van nijverheid of werkzaamheid die derzelver voortbrengselen in het groot vervaardigen en met gelijke fabricaten van, en in het buitenland, de mededinging moeten doorstaan. Dit beginsel is zoomin uit de bewoordingen der wet op te maken als uit den aard der bij die wetten zelve opgenoemde vrijstellingen. In de bijvoeging » takken van werkzaamheid" schijnt veeleer de bedoeling door te stralen om de voortbrengselen van den arbeid welke brandstof vereischt, niet door den accijns te bezwaren; ware dit het geval niet, zoo had men zich waarschijnlijk bij de benaming fabrijken en trafijken bepaald, waaraan zich veelmeer het denkbeeld van vervaardiging in het groot hecht.

§ 2 schijnt als uitgemaakt te verklaren, dat in het voorstel eene verzaking zoude zijn gelegen van het bestaande beginsel, terwijl volgens zijne meening dit evenmin daarin te vinden is als in de wet van 22 December 1835; beide beoogen niets anders dan de uitbreiding der vrijstelling aan takken van werkzaamheid, welke bij de eerste wetten niet waren genoemd, en waaronder, even als bij deze, er onderscheidene gevonden worden, welke de mededinging van, en in het buitenland niet meer te duchten hebben dan de in het voorstel aangeduidde.

Dat de te verleenen ontlasting op eene gedeeltelijke opheffing der bestaande belasting ten behoeve der ingezetenen zoude uitloopen, is niet tegen te spreken, maar wanneer blijkt, dat door bijzondere omstandigheden een ingezeten veel meer dan een ander is belast, dan is die ontlasting eerder een pligt, dan een bezwaar tegen het voorstel.

De ondergeteekende zoude, door in te stemmen met de stelling, dat de takken van werkzaamheid, in het voorstel vermeld, zoodanige ontlasting niet noodig hebben, even ongaarne den noodkreet, door zoo velen herhaaldelijk aangeheven, voor ongegrond verklaren, als hij het gevoelen kan deelen, dat dezelve onder verschillende wetgevingen op dezelfde hoogte van bloei zijn staande gebleven. Het betoog van het tegendeel zoude het bestek van dit antwoord overschrijden; hij zal zich dus bepalen bij de verzekering, dat de overtuiging van derzelver achteruitgang, met die dat zij, welke onbelast hadden moeten blijven, belast zijn geworden, tot het doen van het voorstel heeft medegewerkt; daarbij alleen nog deze opmerking voegende, welke zij, die met deze takken van werkzaamheid bekend zijn, gereedelijk zullen toestemmen, dat namelijk derzelver voortbrengselen veel grooter waarde door brandstof en arbeidsloon, dan door de eigenlijke grondstof verkrijgen; dat de prijs der eerste voor hen derhalve van veel meer belang dan die der laatste is, terwijl zij evenzeer veel meer zullen worden gebaat door de gelegenheid om beterkoop te produceren, dan door hoogere beschermende regten, welke ontdoken worden.

§ 3 gaat van dezelfde stelling uit, welke de ondergeteekende op § 1 gemeend heeft te moeten bestrijden. Hij heeft overigens niet beweerd in zijn voorstel te hebben opgenomen alle die takken welke misschien dezelfde aanspraak zouden vermeenen te kunnen hebben, maar zich bepaald tot die welke zich tot de tusschenkomst dezer Kamer hebben aangemeld; ook bij de wetten van 1833 waren zij niet genoemd welke in die van 1835 zijn opgenomen.

Wat het bijzonder voorregt in het stuk der belastingen betreft, is de ondergeteekende het volkomen met het in deze paragraaph van het Verslag geuite gevoelen eens, dat dit bij de Grondwet verboden voorregt zoude plaats vinden indien eenige handwerken of ambachten (dat wel gelijk zal staan met takken van nijverheid of werkzaamheid), die in dezelfde omstandigheden als anderen verkeeren, bij voorkeur tot de vrijstelling wierden toegelaten, welke aan genen geweigerd werd, en het is omdat dit geval plaats heeft, omdat fabrijken en vennootschappen, welke dezelfde voorwerpen als de in het voorstel bedoelde takken van werkzaamheid (of, indien men wil, ambachten) vervaardigen, de vrijstelling genieten, dat hij dit punt tot aandrang van het voorstel heeft aangevoerd.

§ 4. Wat het minder rendement voor de schatkist betreft, dit heeft de ondergeteekende gemeend, bij de overtuiging dat de belasting alleen door onbillijke toepassing meer productief werd gemaakt, in geene aanmerking te mogen nemen.

Indien algeheele vrijstelling ware voorgesteld, dan voorzeker zoude die zich ook uitstrekken tot het huishoudelijk gebruik en in eene andere onbillijkheid ontaarden, doch door de slechts gedeeltelijke vrijstelling, op het voetspoor der vroegere wetten, waardoor de ondergeteekende vermeend heeft het beginsel daarvan te volgen en hetzelve niet door een ander te vervangen, schijnt daarin genoegzaam voorzien. Het betoog, dat gezegd beginsel is het belasten der brandstof voor huishoudelijk gebruik, is overeenkomstig het gevoelen van Gogel, die daarvan in zijne bekende memorie over de belastingen en inkomsten van het Koningrijk, zegt: » het is geene belasting op de waarde van het goed, maar op het *genot*, en hierop moet de last gelijkelijk dragen."

§ 5. Ofschoon de bepaling van het gedeelte der vrijstelling wel altijd eenigzins willekeurig zal zijn, is het niet te ontkennen, dat hij die voor zijn bedrijf de grootste hoeveelheid brandstof behoeft, daarvan een evenredig veel minder deel voor zijn huisselijk gebruik bezigt, dan hij wiens werkkring, als minder uitgebreid, hem ook geringere hoeveelheid doet inslaan. De ondergeteekende heeft gemeend dat deze beschouwing tot bepaling der reeds be-

XIV. *Aanvulling der wetten van* 26 *December* 1833 *en* 22 *December* 1835. (Voorstel van den heer Hoffman.)
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

staande vrijstellingen heeft geleid, en getracht eene naar zijn inzien gelijke evenredigheid te volgen.

Wat de uitwerking dezer vrijstellingen op het verbruik van turf en steenkolen zijn zal, vermeent hij evenmin te kunnen voorzien als het geval is geweest tijdens het uitvaardigen der vroegere wetten op dit stuk, maar daar bij het daarstellen van den accijns de evenredigheid tusschen deze brandstoffen is in het oog gehouden, is het zijnes inziens niet te verwachten dat eene uitbreiding van vrijstelling voor beide, die van het gebruik zal verbreken.

De bijvoeging van vennootschappen is door den ondergeteekende in dien zin gebezigd, dat vereenigingen van middelen tot uitoefening van bedrijven meer in het groot, doch voor dezelfde voorwerpen als sommige in het voorstel bedoeld, welke evenwel niet tot de zoogenaamde fabrijkmatige nijverheid behooren, door het genot der vrijstelling, dezelfde doch meer in het klein gedreven werkzaamheid benadeelen. Hieromtrent is hij geheel van Gogels gevoelen »dat twintig kleine bedrijven, drie honderd menschen »werk verschaffen, van meer belang zijn dan eene fabrijk met »honderd dagwerkers; niet alleen dat in het eerste geval twintig »huishoudens dooreen welgesteld kunnen zijn, tegen slechts een »in het andere, is de omloop, welke de vermenigvuldiging der »behoeften van den middenstand in de maatschappij verspreidt, »oneindig verheven boven den omloop, welke groote schatten of »winsten in slechts weinige handen te wege brengt."

De redenen der aanmerking op art. 2 van het ontwerp van wet in het Verslag niet opgegeven zijnde, kan de ondergeteekende niet zien waarin dit artikel meer in overeenstemming met de slotbepaling van art. 2 der wet van 22 December 1835 (*Staatsblad* n°. 38) dan met die van art. 34 der wet van 26 December 1833 (*Staatsblad* n°. 72) zoude zijn, tenzij gedoeld worde op de vervanging der woorden: »ter regeling van de toepassing" door die: »te dezer zake", welke vervanging hij vermeent te kunnen regtvaardigen door de verwijzing naar het bestaande reglement betreffende de vrijdommen, van 13 Februarij 1834 (*Staatsblad* n°. 6).

's Gravenhage, 10 Maart 1847.

M. A. F. H. Hoffman.

Nadat de Commissie van Rapporteurs van den inhoud dezer Memorie van Beantwoording kennis had bekomen, is zij van meening geweest dat geene herhaalde overweging in de Afdeelingen te dezer zake behoefde plaats te hebben, en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het Algemeen Verslag omtrent het voorstel beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, op Vrijdag den 12den Maart 1847.

Van Heloma.
Star Busmann.
Van Goltstein.
Van Haersolte.
Faber van Riemsdijk.

XV. *Intrekking der Wet van 29 Nivose XIIIde jaar.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

XV. Intrekking der wet van 29 Nivôse XIIIde jaar.

De beraadslagingen over dit ontwerp van wet komen voor in de verslagen der Zittingen van 13 en 15 Maart 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 22 Februarij* 1847.

Edel Mogende Heeren!

Wij bieden aan U Edel Mogenden bij deze ter overweging aan een ontwerp van wet tot het intrekken en buiten werking stellen der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar.

Dat ontwerp is vergezeld van eene Toelichtende Memorie (met den daartoe behoorende staat), in welke de redenen van het voorstel zijn ontwikkeld.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 17den Februarij 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET *tot het intrekken en buiten werking stellen der wet van* 29 *Nivose XIIIde jaar.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat tot het intrekken en buiten werking stellen der wet van 29 Nivose XIIIde jaar.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De wet van 29 Nivose XIIIde jaar wordt ingetrokken en, van het tijdstip af harer intrekking, met alle hare gevolgen buiten werking gesteld, ook ten opzigte van de onder haar gebied reeds gedane aanvragen tot toepassing derzelve, onverminderd de verpligting van den Staat tot het voordurend voldoen van de geldelijke uitkeeringen, waartoe hij, ten gevolge der voormelde wet, bij regterlijke uitspraken mogt zijn veroordeeld.

Art. 2. De kosten door bijzondere personen reeds gemaakt, ter zake van regtsvorderingen tot toepassing van de in art. 1 gemelde wet, alsnog aanhangig tijdens het in werking komen der tegenwoordige wet, zullen worden gedragen door den Staat.

Deze bepaling is niet van toepassing op de regtsvorderingen in welke het regt van kosteloos te procederen is toegestaan.

Art. 3. De tegenwoordige wet is verbindende te rekenen van den vijfden dag na hare afkondiging.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

In het jaar 1805 is door de Fransche Regering, onder dagteekening van den 29sten Nivose XIIIde jaar, eene wet uitgevaardigd, luidende als volgt:

» Tout père de famille ayant sept enfans vivans, pourra en
» désigner un parmi les mâles, lequel, lorsqu'il sera arrivé à
» l'âge de dix ans révolus, sera élevé aux frais de l'Etat, dans
» un lycée ou dans une école d'arts et métiers. Le choix du père
» sera déclaré au sous-préfet dans le délai de trois mois de la
» naissance du dernier enfant, ce délai expiré, la déclaration ne
» sera plus admise.
» Si le père décède dans l'intervalle des trois mois le choix
» appartiendra à la mère.
» Si la mère décède dans le même intervalle le choix appartien-
» dra au tuteur."

Het voorname doel van die wet was de aanmoediging der bevolking; maar de Fransche wetgever schijnt zich, bij het voorstellen van den maatregel, geen juist begrip gevormd te hebben van den omvang der middelen welke tot de uitvoering vereischt zouden worden: immers al dadelijk na de afkondiging werd door het oneindig groot aantal aanvragen om toepassing der wet, duidelijk bewezen, dat dezelve niet uitvoerbaar was, en ze is dan ook inderdaad, zoo als aan de Regering uit officiele berigten is gebleken, in Frankrijk *nimmer* toegepast geworden.

Desniettegenstaande werd de onderwerpelijke wet opgenomen onder degenen welke bij het decreet van den 8sten November 1810 hier te lande executoir zijn verklaard. Doch ook hier bleef de wet buiten werking, alleen gaf in den jare 1829 het inroepen van dezelve door zekeren *R. Minet*, te Dinée, aanleiding tot het opzettelijk onderzoeken bij de Regering van de vraag, of die wet al dan niet beschouwd kon worden alsnog van kracht te wezen; de slotsom van dat onderzoek was eene ontkennende beantwoording van die vraag, ten gevolge waarvan de Regering overbodig heeft geacht de intrekking eener wet te provoceren, die zij vermeende dat, als nimmer in werking gebragt zijnde, niet toegepast konde, en als vervallen beschouwd moest worden.

Destijds schijnt het denkbeeld niet ontstaan te zijn, dat de onverpligte gunst, door de wet aan vaders van zeven kinderen, ondere zekere omstandigheden, beloofd, het onderwerp van eene regtsvordering zou kunnen worden, noch dat de Staat door regterlijke uitspraak veroordeeld zou kunnen worden om de voorschriften der wet, in bepaalde gevallen, toe te passen, of wel aan de belanghebbenden eene geldelijke schadeloosstelling uit te keeren.

Welligt was op de beschouwingen der Regering niet zonder invloed gebleven, de opmerkelijke omstandigheid dat, ruim een jaar te voren, de Minister van Onderwijs in Frankrijk, in de kamer der afgevaardigden, alwaar het onderwerp almede ter sprake was gekomen, had verklaard, dat de bedoelde wet wel degelijk als vervallen beschouwd moest worden, welke verklaring geen tegenspraak had ondervonden.

De Regering heeft dan ook steeds het beginsel volgehouden, dat, daar de bedoelde wet nimmer in werking was gebragt, hare toepassing niet met vrucht kon worden ingeroepen. Op dien grond zijn de aanvragen afgewezen, welke nu en dan zijn gedaan, om het genot harer bepalingen te erlangen.

Daarin is door de belanghebbenden ook steeds berust, tot dat nu onlangs zekere *Cornelis Johannes Hoogland*, opperman, wonende te 's Gravenhage, den Staat der Nederlanden voor den Hoogen Raad heeft betrokken, ten einde langs den weg van regten, met opzigt tot een zijner zonen, het effect der voormelde wet te genieten.

De overtuiging der Regering, dat de toepassing dezer wet niet met vrucht in regten konde worden ingeroepen, werd door deze omstandigheid niet aan het wankelen gebragt; doch de Hooge Raad, een ander gevoelen aannemende, heeft, bij een in revisie bevestigd arrest, den Staat veroordeeld, om den door den eischer aangewezen zoon, op de wijze bij de wet bedoeld, tot zijn 18de jaar, op te voeden, en voor het geval dat de Staat hem daartoe niet mogt opnemen, om aan den eischer uit te keeren eene jaarlijksche toelage van twee honderd vijftig gulden (f 250), tot dat voornoemde zoon zijn 18de jaar zal hebben bereikt of vroeger mogt zijn overleden.

Ten gevolge van de bekendheid, welke deze zaak heeft bekomen, zijn, van het begin van Mei tot ultimo December 1846, bij de Regering niet minder dan ruim zeven honderd aanvragen ontvangen, om het effect der meergemelde wet te erlangen, onder dezelve bevinden zich velen (bij voorbeeld die welke ingediend zijn na expiratie van den door de wet bepaalden termijn van drie maanden, of door vaders van huisgezinnen van meer dan 7 kinderen) die niet in aanmerking kunnen genomen worden; maar

XV. *Intrekking der Wet van 29 Nivose XIIIde jaar.*
(Memorie van Toelichting.)

ruim vier honderd derzelve schijnen voor 's hands even gegrond als de vordering welke genoemde *Hoogland*, met den voormelden uitslag heeft vervolgd.

Gedurende de laatste 3 maanden van het vorige jaar is het getal dezer laatste aanvragen een honderd tachtig geweest, dat is gemiddeld zestig per maand, en wanneer men nu aanneemt dat, ingeval eener voortdurende werking der bedoelde wet, en bij het meer algemeen bekend worden derzelve, het getal aanvragen, hetwelk geacht zou kunnen worden op dezelve gegrond te zijn, althans niet minder zal worden, dan zouden er jaarlijks 12 × 60 dat is 720 nieuwe aanvragen te verwachten zijn, en de Staat blijvend belast worden met de opvoeding van 720 × 8, dat is 5760 jongelieden van 10 tot 18jarigen leeftijd, in daartoe op te rigten lyceën en scholen van kunsten en handwerken.

De jaarlijksche kosten van deze opvoeding (waaronder niet alleen de kosten van het eigenlijk onderwijs, maar ook die van kleeding, voeding, huisvesting, enz. begrepen moeten worden) zouden welligt meer dan f 250 per hoofd beloopen, doch ook dan, wanneer men deze, door den Hoogen Raad in de zaak van *Hoogland* bepaalde som tot maatstaf aanneemt, zoude de voortdurende werking der wet jaarlijks aan den Staat kunnen te staan komen op de som van 250 × 5760 of f 1,440,000.

Wanneer men in overweging neemt hoe ondoelmatig en onredelijk op zich zelve de strekking is eener wet als die van 29 Nivose XIIIde jaar, welke, in plaats van hare gunstige bepalingen te beperken tot het te gemoet komen in de kosten van opvoeding van een kind van onvermogende ouders van huisgezinnen waarin *zeven of meer* kinderen aanwezig zijn — hare gunsten van de eene zijde zelfs tot de vermogendste ingezetenen uitstrekt, van de andere zijde alle tegemoetkoming onthoudt aan de vaders van huisgezinnen van zeven kinderen van het *vrouwelijk* geslacht, of van meer dan *zeven* kinderen wanneer de mogelijkheid niet bestaan heeft om binnen 3 maanden na de geboorte van het 7de kind een zoon aan te wijzen om op kosten van den Staat te worden opgevoed, en zelfs de talrijkste en meest behoeftige huisgezinnen zonder eenige tegemoetkoming laat, wanneer de eenmaal aangewezen zoon mogt komen te overlijden, — dan zal het wel geen betoog behoeven dat eene voortdurende werking van zoodanige wet niet wenschelijk geacht kan worden, en ook dan wanneer de oprigting van de bij de Fransche wet bedoelde, zoogenaamde lyceën en scholen van kunsten en handwerken in eenig opzigt nuttig of raadzaam geacht mogt worden, zoude de bekosting van dezelve een voor den Staat ondragelijken last opleveren.

De Regering heeft dan ook niet geaarzeld, om, zoodra zulks na de definitieve uitspraak van den Hoogen Raad kon geschieden, een ontwerp van wet te doen aanbieden aan de Staten-Generaal, strekkende om de wet van 29 Nivose XIIIde jaar in te trekken en buiten werking te stellen.

Eene bloote intrekking, zonder meer, zoude echter alleen ten gevolge hebben, dat, na de afkondiging der wet, geene *nieuwe* aanvragen van belanghebbende vaders van 7 kinderen zouden behoeven te worden aangenomen of door den regter ontvankelijk en gegrond verklaard, en alzoo zoude de Staat nog voortdurend belast kunnen worden met de kosten der opvoeding van de kinderen welke, vóór het verbindend worden der tegenwoordige concept-wet, door hunne vaders, krachtens de wet van 29 Nivose XIIIde jaar, waren aangewezen. Om dit inderdaad niet geringe bezwaar uit den weg te ruimen, hetwelk over een tijdvak van acht jaren, blijkens den bij deze Memorie gevoegden staat, schier een millioen gulden zoude kunnen bedragen, is in art. 1 expresselijk uitgedrukt, dat de in te trekken wet tevens in alle hare gevolgen wordt buiten werking gesteld van het tijdstip af harer intrekking, zoodat door den Staat niet langer dan tot dat tijdstip in de voormelde kosten zal behoeven voorzien te worden, met uitzondering alleen van die gevallen, in welke de toepassing der wet van 29 Nivose, ten gevolge van vroegere regterlijke uitspraken, over een zeker aantal jaren, ook na de intrekking der wet, ten koste van den Staat, moet plaats hebben.

De bepaling, vervat in art. 2, berust op een beginsel van billijkheid, hetwelk niet toelaat dat de kosten, door huisvaders in der tijd ter goeder trouw aangewend tot het doen erkennen van hunne aanspraak op de toepassing der destijds in werking zijnde wet, ten hunnen laste zouden verblijven.

De bij art. 3 vastgestelde termijn van 5 dagen, binnen welken de wet wordt verklaard in werking te zullen komen, wordt geacht voldoende te zijn, om haar door geheel Nederland bekend te doen worden.

4. STAAT VAN BEREKENING, *behoorende bij de Memorie van Toelichting.*

Van 410 kinderen, voor welke de toepassing der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar tot op den 31sten December 1846 is ingeroepen, onder omstandigheden welke gerekend zouden kunnen worden in de termen dier wet te vallen, zijn geboren in

1830	1
1831	6
1832	8
1833	19
1834	26
1835	48
1836	68
1837	56
1838	46
1839	30
1840	31
1841	22
1842	8
1843	16
1844	11
1845	0
1846	14
	410

Wanneer men uitgaat van de veronderstelling, dat de Staat zou moeten voorzien in de opvoeding dier kinderen van hun tiende jaar, of van den hoogeren leeftijd dien zij reeds bereikt hebben af aan, tot hun achttiende jaar, of, in plaats daarvan, voor ieder hunner jaarlijks f 250 zou moeten uitkeeren, dan zou die uitkeering vereischen:

In 1847, voor	232 kinderen à f 250	f 58,000
In 1848 bij die geboren in 1838,	46	
af » » » 1830,	1	
	bij 45	
	277 » » »	69,250
In 1849 bij die geboren in 1839,	30	
af » » » 1831,	6	
	bij 24	
	301 » » »	75,250
In 1850 bij die geboren in 1840,	31	
af » » » 1832,	8	
	bij 23	
	324 » » »	81,000
In 1851 bij die geboren in 1841,	22	
af » » » 1833,	19	
	bij 3	
	327 » » »	81,750
In 1852 bij die geboren in 1842,	8	
af » » » 1834,	26	
	af 18	
	309 » » »	77,250
In 1853 bij die geboren in 1843,	16	
af » » » 1835,	48	
	af 32	
	277 » » »	69,250
	Transporteren	f 511,750

XV. *Intrekking der Wet van 29 Nivose XIIIde jaar.*
(Memorie van Toelichting; Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

		Per transport				f 511,750
In 1854 bij die geboren in 1844, 11 af » » » 1836, 68						
	af 57					
	220	»	»	»		55,000
In 1855 bij die geboren in 1845, 0 af » » » 1837, 56						
	af 56					
	164	»	»	»		41,000
In 1856 bij die geboren in 1846, 14 af » » » 1838, 46						
	af 32					
	132	»	»	»		33,000
In 1857 af die geboren in 1839,	30					
	102	»	»	»		25,500
In 1858 af die geboren in 1840,	31					
	71	»	»	»		17,750
In 1859 af die geboren in 1841,	22					
	49	»	»	»		12,250
In 1860 af die geboren in 1842,	8					
	41	»	»	»		10,250
In 1861 af die geboren in 1843,	16					
	25	»	»	»		6,250
In 1862 af die geboren in 1844,	11					
	14	»	»	»		3,500
In 1863 af die geboren in 1845,	0					
	14	»	»	»		3,500
In 1864 af die geboren in 1846,	14					
	0					
						f 719,750

In de veronderstelling dat de voormelde wet den 1sten Maart 1847 zal zijn ingetrokken, kan men aannemen dat hare toepassing, van 1°. Januarij tot 28 Februarij nog voor 120 kinderen gevraagd zal worden, welke, gerekend tegen f 250 per hoofd, in het jaar, over acht jaren eene uitgaaf zouden kunnen veroorzaken van 240,000

Totaal over 18 jaren f 959,750

5. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Bij de overweging, die in de verschillende afdeelingen heeft plaats gehad van het aan de Kamer ingezonden ontwerp tot intrekking van de wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar, is er geen twijfel gerezen over de noodzakelijkheid van wettelijke voorzieningen te dien opzigte. Integendeel werd het algemeen betreurd, dat eerst nu eene voordragt dienaangaande is geschied. Men was van meening, dat de voorzigtigheid het der Regering sedert lang raadzaam had moeten doen toeschijnen, om de mogelijke gevolgen te voorkomen van de vordering, die jegens den Staat in het begin van het jaar 1846, op grond der genoemde wet, werd ingesteld. Het denkbeeld van het aangaan eener transactie met den man die als schuldeischer van den Staat was opgetreden, en na het sluiten daarvan onmiddellijk eene wet voor te dragen, had, meende men, zich al aanstonds bij de Regering bij voorkeur moeten aanbevelen. Veel meer nog was, sedert de uitspraak van het hoogste regterlijk collegie in Nederland van den 22sten Mei 1846, eene dadelijke voorziening geraden geweest; terwijl thans, nadat het arrest in revisie den 3den December 1846 is gevallen, eerst bij boodschap van den 17den Februarij jl. een voorstel aan deze Kamer is gedaan. Met leedwezen zag men dientengevolge 's lands geldmiddelen met een niet-onaanzienlijken jaarlijkschen last bedreigd, en zulks in eenen tijd, waarin zoo vele nuttige, ja zelfs noodzakelijke uitgaven moeten achterwege blijven.

Ook bij deze gelegenheid heeft men het gemis gevoeld van eenig kenmerk, waaruit kan worden afgeleid, van welk Departement van Algemeen Bestuur de voordragt is uitgegaan. De kennis hiervan kan bij de algemeene en bijzondere beoordeeling van een wets-ontwerp van invloed zijn, en men zoude deswege gaarne zien, dat in het vervolg het verantwoordelijk hoofd van het betrokken Departement, of indien er meerdere ministers tot eene voordragt zamenwerken, deze eenige aanwijzing hunner bepaalde medewerking gaven.

De noodzakelijkheid van het buiten werking stellen der wet van 29 Nivose XIIIde jaar heeft op nieuw de aandacht gevestigd op zoovele verouderde wetten en verordeningen als bij ons nog bestaan, en waarvan de afschaffing of vervanging door andere niet minder noodig moet geacht worden. Men meent te mogen vragen, of vooral sedert de bekende uitspraken van den Hoogen Raad ten aanzien der keuren van de heemraadschappen en de zaak der inkwartiering, wettelijke voorzieningen nog langer mogen worden uitgesteld?

Voorts zijn er eene menigte wetten en verordeningen van Franschen oorsprong, die nog gerekend kunnen worden in Nederland geldende te zijn. Het gevaar dat er, blijkens de nu verkregen ondervinding, in gelegen is, om die wetten te laten bestaan, zonder een opzettelijk onderzoek van haren inhoud, terwijl buitendien de gunstige invloed, dien wetten in de taal des lands boven vreemde wetten uitoefenen, niet te loochenen is, heeft thans het meermalen aan de Regering te kennen gegeven verlangen versterkt, dat er eene herziening dier wetten moge plaats hebben. Het denkbeeld, dat een onderzoek deswege gevoegelijk aan eene commissie van der zake kundige en ijverige mannen zou kunnen worden opgedragen, is hierbij geopperd geworden.

Men heeft den wensch geuit, dat aan de Kamer mogten medegedeeld worden de officiele berigten, uit welke, blijkens de Memorie van Toelichting, aan de Regering is gebleken dat de wet van 29 Nivose XIIIde jaar in Frankrijk nimmer toegepast is geworden. Op de kennisneming dier stukken zouden vooral die leden prijs stellen, welke zich in zooverre met de strekking van het aangeboden ontwerp niet kunnen vereenigen, als het ten doel heeft de wet van Nivose in te trekken; terwijl er, huns inziens, slechts eene wet noodig is, waarbij, onder eerbiediging der regterlijke uitspraken voor de gevallen die zij bepaaldelijk ten onderwerp hebben, eene autentieke uitlegging der Fransche wet wordt gegeven, en wel eene verklaring, dat sedert de invoering van de Grondwet in 1815 die wet geene verbindende kracht heeft gehad. Dat de wetgever zoodanige verklaring kan geven, is, meenden die leden, niet twijfelachtig. Immers, indien de regterlijke magt in bijzondere gevallen geroepen is de wetten toe te passen, de wetgever heeft ook zijnen werkkring, en hij kan in het algemeen over de kracht der wet steeds beschikken. Nu is de wet van Nivose zelve in Frankrijk nimmer toegepast; alleen zouden aldaar, ten gevolge van de wet van 11 Floréal an X, sur l'organisation de l'instruction publique, 6400 élèves in de lycées opgevoed worden, en volgens een keizerlijk decreet van 28 Floréal XIIIde jaar 400 élèves in de écoles d'arts et métiers worden onderwezen. Is de wet van den 29sten Nivose nimmer in Frankrijk toegepast, zij is het ook niet, en nog minder bij ons, waar nimmer lyceën als in Frankrijk zijn daargesteld; zij is wel is waar bij het decreet van den 8sten November 1810 hier te lande executoir verklaard, maar, gelijk meer andere wetten, niet in werking gebragt; en derhalve bij het additionele art. 2 der Grondwet, hetwelk alleen spreekt van in werking zijnde wetten, niet in stand gehouden. Die wet had dan ook in Nederland geene beteekenis; de staatkundige beweegredenen, die den Franschen wetgever bij hare daarstelling mogen hebben geleid, ontbraken bij ons ten eenen male. Eindelijk kan eene wet door het niet gebruik maken van dezelve hare kracht verliezen, en dit mag ook ten opzigte der wet van Nivose gezegd worden het geval te zijn, zoodat er vele gronden bestaan, waarom de wetgever kan verklaren, dat sedert de invoering der Grondwet in 1815, die wet geene verbindende kracht heeft bezeten.

Dit gevoelen is echter door andere leden op onderscheidene gronden bestreden, vooral uit het oogpunt, dat de grootere afscheiding, die, in vergelijking van oudere wetgevingen en eene vroegere orde van zaken thans tusschen de onderscheidene staatsmagten bestaat, geene autentieke uitlegging der wet in bijzondere

XV. *Intrekking der Wet van* 29 *Nivose XIIIde jaar.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

gevallen toelaat. Men zoude zoodanige uitlegging te minder eigenaardig achten, nu eenmaal het hoogste regterlijke collegie in Nederland, wettiglijk geroepen om, in verband met eene zaak in welke de Staat zelf was betrokken, over het verbindende der wet uitspraak te doen, bij herhaling en in het hoogste ressort hare verbindende kracht heeft erkend. Men meende derhalve, dat de wetgevende magt niet bevoegd is zoodanige verklaring te geven als hierboven volgens het oordeel van sommige leden behoort te geschieden, en geloofde dat aan de voordragt te regt eene opzettelijke intrekking der wet van Nivose als doel is gesteld.

Er heeft zich intusschen eene groote afwijking van het gevoelen der Regering doen kennen betrekkelijk de gevolgen, die aan die intrekking zouden verbonden moeten worden. Volgens het ontwerp zal de wet van Nivose van het tijdstip af harer opheffing met al hare gevolgen buiten werking zijn gesteld, ook ten opzigte van de onder haar gebied reeds gedane aanvragen tot toepassing derzelve. In al de Afdeelingen hebben zich stemmen tegen zoodanige bepaling doen hooren. Men oordeelde dat zij niet overeen te brengen is met het beginsel van niet-terugwerking van nieuwere wetten. Dit beginsel, zeide men, is niet alleen voor het stellige regt in de algemeene bepalingen der wetgeving van het Koningrijk opgenomen; het is ook een beginsel van wetgeving. De wetgever, die het niet in zijne magt heeft om het verledene van aard te doen veranderen, is niet bevoegd, om bij eene nieuwe wet, aan gebeurtenissen en omstandigheden de gevolgen te benemen, die de oudere wet aan dezelve toekende. In dat beginsel is een waarborg gelegen voor de algemeene en bijzondere vrijheid der ingezetenen en voor het regt van eigendom. Zoo men al eene uitzondering op de getrouwe opvolging van hetzelve kan toelaten, is het alleen voor die gevallen, waarin eene terugwerking wordt geboden, juist door de reden, waarom algemeen het tegenovergestelde is aangenomen, namelijk het algemeen, het maatschappelijk belang. Er kunnen omstandigheden zijn, waarin de wetgever zich behoort af te vragen, of het kwaad, om verwachtingen en regten onder de vroegere wet ontstaan, te benemen, een minder kwaad is, dan aan die wet hare verkeerde strekking te laten? Hij behoort alsdan te beslissen aan welke zijde het minste nadeel bestaat, en dien overeenkomstig te beschikken. Dat nu in het onderhavig geval er afdoende redenen zouden zijn om den regel van non-retroactiviteit niet op te volgen, schijnt in redelijkheid niet beweerd te kunnen worden. Het geldt hier eene grootere of kleinere geldelijke uitkeering gedurende zeker aantal jaren, en ofschoon voor de finantien van den Staat die uitkeering niet onverschillig mag genoemd worden, strijdt echter met dezelve nog geen algemeen of maatschappelijk belang. De wetgever dient derhalve al de onder de wet van Nivose verkregen regten te eerbiedigen. Ieder vader welke, zeven kinderen in leven hebbende er een van het mannelijk geslacht heeft aangewezen, om, wanneer hetzelve den ouderdom van volle tien jaren bereikt zal hebben, op kosten van den Staat te worden opgevoed en van zijne keuze behoorlijke verklaring heeft gedaan binnen den tijd van drie maanden na de geboorte van het laatste kind, die vader moet geacht worden eene deugdelijke vordering jegens den Staat te hebben. Men noeme de bepaling van de wet van Nivose eene gunst, eene liberaliteit, eene schenking: zoodra de begunstigde zich in de bepaalde omstandigheden bevindt en aan de voorwaarden heeft voldaan, ontstaat er eene overeenkomst uit kracht der wet, ten gevolge waarvan de Staat verpligt is iets te doen, en zoo hij zich niet in de mogelijkheid heeft gesteld het feit te praesteren, is hij gehouden tot vergoeding van kosten, schaden en interesten.

Op deze regtsgronden was men van gevoelen, dat verkeerdelijk het wets-ontwerp de bepaling bevat, dat alle gevolgen van de wet van Nivose en met name de onder haar gebied reeds gedane aanvragen tot toepassing derzelve, buiten werking worden gesteld. Men meende dat de wetgever niet verder mag gaan, dan bij de intrekking te bepalen, dat alle aanvragen tot toepassing der wet van Nivose, welke na den dag waarop de nieuwe wet verbindende zal wezen, gedaan zullen worden, niet ontvankelijk zullen zijn. Zoo lang toch geene verklaring is geschied, is er geene aangenomen gunst, geene schenking, geene overeenkomst, geene verpligting, en zij die verzuimd hebben in tijds hunne aanvragen te doen, zullen het zich zelven hebben te wijten. In den geest van deze zienswijze zoude de wet de bepalingen moeten bevatten:

dat de wet van 29 Nivose wordt ingetrokken;

dat alle aanvragen tot toepassing derzelve, na het in werking komen der nieuwe wet gedaan, als vervallen beschouwd worden;

dat de nieuwe wet verbindende is te rekenen van den vijfden dag na hare afkondiging.

Tot aanneming van het wets-ontwerp, zoo ver deszelfs strekking betreft om aan alle aanvragen op grond der wet van Nivose gedaan hare gevolgen te benemen, onverminderd de geldelijke uitkeeringen bij regterlijke uitspraken bevolen, zijn weinige gronden in de afdeelingen bijgebragt. Alleen heeft men gewezen op de omstandigheid, dat van de wet vroeger nimmer gebruik is gemaakt, en op den aard der bepaling van de Fransche wet; in zoo verre zij eene loutere, steeds te herroepen gunst zou betreffen. Men heeft voorts betwijfeld, of, zoo lang geene regterlijke uitspraak over eene vordering is gedaan, er wel eenig regt bestaat dat men als gevolg der wet niet zoude mogen buiten werking stellen. Ook heeft men gevraagd, of niet hier aan de wet eene terugwerkende kracht zou mogen gegeven worden uit een staatkundig oogpunt?

Het mag van belang gerekend worden, dat indien de Regering, ook bij nadere overweging, moge vermeenen bij hare zienswijze te moeten volharden, de gronden door haar mogen worden opgegeven, waarop zij de besprokene bepaling meent te kunnen verdedigen. Het is toch niet onopgemerkt gebleven, dat bij de Memorie van Toelichting het stilzwijgen daaromtrent is bewaard, terwijl op dat punt eenige regtskundige ontwikkeling allezins wenschelijk ware geweest.

Alvorens de bedenkingen te doen kennen, die op het wets-ontwerp zelf, afgescheiden van deszelfs algemeene strekking, zijn geopperd meent de Commissie nog te moeten melding maken van den in meer dan ééne afdeeling geuiten wensch, dat, onmiddelijk na het vaststellen der wet, de Regering zoodanige uitvoering aan dezelve moge geven, dat het geldelijk bezwaar voor den Staat minder zij dan volgens de overgelegde berekening het geval zoude kunnen zijn. Het denkbeeld is geopperd, of niet bij Koninklijk besluit eene school zoude kunnen worden opgerigt, of eene inrigting aangewezen, waar, op min kostbaren voet, de opvoeding van de bedoelde jongelieden zoude kunnen plaats hebben? En of men daarbij niet sommige bepalingen van de wetten van 11 Floréal Xde jaar, en het keizerlijk decreet van 28 Floréal XIIIde jaar tot leiddraad zoude kunnen nemen.

Considerans. Bij de vermelding van de wet van 29 Nivose XIIIde jaar, schijnt tevens het nommer van het *Bulletin des Lois* te moeten worden aangehaald, benevens het decreet waarbij dezelve executoir is verklaard.

Art. 1. Men geeft in overweging, om in plaats van de uitdrukking *aanvragen tot toepassing derzelve*, de benaming te volgen, voorkomende in de wet van Nivose: *déclaration*, en derhalve bij voorbeeld te stellen: *de verklaringen van aanwijziging.*

Art. 2. Volgens de 1ste zinsnede van dit artikel zullen de kosten, door bijzondere personen reeds gemaakt ter zake van nog aanhangige regtsvorderingen tot toepassing der wet van Nivose, gedragen worden door den Staat. Er wordt hier geen onderscheid gemaakt, of de aanvragen al dan niet te regt door de belanghebbenden zijn geschied. Men meent dat zoodanige bepaling te algemeen is en dat alleen dan de kosten door den Staat behooren te worden gedragen wanneer de bedoelde aanvragen gegrond zijn bevonden.

Op de 2de zinsnede van het artikel is eveneens bedenking gevallen. Men zal gaarne met de beweegreden dezer bepaling bekend gemaakt worden, voor 's hands intusschen van oordeel zijnde, dat ook bij de regtsvorderingen in welke het regt van kosteloos te procederen is toegestaan, de kosten ten laste van den Staat moeten komen, wanneer die vorderingen deugdelijk zijn.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs den 24sten Februarij 1847.

Kniphorst.
Scheers van Harencarspel.
Van Panhuis.
Egter.
Jongsma.

De Commissie van Rapporteurs, na het houden eener conferentie met den Minister van Binnenlandsche Zaken, en na het ontvangen der mededeelingen en wijzigingen van de Regering, is van oordeel dat deze eene nieuwe overweging in de Afdeelingen vorderen.

's Gravenhage, den 6den Maart 1847.

6. MEMORIE VAN BEANTWOORDING DER REGERING.

De Regering heeft met genoegen ontwaard, dat er geen twijfel is gerezen over de noodzakelijkheid om wettelijke voorzieningen vast te stellen ter zake der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar, en dat, bij den strijd der verschillende meeningen over den aard van die voorzieningen, allen echter daarin overeenstemmen, dat de voormelde wet moet ophouden te bestaan.

XV. *Intrekking der Wet van 29 Nivose XIIIde jaar.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

De Regering, zoo geheel van die noodzakelijkheid overtuigd, zou dan ook de voordragt, welke tot bereiking van dat doel moest strekken, reeds vroeger aan de overwegingen van de Staten-Generaal onderworpen hebben, indien de omstandigheden zulks hadden veroorloofd; dit was echter het geval niet. Steunnende op de gronden, ook door eenige leden in het Verslag aangevoerd, ten betooge, dat de wet van 29 Nivose niet geacht konde worden te behooren tot de hier te lande in werking zijnde wetten, en alzoo voor zich zelve overtuigd van haar goed regt, toen *Hoogland* zijne vordering op grond van die wet instelde, vermogt de Regering niet met dien persoon in transactie te treden, en zoodanige transactie met eene voordragt van wet tot intrekking van die van 29 Nivose gepaard te doen gaan.

Daardoor toch zou zij niet slechts gehandeld hebben tegen hare overtuiging, maar zij zou daarenboven veroordeeld hebben al hetgeen zij, op grond van die overtuiging, vroeger steeds ten deze had verrigt; terwijl daarin de erkenning opgesloten zou zijn geweest, dat zij den vroeger afgewezen verzoekers om het effect der voormelde wet te genieten, onregt had aangedaan.

De Regering heeft het zich, om deze redenen, tot pligt gerekend, om hare zienswijze tot het uiterste voor den regter te doen verdedigen, en eerst nadat, bij uitspraak van den Hoogen Raad in revisie, was gebleken, dat deze een ander gevoelen aankleefde, kon de Regering, wier overtuigtng door die uitspraak niet is veranderd, ofschoon zij dezelve moet eerbiedigen, door volstrekte noodzakelijkheid gedrongen, de intrekking der wet van 29 Nivose voorstellen.

Toen echter, op den 3den December, het arrest in revisie is gewezen, waren de Staten-Generaal niet vergaderd, en ofschoon de beraadslagingen over de toen reeds (voor het mogelijk geval, dat de Hooge Raad het gewezen arrest in revisie mogt bevestigen) ontworpen wet veel meer tijd gevorderd hebben, dan aanvankelijk scheen het geval te zullen zijn, zoo is echter, nadat de Staten-Generaal den 9den Februarij weder zijn bijeen gekomen, de onderhavige voordragt reeds den 17den daaraanvolgende aan Hun Edel Mogenden ingezonden.

Overgaande tot de beantwoording der bedenkingen, welke tegen de strekking van de voordragt zijn gemaakt, moet de Regering al dadelijk opmerken, dat zij meent te mogen betwijfelen of die strekking en het doel hetwelk zij zich bij het ontwerpen van het 1ste artikel der wet heeft voorgesteld, wel geheel juist begrepen zijn; — immers bij het Verslag der Commissie van Rapporteurs wordt uitgegaan van de veronderstelling, dat niemand dergenen, die zich tot de Regering of tot de regterlijke magt hebben gewend, om de toepassing der wet van 29 Nivose ten voordeele van een hunner kinderen te erlangen, daarvan eenig gevolg zou ondervinden, dan alleen zij die een vonnis in hun voordeel verkregen hebben.

Zoodanig was echter geenszins de bedoeling der Regering.

Het doel, hetwelk deze zich daarbij voor oogen heeft gesteld, is geen ander geweest, dan om allen, die, vóór het tijdstip van het in werking komen der nieuwe wet, aanwijzing van een kind ter opvoeding door den Staat hebben gedaan, onder omstandigheden en in den vorm bij die wet voorgeschreven, in het genot van die opvoeding of van eene daaraan geëvenredigde geldelijke uitkeering te stellen, te rekenen van den dag af op welken hetzelve had behooren in te gaan, tot op dien van het in werking komen der nieuwe wet.

Niettegenstaande de Regering van oordeel is, dat de redactie van het 1ste artikel van het ontwerp, opgehelderd door de betrekkelijke zinsnede in de Memorie van Toelichting, geene andere uitlegging gedoogt, zoo is echter de omstandigheid, dat dit artikel niet geheel in den, door de Regering bedoelden zin, is opgevat, haar voldoende toegeschenen, om, door eene nieuwe redactie, bij welke het 1ste artikel in twee artikelen is gesplitst, dat doel nog duidelijker te doen uitkomen.

Uit het opgemerkte vloeit intusschen voort, dat de voorgedragen wet in eenen eigenlijken zin niet gezegd kan worden *terug te werken.*

Zij ontneemt aan de vaders van zeven kinderen, die onder het gebied der wet van 29 Nivose een kind hebben aangewezen, hetwelk voor hare intrekking in de termen viel van dadelijk opvoeding te kunnen erlangen, geenszins al de vruchten van dezen hunnen stap, maar kent hun die vruchten integendeel bepaaldelijk toe, zoolang de wet bestaat, die de grond hunner aanvraag is, zoodra echter dat bestaan ophoudt, breekt de nieuwe wet ook tevens alle verdere werking der wet van Nivose, al het genot dat zij kon opleveren, af. Die wet werkt dus niet terug op het verledene, maar zij oefent slechts eene vernietigende kracht uit met opzigt tot vooruitzigten, die men zich op langere voortduring of op ingang van genot in de toekomst gevormd had.

De Regering heeft te minder geaarzeld om zoodanige *voor de toekomst vernietigende* voordragt te doen, omdat, naar hare overtuiging, voor de vaders van zeven kinderen uit de wet van 29 Nivose geen *regt* is ontstaan tot een genot, hetwelk ook na het intrekken dier wet zou blijven voortduren. Zulk een regt zou alleen dan geboren zijn, wanneer aan die vaders bij de wet eene wederkeerige verpligting waren opgelegd, of eene overeenkomst tusschen die vaders en den Staat konde geacht worden te bestaan: doch het toevallig geboren worden van zeven kinderen, waarvan minstens een van het mannelijk geslacht, en het te kennen geven van het verlangen om van eene toegezegde gunst genot te hebben, kan evenmin een regt in den zin van het burgerlijk regt doen ontstaan, als de bloote toezegging van eene vrijwillige en niet wederkeerige gunst in eene verpligting kan overgaan, of als eene onherroepelijke schenking beschouwd kan worden.

Maar ook dan wanneer, des neen, de bevoegdheid des vaders, om een zijner kinderen ter opvoeding door den Staat aan te wijzen geacht konde worden een verkregen regt daar te stellen, zoude dat regt toch geen ander fundament hebben, dan de wil des wetgevers, uitgedrukt in de wet van 29 Nivose, en dat regt noodzakelijk met zijn fundament door de intrekking van die wet komen te vervallen.

Overigens kan de Regering zich ook niet vereenigen met het gevoelen van die leden, welke van oordeel zijn, dat het beginsel van *niet-terugwerking* van nieuwe wetten een beginsel van wetgeving zoude zijn.

Gelijk de *regter* onbevoegd is om eene nieuwe wet op het verledene toe te passen, wanneer de nieuwe wet deswege geene bepaalde voorschriften bevat, zoo is de *wetgever* geheel vrij om eene terugwerkende kracht aan eene latere wet te geven, mits zijn wil te dien opzigte in die latere wet bepaaldelijk uitgedrukt zij. In het Romeinsche regt is als beginsel aangenomen, dat eene wet op het verledene kan terugwerken, mits de wet zelve uitdrukkelijke voorzieningen bevatte, èn ten opzigte van verledene, èn ten opzigte van alnog aanhangige zaken. (*a*)

Het zoude niet moeijelijk vallen door voorbeelden te bewijzen dat dit beginsel zoowel door den Franschen als Nederlandschen wetgever meermalen is toegepast.

De Regering erkent, wel is waar, dat door den wetgever van zijne bevoegdheid om aan eene nieuwe wet eene terugwerkende kracht te geven, niet anders gebruik gemaakt moet worden, dan wanneer het algemeen, het maatschappelijk belang dit vordert; doch zij verschilt van het gevoelen in het Verslag uitgedrukt nopens de schatting van het hier aanwezige belang. Het besparen van eene in zich zelve onnoodige, zoo niet nuttelooze uitgaaf, die schier tot een millioen gulden zoude kunnen klimmen, acht zij, in den tegenwoordigen staat der finantien, een hoog staats- en maatschappelijk belang te zijn. Zij is van oordeel dat er eene veel grooter en gewigtiger zedelijke verpligting op haar rust, om de gezamenlijke ingezetenen te vrijwaren, waar zulks kan en mag geschieden, van een *positief nadeel*, het bekostigen der opvoeding van de bedoelde kinderen door verhoogde of buitengewone belastingen, dan om de, in de termen der wet vallende, vaders van zeven kinderen te handhaven bij het *eventueel voordeel* van een hunner kinderen, wanneer het in leven mogt blijven, opgevoed te zien ten koste hunner medeburgers. De vrees van *winstderving* aan *enkele* ingezetenen te veroorzaken, mag bij haar niet zwaarder wegen dan die van *schade* te veroorzaken aan *allen.* De Regering zoude mitsdien ook dan, wanneer het onderwerpelijke wets-ontwerp geacht konde worden inderdaad terugwerkende bepalingen te bevatten, niet aarzelen de medewerking der Staten-Generaal in te roepen, om door het vaststellen van dat wets-ontwerp de ingezetenen vrij te waren van het dragen van zulk een last, die door geen geëvenredigd nut wordt opgewogen, en zulks te meer, omdat de grond van dien last ontspruit uit eene wet van vreemden oorsprong, die op eigen bodem nooit had gewerkt en eerst na een-en-veertigjarige werkeloosheid in het leven teruggeroepen is; eene wet die niets meer behelst dan eene bloote toezegging, die de Staat zelve uit eigen vrije beweging geheel onverpligt heeft gedaan, en die altoos kan herroepen worden, volgens den regel, dat niemand zich eene wet kan voorschrijven, waarvan hij, bij veranderde omstandigheden, niet zou kunnen terugtreden.

Ofschoon de Regering de bevoegdheid van den wetgever erkent om eene vroegere wet bij eene latere wet te interpreteren, zoo is zij echter niet geheel overtuigd van de gegrondheid der in het Verslag geuite meening van eenige leden, dat die magt zoo ver zou gaan om te kunnen verklaren, dat eene door den regter reeds toegepaste wet tijdens die toepassing geene verbindende kracht zoude bezeten hebben. Zij betwijfelt of zoodanige verklaring wel geacht kan worden eene eigenlijke interpretatie te zijn, nademaal dezelve niet zoozeer zoude strekken tot opheldering van de twijfel-

(a) Lex. 7 Cod. de Leg.

XV. *Intrekking der Wet van 29 Nivose XIIIde jaar.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Gewijzigd Ontwerp van Wet; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

achtige of betwijfelde bedoelingen van den toenmaligen wetgever, als tot verkondiging van de begrippen, van den wil van den tegenwoordigen.

Wat hiervan ook zijn moge, zoude de Regering, ofschoon zij, zoo als vroeger reeds is opgemerkt, niet deelt in het gevoelen van den Hoogen Raad ten opzigte van de verbindende kracht van de wet van 29 Nivose, het niet wenschelijk achten, dat, wanneer zulks vermeden kan worden, eene verklaring in den bedoelden zin werd gegeven, welke, als het ware, eene afkeuring in zich zoude bevatten van een gewijsde van het hoogste regterlijk collegie.

Ten aanzien van den geuiten wensch, dat de Regering zoodanige uitvoering aan de in te trekken wet moge geven, dat het geldelijk bezwaar voor den Staat minder zij dan volgens de overgelegde berekening het geval zoude kunnen zijn, vermeent men te moeten opmerken, dat het hoofddoel der Regering bij hare voordragt geen ander is, dan om den last voor den Staat zoo weinig mogelijk drukkend te doen zijn. Zij betwijfelt echter of dit doel te bereiken zoude zijn, door eene school op te rigten, of eene inrigting aan te wijzen, waar, op min kostbaren voet, de opvoeding der aangewezen jongelieden zoude kunnen plaats hebben.

Immers zouden, wanneer men inrigtingen daarstelde of aanwees die konden geacht worden aan de vereischten der bij de wet genoemde lycées of écoles d'arts et métiers te voldoen, de kosten reeds daardoor alleen veel te hoog klimmen, dat zij op zoo ruime schaal zouden moeten worden daargesteld, dat het in de eerste jaren te bereiken maximum van het getal jongelieden in dezelve opgenomen zou kunnen worden, waarna dat getal jaarlijks weder zou afnemen, zonder dat het mogelijk zijn zou vele kosten evenredig te doen verminderen; terwijl het aanwijzen van een gesticht, op zoodanig min kostbaren voet ingerigt, dat de in dezelve te geven opvoeding blijkbaar niet zou overeenstemmen met die, welke de wet van 29 Nivose bedoelt, moeijelijk met de goede trouw en de waardigheid van de Regering overeengebragt zou kunnen worden.

Aan eenige bedenkingen, tot welke de redactie der concept-wet aanleiding heeft gegeven, is bij het nevensgaand gewijzigd ontwerp te gemoet gekomen; uit hetwelk is weggelaten de in art. 2 van het oorspronkelijk ontwerp voorkomende bepaling, waaruit voortvloeide, dat geene teruggave van onkosten door den Staat zoude geschieden voor regtsvorderingen, in welke het regt om kosteloos te procederen is toegekend.

De Regering heeft gemeend aan de tegen deze bepaling gemaakte bedenkingen te kunnen toegeven, omdat zij die bepaling beschouwt als te zijn van ondergeschikt belang.

Ter voldoening aan het door eenige leden geuite verlangen, wordt hierbij overgelegd afschrift van de officiele mededeelingen der Fransche regering, waaruit blijkt, gelijk het hoofd van het Departement van Onderwijs in dat Rijk zich uitdrukt:

„ que la loi du 29 Nivose an XIII n'a jamais reçu d'exécution „ en France: à peine eût-elle été promulguée qu'on reconnut par „ le nombre infini des demandes qui s'appuyaient sur ses dispositions, „ qu'elle était inexécutable. La subvention spéciale qui aurait été „ nécessaire pour couvrir les frais énormes qu'elle aurait entrainée, „ ne fût point portée au budjet; le Gouvernement renonça immé„ diatement à l'appliquer.

„ La loi du 29 Nivose n'ayant pas été abrogée, le bénéfice en „ est quelquefois encore réclamé, mais la désuétude est constam„ ment opposée à ces réclamations."

Ten slotte vermeent de Regering, met opzigt tot dat gedeelte van het Verslag hetwelk eenige opmerkingen bevat, die niet tot de voordragt zelve betrekkelijk zijn, te moeten in het midden brengen, dat zij niet kan inzien, welk nut er in gelegen zoude zijn, dat een wets-ontwerp eenig kenmerk zoude dragen, waaruit zou kunnen worden afgeleid uit welk Departement hetzelve is uitgegaan, noch welken invloed de kennis hiervan op de beoordeeling van het ontwerp zelf zoude kunnen uitoefenen. Zij mag overigens niet onopgemerkt laten, dat, overeenkomstig art. 107 der Grondwet, de wets-ontwerpen niet door de verantwoordelijke hoofden der Departementen, maar door den Koning, hetzij bij eene schriftelijke boodschap, hetzij door eene commissie, worden aangeboden, terwijl in den regel uit het onderwerp van het wetsontwerp zelf afgeleid kan worden, uit welk Departement hetzelve afkomstig is, gelijk het onderhavige wets-ontwerp, als het onderwijs en de opvoeding der jeugd betreffende, eigenaardig uit het Departement van Binnenlandsche Zaken afkomstig is;

dat ten aanzien eener verlangde herziening der met 1811 en vervolgens hier te lande ingevoerde Fransche wetten, de Regering de wenschelijkheid daarvan niet zal ontkennen, doch dat zij daarvan is teruggehouden, onder anderen, door de vele en gewigtige bezwaren, welke daaraan zouden zijn verbonden, indien aan zoodanig onderzoek de vereischte uitbreiding wierd gegeven;

dat de Regering echter niet zal nalaten dit aangelegen onderwerp in nadere overweging te nemen, waarbij dan ook de uitvoerlijkheid van, en de beste middelen tot dezen maatregel ter toetse zullen worden gebragt;

eindelijk, dat wettelijke voorzieningen ten aanzien der keuren van de heemraadschappen bij het Departement van Binnenlandsche Zaken ontworpen zijn, en gelijke voorzieningen betreffende de zaak der inkwartiering een punt van overweging uitmaken bij het Departement van Oorlog.

---

7. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat tot het intrekken en buiten werking stellen der wet van 29 Nivose XIIIde jaar (Bulletin des Lois n°. 28), hier te lande executoir verklaard bij Keizerlijk decreet van den 8sten November 1810 (Bulletin des Lois n°. 327),

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar wordt ingetrokken en, van het tijdstip af harer intrekking, met alle hare gevolgen buiten werking gesteld, onverminderd de verpligting van den Staat tot het voortdurend voldoen van de geldelijke uitkeeringen, waartoe hij ten gevolge van aanvragen tot toepassing der voormelde wet bij regtelijke uitspraken mogt zijn veroordeeld.

Art. 2. Aan de overige reeds gedane en gegronde aanvragen tot toepassing van de bij art. 1 gemelde wet, zal door den Staat gevolg gegeven worden tot en met den dag waarop de tegenwoordige wet verbindende zal worden.

Art. 3. De kosten door bijzondere personen reeds gemaakt ter zake van gegronde regtsvorderingen tot toepassing van de in art. 1 gemelde wet, alsnog aanhangig tijdens het in werking komen der tegenwoordige wet, zullen worden gedragen door den Staat.

Art. 4. De tegenwoordige wet is verbindende te rekenen van den vijfden dag na hare afkondiging.

Lasten en bevelen, enz.

---

8. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 11 *Maart* 1847.

Met het voorgestelde wets-ontwerp beoogt de Regering de moeijelijkheden en bedenkelijke gevolgen te doen ophouden, waardoor de Staat wordt bedreigd ten gevolge van een tegen denzelve gevoerd regtsgeding, hetwelk bij arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden, den 3den December 1846 in revisie bevestigd, is beslist in opzigt tot de gewigtige vraag, of aan de wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar, wanneer de toepassing van dezelve in regten gevorderd wordt, gevolg kan en moet gegeven, of zou moeten geweigerd worden.

Terwijl de woordelijke inhoud van die in het jaar 1805 uitgevaardigde Fransche wet, bij het decreet van den 8sten November 1810 hier te lande executoir verklaard, in de Memorie van Toelichting, welke het wets-ontwerp vergezeld heeft, door de Regering is medegedeeld, heeft zij ook het doel van dezelve, als in de aanmoediging der bevolking gelegen, aangewezen. Maar vooral heeft de Regering getracht daarbij aan te toonen, dat die wet in het land harer geboorte, al dadelijk na de afkondiging, duidelijk bewezen is niet uitvoerbaar te zijn, en heeft zij daarbij de verzekering gegeven, dat het haar uit officiele berigten is gebleken, dat dezelve in Frankrijk nimmer toegepast geworden is. Na een opzettelijk onderzoek, waartoe in het jaar 1829 aanleiding ontstond, had de Regering de overtuiging gekregen, dat die wet ook in Nederland buiten werking was gebleven, en niet kon geacht worden van kracht te wezen, waarom zij dan ook de intrekking van dezelve onnoodig geoordeeld had, vooral daar niet lang te voren de Minister van Onderwijs in Frankrijk, in de Kamer der Afgevaardigden, zonder eenige tegenspraak daaromtrent te ontmoeten, verklaard had, dat deze wet als vervallen moest beschouwd worden.

XV. *Intrekking der Wet van* 29 *Nivose XIIIde jaar.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Gelijk er intusschen vóór het boven aangeduid regtsgeding slechts enkele verklaringen om het genot der bepalingen van die wet te erlangen, nu en dan bij de Regering waren ingekomen, welke echter steeds waren afgewezen, zoo zijn daarentegen, na het bekend worden dezer zaak, die verklaringen zeer aanzienlijk vermeerderd, bedragende van het begin van Mei tot den laatsten December 1846 niet minder dan ruim zeven honderd, waaronder echter ook vele ongegronde zijn voorgekomen. De Regering evenwel heeft berekend, dat, bij eene voortdurende werking en het meer algemeen bekend worden der bedoelde wet, er jaarlijks zeven honderd twintig gegronde aanvragen te verwachten zouden zijn, welker voldoening, voor ieder van dezelve slechts op f 250 in het jaar, op den voet als bij het gemelde arrest van den Hoogen Raad, over acht jaren geraamd, eene jaarlijksche uitgave aan den Staat zou kunnen veroorzaken van f 1,440,000.

Na bij de Toelichtende Memorie de ondoelmatigheid en onredelijkheid der bepalingen van de wet van 29 Nivose XIIIde jaar in bijzonderheden te hebben aangewezen, heeft de Regering daarbij de strekking van het door haar ingediende wets-ontwerp ontvouwd, als moetende dienen om in de bestaande omstandigheden den Staat te vrijwaren voor eenen ondragelijken last, welke anders nu, na de definitieve uitspraak van den Hoogen Raad, jaarlijks aan denzelve zoude moeten worden opgelegd, ten gevolge eener zoozeer af te keuren en nog niet tot uitvoering gebragte wet van vreemden oorsprong, terwijl het bedoelde oogmerk zal kunnen en moeten worden bereikt, zoo door intrekking als door buiten-effect-stelling van dezelve, te rekenen van het tijdstip der intrekking af. Indien het ontwerp zich blootelijk tot de intrekking bepaalde, en er niet tevens zoodanige buiten-werking-stelling plaats had, als is voorgedragen, zou de Staat, volgens eene bij de Memorie overgelegde berekening, naar het oordeel der Regering, over een tijdvak van acht jaren nog belast blijven met een bezwaar van nagenoeg een millioen gulden. Daarom werd voorgesteld met de intrekking tevens de wet in alle hare gevolgen, namelijk van het tijdstip der intrekking af, op te heffen, met uitzondering van die gevallen, waarin, ten gevolge van vroegere regterlijke uitspraken, ook na de intrekking der wet, de uitvoering ten koste van den Staat zal moeten plaats hebben.

Het ingekomen ontwerp heeft tot onderscheidene beschouwingen bij de overweging in de Afdeelingen aanleiding gegeven. Daarbij echter is geen twijfel gerezen over de noodzakelijkheid om wettelijke voorzieningen vast te stellen ten opzigte der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar. Doch het werd integendeel algemeen betreurd, dat eerst nu eene voordragt dienaangaande was geschied, terwijl men meende, dat de Regering vroeger, bij het bewuste regtsgeding, bedacht had dienen te zijn op het aangaan eener transactie, en onmiddellijk na het sluiten daarvan eene wet had kunnen voordragen. Veel meer nog was sedert de uitspraak van het hoogste regterlijk collegie in Nederland, van den 22sten Mei 1846, eene dadelijke voorziening geraden geweest, en vooral toen het arrest in revisie den 3den December 1846 was gevallen.

De Regering heeft dienaangaande bij de Memorie van Beantwoording verklaard, dat zij, zoo geheel van de noodzakelijkheid van voorziening ten deze overtuigd, de voordragt daartoe dan ook reeds vroeger aan de overwegingen van de Staten-Generaal zou onderworpen hebben, indien de omstandigheden zulks hadden veroorloofd, hetgeen echter het geval niet geweest was; dat zij toch bij de overtuiging, welke zij bezat van haar goed regt, in geene transactie over die zaak vermogt te treden, om daarmede eene voordragt van wet tot intrekking van die van 29 Nivose te doen gepaard gaan, vermits zij daardoor niet alleen zou gehandeld hebben tegen hare overtuiging, maar ook zou hebben veroordeeld al hetgeen zij, op grond van die overtuiging, vroeger steeds ten deze had verrigt; dat zij niet dan door volstrekte noodzakelijkheid gedrongen, de intrekking dier wet op den 3den December niet konde voorstellen, op welk tijdstip de Staten-Generaal niet vergaderd waren, en dat bij de weder-bijeenkomst van dezen den 9den Februarij, de onderhavige voordragt reeds den 17den van diezelfde maand is ingezonden, terwijl de beraadslagingen over de vóór de eindbeslissing van den Hoogen Raad uit voorzigtigheid reeds ontworpen wet veel meer tijd gevorderd hebben, dan men aanvankelijk heeft kunnen vermoeden.

Ten aanzien van de gemaakte aanmerkingen, dat ook bij deze gelegenheid het gemis gevoeld is van eenig kenmerk, waaruit kan worden afgeleid van welk Departement van Algemeen Bestuur de voordragt is uitgegaan, en over de noodzakelijkheid zoowel der afschaffing of vervanging van vele bij ons nog bestaande verouderde wetten en verordeningen, als inzonderheid der herziening van die van Franschen oorsprong, alsmede wat aangaat den geuiten wensch, dat aan de Kamer mogten medegedeeld worden de officiele berigten, uit welke aan de Regering is gebleken, dat de wet van 29 Nivose XIIIde jaar in Frankrijk nimmer toegepast is geworden, zoo vindt men aan het slot der Memorie van Beantwoording hetgeen de Regering gemeend heeft dienaangaande te kunnen mededeelen, en te moeten in het midden brengen, met de opmerkingen daarbij gevoegd.

Wat de voordragt zelve betreft, daaromtrent hebben zich voornamelijk drie gevoelens geopenbaard.

In de eerste plaats hebben eenige leden zich in zooverre met de strekking van het aangeboden ontwerp niet kunnen vereenigen, als hetzelve ten doel heeft de wet van Nivose in te trekken, terwijl er, huns aanziens, slechts eene wet noodig is, waarbij, onder eerbiediging der regterlijke uitspraken voor de gevallen, die zij bepaaldelijk ten onderwerp hebben, eene autentieke uitlegging wordt gegeven, namelijk eene verklaring, dat sedert de invoering van de Grondwet in 1815 die wet geene verbindende kracht heeft gehad; van welk gevoelen de gronden in het Voorloopig Verslag verder ontwikkeld worden aangetroffen, en waarbij mede is aangetoond, ook in verband tot de wet van 11 Floréal Xde jaar en het Keizerlijk decreet van 28 Floréal XIIIde jaar, dat de wet van Nivose in Frankrijk zelf nimmer is toegepast.

Ten andere hebben vele leden in hunne beoordeeling der voordragt eene groote afwijking van het gevoelen der Regering doen kennen met betrekking tot de gevolgen, die aan de intrekking zouden moeten verbonden worden. In al de Afdeelingen hebben zich stemmen tegen zoodanige bepaling doen hooren, als men meende hier te zien voorgesteld. Men oordeelde, dat zij niet overeen te brengen was met het beginsel van niet-terugwerking van nieuwere wetten, een beginsel, niet alleen voor het stellige regt in de algemeene bepalingen der wetgeving van het Koningrijk opgenomen; maar hetwelk ook een beginsel van wetgeving is. De wetgever, zeide men, is niet bevoegd om bij eene nieuwe wet aan gebeurtenissen en omstandigheden de gevolgen te benemen, die de oudere wet aan dezelve toekende. Zoo men al eene uitzondering op de getrouwe opvolging van het hier bedoelde beginsel kan toelaten, is het alleen voor die gevallen, waarin eene terugwerking wordt geboden, juist door de reden, waarom algemeen, het tegenovergestelde is aangenomen, namelijk het algemeen, het maatschappelijk belang, hetwelk men in het onderhavige geval niet kon erkennen groot genoeg te zijn om eene terugwerkende kracht te leggen in deze wet. Ook dit gevoelen is bij het Voorloopig Verslag in het breede uiteengezet, vooral ten betooge, dat in den geest van deze zienswijze de wet alleen de bepalingen zoude moeten bevatten: dat de wet van 29 Nivose wordt ingetrokken; dat alle aanvragen tot toepassing derzelve, na het in werking komen der nieuwe wet gedaan, als vervallen beschouwd worden; dat de nieuwe wet verbindende is te rekenen van den vijfden dag na hare afkondiging.

In de derde plaats is te vermelden het gevoelen van die leden in de onderscheidene Afdeelingen, die niet ongunstig gestemd waren voor de aanneming van het wets-ontwerp. Dit gevoelen is slechts in eenige hoofddenkbeelden geuit, en komt voornamelijk hierop neder, dat hetgeen de Fransche wetgever gegeven heeft, oorspronkelijk was eene loutere gunst, welke, door de wet daargesteld, in zooverre altijd afhankelijk gebleven is van de wet als de gegevene bevoegdheid haren eenigen grond vond in den wil des wetgevers. Men heeft betwijfeld, of er wel eenig van de wet afhankelijk regt bestaat, dat men, als uit den aard der zaak als van nature herroepelijk, niet zoude mogen intrekken of buiten werking stellen. Men heeft voorts gemeend, dat in het bestaande geval, bij de overige redenen van staatsbelang voor de buiten-werking-stelling, welke hier werd voorgedragen, als beweeggrond mede in aanmerking konde komen de omstandigheid, dat de wet vroeger inderdaad nimmer in werking of uitvoering was gebragt, daar toch zeer zeker, indien de toepassing ooit te voren, gelijk thans, gevorderd was, de wet ook eerder zou zijn ingetrokken geweest en de tegenwoordig opgekomene personen daarvan geen genot zouden hebben gehad, ten aanzien van welke dus het nu ingeroepen genot, uit dat oogpunt beschouwd, als eene toevallige bate kan worden aangemerkt.

De Regering heeft bij de Memorie van Beantwoording van het Voorloopig Verslag, met betrekking tot het eerstgemeld gevoelen, de bevoegdheid van den wetgever erkend om eene vroegere wet bij eene latere wet te interpreteren, maar was echter daarom niet geheel overtuigd van de gegrondheid der meening van eenige leden, dat die magt zoo ver zou gaan om te kunnen verklaren, dat eene door den regter reeds toegepaste wet tijdens die toepassing geene verbindende kracht zoude bezeten hebben. Zij betwijfelt, of zoodanige verklaring wel geacht kan worden eene eigenlijke interpretatie te zijn. In allen geval zoude de Regering het niet wenschelijk achten, dat, wanneer zulks vermeden kan worden, eene verklaring in den bedoelden zin werd gegeven, welke, als het ware, eene afkeuring in zich zoude bevatten van een gewijsde van het hoogste regterlijk collegie. Met dezeziens-

XV. *Intrekking der Wet van 29 Nivose XIIIde jaar.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

wijze der Regering stemt in bijzonderheden overeen de meening van die andere leden, welke het gemeld gevoelen in de Afdeelingen bestreden hebben, en die ook van oordeel waren, dat de grootere afscheiding, welke, in vergelijking van oudere wetgevingen en eene vroegere orde van zaken, thans tusschen de onderscheidene staatsmagten bestaat, geene uitlegging in dien zin gedoogt.

Met het oog vooral op het twecde opgegeven gevoelen, betreffende de gevolgen, die aan de intrekking der wet van 29 Nivose zouden verbonden worden, heeft de Regering de opmerking gemaakt, dat zij meent te mogen betwijfelen, of de strekking en het doel van het 1ste artikel van het wets-ontwerp wel geheel juist zijn begrepen, en zulks naar aanleiding van het Verslag, waarbij wordt uitgegaan van de veronderstelling, dat niemand dergenen, die zich tot de Regering of tot de regterlijke magt hebben gewend, om de toepassing der wet van Nivose ten voordeele van een hunner kinderen te erlangen, daarvan eenig gevolg zou ondervinden, dan alleen zij, die een vonnis in hun voordeel verkregen hebben. Dit was echter geenszins de bedoeling der Regering. Het doel was geen ander gewecst, dan om allen, die vóór het tijdstip van het in werking komen der nieuwe wet aanwijzing van een kind ter opvoeding door den Staat hebben gedaan, onder omstandigheden en in den vorm bij die wet voorgeschreven, in het genot van die opvoeding of van eene daaraan geëvendigde geldelijke uitkeering te stellen, te rekenen van den dag af, op welken hetzelve had behooren in te gaan, tot op dien van het in werking komen der nieuwe wet.

De daadzaak is eensdeels, dat, bij het begin der mededeeling van het hier bedoeld gevoelen, de strekking van het ontwerp is opgegeven met dezelfde woorden, waarin dat gedeelte van art. 1 was vervat, alleen met dit verschil, dat in plaats van *intrekking* was gezegd *opheffing*; doch ook anderdeels, dat, hoewel vele leden de aangeduide zinsnede van het artikel op de regte wijze begrepen hebben, vele anderen de strekking daarvan inderdaad niet volgens de bedoeling der Regering, maar in eenen al te ruimen zin, hebben opgevat, en dat deze omstandigheid niet zonder invloed gebleven is bij de verdere ontwikkeling van dat gevoelen in het Verslag. Intusschen heeft de Regering in het gebeurde, dat dit artikel niet geheel in den door haar bedoelden zin is opgevat, voldoende reden gevonden om door eene nieuwe redactie, bij welke het 1ste artikel in twee artikelen is gesplitst, het eigenlijke doel nog duidelijker te doen uitkomen, terwijl daarbij tevens is te gemoet gekomen aan de bedenkingen zoo ten aanzien van dat artikel overigens, als in opzigt tot art. 2 gemaakt, zijnde dit laatsgemelde artikel (thans art. 3) mede veranderd, te weten door gevolg te geven aan de in het midden gebragte aanmerking met betrekking tot de 1ste zinsnede, en door de 2de zinsnede in het gewijzigd ontwerp weg te laten.

De Regering heeft bij de beantwoording voldaan aan het bij het Voorloopig Verslag geuit verlangen, dat, indien de Regering, ook bij nadere overweging, mogt vermeenen bij hare zienswijze te moeten volharden, de gronden door haar mogten worden opgegeven, waarop zij de besprokene bepaling meent te kunnen verdedigen. Dit is geschied door verscheidene opmerkingen, waarvan de voorname inhoud in de vijf navolgende punten is vervat:

1°. dat de voorgedragen wet, uit het regte oogpunt beschouwd, in een eigenlijken zin niet kan gezegd worden *terug te werken*, maar dat zij, het aangevraagd genot toekennende tot aan het tijdstip der intrekking van de wet van 29 Nivose, van het oogenblik van het ophouden van het bestaan dier wet het genot afbreekt, en dus eene *voor de toekomst vernietigende* kracht zal uitoefenen;

2°. Dat in deze voordragt van wet met zoodanig gevolg te minder zwarigheid heeft bestaan bij de Regering, omdat, naar hare overtuiging, voor de vaders van zeven kinderen uit de wet van 29 Nivose geen *regt* is ontstaan tot een genot, hetwelk ook na het intrekken dier wet zou blijven voortduren, dewijl aan die vaders geene wederkeerige verpligting is opgelegd, en geene overeenkomst tusschen die vaders en den Staat kan geacht worden te bestaan;

3°. dat in allen gevalle de bevoegdheid des vaders om een zijner kinderen ter opvoeding door den Staat aan te wijzen, geen ander fundament heeft dan de wil des wetgevers, in de wet van 29 Nivose uitgedrukt;

4°. dat de Regering zich ook niet vereenigen kàn met het gevoelen van die leden, welke van oordeel zijn, dat het beginsel van *niet-terugwerking* van nieuwe wetten een beginsel van wetgeving zoude zijn, daar wel de regter onbevoegd is om eene nieuwe wet op het verledene toe te passen, wanneer dezelve geene bepaalde voorschriften daaromtrent bevat, maar dat de wetgever geheel vrij is om eene terugwerkende kracht aan eene latere wet te geven, mits zijn wil te dien opzigte in die latere wet bepaaldelijk zij uitgedrukt; zijnde dit een beginsel van het Romeinsche regt, en zoowel door den Franschen als door den Nederlandschen wetgever meermalen toegepast;

en 5°. dat, ofschoon van de hier bedoelde bevoegdheid niet anders gebruik moet worden gemaakt, dan wanneer het algemeen, het gemeenschappelijk belang dit vordert, het daarbij voornamelijk op de waardering van het aanwezig belang aankomt, terwijl hier het besparen eener in zich zelve onnoodige, zoo niet nuttelooze uitgaaf, die schier tot een millioen gulden zoude kunnen klimmen, in den tegenwoordigen staat der finantien een hoog staats- en maatschappelijk belang te achten is: dat verhoogde of buitengewone belastingen der gezamenlijke ingezetenen hier behooren te worden in de schaal gelegd tegen het toevallig voordeel van sommigen, en de schade, aan allen te veroorzaken, zwaarder dient te wegen dan de winstderving van enkelen; zoodat, indien het hier om terugwerkende bepalingen te doen was, des neen, de Regering niet aarzelen zou de medewerking der Staten-Generaal daartoe in te roepen.

Het is bijna overbodig onder de aandacht te brengen, dat het hoofddenkbeeld van die leden, die gunstig dachten over het wetsontwerp, zich aansluit aan en geheel schijnt overeen te komen met het denkbeeld der Regering, zoo even sub 3°. vermeld.

Met betrekking tot den geuiten wensch, dat de Regering zoodanige uitvoering aan de alleenlijk in te trekken wet mogt geven, dat het geldelijk bezwaar voor den Staat minder zij, dan volgens de overgelegde berekening het geval zoude kunnen wezen, is bij de beantwoording betoogd, dat dit doel door het daarstellen van inrigtingen, die aan de vereischten der bij de wet genoemde lycées et écoles d'arts et de métiers zouden voldoen, niet zou te bereiken zijn, terwijl het aanwijzen van een gesticht, op zoodanigen min kostbaren voet ingerigt, dat de te geven opvoeding blijkbaar niet zou overeenstemmen met die, welke de wet heeft bedoeld, moeijelijk met de goede trouw en de waardigheid der Regering overeengebragt zou kunnen worden.

Nadat de ontvangen mededeelingen en wijzigingen van de Regering op nieuw ter overweging in de Afdeelingen waren gebragt, hebben de meeste leden verklaard, dezelve voor kennisgeving aan te nemen. Alleen hebben eenige leden den wensch geuit, dat er op aangedrongen zou worden, dat de Regering besluiten mogt, alnog een ander wets-ontwerp in te dienen, waarbij men zich enkel tot de intrekking der wet van 29 Nivose XIIIde jaar zoude bepalen.

Ook is in eene Afdeeling het verlangen te kennen gegeven, dat er nog eene splitsing zoude gemaakt worden in art. 1 van het gewijzigd ontwerp, in dier voege, dat art. 1 zoude inhouden: De wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar wordt ingetrokken, en, van het tijdstip af harer intrekking, met alle hare gevolgen buiten werking gesteld; — en dat de overige inhoud van dit artikel zoude worden overgebragt tot en verbonden met het volgende art. 2.

Eindelijk is door sommige leden te kennen gegeven, dat zij het antwoord der Regering ten aanzien eener verlangde herziening der met 1811 en vervolgens hier te lande ingevoerde Fransche wetten onvoldoende beschouwden, in zooverre daarbij was gezegd, dat de Regering daarvan is teruggehouden, onder anderen, door de vele en gewigtige bezwaren, welke daaraan zouden zijn verbonden, indien aan zoodanig onderzoek de vereischte uitbreiding wierd gegeven.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs, den 10den Maart 1847.

KNIPHORST.
SCHEERS VAN HARENCARSPEL.
VAN GOLTSTEIN.
EGTER.
HIDDEMA JONGSMA.

XVI. *Regeling en afsluiting der Fondsen voor kwade posten.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

XVI. Regeling en afsluiting der Fondsen voor kwade posten.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 8 Mei 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 24sten Februarij* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Hiernevens wordt aan U Edel Mogenden ter overweging aangeboden een ontwerp van wet tot regeling en afsluiting van de *Fondsen voor kwade posten op de kohieren van de Personele belasting* en *het Patentregt*, betreffende de diensten voorafgaande aan den 1sten Mei 1843.

In de Toelichtende Memorie tot dat voorstel behoorende worden de redenen uiteengezet welke tot hetzelve hebben geleid.

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 23sten Februarij 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET *tot regeling en afsluiting van de Fondsen voor kwade posten op de kohieren van de personele belasting en het patentregt, betreffende de diensten voorafgaande aan den 1sten Mei* 1843.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat in de jaren 1842, 1843, 1844, 1845 en 1846 nog verschillende uitgaven zijn gebragt ten laste der fondsen voor kwade posten op de kohieren van de *personele belasting* en het *patentregt*, betreffende de diensten voorafgaande aan die, met den 1sten Mei 1843 aangevangen, welke uitgaven, om door de Algemeene Rekenkamer te kunnen worden verevend, eene wettelijke voorziening vereischen,

Zoo is het, dat wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Tot verevening van de uitgaven ten laste van de nagemelde bijzondere fondsen, worden vastgesteld de navolgende sommen:

1°. Ten laste van het fonds, afgezonderd van de hoofdsom der *belasting op het personeel* tot bestrijding van kwade posten, over de dienstjaren voorafgaande aan dat, hetwelk op 1 Mei 1843 aanvang heeft genomen:

Wegens ontheffingen, verminderingen, afschrijvingen, oninbare posten, onverhaalbare kosten van schatting en herziening, alsmede voor oninvorderbare kosten van vervolging, f 856,959.16 (*acht maal honderd zes en vijftig duizend negen honderd negen en vijftig gulden, zestien cents*); te weten:

over het dienstjaar	1838 — 1839	f	8.32 5
» » »	1839 — 1840		553.84 5
» » »	1840 — 1841		99,528.75
» » »	1841 — 1842		369,637.58
» » »	1842 — 1843		387,230.66
		f	856,959.16

2°. Ten laste van het fonds, afgezonderd van de hoofdsom der *belasting wegens de patenten* ter bestrijding van kwade posten, over de dienstjaren voorafgaande aan dat, hetwelk op 1 Mei 1843 aanvang heeft genomen:

Wegens ontheffing, vermindering, oninbare posten, afschrijvingen en onverhaalbare kosten van vervolging, alsmede voor belooningen aan zetters en belooningen of schadeloosstelling aan de personen, genoemd in artt. 35 en 36 der wet van 21 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 34), f 292,907.76 (*twee maal honderd twee en negentig duizend negen honderd zeven gulden, zes en zeventig cents*); te weten:

over het dienstjaar	1837 — 1838	f	4.00
» » »	1839 — 1840		190.97
» » »	1840 — 1841		22,899.64 5
» » »	1841 — 1842		126,347.74
» » »	1842 — 1843		143,465.40 5
		f	292,907.76

Art. 2. Tot dekking der uitgaven in het voorgaande artikel vermeld, worden aangewezen de navolgende middelen:

a. Het fonds, afgezonderd van de hoofdsom der belasting op het personeel ter bestrijding van kwade posten: het beschikbaar bedrag op 1 Januarij 1842 . . . . f 786,975.62
Nadere ontvangsten over de afgeloopene dienstjaren 229,401.69
Ontvangst over het dienstjaar 1842 — 1843 . 470,811.76
te zamen f 1,487,189.07

(*een millioen vier maal honderd zeven en tachtig duizend een honderd negen en tachtig gulden, zeven cents*).

b. Het fonds, afgezonderd van de hoofdsom der belasting wegens de patenten tot bestrijding van kwade posten: het beschikbaar bedrag op 1 Januarij 1842 . . . . f 385,809.07
Nadere ontvangsten over de afgeloopene dienstjaren. 83,645.96 5
Ontvangst over het dienstjaar 1842 — 1843. . 201,758.23
te zamen f 671,213.26 5

(*zes maal honderd een en zeventig duizend twee honderd dertien gulden, zes en twintig en een halve cents*).

Art. 3. De bewijsstukken der uitgaven bij art. 1 vermeld worden, binnen den tijd van eene maand na de uitvaardiging dezer wet, overgebragt ter Algemeene Rekenkamer.

Na verevening derzelve, worden de rekeningen der in deze wet vermelde bijzondere fonden afgesloten, en de sommen, welke blijken op die rekeningen over te schieten, als toevallige bate van de Schatkist over het jaar 1845 verantwoord, om te strekken tot aanvulling der Middelen van laatstgemeld jaar.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Tot en met 1831 vond men in de begrootingen van Staats-uitgaven, niet alleen wegens de *grondbelasting*, maar ook voor de *personele belasting* en het *patentregt*, eene som voor KWADE POSTEN uitgetrokken.

Bij de begrooting van Staats-uitgaven over 1832 is men in zooverre daarvan teruggekomen, dat op deze begrooting geen geldelijk beloop meer uitgetrokken is voor kwade posten wegens de *personele belasting* en het *patentregt*, maar is daarentegen, met aanvang van de dienst 1832, voor het vermoedelijk bedrag van kwade

XVI. *Regeling en afsluiting der Fondsen voor kwade posten.*
(Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

posten, een geldelijk bedrag van de hoofdsom dezer middelen afgetrokken en tot een bijzonder fonds daargesteld.

Ten aanzien van het *patentregt* berustte deze wijze van doen op art. 27 der wet van den 21sten Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 34), en met opzigt tot de *personele belasting* was zij een noodzakelijk gevolg van het weglaten der som voor kwade posten op de begrooting; zij moest als middel dienen, om de kohieren te kunnen aanzuiveren.

Op die fondsen zijn dan ook aangewezen alle ontheffingen, verminderingen, afschrijvingen en oninbare posten, en de oninvorderbare kosten van vervolging, alsmede, wat de personele belasting aangaat, de onverhaalbare kosten van schattingen, herzieningen, en wat het patentregt betreft, de belooning van zetters en de belooning of schadeloosstelling van personen met werkzaamheden omtrent dit regt belast.

Met den 1sten Mei 1843 is dit onderwerp nader geregeld bij de wetten van den 24sten April (*Staatsblad* n°. 15 en 16), respectievelijk in art. 16 en 8, en daarbij voor het vervolg de tot dien tijd toe gevolgde handelwijze bevestigd geworden.

Intusschen wordt, volgens de wet houdende instructie voor de Algemeene Rekenkamer van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), een wettelijke grondslag vereischt voor de verevening van de aanwijzingen en de uitgaven welke op de gedachte fondsen sedert den 1sten Januarij 1842 zijn gedaan, terwijl de saldo's dier fondsen, welke over het geheele tijdvak van 1832 tot 1843 eene vrij aanzienlijke som opleveren, bij wettelijke bepaling voor de begrooting behooren te worden beschikbaar gesteld.

Tot deze onderscheiden einden strekt het Ontwerp van Wet, waartoe deze toelichting behoort. — Geene betalingen ter zake meer te doen zijnde, kan alsnu tot deze wettelijke regeling worden overgegaan; wordende te dien einde in *art.* 1 van het ontwerp de verevening bepaald van al de uitgaven sedert 1°. Januarij 1842 op elk der fondsen gedaan, te weten:

op de *personele belasting*	f	856,959.16
op het *patentregt*		292,907.76

Art. 2 bevat de aanwijzing der fondsen, waarop de verevening zal moeten plaats hebben, zoo wegens saldo's op den 1sten Januarij 1842, van welk tijdstip de wettelijke regeling moet intreden, als voor het later afgezonderde van de hoofdsom der belastingen tot het sluiten van het dienstjaar, eindigende met den laatsten April 1843; bedragende deze sommen:

wegens de *personele belasting*	f	1,487,189.07
wegens het *patentregt*.		671,213.26⁵

Art. 3 eindelijk bevat de beschikking omtrent het overschot.

De evengenoemde in art. 2 vermelde beschikbare sommen zijn.	f	2,158,402.33⁵
en de uitgaven daarop te verevenen bedragen, volgens art 1		1,149,866.92
weshalve een overschot zal blijven van . .	f	1,008,535.41⁵

welke som, volgens het ontwerp, zal worden toegevoegd aan de Middelen van het dienstjaar 1845; waarvoor twee redenen bestaan, te weten:

de eerste, dat er dan eene behoorlijke opvolging bestaat in de verantwoording van dit onderwerp en in de toewijzing van de saldo's, zoo als die, volgens de bepalingen van artt. 16 en 8 der wetten betreffende de personele belasting en het patentregt, van den 24sten April 1843 (*Staatsblad* n°. 15 en 16), *na* de aanzuivering van het dienstjaar behoort te geschieden; als zullende dan het overschot van deze fondsen, loopende tot den 1sten Mei 1843, komen in bate op de dienst van 1845,
van 1 Mei 1843 tot 1 Mei 1844, op 1846,
en zoo vervolgens, stemmende ook overeen met de ingeleverde raming der Middelen voor 1848, bij welke voorkomt het overschot op deze fondsen van kwade posten, loopende tot den 1sten Mei 1846;

de tweede, dat, nu er genoegzame gronden bestaan om te vertrouwen op eene allezins goede uitkomst van de Middelen, tegenover de staats-uitgaven, van het dienstjaar 1846, het niet noodig voorkomt om het hulpmiddel uit dit overschot van deze fondsen voor het laatstgemelde dienstjaar te bewaren, gelijk men dit vroeger op het oog heeft gehad, maar dat eene toewijzing, zoo als die deze wet is voorgedragen, eene groote gemakkelijkheid in het vereffenen van de dienst van 1845 te weeg brengt.

Ten slotte meent men te kunnen opmerken, dat de fondsen voor kwade posten, na 1 Mei 1843, door mindere uitgaven en meerdere ontvangsten, een beteren stand opleveren, dan met de dienst 1842—1843 het geval was.

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van 3 Mei 1847.*

Het wets-ontwerp tot regeling en afsluiting der fondsen voor kwade posten heeft tot gewigtige beschouwingen aanleiding gegeven, zoo met betrekking tot den reeds zoo menigmaal geuiten wensch naar opheffing van fondsen, als ten opzigte der wijze op welke de regeling wordt voorgesteld van de fondsen in het ontwerp begrepen en van het doel dat de Regering daarbij voor oogen schijnt gehad te hebben.

§ 1. Het in stand houden van fondsen, die niet volkomen worden afgescheiden van het beheer van 's Rijks geldmiddelen, sleept onder anderen twee groote nadeelen met zich; verwarring namelijk in de dienstjaren der gewone begrooting, zoodat het onmogelijk wordt de ware uitkomst van ieder dienstjaar te kennen, en onnoodige ophooping van kapitalen in de schatkist, waarover geene voldoende contrôle bestaat. — Dat het eerste kwaad aanwezig is, behoeft naauwelijks eenig betoog, wanneer men let op de oorzaken waardoor die fondsen ontstaan en op de wijze op welke dezelve worden in stand gehouden. Inkomsten van belastingen worden onttrokken aan de dienstjaren tot welke die behooren; uitgaven geschieden nadat de dienstjaren zijn afgesloten, en dan nog meestal in strijd met den regel, dat de uitgaven op begrootings-wetten moeten gegrond zijn. Op die wijze zal voortdurend de onmogelijkheid blijven bestaan om de baten en lasten van ieder jaar zuiver en naar waarheid voor te stellen.

Om het bestaan van het tweede kwaad te kennen, de onnoodige ophooping van kapitalen in de schatkist, heeft men alleen het oog te slaan in de verslagen die door den Minister van Finantien jaarlijks den Koning worden aangeboden, waaruit genoegzaam blijkt hoevele fondsen in de schatkist berusten. Wel wordt door de Regering bij de wet op de Middelen eene zekere som gebragt voor winst op renten, maar hoe die renten worden genoten daarvan blijkt niet.

Is het wel noodig te betoogen, dat wanneer de schatkist wierd ontheven van de zorg der bewaring van alle die fondsen, en een minder genot van renten daarvan het gevolg wierd, zulks toch inderdaad niet als schade zoude te achten zijn: de Staat kan eigenlijk wel sparen maar niet winnen op renten. Men wil dan ook nu weder wel expresselijk op de opheffing zoo mogelijk van alle in de schatkist nog aanwezig zijnde fondsen hebben aangedrongen. Daarmede staat dan ook in verband het vrij algemeen uitgedrukt verlangen, dat de tot hiertoe bewandelde weg met betrekking tot de fondsen voor kwade posten, zoude verlaten worden, dat die alle zouden worden opgeheven, en het onderwerp gebragt tot de jaarlijksche begrootingen; in dier voege, dat hetgeen de belastingen voor personeel en patent ieder afzonderlijk in haar geheel geacht worden op te brengen, onder de Middelen worde opgenomen, en dat de uitgaven, die thans uit de fondsen plaats vinden, worden opgenomen onder het IXde hoofdstuk B: waarvan dan het gevolg zal zijn, dat de wezenlijke ontvangsten en uitgaven later uit de staatsrekening worden gekend, en de fictie, die daarin nu plaats heeft, zal ophouden te bestaan. Nu toch wordt van het personeel en van het patent, dat had behooren ontvangen te worden, van het eene 8, van het andere 10 per cent afgezonderd, als of die werkelijk ontvangen waren, hetgeen nogtans het geval niet is, en daarentegen in uitgaaf gebragt, datgene wat niet ontvangen is en wat alleen is aan te merken als eene bate, op welke men gerekend had, doch die niet is ingekomen: zoodat werkelijk kan gezegd worden, dat in ontvang wordt gebragt wat niet wordt ontvangen en in uitgaaf wat niet wordt uitgegeven.

Wel is waar wordt bij de artt. 16 en 8 van de wetten van 24 April 1843 hieromtrent anders bepaald, maar men meent dat de Regering eene wijziging dier artikelen zoude kunnen voordragen, om namelijk de slotbepalingen te doen wegvallen, en dat zulks aanzienlijk zoude bijdragen om vereenvoudiging en orde in het heer der geldmiddelen te erlangen.

§ 2. Wat nu, in de tweede plaats, de wijze betreft op welke de regeling thans wordt voorgesteld, daarop valt aan te merken, dat het wets-ontwerp nu eerst door de Regering wordt ingediend, nu de verevening bij de Rekenkamer als 't ware niet langer kan uitgesteld worden, en dat zij geenszins geacht kan worden te voldoen aan de verpligting die op haar rust, wanneer zij eene begrootingswet indient nadat de ontvangsten zijn gedaan en de uitgaven zijn geleden. Het is waar, dat met voorkennis van de Rekenkamer voorbetalingen kunnen plaats hebben welke aan latere verevening onderworpen zijn, maar zoodanige voorbetalingen behoorden toch geen plaats te hebben dan op grond eener vooruit toegestane begrooting. En nu kan men zich geen denkbeeld vormen, hoe deze voorbetalingen plaats grijpen, hoe uitgaven worden gedaan die niet bij begrooting zijn toegestaan, en hoe de zaken nogtans geacht zouden kunnen-

XVI. *Regeling en afsluiting der Fondsen voor kwade posten.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

worden bij de Rekenkamer in orde te zijn behandeld, waar geene verevening kan plaats grijpen zoolang er geene begrootingswet bestaat. Mogt dus al de Regering voor het oogenblik zwarigheid maken om al de reeds tot nu toe ontstane fondsen voor kwade posten op te heffen, dan toch zal het volstrekt noodig zijn dat de uitgaven worden gewettigd; waartoe in dat geval wordt verlangd, dat de Regering eene wet voordrage overeenkomstig die van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), betrekkelijk de Maatschappij van Weldadigheid, en dus eene blijvende begrootingswet, voor ieder volgend jaar geldig. Het is waar dat het overschot alsdan nog, na aanzuivering van het dienstjaar, onder de staatsinkomsten zal moeten opgenomen worden, maar hiertegen is weinig bezwaar, omdat de Rekenkamer op grond der genoemde begrootingswet tot de verevening kan overgaan, en alzoo het batig slot onder de gewone Middelen zal worden opgenomen, wanneer het door de Rekenkamer zal zijn geconstateerd.

§ 3. En nu, in de derde plaats, het doel der voordragt. — Het is waar dat, gelijk reeds is opgemerkt, het hier geldt de verevening der uitgaven op het fonds der kwade posten tot 1°. Mei 1843, maar men meent, dat uit de voordragt niet minder blijkt, dat bij de Regering de begeerte bestaat, om het tekort over de dienst van 1845 nog eenigermate te willen verbloemen. — Dat doel schijnt almede gebleken te zijn bij de behandeling van het ontwerp van wet tot regeling van het koloniaal batig slot, toen de Regering getracht had eene schuld tot 1845 behoorende, op volgende jaren over te brengen; dat doel gelooft men te bespeuren in de aanspraak van den Minister van Finantien bij het indienen der begrootings-wetten, waarbij de gunstige uitkomsten worden opgegeven en toch erkend wordt, dat er nog eene plaatsing van f 1,300,000 4 pcts. werkelijke schuld zal vereischt worden. — Men oordeelt, dat het beter is de wezenlijke uitkomst van ieder dienstjaar voor oogen te houden, om des te beter voor de toekomst tegen verkeerde uitkomsten zich te kunnen in acht nemen.

Deze algemeene beschouwingen aan de beoordeeling van het wets-ontwerp hebbende laten vooraf gaan, komen thans in aanmerking de bedenkingen welke meer onmiddellijk op de voordragt gemaakt zijn.

Ad art. 1. Men heeft geene overeenstemming kunnen vinden tusschen de Verslagen van het gebruik der geldmiddelen en de onderhavige wet. — Volgens de eerste is, sedert 1°. Januarij 1842, voor de jaren loopende tot den 1sten Mei 1843, bepaald:

voor *personeel* in	1842	f	222,983.17
	1843		473,317.08⁵
	1844		159,068.70⁵
		f	855,368.96
volgens het wets-ontwerp		f	856,959.16
voor *patent* in	1842	f	103,647.27
	1843		157,860.75⁵
	1844		30,154.76
		f	291,662.78⁵
volgens het wets-ontwerp		f	292,907.76

waaromtrent eenige nadere opheldering wordt verzocht.

Voorts is wel uit de Memorie van Toelichting gebleken, dat, van af 1832, voor het vermoedelijk bedrag der kwade posten een geldelijk bedrag van de hoofdsom is afgetrokken, maar niet, voor zooveel de personele belasting betreft, op welke wettelijke bepaling die aftrekking steunde. Men meent hieromtrent nog eenige meerdere inlichting te behoeven, als ook, waaraan het is toe te schrijven, dat eerst bij de wet van 1843, n°. 16, bepaald wordt, dat belooningen of schadeloosstellingen, toe te kennen aan personen met de opnemingen belast, uit de afgezonderde tien ten honderd zullen worden goed gemaakt, terwijl nogtans uit dit ontwerp, vroegere jaren betreffende, blijkt, dat toen reeds de belooningen en schadeloosstellingen uit dit fonds werden gevonden.

Ad art. 2. Ook hier mist men overeenstemming in de cijfers tusschen de Verslagen en het wets-ontwerp: wijl zijn de saldo's op 1°. Januarij 1842 overeenstemmend, maar volgens de Verslagen blijkt, dat sedert ontvangen is:

voor *personeel* in	1842	f	484,050.31⁵
	1843		169,065.07
	1844		60,290.84
		f	713,406.22⁵
terwijl het ontwerp vermeldt		f	229,401.69
			470,811.76
		f	700,213.45
voor *patent* in	1842	f	201,790.11
	1843		70,396.36⁵
	1844		239.79
		f	272,426.26⁵
terwijl het ontwerp opgeeft:		f	83,645.96⁵
			201,758.23
		f	285,404.19⁵

Almede ontbreekt overeenstemming met de algemeene rekening wegens de ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1842, alwaar, voor hoofdsom van het *personeel* wordt opgegeven te zijn ontvangen f 5,329,698.24, waarvan 8 per cent bedraagt f 426,375.86

terwijl hier de ontvangst voor dat dienstjaar opgegeven wordt te bedragen 470,811.76

en voor hoofdsom van de *patenten* f 2,016,763.67⁵, waarvan 10 per cent 201,676.37

en in het ontwerp 201,758.23

Nog is op dit artikel bedenking gemaakt tegen de zeer onbestemde uitdrukking: *Nadere ontvangsten over de afgeloopen dienstjaren.* Zoo al bij art. 1 de sommen zeer weinig gespecificeerd zijn, hier althans ontbreekt zelfs de afscheiding der jaren. — Aan die bedenking sluit zich eene andere aan, dat namelijk de beschikbare bedragen worden opgegeven zoo als die waren op 1° Januarij 1842, en dus, indien er nu nadere ontvangsten hebben plaats gehad over de vroeger afgeloopene dienstjaren, alsdan de vier eerste maanden van 1842 hier zouden ontbreken. — Eindelijk meent men te moeten opgeven, dat nog meerdere fondsen van gelijken aard in de Verslagen van den Minister gevonden worden, die gevoegelijk bij deze zelfde gelegenheid zouden kunnen geregeld worden, als daar zijn: Buitengewoon fonds van kwade posten; — Fonds voortspruitende uit de kosten van schattingen, opnemingen, tellingen enz. wegens het personeel; — Fonds voortspruitende uit de kosten van herziening enz. wegens het personeel: — waarvan de noodzakelijkheid nog wordt aangetoond uit den inhoud van art. 1, alwaar kosten van schatting en herziening zijn opgenomen.

Ad art. 3 is opgemerkt dat, volgens het aanhangig wets-ontwerp tot aanvulling der Middelen van 1845, tot die aanvulling vereischt werd eene som van f 1,072,200; dat, volgens het thans overwogen wordende ontwerp, onder de toevallige baten van 1845 maar zouden kunnen verantwoord worden f 1,008,535.31½, zoodat er dan nog een tekort zoude blijven bestaan; men wenscht te weten of het de bedoeling der Regering zoude zijn, om, indien dit ontwerp tot wet mogt worden verheven, het eerstgenoemd ontwerp in te trekken en dan nog het vermoedelijk gering tekort aan te vullen.

Eindelijk is nog bedenking gerezen tegen het overbrengen van het *geheel* der sommen onder de toevallige baten van de schatkist, omdat de afgezonderde 8 opcenten van het personeel genomen zijn van de geheele opbrengst der belasting, met inbegrip der opcenten voor provincien en gemeenten; dat dit de bedoeling van art. 16 der wet van 24 April 1843, n°. 15, niet kan zijn, welk artikel alsdan in strijd zoude wezen met de uitdrukkelijke bepalingen van artt. 14 en 15 der wet van 12 Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 9), onder anderen inhoudende, dat de voorschreven opcenten in iedere provincie uitsluitend bestemd zullen zijn tot uitgaven tot die provincie betrekkelijk, zonder dat immer een algemeen fonds van deze opcenten kunne worden gemaakt. Daar nu klaarblijkelijk een deel der baten, waarvan thans sprake is, aan de provincien en aan de gemeenten toebehoort, zoo acht men het in strijd met de wettelijke bepaling

XVI. *Regeling en afsluiting der Fondsen voor kwade posten.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

en met de billijkheid, dat die sommen geheel aan de schatkist worden verantwoord. Mogt het nu al onmogelijk zijn uit te maken wat aan iedere provincie of iedere gemeente daarvan zoude toekomen, dan dringt men er toch ten sterkste op aan, dat voor het minst in het vervolg de 8 per cent genomen worden van de hoofdsom en niet van de opcenten die voor de provincien of voor de gemeenten geheven worden.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs den 10den Maart 1847.

Dit Verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 17den April 1847, de navolgende *Memorie van Beantwoording* ontvangen:

Bij het Verslag der Commissie van Rapporteurs zijn eenige algemeene aanmerkingen vooruitgezet, welker strekking wel niet voert of voeren kan tot eene afkeuring van het voorgestelde wets-ontwerp, maar welke de Regering zich echter verpligt acht te beantwoorden, omdat zij er hoogen prijs op stelt dat hare handelingen en beschouwingen niet uit een verkeerd oogpunt beoordeeld worden.

§ 1. Men zal zich niet in het onderzoek verdiepen nopens de meerdere of mindere juistheid der in dit Verslag aangevoerde redenen, welke het doen verdwijnen van sommige of van vele der bestaande rijks-fondsen wenschelijk maken, omdat de Regering door haar doorgaand gedrag bewijst gaarne tot die opheffing mede te willen werken, waar 's Rijks dienst zulks gedoogt en waar de Staten-Generaal zelven geene bedenkingen daaromtrent in het midden brengen, welke die opheffing òf onmogelijk òf althans hoogst moeijelijk maken.
Het voorgestelde wets-ontwerp zelf strekt ten bewijze daarvan.
Het strekt tot regeling van twee fondsen.
Een van die fondsen is in vroegere jaren, naar aanleiding der overwegingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, opgerigt.
Het andere is bij de wet uitdrukkelijk vastgesteld.
Het voortdurend bestaan van beide is later bestendigd bij de wetten van 24 April 1843 (*Staatsblad* n°. 15 en 16), een en een half jaar na de vaststelling der instructie voor de Algemeene Rekenkamer uitgevaardigd.
Ofschoon van die fondsen, voor zooverre die krachtens deze laatstelijk aangehaalde wetten bestaan, thans geen sprake is, zoo moet men echter opmerken, dat de uitvoering van die wetten, zoolang ze bestaan, voor de Regering verpligtend is.
Het mag dus thans overbodig geacht worden te onderzoeken of, in het belang van 's Rijks dienst en van de verantwoordelijkheid der met de invordering der kohieren belaste comptabele ambtenaren, het raadzaam zou kunnen worden geacht omtrent dit onderwerp eene andere regeling in te voeren.
Dit althans is zeker, dat de Tweede Kamer die instelling vroeger verlangd heeft en dat de bij ons bestaande wetgeving die heeft daargesteld.
Op de zuivere afscheiding der inkomsten van ieder dienstjaar, voor zooverre men zich in eene dergelijke zaak als de groote huishouding van den Staat niet tot enkele guldens verlangt te bepalen, kan deze inrigting geenen nadeeligen invloed hebben, daar, volgens de bij de wetten van 1843 gemaakte bepalingen, in verband met dit wets-ontwerp, thans jaarlijks het overschietende saldo van een vereffend dienstjaar onder de Middelen van het loopende jaar wordt opgenomen, en alzoo eene vergoeding aanbiedt voor de afzondering der gelden, welke daartegen van de inkomsten worden afgetrokken, zoodat de eene som gerekend kan worden tegenover de andere te staan.
De uitgaven van deze fondsen berusten op de wet zelve. De regel, waarvan in het Verslag der Commissie van Rapporteurs wordt gesproken, dat de uitgaven op *begrootingswetten* gegrond moeten zijn, heeft men in de wet niet kunnen vinden: wel die, dat de uitgaven op de wet moeten gegrond zijn, en dat de Rekenkamer geene uitgaven verevent, die niet op de begrootings-wetten of daarmede *gelijkstaande* wetten, dat is geene eigenlijke begrootings-wetten, gegrond zijn.
In verband daarmede heeft de wetgever in 1843 gehandeld.
Onnoodige ophooping van kapitalen in de schatkist zou zeker een kwaad zijn: daarvoor is echter in den tegenwoordigen stand van zaken niet te vreezen, dewijl het bestaan van nagenoeg f 10,000,000 in 1834 gedane uitgaven, tot dekking waarvan geene perpetuele schuld is gecreëerd, het beheer van de schatkist in staat stelt om renten voor het Rijk te besparen door eene mindere uitgifte van de schatkistbiljetten, welke daartegen bestaan. Het gevolg hiervan is, dat, onder het tegenwoordige beheer, onder de Middelen een post van bespaarde renten heeft kunnen worden gebragt, welke *winst op renten* wordt genaamd.
Men moge die uitdrukking niet juist vinden, dit doet minder tot de zaak, die altijd eene besparing blijft van renten, welke anders zouden worden uitgegeven.
Intusschen, ofschoon de mindere juistheid der in het Verslag aangevoerde gronden alzoo is aangetoond, vereenigt zich de Regering gaarne, gelijk reeds is gezegd, met de slotsom, dat alle nuttelooze fondsen moeten worden opgeheven, zonder nog te kunnen toegeven, dat nu reeds zou moeten worden afgebroken wat in 1843 is opgebouwd.

§ 2. Of het onderhavige wets-ontwerp al dan niet vroeger had kunnen worden ingediend, zal niet onderzocht worden.
De afsluiting der dienstjaren bij deze fondsen kan uit den aard der zaak niet zoo spoedig plaats hebben.
In allen gevalle is er in den afgeloopen tijd van drie jaren zooveel aan het Departement van Finantien tot stand gebragt, dat men zich moeijelijk kan voorstellen, dat een verwijt van langzaamheid tegen dat Departement ernstig gemeend zou zijn.
In de laatste maanden heeft het vraagpunt nopens de wijze van beschikking over het batig slot van het fonds, de Regering genoopt tot eenig uitstel, hetgeen ieder zal moeten billijken.

§ 3. Het gedrag door de Regering gehouden in het beheer der finantien, de openbaarheid daarin door haar van alle zijden bevorderd, schijnen van dien aard te zijn, dat men haar niet behoorde te beschuldigen van eene poging tot verbloeming, tot opzettelijke verbloeming van iets dat in waarheid bestond.
Men kan met de Commissie van Rapporteurs verschillen over het vraagpunt of er een tekort over 1845 al dan niet zou bestaan; maar evenmin als het voegzaam zou zijn, in zoodanig verschil aanleiding te vinden die Commissie te beschuldigen van eene poging om den staat van zaken, willens en wetens, zwarter dan die is af te schilderen, evenmin gelooft men dat het in de meening der Commissie kan gelegen hebben, de Regering van eenige opzettelijke verkeerde bedoeling te beschuldigen.
Bij de eerste vaststelling van het batig slot der overzeesche bezittingen had de Minister van Kolonien zijne wijze van zien gevolgd, zonder, gelijk wel trouwens van zelf spreekt, deswege met den Minister van Finantien eenige ruggespraak te houden.
Er was ook bovendien zoo weinig gedachte aan een tekort over 1845, dat men voor de uitgaven voor de Munt, eene buitengewone uitgaaf, geene bijzondere middelen heeft gevraagd.
De gunstige uitkomsten door den Minister van Finantien bij de indiening der begrootingswetten geopenbaard, zijn op waarheid gegrond en zullen niet alleen bevestigd, maar door de werkelijkheid overtroffen worden; gelijk reeds aanvankelijk blijkt uit de ingediende wetten tot regeling van de fondsen der vrijwillige leening en schuldverwisseling en uit het verdwijnen der noodzakelijkheid om nog f 1,300,000 4 pcts. schuld te plaatsen; eene noodzakelijkheid bij dezelfde gelegenheid door hem aangekondigd.
Met welk doel ook zou zoodanige verbloeming beoogd zijn, daar het jaar 1845 nog behoorde tot die jaren waarin eene dekking uit de Middelen der wet van 6 Maart allezins verwacht had kunnen worden, alzoo de gunstige gevolgen van de verwisseling der staatsschuld zich slechts over het laatste gedeelte van dat jaar hebben kunnen doen gevoelen.
Intusschen blijkt het, dat zoodanig tekort in den eigenlijken zin zelfs niet bestaat.
Met het batig slot van de fondsen der kwade posten wordt er ruimschoots voorzien in de tot dekking der uitgaven van 1845 benoodigde gelden. Het is zoo, die som van f 1,000,000 kan aanleiding tot twijfel geven, omdat zij niet gerekend wordt te behooren tot de gewone Middelen, welke jaarlijks terugkeeren; maar, in de *eerste plaats*, is het niet tegen te spreken, dat een gedeelte van die som, ten bedrage van ten minste f 350,000, volgens de wet, jaarlijks uit de fondsen der kwade posten, na verevening van een dienstjaar, in de schatkist wordt gestort, en, gelijk boven reeds is ontwikkeld, moet gerekend worden over te staan tegen de afzondering van hetgeen, volgens de wet, uit de Middelen van 1845, in de fondsen van kwade posten wordt overgebragt, zoodat de buitengewone ontvangst geene f 1,000,000, maar slechts ruim f 600,000 zal bedragen; — en in de *tweede plaats*, dat, behalve het later op de begrooting brengen van een subsidie voor het Pensioenfonds van f 250,000, er nog ten laste der begrooting eene buitengewone uitgaaf van ruim f 1,000,000 is gebragt, zijnde: 1°. f 600,000 voor de Munt, tot voorziening waarin men gemeend had buitengewone middelen te zullen behoeven; en *ten tweede*, f 437,568.68 voor een halfjaar pensioenen, welke, volgens de vroegere inrigting der begrooting, op 1846 had behoord: zoodat eene buitengewone ontvangst van f 650,000, wanneer men aanneemt dat

XVI. *Regeling en afsluiting der Fondsen voor kwade posten.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Nota van Wijzigingen.)

het geheele saldo van deze fondsen voor 1845 benoodigd mogt zijn, staat tegenover eene buitengewone uitgaaf van f 1,037,000.

De slotsom van deze beschouwingen is deze:

vooreerst: dat er geen tekort over 1845 bestaat, niettegenstaande de voordeelige gevolgen der groote finantiele maatregelen in de eerste helft van dat jaar niet volkomen hebben kunnen werken;

ten tweede: dat er, zoo er een tekort aanwezig was, voor de Regering geene reden bestond te wenschen, zoodanig tekort verbloemd te zien;

en *ten derde:* dat het gedrag der Regering het vermoeden, veelmin de beschuldiging van opzettelijke verbloeming in geenerlei opzigt zou wettigen.

Ad art. 1. Het geringe verschil dat er tusschen de uitgaven op de beide fondsen volgens het wets-ontwerp en tusschen die welke in de verslagen nopens het gebruik der geldmiddelen wordt opgemerkt, is zijn oorsprong verschuldigd aan de in de jaren 1845 en 1846 ingetrokken bewijzen van uitgaaf en in die jaren geboekte rectificatien deswege.

De ten slotte gedane vraag vindt, naar het inzien van de Regering, voldoende opheldering in de Memorie van Toelichting van het wets-ontwerp.

Ad art. 2. Ook ten aanzien van de ontvangsten hebben eenige verbeteringen in de sommen plaats gevonden, ter zake van meer naauwkeurige splitsing tusschen de opbrengsten wegens de personele belasting en het patentregt, en voorts door het later bekend worden van de juiste sommen van het bedrag der kohieren en de aanzuiveringen derzelve door middel van de ordonnantien wegens geleden oninvorderbare posten.

Hieruit spruiten alleen voort de opgemerkte verschillen met de verslagen en de algemeene rekening.

Onder de nadere ontvangsten, zoo als die bij het ontwerp van wet zijn aangewezen, zijn mede begrepen de voor het fonds afgezonderde sommen van het bedrag der kohieren, over het tijdvak van den 1sten Januarij tot den laatsten April 1842; ten einde die afzonderlijk te doen kennen heeft nu in het ontwerp eene splitsing deswege plaats gehad, door die ontvangsten over de vier eerste maanden van 1843 afzonderlijk te vermelden; — eene Nota van Wijziging wordt daaromtrent overgelegd.

Wat aanbelangt de opmerking omtrent meerdere fondsen van gelijken aard, welke in de verslagen van den Minister gevonden worden, en gevoegelijk bij deze gelegenheid zouden kunnen geregeld worden, strekt tot opheldering: dat het in het Verslag der Commissie van Rapporteurs daaronder begrepen *buitengewone fonds voor kwade posten* bereids geregeld is bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9) en dat het fonds voor *schattingen en tellingen* enz., zoowel als dat voor de *herzieningen* steeds zijn beschouwd als gedeponeerde fondsen; deze fondsen vloeijen in de schatkist omdat ze in de kohieren gebragt en met de belastingen zelven worden ingevorderd; zij zijn ook als *gedeponeerde fondsen* door de Algemeene Rekenkamer erkend, en moeten dienen om de belooningen der schatters en andere kosten wegens de herzieningen te kunnen voldoen.

Ad art. 3. Het is der Regering aangenaam de verzekering te kunnen geven, dat met de voorgestelde toevoeging zoowel de gewone als de buitengewone uitgaven van 1845 ruimschoots gedekt zullen zijn, zijnde de Middelen van 1845 met ruim f 73,000 verbeterd ten gevolge van gewijzigde staten van de kohieren der directe belastingen, en verbeterde saldo-staten van de middelen en ontvangsten, welke nog tot en met ultimo December 1846 op het dienstjaar 1845 zijn geboekt geworden.

Het ligt dan ook in de bedoeling der Regering, om na de aanneming van dit wets-ontwerp, door middel van eene wijziging in het nog aanhangige wets-ontwerp tot aanvulling der Middelen van 1845, alle verdere toevoeging van middelen, welke niet reeds voor dat dienstjaar bestemd waren, te doen ophouden.

Daaraan is het toe te schrijven, dat het antwoord op het Verslag der Commissie van Rapporteurs over dat wets-ontwerp alsnog is teruggehouden.

Men bedriegt zich, wanneer men meent dat een gedeelte der batige sloten van de dienstjaren anterieur aan 1 Mei 1843, van welke alleen hier spraak is, betrekking zou hebben tot provinciale of gemeente-inkomsten: over die dienstjaren zijn de bedoelde opcenten steeds voor het zuiver beloop, na aftrek der ontheffingen, verantwoord; terwijl die ontheffingen op het fonds zijn in ontvang gebragt, om op te wegen tegen dat gedeelte der uitgaven, hetwelk het bedrag der ontheffingen wegens provinciale of gemeente-opcenten uitmaakt.

Bij deze Memorie van Beantwoording was gevoegd de navolgende

NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het ontwerp van wet tot regeling en afsluiting der Fondsen voor Kwade Posten.*

In artikel 2:

a. Nadere ontvangsten over afgeloopen dienstjaren *uit te trekken met* . . . . f 88,257.86[5]

en daarop te laten volgen:

Ontvang over de eerste vier maanden van 1842 141,143.82[5]

b. Nadere ontvangsten over de afgeloopene dienstjaren *uit te trekken met* . . . . . f 16,315.48[5]

en daarop te laten volgen:

Ontvang over de eerste vier maanden van 1842 67,330.48

blijvende de overige sommen en de tekorten onder *a* en *b* van dit artikel vermeld, onveranderd.

De Commissie van Rapporteurs is, na van den inhoud der vorenstaande Memorie van Beantwoording en der daarbij gevoegde Nota van Wijzigingen in het ontwerp van wet tot regeling en afsluiting der Fondsen voor Kwade Posten kennis te hebben bekomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nieuwe overweging in de Afdeelingen wierd gevorderd; en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 27sten April 1847.

De Monchy.
Nap.
Nederburgh.
Hooft.
Van Naamen.

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n*°. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

XVII. Intrekking der wet van 29 December 1835 (Staatsblad n°. 41) en tot vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de regten op de granen en andere levensmiddelen.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 6 Mei 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van* 27 *Februarij* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij bieden aan U Edel Mogenden hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet tot intrekking der wet van 29 December 1835 (*Staatsblad* n°. 41), en tot vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de regten op de granen en andere levensmiddelen. De redenen, die tot deze voorstellen hebben geleid, zijn ontwikkeld in de Memorie van Toelichting, welke, van de daarbij bedoelde negen staten, gemerkt A — I, vergezeld, insgelijks bij deze wordt overgelegd.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, bevelen wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 26sten Februarij 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET *tot intrekking der wet van* 29 *December* 1835, (Staatsblad *n*°. 41) *en tot vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de regten op de granen en andere levensmiddelen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat het noodzakelijk is de wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad* n°. 41), door andere bepalingen te vervangen, en om tevens de wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), voor zooveel de daarbij op slagtvee en op sommige levensmiddelen bepaalde regten betreft, te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De wet van den 29sten December 1835 (*Staatsblad* n°. 41), wordt ingetrokken.

Art. 2. De regten op granen en andere levensmiddelen worden vastgesteld, als volgt:

	MAATSTAF.	INVOER.	UITVOER.	DOORVOER.
BOTER (eetbare)	100 pond	f 3.00	vrij	f 0.10
GRANEN, *tarwe* en *gepelde spelt*	het last	8.50	id.	0.50
» *rogge*, *maïs* of *Turksche tarwe*	id.	6.00	id.	0.50
» *gerst* en *mout* . . .	id.	5.50	id.	0.50
» *boekweit*	id.	6.00	id.	0.50
» *haver* en *ongepelde spelt*	id.	4.00	id.	0.50
» *boonen* en *wikken* . .	id.	6.00	id.	0.50
» *erwten* en *linzen* . .	id.	7.00	id.	0.50
» *alle gepelde of gebroken granen*, als: grutten, gort, gepelde gerst, enz., niet afzonderlijk bij het tarief belast.	100 pond	2.50	id.	0.025
» *brood*, *beschuit* en *meel* van alle graansoorten, vermicelli, macaroni, semoule en zemelen .	id.	4.50	id.	0.025
SLAGTVEE, stieren, ossen, koeijen en vaarzen .	het stuk	0.50	f 0.50	0.50
» hokkelingen en kalveren	id.	0.10	0.10	0.10
» varkens	id.	0.05	0.05	0.05
» schapen	id.	0.10	0.10	0.10
» lammeren	id.	0.05	0.05	0.05

Art. 3. De *tarwe*, *gepelde spelt*, *rogge*, *maïs*, *gerst*, *mout*, *boekweit*, *haver* en *ongepelde spelt* hebben voor eenen onbepaalden tijd genot van entrepôt, zoowel in algemeen, als in particulier of fictief entrepôt, met behoud van het regt tot door- of wederuitvoer.

Voor zooveel het fictief entrepôt voor deze graansoorten betreft, kan de daartoe vereischte borgtogt enkel bij onderhandsche acte, volgens het door de administratie vast te stellen formulier, worden gesteld.

Personen, die een bedrijf uitoefenen, waarvoor zij zelven eene openstaande rekening met het Rijk hebben, kunnen als borgen worden toegelaten; doch dezelfde personen mogen niet wederkeerig voor elkander borgen zijn.

Art. 4. Met het tijdstip waarop deze wet in werking treedt, wordt de wet van den 30sten October 1846 (*Staatsblad* n°. 60) ingetrokken, voor zooveel de goederen betreft, waarvan de regten bij de tegenwoordige wet gewijzigd worden.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Sedert een geruimen tijd reeds was de vraag, in hoeverre het behoud van de wet van 29 December 1835 (*Staatsblad* n°. 41), al dan niet wenschelijk en noodzakelijk is, bij de Regering ter sprake gebragt.

Bepaaldelijk vond dit plaats bij de behandeling van het algemeen tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, op welk tijdstip men echter geen voorstel tot geheele intrekking dier wet meende te moeten doen.

Latere gebeurtenissen — in de eerste plaats de mislukking van den aardappelenoogst in 1845, en de ongunstige uitslag van dien oogst en van de roggeteelt in 1846, welke de waarde van eenen vrijen graanhandel zoo zeer deden gevoelen, — in de tweede plaats de verandering van de handelswetgeving in Engeland, — gaven eene nieuwe en gereede aanleiding tot de behandeling van dat belangrijk punt, waarbij zich van zelve de vraag voordeed, of eene herziening van de wet van den 19den Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), met opzigt tot de regten op andere levensmiddelen, niet tevens noodzakelijk moest worden geacht.

De verandering der wetgeving in Engeland moest noodwendig hier te lande eenen diepen indruk maken.

Dagelijks wint de overtuiging meer veld, dat elke bescherming, welke aan de inlandsche producenten wordt verleend, door uitsluiting of belemmering van de buitenlandsche mededinging, een last is die aan de verbruikers wordt opgelegd, en dat, wat bepaaldelijk de bescherming betreft die langs dien weg aan den landbouw wordt verzekerd, de meeste last, die daaruit voortvloeit, op de minder bemiddelde klassen van het volk drukt.

Op de belangen van die klassen, evenzeer als op die van den middenstand, is het der Regering voorgekomen, dat het thans vooral meer dan immer zaak is, het oog gevestigd te houden.

Ter bevordering daarvan komt allereerst in aanmerking de bescherming, welke men getracht heeft ten hunnen koste aan den landbouw te verschaffen, terwijl ook daarna niet moet voorbij gezien worden de belasting op het gemaal, waarvan de afschaffing aan de Regering zoodanig wenschelijk is voorgekomen, dat zij

XVII. *Intrekking der wet van 29 December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Memorie van Toelichting.)

hoopt dat ook daartoe, zoo al niet in eens, alsdan ten minste trapsgewijze eerlang zal kunnen worden overgaan.

Overtuigd dat de toepassing van vrijzinniger beginselen op de Nederlandsche wetgeving den heilzaamsten invloed hebben moet voor het algemeen welzijn, vermeende de Regering echter geen voorstel tot afschaffing van de wet van den 29sten December 1835 te moeten doen, dan na alvorens met de meeste naauwgezetheid de gevolgen te hebben nagegaan welke die wet heeft opgeleverd, en te hebben onderzocht, of de toestand, waarin de landbouw verkeert, hare intrekking gedoogt.

De slotsom van dit onderzoek heeft haar doen zien:

1°. dat de voordeelige gevolgen dier wet, evenzeer als de nadeelige, niet zonder overdrijving zijn voorgesteld geworden;

2°. dat de wet echter in het algemeen meer nadeel dan voordeel heeft opgeleverd;

3°. dat de omstandigheden waarin de landbouw zich bevindt, en de vooruitzigten welke voor hem geopend zijn, de noodzakelijkheid doen vervallen van de buitengewone maatregelen welke de wet ten zijnen behoeve vaststelt;

4°. dat het tegenwoordig oogenblik bij uitnemendheid geschikt is tot het intrekken eener wet, welker afschaffing in het algemeen belang wenschelijk mag worden geacht.

Diensvolgens heeft de Regering vermeend het voorstel tot vervanging der bedoelde wet door meer doelmatige bepalingen, niet meer te mogen uitstellen.

De grondslagen van het nieuw door haar gekozen stelsel zijn aan het slot dezer Memorie opgegeven, terwijl de bijlagen A — I een aantal statistieke bijzonderheden, tot deze zaak betrekkelijk, behelzen.

1°. Bij de beoordeeling van de gevolgen der wet van den 29sten December 1835, zijn hare voordeelige en nadeelige zijden niet zonder overdrijving voorgesteld.

Aan haar alleen schrijft de landbouw zijne opbeuring toe uit den min gunstigen toestand waarin hij in 1834 en 1835 was geraakt. Dat gevoelen schijnt onjuist te zijn. Niet die wet, maar de natuurlijke loop der omstandigheden heeft aan den landbouw den staat van welvaart verschaft, waarin hij zich tegenwoordig mag verheugen.

Evenmin als de lage prijzen van 1834 en 1835 enkel aan buitengewoon groote aanvoeren van buiten 's lands waren te wijten, evenmin kan de verhooging der binnenlandsche prijzen sedert 1835 enkel aan vernietiging of vermindering van dien invoer, of aan kunstmatige verhooging van den prijs ten gevolge van de hooge regten toegeschreven worden.

Uit de tabel A blijkt toch, dat alleen de invoeren van tarwe en rogge van 1831 en 1832 aanzienlijk waren. Die van de overige granen waren in 1831 gering, in 1832 grooter.

In 1833 was de invoer van tarwe nog iets grooter, die van rogge en gerst minder; alleen had er een tot nu toe voorbeeldelooze invoer van haver plaats in dat jaar. In 1834 nam de invoer algemeen af; in 1835 was die zelfs buitengewoon gering te noemen.

Uit de tabel H, houdende de gemiddelde opgaven van den invoer, uitvoer en doorvoer in de twee tijdperken vóór en na de wet van 29 December 1835, blijkt, dat gemiddeld de jaarlijksche invoer van tarwe en van haver in het eerste tijdperk grooter, die van rogge en gerst in beide tijdperken nagenoeg gelijk, die van boekweit daarentegen in het laatste tijdperk veel grooter was.

Wanneer men bepaaldelijk de geringheid van den invoer van haver en boekweit in beide tijdperken nagaat, en het bedrag daarvan vergelijkt met het gemiddeld beloop der productie dezer graansoorten (tabel litt. G), dan kan men, zonder in ongerijmdheid te vervallen, niet beweren dat die invoer immer eenigen den minsten invloed op de binnenlandsche prijzen heeft uitgeoefend. Immers bedraagt de productie van haver, in ronde som, 82,000, van boekweit 33,000 lasten. De invoer in het eerste tijdperk was daarentegen van deze graansoorten slechts 2703 en 1263 lasten gemiddeld, mitsdien slechts $1/30$ en $1/26$ gedeelte der productie.

In het jaar 1833, toen er een voorbeeldeloos groote aanvoer van haver plaats vond, was die hoeveelheid toch naauwelijks $1/10$ van de gemiddelde jaarlijksche productie.

Ook de invoer van de overige graansoorten, waarvan vele niet eens met de inlandsche in concurrentie treden, was in de vijf jaren vóór de graanwet geenszins zóó overdreven, dat uit dien hoofde de prijzen aanmerkelijk hadden moeten dalen.

Maar, even als overal elders, zoo had zich ook hier te lande het tijdperk van 1831 — 1835 gekenmerkt door eene reeks van vruchtbare oogsten, inzonderheid in de twee laatste jaren.

De binnenlandsche voorraad was dus buitengewoon groot, daardoor werden de prijzen gedrukt.

De aanvoer van buiten 's lands die er nog plaats vond, was niet zoo zeer het gevolg van binnenlandsche behoefte; maar dezelve was meer daaraan toe te schrijven, dat bijna alle landen behalve Nederland voor den invoer gesloten waren. Hier te lande alleen konde de buitenlander nog eenig voorschot op zijne granen bekomen.

Ook onze landbouw vond nergens uitwegen voor zijnen overvloed.

Hetgeen dus in andere tijden buiten 's lands werd geplaatst, werd thans naar de binnenlandsche markt teruggewezen, en drukte de prijzen nog meer.

Deze en andere omstandigheden, maar geenszins een overdadige invoer, waren de oorzaken van den staat van verval, waarin de landbouw in 1835 was geraakt. Maar deze omstandigheden zijn veranderd en daardoor is zijn toestand ook van zelf verbeterd.

Sedert 1835 hebben geene buitengewone oogsten den prijs buiten evenredigheid tot de kosten van productie gedrukt.

De openstelling der Engelsche markt stelt voor het vervolg eenen voldoenden waarborg daar tegen het overvoeren der inlandsche markten.

Die waarborg is zooveel te sterker, wanneer men het oog slaat op het geringe verschil tusschen de gemiddelde invoeren voor en na 1835, waarop straks gewezen is.

De uitvoer nam sedert 1835 in eene buitengewone evenredigheid toe, hetgeen een gevolg was van de werking van de ook elders bestaande schalen van regten; waardoor, bij hoogere prijzen, de regten daalden. Voor 1835 was die gemiddeld slechts 4668 lasten 's jaars, na 1835 21,000 lasten. Wel is waar, sedert 1839 zijn ook de uitvoeren van *Limburg* in de tabellen opgenomen; welke provincie, tot zekere grenzen eene gepriviligieerde markt in *Belgie* vond; doch die gepriviligeerde uitvoer bepaalde zich in 1844 tot 3000 lasten 's jaars, in 1844 en 1845 tot 6000 lasten.

De *Nederlandsche* landbouw konde dus sedert 1835 op vreemde markten met voordeel mededingen met hen, welke hij van zijne eigene markt wenschte uit te sluiten. Op de vreemde markten intusschen baatte hem de graanwet niets, en hierin is wel een sterk bewijs gelegen dat niet die wet, maar de natuurlijke loop der prijzen hem opbeuring had verschaft.

Ook daarin, dat de prijzen zoowel buiten 's lands als binnen 's lands sedert 1835 aanmerkelijk gerezen zijn, en dat rijzing en daling van dezelve zoo binnen als buiten 's lands, vrij regelmalig, nagenoeg altijd gelijken tred hebben gehouden, zoo als blijkt uit de tabel F, aanwijzende de tarweprijzen in onderscheidene landen in het tijdperk van 1835 — 1845, vindt men een nader bewijs dat de natuurlijke loop van omstandigheden het kwaad genezen heeft.

Eene kunstmatige verhooging van den prijs der binnenlandsche granen is ook, naar het oordeel der Regering, geenszins algemeen door de wet van 29 December 1835 bewerkt geworden. De gronden van dit gevoelen zullen bij de behandeling van het tweede punt nader worden ontwikkeld. Alleen dit vermeent men hier bij voorraad te mogen aanmerken, dat die invloed alleen merkbaar kan geweest zijn op de prijzen der tarwe, doch dat die op alle andere inlandsche graansoorten weinig of niets beduidend is geweest.

Zoo men, naar het oordeel van sommigen, voor waarheid moest aannemen dat de prijs der inlandsche granen altijd verhoogd is geworden met het volle bedrag der regten op buitenlandsch graan, dan voorzeker zoude het offer, dat de verbruikers van graan jaarlijks aan het welzijn van den landbouw hebben gebragt, buitensporig hoog moeten genoemd worden.

De verbruikers zouden dan jaarlijks millioenen gulden te veel hebben betaald voor voorwerpen van eerste behoefte, en de veroordeeling der wet zoude, zonder verder onderzoek, alleen in de overweging van deze omstandigheid gelegen zijn.

Ook van de zijde des handels echter is de wet niet altijd zonder overdrijving beoordeeld. Min juist schijnt het in allen gevalle te zijn, dat het te niet gaan van den buitenlandschen graanhandel, dat is van dien, die zich met het ontbieden en weder verzenden van buitenlandsch graan bezig houdt, aan de graanwet moet toegeschreven worden.

Het verval van dien handel, hetwelk toch reeds van een vroeger tijdvak dagteekent, moet in andere oorzaken gezocht worden, welke buiten het bereik der wetgeving lagen, maar het naaste in de verandering der wetgeving in de ons omringende Staten welke alle achtereenvolgend het uitsluitingsstelsel op den graanhandel hadden toegepast.

2°. Het besluit, dat de wet meer nadeel dan voordeel heeft opgeleverd, is de slotsom van de volgende overweging harer gevolgen.

Onder de voordeelen welke de landbouw zich van de wet voorstelde, behoorde eensdeels de kunstmatige verhooging der binnenlandsche prijzen, anderdeels, dat de werking der schaal van regten ten gevolge zoude hebben, dat de prijzen zich meer gelijk zouden stellen, en dat men dus minder fluctuatien en plotselinge afwisselingen te vreezen zoude hebben.

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Memorie van Toelichting.)

Wat dit laatste betreft, zoo heeft de ondervinding bewezen, dat deze verwachting ten eenen male ijdel was. Vele, aanmerkelijke en zelfs zeer plotselinge afwisselingen van prijzen zijn er sedert 1835 waargenomen geworden. Zoo sprong de prijs der tarwe in Mei 1838 in eens van f 7.61 op f 9.16 het mud; in Augustus 1841 van f 7.78 op f 9.54; in Januarij 1838 was de prijs van dit graan f 6.64, in December f 11.35, in 1840 in Januarij f 8.86, in Julij f 10.48, in December f 7.88 (tabel litt. C).

Bij de beschouwing van den invloed, dien de wet op de binnenlandsche prijzen gehad kan hebben, komen twee omstandigheden in aanmerking:

a. de verhouding van den invoer tot de binnenlandsche productie en consumtie;

b. de onderscheidene bestemming der graansoorten naar derzelver aard en de behoeften der consumtie.

Ad *a.* Uit de tabel litt. G blijkt, dat de hoeveelheid graan, welke jaarlijks hier te lande wordt voortgebragt, gemiddeld in ronde som op 297,000 lasten geschat kan worden, waarvan:

43,000	lasten	tarwe,
95,000	»	rogge,
44,000	»	gerst,
82,000	»	haver,
33,000	»	boekweit.

De invoer van buiten 's lands heeft jaarlijks gemiddeld in het tijdperk sedert 1835 bestaan, gezamenlijk uit 58,649 lasten, de uitvoer uit 21,006, de doorvoer uit 5919 lasten, zijnde:

	Invoer.	*Uitvoer.*	*Doorvoer.*
Tarwe	15,016	4,668	3,913
Rogge	28,723	765	1,792
Gerst	12,225	7,392	100
Haver	609	8,159	114
Boekweit	2,076	22	

Trekt men den doorvoer en uitvoer van den invoer af, dan bevindt men dat er jaarlijks, om in het totaal der behoeften te voorzien, van buiten 's lands ingevoerd hebben moeten worden:

Tarwe	6,435	lasten,
Rogge	26,166	»
Gerst	4,733	»
Haver	*nihil*	
Boekweit	2,054	»

of, in verhouding tot de productie,

van de tarwe genoegzaam		1/7
» » rogge	»	2/7
» » gerst	»	1/9
» » boekweit	»	1/16

De invloed van de hoogere regten op de binnenlandsche prijzen, (afgescheiden van later op te geven beschouwingen omtrent andere redenen die dien invloed beperken) kan dus nimmer die geweest zijn, dat de binnenlandsche prijs verhoogd is geworden met het volle bedrag der invoerregten: maar ten minste moet die invloed zich geregeld hebben naar de verhouding waarin de invoer tot de behoefte der verbruikers stond.

Ad *b.* De onderscheiden aard en bestemming van de granen welke van buiten 's lands worden aangevoerd, komt niet minder in aanmerking bij de beoordeeling van de gevolgen der wet.

De overweging daarvan bijzonder wijst den geringen invloed aan, dien de schaal van regten op de prijzen van het inlandsche graan gehad kan hebben.

Eene afzonderlijke beschouwing van dien invloed op de onderscheidene graansoorten is noodig om dit punt tot klaarheid te brengen.

Reeds boven, bij de behandeling van het eerste punt, is gewezen geworden op de geringheid van den invoer van haver en boekweit, zoo vóór als na 1835.

Voor de haver is dus de invloed der wet volstrekt nietig geweest; voor de boekweit is dezelve geene andere geweest, dan dat de grutterijen, die de buitenlandsche boekweit om bijzondere redenen moeten ontbieden, de hoogere regten daarvan hebben moeten voldoen.

Evenmin heeft de invloed der wet zeer merkbaar kunnen zijn op de prijzen der inlandsche rogge en gerst. Hetgeen daarvan van buiten's lands wordt aangevoerd, heeft voor het grootste gedeelte eene vaste bestemming; het wordt meerendeels verbruikt door onderscheidene fabrijken.

Deze moeten het buitenlandsche graan gebruiken, omdat zij het binnenlandsche niet, of niet even goed, kunnen bezigen.

De tabellen A — H leveren daarvan onwederlegbare bewijzen op. In het tijdperk sedert 1835 zijn er geene mindere hoeveelheden aangevoerd dan vóór 1835. In beide tijdperken was de invoer zeer aanzienlijk, althans die van de gerst, niettegenstaande de regten op de gerst altijd hoog waren, en slechts gedurende 13 maanden van de 10 jaren van het bestaan der wet op het minimum der schaal afdaalden.

Zeer bijzondere verschijnselen vallen hierbij op te merken. Een buitengewone invoer van 63,872 lasten rogge in 1839, waarvan slechts 237 lasten weder uitgevoerd werden, bragt nog in dat jaar, in hetwelk de oogst toen geenszins schraal uitviel, noch in het volgende, eene aanmerkelijke daling der prijzen van de inlandsche rogge te weeg: hij werd alleen gevolgd door eenen minderen invoer van rogge in het volgende jaar. Bij de hooge regten in 1836 en 1837 was de invoer toenemende. Een lager regt in 1841 gaf geene aanleiding tot eenen bijzonder grooten invoer, terwijl bij een zeer hoog regt in 1844, de invoer zeer aanzienlijk was.

Onder het bestaan van zeer hooge regten in 1836, 1837 en 1838 is de invoer van gerst verminderende geweest. Doch van 1840 af is dezelve, niettegenstaande de regten ook toen hoog waren, jaarlijks op hetzelfde bedrag genoegzaam gebleven, zijnde tusschen 13,000 en 17,000 lasten ongeveer, zonder nog te gewagen van het jaar 1845, waarin de aanzienlijke invoer een gevolg was van het mislukken van den aardappelen-oogst. Met een gemiddeld regt van f 18.15 in het jaar 1844, was de invoer het vierdubbele van die van 1838, toen het regt f 22.50 bedroeg; een onderscheid dat dus geenszins aan het verschil in regten kan toegeschreven worden. Eindelijk was er doorloopend een hoogst aanzienlijke uitvoer van inlandsche gerst naar buiten 's lands.

Een en ander is alleen het gevolg geweest van de aangehaalde omstandigheid, dat er, ten behoeve der fabrijken, vraag bestond naar graansoorten welke de binnenlandsche landbouw niet leveren konde. Maar daarom ook kan de invloed van de wet op de prijzen der inlandsche rogge en gerst geenszins zeer groot zijn geweest. Daarentegen was die uiterst nadeelig voor hen die het vreemde graan gebruiken moeten, als welke de hooge regten altijd hebben moeten betalen, zonder eenig aanmerkelijk nut voor den landbouw.

De tarwe, eindelijk, is het eenige inlandsche gewas, op welks prijs de wet eenigen merkbaren invloed kan hebben uitgeoefend. Onderscheidene soorten van dezelve moeten met buitenlandsche gelijksoortige mededingen. Ook is de invoer van buitenlandsche tarwe van alle graansoorten het meest sedert 1835 teruggegaan. De verbruikers van tarwe hebben dus alle verhoogde consumtie-prijzen moeten betalen. Voor hen die buitenlandsche tarwe moeten gebruiken, was die verhooging dikwijls zeer aanzienlijk. Zoo dikwijls het regt f 1 per mud bedroeg (en dit regt, en nog hooger regten, zijn gedurende de helft van den tijd van het bestaan der wet verschuldigd geweest), stond die verhooging gelijk aan eene vermeerdering van den accijns op het gemaal met 50 ten honderd.

Zoo dus de wet aan de eene zijde, wat het beginsel betreft waarop zij berustte, weinig voordeel tegenover gewigtige nadeelen heeft te weeg gebragt, van eene andere zijde heeft de wijze waarop het aangenomen beginsel in toepassing is gebragt, vele en groote bezwaren opgeleverd.

In de eerste plaats moet daaronder worden gerekend de wijze waarop de middelprijzen der binnenlandsche granen worden opgenomen. De wet zelve kon dienaangaande geene genoegzame voorschriften bevatten. Veel is er dus aan de plaatselijke commissien op de regelmarkten overgelaten geworden. Men heeft dikwijls bezwaren ingebragt nopens de opgaven van den middelprijs, welke deze commissien deden. En het is ook niet onopgemerkt gebleven, dat in sommige localiteiten de opgaven der middelprijzen veel meer overeenkwamen met de prijzen der slechtere, dan met die der betere soorten. Zonder daarom in het minste aan de goede trouw der commissien, met dit werk belast, te willen twijfelen, mag men deze daadzaak aanvoeren als een bewijs dat de wet gebrekkig was, doordien zij geen onderscheid van hoedanigheid der granen, welker prijzen tot de opmaking der middelprijzen in aanmerking kwamen, kende, ook geene voorschriften behelsde nopens de opneming van de verkochte hoeveelheden, en andere omstandigheden, welke tot opneming van eenen juisten middelprijs in aanmerking moeten genomen worden. Ook het slechtste graan, mits het niet bedorven ware, kwam daartoe dus in aanmerking. Aan deze omstandigheid vooral moet men het toeschrijven, dat er doorloopend op verschillende marktplaatsen, die slechts op korten

XVII. *Intrekking der wet van 29 December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Memorie van Toelichting.)

fstand van elkander zijn gelegen, hoogst aanzienlijke verschillen in de middelprijzen worden opgemerkt. Zoo wordt bij voorbeeld op de regelmarkten in de provincie Groningen en Overijssel, in de tarweprijzen bijna doorloopend een verschil van f 2 tot f 3 het mud aangetroffen.

Men heeft dikwijls beraadslaagd over de mogelijkheid, om hierin te voorzien, doch zonder een aantal, voor den binnenlandschen handel en den landbouw hoogst lastige, ten deele zelfs onuitvoerbare formaliteiten van weging en keuring der granen, van bepaalde opneming der verkochte hoeveelheden onder contrôle, enz., is eene afdoende verbetering ten deze niet mogelijk.— De bepaling zelfs, welke in de instructie voor de commissien met de opmaking der middelprijzen belast voorkomt, dat de verkochte hoeveelheden moeten opgegeven worden, is op de meeste marktplaatsen verklaard onuitvoerlijk te wezen. Het noodzakelijk gevolg daarvan is, dat de prijs, die op eene markt van geringen omvang voor weinige mudden wordt besteed, in volmaakt dezelfde verhouding, als éénheid, in berekening komt met den prijs eener markt, waar honderden mudden worden omgezet.

Van deze gebrekkige opgave van de middelprijzen hangt intusschen de maandelijksche regeling der regten geheel af. Een verschil van slechts een halven cent op het mud kan ten gevolge hebben dat de schaal van regten een trap rijst of daalt; de onbeduidendste oorzaak, dat er bijv. hier of daar geene markt gehouden is, of op de eene of andere markt veel goede of veel slechte granen toevalligerwijze worden aangevoerd, kan zoodanig verschil te weeg brengen. Zeer dikwijls is het daaraan toe te schrijven geweest, dat er een hooger regt moest worden betaald, dat het regt verdubbeld werd, zonder dat de toestand van den landbouw eenige de minste bescherming vorderde.

Voor den handel, die daardoor zijne berekeningen aan al de wisselvallige kansen onderworpen ziet en voor hem die het buitenlandsche graan gebruiken moet, omdat hij het binnenlandsche niet even goed gebruiken kan, is deze onzekere toestand hoogst schadelijk. Inzonderheid voor de fabrikanten levert zulks eigenaardige en gewigtige bezwaren op. Bij den uitvoer van hun fabrieaat worden zij door de premie bij den uitvoer genoegzaam schadeloos gesteld voor het invoerregt. Maar voor de binnenlandsche consumtie, welke voor verre de meesten de hoofdbron van hun bestaan oplevert, moeten zij hunne grondstof zooveel te duurder betalen. De fabrikant die met een groot kapitaal werkt, heeft hier minder schade van, dan hij die slechts over een beperkt fonds beschikken kan.

De eerste slaat groote voorraden in wanneer de regten laag zijn, de laatste kan alleen koopen wanneer de behoefte hem noodzaakt, en moet zich alsdan de betaling ook der hoogste regten getroosten, zonder dat hij zijne consumtie-prijzen vermeerderen kan, wil hij de mededinging volhouden.

Eindelijk levert de werking der schaal nog deze onbillijkheid op, dat wanneer de binnenlandsche oogst slecht in hoedanigheid is uitgevallen, en de prijzen dus laag zijn, hoewel er eene groote behoefte aan goede granen bestaat, de regten echter hoog zijn, zonder dat zulks den landbouw veel baten kan, daar alsdan de qualiteit zijner granen, en niet derzelver hoeveelheid, den binnenlandschen prijs laag houdt.

Het is moeijelijk met eenige juistheid eenige berekening te maken nopens het geldelijk offer, dat de wet door den gedeeltelijken invloed dien zij op de graanprijzen heeft gehad, aan de verbruikers van granen heeft opgelegd.

De opbrengst der invoerregten echter, zoo dikwijls zij stegen boven het bedrag dat de schatkist billijkerwijze van de granen, even als van alle goederen, zoude kunnen vorderen, bedroeg somtijds eene zeer aanmerkelijke som, zoo als in 1844, in welk jaar de wet eene belasting van ruim *een millioen* aan de verbruikers van vreemd graan heeft opgelegd. Het is te betreuren, dat men in 1835, in plaats van door tijdelijke middelen in den nood van den landbouw te voorzien, zijne toevlugt tot eenen blijvenden maatregel heeft genomen, die zoo vele nadeelen heeft opgeleverd.

Uit de beschouwing dezer omstandigheden en daadzaken heeft de Regering de overtuiging bekomen, dat de wet van 29 December 1835 in het algemeen belang behoort ingetrokken te worden, wanneer daardoor geene grootere nadeelen aan den landbouw zouden worden toegebragt.

Dit valt alzoo hier nader te onderzoeken.

3°. Er is een zeer groot verschil tusschen den toestand waarin de landbouw zich in 1846 bevindt, en dien waarin hij verkeerde in 1834 en 1835.

In 1834 en 1835 waren voor hem niet alleen, maar voor alle landen, die de voortbrengselen van hunnen landbouw uitvoeren, de havens van alle de ons omringde landen òf geheel gesloten, òf wel de invoer werd door zeer hooge regten belemmerd. Voor de landen welke zelve graan uitvoeren, stonden geene andere havens open dan de Nederlandsche, en derwaarts werden dan ook op dat tijdstip hoeveelheden graan gezonden, welke, hoewel op zich zelve niet buitensporig groot, echter de reeds overstelpte markt nog verder drukten. Weinig of geen uitzigt was er voorhanden, dat er bij vreemde Staten zoo spoedig eene verandering van zienswijze zoude plaats vinden. Thans is dit geheel veranderd. De kolossale Engelsche markt is vrijgesteld en geheel geopend voor de voornaamste artikelen van uitvoer van onzen landbouw: vee, boter en kaas. Het afwisselend regt op de granen aldaar is reeds aanmerkelijk verminderd en daalt over ruim twee jaren tot een laag vast regt af; op dit oogenblik en tot 1°. September van dit jaar toe is de invoer geheel vrijgesteld. Behalve dat daardoor aan onzen landbouw nieuwe aanzienlijke en vaste uitwegen voor zijne producten worden geopend, verzekert de nieuwe Engelsche wetgeving hem tevens dat, bij lage prijzen, de uitvoer van de aanzienlijkste graan-producerende landen zich slechts voor een klein gedeelte naar Nederland rigten zal; hij ziet zich dus ook van die zijde voor vele gevaren gewaarborgd.

Geene havens bijna zijn voor den uitvoer naar Engeland voordeeliger gelegen dan de Nederlandsche; en de landbouw is hier dus voortdurend in de gelegenheid om het allereerst partij te trekken van elken gunstigen keer, dien de Engelsche markt neemt, bijzonder voor hetgeen de granen betreft.

De bijlage B toont aan, hoe aanmerkelijk reeds terstond de invloed van de verandering der Engelsche wetgeving is geweest.

Het is bekend hoe hoogst aanzienlijk ook de uitvoer van versche tuinvruchten en groenten is, en dat er sedert de afkondiging der nieuwe Engelsche wetten vier of vijf stoombooten in geregelde dienst op de Nederlandsche havens zijn gebragt, hoofdzakelijk ter overvoering van de producten van den landbouw.

Men mag verwachten, dat op sommige plaatsen het bouwland in weiland zal veranderd worden: zooveel te eerder kan zulks plaats hebben, daar veeteelt en graanbouw hier te lande doorgaans vereenigd zijn. Naarmate dit geschiedt, en naarmate de landbouw zich bovendien welligt meer zal toeleggen op den bouw van die gewassen, waarvoor hij in Engeland eene steeds geopende markt kan vinden, zal ook de vrees voor den terugkeer van de noodlottige omstandigheden van 1835 meer en meer blijken hersenschimmig te zijn. De wetgeving heeft bereids, van eene andere zijde, aan den landbouw aanmerkelijke voordeelen verzekerd; bepaaldelijk de vermindering der uitvoerregten op het slagtvee, en de afschaffing dier regten op de boter en de kaas, welk laatste aan de schatkist een niet onaanzienlijk verlies, zonder vergoeding, heeft berokkend.

Uit een en ander mag men besluiten dat de afschaffing van de wet van 29 December 1835 den landbouw thans niet schaden kan, zelfs wanneer men aannemen wilde dat derzelver invloed op de binnenlandsche graanprijzen grooter is geweest dan die, welke naar het gevoelen der Regering daaraan kan toegeschreven worden.

4°. In de vierde plaats moet aangetoond worden dat het tegenwoordig tijdstip bij uitnemendheid geschikt is om tot intrekking dier wet over te gaan. Voor den landbouw zelven is het van groot belang dat de overgang tot een ander stelsel plaats vinde op een oogenblik waarop de graanprijzen hoog staan.

Voor den handel is het van het allergrootste gewigt dat die overgang bewerkstelligd worde vóór het tijdstip waarop in Engeland het vast regt zal worden ingevoerd. Wanneer men wil aannemen dat het verval van den buitenlandschen graanhandel grootendeels aan uitsluitende handelswetten van andere volken te wijten is, dan moet men daar tegenover, ook toegeven dat de afschaffing van die wetten bij andere ook noodwendig eenen gelijken stap onzerzijds vordert, zoo men niet aan derden de gelegenheid wil laten om onzen handel vooruit te streven, en hem de meeste voordeelen van de herstelling des vrijen graanhandels te ontnemen. De klagt van den handel, dat de graanmarkt zich, ten gevolge der wet van 1835, naar Hamburg verlegd had, is meermalen beantwoord met de aanmerking, dat Hamburg eene op zich zelve staande stad was, die slechts eene zeer beperkte consumtie-markt bezat, en dat, daar de wetten in andere Staten voor iedereen even belemmerend waren, er geene reden voor den koopman was om zijne granen liever naar Hamburg dan herwaarts af te schepen. Maar wanneer de Engelsche markt vrij zal zijn, en wanneer de graanwet in Nederland alsdan behouden wierd, zoude de Hamburgsche markt groote voordeelen boven de Nederlandsche genieten. De granen zouden onveranderlijk den weg hetzij naar Hamburg, hetzij later naar Engelsche havens zelve nemen, ten einde, van die plaatsen uit, naar gelang van de behoeften in Nederland zelf, derwaarts gezonden te worden. Integendeel, wanneer de vrijheid des graanhandels hier te lande vroeger dan in Engeland

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n*°. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Memorie van Toelichting.)

wordt ingevoerd, heeft de Nederlandsche handel volle gelegenheid om den Engelschen handel vóór te zijn om oude relatien weder aan te knoopen, ten einde met zijne mededingers gelijken tred te kunnen houden.

De ondervinding van het jaar 1846 is daar, om te doen zien, dat deze handelstak nog wortelen genoeg bezit om met kracht weder uit te schieten, en dat de hoop op herstel van denzelve niet geheel ijdel moet genoemd worden.

Doch zonder tijdige verandering van wetgeving is er groot gevaar dat hij voor altijd onherstelbaar bedorven wordt. Voor Nederland, eenen Staat die aan den handel vooral zijne opkomst te danken heeft, is het van overwegend groot belang geene gunstige gelegenheid ongebruikt te laten voorbijgaan, om, zonder bestaande belangen te kwetsen, zijne handelswetten meer en meer op eenen vrijgevigen voet in te rigten en zich hierin door geene andere Staten te laten voorbijstreven.

Na deze uiteenzetting der gevoelens van de Regering omtrent de gevolgen der wet van den 29sten December 1835, en omtrent de wenschelijkheid en noodzakelijkheid van de intrekking derzelve, moeten thans nog de gronden worden ontvouwd van het stelsel, dat ter vervanging daarvan voorgedragen wordt, en tevens de wenschelijkheid betoogd van de overige wijzigingen der handelswetgeving, welke zij meent te moeten voorstellen.

Bij de keuze van het stelsel, hetwelk dat van 1835 moet vervangen, was de eerste vraag, welke zich voordeed, deze, of men terstond tot het invoeren van een matig vast regt zoude overgaan, dan wel of men, bij wijze van overgang, vooraf en tijdelijk eene wijziging en matiging van de schaal van regten zoude invoeren.

Naar het oordeel der Regering moet bepaaldelijk aan het eerste de voorkeur gegeven worden.

Vooreerst toch bevindt zich de wetgeving bereids in eenen staat van overgang. Het vast regt bestaat nu toch reeds gedurende meer dan een jaar, en zal in elk geval nog tot 1 October 1847 voortduren. De landbouw heeft dus geene behoefte aan eenen naderen transitoiren maatregel.

Ten tweede: alle de bezwaren door de regeling der middelprijzen, enz. ontstaande, welke onafscheidelijk van eene schaal van regten zijn, blijven onveranderd dezelfde, welke wijziging men ook in die schaal aanbrenge. Een transitoire maatregel, welke in eene zoodanige wijziging zoude moeten bestaan, kan dus nimmer anders dan als een gebrekkig palliatief worden beschouwd.

Eindelijk mag men iederen transitoiren maatregel ook daarom als overbodig beschouwen, omdat de hoofdreden, welke aanleiding geeft om het nut der afschaffing van de graanwet te betoogen, de verandering namelijk der Engelsche wetgeving, haren heilzamen invloed reeds terstond op den landbouw heeft uitgeoefend. De landbouw plukt daarvan reeds nu de vruchten; er is dus geene reden meer, om thans nog bij wijze van overgang beschermende maatregelen, op een gebrekkig beginsel rustende, te behouden.

De tweede vraag, welke zich voordoet, is die naar de hoegrootheid van het regt.

Bij de wet van 4 December 1830 waren de invoerregten op granen bepaald als volgt:

voor tarwe	f 7.50	het last,
» rogge	5.00	» »
» gerst	4.50	» »
» haver	2.50	» »
» erwten	7.00	» »
» boonen	6.00	» »

terwijl destijds, volgens vroegere wettelijke bepalingen, de regten waren bepaald op boekweit f 5 de 1000 ponden.

Voor den aanvoer dezer artikelen onder Nederlandsche vlag werd eene korting van 10 per cent op deze regten verleend. Bij de wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28) daarentegen is bepaald, dat voor de tarwe, rogge, gerst, haver en boekweit onder Nederlandsche vlag aangevoerd, eene korting van f 2 per last op de invoerregten zoude worden toegestaan.

Ook moet men nog aanmerken, dat de reden thans vervalt, om de regten op granen te ontheffen van de 13 opcenten, welke van de regten van in-, uit- en doorvoer in 't algemeen worden geheven.

Deze onderscheidene omstandigheden hebben noodzakelijk in het oog moeten gehouden worden bij de beoordeeling der onderwerpelijke vraag.

Het regt dat vóór de wet van 1835 was bepaald, schijnt een gematigd en tevens genoegzaam regt te zijn, met uitzondering echter van dat, hetwelk toen op de boekweit drukte. Deze behoort niet hooger dan de rogge belast te worden, daar de waarde van beide deze gewassen niet aanmerkelijk verschilt. Met dat regt, de vracht, de kosten van assurantie, vervoer en opslag der vreemde granen, bedragen de kosten van aanvoer tot verbruik uit de havens van de Oostzee, welke toch verre de voornaamste voorraadschuren van granen zijn, minst genomen ruim f 40 per last: dezelve stellen dus, bij zeer lage graanprijzen, bijv. van f 160 of f 170 per last voor de tarwe, zoo als die in 1835 is geweest, eene bescherming van ongeveer 25 per cent der waarde daar.

Stelt men derhalve het invoerregt der tarwe op f 8.50 per last, uitmakende met 13 opcenten. . . . . f 9.60⁵

en daarvan aftrekkende voor de begunstiging aan de vlag 2.00

dan blijft aan regten . . . . f 7.60⁵

per last, zijnde nagenoeg hetzelfde als hetgeen onder de voorgaande wetgeving werd betaald. Onder die wetgeving toch bedroeg het regt van f 7.50 per last op de tarwe, met 13 opcenten . . . . f 8.47⁵

waarvan af 10 per cent bij aanvoer onder Nederlandsche vlag. 0.85

blijft. . . . f 7.62⁵

Op deze grondslagen is ook het invoerregt op de overige graansoorten zoo nabij mogelijk in ronde sommen, in verhouding tot de vroegere regten berekend.

Ook het regt op erwten en boonen is gelijkgesteld met het regt dat onder de voorgaande wetgeving hierop was gevestigd.

Er is mede voorgesteld om het invoerregt op de maïs of Turksche tarwe gelijk te stellen met dat op de rogge, met den prijs van welk laatste gewas deszelfs waarde veel meer overeenkomt, dan met dien der tarwe.

De uitvoerregten op alle graansoorten zijn geheel vervallen. Ook in dit opzigt gaan de belangen van handel en landbouw hand aan hand. De ondervinding heeft bewezen dat een onbelemmerde invoer slechts daar te wachten is, waar de uitvoer bij aanhoudendheid vrij van regten kan geschieden. Maar ook de landbouw mag billijkerwijze aanspraak maken, dat hij ten allen tijde zijne granen kunne uitvoeren, zonder betaling van regten, en dat hij steeds de voordeeligste markt kunne zoeken voor zijn product.

Het bedrag der doorvoerregten, eindelijk, is lager gesteld, dan dat hetwelk bij de Mentzer overeenkomst van 31 Maart 1831 voor vast regt van granen is bepaald, overeenkomstig het ter dezer zake bij het tarief van 1845 aangenomen algemeen beginsel.

Men heeft het wijders noodig geacht de uitzonderingen van artt. 5 en 6 der wet van 29 December 1835, gemaakt op de bepalingen der algemeene wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), aangaande de fictieve entrepôts, ook nu nog te behouden. Bij de herziening dezer laatste wet zal het een punt van overweging uitmaken in hoeverre soortgelijke bepalingen van algemeene toepassing gemaakt kunnen worden. Doch voor den handel in granen is de strenge inachtneming der bepalingen van de algemeene wet voornoemd, aangaande de entrepôts, een zeer groot bezwaar, waaraan men te gemoet kan komen, zonder de belangen der schatkist te benadeelen, en zonder dat zulks voor den landbouw, voor wien dit punt onverschillig kan geacht worden, eenige bedenking oplevert.

Betreffende de voorgedragen vermindering van invoerregten op het *slagtvee* merkt de Regering aan, dat de aanzienlijke invloed, dien de toenemende uitvoer hiervan op de prijzen van het vee en op den veestapel zelven uitoefent, het nuttig doet voorkomen om den invoer van vee zooveel mogelijk aan te moedigen.

De uitnemende geschiktheid van ons land voor de veeteelt levert tevens het vooruitzigt op, dat welligt bepaaldelijk de invoer van jong en mager vee hier te lande zal vermeerderen, waardoor de vetweiderij, een zoo belangrijke tak van den landbouw, aanmerkelijk zoude begunstigd kunnen worden.

Daarom is het voorgestelde regt tot geen hooger bedrag voorgedragen, kunnende men dit genoegzaam als een nominaal regt beschouwen. Een geheele vrijdom van invoerregt zoude de contrôle op de heffing der uitvoerregten aan de uiterste grenzen ten sterkste bemoeijelijken; en de afschaffing van het uitvoerregt, hetwelk in geenen deele noch voor den handel, noch voor den landbouw drukkend is, wordt door het belang van de schatkist verboden.

De invoerregten op *meel*, *brood*, *beschuit* en andere fabricaten van *meel*, zoomede die op *grutten*, *gepelde gerst* en andere gepelde of gebroken *granen*, kunnen mede op een verminderd cijfer worden bepaald.

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Memorie van Toelichting; Bijlagen.)

Voor het *meel*, *brood*, *beschuit*, enz. wordt voorgedragen een invoerregt, van f 4.50 de honderd ponden; voor de *grutten*, *gepelde gerst* en *andere gepelde of gebroken granen* een regt van f 2.50 de 100 ponden, strekkende ter vervanging van de regten van f 20 en f 10 de 100 ponden, bij het tarief van 19 Junij 1845 respectievelijk op deze artikelen bepaald.

Eindelijk heeft men ook deze gelegenheid te baat genomen om de vermindering voor te dragen van het doorvoerregt op de boter. Belanghebbenden bij den boterhandel, bepaaldelijk in *Vriesland*, hebben het nut dier vermindering aangedrongen; en het is der Regering bij onderzoek voorgekomen, dat de bezwaren, die vroeger tegen de vermindering van dit doorvoerregt bestonden, thans niet meer in die mate voorhanden zijn, dat eene uitzondering op den algemeenen regel, die voor de doorvoerregten aangenomen is, nog langer behouden zoude moeten blijven.

De Regering vermeent hiermede het noodige tot toelichting van dit wets-ontwerp te hebben aangevoerd.

Bij de overtuiging, welke haar bezielt, dat de landbouw beschouwd moet worden als een der hechtste steunpilaren van het nationaal bestaan, heeft zij met angstvallige naauwgezetheid onderzocht of haar voorstel denzelve eenige schade konde toebrengen.

Maar dat onderzoek heeft haar doen zien, dat deszelfs toestand thans zoovele gunstige vooruitzigten aanbiedt, dat de intrekking der wet van 29 December 1835 hem geen nadeel hoegenaamd kan toebrengen.

Er bestaat geene noodzakelijkheid om eene wet te behouden, waarvan het gevolg geen ander is, dan om den landbouw, ten koste van de verbruikers, te verzekeren tegen de nadeelige kansen van zijn bedrijf, terwijl door haar aan den verbruiker de kans ontnomen wordt om in tijden van lage prijzen zich van het in tijden van duurte geleden nadeel te herstellen.

Het uitzigt dat zich opent om den graanhandel, weleer een der meest bloeijende takken van den Nederlandschen handel, te verlevendigen, zoude geheel verdwijnen wanneer de wetgeving thans onveranderd bleef.

Het is buiten twijfel eene valsche beschouwing, wanneer het belang van landbouw of nijverheid wordt voorgesteld als strijdig met dat van den handel. Die verschillende belangen zijn veeleer onafscheidelijk aan elkander verbonden. Daarom ook vertrouwt de Regering, dat de ondervinding de juistheid van hare voorstelling zal bevestigen. De landbouw zal, in toenemenden bloei, ontwaren dat de toepassing van milde beginselen ook hem meer voordeelig is dan het onverzettelijk volharden bij het beschermend stelsel.

Althans mag men aannemen, dat de groote voordeelen, welke hij nu reeds trekt uit den toenemenden uitvoer van zijne producten, vele voorstanders van dat stelsel zal verzoenen met de toepassing van de beginselen van onbelemmerden handel, en met de aanwending van dezelve in de Nederlandsche handelswetgeving.

---

4. STAAT Litt. A, VAN IN-, UIT- EN DOORGEVOERDE GRANEN, *met aanwijzing van het vaste en gemiddelde inkomende regt, daarvan jaarlijks geheven.*

	Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Inkomende regten per last.
	Lasten.	Lasten.	Lasten.	Gl. Cts.
		TARWE.		
1831	18,048	470	2,808	
1832	23,750	1,905	553	
1833	26,465	136	25	7.50
1834	24,271	564	193	
1835	10,540	141	2,197	
1836	6,935	2,132	1,670	61.20
1837	10,535	2,255	3,846	45.00
1838	18,310	1,108	8,724	23.70
1839	20,910	2,586	12,253	7.50
1840	16,579	9,296	4,472	9.30
1841	12,072	8,387	4,105	21.30
1842	16,627	4,891	1,483	7.50
1843	12,666	4,031	1,994	23.10
1844	21,160	5,611	226	31.20
1845	14,368	6,389	1,359	32.40
		ROGGE.		
1831	43,470	558	3,694	
1832	45,443	766	6,416	
1833	32,907	12	»	5.00
1834	21,992	69	20	
1835	7,798	224	42	
1836	10,246	243	1,212	24.30
1837	16,718	2,036	2,799	21.30
1838	22,755	149	12	12.90
1839	63,872	237	4,691	4.80
1840	17,342	2,891	1,522	7.50
1841	22,741	300	18	9.90
1842	33,046	466	40	5.255
1843	36,505	512	6,637	6.60
1844	36,610	171	385	19.35
1845	27,398	647	612	11.70
		BOEKWEIT.		
1831	679	7	»	
1832	1,163	8	»	
1833	2,470	23	»	5.00
1834	877	3	»	
1835	1,127	2	2	
1836	2,594	15	2	17.85
1837	429	11	»	28.20
1838	385	3	»	22.50
1839	1,553	64	19	10.20
1840	2,465	13	»	8.10
1841	2,992	36	»	12.30
1842	2,510	12	»	4.80
1843	1,486	43	»	8.40
1844	590	13	2	21.30
1845	5,761	12	»	13.80

XVII. *Intrekking der wet van 29 December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Inkomende regten per last.
	Lasten.	Lasten.	Lasten.	Gl. Cts.
		GERST.		
1831	8,090	1,021	755	
1832	20,828	3,593	392	
1833	16,908	761	»	4.50
1834	9,414	87	»	
1835	5,052	69	»	
1836	7,536	299	1,032	21.30
1837	5,308	4,263	299	24.90
1838	3,283	5,811	45	22.50
1839	9,215	7,775	710	10.80
1840	14,564	11,093	1,528	4.80
1841	16,792	9,044	2,693	15.00
1842	14,806	6,840	811	13.80
1843	12,981	9,862	1,773	13.80
1844	13,836	9,855	653	18.15
1845	23,905	9,079	527	12.60

	Invoer.	Uitvoer.	Doorvoer.	Inkomende regten per last.
	Lasten.	Lasten.	Lasten.	Gl. Cts.
		HAVER.		
1831	643	1,739	48	
1832	3,254	1,389	57	
1833	8,245	662	»	2.50
1834	1,149	2,804	11	
1835	223	776	29	
1836	8	5,075	284	27.00
1837	172	7,777	»	29.40
1838	1	12,020	20	27.45
1839	156	11,443	»	19.95
1840	383	8,457	131	14.40
1841	3,658	5,136	187	21.90
1842	32	4,674	10	22.50
1843	455	8,722	454	23.10
1844	1,173	6,883	»	26.85
1845	52	11,410	62	22.65

De regten voor 1835 zijn die volgens de wet van 4 December 1830.
Bij de berekening der jaarlijksche regten van af 1836 is het gemiddeld bedrag genomen der maandelijks bepaalde regten, ingvolge de schaal vastgesteld bij de wet op den landbouw van 31 Dec. 1835.
De doorvoer is ook onder den invoer begrepen.

XVII. *Intrekking der wet van 29 December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

5. STAAT (LITT. B) *van gedurende het jaar* 1846 *in-, uit- en doorgevoerde granen, boter, kaas en slagtvee.*

Benaming.	LANDEN EN RIJKEN.	Maatstaf.	INVOER. TOTAAL. van den aanvoer van buiten 's lands.	INVOER. van den invoer tot verbruik: van buiten 's lands.	INVOER. van den invoer tot verbruik: uit de entrepôts.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer naar buiten 's lands.	UITVOER. van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	UITVOER. van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
TARWE.	Hannover	Lasten.	114	88	79	1	1	»
	Oldenburg.	»	89	32	»	»	»	»
	Bremen.	»	573	59	67	»	»	»
	Hamburg	»	526	5	278	»	»	»
	Denemarken	»	1,529	133	468	»	»	»
	Mecklenburg.	»	825	100	534	»	»	»
	Lubeck.	»	10	»	3	»	»	»
	Tolverbond	»	14,761	1,575	10,762	9,896	1,326	8,570
	Rusland (Oostzee)	»	545	6	135	»	»	»
	Zweden	»	25	»	16	»	»	»
	Noorwegen	»	46	»	»	»	»	»
	Belgie	»	123	73	91	2,756	2,172	584
	Groot-Brittannie	»	1,117	9	389	77	47	30
	Frankrijk	»	122	»	73	205	»	205
	Portugal	»	6	»	3	»	»	»
	Sardinie	»	264	37	45	»	»	»
	Oostenrijk.	»	271	»	29	»	»	»
	Turkije.	»	121	6	»	»	»	»
	Rusland (Zwarte zee) . . .	»	1,164	2	163	»	»	»
	Toscane	»	133	»	»	»	»	»
	Kerkelijke Staat	»	150	»	»	»	»	»
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten van)	»	8	1	»	»	»	»
			22,522	2,126	13,135	12,935	3,546	9,389
				15,261			12,935	
ROGGE.	Hannover	Lasten.	1,755	1,594	53	124	22	102
	Oldenburg.	»	123	19	6	»	»	»
	Bremen.	»	1,114	592	136	»	»	»
	Hamburg	»	5,956	364	3,040	»	»	»
	Denemarken	»	6,534	2,315	2,291	»	»	»
	Mecklenburg.	»	4,343	950	1,726	»	»	»
	Lubeck.	»	158	1	110	»	»	»
	Tolverbond	»	15,637	1,712	5,457	43,608	668	42,940
	Rusland (Oostzee)	»	53,975	5,618	11,258	»	»	»
	Zweden	»	147	»	7	3	3	»
	Noorwegen	»	»	»	»	38	38	»
	Transporteren		89,742	13,165	24,084	43,773	731	43,042

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

Benaming.	LANDEN EN RIJKEN.	Maatstaf.	INVOER. TOTAAL. van den aanvoer van buiten 's lands.	INVOER. van den invoer tot verbruik: van buiten 's lands.	INVOER. van den invoer tot verbruik: uit de entrepôts.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer naar buiten 's lands.	UITVOER. van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	UITVOER. van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
	Per transport	Lasten.	89,742	13,165	24,084	43,773	731	43,042
ROGGE.	Groot-Brittannie	»	241	78	110	5	5	»
	Frankrijk	»	»	»	»	40	40	»
	Spanje	»	14	1	1	»	»	»
	Portugal	»	950	205	170	»	»	»
	Sardinie	»	23	»	23	»	»	»
	Toscane	»	116	15	»	»	»	»
	Oostenrijk	»	1,348	64	810	»	»	»
	Turkije	»	458	2	74	»	»	»
	Rusland (Zwarte zee) . . .	»	6,340	229	2,551	»	»	»
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten van)	»	2,275	200	660	»	»	»
	Belgie	»	404	80	154	1,135	91	1,044
			101,911	14,039	28,637	44,953	867	44,086
				42,676			44,953	
GERST.	Hannover	Lasten.	573	322	82	274	274	»
	Hamburg	»	85	4	46	43	43	»
	Denemarken	»	12,086	5,280	5,050	»	»	»
	Mecklenburg	»	660	307	512	»	»	»
	Tolverbond	»	2,142	634	795	3,234	1,478	1,756
	Rusland (Oostzee)	»	1,963	1,143	974	»	»	»
	Zweden	»	20	»	20	»	»	»
	Belgie	»	98	67	76	3,703	3,216	487
	Groot-Brittannie	»	186	186	153	909	235	674
	Frankrijk	»	68	21	16	106	106	»
	Sardinie	»	89	»	27	»	»	»
	Oostenrijk	»	4	»	»	»	»	»
	Turkije	»	139	9	»	»	»	»
			18,113	7,973	7,751	8,269	5,352	2,917
				15,724			8,269	
BOEKWEIT.	Hannover	Lasten.	1,090	924	58	2	2	»
	Oldenburg	»	13	13	»	»	»	»
	Bremen	»	86	86	»	»	»	»
	Hamburg	»	439	288	56	»	»	»
	Denemarken	»	2,984	1,457	426	»	»	»
	Mecklenburg	»	72	61	»	»	»	»
	Transporteren	. . . .	4,684	2,829	540	2	2	»

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n*°. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

Benaming.	LANDEN EN RIJKEN.	Maatstaf.	INVOER. TOTAAL. van den aanvoer van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL. van den invoer tot verbruik: van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL. van den invoer tot verbruik: uit de entrepôts.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer naar buiten 's lands	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
	Per transport		4,684	2,829	540	2	2	»
BOEKWEIT.	Lubeck.	Lasten.	40	40	»	»	»	»
	Tolverbond	»	136	93	33	374	131	243
	Rusland (Oostzee)	»	16	16	»	»	»	»
	Noorwegen	»	31	»	»	»	»	»
	Belgie	»	708	468	245	9	9	»
	Groot-Brittannie	»	14	»	16	125	39	86
	Frankrijk	»	2,078	1,086	961	»	»	»
	Oostenrijk	»	6	6	»	»	»	»
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten van).	»	2	2	»	»	»	»
			7,718	4,540	1,795	510	181	329
				6,335			510	
HAVER.	Hannover	Lasten.	191	98	»	868	868	»
	Tolverbond	»	178	178	»	442	442	»
	Belgie	»	»	»	»	667	625	42
	Groot-Brittannie	»	»	»	»	9,324	9,299	25
	Suriname	»	»	»	»	9	9	»
			369	276	»	11,310	11,243	67
							11,310	
BOTER. (Eetbare.)	Hannover	Ponden.	69,400	35,244	»	550	550	»
	Oldenburg.	»	»	»	»	220	220	»
	Bremen.	»	»	»	»	302	282	20
	Hamburg	»	753	»	»	316	316	»
	Denemarken	»	»	»	»	80	80	»
	Tolverbond	»	775	711	»	30,706	30,615	91
	Rusland (Oostzee)	»	»	»	»	342	342	»
	Zweden.	»	96	»	»	36	»	36
	Noorwegen	»	»	»	»	3,023	3,012	11
	Belgie	»	7,770	7,675	»	727,511	726,707	804
	Groot-Brittannie	»	2,112	2,112	»	8,358,730	8,325,140	33,590
	Frankrijk	»	197	197	»	3,293	3,268	25
	Spanje	»	»	»	»	25,982	25,982	»
	Portugal	»	»	»	»	175,898	175,618	280
	Sardinie	»	»	»	»	50	50	»
	Toscane	»	»	»	»	2,072	1,880	192
	Transporteren		81,103	45,939	»	9,329,111	9.294,062	35,049

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n*°. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

Benaming.	LANDEN EN RIJKEN.	Maatstaf.	INVOER. TOTAAL. van den aanvoer van buiten 's lands.	INVOER. van den invoer tot verbruik. van buiten 's lands.	INVOER. van den invoer tot verbruik. uit de entrepôts.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer naar buiten 's lands.	UITVOER. van den uitvoer uit het vrije verkeer.	UITVOER. van den uitvoer uit de entrepôts en transito.
	Per transport	Ponden.	81,103	45,939	»	9,329,111	9,294,062	35,049
BOTER. (Eetbare)	Oostenrijk	»	»	»	»	40	40	»
	Egypte	»	»	»	»	105	105	»
	Kanarische eilanden . . .	»	»	»	»	2,290	2,290	»
	Kust van Guinea	»	»	»	»	188	188	»
	Java	»	281	281	»	189,249	189,249	»
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten van)	»	»	»	»	364	344	20
	Turkije	»	»	»	»	40	40	»
	Venezuela	»	»	»	»	290	290	»
	Cuba	»	»	»	»	2,185	2,185	»
	Portorico	»	»	»	»	1,086	1,086	»
	Curaçao	»	»	»	»	6,191	6,191	»
	Suriname	»	»	»	»	71,351	71,351	»
	Brazilie	»	»	»	»	500	500	»
			81,384	46,220	»	9,602,990	9,567,921	35,069
							9,602,990	
KAAS.	Hannover	Ponden.	833	155	»	19,663	19,663	»
	Bremen	»	»	»	»	178,997	175,891	3,106
	Hamburg	»	»	»	»	1,014,061	1,002,469	11,592
	Denemarken	»	»	»	»	60,652	60,652	»
	Mecklenburg	»	»	»	»	48,597	48,597	»
	Lubeck	»	»	»	»	44,384	44,384	»
	Tolverbond	»	113,071	56,766	1,767	186,312	178,987	7,325
	Rusland (Oostzee)	»	»	»	»	84,178	83,079	1,099
	Zweden	»	»	»	»	44,213	44,213	»
	Noorwegen	»	50	»	»	118,583	118,148	435
	Belgie	»	21,196	19,191	78	1,140,489	1,140,449	40
	Groot-Brittannie	»	2,282	425	»	11,523,837	11,521,414	2,423
	Frankrijk	»	449	449	»	4,073,731	4,073,593	138
	Spanje	»	»	»	»	213,043	213,043	»
	Portugal	»	»	»	»	192,880	192,880	»
	Sardinie	»	374	20	»	91,591	91,591	»
	Toscane	»	123	123	»	27,961	27,961	»
	Oostenrijk	»	»	»	»	25,515	25,515	»
	Jonische eilanden	»	»	»	»	2,000	2,000	»
	Griekenland	»	»	»	»	1,600	1,600	»
	Turkije	»	»	»	»	1,910	1,910	»
	Egypte	»	»	»	»	2,019	2,019	»
	Transporteren	. . . .	138,378	77,129	1,845	19,096,216	19,070,058	26,158

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

Benaming.	LANDEN EN RIJKEN.	Maatstaf.	INVOER. TOTAAL. van den aanvoer van buiten 's lands.	INVOER. van den invoer tot verbruik: van buiten 's lands.	INVOER. van den invoer tot verbruik: uit de entrepôts.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer naar buiten 's lands.	UITVOER. van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	UITVOER. van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
	Per transport	Ponden.	138,378	77,129	1,845	19,096,216	19,070,058	26,158
KAAS.	Algerie	»	»	»	»	9,950	9,950	»
	Kanarische eilanden . . .	»	»	»	»	1,388	1,388	»
	Kust van Guinea	»	»	»	»	900	900	»
	Kaap de Goede Hoop . .	»	»	»	»	5,753	5,753	»
	Java.	»	»	»	»	63,843	63,743	100
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten van)	»	»	»	»	34,136	31,721	2,415
	Venezuela.	»	»	»	»	6,050	6,050	»
	Cuba	»	»	»	»	87,956	87,956	»
	Portorico	»	»	»	»	40,336	40,336	»
	Curaçao	»	»	»	»	44,301	44,301	»
	Suriname	»	»	»	»	54,619	54,619	»
	Brazilie.	»	»	»	»	87,715	87,715	»
			138,378	77,129	1,845	19,533,163	19,504,490	28,673
				78,974			19,533,163	
SLAGTVEE: STIEREN, OSSEN, KOEIJEN.	Hannover	Stuks.	250	15	»	938	938	»
	Denemarken	»	»	»	»	1	1	»
	Tolverbond	»	429	69	»	10,354	10,351	3
	Rusland (Oostzee)	»	»	»	»	3	3	»
	Zweden	»	»	»	»	5	5	»
	Belgie	»	14	4	»	10,929	10,922	7
	Groot-Brittannie	»	4	4	»	23,588	23,175	413
	Frankrijk	»	»	»	»	569	569	»
	Java	»	2	2	»	6	6	»
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten van)	»	»	»	»	4	4	»
	Suriname	»	»	»	»	6	6	»
			699	94	»	46,403	45,980	423
							46,403	
HOKKELINGEN EN KALVEREN.	Hannover	Stuks.	42	42	»	595	595	»
	Tolverbond	»	19	19	»	7,986	7,982	4
	Rusland (Oostzee)	»	»	»	»	1	1	»
	Zweden	»	»	»	»	3	3	»
	Noorwegen	»	»	»	»	2	2	»
	Belgie	»	32	28	»	2,909	2,909	»
	Transporteren	. . . . .	93	89	»	11,496	11,492	4

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

Benaming.	LANDEN EN RIJKEN.	Maatstaf.	INVOER. TOTAAL. van den aanvoer van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL. van den invoer tot verbruik: van buiten 's lands.	INVOER. TOTAAL. van den invoer tot verbruik: uit de entrepôts.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer naar buiten 's lands.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer: uit het vrije verkeer.	UITVOER. TOTAAL. van den uitvoer: uit de entrepôts en transito.
	Per transport	Stuks.	93	89	»	11,496	11,492	4
SLAGTVEE:	Groot-Brittannie	»	»	»	»	1,875	1,875	»
HOKKELINGEN EN	Frankrijk	»	»	»	»	1	1	»
KALVEREN. (*Vervolg.*)	Noord-Amerika (Vereenigde Staten van)	»	»	»	»	1	1	»
			93	89	»	13,373	13,369	4
							13,373	
VARKENS.	Hannover	Stuks.	1,037	1,022	»	150	149	1
	Tolverbond	»	49	49	»	23,447	9,854	13,593
	Rusland (Oostzee)	»	8	6	»	»	»	»
	Belgie	»	14,580	1,159	»	3,110	3,110	»
	Groot-Brittannie	»	13	9	»	2,065	1,776	289
	Frankrijk	»	»	»	»	57	57	»
	Turkije.	»	2	2	»	»	»	»
	Rusland (Zwarte zee) . . .	»	2	2	»	»	»	»
	Java	»	86	84	»	22	20	2
	Noord-Amerika (Vereenigde Staten van)	»	9	2	»	7	»	7
	Mexico.	»	»	»	»	6	6	»
	Suriname	»	23	23	»	»	»	»
			15,809	2,358	»	28,864	14,972	13,892
							28,864	
SCHAPEN.	Hannover	Stuks.	83	51	»	82	82	»
	Tolverbond	»	233	233	»	6,036	6,036	»
	Belgie	»	141	141	»	10,414	10,414	»
	Groot-Brittannie	»	45	45	»	80,514	80,482	32
	Frankrijk	»	»	»	»	4,718	4,718	»
	Java	»	»	»	»	129	129	»
			502	370	»	101,893	101,861	32
							101,893	
LAMMEREN.	Hannover	Stuks.	177	177	»	285	285	»
	Denemarken	»	»	»	»	6	6	»
	Tolverbond	»	25	25	»	445	445	»
	Belgie	»	2	2	»	1,860	1,860	»
	Groot-Brittannie	»	»	»	»	4,292	4,292	»
			204	204	»	6,888	6,888	»

XVII. *Intrekking der wet van 29 December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

6. STAAT (LITT. C) *der middelprijzen van het inlandsch graan, opgemaakt uit de weekstaten der regelmarkten, overeenkomstig het bepaalde bij de wet van 29 December* 1835 (Staatsblad n°. 41).

TARWE.

MAANDEN.	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.
van 20 Jan. tot 19 Febr.	f 5.15	f 6.53	f 6.64	f 11.20	f 8.86^5	f 7.88^5	f 9.66	f 8.03	f 7.16	f 6.41	f 10.09^5
» 20 Febr. » 19 Maart	5.09	6.43	6.90	10.74	8.88	7.84	9.39	7.89	7.46	6.42^5	9.49^5
» 20 Maart » 19 April	5.03	6.29^5	7.18	10.33	9.49^5	7.58	9.30^5	7.71	7.31^5	6.62	9.16^5
» 20 April » 19 Mei	5.26	6.39^5	7.61	10.44	9.93	7.31^5	9.60^5	7.43^5	7.29	6.61	9.19
» 20 Mei » 19 Junij	5.83	6.57	9.16	10.06	9.73^5	7.42	9.84	7.84	7.47^5	7.29	9.77^5
» 20 Junij » 19 Julij	5.72	6.45^5	9.16^5	10.03^5	10.02^5	7.78	9.86^5	8.40	7.68^5	7.06	9.67^5
» 20 Julij » 19 Aug.	5.91	6.61	9.54	10.35^5	10.48	9.54	9.69	8.76	7.58^5	7.56	9.90
» 20 Aug. » 19 Sept.	5.84^5	6.67	9.95^5	10.22^5	9.81	9.36^5	9.59^5	7.67	7.74^5	8.83^5	10.11^5
» 20 Sept. » 19 Oct.	6.23	6.80	10.16	10.51	9.31	9.49	9.51	7.51	7.16	9.60^5	10.68^5
» 20 Oct. » 19 Nov.	7.02	6.88	10.87^5	10.59	8.93	9.87	9.16	7.61	6.93^5	10.26	11.03
» 20 Nov. » 19 Dec.	6.98	6.83	10.98	10.15	8.11^5	9.51	8.83	7.25^5	6.71	10.10	11.28
» 20 Dec. » 19 Jan.	6.61^5	6.63^5	11.35^5	9.38	7.88	9.61	8.39	7.02	6.54	9.88	11.32^5
Totaal	f 70.68	f 79.10	f 109.52	f 124.01^5	f 111.45^5	f 103.20^5	f 112.84	f 93.13^5	f 87.06	f 96.65	f 121.73
Jaarlijksche middelprijs	f 5.89	f 6.59	f 9.12^5	f 10.33	f 9.29	f 8.60	f 9.40	f 7.76	f 7.25^5	f 8.05^5	f 10.14^5

ROGGE.

MAANDEN.	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.
van 20 Jan. tot 19 Febr.	f 4.31	f 4.69^5	f 4.80^5	f 7.24	f 5.66	f 5.49^5	f 6.05	f 6.87	f 4.95	f 4.71	f 8.73
» 20 Febr. » 19 Maart	4.25^5	4.68	4.97^5	6.98	5.63	5.52	5.98	6.76	4.99	4.84	8.13^5
» 20 Maart » 19 April	4.20	4.63	5.00	6.62	5.76	5.32	5.88^5	6.74	4.91^5	5.14	7.63
» 20 April » 19 Mei	4.43	4.72	5.27	6.74	6.07	5.28	6.04	6.74	4.95	5.68	7.58
» 20 Mei » 19 Junij	4.99	5.02	6.25	6.44	5.99	5.41^5	6.21^5	6.91	5.18	6.57	8.11
» 20 Junij » 19 Julij	4.91	4.94	6.26^5	6.19	6.40	5.54^5	6.16^5	7.57^5	5.21	6.25	7.77
» 20 Julij » 19 Aug.	4.99^5	5.00	6.59^5	6.23^5	6.53^5	6.42^5	6.37	7.31	5.10^5	6.42^5	8.37
» 20 Aug. » 19 Sept.	4.75	4.89^5	6.51^5	6.00	5.91^5	6.11	6.83	5.53^5	5.17^5	7.05	8.85^5
» 20 Sept. » 19 Oct.	4.93^5	4.92	6.81^5	6.34	5.89	6.23^5	7.05	5.33	4.91	7.33	9.33
» 20 Oct. » 19 Nov.	5.16^5	4.94	7.34	6.40	5.85	6.36	7.05^5	5.26^5	4.89^5	8.42	9.49^5
» 20 Nov. » 19 Dec.	5.05	4.87	7.23	6.19	5.57	6.21^5	6.99	5.06	4.76	8.32^5	9.70
» 20 Dec. » 19 Jan.	4.74	4.67^5	7.19^5	5.89	5.44	6.08	7.02^5	4.90	4.76	8.41	9.81
Totaal	f 56.73	f 57.98^5	f 74.25^5	f 77.26^5	f 70.71	f 70.00	f 77.63^5	f 74.99^5	f 59.74	f 79.65	f 103.51^5
Jaarlijksche middelprijs	f 4.72^5	f 4.83	f 6.19	f 6.44	f 5.89	f 5.83	f 6.47	f 6.25	f 4.98	f 6.64	f 8.62^5

BOEKWEIT.

MAANDEN.	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.
van 20 Jan. tot 19 Febr.	f 5.47	f 4.13	f 4.31^5	f 5.31	f 5.76	f 5.33^5	f 6.41	f 5.86	f 4.86	f 4.28^5	f 8.11
» 20 Febr. » 19 Maart	5.64	4.18^5	4.72	5.38	5.97^5	5.41	6.56	5.97	4.90	4.48	8.06
» 20 Maart » 19 April	5.48	4.22	4.67	5.57	6.17^5	5.34	6.57	6.08	5.07^5	5.18	7.77^5
» 20 April » 19 Mei	5.48	4.41^5	4.84^5	5.81	6.23	5.29	6.78	6.26	5.07	6.05	7.67^5
» 20 Mei » 19 Junij	5.67	4.74	5.12^5	5.74	6.17^5	5.43	6.87	6.42	5.12	6.84^5	8.07
» 20 Junij » 19 Julij	5.22	4.59	4.84	5.79	6.27^5	5.37	6.78	7.02	5.12	6.11	7.19^5
» 20 Julij » 19 Aug.	5.03	4.56	4.93	6.24^5	6.46^5	5.99	6.51	7.15	4.96	6.53	7.14^5
» 20 Aug. » 19 Sept.	4.60	4.37	5.20^5	6.38^5	5.72	5.99	6.24	5.89^5	4.77	7.40^5	7.10^5
» 20 Sept. » 19 Oct.	4.37^5	4.08	4.73	5.76	5.47	6.52	6.01	4.96	4.41	7.73^5	7.02^5
» 20 Oct. » 19 Nov.	4.22^5	4.07^5	5.30	5.88^5	5.38	6.59	5.99	5.10	4.27	8.13	6.94^5
» 20 Nov. » 19 Dec.	4.25	4.06^5	5.21	5.86	5.20^5	6.35	6.05	4.89	4.18	7.87	6.94
» 20 Dec. » 19 Jan.	4.12	4.08	5.23^5	5.74	5.25^5	6.35	5.89	4.80	4.19	7.82^5	7.23^5
Totaal	f 59.56	f 51.51^5	f 59.12^5	f 69.47^5	f 70.07^5	f 69.96^5	f 76.66	f 70.40^5	f 56.92^5	f 78.44^5	f 89.28
Jaarlijksche middelprijs	f 4.96	f 4.29	f 4.92^5	f 5.79	f 5.89^5	f 5.83	f 6.37	f 5.87	f 4.74^5	f 6.54	f 7.44

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

GERST.

MAANDEN.	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.
van 20 Jan. tot 19 Febr.	f 3.58^5	f 3.66	f 3.39	f 4.60	f 4.84^5	f 4.38	f 4.28	f 4.28	f 3.89^5	f 3.86	f 5.38^5
» 20 Febr. » 19 Maart	3.62	3.59^5	3.60	4.48^5	5.13	4.55	4.20^5	4.27	3.98	3.92	5.26
» 20 Maart » 19 April	3.52	3.47^5	3.57	4.37	5.51	4.34	4.01	4.29	4.11^5	4.21	4.80
» 20 April » 19 Mei	3.65	3.50	3.62	4.38	5.54	4.04	4.05	4.21	4.18^5	4.27	4.46
» 20 Mei » 19 Junij	3.94	3.56^5	3.89	4.37^5	5.40^5	3.85	3.98	4.42	4.20	4.52^5	4.58^5
» 20 Junij » 19 Julij	3.94	3.51	3.90	4.36	5.38	3.84	4.04	4.69	4.14	4.50^5	4.37
» 20 Julij » 19 Aug.	3.89^5	3.43^5	3.96	4.36	5.41	4.23^5	4.35	4.48	4.26^5	4.65	4.69
» 20 Aug. » 19 Sept.	3.79	3.45^5	3.91	4.66	4.77^5	4.13	4.52	4.03	4.15	5.24	5.13
» 20 Sept. » 19 Oct.	3.79^5	3.53	4.07^5	4.98	4.71	4.24	4.83^5	4.08	3.92	5.54	5.68
» 20 Oct. » 19 Nov.	3.97	3.57^5	4.50	5.06	4.68	4.56	4.83	4.21	3.96	5.62^5	6.03
» 20 Nov. » 19 Dec.	3.97	3.51^5	4.57	5.04	4.39^5	4.40	4.67	4.10	3.88	5.51	5.94
» 20 Dec. » 19 Jan.	3.75^5	3.33	4.54^5	4.81	4.27	4.27^5	4.46	3.84^5	3.88^5	5.38^5	6.00^5
Totaal	f 45.43	f 42.14^5	f 47.53	f 55.48	f 60.05	f 50.85	f 52.23	f 50.90^5	f 48.57^5	f 57.24	f 62.33
Jaarlijksche middelprijs	f 3.78^5	f 3.51	f 3.96	f 4.62	f 5.00^5	f 4.24^5	f 4.35	f 4.24	f 4.05	f 4.77	f 5.19^5

HAVER.

van 20 Jan. tot 19 Febr.	f 2.13	f 2.34^5	f 2.10	f 2.62	f 2.80	f 2.88	f 2.61	f 2.64^5	f 2.36^5	f 2.33	f 3.38^5
» 20 Febr. » 19 Maart	2.10	2.26^5	2.20^5	2.54	2.98	2.99	2.62	2.69^5	2.43	2.43	3.28^5
» 20 Maart » 19 April	2.16	2.30	2.24	2.56^5	3.27	2.95	2.62	2.83	2.45	2.59	3.31
» 20 April » 19 Mei	2.24	2.38^5	2.31	2.66^5	3.49^5	2.85	2.75	2.90	2.58^5	2.73	3.32
» 20 Mei » 19 Junij	2.44	2.48	2.53	2.77^5	3.66^5	2.77	2.78	2.86	2.64	2.85	3.47
» 20 Junij » 19 Julij	2.34	2.42	2.48	2.85^5	3.85	2.71	2.89	2.94	2.66^5	2.79	3.51
» 20 Julij » 19 Aug.	2.33^5	2.43^5	2.54	3.04	4.41	3.04	2.94	3.09	2.65^5	2.82	3.61^5
» 20 Aug. » 19 Sept.	2.34	2.43	2.58^5	3.20	3.92^5	2.86	2.92	2.82	2.70^5	3.04^5	3.64^5
» 20 Sept. » 19 Oct.	2.48	2.35	2.38^5	3.14^5	3.18	2.59	2.88	2.46	2.48	3.22	3.81
» 20 Oct. » 19 Nov.	2.70^5	2.27^5	2.61	3.17^5	3.06	2.74	2.95	2.50	2.42^5	3.58^5	3.93^5
» 20 Nov. » 19 Dec.	2.61^5	2.17	2.58^5	3.04	2.78	2.63	2.87^5	2.40	2.39	3.49	3.86^5
» 20 Dec. » 19 Jan.	2.37	2.07	2.63^5	2.80	2.69	2.58^5	2.75	2.34^5	2.36^5	3.30^5	3.93
Totaal	f 28.25^5	f 27.92^5	f 29.20^5	f 34.42	f 40.10^5	f 33.59^5	f 33.58^5	f 32.48^5	f 30.15^5	f 35.18^5	f 43.08
Jaarlijksche middelprijs	f 2.35^5	f 2.32^5	f 2.43	f 2.87	f 3.31	f 2.80	f 2.80	f 2.71	f 2.51	f 2.93	f 3.59

ONGEPELDE SPELT.

van 20 Jan. tot 19 Febr.	f 2.12^5	f 2.15	f 2.35	f 4.00	f 4.03	f 3.09^5	f 3.37^5	f 3.60^5	f 2.65	f 2.34	f 3.48
» 20 Febr. » 19 Maart	2.07	2.04	2.49	4.10	3.82^5	3.10	3.08	3.64	2.56	2.30	3.39^5
» 20 Maart » 19 April	1.96	2.08	2.52^5	3.96	3.57	2.98	3.09^5	3.91	2.47^5	2.34	3.41^5
» 20 April » 19 Mei	2.09	2.08	2.66	3.67	3.50	2.94	3.05^5	3.82	2.60	2.28	3.23
» 20 Mei » 19 Junij	2.15	2.22^5	3.04	3.50	3.60	2.83	2.91	3.82	2.88^5	2.12^5	3.37
» 20 Junij » 19 Julij	2.12	2.17^5	3.10	3.50	3.60	3.37^5	2.91	3.82	2.60	2.07	3.39
» 20 Julij » 19 Aug.	2.09	2.16	3.20	3.50	3.87^5	2.90	3.24	3.30	2.60	2.17	3.51
» 20 Aug. » 19 Sept.	1.99	2.22	3.20	3.78	3.19	2.69	3.27	3.25	2.31	2.42^5	3.43^5
» 20 Sept. » 19 Oct.	2.05	2.10	3.50	4.07^5	3.14^5	2.79^5	3.28	3.02	2.31	3.54^5	3.70
» 20 Oct. » 19 Nov.	2.35^5	2.14	3.95	4.23	3.20	3.13	3.63	2.97^5	2.17^5	3.60	4.12^5
» 20 Nov. » 19 Dec.	2.47^5	2.17^5	4.04	4.30	3.10	3.50	3.27	2.94	2.42^5	3.91	4.09
» 20 Dec. » 19 Jan.	2.07^5	2.20	4.00	4.15	2.96	3.48	3.30	2.79	2.52^5	3.53	4.19^5
Totaal	f 25.55	f 25.75^5	f 38.05^5	f 46.76^5	f 41.59^5	f 36.81^5	f 38 41^5	f 40.89	f 30.11^5	f 32.63^5	f 43.33^5
Jaarlijksche middelprijs	f 2.13	f 2.14^5	f 3.17	f 3.80	f 3.46^5	f 3.07	f 3.20	f 3.41	f 2.51	f 2.72	f 3.61

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n*°. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

7. STAAT (LITT. D) *der inkomende regten op de granen, bepaald volgens de wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n*°. 41).

MAANDEN.	TARWE.										
	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.
Januarij	f 2.00	f 1.50	f 1.50	f 0.25	f 0.25	f 0.50	f 0.25	f 0.50	f 1.00	f 1.50	f 0.25
Februarij	2.00	1.50	1.50	0.25	0.25	1.00	0.25	0.50	1.00	1.50	0.25
Maart	2.50	1 50	1.50	0.25	0.50	1.00	0.25	0 50	1.00	1.50	0.25
April	2.50	1.50	1.50	0.25	0.50	1.00	0.25	1.00	1.00	1.50	0.25
Mei	2.50	1.50	1.00	0.25	0.25	1.00	0.25	1.00	1.00	1.50	0.25
Junij	2.50	1.50	1.00	0.25	0.25	1.00	0.25	1.00	1.00	1.50	0.25
Julij	2.00	1.50	0.25	0.25	0.25	1.00	0.25	1.00	1.00	1.00	0.25
Augustus	2.00	1.50	0.25	0.25	0.25	1.00	0.25	0.50	1.00	1.00	0.25
September	2.00	1.50	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.50	1.00	1.00	0.25
October	2.00	1.50	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	1.00	1.00	1.50	0.25
November	1.50	1.50	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	1.00	1.00	1.25	0.25
December	1.00	1.50	0.25	0.25	0.50	0.25	0.25	1 00	1.50	1.25	0.25
Totaal	f 24.50	f 18.00	f 9.50	f 3.00	f 3.75	f 8.50	f 3.00	f 9.50	f 12.50	f 13.00	f 3.00
Middelregt per mud	f 2.04	f 1.50	f 0.79	f 0.25	f 0.31	f 0.71	f 0.25	f 0.77	f 1.04	f 1.08	f 0.25

MAANDEN.	ROGGE.										
	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.
Januarij	f 0.75	f 0.50	f 0.75	f 0.15	f 0.15	f 0.30	f 0.15	f 0.15	f 0.50	f 0.75	f 0.15
Februarij	0.75	0.75	0.75	0.15	0.30	0.50	0.15	0.15	0.75	0.75	0.15
Maart	1.00	0.75	0.75	0.15	0.30	0.50	0.15	0.15	0.75	0.75	0.15
April	1.00	0.75	0.75	0.15	0.30	0.30	0.30	0.15	0.75	0.75	0.15
Mei	1.00	0.75	0.75	0.15	0.30	0.50	0.30	0.15	0.75	0.50	0.15
Junij	1.00	0.75	0.50	0.15	0.15	0.50	0.15	0.15	0.75	0.30	0.15
Julij	0.75	0.50	0.15	0.15	0.30	0.50	0.15	0.15	0.50	0.15	0.15
Augustus	0.75	0.75	0.15	0.15	0.15	0.30	0.15	0.15	0.50	0.15	0.15
September	0.75	0.75	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.50	0.15	0.15
October	0.75	0.75	0.15	0.30	0.30	0.15	0.15	0.30	0.50	0.15	0.15
November	0.75	0.75	0.15	0.15	0.30	0.15	0.15	0.50	0.75	0.15	0.15
December	0.50	0.75	0.15	0.15	0.30	0.15	0.15	0.50	0.75	0.15	0.15
Totaal	f 9.75	f 8.50	f 5.15	f 1.95	f 3.00	f 4.00	f 2.10	f 2.65	f 7.75	f 4.70	f 1.80
Middelregt per mud	f 0.81	f 0.71	f 0.43	f 0.16	f 0.25	f 0.33	f 0.175	f 0.22	f 0.645	f 0.39	f 0.15

MAANDEN.	BOEKWEIT.										
	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.
Januarij	f 0.75	f 1.00	f 1.00	f 0.50	f 0.30	f 0.50	f 0.15	f 0.15	f 0.75	f 1.00	f 0.15
Februarij	0.75	1.00	1.00	0.50	0.30	0.50	0.15	0.30	0.75	1.00	0.15
Maart	0.30	1.00	1.00	0.50	0.30	0.50	0.15	0.30	0.75	1.00	0.15
April	0.30	1.00	0.75	0.50	0.30	0.50	0.15	0.30	0.75	1.00	0.15
Mei	0.50	1.00	0.75	0.30	0.15	0.50	0.15	0.15	0.50	0.50	0.15
Junij	0.50	1.00	0.75	0.30	0.15	0.50	0.15	0.15	0.50	0.15	0.15
Julij	0.30	0.75	0.50	0.30	0.15	0.50	0.15	0.15	0.50	0.15	0.15
Augustus	0.50	0.75	0.75	0.30	0.15	0.50	0.15	0.15	0.50	0.15	0.15
September	0.50	0.75	0.75	0.15	0.15	0.30	0.15	0.15	0.75	0.15	0.15
October	0.75	1.00	0.50	0.15	0.30	0.30	0.15	0.30	0.75	0.15	0.15
November	1.00	1.00	0.75	0.30	0 50	0.15	0.15	0.75	1.00	0.15	0.15
December	1.00	1.00	0.50	0.30	0.50	0.15	0.30	0 50	1.00	0.15	0.15
Totaal	f 7.15	f 11.25	f 9.00	f 4 10	f 3.25	f 4.90	f 1.95	f 3.35	f 8.50	f 5.55	f 1.80
Middelregt per mud	f 0.595	f 0.94	f 0.75	f 0.34	f 0.27	f 0.41	f 0.16	f 0.28	f 0.71	f 0.46	f 0.15

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

MAANDEN.	1836.	1837.	1838.	1839.	1840.	1841.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.
						GERST.					
Januarij	f 0.50	f 0.75	f 0.75	f 0.25	f 0.10	f 0.50	f 0.50	f 0.25	f 0.50	f 0.75	f 0.10
Februarij	0.50	0.75	1.00	0.25	0.25	0.50	0.50	0.50	0.75	0.75	0.10
Maart	0.75	0.75	1.00	0.25	0.25	0.50	0.50	0.50	0.75	0.75	0.10
April	0.75	0.75	0.75	0.50	0.10	0.25	0.50	0.50	0.75	0.75	0.10
Mei	0.75	1.00	0.75	0.50	0.10	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.10
Junij	0.75	1.00	0.75	0.50	0.10	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.10
Julij	0.75	0.75	0.75	0.50	0.10	0 75	0.75	0.50	0.50	0.25	0.10
Augustus	0.75	0.75	0.75	0.50	0.10	0.75	0.50	0.25	0.50	0.25	0.10
September	0.75	1.00	0.75	0.50	0.10	0.50	0.50	0.50	0.50	0.25	0.10
October	0.75	1.00	0.75	0.25	0.25	0.50	0.25	0.50	0.50	0.10	0.10
November	0.75	0.75	0.50	0.25	0.25	0.50	0.25	0.50	0.75	0.10	0.10
December	0.75	0.75	0.50	0.10	0.25	0.25	0.25	0.50	0.75	0.10	0.10
Totaal	f 8.50	f 10.00	f 9.00	f 4.35	f 1.95	f 6.00	f 5.50	f 5.50	f 7.25	f 5.05	f 1.20
Middelregt per mud	f 0.71	f 0.83	f 0.75	f 0.36	f 0.16	f 0.50	f 0.46	f 0.46	f 0.60^{5}	f 0.42	f 0.10
						HAVER.					
Januarij	f 0.50	f 0.75	f 1.00	f 0.75	f 0.50	f 0.75	f 0.75	f 0.75	f 1.00	f 1.00	f 0.05
Februarij	0.50	1.00	1.00	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	1.00	1.00	0.05
Maart	1.00	1.00	1.00	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	1.00	1.00	0.05
April	1.00	1.00	1.00	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	1.00	1.00	0.05
Mei	1.00	1.00	1.00	0.75	0.50	0.75	0.75	0.75	1.00	0.75	0.05
Junij	1.00	1.00	1.00	0.75	0.50	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.05
Julij	1.00	1.00	0.75	0.75	0.30	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.05
Augustus	1.00	1.00	1.00	0.75	0.30	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.05
September	1.00	1.00	0.75	0.50	0.15	0.50	0.75	0.50	0.75	0.75	0.05
October	1.00	1.00	0.75	0.50	0.30	0.75	0.75	0.75	0.75	0.50	0.05
November	1 00	1.00	1.00	0.50	0.50	0.75	0.75	1.00	1.00	0.50	0.05
December	0.75	1.00	0.75	0.50	0.50	0.75	0.75	1.00	1.00	0.30	0.05
Totaal	f 10.75	f 11.75	f 11.00	f 8.00	f 5.80	f 8.75	f 9.00	f 9.25	f 10.75	f 9.05	f 0.60
Middelregt per mud	f 0.90	f 0.98	f 0.91^{5}	f 0.66^{5}	f 0.48	f 0.73	f 0.75	f 0.77	f 0.89^{5}	f 0.75^{5}	f 0.05
						ONGEPELDE SPELT.					
Januarij	f 0.50	f 1.00	f 1.00	f 0.15	f 0.15	f 0.50	f 0.50	f 0.50	f 0.75	f 1.00	f 0.05
Februarij	0.50	1.00	1.00	0.30	0.15	0.75	0.50	0.50	0.75	0.75	0.05
Maart	1.00	1.00	1.00	0.30	0.15	0.50	0.50	0.30	0.75	1.00	0.05
April	1.00	1.00	1.00	0.15	0.30	0.50	0.50	0 30	0.75	1.00	0.05
Mei	1.25	1.00	0.75	0.30	0.30	0.75	0.50	0.30	1.00	1.00	0.05
Junij	1.00	1.00	0.75	0.30	0.50	0.75	0.50	0.30	0.75	1.00	0.05
Julij	1.00	1.00	0.50	0.50	0.30	0.75	0.75	0.30	0.75	1.00	0.05
Augustus	1.00	1.00	0.50	0.50	0.30	0.50	0.75	0.30	0.75	1.00	0.05
September	1.00	1.00	0.50	0.50	0.30	0.75	0.50	0.50	0.75	1.00	0.05
October	1.25	1.00	0.50	0.30	0.50	0.75	0.50	0.50	1.00	1.00	0.05
November	1.00	1.00	0.50	0.15	0.50	0.75	0.50	0.50	1.00	0.30	0.05
December	1.00	1 00	0.30	0.15	0.50	0.50	0.30	0.75	1.00	0.30	0.05
Totaal	f 11.50	f 12.00	f 8.30	f 3.60	f 3.95	f 7.75	f 6.30	f 5.05	f 10.00	f 10.35	f 0.60
Middelregt per mud	f 0.96	f 1.00	f 0.69	f 0.30	f 0.33	f 0.64^{5}	f 0.52^{5}	f 0.42	f 0.83	f 0.86	f 0.05

XVII. *Intrekking der wet van 29 December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting)

8. STAAT (LITT. E) *der Maandelijksche Middelprijzen van het Binnenlandsche Graan opgemaakt uit de Weekstaten der Regelmarkten, en deswege verschuldigde regten, van* 20 *Januarij* 1836 *tot en met den* 19*den Januarij* 1846, *gerangschikt volgens de schaal van regten, bepaald bij de wet van* 39 *December* 1835 (Staatsblad n°. 41).

MIDDELPRIJZEN PER MUD.	REGTEN BIJ INVOER.	REGTEN BIJ UITVOER.	GETAL MAANDEN.
	TARWE:		
Boven f 9 . .	f 0.25	f 0.50	47
Van f 9 tot boven de 8 . .	0.50	vrij.	10
» 8 » » » 7 . .	1.00	vrij.	31
» 7 » » » 6 . .	1.50	vrij.	24
» 6 » » » $5^1/_2$.	2.00	vrij.	4
» $5^1/_2$ » » » 5 . .	2.50	vrij.	4
» 5 en daar beneden . . .	3.00	vrij.	»
			120

Het gemiddeld inkomend regt bedraagt mitsdien f $0.84^3/_4$ per mud of f $25.42^1/_2$ per last.

MIDDELPRIJZEN PER MUD.	REGTEN BIJ INVOER.	REGTEN BIJ UITVOER.	GETAL MAANDEN.
	ROGGE:		
Boven f 6 . .	f 0.15	f 0.30	52
Van f 6 tot boven de $5^1/_2$.	0.30	vrij.	16
» $5^1/_2$ » » » 5 . .	0.50	vrij.	17
» 5 » » » $4^1/_2$.	0.75	vrij.	31
» $4^1/_2$ » » » 4 . .	1.00	vrij.	4
» 4 » » » $3^1/_2$.	1.50	vrij.	»
» $3^1/_2$ en daar beneden . .	2.00	vrij.	»
			120

Het gemiddeld inkomend regt bedraagt mitsdien f $0.40^1/_4$ per mud of f $12.07^1/_2$ per last.

MIDDELPRIJZEN PER MUD.	REGTEN BIJ INVOER.	REGTEN BIJ UITVOER.	GETAL MAANDEN.
	BOEKWEIT:		
Boven f 6 . .	f 0.15	f 0.30	35
Van f 6 tot boven de $5^1/_2$.	0.30	vrij.	20
» $5^1/_2$ » » » 5 . .	0.50	vrij.	28
» 5 » » » $4^1/_2$.	0.75	vrij.	17
» $4^1/_2$ » » » 4 . .	1 00	vrij.	20
» 4 » » » $3^1/_2$.	1.50	vrij.	»
» $3^1/_2$ en daar beneden . .	2.00	vrij.	»
			120

Het gemiddeld regt bedraagt mitsdien f 0.48 per mud of f 14.40 per last.

MIDDELPRIJZEN PER MUD.	REGTEN BIJ INVOER.	REGTEN BIJ UITVOER.	GETAL MAANDEN.
	GERST:		
Boven f 5 . .	f 0.10	f 0.25	13
Van f 5 tot boven de $4^1/_2$.	0.25	vrij.	20
» $4^1/_2$ » » » 4 . .	0.50	vrij.	43
» 4 » » » $3^1/_2$.	0.75	vrij.	38
» $3^1/_2$ » » » 3 . .	1.00	vrij.	6
» 3 » » » $2^1/_2$.	1.25	vrij.	»
» $2^1/_2$ en daar beneden . .	1.50	vrij.	»
			120

Het gemiddeld regt bedraagt mitsdien f 0.52 per mud of f 15.60 per last.

MIDDELPRIJZEN PER MUD.	REGTEN BIJ INVOER.	REGTEN BIJ UITVOER.	GETAL MAANDEN.
	HAVER:		
Boven f $4^1/_2$.	f 0.05	f 0.15	»
Van f $4^1/_2$ tot boven de 4 . .	0.15	vrij.	1
» 4 » » » $3^1/_2$.	0.30	vrij.	4
» $3^1/_2$ » » » 3 . .	0.50	vrij.	15
» 3 » » » $2^1/_2$.	0.75	vrij.	59
» $2^1/_2$ » » » 2 . .	1.00	vrij.	41
» 2 en daar beneden . . .	1 25	vrij.	»
			120

Het gemiddeld regt bedraagt mitsdien f $0.78^1/_2$ per mud of f 23.55 per last.

MIDDELPRIJZEN PER MUD.	REGTEN BIJ INVOER.	REGTEN BIJ UITVOER.	GETAL MAANDEN.
	ONGEPELDE SPELT:		
Boven de f $4^1/_2$.	f 0.05	f 0.15	»
Van f $4^1/_2$ tot boven de 4 . .	0.15	vrij.	7
» 4 » » » $3^1/_2$.	0.30	vrij.	22
» $3^1/_2$ » » » 3 . .	0.50	vrij.	31
» 3 » » » $2^1/_2$.	0.75	vrij.	21
» $2^1/_2$ » » » 2 . .	1.00	vrij.	27
» 2 en daar beneden . . .	1.25	vrij.	2
			120

Het gemiddeld regt bedraagt mitsdien f $0.65^1/_3$ per mud of f 19.60 per last.

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

9. STAAT (LITT. F.), *houdende vergelijking van de prijzen van tarwe in Nederland met die in Engeland, Frankrijk, en te Dantzig en Koningsbergen, in de jaren* 1835—1845, *berekend in Nederlandsch geld per last van* 30 *mudden.*

Jaren.	*Nederland.* Middelprijzen der inlandsche tarwe, volgens de wet van 29 Dec. 1835 berekend.	*Engeland.* Middelprijzen der inlandsche tarwe, uit officiele opgaven.	*Frankrijk.* Middelprijzen der inlandsche tarwe, volgens de officiele opgaven.	*Dantzig.* Middelprijzen der tarwe, volgens opgave van den Nederl. consul aldaar.	*Koningsbergen.* Middelprijzen van bonte tarwe volgens handelsopgaven.
1835	»	f 236.00	»	f 157.50	f 142.60
1836	f 176.70	291.00	f 232.50	203.00	142.80
1837	197.70	335.00	243.60	174.00	155.90
1838	273.75	387.50	278.10	284.00	223.00
1839	309.90	424.00	318.30	280.00	270.00
1840	278.70	398.00	318.60	306.00	271.50
1841	258.00	386.00	259.80	366.00	256.90
1842	282.00	343.50	278.70	270.00	278.30
1843	232.80	300.50	294.90	245.00	194.25
1844	217.65	307.50	270.90	212.50	193.80
1845	241.65	»	268.80	282.00	233.50

10. STAAT, (LITT. G.) *aanwijzende de productie van de hieronder vermelde graansoorten hier te lande, in lasten van* 30 *mud, volgens opgaven bij het Departement van Binnenlandsche Zaken ingekomen.*

JAREN.	TARWE.	ROGGE.	GERST.	HAVER.	BOEKWEIT.
1837, 1838, 1839, 1840, 1841	gemidd. 48,063	80,237	56,767	76,276	40,852
1842	35,026	88,083	36,708	76,549	26,796
1843	48,499	112,152	38,978	87,063	31,374
1844	43,637	101,328	41,726	79,646	33,025
1845	38,936	97,578	42,788	91,175	32,990
Gemidd. over negen jaren.	42,832	95,875	43,393	82,141	33,007

11. STAAT (LITT. H) *van gemiddelde jaarlijksche in-, uit- en doorvoer in de vijf jaren vóór, en de tien jaren na de wet van* 29 *December* 1835.

	INVOER, LASTEN.	UITVOER,	LASTEN.	DOORVOER, LASTEN.
Tarwe, 1ste tijdperk	20,615		642	1,155
2de »	15,016	1836—1839 2,020; 1839—1845 6,434	4,668	3,913
Rogge, 1ste tijdperk	30,322		326	2,034
2de »	28,723	1836—1839 666; 1839—1845 831	765	1,792
Gerst, 1ste tijdperk	12,058		1,106	229
2de »	12,225	1836—1839 4,537; 1839—1845 9,295	7,392	100
Haver, 1ste tijdperk	2,703		1,474	29
2de »	609	1836—1839 9,079; 1839—1845 7,547	8,159	114
Boekweit, 1ste tijdperk	1,263		8	*Nihil.*
2de »	2,076		22	*Nihil.*
Totaal gemiddeld van alle soorten. 1ste tijdperk	66,961		3,556	3,447
2de »	58,649		21,006	5,919

In de kolom van uitvoer zijn twee tijdperken in de *tien* laatste jaren gespecificeerd, ten einde te doen zien welken invloed de uitvoeren uit Limburg (die zich bij tarwe en gerst bepalen) op het gemiddelde cijfer hebben gehad. Het gemiddelde cijfer over het volle tijdperk 1835—1845 is daarna in deze kolom bijgevoegd.

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n*°. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

12. STAAT, (Litt. I). *Opbrengst van de regten op de granen.*

1836	279,191.72⁵
1837	512,215.57
1838	347,118.12⁵
1839	452,753.06
1840	369,436.50⁵
1841	437,346.41
1842	482,876.88⁵
1843	412,381.63
1844	1,063,067.77
1845	282,040.91⁵
1846	434,489.80

13. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de Zitting van 27 April 1847.*

Bij gelegenheid dat de Commissie van Rapporteurs dezer Kamer, in de maand October 1846, met Zijne Exc. den Minister van Finantien in overleg trad over de beoordeeling, welke in de Afdeelingen dezer Kamer was te beurt gevallen aan het ontwerp van wet *tot verlenging der*, *bij de wet van* 18 *December* 1845 (Staatsblad n°. 87) *vastgestelde maatregelen ter aanmoediging van den invoer van levensmiddelen*, op den 22sten October te voren bij haar ingekomen, heeft genoemde Zijne Excellentie aan die Commissie medegedeeld: *dat het stellig voornemen bij de Regering bestond, om de vraag wegens de graanwet, nadat haar stelsel daaromtrent bepaald zal zijn, edoch zeker nog in den loop dezer zitting, ter behandeling bij de Staten-Generaal te brengen, gelijk zulks trouwens reeds bleek uit den bij het* voormelde *wets-ontwerp voorgestelden termijn*, d. i. tot 1 October 1847.

Die verzekering werd door velen met groote blijdschap, door anderen niet zonder bezorgdheid, ontvangen. Alle bedenkingen, op het reeds meergenoemde wets-ontwerp te maken, werden ter zijde gesteld, en dat ontwerp zelf, op den 30sten October 1846, met algemeene stemmen door deze Kamer aangenomen.

Met even algemeene belangstelling werd de uitslag der aangekondigde beraadslagingen der Regering, en de daaruit voort te spruiten voordragt van wet, te gemoet gezien, en die belangstelling ook buiten de Kamer in geene geringe mate gedeeld.

Die voordragt werd, bij schriftelijke boodschap van 26 Februarij 1847, door den Koning aan de Tweede Kamer toegezonden, en hield in, *eene intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n*°. 41) *en vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de regten op de granen en andere levensmiddelen.*

Zij werd den 27sten Februarij 1847 ter vergadering der Kamer ingebragt, en zoodra de overige werkzaamheden der Kamer dit toelieten, in de Afdeelingen met de meeste zorg overwogen.

Daar werd nu de groote strijd geopend, reeds lang voorbereid, als noodzakelijk aangekondigd, door niet weinigen begeerd.

De schifting der verdedigers van de bescherming, aan den graanbouw bij de wet van 29 December 1835 geschonken, van de verdedigers der belangen van den gedrukten graanhandel, was spoedig daargesteld; en de wapenen voor beide partijen bruikbaar, lagen in menigte, en wèl geslepen, bij de hand.

Het onthaal, dat deze voordragt in de onderscheidene Afdeelingen te beurte viel, was uit den aard der omstandigheden zeer verschillend, naar mate de verdedigers van het eene of van het andere der beide stelsels, in die Afdeelingen de meerderheid uitmaakten.

In de meeste dezer Afdeelingen begreep men:

dat de hoofdzaak volkomen en aan allen bekend is, en daarom alle bespiegelingen en uitweidingen over theoretische beginselen overbodig kunnen worden geacht;

dat de uitkomsten vòòr en na de wet van 29 December 1835 gebleken, even weinig geheim zijn gebleven, en daarom ook thans niet in bijzonderheden behoeven te worden opgehaald;

dat thans niet de redeneringen der Memorie van Toelichting, maar de inhoud der voorgestelde wet, ter toetse behoort te worden gebragt.

en dat het daarom het raadzaamst en doelmatigst mag worden gekeurd, zich tot het overwegen der beginselen en beschikkingen van dit wets-ontwerp te bepalen.

In één Afdeeling evenwel heeft men eenen anderen weg bewandeld, en zich allereerst in het breede met de hoofdbeginselen der zaak, en daarna met de bijzonderheden der voordragt, bezig gehouden.

De ondergeteekenden, geroepen *om uit naam der onderscheidene Afdeelingen een Verslag op te maken, hetwelk, naar aanleiding van de overwegingen in de Afdeelingen, de gronden en bedenkingen doet kennen, welke ter aanneming of verwerping van het wets-ontwerp zijn aangevoerd*, hebben gemeend, genoegzame vrijheid te bezitten, om aan den eersten boven den laatsten dezer beide wegen de voorkeur te geven, en dezen alleen te bewandelen.

Zij zullen daarom mededeelen:

I. de algemeene opmerkingen, tot welke deze wets-voordragt stof heeft opgeleverd;

II. de onderscheidene aanmerkingen, die zoo ten voor- als ten nadeele van hare bepalingen in het midden zijn gebragt;

III. de kleine verbeteringen, die het opstel zelf schijnt te behoeven.

I.

1°. Er waren er, die deze wets-voordragt beschouwden als *onstaatkundig*, zelfs *onvoorzigtig*.

Zij meenden, dat de aandacht op dit onderwerp thans te levendig was gevestigd; de gemoederen te dier oorzake te hoog waren opgewonden; de arbeidende tegen de renten-trekkende klassen in het harnas zouden worden gejaagd; en de graanbouwers vijandiglijk zouden worden aangevuurd tegen de handelaren.

Zij werden beantwoord door anderen, die betoogden, dat maar zeer weinige, zoo al enkele ingezetenen van dit Rijk dezen strijd zonder belangstelling kunnen aanzien; dat de strijd zelf bestaat, en geacht mag worden te zijn geopend door de invoering der wet van 29 December 1835 zelve; dat het raadzaam, zoo niet noodzakelijk is, die spanning, welke door omstandigheden buiten den wetgever is verlevendigd, en tijdelijk door denzelve heeft moeten worden gelenigd, eenmaal te doen ophouden; en dat er van de afschaffing van de wet van 29 December 1835 even weinig volksrampen te duchten zijn, als de invoering dier wet dezelve heeft te weeg gebragt.

2°. Er werden er gevonden, die de voordragt *ontijdig* keurden, en beweerden, dat het beter zoude zijn, de tegenwoordige tijden van schaarschheid, die van buitengewonen aard zijn, voorbij te laten gaan, om later, wanneer alles tot het gewone peil zou zijn teruggekeerd, en geene buitengewone behoeften dringen, dit belangrijke vraagstuk, vrij en welberaden, ter oplossing voor te nemen.

Zij werden bestreden door anderen, die betoogden, dat het tegenwoordige tijdstip buitengewoon mag heeten, niet zoozeer, ten minste niet alleen, om het mislukken van enkele gewassen, maar ook en wel bijzonder om de groote verandering die Engeland in haar belastingstelsel heeft gemaakt en voortgaat uit te breiden; en dat daaruit voortvloeit, dat nu reeds, en wel zoo spoedig maar immer mogelijk, de vraag moet worden beantwoord: of Nederland een deel terugverlangt van den bloeijenden graanhandel, dien zij eertijds bezat, maar door belastingswetten geheel verloor; dan wel of zij denzelve geheel aan andere volkeren wil overlaten.

De eersten voerden daartegen aan, dat ten minste moest worden afgewacht wat de andere naburige volkeren ten dezen opzigte zullen doen.

De laatsten hebben geantwoord, dat juist daardoor aan anderen het voordeel zou worden toegekend, dat nu nog voor Nederland verkrijgbaar is, en het *voorgaan*, niet het *volgen* ten dezen opzigte alleen vrucht kan dragen.

3°. Door velen is opgemerkt, dat het niet wenschelijk is, deze bepalingen vast te stellen bij eene wet, die geacht zou kunnen worden geheel op zich zelve te staan; maar wel bij eene wet, die beschouwd moet worden, te zijn een aanhangsel van het tarief, vastgesteld bij de wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28).

Daarvan moeten deze bepalingen een deel uitmaken; op de beginselen daarvan moeten deze bepalingen zijn gebouwd; en het lot daarvan moeten zij deelen.

Ook acht men dit noodig, om daardoor buiten bedenking te stellen, dat bij den aanvoer dezer granen onder Nederlandsche vlag, de korting van f 2 per last op de invoerregten zal worden genoten; hetgeen, zonder dat, in twijfel zou kunnen worden getrokken.

XVII. *Intrekking der wet van 29 December* 1835 (Staatsblad *n°.* 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Ten opzigte van deze korting wil men evenwel hebben opgemerkt, dat dezelve, op hoogst zeldzame uitzondering na, door den reeder of schipper, niet door den koopman wordt genoten, vermits voor vracht van granen f 2 meerder per last aan Nederlandsche dan aan vreemde schippers moet worden betaald.

De Regering dient bij gevolg wel in het oog te houden, dat steeds het geheel der opgelegde belasting op den invoer door den verbruiker moet worden betaald.

De wensch is alzoo geuit, dat deze wet zoodanig moge worden veranderd, dat zij eene aanvulling van het voormelde tarief uitmake.

II.

Art. 1. De intrekking hier uitgesproken, is zeer verschillend beoordeeld geworden.

1°. Sommigen keurden dezelve volstrekt af, en beweerden, op de overbekende gronden, dat de graanbouw de bescherming dezer wet volstrekt niet kan missen; zonder dezelve te gronde moet gaan; dat de schaalregten de billijkste belasting uitmaken, die kan worden uitgedacht; en dat zij zeer weldadig hebben gewerkt. Ook voorzagen zij groote nadeelen van den aanmerkelijken invoer per as voor sommige grensprovincien.

2°. Anderen wilden wel afstand doen van de schaalregten, en zich met een vast regt op den invoer vergenoegen, wanneer daarbij gelijktijdig eene ontheffing van accijnsen werd verleend, zouden zij de thans voorgestelde regten kunnen goedkeuren; in het tegenovergestelde geval zouden zij eene aanmerkelijke verhooging derzelve verlangen.

De voormelde ontheffing van accijnsen wilden sommigen doen bestaan in geheele afschaffing van de belastingen op het *gemaal* en *geslagt*. Anderen zouden zich tevreden stellen met vrijstelling van den accijns voor zooveel de rogge, en het spek en varkensvleesch betreft.

Bij de zoo even vermelde verhooging had men het oog op de regten in 1825 uitgeschreven.

3°. Weder anderen wilden in geene verandering van wetstelsel toestemmen, maar, om de redenen onder I. 2°. ontvouwd, de thans bestaande hulp-bepalingen voor nog 2 of 3 jaren verlengen, en inmiddels de gebeurtenissen afwachten.

4°. De overigen betoogden, op evenzeer bekende gronden, dat bij het bestaan van schaalregten geen handel in granen mogelijk is, dat de wet van 29 December 1835 dan ook allen graanhandel uit het vaderland heeft verjaagd; dat zij aan de graanbouwers zelven geen voordeel heeft aangebragt, maar wel aan duizenden uit allerlei klassen, die van den graanhandel leefden, het dagelijksche brood heeft ontnomen, dat zij alleen voor de grondbezitters hoogere pachten heeft opgeleverd, en de prijzen van het brood voor allen aanmerkelijk heeft doen stijgen. Zij drongen daarom op eene spoedige en volledige afschaffing dezer wet aan.

Art. 2. § 1. *Boter.* Sommigen hebben, in het belang van den Frieschen boterhandel, vele bezwaren ingebragt tegen de vermindering van het regt *op den doorvoer* van f 1.50 tot 0.10. Zij voorzien daaruit:

dat de aanvoeren van Hannoversche boters daardoor aanmerkelijk zullen worden vermeerderd;

dat deze, onder de Friesche boters vermengd, te Harlingen naar Londen zullen worden verscheept;

dat deze vermenging het crediet der Friesche boters op de Londensche markt zal benadeelen, vooral wanneer die vreemde boter in Friesch vaatwerk wordt overgebragt, en dat daardoor de mededinging van den buitenlandschen boterhandel zeer nadeelig zal worden voor den inlandschen.

De overigen hebben die bezwaren niet gedeeld, maar het gevoelen geuit:

dat de aardrijkskundige ligging van het vaderland vele voordeelen te genieten geeft van den doorvoer-handel, en deze niet mogen worden verzaakt, veel minder gekeerd;

dat door denzelve de bewoners onzer havens, en onze reederijen mede moeten worden gevoed;

dat de Friesche boter, door hare deugdzaamheid alleen, alle mededinging kan en moet overwinnen.

dat de vreemde boters, ook in Friesch vaatwerk, op de Londensche markt, gemakkelijk van de echt Friesche zullen worden onderscheiden, en

dat een hoog doorvoer-regt, hier uitgeschreven, wel dezen doorvoer zou kunnen weren, maar niet beletten dat deze vreemde boters, in Friesch vaatwerk van elders naar Londen overgebragt en voor echt Friesche ter markt gebragt werden.

De eerstgenoemden kunnen zich in geen geval tevreden stellen met de weinig beteekenende gronden, die voor deze aanmerkelijke verlaging der bestaande regten die in de Memorie van Toelichting zijn aangevoerd. Zij wenschen daaromtrent meerder en beter te worden ingelicht, en vooral ook te vernemen, of de commissie van landbouw in Vriesland, de kamer van koophandel te Leeuwarden, en de Gedeputeerde Staten van Vriesland hierover zijn gehoord, en zoo ja, welke adviezen door die collegien zijn uitgebragt.

§ 2. *Granen. a.* Algemeen is het wenschelijk gekeurd, dat de belasting, bij den invoer der granen te heffen, zoodanig mogt worden vastgesteld, dat dezelve per mud in den handel berekend en daartoe met 30 gedeeld zou kunnen worden.

b. Sommigen hebben deze bepaling van vaste regten afgekeurd, omdat zij het stelsel van schaalregten zijn toegedaan.

c. Anderen hebben deze regten te laag gesteld gevonden.

Van dezen hebben eenigen aan de gemiddelde regten, vermeld op den staat *E*, bij de Memorie van Toelichting gevoegd, de voorkeur gegeven.

Weder anderen hebben de regten van het tarief van 1825 terug verlangd.

d. Weder anderen hebben deze regten te hoog gekeurd.

Zij meenen de ongepelde en ongebroken granen als grondstoffen te mogen beschouwen, en overeenkomstig het beginsel der wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), de heffing eener belasting van omstreeks 3 ten honderd van de waarde te mogen aanbevelen, met verhooging van 13 opcenten. Daarom stellen zij voor de regten te bepalen op den invoer als volgt:

tarwe, het last	f 6.00
rogge en maïs, het last	4.50
gerst en mout » »	3.00
boekweit » »	4.50
haver en ongepelde spelt, het last	3.00
boonen, *wikken*, *erwten en linzen*, het last	4.50

Zij vermeenen, dat men thans niet moet terugzien, en onderzoeken, welke regten in 1830 werden geheven; maar dat het volstrekt noodig is de omstandigheden van het oogenblik te raadplegen, en vooruit te zien, om te berekenen, wat van nu aan de toekomst zal kunnen dragen. Zij zijn van oordeel, dat de door hen voorgedragen regten in verhouding staan tot hetgeen thans in Engeland wordt geheven.

Ter aanbeveling der belasting op de *gerst*, door hen voorgesteld, doen zij ook nog de opmerking gelden, dat de branders geen inlandsche gerst kunnen gebruiken, maar buitenlandsche behoeven.

Van de *gepelde granen*, *grutten* enz. wenschen zij *op den invoer* niet meer dan 50 cents per 100 ponden, benevens de opcenten, te hebben geheven. De tegenwoordige belasting van f 1 per 100 pond heeft reeds te weeg gebragt, dat men van het invoeren van deze gepelde granen heeft moeten afzien. De voorgestelde belasting, ad f 2.50 per 100 pond, zal niet anders zijn dan een gestreng verbod van invoer:

Een last gerst weegt omstreeks	1860 pond
Bij het pellen gaan verloren 25 per cent. . . .	460 »
Men verkrijgt dus . . . . grutten.	1400 pond
Volgens de voordragt is de gerst belast met. . . .	f 5.50
13 opcenten	0.71
	f 6.21
Stelt men nu het regt voor gepelde granen op 50 centen per 100 pond, makende voor 1400 pond.	7.00
13 opcenten	0.91
	f 7.91

dan blijft er voor den pelder, per last, nog eene bescherming over van f 1.70; die aanmerkelijk wordt vermeerderd, wanneer de belasting op de gerst van f 5.50 tot f 3 wordt verminderd.

Bij het belasten van den invoer van het *meel* wenschen velen het *tarwe-* van het *rogge-* en *maïs*-meel te hebben onderscheiden, en eenigen hunner het eerste met f 4, het laatste met f 1.50 te hebben belast.

Het onderscheid tusschen die meelsoorten is voor den kenner, alleen op het oog, reeds te ontdekken, en, wanneer men zich daarop niet durft verlaten, zal het voldoende zijn een monster te trekken en daarvan brood te doen bakken; en niemand zal gevaar loopen een tarwebrood voor een roggebrood, of omgekeerd, te houden.

Bij den accijns op het *gemaal* is de *tarwe* met f 2, de *rogge* met 0.60 in de wet van 29 Maart 1833 belast. Waarom zijn zij

XVII. *Intrekking der wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

hier bij den invoer gelijk gesteld? Bij het aannemen der voorgestelde cijfers, zal er nog genoegzame bescherming voor den molenaar overblijven.

Gelijke onderscheiding zou ook ten opzigte van het tarwe- en roggebrood in acht moeten worden genomen.

Men wenscht te weten waarom de *zemelen* bij deze voordragt zoo hoog zijn belast.

§ 3. *Slagtvee.* Ten dezen opzigte zijn geene aanmerkingen op de voordragt gemaakt, maar de wensch geuit, dat, zoodra mogelijk, wettelijke verordeningen mogen worden vastgesteld ter verhindering van het invoeren van ziek vee.

Art. 3. Het bijbehouden van het entrepôt-stelsel heeft sommigen mishaagd.

Er waren er, die de voorgestelde regten op de granen, nog veel aanmerkelijker dan hierboven is vermeld, wenschten te hebben verlaagd, maar dan ook alle entreposering uitgesloten.

Anderen verlangden diezelfde uitsluiting zonder vermindering van regten.

De meesten vereenigden zich met deze voordragt, doch wenschten daarbij te zien opgenomen de bepalingen van artt. 7 en 8 der wet van 29 December 1835.

Art. 4. Ingeval de regten op den invoer van granen, overeenkomstig hetgeen hierboven als het verlangen van sommigen is ontvouwd, worden verminderd, heeft men geen bezwaar tegen de bepaling van dit artikel in te brengen; doch in ieder geval van verhooging der regten, bij de wet van 30 October 1846 (*Staatsblad* n°. 60) bepaald, verlangt men de nieuwe bepalingen eerst met den 1sten October 1847 in werking te zien treden, en dat wel, omdat de handelaren, op die wet van 30 October 1846 bouwende en vertrouwende, hunne ondernemingen berekend en hunne granen gekocht hebben, en derzelver aanvoer tot 1 October 1847 wachtende zijn.

III.

Men stelt voor:

1°. de overweging der wet aldus te schrijven:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, de wet van 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41) *door andere bepalingen te doen vervangen en tevens de wet van* 19 *Junij* 1845 enz.

2°. het woord *enkel* uit den 7den regel van art. 3 te verwerpen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 26sten Maart 1847.

Dit Verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 24sten April 1847, de navolgende *Memorie van Beantwoording* ontvangen:

Alzoo in het Verslag van de Commissie van Rapporteurs over het wets-ontwerp strekkende tot intrekking van de wet van 29 December 1835 (*Staatsblad* n°. 41) enz. alleen melding wordt gemaakt van de onderscheidene gevoelens, die in de Afdeelingen der Tweede Kamer aan den dag zijn gelegd met opzigt tot het hoofddoel van het ontwerp, zonder dat daaruit van een bepaald verlangen van de meerderheid der leden aangaande dat doel blijkt, acht de Regering het noodeloos de doelmatigheid en noodzakelijkheid van de door haar voorgedragen beginselen nader aan te dringen. Zij vermeent mitsdien zich dienaangaande te kunnen blijven gedragen aan hetgeen in de Memorie van Toelichting is gezegd en in het Verslag niet wordt tegengesproken, en zal zich voorts bepalen bij de meer bijzondere aanmerkingen, in het voornoemde Verslag opgenomen.

Men heeft verlangd (§ I n°. 3 van het Verslag) dat de onderwerpelijke bepalingen vastgesteld worden bij eene wet, welke beschouwd moet worden als een aanhangsel van het algemeen tarief van regten, vastgesteld bij de wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28); ook om daardoor den twijfel weg te nemen, die er zoude kunnen bestaan, of de korting van f 2 per last op de invoerregten van granen bij invoer onder Nederlandsche vlag bij voortduur zoude worden genoten.

Naar het oordeel van de Regering kan de laatstbedoelde twijfel niet bestaan.

De omstandigheid, dat de korting van f 2 per last niet bij de wet van 29 December 1835, maar bij de wet van 19 Junij 1845 is bepaald, in art. 3 van welke de onderscheidene graansoorten, waarop die korting van toepassing is, met name zijn genoemd, neemt, naar hare meening, alle bedenking op dit punt weg. Diezelfde omstandigheid, gevoegd bij de overweging, dat in het ter sprake zijnde ontwerp onderscheidene artikelen worden genoemd waarvan de regten bereids bij de wet van 19 Junij 1845 waren geregeld, strekt in haar oog onwederlegbaar ten bewijze dat de tegenwoordige voordragt nooit anders kan beschouwd worden dan als eene aanvulling van het algemeen tarief.

Daar echter eene, al is het dan ook overbodige verklaring, dienaangaande niet kan schaden, heeft zij aan het uitgedrukt verlangen voldaan en slaat derhalve de verandering in art. 2 van het ontwerp voor, in de bijgaande Nota van Wijzigingen vermeld.

Wat de aanmerking betreft, die omtrent de straks genoemde korting van f 2 per last is gemaakt, dat deze namelijk niet door den koopman wordt genoten, als die daarentegen f 2 meer vracht aan den Nederlandschen schipper moet betalen, zoo kan de Regering de gegrondheid derzelve niet ten volle beamen. — Immers wanneer de Nederlandsche schipper in den regel f 2 meerder vracht wilde bedingen, zoude de gunst, die de wet hem boven vreemde schippers heeft willen toekennen, geheel verloren gaan; dan toch zoude de bevrachter geen voordeel hebben om liever een Nederlandsch dan een vreemd schip te bevrachten. Maar ook wordt dezelfde korting, krachtens de bestaande verdragen, mede aan de Pruissische schippers die uit Pruissische havens, aan Russische schippers die uit Russische havens komen, verleend; de concurrentie wordt dus grooter, en, zoo niet ten volle, dan toch tot een aanmerkelijk deel, komt de korting wel degelijk ten nutte van den verbruiker.

Ad II, n°. 2. Op *art.* 1 der wet. De gedeeltelijke afschaffing van den accijns op het gemaal, waartoe het verlangen is geuit, maakt een onderwerp van beraadslaging bij de Regering uit, gelijk bereids in de Memorie van Toelichting is te kennen gegeven.

Art. 2, § 1. *Boter.* Sommige leden hebben bedenkingen aangevoerd tegen de voorgedragene vermindering van het doorvoerregt op de boter.

De Regering kan de gegrondheid dier bezwaren niet geheel erkennen. De bestaande wetgeving levert overvloedige middelen op, om het kwaad dat men vreest, te voorkomen.

Hetzelfde belang dat de Friesche boter-fabricatie heeft om de overpakking van de boter te verhinderen, bestaat mede voor de administratie der belastingen, om de substitutie der goederen te beletten en te zorgen dat de betaling der invoerregten niet ontdoken worde, door bijv. bruikbare boter in te voeren en daarvoor bij den uitvoer smeerboter in de plaats te stellen.

Daarin voorziet art. 81 van de wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38).

Dit verbiedt de verwerking en overpakking van de doorvoergoederen. Wel is waar, de wet van 31 Maart 1828 (*Staatsblad* n°. 10) staat die overpakking in het publiek entrepôt toe, doch alleen in die handelsteden, waar de weder-uitvoer ter zee met vrijdom van regten onder de bij die wet bepaalde voorwaarden kan worden toegelaten. Onder die havens behoort echter Harlingen, de voornaamste plaats van waar de Friesche boter uitgevoerd wordt, niet. En wanneer ook later misschien hierin verandering kwame dan toch kon de overpakking, die in entrepôt en onder toezigt van ambtenaren geschiedt, geen bezwaar opleveren; althans is er dan overvloedig gelegenheid om tegen misbruik te waken.

Ook heeft de administratie het regt, om de doorvoergoederen te doen verzegelen of plomberen; van welke bevoegdheid altijd wordt gebruik gemaakt, wanneer de aard der goederen dit vordert.

Door het verkrijgen der bevoegdheid om, buiten en behalve de voorzorg van verzegeling, de doorgevoerde vaten boter van een herkenningsteeken te voorzien, zullen de waarborgen die men verlangt nog aanmerkelijk versterkt worden. Het bijgevoegde art. 6 (zie Nota van Wijzigingen) heeft de strekking daartoe. Wanneer van de in dit artikel verleende bevoegdheid gebruik wordt gemaakt door inbranding bijv. van het woord *Transit* op de fusten, zal het gevreesde kwaad op eene krachtdadige wijze worden tegengegaan.

Daarentegen acht de Regering het geenszins onbelangrijk, dat de stoomvaart van Harlingen op Engeland zooveel mogelijk worde aangemoedigd. Voor den uitvoer van producten van den landbouw uit Vriesland en Groningen moet dit hoogst belangrijk worden geacht. Daarin alweder gaan de belangen van handel en landbouw hand aan hand. De Regering gelooft dat het welbegrepen belang van de noordelijke gewesten des Rijks eerder eene vergemakkelijking van den doorvoer raadzaam maken, dan dat men welligt aanleiding geeft tot de oprigting eener stoombootdienst op de Oost-Friesche havens. — De onderwerpelijke voordragt is gedaan nadat deswege het advies van den Gouverneur van Vriesland en van de commissie van landbouw in dat gewest was gevraagd, en overeenkomstig het gevoelen van den Gouverneur voornoemd. Uit het advies van de commissie van landbouw in Vriesland is gebleken, dat dit collegie dezelfde bedenkingen koestert, welke in het Verslag van de Commissie van Rapporteurs zijn opgenomen, doch welke aan de Regering niet gewigtig genoeg zijn voorgekomen om eene uitzondering op den regel omtrent den doorvoer, welke overigens bij het algemeen

XVII. *Intrekking der wet van 29 December 1835 (Staatsblad n°. 41), regten op de granen en andere levensmiddelen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

tarief van regten is aangenomen, bij voortduur op de boter toe te passen.

§ 2. *Granen. a.* De bepaling van het regt op granen, in dier voege dat hetzelve in den handel door 30 gedeeld zoude kunnen worden, moet als ondoelmatig worden beschouwd, omdat de toepassing van de korting van f 2 per last, bij invoer onder Nederlandsche vlag, overal waar die te pas zoude kunnen komen, deze berekening toch zoude doen falen.

b, c, d. De onderscheidene bedenkingen, welke tegen het cijfer van het regt, zoo als dit is voorgedragen, aangevoerd zijn, hebben de Regering niet kunnen overtuigen dat dit cijfer te hoog of te laag is.

Wanneer men al aannemen wilde dat hetzelve al iets hooger is, dan hetgeen bij de wet van 4 December 1830 vastgesteld werd, hetgeen de Regering nog niet geheel kan toegeven, dan toch behoort men niet uit het oog te verliezen: *eensdeels* dat in 1830 geen fictief entrepôt voor granen werd verleend, en dat van het publiek of particulier entrepôt ook toen bezwaarlijk gebruik konde worden gemaakt, zoodat het invoer-regt bijna altijd betaald moest worden; *anderdeels*, dat bij de wet van 1830 uitvoerregten op de granen waren vastgesteld, die nu vervallen.

Een en ander geeft haar de overtuiging, dat de thans voorgedragen regten inderdaad voor den handel voordeeliger zijn, dan die welke bij de wet van 4 December 1830 waren vastgesteld.

Wanneer men voorts in aanmerking neemt, dat in Engeland het regt op de tarwe iets lager is dan het regt op deze graansoort, bij het ontwerp voorgedragen, doch dat de regten op de overige graansoorten volgens het Engelsche tarief òf met een hooger òf met gelijke regten worden getroffen, dan kan men niet inzien dat er eenige aanmerkelijke misverhouding tusschen de Nederlandsche en de Engelsche regten zoude bestaan.

Eindelijk komt het der Regering voor, dat het verschil tusschen de regten, in het ontwerp voorgedragen en die in het Verslag van de Commissie van Rapporteurs vermeld, niet noemenswaardig is, wanneer men opmerkt dat de maatstaf, waarnaar deze regten berekend zullen worden, het last van 30 mudden is.

Evenmin kan de Regering toegeven, dat het wenschelijk is het vaste regt hooger te stellen dan door haar is voorgedragen; zij kan dus het gevoelen niet deelen van die leden, welke het regt van het tarief van 1825 verlangen, of die een regt gelijk aan het gemiddelde van het tijdperk van 1835 tot 1845 wenschen.

Daardoor toch zoude het hoofddoel van de onderwerpelijke voordragt geheel verloren gaan: de waarborg namelijk tegen het gevaar dat de ingezetenen van Nederland, en meer bepaaldelijk de middelen mindere klassen, voor hunne eerste levensbehoeften geene prijzen zullen behoeven te betalen, die door kunstmatige middelen boven het natuurlijk peil zijn opgedreven.

Gepelde granen enz. De berekening, welke in het Verslag van de Commissie van Rapporteurs is opgenomen, gaat van eene stelling uit, welke volgens de bij de Regering voorhanden informatien niet geheel juist is. Het kan zijn dat bij het fabriceren van grove of scheepsgort slechts ongeveer 25 per cent aan gewigt verloren gaat; maar voor de fabricatie van parelgerst bedraagt het verlies ongeveer 40 per cent, voor zeer fijne soorten zelfs meer.

Dienvolgens is, bij de wet van 30 December 1840, de restitutie van invoerregten bij den uitvoer van parelgerst en grutten bepaald in de verhouding van drie mudden gerst voor honderd ponden grutten of parelgerst. Met een regt van 50 cents de 100 ponden, en het regt van f 5.50 per last op de gerst, zoude dus, wat deze artikelen betreft, voor de grondstof meer regten worden betaald dan voor het fabricaat. Daarenboven verliest men bij deze rekening geheel uit het oog, dat de kosten van het vervoer van grutten, uit den aard der zaak, minder moeten zijn dan die van gerst.

De Regering is dus van een ander standpunt uitgegaan. Zij heeft gemeend aan de pelderijen eenige meerdere bescherming te moeten verzekeren, dan die thans als wenschelijk wordt voorgedragen. De waarde van de parelgerst en de grutten dooreen op f 30 de 100 ponden rekenende, bedraagt een regt van 6 per cent der waarde hierop f 1.80, welk regt in het algemeen op fabricaten, waarbij de inlandsche fabrijkmatige nijverheid groot belang heeft, is gelegd.

Daarbij voegende hetgeen aan invoerregt voor de gerst betaald is, berekend in de verhouding van *drie* mud gerst tegen *honderd* pond grutten, verkrijgt men een bedrag van f 2.42. Het regt is voorgesteld op f 2.50.

Om echter het regt op een artikel van verbruik voor de geringere klasse niet te hoog te stellen, en om alzoo aan de gemaakte bezwaren te gemoet te komen, is de Regering bereid in eene vermindering van dit regt tot op f 2 de 100 ponden toe te stemmen.

Meel. De vermindering van regten op het meel acht de Regering mede onraadzaam. Wanneer men in aanmerking neemt, dat het molenaars-bedrijf, een bedrijf dat in het land volstrekt onmisbaar moet geacht worden, hier te lande, ten gevolge van de heffingswijze van den accijns op het gemaal, aan bijzondere lasten en bezwaren onderhevig is, veel meer dan buiten 's lands, dan mag men niet ligtvaardig dit beroep aan eene te groote concurrentie blootstellen. Voor de opbrengst van evengenoemden accijns is zulks in geenen deele wenschelijk. — Ook is, bij de vergelijking van het voorgestelde regt met den accijns van tarwemeel, geen acht gegeven op de omstandigheid, dat de aanvoer van meel met minder kosten gepaard gaat dan die van granen, en dat ongetwijfeld het opleggen en bewaren van meel minder kost dan het zolderen en bewaren van granen; noch ook op de omstandigheid, dat het van buiten 's lands aangevoerde meel bij de wet niet als accijnsgoed beschouwd wordt, en dus niet aan gedwongen opneming van het netto gewigt onderworpen is, in welke omstandigheid, zoo mede in het bedrag der wettiglijk toegestane tarra voor de vaten, ongetwijfeld nog een in die berekening niet vermeld voordeel is gelegen. De aanmerkelijke invoer tot consumtie, die in 1846 heeft plaats gehad, ten bedrage van 545,788 ponden (de algemeene aanvoer bedroeg 2,360,108 ponden), schijnt ook allezins aan te duiden dat het bestaande regt in geenen deele te hoog is.

De Regering kan zich wijders niet vereenigen met het denkbeeld, om een onderscheid tusschen de regten op tarwemeel en die op rogge- en maïsmeel daar te stellen. Het denkbeeld dat in het Verslag van de Commissie van Rapporteurs is voorgedragen, heeft bij het eerste aanzien den schijn, alsof alle bezwaren daarmede wegvallen, maar onder de bestaande wetgeving is hetzelve niet wel uitvoerlijk. Volgens deze toch hebben de ambtenaren met de visitatie der aangegevene goederen belast, eigenlijk de bevoegdheid niet om proeven van de goederen te nemen, maar moeten zij terstond verklaren, of zij de aangifte al dan niet als deugdelijk beschouwen, en in het laatste geval de goederen aanhalen. Om het voorgedragen denkbeeld te verwezenlijken, zoude men dus het beginsel der bestaande wet moeten veranderen, hetgeen minder raadzaam schijnt. Daarenboven houde men in het oog, dat die verwezenlijking zeer kostbaar en omslagtig zoude zijn. Voor de schatkist is de zaak te belangrijk, dan dat men in den regel van iedere partij slechts eene proef uit een enkel vat zoude kunnen doen nemen, de proefneming zouden dus omslagtig, tijdroovend en kostbaar worden. Bij invoer te lande zoude het zelfs moeijelijk zijn dusdanige proefneming te bewerkstelligen: de afgezonderde ligging van vele grenskantoren laat dit niet overal en altijd toe.

Voor eene onderscheiding tusschen de regten op tarwe- en roggebrood schijnt mede geene noodzakelijkheid te bestaan. Als handelsartikel kan het brood alleen belangrijk zijn voor zooverre de invoer plaats heeft om in de scheeps-consumtie te voorzien; doch in dat geval is de doorvoer over entrepôt bij de wet niet verboden.

De zemelen zijn aan hetzelfde regt als het *meel* onderworpen, omdat dezelve, uit den aard der zaak, bij uitnemendheid geschikt zijn om bedriegelijken invoer van meel te bemantelen en gemakkelijk te maken. Als handels-artikel hebben dezelve ook wel geene waarde, en althans niet voor den groothandel.

§ 3. *Slagtvee.* De vaststelling van de noodige verordeningen ten aanzien van den invoer van ziek vee, maken een onderwerp van beraadslaging bij de Regering uit.

Art. 3. De Regering heeft voldaan aan het verlangen, om artt. 7 en 8 van de wet van 29 December 1835 ook in het tegenwoordig ontwerp over te nemen. Zij had gemeend, tijdens de zamenstelling der eerste voordragt, dat de zaak als zeer onbeduidend konde beschouwd worden. Het belang toch, dat onder de wet van 29 December 1835 die bepalingen wenschelijk deed achten, zal bij de vaststelling van lagere invoer-regten vervallen. Van de bevoegdheid om granen in entrepôt te doen malen, is, voor zoover der Regering bekend is, nooit gebruikt gemaakt.

Art. 4. De beweegredenen tot de verlangde wijziging van dit artikel komen der Regering voor, op eenen billijken grondslag te berusten, weshalve zij in het begeerde uitstel van het tijdstip der invoering van de wet bewilligt.

Bij deze Memorie van Beantwoording was gevoegd de navolgende Nota van in het wets-ontwerp tot intrekking der wet van 29 December 1835 (*Staatsblad* n°. 41) te brengen Wijzigingen.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

In den *considerans*, 1ste regel, in plaats van *hebben genomen*, lees: » *genomen hebben*".

3de regel, in plaats van *te vervangen*, lees: » te doen vervangen".

XVII. *Intrekking der wet van 29 December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41), *regten op de granen en andere levensmiddelen.* (Nota's van Nadere Wijzigingen; Nader Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Art. 1 aldus te lezen:

» *De wet van* 29 *December* 1835 (Staatsblad *n°*. 41) *en die van* » 30 *December* 1840 (Staatsblad *n°*. 94) *worden ingetrokken*".

Art. 2. Den aanhef aldus te lezen:

» *Bij aanvulling en wijziging van het algemeen tarief van regten* » *op den in-, uit- en doorvoer, vastgesteld bij de wet van* 19 *Junij* 1845 » (Staatsblad *n°*. 28), *worden de regten op de hierna genoemde arti-* » *kelen bepaald als volgt:*

In de rubriek: *Granen, alle gepelde of gebroken granen*, enz., enz., in de kolom *invoer*, in plaats van f 2.50, te stellen, » f 2.00".

Na art. 3 drie nieuwe artikelen in te voegen, luidende:

» Art. 4. Voor indroogen en verspillen en voor het nemen van monsters, wordt op elke in entrepôt opgeslagen partij, in eens af, *één* ten honderd op de in entrepôt aangegeven hoeveelheid gekort, mits dat de partij minstens *ééne* maand in entrepôt verblijve. Wanneer zij langer dan een jaar in entrepôt verblijft, wordt andermaal eene korting van *één* ten honderd op de alsdan aanwezige hoeveelheid verleend.

» Art. 5. Aan de houders van granen in entrepôt kan door de administratie vergunning worden verleend om die voor uitvoer te doen malen, zonder betaling van regten, onder zoodanige maatregelen van voorzorg, als door haar noodig worden geacht tot verzekering van de regten en van den accijns op het gemaal.

» Art. 6. Behalve de voorzorg van bewaking of verzegeling, welke de administratie bevoegd is op doorvoer-goederen toe te passen, krachtens de wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38), over de heffing van de regten van in-, uit- en doorvoer en van de accijnsen, is zij mede bevoegd het vaatwerk, waarin de ten doorvoer aangegevene boter is gepakt, te doen voorzien van een door haar te bepalen herkenningsteeken, buiten kosten van den aangever.

Art. 4 van het ontwerp te vervangen door het nevensgaande:

» Art. 7. De tegenwoordige wet treedt in werking op den 1sten October 1847.

De Commissie van Rapporteurs is, na van den inhoud der vorenstaande Memorie van Beantwoording en der daarbij gevoegde opgave betrekkelijk het wets-ontwerp tot intrekking der wet van 29 December 1835 (*Staatsblad* n°. 41) kennis te hebben bekomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nieuwe overweging in de Afdeelingen wierd gevorderd; en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 26sten April 1847.

de Kempenaer.
Cost Jordens.
van Goltstein.
van Heemstra.
van Dam van Isselt.

14. NOTA VAN NADERE WIJZIGINGEN.

Art. 2 van regel 3 tot 16 aldus te lezen:

	MAATST.	INV.	UITV.	DOORV.
BOTER (eetbare)	100 pond	*f* 3.00	vrij	*f* 0.10
GRANEN, *tarwe* en *gepelde spelt*	het last	8.00	id.	0.50
» *rogge, maïs* of *Turksche tarwe*	id.	6.00	id.	0.50
» *gerst* en *mout* . . .	id.	4.50	id.	0.50
» *boekweit*	id.	5.00	id.	0.50
» *haver* en *ongepelde spelt*	id.	4.00	id.	0.50
» *boonen, wikken, erwten* en *linzen*	id.	6.00	id.	0.50
» *alle gepelde of gebroken granen*, als: grutten, gort, gepelde gerst, enz., niet afzonderlijk bij het tarief belast .	100 pond	2.00	id.	0.025

Bijvoegen nieuw Artikel 8.

De regten bepaald in art. 2 worden in de zitting van de Staten-Generaal van 1850 op 1851 aan herziening onderworpen en op nieuw geregeld.

15. NADER ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 6 *Mei* 1847.

Nadat de voorgedragene wet tot intrekking der wet van 29 December 1835 (*Staatsblad* n°. 41) in de Afdeelingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal was overwogen, en tengevolge van het Verslag daarvan door de Commissie van Rapporteurs opgemaakt, door de Regering was gewijzigd, een nader onderzoek in de Afdeelingen niet noodzakelijk gekeurd en tengevolge daarvan de openbare beraadslagingen over dezelve op heden aan de orde waren gesteld, heeft de Regering nog twee nieuwe wijzigingen in het ontwerp voorgesteld; de eerste behelzende eenige veranderingen in de regten bij art. 2 van het ontwerp bepaald; de andere bevattende de toevoeging van een nieuw artikel, vaststellende, dat de regten in art. 2 bepaald in de zitting van de Staten-Generaal van 1850 op 1851 aan herziening zullen worden onderworpen en op nieuw geregeld.

Deze wijzigingen zijn in de Afdeelingen opzettelijk onderzocht; op zeer weinige leden na hebben alle leden verklaard zich met de alzoo gewijzigde wet te kunnen tevreden stellen.

Aldus opgemaakt door de Commissie van Rapporteurs, den 6den Mei 1847

de Kempenaer.
Cost Jordens.
van Goltstein.
van Heemstra.
van Dam van Isselt.

XVIII. *Verlenging van den termijn van afsluiting voor bijzondere fondsen en voor de verevening van uitgaven op den achterstand.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

XVIII. Verlenging van den termijn van afsluiting voor bijzondere fondsen en voor de verevening van uitgaven op den achterstand.

Dit wets-ontwerp is in de Zitting van 3 Mei 1847 zonder beraadslaging aangenomen.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 8sten Maart* 1847.

Edel Mogende Heeren!

Het ontwerp van wet, dat hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging wordt aangeboden, strekt tot verlenging van de termijnen bepaald tot afsluiting van de bijzondere fondsen, welke vermeld zijn in de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9), en voor de verevening der uitgaven op den achterstand, vastgesteld bij de wet van denzelfden dag (*Staatsblad* n°. 10).

In de Memorie van Toelichting, het voorschreven ontwerp vergezellende, zijn de redenen uiteengezet, welke tot hetzelve aanleiding hebben gegeven.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 7den Maart 1847.

WILLEM.

2. WETS-ONTWERP *tot verlenging van de termijnen bepaald tot afsluiting van de bijzondere fondsen, welke vermeld zijn in de wet van den 10den Februarij* 1844 (Staatsblad *n°.* 9) *en voor de verevening der uitgaven op den achterstand, vastgesteld bij de wet van denzelfden dag* (Staatsblad *n°.* 10.)

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, binnen de termijnen bepaald bij art. 3 van de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9), tot opheffing en afsluiting van bijzondere fondsen, en bij art. 4 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), betrekkelijk den achterstand over 1840 en vroeger, niet hebben kunnen worden tot stand gebragt de vereveningen van uitgaven daarbij voorzien, en dat dus alnog een nadere termijn bij de wet behoort te worden geopend om tot die verevening te geraken.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De termijnen tot opheffing en afsluiting van de bijzondere fondsen en tot verevening van de uitgaven betrekkelijk den achterstand over 1840 en vroeger, bepaald bij de wetten van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9 en 10), worden verlengd; zullende de opheffing en afsluiting der fondsen plaats hebben, en de bewijzen van uitgaven voor den achterstand ter Algemeene Rekenkamer moeten zijn overgebragt vóór den *eersten Januarij* 1848.

Art. 2. De baten en lasten van den achterstand, vermeld in de staten gevoegd bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10) en die van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40), moeten worden beschouwd als geraamd, zoodanig echter, dat de uitgaven niet kunnen te boven gaan de sommen voor elk der afdeelingen in de eerstgemelde wet en bij de laatstgenoemde wet aangewezen.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij art. 3 van de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9), tot opheffing van bijzondere fondsen, is een termijn van zes maanden voor derzelver afsluiting bepaald, en bij art. 4 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10) is vastgesteld, dat de verevening der uitgaven, den achterstand betreffende, moet zijn tot stand gebragt uiterlijk vóór den eersten Januarij 1846.

Eerstgemelde wet is den 13den Februarij 1844 uitgevaardigd, en de zes maanden voor de afdoening bepaald, verschenen den 13den Augustus van dat jaar.

Ofschoon de bewijzen van uitgaven vóór dien dag bij de Algemeene Rekenkamer waren overgebragt, is de verevening door dat collegie niet vóór het verschijnen van den termijn tot stand gebragt, en vermeende daarna de kamer, dat de zes maanden, bij de wet bepaald verloopen zijnde, de verevening op dien grond door haar geweigerd moest worden.

Voor den achterstand over 1840 en vroeger zijn de noodige bewijsstukken van uitgave bij de kamer overgebragt:

in 1844 voor	f	1,469,612.43[5]
6 Junij 1845		677,581.10
14 » »		23,295,506.33[5]
5 Julij »		1,335,998.86
20 December 1845		13,419,185.91[5]
te zamen voor	f	40,197,914.64[5]
Hiervan is bij de kamer verevend		25,512,600.90
De verevening is nog onbekend van	f	14,685,313.74[5]

maar van de bewijsstukken, overgebragt op den 14den Junij en den 5den Julij 1845, zijn door de kamer den 29sten December 1845 met aanmerking teruggezonden voor f 1,272,070.83.

De gevraagde inlichtingen zijn daaromtrent medegedeeld den 22sten Januarij 1846, en de kamer heeft bij missive van den 5den Februarij 1846 te kennen gegeven, dat eene aanvrage van f 288,303.99, tot laatstgemelde som behoorende, door haar zal worden verevend.

Intusschen is ook deze zaak daarbij gebleven, en de kamer heeft, op grond van het verloopen van den termijn voor den achterstand met den 1sten Januarij 1846, in verdere vereveningen zwarigheid gevonden.

Men vermeende aan de zijde der Regering te mogen vertrouwen, dat de Algemeene Rekenkamer de bij haar vereischte verevening ook later niet weigeren zou, wanneer de stukken bij haar tijdig waren ingekomen, doch dat door de onderlinge overleggingen omtrent die stukken en de uitgaven daarin vermeld, de afdoening eenigermate werd vertraagd.

Dit vertrouwen achtte men te eerder te mogen voeden, vermits ten aanzien van de uitgaven op de begrootingen van staatsuitgaven geene zoo strenge opvatting door de kamer wordt gevolgd; doch het is gebleken dat, eenmaal de termijn dáár zijnde ten aanzien van de fondsen en van den achterstand, alle verevening geweigerd wordt, ook van stukken welke vroeger waren aangeboden en waarover briefwisseling aanhangig is.

Als beweegreden voor deze verschillende wijze van behandeling wordt door de Algemeene Rekenkamer aangevoerd, dat zij, volgens art. 31 van hare instructie, bevoegd is om voor de uitgaven op de algemeene begrooting, ook nog na den termijn tot indiening der rekening bepaald, en dus latere boekingen te doen, hetgeen niet uitdrukkelijk is bepaald met opzigt tot uitgaven op rijksfondsen.

Van daar de vertraging in de gewenschte geheele afsluiting van de fondsen vermeld in de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9) en van den achterstand van 1840 en vroeger, en de noodzakelijkheid om, volgens het te kennen gegeven verlangen van de Algemeene Rekenkamer, een naderen termijn voor de verevening der bedoelde uitgaven te bepalen; kunnende die nadere bepaling dan ook te stade komen ten aanzien van de uitgaven wegens tegemoetkoming voor de schaden voor militaire inundatien, welke volgens de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40) gerekend worden tot den achterstand te behooren.

De nieuwe termijnsbepaling zou ook, naar het gevoelen van de Algemeene Rekenkamer, zich behooren uit te strekken tot het einde van het loopende jaar, en dan tevens te worden beslist, dat de baten en lasten van den achterstand bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), niet moeten beschouwd

XVIII. *Verlenging van den termijn van afsluiting voor bijzondere fondsen en voor de verevening van uitgaven op den achterstand.* (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

worden als onveranderlijk vastgesteld, maar slechts als geraamd, ten einde later moeijelijkheid uit dien hoofde, bij het doen van verantwoording, weg te nemen.

Naar aanleiding van deze aan den dag gelegde gevoelens van de Algemeene Rekenkamer, wordt een ontwerp van wet ter wegneming van de opgekomene zwarigheden bij deze aan de overwegingen der Staten-Generaal onderworpen.

---

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 27 *April* 1847.

§ 1. Het wets-ontwerp bij Koninklijke boodschap van 7 Maart aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden, bevat twee onderscheidene zaken: 1°. de verlenging van den termijn van afsluiting voor drie bijzondere fondsen, welke termijn, volgens de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9), den 13den Augustus 1844 zou verstreken zijn; — 2°. de verlenging van den termijn van verevening der uitgaven, den achterstand betreffende, welke laatste termijn, volgens de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), op den 1sten Januarij 1846 was vervallen.

In geen der beide gevallen was de verevening vóór den afloop der bepaalde termijnen geschied, ofschoon volgens de Memorie van Toelichting de noodige bewijsstukken vóór de vervaldagen bij de Rekenkamer waren overgebragt; maar de overgebleven tijd tusschen die overbrenging en de vervaldagen schijnt te kort te zijn geweest om de verevening in tijds tot stand te brengen; en nu wordt daartoe voor de beide gevallen een nieuwe termijn voorgedragen, en wel die van 1°. Januarij 1848.

§ 2. Maar hierbij bepaalt zich het wets-ontwerp niet: het wil voor den achterstand meer — namelijk slechts *overbrenging* der bewijsstukken bij de Rekenkamer, in plaats van *verevening* door dezelve, binnen den nieuwen termijn; het bevat, ten tweede, nog deze bepaling, dat de baten en lasten van den achterstand, *vastgesteld* bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), nu moeten worden beschouwd als *geraamd*, hetgeen volgens de Memorie van Toelichting het gevoelen der Rekenkamer is; het strekt eindelijk deze laatste bepaling ook uit tot de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40), welke alleen tot dit einde, en zonder daarvoor een bepaalden termijn van verevening te stellen, hier wordt genoemd.

§ 3. De Regering vermeende dat het overbrengen der bewijsstukken vóór afloop der respective termijnen genoeg was. De Rekenkamer achtte zich verbonden aan de wetten, welke bepalen dat er vóór afloop dier termijnen afgesloten of verevend moet zijn, en acht zich alzoo onbevoegd om na dezelve af te sluiten of te vereffenen. Eene nieuwe wet werd dus vereischt om die zaak te regelen.

§ 4. Bij het onderzoek van dit wets-ontwerp in de Afdeelingen hebben sommige leden zich de vraag gedaan, welke de eigenlijke strekking van hetzelve zou zijn: is die blootelijk eene verlenging van den termijn van afsluiting voor de bedoelde bijzondere fondsen en voor de verevening van uitgaven op den achterstand? — of ligt er als hoofdbedoeling in, om wat nopens den achterstand in 1844 bepaaldelijk is vastgesteld, weder op een onzekeren voet te brengen, waaromtrent aan het slot der Memorie van Toelichting met enkele woorden gesproken wordt? Naar het oordeel dier leden waren bovendien, bepaaldelijk omtrent den achterstand, de baten zoowel als de lasten geregeld, terwijl er nu alleen van de uitgaven wordt gesproken. Men konde zich dit niet wel verklaren, daar de betrokken wet van Februarij 1844 niet te beschouwen is als eene begrootingswet van ontvangsten en uitgaven welke onzeker zijn maar als eene regelingswet van ontvangsten en uitgaven, welke reeds waren geschied, of althans waren opgegeven te hebben plaats gehad toen die wet werd aangeboden.

§ 5. Deze meening is echter bestreden: regelings-wetten waren zoo min bij de instructie voor de Algemeene Rekenkamer als bij de Grondwet bekend; — de wet van Februarij 1844 kon dus niet anders dan als eene begrootingswet worden aangemerkt; en al stond in art. 1, dat de sommen worden vastgesteld, dan zag men daarin toch niets anders dan de grondwettige uitdrukking van art. 123, waar evenzeer gezegd wordt, dat de uitgaven worden vastgesteld, zonder dat daaraan immer een ander denkbeeld is gehecht, dan dat van vaststelling van een maximum van uitgaven.

§ 6. Veel meer algemeen heeft men met leedwezen de vertraging bespeurd der afsluiting van de fondsen in quaestie, welke, volgens art. 3 der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9), reeds op 13 Augustus van dat jaar had moeten plaats hebben; alsmede het verschuiven der verevening van de uitgaven, den achterstand betreffende, welke, volgens art. 4 der wet van denzelfden dag (*Staatsblad* n°. 10), voor den 1sten Januarij 1846 had moeten zijn tot stand gebragt. Men vond hierin een bewijs, dat de orde in het beheer der geldmiddelen nog wel wat te wenschen overlaat.

§ 7. Men merkte algemeen op, dat de thans gevolgde weg van herstel reeds vrij wat vroeger had kunnen ingeslagen worden, vooral ten opzigte van de drie af te sluiten fondsen. Immers volgens het Verslag der Algemeene Rekenkamer over 1844, was het verschil omtrent die fondsen reeds voor het einde van dat jaar behandeld; blijkens het Verslag over 1845, was de zaak een jaar lang in denzelfden toestand gebleven, en nu is er wederom een groot jaar verloopen, alvorens ter afdoening voorgedragen is deze afsluiting, welke eigenlijk met de zaak van den achterstand niets gemeen heeft, en reeds zoo lang geleden op zich zelve geregeld had kunnen worden.

§ 8. Men had bij deze gelegenheid voorts niet onopgemerkt gelaten, hoe, blijkens hetzelfde Verslag der Rekenkamer, nog zeer onlangs onopgeruimd waren *vijf* van de *negen* speciale fondsen, welker opheffing reeds bevolen was bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9), terwijl *twee* derzelve nog onafgedaan zijn, of dit ten minste den 27sten October ll. nog waren. De wensch naar opheffing zooveel mogelijk van de nog bestaande speciale fondsen, ten einde al meer en meer alle ontvangsten en alle uitgaven op de begrooting gebragt te zien, kwam hierbij ook weder ter sprake.

§ 9. In het straks aangehaalde Verslag over 1844 leest men: » dat, bij gebrek van de vereischte beschikbaarstelling, die eerst » op den 18den Augustus 1844 ter kennis van de Rekenkamer was » gekomen, de verevening aldaar ter behoorlijker tijd niet moge- » lijk was geweest." Sommige leden vroegen, hoe dit overeen te brengen was met het begin der Memorie van Toelichting, volgens welke zij meenden, dat die beschikbaarstelling reeds vroeger, en wel voor den fatalen termijn van 13 Augustus, bij de Rekenkamer zou zijn overgebragt.

§ 10. De zinsnede welke op de zoo even vermelde uit het Verslag der Rekenkamer volgt, spreekt van het roijement van uitgaven ter zaken der drie fondsen, bij het ontwerp van wet bedoeld; en dit gaf aanleiding tot de vraag, of er soms nog andere redenen van verschil met de Rekenkamer bestonden, behalve de aangehaalde van het verloopen van den gestelden termijn, — want

§ 11. zoo er geene andere reden is, en alles bevindt zich behoorlijk geregeld, waarom dan geene dadelijke termijn-afsluiting bij de wet te bepalen, in plaats van die nog bijna een jaar (tot 1 Januarij 1848) uit te stellen, zoo als art. 1 van dit ontwerp aangeeft.

§ 12. Wat nu meer bepaald den achterstand betreft, waren sommigen bevreesd, dat de ondervonden vertraging een nadeeligen invloed zal hebben op de finantien van den Staat, hetzij door het niet ontvangen van renten waarop gerekend was, hetzij door het betalen van renten voor sommen welke vroeger hadden moeten zijn afgedaan, hetgeen zij afleiden uit den inhoud der staat, gevoegd bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10).

§ 13. In het stelsel der Rekenkamer zelve, kon men ook niet wel begrijpen hoe zij, na het verstrijken van den termijn voor de verevening van dien achterstand, bij de evengenoemde wet gesteld, dat is na 1°. Januarij 1846, nog had kunnen vereffenen de ƒ288,303.99, in de Memorie van Toelichting genoemd.

§ 14. Algemeen wenschte men, daar de verevening van den achterstand volgens het aangeboden ontwerp nog bijna een jaar zou achterwege blijven, reeds nu eene opgave te ontvangen van den tegenwoordigen stand van deze belangrijke zaak.

§ 15. Daar in de vorige wet op den achterstand niet gewaagd is van te verwachten, doch pas na den termijn van verevening ingekomen baten, noch van wat daarmede zou te doen wezen, zoo was men begeerig te weten of er zoodanige zijn af te wachten, en of het niet voegzaam ware bij deze wet daaraan eene vaste bestemming te geven.

§ 16. Alsnu tot het wets-ontwerp overgaande, vond men vrij algemeen de overwegingen er van onvolledig, want daarin werd niets vermeld betrekkelijk de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40), waaromtrent toch ook in art. 2 voorzieningen voorkomen; en er moest naar sommiger oordeel ook in gesproken worden van de nu volgens art. 1 aan de wet nopens den achterstand te ge-

XVIII. *Verlenging van den termijn van afsluiting voor bijzondere fondsen en voor de verevening van uitgaven op den achterstand.* (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

ven wijziging, daarin bestaande, dat, terwijl de vroegere wet (10 Februarij 1844, *Staatsblad* n°. 10) bij art. 4 de *verevening* van den achterstand vóór 1°. Januarij 1846 bepaalde, het gezegde art. 1 thans slechts wil de *overbrenging* der bewijzen van uitgaaf vóór 1°. Januarij 1848, waarmede op dat verlengde tijdstip de zaak nog geenszins zal zijn afgedaan.

§ 17. Minder juist vond men het ook, in de overwegingen te stellen, dat de onderwerpelijke afsluiting en verevening » niet » hebben *kunnen* worden tot stand gebragt"; — men zou liever lezen: » dat zij *niet zijn* tot stand gebragt".

§ 18. Bij art. 1 moet men herhalen, wat ter zake der overwegingen bij § 12 reeds in het voorbijgaan is gezegd, dat het wets-ontwerp nu, in plaats van *verevening* vóór 1°. Januarij 1848, slechts *overbrenging* der bewijzen van uitgaaf voor den achterstand bepaalt, zoodat ook na dien termijn de verevening, waar het eigenlijk om te doen is, nog lang achterwege kan blijven, want er wordt voor die verevening nu geen termijn hoegenaamd gesteld.

§ 19. Eene meer letterlijke opmerking op art. 1 was deze, dat men niet wel *verlengen* kon een termijn, welke was verstreken; maar liever eene uitdrukking bezigen moest, welke aan wederopening van een nieuwen termijn, tot zekeren tijd toe, zou doen denken.

§ 20. Bij art. 2 is de vraag herhaald, in § 4 van dit Verslag opgenomen. Bepaaldelijk omtrent de wet van tegemoetkoming in de schade van de militaire inundatien (wet 9 Mei 1846, *Staatsblad* n°. 40), vroeg men waarom de daarbij *stellig toegestane* zes tonnen gouds nu wederom werden beschouwd als slechts geraamd. Maar dit is weder op dezelfde wijze als bij § 1 bestreden, met bijvoeging dat de wet van 9 Mei zoo stellig bepaalt, dat die f 600,000 geheel onder de bedoelde belanghebbenden moeten worden verdeeld, dat daarvan niet kan afgeweken worden: maar dat niettemin het beschouwen als *geraamd* zijn dier som, nuttig zou kunnen zijn, al was het bij voorbeeld maar voor het geval dat een ingezeten het hem toegewezen aandeel niet aannam, of zulk een aandeel niet werd opgevorderd.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 25sten Maart 1847.

Dit Verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 24sten April 1847, de navolgende *Memorie van Beantwoording* ontvangen:

§§ 2 en 3. Men heeft vermeend dat de wetgever moeijelijk den morelen tijd konde vaststellen, die tot onderzoek der bewijsstukken, toelichting der uit dat onderzoek gesprotene bedenkingen, nader onderzoek en verdere briefwisselingen *kan* benoodigd zijn; en dat dus tot de eigenlijke verevening bij, of definitieve bekrachtiging door de Algemeene Rekenkamer, geen stellige termijn bepaald behoorde te worden.

De vorige termijnsbepalingen achtte men toepasselijk op de Departementen van Algemeen Bestuur, en had zich geene zoo strenge opvatting van de Algemeene Rekenkamer voorgesteld, als gebleken is bij dezelve te bestaan.

Om niet in dezelfde zwarigheid te vervallen, bepaalt de wet nu alleen den tijd voor de *overbrenging.*

Eene termijnsbepaling voor de afdoening bij de Kamer acht men minder noodig, doch zij kan in de wet opgenomen en dan nog *drie* maanden later dan voor de overbrenging gesteld worden.

§§ 4 en 5. Uit het hiervoren aangemerkte blijkt voldoende dat er geene andere bedoeling bestaat, dan om aan de Algemeene Rekenkamer eene vrijheid te verleenen die zij meent niet te bezitten, namelijk van na 31 December 1845 de uitgaven van den achterstand en die van de bijzondere fondsen na 13 Augustus 1844, te mogen verevenen. Het gedrag der Regering bevestigt zulks. Zoo de Algemeene Rekenkamer geen bezwaar had gevonden, zou dit wets-ontwerp niet zijn voorgesteld. Met het aangevoerde bij § 5 kan men zich volkomen vereenigen: wetten omtrent den achterstand en opheffing van bijzondere fondsen zijn even als de begrootingen *ramingen*, en het staat aan de Algemeene Rekenkamer, om ten slotte het juiste bedrag uit te maken; dit alleen heeft men op het oog gehad, toen in de Memorie van Toelichting gesproken is van het niet onveranderlijke der sommen in de vorige wetten vermeld.

§ 6. In deze vertraging ligt, naar men vertrouwt, geen bewijs tegen de orde in het beheer der geldmiddelen. Bij de Regering bestond het gevoelen, dat, evenmin als bij de verordeningen omtrent de gewone begrootingswetten, de bedoeling der wetgeving had kunnen zijn den termijn voor te schrijven, binnen welken alle onderzoek ter Algemeene Rekenkamer moest zijn afgeloopen, doch dat collegie vermeende niet tot dat gevoelen te kunnen toetreden, maar achtte zich gebonden door de bewoordingen van de wet.

§ 7. Eene vroegere aanbieding kon moeijelijk geschieden; vermits de batige saldo's dier fondsen aan de baten van den achterstand zijn toegevoegd (art. 3 der 5de afdeeling en die saldo's eerst na verevening der uitgaven als definitief geconstateerd zijn aan te merken, kwam het voegzaam voor beide zaken in verband met elkander te beschouwen.

In allen gevalle kon de Regering geene nadere wet voorstellen, zoodanig zij nog de hoop niet had opgegeven om de Rekenkamer te overtuigen van de nutteloze bekommering, welke door haar wordt opgeworpen, ofschoon dan ook de Regering moest eerbiedigen dat dit collegie niet tegen zijne overtuiging handelde.

§ 8. Omtrent het eerste dezer fondsen is men reeds met de afdoening gevorderd; het noodige tot afdoening van het tweede is bereids ter Algemeene Rekenkamer overgebragt.

§ 9. Het ter beschikbaarstelling, naar het inzien der Algemeene Rekenkamer, vereischte Koninklijke besluit, is genomen op 6 Augustus 1844 onder n°. 77, en dus binnen den termijn van zes maanden, die eerst den 13den Augustus 1844 was verstreken, terwijl den 5den dier maand de bewijsstukken van uitgaaf bij de Kamer waren overgebragt. Men kon niet vermoeden dat eenige geringe vertraging in de toezending aan de Rekenkamer van een afschrift van gezegd besluit, hetgeen in dit geval voor eene bloote formaliteit te houden was, het gevolg zou hebben, dat de Kamer zich tot de verevening der bewijsstukken van uitgaaf onbevoegd zou verklaren.

§ 10. De Algemeene Rekenkamer had zwarigheid gevonden in de admissie van eenige geringe uitgaven, ten bedrage van f 42.85, wier onderwerp haar voorkwam niet genoegzaam te strooken met de bewoordingen der wet.

Ofschoon dat gevoelen niet deelende, had het Departement van Financien berust in de afwijzing dier uitgaaf-stukken; voorts was dat Departement toegetreden tot het denkbeeld om de kosten der leeningen voor de droogmaking van het Haarlemmermeer niet te brengen ten laste van het fonds in den achterstand begrepen voor kosten der leeningen van verschillenden aard, en om daartegen de bijdrage voor de eerstgenoemde kosten aan hetzelve fonds toegekend, uit den ontvang te doen vervallen; — die bijdrage, zoowel als de werkelijk gevallene kosten, zijn nu teruggebragt tot de fondsen voor de bedoelde droogmaking bestemd.

Dit zijn de eenige en weinig beteekenende verschillen in beschouwing, welke zich ten aanzien van de bijzondere uitgaven tot hiertoe tusschen de Regering en de Algemeene Rekenkamer hebben voorgedaan.

§ 11. De bepaling van afsluiting voor 1°. Januarij 1848 is voorgesteld tot volkomen zekerheid dat alles binnen dezelve zal kunnen afloopen.

Intusschen heeft men, bij nadere overweging en vermits de bewijzen van uitgaven, tot den achterstand behoorende, reeds alle bij de Kamer zijn gebragt geweest en het alleen aankomt op de voldoening aan sommige bedenkingen, waarmede men gereed is, geene zwarigheid gevonden om den termijn van overbrenging nu voor te stellen op drie maanden na de afkondiging der wet en dus aan de hier gemaakte bedenking te voldoen.

§ 12. Geene wezenlijke schade is daaruit te duchten, maar wel heeft de vertraging ongerief voor het Departement van Financien te weeg gebragt, daar anderzins door hetzelve reeds de volledige rekening en verantwoording over den achterstand had kunnen worden opgemaakt.

Dat Departement had zich niet kunnen voorstellen, dat de Kamer door hare strenge beschouwingen alleen omtrent de tijdsbepaling, zulke onoverkomelijke bezwaren aan de gewenschte vereffening zou hebben in den weg gesteld.

Alle bewijsstukken van uitgave, oorspronkelijk onder den achterstand gebragt, reeds overgebragt zijnde, moet het tegenwoordig wets-ontwerp, immers het 1ste artikel van hetzelve, alleen verhinderen, dat de afdoening gestaakt blijve, nu er aan de zijde der Regering aan de wet is voldaan, zooveel dit van haar afhing.

§ 13. Bij de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat de Rekenkamer te kennen gegeven had, bij missive van 5 Februarij 1846, dat de som van f 288,303.99 door haar *zal* worden verevend.

Dat collegie schijnt dus toen nog niet stellig in het denkbeeld te hebben gestaan, dat na 31 December 1845 dusdanige verevening niet vermogt plaats te vinden; tot welk denkbeeld eerst

XVIII. *Verlenging van den termijn van afsluiting voor bijzondere fondsen en voor de verevening van uitgaven op den achterstand.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Nota van Wijzigingen.)

naderhand gekomen zijnde, is dien ten gevolge de verevening der bedoelde f 288,303.99 door haar mede geschorst.

§ 14. De Memorie van Toelichting bij het wets-ontwerp aangeboden, bevat eene algemeene doch volledige aanwijzing van den stand der zaak onder 31 December 1845.

Eene meer bijzondere opgave van elk der ter verevening ingezonden posten zou, des noods, kunnen plaats hebben, maar wordt voor geheel overbodig gehouden, aangezien zoodanige staat nog verandering ondergaan kan, ten gevolge van verschil van inzigten met de Rekenkamer als anderzins, en dus welligt niet juist zou overeenstemmen met de later aan de Staten-Generaal mede te deelen afzonderlijke rekening en verantwoording wegens dit onderwerp, waardoor minutieuse uitleggingen noodig zouden worden, die eigenlijk alleen aan de Algemeene Rekenkamer betreffen.

§ 15. Het is niet te verwachten dat verder eenige belangrijke bate inkomen zal; mogt dit echter het geval worden, dan zal dezelve hare aanwijzing, overeenkomstig de bestaande algemeene verordeningen, vinden onder de toevallige baten van de dan loopende dienst; — er wordt geene wet vereischt om zulk eene bestemming te geven.

§ 16. Door eene bijvoeging, dat de Rekenkamer binnen drie maanden na den termijn voor de overbrenging zal verevenen, wordt de wet vollediger en aan den daaromtrent aan den dag gelegden wensch is alzoo voldaan.

Het was onnoodig in de overwegingen te spreken van de wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40), betreffende de militaire inundatien; doch ten einde alle hinderpalen omtrent de afdoening der zaken van den achterstand weg te nemen, heeft men de uitvoering van de evengemelde wet daarmede niet meer verbonden. Die wet bevat geene termijnsbepaling voor de verevening; — de aanwijzing is volgens art. 2 geschied op hetgeen *zal vrijvallen* van de gelden voor den achterstand bestemd; en geheel afzonderlijk behandeld wordende, zoo als de zaak daarvoor met de daad rijp is, zal niets meer in den weg staan om den achterstand af te sluiten, en dus het vrijvallende te doen kennen, waarop de wet van den 9den Mei 1846 eene nieuwe aanwijzing heeft gedaan.

§ 17. Het zijn enkel de inzigten der Rekenkamer die aan de verevening hebben in den weg gestaan, zoo als hiervoren bij herhaling is gezegd; intusschen kan aan de hier gewenschte verandering zeer wel worden plaats gegeven.

§ 18. In welken zin de vroegere wetsbepaling door de Regering was opgevat, is reeds bij § § 2 en 3 gemeld; maar ten einde alle onzekerheid weg te nemen, wordt nu een termijn voor de overbrenging der bewijsstukken en een andere van *drie* maanden voor de verevening ter Algemeene Rekenkamer bepaald.

§ 19. Aan deze bedenking toegevende, wordt in art. 1 nu gesteld: » de termijnen worden nader vastgesteld, in dier voege, » dat de opheffing" enz.

§ 20. Bij het tweede gedeelte dezer paragraaph wordt de zaak uit het ware oogpunt beschouwd; doch zoo als het ontwerp nu is ingerigt, zal het alleen moeten strekken om den spoedigen en geregelden afloop der bepalingen van de wetten van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9 en 10) te verzekeren.

Bij deze Memorie was de navolgende opgave gevoegd:

OPGAVE VAN WIJZIGINGEN *in het ontwerp van wet tot verlenging van den termijn van afsluiting van bijzondere fondsen en voor de verevening van uitgaven op den achterstand.*

In den *considerans*, 9den regel, in plaats van: *hebben kunnen worden*, te stellen: » zijn".

Artikel 1, 5den regel, weg te nemen: *verlengd*; *zullende*, en in plaats te stellen: » nader vastgesteld, in dier voege dat"

Aan het einde weg te nemen de woorden: *vóór den eersten Januarij* 1848, en in plaats te stellen: » binnen drie maanden » na de afkondiging dezer wet: de verevening ter Algemeene » Rekenkamer geschiedt binnen drie maanden na die overbrenging."

Artikel 2, 3den en 4den regel, weg te nemen de woorden: *en die van den 9den Mei* 1846 (*Staatsblad* n°. 40).

De Commissie van Rapporteurs is, na van den inhoud der vorenstaande Memorie van Beantwoording en der daarbij gevoegde opgave van wijzigingen betrekkelijk het ontwerp van wet tot verlenging van den termijn van afsluiting voor bijzondere fondsen, en voor de verevening van uitgaven op den achterstand, kennis te hebben bekomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nieuwe overweging in de Afdeelingen wierd gevorderd; en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden,

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 26sten April 1847.

De Monchy.
Gevers van Endegeest.
Van Leeuwen.
Hooft
Bijleveld.

5. AANVULLING VAN DE NOTA VAN WIJZIGINGEN *opgenomen in het Algemeen Verslag.*

Art. 2, de beide laatste regels, weg te laten de woorden: » *in* » *de eerstgemelde wet en bij de laatstgenoemde wet*"

XIX. *Tijdelijk instandhouden van bepaalde wetten in het Hertogdom Limburg.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

XIX. Tijdelijk in stand houden van bepaalde wetten in het Hertogdom Limburg.

Dit wets-ontwerp is zonder beraadslaging in de Zitting van 3 Mei 1847 aangenomen.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van* 11 *Maart* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij bieden aan U Edel Mogenden bij deze ter overweging aan een ontwerp van wet, strekkende om de bepalingen der wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) andermaal te vernieuwen en voor den tijd van één jaar in volle kracht te doen blijven.

De redenen, welke tot dit voorstel hebben geleid, worden aangewezen in de Memorie van Toelichting, door welke het wets-ontwerp vergezeld is.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 9den Maart 1847.

WILLEM.

2. WETS-ONTWERP, *strekkende om de bepalingen der wet van* 31 *Mei* 1843 (Staatsblad *n°.* 20) *andermaal te vernieuwen en voor den tijd van één jaar in volle kracht te doen blijven.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de Ons, bij de wetten van den 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) en van den 22sten Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 20), telkens voor den tijd van twee jaren, toegekende bevoegdheid, om sommige der wetten en verordeningen, bedoeld bij art. 1 der wet van den 26sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 15), niet in het hertogdom *Limburg* in te voeren, maar de tot dezelfde onderwerpen betrekkelijke, in dat gewest toen geldende wetten en verordeningen, hetzij geheel, hetzij ten deele, in stand te houden, met den 3den Junij dezes jaars zal komen te vervallen;

dat intusschen de omstandigheden het aan Ons voorbehouden van die bevoegdheid alsnog voor eenigen tijd eischen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De bepalingen der wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) worden andermaal vernieuwd en blijven in volle kracht voor den tijd van één jaar, en alzoo tot den 3den Junij 1848.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de wetten van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) en 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 20) zijn eenige Belgische wetten en verordeningen in het hertogdom *Limburg* voorloopig in stand gehouden, telkens voor een tijdvak van twee jaren, welke verstreken zullen zijn op den 3den Junij aanstaande.

De redenen, welke aanleiding hebben gegeven tot het uitvaardigen van die wetten, bestaan nog bij voortduring en zijn herhaaldelijk in het breede ontwikkeld in de Memorien van Toelichting, die in der tijd bij het aanbieden der wets-ontwerpen aan de Staten-Generaal zijn medegedeeld.

Tot die toelichtingen meent men kortheidshalve te kunnen verwijzen en zich te gedragen, nademaal het aangeboden wets-ontwerp geheel overeenstemt met de laatst uitgevaardigde wet van 22 Mei 1845, met uitzondering alleen van den tijd, gedurende welken de bedoelde Belgische wetten en verordeningen nog in werking zullen kunnen blijven; dezen tijd heeft men gemeend, in plaats van op *twee* jaren, zoo als bij de vorige wetten was geschied, te kunnen bepalen op hoogstens *één* jaar, in de verwachting dat, vóór den afloop van dat éénjarig tijdvak, de bij de Regering in behandeling zijnde wetten, ter uitvoering van art. 6 der Grondwet, op de schutterijen, en op de jagt en visscherijen, in werking zullen zijn gebragt, waardoor de noodzakelijkheid tot het in stand houden der Belgische wetten en verordeningen in het hertogdom *Limburg* van zelve zal ophouden te bestaan.

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 26 *Maart* 1847.

Bij art. 1 der wet van 26 Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 15) werd, krachtens de vereeniging van het hertogdom Limburg met het koningrijk der Nederlanden, een einde gemaakt aan den exceptionelen toestand, waarin dat hertogdom destijds nog verkeerde met betrekking tot de aldaar geldende wetten en verordeningen, en werden alle de zoodanige voor dat hertogdom verbindende verklaard, die, hetzij van Nederlandschen, hetzij van vroegeren oorsprong, op 1°. Augustus 1830 van kracht waren in de streken toen uitmakende het grondgebied van dat hertogdom; terwijl bij diezelfde wet aldaar ingevoerd werden alle de Nederlandsche wetten en verordeningen, die *na* den voorz. 1sten Augustus 1830 vastgesteld en in het *Staatsblad* opgenomen waren. Bij artt. 2 en 3 dier wet werden die wetten en verordeningen verder in werking gebragt binnen één jaar, te rekenen van den dag der afkondiging van de eerstgenoemde wet; tenzij de Koning goed mogt vinden de toen in Limburg geldende Belgische wetten omtrent enkele onderwerpen nog voor den tijd van één jaar, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, in stand te houden, wanneer de bedoelde afschaffing en invoering onmogelijk, of ter zake van algemeen belang nadeelig of ondienstig mogt bevonden worden. Verdere verlenging mogt volgens art. 3 dier wet alleen worden toegestaan bij eene andere wet.

Dien ten gevolge werden bij Koninklijk besluit van 18 Junij 1842 (*Staatsblad* n°. 14) voorloopig in stand gehouden de toen in Limburg geldende wetten betrekkelijk de maten en gewigten, de schutterij en burgerwacht (garde civique), de Belgische gemeentewet van 30 Maart 1836, voor zooverre deze niet reeds door bijzondere bepalingen gewijzigd was en de Belgische provinciale wet van 30 April van datzelfde jaar, en de wet betrekkelijk de jagt en visscherijen, terwijl bij Koninklijk besluit van 11 December 1842 (*Staatsblad* n°. 25) de eerstgemelde verordeningen op de maten en gewigten, onder zekere bepalingen omtrent de vochtmaten en het vaatwerk, met 1°. Januarij 1843 vervangen werden door de zoodanige, die aldaar op 1°. Augustus 1830 meergemeld in werking of later in dit rijk vastgesteld waren.

Bij de wet van 31 Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) werd den Koning om voorschreven redenen andermaal de bevoegdheid verleend om de bovengenoemde verordeningen in het hertogdom, hetzij geheel, hetzij ten deele, nog voor twee jaren in stand te houden, en daarop bleven, krachtens Koninklijk besluit van dien zelfden dag (*Staatsblad* n°. 21), de vier laatsgenoemde wetten, op de burgerwacht, het bestuur der gemeenten en gewesten en op de jagt en visscherij, onder de aanvankelijk gestelde uitzonderingen en wijzigingen, nog voorloopig in Limburg werken.

De wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 20 en het daarop gevolgde Koninklijk besluit van 31 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 26), vernieuwden den voorz. termijn ten derden male voor den tijd van twee jaren, en het onderhavige wets-ontwerp, aangeboden bij Koninklijke boodschap van den 9den Maart jl., heeft ten doel om

XIX. *Tijdelijk instandhouden van bepaalde wetten in het Hertogdom Limburg.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering; Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

dezen termijn weder en wel ten vierden male voor den tijd van een jaar te verlengen.

De Regering vermeent kortheidshalve te mogen verwijzen naar de Memorien van Toelichting, welke in der tijd bij de bovengemelde voordragten gevoegd waren, en is van oordeel, dat vòòr den afloop van het nu laatstelijk gevraagde eenjarig tijdperk, de bij haar in behandeling zijnde wetten, ter uitvoering van art. 6 der Grondwet, op de schutterijen en op de jagt en visscherij hier te lande, in werking gebragt zullen kunnen worden, en dat daarmede dan tevens de noodzakelijkheid vervallen zal, om de hierboven meergenoemde verordeningen in Limburg langer in stand te houden.

De onderhavige voordragt heeft bij de Afdeelingen algemeene goedkeuring gevonden, behoudens evenwel de volgende aanmerkingen en bedenkingen.

De redactie der overwegingen werd in § 2 en § 3 niet taalkundig zuiver gekeurd: men meende, de woorden: „komen te" behoorden in den voorlaatsten regel der § 2 weg te vallen, en stelde voor, om de § 3 bij voorbeeld aldus te lezen:

„dat de omstandigheden intusschen vereischen, dat Ons de bevoegdheid alsnog voor eenigen tijd worde voorbehouden".

Vrij algemeen betreurde men het verder, dat de drie zoo even genoemde, door de Regering toegezegde wets-ontwerpen nog niet aangeboden waren, omdat men daardoor niet alleen een einde zou kunnen maken aan den transitoiren toestand waarin Limburg verkeert, maar buitendien eene voor het geheele Rijk lang gevoelde behoefte zoude vervullen; men koesterde evenwel de hoop, dat de lang gewenschte voorziening in het bestuur van het Departement van Binnenlandsche Zaken thans den gang van dit werk merkelijk zoude bespoedigen.

In het belang echter dier gewigtige onderwerpen betwijfelde men in meer dan eene Afdeeling, of de voorgestelde termijn van slechts een jaar wel voldoende zou wezen. Men verlangde daar dien andermaal tot twee jaren te verlengen en daarbij de bepaling te voegen, dat alsdan de achtereenvolgelijk op die onderwerpen tot stand te brengen wetten binnen dat tijdperk dadelijk ook voor Limburg zouden beginnen te werken. In andere Afdeelingen wilde men zich daarentegen streng houden aan dit eenjarig uitstel, en eenige leden meenden zelfs, dat men nu voor de laatste reize behoorde toe te geven, en dat men met klem moest aandringen op het opheffen van den provisionelen en exceptionelen toestand waarin het hertogdom verkeert.

Aldus gearresteerd bij de Commissie van Rapporteurs, den 25 Maart 1847.

Dit verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 26sten Maart, de navolgende *Memorie van Beantwoording* ontvangen.

Uit het Voorloopig Verslag, uitgebragt nopens het aangeboden wets-ontwerp tot het tijdelijk in stand houden van sommige wetten en verordeningen in het hertogdom *Limburg*, heeft de Regering met genoegen ontwaard, dat, behoudens sommige aanmerkingen, hetzelve wets-ontwerp bij de Afdeelingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal algemeene goedkeuring heeft gevonden.

Die aanmerkingen betreffen, *eensdeels*, de redactie van de 2de en 3de alinea der overwegingen,

en *anderdeels*, den voorgedragen termijn van *één* jaar.

Wat het *eerste* punt betreft, wordt opgemerkt, dat die uitdrukkingen der considerantia van het wets-ontwerp, tegen welke bedenkingen bij het Voorloopig Verslag in het midden zijn gebragt, *letterlijk dezelfde* zijn als die, welke in de wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 20) zijn gebezigd, en waarmede de Staten-Generaal alzoo destijds genoegen genomen hebben. Desniettegenstaande zijn er geene redenen aanwezig om niet aan het geuite verlangen gevolg te geven, en zijn mitsdien de bedoelde uitdrukkingen veranderd, zoo als uit bijgaand gewijzigd ontwerp van wet zal blijken.

En wat het *tweede* punt aangaat, moet men te kennen geven, dat men opzettelijk den termijn van *één* jaar heeft voorgedragen om te doen uitkomen, dat het ernstige voornemen bestaat om de bedoelde nog aan te bieden wetten, zoo spoedig mogelijk, te doen tot stand brengen.

Mogt onverhoopt dat voornemen niet verwezenlijkt kunnen worden, dan zoude er altijd nog het middel overig blijven om later eene nieuwe verlenging van den termijn als de onderhavige voor te dragen.

Maar zoo lang de noodzakelijkheid daartoe niet zal zijn gebleken te bestaan, vermeent men zich te moeten bepalen tot den termijn, die bij het onderhavig wets-ontwerp is voorgesteld.

Bij deze Memorie was gevoegd het navolgend *Gewijzigd wets-ontwerp:*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de Ons, bij de wetten van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) en van den 22sten Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 20), telkens voor den tijd van twee jaren, toegekende bevoegdheid, om sommige der wetten en verordeningen, bedoeld bij art. 1 der wet van den 26sten Mei 1841 (*Staatsblad* n°. 15), niet in het hertogdom *Limburg* in te voeren, maar de tot dezelfde onderwerpen betrekkelijke, in dat gewest toen geldende wetten en verordeningen, hetzij geheel, hetzij ten deele, in stand te houden, met den 3den Junij dezes jaars zal vervallen;

dat de omstandigheden intusschen vereischen, dat Ons die bevoegdheid alsnog voor eenigen tijd worde voorbehouden,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De bepalingen der wet van den 31sten Mei 1843 (*Staatsblad* n°. 20) worden andermaal vernieuwd en blijven in volle kracht voor den tijd van *één* jaar, en alzoo tot den 3den Junij 1848.

Lasten en bevelen, enz.

Nadat de Commissie van Rapporteurs van den inhoud der bovenstaande Memorie van Beantwoording en het daarbij gevoegd gewijzigd Wets-ontwerp betrekkelijk het tijdelijk in stand houden van bepaalde wetten en verordeningen in het hertogdom Limburg kennis had bekomen, is zij van meening geweest, dat geene herhaalde overweging in de Afdeelingen te dezer zake behoefde plaats te hebben, en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 26sten Maart 1847.

LYCKLAMA À NYEHOLT.
CORNELI.
VAN LEEUWEN.
MUTSAERS.
BIJLEVELD.

XX. *Intrekking der wet van 29 Nivose XIIIde jaar.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

*XX. Intrekking der wet van 29 Nivôse XIIIde jaar.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 23 Maart 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 17den Maart* 1847.

Edel Mogende Heeren!

Wij bieden hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging aan een ontwerp van wet, tot intrekking der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar.

De beweegredenen, welke tot het opmaken van dat ontwerp hebben geleid, zijn aangewezen in de tevens hierbij gevoegde Memorie van Toelichting.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 17den Maart 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET *tot intrekking der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat er noodzakelijkheid bestaat tot het intrekken en buiten werking stellen der wet van 29 Nivose XIII (*Bulletin des Lois* n°. 28), hier te lande executoir verklaard bij Keizerlijke decreten van den 8sten November 1810 (*Bulletin des Lois* n°. 327) en den 6den Januarij 1811 (*Bulletin des Lois* n°. 342),

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar wordt ingetrokken, te rekenen van den vijfden dag na dien der afkondiging van de tegenwoordige wet.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het wets-ontwerp tot intrekking der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar, hetwelk onlangs het onderwerp der beraadslagingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft uitgemaakt, door den Koning in nadere overweging genomen zijnde, zoo heeft zulks geleid tot de overtuiging, dat, in de bestaande omstandigheden, het belang van den Staat gebiedend vordert, dat een nader voorstel van wet, de intrekking der wet van 29 Nivose betreffende, aan de Staten-Generaal zoo spoedig mogelijk worde ingediend, en het is naar aanleiding hiervan, dat het tegenwoordige wets-ontwerp wordt aangeboden, waarvan de strekking zich bepaalt tot het eenvoudig intrekken der voormelde wet.

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 22 *Maart* 1847.

Bij Koninklijke boodschap van den 17den Februarij 1847 werd aan de overweging der Kamer een wets-ontwerp aangeboden, strekkende om de wet van 29 Nivose XIIIde jaar, betrekking hebbende tot de opvoeding ten koste van den Staat van het zevende kind uit een huisgezin, in te trekken en buiten werking te stellen. De Regering werd tot dat voorstel genoopt door de bedenkelijke gevolgen, die uit het inroepen der bepalingen dezer wet van Franschen oorsprong voor den Staat moesten voortspruiten en tevens door de overtuiging, dat de bedoelde bepalingen even ondoelmatig als onredelijk waren.

Die laatste overtuiging is sedert gebleken door al de leden der Vergadering te worden gedeeld. Zoowel uit de Verslagen, van de zijde der Kamer omtrent het voorgedragen wets-ontwerp uitgebragt, als uit de vervolgens deswege gehoudene openbare beraadslagingen is gebleken, dat de strekking der wet van Nivose geene verdedigers vindt. Alleen de wijze, waarop de Regering eene voorziening in dezen tot stand wilde brengen, heeft aanleiding tot gewigtige bedenkingen gegeven, waaraan de Regering door het indienen van een gewijzigd ontwerp van wet heeft trachten te gemoet te komen, doch welke bedenkingen desniettemin grootendeels zijn blijven bestaan; zoodanig, dat in de openbare zitting der Kamer van den 15den Maart jl. de meerderheid zich tegen het voorgedragen wets-ontwerp heeft verklaard, en de Koning alzoo eerbiedig verzocht is geworden, om dat voorstel in nadere overweging te nemen.

Ten gevolge daarvan is, onder dagteekening van den 17den Maart, een nieuw wets-ontwerp omtrent deze aangelegenheid bij de Kamer ingediend, hetwelk zich van het vroeger behandelde daarin onderscheidt, dat het zich tot het eenvoudig intrekken der wet van 29 Nivose beperkt, zoodat daaruit de in het vroegere wets-ontwerp voorkomende bepalingen, betrekking hebbende tot de aanvragen uit krachte dier wet reeds bij den Staat gedaan, of tot regtsvorderingen te dezer zake en de dien ten gevolge door bijzondere personen gemaakte kosten, zijn weggelaten.

Bij de overweging dezer nieuwe voordragt in de Afdeelingen zijn tegen hare strekking geene bedenkingen ingebragt, en heeft men integendeel daarmede genoegen genomen. Intusschen is daarbij de vraag op den voorgrond gesteld, of de opvatting niet juist was, dat de Regering door het weglaten uit dit nieuwe ontwerp van al de bepalingen der vroeger afgestemde wet, welke de gevolgen der intrekking van de wet van Nivose betroffen, tot het stelsel is toegetreden van die leden der Kamer, naar wier oordeel het vraagpunt, of de wet van Nivose na hare intrekking nog gevolgen kan hebben, uitsluitend en zuiver tot het gebied der regterlijke magt behoorde. Men vond te meer grond voor die veronderstelling daarin, dat de beweegredenen, die, blijkens de openbare beraadslagingen, tot de afstemming van het vroegere wets-ontwerp omtrent deze aangelegenheid hebben geleid, van zeer onderscheiden aard zijn geweest, en geenszins enkel en alleen op de thans weggevallene bepalingen wegens de gevolgen van de intrekking der wet van Nivose gegrond waren; hebbende zich toch zelfs ook het gevoelen doen gelden, dat die intrekking eigenlijk niet noodig was, daar, zoo als men van die zijde beweerde, de wet van Nivose sedert de invoering der Grondwet in 1815 geene verbindende kracht meer had gehad.

Op de wet zelve is de aanmerking gemaakt, dat men het wenschelijk zou achten, om het eenig artikel daarvan in tweeën te splitsen, zoodanig, dat zij uit twee artikelen bestond, waarvan het 1ste enkel de bepaling inhield: » De wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar wordt ingetrokken"; terwijl het 2de artikel dan zou vaststellen, dat het in werking komen der nieuwe wet den vijfden dag na de afkondiging een aanvang zal nemen.

Aldus gearresteerd bij de Commissie van Rapporteurs, den 19den Maart 1847.

Dit Verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 20sten Maart 1847, de volgende *Memorie van Beantwoording* ingezonden:

Ter beantwoording der bij het Voorloopig Verslag gedane vraag: » of de opvatting niet juist was, dat de Regering door het weg- » laten uit het nieuwe wets-ontwerp van al de bepalingen der » vroeger afgestemde wet, welke de gevolgen der intrekking van » de wet van Nivose betreffen, tot het stelsel is toegetreden van

XX. *Intrekking der wet van 29 Nivose XIIIde jaar.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Nota van Wijzigingen.)

» die leden der Kamer, naar wier oordeel het vraagpunt, of de » wet van Nivose na hare intrekking nog gevolgen kan hebben, » uitsluitend en zuiver tot het gebied der regterlijke magt be- » hoorde?" moet de Regering zich bepalen tot de mededeeling, dat haar stelsel ten deze is, dat niet de regter *bij uitsluiting* maar ook de wetgever bevoegd is om die gevolgen te regelen.

Nadat echter de Tweede Kamer der Staten-Generaal, door het afstemmen van het onlangs aangeboden ontwerp van wet, getoond heeft van oordeel te zijn, òf dat zij die bevoegdheid niet bezat, òf dat zij van dezelve geen gebruik behoorde te maken, heeft de Regering bij de aanbieding van het thans in overweging zijnde wets-ontwerp, de vraag: of alle werking der wet van Nivose te gelijk met hare intrekking zal ophouden, door den wetgever onaangeroerd en alzoo aan den regter ter beantwoording overgelaten.

Hoezeer bij het Voorloopig Verslag de redenen niet zijn opgegeven, om welke het wenschelijk wordt geacht, om het eenig artikel van het ontwerp in twee artikelen te splitsen, zoo bestaan daartegen echter bij de Regering geene bedenkingen, zoo als blijkt uit de hierbij gevoegde nota van wijzigingen.

Bij deze Memorie van Beantwoording was gevoegd de navolgende

NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het Ontwerp van Wet tot intrekking der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar.*

De woorden: » Eenig artikel·" worden vervangen door: » Art. 1."

De woorden. » te rekenen van den vijfden dag na dien der » afkondiging van de tegenwoordige wet" worden vervangen door

» Art. 2. De tegenwoordige wet komt in werking met den » vijfden dag na hare afkondiging."

Nadat de Commissie van Rapporteurs van den inhoud der bovenstaande Memorie van Beantwoording en van de daarbij behoorende Nota van Wijzigingen in het Ontwerp van Wet tot intrekking der wet van den 29sten Nivose XIIIde jaar kennis had bekomen, is zij van meening geweest, dat geene herhaalde overweging in de Afdeelingen te dezer zake behoefde plaats te hebben, en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 20sten Maart 1847.

Kniphorst.
Scheers van Harencarspel.
Van Goltstein.
Egter.
Hiddema Jongsma.

XXI. *Herstel van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

XX. Herstel van het Nederlandsche Muntwezen.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 29 Maart 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van* 22 *Maart* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Aan U Edel Mogenden wordt hiernevens ter overweging voorgedragen een ontwerp van wet, strekkende tot overbrenging op de begrooting van 1847 van sommen begrepen in die van 1846, voor de uitgaven tot herstel van het Nederlandsch Muntwezen, alsmede tot aanvulling der Middelen over 1846, tot dekking van die uitgaven.

In de toelichtende Memorie, welke met de twee daarbij behoorende staten dat ontwerp vergezelt, worden de redenen uiteengezet, die tot hetzelve hebben aanleiding gegeven.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 20sten Maart 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET *tot overbrenging op de begrooting van* 1847 *van sommen begrepen in die van* 1846, *voor de uitgaven tot herstel van het Nederlandsche Muntwezen, alsmede tot aanvulling der Middelen over* 1846, *tot dekking van die uitgaven.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat bij de wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 16), in het IXde hoofdstuk B der algemeene begrooting van Staatsbehoeften over 1846, eene som van *vijf millioen zes honderd twaalf duizend gulden* (f 5,612,000) is gebragt tot bestrijding der uitgaven tot herstel van het Nederlandsche Muntwezen, en dat daarvan alleen eene som van *twee millioen acht en dertig duizend gulden* (f 2,038,000) moet worden uitgegeven;

Overwegende, dat het, ter geregelde uitvoering der wet op het Nederlandsche Muntwezen, noodzakelijk is, om hetgeen van gezegde som van f 5,612,000 gedurende 1846 niet is benoodigd geweest, over te brengen op de Staatsbegrooting van het loopende jaar, en dat de Middelen tot dekking der begrooting van 1846, vastgesteld bij de wet van den 26sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 43), eene aanvulling vereischen, om te kunnen goedmaken de uitgaven, ter voorgemelde zake op die begrooting behouden,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvingen en verstaan bij deze:

Art. 1. De 4de afdeeling, art. 11 van het IXde hoofdstuk B der algemeene Staatsbegrooting over den jare 1846 wordt verminderd met eene som van *drie millioen vijf honderd vier en zeventig duizend gulden* (3,574,000), en de 4de afdeeling van het IXde hoofdstuk B derzelfde begrooting over 1847 wordt met een 11de artikel aangevuld, onder den titel: *Verdere verbouwing van een gedeelte der Munt; verbetering der muntkracht; verlies op het nominaal bedrag der oude zilveren geldspecien; muntloon; aanschaffing van nieuwe werktuigen; dienststempels; kartelblokjes en verdere onkosten, daardoor begrepen die, voortvloeijende uit de wet van den 18den December* 1845 (Staatsblad *n°.* 90), en daarvoor gebragt gelijke som van *drie millioen vijf honderd vier en zeventig duizend gulden* (f 3,574,000), waardoor het totaal der gezegde 4de afdeeling alzoo nader wordt vastgesteld op f 3,668,676.37½, en het totaal van het IXde hoofdstuk B op f 9,947,936.05.

Art. 2. Ten einde de Middelen bij de wet van den 26sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 43), bestemd tot dekking van de uitgaven begrepen in de begrooting over 1847 in staat te stellen tot het goedmaken van de uitgaven, volgens art. 1 dezer wet voor het herstel van het Nederlandsche Muntwezen op de begrooting behouden, worden gezegde Middelen aangevuld met het kapitaal van duizend actien in de Nederlandsche Bank aan het Rijk toebehoorende, welke tot dat einde opvolgelijk zullen worden vervreemd en waarvan de opbrengst geraamd wordt op f 1,600,000.

Art. 3. Tot dekking der uitgaven, volgens art. 1 op de Staatsbegrooting van 1847 overgebragt, zullen later wettelijke bepalingen gemaakt worden.

Lasten en bevelen enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Nadat bij art. 2 der wet van den 22sten Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23) eene som van f 6,212,000 was toegestaan en in de begrooting van 1845 opgenomen, ter bestrijding der uitgaven tot herstel van het Nederlandsche muntwezen, is bij de wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 16), toen de uitgaven voor dit onderwerp over 1845, ten bedrage van f 600,000, waren bekend geworden, uit de bovengemelde som, die van f 5,612,000 overgebragt op de begrooting van 1846.

Thans kunnen deze uitgaven ook voor het laatstgezegde jaar berekend worden, en hetgeen daarvoor niet moet worden aangewend, behoort van de begrooting van 1846 op die van 1847 te worden overgebragt, ten einde over dat jaar, in zoover als dit noodig zal bevonden worden, te dienen voor de verdere uitgaven ter uitvoering van deze groote onderneming, waartoe alzoo successief zal worden besteed de som bij de oorspronkelijke wet van den 22sten Mei 1845 bepaald.

De te verevenen uitgaven over 1846 worden berekend op de som van f 2,038,000 en laten dus op den aan de begrooting van dat jaar toegevoegden post een onbeschikt bedrag over van f 3,574,000, hetwelk over te brengen is op 1847. Art. 1 van de hierbij aangebodene wet bepaalt deze overbrenging op gelijke wijze als zulks bij de wet van den 1sten April 1846 heeft plaats gevonden.

Het zal den Staten-Generaal ongetwijfeld aangenaam zijn, bekend te worden met den loop welken deze belangrijke maatregel gehad heeft, en de Regering heeft derhalve gemeend, dat ter gelegenheid van de tegenwoordige overweging behoorde te worden medegedeeld een beknopt overzigt van hetgeen tot het einde van het laatst afgeloopen jaar is verrigt, om het zoo lang verbeide herstel van den Nederlandschen gelds-omloop door zich spoedig opvolgende maatregelen tot stand te brengen.

Daartoe kunnen dienen de ten deze gevoegde Staten litt. *A* en *B*, waarvan de eerste aanwijst de in 1845 en 1846 door aanmunting verkregen nieuwe zilveren specien, te weten;

van 2½ gulden.	f	17,642,000
» een gulden		8,221,762
te zamen. . .	f	25,863,762

herkomstig van oude geldspecien, met bijvoeging van eenige aangekochte baren fijn zilver, zijnde de oude geldspecien gedurende 1845 en een gedeelte van 1846 regtstreeks uit de schatkist genomen, en sedert Februarij 1846 getrokken uit het munt-depôt, aangelegd volgens art. 4 der wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 90), tot zekerheid voor de uitgegeven muntbiljetten.

De staat *B* toont aan de uitkomsten van hetgeen gedaan is ter uitvoering van de evengezegde wet, wat betreft de inwisseling van de oude zilveren munten.

Die staat is voortgezet tot den 1sten Maart 1847, ten einde denzelve zooveel vollediger te doen zijn en het blijkt daaruit, dat de intrekking en overbrenging in het depôt van oude munten reeds is geklommen tot f 59,282,821.05, zullende de onderscheidene sommen daarbij voorkomende eenigzins vermeerderen, vermits niet alles

XXI. *Herstel van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Memorie van Toelichting.)

nog volkomen is kunnen worden uitgezocht en geteld tot de geregelde overbrenging in het depôt, terwijl nog blijven in te wisselen de *gerande Zeeuwsche rijksdaalders en derzelver onderdeelen*, gelijk mede de *oude schellingen en zesthalven*, voor 25 centen koers hebbende.

De ingetrokken oude munten zijn bij de Nederlandsche Bank overgebragt naar aanleiding van art. 4 der gezegde wet van den 18den December 1845 en daaromtrent heeft plaats gehad de aanvulling bij dat artikel voorzien; volgens de met de directie der Nederlandsche Bank vastgestelde verhouding, is op de overgebragte specien voorloopig afgetrokken eene som van f 4,518,402.72⁵, als waarschijnlijk muntverlies; dit verlies wordt echter later bij hermunting naauwkeurig geconstateerd en komt dan successief voor onder de gedane uitgaven.

Aan den voet van dezen staat is aangeteekend hoedanig bij de schatkist vervangen is de uit dezelve in het munt-depôt overgebragte nominale waarde, te weten:

muntbiljetten zijn gecreëerd voor	f 30,000,000.00
nieuwe zilveren munt in de schatkist gebragt.	20,647,645.00
het voorloopig muntverlies is	4,518,402.72⁵
en op den 1sten Maart ontbreekt dus hetgeen in de schatkist moet terugkeeren naar mate van het vorderen der aanmunting van nieuwe specien	4,116,773.32⁵
te zamen gelijk aan het nominaal bedrag van de in het munt-depot overgebragte oude munten	f 59,282,821.05

Men vleit zich, dat deze mededeelingen den voortgang en de uitkomsten van het hermuntingswerk en dat van de intrekking der oude zilveren munten, in zooverre hetzelve gevorderd is, genoegzaam kunnen doen kennen en beoordeelen. De Regering heeft omtrent alles veel medewerking ondervonden van de autoriteiten en instellingen, daarin betrokken.

Het Collegie van Raden en Generaalmeesteren der Munt en de Directie der Nederlandsche Bank hebben op eene zeer nuttige en werkzame wijze de pogingen der Regering ondersteund, en over het algemeen heeft de overtuiging, die bij de ingezetenen bestond van het volstrekt noodzakelijke der ondernomene verbetering, eenen zeer gunstigen invloed uitgeoefend bij de inwisselingen en bij het in omloop brengen van het muntpapier, zoodat alles tot hiertoe regelmatig is uitgevoerd.

Zoo als hiervoren is opgemerkt, bedragen de uitgaven die op de begrooting van 1846 voor het hermuntingswerk behouden worden, eene som van f 2,038,000.

Over 1845 is er geene opzettelijke aanwijzing van middelen voor dit onderwerp noodig geweest, maar tot dekking van de toen gebezigde f 600,000 heeft men zich kunnen houden aan de meer algemeene voorzieningen tot goedmaking der uitgaven van dat dienstjaar.

Over 1846 kan dit het geval niet zijn, en er zullen, naar aanleiding van art. 2 der wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 16), voor de dekking der uitgaven tot herstel van het Nederlandsche muntwezen, wettelijke bepalingen moeten worden gemaakt, doch deze zullen ook nu gematigd worden door andere gunstige omstandigheden. De aanvankelijke en globale berekening van de opbrengsten der staatsinkomsten over 1846 wettigt het vertrouwen dat dezelve de begrooting van uitgaven, zonder inbegrip der kosten van de hermunting, met ongeveer *vier* tonnen gouds zullen te boven gaan, en hierdoor wordt het mogelijk, om ook deze kosten tot de aangegeven som op de begrooting te behouden, tegen eene aanvulling der Middelen met niet meer dan *een millioen zes honderd duizend gulden*.

Tot deze aanvulling strekt art. 2 van de aangebodene wet; wordende daarbij aangewezen het middel, reeds in aanmerking gebragt bij de voordragt van den 31sten Januarij 1845, waarop de wet van den 22sten Mei 1845 gevolgd is, namelijk *het kapitaal van de actien in de Nederlandsche Bank aan het Rijk toebehoorende*.

Met de vervreemding daarvan zal deze belangrijke en geheel buitengewone uitgave tot 1846 volkomen zijn gedekt, terwijl, even als in het vorig jaar, in art. 3 van het ontwerp de nadere voorziening voor de uitgaven van 1847 wordt voorbehouden.

Die uitgaven op de begrooting overgebragt met f 3,574,000, zullen voorzeker belangrijk zijn, want zal men het geheel herstel naar wensch bereiken, dan moet er niet stilgestaan worden, maar de maatregelen van aanmunting nog worden uitgebreid.

Daarenboven ondervindt de schatkist reeds een wezenlijk en belangrijk voorloopig gemis, door het rabat op de buiten koers gestelde specien, zoo als hiervoren uit den staat litt. B is gebleken; dan, niettegenstaande dit alles, zal, wanneer slechts door het middel in art. 2 van het ontwerp vermeld de dienst van 1846 wordt aangezuiverd, van geene aanvulling van Middelen voor 1847 *voor alsnog* sprake behoeven te zijn, maar kunnen gewacht worden tot dat de uitgaven over dat jaar bekend zullen zijn geworden.

Dan zal men weder opening geven van de vordering der zaak en voor de aanvulling verwijzen op het middel, ook bereids bij de wets-voordragt van den 31sten Januarij 1845 vermeld, namelijk eene overbrenging *uit het Fonds voortspruitende uit de koopprijzen der domeinen, verkocht naar aanleiding van art. 7 der wet van den 27sten December* 1822, hetgeen bij de schatkist bereids aanwezig is en waarvan het saldo onder het einde van het vorig jaar, voorloopig berekend op f 3,792,117.71⁵, zeer nuttig geweest is om minder gevoelig te maken het zoo aanzienlijk gemis van fondsen, als onvermijdelijk gevolg van al de maatregelen met het herstel van het muntwezen verbonden.

Dit fonds der domein-vervreemdingen zal overigens, naar alle uitzigten, wel in staat zijn om, behalve daaraan verder toegedachte lasten, goed te maken de uitgaven voor dit onderwerp bij de wet thans of nader aan te wijzen, ook dan, wanneer de bevondene of verder te bevinden zeer groote hoeveelheid van oude munten, het muntverlies en het geheele herstel van het muntwezen eenigzins kostbaarder mogten maken, dan oorspronkelijk was geraamd.

Eindelijk zij hier nog vermeld, dat men het, bij het voordragen der wet van den 22sten Mei 1845 ook voorgestelde middel van winst op de aanmunting van kopergeld en andere kleine objecten, buiten aanmerking laat, omdat deze zeer wel onder de buitengewone ontvangsten van de schatkist kunnen worden gerangschikt.

4. STAAT A *der nieuwe zilveren specien van den 1sten April 1845 tot den laatsten December 1846 voor 's lands rekening aan 's Rijks Munt te Utrecht geslagen.*

Jaar.	NOMINAAL BEDRAG		Totaal.
	der twee-en-een-halven-guldenstukken.	der guldens.	
1845.	f 1,922,850.00	f 3,110,722.00	f 5,033,572.00
1846	f 15,719,150.00	f 5,111,040.00	f 20,830,190.00
	f 17,642,000.00	f 8,221,762.00	f 25,863,762.00

5. STAAT B *van de nominale waarde der oude zilveren gel specien, welke achtervolgelijk tot en met den laatsten Februarij* 1847 *in het depôt bij de Nederlandsche bank te Amsterdam zijn overgebragt, te weten*:

Ducatons, heele en onderdeelen.	f 284,533.20
Drieguldens, tienschellingstukken en tweeguldens	6,558,000.00
Guldens	20,850,000.00
Daalders en vijfschellingstukken	6,756,000.00
Zeeuwsche rijksdaalders	15,756,000.00
Hollandsche » en onderdeelen	1,076,242.50
Achtentwintig-stuiverstukken	5,733,000.00
Achtstuiverstukken, dubbeltjes en stuivertjes . .	2,269,045.35
	f 59,282,821.05
Af: voor de mindere muntwaarde, *voorloopig* berekend volgens een aangenomen tarief, doch welk verlies, ten slotte naar de werkelijke bevinding wordt geregeld	4,518,402.72⁵
	f 54,764,418.32⁵

XXI. *Herstel van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Tegen de voormelde oude muntspecien is in de schatkist overgebragt:

in *muntbiljetten*	f 30,000,000.00		
in *nieuwe geldspecien*	20,647,645.00		
	f 50,647,645.00		
De schatkist is nog ongedekt voor . . . . . f 4,116,773.32⁵			
waarbij gevoegd het voorloopig *muntverlies* 4,518,402.72⁵			
		8,635,176.05	
Te zamen als boven, zijnde het volle nominale bedrag der ingetrokken oude specien, hetgeen alzoo door de schatkist is uitgegeven . . .			f 59,282,821.05

6. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 27 *Maart* 1847.

Bij de wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23) werd het fonds, bestemd voor de kosten van uitvoering der wet op het Nederlandsche muntwezen, opgeheven en werden de uitgaven over de jaren 1842, 1843 en 1844 vastgesteld.

Tevens werd, voor de verdere uitgaven tot herstel van het Nederlandsche muntwezen, het IXde hoofdstuk B der Staatsbegrooting over 1845 vermeerderd met een bedrag van f 6,212,000.

Voor den jare 1845 echter maar f 600,000 benoodigd geweest zijnde, werd bij de wet van 1 April 1846 (*Staatsblad* n°. 16) van de begrooting van 1845 op die van 1846 overgebragt eene som van f 5,612,000.

Thans is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, bij Koninklijke boodschap van den 20sten Maart, een wets-ontwerp ingezonden, strekkende om te verklaren, dat voor den jare 1846 slechts eene som van f 2,038,000 vereischt wordt en om de overige f 3,574,000 van de begrooting van dat jaar over te brengen op die van 1847.

Daarbij wordt tevens voorgesteld, om de Middelen ter bestrijding der begrooting over 1846 aan te vullen met de opbrengst van 1000 aandeelen in de Nederlandsche bank, toebehoorende aan het Rijk en afkomstig van het voormalig Amortisatie-syndicaat.

Dat wets-ontwerp is in de Afdeelingen der Kamer onderzocht.

In verband met de inlichtingen en mededeelingen door den Minister van Finantien gegeven tijdens de overweging der wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23) en bij gelegenheid der behandeling van de wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 90), wegens de inwisseling der provinciale- en generaliteits-muntspecien, heeft het overzigt van dien belangrijken maatregel, zoo als die nu in de Memorie van Toelichting voorkomt, aanleiding tot eenige vragen en bedenkingen bij de leden gegeven.

Uit het voorgestelde wets-ontwerp blijkt, dat de uitgaven ter herstelling van het muntwezen gedaan, tot het einde van 1846 op f 2,638,000 worden begroot.

Intusschen is het voorloopig geraamd muntverlies bij de Memorie uitgetrokken met f 4,518,402.72½.

§ 1. Men wenscht de verhouding tusschen beide sommen, dat is tusschen de vastgestelde verhouding tot de aanvulling bij de Nederlandsche bank aangenomen en tusschen het bevonden tekort op de waarde van de oude zilveren muntspecien, te kennen, en te weten:

1°. hoeveel aan muntverlies onder de f 2,638,000 begrepen is?

2°. over welke som van ingewisselde muntspecien het voorloopig als waarschijnlijk gerekend muntverlies van f 4,518,402.72½ loopt?

3°. of deze voorloopige berekening van verlies bij den uitslag over het reeds vermunte en verrekende gedeelte een tekort of wel een overschot oplevert?

4°. of de Regering uit het verkregen resultaat reeds met eenige zekerheid kan opmaken, of de oorspronkelijk geraamde som van f 6,212,000, tot bestrijding van verlies en kosten der geheele hermunting voldoende zal zijn, of wel dat die te laag is geraamd, waarbij natuurlijk het nog in omloop zijnde gedeelte mede in aanmerking zou moeten komen?

5°. verlangt men te weten: wanneer de Regering zich voorstelt met de inwisseling van alle de oude zilveren geldspecien geheel gereed te zullen zijn.

Men stelt hooge prijs op de spoedige intrekking der oude 25centsstukken. Men stelt niet minder prijs op eene vermindering van het bedrag der uitgegeven muntbiljetten en meent daarop bij de Regering ten sterkste te moeten aandringen.

De toestand van vele buitenlandsche geldmarkten heeft tot hiertoe het bezwaar van zulk een aanzienlijk bedrag aan oninwisselbaar muntpapier weinig doen gevoelen, doch bij veranderde omstandigheden zoude het zoo aanzienlijk bedrag van dit papier zeer nadeelig op de wisselkoersen, en alzoo op de betrekkingen van Nederland met het buitenland, kunnen werken. Men acht het daarom van gewigt, dat de vermunting met den meesten spoed worde voortgezet en ten einde gebragt.

§ 2. Uit de ontvangene opgaven blijkt, dat de hoeveelheid der ingewisselde specien veel grooter is, dan men zich die vooraf voorstelde.

Men vraagt of de som van f 59,282,821.05, welke in staat B gespecificeerd is, het totaal bevat dier ingewisselde geldstukken, of dat nog andere zijn ingewisseld en vermunt, zonder in het depôt bij de Nederlandsche bank te zijn overgebragt? Dit schijnt daaruit te blijken, dat in den staat B slechts de f 20,647,645 voor de in 1846 geslagen nieuwe geldspecien, zijn opgenomen, en niet de f 5,033,572, welke, volgens den staat A, in 1845 tot derzelver vervaardiging zijn gebezigd.

Gaarne zal men vernemen, op welk bedrag de nog in circulatie zijnde gerande Zeeuwsche rijksdaalders worden geschat?

§ 3. Overgaande tot het wets-ontwerp zelf, is in het algemeen de bedenking gemaakt, dat het niet verkieslijk is bij deze wet reeds eene aanvulling te doen der Middelen tot bestrijding der begrooting over 1846. Men verlangt dit uit te stellen tot dat het resultaat van die dienst bekend zal zijn, even als, niettegenstaande de herhaaldelijk aangeboden wets-ontwerpen, met die van 1845 geschieden zal. Bij de wet van 1 April 1846 (*Staatsblad* n°. 16) werden mede geene middelen aangewezen; evenmin is dit noodig geacht en geschied bij de wets-voordragt ter verhooging van hoofdstuk IX A der begrooting over 1846 en 1847, ter zake der rente van de leening tot de droogmaking van het Haarlemmermeer. Men kan niet inzien, dat deze aanvulling nu reeds ter zake der vermunting wordt vereischt.

§ 4. Is dit nogtans, ten gevolge der behoefte van de schatkist, het geval, dan verlangt men daarvan eene duidelijke aanwijzing, maar ook dan zijn er tegen de vervreemding van de aandeelen van het Rijk in de Nederlandsche Bank vele bedenkingen bij de leden opgerezen.

Men meent terug te moeten wijzen op hetgeen deswege is voorgekomen bij de behandeling der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10), betreffende den achterstand, en bij die der wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23), en te moeten herhalen hetgeen daarvan ten slotte in het algemeen Verslag destijds is gezegd:

» Onderscheiden leden vonden het minder raadzaam, dat de » Regering door dien verkoop zich van allen invloed op die inrig- » ting zou berooven. Het oorspronkelijk octrooi van de Bank » verklaarde, dat het Rijk aandeel zou hebben in de Bank, » » tot » » meerdere geruststelling der belanghebbenden" " (art 8 octrooi van 25 Maart 1814); terwijl de considerans luidde:

» » Overwegende dat, tot regelmatige bevordering van den om- » » loop, geen heilzamer middel te vinden is dan de invoering » » eener op openbaar gezag ingestelde Nationale Bank, bijeenge- » » bragt door de vereeniging *der middelen van het gemeene land* met » » die van particulieren" " enz.

» Men merkte ook op, dat de redenering der Beantwoording, » ten aanzien van den verkoop der aandeelen, weinig overeenkomt » met de gronden, die tot deelneming van den Staat in de inrigtng » hebben geleid. Toen wilde men door deelneming de instelling » bevorderen. Het is vreemd zoo men het nu schijnt te willen doen, » door niet-deelneming."

Vele leden hechten ook thans nog aan deze denkbeelden, en zijn daarom voor het te gelde maken der genoemde aandeelen niet gunstig gestemd.

§ 5. Wanneer evenwel de Regering aantoont, dat de Middelen voor 1846 nu reeds moeten worden aangevuld, en wel met de opbrengst der aandeelen in de Nederlandsche Bank, en de Kamer zich met beide punten mogt vereenigen, zoude men verlangen dat de verkoop daarvan in het openbaar geschiedde, zoodat ieder gegadigde in de gelegenheid zij naar de verkrijging mede te dingen.

§ 6. Daar de gelden, voortgesproten uit de koopprijzen der domeinen, mede aanvankelijk door de Regering zijn aangewezen, om de kosten en het verlies op het herstel van het Nederlandsche

XXI. *Herstel van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

muntwezen te dekken, in de schatkist aanwezig zijn, ziet men te minder in, waartoe nu reeds eene aanvulling der Middelen noodig is, en meent men, dat, wanneer het tekort op de geheele dienst van 1846 bekend zal zijn, het eerst de tijd zal wezen om die aanvulling te doen, en ook dan niet door den verkoop van aandeelen in de Bank, maar door eene aanwijzing op de aanwezige kooppenningen der domeinen.

Op de redactie van het ontwerp zijn onderscheidene aanmerkingen in het midden gebragt, welke ten deele echter als subsidiair zijn te beschouwen.

Considerans. *1ste alinea*, in plaats der woorden: *moet worden uitgegeven*, aan het slot der zinsnede, zou men liever lezen: *wordt gevorderd*, ook omdat deze som wel grootendeels reeds zal uitgegeven zijn.

2de alinea, *1ste gedeelte.* Men meent dat het beter is, hier niet de som van f 5,612,000 te herhalen, maar te wijzen op de vrijvallende f 3,574,000 en derzelver overbrenging op de begrooting van 1847.

2de gedeelte. Men stelt voor, van de aanvulling der Middelen eene derde en afzonderlijke overweging te maken.

Wet. Art. 1. Men meent dat de overblijvende sommen, zoo van het 11de artikel als van het IXde hoofdstuk B der begrooting over 1846, behooren te worden genoemd, even als met de verhoogde totalen bij die over 1847 in dit artikel geschiedt.

Art. 2. Men geeft in bedenking, om de redactie: „ *Ten einde* „ *de Middelen — in staat te stellen* enz. — worden gezegde Mid„ delen aangevuld", te wijzigen en bij den aanhef alleen te spreken van de dekking der uitgaven over 1846 enz. Ook meent men, dat *van de opbrengst* en niet *van het kapitaal* der aandeelen moet worden gesproken, omdat door kapitaal meestal het nominale bedrag wordt verstaan.

Eindelijk is men van oordeel, dat de raming van de opbrengst niet in de wet behoort te worden opgenomen.

Art. 3. Sommige leden zijn van meening, dat dit artikel, als geheel overtollig, weg moet vallen, daar de wetgeving de bevoegdheid tot latere dekking ook zonder hetzelve heeft en daarenboven de noodzakelijkheid eener latere aanvulling wel waarschijnlijk, doch geenszins zeker is. Andere leden hebben dit niet tegengesproken, maar echter aangemerkt dat vorige dergelijke wetten hetzelfde slot-artikel inhouden.

Aldus gearresteerd bij de Commissie van Rapporteurs, den 25sten Maart 1847.

Dit Verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 26sten Maart, ontvangen de navolgende *Memorie van Beantwoording:*

§ 1. Men wenscht de verhouding te kennen tusschen het voorloopig berekend muntverlies en de werkelijk gedane uitgaven tot het einde van het jaar 1846, en doet daaromtrent eenige vragen, waarop tot antwoord strekt:

a. Er bestaat geene verhouding tusschen deze beide sommen: de uitgaven tot het einde van 1846 omvatten al de gemaakte kosten, daaronder begrepen het muntverlies over de specien *die werkelijk versmolten zijn.*

De som van f 4,518,402.72⁵ is een geheel *voorloopige* rekening, die alleen geschikt is om de zekerheid te verkrijgen, dat de oude muntspecien, waartegen muntbiljetten zijn uitgegeven en die in het depôt gebragt zijn, niet slechts nominaal, maar reëel en in muntmateriaal de waarde der uitgegeven biljetten hebben, maar die zich daarom niet minder in de schatkist doet gevoelen.

b. Ad 1um. Aan muntverlies is begrepen onder de uitgaven

van 1845	f	338,773.85
1846		1,411,253.72⁵
Te zamen	f	1,750,027.57⁵

c. Ad 2um. Het voorloopig muntverlies ad f 4,518,402.72⁵, is berekend over *al* de specien, in den overgelegden staat B gemeld.

d. Ad 3um. De uitslag van het verlies over het reeds vermunte is gunstiger dan het voorloopig berekend verlies; dit verschilt intusschen naar mate van de onderscheidene soorten van specien en derzelver meer of mindere besnoeijing, zoodat er afwisseling omtrent het verlies plaats heeft. — Men houdt het er intusschen voor, dat er overschot bij vergelijking met de voorloopige berekening zal plaats vinden.

e. Ad 4um. De oorspronkelijke som van f 6,212,000 was niet te laag geraamd, indien de hoeveelheid der oude muntspecien beantwoord had aan die, welke men bij het doen der raming geacht had te bestaan. Intusschen is er van verscheidene soorten dier specien meer bevonden, en het is nog onzeker, hoeveel er bestaat van de nog niet ingewisselde: te oordeelen naar de sommen die reeds zijn ingetrokken, is het waarschijnlijk dat er ten slotte eenige aanvulling van de oorspronkelijk geraamde som voor deze uitgaven zal moeten plaats hebben.

f. Ad 5um. Het is ondoenlijk om te bepalen wanneer de inwisseling van alle de oude zilveren geldspecien afgeloopen zal zijn: dit hangt af van de voortzetting der hermunting, die thans gebragt is tot meer dan 2½ millioen 's maands in de grove specien. Daarbij wordt thans nog eene inrigting gemaakt voor het slaan der kleinere munten: wanneer deze inrigting gereed zal zijn, zal er eerst kunnen worden gedacht aan de geheele intrekking der oude schellingen en zesthalven, die voor 25 cents koers hebben.

Wat aanbelangt den wensch om de muntbiljetten te doen verminderen, deze wordt door de Regering gedeeld; zij heeft het voornemen om er successief toe over te gaan, en dat wel voor een gedeelte reeds spoedig in verband met de vordering der aanmunting: men moet echter in het oog houden, dat er nog oude specien zijn in te trekken en dat, bij die operatie, de muntbiljetten ook nog de diensten zullen moeten bewijzen waartoe zij bij de wet bestemd zijn.

§ 2. Zoo als reeds is aangemerkt, wordt de hoeveelheid van sommige ingewisselde specien grooter bevonden dan men zich die voorstelde.

De staat B bevat niet volstrekt *al* de ingewisselde oude geldstukken, maar die welke na de werking der wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 90) in het munt-depôt zijn overgebragt. Gedurende 1845 en in het begin van 1846 zijn ook uit de schatkist sommen voor de hermunting besteed, waarvan de specificatie wordt gevonden in een naderen staat, die ten deze wordt overgelegd. Er bestaan ook hier en daar min aanzienlijke sommen, die nog niet behoorlijk gezuiverd en geteld zijn en die dus nog in het depôt zullen moeten komen.

De som der Zeeuwsche rijksdaalders die nog niet zijn ingetrokken, wordt berekend op tien millioen gulden, en die van derzelver onderdeelen op twee millioen; beide deze specien zijn echter, zoo men meent, voor een groot gedeelte bij de Nederlandsche Bank aanwezig.

§ 3. De aanvulling der Middelen van 1846 ter zake van de op die begrooting blijvende uitgave van f 2,038,000, ontmoet bedenking, en men zou verlangen die uit te stellen, even als dit gedaan is bij gelegenheid dat sommige andere bezwaren tot verhooging der begrooting zijn gebragt.

Wanneer intusschen de behoefte van de schatkist de aanvulling mogt noodzakelijk maken, dan verlangt men daarvan duidelijke aanwijzing.

Dit laatste zal wel niet moeijelijk zijn, daar, behalve de leegte, welke de afzondering van het munt-depôt ten bedrage van ongeveer f 9,000,000 in de schatkist veroorzaakt, ook uit de schatkistbiljetten van 1834 niet de volle som van f 9,799,950, maar slechts f 8,400,000 heeft kunnen getrokken worden, en de fondsen, daartegen in de schatkist bestaande, welke ten deze in aanmerking kunnen komen, niet meer dan ongeveer f 9,000,000 bedragen.

Wanneer men hierbij het oog gevestigd houdt op de in 1847 nog ter zake der verdere intrekking van de muntspecien benoodigde gelden, dan aarzelt de Regering niet te verklaren, dat zij, zonder de zekerheid te hebben van nog over andere middelen dan de reeds aanwezige te kunnen beschikken, het niet zou durven gewaagd hebben, de onderhavige wet voor te stellen en de vermunting door te laten gaan.

§ 4. Er worden bedenkingen in het midden gebragt tegen het middel dat bestaan zou in het vervreemden der actien in de Nederlandsche Bank aan het Rijk toebehoorende, en verwezen op vroegere aanmerkingen, bij onderscheidene Verslagen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal voorkomende.

Omtrent die bedenkingen heeft de Regering haar oordeel ook bij vroegere gelegenheden gezegd: het is in haar oog het gereedste middel om deze buitengewone uitgave goed te maken, minder bezwarend dan het opnemen van gelden, hetgeen anders in aanmerking zou moeten komen. De bewoordingen van het octrooi van de Bank van 1814, welke worden bijgebragt, en die het belang van het behouden van deze actien voor de schatkist zouden moeten doen zien, kunnen de Regering hieromtrent niet van gevoelen doen veranderen. Die woorden waren gepast in 1814, toen het openbaar crediet zooveel geleden had, toen, zonder bijstand van de Regering, de inrigting van de Bank niet zou zijn tot stand gekomen, maar zij hebben nu geene gelijke kracht meer, bij het

XXI. *Herstel van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Nota van Wijzigingen.)

gevestigd crediet, en nu het gebleken is dat deze en zoo vele andere groote instellingen gerustelijk aan den ondernemingsgeest van het publiek en aan het vermogen der deelnemers mogen worden overgelaten, terwijl het openbaar gevoelen daaromtrent zelfs eene andere rigting heeft genomen, zoodat men thans mag aannemen dat de voorkeur wordt geschonken aan geheel particuliere ondernemingen.

§ 5. Gaarne verbindt zich de Regering om de plaatsing der bank-actien, wanneer daartoe zal worden overgegaan, in het openbaar te verrigten.

§ 6. De gelden uit de domein-verkoopingen zijn nog niet aangewezen voor dit onderwerp; de wet zou dit nader moeten doen, doch men heeft erkend dat derzelver aanwezen in de schatkist de behandeling van de hermunting mogelijk heeft gemaakt, en de schatkist in staat gehouden om de groote uitschotten, die op dit oogenblik, blijkens staat B, meer dan acht millioen beloopen, te kunnen dragen, en tevens aan hare overige verpligtingen te voldoen, gelijk dan ook dat fonds is begrepen onder de in de schatkist aanwezige gelden, waarvan in de beantwoording van § 3 gesproken is.

Aan de omtrent de redactie van het wets-ontwerp gemaakte bedenkingen is voldaan, met uitzondering van die betreffende art. 1, ten einde te vermijden eene minder noodzakelijke opeenstapeling van sommen, waardoor ligtelijk misverstand zou kunnen ontstaan.

Omtrent art. 3 heeft men gemeend zich te kunnen houden aan het gevoelen van die leden, welke het behoud van dat artikel wenschelijk achten.

Bij deze Memorie was gevoegd de navolgende Nota van Wijzigingen in het ontwerp van wet, alsmede de hier beneden ingelaschte Staat:

NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het Ontwerp van Wet tot overbrenging op de begrooting van* 1847, *van gelden op die van* 1846 *toegestaan voor de kosten van het herstel van het Nederlandsche Muntwezen.*

In den considerans:

1ste lid, aan het slot, in plaats van de woorden: *moet worden uitgegeven*, te stellen: » wordt gevorderd";

2de lid, 3den regel, weg te laten: *van f* 5,612.00.

Het slot tot een derde lid te maken, dus in den 6den regel achter het woord *jaar* eene *punt* te plaatsen en voorts te stellen: « Overwegende dat" enz.

Art. 2 aldus te redigeren:

» Tot dekking der uitgaven, begrepen in de begrooting over » 1846, worden de Middelen over dat jaar, vastgesteld bij de » wet van 26 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 43), aangevuld met » de opbrengst van duizend actien in de Nederlandsche Bank aan » het Rijk toebehoorende, welke tot dat einde in het openbaar » zullen worden vervreemd."

STAAT, aanwijzende de oude zilveren specien, welke door de Commissie tot de behandeling van 's Rijks muntmateriaal in ontvang zijn genomen en ter vermunting afgeleverd, naar aanleiding van art. 2 der wet van den 22sten Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 25), van af den eersten April 1845 tot op de instelling van het munt-depôt in Februarij 1846.

SOORT DER MUNTSPECIEN.	NOMINAAL BELOOP.
Ducatons	f 320,446.35
Provinciale drieguldens	393,252.00
10 schellingsstukken	342,519.00
Tweeguldens	»
Guldens	782,123.00
Daalders	1,378,456.50
Zeeuwsche Rijksdaalders	103,967.50
Rijksdaalders. heele	289,853.12⁵
Rijksdaalders. halve	251,408.75
Rijksdaalders. kwarten	447,291.87⁵
28stuiversstukken	578,972.80
Dubbeltjes, stuivers en achtstuiversstukken	695,879.10
	f 5,584,170.00

Nadat de Commissie van Rapporteurs van den inhoud der bovenstaande Memorie van Beantwoording en de daarbij gevoegde wijzigingen in het ontwerp van wet tot overbrenging op de begrooting van 1847 van sommen, op die van 1846 toegestaan voor het herstel van het Nederlandsche Muntwezen, kennis had bekomen, is zij van meening geweest, dat geene herhaalde overweging in de Afdeelingen te dezer zake behoefde plaats te hebben, en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 27sten Maart 1847.

VERWEIJ MEJAN.
VAN RIJCKEVORSEL.
SCHOONEVELD.
MUTSAERS.
VAN RIEMSDIJK.

XXII. *Verlenging van den termijn voor de intrekking der Muntbiljetten.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting; Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

XXII. Verlenging van den termijn voor de intrekking der Muntbiljetten.

Dit wets-ontwerp is door de Regering ingetrokken. (Zie het Verslag.)

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 24sten Maart* 1847.

Edel Mogende Heeren!

Het nevensgevoegd ontwerp van wet strekt tot verlenging van den uiterlijken termijn voor de intrekking der muntbiljetten, bepaald bij de wet van den 18den December 1845 (*Staatsbl.* n°. 90).

De mede hiernevens gaande Memorie van Toelichting zet de gronden uiteen, waarop voormeld ontwerp rust.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 23sten Maart 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET *tot verlenging van den uiterlijken termijn voor de intrekking der Muntbiljetten, bepaald bij de wet van den* 18*den December* 1845 (Staatsblad *n*°. 90.)

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de uiterlijke termijn, bepaald bij art. 3 der wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 90) voor de intrekking der volgens die wet uitgegeven muntbiljetten, daartoe ongenoegzaam wordt bevonden, uit hoofde der groote hoeveelheid reeds ingewisselde en verder in te wisselen oude zilveren munten,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De uiterlijke termijn bij het laatste gedeelte van art. 3 der wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 90), nopens de inwisseling der nog in omloop zijnde provinciale en generaliteitsmunten, vastgesteld voor de intrekking der volgens die wet uitgegeven muntbiljetten, wordt met één jaar verlengd en bepaald op den laatsten December 1848.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Ter gelegenheid van de aanbieding van het ontwerp van wet tot overbrenging op de begrooting van 1847, van het ongebruikte gedeelte der som op de begrooting van 1846 uitgetrokken voor de kosten tot het herstel van het Nederlandsche muntwezen, is opening gegeven van de maatregelen tot dat oogmerk aangewend en van derzelver resultaten, zooveel de vermunting aanbelangt tot het einde van het jaar 1846, en wat betreft de intrekking van oude zilveren munten en derzelver overbrenging in het munt-depôt, tot den 1sten Maart 1847.

Het bedrag dier laatste is niet minder dan f 59,282,821.05, welke som eenigzins vermeerderen zal door reeds ingewisselde munten, terwijl nog zijn in te trekken de *gerande Zeeuwsche rijksdaalders* en derzelver *onderdeelen* en voorts de *oude schellingen* en *zesthalven*.

De ingetrokken oude munten bereiken reeds nagenoeg het cijfer waarop men *voor het geheel* gerekend had bij de voordragt van wet waarbij aan de Regering het crediet is geopend om het hermuntings-werk te ondernemen, en ofschoon de ondervinding geleerd heeft hoe bezwaarlijk dergelijke berekeningen zijn, mag men de raming van de nog in te trekken oude munten op wel niet minder dan f 27,000,000 stellen.

Er zijn f 20,647,645 nieuwe munten in omloop gebragt of nog niet *een vierde* van het nominaal bedrag der nu berekende hoeveelheid oude munten, en er is voorts door de uitgifte van *dertig millioen* muntbiljetten, in zoover als die som daartoe strekken kon, in de geldcirculatie voorzien.

De aanmunting van nieuwe munten, die steeds, zooveel dit met inachtneming van de noodige voorzorgen omtrent eene naauwkeurige fabricatie doenlijk is, wordt uitgebreid, en die in de laatst verloopene maand bij het alleen munten van $2^1/_2$ gulden-stukken, tot ruim $2^1/_2$ milioen is gebragt, kan in het overige van dit jaar, waarin ook guldens en derzelver onderdeelen moeten worden aangemunt, voorzeker niet zooveel opleveren om *al* de muntbiljetten in te trekken binnen den termijn gesteld bij art. 3 der wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 90), namelijk vòòr den laatsten December 1847.

Het bedrag dezer biljetten zal wel ingevolge de wet steeds in verband blijven met de daarvoor gedeponeerde oude munten met de noodige aanvulling, en het zal dus verminderd worden telkens wanneer, bij het vorderen der hermunting en het uitgeven der nieuwe specien, dat depôt beneden het bedrag dier biljetten zou vallen, doch de eindelijke afloop moet ondergeschikt blijven aan het tijdsverloop, tot daarstelling van de nieuwe munten volstrekt gevorderd wordende.

Met het oog daarop, en hoewel het voornemen bij de Regering bestaat om de muntbiljetten te doen verminderen of zelfs uit den omloop weg te nemen zoodra de voorraad van nieuw geld dit zal toelaten, is het onvermijdbaar voorgekomen, den termijn tot intrekking der muntbiljetten te verlengen: daartoe strekt het Ontwerp van Wet bij deze gevoegd, waarbij men gemeend heeft de geheele intrekking te moeten stellen uiterlijk den laatsten December 1848, als zijnde dat tijdsverloop thans nog noodig geacht om het hermuntings-werk in die mate te kunnen doen afloopen, dat men zich al de nieuwe muntspecien heeft verschaft tot de volledige intrekking der muntbiljetten vereischt.

4. VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *van* 12 *Mei* 1847.

Bij de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 90) werd, om het buiten omloop brengen van alle vóór het vaststellen der wet van den 28sten September 1816 (*Staatsblad* n°. 50) vervaardigde zilveren muntspecien mogelijk te maken, de uitgifte van muntbiljetten, als tijdelijke hulpmunt, bepaald, onder zoodanige beperkingen en waarborgen, als in die wet zijn omschreven, en waartoe ook het in art. 3 voorkomend voorschrift behoort, dat deze muntbiljetten achtereenvolgende, doch uiterlijk met den laatsten December 1847, tegen gouden of zilveren munt moeten zijn

XXII. *Verlenging van den termijn voor de intrekking der Muntbiljetten.*
(Verslag der Commissie van Rapporteurs; Missive van den Minister van Finantien.)

ingetrokken. Daar echter, naar de berekening der Regering, in de overgeblevene maanden van het loopende jaar niet zooveel nieuwe muntspecien zullen kunnen worden aangemunt, als voor het intrekken van al de muntbiljetten binnen den gestelden termijn gevorderd wordt, is van hare zijde, onder dagteekening van den 23sten Maart jl., de tegenwoordige wets-voordragt ingediend, die eeniglijk strekt om den bedoelden uiterlijken termijn nog voor een jaar, en dus tot den laatsten December 1848, te verlengen.

§ 1. Bij het overwegen van deze voordragt in de Afdeelingen der Kamer heeft men eenige bevreemding aan den dag gelegd, dat de Regering, volle negen maanden voor het verstrijken van den termijn, eenmaal voor de algeheele intrekking der muntbiljetten vastgesteld, reeds gemeend heeft de verlenging van dien termijn te moeten voorstellen, en dat wel zonder eenige drangreden voor het doen dezer aanvrage zoo lang te voren te doen gelden. Aan het bij tijds nemen van eenen maatregel van voorzorg, kan, meent men, in dit geval niet wel worden gedacht, daar toch het langer in omloop blijven van het papier, dat de aan te munten nieuwe zilveren muntspecien vertegenwoordigt, ook uit hoofde van de eigenaardige zwarigheden, aan het bestaan van dat papier verknocht, als iets te beschouwen is, hetwelk, zoo dit slechts eenigzins mogelijk ware, in het algemeen belang vermeden behoort te worden. Veeleer had men zich dan ook kunnen voorstellen, dat de Regering, na het uiterste te hebben beproefd, om het gewigtig werk der vermunting van de oude zilveren muntspecien gedurende den loop van dit jaar tot eene aanmerkelijke hoogte te brengen, ten einde daardoor de intrekking van al de muntbiljetten binnen den gestelden termijn mogelijk te maken, eerst tegen het einde van dien termijn, wanneer van de onmogelijkheid om hierin te slagen, nog overtuigender dan thans het geval kan zijn, zou zijn gebleken, de dan vereischte magtiging der wetgeving tot het terugkomen op het bepaalde bij art. 3 der wet van 18 December 1845 had aangevraagd. Men is alzoo, met andere woorden, van gevoelen, dat, tenzij de Regering haar ten deze geuit verlangen nader mogt kunnen toelichten, niet wel vóór na de opening der nieuwe zitting van de Staten-Generaal in October aanstaande, noodzakelijkheid kan bestaan, om het verlengen van den termijn voor de intrekking der muntbiljetten in opzettelijke overweging te nemen.

§ 2. Maar al mogt het bestaan dier noodzakelijkheid op het tegenwoordig oogenblik bewezen kunnen worden, dan zou daaruit, naar veler gevoelen, nog geenszins volgen, dat de geheele intrekking der muntbiljetten een vol jaar langer, dan oorspronkelijk noodig werd geacht, moet worden verschoven, en dat dit tijdsbestek niet zou kunnen worden ingekrompen. Integendeel acht men eene latere behandeling dezer zaak ook daarom wenschelijk, omdat alsdan met meer zekerheid en juistheid dan op dit oogenblik zou kunnen worden uitgemaakt, hoe ver de verlenging van den termijn zich moet uitstrekken, en of die verlenging niet, in plaats van voor een geheel jaar te worden aangenomen, zich tot een korter tijdsverloop, bijv. van zes maanden, zou kunnen beperken.

§ 3. Niet enkel echter heeft men in de Afdeelingen der Kamer, zelfs in het gestelde geval, bezwaren geopperd tegen den tijd, voor welken de nieuwe magtiging tot het in omloop houden der muntbiljetten zou worden verleend, maar men heeft het ook bedenkelijk geacht, dat die magtiging zou plaats hebben, zonder eenige limitatie van het cijfer van het in circulatie zijnde papier van die soort. Er is thans voor dertig millioen gulden van dat papier uitgegeven, en dit cijfer, hetwelk reeds zeer aanzienlijk wordt geacht, zou, naar de meening van sommigen, bij de aanneming dezer wet, zelfs na 1°. Januarij 1848 nog vermeerderd kunnen worden. Zoodanige vermeerdering nu zou men allezins onraadzaam achten, en dus ook later in de aanneming dezer wet niet wel kunnen toestemmen, tenzij daarbij bepalingen wierden gevoegd, volgens welke binnen zeker tijdsverloop het bedrag der in omloop zijnde muntbiljetten tot verre beneden de dertig millioen teruggebragt, en voor het vervolg tot aan het einde van den termijn de uitgifte binnen naauwere grenzen beperkt wierd.

§ 4. Bij de overweging van dit punt heeft men niet uit het oog verloren, dat de uitgifte der muntbiljetten, volgens de wet waarbij zij zijn ingesteld, in naauw verband staat met den voortgang van de inwisseling der oude muntspecien, en men heeft dus ook gemeend te dezen aanzien nog eenige nadere inlichtingen van de Regering te moeten vragen. Inzonderheid wenscht men eene bepaalde toezegging te ontvangen met opzigt tot het tijdstip, waarop de Regering voornemens is de oude schellingen en zesthalven, thans nog als stukken van 25 cents gangbaar, uit den omloop te doen verdwijnen.

§ 5. Al verder heeft men, om de huivering te regtvaardigen tegen het verleenen eener geheel onbepaalde magtiging wat het cijfer der in omloop zijnde muntbiljetten betreft, gewezen op de omstandigheid, dat de maatregel der inwisseling en vermunting van de oude muntspecien, ofschoon tot nu toe in verscheidene opzigten goed geslaagd, toch geenszins geheel beantwoord heeft aan de verwachtingen en berekeningen, daaromtrent vroeger van regeringswege medegedeeld. Zoo meenen sommigen zich te herinneren, dat in der tijd van de zijde der Regering het uitzigt is geopend, dat met Augustus 1846 reeds voor 22 millioen gulden aan nieuwe zilveren muntspecien zou zijn aangemunt; terwijl uit de Memorie van Toelichting, bij de tegenwoordige wet behoorende, blijkt, dat in Maart van dit jaar, en dus op een veel later tijdstip, nog slechts voor f 20,647,645 aan nieuwe zilveren munten in omloop was gebragt. Men heeft gevraagd, of dit zeer aanmerkelijk verschil ook, ten minste voor een gedeelte, toe te schrijven kan zijn aan de omstandigheid, dat het bedrag der werkelijk geslagene muntstukken grooter is, dan dat van de nu reeds in omloop gebragte. Even zoo heeft men gewezen op het in dezelfde Memorie van Toelichting erkend verschil tusschen het geraamd en het werkelijk gebleken bedrag der in te trekken oude munten, welk verschil, voor zoo ver de Regering dit thans durft bepalen, niet veel minder dan 27 millioen gulden zal bedragen.

§ 6. Eindelijk hebben sommigen, bij het overwegen der wenschelijkheid, dat in allen gevalle het cijfer der muntbiljetten die *casu quo* na 31 December 1847 in omloop zouden blijven, beperkt wierd, het gevoelen geopperd, dat uit de letter der voorgedragene wet scheen te blijken, dat de Regering zich zelve zulk eene beperking had willen opleggen. Het eenig artikel dier wet houdt toch in, dat de uiterlijke termijn, vastgesteld voor de intrekking der volgens de wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 90), UITGEGEVEN muntbiljetten tot den laatsten December 1848 wordt verlengd. Men leidt daaruit af, *in de eerste plaats*, dat alleen zoodanige muntbiljetten, welke bij de uitvaardiging der thans behandelde wet *werkelijk uitgegeven* zijn, in het denkbeeld der Regering nog na 31 December 1847 in omloop zouden kunnen blijven, zoodat de verlenging van den termijn niet van toepassing zou zijn op de muntbiljetten, uit te geven tusschen de uitvaardiging der wet en het einde van dit jaar; en *in de tweede plaats*, dat de Regering uit kracht der voorgedragene wet wel meerdere ruimte van tijd zou erlangen voor de intrekking, doch geenszins eenige nieuwe bevoegdheid tot de uitgifte van muntbiljetten, ook na den genoemden laatsten December van dit jaar. Daar echter omtrent dit punt in de Memorie van Toelichting niets anders gezegd wordt, dan in 't algemeen dat het voornemen der Regering bestaat om de muntbiljetten te doen verminderen of zelfs uit den omloop weg te nemen, zoodra de voorraad van nieuw geld dit zal toelaten, acht men eenige nadere opheldering daaromtrent wenschelijk.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 1sten Mei 1847.

Na de mededeeling van dit verslag aan de Regering, is van harentwege ontvangen de navolgende missive:

Aan den heere Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

'sGRAVENHAGE, *den* 11*den Mei* 1847.

Zoodra bij de Regering de overtuiging was verkregen, dat tot de intrekking der muntbiljetten, uitgegeven naar aanleiding van de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 90), niet zou kunnen worden in acht genomen de uiterlijke termijn bij artikel 3 van die wet bepaald, vermeende dezelve, met openlegging van de redenen, welke tot eene noodzakelijke vertraging aanleiding moesten geven, daaromtrent eene wet tot verlenging van den termijn te moeten voorstellen en die verlenging te moeten vragen tot het tijdstip, op hetwelk zij oordeelde dat de zaak zou kunnen afloopen.

Door dat voorstel is voldaan aan eene verpligting, welke de Regering oordeelde dat op haar rustte, om tijdig te doen zien. dat de metaal-circulatie niet op het bij de wet bepaalde tijdstip geheel zou kunnen zijn hersteld; maar thans uit het rapport van de Commissie van Rapporteurs der Vergadering ontwarende, dat het verlangen van vele der leden daarhenen strekt, om eene bepaling tot verlenging van den termijn voor den omloop van muntbiljetten eerst in de volgende zitting te overwegen, wanneer over sommige zaken, daarmede in betrekking staande, beter zou kunnen worden geoordeeld, heeft de Regering er ook geene zwa-

XXII. *Verlenging van den termijn voor de intrekking der Muntbiljetten.*
(Missive van den Minister van Finantien.)

righeid in gezien, om, daaraan toegevende, deze overwegingen te verdagen.

Ik vind mij gemagtigd hiervan aan U Hoog Edel Gestrenge mededeeling te doen, zoowel als van het bestaande voornemen, om in den aanvang van de eerstvolgende zitting den nu voorgedragen maatregel op nieuw bij de Vergadering ter tafel te brengen.

De Minister van Finantien,

VAN HALL.

Ofschoon, na het ontvangen van deze mededeeling der Regering, in de tegenwoordige zitting der Kamer geene verdere overweging of behandeling van het wets-ontwerp tot verlenging van den termijn voor de intrekking der muntbiljetten kan vereischt worden, heeft de Commissie van Rapporteurs echter gemeend het bovenstaande Verslag ter kennis van de leden der Kamer te moeten brengen.

Aldus gearresteerd bij de Commissie van Rapporteurs, den 12den Mei 1847.

HOFFMAN.
VAN RIJCKEVORSEL.
BORSKI.
MODDERMAN.
CORVER HOOFT.

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet.)

XXIII. Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 28 Junij 1847.

1. KONINLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 26 Maart* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Aan U Edel Mogenden wordt bij deze ter overweging aangeboden een ontwerp van wet tot regeling van het Nederlandsche Muntwezen.

In eene bijgevoegde Memorie van Toelichting zijn de gronden uiteengezet op welke dat wets-ontwerp rust.

Wij bevelen hiermede U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 25sten Maart 1847.

WILLEM.

---

2. ONTWERP VAN WET, *tot regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat op het standpunt, waarop de hermunting der oude zilveren geldspecien bereids is gekomen, het wenschelijk moet geacht worden, al de bepalingen, het Nederlandsche muntwezen voor de toekomst betreffende, in ééne wet te zamen te vatten en daarbij die verbeteringen in te voeren, waarvoor dat muntwezen vatbaar is,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. 's Rijks muntspecien bestaan uit zilveren standpenningen, uit zilveren en koperen pasmunt en uit gouden negotiepenningen.

Art. 2. De eenheid van het Nederlandsche muntstelsel is de zilveren standpenning, *gulden* genaamd.

De gulden bevat *negen wigtjes vier honderd vijftig duizendsten van een wigtje* fijn zilver.

Het gewigt van den gulden is *tien wigtjes*, met eene ruimte van drie duizendsten van dat gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

Het gehalte is *negen honderd vijf en veertig duizendsten* ($^{945}/_{1000}$), met eene ruimte van anderhalf duizendste, zoowel boven als beneden dat gehalte.

Art. 3. Het veelvoud van den gulden is de *rijksdaalder* of het stuk van *twee en een halven gulden.*

Art. 4. De onderdeelen van den gulden in zilver zijn:
de halve gulden of het stuk van vijftig cents,
het stuk van vijf en twintig cents,
het stuk van tien cents,
het stuk van vijf cents.

Art. 5. De onderdeelen van den gulden in koper zijn:
de cent (of het honderdste gedeelte van den gulden),
de halve cent.

Art. 6. Het gewigt van den rijksdaalder is *vijf en twintig wigtjes*,
van den halven gulden *vijf wigtjes*,
van het stuk van vijf en twintig cents *drie en een half wigtje*,
van het stuk van tien cents *een en vier tiende wigtje*,
van het stuk van vijf cents *zeven tienden van een wigtje.*

De ruimte in gewigt is voor den rijksdaalder twee duizendste, voor den halven gulden vijf duizendste, voor het stuk van vijf en twintig cents zes duizendste, voor het stuk van tien cents tien duizendste, en voor het stuk van vijf cents twaalf duizendste gedeelten van het gewigt voor elk stuk bepaald, zoowel boven als beneden dat gewigt.

Art. 7. Het gehalte van den rijksdaalder en van den halven gulden is aan dat van den gulden gelijk en dezelfde ruimte wordt voor hetzelve toegestaan.

Het gehalte der zilveren pasmunt is *zes honderd veertig duizendsten* ($^{640}/_{1000}$), met eene ruimte van vier duizendsten, zoowel boven als beneden dat gehalte.

Art. 8. De cent en de halve cent worden vervaardigd uit zuiver koper, de eerste ten gewigte van 3 wigtjes 845 duizendsten van een wigtje, en de tweede ten gewigte van een wigtje 922 duizendsten van een wigtje.

Op deze stukken wordt eene ruimte in het gewigt toegestaan van een vijftigste gedeelte van het gewigt van elk stuk, zoowel boven als beneden hetzelve.

Art. 9. De beeldenaar der standpenningen is als volgt:

Op de voorzijde 's Konings borstbeeld, tot omschrift voerende den naam des Konings, met de woorden: *Koning der Nederlanden, Groot-Hertog van Luxemburg*, met zoodanige verkortingen als de grootte der stukken vereischt.

Op de keerzijde het wapen des Rijks, tusschen de aanduiding der geldswaarde: $2^1/_2$ . . . G., 1 . . . G., $^1/_2$ . . . G.

Het omschrift: *Munt van het Koningrijk der Nederlanden*, met de noodige verkortingen, en het jaartal.

Op de stukken van eenen gulden en van eenen halven gulden, staat onder het wapen; 100 cents en 50 cents.

Gemelde stukken worden gemunt in den ring.

De rijksdaalder en gulden hebben tot randschrift de woorden: » *God zij met ons.*"

De halve gulden wordt met eenen staanden kartelrand gemunt.

Art. 10. De zilveren pasmunt voert aan de voorzijde de gekroonde naamletter des Konings, benevens, het jaartal, en aan de keerzijde het wapen des Rijks, tusschen de cijfers: 25 . . . C., 10 . . . C en 5 . . . C.

Deze stukken worden in den ring gemunt met eenen staanden kartelrand.

Art. 11. De koperen pasmunt voert aan de voorzijde de gekroonde naamletter des Konings, benevens het jaartal, en aan de keerzijde het wapen des Rijks, tusschen de cijfers: 1 . . . C en $^1/_2$ . . . C.

Deze stukken worden in den ring gemunt.

Art. 12. De negotiepenningen zijn:

1. de gouden Willem;
2. de dukaat.

Van beide deze stukken kunnen dubbele geslagen worden en van het eerste stuk ook halve.

De gouden Willem weegt *zes wigtjes zeven honderd negen en twintig duizendsten van een wigtje*, en heeft het gehalte van *negen honderd duizendsten* ($^{900}/_{1000}$).

De ruimte in het gewigt is anderhalf duizendste gedeelte van het gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

De ruimte in het gehalte is een half duizendste, zoowel boven als beneden het wettige gehalte.

Art. 14. De beeldenaar van den gouden Willem is als volgt:

Op de voorzijde 's Konings borstbeeld, tot omschrift voerende den naam des Konings, met de woorden: *Koning der Nederlanden, Groot-Hertog van Luxemburg*, met zoodanige verkortingen als de grootte van het stuk vereischt.

Op de keerzijde het wapen des Rijks tusschen twee eiken-takken, hebbende tot omschrift, aan de eene zijde van het wapen de cijfers: 6w 729 en aan de andere zijde: 900 *duiz.*, met het jaartal boven het wapen.

Dit stuk wordt in den ring gemunt en voert tot randschrift de woorden: *God zij met ons.*"

De beeldenaar van den dubbelen en halven gouden Willem is aan dien van den enkelen gelijk, met dien verstande echter, dat, vooreerst, op de wapenzijde de cijfers 6w 729 voor het eerste stuk

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

door 13w458, en voor het laatste door 3w3645 vervangen worden, en dat, ten tweede, de halve Willem met een staanden kartelrand gemunt wordt.

Art. 15. De gouden dukaat weegt *drie wigtjes vier honderd vier en negentig duizendsten van een wigtje* en heeft het gehalte van *negen honderd drie en tachtig duizendsten* (983/1000).

De ruimte in het gewigt is anderhalf duizendste gedeelte van het gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

De ruimte in het gehalte is een half duizendste, zoowel boven als beneden het wettige gehalte.

Art. 16. De beeldenaar van den gouden dukaat is:

Op de voorzijde de geharnaste man, tusschen het jaartal, met het omschrift: »*Concordia res parvae crescunt*", en op de keerzijde, binnen het gewone vierkant: »*Mo. Aur. Reg. Belgii ad legem imperii.*

Art. 17. De middellijnen der verschillende muntspecien worden door Ons bepaald bij een in het *Staatsblad* te plaatsen besluit.

Art. 18. Het staat ieder vrij de zilveren standpenningen en de gouden negotiepenningen te doen munten, wanneer geene werkzaamheden voor het Rijk zulks verhinderen.

De Muntmeester is niet verpligt partijen goud beneden de honderd vijftig Nederlandsche ponden, noch partijen zilver beneden de vijftien honderd Nederlandsche ponden aan te munten.

Wij behouden Ons voor, het muntloon, hetwelk door bijzondere personen wordt betaald, bij besluit vast te stellen.

De zilveren en koperen pasmunt wordt alleen voor rekening van het Rijk geslagen.

Art. 19. In de *Staats-courant* wordt jaarlijks medegedeeld hoeveel van elke muntspecie in het laatstvoorgaande jaar aan 's Rijks munt is aangemunt geworden.

Art. 20. De negotiepenningen zijn geen wettig betaalmiddel.

Niemand is verpligt zilveren pasmunt voor een hooger bedrag dan van tien gulden, of koperen pasmunt voor een hooger bedrag dan van eenen gulden in betaling aan te nemen.

Art. 21. Geene muntspecien, naar deze wet of naar de wet van den 28sten September 1816 (*Staatsblad* n°. 50) en latere wetten vervaardigd, worden in 's Rijks schatkist aangenomen, wanneer die eenigzins gealtereerd en alzoo vervalscht, verminkt, besnoeid of geschonden mogten zijn, en is niemand gehouden dusdanige muntspecien aan te nemen.

Art. 22. De muntspecien in het vorige artikel vermeld, in gealtereerden en alzoo vervalschten, verminkten, besnoeiden of geschonden toestand aan de landskantoren aangeboden, worden aldaar aangehouden, en, na het afgeven van bewijs der aanhouding, aan raden en generaalmeesteren der Munt opgezonden, om, na onderzoek of en na uitspraak dat dezelve zich werkelijk in zoodanigen toestand bevinden, te worden doorgesneden en alzoo aan de aanbieders te worden teruggegeven.

Op dezelfde wijze wordt door raden en generaalmeesteren der Munt gehandeld ten opzigte van alle muntspecien, welke aan hun onderzoek worden onderworpen.

Art. 23. Wij behouden Ons voor, de gelegenheid open te stellen tot intrekking der gouden stukken van tien en vijf gulden, gemunt volgens de wetten van den 28sten September 1816 (*Staatsblad* n°. 50) en 22 December 1825 (*Staatsblad* n°. 80) en zulks voor het geheel of bij gedeelten en op zoodanige wijze, als Ons dit gepast zal voorkomen, met bepaling, bij gedeeltelijke intrekking, van het bedrag, hetwelk bij inwisseling zal kunnen aangenomen worden.

Aan de aanbieders der in te wisselen gouden muntspecien kunnen, bij de afgifte daarvan, recepissen worden afgegeven, welke binnen eene maand na derzelver dagteekening worden ingetrokken.

Van deze recepissen kan nimmer voor een grooter bedrag dan van f 20,000,000 te gelijk uitgegeven worden, de reeds verschenen recepissen daaronder niet begrepen.

Art. 24. Zoodra de gelegenheid tot inwisseling bij het vorig artikel omschreven, hetzij in eens, hetzij bij gedeelten, zal zijn geopend geweest ten bedrage van f 172,584,850, zijnde dat van al de aangemunte stukken van tien en vijf gulden, houden die stukken op standpenningen te zijn, om het even of van die inwisseling al of niet voor het geheel is gebruik gemaakt.

Art. 25. Al de wetten tot regeling van het Nederlandsche muntwezen, van vroegere dagteekening dan de wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 90), worden ingetrokken.

De krachtens de ingetrokken wetten geslagen muntspecien blijven echter op den voet dezer wet gangbaar, voor zoover zij niet, op de bij de wet bepaalde wijze, zijn of worden buiten koers gesteld.

Lasten en bevelen, enz.

---

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De wet, waarvan het ontwerp aan de Staten-Generaal wordt aangeboden, heeft voornamelijk ten doel het muntstelsel, tot invoering waarvan thans zooveel inspanning en opoffering wordt aangewend, op hechte grondslagen te doen rusten, en dus ook voor de toekomst de vruchten van den tegenwoordigen arbeid te verzekeren. Daarbij verlangt men die verbeteringen in te voeren waarvoor dat muntstelsel nog vatbaar is, terwijl de Regering gemeend heeft tevens die gelegenheid niet ongebruikt te moeten laten, om al de bepalingen, ons muntwezen betreffende in *ééne* wet te vereenigen, en dus doende zooveel mogelijk de verwijzing naar vroegere wetten, wanneer eenmaal de hermunting geëindigd is, te voorkomen.

Om ons muntstelsel op hechte grondslagen te doen rusten, is het noodig dat voortaan de standpenningen slechts van *één* metaal vervaardigd worden. Dit is vooral het doel, dat de Regering door het tegenwoordige wets-ontwerp hoopt te bereiken. Zij verheugt zich, daarmede eenen dikwijls geuiten en reeds lang te voren ook bij haar gekoesterden wensch te kunnen vervullen.

Toen, zoowel bij de beraadslagingen over de wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 6) als bij die over de wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23), zich vele stemmen verhieven om bij ons een muntstelsel met den enkelen standaard te doen invoeren, heeft de Regering zich nooit het gewigt van dat verlangen ontveinsd; doch om aan hetzelve gevolg te geven bestond toen maar *één* middel, hetwelk de Regering niet heeft willen aannemen en hetwelk zij zich verheugt niet aangenomen te hebben, namelijk de invoering van den gouden standaard, terwijl, om tot den zilveren standaard te geraken, het behoud van den dubbelen standaard, *althans voorloopig*, door de omstandigheden dringend werd bevolen.

Het was, zoo als een geacht lid der Staten-Generaal, die vroeger den enkelen standaard verdedigd had, zich te regt in het jaar 1839 uitdrukte, *eene gedwongene noodzakelijkheid.* Bij de erkende onmogelijkheid, om in de toen plaats hebbende omstandigheden de gouden tien-en vijfguldenstukken (in 1839 reeds ten bedrage van 141½ millioen gulden aangemunt) in te trekken, bij de overtuiging dat de gouden standaard voor ons land niet geschikt is, in welke overtuiging de Regering steeds meer en meer is versterkt geworden, bleef er niets anders over dan eenen weg te zoeken, ten einde, bij het bestaan der bedoelde gouden standpenningen, zilveren munt te kunnen slaan. Om zulks te kunnen doen, werd de wet van 22 Maart 1839 te voorschijn gebragt. Die wet deed de mogelijkheid geboren worden, om nevens de gouden stukken ook zilver te kunnen munten. Toen bij de beraadslagingen over de wet, welke door de Regering in het begin van 1845 werd voorgedragen, ten einde over de noodige middelen te kunnen beschikken om de wet van 22 Maart 1839 ten uitvoer te brengen, de belangrijke vraag van eenen enkelen of eenen dubbelen standaard op nieuw ter sprake kwam, heeft de Regering gemeend dat vraagpunt alstoen onbeslist te moeten laten, daar zij van oordeel was, dat men, om tot den enkelen zilveren standaard te geraken, als het ware eene overgangs-periode moest laten voorbijgaan. Zij achtte het ongeraden het goud als wettig betaalmiddel uit te sluiten, vóór dat men de zilver-circulatie in eenen goeden toestand gebragt had; zij wilde zich niet berooid zien van een middel, hetwelk bij de uit te voeren maatregelen veel gerief kon opleveren. Zij aarzelde echter niet te verklaren dat, zoo er besloten werd om in onze wetgeving den enkelen standaard aan te nemen, men zich niet tot den gouden, maar tot den zilveren standaard zou moeten bepalen, als het meest overeenstemmende met den omvang van onzen nationalen rijkdom, met de prijzen van alle onze dagelijksche behoeften, met onze zeden en gewoonten en met den inhoud der bestaande verbindtenissen: als eindelijk, onze circulatie niet blootstellende aan die gevaren, welke geen voorzigtig regent in den enkelen gouden standaard behoort voorbij te zien.

Bij den gewenschten gang, dien het hermuntings-werk ondervindt, en bij de hoop dat dit voor ons land zoo gewigtig werk verder tot een gelukkig einde zal gebragt worden, heeft het een punt van ernstige overweging uitgemaakt, of het tegenwoordig tijdstip ook geschikt kan geacht worden om wettelijke bepalingen te

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.* (Memorie van Toelichting.)

maken, die niet alleen den weg banen tot den enkelen zilveren standaard, maar ook de Regering de gelegenheid geven, om, wanneer de omstandigheden daarvoor gunstig worden bevonden, daadwerkelijk ons muntstelsel tot dien enkelen zilveren standaard terug te brengen, door aan het goud de hoedanigheid van standpenning te ontnemen.

Want, terwijl de Regering aan den eenen kant het gevoelen blijft aankleven, dat de nadeelen aan eenen dubbelen standaard verbonden, dikwijls met zeer veel overdrijving zijn afgeschilderd, zoo meent dezelve aan den anderen kant die nadeelen niet geheel over het hoofd te moeten zien, en, zoo eene gunstige gelegenheid zich aanbiedt, om de mogelijke gevolgen van eene veranderde verhouding tusschen de waarde van het goud en het zilver te voorkomen, meent zij daarvan gebruik te moeten maken.

Zoo als bekend is, kan men thans eene schuld van tien gulden naar willekeur met tien zilveren guldens, inhoudende 94 N. w. 500 fijn zilver, of met een gouden tienguldenstuk, inhoudende 6 N. w. 0561 fijn goud, betalen. Zoo lang nu de verhouding der waarde van het goud tot het zilver blijft als 1: 15.604, is het onverschillig of zoodanige schuld in goud of in zilver betaald worde. Wanneer echter merkbare verandering in die verhouding komt, dan is zulks niet meer het geval.

Als bijlage tot de Memorie van Beantwoording, bij de behandeling der wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23), werd aan de Staten-Generaal aangeboden eene opgave der prijzen van goud en zilver, en der verhouding tusschen beide metalen, van 1824 tot 1845 te Parijs en te Amsterdam. Aldaar ziet men, dat de verhouding bijna bestendig hooger is geweest, want van de 72 opgaven voor beide plaatsen, is slechts éénmaal de verhouding juist geweest als 1 : 15,604 ; bij een en zestig opgaven is de verhouding grooter dan van 1: 15,604; slechts bij tien opgaven is dezelve lager. Wanneer nu in den regel de verhouding van het goud tot het zilver hooger is, indien, met andere woorden, een Nederlandsch pond fijn goud voortdurend meer waard is dan 15 Nederlandsche ponden 604 wigtjes fijn zilver, dan behoeft zulks minder bekommering in te boezemen, want dan wordt ons muntstelsel noodwendig tot datgene geleid, hetwelk voor ons het meest wenschelijke moet geacht worden, namelijk tot den enkelen zilveren standaard. Op de markt te Parijs was, sedert 1826, regelmatig de verhouding van goud tot zilver hooger dan als 1: 15.604. Bij zoodanige hoogere verhouding heeft men bij ons het ongerief, goud te zien uitvoeren, of hetzelve alleen tegen agio te kunnen verkrijgen: dan wordt de gouden standpenning facto negotiepenning.

Diezelfde opgaven leeren echter, dat ook soms de waarde van goud tot zilver in lagere verhouding kan staan dan als 1: 15.604. Het gevolg daarvan is, dat men met voordeel tienguldenstukken kan invoeren, om onze nieuw gemunte zilveren standpenningen uit te voeren, en in het algemeen kan niet ontkend worden, dat, bij het behoud van den dubbelen standaard, de schuldenaar altijd zijne schuld zal voldoen in dat metaal hetwelk hem het voordeeligst is. Alhoewel nu geen metaal eene op zich zelve duurzame en onveranderlijke waarde heeft, en dus metaal ook geen vaste maatstaf van waarde kan genoemd worden, zoo laat zich echter beseffen, dat alle transactien die slechts in één metaal kunnen afgedaan worden, uit den aard der zaak aan minder wisselvalligheden onderhevig zijn, dan die, welke, naar verkiezing, in het eene of het andere metaal kunnen geliquideerd worden.

De Regering, die met een aandachtig oog den gang heeft nagegaan van de verhouding, welke de beide edele metalen in de laatste jaren tot elkander gehad hebben, en daaruit tot het besluit is gekomen, dat die verhouding in het algemeen gunstig voor ons blijft, en dienstig om tot den zilveren standaard te geraken, heeft echter gemeend niet over het hoofd te mogen zien, dat in die verhouding zich van tijd tot tijd storingen kunnen vertoonen, die de waarde van het goud tot die van het zilver tijdelijk doen teruggaan, terwijl ook, waarvan echter voor het tegenwoordige niets met zekerheid te voorspellen is, de goud-productie, door zekere omstandigheden, in grootere mate dan de zilver-productie zou kunnen toenemen. Ons muntstelsel te wapenen tegen zoodanige, hetzij tijdelijke, hetzij voortdurende omstandigheden, waarbij het goud, in verhouding tot het zilver, zou dalen beneden de verhouding van 1 : 15,604, is het hoofddoel dezer wet. De Regering acht het tegenwoordig tijdstip gunstig om thans wettelijk de noodige bepalingen te maken, waarbij haar de middelen verschaft worden om ter geschikter tijde dat doel te bereiken, en aldus ons muntstelsel te doen rusten op grondslagen welke aan de voorschriften der wetenschap beantwoorden.

Hiertoe bieden zich twee middelen aan. Vooreerst, moet men geene gouden standpenningen meer in de wet opnemen. Zoo doende belet men speculatien om, bij lagen prijs van het goud, nog meer tienguldenstukken te doen aanmunten en daarvoor zilveren specien uit te voeren. Dit middel op zich zelf is echter niet afdoende. Hetzelve belet niet dat men van de groote hoeveelheid gouden standpenningen, die reeds aangemunt zijn, voor zoodanige speculatien gebruik make. Daarom dient aan de Regering de bevoegdheid toegekend te worden om, wanneer zij het tijdstip daarvoor geschikt oordeelt, aan de vijf- en tienguldenstukken derzelver hoedanigheid van standpenning te ontnemen.

Zulks kan echter, behoudens de regelen van regt en billijkheid, niet geschieden, zonder den houders der stukken, welke thans weten dat zij dezelve altijd tegen eene vaste waarde, in zilveren standpenningen uitgedrukt, kunnen verruilen, daartoe de gelegenheid te geven.

De bepalingen hiertoe betrekkelijk zijn vervat in het 23ste en 24ste artikel der voorgedragen wet. Deze bevatten de transitoire maatregelen, welke vereischt zullen worden om de bestaande gouden standpenningen in negotiepenningen te herscheppen. De Regering ontveinst zich geenszins het belangrijke van zoodanigen maatregel en de bezwaren aan deszelfs uitvoering verbonden. Zij gevoelt te zeer, dat eene gelukkige keuze van den tijd der inwisseling den grootsten invloed moet uitoefenen op het welgelukken van den maatregel en op de meerdere of mindere kosten daarmede verbonden, dan dat zij zich nu zou willen verbinden reeds thans den tijd te bepalen, waarop voormelde inwisseling zou kunnen plaats hebben. De hoeveelheid gouden standpenningen die bestaat, is ook te groot, dan dat zij zou kunnen beloven de inwisseling in eens te doen plaats hebben. Zij stelt zich echter voor de inwisseling zóó ten uitvoer te brengen, dat dezelfde stukken niet twee maal ter inwisseling kunnen aangeboden worden.

Opdat de Regering, bij de aanbieding van groote hoeveelheden goud, aan hare verpligtingen en de voorschriften der wet zou kunnen voldoen, acht zij het onvermijdelijk tot het afgeven van recepissen gemagtigd te worden.

Het bedrag der gelijktijdig af te geven recepissen kan echter, wanneer men zich niet voorstelt al de tienguldenstukken in eens ter inwisseling aan te nemen, tot een zeker maximum, b. v. van twintig millioen, beperkt worden.

Behalve het hierboven ontwikkelde doel, heeft de Regering gemeend in de bestaande muntwet nog eenige verbeteringen te kunnen voordragen, ten opzigte der kleinere zilvermunten die in het thans aangeboden ontwerp zijn opgenomen.

Bij de wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 6) heeft men voor al de onderdeelen van den gulden hetzelfde gehalte aangenomen en het gewigt gesteld in dezelfde verhouding als de waarde.

Alhoewel het nu oppervlakkig, vooral bij de lezing eener muntwet, fraai schijne, dat zoowel vier 25centsstukken, als tien 10centsstukken juist eenen gulden wegen, zoo laat zich echter niet ontkennen, dat in de practijk de gelijkwigtigheid der onderdeelen met de eenheid het groote ongerief medebrengen, dat daardoor die onderdeelen buitengemeen klein worden. Het tiencentsstuk volgens de wet van 22 Maart 1839, kan niet grooter vallen, dan het vijfcentsstuk volgens de wet van 28 September 1816 was.

Dit is voor die stukken, die het meest door de handen gaan, een ongerief dat niet over het hoofd mag gezien worden.

Bovendien moet men niet uit het oog verliezen, dat die gelijkwigtigheid in allen geval alleen plaats vindt wanneer de stukken nieuw in de wandeling komen; want de slijting van de onderdeelen is zeer ongelijk aan die der eenheid, eensdeels om de meerdere oppervlakte die ze bezitten, anderdeels omdat ze veel meer door de handen gaan.

De Regering heeft dus gemeend, dat het als eene verbetering moet beschouwd worden, wanneer men het denkbeeld van een gelijk gehalte en een gewigt in verhouding tot dat der eenheid, voor de kleinere stukken liet varen. Zij heeft gemeend den halven gulden als standpenning te moeten behouden, de kleinere zilveren stukken als pasmunt te kunnen beschouwen, en die dus een gewigt te kunnen geven afwijkende van dat der eenheid, waardoor dan noodwendig ook deze stukken van een lager gehalte moeten worden.

De Regering heeft gemeend een ander denkbeeld daarmede te kunnen vereenigen. De kleinere munten alleen tot bijpassing dienende, zoo strijdt niets tegen het denkbeeld om derzelver inhoud fijn zilver zoodanig te nemen, dat de kosten van aanmunting dezer specie daardoor gedekt worden.

Dit denkbeeld is zoowel door mannen van practijk als door mannen van wetenschap dikwijls aangeprezen.

Voor de 25, 10 en 5centsstukken, respectivelijk de gewigten van 3.5, 1.4 en 0.7 wigtje aannemende, zoo kan men die stukken eene middellijn en eene dikte geven, welke in eene goede verhouding staan tot die der heele en halve guldens. Zij worden dan tevens voor de dagelijksche circulatie veel geschikter, dan zij volgens de wet van 22 Maart 1839 zouden zijn, terwijl men, die wet behoudende, het denkbeeld om vijfcentsstukken te maken

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Memorie van Toelichting; Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

geheel moet laten varen. Wilde men nu alleen hierin voorzien en de stukken van eene voor de circulatie meer voegzame grootte maken, dan zouden dezelve het gehalte van 675 duizendsten moeten hebben, om eenen inhoud fijn zilver te bezitten met dien der munt-eenheid overeenstemmende. Wil men echter tevens de innerlijke waarde der pasmunt zoodanig nemen, dat men de fabricatie-kosten ruimschoots dekt, dan moet men het gehalte iets lager stellen.

Men heeft dikwijls beweerd dat de pas- of scheidemunt veilig op 5 tot 10 ten honderd minder innerlijke waarde dan de munteenheid zou kunnen geslagen worden. De Regering meent echter die waarde-vermindering niet verder dan tot 5 ten honderd te moeten uitstrekken. Dezelve is meer dan voldoende om de fabricatie-kosten goed te maken, niet groot genoeg om tot eene buitenlandsche nabootsing uit te lokken. Eene vermindering van het gehalte van 675 duizendsten op 640 duizendsten, doet eene besparing van ruim 5 ten honderd op de innerlijke waarde der pasmunt ontstaan. De Regering heeft gemeend daarom dit gehalte te moeten voordragen.

Eene jaarlijksche mededeeling in de *Staats-courant* van het bedrag dat van elke specie in het vorige jaar is aangemunt, zal eene voldoende geruststelling opleveren, dat men het bedrag dezer muntspecien niet noodeloos zal opvoeren.

De zilveren standpenningen, blijvende zoo als die in de wet van 22 Maart 1839 zijn voorgeschreven, doch de kleinere zilveren specien pasmunt en de gouden stukken negotiepenningen wordende, zoo heeft men ten einde herhaalde verwijzigingen naar vroegere wetten voor te komen, het wenschelijk geacht, de verschillende bepalingen, ons muntstelsel betreffende, in *éénе* wet te zamen te voegen. Hierdoor bevat de thans voorgestelde wet verschillende bepalingen die geene toelichting meer vereischen.

Met betrekking tot den gulden en het $2^1/_2$ guldenstuk (aan welk laatste stuk men thans ook wettelijk den naam heeft geschonken, die in het dagelijksche gebruik aan hetzelve door ingezetenen wordt gegeven) heeft men al de bestaande wettelijke voorschriften onveranderd in het ontwerp opgenomen.

Bij den halven gulden en de zilveren pasmunt heeft men eenige verbeteringen voorgedragen, die wenschelijk moeten geacht worden.

Men heeft, om redenen van overwegend belang, gemeend de voorschriften betreffende den beeldenaar der 25, 10 en 5centsstukken slechts weinig te moeten doen afwijken van die, in de wet van 28 September 1816 vervat. Men stelt zich echter voor, den stempel die sierlijkheid te geven waarvoor dezelve, met behoud dezer voorschriften, vatbaar is, ten einde daardoor eene misdadige nabootsing zooveel mogelijk moeijelijk te maken.

Het gehalte der zilveren pasmunt op 640 duizendsten gesteld wordende, zoo dient de ruimte belangrijk grooter dan bij een gehalte van 945 duizendsten te worden bepaald. Eene ruimte van vier duizendsten, zoowel boven als beneden dat gehalte, is voor eene geregelde fabricatie geenszins te ruim. Door dezelve geringer te stellen zou men de aanmunting gevoelig belemmeren.

Wat de heele en halve cents betreft, zoo heeft de Regering gemeend, de verordeningen betreffende die specie onveranderd te moeten laten. Zij erkent volgaarne het weinig sierlijke van den voor deze specie aangenomen beeldenaar en het vreemdsoortige van het bij de wet bepaalde gewigt, doch meent dat hare bemoeijingen zich thans tot het in stand houden van de eenmaal ingevoerde koper-circulatie kunnen bepalen.

De wet geene gouden standpenningen meer toestaande, zoo stelt men, met behoud van den gouden dukaat, eenen nieuwen negotiepenning voor, die den naam van Willem zal dragen, eenen naam door alle tijdvakken heen ten naauwste met de geschiedenis van ons vaderland verbonden, en ook voor het tienguldenstuk in de gewone handelingen reeds algemeen aangenomen.

Dat stuk, in gewigt en gehalte met het gouden tienguldenstuk overeenkomende, doch op den stempel die veranderingen ondergaande, welke noodig zijn om te doen zien dat hetzelve geen standpenning meer is, zal, zoo men zich vleit, buiten 's lands niet minder dan thans de tienguldenstukken gezocht zijn, en dus onder anderen den zich buiten 's lands bevindenden Nederlander die gemakken opleveren, welke hij thans van het tienguldenstuk geniet.

De bepalingen dat men van den gouden dukaat ook dubbele, van den gouden Willem zoowel dubbele als halve zal kunnen vervaardigen, acht men voor den handel geriefelijk.

De Regering vermeent, dat de bepalingen, betreffende de middellijnen der stukken en betreffende het te betalen muntloon, aan den Koning moeten overgelaten worden, ten einde ten allen tijde, eensdeels die verbeteringen en anderdeels die bezuinigingen in te kunnen voeren, waarvoor de omstandigheden en de vorderingen der wetenschap deze onderwerpen vatbaar zullen maken. Eene kennisgeving van hare bepalingen deswege aan de ingezetenen door middel van het *Staatsblad*, acht zij desniettemin wenschelijk en stelt zij zich dus voor te doen plaats vinden.

Eene uitdrukkelijke verklaring dat de negotiepenningen geen wettig betaalmiddel zijn, acht men in de wet niet overtollig.

Tevens is het noodig het bedrag te beperken, dat iemand verpligt kan worden van de kleinere zilveren specien, die nu pasmunt worden, aan te nemen.

Eene verhouding, zoo als in de wet van 28 September 1816 is vastgesteld, acht men ondoelmatig, daar, bij groote geldsommen, een vijfde gedeelte ook nog eene aanzienlijke som kan bedragen, en groote betalingen in pasmunt niet kunnen geduld worden. Indien iemand, bij voorbeeld, f 100,000 schuldig zijnde, bij de vorige wet had verkozen een vijfde gedeelte in kleine muntspecien te voldoen, zou hij zijnen schuldeischer alleen ongerief hebben veroorzaakt: indien men hem zulks bij de tegenwoordige wet toestond, zou hij zijnen schuldeischer benadeelen.

Daarom is het bedrag, dat iemand verpligt kan worden in zilveren pasmunt aan te nemen, thans veel meer dan vroeger beperkt.

Hoewel de bepalingen van artt. 21 en 22 hoofdzakelijk uit de wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 90) zijn overgenomen, zoo hebben dezelve eenige wijzigingen ondergaan, die de ondervinding wenschelijk heeft doen achten.

Ten slotte heeft men het niet overtollig geacht, om, met intrekking der vroegere wetten, waarbij het Nederlandsche muntwezen *geregeld* wordt (waaronder dus niet begrepen is de wet van 24 April 1836, betrekkelijk de misdaden van valsche munt en muntschennis), doch bepaaldelijk uit te drukken, dat de krachtens de ingetrokken wetten geslagen muntspecien gangbaar blijven, voor zooverre zij niet op de wijze, bij de wet bepaald, buiten koers gesteld zijn of worden.

---

4. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

De wet tot regeling van het Nederlandsche Muntwezen, die bij de Koninklijke boodschap van den 25sten Maart jl. aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal is aangeboden, heeft een drieledig doel. Zij strekt in de eerste plaats tot het invoeren van den zoogenaamden enkelen standaard als grondslag van ons muntstelsel; in de tweede plaats tot het vaststellen van voorschriften, waardoor het aanmunten van zilveren pasmunt mogelijk of gemakkelijker zou worden; en in de derde plaats om al de bepalingen betrekkelijk het Nederlandsche muntwezen in *éénе* wet zamen te vatten.

§ 1. Ofschoon zulks in den aanhef van het wets-ontwerp niet wordt uitgedrukt, erkent de Regering in de Memorie van Toelichting, dat de voorname drangreden tot het indienen van dat ontwerp gelegen is geweest in hare overtuiging, dat ons muntstelsel dan alleen op hechte grondslagen zou rusten, wanneer de standpenningen voortaan slechts van *één* metaal wierden vervaardigd. De eerste vraag, die bij het overwegen dezer zaak in de Afdeelingen in aanmerking kwam, moest dus wel zijn: is de beweerde noodzakelijkheid van het invoeren van eenen enkelen munt-standaard werkelijk aanwezig? Deze vraag is geenszins door al de leden toestemmend beantwoord. Men erkende wel, dat wanneer hier enkel de uitspraken der wetenschap mogten worden geraadpleegd, de beslissing naauwelijks twijfelachtig kon zijn. In het afgetrokkene is het volkomen waar, dat men, door bij het muntstelsel een dubbelen standaard, den gouden en zilveren, aan te nemen, aan twee in prijs veranderlijke metalen eene evenredig gelijke waarde toekend en dus iets vooruitzet of veronderstelt wat op den duur niet kan bestaan. Maar schoon deze en dergelijke beschouwingen daar, waar men bij de regeling van het muntwezen door niets gebonden of belemmerd wierd, voorzeker tot het aannemen van *éénen* enkelen munt-standaard zouden moeten nopen, kon zulks, naar de meening van velen, minder in aanmerking komen onder de omstandigheden, waarin men hier te lande verkeert. Daar toch had de dubbele standaard van oudsher, of ten minste lang voor de uitvaardiging der muntwet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 50) bestaan, is dat beginsel sedert ook door de wet van 22 Maart 1839 (*Staatsblad* n°. 6) gehandhaafd, en heeft men ook nog in den laatsten tijd aanzienlijke hoeveelheden gouden en zilveren standpenningen aangemunt en in omloop gebragt. De bevolking is daardoor aan het bezit der tweederlei soort van standpenningen gewoon geworden, en door thans, vooral ook na het gebeurde omtrent het muntwezen in 1845, tot den enkelen standaard

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

terug te keeren, zou derhalve inbreuk worden gemaakt op die vastheid en onveranderlijkheid van stelsel, die in eene zaak van zoo gewigtigen en veelomvattenden aard overal als een groot voorregt te beschouwen is, en in ons vaderland, waar eenmaal de geldmarkt van Europa gevestigd was, dubbel wenschelijk moet worden geacht. Maar ook buitendien meende men, dat de ondervinding tot nu toe in dit opzigt de beschouwingen der wetenschap niet op eene zeer overtuigende wijze bevestigd heeft, en de wetgevende kamers waren toch, zoo als men zich uitdrukte, daar, niet om afgetrokken beginselen te huldigen, maar om wetten ten nutte der ingezetenen te helpen vaststellen. In de meeste landen bestaat de dubbele munt-standaard, of liever worden gelijkelijk gouden en zilveren standpenningen aangemunt of in omloop gehouden; want aldus behoort men zich, naar het oordeel van sommigen, uit te drukken, om geene verwarring van denkbeelden te doen ontstaan. Hooggaande ongelegenheden zijn daaruit, zoo ver men weet, nergens voortgevloeid. Engeland is tot dusverre het eenige groote Rijk, in hetwelk de enkele, en dan wel de gouden standaard is ingevoerd; maar daaraan juist heeft men wel eens den benarden toestand toegeschreven, in welken de geldsomloop zich van tijd tot tijd in dat Rijk bevindt. Zeker is het, dat daar niet onvoorwaardelijk aan het aangenomen beginsel kan worden vastgehouden. Zoo heeft de Engelsche Bank, nadat Groot-Brittannie den enkelen gouden standaard had aangenomen, behoefte gevoeld, om steeds hare kas voor een aanmerkelijk gedeelte met zilver te mogen aanvullen, omdat de ondervinding geleerd had, dat, zonder die voorzorg, de handel bijv. met Zuid-Amerika niet wel te drijven was, en is dan ook in dien geest eene wettelijke bepaling vastgesteld. Ook hebben zich in Engeland nu en dan regtstreeks stemmen voor het aannemen van den zilveren bij den gouden standaard doen hooren. In Frankrijk heeft de regering, blijkens nog onlangs te dezer zake plaats gehad hebbende beraadslagingen, het gevaar ingezien van zulk eene proef, als de Regering thans hier te lande nemen wilde, en in Belgie worden op dit oogenblik maatregelen genomen, die daar de handhaving van het beginsel van den dubbelen munt-standaard moeten bevestigen. Voor zooverre dus op het voorbeeld van andere Rijken mag worden afgegaan, valt, naar veler mening, de volstrekte noodzakelijkheid van het aannemen van den enkelen standaard hier te lande niet zeer in het oog.

§ 2. Die noodzakelijkheid wordt in de Memorie van Toelichting tot het tegenwoordig wets-ontwerp behoorende, voornamelijk betoogd uit de verstoring, die zich te eeniger tijd in de verhouding tusschen de beide edele metalen zou kunnen vertoonen. Zonder terug te komen op hetgeen over geheel dit punt bij vroegere gelegenheid, met name ook in het voorjaar van 1845, van de zijde der Regering is beweerd en betoogd, wilden de leden, die de dringende noodzakelijkheid van het aannemen van den enkelen standaard niet konden inzien, gewezen hebben op een soort van tegenstrijdigheid, die zij te dezer zake in de Memorie van Toelichting geloofden op te merken. Terwijl toch daarin van het bedoelde mogelijke gevaar gesproken wordt, wijst de Memorie tevens terug op de opgave der prijzen van goud en zilver en der verhouding tusschen beide metalen, van 1824 tot 1845, te Parijs en te Amsterdam; welke opgave bij behandeling der wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23) aan de Staten-Generaal is aangeboden. Deze opgave nu, meenden de hier bedoelde leden, behelst feiten, die ten bewijze strekken, dat de stoornis in de verhouding gedurende de genoemde twee en twintig jaren betrekkelijk van geen zeer groot belang is geweest, of zich ten minste meestal in dezelfde rigting heeft doen gevoelen. Men wenscht evenwel zich te overtuigen, dat hieromtrent later geene gewigtige verandering heeft plaats gegrepen, en van meer dan ééne zijde heeft men dan ook het verlangen geuit, dat van regeringswege de hier bedoelde vergelijkende staten, die tot beoordeeling van dit moeijelijk onderwerp van groot nut kunnen zijn, tot het tegenwoordig oogenblik mogen worden aangevuld en der Kamer voorgelegd. Liefst zou men dan deze staten over geheel het vierentwintigjarig tijdvak ontvangen, opdat zij in dien volledigen toestand ook door zoodanige leden der Kamer zouden kunnen worden geraadpleegd, die eerst na het voorjaar van 1845 als zoodanig zijn opgetreden; terwijl men tevens er, wegens de gestadige kleine afwisseling in de verhouding, prijs op stelt, dat de opgaven tot zoo laten dag, als slechts mogelijk is, worden bijgewerkt.

§ 3. Niet enkel achtte een deel der leden de noodzakelijkheid van het aannemen van den enkelen standaard niet voldingend aangetoond, of waren er, die het gevoelen voorstonden, dat men, na vroeger, vooral ook in 1845, de gelegenheid om in dezen van stelsel te veranderen, ongebruikt te hebben laten voorbij gaan, niet meer terug kon treden; maar het behoud van den dubbelen standaard heeft ook regtstreeksche verdedigers gevonden. Zij beweerden, dat het behouden van den gouden standpenning met en naast den zilveren eigenaardige voordeelen aanbood, bijv. tot het doen van betalingen voor Rusland en andere Noordsche rijken, die veelal hier te lande ook voor buitenlandsche rekening geschieden. Voor zulke betalingen konden, wanneer het daarvoor aan wissels ontbrak, gouden standpenningen worden overgezonden, omtrent welke men steeds de zekerheid bezat, dat zij niet beneden de nominale waarde konden dalen; terwijl men met opzigt tot de negotiepenningen, die eigenlijk slechts, even als de goud- en zilverbaren, als een handels-artikel te beschouwen waren, die zekerheid miste en deze dus niet altijd voor de bedoelde betalingen konden dienen. Anderen voerden echter tegen dit laatste aan, dat de gouden tienguldenstukken nu reeds, als dikwijls opgeld doende, door den handel eenigermate als negotiepenningen worden beschouwd, en dus hun karakter van standpenningen grootendeels verloren hebben, wordende zij bij de banken of door de groote bankiershuizen te Londen, Parijs, Hamburg enz. niet zoozeer als Nederlandsche munt beschouwd, als wel aangenomen voor de waarde der wigtjes goud, die men weet, dat ieder dezer geldstukken bevat.

§ 4. Tegen de tot nu toe geschetste meeningen stond het gevoelen over dergenen, die de tegenwoordige overtuiging der Regering omtrent de wenschelijkheid der invoering van den enkelen munt-standaard volkomen deelen. Maar ook deze waren geenszins allen geneigd, om in de door haar gedane keuze van den *zilveren* standaard te berusten. Integendeel, zoo er waren, die *of* uit hoofde van de in de Memorie van Toelichting aangeduide redenen, *of* in verband met de groote hoeveelheid nieuwe zilveren muntspecien, die hier in den laatsten tijd zijn en voortdurend worden aangemunt, zich bezwaard zouden achten, om thans eenen anderen dan den zilveren standaard aan te nemen, vond de gouden standaard ook enkele voorstanders. Zoo ver men weet, zeiden deze, is op dit oogenblik de enkele zilveren standaard nergens anders dan te Hamburg de grondslag van het muntstelsel, en er zou dus ook in dit opzigt eene proef genomen worden, van welker raadzaamheid men nog geenszins gelegenheid heeft gehad, zich behoorlijk te overtuigen. Zeer bevoegde beoordeelaars, ook hier te lande, hebben zich, vroeger en later, voor den gouden standaard verklaard; en indien hier de meerdere of mindere waarschijnlijkheid van aanmerkelijke daling in den prijs van een der beide edele metalen ten gevolge van overproductie beslissen moet, dan kan de keus niet twijfelachtig zijn. De beroemde Humboldt heeft reeds verscheidene jaren geleden op het gevaar gewezen, dat met opzigt tot eene vermindering der waarde van het zilver zou kunnen ontstaan, indien de rijke zilvermijnen van Mexico in handen der Noord-Amerikanen vielen en dien ten gevolge op eene oneindig betere wijze dan tot nu toe bewerkt wierden. Nog zeer onlangs heeft een ander deskundige in de *Revue des deux mondes* ditzelfde denkbeeld, in verband met de tegenwoordige staatkundige omstandigheden in de nieuwe wereld, nader ontwikkeld. Zoodanig iets is met opzigt tot het goud veel minder te verwachten, want ofschoon ook de opbrengst der Russische goudmijnen in de laatste jaren aanmerkelijk is toegenomen, acht men die opbrengst; voor zooverre zij uit openbaar gemaakte opgaven bekend is, niet groot genoeg om de bestaande verhouding op eene zeer in het oog vallende of onrustende wijze te verstoren.

§ 5. Terwijl er alzoo over het hoofdbeginsel der wet in de afdeelingen der Kamer verschil van gevoelen bestond, heerschte er nagenoeg eenstemmigheid over een ander gewigtig punt, namelijk dat, de noodzakelijkheid van het invoeren van den enkelen standaard eens aangenomen, het tegenwoordig tijdstip voor het invoeren van zulk eene groote verandering in ons muntstelsel als de Regering op het oog heeft, niet gelukkig gekozen is. Men heeft zelfs volstrekt niet kunnen bevroeden wat de Regering bewogen heeft, juist thans de tegenwoordige voordragt te doen. Waarheen men het oog sloeg, overal vond men in de bestaande omstandigheden redenen tot dubbele behoedzaamheid omtrent al wat den geldsomloop betreft. Het mislukken van den oogst in een groot deel van Europa heeft de vrees voor eene algemeene geldcrisis doen ontstaan, en zulk eene crisis reeds tot zekere mate te weeg gebragt. Het groote werk der vermunting van de oude zilveren muntspecien is hier te lande wel een eind weegs gevorderd, maar nog geenszins geheel afgeloopen. Integendeel heeft de onlangs van regeringswege aangebodene wet tot verlenging van den uitersten termijn van de intrekking der muntbiljetten geleerd, dat die vermunting, met het daaraan verbonden bezwaar van het in omloop houden eener tijdelijke hulpmunt, meer tijd zal wegnemen, dan oorspronkelijk was berekend. Indien men nu zich daarbij de ministeriele verklaringen, in 1845 gedaan, herinnerde, dan moest men wel daaruit afleiden, dat, bij den tegenwoordigen geschokten toestand van den geldsomloop, elke verandering in het muntstelsel

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

hoogst onraadzaam was, en dat zelfs het voordragen daarvan reeds nadeelig kon werken.

§ 6. Uit dit oogpunt dus heeft de tegenwoordige voordragt bevreemding verwekt. Die bevreemding was te grooter, omdat, volgens die voordragt, de aanneming van den enkelen standaard gepaard moest gaan met de inwisseling der thans in omloop zijnde gouden munt, en zulks door middel der tijdelijke uitgifte van recepissen, waarvan het bedrag tot 20 millioen gulden of misschien zelfs hooger kon klimmen. In het te baat nemen van dat middel van uitvoering vond men zeer groot bezwaar, meenende men, dat, behalve vele andere daartegen bestaande bedenkingen, waarop straks nog zal worden teruggekomen, hier ook die voornamelijk wegen moest, dat zoo doende tweederlei soort van geldvertegenwoordigend papier gelijktijdig in omloop zou kunnen komen.

§ 7. Bij deze overwegingen omtrent het onraadzame van den bedoelden maatregel in de tegenwoordige oogenblikken, voegde zich nog die, dat aan de leden der Kamer geenerlei bepaalde aanleiding bekend is, die tot het voorstellen van dien maatregel heeft kunnen doen besluiten. Men herinnert zich niet, iets vernomen te hebben van eenig aanzoek van groote handelhuizen of bankiers, om in ons muntstelsel zulk eene groote verandering te brengen. Men heeft niet opgemerkt, dat in den laatsten tijd van de zijde der beurzen of kamers van koophandel eenige stem voor het aannemen van den enkelen munt-standaard is opgegaan, of zelfs de minste aandrang daartoe zich vertoond heeft. Daarom ook kan men zich de tegenwoordige regerings-voordragt niet anders verklaren, dan uit het bestaan van beweegredenen, die tot nu toe voor de leden der Kamer geheim zijn gebleven. Was deze laatste veronderstelling juist, dan moest men dringend verlangen met die beweegredenen bekend te worden gemaakt, en indien zij van zoodanigen aard waren, dat het openbaar worden daarvan nadeelige gevolgen kon hebben, dan gaf men in bedenking, of die zwarigheid niet door het doen van mededeelingen in een committé-generaal kon worden weggenomen, ofschoon men tevens niet ontveinsde, dat men de hier zoo volstrekt noodige nadere inlichtingen het liefst op de gewone wijze medegedeeld zag.

§ 8. Tegen de bepalingen der wet, die het tweede hoofddoel, het aanmunten van pasmunt, betreffen, zijn geene bedenkingen van algemeenen aard gemaakt, ofschoon, zoo als uit de hierachter volgende beschouwingen over de onderdeelen der wet blijken zal, de wijze waarop de Regering dit doel wil trachten te bereiken, niet aan allen even aannemelijk is voorgekomen. De behoefte aan pasmunt doet zich in verscheidene deelen des Rijks sterk gevoelen en men moet dus wel eene poging tot het voorzien in die behoefte, goedkeuren. Zelfs geeft men uit dien hoofde der Regering in bedenking, om, indien de bepalingen wegens het aannemen van den enkelen zilveren standaard de goedkeuring der wetgeving niet mogten wegdragen, de noodige regeling omtrent de pasmunt niet achterwege te doen blijven. Ook gevoelt men zich gedrongen tot de opmerking, dat in de meer verwijderde provinciën des Rijks niet enkel de gelds-omloop belemmerd wordt door het gemis van eene genoegzame hoeveelheid kleinere munt, maar ook doordien daar de nieuw aangemunte zilveren muntspeciën nog slechts in betrekkelijk zeer geringe hoeveelheid voorhanden zijn; zoodat in die streken bijna alle betalingen in papier moeten geschieden, hetgeen natuurlijk in het dagelijksch verkeer menigvuldige belemmeringen te weeg brengt. Men vraagt, of er niet van regeringswege maatregelen te nemen waren, om de hier bedoelde provinciën ruimer van zilveren munt te voorzien.

§ 9. Het denkbeeld der Regering, om al de bepalingen, het Nederlandsche muntwezen betreffende, in éénе wet zamen te vatten — hetgeen als het derde hoofddoel der voordragt is aan te merken — is, onafhankelijk van de verdere beschouwingen, waartoe die voordragt, zooals zij thans ligt, aanleiding geeft, toegejuicht geworden. Men uit te dier zake alleen den wensch, dat, wanneer zich de gelegenheid daartoe aanbiedt, eene dergelijke poging ook ten aanzien van andere onderwerpen van wetgeving, die thans door in onderscheidene wetten verspreide bepalingen zijn geregeld, moge worden beproefd.

§ 10. Bij de beschouwingen over ons muntwezen, waartoe de overweging der behandelde wet aanleiding heeft gegeven, heeft men onder anderen de opmerking gemaakt, dat de nieuwe zilveren muntspeciën, eenmaal in omloop zijnde, betrekkelijk spoedig afslijten. Men heeft gevraagd, of dit aan het gehalte dier geldstukken moet worden toegeschreven, en tevens of dit kwaad niet voorgekomen zou worden indien de beeldenaar der munt meer en beter wierd uitgewerkt. Inzonderheid meent men, dat bij het aanmaken van pasmunt op dit laatste punt zou moeten worden acht geslagen, en zulks te meer, omdat een scherper muntslag het beste middel schijnt, om het namaken van zulke kleinere munt moeijelijk of onmogelijk te maken.

§ 11. Nog heeft men gevraagd willen hebben, of men niet te regt uit de Memorie van Toelichting heeft afgeleid, dat op 's Rijks munt ook voor rekening van bijzondere personen gouden standpenningen zijn of nog worden aangemunt? Ware dit het geval, dan zou zulks in lijnregten strijd zijn met het bepaalde bij art. 11 van de muntwet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 50). Men heeft aan die vraag nog eene andere vastgeknoopt, namelijk, hoe het thans met de regeling van het muntloon gelegen is, zoowel voor de geldstukken, die het Rijk laat aanmunten, als voor de zoodanige die voor rekening van particulieren worden vervaardigd.

Na deze meer algemeene beschouwingen en vragen volgt thans in dit verslag de opgave der bedenkingen en aanmerkingen, waartoe de onderdeelen der voorgedragene wet aanleiding hebben gegeven.

De considerans. Algemeen heeft men de opmerking gemaakt, dat hier de beweegredenen voor het tot stand brengen dezer wet niet duidelijk en bepaald genoeg worden opgegeven. Die beweegredenen bestaan, volgens de erkentenis der Regering zelve, vooral in de overtuiging der noodzakelijkheid om eenen enkelen standaard tot grondslag van het muntstelsel aan te nemen, en om gelegenheid tot het aanmaken van pasmunt te geven; maar is dit het geval, dan schijnt zulks ook in den considerans met zoovele woorden te moeten worden uitgedrukt, en komt het algemeene gezegde omtrent *het invoeren van die verbeteringen, waarvoor het muntwezen vatbaar is*, minder gepast voor. In allen gevalle zou slechts in de laatste plaats van *het wenschelijke, om al de bepalingen, het Nederlandsche muntwezen betreffende, in éénе wet zamen te vatten*, gesproken moeten worden. Het geldt daarbij toch slechts een ondergeschikt doel en tot zekere hoogte eene zaak van vorm.

Art. 1. Men vindt hier in het algemeen vermeld, dat 's Rijks muntspeciën uit zilveren standpenningen, uit zilveren en koperen pasmunt en uit negotiepenningen zullen bestaan; maar terwijl, wat deze laatste betreft, in art. 12 bepaaldelijk de soorten van muntstukken worden opgeteld, welke dien naam zullen dragen, is zulks met de pasmunt en tot zekere hoogte ook met de standpenningen niet het geval. In art. 7 begint men weder, als bij toeval, van zilveren pasmunt te spreken, en eerst bij afleiding, ook door het lezen van volgende artikelen, komt men tot de bepaalde wetenschap, welke speciën tot die pasmunt zullen behooren. Men wenschte een en ander meer bepaald in de wet uitgedrukt te zien.

Art. 2. Men geeft in bedenking, of het niet beter met het tientallig rekenstelsel zou overeenkomen, om de breuk in de laatste alinea van dit artikel niet op de voorgestelde wijze, door 945/1000 of eene zoogenaamde gewone breuk uit te drukken, maar door 0.945? Zoo men die kleine verandering in de wet mogt willen maken, zou zij ook in de volgende artt. 7, 13 en 15 te pas komen.

Art. 3. Eenigzins vreemd klinkt het dat hier voor het *veelvoud* van den gulden een stuk van twee en *een halven* gulden wordt verklaard. Men twijfelt, of dit wel een juist denkbeeld vormt, en of niet in dezen zin enkel eene vermenigvuldiging der eenheid, zonder bijvoeging van eene helft, te pas kan komen. Maar ook buitendien heeft men tegen de strekking van het artikel bedenkingen. In een land als het onze, waar de bevolking van oudsher aan het gebruik van een aantal soorten van grootere zilveren muntstukken gewoon was, zal nu weldra de rijksdaalder de eenige zilveren muntspecie van meerdere waarde zijn, die naast den gulden in omloop is. In menig opzigt zou de bevolking daardoor ongerief ondervinden, en sommigen gaven dus in overweging, of ook niet stukken van f 1.50 of daalders, van f 2 en van f 3 zouden kunnen worden aangemunt.

Art. 6. De ruimte in gewigt, die voor den halven gulden wordt toegestaan, is hier op *vijf duizendsten* bepaald, terwijl die voor hetzelfde geldstuk bij art. 4 van de wet van 22 Maart 1839 op *vier duizendste* gedeelten was vastgesteld. Men verlangt de reden dezer afwijking te kennen, te meer omdat de ruimte voor de 25centsstukken thans, even als bij de wet van 1839, op *zes duizendsten* is bepaald gebleven. Even zoo wenscht men onderrigt te worden, waarom de ruimte in gewigt voor de 5centsstukken, die bij de wet van 1839, even als voor de 10centsstukken, op *tien duizendsten* was gesteld, thans *twaalf duizendsten* zou moeten bedragen.

Art. 7. Algemeen heeft men de vrees geuit, dat door de hier voorkomende bepaling van het gehalte der zilveren pasmunten op zes honderd veertig duizendsten de innerlijke waarde dier kleinere

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

muntspecien al te zeer verlaagd en daardoor een lokaas voor het namaken daarvan buiten 's lands aangeboden zou worden. Inzonderheid heeft men daarbij de 25centsstukken op het oog, voor welke zulk eene vermindering der waarde, in gelijke mate met de stukken van 10 en 5 cents, te minder noodig schijnt, omdat toch wel het muntloon voor de laatste betrekkelijk hooger zal zijn dan voor de eerste. De vermindering in waarde bedraagt 5$^{3}/_{16}$ pct. en daar nu het muntloon, naar men meent te weten, voor de 25centsstukken niet boven de 3 pct. klimt, blijft er 2$^{3}/_{16}$ pct. over, hetgeen men uit het aangegeven oogpunt veel te veel acht. Men meent, dat wanneer het gehalte dezer stukken op 660 of zelfs op 665 duizendsten was bepaald, dan nog het muntloon gedekt zou kunnen worden. In allen gevalle wenscht men nadere inlichtingen nopens dit punt te ontvangen.

Aan die bedenking hecht zich nog eene andere, namelijk, of, in verband met zulk eene aanmerkelijke vermindering van waarde, de stukken van 25, 10 en 5 cents, die volgens de wet van 1839 geslagen zijn, niet ingewisseld en versmolten zullen moeten worden. Uit de Memorie van Toelichting blijkt niet duidelijk wat daaromtrent het voornemen der Regering is; meenende sommigen daaruit te moeten opmaken, dat zij werkelijk zulk eene inwisseling op het oog heeft, terwijl anderen het tegendeel daaruit afleiden. Was het eerste gevoelen gegrond, dan zouden daaruit onvermijdelijk nieuwe omslag en nieuwe geldelijke opofferingen voortvloeijen; waartegen men, na al wat de verbetering van het muntwezen reeds heeft gekost, te regt zou opzien.

Art. 8. Ter gelegenheid van dit artikel is gevraagd, wat men te verstaan hebbe door de uitdrukking, die omtrent de heele en halve cents in de Memorie van Toelichting voorkomt, waar gezegd wordt, dat de Regering *het vreemdsoortige van het bij de wet bepaalde gewigt* dezer koperen munt erkent.

Art. 9, 5*de alinea. — Op de stukken van eenen gulden en van eenen halven gulden staat onder het wapen:* 100 *cents en* 50 *cents* Moet hier niet, ook op het voorbeeld van hetgeen elders in dit artikel voorkomt, worden bijgevoegd: *met zoodanige verkortingen als de grootte der stukken vereischt?*

Art. 10. Naar men meent zullen de hier opgetelde zilveren stukjes thans nog kleiner van omvang zijn, dan volgens de wet van 1816 het geval was. Ook koestert men vrees, dat de kartelrand, waarmede zij zullen worden gemunt, spoedig zal afslijten. Een en ander zou men een wezenlijk ongerief achten, en men wenscht dus daaromtrent opheldering.

Art. 11. De Regering zelve heeft in de zoo even aangehaalde plaats der Memorie van Toelichting het weinig sierlijke van den voor de koperen munt aangenomen beeldenaar erkend, maar er bijgevoegd, dat zij die specie onveranderd wilde laten. Men meent daarom te moeten vragen, of er overwegende redenen bestaan, die alle verandering daaromtrent verbieden. Zoo neen, dan geeft men in bedenking, of vooral aan de naamletter des Konings op de koperen munt niet een sierlijker vorm zou kunnen worden gegeven. Ook zou men het wenschelijk achten, dat de geheele cent, in stempel en grootte, meer dan thans het geval is van de 25centsstukken, verschilde, en zulks om te beletten, dat men de koperen muntspecie, na die verzilverd te hebben, aan eenvoudige lieden uit de mindere standen voor een 25centsstuk in de hand spele; een bedrog, hetwelk niet zelden gepleegd wordt.

Art. 12. Men heeft opgemerkt, dat hier het woord *gouden* wel voor *Willem*, maar niet voor *dukaat* voorkomt, terwijl echter een weinig verder in de artt. 15 en 16 wel van den *gouden* dukaat gesproken wordt. Waarschijnlijk heeft men bij het stellen dezer laatste artikelen de wet van 1816 onder de oogen gehad, waarin men van den *gouden* dukaat in tegenstelling van den *zilveren* spreken moest. Intusschen behoort in het tegenwoordig artikel de uitdrukking voor het eene muntstuk niet anders te zijn dan voor het andere, en het woord *gouden* moet dus òf voor *Willem* weggelaten, òf ook voor dukaat geplaatst worden.

Art. 13. Waarom is de redactie van dit artikel zoo zeer afwijkend van die van art. 2, en spreekt men hier niet van het edel metaal, dat het muntstuk *bevat*, maar alleen van hetgeen dat stuk *weegt?* Wat is de reden, dat hier en in art. 15 van het *wettige* gehalte gesproken wordt, terwijl dit woord *wettig* in de vroegere bepalingen omtrent het gehalte niet voorkwam? Zou alverder hier niet uitdrukkelijk ook van het gewigt en het gehalte van den dubbelen en halven Willem melding moeten worden gemaakt?

Art. 15. De hier voorkomende bepaling brengt mede, dat de dukaat voortaan eenig minder fijn goud zal kunnen bevatten, dan tot dusverre steeds het geval was. Omtrent het gewigt en het gehalte bestaat wel geenerlei verschil met hetgeen bij art. 8 van de wet van 1816 daaromtrent bepaald was en hetgeen weder overeenkwam met den daaromtrent onder de oude republiek gevolgden en bij het plakkaat van 1751 vastgestelden regel; maar terwijl toen èn gewigt èn gehalte werden genomen of moesten genomen worden op de uiterste remedie, is thans eene ruimte in het gewigt van anderhalf duizendste en eene ruimte in het gehalte van een half duizendste, beide zoowel boven als beneden, toegestaan. Het uit deze speling voortvloeijend verschil in waarde kan wel van geen groot belang zijn, daar het zich, naar men berekend heeft, als men het pond goud op f 1650 stelt, tot 0,2834875 cents, of nog geen derde deel van een cent per dukaat beperken moet; maar men heeft toch gemeend te moeten vragen, of daaruit niet eenig discrediet voor deze anders buiten 's lands zoo zeer gezochte muntspecie zou kunnen ontstaan.

Evenzoo wenscht men de bedenking opgehelderd te zien, of, nu volgens deze wet tweederlei soort van gouden negotiepenningen, onderling aanmerkelijk in gehalte verschillende, zouden worden ingevoerd, daaruit geene ongelegenheden zullen geboren worden.

Art. 16. Er wordt in dit artikel niet van den rand van den gouden dukaat gesproken, terwijl bij art. 10 van de wet van 1816 uitdrukkelijk was bepaald, dat deze muntspecie zou moeten worden gekarteld. Men wenscht de reden dezer afwijking te kennen. Voorts geeft men in bedenking, of het niet meer met de gewone taal der wetten zou overeenkomen om in dit artikel te sehrijven: EEN *geharnaste man*, *binnen* EEN *vierkant*, dan: DE *geharnaste man binnen* HET GEWONE *vierkant.*

Art. 17. Men heeft de vraag gedaan, waarom de middellijnen der verschillende muntspecien niet bij de wet in plaats van bij Koninklijk besluit zouden kunnen worden bepaald, meenende men, dat daarvan wel voorbeelden bestaan. Sommigen vonden echter de oplossing dezer vraag daarin, dat bij de tegenwoordige wijze van munten de ondervinding alleen leeren kon hoe dik de stukken moeten zijn, om niet bij het indrukken van het randschrift of van den kartelrand te worden plat gedrukt.

Art. 18. Dit artikel heeft tot onderscheidene bedenkingen aanleiding gegeven. Men zag daarin eene strekking om het doen munten van zilveren standpenningen en gouden negotiepenningen, voor rekening van bijzondere personen, zeer moeijelijk te maken, terwijl men algemeen van oordeel was, dat dit integendeel zooveel mogelijk moest worden aangemoedigd en bevorderd. Daarbij had men vooral het oog op de gouden munt, die thans reeds hier te lande zeer schaars is, en welligt, als de voorgedragene wetsbepalingen aangenomen wierden, geheel uit den omloop zou verdwijnen, zoo niet bijzondere personen die van tijd tot tijd lieten slaan. In verband met dit denkbeeld, keurden al dadelijk eenigen het af, dat het artikel het munten voor bijzondere personen alleen vergunde *wanneer geene werkzaamheden voor het Rijk zulks verhinderen.* In plaats daarvan hadden zij de vrijgevige bepalingen, die te dezen aanzien bijv. in Frankrijk bestaan, nagevolgd wenschen te zien. Daar is de muntmeester, ten minste die van de Parijssche munt, verpligt, om altijd voor het munten ten behoeve van bijzondere personen gereed te zijn, en om het voor dezen gemunte geld binnen acht dagen af te leveren. Daartegen werd echter door vele anderen aangevoerd, dat men een land als het onze, waar slechts ééne munt bestaat en de daar voorhanden zijnde middelen zoo veel beperkter zijn, niet met Frankrijk gelijk moet stellen. Alleen gaf men ook van deze zijde in bedenking, of de bedoelde bepaling niet te veel aan de willekeur van den muntmeester overliet, hetgeen tot eene begunstiging van den een ten koste van den ander zou kunnen leiden, iets waarvan met opzigt tot onze munt wel eens sprake is geweest. In de tweede plaats werd algemeen de bepaling afgekeurd, dat de muntmeester het munten zou kunnen weigeren, als de hem aangebodene partijen minder dan 150 Nederlandsche ponden voor het goud en 1500 Nederlandsche ponden voor het zilver bedroegen. Men meende, dat, zoo werkelijk het aanmunten voor rekening van particulieren eer aangemoedigd dan tegengaan zou worden, die beide cijfers tot op een tiende zouden moeten worden teruggebragt. Ook dan nog zouden zij betrekkelijk hoog zijn, daar men bij de Fransche munten zelfs partijen goud van 3 ponden, als die door particulieren ter vermunting worden aangeboden, moet aannemen. In de derde plaats wenschte men het muntloon, dat door bijzondere personen wordt betaald, bij de wet en niet bij Koninklijk besluit vastgesteld te zien. Mogt dit misschien bezwaarlijk zijn, omdat, bij den gestadigen vooruitgang der wetenschap, de aan het munten verbondene kosten steeds moeten verminderen, dan zouden toch in allen gevalle de besluiten omtrent het muntloon, even als dat omtrent de middellijnen der verschillende muntspecien, waarvan art. 17 spreekt, in het *Staatsblad* moeten worden opgenomen. Dit laatste schijnt werkelijk, blijkens hetgeen in de Memorie van Toelichting voorkomt,

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

de bedoeling der Regering geweest te zijn, zoodat in het tegenwoordige artikel waarschijnlijk eene onwillekeurige weglating heeft plaats gehad, die echter dan zou moeten worden hersteld.

Eindelijk heeft men nog omtrent de redactie van dit artikel de aanmerking gemaakt, dat in de 1ste alinea noodwendig de woorden: *in 's Rijks munt* moeten worden ingelascht.

Art. 20. Door zeer vele leden is aanmerkelijk bezwaar gevonden in de bepaling van dit artikel, dat niemand verpligt zal zijn, voor een hooger bedrag dan van *tien gulden* aan zilveren pasmunt in betaling aan te nemen. Er zijn onderscheidene soorten van neringdoende lieden, zoo als bijv. bakkers, die nagenoeg geen ander geld ontvangen dan hetgeen thans voor pasmunt verklaard wordt, maar daarentegen hunne betalingen meer in het groot moeten doen. Door zulke ingezetenen te noodzaken van hetgeen zij ontvangen tot betaling der wissels, die de leveranciers op hen trekken, grootendeels in andere munt op te wisselen, zou men hen, onder bepaalde omstandigheden, in groote ongelegenheid kunnen brengen. Volgens sommigen kon aan deze bedenking worden te gemoet gekomen door eene verhooging van de in het artikel genoemde som. In zulk eene verandering zou zeker te minder bezwaar bestaan, indien de Regering er toe komen mogt, om aan den bij art. 7 geuiten wensch wegens de verbetering van het gehalte der pasmunt gehoor te geven. Anderen evenwel, uitgaande van het denkbeeld, dat in het stelsel der wet te veel pasmunt in omloop zou worden gebragt, daar toch het bedrag daarvan bij het bewaren der thans bestaande verhouding tusschen de verschillende in omloop zijnde muntspecien tot meer dan 25 millioen zou kunnen klimmen, gingen thans een stap verder en verklaarden zich, in verband met het vroeger aangevoerde, voor het denkbeeld, om de 25centsstukken niet onder de pasmunt op te nemen, maar onder de standpenningen te begrijpen, waardoor natuurlijk de tegen dit artikel gemaakte bedenking van zelve zou vervallen. Deze leden wilden in allen gevalle gevraagd hebben, of tegen zulk eene wijziging overwegende zwarigheden zouden bestaan, en zoo ja, van welken aard.

Artt. 21 *en* 22. Volgens de Memorie van Toelichting, zijn deze beide artikelen hoofdzakelijk uit de wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 90) overgenomen, doch hebben de bepalingen daarvan echter eenige wijzigingen ondergaan, die de ondervinding wenschelijk heeft doen achten. Werkelijk merkt men in het thans voorgedragene zulke wijzigingen op, maar nu zou uit art 25 van het tegenwoordig ontwerp af te leiden zijn, dat de wet van 18 December 1845 in haar geheel was behouden, en er bestaat hier dus zekere strijdigheid, die weggenomen zou moeten worden.

Nog heeft men opgemerkt, dat de woorden: *gealtereerd en alzoo vervalscht*, *verminkt*, *besnoeid of geschonden*, die in art. 21 voorkomen en in het volgende artikel worden herhaald, niet geheel overeenkomen met die, welke in de eerste afdeelingen van Titel VIII, Boek II van het voorgestelde Wetboek van Strafregt, handelende over valsche en vervalschte munt, worden gebezigd. Het verschil is niet groot, maar het zal wel geen betoog behoeven, dat hier volkomene gelijkluidendheid van uitdrukking behoort te heerschen.

In de laatste alinea van art. 22 is, ten gevolge van eene verkeerde redactie, een onjuist denkbeeld ingeslopen. Aan raden en generaalmeesteren der Munt wordt daarbij toch de verpligting opgelegd, om alle aan hun onderzoek onderworpene muntspecien door te snijden en aan de aanbieders terug te geven, en dus ook de zoodanige, waaromtrent zij de uitspraak zouden hebben gedaan, dat deze zich niet in vervalschten, verminkten, besnoeiden of geschonden toestand bevinden.

Art. 23. Bij de overweging van dit artikel is men teruggekomen op het reeds hiervoren onder § 6 aangeduide hoofdbezwaar, dat men het invoeren van den enkelen standaard te bedenkelijker acht, omdat daarmede, in het stelsel der Regering, eene zoodanige inwisseling der gouden stukken van tien en vijf gulden zou moeten gepaard gaan, als hier wordt voorgesteld. Hetgeen daaromtrent in dit artikel voorkomt, is zoo onbepaald en geeft stof tot zooveel aanmerkingen van onderscheiden aard, dat men zich van het vermoeden niet heeft kunnen onthouden, dat de Regering zelve zich vleit niet noodig te zullen hebben om van de door haar gevraagde magtiging, ten minste voor zooveel de uitgifte der recepissen betreft, gebruik te maken, maar zich sterk maakt van door het uitkiezen van een gunstig oogenblik, de gouden standpenningen in eens, zonder schokken of opoffering, in negotiepenningen te zullen kunnen herscheppen. Men meent echter, dat in eene zaak als deze de beste berekening ligt kan falen, daar onverwachts en binnen weinige weken de omstandigheden, die hier moeten worden geraadpleegd, zoo als de prijs der metalen en de koers van het geld, een geheel anderen keer kunnen nemen. En vermits het hier dan toch een nominaal bedrag van ruim 172 millioen gulden aan gouden standpenningen geldt, zouden, de inwisseling eenmaal bepaald zijnde, uit die veranderde omstandigheden de grootste moeijelijkheden kunnen geboren worden en de schatkist aan zware verliezen kunnen worden blootgesteld. Niet ligt zou men derhalve aan de bepaling, zoo als zij daar ligt, zijn zegel kunnen hechten. Zelfs indien de Regering omtrent hare voornemens en inzigten inlichtingen mogt kunnen geven, die de voornaamste bezwaren tegen den hoofdmaatregel wegnamen, zou men nog altijd er krachtig op moeten aandringen, dat de wijze van uitvoering meer in de bijzonderheden door de wet wierd geregeld. Bij het voorgedragen artikel wordt toch niet eens de verpligting tot inwisseling der gouden muntspecien aan de Regering opgelegd. Men mist daarin eene tijdsbepaling omtrent den aanvang en den afloop dier inwisseling, en ziet geene middelen aangewezen, waaruit de kosten of het verlies, door den maatregel te veroorzaken, zouden moeten worden bestreden. Zelfs wordt omtrent dit laatste niet de minste berekening medegedeeld. Men mist hier alverder het vaststellen van eenigen zoodanigen waarborg voor de soliditeit der recepissen, als het muntdepôt voor de muntbiljetten vormt, en tevens alle contrôle omtrent de uitgifte en inwisseling van het eerstgenoemd papier. Men moet vragen, in welken vorm, door wie en zelfs tot welk bedrag die nieuwe recepissen zouden worden uitgegeven. De uitdrukking aan het slot van het artikel, dat onder het bedrag van f 20,000,000, voor hetwelk hoogstens de uitgifte van recepissen te gelijk zou kunnen plaats hebben, *de reeds verschenen recepissen niet begrepen zijn*, heeft toch twijfelingen doen ontstaan, of het cijfer van het papier van deze soort niet nog boven de twintig millioen zou kunnen klimmen. Men vroeg alverder of de recepissen als wettig betaalmiddel zouden gelden, dan wel, of degenen die dat papier erlangen, het ongebruikt zouden moeten laten liggen, en dus gedurende eene maand geenerlei renten van hun geld zouden kunnen trekken. Ook in andere opzigten is men omtrent de uitvoering van den voorgestelden maatregel geheel in het onzekere en kan men zich geen duidelijk denkbeeld vormen van de wijze waarop de Regering daarbij te werk wil gaan. Hoe zal men bij voorbeeld de gelegenheid tot inwisseling der gouden stukken van tien of vijf gulden bij gedeelten kunnen openstellen? Zou men de houders dier stukken willen oproepen, naar mate van het jaar, dat het goud gemunt is; maar hoe is dit dan overeen te brengen met hetgeen in art. 24 bepaald wordt? Zullen de ingetrokken tien- en vijf-guldenstukken worden vermunt, dan wel later door de Regering als negotiepenningen worden uitgegeven? Eindelijk, op welke wijze en op welk tijdstip zal aan het algemeen worden kenbaar gemaakt, dat al de aangemunte stukken van tien en vijf gulden opgehouden hebben standpenningen te zijn?

Art. 24. In het stelsel der wet schijnt hier niet enkel vermeld te moeten worden, dat in het gegeven geval de gouden stukken ophouden standpenningen te zijn, maar ook dat zij negotiepenningen zijn geworden.

Art. 25. Men acht het, om alle onzekerheid deswege weg te nemen, wenschelijk, dat in de 1ste alinea van dit artikel de dagteekening en het nummer der in te trekken wetten tot regeling van het Nederlandsche muntwezen worden opgenomen. Ook acht men het niet genoegzaam, dat in de Memorie van Toelichting wordt aangeduid dat de wet van 24 April 1836 onder deze in te trekken wetten niet is begrepen, maar zou men eene opzettelijke vermelding dier uitzondering in het tegenwoordig ontwerp noodzakelijk keuren.

Ten slotte heeft men de vraag gedaan, of de uitdrukking *buiten koers gesteld*, aan het einde van het artikel, wel goed gekozen is, en of daarvoor niet de aanduiding, dat deze muntspecien opgehouden hebben Rijksmunt te zijn, of iets dergelijks, in de plaats zou moeten komen.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 8sten Mei 1847.

VERWEIJ MEJAN.
VAN RIJCKEVORSEL.
BORSKI.
DE MAN.
FABER VAN RIEMSDIJK.

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

§ 1. De overtuiging dat ons muntstelsel dàn alleen op hechte grondslagen zal rusten, wanneer de standpenningen slechts van een

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

en hetzelfde metaal zullen vervaardigd zijn, met andere woorden, wanneer er in de betrekkelijke waarde der standpenningen zelve geen ander dan het bij de wet vastgestelde verschil zal kunnen bestaan, is door de in het Verslag der Commissie van Rapporteurs ontwikkelde beschouwing van vele leden niet verminderd, wel bevestigd geworden.

Dat Verslag begint met toe te geven, dat de gronden, waarop het stelsel der Regering gevestigd is, zoo zeer juist zijn, dat men voorzeker tot het aannemen van den enkelen standaard zou overgaan, waar men bij de regeling van het muntwezen door niets gebonden of belemmerd werd.

Na deze erkentenis zou derhalve de vraag zich daartoe bepalen, welke belemmerende of bindende omstandigheden er bestaan?

In het Verslag wordt de aanwijzing van die belemmerende of bindende omstandigheden gemist.

Als zoodanig toch, als eene omstandigheid die de aanneming van een gezond en waar beginsel zou beletten, zal men toch niet beschouwen het werkelijk bestaan van den dubbelen standaard, ten gevolge waarvan men bij ons aan het bezit van tweederlei standpenningen gewoon zou zijn.

Op die gewoonte moet niet te veel gedrukt worden, daar vóór de wet van 1816 de gouden standpenning, de gouden rijder, geheel uit den omloop verdwenen was en later er ook zelden een tijdvak is geweest waarin de tienguldenstukken geen opgeld deden en dus facto hadden opgehouden zuivere standpenningen te zijn; terwijl die muntstukken zelfs in de laatste jaren in het geheel niet meer in de circulatie waren.

Zich in dergelijke zaken op gewoonte te beroepen schijnt ook daarom minder raadzaam, omdat toch gewoonte niet schijnt te kunnen wettigen de voortduring van eene wetgeving die met den aard der zaak zelve strijdt, en in hare gevolgen nadeelig kan, ja op den duur zeker zal werken.

De bevolking was ook gewoon geworden aan den slechten staat van het muntwezen; zulks heeft echter niet belet dat er groote kosten en moeiten zijn aangewend om dien toestand te doen ophouden.

De beschuldiging van gebrek aan vastheid, en die van veranderlijkheid van stelsel vreest de Regering niet, wanneer zij met overtuiging eene wezenlijke verbetering in hetgeen bestaat, voorstelt, door welke verbetering alleen juist datgene, hetwelk in het Verslag te regt als een voorregt beschouwd wordt, verkregen kan worden, namelijk vastheid en onveranderlijkheid van stelsel in de zaken van ons muntwezen. De Regering zou veeleer rekenen zich aan onverzettelijkheid schuldig te maken, wanneer zij eene niet te miskennen verbetering tegenstond, op grond, dat daardoor verandering in hetgeen bestaat wordt te weeg gebragt.

Zeker, de wetgevende magt, dat is in dit Rijk de Koning en de Staten-Generaal, moeten niet uitsluitend geleid worden door afgetrokkene beginsels, maar door het nut der ingezetenen.

Maar met dezen pligt van den wetgever strijdt het voorstel der Regering niet.

Het is toch geen afgetrokken beginsel, waarvan hier spraak is; wel is er spraak van het nut der ingezetenen.

Of kan de stelling dat goud en zilver niet altijd dezelfde betrekkelijk waarde hebben, een afgetrokken beginsel genoemd worden? Kan men zeggen, dat een afgetrokken beginsel gehuldigd wordt, wanneer men stelt dat de wet de betrekkelijke waarde van die metalen, welke van de prijzen des handels afhangt, niet *kan* vaststellen?

En wordt er niet ten nutte van de ingezetenen gehandeld, wanneer op het tijdstip, waarin zich de Staat tot herstelling van het muntwezen groote kosten heeft getroost, welke toch door de ingezetenen gedragen worden, de wetgeving zoodanig inrigt, dat bewaard blijft hetgeen met aanzienlijke kosten is daargesteld.

Daardoor zal de groote massa der ingezetenen bevoordeeld worden. Alleen zij (en deze zijn niet allen ingezetenen, maar dikwerf zoo niet meestal, vreemde bankiers) zullen van tijd tot tijd eenige mindere winst hebben, die tot nu toe het genot hadden van de speculatien op het verschil dat er tusschen de wettelijke en de wezenlijke waarde van het goud van tijd tot tijd bestond; een verschil dat door geen wetgever kan worden voorgekomen.

Twee voorbeelden zullen dit ophelderen.

Volgens art. 11 van de wet van 28 September 1816 (*Staatsblad* n°. 50), kunnen bijzondere personen de zilveren standpenningen doen munten. Zoodra nu de prijzen van het zilver in vergelijking tot die van het goud dalen, kan, daar dit laatste mede wettig betaalmiddel is, het eene voordeelige speculatie zijn, om met goud zilver te koopen, en dat zilver tot guldens te doen vermunten, ten einde die voor derzelver nominale waarde aan zijne medeburgers als tiende gedeelten van het gouden muntstuk weder uit te geven, terwijl zij die waarde niet bezitten.

Op die wijze ontstaat er voor het algemeen een verlies, waarvan de winst genoten is door den bijzonderen persoon of de corporatie, welke zilver heeft gekocht en doen munten.

Een ander voorbeeld is dit. De vreemdeling is aan Nederland schuldig f 100. Onder de bestaande wetgeving heeft hij de keus om in goud of zilver te remitteren, of te betalen met wissel waarvan de koers daarmede verband houdt. Hij zal, dit spreekt van zelf, het betalingsmiddel kiezen dat hem het voordeeligste is, en alzoo ons ten gevolge van een ontstaan verschil in de betrekkelijke waarde der metalen nadeel toebrengen.

Alleen die klasse van ingezetenen, welke zich met bankzaken bezig houdt, maar vooral de vreemdeling die te betalen heeft, genieten het voordeel ten koste van de massa.

Eindelijk moet men eene andere mogelijkheid niet voorbij zien, wanneer men onderzoekt wat het nut der ingezetenen medebrengt. De Regering heeft het regt van de munt. Ofschoon zij zich bewust is dat zij in het tijdelijk belang van de schatkist nimmer eenig dergelijk gebruik van haar regt zou wenschen te maken, zoo zou echter de gelegenheid aanwezig zijn, om bij het bestaan van verschil in de waarde der beide metalen groote hoeveelheden van het goedkoopste metaal te doen aanmunten en de muntspecien van het meest kostbare metaal, welke zij daartegen verkrijgt, doen versmelten, of wel hare betalingen in de nieuwe inderdaad op dat tijdstip minder waardige munt doen. Zoo kon, niet in strijd met, maar krachtens de wet, de nationale munt allengskens gedepreciëerd worden.

De groote aanmunting in gouden specien in vroegere jaren meestal aan de munt te Brussel gedaan, heeft zeker niet gunstig op onze munt gewerkt. Daartoe zou geene mogelijkheid bestaan hebben, zoo toen reeds de enkele standaard in ons muntstelsel ware aangenomen geweest. Dat het bij de ontworpene wet aangenomen stelsel derhalve niet als een afgetrokken beginsel, maar als waarachtig voordeelig voor de ingezetenen moet worden beschouwd, zal wel niet kunnen worden tegengesproken.

Intusschen is het nog niet in alle landen aangenomen, maar die landen waar men omtrent dergelijke vraagpunten het meest helder denkt, huldigen het.

In Engeland is het goud, in Hamburg het zilver tot standaard aangenomen.

Met betrekking tot hetgeen in het Voorloopig Verslag over den enkelen standaard in Engeland is gezegd, meent de Regering te moeten opmerken, dat zij geenszins den gouden standaard behoeft te verdedigen, welke volgens haar inzien onze circulatie aan gevaren zou blootstellen, door geen voorzigtig regent in den enkelen gouden standaard voorbij te zien. Doch bovendien meent zij te moeten wijzen op twee redenen, aan welke voornamelijk de moeijelijke toestand, waarin zich de geldmarkt van Engeland bevindt, thans moet worden toegeschreven.

Hooge graanprijzen brengen altijd met zich schaarste van geld, omdat dezelfde hoeveelheid geld niet meer dezelfde kracht bezit; maar of dat geld uit goud *of* zilver, of uit goud *en* zilver bestaat doet niets ter zake. Dit bewijst Frankrijk. Niettegenstaande aldaar de dubbele standaard bestaat, vond de bank van Frankrijk zich verpligt, op zeer verzwarende voorwaarden, zilver van elders te doen komen, ten einde in de bestaande geldschaarschte te voorzien. Daarbij komt de overmatige overbrenging van kapitalen in de spoorwegen, en welligt de sedert 1844 in de banknotencirculatie aangebragte bekrimping, welke op zich zelve doelmatig moge zijn, doch waarvan de gevolgen zich meer doen gevoelen in de moeijelijke omstandigheden, welke zoo kort na die inkrimping zijn ontstaan.

Zoo men in Engeland waarlijk de in het Verslag aangeduide meening koesterde, of zoo slechts eenige weinige deskundigen die koesterden, zou het onderwerp aldaar zeker openlijk ter sprake zijn gebragt.

De omstandigheid dat de Engelsche bank krachtens de wet een gedeelte van het onderpand voor hare banknoten (niet van hare kas) in zilver mag bezitten, doet ten dezen opzigte niets af: krachtens dezelfde wet bezit de Engelsche bank L. st. 14,000,000 staatsschuld tot onderpand van banknoten. Niemand ondertusschen zal daarom beweren dat die staatsschuld geschikt zou zijn, naast het goud als wettig betaalmiddel te worden aangewezen.

Zeker is het van gewigt, dat er steeds edele metalen van verschillende soorten aanwezig zijn, in verband tot de behoeften des handels, met de verschillende landen der wereld; maar voor dit gerief moet de handel zelf zorgen, zonder dat de massa der ingezetenen tot haar nadeel de beide metalen als geld ziet gebruiken, opdat hij in de gelegenheid zoude zijn dat geld uit de circulatie te nemen, wanneer het metaal, waarvan het vervaardigd is, duur zal zijn, en het er weder in te brengen in een metaal dat goedkooper is.

In Frankrijk bestaat nog de dubbele standaard, maar al de deskundigen zijn het daar nagenoeg eens, dat de toestand van het

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

muntwezen in dat Rijk niet gelukkig is; en nog zeer onlangs heeft de laatst afgetredene Minister van Finantien de volgende verklaring afgelegd:

» Nous possédons en France un système monétaire, qui date de loin et je regrette de le dire, c'est un système qui n'est pas parfaitement logique: *il est impossible de le conserver exact pendant longtemps.*

» Nous avons deux monnaies légales auxquelles nous donnons à toutes deux une valeur déterminée en francs. Notre monnaie d'argent de tel poids vaut 1 franc; et notre monnaie d'or de tel poids vaut 20 francs. Comment a-t-on déterminé cette proportion? — C'est par celle qui existait entre la valeur de l'or et celle de l'argent à l'époque où ces monnaies ont été déterminées.

» Or messieurs l'or et l'argent sont, à la connaissance de tout le monde, des marchandises; suivant que l'une d'elles devient plus rare ou plus employée, son prix renchérit. Il en résulte que la proportion entre l'or et l'argent varie continuellement: de telle sorte que, quand nous avons une pièce, qui est dite valoir 20 francs, et une autre 1 franc, si l'une vaut 1 franc réellement, l'autre vaut tantôt plus, tantôt moins de 20 francs.

» Par ce fait, la proportion entre l'or et l'argent a changé dans ce sens, que l'or a augmenté de valeur et que notre pièce de 20 francs vaut plus de 20 francs. C'est une des causes, qui font que nos pièces de 20 francs sortent du pays, ou sont converties en lingots".

In Belgie, waarvan men mede spreekt, heeft onlangs in eene der wetgevende kamers eene discussie plaats gehad, welke niet weinig strekt om het beginsel der Nederlandsche Regering te staven. Men gelieve slechts na te lezen, hoe men daar heen en weder is geslingerd, voor dat men tot eene wetgevende bepaling van het gewigt van het nieuw in te voeren gouden stuk is kunnen geraken. Men heeft eindelijk, nadat men op een reeds genomen besluit had moeten terugkomen, eene bepaling gemaakt; maar het kan niet ontkend worden, dat zeer juist daaromtrent door den zoo even aangehaalden Franschen minister is gezegd geworden:

» Ce remède" (namelijk het verminderen der innerlijke waarde van de gouden muntstukken) » présente deux inconvénients, le premier, c'est qu'il offre quelque apparence d'altération de monnaie, et c'est une chose à laquelle un gouvernement doit toujours veiller. En second lieu c'est qu'il laisse subsister le vice de proportion, car la proportion respective des deux métaux devant ou pouvant changer le lendemain, le remède ne sera que temporaire'"

Bovendien vergeet men niet, dat het beginsel, thans in Belgie aangenomen, van datgene, hetwelk tot grondslag der wet van 28 September 1816 diende, alleen in zooverre verschilt, dat men de hoeveelheid goud, welke mogt geslagen worden, bij ons onbepaald liet en in Belgie bij de wet heeft vastgesteld, doch dat men overigens dààr den weg volgt, die hier als eene dwaling erkend is.

§ 2. Volgens het oordeel der Regering bestaat er noodzakelijkheid tot het aannemen van het *beginsel* van den enkelen standaard; van eene *dringende noodzakelijkheid*, welke ter dezer plaatse in het Verslag bestreden wordt, was door haar niet gesproken.

Deze bestaat in zooverre alleen, als het dringend kan genoemd worden, dat eene wet, waarbij het muntstelsel geregeld wordt, op ware en zuivere beginselen ruste.

Het wets-ontwerp zelf berust op de stelling dat er geen dringend en oogenblikkelijk gevaar is, alzoo de intrekking der bestaande gouden munten in dier voege werd voorgesteld, dat die niet dadelijk gebiedend gevorderd wordt.

De Regering, bij deze voldoende aan het verlangen in het Voorloopig Verslag uitgedrukt, dat namelijk de staat, aantoonende den prijs van het goud en het zilver te Parijs en te Amsterdam sedert 1824 tot 1845, tot op het tegenwoordig tijdstip zou worden vervolgd, welke opgave als bijlage hiernevens gaat, vindt zich tevens verpligt hierbij nog te doen opmerken dat de afwisselingen van den prijs van het goud zeer gering kunnen zijn, om den uitvoer of invoer te bevorderen.

Wanneer het goud minder dan 14 ten honderd agio doet (bij den hier te lande aangenomen prijs van fr. 1442.60) wordt het met voordeel ingevoerd; wanneer het meer dan 14[5] ten honderd agio doet ziet men het verdwijnen. Al zijn dus ook de afwisselingen oogenschijnlijk niet zeer groot, dan zijn zij toch voldoende om het goud beurtelings met voordeel te zien in- en uitvoeren.

§ 3. Wanneer men toegeeft dat thans in ons muntstelsel nog eenige verbeteringen kunnen aangebragt worden, dat het wenschelijk is, hetzelve vastheid en onveranderlijkheid te geven, dat het tevens nuttig is alle bepalingen ons muntstelsel betreffende, in ééne wet te zamen te vatten, dan moet de bewering van sommige leden verwondering baren, dat men thans niet meer kan *terugtreden*, na de gelegenheid in 1815 *ongebruikt* te hebben laten voorbijgaan.

De Regering meent de juistheid van de gekozene uitdrukking eenigzins te mogen betwijfelen. Wanneer men, na de aanneming der wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23), welke wet in allen geval niet diende om een nieuw muntstelsel te scheppen, maar wel om middelen aan te wijzen, waardoor men aan den treurigen toestand van ons circulerend medium een einde zou kunnen maken en de schatkist voor verdere verliezen zou kunnen beveiligen; wanneer men na de aanneming dier wet iets had gedaan, hetwelk door de thans voorgedragen wet weder werd omvergeworpen, dan zou het verwijt gegrond zijn. Het tegendeel is geschied. De uitvoering, welke aan de wet van 20 Maart 1839, met de middelen bij de wet van 22 Mei 1845 toegestaan, werd gegeven, heeft de Regering geleid tot het tegenwoordig wets-ontwerp.

Door hetzelve aan te nemen wordt niets van hetgeen sedert Mei 1845 verrigt is, overtollig nog onnoodig gemaakt, men treedt dusdoende niet *terug*, maar op eenen verbeterden weg *voorwaarts*.

Ook kan de Regering niet geheel toegeven dat hetgeen zij nu verdedigt, bepaaldelijk hare *tegenwoordige* overtuiging kan genoemd worden.

Wel achtte zij het tijdstip van Mei 1845 niet raadzaam voor eene verandering in ons muntstelsel, wel achtte zij het behoud van den dubbelen standaard gedurende de hermunting voor dringend noodzakelijk, doch tevens uitte zij de overtuiging, dat, zoo besloten wierd in onze wetgeving den enkelen standaard aan te nemen, men zich tot den zilveren zou moeten bepalen. In die overtuiging vond zij zich meer en meer versterkt. Zij heeft de hermunting uitgevoerd op eene wijze, welke daartoe leiden kon.

Sommige leden hebben gemeend te kunnen zeggen dat het behoud van den dubbelen standaard voordeelen aanbood tot het doen van betalingen voor Rusland en andere Noordsche rijken, die veelal hier te lande ook voor buitenlandsche rekening geschieden.

Men kon de juistheid van deze redenering niet inzien, daar toch de betalingen hier te lande in Nederlandsch geld moet geschieden en het dus geheel en al onverschillig is, voor welke rekening die betaling geschiedt.

Of meenen die leden, dat het geld, waarmede voor belangrijke sommen hier betaald wordt, uit Rusland of uit andere Noordsche rijken komt? Maar indien dit zoo was, dan zouden wij geen Nederlandsch muntstelsel moeten hebben, maar moeten aannemen dat de Russische roebel en andere Noordsche munten, of liever de muntspeciën van al de landen waarmede Nederland handel drijft, als wettige betaalmiddelen moeten worden aangenomen.

Wanneer wij den enkelen zilveren standaard zullen hebben en Rusland, om bij dit rijk te blijven stilstaan, alhier betalingen te doen heeft, zal de remise daarvoor in de meeste gevallen in wissels plaats hebben en onze bankiers zullen, deze wissels hier te lande te gelde gemaakt hebbende, de betaling doen in Nederlandsch zilvergeld of het representatief dat de ontvanger daarvoor wil aannemen.

Zond Rusland daartegen goud, zoo zal het de waarde van dit goud moeten berekenen naar den prijs, welken het goud hier te lande heeft in Nederlandsch zilvergeld, dat goud zal verkocht worden en onze handel zal daarvan genot hebben. De koopprijs zal in zilver betaald worden en met dat geld de betaling voor Rusland geschieden.

Hoe handelt men in Engeland (om van Hamburg te zwijgen), dat voor zijne remises uit China en uit Zuid-Amerika zooveel zilver ontvangt?

Hoe dan wij, hoe dan alle handeldrijvende landen, die meestal voor remises ter zake van gedane of te doene betalingen andere koopmanschappen: granen, koffij, suiker enz. ontvangen? Men verkoopt die koopmanschappen, en het land vaart er wel mede.

Ja, Rusland zal in het aangewezen geval de gelegenheid missen, om gouden tienguldenstukken tegen den vasten prijs van tien gulden over te zenden; maar doet Rusland dit dan nu?

In de *eerste plaats* gelooft men niet, dat er zich zulk eene hoeveelheid van onze gouden standpenningen in dat Rijk bevinden;

in de *tweede plaats* gelooft men ook niet dat er vele voorbeelden van remises in gouden tienguldenstukken van uit de bedoelde oorden bestaan, zoo er al een voorbeeld gegeven is;

in de *derde plaats* vraagt men, of dan die tienguldenstukken voor derzelver nominaal bedrag worden geremitteerd? Zoo ja, dan zal in de gevallen waarin de tienguldenstukken agio doen, d. i. als het goud duur is, toch Rusland zich dit nadeel niet toebrengen, en zullen onze standpenningen niet gezonden worden, en in de gevallen waarin de tienguldenstukken verlies geven, d. i. als het goud gedaald is, zal ons land benadeeld worden.

Bij een dubbelen standaard is het voordeel der keuze altijd bij hem die betaalt.

Zoo daartegen de tienguldenstukken volgens derzelver innerlijke waarde worden geremitteerd, dan is het niet als standpenning,

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.* (Memorie van Beantwoording der Regering.)

maar als goud, en dan zal het voordeel, zoo het er is, door Rusland genoten, het nadeel door Nederland gedragen worden.

De tegenstanders van den enkelen standaard kunnen zich op geen voor hun stelsel nadeeliger terrein plaatsen, dan door de betrekkingen der volken te brengen tot derzelver waarachtige verhouding, d. i. van de betaling van schuld door middel van overmaking van geld.

§ 4. Tegen het aannemen van den zilveren standaard wordt in het Verslag aangevoerd, dat die alleen te Hamburg bestaat, en dat men dus eene proef neemt van welker raadzaamheid men zich nog niet heeft kunnen overtuigen. Daartegen merkt men op, *in de eerste plaats:* dat, daar alles voor den zilveren in tegenoverstelling van den gouden standaard pleit, het gevaar van die proefneming niet groot is. Zoodra men, zich tot den enkelen standaard bepalende, tusschen het goud en zilver moet kiezen, moet er altijd een begin worden gemaakt met de toepassing van die keuze. Deze redenering dus zou ons te ver leiden; zij zou leiden tot hetgeen de leden, wier gevoelen hier ter toetse wordt gebragt, niet willen, tot het nimmer aannemen van den enkelen standaard. In de *tweede plaats* wordt bij ons alles in guldens gerekend, het zilver is bij ons als maatstaf van waarde aangenomen, het goud zou nieuw zijn. In *de derde plaats* hebben wij facto sinds zeer lang den zilveren standaard bezeten. Vóór 1811 bezaten wij ook den gouden, doch slechts in naam; de heele en halve rijders waren standpenningen, maar deze waren niet in den omloop.

Daarvan is nagenoeg niets overgebleven. Zelfs in de laatste drie of vier jaren is het goud, naar de wet van 1816 geslagen, uit de circulatie verdwenen. In het begin van dit jaar alleen is er iets teruggekomen. Wij kunnen dus zelfs niet gezegd worden de ondervinding van den zilveren standaard te missen.

Nadat vroeger voor den gouden standaard velerlei argumenten zijn aangevoerd, waarvan met voldoenden grond is aangetoond dat de meeste nog niet op genoegzame wetenschappelijke gronden berusten, is in den laatsten tijd alles teruggebragt op het terrein eener grootere depreciatie van het zilver in vergelijking van het goud. Hoewel al hetgeen de wetenschap in dit opzigt geleerd heeft, met belangstelling door de Regering wordt gevolgd, en voorzeker de opmerkzaamheid van alle regeringen moet blijven tot zich trekken, zoo heeft men, wanneer alleen gelet wordt op hetgeen tot nu toe bekend is en zich niet verliest in bespiegelingen over hetgeen mogelijk is, geenen grond gevonden om alleen wegens de *mogelijkheid* eener meerdere depreciatie van het zilver dan het goud, eenig berouw te gevoelen van bij ons den gouden standaard niet te hebben ingevoerd. Het zal onnoodig zijn hier nog bij te voegen, dat het nooit in de bedoeling der Regering kan liggen, bij de hoogte die de hermunting reeds bereikt heeft, thans tot den gouden standaard over te gaan. De Regering verheugt zich, dat sedert het jaar 1845 nog niets is voorgekomen, hetwelk voor de aannemelijkheid van goud boven zilver voor ons land als standaard in het minst gepleit heeft. Integendeel, de prijzen van het goud zijn gedurende drie vierde gedeelten van den tijd, die sedert Mei 1845 is verloopen, zoodanig geweest, dat de hermunting bij de aanneming van eenen gouden standaard de grootste belemmering zou hebben ondergaan, en in stede van besparing eene hoogst aanzienlijke vermeerdering van kosten zou hebben plaats gevonden.

Wanneer men de prijzen van het goud en zilver in de laatste maanden van 1845 en gedurende het geheele jaar 1846 nagaat en verder in het oog houdt het waarschijnlijke verlies op het gehalte onzer oude specien bij verkoop te lijden, dan zou bij eene versmelting van zeventig millioen onzer oude zilveren muntspecien tot baren, gepaard met verkoop derzelve en aankoop van zeventig millioen goud, de hermunting (niettegenstaande de besparing op het muntloon, waarvan vroeger zooveel ophef werd gemaakt) voorzeker ruim één millioen meer gekost hebben, dan thans het geval zal zijn.

§ 5. Wat betreft het tijdstip van deze gewigtige verandering, moeten niet verward worden twee geheel verschillende zaken, het aannemen namelijk van het beginsel en de in-werking-brenging daarvan. Het eerste kon en moest gevoegelijk thans plaats hebben, op het oogenblik, waarop ons muntstelsel in deszelfs geheel wordt vastgesteld bij eene en dezelfde wet.

De leden in de Afdeelingen, welke blijkens § 9 het denkbeeld om al de bepalingen het Nederlandsche muntwezen betreffende in ééne wet te zamen te vatten, toejuichen, zullen moeten instemmen dat bij dezelfde gelegenheid het vraagpunt dat thans besproken wordt, *moest* worden beslist.

De groote meerderheid der leden van de Staten-generaal had reeds in 1845, toen er alleen gehandeld werd over wetsbepalingen betreffende de intrekking onzer oude munten, gewenscht het beginsel van den enkelen standaard vast te stellen.

Zulks schijnt althans nu het geval te moeten zijn, daar er spraak is van eene wet houdende definitive bepalingen voor de toekomst en men begrijpt niet, waarop de ten slotte van deze paragraaph geuite vrees, dat reeds het voordragen van dergelijke verandering nadeelig zou kunnen werken, gegrond mag zijn.

Geheel anders echter is het gelegen met het in werking brengen van dat beginsel. Het groote werk der vermunting van de oude zilveren munt, dit wordt te regt opgemerkt, is nog geenszins geheel afgeloopen.

Men had daar nog kunnen bijvoegen, dat de prijs van het goud in deze oogenblikken het wel niet raadzaam zou doen zijn, reeds nu tot de inwisseling der stukken van *tien* en *vijf* gulden over te gaan.

Het is daarom, dat bij het wets-ontwerp werd voorgesteld het tijdstip van de ten-uitvoer-legging van het beginsel aan den Koning over te laten. De Regering, den tijd geschikt oordeelende, zou uit de wet hare bevoegdheid ontleenen, om den nuttig geoordeelden maatregel in te voeren.

Reeds thans daartoe over te gaan zou inderdaad niet welberaden zijn. Daaraan is bij de Regering niet gedacht.

§ 6. Naar aanleiding van deze ophelderingen, zal, vertrouwt men, de bevreemding, waarvan hier gesproken wordt, verdwijnen.

Daar de Regering er echter prijs op stelt, dat vele leden, die zich met het beginsel van den enkelen zilveren standaard vereenigen, maar het tijdstip van deszelfs geheele invoering minder gelukking gekozen achten, niet wegens deze bedenking alleen hunne goedkeurende stem aan de voorgedragen wet zouden weigeren, zoo is zij te rade geworden, de 23sten en 24ste artikelen uit het wetsontwerp weg te laten, te meer daar die artikelen eenen transitoiren maatregel bevatten, waarvan de voordragt, zonder aan het beginsel der wet te kort te doen, veilig uitgesteld kan worden tot dat de zaak rijp is voor uitvoering.

Zoo als reeds gezegd is bestond bij de Regering geen voornemen om de verwisseling der gouden standpenningen in negotiepenningen te doen plaats hebben, voor dat de hermunting der zilveren specien is ten einde gebragt.

Zij stelt nu de voordragt der daarvoor vereischte wettelijke bepalingen tot dat tijdstip uit. Inmiddels wordt in het lot der tien- en vijfguldenstukken, door een nieuw artikel, in plaats van artt. 23 en 24 voorgedragen, voorzien.

§ 7. Ook de Regering herinnert zich niet, dat groote handelshuizen of bankiers aanzoek hebben gedaan, om deze verandering in het muntstelsel te brengen. Het stilzwijgen der bankiers moet echter, naar aanleiding der vroeger gegevene ophelderingen, geene verwondering baren.

De Regering is tot het voorstellen dezer verandering door geene andere beweegredenen bewogen dan door de zoodanigen welke haar voegen, dat is die zij kan blootleggen en waarvoor de gronden hiervoren zijn ontwikkeld.

Zij was daartoe vooral aangemoedigd door de verklaring der Tweede Kamer in 1845 gedaan, » dat, volgens hare overtuiging, » algemeen en overal de slotsommen van wetenschap en ervaring » leiden tot de aanneming van eenen enkelen standaard, hetzij van » zilver, hetzij van goud, en tot afkeuring van het bij ons door de » wetten van 1816 en 1839 aangenomen stelsel der beide standaards.

» De ondervinding niet alleen van andere volken, maar ook eigen « ervaring (dus niet een afgetrokken beginsel) had — zeide men — » reeds tot leering verstrekt, daar toch de wet van 1839 blijkbaar » een uitvloeisel was en gedeeltelijke erkenning bevattede van de » dwaling bij die van 1816 begaan."

§ 8. Over de pasmunt zal gevoegelijk later gesproken worden bij de behandeling art. 7 van het ontwerp van wet. Men gaat steeds voort om de nieuwe zilveren specien in de provincien te verspreiden en daartoe geeft op dit oogenblik gelegenheid het intrekken der muntbiljetten van f 20.

§ 9. Waar mogelijkheid en behoorlijke aanleiding bestaat tot zoodanige tezamenvatting van verschillende, in onderscheidene wetten verspreide bepalingen in eene algemeene wet, als ten deze wordt voorgesteld, beproeft de Regering gaarne het tot stand brengen van zoodanigen maatregel.

Zij hoopt daaromtrent steeds ondersteuning te vinden bij de Staten-Generaal, welke voorzeker gaarne medewerken om de volvoering van groote maatregelen gemakkelijk te maken.

§ 10. Om te beoordeelen of onze nieuwe munt, in verhouding tot andere, spoedig afslijt, dient dezelve langer in de wandeling geweest te zijn, dan thans het geval is. Daarvan valt nog niets met zekerheid te zeggen. Het ligt in den aard der zaak, dat nieuwe stukken, eenigen tijd nadat zij uit de munt komen, meer duidelijk de punten vertoonen waar zij tegen elkander geschuurd hebben, dan oude vuile stukken, die op alle plaatsen reeds met andere stukken zijn in aanraking geweest.

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Wanneer men in den ring munt, met een randschrift van ingedrukte letters, dan is men aan eene zekere diepte van gravure gebonden. Doch men is nog meer daaraan gebonden, wanneer men tegenover eene beeldtenis een wapen heeft uit te munten.

De Fransche en Zuid-Duitsche munten hebben dit bezwaar niet. Bevoegde buitenlandsche beoordeelaars hebben echter erkend dat het niet mogelijk is, bij eene fabricatie zoo als die welke thans plaats vindt, en met een wapen tegenover eene beeldtenis, de stukken scherper uit te munten, dan alhier aan 's Rijks munt geschiedt.

Bovendien moet men niet uit het oog verliezen, dat naar mate de stukken meer *relief* hebben, ze oogenschijnlijk wel minder afslijten, omdat de gravure langer duidelijk blijft, maar dat zij werkelijk veel meer slijten, dan andere stukken, waarvan de gravure minder verheven is.

Wat betreft de pasmunt, zoo zal men natuurlijk trachten dezelve die sierlijkheid te geven, waarvoor zij vatbaar is, ten einde daardoor eene misdadige nabootsing zooveel mogelijk moeijelijk te maken. Dit voornemen is reeds in de Memorie van Toelichting kenbaar gemaakt.

§ 11. De laatste aanmunting van goud heeft plaats gehad in het jaar 1843, toen het Rijk eenige weinige vijfguldenstukken, als proeven van de nieuwe beeldtenis van Zijne Majesteit, heeft laten slaan.

Bij vroegere gelegenheden heeft de Regering wel eens gemeend, toen het aanmunten van goud nog als eene wenschelijke zaak beschouwd werd, verlof tot het aanmunten van goud te kunnen verleenen, zonder zich zelve met den aankoop van het muntmateriaal in te laten. In latere jaren is men echter daarvan teruggekomen.

Wat het muntloon betreft, zoo heeft men den aanvang van het hermuntingswerk niet voorbij laten gaan, zonder hetzelve op nieuw te verminderen. Bij de aanstelling van eenen nieuwen muntmeester, heeft men later weder aanzienlijke bezuinigingen ingevoerd, doch daarbij (dit werd voor de schatkist het voordeeligst bevonden) den muntmeester een zeker minimum van verdiensten verzekerd, waarvoor op de begrootingen der dienstjaren, na afloop der hermunting, eene zekere som zal worden uitgetrokken.

Hierdoor echter heeft men op de hermuntingskosten de volgende aanzienlijke besparingen verkregen.

Bij het aanbieden der wet die, na verschillende wijzigingen te hebben ondergaan, later de wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 23) is geworden, had men eene som van f 900,000 voor muntloon uitgetrokken, en alstoen werd aan de Staten-Generaal medegedeeld, dat men met deze som zou kunnen aanmunten vijftig millioen in $2^1/_2$ en 1guldenstukken, en zes millioen in 50 en 25centstukken.

Die zelfde hoeveelheid speeien kunnen thans voor f 665,400 aangemunt worden. Men meent dus in dezen de belangen van 's Rijks schatkist niet uit het oog verloren te hebben.

Alvorens tot de beantwoording der aanmerking op de onderdeelen der wet over te gaan, moet men opmerken, dat men, aan vele der gemaakte bedenkingen toegevende, het raadzaam heeft geacht, eene geheel nieuwe wet te redigeren, welke hiernevens is gevoegd. Hierdoor is de volgorde van eenige der artikelen veranderd, daar het 12de artikel thans het 5de is geworden, en dus de tusschen liggende zijn opgeschoven. De artikelen hier aangehaald, zijn, om eene gemakkelijke vergelijking met het Voorloopig Verslag te bevorderen, uit het eerste wets-ontwerp behouden en slaan dus niet op het hierbij gevoegde, maar wel op het eerste wets-ontwerp.

De considerans. De rangschikking der motiven, door de Commissie van Rapporteurs verlangd, heeft men aangenomen.

De weglating van artt. 23 en 24 heeft onnoodig doen achten in de motiven ook te melden, dat men tot den enkelen standaard wenscht te geraken, dewijl de verwezenlijking van dat doel nu eerst met behulp eener latere wet kan bereikt worden.

De algemeene uitdrukking van *het invoeren van die verbeteringen waarvoor het muntwezen vatbaar is*, kwam der Regering niet ongepast voor en verkieslijk boven eene afzonderlijke opsomming dier verbeteringen zelve.

Art. 1. Aan de aanmerking bij gelegenheid van dit artikel gemaakt, is door eene nieuwe redactie der wet, waardoor nu meer in het oog valt wat standpenningen, wat zilveren en koperen pasmunt en negotiepenningen zijn, gevolg gegeven. Ten gevolge van het artikel, hetwelk nu artt. 23 en 24 vervangt, heeft men gemeend de redactie van art. 1 ook eenigzins te moeten wijzigen.

Art. 2. Aan de aanmerking op dit en de 7de, 13de en 15de artikelen gemaakt is gevolg gegeven.

Art. 3. Het woord *veelvoud* is thans uit de wet achterwege gebleven.

De Regering kan zich niet vereenigen met het denkbeeld, om ook nog stukken van f 1.50, f 2 en f 3 aan te munten.

Dat zou geheel strijdig zijn met die eenvoudigheid en overeenstemming met het decimale stelsel, welke men zich voorstelt bij ons muntwezen in te voeren. Bovendien gelooft men dat het ongerief waarover geklaagd is meer en meer wijkt, naar mate er meer guldens worden aangemunt, en geheel zal verdwijnen bij eene voldoende hoeveelheid halve guldens, die men zich voorstelt aan te munten.

Art. 6. De ondervinding heeft genoegzaam het groote bezwaar doen gevoelen der geringe ruimte, welke de wet van 22 Maart 1839 zoowel voor het gehalte als het gewigt toestaat.

Men heeft echter gemeend die ruimte voor de twee specien, welke in groote hoeveelheden zijn aangemunt, namelijk den $2^1/_2$ gulden en den gulden, onveranderd te moeten laten.

Voor de speeien, welke men nog niet heeft vervaardigd, acht men eenige meerdere ruimte, welke in allen geval niet die van andere landen zal overtreffen, voor hoogst wenschelijk.

Hierdoor wordt de fabricatie aanzienlijk bespoedigd. De ruimte in gewigt thans voor den halven gulden voorgesteld, staat gelijk aan die welke men in Frankrijk voor den frank heeft, die hetzelfde gewigt bezit.

Bij het maken der aanmerking dat voor de 25centsstukken de ruimte in gewigt vergeleken met die bij de wet van 1839 vastgesteld, onveranderd is gebleven, heeft men uit het oog verloren dat het gewigt van dit stuk thans van 2.5 wigtje op 3.5 wigtje is gebragt. Hierdoor wordt dus de ruimte, hoewel oogenschijnlijk even groot, in de daad belangrijker.

De ruimte, in duizendste gedeelten van het gewigt uitgedrukt, grooter wordende naar mate het gewigt der stukken kleiner wordt, zoo is het irrationeel, alleen voor het vijfeentsstuk eene uitzondering op dien regel te maken. Dit stuk slechts de helft van het tieneentsstuk wegende, dient eenige meerdere ruimte te hebben.

Bovendien verlieze men niet uit het oog, dat voor pasmunt de ruimte nog veel aanzienlijker had kunnen zijn, dan voorgesteld is geworden, daar die ruimte toch nooit zoodanig zou worden, dat men voor het uitwippen der te zware en het alleen in wandeling blijven der ligte stukken zou behoeven te vreezen.

Art. 7. De Regering deelt het gevoelen niet, dat eene vermindering van vijf ten honderd op de innerlijke waarde een voldoend lokaas voor buitenlandsche fabricatie zou zijn.

Hoe zou het dan met Engeland gesteld zijn, waar de geheele zilvermassa veel grootere waarde-vermindering heeft ondergaan, dan thans voor de pasmunt alhier was voorgedragen?

Men ziet volstrekt niet in, hoe, bij het gehalte van 660 of 665 duizendsten, de fabricatie-kosten der 25centsstukken zouden kunnen gedekt worden, om niet van 10- en 5cents te gewagen. En de bedoeling zal dan toch wel wezen, om de innerlijke waarde der pasmunt zoodanig te verminderen, dat alle kleine specien zonder geldelijke opoffering kunnen gemunt worden, terwijl men er niet aan denken kan, om voor de verschillende onderdeelen der pasmunt een verschillend gehalte aan te nemen.

Wanneer men het gehalte der pasmunt op 640 duizendsten brengt, zoo als oorspronkelijk was voorgedragen, dan kunnen de 10eentsstukken kosteloos gemunt worden, terwijl men alleen op de 25centsstukken eene kleine winst overhoudt. Brengt men daarentegen dat gehalte op 650 duizendsten, dan kan men de pasmunt alleen kosteloos munten, wanneer men drie ponden 25centsstukken tegen één pond 10centsstukken verwerkt.

Blijkt daarentegen dat de 10centsstukken in eene grootere verhouding tot de 25centsstukken moeten vervaardigd worden, dan zou men in stede van winst, verlies hebben.

Daarom zou de Regering het hoogst ongeraden vinden, het gehalte der pasmunt hooger dan tot 645 duizendsten op te voeren. Zij heeft zich in het gewijzigde ontwerp, dat thans wordt aangeboden, op dit cijfer bepaald.

Met betrekking tot de vrees, welke te kennen is gegeven betreffende de intrekking der 25-, 10- en 5centsstukken, die thans aangemunt zijn, zoo moet de Regering doen opmerken, dat uit die intrekking, voor zooverre de specien naar de wet van 1816 vervaardigd, betreft, niet veel geldelijke opofferingen kunnen voortvloeijen, omdat die specien meer innerlijke waarde hebben, dan de speeien op den tegenwoordigen muntvoet en dat naar de wet van 1839 slechts eenige weinige proefstukken van het 10centsstuk zijn geslagen, welke nooit in betaling zijn uitgegeven, doch waarvan

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

de vervaardiging het wenschelijke der thans voorgedragen bepalingen voor de pasmunt heeft doen kennen.

Art. 8. In de Memorie van Toelichting is het gewigt der koperen pasmunt *vreemdsoortig* genoemd, omdat het bevreemden moet hetzelve op 3w845 en 1w922, in plaats van op 4w. en 2w., hetgeen veel eenvoudiger zou geweest zijn, bepaald te zien. Deze vreemdsoortigheid van gewigt vindt haren oorsprong in de omstandigheid, dat bij de voorbereiding der wet van 28 September 1816 het gewigt dier stukken eerst respectivelijk op 80 en 40 azen is bepaald geworden en men dat eerst nader in decimaal gewigt heeft teruggebragt.

Art. 9. Aan deze aanmerking is gevolg geven.

Art. 10. De zilveren pasmunt, zoo als die thans is voorgedragen, zal kleiner zijn dan de 25-, 10- en 5centsstukken volgens de wet van 1816, maar daarentegen voor het gebruik veel geschikter, dan die specien volgens de wet van 22 Maart 1839 zouden geworden zijn. Ook moet men niet uit het oog verliezen, dat de gulden en halve gulden kleiner zijn dan die specien volgens de wet van 28 September 1816, en dat er eene zekere verhouding tusschen eenheid en onderdeelen dient te zijn. Dat sierlijkheid nabootsing moeijelijker maakt is elders toegegeven. Van dit beginsel uitgaande heeft men den kartelrand boven den gladden rand verkozen, en men vleit zich daardoor overeenkomstig de inzigten, hierboven ontwikkeld, te handelen.

Art. 11. Eene vermunting der koperen specien kan niet geschieden zonder omslag, en voornamelijk zonder geldelijke opofferingen.

Dit is de overwegende reden, die van elke verandering in deze muntspecie, waarover eerst ernstig was beraadslaagd geworden, heeft teruggehouden.

Het 25centsstuk zal, in beeldenaar en in grootte, belangrijk van den cent verschillen, zoodat men alsdan niet meer voor verzilvering met misdadige oogmerken behoeft bevreesd te zijn.

Artt. 12 *en* 13. Aan deze aanmerkingen is gevolg gegeven, en mede de redactie van art. 15 gewijzigd, ten einde die beter met de redactie van de overige artikelen te doen overeenstemmen.

Art. 15. Met betrekking tot de vrees, dat, ten gevolge der ruimte, die in het tegenwoordig wets-ontwerp voor het gehalte van den gouden dukaat is voorgedragen, dat muntstuk nu ruim een vierde van eenen cent minder innerlijke waarde dan vroeger zou kunnen bezitten, zoo moet vooreerst niet uit het oog verloren worden, dat, wanneer men eene zekere ruimte in het gehalte toestaat, zulks geschiedt om de fabricatie gemakkelijker te maken en dezelve te bespoedigen, maar geenszins met het oogmerk om al de specien naar de onderste limiet te doen vervaardigen. Integendeel moet men in de instructie des muntmeesters bepalingen opnemen, zoo als bij ons gedaan is, waardoor hun alle belang om naar de onderste limiet te werken, wordt benomen. Kan er dus soms, ten gevolge der voorgestelde ruimte, een dukaat in de wandeling komen, die ruim 1/4 cent minder innerlijke waarde heeft, dan dezelve volgens de wet van 1816 zou moeten hebben, zoo zullen er daarentegen andere zijn, die 1/4 cent meer innerlijke waarde bezitten, en de gemiddelde waarde der dukaten zal aan de voorschriften der wet blijven beantwoorden.

Wat nu het gehalte van 983 duizendsten betreft, zoo acht men het niet ongepast hier te doen opmerken, dat hetzelve in de wet van 28 September 1816 is opgenomen om 23 karaat 7 greinen te vertegenwoordigen. Nu komen 23 karaat 7 greinen eigenlijk overeen met 982.6 duizendsten. Daar men echter in 1816 nog niet gewoon was, het gehalte van het goud met halve duizendste te bepalen, zoo nam men toen 983, als komende het digst bij 982.6. Wanneer men echter met halve duizendsten rekent, zoo als thans regelmatig geschiedt, dan stemt 982.5 nader overeen met 23 karaat 7 greinen, dan 983. Al wierd dus ook bij de aanneming der ruimte van een half duizendste, voor het gehalte van 983 duizendsten, voortdurend naar de onderste limiet gewerkt, hetgeen om de hierboven vermelde redenen niet behoeft gevreesd te worden, dan nog zouden daardoor de nieuwe ducaten niet minder gezocht worden dan de oude, vóór 1816 op 23 karaat 7 greinen vervaardigd.

De Regering vreest dus niet dat uit de voorgestelde ruimte eenig discrediet voor deze specie zal ontstaan.

De Regering betwijfelt ook of deze specie buiten 's lands zoo gezocht is als onze tienguldenstukken; zoo als bekend is heeft men onzen gouden ducaat buiten 's lands nagebootst, bij welke nabootsing men zich zeer weinig naauwgezet aan het gehalte van 983 duizendsten heeft gehouden.

De Regering bevroedt niet, welke ongelegenheden er uit het toelaten van twee gouden, onderling verschillende, negotiepenningen zullen ontstaan.

Art. 16. Aan deze aanmerkingen is gevolg gegeven.

Art. 17. De oplossing der vraag, waarom de middellijnen der verschillende specien niet in de wet zijn opgenomen, door eenige leden der Kamer gegeven, is ook die der Regering.

Art. 18. Het is geenszins de bedoeling der Regering, om het munten van zilveren standpenningen en gouden negotiepenningen voor rekening van particulieren moeijelijk te maken.

Zij die afkeuren dat men alleen voor particulieren zal munten wanneer geene werkzaamheden voor het Rijk zulks verhinderen (misschien wel uit dezelfde redenen waarom men den voorkeur aan den dubbelen boven den enkelen standaard geeft, zie het antwoord § 1), hebben zeker uit het oog verloren het belangrijke werk der hermunting.

Het is de behoefte aan eene snelle en onafgebroken voortzetting derzelve, die het voorzigtig deed achten, de berispte bepaling in de wet op te nemen. Het is onnoodig te doen opmerken, dat dit werk niet regelmatig kan voortgezet worden, wanneer elk ingezeten het regt heeft hetzelve voor aanmunting van eenige weinige ponden gouds te komen verstoren.

Wat betreft de vrijgevige bepalingen in Frankrijk, waarop gewezen wordt, zoo heeft men twee zaken vergeleken, die niet voor vergelijking vatbaar zijn.

Naarmate eene munt geplaatst is in een land waar veel in den handel der edele metalen omgaat, en dezelve meer te doen heeft, kan men ook den muntmeester voorschrijven kleinere hoeveelheden ter vermunting aan te nemen, omdat hij voor die kleine hoeveelheden zijne machinerie niet behoeft in beweging te brengen.

Een ieder die bekend is met fabrijkmatigen arbeid, zal gereedelijk inzien, dat wanneer bij ons de munt stil staat, men den muntmeester niet wel kan voorschrijven stoommachines en gloeiovens aan te maken voor eene fabricatie van eenige weinige uren (nog geen halven dag). Is echter de fabrijk werkzaam, dan zal hij voorzeker, in zijn eigen belang en in dat der muntgezellen, niet weigeren ook kleiner partijen aan te nemen, dan de wet hem voorschrijft. Zijn toestand is echter geheel verschillend van dien eens Parijschen muntmeesters, die zich met bank-operatien inlaat en waar de munt eigenlijk een groot wisselkantoor is.

Ten einde echter eenigzins aan het verlangen der Kamer toe te geven, heeft men de bedoelde cijfers van 1500 en 150 op 1000 en 100 in dit artikel teruggebragt. Lager kan men ze niet stellen zonder een en ander ongerief voor den handel te weeg te brengen, namelijk aanzienlijke verhooging van het muntloon.

De Regering acht het niet overtollig hier te doen opmerken, dat de tegenwoordige bepaling veel vrijgeviger is, dan die van de wet van 28 September 1816. Aldaar toch wordt gezegd: »de gulden en het drieguldenstuk zullen ook voor rekening van particulieren *mogen* vervaardigd worden." Thans schrijft de wet voor onder welke omstandigheden de muntmeester *moet* munten: dit wordt dus niet aan zijne willekeur, noch meerdere of mindere heuschheid en zucht om het publiek ten dienste te staan, overgelaten. Wanneer verschillende bankiers gelijktijdig willen munten, zal men zich moeten verstaan over de rangorde waarin zulks plaats zal vinden. Dit zijn echter bijzonderheden van uitvoering die niet tot de voorgedragen wet behooren.

Dat men vroeger den eenen ten koste van den anderen aan eene der rijksmunten zou begunstigd hebben, is niet ter kennisse van de Regering gekomen.

Aan de overige aanmerkingen tegen dit artikel gemaakt is gevolg gegeven.

Art. 20. De Regering acht het niet raadzaam, het bedrag, boven hetwelk niemand verpligt is zilveren pasmunt aan te nemen, hooger dan tien gulden te stellen. Die bepaling is voor de natie de beste waarborg dat de pasmunt niet boven het peil der behoefte door de Regering zal aangemunt worden.

Bij de Regering bestaat niet het minste voornemen om de hoeveelheid pasmunt tot vijf en twintig millioen op te voeren.

Zal pasmunt werkelijk beantwoorden aan de beteekenis van haren naam, dan moet dezelve nooit voor groote betalingen gebruikt worden. Daarnaar zal men de hoeveelheid, welke aangemunt wordt, regelen. Vooraf is die niet te bepalen.

Wanneer pasmunt in niet te groote hoeveelheid wordt aangemunt, dan zal men juist het tegendeel zien gebeuren van hetgeen gevreesd wordt.

De neringdoenden zullen bij voorkeur in standpenningen betaald worden, en zij zullen meer verlegen zijn om pasmunt, ten einde het te veel betaalde terug te kunnen geven, dan om standpenningen voor het betalen van hen, die hun de waren in het groot geleverd hebben.

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

Dat de hoeveelheid pasmunt niet boven het peil der behoefte zal opgevoerd worden, wordt, behalve door de bepaling van dit artikel, ook nog gewaarborgd door de bepaling in het vorige artikel vervat.

De Regering kan zich geenszins vereenigen met het denkbeeld om de 25centsstukken onder de standpenninningen op te nemen. Men moet òf de wet van 1839 behouden en maken al de kleine specien van eene voor onze behoefte ondoelmatige afmeting en dikte, òf men moet de 25centsstukken onder de pasmunt opnemen.

Artt. 21 en 22. De Regering gelooft niet dat er tegenstrijdigheid bestaat tusschen de voorgedragen artikelen en de bepalingen der wet van 18 December 1845. Er bestaat alleen ampliatie: eene ampliatie die geenszins in strijd is met het vroeger bepaalde. De wet van 18 December 1845 moet behouden worden zoolang niet alle oude zilveren specien buiten koers gesteld en de muntbiljetten weder ingetrokken zijn. Later zou men alleen belang hebben bij het behoud van artt. 10 en 11 dier wet, en daar men zich nu voorstelt aan de thans voorgedragen muntwet eene gewenschte volledigheid te geven, moet men daarin ook de bedoelde bepalingen opnemen, welke bepalingen alleen eene kleine uitbreiding hebben ontvangen.

Men geeft toe dat het wenschelijk kan geacht worden de bewoordingen: *geältereerd en alzoo* overeen te doen komen met de bewoordingen van het Wetboek van Strafregt (alhoewel de in beide behandelde zaken niet volkomen dezelfde zijn).

Echter moet men opmerken, dat het eenigzins gevaarlijk zou zijn zich te regelen naar een ontwerp dat nog niet is aangenomen en dus nog voor veranderingen vatbaar is. Men heeft het daarom veiliger geoordeeld zich aan de bewoordingen eener bestaande wet, die van den 18den December 1845, te houden.

De Regering ziet niet volkomen in, dat door de bepaling der laatste alinea aan raden en generaalmeesteren der Munt de verpligting wordt opgelegd, om alle stukken, dus ook de goed bevondene, te doen doorsnijden.

In de 2de alinea wordt aan dat collegie voorgeschreven de stukken, aan deszelfs onderzoek onderworpen, te doen doorsnijden *na uitspraak dat dezelve zich werkelijk in zoodanigen* (d. i.: gealtereerden en alzoo vervalschten, verminkten, besnoeiden of geschonden) *toestand bevinden.*

Op dezelfde wijze, dat is dus ook na uitspraak dat de stukken zich in zoodanigen (d. i. gealtereerden enz.) toestand bevinden, wordt door het collegie gehandeld ten opzigte van *alle* muntspecien, d. i. ook van die muntspecien, die niet aan de lands-kantoren zijn aangehouden, maar door andere personen, bij voorbeeld regterlijke autoriteiten, of wie dan ook, aan het onderzoek van het collegie worden onderworpen.

Artt. 23 *en* 24. De bezwaren tegen deze artikelen aangevoerd kunnen onbeantwoord blijven, daar die artikelen thans niet meer in de wet voorkomen.

Art. 25. De Regering blijft de voorgedragen redactie van dit artikel verkiezen boven eene afzonderlijke vermelding van de dagteekening en het nummer van elke der wetten die ingetrokken worden.

Bij vroegere gelegenheden heeft men zich ook aan zoodanige algemeene verklaring gehouden.

De wet van den 24sten April 1836 geene wet zijnde tot *regeling* van het Nederlandsche muntwezen, kan gevoegelijk in de voorgedragen wet onvermeld blijven.

De uitdrukking *buiten koers gesteld* aan de wet van den 18den December 1845 ontleend zijnde, dient, om allen twijfel weg te nemen, hier behouden te blijven.

De Commissie van Rapporteurs is, na van de bovenstaande Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag omtrent het wets-ontwerp tot regeling van het Nederlandsche Muntwezen, alsmede van het daarbij behoorend Gewijzigd Ontwerp, kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake eene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wierd.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 9den Junij 1847.

VERWEIJ MEJAN.
VAN RIJCKEVORSEL.
BORSKI.
DE MAN.
FABER VAN RIEMSDIJK.

---

6. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat op het standpunt, waarop de hermunting der oude zilveren geldspecien bereids is gekomen, het wenschelijk moet geacht worden, in het Nederlandsche muntwezen nog die verbeteringen in te voeren, waarvoor hetzelve vatbaar is, en voorts al de bepalingen, dat muntwezen voor de toekomst betreffende, in *ééne* wet te zamen te vatten,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. 's Rijks muntspecien bestaan uit standpenningen, uit pasmunt en uit negotiepenningen.

Art. 2. De zilveren standpenningen bestaan uit:

den *gulden*, zijnde de eenheid van het Nederlandsche muntstelsel,

den *rijksdaalder* of het stuk van *twee en een halven gulden*,

den *halven gulden* of het stuk van *vijftig cents.*

Art. 3. De zilveren pasmunt bestaat uit:

het stuk van vijf en twintig cents,

het stuk van tien cents,

het stuk van vijf cents.

Art. 4. De koperen pasmunt bestaat uit:

den cent of het honderdste gedeelte van den gulden,

den halven cent.

Art. 5. De negotiepenningen zijn:

de gouden Willem,

de gouden dukaat.

Van beide deze stukken kunnen dubbele geslagen worden en van het eerste stuk ook halve.

Art. 6. De gulden bevat *negen wigtjes, vier honderd vijftig duizendsten van een wigtje* fijn zilver.

Het gewigt van den gulden is *tien wigtjes*, met eene ruimte van drie duizendsten van dat gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

Het gehalte is *negen honderd vijf en veertig duizendsten* (0.945), met eene ruimte van anderhalf duizendste, zoowel boven als beneden dat gehalte.

Art. 7. Het gewigt van den rijksdaalder is *vijf en twintig wigtjes*;

van den halven gulden *vijf wigtjes*;

van het stuk van vijf en twintig cents *drie en een half wigtje*;

van het stuk van tien cents *een en vier tiende wigtje*;

van het stuk van vijf cents *zeven tienden van een wigtje.*

De ruimte in gewigt is: voor den rijksdaalder twee duizendste, voor den halven gulden vijf duizendste, voor het stuk van vijf en twintig cents zes duizendste, voor het stuk van tien cents tien duizendste, en voor het stuk van vijf cents twaalf duizendste gedeelten van het gewigt voor elk stuk bepaald, zoowel boven als beneden dat gewigt.

Art. 8. Het gehalte van den rijksdaalder en van den halven gulden is aan dat van den gulden gelijk, en dezelfde ruimte wordt voor hetzelve toegestaan.

Het gehalte der zilveren pasmunt is *zes honderd vijf en veertig duizendsten* (0.645), met eene ruimte van vier duizendsten, zoowel boven als beneden dat gehalte.

Art. 9. De cent en de halve cent worden vervaardigd uit zuiver koper, de eerste ten gewigte van *drie wigtjes, acht honderd vijf en veertig duizendsten van een wigtje*, en de tweede ten gewigte van *één wigtje, negen honderd twee en twintig duizendsten van een wigtje.*

Op deze stukken wordt eene ruimte in het gewigt toegestaan van een vijftigste gedeelte van het gewigt van elk stuk, zoowel boven als beneden hetzelve.

Art. 10. De beeldenaar der standpenningen is als volgt:

op de voorzijde 's Konings borstbeeld, tot omschrift voerende den naam des Konings, met de woorden: *Koning der Nederlanden Groot-Hertog van Luxemburg*, met zoodanige verkortingen als de grootte der stukken vereischt;

op de keerzijde het wapen des Rijks, tusschen de aanduiding der geldswaarde: $2\frac{1}{2}$ . . G, 1 . . G, $\frac{1}{2}$ . . G.

Het omschrift: *Munt van het Koningrijk der Nederlanden*, met de noodige verkortingen en het jaartal.

Op de stukken van eenen gulden en eenen halven gulden, staat

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.* (Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

onder het wapen: 100 cents en 50 cents, met zoodanige verkortingen als noodig wordt bevonden.

Gemelde stukken worden gemunt in den ring.

De rijksdaalder en gulden hebben tot randschrift de woorden: *God zij met ons.*

De halve gulden wordt met eenen staanden kartelrand gemunt.

Art. 11. De beeldenaar der zilveren pasmunt is aan de voorzijde de gekroonde naamletter des Konings, benevens het jaartal, en aan de keerzijde het wapen des Rijks, tusschen de cijfers; 25 . . C, 10 . . C, 5 . . C.

Deze stukken worden in den ring gemunt, met eenen staanden kartelrand.

Art. 12. De beeldenaar der koperen pasmunt is, aan de voorzijde de gekroonde naamletter des Konings, benevens het jaartal, en aan de keerzijde het wapen des Rijks, tusschen de cijfers: 1 . . C en $1/2$ . . C.

Art. 13. De gouden Willem bevat *zes wigtjes, zes en vijftig duizendsten van een wigtje* fijn goud.

Het gewigt van den gouden Willem is *zes wigtjes, zeven honderd negen en twintig duizendsten van een wigtje*, met eene ruimte van anderhalf duizendste gedeelte van dat gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

Het gewigt van den dubbelen gouden Willem is *dertien wigtjes, vier honderd acht en vijftig duizendsten van een wigtje*, met eene ruimte van een duizendste van dat gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

Het gewigt van den halven is *drie wigtjes, drie honderd vier en zestig en een half duizendsten van een wigtje*, met eene ruimte van twee duizendsten van dat gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

Het gehalte van den gouden Willem, alsmede dat van den dubbelen en halven, is *negen honderd duizendsten* (0.900), met eene ruimte van een half duizendste, zoowel boven als beneden hetzelve.

Art. 14. De beeldenaar van den gouden Willem is als volgt:

op de voorzijde 's Konings borstbeeld, tot omschrift voerende den naam des Konings, met de woorden: *Koning der Nederlanden, Groot-Hertog van Luxemburg*, met zoodanige verkortingen als de grootte van het stuk vereischt;

op de keerzijde het wapen des Rijks, tusschen twee eikentakken, hebbende tot omschrift, aan de eene zijde van het wapen de cijfers 6 w 729 en aan de andere zijde 0.900, met het jaartal boven het wapen.

Dit stuk wordt in den ring gemunt en voert tot randschrift: *God zij met ons.*

De beeldenaar van den dubbelen en halven gouden Willem is aan dien van den enkelen gelijk, met dien verstande echter, dat op de wapenzijde de cijfers 6 w 729 voor het eerste stuk door 13 w 458 en voor het laatste door 3 w 3645 vervangen worden, en dat de halve Willem met eenen staanden kartelrand gemunt wordt.

Art. 15. De gouden dukaat bevat *drie wigtjes, vier honderd vier en dertig en een half duizendsten van een wigtje* fijn goud.

Het gewigt van den gouden dukaat is *drie wigtjes vier honderd vier en negentig duizendsten van een wigtje*, met eene ruimte van anderhalf duizendste gedeelte van dat gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

Het gewigt van den dubbelen dukaat is *zes wigtjes, negen honderd acht en tachtig duizendsten van een wigtje*, met eene ruimte van een duizendste van dat gewigt, zoowel boven als beneden hetzelve.

Het gehalte zoowel van den enkelen als van den dubbelen gouden dukaat is *negen honderd drie en tachtig duizendsten* (0,983), met eene ruimte van een half duizendste, zoowel boven als beneden hetzelve.

Art. 16. De beeldenaar van den gouden dukaat is:

op de voorzijde een geharnaste man, tusschen het jaartal, met het omschrift: *Concordia res parvæ crescunt*, en

op de keerzijde, binnen een vierkant: *Mo. Aur. Reg. Belgii ad legem imperii.*

Dit stuk wordt op den vrijen stempel gemunt en heeft eenen kartelrand.

Art. 17. De middellijnen der verschillende muntspecien worden door Ons bepaald bij een in het *Staatsblad* te plaatsen besluit.

Art. 18. Het staat ieder vrij de zilveren standpenningen en de gouden negotiepenningen te doen munten in 's Rijks munt, wanneer geene werkzaamheden voor het Rijk zulks verhinderen.

De muntmeester is niet verpligt partijen goud beneden de honderd Nederlandsche ponden, noch partijen zilver beneden de duizend Nederlandsche ponden aan te munten.

Wij behouden Ons voor, het muntloon, hetwelk door bijzondere personen wordt betaald, bij een in het *Staatsblad* te plaatsen besluit vast te stellen.

De zilveren en koperen pasmunt wordt alleen voor rekening van het Rijk geslagen.

Art. 19. In de *Staats-Courant* wordt jaarlijks medegedeeld hoeveel van elke muntspecie in het laatst voorgaande jaar aan 's Rijks munt is aangemunt geworden.

Art. 20. De negotiepenningen zijn geen wettig betaalmiddel.

Niemand is verpligt zilveren pasmunt voor een hooger bedrag dan van tien gulden, of koperen pasmunt voor een hooger bedrag dan van eenen gulden, in betaling aan te nemen.

Art. 21. Geene muntspecien, naar deze wet of naar de wet van den 28sten September 1816 (*Staatsblad* n°. 50) en latere wetten vervaardigd, worden in 's Rijks schatkist aangenomen, wanneer die eenigzins gealtereerd en alzoo vervalscht, verminkt, besnoeid of geschonden mogten zijn, en is niemand gehouden dusdanige muntspecien aan te nemen.

Art. 22. De muntspecien in het vorige artikel vermeld, in gealtereerden en alzoo vervalschten, verminkten, besnoeiden of geschonden toestand aan de lands-kantoren aangeboden, worden aldaar aangehouden, en, na het afgeven van bewijs der aanhouding, aan raden en generaalmeesteren der Munt opgezonden, om, na onderzoek of, en na uitspraak dat dezelve zich werkelijk in zoodanigen toestand bevinden, te worden doorgesneden en alzoo aan de aanbieders te worden teruggeven.

Op dezelfde wijze wordt door raden en generaalmeesteren der Munt gehandeld ten opzigte van alle muntspecien, welke aan hun onderzoek worden onderworpen.

Art. 23. De gouden stukken van tien en vijf gulden vóór de dagteekening dezer wet gemunt, volgens de wetten van den 28sten September 1816 (*Staatsblad* n°. 50) en 22 December 1825 (*Staatsblad* n°. 80), blijven wettig betaalmiddel zoolang hun niet de hoedanigheid van standpenning is ontnomen.

Art. 24. Al de wetten tot regeling van het Nederlandsche muntwezen, van vroegere dagteekening dan de wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 90), worden ingetrokken.

De krachtens de ingetrokken wetten geslagen muntspecien blijven echter op den voet dezer wet gangbaar, voor zoover zij niet, op de bij de wet bepaalde wijze, zijn of worden buiten koers gesteld.

Lasten en bevelen, enz.

XXIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

7. OPGAVE DER PRIJZEN VAN GOUD EN ZILVER, *sedert* 1824 *tot Junij* 1847, *te Parijs en te Amsterdam, en der verhouding tusschen beide Metalen.*

DATUM.	PARIJS.			AMSTERDAM.		
	GOUD.	ZILVER.	GEEFT EENE PROPORTIE.	GOUD.	ZILVER.	GEEFT EENE PROPORTIE.
1824.	fr. 3434.44	fr. 218.89		f 1442.60		
Januarij 9	7 pr. ooo	4.50 pr. ooo	15.729	12½	f 104.00	15.605
Mei 10	»	»	»	12¼	103.50	15.645.5
September 7	2.50	5.50	15.644	13	104.10	15.645
December 20	1.50	5.00	15.636	13	104.60	15.584.4
1825.						
Februarij 7	1.50	5.00	15.636	»	»	15.584.4
September 17	1.50	7.50	15.597	13¾	104.50	15.704
October 17	»	8.50	15.580	»	105.50	15.555
» 20	»	9.50	15.566	»	»	»
» 24	»	10.50	15.550	13½	106.00	15.447
December 15	0.50	6.00	15.604	»	»	»
1826.						
Januarij 5	4.50	6.00	15.667	»	106.00	15.447
April 10	10.00	10.00	15.690	14¼	103.00	16.000
September 8	9.00	4.00	15.769	»	»	»
1827.						
Januarij 2	4.00	4.50	15.683	13½	»	15.896
October 25	1.50	5.00	15.636	»	103.80	15.774
1828.						
September 28	7.50	3.00	15.765.2	14½	104.00	15.882
October 23	9.50	2.50	15.800	»	»	»
1829.						
Januarij 24	10.00	»	15.808	»	»	»
Mei 29	12.00	3.00	15.831	»	»	»
October 9	14.50	5.50	15.831	15	104.60	15.860.3
November 18	18.50	4.50	15.910	14½	»	15.791.4
1830.						
April 1	14.00	1.00	15.891	15	104.00	15.952
December	5.50	2.50	15.737	13½	102.00	16.052.4
1831.						
Januarij 8	10.00	»	15.807.4	»	»	»
Mei 13	3.50	»	15.706	»	»	»
December 1	1.00	Pari.	15.706	»	»	»
1832.						
Augustus 14	22.00	»	16.040	14¼	103.00	16.000
November 16	25.00	2.50	16.042.4	13½	103.60	15.804.5
1833.						
Julij 18	15.00	7.00	15.815	»	»	»
1834.						
Junij 26	6.50	5.50	15.706	14¼	105.00	15.696
1835.						
Junij 20	11.00	4.50	15.792	»	»	»
November 13	13 50	6.50	15.800	»	»	»
1836.						
Februarij 10	11,00	8.00	15.737	13¾	»	15.629
Julij 15	15.00	5.50	15.839	»	»	»
1837.						
Maart	9.00	5.00	15.753	»	»	»
December	7.00	5 00	15.722	»	»	»

XIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Bijlagen tot de Memorie van Beantwoording der Regering.)

DATUM.	PARIJS.			AMSTERDAM.		
	GOUD.	ZILVER.	GEEFT EENE PROPORTIE.	GOUD.	ZILVER.	GEEFT EENE PROPORTIE.
1838.	fr. 3434.44	fr. 218.89		f. 1442.60		
December	8.00 pr. ooo	5.50 pr. ooo	15.729	14 1/2	f 105.50	15.656
1839.						
November 30	3.00	6.50	15.636	13 1/2	»	15.520
1840.						
Junij 9	9.00	»	15.729.4	»	»	»
December 20	3.50	7.00	15.636	»	»	»
1841.						
Mei 22	10.00	9.00	15.705.8	»	»	»
Junij 12	7.00	2.50	15.767	»	»	»
1842.	3437.77	220.00				
Mei 26	9.00	1.50	15.743.2	»	»	»
November 11	11.00	1.50	15.774.4	»	»	»
1843.						
Julij 8	12.50	1.00	15.798	14 1/4	105.20	15.667
1844.						
Februarij	10.00	2.00	15.751	13 3/4	105.00	15.630
1845.						
Februarij 12	12.00	»	15.790	»	»	»
Maart 17	17.00	»	15.868	»	»	»
April 29	18.00	1.50	15.884	»	105.70	15.661
Mei 23	19.00	»	15.899	»	»	15.661
Junij 20	»	2.00	15.891	15	106.00	15.650
Augustus 29	12.00	»	15.782	»	106.30	15.607
September 23	13.00	»	15.798	»	106.50	15.568
» 30	12.00	»	15.782	»	»	15.568
October 17	11.00	»	15.767	15 1/4	107.00	15.538
December 5	»	»	15.767	15	106.00	15.651
» 12	»	1.50	15.774	14 1/2	105.50	15.657
1846.						
Januarij 16	11.00	»	15.774	»	105.80	15.612
Maart 6	12.00	»	15.790	»	105.60	15.642
April 10	15.00	»	15.837	15	»	15.710
September 4	16.00	»	15.852	15	»	15.710
December 4	17.00	4.00	15.829	14	105.00	15.663
1847.						
Februarij 5	11.00	4.00	15.735	13 3/4	105.00	15.625
Mei 7	15.00	3.00	15.813	14	»	15.663
» 21	19.00	»	15.876	»	»	»
» 26	18.00	»	15.860	»	»	»

XIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

8. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 25 *Junij* 1847.

Het zal wel naauwelijks herinnering behoeven, dat de toestand van het Nederlandsche Muntwezen in de laatste jaren bij herhaling de tusschenkomst der wetgeving heeft noodzakelijk gemaakt, en dat onder den invloed der te dezer zake vastgestelde wettelijke bepalingen aanvankelijk reeds eene aanmerkelijke verbetering in dien toestand is gebragt, daar toch de oude en verminkte zilveren muntspecien voor een goed deel ingewisseld en uit den omloop verdwenen zijn, terwijl de vervanging daarvan door nieuwe Nederlandsche Munt tot zekere hoogte is gevorderd en, naar men zich vleijen mag, door de steeds voortdurende vermunting, na een niet al te lang tijdsverloop, geheel voltooid zal zijn. Uit dezen staat van zaken heeft de Regering aanleiding genomen tot het indienen van het wets-ontwerp betrekkelijk de regeling van het Nederlandsche Muntwezen, welk wets-ontwerp, zoo als zij zich bij de inzending daarvan uitdrukte, voornamelijk ten doel had, om het muntstelsel, tot invoering waarvan zooveel inspanning en opoffering werden aangewend, op hechte grondslagen te doen rusten en ook voor de toekomst de vruchten van den tegenwoordigen arbeid te verzekeren. De bijzondere bepalingen van dat wets-ontwerp lieten zich onder drie hoofd-afdeelingen rangschikken; zij betroffen in de eerste plaats de invoering van den enkelen, en dan wel van den zilveren standaard als grondslag van ons muntstelsel; zij hadden in de tweede plaats tot het mogelijk of gemakkelijker maken der aanmunting van zilveren pasmunt betrekking, en zij bestonden in de derde plaats uit de zoodanige, welker opneming in het wets-ontwerp alleen of voornamelijk plaats had, opdat voortaan alle bepalingen betrekkelijk het Nederlandsche Muntwezen in ééne en dezelfde wet zamengevat zouden zijn.

Bij de overweging dezer voordragt in de Afdeelingen der Kamer, heeft algemeen het denkbeeld bijval gevonden om al de bepalingen betrekkelijk het muntwezen in dezelfde wet te vereenigen, en heeft men zich ook, behoudens bedenkingen op daartoe betrekkelijke bijzonderheden, gunstig gestemd getoond voor de aanneming van zoodanige wettelijke voorschriften, door welke het aantal der zilveren standpenningen zou worden uitgebreid en in de bestaande behoefte aan zilveren pasmunt zou kunnen worden voorzien. Daarentegen heeft het gedane voorstel tot het aannemen van den enkelen zilveren standaard als grondslag van ons muntstelsel, tot het opperen van ernstige bezwaren aanleiding gegeven. Die bezwaren sproten bij sommige leden daaruit voort, dat zij het nut of de noodzakelijkheid der aanneming van den enkelen standaard, vooral ook met het oog op den toestand, waarin wij ons met opzigt tot het muntwezen bevinden, niet konden inzien; bij anderen uit de overtuiging, dat het behoud van den dubbelen standpenning, den gouden en den zilveren, ten minste voor een land als het onze, eigenaardige voordeelen aanbod, en weder bij anderen, uit de meening, dat wel de aanneming van den enkelen standaard eene volstrekte behoefte was, maar dat men, daartoe overgaande, den gouden en niet den zilveren standaard kiezen moest. Veel meer nog dan dit een en ander woog echter bij de meerderheid der leden het bezwaar, hetwelk zij zagen in de wijze, waarop, volgens de regeringsvoordragt, de invoering van den enkelen zilveren standaard zou moeten plaats hebben. De Regering wilde namelijk daartoe geraken door middel van eene intrekking of inwisseling der gouden stukken van tien en vijf gulden, en verlangde voor het bewerkstelligen dier inwisseling de magtiging der wetgeving tot de afgifte van recepissen, van welk papier een bedrag van twintig millioen gulden te gelijk zou kunnen worden uitgegeven. Die maatregel nu werd aan de zijde der meerderheid zeer onaannemelijk gekeurd, op grond zoowel van de moeijelijkheden en ongelegenheden, aan de inwisseling zelve verknocht, als van het onraadzame, om in het tegenwoordige tijdsgewricht, nu de geldsomloop zich in verscheidene landen van Europa in eenen geschokten toestand bevindt, en nu hier te lande de nog geenszins voltooide vermunting der oude zilveren muntspecien het in omloop houden van een aanzienlijk bedrag aan muntbiljetten noodzakelijk maakt, tot zulk eene veelomvattende operatie over te gaan en het geld-vertegenwoordigend papier nog te vermeerderen; voegende men daarbij nog een aantal vragen en bedenkingen, die vooral voortsproten uit de onzekerheid, welke de Regering omtrent hare eigenlijke bedoelingen en inzigten te dezen aanzien had laten bestaan.

Nadat het Verslag der Commissie van Rapporteurs, bij hetwelk deze in de Afdeelingen vooruitgezette beschouwingen ontwikkeld werden, aan de Regering was medegedeeld, zijn die van harentwege breedvoerig beantwoord, en heeft zij tevens een gewijzigd ontwerp tot regeling van het Nederlandsche Muntwezen ingezonden; een ontwerp, hetwelk zich van het vorige hoofdzakelijk daarin onderscheidt, dat ten aanzien van sommige bedenkingen, die de redactie der wet of het aanmunten van pasmunt betroffen, tot zekere hoogte aan het dezerzijds geuite verlangen is te gemoet komen, en dat met opzigt tot de invoering van den enkelen zilveren standaard het struikelblok der facultatief gestelde inwisseling van de gouden standpenningen tegen recepissen is weggenomen; bepalende de wet zich thans blootelijk tot het uitdrukken van het beginsel, dat hier te lande voortaan alleen *zilveren* standpenningen zullen bestaan, en blijvende aan den gouden standpenning, hoewel niet meer als zoodanig zullende gelden, de hoedanigheid van wettig betaalmiddel toegekend, tot dat die hoedanigheid daaraan bij later vast te stellen wettelijke bepalingen zal zijn ontnomen.

Dit alzoo gewijzigd wets-ontwerp is aan een nader onderzoek in de Afdeelingen onderworpen geworden, en het is dus thans de taak van de Commissie van Rapporteurs, om den uitslag van dat onderzoek beknoptelijk mede te deelen. Alvorens echter daartoe over te gaan, gevoelt zij zich tot de aanmerking gedrongen, dat de toon, welken men hier en daar in de Memorie van Beantwoording, die dit nieuwe ontwerp vergezelde, heeft opgemerkt, algemeen op de leden der Kamer eenen onaangenamen indruk heeft gemaakt. Tot zoodanig eene wijze van beantwoorden, die wel niet strekken kan om het zoo wenschelijk gemeen overleg te bevorderen, was, meende men, door het Voorloopig Verslag geene aanleiding gegeven. Verscheidene der door den steller der Memorie gemaakte aanmerkingen konden daarenboven ook op zich zelve als minder gepast beschouwd worden. Terwijl hij bijv. het gevoelen der leden, die, vooral ook onder de bestaande omstandigheden, het behoud van den dubbelen standaard bleven voorstaan, met zulke sterke kleuren meende te moeten gispen, schijnt hij uit het oog te hebben verloren, dat de Regering zelve, nog slechts twee jaren geleden, de ongelegenheden, aan den dubbelen standaard verbonden, als van weinig gewigt heeft voorgesteld, onder bijvoeging zelfs, dat het behoud van dien thans zoo verwerpelijk geachten standaard, ten minste voorloopig, door de omstandigheden dringend bevolen werd. Evenzoo moet het bevreemding baren, dat in deze Memorie van Beantwoording met eene soort van afkeuring zoowel van het raadplegen der bankiers over dit onderwerp, als van hunne bemoeijenissen met den geldsomloop gesproken wordt, daar toch de Regering in 1845 haar toen voorgestaan gevoelen omtrent het muntstelsel gemeend had te moeten staven door zich te beroepen op een destijds ingewonnen en aan de Kamer overgelegd advijs van de voornaamste corporatie van dezen aard in ons vaderland, namelijk het bestuur der Nederlandsche Bank. Zonder verder in eene opzettelijke wederlegging van al hetgeen in de Memorie van Beantwoording voorkomt, te willen treden, meent men alleen nog te moeten doen opmerken, dat de geheele redenering van dat stuk in § 3 wegens de hier te lande plaats hebbende betalingen voor of ten behoeve van Rusland en andere Noordsche Rijken weinig afdoet, omdat eene geheel verkeerde opvatting van hetgeen in het Voorloopig Verslag daaromtrent was aangemerkt, aan die redenering ten grondslag ligt. Men had in het Voorloopig Verslag geenszins van door Rusland of de andere Noordsche Rijken hier te lande te doene betalingen gesproken; maar kennelijk alleen zoodanige betalingen bedoeld, die in onze groote koopsteden voor andere buitenlandsche handelaren ten behoeve van handelaren in Rusland of in andere Noordsche Rijken geschieden. Voor het doen van zulke betalingen is het remitteren van goud geenszins zoo ongewoon of ongehoord, als de steller der Memorie van Beantwoording schijnt te gelooven, en het behoud van den gouden standpenning, die nooit beneden de nominale waarde kan dalen en dus ook nooit in gelijke mate als de negotiepenning of het goud in baren een aan verandering van prijs onderhevig handels-artikel kan worden, moet dus wel degelijk als eene met opzigt tot die betalingen niet onverschillige zaak worden beschouwd.

Wat nu het gewijzigd ontwerp zelf betreft, is het oordeel daaromtrent over het geheel niet ongunstig geweest. Vele leden ten minste, uitgaande van de overweging, dat, het aannemen van den enkelen standaard zijne nuttige zijde heeft; dat onder de omstandigheden, waarin wij ons ten aanzien van het muntwezen bevinden, geene andere keuze meer dan die van den zilveren standaard overblijft; dat de gouden Willem eenigermate reeds facto negotiepenning is geworden, en dat het groote bezwaar ten aanzien van de inwisseling dier gouden standpenningen thans uit de wet verdwenen is, — verklaarden tegen het ontwerp, zoo als het thans ligt, geene bedenkingen van overwegenden aard meer te bezitten en de aanneming daarvan zelfs in sommige opzigten zeer wenschelijk te achten; waarbij zij dan vooral ook op het openen der gelegenheid tot het aanmunten van pasmunt het oog hadden. Andere leden evenwel bleven zich op onderscheiden gronden tegen het voorgestelde wets-ontwerp verklaren.

XIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Onder deze laatsten waren er, die zich nog altijd niet overtuigd verklaarden, dat aan het tot nu toe en zelfs van oudsher hier te lande gevolgde stelsel van den dubbelen standpenning als grondslag van het muntwezen voor goed vaarwel moest worden gezegd. Men heeft zich bij het voorstaan van die verandering bijna uitsluitend op de uitspraken der wetenschap beroepen, maar geen enkel practisch nadeel aangewezen, waardoor de gebiedende noodzakelijkheid daarvan wordt aangetoond. Met al den eerbied dus, dien zij voor de uitspraken der wetenschap koesteren, gevoelden zij zich bezwaard, om een beginsel in de wet te helpen opnemen, hetwelk wel niet dadelijk in zijnen vollen omvang van toepassing zou worden, maar toch te eeniger tijd geheel in 't leven zou moeten worden geroepen, en welks aanneming dan zeer nadeelige gevolgen voor den handel en het inwendig verkeer zou kunnen na zich slepen. Hunne huivering in dit opzigt was te grooter, omdat het hier eene proefneming zou gelden, over welke veel geschreven en in wetgevende vergaderingen gesproken is, maar die dan toch de toetst der ondervinding nog geenszins heeft doorgestaan. Tot nu toe is er, naar zij herinnerden, slechts *één* enkel land, in hetwelk de enkele standaard gezegd kan worden te bestaan, en dat Rijk is Engeland, waar eensdeels niet, zoo als hier het geval zou zijn, de zilveren, maar de gouden standaard is aangenomen, anderdeels de geldsomloop gedurig aan stremmingen onderhevig is, die, welke oorzaken ook daartoe mogen medewerken, nergens elders in zoodanige mate zich vertoonen. Men heeft zich wel ook op Hamburg beroepen, maar het beweren, dat die Staat den enkelen zilveren muntstandaard heeft, meenden deze leden niet te kunnen toegeven. In den eigenlijken, hier bedoelden zin bestaat te Hamburg noch een zilveren, noch een gouden standpenning. Alle grootere betalingen geschieden daar in marken banco, dat is in eene denkbeeldige munt. De handelaar, daar veel te betalen hebbende, vangt aan met zilver in de bank te deponeren, en doet dan zijne betalingen in den regel door middel van overschrijving op de boeken der bank. Het te Hamburg in omloop zijnde, daar gemunt zilvergeld, is als niet veel meer dan pasmunt te beschouwen, en wordt gewoonlijk bij handels-operatien niet dan met disconto aangenomen.

Onder de tegenstanders van het tegenwoordig wets-ontwerp waren er ook verscheidene, die het met de Regering volkomen eens zijn, dat het invoeren van den enkelen standaard alleen aannemelijk is, en die dit gevoelen niet enkel op theoretische beschouwingen, maar ook op grond van de hier te lande verkregene ondervinding verdedigden, daarbij vooral aanvoerende, dat men in 1839, uithoofde van de eenmaal aangenomene, doch verbrokene verhouding tusschen het goud en het zilver de waarde van den zilveren gulden heeft moeten verminderen, waardoor eene onregtvaardigheid is gepleegd jegens allen, die op den voet van den gulden van 1816 hadden gecontracteerd. Deze zelfde leden echter verklaarden zich even stellig als te voren voor den gouden, in plaats van den zilveren standaard. Volgens hen bood de keuze van het goud als standaard eigenaardige voordeelen aan, daar dit metaal minder afslijt, duurzamer en gemakkelijker te vervoeren is, minder kosten van aanmunting vordert en ook zoo vatbaar niet is voor die groote vermindering van waarde, welke vele deskundigen binnen een korter of langer tijdsverloop ten aanzien van hetzelve te gemoet zien. Zij erkenden wel, dat de zaak hier te lande door de reeds plaats gehad hebbende aanzienlijke aanmunting van zilveren muntspecien uit haar geheel was gebragt, maar beweerden, dat dit aan de Regering was te wijten, die in 1845, toen de keus nog vrij stond, in weerwil der bedenkingen van velen, de goedkeuring der wetgeving op de toen geregelde vermunting der oude zilveren muntspecien als 't ware had afgedwongen. De tegenwerping der Regering, dat de keuze van den zilveren standaard bij ons een natuurlijk gevolg moest zijn van het houden van alle rekeningen in guldens, was, volgens deze leden van weinig kracht, daar toch wanneer men den gouden Willem enkel als een tienguldenstuk wilde beschouwen, niets zoude plaats hebben, wat tegen deze wijze van handelen streed. Ook konden deze leden geenszins instemmen met de berekening der Regering, dat bij het aannemen van den gouden standaard, de hermunting, die dan naar hare wijze van zien met de versmelting van de zeventig millioen aan oude zilveren muntspecien tot baren, den verkoop daarvan en den aankoop van zeventig millioen aan goud zou hebben moeten gepaard gaan, ruim een millioen meer zou gekost hebben, dan thans het geval zal zijn. Zij meenden toch, dat veel minder dan dat bedrag van zeventig millioen aan goud voldoende zou geweest zijn, om in de behoefte aan een circulerend medium te voorzien, en dat tevens in het gestelde geval het middel der aanmunting van eene aanzienlijke hoeveelheid zilveren pasmunt van minder gehalte en misschien ook de uitgifte van rentelooze schatkistbiljetten, met vrucht zou hebben kunnen worden aangewend, om de aangeduide behoefte te bevredigen.

Nog een derde gevoelen werd door tegenstanders van het tegenwoordige wets-ontwerp in het midden gebragt. Zonder stellig partij voor een der beide standaarden, of voor den enkelen of dubbelen te kiezen, meenden dezen, dat men de beslissing van dit moeijelijk geschilpunt aan den tijd en de ondervinding moest overlaten, en dat er ten minste geene overwegende reden kon bestaan, om daaromtrent nu reeds eene soort van verklaring van beginselen bij de wet te doen, en eene bepaling aan te nemen, die bij voorraad niet veel meer zou zijn dan eene doode letter. Zij vonden voor deze verschuiving der beslissing een grond te meer in de verzekering der Regering zelve, die thans verklaard heeft van den beginne af geen voornemen gehad te hebben, om de verwisseling der gouden standpenningen in negotiepenningen vroeger te doen plaats hebben, dan nadat de hermunting der zilveren specien zou zijn ten einde gebragt. Die hermunting nu zou, naar zich uit de vroeger gedane voordragt omtrent de verlenging van den termijn van intrekking der muntbiljetten laat afleiden, zeker nog tot den 31sten December 1848 moeten voortduren, en waarom zou men dan achttien of negentien maanden te voren beslissen omtrent een beginsel, dat toch niet volkomen kan worden toegepast? Daar kwam bij, dat ten gevolge der thans in het wets-ontwerp gebragte wijzigingen, een der voorname doeleinden, welke de Regering zich oorspronkelijk bij het voordragen daarvan had voorgesteld, toch niet meer bereikt kon worden. Zij had al wat de regeling van het Nederlandsche muntwezen betreft, in *ééne* en dezelfde wet willen zamenvatten, en reeds zou voor het minst nog *ééne* nadere wet noodig zijn, om die regeling te voltooijen. Ook wilden deze leden het niet ontveinzen, dat zij het gewaagd bleven keuren, om nu reeds eene bepaling aan te nemen, die vroeger of later het gevolg zou kunnen hebben, dat de 172 millioen, die sedert 1816 aan gouden specien gemunt zijn, aan den geldsomloop wierden onttrokken, in welk geval het zeer de vraag zou wezen, of de nieuw aangemunten zilveren muntspecien wel genoegzaam zouden zijn, om in de behoeften der ingezetenen te voorzien, en dus het met zooveel inspanning en opoffering tot stand gebragte werk der vermunting, niet volkomen doel zou treffen. Als slotsom van deze beschouwingen, waarmede zich uit den aard der zaak tot zekere hoogte ook de voorstanders van het behoud van den dubbelen standaard vereenigden, werd in bedenking gegeven, of niet in al wat op dit oogenblik werkelijk nood doet, zou zijn voorzien, indien men het denkbeeld eener algeheele regeling van het Nederlandsche muntwezen voor 's hands liet varen, en van het tegenwoordig wets-ontwerp niets meer behield dan de artikelen, die het aanmunten van pasmunt betreffen, waarbij dan alleen nog de in verband met het klein aantal onzer zilveren muntstukken noodzakelijke bepaling zou moeten worden gevoegd, dat ook de halve gulden voortaan tot de zilveren standpenningen zal behooren.

Bij de overweging van het onderhavig wets-ontwerp heeft men nog de vraag gedaan, of het in de bedoeling der Regering ligt, om, indien dat wets-ontwerp mogt vastgesteld worden, reeds dadelijk gouden negotiepenningen te doen munten, hetzij voor rijksrekening, hetzij voor de bijzondere personen, die zich daarvoor mogten aanmelden. Uit art. 18 der wet meende men te moeten opmaken, dat de Regering daartoe werkelijk de bevoegdheid zou bezitten; maar was die opvatting juist, en werd van de verleende bevoegdheid gebruik gemaakt, dan zou daaruit vrij wat ongerief kunnen ontstaan. Er zouden dan toch twee soorten van goudstukken in omloop komen, waarvan de eene, zoolang de wet daaromtrent niet nader heeft beslist, wettig betaalmiddel bleef, en de andere dat karater miste, en dat, terwijl beide van volkomen hetzelfde gehalte zouden zijn, en zich niet van elkander zouden onderscheiden, dan door een gering verschil in den muntslag, of door het jaartal der aanmunting. Vooral ook de minkundigen zouden daardoor in eene onzekerheid worden gebragt, die op het crediet van onze anders zoozeer gewilde gouden munt nadeelig zou kunnen terugwerken.

Nog zijn verscheidene leden teruggekomen op de reeds vroeger bij de behandeling dezer aangelegenheid gemaakte aanmerking, dat van regeringswege niet de noodige zorg gedragen wordt, om ook in de meer verwijderde provincien des Rijks zooveel mogelijk eenen geregelden geldsomloop te doen plaats hebben. Zij vonden tot het opperen van dit bezwaar aanleiding in het gebeurde met de muntbiljetten van f 20, die bij derzelver intrekking naar de Nederlandsche Bank ter inwisseling hebben moeten worden opgezonden. Het was toch, meende men, niet meer dan billijk geweest, dat dezelfde rijks-ontvangers, die deze muntbiljetten vroeger hadden uitgegeven, ook tot de kostelooze inwisseling daarvan gemagtigd en in staat gesteld waren geworden. Thans heeft men de ingezetenen, die eene grootere hoeveelheid van dit papier in bezit hadden, tot noodelooze onkosten gedwongen.

De bijzondere bepalingen van het gewijzigd wets-ontwerp hebben nog tot de volgende bedenking aanleiding gegeven:

XIII. *Regeling van het Nederlandsche Muntwezen.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Nota van veranderingen in het Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

De *considerans.* Nu deze wet nog door eene of twee anderen zal moeten worden achtervolgd, om aan de daarbij aangenomene beginselen volkomene toepassing te geven, klinkt het vreemd, hier als een hoofddoel dier wet te zien opgeven *het zamenzatten in ééne wet van al de bepalingen, het muntwezen* VOOR DE TOEKOMST *betreffende.* Liever zag men in den considerans het aannemen van het beginsel van den enkelen standaard als grondslag van het muntstelsel vermeld, hetgeen toch werkelijk een hoofddoel der wet uitmaakt.

Art. 1. *'s Rijks muntspecien bestaan uit.* De uitdrukking. *'s Rijks muntspecien zijn standpenning* enz. schijnt verkieslijker.

Art. 2. De voorafgaande aanmerking is ook op dit, alsmede op de beide volgende artikelen toepasselijk. Hier echter is de redactie nog uit een ander oogpunt minder juist. Door te zeggen: *De* ZILVEREN *standpenningen bestaan uit:* geeft men voet tot de veronderstelling, dat nog *gouden* standpenningen zullen volgen. Men stelt dus voor om te lezen: *De standpenningen zijn de volgende zilveren muntstukken:*

Art. 8. Sommige leden blijven nog altijd vrees koesteren, dat het mindere gehalte der pasmunt, ofschoon dit thans eenigermate is verhoogd, aanleiding zal geven tot het namaken buiten 's lands. Zoowel om die reden, als omdat zij het bedrag der in omloop zijnde pasmunt niet te groot wenschen opgevoerd te zien, hebben zij op nieuw aangedrongen op het opnemen van het stuk van vijf en twintig cents onder de standpenningen.

Art. 12. In art. 11 van het eerste ontwerp vond men bij deze bepaling omtrent de koperen pasmunt ook de zinsnede gevoegd: *Deze stukken worden in den ring gemunt.* Waarom is die zinsnede thans weggelaten?

Art. 14. De redactie van dit artikel zou beter zijn, indien de vermelding omtrent het munten in den ring en het randschrift ook regtstreeks op den dubbelen Willem wierd toegepast, en daarop dan volgde, dat de halve Willem met een staanden kartelrand gemunt wordt.

Ofschoon zulks door het gebruik eenigermate is gewettigd, brengt het tientallig stelsel toch mede om niet te schrijven 3w3645, maar 3w3645.

Art. 16. De beeldenaar van den *dubbelen* gouden dukaat is niet uitgedrukt, terwijl in art. 14 zulk eene afzonderlijke vermelding omtrent den *dubbelen* gouden Willem wel plaats heeft.

Art. 21. In weerwil van het daaromtrent in de Memorie van Antwoord aangemerkte, blijft men van oordeel, dat de voorzigtigheid vordert, om hier volkomen dezelfde bewoordingen als in het nieuwe Strafwetboek te bezigen. Bij het tot wet worden ten minste van den bedoelden titel van dat wetboek zouden uit dat gemis van overeenstemming moeijelijkheden en onzekerheid kunnen ontstaan.

Art. 23. De redactie van het slot van dit artikel heeft tot twee bedenkingen aanleiding gegeven. Men leest daar van de gouden tien- en vijfguldenstukken, *dat zij blijven wettig betaalmiddel, zoolang hun niet de hoedanigheid van standpenning is ontnomen.* Maar die hoedanigheid van standpenning verliezen deze goudstukken reeds werkelijk door de onderhavige wet, welke hen onder de standpenningen weglaat en onder de negotiepenningen opneemt. De bedoeling is, dat tien- en vijfguldenstukken niet ophouden *wettig betaalmiddel* te zijn, zoolang hun die hoedanigheid niet is ontnomen, maar dit moet dan ook regtstreeks en duidelijk in het artikel worden uitgedrukt. De tweede bedenking betreft het woord *ontnemen*, waarbij volstrekt moet worden gevoegd, dat dit alleen *door de wet* geschieden kan. Er is wel geen twijfel aan, dat de Regering dit mede bedoelt, daar zij in de Memorie van Antwoord, van dit punt sprekende, uitdrukkelijk gewag maakt van *de vereischte* WETTELIJKE *bepalingen*; maar de zaak is van te veel gewigt, om voor het vervolg zelfs een schijn van onzekerheid daaromtrent te laten bestaan. Om de eene en andere reden zal het slot van het artikel moeten luiden: *blijven wettig betaalmiddel zoolang hun die hoedanigheid niet bij de wet is ontnomen.*

Art. 24. In de 1ste alinea van dit artikel blijft men steeds de specifieke optelling der wetten, die door de tegenwoordige worden ingetrokken, noodzakelijk achten. Juist hetgeen in de Memorie van Antwoord omtrent de wet van 24 April 1836 (*Staatsblad* n°. 13) voorkomt, bewijst dat daaromtrent naderhand verschil van gevoelen zou kunnen oprijzen.

De laatste zinsnede van het artikel is, zoo als zij thans is gesteld, niet zeer duidelijk. Men geeft in bedenking, om die zinsnede aldus te doen luiden: *De krachtens de ingetrokken wetten geslagen muntspecien blijven echter op den voet der wet, waarbij zij werden ingesteld, gangbaar, voor zoover zij niet bij de wet zijn of worden buiten koers gesteld.*

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 25sten Junij 1847.

VERWEIJ MEJAN.
VAN RIJCKEVORSEL.
BORSKI.
DE MAN.
FABER VAN RIEMSDIJK.

---

9. NOTA VAN VERANDERINGEN IN HET GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

Art. 1. 1ste regel. De woorden: *bestaan uit*, te vervangen door: » zijn"
het laatste woord van denzelfden regel vervalt.
2de regel. Het woord *uit* vervalt.
Art. 2. 1ste regel in plaats van de woorden:
De zilveren standpenningen bestaan uit, te stellen:
» De standpenningen zijn de volgende zilveren muntstukken":
2de regel. *den* wordt » de"
3de regel. als boven.
4de regel. de woorden *den halven gulden*, te vervangen door: » de halve gulden."
Art. 3. 1ste regel, in plaats van de woorden: *pasmunt bestaat uit*, te stellen: » pasmunt-stukken zijn":
Art. 4. 1ste regel. als boven.
2de regel. In plaats van *den cent*, te stellen: » de cent"
3de regel. in plaats van *den halven cent*, te stellen: » de halve cent"
Art. 12 aan het einde bij te voegen: » Deze stukken worden in » den ring gemunt."
Art. 14. De 10de en 11de regel vervallen.
15de regel, na het woord *worden*, een punt te stellen.
en worden de woorden: *en dat de halve Willem met eenen staanden kartelrand gemunt wordt*, vervangen door de volgende drie zinsneden:
» Deze stukken worden gemunt in den ring.
» De enkele en dubbele gouden Willem hebben tot randschrift » de woorden: God zij met Ons.
» De halve gouden Willem heeft eenen staanden kartelrand."
Art. 16. 1ste regel. achter de woorden: *van den*, te stellen » enkelen en dubbelen."
Art. 23. 5de regel. de woorden: *niet de hoedanigheid van standpenning*, te vervangen door: » die hoedanigheid niet bij de wet".

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van* 6 *Maart en* 25 *Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.) (Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet.)

XXIV. Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart 1844.

(*Vrijwillige geldleening*; *Aflossing en inwisseling van Nationale schuld.*)

De beraadslagingen over dit ontwerp van wet komen voor in het verslag der Zitting van 14 Mei 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van* 27 *Maart* 1847.

Edel Mogende Heeren!

Het ontwerp van wet, dat, vergezeld van de *twee* daarin vermelde staten, litt. A en B, hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging wordt voorgelegd, strekt tot verzekering van de verevening der uitgaven, voortvloeijende uit de wetten van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en den 25sten Junij daaraanvolgende (*Staatsblad* n°. 28).

De redenen, welke tot dat voorstel hebben geleid, zijn ontwikkeld in de Toelichtende Memorie, die, met eene Bijlage, nevens hetzelve is gevoegd.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, bevelen wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 26sten Maart 1847.

WILLEM.

2. WETS-ONTWERP, *tot verzekering var de verevening der uitgaven, voortvloeijende uit de wetten van den* 6*den Maart* 1844 (Staatsblad *n°.* 14) *en den* 25*sten Junij daaraanvolgende* (Staatsblad *n°.* 28).

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat tot verevening der uitgaven, toegestaan bij de wetten van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), alnog wettelijke bepalingen vereischt worden,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De begrooting der uitgaven, toegestaan bij de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), en de raming der Middelen tot dekking van die uitgaven, worden vastgesteld overeenkomstig den hiernevens gevoegden staat van berekening litt. A.

Art. 2. De begrooting der uitgaven, toegestaan bij de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), en de raming der Middelen tot dekking van die uitgaven, worden vastgesteld overeenkomstig den hiernevens gevoegden staat van berekening litt. B.

Art. 3. De verevening van de uitgaven kan de bij gezegde staten voor elk artikel aangewezen sommen niet te boven gaan; de verantwoording der Middelen geschiedt naar aanleiding van de artikelen in de raming derzelve begrepen.

Art. 4. Geene verdere aanwijzing van uitgaven zal op de Middelen, voortgevloeid uit de wetten van den 6den Maart 1844 en den 25sten Junij 1844, plaats hebben.

Art. 5. De bewijsstukken wegens uitgaven ten gevolge van de aan deze wet gehechte staten gedaan, moeten vóór het einde van het jaar 1847 ter Algemeene Rekenkamer zijn overgebragt; het overschot, hetwelk de Middelen boven de verevende uitgaven zullen laten, wordt als buitengewone ontvangst toegevoegd aan de Middelen tot dekking der begrooting van 1847.

Lasten en bevelen, enz.

3. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor de begrooting der uitgaven, te bestrijden uit de Middelen bij de wet van* 6 *Maart* 1844 (Staatsblad *n°.* 14) *vastgesteld.* (Staat Litt. A.)

BEGROOTING.

ARTIKEL.	BENAMING DER UITGAVEN.		SOMMEN.
I.	10 ten honderd van de krachtens artikel 20 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) ingetrokken certificaten tot een gezamenlijk bedrag van f 33,257,058.30, zijnde 30 ten honderd van het ingeschreven kapitaal van f 110,856,861.00, als deelneming in de vrijwillige geldleening, bij die wet opengesteld, door particulieren, welke 10 ten honderd uitmaken		f 3,325,705.83
II.	Courtagie overeenkomstig art. 17 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14):		
	a. 1/4 ten honderd van f 110,856,861.00, ingeschreven in de vrijwillige geldleening voor particulieren f 277,142.15, waarvoor vereischt	f 227,000.00	
	b. 1/8 ten honderd van f 1,843,221.00, ingeschreven in de vrijwilige bijdrage voor particulieren f 2,304.025, waarvoor wordt vereischt	700.00	
	f 279,446.175.		227,700.00
III.	Kosten van administratie, drukloonen en schadeloosstellingen, krachtens art. 16 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), mitsgaders de gemaakte, voorloopige kosten, voor het geval dat het tweede gedeelte der wet ware doorgegaan		205,000.00
IV.	Aflossing van schuld aan de Nederlandsche Handel-maatschappij, vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 15), en aangewezen bij de wet van 23 November 1844 (*Staatsblad* n°. 58), op de Middelen, naar aanleiding der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) daargesteld.		22,027,775.18
	Transporteren .		f 25,786,181.01

XXIV. *Vereevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Ontwerp van Wet.)

BEGROOTING.

ARTIKEL.	BENAMING DER UITGAVEN.	SOMMEN.
	Per transport	f 25,786,181.01
V.	Dekking van den achterstand over 1840 en vroegere jaren, aangewezen op de Middelen, vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), krachtens art. 84 dier wet . . . . f 3,048,978.53⁵	
	waarvoor wordt gesteld	3,050,000.00
VI.	Tegemoetkoming in schade veroorzaakt door militaire inundatien in Noord-Brabant, Zeeland en Limburg, aangewezen bij de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40) op de Middelen bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) vastgesteld, in verband met art. 5 der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10) en met art. 84 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14)	600,000.00
VII.	Aanvulling van 's Rijks inkomsten, aangewezen op de Middelen vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), krachtens art. 84 dier wet.	
	a. Over het dienstjaar 1841:	
	Nadeelig slot, volgens art. 1 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13). . . . f 156,371.56⁵	
	doch sedert verbeterd met nadere, op dat dienstjaar gedane ontvangsten ten bedrage van 67,395.33⁵	
	en dien ten gevolge verminderd tot op . . . . f 88,976.23	
	Nog te verevenen uitgaven:	
	Betrekkelijk de domeinen over de dienstjaren 1841 en vroeger . . . . f 34,918 31	
	Ter zake van renten van schatkistbiljetten, rentende 4 ten honderd, krachtens de wet van 28 April 1834 (*Staatsblad* n°. 14) daargesteld, in de belastingen gefourneerd. 5,251.00	
	Ter zake van renten en courtagie op de uitgifte, in 1841, van schatkistbiljetten, rentende 4 ten honderd, krachtens de wet van 27 December 1840 (*Staatsblad* n°. 79), daargesteld:	
	Renten . . . . f 17,703.02	
	Courtagie 10,109.14⁵	
	27,812.16⁵	
	67,981.47⁵	
	Nadeelig slot over het dienstjaar 1841 . . . . f 156,957.70⁵	
	b. Over het dienstjaar 1842:	
	Volgens de algemeene rekening der ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1842, opgemaakt overeenkomstig de bepalingen voorkomende in art. 126 der Grondwet, in verband met art. 38 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), en ter Algemeene Rekenkamer opgenomen en gesloten den 9den Junij 1845, bedraagt het nadeelig slot over het dienstjaar 1842 . . . . f 8,171,988.70	
	Nog te verevenen uitgaven:	
	Ten aanzien van hetgeen meerder is betaald dan van Belgie terug ontvangen, ter zake van deszelfs aandeel in de rentebetaling der nationale schuld, waarvoor bij de 1ste afdeeling van het IXde hoofdstuk A der begrooting is afgetrokken eene som van . . . f 5,000,000.00	
	terwijl slechts is genoten en in ontvang verantwoord . . . . f 4,460,880.00	
	en door Belgie, voor rekening van Nederland, zijn betaald de renten van het kapitaal, groot f 11,564,800.00, op het voormalig bijboek der nationale schuld, rentende 2½ ten honderd te Brussel ingeschreven, zijnde . . 289,120.00	
	4,750,000.00	
	f 250,000.00	
	Transporteren . f 250,000.00 f 8,171,988.70 f 156,957.70⁵	f 29,436,181.01

XXIV. *Vereevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van* 6 *Maart en* 25 *Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Ontwerp van Wet.)

BEGROOTING.

ARTIKEL.	BENAMING DER UITGAVEN.					SOMMEN.
	Per transport .		f 250,000.00	f 8,171,988.70	f 156,957.70^5	f 29,436,181.01
	Bij: commissie van de remiesen, 1 ten honderd van f 4,464,813.76. . .	f 44,648.14				
	Af: winst op den wisselkoers der remiesen	3,933.76				
		f 40,714.38				
	» 1/8 ten honderd kassiersloon van f 4,420,165.62	5,525.21	46,239.59			
	zoodat op het benoodigde voor de rentebetaling der nationale schuld rentende $2\frac{1}{2}$ ten honderd, is te kort gekomen eene som van.		f 296,239.59			
	Wegens de domeinen		1,150.93^5			
	Wegens courtagie op de uitgifte, in 1842, van schatkistbiljetten rentende 4 ten honderd, krachtens de wet van 27 December 1840 (*Staatsblad* n°. 79) daargesteld		21,336.12^5	318,726.65		
	Nadeelig slot over het dienstjaar 1842 . . .				8,490,715.35	
c.	Over het dienstjaar 1843:					
	Volgens de algemeene rekening der ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1843, opgemaakt overeenkomstig de bepalingen voorkomende in artikel 126 der Grondwet, in verband met artikel 38 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), en ter Algemeene Rekenkamer opgenomen, en gesloten den 14den December 1846, bedraagt het nadeelig slot over het dienstjaar 1843			f 3,871,902.52^5		
	Nog te verevenen uitgaven:					
	Ten aanzien van hetgeen meerder is betaald dan van Belgie terug ontvangen, ter zake van deszelfs aandeel in de rentebetaling der nationale schuld, waarvoor bij de 1ste afdeeling van het IXde hoofdstuk A der begrooting is afgetrokken eene som van .		f 5,000,000.00			
	terwijl slechts is ontvangen		4,418,051.25			
			f 581,948.75			
	en overeenkomstig §§ 2, 3 en 5 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, goedgekeurd bij de wet van 4 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3), van het Nederlandsche op het Belgische grootboek zijn af- en overgeschreven de kapitalen, ten gezamenlijken bedrage van	f 17,000,000.00				
	gevende aan renten, à $2\frac{1}{2}$ ten honderd.	f 425,000.00				
	behoudens een kapitaal van f 1,444,100, hetwelk op 1°. Julij 1843 nog niet was af- en overgeschreven en waarvan de renten over het eerste halfjaar 1843 bedragen	18,051.25	406,948.75			
	zoodat door Belgie zijn ingehouden de renten van het kapitaal, groot f 7,000,000 à $2\frac{1}{2}$ ten honderd, hetwelk, volgens § 4 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, goedgekeurd bij de wet van 4 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3), ten laste van Nederland blijft		f 175,000.00			
	Transporteren .		f 175,000.00	f 3,871,902.52^5	f 8,647,673.05^5	f 29,436,181.01

XXIV. *Vereevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart 1844.* (Vrijwillige geldleening.) (Ontwerp van Wet.)

BEGROOTING.

ARTIKEL.	BENAMING DER UITGAVEN.					SOMMEN.
	Per transport. .		f 175,000.00	f 3,871,902.52^{5}	f 8,647,673.05^{5}	f 29,436.181.01
	terwijl voorts door Nederland wegens commissie van de remiesen is betaald:					
	1 ten honderd van f 2,206,787.91^{5} . f	22,067.87				
	1/2 » » » 471,588.79. .	2,357.94				
		f 24,425.81				
	Af: winst op den wisselkoers der remiesen	7,745.09				
			16,680.72			
	weshalve op het benoodigde voor de rentebetaling der nationale schuld, rentende 2 1/2 ten honderd, is te kort gekomen eene som van. . . . . f		191,680.72			
	Wegens weder-inkoop van schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat rentende 3 1/2 ten honderd, krachtens artt. 1 en 2 der wet van 29 December 1843 (*Staatsblad* n°. 63)		299,518.12			
	Wegens de domeinen		479.35^{5}			
	wegens de na 31 December 1841 gedane betalingen betreffende de speciale begrootingen voor Maastricht en St. Pieter en van de weder in bezit genomene landstreken in Limburg, over de dienstjaren 1840 en vroeger; — mitsgaders tot dekking van het nadeelig slot der provinciale fondsen van Limburg, over het tijdvak van 1 Januarij 1831 tot en met 31 December 1841, zijnde daarentegen de batige sloten onder 31 December 1841, ten gezamenlijken bedrage van f 885,785.98^{5}, bij de algemeene rekening der ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1843, welke ter Algemeene Rekenkamer den 14den December 1846 is opgenomen en gesloten, in ontvang verantwoord		280,000.00			
				771,678.19^{5}		
	Nadeelig slot over het dienstjaar 1843				4,643,580.72	
						13,291,253.77^{5}
VIII.	Aanvulling van 's Rijks inkomsten over het dienstjaar 1844, bij artikel 3 der wet van 18 December 1845 (*Staatsblad* n°. 89) aangewezen op de Middelen vastgesteld bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14); overeenkomstig de ter Algemeene Rekenkamer overgebragte algemeene rekening der ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1844 f 3,825,225.50^{5}, waarvoor wordt gesteld.					3,825,300.00
IX.	Aflossing van schulden ten laste van het Rijk, krachtens artikelen 7 en 16 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) nationale schuld, rentende 5 ten honderd:					
	bij fournissement in de leening rentende 3 ten honderd:					
	Stukken niet in de uitlotingen begrepen			f 2,016,800.00		
	Aflosbaar gestelde stukken, na voorafgaande uitloting			1,501,900.00		
					f 3,518,700.00	
	in gereede gelden				50,015,700.00	
	Nationale schuld rentende 5 ten honderd				f 53,534,400.00	
	Domein-losrenten rentende 5 ten honderd:					
	bij fournissement in de leening als voren. . . . . f			108,900.00		
	in gereede gelden.			5,165,900.00		
					5,274,800.00	
	Transporteren . f				58,809,200.00	f 46,552,734.78^{5}

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van* 6 *Maart en* 25 *Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.) (Ontwerp van Wet.)

BEGROOTING.

ARTIKEL.	BENAMING DER UITGAVEN.			SOMMEN.
	Per transport .		f 58,809,200.00	f 46,552,734.78[5]
	Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd:			
	bij fournissement in de leening als voren.	f 367,000.00		
	in gereede gelden.	16,963,000.00		
			17,330,000.00	
	Schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat rentende $4^1/_2$ ten honderd:			
	bij fournissement in de leening als voren, f 2,500 à 96 ten honderd.		2,400.00	
	Oost-Indische obligatien rentende 4 ten honderd:			
	bij fournissement in de leening als voren f 1,000 à 89 ten honderd.		890.00	
	Nationale schuld rentende $2^1/_2$ ten honderd:			
	bij fournissement in de leening als voren, f 1,200 à 56 ten honderd		672.00	
				76,143,162.00
X.	Kosten van roijement van certificatien van deelgeving in inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld rentende 5 ten honderd			3,450.00
				f 122,699,346.78[5]
	Beschikbaar van de opbrengst der vrijwillige geldleening tegen eene rente van 3 ten honderd, en bijdrage, bij artikelen 1 en 12 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) opengesteld, ten einde krachtens artikel 16 dier wet tot aflossing van schulden ten laste van het Rijk te worden aangewend .			735.21[5]
				f 122,700,082.00

RAMING DER VRIJWILLIGE GELDLEENING EN BIJDRAGE.

ARTIKEL.	BENAMING DER MIDDELEN.		SOMMEN.
I.	Deelneming in de vrijwillige geldleening, tegen eene rente van 3 ten honderd, bij art. 1 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), opengesteld:		
	door particulieren	f 110,856,861.00	
	door de Hooge Erfgenamen van wijlen Zijne Majesteit Koning Willem Frederik Graaf van Nassau	10,000,000.00	
			f 120,856,861.00
II.	Vrijwillige bijdrage, naar aanleiding van art. 12 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14).		1,843,221.00
	Alles blijkens de mededeeling aan de Staten-Generaal gedaan den 21sten Mei 1844		f 122,700,082.00

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Ontwerp van Wet.)

4. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor de begrooting der uitgaven en raming der Middelen, op grond der wet van 25 Junij* 1844 (Staatsblad *n°.* 28). (STAAT LITT. B.)

BEGROOTING.

ART.	BENAMING DER UITGAVEN.			SOMMEN.
I.	Uit de leening van f 35,000,000 tot de tegeldemaking van obligatien rentende 4 ten honderd, ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen, opengesteld bij Koninklijk besluit van 13 April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), krachtens art. 16 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14):			
	voor als fournissment aangenomen Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd, tot een nominaal kapitaal van		f 17,135,000.00	
	voor geleden korting van 5 ten honderd op de inschrijvingen gefourneerd in geld tot f 5,620,000		281,000.00	
	voor geleden korting van $^1/_4$ ten honderd courtagie van de zoo even gemelde som van f 5,620,000		14,050.00	
	voor geleden korting wegens renten ter zake van vervroegde overstorting van den tweeden termijn van fournissement		2,862.00	
	voor aflossing uit de opbrengst der inschrijvingen in geld, van Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd, tot een nominaal kapitaal van		4,300,000.00	
	voor toekenning van $^1/_4$ ten honderd courtagie van de Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd, tot een nominaal kapitaal van f 17,135,000, zijnde f 42,837.50, doch waarvan slechts benoodigd is geweest		42,830.00	
	voor uitkeering van f 57 per f 1000 van de zoo even gemelde Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd, tot f 17,135,000		976,695.00	
				f 22,752,437.00
II.	Aflossing van schulden ten laste van het Rijk, krachtens art. 3 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28):			
	Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd	f 27,381,000.00		
	Af: hetgeen uit de opbrengst der leening rentende 3 ten honderd, en bijdrage bij artt. 1 en 12 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) opengesteld, is afgelost	17,330,000.00		
			f 10,051,000.00	
	Schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat rentende $4^1/_2$ ten honderd . .		67,916,500.00	
				77,967,500.00
III.	Vergoeding en courtagie van de verwisselde kapitalen tot een gezamenlijk bedrag van f 227,218,000, bij derzelver overgang tot nationale schuld, rentende 4 ten honderd, krachtens artt. 4 en 11 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28):			
	Nationale schuld rentende 5 ten honderd		f 167,723,500.00	
	Domein-losrenten rentende 5 ten honderd		10,186,000.00	
	Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd		15,184,000.00	
	Schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat rentende $4^1/_2$ ten honderd . .		31,557,000.00	
	Plaatsing van nationale schuld rentende 4 ten honderd		2,567,500.00	
	Gezamenlijk bedrag der kapitalen waarvan, bij de verwisseling en plaatsing, vergoeding en courtagie is toegestaan		f 227,218,000.00	
	Oost-Indische obligatien rentende 4 ten honderd, overgegaan tot nationale schuld rentende 4 ten honderd, zonder vergoeding noch courtagie		10,505,500.00	
	Totaal der kapitalen op het grootboek der nationale schuld rentende 4 ten honderd, ingeschreven of nog in te schrijven		f 237,723,500.00	
			Transporteren	f 100,719,937.00

XXIV. *Vereevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Ontwerp van Wet.)

BEGROOTING.

ART.	BENAMING DER UITGAVEN.			SOMMEN.
	Per transport			f 100,719,937.00
	Vergoeding		f 7,891,700.00	
	Courtagie		568,045.00	8,459,745.00
IV.	Onkosten op de tegeldemaking van de kapitalen krachtens §§ 6 en 7 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, goedgekeurd bij de wet van 4 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3), ten behoeve van het Koningrijk der Nederlanden, op het Belgische grootboek rentende 2½ ten honderd ingeschreven, en verlies op den wisselkoers der remiesen, krachtens art. 11 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28):			
	Commissie en courtagie		f 373,254.03[5]	
	Verlies op den wisselkoers der remiesen		4,160.90[5]	377,414.94
V.	Onkosten, betrekkelijk de verwisseling en plaatsing van nationale schuld, krachtens art. 11 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28):			
	a. Onkosten, voortgevloeid uit de negotiatie, opengesteld bij het Koninklijk besluit van 25 Junij 1844, (*Staatsblad* n°. 31), luidens het daaraan gehecht berigt, tot verwisseling of tegeldemaking van een kapitaal rentende 2½ ten honderd, ingeschreven ten name van de Nederlandsche Regering op het grootboek van het Koningrijk Belgie, overeenkomstig het 6de lid van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, goedgekeurd bij de wet van 4 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3):			
	1°. 1 ten honderd premie van een kapitaal van f 5,320,000, zijnde 266 aandeelen, elk groot f 20,000, waarvoor bij inkoop tegen 61 ten honderd was ingeschreven, krachtens art. 1 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28)	f 53,200.00		
	2°. ¼ ten honderd courtagie van het ingeschreven kapitaal van f 6,420,000, voor het geheel verwisseld tegen Nederlandsche nationale schuld rentende 2½ ten honderd, hetwelk dien ten gevolge is vernietigd (art. 13 van het berigt)	16,050.00		
	3°. Kosten van roijement, overschrijving en partij-geld aan de administratie-kantoren en de directie van het grootboek der Nederlandsche nationale schuld.	3,850.01		
	4°. Teruggave van de vóórbetaling à f 300 per aandeel, tot zekerheid van de nakoming der inschrijvingen	10,800.00		
	5°. Uitkeering aan de directie van het Belgische grootboek van f^cs. 50 per f^cs. 1,000,000, wegens kosten van af- en overschrijving van het kapitaal, bedoeld bij het 6de lid van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, goedgekeurd bij de wet van 4 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3), aanvankelijk groot f^cs. 169,312,000, doch verminderd, ten gevolge van de plaatsing zoo even gemeld, met f^cs. 13,546,200 of f 6,420,000, dus van f^cs. 155,765,800, uitmakende f^cs. 7,788.29, tegen den legalen koers van 211 64/100 franken de 100 gulden. . . .	3,679.97		
			f 87,579.98	
	b. Kosten van roijement van certificaten van deelgeving in inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld rentende 5 ten honderd, mitsgaders kosten van overschrijving en aanmaking van certificaten van deelgeving in inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld rentende 4 ten honderd, (staande deze uitgaven tegenover den bij § *b* van art. 4 in ontvang gebragten post van f 37,076.40).		49,150.00	
	c. Kosten van administratie, drukloonen en schadeloosstellingen		20,000.00	156,729.98
VI.	Weder-inkoop ter vernietiging van een kapitaal, groot f 83,000 nationale schuld, rentende 4 ten honderd, hetwelk gebleken is te veel te zijn daargesteld, tot den prijs van 90¾ ten honderd, vrij van courtagie .			75,322.50
				f 109,789,149.42
	Overschot			180.32[5]
				f 109,789,329.74[5]

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Ontwerp van Wet.)

RAMING.

ART.	BENAMING DER MIDDELEN.	SOMMEN.
I.	Het beschikbare van de opbrengst der vrijwillige geldleening, tegen eene rente van 3 ten honderd, en bijdrage, bij artt. 1 en 12 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) opengesteld (art. 16 dier wet) . .	f 735.21^5
II.	Leening van f 35,000,000 tot tegeldemaking van obligatien, rentende 4 ten honderd, ten laste van 's Rijks Overzeesche bezittingen, opengesteld bij Koninklijk besluit van 13 April 1844 (*Staatsblad* n°. 53):	
	voor deelneming:	
	bij fournissement in Oost-Indische losrenten, rentende 5 ten honderd, tot een nominaal kapitaal van . . . . . f 17,135,000.00	
	bij fournissement in geld 5,620,000.00	
	Deelneming . . . . f 22,755,000.00	
	bij: hetgeen te veel is gefourneerd. . . . . . 0.29^5	
	en ontvangene renten ter zake van vertraagde fournissementen 801.89	
		22,755,802.18^5
III.	Tegeldemaking der kapitalen, krachtens §§ 6 en 7 van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, goedgekeurd bij de wet van 4 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3), ten behoeve van het Koningrijk der Nederlanden, op het Belgische grootboek rentende 2½ ten honderd ingeschreven, (art. 1 der wet van 25 Junij 1844, *Staatsblad* n°. 28):	
	a. Inschrijving krachtens § 6 van een nominaal kapitaal van f 80,000,000, tegen den legalen koers van $211\frac{64}{100}$ franken de 100 gulden, uitmakende . . . . . fr. 169,312,000.00	
	waarvan tegen openbare inschrijving, bij Koninklijk besluit van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 31) opengesteld, in verwisseling van Nederlandsche nationale schuld, rentende 2½ ten honderd, zijn geplaatst 321 Belgische aandeelen, elk groot fr. 42,200 of fr. 20,000, tegen den prijs van 211 franken de 100 gulden, zijnde f 6,420,000 of 13,546,200.00	
	welke . . . fr. 155,765,800.00	
	berekend à 211 franken de 100 gulden uitmaken een nominaal kapitaal van f 73,822,654, hetwelk volgens contract van 17 October 1844, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van diezelfde dagteekening, litt. X[41], aan de heeren Gebroeders von Rothschild is afgestaan, te weten:	
	f 36,911,327.00 tegen den prijs van 59¾ ten honderd . . . . . f 22,054,517.88	
	36,911,327.00 » » » » 60¼ » » 22,239,074.52	
	f 73,822,654.00 nominaal. — Werkelijke waarde . . . . . f 44,293,592.40	
	b. Inschrijving krachtens § 7 van een nominaal kapitaal van f^{cs}. 169,312,000 tegen den legalen koers van $211\frac{64}{100}$ franken de 100 gulden, uitmakende f 80,000,000, à 50 ten honderd f 40,000,000, doch waarvoor, in plaats van f^{cs}. 169,312,169.39 niet meer dan f^{cs}. 169,312,000 ingeschreven zijnde geworden à 50 ten honderd f^{cs}. 84,656,000, in stede van f 40,000,000, die het Rijk had moeten ontvangen, slechts door Belgie is verantwoord 39,999,959.50	
		84,293,551.90
IV.	Ontvangsten van verschillenden aard in verband met de aflossing en verwisseling der nationale schuld op grond der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28):	
	a. Voor ontvangsten, voortgevloeid uit de negotiatie opengesteld bij het Koninklijk besluit van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 31), luidens het daaraan gehecht berigt, tot verwisseling of tegeldemaking van een kapitaal rentende 2½ ten honderd, ingeschreven ten name van de Nederlandsche Regering op het grootboek van het Koningrijk Belgie, overeenkomstig het 6de lid van art. 63 van het tractaat van 5 November 1842, goedgekeurd bij de wet van 4 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 3.)	
	Transporteren	f 107,050,089.30

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart 1844.* (Vrijwillige geldleening.)
(Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

RAMING.

ART.	BENAMING DER MIDDELEN.		SOMMEN.
	Per transport		f 107,050,089.30
	1°. Wegens 1 per f 1000 voor kosten van roijement en overschrijving van certificaten van deelgeving in inschrijvingen op het grootboek der Nederlandsche nationale schuld rentende 2 1/2 ten honderd, uitgegeven door de administratie-kantoren, gefourneerd in de negotiatie opgemeld, tot een kapitaal van f 5,509,000, ter bekoming van Belgische schuld rentende 2 1/2 ten honderd (art. 10 van het berigt) . . . . f	5,509.00	
	2°. Wegens f 300 per aandeel, tot zekerheid van de nakoming der inschrijvingen (art. 4 van het berigt)	10,800.00	
	f	16,309.00	
	b. Voor ontvangsten, overeenkomstig art. 7 van het Koninklijk besluit van 8 Julij 1844 (*Staatsblad* n°. 33), tot dekking der kosten voor het roijeren en overschrijven van certificaten van deelgeving in inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld, rentende 5 ten honderd	37,076.40	
	c. Voor overschot op eenige operatien gedaan ter bevordering van de aflossing en verwisseling der nationale schuld.	118,355.04[5]	
			171,740.44[5]
V.	Plaatsing van nationale schuld, rentende 4 ten honderd, krachtens art. 4 van het Koninklijk besluit van 16 Januarij 1845 (*Staatsblad* n°. 2), op grond van art. 6 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) .		2,567,500.00
			f 109,789,329.74[5]

5. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De ontvangsten en uitgaven, welke uit de groote finantiele maatregelen, vastgesteld bij de wetten van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) voortvloeijen, zijn bij die wetten zelve of bij de daartoe betrekkelijke Memorien en berekeningen, zooveel dit uit den aard der zaak mogelijk was, tot bepaalde sommen aangewezen of derzelver uiterlijke grenzen afgebakend.

Overeenkomstig art. 85 der wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en art. 13 der wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), moet van beide deze buitengewone maatregelen afzonderlijke verantwoording aan de Algemeene Rekenkamer worden gedaan.

De Regering was van oordeel, dat, wijl die ontvangsten en uitgaven ter uitvoering en uit krachte van de aangehaalde wetten hebben plaats gehad of nog moeten geschieden, en vermits dezelve aan afzonderlijke verantwoording onderworpen zijn, er geene andere wettelijke bepalingen werden vereischt, om tot de verevening ter Algemeene Rekenkamer van de *uitgaven* te geraken.

De Algemeene Rekenkamer heeft echter van hare zijde in de gedachte wetten niet gezien zoodanige bepalingen, als, volgens art. 32 van hare instructie, geacht kunnen worden met eene begrootingswet *gelijk te staan*, en zij heeft, ook na herhaald overleg, zwarigheid gevonden in de verevening van onderscheidene uitgaven, op die wetten gegrond, als waaromtrent, naar haar inzien, de wettelijke voorschriften niet bepaald en uitdrukkelijk genoeg spreken, of niet volkomen de som aanduiden, tot welke de uitgaven kunnen gedaan worden.

Met enkele min belangrijke betalingen moge dit laatste het geval zijn, maar het gevoelen van de Kamer is over het algemeen bij de Regering niet kunnen gedeeld worden, en men houdt het er voor, dat de Kamer in de aangehaalde wetten genoegzamen grond zou hebben vinden voor de behandeling en afdoening der verantwoording wegens al hetgeen met de groote geldelijke operatien van 1844 in betrekking staat; doch de aangewende pogingen om de Kamer hiertoe te bewegen, zijn zonder vrucht gebleven.

Deze beschouwing der Regering is hoofdzakelijk hierop gegrond:

1°. dat bij art. 32 der instructie voor de Algemeene Rekenkamer bepaald wordt, dat de uitgaaf moet gewettigd zijn door begrootings- of daarmede *gelijkstaande* wetten, dat is wetten die geene begrootingswetten *zijn*, maar daarmede *gelijkstaan*, en dat eene wet, waarbij bepaalde uitgaven worden toegestaan, zeker zoodanige, met begrootingswetten gelijkstaande wet is;

2°. dat ook het laatste lid van art. 38 derzelve instructie blijkbaar veronderstelt, dat er fondsen zijn, waarop verevend kan worden, zonder dat er eene indeeling bij de wet is vastgesteld;

3°. dat de wetgever zelf geacht kan worden, in de bedoelde wetten van 1844, het aldus te hebben begrepen, vermits toch krachtens die wetten onmiddellijk betalingen moesten geschieden, welke volgens het stelsel der Rekenkamer niet zouden hebben kunnen plaats vinden;

dat alzoo daaruit voortvloeit, dat, zoo de wetgever, eene uitgaaf bevelende of toestaande en de daartoe betrekkelijke wet ook de begrooting vaststelt, op niets anders dan op die begrooting mag verevend worden, maar dat, omgekeerd, waar de wetgever bij het bevelen of toestaan der uitgaaf geene eigenlijke begrootingswet voegt, de Rekenkamer kan geacht worden verpligt te zijn op die wet, als met eene begrootingswet gelijkstaande, te verevenen, en alzoo, den wil des wetgevers eerbiedigende, tevens te helpen voorkomen, dat niet het getal der wetten te zeer vermenigvuldige;

dat eindelijk bij de onderhavige wetten bepaalde uitgaven wor-

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.) (Memorie van Toelichting.)

den bevolen en toegestaan niet alleen, maar dat voor het meerendeel dier uitgaven een maximum was bepaald.

In dezen stand der zake heeft de Regering in opzettelijke overweging genomen, of dit verschil van gevoelen aanleiding moest geven om langer te doen voortduren eenen ongaven staat van verevening en verantwoording omtrent zoo gewigtige geldelijke maatregelen, waarmede tevens verbonden is de geheele afsluiting van alle diensten tot 1844 ingesloten, en de slotsom van die overweging is geweest, dat het verkieslijk voorkomt, om, zonder in verdere discussien te treden, aan het verlangen van de Algemeene Rekenkamer toe te geven, en door eene wettelijke voordragt op te heffen alle beletselen, die aan het verkrijgen van eenen gaven toestand in den weg staan.

Eene bijkomende aanleiding om daartoe over te gaan, vindt de Regering in de omstandigheid, dat het tijdstip is gekomen, waarop, zoowel ten aanzien van de vrijwillige leening als van de aflossing en verwisseling van staatsschuld, door de opbrengst van de Belgische inschrijving en de daarstelling van 4 pcts. nationale schuld, *volledige* opening aan de Staten-Generaal kan gegeven worden, en dat tevens onveranderlijk kan worden bepaald het gebruik, hetwelk gemaakt moet worden van de geldelijke hulpmiddelen, welke daardoor zijn verkregen, met dat gevolg, dat, de toewijzing aan de dienst van 1844 tot de nu als noodig erkende som bij de wet bevestigd wordende, voortaan alle beschikkingen op die hulpmiddelen geheel en al ophouden.

De gezegde openingen zijn vervat in de begrootingen van uitgaven en de ramingen van Middelen onder litt. A en B ten deze overgelegd, en in verband daarmede wordt aan de Staten-Generaal aangeboden een ontwerp van wet tot verevening en regeling van de gezegde onderwerpen, met aanwijzing op de verkregene Middelen; zijnde onder de uitgaven duidelijkheidshalve mede opgesomd datgene waaromtrent vroegere wetten met aanwijzing van sommen bestaan. Dit een en ander moge nu eenigermate overbodig schijnen, maar — en dit is eene der redenen waarom de Regering tot deze voordragt overgaat — er zal dan ook in de reeks van onze wetten een stuk ontmoet worden, waaruit ten allen tijde blijken kan, op welke wijze en door welke middelen het herstel is verkregen van al hetgeen, tot 1844 ingesloten, in onze geldmiddelen ten achtere en ongaaf was, en waardoor dus geopend is het uitzigt op eene betere toekomst.

Eindelijk wordt ook op die wijze bevorderd de wensch der Regering, om met een oogopslag de gunstige uitkomst te kunnen overzien, welke deze operatien hebben opgeleverd.

Tot volkomen verstand der begrootingen van uitgaven en van de ramingen van de daartegen overstaande Middelen, alles begrepen in de staten litt. A en B bij het ontwerp van wet gevoegd, zullen de volgende ophelderingen dienstbaar kunnen zijn:

A. *Vrijwillige geldleening en bijdrage, volgens de wet van den 6den Maart* 1844 (Staatsblad *n°.* 14).

§ 1. De deelnemingen in beide te zamen genomen, hebben bedragen de som van f 122,700,082.

Deze som zal geheel in ontvang worden verantwoord, zonder gemis voor de geldmiddelen, omdat het Zijner Majesteit welwillend heeft goedgedacht de voor eene zoo uitgebreide deelneming niet belangrijke sommen, welke ten slotte onvoldaan zijn gebleven, door het onvermogen van eenige weinige deelnemers, voor Hoogstdeszelfs bijzondere rekening te nemen, waardoor is te weeg gebragt, dat de som gaaf voor de schatkist is verkregen, zonder die ernstige vervolgingen aan te wenden, welke volgens de wet konden worden ingesteld: hoe getrouw een ieder het zijne heeft bijgedragen, kan overigens daaruit worden opgemaakt, dat al het onvoldaan geblevene op de som van meer dan 122 millioen slechts bedragen heeft

wegens de leening	f	25,058.70
wegens de bijdrage		4,926.04⁵
	f	29,984.74 5

§ 2. Tegen deze Middelen zijn in de begrooting van uitgaven opgenomen,

a. De in afrekening gebragte *tien* ten *honderd* van het bedrag der certificaten welke tot dertig ten honderd van het ingeschreven kapitaal in de leening moesten werden uitgereikt, benevens de courtagie bij de wet toegestaan in de kosten van administratie, het een en ander begrepen in art. I, II en III der begrooting, te zamen ten bedrage van f 3,758,105.83, op welke twee laatste posten, bij vergelijking dier uitgaven met vroegere opgaven, eene niet onaanzienlijke som is uitgewonnen, voornamelijk op de courtagie, als hebbende velen bij eigen regtstreeksche deelneming, zonder tusschenkomst van makelaars, geen courtagie genoten.

b. De uitgaven krachtens de oorspronkelijke wet en bij andere wetten aangewezen, welke bij deze begrooting zijn gebragt tot de sommen daarvoor werkelijk vereischt, en dus zooveel noodig bij wijziging van die wetten, te weten:

Art. IV. Aflossing aan de Nederlandsche Handel-maatschappij.		f 22,027,775.18
Art. V. Dekking van den achterstand over 1840 en vroeger.	f 3,050,000.00	
Art. VI. Vermeerdering daarvan voor tegemoetkoming in de schade der militaire inundatien	600,000.00	
Art. VII. Aanvulling voor de dienst van 1841.	156,957.705	
1842.	8,490,715.35	
1843.	4,643,580.72	
Art. VIII. Gelijke aanvulling over 1844.	3,825,300.00	
		17,116,553.775
te zamen		f 42,794,328.955

welke som alzoo met f 2,205,671.04½ beneden het bedrag blijft, hetwelk oorspronkelijk voor al deze onderwerpen noodig was geschat en berekend was op f 45,000,000, buiten de tegemoetkoming voor de inundatien.

§ 3. Onder art. IX wordt vermeld hetgeen besteed is tot vermindering van schulden ten laste van het Rijk, en zulks zoowel bij fournissement van onderscheidene schulden, als bij aflossing in gereeden gelde van schulden rentende vijf ten honderd, tot al hetwelk te zamen besteed is de som van f 76,143,162; — terwijl art. X wegens roijements-kosten van eertificaten ten bedrage van f 3450 een onmiddellijk gevolg van deze schuldintrekkingen is.

Er valt daaromtrent aan te merken, dat de zoo even vermelde som voor schuldvermindering oorspronkelijk gerekend was te zullen kunnen beloopen f 74,000,000; en dat het daartoe bestede meerdere bedrag dus heeft kunnen strekken om den maatregel van schuldaflossing, bij de latere wet van den 25sten Junij 1844 genomen, zooveel minder bezwarend te maken.

Het saldo van den staat litt. A bedraagt, na al de vermelde uitgaven, slechts de som van f 735.21½, hetgeen op den staat litt. B overgaat, en dus ook aldaar dezelfde bestemming tot schuldvermindering volgt.

B. *Aflossing en verwisseling van nationale schuld, volgens de wet van den 25sten Junij* 1844 (Staatsblad *n°.* 28).

§ 1. Hier bestaan de middelen in:

Art.	I.	Het evengemelde overschot ten bedrage van . . . . f	735.21 5
»	II.	De met de schuld-aflossing in verband staande leening tot aflossing van 5 percents losrenten ten laste van de Oost-Indische bezittingen	22,755,802.185
»	III.	Opbrengst van de kapitalen op het Belgische grootboek ingeschreven .	84,293,551.90
»	IV.	Bijkomende ontvangsten, met de aflossing en verwisseling verbonden .	171,740.445
»	V.	Plaatsing van 4 percents nationale schuld.	2,567,500.00
		te zamen f	109,789,329.745

§ 2. De uitgaven daartegen zijn zamengesteld uit:

Art.	I.	Aflossing van Oost-Indische schuld, uit de leening à 4 pct. daartoe gedaan. . . . f	22,752,437.00
»	II.	Aflossing van schuld à 5 en 4½ per cent	77,967,500.00
»	III.	Vergoeding en courtagie bij verwisseling van schuld	8,459,745.00
		Transporteren f	109,179,682.00

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Memorie van Toelichting.)

	Per transport	f 109,179,682.00
» IV.	Onkosten op de tegeldemaking van Belgische schuld	377,414.94
» V.	Onkosten betrekkelijk de verwisseling en plaatsing van nationale schuld en administratie-kosten. .	156,729.98
» VI.	Weder-inkoop ter vernietiging van f 83,000 4 pcts. nationale schuld .	75,322.50
	te zamen. . .	f 109,789,149.42

§ 3. Er ontstaat, bij vergelijking van de bovengemelde Middelen met de uitgaven, een geraamd overschot van f 180.32½, hetwelk, zoodanig als het nader juist zal bevonden worden, volgens het ontwerp van wet gerangschikt wordt onder de Staatsinkomsten van 1847.

Om het overzigt van schuldvermindering, vermeld in de beide tot de wet behoorende staten gemakkelijker te maken, wordt dezelve te zamen getrokken, toegelicht door eene nota aanwijzende het bedrag van al de vernietigde kapitalen.

Het geheele bedrag der inschrijving op het 4 percents grootboek moet thans definitievelijk gesteld worden op f 237,640.500.

Uit den conversie-maatregel welke vóór de dagteekening der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) omtrent de Oost-Indische losrenten had plaats gehad, was bereids f 10,505,500 4 percents schuld daargesteld en van de vroegere, primitief ter uitvoering der conversie daargestelde f 227,218,000 wordt f 83,000 als ingekocht en vernietigd gebragt.

Het blijkt dan nu, dat de maatregel, uitgevoerd krachtens de wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28), ten gevolge heeft gehad eene daarstelling van f 227,135,000 4 percents inschrijving.

Volgens de becijferingen ontwikkeld in de Memorie van Toelichting, bij de indiening van dat wets-ontwerp aan de Staten-Generaal aangeboden, zou er, in de veronderstelling dat er van den eersten termijn der Belgische schuld voor geen enkelen gulden in Nederlandsche staatsschuld wierd overgebragt en daarvoor f 48,000,000 geld wierd verkregen, eene waarde van f 218,000,000 dat is à 96 per cent f 227,083,333.33 4 percents moeten worden uitgegeven, daaronder niet begrepen wordende de 4 percents fondsen, welke, krachtens het besluit des Konings van den 13den April 1844 (*Staatsblad* n°. 23), anterieur aan de wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) waren daargesteld.

Dit cijfer moet echter teruggebragt worden op f 227,024,479.17, naardien het gebleken is, dat er tusschen de toenmalige opgaven omtrent het bedrag der af te lossen of te verwisselen schuld in de werkelijk gevonden behoefte een verschil in minder van f 56,500 bestond.

Nu is er slechts een kapitaal van f 110,520.83 meer aan 4 percents fondsen daargesteld, maar daarentegen is, ten gevolge der verwisseling van een gedeelte der Belgische schuld voor Nederlandsche een kapitaal van f 6,420,000 2½ percents Nederlandsche schuld verdwenen, en is daarvoor f 53,200 vergoeding van 1 per cent krachtens de wet verleend, waarvoor eene uitgaafpost was voorbehouden.

De uitkomst van dezen maatregel is derhalve allezins voordeelig.

In geld bedraagt de winst, — de 2½ percents, volgens den destijds aangenomen prijs, op 60 per cent stellende, — f 3,852.000, en daarenboven f 1562, hierna te vermelden, van welke echter nu moeten worden afgetrokken de meerder uitgegevenen 4 per cents ad	f 110,520.83	
na aftrek van de 4 percents benoodigd voor de.	f 53,200.00	
en van het saldo in geld, hetwelk de bij de wet gevoegde berekening laat	180.32^5	
		35,380.32^5
en alzoo . .		f 57,140.50^5

zoodat de geheele winst der beide operatien, te zamen gevat, bedraagt f 3,796,421.49^5.

Dit voordeelige verschil spruit in de eerste plaats daaruit voort, dat van de Middelen, voortgevloeid uit de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14). meer dan berekend was heeft kunnen gebruikt worden tot aflossing van schuld en wel tot een bedrag van . . . . f 2,143,897.21^5

waarvan f 1562 gestort in effecten welke niet in de conversie waren begrepen, en uitmakende het verschil tusschen de geraamde f 74,000,000 en de f 76,143,897.21½, welke uit de vrijwillige leening en bijdrage tot intrekking van schuld, zoo bij de fournissementen als bij de aflossing, is kunnen worden besteed, niettegenstaande de achterstand is verhoogd geworden met eene uitgaaf van f 600,000 wegens de militaire inundatien;

en 2°. uit eene minder kostbare en, wat de uitgifte der 4 percents nationale schuld betreft, meer voordeelige uitvoering van de maatregelen der verwisseling van schuld, ten gezamenlijken bedrage van 1,652,524.28

f 3,796,421.49^5

De op de uitvoering der wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) bespaarde winst spruit voort:

1°. uit eene besparing op de onkosten ad. .	f	186,495.99
2°. uit meer voordeelige uitgifte der nieuwe 4 percents schuld		1,189,279.17
3°. uit meerdere opbrengst van den Belgischen effecten-termijn		145,592.40
4°. uit buitengewone ontvangsten, waarop niet was gerekend		123,479.22
5°. uit winst op f 83,000 à 90¾ per cent weder ingekochte 4 percents fondsen		7,677.50
gelijke som als boven .	f	1,652,524.28

Na alzoo de uitkomsten, welke de uitvoering van deze maatregelen, heeft mogen hebben, kortelijk te hebben ontwikkeld, acht men het niet oneigenaardig nog uiteen te zetten de gevolgen, welke het alsnu blijkt dat de beide maatregelen, waarvan de berekeningen het onderwerp van dit wets-ontwerp uitmaken, achterlaten, ten opzigte zoowel van het kapitaal als van de renten der staatsschuld.

A. Ten opzigte van het *kapitaal* der staatsschuld.

Dit is *verminderd:*

met 5 percents nationale schuld.	f 221,257,900.00
» 5 » domein-losrenten	15,460,800.00
» 5 » Oost-Indische losrenten . .	64,000,000.00
» 4½ » schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat	99,476,000.00
» 2½ percents nationale schuld. . . .	6,420,000.00
en idem	1,200.00
» 4 » Oost-Indische obligatien .	1,000.00
» de voor den achterstand, daaronder begrepen de vergoeding voor de militaire inundatien, verschuldigde gelden. . .	3,650,000.00
» tekorten over de dienstjaren 1841, 1842 en 1843	13,291,253.77^5
» idem over 1844.	3,825,300.00
» schuld aan de Nederlandsche Handelmaatschappij.	22,027,775.18
	f 449,411,228.95^5
tot aflossing waarvan echter bestonden, en alzoo moeten worden afgetrokken de tot uitdelging der schuld van Belgie ontvangen gelden.	88,145,592.40
zoodat het vernietigde kapitaal gesteld moet worden op.	f 361,265,636.55^5
Transporteren	f 361,265,636.55^5

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Maart* 1844. (Vrijwilligе geldleening.) (Memorie van Toelichting; Bijlage tot de Memorie van Toelichting.)

		Per transport	f 361,265,636.55 5
De schuld is daarentegen *vermeerderd* met. . . . . . . f 120,856,861.00 3 %s			
en . . . . . . 237,640,500.00 4 %s			
	f 358,497,361.00		
4 %s Oost-Indien ad . . f 14,748,500.00			
te verminderen met reeds bestaande 2,499,000.00	12,249,500.00		
			370,746,861.00
Het kapitaal der schuld is dus *vermeerderd* met			f 9,481,224.44 5

B. Wat de *rente* betreft, heeft daarentegen eene vermindering van f 3,873,531.17 plaats.

Immers de volgende renten zijn komen te vervallen, te weten:

5 percents	nationale schuld	f 11,062,895.00
5 »	domein-losrenten	773,040.00
5 »	Oost-Indische losrenten	3,200,000.00
$2^1/_2$ »	nationale schuld	160,500.00
	dezelfde.	30.00
$4^1/_2$ »	schuld Syndicaat.	4,476,420.00
$4^1/_2$ »	schuld Handel-maatschappij , . .	991,250.00
Renten van de nieuwe vlottende schuld slechts op 4 % te stellen:		
Achterstand enz.		146,000.00
1841, 1842 en 1843		531,650.00
1844		153,012.00
		f 21,494,797.00
	Transporteren	f 21,494,797.00

		Per transport	f 21,494,797.00
Af: renten van Belgie.			4,000,000.00
		Totaal . .	f 17,494,797.00
Daarentegen is ontstaan de verpligting tot betaling der renten:			
3 % van f 120,856,861.00.		f 3,625,705.83	
4 % » 237,640,500.00.		9,505,620.00	
4 % » 12,248,500.00.		489,940.00	
			13,621,265.83
Op de renten kan geacht worden te zijn uitgewonnen.			f 3,873,531.17

Eindelijk moet worden opgemerkt, dat de vroeger nog niet zoo geheel gevestigde hoop omtrent het onnoodige van alle verdere uitgifte of plaatsing van 4 percents nationale schuld zich thans heeft verwezenlijkt, en dat mitsdien eene veronderstelde verlenging van den termijn tot uitgifte dier schuld, waarvan in de aanspraak, geleidende de ontwerpen der begrootings-wetten over 1848 en 1849, is gewaagd, alsnu komt te vervallen.

Met deze te zamen getrokken opgaven worden, naar het oordeel der Regering, de begrootingen en ramingen, welke tot grondslag van de wet dienen, volkomen duidelijk gemaakt en daarin een algemeen overzigt der uitkomsten van de groote geldelijke operatien van 1844 gevonden.

De vaststelling van het aangeboden ontwerp en staten zal overigens, zoo de Regering vertrouwt, alle bezwaren doen verdwijnen, die zich in de vereveningen, uit hoofde van verschillende opvattingen omtrent den vorm, hebben opgedaan, en alles op eene geregelde wijze tot grondslag verstrekken voor de afdoening en opneming van de afzonderlijke rekeningen, welke deswege aan de Algemeene Rekenkamer moeten worden gedaan.

6. TOELICHTING *omtrent de vernietigde kapitalen Nationale schuld, ten gevolge van de maatregelen vastgesteld bij de wet van* 6 *Maart* 1844 (Staatsblad *n°.* 14) *en bij de wet van* 25 *Junij* 1844 (Staatsblad *n°.* 28).

Aflossing.

Nationale schuld rentende 5 ten honderd:		
uit de opbrengst der leening rentende 3 ten honderd		f 53,534,400.00
Domein-losrenten rentende 5 ten honderd:		
uit de opbrengst der leening als voren		5,274,800.00
Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd:		
uit de opbrengst der leening als voren . . . . f	17,330,000.00	
uit de middelen op grond der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28)	10,051,000.00	
		27,381,000.00
Schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat rentende $4^1/_2$ ten honderd:		
uit de opbrengst der leening als voren . . . . f	2,500.00	
aangenomen à 96 ten honderd tot f 2,400.00.		
uit de middelen op grond der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28)	67,916,500.00	
		67,919,000.00
Oost-Indische obligatien rentende 4 ten honderd:		
uit de opbrengst der leening als voren		1,000.00
aangenomen à 89 ten honderd tot f 890.00.		
Transpoteren		f 154,110,200.00

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Junij* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

Per transport			f 154,110,200.00
Nationale schuld rentende $2^1/_2$ ten honderd:			
uit de opbrengst der leening als voren			1,200.00
aangenomen à 56 ten honderd tot f 672.00.			
Totaal der door aflossing vernietigde kapitalen			f 154,111,400.00
Verwisseling.			
Nationale schuld rentende 5 ten honderd			f 167,723,500.00
Domein-losrenten » 5 » »			10,186,000.00
Oost-Indische losrenten » 5 » »			15,184,000.00
Schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat rentende $4^1/_2$ ten honderd			31,557,000.00
Totaal der door verwisseling in Nationale Schuld rentende 4 ten honderd vernietigde kapitalen.			f 224,650,500.00
Verzameling van aflossing en verwisseling.			
Nationale schuld rentende 5 ten honderd:			
bij aflossing uit de leening rentende 3 ten honderd		f 53,534,400.00	
bij verwisseling tegen nationale schuld rentende 4 ten honderd		167,723,500.00	
			f 221,257,900.00
Domein-losrenten rentende 5 ten honderd:			
bij aflossing uit de leening als voren		f 5,274,800.00	
bij verwisseling als voren		10,186,000.00	
			15,460,800.00
Oost-Indische losrenten rentende 5 ten honderd:			
bij aflossing:			
uit de leening als voren	f 17,330,000.00		
uit de middelen op grond der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28)	10,051,000.00		
	f 27,381,000.00		
uit de leening groot f 35,000,000 tot tegeldemaking van obligatien rentende 4 ten honderd, ten laste van 's Rijks overzeesche bezittingen, bij Koninklijk besluit van 13 April 1844 (*Staatsblad* n°. 23) opengesteld	4,300,000.00		
		f 31,681,000.00	
bij fournissement in de zoo even gemelde leening van f 35,000,000.00		17,135,000.00	
bij verwisseling als voren		15,184,000.00	
			64,000,000.00
Schuldbekentenissen van het Amortisatie-syndicaat, rentende $4^1/_2$ ten honderd:			
bij aflossing:			
uit de leening als voren tot f 2,400	f 2,500.00		
uit de middelen op grond der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28)	f 67,916,500.00		
		f 67,919,000.00	
bij verwisseling als voren		31,557,000.00	
			99,476,000.00
			f 400,194,700.00
Oost-Indische obligatien rentende 4 ten honderd:			
bij fournissement in de leening als voren tot f 890.00			1,000.00
Nationale schuld rentende $2^1/_2$ ten honderd:			
bij fournissement in de leening als voren tot f 672.00			1,200.00
Totaal der vernietigde kapitalen in het algemeen			f 400,196,900.00

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Junij* 1844. (Vrijwillige geldleening.) (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

7. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 11 *Mei* 1847.

§ 1. Bij de wetten van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14), houdende vaststelling eener buitengewone belasting op de bezittingen en daarmede gepaard gaande vrijwillige geldleening en bijdrage, en van 25 Junij daaropvolgende (*Staatsblad* n°. 28) tot aflossing of verwisseling van nationale schuld, zijn onderscheidene uitgaven vastgesteld, welke de wetgever tot de behoorlijke uitvoering daarvan noodig achtte.

Overeenkomstig de bepalingen der wet van 5 October 1841, moesten deze door de Algemeene Rekenkamer worden verevend, voordat zij konden worden opgenomen in de verantwoordingen, welke de Regering volgens artt. 85 en 13 der eerstgenoemde wetten van beide deze maatregelen aan dat collegie doen moest.

Omtrent die vereveningen is een verschil van gevoelen ontstaan waarvan het gevolg was, dat de Rekenkamer dezelve weigerde omdat bij de bedoelde wetten geene begrootingen waren vastgesteld, de cijfers bevattende waarop de verevening konde plaats vinden.

De Regering, hoezeer zoodanige vaststelling niet noodig achtende, heeft echter aan dat verlangen toegegeven. Zij wilde eenen ongaven staat van verevening en verantwoording omtrent zoo gewigtige geldelijke maatregelen, waarmede tevens (zoo als zij zich uitdrukt) verbonden is de geheele afsluiting van alle diensten tot 1844 ingesloten, niet langer doen voortduren. Daaraan is het wets-ontwerp, dat in dit Verslag wordt behandeld, zijnen oorsprong verschuldigd.

Intusschen bevat het niet enkel de bedoelde uitgaven. Reeds meermalen was aan de Staten-Generaal de belofte gedaan van volledige opening van de resultaten, zoo van de gezegde vrijwillige leening als van de aflossing en verwisseling van staatsschuld door de opbrengst der Belgische inschrijving en de daarstelling van 4 percents nationale werkelijke schuld. De Regering meende thans dat die openingen gevoegelijk met die uitgaven konden worden in verband gebragt en in ééne wet opgenomen, op de wijze als dit nu is geschied, waarvan het gevolg was, dat daarbij ook voorkomen die uitgaven en aflossingen, waarvoor bij vroegere wetten reeds bepaalde cijfers waren aangewezen.

Het ontwerp heeft dus de dubbbele strekking èn om de cijfers vast te stellen waarop de verevening van de meergenoemde uitgaven kan plaats hebben, èn om eene wet te hebben, waaruit zou kunnen blijken, door welke middelen de geldelijke toestand verbeterd en het uitzigt op eene betere toekomst is geopend.

Het resultaat daarvan, zoo ten aanzien van de vermeerdering van het kapitaal der schuld, als van de besparing op de renten, wordt in de Memorie van Toelichting aangetroffen.

Behalve het wets-ontwerp zelf, vindt men twee daarbij behoorende staten van berekeningen voor de begrooting der uitgaven en de aanwijzing der Middelen, de eerste voor de vrijwillige leening, de laatste voor de conversie waarbij nog gevoegd is eene toelichting omtrent de vernietigde kapitalen werkelijke schuld, ten gevolge der maatregelen, bij de meergenoemde wetten vastgesteld.

§ 2. De beoordeeling dezer wet in de Afdeelingen is gunstig geweest. Niet alleen verheugde men zich, dat de Regering aan het verlangen der Algemeene Rekenkamer had toegegeven, ook het bekend worden met den loop, dien de maatregelen genomen hadden, was allen aangenaam. Naar het oordeel van velen, had men reeds te lang, en langer dan noodig was, gewacht met aan het bedoelde verlangen toe te geven, en de Regering had eerder tot den stap moeten overgaan, waartoe zij nu was gekomen. Overigens wilde men niet ontveinzen, dat men door deze stukken met genoegen de overtuiging versterkt zag, dat de zware opofferingen der natie slechts tot geringe verhooging van het kapitaal der schuld; daarentegen tot eene aanzienlijke besparing van renten had geleid. In het laatste opzigt bijzonder had de uitkomst de verwachting overtroffen.

§ 3. Omtrent het geschil met de Rekenkamer werd minder eenstemming gedacht. Van hen toch, die dat punt besproken hebben, konden enkelen zich met de beschouwingen der Regering vereenigen, terwijl een aantal anderen een strijdig gevoelen hebben doen kennen. Zij waren van meening, dat het voor de verevening niet genoeg was, dat de wetgeving de toestemming tot de uitgave had verleend, ook een bepaald cijfer moest het maximum van dat crediet aanwijzen.

Zij oordeelden, dat de *wetten* in art. 32 der instructie genoemd, moesten zijn wetten gelijkstaande niet met begrootings-wetten, zoo als in de Memorie van Toelichting gelezen werd, maar met *de* begrootingswetten zoo als in het artikel geschreven stond, dat is diegene, welke elke twee jaren, overeenkomstig art. 126 der Grondwet, werden vastgesteld, en dat zij daarom niet alleen moesten bevatten de magtiging tot uitgave, maar dat daarvoor ook een bepaald cijfer moest worden aangewezen.

Vervolgens kon men het in de tweede plaats door de Regering aangevoerde bewijs, uit de laatste alinea van art. 38 dierzelfde instructie ontleend, niet erkennen. In die zinsnede toch lag geene andere bedoeling opgesloten, dan dat, wanneer de bijzondere wet eene indeeling, dat is, eene verdeeling in onderscheidene posten aanwees, die indeeling moest gevolgd worden, en onder elken van die posten gebragt hetgeen naar aanleiding der omschrijving daaronder behoorde, kunnende er alzoo wel uit worden afgeleid, dat er ook bijzondere wetten konden zijn zonder indeeling, dat is die de uitgave in eenen enkelen post aanwezen, maar geenszins dat er geen cijfer voor de verevening noodig was.

Ook de laatste redenering, dat de wetgever, bij het toestaan der uitgave geene begrooting voegende, moest geacht worden, gewild te hebben dat zulks als eene met eene begrootings-wet gelijkstaande wet moest worden beschouwd, en de Rekenkamer dus verpligt was daarop te verevenen, — kon geen ingang vinden. De voorschriften toch der instructie moesten hier alleen worden geraadpleegd en gevolgd, zoolang de wetgever niet *uitdrukkelijk* bepaalde, dat daarvan zoude worden afgeweken. Was het toestaan eener uitgave dus niet vergezeld van eene begrooting, dan mogt dit wel worden beschouwd als eene onvolledigheid der wet, maar geenszins als eene stilzwijgende afwijking van de voorschriften der instructie en eene magtiging voor de Rekenkamer om zonder cijfer te verevenen.

Men heeft bij de beoordeeling dezer redenen tevens opgemerkt, dat de Regering zelve van de ongegrondheid van het gevoelen der Rekenkamer in dezen niet zoo geheel overtuigd was, doordien zij erkent, dat, ten aanzien van enkele min belangrijke betalingen, in de wetten niet volkomen de som wordt aangeduid, tot welke de uitgaven kunnen gedaan worden.

In elk geval scheen het wenschelijk, dat bij het ontwerpen van wetten, die uitgaven inhielden, steeds begrootingen gevoegd werden, ten einde de verevening geene moeijelijkheid behoefde te ondervinden, en men dus den omslag konde vermijden van telken reize door eene latere wet de eerst vastgestelde aan te vullen. Dit althans was zeker, dat wanneer het thans behandelde gevoelen van de Regering bleef bestaan, het ten hoogste wenschelijk was nieuwe meer duidelijke bepalingen vast te stellen, die een verschil als het onderhavige te gelijk met zoo vele andere, waarvan telkens bleek, konden voorkomen en wegnemen. Men meende daarop met den meesten ernst te moeten aandringen.

§ 4. Eene laatste algemeene beschouwing betrof de sloten der jaren 1844 en vroegere, die een deel van den staat A uitmaakten. Met de meeste verwondering had men gezien, dat de uitkomsten van die dienstjaren wedcrom verandering hadden ondergaan. Men deed opmerken, dat dezelve weder geheel verschillende waren van die, welke op het laatst ontvangen algemeen verslag der geldmiddelen waren aangewezen. Men herinnerde zich hierbij, hoe verschillend deze herhaaldelijk door de Regering waren voorgesteld geworden, zoo als dit bij meer dan ééne gelegenheid was aangewezen. Men meende dat de cijfers waaronder de rekeningen, overeenkomstig art. 126 der Grondwet en art. 38 der instructie opgemaakt, door de Rekenkamer werden afgesloten, vaste cijfers behoorden te zijn, die de uitkomst van een dienstjaar moesten aanwijzen, en waarin dus geene verandering kon worden gebragt. Het bevreemdde dus dat in dezen, tot constatering van het saldo van de dienstjaren, van de uitkomsten dier afgesloten rekeningen werd uitgegaan, en daarbij weder sommen voor ontvangsten gevoegd en voor uitgaven afgetrokken. Men vroeg of deze sommen weder als eene begrooting en dus als eene aanvulling der reeds bestaande en gesloten moesten beschouwd worden. Zoo ja, dan was dit kwalijk te rijmen met de plaats gehad hebbende afsluiting en het voorschrift van art. 31 der instructie voor de Rekenkamer, bepalende dat op den laatsten December van het jaar volgende op het dienstjaar, de begrootingen moeten worden afgesloten en daarop geenerhande uitgaven meer toegelaten. Zoo neen, en waren het reeds gedane uitgaven, hoe had dit dan plaats kunnen hebben zonder begrooting? Naar aanleiding van de uitdrukking der Memorie van Toelichting, scheen het dat door deze wet de geheele afsluiting der gezegde diensten zou plaats hebben, 't geen inderdaad zonderling was, nadat vroeger reeds eene wettige afsluiting had plaats gehad.

Het bleek hieruit duidelijk, dat de staat van zaken in dezen niet zoo was als hij behoorde te zijn. Waren de voorschriften van dien aard dat zij eene getrouwe opvolging ondoenlijk maakten, dan was er eene dringende behoefte om daarin te voorzien. Het gedurig weifelen toch der cijfers, de onzekerheid omtrent de uitkomst van een dienstjaar, was met een geregeld en duidelijk geldelijk beheer niet bestaanbaar. Er moest dus naar uitkomst gezocht

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Junij* 1844. (Vrijwillige geldleening.) (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

worden. Het behoorde vast te staan, op welke wijze men tot het einde van eene dienst moest komen, waarbij men als resultaat een cijfer verkreeg, dat voor geene wijziging meer vatbaar was. Orde en regel vorderden dit in de hoogste mate.

Mogt men zich uit dien hoofde nu met het voorgestelde vereenigen, dan zoude dit alleen zijn omdat de bestaande gebreken misschien geenen anderen uitweg gedoogden.

Omtrent de bij de wet gevoegde beide staten is het volgende gevraagd en opgemerkt geworden.

Staat A. — *Uitgaven.*

Art. III. Men wenscht te weten welke schadeloosstellingen krachtens art. 16 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) hier bedoeld worden. Dat artikel spreekt daarvan niet en men verlangt alzoo eene opgave waarin deze bestaan hebben.

In de tweede plaats wilde men eene nadere specificatie der onderwerpen, waarvoor deze in eens uitgetrokkene zoo aanzienlijke som van f 205,000 gediend heeft.

Art. V. Het cijfer binnen 's lijns uitgetrokken zal dat moeten zijn hetwelk bij art. 5 der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10) is aangenomen, namelijk f 4,300,000; kunnende dan in de kolom worden gebragt hetgeen vermoedelijk daarvan noodig gerekend wordt.

Art. VIIa. Ook hier zal voor het tekort over de dienst van 1841 eerst moeten worden genomen de bij de wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13) aangenomene som van f 156,400 en dan daarbij gevoegd, dat daarvoor gesteld wordt eene som van f 156,371.56[5].

Verder heeft men gevraagd waarin de bedoelde ontvangsten ter som van f 67,395.33[5] bestonden en hoe dezelve zoo lang na den afloop van het jaar zijn binnengekomen.

Insgelijks heeft men inlichting gevraagd omtrent de hier en ook over 1842 en 1843 voorkomende uitgaven voor de domeinen. Waarin hebben die bestaan en hoe zijn deze zoo laat opgekomen? Was daarvoor geen post op de betrekkelijke begrootingen? Hoe kunnen uitgaven van vóór 1841 ten laste van dat jaar worden gebragt?

b. Er is opgemerkt dat, niettegenstaande het aandeel van Belgie ter zake van deszelfs aandeel in de rentebetaling der nationale schuld, over de jaren 1842 en 1843 voor dezelfde som van f 5,000,000 is uitgetrokken, evenwel minder is ontvangen, en tevens dat de daarvoor ingebragte sommen verschillen, zijnde voor het eerste jaar f 4,460,880, voor het tweede f 4,418,051.25.

De ingebragte sommen voor commissie der remiesen van het voornoemde aandeel van Belgie zijn hoogst aanzienlijk voorgekomen. Men wenschte dienaangaande, gelijk ook omtrent het kassiersloon, nadere opening en inlichting, in het bijzonder omtrent de cijfers der kapitalen waarnaar die berekend waren; men konde die uit den staat niet opmaken.

c. De laatste post van het jaar 1843 vereischte eene nadere specificatie en opheldering, terwijl men dan tevens wenschte bekend te worden gemaakt met den post waaronder de som van f 885,785.98[5] op de rekening over het dienstjaar 1843 was verantwoord. Men vond dezelve niet, tenzij ze onder den post van verkoopingen en restitutien mogt begrepen zijn.

Art. VIII. Hier heeft men in het bijzonder 't gemis gevoeld van de rekening over 1844, die ten minste reeds sedert 1°. Julij 1846 bij de Rekenkamer moest zijn overgebragt, waarbij men tevens het zonderlinge heeft opgemerkt, dat hier wederom voor het cijfer, onder hetwelk waarschijnlijk die rekening door de Algemeene Rekenkamer zal worden afgesloten, een hooger wordt aangenomen. Is het te denken, dat ook dat slot weder veranderingen zal ondergaan, en waarom juist eene verhooging van f 74.49[5]

Staat B. — *Uitgaven.*

Art. III. Er is aangemerkt dat voor courtagie het maximum was uitgetrokken, daarvoor bij *art.* 11 der wet van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) toegestaan, en gevraagd of dit werkelijk was uitgegeven, dan of men nog op eenig overschot konde rekenen.

Ten aanzien der vergoeding ad f 7,891,700, verlangde men eene nadere specificatie?

IV. Indien commissie en courtagie verschillende zaken waren, dan achtte men daarvan de afscheiding wenschelijk; in elk geval verzocht men eene opgave van het kapitaal waarnaar ze waren berekend.

V. b. Wat bedoelt men met *certificaten van deelgeving op het grootboek der nationale schuld*, en hoe kunnen *kosten van aanmaking daarvan* ten laste van het Rijk worden gebragt?

c. Omtrent dezen post is eene specificatie gevraagd van de voor elk der genoemde objecten benoodigde sommen, alsmede waarvoor de schadeloosstellingen gediend hebben.

Nopens de toelichting omtrent de vernietigde kapitalen (stukken n°. 6) meende men dat daarbij vergeten was te voegen de f 6,420,000 vernietigde $2^1/_2$ percents werkelijke schuld. Het totaal der vernietigde kapitalen zoude dan bedragen de aan het einde van dien staat voorkomende som van . . . . f 400,196,900
en de genoemde 6,420,000

te zamen. . . f 406,616,900

overeenkomende met het totaal der zeven eerstgenoemde posten in de Memorie van Toelichting te vinden.

Op het ontwerp van wet is het volgende aangemerkt geworden.

Considerans. — *bij de wetten;* liever las men hier en in art. 1: *naar aanleiding van de wetten*, uit hoofde er in de staten uitgaven voorkomen die niet *bij* de aangehaalde wetten zijn toegestaan.

Daarenboven meende men dat hier nog andere wetten behoorden te worden vermeld, als: die van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 15) en 23 November 1844 (*Staatsblad* n°. 56) voor de aflossing aan de Handelmaatschappijen; voorts die van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 40) voor de tegemoetkoming ter zake der militaire inundatien; die van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13) tot aanvulling der Middelen over 1841, 1842 en 1843, enz.

Het woordje *alnog* zou kunnen achterwege blijven.

Art. 3. Men veronderstelt, dat het de bedoeling is te bepalen, dat er geene overschrijving van het eene artikel op het andere zal kunnen plaats hebben, doch wil daarvan de stellige verzekering hebben ontvangen.

Art. 5. *ten gevolge;* beter: *overeenkomstig.*

Ook hier wenschten sommigen, even als bij de onlangs behandelde wet tot termijnverlenging van de verevening van den achterstand, eenen tijd bepaald te zien, binnen welken de verevening moest zijn tot stand gebragt.

Met het voorgestelde in de laatste zinsnede hebben velen zich niet kunnen vereenigen. Zij waren van gevoelen dat het een goed beginsel was, om zonder hooge noodzakelijkheid niet te beschikken over overschotten, die, zoo als hier, nog slechts vermoedelijk waren. Eerst wanneer door eene afgesloten rekening bepaaldelijk van derzelver hoegrootheid bleek, behoorde dit plaats te hebben. Daarenboven meende men dat die beschikking, zoo als ze hier was voorgesteld, niet kon worden goedgekeurd, doordien de bedoeling van art. 16 der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en de opmerking, dat het gelden waren uit de vrijwillige leening afkomstig, medebragten, dat dit overschot tot aflossing van schuld behoorde te worden besteed. De als vermoedelijk uitgetrokken som was daarvoor wel te gering, doch kon bij de rekening blijken grooter te zijn, en men vond daarin dus eene reden te meer om hierover voor alsnog niet te beschikken.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 5den Mei 1847.

Nadat het bovenstaande Verslag aan de Regering was medegedeeld, is van harentwege, onder dagteekening van den 10den Mei 1847, eene Memorie van Beantwoording met eene daarbij behoorende Nota van Wijzigingen in het ontwerp van wet tot verzekering van de verevening der uitgaven, toegestaan bij de wetten van 6 Maart en 25 Junij 1844 (*Staatsbladen* n°. 14 en n°. 28), benevens in de bij dat wets-ontwerp behoorende staten, ontvangen. De Commissie van Rapporteurs is, na van den inhoud dezer stukken, die als bijlagen bij het tegenwoordig Verslag zijn gevoegd, kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nieuwe overweging in de Afdeelingen wierd gevorderd; en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

VAN RIJCKEVORSEL.
COST JORDENS.
DE KEMPENAER.
VAN GOLTSTEIN.
FABER VAN RIEMSDIJK.

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van 6 Maart en 25 Junij 1844.* (Vrijwillige geldleening.) (Memorie van Beantwoording der Regering.)

8. MEMORIE VAN BEANTWOORDING DER REGERING.
(*Als eerste bijlage bij het Algemeen Verslag gevoegd.*)

§§ 1 en 2. Met genoegen ontwaart de Regering uit het Verslag der Commissie van Rapporteurs dat het wetsontwerp eenen gunstigen indruk in de Afdeelingen heeft verwekt.

§ 3. De beschouwingen omtrent het in deze paragraaph behandelde vraagpunt, zoowel door de leden in de Afdeelingen, welke de meening der Regering deelden, als door hen welke daarvan verschilden, ontwikkeld, schijnen niet te vereischen, dat in deze schriftelijke wisseling van denkbeelden daaromtrent verder worde uitgeweid.

Wat bij het daarstellen van wetten, waarbij eene uitgaaf bevolen of toegestaan wordt, wenschelijk is, wordt door den wetgever beslist naar mate van den aard van ieder onderwerp. Die beslissing eenmaal daar zijnde, moet er aan de wet uitvoering worden gegeven. Boven de wet kan niemand zich achten.

§ 4. Bij de beoordeeling omtrent deze verschillen moet men niet uit het oog verliezen, dat tijdens het uitvaardigen der wetten van 6 Maart 1844 de tekorten over de jaren 1841, 1842 en 1843 niet anders bekend waren dan uit de rekeningen van den Algemeene Thesaurie, dat is die, welke de werkelijk gedane ontvansten en uitgaven opleveren.

In die rekeningen zijn echter veranderingen ontstaan, grootendeels ten gevolge van aanmerkingen der Algemeene Rekenkamer, die wat den vorm betreft volkomen gegrond waren en haren oorsprong hadden in de omstandigheid, dat de begrootingen van die jaren vastgesteld waren op een tijdstip anterieur aan dat waarop de wet van 5 October 1841 in werking is gekomen.

Men dient dit tijdvak als een tijdvak van overgang te beschouwen en kan verzekerd zijn, dat hetgeen destijds heeft moeten plaats hebben, niet zal terugkeeren.

Het geval zal zich echter nog wel kunnen voordoen, dat er eene uitgaaf is gedaan, omtrent welker verevening bij de Rekenkamer bedenkingen bestaan.

Daarin zal alsdan op de eene of andere wijze moeten worden voorzien. En bij gelegenheid van die voorziening zal kunnen voorkomen het geval, hetwelk zich hier onder eene andere gedaante en in eene grootere uitgebreidheid vertoont, het geval namelijk, dat de rekening van uitgaven en ontvangsten, zoo als die werkelijk gedaan zijn, verschilt van de rekening door de Rekenkamer afgesloten.

De bijzondere omstandigheid waarin men zich thans bevindt is deze, dat 1°. reeds bij de wetten van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13 en 14) bepaald is, dat de tekorten over de jaren 1841, 1842 en 1843 tot een in de eerste van die wetten uitgedrukt maximum zouden worden gedekt uit de Middelen daar genoemd en waarvan bij dit wets-ontwerp de verevening wordt voorgesteld: dat 2°. die tekorten voor een gedeelte zijn ontstaan uit uitgaven, waarvan de wettigheid niet twijfelachtig is, maar die uit hoofde van de inrigting der begrooting van uitgaven over die jaren niet hebben kunnen worden verevend.

In dezen stand der zaken is, zoowel door de Regering als door de Algemeene Rekenkamer, begrepen dat het eenvoudigste was die uitgaven bij deze gelegenheid te regelen en op het fonds aan te wijzen, waaruit die volgens de wet moeten worden voldaan.

Deze geheel bijzondere staat van zaken kan echter niet weder ontstaan, zoodat voor de toekomst daaruit geen nadeel kan geboren worden.

Men verneemt ook uit hetgeen in het Verslag der Commissie van Rapporteurs gezegd wordt, te bespeuren, dat uit dit oogpunt deze wijze van behandeling geene afkeuring heeft gevonden.

Het gevolg daarvan zal zijn dat de jaren 1841, 1842 en 1843 en de geheele afloop der groote finantiele operatien te zamen definitievelijk zullen zijn geregeld en dat in één wet alles daartoe betrekkelijk zal zijn opgenomen.

Ter beantwoording der gedane vragen en opmerkingen moge het volgende dienen:

Staat A. — Uitgaven.

Art. III. Hiermede wordt bedoeld de aan de ontvangers der directe belastingen, in stede van perceptie-loon, toegekende belooning voor door hen aangewende groote moeite en kosten.

In verband met den omvang der werkzaamheden is de belooning niet bovenmatig geweest.

Ter voldoening aan de geuite verklaring wordt opgegeven, dat de specificatie der f 205.000 is als volgt:

Drukloonen.	f 23.913.82[5]
Daggelden van buitengewone geëmploijeerden aan het bureau van den Agent van Finantien te Amsterdam	51,492.25
Schadeloosstelling voor buitengewone werkzaamheden	120,860.00
Kantoor-behoeften en andere kleine uitgaven . .	1,563.13[5]
	f 197,829.21

Bij raming gesteld op f 205,000. ter zake van nog verschuldigde drukloonen en andere uitgaven.

Art. V. Aan dit verlangen is voldaan.

Art. VII. a. Ook hieraan is voldaan. Deze ontvangsten, evenzeer als de nader voorkomende uitgaven, zijn het gevolg van eene contrôle, welke er tusschen het Departement van Finantien en de Algemeene Rekenkamer heeft plaats gehad met betrekking tot het beheer der domeinen.

Voordat die contrôle geheel was afgeloopen waren de betrokkene begrootingen reeds afgesloten en de achterstand over 1840 en vroeger steeds gearresteerd.

Ook hier moet men niet uit het oog verliezen, dat men zich bevindt in een tijdperk van transitie.

b. Belgie was schuldig over 1842.	f 5,000,000.00
doch heeft ingehouden de rente van een kapitaal van 10 millioen (bij art. 63 § 4 van het tractaat op een bedrag van 7 millioen bepaald, zijnde het te veel ingehoudene door Belgie gerestitueerd, en in ontvang verantwoord, zoo op den achterstand voor 1840 en vroeger, als bij de dienstjaarlijke rekening over 1843).	250,000.00
	f 4,750,000.00

conform de in den staat van berekeningen gemelde som van f 4,460,880, wanneer men in aanmerking neemt, dat Belgie voor rekening van Nederland heeft betaald f 289,120, aldaar vermeld.

Belgie was schuldig over 1843	f 5,000,000.00
heeft, overeenkomstig het tractaat, ingehouden de rente van overgeschrevene kapitalen op het Belgisch grootboek, ad	425,000.00
	f 4,575,000.00
benevens de rente der f 7,000,000 boven gemeld .	175,000.00
	f 4,400,000.00
doch een kapitaal van f 1,444,100 nog niet op Belgisch grootboek zijnde overgebragt, en de rente daarvan dus door Nederland moetende worden voldaan, heeft Belgie op de gezegde f 425,000 te goed gedaan	18,051.25
	f 4,418,051.25

De commissie was aldus bedongen, in verband met de verpligting om te zorgen, dat de gelden vóór den dag, waarop die in Belgie wierden betaald, in de schatkist van Nederland gestort waren.

Sedert is die commissie aanmerkelijk verminderd.

Het kassierloon heeft gestrekt tot dekking der kosten van het destijds bestaande algemeene rijks-kassierschap.

De sommen waarover de commissie en het kassiersloon zijn berekend, bedragen over 1842:

voor de commissie	f 4,460,880.00
bij den staat vermeld, verhoogd met de winst op wisselkoers (idem)	3,933.76
	f 4,464,813.76
waarvan 1 pct.	f 44,648.14

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van* 6 *Maart en* 25 *Junij* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

voor het kassiersloon	f 4,464,813.76
bovengemeld, onder aftrek der niet werkelijk geremitteerde voorz.	44,648.14
	f 4,420,165.62
waarvan 1/8 pct. f	5,525.21

Over 1843 *voor commissie.*

Onder het tijdstip van 30 Junij 1843 is met Belgie de afrekening tot stand gebragt, welke volgens het gesloten tractaat met dat Rijk moest plaats hebben. Die afrekening heeft doen blijken, dat Belgie op dat tijdstip, ten slotte aan Nederland schuldig

was	f 470,631.61[5]
welke ten gevolge van de wisselkoers *meer* hebben gerendeerd	957.17[5]
	f 471,588.79
waarvan 1/2 pct. f	2,357.94

Het aandeel van Belgie in de rentebetaling over de tweede zes maanden van 1843 bedroeg	f 2,200.000.00
welke ten gevolge van den wisselkoers *meer* hebben gerendeerd	6,787.91[5]
	f 2,206,787.91[5]
waarvan 1 pct. f	22,067.87

c. Aangezien op verlangen der Algemeene Rekenkamer het overschot op de speciale begrootingen, zoodanig als hetzelve voorkwam in de staats-rekening over 1841, onder de rijks-ontvangsten is moeten opgenomen worden, moeten de uitgaven, welke in 1842 en later nog uit die begrootingen waren te doen, op eene wettelijke wijze worden gedekt, zoowel als het nadeelig slot der provinciale fondsen, hetwelk op hetzelve overschot was aangewezen, doch op ultimo 1841 nog niet bepaaldelijk te constateren was. De som van f 885,785.98[5] is inderdaad onder den aangegeven post begrepen.

Art. VIII. De rekening van 1844 is ter behoorlijker tijd, en alzoo met 1°. Julij 1846 aan de Algemeene Rekenkamer overgelegd geworden.

De eerste mededeeling der bedenkingen, welke het Ministerie van Finantien heeft ontvangen, geschiedde bij brief van dat collegie van 20 Februarij 1847.

Deze brief is beantwoord op den 30sten April daaraanvolgende. Men heeft reden om te hopen dat de bedenkingen thans zijn opgehelderd.

Zoolang echter de rekening niet finaal was opgenomen en gesloten, kon het juiste cijfer niet worden opgegeven.

In eene begrootings-wet als deze heeft men het dus verkieslijk geacht eene ronde som aan te nemen, welke niet zal worden te boven gegaan.

Staat B. — *Uitgaven.*

Art. III. Deze opmerking is juist. Het is echter waarschijnlijk dat de begroote post niet ten volle zal worden uitgeput en dat er dus iets daarvan zal kunnen vrijvallen.

De nadere specificatie van den post van f 7,891,700, is als volgt:

41/2 per cent van f 40,026,500 5 percents nationale schuld (Koninklijk besluit 8 Julij 1844, *Staatsblad* n°. 33) . .	f 1,801,192.50
4 per cent van f 34,394,700 idem. (Idem 21 Augustus 1844, *Staatsblad* n°. 44)	1,375,788.00
3 per cent van f 23,807,300 idem. (Idem 28 September 1844, *Staatsblad* n°. 49)	714,219.00
31/2 per cent van f 36,610,900 idem. (Idem als voren	1,281,381.50
23/4 per cent van f 9,107,600 idem. (Idem van 6 November 1844, *Staatsblad* n°. 54)	250,459.00
21/2 per cent van f 9,448,800 idem. (Idem van 1 December 1844, *Staatsblad* n°. 60)	236,220.00
11/4 per cent van f 9,449,000 idem. (Idem van 2 Januarij 1845, n°. 1)	118,112.50
Transporteren f	5,777,372.50

	Per transport f	5,777,372.50
1 percent van f 4,018,700 idem. (Idem van 3 Februarij 1845, n°. 7)		48,787.00
41/2 per cent van f 15,184,000 Oost-Indische losrenten. (Idem 8 Julij 1844, *Staatsblad* n°. 33).		683,280.00
4 per cent van f 10,186,000 domein-losrenten. (Idem van 5 September 1844, *Staatsblad* n°. 46).		407,440.00
31/2 per cent van f 25,638,300 41/2 Amortisatie-syndicaat. (Idem van 21 Augustus 1844, *Staatsblad* n°. 44), ad	f 897,340.50	
7/8 per cent van f 5,918,700 idem. (Idem 28 Februarij 1845, *Staatsblad* n°. 10)	51,788.62[5]	
		949,129.12[5]
1 per cent van f 256,750 4 percents nationale schuld, geplaatst naar aanleiding van het Koninklijk bssluit van 16 Januarij 1845, (*Staatsblad* n°. 2)		25,675.00
		f 7,891,683.62[5]

waarvoor bij wijze van *begrooting* is genomen de ronde som van f 7,891,700.

Art. IV. Courtagie 1/4 per cent over een kapitaal van f 73,822,654, (§ 6 van art. 63 van het met Belgie gesloten tractaat) f	184,556.64
Commissie 1 per cent over remieses ad f 18,869,739.80 (in mindering der f 40 millioen, § 7, als voren)	188,697.39[5]
f	373,254.03[5]

Art. V b. Men bedoelt hiermede hetgeen men in den dagelijkschen handel noemt *Certificaten van administratie-kantoren.*

Ten gevolge der operatien, bedoeld bij § *c* van art. 4 van den ontvang, was het Rijk tijdelijk eigenaar geworden van kapitalen 5 percents nationale schuld, die in 4 percents moesten worden geconverteerd en later weder te gelde gemaakt.

Deze tegeldemaking vond gereedelijker plaats bij den verkoop van *certificaten* dan bij overdragt van *inschrijvingen*, en hierdoor zijn de kosten van aanmaking van dusdanige certificaten veroorzaakt.

c. De specificatie is als volgt:

Drukloonen. . . . . f	7,170.37
Daggelden voor buitengewone geëmploijeerden .	3,464.00
Schadeloosstelling voor buitengewone werkzaamheden	5,815.00
Kantoor-behoeften en andere kleine uitgaven . .	1,739.48[5]
	f 18,218.85[5]

Bij raming gesteld op f 20,000, ter zake van nog verschuldigde drukloonen en andere uitgaven.

De toelichtende staat n°. 6 houdt alleen in de kapitalen die afgelost of verwisseld zijn tegen 4 per cent nationale schuld.

De f 6,420,000 21/2 per cent die tegen Belgische schuld zijn verwisseld, konden daarop niet gebragt worden.

In de Memorie van Toelichting, waar men de opsomming vindt van het geheel der vernietigde kapitalen, zijn deze laatste fondsen genoemd en opgeteld bij de f 400,196,900, vermeld op den toelichtenden staat n°. 6.

Aan de bedenkingen omtrent de redactie van den *considerans* en van *art.* 1 der wet is grootendeels voldaan.

De opneming alleen der andere wetten is achterwege gelaten, omdat die niet noodzakelijk voorkwam, nu men had opgenomen de voorgestelde allezins doelmatige verandering, krachtens welke deze wet wordt daargesteld naar aanleiding van de wetten van 6 Maart en 25 Junij 1844.

Art. 3. De bedoeling is inderdaad, dat er geene overschrijving van het eene op het andere artikel zal plaats hebben. Gaarne geeft men daarvan de verzekering.

Art. 5. Ook aan deze bedenking is voldaan.

Men vindt het bedenkelijk eenen termijn voor de Rekenkamer te bepalen.

Bij de onlangs behandelde wet omtrent den achterstand was dit bezwaar minder gewigtig, omdat de daartoe betrekkelijke stukken zich reeds voorlang bij dat collegie hadden bevonden.

XXIV. *Verevening der uitgaven voortvloeijende uit de wetten van* 6 *Maart en* 25 *Junij* 1844. (Vrijwillige geldleening.)
(Nota van Wijzigingen.)

Eindelijk heeft men gaarne voldaan aan den wensch van vele leden, om voor alsnog over het overschot dat mogt blijken te bestaan niet te beschikken.

De gronden waarvan de leden uitgaan, worden door de Regering gebillijkt. Het geringe der som alleen had haar bewogen tot dit voorstel.

---

9. NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het ontwerp van wet en de daarbij behoorende staten.* (*Als tweede bijlage bij het Algemeen Verslag gevoegd.*)

In het Ontwerp van Wet:

Considerans, 2de regel
Art. 1, 1ste »
Art. 2, 1ste »
} De woorden: *toegestaan bij* te doen vervangen door die: » naar aanleiding van".

Considerans, 4de regel, weg te nemen het woord *alnog.*

Art. 5, 1ste regel, in plaats van de woorden: *ten gevolge van*, te stellen het woord: » overeenkomstig".

Voorts in *art.* 5 te doen vervallen het tweede gedeelte van het artikel; eindigende het artikel alzoo met het woord: *overgebragt.*

In den Staat lit. A.

Vde artikel der Uitgaven.

Met weglating der som van f 3,048,978.53½, op de woorden: *krachtens art.* 84 *dier wet* te doen volgen: » waarvoor bij art. 5 » der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 10) is geraamd » f 4,300,000" zoodat deze som binnen 's lijns worde uitgetrokken.

en de uitdrukking: *waarvoor wordt gesteld* aan te vullen in dezer voege: » doch waarvoor alsnu wordt gesteld".

VIIde artikel der Uitgaven. *a.*

Op de aanhaling der wet van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 13) onmiddellijk te doen volgen: » f 156,400.00, waarvoor gesteld » wordt . . . ."

en moet dan daarnevens, binnen 's lijns, blijven uitgetrokken de som f 156,371.56½.

XXV. Aanbieding van een adres aan Zijne Majesteit den Koning wegens het handelsverdrag met Belgie gesloten.

(*Voorstel van den heer Hoffman.*)

De beraadslagingen over dit voorstel komen voor in de verslagen der Zittingen van 4 Mei en 26 Julij 1847.

1. VOORSTEL VAN DEN HEER HOFFMAN, *ingekomen in de zitting van* 27 *April* 1847.

De ondergeteekende, het tractaat van handel en scheepvaart den 29sten Julij 1846 tusschen Nederland en Belgie gesloten en den 24sten October ll. aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal medegedeeld, gelezen, en het Verslag deswege door de volgens art. 24 van het Reglement van Orde benoemde commissie in de vergadering van den 27sten Februarij jl. uitgebragt, overwogen hebbende, heeft zich daardoor bevestigd gevonden in zijne reeds vroeger gemaakte en aan deze Kamer medegedeelde opmerking, dat dit tractaat vele en zeer gewigtige afwijkingen bevat van de bepalingen door de wetgevende magt vastgesteld bij de wet van den 19den Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), houdende een tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer.

De ondergeteekende acht die afwijkingen in strijd met die wet zelve, ook met de bepaling van art. 2 van die wet, maar vooral in strijd met art. 195 en art. 106 der Grondwet. Hij is van oordeel dat de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal deze afwijking van de Grondwet niet onopgemerkt mogen laten, maar volgens art. 86 der Grondwet gehouden zijn hunne bezwaren dienaangaande bij een eerbiedig adres aan den Koning kenbaar te maken.

Ter voldoening aan dit pligtbesef, neemt hij de vrijheid aan deze Kamer voor te stellen, om, overeenkomstig art. 92 en volgende van het Reglement van Orde, eene commissie tot het ontwerpen van zoodanig adres te benoemen.

's Gravenhage, den 26sten April 1847.

M. H. F. H. Hoffman.

2. OPHELDERENDE REDEVOERING VAN DEN VOORSTELLER.

Deze redevoering is opgenomen in het verslag der zitting van 27 April 1847.

3. VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *over het al dan niet in overweging nemen van het voorstel.*

Na het den 27sten April jl. door de Kamer genomen besluit, om het voorstel van den heer *Hoffman*, betrekkelijk de benoeming eener commissie tot het ontwerpen van een eerbiedig adres aan den Koning, ten einde de grondwettige bezwaren te doen kennen, die, naar het oordeel des geachten voorstellers, tegen het den 29sten Julij 1846 tusschen Nederland en Belgie gesloten tractaat van handel en scheepvaart bestaan, aan de Afdeelingen te verzenden, hebben die Afdeelingen dat voorstel werkelijk in overweging genomen. Deze overweging is echter alleen van eenen voorloopigen aard geweest, daar men algemeen het gevoelen omhelsde, dat, naar aanleiding van de aangeduide beslissing der Kamer, deze zaak zich thans bevond in de termen, omschreven in de 1ste alinea van art. 90 van het Reglement van Orde: zoodat men aanvankelijk alleen had te overwegen, of het voorstel al dan niet een onderwerp van nader onderzoek zou uitmaken. Intusschen heeft men de moeijelijkheid ondervonden, om werkelijk de overweging binnen die enge grens te beperken; en in zooverre dus de zaak ten principale — dat is eensdeels het al dan niet bestaan der grondwettige bezwaren, anderdeels de meerdere of mindere gepastheid van het voorgedragen middel tot wegneming daarvan — thans reeds is aangeroerd, heeft men uitdrukkelijk verklaard, zich daaromtrent vrij en onbenadeeld zijn gevoelen te blijven voorbehouden en niet geacht te willen worden alreede deze hoofdvragen eenigermate te hebben beslist.

Met opzigt nu tot de op dit oogenblik nog alleen in aanmerking komende vraag, of namelijk het voorstel al dan niet aan een nader onderzoek moest worden onderworpen, zijn in de Afdeelingen de gevoelens verdeeld geweest. Zij, die zich voor eene toestemmende beantwoording dezer vraag gestemd toonden, voerden aan, dat de verklaring van een lid der Kamer, dat, naar zijne overtuiging, de Grondwet geschonden is, op zich zelve reeds van te veel gewigt moet worden geacht, om deswege niet tot eene nadere en opzettelijke overweging te besluiten; te meer daar deze overweging nog slechts de beoordeeling van het voorstel om eene commissie tot het ontwerpen van een adres te benoemen, zou betreffen. Sommigen gingen verder en beweerden, dat de hier in aanmerking komende hoogst belangrijke vraag, of art. 57 der Grondwet, in zooverre daarbij aan den Koning het regt wordt toegekend om verdragen te doen sluiten en te bekrachtigen, in dien ruimen zin moet worden uitgelegd, dat door zulke verdragen, buiten medewerking der wetgeving, inbreuk kan worden gemaakt op bestaande wetten en zelfs op andere grondwettige voorschriften, — na meermalen opgeworpen te zijn, in geene deele als uitgemaakt te beschouwen is; zoodat dan ook de daaruit voortvloeijende strijdigheid van de eene grondwettige bepaling met de andere werkelijk steeds is blijven bestaan. In allen gevalle was, naar veler gevoelen, het punt twijfelachtig en moest men het daarom zeer wenschelijk achten, dat te dien aanzien eene beslissing wierd uitgelokt. Tot aanprijzing van het nader in overweging nemen van het voorstel werd van die zijde verder aangevoerd, dat, indien de commissie benoemd en het adres werkelijk aangeboden wierd, van regeringswege nog zoodanige stappen zouden kunnen worden gedaan, waardoor de grondwettige bezwaren tegen het met Belgie gesloten verdrag geheel of grootendeels weggenomen wierden.

Aan den anderen kant echter werd in de Afdeelingen het gevoelen verdedigd, dat het nader in overweging nemen van het voorstel niet wel in aanmerking kon komen. Men beschouwde intusschen daarbij de zaak uit twee zeer onderscheidene oogpunten. In de eerste plaats werd door een deel der leden het denkbeeld der benoeming van eene commissie tot het ontwerpen van een adres afgekeurd, omdat zij het bestaan der grondwettige bezwaren niet konden erkennen. Zij beriepen zich daarbij op de hunnes inziens duidelijke letter van art. 57 der Grondwet; het daarbij aan den Koning toegekende regt was, zeiden zij, algemeen; en het artikel, ook blijkens het gebeurde bij de behandeling van het jongste voorstel tot grondwets-herziening, tot nu toe door de Kamer in dien geest opgevat. Al ware het dus ook, dat men te dezen aanzien andere grondwettige bepalingen mogt, wenschen, dan kon hier toch geene sprake zijn *de jure constituendo*, maar alleen van hetgeen werkelijk bestond. Onafhankelijk van deze hoofdbedenkingen meende men van die zijde, dat, al wierd het bestaan der grondwetschennis voor een oogenblik aangenomen, het aan te bieden adres, en dus ook de benoeming der commissie, tot geenerlei nuttig einde kon leiden; zoodat daardoor het doel des geachten voorstellers geenszins zou worden bereikt. Zulk een adres zou, bij de veronderstelling van regtstreeksche schennis der Grondwet, het juiste middel niet zijn tot herstel, daar in dat geval het middel in de verantwoordelijkheid der ministers zou moeten worden gezocht.

De overige leden, die het nader in overweging nemen van het voorstel niet konden billijken, beriepen zich meer bepaald op den aard en de strekking van dat voorstel zelf. Bij dat voorstel wordt op den voorgrond gesteld, dat door het sluiten van het tractaat gehandeld is in strijd met de Grondwet, en dat de Tweede Kamer der Staten-Generaal gehouden is hare bezwaren dienaangaande bij een eerbiedig adres aan den Koning kenbaar te maken; en het voorstel strekt met name om eene commissie tot het ontwerpen van *zoodanig* adres te benoemen. Er wordt dus daarbij als onbetwistbaar aangenomen, wat, naar het oordeel dezer leden, nog aan tegenspraak onderhevig moet worden geacht, zoo zelfs, dat door de benoeming der commissie, of door het in nadere overweging nemen van het voorstel daartoe, het bestaan der grondwettige bezwaren reeds werkelijk zou worden erkend. Had de geachte voor-

VXX. *Aanbieding van een adres aan Z. M. den Koning wegens het handelverdrag met Belgie gesloten.* (Voorstel van den heer Hoffman.)
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

steller, in plaats van zijn voorstel op die wijze in te rigten, het voorschrift van art. 85 van het Reglement van Orde daaraan ten grondslag gelegd, en was hier dus sprake van het benoemen eener commissie, ten einde te overwegen, of en *in welken zin* een adres zou worden aangeboden, dan zou men van die zijde — de zaak ten principale in het midden latende — tot het in overweging nemen van dat voorstel hebben medegewerkt, waartoe men thans geene vrijheid meent te kunnen vinden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 3den Mei 1847.

Modderman.
Van Panhuys.
Schooneveld.
Telting.
De Man.

---

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van 28 Junij 1847.*

In hare zitting van den 4den Mei jl., heeft de Kamer beslist, dat het voorstel van den heer *Hoffman*, — betrekkelijk de benoeming eener commissie tot het ontwerpen van een eerbiedig adres aan den Koning, ten einde de grondwettige bezwaren te doen kennen, die, naar het oordeel des geachten voorstellers, tegen het den 29sten Julij 1846 tusschen Nederland en Belgie gesloten verdrag van handel en scheepvaart bestaan, — naar aanleiding van art. 90 van het Reglement van Orde der Kamer, op nieuw aan de Afdeelingen zou worden verzonden, om daar een onderwerp van nader onderzoek uit te maken. Dat nader onderzoek sedert werkelijk plaats gehad hebbende, heeft de Commissie van Rapporteurs thans de eer de slotsom daarvan te doen kennen.

Bij deze nieuwe overweging heeft uit den aard der zaak, nu meer dan bij de vroegere, de vraag op den voorgrond moeten staan, of bij het sluiten van het genoemde verdrag in de daad eene afwijking van de Grondwet heeft plaats gevonden. Daar toch geheel het voorstel van de veronderstelling uitgaat, dat zoodanige afwijking bestaat en de commissie, die, volgens dit voorstel, benoemd zou worden, bepaaldelijk een adres zou moeten ontwerpen, om die afwijking aan den Koning kenbaar te maken, moest het al of niet aannemelijke van het denkbeeld des geachten voorstellers wel vooral van de beslissing dezer hoofdvraag afhankelijk worden geacht. Zeer vele leden nu verklaarden al dadelijk zich op dit punt niet met het gevoelen des voorstellers te kunnen vereenigen. Men moest daarbij, hunnes inziens, toch niet in aanmerking nemen, wat men in de Grondwet zou wenschen te kunnen lezen, maar alleen wat daarin werkelijk geschreven stond. En dan vond men bij art. 57 met zoovele woorden aan den Koning het regt opgedragen, om ALLE verbonden en verdragen, op eene hier niet in aanmerking komende uitzondering na, te doen sluiten en te bekrachtigen. De letter van het artikel was, naar dit gevoelen, duidelijk en de zin, dien de Regering daaraan geeft, met de letter overeenstemmende. Dat toch onder de bij art. 57 bedoelde verdragen ook die van handel en scheepvaart begrepen waren, scheen aan redelijken twijfel onderhevig. De vroeger hier te lande bestaan hebbende staatsregelingen, zoo als die van 1798, 1801 en 1805, kenden aan het vertegenwoordigend of wetgevend ligchaam de magt toe, om geslotene tractaten van koophandel te bekrachtigen. De opstellers der Grondwet van 1814 en de commissie tot herziening van 1815, hadden die vroegere staatsregelingen voor zich gehad, en zoo zij de daarin voorkomende beperking van den werkkring der uitvoerende magt niet hadden overgenomen, was dit ongetwijfeld daaraan toe te schrijven, dat zij die strijdig keurden met een hoofddenkbeeld, hetwelk zij in de nieuwe staats-instellingen wilden doen heerschen. Volgens het gevoelen dezer leden kon het dan ook niet betwist worden, dat, evenzeer als de nationale wetgeving, de regeling der inwendige belangen, naar de bestaande Grondwet, aan den Koning en de Staten-Generaal toekomt, zoo ook de internationale wetgeving, thans grondwettig behoort aan den Koning alleen. Al konden zij ook zoo iets in het afgetrokkene moeijelijk goedkeuren, moesten zij derhalve toegeven, dat bij een handelsverdrag het tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer kon worden gewijzigd; waaruit dan volgde, dat de afwijkingen van het bepaalde bij de wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), die het met Belgie gesloten verdrag bevat, geenszins, zoo als de voorsteller meent, eene grondwetschennis daarstellen. Eindelijk beriep men zich van deze zijde ook thans weder daarop dat artikel 57 der Grondwet, blijkens het gebeurde bij de behandeling van het jongste voorstel tot grondwetsherziening, tot nu toe steeds door de Kamer in dienzelfden zin is opgevat, welken de Regering daaraan geeft.

Tegenover dit gevoelen van zeer vele leden, werden in sommige Afdeelingen door anderen denkbeelden ontwikkeld, eenigzins meer met die des geachten voorstellers overeenstemmende. Zij beweerden, dat de vergelijking van art. 57 der Grondwet met andere grondwettige voorschriften, bepaaldelijk ook die van de door den heer *Hoffman* mede aangehaalde artt. 195 en 106, kon leiden tot eene andere uitlegging van het eerstgenoemde artikel, dan de geheel letterlijke, die de Regering aankleeft. Werkelijk werd dan toch door zoodanig handelsverdrag, als het met Belgie geslotene, inbreuk gemaakt op het beginsel, dat geene belastingen ten behoeve van 's lands kas geheven kunnen worden, dan uit kracht van eene wet, welke wet uitsluitend en alleen van de wetgevende magt, dat is van den Koning en de Staten-Generaal gezamenlijk, kon uitgaan. In allen gevalle was het te betreuren, dat door de Regering eene zoodanige uitlegging aan art. 57 der Grondwet gegeven wierd. Er vloeiden daaruit de zonderlingste anomalien voort, en zoo die uitlegging de ware was of verdedigd kon worden, dan mogt men het toch allezins wenschelijk achten, dat de daaruit voortvloeijende strijdigheden konden worden opgelost.

De tweede vraag, die men zich in de Afdeelingen ter beantwoording voorstelde, bestond daarin, of het werkelijk raadzaam en doeltreffend zou zijn, om eene commissie tot het ontwerpen van zoodanig adres, als in het voorstel wordt bedoeld, te benoemen. Die vraag werd over het algemeen in eenen ontkennenden zin beantwoord. Zij, die het bestaan der grondwetschennis in het tegenwoordig geval regtstreeks ontkenden, konden natuurlijk geenerlei stap goedkeuren, waarbij van de veronderstelling van zulk eene overtreding wierd uitgegaan. Maar ook de zoodanigen, die omtrent den aan art. 57 der Grondwet te hechten zin een minder bepaald gevoelen aankleefden of in de aan dat artikel door de Regering gegevene uitlegging niet geheel konden berusten, vonden zich desniettemin bezwaard, om tot het benoemen van zoodanige commissie of het aanbieden van zoodanig adres, als de geachte voorsteller op het oog heeft, mede te werken. Naar hun inzien toch moest, om grondwetschennis als beweegreden voor het aanbieden van een adres aan den Koning aan te nemen, de overtreding niet gegrond zijn op eene te betwisten uitlegging van een artikel dier Grondwet, of op aan de strijdigheid van het eene grondwettige voorschrift met het andere ontleende redeneringen, maar, zoo als bij het adres betrekkelijk Suriname het geval was, stellig en bepaald kunnen worden aangewezen. Deze laatste leden, ofschoon alzoo het voorstel, zoo als het daar ligt, niet kunnende goedkeuren, meenden evenwel, uit hoofde van het bestaande verschil van gevoelen omtrent zulk eene gewigtige zaak, den geachten voorsteller in bedenking te moeten geven, of eene wijziging van zijn voorstel, in den zin van art. 85 van het Reglement van Orde, niet wenschelijk ware, zoodat het hier alleen de benoeming eener commissie zou gelden, die te overwegen had, *of en in welken zin* een adres te dezer zake zou worden aangeboden. Zij vonden tot het opperen van dit denkbeeld te meer vrijheid, omdat de geachte voorsteller, bij de reeds over dit onderwerp gehoudene openbare beraadslaging, zijne bereidwilligheid om, mits slechts het doel eenigermate bereikt wierd, zijn voorstel te wijzigen, vrij duidelijk aan den dag heeft gelegd. Tegen dit laatste denkbeeld is intusschen aangevoerd, dat de Kamer, door tot het in overweging nemen van het voorstel, zoo als dit oorspronkelijk is ingediend, te besluiten, de grenzen omschreven heeft, binnen welke het tegenwoordig onderwerp van beraadslaging zich beperken moet; zoodat wel in het voorstel wijzigingen zouden kunnen worden gebragt, maar dit voorstel niet meer ten eenen male van aard zou kunnen veranderen.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 10den Mei 1847.

Het bovenstaande Verslag aan den voorsteller medegedeeld zijnde, is daarop door den heer *Hoffman* de volgende *Memorie van Beantwoording* ingeleverd.

De ondergeteekende zag met belangstelling het Verslag te gemoet der beoordeeling, in de Afdeelingen te beurt gevallen aan het voorstel dat hij van zijnen pligt heeft geacht aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan te bieden. De beweegredenen daartoe heeft hij reeds vroeger, zoo schriftelijk als mondeling, voor de Kamer blootgelegd. Het gewigt der zaak en de vervulling van zijnen pligt, hadden voor hem de meeste waarde, terwijl

XXV. *Aanbieding van een adres aan Z. M. den Koning wegens het handelverdrag met Belgie gesloten.* (Voorstel van den heer Hoffman.) (Memorie van Beantwoording.)

de wijze van het onderzoek en der behandeling van het voorstel hem meer onverschillig konden zijn.

Hij meende te mogen vertrouwen dat zijne geachte medeleden het eerste met hem zouden eens zijn, en rekende daarom op een gunstig onthaal van zijn voorstel; hij kan dus niet ontveinzen, dat het aan hem ter hand gestelde Verslag van heeren Rapporteurs deze zijne verwachting heeft te leur gesteld. De inhoud daarvan heeft echter zijne overtuiging niet doen wankelen; hij eerbiedigt het gevoelen van allen, die in meening met hem verschillen, maar acht het evenzeer van zijnen pligt, de zijne te blijven voorstaan en te verdedigen, ten einde de beslissing aan de uitspraak der meerderheid over te laten.

In het Verslag van heeren Rapporteurs vindt de ondergeteekende:

1°. eene beoordeeling van zijn geuit gevoelen, *dat het tractaat van handel en scheepvaart, den 29sten Julij* 1846 *tusschen Nederland en Belgie gesloten, vele en zeer gewigtige afwijkingen bevat van de bepalingen, door de wetgevende magt vastgesteld bij de wet van* 19 *Junij* 1845 (Staatsblad *n*°. 28) *en daarom in strijd is met die wet zelve, ook met de bepaling van art.* 2 *van die wet, maar vooral in strijd met art.* 195 *en art.* 106 *der Grondwet;*

2°. eene beoordeeling van het raadzame en doeltreffende der benoeming eener commissie tot het ontwerpen van een adres, als bij het voorstel bedoeld.

Wat het eerste betreft, mag de ondergeteekende niet ontveinzen, dat het hem heeft bevreemd, in het Verslag te lezen, dat *zeer vele* leden zoo aanmerkelijk met hem in gevoelen verschillen, en de uitlegging van art. 57 der Grondwet in dat Verslag ontvouwd voorstaan, en dat slechts *anderen, in sommige Afdeelingen, denkbeelden hebben ontwikkeld, eenigzins meer met de zijne overeenstemmende.* Volgens dat Verslag zou alzoo geen enkel lid volledig zijn gevoelen hebben gedeeld. Bij de openbare beraadslaging van den 4den Mei jl. meende hij het tegendeel te hebben ontwaard; die leden, welke toen verklaarden met hem in te stemmen, moeten dus later in de Afdeelingen een ander gevoelen hebben geuit, of hunne meening moest minder naauwkeurig zijn opgenomen.

Met kracht is meermalen betoogd, hoe er van 1815 tot 1840 bij de Regering eene onmiskenbare strekking heeft bestaan om een autocratisch beheer te vestigen onder grondwettige vormen, en hoe men dien ten gevolge, bij meer dan éééne gelegenheid, grondbeginselen die aan de Grondwet ten eenen male vreemd waren, uit dezelve afgeleid of daaraan opgedrongen heeft. Ook na 1840 is wel eens met bezorgdheid opgemerkt, dat nu en dan blijken gegeven werden van geneigdheid om dienzelfden weg te bewandelen; maar het was den ondergeteekende nog niet gebleken, dat zeer vele leden der Tweede Kamer dergelijke beginselen beleden, zoo als hij nu uit het Verslag schijnt te moeten opmaken, daar het hem voorkomt, dat de uitlegging, strekking en toepassing daarbij aan art. 57 der Grondwet gegeven, daarvan niet zijn vrij te pleiten.

Wij leven onder het bewind der Grondwet. De Staat en de verschillende magten in den Staat zijn daargesteld, verdeeld, geregeld en beperkt bij de Grondwet. Die Grondwet maakt een geheel uit; hare verschillende bepalingen zijn deelen van dat geheel; ieder deel staat in betrekking tot, en in overeenstemming met het ander; het eene kan het andere niet vernietigen; zij beperken elkander wederkeerig. Dit te ontkennen zou strijden met het gezond verstand, zondigen tegen de regelen der uitlegkunde, het staatsverdrag vernietigen en verwarring scheppen.

De ondergeteekende betwist den Koning in het minst de bevoegdheid niet om verdragen te sluiten; art. 57 der Grondwet geeft aan Zijne Majesteit daartoe de bevoegdheid; maar in dat artikel staat immers niet geschreven, dat de Koning, bij het sluiten van verdragen, boven alle wetten, ook boven de Grondwet, is verheven; dat de Koning, die volgens de Grondwet eene beperkte magt heeft, ten dezen opzigte eene onbeperkte magt geniet; dat Zijne Majesteit bij verdragen over de eigendommen Harer onderdanen zoude mogen beschikken, daarbij alleen wetten mogen maken of afschaffen, belastingen opleggen of opheffen? Die uitlegging en uitbreiding aan deze bepaling der Grondwet te geven, wordt naar zijne overtuiging stellig verboden door latere bepalingen van dezelfde Grondwet, en daarin op meer dan éééne plaats te vinden. De zin en bedoeling van deze grondwetsbepaling kan geene andere zijn dan deze, dat het aan den Koning vrijstaat alle verbonden en verdragen te sluiten en te bekrachtigen *alleen*, zoolang Zijne Majesteit handelt binnen de grenzen der magt, Haar uitsluitend opgedragen, doch buiten die grenzen, *met medewerking* van hen, welker medewerking tot die handelingen bij de Grondwet gevorderd wordt.

De ondergeteekende meent het onderrigt ten opzigte der magt van den constitutionnelen Koning der Nederlanden bezwaarlijk te kunnen putten uit de staatsregelingen van 1798, 1801 en 1805, en zich ten aanzien van deze te mogen bepalen bij de eenvoudige opmerking, dat ten deze geene de minste quaestie kan zijn over het invoeren van eenige contrôle der Staten-Generaal over de verdragen waarvan het sluiten aan den Koning alleen is overgelaten, maar wel over de algemeene verpligting van elke grondwettige magt, om, binnen den haar aangewezen kring, de regten te eerbiedigen, welke door de Grondwet aan anderen zijn verleend. Bovendien is de oplossing van het vraagstuk naar zijn oordeel alleen in de Grondwet van 1815 te zoeken, en zoo daaromtrent nog eenige twijfel mogt bestaan, meent hij deze uitlegging van den Graaf van Hogendorp te moeten aannemen (Bijdragen VIIIste deel, pag. 155):

» Bij nadere overweging is het echter blijkbaar, dat bij ons de
» verdragen en verbonden, door de Kroon gesloten, niets kunnen
» inhouden strijdig met de Grondwet, noch met de wetten.

» Ieder Koning, vóór dat hij eenig verdrag of verbond kan
» sluiten, heeft zich bij Zijne inhuldiging aan de Natie verbonden
» met een plegtigen eed. Wij lasschen denzelven hier uit de
» Grondwet in:

» » Art. 53 (nu 52).

» » In deze openbare vergadering wordt aan den Koning de
» » geheele Grondwet voorgelezen, en daarna door denzelven de
» » volgende eed afgelegd:

» » Ik zweer aan het Nederlandsche Volk, dat ik de Grondwet
» » des Rijks steeds zal onderhouden en handhaven, en dat ik
» » daarvan bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel
» » hoegenaamd, zal afwijken of gedoogen dat daarvan afgeweken
» » worde.

» » Ik zweer wijders, dat ik de onafhankelijkheid van het Rijk
» » en de algeheele uitgestrektheid van deszelfs grondgebied met
» » al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de alge-
» » meene en bijzondere vrijheid en de regten van alle mijne on-
» » derdanen en van ieder derzelve zal beschermen en beveiligen,
» » en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en
» » bijzondere welvaart alle middelen zal aanwenden, welke de
» » wetten ter mijner beschikking stellen, zoo als een goed Ko-
» » ning schuldig is en behoort te doen.

» » Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!" "

» Hiermede vervallen alle verdragen en verbonden strijdig met
» de Grondwet, en worden tot niets, alzoo er geene bevoegdheid
» was om dezelve aan te gaan. Moeten er wetten veranderd, of
» moeten er nieuwe wetten gemaakt worden, ingevolge van een
» verdrag, zoo kan dit niet geschieden zonder een voorstel daartoe
» aan de Staten-Generaal, en deze hebben de volmaakste vrijheid
» behouden, om daarin toe te stemmen of niet: — geld of gelds-
» waarde kan er bij geen verdrag toegezegd worden, dan onder
» de voorwaarde van inwilliging der Staten-Generaal, en de vrije
» overweging der zaak door deze is daarmede geenszins belem-
» merd."

In datzelfde betoog laat diezelfde uitlegger dezer Grondwet op pag. 157 volgen:

» Het schijnt dus, dat er in den aard der zaak eene genoeg-
» zame deelneming van de nationale vertegenwoordiging aan het
» sluiten van verdragen en verbonden plaats heeft. De invloed
» der Staten-Generaal op deze handelingen is grooter dan dezelve
» zou zijn, indien de beide Kamers, of eene commissie uit dezelve,
» onmiddellijk deel namen aan die handelingen. De nationale ver-
» tegenwoordiging zou dan eerder ingewikkeld en medegesleept
» kunnen worden, terwijl zij nu vrijblijft om over het verrigte
» te oordeelen, en de voorstellen, daaruit voortvloeijende, in
» overweging te nemen."

En diezelfde uitlegger was lid en voorzitter der commissie met het ontwerpen dezer zelfde Grondwet belast, en als zoodanig eerste onderteekenaar van het Verslag van die commissie, waarin met betrekking tot dit art. 57 (toen 58) deze opmerkelijke woorden gevonden worden:

» Les Princes de Votre Maison exerceront avec sagesse le droit
» de faire la guerre et la paix (art. 57) inhérent à une monarchie
» bien constituée. Nous l'avons pas limité; mais nous osons dire
» à Votre Majesté qu'en nous occupant des prérogatives de la
» Couronne, nous n'avons jamais oublié, combien vous avez à
» coeur la liberté et les droits de la nation.

» Nous pensons que le projet de loi fondamentale donne à la
» Couronne tout le pouvoir que l'essence du Gouvernement mo-
» narchique, l'etendue du territoire et une protection active et
» sûre de tous les droits, de tous les intérêts peuvent faire désirer
» et qu'il trace convenablement les limites que V. M. voudrait
» poser Elle-même à l'autorité d'un monarque qui, dans la suite
» des tems, pourrait ne pas Lui ressembler (art. 58)."

Met het oog hierop meent de ondergeteekende het daarvoor te

XXV. *Aanbieding van een adres aan Z. M. den Koning wegens het handelverdrag met Belgie gesloten.* (Voorstel van den heer Hoffman.)
(Memorie van Beantwoording.)

mogen houden, dat de latere uitleggingen en toepassingen dezer bepaling der Grondwet daarmede in strijd, dwalingen zijn, voortgesproten uit het aannemen van beginselen, vreemd aan de Grondwet, en door die Grondwet zelve gewraakt, en dat de pogingen bij onderscheidene gelegenheden tot herziening der Grondwet aangewend, hebben gestrekt niet tot verandering maar alleen tot verduidelijking dezer bepaling.

De ondergeteekende heeft onder de beweegredenen tot het doen van zijn voorstel ook melding gemaakt van art. 2 der wet van 19 Junij 1845, omdat daarbij, naar zijn oordeel, is vastgesteld, in welke gevallen, op welke wijze en onder welke voorwaarde alleen door den Koning wijziging kan worden toegebragt aan de bepalingen van het tarief bij die wet vastgesteld.

Omtrent het tweede punt van het Verslag acht de ondergeteekende het minder noodig, na deze verdediging van zijn geuit gevoelen, het raadzame en doeltreffende van zijn voorstel zelf breedvoerig te betoogen. Is dit gevoelen gegrond, dan kan het niet wel tegengesproken worden, *dat de leden der Tweede Kamer van die Staten-Generaal deze afwijking van de Grondwet niet onopgemerkt mogen laten*, en is dat oordeel juist, dan zal de gevolgtrekking, daaruit afgeleid, *dat die leden der Tweede Kamer, volgens art. 86 der Grondwet, gehouden zijn hunne bezwaren dienaangaande bij een eerbiedig adres aan den Koning kenbaar te maken*, niet verwerpelijk geacht kunnen worden.

In dat geval toch bestaat er, zoolang de Regering het bij het sluiten, bekrachtigen en blootelijk aan de Tweede Kamer mededeelen van dat verdrag laat berusten, zonder verder eenige voordragt van wet aan de Staten-Generaal te doen, afwijking, immers niet-uitvoering of niet-naleving der Grondwet. — Het kwam den ondergeteekende in dit geval niet noodig voor, om, zoo als door sommige leden in de discussie werd beweerd, tot het in staat van beschuldiging stellen van de ministers, die dat verdrag onderteekenden, te besluiten, vermits de Regering alsnog tot het aanbieden van zoodanig wets-ontwerp en daardoor tot het naleven der Grondwet kan besluiten, zoo als de Graaf van Hogendorp heeft betoogd, dat dit geschieden moet. — Het voorgestelde adres zou de uitnoodiging daartoe kunnen behelzen, en wanneer de Kamer daartoe wilde besluiten, zou de ondergeteekende zich daarmede gaarne vereenigen.

Kan de meerderheid zijner geachte medeleden dit denkbeeld niet goedkeuren, meent zij dat er andere bezwaren in dit verdrag zijn gelegen, welker mededeeling aan de Kroon pligtmatig is, zoo zal hij, gelijk hij reeds in de Vergadering van den 4den Mei heeft verklaard, gaarne zien dat deze in het voorgestelde adres worden opgenomen. Hij heeft zijne bezwaren kenbaar gemaakt: worden deze door de meerderheid niet gedeeld, zoo kan die de hare in de plaats stellen: zijn voorstel bedoelt een eerbiedig adres, den Koning aan te bieden om aan Zijne Majesteit kenbaar te maken de bezwaren voor de Kamer gelegen in het gesloten verdrag. Dat voorstel strekt, zoo hij meent, ter bereiking van het doel bij art. 24 van het Reglement van Orde beoogd. Het onderzoek en het Verslag daarbij voorgeschreven voor alle stukken, van regeringswege ingekomen, heeft zeker ten oogmerk, om die stukken niet onopgemerkt te laten voorbijgaan, maar integendeel de aandacht van de leden der Kamer daarop bepaald te vestigen, en te beter gelegenheid te geven om alle de verpligtingen te vervullen, bij art. 86 der Grondwet opgelegd. Tot die pligtsbetrachting wenscht de ondergeteekende door zijn voorstel, naar zijn vermogen, mede te werken.

's Gravenhage, den 22sten Junij 1847.

M. A. F. H. Hoffman.

De Commissie van Rapporteurs is, na van den inhoud dezer Memorie van Beantwoording kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wordt, en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het voorstel van den heer *Hoffman* beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 25sten Junij 1847.

Modderman.
Van Panhuys.
Schooneveld.
Telting.
De Man.

XXVI. Verlenging van de werking der wet betreffende den invoer van levensmiddelen.

(*Voorstel van den heer van Dam van Isselt en zestien andere leden.*)

De beraadslagingen over dit voorstel komen voor in het verslag der Zitting van 3 Mei 1847. Volgens eene kennisgeving in de Zitting van den 18den Junij, is het door de voorstellers ingetrokken.

---

1. REDEVOERING VAN DEN HEER VAN DAM VAN ISSELT, *uitgesproken bij de indiening van het voorstel op 3 Mei* 1847.

Deze rede is opgenomen in het verslag der zitting van 3 Mei 1847.

---

2. VOORSTEL VAN WET *omtrent het verlengen der werking van de wet betreffende den invoer van levensmiddelen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het in de bestaande omstandigheden noodzakelijk is, om de werking van de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 87), betreffende den invoer van levensmiddelen, tijdelijk verlengd bij de wet van den 30sten October 1846 (*Staatsblad* n°. 60), alsnog te verlengen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De werking van de wet van den 18den December 1845 (*Staatsblad* n°. 87), tijdelijk verlengd bij de wet van den 30sten October 1846 (*Staatsblad* n°. 60) tot op den 1sten October 1847, wordt verder verlengd tot den 1sten October 1851.

Lasten en bevelen, enz.

XXVII. *Buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

XXVII. Buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 14 Mei 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 3den Mei* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij bieden aan U Edel Mogenden hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet, strekkende om, uit aanmerking van dezelfde omstandigheden welke daartoe in 1846 hebben geleid, aan de Maatschappij van Weldadigheid, ook over het thans loopende jaar, eene buitengewone geldelijke bijdrage te bewilligen.

Bij de Memorie van Toelichting, dat ontwerp vergezellende, worden de redenen van het voorstel meer bepaald uiteengezet.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 1sten Mei 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, *om, uit aanmerking van dezelfde omstandigheden welke daartoe in* 1846 *hebben geleid, aan de Maatschappij van Weldadigheid, ook over het loopende jaar, eene buitengewone geldelijke bijdrage te bewilligen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de ongunstige uitslag van den oogst de Maatschappij van Weldadigheid verpligt tot buitengewone uitgaven, om te kunnen voorzien in de voeding der personen die in hare kolonien zijn uitbesteed, krachtens de overeenkomst door de Regering met die instelling aangegaan, en dat het belang van den Staat vordert dat die voorzienning plaats hebbe,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De begrooting van uitgaven voor het *bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven, voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid*, vastgesteld bij art. 5 der wet van den 10den Februarij 1841 (*Staatsblad* n°. 7), wordt *voor het jaar* 1847 vermeerderd met den navolgenden post:

h. Voor tegemoetkoming aan de Maatschappij van Weldadigheid in de buitengewone uitgaven voor voedingsmiddelen voor de bovengenoemde in hare kolonien uitbestede personen. . f 190,000

Art. 2. Ter gedeeltelijke bestrijding der uitgaaf bij art. 1 toegestaan, wordt de 6de afdeeling van het Vde hoofdstuk der Staatsbegrooting over 1847, vastgesteld bij de wet van den 26sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 34), met een 4de artikel aangevuld, onder den titel:

Bijdrage tot tegemoetkoming aan de Maatschappij van Weldadigheid in de buitengewone uitgaven voor voedingsmiddelen der personen die in hare kolonien zijn uitbesteed, krachtens hetgeen met die instelling is overeengekomen.

en daarvoor gebragt eene som van *honderd vijftig duizend gulden* (f 150,000), waardoor de gezegde 6de afdeeling alzoo nader wordt vastgesteld op f 368,000 en het totaal van het hoofdstuk op f 4,354,137.

Art. 3. De middelen van het bijzonder fonds bij art. 1 bedoeld, omschreven bij art. 7 der wet van den 10den Februarij 1841 (*Staatsblad* n°. 7), worden, *voor het jaar* 1847, vermeerderd met den navolgenden post:

d. de gelden welke op de begrooting der Staatsuitgaven voor het Departement van Binnenlandsche Zaken, over 1847, zijn uitgetrokken voor bijdrage tot tegemoetkoming aan de Maatschappij van Weldadigheid in de buitengewone uitgaven voor voedingsmiddelen der personen die in hare kolonien zijn uitbesteed, krachtens hetgeen met die instelling is overeengekomen.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 18), is eene som van f 80,000 beschikbaar gesteld, om de Maatschappij van Weldadigheid te gemoet te komen in de buitengewone uitgaven, welke zij, ten gevolge van het mislukken van den aardappelenoogst van 1845, heeft moeten doen, om te kunnen voorzien in de voeding der personen, die in hare kolonien zijn uitbesteed, krachtens de overeenkomst door de Regering met die maatschappij aangegaan, welke reeds vroeger aan de Staten-Generaal is medegedeeld geworden.

De ongunstige uitslag van den oogst van 1846, welke eene aanzienlijke verhooging der prijzen van vele levensmiddelen heeft veroorzaakt, heeft zich ook in de kolonien der voormelde maatschappij doen gevoelen. Hetzelfde bezwaar, hetwelk die inrigting in het vorige jaar ter voormelde zake ondervond, drukt dus ook nu weder op dezelve, doch thans in eene veel grootere mate, zoowel omdat nu niet alleen, zoo als in 1846 het geval was, in eene aanzienlijk mindere opbrengst van aardappelen, maar ook in die van rogge moet worden voorzien, als doordat het getal der door de Regering uitbestede kolonisten in 1847 veel grooter is dan in 1846; — die beide oorzaken maken het bezwaar te gewigtiger, omdat de prijs der rogge het meest gestegen en de koloniale bevolking het meest toegenomen is in het tijdvak over hetwelk de gelegenheid tot voeding uit de opbrengst van den oogst der kolonien zelve genoegzaam heeft opgehouden, en in die voeding dus bijna uitsluitend door aankoop buiten de kolonien voorzien moet worden.

De in den aanhef dezer vermelde wet van 1 April 1846 is, destijds, door de Tweede Kamer der Staten-Generaal met nagenoeg eenparige stemmen aangenomen. De redenen, die tot hare vaststelling hebben geleid, pleiten ook nu weder voor het verleenen eener tegemoetkoming aan de Maatschappij ter voormelder zake over 1847, waartoe het nevensgaand ontwerp van wet is strekkende; weshalve de Regering vermeent, zich, wat de hoofdzaak betreft, tot vermijding van nuttelooze herhalingen, te kunnen gedragen aan hetgeen zoo in de Memorie van Toelichting als in die van Beantwoording van het Voorloopig Verslag betrekkelijk de aangehaalde wet, is in het midden gebragt, en zich te kunnen bepalen tot de mededeeling der grondslagen van berekening, op welke de bij het nevensgaand ontwerp uitgetrokken cijfers berusten.

Zoo als uit de Memorie van Toelichting der meergemelde wet blijkt, is het verbruik van aardappelen te *Ommerschans* en te *Veenhuizen* van 1 Julij 1844 tot 30 Junij 1845 (welk tijdvak, als een gewoon oogstjaar, ook in 1846 tot punt van vergelijking heeft gediend), na aftrek der poot-aardappelen, voor eene bevolking van 6593 hoofden, geweest:

voor middag-eten	45,785	mudden,
» de broodbakkerij	17,525	»
» veevoeder	5,996	»
» bederf en inmeting afgeschreven . . .	2,296	»
te zamen	71,602	mudden.

XXVII. *Buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid.*
(Memorie van Toelichting.)

Op den 1sten Maart 1847 bedroeg het getal der voormelde kolonisten 7977.

Voor dat getal zou, over het jaar van 1 Julij 1846 tot 30 Junij 1847, in dezelfde verhouding als de zoo even opgegevene, wat de voeding der kolonisten betreft, doch met gelijkstelling voor beide jaren van het benoodigde voor veevoeder en verlies door bederf en inmeting, vereischt worden:

voor middag-eten	55,396	mudden,
» de broodbakkerij	21,204	»
» veevoeder	5,996	»
» bederf en inmeting	2,296	»
te zamen	84,892	mudden.
De oogst van 1846 te *Ommerschans* en te *Veenhuizen* heeft, na aftrek der pootaardappelen, opgeleverd	32,452	»
zoodat er een tekort bestaat van	52,440	mudden.

of ongeveer 41/60 der vermoedelijke behoefte voor de voeding en de broodbakkerij voor het geheele oogstjaar.

Tot aanvulling daarvan zou in gewone tijden, wanneer de prijs der aardappelen op f 1 per mud kan worden gerekend, vereischt worden . . . f 52,440

of — aannemende, even als bij de berekeningen voor 1846 is gedaan, dat de Maatschappij in het thans loopende oogstjaar uit hare middelen eene gelijke som als in het oogstjaar van 1844—1845 afzondert tot aankoop van aardappelen of van hetgeen dezelve vervangt, — na aftrek dier som, ad. . . . 7,300

f 45,140

Intusschen veroorzaakt de duurte der levensmiddelen, welke in vervanging der ontbrekende aardappelen moeten worden aangekocht, eene veel grootere uitgaaf.

Daartoe toch wordt vereischt:

a. voor het middag-eten, ter vervanging van 37,854 mudden of $41/_{60}$ van de hiervoren berekende behoefte over het geheele jaar, wannneer die vervanging geschiedt door:

witte of gele erwten, 6309 mudd., à f 10.90 p. mud. f	68,768.10
grove gort, 6309 mudden, à f 13 per mud	82,017.00
paardenboonen, 7571 mudden, à f 12.20 per mud.	92,366.20
	f 243,151.30

of gemiddeld, wanneer de voeding regelmatig door de drie gemelde spijzen wordt afgewisseld . . . f 81,050.43

Wanneer hierin door aankoop van aardappelen tegen den gewonen prijs van f 1 per mud had kunnen worden voorzien, dan zou de uitgaaf hebben beloopen . . . 37,854.00

zoodat de andere voormelde levensmiddelen eene meerdere uitgaaf veroorzaken van. . . . f 43,196.43

b. voor de broodbakkerij ter vervanging van 14,490 mudden of $41/_{60}$ der hiervoren berekende behoefte over het geheele jaar, 4140 mudden rogge, à f 14.20 per mud . . . f 58,788.00

terwijl de ontbrekende aardappelen tegen f 1 per mud zouden gekost hebben . . . 14,490.00

zoodat de rogge eene meerdere uitgaaf vordert van f 44,298.00

De vervanging der aardappelen, voor het veevoeder te kort komende, kan geschieden zonder meerdere uitgaaf dan die gelijkstaat met f 1 per mud aardappelen, en is dus reeds begrepen in de voormelde berekening van het deficit, hetwelk door aankoop van de ontbrekende aardappelen tegen dien prijs, indien die aankoop kon plaats hebben, zou worden te weeg gebragt.

Het vermoedelijk nadeel voor de Maatschappij ter zake van den aardappelen-oogst wordt dus geraamd wegens:

a. het tekort op de benoodigde hoeveelheid van die vrucht (na aftrek eener som gelijk aan die in het jaar van 1 Julij 1844 — 30 Junij 1845 besteed tot aanvulling van het benoodigde) berekend tegen f 1 per mud. . . . f 45,140.00

b. hetgeen de levensmiddelen voor middag-eten, en de rogge voor de broodbakkerij meer zullen kosten dan de door dezelve te vervangen hoeveelheid aardappelen, berekend tegen f 1 per mud, gekost zouden hebben . . . 87,494.43

te zamen. . . f 132,634.43

Voorts zijn, van 1 Julij 1844 tot 30 Junij 1845, voor 6593 hoofden bij de gestichten te *Ommerschans* en te *Veenhuizen* benoodigd geweest 9253 mudden rogge, welke toen zijn verkregen:

a. uit de opbrengst van den oogst in 1844. . 5,061 mudden,

b. door voorraad in magazijn van den oogst van 1843 of door aankoop tegen f 5 per mud. . 4,192 »

welke laatste hoeveelheid dus door de Maatschappij uit eigen middelen aan den oogst van 1844 is toegevoegd, en haar is te staan gekomen op eene geldswaarde van f 20,960.

Voor 7977 hoofden zou over het jaar van 1 Julij 1846 tot 30 Junij 1847, in dezelfde verhouding (onbegrepen hetgeen hiervoren reeds is berekend als te moeten strekken ter vervanging van ontbrekende aardappelen voor de broodbakkerij), benoodigd zijn . . . 11,195 mudden,

De oogst van 1846 heeft bij de gestichten te *Ommerschans* en te *Veenhuizen* opgebragt . . . 4,134 »

Voor de ontbrekende . . . 7,061 mudden,

zal bij aankoop besteed moeten worden, à f 14.20 per mud . . . f 100,266.20

of — aannemende, dat de Maatschappij in het thans loopende oogstjaar uit hare middelen eene gelijke som als in dat van 1844 — 1845 afzondert tot aanvulling van het tekort, hetwelk de opbrengst van den oogst laat bestaan — na aftrek der boven gemelde som van . . . 20,260.00

f 79,306.20

Wanneer men hierbij voegt het nadeel ter zake van den aardappelen oogst hiervoren berekend op. 132,634.43

dan blijkt, dat de voorziening in het tekort, door den ongunstigen uitslag van den oogst van 1846, zoo voor de aardappelen als voor de rogge, veroorzaakt voor de voeding der bovengemelde 7977 personen, voor de Maatschappij eene buitengewone uitgaaf kan ten gevolge hebben ten beloope van . . . f 211,940.63

Intusschen is dit slechts eene raming, terwijl het voor alsnog onzeker is, eensdeels, of de prijzen op de berekende hoogte zullen blijven, en anderdeels, of de bevolking in het meer gunstig jaargetijde niet zal verminderen.

In dezen staat van zaken en vermits er geen sprake kan zijn van eene verschuldigde schadeloosstelling, maar slechts van eene, door den drang der omstandigheden gebillijkte, tegemoetkoming in een nadeel waarin de Maatschappij niet bij magte is uit eigen middelen te voorzien, heeft de Regering gemeend het maximum dier tegemoetkoming bij het nevensgaand ontwerp van wet te moeten stellen op f 190,000, in de hoop, dat de omstandigheden eene zoo gunstige wending zullen nemen, dat de maatschappij met die bijdrage genoegzaam zal geholpen zijn, terwijl indien die wending zoo voordeelig mogt wezen, dat de buitengewone uitgaven der Maatschappij over het jaar van 1 Julij 1846 tot 30 Junij 1847 beneden f 190,000 bleven, de Regering, bij de uitbetaling der tegemoetkoming, welke bij gedeelten zal plaats hebben, zou zorgen, dat niet meer verstrekt worde, dan werkelijk buitengewoon zou zijn uitgegeven ter zake van het onderwerp bij de wet bedoeld; iets waarvan de beoordeeling, even als ten aanzien der tegemoetkoming over 1846 het geval is geweest, aan de Regering blijft voorbehouden, waaruit voortvloeit, dat, nadat deze zich op eene overtuigende wijze van het werkelijk bestaan der buitengewone uitgaven zal verzekerd hebben, bij een besluit des Konings zal worden bepaald hoeveel, ter zake bij de wet bedoeld en uit het bij dezelve beschikbaar gestelde, aan de Maatschappij zal worden uitbetaald: — om deze redenen zijn, even als bij de wet van den 1sten April 1846 *Staatsblad* n°. 18), bij art. 1 gebezigd de woorden: *» tegemoetkoming aan de Maatschappij van Weldadigheid in"* enz., ook ter voorkoming dat de Algemeene Rekenkamer anders, ter

XXVII. *Buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid.* (Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

verevening der uitgaaf, welligt tot staving dat de aanvraag tot betaling werkelijk buitengewone uitgaven van de zijde der Maatschappij ten onderwerp zoude hebben, zoodanige bepaalde bewijsstukken zou kunnen vorderen, welke het, bij eene algeheele vermenging van gewone en buitengewone behoeften tot voeding van plus minus 8000 menschen, en bij de volstrekte onmogelijkheid om dit een en ander van elkander af te scheiden, in eenen strikten zin niet doenlijk is te leveren.

Overigens heeft men gemeend, zoo wat den considerans als het 1ste artikel van het wets-ontwerp betreft, de redactie te kunnen volgen der meergenoemde wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 18).

De tegemoetkoming bij de zoo even gemelde wet toegestaan, is werkelijk, zoo als bij de Memorie van Toelichting derzelve is verondersteld geworden, bestreden kunnen worden uit de middelen, welke het bijzonder fonds, ingesteld bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), over 1846 opleverde. Dit zal echter met opzigt tot de thans aangevraagde tegemoetkoming op verre na niet kunnen plaats hebben uit de middelen van het gezegde fonds over 1847.

Het bedrag van het gedeelte dier middelen hetwelk tot voldoening der voorgestelde tegemoetkoming over 1847 aangewend zal kunnen worden, kan op dit oogenblik niet juist berekend en voor 's hands op niet meer dan f 40,000 geraamd worden. Die middelen behooren dus met eene som f 150,000 te worden aangevuld; ten dien einde wordt, bij het 2de artikel van het wets-ontwerp, de 6de afdeeling der begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken over 1847 met laatstgemelde som, door bijvoeging van een nieuw artikel, verhoogd; terwijl het alzoo op die begrooting ter dezer zake uitgetrokkene, in verband tot den inhoud van art. 7 der voormelde wet van den 10den Februarij 1844, bij art. 3 van het ontwerp, aan de middelen van het bedoelde fonds voor het jaar 1847 wordt toegevoegd.

Men stelt zich voor, dat het voormelde bedrag van f 150,000 uit de gewone middelen der schatkist over 1847 gevonden zal kunnen worden. Mogt dit echter, wanneer de uitkomsten der ontvangsten over dat jaar bekend zullen zijn, onverhoopt blijken niet het geval te wezen, alsdan zal daarin later bij de wet moeten worden voorzien.

---

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 12 *Mei* 1847.

In den aanvang van het vorige jaar werd van regeringswege de medewerking der Staten-Generaal ingeroepen tot het voldoen aan een verzoek van het bestuur der Maatschappij van Weldadigheid, om voor die instelling eene buitengewone geldelijke bijdrage van den Staat te erlangen. De aanleiding tot dit verzoek was in het mislukken van den aardappelen-oogst van 1845 en den daardoor veroorzaakten hoogeren prijs der andere levensmiddelen gelegen. Ten gevolge van die ongunstige omstandigheden zag zich de Maatschappij, om te voorzien in de voeding der personen, die, krachtens de vroeger door de Regering met haar aangegane overeenkomst, in hare kolonien zijn uitbesteed, tot belangrijke, buitengewone uitgaven genoodzaakt, welke zij uit eigene middelen niet kon bestrijden. Even als de Regering, toonde zich de Tweede Kamer destijds geneigd, om de gevraagde tegemoetkoming te verleenen, en zulks te meer, omdat de som van f 80,000, waarop die tegemoetkoming geraamd was, geheel gevonden kon worden uit het batig slot over 1844 tot 1846 van het bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven, voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid; welk bijzonder fonds bij art. 4 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) is ingesteld. Werkelijk werd dan ook bij de wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 18) de verlangde tegemoetkoming op den aangeduiden voet toegestaan.

Ongelukkig echter heeft, volgens de regeringsvoordragt, die bij Koninklijke boodschap van den 1sten Mei jl. is ingezonden, hetzelfde bezwaar, hetwelk de Maatschappij van Weldadigheid in 1846 ondervond, zich voor het tegenwoordige jaar op nieuw en wel in veel grootere mate doen gevoelen, daar thans niet alleen de aardappelen-oogst zeer veel minder dan gewoonlijk heeft opgebragt, maar ook in het gemis der tot voeding vereischte hoeveelheid rogge tegen zeer hooge prijzen moet worden voorzien, terwijl nog daarenboven het getal der door de Regering uitbestede kolonisten in 1847 veel grooter is dan in 1846. Het geldelijk tekort, dat dien ten gevolge, wat de voeding dier kolonisten betreft, waarschijnlijk voor de Maatschappij van Weldadigheid zal ontstaan, wordt in de Memorie van Toelichting, tot het thans ingezonden wets-ontwerp behoorende, op f 211,940.63 berekend. Vermits de Maatschappij ook thans niet bij magte is, om uit eigene middelen die meerdere uitgave te bestrijden, heeft de Regering gemeend weder het voorstel tot het verleenen eener buitengewone geldelijke bijdrage van den Staat te moeten doen, welke geldelijke bijdrage echter door haar bij het tegenwoordig wets-ontwerp niet op het volle bedrag van het geraamde tekort, maar op het maximum van f 190,000 is gesteld, daarbij uitgaande van het denkbeeld, dat hier geen sprake kan zijn van eene verschuldigde schadeloosstelling, maar alleen van eene door den drang der omstandigheden gebillijkte tegemoetkoming. Terwijl alzoo de aangevraagde som ditmaal meer dan eens zoo groot is, als die in 1846 toegestaan, onderscheidt de tegenwoordige voordragt zich van de vroegere ook daarin, dat tot voldoening der voorgestelde tegemoetkoming slechts voor een betrekkelijk gering gedeelte de middelen worden aangewezen, welke het bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) ingestelde bijzondere fonds oplevert. De Regering is van meening, dat uit dat fonds voor het gezegde doel voor 's hands niet wel meer dan f 40,000 zullen kunnen worden aangewend, en heeft alzoo voorgesteld, om wel de middelen van het fonds voor het jaar 1847 hier weder beschikbaar te stellen, maar tevens om, tot bestrijding der ontbrekende f 150,000, een nieuw artikel tot dat bedrag te brengen onder de 6de afdeeling van het Vde hoofdstuk der Staatsbegrooting over 1847, vastgesteld bij de wet van den 25sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 34), en alzoo deze Staatsbegrooting met de genoemde som te verhoogen.

§ 1. Bij de overweging van het alzoo voorgedragen wets-ontwerp in de Afdeelingen der Kamer heeft men algemeen erkend, ligt te kunnen bevroeden, dat de Maatschappij van Weldadigheid zich, ten gevolge van het gedeeltelijk mislukken van den oogst van 1846 en van den zeer hoog gestegen prijs der levensmiddelen, wat de voeding der in hare kolonien door de Regering uitbestede personen betreft, in nog bezwarender omstandigheden bevindt, dan in het vorige jaar. Men stemde tevens toe, dat, indien aan het algemeen belang ontleende redenen in 1846 tot het verleenen eener buitengewone tegemoetkoming aan de Maatschappij hadden doen besluiten, diezelfde redenen thans konden medebrengen, om nog eenmaal, bij wijze van uitzondering, eene geldelijke opoffering voor die instelling te doen. Doch velen gevoelden zich tevens gedrongen tot de verklaring, bezwaarlijk tot het verleenen van het gevraagde hulpbetoon, hetwelk dan toch eene aanzienlijke meerdere uitgave uit 's Rijks kas zou na zich slepen, te zullen kunnen besluiten, indien niet *eensdeels* meerdere zekerheid gegeven wierd, dat niet voortaan bij elke buitengewone gelegenheid zulk een last voor dit doel aan de schatkist zou worden opgelegd, *anderdeels*, van regeringswege zoodanige mededeelingen gedaan en inlichtingen gegeven wierden, waaruit het werkelijk bestaan der behoefte duidelijker en vollediger dan thans het geval is, aan de Kamer zou kunnen blijken.

§ 2. Wat het eerste punt betreft, heeft men zich wel moeten herinneren, dat, bij gelegenheid der aanvrage tot het verleenen eener buitengewone tegemoetkoming aan de Maatschappij van Weldadigheid voor 1846, de Regering te kennen gegeven heeft, dat die Maatschappij een alomvattend plan tot afdoende voorziening in haren finantielen toestand had ontworpen, en dat over die te nemen maatregelen ernstige overwegingen bij de Regering plaats hadden. Te gelijk werd daarbij het uitzigt geopend, dat welligt in de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal te dien opzigte een voorstel zou worden gedaan. Deze toezegging gaf aanleiding, dat, in verband daarmede, aan het slot van het Algemeen Verslag van de zijde dezer Kamer wegens het ontwerp van 1846, de wensch wierd uitgedrukt, dat dergelijk hulpbetoon, als waartoe de toen aanhangige wet strekken moest, in het vervolg, ook bij minder voordeelige oogsten, niet meer noodig zijn zou. Niet slechts ziet men zich thans in die verwachting teleur gesteld; maar men heeft tevens met bevreemding opgemerkt, dat in de Memorie van Toelichting, tot het tegenwoordig wets-ontwerp behoorende, over dat alomvattend plan en het deswege te doen voorstel het stilzwijgen wordt bewaard. Men moet mitsdien thans vragen, waarin de afdoende maatregelen tot voorziening in den finantielen toestand der Maatschappij, waarover in 1846 gehandeld werd en die natuurlijk de behoefte aan buitengewone subsidien uit 's Rijks kas voor die instelling zouden verminderd hebben, zouden hebben bestaan; voorts of er nog waarschijnlijkheid aanwezig is dat aan het toen beraamde plan gevolg zal worden gegeven; en zoo ja, wanneer men dan het toegezegde voorstel der Regering te dier zake kan te gemoet zien?

§ 3. Niet minder heeft het bevreemding verwekt, dat, ter gelegenheid der tegenwoordige voordragt, de Regering zich volstrekt

XXVII. *Buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

niet heeft uitgelaten over eene andere aangelegenheid, die mede in 1846 ter sprake is gekomen, en met het tweede der hiervoren aangeduide punten, de noodzakelijkheid namelijk om omtrent het werkelijk bestaan der behoefte en dus ook omtrent den geldelijken toestand van het reeds meer dan eenmaal genoemde bijzondere fonds nader ingelicht te worden, in naauw verband staat. Destijds was namelijk oplettend gemaakt op het bepaalde bij art. 9 van de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), inhoudende, dat de jaarlijksche rekening van het bijzonder fonds, na door de Algemeene Rekenkamer afgesloten te zijn, telken male aan de Staten-Generaal zou worden medegedeeld. Uit het Regerings-antwoord bleek, dat die rekening, voor zooveel het jaar 1844 betrof, op dat tijdstip, dat is in de eerste maanden van 1846, reeds bij de Algemeene Rekenkamer was ingezonden, en dat alleen een gering verschil, hetwelk nog niet vereffend had kunnen worden, de afsluiting en dien ten gevolge de mededeeling aan de Staten-Generaal had vertraagd. Sedert die verzekering is reeds meer dan een jaar verloopen, en echter is deze rekening van 1844 nog niet bij de Kamer ontvangen. Men heeft zich de reden daarvan niet kunnen verklaren, daar men toch niet veronderstellen kan, dat het geringe verschil waarvan in 1846 gewag werd gemaakt, ook thans nog niet vereffend zou zijn, en dus de afsluiting nog altijd niet plaats zou hebben gehad. Intusschen stelt men van de zijde der Kamer grooten prijs op het bezit dezer rekening, die toch meer dan iets anders geschikt zou zijn, om met opzigt tot de volstrekte behoefte aan de aangevraagde buitengewone bijdrage het noodige licht te verschaffen. Men moet dan ook op het spoedig mededeelen van dit stuk of ten minste op het erlangen van nadere opheldering wegens het achterblijven daarvan ernstig blijven aandringen; terwijl men dan tevens, zoowel uit het aangeduide oogpunt, als in het belang der regelmatige uitvoering eener eenmaal vastgestelde wetsbepaling, iets stelligs wegens de rekening over 1845 wenscht te vernemen, welke laatste insgelijks reeds sedert maanden ter afsluiting aan de Algemeene Rekenkamer moet zijn ingezonden.

§ 4. Natuurlijk zou, ook indien de Kamer in het bezit ware der beide rekeningen van het bijzonder fonds over 1844 en 1845, daaruit nog niet met voldoende zekerheid worden opgemaakt, of de middelen van dat bijzonder fonds over 1847 werkelijk zullen toelaten, om daaruit f 40,000 voor de thans noodzakelijk geachte bijdrage aan te wenden, en zoo ja, of dat bedrag niet nog zou kunnen worden vermeerderd en dus ook het aangevraagde buitengewone subsidie uit de begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken in die evenredigheid eene inkrimping zou kunnen ondergaan. Uit hetgeen daaromtrent in de Memorie van Toelichting, tot het tegenwoordig ontwerp behoorende, voorkomt, laat zich afleiden, dat de Regering zelve te dezer zake nog in onzekerheid verkeert. Men verlangt dus ook omtrent dit punt eenige nadere opheldering.

§ 5. Zonder voorts de juistheid der berekeningen te willen betwisten, die in de Memorie van Toelichting worden medegedeeld, om aan te toonen, dat de bestaande ongunstige omstandigheden voor de Maatschappij van Weldadigheid, tot voeding der in hare kolonien uitbestede personen, over 1847 eene buitengewone uitgave van f 211,940.63 ten gevolge kunnen hebben, meent men toch te moeten aanmerken, dat bij deze berekeningen enkel het mislukte gedeelte van den oogst, met name dien van aardappelen en rogge, in aanslag wordt genomen. Men vraagt dien ten gevolge, of hetgeen de kolonien der Maatschappij aan voortbrengselen van den landbouw in 1846 hebben opgeleverd, uitsluitend voor eigen gebruik is benoodigd en bestemd geweest, dan wel of ook een gedeelte daarvan zoo als bijv. boekweit en haver, verkocht is kunnen worden? Is dit laatste het geval geweest, dan moet de evenredig betere oogst van die veldvruchten en vooral derzelver hoogere verkoopprijzen eene gedeeltelijke vergoeding hebben opgeleverd voor het verlies of gemis, dat met opzigt tot de aardappelen en rogge bestond; en wenscht men dus te weten, of het genot dier vergoeding geen invloed heeft kunnen uitoefenen op de hier vooruitgezette cijfers.

§ 6. Nog eene aanmerking van anderen aard is ten aanzien der tegenwoordige voordragt gemaakt. Zij zou, indien zij de goedkeuring der wetgeving verwierf, het gevolg hebben, dat het cijfer der Staatsbegrooting voor 1847 met de aanzienlijke som van f 150,000 wierd vermeerderd, zonder dat tevens middelen wierden toegestaan, om die verhooging van uitgaven te bestrijden. De Regering geeft omtrent dit punt in de Memorie van Toelichting alleen te kennen, dat zij zich voorstelt, dat het voormelde bedrag uit de gewone Middelen der schatkist over 1847 gevonden zal kunnen worden, doch dat, wanneer dit onverhoopt blijken mogt het geval niet te wezen, daarin later bij de wet zou moeten worden voorzien. Men wenscht, naar aanleiding van dit gezegde, eenigzins nader de gronden te kennen, waarop de gunstige verwachting der Regering ten aanzien van de uitkomst der begrooting van 1847 steunt. Te meer moet men daarop prijs stellen, omdat eene versche ondervinding bewezen heeft, dat door eene loopende begrooting met meer of min aanzienlijke nieuwe uitgaven te bezwaren, waarvoor niet tevens de middelen tot dekking worden aangewezen, ligt, tegen de vroegere verwachting aan, het oorspronkelijk evenwigt tusschen de inkomsten en uitgaven van een dienstjaar verbroken wordt.

Ten aanzien van de redactie van het wets-ontwerp zijn de volgende aanmerkingen in het midden gebragt:

In den *considerans* wordt enkel vermeld, dat de ongunstige uitslag van den oogst de Maatschappij van Weldadigheid verpligt tot buitengewone uitgaven, om te kunnen voorzien in de voeding der in hare kolonien door de Regering uitbestede personen, en dat het belang van den Staat vordert, dat die voorziening plaats hebbe. Deze overweging kan geacht worden enkel te slaan op de artt. 1 en 3 der wet, en niet ook op art. 2, waar van eene bijdrage uit de Staatsbegrooting tot tegemoetkoming in de bedoelde buitengewone uitgaven sprake is. Sommigen hebben dus gemeend, dat indien art. 2 in de wet behouden blijft, de considerans uit dat oogpunt zou moeten worden aangevuld, liefst met de eene of andere bijvoeging, waaruit het geheel exceptionele van den rijksonderstand in het oog zou vallen.

Art. 1. De wijze, waarop in dit artikel de tegemoetkoming voor de Maatschappij als een bijgevoegde post van de begrooting van uitgaven voor het bijzonder fonds, zoo als die begrooting bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) is vastgesteld, onder de afzonderlijke letter *h* wordt uitgetrokken, heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of van dien post van f 190,000 ook af- en overschrijving op de overige posten dezer begrooting, bij de genoemde wet onder de letters *a* tot *g* vermeld, zou kunnen plaats hebben. Het zal wel geen betoog behoeven, dat zulk eene af- en overschrijving ten eenen male met de bedoeling strijdig zou zijn en allezins afkeuring verdienen zou. Men meende zelfs, dat geen der op de bedoelde begrooting gebragte posten voor af- en overschrijving vatbaar was, en vertrouwde, dat dit gevoelen ook door de Regering werd gedeeld. De ondervinding, die men, vooral ook in den laatsten tijd, ten aanzien van het gebruik maken van dit middel heeft verkregen, heeft echter aanleiding gegeven tot het verlangen, om ten aanzien van dit punt, voor zooveel de aangevraagde tegemoetkoming betreft, zekerheid te verwerven, zijnde men zelfs niet vreemd van het denkbeeld, dat eene uitdrukkelijke bepaling te dezer zake in het wets-ontwerp wenschelijk was.

De som van f 190,000 in dit artikel zal, even als de sommen van f 368,000 en f 4,354,137 in art. 2, niet enkel in cijfers, maar ook in letters moeten worden uitgedrukt. In vroegere wetten van dezen aard werd zulks gewoonlijk in acht genomen.

Artt. 2 en 3. Om alle dubbelzinnigheid weg te nemen, of bij de tegemoetkoming ook sprake was van iets wat met de Maatschappij was overeengekomen, hetgeen een ten eenen male onjuist denkbeeld zou zijn, acht men in de 2de alinea van art. 2 en in dezelfde alinea van art. 3 eene kleine omzetting der woorden wenschelijk. Op beide plaatsen zou men gelezen willen hebben: » Bijdrage tot tegemoetkoming aan de Maatschappij van Weldadigheid in de buitengewone uitgaven voor voedingsmiddelen der personen, die, *krachtens hetgeen met die instelling is overeengekomen, in hare kolonien zijn uitbesteed.*"

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 10den Mei 1847.

Dit verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 12den Mei 1847, de navolgende *Memorie van Beantwoording* ontvangen.

§ 1. De Regering heeft met genoegen ontwaard, dat men in de Afdeelingen algemeen heeft erkend ligt te kunnen bevroeden, dat de Maatschappij van Weldadigheid zich, ten gevolge van het gedeeltelijk mislukken van den oogst van 1846 en van den zeer hoog gestegen prijs der levensmiddelen, wat de voeding der in hare kolonien door de Regering uitbestede personen betreft, in nog bezwarender omstandigheden bevindt dan in het vorige jaar, en dat tevens wordt toegestemd, dat de redenen, welke in 1846 tot het verleenen eener buitengewone tegemoetkoming aan de Maatschappij hebben doen besluiten, ook thans kunnen medebrengen om nog eenmaal, bij wijze van uitzondering, eene geldelijke opoffering voor die instelling te doen.

XXVII. *Buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid.* (Memorie van Beantwoording der Regering.)

Het is der Regering echter niet mogelijk de door vele leden gevraagde meerdere zekerheid te geven, dat niet voortaan bij elke buitengewone gelegenheid zulk een last voor het voormelde doel aan de schatkist zou worden opgelegd. Dit toch zou geheel en al afhangen, eensdeels, van den aard, den omvang en de gevolgen van zoodanige *buitengewone* omstandigheden als zich zouden voordoen, welke het den mensch niet gegeven is te voorzien, en anderdeels, van de hulpbronnen welke alsdan ter beschikking der Maatschappij zouden staan. Dit echter kan de Regering verzekeren, dat niet anders dan bij de wet tot nadere tegemoetkoming zou worden besloten, en dat zij tot het doen eener voordragt daartoe nimmer anders zou besluiten, dan wanneer zij zich van de onvermijdelijkheid daarvan overtuigd zou hebben. Daar nu, bij iedere zoodanige voordragt, tot welke onverhoopt aanleiding mogt ontstaan, voor de Staten-Generaal de gelegenheid zal aanwezig zijn, om de al of niet gegrondheid daarvan bepaaldelijk te overwegen, zoo behoeft de onzekerheid der toekomst geenen nadeeligen invloed uit te oefenen op de beoordeeling van het wetsontwerp, hetwelk uitsluitend in het tegenwoordige voorziet, waarvan de noodzakelijkheid in den bestaanden staat van zaken wordt erkend, en door hetwelk men in geen opzigt voor de toekomst gebonden wordt.

Ten aanzien van het verlangen naar zoodanige mededeelingen en inlichtingen, waaruit het werkelijk bestaan der behoefte duidelijker en vollediger dan thans het geval is, aan de Kamer zou kunnen blijken, vermeent de Regering ook thans weder de verzekering te moeten herhalen, welke zij bij de Memorie van Beantwoording van het Voorloopig Verslag betrekkelijk het ontwerp der wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 18) heeft gegeven, dat de kennisneming der laatst afgesloten balansen van de Maatschappij over 1843, 1844 en 1845, welke, naar aanleiding der met haar geslotene overeenkomst, aan de Regering zijn overgelegd, deze volkomen heeft overtuigd, dat het der Maatschappij ten eenen male onmogelijk is, om in de bestaande behoefte uit eigen middelen te voorzien zonder nieuwe schulden te maken, tot het aangaan van welke de Regering vermeent hare toestemming niet te moeten verleenen, omdat er in den tegenwoordigen staat van zaken, geen bepaald uitzigt is op middelen tot kwijting van hetgeen opgenomen zou moeten worden.

Overigens bevroedt men niet, welke inlichtingen nog verder gevoegd zouden kunnen worden bij de omstandige opgaven en berekeningen in de Memorie van Toelichting voorkomende tot staving der raming van de buitengewone uitgaven, tot welke de Maatschappij, ten gevolge van den ongunstigen uitslag van den oogst over 1846, gedwongen is, om te kunnen voorzien in de voeding der personen door de Regering in hare kolonien uitbesteed.

§ 2. De beraadslagingen over het plan door de Maatschappij ontworpen om haren finantielen toestand te verbeteren, zijn geenszins afgebroken, hoewel die nog niet tot genoegzame rijpheid zijn gekomen, om deswege eene voordragt te kunnen doen; terwijl de verandering, welke de stand der renten in den laatsten tijd heeft ondergaan, op de verdaging van een eindbesluit in dezen van overwegenden invloed is. Doch welke ook de uitkomst dier beraadslagingen moge zijn, is het niet te verwachten, dat het gevolg daarvan zou kunnen zijn, dat de Maatschappij zich daardoor, althans in de eerste jaren, in staat gesteld zou zien, om uit eigene middelen, in behoeften te voorzien van zoo grooten omvang als die welke thans aanwezig zijn.

§ 3. De rekening over 1844 van het fonds ingesteld bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), welke binnen den bij die wet bepaalden termijn aan de Algemeene Rekenkamer is ingezonden, is eerst in de laatste helft der jongstverloopen maand April, opgenomen en gesloten, van haar bij de Regering terug ontvangen. Daar men gegronde reden had om te vertrouwen dat ook de rekening over 1845, welke den 29sten December ll. aan de Algemeene Rekenkamer is ingezonden, binnen zeer korten tijd zou worden opgenomen en gesloten, zoo had men de rekeningen over de beide jaren te gelijk aan de Staten-Generaal willen inzenden. Intusschen is alsnu aan het te kennen gegeven verlangen voldaan door de inzending der rekening over 1844.

§ 4. De rekening van het fonds over 1845 zal, zoo men vertrouwt, worden gesloten met een batig saldo ten bedrage van f 61,979.36½.

Voor zooverre men den stand van het fonds over 1846 op dit oogenblik kan nagaan, meent men het batig slot over dat jaar te kunnen ramen op plus minus . . . . f 18,000.00
en voor zooveel men thans reeds eenige berekening kan maken van het beloop der ontvangsten van het

Transporteren f 18,000.00

Per transport f 18,000.00
fonds in het nu loopende jaar 1847, kunnen deze geschat worden op plus minus 562,000.00

In 1847 zal dus mogelijk beschikt kunnen worden over plus minus . . . . f 580,000.00
De gewone uitgaven daarentegen kunnen geraamd worden voor 1847 te zullen beloopen p. m. . . . f 520,000.00

Het is dus mogelijk dat het fonds op ultimo December 1847, voor zooveel de gewone ontvangsten en uitgaven aangaat, zal sluiten met een batig saldo van p. m. . . . . f 60,000.00

Daar de werkelijke uitkomst over 1847 intusschen nog geheel onzeker is en afhangt van den telkens afwisselenden stand der koloniale bevolking en van de meer of minder spoedige voldoening van het door de gemeenten verschuldigde, zoo zou het gewaagd zijn, en zou men zich te leur gesteld kunnen zien, wanneer men bij het wets-ontwerp op eene grootere bijdrage uit het fonds dan van f 40,000 in de bij dat ontwerp vermelde som van f 190,000 rekende.

§ 5. De voortbrengselen van den landbouw der kolonien in 1846 zijn uitsluitend voor eigen gebruik benoodigd en bestemd geweest; daarvan is dan ook niets verkocht kunnen worden.

§ 6. Het jaar is niet genoeg gevorderd, om, ten aanzien van de inkomsten van de schatkist over 1847, in bijzonderheden te kunnen treden.

De vermeerdering der begrooting van dat jaar met f 150,000 is geoordeeld niet zoo aanzienlijk te zijn, om tevens al dadelijk de aanwijzing van middelen te vereischen, vindende men in vroegere wetten, en nog laatstelijk in die tot verhooging der Staatsbegrooting voor de renten der kapitalen, opgenomen tot goedmaking der kosten van de droogmaking van het Haarlemmermeer, bij deze Kamer aangenomen, verscheidene voorbeelden, dat uitgaven zijn toegestaan, terwijl de voorziening in de middelen aan latere overwegingen is overgelaten.

Zonder nu zoodanig stelsel in alle gevallen voor te staan, heeft de Regering in het tegenwoordige en voor eene niet bijzonder aanzienlijke verhooging ook geene afdoende redenen gevonden, om anders te handelen dan nog zoo onlangs heeft plaats gehad, en zulks te minder, vermits de uitzigten, die haar op de bijdragen uit de geldmiddelen der overzeesche bezittingen over dit jaar geopend zijn, het vertrouwen bij de Memorie van Toelichting aan den dag gelegd, reeds eenigzins kunnen bevestigen.

Ten aanzien der aanmerkingen op de redactie van het wetsontwerp gemaakt, aan welke niet, blijkens de hierbij overgelegde nota van wijzigingen, is voldaan, vermeent men het volgende te moeten opmerken.

Wanneer, zoo als door sommige leden is verlangd, in den considerans uitdrukkelijk wierd vermeld, waarom de te verstrekken tegemoetkoming, voor een gedeelte, door verhooging der Staatsbegrooting gevonden moet worden, dan zou daarin eveneens de reden uitgedrukt moeten worden, waarom een ander gedeelte uit het voormeld bijzonder fonds bestreden behoort te worden. Zulks zou, naar het oordeel der Regering, slechts tot nutteloozen omhaal van woorden leiden; terwijl de in den considerans uitgedrukte overweging, *dat het belang van den Staat vordert dat de voorziening plaats hebbe*, voor den wetgever voldoende reden oplevert, om, zonder nadere ontwikkeling daarvan, bij het dispositief der wet, aan te wijzen welke middelen tot die voorziening aangewend zullen worden.

Sedert de instelling van het voormeld bijzonder fonds bij de wet, en dus van 1 Januarij 1844 af aan, is nog geene enkele af- en overschrijving van den eenen post van de begrooting van hetzelve op eenen anderen post bewerkstelligd; maar daarom kan de Regering niet toegeven dat zulks niet zou kunnen geschieden. Bij de onzekerheid van het bedrag der werkelijke jaarlijksche uitgaven van het fonds, en bij de gestadige afhankelijkheid van hetzelve van onderscheiden eventualiteiten, zou daartoe, ofschoon zulks niet, of althans niet dan zeer zeldzaam, te voorzien is, de noodzakelijkheid kunnen ontstaan, en voor dat onverhoopt geval zouden daaromtrent de regelen gelden ten aanzien der begrootingen in het algemeen bestaande. Wat echter den bij art. 1 van het wetsontwerp onder lett. H uitgetrokken post van f 190,000 betreft, aarzelt de Regering niet bepaaldelijk de verzekering te geven, dat daarvan geene af- of overschrijving op de overige posten der begrooting van het fonds, onder de lett. *a* tot *g* in de aangehaalde wet van den 10den Februarij 1844 vermeld, zal plaats hebben.

XXVII. *Buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid.*
(Nota van Wijzigingen.)

Bij deze Memorie van Beantwoording was gevoegd de navolgende

NOTA VAN WIJZIGINGEN *van het Ontwerp van Wet tot het verleenen eener buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid.*

Art. 1. Achter het woord *personen*, in te voegen: »honderd negentig duizend gulden".

Art. 2, 2de alinea. De woorden, *die in hare kolonien zijn uitbesteed*, *krachtens hetgeen met die instelling is overeengekomen*, te vervangen door de volgende: »die, krachtens hetgeen met die instelling is overeengekomen, in hare kolonien zijn uitbesteed".

3de alinea. De woorden: *op* (*f* 368,000) *en het totaal van het hoofdstuk op f* 4,354,137, te vervangen door de volgende: »op drie honderd acht en zestig duizend gulden (f 368,000) en het totaal van het hoofdstuk op vier millioen drie honderd vier en vijftig duizend honderd zeven en dertig gulden (f 4,354,137)".

Art. 3. De laatste woorden: *die in hare kolonien zijn uitbesteed*, *krachtens hetgeen met die instelling is overeengekomen*, te vervangen door de volgende: »die, krachtens hetgeen met die instelling is overeengekomen, in hare kolonien zijn uitbesteed".

De Commissie van Rapporteurs is, na van den inhoud der vorenstaande Memorie van Beantwoording en der daarbij gevoegde Nota van Wijzigingen in het Ontwerp van Wet tot het verleenen eener buitengewone geldelijke bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid, kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nieuwe overweging in de Afdeelingen wierd gevorderd; en wordt alzoo het bovenstaande verklaard als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 12den Mei 1847.

MODDERMAN.
MENSO.
NAP.
MUTSAERS.
GEVERS VAN ENDEGEEST.

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.* (Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet.)

XXVIII. Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 28 Julij 1847.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 7den Junij* 1847.

Edel Mogende heeren!

Aan U Edel Mogenden wordt bij deze ter overweging voorgelegd een ontwerp van wet, houdende intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge en vaststelling der middelen tot dekking van het daardoor ontstane verlies voor de schatkist.

De redenen van dat voorstel worden ontwikkeld in de Toelichtende Memorie, welke het vergezelt.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 4den Junij 1847.

WILLEM.

---

2. ONTWERP VAN WET, *houdende intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge en vaststelling der middelen tot dekking van het daardoor ontstane verlies voor de schatkist.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het in het belang der ingezetenen wenschelijk is, den accijns op het gemaal van de rogge af te schaffen, en dat er ter zelfder tijd maatregelen behooren te worden genomen, om het gemis te dekken, dat daardoor aan de schatkist zal ontstaan,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, vast te stellen de navolgende bepalingen:

Art. 1. De accijns op het gemaal van de rogge, vastgesteld bij de wet van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3), wordt afgeschaft.

Art. 2. Behoudens de uitzonderingen in de artt. 3, 4 en 10, worden alle de bepalingen der wet van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3) betrekkelijk de onbelaste granen, waaronder de rogge thans mede begrepen is, buiten werking gesteld.

Art. 3. Door de bepalingen van de artt. 1 en 2 wordt geene inbreuk gemaakt op de voorschriften der artt. 15, 37, 40, 41 en 50 der wet van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3).

Tot het malen van rogge, het bakken van roggebrood en het verkoopen van roggemeel, zijn echter geene vergunningen van het plaatselijk bestuur noodig.

Art. 4. Het verbod, vervat in de 2de zinsnede van art. 20 der wet van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3), om na zons-onder- en vóór zons-opgang granen op den molen te ontvangen, blijft ook voor de onbelaste granen in zijn geheel gehandhaafd.

Art. 5. Art. 2 der wet van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3) wordt ingetrokken.

De administratie is niettemin bevoegd om teruggave van accijns op den daarbij bepaalden voet te verleenen voor tarwe of spelt voor beestenvoeder, die bevonden wordt voor menschelijk gebruik geheel ongeschikt te zijn.

Art. 6. De bepalingen van art. 57 der wet van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3) blijven alleen toepasselijk op die plaatsen, waar het gerief der ingezetenen zulks volstrekt noodzakelijk maakt.

Art. 7. De korenmolenaars mogen geen gemalen granen, zoo min belaste als onbelaste, eenige bewerking op den molen doen ondergaan, maar moeten die in denzelfden staat houden, waarin zij van de steenen komen.

Bij overtreding van deze bepaling, verbeurt de molenaar eene boete van f 100 tot f 400.

Door het vermengen met zand van gemalen graan, tot beestenvoeder bestemd, wordt aan bovenstaande bepaling niet te kort gedaan.

Art. 8. Bij vervoer van den molen van gemalen granen, zoo belaste als onbelaste, niet beantwoordende aan het voorschrift van art. 6, verbeurt de vervoerder eene gelijke boete van f 100 tot f 400.

Art. 9. De korenmolenaars mogen in de gebouwen of plaatsen, in art. 25 der wet van 29 Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3) genoemd, geen meel van onbelast graan boven eene hoeveelheid van *twintig* ponden voorhanden hebben, tenzij in den staat in art. 6 omschreven.

Overtreding hiervan doet den molenaar verbeuren eene boete van f 100 tot f 400.

Art. 10. In verband met artt. 3 en 31 der wet op de bieren en azijnen van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 32) en van art. 2 der wet op het binnenlandsch gedistilleerd van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 37), blijft art. 38 der wet van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3) van kracht, en worden mitsdien aan de branders, brouwers en azijnmakers, op den voet der laatstgenoemde wet, consentbiljetten afgegeven tot het doen malen van onbelaste granen, even als van de granen vrijgesteld van de belasting.

Alle inslag van meel, zonder zoodanig consentbiljet, in eene branderij, brouwerij, azijnmakerij, of daartoe behoorende bergplaats, wordt gestraft met eene boete van f 400.

Art. 11. Te rekenen van den dag waarop deze wet in werking treedt, wordt geen teruggave verleend van den accijns op het gemaal voor roggemeel of roggebrood, hetwelk na dien tijd het Rijk wordt uitgevoerd.

Art. 12. Bij wijziging van art. 2 der wet van den 30sten December 1840 (*Staatsblad* n°. 95) wordt de heffing van den accijns op het gemaal bij admodiatie in het daarbij opgenoemd gedeelte van het hertogdom Limburg afgeschaft, en de heffing van dien accijns ook aldaar bij collecte, overeenkomstig de bepalingen der wet van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3), in verband met de bepalingen der tegenwoordige wet, ingevoerd.

Mitsdien wordt de aanslag wegens die admodiatie niet verder ingevorderd, dan over de zes eerste maanden van het loopende jaar, en wordt het meerder betaalde aan de belanghebbende teruggegeven.

Art. 13. De rijks-opcenten op de hoofdsom van den accijns op het binnenlandsch en het buitenlandsch gedistilleerd, en op het collectief zegel daartoe behoorende, krachtens de wet van den 26sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 43) wordende geheven, worden verhoogd met *vijf en twintig* opcenten, welke verschuldigd zijn van het gedistilleerd, dat, te rekenen van den dag der invoering van deze wet, wordt veraccijnsd.

Art. 14. De rijks-opcenten op de hoofdsom van den accijns op den wijn en op het collectief zegel daartoe behoorende, krachtens de in het voorgaand artikel vermelde wet wordende geheven, worden verhoogd met *vijf en twintig* opcenten, welke verschuldigd zijn op den accijns van wijn, die op of na den 1sten Junij 1847, hetzij van buiten 's lands, hetzij uit entrepôt, op termijnen van crediet of onder dadelijke betaling van den accijns, wordt ingeslagen.

Art. 15. De rijks-opcenten op de hoofdsom van het personeel, krachtens de in art. 13 genoemde wet geheven, worden over het dienstjaar ingegaan den 1sten Mei 1847, verhoogd met *twintig* opcenten.

Van de heffing dezer opcenten worden vrijgesteld de belastingschuldigen, wier aanslagen op de kohieren in hoofdsom minder beloopen dan,

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

f 45.00	in de gemeenten, welker kom eene bevolking heeft van	48,000 zielen en daarboven.	
36.00	» » » » » » » » »	36,000 tot 48,000 zielen.	
27.00	» » » » » » » » »	24,000 » 36,000 »	
22.50	» » » » » » » » »	17,000 » 24,000 »	
21.00	» » » » » » » » »	12,000 » 17,000 »	
19.50	» » » » » » » » »	8,000 » 12,000 »	
18.00	» » » » » » » » »	5,000 » 8,000 »	
16.50	» » » » » » » » »	3,000 » 5,000 »	
15.00	» » » » » » » » »	beneden de 3,000 »	

In deze vrijstelling worden echter niet begrepen de schatpligtigen, welke alleen voor de 5de en 6de grondslagen der belasting, of voor een van beide, zijn aangeslagen.

De bepalingen der wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 22) zijn toepasselijk op de invordering dezer buitengewone opcenten.

Art. 16. Alle de bovenstaande bepalingen komen met den 1sten Julij aanstaande in werking.

Lasten en bevelen enz.

---

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Terwijl het bij de Regering steeds een punt van overweging blijft uitmaken of en in hoeverre het bestaande accijnstelsel door andere belastingen zal kunnen vervangen worden, en zonder alzoo vooruit te loopen aan hetgeen in het vervolg op eene meer uitgebreide schaal welligt zal kunnen worden tot stand gebragt, acht zij het wenschelijk dat, bij de tegenwoordige duurte der levensbehoeften, onverwijld in het belang der arbeidzame ingezetenen worde overgegaan tot de afschaffing van den accijns op het gemaal der rogge, en heeft zij het tevens, zoo uit aanmerking van de moeijelijkheden, die aan het dekken met consentbiljet van de ter maling bestemde onbelaste granen verbonden zijn, als van het verlies van een dikwijls kostbaren tijd, die met het afhalen dier biljetten ten kantore des ontvangers, vooral ten platten lande, gepaard gaat, raadzaam geoordeeld dat de ingezetenen van deze formaliteiten worden ontheven.

Tot een en ander strekt het tegenwoordig wets-ontwerp. Doch vermits het daardoor voor de Schatkist te ondergaan gemis het evenwigt tusschen de geraamde ontvangsten en uitgaven zou verbreken, en daarenboven de erkende behoeften van de Schatkist niet gedoogen om de opbrengst van den accijns op de rogge te derven, zijn bij het wets-ontwerp tevens de middelen aangewezen, die voorloopig kunnen dienen om de gedachte opbrengst te vervangen.

Daartoe is aan de Regering het meest geschikt voorgekomen eene verhooging:

a. van 25 opcenten op den accijns op het buitenlandsch en binnenlandsch gedistilleerd;

b. van een gelijk getal opcenten op den accijns op den wijn, en

c. van 20 opcenten op de belasting op het personeel.

Wat de bijzondere bepalingen van het ontwerp zelf betreft, zoo diene tot toelichting:

Art. 1 behoeft geene opheldering.

Ad art. 2. Door de opheffing van alle de bepalingen, in de bestaande wet op het gemaal voorkomende nopens de onbelaste granen, vervalt mede de verpligting tot het nemen van een consentbiljet om die granen op den molen te dekken.

Ten einde echter de ambtenaren in de gelegenheid te stellen een behoorlijk toezigt op het gemaal van tarwe en spelt te kunnen houden, zijn in het onderhavige wets-ontwerp enkele nieuwe bepalingen opgenomen, waarvan de strekking hieronder wordt aangeduid, en die, bij de gevorderde zekerheid voor 's Rijks belangen, geacht kunnen worden de ingezetenen niet te bezwaren.

Ad art. 3. Men heeft gemeend de bepalingen der artt. 15, 37, 40, 41 en 50 der tegenwoordige wet op het gemaal te moeten behouden.

De artt. 15 en 41, die met elkander voor een gedeelte in verband staan, behelzen een heilzamen maatregel van politie in het belang der ingezetenen. Daar echter, volgens het tegenwoordige wets-ontwerp, de rogge onder de onbelaste granen wordt gerangschikt, zou daaruit volgen, dat er eene toestemming van het plaatselijk bestuur vereischt werd tot het bakken van roggebrood enz., hetgeen eene nuttelooze formaliteit zou zijn. Van daar het bepaalde bij de 2de zinsnede van het onderhavige artikel.

Het behoud der artt. 37, 40 en 50 heeft eene en dezelfde strekking, namelijk het verzekeren van een behoorlijk toezigt op het gemaal van de tarwe en spelt. Wanneer aan de grutters het malen van rogge werd vrijgelaten, zouden zij met dezelfde steenen ook tarwe tot meel kunnen maken, hetgeen, uit hoofde het gebuilde roggemeel op het oog bezwaarlijk van dat van tarwe te onderscheiden is, en bij het mindere toezigt, dat op de grutterijen wordt uitgeoefend, tot misbruiken aanleiding zou kunnen geven. De moeijelijkheid om het meel van belaste graanspecien van dat van sommige onbelaste granen te onderscheiden, heeft ook het behoud der artikelen 40 en 50 der bestaande gemaalwet wenschelijk doen achten.

Ad art. 4. Wanneer het verbod van de 2de zinsnede van art. 20 der wet op het gemaal niet voortdurend ook voor het onbelaste graan van kracht wierd verklaard, zou daardoor het toezigt aanmerkelijk worden verzwakt.

Ad art. 5. Het is bekend, dat van de belaste granen, die tot beestenvoeder worden aangegeven, en waarvoor alzoo teruggave van accijns wordt verleend, veel misbruik wordt gemaakt; door aan het van die granen afkomstige meel eene andere bestemming te geven, dan waarvoor de vrijdom van accijns is toegekend. Dit misbruik is moeijelijk te weren, eensdeels omdat de vermenging, bij art. 2 der bestaande wet op het gemaal voorgeschreven, geen genoegzamen waarborg oplevert, en anderdeels, omdat het zeer moeijelijk, zoo niet ondoenlijk is, de vermenging van de geheele in zakken gestorte hoeveelheid meel naar behooren te bewerkstelligen. Het is alzoo, in verband met de opheffing van de belasting op de rogge, wenschelijk voorgekomen, om den accijnsvrijdom voor tarwe en spelt, tot beestenvoeder aangegeven, in te trekken, behoudens de toekenning van dien vrijdom van zoodanige tarwe of spelt, die voor menschelijk gebruik ongeschikt is.

Ad art. 6. De bepalingen van art. 57 der wet op het gemaal doelen bijna uitsluitend op uitgestrekte gemeenten ten platten lande. Vermits er echter daaronder vele zijn, alwaar bijkans niets dan rogge of onbelaste granen worden gemalen, en, volgens het tegenwoordige wets-ontwerp, daartoe geene documenten meer noodig zijn, zou de toepassing van gezegd art. 57 op een zoo uitgebreiden voet als thans het geval is, des te bezwarender voor de comptabele ambtenaren zijn, nu zij een aanzienlijk gedeelte van hun ontvangloon en andere voordeelen zullen missen.

Ad artt. 7 *en* 8. Bij de milde beginselen van het tegenwoordige wets-ontwerp, is het van belang dat het toezigt zooveel mogelijk in de hand worde gewerkt, door de ambtenaren in de gelegenheid te stellen, het gemalen onbelaste, van het gemalen belaste graan te onderkennen. Daartoe is geen beter middel voorgekomen, dan de bepaling, dat de gemalen granen, zoowel op den molen als bij den vervoer van den molen, in den staat moeten worden gehouden, waarin zij van de steenen komen, als waardoor de daarin voorhanden zemelen het meel kunnen doen onderscheiden.

Ad art. 9. De reeds vermelde moeijelijkheid om het gebuilde meel van belast graan van dat van sommige onbelaste granen te onderkennen, heeft de bepaling van dit artikel noodzakelijk gemaakt.

Ad art. 10. Bij het ontheffen van documenten tot dekking van alle onbelaste granen, waaronder ook de rogge, zouden de branders, brouwers en azijnmakers hunnen voorraad meel niet kunnen wettigen; daar zulks echter volstrekt noodzakelijk is tot het houden der contrôle, en de verantwoording van het door genoemde fabri-

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Memorie van Toelichting; Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

kanten ingeslagen meel hun bepaaldelijk bij de bestaande wetten op de bieren en azijnen en het binnenlandsch gedistilleerd is opgelegd, behoort de bepaling nopens het nemen van een consentbiljet ten hunnen aanzien te worden gehandhaafd.

Inslag van meel zonder biljet door hen gedaan, kan niet anders dan met frauduleuse oogmerken plaats hebben; daar zulks meest bij kleine partijen zou geschieden, en dus moeijelijk is te ontdekken, heeft men gemeend daarop eene vaste, niet te lage, boete te moeten stellen.

Ad art. 11. Bij het afschaffen van den accijns op de rogge, vervalt ook de teruggave wegens uitgevoerd wordende roggemeel en roggebrood. De uitvoer dezer specien is onbeduidend, doch daar het evenwel zou kunnen gebeuren, dat na de invoering dezer wet roggebrood of meel wierd uitgevoerd, waarvan geen accijns betaald was, maar waarvoor men niettemin de teruggave daarvan zou verlangen, onder voorgeving dat de veraccijnsing onder de thans nog bestaande wet op het gemaal had plaats gehad, heeft men, ter voorkoming daarvan, gemeend de bepaling te moeten opnemen, dat alle teruggave van accijns wegens die specien reeds dadelijk bij de invoering der onderhavige wet zal ophouden.

Ad art. 12. Bij de afschaffing van den accijns op de rogge, welke graansoort in het hertogdom Limburg aanzienlijk meer dan tarwe wordt verbruikt, heeft men het in het belang der ingezetenen geacht, dat de heffing bij collecte aldaar worde ingevoerd, waartegen van de zijde der schatkist geene bezwaren bestaan.

Ad art. 13. Onder de middelen tot dekking van het tekort, door de opheffing van den accijns op de rogge zullende ontstaan, acht men 25 meerdere opcenten op de hoofdsom van den accijns op het gedistilleerd, als geen voorwerp van behoefte, niet te veel.

Ad art. 14. Ook 25 meerdere opcenten op den accijns op den wijn acht men niet te bezwarend, als grootendeels een voorwerp van weelde.

Daar intusschen de handelaars, om zich aan de betaling dezer vermeerdering van belasting te onttrekken, zouden kunnen overgaan, om, bij het bekend worden der tegenwoordige voordragt, nog vóór de eventuele invoering van den maatregel, belangrijke inslagen op termijnen van crediet of met veraccijnsing te doen, heeft men hier de bepaling ingebragt, dat de opcenten ook zullen worden toegepast op de inslagen onder eigen beheer, in den loop der maand Junij gedaan.

Ad art. 15. Opdat de last niet zou drukken op de mindere klassen der belastingschuldigen, heeft men gemeend, dat van de heffing dezer buitengewone opcenten de geringere aanslagen behoorden te worden vrijgesteld, en dat die vrijstelling behoorde bepaald te worden in evenredigheid der vrijstellingen en remissien, die de wet op het personeel voor de verschillende klassen de gemeenten toekent, in verband tot de verhouding waarin de vier eerste grondslagen der belasting tot elkander staan.

Vermits deze opcenten niet op de gewone kohieren kunnen worden gebragt, is het noodig de wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 22) ten deze verbindelijk te verklaren.

Dit wets-ontwerp moet bij slotsom daartoe leiden, dat er door de opheffing van de belasting op de rogge reeds dadelijk eene verlichting van ongeveer een en een half millioen gulden, waarvan de last voor een groot deel op de minvermogende klasse drukte, tot stand zal zijn gebragt; terwijl het bedrag der middelen, voorgesteld om daarin te voorzien, op nagenoeg gelijke som wordt geraamd.

---

4. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Het wets-ontwerp tot intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge, aan welks overweging in de Afdeelingen 50 leden hebben deel genomen, heeft, gelijk trouwens was te voorzien, zoovele zeer uiteenloopende algemeene beschouwingen uitgelokt, dat het der Commissie van Rapporteurs moeijelijk zal vallen, die in eene geleidelijke orde voor te dragen. Zij zal dit echter trachten te doen, om der Regering de beantwoording, der Kamer de beoordeeling gemakkelijker te maken, en zoo het gemeen overleg te bevorderen. Zij zal die beschouwingen rangschikken naar gelang zij betreffen: *vooreerst* de afschaffing van dezen accijns, en wel de aanleiding daartoe, de bedoelingen van de Regering daarmede, en de strekking daarvan; en *ten andere*, de middelen daarvoor in de plaats te stellen.

I. Als naaste aanleiding tot deze wets-voordragt meende men te moeten beschouwen het voorgevallene bij de behandeling der wet tot intrekking van die van 29 December 1835. In de Memorie van Toelichting van het ontwerp dier intrekking had de Regering, met het oog op de belangen van de minder bemiddelde klassen van het volk, maar ook evenzeer op die van den middelstand, haar voornemen aangekondigd om den accijns op het gemaal zoo al niet in eens, dan toch trapsgewijze af te schaffen. Sommige van de voorstanders der belangen van den graanbouw, hadden daarop, blijkens het Verslag uit de Afdeelingen, verklaard: afstand te willen doen van de schaalregten, wanneer daarbij gelijktijdig eenige ontheffing van accijnsen werd verleend, hetzij dan eene geheele afschaffing van de belastingen op het gemaal en geslagt, hetzij, waarmede zich anderen zouden tevreden stellen, eene afschaffing alleen van die op de rogge, het spelt en het varkensvleesch. Deze leden hadden derhalve die verlangde accijns-afschaffingen beschouwd zoo al niet als eene geheele schadeloosstelling, dan toch als eene vergoeding voor de nadeelen, die huns erachtens de landbouw door de opheffing van de schaalregten zou komen te lijden. Bij de verdedigingsrede door den Minister van Finantien in de zitting der Kamer op den 6den Mei jl. gehouden, had deze de verklaring herhaald, „dat wanneer de Regering uit de aanneming van het wets-ontwerp zoude bespeuren, dat de Staten-Generaal gezind waren de hand te leenen aan de maatregelen, welke zij in het belang der natie meende te kunnen voorstellen, nog in deze zitting zoude worden aangeboden een voorstel van wet tot onmiddellijke afschaffing der belasting op het gemaal van de rogge, met voorloopige vervanging door andere middelen tot dekking van de vermindering in 's Rijks inkomsten, welke dien ten gevolge te voorzien was, en omtrent welke middelen later definitive maatregelen zouden worden voorgedragen." De aanneming van het wets-ontwerp tot intrekking der schaalregten was, als bekend is, bij de beide Kamers der Staten-Generaal gevolgd.

In den aanhef van de Memorie van Toelichting tot het wetsontwerp thans in overweging, heeft men opgemerkt, dat de Regering daarbij als hoofdbedoeling op den voorgrond plaatst het belang, 't welk voor de arbeidzame ingezetenen, bij de tegenwoordige duurte der levensbehoeften, zoude gelegen zijn in eene onverwijlde afschaffing van den accijns op het gemaal der rogge; dat zij als eene nevenbedoeling opgeeft het uit den weg ruimen van bezwaren, die de verpligte naleving van sommige lastige formaliteiten, bij de wet op het gemaal voorgeschreven, aan de ingezetenen, vooral op het platte land, veroorzaakt; en eindelijk, dat de vraag, of en in hoe verre het bestaande accijnsstelsel in het algemeen door andere belastingen in het vervolg zoude kunnen worden vervangen, bij haar een punt van overweging blijft uitmaken.

Met deze laatste verklaring van de Regering heeft men in verband gebragt haar antwoord, gegeven op de §§ 5 — 9 van het Voorloopig Verslag der aanhangige wet op de Middelen van 1848 — 1849, bij hetwelk, tegen het gevoelen van vele leden der Kamer, die het belastingstelsel der accijnsen of in zijn geheel wenschten verlaten te zien, en van anderen, die van eene geheele vervanging van dat stelsel wel door afschaffing van den accijns op de eerste levensbehoeften eene proeve wilden genomen hebben, dat stelsel in het algemeen door de Regering is verdedigd geworden, met afkeuring van het nemen van eene proeve ter gedeeltelijke afschaffing.

Deze onderscheidene verklaringen, dus in verband gebragt, te zamen vattende, meent men omtrent de bedoelingen met dit voorstel van wet te mogen besluiten, dat dezelve van de zijde der Regering bestaan.

1°. in verligting van den druk der minder bemiddelde, arbeidzame volksklasse;

2°. in bevordering van het gemak der ingezetenen, vooral ten platten lande:

voorts, dat daarbij door haar niet behoort te zijn verzuimd, tevens te letten op de belangen van den aan den minst bemiddelden grenzenden middelstand;

vervolgens, dat ook de landbouw mag verlangen, dat deze wet strekke tot opbeuring, althans niet tot verdrukking van dien tak van nijverheid;

terwijl, eindelijk, niet in de bedoelingen der Regering schijnt te liggen, dat deze maatregel beschouwd worde als eene eerste schrede op den weg tot een ander stelsel van belastingen, dan die op het verbruik.

Voor en aleer de Commissie overgaat tot het opgeven der overwegingen naar aanleiding van de vraag, of en in hoever het aangeboden wets-ontwerp aan die bedoelingen en vereischten voldoet, of wel behoorde te voldoen, dient nog vooraf opgemerkt:

Vooreerst: dat niet alle leden zich hebben vereenigd in het ge-

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

voelen, dat de afschaffing van den accijns op het gemaal der rogge niet te beschouwen zij als eene eerste schrede tot een naar hun oordeel beter belastingstelsel, maar er, juist omdat zij dezen maatregel daarvoor meenden te moeten houden, voorloopig en in beginsel hunne goedkeuring aan hebben geschonken; terwijl anderen, meenende dat dit voorstel geheel op zich zelf moet worden beschouwd, en dat het, naar het plan der Regering, niet zal leiden tot verderen voortgang op den weg tot eene algeheele of gedeeltelijke hervorming, welke zij wenschten, of waarvan zij althans het meer of minder heilzame als eene zuivere vraag met de Regering verlangden te onderzoeken, hetzelve daarom min gunstig hebben ontvangen.

De Commissie meent uit dien hoofde de Regering te moeten opmerkzaam maken op het belang, 't welk er voor de beslissing van het lot van dit wets-ontwerp in gelegen is, dat er omtrent den meer of minder ruimen omvang van hare bedoelingen daarmede, geen twijfel meer kunne blijven bestaan.

Ten tweede: dat het niet door alle leden als eene boven twijfel verhevene vraag is beschouwd, of de voorgestelde accijns-afschaffing, naar de bedoelingen der Regering, is eene geheele opheffing van dit belastingsmiddel voor altijd, dan wel eene bloot tijdelijke tegemoetkoming in den druk der minstbemiddelde volksklasse? De Regering wijst in de Memorie van Toelichting op de belangen van het oogenblik, door te spreken van de *tegenwoordige* duurte der levensmiddelen. Intusschen zou deze maatregel, als bloot tijdelijk middel beschouwd, dan veel vroeger hebben moeten genomen worden, en kon men nu, bij het vooruitzigt op een voordeeligen oogst, meerdere ruimte en mindere duurte, zelfs de tijdigheid daarvan in twijfel trekken. Hoe dit zij, ook hier bestond twijfel omtrent de bedoeling der Regering. Zij neme dien weg.

Na voorloopige beschouwingen, die hier, bij verschil van inzigten, wel moesten ontstaan, zoo omtrent het gevaarlijke van veranderingen in bestaande en gevestigde en daardoor productive belastingen, en omtrent het verkieslijke van veelsoortige belastingsmiddelen, waardoor allen zooveel mogelijk iets bijdragen tot de lasten van den Staat, als in het algemeen omtrent het al of niet wenschelijke van belastingen op verbruik, welke alle, als van meer algemeene strekking, en ook reeds elders opgegeven, hier niet behoeven te worden herhaald, — behoudens alleen de hier meer bijzonder te pas komende opmerking, dat velen eene geheele afschaffing van het middel op het gemaal, waarbij niet de rogge alléén, maar de tarwe tevens ontlast zoude worden, verkieslijk hebben geacht, zoo om redenen gelegen in de belangen van den landbouw en later te vermelden, als omdat, bij behoud van den accijns op de tarwe, de noodige middelen tot wering van sluikerij en dus de kosten op de inning, niet alleen dezelfde zullen blijven, maar zelfs door de voorgestelde opheffing van de admodiatie voor Limburg en het dienvolgens ook dáár voor het vervolg benoodigd toezigt, nog zullen worden vermeerderd, — na zoodanige beschouwingen dan, is het ontwerp ter toetse gebragt aan de hoofdbedoeling der Regering, de verligting van den druk der geringere volksklasse. De hoog geklommen nood, waarin de talrijkste klasse der natie ten gevolge van de duurte der levensmiddelen verkeert, en de groote moeijelijkheid, die er op het oogenblik voor den geringen daglooner bestaat om zich en de zijnen voedsel te verschaffen, werden algemeen erkend; de wenschelijkheid om dien druk te verligten vond derhalve ook bij niemand eenige weêrspraak. Maar of het door de Regering voorgedragen middel daartoe zoude leiden, werd door zeer velen meer dan betwijfeld. De druk der behoefte toch ontstaat door de duurte, en op den prijs van het roggebrood zou de afschaffing van den accijns van geen merkbaren invloed zijn. De accijns bezwaart het Nederlandsche pond brood met iets meer dan een halven cent. De verdienende arbeider zou bij de tegenwoordige hooge graanprijzen zoodanige geringe verligting niet merken. Den niet verdienende moest toch de meer gegoede van voedsel voorzien. Bij terugkeer van den prijs des broods tot den gewonen meer billijken stand, bleef nog het offer van een halven cent per pond, hoezeer dan betrekkelijk hooger, steeds zoo gering, dat, daar het ook nog geheel ongevoelig gebragt wordt, de ontheffing daarvan den toestand van niemand verbeteren zou. Anderen echter merkten daartegen aan, dat door de afschaffing van den rijks-accijns de hier en daar vrij aanzienlijke gemeente-opcenten, welke daarop worden geheven, tevens zouden vervallen, en dat dit de verligting in belang zou doen winnen. Doch meende men van gene zijde dat die opcenten, al waren ze hoog opgevoerd, nergens het goedkoop brood duur zouden maken, of den prijs van het dure zóó konden doen dalen, dat het goedkoop mag worden genoemd. Daarentegen zag men van de middelen, in stede van dezen accijns volgens het wets-ontwerp in te voeren, nadeelige gevolgen te gemoet, ook juist voor deze klasse des volks welke de bedoelde ontlasting ver in gewigt zouden overtreffen. De verzwaring van de personele belasting met 20 opcenten zoude, mits blijvend en duurzaam werkende, dienstboden doen afschaffen, die, ten laste van den geringen daglooner, tot zijn gezin zouden terugkeeren. Maar daarenboven zoude deze tegemoetkoming aan de geringere volksklasse, indien de afschaffing van den accijns op de rogge dien naam verdienen mogt, nog niet eens algemeen werken, omdat er vele streken zijn, waar niet alleen geen rogge gebouwd, maar ook niet gegeten wordt. Bij omslag der som, welke, volgens eene elders gevonden opgave der Regering, de accijns op dit middel thans afwerpt, zoude de verligting door opheffing daarvan gemiddeld per ziel over het geheele volk bedragen nagenoeg 50 cents in het jaar; intusschen zou dit bedrag in Oud-Zeeland (Staats-Vlaanderen niet mede begrepen) niet hooger stijgen dan nagenoeg 11 cents per ziel. Uit dit oogpunt beschouwd, was dan ook de ontlasting niet eens regtvaardig te noemen. Andere streken werden er daarentegen gevonden, waar de rogge bijna uitsluitend het voedsel is van alle standen, den minvermogende niet alleen, maar ook den meer gegoede: deze laatsten zouden daar, geheel tegen de bedoeling en strekking der wet, evenzeer worden bevoordeeld.

De bevordering van het gemak der ingezetenen ten platten lande door de voorgestelde opheffing van lastige formaliteiten, heeft geen tegenstand ontmoet; zelfs wenschten sommigen dat die formaliteiten mogten worden afgeschaft, ook indien zich de meerderheid der Vergadering tegen de aanneming van het wets-ontwerp mogt verklaren.

Anders was het gelegen bij de beantwoording der vraag, of niet de belangen van den middelstand bij dit wets-ontwerp door de Regering waren uit het oog verloren? Die stand, meende men, leed wel het allermeest. Ook afgezien van den druk op het oogenblik door de duurte der levensmiddelen te weeg gebragt, ging de stand van den geringen gezeten burger, aan dien der dagglooners grenzende, schier overal achteruit. Die stand vooral vorderde zoo mogelijk verligting en tegemoetkoming. Bij de schrikwekkende toeneming van het pauperisme moest men boven alles toezien, dat zij, die het naast aan den hulpbehoevende grenzen, en nu nog kunnen voorzien in hunne eigene behoeften en de lasten van den Staat helpen schragen, niet zelven tot den toestand van behoefte nederzinken. Te regt had dan ook de Regering in de Memorie toelichtende, de wet tot intrekking der schaalregten verklaard, dat het thans vooral meer dan immer zaak is, het oog gevestigd te houden ook op de belangen van dien middelstand. Maar hoe had zij daaraan bij dit wets-ontwerp voldaan? Niet alleen toch was deze stand bij de onbeduidende afschaffing van den accijns op de rogge niet meer gebaat dan die van den geringsten daglooner, maar door de voorgestelde heffing van 20 opcenten op de personele belasting zou zijn lot aanmerkelijk worden verzwaard. Veelal toch zouden de aanslagen, van die heffing vrijgesteld, beneden het peil blijven van de door dezen stand in die belasting te betalen sommen, daar nering en bedrijf, waarin dezelve zijn bestaan moet zoeken, voor hem het gebruik onmisbaar maakt van hooger belaste woonhuizen.

Erger nog, meenden velen, was het met de behartiging van de belangen van den landbouw gelegen. Juist zij, die door de intrekking der schaalregten — indien altoos de door velen voor den landbouw daaruit gevreesde nadeelen niet mogten uitblijven, — juist zij, die de meeste nadeelen daarvan zouden hebben te lijden, de verbouwers van tarwe, werden bij dit wets-ontwerp geheel opgeofferd aan hen die rogge telen. Ontlasting der rogge stond toch, meende men, in dezen gelijk met overbelasting der tarwe. Immers indien de bedoeling der Regering mogt worden verwezenlijkt, dat de opheffing van den accijns op het gemaal der rogge indedaad eene voor de verbruikers merkbare daling van den prijs van het roggebrood zou te weeg brengen, dan moest het evenzeer volgen dat de verhouding tusschen de prijzen van het rogge- en tarwebrood verbroken, ten nadeele van het laatstgenoemde veranderd, en daardoor het gebruik van roggebrood aangemoedigd en beschermd, dat van tarwebrood gedrukt zoude worden. Enkele streken, waar de minder zware soort van den grond dezen voor den verbouw van tarwe ongeschikt maakt, zouden dus worden bevoordeeld, met achterstelling van andere, waar de tarwe en de rogge beide worden geteeld en vooral van zoodanige, die enkel tarwe voortbrengen. Uit dit oogpunt beschouwd was het wets-ontwerp dus onregtvaardig te noemen. En deze beschouwing meende men als eenen zeer gewigtigen beweeggrond te mogen aangeven, welke de afschaffing van den accijns op de rogge, alleen met instandhouding van dien op de tarwe, volstrekt onraadzaam schijnt te noemen.

Bij de beoordeeling van de strekking van den voorgestelden maat-

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

regel mag eindelijk niet uit het oog worden verloren eene vraag, waarvan het onderwerp, hoewel niet boven bij de bedoelingen dezer wets-voordragt opgegeven, echter niet door de Vertegenwoordiging, zeker niet door de Regering mag worden voorbijgezien, — deze: moet men het niet daarvoor houden, dat met de afschaffing van den accijns op de rogge tevens van zelf zullen ophouden geheven te worden de opcenten thans ten behoeve van gemeenten daarop drukkende? Zoo ja, zal men dan aan die gemeenten, welke dit verlangen mogten, toestaan het bedrag van die opcenten voortaan als eigen middel, bij wijze van plaatselijken accijns op het gemaal der rogge, te heffen? Of indien dit niet ligt in de bedoelingen der Regering, gelijk het er wel niet in liggen kan, wil zij niet den geheelen maatregel reeds van voren met het merk der volslagenste onbeduidendheid teekenen, van waar zullen dan de ledige ruimten, die door deze opheffing van een harer meest afwerpende middelen in de kassen der gemeenten zullen ontstaan, wederom worden aangevuld? Hoe zal inzonderheid kunnen worden te gemoet gekomen aan de verlegenheid, die allerwege ontstaan zal, als men in 't midden van het loopende dienstjaar zich zal zien verstoken van de bij de laatste begrootingen vastgestelde middelen om in de gemeentelijke behoeften te voorzien? Zal daaruit niet overal verwarring geboren worden? Met bezorgdheid hebben vele leden zich de vraag voorgesteld, hoezeer wel wetende dat zij niet de gemeenten vertegenwoordigen, maar het volk; doch het volk is niet denkbaar dan in en met die gemeenten, en aan deze zijn zorgen opgedragen van den teedersten aard: het volksonderwijs, de voorziening in de behoeften van niet door diakonien bedeelde armen. Deze bezorgdheid wenschen die leden dat de Regering in volle mate moge deelen. Van haar wachten zij de oplossing dezer vraag.

Hoezeer dan vele leden de afschaffing van den accijns op de rogge, op zich zelven beschouwd en buiten verband met de middelen door de Regering voorgesteld om dien te vervangen, zeer wenschelijk achten, hetzij bewogen door afkeuring van alle belasting op verbruik als nadeelig aan de nationale industrie, vooral in verband met de opheffing der lastige en tijdroovende formaliteiten, hetzij omdat zij het redelijk achten de rogge, als hoofdvoedsel van den gemeenen man, van alle belasting vrij te stellen, hetzij omdat zij het dienstig achten, te gemoet te komen aan het kwaad geruchte waarin de belasting op het gemaal van langzamerhand hier te lande geraakt is, en uit dien hoofde zich met het doel en de strekking der regerings-voordragt wel konden vereenigen, — bleef daar echter nog een zeer aanzienlijk aantal anderen tegenover bestaan, die in deze meening niet konden deelen, hetzij omdat de voordeelen van accijnsbelasting de nadeelen daaraan verknocht in hunne schatting overtreffen, en zij bij de beoordeeling van zaken meer op den grond en het wezen acht slaan, dan op schijn en volksmeening, welke laatste, huns oordeels, ook meer aan de lastige formaliteiten, dan aan de belasting zelve te wijten is, hetzij omdat hun eene zoo geheel op zich zelf staande opheffing van een gedeelte van een middel zonder vooruitzigt op uitbreiding, ja zelfs met gelijktijdige overbelasting van andere, in hunne oogen weinig meer aanbevelenswaardige middelen, onaannemelijk voorkwam.

II. Het oordeel over de middelen door de Regering ter vervanging voorgesteld, was meer algemeen ongunstig dan dat over de afschaffing zelve. Verscheidene van hen, die de laatste wenschten, vonden zich bezwaard daartoe mede te werken, omdat zij deze middelen afkeurden; anderen zouden er noode hunne toestemming toe geven, en dan slechts als tot geheel tijdelijke maatregelen, bestemd om niet langer van kracht te zijn dan tot 1 Januarij en wat betreft de opcenten op de personele belasting tot 1 Mei 1848, met voorbehoud om geheel en volkomen onvervangen te blijven in hun oordeel over de middelen van 1848—1849, bij welker begrooting volgens de medegedeelde *opgave van veranderingen* deze zelfde opcenten door de Regering zijn voorgesteld. Zij wilden de zaak hebben beschouwd geheel uit het oogpunt, aangegeven door den Minister van Finantien in zijne rede, gehouden den 6den Mei dezes jaars, boven aangehaald, als eene *voorloopige vervanging* waaromtrent later *definitive maatregelen* zouden worden voorgedragen. Anderen, die eveneens in de voordragt van de begrooting voor 1848—1849 de *definitive maatregelen* meenden te zien van welke de Minister gesproken had, werden echter door de opmerking, dat deze juist dezelfde waren als de *voorloopige* in dit wets-ontwerp vervat, waaruit het bleek dat bij de Regering geen voornemen bestaat om althans voor de twee eerstvolgende jaren andere voor te stellen, teruggehouden van nu goed te keuren, wat zij welligt dan niet zouden willen bestendigen. Nog andere leden verklaarden de nu voorgedragene middelen, die ook zij als geheel tijdelijk en enkel voor het loopend dienstjaar bestemd, aanmerkten, alleen dan te zullen aannemen, wanneer het onmogelijk mogt bevonden worden er iets beter voor in de plaats te stellen. Hiertoe wilden dan zeer vele leden de Regering met nadruk hebben opgewekt; met opmerking tevens, dat de nu gedane keuze vrij willekeurig scheen, zijnde ook door geene redegeving hoegenaamd geregtvaardigd, dan de ongemotiveerde tekennengeving, dat deze verhooging van opcenten der Regering het meest geschikt was voorgekomen. Dat die leden, welke de afschaffing zelve niet verlangden, zich voegden bij de afkeuring der middelen, behoeft naauwelijks gezegd te worden. De Commissie zal de redenen dezer genoegzaam algemeene afkeuring opgeven.

Wat betreft de voorgestelde 25 opcenten op den wijn en het gedistilleerd, meende men te moeten doen opmerken, dat het inderdaad beginselloosheid verried, in een oogenblik nu er door velen, zoo in als buiten de Kamer, hetzij dan te regt of te onregt, maar toch altijd met het doel om, door opheffing van knellende belemmeringen, aan de nijverheid eene vrijere werking te verzekeren, op eene geheele afschaffing van het belastingstelsel op verbruik werd gedrongen, — nu in datzelfde oogenblik een middel van accijns gedeeltelijk op te heffen, en andere daarentegen te verzwaren. Wel moest het erkend worden, dat wijn en gedistilleerd niet tot die voorwerpen behooren, wier gebruik voor den mensch noodzakelijk en onontbeerlijk is, en dat zij dus, als voorwerpen van weelde, zeer geschikt moeten worden geacht om in een stelsel van belasting op het verbruik met accijns te worden bezwaard, maar daarbij moest men dan ook niet uit het oog verliezen, dat juist dit karakter van ontbeerbaarheid en niet noodzakelijkheid aan de mate der belastbaarheid hare natuurlijke grens voorschreef; want dat, naar mate de prijzen dezer consumtive middelen door verhooging der op dezelve drukkende belasting in de hoogte worden gevoerd, ook het gebruik daarvan in evenredigheid moet afnemen, dewijl de verbruiker zich dan daarvan òf meer en meer zal onthouden, òf in onbelaste en daardoor beterkoope surrogaten zijne toevlugt zal zoeken, gelijk het bekend is, dat nu reeds de wijn door vruchtennat wordt verdrongen, hetgeen dan ook, voor zoover dat vruchtennat voor wijn wordt gedebiteerd, ontduiking, en voor zoover het onder zijnen waren naam en gedaante verkocht wordt, vermijding van den accijns op den wijn ten gevolge heeft, in beide gevallen nu reeds nadeelig werkt voor de schatkist; dat dienvolgens door overbelasting de opbrengst van het middel, in stede van toe te nemen, integendeel langzamerhand zal dalen, en dat veelligt om die opbrengst te vermeerderen, eene merkelijke ontlasting meer dienstig zoude zijn dan eene overbelasting. De opbrengst der beide middelen van wijn en gedistilleerd, merkte men op, is in den jare 1845 en 1846 steeds ver beneden de raming gebleven en al vroeger van jaar tot jaar merkbaar afgenomen; de Regering heeft verzuimd op te geven hoe hoog zij het deficit stelt, dat door de ontlasting der rogge over de laatste 6 maanden van het loopende jaar zou ontstaan, en men heeft ook in de Toelichtende Memorie te vergeefs eene berekening gezocht van de opbrengst der middelen die daarvoor in de plaats zouden komen; men heeft echter het een en ander kunnen aanvullen uit de opgave en berekeningen, voorkomende in beantwoording van het Voorloopig Verslag over de aanhangige wet op de Middelen der begrooting voor 1848 — 1849, en daarbij gezien dat de 25 opcenten op wijn en gedistilleerd zijn berekend naar de raming dier Middelen voor 1848, welke lager is gesteld dan die bij de begrooting voor 1846 en 1847 aangenomen; doch ook die lagere raming voor 1848 overtreft nog aanmerkelijk de uitkomsten, welke het jaar 1846 heeft opgeleverd, en er schijnt geen rede te bestaan om te mogen veronderstellen, dat de uitkomsten van 1847 die van het vorige jaar zullen overtreffen. Reeds uit dien hoofde mag men dus niet aannemen dat de voorgedragene 25 opcenten zullen opleveren wat de Regering daarvan schijnt te verwachten.

Doch men mag dit te minder omdat, gelijk boven met redenen is gestaafd, in deze materie twee maal twee geen vier maakt, en de stelling falen moet, dat 25 opcenten een vierde zullen leveren van de tot nog toe geïnde hoofdsom der belasting boven die hoofdsom. Men hield het dus daarvoor dat de verhooging van den accijns op deze reeds zwaar belaste middelen alleen zal strekken om de sluikerij aan te moedigen, den handel te benadeelen en een tekort te doen ontstaan in 's lands schatkist.

Ook op de voorgestelde 20 opcenten op de personele belasting, welke sommigen als een zuiver tijdelijk middel voor één jaar zouden willen toestaan, doch geenszins bestendigen, kleefde hetzelfde bezwaar, dat zij niet zouden opbrengen wat men er van voorstelt. Deze verhooging zou velen nopen tot afschaffing of bekrimping in het getal van dienstboden, paarden, schoorstenen, en daardoor wederom leiden tot meerder bezwaar van de geringere klasse, winstderving voor den landbouw en nadeel voor vele tot den middelstand behoorende handwerkslieden, door nadeeligen

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

invloed op de paardenfokkerij en de daarmede in betrekking staande bedrijven van wagenmakers, zadelmakors, smeden enz., en tot minder verbruik van brandstoffen. De vrijstellingen waren ook te laag genomen, en zouden, als reeds is opgemerkt, vele uit de lagere klassen van den middelstand belast laten. Beter ware het dan nog die vrijstellingen veel verder uit te breiden, en dan de hooger aangeslagenen met een grooter getal opcenten te belasten. Dit zoude veel meer overeenkomstig zijn met de veronderstelde bedoeling, om de hoogere klassen der maatschappij te belasten, de lagere te verligten. Maar daarenboven vond bij velen dit middel groote tegenspraak, op grond, dat zij de personele belasting op zich zelve beschouwden als eene tot zeer vele onbillijkheden leidende geldheffing, waardoor in de steden en groote dorpen niet de meest gegoeden, maar integendeel zij die met het zwaarste huisgezin zijn gezegend, het hoogst worden belast; terwijl op het platte land zelfs groote landbouwers, en dus zulken, die in de zandstreken meer bijzonder bij deze wet zouden worden bevoordeeld, daarin zeer weinig behoeven bij te dragen; alwaarom deze geene opcenten op dit middel, als leidende tot vermeerdering en verzwaring van die onbillijkheden, mogten goedkeuren.

Eindelijk dient hier nog opgemerkt, dat, bij volstrekt gemis van opgaven en berekeningen bij dit wets-ontwerp aangaande het tekort dat door het niet heffen van den rogge-accijns over de tweede helft van 1847 in de schatkist zal ontstaan, en van de geraamde opbrengst der voorgedragene opcenten gedurende dit tijdvak, in welk gemis men nog wenscht dat worde voorzien door opgave van eene behoorlijk gespecificeerde berekening van dit een en ander, — men in het onzekere verkeerd of door de Regering wel is gelet op de omstandigheid, dat, zoo deze wet aan haar verondersteld doel mogt beantwoorden, het verbruik der tarwe door vermeerderd gebruik van de rogge zal moeten afnemen, en in evenredigheid dus ook de opbrengst van den accijns op de tarwe zal verminderen, en of zij ook het daardoor te ontstaan tekort in de berekening van de opbrengst der nieuw voorgedragen opcenten heeft begrepen?

En hiermede de ontwikkeling der algemeene beschouwingen, waartoe dit wets-ontwerp aanleiding gaf, besluitende, zij ter zamenvatting van al het voorverhaalde gezegd, dat vele den voorgestelden maatregel afkeurden, omdat hij het lot van den arbeidsman niet noemenswaardig verbeteren, dat van den middelstand en van den landbouwer nog meer drukken, en geen uitzigt op het invoeren van een ander belastingstelsel opleveren zal; dat vele anderen den maatregel op zich zelven in doel en strekking goedkeurden, als te gemoet komende aan een in veler oogen hatelijk bezwaar en het vooruitzigt openende op verdere verbetering van ons belastingstelsel, doch dat verreweg de meeste leden de voorgedragene nieuwe middelen als onaannemelijk hebben beschouwd.

In den *considerans* der wet hebben zeer vele leden verlangd, dat men zoude doen uitkomen, dat de maatregelen, voorgedragen om het gemis dat in de schatkist zal ontstaan door de afschaffing van den accijns op het gemaal der rogge, te dekken, slechts tijdelijk zijn en alleen bestemd om te werken gedurende dit loopende dienstjaar.

De hier voorkomende uitdrukking: *in het belang der ingezetenen*, achtte men min juist uit te drukken de bedoeling der wet; beter zou dit geschieden als men las: *in het belang van de arbeidzame volksklasse.*

Voor: *aan de schatkist* zou ongetwijfeld gelezen moeten worden: *in de schatkist.*

Art. 1. Men heeft gemeend, dat de maïs of zoogenaamde Turksche tarwe, welke echter, ondanks dien naam, veel meer overeenkomst heeft met de rogge, en te regt daarmede in het tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer is gelijkgesteld, hier uitdrukkelijk mede begrepen moest worden in de afschaffing van den accijns.

Art. 2. Achter de woorden: *in de artt.* 3, 4 *en* 10 moest worden ingevoegd: *van deze wet.* Dit was wenschelijk, omdat sommige leden daardoor hadden verstaan de artt. 3, 4 en 10 van de wet van 29 Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 3). De redactie bleek dus de noodige duidelijkheid te missen.

Voor *mede begrepen is* las men liever: *mede begrepen wordt*, omdat zulks door deze wet geschiedt, niet reeds vroeger geschied is.

Sommige leden zouden het wenschelijk achten, dat in deze wet wierd uitgedrukt, welke artikelen van de wet van 29 Maart 1833 met opzigt tot de rogge en ander onbelast graan nog in werking zullen blijven; zij vreesden anders aanleiding tot onzekerheden en ministeriele decisien.

Art. 3. In plaats van *de artt.* 1 *en* 2 las men ter verduidelijking liever: *de beide voorgaande artikelen.*

Art. 5. Verscheidene leden verlangden dat art. 2 van de wet van 29 Maart 1833 ten aanzien van de tariven behouden bleef in het belang van den landbouw, zoodat dan dit geheel art. 5 wierd weggelaten.

Anderen wilden, bij behoud van het artikel, om de redenen in de Memorie van Toelichting opgegeven, de teruggave van den accijns voor het geval voorzien bij het 2de lid van dit artikel verpligtend stellen voor de administratie, en daarom in den 1sten regel van dat lid, in plaats van *bevoegd*, lezen: *verpligt.*

Art. 6. Verscheidene leden achtten het wenschelijk dat art. 57 der wet van 29 Maart 1833 in deszelfs volle uitgestrektheid ten aanzien van de nog belaste granen gehandhaafd werd. Het bezwaar daarin voor de ontvangers gelegen, achtten zij niet zoo gewigtig, om daaraan het gerief der ingezetenen op te offeren.

Art. 7. Men vond de redactie van dit artikel niet zeer duidelijk. Ten einde duidelijker te doen uitkomen, dat het laatste lid alleen in verband staat met het eerste, en niet met art. 5, stelde men deze redactie voor: » De korenmolenaars mogen geene » gemalen granen, zoomin belaste als onbelaste, eenige bewerking » op den molen doen ondergaan, behoudens de vermenging met » zand van graan tot beestenvoeder bestemd, maar moeten" enz. Het 3de lid zou dan wegvallen.

Het minimum der boete in het 2de lid van dit artikel en in het volgend art. 8 bedreigd, wenschte men lager te stellen.

Nog is opgemerkt, dat het in het belang der stoommolens wenschelijk zoude zijn, het builen van meel aan den molen, voor verzending naar buiten 's lands toe te staan.

Art. 8 *en* 9. In plaats van het hier aangehaalde *art.* 6 zal wel gelezen moeten worden *art.* 7.

Art. 10. Men handhaaft art. 38 der wet van 29 Maart 1833, bij hetwelk boeten worden bedreigd tegen de overtreders van het daar bepaalde. Kunnen die strafbedreigingen blijven bestaan met de boete in het laatste lid van dit artikel bepaald?

Bij laatstgedachte boete achtte men ook een minimum wenschelijk.

Art. 12, 2*de lid. over de eerste zes maanden.* Men verwijst hier naar de aanmerking op art. 16 te maken.

Art. 14. Volgens art. 16 zou deze wet met 1 Julij eerstkomende in werking treden, en echter zullen, volgens dit 14de artikel, de opcenten krachtens deze wet verschuldigd zullende worden op den accijns van wijn, reeds geheven worden van alle wijnen op of na 1 Junij jl. ingeslagen, dus op een tijdstip dat deze wet niet alleen nog niet bestond, maar zelfs niemand nog eenige kennis kon dragen van het voornemen der Regering om haar voor te dragen. Sommige leden achten zoodanige bepaling zeer onbillijk, daar zij de wet doet werken op een tijdstip, waarop die nog niet bestond; te meer onbillijk als men bedenkt dat wijnhandelaren, welke op of na 1 Junij wijnen aan particulieren tegen contante betaling hebben verkocht, en daarvoor volledige quitantie gegeven, bezwaarlijk later den verhoogden accijns van die particulieren zullen kunnen vorderen, en dus eene belasting op het verbruik, die niet zij, maar de verbruikers behoorden te betalen, voor hunne rekening zullen moeten nemen.

In den laatsten regel van dit artikel zal, in plaats van *wordt*, dienen te worden gelezen: *is of wordt.*

Art. 15. Nog sterker is hier dan bij het vorig artikel aan verscheidene leden de onbillijkheid in 't oog gevallen, van de bepalingen dezer wet reeds te willen doen werken van den 1sten Mei 1847 af aan. De belastingschuldigen hebben, met het oog op de toen in werking zijnde wettelijke bepalingen, hunne aangiften voor de personele belastingen gedaan, om, in overeenstemming met die bepalingen, maar niet hooger, te worden aangeslagen in die belasting. Hadden zij deze verhooging kunnen voorzien, velen zouden hunnen staat hebben verminderd, ten einde niet boven hunne krachten te worden belast; althans allen zouden daartoe in de gelegenheid zijn geweest. Nu zullen zij geheel tegen hunnen wil belast worden, 't geen in strijd is met de beginselen der personele belasting, waarbij eigen aangifte den aanslag bepaalt. Men meende op die gronden dat de verhoogde opcenten niet moesten gevorderd worden dan van den dag der invoering van de wet af, en dat nog bovendien de niet in de vrijgestelde klassen vallende belastingschuldigen in de gelegenheid behoorden te worden gesteld, om nog hunne aangiften te wijzigen voor het tijdvak van het belastingjaar, waarin deze wet van kracht zal zijn. Is de Regering beducht, dat de opbrengst dan te gering zoude worden, zij verhooge in dat geval, gelijk reeds boven is opgemerkt, het getal der opcenten.

Doch ook omtrent dien opbreng verkeerden de leden geheel in het onzekere, en herhaalden hier dringend het reeds vroeger geuit,

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

en ook omtrent de opcenten op de dranken geldend verlangen, om de berekeningen der Regering te kennen. Men wenschte te weten, hoeveel deze 20 opcenten, van 1 Mei jl. tot en met 31 December eerstkomende gerekend, zouden opbrengen over de geheele hoofdsom, en wat daarvan moet worden afgetrokken ter zake der vrijgestelde aanslagen. Dan ook zou men de juistheid kunnen beoordeelen van eene èn op dit èn ook op het vorig artikel gemaakte, en niet ongegrond schijnende opmerking, dat, vermits de accijns op de rogge eerst zal wegvallen met 1 Julij c. k., en daarentegen de verhooging op den wijn met 1 Junij jl. en die op de personele belasting reeds met 1 Mei jl. zal zijn ingegaan, dienvolgens — in de veronderstelling (tot welke men trouwens door de berekening van het boven reeds aangehaald antwoord op de wet der Middelen wordt geleid) dat de verhooging der opcenten op gedistilleerd, wijn en personele belasting evenveel zal opbrengen als de afschaffing van den rogge-accijns zal doen verliezen, — dienvolgens de opcenten op den wijn van 1 Junij tot 1 Julij, en die op de personele belasting van 1 Mei tot 1 Julij boven de tot dekking van het tekort benoodigde som, zullen worden geheven, en dus onnoodig zijn.

Eene andere hier gemaakte opmerking was, dat de administratie er bij de vrijstellingen op zal behooren te letten, dat de onderscheidene aangiften van dezelfde personen in verschillende gemeenten of afdeelingen van dezelve, worden bijeengevoegd, ter bepaling van die vrijstellingen, en om te verhoeden, dat niet iemand, in aanmerking genomen de geheele som van zijne in verschillende gemeenten betaalde aanslagen, geen regt op vrijstelling hebbende, echter in het genot daarvan worde gesteld, bij beschouwing van elken aanslag op zich zelven.

Op het laatste lid van dit artikel heeft men gevraagd, of de toepasselijkverklaring van de wet van 22 Mei 1845 hier noodzakelijk is. Behoeft men tot de inning dezer opcenten geene afzonderlijke kohieren te maken, dan komt, meende men, die wet hier niet te pas, en maakt men zoodanige kohieren, dan zou die wet van toepassing zijn zonder dit uitdrukkelijk te bepalen.

In plaats van: *de bepalingen der wet*, las men liever eenvoudig: *de wet.*

Art. 16. Ook hier zag men, in plaats van: *Alle de bovenstaande bepalingen*, liever gesteld: *Deze wet.*

Buitendien achtten sommige leden, dat de hier bepaalde termijn wel wat zoude dienen verschoven te worden, en het welligt beter zoude zijn te lezen: *Deze wet komt in aanmerking op den eersten dag der maand volgende op hare afkondiging.*

Aldus gearresteerd bij de Commissie van Rapporteurs den 21sten Junij 1847.

Van Rijckevorsel.
Cost Jordens.
Borski.
Telting.
De Monchy.

---

5. MEMORIE VAN BEANTWOORDING DER REGERING.

De zeer uiteenloopende beschouwingen waartoe het wets-ontwerp bij het onderzoek in de Afdeelingen heeft aanleiding gegeven, en welke in het Verslag van de Commissie van Rapporteurs hoofdzakelijk worden vermeld, hebben genoemde Commissie genoopt, om de Regering opmerkzaam te maken op het belang, hetwelk er voor de beslissing van het lot van het wets-ontwerp in gelegen is, dat de Regering zich omtrent den meer of minder ruimen omvang van hare bedoelingen verklare, en dat dezelve tevens hare meening te kennen geve, of de voorgestelde afschaffing van den accijns op de rogge moet beschouwd worden als een tijdelijke maatregel, dan wel als eene geheele afschaffing van dat belastingmiddel voor altijd.

Deze wenken ter bevordering van het gemeen overleg met de Staten-Generaal maakt de Regering zich gaarne ten nutte, en aarzelt zij ook niet nopens hare bedoelingen eene stellige verklaring te geven.

Even als de Regering door haar voorstel tot afschaffing van de schaalregten op de granen en tot vermindering van de regten op den invoer van het slagtvee beoogd heeft de prijzen van de voorname voedingsmiddelen in het belang der bevolking in het algemeen te verminderen, zoo ook bedoelt zij door het thans voorgestelde wets-ontwerp, om, behalve eene belangrijke verligting van de formaliteiten, welke, bij het malen van onbelaste granen, volgens de bestaande wet moeten vervuld worden, de minst bemiddelde arbeidzame volksklasse te ontheffen van de lasten welke meer bijzonder op haar drukken door den accijns op het gemaal van de rogge.

De Regering wenscht deze heffing voor altijd uit de reeks van consumtive belastingen te doen verdwijnen, en zoo bij de Memorie van Toelichting gewezen wordt op de *tegenwoordige* duurte der levensbehoeften, dan is zulks alleenlijk gedaan met het oogmerk om de aandacht te vestigen op het wenschelijke, dat de afschaffing van dien accijns *spoedig* worde tot stand gebragt.

De Regering acht het overbodig in bijzonderheden te treden ten betooge dat door vermindering van den prijs van het voedingsmiddel van de min behoeftige arbeidzame klasse, ook tevens de belangen van den landbouw, even als die van andere takken van volksbestaan zullen bevorderd worden; eene verdrukking van den landbouw of van eenigen anderen tak van nijverheid, kan alzoo evenmin door dezen maatregel bedoeld zijn, als die daarvan verwacht kan worden.

Ten aanzien van de vraag, of bij de Regering het voornemen bestaat tot een ander stelsel van belastingen, dan die op het verbruik, over te gaan, wenscht zij zich de ontwikkeling van haar gevoelen voor te behouden, tot dat bij de beraadslagingen over de wets-ontwerpen op de Middelen over 1848/49 de deugdzaamheid van het bestaande stelsel van belastingen in het algemeen zal zijn ter sprake gebragt; alleenlijk meent de Regering nu reeds te moeten verklaren, dat de afschaffing van alle belastingen op het verbruik naar haar gevoelen niet raadzaam noch billijk zoude zijn. Zij vermeent verder dat de waarde van het thans aangeboden wets-ontwerp op zich zelve moet beoordeeld worden. In allen gevalle gelooft zij te mogen opmerken dat het altijd wenschelijk zal blijven eenen goeden maatregel te nemen, al is het dat, hetzij immers voor alsnog, hetzij in het geheel niet, tot het in werking brengen van andere goede maatregelen kan worden overgegaan.

Na alzoo hare beschouwingen nopens den algemeenen zin en de strekking van het wets-ontwerp te hebben aan den dag gelegd, zal de Regering alsnu overgaan tot de beantwoording der bedenkingen waartoe hetzelve heeft aanleiding gegeven.

De hoofdbezwaren daartegen laten zich te zamen trekken tot de volgende punten:

1°. De afschaffing van den accijns op het gemaal van de rogge zal niet beantwoorden aan het doel hetwelk men zich daarmede voorstelt; die afschaffing is onbillijk en schadelijk voor den landbouw in die gedeelten van het Rijk alwaar meer uitsluitend tarwe wordt voortgebragt en verbruikt; de afschaffing van die belasting benadeelt de plaatselijke inkomsten.

2°. De middelen welke ter vervanging van de belasting op het gemaal van de rogge worden voorgedragen en bepaaldelijk de verhooging van de belasting op het personeel, zijn bezwarend voor de middelstanden der bevolking; de verhooging van den accijns op het gedistilleerd en den wijn zal het verbruik van die artikelen doen verminderen, en alzoo den beoefenaars van die takken van nijverheid en handel schade veroorzaken; — het ontwerp is vooral onbillijk ten opzigte van de verhooging op de belastingen van het personeel en den wijn, omdat de bepalingen daaromtrent eene terugwerkende kracht zullen hebben.

Ad 1um. Gelijk hiervoren reeds is opgemerkt, stelt de Regering zich ten doel, om door afschaffing van den accijns op het gemaal van rogge de min bemiddelde arbeidzame volksklasse in de gelegenheid te stellen zich dit voorname voedingsmiddel tot den laagst mogelijken prijs te kunnen aanschaffen. Gaarne erkent de Regering dat door deze afschaffing der belasting de prijs van het roggebrood in tijden van duurte niet goedkoop zal worden, evenmin als in tijden van overvloed de heffing van deze belasting het brood zeer duur zou maken; maar ook evenmin valt het te betwijfelen, dat, zoowel in tijden van schaarschte als van overvloed de prijs van het roggebrood door de belasting wordt verhoogd, en dat die verhooging voor de behoeftige arbeidzame bevolking een bezwaar oplevert, 't welk men geenszins kan toegeven van zoo gering belang te zijn.

Wel is waar, dat, zoo men de opbrengst van den rijks-accijns op de rogge in verhouding brengt tot de bevolking, alsdan die belasting slechts op 50 cents 's jaars per ziel zou zijn te ramen; doch indien men in aanmerking neemt hoevele verschillende voedingsmiddelen ter beschikking van de meer vermogende ingezetenen staan, alsdan zal de onjuistheid van deze berekening al dadelijk in het oog vallen, en mag men het er veilig voor houden, dat deze belasting meer dan het dubbel van dat bedrag aan die behoeftigen oplegt.

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

De Regering heeft gemeend zich van de vrijstelling van den accijns op de rogge niet te mogen laten terughouden door de bedenking, dat niet in alle de gewesten van het Rijk het roggebrood als het voorname voedingsmiddel van de geringere standen is te beschouwen, noch ook door de opmerking dat hier en daar het roggebrood mede door de vermogende ingezetenen wordt verbruikt.

De rogge toch is steeds in alle de gewesten tot lageren prijs verkrijgbaar, dan de tarwe; het roggebrood wordt voor een krachtig en gezond voedingsmiddel gehouden, en wanneer nu, onder zoodanige omstandigheden, met terzijdestelling van het goedkoopere roggebrood, dat van tarwe wordt verbruikt, mag hieruit wel de gevolgtrekking worden afgeleid, dat dààr, waar zulks plaats heeft, de middelen van bestaan van die verbruikers ruimer vloeijen en moet de Regering in allen gevalle haar doel als bereikt achten, wanneer voor alle ingezetenen een goed voedingsmiddel verkrijgbaar wordt gesteld zonder dat de prijs daarvan door 's Rijks belastingen is verhoogd.

De Regering kan niet ten volle deelen in het gevoelen van hen die vermeenen, dat door de opheffing der belasting op het gemaal van de rogge een merkelijk nadeel zal worden toegebragt aan de landbouwers, die meer uitsluitend tarwe voortbrengen.

Behoudens zeer geringe uitzonderingen toch, wordt hier te lande het tarwebrood door de hoogere en middelstanden verbruikt, en vermits de prijsvermindering van het roggebrood ten gevolge van de afschaffing der belasting wel van veel belang zal zijn voor de behoeftige arbeidzame klasse, doch van minder belang voor degenen, die tot dusverre, ondanks den hoogeren koopprijs en de zwaardere belasting, zich met tarwebrood hebben gevoed, zoo durft men verwachten dat de invloed van den voorgestelden maatregel op het verbruik van tarwe van geringere beteekenis zal zijn. De behoefte trouwens, welke hier te lande steeds aan buitenlandsche tarwe blijft bestaan, doordien de inlandsche productie ontoereikende is, om ten volle in het binnenlandsch verbruik te voorzien, geeft den verbouwer van de tarwe eenen waarborg, dat de prijs van deze graansoort niet beneden den billijken maatstaf zal afdalen, en kan zulks te minder eene gegronde bezorgdheid opwekken, daar juist de landerijen, welke voor de teelt van tarwe meer bijzonder gebezigd worden, tevens tot voortbrenging van vele andere grondproducten beter geschikt zijn dan die, alwaar de rogge het voorname product oplevert.

De landbouwende klasse in het algemeen zal veeleer voordeel van deze afschaffing plukken. Immers zal zij op eene minder kostbare wijze zich zelve, en de arbeiders door haar in het werk gesteld, kunnen onderhouden.

Wat eindelijk het bezwaar betreft, ontleend uit het belang van de steden en gemeenten, alwaar tot dusverre opcenten op rijksbelasting van het gemaal geheven worden, moet de Regering doen opmerken, dat wel is waar door de afschaffing van den rijksaccijns de heffing bij wijze van opcenten van zelve komt te vervallen, doch dat de Hooge Regering zich niet stellig en in eenen algemeenen zin zal verzetten tegen de heffing van eenen accijns op het gemaal van rogge als plaatselijke belasting, in zooverre de gemeentebesturen zulks onvermijdelijk mogten achten, en mits het bedrag daarvan in allen gevalle de thans gehevene opcenten niet overtreffe.

Naar het inzien der Regering zou zoodanige plaatselijke heffing geenszins het doel van het tegenwoordige wets-ontwerp geheel ontzenuwen, daar toch altijd de verbruikers eene prijsvermindering van het roggebrood zouden erlangen, gelijk staande aan het bedrag der rijks-belasting.

Intusschen zal het zeer zijn toe te juichen, wanneer de plaatselijke besturen in dezen het voorbeeld der Hooge Regering mogten volgen, door het gemaal van de rogge ook van plaatselijken accijns vrij te stellen, de Regering zal niet in gebreke blijven zooveel mogelijk tot dat doel mede te werken, en heeft met genoegen ontwaard, dat thans reeds in verschillende steden en gemeenten tot opheffing of vermindering van de opcenten op de rogge is overgegaan.

Hoezeer het niet valt te ontkennen, dat de afschaffing van den accijns op het gemaal der rogge in het midden van het dienstjaar ook voor de plaatselijke besturen eenige bezwaren en moeijelijkheden zal opleveren, zoo kan de Regering evenwel hierin geen grond vinden, om eenen maatregel, die op zich zelven als zeer nuttig is te beschouwen, achterwege te laten, te minder, daar aan de plaatselijke besturen de middelen niet zullen ontbreken om, hetzij door hoofdelijke omslagen, hetzij op eene andere wijze, de te ontstane tekorten aan te vullen.

Ad. 2um. Bij de beoordeeling der middelen, welke ter vervanging van den accijns op het gemaal van de rogge zijn voorgedragen, is bij de Afdeelingen de vraag ter sprake gebragt, of die als voorloopige, dan wel als definitive maatregelen moeten beschouwd worden, zijnde eenige leden van gevoelen, dat dit laatste zou moeten afgeleid worden uit de voordragt van de Staatsbegrooting over 1848/49, waarin juist dezelfde middelen worden aangewezen als thans zijn voorgesteld.

Naar het inzien der Regering is deze gevolgtrekking niet juist. Bij het wegvallen van een tak van inkomsten, waarop bij de begrooting gerekend was, moesten daarvoor noodwendig andere inkomsten in de plaats gesteld worden, terwijl zonder dat, de geraamde uitgaven niet door de ontvangsten zouden zijn gedekt. Nu heeft men in de begrooting opgenomen al de belastingen, welke konden gerekend worden bij het einde van het loopende dienstjaar in werking te zijn, uit hoofde die de eenige grondslagen van de ramingen kunnen uitmaken, zoolang de middelen niet door andere zijn vervangen, maar desniettemin kan de Regering de verzekering geven, dat andere middelen zullen worden voorgesteld, zoodra er zullen gevonden zijn, welke beter aan het doel kunnen beantwoorden.

En wat nu de middelen zelven betreft, vermeent de Regering hare voordragt ten onregte van beginselloosheid te zien beschuldigd.

Het beginsel toch waarvan de Regering bij hare onderwerpelijke voordragt is uitgegaan, heeft de strekking om eene belasting, welke de minvermogende arbeidzame klasse der bevolking drukt, op de meer gegoede over te dragen.

Ter bereiking van dat doel, heeft de Regering in de eerste plaats hare keuze gevestigd op eene verhooging van de accijnsen op het binnenlandsch en buitenlandsch gedistilleerd en den wijn, en daar nu deze voorwerpen niet onder de noodzakelijke levensbehoeften maar eerder onder de voorwerpen van weelde zijn te rangschikken, acht de Regering niet van haar beginsel te zijn afgeweken.

Hoezeer het niet valt te ontkennen, dat in den regel het verbruik van een voorwerp vermindert naar mate de prijs daarvan door belastingen wordt verhoogd, zoo heeft echter de ondervinding doen zien, dat de verhoogingen van de plaatselijke belastingen op wijn en gedistilleerd geen merkbaren invloed op het verbruik hebben uitgeoefend, en mag men het er voor houden, dat ook hier de kracht der gewoonte sterker is, dan de zucht om vermijdelijke uitgaven te besparen.

Intusschen heeft de Regering volkomen de gegrondheid beseft van het bezwaar, hetwelk bij den handelaar in wijn is ontstaan uit de fabrijkmatige voortbrenging van inlandschen kunstwijn, welke geheel vrij van accijns in de consumtie wordt afgeleverd. Het is ter voorziening hierin, dat men zich thans bij het Ministerie van Finantien onledig houdt met het beramen van voorzieningen, waardoor het voortbrengsel van deze fabricatie, in onderscheiding echter van den zoogenaamden wijn van aalbezien, appelen, peren, enz., welke door particulieren tot eigen gebruik vervaardigd worden, aan een billijken accijns zal worden onderworpen, waardoor alsdan tevens de gelegenheid zal ontstaan, om eene aan de opbrengst daarvan geëvenredigde ontheffing van de thans voorgestelde opcenten te verleenen.

De redenen, welke de opbrengst van den accijns op den wijn en het gedistilleerd gedurende het loopende jaar hebben doen verminderen, zijn van tijdelijken aard en oefenen denzelfden nadeeligen invloed uit op de opbrengst van de belasting op het gemaal van de rogge.

Zoowel bij de eene als bij de andere belasting zal de schatkist derhalve een tijdelijk verlies ondervinden, hetwelk men echter kan verwachten dat bij minder bezwarende omstandigheden zal verdwijnen.

De verhooging van opcenten op de personele belasting, welke de Regering in de tweede plaats ter vervanging van den accijns op het gemaal der rogge voorstelt, strookt naar haar inzien volkomen met het beginsel, hetwelk zij gemeend heeft te moeten aannemen, en zij kan niet toegeven, dat de belangen van den middelstand, en bepaaldelijk die van de lagere klasse van dien stand, bij de wets-voordragt uit het oog zouden zijn verloren, daar toch de bestaande wetgeving niet alleen aan de minstvermogenden belangrijke vrijstellingen of remissien verzekert, maar ook voor onderscheiden beroepen en neringen vrijdommen of verminderingen toekent, die zeer velen buiten de heffing zal doen vallen. Het hooge cijfer, voor de vrijstellingen aangenomen, zal dan ook medebrengen, dat de verhooging bepaaldelijk meer de gegoeden zal treffen, en het bewijs daarvan is, dat de buitengewone opcenten slechts op de *helft* der belasting zullen drukken.

Ten einde echter aan de geopperde bezwaren te gemoet te komen, heeft de Regering gemeend de wets-voordragt in zooverre te moeten wijzigen, dat de taks der opcenten met een vierde verminderd, en dus van 20 op 15 gebragt wordt. Hetgeen dat middel dien ten gevolge minder zal opbrengen, schijnt met het oog op het beginsel, om de belasting die op de minst gegoeden drukt, op de meer gegoeden over te brengen, het voegzaamst

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.* (Memorie van Beantwoording der Regering.)

gevonden te kunnen worden, door op het regt van successie eenige buitengewone opcenten te leggen, daar toch hetgeen door dat regt getroffen wordt de belastingschuldigen zeker niet onder de min gegoeden kan doen rekenen.

Men heeft voorts nog afgekeurd de toepassing van de verhoogde opcenten op den accijns van den wijn, welke reeds eene maand vóór de werking der wet bij de handelaren op termijnen van crediet is ingeslagen, even als men bezwaar vindt die verhoogte opcenten te doen heffen voor de aanslagen in de belasting op het personeel waarvan het dienstjaar reeds den 1sten Mei 1847 is ingegaan.

Wat den wijn betreft, vermeent de Regering den voorgestelden maatregel te kunnen billijken, door de overweging dat in den regel de wijnen niet onmiddelijk bij den inslag op termijnen van crediet, hetzij van buiten 's lands, hetzij uit de entrepôts, aan de verbruikers worden afgeleverd, maar dat de wijnen, na onder eigen beheer te zijn overgegaan, gewoonlijk nog gedurende eenigen tijd eene bewerking ondergaan.

De vrees dat de wijnkooper zal worden aangeslagen voor eene verhooging welke hij niet meer op de verbruikers zou kunnen verhalen, mag men alzoo voor ongegrond houden, terwijl daarentegen de schatkist welligt voor een geruimen tijd van het genot der voorgestelde verhooging zou verstoken blijven, bijaldien deze slechts toepasselijk verklaard werd op termijnen van crediet, welke na de werking der wet zouden geopend worden, vermits het te voorzien is, dat alsdan aanzienlijke hoeveelheden nog vooraf uit de entrepôts zullen ingeslagen worden, waartegen alleenlijk zou zijn te voorzien door een aanpeil bij handelaren en neringdoenden van al de wijnen bij hen aanwezig, een maatregel, welke vele bezwaren, zoowel voor den handel als voor de administratie der belastingen, zoude opleveren.

En wat nu het personeel betreft, om te dezer plaats ook te beantwoorden hetgeen dienaangaande op art. 15 is aangemerkt, de Regering ontveinst zich niet, dat hetgeen men de terugwerking der wet noemt, bezwaar kan opleveren, maar of dit werkelijk zoo groot is, als men zich schijnt voor te stellen, zou kunnen worden betwijfeld, als men bedenkt, dat, gelijk zoo even reeds is opgemerkt, een zeer groot gedeelte der aanslagen buiten de termen der heffing zal vallen, en alleen die der meer gegoeden zullen overblijven.

Wanneer echter de zoogenaamde terugwerking der wet niet anders zou kunnen worden weggenomen, dan door het cijfer der opcenten evenrediglijk te verhoogen, zou in het wezen der zaak geene verandering zijn gebragt, en het zou op hetzelfde neêrkomen, of men, om bijv. eene som van f 100 te bekomen, de hoofdsom over het geheele tijdvak van een jaar, waarover zij loopt, nemende, met 20, of over de op het dienstjaar overschietende 10 maanden nemende, met 24 opcenten bezwaarde.

Eigenlijk gesproken, bestaat er dan ook geene terugwerking want die in Mei belastingschuldig waren, zijn het ook over al de volgende maanden.

Aan het verlangen om eene specifieke berekening van het verlies dat door de afschaffing van den accijns op het gemaal van de rogge zal ontstaan, en van hetgeen de voorgestelde verhoogde opcenten zullen opleveren, wordt bij de nevensgaande nota voldaan.

Ter beantwoording van de aanmerkingen, waartoe de zamenstelling van het wets-ontwerp zelf aanleiding heeft gegeven, moge het volgende strekken:

Considerans. Aangezien de maatregelen, thans voorgedragen om het gemis te dekken, dat door de afschaffing van den accijns op het gemaal van de rogge voor de schatkist zal ontstaan, uit den aard der zaken in werking moeten blijven tot dat deswege verder door de wetgeving zal zijn beschikt, zou het naar het inzien der Regering onraadzaam zijn, nu reeds den tijd van duur van die bepalingen tot 1°. Januarij aanstaande te beperken.

Aan de verdere aanmerkingen op den considerans is door eene gewijzigde redactie voldaan.

Art. 1. Hieraan is voldaan.

Art. 2. Aan het verlangen om verandering in de redactie is voldaan.

Wat betreft het opnoemen der artikelen van de wet van 1833, die voor de rogge en andere onbelaste granen zouden moeten behouden blijven, vermeent de Regering de voorgestelde redactie te moeten handhaven, vermits het meer eenvoudig is, alleen uit te drukken de weinige artikelen der bestaande wet, welke nog van kracht moeten blijven, dan het groot aantal artikelen op te noemen die buiten werking worden gesteld.

Daarenboven is het duidelijk genoeg dat de niet speciaal in het ontwerp als behouden opgenoemde artikelen vervallen zijn, zoodat er geen vrees is voor twijfel.

Art. 3. Hieraan is voldaan.

Art. 5. De Regering blijft het behouden van dit artikel raadzaam achten om de redenen in de Memorie van Toelichting gezegd. Zij ziet echter geen bezwaar om de 2de zinsnede in den geest van het door sommige leden verlangde, te wijzigen.

Art. 6. Bij het vervallen der noodzakelijkheid, waaraan art. 57 der wet van 1833 zijn oorsprong verschuldigd is, meent de Regering te moeten volharden bij haar gevoelen, dat de verpligting, in dat artikel aan de administratie opgelegd, niet meer op zulk eene uitgebreide schaal behoeft te worden gehandhaafd.

Dáár waar ook tarwe of spelt gemalen wordt, blijft art. 57 voormeld, als *volstrekt noodzakelijk*, van toepassing, zoodat uit het voorgestelde geen ongerief voor de ingezetenen te vreezen is.

Artt. 7 *en* 8. Vermits door de overtreding van deze bepaling de contrôle op het gemaal van de tarwe en spelt niet mogelijk zou zijn en daardoor de gelegenheid tot ontduiking van den accijns geboren worden, acht de Regering het minimum van f 100 voor geene vermindering vatbaar.

Art. 7. Aan het verlangen om verandering in de redactie is voldaan.

Wanneer in het belang der stoommolens mogt worden toegestaan het builen van meel aan den molen, voor verzending naar buiten 's lands, zou alle contrôle komen te vervallen, die des te noodzakelijker is op stoommolens, uit hoofde van den spoed waarmede zij werken, en de massa's granen die aldaar gewoonlijk aanwezig zijn. — Buitendien werken de stoommolens meestal voor de gewone consumtie, en behoeft alzoo de builing geene plaats te hebben.

Artt. 8 *en* 9. De drukfout is hersteld.

Art. 10. Bij art. 38 der wet van 1833 is geene boete bepaald op den *inslag* zonder document van gemalen granen in de aldaar opgenoemde fabrieken, en op *dezen* wordt bij het voorgestelde artikel eene boete vastgesteld. Men acht dit te meer noodzakelijk, omdat alsnu vervallen is de 2de zinsnede van art. 59 der wet van 1833, betrekkelijk den vervoer van meel van gemouten granen, hetwelk toch alleen voor de hier bedoelde fabrieken dienstig is.

Wat de vaste boete betreft, blijft de Regering volharden bij haar gevoelen, in de Memorie van Toelichting ontwikkeld.

Art. 12 is veranderd.

Art. 14. Men gedraagt zich aan hetgeen bij de beantwoording der algemeene aanmerkingen is aangevoerd, en merkt alleen op dat, ten gevolge van het veranderen van het tijdstip der invoering, ook de 1ste Junij is veranderd in 1 Julij.

Aan het verlangen om verandering in de redactie is voldaan.

Art. 15. Na hetgeen omtrent de terugwerking der wet hierboven reeds is gezegd, vereischt het ter dezer plaatse dienaangaande aangemerkte geen verdere toetsing meer; alleen meent men nog daarbij te kunnen voegen, dat in geen geval aan de belastingschuldigen zou kunnen worden toegelaten om de voor dit dienstjaar reeds gedane aangiften te wijzigen voor het tijdvak van het belastingjaar, waarin de wet van kracht zou zijn.

Dit zou eene herhaling van het geheele beschrijvingswerk, en van al hetgeen reeds voor de regeling der belasting is gedaan, volstrekt noodzakelijk maken, en behalve het verlies van veel tijd, zeer belangrijke kosten veroorzaken en op de geregelde invordering der belasting een aller nadeeligsten invloed uitoefenen.

De noodige zorg zal gedragen worden, dat geene vrijstellingen worden genoten door die er geen aanspraak op hebben.

Daar de opcenten met de hoofdsom altijd op dezelfde kohieren gebragt worden, zou het twijfelachtig kunnen schijnen, of art. 24 der wet van 22 Mei (*Staatsblad* n°. 22) wel *per se* toepasselijk ware op de opcenten, welke krachtens andere kohieren gevorderd worden, dan die, waarin de hoofdsom begrepen is, waarop zij gelegd zijn. Het is daarom noodig voorgekomen, de bedoelde wet uitdrukkelijk van toepassing te verklaren.

Aan de verdere aanmerking op het laatste lid van het artikel wordt toegegeven.

Art. 16 (*nu* 17). In den aangeduiden zin gewijzigd. Ook het tijdstip van invoering veranderd.

De Commissie van Rapporteurs is, na van de bovenstaande Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag omtrent het wets-ontwerp tot intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge, alsmede van de Nota van Berekening en die der

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Nota's van Wijzigingen.)

Veranderingen, kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake eene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wierd.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 14den Julij 1847.

Van Rijckevorsel.
Cost Jordens.
Borski.
Telting.
De Monchy.

6. NOTA VAN BEREKENING *van de opbrengst van de* Buitengewone Opcenten, *bij afschaffing van den accijns op het gemaal van de* rogge, *op eenige middelen voorgesteld.*

A. *Voor de dienst van* 1848.

De accijns op den wijn wordt met de 10% collectief zegel geraamd op f 781,000; hiervan bedragen 25 opcenten		f 195,250.00
De accijns op het binnenlandsch gedistilleerd, als voren geraamd op f 3,036,000; hiervan bedragen 25 opcenten		759,000.00
De accijns op het buitenlandsch gedistilleerd, als voren geraamd op f 198.000, waarvan 25 opcenten beloopen		49,500.00
De geheele hoofdsom der belasting op het personeel wordt gerekend over het volle dienstjaar te zullen opbrengen	f 5,326,000.00	
In zake van de vrij te stellen aanslagen moet daarvan worden afgetrokken	f 2,618,000.00	
Blijft	f 2,708,000.00	
Hiervan is 15%		406,200.00
De regten en boeten van successie worden gerekend gemiddeld op te brengen f 2,250,000; hiervan is 5%		112,500.00
		f 1,522,450.00
De accijns op het gemaal der rogge brengt met de opcenten en het zegel op.		1,500,000.00
Verschil		f 22,450.00

B. *Over de laatste* 5 *maanden van* 1847.

De accijns op den wijn, wordt volgens de begrooting, gerekend met het collectief zegel over de zes maanden te zullen opbrengen f 429,000; hiervan is 25%	f 107,250.00
De accijns op het binnenlandsch gedistilleerd wordt als voren gerekend in 5 maanden te zullen opbrengen f 1,329,00, waarvan 25% is . . .	332,250.00
De accijns op het buitenlandsch gedistilleerd wordt als voren gerekend in de 5 maanden te zullen opbrengen f 91,000, waarvan 25 opcenten bedragen	22,750.00
De 15 opcenten op het personeel van 1 Mei tot 31 December 1847 en dus over 2/3 van f 406,200. .	270,800.00
De 5% op de regten en boeten van successie over 5 maanden van f 112,500	46,875.00
	f 779,925.00
Het verlies van den accijns op het gemaal van de rogge, 5 maanden van f 1,500,000 is . . .	625,000.00
Verschil	f 154,925.00

AANMERKINGEN.

Over het geheele jaar 1848 overtreft de raming der buitengewone opcenten eenigzins het verlies veroorzaakt door de afschaffing van den accijns op het gemaal van de rogge.

Grooter is het verschil over de 5 laatste maanden van 1847; het verschil ontstaat eensdeels doordien de accijnsen op den wijn, het binnen- en buitenlandsch gedistilleerd, op de begrooting van 1847 tot een hooger bedrag dan voor 1848 zijn uitgetrokken, en anderdeels doordien de opcenten op het personeel van 1 Mei af loopen, en dus niet voor 5/12 maar voor 8/12 van het geheel zijn genomen, en die op den accijns op den wijn over 6 maanden zijn berekend.

Dit verschil zal echter in de uitkomst veel minder zijn, daar de betaling van den accijns op den wijn bij crediet op termijnen plaats heeft, en dus zelden over een bepaald getal maanden berekend kan worden, en omdat de opcenten op de regten en boeten van successie, ofschoon over 5 maanden berekend, echter eerst in de laatste maanden van het jaar zullen aanvangen te werken.

7. NOTA VAN VERANDERINGEN.

Considerans. Doorhalen de woorden: » der ingezetenen," en in de plaats stellen: *van de arbeidzame volksklasse.*
Vóór het woord » rogge" invoegen: *Turksche tarwe en van de.*
Doorhalen het woord » aan" en in de plaats stellen *in.*

Art. 1. Vóór het woord » rogge" invoegen: *Turksche tarwe en van de.*

Art. 2. 1ste regel, achter 10 invoegen: *van deze wet*
4den regel, vóór het woord » rogge" invoegen: *Turksche tarwe en de*
In plaats van » is" te stellen *worden.*

Art. 3. 1ste regel, doorhalen » artt. 1 en 2" en in de plaats stellen: *beide voorgaande artikelen.*
2de zinsnede, 1ste regel, achter » malen van" invoegen: *Turksche tarwe en van,* en doorhalen het woord » rogge" achter » bakken van", en achter » brood" invoegen —
2de regel, achter » verkoopen van" doorhalen het woord » rogge", en achter » meel" invoegen: *van Turksche tarwe en van rogge.*

Art. 5. 2de zinsnede, 1ste regel, doorhalen de woorden » is niettemin bevoegd om" en in de plaats stellen: *verleent niettemin.*
2de regel, doorhalen de woorden » te verleenen".

Art. 7. 3de regel, achter » ondergaan" invoegen: *behoudens de vermenging met zand, van gemalen granen, tot beestenvoeder bestemd.*
De 3de zinsnede geheel doorhalen:

Art. 8, 3de regel, en art. 9, 4de regel, doorhalen » 6" en in de plaats stellen 7.

Art. 11. 3de regel, achter » voor" doorhalen » rogge"; achter » of" doorhalen » rogge", en achter » brood" invoegen: *van Turksche tarwe of van rogge.*

Art. 12. 2de zinsnede, 2de regel, doorhalen » zes" en in de plaats stellen: *zeven.*

Art. 14. 5de regel, doorhalen het woord » Junij" en in de plaats stellen: *Julij.*
Laatste regel, achter » accijns," invoegen: *is, of*

Art. 15. 3de regel, doorhalen het woord » twintig" en in de plaats stellen: *vijftien.*
Laatste zinsnede, 1ste regel, doorhalen de woorden » bepalingen der"; en in plaats van » zijn" te stellen: *is.*
Achter artikel 15 invoegen:

» Art. 16. De opcenten, krachtens de wet van 26 Junij 1845 » (*Staatsblad* n°. 43) op de regten en boeten van successie geheven » wordende, worden, te rekenen van 1 Augustus 1847, verhoogd » met *vijf ten honderd.*"

Art. 16 wordt art. 17. 1ste regel, doorhalen de woorden » Alle de bovenstaande bepalingen komen met den 1sten Julij", en in de plaats stellen: *Deze wet komt met den* 1*sten Augustus.*

XXVIII. *Intrekking van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

8. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 26 *Julij* 1847.

Nadat de Minister van Finantien in eene rede, uitgesproken in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op den 6den Mei jl., het voornemen der Regering had te kennen gegeven, om, in geval van aanneming van het toen aanhangig wets-ontwerp tot intrekking der wet van 29 December 1835, nog in deze zitting een voorstel van wet aan te bieden tot onmiddellijke afschaffing der belasting op het gemaal van de rogge, met voorloopige vervanging door andere middelen tot dekking van de vermindering in 's Rijks inkomsten door die afschaffing te ontstaan, — is ter voldoening daaraan bij Koninklijke boodschap van den 4den Junij 1847 een daartoe strekkend wets-ontwerp aan deze Kamer aangeboden, waarbij de afschaffing van den accijns op het gemaal der rogge met 1 Julij dezes jaars werd voorgedragen, en ter vervanging daarvan de heffing voorgesteld van 25 opcenten op den accijns op het binnen- en buitenlandsch gedistilleerd, te rekenen van den dag der invoering dezer wet, van gelijke 25 opcenten op den accijns op den wijn, te rekenen van 1 Junij jl., en van 20 opcenten op het personeel over het dienstjaar ingegaan 1 Mei 1847, met vrijstelling van de belastingschuldigen wier aanslagen tot een bepaald gering bedrag zijn uitgetrokken; terwijl nog bovendien bij dat ontwerp de intrekking werd voorgesteld van de bestaande formaliteiten op het malen van onbelaste granen.

De beschouwingen en bedenkingen welke dit regerings-voorstel bij de eerste overweging in de Afdeelingen der Kamer heeft uitgelokt, zijn door de Commissie van Rapporteurs te zamen gevat in een Voorloopig Verslag, den 21sten Junij jl. gearresteerd. Zij behoeven hier niet te worden herhaald.

De Regering daarvan kennis genomen hebbende, heeft ze bij eene Memorie beantwoord, waarbij hare bedoelingen, welke vroeger aan sommigen min duidelijk waren geschenen, nader zijn toegelicht, eenige veranderingen, in eene bijgevoegde Nota bepaaldelijk opgegeven, zijn voorgesteld, terwijl nog eene tweede Nota is overgelegd, houdende twee berekeningen, ééne voor de dienst van 1848, ééne over de 5 laatste maanden van 1847, van de opbrengst der voorgestelde buitengewone opcenten.

Ten aanzien van hare bedoelingen met dit wets-ontwerp, verklaarde nu de Regering dat zij de heffing van den accijns op het gemaal van de rogge *voor altijd* uit de reeks van consumtive belastingen wenscht te doen verdwijnen; — dat zij zich de ontwikkeling van haar gevoelen omtrent de vraag, of het haar voornemen is om tot een ander stelsel van belastingen, dan die op het verbruik, over te gaan, wenscht voor te behouden tot dat bij de beraadslagingen over de wets-ontwerpen op de Middelen over 1848/49 de deugdzaamheid van het bestaande stelsel zal zijn ter sprake gebragt; dat de afschaffing van alle belastingen op het verbruik haar echter niet raadzaam noch billijk voorkomt, en dat het aangeboden wets-ontwerp op zich zelf moet worden beoordeeld; — dat zij, wanneer door de afschaffing van den rijks-accijns de heffing van stedelijke en gemeentelijke opcenten zal zijn vervallen, zich echter niet stellig en in eenen algemeenen zin zal verzetten tegen de heffing van eenen accijns op het gemaal van rogge als plaatselijke belasting, in zooverre de gemeentebesturen zulks onvermijdelijk mogten achten; — dat, wat de tot dekking voorgedragene middelen aangaat, de gevolgtrekking uit de voordragt der Staatsbegrooting over 1848/49 afgeleid, als of die middelen niet als voorloopige maar als definitive middelen waren aan te merken, niet juist is, kunnende zij de verzekering geven, dat andere middelen zullen worden voorgesteld, zoodra er zullen gevonden worden, welke beter aan het doel kunnen beantwoorden.

De veranderingen door de Regering in het wets-ontwerp voorgedragen, voor zooverre die niet enkel de redactie betreffen, waaromtrent meerendeels aan de daarop gemaakte aanmerkingen is gevolg gegeven, of de termijnen van uitvoering, welke door het verloop van den tijd, vereischt tot het gemeen overleg, hebben moeten worden verschoven, — zijn twee in getal.

Vooreerst is, ten gevolge van eenen deswege uitgedrukten wensch, de opheffing van den accijns mede uitgestrekt tot de *maïs* of zoogenaamde *Turksche tarwe*.

Ten andere zijn de voorgestelde 20 opcenten op de hoofdsom van het personeel met vijf verminderd, en dus tot 15 teruggebragt, en is in stede daarvan de heffing voorgedragen van vijf ten honderd op de opcenten geheven wordende op de regten en boeten van successie. Deze wijziging zegt de Regering in het wets-ontwerp te hebben gebragt, ten einde aan de geopperde bezwaren omtrent de verhooging van de personele belasting te gemoet te komen: hetgeen dat middel dien ten gevolge minder zou opbrengen, meenden zij, met het oog op het beginsel om de belasting die op de minstgegoeden drukt, over te brengen op de meergegoeden, dat het voegzaamst zou kunnen gevonden worden, door op het regt van successie eenige buitengewone opcenten te leggen, daar toch hetgeen door dat regt getroffen wordt, de belastingschuldigen zeker niet onder de mingegoeden kan doen rekenen.

Volgens de overgelegde Nota van berekening — een gevolg, gegeven aan de in het Voorloopig Verslag uitgedrukte wenschen, om het tekort te kennen, 't welk de niet-heffing van den roggeaccijns zou doen ontstaan, en de geraamde opbrengst der voorgedragen opcenten ter vervanging, — volgens die Nota wordt de accijns op het gemaal der rogge geacht te zullen opbrengen over 1848 f 1,500,000, en de ter vervanging voorgestelde opcenten f 22,450 meer dan die som; de accijns op de rogge over de vijf laatste maanden van 1847 f 625,000, en de voorgestelde opcenten f 151,925 meer dan die som; — en zijn de opcenten op wijn, gedistilleerd, personeel en successie-regt berekend tot het volle bedrag, hetwelk de verhouding tusschen de hoofdsom dier middelen, volgens de verschillende begrootingen der beide jaren, en het getal van de voorgedragen opcenten doet verkrijgen; — terwijl ten aanzien van de personele belasting, van de hoofdsom van dat middel over 1848 als grondslag van berekening aangenomen, ter zake van de volgens art. 15 der wets-voordragt vrij te stellen aanslagen, weinig minder dan de helft wordt afgetrokken, ter uitvinding van de juiste som over welke de opcenten worden berekend.

Daar nu de Commissie van Rapporteurs, na van deze beantwoording en nota's kennis genomen te hebben, van oordeel was, dat te dezer zake eene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wierd, is het gewijzigd ontwerp daaraan op nieuw onderworpen geworden, en gaat thans de Commissie over tot de taak om den einduitslag van die overwegingen met de meest mogelijke beknoptheid te vermelden.

In het algemeen verklaarden bijkans alle leden niet alleen nog te blijven hechten aan hunne beschouwingswijze, bij de eerste overwegingen kenbaar gemaakt, en aan de bezwaren toen bij hen opgerezen, en daarvan door de beantwoording der Regering niet te zijn teruggebragt, maar zelfs bleek het, dat velen van hen daarin door de nadere ontwikkeling van de vroeger twijfelachtige bedoelingen der Regering en door de oplossing, welke zij aan de geopperde bezwaren getracht had te geven, nog sterker waren bevestigd.

Bij de overweging, dat de drang der behoeften merkelijk is afgenomen, een gelukkig gevolg van het meer zijne vervulling naderend uitzigt op eenen gezegenden oogst, en van het dalen der prijzen van de eerste levensmiddelen, scheen ook de overtuiging van het gering belang der voorgedragene verligting, een belang niet noemenswaardig, waar de gemeente-opcenten op dezen accijns — schijnbaar in strijd met de beginselen van dit wets-ontwerp — in stand zullen blijven als eigen plaatselijk belastingmiddel, — te winnen in kracht en gewigt tegenover het bezwaar van de in de plaats daarvan voorgestelde buitengewone opcenten, en werkte daardoor de verklaring van de Regering, dat zij deze belasting eens voor altijd verlangt af te schaffen, in verband met haar uitdrukkelijk voorbehoud ten aanzien van het vraagstuk eener verandering van stelsel en de daardoor te weeg gebragte zekerheid dat deze maatregel als geheel op zich zelve staande is te beschouwen, min gunstig op de tegenwoordige voordragt. De bedenkelijkheid van de afschaffing eener in het oog van velen niet als drukkend af te keuren, sinds jaren bestaande, en inderdaad slechts door de haar vergezellende formaliteiten bezwarende belasting, trad bij zeer velen meer en meer op den voorgrond. De bezwaren tegen de tot dekking voorgestelde middelen hadden niets verloren in omvang en gewigt door de gegeven verzekering, dat zij niet als definitief, maar slechts als voorloopig te beschouwen zijn, omdat de bij die verzekering gevoegde belofte, dat andere middelen zullen worden voorgesteld, zoodra er zullen gevonden worden, die beter aan het doel kunnen beantwoorden, al te onbepaald werd geacht om daarop eenig vooruitzigt van verbetering te mogen bouwen. Te minder meende men nog aan zoodanige belofte te mogen hechten, wanneer men lette op het in de Memorie van Beantwoording aangekondigd voornemen der Regering om den kunstwijn te belasten (een denkbeeld dat bij sommigen weinig goedkeuring vond), het verband toch, hetwelk men tusschen zoodanige belasting en eene bescherming of tegemoetkoming van den wijnhandel meende te zien, leidde tot het vermoeden, dat veeleer de thans op den wijn-accijns te leggen opcenten bestendigd, dan wel afgeschaft zouden worden. — De bezwaren tegen de voorgestelde middelen bleven dan in volle kracht; zij hadden nog in de schatting van sommigen meer gewigt verkregen sedert de beantwoording der Regering en de veranderingen daarbij voorgesteld. Van enkele punten toch waarop bij het Voorloopig Verslag was gewezen, scheen de wederlegging niet eens beproefd te zijn, als bijv. de vrees dat de verhooging van opcenten op wijn en gedistilleerd de sluikerij nog meer zoude aanmoedigen. De bedenkingen tegen de verhooging der personele belasting door nieuwe opcenten schenen ook wel niet alle der Regering voorge-

XXVIII. *Afschaffing van den accijns op het gemaal van de rogge.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Nadere Nota van Wijzigingen.)

komen te zijn als ontbloot van gewigt: dit mogt men uit de vermindering van het getal dier opcenten besluiten; doch men merkte daarbij tevens op, dat aan de strekking der gemaakte bedenking, dat deze belasting zoude drukken op den middelstand, veel beter zoude zijn voldaan geworden door eene verruiming van de grenzen der vrij te stellen aanslagen, en eene verhooging van de opcenten der hooger belaste klassen. De heffing van 5 nieuwe opcenten op het regt van successie vond mede weinig bijval; dat regt is reeds hoog opgevoerd; bij opvolging in eenen boedel, vallende in de hoogste klasse van 10 per cent, en bestaande in buitenlandsche effecten, zoude, na de nu voorgestelde verhooging, ongeveer een vierde van den geheelen boedel als versterfregt aan het Rijk vallen. Daarenboven twijfelde men, of deze belasting wel zoo uitsluitend op het hoofd der meer gegoeden neerkomt, daar alle boedels boven de f 300 waarde ook door deze opcenten zullen worden gedrukt, en meende dat die vrijstelling dan ten aanzien van de voorgedragene opcenten wel mogt worden uitgestrekt bijv. tot alle boedels beneden de f 1000.

Om eindelijk den indruk te doen kennen, dien de tweede overweging van dit wets-ontwerp achterliet, zij hier gezegd, dat weinige leden daaraan eene onbepaalde goedkeuring hechtten, dat sommigen twijfelden of de bezwaren daaraan verbonden door het wenschelijke van de afschaffing van den rogge-accijns worden opgewogen, doch dat verre de meesten van hen, die deel namen aan dit onderzoek, en inderdaad de meerderheid van de leden der Kamer, daarin te vele bezwaren hebben gevonden, dan dat zij er hunne goedkeurende stem aan zouden kunnen geven. Terwijl dan het lot, hetwelk dit wets-ontwerp wacht, niet twijfelachtig kan schijnen, acht de commissie het des te meer van belang niet onopgemerkt te laten voorbijgaan, dat desniettegenstaande de voorgestelde afschaffing van de formaliteiten, waaraan het malen van onbelast graan bij de wet van 29 Maart 1833 onderworpen is, aan de meeste leden zoozeer wenschelijk voorkwam, dat zij hun verlangen te kennen gaven, die, wanneer het ontwerp niet mogt worden aangenomen, bij eene afzonderlijke wet te helpen tot stand brengen. Tevens verlangden velen daarbij een ander gebrek uit de wet op het gemaal te zien weggenomen, de onredelijke, enkel op naams-overeenkomst steunende, reeds door de wetgeving bij de vaststelling van het tarief gewraakte, en nu weder blijkens de in het ontwerp voorgedragene veranderingen, door de Regering als verkeerd erkende gelijkstelling in belastings-aanslag van de Turksche tarwe of maïs met de tarwe. Wanneer dit erkend gebrek werd opgeheven, en de Turksche tarwe in belastings-aanslag met de rogge werd gelijkgesteld, zou, meende men, de verbouwing van dit nuttig en zeer voedend graan niet weinig worden bevorderd. Dat het meel van de maïs zeer wel van dat van tarwe te onderkennen is, en dus van eene gelijkstelling van hetzelve met dat van de rogge geene bezwaren voor de heffing van den accijns zijn te duchten, meende men toch reeds door de in dit ontwerp voorgedragene verandering, van den kant der Regering erkend te zien. Op deze beide verbeteringen bleef men dus, ook als de wet niet zoude zijn aangenomen, bescheidenlijk aandringen.

Ten slotte blijven der Commissie ter vermelding over de navolgende weinige aanmerkingen op of ter gelegenheid van de wets-artikelen gemaakt.

Art. 6. Men bleef het, ook na het antwoord der Regering wenschelijk achten, dat in de wet worde uitgedrukt, waar en wanneer de bepalingen van art. 57 der wet van 29 Maart 1833 toepasselijk zullen blijven, en dit niet aan het oordeel der administratie omtrent het al of niet bestaan van gerief of ongerief der ingezetenen worde overgelaten.

Art. 12. Men heeft opgemerkt dat niet alleen in Limburg, maar ook in het 4de en 5de district van Zeeland, de accijns op het gemaal bij admodiatie geheven wordt, en vraagt waarom die wijze van heffing wel in Limburg en niet in Zeeland wordt afgeschaft.

Art. 16. Het komt niet duidelijk voor, of de bedoeling is, deze opcenten te heffen van alle na 1 Augustus te betalen regten en boeten, ook die verschuldigd ten gevolge van versterf voor dat tijdstip, doch waarvan de termijn van betaling eerst later verschijnt of wel alleen van zoodanige die ten gevolge van versterf na 1 Augustus verschuldigd zullen worden? Men vermoedt het laatste, doch wenscht zulks duidelijker uitgedrukt.

Men merkt op dat de uitdrukking: de opcenten worden verhoogd met vijf ten honderd, iets anders te kennen geeft, dan 't geen men zeker heeft bedoeld, namelijk: dat het getal opcenten met vijf wordt vermeerderd.

Art. 17. Voor den 1*sten Augustus aanstaande*, 't geen onbepaald schijnt, las men liever 1 *Augustus* 1847.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 26sten Julij 1847.

Van Rijckevorsel.
Cost Jordens.
Borski.
Telting.
De Monchy.

---

9. NADERE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Art. 12. 2de zinsnede, 2de regel, doorhalen het woord » zeven" en in plaats stellen *acht.*

Art. 14. 5de regel, » Julij" te veranderen in *Augustus.*

Art. 16. Ten slotte: » Augustus" te veranderen in *September.*

Art. 17. In plaats van » Augustus aanstaande" te stellen: *September* 1847.

XXIX. *Begrooting van uitgaven voor de Landsdrukkerij over* 1848 *en* 1849.
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting.)

XXIX. Begrooting van uitgaven voor de Landsdrukkerij over 1848 en 1849.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 7 Augustus 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 7den Junij* 1847.

Edel Mogende Heeren!

Het ontwerp van wet, hetwelk bij deze aan U Edel Mogenden ter overweging wordt aangeboden, strekt tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor de Lands-Drukkerij over de jaren 1848 en 1849, en tot aanwijzing der middelen waardoor die uitgaven moeten worden gedekt.

De redenen, welke tot dit voorstel hebben geleid, zijn ontwikkeld in de Memorie van Toelichting, waarvan hetzelve vergezeld is.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 4den Junij 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET *tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor de Landsdrukkerij over de jaren* 1848 *en* 1849, *en tot aanwijzing der middelen, waardoor die uitgaven moeten worden gedekt.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de uitgaven der Algemeene Landsdrukkerij over de jaren 1848 en 1849 eene wettelijke regeling vereischen, en dat tevens bij de wet de middelen behooren te worden aangewezen tot dekking van die uitgaven,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De begrooting der uitgaven van de Algemeene Landsdrukkerij over de jaren 1848 en 1849 en de raming der middelen tot dekking van die uitgaven, worden vastgesteld overeenkomstig den hiernevens gevoegden staat van berekeningen.

Art. 2. Over ieder dienstjaar wordt, wegens de inkomsten en uitgaven der Algemeene Landsdrukkerij rekening en verantwoording gedaan; daarbij worden opgevolgd de voorschriften der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40).

Art. 3. De batige saldo's der opgemelde rekeningen worden onder de verschillende rijks-ontvangsten verantwoord, ten behoeve der dienst van het jaar waarover de rekening loopt, terwijl in eenig nadeelig saldo nader bij de wet wordt voorzien.

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De ramingen der kosten van de Algemeene Landsdrukkerij zijn in de vorige begrootingen van Staatsuitgaven, en laatstelijk in die voor de jaren 1846 en 1847, wel opgenomen, maar voor derzelver bedrag niet begrepen geworden *in het cijfer* dier begrootingen.

Als reden dezer handelwijze is meermalen opgegeven, dat de kosten dezer inrigting nagenoeg geheel bestreden worden *uit de sommen die bij de Staatsbegrootingen onder de verschillende hoofdstukken voor drukwerk zijn toegestaan*, zoodat, wanneer de ramingen der kosten van de Landsdrukkerij in het cijfer der begrooting werden begrepen, alsdan daadwerkelijk zou plaats hebben het twee maal uittrekken van dezelfde uitgaven, hetgeen niet behoorde te geschieden.

Het niet begrijpen der bedoelde ramingen in het cijfer der begrootingen heeft intusschen, in opzigt tot de verevening der uitgaven voor de Landsdrukkerij, bij de Algemeene Rekenkamer moeijelijkheden doen ontstaan. Gezegd collegie vermeende namelijk, dat aan die ramingen ontbrak het karakter van *wettelijk crediet*, en dat dezelve derhalve tot geen grondslag van verevening konden dienen, in dien zin als zulks bij art. 32 der wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40) uitdrukkelijk zou zijn gevorderd.

Die moeijelijkheden hebben aanleiding gegeven tot de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 32), waarbij de uitgaven der Landsdrukkerij over de jaren 1841—1847 geregeld zijn, en hebben tevens de Regering gebragt tot het besluit, om, uit aanmerking van de ten deze bestaande bijzondere omstandigheden, de ramingen der uitgaven voor die inrigting niet verder in de algemeene begrooting van Staatsuitgaven op te nemen, maar, in plaats daarvan, die te begrijpen in eene afzonderlijke begrooting, bevattende niet alleen de uitgaven, maar ook de middelen, bestemd om die uitgaven te dekken.

Het thans aangeboden wets-ontwerp strekt, om zoodanige begrooting vast te stellen voor de jaren 1848 en 1849.

Die begrooting schijnt, evenmin als het wets-ontwerp, eenige bijzondere toelichting te behoeven; zoowel de raming der uitgaven als die der middelen, tot dekking der uitgaven aangewezen, rusten op de uitkomsten, verkregen over vroegere jaren, terwijl, voor zooveel de *middelen* betreft, de staat van geleverd drukwerk gedurende de jaren 1844—1846, en voor zooveel de *uitgaven* aangaat, de uitgewerkte en toelichtende staat, welke beide stukken nevens de begrooting worden overgelegd, die volledige inlichtingen aanbieden, welke kunnen geacht worden aan de beoordeeling te zullen kunnen bevorderlijk zijn.

XXIX. *Begrooting van uitgaven voor de Landsdrukkerij over* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

4. STAAT VAN BEREKENINGEN *voor de begrooting der uitgaven van de Algemeene Lands-drukkerij over de jaren* 1848 *en* 1849, *en raming der middelen tot dekking van die uitgaven.*

BEGROOTING.

Artikel.	BENAMING DER UITGAVEN.	SOMMEN voor 1848.	SOMMEN voor 1849.
1	Tractementen van den directeur, klerken en opzigter, alsmede schrijfloonen . . .	f 6,300.00	f 6,300.00
2	Bezoldiging der bedienden, jongens, schoonmaaksters, nieuwejaarsgiften en verdere belooningen	7,000.00	7,000.00
3	Bureau- en locaalbehoeften	3,000.00	3,000.00
4	Drukwerktuigen, gereedschappen en drukmaterialen	7,000.00	7,000.00
5	Arbeidsloonen	37,000.00	37,000.00
6	Aankoop van papier	100,000.00	100,000.00
7	Werken of diensten buiten de Algemeene Lands-drukkerij, ten behoeve van dat etablissement, verrigt wordende door particulieren, zoo als: linieer-, graveer-, plaatdrukwerk en meer	2,600.00	2,600.00
		f 162,900.00	f 162,900.00
	Vermoedelijk overschot . . .	2,200.00	2,200.00
		f 165,100.00	f 165,100.00

RAMING.

Artikel.	BENAMING DER MIDDELEN.	SOMMEN voor 1848.	SOMMEN voor 1849.
1	Inkomsten wegens door de Algemeene Lands-drukkerij aan de Departementen van Algemeen Bestuur, collegien, administratien, autoriteiten en ambtenaren te leveren druk-, linieer-, graveer-, plaatdrukwerken en meer	f 165,000.00	f 165,000.00
2	Inkomsten wegens verkochte onbruikbare goederen en voorwerpen, behoorende aan de Algemeene Lands-drukkerij	100.00	100.00
		f 165,100.00	f 165,100.00

5. UITGEWERKTE EN TOELICHTENDE STAAT, *behoorende bij de begrooting der uitgaven van de Algemeene Landsdrukkerij*, over de jaren 1848 en 1849.

Dit stuk is *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

XXIX. *Begrooting van uitgaven voor de Landsdrukkerij over* 1848 *en* 1849.
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

6. STAAT *houdende aanwijzing van hetgeen aan de Algemeene Lands-drukkerij is verschuldigd geworden, wegens door die inrigting geleverde drukwerken in de jaren* 1844 — 1846.

BENAMING der DEPARTEMENTEN, ADMINISTRATIËN ENZ., waaraan het drukwerk geleverd is.	KOSTEN VAN HET DRUKWERK GELEVERD IN HET JAAR		
	1844.	1845.	1846.
Eerste Kamer der Staten-Generaal	f 456.00	f 18.44	f 9.14
Tweede Kamer der Staten-Generaal	3,265.56	7,330.51	2,725.45
Raad van State	41.68^{5}	37.33^{5}	35.77
Algemeene Rekenkamer	742.23^{5}	745.39^{5}	545.49^{5}
Kanselarij der beide Orden	59.76	56.74^{5}	95.52
Hooge Raad van Adel	»	15.85	5.61^{5}
Kabinet des Konings	523.55	502.75^{5}	449.30^{5}
Staatsblad	2,794.55	2,832.73	2,491.77
Buitenlandsche Zaken	234.90	312.13^{5}	435.84
Justitie (Departement)	1,085.36	966.44	1,322.84^{5}
Gevangenissen (Huisdienst)	525.07	139.94	760.81^{5}
Idem (Arbeid)	341.79^{5}	518.06^{5}	1,272.13
Huis van Burgerlijke en Militaire Verzekering te 's Gravenhage	46.86^{5}	34.88	60.43^{5}
Binnenlandsche Zaken (Departement)	4,693.22^{5}	6,523.10^{5}	5,277.91
Opperhoutvesterij	1,748.96	1,782.71	1,790.79
Gouvernement van Noord-Braband	6.81	22.98	4.52^{5}
» » Gelderland	361.33^{5}	289.48^{5}	395.08
» » Zuid-Holland	2,353.44	2,118.76	1,321.65
» » Idem (Provinciale fondsen)	»	981.72	775.82^{5}
» » Noord-Holland	63.43	75.35^{5}	94.59
» » Zeeland	6.81	13,23	4.52^{5}
» » Utrecht	74.21^{5}	102.70^{5}	113.02
» » Vriesland	336.56^{5}	13.25	14.06^{5}
» » Overijssel	183.99	16.23	19.99^{5}
» » Groningen	122.79	113.94^{5}	110.02
» » Drenthe	6.81	60.25	4.52^{5}
Hertogdom Limburg	6.81	13.23	4.52^{5}
Hoofdbestuur tot aanmoediging der gewapende dienst in Nederland	597.10	596.79	665.15
Algemeene Lands-drukkerij	325.03^{5}	87.18	27.51^{5}
Nederlandsche Staats-Courant	21,058.01^{5}	22,712.64	19,796.50^{5}
Fonds van den Landbouw	34.20	131.81	52.39
Bijzondere fondsen	840.98	916.52	931.72
Maatschappij van Weldadigheid	540.21^{5}	722.42	593.95
Transporteren	f 43,468.06^{5}	f 50,805.53^{5}	f 42,208.40^{5}

XXIX. *Begrooting van uitgaven voor de Landsdrukkerij over* 1848 *en* 1849.
(Bijlage tot de Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

BENAMING der DEPARTEMENTEN, ADMINISTRATIEN ENZ., waaraan het drukwerk geleverd is.	KOSTEN VAN HET DRUKWERK GELEVERD IN HET JAAR		
	1844.	1845.	1846.
Transport	f 43,468.06^{5}	f 50,805.53^{5}	f 42,208.40^{5}
Hervormde Eeredienst enz. (Departement)	1,461.83	1,094.69^{5}	1,074.69^{5}
Hoofd-Commissie der Israëliten	172.99	133.90	82.22^{5}
Roomsch-Katholijke Eeredienst	190.42^{5}	168.28^{5}	240.92^{5}
Marine (Departement)	11,757.06	10,530.48	8,086.69^{5}
Loodswezen	251.13^{5}	332.60	1,083.35^{5}
Finantien (Departement)	9,760.07^{5}	8,843.50^{5}	7,709.03^{5}
Uitgestelde schuld	23.05^{5}	»	»
Geldleening en Conversie	7,282.28	683.46^{5}	80.02
Agentschap	»	»	126.63
de Munt	364.78	265.45	314.55^{5}
Directe Belastingen	2,785.29	2,808.26^{5}	2,859.49
Directe Belastingen, In- en Uitgaande Regten en Accijnsen	58,622.25	69,157.15^{5}	68,983.01^{5}
Rhijnvaart	11.65	29.25	25.35^{5}
Registratie en Loterijen	10,761.82^{5}	6,477.71	8,940.58
Koninklijke Nederlandsche Loterij-lijsten	1,497.84	1,425.76	1,330.70^{5}
Kadaster	1,069.98	2,601.00^{5}	1,912.82^{5}
Posterijen	4,536.13^{5}	5,975.77^{5}	2,809.77^{5}
Domeinen	1,011.05	868.81	1,594.38
Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	151.21	101.19^{5}	5.56^{5}
Pensioenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren	»	»	45.06
Oorlog	10,732.72	9,241.87	8,404.36^{5}
Kolonien (Departement)	695.82	892.51^{5}	586.50
Koloniale fondsen	»	»	150.17
	f 166 617.46^{5}	f 172,437.22^{5}	f 158,654.32^{5}

Dus over de voormelde drie jaren gemiddeld per jaar . . . . f 165,903.00^{5}

7. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 21 *Julij* 1847.

Het ontwerp van wet strekkende tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor de Lands-drukkerij over de jaren 1848 en 1849, en tot aanwijzing der middelen waardoor die uitgaven moeten worden gedekt, is in de Afdeelingen van de Tweede Kamer door 37 leden onderzocht.

Dit onderzoek heeft tot geene ernstige bedenkingen aanleiding gegeven; integendeel heeft men zich algemeen over het indienen van dit wets-ontwerp verheugd: men zag daarin de gedeeltelijke vervulling van eenen meermalen geuiten wensch, van namelijk voor zoodanige inrigtingen, waarover eene bijzondere administratie gesteld is, speciale begrootingen van uitgaven, tevens met regeling der middelen waardoor die uitgaven kunnen worden gedekt, te zien daargesteld, en in verband hiermede zag men in dit wetsontwerp eene nieuwe schrede gedaan op den weg van orde en regelmaat in het beheer onzer geldmiddelen.

Het bovenbedoeld onderzoek heeft echter tot eenige beschouwingen aanleiding gegeven welke de Commissie van Rapporteurs zich voorstelt alsnu mede te deelen.

§ 1. Eene eerste bedenking betreft den vorm. In art. 1 namelijk wordt verwezen naar den bijgevoegden staat van berekeningen, welke daardoor wordt een integrerend gedeelte der wet. — Nu vindt men op dien staat naast de begrooting van uitgaven eene *raming* der middelen te dekking dier uitgaven aangewezen, en de sommen uitgetrokken waarop die inkomsten worden geschat. Dit acht men minder juist te zijn. Men beschouwt toch deze

XXIX. *Begrooting van uitgaven voor de Landsdrukkerij over* 1848 *en* 1849. (Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

begrooting een aanhangsel te zijn der algemeene Staatsbegrooting, en is van meening dat deze, wat den vorm betreft, met gene behoort in overeenstemming te zijn. Daar nu in de wet op de middelen wel de aard der inkomsten, geenszins echter het præsumtief bedrag der inkomsten wordt vastgesteld, zoo oordeelt men dat ook hier eveneens zoude behooren te geschieden, en dat wel de benaming en aanduiding der middelen tot dekking der uitgaven bestemd, geenszins het cijfer dier middelen behoorde te worden geregeld. Men stelt alzoo voor de sommen op den staat van berekeningen voorkomende, wat betreft de middelen, weg te laten, waardoor dan tevens de verrekening tusschen ontvangsten en uitgaven met een vermoedelijk overschot van f 2200 zoude vervallen.

§ 2. Vervolgens is de vraag gerezen, welk Minister voor de uitvoering dezer wet verantwoordelijk is; — volgens sommigen zoude het zijn de Minister van Finantien, als met het algemeen beheer der geldmiddelen belast, volgens anderen de Minister van Binnenlandsche Zaken, omdat de Lands-drukkerij eigenaardig tot dit departement behoort. Algemeen wenscht men hieromtrent inlichting te ontvangen.

§ 3. In art. 3 der wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 32) is bepaald, dat de rekening wegens de inkomsten en uitgaven der Lands-drukkerij over de jaren 1841 tot en met 1845 voor den 31sten Maart 1847 ter Algemeene Rekenkamer moet zijn overgebragt; men vraagt of aan deze wets-bepaling is voldaan, en vertrouwt dat genoemde rekening door de Regering aan de Staten-Generaal zal worden medegedeeld *zoodra* de verevening ter Algemeene Rekenkamer zal hebben plaats gehad.

§ 4. Bij gelegenheid van de behandeling der wetsvoordragt tot regeling van de uitgaven voor de kosten der Lands-drukkerij over de jaren 1841 tot en met 1847 in de vorige zitting der Staten-Generaal aangenomen, heeft de Regering in de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag gezegd, zich voor te stellen om bij het opmaken der begrootingen van staats-uitgaven voor 1848 en 1849 te overwegen, hoedanig, in opzigt tot de comptabiliteit der Lands-drukkerij, voor het vervolg zal behooren te worden gehandeld, daar de Regering zich voor 's hands met het ter deze zake gedane voorstel der Algemeene Rekenkamer, zonder een nader onderzoek omtrent de doelmatigheid van hetzelve, niet heeft kunnen vereenigen. Men merkt het tegenwoordig wets-ontwerp aan als het gevolg van die overwegingen der Regering maar wenschte wel te weten of die overwegingen hebben geleid tot eenstemmigheid tusschen de Regering en de Algemeene Rekenkamer, zoodat dit wets-ontwerp met het bovenbedoeld voorstel der Rekenkamer in volkomene overeenstemming is. Mogt dit niet het geval zijn, dan wenscht men kennis te verkrijgen van de punten van verschil en ten dien einde met deze wets-voordragt het voorstel der Rekenkamer te kunnen vergelijken, waartoe men de overlegging van dat voorstel verzoekt. Men dringt hier bijzonder op aan, dewijl het geldt de regeling der comptabiliteit en de Kamer geene gelegenheid mag laten voorbijgaan om alles wat daartoe betrekking heeft, grondig te onderzoeken.

Na deze algemeene beschouwingen worden alsnu vermeld de aanmerkingen, waartoe het ontwerp van wet zelf heeft aanleiding gegeven.

Considerans. Aangezien men de uitdrukking: *regeling van uitgaven*, gewoonlijk bezigt wanneer er sprake is van den verleden tijd, maar daarentegen voor de toekomst *begrootingen* maakt, welke benaming, terwijl zij het denkbeeld juister uitdrukt, ook geheel overeenkomt met de bewoordingen der Grondwet, zoo acht men het minder voegzaam hier van *wettelijk regeling* te spreken, en stelt voor, den considirans alzoo te lezen: *Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de begrooting der uitgaven van de Algemeene Lands-drukkerij voor de jaren* 1848 *en* 1849 *bij de wet behoort te worden vastgesteld, en dat tevens de middelen behooren te worden aangewezen tot dekking van die uitgaven, — Zoo is het* enz.

Art. 1. In verband met het hierboven in § 1 vooruitgezette beginsel, zoude de vaststelling van de raming der middelen niet bij de wet behooren te geschieden. Dit artikel zoude derhalve in dien zin moeten worden gewijzigd, dat hetzelve vaststelde het *cijfer* der uitgaven, met verwijzing naar den staat van berekeningen, terwijl de *aard* der middelen tot dekking van dezelve, in de wet zouden behooren te worden opgenomen.

In den uitgewerkten en toelichtenden staat (bijlage n°. 5) vindt men op n°. 4, sub *b*, voor *aankoop van drukmaterialen* uitgetrokken f 1500; men vraagt wat hierdoor wordt verstaan, anders dan hetgeen sub *a* van hetzelfde nummer is opgenoemd, waar gesproken wordt van *werktuigen*, *gereedschappen*, *drukpersen* en *drukletters?*

In den staat van het verschuldigde aan de Lands-drukkerij over 1844—1846 (bijlage n°. 6), heeft de bijzondere aandacht getrokken het groote verschil der kosten van geleverd drukwerk aan de onderscheidene Provinciale Gouvernementen; welke opmerking heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of de Provinciale Gouvernementen naar verkiezing al of niet van de Algemeene Lands-drukkerij kunnen gebruik maken?

Art. 2. Wanneer bij de wet zal zijn vastgesteld eene begrooting van uitgaven, tevens met aanwijzing van de middelen tot dekking van dezelve bestemd, dan zal het wel van zelf spreken, dat op die wet, gelijk op iedere begrootings-wet, toepasselijk zijn de algemeene regelen der comptabiliteit, en ook bepaaldelijk de voorschriften der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40). Men acht het uit dien hoofde niet verkieslijk zoodanige voorschriften als in art. 2 zijn vervat in de wet op te nemen, hetgeen somwijlen tot de gevolgtrekking zoude kunnen aanleiding geven, dat eene begrootingswet, welke zoodanige bepalingen niet uitdrukkelijk inhield, aan die voorschriften niet zoude zijn onderworpen; eene gevolgtrekking welke men wenscht voor te komen en waarom men de geheele weglating van dit artikel verlangt.

Art. 3. Men ziet eenige moeijelijkheid in de verantwoording der batige saldo's op de voorgedragene wijze. Zullen dezelve onder de rijks-ontvangsten worden opgenomen, hetgeen men volkomen beaamt, dan moet er onder de Middelen een post voorkomen, waaronder deze ontvang zal kunnen worden geregulariseerd. Een ontvang toch bij de wet aangewezen, en welke reeds daardoor niet als onvoorzien kan worden aangemerkt, op te nemen onder de *toevallige* baten, acht men geen zuiver denkbeeld te zijn, en in verband hiermede stelt men voor de wet op de Middelen alsnog met eenen post te vermeerderen onder de benaming bijv.: *Vermoedelijk batig saldo der Algemeene Lands-drukkerij.*

Men heeft eindelijk het verlangen te kennen gegeven, dat de afgeslotene rekeningen aan de Kamer zullen worden medegedeeld, en dat eene daartoe strekkende bepaling in de wet worden opgenomen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 22sten Junij 1847.

Dit verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 10den Julij 1847, de navolgende *Memorie van Beantwoording* ingezonden.

Op de beschouwingen en aanmerkingen, welke het onderzoek van het ontwerp van wet strekkende tot vaststelling eener begrooting van uitgaven voor de Lands-drukkerij over de jaren 1848 en 1849 en tot aanwijzing der middelen, waardoor die uitgaven moeten worden gedekt, bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft doen ontstaan, moet men het volgende te kennen geven:

a. *Algemeene beschouwingen.*

§ 1. Het opnemen in den staat van berekeningen eener raming van de middelen, bestemd tot dekking der uitgaven van de Lands-drukkerij, is geschied om te voldoen aan de herhaalde wenschen, dienaangaande geuit bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal, daar op eene dergelijke raming, vast te stellen bij de wet, aangedrongen is geworden, tijdens bij die Kamer, in de vorige zitting der Staten-Generaal, in behandeling was de wets-voordragt tot regeling van de uitgaven der Lands-drukkerij over de jaren 1841 tot en met 1847.

In het daartoe betrekkelijke *Algemeen* Verslag wordt daaromtrent aangemerkt, dat onderscheidene leden, bij het onderzoek in de Afdeelingen, waren teruggekomen op den ook bij het *Voorloopig* Verslag geuiten wensch, dat *in de wet*, voor zooveel de toen nog niet afgeloopen diensten van de jaren 1846 en 1847 betrof, opgenomen wierd, eene raming van de vermoedelijke opbrengst der middelen, ten einde men zich zou kunnen overtuigen, dat middelen en uitgaven in behoorlijk verband tot elkander staan.

Op dien wensch is thans gelet bij het opmaken der raming voor 1848 en 1849, en ofschoon de Regering voor zich zelve geen bijzonderen prijs stelt op het behoud van het cijfer der raming, vermeent zij, met terugwijzing op het destijds zoo bepaaldelijk verlangde, in den thans dien ten gevolge voorgestelden vorm, die zich naar haar inzien door duidelijkheid en volledigheid aanbeveelt, geene verandering te moeten aanbrengen.

§ 2. Het beheer over alles wat de Lands-drukkerij betreft, behoort tot het Departement van Binnenlandsche Zaken, zoodat

XXIX. *Begrooting van uitgaven voor de Landsdrukkerij over* 1848 *en* 1849. (Memorie van Beantwoording der Regering; Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

het Hoofd van dat Departement verantwoordelijk is voor de uitvoering dezer wet.

§ 3. De hierbedoelde rekeningen over de jaren 1841—1845 zijn bij de Algemeene Rekenkamer overgebragt geworden vóór den 31sten Maart 1847; aan de bedoelde wetsbepaling is derhalve voldaan.

Ofschoon de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 32) zulks niet voorschrijft, zal de Regering de bedoelde rekeningen evenzeer als die over de jaren 1846 en 1847, volgaarne aan de Staten-Generaal mededeelen, nadat dezelve door de Algemeene Rekenkamer zullen zijn opgenomen en gesloten.

§ 4. De Regering houdt zich overtuigd, dat de aangeboden begrooting, bij de wet vastgesteld, in de uitvoering geene aanleiding zal geven tot moeijelijkheden of bedenkingen van de zijde der Algemeene Rekenkamer.

Die begrooting is evenwel niet in geheel volkomene overeenstemming met het in der tijd door die Kamer gedane voorstel.

Dat de Regering het bedoelde voorstel niet geheel gevolgd heeft, moet worden toegeschreven, vooreerst aan de omstandigheid dat het haar gebleken is, dat dit voorstel in den boezem der Algemeene Rekenkamer zelve tot vele niet onbelangrijke bedenkingen had aanleiding gegeven, en ten tweede aan de overweging, dat het gezegde voorstel onder anderen ook de strekking had, om de inrigting der Lands-drukkerij door het bijvoegen van meerdere zaken, zoo als bijv. die der *Nederlandsche Staats-courant*, te wijzigen en daaraan grootere uitbreiding te geven; met welke strekking de Regering zich in geen geval kon vereenigen, omdat, gelijk de ondervinding van vroegere jaren had doen zien, zoodanige uitbreiding gaandeweg zou leiden tot het ten nadeele van de schatkist weder invoeren eener meer kostbare administratie bij de Lands-drukkerij. Vooral het gewigt dezer laatste overweging, heeft de Regering doen komen tot het besluit, om ten deze te blijven vasthouden aan hetgeen de ondervinding als doeltreffend had doen kennen; en mitsdien de inrigting der Lands-drukkerij te houden op den thans bestaanden, eenvoudigen en daardoor min kostbaren voet.

Het komt de Regering overigens voor, dat de overlegging aan de Staten-Generaal, van de stukken tot het voorstel der Algemeene Rekenkamer betrekkelijk, van geen nut kan zijn bij de behandeling van het tegenwoordig wets-ontwerp, en alleenlijk aanleiding te kunnen geven tot geheel onnoodige drukkosten; om die redenen heeft men gemeend, aan het verlangen om overlegging van die stukken niet te moeten voldoen.

Mogt de Tweede Kamer der Staten-Generaal, na kennisneming van de vorenstaande inlichtingen, evenwel op die overlegging blijven aandringen, dan kan dit nog geschieden; in allen geval zal men bij het Departement van Binnenlandsche Zaken van de stukken gaarne inzage geven aan die leden van de Kamer, welke zulks mogten verlangen.

b. *Aanmerkingen.*

Considerans. Tegen de voorgestelde verandering geene bedenking bestaande, heeft men dezelve opgenomen in een gewijzigd wets-ontwerp, hetwelk hiernevens is gevoegd.

Art. 1. Daar men, blijkens het aangemerkte bij § 1 der algemeene beschouwingen, van gevoelen is dat de raming der middelen behoort te worden behouden, heeft men geen gevolg gegeven aan de wijziging, welke bij dit artikel was voorgesteld.

Door *druk*MATERIALEN in tegenstelling van *werktuigen*, *gereedschappen*, *drukpersen* en *drukletters*, moeten worden verstaan, de voorwerpen noodig tot het maken van den *zwarten* en *rooden drukinkt*, zoo als: zwartsel, vermiljoen, gebrande en gekookte oliën, lijm, stroop; de voorwerpen noodig voor het *schoonmaken der letters*, zoo als potasch, alsmede de verschillende *materialen voor de drukpersen*, zoo als horen- en schapen-perkament voor tympans, trielje, kanefas, callicots, laken voor drukdoeken en meer.

De Provinciale Gouvernementen, met uitzondering van dat van Zuid-Holland, zijn niet verpligt van de Lands-drukkerij gebruik te maken; het opleggen van zoodanige verpligting zoude kunnen leiden tot ongerief en ongelegenheid.

Art. 2. Men heeft geene reden gevonden, om zich te verklaren tegen het laten wegvallen van dit artikel; in het gewijzigd ontwerp komt hetzelve niet meer voor.

Art. 3. In verband met het wegvallen van art. 2, heeft art. 3 (thans art. 2) eenige wijziging moeten ondergaan.

Er bestaat bij de Regering geene bedenking tegen, om het ontwerp van wet op de Middelen alsnog met eenen post te vermeerderen, onder de benaming: *Vermoedelijk batig saldo der Algemeene Landsdrukkerij*. Dit zal dus geschieden.

Eindelijk is in het gewijzigd wets-ontwerp thans opgenomen de bepaling, dat de afgesloten rekeningen van ontvangsten en uitgaven de Lands-drukkerij over de jaren 1848 en 1849 aan de Staten-Generaal moeten worden medegedeeld.

Bij deze Memorie van Beantwoording was gevoegd het navolgende *gewijzigd wets-ontwerp*.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de begrooting der uitgaven van de Algemeene Lands-drukkerij over de jaren 1848 en 1849 bij de wet behoort te worden vastgesteld, en dat tevens de middelen behooren te worden aangewezen tot dekking van die uitgaven,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De begrooting der uitgaven van de Algemeene Landsdrukkerij over de jaren 1848 en 1849 en de raming der middelen tot dekking van die uitgaven, worden vastgesteld overeenkomstig den hiernevens gevoegden staat van berekeningen.

Art. 2. De batige saldo's der rekeningen van de ontvangsten en uitgaven der Algemeene Lands-drukkerij over de gemelde jaren, worden verantwoord onder de rijks-inkomsten, ten behoeve der dienst van het jaar waarover de rekening loopt, terwijl in eenig nadeelig saldo nader bij de wet wordt voorzien.

Art. 3. Nadat de opgemelde rekeningen bij de Algemeene Rekenkamer zijn opgenomen en gesloten, worden dezelve medegedeeld aan de Staten-Generaal.

Lasten en bevelen, enz.

Nadat de Commissie van Rapporteurs van den inhoud der bovenstaande Memorie van Beantwoording en van het daarbij behoorende gewijzigd wets-ontwerp, houdende *vaststelling der begrooting van de Algemeene Lands-drukkerij over* 1848 *en* 1849, kennis had genomen, is zij van meening geweest, dat geene herhaalde overweging in de Afdeelingen ter dezer zake behoefde plaats te hebben, en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs op Zaturdag den 17den Julij 1847.

VAN SASSE VAN YSSELT.
MENSO.
DE JONG VAN BEEK EN DONK.
VAN HEEMSTRA.
FABER VAN RIEMSDIJK.

XXX. *Opheffing van het bijzonder Fonds voor Proceskosten.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet.)

XXX. Opheffing van het bijzonder Fonds voor Proceskosten.

De beraadslagingen over dit ontwerp van wet komen voor in het verslag der Zitting van 23 Julij 1847.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 7 Junij* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Wij bieden hiernevens aan U Edel Mogenden ter overweging aan een ontwerp van wet tot verevening van uitgaven op- en opheffing van het bijzonder Fonds voor Proces-kosten, voortspruitende uit de opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen, krachtens de wetten op de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen verbeurd.

In de Toelichtende Memorie, tot dat voorstel behoorende, zijn de redenen uiteengezet, welke tot hetzelve hebben geleid.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 5den Junij 1847.

WILLEM.

---

2. ONTWERP VAN WET, *tot verevening van uitgaven op- en opheffing van het bijzonder Fonds voor proces-kosten, voortspruitende uit de opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen, krachtens de wetten op de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen verbeurd.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de uitgaven welke worden gekweten uit het bijzonder fonds voor proces-kosten, voortspruitende uit boeten en verbeurdverklaringen, krachtens de wetten op de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen opgelegd, te rekenen van het jaar 1848, uit de op de Staatsbegrooting toe te stane gelden zullen worden bestreden, en alzoo tot de opheffing van dat fonds behoort te worden besloten, edoch dat in de jaren 1842, 1843, 1844, 1845 en 1846, mitsgaders in een gedeelte van het jaar 1847, daaruit verschillende uitgaven zijn gedaan, en over het jaar 1847 nog zullen behooren te geschieden, welke eene wettelijke verevening vereischen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Tot verevening van de uitgaven in de jaren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 en 1847 gedaan of nog te doen uit het bijzonder fonds voor proces-kosten, voortspruitende uit de boeten en verbeurdverklaringen, krachtens de wetten op de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen opgelegd, worden vastgesteld de navolgende sommen:

a. Voor vervolging- en proces-kosten, mitsgaders schadevergoedingen uit aanhalingen en verbeurdverklaringen voortgevloeid, alsmede aanvulling van het salaris van twee rijks-advocaten, honorarium van één advocaat der administratie, en reiskosten,

in het jaar 1842	f 13,385.39	
» » » 1843	13,027.14	
» » » 1844	22,755.42	
» » » 1845	21,222.34⁵	
» » » 1846	19,040.41⁵	
» » » 1847	52,800.00	
		f 142,230.71
Transporteren		f 142,230.71

Per transport		f 142,230.71

b. Voor toelagen en wachtgelden,

in het jaar 1842	f 8,337.00	
» » » 1843	19,615.96	
» » » 1844	194.36	
» » » 1845	99.58	
		28,246.90

c. Voor vergoedingen wegens de bemoeijenissen en kosten met opzigt tot de behandeling der contentieuse zaken:

aan de hoofd-inspecteurs, arrondissements-directeurs en linie-inspecteurs,

in het jaar 1844	f 17,200.00	
» » » 1845	17,200.00	
» » » 1846	17,200.00	
» » » 1847	17,200.00	
		68,800.00
te zamen		f 239,277.61

Art. 2. De dagteekening der tot de uitgaven in het vorige artikel vermeld betrekking hebbende mandaten, bepaalt het dienstjaar waartoe die uitgaven behooren.

Art. 3. Tot dekking der uitgaven in art. 1 vermeld, worden aangewezen de navolgende middelen:

1°. het beschikbaar saldo van het fonds op 1 Januarij 1842, alstoen bedragende		f 39,395.48
2°. wegens ontvangsten van het jaar 1841 in 1842 te boek gesteld		92.74⁵

3°. de in het fonds gestorte sommen wegens ontvangsten:

over de dienst 1842	f 27,514.93⁵	
» » » 1843	24,420.51⁵	
» » » 1844	32,451.15	
» » » 1845	39,776.34	
» » » 1846	49,385.03⁵	
		173,547.97⁵

4°. de in het fonds te storten sommen wegens ontvangsten (bij raming):

over de dienst 1847	34,000.00
te zamen	f 247,036.20

Art. 4. De rekening van het in deze wet vermelde bijzonder fonds wordt afgesloten, en de sommen welke blijken op die rekening over te schieten worden als toevallige baten van de Schatkist over het jaar 1847 verantwoord.

Lasten en bevelen, enz.

XXX. *Opheffing van het bijzonder Fonds voor Proceskosten.*
(Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het fonds hetwelk tot nu toe in elke staatsrekening voorkomt onder de benaming van *Fonds voor proces-kosten voortspruitende uit de opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen*, is een uitvloeisel van de wetten omtrent de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen.

In die wetten, en meer bepaaldelijk in art. 38 der wet van den 21sten Mei 1819, op het *regt van patent* (*Staatsblad* n°. 34), de *tweede* zinsnede van art. 48 der wet van den 29sten Maart 1833, houdende de *belasting op het personeel* (*Staatsblad* n°. 4), en art. 232 der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822, over de *heffing van regten van in-, uit- en doorvoer en de accijnsen* enz. (*Staatsblad* n°. 38), even als in de wetten van het vroeger bestaande stelsel der in- en uitgaande regten en accijnsen, is aan den Koning voorbehouden de beschikking over en verdeeling van de zuivere opbrengst van de boeten en verbeurdverklaringen voortspruitende uit overtredingen van gemelde wetten.

Krachtens het voormeld voorbehoud, is bij opvolgende Koninklijke besluiten het aandeel geregeld, hetwelk door de ambtenaren van het bestuur der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen in de zuivere opbrengst der bedoelde boeten en verbeurdverklaringen zoude worden genoten.

Bij het daartoe strekkend reglement van verdeeling zijn $^{17}/_{100}$ van de zuivere opbrengst afgezonderd en bestemd geworden tot goedmaking van alle kosten, verblijvende ten laste van het bestuur der voormelde middelen, in de vordering van die boeten en verbeurdverklaringen, mitsgaders tot bezoldiging van zoodanige ambtenaren, advocaten of procureurs, als welke tot verdediging der zaken van het bestuur waren of zouden worden belast.

Van die $^{17}/_{100}$ is een bijzonder fonds daargesteld, onder bepaling dat de aan hetzelve toegewezen inkomsten in 's Rijks schatkist gestort en aldaar als gedeponeerd fonds beheerd zouden worden.

Het is dit fonds, onder de benaming van gedeponeerd fonds daargesteld, hetwelk de Regering wenscht als een rijks-fonds aan eene wettelijke verevening en opheffing onderworpen te zien.

Intusschen is het fonds, zoo als het nu bestaat, niet meer het oorspronkelijk fonds van proces-kosten.

In de laatste jaren zijn in hetzelve, zonder echter afzonderlijk te zijn aangeduid, gestort geworden de aandeelen, welke bij de reglementen van verdeeling van de zuivere opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen aan derden, namelijk aan de hoofd- en arrondissements-inspecteurs bij het bestuur der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, waren toegekend.

Tegen de storting in het fonds der aandeelen waartoe die ambtenaren geregtigd waren, is uit hetzelve aan hen eene vaste toelage of vergoeding toegekend, en zulks zoowel ten einde bij den invloed op het sluiten der transactien, welke zij uitoefenen, alle onmiddellijk persoonlijk belang te ontnemen, als ten gevolge van eene verandering welke het beheer der middelen later heeft ondergaan.

Noodwendig had dit ten gevolge, dat het meergemelde fonds ontaard is in een gemengd fonds, dat is: het verkreeg inkomsten en had lasten te voldoen, welke met het fonds voor proces-kosten op zich zelve niets gemeens hadden en daaraan vreemd hadden behooren te blijven.

Bij dien stand van zaken kan de wettelijke verevening van het onderwerpelijk fonds zich niet bepalen tot de daaruit gedane of nog te doene uitgaven voor proces-kosten en de aanwijzing der middelen tot dekking van die uitgaven, maar behoort het een en het ander te loopen over al de bewegingen welke het fonds na het jaar 1841 heeft ondergaan.

Het is daarom dan ook wenschelijk voorgekomen, het fonds voor proces-kosten voortspruitende uit de opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen over 1842—1847, *onverdeeld* aan eene wettelijke regeling te onderwerpen; dat is: in de wettelijke verevening van de betalingen sedert 1°. Januarij 1842 daaruit gedaan en de bepaling der middelen tot dekking derzelve, ook nog te begrijpen die over de dienst van 1847, en om daarna het fonds op te heffen; voorts, in verband daarmede, de inkomsten van hetzelve over 1848 en later onder *de gewone staats-inkomsten* op te nemen, en daartegenover *onder de staats-uitgaven* ALLE daarop thans aangewezen lasten, met onderscheiding van de eigenlijke vervolgings- en proces-kosten, en de toelagen of vergoedingen aan de hoofd-inspecteurs, arrondissements-directeurs en linie-inspecteurs daaruit verzekerd. Daardoor wordt wel eenigermate verminderd eene bevoegdheid, welke aan den Koning bij de wet was opgedragen, doch dit leverde minder bezwaar op, omdat de Koning, eenmaal van die bevoegdheid in het belang van 's Rijks dienst gebruik hebbende gemaakt, op eene wijze welke Hij, wanneer die bij de wetgevende magt mede wordt aangenomen, niet zou wenschen te veranderen, gaarne die bevoegdheid voor de toekomst ziet ophouden.

Bij het 1ste artikel der wet zijn de verschillende uitgaven, daarop aangewezen, behoorlijk omschreven, en schijnen geene meer breedvoerige toelichting te behoeven. Alleen verdient daaromtrent opgemerkt te worden, dat de som, voor uitgaven van 1847 uitgetrokken, verre te boven gaat de middelsom van het beloop der uitgaven over 1842—1846, omdat in die van eerstgemeld jaar begrepen zijn de kosten en vergoedingen, voortgevloeid uit eene belangrijke aanhaling over een vroeger tijdvak, waaromtrent eerst in 1847 eene volledige liquidatie en afdoening bij het bestuur heeft kunnen plaats hebben.

Vermits tot dusverre de uitgaven, op het fonds aangewezen, niet altijd hebben plaats gehad in het dienstjaar waartoe dezelve betrekking hadden of waarin de zaak, welke dezelve betroffen, beëindigd is, maar de betaling of de verevening der kosten eerst later heeft kunnen geschieden of tot stand gebragt worden, is, tot voorkoming van mogelijke bezwaren bij de Algemeene Rekenkamer, de bepaling in art. 2 noodzakelijk voorgekomen.

Het 3de artikel wijst de middelen aan waardoor de gedane betalingen worden gedekt.

In het 4de artikel is de bestemming aangewezen, welke de Regering vermeent dat, na verevening van al de uitgaven, van af de jaren 1842 tot en met 1847, aan de overschietende sommen zal behooren gegeven te worden.

---

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 13 *Julij* 1847.

Bij het onderzoek in de Afdeelingen heeft de strekking van het wets-ontwerp, waarbij de *verevening van uitgaven op het bijzonder fonds voor proces-kosten*, en tevens *de opheffing van dat fonds* wordt voorgesteld, den algemeenen bijval verworven.

§ 1. De Regering schijnt door dat ontwerp althans gedeeltelijk af te zien van de bevoegdheid, haar *ex lege* toekomende, om de opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen, voortspruitende uit overtredingen der wetten omtrent de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, te verdeelen. Het is echter al aanstonds niet duidelijk voorgekomen, welk aandeel in die boeten en verbeurdverklaringen ten gevolge der opheffing van het fonds in de schatkist zal vloeijen, en er bestond deswege verschil van gevoelen, waarvan men te vergeefs de oplossing in de Memorie van Toelichting heeft gezocht.

§ 2. Terwijl eenige leden van oordeel waren, dat ten gevolge van de opheffing van het fonds voortaan de geheele opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen onder 's Rijks middelen zoude worden gebragt, beschouwden anderen den voorgestelden maatregel als zich blootelijk uitstrekkende tot 17/100 dier boeten enz., zoo dat het ontwerp tot de overige gedeelten daarvan geene betrekking zou hebben.

§ 3. Eene derde beschouwing werd door andere leden aangegeven, die, met het oog op de onlangs medegedeelde Memorie van Beantwoording omtrent de wet op de Middelen, en de voorgestelde wijzigingen in de begrootingswet van het IXde hoofdstuk *B*, van gevoelen waren, dat de bedoeling van het wets-ontwerp, hoezeer niet zoo ver gaande als door sommigen wordt verondersteld, zich echter verder uitstrekt dan tot de 17/100 der bedoelde boeten enz. Volgens hen was het fonds van proces-kosten primitivelijk uit die 17/100 der boeten enz. bestaande, later vermeerderd met 21/100, dat is met het aandeel, vroeger door de toenmalige inspecteurs der belastingen genoten wordende, zoo dat het fonds daardoor op 38/100 is gebragt. Men hield het er dus voor, dat de Regering met het ontwerp bedoelt die 38/100 onder 's Rijks middelen te brengen; — en dewijl bij art. 67 der wet op de burgerlijke pensioenen van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) reeds 25/100 van de voormelde boeten enz. aan den Staat zijn vervallen, vindt men terug de 63/100, welke volgens de aangehaalde Memorie van Beantwoording voortaan ten behoeve der schatkist zullen worden verantwoord. Daaruit zoude, volgens het gevoelen dier leden, tevens blijken, dat de Regering zich de vrije verdeeling blijft voorbehouden ten aanzien der overschietende 37/100, als waaromtrent noch bij dit wets-ontwerp noch bij eene vroegere wet eenige andere beschikking is gemaakt.

§ 4. Men verlangt deswege te worden ingelicht en tevens de mededeeling van het reglement van verdeeling, waarvan bij de Memorie van Toelichting wordt melding gemaakt.

§ 5. Bij die Memorie wordt op pag. 2 gezegd, dat het wen-

XXX. *Opheffing van het bijzonder Fonds voor Proceskosten.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

schelijk is voorgekomen in verband met de opheffing van het fonds, de inkomsten van hetzelve over 1848 en later onder de gewone staats-inkomsten op te nemen, en daartegenover onder de staats-uitgaven ALLE daarop thans aangewezene lasten enz.

Algemeen heeft men gewenscht van de Regering te vernemen, welke lasten daarmede worden bedoeld en of daaronder nog andere behooren dan die welke bij het wets-ontwerp worden opgegeven.

Op het wets-ontwerp heeft men het volgende aangemerkt:

Considerans. Men verlangt dat dezelve zich bepale tot het wenschelijke van de opheffing van het fonds en van de verevening der uitgaven, maar dat het eerste gedeelte in de wet zelve wordt gebragt; derhalve stelt men voor daarvan een afzonderlijk artikel te vervaardigen, waarbij dan het fonds *expressis verbis* zou behooren te worden opgeheven, met opgave van de gedeelten van de boeten en verbeurdverklaringen, welke dien ten gevolge voortaan door den Staat zullen worden genoten en onder de middelen tot dekking der staats-uitgaven opgenomen.

Ad art. 1. Men vraagt of de woorden: *worden vastgesteld*, hier wel eigenaardig zijn gebezigd, en of niet veeleer het denkbeeld van *begrooting* moet worden uitgedrukt, vooral in betrekking tot de uitgaven die in den loop dezes jaars nog moeten worden gedaan.

a. Algemeen verlangt men te kennen het bedrag, waarmede het salaris van twee rijks-advocaten is aangevuld, en wáár ter plaatse die advocaten zijn gevestigd, alsmede welk advocaat der administratie wordt bedoeld, wiens honorarium uit het fonds wordt gekweten.

Ook wenscht men nadere inlichtingen ten aanzien van de cijfers. De bij de Memorie van Toelichting gegevene uitlegging betrekkelijk het aanmerkelijk verschil, vooral over 1847, is weinig voldoende en zeer vatbaar voor nadere opheldering.

b. Ook hier is het verschil der cijfers over de onderscheidene jaren in het oog gevallen; al verder wenschte men met den aard dier uitgaven bekend te worden gemaakt, die met de bestemming van het fonds in strijd schijnen te zijn.

c. De meeste leden, die aan het onderzoek hebben deel genomen, wenschen hier reeds hunne afkeuring ten aanzien dezer uitgaven te kennen te geven. Men ziet volstrekt geene reden om langs dezen zijdelingschen weg het tractement der daar genoemde ambtenaren te vermeerderen. De bemoeijenissen met opzigt tot de behandeling der contentieuse zaken liggen immers, eveneens als elke andere hun opgedragene bemoeijenis, op den weg dier ambtenaren, en men ziet geene reden waarom hun daarvoor eene afzonderlijke vergoeding verschuldigd zoude zijn. Ten aanzien der kosten, welke aan die ambtenaren door de behandeling der contentieuse zaken worden veroorzaakt, kan men zich geene zoodanige voorstellen, welke niet onder de bureau- of reiskosten zouden kunnen worden gebragt.

Ad art. 2. Hier ter plaatse wenscht men op nieuw der Regering oplettend te maken op het verkeerde, hetwelk er in gelegen is, bijzondere fondsen zonder bijzondere begrootingswetten te blijven beheeren, dewijl de verevening later niet dan met dispensatie van wettelijke bepalingen kan plaats hebben, zoo als dit artikel daarvan alweder het voorbeeld oplevert. Men dringt bij deze gelegenheid aan op de opheffing van al de bijzondere fondsen.

Ad art. 4. Men wenscht dat de termijn van afsluiting in de wet worde opgenomen.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 21sten Junij 1847.

Dit Verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 26sten Junij 1847, de navolgende *Memorie van Beantwoording* ontvangen.

Uit het Verslag door de Commissie van Rapporteurs vastgesteld nopens het wets-ontwerp tot *verevening van uitgaven op- en opheffing van het bijzonder fonds van proces-kosten*, heeft de Regering met genoegen ontwaard, dat de strekking van dit wets-ontwerp bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal den algemeenen bijval heeft mogen verwerven.

§§ 1—3. Ten aanzien van het aandeel in de boeten bij het wets-ontwerp bedoeld, zijn evenwel door de leden verschillende beschouwingen aangegeven.

De opvatting daaromtrent, zoodanig als dezelve in § 3 wordt omschreven, is volkomen juist.

§ 4. Aan het verlangen der Kamer om nader te worden ingelicht en tevens mededeeling te ontvangen van het reglement van verdeeling, waarvan in de Memorie van Toelichting melding is gemaakt, wordt voldaan door de toezending van de bijlagen A—D. (*)

§ 5. Met betrekking tot den algemeen geuiten wensch om van de Regering te vernemen welke lasten bedoeld worden met het gezegde in de Memorie van Toelichting, dat, in verband met de opheffing van het fonds, na verevening der uitgaven tot en met 1847 daaruit gedaan, onder de *staatsuitgaven* zouden worden opgenomen ALLE de op het fonds aangewezen lasten, en of daaronder nog andere behooren, dan die, welke bij het wets-ontwerp worden opgegeven, wordt door de Regering opgemerkt, dat de eenige lasten, welke daar worden bedoeld, zijn: *de vervolgings- en proceskosten, mitgaders kosten uit aanhalingen en bekeuringen voortvloeijende, en de vergoedingen voor de bemoeijenissen en kosten met opzigt tot de behandeling der contentieuse zaken aan de arrondissements-directeurs en de hoofd- en linie-inspecteurs*, zoodanig als dezelve onder die benaming het onderwerp uitmaken van de artt. 21 en 23 der 8ste afdeeling van het IXde hoofdstuk B der voorgestelde tweejarige Staatsbegrooting van 1848—1849, respectievelijk met een geldelijk beloop van f 17,000 en f 17,200.

Na deze toelichtingen moge het volgende strekken tot beantwoording van de aanmerkingen die op den considerans en de artikelen van het wets-ontwerp zijn gevallen.

Considerans. Aan het daaromtrent geuit verlangen wordt voldaan door wijziging der redactie en toevoeging van een nieuw artikel aan het wets-ontwerp.

Ad art. 1 (nu art. 2). De redactie wordt in den zin der aanmerking gewijzigd.

a. Aan de rijks-advocaten in Vriesland en Drenthe was, boven hunne vaste bezoldiging, toegekend een salaris tot een bepaald maximum, voor zooverre zij bij specifieke declaratien zouden aantoonen dat het door hen verdiende salaris eene hoogere som bedroeg dan hun als vaste bezoldiging was verleend. Hetgeen nu ten gevolge van die specifieke declaratien door hen is genoten boven het uit de Staatsbegrooting bestreden vast tractement, is uit het fonds voor proces-kosten gekweten en wordt in art. 1, nu art. 2, onder de benaming van »aanvulling van salaris" aangeduid.

Voor den eerstgenoemde kon dit maximum gaan tot f 500 en voor den laatstgenoemde tot f 200 's jaars; sedert het jaar 1846 is deze wijze van bezoldiging afgeschaft.

In de provincie Zeeland werden, bij ontstentenis van een rijks-advocaat, de zaken der administratie door een aldaar gevestigd advocaat waargenomen, tegen een genot van een honorarium dat op het fonds was aangewezen; — in 1846 is in dat gewest een rijks-advocaat aangesteld, op eene vaste bezoldiging, welke uit de Staatsbegrooting wordt gekweten.

De aanhaling, waarop bij de Memorie van Toelichting gedoeld wordt, was gedaan ten laste van zekere Rhijnschipper *Wilson*, waartegen procedures zijn gevoerd wegens verzwijging van goederen bij den invoer en verbreking van zegels. Dit proces is, in het hoogste ressort, ten nadeele van het bestuur uitgewezen en van de daaruit ontstane schadeloosstelling en proceskosten valt nog te verevenen eene som van f 35,018.485.

b. Onder de toelagen hier bedoeld is die van de weduwe van een rijks-advocaat. Het wachtgeld werd genoten door een voormalig rijks-advocaat uit de zuidelijke provincien. Met het einde van 1843 hebben deze betalingen opgehouden. — De verder bedoelde toelagen zijn die, verleend aan de arrondissements-inspecteurs, tot en met 1843, voor het gemis van het vroeger genoten, doch later in het fonds gestorte aandeel van 12 pct. in de verdeelbare boeten en verbeurdverklaringen.

Tot hetzelfde einde heeft in 1844 en 1845 nog een gedeelte aan twee arrondissements-inspecteurs moeten worden nabetaald. — Het verschil in het cijfer van 1842 met 1843 is daaraan toe te schrijven, dat sommige toelagen van 1842 eerst in 1843 zijn gemandateerd.

c. De Regering kan de verzekering geven, dat de bezoldiging van de hier bedoelde hoofd-ambtenaren onvoldoende en buiten evenredigheid tot hunne gewigtige en vaak zeer moeijelijke werk-

(*) Deze bijlagen zijn ter inzage van de leden ter griffie nedergelegd. Zij bestaan in afschriften: *a.* van het Koninklijk besluit van 19 October 1819, n°. 94; *b.* van het Koninklijk besluit van 30 Julij 1821, n°. 46; *c.* van het Koninklijk besluit van 1 Junij 1823, n°. 41, en *d* van de resolutie van den Minister van Staat, belast met de generale directie der ontvangsten, van 18 Julij 1823, la. 2 S, n°. 3 S; hebbende al deze stukken betrekking tot de wijze van verdeeling van de opbrengst der hier meermalen genoemde boeten en verbeurdverklaringen.

XXX. *Opheffing van het bijzonder Fonds voor Proceskosten.* (Memorie van Beantwoording der Regering; Nota van Wijzigingen.)

zaamheden zoude zijn, indien de toelagen, welke die ambtenaren steeds genoten hebben en in verhouding waarvan hunne vaste tractementen zijn geregeld, hun werden ontnomen, en durft alzoo vertrouwen, dat bij de behandeling van de begrootingswetten hiertegen geene bezwaren zullen bestaan; terwijl, bij zooverre het bij die gelegenheid mogt blijken dat de zijdelingsche vorm van belooning, in den stand waarin de zaak nu gebragt wordt, afkeuring vond, men de bezoldiging en bureau-kosten dier ambtenaren daarmede zou kunnen verhoogen.

Ad art. 2 (nu *Art.* 3). De noodzakelijkheid der voorgestelde bepaling vloeit voort uit het bestaan van dit fonds zonder begrootingswet. Zij spruit uit de omstandigheid, dat men thans de bepalingen der nieuwe wet moet toepassen op een fonds dat, onder eene andere wetgeving ontstaan, volgens hetgeen onder die wetgeving plaats had, was behandeld. Zij is een gevolg van den staat van transitie, waarin men zich te dezen aanzien bevindt.

Men gaat voort met de opheffing van al de bijzondere rijksfondsen, welke daarvoor vatbaar zijn.

Ad art. 4. (nu *Art.* 5). Aan het verlangen wordt voldaan.

Bij deze Memorie van Beantwoording was gevoegd de navolgende:

NOTA VAN WIJZIGINGEN *in het Ontwerp van Wet betrekkelijk de opheffing van het bijzonder fonds van proceskosten.*

De *considerans* wordt vervangen door de volgende:

„Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is op te heffen het bijzonder fonds voor proceskosten, voortspruitende uit de vordering van boeten en verbeurdverklaringen, krachtens de wetten op de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen opgelegd, en tevens wettelijk te regelen de verschillende uitgaven in de jaren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 en 1847 uit dat fonds gedaan of nog te doen".

Art. 1. Geheel nieuw artikel van den navolgenden inhoud:

„Het bijzonder fonds voor proceskosten, voortspruitende uit de vordering van boeten en verbeurdverklaringen, krachtens de wetten op de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen opgelegd, wordt met den laatsten December van het jaar 1847 opgeheven.

„Met hetzelfde tijdstip treedt de Staat in het genot van 38 per cent van de zuivere opbrengst der gemelde boeten en verbeurdverklaringen, welke onder de Middelen tot dekking der staats-uitgaven zullen worden opgenomen."

Art. 1 wordt Art. 2. 3de regel, achter het woord: *uit*, bijvoegen: „de vordering van";

5de en 6de regel, in plaats van de woorden: *worden vastgesteld de navolgende sommen*, te lezen: „wordt de navolgende begrooting vastgesteld."

Art. 2 wordt Art. 3.

Art. 3 wordt Art. 4.

Art. 4 wordt Art. 5, en dit artikel aan te vullen met de volgende zinsnede:

„De bewijzen van uitgaven moeten vóór den eersten der maand Julij van het jaar 1848 ter Algemeene Rekenkamer zijn overgebragt."

De Commissie van Rapporteurs is, na van den inhoud der vorenstaande Memorie van Beantwoording en der daarbij gevoegde Nota van Wijzigingen betrekkelijk het wets-ontwerp tot opheffing van het bijzonder Fonds van Proceskosten kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nieuwe overweging in de Afdeelingen wierd gevorderd, en wordt alzoo het bovenstaande verklaard, als het *Algemeen Verslag* omtrent het genoemde wets-ontwerp beschouwd te moeten worden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs, den 12den Julij 1847.

SASSE VAN YSSELT.
MENSO.
DE JONG VAN BEEK EN DONK.
VAN HARENCARSPEL.
VAN LEEUWEN.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Koninklijke Boodschap; Ontwerpen van Wet.)

XXXI. Uitvoering van art. 6 der Grondwet.

(*Regeling der oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, en der bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, alsmede vaststelling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergaderingen en van de evenredigheid der verschillende standen.*)

De beraadslagingen over deze wets-ontwerpen komen voor in het verslag der Zitting van 9 Augustus 1847.

---

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 7den Junij* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In verband met het voornemen, hetwelk Wij bij het openen van de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal hebben te kennen gegeven, bieden Wij thans bij deze aan U Edel Mogenden ter overweging aan:

1°. een ontwerp van wet, regelende de oefening van het stemregt in de Steden en ten Platten Lande, en de bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale en Plaatselijke Besturen;

2°. acht wets-ontwerpen, houdende vaststelling van het getal van de leden der Provinciale Staten-Vergadering en de evenredigheid der verschillende standen, voor *Noordbraband*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Vriesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Drenthe* en *Limburg*.

De gronden, waarop deze onderscheidene wets-ontwerpen steunen, zijn uiteengezet in de twee Memorien van Toelichting, welke U Edel Mogenden hiernevens, vergezeld van eenige bijlagen, zullen aantreffen.

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 6den Junij 1847.

WILLEM.

---

2. ONTWERP VAN WET *tot regeling der oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, en der bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Stemregt in de steden.

TITEL I.

Van de stemgeregtigden.

Art. 1. Om stemgeregtigde te wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. ingezeten der stad zijn, en geweest zijn ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin de uitoefening van het stemregt plaats heeft;

d. in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), volgens de kohieren welke het laatst vóór den eersten Februarij executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die volgens de bij deze wet gevolgde tabel A wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt binnen de stad.

Art. 2. Voor ingezeten der stad wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij die aldaar werkelijk woont.

Art. 3. Het regt om als ingezeten der stad te worden beschouwd wordt niet verloren door hem, die wegens eenige tijdelijk opgedragene of herroepelijke bediening of commissie zijn verblijf buiten de stad vestigt.

Hetzelve gaat verloren, zoodra iemand staatsburgerlijke regten elders uitoefent.

Art. 4. Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten:

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die bij vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard; wat den gefailleerde betreft, zoolang hij niet is gerehabiliteerd;

c. die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

d. die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, ten gevolge waarvan zij eene criminele straf, of ter zake van diefstal, misbruik van vertrouwen, opligting of laster, eene correctionnele straf hebben ondergaan of moeten ondergaan, of ten gevolge waarvan zij aan de uitoefening van het stedelijk stemregt geen deel mogen nemen;

e. die in dienst zijn van eene vreemde mogendheid, met uitzondering van de consuls en consulaire agenten;

f. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 5. De stembevoegde wordt tot de uitoefening van het stemregt in de stad toegelaten, om het even of de belastingsbetaling, uit welke die bevoegdheid wordt ontleend, aldaar dan wel elders binnen het Rijk geschiedt.

Indien niet duidelijk blijkt, welke plaats te houden is voor die, waar iemand moet geacht worden ingezeten te wezen, verstrekt daaromtrent zijne keuze tot rigtsnoer, mits hij aan het bestuur der plaats, tot welke zich zijne keuze bepaalt, tijdig hebbe vertoond eene verklaring van het plaatselijk bestuur der stad of gemeente, die mede in aanmerking kwam, ten bewijze dat hij aldaar zijn regt van ingezeten ten deze niet doet gelden.

Art. 6. Die zijne elders plaats hebbende belastingsbetaling ten deze wil doen gelden, is verpligt daarvan vooraf aan het stedelijk bestuur het aanslagbiljet te vertoonen.

Art. 7. Ten aanzien van panden in gemeenschap bezeten, of die op naam eener *firma* staan, kan elk mede-eigenaar zijn aandeel in de belastingen voor zijne stemgeregtigheid doen gelden.

In zoodanig geval moeten de personen, die het pand in gemeenschap of op naam eener *firma* bezitten, bij verklaring, ten overstaan van het hoofd van het plaatselijk bestuur der stad of gemeente, waar de goederen gelegen zijn, het aandeel van een ieder uitwijzen.

Deze verklaring moet worden gestaafd door een uittreksel uit de kohieren, afgegeven door den ontvanger van de belastingen en geteekend door dengene of degenen, op wier namen of *firma* het pand geboekt staat.

Ten aanzien van een *gemeenschappelijk patent* wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 8. Het bedrag der belastingen wegens verhuurde panden, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch hetwelk door de huurders aan hen wordt teruggegeven, wordt ten voordeele van de eigenaars gerekend.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

Art. 9. Tot de uitoefening van het stemregt worden toegelaten, ofschoon daartoe door eigen aanslag in de belastingen niet bevoegd:

a. de echtgenoot;

b. de zoon of een der zoons eener weduwe;

c. de vader van een of meer minderjarige kinderen;

bijaldien de vrouw, de weduwe, het kind of de kinderen de bepaalde som, of de aan den aanslag van den echtgenoot, zoon of vader ontbrekende som, in bovengemelde belastingen betalen.

Hij die, in voege voorschreven, tot uitoefening van het stemregt wenscht te worden toegelaten, moet overigens al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten en niet in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Art. 10. Eene weduwe is verpligt, dengene harer zoons, door wien zij de uitoefening van het stemregt begeert verrigt te hebben, schriftelijk op te geven, aan het stedelijk bestuur, ten einde hetzelve van die opgave aanteekening houde.

Deze uitoefening geschiedt slechts tot wederopzeggens toe van de zijde der weduwe.

Art. 11. Burgemeester en wethouders doen zich, vóór den 1sten Maart, door den ontvanger der directe belastingen, bezorgen eene lijst der namen en voornamen, (deze laatsten zooveel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die in de stad in de grondbelasting of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), zijn aangeslagen, ten minste tot de som, welke volgens deze wet wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt, en tevens eene dergelijke afzonderlijke lijst der zoodanigen, die uit gelijken hoofde tot kiezer kunnen worden benoemd.

Naar aanleiding daarvan en van de verdere wetenschap die zij mogten bezitten, gaan zij vervolgens over tot het opmaken in alphabetische orde van twee lijsten van al de in de stad wonende personen, die zij als bevoegd beschouwen tot het stemregt of kiezerschap.

Op die lijsten vermelden zij niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hen bekend is, dat zij niet al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, of in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Die lijsten worden op den 1sten April, gedurende veertien dagen, op het raadhuis of eene andere geschikte plaats ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Zij worden vervolgens aan den stedelijken raad overgelegd.

Art. 12. Die zich op deze lijsten niet gebragt vinden en echter vermeenen de vereischten van stemgeregtigheid of kiezerschap te bezitten, zijn bevoegd om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den eersten Mei te dien opzigte tot den stedelijken raad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn kunnen zich insgelijks bij gezegden raad aanmelden diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op gemelde lijsten is gebragt.

De raad beslist, na gedaan onderzoek en na, des noodig oordeelende, de belanghebbenden te hebben gehoord, op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing kennis, uiterlijk op den eersten Junij, aan de klagers en aan dengene, tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn; zij die in deze beslissing niet willen berusten, kunnen zich, uiterlijk op den vijftienden Junij, daartegen bij Gedeputeerde Staten in hooger beroep voorzien.

Gedeputeerde Staten doen, ten laatste op den eersten Augustus, aan den stedelijken raad en aan de belanghebbende mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De stedelijke raad bewerkstelligt, zoo noodig, dienovereenkomstig de vereischte verandering in de lijsten.

Art. 13. Aan ieder stemgeregtigde wordt, door burgemeester en wethouders, op den derden maandag van Augustus, een stembriefje ter invulling gezonden, met bijvoeging eener lijst, behelzende de namen der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten.

Dat briefje moet zijn ingerigt volgens het bij deze wet gevoegde voorschrift lett. B.

Art. 14. Elk stemgeregtigde schrijft in het bekomen stembriefje de namen en voornamen der personen, die hij tot kiezers stemt, genomen uit hen, die voorkomen op de lijst der personen daartoe de vereischten bezittende, en ten zoodanigen getale, als er kiezers vereischt worden.

Het stembriefje wordt door hem behoorlijk geteekend en gesloten.

Art. 15. De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten, en voorts, door den wijkmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de stad (doch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 16. De stembriefjes worden op den achtsten dag na de rondzending, van wege burgemeester en wethouders aan de huizen opgehaald, in eene met drie onderscheidenlijk werkende sloten gesloten bus of kist, van de noodige opening tot het insteken der briefjes voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van den burgemeester en de twee andere in handen van de twee eerste in rang zijnde raadsleden, wethouders daaronder niet gerekend.

De bus of kist mag alleen in de vergadering van den raad geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij, meerdere op gelijke wijze ingerigte bussen of kisten te bezigen.

Art. 17. De stembriefjes worden zoodra mogelijk, en wel vóór den 8sten September, in eene vergadering van den raad, door leden van het stedelijk bestuur geopend; en wordt voorts de uitslag der stemming opgemaakt, in het verbaal van de handelingen van den raad vermeld, en onverwijld door burgemeester en wethouders ter kennisse van den benoemde gebragt.

In het verbaal wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen briefjes;

b. het getal der briefjes, die, als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt zijn geslagen, met vermelding der redenen, waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen, die op ieder kiesbevoegde zijn uitgebragt;

e. de lotsbeslissing, die ten gevolge van het bepaalde bij art. 19 mogt hebben plaats gehad.

De geopende briefjes worden door den raad, alvorens uiteen te gaan, in een of meerdere pakken bijeenverzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling, zoo mogelijk, met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den burgemeester of die hem vervangt, en van de twee aanwezige raadsleden die de eerste in rang zijn (wethouders daaronder niet gerekend), ter stads-secretarie overgebragt.

Die verzegelde pakken worden, gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mogen alléén geopend worden ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden, wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen, gezegde pakken ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den raad, in tegenwoordigheid van denzelve, verbrand; waarvan uit de aanteekeningen van den raad moet blijken.

Art. 18. Stembriefjes, welke niet aan het bij artt. 14 en 15 bepaalde voldoen, en stemmen uitgebragt op personen, wier namen niet gevonden worden op de in art. 13 vermelde lijst, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde zijnde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zooverre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien in een stembriefje meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatstgemelden niet in aanmerking; ingeval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele, geldige der briefjes, beslist de raad.

Art. 19. Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn benoemde kiezers. Indien de stemmen staken, doet de raad, zoo noodig, bij loting beslissen wie benoemd is.

Wanneer twee of meer personen, die elkander in den eersten of tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, te gelijker tijd tot kiezers worden benoemd, wordt, indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, door den raad bij loting beslist, wie hunner benoemd is.

Indien zij in het zoo even gemelde geval een verschillend getal

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

stemmen hebben verkregen, sluit hij die het grootste getal bekomen heeft, den anderen uit.

Art. 20. Indien er bij gelegenheid van de stemming voor kiezers ter vervanging van het aftredende *een zesde*, tevens tot de vervulling van buitengewone vacatures in het kiezers-collegie wordt overgegaan, worden de personen, die de meeste stemmen hebben bekomen, beschouwd, als ter vervulling van de gewone vacatures te zijn benoemd.

Die in betrekkelijke meerderheid van stemmen volgen, worden beschouwd te zijn benoemd ter vervulling dier buitengewone vacatures.

Mogt de overgebleven termijn van zitting van de gewezene kiezers, door wie de buitengewone vacatures zijn ontstaan, in tijd van duur verschillen, wordt diegene der benoemden, welke de grootste betrekkelijke meerderheid heeft bekomen, geacht verkozen te zijn, ter vervulling van de buitengewone vacature waaraan de langste termijn van zitting is verbonden; en zoo vervolgens bij afdaling.

Zoo, in een der bij dit artikel vermelde gevallen, de stemmen staken, doet de raad, zoo noodig, bij loting beslissen, wie geacht moet worden benoemd te zijn.

Art. 21. Burgemeester en wethouders verwittigen de benoemde kiezers van de op hen gevallen keuze, en doen, uiterlijk op den vijftienden September, ten minste gedurende veertien dagen een afschrift van het in art. 17 vermelde verbaal op het raadhuis ter inzage van het publiek leggen, waarvan bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

TITEL II.

Van de kiezers.

Art. 22. Om kiezer te kunnen zijn moet men:

a. in de stad stemgeregtigd wezen, en

b. in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen) volgens de kohieren welke het laatst vóór den eersten Februarij executoir zijn verklaard, op de wijze ten aanzien der stemgeregtigden voorgeschreven, zijn aangeslagen, ten minste tot zoodanige som, als volgens de bij deze wet gevoegde tabel A wordt gevorderd tot uitoefening van het kiesregt binnen de stad.

De kiezers mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of verzwagering bestaan.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te zijn.

Art. 23. Niemand mag als kiezer voor den stedelijken stand werkzaam zijn in hetzelfde jaar, waarin hij als kiezer voor eenen anderen stand werkzaam is.

Art. 24. Het kiezers-collegie voor iedere stad is zamengesteld uit twee maal zooveel personen, als de raad leden moet bevatten.

Art. 25. Telken jare op den 30sten September heeft de aftreding plaats van *een zesde* gedeelte der kiezers, of van een gedeelte, zoo na mogelijk aan het *een zesde.*

Art. 26. De kiezers worden tegen eenen der zeven eerste dagen van de maand October door burgemeester en wethouders op het raadhuis bijeengeroepen, tot het vervullen der raadsplaatsen welke sedert de laatstgehoudene kiezers-vergadering zijn opengevallen.

Art. 27. De burgemeester of, wanneer deze verhinderd is, het lid van het stedelijk bestuur, hetwelk hem vervangt, ontvangt de kiezers ten gestelden tijde op het raadhuis, in een daartoe geschikt vertrek, alwaar door zijne zorg voorhanden moet zijn een afdruk van deze wet en eene opgave van de namen der leden van den stedelijken raad wier plaatsen moeten worden vervuld.

Art. 28. De vergadering mag tot het doen eener keuze niet overgaan wanneer niet meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig is.

Art. 29. De burgemeester of, wanneer deze verhinderd is, het lid van het stedelijk bestuur, hetwelk hem vervangt, is, wanneer hij kiezer mogt zijn, voorzitter der vergadering.

Mogt hij geen kiezer wezen, dan gaat hij dadelijk over om onder zijne leiding door de aanwezige kiezers en uit hun midden eenen voorzitter te doen benoemen.

Deze benoeming geschiedt bij betrekkelijke meerderheid van stemmen; ingeval de stemmen staken, beslist het lot.

Dit zoo noodig gedaan zijnde, wordt door de kiezers, op gelijke wijze als ten aanzien der benoeming van den voorzitter is bepaald, overgegaan tot de keuze van twee stemopnemers, welke dadelijk na hunne benoeming met elkander overeenkomen, wie van hen als secretaris zal werkzaam zijn, en wie de contra-lijst zal houden.

Mogten zij hieromtrent niet tot overeenkomst geraken, beslist het lot.

Daarna verlaat de burgemeester of die hem vervangt, zoo hij niet zelf kiezer mogt wezen, de vergadering.

Art. 30. De voorzitter herinnert vervolgens aan de kiezers het oogmerk der bijeenkomst, het getal der openstaande raadsplaatsen, en de vereischten om tot lid van den raad benoemd te kunnen worden, mitsgaders de redenen van uitsluiting, met voorlezing tevens van de bepalingen dezer wet, die tot de werkzaamheden der kiezersvergadering betrekking hebben.

Art. 31. Gedurende de kiezersvergadering houdt dezelve hare deuren gesloten.

Die zich uit de vergadering verwijdert, mag daar niet weder inkomen, en dus ook verder geen deel aan dezelve nemen.

Art. 32. Voor iedere te vervullen raadsplaats wordt afzonderlijk gestemd.

Art. 33. De kiezers stemmen bij ongeteekende briefjes, door den voorzitter te verzamelen.

Geene briefjes van afwezenden worden aangenomen.

Art. 34. De voorzitter, de briefjes verzameld en derzelver getal overeenkomstig met dat der aanwezige kiezer bevonden hebbende, leest den inhoud voor.

De secretaris houdt daarvan aanteekening, terwijl de tweede stemopnemer de contra-lijst houdt en de briefjes naziet.

Indien het getal stembriefjes niet overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers wordt bevonden, wordt er, met vernietiging dier briefjes, dadelijk tot eene nieuwe stemopneming overgegaan.

Art. 35. Het stembriefje is van onwaarde, indien de vergadering oordeelt dat de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is.

Mogten daaromtrent de stemmen staken, beslist het lot.

Oningevulde of van onwaarde verklaarde stembriefjes worden, tot bepaling der meerderheid, afgetrokken van het getal der kiezers, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.

De verklaring van onwaarde van een of meer stembriefjes, gelijk ook het niet ingevuld zijn van een of meer briefjes, brengt, in het algemeen, geene nietigheid van de stemopneming te weeg.

Zulks is alleenlijk dan het geval, wanneer het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is, dan de helft der leden waaruit het kiezers-collegie, volgens art. 24, moet zijn zamengesteld.

Alsdan wordt er tot eene nieuwe stemopneming overgegaan.

Art. 36. Die de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de behoorlijk uitgebragte stemmen, heeft verkregen, is benoemd.

Wanneer niemand bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid verkregen heeft, wordt er tot eene tweede, mede nog geheel vrije stemming overgegaan.

Indien bij de tweede stemming alleen op twee personen stemmen zijn uitgebragt, en de stemmen tusschen dezelve te staken, beslist het lot.

Wanneer bij die tweede stemming dusdanige staking van stemmen niet heeft plaats gehad, en bij dezelve nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de *vier*, of, zoo er geen vier zijn, over de *drie* personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats over de *twee* personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben vereenigd.

Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is, tusschen wie er moet worden overgestemd, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokkene personen plaats.

Bijaldien in het zoo even gemelde geval, of ook bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken, beslist het lot.

Art. 37. De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan dadelijk een relaas opgemaakt en door de kiezers geteekend, hetwelk, na vermelding van het volbrengen der bij art. 29 voorgeschreven verrigtingen, moet bevatten eene volledige opgave van al de personen, op welke voor iedere openstaande plaats respectivelijk stemmen zijn uitgebragt; van het getal stemmen, hetwelk ieder van dezelve heeft bekomen; van de lotsbeslissing, die mogt hebben plaats gehad; van de redenen, waarom de kiezersvergadering één of meer stembriefjes van onwaarde mogt hebben geoordeeld,

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

alsmede van alle andere bijzondere omstandigheden, die zich in de kiezersvergadering hebben voorgedaan.

Vervolgens, en nadat de stembriefjes zijn bijeenverzameld in een of meerdere pakken, behoorlijk verzegeld, zoo mogelijk met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den voorzitter en de twee stemopnemers, gaat de kiezersvergadering dadelijk uiteen.

De voorzitter brengt de verzegelde pakken stembriefjes ter stads-secretarie over.

Die pakken worden gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mogen alleen geopend worden, ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden, wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen, gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den stedelijken raad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den raad moet blijken.

Het relaas der kiezers wordt door den voorzitter aan burgemeester en wethouders overgelegd, en ter stads-secretarie onder de archieven bewaard.

Een afschrift van hetzelve wordt ten spoedigste verzonden aan den Commissaris des Konings in de provincie, die daarvan aan Gedeputeerde Staten, in derzelver eerstvolgende vergadering, kennis geeft.

Art. 38. Burgemeester en wethouders geven zonder verwijl kennis van de gedane benoeming aan de personen die tot raadsleden zijn benoemd.

Art. 39. Bezwaren tegen de gedane keuze worden uiterlijk binnen zes weken na die keuze aan Gedeputeerde Staten kenbaar gemaakt. Daarover wordt door dezen beslist.

De Raad is bevoegd om, in afwachting van die beslissing, den benoemde niet tot het nemen of houden van zitting toe te laten.

Art. 40. Geen stedelijk kiezers-collegie mag op een buitengewoon tijdstip bijeen komen, dan na daartoe, op aanvrage van burgemeester en wethouders bekomene magtiging des Konings.

Die magtiging wordt alleen dan verleend, wanneer eene of meerdere der te vervullen raadsplaatsen onvervuld bleef, of bleven ten gevolge van het bepaalde in art. 28 of ten gevolge van eene naar aanleiding van art. 39 en 105 genomene beslissing.

HOOFDSTUK II.

Stemregt ten platten lande.

TITEL I.

Van de stemgeregtigden.

Art. 41. Om stemgeregtigde te wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. in eene der gemeenten van het kiesdistrict werkelijk wonen, en ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat waarin de uitoefening van het stemregt plaats heeft, ingezeten van eene dier gemeenten geweest zijn;

d. in de grondbelasting of in de belastingen op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), volgens de kohieren welke het laatst vóór den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die, volgens de bij deze wet gevoegde tabel C, in de provincie wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt ten platten lande.

Art. 42. Voor ingezeten van eene der gemeenten, van het kiesdistrict wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Art. 43. Het regt om als ingezeten van eene der gemeenten van het kiesdistrict te worden beschouwd, wordt niet verloren door hem, die, wegens eenige tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie, zijn verblijf buiten het kiesdistrict vestigt.

Hetzelve gaat verloren, zoodra iemand staatsburgerlijke regten elders uitoefent.

Art. 44. Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten:

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die bij vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard; wat den gefailleerde betreft, zoolang hij niet is gerehabiliteerd;

c. die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

d. die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, ten gevolge waarvan zij eene criminele straf, of, ter zake van diefstal, misbruik van vertrouwen, opligting of laster, eene correctionnele straf hebben ondergaan of moeten ondergaan, of ten gevolge waarvan zij aan de uitoefening van het stemregt ten platten lande geen deel mogen nemen;

e. die in dienst zijn van eene vreemde mogendheid, met uitzondering van de consuls en consulaire agenten;

f. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 45. De stembevoegde wordt tot de uitoefening van het stemregt toegelaten in de gemeente waar hij werkelijk woont, om het even of de belastings-betaling, uit welke die bevoegdheid wordt ontleend, aldaar, dan wel elders binnen het Rijk geschiedt.

Indien niet duidelijk blijkt, welke plaats te houden zij voor die, waar iemand moet geacht worden ingezeten te wezen, verstrekt daaromtrent zijne keuze tot rigtsnoer, mits hij aan het bestuur der plaats, tot welke zich zijne keuze bepaalt, tijdig hebbe vertoond eene verklaring van het plaatselijk bestuur der stad of gemeente, die mede in aanmerking kwam, ten bewijze dat hij aldaar zijn regt van ingezeten ten deze niet doet gelden.

Art. 46. Die zijne elders plaats hebbende belastings-betaling ten deze wil doen gelden, is verpligt daarvan vooraf aan het gemeentebestuur het aanslag-biljet te vertoonen.

Art. 47. Ten aanzien van panden, in gemeenschap bezeten, of die op naam eener *firma* staan, kan elk mede-eigenaar zijn aandeel in de belastingen voor zijne stemgeregtigdheid doen gelden.

In zoodanig geval moeten de personen, die het pand in gemeenschap of op naam eener *firma* bezitten, bij verklaring ten overstaan van het hoofd van het plaatselijk bestuur der stad of gemeente, waar de goederen gelegen zijn, het aandeel van een ieder uitwijzen.

Deze verklaring moet worden gestaafd door een uittreksel uit de kohieren, af te geven door den ontvanger van de belastingen en geteekend door dengene of degenen, op wier namen of *firma* het pand geboekt staat.

Ten aanzien van een *gemeenschappelijk patent* wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 48. Het bedrag der belastingen wegens verhuurde panden, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch hetwelk door de huurders aan hen wordt teruggegeven, wordt ten voordeele van de eigenaars gerekend.

Art. 49. Tot de uitoefening van het stemregt worden toegelaten, ofschoon daartoe door eigen aanleg in de belastingen niet bevoegd:

a. de echtgenoot;

b. de zoon, of een der zoons eener weduwe;

c. de vader van een of meer minderjarige kinderen, bijaldien de vrouw, de weduwe, het kind of de kinderen de bepaalde som, of de aan den aanslag van den echtgenoot, zoon of vader ontbrekende som, in bovengemelde belastingen betalen.

Hij die, in voege voorschreven, tot uitoefening van het stemregt wenscht te worden toegelaten, moet overigens al de art. 41 voorgeschreven vereischten bezitten, en niet in de termen van van uitsluiting, bij art. 44 vermeld, verkeeren.

Art. 50. Eene weduwe is verpligt dengenen harer zoons, door wien zij de uitoefening van het stemregt begeert verrigt te hebben, schriftelijk op te geven aan het plaatselijk bestuur; ten einde hetzelve van die opgave aanteekening houde.

Deze uitoefening geschiedt slechts tot weder-opzeggens toe van de zijde der weduwe.

Art. 51. Voor de benoeming van de leden der Staten wegens den landelijken stand, wordt iedere provincie verdeeld in districten.

Deze verdeeling wordt, met bepaling der hoofdplaats van ieder district, door de Staten, onder goedkeuring des Konings vastgesteld.

Dezelve wordt zoodanig geregeld, dat, in alle provinciën, zooveel mogelijk, evenveel kiesdistricten worden daargesteld, als er leden van den landelijken stand in de Staten-vergadering zitting hebben.

Art. 52. Telken jare, wanneer een district, ten gevolge der gewone aftreding, een lid der Staten moet benoemen, wordt, door de zorg van den Commissaris des Konings in de provincie opgemaakt en aan het plaatselijk bestuur van elke gemeente van het district, vóór den 31 Januarij bezorgd eene lijst der namen en voornamen (deze laatsten zooveel mogelijk voluit geschreven) van al degenen,

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

die in de gemeente in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die volgens deze wet wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt, en tevens eene dergelijke afzonderlijke lijst der zoodanigen, die uit gelijken hoofde tot kiezer kunnen worden benoemd.

Art. 53. Nadat burgemeester en assessoren de lijsten, bij art. 52 vermeld, hebben ontvangen, gaan dezelven, naar aanleiding daarvan en van de verdere wetenschap, die zij mogten bezitten, over tot het opmaken, in alphabetische orde, van lijsten van de in de gemeente wonende personen, die zij als bevoegd beschouwen tot het stemregt of kiezerschap.

Op die lijsten vermelden zij niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hen bekend is, dat zij niet al de bij art. 41 gevorderde vereischten bezitten of in de termen van uitsluiting, bij art. 44 vermeld, verkeeren.

Die lijsten worden op den 14den Februarij, gedurende veertien dagen, op het raadhuis of eene andere geschikte plaats ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Zij worden vervolgens aan den gemeenteraad overgelegd.

Art. 54. Die zich op deze lijsten niet gebragt vinden, en echter vermeenen de vereischten van stemgeregtigdheid of kiezerschap te bezitten, zijn bevoegd om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den eersten Maart te dien opzigte tot den gemeenteraad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn kunnen zich insgelijks bij gezegden raad aanmelden diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op de gemelde lijsten is gebragt.

De raad beslist, na gedaan onderzoek en na, des noodig oordeelende, de belanghebbenden te hebben gehoord, op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing kennis uiterlijk op den 15den Maart, aan de klagers en aan dengene tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn; zij die in deze beslissing niet willen berusten, kunnen zich, uiterlijk op den 24sten Maart, daartegen bij Gedeputeerde Staten in hooger beroep voorzien.

Gedeputeerde Staten doen, ten laatste op den 10den April, aan den gemeenteraad en aan de belanghebbenden mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De gemeenteraad bewerkstelligt, zoo noodig, dienovereenkomstig de vereischte verandering in de lijsten.

De lijsten dergenen die tot kiezer kunnen worden benoemd, worden vervolgens, uiterlijk op den 15den April, aan den Commissaris des Konings in de provincie gezonden, met eene opgaaf van het getal der stemgeregtigden in de gemeente.

Art. 55. De Commissaris des Konings in de provincie doet uit de onderscheidene bij hem ontvangene gemeentelijke lijsten opmaken, voor elk kiesdistrict, eene algemeene alphabetisch ingerigte lijst, behelzende de namen, voornamen en woonplaatsen van de ingezetenen van het district, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten; en doet wijders, uiterlijk op den 1sten Mei, aan elk gemeentebestuur van het district een getal afdrukken van die algemeene lijst toekomen, overeenstemmende met het getal van stemgeregtigden binnen de gemeente, onder bijvoeging van een gelijk getal stembriefjes, ingerigt volgens het bij deze wet gevoegde voorschrift litt. D.

Art. 56. Aan ieder stemgeregtigde wordt door burgemeester en assessoren, den 5den Mei of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, een stembriefje ter invulling gezonden, met bijvoeging van een afdruk der in art. 55 vermelde algemeene lijst.

Art. 57. Elk stemgeregtigde schrijft in het bekomen stembriefje de namen en voornamen der personen, die hij tot kiezers en plaatsvervangende kiezers stemt, genomen uit hen die voorkomen op de lijst der personen, daartoe de vereischten bezittende, en ten zoodanigen getale als er kiezers en plaatsvervangende kiezers vereischt worden.

Het stembriefje wordt door hem behoorlijk geteekend en gesloten.

Art. 58. De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten, en voorts door den wijkmeester zijner buurt of door twee stemgeregtigden in de gemeente (doch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 59. De stembriefjes worden op den 11den Mei of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, van wege burgemeester en assessoren aan de huizen opgehaald, in eene met drie onderscheidenlijk werkende sloten geslotene bus of kist, van de noodige opening tot het insteken der briefjes voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van den burgemeester, en de twee andere in handen van twee leden eener commissie, uit de stemgeregtigde ingezetenen buiten het gemeentebestuur genomen, door den gemeenteraad te benoemen, en minstens uit drie personen bestaande.

De bus of kist mag alleen in de bij art. 61 vermelde stemopnemende vergadering geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij meerdere, op gelijke wijze ingerigte, bussen of kisten te bezigen.

Art. 60. Aan hen die, bij de ophaling der stembriefjes, dezelve niet hebben ingeleverd, of die verkiezen dezelve persoonlijk in te leveren, moet daartoe nader gelegenheid worden gegeven.

Te dien einde wordt door de in art. 61 vermelde stemopnemende vergadering, gedurende het eerste uur harer zitting, en alvorens tot het openen der stembriefjes over te gaan, aan de stemgeregtigden gelegenheid gegeven, om persoonlijk hunne stembriefjes in de bus te komen werpen. Van het houden dier zitting wordt, met opgaaf van tijd en plaats, bij afkondiging en aanplakking vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven.

Art. 61. De stembriefjes worden op den 15den Mei of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, in eene vergadering van den gemeenteraad geopend, in tegenwoordigheid der commissie uit stemgeregtigden, bij art. 59 omschreven.

De gemeenteraad maakt, met de voorzeide commissie, dadelijk na de opening, een verbaal op, waarbij wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen stembriefjes;

b. het getal der briefjes, die, als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt zijn geslagen, met vermelding der redenen waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen die op ieder kiesbevoegde zijn uitgebragt.

Dit verbaal wordt door al de leden van den raad, zoowel als van de vorengemelde commissie, die bij de opening zijn tegenwoordig geweest, geteekend.

Hetzelve wordt in het archief der gemeente nedergelegd, en onverwijld een afschrift daarvan aan Gedeputeerde Staten ingezonden.

Art. 62. Stembriefjes, welke niet aan het bij artt. 57 en 58 bepaalde voldoen, en stemmen uitgebragt op personen, wier namen niet gevonden worden op de in art. 55 vermelde lijst, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde zijnde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zooverre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien, in een stembriefje, meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatstgenoemden niet in aanmerking.

Ingeval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele, geldige der briefjes, beslist de raad.

Art. 63. De geopende stembriefjes worden door de in art. 61 vermelde leden van het bestuur en van de commissie, alvorens van elkander te scheiden, in een of meerdere pakken bijeen verzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling, zoo mogelijk, met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den burgemeester of die hem vervangt, van een der leden van het gemeentebestuur en van een der leden van de commissie, ter secretarie van de gemeente overgebragt.

Die verzegelde pakken worden gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mogen alleen geopend worden, ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden, wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen, gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den gemeenteraad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den raad moet blijken.

Art. 64. Gedeputeerde Staten verzamelen al de bij hen, volgens art. 61, ingekomene verbalen over elk district, en gaan vervolgens

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

onverwijld over, om uit die gezamenlijke opgaven den uitslag van de stemming over elk district op te maken.

Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn benoemde *kiezers*.

Zij die, nadat het vereischt getal kiezers is bekomen, de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen op zich vereenigen, zijn *plaatsvervangende kiezers*.

In beide zoo even gemelde gevallen, doen Gedeputeerde Staten, indien de stemmen staken, bij loting beslissen, wie benoemd is.

Indien, bij de vervulling der laatste kiezersplaats, twee of meer personen een gelijk getal stemmen hebben verkregen, wordt, op gelijke wijze, bij loting beslist, wie tot *kiezer* en wie tot *plaatsvervangend kiezer* is benoemd.

Wanneer twee of meer personen, die elkander in den eersten of tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, te gelijker tijd respectivelijk tot *kiezers* of *plaatsvervangende kiezers* worden benoemd, wordt, indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, door Gedeputeerde Staten beslist, wie hunner benoemd is.

Indien zij, in het zoo even gemelde geval, een verschillend getal stemmen hebben verkregen, sluit hij, die het grootste getal bekomen heeft, den anderen uit.

Art. 65. De benoemde kiezers worden ten spoedigste door den Commissaris des Konings in de provincie van de op hen gevallene keuze verwittigd en tevens tegen den eersten Junij, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, tegen den volgenden dag, in de hoofdplaats van het district bijeengeroepen.

De Commissaris des Konings deelt ten spoedigste eene opgave van den in den aanvang van art. 64 vermelden uitslag der stemming mede aan al de besturen der gemeenten van het district.

Die besturen doen, uiterlijk op den 10den Junij, ten minste gedurende veertien dagen die opgave ter inzage van het publiek liggen, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Art. 66. Indien iemand, tot kiezer benoemd, redenen heeft om die benoeming niet aan te nemen of om van de kiezersvergadering afwezig te blijven, geeft hij daarvan aan den Commissaris des Konings in de provincie kennis.

Ingeval zulks nog tijdig genoeg vóór den dag tot de kiezersvergadering bepaald mogt kunnen geschieden, wordt in zijne vervanging voorzien door oproeping als kiezer van den eerst in rangorde volgende van de in art. 64 vermelde plaatsvervangende kiezers.

Gelijke voorziening geschiedt, indien, door overlijden, vertrek naar elders of andere omstandigheden, een of meer van de benoemde kiezers niet ter vergadering mogt kunnen verschijnen en de commissaris des konings in de provincie nog vóór de bijeenkomst der kiezers tijdig daarvan kennis mogt bekomen.

TITEL II.
Van de kiezers.

Art. 67. Om kiezer te kunnen zijn, moet men:

a. de bij art. 41 gevorderde vereischten bezitten tot uitoefening van het stemregt, en

b. in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), volgens de kohieren die het laatst voor den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, op de wijze ten aanzien der stemgeregtigden voorgeschreven, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die volgens de bij deze wet gevoegde tabel C wordt gevorderd om in de provincie tot kiezer te kunnen worden benoemd.

De kiezers in hetzelfde district mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te zijn.

Art. 68. Niemand mag als kiezer voor den landelijken stand werkzaam zijn in hetzelfde jaar, waarin hij als kiezer voor eenen anderen stand werkzaam is.

Art. 69. Ieder kiezers-collegie is zamengesteld uit vier en twintig personen.

Voor ieder district worden twaalf plaatsvervangende kiezers benoemd.

Art. 70. De burgemeester der hoofdplaats van het kiesdistrict, of wanneer deze verhinderd is, het lid van het plaatselijk bestuur hetwelk hem vervangt, ontvangt de kiezers ten gestelden tijde in een door het gemeentebestuur daartoe beschikt vertrek, alwaar door zijne zorg voorhanden moet zijn een afdruk van deze wet, eene lijst van de opgeroepene kiezers in het district, en eene opgave van den naam of de namen van het lid of de leden der Staten, in wiens of wier plaats moet worden voorzien.

Art. 71. De vergadering mag tot het doen eener keuze niet overgaan, wanneer niet meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig is.

Art. 72. De burgemeester, of die hem vervangt, neemt in de vergadering de functien waar van voorzitter, en herinnert al dadelijk aan de kiezers het oogmerk der bijeenkomst, het getal der voor het district openstaande plaatsen in de Staten, en de vereischten om tot lid van de Staten benoemd te kunnen worden, mitsgaders de redenen van uitsluiting, met voorlezing tevens van de bepalingen dezer wet, die tot de werkzaamheden der kiezersvergadering betrekking hebben.

Art. 73. De voorzitter gaat vervolgens over, om door de aanwezige kiezers, en uit hun midden, twee stemopnemers te doen benoemen, welke terstond na hunne benoeming met elkander overeenkomen, wie van hen als secretaris zal werkzaam zijn, en wie de contra-lijst zal houden.

Mogten zij hieromtrent niet tot overeenkomst geraken, beslist het lot.

De benoeming der stemopnemers geschiedt bij betrekkelijke meerderheid van stemmen.

Ingeval de stemmen staken, wordt bij loting beslist.

Art. 74. Gedurende de kiezersvergadering houdt dezelve hare deuren gesloten.

Die zich uit de vergadering verwijdert, mag daar niet weder inkomen, en dus ook verder geen deel aan dezelve nemen.

Art. 75. Voor iedere te vervullen plaats van lid der Staten wordt afzonderlijk gestemd.

Indien aan de te vervullen plaatsen verschillende termijnen van zitting verbonden zijn, geschiedt het eerst de vervulling van die, waaraan de langste termijn van zitting is verbonden.

Art. 76. De kiezers stemmen bij ongeteekende briefjes, door den voorzitter te verzamelen.

Geene briefjes van afwezenden worden aangenomen.

Art. 77. De voorzitter, de briefjes verzameld en derzelver getal overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers bevonden hebbende, leest den inhoud voor.

De secretaris houdt daarvan aanteekening, terwijl de tweede stemopnemer de contra-lijst houdt en de briefjes naziet.

Indien het getal stembriefjes niet overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers wordt bevonden, wordt er, met vernietiging dier briefjes, dadelijk tot eene nieuwe stemopneming overgegaan.

Art. 78. Het stembriefje is van onwaarde, indien de vergadering oordeelt, dat de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is. Mogten daaromtrent de stemmen staken, beslist het lot.

Oningevulde of van onwaarde verklaarde stembriefjes worden tot bepaling der meerderheid afgetrokken van het getal der kiezers, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.

De verklaring van onwaarde van een of meer stembriefjes, gelijk ook het niet ingevuld zijn van een of meer briefjes brengt in het algemeen geene nietigheid van de stemopneming te weeg.

Zulks is alleenlijk dan het geval, wanneer het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is dan de helft der leden, waaruit het kiezers-collegie volgens art. 69 moet zijn zamengesteld.

Alsdan wordt er tot eene nieuwe stemopneming overgegaan.

Art. 79. Die de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de behoorlijk uitgebragte stemmen, heeft verkregen, is benoemd.

Wanneer niemand bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid verkregen heeft, wordt tot eene tweede, mede nog geheel vrije stemming overgegaan.

Indien bij de tweede stemming alleen op twee personen stemmen zijn uitgebragt, en de stemmen tusschen dezelve staken, beslist het lot.

Wanneer bij die tweede stemming dusdanige staking van stemmen niet heeft plaats gehad, en bij dezelve nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de *vier*, of zoo er geen vier zijn over de *drie* personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats, over de *twee* personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben vereenigd.

Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is tusschen wie er moet worden overgestemd, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokkene personen plaats.

Bijaldien in het zoo even gemelde geval, of ook bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken, beslist het lot.

Art. 80. De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan dadelijk een

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

relaas opgemaakt en door de kiezers geteekend, hetwelk, na vermelding van het volbrengen der bij artt. 72 en 73 voorgeschreven verpligtingen, moet bevatten eene volledige opgave van al de personen, op welke voor ieder openstaande plaats respectivelijk stemmen zijn uitgebragt; van het getal stemmen, hetwelk ieder van dezelven heeft bekomen; van de lotsbeslissing, die mogt hebben plaats gehad; van de redenen, waarom de kiezersvergadering een of meer stembriefjes van onwaarde mogt hebben geoordeeld, alsmede van alle andere bijzondere omstandigheden, die zich in de kiezersvergadering hebben voorgedaan.

Dit gedaan en de stembriefjes bijeenverzameld zijnde in een pak, behoorlijk verzegeld, zoo mogelijk, met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den voorzitter en de twee stemopnemers, gaat de kiezersvergadering dadelijk uiteen.

De voorzitter brengt het verzegelde pak stembriefjes ter plaatselijke secretarie over.

Dit pak wordt gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mag alleen geopend worden, ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek bij of op last van Gedeputeerde Staten ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden wordt, wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen, hetzelve pak, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den gemeenteraad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den raad moet blijken.

Het relaas der keuze wordt door den voorzitter aan burgemeester en assessoren der hoofdplaats van het district overgelegd, en in de archieven van de gemeente bewaard.

Een afschrift van hetzelve wordt ten spoedigste verzonden aan den Commissaris des Konings in de provincie, die daarvan aan Geputeerde Staten in derzelver eerstvolgende vergadering kennis geeft.

Art. 81. De Commissaris des Konings in de provincie geeft, zonder verwijl, kennis van de gedane benoeming aan de personen, die tot leden der Staten zijn benoemd.

Bezwaren tegen de gedane keuze worden, uiterlijk voor den aanvang der eerstvolgende Staten-vergadering, kenbaar gemaakt aan de Staten, die daarover beslissen.

Art. 82. Het kiezers-collegie van een district blijft in wezen tot aan deszelfs vervanging (bij gelegenheid der volgende gewone aftreding) door een nieuw kiezers-collegie, en voorziet intusschen, ten gevolge eener buitengewone oproeping, in alle ontstane buitengewone vacatures.

Mogt echter eene buitengewone vacature bestaan op het oogenblik dat in eene gewone vacature voorzien moet worden, verrigten de kiezers, die in de gewone vacature moeten voorzien, beide verkiezingen.

Art. 83. De oproepingen tot de buitengewone vergaderingen der kiezers geschieden almede door den Commissaris des Konings in de provincie.

HOOFDSTUK III.

Bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale Besturen.

TITEL I.

Van de Provinciale Staten.

Art. 84. Om lid der Staten van de provincie te kunnen wezen, moet men

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van vijf en twintig jaren vervuld hebben;

c. ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat waarin de verkiezing plaats heeft, ingezeten der provincie en aldaar in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten beschreven geweest zijn;

d. in de ridderschap binnen de provincie beschreven zijn, of wel binnen de provincie de vereischten tot uitoefening van het stemregt voor den stedelijken of landelijken stand bezitten, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen.

Art. 85. Voor ingezeten der provincie wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Art. 86. Het regt om als ingezeten der provincie te worden beschouwd, wordt niet verloren door hem, die wegens eenige tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie zijn verblijf buiten de provincie vestigt.

In zoodanig geval wordt de beschrijving in 's Rijks directe belastingen elders gelijkgesteld met de werkelijke beschrijving binnen de provincie.

Opgenoemd regt gaat verloren, zoodra iemand staatsburgerlijke regten elders uitoefent.

Art. 87. Het lidmaatschap der Staten is, onverminderd de uitsluitingen bepaald bij andere wetten, onvereenbaar met de betrekking van:

a. griffier van de Staten en bezoldigd beambte bij de provinciale griffie;

b. betaalmeester in de hoofdplaats der provincie;

c. geestelijke van eenige gezindheid.

Indien iemand eenige hierboven, en dus ook bij de in den aanvang van dit artikel bedoelde andere wetten, met het lidmaatschap van de Staten onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van verkiezing, gehouden, om, binnen veertien dagen na den dag der verkiezing, aan de Gedeputeerde Staten van de aanneming te doen blijken, bij gebreke waarvan hij geacht wordt het lidmaatschap niet te hebben aangenomen, en mitsdien de voorkeur te geven aan het behoud der betrekking, welke hij bekleedt.

Art. 88. De leden der Staten mogen elkander niet nader dan in den tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, voor zooverre zij door hetzelfde collegie benoemd zijn.

Wanneer de bloedverwantschap of zwagerschap op het oogenblik der verkiezing bestaat, sluit de eerstgekozene den later gekozene uit, tenzij hij verklare vrijwillig afstand te doen van zijn lidmaatschap.

Indien de zwagerschap later ontstaat, wordt hij, die de zwagerschap doet ontstaan, daardoor uitgesloten, tenzij de andere verklare van zijn lidmaatschap vrijwillig afstand te doen.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te zijn.

Art. 89. De benoeming der leden van de Staten geschiedt voor zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature, geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den eersten Dingsdag van de maand Julij, treedt een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden van iederen stand af.

Art. 90. Een lid der Staten is niet op nieuw verkiesbaar, door eenig kies-collegie, of voor eenen anderen termijn van zitting, dan voor een tijdvak, aanvang nemende met het einde van dat, waarop hij, bij de gewone aftreding, ophoudt zitting te hebben.

Art. 91. Wanneer iemand te gelijker tijd door meer dan één stand, stad of district benoemd wordt, heeft hij de keuze wegens welken stand, stad of district hij zal zitting nemen.

Hij is gehouden zijne keuze binnen veertien na den dag der benoemingen aan de Gedeputeerde Staten mede te deelen; bij verzuim hiervan doen dezen het lot beslissen.

Van deze keuze of lotsbeslissing geven de Gedeputeerde Staten kennis aan de Staten en aan de collegien welke de benoemingen hebben gedaan, alsmede (wanneer het lot heeft beslist) aan den benoemde.

Art. 92. Een lid der Staten gedurende den geheelen loop eener gewone vergadering uit dezelve afwezig blijvende, wordt bij den aanvang der eerstvolgende vergadering door de Staten verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn, tenzij voor die afwezigheid, naar het oordeel der Staten, genoegzame redenen van verontschuldiging zijn ingebragt.

Insgelijks wordt door de Staten van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene, die gedurende den tijd zijner zitting een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 84*d*, 87 en 88.

Het lid, dat geacht wordt in eene der bij deze alinea vermelde gevallen te verkeeren, wordt vooraf door eene commissie uit de Staten gehoord.

Het voorstel tot vervallen-verklaring moet in beide gevallen geschieden door den voorzitter, die alsdan tot het doen van zoodanig voorstel gehouden is.

In die onderscheidene gevallen hebben de Staten de bevoegdheid, om, in afwachting van derzelver beslissing nopens de al of niet vervallen-verklaring, de functien van zoodanig lid voorloopig te schorsen.

Art. 93. Wanneer een lid der Staten zijn ontslag voor den tijd zijner aftreding verlangt te nemen, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid der Staten niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan kennis te geven aan de Staten, of, dezen niet vergaderd zijnde, aan de Gedeputeerde Staten.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.* (Ontwerpen van Wet.)

TITEL II.

Van de Gedeputeerde Staten.

Art. 94. Elk lid der Staten is bevoegd om tot lid der Gedeputeerde Staten te worden benoemd, zonder onderscheid van den stand, door welken hij is gekozen.

Art. 95. Het lidmaatschap der Gedeputeerde Staten is, onverminderd de uitsluitingen bepaald bij andere wetten, onvereenbaar met de betrekking van:

a. lid van de regterlijke magt, zoowel militaire als burgerlijke, de regters-plaatsvervangers uitgezonderd;

b. griffier bij eene der Kamers van de Staten-Generaal;

c. ambtenaar der directe belastingen;

d. districts-commissaris;

e. militie-commissaris;

f. hoogleeraar en onderwijzer der jeugd;

g. advocaat, notaris, procureur en solliciteur;

h. hem, die zitting heeft in eenig stedelijk of gemeentelijk bestuur, of secretaris, thesaurier of ontvanger eener stad of gemeente is;

i. hem, die ter zake van ontvang of beheer aan de Staten of de Gedeputeerde Staten rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk, en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

k. hem, die een post, eene bediening of eene betrekking bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid van de Staten of de Gedeputeerde Staten stelt;

l. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hierboven, en dus ook bij de in den aanvang van dit artikel bedoelde andere wetten, met het lidmaatschap van de Gedeputeerde Staten onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij in geval van benoeming gehouden, om binnen veertien dagen na den dag der benoeming aan de Gedeputeerde Staten van de aanneming te doen blijken, bij gebreke waarvan hij geacht wordt het lidmaatschap niet te hebben aangenomen en mitsdien de voorkeur te geven aan het behoud der betrekking welke hij bekleedt.

Art. 96. De leden der Gedeputeerde Staten mogen elkander of den griffier der Staten niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Wanneer de bloedverwantschap of zwagerschap op het oogenblik der verkiezing bestaat, sluit de eerst gekozene den later gekozene uit, tenzij hij verklare vrijwillig afstand te doen van zijn lidmaatschap.

Indien de zwagerschap later ontstaat, wordt hij, die de zwagerschap doet ontstaan, daardoor uitgesloten, tenzij de andere verklare van zijn lidmaatschap vrijwillig afstand te doen.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te zijn.

Art. 97. De benoeming der leden van de Gedeputeerde Staten geschiedt voor zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den eersten Dingsdag van de maand Julij, treedt een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden af.

Art. 98. Een lid der Gedeputeerde Staten, buiten toestemming van het collegie, gedurende meer dan éénе maand uit de vergadering afwezend blijvende, wordt door de Staten verklaard van zijn lidmaatschap van Gedeputeerde Staten vervallen te zijn, tenzij voor die afwezendheid, naar het oordeel der Staten, genoegzame redenen van verontschuldiging worden ingebragt.

Insgelijks wordt door de Staten van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene die, gedurende den tijd zijner zitting, een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 84*d*, 87, 88 en 95.

Het voorstel tot vervallen-verklaring moet in beide gevallen geschieden door den voorzitter, die alsdan verpligt is tot het doen van zoodanig voorstel in de eerstvolgende vergadering der Staten.

Het in een der voorschreven termen vallend lid wordt vooraf door eene commissie uit de Staten gehoord.

Het collegie van Gedeputeerde Staten heeft de bevoegdheid om de functien van een in gezegde termen vallend lid te schorsen tot aan de uitspraak der Staten.

Tot het voorstellen van die schorsing is almede de voorzitter verpligt.

Het lid dat geacht wordt in een der bij de 2de alinea van dit artikel vermelde gevallen te verkeeren, wordt vooraf door eene commissie uit de Staten gehoord.

Gedurende den tijd der schorsing zal geene bezoldiging worden genoten.

Art. 99. Indien een lid der Gedeputeerde Staten of, met zijn medeweten, een van de bij hem inwonende leden van zijn gezin of van zijne dienstboden, de collecte of pacht van provinciale inkomsten hebben of eenig werk of leverantie voor de provincie maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht en werk of leverantie, of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig provinciaal werk of leverantie voor een ander zich tot borg stellen, en eindelijk ordonnantien ten laste der provincie koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het collegie van Gedeputeerde Staten.

Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 98.

Art. 100. Wanneer een lid der Gedeputeerde Staten zijn ontslag voor den tijd zijner aftreding verlangt te nemen, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van Gedeputeerde Staten niet verlangt aan te nemen, is het voorgeschrevene bij art. 93 op hem toepasselijk; ook dan, wanneer hij niet tevens wenscht van het lidmaatschap der Staten te worden ontslagen.

HOOFDSTUK IV

Bevoegdheid om deel te nemen aan de Plaatselijke Besturen.

TITEL I.

Van de burgemeesters, wethouders en leden van den raad in de steden.

Art. 101. Om burgemeester, wethouder of lid van den stedelijken raad te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. behoudens hetgeen omtrent den burgemeester bij art. 106 is bepaald, in de stad stemgeregtigd zijn, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen.

Art. 102. Het lidmaatschap van het stedelijk bestuur is onvereenbaar met de betrekking van:

a. Commissaris des Konings in de provincie, lid van de Gedeputeerde Staten of griffier der Staten;

b. geestelijke van eenige gezindheid;

c. onderwijzer der jeugd, doch niet van hoogleeraar of lector bij de instellingen van hooger onderwijs;

d. hem die, ter zake van ontvang of beheer, aan de stad of aan eenige aan het stedelijk bestuur ondergeschikte administratie rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk, en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

e. hem, die eenigen stedelijken post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid aan het stedelijk bestuur stelt;

f. hem die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hierboven met het lidmaatschap van het stedelijk bestuur onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van benoeming, gehouden om eene keuze te doen tusschen het behoud van de betrekking welke hij bekleedt en het aanvaarden van het lidmaatschap van het stedelijk bestuur.

Den uitslag dier keuze moet hij ter kennis van het stedelijk bestuur brengen.

Art. 103. Behoudens de attributen bij art. 45 der wet van den 28sten April 1835 (*Staatsblad* n°. 10), op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, aan het hoofd van het plaatselijk bestuur toegekend, en onverminderd de uitsluitingen bepaald bij andere wetten, is de betrekking van burgemeester en wethouder onvereenbaar met het lidmaatschap van de regterlijke magt, zoowel militaire als burgerlijke (de regters-plaatsvervangers uitgezonderd); voorts met de betrekking van ambtenaar der rijks-belastingen en hoogleeraar of lector bij de instellingen van hooger onderwijs.

Art. 104. De leden van het stedelijk bestuur mogen elkander niet nader dan in den *derden*, burgemeester en wethouders zich onderling niet nader dan in den *vierden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, over-

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

leden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te zijn.

Art. 105. Indien de raad oordeelt, dat een benoemd persoon niet al de in leden van den raad gevorderde vereischten bezit, of in een der termen van uitsluiting verkeert, of wel dat er eenige onregelmatigheid in deszelfs benoeming heeft plaats gehad, wordt de benoemde niet tot zitting in den raad toegelaten, alvorens omtrent die bedenking door Gedeputeerde Staten uitspraak zij gedaan.

Ten einde die uitspraak te verkrijgen, geeft de raad dadelijk van de opgekomene bedenking kennis aan de Gedeputeerde Staten, welke daaromtrent onverwijld beslissen.

Art. 106. De burgemeester wordt door den Koning uit de raadsleden benoemd.

Wanneer echter buitengewone omstandigheden zulks noodzakelijk mogten maken, benoemt de Koning den burgemeester, buiten de raadsleden, uit de ingezetenen, mits hij de vereischten hebbe, welke bij art. 101, in verband gebragt met artt. 102, 103 en 104, worden gevorderd.

Bij volstrekt gebrek aan geschikte personen onder de ingezetenen, kan de Koning tot burgemeester benoemen eenen ingezeten der provincie, mits hij de vereischten bezitte, vermeld in artt. 102, 103 en 104, en tevens in het bezit zij der vereischten, om ter plaatse zijner woning tot burgemeester te kunnen worden benoemd.

Wanneer de burgemeester buiten de leden van den raad benoemd is, stemt hij, zoolang hij geen raadslid is, niet mede bij het doen van keuzen van leden der Provinciale Staten, en wordt, almede zoolang hij geen raadslid is, door zijne benoeming geene vermindering gebragt in het, naar aanleiding van art. 130 der Grondwet bepaalde getal raadsleden.

De wethouders worden door den Koning benoemd uit de raadsleden.

Art. 107. De benoeming van den burgemeester en de wethouders geschiedt voor zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene, in wiens plaats men optreedt.

Telke twee jaren, op den 2den Januarij, heeft de aftreding plaats van een gedeelte, zoo na mogelijk aan het *een derde* van het collegie van burgemeester en wethouders.

Art. 108. Een lid van den raad, buiten toestemming van het collegie, of zonder door hetzelve als wettig erkende redenen, gedurende meer dan drie achtereenvolgende maanden, binnen welke ten minste twee zittingen werden gehouden, uit de raadsvergadering afwezig blijvende, wordt verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn.

Insgelijks wordt van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene, die gedurende den tijd zijner zitting een der vereischten verliest of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 101, 102 en 104.

Burgemeester en wethouders zijn verpligt van het bestaande geval kennis te geven aan den raad, en doen vervolgens, onder mededeeling van het gevoelen van den raad, gelijke kennisgeving aan Gedeputeerde Staten, die, daartoe termen zijnde, de vervallenverklaring uitspreken, na vooraf het betrokken lid, voor zooverre hij geacht wordt in een der bij de 2de alinea vermelde gevallen te verkeeren, te hebben gehoord.

Art. 109. Indien een lid van het stedelijk bestuur of, met zijn medeweten, een van de bij hem inwonende leden van zijn gezin of van zijne dienstboden, de collecte of pacht van stads-inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de stad maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht en werk of leverantie, of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig stedelijk werk of leverantie, voor een ander zich tot borg stellen, en eindelijk ordonnantien ten laste van de stad koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het stedelijk bestuur.

Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 108.

Onder het verbod, in dit artikel vervat, is niet begrepen het pachten of huren van stads-gronden of andere vaste goederen en eigendommen, voor zooverre zulks bij publieke verpachting of verhuring geschiedt, en de nadere goedkeuring der Gedeputeerde Staten wegdraagt.

Art. 110. Wanneer een lid van den raad zijn ontslag verlangt te nemen, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van den raad niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan aan den raad kennis te geven.

Art. 111. Burgemeesters en wethouders kunnen, in geval van wangedrag of nalatigheid, door den Koning, na Gedeputeerde Staten te hebben gehoord, of op voorstel van dezen, in hunne functien worden geschorst, en zelfs des noods daaruit ontslagen.

TITEL II.

Van de burgemeesters, assessoren en leden van den raad, in de gemeenten ten platten lande.

Art. 112. Om burgemeester, assessor of lid van den gemeenteraad te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. binnen de provincie in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), betalen, hetzij uit eigen hoofde, hetzij door ouders of vrouw, eene gelijke som, als vereischt wordt om het stemregt ter benoeming van leden der Staten voor den landelijken stand in de provincie uit te oefenen, zonder in eene der uitsluitingen van de bevoegdheid tot uitoefening van dat stemregt te vallen.

d. voor zooveel eenen burgemeester aangaat, ten tijde der infunctie-treding ingezeten zijn of worden, en verder ingezeten blijven van de gemeente, waar hij de betrekking uitoefent, of, voor zooveel betreft eenen burgemeester, die, wegens bijzondere redenen, over meer dan éène gemeente mogt zijn benoemd, van éène dier gemeenten;

e. voor zooveel eenen assessor of een lid van den gemeenteraad aangaat, ingezeten der gemeente zijn en geweest zijn, ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin hij tot assessor of lid van den gemeenteraad wordt benoemd.

Art. 113. Voor ingezeten der gemeente wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij die aldaar werkelijk woont.

Het regt om als ingezeten der gemeente te worden beschouwd, wordt niet verloren door hem, die, wegens eenige tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie, zijn verblijf buiten de gemeente vestigt.

In zoodanig geval wordt de beschrijving in 's Rijks directe belastingen elders gelijkgesteld met de werkelijke beschrijving binnen de provincie.

Opgenoemd regt gaat verloren, zoodra iemand staatsburgerlijke regten elders uitoefent.

Art. 114. Het lidmaatschap van het plaatselijk bestuur is onvereenbaar met de betrekking van:

a. Commissaris des Konings in de provincie, lid van de Gedeputeerde Staten, of griffier der Staten;

b. districts-commissaris;

c. bezoldigd beambte bij de provinciale griffie of bij den districts-commissaris;

d. geestelijke van eenige gezindheid;

e. onderwijzer der jeugd;

f. hem die, ter zake van ontvang of beheer, aan de gemeente, of aan eenige aan het gemeentebestuur ondergeschikte administratie rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

g. hem, die eenigen gemeentelijken post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid aan het plaatselijk bestuur stelt, met uitzondering echter, dat, waar zulks noodig of bijzonder nuttig wordt geacht, de betrekking van secretaris ook door den burgemeester kan uitgeoefend worden;

h. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Indien iemand eenige hierboven met het lidmaatschap van het plaatselijk bestuur onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij in geval van benoeming gehouden, om eene keuze te doen tusschen het behoud van de betrekking welke hij bekleedt en het aanvaarden van het lidmaatschap van het plaatselijk bestuur.

Den uitslag dier keuze moet hij ter kennis van het stedelijk bestuur brengen.

Art. 115. Behoudens de attributen bij art. 45 der wet van den 28sten April 1835 (*Staatsblad* n°. 10), op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, aan het hoofd van het plaatselijk bestuur toegekend, en onverminderd de uitsluitingen, bepaald bij andere wetten, is de betrekking van burgemeester onvereenbaar met het lidmaatschap van de regterlijke magt (de regters plaatsvervangers uitgezonderd), voorts met den post van ontvanger van 's Rijks belastingen over de gemeente, en met de beroepen van korenmolenaar, bakker, slagter, brood- of meelverkooper, grutter, herbergier en tapper.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

Evengemelde beroepen mogen ook niet worden uitgeoefend door bij hen inwonende leden van hun gezin, of door hunne dienstboden.

Art. 116. De burgemeester mag aan geen der leden van het plaatselijk bestuur nader dan in den *vierden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

De overige leden mogen elkander niet nader bestaan dan in den *derden* graad.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te zijn.

Art. 117. Wanneer gebrek aan geschikte personen of andere redenen van noodzakelijkheid ten opzigte van eenen burgemeester, assessor of raadslid eene ontheffing van eenige, bij artt. 112, 114, 115 en 116 bepaalde vereischten of termen van uitsluiting mogten gebieden, wordt die ontheffing verleend, wat eenen burgemeester betreft door den Koning, voor zooveel eenen assessor aangaat door den Commissaris des Konings in de provincie, en voor zooveel een raadslid betreft door Gedeputeerde Staten.

Art. 118. De burgemeester wordt door den Koning benoemd.

De assessoren worden, van wege den Koning, benoemd door den Commissaris des Konings in de provincie, uit de raadsleden.

De leden van den gemeenteraad worden benoemd door Gedeputeerde Staten, na alvorens den gemeenteraad te hebben gehoord.

Art. 119. De benoeming van den burgemeester, de assessoren en de raadsleden geschiedt voor zes achtereenvolgende jaren.

Bij de vervulling eener buitengewone vacature geschiedt de benoeming voor niet langer dan voor den tijd der zitting van dengene in wiens plaats men optreedt.

Elk jaar, op den 2den Januarij, heeft de aftreding plaats van een aantal, zoo na mogelijk aan het *een zesde* der leden van het plaatselijk bestuur.

Art. 120. Een lid van den raad, buiten toestemming van het collegie, of zonder door hetzelve als wettig erkende redenen, gedurende meer dan drie achtereenvolgende maanden, binnen welke ten minste twee zittingen werden gehouden, uit de raadsvergadering afwezig blijvende, wordt verklaard van het lidmaatschap vervallen te zijn.

Insgelijks wordt van het lidmaatschap verklaard vervallen te zijn degene die, gedurende den tijd zijner zitting, een der vereischten verliest, of in een der termen van uitsluiting geraakt, vermeld bij artt. 112, 113, 114 en 116, ten ware hij ingevolge art. 117 vrijstelling mogt hebben verkregen.

De burgemeester is verpligt van het bestaande geval kennis te geven aan den raad, en doet vervolgens daarvan, onder mededeeling van het gevoelen van den raad, gelijke kennisgeving aan Gedeputeerde Staten, die, daartoe termen zijnde, de vervallenverklaring uitspreken, na vooraf het betrokken lid, voor zooverre hij geacht wordt in een der bij de *tweede* alinea vermelde gevallen te verkeeren, te hebben gehoord.

Art. 121. Indien een lid van het plaatselijk bestuur of, met zijn medeweten, een van de bij hem inwonende leden van zijn gezin of van zijne dienstboden, de collecte of pacht van de gemeente-inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de gemeente maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk, in voorschreven collecte of pacht en werk of leverantie, of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanneming van eenig gemeentewerk of leverantie voor een ander zich tot borg stellen, en eindelijk ordonnantien ten laste van de gemeente koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne betrekking in het gemeentebestuur.

Ten zijnen aanzien wordt alsdan gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 120.

Onder het verbod, in dit artikel vervat, is niet begrepen het pachten of huren van gemeentegronden of andere vaste goederen of eigendommen, voor zooverre zulks bij publieke verpachting of verhuring geschiedt en de nadere goedkeuring der Gedeputeerde Staten wegdraagt.

Art. 122. Wanneer een lid van den raad zijn ontslag vóór den tijd zijner aftreding verlangt te nemen, gelijk ook wanneer iemand zijne benoeming tot lid van den raad niet verlangt aan te nemen, is hij verpligt daarvan aan den raad en aan de Gedeputeerde Staten kennis te geven.

Art. 123. In geval van wangedrag of nalatigheid, kunnen de burgemeesters, assessoren en raadsleden voor zekeren tijd, niet te boven gaande dien van zes weken, in hunne functien geschorst en des noods daaruit ontslagen worden.

De schorsing geschiedt, hetzij door Gedeputeerde Staten, hetzij door den Commissaris des Konings in de provincie.

Het ontslag geschiedt door den Koning, na vooraf Gedeputeerde Staten te hebben gehoord.

HOOFDSTUK V.

Algemeene bepalingen.

Art. 124. Overal waar de woorden: *gemeente*, *burgemeester* en *gemeenteraad* in deze wet staan, moeten daardoor, voor zooveel het platte land van *Vriesland* betreft, de woorden: *grietenij*, *grietman* en *grietenijraad* verstaan worden.

Art. 125. Voor *geboren Nederlanders*, bedoeld bij artt. 1, 41, 84, 101 en 112, worden gehouden:

a. allen die binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien zijn geboren uit ouders aldaar gevestigd;

b. kinderen buiten 's lands uit Nederlanders geboren.

Voor *Nederlanders bij wetduiding*, bedoeld in opgemelde artikelen, worden gehouden:

a. allen die binnen het Koningrijk zijn geboren, hoezeer uit ouders aldaar niet gevestigd, mits zij zelven hunne woonplaats aldaar vestigen;

b. kinderen buiten 's lands geboren uit vreemde ouders, welke binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien gevestigd, doch voor 's lands dienst afwezig of anderzins op reis zijn.

Art. 126. Iemand, lid zijnde van de Staten of van eenen gemeenteraad, wegens eene bediening of commissie, hem niet voor het leven opgedragen, zijn verblijf buiten de provincie of gemeente vestigende, moet (onverminderd het bepaalde bij artt. 92 en 120) tegen het tijdstip der eerstvolgende gewone aftreding van leden der Staten of gemeenteraden, om bij voortduring te kunnen fungeren, op nieuw ingekozen worden.

Iemand, lid zijnde van eenen stedelijken raad, om gelijke reden zijn verblijf buiten de stad vestigende, moet, onverminderd het bepaalde bij art. 108, om bij voortduring te kunnen fungeren, op nieuw ingekozen worden, op het tijdstip bestemd voor de bijeenkomst van de kiezers, in October eerstvolgende.

Art. 127. De verklaringen door de plaatselijke besturen, ingevolge artt. 5, 7, 45 en 47 af te geven, zijn vrij van zegel en registratie.

De lijsten, kennisgevingen, stembriefjes en overige schrifturen in hoofdstuk I en II opgenoemd, zijn vrij van zegel.

Art. 128. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip, en zal uiterlijk in den jare 1856 aan herziening worden onderworpen.

HOOFDSTUK VI.

Overgangs-bepalingen.

Art. 129. Bij de invoering dezer wet worden de thans bestaande kiezers-collegien, zoo in de steden als ten platten lande, geacht te zijn ontbonden, en geheel nieuwe stedelijke kiezers-collegien, naar de voorschriften dezer wet, daargesteld.

In de eerste bijeenkomst der zoo even gemelde collegien doen deze door het lot beslissen, tot welk jaar van aftreding elk der kiezers moet geacht worden te behooren.

Art. 130. Indien na de invoering dezer wet eene buitengewone vacature van lid der Staten voor den landelijken stand mogt bestaan, alvorens het nieuw kiezers-collegie is daargesteld, geschiedt die daarstelling, zoodra, na het ontstaan der buitengewone vacature, tot formatie van landelijke kiezers-collegien wordt overgegaan.

Art. 131. De eerste aftreding van stedelijke kiezers heeft plaats op den 30sten September van het jaar, volgende op dat der invoering dezer wet.

Art. 132. De in functie zijnde leden der Provinciale en Gedeputeerde Staten, en de burgemeesters, assessoren en leden van den raad in de gemeenten ten platten lande, blijven in functie gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn verkozen of benoemd.

Na afloop van dien termijn, geschiedt de verkiezing of benoeming, des noodig, voor zooveel korter tijdvak als vereischt wordt om het beginsel bij artt. 89, 97 en 119 vastgesteld, regelmatig in werking te brengen.

Art. 133. De in functie zijnde leden der Staten, die verkeeren mogten in de uitsluiting vermeld in art. 88, blijven in functie gedurende den geheelen termijn voor welken zij zijn verkozen.

Art. 134. De eerste aftreding van leden der collegien van burgemeester en wethouders in de steden geschiedt op den 2den Januarij 1849.

Art. 135. Ter invoering der wijze van aftreding van de leden der provinciale en plaatselijke besturen, in artt. 89, 97 en 119 vermeld, worden, met inachtneming van art. 132, door den Koning de noodige bepalingen vastgesteld.

Gegeven enz.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

Litt. A.

TABEL der sommen in 's Rijks belastingen te betalen, om bevoegd te zijn tot uitoefening van het Stemregt en het Kiezerschap in de steden.

PROVINCIE.	STAD.	VOOR HET Stemregt. (Art. 1.)	VOOR HET Kiezerschap. (Art. 22.)
NOORD-BRABAND	's Hertogenbosch.	f 29	f 72
	Tilburg . . .	13	37
	Breda	23	54
	Bergen op Zoom .	15	36
	Oosterhout. . .	18	45
	Eindhoven. . .	25	56
	Grave	15	43
	Willemstad . .	22	31
	Heusden . . .	23	46
	Geertruidenberg .	21	38
GELDERLAND . .	Nijmegen . . .	36	71
	Arnhem . . .	30	72
	Zutphen . . .	28	69
	Harderwijk . .	17	44
	Tiel	12	34
	Bommel . . .	21	52
	Kuilenburg . .	14	46
	Nijkerk. . . .	14	45
	Doesburg . . .	12	41
	Elburg	12	44
	Hattem	17	44
	Wageningen . .	15	67
	Groenlo. . . .	14	31
	Doetinchem . .	12	36
	Lochem. . . .	12	36
ZUID-HOLLAND .	Rotterdam. . .	85	225
	's Gravenhage. .	76	212
	Leyden	53	140
	Dordrecht . . .	49	136
	Delft	36	120
	Gouda	41	84
	Schiedam . . .	59	147
	Gorinchem . .	34	102
	Brielle	23	85
	Woerden . . .	25	90
	Schoonhoven . .	22	68
	Maassluis . . .	18	49
	Vlaardingen . .	22	79

PROVINCIE.	STAD.	VOOR HET Stemregt. (Art. 1.)	VOOR HET Kiezerschap. (Art. 22.)
NOORD-HOLLAND	Amsterdam . .	f 95	f 213
	Haarlem . . .	40	139
	Zaandam . .	46	111
	Alkmaar . . .	30	60
	Hoorn	30	60
	Enkhuizen. . .	25	50
	Edam	24	52
	Purmerende . .	37	75
	Weesp	20	40
	Medemblik . .	31	60
	Monnikkendam .	25	60
ZEELAND . . .	Middelburg . .	47	172
	Vlissingen . . .	27	92
	Zierikzee . . .	35	150
	Goes	29	81
	Axel	16	49
	Tholen	14	65
	Hulst	21	72
	Sluis	17	54
	Veere	11	40
UTRECHT . . .	Utrecht. . . .	50	150
	Amersfoort . .	15	61
	IJsselstein. . .	20	60
	Rhenen	20	50
	Wijk bij Duurstede	20	50
	Montfoort . . .	13	38
VRIESLAND . .	Leeuwarden . .	78	140
	Harlingen . . .	26	52
	Sneek	35	60
	Franeker . . .	25	50
	Dokkum . . .	26	45
	Bolsward . . .	25	36
	Workum . . .	20	45
	Ylst	15	30
	Hindelopen . .	14	42
	Sloten	30	50
	Stavoren . . .	10	25
OVERIJSSEL . .	Zwolle	20	60
	Deventer . . .	18	45
	Kampen . . .	18	37
	Enschedé . . .	15	40

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

PROVINCIE.	STAD.	VOOR HET	
		Stemregt. (Art. 1.)	Kiezerschap. (Art. 22.)
OVERIJSSEL . .	Almelo	f 12	f 60
	Hasselt	12	25
	Steenwijk . . .	18	40
	Oldenzaal . . .	11	27
GRONINGEN . .	Groningen . . .	60	90
DRENTHE . . .	Meppel	28	80
	Assen	15	48
	Koevorden . . .	12	31
LIMBURG . . .	Maastricht . .	40	85
	Venlo	30	65
	Roermond . . .	30	65
	Sittard	20	40
	Weert	15	35

LITT. B.

VOORSCHRIFT.

van het Stembriefje vermeld in art. 13.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers ter benoeming van leden van den Raad der Stad (*a*)
de hieronder vermelde (*b*) personen:

1.
2.
3.
4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers.*

Den (*c*). . . . . 18 .

Door de zorg van het stedelijk bestuur moet, vòòr het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a*) de naam der stad;

(*b*) het getal der te benoemen kiezers.

Door den stemgeregtigde moet worden ingevuld.

(*c*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

Een ieder zij bedacht:

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt of door twee stemgeregtigden in de stad (doch nimmer door een der personen die het stembriefje invulde, of wiens naam ingevuld wordt) onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

» De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de
» opgaaf van
» verklarende niet te kunnen schrijven.
» Mij (*of* ons) bekend,"

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje acht dagen na de rondzending zal worden teruggehaald en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat dit briefje behoorlijk moet worden gesloten;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den stedelijken raad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 en 3 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat alleen tot kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op de nevensgaande lijst der personen, diede vereischten tot het kiezerschap ter benoeming van leden van den raad bezitten; en

6°. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zooverre wordt acht geslagen, als de stedelijke raad zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

7°. dat de niet aftredende leden van het kiezers-collegie, op wie dus niet gestemd moet worden, zijn de navolgende heeren:

(*Hier te vermelden de namen en voluitgeschreven voornamen der* NIET-AFTREDENDE, *nog in functie zijnde, leden van het kiezers-collegie.*)

LITT. C.

TABEL der sommen in 's Rijks belastingen te betalen, om bevoegd te zijn tot uitoefening van het Stemregt en het Kiezerschap ten platten Lande.

PROVINCIEN.	VOOR HET	
	Stemreg . (Art. 41.)	Kiezerschap (Art. 67.)
Noordbraband	f 25	f 74
Gelderland	25	50
Zuidholland	30	150
Noordholland	30	150
Zeeland	30	150
Utrecht	30	100
Vriesland	30	150
Overijssel	25	80
Groningen	20	100
Drenthe	10	60
Limburg	t.10	30

LITT. D.

VOORSCHRIFT.

van het Stembriefje vermeld in art. 55.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers en plaatsvervangende kiezers voor het (*a*)
landelijk kies-district, hoofdplaats (*b*)
de hieronder vermelde (*c*) personen:

1.
2.
3.
4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers en plaatsvervangende kiezers.*

Den (*d*). . . . . 18 . .

Door de zorg van het plaatselijk bestuur moet, vòòr het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet; Memorie van Toelichting.)

(*a* en *b*) het *nummer* en de *hoofdplaats* van het kiesdistrict.

(*c*) het getal der te benoemen kiezers en plaatsvervangende kiezers.

Door den stemgeregtigde moet worden ingevuld:

(*d*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:
Een ieder zij bedacht;

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijkmeester zijner buurt of door twee stemgeregtigden (doch nimmer door een der personen die het stembriefje invulde, of wiens naam ingevuld wordt) onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

» De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de
» opgaaf van
» verklarende niet te kunnen schrijven."

» Mij (*of* ons) bekend."

(*Handteekening van den wijkmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje den 11den Mei, of deze een Zon- of feestdag zijnde den volgenden dag, zal worden teruggehaald, en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat aan hen, die bij de ophaling der stembriefjes hetzelve niet hebben ingeleverd, of die verkiezen hetzelve persoonlijk in te leveren, tot persoonlijke inlevering gelegenheid zal worden gegeven op den dag en plaats, waarvan, bij afkondiging en aanplakking, vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven zal worden;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den gemeenteraad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat alleen tot kiezers en plaatsvervangende kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op nevensgaande lijst der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten; en

6°. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zooverre wordt acht geslagen, als het plaatselijk bestuur zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

---

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Daar de, ter uitvoering van art. 6 der Grondwet in den jare 1845 aan de Staten-Generaal door de Regering aangeboden wets-ontwerpen, door tusschenbeide gekomen omstandigheden, buiten afdoening gebleven zijn, wordt, ter voldoening aan dat artikel der Grondwet, bij deze een nieuw wets-ontwerp aangeboden.

Dat ontwerp omvat alles, wat ter voldoening aan art. 6 der Grondwet moet worden geregeld, namelijk al wat betreft de oefening van het stem- en kiesregt in de steden en ten platten lande, en al wat betreft de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen.

Bij de vervaardiging van hetzelve is men uitgegaan van de navolgende beginselen:

1°. dat de uitdrukking » *het stemregt*", voorkomende in art. 6 der Grondwet, in een ruimen zin moet opgenomen worden, als in zich bevattende zoowel de oefening van het stemregt als de oefening van het kiesregt;

2°. dat art. 130 der Grondwet door art. 6 niet beheerscht wordt, nademaal laatstgemeld artikel niet beschouwd moet worden als zijnde eene latere wettelijke bepaling, door welke aan de vroegere bepaling van art. 130 zou worden gederogeerd, maar beide artikelen moeten geacht worden, als onderdeelen van eene en dezelfde wet, gelijktijdig te kunnen werken;

3°. dat art. 131 der Grondwet, ook uit aanmerking van de in 1840 voorgedragen, maar destijds niet tot stand gekomen wijziging van hetzelve, niet toelaat, dat bij de wet bepaald worde, dat de leden der stedelijke raden aan periodieke aftreding zullen onderworpen zijn;

4°. dat art. 132 der Grondwet geene vrijheid geeft om te bepalen, dat de stedelijke kiezers-collegien telken jare *geheel vernieuwd* worden;

5°. dat, in het algemeen, de uitoefening van het stem- of kiesregt aan een grooter getal ingezetenen dan thans plaats heeft bij het blijven bestaan van het stelsel van trapsgewijze verkiezingen, kan en moet worden toegestaan;

6°. dat al de ter uitvoering van art. 6 der Grondwet vast te stellen bepalingen in *één* wets-ontwerp behooren te worden vervat *eensdeels*, omdat het doelmatig is, om hetgeen uit een en hetzelfde grondwets-artikel voortvloeit, zoo mogelijk bij *één en hetzelfde wets-ontwerp* geheel te behandelen, en *anderdeels*, omdat bij het aanbieden (ter voldoening aan dat grondwets-artikel) van *verschillende wets-ontwerpen*, de mogelijke aanneming van slechts enkele van dezelve, en de verwerping van andere, tot geenen uitslag zoude leiden, en alzoo het doel niet zoude doen bereiken.

Aan de toelichting, voor zooveel noodig, van deze en geene bepaling van dit wets-ontwerp, acht men nuttig te doen voorafgaan een beknopt algemeen overzigt van den inhoud van hetzelve, voor zooveel de hoofd-onderwerpen betreft, welke daarbij worden behandeld.

Provinciale Staten.

Volgens art. 127 der Grondwet, worden de Staten der provincien zamengesteld uit leden, gekozen door de edelen of ridderschappen, de steden en den landelijken stand.

Naar aanleiding van artt. 129 en 130 der Grondwet, is al wat de benoeming der staatsleden door de ridderschap en den stedelijken stand betreft, als geregeld wordende bij de, in die artikelen vermelde reglementen, door het wets-ontwerp onaangeroerd gelaten.

Tot de benoeming van de leden der Staten door den landelijken stand, wordt iedere provincie verdeeld in zoovele kiesdistricten, als door de Staten, onder goedkeuring des Konings, wordt vastgesteld, bij welke verdeeling zooveel mogelijk het beginsel wordt gevolgd, dat er evenveel districten worden daargesteld, als er leden voor den landelijken stand in de Staten zitting zullen hebben.

Stemgeregtigden benoemen, bij schriftelijk in te vullen, te onderteekenen, te sluiten en aan de huizen in den regel opgehaald wordende briefjes, kiezers uit kiesbevoegden. Deze briefjes worden den 5den Mei rondgezonden, en den 11den dier maand opgehaald. Vier en twintig zoodanige kiezers maken in ieder district het kiezers-collegie uit en worden tegen den 1sten of 2den Junij in de hoofdplaats van het district bijeengeroepen, om, te zamen vergaderd, bij meerderheid van stemmen het lid van de Provinciale Staten te benoemen.

Zoodanig kiezers-collegie blijft in wezen tot aan deszelfs vervanging bij gelegenheid der volgende gewone aftreding, en voorziet mitsdien ook in de tusschentijds voorkomende *buitengewone* vacatures.

De vaste census om stem- en kiesbevoegd te zijn in 's Rijks beschrevene middelen (de patenten er onder gerekend) te voldoen, en voor welke men moet zijn aangeslagen volgens de kohieren die het laatst vóór den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, wordt afzonderlijk voor iedere provincie bij de wet geregeld.

De leden van de Staten treden af om de zes jaren, op den 1sten Dingsdag van de maand Julij, zoo na mogelijk bij $1/6$ gedeelte.

De vereischten om lid der Staten te kunnen zijn, worden bij het wets-ontwerp omschreven.

Tot lid van Gedeputeerde Staten is benoembaar elk lid van de Staten, zonder onderscheid van den stand, door welke hij is gekozen.

De leden van Gedeputeerde Staten treden insgelijks om de zes jaren af, zooveel mogelijk bij $1/6$ gedeelte.

Stedelijke besturen.

Ter benoeming van de leden van de stedelijke raden wordt de medewerking vereischt:

a. van stemgeregtigden, die, bij schriftelijk in te vullen, te onderteekenen, te sluiten en aan de huizen opgehaald wordende briefjes, kiezers benoemen; deze briefjes worden den derden Maandag in Augustus rondgezonden, en acht dagen daarna weder opgehaald;

b. van kiezers die, onder de kiesbevoegden de meeste stemmen op zich vereenigd hebbende, in dubbelen getale van het getal leden van den stedelijken raad, worden bijeengeroepen op eenen der zeven eerste dagen van de maand October, om, te zamen vergaderd, bij meerderheid van stemmen te voorzien in de opengevallen raadsplaatsen.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

Zoodanig kiescollegie wordt jaarlijks bij een zesde gedeelte vernieuwd.

De vaste census om stem- en kiesbevoegd te zijn in 's Rijks beschrevene middelen (het patent, even als bij de stemgeregtigden ten platten lande, medegerekend) te voldoen, en voor welken men moet zijn aangeslagen in de kohieren die het laatst vóór den eersten Februarij executoir zijn verklaard, is voor iedere stad afzonderlijk bij de wet geregeld.

In den regel wordt de burgemeester door den Koning benoemd uit de raadsleden.

Daartoe noodzakelijkheid bestaande, geschiedt die benoeming, buiten de raadsleden, uit de ingezetenen der stad.

Bij volstrekt gebrek aan geschikte of daartoe genegen personen onder de ingezetenen der stad, kan de benoeming geschieden uit de ingezetenen der provincie, die de bij de wet omschreven vereischten in zich vereenigen.

Wanneer de benoeming van den burgemeester geschiedt buiten de raadsleden, brengt de benoeming van dien burgemeester (zoolang hij niet tot raadslid zal zijn gekozen) geene vermindering in het getal raadsleden te weeg.

De wethouders worden door den Koning uit de leden van den raad benoemd.

De benoeming van burgemeester en wethouders geschiedt voor den tijd van zes jaren.

Zij treden telke twee jaren bij een derde gedeelte af.

Bij wangedrag of nalatigheid kunnen zij door den Koning, na Gedeputeerde Staten te hebben gehoord of op voorstel van dezen, hetzij in hunne functien geschorst, hetzij daaruit ontslagen worden.

De vereischten voor het stem- en kiesregt en lidmaatschap der stedelijke besturen, worden bij de wet omschreven.

Plaatselijke besturen ten platten lande.

De benoeming van leden van den gemeenteraad geschiedt door Gedeputeerde Staten, na den gemeenteraad te hebben gehoord over de in aanmerking komende personen.

Assessoren worden van wege den Koning benoemd door den Commissaris des Konings, uit de leden van den gemeenteraad.

De burgemeester wordt door den Koning benoemd.

De benoeming van de burgemeesters, assessoren en raadsleden geschiedt voor den tijd van zes jaren.

Elk jaar, op den 2den Januarij, heeft de aftreding plaats van een aantal zoo na mogelijk gelijk aan het $1/6$ gedeelte.

Bij wangedrag of nalatigheid, kunnen burgemeesters, assessoren en leden van den raad in hunne functien geschorst en des noods daaruit ontslagen worden. De schorsing kan door den Commissaris des Konings of door de Gedeputeerde Staten geschieden.

Het ontslag geschiedt alleen door den Koning, na Gedeputeerde Staten te hebben gehoord.

De vereischten tot het lidmaatschap der plaatselijke besturen worden bij het wets-ontwerp omschreven.

Thans overgaande tot de toelichting van deze en gene bepaling van het ontwerp van wet, wordt daartoe het navolgende in het midden gebragt.

HOOFDSTUK I.

Stemregt in de steden.

TITEL I.

Van de stemgeregtigden.

Art. 1. Het patentregt is bij de regeling van den census ter uitoefening van het stemregt niet uitgesloten, aangezien art 132 der Grondwet bepaalt, dat » de openvallende plaatsen in de kie- » zers-collegien worden vervuld bij meerderheid van stemmen der » gezeten burgeren, eene zekere in iedere stad bij de wet te bepa- » len som betalende *in de beschrevene middelen.*"

Tot hiertoe was het patentregt bij de regeling van dien census uitgesloten. Waarom zulks was geschied, is niet gebleken: dan, vermits het patentregt buiten twijfel onder de beschrevene middelen behoort, houdt men het daarvoor, dat hetzelve bij de regeling door de wet van den census voor het stedelijk stemregt behoort te worden opgenomen.

Men acht het bovendien billijk, de ingezetenen, welke door de betaling van patentregt het voor den census bepaalde bedrag van belasting aan de schatkist verstrekken, met dezulken gelijk te stellen, die hetzelve in de grondbelasting of in de belasting op het personeel betalen.

Bij dit artikel heeft men de, het laatst vóór den eersten Februarij executoir verklaarde kohieren der belastingen tot grondslag moeten nemen, opdat de onderscheidene verrigtingen, in de volgende artikelen vermeld, in tijds ten einde zouden kunnen worden gebragt.

De census voor het stemregt is bij de aan het slot van dit wetsontwerp gevoegde tabel A voor iedere stad op de daarbij vermelde som bepaald.

Ten aanzien van de hoeveelheid van het belastings-bedrag voor de uitoefening van het stedelijk stem- en kiesregt bestond tot hiertoe geene onderlinge evenredigheid voor de verschillende steden.

Bij het raadplegen der ingewonnen statistieke opgaven nopens het getal der stem- en kiesgeregtigden voor de steden, is gebleken, dat het getal der stemgeregtigden in de eene stad gelijkstond met het $1/11$, in de andere met het $1/53$ der bevolking, en dat het getal der bevoegden om tot kiezer te worden benoemd, hier $1/22$ dáár $1/166$ der bevolking bedroeg.

De toevoeging van het patentregt bij de berekening van den census, zou reeds uit den aard der zaak vermeerdering van het getal der stem- en kiesgeregtigden te weeg brengen; maar desniettemin zou, bijaldien het thans bepaalde bedrag van belasting hetzelfde bleef, de hier boven aangeduide groote onderlinge onevenredigheid meerendeels blijven bestaan.

Om deze onevenredigheid zooveel mogelijk uit den weg te ruimen, heeft men gemeend in het algemeen bij de berekening van den census tot beginsel te moeten nemen, dat voor het *stemregt* zoo na mogelijk een gelijk ($1/30$ste) gedeelte van de bevolking in iedere stad, en *voor de bevoegdheid om tot kiezer te worden benoemd* insgelijks een gelijk gedeelte ($1/80$ste) dier bevolking, tot de bevoegden, uit het oogpunt van belastings-betaling, zal behooren.

Ofschoon door de toepassing van dit beginsel in eenige steden het getal der stem- en kiesbevoegden vrij aanzienlijk zou worden vermeerderd, zoude echter dat getal in enkele steden hierdoor verminderen.

Aangezien zoodanige vermindering strijden zoude met het algemeene beginsel van uitbreiding van het stem- en kiesregt, is *voor die steden* als regel aangenomen om den census niet naar het $1/30$ of $1/80$ste der bevolking te bepalen, maar om denzelve zoodanig te verlagen, dat men altoos het thans bestaande getal geregtigden behoude.

Hieruit volgt, dat het getal dier geregtigden voor de steden nergens vermindering, maar op vele plaatsen vermeerdering zal ondergaan.

Eene genoegzaam juiste vergelijking te maken tusschen het getal stem- en kiesgeregtigden voor den stedelijken stand hetwelk de thans bestaande census oplevert, en dat hetwelk de nieuw voorgedragene waarschijnlijk opleveren zal, is niet wel doenlijk, vermits in den thans bestaanden census het patentregt niet is opgenomen.

Doch ten einde over den invloed van den bij het onderhavige wets-ontwerp voorgedragen census op het getal der stem- en kiesgeregtigden eenigermate te doen oordeelen, is de navolgende staat ontworpen, in welken voor de hoofdplaatsen van de provincien en de steden *Amsterdam* en *Rotterdam*, eene vergelijking voorkomt tusschen het getal stem- en kiesgeregtigden, hetwelk de *thans bestaande census* (het patentregt daaronder niet begrepen) oplevert, en het getal stem- en kiesgeregtigden, hetwelk de, bij het wets-ontwerp voorgedragen census waarschijnlijk opleveren zal.

STEDEN.	Naar het tegenwoordig belastingsbedrag voor het stem- en kiesregt GETAL		Naar het bij het wets-ontwerp gesteld belastingsbedrag, voor het stem- en kiesregt waarschijnlijk GETAL	
	Stemgeregtigden.	Kiesbevoegden.	Stemgeregtigden.	Kiesbevoegden.
's Hertogenbosch .	1109	567	1109	567
Arnhem.	924	502	924	502
's Hage	2639	843	2639	843
Rotterdam	1439	484	2703	1014
Haarlem	894	242	894	312
Amsterdam. . . .	6000	1259	7177	2691
Middelburg. . . .	1048	278	1048	278
Utrecht.	2109	723	2109	723
Leenwarden . . .	574	352	755	352
Zwolle	967	445	967	445
Groningen	985	791	1146	791
Assen	218	88	218	88
Maastricht	460	283	745	283

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

Art. 2. Bij dit artikel is alleen bepaald, dat voor ingezetenen der stad ten deze wordt gehouden hij die aldaar werkelijk woont. Mitsdien zal het thans nog bestaande vereischte, dan men *moet* zijn ingeschreven op de lijst der ingezetenen, komen te vervallen. Behalve de reden, welke daarvoor hieronder bij de toelichting van art. 85 is aangevoerd, pleit, voor het doen ophouden dier bepaling nog, dat door dezelve de bevoegdheid tot uitoefening van het stemregt enz. aan te veel onzekerheid wordt blootgesteld.

Indien toch het thans bestaande voorschrift behouden wierd, dat namelijk na de in 1824 ambtshalve plaats gehad hebbende inschrijving, niemand dan *ten gevolge zijner eigene aangifte* op die lijst zal worden gebragt, dan zou daaruit volgen, gelijk de ondervinding heeft geleerd, dat vele personen, verzuimende die *eigen aangifte* te doen, daardoor van de bevoegdheid tot uitoefening van het stemregt enz. zouden zijn verstoken.

Wanneer daarentegen bepaald wierd, dat het stedelijk bestuur steeds voor de inschrijving zonder voorafgaande eigen aangifte der belanghebbenden, zou moeten zorgen, dan zou een onwillekeurig door dat bestuur ten dezen begaan verzuim almede ten gevolge hebben, dat de belanghebbende zijn regt niet zou kunnen uitoefenen.

Art. 4. Bij § *e* van dit artikel zijn, bij de uitsluiting van hen, die in dienst van eene vreemde mogendheid staan, uitgezonderd *de consuls en consulaire agenten.* Tot deze uitzondering zijn genoegzame termen gevonden, ook omdat gebleken is, dat bij het aan de bedoelde personen verleend wordende *exequatur* steeds vermeld wordt, dat zij worden toegelaten *op den voet van Nederlandsche onderdanen.*

Art. 11. In dit en de volgende artikelen zijn de tijdsbepalingen zoodanig geregeld, als noodig is geoordeeld, ten einde de opengevallen of open te vallen kiezersplaatsen zoodanig tijdig kunnen zijn vervuld, dat het kiezers-collegie op eenen der zeven eerste dagen van de maand October zou kunnen werkzaam zijn.

Art. 21. Ten einde de stemgeregtigden zouden kunnen vernemen, niet alleen wie tot kiezers zijn benoemd, maar ook op welke andere personen dan den benoemde stemmen zijn uitgebragt, is het doelmatig geacht hen in de gelegenheid te stellen, om inzage te nemen van een afschrift van het door het stedelijk bestuur opgemaakt verbaal nopens den uitslag der plaats gehad hebbende stemming, en daartoe onder anderen is dit 21ste artikel strekkende.

TITEL II.

Van de kiezers.

Art. 22. Vermits het kiesregt voor de steden ook onder het stemregt wordt begrepen, en (om de reden hierboven ten aanzien van art. 1 aangevoerd) het patentregt bij het regelen van den census voor het stemregt niet is uitgesloten, lag het in den aard der zaak, om het patentregt almede bij het regelen van den census voor het stedelijk kiesregt niet uit te sluiten.

Overigens gedraagt men zich tot hetgeen bij de toelichting op vermeld art. 1 ten aanzien der regeling van het bedrag van den census voor het kiesregt is in het midden gebragt.

Art. 23. Ofschoon men geene reden heeft gevonden om bij den 1sten titel te bepalen, dat het in dit artikel vermelde beginsel ook voor het stemregt zal gelden, vermits het verbod daarvan uit den aard der zaak voortvloeit, daar men voor het stedelijk stemregt *in de stad*, voor het plattelands-stemregt *ten platten lande* moet wonen, heeft men de onderhavige bepaling voor de betrekking van kiezer noodig geacht, omdat men, bij voorbeeld, te gelijk lid van eene ridderschap en stedelijk kiezer zou kunnen wezen.

Art. 24. Tot dusverre was het getal leden, waaruit ieder kiezers-collegie moet bestaan, naar geenen algemeenen regel bepaald.

Om daartoe zooveel mogelijk te geraken is bij dit artikel tot algemeenen grondslag aangenomen, dat gezegd collegie voor iedere stad zal bestaan uit twee maal zooveel personen als de raad leden moet bevatten.

In vele steden zal hierdoor het kiezers-collegie uit meer leden zijn zamengesteld, dan tot dusvere het geval was; wanneer men hierbij in aanmerking neemt, dat de tot hiertoe bestaan hebbende bepaling, volgens welke slechts *de helft* der kiezers ieder jaar tot de verkiezing medewerkte, niet bij het ontwerp van wet is opgenomen, dan zal uit een en ander blijken, dat volgens de onderhavige, thans ontworpene wetsbepalingen, veel meer personen dan vroeger, de verkiezing der stedelijke raadsleden zullen bewerkstelligen.

Aan het einde dezer *Memorie van Toelichting* is eene tabel gevoegd, waaruit, door inzage van de 7de kolom, kan worden ontwaard, hoe veel grooter het getal werkelijke kiezers volgens dit wets-ontwerp zal wezen, dan het getal, hetwelk thans bij de reglementen voor de stedelijke besturen bepaald is.

Art. 25. De stedelijke kiezers worden thans benoemd voor eenen termijn van *negen* jaren, en treden telke *drie jaren bij een derde* gedeelte af.

Het beginsel van *gedeeltelijke* aftreding is bij dit artikel behouden, doch het is meer eigenaardig en doelmatig, om den termijn van duur der functie van kiezer op *zes*, in plaats van op *negen* jaren, te bepalen, en vast te stellen dat *jaarlijks*, zoo veel mogelijk, *een zesde* gedeelte der kiezers zal aftreden.

Art. 26. Voor de bijeenkomst der kiezers-collegien wordt voorgedragen, hetzelfde tijdstip te bepalen als thans bepaald is, namelijk de *eerste week van October.*

Doch, vermits die uitdrukking niet geheel duidelijk is, dewijl men kan betwijfelen of daarmede de eerste *volle* week van October, dan wel de *zeven eerste dagen* dier maand bedoeld worden en daaromtrent geen twijfel moet kunnen bestaan, is dit artikel zoodanig ingerigt, dat nu die onzekerheid geheel moet ophouden.

Art. 28. Ten einde een waarborg te hebben, dat geene verkiezing van raadsleden geschiede door minder dan de grootste helft der leden, waaruit het kiezers-collegie moet zijn zamengesteld, is daaromtrent in dit artikel de noodige bepaling gemaakt.

Artt. 27 *en* 29. Tot hiertoe bestond de bepaling, dat de kiezers-vergadering moest worden voorgezeten door den burgemeester, of, zoo deze zelf kiezer mogt zijn, door eenen der wethouders of des noods der raadsleden, die geen kiezer was.

Men acht het niet noodzakelijk deze bepaling, houdende uitsluiting van den burgemeester als voorzitter, wanneer hij kiezer mogt zijn, voor de steden te behouden; en meer eigenaardig als algemeenen regel aan te nemen, dat, zoo de burgemeester, of die hem als zoodanig vervangt, zelfs kiezer is, hij het voorzitterschap in de bijeenkomst der kiezers waarneme, doch dat, zoo hij geen kiezer mogt zijn, er, onder zijne leiding, door de kiezers een voorzitter uit hun midden worde benoemd, en gelijke benoeming van twee stemopnemers plaats hebbe; onder bepaling dat in dusdanig geval de burgemeester, na afloop dier voorloopige verrigtingen, de kiezers-vergadering verlate.

Art. 34. Ter voorkoming van mogelijken twijfel omtrent de wijze waarop behoort te worden gehandeld, ingeval het getal der stembriefjes wordt bevonden niet overeen te komen met dat der aanwezige kiezers, is bij dit artikel bepaald, dat alsdan, met vernietiging der briefjes, dadelijk tot eene nieuwe stemopneming moet worden overgegaan.

Art. 35. De slotbepaling van dit artikel wordt voorgedragen in verband tot hetgeen ten aanzien van art. 28 is aangemerkt.

Art. 36. De bepalingen die thans nog bestaan ten aanzien der wijze waarop in de stedelijke kiezers-vergaderingen de stemming ter benoeming van raadsleden moet geschieden, zijn van zeer wijden omvang. De noodzakelijkheid tot dien grooten omvang ontleende zich daaruit, dat men na de eerste stemming (zoo er niet dadelijk volstrekte meerderheid bestond) verpligt was zich in de stemming te bepalen tot die personen, welke bij de eerste stemming de betrekkelijke meerderheid hadden bekomen.

Die bepalingen waren zeer beperkend en niet doeltreffend, en men is van oordeel, dat het doel eenvoudiger en beter kan worden bereikt, door (gelijk ook ter gelegenheid van benoeming van candidaten bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal gebruikelijk is) almede de tweede stemming, indien tot dezelve moet worden overgegaan, *geheel vrij* te laten, en alleen de derde stemming te beperken tot de personen, die bij de tweede stemopneming de betrekkelijke meerderheid hebben verkregen.

Art. 37. Men heeft het overbodig geacht, in dit artikel bepaaldelijk de gevallen te omschrijven, waarin er termen aanwezig zouden kunnen zijn, om het pak stembriefjes te doen openen. Tegen alle misbruik is men genoegzaam gewaarborgd door de bepaling, dat het onderzoek alleen bij of op last van Gedeputeerde Staten mag plaats hebben.

Art. 40. Bij art. 131 der Grondwet is bepaald, dat de stedelijke kiezers-collegien eenmaal in het jaar worden bijeengeroepen, om de raadsplaatsen, in dien tusschentijd opengevallen, door *bevoegde* personen te *vervullen.*

Die bepaling der Grondwet laat derhalve niet toe, om, nadat het kiezers-collegie reeds eenmaal is bijeengeroepen, hetzelve andermaal in hetzelfde jaar bijeen te roepen, tot het vervullen van *sedert opengevallen* raadsplaatsen.

Doch het is niet twijfelachtig dat bij het 131ste artikel der Grondwet is bedoeld, dat de openstaande raadsplaatsen eenmaal

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

in het jaar met der daad, door de verkiezing van *bevoegde* personen, zullen worden *vervuld*, en men acht het derhalve niet strijdig met de Grondwet, te bepalen, dat de kiezers-vergadering nader zal worden bijeengeroepen, wanneer een of meer der raadsplaatsen *onvervuld* mogt zijn gebleven, hetzij omdat de aanvankelijk benoemden niet al de gevorderde vereischten bezitten, of in een der termen van uitsluiting verkeeren, hetzij omdat bij derzelver benoeming eenige onregelmatigheid heeft plaats gehad, hetzij, eindelijk, omdat de kiezers-vergadering, om de bij art. 28 vermelde reden, niet mogt werkzaam zijn.

In die onderscheidene gevallen toch heeft de kiezers-vergadering niet aan derzelver taak, het *vervullen* namelijk der opengevallen raadsplaatsen door *bevoegde* personen, voldaan; en moet het dus als het ware slechts als eene voortzetting harer vroegere bijeenkomst worden beschouwd, wanneer de kiezers-vergadering nader wordt bijeengeroepen, om alsnog te doen hetgeen dezelve, ingevolge art. 131 der Grondwet, had moeten verrigten, doch hetgeen werkelijk niet is geschied.

Om tot zoodanige verrigting (die alzoo tevens moet strekken om den stedelijken raad zoo voltallig mogelijk te houden) gelegenheid te kunnen geven, is het onderhavige 40ste artikel ontworpen.

HOOFDSTUK II.

Stemregt ten platten lande.

TITEL I.

Van de stemgeregtigden.

Art. 41. Bij de toelichting ad art. 1 is de reden opgegeven, waarom men vermeent dat de letter der Grondwet vordert, dat bij de regeling van den census voor het stedelijk stemregt, het patentregt niet worde uitgesloten.

Wat aangaat het platte land, valt aan te merken dat art. 127 der Grondwet alleenlijk gewag maakt van landelijken stand zonder te bepalen wat daardoor moet worden verstaan, terwijl art. 133 slechts nog voorschrijft, dat, tot de verkiezing door den landelijken stand ter provinciale vergadering, elke provincie verdeeld wordt in districten.

Het zou dus, naar men meent, gewaagd zijn, te veronderstellen, dat, volgens de bedoeling der Grondwet, de landelijke stand uitsluitend *de grondeigenaars ten platten lande* vertegenwoordigt.

In dit geval zou het daarenboven twijfelachtig zijn, of in den census wel almede (gelijk tot hiertoe heeft plaats gehad) de personele belasting zou behooren te worden opgenomen.

Meer overeenkomstig met den zin der Grondwet acht men het, uit te gaan van het beginsel, dat de landelijke stand *al* de ingezetenen van het platte land, en dus ook de nijverheid aldaar, vertegenwoordigt; en dat, naar aanleiding van dien, ook het patentregt bij de regeling van den cencus voor het stemregt ten platten lande moet in aanmerking komen.

In dien zin is § *d* van art. 41 dezer wet ontworpen.

Bij dit artikel heeft men de, het laatst vòòr den 1sten Januarij executoir verklaarde kohieren der belasting tot grondslag moeten nemen, omdat anders de onderscheidene verrigtingen, in de volgende artikelen vermeld, niet in tijds ten einde zouden kunnen worden gebragt.

Bij de laatst aangeboden wets-ontwerpen ter voldoening aan art. 6 der Grondwet, was ten aanzien der bepaling van den census voor het stem- en kiesregt ten platten lande uitgegaan van het beginsel, om het bedrag van denzelve niet (zoo als thans nog plaats heeft), *op ééne en dezelfde som* voor de *geheele provincie*, maar *afzonderlijk voor ieder kiesdistrict* vast te stellen.

Het gevolg van dusdanige bepaling zou geweest zijn, dat, indien twee personen *gelijke* som in de beschreven middelen betaalden, de toevallige omstandigheid, of zij tot *dit* of *dat* kiesdistrict behoorden, zou hebben te weeg gebragt, dat zij *al* of *niet* stem- of kiesgeregtigd zouden zijn.

Bij nadere overweging der zaak is men tot het besluit gekomen, dat zoodanige ongelijkmatigheid voor ingezetenen van éénе en dezelfde provincie niet wenschelijk is te achten, te minder omdat de aanneming van het bedoelde beginsel veel bezwaar zou kunnen doen ontstaan voor het geval, dat eenige verandering in de verdeeling der provincie in kiesdistricten naderhand noodig mogt worden.

Tot die verandering zou ligtelijk in tijd en wijle noodzakelijkheid kunnen ontstaan, bij eene nadere toepassing van het bedoelde bij het tweede gedeelte van art. 128 der Grondwet; en dan zou het overbrengen van deze of gene gemeente naar een ander kiesdistrict het gevolg hebben *kunnen* te weeg brengen, dat personen die tot dusverre *stem-* of *kiesbevoegd* waren, die bevoegdheid verloren, ten gevolge van het hooger bedrag van den census voor het district, waarnaar hunne gemeente zou worden overgebragt.

Men heeft dus gemeend te moeten terugkeeren tot het thans bestaande beginsel, om namelijk het bedrag van den census op *eene en dezelfde som* voor de *geheele provincie* te bepalen.

Het was echter niet vrij van moeijelijkheid om het *bedrag* van dien census behoorlijk te regelen.

Dat bedrag, zoodanig als hetzelve *thans* nog is vastgesteld, is vermeld in den, aan het slot der toelichting nopens dit artikel voorkomenden tabellarischen staat.

Bij de laatstelijk (in 1845) aangeboden wets-ontwerpen, was uitgegaan van het beginsel, dat in het algemeen de census zoodanig zou worden geregeld, dat voor ieder kiesdistrict 1/30 van de ingezetenen *stemgeregtigd* en 1/80 *kiesbevoegd* zoude zijn geweest, met dien verstande, dat, met afwijking van dien regel, de census voor het *stemregt* nergens lager dan op f 10 zou worden bepaald, of hooger dan tot f 50 zou worden opgevoerd, en die voor het *kiesregt* nergens hooger dan tot f 150 opgevoerd zou worden.

Voormelde hieronder voorkomende tabellarische staat, wijst aan de *minima* en *maxima* van de dien ten gevolge voor iedere provincie voorgedragene sommen.

Na overweging van den inhoud van dien tabellarischen staat, is men tot het besluit gekomen, dat het meest geraden is te achten om het bedrag van den census in het algemeen nergens te verhoogen boven de som, die bij de thans nog vigerende reglementen is vastgesteld, maar dat bedrag integendeel te verlagen voor die provincien, waar de bepaling van voormeld algemeen beginsel het *maximum* der bij de wets-ontwerpen van 1845 voordragene sommen zou hebben doen overtreffen.

In voorschreven zin is de tabel C, behoorende bij artt. 41 en 67, ontworpen.

Bij vergelijking van dezelve met den onderstaanden tabellarischen staat (in welken ook, om de vergelijking meer gemakkelijk te maken, de in voorschreven tabel C voorgedragen sommen zijn vermeld), zal men ontwaren, dat, in verhouding tot het *thans bestaande*, bij die tabel de census voor het kiesregt *verminderd* is:

voor *Utrecht*, van f 150 op f 100;
» *Vriesland*, » 200 » 150;
» *Overijssel*, » 120 » 80, en
» *Limburg*, » 50 » 30.

Neemt men hierbij in aanmerking dat, naar de *thans* nog bestaande bepalingen:

a. *overal* is uitgesloten het patentregt;

b. men den census moet betalen *binnen de provincie* en *ten platten lande*;

c. men tot kiezer benoemd wordende voor een district waar men niet woont, het bedrag van den census voldoen moet in het *district* waarvoor men benoemd is; en

d. in *Vriesland* het bedrag van den census *alléén* in de *grondlasten* moet voldaan worden;

terwijl, naar luid van het onderhavig wets-ontwerp, *alle* die beperkingen zullen wegvallen, dan volgt hieruit, dat, volgens het tegenwoordig voorstel, niet alleen allen, die thans uit het oogpunt van belastings-betaling tot uitoefening van het stem- of kiesregt bevoegd zijn, die bevoegdheid zullen *behouden*, maar dat ook velen, die er thans niet toe bevoegd zijn, die bevoegdheid zullen erlangen, en dat derhalve de onderwerpelijke voordragt tot aanmerkelijke uitbreiding van de stem- en kiesbevoegdheid ten platten lande is strekkende.

TABELLARISCHE STAAT.

PROVINCIEN.	Census bij de wets-ontwerpen van 1845 *districtsgewijze* voorgedragen, voor het STEMREGT.		KIESREGT.		Census, bij de nog vigerende reglementen voor de *geheele provincie* bepaald voor het		Census bij het onderhavig wets-ontwerp voorgedragen voor het	
	Minimum.	Maximum.	Minimum.	Maximum.	STEMREGT.	KIESREGT.	STEMREGT.	KIESREGT.
Noordbraband	17	42	26	91	25	74	25	74
Gelderland . .	10	34	27	85	25	50	25	50
Zuidholland. .	19	50	48	150	30	150	30	150
Noordholland .	26	50	55	150	30	150	30	150
Zeeland	24	50	50	150	30	150	30	150
Utrecht	20	50	60	100	30	150	30	100
Vriesland . . .	26	50	60	150	30	200	30	150
Overijssel . . .	10	50	20	80	25	120	25	80
Groningen. . .	30	50	60	150	20	100	20	100
Drenthe	19	40	35	80	10	60	10	60
Limburg. . . .	10	15	20	30	10	50	10	30

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

Art. 44. Met betrekking tot de in § *e* opgenomen uitzondering ten aanzien der consuls en consulaire agenten, gedraagt men zich aan de toelichting gegeven ad art. 4.

Art. 45. In verband met het bepaalde bij art. 5 (volgens hetwelk, het voor de uitoefening van het stedelijk stemregt onverschillig is, of de belasting betaald wordt in de stad zelve of elders binnen het Rijk), is bij dit 45ste artikel mede uitgegaan van het beginsel, dat het voldoende is, wanneer de belasting betaald wordt binnen het Rijk, zoodat het tot hiertoe bestaand hebbend voorschrift, dat de belasting moet betaald worden wegens goederen binnen de provincie en ten platten lande, zal ophouden.

Art. 51. Bij dit artikel wordt bepaald dat de verdeeling der provincien in kiesdistricten door de Staten, onder goedkeuring des Konings, wordt vastgesteld.

Langs dezen weg zal al dadelijk de bedenking worden weggenomen, die bij de Staten van eene der provincien tot dusverre had bestaan nopens de vraag, of zij zich wel bevoegd konden achten, om nopens dit onderwerp eene voordragt te doen.

Wijders acht men dusdanige bepaling ten deze genoegzaam, eensdeels, dewijl eene vaststelling dier verdeeling bij de wet zelve niet is voorgeschreven bij de Grondwet; en anderdeels, dewijl het ten deze een punt geldt, hetwelk grootendeels van plaatselijke ligging en omstandigheden afhangt, en waaromtrent dus de voordragt der Staten van zeer grooten invloed moet zijn. Eene bekrachtiging van die verdeeling door den Koning schijnt dus voldoende.

Daarenboven zal zoodanige wijze van handelen het voordeel opleveren, dat, bijaldien in de toekomst hier of daar eene verandering in de zamenstelling der kiesdistricten noodig mogt worden bevonden, dezelve zal kunnen worden tot stand gebragt, zonder dat het noodig zij de onderhavige wet aan te roeren.

Art. 52. In dit en volgende artikelen zijn de tijdsbepalingen zoodanig geregeld als noodig is geoordeeld, ten einde de kiezers alom op denzelfden bepaalden dag zouden kunnen werkzaam zijn.

Art. 60. Ten aanzien van het ophalen der briefjes bij de stemming ten platten lande, wordt in de Grondwet niet zoodanige bepaling gevonden, als in art. 132 van dezelve voorkomt omtrent het ophalen der stembriefjes in de steden aan de huizen der stemgeregtigden.

Uit dien hoofde is het 60ste artikel zoodanig kunnen worden ingerigt, dat daardoor wordt voldaan aan het verlangen, zoowel dergenen die, om de meeste eenvoudigheid, zouden wenschen, dat het stembiljet ten hunnen huize worde afgehaald, als dergenen die hetzelve in persoon ter vergadering van de stemopneming zouden wenschen in te leveren.

TITEL II.

Van de kiezers.

Art. 67. Vermits het kiesregt ook onder het stemregt wordt begrepen en (om de reden hierboven ten aanzien van art. 41 aangevoerd) het patentregt bij het regelen van den census niet is uitgesloten, lag het in den aard der zaak, om hetzelve almede bij het regelen van den census voor het landelijk kiesregt niet uit te sluiten.

Overigens wordt ten aanzien van dit artikel verwezen tot de, omtrent evengemeld 41ste artikel ten slotte gemaakte aanmerking.

Art. 69. Bij de nog bestaande reglementen is als beginsel aangenomen, dat ieder kiescollegie van den landelijken stand moet zijn zamengesteld uit zes maal zooveel kiezers, als er staatsleden door hetzelve in het jaar der daarstelling van het kiescollegie moeten benoemd worden, zoodanig evenwel dat het getal der kiezers nimmer beneden de twaalf mag zijn.

Volgens de thans nog van kracht zijnde bepalingen, waarmede die van art. 51 van het ontwerp van wet zakelijk overeenkomen, wordt in vele provincien voor ieder landelijk kiesdistriet maar één lid der Staten benoemd; terwijl het daarvoor te houden is, dat voor die districten, wegens welke meer dan één lid benoemd wordt, naar den gewonen regel, in een en hetzelfde jaar ook niet meer dan één lid zal behoeven te worden verkozen.

Bij het behoud van het bovenbedoelde beginsel, zou dan ieder van die kiescollegien doorgaans maar uit twaalf leden bestaan; maar uit aanmerking van de belangrijkheid der zaak, heeft men gemeend evengemeld getal te moeten verhoogen, en daarom is bij het onderhavige 69ste artikel dat getal op vier en twintig bepaald.

Volgens art. 66 moet, indien iemand, tot kiezer benoemd, redenen heeft om die benoeming niet aan te nemen, of om van de kiezers-vergadering afwezig te blijven, en ook in geval van overlijden enz. van eenen kiezer, een ander opgeroepen worden, ten einde als kiezer op te treden.

En daar, volgens art. 82, het kiescollegie in stand blijft tot aan deszelfs vervanging door een ander, bij gelegenheid der volgende *gewone* aftreding van een staatslid (hetgeen in districten, waar niet meer dan één staatslid wordt benoemd, slechts om de zes jaren plaats heeft), kan het ligtelijk gebeuren, dat door hetzelfde kiescollegie in onderscheidene *buitengewone* vacaturen achtereenvolgend behoort te worden voorzien.

Uit dien hoofde is het wenschelijk geacht, dat door de benoeming van plaatsvervangende kiezers in elk district, ten getale van de helft der leden van het kiescollegie, de gelegenheid daargesteld worde, om die collegien steeds voltallig te houden.

Daartoe is de vereischte bepaling in het slot van dit 69ste artikel gebragt.

Art. 70 *en* 72. Volgens de tot dusverre bestaande bepalingen, moest de kiezers-vergadering worden voorgezeten door den burgemeester der hoofdplaats van het kiesdistrict, of, zoo deze zelf kiezer was, door een der leden van het gemeentebestuur dier hoofdplaats, geen kiezer zijnde.

Men heeft die bepaling in de onderhavige artikelen behouden, alleenlijk met die wijziging, dat men de voorwaarde, dat de burgemeester, of die hem vervangt, slechts dan zal voorzitten *wanneer hij niet zelf kiezer mogt zijn*, heeft laten wegvallen. Tot het behoud van dusdanige voorwaardelijke bepaling heeft men geene genoegzame reden kunnen vinden.

Art. 71. Soortgelijke reden als hier boven ten aanzien van art. 28 is vermeld, heeft aanleiding gegeven tot het ontwerpen van dit 71ste artikel.

Art. 79. De bepalingen die thans nog bestaan ten aanzien der wijze waarop in die kiescollegien van den landelijken stand de stemming moet geschieden, zijn van zeer wijden omvang.

Om gelijke reden als hierboven ten aanzien van art. 36 is aangevoerd, heeft men gemeend die bepalingen aanmerkelijk te kunnen vereenvoudigen, door dezelve in te rigten in voege als bij het onderhavige artikel wordt voorgedragen.

Art. 82. Hierbij wordt voorgesteld om, even als tot dusverre plaats had, het kiescollegie te doen in stand blijven tot aan deszelfs vervanging door een nieuw kiescollegie bij gelegenheid der volgende gewone aftreding.

HOOFDSTUK III.

Bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale besturen.

TITEL I.

Van de Provinciale Staten.

Art. 85. Hierbij is alleenlijk bepaald, dat voor ingezeten der provincie ten deze wordt gehouden hij, die aldaar werkelijk woont.

Mitsdien zal het thans nog bestaande vereischte, dat men moet zijn ingeschreven op de lijst der ingezetenen, komen te vervallen.

Het artikel is in dien zin opgemaakt, omdat men zulks het meest eenvoudig in de uitvoering acht, en het daarenboven vreemd was te achten dat iemand ter zake van het ingezetenschap in de provincie niet verkiesbaar zou zijn tot lid der Provinciale Staten, omdat hij niet was ingeschreven op eene lijst der ingezetenen, niettegenstaande hij wel verkozen zou kunnen worden tot lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, waarvoor, ingevolge art. 83 der Grondwet, *almede* gevorderd wordt dat men ingezeten der provincie zij.

Art. 86. Men heeft gemeend, ten behoeve van hen, die, ten gevolge van het bekleeden van eenen tijdelijken post of van eene tijdelijke commissie, hun verblijf buiten de provincie vestigen, de thans nog in kracht zijnde uitzonderings-bepaling, ten gevolge waarvan zij hun vroeger staatsregtelijk domicilie kunnen behouden, te moeten laten bestaan; — doch ten einde zooveel mogelijk alle nadeelige gevolgen, hieruit kunnende voortvloeijen, voor te komen, is in deze wet de bepaling gebragt, die gevonden wordt in art. 126.

Art. 87. Het is overbodig geacht, in dit artikel te vermelden dat het lidmaatschap van de provinciale hoven onvereenbaar is met dat der Provinciale Staten, aangezien zulks uitdrukkelijk is bepaald bij art. 9 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie.

Om ook, bij tegenstelling der opgenoemde wet, de ambtenaren bij het openbaar ministerie, de griffiers en substituut-griffiers bij die hoven van het lidmaatschap der Provinciale Staten uit te sluiten, daartoe zijn geene genoegzame termen gevonden.

Art. 88. Thans mogen de leden der Staten elkander niet na-

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

der dan in den tweeden graad van *bloedverwantschap* bestaan, voor zooverre zij door hetzelfde collegie benoemd zijn.

Nu wordt voorgedragen om ook het bestaan in den tweeden graad van *zwagerschap* te verbieden.

Tot zoodanig verbod vindt men genoegzaam dezelfde redenen als van bloedverwantschap, doch men heeft gemeend hetzelve beperkt te moeten laten tot leden door hetzelfde collegie benoemd, deels in navolging van het bepaalde bij art. 83 der Grondwet (alwaar verboden is dat leden der Tweede Kamer *uit dezelfde provincie* zich in den daarbij vermelden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan); deels omdat staatsleden, door verschillende steden of districten gekozen, ten deze eenigermate kunnen geacht worden gelijk te staan met die, door eenen der twee andere standen gekozen; deels ook uit aanmerking van de moeijelijkheden, die uit de uitbreiding van dit verbod zouden kunnen voortvloeijen, wijl er alsdan geene mogelijkheid zou bestaan, om zich, uit het oogpunt van dit verbod, van de geldigheid eener verkiezing vooraf, namelijk op het oogenblik der verkiezing, te verzekeren, daar men toch nimmer de zekerheid zou kunnen hebben, dat niet op datzelfde tijdstip door een ander kiescollegie, iemand wordt benoemd, die aan den verkozene in den verboden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaat.

Bij dit artikel heeft men gemeend de bepaling te kunnen voegen, dat de zwagerschap ten deze geacht wordt opgehouden te zijn, wanneer de vrouw, door welke dezelve is ontstaan, is overleden.

Art. 89. Thans is de termijn van zitting van de leden der Provinciale Staten op zes jaren bepaald, terwijl telke twee jaren een derde gedeelte aftreedt.

Ten einde een en hetzelfde getal jaren voor al de in deze wet voorkomende verkiezingen tot grondslag te nemen, is bij het onderhavig artikel het getal van zes jaren behouden.

Men heeft echter tevens gemeend het beginsel eener jaarlijksche aftreding van een deel der staatsleden in stede der *tweejaarlijksche*, te moeten aannemen.

De inhoud der volgende artikelen zal aantoonen, dat men, ter bevordering van eenheid, het *zesjarig* tijdvak van zitting en de *jaarlijksche* aftreding, zooveel mogelijk, algemeen als beginsel heeft aangenomen.

Het tijdstip der aftreding stelt men voor, te laten zoodanig als hetzelve thans is, daar het in verband staat met het tijdstip waarop de Staten jaarlijks hunne gewone bijeenkomst houden.

TITEL II.

Van de Gedeputeerde Staten.

Art. 94. Al de collegien der Provinciale Staten zijn geraadpleegd nopens de vraag, of naar derzelver oordeel de leden der Gedeputeerde Staten (zoo als tot dusverre plaats heeft) respectivelijk uit de drie standen, in zekere verhouding, zouden behooren te worden benoemd, dan wel of zij uit al de leden der Staten zonder onderscheid behooren te worden gekozen.

De meerderheid der collegien van de Provinciale Staten heeft den wensch geuit, dat voortaan de leden der Gedeputeerde Staten uit de staatsleden zonder onderscheid (en dus zonder acht te geven op den stand door welken zij zijn benoemd) gekozen mogen worden.

Daar nu de Grondwet niet voorschrijft, dat de standen in het collegie van Gedeputeerde Staten moeten vertegenwoordigd zijn en hetzelve inderdaad als een uitvloeisel van een ondeelbaar zedelijk ligehaam moet worden beschouwd, heeft men gemeend aan den ten deze door de meerderheid der Provinciale Staten geuiten wensch te moeten voldoen, waardoor tevens het doel zal worden bereikt, om de keus van geschikte personen zoo ruim mogelijk te laten.

Doch vermits dit punt moet geacht worden de bevoegdheid voor het lidmaatschap der Gedeputeerde Staten te betreffen, is het noodig geacht eene bepaling deswege in deze wet op te nemen.

Art. 95. Volgens art. 8 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, kunnen de leden van de regterlijke magt (met uitzondering van de regters-plaatsvervangers) niet tevens eenig ambt bekleeden, aan hetwelk eene vaste wedde is verbonden.

Men zou het echter voor twijfelachtig kunnen houden, of het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten wel als een ambt, en niet slechts als eene tijdelijke commissie, is te beschouwen.

Om allen twijfel nopens het al of niet vereenbare dier twee betrekkingen weg te nemen, is het verbod daarvan in dit artikel opgenomen.

Tevens wordt opgemerkt, dat onder de uitdrukking: lid van de regterlijke magt, begrepen zijn de ambtenaren van het openbaar ministerie, de griffiers en substituut-griffiers.

Ten gevolge van het bepaalde bij art. 87 lit. *b*, zijn de betaalmeesters in de hoofdplaatsen der provincien reeds van zelf uitgesloten van het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten.

Overigens zijn bij § *e* van dit 95ste artikel alleen uitgesloten de ambtenaren der directe en niet die der indirecte belastingen, omdat alleen de ambtenaren van eerstgemeld vak van administratie de aanslagen helpen regelen der belastingschuldigen, over de juistheid van welke aanslagen (in geval van reclame), Gedeputeerde Staten moeten oordeelen, terwijl, alhoewel niet al de ambtenaren van dat vak, om evengemelde reden, zouden behooren te worden uitgesloten, de onderhavige bepaling algemeen is gemaakt, omdat men, bij het aannemen van een tegenovergesteld beginsel, tot vele onderscheidingen zou hebben moeten afdalen, en men daarenboven van oordeel is dat de ambtenaren, welke alsdan niet in deze termen van uitzondering zouden zijn gevallen, te veel bezigheden hebben om aan hen tevens de waarneming van het lidmaatschap der Gedeputeerde Staten te kunnen vergunnen.

Men heeft het wijders doelmatig geacht, om ook de betrekkingen van lid der Gedeputeerde Staten en van *militie-commissaris* onvereenbaar te verklaren.

Art. 97. Ook voor de leden der Gedeputeerde Staten is de termijn van zitting thans nog op zes jaren bepaald, met aftreding, zooveel mogelijk, van een zesde gedeelte telken jare.

Om de redenen aangevoerd bij art. 89, is het onderhavige artikel in dien zin ontworpen.

HOOFDSTUK IV.

Bevoegdheid om deel te nemen aan de plaatselijke besturen.

TITEL I.

Van de burgemeesters, wethouders en leden van den raad in de steden.

Soortgelijke bepalingen als ten aanzien van het lidmaatschap der Staten in artt. 84^{d}, 85 en 86 zijn vervat, zijn niet uitdrukkelijk opgenomen in dezen titel, omdat bij art. 101^{c} in het algemeen als vereischte is voorgeschreven, dat men in de stad stemgeregtigd moet zijn, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen, terwijl reeds ten aanzien van de oefening van het stemregt in de steden de bedoelde bepalingen gevonden worden in artt. 2 tot 4.

Artt. 102 *en* 103. Ofschoon het genoegzaam is geacht, om van het lidmaatschap van den raad alleen de onderwijzers der jeugd, met uitdrukkelijke uitzondering der hoogleeraren en lectoren bij de instellingen van hooger onderwijs, uit te sluiten, is echter noodig geoordeeld, om de betrekking van burgemeester en wethouder met die van hoogleeraar of lector bij de instellingen van hooger onderwijs onvereenbaar te verklaren, opdat men met de werkzaamheden aan de eene betrekking verbonden, eenen nadeeligen invloed zoude uitoefenen op de waarneming van de andere.

Gelijke beweegredenen, als welke aanleiding hebben gegeven tot de bepaling in art. 95 vervat, bestaan voor art. 103, ten aanzien der onvereenbaarheid van de betrekking van burgemeester of wethouder met het lidmaatschap van de regterlijke magt.

Art. 106. Het is noodzakelijk geacht, aan den Koning de bevoegdheid voor te behouden, om ook iemand die geen raadslid is tot burgemeester te kunnen benoemen, vermits de ondervinding heeft geleerd, dat hiertoe meermalen toevlugt moet worden genomen, ten einde op eene behoorlijke wijze in de vervulling der betrekking van burgemeester te kunnen voorzien, wanneer uit de raadsleden, hetzij uit hoofde van het bekleeden van bedieningen, onvereenbaar met de betrekking van burgemeester, hetzij om andere redenen, geene goede keuze konde worden gedaan.

Zelfs in talrijk bevolkte steden kan zulks het geval zijn, wanneer de raadsleden, die niet in de termen van uitsluiting vallen, ofschoon alle geschiktheid in zich vereenigende, geene gezindheid hebben om de burgemeesters-betrekking te aanvaarden.

Hierbij moet nog in aanmerking worden genomen dat, in verhouding tot den werkkring, de bezoldiging der burgemeesters weinig aanzienlijk is, iets hetwelk mede soms eenen hinderpaal oplevert, om onder de raadsleden iemand te vinden, die, daartoe de geschiktheid hebbende, tevens gezind zij om de betrekking van burgemeester te aanvaarden.

Ook heeft de ondervinding geleerd, dat het soms even onmogelijk kan zijn, om onder de ingezetenen der stad in het algemeen iemand te vinden, die geschikt en geneigd zij tot het bekleeden van den post van burgemeester.

Het wordt noodig geacht om, ook voor zoodanig geval, eene voorziening in de wet te brengen; want bij ontstentenis daarvan, zou er geen wettig middel aanwezig zijn, om, onder de hierboven

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

bedoelde omstandigheden, op eene behoorlijke wijze tot de aanstelling van eenen burgemeester te geraken.

Daarom wordt bij dit artikel voorgedragen, aan den Koning de bevoegdheid toe te kennen om bij buitengewone omstandigheden den burgemeester buiten de raadsleden, doch uit de ingezetenen der stad, te benoemen, en bij volstrekt gebrek aan geschikte personen onder de ingezetenen der stad, eenen *ingezeten der provincie*, mits hij overigens de in dit artikel vermelde vereischten in zich vereenige.

Voor die onderscheidene gevallen is tevens, in het slot van dit artikel, de bepaling voorgedragen, dat, zoolang een, buiten de raadsleden, benoemde burgemeester niet tot raadslid is verkozen, hij niet medestemt bij het doen van keuzen van leden der Provinciale Staten, en door zijne benoeming geene vermindering wordt te weeg gebragt in het, naar aanleiding van art. 130 der Grondwet, bepaalde getal leden van den raad.

Art. 107. Thans bedraagt de termijn van zitting der leden van het collegie van burgemeester en wethouders zes jaren, en treden, dezelven, om de twee jaren, op den 2den Januarij bij derde gedeelten af.

Om gelijke reden als hiervoren ad artt. 89 en 97 is opgegeven, is ook bij dit artikel de termijn van zes jaren behouden.

In verreweg de meeste steden bestaan die collegien volgens de, uit krachte van art. 130 der Grondwet daargestelde reglementen, uit *drie* personen. In de grootste stad van het Rijk bestaat hetzelve uit *vijf* personen.

Uit dien hoofde kon niet wel in aanmerking komen, om op deze collegien het beginsel der *jaarlijksche* vernieuwing bij een *zesde* gedeelte toe te passen, en heeft men gemeend het thans bestaande beginsel, van vernieuwing bij een *derde* gedeelte telke *twee* jaren, te moeten behouden.

Tot tijdstip der aftreding wordt dezelfde dag voorgedragen, welke thans daarvoor is bepaald, namelijk de tweede dag van de maand Januarij.

Art. 108. Hij die, eenmaal tot lid van den raad gekozen, door langdurige afwezigheid zonder als wettig erkende redenen, toont geen genoegzaam belang in de hem opgedragen betrekking te stellen, moet kunnen verwijderd worden. Om echter alle misbruik te voorkomen, heeft men de vervallen-verklaring van het lidmaatschap doen afhangen van het niet opkomen (zonder als wettig erkende reden) in een zeker aantal zittingen, gedurende eenen bepaalden tijd.

Art. 111. In dit artikel heeft men door het inlasschen der woorden: *wangedrag of nalatigheid* getracht zooveel mogelijk de gevallen aan te duiden waarin een burgemeester of wethouder in deszelfs functien zou kunnen worden geschorst, of des noods daaruit ontslagen. Eene meer, of in alle mogelijke gevallen voorziende omschrijving, is toegeschenen onuitvoerbaar, of in allen gevalle aan zeer groote bezwaren onderhevig te zijn.

TITEL II.

Van de Burgemeesters, Assessoren en Leden van den Raad in de gemeenten ten platten lande.

Art. 112*c*. Men houdt het daarvoor, dat er geene termen zijn, om het bedrag, in 's Rijks directe belastingen te betalen, voor de leden der plaatselijke besturen in het algemeen lager te bepalen, dan tot uitoefening van het stemregt ten platten lande, volgens de wet, wordt gevorderd.

Mogt hier of daar onder de belastingschuldigen gebrek aan geschikt personeel zijn, of zelfs volstrekt gebrek aan personen, die het vereischte belastingsbedrag betalen, zich voordoen, dan kan hierin op de wijze bepaald bij art. 117 worden voorzien.

Art. 113. Wordt gerefereerd tot de hierboven ad artt. 85 en 86 gemaakte aanmerking.

Art. 115. Gelijke beschouwing als hierboven vermeld is ten aanzien van art. 95, heeft aanleiding gegeven tot hetgeen bij dit 115de artikel bepaald is ten aanzien der onvereenbaarheid van de betrekking van burgemeester met het lidmaatschap van de regterlijke magt.

Art. 117. Dit artikel is zoodanig ingerigt, dat volgens hetzelve de dispensatie, die noodig mogt zijn, aan de burgemeesters door den Koning, aan de assessoren door 's Konings Commissarissen in de provincie, en aan de raadsleden door Gedeputeerde Staten zal verleend worden.

Overigens zijn er sommige vereischten of termen van uitsluiting (zoo als bijv. van niet onder curatele te staan, enz.), van welke het van zelf spreekt, dat nooit dispensatie zal worden verleend. Dit in de wet te vermelden zou slechts noodeloos aan dezelve meerdere uitgebreidheid geven.

Art. 118. Daar er in dit Rijk vele kleine gemeenten zijn, waarvan sommige zelfs ter naauwernood zooveel stemgeregtigden opleveren als er raadsleden moeten wezen, kan geen gevolg worden gegeven aan het denkbeeld, om die raadsleden te doen benoemen door kiezers, nadat deze door stemgeregtigden zouden zijn verkozen.

Evenmin heeft men het, bij nadere overweging, wenschelijk geacht, om ten platten lande het beginsel in te voeren, dat de raadsleden, uit zeker, door de stemgeregtigden op te maken getal candidaten, door Gedeputeerde Staten zouden worden benoemd.

Wanneer men nagaat hoedanig vele gemeenten ten platten lande zijn zamengesteld, houdt men het daarvoor, dat van het aannemen van het zoo even gemelde stelsel van benoeming geenszins het gevolg zou zijn, dat *al* de deelen der gemeente, zooveel mogelijk, in den gemeenteraad zouden worden vertegenwoordigd.

Naar men meent, zal dit oogmerk veel meer worden bereikt, wanneer de thans bestaande wijze van benoeming wordt behouden, daar het onafhankelijk standpunt, waarop zich het collegie van Gedeputeerde Staten vindt gesteld, de meeste zekerheid geeft, dat hetzelve de keuzen met de meeste onpartijdigheid zal bewerkstelligen.

Uit dien hoofde is het onderhavig artikel opgesteld in den zin van het thans nog bestaande beginsel.

Art. 119. Thans bedraagt de termijn van zitting van burgemeester, assessoren en raadsleden zes jaren, en geschiedt de aftreding bij derde gedeelten om de twee jaren.

Om soortgelijke redenen als hierboven bij artt. 89 en 97 is vermeld, heeft men bij dit 119de artikel den termijn van zes jaren behouden, doch eene jaarlijksche aftreding van een aantal, zoo na mogelijk aan een zesde der bestuursleden voorgedragen.

Art. 123. Wordt gerefereerd tot de toelichting hierboven ten aanzien van art. 111 gegeven.

In het onderhavige wets-ontwerp is al wat heerlijke regten betreft met stilzwijgen voorbijgegaan, zoodat, bijaldien dit ontwerp tot stand mogt komen, voortaan de uitoefening van die regten, voor zooveel betreft de voordragt tot aanstelling van leden der plaatselijke besturen, zoude ophouden.

Men is tot deze voordragt geleid door de overweging, dat, na de tot op het einde van het jaar 1813 plaats gehad hebbende staatsgebeurtenissen, die regten derzelver aanvankelijken grond alleen geacht kunnen worden te ontleenen uit de bepalingen van het Vorstelijk besluit van 26 Maart 1814 (*Staatsblad* n°. 46); dat die bepalingen slechts waren provisioneel, en dat al wat die regten ten aanzien van het onderhavige punt betreft, geregeld is bij de reglementen op het bestuur ten platten lande, welke reglementen, uit kracht van art. 6 der Grondwet van 1815, ook in zich moesten bevatten al wat de bevoegdheid betreft om deel te nemen aan de plaatselijke besturen.

Bij art. 6 der herziene Grondwet is sedert vastgesteld, dat de bevoegdheid om deel te nemen aan de plaatselijke besturen *bij de wet* wordt geregeld.

Door de wet zal mitsdien moeten worden uitgemaakt, of men de bevoegdheid, tot hiertoe bij de reglementen op het bestuur ten platten lande ten deze aan de bezitters van het heerlijk regt toegekend, al of niet zal bestendigen.

Na rijpe overweging der zaak, is men gekomen tot het besluit, dat er in den tegenwoordigen stand der burgermaatschappij meer pleit voor het doen wegvallen, dan voor het behouden van die bevoegdheid; en mitsdien is die bevoegdheid niet langer toegekend.

Omtrent een ander regt van sommige heeren van heerlijkheden, namelijk dat, van een zeker gedeelte van de bezoldiging van den burgemeester als recognitie te genieten, heeft men gemeend in deze wet geene voorschriften te moeten opnemen, omdat de beantwoording der vraag, of die heeren van heerlijkheden voortdurend bevoegd zullen zijn om zoodanige recognitie te vorderen, geacht wordt niet te behooren tot de bevoegdheid des wetgevers.

In dit wets-ontwerp is almede met stilzwijgen voorbijgegaan al hetgeen betrekking heeft op het bestendigen der toekenning van den naam van *stad*, aan sommige gemeenten ten platten lande in der tijd toegekend.

Zulks is daaraan toe te schrijven, dat men, bij nadere overweging van artt. 130 en 152 der Grondwet, het als meer met de Grondwet overeenstemmende heeft beschouwd, om den naam van *stad* voortaan niet meer aan gemeenten ten platten lande toe te kennen.

Overigens wordt nog opgemerkt, dat men de Staten der bij de zaak betrokkene provincien heeft geraadpleegd nopens de vraag, of sommige der bedoelde gemeenten tot den rang van stad, met

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

vertegenwoordiging in de Provinciale Staten, zouden behooren te worden verheven.
Alleen de Staten van *Overijssel* hebben een voorstel tot dat einde gedaan, gelijk is vermeld in de Memorie van Toelichting van de acht, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet, aangeboden wordende wets-ontwerpen.

HOOFDSTUK V.

Algemeene bepalingen.

Art. 125. In artt. 1, 41, 84, 101 en 112 dezer wet is, naar aanleiding van art. 8 der Grondwet, gewag gemaakt van *ingezetenen die door wetduiding voor Nederlander worden gehouden.*
Tot hiertoe ontbrak het aan eene definitie, wie hiervoor ten aanzien der uitoefening van staatsburgerlijke regten moeten gehouden worden.
Ter voorziening hierin is in de wet het onderhavige artikel gebragt, waarbij zakelijk het bepaalde bij n°. 3 en 4 van art. 5 van het Burgerlijk Wetboek (hetwelk, naar de letter van art. 1 van dit wetboek, thans alleen de *burgerlijke regten betreft*) op de staatsburgerlijke regten van toepassing wordt verklaard.

Art. 126. Dit artikel is, om de reden hierboven bij de toelichting ad art. 86 opgegeven, in de wet gebragt.
In verband met de bepaling, dat iemand, die zich in het bij dit artikel vermelde geval bevindt, tegen het tijdstip der eerstvolgende gewone aftreding van leden der Provinciale Staten of gemeenteraden, op nieuw kan ingekozen worden, is het voegzaam geacht dat hij tot op dat tijdstip zitting in de Staten enz. blijve behouden, en eerst dan de hoedanigheid verlieze, wanneer hij vervolgens niet weder wordt ingekozen.
Uit dien hoofde is het bepaalde in het slot van de 1ste alinea van dit artikel aan hetzelve toegevoegd.
Wat de leden van de stedelijke raden, die niet aan periodieke aftreding onderworpen zijn, betreft, heeft men gemeend te moeten bepalen, dat een raadslid, hetwelk zich in het, bij dit artikel veronderstelde geval bevindt, om bij voortduring te kunnen fungeren, op nieuw ingekozen moet worden, op het tijdstip bestemd voor de bijeenkomst van de kiezers, in October eerstvolgende.

Art. 128. Nog onderscheidene voorbereidene verrigtingen zullen na de daarstelling dezer wet noodig zijn, alvorens die wet zal kunnen worden ingevoerd.
Mogten dezelve nog tijdig vóór 1 Januarij 1848 kunnen worden ten einde gebragt, zoo bestaat het voornemen de invoering met 1 Januarij 1848 te doen plaats hebben.
In het tegenovergestelde geval zal de invoering eerst met 1 Januarij 1849 kunnen worden tot stand gebragt.
Uit dien hoofde wordt bij dit artikel voorgesteld, om de invoering vóór of uiterlijk op 1 Januarij 1849 te doen plaats hebben, doch het juiste tijdstip der invoering nader door den Koning te laten bepalen.
Bij dit artikel is tevens de bepaling gevoegd, dat deze wet uiterlijk in 1856 aan herziening zal worden onderworpen. Deze bepaling is nuttig geacht, omdat in 1856 een zesjarig tijdvak na de invoering der wet zal zijn verloopen, en dezelve dus op dit tijdstip overal zal hebben gewerkt. Alsdan kan men de proefondervindelijke overtuiging hebben bekomen, of de bepalingen dier wet, vooral ten aanzien van het bedrag van den census, overal doelmatig hebben gewerkt, dan wel of daarin eenige verandering behoort te worden gebragt; en dan zal alzoo het tijdstip zijn geboren, om óf de wet zoo als die is liggende nader te bekrachtigen, óf wel daarin zoodanige wijzigingen te brengen, als noodig zullen worden bevonden.

HOOFDSTUK VI.

Overgangsbepalingen.

Artt. 129—131. Daar voor het vervolg verandering wordt gebragt in de vereischten in het getal, en, wat de steden betreft, ook in den tijd van duur der functie van kiezers, wordt het noodzakelijk geoordeeld om de bestaande kiezers-collegien tegen het tijdstip der invoering van deze wet te ontbinden, en hetzij reeds bij de invoering dezer wet, hetzij zoodra dit noodig zal wezen, door nieuwe, naar de voorschriften der wet ingerigte kiezers-collegien te doen vervangen.
Ter bereiking van dit doel strekken de artt. 129 en 130.
Daarbij en bij art. 131 is tevens bepaald, dat in de eerste bijeenkomst der stedelijke kiezers-collegien door het lot wordt beslist tot welk jaar van aftreding elk der kiezers behoort, gelijk mede dat de *eerste* aftreding dier kiezers den 30sten September van het jaar, volgende op dat der invoering van deze wet, zal plaats hebben.
Laatstgemelde bepaling is noodig, omdat anders naar de letter van art. 25 de eerste aftreding reeds den 30sten September van het jaar *der invoering* van deze wet, en dus vóór het tijdstip, dat de nieuw gevormde stedelijke kiezers-collegien zouden kunnen werkzaam zijn (October van dat jaar) zou moeten plaats hebben.

Artt. 132 *en* 135. Deze bepalingen zijn ontworpen, ten einde het in artt. 89, 97 en 119 aangenomen beginsel van *jaarlijksche* aftreding op eene geleidelijke wijze in werking te brengen.
Daarbij is uitgegaan van het standpunt, dat de tegenwoordige leden der Provinciale en Gedeputeerde Staten en burgemeesters, assessoren en leden van den raad der *gemeenten ten platten lande* in functie zullen blijven gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn gekozen.

Art. 133. Bij de toelichting van art. 88 van dit wets-ontwerp is reeds opgemerkt, dat, volgens de thans nog in kracht zijnde verordeningen, de leden der Staten, voor zooverre zij door hetzelfde collegie zijn benoemd, zich niet nader dan in den tweeden graad van *bloedverwantschap* mogen bestaan.
Bij voornoemd 88ste artikel nu is voorgesteld, om dit verbod uit te breiden tot den tweeden graad van *zwagerschap.*
Het is mogelijk, dat, bij de invoering dezer wet, eenige staatsleden zich in termen van laatstgemeld verbod zullen bevinden, en uit dien hoofde is het noodig bij de wet te bepalen, hoe ten aanzien van dezelve zal moeten worden gehandeld.
Het is meest eigenaardig geacht hun te vergunnen, om, niettegenstaande die nieuwe verbodsbepaling, tot aan den afloop van den tijd, waarvoor zij benoemd zijn, in functie te blijven.
Daartoe is dit artikel strekkende.

Art. 134. Ten gevolge van art. 107, is het noodig bij de wet te bepalen, op welk tijdstip de *eerste* aftreding van burgemeesters en wethouders in de steden zal plaats hebben.
Daartoe wordt bij dit artikel *hetzelfde* tijdstip voorgedragen, waarop de eerst volgende aftreding, volgens de daaromtrent thans nog bestaande bepaling der stedelijke reglementen, zou moeten geschieden.
Langs dien weg zal in dit punt geenerlei verandering worden gebragt.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

TABEL, *houdende overzigt van het getal kiezers, hetwelk, volgens art. 24 van het wets-ontwerp, in de* steden *tot het verkiezen der raadsleden werkzaam zal zijn, in vergelijking van het getal, hetwelk volgens de thans nog bestaande bepalingen daartoe werkzaam is.*

PROVINCIE	STAD.	Bij het Reglement bepaald getal Raadsleden.	Thans bestaand getal Kiezers.	Bedrag der helft van het in de vorige kolom vermelde getal.	Toekomstig getal Kiezers volgens het wets-ontwerp.	Verschil tusschen de getallen voorkomende in de kolommen 5 en 6.	*Aanmerkingen.*
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Noord-Braband.	's Hertogenbosch.	22	30	15	44	29	
	Tilburg. . . .	18	30	15	36	21	
	Breda	15	30	15	30	15	
	Oosterhout. . .	15	24	12	30	18	
	Bergen op Zoom.	15	24	12	30	18	
	Eindhoven. . .	9	20	10	18	8	
	Grave	9	20	10	18	8	
	Willemstad . .	11	20	10	22	12	
	Heusden . . .	9	20	10	18	8	
	Geertruidenberg.	9	20	10	18	8	
Gelderland . .	Nijmegen . . .	14	28	14	28	14	
	Arnhem . . .	15	30	15	30	15	
	Zutphen . . .	15	30	15	30	15	
	Kuilenburg . .	9	18	9	18	9	
	Nijkerk. . . .	9	18	9	18	9	
	Harderwijk . .	9	18	9	18	9	
	Tiel	10	20	10	20	10	
	Zalt-Bommel . .	9	18	9	18	9	
	Doesburg . . .	7	14	7	14	7	
	Elburg	8	16	8	16	8	
	Hattem	7	14	7	14	7	
	Wageningen . .	10	20	10	20	10	
	Groenlo. . . .	7	14	7	14	7	
	Doetinchem . .	7	14	7	14	7	
	Lochem. . . .	8	16	8	16	8	
Zuid-Holland .	's Gravenhage. .	28	48	24	56	32	
	Rotterdam. . .	30	60	30	60	30	
	Leyden	26	44	22	54	32	
	Dordrecht . . .	28	36	18	56	38	
	Delft.	22	30	15	44	29	
	Gouda	17	30	15	34	19	
	Schiedam . . .	17	30	15	34	19	
	Gorinchem. . .	14	30	15	28	13	
	Brielle	9	20	10	18	8	
	Woerden . . .	12	18	9	24	15	
	Schoonhoven . .	9	18	9	18	9	
	Maassluis . . .	9	18	9	18	9	
	Vlaardingen . .	12	24	12	24	12	

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting.)

PROVINCIE. 1.	STAD. 2.	Bij het Reglement bepaald getal Raadsleden. 3.	Thans bestaand getal Kiezers. 4.	Bedrag der helft van het in de vorige kolom vermelde getal. 5.	Toekomstig getal Kiezers volgens het wets-ontwerp. 6.	Verschil tusschen de getallen voorkomende in de kolommen 5 en 6. 7.	*Aanmerkingen.* 8.
NOORD-HOLLAND.	Amsterdam . .	40	80	40	80	40	
	Haarlem . . .	22	36	18	44	26	
	Zaandam . . .	14	30	15	28	13	
	Alkmaar . . .	17	30	15	34	19	
	Hoorn	19	30	15	38	23	
	Enkhuizen. . .	15	24	12	30	18	
	Edam	12	18	9	24	15	
	Weesp	14	18	9	28	19	
	Purmerend. . .	12	18	9	24	15	
	Medemblik. . .	9	18	9	18	9	
	Monnikkendam .	11	18	9	22	13	
ZEELAND . . .	Middelburg . .	15	30	15	30	15	
	Vlissingen. . .	12	24	12	24	12	
	Zierikzee . . .	12	24	12	24	12	
	Goes.	9	18	9	18	9	
	Axel.	7	14	7	14	7	
	Tholen	7	14	7	14	7	
	Hulst	7	14	7	14	7	
	Sluis.	7	14	7	14	7	
	Veere	7	14	7	14	7	
UTRECHT . . .	Utrecht. . . .	20	42	21	40	19	
	Amersfoort . .	13	26	13	26	13	
	IJsselstein. . .	8	16	8	16	8	
	Rhenen. . . .	8	16	8	16	8	
	Wijk bij Duurstede. . . .	8	16	8	16	8	
	Montfoort . . .	7	16	8	14	6	
VRIESLAND . .	Leeuwarden . .	20	40	20	40	20	
	Harlingen . . .	14	28	14	28	14	
	Sneek	12	24	12	24	12	
	Franeker . . .	10	20	10	20	10	
	Dokkum . . .	10	20	10	20	10	
	Bolsward . . .	10	20	10	20	10	
	Workum . . .	10	20	10	20	10	
	Hindelopen. . .	6	12	6	12	6	
	Ylst	6	12	6	12	6	
	Sloten	6	12	6	12	6	
	Stavoren . . .	6	12	6	12	6	

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting; Ontwerpen van Wet.)

PROVINCIE.	STAD.	Bij het Reglement bepaald getal Raadsleden.	Thans bestaand getal Kiezers.	Bedrag der helft van het in de vorige kolom vermelde getal.	Toekomstig getal Kiezers volgens het wets-ontwerp.	Verschil tusschen de getallen voorkomende in de kolommen 5 en 6.	*Aanmerkingen.*
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Overijssel . .	Zwolle	16	30	15	32	17	
	Deventer . . .	15	24	12	30	18	
	Kampen . . .	15	24	12	30	18	
	Enschedé . . .						Voor deze steden moet het bij art. 130 der Grondwet bedoelde reglement nog worden daargesteld.
	Almelo						
	Hasselt						
	Steenwijk . . .						
	Oldenzaal . . .						
Groningen . .	Groningen . . .	16	32	16	32	16	
Drenthe . . .	Assen	9	18	9	18	9	
	Meppel	9	18	9	18	9	
	Coevorden . . .	9	18	9	18	9	
Limburg . . .	Maastricht. . .	21	42	21	42	21	
	Venlo						Idem.
	Roermond . . .						
	Sittard						
	Weert						

4. ONTWERP VAN WET *tot vaststelling van het getal leden der Provinciale Staten-vergadering en van de evenredigheid der verschillende standen, voor de provincie* Noordbraband.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Noordbraband* wordt bepaald op *drie en vijftig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *zeven* leden, door den stedelijken stand *een en twintig* leden, en door den landelijken stand *vijf en twintig* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad *'s Hertogenbosch* vijf leden,
» » » *Tilburg* drie »
» » » *Breda* drie »
» » » *Bergen op Zoom* drie »
» » » *Oosterhout* twee »
» » » *Eindhoven* een lid,
door de stad *Grave* een lid,
» » » *Willemstad* een »
» » » *Heusden* een »
» » » *Geertruidenberg* een »

Art. 3. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849, ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

5. ONTWERP VAN WET *voor de provincie* Zeeland.

Wij WILLEM II enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Zeeland* wordt bepaald op acht en veertig, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *zes* leden, door den stedelijken stand *een en twintig* leden, en door den landelijken stand *een en twintig* leden.

XXXI. *Uitvöering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Ontwerpen van Wet.)

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	*Middelburg*	acht	leden,
»	»	»	*Vlissingen*	drie	»
»	»	»	*Zierikzee*	drie	»
»	»	»	*Goes*	twee	»
»	»	»	*Axel*	een	lid,
»	»	»	*Tholen*	een	»
»	»	»	*Hulst*	een	»
»	»	»	*Sluis*	een	»
»	»	»	*Veere*	een	»

Art. 3. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz

6. ONTWERP VAN WET *voor de provincie* UTRECHT.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Statenvergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Utrecht* wordt bepaald op *acht en veertig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *twaalf leden*, door den stedelijken stand *achttien* leden en door den landelijken stand *achttien* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	*Utrecht*	tien	leden,
»	»	»	*Amersfoort*	vier	»
»	»	»	*IJsselstein*	een	lid,
»	»	»	*Rhenen*	een	»
»	»	»	*Wijk bij Duurstede*	een	»
»	»	»	*Montfoort*	een	»

Art. 3. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

7. ONTWERP VAN WET *voor de Provincie* VRIESLAND.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedgevonden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Vriesland* wordt bepaald op *zestig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *twaalf* leden, door den stedelijken stand *achttien* leden en door den landelijken stand *dertig* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	*Leeuwarden*	zeven	leden,
»	»	»	*Harlingen*	drie	»
»	»	»	*Sneek*	twee	»
»	»	»	*Franeker*	twee	»
»	»	»	*Dokkum*	een	lid,
»	»	»	*Bolsward*	een	»
»	»	»	*Workum*	een	»
»	»	»	*Ylst*	beurtelings een lid.	
»	»	»	*Hindelopen*		
»	»	»	*Sloten*		
»	»	»	*Stavoren*		

Art. 3. De steden *Ylst*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Stavoren* slechts beurtelings één lid in de Staten benoemende, geschiedt de benoeming de eerste maal door *Ylst*, de tweede maal door *Hindelopen*, de derde maal door *Sloten* en de vierde maal door *Stavoren*.

Eene *buitengewone* vacature in de Staten voor eene dier steden ontstaande, wordt dezelve vervuld door dezelfde stad, die laatstelijk de vervulling der *gewone* vacature heeft verrigt.

Art. 4. De leden der Staten voor de ridderschap en de steden, welke thans nog boven het bij deze wet voor dien stand en de steden bepaalde getal zitting hebben, behouden hun lidmaatschap gedurende den geheelen termijn voor welken zij zijn verkozen.

Na afloop van dien termijn, of wanneer vòòr dat tijdstip hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Art. 5. De tegenwoordige wet wordt vòòr of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

8. ONTWERP VAN WET *voor de provincie* OVERIJSSEL.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Overijssel* wordt bepaald op *vijf en zeventig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *zeventien* leden, door den stedelijken stand *acht en twintig* leden en door den landelijken stand *dertig* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	*Zwolle*	negen	leden,
»	»	»	*Deventer*	zeven	»
»	»	»	*Kampen*	vijf	»
»	»	»	*Enschedé*	twee	»
»	»	»	*Almelo*	twee	»
»	»	»	*Hasselt*	een	lid,
»	»	»	*Steenwijk*	een	»
»	»	»	*Oldenzaal*	een	»

Art. 3. De leden der Staten voor de ridderschap, welke thans nog boven het bij deze wet voor dien stand bepaalde getal zitting hebben, behouden hun lidmaatschap gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn verkozen.

Na afloop van dien termijn, of wanneer vòòr dat tijdstip hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Art. 4. De tegenwoordige wet wordt vòòr of uiterlijk op den

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting; Ontwerpen van Wet.)

1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

---

9. ONTWERP VAN WET *voor de provincie* GRONINGEN.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Groningen* wordt bepaald op *veertig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *twaalf* leden, door den stedelijken stand *twaalf* leden en door den landelijken stand *zestien* leden.

Art. 2. Voor den stedelijken stand benoemt de stad *Groningen twaalf* leden.

Art. 3. De tegenwoordige wet wordt vòòr of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

---

10. ONTWERP VAN WET *voor de provincie* DRENTHE.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Drenthe* wordt bepaald op *dertig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *vier* leden, door den stedelijken stand *vijf* leden en door den landelijken stand *een en twintig* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad *Meppel* drie leden,
» » » *Assen* een lid,
» » » *Coevorden* een »

Art. 3. De tegenwoordig wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

---

11. ONTWERP VAN WET *voor het hertogdom* LIMBURG.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van het hertogdom *Limburg* wordt bepaald op *een en veertig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *tien* leden, door den stedelijken stand *dertien* leden en door den landelijken stand *achttien* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad *Maastricht* zes leden,
» » » *Roermonde* twee »
» » » *Venlo* twee »
» » » *Weert* twee »
» » » *Sittard* een lid.

Art. 3. De leden der Staten voor de ridderschap, welke thans nog boven het bij deze wet voor dien stand bepaalde getal zitting hebben, behouden hun lidmaatschap gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn verkozen.

Na afloop van dien termijn, of wanneer vóór dat tijdstip hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Art. 4. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

---

12. MEMORIE VAN TOELICHTING *voor de wets-ontwerpen tot vaststelling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en van de evenredigheid der verschillende standen, voor* NOORD-BRABAND, ZEELAND, UTRECHT, VRIESLAND, OVERIJSSEL, GRONINGEN, DRENTHE *en* LIMBURG.

Nademaal art. 128 der Grondwet niet voorschrijft, dat het getal der leden van de Provinciale Staten-vergaderingen, en de evenredigheid der verschillende standen bij de wet moeten worden geregeld, maar alleenlijk dat *wijziging* of *verandering* in de daaromtrent bestaande regeling bij de wet moet vastgesteld worden, is het in zooverre niet volstrekt noodzakelijk, om gelijktijdig met de wetsbepalingen *omtrent het stemregt in de steden en ten platten lande en de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, ook wettelijke bepalingen omtrent evengemeld getal en evenredigheid vast te stellen.

Intusschen is reeds voor vijf jaren het gevoelen der Staten gevraagd over het al of niet doelmatige van het brengen van eenige wijziging in dat getal en in die evenredigheid, en in de meeste provincien is zoodanige wijziging verlangd.

Bijaldien aan dat verlangen eenig gevolg zal worden gegeven, is het nuttig te achten zulks te doen gelijktijdig met de daarstelling der uit art. 6 van de Grondwet voortvloeijende wet, vooral daarom, vermits eene eventuele verandering van het getal der staatsleden voor den landelijken stand van regtstreekschen invloed moet zijn op de verdeeling der provincie in districten tot de verkiezing der leden van de Staten voor dien stand.

Uit dien hoofde worden bijgaande acht wets-ontwerpen, nopens evengenoemd getal en evenredigheid, thans hierbij aangeboden.

Bij het voorstellen van eene nadere regeling van het getal der leden van de Provinciale Staten-vergaderingen, en van de evenredigheid der verschillende standen, zoude het wenschelijk geweest zijn van vaste grondslagen te kunnen uitgaan, en dezelfde regelen van verhouding in alle provincien te kunnen toepassen.

Maar na de meest gezette overweging heeft men bevonden, dat zulks aan te groote bezwaren onderhevig zou wezen.

Zoo zoude het bij voorbeeld niet mogelijk zijn, om, gelijk zulks daadwerkelijk thans in zes provincien plaats heeft, de Provinciale Staten-vergadering in *alle* provincien zamen te stellen uit een gelijk aantal leden uit elken stand; — zoo zoude het regelen van het aantal staatsleden in alle provincien in onderlinge verhouding tot derzelver bevolking, ten gevolge hebben, dat in de eene provincie het getal leden der Staten bovenmate groot, in andere veel te gering zoude zijn.

Zoo zoude, wanneer men in elke provincie, hetzij het aantal leden der ridderschappen, hetzij de bevolking of het belastingsbedrag der steden en gemeenten ten platten lande tot grondslag aannam van de evenredigheid der standen, in de eene provincie deze, in de andere gene stand, een veel te groot aandeel in de

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Memorie van Toelichting; Bijlage tot de Memorie van Toelichting.)

vertegenwoordiging, en eenen veel te overwegenden invloed in de Staten-vergadering bekomen.

De regeling in iedere provincie van de getal-sterkte van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en van de evenredigheid der verschillende standen, zoo als een en ander thans bestaat, is voortgesproten uit het onderzoek, in der tijd ingesteld door de commissien, bedoeld bij de 1ste alinea van art. 128 (vroeger art. 130) der Grondwet.

Bij die regeling mag men veronderstellen dat behoorlijk acht geslagen is op de bijzondere gesteldheid van elke provincie op zich zelve; en het is alleen uit hoofde van deze of gene verandering in die gesteldheid, ten gevolge bij voorbeeld van vermeerderde bevolking, toegenomene ontwikkeling en dergelijke omstandigheden, dat eene wijziging in het getal leden der Staten-vergadering of in de evenredigheid der standen, wenschelijk of noodzakelijk geacht kan worden.

De beoordeeling hiervan moet men aannemen dat, als in naauw verband staande met de kennis van plaatselijke omstandigheden en bijzonderheden, wel het best kan toevertrouwd worden aan de Provinciale Staten zelven; en gelijk dan ook bij art. 128 der Grondwet het innemen van het advies der Staten als eene verpligting is opgelegd, heeft men gemeend, bij het ontwerpen der onderhavige voorstellen van wet geen veiliger weg te kunnen inslaan, dan die, welke door die adviezen werd aangewezen.

Dezelve komen hierop neder:

dat de Staten van *Gelderland*, *Zuid-Holland* en *Noord-Holland* het verlangen hebben te kennen gegeven, om zoowel het getal der leden als de evenredigheid der verschillende standen te laten op den thans bestaanden voet; en dat de Staten van al de andere provincien eene verandering in die beide opzigten wenschelijk hebben geacht.

Ten aanzien van *Limburg* wordt echter opgemerkt, dat de Staten van dat gewest in den jare 1842 hebben geadviseerd om in voormelde twee opzigten geene verandering daar te stellen, maar in 1846 van dat gevoelen zijn teruggekomen, en mede een voorstel tot verandering hebben ingezonden.

De adviezen der Staten van *Noord-Braband*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Vriesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Drenthe* en *Limburg* nopens die punten, worden bij afschrift hierbij overgelegd. [Zie de bijlagen A—I.]

Op die adviezen van de Staten zijn de in artt. 1 en 2 der onderhavige *acht* wets-ontwerpen ten deze gebragte voorstellen gegrond, terwijl de tegen-adviezen, door eene minderheid uitgebragt, niet zijn toegeschenen motiven van genoegzaam gewigt te behelzen, om daaruit aanleiding te ontleenen, om bij het voordragen der betrekkelijke wetten af te wijken van het door de meerderheid omhelsde gevoelen en kenbaar gemaakte verlangen.

Ten aanzien van het wets-ontwerp voor *Overijssel* wordt nog opgemerkt, dat de Staten van die provincie (gelijk uit derzelver hierbij gevoegd advies blijkt) verlangen dat van de thans bestaande gemeenten, aan welke in der tijd de benaming van *stad* is toegekend, *Enschedé*, *Almelo*, *Hasselt*, *Steenwijk* en *Oldenzaal* tot den rang van stad, *met het regt* om ter vergadering van de Provinciale Staten te worden vertegenwoordigd, worden verheven, en de overige geheel tot het platte land blijven behooren.

Voorts acht men het nuttig, ter toelichting van artt. 1 en 2, op te geven, dat in de bedoelde acht provincien het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, *thans* bestaan als volgt:

PROVINCIEN.	GETAL der leden van de Provinciale Staten-Vergadering.	GETAL DER LEDEN VAN DE PROVINCIALE STATEN-VERGADERINGEN, THANS GEKOZEN WORDENDE DOOR:		
		de Ridderschap.	den Stedelijken stand.	den Landelijken stand.
Noord-Braband .	42	7	21	14
Zeeland. . . .	46	6	21	19
Utrecht. . . .	36	12	12	12
Vriesland . . .	54	18	18	18
Overijssel . . .	63	21	21	21
Groningen . . .	36	12	12	12
Drenthe . . .	24	4	5	15
Limburg . . .	39	13	13	13

Art. 3 voor *Vriesland.* Daar de steden *Ylst*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Stavoren* slechts gezamenlijk één lid in de Provinciale Staten zullen benoemen, zoo is, in verband tot art. 26 van het wets-ontwerp *omtrent het stemregt in de steden en ten platten lande, en de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen*, eene bijzondere bepaling voor die vier steden noodig, ter aanwijzing van de rangorde, volgens welke door die steden de benoeming achtereenvolgende zal geschieden.

Het is meest eigenaardig voorgekomen, die rangorde te regelen naar de bevolking van die steden, zoodanig dat aan de meest bevolkte de eerste beurt van benoeming worde toegekend.

Daartoe strekt het eerste gedeelte van art. 3.

Maar daarenboven moet worden bepaald, door welke stad eene *buitengewone* vacature, zoo dezelve mogt ontstaan, zal worden vervuld.

Dit is geschied bij het 2de lid van dit artikel.

Art. 3 voor *Overijssel* en *Limburg*; *art.* 4 voor *Vriesland.* Daar het getal der leden van de Staten, door de ridderschap gekozen wordende, voor het vervolg in de provincien *Vriesland* en *Overijssel* en in het hertogdom *Limburg* zal worden verminderd, en ook eenige verandering zal worden gebragt in het getal staatsleden, door sommige steden in de provincie *Vriesland* thans gekozen wordende, zoo moet worden uitgemaakt op welke wijze zal worden gehandeld ten aanzien van die staatsleden, die boven het vereischte getal aanwezig zullen zijn.

Het wordt meest geraden geacht dezen voorloopig zitting te doen behouden, waardoor (zoo zulks niet door buitengewone oorzaken vroeger mogt hebben plaats gehad) het getal der staatsleden in die drie provincien, eerst na *hunne* aftreding, op het bepaalde getal zal worden gebragt.

In evengemelden zin zijn deze artikelen ontworpen.

Laatste artikel der *acht* wets-ontwerpen. Deze slot-artikelen zijn in de wetten gebragt, vermits het meest geschikte tijdstip tot invoering dezer wetten is geacht te zijn dat, op hetwelk de wet *omtrent het stemregt in de steden en ten platten lande, en de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen* in werking zal komen.

Adviezen van de Staten der Provincien.

NOORD-BRABAND.

13. EXTRACT UIT DE NOTULEN DER VERGADERING.

(Bijlage A, tot de Memorie van Toelichting.)

's Hertogenbosch, den 10*den November* 1842.

De commissie uit ons midden enz.

Omtrent de vraag, of het wenschelijk te achten is, om, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet, het thans bestaande getal leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen te herzien, zoo ja, welke veranderingen daarin behooren gebragt te worden, en welke redenen tot het voorstaan van dat gevoelen hebben geleid, — is het gevoelen onzer vergadering verdeeld geweest.

Het is der meerderheid, uit 30 leden bestaande, bij eene zeer aandachtige en ernstige overweging van die vraag voorgekomen, dat, naar aanleiding van art. 128 2de alinea der Grondwet, het thans bestaande getal leden der Provinciale Staten, en de evenredigheid der verschillende standen, voor den landelijken stand behoort te worden herzien.

De noodzakelijkheid hiervan zal zelfs bij een oppervlakkig beschouwen der zaak blijken, en wordt gewis bij een naauwkeurig inzien door niemand betwijfeld.

Het platte land der provincie Noord-Braband is, sedert eenige jaren, in vele zaken vooruitgegaan, waartoe ontginningen van uitgestrekte heidevelden en woeste gronden, het zich aldaar vestigen van fabrijken en trafijken van verschillenden aard, en het verbeteren der communicatien te water en te land het hunne ruimschoots hebben bijgedragen, terwijl beschaving en de hoop op vooruitgaande welvaart zich daaraan verbindt.

De provincie Noord-Braband heeft thans eene bevolking van 375,221 zielen, van welke slechts 73,190 in de steden, die door 21 leden vertegenwoordigd worden, terwijl het platte land, voor eene bevolking van 302.031 zielen, tot heden niet meer dan 14 vertegenwoordigers telt. Deze in het oog springende onevenredigheid behoort dan ook, naar ons gevoelen, te worden weggenomen, hetgeen voegzaam kan geschieden door de vermeerdering van het getal leden uit den landelijken stand te kiezen, zoo als hierachter bij de voordragt eener nieuwe kiesdistricts-verdeeling nader door

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting)

ons zal worden uiteengezet, zonder dat wij het noodig achten, buiten dezen alles afdoenden beweeggrond meerdere drangredenen bij te halen.

De minderheid, die zich tot 12 leden heeft bepaald, heeft daartegen het gevoelen voorgestaan, dat de landelijke stand slechts met 7 leden vermeerderd en dus tot een getal van 21 gebragt zoude moeten worden; dat ook de ridderschap tot eene gelijke vermeerdering van representatie geregtigd is, en dezelve derhalve in plaats van 7 tot op 14 leden zoude behooren gesteld te worden.

Die minderheid heeft derzelver opinie dààrop gemotiveerd:

dat de Grondwet drie standen daarstelt, welke in de Provinciale Vergaderingen moeten vertegenwoordigd worden; dat het noodzakelijk gevolg daarvan is, dat elk dier standen in die vergaderingen invloed behoort uit te oefenen; dat het mitsdien met den geest der Grondwet zoude strijden, bijaldien de invloed van een der standen dien van de anderen te zeer zou overtreffen en als het ware vernietigen, waartoe het gevoelen der meerderheid de strekking heeft;

dat toch door dezelve wordt voorgesteld het getal van de representatie der steden en der ridderschap niet te vermeerderen, maar bepaald te laten, die der steden op 21, die der ridderschap op 7 leden, terwijl de vertegenwoordiging van den landelijken stand op niet minder dan 25 leden wordt voorgesteld, waardoor het getal der vertegenwoordigers op 53 zou gebragt worden en waardoor noodwendig het gevolg zal ontstaan, dat de invloed van de representatie der ridderschap in het niet wegzinkt, in strijd met de beginselen onzer Grondwet,

dat, getrouw aan die beginselen, men toegeeft dat de landelijke stand tot dusverre niet behoorlijk in deze vergadering is vertegenwoordigd, en dat geene reden denkbaar is, waarom de representatie der steden die van den landelijken stand zou moeten overtreffen, dewijl de bevolking, ofschoon op zich zelve tot geenen maatstaf kunnende dienen, echter in aanmerking behoort te komen; — dat, ofschoon men niet kan toegeven, aan den eenen kant dat de beschaving ten platten lande in dit gewest dien graad heeft bereikt, dat de representatie volgens het numeriek getal zou kunnen worden geregeld, hetgeen al dadelijk daaruit blijkt, dat de landelijke stand tot dusverre onderscheidene zijner vertegenwoordigers in de steden heeft gezocht, men echter aan den anderen kant niet kan ontkennen, dat de landelijke representatie met de bevolking van het platte land onevenredig is;

dat die stand echter genoegzaam zal vertegenwoordigd zijn, als dezelve gelijken tred met de steden houdt: te meer omdat de meeste steden in dit gewest eigenlijk tot het platte land behooren, en mitsdien dezelfde belangen met het platte land vertegenwoordigen;

dat, wat de representatie der ridderschap betreft, men vermeent op den voorgrond te mogen stellen, dat die dezelfde aanspraken als de twee overige standen zou kunnen doen gelden, te meer omdat andere naburige gewesten daarvan het voorbeeld aanbieden; — dat men in het algemeen vertrouwen mag, dat bij de eventuele wetgeving, die deze belangrijke materie zal regelen, de ridderschap van Noord-Braband in geenen exceptionnelen toestand zal worden geplaatst, maar dezelfde regten zal genieten, welke aan de ridderschap der overige, in denzelfden toestand verkeerende gewesten zullen worden toegekend;

dat, zoo in den aanvang der tegenwoordige orde van zaken het gering aantal der leden van de ridderschap in dit gewest geene meerdere dan de thans bestaande vertegenwoordiging toeliet, die redenen nu hebben opgehouden te bestaan, dewijl het getal leden der ridderschap meer dan verdubbeld is en jaarlijks aangroeit.

Overgaande tot het enz.

Naar hetgeen hiervoren is gezegd ten opzigte der vermeerdering van Staatsleden uit den landelijken stand, is eene nieuwe verdeeling der provincie in kiesdistricten volstrekt noodzakelijk geworden, en wij hebben dan ook de eer, hierbij aan te bieden eenen door ons ontworpen staat van verdeeling.

Wij hebben het allezins raadzaam geacht, om, even als thans plaats heeft, de provincie in zoovele kiesdistricten te verdeelen, als er leden der Staten voor den stand te benoemen zijn, — en wel ten getale van 25, en waardoor het getal der leden voor den landelijken stand nog beneden dat der leden voor de steden en de ridderschap zitting hebbende, welke standen te zamen door 28 afgevaardigden worden vertegenwoordigd, zal blijven.

Bij de indeeling der gemeenten enz.

De Staten der provincie Noord-Braband,

(*get.*) J. Borret.

Ter ordonnantie van dezelven,

(*get.*) F. X. Verheyen.

Voor eensluidend afschrift, zoo veel het geëxtraheerde aangaat,

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

C. Vollenhoven.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

14. STAAT, *houdende eene nieuwe verdeeling der provincie Noord-Braband in plattelands-kiesdistricten.* (Bijlage A[1] der Memorie van Toelichting).

Nommer van het district.	Hoofdplaats.	Namen der gemeenten.	Bevolking.
		Oss	3923
		Lith	1247
		Lithoijen	714
1	Oss	Alem, Maren en Kessel	1106
		Geffen	1107
		Heesch	1820
		Nistelrode	2193
			12110
		Ravenstein	820
		Deursen en Dennenburg	432
		Dieden, Dedem en Langel	563
		Huisseling en Neerloon	682
		Megen, Haren en Macharen	1865
2	Ravenstein	Ooijen en Teeffelen	743
		Berchem	1864
		Herpen	1597
		Schaijk	1474
		Reek	938
		Zeeland	1717
			12697
		Boxmeer	2025
		Sambeek	1241
		Beugen en Rijckevoort	1510
		Cuijk en St. Agatha	1991
3	Boxmeer	Oeffelt	919
		Haps	671
		Vierlingsbeek	1373
		Maashees en Overloon	1120
		Oploo, St. Antonis en Ledeacker	1655
			12505
		St. Oedenrode	3878
4	St. Oedenrode	Schijndel	4139
		Veghel	3999
			12016
		Velp	579
		Escharen	782
		Gasstel	565
5	Mill en St. Hubert	Mill en St. Hubert	2330
		Beers	678
		Linden	476
		Uden	5388
		Wanrooij	1043
			11841
		Boxtel	4123
		Liempde	1285
		Cromvoirt	459
6	Boxtel	Esch	454
		Vught	2477
		Haaren	1492
		Helvoirt	1421
			11711
		St. Michiels-Gestel	2781
		den Dungen	1398
		Berlicum en Middelrode	2292
7	Berlicum	Rosmalen	1877
		Heeswijk	946
		Dinther	1549
		Nuland	841
			11684
		Oisterwijk	2028
		Udenhout	2063
8	Loon op Zand	Berkel, Enschot en Heukelom	982
		Loon op Zand	4974
		Dongen	3267
			13314
		Waalwijk	2856
		Besoijen	970
		Capelle	1898
9	Waalwijk	Vrijhoeve Capelle	425
		Waspik	2481
		Raamsdonk	3020
		Sprang	1589
			13239

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

NOMMER VAN HET DISTRICT.	HOOFDPLAATS.	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.
10	DRUNEN	Herpt en Bern	425
		Eethen, Genderen en Heesbeen	992
		Drongelen, Hagoort, Gansoijen en Doeveren	475
		Hedikhuizen	785
		Bokhoven	237
		Oudheusden, Elshout en Hulten	809
		Vlijmen	2599
		Engelen	375
		Nieuwkuik en Onzenoort	1237
		Drunen	2082
		Empel	500
		Baardwijk	1180
			11696
11	WOUDRICHEM	Woudrichem	1254
		Werkendam	1513
		Werken en Sleeuwijk	1692
		Andel	673
		Giessen	416
		Rijswijk	306
		Veen	864
		Dussen	1992
		Meeuwen, Hill en Babilonienbroek	764
		Almkerk en Uitwijk	1417
		Emmikhoven en Waardhuizen	1091
		Wijk en Aalburg	1700
			13682
12	OIRSCHOT	Oirschot	4062
		Oerle	639
		Vessem, Wintelre en Knegsel	1183
		Son en Breugel	1585
		Best	1868
		Woensel	3160
			12497
13	HILVARENBEEK	Hilvarenbeek	2440
		Moergestel	1170
		Diessen	998
		Oostel-, Westel- en Middelbeers	1004
		Transporteren	5612

NOMMER VAN HET DISTRICT.	HOOFDPLAATS.	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.
		Per transport	5612
13	HILVARENBEEK	Hooge, Lage Mierden en Hulsel	1358
		Goirle	1202
		Bladel en Netersel	1273
		Reusel	883
		Hoogeloon, Hapert en Casteren	1369
			11697
14	GEMERT	Gemert	4526
		Beek en Donk	1297
		Erp	2180
		Boekel	2300
		Lieshout	1211
			11514
15	ASTEN	Asten	2916
		Bakel en Milheeze	1743
		Lierop	928
		Vlierden	640
		Deurne en Liessel	3416
		Someren	2843
			12486
16	HELMOND	Helmond	4641
		Aarle-Rixtel	1285
		Nunen, Gerwen en Nederwetten	2428
		Stiphout	559
		Mierlo	2070
		Tongelre	819
			11802
17	HEEZE	Geldrop	1766
		Stratum	1386
		Maarheeze	623
		Heeze	1791
		Zes Gehuchten	904
		Leende	1582
		Budel	2173
		Soerendonk, Sterksel en Gastel	838
		Valkenswaard	1190
			12253

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

NOMMER VAN HET DISTRICT.	HOOFDPLAATS.	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.
18	EERSEL	Eersel	955
		Duizel en Steensel	560
		Luijksgestel	798
		Borkel en Schaft	513
		Riethoven	626
		Waalre	788
		Dommelen	340
		Bergeijk	1784
		Westerhoven	533
		Veldhoven en Mareveldhoven	1149
		Aalst	578
		Zeelst	1207
		Gestel en Blaarthem	1390
		Strijp	1059
			12280
19	GILZE	Ginneken en Bavel	3323
		Alphen en Riel	1703
		Baarle-Nassau	1903
		Chaam	1360
		Gilze en Rijen	2678
		Teteringen	1037
			12004
20	RIJSBERGEN	's Princenhage	5172
		Rijsbergen	1532
		Zundert en Wernhout	3698
			10402
21	TERHEIJDEN	Zevenbergen	4599
		Hooge en Lage Zwaluwe	3336
		Made en Drimmelen	1714
		Terheijden	2642
		's Gravenmoer	874
			13165
22	OUDENBOSCH	Oudenbosch	2675
		Klundert	2526
		Fijnaart en Heiningen	2534
		Standdaarbuiten	1091
		Oud- en Nieuw-Gastel	2994
			11820
23	STEENBERGEN	Steenbergen en Kruisland	5692
		Dinteloord en Prinsland	2009
		Halsteren	2209
		Nieuw Vosmeer	908
			10818
24	ETTEN	Etten en Leur	5488
		Hoeven en St. Maartenspolder	1720
		Rucphen, Zegge en Sprundel	3226
			10434
25	ROZENDAAL	Rozendaal en Nispen	5815
		Ossendrecht	1208
		Putten	648
		Woensdrecht, Hoogerheijden en Hinkelenoord	1351
		Huijbergen	485
		Wouw	2857
			12364

Aldus opgemaakt bij de Staten der provincie Noord-Braband, in derzelver vergadering van den 10den November 1842.

(*get.*) J. BORRET.

Ter ordonnantie van dezelven,

(*get.*) F. X. VERHEIJEN.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

ZEELAND.

15. GELEIDENDE BRIEF. (Bijlage *B* tot de Memorie van Toelichting.)

Middelburg den 22sten November 1842.

In onze vergadering enz.

Het resultaat onzer beraadslagingen dienaangaande, hetwelk wij de eer hebben in bijgaande nota meer uiteengezet aan Uwe Excellentie mede te deelen, komt op het volgende neder:

1°. Enz.

2°. Oordeelen wij, met eenparigheid van stemmen, dat er geene volstrekte noodzakelijkheid tot herziening van het getal leden der Staten, en van de verdeeling derzelven tusschen de verschillende standen zoude bestaan, indien men thans niet de verdeeling tusschen de verschillende standen bij de wet wilde regelen, waardoor de grondslagen, naar welke dezelve moet worden vastgesteld, aan de bestaande verdeeling hebben moeten worden getoetst; en alzoo gebleken is, dat, de bevolking en het contributief vermogen tot grondslag nemende, de vertegenwoordiging van het platte land met twee leden kan worden vermeerderd, waardoor het getal leden der Staten op 48 zal moeten worden gebragt, te weten: *zes* voor de ridderschap, *een en twintig* voor de steden, volgens de thans bestaande verdeeling, en *een en twintig* voor den landelijken stand, volgens de nader voor te dragen districts-verdeeling.

3°. Achten wij enz.

De Staten van Zeeland,

(*get.*) VAN VREDENBURCH.

Ter ordonnantie van dezelven,

(*get.*) VAN DER HEIM.

Voor eensluidend afschrift, zooveel het geëxtraheerde aangaat,

De Staatsraad, Secetaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

C. VOLLENHOVEN.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

---

16. EXTRACT UIT DE NOTA. (Bijlage B1 tot de Memorie van Toelichting.

Vraag A 1°. *Wordt het wenschelijk geacht om het thans bestaande getal leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen te herzien?*

Bij de beoordeeling van het eerste gedeelte dezer vraag schijnt men de Staten-vergadering uit een tweeledig oogpunt te moeten beschouwen, te weten:

a. als kies-collegie voor de Staten-Generaal;

b. als delibererend ligchaam tot overweging en regeling van de provinciale aangelegenheden, de inwendige administratie en oeconomie betreffende.

Als kies-collegie is het getal van 46 leden in verhouding van het door dezelve te benoemen getal leden der Staten-Generaal, nagenoeg gelijk met dat van *Gelderland* en *Overijssel*, en overigens grooter dan dat van al de overige provinciën, met uitzondering van *Drenthe*, in welke provincie 24 leden tot de keuze van slechts één lid geroepen worden.

Als delibererende vergadering beschouwd, kan het bestaande getal geacht worden voor eene grondige en welberadene behandeling der aan de deliberatiën der Staten onderworpen belangen voldoende te zijn, vermits al de deelen der provincie behoorlijk en door een genoegzaam getal leden zijn vertegenwoordigd.

Het moge wenschelijk zijn het kiesregt voor de Staten-Generaal door vermeerdering van de leden der Staten uit te breiden, voor eene delibererende vergadering kan een te groot getal leden niet dan belemmerend zijn in de behandeling van de aan derzelver beraadslaging te onderwerpen zaken, en wij meenen alzoo, den tweeledigen werkkring der Staten in aanmerking nemende, dat het getal van 46 leden voor *Zeeland* als voldoende en als niet te groot kan worden aangemerkt.

Wat de verhouding der standen betreft, ook deze is tot nog toe steeds beschouwd als goed geregeld. Bij de beraadslaging over het tegenwoordige reglement van zamenstelling ten jare 1824, hebben de Provinciale Staten wel de vermeerdering van een lid voor de stad *Vlissingen* en van een lid voor het 4de district in overweging genomen, doch daarvoor geen voldoende reden gevonden, zoodat het daartoe strekkende voorstel van Gedeputeerde Staten destijds niet is aangenomen; zijnde desniettegenstaande die vermeerdering bij het vaststellen van het thans nog bestaande reglement bewerkstelligd en het getal leden der Staten mitsdien van 44 op 46 gebragt, te weten:

6 voor de ridderschap;

21 voor de steden, en

19 voor het platte land.

Ofschoon nu de voor die vermeerdering opgegevene motieven aan de Provinciale Staten destijds niet overwegend genoeg zijn voorgekomen om eene verandering in het toen bestaande getal leden te provoceren, waren daarvoor destijds genoegzame redenen, om daarin te berusten, en er hebben sedert dien tijd geene zoodanige veranderingen in de bijzondere localiteiten der provincie plaats gehad, welke eene wijziging in deze verdeeling noodzakelijk zouden kunnen doen achten.

Wij zouden dus meenen tot het behoud van het bestaande getal leden der Staten-vergadering en van de verdeeling van hetzelve tusschen de drie standen, te kunnen adviseren, daar de geringe onevenredigheid in de tegenwoordige verdeeling niet van dat gewigt is dat daardoor eene verandering als gebiedend noodzakelijk kan worden aangemerkt. Doch daar het voornemen schijnt te bestaan om het getal leden en de verdeeling van hetzelve tusschen de drie standen bij de wet te regelen, is het ons voorgekomen dat de grondslag behoort te worden aangewezen, waarop die verdeeling berust, ten einde aan den wetgever de overtuiging te geven, dat de uit te vaardigen wettelijke bepalingen op eenen billijken grondslag zijn gevestigd; dat men de bestaande verdeeling aan de aan te nemen grondslagen nader moet toetsen, en indien door de sedert 1824 plaats gehad hebbende vermeerdering van bevolking en andere omstandigheden, eene vermeerdering of vermindering in het getal der leden van de Staten of eene verandering in de verhouding der standen noodzakelijk wordt bevonden, deze alsnu in overweging kan worden genomen.

Het zoude welligt met grond kunnen beweerd worden, dat, waar de Grondwet de provinciale vertegenwoordiging naar drie standen heeft gewild, ieder dier standen zoodanig aandeel in de representatie behoort te hebben, dat deszelfs stem voor de belangen, die dezelve geroepen is te vertegenwoordigen, eenigen invloed kunne hebben, en geen der standen in de Vergadering der Staten zoodanig overwigt kunne erlangen, dat hij de twee andere als 'tware overheersche. Dit denkbeeld schijnt aanleiding te kunnen geven, om het getal der Staten gelijkelijk tusschen de drie standen te verdeelen, gelijk dit in Gelderland, Utrecht, Vriesland, Overijssel en Groningen plaats heeft, doch ofschoon wij meenen te moeten uitgaan van het beginsel, dat bij de verdeeling van het getal Staten tusschen de standen behoort te worden toegezien, dat geen derzelve eenen te overwegenden invloed in de vergadering verkrijge, meenen wij nogtans, dat daarbij niet geheel moet worden uit het oog verloren de meerdere of mindere talrijkheid van iederen stand, deszelfs contributief vermogen en andere omstandigheden, welke gerekend kunnen worden aan denzelve eenig regt of aanspraak op meerderen of minderen invloed op de behandeling of overweging der provinciale belangen te kunnen geven, ten einde daarnaar, zonder eene billijke verhouding tusschen de standen uit het oog te verliezen, aan den eenen eenig meerder aandeel in de provinciale vertegenwoordiging te geven, dan aan den anderen.

De vraag doet zich echter hier voor, naar welke grondslagen men dit regt of deze aanspraak zal beoordeelen?

Indien men toch de bevolking in aanmerking neemt, zoude schier overal het platte land, behalve in Zuid- en Noord-Holland en Utrecht, meer dan het dubbel van de steden in de provinciale representatie moeten erlangen, en alzoo in dezelve een te groot overwigt verkrijgen. Doch bevolking alleen behoort ook in dezen den maatstaf der representatie niet aan te geven, daar het contributief vermogen der ingezetenen, de meerdere of mindere beschaving en industrie in sommige gedeelten der provincie en in de eene stad boven de andere hierbij ook niet geheel uit het oog mogen worden verloren.

Het geheele verkiezingsstelsel toch gaat uit van het contributief vermogen: voor de stemgeregtigdheid, de kiesbevoegdheid, het lidmaatschap der stedelijke raden en van de Provinciale Staten wordt eene zekere mate van gegoedheid gevorderd, die naar de individuele aanslagen in de directe belastingen wordt berekend, en men schijnt alzoo ook bij de bepaling van het getal leden, hetwelk door iederen stand in de vergadering der Staten zal worden benoemd, de meerdere of mindere gegoedheid van elk dier standen,

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

kenbaar door derzelver bijdragen in de directe belastingen, in aanmerking te moeten nemen. Ook meerdere beschaving en bij gevolg vatbaarheid tot de behandeling van administrative zaken, de belangen van koophandel en industrie, zouden hierbij in het oog moeten worden gehouden; dan deze kunnen, bij de locale kennis, welke de Provinciale Staten hebben, wel voor eene juiste beoordeeling vatbaar worden geacht; doch daar zij zich niet in getale of bepaalde opgaven laten uitdrukken, blijft derzelver computatie voor den wetgever, die locale belangen niet juist kan beoordeelen, te willekeurig, dan dat dezelve eenen bepaalden grondslag in deze verdeeling zouden kunnen opleveren. Uit dien hoofde hebben wij gemeend tot grondslag der verdeeling tusschen den landelijken en stedelijken stand, de bevolking en het contributief vermogen te moeten doen gelden, — het overigens als bewezen aannemende dat in de steden meerdere beschaving, handel en industrie gevonden wordt dan ten platten lande, en dat deze bij de in getallen uitgedrukte resultaten van bevolking en contributie in de belastingen, in eene billijke computatie moeten komen.

Bij deze beschouwing is de ridderschap niet in aanmerking kunnen genomen worden; het is toch niet gemakkelijk uit te maken, welke belangen de ridderschappen in de Provinciale Staten beschouwd moeten worden te vertegenwoordigen; daar de steden en het platte land alle ingezetenen bevatten, en door deze dus ook aller belangen worden vertegenwoordigd; terwijl de edelen niet meer, zoo als vroeger, geacht kunnen worden het platte land te vertegenwoordigen; dat dit deszelfs aandeel daarin heeft verkregen, en men buitendien, om lid eener ridderschap te worden, niet eens eigenaar van landgoederen behoeft te zijn, maar volstaan kan met het bewijs van de gevorderde gegoedheid in inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld. Vertegenwoordigen zij de aristocratie, gelijk sommigen meenen? Maar is ook deze ten platten lande door de groote grondbezitters en in de steden door de vermogenden der stem- en kiesbevoegden niet vertegenwoordigd, en zijn niet de edelen naar mate zij hun verblijf in de steden of ten platten lande houden admissibel, om voor een dier standen in de Provinciale Staten op te treden? — Vruchteloos tracht men alzoo, bij de onzekerheid van de belangen welke de ridderschappen vertegenwoordigen, naar eenen grondslag te zoeken, waarnaar het deel der ridderschap in de provinciale vertegenwoordiging zoude kunnen worden geregeld, want dezelve schijnen bij de Grondwet daarin te zijn opgenomen, meer uit eerbied voor en herinnering aan hetgeen vroeger bestond, dan volgens een vast staatkundig beginsel.

Welligt heeft zoodanige herinnering in Zeeland aanleiding gegeven om het getal leden voor de ridderschap op 6 of nagenoeg 1/7 der vergadering te bepalen, gelijk vroeger de eerste edelen, als vertegenwoordigende den adelstand of ridderschap, even als ieder der zes stemhebbende steden, eene stem in de Vergadering der Staten van Zeeland uitbragt, en alzoo 1/7 aandeel in de regering van het gewest had.

Het getal leden der ridderschap, hetwelk thans 17 bedraagt, schijnt in dezen geen maatstaf voor de representatie te kunnen leveren, want het is ontegenzeggelijk, dat zich in de provincie een aanzienlijk getal bevindt van edelen, welke de vereischten bezitten om daarin te worden opgenomen, en dat de ridderschap alzoo binnen kort zoude kunnen zijn verdubbeld.

Bovendien behoort de ridderschap in iedere provincie slechts als een kies-collegie voor den stand der edelen te worden aangemerkt, en er is geen reden waarom bijv. 17 leden van de ridderschap, als kiezers beschouwd, niet evenzeer 8 leden der Staten zouden kunnen benoemen, als zulks door 15 raadsleden van de stad *Middelburg* geschiedt, indien de stand der edelen, dien zij vertegenwoordigen, in de provincie geacht werd evenveel belang of contributief vermogen te hebben als de ingezetenen van genoemde stad. Dan ook hier komt men terug op de vraag, welke, in het systema van vertegenwoordiging bij onze staatsinrigting, de belangen zijn der edelen, die niet tevens die zijn van stedelingen of plattelandsbewoners.

Hoe het zij, er schijnt geene overwegende reden aanwezig te zijn om het thans bestaande getal leden der Staten voor de ridderschap te verminderen, veelmin om hetzelve te vermeerderen, en wij meenen alzoo voor het behoud van het cijfer van zes te moeten adviseren, daar wij geene reden zouden weten te geven om eene vermindering of vermeerdering te motiveren, en wij alzoo, vermits hetgeen bestaat tot geene bezwaren heeft aanleiding gegeven, eene vermindering daarin als onnoodig beschouwen.

Wat de verdeeling tusschen den stedelijken en den landelijken stand betreft, zijn wij van oordeel dat deze, gelijk dezelve nu is bepaald, als billijk kan worden beschouwd, en, behoudens eene geringe vermeerdering van den landelijken stand, kan behouden blijven, naar aanleiding der navolgende berekeningen, waarbij, zoo als boven is gezegd de bevolking en derzelver contributief vermogen in aanmerking is genomen.

De staten litt. C en D [*Bijlagen* B2. en B3.] bevatten eene naauwkeurige opgave van het getal der belastingschuldigen in iedere gemeente, welke in de directe belastingen, dat is in de grondbelasting, het personeel en de patenten, zijn aangeslagen, naar de verschillende in die staten vermelde categorien.

De staten E en F [*Bijlagen* B4. en B5.] toonen aan, hoeveel de ingezetenen van iedere stad en van ieder district in die belastingen, principaal en opcenten, betalen, en uit dezelve blijkt, dat de 45,729 ingezetenen der steden te zamen f 461,695.50 of gemiddeld f 10.09 per hoofd daarin contribueren; terwijl de 106,965 ingezetenen der gemeenten ten platten lande f 600,232.50 of 5.61 per hoofd dragen.

Indien alzoo de steden in verhouding tot derzelver bevolking slechts de helft in de vertegenwoordiging der provincie zouden moeten erlangen, hebben zij, naar derzelver contributief vermogen, nagenoeg op het dubbel in dezelve aanspraak, vermits de stedelingen f 10,09 per hoofd, de ingezetenen van het platte land daarentegen slechts f 5.61 of f 0.56½ meer dan de helft van dezen in de directe belastingen dragen; naar aanleiding waarvan, en met inachtneming, dat meerdere beschaving en de belangen van handel en industrie ten deze als æquivalenten in computatie kunnen komen voor hetgeen volgens de bovenstaande resultaten aan het platte land boven de helft zoude moeten worden aangerekend, wij meenen dat de thans bestaande verdeeling, waarbij aan de beide standen een bijna gelijk aantal leden is toegekend, behoudens de vermeerdering van twee leden voor het platte land, gegrond op de toepassing van hetzelfde beginsel bij de latere onderverdeeling, behoort te worden in stand gehouden, en mitsdien 21 leden uit ieder der standen behooren te worden gekozen; waardoor tevens het boven aangegeven principe om de verschillende standen zooveel mogelijk gelijk aandeel in de provinciale vertegenwoordiging te geven, ten opzigte dezer twee standen wordt gehandhaafd; en zoo op deze wijze aan de steden een eenigzins grooter aandeel in de provinciale vertegenwoordiging wordt toegekend, dan waarop zij volgens de strikte toepassing der opgemelde cijfers zouden kunnen aanspraak maken, daarbij ook nog in het oog moet worden gehouden, dat, om het evenwigt tusschen stedelijke en plattelandsbelangen in de Vergadering der Staten te behouden, aan de steden een grooter getal stemmen dan aan het platteland zoude behooren te worden toegekend, omdat men in het algemeen het daarvoor kan houden, dat de leden door de ridderschap benoemd, bij strijd tusschen stedelijke en plattelands-belangen, naar dit laatste zullen overhellen, en ook onder de door de steden benoemde leden velen gevonden worden, die, als eigenaars van landgoederen, voor het plattelands-belang kunnen gestemd zijn, waartegen het niet dan eene zeldzaamheid kan zijn, dat de leden door het platteland benoemd als voorstanders der stedelijke belangen zouden optreden.

Het hiernevens gevoegde tableau litt. G. [*Bijlagen* B6) toont aan, dat wanneer men de 21 leden, welke thans door de steden benoemd worden, over dezelve verdeelt, voor de helft naar de bevolking, en voor de helft naar de opbrengst der directe belastingen, de thans bestaande verdeeling geene verandering zal behoeven te ondergaan, en voor circa 5000 zielen, f 45,000 belasting, een lid der Staten zal worden benoemd.

Uit het op de vraag B te geven antwoord en den daarbij overgelegden staat H [*Bijlagen* B7] blijkt, wijders, dat voor den landelijken stand, berekend naar denzelfden maatstaf van belasting, het getal leden mede op 21 zal moeten worden gebragt; zijnde bij de hiertoe strekkende berekening de bevolking welke een lid zal benoemen, op het dubbel gebragt van die naar de steden, omdat, zoo als boven is gezegd en uit de staten E en F [*Bijlagen* B4. en B5.] blijkt, de stedelingen tweemaal zooveel in de directe belastingen dragen als die van het platte land.

Dienvolgens zoude het getal leden der Staten-vergadering bij de wet moeten worden bepaald op 48, te weten: 6 voor de ridderschap, 21 voor de steden, waarvan 8 voor *Middelburg*, 3 voor *Zierikzee*, 3 voor *Vlissingen*, 2 voor *Goes*, en 1 voor ieder der steden *Tholen*, *Veere*, *Sluis*, *Hulst* en *Axel*, en 21 voor het platteland, uit de nader bij het antwoord op de vraag B voor te stellen districten.

Middelburg, den 22sten November 1842.

De Staten van de provincie Zeeland,
(*get.*) VAN VREDENBURCH.
Ter ordonnantie van dezelven,
(*get.*) VAN DER HEIM.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

17. STAAT, *houdende opgaaf van het getal belastingschuldigen in de steden en van het bedrag van derzelver aanslagen*

NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN: van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.	van f 80 tot beneden de f 100.
Middelburg	15505	1/30 517 1/40 388 1/50 310 1/80 194 1/90 172 1/100 155	397 3487	138 1990	157 1852	146 1695	86 1549	273 1463	197 1190	173 993	202 820	142 618
Veere	1053	1/30 35 1/40 26 1/50 21 1/80 13 1/90 12 1/100 11	101 198	24 97	11 73	10 62	7 52	12 45	11 33	9 22	8 13	3 5
Vlissingen	7562	1/30 252 1/40 189 1/50 151 1/80 95 1/90 84 1/100 76	495 1543	296 1048	200 752	57 552	59 495	84 436	84 352	62 268	71 206	37 135
Tholen	2500	1/30 83 1/40 63 1/50 50 1/80 31 1/90 28 1/100 25	232 515	71 283	36 212	30 176	20 146	42 126	14 84	7 70	17 63	10 46
Zierikzee	7261	1/30 242 1/40 182 1/50 145 1/80 91 1/90 81 1/100 73	619 1659	256 1040	148 784	71 636	86 565	95 479	81 384	54 303	81 249	42 168
Goes	5519	1/30 184 1/40 138 1/50 110 1/80 69 1/90 61 1/100 55	308 1021	104 713	71 609	59 538	75 479	66 404	67 338	50 271	64 221	41 157
Sluis	1544	1/30 51 1/40 39 1/50 31 1/80 19 1/90 17 1/100 15	132 310	33 178	26 145	22 119	11 97	17 86	16 69	20 53	4 33	12 29
Axel	2376	1/30 79 1/40 59 1/50 48 1/80 30 1/90 26 1/100 24	157 431	65 274	25 209	32 184	21 152	34 131	22 97	16 75	16 59	14 43
Hulst	2409	1/30 30 1/40 60 1/50 48 1/80 30 1/90 27 1/100 24	152 415	44 263	32 219	20 187	22 167	28 145	27 117	22 90	25 68	6 43
Totaal	45729		2593 8479	1031 5886	706 4855	447 4149	387 3702	651 3315	519 2664	413 2145	488 1732	307 1244

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

in de grondbelasting, personeel en patenten in principaal en opcenten. (Bijlage B2 tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG								TE BEPALEN CENSUS IN VERHOUDING TOT DE BEVOLKING.			Aanmerkingen.
van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.	Gedeelte der bevolking.	Bedrag der te bepalen contributie met opcenten.	Bedrag der te bepalen contributie zonder opcenten.	
273	78	40	25	8	12	8	32	1/30	f 90.00	f 60.00	De roode [hier de grootere] cijfers toonen het getal contribuabelen aan, hetwelk men door optelling verkrijgt voor iedere categorie, met bijvoeging van die der hoogere.
								1/40	140.00	95.00	
								1/50	160.00	110.00	
476	203	125	85	60	52	40	32	1/80	200.00	140.00	
								1/90	240.00	160.00	
								1/100	260.00	180.00	
2	»	»	»	»	»	»	»	1/30	40.00	27.00	
								1/40	45.00	30.00	
								1/50	50.00	35.00	
2	//	//	//	//	//	//	//	1/80	60.00	40.00	
								1/90	65.00	45.00	
								1/100	70.00	50.00	
77	15	5	1	»	»	»	»	1/30	50.00	35.00	
								1/40	65.00	45.00	
								1/50	75.00	50.00	
98	21	6	1	//	//	//	//	1/80	100.00	65.00	
								1/90	140.00	95.00	
								1/100	170.00	115.00	
9	9	7	4	2	3	»	2	1/30	40.00	27.00	
								1/40	60.00	40.00	
								1/50	80.00	55.00	
36	27	18	11	7	5	2	2	1/80	180.00	120.00	
								1/90	200.00	140.00	
								1/100	240.00	160.00	
66	21	12	7	8	3	2	7	1/30	60.00	40.00	
								1/40	75.00	50.00	
								1/50	90.00	60.00	
126	60	39	27	20	12	9	7	1/80	150.00	100.00	
								1/90	170.00	115.00	
								1/100	180.00	120.00	
73	21	4	4	7	3	2	2	1/30	70.00	50.00	
								1/40	90.00	60.00	
								1/50	100.00	65 00	
116	43	22	18	14	7	4	2	1/80	140.00	95.00	
								1/90	160.00	110.00	
								1/100	180.00	120.00	
7	»	2	1	»	1	2	4	1/30	50.00	35.00	
								1/40	55.00	38.00	
								1/50	60.00	40.00	
17	10	10	8	7	7	6	4	1/80	90.00	60.00	
								1/90	100.00	65.00	
								1/100	150.00	100.00	
16	6	3	1	»	2	»	1	1/30	50.00	35.00	
								1/40	60.00	40.00	
								1/50	75.00	50.00	
29	13	7	4	3	3	1	1	1/80	100.00	65.00	
								1/90	120.00	80.00	
								1/100	140.00	95.00	
16	9	2	2	2	2	2	2	1/30	55.00	38.00	
								1/40	65.00	45.00	
								1/50	75.00	50.00	
37	21	12	10	8	6	4	2	1/80	140.00	95.00	
								1/90	160.00	110.00	
								1/100	180.00	120.00	
539	159	75	45	27	26	16	50				
937	398	239	164	119	92	66	50				

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

18. STAAT, *houdende opgave van het getal der belastingschuldigen in de gemeenten ten platten lande, en van het bedrag van*

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
				van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
EERSTE DISTRICT.	AAGTEKERKE	360	1/30 12 1/40 9 1/50 7 1/80 4 1/90 4 1/100 3	19 63	4 44	6 40	4 34	2 30	3 28	6 25	„ 19	3 19
	ARNEMUIDEN, c. a. . . .	1370	1/30 46 1/40 34 1/50 27 1/80 17 1/90 15 1/100 14	138 224	29 86	8 57	10 49	6 39	7 33	7 26	3 19	6 16
	BIGGEKERKE, c. a. . . .	505	1/30 17 1/40 12 1/50 10 1/80 6 1/90 6 1/100 5	33 97	9 64	8 55	4 47	3 43	3 40	7 37	3 30	2 27
	DOMBURG, binnen en buiten	768	1/30 26 1/40 19 1/50 15 1/80 10 1/90 9 1/100 8	53 124	16 71	11 55	11 44	3 33	9 30	8 21	2 13	3 11
	GAPINGE	210	1/30 7 1/40 5 1/50 4 1/80 3 1/90 2 1/100 2	35 65	6 30	4 24	7 20	„ 13	3 13	3 10	1 7	„ 6
	GRIJPSKERKE, c. a. . . .	665	1/30 22 1/40 17 1/50 13 1/80 8 1/90 7 1/100 7	49 129	14 80	15 66	10 51	2 41	6 39	3 33	1 30	5 29
	KLEVERSKERKE	192	1/30 6 1/40 5 1/50 4 1/80 2 1/90 2 1/100 2	16 38	3 22	1 19	„ 18	1 18	3 17	1 14	1 13	1 12
	KOUDEKERKE	1243	1/30 41 1/40 31 1/50 25 1/80 16 1/90 14 1/100 12	77 242	29 165	30 136	14 106	13 92	14 79	5 65	5 60	8 55
	MELIS en MARIEKERKE. .	462	1/30 15 1/40 11 1/50 9 1/80 6 1/90 5 1/100 5	11 68	8 57	6 49	6 43	2 37	10 35	2 25	4 23	1 19
	Transporteren	5775	. . . . .	431 1050	118 619	89 501	66 412	32 346	58 314	42 256	20 214	29 194

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

derzelver aanslagen in de grondlasten, het personeel en de patenten, in principaal en opcenten. (Bijlage B 3 tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	AANMERKINGEN.
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
1	10	5	»	»	»	»	»	»	f 3,839.00	f 10.66	De roode [hier de grootere] cijfers toonen het getal contribuabelen aan, hetwelk men door optelling verkrijgt voor iedere categorie met bijvoeging van die der hoogere.
16	15	5	//	//	//	//	//	//			
3	6	»	1	»	»	»	»	»	4,385.50	3.20	
10	7	1	1	//	//	//	//	//			
2	13	8	2	»	»	»	»	»	6,178.00	12.23	
25	23	10	2	//	//	//	//	//			
4	4	»	»	»	»	»	»	»	2,995.50	3.82	
8	4	//	//	//	//	//	//	//			
»	5	1	»	»	»	»	»	»	1,807.50	8.94	
6	6	1	//	//	//	//	//	//			
2	16	4	1	1	»	»	»	»	6,141.50	9.25	
24	22	6	2	1	//	//	//	//			
»	8	1	2	»	»	»	»	»	2,603.50	13.50	
11	11	3	2	//	//	//	//	//			
9	25	9	2	»	»	1	1	»	12,682.00	10.20	
47	38	13	4	2	2	2	1	//			
5	8	5	»	»	»	»	»	»	4,091.00	8.85	
18	13	5	//	//	//	//	//	//			
26	95	33	8	1	»	1	1	»	f 44,723.50		
165	139	44	11	3	2	2	1	//			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN: van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
EERSTE DISTRICT.	Per transport	5775	. . . . .	431 1050	118 619	89 501	66 412	32 346	58 314	42 256	20 214	29 194
	NIEUWLAND en ST. JOOSLAND	687	1/30 23 1/40 17 1/50 14 1/80 9 1/90 8 1/100 7	77 150	19 73	8 54	7 46	7 39	11 32	2 21	5 19	4 14
	OOSTKAPPELLE	813	1/30 27 1/40 20 1/50 16 1/80 10 1/90 9 1/100 8	99 199	20 100	22 80	12 58	9 46	5 37	7 32	2 25	4 23
	OOST- en WEST-SOUBURG .	960	1/30 32 1/40 24 1/50 19 1/80 12 1/90 11 1/100 10	88 182	11 94	14 83	7 69	8 62	8 54	3 46	11 43	5 32
	RITTHEM, c. a.	481	1/30 16 1/40 12 1/50 10 1/80 6 1/90 5 1/100 5	33 89	13 56	6 43	6 37	6 31	6 25	2 19	3 17	2 14
	SEROOSKERKE, c. a. . . .	880	1/30 29 1/40 22 1/50 18 1/80 11 1/90 10 1/100 9	71 192	24 121	21 97	8 76	7 68	10 61	7 51	4 44	6 40
	ST. LAURENS en BRIGDAMME	496	1/30 17 1/40 13 1/50 10 1/80 6 1/90 6 1/100 5	31 96	10 65	15 55	6 40	8 34	2 26	1 24	6 23	2 17
	VROUWEPOLDER.	736	1/30 25 1/40 19 1/50 15 1/80 9 1/90 8 1/100 7	79 173	16 94	19 78	11 59	4 48	6 44	7 38	10 31	3 21
	WESTKAPPELLE	1926	1/30 64 1/40 48 1/50 39 1/80 24 1/90 21 1/100 19	118 267	25 149	27 124	22 97	13 75	14 62	12 48	7 36	9 29
	ZOUTELANDE	539	1/30 18 1/40 14 1/50 11 1/80 7 1/90 6 1/100 5	32 99	18 67	7 49	10 42	2 32	4 30	3 26	3 23	4 20
	Totaal	13293	. . . . .	1059 2497	274 1438	228 1164	155 936	96 781	124 685	86 561	71 475	68 404

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG VAN									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	*AANMERKINGEN.*
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
26	95	33	8	1	»	1	1	»	f 44,723.50	»	
165	139	44	11	3	2	2	1	//			
2	2	»	2	1	1	1	1	»	5,999.50	f 8.72	
10	8	6	6	4	3	2	1	//			
3	14	2	»	»	»	»	»	»	5,496.50	6.76	
19	16	2	//	//	//	//	//	//			
10	13	4	»	»	»	»	»	»	6,508.00	6.78	
27	17	4	//	//	//	//	//	//			
2	7	3	»	»	»	»	»	»	3,350.50	6.97	
12	10	3	//	//	//	//	//	//			
7	18	4	5	»	»	»	»	»	8,851.50	10.06	
34	27	9	5	//	//	//	//	//			
2	8	2	1	1	1	»	»	»	4,743.50	9.56	
15	13	5	3	2	1	//	//	//			
2	15	1	»	»	»	»	»	»	5,329.00	7.24	
18	16	1	//	//	//	//	//	//			
9	11	»	»	»	»	»	»	»	6,850.50	3.54	
20	11	//	//	//	//	//	//	//			
3	12	1	»	»	»	»	»	»	3,859.50	7.16	
16	13	1	//	//	//	//	//	//			
66	195	50	16	3	2	2	2	»	f 95,711.50	f 7.20	
336	270	75	25	9	6	4	2	//			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
				van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
TWEEDE DISTRICT.	Bommenede en Blois . . .	503	1/30 17 1/40 13 1/50 10 1/80 6 1/90 6 1/100 5	78 108	9 30	3 21	4 18	1 14	» 13	1 13	3 12	2 9
	Brouwershaven	1184	1/30 39 1/40 30 1/50 24 1/80 15 1/90 13 1/100 12	106 232	20 126	24 106	13 82	4 69	14 65	15 51	6 36	7 30
	Bruinisse	1407	1/30 47 1/40 35 1/50 28 1/80 17 1/90 16 1/100 14	130 235	26 105	19 79	9 60	9 51	9 42	7 33	5 26	2 21
	Burgh en Westerschouwen	544	1/30 18 1/40 14 1/50 11 1/80 7 1/90 6 1/100 5	52 104	14 52	12 38	4 26	3 22	3 19	2 16	3 14	1 11
	Dreischor	955	1/30 32 1/40 24 1/50 19 1/80 12 1/90 11 1/100 10	76 180	27 104	16 77	7 61	3 54	13 51	5 38	3 33	8 30
	Duivendijke, c. a. . . .	378	1/30 13 1/40 9 1/50 8 1/80 4 1/90 4 1/100 4	47 86	4 39	5 35	1 30	3 29	3 26	2 23	5 21	5 16
	Elkerzee.	463	1/30 15 1/40 11 1/50 9 1/80 6 1/90 5 1/100 5	53 96	8 43	4 35	11 31	2 20	4 18	1 14	» 13	2 13
	Ellemeet.	456	1/30 15 1/40 11 1/50 9 1/80 5 1/90 5 1/100 5	56 90	7 34	3 27	2 24	2 22	1 20	5 19	1 14	2 13
	Haamstede	795	1/30 27 1/40 20 1/50 16 1/80 10 1/90 9 1/100 8	76 147	15 71	7 56	3 49	4 46	8 42	2 34	4 32	5 28
	Transporteren	6685	. . . . .	674 1278	130 604	93 474	54 381	31 327	55 296	40 241	30 201	34 171

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	*AANMERKINGEN.*
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
»	3	3	»	1	»	»	»	»	f 2,750.50	f 5.46	
7	7	4	1	1	//	//	//	//			
8	9	3	3	»	»	»	»	»	7,563.50	6.38	
23	15	6	3	//	//	//	//	//			
3	12	4	»	»	»	»	»	»	6,002.50	4.26	
19	16	4	//	//	//	//	//	//			
3	6	»	1	»	»	»	»	»	2,819.50	5.18	
10	7	1	1	//	//	//	//	//			
1	8	12	»	1	»	»	»	»	7,458.50	7.81	
22	21	13	1	1	//	//	//	//			
3	6	1	1	»	»	»	»	»	3,114.50	8.24	
11	8	2	1	//	//	//	//	//			
1	9	»	»	1	»	»	»	»	3,005.50	6.49	
11	10	1	1	1	//	//	//	//			
»	5	5	1	»	»	»	1	»	3,381.00	7.41	
11	11	6	1	//	//	//	//	//			
3	14	2	3	»	»	1	»	»	6,503.50	8.18	
23	20	6	4	1	1	1	//	//			
22	72	30	9	3	»	1	»	»	f 42,599.00	»	
137	115	43	13	4	1	1	//	//			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	Namen der gemeenten.	Bevolking.	Gesplitst in	Getal belastingschuldige aanslagen: van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
Tweede district.	Per transport	6685	. . . . .	674 1278	130 604	93 474	54 381	31 327	55 296	40 241	30 201	31 171
	Kerkwerve, c. a.	530	1/30 18 1/40 13 1/50 11 1/80 6 1/90 6 1/100 5	60 120	10 60	10 50	8 40	1 32	8 31	3 23	8 20	4 12
	Nieuwerkerke, c. a. . .	1144	1/30 38 1/40 29 1/50 23 1/80 18 1/90 13 1/100 11	119 231	23 112	20 89	10 69	7 59	7 52	8 45	9 37	5 28
	Noordgouwe	656	1/30 22 1/40 16 1/50 13 1/80 8 1/90 7 1/100 7	64 120	16 56	5 40	8 35	2 27	7 25	3 18	" 15	1 15
	Noordwelle.	386	1/30 13 1/40 10 1/50 8 1/80 5 1/90 4 1/100 4	32 70	4 38	4 34	3 30	3 27	5 24	" 19	2 19	1 17
	Oosterland en Sir Jansland	1173	1/30 39 1/40 29 1/50 23 1/80 14 1/90 13 1/100 12	116 226	22 110	15 88	8 73	12 65	10 53	4 43	7 39	3 32
	Oud-Vossemeer en Vrijberge	1471	1/30 49 1/40 37 1/50 29 1/80 18 1/90 16 1/100 15	129 268	39 139	18 100	12 82	7 70	16 63	11 47	8 36	9 28
	Ouwerkerk	718	1/30 24 1/40 18 1/50 14 1/80 9 1/90 8 1/100 7	61 125	14 64	8 50	10 42	4 32	9 28	3 19	6 16	3 10
	Poortvliet en Nieuw-Strijen.	1260	1/30 42 1/40 31 1/50 25 1/80 16 1/90 14 1/100 13	129 255	30 126	27 96	15 69	4 54	15 50	8 35	5 27	4 22
	Totaal	14023	. . . . .	1384 2693	288 1309	200 1021	128 821	71 693	132 622	80 490	75 410	64 335

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	*AANMERKINGEN.*
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
22	72	30	9	3	»	1	»	»	f 42,599.00	»	
137	115	43	13	4	1	1	//	//			
»	6	2	»	»	»	»	»	»	3,402.50	f 6.42	
8	8	2	//	//	//	//	//	//			
5	9	7	1	1	»	»	»	»	7,569.00	6.61	
23	18	9	2	1	//	//	//	//			
4	3	3	2	»	1	1	»	»	4,866.50	7.42	
14	10	7	4	2	2	1	//	//			
3	6	4	2	»	»	1	»	»	4,387.00	11.88	
16	13	7	3	1	1	1	//	//			
6	14	9	»	»	»	»	»	»	7,758.50	6.61	
29	23	9	//	//	//	//	//	//			
2	8	4	5	»	»	»	»	»	8,294.00	5.58	
19	17	9	5	//	//	//	//	//			
2	2	2	»	»	»	1	»	»	3,686.00	5.13	
7	5	3	1	1	1	1	//	//			
3	8	5	1	»	1	»	»	»	7,129.00	5.66	
18	15	7	2	1	1	//	//	//			
47	128	66	20	4	2	4	»	»	f 89,691.50	»	
271	224	96	30	10	6	4	//	//			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
				van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
	Per transport	14023	. . . . .	1384 2693	288 1309	200 1021	128 821	71 693	132 622	80 490	75 410	64 335
	Renesse	470	1/30 16 1/40 12 1/50 9 1/80 6 1/90 5 1/100 5	34 82	12 48	5 36	1 31	4 30	2 26	2 24	3 22	4 19
	Scherpenisse en Westkerke	1168	1/30 39 1/40 29 1/50 23 1/80 14 1/90 13 1/100 12	125 251	37 126	20 89	9 69	9 60	21 51	9 30	5 21	2 16
	Serooskerke	315	1/30 10 1/40 8 1/50 6 1/80 4 1/90 3 1/100 3	43 65	3 22	5 19	3 14	3 11	1 8	3 7	» 4	1 4
TWEEDE DISTRICT.	St. Annaland	1749	1/30 58 1/40 44 1/50 35 1/80 22 1/90 19 1/100 17	125 294	51 169	23 118	19 95	14 76	15 62	9 47	12 38	9 26
	St. Maartensdijk. . . .	1942	1/30 65 1/40 48 1/50 39 1/80 24 1/90 22 1/100 19	196 385	39 189	19 150	11 131	19 120	28 101	18 73	7 55	8 48
	St. Philipsland	634	1/30 21 1/40 16 1/50 13 1/80 8 1/90 7 1/100 6	60 107	14 47	9 33	2 24	2 22	6 20	2 14	1 12	1 11
	Stavenisse	1236	1/30 41 1/40 31 1/50 25 1/80 15 1/90 14 1/100 12	117 219	23 102	13 79	8 66	3 58	20 55	6 35	3 29	6 26
	Zonnemaire	430	1/30 14 1/40 11 1/50 9 1/80 5 1/90 5 1/100 4	64 111	10 47	7 37	8 30	1 22	1 21	2 20	2 18	4 16
	Transporteren	21967	. . . . .	2148 4207	477 2059	301 1582	189 1281	126 1092	226 966	131 740	108 609	99 501

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	*AANMERKINGEN.*
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
47	128	66	20	4	2	4	»	»	f 89,691.50	»	
271	224	96	30	10	6	4	//	//			
5	8	»	2	»	»	»	»	»	3,529.00	f 7.50	
15	10	2	2	//	//	//	//	//			
5	9	»	»	»	»	»	»	»	5,367.50	4.59	
14	9	//	//	//	//	//	//	//			
1	1	1	»	»	»	»	»	»	1,263.00	4.01	
3	2	1	//	//	//	//	//	//			
2	6	6	2	1	»	»	»	»	8,552.50	4.84	
17	15	9	3	1	//	//	//	//			
6	24	4	3	1	1	1	»	»	13,391.00	6.89	
40	34	10	6	3	2	1	//	//			
»	2	2	5	»	1	»	»	»	4,317.50	6.81	
10	10	8	6	1	1	//	//	//			
4	8	6	1	1	»	»	»	»	6,894.50	5.57	
20	16	8	2	1	//	//	//	//			
2	2	4	1	»	1	1	1	»	5,334.00	12.40	
12	10	8	4	3	3	2	1	//			
72	188	89	34	7	5	6	1	»	f 138,340.50	f 6.29	
402	330	142	53	19	12	7	1	//			

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

District	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN		GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
					van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
DERDE DISTRICT.	BAARLAND en BAKENDORP	619	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	20 16 12 8 7 6	66 131	15 65	7 50	8 43	9 35	4 26	4 22	" 18	8 18
	BORSSELEN	812	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	27 20 16 10 9 8	61 131	16 70	7 54	7 47	4 40	5 36	4 31	2 27	2 25
	COLIJNSPLAAT	1717	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	57 43 35 22 19 17	146 318	39 172	26 133	25 107	11 82	20 71	7 51	10 44	8 34
	DRIEWEGE en COUDORPE	641	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	15 12 9 6 5 5	39 81	14 42	5 28	3 23	4 20	5 16	3 11	" 8	2 8
	ELLEWOUTSDIJK en EVERINGE	751	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	25 19 15 9 8 8	67 140	22 73	10 51	6 41	2 35	9 33	8 24	3 16	3 13
	FORT BATH en BATH	279	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	9 7 6 4 3 3	23 45	4 22	3 18	2 15	" 13	4 13	1 9	2 8	4 6
	's GRAVENPOLDER, c. a.	647	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	21 16 13 8 7 6	67 124	11 57	8 46	5 38	3 33	5 30	5 25	2 20	4 18
	's HEERABTSKERKE, c. a.	290	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	9 7 6 4 3 3	17 49	2 32	4 30	7 26	3 19	2 16	2 14	1 12	3 11
	Transporteren	5576	. . . . .		486 1019	123 533	70 410	63 340	36 277	54 241	34 187	20 153	34 133

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	AANMERKINGEN.
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
3	5	1	1	»	»	»	»	»	f 3,633.50	f 5.87	
10	7	2	1	//	//	//	//	//			
1	8	10	3	»	»	1	»	»	7,101.00	8.74	
23	22	14	4	1	1	1	//	//			
2	14	6	1	»	1	2	»	»	10,888.50	6.34	
26	24	10	4	3	3	2	//	//			
2	3	»	»	»	1	»	»	»	2,304.00	5.00	
6	4	1	1	1	1	//	//	//			
6	4	»	»	»	»	»	»	»	3,232.00	4.30	
10	4	//	//	//	//	//	//	//			
»	2	»	»	»	»	»	»	»	1,160.50	4.16	
2	2	//	//	//	//	//	//	//			
4	7	2	»	1	»	»	»	»	4,024.50	6.22	
14	10	3	1	1	//	//	//	//			
»	6	1	1	»	»	»	»	»	2,362.00	8.15	
8	8	2	1	//	//	//	//	//			
18	49	20	6	1	2	3	»	»	f 34,706.00	»	
99	81	32	12	6	5	3	//	//			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
				van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
DERDE DISTRICT.	Per transport	5576	. . . . . .	486 1019	123 533	70 410	63 340	36 277	54 241	34 187	20 153	34 133
	's HEERARENDSKERKE . . .	1681	1/30 56 1/40 42 1/50 34 1/80 21 1/90 19 1/100 17	203 330	19 127	20 108	17 88	10 71	15 61	9 46	4 37	5 33
	's HEERENHOEK	760	1/30 25 1/40 19 1/50 15 1/80 10 1/90 8 1/100 8	110 166	14 56	10 42	9 32	6 23	2 17	2 15	1 13	5 12
	's HEERHENDRIKS-KINDEREN .	238	1/30 8 1/40 6 1/50 5 1/80 3 1/90 3 1/100 2	23 49	9 26	5 17	3 12	» 9	4 9	1 5	» 4	2 4
	HEINKENSZAND	1355	1/30 45 1/40 34 1/50 27 1/80 17 1/90 15 1/100 14	122 258	38 136	17 98	22 81	8 59	10 51	7 41	6 34	» 28
	HOEDEKENSKERKE	802	1/30 27 1/40 20 1/50 16 1/80 10 1/90 9 1/100 8	76 159	17 83	12 66	9 54	7 45	10 38	7 28	6 21	4 15
	KAPELLE, c. a..	1368	1/30 45 1/40 34 1/50 27 1/80 17 1/90 15 1/100 14	129 282	36 153	16 117	8 101	18 93	20 75	12 55	2 43	13 41
	KATS	412	1/30 14 1/40 10 1/50 8 1/80 5 1/90 5 1/100 4	28 72	11 44	9 33	3 24	6 21	5 15	» 10	2 10	2 8
	KATTENDIJKE, c. a. . . .	793	1/30 26 1/40 18 1/50 16 1/80 10 1/90 9 1/100 8	83 134	12 51	5 39	6 34	4 28	7 24	2 17	3 15	1 12
	Transporteren	12985	. . . . . .	1260 2469	279 1209	164 930	140 766	95 626	127 531	74 404	44 330	66 286

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	*AANMERKINGEN.*
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
18	49	20	6	1	2	3	»	»	f 34,706.00	»	
99	81	32	12	6	5	3	″	″			
4	13	6	2	1	1	1	»	»	10,173.00	f 6.05	
28	24	11	5	3	2	1	″	″			
1	4	»	2	»	»	»	»	»	3,332.50	4.38	
7	6	2	2	″	″	″	″	″			
»	2	»	»	»	»	»	»	»	1,030.50	4.30	
2	2	″	″	″	″	″	″	″			
6	14	4	2	»	1	1	»	»	8,804.50	6.40	
28	22	8	4	2	2	1	″	″			
2	6	2	1	»	»	»	»	»	4,478.50	5.58	
11	9	3	1	″	″	″	″	″			
7	13	5	1	2	»	»	»	»	9,519.00	6.95	
28	21	8	3	2	″	″	″	″			
1	4	»	1	»	»	»	»	»	2,160.50	5.24	
6	5	1	1	″	″	″	″	″			
2	6	1	»	1	»	1	»	»	4,030.50	5.08	
11	9	3	2	2	1	1	″	″			
41	111	38	15	5	4	6	»	»	f 78,235.00	»	
220	179	68	30	15	10	6	″	″			

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
				van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
DERDE DISTRICT.	Per transport	12985	. . . . .	1260 2469	279 1209	164 930	140 766	95 626	127 531	74 404	44 330	66 286
	KLOETINGE	876	1/30 29 1/40 22 1/50 18 1/80 11 1/90 10 1/100 9	86 179	23 93	8 70	5 62	7 57	12 50	9 38	4 29	6 25
	KORTGEEN.	916	1/30 30 1/40 23 1/50 18 1/80 11 1/90 10 1/100 9	76 167	26 91	17 65	7 48	10 41	7 31	7 24	5 17	5 12
	KRABBENDIJKE, c. a. . . .	822	1/30 27 1/40 21 1/50 16 1/80 10 1/90 9 1/100 8	85 151	22 66	4 44	7 40	5 33	7 28	7 21	3 14	4 11
	KRUININGEN	1272	1/30 42 1/40 32 1/50 26 1/80 16 1/90 14 1/100 13	139 258	26 119	12 93	11 81	10 70	16 60	10 44	3 34	5 31
	NISSE	506	1/30 17 1/40 13 1/50 10 1/80 6 1/90 6 1/100 5	49 97	6 48	9 42	4 33	4 29	8 25	3 17	1 14	1 13
	OUDELANDE	510	1/30 17 1/40 13 1/50 10 1/80 6 1/90 6 1/100 5	45 94	12 49	9 37	5 28	2 23	7 21	3 14	3 11	2 8
	OVEZANDE.	770	1/30 25 1/40 19 1/50 15 1/80 10 1/90 9 1/100 8	53 124	22 71	9 49	5 40	5 35	10 30	1 20	2 19	» 17
	RILLAND en MAIRE. . . .	335	1/30 11 1/40 8 1/50 7 1/80 4 1/90 4 1/100 3	27 61	6 34	2 28	3 26	3 23	3 20	3 17	3 14	3 11
	Transporteren	18992	. . . . .	1820 3600	422 1780	234 1358	187 1124	141 937	197 796	117 599	68 482	92 414

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	AANMERKINGEN.
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
41	111	38	15	5	4	6	»	»	f 78,235.00	»	
220	179	68	30	15	10	6	//	//			
1	7	5	5	»	»	1	»	»	7,553.50	f 8.62	
19	18	11	6	1	1	1	//	//			
1	4	1	»	»	»	»	»	1	4,736.00	5.17	
7	6	2	1	1	1	1	1	1			
1	2	2	1	»	»	1	»	»	4,095.00	4.98	
7	6	4	2	1	1	1	//	//			
5	11	7	2	»	»	1	»	»	8,666.50	6.81	
26	21	10	3	1	1	1	//	//			
4	5	2	»	1	»	»	»	»	3,326.50	4.88	
12	8	3	1	1	//	//	//	//			
1	4	»	1	»	»	»	»	»	2,470.00	4.84	
6	5	1	1	//	//	//	//	//			
3	6	6	1	1	»	»	»	»	4,975.50	6.46	
17	14	8	2	1	//	//	//	//			
2	1	»	1	»	2	2	»	»	4,217.00	12.58	
8	6	5	5	4	4	2	//	//			
59	151	61	26	7	6	11	»	1	f 118,275.00	»	
322	263	112	51	25	18	12	1	1			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN		GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
					van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
DERDE DISTRICT.	Per transport	18992	. . . . .		1820 3600	422 1780	234 1358	187 1124	141 937	197 796	117 599	68 482	92 414
	SCHORE en VLAKE	402	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	13 10 8 5 4 4	38 82	11 44	4 33	4 29	4 25	2 21	3 19	1 16	2 15
	WAARDE en VALKENISSE. .	540	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	18 14 11 7 6 5	64 117	11 53	6 42	4 36	5 32	4 27	3 23	6 20	2 14
	WEMELDINGE.	814	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	27 20 16 10 9 8	60 179	33 119	20 86	5 66	7 61	15 54	7 39	6 32	4 26
	WISSEKERKE, c. a. . . .	2276	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	76 57 46 28 25 23	212 396	34 184	33 150	16 117	21 101	29 80	13 51	9 38	7 29
	WOLPHAARTSDIJK	1314	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	44 33 26 16 15 13	88 205	39 117	11 78	5 67	13 62	15 49	4 34	4 30	6 26
	IJERSEKE	747	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	25 19 15 9 8 7	68 147	12 79	9 67	11 58	7 47	12 40	7 28	3 21	4 18
	Totaal	25085	. . . . .		2350 4726	562 2376	317 1814	232 1497	198 1265	274 1067	154 793	97 639	117 542

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	*AANMERKINGEN.*
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
59	151	61	26	7	6	11	»	1	f 118,275.00	»	
322	263	112	51	25	18	12	1	1			
6	2	4	1	»	»	»	»	»	3,225.50	f 8.02	
13	7	5	1	//	//	//	//	//			
2	6	3	»	»	»	1	»	»	4,129.00	7.64	
12	10	4	1	1	1	1	//	//			
2	17	3	»	»	»	»	»	»	6,357.50	7.81	
22	20	3	//	//	//	//	//	//			
3	11	1	2	2	1	»	1	1	12,117.00	5.32	
22	19	8	7	5	3	2	2	1			
1	6	6	5	1	1	»	»	»	8,263.00	6.28	
20	19	13	7	2	1	//	//	//			
1	10	2	»	»	»	»	1	»	5,325.50	7.00	
14	13	3	1	1	1	1	1	//			
74	203	80	34	10	8	12	2	2	f 157,692 50	f 6.29	
425	351	148	68	34	24	16	4	2			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN		GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
					van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
VIERDE DISTRICT.	AARDENBURG	1528	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	51 38 31 19 17 15	102 254	19 152	18 133	20 115	18 95	10 77	17 67	15 50	8 35
	BIERVLIET	1793	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	60 45 36 22 20 18	137 285	35 148	27 113	17 86	10 69	18 59	14 41	1 27	10 26
	BRESKENS	1756	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	59 44 35 22 19 17	96 189	13 93	18 80	14 62	3 48	19 45	8 26	2 18	9 16
	CADZAND	1179	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	39 30 24 15 13 12	52 135	18 83	19 65	10 46	2 36	8 34	9 26	3 17	" 14
	EEDE	1216	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	41 30 24 15 13 12	91 162	18 71	9 53	12 44	9 32	7 23	9 16	2 7	2 5
	GROEDE	2461	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	82 62 49 31 27 25	115 275	32 160	17 128	22 111	17 89	23 72	14 49	6 35	3 29
	HEILLE	607	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	20 15 12 8 8 6	26 62	1 36	4 35	4 31	4 27	6 23	3 17	4 14	2 10
	HOOFDPLAAT	1326	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	44 33 26 17 15 13	128 200	19 72	7 53	9 46	5 37	12 32	6 20	3 14	7 11
	NIEUWVLIET	794	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	27 20 16 10 9 8	37 86	10 49	7 39	10 32	6 22	3 16	3 13	2 10	4 8
	Transporteren	12660	. . . . .		784 1648	165 864	126 699	118 573	74 455	106 381	83 275	38 192	45 154

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	AANMERKINGEN.
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
7	9	5	2	»	»	3	1	»	f 11,539.50	f 7.55	
27	20	11	6	4	4	4	1	//			
4	6	3	1	»	1	»	»	1	8,414.50	4.69	
16	12	6	3	2	2	1	1	1			
1	5	1	»	»	»	»	»	1	4,306.00	2.45	
7	6	1	//	//	//	//	//	//			
2	6	4	1	1	»	»	»	»	4,879.50	4.14	
14	12	6	2	1	//	//	//	//			
1	2	»	»	»	»	»	»	»	2,736.00	2.25	
3	2	//	//	//	//	//	//	//			
6	16	2	1	»	»	1	»	»	8,815.00	3.69	
26	20	4	2	1	1	1	//	//			
»	6	»	2	»	»	»	»	»	2,743.50	4.52	
8	8	2	2	//	//	//	//	//			
»	3	»	»	»	»	1	»	»	3,963.00	2.96	
4	4	1	1	1	1	1	//	//			
1	»	2	1	»	»	»	»	»	2,429.50	3.06	
4	3	3	1	//	//	//	//	//			
22	53	17	8	1	1	5	1	1	f 49,826.50	»	
109	87	34	17	9	8	7	2	1			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
				van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
	Per transport	12660	. . . . .	784 1648	165 864	126 699	118 573	74 455	106 381	83 275	38 192	45 154
VIERDE DISTRICT.	OOSTBURG	1503	1/30 50 1/40 38 1/50 30 1/80 19 1/90 17 1/100 15	167 309	24 142	17 118	11 101	19 90	16 71	17 55	8 38	5 30
	RETRANCHEMENT.	757	1/30 25 1/40 19 1/50 15 1/80 9 1/90 8 1/100 7	36 89	19 53	3 34	8 31	5 23	6 18	4 12	" 8	3 8
	SCHOONDIJKE.	1777	1/30 59 1/40 44 1/50 36 1/80 22 1/90 20 1/100 18	150 308	34 158	26 124	11 98	11 87	20 76	7 56	6 49	16 43
	ST. ANNA TER MUIDEN . .	270	1/30 9 1/40 7 1/50 5 1/80 3 1/90 3 1/100 3	18 43	4 25	2 21	3 19	2 16	6 14	2 8	2 6	2 4
	ST. KRUIS.	569	1/30 19 1/40 14 1/50 11 1/80 7 1/90 6 1/100 6	31 69	5 38	3 33	5 30	2 25	6 23	3 17	5 14	4 9
	WATERLANDKERKJE . . .	612	1/30 20 1/40 15 1/50 12 1/80 8 1/90 7 1/100 6	89 125	8 36	1 28	2 27	5 25	7 20	3 13	4 10	4 6
	IJZENDIJKE	2378	1/30 79 1/40 59 1/50 48 1/80 30 1/90 26 1/100 24	265 482	36 217	19 181	25 162	18 137	26 119	23 93	22 70	15 48
	ZUIDZANDE	989	1/30 33 1/40 25 1/50 20 1/80 12 1/90 11 1/100 10	21 91	13 70	9 57	6 48	4 42	7 38	5 31	4 26	2 22
	Totaal	21515	. . . . .	1561 3164	308 1603	206 1295	189 1089	140 900	200 760	147 560	89 413	96 324

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	AANMERKINGEN.
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
22	53	17	8	1	1	5	1	1	f 49,826.50	»	
109	87	34	17	9	8	7	2	1			
6	9	3	5	2	»	»	»	»	9,774.50	f 6.50	
25	19	10	7	2	//	//	//	//			
3	2	»	»	»	»	»	»	»	1,993.50	2.63	
5	2	//	//	//	//	//	//	//			
2	15	4	6	»	»	»	»	»	10,325.00	5.81	
27	25	10	6	//	//	//	//	//			
1	»	1	»	»	»	»	»	»	1,205.50	4.47	
2	1	1	//	//	//	//	//	//			
»	3	1	»	1	»	»	»	»	2,518.50	4.42	
5	5	2	1	1	//	//	//	//			
»	2	»	»	»	»	»	»	»	2,014.00	3.29	
2	2	//	//	//	//	//	//	//			
10	10	4	3	2	2	»	»	2	16,285.00	6.85	
33	23	13	9	6	4	2	2	2			
3	8	7	2	»	»	»	»	»	5,441.00	5.50	
20	17	9	2	//	//	//	//	//			
47	102	37	24	6	3	5	1	3	f 99,383.50	f 4.62	
228	181	79	42	18	12	9	4	3			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

	NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN	GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGE[N]								
				van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
VIJFDE DISTRICT.	BOSCHKAPPELLE	948	1/30 32 1/40 24 1/50 19 1/80 12 1/90 10 1/100 9	101 161	18 60	5 42	5 37	11 32	6 21	2 15	4 13	2 9
	CLINGE	1487	1/30 49 1/40 37 1/50 30 1/80 18 1/90 17 1/100 15	195 281	31 86	13 55	13 42	8 29	5 21	7 16	1 9	3 8
	GRAAUW en LANGENDAM	1524	1/30 51 1/40 38 1/50 31 1/80 19 1/90 17 1/100 15	194 292	35 98	10 63	9 53	10 44	17 34	5 17	2 12	3 10
	HENGSTDIJK	660	1/30 22 1/40 17 1/50 13 1/80 8 1/90 7 1/100 7	58 104	15 46	3 31	8 28	5 20	4 15	2 11	3 9	4 6
	HOEK	1424	1/30 47 1/40 34 1/50 29 1/80 18 1/90 16 1/100 14	156 298	31 142	20 111	19 91	15 72	13 57	12 44	5 32	9 27
	HONTENISSE	4798	1/30 160 1/40 120 1/50 96 1/80 60 1/90 53 1/100 48	494 840	107 346	57 239	32 182	28 150	39 122	22 83	15 61	16 46
	KOEWACHT	1821	1/30 61 1/40 46 1/50 36 1/80 23 1/90 20 1/100 18	215 351	38 136	16 98	14 82	10 68	20 58	11 38	6 27	8 21
	NEUZEN	2250	1/30 75 1/40 56 1/50 45 1/80 28 1/90 25 1/100 23	192 440	51 248	42 197	25 155	22 130	45 108	23 63	7 40	6 33
	OSSENISSE	770	1/30 26 1/40 19 1/50 15 1/80 10 1/90 9 1/100 8	66 127	16 61	9 45	9 36	5 27	2 22	6 20	1 14	2 13
	Transporteren	15682	. . . . .	1671 2894	342 1223	175 881	134 706	114 572	151 458	90 307	44 217	53 173

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	*AANMERKINGEN.*
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
2	5	»	»	»	»	»	»	»	f 2,923.50	f 3.08	
7	5	//	//	//	//	//	//	//			
»	4	»	»	»	»	1	»	»	4,352.50	2.92	
5	5	1	1	1	1	1	//	//			
2	5	»	»	»	»	»	»	»	4,324.00	2.83	
7	5	//	//	//	//	//	//	//			
»	2	»	»	»	»	»	»	»	1,880.50	2.85	
2	2	//	//	//	//	//	//	//			
2	10	4	2	»	»	»	»	»	7,793.50	5.46	
18	16	6	2	//	//	//	//	//			
7	15	1	5	2	»	»	»	»	16,869.00	3.52	
30	23	8	7	2	//	//	//	//			
6	5	2	»	»	»	»	»	»	6,510.00	3.12	
13	7	2	//	//	//	//	//	//			
9	7	7	»	2	»	1	»	1	13,417.00	5.96	
27	18	11	4	4	2	2	1	1			
2	3	4	1	»	»	1	»	»	4,308.50	5.60	
11	9	6	2	1	1	1	//	//			
30	56	18	8	4	»	3	»	1	f 62,378.50	»	
120	90	34	16	8	4	4	1	1			

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VIJFDE DISTRICT.

NAMEN DER GEMEENTEN.	BEVOLKING.	GESPLITST IN		GETAL BELASTINGSCHULDIGE AANSLAGEN								
				van minder dan f 10.	van f 10 tot beneden de f 15.	van f 15 tot beneden de f 20.	van f 20 tot beneden de f 25.	van f 25 tot beneden de f 30.	van f 30 tot beneden de f 40.	van f 40 tot beneden de f 50.	van f 50 tot beneden de f 60.	van f 60 tot beneden de f 80.
Per transport	15682	. . . . . .		1671 2894	342 1223	175 881	134 706	114 572	151 458	90 307	44 217	53 173
OVERSLAG	448	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	15 11 9 6 5 4	61 100	10 39	8 29	7 21	4 14	4 10	3 6	1 3	» 2
PHILIPPINE	467	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	15 12 9 6 5 5	44 71	7 27	4 20	3 16	2 13	7 11	1 4	1 3	1 2
SAS VAN GENT	1010	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	34 25 20 13 11 10	39 167	23 128	21 105	15 84	8 69	17 61	11 44	11 33	7 22
ST. JANSTEEN	1535	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	51 38 31 19 17 15	154 274	31 120	18 89	22 71	10 49	15 39	8 24	3 16	5 13
STOPPELDIJK	1462	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	49 37 29 18 16 15	127 217	17 90	11 73	7 62	3 55	13 52	10 39	5 29	6 24
WESTDORPE	1388	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	46 35 28 17 15 14	114 218	25 104	18 79	6 61	6 55	10 49	10 39	1 29	6 28
ZAAMSLAG	2240	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	75 56 45 28 25 22	228 440	59 212	28 153	18 125	15 107	33 92	19 59	10 40	4 30
ZUIDDORPE	873	1/30 1/40 1/50 1/80 1/90 1/100	29 22 17 11 10 9	159 235	16 76	12 60	10 48	10 38	5 28	5 23	2 18	6 16
Totaal	25105	. . . . . .		2597 4616	530 2019	295 1489	222 1194	172 972	255 800	157 545	78 388	88 310

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

VOOR EEN BEDRAG									GEMIDDELD BEDRAG DER BELASTING.	AANSLAG PER HOOFD NAAR DE BEVOLKING.	*AANMERKINGEN.*
van f 80 tot beneden de f 100.	van f 100 tot beneden de f 200.	van f 200 tot beneden de f 300.	van f 300 tot beneden de f 400.	van f 400 tot beneden de f 500.	van f 500 tot beneden de f 600.	van f 600 tot beneden de f 800.	van f 800 tot beneden de f 1000.	van f 1000 en daarboven.			
30	56	18	8	4	»	3	»	1	f 62,378.50	»	
120	90	34	16	8	4	4	1	1			
2	»	»	»	»	»	»	»	»	1,408.50	f 3.14	
2	//	//	//	//	//	//	//	//			
»	1	»	»	»	»	»	»	»	1,109.00	2.37	
1	1	//	//	//	//	//	//	//			
3	9	»	1	1	»	»	»	1	7,151.50	7.08	
15	12	3	3	2	1	1	1	1			
2	6	»	»	»	»	»	»	»	4,876.50	3.17	
8	6	//	//	//	//	//	//	//			
3	10	5	»	»	»	»	»	»	6,027.00	4.12	
18	15	5	//	//	//	//	//	//			
8	4	6	1	2	»	1	»	»	7,656.50	5.51	
22	14	10	4	3	1	1	//	//			
3	8	7	4	2	2	»	»	»	12,873.00	5.75	
26	23	15	8	4	2	//	//	//			
2	2	2	2	1	»	1	»	»	5,624.00	6.44	
10	8	6	4	2	1	1	//	//			
53	96	38	16	10	2	5	»	2	f 109,104.50	f 4.34	
222	169	73	35	19	9	7	2	2			

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

19. STAAT *van het bedrag der directe belastingen, opgebragt wordende in de steden, volgens de opgaven der verschillende*

a. Getal belastingschuldigen in de steden, in elke categorie aangeslagen.
b. Gemiddeld totaal bedrag van den aanslag in elke categorie.

CATEGORIE in welke de BELASTINGSCHULDIGEN zijn aangeslagen.		MIDDELBURG. Bevolking 15,505.		VEERE. Bevolking 1,053.		VLISSINGEN. Bevolking 7,562.		THOLEN. Bevolking 2,500.		ZIERIKZEE. Bevolking 7,261.	
		a.	*b.*	*a.*	*b.*	*a.*	*b.*	*a.*	*b.*	*a.*	*b.*
Minder dan 10	medium 6	397	f 2,382.00	101	f 606.00	495	f 2,970.00	232	f 1,392.00	619	f 3,714.00
Van 10 tot ben. 15	» 12½	138	1,725.00	24	300.00	296	3,700.00	71	887.50	256	3,200.00
» 15 » 20	» 17½	157	2,747.50	11	192.50	200	3,500.00	36	630.00	148	2,590.00
» 20 » 25	» 22½	146	3,285.00	10	225.00	57	1,282.50	30	675.00	71	1,597.50
» 25 » 30	» 27½	86	2,356.00	7	192.50	59	1,622.50	20	550.00	86	2,365.00
» 30 » 40	» 35	273	9,555.00	12	420.00	84	2,940.00	42	1,470.00	95	3,325.00
» 40 » 50	» 45	197	8,865.00	11	495.00	84	3,780.00	14	630.00	81	3,645.00
» 50 » 60	» 55	173	9,515.00	9	495 00	62	3,410.00	7	385.00	54	2,970.00
» 60 » 80	» 70	202	14,140.00	8	560.00	71	4,970.00	17	1,190.00	81	5,670 00
» 80 » 100	» 90	142	12,780.00	3	270.00	37	3,330.00	10	900.00	42	3,780 00
» 100 » 200	» 150	273	40,950.00	2	300.00	77	11,550.00	9	1,350.00	66	9,900.00
» 200 » 300	» 250	78	19,500.00	»	»	15	3,750.00	9	2,250.00	21	5,250.00
» 300 » 400	» 350	40	14,000.00	»	»	5	1,750.00	7	2,450.00	12	4,200.00
» 400 » 500	» 450	25	11,250.00	»	»	1	450 00	4	1,800.00	7	3,150.00
» 500 » 600	» 550	8	4,400.00	»	»	»	»	2	1,100.00	8	4,400.00
» 600 » 800	» 700	12	8,400.00	»	»	»	»	3	2,100.00	3	2,100.00
» 800 » 1000	» 900	8	7,200.00	»	»	»	»	»	»	2	1,800.00
» 1000 en daarboven	» 1100	32	35,200.00	»	»	»	»	2	2,200.00	7	7,700.00
Totaal contribuabelen		2387		198		1543		515		1659	
Totaal van den aanslag. . . .			f 208,259.50		f 4,056.00		f 49,005.00		f 21,959.50		f 71,356.50
Gemiddeld per hoofd van de bevolking			13.43		3.85		6.48		8.78		9.82

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

categorien in Bijlage B2 *vermeld.* (Bijlage B4 tot de Memorie van Toelichting.)

GOES. Bevolking 5,519.		SLUIS. Bevolking 1,544.		AXEL. Bevolking 2,376.		HULST. Bevolking 2,409.		TOTAAL Bevolking 45,729.		AANMERKINGEN.
a.	*b.*	*a.*	*b.*	*a.*	*b.*	*a.*	*b.*	*a.*	*b.*	
308	f 1,848.00	132	f 792.00	157	f 942.00	152	f 912.00	2593	f 15,558.00	Men heeft voor de berekening der verschillende aanslagen de middelsom derzelve genomen.
104	1,300.00	33	412.50	65	812.50	44	550.00	1031	12,887.50	
71	1,242.50	26	455.00	25	437.50	32	560.00	706	12,355.00	
59	1,327.50	22	495.00	32	720.00	20	450.00	447	10,057.50	
75	2,062.50	11	302.50	21	577.50	22	605.00	387	10,642.50	
66	2,310.00	17	595.00	34	1,190.00	28	980.00	651	22,785.00	
67	3,015.00	16	720.00	22	990.00	27	1,215.00	519	23,355.00	
50	2,750.00	20	1,100.00	16	880.00	22	1,210.00	413	22,715.00	
64	4,480.00	4	280.00	16	7,120.00	25	1,750.00	488	34,160.00	
41	3,690.00	12	1,080.00	14	1,260.00	6	540.00	307	27,630.00	
73	10,950.00	7	1,050.00	16	2,400.00	16	2,400.00	539	80,850.00	
21	5,250.00	»	»	6	1,500.00	9	2,250.00	159	39,750.00	
4	1,400.00	2	700.00	3	1,050.00	2	700.00	75	26,250.00	
4	1,800.00	1	450.00	1	450.00	2	900.00	45	20,250.00	
7	3,850.00	»	»	»	»	2	1,100.00	27	14,850.00	
3	2,100.00	1	700.00	2	1,400.00	2	1,400.00	26	18,200.00	
2	1,800.00	2	1,800.00	»	»	2	1,800.00	16	14,400.00	
2	2,200.00	4	4,400.00	1	1,100.00	2	2,200.00	50	55,000.00	
1021		310		431		415		8479		
	f 53,375.50		f 15,332.00		f 16,829.50		f 21,522.00		f 461,695.50	
	9.97		9.93		7.08		8 85		10.09	

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

20. STAAT *van het bedrag der directe belastingen, opgebragt wordende in de gemeenten en ten platten lande, volgens de opgave*

a. Getal belastingschuldigen ten platten lande, in elke categorie aangeslagen.
b. Gemiddeld totaal bedrag van den aanslag in elke categorie.

CATEGORIE in welke de BELASTINGSCHULDIGEN zijn aangeslagen.		1ste DISTRICT. Bevolking 13,293.		2de DISTRICT. Bevolking 21,967.		3de DISTRICT. Bevolking 25,085.	
		a.	*b.*	*a.*	*b.*	*a.*	*b.*
Minder dan 10	medium 6	1059	f 6,354.00	2148	f 12,888.00	2350	f 14,100.00
Van 10 tot beneden 15	» 12½	274	3,425.00	477	5,962.50	562	7,025.00
» 15 » » 20	» 17½	228	3,990.00	301	5,267.50	317	5,547.50
» 20 » » 25	» 22½	155	3,487.50	189	4,252.50	232	5,220.00
» 25 » » 30	» 27½	96	2,640.00	126	3,465.00	198	5,445.00
» 30 » » 40	» 35	124	4,340.00	226	7,910.00	274	9,590.00
» 40 » » 50	» 45	86	3,870.00	131	5,895.00	154	6,930.00
» 50 » » 60	» 55	71	3,905.00	108	5,940.00	97	5,335.00
» 60 » » 80	» 70	68	4,760.00	99	6,930.00	117	8,190.00
» 80 » » 100	» 90	66	5,940.00	72	6,480.00	74	6,660.00
» 100 » » 200	» 150	195	29,250.00	188	28,200.00	203	30,450.00
» 200 » » 300	» 250	50	12,500.00	89	22,250.00	80	20,000.00
» 300 » » 400	» 350	16	5,600.00	34	11,900.00	34	11,900.00
» 400 » » 500	» 450	3	1,350.00	7	3,150.00	10	4,500.00
» 500 » » 600	» 550	2	1,100.00	5	2,750.00	8	4,400.00
» 600 » » 800	» 700	2	1,400.00	6	4,200.00	12	8,400.00
» 800 » » 1000	» 900	2	1,800.00	1	900.00	2	1,800.00
» 1000 en daarboven	» 1100	»	»	»	»	2	2,200.00
Contribuabelen.		2497		4207		4726	
Totaal bedrag van den aanslag		. . . .	f 95,711.50		f 138,340.50		f 157,692.50
Gemiddeld per hoofd van de bevolking. .		. . . .	7.20		6.29		6.29

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

der verschillende categorien in Bijlage B3 vermeld. (Bijlage B5 tot de Memorie van Toelichting.)

4de DISTRICT. Bevolking 21,515.		5de DISTRICT. Bevolking 25,105.		TOTAAL BEVOLKING 106,965.		AANMERKINGEN.
a.	*b.*	*a.*	*b.*	*a.*	*b.*	
1561	f 9,366.00	2597	f 15,582.00	9715	f 58,290.00	Men heeft voor de berekening der verschillende aanslagen de middelsom derzelve genomen.
308	3.850.00	530	6,625.00	2151	26,887.50	
206	3,605.00	295	5,162.50	1347	23,572.50	
189	4,252.50	222	4,995.00	987	22,207.50	
140	3,850.00	172	4,730.00	732	20,130.00	
200	7,000.00	255	8,925.00	1079	37,765.00	
147	6,615.00	157	7,065.00	675	30,375.00	
89	4,895.00	78	4,290.00	443	24,365.00	
96	6,720.00	88	6,160.00	468	32,760.00	
47	4,230.00	53	4,770.00	321	28,080.00	
102	15,300.00	96	14,400.00	784	117,600.00	
37	9,250.00	38	9,500.00	294	73,500.00	
24	8,400.00	16	5,600.00	124	43,400.00	
6	2,700.00	10	4,500.00	36	16,200.00	
3	1,650.00	2	1,100.00	20	11,000.00	
5	3,500.00	5	3,500.00	30	21,000.00	
1	900.00	»	»	6	5,400.00	
3	3,300.00	2	2,200.00	7	7,700.00	
3164		4616		19210		
	f 99,383.50		f 109,104.50		f 600,232.50	
	4.62		4.34		5.61	

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

21. TABLEAU *van verdeeling van 21 leden der Staten, tusschen de steden der provincie Zeeland, in verhouding tot de bevolking en het contributief vermogen der ingezetenen.* (Bijlage *B* 6 tot de Memorie van Toelichting.)

NAMEN DER STEDEN.	BEVOLKING.	Te benoemen leden, berekend tegen 1 van 5000 zielen.	Opbrengst in de directie belastingen.	Te benoemen leden, berekend op 1 lid voor f 45,000 opbrengst.	Totaal der kolommen 3 en 5.	Getal te benoemen leden.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Middelburg	15,505	3,10	f 208,259.50	4,63	7,73	8
Zierikzee	7,261	1,45	71,356.50	1,60	3,05	3
Goes	5,519	1,10	53,375 50	1,18	2,28	2
Tholen	2,500	0,50	21,959.50	0,48	0,98	1
Vlissingen	7,562	1,51	49,005.00	1,09	2,60	3
Veere	1,053	0,21	4,056.00	0,09	0,30	1
Sluis	1,544	0,31	15,332.00	0,35	0,66	1
Hulst	2,409	0,48	21,522.00	0,47	0,95	1
Axel	2,376	0,47	16,829.50	0,37	0,84	1
TOTALEN.	45,729	9,13	f 461,695.50	10,26	19,39	21

22. TABLEAU *van verdeeling van 21 leden der Staten, tusschen twaalf kiesdistricten der provincie Zeeland, in verhouding tot de bevolking en het contributief vermogen der ingezetenen.* (Bijlage *B* 7 tot de Memorie van Toelichting.)

KIES-DISTRICTEN.	BEVOLKING.	Te benoemen leden, berekend tegen 1 van 10,000 zielen.	Opbrengst in de directe belastingen.	Te benoemen leden, berekend op 1 lid voor f 45,000 opbrengst.	Totaal der kolommen 3 en 5.	Getal te benoemen leden.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Eerste.	8,420	0,84	f 64,874.00	1,44	2,28	2
Tweede	4,873	0,49	30,837.50	0,69	1 18	1
Derde	4,442	0,44	25,016.00	0,56	1,00	1
Vierde	8,065	0,81	59,378.50	1,32	2,13	2
Vijfde	9,460	0,95	53,946.00	1,20	2,15	2
Zesde	9,562	0,96	66,542.50	1,48	2,44	2
Zevende	10,202	1,02	61,248.00	1,36	2,38	2
Achtste	5,321	0,53	29,902.00	0,66	1,19	1
Negende	12,126	1,21	48,607.50	1,08	2,29	2
Tiende.	9,389	0,94	50,776.00	1,13	2,07	2
Elfde	11,921	1,19	63,543.00	1,41	2,60	2
Twaalfde.	13,184	1,32	45,561.50	1,01	2,33	2
TOTALEN.	106,965	10,70	f 600,232.50	13,34	24,04	21

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

UTRECHT.

23. GELEIDENDE MISSIVE. (Bijlage C tot de Memorie van Toelichting.)

Utrecht, den 2den November 1847.

Wij hebben de eer aan Uwe Excellentie bij deze te zenden de notulen van het verhandelde bij de Staten dezer provincie enz.

Wij nemen de vrijheid, ons aan deze notulen te gedragen enz.

De Gedeputeerde Staten van Utrecht,
(*get.*) F. van de Poll.
Ter ordonnantie van dezelven,
(*get.*) J. de Kock.

Voor eensluidend afschrift, voor zooveel het geextraheerde aangaat,

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. Vollenhoven.

Aan Zijne Excellentie den heere Minister van Binnenlandsche Zaken.

---

24. EXTRACT UIT HET RAPPORT DER COMMISSIE. (Bijlage C1 tot de Memorie van Toelichting.)

Krachtens het bepaalde bij art. 127 der Grondwet, worden de Staten der provincien zamengesteld uit leden gekozen door de drie standen:
de ridderschap,
de steden,
den landelijken Stand;
en volgens art. 128 wordt het getal leden der Staten en de evenredigheid der standen door den Koning geregeld, na daaromtrent gehoord te hebben eene commissie door Hoogstdezelve benoemd; terwijl dit laatstgemelde artikel verder bepaalt, dat, zoo in het vervolg van tijd omtrent een en ander verandering of wijziging mogt verlangd worden, zulks zal kunnen worden toegelaten, mits dit geschiedde bij eene wet, en na verhoor der Provinciale Staten.

Primitief is in den jare 1815 het getal leden der Provinciale Staten, na verhoor der destijds tot dit werk benoemde commissie, door den Koning bepaald op zes en dertig, en de evenredigheid der standen op een derde, en alzoo twaalf leden uit iederen stand.

Tot dusverre is er, voor zooveel de commissie dit heeft kunnen nagaan, nimmer sprake geweest, noch aan de zijde van het Gouvernement, noch aan den kant der Provinciale Staten, om ten aanzien van het getal harer leden, of met opzigt tot de evenredigheid der standen, zoo als zulks in den jare 1814 is vastgesteld, verandering voor te dragen, tot op dit oogenblik, dat door het algemeen bestuur bij de wetgeving concept-wetten zijn ingebragt tot het onderhavig onderwerp betrekkelijk; en waren de staat en aangelegenheden der provincie op gelijke hoogte gebleven als in 1814, dan zouden welligt nog heden genoegzame gronden bestaan om de tegenwoordige inrigting te behouden. Maar het is een ieder, die slechts eenigermate met den gang der zaken in de provincie bekend is, en althans U Ed. Groot Achtb. bewust, dat de provincie in vele zaken aanmerkelijk is vooruitgegaan, en op een geheel ander standpunt is gekomen, dan waarop dezelve zich bevond tijdens de instelling van haar beheer in 1814.

Het zoude overbodig zijn, daaromtrent in alle bijzonderheden te treden. De volgende aanduidingen zullen, zoo de commissie vertrouwt, genoegzaam zijn om de gegrondheid hiervan boven allen twijfel te stellen; als daar zijn:
ontginningen van uitgestrekte heidevelden en woeste gronden;
zigtbare vorderingen in onderscheidene takken van nijverheid, kunsten en wetenschappen;
groote verbeteringen in den staat der wegen, zoo naar buiten als binnen de provincie;
uitbreiding en verfraaijing van sommige steden en plaatsen, inzonderheid te Utrecht en te Amersfoort, gepaard met de aldaar tot stand gebragte zeer belangrijke rijks- en stedelijke inrigtingen; en eindelijk
de verbazend toegenomen bevolking, welke sedert 1814 van nagenoeg honderd duizend tot op ongeveer honderd en vijftig duizend zielen is vermeerderd.

Alle zaken en omstandigheden welke noodwendig invloed hebben op het bestaan en beheer der provincie, en welke van dien aard zijn, dat de commissie daarin genoegzamen grond meent te vinden, om U Ed. Groot Achtb. te adviseren, de vraag van den Minister, nopens eene al of niet verlangde vermeerdering van leden dezer vergadering, toestemmend te beantwoorden, met uitzondering van een van de leden der commissie die het tegenwoordig getal leden wenscht te behouden.

Eene al te groote vermeerdering van leden voor de gewestelijke vertegenwoordiging zoude de commissie echter niet wenschelijk achten, daar ook dit soms aan bezwaren onderhevig kan zijn; maar zoude zij meenen, dat dit getal voegzaam op twaalf zoude kunnen bepaald worden, gelijk verdeeld tusschen de twee standen van de steden en de landeigenaren, tot welke standen de bestaande en hierboven opgegevene gronden tot vermeerdering van de leden der Provinciale Staten zich grootendeels, zoo al niet uitsluitend bepalen, daar toch de stand der ridderschap, als een op zich zelf staand ligchaam, op gelijken voet is gebleven als in 1814, en het toe- of afnemend getal van enkele edelen hier van geenen invloed kan zijn; behalve dat de leden van de ridderschap, onverminderd de vertegenwoordiging van hunnen stand, steeds als individuele ingezetenen verkiesbaar blijven wegens de beide andere standen; waarom men dan ook gemeend heeft, het getal leden wegens den stand der ridderschap zitting hebbende, zonder vermeerdering, op twaalf te mogen behouden. Het getal leden en de evenredigheid der verschillende standen zoude dan zijn:
twaalf uit de ridderschap,
achttien uit de steden,
achttien uit den landelijken stand.

De commissie zoude verder vermeenen, dat in de gedachte vermeerdering van zes leden voor den stedelijken stand vier aan de stad Utrecht en twee aan de stad Amersfoort zouden kunnen toegewezen worden, als het meest deelende, inzonderheid Utrecht, in de boven aangehaalde vooruitgang en toeneming van bevolking, eene vermeerdering voor Utrecht en Amersfoort des te aannemelijker, omdat langs dien weg, naar het getal zielen gerekend, eene meer geëvenredigde vertegenwoordiging in de Provinciale Staten, tusschen de steden onderling, zal worden verkregen, ofschoon Utrecht dan nog altijd minder zal worden gerepresenteerd dan eene der overige steden.

Aangaande enz.

Utrecht, den 11den October 1842.

(*get.*) G. C. C. J. van Lijnden van Sandenburg.
N. P. J. Kien.
W. G. Story van Blokland.
Van Beusichem van Harmelen.
H. W. van Hengst.
J. de Kock.

---

25. EXTRACT UIT DE NOTULEN DER VERGADERING. (Bijlage C2 tot de Memorie van Toelichting.)

Werd in deliberatie gebragt het behandelde bij het rapport aangaande het 1ste punt der eerste vraag: Hoedanig de vergadering gezind is met opzigt tot het getal van hare leden en nopens de evenredigheid der standen; strekkende het rapport, om het getal leden dezer vergadering van 36 op 48 te brengen en alzoo met 12 leden te vermeerderen, gelijk te verdeelen tusschen de twee standen van de steden en de landeigenaren, in welke vermeerdering wat de steden betreft, de stad Utrecht zoude deelen voor $^2/_3$ en Amersfoort voor $^1/_3$.

Omtrent dit punt hebben het woord gevoerd
de heeren:
mr. *H. A. Laan*,
Story van Blokland.
van Vuuren,
jhr. *Beelaerts van Oosterwijk*,
van Buesichem van Harmelen, en
Kien.

De heer mr. *H. A. Laan* verklaart zich tegen dit gedeelte van

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

het rapport, en adviseert tot het behoud van het tegenwoordig getal leden op 36, en van de standen in gelijke evenredigheid, ieder op twaalf leden, omdat, naar het oordeel van Zijn Edel Groot Achtb., er geene genoegzame redenen voor die vermeerdering bestaan; — dat sedert nu twee en twintig jaren de provinciale vertegenwoordiging uit 36 leden is zamengesteld, zonder dat er immer behoefte is gevoeld aan vermeerdering van leden, en dat, wanneer men nagaat dat de Tweede Kamer der Staten-Generaal uit niet meer dan 58 leden bestaat en het getal leden van de eerste Kamer niet meer dan 30 leden mag bedragen, men zal moeten toestemmen, dat deze vergadering, voor hare meer beperkte bemoeijingen, geene behoefte kan hebben voor een vermeerderd getal leden van 36 op 48; dat, zoo desniettemin de vergadering tot het besluit mogt komen, om eene vermeerdering van leden voor te dragen, alsdan de verdeeling tusschen de drie standen in die vermeerdering onderling diende gelijk te zijn, zonder uitsluiting van de ridderschap, welke stand de spreker, wegens deszelfs aard en vermogen, meende te mogen beschouwen als de steun van de provincie, inzonderheid van de ingezetenen ten platten lande, welke dezelve oudtijds sedert eeuwen vertegenwoordigde; geschikt aan den eenen kant, om den troon tegen alle aanranding, van wien ook, te verdedigen, maar aan den anderen kant ook om te waken tegen alle aanmatiging van de Regering, en welke daarom bij de aan dezelve van oude tijden her, en nog heden, toegekende vertegenwoordiging voor een derde gedeelte in de Provinciale Staten behoorde bewaard te blijven.

Dat wijders wat de voorgedragene vermeerdering van 4 leden voor Utrecht en van 2 leden voor Amersfoort betreft, dit aan bedenking onderhevig is, vooreerst: omdat rijkdom de maatstaf van vertegenwoordiging niet zijn kon; — dat, zoo dit anders mogt begrepen worden, Amsterdam bij voorbeeld meer dan de helft der Staten van Noordholland zoude moeten uitmaken, hetgeen echter het geval niet is; en ten andere, omdat op deze wijze de raad der stad Utrecht, als een kiescollegie, van de 17 verkiesbare leden 10, en dus nog niet eens van de twee één, zou moeten verkiezen, en de raad der stad Amersfoort van de 13 leden, 4 leden ter vergadering van de Provinciale Staten zenden; — dat wel is waar de raden buiten hun collegie mogen benoemen, maar dat dit gedurende twee en twintig jaren, sedert de vergadering heeft bestaan, nog nimmer het geval geweest is, behalve van leden van Gedeputeerde Staten, die eerder raden der stad geweest waren, en die wegens hunne betrekking als Gedeputeerde Staten, van hunne stedelijke raadsposten afstand hadden gedaan; oordeelende de spreker eindelijk, dat, bij eene eventuele vermeerdering van leden voor den stedelijken stand, het voegzamer en eigenaardiger zoude wezen, aan groote en voorname dorpen, die in sommige vooruitgangen, door de commissie aangewezen, deelen en de kleine steden in welvaart overtreffen, stadsregten te geven en aan ieder van dezelve de benoeming over te laten van een lid in de provinciale vertegenwoordiging uit het vermeerderd aantal leden voor den stedelijken stand.

De heer *Story van Blokland* verklaart, zich als lid der commissie ten aanzien van dit punt niet te hebben kunnen vereenigen met het gevoelen van zijne mede-gecommitteerden, om het getal leden voor deze vergadering te vermeerderen.

Zijn Edel Groot Achtbare acht het onnoodig, om in zulke belangrijke zaken als de onderhavige, af te wijken van hetgeen bestaat en proefondervindelijk doelmatig is bevonden, en meent, in hetgeen door de Commissie voor de verandering van het getal leden dezer vergadering is bijgebragt, geene genoegzame gronden te vinden om daartoe te besluiten, oordeelende dat de vermeerdering van 12 leden tot deze vergadering het verlangen van velen nog niet zal bevredigen, inzonderheid niet van dezulken, die gaarne tot deze vergadering zouden wenschen te behooren; — dat daarom ook geen voordeel te wachten is, noch met opzigt tot bevolking en welvaart, noch voor het provinciaal beheer of tot versterking van den band tusschen Vorst en Volk; maar dat zoodanige vermeerdering van leden eerder geschikt zoude wezen, om de overwegingen en besluiten te bemoeijelijken.

De spreker trad vervolgens in eene vergelijking tusschen de provinciale vertegenwoordiging, zoo als die hier en zoo als die in andere gewesten plaats vindt, en acht ook van dien kant het behoud van het tegenwoordig getal leden wenschelijk, als, naar de bevolking te rekenen, het meest in overeenstemming met het getal leden in de overige provinciën, en genoegzaam om de belangen der provincie naar behooren voor te staan.

Zijn Edel Groot Achtbare vermeent, dat, om allen invloed van de bijzondere standen tegen te gaan, ieder zuiver bij den zijnen zoude dienen te blijven, en dat alzoo, bij het behoud van 12 leden voor iederen stand, voortaan geene meer dan 12 leden wegens de ridderschap in de vergadering zullen mogen zitting hebben, en geene leden uit dat collegie wegens de beide andere standen zullen verkiesbaar zijn, en waarmede de spreker dan ook vermeent, dat aan het hoofdbeginsel, ten dezen opzigte bij het rapport aangenomen, zal voldaan zijn.

De heer *van Vuuren* verklaart zich tegen het rapport.

Zijn Edel Groot Achtbare beschouwt de representatie, zoo als die sedert 1814 heeft plaats gehad, uit een gering aantal van 36 leden, als hoogst gebrekkig, waaruit geen gevolg voor het toekomende kan of mag getrokken worden; — dat dit gebrek inzonderheid plaats vindt bij de benoeming van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, die voor dit gewest met 18 of 19 stemmen in de wetgeving benoemd worden; welk gering getal van stemmen de keuze der provincie niet kan uitdrukken; dat deze provincie daaromtrent aanmerkelijk ten achtere staat met andere gewesten, en dat het daarom noodig is, dat in dit gebrek krachtdadig worde voorzien.

De spreker beschouwt daarom de voorgedragene vermeerdering van 12 leden voor deze vergadering als een beklagenswaardig stuk werks, hetwelk het vertrouwen der ingezetenen op hunne instellingen niet zal herstellen. Hij oordeelde, dat het kleine getal leden dezer vergadering voor het minst behoorde verdubbeld te worden, en kan zich ook niet vereenigen met het gevoelen der commissie, dat eene groote vermeerdering van leden niet wenschelijk en aan bezwaren onderhevig zoude zijn.

Dat, wat betreft de verdeeling der door de commissie voorgedragene vermeerdering van 12 leden tusschen den stedelijken en landelijken stand, van welke, wat eerstgemelden stand aangaat, 4 aan de stad Utrecht en 2 aan de stad Amersfoort zouden worden toegevoegd, Zijn Edel Groot Achtbare daartegen, als afgevaardigde van de stad Montfoort, zoo voor die stad als voor de andere kleine steden moet opkomen; — dat zijns inziens met opzigt tot de provinciale vertegenwoordiging, bevolking en welvaart alleen tot grond behoorden genomen te worden, en noch op rang, noch op geboorte, noch op voorregten van welken aard ook, behoorde gelet te worden, maar dat, zoolang er in de gewestelijke representatie van standen zal gesproken worden en de ridderschap zal medewerken tot verkiezing van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zoolang er op voorregten van steden en ridderschap zal worden gelet, ook zoolang de stad Montfoort en de overige kleine steden dezer provincie aanspraak hebben, om niet op zulk eene wijze teruggesteld te worden, en dat eindelijk bij het opdragen der keuze van vier leden aan de stad Utrecht het overwigt dier stad, waarin sedert 1814 het meerendeel der leden dezer vergadering woonachtig is, op de provincie, te zeer zal worden vermeerderd.

De spreker stelt daarom voor, dat, bijaldien de vermeerdering van 12 leden voor de provinciale vertegenwoordiging op de door de commissie voorgedragene wijze mogt doorgaan, de vier kleine steden ten minste beurtelings in de vermeerdering der stedelijke keuze zullen deelen, op den voet, zoo als zulks ten haren opzigte oudtijds voor sommige regerings-commissiën heeft plaats gehad.

De heer *Beelaerts van Oosterwijk* verklaart geene volstrekte noodzakelijkheid te zien, om veranderingen te brengen in het bestaande reglement, zoo ten aanzien van het getal van leden der Provinciale Staten als anderzins, en zich alzoo genoopt te vinden, op dezelfde gronden als door de heeren H. A. Laan en Story van Blokland ontwikkeld zijn, niet in te stemmen met de bij het onderhavig punt voorgestelde vermeerdering; — dat echter, bijaldien de vergadering zich voor de vermeerdering mogt verklaren, er bij Zijn Edel Groot Achtb. geene zwarigheid bestaat, om die vermeerdering, op de wijze bij het rapport vermeld, aan te nemen.

De heer *van Beusichem van Harmelen* verklaart zich, als mede-rapporteur, voor het behoud der standen op den voet zoo als dit bij het rapport is voorgedragen.

Zijn Edel Groot Achtb. beschouwt den stand der ridderschap, als het conservatief gedeelte der representatie, geschikt om het evenwigt tusschen de aristocratie en democratie te helpen bewaren. Hij meent in den stand der edelen die staatsburgers te vinden, waarop de Staat, wegens derzelver groote bezittingen en rijkdommen en den invloed, welken zij daardoor vooral ten platten lande uitoefenen, hoogen prijs moet stellen, en dat men denzelve niet vermag terug te zetten, hetgeen werkelijk het geval zoude wezen, wanneer de leden der ridderschap van de benoeming door de stedelijke en landelijke standen in de Provinciale Staten werden uitgesloten, hetgeen bovendien zoude aanloopen tegen de regten, welke zij ten deze individueel met alle burgers gemeen hebben.

De spreker merkt verder op, nopens hetgeen is ingebragt met opzigt tot de weinige keuze welke bij de vermeerdering van 4 leden voor de stad Utrecht aan het stedelijke bestuur als kies-collegie overblijft, dat zulks berust op de bloote veronderstelling, dat men zich in de keuze bij de raadsleden zou blijven bepalen, waarvoor

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

geene grondige reden bestaat, aangezien het den raden volkomen vrijstaat, om ook buiten hun midden leden voor de Vergadering der Staten te verkiezen.

De heer *Kien* ondersteunt het onderhavig gedeelte van het rapport, en doet de vergadering opmerken, speciaal met opzigt tot hetgeen gezegd is nopens te groote vermeerdering van leden, welke de stad Utrecht in de provinciale representatie zoude verkrijgen, dat de gemelde stad en ook Amersfoort, zelfs na die vermeerdering van leden, ter Vergadering der Staten nog minder zullen worden vertegenwoordigd, dan vele steden in andere provincien; daaromtrent ten voorbeeld aanwijzende de steden Middelburg, welke, met eene bevolking van 15,858 zielen, 8 leden voor de vergadering der Provinciale Staten benoemt; Zwolle, met eene bevolking van 16,950 zielen, 9 leden; Groningen, met eene bevolking van 33,484 zielen, 12 leden; terwijl wegens de stad Utrecht, met eene bevolking van 48,000 zielen, slechts 12 leden ter Statenvergadering zouden benoemd worden, en wegens de stad Amersfoort, met eene bevolking van 13,000 zielen, slechts 4 leden.

Zijn Edel Groot Achtbare merkt hierbij ten slotte op, dat hier geene vrees behoeft te bestaan, dat de steden te veel overwigt zouden verkrijgen, daar toch de stand van de landeigenaren ook met een gelijk aantal leden als de stedelijke stand zou worden vermeerderd, en de stad Utrecht bij de voorgestelde vermeerdering van zes op tien leden, naar gelang der bevolking, nog altijd minder dan de andere steden en het platte land ter Vergadering der Provinciale Staten zal worden vertegenwoordigd.

De beraadslagingen nopens het onderhavige punt hiermede zijnde afgeloopen, brengt de Voorzitter dit gedeelte van het rapport in omvrage; en wordt met zeventien tegen veertien stemmen conform het rapport besloten, en mitsdien geresolveerd, aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken het verlangen dezer Vergadering te kennen te geven tot vermeerdering van het getal harer leden met twaalf, te gelijk te verdeelen tusschen de steden en den landelijken stand, en om in die vermeerdering voor den stedelijken stand, vier toe te wijzen aan de stad Utrecht, en twee aan de stad Amersfoort.

Vervolgens enz.

Aldus geresumeerd en gearresteerd bij de Staten der provincie Utrecht, den 25sten October 1842.

(*get.*) F. Van De Poll.

Ter ordonnantie van dezelven,

(*get.*) J. De Kock.

Voor eensluidend afschrift,

De Griffier der Staten van Utrecht,

(*get.*) J. De Kock.

Voor eensluidend afschrift, voor zooveel het geëxtraheerde aangaat.

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

C. Vollenhoven.

VRIESLAND.

26. MISSIVE DER STATEN VAN VRIESLAND (Bijlage D tot de Memorie van Toelichting.)

Leeuwarden, den 21sten September 1842.

Wij hebben de eer gehad, enz.

Hiermede nu overgaande tot de beantwoording van de door Uwe Excellentie aan ons voorgestelde vragen, zullen wij daarin te werk gaan naar en volgen de orde, in welke dezelve bij Uwer Excellentie's missive voorkomen.

Onderdeel A.

I. De eerste vraag, in dit onderdeel vervat, is, of deze vergadering, in de veronderstelling namelijk, dat het getal der leden van de Provinciale Staten bij de wet zal worden geregeld, het wenschelijk acht, om, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet, het thans bestaande getal leden der Provinciale Statenvergadering, en de evenredigheid der verschillende standen te herzien, met verzoek, om, indien dezelve voor zoodanige herziening gestemd is, alsdan, onder vermelding der redenen, die haar daartoe geleid hebben, de veranderingen op te geven, die naar haar oordeel als wenschelijk zijn te beschouwen; terwijl Uwe Excellentie verder daarbij te kennen geeft, dat, hetzij deze vergadering *tegen* of *voor* zoodanige herziening gezind is, Uwe Excellentie wenscht te kennen de beweegredenen waarom de meerderheid het bestaande wil behouden of wijzigen, en, zoo zich daartegen eene minderheid verzet, alsdan op te geven, waarom deze zich niet met het gevoelen der meerderheid kan vereenigen en welke organisatie door haar wordt voorgestaan.

In antwoord op deze vraag, hebben wij de eer Uwe Excellentie te kennen te geven, dat wij het wenschelijk achten, dat het thans bestaande getal leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen worde herzien, en dat mitsdien daaromtrent naar aanleiding van het laatste gedeelte van art. 128 der Grondwet, bij de wet de vereischte wijzigingen of veranderingen worden vastgesteld.

De redenen of gronden, welke de groote meerderheid onzer vergadering tot dit gevoelen hebben geleid, zijn gelegen in de in het oog springende onevenredigheid, welke er thans in de vertegenwoordiging der verschillende standen der Provinciale Statenvergadering bestaat, eene onevenredigheid, waarvan het bezwarende en ongrondwettige reeds lang is gevoeld, en welke derhalve, thans, nu dit belangrijke onderwerp bij de wetgevende magt in behandeling is, behoort te worden weggenomen.

Volgens de tegenwoordig bestaande regeling worden door elk der drie standen ter vergadering van de Provinciale Staten gekozen *achttien* leden, zoodat die vergadering is zamengesteld uit *vier en vijftig* leden.

Hieruit volgt dus, dat de ridderschap van deze provincie, een *zestigtal* leden tellende, waarvan nog wel een derde gedeelte gerekend kan worden buiten de provincie te zijn gevestigd, en dat de steden, ongeveer *zestig duizend* inwoners bevattende, respectivelijk evenveel leden voor de Provinciale Staten-vergadering benoemen, als de landelijke stand, niettegenstaande op het platte land der provincie omstreeks *honderd en zeventig duizend* inwoners worden gevonden; en het zal na deze opgave wel geen breedvoerig betoog behoeven, om aan te toonen, dat hier eene zeer groote onevenredigheid bestaat, zoowel ten aanzien van den landelijken stand tegenover de beide andere standen, als met opzigt tot den stedelijken stand tegenover dien der edelen.

Deze onevenredigheid, in strijd met de Grondwet, behoort te worden weggenomen en dienvolgens eene verdeeling te worden daargesteld, waarbij, meer in overeenstemming met de bestaande regeling in de provincien *Noordbraband*, *Holland*, *Zeeland* en *Drenthe*, aan den landelijken stand een grooter getal leden ter benoeming wordt toegekend, en ook eene betere verhouding tusschen de beide andere standen wordt ingevoerd.

De bevolking, het vermogen en andere hierop van invloed zijnde omstandigheden in aanmerking nemende, zouden wij, ten einde met inachtneming der verschillende belangen, eene betere evenredigheid tusschen de drie verschillende standen, waarvan het behoud bij de Grondwet is verzekerd, te kunnen daarstellen, van gevoelen zijn, dat het getal leden der Provinciale Staten-vergadering voor *Vriesland* met *zes* behoorde te worden vermeerderd en alzoo gebragt tot of bepaald op *zestig* leden, en dat alsdan daarvan zouden behooren te worden gekozen.

door de edelen.	12 leden,
door de steden.	18 »
door den landelijken stand.	30 »
uitmakende te zamen	60 leden.

Op deze wijze zoude, naar het oordeel der groote meerderheid van de vergadering, in de wegneming der thans bestaande bezwaren, uit eene te groote onevenredigheid tusschen de drie verschillende standen voortvloeijende, voldoende worden voorzien, en ook worden te weeg gebragt, dat door den landelijken stand alleen niet meer leden ter Provinciale Staten-vergadering worden gekozen, dan door de beide andere gezamenlijk, hetgeen te vermijden wenschelijk scheen.

Uit het gezegde, dat de groote meerderheid der vergadering de boven uitgedrukte en medegedeelde gevoelens omhelsde, is het blijkbaar, dat daartegen ook eene minderheid bestond: en uit hoofde Uwe Excellentie heeft verlangd, om ook bekend te worden met de redenen, waarom de minderheid zich niet met het gevoelen der meerderheid heeft kunnen vereenigen, en welke organisatie door haar wordt voorgestaan, zoo zullen wij de aandacht van Uwe Excellentie daarbij nog eenige oogenblikken moeten bepalen.

Vooreerst dan, heeft er eene minderheid bestaan tegen de be-

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

sluiten van de meerderheid, om het als wenschelijk te beschouwen dat het thans bestaande getal leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen worde herzien, en dat het getal leden dier vergadering worde bepaald op *zestig*; welke minderheid van gevoelen is geweest, dat het niet noodig of wenschelijk was om de bestaande regeling te wijzigen of te veranderen, vermits die regeling naar hare meening goed was; daarbij eene behoorlijke evenredigheid was in acht genomen, en er geene genoegzame redenen bestonden om eene verandering in hetgeen reeds sedert zoo vele jaren bestond tot stand brengen, en wel vooral eene zoodanige, bij welke aan den stand der edelen, die toch bij de Grondwet als een stand was erkend, een veel minder deel in de vertegenwoordiging der provincie werd toegekend, dan dezelve thans bezat, en daarentegen aan den landelijken stand werd opgedragen om de helft der leden der Provinciale Staats-Vergadering te verkiezen, waardoor die stand, overigens ook reeds, wat de behartiging van de belangen des landbouw en van het platte land in het algemeen aanbelangt, ter vergadering wordende gerepresenteerd, alléén zooveel leden ter vergadering zal zenden, als de beide overige standen te zamen.

Wijders heeft er ook nog eene minderheid bestaan tegen het besluit der meerderheid omtrent de voorgedragene en bovenvermelde evenredigheid der verschillende standen, waarvan sommigen het getal *door de edelen* te verkiezen verlangden te hebben bepaald op 14 en dat *door de steden* te benoemen op 16; terwijl weder anderen wenschten te hebben vastgesteld, dat *door de edelen* zouden worden gekozen 10 en *door den landelijken stand* 32, waardoor, de bevolking als den eenigen zekeren grondslag van verdeeling aangenomen, naar derzelver oordeel eene goede evenredigheid zoude worden daargesteld; zijnde buitendien ook nog voorgestaan de meening, dat *door de edelen* zouden moeten worden gekozen 14, *door de steden* 18, en *door den landelijken stand* 28.

Hiermede zouden wij tot de behandeling der verdere vragen in het onderdeel *A* van Uwer Excellentie's missive voorkomende, kunnen overgaan, ware het niet dat wij het wenschelijk achtten, dat er ook bij de wet verandering of wijziging worde daargesteld in de evenredigheid, welke er tusschen de verschillende steden, voor de benoeming der leden van de Provinciale Staten-vergadering, thans bestaat, en dat het hier de plaats is, om daaromtrent ons gevoelen aan Uwe Excellentie voor te dragen.

Evenzeer als de bestaande regeling met betrekking tot de evenredigheid tusschen de drie standen onderling, aan het groote gebrek van onevenredigheid laboreert, evenzeer bestaat er ook eene groote onevenredigheid tusschen de standen onderling, welke noodzakelijk, in overeenstemming ook met de bij de Grondwet gewilde evenredigheid, dient te worden opgeheven, en door eene behoorlijke evenredigheid hersteld.

Indien men in aanmerking neemt dat thans worden gekozen

wegens de stad	*Leeuwarden*, hoofdplaats der provincie, ...	met	22,223	zielen,	4	leden,
» » »	*Bolsward*, ...	»	4290	»	2	»
» » »	*Franeker*, ...	»	5214	»	2	»
» » »	*Sneek*, ...	»	7314	»	2	»
» » »	*Dokkum*, ...	»	3833	»	2	»
» » »	*Harlingen*, ...	»	8025	»	2	»
» » »	*Stavoren*, beurtelings met *Hindelopen*, te zamen . .	»	1739	»	1	lid,
» » »	*Sloten*, beurtelings met *Ylst*, te zamen	»	2155	»	1	»
» » »	*Workum*, ...	»	3223	»	2	leden,

en men dan verder daarbij in aanmerking neemt, dat bij zoodanige verdeeling tot grondslagen behooren te worden gelegd *en* de bevolking der steden, *en* derzelver meerdere rijkdom, bloei en welvaart, *en* het grootere getal bekwame en geschikte personen, hetwelk men aldaar voor de Provinciale Staten-vergadering aantreft, doch zooveel mogelijk *hoofdzakelijk* de bevolking, dan loopt het in het oog, dat de thans bestaande verdeeling der 18 plaatsen, door den stedelijken stand ter Provinciale Staats-vergadering te vervullen, hoogst onevenredig is, en wel bijzonder tusschen de stad *Leeuwarden*, de hoofdstad der provincie, en de overige steden.

Algemeen is onze vergadering van oordeel, dat thans die onevenredigheid bij de wet behoort te worden verbeterd; en dit ons gevoelen bij Uwe Excellentie overbrengende, hebben wij de eer haar verder te kennen te geven, dat de meerderheid de meening omhelst, dat de, ter keuze van den stedelijken stand staande, leden der Provinciale Staten-vergadering, zouden behooren te worden benoemd als volgt:

wegens de stad	*Leeuwarden*, ...	7	leden,
» » »	*Bolsward*, ...	1	lid,
» » »	*Franeker*, ...	2	leden,
» » »	*Sneek*, ...	2	»
» » »	*Dokkum*, ...	1	lid,
» » »	*Harlingen*, ...	3	leden,
» » steden	*Stavoren*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Ylst*, gezamenlijk	1	lid
» » stad	*Workum*, ...	1	»,

Tegen dit besluit heeft ook eene minderheid bestaan, die, op verschillende gronden, aan eene andere verdeeling de voorkeur meende te moeten geven.

Sommige van de tot die minderheid behoorende leden waren van gevoelen: dat door de stad *Leeuwarden* 8 leden zouden behooren te worden gekozen, door de steden *Harlingen*, *Sneek* en *Franeker* ieder 2 leden, door de steden *Bolsward*, *Dokkum* en *Workum* ieder 1 lid, en door de overige vier kleine steden 1 lid beurtelings, en wel omdat de stad *Leeuwarden*, naar hun oordeel, op de verkiezing van zoodanig getal leden billijke aanspraak konde maken, indien men in aanmerking nam hare bevolking, rijkdom en welvaart, en het aldaar, in evenredigheid tot de andere steden, als zijnde de hoofdplaats der provincie, grootere getal personen, geschikt en bekwaam voor de uitoefening van het lidmaatschap der Provinciale Staten.

Anderen waren van meening, dat die verdeeling in zooverre behoorde te worden gewijzigd, dat aan de stad *Leeuwarden* 7 leden wierden toegekend, en dan de steden *Stavoren*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Ylst* bleven verkiezen volgens de thans bestaande regeling, te weten: *Stavoren* en *Hindelopen* beurtelings 1 lid, en *Sloten* en *Ylst* beurtelings 1 lid; vermits, naar het gevoelen van deze leden, aan de stad *Leeuwarden*, waaruit bovendien reeds voor de andere standen leden ter Staats-vergadering werden gekozen, geen grooter getal dan 7 behoorde te worden toegekend, ten einde aan die stad, welke door dat getal, in evenredigheid tot de andere steden, behoorlijk zoude worden vertegenwoordigd, geen te grooten invloed te geven; terwijl men het beurtelings kiezen van 1 lid door de genoemde vier kleine steden bijna of zoo goed als gelijkstelde met geen deel aan de vertegenwoordiging in de Provinciale Staten-vergadering te hebben, daar ieder van die steden dan misschien eens om de 24 of mogelijk om de 20 jaren de verkiezing van een Staatslid zoude kunnen doen.

Weder anderen waren het gevoelen toegedaan, dat *Leeuwarden* niet meer dan 7 leden moest kiezen, doch dat *Harlingen* en *Sneek*, wegens hunne bevolking als anderzins, aanspraak hebbende op een grooter deel in de vertegenwoordiging, boven het bepaalde getal van 2 leden beurtelings nog 1 lid ter Provinciale Staten-vergadering zouden moeten zenden; terwijl sommigen, die deze meening deelden, echter van oordeel waren, dat alsdan de vier kleine steden *Stavoren*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Ylst* niet *beurtelings*, maar *gezamenlijk* 1 lid zouden moeten verkiezen.

Nog anderen omhelsden het denkbeeld, dat niet de steden *Harlingen* en *Sneek* beurtelings 1 lid zouden moeten verkiezen, maar dat aan de stad *Sneek* de benoeming van *drie* leden behoorde te worden gegeven, vermits die stad, hare bevolking, handel en welvaart in aanmerking genoemen, daarop boven *Harlingen* billijke aanspraak had.

Eindelijk waren er nog leden, die beweerden, dat het door de steden *Stavoren*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Ylst gezamenlijk* verkiezen van 1 lid, in strijd zoude zijn met de Grondwet en met de dienovereenkomstig vastgestelde stedelijke reglementen, volgens welke de raad eener stad de verkiezing doet van de leden in de Provinciale Staten van wege de stad in die vergadering zitting nemende; terwijl die meening door anderen werd bestreden, als vindende tegen zoodanige vereeniging geen gebod in de Grondwet en kunnende er, naar hun inzien, geen bezwaar in bestaan om, zoo noodig, thans bij de regeling dezer aangelegenheid in de bedoelde stedelijke reglementen zoodanige veranderingen aan te brengen, als vereischt zouden worden om eenige steden *gezamenlijk*, op eene geregelde wijze, 1 lid ter Provinciale Staten-vergadering te doen benoemen.

II. Enz.

De Staten van Vriesland,
(*get.*) Van Sytzama.
Ter ordonnantie van dezelven,
(*get.*) J. Schik.

Voor eensluidend afschrift, zooveel het geëxtraheerde aangaat,
De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. Vollenhoven.

Aan Zijne Excellentie den heere Minister van Binnenlandsche Zaken.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

OVERIJSSEL.

27. MISSIVE DER STATEN VAN OVERIJSSEL. (Bijlage E tot de Memorie van Toelichting.)

Zwolle, den 19den Julij 1842.

De zeer belangrijke punten enz.

De *meerderheid* onzer leden acht het wenschelijk, om, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet, het thans bestaande getal leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen te herzien; naar het oordeel dier meerderheid, wordt als wenschelijk beschouwd, dat het getal en de verhouding van die Staatsleden zijn, als volgt:

voor de ridderschap		17 leden,
» » steden:		
Zwolle	9	
Deventer	7	
Kampen	5	
Enschedé	2	28 »
Almelo	2	
Hasselt	1	
Steenwijk	1	
Oldenzaal	1	
» den landelijken stand		30 »
te zamen		75 leden.

De beweegredenen van die *meerderheid* zijn deze:

» dat het getal van Provinciale Staatsleden, thans 63 beloopende, zoude behooren te worden vermeerderd, zoowel om de aanzienlijke vermeerdering van 50,000 zielen, welke in de bevolking der provincie sedert de bepaling van dat getal heeft plaats gevonden, als om de merkelijke ontwikkeling en uitbreiding der welvaart; terwijl de overweging dat de Provinciale Staten een kies-collegie voor onderscheidene betrekkingen, voornamelijk de volksvertegenwoordiging, uitmaken, het mede wenschelijk doet achten, dat bij de bedoelde vermeerdering en uitbreiding de gelegenheid om aan de keuze deel te nemen, ook in eene ruimere mate gegeven worde; — zijnde de meerderheid van oordeel, dat, door de vermeerdering van bovengenoemd getal 63 met 12 eene redelijke verhouding zal worden daargesteld; terwijl aangaande de evenredigheid tusschen de verschillende standen in dat nieuwe getal (75) aangenomen, is aangevoerd, dat het getal leden van het corps der ridderschap sedert deszelfs vestiging is teruggegaan, en daarom deszelfs vertegenwoordiging behoort te worden verminderd, terwijl daarentegen de landelijke gemeenten aanzienlijk in bevolking, in nijverheid, welvaart, rijkdom en beschaving zijn toegenomen; — wordende het cijfer voor de groote steden bij het vroegere getal behouden."

De *minderheid* onzer daartegen stemmende leden, en wel in de eerste plaats om het getal van 63 Provinciale Staatsleden *niet* te vermeerderen, bestaat uit *zeven* leden, wier gevoelen is:

1°. volgens *vier* derzelven: » dat het getal van 63 Staatsleden voor *Overijssel* genoeg en voldoende is, zoo ten opzigte van hare bevolking, als in vergelijk van die provincie met andere, wat de bevolking betreft";

2°. volgens *een* derzelven: » dat er geene reden bestaat om dat getal te vermeerderen, ofschoon het getal van de bevolking der provincie is vermeerderd, en ook 63 Staatsleden *Overijssel* voldoende vertegenwoordigen";

3°. volgens *een* derzelven: » dat zoodanig eene vergadering den waarborg van het algemeen belang der provincie genoeg daarstelt"; — eindelijk

4°. volgens *een* derzelven: » omdat wegens te houdene deliberatien over volgende punten het ondoenlijk is, het getal Provinciale Staatsleden vooraf te bepalen".

In de eerste plaats: betreffende de evenredigheid der verschillende standen, bestaat de *minderheid* onzer tegenstemmende leden uit *zeventien*, waarvan:

1°. 15 voorstellen, om van de 75 Staatsleden te laten vertegenwoordigen:

$^1/_5$ door de ridderschap,
$^2/_5$ » » steden,
$^2/_5$ » den landelijken stand,

op grond, » dat door de *meerderheid* het cijfer voor de leden der ridderschap te hoog is opgevoerd, welk ligchaam thans in zijn geheel 48 of 50 leden bevat, en het toeschijnt dat in dezen tegenwoordigen tijd, welken invloed men ook overigens aan geboorte en aanzien wenscht toe te kennen, eene vertegenwoordiging van 17 leden en dus bijna *één* vierde gedeelte in de Provinciale Vergadering voor dat ligchaam buiten verhouding tot het geheel der representatie is;

» dat de vertegenwoordiging van het platte land te groot is en het verkeerd zoude zijn aan acht steden minder toe te kennen dan aan het platte land; wijl de meerdere beschaving, handel, nijverheid, rijkdom en verscheidenheid van bedrijven en belangen der eersten, tegen de meerdere bevolking van de laatsten *ruim* zullen opwegen en minstens gelijkstelling vorderen; — dat daarenboven 21 leden voor de *drie* groote steden zouden blijven in de cijfers, door de *meerderheid* aangenomen, en dus (ter zake van de vermeerdering van het geheele getal der Provinciale Staatsleden met 12) betrekkelijk verminderen, hetgeen minder doelmatig voorkomt bij de opmerking, dat de geheele bevolking der provincie van 1815 tot 1840 nagenoeg in de verhouding van 3 tot 4 is vermeerderd, en de drie steden in die vermeerdering juist in dezelfde evenredigheid deelen; terwijl ook in andere opzigten de ontwikkeling gelijken tred schijnt te hebben gehouden; weshalve de door de *minderheid* voorgestelde verhouding regtmatig en met de aanwezige omstandigheden overeenkomstig zoude zijn, in welke verhouding, na aftrek van 7 leden voor de vijf steden *Enschedé*, *Almelo*, *Hasselt*, *Steenwijk* en *Oldenzaal*, de overige 23 behooren te worden verdeeld, als volgt:

» *Zwolle*	10 leden,
» *Deventer*	8 »
» *Kampen*	5 »

welk gevoelen gegrond wordt daarop:

a. » dat in evenredigheid der bevolking, de vertegenwoordiging van *Deventer* thans in de ongunstigste, die van *Kampen* in de gunstigste verhouding staat";

b. » dat de handel en welvaart van *Zwolle* in de laatste jaren zeer aanmerkelijk zijn toegenomen";

c. » dat de evenredige vermeerdering van bevolking sedert 1815 in *Kampen* niet de gunstigste is".

2°. Volgens *een lid der minderheid* » schijnt $^1/_5$ der provinciale vertegenwoordiging voor de ridderschap voldoende, omdat nog geen vijftig leden niet geschikt kunnen geacht worden, om *meer* dan 15 leden te kiezen"; en

3°. *Een lid der minderheid* zoude kunnen toestemmen, » dat aan de ridderschap het regt wierd toegekend, om tot zelfs $^1/_5$ van haar getal ter Staten-vergadering te zenden, mits er maatregelen wierden genomen, ter evenredige verspreiding der leden, door de ridderschap gekozen, over de oppervlakte der provincie, terwijl hij anders slechts 9 leden aan de ridderschap zoude toekennen; overigens zoude *Zwolle* voor 9 leden 18,000 inwoners moeten hebben, indien *Deventer*, met 14,007 inwoners, kon worden gerepresenteerd door 7 leden".

Ten aanzien enz.

De Staten der provincie Overijssel,
(*get.*) VAN RECHTEREN.
Ter ordonnantie derzelven,
(*get.*) J. M. VAN RHIJN.

Voor eensluidend afschrift, zooveel het geëxtraheerde aangaat.

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. VOLLENHOVEN.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

GRONINGEN.

28. MISSIVE DER STATEN VAN GRONINGEN. (Bijlage F tot de Memorie van Toelichting).

Groningen, den 25sten October 1842.

Bij besluit van de Staten dezer provincie, in derzelver buitengewone zitting van den 21sten dezer, onder n°. 3 genomen, aan ons zijnde opgedragen om Uwe Excellentie van het verhandelde in die zitting verslag te geven, en bij de geleidende missive te voegen een exemplaar van het gedrukt rapport der commissie, in wier handen de Staten, in hunne gewone zitting van dezen jare, bij besluit van den 5den Julij 1842, n°. 18, om consideratien en advies hadden gesteld Uwer Excellenties missive van den 30sten Junij jl., n°. 11*b*, 1ste afdeeling, betrekkelijk de bevoegdheid, om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen en de oefening van het stemregt ten platten lande en in de steden, zoo hebben wij gemeend aan deze opdragt op de meest volledige wijze te zullen beantwoorden, door Uwe Excellentie te doen geworden een afschrift van de notulen dier buitengewone zitting, zoo als wij de eer hebben bij deze doen.

Uwe Excellentie zal daaruit ontwaren, dat de Staten dezer provincie zich met het bovengemelde rapport der commissie, waarvan wij de eer hebben een afdruk hiernevens te voegen, in alle deelen hebben vereenigd, en wij verzoeken Uwe Excellentie, in naam dier Staten, dat rapport te willen beschouwen en aannemen als uitdrukkende de consideratien en het advies van de Statenvergadering dezer provincie.

Er blijft ons nog over aan Uwe Excellentie op te geven, waarom de leden der vergadering, die tegen het rapport, voor zooveel de punt A betreft, hebben gestemd, en alzoo tot de minderheid behooren, zich met het gevoelen der meerderheid op dat punt niet kunnen vereenigen, en welke organisatie door hen wordt voorgestaan.

Hiertoe door de schriftelijke opgaven der bedoelde leden in staat gesteld, geven wij ons de eer Uwe Excellentie het volgende op te geven.

Vier leden hebben zich tegen alle herziening van het bestaande getal leden der Staten-vergadering en van de evenredigheid der verschillende standen in dit gewest verzet, en kunnen zich met de conclusie van het rapport wat het punt A betreft, en met het gevoelen van de meerderheid der vergadering op dat punt, niet vereenigen. » Zijne Excellentie de Minister van Binnenlandsche Zaken (zeggen deze vier leden) vraagt, of de Staten dezer provincie » *wenschelijk* achten, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet, » het thans bestaande getal leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen te herzien. » Uit het rapport der commissie blijkt niet het *wenschelijke* van » de verandering, waarnaar door Zijne Excellentie is gevraagd. » Integendeel, niettegenstaande de door de *minderheid* der commissie aangevoerde gronden voor eene verandering in de provinciale vertegenwoordiging ten voordeele van den landelijken stand, was de *meerderheid* der commissie van oordeel, en is van oordeel gebleven, dat zoodanige verandering niet is noodzakelijk, zelfs niet in het belang van den landelijken stand." De gemelde *vier* leden zijn volkomen van hetzelfde gevoelen. Zij zeggen met de meerderheid der commissie, dat eene ondervinding van ruim vijf en twintig jaren overtuigend heeft doen zien, dat de belangen van den landelijken stand bij de tegenwoordige provinciale vertegenwoordiging genoegzaam zijn gewaarborgd. De leden der Staten, hoewel gekozen door de drie standen, vertegenwoordigen echter niet den stand, welke hen koos; integendeel, zij zijn verpligt en moeten zich bij eede verbinden, om de welvaart der provincie met al hunne krachten te bevorderen. De thans bestaande evenredigheid tusschen de drie standen strekt, naar het oordeel van deze minderheid, juist ter bevordering van de belangen van allen, en de wederzijdsche betrekkingen tusschen de drie standen, de betrekking inzonderheid, waarin de ridderschap tot den landelijken stand staat en het belang dat de stad Groningen bij den bloei van het platte land heeft, leveren een meer dan voldoenden waarborg op, dat de belangen van den landelijken stand nimmer in de Staten-vergadering zullen worden verwaarloosd. Dit is even zoowel het gevoelen van de meerderheid der commissie, blijkens derzelver rapport, als dat van de gezegde vier leden, tot de minderheid behoorende. Waartoe dan, vragen die vier leden, indien dit het gevoelen van de meerderheid der commissie is, waartoe dan eene verandering in de provinciale vertegenwoordiging voorgedragen, eene verandering welke de meerderheid der commissie niet *wenschelijk* beschouwt? Waartoe dan voorgesteld het getal leden door den landelijken stand te kiezen, met *vier* te vermeerderen, indien het algemeen belang zoodanige verandering niet noodzakelijk maakt? Alleen de hoop en het verlangen om zoo mogelijk alle gelegenheid tot botsing tusschen de verschillende standen weg te nemen, niet het *wenschelijke* der zaak op zich zelve, heeft de commissie tot het doen van voorzeide voordragt geleid. Doch de gemelde vier leden houden dit voor geene genoegzame reden om die voordragt goed te keuren, welke op zich zelve noch voor noodzakelijk noch voor wenschelijk wordt gehouden; terwijl zij daarenboven vreezen, dat indien voortaan, overeenkomstig met de gedane voordragt, *zestien* leden, in plaats van *twaalf*, door den landelijken stand voor de Staten dezer provincie mogten worden benoemd, de leden door dien stand gekozen eenen te overwigtigen, en daardoor welligt nadeeligen invloed op de beraadslaging en stemming over de provinciale belangen zullen erlangen, vooral ook op de zoo gewigtige keuze van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en op het formeren van nominatien ter vervulling der opengevallen plaatsen in het provinciale geregtshof. Om deze redenen, en in de overtuiging dat de door de commissie gedane voordragt in geenen deele datgene zou kunnen bewerken hetwelk zij daarmede beoogde, zoo als ook de daarover plaats gehad hebbende stemming overtuigend heeft doen zien, hebben deze *vier* leden, tot de minderheid behoorende, gemeend *tegen* die voordragt hunne stemmen te moeten uitbrengen.

Daarentegen hebben *negen* leden, mede tot de minderheid behoorende, zich om andere redenen met het rapport der commissie, wat de regeling der standen betreft, niet kunnen vereenigen. Volgens hen is het zeker moeijelijk eenen maatstaf te vinden, naar welken men de evenredigheid van de leden der verschillende standen kan regelen, wil men hiertoe bezigen de thans nog vigerende reglementen op de zamenstelling der Provinciale Staten, waarin men geen vast beginsel vindt. Bij het laatst genomen besluit van Z. M. (dus gaan deze leden voort) ter bepaling der evenredigheid tusschen de leden der drie standen voor de provinciale vergaderingen van Zuid- en Noordholland, merkt men op dat in de eerstgenoemde provincie zitting nemen 1 van de 6 beschreven ridders, en voor de laatstgenoemde provincie 1 van de 5. Dit zoude voor deze provincie, welke 30 beschreven ridders telt, 6 of 5 leden in de provinciale vergadering geven.

Het zoude, naar het oordeel van deze minderheid, niet onbelangrijk zijn, de motieven te kunnen raadplegen, die destijds de commissie hebben geleid om den Koning te adviseren, om de eerste regeling in dezen vast te stellen ingevolge de Grondwet van 1815, art. 130. Dan, bij gemis van dat stuk, en bij de onvaste verhouding van de nog bestaande reglementen, geene of weinige inlichtingen kunnende bekomen, welk beginsel men diende aan te nemen, zoo ontslaat dit de Provinciale Staten geenszins van het onderzoek, welken maatstaf zij vermeenen te moeten aannemen, ter bepaling van het aantal leden, welke iedere stand in die Staten diende te hebben, nu zij geroepen zijn, om het Gouvernement te adviseren. Het is, volgens het gevoelen van de gezegde *negen* leden, te bejammeren, dat, na een tijdvak van dertig jaren, er nog geene wettelijke bepaling bestaat, welk aandeel iedere stand in de provinciale vertegenwoordiging zal hebben, maar dat dit heden zonder beginsel is voorgeschreven, en zij voegen er bij: » Heil dus de tegenwoordige Regering, welke daarin tracht te voorzien, en het niet beneden zich acht, daaromtrent de Provinciale » Staten te hooren! Schroomen wij geene moeite of vrees, om te » onderzoeken, welk beginsel ons in dezen het best zal kunnen » geleiden, hetzij wij al dan geene wijziging in de bestaande evenredigheid vermeenen te moeten voordragen."

Deze leden zeggen verder, dat zij in de eerste plaats zullen beproeven, of niet de behandeld wordende zaken in de provinciale vergadering zelve hen in dezen kunnen voorlichten. Volgens hen, zijn de bemoeijingen der Staten toch hoofdzakelijk: het toevoorzigt houden op, en het verbeteren van alle provinciale werken, als daar zijn: zeeweringen, waterlossingen, wegen, bruggen, enz., handhaving der politie en het maken van keuren, of liever alles, wat strekken kan tot bevordering van de welvaart der provincie; dus algemeene en geene bijzondere belangen zijn aan de leden opgedragen, en, bij eene vrije keuze, zonder standen, is het niet twijfelachtig, of de ingezetenen zouden de bekwaamsten en de meest belanghebbenden in de provinciale vergadering zenden. Doch de Grondwet komt hier tusschen beide, en bepaalt, dat de provinciale belangen, zullen worden opgedragen aan ingezetenen, door verschillende standen to kiezen, waardoor het natuurlijk beginsel door het staatsregt wordt verdrongen, en nu eenmaal deze grondwettige uitspraak daar is, nu moet het onbevooroordeelde oordeel tusschen beide komen.

Let men op de zaken (zoo vervolgt deze minderheid) welke in de provinciale vergadering behandeld worden dan mag men vertrouwen, dat allen gevoelen den gezeten burger te miskennen, als men tot deze vergadering voordraagt twaalf leden uit den stand der edelen en slechts zestien uit den landelijken stand. Neemt men de bevolking of de belastbaarheid van den stand der edelen tegenover die van den landelijken stand, dan overschaduwt de

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

laatste den eersten zoo geheel, dat de stand der edelen naar dit beginsel niet vertegenwoordigd zou kunnen worden.

Wil men eindelijk de vergadering der Provinciale Staten als kies-collegie beschouwen tot het benoemen der leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ook dan zal men geene termen vinden, om aan den stand der edelen twaalf, tegenover den landelijken stand zestien leden, in de provinciale regering te geven, want ook de handelingen der Staten-Generaal loopen evenmin over bijzondere belangen, als die der vergaderingen der Provinciale Staten; beide behartigen het algemeen belang. En zouden, vragen deze tot de minderheid behoorende leden, de duizendtallen van landelijke ingezetenen, welke hoofd voor hoofd evenveel, ja zelfs meer belang hebben, dan de dertig beschrevene ridders in dit gewest, in het wel beheeren van 's lands zaken en geldmiddelen, niet zorgen voor goede afgevaardigden in de Tweede Kamer? De gemelde leden zijn van meening, dat zulks door niemand zal betwijfeld worden.

Het blijkt derhalve, volgens deze leden, dat noch de behandeld wordende zaken in de provinciale vergadering, noch de belastbaarheid of bevolking, noch de Provinciale Staten, beschouwd als kies-collegie, termen opleveren om het aantal leden uit den stand der edelen op *twaalf* tegenover *zestien* leden van den landelijken stand, te kunnen of te mogen bepalen.

Wat blijft nu, vragen zij verder, nog over, dat in dezen tot leiddraad of beginsel kan strekken, om te bepalen, welk aandeel voortaan de ridderschap in de provinciale regering moet hebben? Naar hun inzien, niet anders dan de stand zelf, omdat de Grondwet bepaalt, dat hij daarin vertegenwoordigd zal worden. En aangezien de Staten de Grondwet moeten handhaven, zoo mag het aandeel van den stand der edelen in de provinciale regering ook niet zoo gering bepaald worden, dat het niets te beteekenen heeft, en wanneer men dit op 1/6 stelt van het geheele aantal leden, dan wordt de stand niet miskend, en geniet de hem toegekende grondwettige regten. Ook zoude dit aandeel van zes leden in verhouding komen met het jongste besluit van Zijne Majesteit opzigtelijk het aandeel der edelen in de provinciale regering der provincien Zuid- en Noord-Holland.

Komt men tot de vergelijking van *zes* leden der edelen met de *twaalf* leden uit den stedelijken stand, dan zal men geene voldoende gronden kunnen aanvoeren, dat de stand der edelen geene genoegzame representatie erlangt. Groningen, eene academie-stad met 33,000 inwoners, zal maar eens zooveel vertegenwoordiging krijgen, als eenige adellijke familien.

Eindelijk, als men tot de hier voorgedragene evenredigheid komt tusschen het aantal leden van den landelijken en die van den stedelijken stand, dan zal men ontwaren, zoowel naar aanleiding van de behandeld wordende zaken in de provinciale vergadering als naar de bevolking en de belastbaarheid, dat in geenen deele de stedelijke stand te weinig leden zal erlangen: want bij genoegzaam alle zaken, die ter sprake komen, heeft de landelijke bevolking oneindig meer direct belang dan de ingezetenen van Groningen; daarbij telt het platte land 4/5 meer bevolking dan de stad, terwijl Groningen slechts voor 1/6, en het platte land voor 5/6 in de provinciale uitgaven deelt, of Groningen, hoofd voor hoofd, minder dan de ingezetenen te lande.

Ten slotte merken deze leden nog aan, dat, daar de kleine steden in dit gewest geene vertegenwoordiging, gelijk elders, volgens het rapport zullen erlangen (waarmede zij zich wel kunnen vereenigen), zulks de representatie van den landelijken stand verkleint, zoo als dit ook bij het rapport erkend wordt: » aangezien » (zoo luidt hetzelve) dat deze den landelijken stand veel meer » naderen dan dien der steden."

Op grond van al het aangevoerde, achten de *negen* leden het wenschelijk, om, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet, het thans bestaande getal van leden der Provinciale Staten-vergadering te laten blijven zoo als het is, en om daarvan te doen kiezen: door de ridderschap *zes*, door den stedelijken raad *twaalf* en door den landelijken stand *achttien* leden, terwijl zij verlangen dat als redenen voor de voorgedragene verandering worden opgegeven, dat eene zoodanige evenredige vertegenwoordiging der verschillende standen gevorderd wordt, in overeenstemming met de aloude politieke gesteldheid dezer provincie, de bevolking der onderscheidene standen, derzelver aandeelen in de lasten, derzelver belang in de onderwerpen ter Staten-vergadering behandeld wordende, en eindelijk met de verhouding der standen, in andere provincien bestaande of nu voorgedragen.

Ziedaar de gevoelens van de onderscheidene leden der Staten-vergadering, die op verschillende gronden tot de minderheid hebben behoord, met de meeste volledigheid en nagenoeg in de eigen bewoordingen, door hen respectivelijk gebezigd, aan Uwe Excellentie opgegeven.

Wij vermeenen enz.

De Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen,
(*get.*) Rengers.
Ter ordonnantie van dezelven,
(*get.*) H. A. Spandaw.

Voor eensluidend afschrift, zooveel het geëxtraheerde aangaat,
De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. Vollenhoven.

Aan Zijne Excellentie den heere Minister van Binnenlandsche Zaken.

---

29. EXTRACT UIT HET RAPPORT DER COMMISSIE.
(Bijlage F1 tot de Memorie van Toelichting.)

De eerste, meest belangrijke en meest omvattende vraag, door den heer Minister aan uwe vergadering voorgesteld, is deze:

» Of UEd. Groot Achtbaren wenschelijk achten, om, naar aan- » leiding van art. 128 der Grondwet, het thans bestaand getal » leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der » verschillende standen te herzien?"

Toen, bij het reglement op de zamenstelling der Staten van den jare 1817, de thans bestaande evenredigheid tusschen de Staatsleden door de drie standen gekozen, was vastgesteld, werden er reeds in den jare 1820 door de leden, door den landelijken stand gekozen, pogingen aangewend, om een geheel andere evenredigheid te doen vaststellen, zoodanig, dat inderdaad de geheele meerderheid van de Staten-vergadering zoude zijn zamengesteld uit leden door den landelijken stand gekozen; deze pogingen hadden destijds het begeerde gevolg niet.

Sedert de herziening der Grondwet de mogelijkheid van eene herziening der provinciale reglementen en van eene verandering in de bestaande evenredigheid deed geboren worden, zijn die pogingen door een aantal stemgeregtigden van het platte land hernieuwd. Door de leden, gekozen door de ridderschap en den stedelijken stand, zijn tegen de bestaande regeling geene bezwaren gemaakt; de vraag, door den heer Minister voorgesteld, verandert bij gevolg voor deze provincie in eene andere, namelijk:

» Of UEd. Groot Achtbaren het wenschelijk achten, dat zoo- » danige wijziging in de evenredigheid der leden, door de drie » standen in deze vergadering gekozen, het getal leden door de » andere standen gekozen overtreft?"

Reeds dadelijk werd dit dan ook in onze bijeenkomsten het standpunt, van waar de gehouden raadplegingen uitgingen, en waaromtrent verschillende gevoelens werden in het midden gebragt.

De meerderheid van uwe commissie wenschte het bestaande te behouden, en beriep zich, behalve op andere gronden, uit verschillende redeneringen en beschouwingen ontleend, op de ondervinding van ruim vijf en twintig jaren, gedurende welke men te vergeefs naar een voorbeeld zoude zoeken, dat de tegenwoordige zamenstelling der Provinciale Staten aanleiding had gegeven, om door overstemming de belangen van eenigen stand, en wel het minst die van den landelijken stand, te miskennen en te verwaarloozen; daaruit afleidende, dat men niet wenschelijk kon achten verandering te brengen in eene gesteldheid van zaken, waarvan de goede werking door de ondervinding werd gestaafd.

De minderheid van uwe commissie beriep zich, om het wenschelijke van eene verandering te betoogen, op de gronden, in de aan UEd. Groot Achtb. bekende adressen voorgesteld, te weten, de aloude staatsgesteldheid van dit gewest, de bevolking van het platte land, de belastbaarheid, en den aard der bemoeijingen aan de Provinciale Staten opgedragen, en beantwoordde de redenering uit de ondervinding afgeleid, met de opmerking, dat, indien men de stelling aannam, dat de bestaande evenredigheid voor het verledene geene nadeelen had opgeleverd, zulks voor de toekomst echter geene verzekering gaf, en dat het dus wenschelijk was waarborgen te erlangen, dat ook in de toekomst die nadeelen niet zouden kunnen bestaan.

Breedvoerig en bij herhaling werden de gronden, over en weder aangevoerd, in onze commissie behandeld; van den eenen kant, als niet van toepassing, als ongegrond of niet tot maatstaf dienstig, bestreden, van de andere zijde aangedrongen en verdedigd. Indien wij, van weêrskanten onze gevoelens vasthoudende, daar-

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

naar aan uwe vergadering ons berigt hadden willen voordragen, zoude dit berigt in zich bevat hebben eene voordragt van de meerderheid, om het bestaande te behouden en eene voordragt van de minderheid, om daarin eene niet onbelangrijke wijziging te brengen, beide voordragten van de daaromtrent *voor* en *tegen* aangevoerde gronden vergezeld.

Maar dit doende, zouden wij nu en voor het vervolg een twistappel in deze vergadering geworpen hebben, waarvan wij ons niet anders dan noodlottige, ten minste betreurenswaardige, gevolgen konden voorstellen, het was ligt te voorzien, welke voordragt in uwe vergadering de meerderheid van stemmen op zich zoude vereenigen, en voor welke de minderheid zich verklaren zoude; evenzeer, hoe die meerderheid en minderheid zouden zijn zamengesteld. Beide voordragten zouden, met de gronden *voor* en *tegen*, aan den Minister moeten worden medegedeeld, en deze zoude eene keus moeten doen. Viel die uit in den zin der meerderheid, de reeds zoo vaak voorgedragen klagten over miskenning van den landelijken stand, over zamenspanning der andere standen, ten einde aan den landelijken stand den billijk aan denzelve toekomenden invloed te onthouden, zouden met verdubbelden ijver, misschien wel tot in de vergaderzaal van de Staten-Generaal, worden aangeheven; en met hoeveel grond ook beantwoord en ontzenuwd, men zoude zich niet kunnen vleijen overtuiging te bewerken bij hen, die zich in hunne regten bekort zouden rekenen. Viel daarentegen des Ministers keus naar den zin der minderheid uit, dan zoude aan den landelijken stand een overwegende invloed worden gegeven, ten koste der andere standen, die, op hunne beurt, zich over miskenning van hunne regten zouden beklagen. In beide gevallen zoude de zoo wenschelijke eendragt en eenstemmigheid, ter bevordering van het algemeen provinciaal belang, waartoe wij allen gelijkelijk hier zijn geroepen, een gevoeligen schok lijden.

Wij hebben allen, in dit punt eenstemmig, wenschelijk geacht, zoodanige uitersten te vermijden, en daarom eenparig getracht, ons omtrent eene regeling te verstaan, waarmede wij ons allen zouden kunnen vereenigen en die wij mogten hopen, dat ook de goedkeuring van uwe vergadering zoude kunnen wegdragen.

Om die reden heeft de meerderheid, ter bevordering van eenstemmigheid van haar gevoelen afwijkende, zich vereenigd bij een voorstel, om de leden, door den landelijken stand gekozen, met een derde te vermeerderen, en de minderheid, door dezelfde gezindheid geleid, heeft in de bepaling van het aantal leden door de verschillende standen gekozen, niet zoodanige geheele wijziging verlangd, als anders wel uit de door haar voorgestelde meeningen zoude kunnen worden afgeleid.

Dien ten gevolge stellen wij aan UEd. Groot Achtb. voor, te besluiten:

» Dat UEd. Groot Achtb. wenschelijk achten, om, naar aan-
» leiding van art. 128 der Grondwet, het thans bestaande getal
» leden der provinciale Staten-vergadering te bepalen op 40, en
» om daarvan te doen kiezen:

» door de ridderschap. . . . . *twaalf*,
» door den stedelijken stand. . . . . . *twaalf*,
» door den landelijken stand . . . . . *zestien*."

Door Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken wordt ook de vermelding verlangd der redenen, welke UEd. Groot Achtb. geleid hebben tot voorstelling van de veranderingen, die, naar het oordeel van UEd. Groot Achtb., als wenschelijk zijn te beschouwen. Wij nemen de vrijheid van UEd. Groot Achtb. in overweging te geven, om als redenen voor de voorgestelde verandering op te geven:

dat, sedert langen tijd, door den landelijken stand vertoogen zijn ingebragt, strekkende om aan te toonen, dat de tegenwoordig bestaande evenredigheid tusschen de leden, door de drie standen gekozen, voor den landelijken stand bezwarend is;

dat, de andere standen die bezwaren niet erkennen, en vermeenen, dat, bij de bestaande regeling, al de provinciale belangen gelijkelijk worden behartigd en voorgestaan;

dat het evenwel wenschelijk is, alle aanleiding tot oneenigheid uit de vergadering der Provinciale Staten weg te nemen, en dat de voorgestelde verandering daartoe dienstig kan zijn;

dat immers daardoor het aantal leden, door den landelijken stand gekozen, met een derde wordt vermeerderd, en derhalve het aantal leden, door de andere standen gekozen, evenveel overtreft;

dat, wanneer men in het oog houdt, dat onder de leden, door de ridderschap gekozen, uit den aard der zake velen zijn, die door woonplaats, bezittingen en betrekkingen tot den landelijken stand behooren, en dat het belang van de stad Groningen ten naauwste met dat van den landelijken stand is verbonden, dit een en ander een overvloedigen waarborg oplevert, dat, bij de voorgestelde zamenstelling van de Staten, de belangen van den landelijken stand in de vergadering der Provinciale Staten niet zullen worden verwaarloosd;

dat, aan den anderen kant, het aantal leden van den landelijken stand alsdan ook niet zoo groot is, dat daarin grond zoude zijn om te verwachten, dat dezen, ingeval van onderlinge eenstemmigheid, steeds de volkomen overeenstemming in de raadplegingen der Provinciale Staten zouden erlangen;

dat integendeel wederom het aantal leden van de ridderschap en van den stedelijken stand voldoenden grond geeft tot de veronderstelling, dat de andere provinciale belangen, tot de bemoeijingen van deze vergadering behoorende, ook niet zullen worden uit het oog verloren.

Wij veroorloven ons bij dit alles nog eene enkele bedenking aan U Ed. Groot Achtb. voor te dragen, die welligt iets kan bijdragen tot eene meer juiste beschouwing van dit geheel zoo aangelegen onderwerp.

De Grondwet bezigt de uitdrukking van » evenredigheid der verschillende standen" (art. 128), en onderscheiden artikelen van het reglement op de zamenstelling der Staten spreken ook van leden *voor* den stand der edelen, *voor* den stand der steden, *voor* den landelijken stand, even als of de leden van de vergadering der Provinciale Staten niet geroepen zijn, om de belangen der geheele provincie voor te staan, maar alleen opkomen *voor hunnen stand*, alleen vertegenwoordigen den stand, door welken zij gekozen zijn. Ook de wijze van zitting in deze vergadering, de gewone zamenstelling der commissien, geeft aanleiding tot deze opvatting, en zoo wordt men, schier onwillekeurig, geleid tot de beschouwing, als of de Vergadering der Provinciale Staten is zamengesteld uit drie van elkander afgezonderde, tegen elkander overstaande ligchamen, of uit de vertegenwoordigers van drie zoodanige ligchamen, ieder voor hun eigen bijzonder belang opkomende en alleen uit dat eenzijdig oogpunt handelende. Wij achten evenwel deze beschouwing niet de ware te zijn. De Grondwet bepaalt in art. 127, dat de Staten der provincien zijn zamengesteld uit leden gekozen *door* (niet *voor*) de drie standen; het reglement op de zamenstelling der Staten bepaald, dat elk van de standen uit de drie standen naar welgevallen kan kiezen; de eed, door de leden der Provinciale Staten, volgens art. 136 der Grondwet, af te leggen, verbindt hen, niet om de belangen van den stand, die hen koos, maar de welvaart van de provincie met al hunne krachten te bevorderen. Hieruit volgt, naar ons inzien, dat de drie standen, geregtigd om de leden in de provinciale vergaderingen te kiezen, alleen moeten beschouwd worden als zoovele verschillende klassen van stemgeregtigden, die niet ieder hunne bijzondere vertegenwoordigers, maar de vertegenwoordigers voor de geheele provincie benoemen, zoodat allen, in de vergaderzaal der Provinciale Staten vergaderd, door eed en pligt verbonden zijn, om met vereenigde krachten *één* algemeen belang, de welvaart der geheele provincie, voor te staan. Wij rekenen deze wijze van beschouwen gewigtig. Wanneer de vergadering der Provinciale Staten, van dit denkbeeld geheel doordrongen, hare werkzaamheden beschouwt en ter harte neemt, dan zullen niet de leden, door de ridderschap benoemd, zich geroepen achten alleen om de belangen van eenige weinige, in de schaal des maatschappelijken levens hoog geplaatste familien voor te staan; dan kan er tusschen land en stad geen schadelijke en inderdaad ongegronde en kortzigtige naijver bestaan, waartoe de vroegere gesteldheid van dit gewest aanleiding mogt geven, maar die nu inderdaad ongerijmd is; dan zullen al de leden van deze vergadering, gelijk in regten en in pligten, bij ieder te nemen besluit, bij iedere aan hen opgedragene keus, vooral ook bij de keus van leden tot 's lands Algemeene Staten, alleen en geheel geleid worden door het besef, dat zij geroepen zijn, om de belangen der geheele provincie voor te staan, en daardoor zullen al die kleingeestige berekeningen vervallen, welke alleen het gevolg zijn van onjuiste en bekrompene begrippen. Uwe Commissie, Edel Groot Achtbare Heeren! zoude zich zeer gelukkig rekenen, indien haar arbeid daartoe iets mogt kunnen bijdragen.

2°. De tweede vraag enz.

Groningen, den 13den September 1842.

(*Get.*) W. M. de Marees van Swinderen.
C. C. Geertsema.
J. Fresmann Viëtor.
W. Alberda van Ekenstein.
H. de Ranitz.
A. J. van Roijen.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

30. EXTRACT UIT DE NOTULEN DER VERGADERING. (Bijlage F2 tot de Memorie van Toelichting.)

Over de vraag A ampel geraadpleegd, en daarna door den heer President in omvraag zijnde gebragt, of de vergadering zich *al* of *niet* met de conclusien van het rapport op dit punt vereenigde, zoo hebben zich, na gedane stemming, negentien leden *voor* en en dertien *tegen* het advies der commissie op dit punt verklaard, terwijl *twee* leden hunne stemmen niet hebben uitgebragt; en is dienvolgens, bij meerderheid van stemmen, besloten aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken te kennen te geven, dat de Staten der provincie Groningen wenschelijk achten, naar aanleiding van art. 128 der Grondwet, het thans bestaande getal leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen te herzien, en, op grond van de beweegredenen, in het rapport der commissie op dit punt opgegeven, dat getal te bepalen op *veertig*, waarvan zullen worden gekozen: door de ridderschap *twaalf*, door den stedelijken stand *twaalf*, door den landelijken stand *zestien*.

De overigen vragen enz.

Voor eensluidend afschrift,
De Griffier der Staten van Groningen,
(*get.*) H. A. SPANDAW.

Voor eensluidend afschrift, zooveel het geëxtraheerde aangaat,
De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. VOLLENHOVEN.

DRENTHE.

31. GELEIDENDE MISSIVE DER STATEN VAN DE PROVINCIE. (Bijlage G tot de Memorie van Toelichting.)

Assen, den 14*den December* 1842.

Wij hebben de eer aan Uwe Excellentie hierbij aan te bieden een afschrift van het rapport en bijlagen, door de, in de maand Julij laatstleden uit ons midden benoemde commissie in onze buitengewone vergadering van heden uitgebragt, omtrent de door Uwe Excellentie, bij missive van 30 Junij 1842, n°. 11 *b*, voorgestelde vragen betreffende het stem- en kiesregt en de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen.

Daar, blijkens den uitslag der gehoudene hoofdelijke stemmingen, de meerderheid der Vergadering zich heeft vereenigd met de bij dat rapport ontwikkelde denkbeelden van de meerderheid der Commissie, en de minderheid der Vergadering ook de beschouwingen door de minderheid der Commissie voorgedragen, zooveel betreft de vragen, of het thans bestaande getal Staatsleden en de evenredigheid der standen dient behouden te blijven, heeft aangenomen, zoo verzoeken wij Uwe Excellentie, het onderwerpelijk rapport wel te willen aanmerken als de gevoelens der Vergadering ter zake te bevatten, en nemen wij de vrijheid ons aan den inhoud van hetzelve te gedragen.

Wij voegen enz.

De Staten van de provincie Drenthe,
(*get.*) VAN RANDWIJCK.
Ter ordonnantie van dezelven,
(*get.*) W. J. HOFSTEDE.

Voor eensluidend afschrift, zooveel het geëxtraheerde aangaat.
De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. VOLLENHOVEN.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

---

32. EXTRACT UIT HET RAPPORT DER COMMISSIE. (Bijlage G1 tot de Memorie van Toelichting.)

Met betrekking tot het eerste gedeelte der vraag sub *A*, heeft de Commissie de eer mede te deelen, dat, naar het gevoelen der meerderheid, er eene herziening behoort plaats te hebben; dat de beweegredenen, die daarvoor pleiten, voornamelijk deze zijn: dat de bevolking der provincie, sedert de vaststelling van het thans bestaande getal Staatsleden, met 30,000 zielen is toegenomen, en dat de evenredigheid van het getal leden der verschillende standen onderling daardoor is verbroken, aangezien de toeneming der bevolking vooral bestaat bij den landelijken stand; dat het getal leden van dezen stand, welke thans niet genoegzaam is vertegenwoordigd, daarom behoort te worden aangevuld; en dat deze aanvulling dient te bestaan in de toevoeging aan denzelve van nog *zes* leden; terwijl daarvoor te meer redenen bestaan, omdat deze aanzienlijke verandering van bevolking, zonder onvoorziene rampen, niet alleen in dezelfde verhouding zal blijven voortgaan, maar, bij de betrekkelijke groote uitgestrektheid der provincie, bij de ontwikkeling waarvoor dezelve vatbaar is, en bij de hoop, die men voedt, dat die ontwikkeling zal worden bevorderd door de verwezenlijking van zoodanige ontwerpen, als waardoor de aanwezige groote uitgestrektheid woeste, maar zoozeer voor ontginning geschikte gronden in vruchtgevende en bevolkte streken zullen worden herschapen, de provincie het dubbel der tegenwoordige bevolking zal kunnen bevatten en voeden.

Dat, bij het thans bestaande getal leden, dat gedeelte der provincie, waarvan één of meer leden door wettige verhindering belet worden de Staten-vergadering bij te wonen, gerekend kan worden alsdan niet, of niet genoegzaam te worden vertegenwoordigd, en dat door eene vermeerdering van het getal leden hierin, ten minste gedeeltelijk, zal worden voorzien.

Bij het behandelen van het tweede gedeelte der vraag, sub *A* vermeld, of namelijk de thans bestaande evenredigheid der verschillende standen zal behooren te worden behouden, is de meerderheid der Commissie geleid door de navolgende overwegingen:

Dat bij art. 127 der Grondwet bepaald is, dat de Staten der provincien zijn zamengesteld uit leden, gekozen door de edelen of ridderschap, door de steden en door den landelijken stand, zonder dat evenwel bij de Grondwet aangewezen is de grondslag, waarnaar de evenredigheid der verschillende standen moet worden geregeld.

Dat hieruit volgt, dat de Grondwet wil, dat de Staatsleden door de *drie* verschillende standen zullen moeten worden gekozen, maar dat de verhouding van die standen tot elkander, in elke provincie zal worden geregeld naar mate der belangen, die elke stand gerekend moet worden bij de vertegenwoordiging in de Provinciale Staats-vergadering te hebben.

Dat van de *vier en twintig* thans bestaande Staatsleden *vier* worden gekozen door den stand der edelen; dat dit getal, indien, volgens de letter der Grondwet, deze stand zal gerekend moeten worden tot de benoeming der Staatsleden mede te werken en invloed te hebben, niet kan worden verminderd, terwijl, bij het bestaande getal van slechts *zeven* beschrevene edelen, eene vermeerdering niet kan in aanmerking komen.

Dat door de *drie* steden *vijf* leden ter Staten-vergadering worden gekozen, en wel door *Assen één*, *Coevorden één* en *Meppel* drie; dat van de 74,000 zielen, waaruit de bevolking der provincie op den eersten Januarij jl. bestond, ruim 12,000 zielen tot de steden behoorden, waarvan te *Coevorden* 2435, te *Assen* 3364 en te *Meppel* 6577; dat, wanneer men aanneemt, dat door de *vier en zeventig duizend* ingezetenen *twintig* Staatsleden worden benoemd, elke *vijf en dertig honderd* zielen *één* Staatslid hebben, en dat derhalve de genoemde steden, bij eene bevolking van *twaalf duizend* zielen, geene aanspraak kunnen maken op eenige vermeerdering; dat het getal afgevaardigden voor de steden *Coevorden* en *Assen* voor geene vermindering vatbaar is; dat de stad *Meppel* naar hare bevolking wel geen regt zoude hebben op *drie* leden, doch dat, op grond van het ontwikkelde beginsel, die stad, om haren voor de provincie belangrijken koophandel en haar fabrijkwezen, aanspraak kan blijven maken op een getal van *drie* leden.

Dat de landelijke stand, waartoe, na aftrek van de bevolking der *drie* steden, de overige ingezetenen, ten getale van ongeveer *twee en zestig duizend*, behooren, slechts door *vijftien* leden wordt vertegenwoordigd, terwijl dezelve, in evenredigheid van de bevolking der steden, aanspraak zoude hebben op een veel grooter aantal leden.

Dat de gezegde meerderheid der Commissie, door de bovenstaande overwegingen geleid, tot het besluit is gekomen, dat de thans bestaande verhouding der verschillende standen niet kan

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

worden behouden, maar dat de voorgestelde *zes* leden, waarmede de bestaande *vier en twintig* Staatsleden zouden behooren te worden vermeerderd, alleen door den landelijken stand zullen dienen te worden gekozen: zoodat van de alsdan te benoemen *dertig* Staatsleden:

4 door de ridderschap,

5 door de steden, en

21 door den landelijken stand zullen worden benoemd.

Dat daarentegen de minderheid, de voorschreven denkbeelden niet kunnende deelen, van oordeel was, dat het thans bestaande getal Staatsleden en de evenredigheid der standen geene verandering behoorden te ondergaan, maar op den tegenwoordigen voet behoorden te verblijven, voor welk gevoelen door haar de volgende gronden zijn aangevoerd:

a. dat eene ondervinding van meer dan 25 jaren in dit gewest niet heeft doen zien — zoo als wel in andere provincien (vooral dezulke, alwaar de drie standen ieder voor *één* derde ter vergadering zitting hebben) het geval is geworden — dat het wenschelijk, veel minder dat het noodzakelijk ware, het thans alhier bestaande getal Staatsleden en de evenredigheid der verschillende standen te wijzigen of te herzien;

b. dat de Grondwet alleen bepaalt, dat de Staten uit *drie* standen zullen zijn zamengesteld, zonder aan de hand te geven de gronden, waarop de verhouding van die standen tot elkander behoort te worden geregeld; dat zulks bij de eerste zamenstelling der Staten wel aan den Koning is opgedragen, maar dat van de grondslagen, die Hoogstdenzelve daartoe hebben gebragt, niets blijkt, en men derhalve niet kan onderzoeken, of er in de gronden, welke den Koning destijds in de bepaling van het getal der Staatsleden en de evenredigheid der standen geleid hebben, verandering is gekomen;

c. dat wijders — wanneer men in aanmerking neemt, dat de landelijke stand, welke thans van de *vier en twintig* reeds *vijftien* stemmen bezit, en gevolgelijk de twee overige standen met *zes* stemmen of *een vierde* van het geheel overstemmen kan, bij opvolging van het gevoelen van de meerderheid, toekomstig van de *dertig* stemmen *een en twintig* zoude erlangen, en alzoo op de beide andere standen een overwigt van *elf* stemmen, of wel van meer dan *twee derde* op de massa, zoude bekomen, — deze consideratie weinig geschikt zal zijn, om het denkbeeld te doen zegevieren, dat door dergelijke wijziging eene meerdere evenredigheid tusschen de belangen der verschillende standen bij de provinciale vertegenwoordiging ter Staats-vergadering zoude worden verkregen.

2°. Dat bij, enz.

Assen, den 25sten October 1842.

De President, (get.) P. Vos.

De Rapporteur, (get.) Van Echten van Holthe.

De Leden, (get.) De Vos van Steenwijk. W. L. Tonckens. J. L. Homan. L. Nijsingh. H. J. Kymmell. J. Tonckens. L. Nijsingh. J. A. Meursing.

Voor kopij conform,

De Griffier der Staten van Drenthe,
(get.) W. H. Hofstede.

Voor eensluidend afschrift, zoo veel het geëxtraheerde aangaat,

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. Vollenhoven.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

LIMBURG.

33. GELEIDENDE MISSIVE DER STATEN VAN DE PROVINCIE. (Bijlage H tot de Memorie van Toelichting.)

Maastricht, den 13den Augustus 1842.

Krachtens art. 30 van het reglement van magt en gezag, heb ik de eer Uwe Excellentie bij deze met den uitslag der deliberatien van de algemeene Staten-Vergadering bekend te maken, opzigtens de vast te stellen grondbeginselen nopens enz.

Ter meerdere en volledige toelichting van het onderwerp acht ik het overigens doelmatig, deze verschillende stukken daarenboven van een extract der laatst bedoelde deliberatien der Algemeene Staten-Vergadering te doen vergezeld gaan, aan welks inhoud, als bevattende de rapporten der bijzondere en der centrale sectien de gemotiveerde gevoelens der meerderheid en der minderheid der leden, ik vermeen mij te kunnen gedragen, daar het bij derzelver inzage en raadpleging overbodig zal zijn, om ter meerdere opheldering van dezelve hier nog iets bij te voegen.

Uwe Excellentie zal overigens uit laatstgemeld extract gelieven te ontwaren, dat het resultaat der deliberatien is geweest het behoud op den tegenwoordig bestaanden voet der zamenstelling van de Staten-Vergadering enz.

De Staatsraad, Gouverneur van het Hertogdom Limburg,
(get.) Gericke.

Voor eensluidend afschrift, voor zooveel het geëxtraheerde aangaat,

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. Vollenhoven.

Aan Zijne Excellentie den heere Minister van Binnenlandsche Zaken.

---

34. EXTRACT UIT HET RAPPORT DER COMMISSIE. (Bijlage H1 tot de Memorie van Toelichting.)

De Commissie belast om aan U Edel Groot Achtbaren haar gevoelen te onderwerpen omtrent het van de vergadering verlangde antwoord op de onderscheidene hiervoren bedoelde vragen, heeft getracht zich op de meest voldoende wijze van deze taak te kwijten, en vermag alsnu te rapporteren:

dat zij, ten getale van zes harer leden (de heer jhr. de Villers de Pité afwezig) vereenigd, de zaak met die algemeene belangstelling heeft onderzocht, welke het gewigt daarvan vorderde, en dat hare beraadslagingen het volgend resultaat hebben opgeleverd.

1°. Ten aanzien der eerste vraag, of het namelijk wenschelijk geacht wordt, dat het thans overeenkomstig het reglement omtrent de zamenstelling der Staten van het hertogdom Limburg, goedgekeurd bij 's Konings besluit van den 28sten September 1841, n°. 58, bestaande getal leden dier vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen daarbij vertegenwoordigd, wierden herzien, was men van gevoelen:

A. dat het thans bestaande getal van 39 leden in geen geval voor vermeerdering vatbaar is;

B. dat het getal van 13 leden, voor de ridderschap zitting hebbende, zoude behooren te worden verminderd, ten einde de erkende onevenredigheid in de thans bestaande gelijke verdeeling der drie standen eenigermate te doen ophouden.

Vier leden der commissie opineerden om, wanneer dit voorstel door de vergadering wierd beaamd, het getal vertegenwoordigers der ridderschap met *vier* te verminderen, terwijl *twee* leden vermeenden, dat de bedoelde vermindering zich tot *drie* zoude behooren te bepalen; gevende wijders nog één der twee laatstgezegde leden der commissie te kennen, voor die vermindering niet te stemmen, dan met dien verstande, dat het aantal der aan de vertegenwoordiging der ridderschap te ontnemen leden aan die van het platte land zoude worden toegevoegd.

Met dit lid vereenigde zich de drie andere leden om te adviseren, dat in allen geval het getal vertegenwoordigers, waarmede de stand der ridderschap zoude worden verminderd, aan die van den

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

landelijken stand behoort te worden toegevoegd en niet aan de *steden*, omdat men van meening is, dat die stand met 13 leden eene genoegzame en onderling wel geëvenredigde vertegenwoordiging in de Staten van het hertogdom heeft.

Twee leden waren echter van gevoelen, dat, wanneer de vertegenwoordiging der ridderschap, volgens de meerderheid hiervoren vermeld, met vier leden wierd verminderd, het daarom toch wel niet allezins noodig ware, dit aantal aan dezen of genen der twee andere standen toe te voegen. De vertegenwoordiging der steden en van het platte land was, naar hunne meening voor geene verandering vatbaar, en 35 leden, als: 9 voor de ridderschap, 13 voor de steden en 13 voor het platte land, waren voor de Algemeene Staten-vergadering van Limburg toereikende, om in den kring harer bemoeijenissen de belangen van het hertogdom voor te staan en te helpen bevorderen.

Voor enz.

Maastricht, 25 Julij 1842.

(*get.*) A. J. H. J. Bloemarts.
G. Kerens.
H. Hermans.
Baron de Weichs.
Le Clercq.
P. Waegemans.

Voor eensluidend afschrift,

De Griffier der Staten,
(*get.*) Borluut d'Hooghstraete.

---

35. EXTRACT UIT DE NOTULEN DER VERGADERING. (Bijlage H2 tot de Memorie van Toelichting.)

Resumtie gedaan zijnde enz.

Hierna geeft de heer *Nierstrasz* voorlezing aan de vergadering van het rapport der centrale sectie op het voorstel der speciale commissie nopens de aan te nemen grondslagen voor de concept-wetten omtrent de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen en nopens de uitoefening van het stemregt ten platten lande en in de steden.

Bij eene beknopte redevoering treedt hierna de heer *A. J. H. J. Bloemarts*, als deel hebbende gemaakt der speciale commissie tot het ontwerpen van het rapport omtrent de daar te stellen grondslagen voor de zamenstelling der provinciale en plaatselijke besturen, stem- en kiesregt enz., in eenige ontwikkeling omtrent de beschouwingen, die Zijn Edel Groot Achtbare in evengemelde commissie, bij de behandeling der onderwerpelijke aangelegenheid, tot de gevoelens leiden in het rapport dier commissie vooruitgezet en dewelke in sommige punten verschillend zijn van die der meerderheid der centrale sectie. Zijn Edel Groot Achtbare treedt ook in eenige nadere ontwikkeling van zijn personeel gevoelen, dat de thans bestaande vertegenwoordiging der ridderschap in de Staten-vergadering van het hertogdom met 4 leden zoude behooren te worden verminderd, en 35 leden, namelijk 9 voor de ridderschap, 13 voor den stedelijken stand en 13 voor den landelijken stand, toereikend zouden wezen ter grondwettelijke en behoorlijke zamenstelling dier Staten.

De heer *van Aken* treedt ook in eene uitgebreide ontwikkeling bij de aanspraak als volgt, waarvan Zijn Edel Groot Achtbare insertie in het proces-verbaal verlangt:

» Edel Groot Achtbare Heeren!

» Dat ik altijd regt en billijkheid in alle mijne openbare betrekkingen op den voorgrond heb gesteld, en dat mijn innig » streven geweest is, om de provinciale belangen in het algemeen » en niet die van eenig district of localiteit te bevorderen, hiervan » ben ik zoodanig overtuigd, dat het wel niet noodig zal zijn, » hiervan bij deze gelegenheid iets meer te zeggen, niettegenstaande de wijze van beschouwen, welke welligt bij vorige gelegenheden uit mijne voordragten is opgevat. Zulks overbodig » achtende, zoo ga ik over tot het onderzoek der quaestie, die » het onderwerp van onze beraadslagingen uitmaakt.

» In de eerste plaats valt er te onderzoeken, in hoeverre er » thans evenredigheid bestaat tusschen de drie standen, die de vergadering der Provinciale Staten vertegenwoordigen.

» Bij het thans nog van kracht zijnde reglement is het getal der » vertegenwoordigers van den adellijken stand op een derde bepaald, terwijl in zekere provincien dit getal veel minder is.

» Ik geef gaarne den *adel*, eenmaal als afzonderlijken stand bij » onze grondwettige instellingen erkend, het regt van vertegenwoordiging in eene dusdanige verhouding tot de andere standen, » en zulks des te eerder, omdat wij onder de edelen, reeds deel » makende van de provinciale vertegenwoordiging, mannen tellen, » die niet alleen groote grondeigendommen maar ook wetenschappelijke kennissen bezitten.

» Maar in het algemeen belang moet men niettemin in onze instellingen den waarborg verlangen, dat dit regt van vertegenwoordiging niet in eene te ruime mate door den adel uitgeoefend » worde.

» Bij het tegenwoordig vigerende reglement is aan ieder der drie » standen de bevoegdheid verleend, om de leden der Provinciale » Staten te kiezen uit de ingezetenen van verschillende standen.

» Die bepaling rust ongetwijfeld op de veronderstelling, dat » daardoor aan de evenredigheid, welke eenmaal is vastgesteld, » geene of immers geene te groote stoornis zal worden toegebragt, » en zij schijnt aan de volkomene vrijheid der keuze bevorderlijk » te zijn.

» Maar terwijl zij dit laatste ook in zeker opzigt met de daad » geeft, geeft zij van den anderen kant aan den adel dat groote » voordeel, om zich een bovenmatig aandeel in de vertegenwoordiging te verschaffen.

» Dat toch die stand er immer toe komen zal onadellijken tot » zijne vertegenwoordigers te kiezen, dit denkbeeld zal wel nimmer bij iemand opkomen. Ook uit al de verkiezingen, welke » tot hiertoe hebben plaats gehad, zal men voorzeker geen enkel » voorbeeld van zulke keuze kunnen aanhalen; daarentegen echter » zal men niet kunnen bestrijden, dat de eigengeërfden ten platten » lande en die der steden, dikwerf ingezetenen, tot den adellijken » stand behoorende, tot het lidmaatschap der Provinciale Staten » kiezen.

» Ook de ondervinding heeft dit reeds genoeg bevestigd; om » deze beweegredenen dan ook, zal ik mij vereenigen met het gevoelen, geuit in de afdeelingen door vele leden, dat het getal » der vertegenwoordigers van den adelstand verminderd worde.

» In de tweede plaats blijft te onderzoeken, in hoeverre de verhouding der vertegenwoordigers der steden ten aanzien der respective arrondissementen *Maastricht* en *Roermond* bestaat.

» Neemt men de bevolking voor basis, dan vindt men de volgende uitkomst:

» *Arrondissement* » *Maastricht.*	Maastricht heeft	22,000 inwoners;	
	Sittard »	3,943 »	
	Totaal	25,943 »	
» *Arrondissement* » *Roermond.*	Venlo heeft 6,434 inwon.,		
	Roermond » 5,722 »	18,482 »	
	Weert » 6,326 »		
	Zamen	44,425 »	

» Verdeelt men nu dit getal in 13, zoo vindt men éénen gedeputeerde op 3422 zielen.

» Van waar dan ook dat het arrondissement *Maastricht* 7 en » dat van *Roermond* slechts 5 gedeputeerden zou moeten hebben.

» Neemt men het bedrag van de grond- en personele belasting » en het patentregt voor grondslag, dan bekomt men het volgende resultaat:

» *Arrondissement* » *Maastricht*	de stad *Maastricht* betaalt	f 85,370.00	
	» » *Sittard* »	9,224.00	
	Totaal	f 94,595.00	
» *Arrondissement* » *Roermond.*	de stad *Roermond* betaalt.	f 17,635.00	
	de stad *Venlo* betaalt.	19,514.00	47,260.00
	» » *Weert* »	10,111.00	
	Totaal	f 141,854.00	

» *NB.* Het arrondissement *Maastricht*
» betaalt dus meer f 47,334.

» Dit bedrag verdeeld in 13, dan verkrijgt men circa f 10,912 » voor iederen gedeputeerde, en van waar het arrondissement » *Maastricht* regt zou hebben op. . . . . $8^{1}/_{2}$
» en het arrondissement *Roermond* slechts op $4^{1}/_{2}$

Zamen 13 gedeputeerden.

» Uit de eerste berekening zal men dus ontwaren, dat het » arrondissement *Maastricht* billijkerwijze aanspraak kan maken

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

» op . . . . 7 vertegenwoordigers,
» en dat van *Roermond* op. . . . . . 5 »

Zamen 12 »

» en uit de 2de berekening, dat het arrondissement *Maastricht*
» aanspraak kan maken op. , . . . $8^1/_2$
» en het arrondissement *Roermond* op. $4^1/_2$

Zamen 13 vertegenwoordigers.

» Om nu alle de belangen te bevredigen, zoo neem ik de vrij-
» heid voor te stellen, om de vertegenwoordigers der steden ook
» met één lid te verminderen en te brengen van 13 tot 12 en
» wel in de verhouding, dat de steden van het arrondissement
» *Maastricht* het getal van 7 zullen behouden en die van het
» arrondissement *Roermond* van 6 tot 5 worden verminderd.

» De noodzakelijkheid hiervan heeft zich in den loop onzer te-
» genwoordige bijeenkomst des te meer doen gevoelen, aangezien
» de belangen van het platte land over het hoofd zijn gezien, juist
» daar waar men met grond had te verwachten, dezelve te zien
» beschermen.

» Daarentegen zijn de belangen der steden met klem voorge-
» staan om deze door communicatien te doen bloeijen, terwijl ook
» hierbij het platte land heeft moeten achterstaan.

» Op grond van welk een en ander ik mij volgens innerlijke
» overtuiging genoopt vinde, om het evenwigt in eenige mate te
» herstellen tusschen den landelijken stand, uitmakende 160,000
» inwoners en dien der steden, vertegenwoordigende hoogstens
» 44,000 inwoners, den wensch te moeten uiten, dat de vertegen-
» woordigers, die men aan den adelstand en dien der steden zou
» afnemen, bij die van het platte land gevoegd worden.

» Hiermede eindigende, durf ik de hoop koesteren, dat mijne
» beschouwingen mij niet ten kwade aangeduid zullen worden;
» integendeel, dat dezelve in aandachtige en rijpe overweging door
» de vergadering zullen genomen worden."

De vergadering, vervolgens overgegaan zijnde tot de delibera-tien op de verschillende voorstellen der centrale sectie, vereenigt zich algemeen met het gevoelen, dat het thans bestaande getal van negen en dertig leden der Staten-vergadering niet behoort te worden vermeerderd.

Ten aanzien van het getal leden der ridderschap, spreekt de heer baron *de Wymar* voor het behoud van het thans bestaande getal 13 leden.

Jonkheer *de Villers* integendeel vindt de grondslagen der verhouding en verdeeling der leden van de verschillende standen geheel gebrekkig en geeft aan de vergadering in overweging, om het getal der vertegenwoordigers van den adellijken stand met twee leden en dat der steden ook met twee leden te verminderen, en die vier leden aan den landelijken stand toe te voegen.

Jonkheer *Michiels van Kessenich* geeft eenige opheldering omtrent het door de centrale sectie ter zake uitgedrukt gevoelen, terwijl de heer *Canoy* het getal der afgevaardigden der steden niet wil verminderd hebben, als vertegenwoordigende ook de nijverheid en den koophandel; waarop jonkheer *de Villers* gaarne toegeeft, dat de nijverheid van het fabrijkwezen worde vertegenwoordigd, maar van eenen anderen kant ook wil, dat de nijverheid van den landbouw, welke voor dit gewest veel belangrijker is, ook behoorlijk worde vertegenwoordigd, en bemerkt verder, dat bijaldien het getal leden der steden ook niet wordt verminderd, Zijn Edel Groot Achtbare ook niet kan verlangen, dat een enkele stand door de twee andere overheerd worde.

Nadat nog eenige leden hieromtrent het woord hebben gevoerd, brengt eindelijk de voorzitter in omvraag, of ten aanzien der ridderschap het tegenwoordig bestaande getal van 13 leden al dan niet zal worden behouden, waarop de vergadering met 19 stemmen tegen 17 tot het behoud van hetzelve beslist.

Nadat omtrent de verdeeling ten aanzien van den stedelijken stand de heeren *van Aken*, *Canoy*, *A J. H. J. Bloemarts*, *Sandberg*, jonkheer *de Liedel de Well*, jonkheer *Michiels van Kessenich*, *Le Clercq* en *Nierstrasz* het woord hadden gevoerd, beslist de vergadering met 30 stemmen tegen 6, dat het getal afgevaardigden voor den stedelijken stand op 13 zal bepaald blijven.

De heer *van Aken* drong er alsdan op aan, en wel op grond der door Zijn Edele Groot Achtbare in zijne aanspraak ontwikkelde denkbeelden, dat de bestaande onderlinge verdeeling der 13 leden voor den stedelijken stand thans veranderd worde en in verhouding met de bevolking der steden van de beide districten van het hertogdom worde gebragt, welke denkbeelden de heeren jonkheer *Michiels van Kessenich*, jonkheer *de Liedel*, *Sandberg*, baron *de Lamberts*, *Canoy* en baron *de Bieberstein* wederleggen. Hierna treedt ook de voorzitter hieromtrent in eenige nadere ontwikkeling en bewijst aan de vergadering, dat het wel degelijk zaak is, om het door den heer *van Aken* geopperd denkbeeld hier te behandelen, met welk gevoelen de heer *Pierssens* zich ook vereenigt; terwijl eindelijk, op voorstel van den heer *A. J. H. J. Bloemarts*, in omvraag wordt gebragt, of de tegenwoordig bestaande verdeeling tusschen de steden *al* dan *niet* zal behouden blijven op den tegenwoordigen voet? Welk vraagpunt met 25 stemmen tegen 11 affirmatief wordt beantwoord, beslissende hierna ook de vergadering met algemeene stemmen, dat het getal der vertegenwoordigers van den landelijken stand op 13 zal bepaald blijven.

De enz.

Aldus gedaan den 3den Augustus 1842.

De Staten van het Hertogdom Limburg,
(*get.*) Gericke van Herwijnen, *Voorzitter.*
Ter ordonnantie van dezelven,
De Griffier der Staten,
(*get.*) Borluut d'Hooghstraete,
Voor eensluidend extract,
De Griffier der Staten,
(*get.*) Borluut d'Hooghstraete.

Voor eensluidend afschrift, voor zooveel het geëxtraheerde aangaat,
De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. Vollenhoven.

36. BEHANDELING VAN EEN VOORSTEL VAN VIER LEDEN. (Bijlage I tot de Memorie van Toelichting.)

Maastricht, den 1sten Augustus 1846.

Door de heeren *L. Cornabé*, *A. Corneli*, *C. Waegemans* en *P. Pierssens* is, onder dagteekening van den 13den Julij jl., aan de Provinciale Staten van het hertogdom Limburg het kopijelijk hiernevens overgelegd schriftelijk voorstel gedaan, strekkende, dat het den Staten moge behagen, op hun advies van 1842 terug te komen, en eene nieuwe verdeeling voor de vertegenwoordiging der drie standen in de Provinciale Staten-vergadering aan het Gouvernement voor te dragen, opdat de nieuwe verdeeling vastgesteld worde als volgt:

voor den stand der edelen	. . . .	8 leden,
» de steden	. . . .	13 »
en » den landelijken stand	. . . .	18 »

Nadat dit voorstel in alle de Afdeelingen is onderzocht en overwogen geworden, hebben de Provinciale Staten in derzelver algemeene vergadering van 25 Julij ll. er over beraadslaagd, en » terug-
» komende op het in de Provinciale Staten-vergadering van den
» 3den Augustus 1842 uitgebragt advies, met 34 stemmen tegen 3
» besloten, gemeld advies in zooverre te wijzigen, dat ter algemeene
» Provinciale Staten-vergadering van het hertogdom de stand der
» edelen of ridderschap slechts door *tien* leden, de steden door
» *dertien* en de landelijke stand door *achttien* leden zullen worden
» vertegenwoordigd, zoodat de geheele vergadering uit *een en veertig*
» in plaats van uit negen en dertig leden zal bestaan."

Ter meerdere volledige toelichting van dit onderwerp en in opvolging der wijze waarop in 1842 de zaak door den heer Staatsraad, toenmaligen Gouverneur van dit hertogdom, bij rapport van den 13den Augustus 1842, 2de afdeeling, n°. 1, is behandeld geworden, heb ik de eer, krachtens art. 29 van het reglement van magt en gezag, Uwe Excellentie bij deze opgemeld besluit der Provinciale Staten te onderwerpen, onder kopijelijke mededeeling van de ter zake door de afdeelingen uitgebragte rapporten, alsmede van een extract uit het proces-verbaal der daaromtrent door de algemeene Staten-vergadering gehoudene deliberatien.

De Gouverneur van het hertogdom Limburg,
(*get.*) E. van Meeuwen.
Voor eensluidend afschrift,
De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,
C. Vollenhoven.

Aan Zijne Excellentie den heere Minister van Binnenlandsche Zaken.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

37. VOORSTEL DER VIER LEDEN. (Bijlage 11 tot de Memorie van Toelichting.)

De ondergeteekende leden vermeenen, dat het doelmatig is, aan U Edel Groot Achtbare Heeren het navolgende voor te dragen, te weten:

dat in 1842 de Provinciale Staten in Limburg aan de Hooge Regering hebben voorgesteld, om het getal der leden van deze vergadering bepaald te laten op 39, en de bestaande verhouding tusschen de drie standen, namelijk ieder voor een derde, te laten voortduren;

dat zij met grond vermeenen te betwijfelen, of dit althans nog de meening van de meerderheid dezer vergadering zij, daar men het voor eene waarheid houdt, dat het niet rationeel is, dat de ridderschap een derde der leden van de Provinciale Staten benoemt;

dat dit in alle andere provincien des Rijks in het vervolg het geval niet meer zal zijn, volgens de voordragt der Hooge Regering betrekkelijk het kiesstelsel, welke gegrond is op de adviezen der Staten van iedere provincie; alleen voor de provincie Gelderland is die verhouding nog voorgedragen, omdat de Provinciale Staten aldaar, uithoofde van verdeeldheid, geen regelmatig advies hebben kunnen uitbrengen; overigens twijfelt men of derzelver voordragt wel zal aangenomen worden;

dat zij de hoop koesteren, dat die onredelijke verhouding voor Limburg alleen niet zal blijven bestaan; hierin eene wijziging te brengen, hangt alleen van U Edel Groot Achtbaren af, want het is met zekerheid te voorspellen, dat uwe meening in de aanstaande voordragt der Hooge Regering aangaande de kieswetten zal aangenomen worden.

Derhalve dragen de ondergeteekenden voor dat het den Provincialen Staten van Limburg moge behagen, op hun advies van 1842 terug te komen, en aan te nemen, dat de volgende verdeeling vastgesteld worde, te weten:

voor den stand der edelen . .	8	leden,
» de steden.	13	»
» den landelijken stand . .	18	»
te zamen	39	»

dat de stedelijke stand moge blijven in de volgende evenredigheid, te weten:

voor Maastricht.	zes leden,
» Roermond	twee »
» Venlo	twee »
» Weert	twee »
» Sittard	een lid;

en dat de thans bestaande dertien kiesdistricten voor den landelijken stand op achttien worden bepaald.

Uit den hier bijgevoegden staat blijkt, dat men in de meeste provincien van het Rijk daaromtrent zelfs verder is gegaan, bij voorbeeld; de bevolking der provincie Noordbraband bestaat uit 378,437 zielen, en zal vertegenwoordigd worden door:

7 leden van den adelijken stand,
21 » voor de steden,
25 » » den landelijken stand.

De provincie Zuidholland, bestaande uit 526,020 zielen, door:

10 leden van den adelijken stand,
41 » voor de steden,
35 » » den landelijken stand.

De provincie Noordholland, bestaande uit 443,334 zielen, door:

6 leden van den adelijken stand,
44 » voor de steden,
22 » » den landelijken stand.

De overige provincien van het Rijk hebben daaromtrent op dezelfde wijze hare voordragten gedaan: waaruit men met alle reden kan beweren, dat de ridderschap van het hertogdom Limburg, bestaande uit 54 personen en door 13 leden in de Provinciale Staten vertegenwoordigd, niet de minste evenredigheid oplevert met den landelijken stand alhier, die eene bevolking van 151,294 zielen uitmaakt en slechts 13 leden naar de Provinciale Staten zendt, hetgeen wij U Edel Groot Achtbaren verzoeken in ernstige overweging te willen nemen.

Ten slotte vermeenen de ondergeteekenden te moeten bemerken, dat deze voordragt slechts een gevolg is van die gedaan in 1842, toen dezelve in de sectien en centrale afdeeling met meerderheid van stemmen werd aangenomen, doch bij de algemeene vergadering met meerderheid van ééne stem verworpen werd; en dat deze voordragt geen ander doel heeft, dan met de overige provincien in verband te staan, en eene gepaste verhouding bij de vertegenwoordiging der drie standen daar te stellen.

Maastricht, den 13den Julij 1846.

(*get.*) L. Cornabé.
A. Corneli.
P. Waegemans.
P. Pierssens.

Voor eensluidend afschrift,
De Griffier der Staten van het Hertogdom Limburg,
(*get.*) Borluut d'Hooghstraete.

Volgnommer.	PROVINCIEN.	BEVOLKING.	Tegenwoordige toestand.				Getal der Gemeenten.		Voordragt der Regering.				AANMERKINGEN.
			Ridderschap.	Steden.	Platte land.	Totaal.	Steden.	Dorpen.	Ridderschap.	Steden.	Platte land.	Totaal.	
1	Noord-Braband .	378,437	7	21	14	42	10	175	7	21	25	53	
2	Gelderland. . .	344,497	30	30	30	90	15	103	30	30	30	90	De Provinciale Staten hebben, ten gevolge van verdeeldheid, geen regelmatig advies in 1843 uitgebragt.
3	Zuid-Holland . .	526,020	10	41	35	86	13	226	10	41	35	86	Geregeld in 1841, na de verdeeling der provincie Holland.
4	Noord-Holland .	443,334	6	44	22	72	11	136	6	44	22	72	
5	Zeeland	149,948	6	21	19	46	9	107	6	21	21	48	
6	Utrecht	145,132	12	12	12	36	6	85	12	18	18	48	
7	Vriesland . . .	227,859	18	18	18	54	6	32 gr.	12	18	30	60	De grietenijen zijn veel grooter dan de gemeenten.
8	Overijssel . . .	197,694	21	21	21	63	3	59	17	28	30	75	
9	Groningen . . .	175,651	12	12	12	36	1	56	12	12	16	40	
10	Drenthe. . . .	72,481	4	5	15	24	3	30	4	5	21	30	
11	Limburg . . .	196,719	13	13	13	39	5	120	13	13	13	39	De voordragt der Regering komt overeen met de adviezen der Provinciale Staten in 1843 uitgebragt.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

38. GEVOELENS VAN DE LEDEN DER EERSTE SECTIE *over het voorstel der vier leden.* (Bijlage I2 tot de Memorie van Toelichting.)

Gezien het voorstel van de heeren *Cornabé*, *Corneli*, *Waegemans* en *Pierssens*, strekkende ten einde de vergadering terugkome op derzelver in 1842 uitgebragt advies, nopens de regeling van de evenredigheid der verschillende standen van de Provinciale Staten, en aanneme dat eene andere regeling vastgesteld worde, speciaal ten aanzien van het getal leden te kiezen door de ridderschap en door den landelijken stand,

Heeft bij eene meerderheid van vijf tegen vier stemmen besloten, dat het voorstel, zoo als het is liggende, niet kan aangenomen worden, en zulks op grond, dat alle bemoeijenis van de vergadering met betrekking tot die regeling, zich bepaald heeft bij het hiervoren bedoeld advies, krachtens het 2de gedeelte van art. 128 der Grondwet van wege den Koning ingenomen.

Maastricht, den 15den Julij 1846.

(*get.*) A. L. W. H. Bloemerts.
De Villers.
J. M. Smeets.
P. Waegemans.
Baron d' Olne.
J. Bemelmans.
Comte O. d' Ansembourg.
Ch. Poswick.
De Liedel.

Voor eensluidend afschrift,
De Griffier der Staten van het Hertogdom Limburg,
(*get.*) Borluut d' Hooghstraete.

39. GEVOELENS VAN DE LEDEN DER TWEEDE SECTIE. (Bijlage I3 tot de Memorie van Toelichting.)

Present de heeren: *Nierstrasz*, *Simon de Vlodrop*, *Lekens*, *Corten*, *de Lom de Berg*, *Hilgers*, *Michiels van Verduijnen* en *Corneli*.

Onderzocht hebbende het schriftelijk voorstel van de heeren *Cornabé*, *Corneli*, *Waegemans* en *Piersssns*, leden der vergadering, strekkende om de verhouding in het getal der leden, vertegenwoordigende de drie standen ter vergadering van Provinciale Staten van dit hertogdom, te doen wijzigen, heeft de sectie bij meerderheid van zes tegen twee stemmen verklaard, zich met het gedane voorstel te kunnen vereenigen, omdat de groote onevenredigheid in de vertegenwoordiging der standen, vooral ten aanzien van den stand der edelen en van den landelijken stand, algemeen erkend wordt.

Een lid der meerderheid heeft evenwel verklaard, met verzoek om van zijn gevoelen in het rapport der sectie gewag te maken, dat hij, wanneer er een voorstel wierd gedaan om de verhouding der vertegenwoordiging te bepalen op tien leden voor den stand der edelen, dertien leden voor den stand der steden en achttien leden voor den landelijken stand, hij niet ongenegen zoude zijn, enkel en alleen tot voorkoming zooveel mogelijk van botsingen, om zich met een zoodanig voorstel te vereenigen.

Actum Maastricht, den 21sten Julij 1846.

(*get.*) Nierstrasz.
C. Simon de Vlodrop.
Hilgers.
Aug^te Lekens.
F. Corten.
M. Michiels van Verduijnen.
A. Corneli.
P. L. De Lom de Berg.

Voor eensluidend afschrift,
De Griffier der Staten van het Hertogdom Limburg
(*get.*) Borluut d'Hoogstraete.

40. GEVOELENS VAN DE LEDEN DER DERDE SECTIE. (Bijlage I4 tot de Memorie van Toelichting.)

Al de leden tegenwoordig,

De sectie heeft het gevoelen geuit, met zeven stemmen tegen twee, dat er geene verhouding bestaat tusschen de standen der edelen, der steden en van het platte land, zoo als dezelve thans bij de Provinciale Staten zijn vertegenwoordigd. Dezelve heeft zich, met vijf stemmen tegen vier, tegen het gedane voorstel verklaard, terwijl de groote meerderheid der sectie het gevoelen aankleeft, dat de thans ontbrekende evenredigheid kan daargesteld worden door de volgende verdeeling aan te nemen, te weten:

voor den stand der edelen 10 leden.
voor de steden 13 »
voor den landelijken stand 18 »

Gedaan te Maastricht, den 15den Julij 1846.

(*get.*) A. Thissen.
Baron de Bieberstein.
Steffens.
W. E. Kerens de Wylré.
A. Baron de Rosen.
F. Michiels van Kessenich.
Jer. Charnaye.
Le Clercq.
C. C. De Weichs de Wenne.

Voor eensluidend afschrift,
De Griffier der Staten van het Hertogdom Limburg,
(*get.*) Borluut d'Hooghstraete.

41. GEVOELENS DER LEDEN VAN DE VIERDE SECTIE. (Bijlage I5, tot de Memorie van Toelichting.

Zitting van den 15*den Julij* 1846.

Tegenwoordig de heeren: *van Riemsdijk*, voorzitter, *Pierssens*, *Cornabé*, *Hofmans*, *van den Santheuvel*, *van Aken*, *de Wijmar*, *de Limpens* en *Sandberg*.

Voorstel van de heeren: *Cornabé*, *Corneli*, *Waegemans* en *Pierssens*, wegens wijziging van de vertegenwoordiging der drie standen in het Hertogdom.

De vierde sectie heeft het voorstel van de heeren: *Cornabé*, *Corneli*, *Waegemans* en *Pierssens*, wegens eene wijziging in de verdeeling van de vertegenwoordiging der drie standen in het hertogdom, in overweging genomen, en is met de heeren voorstellers het eens, dat er bij de thans bestaande bepalingen eene groote onevenredigheid bestaat, vooral met opzigt tot de vertegenwoordiging van den landelijken stand, en dat het wenschelijk zoude zijn, dat die onevenredigheid wierd opgeheven of hersteld.

Dat, volgens gevoelen van de sectie, dit zoude kunnen geschieden door het getal leden der Provinciale Staten met dertien te vermeerderen en dus tot 52 te brengen, en dat die 13 leden uit den landelijken stand genomen wierden; zullende alzoo de 13 leden voor de ridderschap en de 13 leden voor de steden kunnen blijven bestaan, en het getal voor den landelijken stand tot 26 worden gebragt, terwijl de 13 kies-collegien kunnen worden bijbehouden, indien, in plaats van *één* lid, door ieder van dezelve twee leden gekozen worden.

Twee leden van de sectie hebben vermeend, zich aan het voorstel zoo als het is liggende te moeten houden.

(*get.*) A. van Riemsdijk.
P. Pierssens.
O. van den Santheuvel.
L. Cornabé.
Van Aken.
Bar. De Wijmar de Kirchberg.
Sandberg.
Hofmans.
De Limpens.

Voor eensluidend afschrift,
De Griffier der Staten van het Hertogdom Limburg,
(*get.*) Borluut d'Hooghstraete.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.* (Bijlagen tot de Memorie van Toelichting.)

42. EXTRACT *uit het verhandelde der Provinciale Staten van het Hertogdom Limburg* (Bijlage 16 tot de Memorie van Toelichting).

Vergadering van den 25sten Julij 1846.

Present: de heer Gouverneur van het Hertogdom, Voorzitter, en de heeren baron *de Wijmar de Kirchberg*, *van den Santheuvel*, *F. Corten*, baron *d'Olne*, *A. Lekens*, *Hofmans*, *Simons de Vlodrop*, *Hilgers*, *H. Michiels van Verduijnen*, *A. Thissen*, *C. Waegemans*, *Ch. Poswik*, *W. E. Kerens de Wylré*, *J. Bemelmans*, *A. L. W. H. Bloemarts*, *A. van Riemsdijk*, *Le Clercq*, *Nierstrasz*, *van Aken*, *de Liedel*, *O. d'Ansembourg*, *P. Pierssens*, *J. Charnaye*, *A. Steffens*, *A. Corneli*, *Sandberg*, *L. Cornabé*, *P. L. de Lom de Berg*, *C. C. de Weichs de Wenne*, *Louis Beerenbroek*, *de Villers*, *de Limpens*, *J. Smeets*, *A.* baron *de Rosen*, *Ruijs van Beerenbroek*, en baron *de Bieberstein*.

Na enz.

Brengt eindelijk de Centrale Afdeeling, bij monde van den heer *Nierstrasz*, omtrent het voorstel van de heeren *Cornabé* cum suis het rapport uit, als volgt:

Staten van Limburg. — 1846. — *Centrale Afdeeling.*

» Adres van vier leden der algemeene vergadering, ter ver-
» betering van onevenredigheden in het getal van de vertegen-
» woordigers der drie standen.

» *Verslag.*

» Het onderzoek in de sectien van het adres van de heeren
» *Cornabé*, *Corneli*, *Waegemans* en *Pierssens*, leden der algemeene
» Staten-vergadering, strekkende om terug te komen op het in
» 1842 uitgebragt advies nopens het getal der leden, welke de
» drie standen in de vergadering der Staten van het Hertogdom
» behoorden te vertegenwoordigen, en dragende de adressanten
» voor, om de indeeling daarvan te bepalen:

» voor den stand der edelen op 8 leden,
» voor de steden op 13 »
» en voor den landelijken stand op 18 »

te zamen 39 leden,

» heeft eene groote verdeeldheid van gevoelens geopenbaard.
» De 1ste sectie heeft, bij meerderheid van vijf tegen vier
» stemmen, begrepen, dat het voorstel, zoo als het is liggende,
» niet kan worden aangenomen, op grond dat de bemoeijenis
» der vergadering, met intrekking tot de bedoelde regeling, zich
» bepaald heeft bij het advies in 1842 uitgebragt, krachtens het
» tweede gedeelte van art. 128 der Grondwet van wege den
» Koning ingenomen.
» De 2de sectie heeft, bij meerderheid van zes tegen twee
» stemmen verklaard, zich met het gedane voorstel te kunnen
» vereenigen, omdat de groote onevenredigheid in de vertegen-
» woordiging der standen, vooral ten aanzien van den stand der
» edelen en dien van den landelijken stand, algemeen erkend wordt.
» De 3de sectie heeft, bij meerderheid van zeven tegen twee
» stemmen verklaard, dat er geene verhouding bestaat tusschen
» de drie standen, zoo als dezelve thans bij de Provinciale Staten
» worden vertegenwoordigd; voorts hebben vijf tegen vier het
» gedane voorstel verworpen, terwijl de groote meerderheid dier
» sectie vermeent, dat de thans ontbrekende evenredigheid kan
» daargesteld worden door den stand der edelen te brengen op
» tien, dien der steden op dertien en dien van den landelijken
» stand op achttien vertegenwoordigers.
» Eindelijk, de 4de sectie is het met de adressanten eens over
» de bestaande groote onevenredigheid in de vertegenwoordiging
» van den landelijken stand, en wenscht, dat die onevenredig-
» heid konde worden opgeheven. Twee leden der sectie stem-
» men *voor* het gedane voorstel der adressanten, en de andere
» leden zijn van gevoelen, dat het tegenwoordig getal der leden
» van de Staten-vergadering gebragt konde worden tot 52,
» waarvan 13 leden voor de ridderschap, 13 leden voor de steden
» en 26 leden uit den landelijken stand; terwijl alsdan de be-
» staande 13 kiescollegien zouden worden bijbehouden, onder
» bepaling, dat door ieder derzelve, in plaats van één lid,
» twee leden gekozen zouden worden.
» Ten aanzien der opinie van de meerderheid der 1ste sectie
» vermeent de centrale afdeeling, dat dezelve van goede gronden
» ontbloot is. De ingeroepen 2de alinea van art. 128 der Grond-
» wet zegt toch, dat wijzigingen of veranderingen in de een-
» maal bestaande regeling der standen, na ingenomen advies van
» de Staten der provincie, *door de wet* wordt vastgesteld. Trouwens
» die wet bestaat nog niet, en het advies door de Staten in
» 1842 gegeven, is dus zonder gevolg gebleven, zoodat de Staten
» als gemagtigd moeten worden beschouwd, om hun gegeven advies
» te wijzigen.
» Wat nu aangaat de zaak zelve, zoo vermeent eenparig de
» centrale afdeeling, in overeenstemming met de sectien die zich
» daaromtrent hebben verklaard, dat er werkelijk onevenredig-
» heid bestaat in de vertegenwoordiging der standen, zoo als
» dezelve thans plaats heeft. En insgelijks met eenparigheid van
» stemmen vermeent de centrale afdeeling aan U Edel Groot
» Achtbaren te kunnen voorstellen, om het op den 25sten Julij
» 1842 uitgebragte advies in zooverre te wijzigen, dat ter alge-
» meene provinciale vergadering de stand der edelen of ridder-
» schap slechts door tien leden, de steden door dertien en de
» landelijke stand door achttien leden zullen worden vertegen-
» woordigd, zoodat de geheele vergadering, in plaats van uit negen
» en dertig, uit een en veertig leden zal bestaan.
» Zullende de regeling der kiesdistricten, met alles wat daar-
» omtrent vereischt wordt, nader in overweging kunnen worden
» gebragt.
» Gedaan in centrale afdeeling te Maastricht, den 24sten Julij
» 1846.

» (*get.*) NIERSTRASZ.
C. C. DE WEICHS DE WENNE.
A. THISSEN.
P. PIERSSENS.
A. VAN RIEMSDIJK.
O. D'ANSEMBOURG.
A. L. W. H. BLOEMARTS."

De heer *Waegemans* oppert eenige bedenkingen opzigtelijk het ter zake door de 1ste afdeeliog uitgebragt rapport, hetwelk de voorzitter aan de vergadering voorleest, daarbij tevens opmerkende, dat hier niet te pas kan komen, hetgeen bij de discussien in de afdeeling is aangehaald geworden, en men zich op het schriftelijk rapport der afdeeling moet gronden; terwijl de heer *Pierssens* het gevoelen aankleeft, dat door de vergadering op het rapport van de centrale afdeeling moet gestemd worden.

Jonkheer *Michiels van Verduijnen* uit het gevoelen, dat de tegenwoordige vergadering wel haar verlangen kan te kennen geven, maar niet bevoegd is om het advies der vergadering van 1842 te veranderen.

De heer *Le Clercq* antwoordt, dat het sustenu, dat op een reeds uitgebragt advies niet kan teruggekomen worden, niet is staande te houden; dat de Regering verlangt omringd te worden van alle mogelijke inlichtingen, en dat Zijn Edel Groot Achtbare het gevoelen van jonkheer *Michiels van Verduijnen* wel zou kunnen beamen, indien reeds eene beslissing op het in 1842 door de Staten uitgebragt advies was gevolgd.

De heer *Bloemarts* betwist ook de bevoegdheid om op het advies der Provinciale Staten-vergadering van 1842 terug te komen, en wel omdat hetzelve ter zake krachtens het 2de gedeelte van art. 128 der Grondwet was ingewonnen, en stelt aan de vergadering voor,
» dat aan de Hooge Regering de wensch der vergadering worde
» onderwerpen, dat bij de wettelijke regeling der bedoelde even-
» redigheid, het in 1842 ter zake ingewonnen advies der Staten
» niet gevolgd, maar door de volgende vervangen worde."

De heer *Pierssens* wederlegt het gevoelen van den heer *Bloemarts*; de heer baron *de Wijmar* verzet zich integendeel tegen een nieuw advies, terwijl de heer *de Lom de Berg*, op grond van art. 128 der Grondwet, het gevoelen aankleeft, dat vermits de wet nog niet bestaat, de Staten nog op hun advies kunnen terugkomen.

Waarop de voorzitter in omvraag brengt: » of de Staten zich als gemagtigd kunnen beschouwen om hun gegeven advies te wijzigen?" welk vraagpunt met 31 tegen 6 stemmen bevestigend wordt beantwoord, en erkent vervolgens ook de vergadering, dat er werkelijk onevenredigheid bestaat in de vertegenwoordiging der standen, zoo als dezelve thans plaats heeft.

De heeren *van Aken*, jonkheer *de Liedel*, de Voorzitter, *Le Clercq*, *Pierssens*, baron *de Wymar* en baron *de Bieberstein* voeren het woord omtrent het voorstel der centrale afdeeling voor het veranderen dier vertegenwoordiging, en terugkomende op het in de Provinciale Staten-vergadering van den 3den Augustus 1842 uitgebragt advies, besluit de vergadering met 34 stemmen tegen 3, gemeld advies in zooverre te wijzigen, dat ter Algemeene Provinciale Staten-vergadering van het hertogdom de stand der edelen of ridderschap slechts door *tien* leden, de steden door *dertien* en de landelijke stand door *achttien* leden zullen worden vertegen-

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Bijlage tot de Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

woordigd, zoodat de geheele vergadering uit *een en veertig* in plaats van uit *negen en dertig* leden zal bestaan.
Niemand enz.

Voor eensluidend extract uit het proces-verbaal der Algemeene Vergadering der Staten van het hertogdom Limburg, van den 25sten Julij 1816, voorloopig gearresteerd en goedgekeurd in de vergadering van het collegie van Gedeputeerde Staten van den 31sten Julij daaropvolgende.

De Griffier der Staten van het Hertogdom Limburg,

(*get.*) Borluut d'Hoogstraete.

Voor eensluidend afschrift,

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

C. Vollenhoven.

---

43. VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Bij Koninklijke boodschap van den 6den Junij dezes jaars zijn bij de Kamer negen wets-ontwerpen ingezonden, waarvan het eerste de regeling, zoowel der oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande als der bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen ten doel heeft, terwijl de overige de vaststelling van het getal der leden van de Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen voor acht der elf provincien betreffen.

Met het oog op hetgeen over deze zelfde gewigtige aangelegenheid sedert de grondwets-herziening van 1840 is verhandeld, heeft men bij de overweging der algemeene strekking van de thans daaromtrent ingediende wets-ontwerpen, in alle de Afdeelingen zich zelven uit den aard der zaak twee hoofdvragen ter beantwoording gesteld, namelijk: *vooreerst*, of de thans gedane voorstellen geacht kunnen worden met de bepalingen der Grondwet overeen te stemmen; en *in de tweede plaats*, of door die voorstellen, indien daaraan de bekrachtiging der wetgeving geschonken mogt worden, werkelijk al die verbeteringen in het kiesstelsel tot stand gebragt zouden zijn, die men op het oog had, toen in 1840 het gewijzigde art. 6 in de Grondwet geschreven werd.

De eerste der gestelde vragen is door eene groote meerderheid der leden ontkennend beantwoord. Die meerderheid verklaarde, dat de thans gedane voorstellen, naar hare overtuiging, niettegenstaande de moeite, welke de Regering zich gegeven heeft, om daardoor geen voet te geven tot de grondwettige bezwaren, welke de laatste voordragt van gelijke strekking onaannemelijk hebben doen achten, in zeer vele opzigten met den geest en de letter der hier in aanmerking komende artikelen der Grondwet strijdig en dus reeds uit dien hoofde onaannemelijk waren. Ofschoon nu deze overtuiging door de overige leden niet in gelijke mate werd gedeeld, werd echter ook door hen het bestaan der aangeduide strijdigheid niet regtstreeks ontkend; maar meenden zij, *of* reeds bij den aanvang van dit onderzoek het bedoelde punt niet zoo zeer op den voorgrond te moeten stellen, *of* wel het gevoelen te kunnen voorstaan, dat art. 6 der Grondwet, als van latere dagteekening en uit zijnen aard, de overige hier in aanmerking komende artikelen geacht moet worden te beheerschen. Tegen dit laatste gevoelen, hetwelk trouwens slechts door enkelen werd gedeeld, werd van de zijde der meerderheid aangevoerd; dat het tot vernitziende gevolgen zou leiden, indien men, waar het *ééne* en dezelfde Grondwet geldt, aan het eene artikel meerdere kracht wilde toekennen dan aan het andere; — dat reeds het gebeurde bij de grondwets-herziening van 1840 bewees, dat men destijds aan het nieuwe art. 6 zulk eene al het andere beheerschende kracht niet heeft willen schenken, vermits men anders wel niet, na de aanneming van dat artikel, het zoozeer tot een onderwerp van opzettelijke beraadslaging had behoeven te verheffen, of in het toenmalig art. 133 (thans 131), het beginsel van de periodieke aftreding der stedelijke raadsleden al dan niet zou worden opgenomen, of ook aan art. 134 (thans 132) de wijziging had behoeven te geven, te dier tijd daarin gebragt; — en dat de Staten-Generaal zich in dit opzigt niet op een ander standpunt mogen plaatsen, dan waarvan de Regering, blijkens de Memorie van Toelichting tot het eerste der thans behandelde wets-ontwerpen, bij de zamenstelling dier voordragt is uitgegaan.

De stelling, dat de thans in overweging zijnde wets-ontwerpen noch met den geest, noch met de letter der Grondwet strooken, is in de Afdeelingen van de zijde der meerderheid aangedrongen door achtereenvolgende te verwijzen naar die artikelen, welke hier inzonderheid tot rigtsnoer moeten strekken. Zoo viel al dadelijk, naar het gevoelen van zeer vele leden, de strijdigheid van het eerste der wets-ontwerpen met art. 130 der Grondwet in het oog. Terwijl dat artikel *de wijze van zamenstelling* der stedelijke regeringen uitdrukkelijk aan de reglementen overlaat, treedt het genoemde wets-ontwerp in de artt. 101 en volgende geheel en al op dat gebied, beslist dadelijk, dat de hoofden van het stedelijk bestuur *burgemeester* en *wethouder* zullen heeten, welke benaming trouwens reeds vroeger in het ontwerp voorkwam, en gaat in art. 106 zoo ver van uit te maken in welk geval de burgemeester niet bij het doen van keuzen van leden der Provinciale Staten zal medestemmen; daarbij uit het oog verliezende, dat bepaaldelijk de wijze; op welke de leden der Provinciale Staten, die ter benoeming van den stedelijken stand staan, zullen gekozen worden, bij het genoemde grondwets-artikel aan de reglementen is overgelaten. Het daarin gelegen grondwettig bezwaar kan wel niet geacht worden weggenomen te zijn door de bloote vermelding van het bedoelde grondwets-artikel in art. 106 van het wets-ontwerp. In zooverre was het voorstel van 1841 met meer behoedzaamheid gesteld, als hebbende men in de toen aangebodene wets-ontwerpen, telkens wanneer eene bepaling het aan de reglementen overgelaten terrein van de zamenstelling der stedelijke regeringen of van de plaatselijke besturen ten platten lande aanraakte, een uitdrukkelijk aan de Grondwet ontleend voorbehoud daarbij gevoegd. — Ook tegen den geest van art. 131 der Grondwet wordt, naar de zienswijze der meerderheid, bij de tegenwoordige wets-ontwerpen gezondigd. Bij dat artikel wordt toch blijkbaar van het denkbeeld uitgegaan, dat aan de stedelijke regeringen het beginsel van plaatselijke vertegenwoordiging ten grondslag ligt, zoodanig, dat al de leden dier regering door de kiezers uit hunne medeburgers gekozen moeten worden, en dus ook geen ander dan een door die kiezers bevoegd verklaard persoon aan het hoofd van het stedelijk bestuur kan staan; en nu zal het toch wel met dat beginsel strijdig zijn, dat door den Koning iemand, die niet tot de raadsleden behoort, aan het hoofd der stedelijke regering kan worden gesteld, en dat deze over alle voorkomende zaken kan medestemmen, behalve bij het doen van keuzen van leden der Provinciale Staten. Wordt het verleenen van zulk eene meer uitgestrekte bevoegdheid omtrent de keuze van den burgemeester volstrekt noodzakelijk gekeurd, dan kan die in allen gevalle niet anders dan bij de reglementen worden verleend. — Alverder acht men de voorschriften van de artt. 150 en 151 der Grondwet, volgens welke de wijze, waarop het gezag en de magt der Provinciale Staten wordt uitgeoefend, aan bepaalde, van die Staten uitgaande en door den Koning goedgekeurde reglementen is overgelaten, niet genoegzaam bij het eerste der wets-ontwerpen in het oog gehouden. Met die voorschriften is het toch niet overeen te brengen, dat in het wets-ontwerp verscheidene kennelijk aan de reglementen voorbehoudene bepalingen zijn opgenomen, zoo als bijv. die in art. 92, over het vervallen verklaren van het lidmaatschap der Staten-Vergadering; terwijl nog daarenboven, al wat in het ontwerp omtrent de wijze van benoeming van Gedeputeerde Staten voorkomt, geacht moet worden almede tot de oefening van het gezag en de magt der Provinciale Staten te behooren en dus daar op eene ongrondwettige wijze geregeld wordt. Bij eene strenge opvolging van de letter der Grondwet zou zelfs, volgens sommigen, geenerlei bepaling in het wets-ontwerp mogen worden aangetroffen, waarin over de Gedeputeerde Staten gehandeld of aan dat collegie eenige opdragt gedaan wordt. — Art. 152 der Grondwet., hetwelk de plaatselijke besturen ten platten lande betreft, brengt even onoverkomelijk bezwaren mede met opzigt tot de omtrent die besturen in de artt. 112 en volgende van het eerste wets-ontwerp voorkomende bepalingen, als art. 130 der Grondwet ten aanzien der stedelijke regeringen. Die bezwaren kunnen hier zelfs nog grooter worden geacht, *eensdeels*, omdat, volgens het wets-ontwerp, al de besturen ten platten lande als op *éénе* leest zouden worden geschoeid, en dus het grondwettig voorschrift over het hoofd is gezien, volgens hetwelk die besturen op zoodanigen voet moet worden ingerigt, als met de bijzondere omstandigheden van elk derzelve, met de belangen der ingezetenen en het wettig verkregen regt der belanghebbenden onderling bestaanbaar geoordeeld wordt; *anderdeels*, omdat het wets-ontwerp, ofschoon de wijze van benoemen der plaatselijke besturen regelende, over de medewerking van de eigenaren der heerlijkheden het stilzwijgen bewaart, en dus datgene uitsluit wat bij art. 152 der Grondwet uitdrukkelijk is genoemd; eene uitsluiting welke ten minste niet op die wijze vermag plaats te hebben. — Terwijl alzoo, op de aangeduide gronden, het eerste der wets-ontwerpen door de meerderheid geacht werd veel meer te bevatten, dan de Grondwet toeliet,

XXXI. *Uitvoering van art 6 der Grondwet.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

meende men daarin ook eene met die Grondwet strijdige onvolledigheid op te merken. Het art. 6 der Grondwet beveelt de *regeling* van het stemregt in de steden en ten platten lande bij de wet; maar nu kan de wetgever niet gezegd worden hier te *regelen*, wanneer hij de verdeeling der provincien in districten tot benoeming der leden van den landelijken stand, zoo als volgens art. 51 van het eerste wets-ontwerp het geval zou zijn, aan nader door de Staten, met goedkeuring des Konings, vast te stellen verordeningen overlaat. Daarin ligt eene delegatie van magt, die wel niet met de kennelijke bedoeling der Grondwet is overeen te brengen en nog daarenboven, met opzigt tot het tot stand brengen eener waarlijk doeltreffende districtsverdeeling en het in acht nemen daarbij van meerdere eenparigheid van beginselen, nadeelige gevolgen zou kunnen na zich slepen. Zoo ergens dan is de Regering, omtrent dit punt, verder dan te voren, van de Grondwet afgeweken, hebbende zij toch nog in 1845, zoo als uit de toen ingediende wets-ontwerpen blijkbaar is, het gevoelen voorgestaan, dat de verdeeling der distrieten *bij de wet* behoorde te geschieden. Eindelijk waren er sommige leden, die de grondwettigheid der gedane voordragt nog uit een ander oogpunt bestreden. Bij hen namelijk bleven ernstige twijfelingen bestaan, of niet het stemregt, waarvan art. 6 der Grondwet spreekt, in den striktsten en beperksten zin moest worden opgevat, zoodat daardoor alleen het regt van *stemmen*, in tegenoverstelling van dat van *kiezen*, bedoeld zou zijn; beroepende zij zich, tot staving van dit hun gevoelen, op de verklaring der Regering omtrent dit punt bij de beraadslagingen der dubbele Kamer in 1840 en op de daarmede geheel overeenkomstige strekking der wets-ontwerpen tot uitvoering van art. 6 der Grondwet, die in 1841 zijn ingediend.

Na de opsomming van al deze grondwettige bezwaren, moest de tweede der voorafgestelde hoofdvragen zich ter beantwoording voordoen, namelijk, of door de tegenwoordige wets-ontwerpen werkelijk al die verbeteringen in het kiesstelsel tot stand zouden worden gebragt, die men op het oog had, toen in 1840 het gewijzigde art. 6 in de Grondwet geschreven werd. De uitslag der gehoudene overweging over de algemeene strekking der wets-ontwerpen was ook in dit opzigt ongunstig, zoodat eene nog grootere meerderheid, dan die de eerste vraag ontkennend beantwoordde, omtrent deze zich in gelijken zin verklaarde. Zelfs de leden, die zich gunstiger voor de tegenwoordige wets-ontwerpen gestemd toonden, konden het niet ontveinzen, dat deze geenszins alles bevatteden wat zij wenschelijk rekenden, en beriepen zich tot verdediging van hun minder afkeurend gevoelen enkel daarop, dat aan de Regering zelve door stellige voorschriften der Grondwet de handen gebonden waren, en dat de zoo lang uitgestelde regeling, die bij art. 6 is toegezegd, niet langer achterwege mogt blijven. Maar al de overigen verklaarden het diep te betreuren, dat bij de Regering ten aanzien van dit gewigtig onderwerp blijkbare achteruitgang te bespeuren was; dat zij, die in 1844 en 1845 zelve erkend had zich verpligt te gevoelen, om te dien aanzien aan de staatkundige behoeften en denkbeelden van den tegenwoordigen tijd zooveel mogelijk voldoening te geven, thans eene minder gewenschte stemming op dit punt liet doorstralen; en dat ontwijfelbare verbeteringen, die in de laatst ingediende wets-ontwerpen tot uitvoering van art. 6 der Grondwet werden aangetroffen, zoo als die betrekkelijk de periodieke aftreding der stedelijke raadsleden en betrekkelijk de wijze van verkiezing der leden van den gemeenteraad, in de tegenwoordige voorstellen werden gemist. Zij voegden er bij, uit dien hoofde ten eenenmale ongeneigd te zijn, om mede te werken tot eene regeling, die, naar hun oordeel, in zich zelve onvoldoende en verkeerd was, niemand zou bevredigen en geen wezenlijk nut stichten zou.

Maar indien de groote meerderheid der leden alzoo, *en* uit hoofde van grondwettige bezwaren, *en* op grond van den geheel onvoldoenden inhoud der thans in overweging zijnde wets-ontwerpen, zich daartegen verklaren moest, was zij daar te boven door die voordragt versterkt in haar gevoelen, dat er in de bestaande Grondwet zelve onoverkomelijke beletselen gelegen zijn, om tot eene werkelijk doeltreffende, wettelijke regeling van het stem- en kiesregt met hetgeen daarmede in verband staat, te geraken. Het is thans de vijfde maal, dat eene proeve daaromtrent genomen wordt, en elke dier proefnemingen heeft duidelijker aan het licht gebragt, dat hier onder de bestaande omstandigheden geene andere keuze overblijft, dan *of* wetten aan te nemen, die noodzakelijke en door de behoeften van onzen tijd gevorderde verbeteringen inhouden, maar, als ten eenen male met de Grondwet in strijd, onmogelijk zijn, *of* wel, door zich streng aan de letter en den geest der Grondwet te houden, eene regeling tot stand te brengen, welke, daar zij bijna alles wat hier van gewigt moet worden geacht, aan de reglementen overlaat, dien naam niet verdient en wetten voortbrengt die niets zijn dan een dor en onzamenhangend geraamte. Dien ten gevolge is dan ook de groote meerderheid der leden tot eene soortgelijke slotsom moeten komen, als in het Voorloopig Verslag over de laatste gelijksoortige wets-ontwerpen, van den 15den December 1845, werd uitgedrukt, dat men namelijk, bij het voortdurend onveranderd bestaan der tegenwoordige Grondwet, wel moet wanhopen om immer tot de regeling, bij art. 6 dier Grondwet bedoeld, te geraken, en dat dus de herhaalde overweging dezer aangelegenheid op nieuw de overtuiging bevestigd heeft, dat er allezins noodzakelijkheid tot herziening der Grondwet bestaat.

Ten gevolge van deze bij de meerderheid bestaande zienswijze, zijn vele der daartoe behoorende leden niet dan schoorvoetend er toe overgegaan, om de onderwerpelijke voorstellen in de ondergeschikte bijzonderheden te onderzoeken, en hebben eenigen zelfs zich aan dat speciale, in hun oog nuttelooze onderzoek onttrokken, ten minste voor die gedeelten der voorgedragene wets-ontwerpen, waartegen meer bepaald de aanmerking van ongrondwettigheid gemaakt is. De thans volgende aanmerkingen en bedenkingen omtrent de artikelen der wets-ontwerpen moeten dan ook beschouwd worden als òf geheel onderschikt aan het omschrevene gevoelen der meerderheid, òf afkomstig van zoodanige leden, die het tot stand brengen van aannemelijke wetten tot uitvoering van art. 6 der Grondwet, zonder herziening dier Grondwet, nog niet onmogelijk achtten en daarom ook, waar zij in het een of ander artikel eene ongrondwettigheid meenden op te merken, dit bij zoodanig artikel hebben doen aanteekenen.

Ontwerp van wet tot regeling der oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, enz.

HOOFDSTUK I.

TITEL I.

Art. 1. *a.* De vraag van het Voorloopig Verslag van 1845, wat het beteekent door *naturalisatie* voor geboren Nederlander gehouden te worden, is herhaald. Het art. 125 van het wets-ontwerp heeft dit niet opgehelderd. maar integendeel nog aanleiding tot eene andere bedenking gegeven. Men heeft thans bij de gedane vraag gevoegd, hoe het zijn zal met hen, die bij tractaat voor Nederlanders verklaard zijn?

d. Sommige leden zagen er eenige zwarigheid in, om ook het bedrag der patenten, vooral in de steden, onder den census te begrijpen. Naar hun gevoelen verderde art. 132 der Grondwet niet gebiedend, om *alle* de beschrevene middelen voor dien *census* in aanmerking te nemen. Meer algemeen werd bedenking gemaakt tegen het begrijpen der opcenten onder het gevorderde bedrag aan belasting. Men wilde geen voet geven aan het denkbeeld eener bestendiging dier opcenten, welke dan toch daarenboven, als aan verhooging en verlaging onderhevig, hier een onzekeren en veranderlijken maatstaf opleveren. Veel verkieslijker zou het zijn die opcenten weg te laten en, opdat daardoor het aantal stemgeregtigden niet verminderd worde, de gevorderde hoofdsom naar evenredigheid geringer te stellen. Nog is gevraagd, hoe, in weerwil van de bijvoeging van het patentregt, het aantal der stemgeregtigden en kiesbevoegden in verscheidene der steden, die in de Memorie van Toelichting worden opgeteld, zoo als te 's Hertogenbosch, Arnhem, 's Hage enz., hetzelfde is kunnen blijven.

Art. 2. *werkelijk woont*; liever: *werkelijk verblijf houdt*, als in art. 74 van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 3. *herroepelijke bediening.* Moet dit beteekenen, dat men, mits slechts geen regter zijnde, elders wonen kan en evenwel stemgeregtigde, kiezer of lid van het bestuur zijn?

Art. 4. *of ten gevolge waarvan zij aan de uitoefening van het stedelijk stemregt geen deel kunnen nemen.* Men acht het wenschelijk, dat bij deze zinsnede de redactie van het thans in beraadslaging zijnde Strafwetboek in het oog worde gehouden, in welk geval men hier zou moeten lezen: *ten gevolge waarvan hun de uitoefening van staatsburgerlijke regten is ontzegd.* Met het oog op diezelfde nieuwe strafwetgeving heeft men gevraagd, of het daarmede wel is overeen te brengen, dat veroordeelden tot eene correctionnele straf ter zake van diefstal, misbruik van vertrouwen enz. hun stemregt voor altijd verliezen. Dezen zouden dan toch zich in ongunstiger toestand bevinden, dan de crimineel veroordeelden, voor wie, wanneer hun de uitoefening der staatsburgerlijke regten bij vonnis is ontnomen, de weg tot rehabilitatie openstaat. Over het geheel schijnt hier alleen de uitsluiting te moeten worden vermeld, voor het geval, dat een vonnis de uitoefening der staatsburgerlijke regten heeft ontzegd.

Art. 5. De 2de alinea van dit artikel behoort bij art. 2 gevoegd te worden.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

Art. 7. Men heeft gevraagd of het: *geteekend*, in de 3de alinea, op de *verklaring* zelve, dan wel op *het uittreksel uit de kohieren* slaat. In het eerste geval zou de redactie gebrekkig, in het tweede het voorschrift doelloos worden geacht.

gemeenschappelijk patent. Wat wordt door deze uitdrukking bedoeld? De leden eener firma worden toch ieder afzonderlijk aangeslagen. Heeft men hier aan deelgenooten in eene fabrijk te denken?

Art. 9 *a.* Men herhaalt hier de vraag, in het Voorloopig Verslag van 1845 gedaan, hoe de bepaling zal worden toegepast, wanneer er tusschen de echtgenooten scheiding van goederen plaats heeft. In dat geval schijnen er toch voor deze bepaling geene redenen te bestaan.

Art. 11. Eens voor al wordt hier opgemerkt, dat de benaming van *burgemeester en wethouders*, die ook in volgende artikelen menigvuldig voorkomt, als te kort doende aan het bij art. 130 der Grondwet aangenomen beginsel, in deze wet niet vermag te worden verbruikt. Men gedraagt zich daaromtrent aan de voorafgaande algemeene beschouwingen en aan hetgeen deswege later wordt aangemerkt.

Art. 12. Ook hier gelijk overal vervolgens in deze wet, wil men, in plaats van *Gedeputeerde Staten; Provinciale Staten* gelezen hebben. De daarvoor pleitende reden, dat al wat de uitoefening van de magt en het gezag der Staten betreft, en dus ook de werkkring der Gedeputeerde Staten, naar de duidelijke letter van artt. 150 en 151 der Grondwet, aan de reglementen moet worden overgelaten, is mede reeds in de algemeene beschouwingen aan het hoofd van dit Verslag aangeduid.

Overigens herhaalt men de vroeger gemaakte aanmerking, dat de bij art. 147 der Grondwet aan den Koning gegevene bevoegdheid tot het doen schorsen en buiten effect stellen van de besluiten der Staten, op de beslissing der Gedeputeerde Staten, waarvan in alinea 4 van het artikel sprake is, niet toepasselijk behoorde te zijn. De noodzakelijkheid van het bestaan eener behoorlijk geregelde administrative regtsmagt valt bij de overweging van zulke wetsbepalingen als de tegenwoordige zeer in het oog.

Art. 13. In het tot dit artikel behoorende model litt. *B* zal bij het woord *wijkmeester* ook dat van *buurtmeester* moeten worden gevoegd; zijnde dit voor sommige steden de aangenomene benaming der beambten, die men op het oog heeft.

Art. 17. Sommigen willen eenen waarborg te meer verleend hebben door het inlasschen der bepaling, dat de stembriefjes in eene *openbare* vergadering van den raad zullen moeten worden geopend.

Overigens heeft men gevraagd, waarom de werkzaamheden, waarvan in dit artikel wordt melding gemaakt, niet, even als in art. 61, in tegenwoordigheid van eene commissie van stemgeregtigden plaats hebben.

Art. 21. Vrij algemeen heeft men den wensch geuit, dat aan het stedelijk bestuur de bevoegdheid worde verleend, om aan het verbaal zelf der stemming, hetzij door aanplakking, hetzij door plaatsing in een dagblad, meerdere openbaarheid te geven. Men meent uit de Memorie van Toelichting te kunnen opmaken, dat zoo iets niet met de inzigten der Regering op dit punt strijden zou.

TITEL II.

Art. 22*b.* Waarom vindt men hier voor het tijdperk, waarop de kohieren executoir zijn verklaard *den eersten Februarij* vermeld, en niet, zoo als in art. 67, *den eersten Januarij?* Volkomen dezelfde belasting-aanslag schijnt toch bedoeld te zijn. — Voorts hebben enkele leden, wier zienswijze echter niet algemeen gedeeld werd, ter gelegenheid van dit artikel het verlangen geuit tot wederopneming der bepaling uit een der ontwerpen van 1845, volgens welke in de steden, die eene meerdere bevolking dan van 7000 zielen tellen, een lid van het bestuur niet tevens kiezer kan zijn. *opgehouden te zijn;* men leze daarvoor hier en vervolgens: *opgehouden te hebben.*

Art. 23. Men vraagt nadere opheldering nopens het doel en de toepasselijkheid dezer bepaling. Bedoelt men, dat een lid der ridderschap niet in hetzelfde jaar, waarin hij kiest voor de Staten, eenen kiezer voor den stedelijken stand mag helpen benoemen? Maar dan vermengt men twee in haren aard onderscheidene zaken. Zoo hier sprake was van de uitoefening van het kiesregt door den raad liet zich de bepaling begrijpen en zou die overeenkomen met een Koninklijk besluit, dat, naar men meent, te dezer zake bestaat.

Art. 29. De burgemeester moet, naar het oordeel van sommigen wel de kiezers-vergadering openen, maar dit geschied zijnde, behooren de kiezers zelven in elk geval hunnen voorzitter te benoemen. De bepaling dat de burgemeester, zelf kiezer zijnde, *ipso jure* de vergadering voorzit, wordt dus onaannemelijk gekeurd.

Art. 31. *die zich uit de vergadering verwijdert;* de bijvoeging, *anders dan met toestemming van de kiezersvergadering of van haren voorzitter*, schijnt wenschelijk.

Art. 34. Op het voorbeeld van hetgeen bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal plaats heeft, zou, naar men meent, ook aan den tweeden stemopnemer de taak kunnen worden opgedragen, om den inhoud der stembriefjes voor te lezen.

Art. 35. Sommigen, van meening zijnde, dat men omtrent het getal kiezers, tot het geldig zijn eener stemming vereischt, geene al te beperkende bepaling in de wet moet opnemen, wilden hier in de 5de alinea, in plaats van art. 24, art. 28 gelezen hebben. Het gevolg daarvan zou zijn, dat als acht kiezers hunne stem naar behooren uitbragten, de stemming geldig zou zijn. Anderen evenwel waren van meening, dat zoo doende een betrekkelijk te gering aantal personen omtrent de keuze beslissen zou.

stemopneming, in de 4de alinea, zal *stemming* moeten zijn. Dezelfde aanmerking geldt voor art. 77 het laatste lid.

Art. 37. Eene gelijke splitsing van dit artikel in *a*, *b* enz., als men in art. 17 heeft aangetroffen, is wenschelijk voorgekomen. Voorts heeft men aangemerkt, dat van de stembriefjes, die tot elke stemming behooren, een afzonderlijk pak moet worden gemaakt, vermits anders het onderzoek, indien dit later noodig wordt, niet behoorlijk zou kunnen plaats hebben. Ook wil men ten aanzien van dat onderzoek geene delegatie van de zijde der Gedeputeerde Staten. Het moet *of* altijd en regtstreeks door die Gedeputeerde Staten geschieden, *of* wel ter eerster instantie bij den raad en in hooger beroep bij de Gedeputeerde Staten. Eindelijk heeft men gevraagd, waarom in het 6de lid zoodanige bepaling omtrent het openbaar maken van het relaas wordt gemist, als men in art. 21 met opzigt tot het verbaal had aangetroffen.

Art. 39. Men wenscht hier eene soortgelijke tijdsbepaling omtrent de door Gedeputeerde Staten te nemen beslissing, als men in art. 54 vindt. — Op het laatste lid van het artikel heeft men de aanmerking gemaakt, dat het meer rationeel ware, om in geen geval aan den raad bevoegdheid te verleenen tot het doen zitting nemen, zoolang de Gedeputeerde Staten niet beslist hebben. Anderen evenwel meenden, dat men zorg moest dragen voor het doen gelden van geheel ongegronde bezwaren tegen een persoon, wien men om de eene of andere niet geldige reden weren wilde. Toelating was, volgens hen, de regel, niet-toelating de uitzondering, en zij konden dien ten gevolge in deze bepaling berusten.

Art. 40. De vergadering van het kiezers-collegie op een buitengewoon tijdstip wordt door velen strijdig geacht met art. 131 der Grondwet, hetwelk met zoovele woorden bepaalt, dat deze collegien *eenmaal in het jaar* bijeen worden geroepen. Daar men echter erkennen moest, dat in het hier gestelde geval noodzakelijkheid voor het weder bijeenkomen der kiezers bestond, gaf men in bedenking, om de kiezers-vergaderingen stilzwijgend te doen voortduren, tot het berigt van de beslissing was ingekomen, en dus hier de magtiging des Konings weg te laten. Zoo dit denkbeeld ingang vond, zouden ook andere artikelen van het wetsontwerp moeten worden herzien.

HOOFDSTUK II.

TITEL I.

Art. 41. Door eenige weinige leden is, met het oog op de tot dit artikel behoorende tabel litt. C, de aanmerking gemaakt, dat de census niet voor alle districten van dezelfde provincie gelijk behoorde te zijn. In het wezen der zaak, zeiden zij, betaalde men in sommige streken eener provincie, naar gelang van zijn vermogen, meer aan belasting dan in de andere.

Art. 51. Behalve het reeds vroeger tegen dit artikel ontwikkeld grondwettig bezwaar, heeft men bij de afzonderlijke overweging daarvan nog andere bedenkingen daaromtrent doen gelden. Men vreest steeds, even als in 1845, dat indien in den regel evenveel kiesdistricten worden daargesteld, als er leden van den landelijken stand in de Staten-vergadering zitting hebben, die districten te klein zullen worden, hetgeen eensdeels hier en daar ten gevolge zal hebben, dat men slechts zeer moeijelijk de vier en twintig personen, die volgens art. 69 worden vereischt, bijeen zal kunnen brengen, anderdeels voet zal geven tot kuiperij, of ten minste tot uitdooving van dien publieken geest, welken men zoo gaarne zag opgewekt. Hoe zal men toch wezenlijke belangstelling voor hunne taak en genoegzame kennis om die naar eisch te vervullen, kunnen verwachten bij kiezers, die niet dan om de

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

zes jaren bijeenkomen? Wanneer de districten grooter wierden, zouden ook te doene keuzen veelvuldiger worden en de kiezers dus ook meer gelegenheid hebben om zich met hunne taak vertrouwd te maken.

Art. 60. Men acht het wenschelijk, dat de hier aan de stemgeregtigden ten platten lande verleende bevoegdheid omtrent het persoonlijk inleveren der stembriefjes ook, met de noodige wijziging, tot die in de steden werd uitgestrekt. Het daartegen blijkens de Memorie van Toelichting bij de Regering bestaand en aan art. 134 der Grondwet ontleend bezwaar zou, meent men, geen onoverkomelijk beletsel behoeven op te leveren, daar wel eene wijze van ophalen der stembriefjes was uit te denken, die eene meer getrouwe deelneming aan de stemming te weeg bragt, zonder aan de Grondwet te kort te doen. — De afkondiging, waarvan het slot van het artikel spreekt, behoort, meent men, ten gerieve der meer verwijderd wonenden, ten minste drie dagen vóór het houden der zitting plaatst te hebben; zoodat met eene bepaling daaromtrent het artikel aangevuld zou moeten worden.

Art. 63. Er schijnt geene reden te bestaan, waarom hier slechts als in transitu van de Gedeputeerde Staten, als bevoegde magt tot het onderzoek der reclames, gesproken wordt, terwijl art. 39 aan dat collegie zoo regtstreeks de magt van beslissen daaromtrent toekent. — De aanmerking op art. 37 over het maken van afzonderlijke pakken der stembriefjes van elke stemming is ook hier toepasselijk.

Art. 64. Door sommigen is de wensch geuit, dat eenige meerdere contrôle op de werkzaamheid der Gedeputeerde Staten, waarvan in het 1ste lid van dit artikel gesproken wordt, wierd ingevoerd. Zoo als de bepaling ligt, kan men zich niet verzekeren, of men al dan niet kiezer is. Aan dat bezwaar zou te gemoet kunnen worden gekomen, indien aan de Gedeputeerde Staten de verpligting wierd opgelegd tot het opmaken van een verbaal omtrent het aantal stemmen in iedere gemeente op den als kiezer benoemde uitgebragt, en dit verbaal dan in afschrift aan al de belanghebbende gemeenten gezonden wierd. Misschien ook zou het gebrek verholpen kunnen worden door te bepalen, dat het verbaal, op het einde van art. 61 bedoeld, veertien dagen ter visie moet liggen. — Andere leden evenwel herhaalden de te dezer zake in het Voorloopig Verslag van 1845 gemaakte aanmerking, volgens welke het verzamelen en uittrekken der verbalen eene voor de Gedeputeerde Staten minder voegende taak was, en men het beter achtte, zulk een arbeid in de hoofdplaats van elk district ten overstaan van gedelegeerden uit de onderscheidene gemeenten te doen plaats hebben.

Voor het geval, in de 6de alinea van dit artikel omschreven, wilde men, even als zulks in art. 24 van het wets-ontwerp van 1845 omtrent het stemregt ten platten lande bepaald was, de Gedeputeerde Staten *bij loting* laten beslissen.

TITEL II.

Art. 69. Sommigen vragen, waarom in het 2de lid van dit artikel voor de *plaatsvervangende kiezers* juist het getal van *twaalf* is aangenomen. Er konden dertien en meer noodig zijn, en men kon hier onbepaald voortgaan, mits altijd dengene nemende, die de meeste stemmen op zich vereenigd heeft.

HOOFDSTUK III.

TITEL I.

Art. 84. Is het wel duidelijk genoeg, dat de beschrevenen in de ridderschap, sub *d* vermeld, ook de vereischten onder *a*, *b* en *c* opgenoemd moeten bezitten? Het is immers de bedoeling, ook in hen die vereischten te vorderen?

Art. 87. Men acht het eenigzins gewaagd, onder de hier uitgeslotenen ook *den betaalmeester in de hoofdplaats der provincie* te noemen. Het geheele ambt is, ten minste onder die benaming, pas ingesteld en de inrigting waartoe deze ambtenaar behoort, zou spoedig weder door eene andere kunnen worden vervangen. Eene meer algemeene uitdrukking, zoo als die van den ambtenaar comptabel aan de provincie, was daarom verkieslijker. Voorts herhaalt men hier de aanmerking, in het Voorloopig Verslag van 1845 gemaakt omtrent de noodzakelijk van de uitsluiting der districs-commissarissen in hun district; terwijl sommigen thans nog er bijgevoegd wilden hebben, dat, ten minste indien de districten zoo klein blijven, ook de burgemeester in zijn district onder de uitgeslotenen zou moeten behooren.

Art. 89. Door eenige leden is het gevoelen voorgestaan, dat de benoeming der leden van de Provinciale Staten, even als die der leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, voor *drie* in plaats van voor zes jaren behoorde te geschieden; welk gevoelen in verband stond met hunne zienswijze omtrent het meer levendig houden van eenen publieken geest onder de kiezers.

Art. 92. Nagenoeg algemeen heeft men dit artikel, als lijdende aan ongrondwettigheid, afgekeurd. De uitsluiting of ontzetting van leden behoorde, meende men, zonder eenigen twijfel tot die uitoefening van gezag en magt der Staten, die volgens art. 150 der Grondwet niet bij deze wet, maar bij de reglementen moet worden geregeld. Zoo men daartegen wilde aanvoeren, dat het hier *bevoegdheid* geldt, zou dit toch wel niet op het in het 1ste lid omschreven geval toepasselijk zijn. Subsidiair aan dit hoofdbezwaar, heeft men omtrent het artikel nog het volgende aangemerkt:

Het slot van het 2de lid moet aldus gelezen worden: *een der vereischten verliest, bij art.* 84 d *vermeld of in een der termen van uitsluiting geraakt, bij de artt.* 87 *en* 88 *omschreven.*

3de lid. *bij deze alinea*, lees: *bij de voorafgaande alinea.* Overigens wordt hier verondersteld, dat het lid der Staten, hetwelk verklaard of geacht wordt van zijn lidmaatschap vervallen te zijn, steeds opkomt om gehoord te worden; maar hoe dan, indien hij, ofschoon opgeroepen, niet verschijnt?

4de lid. Het voorstel tot vervallen-verklaring moet, naar men meent, door elk lid der Staten gedaan kunnen worden, opdat dit punt niet geheel afhankelijk zij van den Gouverneur, die toch nalatig zou kunnen blijven om aan de bij dit artikel op hem gelegde verpligting te voldoen.

Art. 93. Men mist hier de bepaling van den tijd, binnen welken het benoemde lid der Staten kennis moet geven, of hij al dan niet het lidmaatschap aanneemt.

TITEL II.

Art. 94. De titel: *Van de Gedeputeerde Staten*, welke met dit artikel aanvangt, lijdt, ook volgens het gevoelen van de meesten dergenen die over de tegenwoordige wets-ontwerpen eenigzins gunstiger denken, zoozeer aan ongrondwettigheid, dat ook zij zwarigheid hebben gemaakt tot het opzettelijk onderzoek daarvan over te gaan en gemeend hebben de geheele weglating van dien titel in bedenking te moeten geven. Ten aanzien van de beide volgende titels: *Van de burgemeesters, wethouders en leden van den raad in de steden* en *Van de burgemeesters, assessoren en leden van den raad in de gemeenten ten platten lande*, werd een gelijk gevoelen voorgestaan. Intusschen waren er sommigen, die hun oordeel van volstrekte ongrondwettigheid meer bepaald tot den eersten der drie genoemde titels beperkten.

Art. 95, *litt.* f. *hoogleeraar en onderwijzer der jeugd.* Uit deze woorden zou men kunnen opmaken, dat de steller van het ontwerp de *hoogleeraren* niet onder de *onderwijzers der jeugd* begrijpt, maar waarom dan sub *c*, in art. 102, onder de met het lidmaatschap van het stedelijk bestuur niet vereenbare betrekkingen vermeld die van *onderwijzer der jeugd*, DOCH NIET *van hoogleeraar of lector bij de instellingen van hooger onderwijs?* Er behoort eenparigheid van redactie in de wet te heerschen.

Art. 96. Sommigen wilden dat de uitsluiting uit hoofde van bloedverwantschap zich niet tot de Gedeputeerde Staten onderling bepaalde, maar ook tot den Gouverneur uitstrekte. Anderen evenwel waren niet van dit gevoelen, meenende zij dat zoodanige beperking de keus van eenen werkelijk goeden Commissaris des Konings in de provincie in sommige gevallen te zeer zou bemoeijelijken.

Art. 97. De aanmerking in het Voorloopig Verslag van 1845 wordt hier herhaald, dat eene voorziening gemist wordt voor het geval, dat iemand, als lid der Staten moetende aftreden, vòòr het einde van den tijd gedurende welken hij als lid van Gedeputeerde Staten zitting heeft, in de eerstgenoemde betrekking herkozen wordt.

Art. 98. Omtrent de ongrondwettigheid van dit artikel verwijst men naar het aangemerkte bij art. 92.

HOOFDSTUK IV.

TITEL I.

Art. 101. Sommigen wenschen, opdat de benamingen van de hoofden der stedelijke regering, in overeenkomst met de Grondwet, zuiver aan de reglementen zouden worden overgelaten, in den aanhef van dit artikel enkel gelezen te hebben: *om lid van het bestuur te kunnen wezen, moet men* enz. Natuurlijk zou, bij het opvolgen van dit denkbeeld, de titel op vele plaatsen gewijzigd moeten worden. Zoo zou reeds het opschrift van den titel eene verandering moeten ondergaan. Waar men, de voorgestelde bepalingen overigens be-

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

houden blijvende, het aanduiden van de betrekking van burgemeester en wethouders volstrekt niet kan ontgaan, wilden enkelen der bedoelde leden de zwarigheid door eene omschrijving, bijv. die van *collegie van dagelijksch bestuur* trachten te boven te komen. Zoo zou dan in art. 103, in plaats van *de betrekking van burgemeester en wethouder*, moeten gelezen worden: *het lidmaatschap van het collegie van dagelijksch bestuur.* In art. 106, waar ook dit nog niet genoegzaam zou zijn, zou naar dit denkbeeld, voor *burgemeester, hoofd van het collegie van dagelijksch bestuur*, en voor *wethouders, de verdere leden van dat bestuur* in de plaats moeten komen.

Art. 102, *e. regtstreeksche ondergeschiktheid.* Men blijft in deze uitdrukking, die in de toepassing tot moeijelijkheden aanleiding gegeven heeft, zwarigheid maken. Eene nadere opheldering of aanvulling daarvan zou ten minste wenschelijk zijn. Met name wenschte men die voor zooveel de stadsgeneesheeren betreft.

Art. 108. De vervallenverklaring van het lidmaatschap van den Raad is in strijd met het door de Regering aangenomen en op den voorgrond gestelde beginsel, dat de raadsleden voor hun leven moeten benoemd worden. In allen gevalle geldt het hier geene *bevoegdheid* en dus iets wat niet hier, maar in de reglement te huis behoort.

Art. 111. Men mist bij dit artikel in het stelsel der wet de bepaling, dat ook de belanghebbende moet worden gehoord.

Uit de overwegingen omtrent dezen titel van hoofdstuk IV der wet hebben sommigen, die het gevoelen der meerderheid omtrent de onmogelijkheid eener goede regeling der tegenwoordige materie bij het onveranderd bestaan der Grondwet niet deelden, aanleiding genomen tot het uiten van den wensch naar eene herziening der stedelijke reglementen, waarbij dan ook vooral het belangrijk onderwerp van de periodieke aftreding der raadsleden en de wijze van benoeming der staatsleden voor den stedelijken stand op den voorgrond zou moeten worden gesteld. Enkele leden gingen nog verder in hun verlangen, en wilden al de reglementen, dus ook die van de Provinciale Staten, van de plaatselijke besturen en van de ridderschap, herzien hebben.

TITEL II.

Art. 112. Dezelfde aanmerkingen, die bij de artt. 101 en volgende omtrent de benaming van *burgemeester* en *wethouder* zijn medegedeeld, zijn ten volle van toepassing op dezen titel, overal, waar daarin van *burgemeester* en *assessor* gesproken wordt.

Art. 118. Ook bij dit artikel heeft men meer bepaald op den ongrondwettigen aard daarvan gewezen. Er wordt hier geheel getreden op het gebied der bij art. 152 der Grondwet voor de reglementen voorbehoudene bepalingen, met name die omtrent de inrigting der plaatselijke besturen. Voorts hebben sommigen ook de strekking van het artikel afgekeurd. De Grondwet wil, gelijk reeds vroeger is aangemerkt, dat de plaatselijke besturen eene plaatselijke vertegenwoording zullen zijn, en daarmede was, hunnes inziens, de hier voorkomende bepaling omtrent de benoeming der leden van den gemeenteraad door Gedeputeerde Staten strijdig. Zij bleven dus van gevoelen, dat de aanwijzing van candidaten voor het lidmaatschap van den raad van de stemgeregtigden der gemeente zelve moest uitgaan, even als zulks bij het ontwerp van 1845 was bepaald. De in de Memorie van Toelichting omtrent dit punt voorkomende opheldering was hun niet voldoende voorgekomen. Het was toch niet billijk, de meer aanzienlijke gemeenten voor de kleinere te laten lijden. Ook meenden zij dat de zamenstelling van den gemeenteraad nu niet zoozeer van de Gedeputeerde Staten, als wel van den Gouverneur of van den districts-commissaris afhankelijk zou worden.

Overigens heeft men ter gelegenheid van dit artikel op nieuw de overtuiging aan den dag gelegd, dat indien werkelijk de heerlijke regten, waarvan hier sprake kan zijn, bij den tegenwoordigen maatschappelijken toestand niet kunnen worden bestendigd, en aan eene uit die regten voortspruitende bevoegdheid dus een einde wordt gemaakt, zoo iets niet moet af te leiden zijn uit een gezegde in eene Memorie van Toelichting, maar regtstreeks en bepaald bij de wet moet worden vastgesteld.

Art. 123. Even als in art. 111 wenscht men hier de bepaling, dat ook de belanghebbende moet worden gehoord.

HOOFDSTUK V.

Art. 124. Naar het oordeel van sommigen, zou deze geheele bepaling kunnen en moeten vervallen, indien, overeenkomstig de vroegere aanmerking, de algemeene benaming van: het hoofd en de leden van het collegie van dagelijksch bestuur aangenomen wierd.

Art. 125. Men wilde hier het art. 5 van het Burgerlijk Wetboek meer in het oog gehouden hebben en gevolgd zien. Degene toch, die naar luid van dit art. 125 voor *Nederlanders bij wetduiding* worden gehouden, zijn volgens het aangehaalde artikel van het Burgerlijk Wetboek *Nederlanders.*

Art. 126. Men acht het eene vreemde bepaling, dat, volgens dit artikel, een lid van den stedelijken raad, ofschoon voor zijn leven verkozen, toch weder *ingekozen* zou moeten worden.

Art. 127. Ook de verklaringen, die in de artt. 10 en 50 dezer wet worden vermeld, zouden, naar men meent, van zegel en registratie vrijgesteld behooren te worden.

Tabel litt. A.

Men heeft de opmerking gemaakt, dat, volgens het vroeg daaromtrent geuit verlangen, de verhoogde census voor som steden van Noord-Holland tot een lager cijfer is teruggebragt; maar vermits dit met opzigt tot andere steden niet heeft plaats gehad, heeft men de vraag gedaan, of het wel met het goedvinden dier gemeenten overeenstemt, dat een verhoogde census te haren aanzien bepaald blijve.

Wets-ontwerpen tot vaststelling van het getal der Provinciale Staten-vergadering en van de evenredigheid der verschillende standen.

Het overwegen dezer wets-ontwerpen heeft bij vele leden aanleiding gegeven tot de vraag, of de Regering bij het zamenstellen daarvan wel genoegzaam aan den geest van art. 128 der Grondwet getrouw gebleven is. Dat artikel schrijft voor, dat elke verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen door de wet wordt vastgesteld, *na ingewonnen advies van de Staten der Provincien.* Daarmede kan niet bedoeld zijn, dat de wetgevende magt bij het vaststellen van nieuwe bepalingen te dezen aanzien zich geheel aan de adviezen der Provinciale Staten-vergaderingen zou moeten binden en tot zekere hoogte afstand doen van alle regtstreeksche beoordeeling daaromtrent. Het *raadplegen* dier vergaderingen, niet het blootweg tot wet verheffen van hare voordragten, is bij de Grondwet voorgeschreven. Dit laatste intusschen zou door de aanneming der tegenwoordige wets-ontwerpen het geval zijn, waaromtrent de Regering zelve in de daartoe behoorende Memorie van Toelichting te kennen geeft, dat zij bij het ontwerpen daarvan gemeend had geen veiliger weg te kunnen inslaan, dan dien, welke door de adviezen der Staten werd aangewezen. Deze bedenking heeft bij de leden der Kamer te meer gewogen, omdat men nog geenszins overtuigd is, dat het niet mogelijk zou zijn, bij het regelen dezer aangelegenheid van meer bepaalde en algemeene beginselen uit te gaan, en zonder juist voor alle provincien denzelfden maatstaf aan te nemen en alle onderscheid van plaatselijke gesteldheid en belangen uit het oog te verliezen, het thans zoo uiteenloopend verschil in de verhouding der standen tusschen de eene provincie en de andere ten minste te matigen. Nog tot eene andere bedenking, die met de zoo even ontwikkelde in eenig verband staat, hebben deze wets-ontwerpen aanleiding gegeven. De adviezen der Staten-vergaderingen zijn daaraan geheel ten grondslag gelegd, maar die adviezen zijn, op ééne uitzondering na, thans alle reeds nagenoeg vijf jaren oud; en men bezit dus geenszins de zekerheid, dat indien die voorstellen tot wet wierden verheven, geheel en al in den tegenwoordigen geest der bedoelden vergaderingen zou worden gehandeld. Juist het voorbeeld van Limburg, hetwelk ten deze thans eene uitzondering maakt, heeft bewezen, dat de Staten over de aangelegenheid, welke het hier geldt, in 1846 of 1847 andere inzigten kunnen koesteren, dan in 1842. Daarom ook, meent men, dat de Regering, eenmaal eene nieuwe regeling omtrent het getal leden der Provinciale Staten-vergaderingen en de evenredigheid der standen willende helpen tot stand brengen, meer in den geest van art. 128 der Grondwet zou handelen, met daarover vooraf de Staten-vergaderingen nog eenmaal te raadplegen, hetgeen dan ook welligt ten gevolge zou hunnen hebben, dat die nieuwe regeling algemeen wierd, en dat niet, zoo als thans het geval zou zijn, de drie provincien Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Holland daarvan uitgesloten bleven.

Bijzondere wet voor NOORD-BRABAND

In den *considerans* is wel uitgedrukt, dat de wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling door de wet moet worden vastgesteld, maar niet, dat er noodzakelijkheid bestaat; om te veranderen; iets hetgeen toch hier mede zou behooren te worden

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs; Memorie van Beantwoording der Regering.)

vermeld. De aanmerking is op al de volgende wets-ontwerpen toepasselijk.

Nog hebben sommige leden, naar aanleiding van art. 2 van het het wets-ontwerp, de vraag gedaan, of Breda en Bergen op Zoom, wat het aantal door die steden benoemde leden der Staten betreft, wel volkomen gelijk kunnen worden gesteld. Wanneer men de bevolking tot maatstaf neemt, die voor de eerste stad ongeveer 14,000 en voor de laatste ongeveer 8000 zielen bedraagt, kan dit zeer zeker niet het geval zijn, en men geeft dus in bedenking, om de onderlinge verhouding meer in acht te nemen, door aan Breda het kiezen van *vier* in plaats van *drie* leden en aan Bergen op Zoom het kiezen van *twee* in plaats van *drie* toe te kennen.

Omtrent de andere wets-ontwerpen wegens de vaststelling van het getal leden van de Provinciale Staten-vergaderingen enz. zijn, om redenen, die uit het hiervoren ontwikkelde genoegzaam af te leiden zijn, geene speciale aanmerkingen in het midden gebragt.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten Junij 1847.

Duijmaer van Twist.
Van Panhuys.
Van Naamen.
Star Busmann.
Hoffman.

44. MEMORIE VAN BEANTWOORDING DER REGERING.

Bij het Voorloopig Verslag omtrent de aangeboden negen wets-ontwerpen, waarvan het eerste de regeling zoowel der oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, als der bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, ten doel heeft, terwijl de overige de vaststelling van het getal leden van de Provinciale Staten-vergadering en van de evenredigheid der verschillende standen betreffen, voor die provincien, waar verandering in het bestaande getal of in de bestaande evenredigheid noodig wordt geacht, worden door de Afdeelingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, meer bepaaldelijk met het oog op het eerste van die ontwerpen, *twee* algemeene vragen op den voorgrond gesteld.

Die vragen zijn: 1°. of de thans gedane voorstellen geacht kunnen worden met de bepalingen der Grondwet overeen te stemmen? en 2°. of door die voorstellen, indien daaraan de bekrachtiging der wetgeving geschonken mogt worden, werkelijk al die verbeteringen in het kiesstelsel tot stand gebragt worden, die men op het oog had toen in 1840 het gewijzigde art. 6 der Grondwet geschreven werd?

Beide deze vragen zijn, blijkens het Voorloopig Verslag, door de meerderheid der leden van de Tweede Kamer ontkennend beantwoord, en wel voornamelijk, voor zooverre de eerste dezer vragen betreft, omdat in het ontwerp van wet bepalingen zouden voorkomen, strijdende met artt. 130, 131, 150, 151 en 152 der Grondwet, als bevattende voorschriften betreffende de zamenstelling der stedelijke regeringen, de inrigting van de besturen ten platten lande en de uitoefening van het gezag en de magt der Provinciale Staten, waarvan de regeling, volgens die artikelen der Grondwet, niet aan de wet, maar aan reglementen, zoude zijn overgelaten.

Het is uit de ontkennende beantwoording van de eerste vraag aan de Regering gebleken, dat de groote meerderheid der leden van de Tweede Kamer van haar in meening verschilt ten opzigte van de toepassing der voorschriften vervat in art. 6, in verband tot artt. 130 en 152 der Grondwet; en dat die meerderheid der leden haar gevoelen niet deelt, dat *bij de wet* behoort geregeld te worden al wat slechts eenigermate geacht kan worden betrekking te hebben tot de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, en dat daarentegen *aan de reglementen* alleen behoort overgelaten te worden de regeling van de eigenlijke zamenstelling of inrigting derzelve; welke meening en welk gevoelen haar rigtsnoer waren geweest bij het zamenstellen van het aangeboden ontwerp van wet.

De Regering erkent, dat het zeer moeijelijk is, om, bij de behandeling van dit onderwerp, eene juiste scheidslijn te trekken tusschen de voorschriften die betrekking hebben tot het zamenstellen of inrigten der besturen, en die welke de bevoegdheid betreffen om deel te nemen aan dezelve; en zij wil tevens niet ontkennen, dat de meergemelde grondwetsartikelen, in verband tot elkander, ook eene toepassing toelaten in den zin, welke door die meerderheid daaraan schijnt gehecht te worden; weshalve zij, tot bevordering van het gemeenschappelijk overleg, en opdat alzoo eindelijk uitvoering aan art. 6 der Grondwet gegeven kunne worden, uit het hierbij overgelegd wordend gewijzigd wets-ontwerp heeft weggelaten alle die bepalingen, welke slechts eenigermate geacht konden worden betrekking te hebben tot de zamenstelling der stedelijke regeringen, de inrigting der plaatselijke besturen, of de uitoefening van de magt en het gezag der Staten, de regeling daarvan overlatende aan de bestaande of te maken reglementen; en zij heeft er zich bij bepaald, om in de wet thans alleen op te nemen het regelen van de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, dat is, het vaststellen van de vereischten voor of van de termen van uitsluiting van die bevoegdheid.

De tweede vraag, welke de leden der Tweede Kamer, bij de behandeling van het onderwerpelijk ontwerp van wet zich ter beantwoording hebben voorgesteld, namelijk deze, of door hetzelve werkelijk al die verbeteringen in het kiesstelsel tot stand gebragt zullen worden, die men op het oog had, toen in 1840 het gewijzigd art. 6 der Grondwet geschreven werd, is mede door de meerderheid der leden ontkennend beantwoord, ofschoon in het Voorloopig Verslag niet aangeduid is, welke de verbeteringen waren, die men destijds op het oog had en in het ontwerp van wet zouden ontbreken.

De Regering is van een tegenovergesteld gevoelen. Zij houdt zich overtuigd, dat het hoofddoel, hetwelk men zich in 1840 voorstelde bij het schrijven van het gewijzigde art. 6 der Grondwet, namelijk regeling bij de wet van hetgeen tot dusverre bij reglementen was geregeld, en na een tienjarig bestaan de kracht van Grondwet had verkregen, door het onderwerpelijke wets-ontwerp wordt getroffen, en dat hetzelve *daarteboven* die verbeteringen van het kiesstelsel in zich bevat, die de aard onzer maatschappelijke en staatkundige instellingen toelaat.

Tot verdediging van dit beweren der Regering zal het noodig zijn, een blik terug te slaan op hetgeen in 1840 bestond.

Volgens artt. 6 en 7 der Grondwet van 1815, moest de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de provinciale en plaatselijke reglementen worden geregeld, doch moesten de, deze onderwerpen betreffende, beschikkingen dier reglementen, zoo als dezelve op het einde van het tiende jaar nà de afkondiging dier Grondwet in werking waren, beschouwd worden *een deel van de Grondwet uit te maken.*

Het grondwettelijk karakter, daardoor aan die bepalingen gegeven, kon tot ongelegenheid aanleiding geven, dewijl daardoor eene te groote moeijelijkheid bestond, om, bijaldien in deze of gene dier bestaande bepalingen, in vervolg van tijd of bij veranderde omstandigheden, noodzakelijk verandering vereischt mogt worden, die verandering tot stand te brengen.

Men meent het daarvoor te moeten houden, dat het is geweest ter wegneming van dit bezwaar dat het thans bestaande 6de artikel der Grondwet is geschreven.

Dat artikel brengt (met weglating van het bepaalde bij art. 7 der Grondwet van 1815) mede, dat de bovengemelde punten nu niet meer (zoo als aanvankelijk geschied was) door provinciale en plaatselijke reglementen, maar door de wet zullen worden geregeld, waaruit dus volgt, dat het *grondwettelijk* karakter van dezelve vervalt, maar daarentegen meerdere vastheid aan dezelve wordt gegeven, dan wanneer zij slechts bij gewone provinciale en plaatselijke reglementen werden vastgesteld.

Bij dit regelen bij de wet, konden nu wel te gelijker tijd zoodanige verbeteringen in de thans nog bestaande bepalingen gebragt worden, als zou worden bevonden te behooren; — doch dit kon, uit den aard der zaak, niet verder gaan dan de overige voorschriften der *bestaande* Grondwet zouden moeten geacht worden te gedoogen; en het hoofddoel van het nieuwe art. 6 bleef altoos regeling bij de wet, van hetgeen vroeger als Grondwet moest beschouwd worden.

Desniettemin vermeent men het daarvoor te moeten houden dat, wanneer het onderwerpelijk ontwerp van wet vergeleken wordt met de nog bestaande reglementen omtrent de zamenstelling der Staten en met die voor de besturen in de steden en ten platten lande, hetzelve bevonden zal worden onderscheidene veranderingen in zich te bevatten, die men vertrouwt dat als verbeteringen zijn te beschouwen.

Bij die vergelijking, zal hoofdzakelijk het navolgende blijken:

1°. In den census is het patentregt opgenomen.

2°. Voor het platteland is voorgesteld, al de belastingen, die men, wààr ook, binnen het Rijk betaalt, voor de bevoegdheid tot uitoefening van het stem- en kiesregt te doen gelden, en is niet, zoo als tot dusverre, gevorderd die belastingen *binnen de*

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

provincie en *ten platten lande* te voldoen; waardoor ook zal vervallen de voor *Vriesland* nog plaats hebbende grootere beperking, dat men het bedrag van den census alleen in de GRONDLASTEN *ten platten lande* moet voldoen.

3°. Het bedrag van den census voor het *stem-* en *kies*regt is zoodanig gesteld, dat nergens vermindering, maar daarentegen op *vele* plaatsen vermeerdering van het getal stem- en kiesbevoegden zal plaats hebben.

4°. De bestaande *stedelijke reglementen* houden slecht *algemeene aanwijzingen* in nopens de wijze van uitoefening van het stemregt. Daaromtrent zijn nu, in het wets-ontwerp, de vereischte bepalingen gemaakt, ten einde de *regelmatige* en *geheel onpartijdige* uitoefening van dat regt behoorlijk te verzekeren.

5°. De openbaarmaking van het proces-verbaal van de stemming tot kiezers in de steden, is bij het wets-ontwerp bevolen.

6°. De termijn van zitting der stedelijke kiezers is van 9 tot op 6 jaren verminderd, en bepaald dat, in plaats van de aftreding van $1/3$ telke *drie* jaren, die van $1/6$ *telken* jare zal plaats hebben.

7°. Volgens de bestaande stedelijke reglementen moet men, om kiezer te worden:

a. 25 jaren oud zijn;

b. inboorling der stad, of, met eene burgerdochter gehuwd zijnde, *drie*, en anders *zes* jaren ingezeten der stad geweest zijn.

Volgens het wets-ontwerp heeft men daartoe slechts:

a. 23 jaren oud te zijn;

b. gedurende het laatste jaar ingezeten der stad geweest te zijn.

8°. Het getal der leden van de kies-collegien is voor de *meeste* steden vergroot, en voor *al* de steden is het getal der kiezers, die, aan het verkiezingswerk deel nemen, grooter gesteld dan thans, doordien de bepaling *der uitloting voor de helft* is weggelaten.

9°. In het wets-ontwerp is eene (thans niet bestaande) bepaling gebragt, dat de stedelijke kiezers-vergadering alléén dan tot de keuze vermag over te gaan, wanneer *meer dan de helft* der leden, waaruit het kiezers-collegie moet bestaan, tegenwoordig is.

10°. De *wijze van stemming* bij de stedelijke kies-collegien is, in vergelijking van het thans bestaande, aanmerkelijk vereenvoudigd, en daarbij eene *tweede* vrije stemming ingevoerd, terwijl er nu maar ééne vrije stemming bestaat.

11°. Aan de stemgeregtigden ten platten lande is gelegenheid gegeven om, des verkiezende, hunne stembriefjes persoonlijk bij de kiezers-vergadering in te leveren.

12°. De uitslag der stemming van kiezers voor elk district, wordt ter visie van het publiek gelegd.

13°. De ouderdom der kiezers ten platten lande is verminderd van 25 op 23 jaren.

14°. Het getal der leden van de landelijke kies-collegien is grooter gesteld dan thans.

15°. Ook voor den landelijken stand is in het wets-ontwerp de (thans niet bestaande) bepaling gebragt, dat de kiezers-vergadering alleen dàn tot de keuze mag overgaan, wanneer *meer dan de helft* der leden, waaruit het kiezers-collegie moet bestaan, tegenwoordig is.

16°. Even als hiervoren sub n°. 11 voor de *steden* is vermeld is ook voor de *landelijke kiezers* de wijze van stemming zeer vereenvoudigd en eene tweede vrije stemming voorgedragen.

Het is mogelijk, dat deze of gene zich in 1840 de daarstelling, van nog meerdere veranderingen in het kiesstelsel heeft voorgesteld; doch, vermits men toen, even als nu, uit moest gaan van het standpunt, dat alleenlijk die veranderingen daargesteld zouden kunnen worden, die met de overige *bestaande* grondwets-bepalingen overeenkomstig waren, meent men te moeten opmerken, dat, voor zooverre de meerdere veranderingen, die men destijds op het oog mogt hebben gehad, met de bestaande Grondwet zouden moeten geoordeeld worden te strijden, de verwachting op die veranderingen ook destijds niet op goede gronden heeft gerust.

Bij het daarstellen van dit wets-ontwerp toch geldt het niet *verandering* of *wijziging*, maar *uitvoering* en *naleving* van de Grondwet.

Thans zal worden overgegaan tot de beantwoording der aanmerkingen, op vele der voorgedragen wets-artikelen en derzelver bijzonderheden gemaakt.

Art. 1. *a.* De uitdrukking: »*door naturalisatie* voor geboren Nederlander gehouden te worden", beteekent dat men door het middel van naturalisatie de regten verkregen heeft, welke geboren Nederlanders volgens art. 8 der Grondwet bezitten.

Overigens spreekt het van zelf dat, onder de uitdrukking van *door naturalisatie voor geboren Nederlander gehouden te worden*, ook begrepen zijn degenen aan wie, volgens art. 9 der Grondwet, in der tijd het volle regt van inboorlingschap is vergund.

Met de in het Voorloopig Verslag gestelde vraag, hoe het zijn zal met hen, *die bij tractaat voor Nederlanders verklaard zijn*, wordt, naar men veronderstelt, het geval bedoeld, dat er bij tractaat eene uitbreiding of ruiling van grondgebied heeft plaats gehad, in welk geval het daarvoor is te houden, dat de ingezetenen van het grondgebied, hetwelk aan het Rijk aankomt, als Nederlanders zijn te beschouwen, even als de ingezetenen van het grondgebied, hetwelk van het Rijk wordt afgescheiden, niet meer als Nederlanders kunnen worden aangemerkt, wanneer zij hunne woonplaats aldaar behouden.

d. Om de redenen, reeds in de Memorie van Toelichting opgegeven, houdt men het daarvoor, dat het met de Grondwet zou strijden, indien het bedrag van het patentregt, hetwelk toch stellig onder de »*beschreven middelen*" moet gerangschikt worden, niet onder den census wierd begrepen.

Men zou het evenzeer met de Grondwet strijdig achten, wanneer het bedrag der opcenten niet in den census wierd medegerekend. Deze opcenten toch maken, te zamen met de hoofdsom, de som uit, die men in de beschreven middelen betaalt. Men ziet ook niet in, dat daardoor voet gegeven zou worden aan het denkbeeld eener bestendiging dier opcenten.

Op de vraag hoe, in weerwil van de bijvoeging van het patentregt, het aantal der stemgeregtigden en kiesbevoegden in verscheidene steden, zoo als te 's Hertogenbosch enz., hetzelfde is kunnen blijven, — wordt geantwoord, dat zulks daaraan is toe te schrijven, dat voor de bedoelde plaatsen de bij artt. 1 en 22 dezer wet voor het bedrag van den census bepaalde sommen hooger zijn gesteld, dan die, welke volgens de thans nog bestaande verordeningen worden gevorderd.

Art. 2. Aan deze aanmerking is gevolg gegeven, door het wijzigen van het artikel in den opgegeven zin.

Art. 3. Door *herroepelijke bediening* worden al die bedieningen bedoeld, welke niet voor het leven zijn opgedragen.

Art. 4. Ter voldoening aan de op dit artikel gemaakte aanmerking zijn, in § *d* van dit artikel, de woorden: *ten gevolge waarvan zij* tot *mogen nemen*, vervangen door de woorden: *ten gevolge waarvan hun de uitoefening van staatsburgerlijke regten is ontzegd.*

Art. 5. Aan de bedenking tegen dit artikel is toegegeven, door het voegen van de 2de alinea van hetzelve bij art. 2.

Art. 7. Het woord *geteekend*, in de 3de alinea, sloeg op het *uittreksel uit de kohieren*. Doch vermits, bij nadere overweging, het teekenen van dat uittreksel niet noodig wordt geacht, heeft men alsnu de daartoe betrekkelijke woorden laten wegvallen.

Gelijke verandering is gemaakt in art. 47 *oud* (45 *nieuw*), wordende hier eens voor al opgemerkt, dat, wanneer eene verandering is gemaakt in eenig artikel, in het daarmede gelijkluidend verder in deze wet gevonden wordende artikel, indien daartoe genoegzame redenen bestonden, gelijke verandering is gebragt.

Ten aanzien der vraag, wat bedoeld wordt door de uitdrukking: *gemeenschappelijk patent*, wordt opgemerkt, dat de leden eener *firma* in den regel niet ieder afzonderlijk in het regt van patent worden aangeslagen, en dat dit alleen het geval is wanneer zij zijn *mede-teekenende* deelgenooten in eenige der beroepen, vermeld in tabel XIV der wet van 21 Mei 1819 (*Staatsblad* n°. 84), of zoo het beroepen geldt in tabel VII omschreven, wanneer de uitoefening daarvan, door hen afzonderlijk en op zich zelve plaats heeft (artt. 7 en 8 van evengemelde wet).

Art. 9 *a.* Wanneer er tusschen de echtgenooten scheiding van goederen plaats heeft, zal de som, waarop de vrouw in de belastingen is aangeslagen, aan den man kunnen worden toegerekend.

Dit schijnt geenszins onbillijk, vermits toch niemand anders ten deze dat belastings-bedrag ten zijnen voordeele kan doen gelden.

Eene tegenovergestelde bepaling zou ten gevolge hebben, dat alsdan in ieder dusdanig voorkomend geval, de man aan het stedelijk bestuur zou moeten *bewijzen*, dat er geene scheiding van goederen tusschen hem en zijne vrouw plaats heeft, hetgeen tot vele moeijelijkheden en ongelegenheid aanleiding zou geven.

Art. 11. Bij de algemeene beschouwingen en bij de bijzondere aanmerking op dit artikel en op de *oude* artt. 101 en 112 (*nieuw* artt. 87 en 92), in het Voorloopig Verslag voorkomende, wordt het

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.* (Memorie van Beantwoording der Regering.)

bezigen in het wets-ontwerp van de uitdrukkingen van *burgemeester* en *wethouder* en *assessor*, geacht te strijden met de Grondwet, als ingrijpende in de zamenstelling of inrigting der besturen, welke bij de artt. 130 en 152 van dezelve aan de reglementen is overgelaten.

De Regering is van de juistheid van dit gevoelen niet overtuigd.

Anders zou het met deze zaak gelegen zijn, indien de bij de Grondwet bedoelde reglementen niet reeds bestonden, en men alzoo nog in de onzekerheid verkeerde, welke benamingen aan de onderscheidene leden dier besturen zouden worden gegeven.

Maar nu die reglementen met der daad reeds aanwezig zijn, was er, naar het gevoelen der Regering, geene reden, om niet de, bij die bestaande reglementen, vastgestelde benamingen der leden van het bestuur in dit wets-ontwerp over te nemen.

Daaromtrent was ten deze eveneens gehandeld als bij voorbeeld bij artt. 11, 16 en 32 van het Wetboek van Strafvordering, waar almede de benaming van *burgemeester* voorkomt.

Het gebruik dier benamingen van *burgemeester*, *wethouder* en *assessor* zoude alleenlijk dit wets-ontwerp *in verband* brengen met de bestaande reglementen, maar geenszins de wijze van zamenstelling der *stedelijke regeringen* en *plaatselijke besturen* regelen, daar toch nergens in het wets-ontwerp was bepaald of vermeld, hoe vele burgemeesteren, wethouders of assessoren er in iedere stad of gemeente ten platten lande zouden zijn; iets hetwelk bij de in de Grondwet vermelde reglementen behoort geregeld te worden.

Nademaal echter de onderwerpelijke bedenking bij vele leden zwaar schijnt te wegen, en er, op zich zelf, bij de Regering geene bezwaren bestaan, om in plaats van de benaming van *burgemeester* te bezigen die van *hoofd van het stedelijk of plaatselijk bestuur*, en in plaats van de uitdrukking van *burgemeester en wethouder* of *burgemeester en assessoren*, die van *collegie van dagelijksch bestuur*, in den geest van het door eenige leden geopperde denkbeeld, zoo is de nadere redactie van het wets-ontwerp dienovereenkomstig ingerigt.

Art. 12. De tegen dit artikel gemaakte *eerste* bedenking zoude de Regering gegrond achten, wanneer bij de Grondwet het bestaan van collegien van Gedeputeerde Staten niet bekend was.

Maar terwijl het in het Voorloopig Verslag aangehaalde art. 151 bepaaldelijk melding maakt van collegien van Gedeputeerde Staten, en aan deze » in het algemeen alles opdraagt, wat betrekking heeft » tot het dagelijksch beleid der zaken en de uitvoering der alge- » meene wetten", zoo meent men dat, zonder art. 150 der Grondwet in het minst te krenken, de werkzaamheden in art. 12 van het ontwerp bedoeld, als behoorende tot dat dagelijksch beleid der zaken en tot de uitvoering eener algemeene wet, aan de Staten niet mag, maar aan Gedeputeerde Staten moet opgedragen worden.

De *tweede* aanmerking, die namelijk, gemaakt in verband met art. 147 der Grondwet, schijnt alhier geene bepaalde beantwoording te behoeven, omdat die aanmerking van geenen invloed is op de redactie van art. 12 dezer wet, en zich alles ten deze moet regelen naar het bepaalde bij de Grondwet.

Art. 13. Ten gevolge dezer aanmerking, is het woord *buurtmeester*, zoowel in de modellen litt. B en D, als in de artt. 15 en 58 *oud* (56 *nieuw*) gebragt.

Art. 17. De door sommige leden verlangde bepaling, dat de stembriefjes in eene *openbare* vergadering van den raad zullen worden geopend, zoude, naar men meent, geen meerderen waarborg voor de goede verrigting ten deze opleveren en wordt dus overbodig geacht.

Overigens wordt te kennen gegeven, dat de in art. 61 *oud* (59 *nieuw*) voorkomende bepaling nopens de tegenwoordigheid eener commissie van minstens *drie* stemgeregtigden buiten het plaatselijk bestuur, voor de *steden* overbodig is geoordeeld, omdat dáár in het algemeen de raads-collegien veel meer talrijk zijn dan ten platten lande.

Art. 21. Dit artikel is gewijzigd overeenkomstig den in het Voorloopig Verslag geuiten wensch.

Art. 22. De reden waarom hier (even als in art. 1) de kohieren het laatst vòòr 1 *Februarij* executoir verklaard, ten grondslag worden genomen, terwijl in art. 67 (en art. 41 *oud* art. 39 *nieuw*) tot grondslag worden genomen de kohieren het laatst vòòr den 1*sten Januarij* executoir verklaard, is hierin gelegen, dat de termijnen voor de benoeming van kiezers in de *steden* (die eerst in *October* moeten werkzaam zijn) die ruimere bepaling toelaten; terwijl wanneer men dezelfde bepaling tot grondslag wilde nemen voor de benoeming der kiezers ten *platten lande*, die benoeming niet tijdig genoeg zou kunnen worden tot stand gebragt, om hen in den aanvang der maand *Junij* te doen werkzaam zijn.

Enkele leden, welker zienswijze echter, blijkens het Voorloopig Verslag, niet algemeen gedeeld wordt, verlangen dat in steden van eene meerdere bevolking dan van 7000 zielen, een lid van het stedelijk bestuur niet tevens kiezer kunne zijn.

Men heeft gemeend het artikel ten deze te moeten laten, zoo als het is voorgedragen, omdat toch steeds in aanmerking moet worden genomen dat een lid van het stedelijk bestuur, hetwelk benoemd is door het *kiezerscollegie*, alleen dan tevens kiezer kan zijn, wanneer hij daarenboven door *stemgeregtigden* tot kiezer wordt gekozen.

De woorden: *opgehouden te zijn* heeft men, hier en ook elders, veranderd in *opgehouden te hebben*.

Art. 23 *oud*. De bedenking, omtrent dit artikel gemaakt, is volkomen juist.

Dien ten gevolge heeft men hetzelve thans laten wegvallen.

Art. 29 *oud* (28 *nieuw*). Aan het omtrent dit artikel te kennen gegeven verlangen is bij het gewijzigde ontwerp voldaan.

Art. 31 *oud* (30 *nieuw*). De hier verlangde bijvoeging der woorden: *anders dan met toestemming van de kiezersvergadering of van haren voorzitter*, acht men niet wenschelijk.

Dezelve zou, naar men verneemt, niet overeenstemmen met het oogmerk om zooveel mogelijk verkeerde handelingen tegen te gaan.

Art. 34 *oud* (33 *nieuw*). Dit artikel is gewijzigd in den verlangden zin.

Art. 35 *oud* (34 *nieuw*). Bij de bestaande verdeeldheid van gevoelens omtrent de al of niet doelmatigheid van het veranderen van het, in de *vijfde* alinea van dit artikel aangehaalde art. 24 in art. 28 (art. 23 *nieuw* in art. 27 *nieuw*), en dewijl de Regering het daarvoor houdt, dat, door dusdanige verandering met der daad zou worden gederogeerd aan het bepaalde bij art. 24 *oud* (23 *nieuw*), tegen hetwelk geene bedenking is in het midden gebragt, heeft men vermeent voorschreven *vijfde* alinea onveranderd te moeten laten.

In de *vierde* alinea van dit artikel, alsmede in art. 78 *oud* (76 *nieuw*), is het woord *stemopneming* veranderd in: *stemming*.

Art. 37 *oud* (36 *nieuw*). Aan de tegen dit artikel geopperde bedenkingen en gewenschte wijzigingen, is bij de nieuwe redactie te gemoet gekomen.

Art. 39. Eene tijdsbepaling, even als in art. 54, is hier niet noodig.

Dezelve zou, zonder nut, de Gedeputeerde Staten belemmeren in het onderzoeken en overwegen der zaak.

In art. 54 *oud* (52 *nieuw*) was de tijdsbepaling daarentegen noodzakelijk, wilde men de benoeming der kiezers behoorlijk tijdig doen tot stand komen.

Blijkens het Voorloopig Verslag zijn de gevoelens verdeeld nopens de vraag over de doelmatigheid, om het bij dit artikel vermelde ten aanzien van het niet doen zitting nemen of het niet verder doen zitting nemen, in ieder geval *verpligtend* te maken.

Men acht het voorschrijven van dusdanige verpligting niet goed, omdat daardoor het inbrengen zelfs van het meest gezochte of ongegronde bezwaar het zitting nemen van eenen benoemde zou kunnen beletten.

Art. 40 *oud* (39 *nieuw*). Indien dit artikel, zoodanig als het gesteld is, niettegenstaande de ter verdediging van hetzelve bij de Memorie van Toelichting aangevoerde redenen, zou moeten geacht worden nog niet genoegzaam met de Grondwet (art. 131) overeen te stemmen, houdt men het daarvoor, dat een stilzwijgend doen voortduren der kiezers-vergadering, tot dat het berigt der hierbedoelde beslissing zij ingekomen, althans niet in meerdere mate met de Grondwet zou zijn overeen te brengen.

De Regering hecht intusschen niet aan het behoud van dit artikel, en heeft mitsdien, ter bevordering van het algemeen overleg, hetzelve geheel doen wegvallen; iets waarvan alleenlijk het gevolg zal zijn, dat de daarbij bedoelde buitengewone vacatures tot de bijeenkomst der kiezers in het volgende jaar onvervuld zullen moeten blijven.

Dit zal echter, uit den aard der zaak, hoogst zelden het geval wezen. Want, om zoodanige omstandigheid te doen geboren worden, moet er 1°. in het laatst afgeloopen jaar eene vacature van een raadslid ontstaan zijn; en 2°. tevens de toevallige omstandigheid plaats hebben, dat de kiezers, tot de keuze zullende overgaan, niet ten behoorlijken getale opkomen; of wel eenige onregelmatigheid bij het doen der keuze begaan; of eindelijk iemand benoemen, die niet de noodige vereischten bezit.

Art. 41 *oud* (40 *nieuw*). Om de redenen vermeld in de Memorie van Toelichting ten aanzien van dit artikel, kan niet wel aan die door eenige weinige leden, op hetzelve gemaakte bedenking worden voldaan.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Memorie van Beantwoording der Regering.)

Art. 51 *oud* (49 *nieuw*). De bepaling vervat in dit artikel, volgens welke de verdeeling der provincien in kiesdistricten, door de Staten, onder goedkeuring des Konings, zal worden vastgesteld, wordt, blijkens het Voorloopig Verslag, geacht met art. 6 der Grondwet te strijden.

Men kan de juistheid dezer bedenking niet toestemmen.

Met genoegen heeft men intusschen ontwaard, dat op de doelmatigheid der bepaling op zich zelve geene aanmerking is gemaakt.

Er is wel bij art. 133 der Grondwet voorgeschreven, dat tot verkiezing door den landelijken stand, ter provinciale vergadering, elke provincie in districten wordt verdeeld; doch daarbij is geenszins bepaald, dat die verdeeling zelve bij de wet moet worden vastgesteld.

Men vermeent alzoo, dat aan de bedoeling van art. 6 der Grondwet genoegzaam en volledig wordt voldaan, door, ter regeling van dit onderwerp, bij deze wet te bepalen, dat die verdeeling zal worden vastgesteld in voege als bij art. 51 *oud* (49 *nieuw*) is voorgedragen.

Om echter te gemoet te komen aan de bedenking gemaakt tegen kiesdistricten van geringen omvang, heeft men de laatste alinea van dit artikel doen wegvallen, en blijft de verdeeling van provincien in kiesdistricten van meerderen omvang geheel vrijgelaten.

Art. 60 *oud* (58 *nieuw*). Daar art. 132 der Grondwet stellig voorschrijft, dat de briefjes *aan de huizen moeten worden opgehaald*, kan aan de eerste der op dit 60ste artikel gemaakte bedenkingen niet toegegeven worden.

Aan de tweede is voldaan door ampliatie van het artikel.

Art. 63 *oud* (61 *nieuw*). Dit artikel is genoegzaam eensluidend met art. 17, en wordt geacht geene verandering van redactie, ten gevolge van het *eerste* gedeelte der op hetzelve gemaakte aanmerking, te behoeven.

Het in het Voorloopig Verslag aangehaalde art. 39 *oud* (38 *nieuw*) betreft bezwaren tegen de keuze van *raadsleden* ingebragt. Bij art. 63 *oud* (61 *nieuw*) wordt alleenlijk gehandeld over de benoeming der kiezers.

Aan het *tweede* gedeelte der aanmerking is voldaan.

Art. 64 *oud* (62 *nieuw*). Aan het collegie van Gedeputeerde Staten behoort, vermits hetzelve eene volgens de Grondwet door de Staten uit hun midden gekozene autoriteit is, zooveel vertrouwen te worden geschonken, dat niet wel in aanmerking kan komen, om deszelfs verrigtingen ten deze, zoo als sommige leden der Tweede Kamer verlangen, aan eene meerdere contrôle te onderwerpen.

De omstandigheid of men benoemd is tot kiezer, zal blijken uit de volgens art. 65 *oud* (63 *nieuw*) ter visie te leggen opgave van den uitslag der stemming, en zal nog nader kunnen blijken uit de inzage der verbalen, die, volgens de overeenkomstig het geuite verlangen, bij art. 61 *oud* (59 *nieuw*) gestelde bijvoeging, gedurende 14 dagen ter visie zullen worden gelegd.

Men vindt geene genoegzame reden, om gevolg te geven aan het door eenige leden der Tweede Kamer geuite verlangen, strekkende om het verzamelen en uittrekken der verbalen in de hoofdplaats van elk district, ten overstaan van gedelegeerden uit de onderscheidene gemeenten te doen plaats hebben.

De thans hieromtrent bij het wets-ontwerp voorgedragene bepaling, die overeenstemt met hetgeen reeds sedert een geruim aantal jaren plaats heeft, beveelt zich aan door eenvoudigheid en vermijding van omslag.

In het oorspronkelijke van dit wets-ontwerp stonden in de *zesde* alinea de woorden *bij loting*. Dezelve schijnen bij het afdrukken te zijn weggevallen, doch zijn daarin hersteld.

Art. 65 *oud* (63 *nieuw*). Dit artikel is in gelijken zin als art. 21 geamplieerd.

Art. 69 *oud* (67 *nieuw*). Op de door sommige leden gedane vraag, waarom hier juist het getal van *twaalf* plaatsvervangende kiezers is genomen, wordt geantwoord, dat dit getal genoegzaam is geacht, daar het toch niet waarschijnlijk is, dat, gedurende de weinige jaren van het bestaan van het kiezers-collegie, hetwelk uit 24 leden is zamengesteld, meer dan de helft dier leden door buitengewone oorzaken aan hetzelve zal ontvallen.

Daarenboven is het geheel onzeker, of zoodanig collegie wel in het geval zal zijn, om ter vervulling eener buitengewone vacature in de Staten nader te worden opgeroepen.

Wordende eindelijk nog opgemerkt, dat, indien dit laatste het geval mogt zijn, en dan tegen alle waarschijnlijkheid de door buitengewone oorzaken opengevallen kiezersplaatsen niet door het aanwezig getal plaatsvervangende kiezers mogten kunnen worden aangevuld, zulks evenwel geene stoornis in het regelmatig vervullen der vacatures in de Staten zou doen ontstaan, aangezien volgens art. 71 *oud* (69 *nieuw*) tot het houden der kiezers-vergadering slechts de tegenwoordigheid van *meer dan de helft* der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, gevorderd wordt.

Art. 84 *oud* (82 *nieuw*). Daar het werkelijk de bedoeling is, dat men, beschreven zijnde in de ridderschap, ook, ten einde lid der Staten te kunnen wezen, de sub *a* tot *c* voorgeschreven vereischten moet bezitten, heeft men, om allen mogelijken twijfel ten deze weg te nemen, vóór letter *d* thans het woordje *en* geplaatst.

Art. 87 *oud* (85 *nieuw*). Ter voldoening aan het *eerste* gedeelte der op dit artikel gemaakte aanmerking, heeft men de woorden: *betaalmeester in de hoofdplaatsen der provincien*, vervangen door die van: *ambtenaar, belast met de administratie der provinciale fondsen.*

Aan het *tweede* gedeelte der aanmerking heeft men niet kunnen voldoen, omdat daardoor belet zoude worden om hen, die, uit hoofde hunner administratieve ondervinding en kennis der belangen van de provincie, zeer nuttige leden der vergadering kunnen zijn, te kiezen; terwijl men het ook minder vrijzinnig zou achten om de kiezers alzoo in het doen der keuze te beperken.

Eindelijk komt nog in aanmerking: dat, aangezien zoowel de districts-commissarissen als de burgemeesters door *den Koning* worden benoemd, er geene reden schijnt te bestaan, waarom zij niet daarenboven door *de kiezers* tot leden der Staten benoemd zouden mogen worden.

Art. 89 *oud* tot en met 100 *oud* zijn bij de gewijzigde redactie komen te vervallen.

Art. 101 *oud* (87 *nieuw*). Aan de bedenkingen in het midden gebragt tegen de uitdrukkingen in dit artikel gebezigd, is bij de gewijzigde redactie te gemoet gekomen.

Art. 102 *oud* (88 *nieuw*), lett. *e*. Men houdt het daarvoor, dat er geene genoegzame termen bestaan, om den zin der woorden; *regtstreeksche ondergeschiktheid* nader te omschrijven.

Het is waar, dat die thans ook in de reglementen van de plaatselijke besturen voorkomende bewoordingen vroeger tot bedenkingen aanleiding hebben gegeven, doch die bedenkingen zijn thans niet meer te verwachten.

Art. 105 *oud* tot en met art. 111 *oud* zijn bij de gewijzigde redactie komen te vervallen.

Met betrekking tot den bij de aanmerking op het *oude* art. 111 geuiten wensch naar eene herziening der stedelijke en eenige andere reglementen, wordt opgemerkt, dat de Regering niet alleen geheel deelt in het gevoelen omtrent de wenschelijkheid van zoodanige herziening ten opzigte van vele in die reglementen voorkomende bepalingen, maar die herziening ook beschouwt als een onmiddellijk en noodzakelijk gevolg te zullen zijn van het tot stand komen der onderwerpelijke wet.

Art. 112 *oud* (92 *nieuw*). Zie hierboven ad art. 101 *oud* (87 *nieuw*).

Art. 117 *oud* tot en met *art.* 124 *oud* zijn bij de gewijzigde redactie komen te vervallen.

Art. 125 *oud* (98 *nieuw*). In art. 5 van het Burgerlijk Wetboek worden zoowel de geboren Nederlanders als de Nederlanders zonder zoodanige geboorte, bijv. in n°. 4, alleen bij wetduiding opgenoemd, zonder dat er bij de laatste uitdrukkelijk van die wetduiding is melding gemaakt, hetgeen dan ook daar ter plaatse geen vereischte was.

Men kan echter niet inzien, dat daardoor art. 125 *oud* (98 *nieuw*) van dit wets-ontwerp zou kunnen gezegd worden, minder in overeenstemming te zijn met genoemd art. 5 van het wetboek, daar men toch, in art. 125 *oud* (98 *nieuw*) eene *bepaling* gevende van hetgeen art. 1 enz. van het ontwerp eenvoudig met het woord *wetduiding* was aangegeven, dat woord wel weder *moest* herhalen. De zaak echter blijft daarbij dezelfde.

Art. 126 *oud* is bij de gewijzigde redactie komen te vervallen.

Art. 127 *oud* (99 *nieuw*). Naar aanleiding van de op dit artikel gemaakte aanmerking zijn nu ook bij dit artikel opgenomen de opgaven in art. 10 en 50 *oud* (48 *nieuw*) vermeld.

Artt. 132, 134 en 135 *oud* zijn bij de gewijzigde redactie komen te vervallen.

Tabel litt. A.

In de Memorie van Toelichting is reeds bij de behandeling van art. 1 opgemerkt, dat voor die steden de census verlaagd is, waar de toepassing van het beginsel om den census naar het $1/_{30}$ of $1/_{80}$ der bevolking te bepalen, vermindering in het thans aanwezige getal stem- en kiesbevoegden zou hebben te weeg gebragt.

Dien ten gevolge zijn dan ook, bij de tot dit wets-ontwerp behoorende tabel litt. A, voor deze en gene Noord-Hollandsche steden de vroeger voorgedragene sommen verlaagd geworden.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Memorie van Beantwoording der Regering; Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

Doch voor de steden van *Noord-Holland* die niet in voormeld geval verkeeren, kwam, naar het ten deze bij het wets-ontwerp gevolgde beginsel, geene vermeerdering der vroeger voorgedragen sommen te pas, en uit dien hoofde is ook niet in aanmerking kunnen komen, om dienaangaande het goedvinden der plaatselijke besturen te vragen.

Ontwerpen van Wet tot vaststelling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering en van de evenredigheid der verschillende standen voor Noord-Braband, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel, Groningen, Drenthe en Limburg.

Bij het Voorloopig Verslag worden, ten aanzien der voorzeide acht wets-ontwerpen, twee bedenkingen van algemeenen aard in het midden gebragt.

Dezelve komen zakelijk neder op het navolgende:

1°. of men, bij het zamenstellen dier ontwerpen, wel genoegzaam getrouw is gebleven aan den geest van art. 128 der Grondwet?

en 2°. of, vermits de bij die wets-ontwerpen gevolgde adviezen der Staten, met uitzondering van dat van *Limburg*, reeds nagenoeg vijf jaren oud zijn, de Regering niet de Provinciale Staten-vergaderingen nopens het getal der Staatsleden en de evenredigheid der verschillende standen op nieuw had moeten hooren?

Wat de *eerste* bedenking betreft, wordt opgemerkt dat art. 128 der Grondwet, alleenlijk voorschrijvende, dat wijzigingen of veranderingen ten deze, na ingewonnen advies van de Staten der provinciën, door de wet worden vastgesteld, voorzeker niet geacht kan worden *te vorderen*, dat evengemeld advies moet worden gevolgd, maar dat gezegd artikel evenmin kan geacht worden het opvolgen van dit advies *te verbieden.*

De redenen waarom men gemeend heeft, in het voorhanden geval, de wets-ontwerpen geheel overeenkomstig die adviezen te moeten inrigten, zijn vermeld in de Memorie van Toelichting, waaraan men de vrijheid neemt zich op nieuw te gedragen.

Op grond van dit een en ander houdt men het daarvoor, dat er, bij het ontwerpen dezer wetten niet in strijd met den geest van art. 128 der Grondwet is gehandeld.

Ter beantwoording der *tweede* bedenking, wordt te kennen gegeven, dat het overbodig moest geacht worden de Provinciale Staten nog nader over de bedoelde punten te hooren.

Men mag het er veilig voor houden, dat, indien de Staten van deze of gene provincie omtrent die onderwerpen tot eene andere dan het in 1842 kenbaar gemaakt gevoelen mogten zijn gekomen, zij zich daaromtrent nader tot de Regering zouden hebben gewend. Hetgeen in *Limburg* heeft plaats gehad, strekt daarvan ten bewijze.

Ingevolge het daartoe bij het Voorloopig Verslag kenbaar gemaakt verlangen, is thans in den *considerans* van ieder der acht wetten van de bestaande *noodzakelijkheid* tot het maken van verandering melding gemaakt.

Wat ten slotte betreft de door sommige leden gemaakte aanmerking op het bij het wets-ontwerp voor de provincie *Noord-Braband* gebragte getal leden voor *Breda* en *Bergen op Zoom*, wordt opgemerkt dat niet de bevolking alléén tot grondslag voor het toe te kennen getal Staatsleden kan strekken. Moest dit het geval zijn, dan zouden aan onderscheidene steden in *Noord-Braband* een ander getal moeten worden toegekend, dan nu in het wets-ontwerp voorkomt, en zoude de stad *Breda*, voor welke nu het gebragte getal van *vijf* leden te hoog wordt geacht, in vergelijking bijv. met *Geertruidenberg*, *Heusden* en *Willemstad*, voor een te gering aantal leden zijn gebragt.

Ook op den toestand der steden in andere opzigten moet worden gelet; en het is uit dien hoofde dat men geene genoegzame redenen heeft gevonden, om in het wets-ontwerp voor *Noord-Braband* verandering te brengen.

De Commissie van Rapporteurs is, na van de bovenstaande Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag omtrent de daarin vermelde negen wets-ontwerpen, allen betrekking hebbende tot de aan art. 6 der Grondwet te geven uitvoering, kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake eene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wierd.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 23sten Julij 1847.

Duijmaer van Twist.
Van Panhuijs.
Van Naamen.
Star Busmann.
Hoffman.

---

45. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *houdende regeling der oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, en der bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen.*

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo wij in overweging genomen hebben, dat art. 6 der Grondwet voorschrijft, om de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet te regelen,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvingen en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Stemregt in de steden.

TITEL I.

Van de stemgeregtigden.

Art. 1. Om stemgeregtigde te wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. ingezeten der stad zijn, en geweest zijn ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin de uitoefening van het stemregt plaats heeft;

d. in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), volgens de kohieren welke het laatst vóór den eersten Februarij executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die volgens de bij deze wet gevolgde tabel A wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt binnen de stad.

Art. 2. Voor ingezeten der stad wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij die aldaar werkelijk verblijf houdt.

Indien niet duidelijk blijkt welke plaats te houden is voor die, waar iemand moet geacht worden ingezeten te wezen, verstrekt daaromtrent zijne keuze tot rigtsnoer, mits hij aan het bestuur der plaats, tot welke zich zijne keuze bepaald, tijdig hebbe vertoond eene verklaring van het bestuur der stad of gemeente, die mede in aanmerking kwam, ten bewijze dat hij aldaar zijn regt van ingezeten ten deze niet doet gelden.

Art. 3. Het regt om als ingezeten der stad te worden beschouwd wordt niet verloren door hem, die wegens eenige tijdelijk opgedragene of herroepelijke bediening of commissie zijn verblijf buiten de stad vestigt.

Hetzelve gaat verloren, zoodra iemand staatsburgerlijke regten elders uitoefent.

Art. 4. Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten:

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die bij vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard; wat den gefailleerde betreft, zoolang hij niet is gerehabiliteerd;

c. die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

d. die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, ten gevolge waarvan hun de uitoefening van staatsburgerlijke regten is ontzegd;

e. die in dienst zijn van eene vreemde mogendheid, met uitzondering van de consuls en consulaire agenten;

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

f. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 5. De stembevoegde wordt tot de uitoefening van het stemregt in de stad toegelaten, om het even of de belastingsbetaling, uit welke die bevoegdheid wordt ontleend, aldaar dan wel elders binnen het Rijk geschiedt.

Art. 6. Die zijne elders plaats hebbende belastingsbetaling ten deze wil doen gelden, is verpligt daarvan vooraf aan het stedelijk bestuur het aanslagbiljet te vertoonen.

Art. 7. Ten aanzien van panden in gemeenschap bezeten, of die op naam eener *firma* staan, kan elk mede-eigenaar zijn aandeel in de belastingen voor zijne stemgeregtigheid doen gelden.

In zoodanig geval moeten de personen, die het pand in gemeenschap of op naam eener *firma* bezitten, bij verklaring, ten overstaan van het hoofd van het bestuur der stad of gemeente, waar de goederen gelegen zijn, het aandeel van een ieder uitwijzen.

Deze verklaring moet worden gestaafd door een uittreksel uit de kohieren, afgegeven door den ontvanger van de belastingen.

Ten aanzien van een *gemeenschappelijk patent* wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 8. Het bedrag der belastingen wegens verhuurde panden, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch hetwelk door de huurders aan hen wordt teruggegeven, wordt ten voordeele van de eigenaars gerekend.

Art. 9. Tot de uitoefening van het stemregt worden toegelaten, ofschoon daartoe door eigen aanslag in de belastingen niet bevoegd:

a. de echtgenoot;

b. de zoon of een der zoons eener weduwe;

c. de vader van een of meer minderjarige kinderen;

bijaldien de vrouw, de weduwe, het kind of de kinderen de bepaalde som, of de aan den aanslag van den echtgenoot, zoon of vader ontbrekende som, in bovengemelde belastingen betalen.

Hij die, in voege voorschreven, tot uitoefening van het stemregt wenscht te worden toegelaten, moet overigens al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten en niet in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Art. 10. Eene weduwe is verpligt, dengene harer zoons, door wien zij de uitoefening van het stemregt begeert verrigt te hebben, schriftelijk op te geven, aan het stedelijk bestuur, ten einde hetzelve van die opgave aanteekening houde.

Deze uitoefening geschiedt slechts tot wederopzeggens toe van de zijde der weduwe.

Art. 11. Het collegie van dagelijksch bestuur doet zich, vóór den 1sten Maart, door den ontvanger der directe belastingen, bezorgen eene lijst der namen en voornamen, (deze laatsten zooveel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die in de stad in de grondbelasting of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), zijn aangeslagen, ten minste tot de som, welke volgens deze wet wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt, en tevens eene dergelijke afzonderlijke lijst der zoodanigen, die uit gelijken hoofde tot kiezer kunnen worden benoemd.

Naar aanleiding daarvan en van de verdere wetenschap die hetzelve mogt bezitten, gaat hetzelve vervolgens over tot het opmaken in alphabetische orde van twee lijsten van al de in de stad wonende personen, die hetzelve als bevoegd beschouwen tot het stemregt of kiezerschap.

Op die lijsten vermeldt hetzelve niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hetzelve bekend is, dat zij niet al de bij art. 1 gevorderde vereischten bezitten, of in de termen van uitsluiting, bij art. 4 vermeld, verkeeren.

Die lijsten worden op den 1sten April, gedurende veertien dagen, op het raadhuis of eene andere geschikte plaats ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Zij worden vervolgens aan den stedelijken raad overgelegd.

Art. 12. Die zich op deze lijsten niet gebragt vinden en echter vermeenen de vereischten van stemgeregtigheid of kiezerschap te bezitten, zijn bevoegd om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den eersten Mei te dien opzigte tot den stedelijken raad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn kunnen zich insgelijks bij gezegden raad aanmelden diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op gemelde lijsten is gebragt.

De raad beslist, na gedaan onderzoek en na, des noodig oordeelende, de belanghebbenden te hebben gehoord, op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing kennis, uiterlijk op den eersten Junij, aan de klagers en aan dengene, tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn; zij die in deze beslissing niet willen berusten, kunnen zich, uiterlijk op den vijftienden Junij, daartegen bij Gedeputeerde Staten in hooger beroep voorzien.

Gedeputeerde Staten doen, ten laatste op den eersten Augustus, aan den stedelijken raad en aan de belanghebbende mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De stedelijke raad bewerkstelligt, zoo noodig, dienovereenkomstig de vereischte verandering in de lijsten.

Art. 13. Aan ieder stemgeregtigde wordt, door het collegie van dagelijksch bestuur, op den derden maandag van Augustus, een stembriefje ter invulling gezonden, met bijvoeging eener lijst, behelzende de namen der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten.

Dat briefje moet zijn ingerigt volgens het bij deze wet gevoegde voorschrift litt. B.

Art. 14. Elk stemgeregtigde schrijft in het bekomen stembriefje de namen en voornamen der personen, die hij tot kiezers stemt, genomen uit hen, die voorkomen op de lijst der personen daartoe de vereischten bezittende, en ten zoodanigen getale, als er kiezers vereischt worden.

Het stembriefje wordt door hem behoorlijk geteekend en gesloten.

Art. 15. De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten, en voorts, door den wijk- of buurtmeester zijner buurt, of door twee stemgeregtigden in de stad (doch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden, of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 16. De stembriefjes worden op den achtsten dag na de rondzending, van wege het collegie van dagelijksch bestuur aan de huizen opgehaald, in eene met drie onderscheidenlijk werkende sloten gesloten bus of kist, van de noodige opening tot het insteken der briefjes voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van het hoofd van het stedelijk bestuur en de twee andere in handen van de twee eerste in rang zijnde raadsleden, de leden van het collegie van dagelijksch bestuur daaronder niet gerekend.

De bus of kist mag alleen in de vergadering van den raad geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij, meerdere op gelijke wijze ingerigte bussen of kisten te bezigen.

Art. 17. De stembriefjes worden zoodra mogelijk, en wel vóór den 8sten September, in eene vergadering van den raad, door leden van het stedelijk bestuur geopend; en wordt voorts de uitslag der stemming opgemaakt, in het verbaal van de handelingen van den raad vermeld, en onverwijld door het collegie van dagelijksch bestuur ter kennisse van den benoemde gebragt.

In het verbaal wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen briefjes;

b. het getal der briefjes, die, als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt zijn geslagen, met vermelding der redenen, waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen, die op ieder kiesbevoegde zijn uitgebragt;

e. de lotsbeslissing, die ten gevolge van het bepaalde bij art. 19 mogt hebben plaats gehad.

De geopende briefjes worden door den raad, alvorens uiteen te gaan, in een of meerdere pakken bijeenverzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling, zoo mogelijk, met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van het hoofd van het stedelijk bestuur of die hem vervangt, en van de twee aanwezige raadsleden die de eerste in rang zijn (de leden van het collegie van dagelijksch bestuur daaronder niet gerekend), ter stads-secretarie overgebragt.

Die verzegelde pakken worden, gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mogen alléén door Gedeputeerde Staten geopend worden ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek ten gevolge behooren te hebben.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Na verloop der drie maanden worden, wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen, gezegde pakken ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den raad, in tegenwoordigheid van denzelve, verbrand; waarvan uit de aanteekeningen van den raad moet blijken.

Art. 18. Stembriefjes, welke niet aan het bij artt. 14 en 15 bepaalde voldoen, en stemmen uitgebragt op personen, wier namen niet gevonden worden op de in art. 13 vermelde lijst, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde zijnde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zooverre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien in een stembriefje meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatstgemelden niet in aanmerking; ingeval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele, geldige der briefjes, beslist de raad.

Art. 19. Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn benoemde kiezers. Indien de stemmen staken, doet de raad, zoo noodig, bij loting beslissen wie benoemd is.

Wanneer twee of meer personen, die elkander in den eersten of tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, te gelijker tijd tot kiezers worden benoemd, wordt, indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, door den raad bij loting beslist, wie hunner benoemd is.

Indien zij in het zoo even gemelde geval een verschillend getal stemmen hebben verkregen, sluit hij die het grootste getal bekomen heeft, den anderen uit.

Art. 20. Indien er bij gelegenheid van de stemming voor kiezers ter vervanging van het aftredende *een zesde*, tevens tot de vervulling van buitengewone vacatures in het kiezers-collegie wordt overgegaan, worden de personen, die de meeste stemmen hebben bekomen, beschouwd, als ter vervulling van de gewone vacatures te zijn benoemd.

Die in betrekkelijke meerderheid van stemmen volgen, worden beschouwd te zijn benoemd ter vervulling dier buitengewone vacatures.

Mogt de overgebleven termijn van zitting van de gewezene kiezers, door wie de buitengewone vacatures zijn ontstaan, in tijd van duur verschillen, wordt diegene der benoemden, welke de grootste betrekkelijke meerderheid heeft bekomen, geacht verkozen te zijn, ter vervulling van de buitengewone vacature waaraan de langste termijn van zitting is verbonden; en zoo vervolgens bij afdaling.

Zoo, in een der bij dit artikel vermelde gevallen, de stemmen staken, doet de raad, zoo noodig, bij loting beslissen, wie geacht moet worden benoemd te zijn.

Art. 21. Het collegie van dagelijksch bestuur verwittigt de benoemde kiezers van de op hen gevallen keuze, en doet, uiterlijk op den vijftienden September, ten minste gedurende veertien dagen een afschrift van het in art. 17 vermelde verbaal op het raadhuis ter inzage van het publiek leggen, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Het staat vrij aan het collegie van dagelijksch bestuur, om door middel der dagbladen, of op zoodanige andere wijze als hetzelve vermeent te behooren, aan dat verbaal nog meerdere openbaarheid te geven.

TITEL II.

Van de kiezers.

Art. 22. Om kiezer te kunnen zijn moet men:

a. in de stad stemgeregtigd wezen, en

b. in de grondbelasting, of in de belasting op het personeel, of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen) volgens de kohieren welke het laatst vóór den eersten Februarij executoir zijn verklaard, op de wijze ten aanzien der stemgeregtigden voorgeschreven, zijn aangeslagen, ten minste tot zoodanige som, als volgens de bij deze wet gevoegde tabel A wordt gevorderd tot uitoefening van het kiesregt binnen de stad.

De kiezers mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te hebben.

Art. 23. Het kiezers-collegie voor iedere stad is zamengesteld uit twee maal zooveel personen, als de raad leden moet bevatten.

Art. 24. Telken jare op den 30sten September heeft de aftreding plaats van *een zesde* gedeelte der kiezers, of van een gedeelte, zoo na mogelijk aan het *een zesde.*

Art. 25. De kiezers worden tegen eenen der zeven eerste dagen van de maand October door het collegie van dagelijksch bestuur op het raadhuis bijeengeroepen, tot het vervullen der raadsplaatsen welke sedert de laatstgehoudene kiezers-vergadering zijn opengevallen.

Art. 26. Het hoofd van het stedelijk bestuur, of, wanneer deze verhinderd is, het lid van dat bestuur, hetwelk hem vervangt, ontvangt de kiezers ten gestelden tijde op het raadhuis, in een daartoe geschikt vertrek, alwaar door zijne zorg voorhanden moet zijn een afdruk van deze wet en eene opgave van de namen der leden van den stedelijken raad wier plaatsen moeten worden vervuld.

Art. 27. De vergadering mag tot het doen eener keuze niet overgaan wanneer niet meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig is.

Art. 28. Het hoofd van het stedelijk bestuur, of, wanneer deze verhinderd is, het lid van dat bestuur, hetwelk hem vervangt, gaat dadelijk over om, onder zijne leiding, door de aanwezige kiezers, en uit hun midden eenen voorzitter te doen benoemen.

Deze benoeming geschiedt bij betrekkelijke meerderheid van stemmen; ingeval de stemmen staken, beslist het lot.

Daarna verlaat het hoofd van het stedelijk bestuur, of die hem vervangt, zoo hij niet zelf kiezer mogt wezen, de vergadering.

Dit gedaan zijnde, wordt door de kiezers, op gelijke wijze als ten aanzien der benoeming van den voorzitter is bepaald, overgegaan tot de keuze van twee stemopnemers, welke dadelijk na hunne benoeming met elkander overeenkomen, wie van hen als secretaris zal werkzaam zijn, en wie de contra-lijst zal houden.

Mogten zij hieromtrent niet tot overeenkomst geraken, beslist het lot.

Art. 29. De voorzitter herinnert vervolgens aan de kiezers het oogmerk der bijeenkomst, het getal der openstaande raadsplaatsen, en de vereischten om tot lid van den raad benoemd te kunnen worden, mitsgaders de redenen van uitsluiting, met voorlezing tevens van de bepalingen dezer wet, die tot de werkzaamheden der kiezersvergadering betrekking hebben.

Art. 30. Gedurende de kiezersvergadering houdt dezelve hare deuren gesloten.

Die zich uit de vergadering verwijdert, mag daar niet weder inkomen, en dus ook verder geen deel aan dezelve nemen.

Art. 31. Voor iedere te vervullen raadsplaats wordt afzonderlijk gestemd.

Art. 32. De kiezers stemmen bij ongeteekende briefjes, door den voorzitter te verzamelen.

Geene briefjes van afwezenden worden aangenomen.

Art. 33. De voorzitter, de briefjes verzameld en derzelver getal overeenkomstig met dat der aanwezige kiezer bevonden hebbende, leest den inhoud voor.

De secretaris houdt daarvan aanteekening, terwijl de tweede stemopnemer de stembriefjes mede opleest en de contra-lijst houdt.

Indien het getal stembriefjes niet overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers wordt bevonden, wordt er, met vernietiging dier briefjes, dadelijk tot eene nieuwe stemopneming overgegaan.

Art. 34. Het stembriefje is van onwaarde, indien de vergadering oordeelt dat de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is.

Mogten daaromtrent de stemmen staken, beslist het lot.

Oningevulde of van onwaarde verklaarde stembriefjes worden, tot bepaling der meerderheid, afgetrokken van het getal der kiezers, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.

De verklaring van onwaarde van een of meer stembriefjes, gelijk ook het niet ingevuld zijn van een of meer briefjes, brengt, in het algemeen, geene nietigheid van de stemming te weeg.

Zulks is alleenlijk dan het geval, wanneer het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is, dan de helft der leden waaruit het kiezers-collegie, volgens art. 23, moet zijn zamengesteld.

Alsdan wordt er tot eene nieuwe stemming overgegaan.

Art. 35. Die de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de behoorlijk uitgebragte stemmen, heeft verkregen, is benoemd.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Wanneer niemand bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid verkregen heeft, wordt er tot eene tweede, mede nog geheel vrije stemming overgegaan.

Indien bij de tweede stemming alleen op twee personen stemmen zijn uitgebragt, en de stemmen tusschen dezelve staken, beslist het lot.

Wanneer bij die tweede stemming dusdanige staking van stemmen niet heeft plaats gehad, en bij dezelve nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de *vier*, of, zoo er geen vier zijn, over de *drie* personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats over de *twee* personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben vereenigd.

Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is, tusschen wie er moet worden overgestemd, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokkene personen plaats.

Bijaldien in het zoo even gemelde geval, of ook bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken, beslist het lot.

Art. 36. De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan dadelijk een relaas opgemaakt en door de kiezers geteekend, hetwelk, na vermelding van het volbrengen der bij art. 28 voorgeschreven verrigtingen, moet bevatten eene volledige opgave van het navolgende:

a. de personen, op welke voor iedere openstaande plaats, respectivelijk stemmen zijn uitgebragt;

b. het getal stemmen, hetwelk ieder van dezelve heeft bekomen;

c. de lotsbeslissing, die mogt hebben plaats gehad;

d. de redenen, waarom de kiezersvergadering één of meer stembriefjes van onwaarde mogt hebben geoordeeld;

e. alle andere bijzondere omstandigheden, die zich in de kiezersvergadering hebben voorgedaan.

Vervolgens, en nadat de stembriefjes voor iedere stemming afzonderlijk zijn bijeenverzameld in een of meerdere pakken, behoorlijk verzegeld, zoo mogelijk met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den voorzitter en de twee stemopnemers, gaat de kiezersvergadering dadelijk uiteen.

De voorzitter brengt de verzegelde pakken stembriefjes ter stadssecretarie over.

Die pakken worden gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mogen alleen door Gedeputeerde Staten geopend worden, ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden, wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen, gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den stedelijken raad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den raad moet blijken.

Het relaas der keuze wordt door den voorzitter aan het collegie van dagelijksch bestuur overgelegd, en ter stads-secretarie onder de archieven bewaard.

Een afschrift van hetzelve wordt ten spoedigste verzonden aan den Commissaris des Konings in de provincie, die daarvan aan Gedeputeerde Staten, in derzelver eerstvolgende vergadering, kennis geeft.

Het collegie van dagelijksch bestuur doet uiterlijk op den 15den October, ten minste gedurende veertien dagen, gelijk afschrift van het relaas op het raadhuis, ter inzage van het publiek leggen, waarvan vooraf, bij afkondiging en aanplakking, kennis wordt gegeven.

Het staat vrij aan evengemeld collegie om, door middel der dagbladen, of op zoodanige andere wijze als hetzelve vermeent te behooren, aan dat relaas nog meerdere openbaarheid te geven.

Art. 37. Het collegie van dagelijksch bestuur geeft zonder verwijl kennis van de gedane benoeming aan de personen die tot raadsleden zijn benoemd.

Art. 38. Bezwaren tegen de gedane keuze worden uiterlijk binnen zes weken na die keuze aan Gedeputeerde Staten kenbaar gemaakt. Daarover wordt door dezen beslist.

De Raad is bevoegd om, in afwachting van die beslissing, den benoemde niet tot het nemen of houden van zitting toe te laten.

HOOFDSTUK II.

Stemregt ten platten lande.

TITEL I.

Van de stemgeregtigden.

Art. 39. Om stemgeregtigde te wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. in eene der gemeenten van het kiesdistrict werkelijk wonen, en ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat waarin de uitoefening van het stemregt plaats heeft, ingezeten van eene dier gemeenten geweest zijn;

d. in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), volgens de kohieren welke het laatst vóór den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die, volgens de bij deze wet gevoegde tabel C, in de provincie wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt ten platten lande.

Art. 40. Voor ingezeten van eene der gemeenten, van het kiesdistrict wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk verblijf houdt.

Indien niet duidelijk blijkt, welke plaats te houden is voor die, waar iemand moet geacht worden ingezeten te wezen, verstrekt daaromtrent zijne keuze tot rigtsnoer, mits hij aan het bestuur der plaats, tot welke zich zijne keuze bepaalt, tijdig hebbe vertoond eene verklaring van het bestuur der stad of gemeente, die mede in aanmerking kwam, ten bewijze dat hij aldaar zijn regt van ingezeten ten deze niet doet gelden.

Art. 41. Het regt om als ingezeten van eene der gemeenten v n het kiesdistrict te worden beschouwd, wordt niet verloren door hem, die, wegens eenige tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie, zijn verblijf buiten het kiesdistrict vestigt.

Hetzelve gaat verloren, zoodra iemand staatsburgerlijke regten elders uitoefent.

Art. 42. Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten:

a. die zich onder curatele bevinden;

b. die bij vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen zijn verklaard; wat den gefailleerde betreft, zoolang hij niet is gerehabiliteerd;

c. die afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers hebben gedaan;

d. die een vonnis, hetwelk ten uitvoer gelegd of voor uitvoering vatbaar is, ten hunnen laste hebben, ten gevolge waarvan hun de uitoefening van staatsburgerlijke regten is ontzegd;

e. die in dienst zijn van eene vreemde mogendheid, met uitzondering van de consuls en consulaire agenten;

f. die, buiten 's Konings toestemming, vreemd pensioen genieten.

Art. 43. De stembevoegde wordt tot de uitoefening van het stemregt toegelaten in de gemeente waar hij werkelijk woont, om het even of de belastings-betaling, uit welke die bevoegdheid wordt ontleend, aldaar, dan wel elders binnen het Rijk geschiedt.

Art. 44. Die zijne elders plaats hebbende belastings-betaling ten deze wil doen gelden, is verpligt daarvan vooraf aan het gemeentebestuur het aanslag-biljet te vertoonen.

Art. 45. Ten aanzien van panden, in gemeenschap bezeten, of die op naam eener *firma* staan, kan elk mede-eigenaar zijn aandeel in de belastingen voor zijne stemgeregtigdheid doen gelden.

In zoodanig geval moeten de personen, die het pand in gemeenschap of op naam eener *firma* bezitten, bij verklaring ten overstaan van het hoofd van het bestuur der stad of gemeente, waar de goederen gelegen zijn, het aandeel van een ieder uitwijzen.

Deze verklaring moet worden gestaafd door een uittreksel uit de kohieren, af te geven door den ontvanger van de belastingen.

Ten aanzien van een *gemeenschappelijk patent* wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 46. Het bedrag der belastingen wegens verhuurde panden, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch hetwelk door de huurders aan hen wordt teruggegeven, wordt ten voordeele van de eigenaars gerekend.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 47. Tot de uitoefening van het stemregt worden toegelaten, ofschoon daartoe door eigen aanslag in de belastingen niet bevoegd:

a. de echtgenoot;

b. de zoon, of een der zoons eener weduwe;

c. de vader van een of meer minderjarige kinderen, bijaldien de vrouw, de weduwe, het kind of de kinderen de bepaalde som, of de aan den aanslag van den echtgenoot, zoon of vader ontbrekende som, in bovengemelde belastingen betalen.

Hij die, in voege voorschreven, tot uitoefening van het stemregt wenscht te worden toegelaten, moet overigens al de bij art. 39 voorgeschreven vereischten bezitten, en niet in de termen van van uitsluiting, bij art. 42 vermeld, verkeeren.

Art. 48. Eene weduwe is verpligt dengenen harer zoons, door wien zij de uitoefening van het stemregt begeert verrigt te hebben, schriftelijk op te geven aan het plaatselijk bestuur, ten einde hetzelve van die opgave aanteekening houde.

Deze uitoefening geschiedt slechts tot weder-opzeggens toe van de zijde der weduwe.

Art. 49. Voor de benoeming van de leden der Staten wegens den landelijken stand, wordt iedere provincie verdeeld in districten.

Deze verdeeling wordt, met bepaling der hoofdplaats van ieder district, door de Staten, onder goedkeuring des Konings vastgesteld.

Art. 50. Telken jare, wanneer een district, ten gevolge der gewone aftreding, een lid der Staten moet benoemen, wordt, door de zorg van den Commissaris des Konings in de provincie opgemaakt en aan het plaatselijk bestuur van elke gemeente van het district, vóór den 31sten Januarij bezorgd eene lijst der namen en voornamen (deze laatsten zooveel mogelijk voluit geschreven) van al degenen, die in de gemeente in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die volgens deze wet wordt gevorderd ter uitoefening van het stemregt, en tevens eene dergelijke afzonderlijke lijst der zoodanigen, die uit gelijken hoofde tot kiezer kunnen worden benoemd.

Art. 51. Nadat het collegie van dagelijksch bestuur de lijsten, bij art. 50 vermeld, heeft ontvangen, gaat hetzelve, naar aanleiding daarvan en van de verdere wetenschap, die hetzelve mogt bezitten, over tot het opmaken, in alphabetische orde, van lijsten van de in de gemeente wonende personen, die hetzelve als bevoegd beschouwt tot het stemregt of kiezerschap.

Op die lijsten vermeldt hetzelve niet de belastingschuldigen, omtrent welke aan hetzelve bekend is, dat zij niet al de bij art. 39 gevorderde vereischten bezitten of in de termen van uitsluiting, bij art. 42 vermeld, verkeeren.

Die lijsten worden op den 14den Februarij, gedurende veertien dagen, op het raadhuis of eene andere geschikte plaats ter inzage van het publiek gelegd, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Zij worden vervolgens aan den gemeenteraad overgelegd.

Art. 52. Die zich op deze lijsten niet gebragt vinden, en echter vermeenen de vereischten van stemgeregtigdheid of kiezerschap te bezitten, zijn bevoegd om zich, met overlegging der bewijzen, uiterlijk op den eersten Maart te dien opzigte tot den gemeenteraad te vervoegen.

Binnen evengemelden termijn kunnen zich insgelijks bij gezegden raad aanmelden diegenen, welke vermeenen dat iemand ten onregte op de gemelde lijsten is gebragt.

De raad beslist, na gedaan onderzoek en na, des noodig oordeelende, de belanghebbenden te hebben gehoord, op de ingekomen bezwaren, en geeft van die beslissing kennis uiterlijk op den 15den Maart, aan de klagers en aan dengene tot wegneming van wiens naam van de lijst of lijsten, ten gevolge der ingebragte klagte, beslist mogt zijn; zij die in deze beslissing niet willen berusten, kunnen zich, uiterlijk op den 24sten Maart, daartegen bij Gedeputeerde Staten in hooger beroep voorzien.

Gedeputeerde Staten doen, ten laatste op den 10den April, aan den gemeenteraad en aan de belanghebbenden mededeeling van de beslissing, door hen op evengemelde bezwaren in hooger beroep genomen.

De gemeenteraad bewerkstelligt, zoo noodig, dienovereenkomstig de vereischte verandering in de lijsten.

De lijsten dergenen die tot kiezer kunnen worden benoemd, worden vervolgens, uiterlijk op den 15den April, aan den Commissaris des Konings in de provincie gezonden, met eene opgaaf van het getal der stemgeregtigden in de gemeente.

Art. 53. De Commissaris des Konings in de provincie doet uit de onderscheidene bij hem ontvangene gemeentelijke lijsten opmaken, voor elk kiesdistrict, eene algemeene alphabetisch ingerigte lijst, behelzende de namen, voornamen en woonplaatsen van de ingezetenen van het district, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten; en doet wijders, uiterlijk op den 1sten Mei, aan elk gemeentebestuur van het district een getal afdrukken van die algemeene lijst toekomen, overeenstemmende met het getal van stemgeregtigden binnen de gemeente, onder bijvoeging van een gelijk getal stembriefjes, ingerigt volgens het bij deze wet gevoegde voorschrift litt. D.

Art. 54. Aan ieder stemgeregtigde wordt, door het collegie van dagelijksch bestuur, den 5den Mei of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, een stembriefje ter invulling gezonden, met bijvoeging van een afdruk der in art. 53 vermelde algemeene lijst.

Art. 55. Elk stemgeregtigde schrijft in het bekomen stembriefje de namen en voornamen der personen, die hij tot kiezers en plaatsvervangende kiezers stemt, genomen uit hen die voorkomen op de lijst der personen, daartoe de vereischten bezittende, en ten zoodanigen getale als er kiezers en plaatsvervangende kiezers vereischt worden.

Het stembriefje wordt door hem behoorlijk geteekend en gesloten.

Art. 56. De stemgeregtigde, die zijne naamteekening niet kan schrijven, doet de invulling van het stembriefje door een ander verrigten, en voorts door den wijkmeester zijner buurt of door twee stemgeregtigden in de gemeente (doch nimmer door een der personen die het stembriefje invulden of wiens naam ingevuld wordt), onder hetzelve verklaren, dat de invulling overeenkomstig zijne opgaaf is geschied.

Art. 57. De stembriefjes worden op den 11den Mei of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, van wege het collegie van dagelijksch bestuur aan de huizen opgehaald, in eene met drie onderscheidenlijk werkende sloten geslotene bus of kist, van de noodige opening tot het insteken der briefjes voorzien.

Een der drie sleutels wordt, vóór het uitzenden der bus of kist, gesteld in handen van het hoofd van het plaatselijk bestuur en de twee andere in handen van twee leden eener commissie, uit de stemgeregtigde ingezetenen buiten het gemeentebestuur genomen, door den gemeenteraad te benoemen, en minstens uit drie personen bestaande.

De bus of kist mag alleen in de bij art. 59 vermelde stemopnemende vergadering geopend worden.

Waar zulks noodzakelijk wordt geacht, staat het vrij meerdere, op gelijke wijze ingerigte, bussen of kisten te bezigen.

Art. 58. Aan hen die, bij de ophaling der stembriefjes, dezelve niet hebben ingeleverd, of die verkiezen dezelve persoonlijk in te leveren, moet daartoe nader gelegenheid worden gegeven.

Te dien einde wordt door de in art. 59 vermelde stemopnemende vergadering, gedurende het eerste uur harer zitting, en alvorens tot het openen der stembriefjes over te gaan, aan de stemgeregtigden gelegenheid gegeven, om persoonlijk hunne stembriefjes in de bus te komen werpen. Van het houden dier zitting wordt, met opgaaf van tijd en plaats, ten minste drie dagen vóór het houden dier zitting, bij afkondiging en aanplakking aan de ingezetenen kennis gegeven.

Art. 59. De stembriefjes worden op den 15den Mei of, deze een Zon- of feestdag zijnde, den volgenden dag, in eene vergadering van den gemeenteraad geopend, in tegenwoordigheid der commissie uit stemgeregtigden, bij art. 57 omschreven.

De gemeenteraad maakt, met de voorzeide commissie, dadelijk na de opening, een verbaal op, waarbij wordt opgegeven:

a. het getal der ingekomen stembriefjes;

b. het getal der briefjes, die, als behoorlijk ingerigt, in aanmerking zijn gekomen;

c. het getal der briefjes, waarop geen of maar gedeeltelijk acht mogt zijn geslagen, met vermelding der redenen waarom dit is geschied;

d. het getal der stemmen die op ieder kiesbevoegde zijn uitgebragt.

Dit verbaal wordt door al de leden van den raad, zoowel als van de vorengemelde commissie, die bij de opening zijn tegenwoordig geweest, geteekend.

Hetzelve wordt in het archief der gemeente nedergelegd, en een afschrift daarvan wordt onverwijld aan Gedeputeerde Staten ingezonden door het collegie van dagelijksch bestuur, hetwelk uiterlijk op den 18den Mei, ten minste gedurende veertien dagen, een

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet)

ander afschrift van hetzelve op het raadhuis, ter inzage van het publiek, doet leggen, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Art. 60. Stembriefjes, welke niet aan het bij artt. 55 en 56 bepaalde voldoen, en stemmen uitgebragt op personen, wier namen niet gevonden worden op de in art. 53 vermelde lijst, komen niet in aanmerking.

Op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde zijnde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, wordt alleen in zooverre acht geslagen, als de meening der stemmers daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

Indien, in een stembriefje, meer namen dan het vereischte getal ingevuld zijn, komen de laatstgenoemden niet in aanmerking.

Ingeval er te weinig zijn ingevuld, wordt evenwel op de genoemden acht geslagen.

Omtrent het al of niet, of slechts ten deele, geldige der briefjes, beslist de raad.

Art. 61. De geopende stembriefjes worden door de in art. 59 vermelde leden van het bestuur en van de commissie, alvorens van elkander te scheiden, in een of meerdere pakken bijeen verzameld, en voorts, na behoorlijke verzegeling, zoo mogelijk, met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van het hoofd van het plaatselijk bestuur of die hem vervangt, van een der leden van het gemeentebestuur en van een der leden van de commissie, ter secretarie van de gemeente overgebragt.

Die verzegelde pakken worden gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mogen alleen door Gedeputeerde Staten geopend worden, ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek ten gevolge behooren te hebben.

Na verloop der drie maanden worden, wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen, gezegde pakken, ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den gemeenteraad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den raad moet blijken.

Art. 62. Gedeputeerde Staten verzamelen al de bij hen, volgens art. 59, ingekomene verbalen over elk district, en gaan vervolgens onverwijld over, om uit die gezamenlijke opgaven den uitslag van de stemming over elk district op te maken.

Die de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen hebben bekomen, zijn benoemde *kiezers*.

Zij die, nadat het vereischte getal kiezers is bekomen, de meeste der behoorlijk uitgebragte stemmen op zich vereenigen, zijn *plaatsvervangende kiezers*.

In beide zoo even gemelde gevallen, doen Gedeputeerde Staten, indien de stemmen staken, bij loting beslissen, wie benoemd is.

Indien, bij de vervulling der laatste kiezersplaats, twee of meer personen een gelijk getal stemmen hebben verkregen, wordt, op gelijke wijze, bij loting beslist, wie tot *kiezer* en wie tot *plaatsvervangend kiezer* is benoemd.

Wanneer twee of meer personen, die elkander in den eersten of tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, te gelijker tijd respectivelijk tot *kiezers* of *plaatsvervangende kiezers* worden benoemd, wordt, indien op ieder hunner een gelijk getal stemmen is uitgebragt, door Gedeputeerde Staten bij loting beslist, wie hunner benoemd is.

Indien zij, in het zoo even gemelde geval, een verschillend getal stemmen hebben verkregen, sluit hij, die het grootste getal bekomen heeft, den anderen uit.

Art. 63. De benoemde kiezers worden ten spoedigste door den Commissaris des Konings in de provincie van de op hen gevallene keuze verwittigd en tevens tegen den eersten Junij, of, deze een Zon- of feestdag zijnde, tegen den volgenden dag, in de hoofdplaats van het district bijeengeroepen.

De Commissaris des Konings deelt ten spoedigste eene opgave van den in den aanvang van art. 62 vermelden uitslag der stemming mede aan al de besturen der gemeenten van het district.

Die besturen doen, uiterlijk op den 10den Junij, ten minste gedurende veertien dagen die opgave ter inzage van het publiek leggen, waarvan vooraf bij afkondiging en aanplakking kennis wordt gegeven.

Het staat aan die besturen vrij, om, door middel der dagbladen of op zoodanige andere wijze als zij vermeenen te behooren, aan die opgave nog meerdere openbaarheid te geven.

Art. 64. Indien iemand, tot kiezer benoemd, redenen heeft om die benoeming niet aan te nemen of om van de kiezersvergadering afwezig te blijven, geeft hij daarvan aan den Commissaris des Konings in de provincie kennis.

Ingeval zulks nog tijdig genoeg vóór den dag tot de kiezersvergadering bepaald, mogt kunnen geschieden, wordt in zijne vervanging voorzien door oproeping als kiezer van den eerst in rangorde volgende van de in art. 62 vermelde plaatsvervangende kiezers.

Gelijke voorziening geschiedt, indien, door overlijden, vertrek naar elders of andere omstandigheden, een of meer van de benoemde kiezers niet ter vergadering mogt kunnen verschijnen en de Commissaris des Konings in de provincie nog vóór de bijeenkomst der kiezers tijdig daarvan kennis mogt bekomen.

TITEL II.

Van de kiezers.

Art. 65. Om kiezer te kunnen zijn, moet men.

a. de bij art. 39 gevorderde vereischten bezitten tot uitoefening van het stemregt, en

b. in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), volgens de kohieren die het laatst voor den 1sten Januarij executoir zijn verklaard, op de wijze ten aanzien der stemgeregtigden voorgeschreven, zijn aangeslagen, ten minste tot de som, die volgens de bij deze wet gevoegde tabel C wordt gevorderd om in de provincie tot kiezer te kunnen worden benoemd.

De kiezers in hetzelfde district mogen elkander niet nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te hebben.

Art. 66. Niemand mag als kiezer voor den landelijken stand werkzaam zijn in hetzelfde jaar, waarin hij als kiezer voor eenen anderen stand werkzaam is.

Art. 67. Ieder kiezers-collegie is zamengesteld uit vier en twintig personen.

Voor ieder district worden twaalf plaatsvervangende kiezers benoemd.

Art. 68. Het hoofd van het plaatselijk bestuur der hoofdplaats van het kiesdistrict, of, wanneer deze verhinderd is, het lid van dat bestuur hetwelk hem vervangt, ontvangt de kiezers ten gestelden tijde in een door het gemeentebestuur daartoe beschikt vertrek, alwaar door zijne zorg voorhanden moet zijn een afdruk van deze wet, eene lijst van de opgeroepene kiezers in het district, en eene opgave van den naam of de namen van het lid of de leden der Staten, in wiens of wier plaats moet worden voorzien.

Art. 69. De vergadering mag tot het doen eener keuze niet overgaan, wanneer niet meer dan de helft der leden, waaruit het collegie moet zijn zamengesteld, tegenwoordig is.

Art. 70. Het hoofd van het plaatselijk bestuur, of die hem vervangt, neemt in de vergadering de functien waar van voorzitter, en herinnert al dadelijk aan de kiezers het oogmerk der bijeenkomst, het getal der voor het district openstaande plaatsen in de Staten, en de vereischten om tot lid van de Staten benoemd te kunnen worden, mitsgaders de redenen van uitsluiting, met voorlezing tevens van de bepalingen dezer wet, die tot de werkzaamheden der kiezersvergadering betrekking hebben.

Art. 71. De voorzitter gaat vervolgens over, om door de aanwezige kiezers, en uit hun midden, twee stemopnemers te doen benoemen, welke terstond na hunne benoeming met elkander overeenkomen, wie van hen als secretaris zal werkzaam zijn, en wie de contra-lijst zal houden.

Mogten zij hieromtrent niet tot overeenkomst geraken, beslist het lot.

De benoeming der stemopnemers geschiedt bij betrekkelijke meerderheid van stemmen.

Ingeval de stemmen staken, wordt bij loting beslist.

Art. 72. Gedurende de kiezersvergadering houdt dezelve hare deuren gesloten.

Die zich uit de vergadering verwijdert, mag daar niet weder inkomen, en dus ook geen verder deel aan dezelve nemen.

Art. 73. Voor iedere te vervullen plaats van lid der Staten wordt afzonderlijk gestemd.

Indien aan de te vervullen plaatsen verschillende termijnen van zitting verbonden zijn, geschiedt het eerst de vervulling van die, waaraan de langste termijn van zitting is verbonden.

Art. 74. De kiezers stemmen bij ongeteekende briefjes, door den voorzitter te verzamelen.

Geene briefjes van afwezenden worden aangenomen.

Art. 75. De voorzitter, de briefjes verzameld en derzelver getal overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers bevonden hebbende, leest den inhoud voor.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

De secretaris houdt daarvan aanteekening, terwijl de tweede stemopnemer de stembriefjes mede opleest en de contra-lijst houdt.
Indien het getal stembriefjes niet overeenkomstig met dat der aanwezige kiezers wordt bevonden, wordt er, met vernietiging der briefjes, dadelijk tot eene nieuwe stemopneming overgegaan.

Art. 76. Het stembriefje is van onwaarde, indien de vergadering oordeelt, dat de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is. Mogten daaromtrent de stemmen staken, beslist het lot.
Oningevulde of van onwaarde verklaarde stembriefjes worden tot bepaling der meerderheid afgetrokken van het getal der kiezers, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.
De verklaring van onwaarde van een of meer stembriefjes, gelijk ook het niet ingevuld zijn van een of meer briefjes brengt in het algemeen geene nietigheid van de stemming te weeg.
Zulks is alleenlijk dan het geval, wanneer het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is dan de helft der leden, waaruit het kiezers-collegie volgens art. 67 moet zijn zamengesteld.
Alsdan wordt er tot eene nieuwe stemming overgegaan.

Art. 77. Die de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de behoorlijk uitgebragte stemmen, heeft verkregen, is benoemd.
Wanneer niemand bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid verkregen heeft, wordt tot eene tweede, mede nog geheel vrije stemming overgegaan.
Indien bij de tweede stemming alleen op twee personen stemmen zijn uitgebragt, en de stemmen tusschen dezelve staken, beslist het lot.
Wanneer bij die tweede stemming dusdanige staking van stemmen niet heeft plaats gehad, en bij dezelve nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de *vier*, of zoo er geene vier zijn over de *drie* personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.
Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats, over de *twee* personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben vereenigd.
Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is tusschen wie er moet worden overgestemd, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokken personen plaats.
Bijaldien in het zoo even gemelde geval, of ook bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken, beslist het lot.

Art. 78. De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan dadelijk een relaas opgemaakt en door de kiezers geteekend, hetwelk, na vermelding van het volbrengen der bij artt. 70 en 71 voorgeschreven verrigtingen, moet bevatten eene volledige opgave van het navolgende:

a. de personen, op welke voor ieder openstaande plaats respectivelijk stemmen zijn uitgebragt;

b. het getal stemmen, hetwelk ieder van dezelve heeft bekomen;

c. de lotsbeslissing, die mogt hebben plaats gehad;

d. de redenen, waarom de kiezers-vergadering een of meer stembriefjes van onwaarde mogt hebben geoordeeld;

e. alle andere bijzondere omstandigheden, die zich in de kiezers-vergadering mogten hebben voorgedaan.

Vervolgens en nadat de stembriefjes voor iedere stemming afzonderlijk zijn bijeen verzameld in een of meerdere pakken, behoorlijk verzegeld, zoo mogelijk, met de drie onderscheidene bijzondere cachetten van den voorzitter en de twee stemopnemers, gaat de kiezersvergadering dadelijk uiteen.
De voorzitter brengt de verzegelde pakken stembriefjes ter plaatselijke secretarie over.
Die pakken worden gedurende de drie eerstvolgende maanden aldaar bewaard, en mogen alleen door Gedeputeerde Staten geopend worden, ingeval zich gedurende dien tijd reclames opdoen, die een onderzoek ten gevolge behooren te hebben.
Na verloop der drie maanden worden, wanneer er geene zoodanige reclames zijn ingekomen, gezegde pakken ter gelegenheid van de eerste gewone vergadering van den gemeenteraad, in tegenwoordigheid van denzelve verbrand, waarvan uit de aanteekeningen van den raad moet blijken.
Het relaas der keuze wordt door den voorzitter aan het collegie van dagelijksch bestuur der hoofdplaats van het district overgelegd en in de archieven van de gemeente bewaard.
Een afschrift van hetzelve wordt ten spoedigste verzonden aan den Commissaris des Konings in de provincie, die daarvan aan Gedeputeerde Staten in derzelver eerstvolgende vergadering kennis geeft.

Art. 79. De Commissaris des Konings in de provincie geeft, zonder verwijl, kennis van de gedane benoeming aan de personen, die tot leden der Staten zijn benoemd.
Bezwaren tegen de gedane keuze worden, uiterlijk vóór den aanvang der eerstvolgende Staten-vergadering, kenbaar gemaakt aan de Staten, die daarover beslissen.

Art. 80. Het kiezers-collegie van een district blijft in wezen tot aan deszelfs vervanging (bij gelegenheid der volgende gewone aftreding) door een nieuw kiezers-collegie, en voorziet intusschen, ten gevolge eener buitengewone oproeping, in alle ontstaande buitengewone vacatures.
Mogt echter eene buitengewone vacature bestaan op het oogenblik dat in eene gewone vacature voorzien moet worden, verrigten de kiezers, die in de gewone vacature moeten voorzien, beide verkiezingen.

Art. 81. De oproepingen tot de buitengewone vergaderingen der kiezers geschieden almede door den Commissaris des Konings in de provincie.

HOOFDSTUK III.

Bevoegdheid om deel te nemen aan de Provinciale Besturen.

EENIGE TITEL.

Art. 82. Om lid der Staten van de provincie te kunnen wezen, moet men

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van vijf en twintig jaren vervuld hebben;

c. ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat waarin de verkiezing plaats heeft, ingezeten der provincie en aldaar in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten beschreven geweest zijn, en

d. in de ridderschap binnen de provincie beschreven zijn, of wel binnen de provincie de vereischten tot uitoefening van het stemregt voor den stedelijken of landelijken stand bezitten, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vallen.

Art. 83. Voor ingezeten der provincie wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij, die aldaar werkelijk verblijf houdt.

Art. 84. Het regt om als ingezeten der provincie te worden beschouwd, wordt niet verloren door hem, die, wegens eenige tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie zijn verblijf buiten de provincie vestigt.
In zoodanig geval wordt de beschrijving in 's Rijks directe belastingen elders gelijkgesteld met de werkelijke beschrijving binnen de provincie.
Opgenoemd regt gaat verloren, zoodra iemand staatsburgerlijke regten elders uitoefent.

Art. 85. Het lidmaatschap der Staten is, onverminderd de uitsluitingen bepaald bij andere wetten, onvereenbaar met de betrekking van:

a. griffier van de Staten en bezoldigd beambte bij de provinciale griffie;

b. ambtenaar belast met de administratie der provinciale fondsen;

c. geestelijke van eenige gezindheid.

Indien iemand eenige hierboven, en dus ook bij de in den aanvang van dit artikel bedoelde andere wetten, met het lidmaatschap van de Staten onvereenbaar verklaarde betrekking bekleedt, is hij, in geval van verkiezing, gehouden, om, binnen veertien dagen na den dag der verkiezing, aan de Gedeputeerde Staten van de aanneming te doen blijken, bij gebreke waarvan hij geacht wordt het lidmaatschap niet te hebben aangenomen, en mitsdien de voorkeur te geven aan het behoud der betrekking, welke hij bekleedt.

Art. 86. De leden der Staten mogen elkander niet nader dan in den tweeden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, voor zooverre zij door hetzelfde collegie benoemd zijn.
Wanneer de bloedverwantschap of zwagerschap op het oogenblik der verkiezing bestaat, sluit de eerstgekozene den later gekozene uit, tenzij hij verklare vrijwillig afstand te doen van zijn lidmaatschap.
Indien de zwagerschap later ontstaat, wordt hij, die de zwagerschap doet ontstaan, daardoor uitgesloten, tenzij de andere verklare van zijn lidmaatschap vrijwillig afstand te doen.
Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te hebben.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

HOOFDSTUK IV

Bevoegdheid om deel te nemen aan de Plaatselijke Besturen.

TITEL I.

Van het hoofd van het bestuur, de leden van het collegie van dagelijksch beheer, en de leden van den raad in de steden.

Art. 87. Om hoofd van het stedelijk bestuur, lid van het collegie van dagelijksch bestuur, of lid van den stedelijken raad te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. in de stad stemgeregtigd zijn, zonder in eene der uitsluitingen van die bevoegdheid te vervallen.

Art. 88. De betrekking van hoofd van het stedelijk bestuur, lid van het collegie van dagelijksch bestuur, en lid van den stedelijken raad, is onvereenbaar met de betrekking van:

a. Commissaris des Konings in de provincie, lid van de Gedeputeerde Staten of griffier der Staten;

b. geestelijke van eenige gezindheid;

c. onderwijzer der jeugd, doch niet van hoogleeraar of lector bij de instellingen van hooger onderwijs;

d. hem die, ter zake van ontvang of beheer, aan de stad of aan eenige aan het stedelijk bestuur ondergeschikte administratie rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk, en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

e. hem, die eenigen stedelijken post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid aan het stedelijk bestuur stelt;

f. hem die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Art. 89. Behoudens de attributen bij art. 45 der wet van den 28sten April 1835 (*Staatsblad* n°. 10), op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, aan het hoofd van het plaatselijk bestuur toegekend, en onverminderd de uitsluitingen bepaald bij andere wetten, is de betrekking van hoofd van het stedelijk bestuur en lid van het collegie van dagelijksch bestuur onvereenbaar met het lidmaatschap van de regterlijke magt, zoowel militaire als burgerlijke (de regters-plaatsvervangers uitgezonderd); voorts met de betrekking van ambtenaar der rijks-belastingen en hoogleeraar of lector bij de instellingen van hooger onderwijs.

Art. 90. De leden van het stedelijk bestuur mogen elkander niet nader dan in den *derden*, het hoofd van het stedelijk bestuur en de leden van het collegie van dagelijksch bestuur, zich onderling niet nader dan in den *vierden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te hebben.

Art. 91. Van het vereischte, vermeld sub *c* van art. 87, kan door den Koning dispensatie worden verleend aan de hoofden der stedelijke besturen, mits zij ingezetenen zijn der provincie, en, ter plaatse hunner inwoning, de vereischten bezitten, om aldaar tot hoofd van het bestuur benoemd te worden.

TITEL II.

Van het hoofd van het bestuur, de leden van het collegie van dagelijksch bestuur, en de leden van den raad, in de gemeenten ten platten lande.

Art. 92. Om hoofd van het plaatselijk bestuur, lid van het collegie van het dagelijksch bestuur, of lid van den gemeenteraad te kunnen wezen, moet men:

a. geboren Nederlander zijn, of, hetzij door wetduiding, hetzij door naturalisatie, daarvoor gehouden worden;

b. den ouderdom van drie en twintig jaren vervuld hebben;

c. binnen de provincie in de grondbelasting of in de belasting op het personeel of in die op de patenten, of wel in die belastingen gezamenlijk (de opcenten ten behoeve van het Rijk daaronder begrepen), betalen, hetzij uit eigen hoofde, hetzij door ouders of vrouw, eene gelijke som, als vereischt wordt om het stemregt ter benoeming van leden der Staten voor den landelijken stand in de provincie uit te oefenen, zonder in eene der uitsluitingen van de bevoegdheid tot uitoefening van dat stemregt te vallen.

d. voor zooveel een hoofd van het plaatselijk bestuur aangaat, ten tijde der in-functie-treding ingezeten zijn of worden, en verder ingezeten blijven van de gemeente, waar hij de betrekking uitoefent, of, voor zooveel betreft een hoofd van het plaatselijk bestuur, dat, wegens bijzondere redenen, over meer dan ééne gemeente mogt zijn benoemd, van ééne dier gemeenten;

e. voor zooveel een lid van het collegie van dagelijksch bestuur of een lid van den gemeenteraad aangaat, ingezeten der gemeente zijn en geweest zijn, ten minste gedurende het geheele jaar, voorafgaande aan dat, waarin hetzelve tot lid van dat bestuur of lid van den gemeenteraad wordt benoemd.

Art. 93. Voor ingezeten der gemeente wordt, ter zake voorschreven, gehouden hij die aldaar werkelijk woont.

Het regt om als ingezeten der gemeente te worden beschouwd, wordt niet verloren door hem, die, wegens eenige tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie, zijn verblijf buiten de gemeente vestigt.

In zoodanig geval wordt de beschrijving in 's Rijks directe belastingen elders gelijkgesteld met de werkelijke beschrijving binnen de provincie.

Opgenoemd regt gaat verloren, zoodra iemand staatsburgerlijke regten elders uitoefent.

Art. 94. De betrekking van hoofd van het plaatselijk bestuur, lid van het collegie van dagelijksch bestuur en lid van den gemeenteraad is onvereenbaar met de betrekking van:

a. Commissaris des Konings in de provincie, lid van de Gedeputeerde Staten, of griffier der Staten;

b. districts-commissaris;

c. bezoldigd beambte bij de provinciale griffie of bij den districts-commissaris;

d. geestelijke van eenige gezindheid;

e. onderwijzer der jeugd;

f. hem die, ter zake van ontvang of beheer, aan de gemeente, of aan eenige aan het gemeentebestuur ondergeschikte administratie rekenpligtig of verantwoordelijk is, voor zooverre het rekenpligtige of de verantwoordelijkheid van den zoodanige is persoonlijk en zich niet verdeelt over eene commissie, gezamenlijk rekenpligtig of verantwoordelijk, waarvan hij lid is;

g. hem, die eenigen gemeentelijken post bekleedt, welke hem in regtstreeksche ondergeschiktheid aan het plaatselijk bestuur stelt, met uitzondering echter, dat, waar zulks noodig of bijzonder nuttig wordt geacht, de betrekking van secreteris ook door het hoofd van het plaatselijk bestuur kan uitgeoefend worden;

h. hem, die aan de werkelijke krijgsdienst is verbonden.

Art. 95. Behoudens de attributen bij art. 45 der wet van den 28sten April 1835 (*Staatsblad* n°. 10), op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, aan het hoofd van het plaatselijk bestuur toegekend, en onverminderd de uitsluitingen, bepaald bij andere wetten, is de betrekking van hoofd van het plaatselijk bestuur onvereenbaar met het lidmaatschap van de regterlijke magt (de regters plaatsvervangers uitgezonderd), voorts met den post van ontvanger van 's Rijks belastingen over de gemeente, en met de beroepen van korenmolenaar, bakker, slagter, brood- of meelverkooper, grutter, herbergier en tapper.

Evengemelde beroepen mogen ook niet worden uitgeoefend door bij hen inwonende leden van hun gezin, of door hunne dienstboden.

Art. 96. Het hoofd van het plaatselijk bestuur mag aan geen der leden van het plaatselijk bestuur nader dan in den *vierden* graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan.

De overige leden mogen elkander niet nader bestaan dan in den *derden* graad.

Indien de vrouw, door welke de verzwagering is ontstaan, overleden is, wordt de zwagerschap ten deze geacht opgehouden te hebben.

Art. 97. Van eenige der bij artt. 92, 94, 95 en 96 bepaalde vereischten of termen van uitsluiting, kan dispensatie worden verleend aan de hoofden der plaatselijke besturen door den Koning, aan de leden van het collegie van dagelijksch bestuur door den Commissaris des Konings in de provincie, en aan de overige leden van het bestuur door Gedeputeerde Staten.

HOOFDSTUK V.

Algemeene bepalingen.

Art. 98. Voor *geboren Nederlanders*, bedoeld bij artt. 1, 39, 82, 87 en 92, worden gehouden:

a. allen die binnen het Koningrijk of deszelfs koloniën zijn geboren uit ouders aldaar gevestigd;

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

b. kinderen buiten 's lands uit Nederlanders geboren.

Voor *Nederlanders bij wetduiding*, bedoeld in opgemelde artikelen, worden gehouden:

a. allen die binnen het Koningrijk zijn geboren, hoezeer uit ouders aldaar niet gevestigd, mits zij zelven hunne woonplaats aldaar vestigen;

b. kinderen buiten 's lands geboren uit vreemde ouders, welke binnen het Koningrijk of deszelfs kolonien gevestigd, doch voor 's lands dienst afwezig of anderzins op reis zijn.

Art. 99. De verklaringen door de plaatselijke besturen, ingevolge artt. 5, 7, 43 en 45 af te geven, en de opgaven in artt. 10 en 48 vermeld, zijn vrij van zegel en registratie.

De lijsten, kennisgevingen, stembriefjes en overige schrifturen in hoofdstuk I en II opgenoemd, zijn vrij van zegel.

Art. 100. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip, en zal uiterlijk in den jare 1856 aan herziening worden onderworpen.

HOOFDSTUK VI.

Overgangs-bepalingen.

Art. 101. Bij de invoering dezer wet worden de thans bestaande kiezers-collegien, zoo in de steden als ten platten lande, geacht te zijn ontbonden, en geheel nieuwe stedelijke kiezers-collegien, naar de voorschriften dezer wet, daargesteld.

In de eerste bijeenkomst der zoo even gemelde collegien doen deze door het lot beslissen, tot welk jaar van aftreding elk der kiezers moet geacht worden te behooren.

Art. 102. Indien na de invoering dezer wet eene buitengewone vacature van lid der Staten voor den landelijken stand mogt bestaan, alvorens het nieuw kiezers-collegie is daargesteld, geschiedt die daarstelling, zoodra, na het ontstaan der buitengewone vacature, tot formatie van landelijke kiezers-collegien wordt overgegaan.

Art. 103. De eerste aftreding van stedelijke kiezers heeft plaats op den 30sten September van het jaar, volgende op dat der invoering dezer wet.

Art. 104. De in functie zijnde leden der Staten, die verkeeren mogten in de uitsluiting vermeld in art. 86, blijven in functie gedurende den geheelen termijn voor welken zij zijn verkozen.

Gegeven enz.

Litt. A.

TABEL der sommen in 's Rijks belastingen te betalen, om bevoegd te zijn tot uitoefening van het Stemregt en het Kiezerschap in de steden.

PROVINCIE.	STAD.	VOOR HET Stemregt. (Art. 1.)	VOOR HET Kiezerschap. (Art. 22.)
NOORD-BRABAND	's Hertogenbosch.	f 29	f 72
	Tilburg. . . .	13	37
	Breda	23	54
	Bergen op Zoom .	15	36
	Oosterhout. . .	18	45
	Eindhoven. . .	25	56
	Grave	15	43
	Willemstad . .	22	31
	Heusden . . .	23	46
	Geertruidenberg .	21	38
GELDERLAND . .	Nijmegen . . .	f 36	f 71
	Arnhem . . .	30	72
	Zutphen . . .	28	69
	Harderwijk . .	17	44
	Tiel	12	34
	Bommel . . .	21	52
	Kuilenburg . .	14	46
	Nijkerk. . . .	14	45
	Doesburg . . .	12	41
	Elburg	12	44
	Hattem. . . .	17	44
	Wageningen . .	15	67
	Groenlo. . . .	14	31
	Doetinchem . .	12	36
	Lochem. . . .	12	36
ZUID-HOLLAND .	Rotterdam. . .	85	225
	's Gravenhage. .	76	212
	Leyden. . . .	53	140
	Dordrecht. . .	49	136
	Delft	36	120
	Gouda	41	84
	Schiedam . . .	59	147
	Gorinchem . .	34	102
	Brielle	23	85
	Woerden . . .	25	90
	Schoonhoven . .	22	68
	Maassluis . . .	18	49
	Vlaardingen . .	22	79
NOORD-HOLLAND	Amsterdam . .	95	213
	Haarlem . . .	40	139
	Zaandam . . .	46	111
	Alkmaar . . .	30	60
	Hoorn	30	60
	Enkhuizen. . .	25	50
	Edam	20	40
	Purmerende . .	25	50
	Weesp	20	40
	Medemblik . .	20	40
	Monnikkendam .	20	40
ZEELAND . . .	Middelburg . .	47	172
	Vlissingen. . .	27	92
	Zierikzee . . .	35	150

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

PROVINCIE.	STAD.	VOOR HET Stemregt. (Art. 1.)	VOOR HET Kiezerschap. (Art. 22.)
Zeeland . . .	Goes	f 29	81
	Axel	16	49
	Tholen	14	65
	Hulst	21	72
	Sluis	17	54
	Veere	11	40
Utrecht . . .	Utrecht. . . .	50	150
	Amersfoort . .	15	61
	IJsselstein. . .	20	60
	Rhenen	20	50
	Wijk bij Duurstede	20	50
	Montfoort . . .	13	38
Vriesland . .	Leeuwarden . .	78	140
	Harlingen . . .	26	52
	Sneek	35	60
	Franeker . . .	25	50
	Dokkum . . .	26	45
	Bolsward . . .	25	36
	Workum . . .	20	45
	Ylst.	15	30
	Hindelopen . .	14	42
	Sloten	30	50
	Stavoren . . .	10	25
Overijssel . .	Zwolle	20	60
	Deventer . . .	18	45
	Kampen . . .	18	37
	Enschedé . . .	15	40
	Almelo	12	f 60
	Hasselt. . . .	12	25
	Steenwijk . . .	18	40
	Oldenzaal . . .	11	27
Groningen . .	Groningen . . .	60	90
Drenthe . . .	Meppel	28	80
	Assen	15	48
	Koevorden. . .	12	31
Limburg . . .	Maastricht . .	40	85
	Venlo	30	65
	Roermond . . .	30	65
	Sittard	20	40
	Weert	15	35

Litt. B.

VOORSCHRIFT.

van het Stembriefje vermeld in art. 13.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers ter benoeming van leden van den Raad der Stad (*a*) de hieronder vermelde (*b*) personen:

1.
2.
3.
4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers.*

Den (*c*): . . . : . . . . 18 .

Door de zorg van het stedelijk bestuur moet, vóór het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a*) de naam der stad;

(*b*) het getal der te benoemen kiezers.

Door den stemgeregtigde moet worden ingevuld.

(*c*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:

Een ieder zij bedacht:

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijk- of buurtmeester zijner buurt of door twee stemgeregtigden in de stad (doch nimmer door een der personen die het stembriefje invulde, of wiens naam ingevuld wordt) onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:

» De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de
» opgaaf van
» verklarende niet te kunnen schrijven.
» Mij (*of* ons) bekend,"

(*Handteekening van den wijk- of buurtmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje acht dagen na de rondzending zal worden teruggehaald en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat dit briefje behoorlijk moet worden gesloten;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den stedelijken raad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 en 3 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat alleen tot kiezers mogen worden gestemd personen voorkomende op de nevensgaande lijst der personen, die de vereischten tot het kiezerschap ter benoeming van leden van den raad bezitten;

6°. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zooverre wordt acht geslagen, als de stedelijke raad zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken; en

7°. dat de niet aftredende leden van het kiezers-collegie, op wie dus niet gestemd moet worden, zijn de navolgende heeren:

(*Hier te vermelden de namen en voluitgeschreven voornamen der* niet-aftredende, *nog in functie zijnde, leden van het kiezers-collegie.*)

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Litt. C.

TABEL der sommen in 's Rijks belastingen te betalen, om bevoegd te zijn tot uitoefening van het Stemregt en het Kiezerschap ten platten Lande.

PROVINCIEN.	VOOR HET	
	Stemregt. (Art. 39.)	Kiezerschap (Art. 65.)
Noordbraband	f 25	f 74
Gelderland	25	50
Zuidholland.	30	150
Noordholland	30	150
Zeeland	30	150
Utrecht	30	100
Vriesland	30	150
Overijssel	25	80
Groningen	20	100
Drenthe	10	60
Limburg.	10	30

Litt. D.

VOORSCHRIFT.

van het Stembriefje vermeld in art. 53.

De ondergeteekende stemt, bij deze, tot kiezers en plaatsvervangende kiezers voor het (*a*)
landelijk kies-district, hoofdplaats (*b*)
de hieronder vermelde (*c*) personen:

1.
2.
3.
4.

NB. *Het getal nummers moet gelijk zijn aan dat der te benoemen kiezers en plaatsvervangende kiezers.*

Den (*d*). . . . . 18 . .

Door de zorg van het plaatselijk bestuur moet, vóór het rondbrengen, in het stembriefje worden ingevuld:

(*a* en *b*) het *nummer* en de *hoofdplaats* van het kiesdistrict.

(*c*) het getal der te benoemen kiezers en plaatsvervangende kiezers.

Door den stemgeregtigde moet worden ingevuld:

(*d*) de dagteekening.

Aan den voet van elk stembriefje het navolgende te plaatsen:
Een ieder zij bedacht;

1°. dat dit briefje door den stemmer eigenhandig moet worden onderteekend, of, zoo hij niet kan schrijven, dat alsdan door den wijk- of buurtmeester zijner buurt of door twee stemgeregtigden (doch nimmer door een der personen die het stembriefje invulde, of wiens naam ingevuld wordt) onder hetzelve moet worden verklaard, dat de invulling overeenkomstig de opgaaf van den stemmer is geschied, in dezer voege:
» De bovenstaande invulling is geschied overeenkomstig de
» opgaaf van
» verklarende niet te kunnen schrijven."
» Mij (*of* ons) bekend."
(*Handteekening van den wijk- of buurtmeester of van de twee stemgeregtigden.*)

2°. dat dit briefje den 11den Mei, of deze een Zon- of feestdag zijnde den volgenden dag, zal worden teruggehaald, en alsdan zal moeten gereed zijn, en bij de ophaling in de bus of kist gestoken worden;

3°. dat aan hen, die bij de ophaling der stembriefjes hetzelve niet hebben ingeleverd, of die verkiezen hetzelve persoonlijk in te leveren, tot persoonlijke inlevering gelegenheid zal gegeven worden op den dag en plaats, waarvan, bij afkondiging en aanplakking, vooraf aan de ingezetenen kennis gegeven zal worden;

4°. dat wanneer, bij de opening der bus of kist, door den gemeenteraad briefjes gevonden worden, die niet voldoen aan het hierboven onder n°. 1 voorgeschrevene, die briefjes niet in aanmerking komen;

5°. dat alleen tot kiezers en plaatsvervangende kiezers mogen worden gestemd personen, voorkomende op nevensgaande lijst der personen, die de vereischten tot het kiezerschap bezitten; en

6°. dat op briefjes, die, hoezeer overigens in goede orde, echter niet genoegzaam duidelijk in alle opzigten zijn ingerigt, alleen in zooverre wordt acht geslagen, als het plaatselijk bestuur zal oordeelen, dat de meening van den stemmer daaruit met genoegzame zekerheid is op te maken.

46. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *tot vaststelling van het getal leden der Provinciale Staten-vergadering en van de evenredigheid der verschillende standen, voor de provincie* Noordbraband.

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld, en dat er voor de provincie *Noord-Braband* noodzakelijkheid tot het maken van zoodanige veranderingen bestaat,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Noordbraband* wordt bepaald op *drie en vijftig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *zeven* leden, door den stedelijken stand *een en twintig* leden, en door den landelijken stand *vijf en twintig* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	*'s Hertogenbosch*	vijf leden,
»	»	»	*Tilburg*	drie »
»	»	»	*Breda*	drie »
»	»	»	*Bergen op Zoom*	drie »
»	»	»	*Oosterhout*	twee »
»	»	»	*Eindhoven*	een lid,
»	»	»	*Grave*	een »
»	»	»	*Willemstad*	een »
»	»	»	*Heusden*	een »
»	»	»	*Geertruidenberg*	een »

Art. 3. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849, ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

47. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *voor de provincie* Zeeland.

Wij WILLEM, II enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld, en dat er voor de provincie *Zeeland* noodzakelijkheid tot het maken van zoodanige veranderingen bestaat,

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Zeeland* wordt bepaald op acht en veertig, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *zes* leden, door den stedelijken stand *een en twintig* leden, en door den landelijken stand *een en twintig* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	*Middelburg*	acht	leden,
»	»	»	*Vlissingen*	drie	»
»	»	»	*Zierikzee*	drie	»
»	»	»	*Goes*	twee	»
»	»	»	*Axel*	een	lid,
»	»	»	*Tholen*	een	»
»	»	»	*Hulst*	een	»
»	»	»	*Sluis*	een	»
»	»	»	*Veere*	een	»

Art. 3. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz

48. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *voor de provincie* UTRECHT.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld, en dat er voor de provincie *Utrecht* noodzakelijkheid tot het maken van zoodanige veranderingen bestaat,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Utrecht* wordt bepaald op *acht en veertig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *twaalf leden*, door den stedelijken stand *achttien* leden en door den landelijken stand *achttien* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	*Utrecht*	tien	leden,
»	»	»	*Amersfoort*	vier	»
»	»	»	*IJsselstein*	een	lid,
»	»	»	*Rhenen*	een	»
»	»	»	*Wijk bij Duurstede*	een	»
»	»	»	*Montfoort*	een	»

Art. 3. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

49. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *voor de Provincie* VRIESLAND.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen. na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld, en dat er voor de provincie *Vriesland* noodzakelijkheid tot het maken van zoodanige veranderingen bestaat,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedgevonden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Vriesland* wordt bepaald op *zestig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *twaalf* leden, door den stedelijken stand *achttien* leden en door den landelijken stand *dertig* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door	de	stad	*Leeuwarden*	zeven	leden,
»	»	»	*Harlingen*	drie	»
»	»	»	*Sneek*	twee	»
»	»	»	*Franeker*	twee	»
»	»	»	*Dokkum*	een	lid,
»	»	»	*Bolsward*	een	»
»	»	»	*Workum*	een	»
»	»	»	*Ylst*	beurtelings een lid.	
»	»	»	*Hindelopen*		
»	»	»	*Sloten*		
»	»	»	*Stavoren*		

Art. 3. De steden *Ylst*, *Hindelopen*, *Sloten* en *Stavoren* slechts beurtelings één lid in de Staten benoemende, geschiedt de benoeming de eerste maal door *Ylst*, de tweede maal door *Hindelopen*, de derde maal door *Sloten* en de vierde maal door *Stavoren*.

Eene *buitengewone* vacature in de Staten voor eene dier steden ontstaande, wordt dezelve vervuld door dezelfde stad, die laatstelijk de vervulling der *gewone* vacature heeft verrigt.

Art. 4. De leden der Staten voor de ridderschap en de steden, welke thans nog boven het bij deze wet voor dien stand en de steden bepaalde getal zitting hebben, behouden hun lidmaatschap gedurende den geheelen termijn voor welken zij zijn verkozen.

Na afloop van dien termijn, of wanneer vóór dat tijdstip hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Art. 5. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

50. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *voor de provincie* OVERIJSSEL.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld, en dat er voor de provincie *Overijssel* noodzakelijkheid tot het maken van zoodanige veranderingen bestaat,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Overijssel* wordt bepaald op *vijf en zeventig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *zeventien* leden, door den stedelijken stand *acht en twintig* leden en door den landelijken stand *dertig* leden.

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Gewijzigde Ontwerpen van Wet.)

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad	*Zwolle*	negen leden,
» » »	*Deventer*	zeven »
» » »	*Kampen*	vijf »
» » »	*Enschedé*	twee »
» » »	*Almelo*	twee »
» » »	*Hasselt*	een lid,
» » »	*Steenwijk*	een »
» » »	*Oldenzaal*	een »

Art. 3. De leden der Staten voor de ridderschap, welke thans nog boven het bij deze wet voor dien stand bepaalde getal zitting hebben, behouden hun lidmaatschap gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn verkozen.

Na afloop van dien termijn, of wanneer vòòr dat tijdstip hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Art. 4. De tegenwoordige wet wordt vòòr of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

---

51. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *voor de provincie* GRONINGEN.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld, en dat er voor de provincie *Groningen* noodzakelijkheid tot het maken van zoodanige veranderingen bestaat,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Groningen* wordt bepaald op *veertig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *twaalf* leden, door den stedelijken stand *twaalf* leden en door den landelijken stand *zestien* leden.

Art. 2. Voor den stedelijken stand benoemt de stad *Groningen* *twaalf* leden.

Art. 3. De tegenwoordige wet wordt vòòr of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

---

52. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *voor de provincie* DRENTHE.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld, en dat er voor de provincie *Drenthe* noodzakelijkheid tot het maken van zoodanige veranderingen bestaat,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van de provincie *Drenthe* wordt bepaald op *dertig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *vier* leden, door den stedelijken stand *vijf* leden en door den landelijken stand *een en twintig* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad	*Meppel*	drie leden,
» » »	*Assen*	een lid,
» » »	*Coevorden*	een »

Art. 3. De tegenwoordig wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

---

53. GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET *voor het hertogdom* LIMBURG.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens art. 128 der Grondwet, wijziging of verandering in de eenmaal bestaande regeling van het getal van de leden der Provinciale Staten-vergadering, en de evenredigheid der verschillende standen, na ingewonnen advies van de Staten der provincie, door de wet moet worden vastgesteld, en dat er voor het hertogdom *Limburg* noodzakelijkheid tot het maken van zoodanige veranderingen bestaat,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Het getal van de leden der Staten van het hertogdom *Limburg* wordt bepaald op *een en veertig*, waarvan gekozen worden: door de ridderschap *tien* leden, door den stedelijken stand *dertien* leden en door den landelijken stand *achttien* leden.

Art. 2. Door den stedelijken stand geschiedt de benoeming in de volgende evenredigheid, te weten:

door de stad	*Maastricht*	zes leden,
» » »	*Roermonde*	twee »
» » »	*Venlo*	twee »
» » »	*Weert*	twee »
» » »	*Sittard*	een lid.

Art. 3. De leden der Staten voor de ridderschap, welke thans nog boven het bij deze wet voor dien stand bepaalde getal zitting hebben, behouden hun lidmaatschap gedurende den geheelen termijn, voor welken zij zijn verkozen.

Na afloop van dien termijn, of wanneer vóór dat tijdstip hunne plaats openvalt, worden zij niet vervangen.

Art. 4. De tegenwoordige wet wordt vóór of uiterlijk op den 1sten Januarij 1849 ingevoerd, op het door den Koning nader te bepalen tijdstip.

Gegeven enz.

---

54. NOTA *betrekkelijk eene schrijffeil in het eerste der gewijzigde wets-ontwerpen.*

Deze feil is in n°. 25 hersteld.

---

55. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 28 *Julij* 1847.

Het zal wel naauwelijks herinnering behoeven, dat bij de grondwets-herziening van 1840 de voormalige artt. 6 en 7 der Grondwet door het tegenwoordig art. 6 zijn vervangen, bij hetwelk het beginsel is vastgesteld, dat de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, zoowel als de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, bij de wet moet worden geregeld, in plaats van bij provinciale en plaatselijke reglementen, aan welke die regeling tot dien tijd toe was ver-

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

bleven, en welker beschikkingen, na tien jaren in werking te zijn geweest, beschouwd moesten worden een deel der Grondwet uit te maken.

Evenzeer mag men het als bekend veronderstellen, dat sedert 1840 bij herhaling pogingen zijn te werk gesteld, om aan dat nieuwe art. 6 der Grondwet uitvoering te geven, welke pogingen echter niet tot de gewenschte uitkomst hebben mogen leiden; zijnde de deswege gedane regerings-voordragten, ofschoon telkens en nog laatstelijk gedurende de zitting der Staten-Generaal van 1845 op 1846, een onderwerp van ernstige overweging bij deze Vergadering hebbende uitgemaakt, niet tot afdoening gekomen, waartoe de daartegen dezerzijds opgerezene bedenkingen en bezwaren van onderscheiden aard, die òf uit den inhoud en de strekking der voorgedragene wetsbepalingen zelven voortvloeiden, òf het gevolg waren van de bestaande moeijelijkheid, om door de wettelijke regeling, volgens art. 6 der Grondwet vereischt, niet op andere artikelen dierzelfde Grondwet inbreuk te maken, voornamelijk aanleiding schijnen te hebben gegeven.

Bij dien stand van zaken is, onder dagteekening van den 6den Junij jl., eene nieuwe voordragt tot regeling van deze gewigtige aangelegenheid van regeringswege bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingezonden. Die voordragt bestond ditmaal uit negen onderscheidene wets-ontwerpen, waarvan het eerste de regeling zoowel der oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande, als der bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen ten doel had, terwijl de overigen de vaststelling van het getal der leden van de Provinciale Staten-vergadering en de evenredigheid der verschillende standen voor acht der elf provincien betroffen.

Deze wets-ontwerpen zijn in de Afdeelingen der Kamer aan een onderzoek onderworpen, waarvan de uitslag door Uwe Commissie van Rapporteurs in een Voorloopig Verslag is opgeteekend. Het bleek daaruit, dat tegen de geheele strekking der gedane voordragt door de groote meerderheid der leden twee algemeene bezwaren van gewigtigen aard in het midden waren gebragt. Men meende namelijk, in de eerste plaats, dat het voorgedragene wets-ontwerp omtrent de oefening van het stemregt in de steden enz. niet met de Grondwet was overeen te brengen, in zooverre als daarin een aantal voorschriften betrekkelijk de zamenstelling der stedelijke regeringen, de inrigting van de besturen ten platten lande en de uitoefening van het gezag en de magt der Provinciale Staten voorkwamen, welke volgens de artt. 130, 131, 150, 151 en 152 der Grondwet niet bij de wet konden worden vastgesteld, maar waaromtrent de regeling aan door den Koning te bekrachtigen of goed te keuren reglementen moest worden overgelaten. In de tweede plaats had de groote meerderheid der leden, die aan het voorloopig onderzoek hebben deelgenomen, het gevoelen voorgestaan, dat door de thans voorg dragene wets-ontwerpen geenszins al die verbeteringen in het kiesstelsel tot stand zouden worden gebragt, die men op het oog had, toen het nieuwe art. 6 in de Grondwet werd opgenomen; meenende men integendeel dat uit dit oogpunt die ontwerpen een bewijs van betreurenswaardigen achteruitgang aan de zijde der Regering opleverden, vermits daarin veel minder dan in de gelijksoortige voordragten van 1841 en 1845, de neiging doorstraalde, om zooveel mogelijk aan de staatkundige behoeften en denkbeelden van den tegenwoordigen tijd voldoening te geven. Daar echter die zelfde meerderheid niet kon ontkennen, dat voor hetgeen te dien aanzien gevorderd werd de bestaande Grondwet onoverkomelijke belemmeringen opleverde, verklaarde zij ten slotte door de herhaalde overweging dezer aangelegenheid zich op nieuw in de overtuiging bevestigd te zien, dat er allezins noodzakelijkheid tot herziening dier Grondwet bestaat.

Bij de plaats gehad hebbende overweging was al verder aan het licht gekomen, dat de beide aangeduide hoofdbezwaren der meerderheid niet of slechts in geringere mate door de overige leden werden gedeeld, en het waren dan ook vooral deze laatste leden, die, het tot stand brengen van aannemelijke wetten tot uitvoering van art. 6 der Grondwet, ook zonder herziening dier Grondwet, niet onmogelijk achtende, bedenkingen tegen onderscheidene der ondergeschikte bepalingen van de gedane voordragt hebben in het midden gebragt, of wat daarin, hunnes inziens, ongrondwettig kon heeten, in de bijzonderheden hebben aangetoond. Zij volgden daarin eene andere gedragslijn dan de overige leden, die, uit hoofde van het oogpunt, waaruit zij geheel deze aangelegenheid beschouwden, niet dan schoorvoetende tot zulk een meer speciaal onderzoek waren overgegaan, of zelfs gemeend hadden zich daaraan geheel te moeten onttrekken.

Nadat deze onderscheidene beschouwingen en bedenkingen, die hier slechts in hoofdtrekken kunnen worden aangeduid, door middel van het Voorloopig Verslag ter kennis van de Regering gekomen waren, is daarop van hare zijde eene uitvoerige Memorie van Beantwoording ingezonden. Daarbij gaf de Regering in de eerste plaats te kennen, wel niet overtuigd te zijn, dat de gedane voordragt als regtstreeks in strijd met de Grondwet moest worden beschouwd, maar toch te moeten toegeven, dat de hier in aanmerking komende grondwets-artikelen ook eene toepassing toelieten in den zin, die door de meerderheid der leden, welke aan het gehouden onderzoek hadden deelgenomen, daaraan scheen gehecht te worden; weshalve zij verklaarde, tot bevordering van het gemeenschappelijk overleg, en opdat eindelijk aan art. 6 der Grondwet uitvoering gegeven zou kunnen worden, besloten te hebben, om uit het eerste der aangebodene wets-ontwerpen alle die bepalingen weg te laten, welke slechts eenigermate geacht konden worden betrekking te hebben tot de zamenstelling der stedelijke regeringen, de inrigting der plaatselijke besturen, of de uitoefening van de magt en het gezag der Staten, en om dus de regeling daarvan over te laten aan de bestaande of te maken reglementen. Zeer veel minder toonde de Regering zich overtuigd van de gegrondheid van het tweede der geopperde hoofdbezwaren; bewerende zij integendeel, op onderscheidene gronden, dat het hoofddoel, hetwelk men zich in 1840 bij het schrijven van het gewijzigde art. 6 der Grondwet had voorgesteld, namelijk regeling bij de wet van hetgeen vroeger als Grondwet moest beschouwd worden, door de tegenwoordige voordragt werd bereikt, en dat het voorgedragen wets-ontwerp *daar te boven* die verbeteringen van het kiesstelsel in zich bevat, die de aard onzer maatschappelijke en staatkundige instellingen toelaat, terwijl het toch, hares inziens, hier niet verandering of wijziging, maar uitvoering en naleving van de Grondwet mogt gelden. Overigens zijn door de Regering bij dezelfde Memorie de meer speciale aanmerkingen, omtrent de ingediende wets-ontwerpen dezerzijds gemaakt, beantwoord en heeft zij aan verscheidene der gemaakte bedenkingen van dezen aard toegegeven; terwijl zij eindelijk bij haar antwoord eene nieuwe redactie van al de negen ontwerpen heeft gevoegd, waarbij zij daarin al die wijzigingen heeft gebragt, welke door het te gemoet komen aan één der geopperde hoofdbezwaren en het gehoor geven aan de wenschen van sommige leden omtrent ondergeschikte punten werden gevorderd.

Uwe Commissie van Rapporteurs is, na van deze Memorie van Beantwoording en de daarbij gevoegde gewijzigde wets-ontwerpen kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake eene nieuwe overweging in de Afdeelingen gevorderd wierd, en daar dit nader onderzoek, aan hetwelk door 43 leden is deel genomen, thans is afgeloopen, rust op haar de taak, om van den uitslag daarvan verslag te geven.

Dit Verslag moet zich intusschen, wat de hoofdzaak betreft, tot het aanwijzen van enkele beschouwingen van zeer algemeenen aard beperken; want, ofschoon ook bij dit nieuwe onderzoek de gevoelens der leden over het behandelde onderwerp zeer uiteen liepen, is men van geene zijde in eene breede ontwikkeling van gronden getreden, achtende men het over 't algemeen noch nuttig, noch noodzakelijk, om weder in de bijzonderheden der aanhangige wets-ontwerpen te dringen. Integendeel hebben dadelijk in al de Afdeelingen een aantal leden gemeend, de ontvangene regerings-antwoorden en de medegedeelde wijzigingen blootelijk voor kennisgeving te moeten aannemen, en zich bepaald tot de verklaring, dat zij zich voorbehielden om hunne zienswijze nader bij de openbare beraadslaging te doen kennen, of om ten minste alsdan door hunne uit te brengen stem van hunne overtuiging te doen blijken. Terwijl deze verklaring bij sommigen met een meer gunstig gevoelen omtrent de wets-ontwerpen, zoo als die thans zijn gewijzigd, in verband scheen te staan, waren er anderen, die daarbij van eene tegenovergestelde meening uitgingen. Deze laatsten erkenden, meer dan ooit het gevoelen te omhelzen, dat voor hen schier geene mogelijkheid bestond om op dit punt tot eenstemmigheid met de Regering te geraken. Aan het eerste der hoofdbezwaren, tegen de oorspronkelijke wets-ontwerpen geopperd, was toch door het wegnemen der bepalingen, die met de voorschriften der Grondwet niet in overeenstemming konden worden gebragt, wel te gemoet gekomen, maar daardoor was het tweede dier hoofdbezwaren nog aanmerkelijk in kracht en klem vermeerderd. Niet alleen miste men immers in deze wets-ontwerpen, zoo als zij oorspronkelijk waren ingediend, reeds vele waarlijk goede en nuttige bepalingen, die in de voordragten van gelijken aard van de vorige jaren gevonden werden, maar men had bij de wijziging, die zij hadden ondergaan, nog weder onderscheidene verbeteringen aan de zucht om de Grondwet niet te buiten te gaan, opgeofferd. Alle verdere wisseling van denkbeelden te dezen aanzien kon dus tot niets anders leiden, dan om den afstand tusschen hetgeen men wenschte en hetgeen men verkrijgen kon, nog to doen toenemen, en er schoot niets anders over, dan de zaak aan de openbare beraadslaging over te laten.

Tegenover dit laatste gevoelen stond echter dat van een zeker

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

aantal leden, die zich meer stellig gunstig gestemd voor de tegenwoordige wets-ontwerpen toonden. Zij stelden daarbij op den voorgrond, dat door het weglaten van al die bepalingen, welke geacht konden worden in meerdere of mindere mate met de Grondwet te strijden, die wets-ontwerpen zeer veel aannemelijker waren geworden; terwijl zij verder beweerden, dat hier geene sprake kon zijn van het aannemen van een nieuw stelsel omtrent het stemmen en kiesregt, noch ook van het bevredigen van heerschende begrippen of wenschen, maar van de voldoening aan een stellig voorschrift der bestaande Grondwet; dat de Regering het mogelijke had gedaan om tot de uitvoering van art. 6 der Grondwet te geraken, en van haar, nadat zij zich vroeger vrijgeviger had getoond, en de kring, waarin zij zich bewegen wilde, ten gevolge van de dezerzijds geopperde bezwaren, al meer en meer was ingekort, redelijkerwijze niet meer kon worden gevergd, dan zij thans voordroeg; dat het genoemde grondwets-artikel reeds veel te lang onuitgevoerd was gebleven, en dat men dus, om eenmaal deze zaak tot een goed einde te brengen, over ondergeschikte bezwaren heenstappen, en de eenige hier mogelijke regeling aannemen moest.

Aan den anderen kant waren er ook verscheidene leden, die zich regtstreeks ongunstig over de gewijzigde wets-ontwerpen uitlieten, en verklaarden daaraan in geen geval hunne goedkeuring te zullen schenken. Volgens deze leden kon het bij de grondwetsherziening van 1840 de bedoeling niet geweest zijn, om blootweg een deel der bestaande reglementen, met enkele wijzigingen van ondergeschikten aard, tot wet te verheffen, maar had men toen onbetwistbaar eene afdoende verbetering in het kiesstelsel en wat daarmede in verband staat op het oog gehad. Reeds de destijds van regeringswege aangebodene, doch niet tot stand gekomene wijziging der Grondwet, met opzigt tot de periodieke aftreding der stedelijke raadsleden, strekte daarvan ten bewijze. Maar ook in lateren tijd, en met name door de voordragten tot uitvoering van art. 6 van 1844 en 1845, had de Regering getoond zulk een gevoelen te omhelzen en aan de wezenlijke staatkundige behoeften van onzen tijd zooveel mogelijk voldoening te willen verschaffen. Onder zoodanige omstandigheden konden deze leden hun zegel niet hechten aan eene wettelijke regeling, die niets wezenlijks regelde, al wat waarlijk van belang was aan de reglementen overliet, en geen enkelen billijken wensch zou bevredigen. De beweerde noodzakelijkheid, om eindelijk aan art. 6 der Grondwet uitvoering te geven, kon hen hieromtrent niet van gedachten doen veranderen; want alleen van eene werkelijk goede, voor de hooge belangen der natie wenschelijke uitvoering van dat grondwettig voorschrift, kon daarbij de rede zijn, en indien men deze, hetzij dan uit hoofde van belemmeringen, uit andere artikelen der Grondwet voortspruitende, hetzij om andere redenen, niet kon verkrijgen, dan was het beter hier evenzoo te handelen, als de meerderheid der Kamer nog onlangs gedaan had met opzigt tot het Strafwetboek, welks invoering nog door een veel ouder grondwettig voorschrift werd geboden, en dus eene afstemming verkieslijk boven het tot stand brengen van iets, wat den toets niet kon doorstaan, en nieuwe bezwaren zou scheppen, in plaats van bestaande weg te nemen.

Na deze algemeene gezigtspunten, waaruit de tegenwoordige voordragt beschouwd is geworden, te hebben vermeld, moet de Commissie van Rapporteurs nog gewag maken van eenige bijzondere punten, die bij het plaats gehad hebbend nader onderzoek ter sprake zijn gebragt en uitsluitend het wets-ontwerp tot regeling der oefening van het stemregt in de steden enz. betreffen. Zij moet echter daarbij doen opmerken, gelijk trouwens reeds uit het voorafgaande is af te leiden, dat de nu volgende bedenkingen geenszins van een groot aantal leden afkomstig zijn noch ook bij de meerderheid een onderwerp van bepaalde overweging hebben uitgemaakt. Integendeel heeft men in verscheidene der Afdeelingen nagenoeg algemeen verklaard, dat het, bij den tegenwoordigen stand van het onderzoek dezer zaak en na al wat daaromtrent is voorgevallen, geen nut kon hebben, om zich weder in de bijzonderheden der wets-ontwerpen te verdiepen, en zulks te minder, omdat, voor zoover men die wetten meende te moeten afkeuren, die afkeuring niet deze of gene bepaling, maar het geheele stelsel betrof. Indien men in andere Afdeelingen eenigermate van den aangeduiden regel is afgeweken, dan had die afwijking toch meestal slechts van de zijde van zeer enkele leden plaats.

Men heeft gevraagd, welke beteekenis men moet hechten aan de weglating van art. 118 der wet, voor zoo verre door dat artikel de bevoegheid van de eigenaren der heerlijkheden omtrent de medewerking tot het benoemen der plaatselijke besturen ten platten lande stilzwijgend werd afgeschaft. Daardoor is wel te gemoet gekomen aan het bezwaar, dat hier uit art. 152 der Grondwet voortsproot, maar de zaak zelve, waarbij een gewigtig maatschappelijk belang betrokken is, niet geregeld. Men wenschte dus te weten, of bij de nieuwe reglementen, die de Regering tot stand wenscht te brengen, omtrent deze aangelegenheid van hetzelfde beginsel zal worden uitgegaan, hetwelk aan de oorspronkelijk voorgedragene wet ten grondslag lag, dan wel of bij die reglementen daarop in eenen anderen geest zal worden teruggekomen.

Art. 3. Degene, die zich *wegens eenige tijdelijk opgedragene of herroepelijke bediening* buiten de stad vestigt, is aldaar geen gezeten burger meer. Men meent daarom, dat het beter of voldoende ware, de uitzondering hier enkel tot eene *tijdelyke commissie* te beperken.

Art. 4. In de bepaling, die hier onder litt. *b* voorkomt, schijnt voor dengene, die in staat van kennelijk onvermogen is verklaard geweest, eene groote hardheid gelegen te zijn. Terwijl toch, volgens die bepaling, de gefailleerde koopman, zoodra hij gerehabiliteerd is, in de uitoefening van zijn stemregt wordt hersteld, is degene, die in staat van kennelijk onvermogen is verklaard, voor altijd van die uitoefening uitgesloten. De bedenking zou geheel vervallen, wanneer de bepaling met art. 899 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering in verband wierd gebragt, en dus de opheffing van den staat van kennelijk onvermogen evenzeer als de rehabilitatie wierd vermeld.

Art. 9. Men acht de hier voorkomende bepalingen niet wel overeen te brengen met art. 132 der Grondwet, waaruit af te leiden is, dat de gezeten burger zijn stemregt alleen ontleenen kan aan de som, die hij zelf in de beschrevene middelen betaalt, en niet aan het door anderen verschuldigde bedrag aan belasting. Alleen toch wanneer hij zelf betaalt, kan hij geacht worden een genoegzaam belang bij den loop der stedelijke aangelegenheden te hebben, om op de regeling daarvan invloed te mogen uitoefenen. De aanmerking is voor art. 47, dat het stemregt ten platten lande betreft, evenzeer van kracht.

Art. 17. De aanmerking, die op dit artikel in het Voorloopig Verslag voorkomt, omtrent de noodzakelijkheid, dat bij het openen der stembriefjes in den stedelijken raad eene commissie van stemgeregtigden tegenwoordig zij, even als zulks, volgens art. 59, in den gemeenteraad ten platten lande plaats heeft, is door verscheidene leden herhaald. Ook in de steden acht men dien maatregel van voorzorg geenszins overbodig.

Art. 21. Men heeft gevraagd, waartoe de openbaarheid dient waarvan in het 2de lid van dit artikel gesproken wordt, wanneer er toch geene gelegenheid bestaat om tegen de gedane keuze op te komen. Wanneer hier een zoodanig hooger beroep was toegelaten, als bij art. 38 met opzigt tot de keuze voor eene te vervullen plaats in den raad is bepaald, zou het voorschrift doel treffen. Men dringt op zoodanige aanvulling der hier voorkomende bepaling aan, en zulks te meer, omdat de ondervinding in eene der provincien de noodzakelijkheid daarvan heeft aangetoond. Op art. 63, waar het de stemgeregtigden ten platten lande geldt, is de aanmerking mede toepasselijk.

Art. 22. Men is teruggekomen op de aanmerking, dat in grootere steden een lid van het bestuur niet tevens kiezer behoort te kunnen zijn, en blijft aan dat punt nog gewigt hechten. Dat de uitvoering van zulk eene bepaling in kleine steden bezwaarlijk zou zijn, erkende men gaarne, en men wilde daarom ook, met afwijking van hetgeen in een der ontwerpen van 1845 voorkwam hier niet het cijfer van 7,000 zielen, maar bijv. dat van 25,000, als minimum aangenomen hebben.

Art. 35. De redactie der 4de zinsnede van dit artikel schijnt niet gelukkig geslaagd te zijn. De derde stemming moet loopen over de vier personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen hebben gehad. Zijn er slechts drie personen, die daarbij stemmen hebben verkregen, dan spreekt het wel van zelf, dat alleen over die drie personen kan worden gestemd. Zoo als de bepaling thans ligt, zou men er uit kunnen opmaken, dat wanneer bijv. bij de tweede stemming drie candidaten ieder drie stemmen, en drie andere candidaten ieder twee stemmen hadden verkregen, deze laatsten ook niet door middel eener tusschenstemming meer in aanmerking zouden komen, zoodanig dat een hunner nog onder het viertal wierd geplaatst; iets hetgeen toch wel de bedoeling niet zal zijn. In art. 77 treft men woordelijk dezelfde bepaling aan.

Art. 49. Enkele leden hebben verklaard, door de redenering der Regering geenszins overtuigd te zijn, dat de verdeeling der provincien in kiesdistricten door den Koning moet worden vastgesteld. Zij meenden, dat de Grondwet hier de regeling bij de

XXXI. *Uitvoering van art. 6 der Grondwet.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs; Nota van Wijzigingen.)

wet evenzeer toelaat, als die bij reglement, maar zouden het eerste allezins verkieslijk en beter achten.

Art. 61. Hier is even als in art. 36 de bijvoeging wenschelijk, dat de stembriefjes voor iedere stemming in een afzonderlijk pak moeten worden verzameld.

Art. 62. Men verlangt meerdere waarborgen, dat bij het openen van de pakken stembriefjes door Gedeputeerde Staten geene misslagen kunnen plaats vinden, en wenscht dus ten minste stellig bepaald te zien, dat die opening in hunne vergadering moet geschieden.

Art. 69. Het schijnt wenschelijk, dat voor het doen der keuze, de tegenwoordigheid niet van de helft maar van twee derden der leden van het collegie gevorderd wordt. De opening der werkzaamheden met een te gering aantal kiezers zou aanleiding tot verkeerde practijken kunnen geven, te meer daar het tijdstip dier opening niet bepaald is, en een deel der kiezers, door vroeger aan te vangen, de anderen dus zou kunnen beletten, om aan de keuze deel te nemen. Daar hier plaatsvervangers bestaan, zou de bepaling in de uitvoering geen bezwaar ontmoeten.

Art. 70. Men ziet niet in, waarom eene kiesvergadering ten platten lande, die dan toch wel over 't algemeen uit personen van genoegzame beschaving zal zijn zamengesteld, niet even goed zelve haren voorzitter zou kunnen kiezen, als de stedelijke kiesvergadering volgens art. 28 dit vermag te doen.

Naar het oordeel van enkele leden hadden de artikelen 105, 109, 117 en 121 van het vorige ontwerp, als hunnes inziens kennelijk tot de regeling der bevoegdheid om aan de plaatselijke besturen deel te nemen betrekking hebbende, in het tegenwoordig wets-ontwerp behouden moeten blijven.

Het bij art. 13 der wet behoorende voorschrift litt. *B* wordt door sommigen strijdig met art. 132 der Grondwet geacht, in zooverre uit dat artikel af te leiden is dat de stemgeregtigden alleen door zelven het stembriefje te onderteekenen hunne stem kunnen uitbrengen.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 28sten Julij 1847.

Duymaer van Twist.
Van Panhuis.
Van Naamen.
Star Busmann.
Hoffman.

---

56. NOTA VAN WIJZIGINGEN *voor het gewijzigd ontwerp van wet, regelende de oefening van het stemregt in de steden en ten platten lande en de bevoegdheid om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen.*

Art. 3, 1ste alinea, de woorden: *tijdelijk opgedragene of herroepelijke bediening of commissie*, veranderen in: » tijdelijke commissie."

4de regel, het woord *vestigt*, veranderen in: » houdt."

Art. 4, 3de alinea, 2de en 3de regel, de woorden: *wat den gefailleerde betreft, zoolang hij niet is gerehabiliteerd*, doen vervangen door de navolgende: » en wel, de eerste, zoolang hij niet is gerehabili- » teerd, en de tweede, zoolang de staat van kennelijk onvermo- » gen niet is opgeheven."

Artt. 9 en 10 doen wegvallen.

Art. 11 wordt art. 9.

Art. 12 wordt art. 10.

Art. 13 wordt art. 11.

Art. 14 wordt art. 12.

Art. 15 wordt art. 13.

Art. 16 wordt art. 14.

Art. 17 wordt art. 15.

Art. 17 *oud*, 7de alinea, 1ste regel: 19 veranderen in: » 17."

Art. 18 wordt art. 16.

Art. 18 *oud*, 1ste alinea, 1ste regel: 14 en 15 veranderen in: » 12 en 13."

3de regel: 13 veranderen in: » 11."

Art. 19 wordt art. 17.

Art. 20 wordt art. 18.

Art. 21 wordt art. 19.

Art. 21, *oud*, 1ste alinea, 4de regel: 17 veranderen in: » 15."

Art. 22 wordt art. 20.

Art. 23 wordt art. 21.

Art. 24 wordt art. 22.

Art. 25 wordt art. 23.

Art. 26 wordt art. 24.

Art. 27 wordt art. 25.

Art. 28 wordt art. 26.

Art. 29 wordt art. 27.

Art. 30 wordt art. 28.

Art. 31 wordt art. 29.

Art. 32 wordt art. 30.

Art. 33 wordt art. 31.

Art. 34 wordt art. 32.

Art. 34 *oud*, 5de alinea, 3de regel, 23 veranderen in: » 21."

Art. 35 wordt art. 33.

Art. 36 wordt art. 34.

Art. 36 *oud*, 1ste alinea, 3de regel: 28 veranderen in: » 26."

Art. 37 wordt art. 35.

Art. 38 wordt art. 36.

Art. 39 wordt art. 37.

Art. 40 wordt art. 38.

Art. 41 wordt art. 39.

Art. 41 *oud*, 1ste alinea, de woorden: *tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie*, veranderen in: » tijdelijke commissie."

1ste alinea, 4de regel, het woord *vestigt*, veranderen in: » houdt."

Art. 42 wordt art. 40.

Art. 42 *oud*, 3de alinea, 2de en 3de regel, de woorden: *wat den gefailleerden betreft, zoolang hij niet is gerehabiliteerd*, doen vervangen door de navolgende: » en wel: de eerste, zoolang hij niet » is gerehabiliteerd, en de tweede, zoolang de staat van kennelijk » onvermogen niet is opgeheven."

Art. 43 wordt art. 41.

Art. 44 wordt art. 42.

Art. 45 wordt art. 43.

Art. 46 wordt art. 44.

Artt. 47 en 48 doen wegvallen.

Art. 49 wordt art. 45.

Art. 50 wordt art. 46.

Art. 51 wordt art. 47.

Art. 51 *oud*, 1ste alinea, 2de regel: 50 veranderen in: » 46".
2de alinea, 2de regel: 39 veranderen in: » 37".
4de regel: 42 veranderen in: » 40".

Art. 52 wordt art. 48.

Art. 53 wordt art. 49.

Art. 54 wordt art. 50.

Art. 54 *oud*, 3de regel: 53 veranderen in: » 49".

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Nota van Wijzigingen.)

Art. 55 wordt art. 51.

Art. 56 wordt art. 52.

Art. 57 wordt art. 53.

Art. 57 *oud*, 3de alinea, 1ste regel: 59 veranderen in: » 55".

Art. 58 wordt art. 54.

Art. 58 *oud*, 2de alinea, 1ste regel: 59 veranderen in: » 55".

Art. 59 wordt art. 55.

Art. 59 *oud*, 1ste alinea, 4de regel: 57 veranderen in: » 53".

Art. 60 wordt art. 56.

Art. 60 *oud*, 1ste alinea, 1ste regel: 55 *en* 56 veranderen in: » 51 en 52".
3de regel: 53 veranderen in: » 49".

Art. 61 wordt art. 57.

Art. 61 *oud*, 1ste alinea, 1ste regel 59 veranderen in: » 55".

Art. 62 wordt art. 58.

Art. 62 *oud*, 1ste alinea, 2de regel: 59 veranderen in: » 55".

Art. 63 wordt art. 59.

Art. 63 *oud*, 2de alinea, 2de regel: 62 veranderen in: » 58".

Art. 64 wordt art. 60.

Art. 64 *oud*, 2de alinea, laatste regel: 62 veranderen in: » 58".

Art. 65 wordt art. 61.

Art. 65 *oud*, 2de alinea, 1ste regel: 39 veranderen in: » 37".

Art. 66 wordt art. 62.

Art. 67 wordt art. 63.

Art. 68 wordt art. 64.

Art. 69 wordt art. 65.

Art. 70 wordt art. 66.

Art. 71 wordt art. 67.

Art. 72 wordt art. 68.

Art. 73 wordt art. 69.

Art. 74 wordt art. 70.

Art. 75 wordt art. 71.

Art. 76 wordt art. 72.

Art. 76 *oud*, 4de alinea, 3de regel: 67 veranderen in: » 63".

Art. 77 wordt art. 73.

Art. 78 wordt art. 74.

Art. 78 *oud*, 1ste alinea, 3de regel: 70 en 71 veranderen in: » 66 en 67".

Art. 79 wordt art. 75.

Art. 80 wordt art. 76.

Art. 81 wordt art. 77.

Art. 82 wordt art. 78.

Art. 83 wordt art. 79.

Art. 84 wordt art. 80.

Art. 84 *oud*, 1ste alinea, de woorden: *tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie*, veranderen in: » tijdelijke commissie."
1ste alinea, 4de regel, het woord *vestigt* veranderen in: » houdt"

Art. 85 wordt art. 81.

Art. 86 wordt art. 82.

Art. 87 wordt art. 83.

Art. 88 wordt art. 84.

Art. 88 *oud*, 4de alinea, de woorden: *doch niet van* veranderen in: » doch voor zooveel een lid van den stedelijken raad betreft, » niet met de betrekking van."

Art. 89 wordt art. 85.

Art. 89 *oud*, de drie laatste regels, beginnende: *voorts*, tot aan het einde van het artikel, veranderen in: » en met de betrekking » van ambtenaar der rijks-belastingen."

Art. 90 wordt art. 86.

Achter art. 90 *oud* invoegen het navolgende nieuwe artikel:

» Art. 87. Indien de raad oordeelt, dat een benoemd persoon niet al » de, in leden van den raad gevorderde, vereischten bezit, » of in een der termen van uitsluiting verkeert, of wel dat eenige » onregelmatigheid in deszelfs benoeming heeft plaats gehad, wordt » de benoemde niet tot zitting in den raad toegelaten, alvorens » omtrent die bedenking door Gedeputeerde Staten uitspraak zij » gedaan.

» Ten einde die uitspraak te verkrijgen, geeft de raad dadelijk » van de opgekomene bedenking kennis aan de Gedeputeerde » Staten, welke daaromtrent onverwijld beslissen."

Art. 91 wordt art. 88.

Art. 91 *oud*, 1ste regel: 87 veranderen in: » 83".

Achter art. 91 *oud* invoegen het navolgende nieuwe artikel:

» Art. 89. Indien een lid van het stedelijk bestuur, of, met zijn » medeweten, een van de bij hem inwonende leden van zijn gezin, » of van zijne dienstboden, de collecte of pacht voor stads-in- » komsten hebben, of eenig werk of leverantie van de stad maken » of doen; aandeel hebben, middellijk of onmiddellijk in voor- » schreven collecte of pacht, en werk of leverantie, of voor de » aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor de aanne- » ming van eenig stedelijk werk of leverantie, voor een ander » zich tot borg stellen, en eindelijk ordonnantien ten laste van » de stad koopen of beleenen, — vervalt zoodanig lid van zijne » betrekking in het stedelijk bestuur.

» Onder het verbod, in dit artikel vervat, is niet begrepen het » pachten of huren van stads-gronden, of andere vaste goederen » en eigendommen, voor zooverre zulks bij publieke verpachting » of verhuring geschiedt en de nadere goedkeuring der Gedepu- » teerde Staten wegdraagt."

Art. 92 wordt art. 90.

Art. 93 wordt art. 91.

Art. 93 *oud*, 1ste alinea, het woord *woont* veranderen in: » verblijf houdt".
2de alinea, de woorden: *tijdelijk opgedragen of herroepelijke bediening of commissie* veranderen in: » tijdelijke commissie".
4de regel, het woord *vestigt* veranderen in: » houdt".

Art. 94 wordt art. 92.

Art. 95 wordt art. 93.

Art. 96 wordt art. 94.

Art. 97 wordt art. 95.

Art. 97 *oud*, 1ste regel, in plaats van: 92, 94, 95 *en* 96, te stellen: » 90, 92, 93 en 94".

Achter art. 97 *oud* invoegen het navolgende nieuwe artikel:

» Art. 96. Indien een lid van het plaatselijk bestuur, of, met » zijn medeweten, een van de bij hem inwonende leden van zijn » gezin of van zijne dienstboden, de collecte of pacht van de ge- » meente-inkomsten hebben, of eenig werk of leverantie voor de » gemeente maken of doen; aandeel hebben, middellijk of onmid- » dellijk in voorschreven collecte of pacht en werk of leverantie, » of voor de aanvaarding van zoodanige pacht of collecte, of voor » de aanneming van eenig gemeente-werk of leverantie, voor een » ander zich tot borg stellen, en eindelijk ordonnantien ten laste » van de gemeente koopen of beleenen, vervalt zoodanig lid van » zijne betrekking in het gemeentebestuur.

» Onder het verbod in dit artikel vervat, is niet begrepen het » pachten of huren van gemeentegronden, of andere vaste goe- » deren of eigendommen, voor zooverre zulks bij publieke ver- » pachting of verhuring geschiedt en de nadere goedkeuring der » Gedeputeerde Staten wegdraagt."

Art. 98 wordt art. 97.

Art. 98 *oud*, 1ste alinea, 1ste en 2de regel, in plaats van 39, 82, 87 en 92 stellen: » 37, 78, 83 en 90".

Art. 99 wordt art. 98.

Art. 99 *oud*, 1ste alinea, 2de regel: 43 en 45 veranderen in: » 41 en 43".
2de en 3de regel, de woorden: *en de opgaven in artt.* 10 *en* 48 *vermeld* doen wegvallen.

XXXI. *Uitvoering van art.* 6 *der Grondwet.*
(Nota van Wijzigingen.)

Art. 100 wordt art. 99.

Art. 101 wordt art. 100.

Art. 102 wordt art. 101.

Art. 103 wordt art. 102.

Art. 104 wordt art. 103.

Art. 104 *oud*, 2de regel: 86 veranderen in: » 82".

TABEL Litt. *A.*

Het, bij de vermelding van den census voor het kiezerschap aangehaalde art. 22 veranderen in art. 20.

VOORSCHRIFT Litt. *B.*

In het hoofd van het voorschrift van het stembriefje, in plaats van art. 13 stellen art. 11.

TABEL Litt. *C.*

De bij de vermelding van den census voor het stemregt en kiezerschap aangehaalde artt. 39 en 65 veranderen in artt. 37 en 61.

VOORSCHRIFT Litt. *D.*

In het hoofd van het voorschrift van het stembriefje, in plaats van art. 53 stellen art. 49.

XXXII. *Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting over* 1847.
(Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet; Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

XXXII. Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting over 1847.

Dit wets-ontwerp is in de Zitting van 7 Augustus 1847 zonder beraadslaging aangenomen.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van den 21sten Julij* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Door de buitengewone duurte der levensmiddelen heeft de voeding van 's Rijks schepelingen op het dienstjaar 1847 meerdere uitgaven, dan in gewone tijden, onvermijdeijk gemaakt, en hierdoor is het noodzakelijk geworden de, bij het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting over 1847 voor dit onderwerp toegestane gelden aan te vullen.

Naar aanleiding van dien, is het wets-ontwerp vervaardigd, hetwelk bij deze aan U Edel Mogenden ter overweging wordt aangeboden, en hetwelk vergezeld gaat van eene Memorie, waarbij de gronden van dit voorstel breeder zijn uiteengezet.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden, in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 20sten Julij 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET *tot verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor* 1847.

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat door de reeds vóór den aanvang van het jaar 1847 ontstane en nog steeds doorgaande buitengewone duurte van alle levensmiddelen veroorzaakt is, dat er voor de voeding van 's Rijks schepelingen op het dienstjaar 1847 aanmerkelijk meerdere uitgaven dan in gewone tijden onvermijdelijk zijn geweest en nog zullen moeten plaats hebben, en dat daardoor de noodzakelijkheid is ontstaan tot aanvulling der bij het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting over 1847 voor dit onderwerp toegestane gelden,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De bij het 3de artikel der IVde afdeeling van het VIIIste hoofdstuk der begrooting van staats-uitgaven over 1847, vastgesteld bij de wet van den 26sten Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 37), voor kosten der active zeemagt toegestane som van f 1,623,628.34 wordt vermeerderd met een bedrag van f 210,000 en alzoo nader vastgesteld op f 1,833,628.34; waardoor de voormelde afdeeling wordt gebragt op f 2,746,165.80 en het totaal van het hoofdstuk, laatstelijk bij de wet van den 31sten Maart 1847 (*Staatsblad* n°. 8) bepaald op f 5,399,404.75, nader over 1847 wordt vastgesteld op *vijf millioen zes honderd negen duizend vier honderd vier gulden, vijf en zeventig cents* (f 5,609,404.75).

Lasten en bevelen, enz.

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

De reeds vóór den aanvang van het jaar 1846 ontstane en gedurende het loopende jaar nog toegenomene buitengewone duurte van alle levensmiddelen is oorzaak geweest, dat er voor de voeding der in 's Rijks dienst zijnde schepelingen op de dienstjaren van 1846 en 1847 aanmerkelijk meerdere uitgaven dan in gewone tijden, waarop in de begrooting gerekend was, onvermijdelijk noodzakelijk zijn geweest, en zelfs nu nog, ofschoon dan welligt in eene mindere mate, zullen moeten plaats hebben.

In die meerdere uitgaven over het eerstvermelde tijdvak is door het aanwenden van alle beschikbare middelen, hoe bezwaarlijk dan ook, nog kunnen worden voorzien.

Wel is waar zou, ter voorziening in het tekort voor de gedachte behoefte voor de dienst van 1846, het reeds destijds noodig zijn geweest een voorstel tot verhooging van het VIIIste hoofdstuk te doen. Doch, in het vooruitzigt, of liever in de hoop dat de oogst van het jaar 1846 welligt zeer voldoende en overvloedig zoude zijn geweest, en daaruit alzoo eenige vergoeding voor de tot dusver ondervondene buitengewone duurte der levensmiddelen zoude zijn voortgevloeid, heeft het Departement van Marine — bezield met den wensch, om zoo mogelijk de vermeerdering van het cijfer van den betrokken post der begrooting te vermijden, — zoo als vroeger is gezegd alles aangewend, wat maar eenigzins mogelijk was, om in de voeding van 's Rijks schepelingen tot aan het einde van het afgeloopen jaar te voorzien; — maar het gevolg daarvan is dan ook geweest, dat met primo Januarij 1847, waarop een zekere voorraad van levensmiddelen had behooren aanwezig te zijn, zoo als anders altoos het geval is, de magazijnen daarvan nu geheel ontbloot waren.

Het dienstjaar 1847 werd dus, in vergelijking met andere jaren, met een materieel tekort van levensmiddelen aangevangen, zonder dat de hoop op herstel zich heeft verwezenlijkt; want ongelukkiglijk zijn, ten gevolge zoo van den algemeenen mislukten laatstvoorgaanden oogst, als van andere omstandigheden, de prijzen der levensmiddelen steeds hooger en hooger gestegen, zoodat het scheepsrantsoen, gedurende den loop van dit jaar, tot nu toe, door elkander gerekend ongeveer 20 cents meer dan gewoonlijk aan den lande is komen te kosten. De rantsoenen die in den loop van 1847 vereischt worden, zijn iets meer dan 1,200,000.

Zulks heeft, voor de behoefte waarin tot dusverre bereids is moeten worden voorzien, namelijk voor de eerste 9 maanden of voor 900,000 rantsoenen, eene meerdere uitgaaf van f 180,000 veroorzaakt.

Men vermeent echter, op grond van de uitzigten op eenen voordeeligen nieuwen oogst, de hoop te mogen voeden, dat de nog in dit jaar aan te schaffen levensmiddelen wel zoodanig in prijs zullen verminderen, dat het rantsoen slechts 10 cents meer dan gewoonlijk zal kosten, zoodat bij de zuinigst mogelijke aanschaffing en zich bepalende tot het nog benoodigde voor dit loopende jaar, dat is voor 3 maanden of 300,000 rantsoenen, hiertoe alnog eene meerdere uitgaaf dan gewoonlijk van f 30,000 zal vereischt worden.

Met eene en andere tekorten, te zamen bedragende f 210,000, zal onvermijdelijk moeten vermeerderd worden het 3de artikel der IVde afdeeling van het VIIIste hoofdstuk der begrooting van staatsuitgaven over 1847, dewijl die som uit dat hoofdstuk, zoo als hetzelve is vastgesteld, niet kan bestreden worden, weshalve het dringend noodzakelijk is, dat hierin worde voorzien, waartoe het aangeboden ontwerp van wet is strekkende.

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 2 *Augustus* 1847.

De buitengewoon hooge prijs van alle levensmiddelen, die gedurende het vorige en het tegenwoordige jaar heeft geheerscht en die zich zelfs reeds vroeger had doen gevoelen, heeft de uitgaven voor de voeding der in 's Rijks dienst zijnde schepelingen zoodanig doen toenemen, dat de Regering zich buiten magte heeft gezien, om dat meerdere bedrag uit de bij het VIIIste hoofdstuk der loopende Staatsbegrooting toegestane sommen te bestrijden. Dien ten gevolge is bij Koninklijke boodschap van den 20sten Julij jl. een wets-ontwerp ingezonden, strekkende om den op het genoemde hoofdstuk der begrooting voor kosten der active zeemagt uitgetrokken post, over 1847 met f 210,000 te verhoogen.

Dit wets-ontwerp is aan het onderzoek der Afdeelingen onder-

XXXII. *Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting over* 1847.
(Memorie van Beantwoording der Regering; Nota van Wijzigingen.)

worpen geworden, en heeft daarbij, in verband vooral ook met de tot hetzelve behoorende Memorie van Toelichting, tot de volgende bedenkingen aanleiding gegeven.

§ 1. In de genoemde Memorie wordt te kennen gegeven, dat, ter voorziening in het tekort, door de duurte der levensmiddelen en de daaruit voortgevloeide meerdere kosten van voeding der schepelingen ontstaan, reeds voor de dienst van 1846 eene verhooging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting noodig zou zijn geweest; maar dat men voor dat dienstjaar zoo iets nog heeft voorgekomen door het aanwenden van alle beschikbare middelen, en met name ook door het verbruik van den voorraad, die steeds in de magazijnen aanwezig moet zijn, hetgeen dan echter ten gevolge heeft gehad, dat de magazijnen reeds met den 1sten Januarij van dien vereischten voorraad geheel waren ontbloot. Op grond van die gezegden heeft men gevraagd, eensdeels, aan welke beschikbare middelen, buiten het opgegevene, men hier denken moet, en of men daardoor het gebruik maken van het middel van af- en overschrijving moet verstaan; anderdeels en voornamelijk, op welke wijze en door het gebruik maken van welke gelden de Regering de ledig geworden magazijnen weder zal aanvullen met datgene, hetwelk daar, volgens hare eigene erkentenis, steeds in voorraad moet zijn. Men acht nadere inlichtingen omtrent dit laatste punt te meer wenschelijk, omdat uit de van regeringswege medegedeelde becijferingen blijkt, dat de thans aangevraagde f 210,000 hoogstens zullen kunnen strekken, om de meerdere kosten voor den aankoop van levensmiddelen tot de over 1847 werkelijk benoodigde rantsoenen te bestrijden, en dus, zelfs indien het uitzigt op eenen gunstigen oogst en eenen daaruit voortvloeijenden, aanmerkelijk verminderden prijs der levensmiddelen verwezenlijkt wordt, van dat bedrag wel niets hoegenaamd zal kunnen worden afgezonderd, om aankoopen van voorraad voor de toekomst te doen.

§ 2. Ook uit een ander oogpunt meent men op het nader toelichten der straks vermelde berekening omtrent de bestaande behoefte te moeten aandringen. Er wordt daarbij uitgegaan van de veronderstelling, dat het aantal der rantsoenen, die in den loop van 1847 vereischt zullen worden, voor het geheele jaar iets meer dan 1,200,000, en voor de laatste drie maanden van dit jaar 300,000 zullen bedragen. Daar echter in de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag wegens de Staatsbegrooting over 1848 en 1849 gezegd wordt, dat op 1 Januarij 1847 5612 koppen op 's Rijks schepen werkelijk geëmbarqueerd waren, zou, indien sedert dit aantal zeelieden niet verminderd is, het getal der benoodigde rantsoenen voor het geheele jaar 2,055,980 en voor de laatste drie maanden van 1847 516,304 moeten bedragen. Men heeft zich het aanmerkelijk verschil tusschen deze cijfers niet wel kunnen verklaren.

§ 3. Het is in het oog gevallen, dat alleen reeds de som van ongeveer 20 cents, die, volgens de Memorie van Toelichting, ieder scheepsrantsoen gedurende de eerste zes of zeven maanden van dit jaar, meer dan gewoonlijk aan den lande heeft gekost, hooger is, dan het bedrag, hetwelk, naar men meent, de geheele menage van den soldaat der landmagt dagelijks vordert. Ofschoon men zeer goed weet, dat het onderhoud der zeelieden, wat de kosten betreft, in geenen deele met dat van de manschappen van het leger op éénc lijn kan worden gesteld, is het bedoelde verschil toch hoog voorgekomen. Ook daarom wenschte men te weten, op welk geldelijk bedrag ieder scheepsrantsoen in gewone tijden kan worden geraamd.

§ 4. Met eenige verwondering heeft men gezien, dat niet slechts in de wet zelve, maar in de Memorie van Toelichting het stilzwijgen wordt bewaard omtrent de middelen, waaruit de tegenwoordige nieuwe verhooging der Staatsbegrooting van 1847, als die werkelijk wordt toegestaan, zal worden bestreden. Indien, gelijk men hoopt, ook deze buitengewone uitgave uit de voor de dienst van 1847 aangewezene gewone middelen mogt kunnen worden gedekt, wenscht men daaromtrent eene geruststellende verzekering te ontvangen; terwijl men in het tegenovergestelde geval met de inzigten der Regering op dit punt verlangt te worden bekend gemaakt.

Op den *considerans* der wet is de aanmerking gemaakt, dat deze met het eenig artikel niet wel in verband staat, in zooverre als bij die overweging ook van reeds vóór den aanvang van 1847 bestaan hebbende omstandigheden gewag wordt gemaakt, terwijl hier toch enkel van eene verhooging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting over het loopende jaar sprake is. Men zou daarom den *considerans* meer uitsluitend tot dat tijdvak beperkt willen hebben en stelt voor die aldus te doen aanvangen: *Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat door de buitengewone duurte van alle levensmiddelen, voor de voeding van 's Rijks schepelingen* enz. Noodelooze omhaal van woorden zou daardoor vermeden worden.

In den 12den regel van het *eenig artikel* der wet kunnen de woorden „over 1847", als geheel overtollig, wegvallen.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 30sten Julij 1847.

Het bovenstaande Verslag aan de Regering medegedeeld zijnde, is daarop van harentwege, onder dagteekening van den 2den Augustus 1847, de navolgende *Memorie van Beantwoording* met een daarbij behoorend gewijzigd wets-ontwerp ontvangen:

Bij het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, omtrent het ontwerp van wet tot verhooging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting, worden te dier zake eenige nadere toelichtingen verlangd.

Aan dit verlangen wordt bij deze beantwoord.

§ 1 *van het Verslag.* In de meerdere uitgaven dan gewoonlijk, voor de voeding der schepelingen over 1846, heeft men — zoo als in de Memorie van Toelichting gezegd is — hoe bezwaarlijk dan ook, nog kunnen voorzien.

Hierop wordt de vraag voorgesteld: Welke middelen daartoe bepaaldelijk zijn aangewend, behalve het gebruik maken van den voorraad, die steeds in de magazijnen aanwezig moet zijn?

Bovendien is in de eerste plaats moeten toegepast worden het gewone middel van af- en overschrijving. Men vermeent dat, zoo ooit, de hier plaats hebbende buitengewone omstandigheid wel naar dit hulpmiddel moest doen omzien, en ten tweede, is men verpligt geweest eenige meerdere gelden dan in den regel vereischt worden, uit den betrokken post der begrooting tot aanschaffing van fictualie aan te wenden, ter tegemoetkoming waarin uit denzelfden post eene evenredig mindere voorziening in voorraad van kleedingstukken heeft moeten plaats hebben.

Men vraagt, op welke wijze, en door het gebruik maken van welke gelden men de magazijnen weder met het noodige zal aanvullen?

De Regering zal hierin, zoo veel mogelijk, te gemoet komen door vermindering in de aanneming van onbevarene schepelingen, boven het totale cijfer van de bepaalde sterkte der zeemagt; hoedanige mindere aanneming, waarmede reeds vroeger begonnen is, aan den hiervoren bedoelden post, waaruit ook de scheepsoldijen gevonden worden, eenige meerdere ruimte zal verschaffen voor de onderwerpelijke aanvulling van den voorraad zoo van levensmiddelen als van kleedingstukken.

Desniettemin ware het wenschelijk geweest, dat de voorgestelde verhooging van f 210,000 hadde kunnen worden vermeerderd, in zoover dat *alleen* daaruit ook ware te vinden geweest de aanschaffing van den voorraad van levensmiddelen strekkende eenige maanden verder dan tot over 1847. — De Regering had zulks dan ook gewenscht, doch uit hoofde van het bezwaar tot het vinden van de noodige gelden, heeft men daarvan moeten afzien.

§ 2 *van het Verslag.* Tot inlichting van het bestaande misverstand omtrent het aantal rantsoenen, waarvan ten deze de rede is, diene het volgende:

Van de sterkte van 5135 koppen geëmbarqueerde Europesche zeelieden, waarop de begrooting over 1846 en 1847 gegrond is, moeten worden afgetrokken 1800 koppen, welke zich in Oost-Indie bevinden, en even als de 400 inlandsche matrozen, die ten koste van de Oost-Indische begrooting komen, zoodat er slechts gerekend is op 3335 koppen en dus op ongeveer 1,200,000 rantsoenen over een jaar.

§ 3 *van het Verslag.* Zeer juist is de hierbij voorkomende opmerking, dat het onderhoud der zeelieden, wat de kosten van voeding betreft, in geenen deele met dat der manschappen van het leger op éénc lijn kan worden gesteld.

Om deze reden, die de overtuiging bevat van de noodwendigheid van het meerder kostende van het rantsoen der schepelingen dan de voeding, bij wijze van menage der soldaten, vermeent men zich te kunnen bepalen tot de vraag, wat het geldelijk bedrag van het scheepsrantsoen in gewone tijden is?

Hierop dient ten antwoord, dat, zoo als blijkt uit de onderwerpelijke en vroegere begrootingen, daarbij de kosten van het scheepsrantsoen steeds zijn berekend op 40 cents.

§ 4 *van het Verslag* betreft het stilzwijgen omtrent de middelen, waaruit de tegenwoordige nieuwe verhooging der Staatsbegrooting van 1847 zal kunnen worden bestreden.

De Regering had het niet noodig geoordeeld, om, zoo min in

XXXII. *Verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting over* 1847.
(Memorie van Beantwoording der Regering; Gewijzigd Ontwerp van Wet.)

de conceptwet als in de Memorie van Toelichting, de middelen tot het vinden dezer meerdere uitgaven aan te wijzen.

Zij had zich voorbehouden om bij de behandeling van het onderwerp in de Vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ten deze de verlangde geruststellende verzekering te geven, zoo als zij intusschen hierbij voorloopig is doende, daar dit wets-ontwerp ook in overleg met den Minister van Finantien is opgemaakt.

Ten slotte kan de Regering zich gereedelijk vereenigen met de voorgestelde wijzigingen in de redactie dier concept-wet, met inachtneming waarvan, een nieuw ontwerp hierbij wordt aangeboden.

Het in deze laatste zinsnede bedoelde nieuwe wets-ontwerp is van den volgenden inhoud:

Wij WILLEM II, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, door de buitengewone duurte van alle levensmiddelen, voor de voeding van 's Rijks schepelingen op het dienstjaar 1847 aanmerkelijk meerdere uitgaven dan in gewone tijden onvermijdelijk zijn geweest en nog zullen moeten plaats hebben, en dat daardoor de noodzakelijkheid is ontstaan tot aanvulling der bij het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting over 1847 voor dit onderwerp toegestane gelden,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De bij het 3de artikel der IVde afdeeling van het VIIIste hoofdstuk der begrooting van staat-uitgaven over 1847, vastgesteld bij de wet van den 26sten Junij 1845, (*Staatsblad* n°. 37), voor kosten der active zeemagt toegestane som van f 1,623,628.34 wordt vermeerderd met een bedrag van f 210,000 en alzoo nader vastgesteld op f 1,833,628.34, waardoor de voormelde afdeeling wordt gebragt op f 2,746,165.80 en het totaal van het hoofdstuk, laatstelijk bij de wet van den 31sten Maart 1847 (*Staatsblad* n°. 8) bepaald op f 5,399,404.75, nader wordt vastgesteld op vijf millioen zes honderd negen duizend vier honderd vier gulden, vijf en zeventig cents (f 5,609,404.75).

Lasten en bevelen, enz.

De Commissie van Rapporteurs voor het wets-ontwerp tot verhooging van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting over 1847 is, na van de bovenstaande Memorie van Beantwoording en het daarbij behoorend gewijzigd wets-ontwerp kennis te hebben genomen, van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nadere overweging in de Afdeelingen gevorderd wordt.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 2den Augustus 1847.

Van Dam van Isselt.
Menso.
Nederburgh.
Van Leeuwen.
Van Goltstein.

XXXIII. *Vaststelling van Titel IV van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt.* (Koninklijke Boodschap; Ontwerp van Wet.)

XXXIII. Vaststelling van Titel IV van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt.

De beraadslagingen over dit wets-ontwerp komen voor in het verslag der Zitting van 7 Augustus 1847.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van 2 Augustus* 1847.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In nadere overweging genomen hebbende het wetsontwerp, bevattende den IVden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, is, ten gevolge van dien, een nieuw ontwerp vervaardigd, hetwelk, vergezeld van eene Memorie van Toelichting waarbij de gronden voor de aangebragte wijzigingen zijn vermeld, aan U Edelmogenden, hiernevens ter overweging wordt aangeboden.

En hiermede bevelen Wij U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 31sten Julij 1847.

WILLEM.

2. ONTWERP VAN WET, *tot vaststelling van Titel IV van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt.*

WIJ WILLEM II, ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens art. 161 van de Grondwet » moet worden ingevoerd een algemeen wetboek » van burgerlijk regt, van koophandel, van lijfstraffelijk regt, van » de zamenstelling der regterlijke magt en van de manier van pro- » cederen", en dat het noodig is het reeds vastgestelde Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt te herzien,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, den Vierden Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt, vastgesteld bij de wet van den 10den Junij 1840 (*Staatsblad* n°. 23), te vervangen door den navolgenden Titel, welke zal uitmaken een gedeelte van het Wetboek van Strafregt voor het Koningrijk der Nederlanden.

EERSTE BOEK.

VIERDE TITEL.

Van daders, mededaders, medepligtigen en begunstigers van misdrijf.

Art. 1. Daders zijn, die in persoon misdrijf plegen of pogen te plegen.

Art. 2. Als mededaders worden aangemerkt en met de straf tegen het misdrijf of de poging bedreigd, gestraft, die anderen door geweld of door bedreiging tot het plegen van een misdrijf dwingen, of hen over wie zij te gebieden hebben bevel tot het plegen van een misdrijf geven, of die door lastgeving, verleiding, omkooping of opzettelijke misleiding anderen tot het plegen van een misdrijf overhalen, zoodat dit geweld, die bedreiging, dit bevel, die lastgeving, verleiding, omkooping of misleiding de oorzaak van het gepleegde misdrijf of van de poging daartoe is geweest.

Art. 3. Medepligtigen zijn, die, zonder de oorzaak van een gepleegd misdrijf of van poging daartoe te zijn, het plegen van het misdrijf door geweld, bedreiging, bevel, lastgeving, verleiding, omkooping of misleiding bevorderen; die, des bewust, door het verschaffen van wapenen, werktuigen, gereedschappen of andere middelen tot het plegen van een misdrijf helpen of medewerken, die door het geven van raad of onderrigting, of op eenigerlei andere wijze het plegen van een misdrijf gemakkelijker maken, of gedurende het plegen van het misdrijf den dader beveiligen, bedekken, of hem op eenige andere wijze behulpzaam zijn.

Art. 4. Medepligtigheid aan misdaad of aan poging daartoe wordt gestraft:

indien tegen de misdaad de doodstraf of levenslange tuchthuisstraf is bedreigd, met langdurige tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad of de poging langdurige tuchthuisstraf is bedreigd, met buitengewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad of de poging buitengewone tuchthuisstraf is bedreigd, met gewone tuchthuisstraf;

indien tegen de misdaad of de poging gewone tuchthuisstraf is bedreigd, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste zes maanden;

indien tegen de misdaad verbanning is bedreigd, met geldboete van niet minder dan duizend gulden.

Art. 5. Indien tegen het misdrijf of de poging correctionnele of policie-straffen zijn bedreigd, worden de medepligtigen nimmer zwaarder gestraft, dan met twee derden van het maximum der straf tegen den dader bedreigd.

Indien nogtans daardoor beneden het minimum dier straf zou moeten worden afgedaald, wordt dat minimum opgelegd.

Art. 6. Wanneer tegen eenig misdrijf nevens andere straffen, geldboete of schorsing in de uitoefening van staatsburgerlijke regten is bedreigd, worden laatstgenoemde straffen tegen de medepligtigen insgelijks uitgesproken, met dien verstande dat, ingeval de medepligtigheid slechts met geldboete gestraft wordt, de geldboete, als bijkomende straf vervalt.

Art. 7. De dader of mededader van of de medepligtige aan eenig misdrijf is voor verzwarende omstandigheden of voor andere misdrijven, welke het hebben vergezeld, niet strafbaar, ten ware hij overtuigd wordt die verzwarende omstandigheden of andere misdrijven te hebben gekend of voorzien, of die te hebben moeten kennen of voorzien.

Omstandigheden die het misdrijf ten aanzien van den persoon des mededaders of medepligtigen verzwaren, worden aan dezen toegerekend. In dat geval wordt hij gestraft als mededader van of medepligtige aan een misdrijf onder de te zijnen aanzien bestaande omstandigheden gepleegd.

Art. 8. Begunstigers zijn, die voorwerpen van welke zij overtuigd worden, geweten of geweten te moeten hebben, dat zij door misdrijf verkregen of daaruit voortgesproten waren of tot het plegen van misdrijf gediend hadden, of daartoe bestemd waren, helen, bergen, koopen, in ruiling, huur, pand of ten geschenke nemen, verduisteren, vernietigen of ten voordeele der schuldigen verkoopen, verruilen, verhuren of verpanden.

Art. 9. De begunstigers worden gestraft met dezelfde straf welke de wet tegen de medepligtigen bedreigt.

Art. 10. Indien het misdrijf van verzwarende omstandigheden of van een ander misdrijf is vergezeld geweest, zijn de begunstigers voor die verzwarende omstandigheden of dat andere misdrijf niet strafbaar, ten ware zij overtuigd worden daarvan vóór of op het oogenblik van de daden in art. 8 vermeld te hebben kennis gedragen of kennis gedragen te moeten hebben.

Art. 11. Wanneer eenig misdrijf in den dader niet strafbaar is, of met eene mindere straf wordt bedreigd, uit hoofde dat het aan hem regtens of in het geheel niet of minder toerekenbaar is, heeft zulks geenen invloed op de straf tegen de mededaders, medepligtigen of begunstigers uit te spreken.

Lasten en bevelen enz.

XXXIII. *Vaststelling van Titel IV van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt.* (Memorie van Toelichting; Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het thans voorgedragen wets-ontwerp is van dat, hetwelk in Februarij ll. aan de Tweede Kamer aangeboden, en na de daarop door die Kamer uitgebragte Verslagen gewijzigd, laatstelijk in beraadslaging is geweest, slechts in enkele bepalingen en uitdrukkingen afwijkende, tot toelichting waarvan de Regering vermeent met het volgende te zullen kunnen volstaan.

In de artt. 7, 8 en 10 heeft men door eene redactie eenigzins onderscheiden van die, welke vroeger in de artt. 7, 8 en 11 voorkwam, duidelijk het denkbeeld uitgedrukt, dat hier geen bloot vermoeden, dat de verzwarende omstandigheden of andere misdrijven aan den dader, mededader of medepligtige zouden zijn bekend geweest, tot de meerdere strafbaarheid voldoende is, maar dat de noodzakelijkheid dier kennis ook uit wettige bewijsmiddelen moet worden afgeleid.

Tevens heeft men door gelijkheid van uitdrukking in die artikelen, alle mogelijke verkeerde afleiding uit de letter der wet trachten te voorkomen.

Door het tweede lid van art. 7 vertrouwt men dat de bedenkingen omtrent eene bestaande leemte in het vroeger ontwerp zullen zijn vervallen, doordien het nu is uitgemaakt, dat de verzwarende omstandigheden, die alleen uit derzelver persoonlijken toestand voor den mededader of medepligtige bij het door den dader begane misdrijf bestaan, aan dezen mededader of medepligtige zullen worden toegerekend.

Het negende artikel van het vorig ontwerp heeft men niet opgenomen, alzoo art. 8 kan gerekend worden zoodanig bijzonder voorschrift overbodig te hebben gemaakt.

4. ALGEMEEN VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, *uitgebragt in de zitting van* 6 *Augustus* 1847.

Bij de onlangs plaats gehad hebbende beraadslaging over het van regeringswege voorgedragen Wetboek van Strafregt, heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal zich met al de wetsontwerpen tot vaststelling der onderscheidene titels van het Iste boek van dat Wetboek vereenigd, met uitzondering alleen van de wet betrekkelijk den IVden titel, tot opschrift hebbende: *Van daders, mededaders, medepligtigen en begunstigers van misdrijf;* welke titel de goedkeuring der meerderheid niet heeft mogen wegdragen.

Dien ten gevolge is bij Koninklijke boodschap van den 31sten Julij jl., een nieuw ontwerp van dezen IVden titel der Kamer aangeboden, hetwelk zich van de vroegere voordragt alleen daarin onderscheidt, dat de artt. 7, 8 en 11 dier voordragt, naar aanleiding van deswege dezerzijds geopperde bedenkingen, gewijzigd zijn en dat het 9de artikel weggelaten is geworden.

Dit nieuwe wets-ontwerp is thans in de Afdeelingen onderzocht, en heeft daarbij over het algemeen bijval gevonden. Slechts twee aanmerkingen zijn met eenigen meerderen aandrang tegen de voorgestelde nieuwe redactie van den IVden titel in het midden gebragt.

In de *eerste* plaats hebben verscheidene leden zich verklaard tegen de uitdrukking: *ten ware hij* OVERTUIGD *wordt*, die in het 1ste lid van art. 7 voorkomt, en die men, naar den zin gewijzigd, in de artt. 8 en 10 wedervindt. Zij meenden, dat men bij het bezigen dier woorden te zeer het: *être convaincu* van het Fransche Strafwetboek voor het oog had gehad, zoodat zij dan ook beter strookten met het Fransche stelsel van gemoedelijke overtuiging en met eene regtspleging door gezworenen, dan met het stelsel omtrent het bewijs der misdrijven, hetwelk aan artt. 427 en volgende van het Nederlandsche Wetboek van Strafvordering ten grondslag ligt. Van dit denkbeeld uitgaande, wilden zij in art. 7 op de bedoelde plaats gelezen hebben: *ten ware* HET BEWEZEN WORDE, *dat hij die verzwarende omstandigheden of andere misdrijven heeft gekend* enz; terwijl dan de artt. 8 en 10 op dit punt in gelijken geest veranderd zouden moeten worden. Andere leden deelden echter niet in het geopperde bezwaar en konden zich dus wat dit punt betreft, met de opgenoemde artikelen wel vereenigen. Naar hun gevoelen toch kon hier aan niets anders gedacht worden dan aan het overtuigd worden door wettige bewijsmiddelen; gelijk dit dan ook in de Memorie van Toelichting, tot dit wets-ontwerp behoorende, met zoovele woorden wordt te kennen gegeven.

In de *tweede* plaats is men vrij algemeen van oordeel geweest, dat het tegenwoordig art. 7, wat het kenmerkend onderscheid aangaat tusschen hetgeen, volgens de beide daarin voorkomende hoofdbepalingen, strafbaar of toerekenbaar is, niet zoodanige duidelijkheid bezit, als men wenschelijk moet achten. Men gevoelt wel, ook met het oog op de Memorie van Toelichting, dat in het 1ste lid van het artikel gedoeld wordt op verzwarende omstandigheden, die als het ware aan de misdaad zelve kleven, en in het 2de lid op de meerdere strafbaarheid, die uit de persoonlijke betrekking des mededaders of des medepligtigen voortvloeit; doch zoude, indien zulks werkelijk de bedoeling is, dit gaarne op eene beter in het oog vallende wijze willen uitgedrukt zien. Zoo als het artikel nu ligt, zou men misschien kunnen meenen, dat *de verzwarende omstandigheden* in het 1ste lid, van denzelfden aard waren als *de omstandigheden, die verzwaren*, in het 2de lid. Welligt zou alle twijfel omtrent de strekking van het artikel weg te nemen zijn door voor deze laatste woorden andere, hier van meer bepaalde beteekenis, te kiezen.

In den 6den regel van art. 7 schijnt het woord: *die* voor *andere misdrijven* herhaald te moeten worden.

Aldus vastgesteld bij de Commissie van Rapporteurs den 5den Augustus 1847.

De Commissie van Rapporteurs heeft, nadat het bovenstaande Verslag aan de Regering was medegedeeld, gaarne voldaan aan eene uitnoodiging van Zijne Excellentie den Minister van Justitie, om over het daarin verhandelde onderwerp met hem in mondeling overleg te treden.

Bij eene dien ten gevolge gehoudene conferentie heeft de Minister omtrent de beide, tegen den gewijzigden IVden titel nog overgeblevene bedenkingen hoofdzakelijk te kennen gegeven:

dat de Regering, vooral ook naar aanleiding van de laatstelijk over dien titel in de Kamer gehoudene openbare beraadslagingen, er toe gekomen is, om de uitdrukking: *overtuigd worden* in de artt. 7, 8 en 10 te brengen, zijnde het gebruik dier woorden of ten minste dat van het Fransche *être convaincu*, daarbij zelfs bepaaldelijk door hen, die zich met de redactie der oorspronkelijke voordragt niet konden vereenigen, aanbevolen; — dat het misschien verkieslijker zou geweest zijn, om nog stelliger woorden te bezigen, en dus bijv. in art. 7 te stellen: *de dader enz. is niet strafbaar, ten ware hij die verzwarende omstandigheden heeft gekend of voorzien of die heeft moeten kennen of voorzien*, en ook de redactie der artt. 8 en 10 in gelijken geest te wijzigen, doch dat alsdan tegenwerpingen hernieuwd zouden zijn, die bij de gehoudene beraadslagingen zijn opgerezen en hier niet herhaald behoeven te worden; — dat door de keuze der bedoelde woorden, die dan toch van oudsher tot onze regtsgeleerde taal behooren, als 't ware een middelweg tusschen de beide uitersten is ingeslagen; en dat men teregt heeft verondersteld, dat hier eeniglijk het overtuigd worden door wettige bewijsmiddelen is bedoeld, zoo als zulks dan ook reeds in de Memorie van Toelichting is uitgedrukt;

dat, wat de *tweede* der geopperde bedenkingen betreft, het in het Verslag der Commissie van Rapporteurs aangeduide gevoelen omtrent de strekking der beide in het tegenwoordig art. 7 voorkomende bepalingen volkomen gegrond is: — dat, terwijl in het 1ste lid van dat artikel gesproken wordt van datgene wat men gewoonlijk door verzwarende omstandigheden, die *het misdrijf zelf* hebben vergezeld, verstaat, het 2de lid betrekking heeft tot zoodanige omstandigheden, die uitsluitend uit den persoonlijken toestand des mededaders of des medepligtigen voortvloeijen, en dat men dit onderscheid zoo duidelijk als de aard der taal het toelaat, meent te hebben uitgedrukt; — dat overigens de bijvoeging van het 2de lid, die almede het gevolg is der onlangs in de Kamer plaats gehad hebbende beraadslagingen, nader ook bij de Regering geoordeeld is, op goede regtsbeginselen aannemelijk te zijn; en dat dit te beter in het oog valt, wanneer men het thans voorgedragene nieuwe voorschrift op een bij die beraadslagingen reeds aangehaald voorbeeld toepast. Wanneer namelijk doodslag is gepleegd, en de zoon des om het leven gebragten daarbij mededader of medepligtige is geweest, eischt de regtvaardigheid, dat deze omstandigheid den zoon worde toegerekend en hij dus op dezelfde wijze gestraft worde, als of hij mededader van of medepligtige aan een vadermoord ware geweest.

Ten slotte heeft de Minister te kennen gegeven, geene zwarigheid te zien, dat in den 6den regel van art. 7 het woord *die* vóór *andere misdrijven* werd ingelast, en dus het noodige te zullen verrigten, om deze kleine wijziging in het wets-ontwerp tot stand te brengen.

XXXIII. *Vaststelling van Titel IV van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt.*
(Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend deze nader van regeringswege ontvangene mondelinge inlichtingen in dit Verslag te moeten opnemen, en is tevens van oordeel geweest, dat te dezer zake geene nadere overweging in de Afdeelingen gevorderd wordt; weshalve het bovenstaande beschouwd moet worden het *Algemeen Verslag* over het wets-ontwerp tot vaststelling van Titel IV van het Iste Boek van het Wetboek van Strafregt uit te maken.

Aldus gearresteerd bij de Commissie van Rapporteurs den 6den Augustus 1847.

Kniphorst.
Duijmaer van Twist.
Uijtwerf Sterling.
Luzac.
Hiddema Jongsma.

A. *Nominatie ter vervulling eener vacature in den Hoogen Raad.*
(Missive; Lijst van Aanbeveling.)

A. Nominatie ter vervulling eener vacature in den Hoogen Raad.

De nominatie is opgemaakt in de Zitting van 4 November 1847.

1. MISSIVE VAN DEN HOOGEN RAAD, *ingekomen in de zitting van* 22 *October* 1846.

's Gravenhage, den 21*sten October* 1846.

De heer mr. *David Westenberg*, Raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden, op den 18den September 1846 zijnde komen te overlijden, zoo hebben wij, overeenkomstig art. 174 der Grondwet en artikel 85 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der Justitie, de eer Uwe Edele Mogenden van dat overlijden en de daardoor ontstane vacature van eene Raadsheerplaats in den Hoogen Raad, bij deze kennis te geven, — terwijl wij, ter verdere voldoening aan het aangehaalde artikel van laatstgemelde wet, hiernevens aan Uwe Edele Mogenden inzenden eene lijst van zes candidaten, door Ons en den Procureur-Generaal bij den Raad opgemaakt, ten einde daarop, bij het maken der nominatie ter vervulling van de gemelde vacature, door Uwe Edele Mogenden acht zoude kunnen worden geslagen, als dezelven zullen dienstig oordeelen.

De Hooge Raad der Nederlanden,

W. B. Donker Curtius van Tienhoven.

Ter ordonnantie van denzelven,

A. Brocx, *Griffier.*

1. LIJST VAN AANBEVELING *van zes Candidaten, aan de Edel Mogende Heeren Staten-Generaal (Tweede Kamer) door den Hoogen Raad der Nederlanden ingezonden, ten einde daarop door Hun Edel Mogenden, bij het maken hunner nominatie ter vervulling van de vacature in den Hoogen Raad, ontstaan door het overlijden van den heer mr.* David Westenberg, *Raadsheer in den gezegden Raad, acht zou kunnen worden geslagen.*

De heeren:

1°. Mr. *P. A. van Steenbergen*, Raadsheer in het Provinciaal Geregtshof in Overijssel;

2°. Mr. *G. T. J. Wicherlink* Raadsheer in hetzelfde Geregtshof;

3°. Mr. *B. W. A. E.* baron *Sloet tot Oldhuis*, President van de Arrondissements-regtbank te Zwolle;

4°. Mr. *W. H. Cost Jordens*, Kanton-regter te Deventer:

5°. Mr. *A. J. Duijmaer van Twist*, Regter-plaatsvervanger bij de Arrondissements-regtbank te Deventer;

6°. Mr. *J. Westenberg*, Regter in de Arrondissements-regtbank te Zwolle.

's Gravenhage, den 21sten October 1846.

W. B. Donker Curtius van Tienhoven.

President van den Hoogen Raad der Nederlanden,

A. Brocx.

Griffier bij dien Raad.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Missive; Verdrag.)

B. Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.

1. MISSIVE VAN DEN MINISTER VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN, *ingekomen in de Zitting van* 24 *October* 1846.

's Gravenhage, den 23sten October 1846.

MIJNHEER DE PRESIDENT,

Ik heb de eer U Hoog Edel Gestrenge van wege den Koning hiernevens te doen toekomen, een afschrift van het handels- en scheepvaarts-verdrag, hetwelk den 29sten Julij 1846 tusschen Nederland en Belgie is gesloten, met verzoek hetzelve aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te willen mededeelen.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
DE LA SARRAZ.

2. VERDRAG VAN HANDEL EN SCHEEPVAART *tusschen Nederland en Belgie gesloten den* 29*sten Julij* 1846.

Vertaling.

IN NAAM DER ZEER HEILIGE EN ONDEELBARE DRIEËENHEID.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden ter eenre, en Zijne Majesteit de Koning der Belgen ter andere zijde, de betrekkingen van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie wenschende te regelen, zijn met die bedoeling overeengekomen, in onderhandeling te treden, en hebben daartoe tot Hoogstderzelver respective gevolmagtigden benoemd, te weten:

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, den heer James Albert Hendrik De la Sarraz, ridder der Militaire Willems-orde 3de klasse, en der orde van den Nederlandschen Leeuw, ridder der orden van St. Anna 1ste klasse, en van St. Stanislas 1ste klasse, van den Rooden Adelaar 2de klasse, officier der Koninklijke orde van het Legioen van Eer, luitenant-generaal, Hoogstdeszelfs Adjudant en Minister van Buitenlandsche Zaken;

den heer Jan Christiaan Baud, grootkruis der orde van den Nederlandschen Leeuw, Hoogstdeszelfs Minister van Kolonien,

en den heer Floris Adriaan van Hall, grootkruis der orde van den Nederlandschen Leeuw, der Leopolds-orde van Belgie en van den Witten Valk van Saksen-Weimar-Eisenach, Hoogstdeszelfs Minister van Finantien;

En Zijne Majesteit de Koning der Belgen, den heer Pieter baron Willmar, kommandeur van Hoogstdeszelfs ridder-orde, grootkruis der orde van den Ernestinischen tak van het Huis van Saksen, grootkruis van de orde der Burgerlijke Verdienste van Saksen, grootkruis der orde van Hendrik den Leeuw van Brunswijk en grootkruis der orde van Albert den Beer van Anhalt, kommandeur der Koninklijke orde van het Legioen van Eer, generaal-majoor bij het corps der genie, Hoogstdeszelfs adjudant en buitengewoon gezant en gevolmagtigd Minister bij Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, Groot-Hertog van Luxemburg, en

den heer Eduard Joseph Mercier, kommandeur van Hoogstdeszelfs ridderorde, versierd met het IJzeren Kruis, grootkruis der orde van den Ernestinischen tak van het Huis van Saksen, Hoogstdeszelfs Minister van Staat en gouverneur in de provincie Henegouwen, lid van de kamer der vertegenwoordigers;

Welke, na uitwisseling hunner in goeden en behoorlijken vorm bevonden volmagten, de volgende artikelen hebben vastgesteld:

Art. 1. De Nederlandsche schepen, die in ballast of met lading in Belgie binnenloopen, of van daar uitvaren, en wederkeerig de Belgische schepen, die in ballast of met lading in Nederland binnenloopen, of van daar uitvaren, hetzij ter zee of langs de rivieren of kanalen, om het even welke de plaats zij van hun vertrek of van hunne bestemming, zullen, zoowel bij het binnenkomen als bij het uit- of doorvaren, aan geene hoogere tonne-, haven-, baken-, loods-, anker-, sleep-, vuur-, sluis-, kanaal- en quarantaine-gelden, bergloonen, entrepôt-, patent-, scheepvaart-,

AU NOM DE LA TRÈS SAINTE ET INDIVISIBLE TRINITÉ.

Sa Majesté le Roi des Pays-Bas d'une part, et Sa Majesté le Roi des Belges d'autre part, désirant régler les relations de commerce et de navigation entre les Pays-Bas et la Belgique, sont convenus, dans ce but, d'entrer en négociations et ont nommé à cet effet pour Leurs Plénipotentiaires respectifs, savoir:

Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, le sieur James Albert Henri De la Sarraz, chevalier de l'ordre Militaire de Guillaume 3e classe, et de l'ordre du Lion Néerlandais, chevalier de l'ordre de St. Anne 1e classe, et de St. Stanislas 1e classe, de l'Aigle Rouge 2de classe, officier de l'ordre Royal de la Légion d'Honneur, lieutenant-général, Son aide de camp et Ministre des Affaires Etrangères;

le sieur Jean Chrétien Baud, grand'croix de l'ordre du Lion Néerlandais, Son Ministre des Colonies,

et le sieur Florent Adrien van Hall, grand'croix de l'ordre du Lion Néerlandais et des ordres de Léopold de Belgique et du Faucon Blanc de Saxe-Weimar-Eisenach, Son Ministre des Finances;

Et Sa Majesté le Roi des Belges, le sieur Pierre baron Willmar, commandeur de Son ordre, grand'croix de l'ordre de la branche Ernestine de la Maison de Saxe, grand'croix de l'ordre du Mérite Civil de Saxe, grand'croix de l'ordre de Henri le Lion de Brunswick et grand'croix de l'ordre d'Albert l'Ours d'Anhalt, commandeur de l'ordre Royal de la Légion d'Honneur, général-major au corps du génie, Son aide-de-camp et Son Envoyé extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire près Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, Grand-Duc de Luxembourg, et

le sieur Edouard Joseph Mercier, commandeur de Son ordre, décoré de la Croix de Fer, grand'croix de l'ordre de la Branche Ernestine de la Maison de Saxe, Son Ministre d'Etat et Son gouverneur dans la province de Hainaut, membre de la chambre des représentants;

Lesquels, après avoir échangé leurs pleins-pouvoirs, trouvés en bonne et due forme, ont arrêté les articles suivants:

Art. 1. Les navires Néerlandais qui entreront sur lest ou chargés en Belgique, ou qui en sortiront, et réciproquement les navires Belges qui entreront sur lest ou chargés dans les Pays-Bas, ou qui en sortiront, soit par mer, soit par rivières ou canaux, quelque soit le lieu de leur départ ou de leur destination, ne seront assujettis, tant à l'entrée qu'à la sortie et au passage, à des droits de tonnage, de port, de balisage, de pilotage, d'ancrage, de remorque, de fanal, d'écluse, de canaux, de quarantaine, de sauvetage, d'entrepôt, de patente, de navigation, de péage, enfin

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Verdrag.)

tol- of andere regten of lasten van welken aard, of onder welke benaming ook, geheven wordende of vastgesteld, namens of ten voordeele der Regering, van publieke ambtenaren of gemeenten of gestichten hoe ook genaamd, onderworpen worden, dan die welke thans zijn of in het vervolg zouden mogen worden opgelegd aan de nationale schepen bij hun binnenkomen, gedurende hun verblijf in de havens, bij hun uitvaren, of gedurende hunne reize; behoudens evenwel hetgeen bedongen is bij art. 41 van het verdrag, op den 5den November 1842 tusschen de hooge contracterende partijen gesloten.

De teruggave van regten van dien aard, welke in de Staten van eene der hooge contracterende partijen aan de nationale schepen toegekend zijn of zouden mogen worden, zullen insgelijks aan de schepen der andere partij worden toegekend.

Van deze voorafgaande bepalingen wordt echter afgeweken, voor zooveel aangaat de vrijstelling van tonnegelden en andere bijzondere gelijksoortige gunsten, genoten wordende door de vaartuigen in beide landen gebezigd voor de nationale visscherij.

Art. 2. Ten aanzien der ligplaats van de schepen, hun laden en lossen in de zeehavens, op de reeden, in de binnenhavens en dokken, en in het algemeen van alle formaliteiten en bepalingen hoe ook genaamd, aan welke de koopvaardijschepen, hunne equipagie en lading onderworpen kunnen zijn, is overeengekomen, dat aan de nationale schepen geen voorregt of geene gunst zal verleend worden, welke het ook niet aan die der andere partij zoude worden; zijnde het de bedoeling der hooge contracterende partijen, dat, ook in dit opzigt, hare vaartuigen op den voet eener volkomene gelijkheid behandeld worden.

Art. 3. Alle voortbrengselen en andere handels-artikelen, welke in de Staten van eene der hooge contracterende partijen wettiglijk mogen worden in- of uitgevoerd met nationale schepen, zullen er insgelijks met schepen aan de andere partij toebehoorende kunnen worden in- of uitgevoerd.

De goederen in de havens van Nederland of van Belgie door schepen van de eene of andere partij ingevoerd, zullen er bestemd kunnen worden ter consumtie, tot doorvoer of tot weder-uitvoer, of eindelijk in een entrepôt kunnen worden opgeslagen, volgens de begeerte van den eigenaar of zijne lasthebbenden; alles onder geene andere voorwaarden en zonder aan hoogere pakhuis-, wakers- of andere soortgelijke regten onderworpen te worden, dan die aan welke de goederen, door nationale schepen aangebragt, onderworpen zijn.

Art. 4. De goederen van allerlei aard, onverschillig van welken oorsprong, regtstreeks uit Nederland in Belgie ingevoerd, onder Nederlandsche vlag, zoowel langs de rivieren en kanalen als ter zee, alsmede die, welke regtstreeks uit Belgie in Nederland onder Belgische vlag ingevoerd worden, zullen dezelfde vrijstellingen, terugbetalingen, premien of andere gunsten genieten, wederzijds dezelfde regten betalen, en aan dezelfde formaliteiten onderworpen worden, als of de invoer onder nationale vlag geschiedde.

Hetzelfde zal plaats hebben ten aanzien der goederen van allerlei aard, uit Nederland met Belgische schepen, en uit Belgie met Nederlandsche schepen uitgevoerd, onverschillig naar welke bestemming.

Nogtans wordt op de hierboven vermelde bepalingen uitzondering gemaakt voor zooveel betreft den invoer ter zee van zout, alsmede van tabak, geen voortbrengsel zijnde van den grond des lands uit hetwelk de invoer plaats heeft.

Art. 5. De Nederlandsche schepen, die in eene der Belgische havens, en de Belgische schepen, die in eene der Nederlandsche havens binnenvallen, en er slechts een gedeelte hunner lading zouden willen lossen, zullen, mits nalevende de wetten en reglementen der respectieve Staten, zoodanig gedeelte hunner lading, hetwelk voor eene andere haven, hetzij van hetzelfde land, hetzij van een ander mogt bestemd zijn, aan boord kunnen houden en weder uitvoeren, zonder verpligt te zijn om voor dat gedeelte der lading eenige regten te betalen, behalve de wakersgelden.

Art. 6. De schepen van eene der beide hooge contracterende partijen, die, binnengevallen in eene der havens van de andere, weder uitloopen zonder eenige daad van handel verrigt te hebben, zijn van het tonnegeld vrijgesteld.

In geval van binnenloopen uit nood, zullen niet als handelsverrigtingen beschouwd worden het lossen en weder-inladen van goederen ter zake van scheeps-reparatien, of het overladen in een ander schip, in geval het eerste geen zee meer bouwen kan; de noodige uitgaven ter aanvulling der scheepsprovisien en de verkoop der beschadigde goederen, wanneer het bestuur der douane daartoe vergunning zal hebben verleend.

Art. 7. Bij stranding of schipbreuk van een vaartuig, te huis

à des droits ou charges de quelque nature ou dénomination que ce soit, perçus ou établis au nom et au profit du gouvernement, de fonctionnaires publics, de communes ou d'établissements quelconques, autres que ceux qui sont actuellement ou pourront par la suite être imposés aux bâtiments nationaux à l'entrée, pendant leur séjour dans les ports, à leur sortie ou dans le cours de leur navigation; sans préjudice toutefois des stipulations de l'art. 41 du traité conclu entre les hautes parties contractantes le 5 Novembre 1842.

Les restitutions des droits de même nature, qui sont ou qui pourraient être accordées dans les Etats de l'une des hautes parties contractantes aux navires nationaux, seront également accordées aux navires de l'autre partie.

Il est néanmoins dérogé aux dispositions qui précèdent relativement à l'exemption du droit de tonnage et autres faveurs spéciales de même nature, dont jouissent les navires employés dans chaque pays à la pêche nationale.

Art. 2. En ce qui concerne le placement des navires, leur chargement et déchargemeut dans les ports, rades, hâvres et bassins, et généralement pour toutes les formalités et dispositions quelconques, auxquelles peuvent être soumis les navires de commerce, leur équipage et leur chargement, il est convenu, qu'il ne sera accordé aux navires nationaux aucun privilège, ni aucune faveur qui ne le soit également à ceux de l'autre partie; la volonté des hautes parties contractantes étant que, sous ce rapport aussi, leurs bâtiments soient traités sur le pied d'une parfaite égalité.

Art. 3. Tous les produits et autres objets de commerce, dont l'importation ou l'exportation pourra légalement avoir lieu dans les Etats des hautes parties contractantes, par navires nationaux, pourront également y être importés ou en être exportés par des navires appartenant à l'autre partie contractante.

Les marchandises importées dans les ports des Pays-Bas ou de la Belgique par des navires de l'une ou de l'autre partie, pourront y être destinées à la consommation, au transit ou à la réexportation, ou enfin être mises en entrepôt, au gré du propriétaire ou de ses ayants cause; le tout aux mêmes conditions et sans être assujettis à des droits de magasinage, de surveillance ou autres de cette nature plus forte que ceux, auxquels seront soumises les marchandises apportées par navires nationaux.

Art. 4. Les marchandises de toute espèce, sans distinction d'origine, importées directement des Pays-Bas en Belgique, sous pavillon Néerlandais, tant par rivières et canaux que par mer, ainsi que celles qui sont importées directement de la Belgique dans les Pays-Bas, sous pavillon Belge, jouiront des mêmes exemptions, restitutions, primes ou autres faveurs, ne paieront respectivement d'autres droits, et ne seront assujetties à d'autres formalités, que si l'importation avait lieu sous pavillon national.

Il en sera de même pour les marchandises de toute espèce exportées des Pays-Bas par navires Belges, et de la Belgique par navires Néerlandais, pour quelque destination que ce soit.

Toutefois il est fait exception aux dispositions qui précèdent, en ce qui concerne l'importation par mer du sel, ainsi que du tabac qui ne provient pas du sol du pays d'où l'importation se fait.

Art. 5. Les navires Néerlandais entrant dans un des ports de la Belgique, et les navires Belges entrant dans un des ports des Pays-Bas, et qui n'y voudraient décharger qu'une partie de leur cargaison, pourront, en se conformant toutefois aux lois et règlements des Etats respectifs, conserver à leur bord la partie de la cargaison qui serait destinée pour un autre port, soit du même pays, soit d'un autre, et la réexporter, sans être astreints à payer, pour cette partie de la cargaison, aucuns droits de douane, sauf ceux de surveillance.

Art. 6. Les navires de l'une des hautes parties contractantes qui, entrés dans un des ports de l'autre, en sortiront sans avoir fait aucune opération de commerce, seront excempts du droit de tonnage.

Ne seront pas considérée, en cas de relâche forcée, comme opération de commerce, le débarquement et le rechargement des marchandises pour la réparation du navire, le transbordement sur un autre navire en cas d'innavigabilité du premier, les dépenses nécessaires au ravitaillement de l'équipage, et la vente des marchandises avariées, lorsque l'administration des douanes en aura donné l'autorisation.

Art. 7. En cas d'échouement ou de naufrage d'un navire ap-

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Verdrag.)

behoorende in de Staten van eene der hooge contracterende partijen, op de kusten der andere, zal aan den gezagvoerder en aan de manschap alle hulp en bijstand verleend worden, zoowel voor hunne personen als voor het schip en zijne lading.

De werkzaamheden tot de strandvonderij behoorende zullen geschieden overeenkomstig 's lands wetten, en er zullen geene hoogere redding- en bergloonen betaald worden, dan door de inboorlingen zelven in hetzelfde geval verschuldigd zouden zijn.

Van de geborgen koopwaren zullen geene regten geheven worden, tenzij die in consumtie wierden gebragt.

Art. 8. De wederzijdsche consuls zullen de matrozen, die de schepen hunner natien mogten verlaten hebben, kunnen doen aanhouden, en het zij naar boord of naar hun land terugzenden. Tot dat einde zullen zij zich schriftelijk tot de bevoegde overheden wenden, en door overlegging, in het oorspronkelijke, of bij behoorlijk gewaarmerkt afschrift der registers van het schip of van de scheeps-rol, of door andere officiele bescheiden, bewijzen dat de personen, die zij terug vorderen, tot de equipage behooren.

Op deze aldus gestaafde aanvraag, zal hun de uitlevering niet mogen worden geweigerd. Alle mogelijke hulp zal hun verleend worden tot opsporing en aanhouding der gemelde deserteurs, die zelfs in 's lands gevangenhuizen in verzekerde bewaring zullen worden gehouden, op aanvragen en ten koste der consuls, tot dat die agenten eene gelegenheid zullen gevonden hebben, om hen te doen vertrekken. Bijaldien echter deze gelegenheid zich niet, binnen drie maanden, na den dag der aanhouding, voordeed, zouden de deserteurs in vrijheid gesteld en niet meer om dezelfde reden aangehouden kunnen worden.

Er is overeengekomen, dat de schepelingen, die onderdanen zijn van het land waar de desertie plaats heeft, van deze bepaling zullen zijn uitgezonderd.

Art. 9. De nationaliteit der vaartuigen zal wederzijds worden erkend, volgens de wetten en reglementen aan elk land eigen, door middel van bewijzen en patenten, door de bevoegde overheid aan de kapiteinen, gezagvoerders en schippers afgegeven.

Art. 10. De Belgische vaartuigen, die langs de kanalen en rivieren, welke uit Belgie naar Nederland voeren, steenkolen aanbrengen, zullen alle faciliteiten genieten, welke aan de schepen, langs den Rijn of langs elken anderen weg dezelfde invoeren bewerkstelligende, worden of zouden kunnen worden verleend.

Art. 11. Het scheepvaartregt op het kanaal van Maastricht naar 's Hertogenbosch (Zuid-Willemsvaart) is bepaald, voor deszelfs geheelen loop, in de beide rigtingen, per ton en per mijl van 5000 Nederlandsche ellen, op . . . . { f 0.01499 / fr. 0.03174 }

voor de geladene, en op de helft of voor de ledige schepen. { f 0.00749 / fr. 0.01587 }

Art. 12. De ijzeren spoorstaven uit Belgie langs de Maas of het kanaal van Maastricht naar 's Hertogenbosch (Zuid-Willemsvaart) komende, en langs de Waal vervoerd wordende met Nederlandsche of Belgische vaartuigen, in doorvoer naar Duitschland, zullen worden gerangschikt, voor de heffing der Rijnvaartregten aan het kantoor te Tiel, onder de categorie A der uitzonderingen op het tarief C, vastgesteld krachtens de Mentzer-overeenkomst van 31 Maart 1831, zonder inbreuk evenwel op het bepaalde bij art. 41 van het verdrag, den 5den November 1842 tusschen de beide hooge contracterende partijen gesloten.

Art. 13. De hooge contracterende partijen verzekeren elkander wederkeerig, voor den doorvoer door hunne respectieve Staten, de behandeling op den voet der meest begunstigde natie.

Art. 14. De volgende goederen, uit Nederland onder Nederlandsche of Belgische vlag, hetzij ter zee, hetzij langs de rivieren of kanalen ingevoerd, zullen in Belgie worden toegelaten, te weten:

1°. tegen betaling der verschuldigde regten voor den regtstreekschen aanvoer uit de landen van voortbrenging onder Belgische vlag.

a. met verhooging van 11 per cent, eene jaarlijksche hoeveelheid van zeven millioen Nederlandsche ponden koffij, herkomstig uit de Nederlandsche Oost-Indische kolonien;

b. eene jaarlijksche hoeveelheid van 180,000 Nederlandsche ponden tabak in bladen of in rollen, herkomstig uit landen buiten Europa gelegen.

2°. tegen de regten voor den regtstreekschen invoer ter zee en door Belgische schepen:

gezaagd en ongezaagd hout, komende van den Rijn en oorspronkelijk uit de Staten van het Tolverbond.

partenant aux Etats de l'une des hautes parties contractantes sur les côtes de l'autre, il sera prêté toute aide et assistance au capitaine et à l'équipage, tant pour les personnes que pour le navire et sa cargaison.

Les opérations relatives au sauvetage auront lieu conformément aux lois du pays, et il ne sera payé de frais de sauvetage plus forts que ceux auxquels les nationaux seraient tenus en pareil cas.

Les marchandises sauvées ne seront soumises à aucun droit, à moins qu'elles ne soient livrées à la consommation.

Art. 8. Les consuls respectifs pourront faire arrêter et renvoyer, soit à bord, soit dans leur pays, les matelots qui auraient déserté des bâtiments de leur nation. A cet effet ils s'adresseront par écrit aux autorités compétentes et justifieront par l'exhibition, en original ou en copie dûment certifiée, des régistres du bâtiment ou du rôle d'équipage, ou par d'autres documents officiels, que les individus qu'ils réclament faisaient partie du dit équipage.

Sur cette demande, ainsi justifiée, la remise ne pourra leur être refusée. Il leur sera donné toute aide pour la recherche et l'arrestation des dits déserteurs, qui seront même détenus et gardés dans les maisons d'arrêt du pays, à la requisition et aux frais des consuls, jusqu'à ce que ces agens aient trouvé une occasion de les faire partir. Si pourtant cette occasion ne se presentait pas dans un délai de trois mois, à compter du jour de l'arrestation, les déserteurs seraient mis en liberté et ne pourraient plus être arrêtés pour la même cause.

Il est entendu que les marins, sujets du pays où la désertion a lieu, seront exceptés de la présente disposition.

Art. 9. La nationalité des bâtiments sera admise de part et d'autre d'après les lois et règlements particuliers à chaque pays, au moyen des titres et patentes délivrés par les autorités compétentes aux capitaines, patrons et bateliers.

Art. 10. Les embarcations Belges qui importent de la houille par les canaux et rivières conduisant de Belgique dans les Pays-Bas, jouiront des facilités de toute espèce qui sont ou pourront être accordées aux navires qui font les mêmes importations par le Rhin ou par toute autre voie.

Art. 11. Le droit de navigation sur le canal de Maestricht à Bois-le-Duc (Zuid-Willemsvaart) est fixé, pour tout son parcours dans les deux directions, par tonneau et par lieue de 5000 mètres,

à { fl. 0.01499 / fr. 0.03174 } pour les bâteaux chargés, et à la moitié

ou { fl. 0.00749 / fr. 0.01587 } pour les bâteaux à vide.

Art. 12. Les fers en rails, venant de la Belgique par la Meuse ou le canal de Maestricht à Bois-le-Duc (Zuid-Willemsvaart) et transportés sur le Waal par navires Néerlandais ou Belges, en transit vers l'Allemagne, seront rangés pour la perception des droits de navigation du Rhin au bureau de Tiel, dans la catégorie A des exceptions au tarif C, arrêté en vertu de la convention de Mayence du 31 Mars 1831, sans préjudice toutefois des stipulations de l'art. 41 du traité conclu entre les deux hautes parties contractantes le 5 Novembre 1842.

Art. 13. Les hautes parties contractantes s'assurent réciproquement le régime de la nation la plus favorisée pour le transit par leurs États respectifs.

Art. 14. Les marchandises suivantes, importées des Pays-Bas sous pavillon Néerlandais ou Belge, soit par mer, soit par rivières ou canaux, seront admises en Belgique, savoir:

1°. aux droits applicables aux provenances directes des lieux de production sous pavillon Belge:

a. avec addition de 11 pour cent, une quantité annuelle de sept millions de kilogrammes de café originaire des colonies Néerlandaisses aux Indes Orientales;

b. une quantité annuelle de 180,000 kilogrammes de tabac en feuilles ou en rouleaux, originaire de pays situés hors d'Europe.

2°. aux droits des importations directes par mer et par navires Belges:

les bois sciés et non sciés, venant du Rhin et originaires des États du Zollverein.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verdrag.)

3°. tegen de regten voor den invoer onder vreemde vlag, onmiddellijk lager dan die, welke volgens de letter der Belgische wet van den 21sten Julij 1844 daarop toepasselijk zijn zouden:

arak en rum op fust,
alle soorten van gezaagd en ongezaagd scheepsbouw- en timmerhout,
kaneel van alle soort,
potasch,
ongesponnen katoen, herkomstig uit de Nederlandsche kolonie Suriname,
specerijen,
tin, onbewerkt,
gember, drooge of geconfijte,
peper en piment,
bindrottingen,
stokvisch,
tabak, van landen buiten Europa,
thee,
hennep, ongehekelde,
zaden, kool-, raap-, hennep-, lijn-, sezam-, camelijn- en andere oliezaden, niet afzonderlijk in het tarief belast,
vet, smeer, talk, reuzel, enz., met uitzondering van stearine,
traan, walvisch-, robben-, cachelot- en spermaceti-,
palmolie.

De regten bij invoer uit Nederland geheven worden op ongehekelde hennep en op de daarna vermelde artikelen, zullen tot hetzelfde bedrag worden toegepast, wanneer die goederen regtstreeks ter zee, onder Nederlandsche vlag, uit de bij het tarief bevoordeelde plaatsen van herkomst, ingevoerd worden.

4°. tegen het regt voor den invoer uit andere transatlantische landen, dan die van productie, onder de vlaggen der landen uit welke de invoer geschiedt;
de ruwe rietsuiker, herkomstig uit de Nederlandsche Oost-Indische kolonien.

Er is overeengekomen, dat het verschil, ontstaande uit de voormelde bepalingen, tusschen de verminderde regten en de nog lagere regten van het tarief, dat thans in Belgie van kracht is, op de hiervoren genoemde koopwaren, gedurende het bestaan van dit tractaat, niet zal vergroot worden.

De jaarlijksche invoer van de 7 millioen Nederlandsche ponden koffij, vermeld in § 1, lit. *a*, zal alleen kunnen geschieden langs de douanen-kantoren van Antwerpen, van Luik en van Gent, in de navolgende verhoudingen, te weten:

Antwerpen	4,550,000	Nederlandsche ponden.
Luik	1,500,000	» »
Gent	950,000	» »

Wanneer, op den 1sten November van elk jaar, de invoer langs een of ander der aangewezen kantoren het $^{9}/_{12}$ van het daaraan in de verdeeling toegewezen bedrag niet heeft bereikt, zal het verschil op een of twee andere kantoren worden overgebragt. De bekendmaking der verandering in de oorspronkelijke verdeeling aangebragt, zal vóór den 15den November in den *Moniteur Belge* geschieden.

Ingeval dat het gemiddeld jaarlijksch verbruik van koffij in Belgie mogt toenemen, zal de hoeveelheid van 7 millioen Nederlandsche ponden, als minimum toegestaan van hetgeen tot het begunstigd regt kan worden ingevoerd, vermeerderd worden bij het eindigen van elk vijfjarig tijdvak; het eerste aangevangen den 1sten Januarij 1844, in dier voege dat de tegenwoordige verhouding van $^{7}/_{17}$ van het totaal bedrag der consumtie bewaard blijve.

De jaarlijksche invoer der 180,000 Nederlandsche ponden tabak, vermeld in § 1, litt. B, zal moeten geschieden langs het kanaal van 's Hertogenbosch naar Maastricht, en langs de Maas of het zijkanaal, welks aanleg is vastgesteld; met uitzondering eener hoeveelheid van 20,000 Nederlandsche ponden, welke langs het kantoor van Lommel (groote barrière) zal mogen ingevoerd worden.

Om alle dwaling voor te komen in de toepassing der regten, zijn de vergunningen, bij de vorenstaande beschikkingen verleend, meer bepaaldelijk aangewezen op de tabel litt. A, bij dit tractaat gevoegd.

Art. 15. Tot vergelding der vergunningen bij het vorig artikel verleend, en meer bijzonder van die, betrekkelijk de toelating in Belgie der voortbrengselen van de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen, zal uit gezegde bezittingen, door Belgische schepen met bestemming naar Belgie, eene hoeveelheid van 8000 tonnen (4000 lasten) koloniale artikelen kunnen worden uitgevoerd, tegen betaling derzelfde regten als of zij door Nederlandsche schepen

3°. aux droits des importations sous pavillon étranger, immédiatement inférieurs à ceux qui leur sont applicables aux termes de la loi Belge du 21 Juillet 1844:

l'arack et le rhum en cercles,
les bois sciés et non sciés de toute espèce, propres à la construction civile et navale.
la cannelle de toute espèce,
les cendres gravelées,
le coton en laine originaire de la colonie Néerlandaise de Surinam,
les épiceries,
l'étain brut,
le gingembre sec ou confit,
le poivre et le piment,
les rotins,
le stockfish,
les tabacs des pays hors d'Europe,
le thé,
le chanvre en masse,
les grains de colza, de navette, de chenevis ou de chanvre, de lin, de sésame, de cameline et d'autres graines oléagineuses non spécialement dénommées au tarif,
les graisses, suifs, dégras, saindoux etc., à l'exception de la stéarine,
les huiles de baleine, de chien-marin, de cachelot et de spermaceti,
l'huile de palme.

Les droits qui seront perçus à l'importation des Pays-Bas sur le chanvre en masse et les articles suivants, seront appliqués au même taux, lorsque ces marchandises seront importées directement par mer, sous pavillon Néerlandais, des lieux de provenance privilégiés par le tarif.

4°. au droit des importations des pays transatlantiques, autres que ceux de production, sous pavillon du pays d'où l'importation se fait;
le sucre brut de canne, originaire des colonies Néerlandaises aux Indes Orientales.

Il est entendu que la différence résultant des stipulations qui précèdent, entre les droits réduits et les droits moins élevés du tarif actuellement en vigueur en Belgique, sur les marchandises spécifiées plus haut, ne sera point augmentée pendant la durée du présent traité.

L'importation annuelle des 7 millions de kilogrammes de café, mentionnée au § 1er, litt. *a*, ne pourra se faire que par les bureaux de douane d'Anvers, de Liège et de Gand, dans les proportions suivantes, savoir:

Anvers	4,550,000	kilogrammes.
Liège.	1,500,000	»
Gand.	950,000	»

Si au 1er Novembre de chaque année, l'importation par l'un ou l'autre des bureaux désignés n'atteint pas les $^{9}/_{12}$ du chiffre qui lui est assigné dans la répartition pui précède, la différence sera reportée sur un ou deux autres bureaux. La déclaration du changement apporté à la répartition primitive sera publiée dans le *Moniteur Belge*, avant le 15 Novembre.

Dan le cas où la consommation moyenne annuelle de café en Belgique viendrait à s'accroître, la quantité de 7 millions de kilogrammes, admise comme minimum de ce qui peut être importé au droit de faveur, sera augmentée à l'expiration de chaque période quinquennale, la première commençant au 1er Janvier 1844, de manière à conserver la proportion actuelle des $^{7}/_{17}$ du chiffre total de la consommation.

L'importation annuelle des 180,000 kilogrammes de tabac, mentionnés au § 1er, litt. B, devra se faire par le canal de Bois-le-Duc à Maestricht, et par la Meuse ou le canal latéral, dont la construction est décrétée, à l'exception d'une quantité de 20,000 kilogrammes, qui pourra être importée par le bureau de Lommel (grande barrière).

Pour éviter toute erreur dans l'application des droits, les concessions faites par les dispositions qui précèdent, sont plus spécialement déterminées au tableau litt. A, annexé au présent traité.

Art. 15. En retour des concessions faites par l'article précédent, et particulièrement de celles qui sont relatives à l'admission en Belgique des produits des possessions Néerlandaises aux Indes Orientales, il pourra être exporté des dites possessions, par navires Belges en destination de la Belgique, une quantité de 8000 tonneaux (4000 lasts) de denrées coloniales, aux-mêmes droits que si elles étaient exportées par navires Néerlandais en destination

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Verdrag.)

naar Nederland wierden uitgevoerd, behoudens eene verhooging van 11 per cent op die regten.

Alhoewel deze vermindering van het regt ook op de bindrotting in bossen en op het sapanhout van toepassing is, zoo zullen echter die goederen niet begrepen zijn in de bovengemelde hoeveelheid van 8000 tonnen (4000 lasten).

Art. 16. De Belgische onderdanen en schepen zullen in de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen worden toegelaten en behandeld op den voet der meest begunstigste natie, zoowel ten aanzien der goederen die zij invoeren, als van die welke zij uitvoeren.

Art. 17. Wanneer, in het vervolg, de regering van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden het voornemen te kennen gaf, om in hare Oost-Indische bezittingen den invoer der voortbrengelen van de Belgische nijverheid of van den Belgischen grond, op gunstiger voorwaarden dan bij het tegenwoordig verdrag bedongen zijn, toe te laten, anders dan bij wijze van algemeene toepassing, dan zullen de contracterende partijen zich vooraf bij eene bijzondere overeenkomst verstaan nopens eene vermindering van het hooger regt, hetwelk, in vergelijking met het stelsel, toegepast op de Belgische vlag, geheven wordt van de koloniale goederen uit die bezittingen regtstreeks met Nederlandsche schepen in Belgie aangevoerd, in dier voege, dat eene billijke vergoeding worde daargesteld voor de grootere voordeelen, welke aan Belgie mogten toegestaan worden.

Art. 18. De invoerregten op den visch der nationale visscherij, hierna genoemd, van het eene land in het andere, onder Nederlandsche of Belgische vlag ingevoerd, zijn bepaald als volgt:

Haring, gedroogd, gerookt, versch of met zout besprenkeld en gedroogde schol,
de 1000 stuks f 2.35 in Nederland,
fr. 5 in Belgie.

Versche zeevisch, tot eene jaarlijksche en totale hoeveelheid van twee millioen Nederlandsche ponden, te weten:

Gemeene visch, als: rog, vleet, schol, steur,
de 100 Nederl. ponden f 2.35 in Nederland,
fr. 5 in Belgie.

Fijne visch, als: tarbot, heilbot, tong, kabeljaauw, schelvisch, wijting, spiering,
de 100 Nederlandsche ponden f 4.25 in Nederland,
fr. 9 in Belgie.

Zoutevisch in pekel of in droog zout, tot eene jaarlijksche hoeveelheid van vijf duizend tonnen,
de ton f 4.70 in Nederland,
fr. 10 in Belgie.

Sprot,
de 1000 stuks f 1.90 in Nederland,
fr. 4 in Belgie.

Het invoerregt in Belgie op den haring, gekaakt of gezouten, uit Nederland, onder Nederlandsche of Belgische vlag ingevoerd, wordt verminderd op fr. 6 per ton, zonder onderscheid van jaargetijde.

De jaarlijksche invoer in Belgie der hoeveelheden versche visch en gezouten kabeljaauw, toegelaten tot de verminderde regten, zal geschieden langs de kantoren van Antwerpen, van Gent, van Ostende en van Westwezel, in de volgende verhoudingen, te weten:

	Versche visch.	Gezouten kabeljaauw.
Antwerpen.	1,850,000 Ned. ponden,	4000 tonnen,
Gent.	50,000 » »	
Ostende.	50,000 » »	1000 »
Westwezel (te land) . .	50,000 » »	

Indien, op den 1sten November van elk jaar, de invoer van versche visch, langs een of ander der aangewezen kantoren, het 9/12 van het in de voorgaande verdeeling aan hetzelve aangewezen bedrag niet bereikt, dan zal het verschil op een of meer andere kantoren worden overgewezen, ingevolge de aanwijzingen die door de Nederlandsche Regering zullen gedaan worden. De bekendmaking der wijziging in de aanvankelijke verdeeling aangebragt, zal vóór den 15den November in den *Moniteur Belge* geschieden.

Wanneer op den 1sten April van elk jaar, de hoeveelheid gezouten kabeljaauw, waarvan de invoer langs het kantoor van Ostende is toegestaan, niet geheel is uitgeput, zal het overige van regtswege op het kantoor van Antwerpen worden overgedragen.

In geval eenig materieel beletsel tijdelijk den invoer langs het een of ander der aangewezen kantoren mogt verhinderen, dan zullen de hoeveelheden, welke voor de overige kantoren bepaald zijn, in evenredigheid vermeerderd worden.

des Pays-Bas, sauf une addition de 11 pour cent des dits droits.

Quoique cette diminution de droit soit applicable aux rotins en bottes, et au bois de sapan, ces marchandises ne feront pas partie de la quantité de 8000 tonneaux (4000 lasts) ci-dessus mentionnée.

Art. 16. Les sujets et les navires de la Belgique seront admis et traités dans les possessions Néerlandaises aux Indes Orientales sur le pied de la nation la plus favorisée, tant à l'egard des marchandises qu'ils importent, que de celles qu'ils exportent.

Art. 17. Si par la suite le gouvernement de Sa Majesté le Roi des Pays-Bas manifestait l'intention d'autoriser l'introduction dans ses possessions aux Indes Orientales, des produits de l'industrie et du sol Belges, à des conditions plus favorables que celles qui sont stipulées dans le présent traité, autrement que par mesure d'application générale, les parties contractantes s'entendront préalablement par une convention spéciale relativement à une réduction de la surtaxe qui, comparativement au régime appliqué au pavillon Belge, frappe les denrées coloniales importées directement de ces possessions en Belgique par navires des Pays-Bas, de manière à établir une juste compensation des avantages plus grands qui seraient accordés à la Belgique.

Art. 18. Les droits d'entrée sur les poissons de pêche nationale dénommés ci-après, importés d'un des deux pays dans l'autre, sous pavillon Néerlandais ou Belge, sont réglés comme suit:

Harengs, secs, saurés, fumés, frais ou braillés et plies sêchées,
les 1000 pieces f 2.35 dans le Pays-Bas,
fr. 5 en Belgique.

Poissons de mer frais, jusqu'à concurrence d'une quantité annuelle et totale de deux millions de kilogrammes, savoir:

Poissons communs, tels que raies, flottes, plies, esturgeons,
les 100 kilogr. f 2.35 dans les Pays-Bas,
fr. 5 en Belgique.

Poissons fins, tels que turbots, barbues, soles, cabillauds, églefins, merlans, éperlans, elbots,
les 100 kilogr. f 4.25 dans les Pays-Bas,
fr. 9 en Belgique.

Morue en saumûre ou au sel sec, jusqu'à concurrence d'une quantité annuelle de cinq mille tonnes,
la tonne f 4.70 dans les Pays-Bas,
fr. 10 en Belgique.

Sardines fumées,
les 1000 pièces f 1.90 dans les Pays-Bas,
fr. 4 en Belgique.

Le droit d'entrée en Belgique est réduit à fr. 6 par tonne, sans distinction de saison, sur le hareng en saumûre ou au sel sec, importé des Pays-Bas sous pavillon Néerlandais ou Belge.

L'importation annuelle en Belgique des quantités de poissons frais et de morue, admises aux droits réduits, se fera par les bureaux d'Anvers, de Gand, d'Ostende et de Westwezel, dans les proportions suivantes, savoir:

	Poissons frais.	Morue.
Anvers	1,850,000 kilogrammes,	4000 tonneaux,
Gand.	50,000 »	
Ostende	50,000 »	1000 »
Westwezel (par terre) .	50,000 »	

Si au 1er Novembre de chaque année, l'importation de poisson frais, par l'un ou l'autre des bureaux désignés, n'atteint pas les 9/12 du chiffre qui lui est assigné dans la répartition qui précède, la différence sera reportée sur un ou plusieurs autres bureaux, selon les indications qui seront fournies par le gouvernement des Pays-Bas. La déclaration du changement apporté à la répartition primitive, sera publiée dans le *Moniteur Belge* avant le 15 Novembre.

Si au 1er Avril de chaque année, la quantité de morue dont l'importation est autorisée par le bureau d'Ostende, n'a pas été entièrement épuisée, le restant sera reporté de droit sur le bureau d'Anvers.

En cas d'obstacle matériel, s'opposant momentanément à l'importation par l'un ou l'autre des bureaux désignés, les quantités admises pour les autres bureaux seront augmentées proportionnellement.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verdrag.)

Art. 19. De Fransche en de Rijnwijnen uit den eenen der beide Staten in den anderen ingevoerd, zullen tot dezelfde regten worden toegelaten, als of de invoer regtstreeks geschiedde uit het land van voortbrengst.

Art. 20. De invoerregten op het bier op fust, van Nederlandschen of Belgischen oorsprong, van het een in het ander land ingevoerd, zijn wederzijds verminderd
op f 5 in Nederland, en
op fr. 10.60 in Belgie, per Nederlandsch vat.

Art. 21. De invoerregten in Nederland op de Belgische hierna genoemde voortbrengselen, zijn verminderd, te weten:

Mutswerk, kanten en tulle,
van 6 op 5 per cent der waarde.

Gelooide en bereide huiden, niet afzonderlijk belast,
van 10 op 8 gulden de 100 Nederlandsche ponden.

IJzer, ijzerwerk en gereedschappen van gesmeed, geslagen of geplet ijzer, zonder bijvoeging van andere bestanddeelen,
van 6 op 2 per cent der waarde.

In deze categorie zijn begrepen de bijlen, schoppen, spaden, pikken, houweelen, hamers en harken, zelfs al waren zij van houten stelen voorzien.

Spijkers,
van f 1.50 op 75 centen de 100 Nederlandsche ponden.

De behandeling op den voet der meest begunstigde natie wordt aan Belgie toegezegd voor de overige bijzondere onderdeelen van het artikel IJzer.

Naaigaren van vlas, hennep en werk, en alle andere soort van garen, niet afzonderlijk belast,
van 15 op 12 gulden de 100 Nederlandsche ponden.

Kramerijen en messenmakerswerk,
van 6 op 3 per cent der waarde.

Meubelen,
van 10 op 8 per cent der waarde.

Papier, gekleurd papier (chits papier),
van f 8 de 100 Nederl. ponden op 3 per cent der waarde.

Meubelpapier,
van 10 op 6 per cent der waarde.

Papier van alle soorten, wit, graauw of gekleurd, muzijkpapier, alsmede registers, wit of gelijmd,
van f 8 op f 6 de 100 Nederlandsche ponden.

Speelkaarten, los of in bladen,
van f 10 op f 6 de 100 Nederlandsche ponden.

Manufacturen, lijnwaden en stoffen van katoen, ruw, gebleekt, geverwd of gedrukt,
van 6 op 4 per cent der waarde.

Manufacturen en stoffen van wol, lakens, casimieren en andere stoffen, welke in het gebruik de lakens en casimieren vervangen, zoo als: buxkins, cuir de laine, zephirlakens, enz.,
van f 45 op f 30 de 100 Ned. ponden.

Alle andere wollen stoffen, zuiver of gemengd, waarvan de 6 Nederlandsche ellen één pond of meer wegen,
van f 34 op f 30 de 100 Ned. ponden.

Alle andere wollen stoffen, zuiver of gemengd, waarvan de 6 Nederlandsche ellen minder dan één pond wegen,
van 6 op 5 per cent der waarde.

Manufacturen, lijnwaden en stoffen van vlas, hennep en werk, ruw of gebleekt,
van 3 op 1 per cent der waarde.

Geverwd of gedrukt, alsmede bonten, tafel- en servetgoed, ruw of gebleekt, damast, batist en kamerdoek,
van 6 op 3 per cent der waarde.

Er is overeengekomen, dat de beddentijk niet in deze categorie is begrepen.

Stoffen van katoen en wol, zonder andere vermenging, waarvan de ketting alleen van katoen is, en waarvan de 6 Nederlandsche ellen één pond of meer wegen, worden met de katoenen manufacturen gelijkgesteld.

Stoffen, waarin geen wol voorkomt, gemengd uit katoen, zijde, vlas of hennep, zullen gerangschikt worden volgens het bestanddeel dat in hunne zamenstelling het overwigt heeft.

Glas:

Vensterglas en glazen dakpannen, mat vensterglas daaronder begrepen,

Art. 19. Les vins de France et du Rhin, importés d'un des deux États dans l'autre, seront admis aux-mêmes droits que si l'importation en était faite directement du pays de production.

Art. 20. Les droits d'entrée sur la bière en cercles, d'origine Néerlandaise ou Belge, importée d'un pays dans l'autre, sont réduits, respectivement,
à fl. 5 dans les Pays-Bas, et
à fr. 10.60 en Belgique, par hectolitre.

Art. 21. Les droits d'entrée dans les Pays-Bas sur les produits Belges dénommés ci-après, sont réduits, savoir:

Bonneterie, dentelles et tulles,
de 6 à 5 pour cent de la valeur.

Cuirs tannés préparés, non spécialement tarifés,
de 10 à 8 fl. les 100 kilogrammes.

Fer, ouvrages et ustensiles de fer forgé, battu ou laminé, sans adjonction d'autres matières,
de 6 à 2 pour cent de la valeur.

Dans cette catégorie sont compris les hàches, pelles, bêches, pics, pioches, marteaux et rateaux, alors même qu'ils seraient munis d'un manche en bois.

Clous,
de fl. 1.50 à 75 cents les 100 kilogrammes.

Le régime de la nation la plus favorisée est assurée à la Belgique, pour les autres spécialités de l'article Fer.

Fil de lin, de chanvre et d'étoupes à coudre et toute autre espèce de fil non spécialement tarifé,
de 15 à 12 fl. les 100 kilogrammes.

Mercerie et coutellerie,
de 6 à 3 pour cent de la valeur.

Meubles,
de 10 à 8 pour cent de la valeur.

Papiers, papier colorié (chits papier).
de 8 fl. les 100 kilogrammes à 3 pour cent de la valeur.

Papier à meubler,
de 10 à 6 pour cent de la valeur.

Papier de toute espèce, blanc, gris ou de couleur, papier de musique, ainsi que les régistres en papier blanc ou rayé,
de 8 à 6 fl. les 100 kilogrammes.

Cartes à jouer détachées ou en feuilles.
de 10 à 6 fl. les 100 kilogrammes.

Tissus, toiles et étoffes de coton, écrus, blanchis, teints ou imprimés,
de 6 à 4 pour cent de la valeur.

Tissus et étoffes de laine, draps, casimirs et autres étoffes remplaçant les draps et casimirs, telles que buxkins, cuirs de laine, draps zéphir, etc.,
de 45 à 30 fl. les 100 kilogrammes.

Toute autre espèce d'étoffes de laine pure ou mélangée, dont 6 mètres pèsent un kilogramme ou plus,
de 34 à 30 fl. les 100 kilogrammes.

Toute autre espèce d'étoffes de laine pure ou mélangée, dont 6 mètres pèsent moins d'un kilogramme,
de 6 à 5 pour cent de la valeur.

Tissus, toiles et étoffes de lin, de chanvre et d'étoupes, écrus ou blanchis,
de 3 à 1 pour cent de la valeur.

Teints ou imprimés, ainsi que toiles à carreaux (dites *bonten*) toiles pour nappes et serviettes, écrues ou blanchies, toiles damassées, batistes et toiles de cambrai,
de 6 à 3 pour cent de la valeur.

Il est entendu que les coutils (dit *beddentyk*), ne sont pas compris dans cette catégorie.

Les étoffes de coton et laine, sans autre mélange, dont la chaine est exclusivement en coton et dont 6 mètres pèsent un kilogramme ou plus, sont assimilées aux tissus de coton.

Les étoffes ou la laine n'entre pas, mélangées de coton, de soie, de lin ou de chanvre, seront classées d'après la matière qui domine dans leur composition par rapport au poids.

Verrerie:

Verres à vitre et tuiles de verre, y compris le verre à vitre dépoli,

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Verdrag.)

van f 1.50 de 100 Ned. ponden op 6 per cent der waarde;

Gekleurd vensterglas, wit gebloemd of gefigureerd,
van f 3 de 100 Ned. ponden op 6 per cent der waarde;

Spiegelglas, niet verfoelied,
van 8 op 6 per cent der waarde;

Spiegelglas, verfoelied,
van 10 op 6 per cent der waarde.

Er is bepaald dat Belgie volkomen zal deelen in elke meer gunstige behandeling, welke eenige andere natie mogt genieten met opzigt tot het verfoelied en niet verfoelied spiegelglas.

De behandeling op den voet der meest begunstigde natie is aan Belgie voor de steenkolen verzekerd.

Art. 22. De uitvoerregten op de haardasch, uit Nederland naar Belgie gevoerd wordende, langs de kantoren van Bath en van Sas van Gent, zijn verminderd van 50 op 5 centen, per ton van ééne kubieke el of 10 mudden.

Art. 23. De invoerregten in Belgie op de hieronder genoemde Nederlandsche voortbrengselen, zijn verminderd, te weten:

Slagtvee:

Stieren, ossen en koeijen, behalve de hieronder vermelde,
van 10 op 7½ centime het Nederlandsche pond.

Jonge stieren, jonge ossen en vaarsen, welke nog vier melktanden hebben, alsmede kalveren 30 of meer Ned. ponden wegende,
van 10 op 5 centimes het Ned. pond.

Schapen en lammeren,
van 15 op 9 centimes het Ned. pond.

Kaas,
van 10.60 op 7 francs de 100 Ned. ponden.

Koeharen tapijten,
van 90 francs de 100 Ned. ponden, op 10 per cent waarde.

Coatings, kalmuks, duffels, tierentaai, friesch, karsaai, baai, dekens en andere zware en dikke wollen manufactnren van dien aard,
van 160 op 63.50 francs de 100 Ned. ponden.

Dennen stammen uit het hertogdom Limburg oorspronkelijk, niet meer dan 70 duimen omtrek hebbende aan het dikke einde, regtstreeks uit dat hertogdom langs de Maas of het zij-kanaal ingevoerd,
van 5 francs de zee-ton op 6 per cent der waarde.

Granen, geoogst in het hertogdom Limburg, tegen één vierde der regten, bepaald bij de wet van 31 Julij 1834,

voor eene jaarlijksche hoeveelheid van twaalf millioen Nederl. ponden, waarvan de invoer zal geschieden langs de douane-kantoren van Fouron St. Martin, van Teuven, van Mouland en van Lixhe (langs de Maas of het zijkanaal), in verhouding van 3 millioen Ned. ponden per drie maanden en van 750,000 Ned. ponden per kantoor.

Wanneer, op den 10den der laatste maand van elk vierendeeljaars, de invoer langs het een of ander dezer kantoren geen 2/3 van het aangewezen cijfer bedraagt, dan zal het verschil op de andere kantoren worden overgewezen, zonder dat evenwel de hoeveelheid, die jaarlijks langs het kantoor aan de Maas of het zijkanaal kan ingevoerd worden, in eenig geval de 3 millioen Nederlandsche ponden zal mogen te boven gaan.

Art. 24. De verminderingen van regten, over en weder bij dit verdrag verleend, zullen niet afzonderlijk aan andere landen toegekend worden, dan tegen aequivalenten.

Bijaldien in het vervolg eene der hooge contracterende partijen aan eene andere natie, onverschillig welke, grootere begunstigingen toekent opzigtelijk de in dit verdrag genoemde voorwerpen, zoo zullen deze begunstigingen van zelve ook aan de andere partij gemeen worden. Als zoodanige grootere beguntiging, welke aan de aanvoeren uit Nederland zal moeten worden gegeven, zal beschouwd worden, eene meer aanzienlijke vermindering der invoerregten, welke aan andere landen dan die van productie mogt worden toegekend voor de goederen in art. 14 van dit verdrag opgenoemd.

Indien andere gunsten, in zake van handel of regten, door een der beide Staten aan eenige andere natie mogten worden verleend, dan zal de andere Staat in diezelfde gunsten deelen, en er om niet het genot van hebben, zoo de vergunning om niet is gegeven, of tegen aequivalent, als de vergunning voorwaardelijk is, in welk geval het aequivalent een onderwerp zal uitmaken van eene bijzondere overeenkomst tusschen de beide Staten.

In het geval dat eene der hooge contracterende partijen de gunsten, welke zij nu verleent, van algemeene toepassing mogt

de fl. 1.50 les 100 kilogr. à 6 pour cent de la valeur;

Verre à vitre coloré à figures ou à fleurs en blanc,
de fl. 3 les 100 kilogr. à 6 pour cent de la valeur;

Glaces, non étamées,
de 8 à 6 pour cent de la valeur;

Glaces, étamées,
de 10 à 6 pour cent de la valeur.

Il est convenu que la Belgique partagera de plein droit tout régime plus favorable dont jouirait une autre nation quelconque, en ce qui concerne les glaces étamées et non étamées.

Le régime de la nation la plus favorisée est assuré à la Belgique pour la houille.

Art. 22. Les droits de sortie sur les cendres de foyer, exportées des Pays-Bas pour la Belgique, par les bureaux de Bath et du Sas de Gand, sont réduits de 50 à 5 cents par tonneau d'un mètre cube ou de 10 hectolitres.

Art. 23. Les droits d'entrée en Belgique sur les produits Néerlandais ci-après dénommés sont réduits, savoir:

Bestiaux:

Taureaux, boeufs et vaches, autres que ceux désignés plus bas,
de 10 à 7½ centime le kilogramme.

Taurillons, bouvillons et génisses, ayant encore quatre dents de lait, ainsi que veaux pesant 30 kilogrammes ou plus,
de 10 à 5 centimes le kilogramme.

Moutons et agneaux,
de 15 à 9 centimes le kilogramme.

Fromage,
de 10.60 à 7 francs les 100 kilogrammes.

Tapis de poil de vache,
de fr. 90 les 100 kilogrammes à 10 pour cent de la valeur.

Coatings, calmauks, duffels, tiretaines, frises, kerseys, baies, couvertures et autres tissus de laine lourds et épais de même nature,
de 160 à 63,50 francs les 100 kilogrammes.

Perches de sapin, originaires du duché de Limbourg, n'ayant pas plus de 70 centimètres de circonférence au gros bout, importées directement de ce duché par la Meuse ou le canal latéral,
de fr. 5 le tonneau de mer à 6 pour cent de la valeur.

Céréales récoltées dans le duché de Limbourg, au quart des droits fixés par la loi du 31 Juillet 1834,

sur un quantité annuelle de douze millions de kilogrammes, dont l'importation aura lieu par les bureaux de douane de Fouron St. Martin, de Teuven, de Mouland et de Lixhe (par la Meuse ou le canal latéral), à raison de trois millions de kilogrammes par trimestre et de 750,000 kilogrammes par bureau.

Si au 10 du dernier mois de chaque trimestre, l'importation par l'un ou l'autre de ces bureaux n'atteint pas les 2/3 du chiffre qui lui est assigné, la différence sera reportée sur les autres bureaux, sans que cependant la quantité annuelle à importer par le bureau de la Meuse ou du canal latéral puisse en aucun cas dépasser trois millions de kilogrammes.

Art. 24. Les réductions de droits, concédées de part et d'autre par le présent traité, ne seront accordées spécialement à d'autres pays, que moyennant des équivalents.

Si, par la suite, l'une des hautes parties contractantes accorde à une autre nation quelconque de plus grands avantages relativement aux objets dénommés dans le traité, ces avantages deviendront de plein droit communs à l'autre partie. Sera considérée comme avantage plus grand qui devra être appliqué aux provénances des Pays-Bas, une plus forte réduction des droits d'importation, accordée à des pays autres que ceux de production sur les marchandises spécifiées à l'art. 14 du présent traité.

Si d'autres faveurs, en matière de commerce ou de douane, sont concédées par l'un des deux États à quelqu'autre nation, les mêmes faveurs seront partagées par l'autre État, qui en jouira gratuitement, si la concession est gratuite, ou en donnant un équivalent, si la concession est conditionnelle, au quel cas l'équivalent fera l'objet d'une convention spéciale entre les deux États.

Dans le cas où l'une des hautes parties contractantes, rendrai d'application générale les faveurs qu'elle concède, savoir: le

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verdrag.)

maken, te weten: Nederlanden, voor zooveel aangaat de katoenen, wollen of linnen manufacturen, en Belgie, ten aanzien der wollen manufacturen of van de exceptionele behandeling bij art. 14 vastgesteld, dan zal de partij, die zich benadeeld mogt achten, gedurende zes maanden, te rekenen van den dag op welken zoodanige maatregel in werking is getreden, de bevoegdheid hebben om dit verdrag op te zeggen, hetwelk alsdan zal eindigen, een jaar nadat gemelde opzegging aan de andere partij zal zijn kenbaar gemaakt.

Art. 25. Met gemeen overleg tusschen de hooge contracterende partijen, zullen er maatregelen genomen worden, om misbruiken voor te komen of tegen te gaan, die zouden kunnen plaats hebben door het in de plaats stellen, voor de, naar aanleiding van den oorsprong, bij dit verdrag begunstigde voortbrengselen, van andere soortgelijke voortbrengselen van elders herkomstig, dan bij het tractaat is aangeduid.

Art. 26. Het tijdstip van aanvang voor den jaarlijkschen invoer der beperkte hoeveelheden van koffij, van tabak, van verschen visch, van gezouten kabeljaauw en van granen, welke in Belgie tegen verminderde regten is toegestaan, is bepaald op den 1sten Januarij van elk jaar.

De hoeveelheden, die op dezelfde voorwaarden gedurende het jaar 1846 zullen worden toegelaten, zullen vastgesteld worden in verhouding tot den tijd, welke verloopen zal van den dag der inwerkingstelling van dit verdrag tot aan 1 Januarij 1847.

De bovenstaande bepalingen zijn eveneens toepasselijk op de goederen, welker uitvoer uit Neêrlands Indie naar Belgie tot verminderde regten is toegestaan.

Art. 27. De verhoogde regten, bij de Nederlandsche wet van 9 Mei 1846 en besluit van Zijne Majesteit den Koning der Belgen van den 12den Januarij 1846 daargesteld, zullen niet meer gevorderd worden van den dag af dat dit verdrag ten uitvoer zal gelegd zijn.

Art. 28. Het tegenwoordig verdrag zal van kracht en waarde zijn tot den 1sten Januarij 1854.

Evenwel behoudt ieder der beide hooge contracterende partijen zich de bevoegdheid voor, om het op te zeggen gedurende den tijd, die van nu tot 1 Januarij 1851 zal verloopen, en bijaldien aan de eene of andere zijde van deze bevoegdheid is gebruik gemaakt, zal het verdrag met den 1sten Januarij 1852 ophouden verbindend en van kracht te zijn.

Indien de eene of andere der beide hooge contracterende partijen het verdrag niet bij officiele verklaring zal hebben opgezegd, ten minste één jaar vóór den 1sten Januarij 1854, dan zal het een jaar daarenboven van kracht blijven, en zoo vervolgens van jaar tot jaar, tot dat het minstens één jaar vooruit zal opgezegd zijn.

Art. 29. Dit verdrag zal worden bekrachtigd en de bekrachtigingen zullen er van worden uitgewisseld te 's Gravenhage binnen eene maand, of zoo mogelijk vroeger.

Het zal verbindend zijn, te rekenen van den vijfden dag, volgende op dien der uitwisseling van de bekrachtigingen.

Ter oorkonde waarvan, de wederzijdsche gevolmagtigden hetzelve hebben onderteekend en met hunne cachetten bezegeld.

Gedaan te 's Hage, den 29sten Julij van het jaar der genade achttien honderd zes en veertig.

(*Get.*)

(*L. S.*) De la Sarraz. (*L. S.*) Willmar.
(*L. S.*) J. C. Baud. (*L. S.*) Mercier.
(*L. S.*) F. A. van Hall

Pays-Bas par rapport aux tissus de coton, de laine ou de lin, et la Belgique par rapport aux tissus de laine, ou au régime exceptionnel établi par l'art. 14, la partie qui se croira lésée, aura, pendant six mois, à compter du jour où une semblable mesure aurait été mise à exécution, le droit de dénoncer le présent traité, qui cessera ses effets un an après que cette dénonciation aura été notifiée à l'autre partie.

Art. 25. Des mesures seront prises de commun accord entre les hautes parties contractantes, pour prévenir ou réprimer les abus qui pourraient se commettre en substituant aux produits favorisés en raison de leur origine, par le présent traité, des produits similaires d'autres provenances que celles qui y sont spécifiées.

Art. 26. L'importation annuelle des quantités limitées de café, de tabac, de poisson frais, de morue et de céréales, dont l'introduction en Belgique est autorisée à des droits réduits, prendra cours au 1er Janvier de chaque année.

Les quantités qui pourront être admises aux mêmes conditions pendant l'année 1846, seront établies dans la proportion du temps qui restera à s'écouler, à partir du jour de la mise à exécution du présent traité jusqu'au 1er Janvier 1847.

Les dispositions qui précèdent sont également applicables aux marchandises dont l'exportation des Indes Néerlandaises en Belgique est autorisée à des droits réduits.

Art. 27. Les surtaxes établies par la loi Néerlandaise du 9 Mai 1846, et par l'arrêté de Sa Majesté le Roi des Belges, en date du 12 Janvier 1846, cesseront d'être perçues à partir du jour où le présent traité sera mis à exécution.

Art. 28. Le présent traité aura force et vigueur jusqu'au 1er Janvier 1854.

Toutefois chacune des deux hautes parties contractantes se réserve la faculté de le dénoncer pendant le temps qui s'écoulera d'ici au 1er Janvier 1851, et dans le cas où il serait, de part ou d'autre, fait usage de cette faculté, le traité cessera d'être obligatoire et de sortir ses effets le 1er Janvier 1852.

Si l'une ou l'autre des deux hautes parties contractantes ne l'a pas dénoncé par déclaration officielle, au moins un an avant le 1er Janvier 1854, il continuera à rester en vigueur une année en sus, et ainsi de suite d'année en année, jusqu'a ce qu'il ait été dénoncé au moins un an d'avance.

Art. 29. Le présent traité sera ratifié et les ratifications en seront échangées à La Haye, dans le délai d'un mois, ou plus tôt si faire se peut.

Il sera obligatoire à dater du cinquième jour qui suivra l'échange des ratifications.

En foi de quoi, les plénipotentiaires respectifs l'ont signé et y ont apposé leurs cachets.

Fait à la Haye, le 29me jour du mois de Juillet de l'an de grâce mil huit cent quarante six.

(*Signé*)

(*L. S.*) De la Sarraz. (*L. S.*) Willmar.
(*L. S.*) J. C. Baud. (*L. S.*) Mercier.
(*L. S.*) F. A. van Hall.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verdrag.)

ANNEXE A.

AANWIJZENDE STAAT *der verminderingen van regten, voortvloeijende uit de beschikkingen van art. 14 van het verdrag van heden.*

No. der paragraphen.	AANWIJZING DER KOOPWAREN.	Basis der Regten.	Inkomende Regten. algemeene volgens het Belgisch tarief.	Inkomende Regten. verminderde volgens het verdrag.
			fr.	fr.
§ 1 *a.*	KOFFIJ, oorspronkelijk uit de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen, tot eene jaarlijksche hoeveeltoe van 7 millioen Nederl. ponden	100 N. p.	15.50	9.99
b.	TABAK, in bladen of rollen, tot eene totale hoeveelheid van 180,000 Nederl. ponden per jaar, te weten:			
	» van Porto-Rico, van Havannah, van Columbia en van Orenoque	id.	17.50	15.00
	» van St. Domingo en de Oost-Indien . .	id.	15.00	12.50
	» van andere landen buiten Europa . .	id.	12.50	10.00
§ 2.	HOUT, komende van den Rijn en oorspronkelijk uit de Staten van het Tolverbond:			
	» ongezaagd, alle soorten van ruw en onzaagd scheepsbouw- of timmerhout . .	de zeeton.	5.00	2.00
	» gezaagd, planken, ribben, balken, deelen en alle andere gezaagde houtsoorten, geheel of gedeeltelijk gehakt, van meer dan 5 duimen dikte . .	id.	12.00	9.00
	van 5 duimen en minder dikte	id.	18.00	13.50
§ 3.	ARAK EN RUM, op fust .	het vat.	8.00	6.50
	HOUT, ongezaagd, alle soorten van ruw of ongezaagd scheepsbouw- en timmerhout	de zeeton.	5.00	4.00
	» gezaagd, planken, ribben, balken, deelen en alle andere soorten van gezaagd hout, geheel of gedeeltelijk gehakt, van meer dan 5 duimen dikte.	id.	12.00	11.00
	van 5 duimen en minder dikte	id.	18.00	16.50
	KANEEL van China en Cassia Lignea.	100 N. p.	30.00	26.00
	» van Ceylon en andere plaatsen.	het N. p.	2.00	1.50

ANNEXE A.

TABLEAU *indiquant les réductions de droits qui résultent des dispositions de l'article 14 du traité de ce jour.*

No. des paragraphes.	DÉSIGNATION DES MARCHANDISES.	Bases des Droits.	Droits d'entrée. Généraux suivant le tarif Belge.	Droits d'entrée. Réduits suivant le traité.
§ 1 *a.*	CAFÉ, originaire des possessions Néerlandaises aux Indes Orientales, jusqu'à concurrence d'une quantité annuelle de 7 millions de kilogrammes	100 kil.	fr. 15.50	fr. 9.99
b.	TABACS, en feuilles ou en rouleaux, jusqu'à concurrence d'une quantité totale de 180,000 kilogrammes par an, savoir:			
	» de Porto-Rico, de Havane, de Colombie et d'Orénoque. . .	id.	17.50	15.00
	» de St. Domingue et des Grandes Indes .	id.	15.00	12.50
	» autres de pays hors d'Europe	id.	12.50	10.00
§ 3.	BOIS, venant du Rhin et originaires des États du Zollverein:			
	» non-sciés, toute espèce de bois en grume ou non-sciés, propres à la construction civile et navale. . .	le tonneau de mer	5.00	2.00
	» sciés, planches, solives, poutres, madriers et toute autre espèce de bois sciés, entièrement coupés ou non, de plus de 5 centimètres d'épaisseur . .	id.	12.00	9.00
	de 5 centimètres et moins d'épaisseur .	id.	18.00	13.50
§ 2.	ARACK ET RHUM, en cercles	l'hectolitre.	8.00	6.50
	BOIS, non-sciés, toute espèce de bois en grume ou non-sciés, propres à la construction civile et navale	le tonneau de mer	5.00	4.00
	» sciés, planches, solives, poutres, madriers et toute autre espèce de bois sciés, entièrement coupés ou non, de plus de 5 centimètres d'épaisseur . .	id.	12.00	11.00
	de 5 centimètres et moins d'épaisseur. .	id.	18.00	16.50
	CANNELLE de Chine et Cassia Lignea. . .	100 kil.	30.00	26.00
	» de Ceylon et autres lieux.	le kil.	2.00	1.50

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verdrag.)

N°. der paragraphen.	AANWIJZING DER KOOPWAREN.	Basis der Regten.	Inkomende Regten. algemeene volgens het Belgisch tarief.	Inkomende Regten. verminderde volgens het verdrag.
			fr.	fr.
§ 3. (*Verv.*)	ASCH, (pot-, parel-, weed-asch).	100 N. p.	3.00	2.00
	KATOEN, ongesponnen, herkomstig uit de Nederlandsche kolonie Suriname . .	id.	2.25	1.70
	SPECERIJEN, foelie, notenmuscaat, kruidnagelen en andere niet speciaal vermelde specerijen	100 fr.	18.00	15.00
	TIN, ruw	100 N. p.	3.00	2.00
	GEMBER, drooge. . . .	id.	30.00	25.00
	» geconfijte	id.	50.00	40.00
	PEPER EN PIMENT . .	id.	19.00	17.00
	ROTTINGEN, ruw . . .	id.	3.50	2.50
	STOKVISCH	id.	3.00	2.50
	TABAK in bladen of rollen:			
	» van Porto-Rieo, Havannah, Columbia en Orenoque	id.	17.50	16.50
	» van St. Domingo en de Oost-Indien . .	id.	15.00	14.00
	» van andere landen buiten Europa . .	id.	12.50	11.50
	TABAKSSTELEN . . .	id.	14.00	13.00
	THEE.	id.	100.00	60.00
	HENNEP, ongehekelde, daaronder begrepen Manilla-hennep	id.	3.50	2.00
	ZAAD, kool-, raap-, hennep-, lijn-, sezam-, camelijn- en alle andere niet in het tarief genoemde oliezaden . . .	het last.	5.00	4.25
	VET, smeer, talk, reuzel, enz., met uitzondering van stearine.	100 N. p.	3.00	2.50
	TRAAN, walvisch-, robben-, cachelot- en spermaceti- .	het vat.	16.00	14.00
	PALM-OLIE	100 N. p.	3.50	2.50
§ 4.	RUWE RIETSUIKER, herkomstig uit de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen	id.	4.25	2.50

N°. des paragraphes.	DÉSIGNATION DES MARCHANDISES.	Bases des Droits.	Droits d'entrée. Généraux suivant le tarif Belge	Droits d'entrée. Réduits suivant le traité.
			fr.	fr.
§ 3. (*Suite.*)	CENDRES gravelées (potasse, perlasse, védasse)	100 kil.	3.00	2.00
	COTON en laine, originaire de la colonie Néerlandaise de Surinam.	id.	2.25	1.07
	ÉPICERIES, macis, noix muscades, clous de girofle, antofles de girofle, et autres épiceries non spécialement tarifées . . .	100 fr.	18.00	15.00
	ÉTAIN brut.	100 kil.	3.00	2.00
	GINGEMBRE sec . . .	id.	30.00	25.00
	» confit . .	id.	50.00	40.00
	POIVRE ET PIMENT . .	id.	19.00	17.00
	ROTINS bruts	id.	3.50	2.50
	STOCKFISH	id.	3.00	2.50
	TABACS, en feuilles ou en rouleaux:			
	» de Porto-Rico, de Havane, de Colombie et d'Orénoque .	id.	17.50	16.50
	» de St. Domingue et des Grandes Indes .	id.	15.00	14.00
	» autres de pays hors d'Europe	id.	12.50	11.50
	COTES DE TABAC . .	id.	14.00	13.00
	THÉS	id.	100.00	60.00
	CHANVRE en masse, y compris le chanvre de Manille.	id.	3.50	2.00
	GRAINES de colza, de navette, de chenevis ou de chanvre, de lin, de sésame, de cameline et toutes autres graines oléagineuses non spécialement tarifées . .	le last.	5.00	4.25
	GRAISSES, suifs, dégras, saindoux etc., à l'exception de la stéarine . . .	100 kil.	3.50	2.50
	HUILES de baleine, de chien-marin, de cachelot et de spermaceti	l'hectolitre.	16.00	14.60
	HUILE DE PALME . .	100 kil.	3.50	2.50
§ 4.	SUCRE BRUT DE CANNE, originaire des possessions Néerlandaises aux Indes Orientales. . . .	id.	4.25	2 50

Gezien om gevoegd te worden bij het verdrag van heden.

's Gravenhage, den 29sten Julij 1846.

(*Get.*) DE LA SARRAZ. (*Get.*) WILLMAR.
(*Get.*) J. C. BAUD. (*Get.*) MERCIER.
(*Get.*) F. A. VAN HALL.

Vu pour être annexé au traité de ce jour.

La Haye, le 29 Juillet 1846.

(*Signé*) DE LA SARRAZ. (*Signé*) WILLMAR.
(*Signé*) J. C. BAUD. (*Signé*) MERCIER.
(*Signé*) F. A. VAN HALL.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verdrag)

De onderhandelingen nopens de handels-betrekkingen tusschen Belgie ter eenre, en de Nederlanden ter andere zijde, tot het sluiten van een handels- en scheepvaartverdrag tusschen beide partijen hebbende geleid, zijn heden de gevolmagtigden van den Koning der Nederlanden en van den Koning der Belgen bijeengekomen om dit verdrag te teekenen.

Alvorens hiertoe over te gaan, hebben de respective gevolmagtigden insgelijks de volgende bepalingen vastgesteld, welke zij niet geschikt achten om in het verdrag te worden opgenomen, en dien ten gevolge in dit protocol hebben ter neêr geschreven.

§ 1. De beide Gouvernementen verbinden zich, voor zooveel ieder hunner aangaat, om de goederen ten aanzien van welke in het verdrag van heden bepalingen zijn gemaakt, aan geene verschillende behandeling te onderwerpen, dan die, welke algemeen bestaat voor de andere koopwaren, behoudens de uitzonderingen onder de volgende litt. vervat.

A. Met betrekking tot de Fransche wijnen en Rijnwijnen, vermeld in art. 19 van het verdrag, is het beginsel aangenomen dat de oorsprong moet bewezen worden; zullende dat beginsel met gemeenschappelijk overleg zoo noodig geregeld worden; voorloopig echter zal het alleen toegepast worden op de Fransche wijnen en Rijn-wijnen, die, bereid op zoodanige wijze, dat zij de wijnen van andere landen nabootsen, hun eigen en onderscheidend kenmerk hebben verloren.

Van den oorsprong dier wijnen zal moeten blijken door de overlegging in originali of bij officieel afschrift van een certificaat, afgegeven, hetzij door het gemeentebestuur der plaats, waar de namaking of bereiding heeft plaats gehad met geene andere dan Fransche of Rijnwijnen, hetzij door den chef der douanen, of door den Nederlandschen of Belgischen consul van de haven van herkomst, en door een certificaat, opgemaakt door den afzender in Nederland of in Belgie, en bevestigd door den ontvanger van het bureau van consumtie der ladingsplaats; zullende deze zich van den oorsprong verzekeren, door zich de registers en facturen van den expediteur te doen voorleggen, of op elke andere wijze. Dit certificaat zal opgemaakt worden in den vorm van het model A bij dit protocol gevoegd.

B. Gezaagd of ongezaagd hout, van den Rijn komende en herkomstig uit de Staten van het Tolverbond, zal tot de begunstigde regten, vermeld onder § 2 van art. 14 van het verdrag worden toegelaten, alleen voor zooveel die herkomst aan het bureau van invoer in Belgie bewezen zij door een certificaat, door den expediteur in de Nederlanden opgemaakt, en bevestigd door den ontvanger der douanen van de ladingsplaats; zullende deze zich verzekeren van de herkomst, door zich de registers en facturen van den expediteur te doen voorleggen of op elke andere wijze (certificaat model A).

C. De oorsprong van ongesponnen katoen en ruwe rietsuiker, herkomstig uit de Nederlandsche kolonien en gespecificeerd respectievelijk in §§ 3 en 4 van art. 14 van het verdrag, zal worden bewezen aan het bureau van invoer in Belgie, door middel van een certificaat, model B.

De oorsprong van de andere koopwaren, vermeld in § 3 van hetzelfde artikel van het verdrag, zal aan het kantoor van invoer in Belgie bewezen worden, door het overleggen van de charter-partij van het manifest of van het cognossement, geviseerd door den chef der douanen van de plaats van verzending in Nederland.

D. Ten aanzien der goederen, waarvan het algemeen invoerregt in de landen, waar zij ingevoerd worden, niet te boven gaat het gezamenlijk bedrag der, ten gunste van het andere land verminderde regten, en der regten die in dat land van soortgelijke vreemde voortbrengselen worden geheven, zal er van wederzijden slechts eene verklaring van den ontvanger der douanen van het bureau van uitvoer worden gevorderd, houdende dat de goederen niet transito worden uitgevoerd, noch uit een entrepôt herkomstig zijn. Deze verklaring zal zijn overeenkomstig model C.

De koopwaren, voor welke de invoerregten zijn verminderd, doch die aan de bovenvermelde bepaling niet voldoen, zullen wederzijds alleen tegen de bij het tractaat bepaalde regten worden toegelaten, voor zooverre de Nederlandsche of Belgische oorsprong bij het bureau van invoer zal bewezen zijn, door middel van overlegging eens certificaats, overeenkomstig model D, houdende, dat die goederen herkomstig zijn uit het land, uit hetwelk de invoer geschiedt. Dit bewijsmiddel is insgelijks van toepassing op de granen en dennen stammen uit Limburg herkomstig, vermeld in art. 23 van het verdrag.

E. Er is overeengekomen, dat, indien zich later de behoefte deed gevoelen om de voorgaande bepalingen te wijzigen, alsdan andere maatregelen door beide gouvernementen, met gemeen overleg, zouden worden vastgesteld.

Les négociations relatives aux rapports commerciaux entre les Pays-Bas d'une part, et la Belgique d'autre part, ayant amené la conclusion d'un traité de commerce et de navigation entre les deux parties, les plénipotentiaires de Leurs Majestés le Roi des Pays-Bas et le Roi des Belges se sont réunis aujourd'hui pour la signature de ce traité.

Avant de procéder à cet acte, les plénipotentiaires respectifs ont également arrêté les dispositions suivantes, qu'ils n'ont pas jugé de nature à être comprises dans le traité, et que dès-lors ils ont consignées dans le présent protocole.

§ 1. Les deux Gouvernement s'engagent, chacun en ce qui le concerne, à ne pas soumettre les marchandises à l'égard desquelles il est stipulé dans le traité de ce jour, à un régime de douane différent de celui qui existe en général pour les autres marchandises, sauf les exceptions comprises dans les litt. suivants:

A. En ce qui concerne les vins de France et du Rhin, mentionnés à l'art. 19 du traité, le principe de la justification d'origine est admis et sera réglé de commun accord, s'il y a lieu, mais provisoirement il ne sera appliqué qu'aux vins de France et du Rhin, qui, préparés de manière à imiter des vins d'autres pays, auraient perdu leur caractère propre et distinctif.

L'origine de ces vins sera constatée par la production, en original ou en copie officielle, d'un certificat, délivré soit par l'administration communale du lieu où l'imitation ou la préparation s'est opérée exclusivement avec des vins de France ou du Rhin, soit par le chef de la douane ou le consul Néerlandais ou Belge du port de provenance, et par un certificat dressé par l'expéditeur dans les Pays-Bas ou en Belgique et affirmé par le receveur du bureau de consommation du lieu de chargement, qui s'assurera de l'origine, en ce faisant exhiber les régistres et factures de l'expéditeur, ou de toute autre manière. Ce certificat aura la forme du modèle A, annexé au présent protocole.

B. Les bois sciés et non sciés venant du Rhin e[illegible]aires des États du Zollverein, ne seront admis aux dro[illegible]aveur, mentionnés au § 2 de l'art. 14 du traité, que pour autant que l'origine en soit constatée au bureau d'entrée en Belgique, par la production d'un certificat dressé par l'expéditeur dans les Pays-Bas et affirmé par le receveur des douanes du lieu de chargement, qui s'assurera de l'origine, en se faisant exhiber les régistres et factures de l'expéditeur, ou de toute autres manière (certificat modèle A).

C. L'origine du coton en laine et du sucre brut de canne, originaires des colonies Néerlandaises et spécifiés respectivement aux §§ 3 et 4 de l'art. 14 du traité, sera constatée au bureau d'entrée en Belgique au moyen d'un certificat modèle B.

La provenance des autres marchandises désignées au § 3 du même article du traité, sera justifiée au bureau d'entrée en Belgique par la production de la charte-partie, du manifeste ou du connaissement, visé par le chef de la douane du lieu d'expédition dans les Pays-Bas.

D. A l'égard des marchandises dont le droit général d'importation dans le pays où elles sont introduites, ne dépasse pas le montant cumulé des droits réduits en faveur de l'autre pays, et des droits qui frappent dans celui-ci les produits similaires étrangers, il ne sera exigé, de part et d'autre, qu'une attestation du receveur des douanes du bureau de sortie, constatant que la marchandise n'est pas exportée en-transit, ou ne provient pas d'un entrepôt. Cette attestation sera conforme au modèle C.

Les marchandises dont les droits d'importation sont réduits et qui ne remplissent pas la condition mentionnée plus haut, ne seront réciproquement admises aux droits fixés par le traité, que pour autant que l'origine Néerlandaise ou Belge en soit justifiée au bureau d'entrée, par la production d'un certificat, conforme au modèle D, constatant que ces marchandises sont originaires du pays d'où l'importation se fait. Ce mode de justification est également applicable aux céréales et aux perches de sapin, originaires du duché de Limbourg, mentionnées à l'art. 23 du traité.

E. Il est convenu, que si plus tard le besoin se faisait sentir de modifier les dispositions qui précèdent, d'autres mesures seraient arrêtées de commun accord entre les deux gouvernements.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Verdrag.)

§ 2. De hoeden, waarvan de bodem vilt en de pluis zijde is, ingevoerd wordende uit Belgie in Nederland, zullen onderworpen zijn aan het regt, dat voor zijden hoeden bepaald is.

§ 3. De faciliteiten, door de Hollandsche visschers van het Zwin, vòòr den 1sten Januarij 1846 genoten, bij den invoer van hunnen visch in Belgie, worden weder op den ouden voet hersteld, zonder benadeeling evenwel der bepalingen van het reglement op de vischvangst en den vischhandel, vastgesteld te Antwerpen den 20sten Mei 1843.

§ 4. De Regering der Nederlanden zal bij de Isabella sluis eene aanleg- en losplaats aanwijzen, alwaar uit de Nederlandsche en Belgische vaartuigen, die in den Braakman visschen, de garnalen en steurkrabben kunnen gelost worden; zullende men zich echter moeten gedragen overeenkomstig de bestaande politie-maatregelen ter voorkoming van misbruiken.

De bepalingen der bestaande reglementen op den invoer in Belgie van visch, gevangen in den Braakman, zullen toepasselijk blijven op de voormelde garnalen, om het even of zij versch of gekookt zijn.

§ 5. Er wordt verstaan, dat de visch, in de Wester-Schelde gevangen, en vermeld in art. 16 van het reglement van 20 Mei 1843, niet is begrepen in de hoeveelheid verschen visch, waarvan de invoer uit het eene land in het andere tegen verminderde regten is toegestaan, krachtens art. 18 van het verdrag.

§ 6. Er wordt gelijkelijk verstaan, dat er, door de bepaling der 1ste alinea van art. 24 van het tractaat, op geenerlei wijze wordt afgeweken van de vroeger door de Nederlanden of door Belgie met andere mogendheden gesloten verdragen.

§ 7. De gevolmagtigden zijn overeengekomen, dat de bepalingen van dit protocol van even langen duur zullen zijn als die van het verdrag waartoe het betrekkelijk is; dat het, tegelijk met genoemd verdrag, zal onderworpen worden aan de hooge contracterende partijen, en dat de daarin vervatte beloften en schikkingen geacht zullen worden de bekrachtiging der respectieve gouvernementen te hebben verkregen, zoodra die van het verdrag zelf zal hebben plaats gehad.

Vervolgens is er overgegaan tot de lezing der beide exemplaren van het verdrag, welke, eensluidend bevonden zijnde, door de respectieve gevolmagtigden zijn geteekend en met hunne cachetten bezegeld.

Gedaan te 's Gravenhage, in duplo opgemaakt en geteekend den negen en twintigsten Julij achttien honderd zes en veertig.

(*Get.*) (*L. S.*) DE LA SARRAZ. (*L. S.*) WILLMAR.
(*L. S.*) J. C. BAUD. (*L. S.*) MERCIER.
(*L. S.*) F. A. VAN HALL.

§ 2. Les chapeaux dont les fonds sont en feutre et la peluche en soie, importés de Belgique dans les Pays-Bas, seront soumis au droit fixé pour les chapeaux de soie.

§ 3. Les facilités, dont les pêcheurs Néerlandais du Zwin ont joui antérieurement au 1er Janvier 1846, pour l'importation en Belgique des produits de leur pêche, seront rétablies sur l'ancien pied, sans préjudice toutefois des dispositions du règlement relatif à la pêche et au commerce de pêcherie, arrêté à Anvers le 20 Mai 1843.

§ 4. Le Gouvernement des Pays-Bas désignera près de l'écluse d'Isabelle, un lieu d'amarrage et de déchargement, où les bateaux Néerlandais et Belges qui font la pêche dans le Braakman, pourront débarquer les salicoques, sauf à se conformer aux mesures de police établies pour prévenir les abus.

Les dispositions des règlements existants relativement à l'importation en Belgique du poisson, provenant de la pêche du Braakman, continueront à être appliquées aux salicoques dont il s'agit, qu'elles soient fraiches ou cuites.

§ 5. Il est entendu, que le poisson provenant de la pêche de l'Escaut Occidental, et mentionné à l'art. 16 du règlement du 20 Mai 1843, n'est pas compris dans la quantité de poisson frais dont l'importation d'un pays dans l'autre est admise à des droits de faveur, en vertu de l'art. 18 du traité.

§ 6. Il est également entendu, que par la stipulation du 1er alinea de l'art. 24 du traité, il n'est dérogé en aucune manière aux traités antérieurement conclus, soit par les Pays-Bas, soit par la Belgique, avec d'autres puissances.

§ 7. Les plénipotentiaires sont convenus, que les dispositions du présent protocole auront la même durée que celle du traité auquel il se rapporte; qu'il sera soumis aux hautes parties contractantes en même temps que le dit traité, et que les promesses et arrangements qui y sont contenus, seront censés avoir obtenu la ratification des gouvernements respectifs, dès que celle du traité même aura eu lieu.

Il a été procédé ensuite à la lecture des deux exemplaires du traité, lesquels ayant été trouvés conformes, ont été signés par les plénipotentiaires respectifs et scellés de leurs cachets.

Fait à la Haye, expédié en double et signé le vingt-neuvième Juillet mil huit cent quarante six.

(*Signé*) (*L. S.*) DE LA SARRAZ. (*L. S.*) WILLMAR.
(*L. S.*) J. C. BAUD. (*L. S.*) MERCIER.
(*L. S.*) F. A. VAN HALL.

Model A.

CERTIFICAAT VAN OORSPRONG EN UITVOER.

VERKLARING.

Ik ondergeteekende (1)
wonende te provincie
verklare de hieronder vermelde goederen af te zenden te weten: (2)

langs het kantoor van bestemd naar (3)
Ik verklare bovendien, dat die goederen herkomstig zijn uit (4)

Gedaan te den 184 .

ACTE VAN BEVESTIGING.

Ik ondergeteekende ontvanger van (5)
aan het kantoor van bevestige, dat de hierboven gedeclareerde goederen in der daad herkomstig zijn uit (4).
Gedaan te den 184 .
(*Zegel.*)

CERTIFICAAT VAN UITVOER.

Ik ondergeteekende, ontvanger der regten bij het kantoor van verzekere, dat de hiervoor omschreven goe-

Modèle A.

CERTIFICAT D'ORIGINE ET D'EXPORTATION.

DÉCLARATION.

Je soussigné (1)
demeurant à province de
déclare expédier les marchandises désignées ci-après, savoir: (2)

par le bureau de en destination de (3)
Je déclare en outre, que ces marchandises sont originaires de (4)

Fait à le 184 .

ACTE D'AFFIRMATION.

Je soussigné, receveur de (5)
au bureau de affirme que les marchandises déclarées ci-dessus sont réellement originaires de (4)
Fait à le 184 .
(*Sceau.*)

CERTIFICAT D'EXPORTATION.

Je soussigné, receveur des douanes au bureau de
certifie que les marchandises désignées ci-dessus ont été

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Verdrag.)

deren op heden langs mijn kantoor zijn uitgevoerd, blijkens renversaal of aangifte tot uitvoer, n°. , hierbij gevoegd.
Gedaan te den 184 .
(*Zegel.*)

UITLEGGING. (1) Naam, voornaam en beroep van den afzender.
(2) Naauwkeurige en gedetailleerde omschrijving.
(3) De Nederlanden of Belgie.
(4) Frankrijk of de Staten van het Tolverbond.
(5) De regten of accijnsen.

Model B.

CERTIFICAAT VAN OORSPRONG EN VAN UITVOER.

VERKLARING.

Ik ondergeteekende (1)
wonende te provincie
verklare de hieronder vermelde goederen af te zenden, te weten:

Volg-nummer.	Benaming en hoeveelheid der goederen.	Getal der collis (voluit geschreven.)	Merken en nummers der collis.	Bruto gewigt van iedere collis.

langs het kantoor van bestemd naar Belgie.
Ik verklare bovendien, dat die goederen herkomstig zijn uit (2)

Gedaan te den 184 .

ACTE VAN BEVESTIGING.

Ik ondergeteekende (3) der regten te bevestige, dat de hierboven gedeclareerde goederen in der daad herkomstig zijn uit (2) en dat die oorsprong bewezen geworden is, overeenkomstig § 1 van art. 3 der wet van 19 Junij 1845.
Gedaan te den 184 .
(*Zegel.*)

CERTIFICAAT VAN UITVOER.

Ik ondergeteekende, ontvanger der regten bij het kantoor van verzekere, dat de hiervoor omschreven goederen op heden langs mijn kantoor zijn uitgevoerd, blijkens (4) n°. , hierbij gevoegd.
Gedaan te den 184 .
(*Zegel.*)

UITLEGGING. (1) Naam, voornaam en beroep van den afzender.
(2) Voor de suiker, uit de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen; voor de ongesponnen katoen, uit de Nederlandsche kolonie Suriname.
(3) Controleur of ontvanger.
(4) Renversaal of aangifte tot uitvoer.

Model C.

CERTIFICAAT VAN UITVOER.

Ik ondergeteekende, ontvanger der regten bij het kantoor van verklare, dat de goederen vermeld op (1) n°. , hierbij gevoegd, heden langs mijn kantoor zijn uitgevoerd, en dat dezelve noch uit een entrepôt voortkomen, noch over dit land zijn doorgevoerd.
Gedaan te den 184 .
(*Zegel.*)

UITLEGGING. (1) Renversaal of aangifte tot uitvoer.

Model D.

CERTIFICAAT VAN OORSPRONG EN VAN UITVOER.

VERKLARING.

Ik ondergeteekende (1) wonende te provincie , verklare de hieronder vermelde goederen te verzenden, te weten:

exportées, aujourd'hui par mon bureau, suivant le réeépissé de sortie n°. , ci-annexé.
Fait à le 184 .
(*Sceau.*)

EXPLICATION. (1) Nom, prénom et profession de l'expéditeur.
(2) Désignation précise et détaillée.
(3) Les Pays-Bas ou la Belgique.
(4) La France ou les Etats du Zollverein.
(5) Douanes ou accises.

Modèle B.

CERTIFICAT D'ORIGINE ET D'EXPORTATION.

DÉCLARATION.

Je soussigné (1)
demeurant à province de
déclare expédier les marchandises désignées ci-après, savoir:

N°. d'ordre.	Dénomination et quantité des marchandises.	Nombre de colis (en lettres.)	Marques et numeros des colis.	Poids brut de chaque colis.

par le bureau de en destination de la Belgique.
Je déclare en outre, que ces marchandises sont originaires de (2)

Fait à le 184 .

ACTE D'AFFIRMATION.

Je soussigné (3) des douanes à affirme que les marchandises déclarées ci-dessus sont réellement originaires de (2) et que cette origine a été constatée conformément au § 1 de l'art. 3 de la loi du 19 Juin 1845.

Fait à le 184 .
(*Sceau.*)

CERTIFICAT D'EXPORTATION.

Je soussigné, receveur des douanes au bureau de certifie que les marchandises désignées d'autre part ont été exportées aujourd'hui par mon bureau, suivant (4) n°. ci-annexé.
Fait à le 184 .
(*Sceau.*)

EXPLICATION. (1) Nom, prénom et profession de l'expéditeur.
(2) Pour le sucre, des possessions Néerlandaises aux Indes Orientales, pour le coton en laine, de la colonie Néerlandaise de Surinam.
(3) Contrôleur ou receveur.
(4) Récépissé ou déclaration.

Modèle C.

CERTIFICAT D'EXPORTATION.

Je soussigné, receveur des douanes au bureau de certifie que les marchandises désignées dans (1) de sortie n°. , ci-annexé, ont été exportées aujourd'hui par mon bureau et qu'elles ne proviennent ni d'un entrepôt, ni d'un transit par ce pays.
Fait à le 184 .
(*Sceau.*)

EXPLICATION. (1) Récépissé ou déclaration.

Modèle D.

CERTIFICAT D'ORIGINE ET D'EXPORTATION.

DÉCLARATION.

Je soussigné (1) demeurant à province de déclare expédier les marchandises désignées ci-après, savoir:

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verdrag; Verslag der Commissie van Onderzoek.)

Volg-nommer.	Benaming en hoeveelheid der goederen.	Getal der collis (voluit geschreven).	Merken en nummers der collis.	Bruto gewigt van iedere collis.

langs het kantoor van bestemd naar (2)
Ik verklare bovendien, dat die goederen herkomstig zijn uit (3)

Gedaan te den 184 .

ACTE VAN BEVESTIGING.

De ondergeteekenden, burgemeester en wethouders van (4) provincie bevestigen dat de hierboven gedeclareerde goederen inderdaad herkomstig zijn uit (3)

Gedaan te den 184 .

(*Zegel.*)

CERTIFICAAT VAN UITVOER.

Ik ondergeteekende, ontvanger der regten bij het kantoor van verzekere, dat de hiervoor omschreven goederen op heden langs mijn kantoor zijn uitgevoerd, blijkens (5) n°. , hierbij gevoegd, en dat dezelve noch uit een entrepôt voortkomen, noch door dit land zijn doorgevoerd.

Gedaan te den 184 .

(*Zegel.*)

UITLEGGING. (1) Naam, voornaam en beroep van den afzender.
(2) De Nederlanden of Belgie.
(3) De Nederlanden of Belgie; voor de granen en dennen stammen bijzonder te vermelden het hertogdom Limburg.
(4) Stad of gemeente.
(5) Renversaal of aangifte tot uitvoer.

N°. d'ordre.	Dénomination et quantité des marchandises.	Nombre des colis (en lettres).	Marques et numéros des colis.	Poids brut de chaque colis.

par le bureau de , en destination de (2)
Je déclare en outre, que ces marchandises sont originaires de (3)

Fait à le 184 .

ACTE D'AFFIRMATION.

Les soussignés, bourgmestre et échevins de la (4) province de affirment que les marchandises déclarées ci-dessus, sont réellement originaires de (3)

Fait à le 184 .

(*Sceau.*)

CERTIFICAT D'EXPORTATION.

Je soussigné, receveur des douanes au bureau de certifie que les marchandises désignées d'autre part, ont été exportées aujourd'hui par mon bureau, suivant (5) n°. , ci-annexé, et qu'elles ne proviennent ni d'un entrepôt ni d'un transit par ce pays.

Fait à le 184 .

(*Sceau.*)

EXPLICATION. (1) Nom, prénom et profession de l'expéditeur.
(2) Les Pays-Bas ou la Belgique.
(3) Les Pays-Bas ou la Belgique; pour les céréales et les perches de sapin mentionner spécialement le duché de Limbourg.
(4) Ville ou commune.
(5) Récépissé ou déclaration.

De Minister van Buitenlandsche Zaken verklaart, dat het bovenstaande verdrag door Zijne Majesteit den Koning der Belgen is bekrachtigd den zestienden Augustus achttien honderd zes en veertig, en door Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden den negentienden derzelfde maand, mitsgaders dat de acten dezer bekrachtigingen den twintigsten Augustus achttien honderd zes en veertig te 's Gravenhage zijn uitgewisseld.

DE LA SARRAZ.

3. VERSLAG AAN DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL, *door de Commissie van onderzoek uitgebragt in de zitting van 27 Februarij* 1847.

VERDRAG VAN HANDEL EN SCHEEPVAART TUSSCHEN NEDERLAND EN BELGIE, GESLOTEN 29 JULIJ 1846.

Na de afscheiding der zuidelijke provincien van het Koningrijk der Nederlanden en de oprigting van het Koningrijk Belgie heeft het laatste allengs een meer en meer uitsluitend, zoogenaamd beschermend, ten deele prohibitief stelsel van in- en uitvoerregten aangenomen, Nederland daartegen dat van het jaar 1822 grootendeels behouden, op eenige voorwerpen zelfs reeds in 1830 de regten nog verlaagd.

Den 21sten Julij 1844 werd in Belgie een differentieel inkomend regt op een aantal voorwerpen ingevoerd, te heffen naar mate van de herkomst en van de vlag. Zoo moet bij voorbeeld *koffij* volgens die wet per 100 kilogrammes betalen:

aangevoerd van een land van productie of van eene haven aan gene zijde van de Kaap de Goede Hoop, met Belgische schepen. fr. 9.00
met vreemde schepen 11.50
van transatlantische landen, andere dan die van productie:
met Belgische vlag . . . . fr. 11.50
met vreemde vlag 13.50
van elders voor beide vlaggen. 15.50

Op deze bepalingen werd, op de voorstellingen onzer Regering, de uitzondering gemaakt, dat gedurende het eerste jaar, volgende op de afkondiging der wet en, zoo het Belgisch gouvernement het nuttig oordeelde, ook gedurende het tweede jaar, 7,000,000 kilogr. koffij, afkomstig uit de Nederlandsche kolonien in Oost-Indie, uit dit Rijk zouden toegelaten worden met Belgische of Nederlandsche schepen, tot het regt van den directen aanvoer met Belgische vlag, verhoogd met 11 per cent, en alzoo tot fr. 9.99.

Evenzoo zouden 180,000 kilogrammes tabak, andere dan Europesche, langs de Zuid-Willemsvaart en de Maas toegelaten worden, tot het regt van den directen aanvoer onder Belgische vlag.

Bij deze gunstige bepaling was de clausule gevoegd, dat dezelve zou ophouden van kracht te zijn wanneer in het land, voor hetwelk de uitzondering was vastgesteld, veranderingen in het tarief werden gemaakt, nadeelig voor den Belgischen handel of nijverheid.

Bij de wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28) werd in dit Rijk een nieuw tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer uitgevaardigd, waarbij een aantal voorwerpen van de Belgische fabrijken op het inkomen ontlast, andere daarentegen verhoogd werden. Voor sommige andere voorwerpen werd het inkomend

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

regt, bij aanvoer met Nederlandsche schepen, eenigzins lager gesteld dan dat met eene vreemde vlag, of ook geheel opgeheven.

Het Belgische gouvernement beklaagde zich over de verhoogingen in ons tarief en eischte derzelver vermindering op eenige voorwerpen, als eene compensatie voor het voortdurend genot van den partielen invoer van koffij en tabak.

Onze Regering oordeelde daarentegen dat de laatste moest beschouwd worden als eene vergoeding, zoowel voor het nadeel ons toegebragt door het Belgische differentiele stelsel, als wegens de hoogere regten in Belgie van tijd tot tijd op onderscheidene voorwerpen der Nederlandsche nijverheid gelegd, waaronder bijzonder visch, slagtvee, wollen stoffen en koeharen tapijten opgemerkt werden, alsmede den verboden doorvoer van vee door Belgie, zoodat eene vermindering van de regten op Belgische voortbrengeselen niet anders dan tegen andere concessien in Belgie behoorde te geschieden.

Nadat de onderhandelingen bij dit verschillend standpunt, hetwelk de beide Regeringen zich hadden gekozen, gedurende eenigen tijd vruchteloos waren voortgezet, begreep de Belgische Regering, bij besluit van den 30sten December 1845, de begunstigde toelating te moeten beperken tot 4,083,000 kilogr. koffij tot het regt van fr. 11.50, en 105,000 kilogr. tabak, even als vroeger tot het regt bepaald voor den aanvoer uit de landen van productie onder Belgische vlag; een en ander in te voeren gedurende de 7 eerste maanden van het jaar 1846.

Nederland beantwoordde dit met het Koninklijk besluit van den 5den Januarij 1846 en later met de wet van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 37), waarbij op een aanzienlijk aantal artikelen, uit Belgie komende, de inkomende regten belangrijk werden verhoogd, op granen en andere levensmiddelen zeer hooge uitvoerregten werden gelegd en die wet voor één jaar van kracht werd verklaard, »ten »ware het den Koning noodig mogt voorkomen dezelve vroeger »buiten werking te stellen, wanneer de omstandigheden, welke »tot derzelver uitvaardiging aanleiding hadden gegeven, vroeger »mogten komen te vervallen."

Die omstandigheden waren, volgens het Algemeen Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de hoogst schadelijke bepalingen, welke voor den handel en de Nijverheid van Nederland achtereenvolgens in de handels-wetgeving van Belgie waren opgenomen.

Door de Belgische regering was bij besluit van den 12den Januarij 1846 reeds een gelijke maatregel genomen.

De intusschen voortgezette onderhandelingen hebben eindelijk geleid tot een zeer uitgebreid en veelomvattend verdrag, den 29sten Julij 1846 tusschen de Nederlandsche en Belgische gevolmagtigden te 's Gravenhage gesloten, en door de wederzijdsche Souvereinen bekrachtigd.

Het verdrag, bij missive van den Minister van Buitenlandsche Zaken in dato 23 October ll., van wege den Koning aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal medegedeeld zijnde, is hetzelve, ingevolge art. 24 van het Reglement van Orde, in onze handen gesteld, *ten einde daarover na onderzoek een Verslag op te maken, en hetzelve in de vergadering uit te brengen.*

De aanleidende oorzaken tot het verdrag kortelijk aangestipt hebbende, zullen wij nu de eer hebben van hetzelve verslag te geven, zonder nogtans onze zienswijze over de betrekkelijke waarde van de wederzijds verleende vergunningen te ontwikkelen, ook zonder zulks te doen over de vermoedelijke gevolgen van dat staatsstuk voor onzen handel, nijverheid, scheepvaart, kolonien en betrekkingen met Belgie zelve of met andere rijken.

Wij hebben het verdrag onderzocht als een stuk, waarvan ingevolge art. 57 der Grondwet aan de Kamer kennis is gegeven.

Wij gaan nu over tot eene vermelding van den inhoud van het verdrag en van den stand van zaken onmiddellijk uit hetzelve voortvloeijende.

De overeenkomst van 29 Julij 1846 is een verdrag van handel en scheepvaart, niet alleen van toepassing in dit Rijk, maar ten deele ook in onze Oost-Indische bezittingen.

Het stelt de wederzijdsche *schepen* in beide landen voor alle regten, lasten, formaliteiten en bepalingen gelijk met de nationale, behoudens hetgeen bedongen is bij art. 41 van het verdrag van 5 November 1842, en met uitzondering van de vrijstelling voor de nationale visscherij (*Artikel* 1, 2 en 3).

Ook voor *goederen*, onverschillig van welken oorsprong, *regtstreeks* uit het eene rijk in het andere aangevoerd, langs rivieren, kanalen of ter zee, of bij uitvoer, onverschillig met welke bestemming, worden beide vlaggen wederkeerig gelijkgesteld, met uitzondering van den invoer ter zee van zout en van andere dan inlandsche tabak (*artikel* 4).

Bij gedeeltelijke lossing kan het overige der lading zonder betaling van regten, behalve de wakers-gelden, weder uitgevoerd worden (*artikel* 5).

Weder uitloopende, zonder handel te hebben gedaan of uit nood binnenkomende, wordt wederzijds geen tonnegeld geheven (*artikel* 6).

Bij stranding of schipbreuk heeft gelijkstelling met de inboorlingen plaats (*artikel* 7).

Gedeserteerde matrozen zullen wederkeerig aangehouden en onder zekere bepalingen uitgeleverd worden (*artikel* 8).

Artikel 9 beschrijft hoe de nationaliteit der vaartuigen wederzijds te erkennen.

Artikel 10 stelt de Belgische vaartuigen, langs kanalen en rivieren, steenkolen aanbrengende, gelijk met die, welke van Java, Rijn of elken anderen weg dien invoer bewerkstelligen.

Artikel 11 regelt het scheepvaartregt op de Zuid-Willemsvaart.

Artikel 12 stelt de ijzeren spoorstaven, uit Belgie langs de Zuid-Willemsvaart of de Maas komende, en langs de Waal vervoerd wordende, in doorvoer naar Duitschland, onder de categorie *a.* der uitzonderingen op tarief C der Mentzer overeenkomst van 31 Maart 1831, zonder inbreuk evenwel op art. 41 van het verdrag van 5 November 1842.

De doorvoer zal voor partijen in beider Staten wederkeerig als die der meest begunstigde natie plaats hebben (*artikel* 13).

Van den doorvoer van vee en visch wordt in het tractaat niet gesproken, zoodat het deswege in Belgie bestaand verbod voor ons in kracht blijft, zoo lang het algemeen werkt.

Artikel 14 bevat verschillende meer of minder gunstige bepalingen voor Nederland, als:

1°. de bestendiging der jaarlijksche toelating van 7,000,000 Ned. ponden koffij en 180,000 Ned. ponden tabak, tot de regten, tijdelijk bij de wet van 21 Julij 1844 voor dien invoer bepaald en hierboven opgegeven;

2°. den invoer van gezaagd en ongezaagd hout, komende van den Rijn, tot de regten voor den regtstreekschen invoer ter zee door Belgische schepen, *alzoo tot de laagste van het differentieel tarief;*

3°. den invoer van 18 voorwerpen tot de regten voor den invoer onder vreemde vlag onmiddellijk lager dan die, welke volgens de letter der Belgische wet van 21 Julij 1844 daarop toepasselijk zouden zijn. Op 5 dezer artikelen zullen de regten tot hetzelfde bedrag geheven worden, wanneer die goederen regtstreeks ter zee, onder Nederlandsche vlag uit de bij het tarief bevoordeelde plaatsen van herkomst worden ingevoerd;

4°. den invoer van ruwe rietsuiker, herkomstig uit de Nederlandsche Oost-Indische kolonien, tegen het regt voor den invoer uit andere transatlantische landen dan die van productie, onder de vlag van het land, uit hetwelk de invoer geschiedt.

5°. Het verschil, ontstaande uit de voormelde bepalingen, tusschen de verminderde regten en de nog lagere regten van het tarief, dat thans in Belgie van kracht is, zal op de bedoelde koopwaren, gedurende het bestaan van dit tractaat, niet vergroot worden.

6°. Genoemd artikel bepaalt verder de wijze van invoer van de 7 millioen Nederl. ponden koffij en 180,000 Nederl. ponden tabak, en eindelijk: dat de hoeveelheid koffij als minimum van den begunstigden invoer is toegestaan, en na een vijfjarig tijdvak, waarvan het eerste den 1sten Januarij 1844 aanving, bij toeneming van het jaarlijksch verbruik van koffij in Belgie, vermeerderd zal worden, in verhouding van 7/17 van het totaal bedrag der consumtie.

Artikel 15 staat, in vergelding der vergunningen bij het vorig artikel verleend, en meer bijzonder van die betrekkelijk de toelating in Belgie der voortbrengselen van de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen, aan de *Belgische schepen* toe, om uit gezegde bezittingen, *met bestemming naar Belgie*, eene hoeveelheid van 8000 tonnen (4000 lasten) koloniale artikelen uit te voeren, tegen betaling der

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

zelfde regten, *als of zij door Nederlandsche schepen naar Nederland* werden uitgevoerd, behoudens 11 per cent verhooging.

Deze gunst is ook van toepassing op bindrotting in bossen en sapanhout, zonder dat door derzelver uitvoer de hoeveelheid van 8000 tonnen wordt verminderd.

In dit artikel wordt niet, gelijk in art. 14 en andere, van eenen *jaarlijkschen* uitvoer gesproken. Nogthans blijkt uit de laatste alinea van art. 26, dat de uitvoer zoodanig is bedoeld.

Artikel 16 stelt de Belgische onderdanen en schepen in de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen gelijk met de meest begunstigde natie, ten aanzien der goederen die zij in- en uitvoeren.

Artikel 17 houdt in, dat wanneer de Regering der Nederlanden in het vervolg het voornemen te kennen gaf, om in hare Oost-Indische bezittingen den invoer der voortbrengselen van de Belgische nijverheid of grond op gunstiger voorwaarden dan de nu bedongen toe te laten, anders dan bij wijze van algemeene toepassing, de contracterende partijen zich vooraf zullen verstaan nopens eene vermindering van het hooger regt, hetwelk, in vergelijking met het stelsel, toegepast op de Belgische vlag, geheven wordt van koloniale goederen regtstreeks met Nederlandsche schepen in Belgie aangevoerd.

Artikel 18 bepaalt de invoerregten van haring en visch der nati[illegible]scherij in Belgie en Nederland tot nagenoeg hetzelfde be[illegible] beide landen, behalve dat gekaakte of gezoute haring alleen in Belgie tot het regt van fr. 6 per ton wordt toegelaten, maar de geheele wederkeerigheid niet is toegestaan, zoodat gekaakte EN gezoute haring voortdurend in Nederland op den invoer verboden blijft, en alleen ongekaakte en gezoute haring aldaar volgens de algemeene wet gedurende de maanden December, Januarij, Februarij, Maart en April toegelaten wordt.

De jaarlijksche invoer van verschen zeevisch is wederkeerig tot de hoeveelheid van 2,000,000 Nederlandsche ponden, en die der gezouten kabeljaauw tot 5000 ton beperkt.

Genoemd artikel bevat verder eenige bepalingen omtrent de wijze van invoer der gezegde hoeveelheden visch in Belgie.

Artikel 19 laat de Fransche en de Rijnwijnen uit den eenen in den anderen der beide Staten toe, tot de regten van regtstreekschen aanvoer uit het land van voortbrengst.

Artikel 20 vermindert in beide Staten tot hetzelfde bedrag het invoerregt van bier op fust van Nederlandschen of Belgischen oorsprong.

Artikel 21 bevat onderscheidene begunstigingen der Belgische industrie. Het vermindert in Nederland de invoerregten op 21 categorien van Belgische voortbrengselen; bepaalt dat Belgie volkomen zal deelen in elke meer gunstige behandeling, welke eenige andere natie met opzigt tot het verfoelied en niet verfoelied spiegelglas mogt genieten en verzekert aan Belgie de behandeling op den voet der meest begunstigde natie voor de bijzondere onderdeelen van het artikel ijzer, niet bij het tractaat vermeld, en voor de steenkolen.

Bij het tractaat heeft omtrent de regten van glas, uit Belgie ingevoerd wordende, niet alleen eene vermindering maar tevens eene vereenvoudiging plaats, zijnde nu alle soorten van venster-en spiegelglas gesteld op 6 ten honderd van de waarde, terwijl bij de algemeene wet het spiegelglas mede naar de waarde, doch het vensterglas naar de wigt moet betalen. Hierdoor ontstaat niet alleen een verschil in het regt zelf tusschen den invoer uit Belgie en dien uit andere landen maar tevens ook een verschil in de wijze van heffing.

Bij het gekleurd (chits) *papier is mede de maatstaf van heffing veanderd en voor den invoer van Belgie, even als bij meubel-papier, naar de waarde geregeld; daartegen betaalt papier van alle soorten, wit, graauw of gekleurd, muziekpapier, registers, wit of gelijnd, ook volgens het tractaat, voortdurend naar de wigt.*

Artikel 22 vermindert de uitvoerregten op haardasch uit Nederland naar Belgie langs de kantoren van Bath en het Sas van Gent.

Artikel 23 vermindert daarentegen de invoerregten in Belgie van eenige Nederlandsche voortbrengselen, als: slagtvee, kaas, koeharen tapijten, eenige zware wollen manufacturen en dennen stammen van eene bepaalde dimensie, oorspronkelijk en regtstreeks uit Limburg ingevoerd, alsmede voor eene jaarlijksche hoeveelheid van 12,000,000 Nederlandsche ponden granen, in Limburg geoogst, onder de daarbij gevoegde restricten.

Artikel 24 *bindt de handen der wederzijdsche contractanten met betrekking tot andere natien.*

De 1ste alinea verbiedt de vermindering van regten over en weder bij het verdrag verleend, *afzonderlijk aan andere landen* toe te kennen dan tegen aequivalenten. In den Franschen tekst staat » *spécialement à d'autres pays.*"

Wij voegen den Franschen tekst hierbij, uithoofde ons de uitdrukking onduidelijk voorkomt.

Uit het tot dit tractaat behoorend protocol (*waarvan straks nader*) *blijkt, dat door deze alinea niet wordt afgeweken van de vroeger door eene der partijen met andere mogendheden gesloten verdragen.*

In de 2de alinea leest men: dat grootere begunstigingen, in het vervolg aan eene andere natie toegekend, ten opzigte der in het verdrag genoemde voorwerpen, van zelve ook aan de andere partij gemeen zullen worden.

Aan de aanvoeren uit Nederland zal eene grootere begunstiging moeten gegeven worden, wanneer eene meer aanzienlijke vermindering der invoerregten aan andere landen dan die van productie mogt worden toegekend voor de goederen in art. 14 opgenoemd.

In de 3de alinea wordt bepaald:

Indien andere gunsten, in zake van handel of regten, door een der beide Staten aan eenige andere natie mogten worden verleend, zal de andere Staat er in deelen, om niet of wel tegen aequivalent, naar mate de vergunning wordt gegeven. In het laatste geval zal het aequivalent een onderwerp uitmaken van eene nadere overeenkomst tusschen beide Staten.

Eindelijk zegt de laatste alinea van genoemd artikel:

In geval een der partijen de gunsten nu verleend van algemeene toepassing mogt maken, te weten: de Nederlanden voor de katoenen, wollen of linnen manufacturen, en Belgie voor de wollen manufacturen, of de exceptionnele behandeling bij art. 14 vastgesteld, dan zal de partij die zich benadeeld mogt achten, gedurende 6 maanden nadat zoodanige maatregel in werking is getreden, de bevoegdheid hebben het verdrag op te zeggen, hetwelk alsdan een jaar daarna zal eindigen.

Artikel 25 bepaalt: dat met gemeen overleg maatregelen zullen worden genomen, om misbruiken voor te komen, die zouden kunnen ontstaan door het in de plaats stellen van andere dan bij het verdrag begunstigde voortbrengselen.

Artikel 26 regelt den aanvang van den invoer der beperkte hoeveelheden in Belgie op 1 Januarij van elk jaar. De hoeveelheden in 1846 toe te laten, zullen vastgesteld worden in verhouding tot den tijd, te verloopen van den dag der inwerkingstelling van het verdrag, tot 1 Januarij 1847.

Hetzelfde is toepasselijk op de goederen, welker uitvoer uit Nederlandsch Indie naar Belgie tot verminderde regten is toegestaan.

Artikel 27 heft de verhoogde regten op, daargesteld bij de Nederlandsche wet van den 9den Mei 1846 en het Belgisch besluit van den 12den Januarij 1846.

Artikel 28 verklaart het verdrag van kracht tot 1 Januarij 1854; echter kan het van weêrszijden vòòr 1 Januarij 1851 opgezegd worden, als wanneer het met 1 Januarij 1852 ophoudt van kracht te zijn.

Niet officieel vòòr 1°. Januarij 1853 opgezegd zijnde, zal het tot 1 Januarij 1855 van kracht zijn en alzoo van jaar tot jaar, tot dat het minstens één jaar vooruit zal opgezegd zijn.

Artikel 29 verklaart het verdrag van kracht den vijfden dag, volgende op dien der uitwisseling van de bekrachtigingen, welke uiterlijk binnen eene maand te 's Gravenhage moest plaats hebben.

Het verdrag is den 29sten Julij 1846 door de wederzijdsche gevolmagtigden geteekend en wel:

voor *Nederland*, door

den heer De la Sarraz, Minister van Buitenlandsche Zaken;
den heer J. C. Baud, Minister van Kolonien, en
den heer F. A. van Hall, Minister van Finantien,

en voor *Belgie*, door

den Heer Willmar, buitengewoon gezant en gevolmagtigd Minister van den Koning der Belgen bij den Koning der Nederlanden, en
den heer Mercier, Belgisch Minister van Staat, gouverneur van Henegouwen en lid van de Kamer der Vertegenwoordigers.

Bij het verdrag is gevoegd *Annexe A*, aanwijzende de vermindering van regten voortvloeijende uit artikel 14 van hetzelve, mede door de wederzijdsche gevolmagtigden geteekend.

Deze annexe heldert op hetgeen in den tekst van het tractaat als minder juist of volledig voorkomt; zoo staat in art. 14 *in de Hollandsche taal alleen:* POTASCH *en in de Fransche:* CENDRES GRAVELÉES. *In de annexe leest men: asch* (*pot-, parel-, weedasch*),

Bij het artikel HENNEP *is in de annexe in beide talen bijgevoegd:* DAARONDER BEGREPEN MANILLA-HENNEP, *hetgeen noch in den Hol-*

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

landschen noch in den Franschen tekst van het tractaat wordt gevonden.

Op denzelfden dag (29 Julij 1846) zijn nog door de wederzijdsche gevolmagtigden in een protocol eenige nadere bepalingen omtrent de uitvoering van het verdrag vastgesteld, welke zij niet geschikt achtten om in hetzelve te worden opgenomen, en welke van gelijken duur zullen zijn als die van het verdrag, waartoe het protocol betrekkelijk is.

§ 1 litt. A, spreekt van het bewijs te leveren van den oorsprong der Fransche en Rijnwijnen, waarvan een model certificaat A bij het protocol is gevoegd.

Litt. B past genoemd model A mede toe op den invoer in Belgie van hout, komende van den Rijn.

Litt. C van het protocol bepaalt: dat de oorsprong van ongesponnen katoen en ruwe rietsuiker herkomstig uit de Nederlandsche kolonien en vermeld in §§ 3 en 4 van art. 14 des verdrags, bewezen zal worden door middel van een certificaat, model B.

De oorsprong van de andere koopwaren, vermeld in § 3 van art. 14, zal bij den invoer in Belgie bewezen worden, door het overleggen van de charter-partij, van het manifest of van het cognossement, geviseerd door den chef der douanen van de plaats van verzending in Nederland.

Door OORSPRONG *is in deze alinea ongetwijfeld alleen bedoeld de plaats der verzending in Nederland, geenszins die der productie. In het Fransch staat ook* PROVENANCE (*afkomst, plaats van uitvoer*)*, niet* ORIGINE, *gelijk in de vorige alinea.*

Ofschoon het niet uitdrukkelijk vermeld is, bevat litt. D van § 1 bepalingen omtrent de goederen, niet vermeld bij artikel 14 van het tractaat, doch bij andere van hetzelve opgenomen; dit blijkt vooreerst: daaruit dat in litt. C afzonderlijk van de goederen, vervat in artikel 14, wordt gesproken, en ten tweede: dat het onmogelijk de bedoeling kan zijn van deze voorwerpen den NEDERLANDSCHEN OORSPRONG *te doen bewijzen.*

Litt. D schijnt vooral te doelen op voorwerpen van inlandsche industrie en de voorzorg te strekken om deze, bij den bevoorregten invoer, door geene vreemde te zien vervangen.

Wanneer het algemeen inkomend regt van het land, waar de invoer geschiedt, niet te boven gaat het gezamelijk bedrag van het regt, bij traetaat ten gunste van het andere land bepaald, gevoegd bij het inkomend regt van soortgelijke voortbrengselen in het land geheven van waar de uitvoer geschiedt, zal eene verklaring voldoende zijn van den ontvanger der douanen van het bureau van invoer, houdende: dat de goederen niet transito worden doorgevoerd, noch uit een entrepôt herkomstig zijn. Voor deze verklaring dient model C.

Voor de koopwaren, daarentegen, voor welke de invoerregten zijn verminderd, doch die aan bovengemelde bepaling niet voldoen, is een certificaat volgens model D noodig, houdende dat die goederen herkomstig zijn uit het land, uit hetwelk de invoer geschiedt. Dit model vereischt, behalve het certificaat van den verzender, eene acte van bevestiging van burgemeester en wethouders der stad of gemeente, en eindelijk nog een certificaat van uitvoer van den ontvanger der regten bij het kantoor van uitvoer.

Bij Litt. E is overeengekomen, dat, indien zich later de behoefte deed gevoelen om de voorgaande bepalingen te wijzigen, alsdan nadere maatregelen met gemeen overleg zouden worden vastgesteld.

§ 2 heeft betrekking tot den invoer van hoeden, en §§ 3, 4 en 5 tot de wederzijdsche vischvangst en vischhandel.

Eindelijk is in § 6 nog vermeld, gelijk wij reeds te kennen gaven, dat door de bepalingen der 1ste alinea van artikel 24 van het traetaat op geenerlei wijze wordt afgeweken van de vroeger door de Nederlanden of door Belgie met andere mogendheden gesloten verdragen.

Volgens eene verklaring van den Minister van Buitenlandsche Zaken is het verdrag door den Koning der Belgen den 16den Augustus 1846 en door den Koning der Nederlanden den 19den derzelfde maand bekrachtigd en zijn de bekrachtigingen den 20sten Augustus 1846 te 's Gravenhage uitgewisseld.

Ten einde U Edel Mogenden gemakkelijker de wederzijds verleende concessien zouden kunnen nagaan, hebben wij bij dit Verslag eenige vergelijkende tabellen gevoegd, bevattende de regten, welke op de bij het verdrag begunstigde voorwerpen in beide rijken en in de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen geheven worden, zoowel volgens de algemeene wetten of besluiten, als volgens het onderwerpelijk verdrag.

Tabel A bevat de Belgische regten, bij art. 14 gewijzigd.

» B » de regten in de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen, bij art. 15 gewijzigd.

» C » de regten in Nederland en Belgie, gewijzigd bij artt. 18, 19 en 20.

» D » de Nederlandsche regten, gewijzigd bij art. 21.

» E » de wijzigingen op den uitvoer van haardasch, volgens art. 22.

» F » de Belgische regten, gewijzigd bij art. 23.

Uit die tabellen blijkt onder anderen het volgend verschil voor de wederzijdsche vlaggen op de beide hoofd-producten van Java:

KOFFIJ.

VAN JAVE NAAR BELGIE.

		Uitgaand regt op JAVA.	Inkomend regt in BELGIE.
		per pikol van [illegible] oude pond.	[illegible]00 kilog.
met *Belgische* schepen volgens het traetaat.	Voor 4000 lasten in het jaar, zoo voor de bedongen hoeveelheid alléén koffij op Java uitgevoerd wordt	gulden 2.22	francs 9.00
	boven de genoemde hoeveelheid .	» 4.00	
met *Nederlandsche* schepen volgens het bestaande tarief	. . . .	» 4.02	» 11.50

VAN JAVA NAAR NEDERLAND.

	Uitgaand regt op JAVA.	Inkomend regt in NEDERLAND.
	per pikol van 125 oude pond.	p. 100 kilog.
met *Belgische* schepen volgens het bestaand tarief	gulden 4.00	gulden 2.00
met *Nederlandsche* schepen volgens het bestaand tarief.	» 2.00	vrij.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

VAN NEDERLAND NAAR BELGIE.

	Uitgaand regt in NEDERLAND.	Inkomend regt in BELGIE.	
met *Belgische* en *Nederlandsche* schepen:		p. 100 kilog.	
volgens het bestaand tarief	vrij.		
volgens het tractaat .	. . . . . .	francs 9.99	Voor 7,000,000 kilo's in het jaar.
		» 15.50	Boven de genoemde hoeveelheid.

VAN BELGIE NAAR NEDERLAND.

	Uitgaand regt in BELGIE.	Inkomend regt in NEDERLAND.
	p. 100 kilog.	p. 100 Ned. pond.
met *Belgische* en *Nederlandsche* schepen .	5 centimes.	gulden 2.00

SUIKER.

VAN JAVA NAAR BELGIE.

		Uitgaand regt op JAVA.	Inkomend regt in BELGIE.
		p. f 100 waarde.	per 100 kilog.
met *Belgische* schepen volgens het tractaat	Voor 4000 lasten in het jaar, zoo voor de bedongen hoeveelheid alléén suiker op Java uitgevoerd wordt	vrij.	fr. 0.01 cent.
met *Nederlandsche* schepen volgens het bestaand tarief . .	. . . .	gulden 6.00	fr. 1.70

VAN JAVA NAAR NEDERLAND.

	Uitgaand regt op JAVA.	Inkomend regt in NEDERLAND.
	p. f 100 waarde.	per 100 kilog.
met *Belgische* schepen volgens het bestaand tarief . .	gulden 6.00	gulden 1.00
met *Nederlandsche* schepen volgens het bestaand tarief .	vrij.	vrij.

VAN NEDERLAND NAAR BELGIE.

	Uitgaand regt in NEDERLAND.	Inkomend regt in BELGIE.
		per 100 kilog.
met *Belgische* en *Nederlandsche* schepen	vrij.	
Volgens het tractaat .	. . . . . .	fr. 2.50

VAN BELGIE NAAR NEDERLAND.

	Uitgaand regt in BELGIE.	Inkomend regt in NEDERLAND.
	per 100 kilog.	per 100 kilog.
met *Belgische* en *Nederlandsche* schepen	5 centimes.	20 cents.

Hieruit volgt, dat de uitvoer der producten uit de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen *naar Belgie* met Belgische schepen is begunstigd boven dien met Nederlandsche, zijnde het uitgaand regt voor koffij op Java lager voor de Belgische vlag gesteld dan voor de Nederlandsche en het inkomend regt voor de laatste mede hooger gebleven dan voor de eerstgenoemde, terwijl de Belgische schepen voor de suiker geheelen vrijdom van regten, zoowel bij het uitgaan op Java als bij het inkomen in Belgie, genieten (1 centime per 100 kilo's is met vrijdom gelijk te achten), en daartegen die met Nederlandsche schepen belangrijke uitgaande regten op Java en inkomende regten in Belgie moeten betalen.

Verder volgt uit het verdrag: dat de invoer uit Nederland in Belgie voor 7,000,000 kilo's koffij met 11 per cent meer bezwaard is dan de invoer met Belgische schepen uit de plaatsen van productie; dat de suiker, uit Nederland in Belgie aangebragt, fr. 2.50 per 100 kilo's en met Belgische schepen van de plaatsen van productie aangevoerd maar 1 centime betaalt;

dat de uitvoerregten van koffij op Java met Belgische schepen, voor eene hoeveelheid van 4000 lasten, 11 per cent meer bedragen dan die, welke daarop met Nederlandsche schepen naar Nederland worden geheven;

dat de Belgische schepen voor den uitvoer van Java naar Nederland aan hoogere regten in Oost-Indie en in Nederland dan de Nederlandsche schepen onderworpen blijven;

en eindelijk dat de inkomende regten van koffij en suiker in Nederland, van Belgie ingevoerd wordende, veel lager zijn, dan die in Belgie van dezelfde goederen uit Nederland aldaar aangebragt.

Uit het geheele overzigt van het verdrag blijkt, dat zoowel in Nederland als in de Oost-Indische bezittingen van den Staat (in de laatste echter maar voor eene bepaalde hoeveelheid) nieuwe differentiele regten ten behoeve van Belgie zijn ontstaan.

Hiermede, Edel Mogende Heeren, vermeenen wij aan den op ons verstrekten last te hebben voldaan, naardien art. 24 van het Reglement van Orde voor deze Kamer het nemen eener conclusie niet voorschrijft en, blijkens de discussien, tijdens de daarstelling van het Reglement gehouden, ook niet bedoeld heeft.

Aldus vastgesteld in de Commissie, benoemd den 24sten October 1846, den 22sten Februarij 1847.

FABER VAN RIEMSDIJK.
J. K. VAN GOLTSTEIN.
MODDERMAN.
D. BORSKI.
VAN RIJCKEVORSEL.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Bijlagen.)

4. OVERZIGT *der invoerregten in Belgie volgens art.* 14 *van het tractaat, en der invoerregten in Nederland, volgens*

VOORWERPEN.	VOLGENS DE ALGEMEENE WET.				
	UIT NEDERLAND.			Directe aanvoer per Belgisch schip.	
	Maatstaf.	Francs.	Cent.	Francs.	Cent.
§ 1 *a.* KOFFIJ	per 100 kilog.	15	50	9	00
§ *b.* TABAK in bladen of rollen, als:					
Portorico, Havannah, Columbia en Orénoque	per 100 kilog.	17	50	15	00
St. Domingo en Oost-Indie	idem.	15	00	12	50
andere landen buiten Europa	idem.	12	50	10	00
§ 2. HOUT ongezaagd	de zeeton,	5	00	2	00
gezaagd boven de 5 duim dikte	idem.	12	00	9	00
» van 5 duim of minder	idem.	18	00	13	50
§ 3. ARAK EN RUM op fust	het vat,	8	00	4	25
HOUT, scheepsbouw- en timmer-:					
ongezaagd	de zeeton,	5	00	2	00
gezaagd boven 5 duim dikte	idem.	12	00	9	00
» van 5 duim of minder	idem.	18	00	13	50
KANEEL, van China en cassia lignea	per 100 kilog.	30	00	14	00
» Ceylon en andere landen	per kilog.	2	00	0	50
POT-, PAREL- EN WEEDASCH	per 100 kilog.	3	00	0	50
KATOEN, ongesponnen	idem.	2	25	0	01
SPECERIJEN foelie, noten, nagelen en andere niet vermelde	per fr. 100.	18	00	12	00
TIN, ruw	per 100 kilog.	3	00	0	01
GEMBER, drooge	idem.	30	00	20	00
geconfijte	idem.	50	00	35	00
PEPER,	idem.	19	00	12	00
PIMENT,	idem.	19	00	12	00
ROTTINGEN, ruw	idem.	3	50	1	00
STOKVISCH,	idem.	3	00	1	00
TABAK, in bladen of rollen:					
van Portorico, Havannah, Columbia en Orénoque.	idem.	17	50	15	00
St. Domingo en Oost-Indie	idem.	15	00	12	50
andere landen buiten Europa	idem.	12	50	10	00
TABAKSSTELEN	idem.	14	00	11	50
THEE	idem.	100	00	30	00
(*) HENNEP, ongehekelde, manilla-hennep daaronder begrepen	idem.	3	50	0	50
(*) ZAAD-, kool-, raap, hennep, lijn, sezame-, camelijn- en andere niet afzonderlijk belaste oliezaden	per last,	5	00	1	50
(*) VET, SMEER, TALK, REUZEL, enz., uitgezonderd stearine	per 100 kilog.	3	50	0	50
(*) TRAAN, walvisch-, robben-, cachelot- en spermaceti-	het vat,	16	00	12	00
(*) PALMOLIE	per 100 kilog.	3	50	1	00
SUIKER, ruwe riet-	idem.	(**) 4	25	1	70

(*) Van de vijf artikelen gemerkt met (*) zullen de regten tot hetzelfde bedrag geheven worden, wanneer die goederen regtstreeks ter zee, onder Nederlandsche vlag, uit de bij het tarief bevoordeelde plaatsen van herkomst worden ingevoerd.
(**) Volgens art. 4 van het tractaat per 100 kilogrammes fr. 2.75, ter zee ingevoerd wordende. Zie voor Suiker het Koninklijk Belgisch besluit van 22 Mei 1845, waarbij het regt successievelijk wordt verhoogd en eerst 17 April 1848 op fr. 4.25 komt, voor de vreemde schepen welke van transatlantische landen komen en *Coves* of eene andere haven in het Kanaal hebben aangedaan.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Bijlagen.)

de algemeene wet en art. 4 *van het tractaat.* (Bijlage A.)

VOLGENS HET TRACTAAT. UIT NEDERLAND.			INVOERREGTEN UIT BELGIE IN NEDERLAND.			
Francs.	Cent.			Maatstaf.	Gulden.	Cent.
9	99	oorspronkelijk uit de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen tot eene jaarlijksche hoeveelheid van 7,000,000 kilogrammes.	Koffij.	100 Ned. ponden.	2	00
15	00	eene jaarlijksche hoeveelheid van 180,000 kilogrammes.				
12	50					
10	00	. . . .	Tabak in rollen of bladen . . .	100 Ned. ponden.	0	70
2	00	. . . .	Hout, ongezaagd.	per f 100	2	50
9	00	komende van den Rhijn en oorspronkelijk uit de Staten van het Tolverbond.	gezaagd	de teerl. of kub. el.	1	50
13	50					
6	50	. . . .	Arak en Rum, op fust.	het vat,	0	50
			Scheeps- bouw- en timmerhout:			
4	00	. . . .	ongezaagd.	per f 100	2	50
11	00	. . . .	gezaagd	de teerl. of kub. el.	1	50
16	50	. . . .	Cassia lignea	per f 100 waarde.	1	00
26	00	. . . .	Kaneel (Ceylon en Java)	het Ned. pond.	0	20
1	50	. . . .	Pot- en Parelasch	per 100 Ned. ponden.	0	30
2	00	. . . .	Weedasch	idem.	0	20
1	70	herkomstig uit de Nederlandsche kolonie Suriname . .	Katoen, ongesponnen		vrij	
15	00	. . . .	Specerijen, foelie, noten en nagelen.	per f 100	3	00
2	00	. . . .	Tin	per 100 Ned. ponden.	1	50
25	00	. . . .	Gember, drooge	per f 100 waarde.	1	00
40	00	. . . .	geconfijte	per 100 Ned. ponden.	6	00
17	00	. . . .	Peper.	idem.	1	50
17	00	. . . .	Piment	idem.	1	00
2	50	. . . .	Rottingen bind-)	idem.	0	40
2	50	. . . .	Stokvisch	idem.	0	15
16	50	boven de jaarlijksche hoeveelheid van 180,000 kilogrammes. (Zie boven).				
14	00					
11	50	. . . .	Tabak, in rollen of bladen . . .	idem.	0	70
13	00	. . . .	ongeplette stelen	idem.	0	70
60	00	. . . .	Thee, boei- en grove Congo . .	idem.	27	00
			alle andere soorten. . . .	idem.	51	00
2	00	. . . .	Hennep, ongehekelde	idem.	0	25
4	25	. . . .	Zaad, kool-, raap-, lijn-, krok-, deder-, hennep- en andere niet afzonderlijk belaste oliezaden . . .	per last.	1	00
2	50	. . . .	Roet, smeer, talk en reuzel. . . (Stearine uitgezonderd).	per 100 Ned. ponden.	0	50
14	00	. . . .	Traan, (walvisch- en robben) . .	het vat.	1	00
2	50	. . . .	Palmboter, (of olie).	per 100 waarde.	1	00
2	50	herkomstig uit de Nederlandsche O.-I. bezittingen.	Suiker, ruwe	per 100 Ned. ponden.	0	20

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Bijlagen.)

5. UITVOER *uit de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen.* (Bijlage B).

VOORWERPEN.		MAATSTAF.
ARAK	onder Nederl. vlag vrij.	per f 100 waarde.
FOELIE	Naar Nederl. in Nederlandsche schepen de helft.	per pikol van 125 oude Amst. ponden.
GOUD EN ZILVER (ongemunt) alsmede Japansche Kobangs	onder Nederl. vlag de helft.	per f 100 waarde.
HOUT, Sandel-	idem.	per pikol.
Sapan-	naar Nederl. in Nederl. schepen de helft.	idem.
HUIDEN, Koe-	idem.	per 100 stuks.
Buffel-	idem.	idem.
INDIGO	idem.	het pond.
KAMFER, (Japansche)	idem.	per balie of tobbe.
KATOENEN GOEDEREN, (Javasche)	onder Nederl. vlag de helft.	per f 100 waarde.
KOFFIJ	naar Nederl. in Nederl. schepen de helft.	per pikol.
KOPER, (Japansch)	onder Nederl. vlag de helft.	idem.
NAGELEN	naar Nederl. in Nederl. schepen de helft.	idem.
NOTENMUSCAAT	idem.	idem.
mannetjes- of wilde	onder Nederl. vlag de helft.	per f 100 waarde.
OLIE, (Klapper- of Katjang)	idem.	per pikol.
PAARDEN	idem.	het stuk.
PEPER, (Zwarte)	naar Nederl. in Nederl. schepen de helft.	per pikol.
ROTTING, (Bind-)	onder Nederl. vlag de helft.	idem.
RUM, (Javasche)	idem.	per legger.
SCHILDPAD	idem.	per f 100 waarde.
SUIKER, (Javasche) 1ste en 2de soort	naar Nederl. in Nederl. schepen vrij.	idem.
bruine en melassen, mits niet geschikt zijnde voor den uitvoer naar Europa of Amerika	onder Nederl. vlag vrij.	per pikol.
TABAK, (Javasche)	idem de helft.	per f 100 waarde.
TIN	naar Nederl. in Nederl. schepen de helft.	per pikol.
TRIEPANG	onder Nederl. vlag de helft.	per f 100 waarde.
VOGELNESTJES	idem.	idem.
WAS	idem.	idem.
DIVERSE GOEDEREN, niet hierboven vermeld, zijnde voortbrengselen van den Indischen archipel	idem.	idem.
ALLE GOEDEREN waarvan het maximum van het algemeen inkomend regt bepaald is op 25 en 24 ten honderd.	idem.	idem.
ALLE ANDERE GOEDEREN	idem.	idem.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Bijlagen.)

UITGAANDE REGTEN VOLGENS HET OOST-INDISCH TARIEF.			UITGAANDE REGTEN volgens TRACTAAT ART. 15, tot eene hoeveelheid van 8,000,000 Ned ponden 's jaars.
Met Nederlandsche schepen naar Nederland.	Met Nederlandsche vlag (ook naar Belgie).	Met Belgische of andere schepen naar Nederland of Belgie.	Met Belgische schepen naar Belgie.
OP JAVA EN MADURA.	OP JAVA EN MADURA.	OP JAVA EN MADURA.	OP JAVA EN MADURA.
vrij	vrij.	f 6.00	
f 10.00	f 20.00	20.00	f 10.00 en 11 pct. gelijk f 11.10
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
0.50	0.50	1.00	0.50 » 11 » » $0.55\frac{1}{2}$
0.10	0.20	0.20	0.10 » 11 » » $0.11\frac{1}{10}$
			SAPAN-HOUT niet begrepen onder bovenstaande hoeveelheid van 8 millioen ponden.
4.00	8.00	8.00	f 4.00 en 11 pct. gelijk f 4.44
3.00	6.00	6.00	3.00 » 11 » » 3.33
0.05	0.10	0.10	0.05 » 11 » » $0.05\frac{55}{100}$
3.50	7.00	7.00	3.50 » 11 » » $3.88\frac{1}{2}$
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
2.00	4.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
3.50	3.50	7.00	3.50 » 11 » » $3.88\frac{1}{2}$
9.50	19.00	19.00	9.50 » 11 » » $10.54\frac{1}{2}$
9.50	19.00	19.00	9.50 » 11 » » $10.54\frac{1}{2}$
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
1.50	1.50	3.00	1.50 » 11 » » $1.66\frac{1}{2}$
20.00	20.00	40.00	20.00 » 11 » » 22.20
1.00	2.00	2.00	1.00 » 11 » » 1.11
0.15	0.15	0.30	0.15 » 11 » » $0.16\frac{65}{100}$
			BINDROTTING niet begrepen onder bovenstaande hoeveelheid van 8 millioen ponden.
6.00	6.00	12.00	f 6.00 en 11 pct. gelijk f 6.66
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
vrij.	6.00	6.00	vrij.
vrij.	vrij.	0.50	vrij.
2.00	2.00	4.00	f 2.00 en 11 pct. gelijk f 2.22
2.00	4.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2 22
6.00	6.00	12.00	6.00 » 11 » » 6.66
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
vij.	vrij.	4.00	vrij.
2.00	2.00	4.00	f 2.00 en 11 pct. gelijk f 2.22

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Bijlagen.)

VOORWERPEN.		MAATSTAF.
ARAK, (Sumatrasche)	onder Nederl. vlag vrij.	per f 100 waarde.
BENZOIN, 1ste soort	idem de helft.	per pikol.
2de soort	idem.	idem.
mindere soorten	idem.	idem.
FOELIE	naar Nederl. in Nederl. schepen de helft.	idem.
GAMBIER, (Sumatrasche)	onder Nederl. vlag de helft.	idem.
GOUD EN ZILVER, (ongemunt) waaronder ook stofgoud	idem.	per f 100 waarde.
HUIDEN, Koe-	idem.	de 100 stuks.
Buffel-	idem.	idem.
IDJOE OF GEMOETIE	idem.	per pikol.
KAMFER, (Baros-)	idem.	idem.
KASSIA	idem.	idem.
KATOENEN GOEDEREN, (Sumatrasche)	idem.	per f 100 waarde.
KOFFIJ	naar Nederl. in Nederl. schepen de helft.	per pikol.
NAGELEN	idem.	idem.
NOTENMUSCAAT	idem.	idem.
OLIE, (Klapper- en Katjang)	onder Nederl. vlag de helft.	idem.
PEPER, (Zwarte)	naar Nederl. in Nederl. schepen vrij.	per f 100 waarde.
(Witte)	idem de helft.	per pikol.
ROTTING, (Bind-)	onder Nederl. vlag de helft.	idem.
RIJST	idem.	idem.
SCHILDPAD	idem.	per f 100 waarde.
SUIKER, (Sumatrasche)	idem vrij.	idem.
TABAK, (idem)	idem de helft.	idem.
TRIPANG	idem.	idem.
VOGELNESTJES	idem.	idem.
WAS	idem.	idem.
ZWAVEL	idem.	per pikol.
DIVERSE GOEDEREN, niet hierboven vermeld, zijnde voortbrengselen van Sumatra	idem.	per f 100 waarde.

NB. Door Nederlandsche schepen worden bedoeld schepen in Nederland te huis behoorende en geene andere. Onder vlag zijn gelijkgesteld. Het pond hier bedoeld, is het oude Amsterdamsche.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Bijlagen.)

UITGAANDE REGTEN. VOLGENS HET OOST-INDISCH TARIEF.			UITGAANDE REGTEN volgens TRACTAAT ART. 15, tot eene hoeveelheid van 8,000,000 Ned. ponden 's jaars.
Met Nederlandsche schepen naar Nederland.	Met Nederlandsche vlag (ook naar Belgie)	Met Belgische of andere schepen naar Nederland of Belgie.	Met Belgische schepen naar Belgie.
OP SUMATRA'S WESTKUST.	OP SUMATRA'S WESTKUST.	OP SUMATRA'S WESTKUST.	OP SUMATRA'S WESTKUST.
vrij.	vrij	f 6.00	vrij.
f 4.00	f 4.00	8.00	f 4.00 en 11 pct. gelijk f 4.44
3.00	3.00	6.00	3.00 » 11 » » 3.33
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
10.00	20.00	20.00	10.00 » 11 » » 11.10
1.00	1.00	2.00	1.00 » 11 » » 1.11
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
4.00	4.00	8.00	4.00 » 11 » » 4.44
3.00	3.00	6.00	3.00 » 11 » » 3.33
1.00	1.00	2.00	1.00 » 11 » » 1.11
50.00	50.00	10000	50.00 » 11 » » 55.50
1.00	1.00	2.00	1.00 » 11 » » 1.11
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
2.00	4.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
9.50	19.00	19.00	9.50 » 11 » » $10.54\frac{1}{2}$
9.50	19.00	19.00	9.50 » 11 » » $10.54\frac{1}{2}$
1.50	1.50	3.00	1.50 » 11 » » $1.66\frac{1}{2}$
vrij.	6.00	6.00	vrij.
1.50	3.00	3.00	f 1.50 en 11 pct. gelijk f $1.66\frac{1}{2}$
0.15	0.30	0.30	0.15 » 11 » » $0.16\frac{65}{100}$ BINDROTTING niet begrepen onder bovenstaande hoeveelheid van 8 millioen ponden.
0.05	0.05	0.10	f 0.05 en 11 pct. gelijk f $0.05\frac{55}{100}$
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
vrij.	vrij.	6.00	vrij.
2.00	2.00	4.00	f 2.00 en 11 pct. gelijk f 2.22
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
6.00	6.00	12.00	6.00 » 11 » » 6.66
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22
0.50	0.50	1.00	0.50 » 11 » » $0.55\frac{1}{2}$
2.00	2.00	4.00	2.00 » 11 » » 2.22

Nederlandsche vlag worden ook begrepen de vlaggen van Aziatische vorsten en volkeren, welke aan de Nederlandsche

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Bijlagen.)

6. INVOERREGTEN *in Nederland uit Belgie en in Belgie uit Nederland.* (BIJLAGE C.)

Artikel van het Tractaat.	VOORWERPEN.	IN NEDER MAATSTAF.
	HARING, gedroogd, gerookt, versch of met zout besprenkeld, en gedroogde schol . . .	1000 stuks,
	gekaakt en gezouten	
	ongekaakt en gezouten	per 100 Ned. pond,
	VERSCHE ZEEVISCH, tot eene jaarlijksche en totale hoeveelheid van 2,000,000 Nederlandsche ponden,	
18	als :	
	GEMEENE VISCH, rog, vleet, schol en steur	idem,
	FIJNE VISCH, tarbot, heilbot, tong, kabeljaauw, schelvisch, wijting, spiering . . .	idem,
	ZOUTEVISCH, in pekel of in droog zout, tot eene jaarlijksche hoeveelheid van 5000 tonnen.	de ton,
	SPROT.	1000 stuks,
	FRANSCHE WIJN, op fust	het vat,
	op flesschen	per 100 flesschen,
19	RHIJNWIJN, op fust	het vat,
	op flesschen	per 100 flesschen.
20	BIER, op fust	het vat,

a. Verboden van 1 Mei tot ultimo November, doch in de overige maanden à f 3 per 100 ponden toegelaten, ten gevolge der bij het tractaat bedongene wederkeerigheid, voorzien bij de algemeene wet.

A { Haring, Versche zeevisch, Zoutevisch, Sprot } De regten van het tarief alleen conditionneel zijnde, in geval van reciprociteit, worden hier niet uitgevuld.

b. Volgens art. 10 van het tractaat tusschen Nederland en Frankrijk.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Bijlagen.)

LAND UIT BELGIE.				IN BELGIE UIT NEDERLAND.				
Volgens de Algemeene Wet.		Volgens artikel 18, 19 en 20 van het Tractaat.		MAATSTAF.	Volgens de Algemeene Wet.		Volgens artikel 18, 19 en 20 van het Tractaat.	
Guldens.	Cents.	Guldens.	Cents.		Francs.	Centimes.	Francs.	Centimes.
A		2	35	1000 stuks,	10	00	5	00
Verboden.		Verboden.		de ton,	15	00	6	00
3	00 *a*	3	00 *a*	idem,	15	00	6	00
A		2	35	per 100 Ned. pond,	12	00	5	00
A		4	25	idem,	12	00	9	00
A		4	70	de ton,	25	00	10	00
A		1	90	1000 stuks,	7	95	4	00
0	50	*b* Vrij.		het vat,	0	50	0	50
4	00	*b* 2	40	idem,	2	00	2	00
0	50	0	50	idem,	2	00	0	50
4	00	4	00	idem,	12	00	2	00
7	50	5	00	idem,	12	72	10	60

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Bijlagen.)

7. INVOERREGTEN *uit Belgie in Nederland en uit Nederland in Belgie.* (Bijlage D.)

UIT BELGIE IN NEDERLAND.

VOORWERPEN.	VOLGENS DE ALGENEENE WET.		
	MAATSTAF.	GULDEN.	CTS.
MUTSWERK, KANTEN en TULLE	per f 100.	6	00
HUIDEN, bereide en gelooide	per 100 Ned. ponden.	10	00
(a) IJZERWERK EN GEREEDSCHAPPEN van gesmeed, geslagen of geplet ijzer.	per f 100.	6	00
(b) SPIJKERS	per 100 Ned. ponden.	1	50
NAAIGAREN van vlas, hennep en werk en alle andere soort van garen, niet afzonderlijk belast	per 100 Ned. ponden.	15	00
KRAMERIJEN DN MESSENMAKERS-WERK	per f 100.	6	00
MEUBELEN	per f 100.	10	00
PAPIER, gekleurd papier (chits papier)	per 100 Ned. ponden.	8	00
meubelpapier	per f 100.	10	00
van alle soorten, wit, graauw, of gekleurd muzijk-papier, registers, wit, of gelijnd	per 100 Ned. ponden.	8	00
SPEELKAARTEN, los of in bladen	per 100 Ned. ponden.	10	00
(c) MANUFACTUREN, LIJNWADEN EN STOFFEN VAN KATOEN, ruw, gebleekt, geverwd of gedrukt	per f 100.	6	00
(c) MANUFACTUREN EN STOFFEN VAN WOL, lakens, casimieren en andere stoffen, welke in het gebruik de lakens en casimieren vervangen, zoo als buxkins, cuir de laine, zephirlaken, enz.	per 100 Ned. ponden.	45	00
(c) Alle andere wollen stoffen, zuiver of gemengd, waarvan de 6 Nederlandsche ellen één pond of meer wegen	per 100 Ned. ponden.	34	00
(c) Alle andere wollen stoffen, zuiver of gemengd, waarvan de 6 Nederlandsche ellen minder dan één pond wegen	per f 100.	6	00
(c) MANUFACTUREN, LIJNWADEN EN STOFEEN van vlas, hennep en werk, ruw of gebleekt	per f 100.	3	00
Geverwd of gedrukt, alsmede bonten, tafel- en servetgoed, ruw of gebleekt, damast, batist en kamerdoek (except beddentijk)	per f 100.	6	00
VENSTERGLAS EN GLAZEN DAKPANNEN, mat vensterglas daaronder begrepen	per 100 Ned. ponden.	1	50
VENSTERGLAS, gekleurd, wit gebloemd of gefigureerd	per 100 Ned. ponden.	3	00
SPIEGELGLAS, niet verfoelied	per f 100.	8	00
verfoelied	per f 100.	10	00

(a) In deze categorie zijn begrepen de bijlen, schoppen, spaden, pikken, houweelen, hamers en harken, zelfs al waren zij van houten stelen voorzien.
(b) De behandeling op den voet der meest begunstigde natie wordt aan Belgie toegezegd voor de overige bijzondere onderdeelen van het artikel *ijzer*.
(c) Stoffen van katoen en wol, zonder andere vermenging, waarvan de ketting alleen van katoen is, en waarvan de 6 Nederlandsche ellen één pond of meer wegen, worden met de katoenen manufacturen gelijk gesteld. — Stoffen, waarin geene wol voorkomt, gemengd uit katoen, zijde, vlas of hennep, zullen gerangschikt worden volgens het bestanddeel dat in hunne zamenstelling het overwigt heeft.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.*
(Bijlagen.)

			UIT NEDERLAND IN BELGIE.			
VOLGENS ARTIKEL 21 VAN HET TRACTAAT.			VOLGENS DE ALGEMEENE WET EN ARTIKEL 23 VAN HET TRACTAAT.			
MAATSTAF.	GULDEN.	CTS.		MAATSTAF.	FRANCS.	CENT.
per f 100.	5	00	Mutswerk van katoen	het kilog.	van fr. $1^{1}/_{2}$ tot fr. 4	00
			wol	het kilog.	2	75
			vlas	het kilog.	2	00
			Kanten en tulle	per 100 francs.	van fr. 10 tot fr. 18	00
per 100 Ned. ponden.	8	00	. . . .	per 100 kilog.	31	80
per f 100.	2	00	. . . .	per 100 kilog.	21	$94^{20}/_{100}$
per 100 Ned. ponden.	0	75	. . . .	per 100 kilog.	13	$35^{6}/_{10}$
per 100 Ned. ponden.	12	00	. . . .	per 100 kilog.	van fr. 38 tot fr. 215	00
per f 100.	3	00	Kramerij	per 100 francs.	10	00
			Messenmakerswerk	per 100 francs.	6	00
per f 100.	8	00	. . . .	per 100 francs.	20	00
per f 100.	3	00	Gekleurd papier	per 100 francs.	3	00
per f 100.	6	00	Meubelpapier	per 100 francs.	10	00
per 100 Ned. ponden.	6	00	Muzijk- en kaartenpapier . . .	per 100 francs.	3	00
			Wit, graauw en blaauw van alle soort	per 100 francs.	15	00
per 100 Ned. ponden.	6	00	. . . .	per gros.	12	72
per f 100.	4	00	Ruw of gebleekt	per 100 kilog.	180	20
			Geverwd of gedrukt.	per 100 kilog.	325	00
per 100 Ned. ponden.	30	00	. . . .	per 100 kilog.	250	00
per 100 Ned. ponden.	30	00	. . . .	per 100 kilog.	63	50
per f 100.	5	00	. . . .	per 100 kilog.	van fr. 250 tot fr. 375	00
per f 100.	1	00	. . . .	per 100 kilog.	van fr. 60 tot fr. 817	00
per f 100.	3	00	. . . .	per 100 kilog.	van fr. 90 tot fr. 980	40
per f 100.	6	00	. . . .	per 100 kilog.	15	00
per f 100.	6	00	. . . .	per 100 kilog.	15	00
per f 100.	6	00	(*d*)	per 100 francs.	10	00
per f 100.	6	00		per 100 francs.	12	00

(*d*) *Spiegelglas.* Krachtens het traktaat met Frankrijk 4 per cent.

B. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Belgie.* (Bijlagen.)

8. UITVOERREGTEN *van Nederland naar Belgie en uit Belgie naar Nederland.* (Bijlage E.)

	VAN NEDERLAND NAAR BELGIE.		UIT BELGIE NAAR NEDERLAND volgens de Algemeene Wet.
	Volgens de Algemeene Wet.	Volgens Artikel 22 van het Tractaat.	
Haardasch	50 cents per ton van ééne kubieke el, of 10 mudden.	5 cents per ton van ééne kubieke el, of 10 mudden.	fr. 5.30 per zeeton van 15 hectolitres.
	Langs Bath en Sas van Gent.		

9. INVOERREGTEN *uit Nederland in Belgie, volgens art.* 23 *van het tractaat en de Algemeene Wet, en uit Belgie in Nederland, volgens de Algemeene Wet en art.* 21 *van het tractaat.* (Bijlage F).

VOORWERPEN.	VOLGENS de ALGEMEENE WET.				VOLGENS TRACTAAT.						
	Maatstaf.	Frs.	Cts.		Maatstaf.	Frs.	Cts.		Maatstaf.	Gld.	Cts.
SLAGTVEE:											
Stieren, ossen en koeijen	per kilog.	0	10		per kilog.	0	07½	Stieren, ossen, koeijen en vaarzen	per stuk.	8	00
Jonge stieren, jonge ossen en vaarzen, welke nog 4 melktanden hebben, alsmede kalveren van 30 of meer Ned. ponden.	idem.	0	10		idem.	0	05	Hokkelingen en kalveren.	idem.	1	50
Schapen en lammeren .	idem.	0	15		idem.	0	09	Schapen	idem.	0	30
								Lammeren	idem.	0	15
KAAS	p. 100 kil.	10	60		p. 100 kil.	7	00	*Kaas	p. 100 N. pd.	5	00
KOEHAREN TAPIJEN .	idem.	90	00		p. 100 frs.	10	00	Koeharen tapijten . .	p. 100 gld.	10	00
COATINGS, kalmuks, duffels, tierentaai, friesch karsaai, baai, dekens en andere zware en dikke wollen manufacturen van dien aard .	idem.	160	00		p. 100 kil.	63	50	. . . .	p. 100 N. pd.	30	00
DENNEN STAMMEN, regtstreeks uit het hertogdom Limburg, niet meer dan 70 duim omtrek hebbende aan het dikke einde (lang de Maas of het zijkanaal	de zeeton.	5	00		p. 100 frs.	6	00	. . . .	p. 100 gld.	0	50
GRANEN:											
Geoogst in het hertogdom Limburg . . .	. . . . .	. .	. .	Voor eene jaarlijksche hoeveelheid van 12,000.000 N. ponden.	¼ der regten, bepaald bij de wet van 31 Julij 1834.	. .	. .	Granen	de wet van 29 Dec. 1835.		

* *Potkaas*, aan de landzijde ingevoerd, betaalt bij het inkomen f 0.50 per 100 Ned. ponden.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.* (Geleidende Missive ; Kort overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

C. Wijzigingen in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gebragt in de Zitting van 1845 — 1846.

1. GELEIDENDE MISSIVE DER COMMISSIE *ingekomen in de zitting van* 24 *October* 1846.

De ondergeteekenden hebben de eer hunnen medeleden aan te bieden hetgeen zij, ter voldoening aan de vereerende uitnoodiging, vervat in het besluit van de Tweede Kamer van 29 April 1846, hebben opgemaakt.

's Gravenhage, den 19den October 1846.

GOUVERNEUR.
FABER VAN RIEMSDIJK.
VERWEIJ MEJAN.
DUYMAER VAN TWIST.
VAN PANHUYS.

2. KORT OVERZIGT *van de wijzigingen gemaakt in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en van de daarover gehouden beraadslagingen in de zitting van* 1845 *op* 1846.

Toen de Kamer in 1842 een nieuw Reglement van Orde vaststelde, oordeelde zij het doelmatig, daarbij in art. 111 te bepalen, dat dit Reglement uiterlijk na verloop van drie jaren aan eene herziening moest onderworpen worden. Reeds in den aanvang der volgende zitting werd echter eene verandering in artt. 91 en 93 van dat Reglement voorgesteld, welke op den 15den December 1842 werd aangenomen.

Vervolgens heeft de Kamer, in hare zitting van 24 November 1843, eene Commissie benoemd van vijf leden, om te onderzoeken of er noodzakelijkheid bestond tot herziening van het Reglement van Orde, en om, in dat geval, de noodige voorstellen tot verbetering aan te bieden. Die Commissie heeft in de Maand Mei 1844 verslag uitgebragt, en de daarbij voorgestelde veranderingen zijn naar de Afdeelingen verzonden en aldaar behandeld; doch de veelvuldige en belangrijke werkzaamheden der Kamer hebben ten gevolge gehad, dat de zitting gesloten werd, zonder dat die voorstellen in beraadslaging kwamen, zoodat die Commissie, en tevens haar voorstel verviel.

Dadelijk na de opening der volgende zitting werd echter de zaak weder opgevat, en tot hetzelfde einde eene Commissie, bestaande uit dezelfde vijf leden, benoemd. Deze Commissie bragt reeds op den 31sten October 1844 verslag uit, en deed daarbij voorstellen tot verandering, welke, even als die in de vorige zitting gedaan, meer bepaaldelijk het 6de hoofdstuk van het Reglement van Orde betroffen. Die voorstellen zijn in de Afdeelingen overwogen, en vervolgens, nadat daarin door de Commissie nog eenige wijzigingen gemaakt waren, in beraadslaging gebragt; doch, in de zitting van 28 Februarij 1845, heeft de meerderheid der leden zich met die voorstellen niet vereenigd.

Met den aanvang der zitting van 1845 op 1846, waren de drie jaren, bepaald in art. 111 van het Reglement van Orde, verstreken; en, ter voldoening aan dat voorschrift, besloot de Kamer op den 27sten October 1845, onder n°. 9, tot de herziening van dat Reglement over te gaan, en werd door den Voorzitter eene Commissie van vijf leden benoemd, om de daartoe vereischte voorstellen te beramen en aan het oordeel der Kamer te onderwerpen.

Die Commissie bragt op den 10den Februarij 1846 verslag uit, en stelde eenige wijzigingen voor in het bestaande Reglement, die zij deed vergezeld gaan van eene Nota tot Toelichting.

Bij haar Verslag gaf de Commissie in algemeene trekken de redenen op, die haar hadden bewogen, om niet meer, maar ook niet minder voor te stellen, dan zij gedaan had. Naar hare meening was haar mandaat in de eerste plaats beperkt door het genoemde art. 111; op dat artikel was zij bij hare benoeming gewezen; het sprak van *herziening* van het bestaande, niet van daarstelling van iets geheel nieuws; ook liet het zich bezwaarlijk aannemen, dat de Kamer in 1842, op hetzelfde oogenblik waarop zij toen haar Reglement vaststelde, reeds zoude bedacht geweest zijn op de omverwerping van haar werk, en de oprigting van een geheel nieuw gebouw, op geheel nieuwe grondslagen en naar geheel nieuwe stelsels; meer waarschijnlijk was het, dat de meerderheid destijds, bij de goedkeuring van art. 111, niets anders op het oog had gehad, dan om, na drie jaren, met behoud der gelegde grondslagen, zoodanige verbeteringen aan te brengen, welke de ondervinding dan als noodzakelijk of nuttig zoude hebben doen kennen.

In deze beperkende opvatting van haren last was de Commissie versterkt door hetgeen, zoowel in de zitting van 1843—1844, als in de zitting van 1844—1845, ter zake der herziening van het Reglement van Orde, was voorgevallen; daaruit was het meer dan waarschijnlijk geworden, dat de Kamer geene geheel nieuwe grondslagen, geene geheel nieuwe stelsels voor haar Reglement wilde, althans niet zonder toetreding der Regering ten aanzien van die punten, bij welke hare medewerking, ter bevordering van het gemeen overleg, moeijelijk scheen te kunnen worden gemist.

Eindelijk was de Commissie ook de bepalingen der Grondwet, verbonden geweest; die bepalingen hadden haar niet altijd toegelaten datgene voor te stellen, wat zij anders welligt doelmatig en wenschelijk zoude hebben geacht.

In dezen geest had de Commissie den haar opgedragen last verstaan, in dezen geest had zij getracht dien te volbrengen, en vleide zij zich: » dat hare voorstellen door hare medeleden zouden worden aangemerkt als verbeteringen van het bestaande, en als zoodanig in het stelsel van het Reglement voor aannemelijk zouden worden gehouden."

Reeds bij de eerste overweging in de Afdeelingen, die op de gewone wijze, even als bij voorstellen des Konings, plaats had, bleek het dat de wijze, waarop de Commissie haren last had verstaan, en de daaruit voortgevloeide algemeene strekking der door haar voorgestelde wijzigingen, wel de goedkeuring van de meeste, maar toch niet van alle leden had mogen wegdragen. Het was te voorzien dat de algemeene strekking bij de openbare beraadslaging zoude worden aangevallen.

Bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag, heeft de Commissie nog eenige wijziging in hare voorstellen gebragt.

Het Algemeen Verslag is vervolgens op den 21sten Maart 1846 vastgesteld. De beraadslaging werd den 26sten dier maand geopend, en op den 30sten ten einde gebragt.

Na eenige woordenwisseling omtrent de te volgen wijze van behandeling en stemming, werd zonder stemming en derhalve met algemeene goedkeuring besloten:

1°. na het houden van eene algemeene beraadslaging over de voorgestelde wijzigingen, in omvraag te brengen: of men de beraadslaging over die wijzigingen ieder afzonderlijk zou voortzetten, dan wel van meening was, dat de voorstellen der Commissie zoo weinig aan het doel beantwoordden, dat het geheele werk als onaannemelijk moest worden beschouwd;

2°. voor het geval, dat de meerderheid in den eersten zin tot het voortzetten der beraadslaging mogt sluiten, alsdan eerst over ieder artikel afzonderlijk te handelen, en, voor zooveel noodig, te stemmen; en daarna nog bovendien ieder hoofdstuk, waartoe de behandelde artikelen behoorden, aan eene stemming te onderwerpen.

Tegen de algemeene strekking der voorgestelde wijzigingen werd hoofdzakelijk aangevoerd: dat de Commissie haren last in deszelfs uitgestrektheid niet had begrepen; *herziening* van het bestaande was de taak geweest aan haar opgedragen; door herziening was evenwel niet slechts te verstaan het brengen van veranderingen in sommige bepalingen, maar een volledig nieuw onderzoek, eene nasporing ook van de gronden, waarop het bestaande berustte, eene verbetering ook van de gronden, waarvan de ondervinding het gebrekkige had aangetoond; men wees op hetgeen er sedert het Reglement van 1814, geëigend voor eene Kamer *met gesloten*

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort Overzigt van de daarin gemaakte wijzigingen.)

deuren raadplegende, was voorgevallen, en bepaaldelijk op de geschiedenis van het bestaande Reglement van het jaar 1842; toen waren twee verschillende *stelsels* voorgedragen en verdedigd, waarvan natuurlijkerwijze in het eind slechts *één* had kunnen worden aangenomen; maar toen was tevens door de meerderheid aan de minderheid art. 111, als 't ware bij wijze van transactie, toegestaan; zoodat ook in den geest en de bedoeling van dat artikel, geschiedkundig ontwikkeld, wel degelijk lag, dat na de drie jaren ook het aangenomen *stelsel* op nieuw ter toetse zoude worden gebragt; het was nu, na eene ondervinding van drie jaren, gebleken, dat het in 1842 aangenomen stelsel was geweest nadeelig voor de Regering, nadeelig voor de Kamer, nadeelig voor de Natie; het streed tegen de natuur der zaken; en de Grondwet, waarmede het thans bestaande en ook bij de voorgestelde wijzigingen behouden stelsel moeijelijk was overeen te brengen, verzette zich in geenen deele tegen de aanneming van iets beters.

De Commissie, meenende dat hare roeping vorderde, om hare voorstellen te verdedigen, ook tegen de bedenkingen van algemeenen aard, waarmede dezelve waren bestreden, kwam terug op de grenzen, binnen welke zij gemeend had dat haar last was beperkt geweest zoo als zij die reeds bij het door haar uitgebragte Verslag had opgegeven. Hetgeen was aangevoerd betrekkelijk de geschiedenis van het Reglement van Orde, bepaaldelijk dat van 1842 had haar bevestigd in het gevoelen, dat de Kamer destijds hare keuze had *gevestigd*, tusschen de twee verschillende aan haar voorgedragen stelsels; en welke beteekenis of bedoeling nu destijds ook, door enkele individuele leden aan art. 111 mogt gehecht zijn, zeker scheen het de bedoeling niet geweest te zijn der meerderheid, die toen gekozen had, om die keuze na drie jaren weder vernietigd te zien; het gebeurde ten vorigen jare had doen zien, dat zoowel de Kamer destijds, als de toenmalige Commissie zelve, van oordeel waren, dat voorschriften, die tot leiddraad moesten strekken van gemeen overleg als 't ware tusschen twee partijen, niet doeltreffend door *éénе* partij, tegen het goedvinden der andere, konden worden daargesteld en in werking gebragt. Zij stond op een ander stand punt dan de Commissie van het vorige jaar, dan ieder individueel lid der Kamer op dit oogenblik, want haar last was beperkt door den inhoud en de bedoeling van art. 111, waarop zij bij hare benoeming was gewezen; en hetgeen ten vorigen jare geschied was, maakte haar de bedoeling en den wil van haren lastgever, de meerderheid der Kamer, nog duidelijker; maar noch de Commissie van het vorige jaar, noch eenig individueel lid der Kamer was door die banden gebonden; zij had getracht binnen die grenzen, en met inachtneming van de voorschriften der Grondwet, meer eenheid, spoed en eenvoudigheid te brengen in de wijze van werken der Kamer, en de gebreken van het bestaande zooveel doenlijk weg te nemen, — gebreken, die evenwel slechts ten deele het gevolg waren van de bestaande voorschriften, maar die ook ten deele waren toe te schrijven aan derzelver verkeerde toepassing en uitvoering.

Hierop de vraag gesteld zijnde, of men zich in het algemeen met het stelsel der Commissie konde vereenigen, werd die vraag door 46 tegen 7 stemmen bevestigend beantwoord.

Bij de beschouwing der verschillende hoofdstukken van het Reglement, zal men alleen stilstaan bij die bepalingen, welke eenige verandering hebben ondergaan, ten gevolge van de voorstellen der Commissie, of van die, welke, in eenige gevallen, op het voorstel daartoe door andere leden der Kamer gedaan, zijn aangenomen; terwijl de geest en bedoeling der onveranderd behouden artikelen genoegzaam bekend is, of, zooveel noodig, uit het door den heer *van Rappard* gegeven Overzigt kan gezien worden.

Het schijnt voorts niet ondienstig hier te doen opmerken, dat tot bevordering van gemak bij het gebruik, men gemeend heeft: 1º. de artikelen van het Reglement, zoo als het bij de laatste herziening is vastgesteld, in den tekst te moeten opnemen; 2º. de artikelen van het Reglement van 1842, wanneer die bij de laatste herziening waren gewijzigd, onder den tekst te moeten doen plaatsen; en 3º. ook onder den tekst op te moeten geven de nummers der artikelen van het Reglemeent van 1842 daar, waar die van de nieuwe nummers verschilden.

HOOFDSTUK I.

Eerste werkzaamheden der Kamer.

Onderzoek der geloofsbrieven.

Art. 1. De eerste bijeenkomst na de opening (art. 99 der Grondwet) wordt belegd en voorgezeten door den laatst afgetreden Voorzitter, in de Vergadering tegenwoordig, of, bij ontstentenis van dezen, door het oudste lid in jaren.

Art. 2. Meer dan de helft van de toegelaten leden der Kamer tegenwoordig zijnde, benoemt de tijdelijke Voorzitter twee commissien, elk zamengesteld uit vijf leden, welke belast worden met het onderzoek van de geloofsbrieven der nieuw benoemde leden.

Art. 3. (1) Deze commissien brengen, na gedaan onderzoek der geloofsbrieven, mitsgaders der stukken die tot dezelve behooren, en van die, welke over de verkiezing der nieuwe leden kunnen zijn ingekomen, bij mondе van een door haar daartoe benoemd lid, verslag uit, waarna de Vergadering beslist. *De leden, tot wier toelating wordt besloten, nemen, beëedigd zijnde, dadelijk zitting.*

De leden, tot wier toelating wordt besloten, nemen, beëedigd zijnde, dadelijk zitting.

Hier worden bedoeld die leden, omtrent wier aanneming geene bedenking is ontstaan. Dadelijk zitting nemende, zijn zij geroepen om mede te werken tot het nemen van een besluit omtrent de toelating hunner medegekozenen, over welke verschil van gevoelen is opgerezen. Bij de behandeling van deze geschillen zal daardoor de Vergadering te talrijker zijn. Door eene duidelijkere bepaling is alzoo een nuttig gebruik bestendigd. De voorgestelde wijziging is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 4. Indien er omtrent de toelating van eenig lid verschil van gevoelen oprijst, en de Kamer niet dadelijk beslist, verzendt zij het Verslag der commissie naar de Afdeelingen, of bepaalt eenen dag op welken de behandeling van het geschilpunt zal plaats hebben; zij gaat inmiddels met hare werkzaamheden voort.

Art. 5. (2) Elk nieuw benoemd lid doet van de wettigheid zijner verkiezing blijken, door de overlegging van een door den Voorzitter en den Griffier der Provinciale Staten geteekenden geloofsbrief, houdende extract uit de notulen van de handelingen der Staten, waaruit blijkt van het getal leden, tijdens de keuze, in de vergadering tegenwoordig, *van het getal stemmen op het gekozen lid uitgebragt en van de geheele toedragt der verkiezing.*

Het benoemde lid is daarenboven verpligt over te leggen:

1º. een extract uit de registers van geboorte, of, bij gemis daarvan, eene acte van bekendheid, waaruit van tijd en plaats zijner geboorte blijkt;

2º. eene verklaring van het hoofd van het bestuur zijner woonplaats, waaruit blijkt: *a.* dat hij is ingezeten der provincie waaruit hij is benoemd, *b. dat hij geboren is binnen het Rijk of deszelfs buitenlandsche bezittingen, uit ouders aldaar gevestigd*, of wel, dat hij buiten het Rijk is geboren uit zoodanige ouders, ter oorzake van 's lands dienst afwezend, of anderzins op reis zijnde;

3º. eene door hem zelven af te geven verklaring, inhoudende alle de door hem bekleed wordende openbare betrekkingen, en dat hij aan geen der leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, uit dezelfde provincie gekozen, nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaat.

De bepaling vervat onder nº. 1, en die voorkomende onder letter b van nº. 2 van dit artikel, zijn echter niet toepasselijk op de nieuw benoemde leden, die reeds eenmaal zitting gehad hebben.

En van de geheele toedragt der verkiezing.

Deze woorden hebben de uitdrukking *of anderzins* vervangen van het Reglement van 1842, omtrent de bedoeling van welke wel eens twijfel was ontstaan. Bij gelegenheid der openbare beraadslaging, is de wijziging door sommige leden afgekeurd geworden. Zij meenden dat, ofschoon

(1) Art. 3, oud.
Deze commissien brengen, na gedaan onderzoek der geloofsbrieven, mitsgaders der stukken die tot dezelve behooren, en van die, welke over de verkiezing der nieuwe leden kunnen zijn ingekomen, bij monde van een door haar daartoe benoemd lid, Verslag uit, waarna de Vergadering beslist over de toelating der nieuw benoemde leden, die, beëedigd zijnde, zitting nemen.

(2) Art. 5, oud.
Elk nieuw benoemd lid doet van de wettigheid zijner verkiezing blijken, door de overlegging van een door den Voorzitter en den Griffier der Provinciale Staten geteekenden geloofsbrief, houdende extract uit de notulen van de handelingen der Staten, waaruit blijkt van het getal leden, tijdens de keuze in de Vergadering tegenwoordig, en van het getal stemmen op het gekozen lid of anderzins uitgebragt.
Het benoemde lid is daarenboven verpligt over te leggen:
1º. Een extract uit de registers van geboorte, of, bij gemis daarvan, eene akte van bekendheid, waaruit van tijd en plaats zijner geboorte blijkt;
2º. Eene verklaring van het hoofd van het bestuur zijner woonplaats, waaruit blijkt, dat hij is ingezetenen der provincie waaruit hij is benoemd, en geboren uit ouders binnen het Rijk of deszelfs buitenlandsche bezittingen gevestigd, of wel, dat hij buiten het Rijk is geboren uit zoodanige ouders, ter oorzake van 's Lands dienst afwezend, of anderzins op reis zijnde;
3º. Eene door hem zelven af te geven verklaring, inhoudende alle de door hem bekleed wordende openbare betrekkingen, en dat hij aan geen der leden van de Tweede Kamer der Staten-generaal, uit dezelfde provincie gekozen, nader dan in den derden graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaat.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort overzigt van de daarin gemaakte wijzigingen.)

art. 96 der Grondwet in eenen al zeer uitgebreiden zin konde en moest worden opgevat, echter de voorgestelde woorden te veelomvattend waren, en eene zoodanige uitgebreide bevoegdheid bij de Kamer vooronderstelden, als men meende dat niet bij haar bestond. Huns inziens was ook deze uitdrukking te onbestemd, en zou zij tot vele quaestien en moeijelijkheden aanleiding kunnen geven. De Commissie heeft echter doen opmerken, dat art. 96 der Grondwet bepaalt, dat de Kamer de geschillen beslist, die omtrent de geloofsbrieven mogten oprijzen; dat het hoogste gezag over dat oordeel derhalve bij de Kamer zijnde, zij in de gelegenheid moet gesteld worden de regelmatigheid der keuze na te gaan; hetgeen niet wel kan geschieden, dan wanneer zij, door den inhoud van den geloofsbrief, met alle bijzonderheden, de verkiezing zelve betreffende, wordt bekend gemaakt. Ook heeft de Commissie aangevoerd, met verwijzing naar de antecedenten, dat de nieuwe bepaling slechts bevestigde, hetgeen in den laatsten tijd door de Vergadering was aangenomen. Zij doelde hierbij op de gevallen, waarin de Kamer een oordeel had geveld over de vragen: of Provinciale Staten-vergaderingen te regt of te onregt, niet of niet behoorlijk ingevulde stembriefjes in aanmerking hadden genomen, te regt of te onregt tot eene herhaalde stemming waren overgegaan, enz.

De bepaling vervat onder n. 1 enz.

Van nieuw benoemde leden, die reeds eenmaal zitting hebben gehad, wordt niet andermaal gevorderd de overlegging van een extract uit de registers van geboorte, of eene acte van bekendheid, noch ook eene verklaring van het hoofd van het bestuur hunner woonplaats, waaruit blijkt, dat zij geboren zijn binnen het Rijk, enz. Voor zoodanige overlegging is geacht geene genoegzame reden te bestaan, vermits soortgelijke stukken reeds vroeger bij de Kamer waren ontvangen, voldoende geoordeeld, en dien ten gevolge in het archief nedergelegd.

Het 5de artikel, zoo als het thans luidt, is, bij stemming, met 36 tegen 15 stemmen goedgekeurd.

Art. 6. De bepalingen in de drie vorige artikelen vervat, zijn mede toepasselijk op nieuw benoemde leden, die na de eerste bijeenkomst hunne geloofsbrieven overleggen: wordende tot onderzoek van dezelve telkens door den Voorzitter eene commissie van 5 leden benoemd.

Het 1ste hoofdstuk is in deszelfs geheel aan eene stemming onderworpen, en met 46 tegen 5 stemmen aangenomen.

HOOFDSTUK II.

Van den Voorzitter.

Art. 7. Na het toelaten der nieuw benoemde leden op de wijze in art. 3 vermeld, gaat de Kamer over tot het maken eener opgave van drie leden, aan den Koning aan te bieden, om daaruit één te benoemen tot waarneming van het voorzitterschap, gedurende den tijd van het openen tot het sluiten der zitting (art. 87 der Grondwet).

Art. 8. 's Konings keuze aan den tijdelijken Voorzitter bekend geworden zijnde, roept deze de vergadering dadelijk bijeen, ten einde het voorzitterschap aan den benoemde over te dragen.

Art. 9. De pligten des Voorzitters bestaan voornamelijk in het leiden van de werkzaamheden der Kamer; in het handhaven der orde bij de beraadslagingen; in het naauwgezet in acht nemen en doen naleven van het Reglement van Orde; in het aan alle de leden behoorlijk gelegenheid geven om hunne bedenkingen voor te dragen; in het juist stellen der door de Kamer te beslissen vraagpunten; in het aankondigen van de uitkomst der stemmingen en het uitvoeren der besluiten door de Kamer genomen.

Art. 10. De Voorzitter mag, gedurende de beraadslagingen, slechts het woord nemen, om den juisten staat van het geschilpunt aan te wijzen, of om de beraadslagingen, bij afdwaling, tot het juiste punt terug te brengen; indien hij over het in overweging zijnde onderwerp het woord wil voeren en zijn bijzonder gevoelen toelichten, verlaat hij den voorzittersstoel en plaatst zich weder op denzelve, nadat hij zijne rede geëindigd heeft.

Art. 11. Het voorzitterschap wordt gedurende die rede, gelijk mede bij ziekte of afwezigheid van den Voorzitter, waargenomen, zoo als bij art. 1 is bepaald.

Art. 12. Bij het tusschentijds openvallen van het voorzitterschap, gaat de Vergadering over tot het maken eener nieuwe opgave van drie leden.

Art. 13. Met uitzondering der gevallen, waaromtrent bij dit reglement uitdrukkelijk anders is bepaald, benoemt de Voorzitter alle commissien.

Art. 14. (1) Aan den griffier der Kamer wordt het beheer opgedragen over de boekerij en over al wat verder tot het huishoudelijke der Kamer betrekking heeft. De Voorzitter, bijgestaan door twee leden, daartoe *telken jare* door de vergadering te benoemen, oefent hierover het oppertoezigt uit.

In dit hoofdstuk was door de commissie slechts ééne wijziging blootelijk tot verduidelijking voorgesteld, namelijk de tusschenvoeging in art. 14 van de woorden: » telken jare."

Die wijziging is, zoowel als het geheele hoofdstuk, zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

HOOFDSTUK III.

Van het houden der vergaderingen.

Art. 15. De Voorzitter belegt de vergadering, zoo dikwijls hij dit noodig oordeelt, of dit door vijf leden schriftelijk, met opgave der redenen, is verzocht geworden.

Het uur der bijeenkomst is des voormiddags elf ure, ten ware de Voorzitter, naar mate van de aan de orde van den dag zijnde zaken, het doelmatig oordeelt de bijeenkomst vroeger of later te stellen.

Art. 16. (2) De Voorziter of vijf leden verlangende eene avondzitting te houden, *of de beraadslaging in eene avondzitting voort te zetten*, beslist de Kamer daarover.

Of de beraadslaging in eene avondzitting voort te zetten.

Deze woorden werden niet gevonden in het reglement van 1842. Zij hebben ten doel om te doen uitkomen, dat er verschil bestaat tusschen het houden van eene avondzitting, ter voortzetting van de beraadslaging van dien dag, en het houden eener avondzitting op eenen dag, waarop de Kamer des morgens niet vergaderd is geweest. In het laatste geval zal eene presentie-lijst ter teekening aan de leden behooren te worden aangeboden, en voorlezing gedaan van notulen; terwijl het een en ander tot dusverre, in het eerste geval, niet plagt te geschieden, en ook minder eigenaardig zou zijn geweest, naardien zoodanige avondzitting beschouwd moet worden met de voorafgegane van dien dag een geheel uit te maken.

Deze wijziging is bij de openbare beraadslaging bestreden geworden. Men vreesde, dat door dezelve aanleiding zou worden gegeven tot het houden van meerdere avondzittingen, ja, dat bij de commissie de geheime bedoeling zou bestaan, om mogelijk te maken dat men, ter bespoediging van zaken, zou besluiten, om b. v. 's morgens in de afdeelingen de antwoorden der Regering wegens eenig voorstel te overwegen, en dan nog op denzelfden dag, des avonds, openbare beraadslaging over een ander voorstel te doen plaats hebben; iets, waardoor te veel van de leden zou gevergd worden. De commissie heeft geantwoord, dat zij die bedoeling niet had; dat zij slechts wilde doen uitkomen, dat de avondzittingen, waarin de beraadslaging van des morgens wordt voortgezet, geene nieuwe zittingen zijn; dat, alhoewel eene gewenschte bevordering van spoed in den geest lag der voorgestelde wijzigingen, echter de gewijzigde, even als de vroegere bepaling, eene uitzondering blijft op art. 16; terwijl de vrees van het te veelvuldig houden van avondzittingen ook daarom minder gegrond was, wijl telkens de Kamer zou beslissen, wanneer de Voorzitter of vijf leden zoodanige avondzittingen mogten verlangen.

Bij hoofdelijke stemming is het artikel, zoo als het door de Commissie was voorgesteld, met 40 tegen 12 stemmen goedgekeurd.

Art. 17. Ieder lid komende ter vergadering, teekent zijnen

(1) Art. 14, oud.
Aan den Griffier der Kamer wordt het beheer opgedragen over de boekerij en over al wat verder tot het huishoudelijke der Kamer betrekking heeft. De Voorzitter, bijgestaan door twee leden, daartoe door de Vergadering te benoemen, oefent hierover het oppertoezigt uit.

(2) Art. 16, oud.
De Voorzitter of vijf leden verlangende eene avondzitting te houden, beslist de Kamer daarover.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.* (Kort overzigt van de daarin gemaakte wijzigingen.)

naam op eene lijst naar volgorde. Zoodra deze lijst door de meerderheid der toegelaten leden is geteekend, geeft de Griffier dezelve aan den Voorzitter over, die alsdan de zitting dadelijk opent; de bedoelde lijst blijft ter tafel van den Griffier liggen, ter onderteekening door de later inkomende leden.

Art. 18. (1) Bijaldien een half uur na den, voor de vergadering van dien dag, vastgestelden tijd, het vereischte getal leden niet tegenwoordig is, *doet de Voorzitter de namen der afwezige leden oplezen, welke in de Staats-courant vermeld worden. Hij kan kennis geven van de ingekomen stukken en overnemen de voorstellen, welke van Regeringswege worden aangeboden.*

De bijeenkomst wordt daarna door den Voorzitter tot eenen volgenden dag of tot nadere bijeenroeping uitgesteld.

Bij gelegenheid van de overbrenging door den Minister van Finantien van de begrootingswetten voor 1846 en 1847, was betwijfeld geworden, of, bij het ontbreken van het vereischte getal leden om een besluit te kunnen nemen, die wetten konden worden overgenomen, ten einde gedrukt en aan de leden rondgedeeld te worden. De bepaling van de 2de zinsnede van het 18de artikel heeft ten doel, om aan soortgelijke moeijelijkheden te gemoet te komen. De Voorzitter zal kunnen kennis geven van de ingekomen stukken en overnemen de voorstellen, welke van Regeringswege worden aangeboden.

Door enkele leden is bij de beraadslaging beweerd, dat art. 102 der Grondwet zoodanige kennisgeving en overneming niet zoude toelaten; terwijl men tevens oordeelde, dat het door de Commissie voorgestelde onnoodig was, daar toch de Regering ook hare begrootingswetten op de gewone wijze vermag aan te bieden. Bepaaldelijk werd door een lid het amendement voorgesteld, om de woorden: » *Hij kan kennis geven van de ingekomene stukken en overnemen de voorstellen, welke van Regeringswege worden aangeboden*" uit het voorstel der Commissie weg te laten. Hiertegen is echter aangevoerd, dat in de omstandigheid, in welke men wenschte te voorzien, niet wel kan gezegd worden het *beslissen* van eene zaak plaats te vinden, waartoe art. 102 der Grondwet de aanwezigheid eischt van meer dan de helft der leden van de Kamer, maar eenvoudig het *nemen van acte* van het een of ander, hetwelk voorgevallen is en het constateren van eene daadzaak; even als geschiedt, bijaldien, een half uur na den voor de vergadering van dien dag vastgestelden tijd, het vereischte getal leden niet tegenwoordig zijnde, de Voorzitter de namen der afwezige leden doet oplezen, welke in de Staats-courant worden vermeld.

Bij stemming is het voorgestelde amendement met 42 tegen 10 stemmen verworpen, en vervolgens het artikel met 41 tegen 11 stemmen aangenomen.

Art. 19. Na het openen der vergadering worden de notulen der laatstgehoudene bijeenkomst door den Griffier gelezen, de namen der tegenwoordig geweest zijnde leden worden steeds in de notulen opgenomen.

Art. 20. De Voorzitter onderwerpt de notulen aan de goedkeuring der Vergadering.

Art. 21. (2) Aan den Voorzitter wordt overgelaten, om, de zaak dit vorderende, aan een genomen besluit zonder resumtie gevolg te geven. Hiervan wordt in de notulen melding gemaakt, *wanneer het besluit bestemd is om naar buiten te werken.*

De wijziging strekt, om de vermelding in de notulen, dat aan een genomen besluit zonder resumtie gevolg is gegeven, te beperken tot die gevallen, waarin zij geacht kan worden van eenig wezenlijk belang te zijn.

Die wijziging is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 22. (3) In de laatste bijeenkomst, die der sluiting voorafgaande, worden de notulen, zoo mogelijk nog staande de Vergadering, aan hare goedkeuring onderworpen.

De Commissie kon zich het geval niet voorstellen, dat er van het verhandelde in eene vergadering geene notulen zouden behoeven te worden opgemaakt, al ware het dan ook slechts om de namen der tegenwoordig geweest zijnde leden daarin op te nemen, en om van de goedkeuring der notulen van de vorige vergadering te doen blijken.

Het voorstel der Commissie is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 23. Er worden geene protesten of aanteekeningen in de notulen aangenomen; alleen staat het aan ieder der leden vrij om bij een genomen besluit, doch zonder opgave der redenen, te doen opteekenen, dat hij zich met hetzelve niet heeft vereenigd.

Art. 24. (1) Na de goedkeuring der notulen, doet de Voorzitter eene korte opgave van alle de bij hem sedert de laatste vergadering ingekomen stukken.

Hij doet alle besluiten en mededeelingen van de Regering ontvangen voorlezen; ten ware de Vergadering dit niet noodzakelijk oordeelt, en stelt zoodanige beslissing aan de Kamer voor, als de aard der stukken medebrengt.

De Kamer stelt de bij haar van Regeringswege ingekomen stukken, die niet behooren tot wets-ontwerpen of voorstellen der Regering, in handen eener commissie van vijf leden, ten einde daarover na onderzoek een Verslag op te maken, hetwelk in de Vergadering wordt uitgebragt.

In de *tweede* zinsnede is eene wijziging gemaakt omtrent de voorlezing van besluiten en mededeelingen van de Regering ontvangen. Het doel der weglating van de woorden *bij gedrukte stukken*, is om de bepaling evenzeer van toepassing te maken op ongedrukte stukken. De woorden *van grooteren omvang* zijn op het verlangen der Afdeelingen mede weggelaten, ten einde aan de Vergadering de bevoegdheid te behouden, ook ten aanzien van stukken van minderen omvang de voorlezing achterwege te kunnen laten.

De bepaling van de *derde* zinsnede van het artikel is haren oorsprong verschuldigd aan den wensch, om in ruimer mate de aandacht te vestigen op onderscheidene stukken, die, hoewel niet regtstreeks in verband staande met eenig aanhangig wets-ontwerp, door de Regering aan de Kamer worden toegezonden ter voldoening aan grondwettelijke of wettelijke voorschriften. Zij betreffen de mededeeling van gesloten verbonden en verdragen, van de laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven der overzeesche bezittingen, van verleende dispensatien, van het uitvoerig jaarlijksch verslag van het gebruik der geldmiddelen en van de afgesloten rekeningen van de ontvangsten en uitgaven, de mededeeling van het Verslag der Algemeene Rekenkamer, van het uitvoerig Verslag van den staat der hooge-, middelbare en lagere scholen, van het armwezen, enz. De Commissie oordeelde, dat, ter bevordering van een nuttig gebruik dier dikwerf zeer belangrijke stukken, veel konde worden toegebragt, wanneer dezelve door eene speciale commissie opzettelijk werden onderzocht, en door haar van dat onderzoek aan de leden verslag werd gedaan. Dit denkbeeld heeft, zoowel bij de openbare beraadslaging, als bij de overweging in de Afdeelingen, algemeenen bijval gevonden. Alleen is er verschil van gevoelen opgerezen over de vragen: of het verpligtend zou zijn, die stukken in handen eener bijzondere commissie te stellen, dan wel facultatief? of de leden dier commissie moesten gekozen worden door den Voorzitter der Kamer dan wel door de Afdeelingen? of het Verslag der Commissie al dan niet eene bepaalde conclusie behoorde te bevatten? en of dat Verslag ter griffie zou worden nedergelegd, dan wel in de Vergadering worden uitgebragt?

Het voorstel der Commissie luidde aldus:

» De Kamer kan stukken, van regeringswege ingekomen, » die niet behooren tot wets-ontwerpen of voorstellen der » Regering, in handen stellen eener commissie van vijf leden, » ten einde daarover na onderzoek een Verslag op te maken » hetwelk ter griffie nedergelegd, gedrukt en aan de leden » rondgedeeld wordt."

---

(1) Art. 18, oud.
Bijaldien een half uur na den, voor de Vergadering van dien dag, vastgestelden tijd, het vereischte getal leden niet tegenwoordig is, stelt de Voorzitter de bijeenkomst tot eenen volgenden dag uit en worden de namen der afwezige leden opgelezen en in de *Staats-courant* vermeld.

(2) Art. 21, oud.
Aan den Voorzitter wordt overgelaten, om, de zaak dit vorderende, aan een genomen besluit zonder resumtie gevolg te geven, mits daarvan in de notulen melding wordt gemaakt.

(3) Art. 22, oud.
In de laatste bijeenkomst, die der sluiting voorafgaande, worden de notulen, zoo mogelijk *of noodig*, nog staande de Vergadering, aan hare goedkeuring onderworpen.

(1) Art. 24, oud.
Na de goedkeuring der notulen, doet de Voorzitter eene korte opgave van alle de bij hem, sedert de laatste vergadering, ingekomen stukken.
Hij doet alle besluiten en mededeelingen van de Regering ontvangen voorlezen, ten ware de Vergadering bij gedrukte stukken van grooteren omvang dit niet noodzakelijk oordeelt, en stelt zoodanige beslissing aan de Kamer voor, als de aard der stukken medebrengt.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort overzigt van de daarin gemaakte wijzigingen.)

Hierop zijn *vier* amendementen voorgesteld. Volgens het eerste zoude het verpligtend zijn de bedoelde stukken in handen eener Commissie te stellen: de leden dier Commissie zouden worden gekozen door de Afdeelingen, en het Verslag zou ter vergadering worden uitgebragt. Een tweede amendement schreef voor, dat het Verslag met eene bepaalde conclusie zoude eindigen, en de beraadslaging daarover in eene volgende vergadering zou geschieden. Het derde, aan het voorgaande ondergeschikte amendement, wilde, dat het Verslag met eene bepaalde conclusie zou *kunnen* eindigen, in welk geval de beraadslaging daarover in eene volgende vergadering aan de orde zou worden gesteld. Een vierde amendement droeg de bepaling voor, die thans in het Reglement is opgenomen.

Tot aanprijzing dier amendementen is hoofdzakelijk het volgende aangevoerd: zal, zeide men, de voorgestelde maatregel heilzaam werken, dan moet de verzending van een stuk naar eene commissie niet afhangen van het voorstel daartoe door dezen of genen te doen, maar dan moet die verzending eene verpligting wezen. Zoo de ingekomen stukken van gewigt zijn, dan is die verzending noodig; en zoo zij van geen gewigt mogen wezen, dan zal het rapporteren daarop weinig moeite en tijd kosten, en het eenvoudig advies tot aanneming voor notificatie genoegzaam zijn. Dat het Verslag uitgebragt worde in eene openbare zitting is noodzakelijk, omdat het anders niet bekend zal worden, wat er van eene zaak is geworden, en het gehouden onderzoek zoo doende ligtelijk eenigermate doelloos zal zijn. En dat dit Verslag met eene bepaalde conclusie eindige, vordert de aard der zaak. Elk Verslag toch vooronderstelt als van zelf eene conclusie; en dit is zoo waar, dat in het hoofdstuk van het bestaande Reglement van Orde *over de commissie voor de verzoekschriften*, nadat in art. 102 gewag is gemaakt van het Verslag der commissie, in art. 103 reeds bepaald wordt, hoe met de conclusie der commissie te handelen, zonder dat in het voorgaande artikel van eene conclusie gesproken is, zoodat deze beschouwd wordt als een natuurlijk bestanddeel van het rapport. Het is waar, zoo eindigde men, dat de conclusie van het rapport omtrent ingekomen stukken, zich zeer dikwijls blootelijk zal moeten bepalen tot het voorstel om de stukken voor notificatie aan te nemen, maar er kunnen ook gevallen zijn, dat de commissie tot eene andere conclusie komt.

De gronden, waarop de commissie haar voorstel verdedigde, kwamen hierop neder:

dat het niet in hare bedoeling lag iets verpligtends voor te stellen, maar te doen handelen naar omstandigheden, naardien toch somwijlen de benoeming eener commissie nuttig konde wezen, dikwerf geheel overbodig zijn;

dat het voorts wenschelijk was, de benoeming der leden van de commissie aan den Voorzitter te doen verblijven, daar de hem gelatene ruime keuze voordeelig zoude werken, te meer wijl het in het bedoelde geval minder zoude aankomen op staatkundige meening, dan wel op kunde en geschiktheid om de zaak grondig te onderzoeken;

dat eindelijk het voorstellen van een bepaald besluit beter aan de individualiteit der leden zou worden overgelaten, dan het op te dragen aan eene commissie, naardien toch zoodanige commissie beter tot het instellen van een opzettelijk onderzoek zal geschikt zijn, dan wel tot het nemen van conclusien, uit hoofde deze ligtelijk die eenheid zullen missen, die alleen aan zulk een voorstel kracht kan verleenen; waarbij nog kwam deze bedenking, dat de zorg voor de te nemen beslissing geheel aan de commissie zou worden overgelaten, op haar te veel gesteund, in hare handelingen berust zoude worden.

Bij hoofdelijke omvraag is het *eerst* bedoelde amendement met 38 tegen 15 stemmen, het *tweede* met 39 tegen 14, het *derde* of subsidiaire met 29 tegen 24 stemmen verworpen. Het *vierde* amendement, waarbij de zinsnede werd voorgedragen zoo als zij thans in het Reglement wordt gevonden, werd aangenomen met 30 tegen 23 stemmen.

Het geheele 24ste artikel, in dier voege geamendeerd, in omvraag gebragt zijnde, is vervolgens met 38 tegen 15 stemmen aangenomen.

Na de aanneming van het gewijzigde artikel, is door den Voorzitter, ten gevolge van eene in het midden gebragte bedenking, te kennen gegeven, dat, vermits bij het aangenomen amendement in de 3de alinea niet voorkomt de algemeene uitdrukking „besluiten en mededeelingen," welke in de 2de alinea gebezigd wordt, hij van oordeel is, dat de eenvoudige bedoeling der 3de alinea is, dat alleen zoodanige stukken in handen eener commissie moeten gesteld worden, die werkelijk een bepaald onderzoek ten gevolge kunnen hebben. Tegen deze opvatting zijn geene bedenkingen aangevoerd.

Art. 25. De Voorzitter geeft aan de Vergadering kennis van de bij hem ingekomen boekwerken. Het mondeling aanbieden of aanprijzen van boekwerken wordt niet toegelaten.

Art. 26. Geen lid voert het woord, dan na hetzelve van den Voorzitter verzocht en verkregen te hebben.

Art. 27. Zoodra eenige zaak, ontwerp van wet of voorstel aan de orde van den dag zal zijn gekomen, kunnen de leden zich aan den Voorzitter aanmelden en de inschrijving hunner namen op de lijst der sprekers verzoeken.

Deze lijst zal twee kolommen bevatten, de eerste voor die sprekers die voornemens zijn in algemeene beschouwingen over het onderwerp te treden; de tweede voor hen, die slechts over gedeelten van het voorstel of over afzonderlijke artikelen van het onderwerp verlangen te spreken.

Art. 28. (1) De Voorzitter plaatst de namen naar de volgorde waarin de leden zich hebben aangemeld, en geeft ook naar die orde het woord, eerst aan de ingeschreven sprekers, te beginnen met de eerste kolom, en daarna aan hen, die het later mogten vragen. Men kan echter onmiddellijk het woord vragen, om een persoonlijk feit toe te lichten, of eenige bepaalde opheldering te geven, of wel over de vaststelling van het vraagpunt, hetwelk door de Kamer moet beslist worden, of eindelijk *om eene motie van orde te doen.*

De Commissie stelde de wijziging van dit artikel voor, omdat zij meende dat het woord onmiddellijk moest kunnen gevraagd worden, niet enkel om eene afwijking van het Reglement van Orde te kunnen bestrijden, maar in het algemeen tot het doen van iedere motie, welke de orde der beraadslaging betreft.

Die wijziging is zonder beraadslaging of stemming goedgekeurd.

Art. 29. Indien een der ingeschreven leden zijnen naam laat doorhalen en zich echter daarna weder als spreker wil doen opnemen, wordt hij achter den laatst ingeschreven spreker opgeteekend.

Art. 30. Het staat den leden vrij, onderling van spreekbeurten te verwisselen. Zij maken dit echter aan den Voorzitter bekend.

Art. 31. De leden spreken van hunne plaatsen, en staande.

Art. 32. Geen spreker mag in zijne rede gestoord worden, tenzij hij aan het opvolgen van het Reglement van Orde moet worden herinnerd.

Art. 33. Indien een spreker zich beleedigende uitdrukkingen jegens de Kamer of jegens zijne medeleden veroorlooft, wordt hij door den Voorzitter vermaand en tot de orde geroepen.

De Commissie had deze bepaling niet voorgedragen. Een lid der Vergadering heeft echter bij de beraadslaging voorgesteld dit artikel achter artikel 32 te plaatsen. Het aannemen dier bepaling werd aangedrongen door de opmerking, dat zij wel is waar vroeger met eene groote meerderheid was verworpen, omdat men meende niet te mogen vooronderstellen, dat zulk eene bepaling voor eene Nederlandsche Staatsvergadering noodig zoude kunnen zijn; maar dat echter hetgeen sedert dien tijd was voorgevallen, de noodzakelijkheid had doen geboren worden, om op de vroeger afgekeurde bepaling terug te komen.

Het voorstel is na eene korte woordenwisseling met 44 tegen 7 stemmen aangenomen.

Art. 34. Indien een spreker van het onderwerp in beraadslaging gebragt geheel afwijkt, wordt hem dit door den Voorzitter onder het oog gebragt, en hij tot de behandeling van het onderwerp teruggeroepen.

---

(1) Art. 28, oud.
De Voorzitter plaatst de namen naar de volgorde, waarin de leden zich hebben aangemeld, en geeft ook naar die orde het woord, eerst aan de ingeschreven sprekers, te beginnen met de eerste kolom, en daarna aan hen, die het later mogten vragen. Men kan echter onmiddellijk het woord vragen, om een persoonlijk feit toe te lichten, of eenige bepaalde opheldering te geven, of wel over de vaststelling van het vraagpunt, hetwelk door de Kamer moet beslist worden, of eindelijk, wanneer men oordeelt dat van het Reglement van Orde wordt afgeweken.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort overzigt van de daarin gemaakte wijzigingen.)

Art. 35. Indien een spreker voortgaat met zich eene geheele afwijking te veroorloven, stelt de Voorzitter aan de Kamer voor, om hem het woord gedurende de beraadslagingen over het onderwerp te ontnemen.

Art. 36. (1) Niemand voert meer dan twee malen over hetzelfde onderwerp het woord, tenzij de Kamer hem hiertoe verlof geve, of dat hij het woord vrage over de vaststelling van het vraagpunt, hetwelk door de Kamer moet beslist worden.

Art. 37. Indien vijf leden verlangen dat de beraadslagingen, voorafgaande aan de verdediging van het voorstel, een einde nemen, brengt de Voorzitter dit in omvraag, nadat de leden, welke het daartoe strekkende voorstel willen ondersteunen of bestrijden, zijn gehoord.

Dit voorstel aangenomen zijnde, mogen de leden niet weder over de zaak het woord vragen, dan na de verdediging van het aanhangige wets-ontwerp of voorstel door de Hoofden van Departementen van Algemeen Bestuur of Commissarissen des Konings, of door de leden van wie een voorstel is uitgegaan.

Art. 38 (2). De Hoofden van Departementen van Algemeen Bestuur en Commissarissen des Konings, gelijk mede de voorstellers, mogen het laatst het woord voeren.

> Artt. 37 en 38. De afscheiding van art. 38, en het voegen van art. 36 van het Reglement van 1842 bij art. 37, heeft ten doel om beter te doen uitkomen, dat art. 38 een algemeen beginsel bevat, hetwelk van algemeene toepassing behoort te zijn.
>
> Die wijziging is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 39. De beraadslagingen hierop gesloten zijnde, gaat de Vergadering tot de stemming over. Vóór de hoofdelijke omvrage wordt door het lot beslist, bij welk nummer van de presentielijst de omvraag een aanvang neemt; geschiedende dezelve daarop naar volgorde. De Voorzitter brengt zijne stem het laatst uit.

Art. 40. Ieder lid is verpligt zijne stem met de woorden *voor* of *tegen* uit te brengen, en wel zonder éenige bijvoeging.

Art. 41. De Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur, alsmede de Commissarissen des Konings, hebben eene voor hen bestemde zitplaats in de Vergadering.

Art. 42 (3). De Voorzitter verleent hun het woord, wanneer en zoo dikwijls zij dit verlangen. Zij mogen het echter eerst vragen, nadat de spreker die aan het woord is, zijne rede geëindigd heeft.

Art. 43 (4). Alle besluiten worden bij volstrekte meerderheid genomen, met uitzondering van de bijzondere gevallen, waaromtrent anders is bepaald. *Bij het staken der stemmen wordt de beraadslaging in eene volgende vergadering op nieuw geopend.*

> In het geval dat, bij het voltallig zijn van de Kamer, de stemmen mogten staken, was niet voorzien. De Commissie heeft gemeend voor dat geval hetzelfde hulpmiddel te moeten voorstellen, hetwelk reeds voor het geval van onvoltalligheid was aangenomen, en hetwelk berust op de stelling, dat, bij het staken der stemmen, het voorstel evenmin kan gezegd worden aangenomen als niet aangenomen te zijn. Zij heeft tevens in het oog gehouden, dat de beraadslaging vóór de stemming moest worden gesloten, en dus wel op nieuw geopend maar niet uitgesteld kon worden.
>
> Ook dit voorstel is zonder beraadslaging of stemming aangenomen.

(1) Artt. 33, 34 en 35 van het vorige Reglement.

(2) Art. 36, oud.

Indien vijf leden verlangen dat de beraadslagingen, voorafgaande aan de verdediging van het voorstel, een einde nemen, brengt de Voorzitter dit in omvraag, nadat de leden, welke het daartoe strekkende voorstel willen ondersteunen of bestrijden, zijn gehoord.

Art. 37, oud.

Dit voorstel aangenomen zijnde, mogen de leden niet weder over de zaak het woord vragen, dan na de verdediging van het aanhangige wets-ontwerp of voorstel door de Hoofden van Departementen van Algemeen Bestuur of Commissarissen des Konings, of door de leden van wie een voorstel is uitgegaan. De Hoofden van Departementen van Algemeen Bestuur en Commissarissen des Konings, gelijk mede de voorstellers, mogen het laatst het woord voeren.

(3) Artt. 38, 39, 40, 41 van het vorige Reglement.

(4) Art. 42, oud.

Alle besluiten worden bij volstrekte meerderheid genomen, met uitzondering van de bijzondere gevallen, waaromtrent anders is bepaald. De Kamer niet voltallig zijnde, wordt bij het staken der stemmen de beraadslaging tot eene volgende vergadering uitgesteld.

Art. 44 (1). Indien dringende omstandigheden het ter handhaving van de orde noodzakelijk maken, schorst de Voorzitter de zitting voor een uur. Het uur verloopen zijnde wordt de beraadslaging hervat.

Art. 45 (2). Wanneer de Voorzitter *vermeent*, dat meer dan de helft der leden de Vergadering verlaten heeft, verdaagt hij, na zich hiervan door hoofdelijke oproeping te hebben verzekerd, de zitting tot den volgenden dag.

> Het voorstel, om in dit artikel het woord *bemerkt* te vervangen door *vermeent*, als meer eigenaardig, is zonder beraadslaging of stemming aangenomen.
>
> Bij hoofdelijke stemming is vervolgens het 3de hoofdstuk goedgekeurd met 45 tegen 6 stemmen.

HOOFDSTUK IV.

Over het doen van keuzen of voordragten van personen.

Art. 46. Bij iedere keuze of voordragt van personen, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal overgelaten, benoemt de Voorzitter eene commissie van vier leden, die als stemopnemers zich overtuigen dat het getal stembiljetten gelijk is aan dat van de tegenwoordig zijnde leden, de biljetten openen, de ingeschreven namen oplezen en de uitkomst der stemming bekend maken.

Art. 47. Voor iederen candidaat wordt afzonderlijk een biljet ingevuld, hetwelk eene duidelijke aanwijzing van den persoon moet bevatten. In geval van twijfel beslist de Vergadering.

Art. 48 (3). Niet of niet behoorlijk ingevulde stembriefjes worden, tot bepaling der meerderheid, afgetrokken van het getal der leden, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest.

Art. 49. De stemming is nietig, indien het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is dan de helft van dat der toegelaten leden der Kamer.

Art. 50. Wanneer niemand, bij de eerste stemming, de volstrekte meerderheid heeft verkregen, wordt tot eene tweede, mede nog geheel vrije stemming overgegaan.

Art. 51. Bijaldien bij dezelve nog weder door niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen is, heeft er eene derde stemming plaats over de vier personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Art. 52 (4). Ook dan nog geene volstrekte meerderheid van stemmen verkregen zijnde, heeft er eindelijk eene vierde stemming plaats over de twee personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

Art. 53. Indien het bij de tweede of derde stemming niet uitgemaakt is tusschen wie er moet overgestemd worden, heeft er nog eene voorafgaande stemming over de betrokkene personen plaats.

Art. 54. Indien, in het geval bij het vorige artikel bedoeld, of ook, bij de eindelijke vierde stemming, de stemmen staken beslist het lot.

Art. 55. De aanbieding van opgaven of voordragten aan den Koning wordt gedaan door eene commissie, bestaande uit de stemopnemers en vier leden, door den Voorzitter daartoe te benoemen.

Art. 56. (5) Indien de Koning zich niet ter plaatse bevindt alwaar de vergadering wordt gehouden, wordt de opgave of voordragt schriftelijk aan Hoogstdenzelve toegezonden.

> In dit hoofdstuk zijn geene wijzigingen gemaakt.

HOOFDSTUK V.

Over raadpleging met gesloten deuren.

(*Comité-generaal*).

Art. 57. Zoodra drie leden der vergadering verlangen dat de Kamer tot een comité-generaal overga, brengt de Voorzitter zulks in omvraag.

Een tiende der leden het vorderende, of de Voorzitter het noodig

(1) Art. 43 van het vorige Reglement.

(2) Art. 44, oud.

Wanneer de Voorzitter bemerkt, dat meer dan de helft der leden de Vergadering verlaten heeft, verdaagt hij, na zich hiervan door hoofdelijke oproeping te hebben verzekerd, de zitting tot den volgenden dag.

(3) Artt. 45, 46 en 47 van het vorige Reglement.

(4) Artt. 48, 49, 50 en 51 van het vorige Reglement.

(5) Artt. 52, 53, 54 en 55 van het vorige Reglement.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort Overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

oordeelende, raadpleegt de Kamer over het aanhangig onderwerp met gesloten deuren, tot dat de meerderheid der leden in comité-generaal zal besloten hebben de beraadslagingen in het openbaar voort te zetten.

Art. 58. Ieder lid kan, wanneer hij vermeent in den loop zijner rede eenige mededeeling aan de Kamer te moeten geven, welke hij niet verlangt in de openbare vergadering te doen, den Voorzitter verzoeken, dat hij van het regt, hem bij art. 109 der Grondwet gegeven, gebruik make, en gedurende dien tijd de Kamer in comité-generaal doe overgaan.

Art. 59. (1) De Voorzitter dit weigerende, geeft slechts de verklaring, dat hij het niet noodig oordeelt.

Art. 60. (2) De Kamer met gesloten deuren *vergaderd*, kan, op voorstel van den Voorzitter of van één der leden, omtrent het aldaar behandelde de geheimhouding opleggen.

Het voorstel om het woord *raadplegende*, te doen vervangen door *vergaderd*, als van ruimer beteekenis, is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Art. 61. (3) De geheimhouding wordt door alle leden, door den Griffier en den Commies-griffier in acht genomen, tot dat dezelve op gelijke wijze wordt opgeheven.

Art. 62. De notulen van de vergaderingen met gesloten deuren worden afzonderlijk gehouden. Zij worden òf dadelijk, òf in eene volgende vergadering met gesloten deuren gelezen en aan de goedkeuring onderworpen.

Ook dit nieuwe artikel, ten doel hebbende om te bestendigen en verpligtend te maken, hetgeen door het gebruik in de laatste jaren reeds was ingevoerd, heeft tot geene beraadslaging aanleiding gegeven, en is zonder stemming aangenomen.

Ook het geheele hoofdstuk is zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

HOOFDSTUK VI.

Van het verzenden der ontwerpen van wet en der voorstellen naar de Afdeelingen, van de werkzaamheden aldaar, en die der rapporteurs.

Dit hoofdstuk heeft vele en belangrijke veranderingen en inderdaad eene geheel nieuwe redactie ondergaan. De Commissie toch heeft gemeend eene wijziging in de bearbeiding der wets-ontwerpen en voorstellen te moeten voordragen, welke, ofschoon zich niet zoo verre uitstrekkende, als die welke in de vorige zitting door de meerderheid der Kamer onaannemelijk geacht werd, echter aanmerkelijk afwijkt van die, bij het in 1842 vastgestelde Reglement bepaald; zij vertrouwde, dat daardoor de zoozeer gewenschte eenheid, spoed en eenvoudigheid in de behandeling der wets-ontwerpen en voorstellen, evenzeer als het gemeen overleg met de Regering, zoude bevorderd worden; en zij meende de aanneming daarvan te mogen aanbevelen, in afwachting van de verbeteringen, welke daaraan, naar aanleiding der ondervinding, bij eene volgende herziening zullen kunnen worden gebragt.

Het schijnt, juist uit hoofde van de aanmerkelijke veranderingen, welke in dit hoofdstuk gemaakt zijn, doelmatig, de behandeling der bijzondere artikelen te doen voorafgaan door een kort zamengetrokken overzigt van het geheele stelsel van behandeling, door de Commissie voorgedragen, en waaraan de meerderheid der Kamer hare goedkeuring gegeven heeft.

De wets-ontwerpen worden in de Afdeelingen, zamengesteld en om de twee maanden vernieuwd zoo als tot nu toe heeft plaats gehad, overwogen onder de leiding van de voorzitters, die zich onderling vooraf over de aan die overweging te geven leiding kunnen verstaan. Voor ieder wets-ontwerp of voorstel, wordt in iedere Afdeeling een rapporteur benoemd. Deze rapporteurs echter komen niet meer in de Centrale Afdeeling met de voorzitters bijeen: maar de voorzitters der Afdeelingen, voorgezeten door den Voorzitter der Kamer, maken de Centrale Afdeeling uit, voornamelijk bestemd om de volgorde der werkzaamheden te regelen; terwijl de rapporteurs eene afzonderlijke commissie uitmaken, welke de Voorzitter der Kamer kan bijwonen.

De rapporteurs deelen elkander de overwegingen mede, welke in de Afdeelingen plaats gehad hebben, en kunnen over belangrijke punten, die niet in alle Afdeelingen ter sprake geweest zijn, zooveel noodig, eene nadere overweging uitlokken.

Vervolgens maakt die commissie een Verslag op, bevattende, naar aanleiding der overwegingen in de Afdeelingen, de gronden en bedenkingen, welke voor en tegen de aanneming van het ontwerp of voorstel zijn aangevoerd.

Nadat dit Verslag is vastgesteld, kan de commissie van rapporteurs, over de daarin opgenomen punten, in overleg treden met de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur.

Vervolgens beoordeelt de commissie, of van de Regering ontvangen wijzigingen, beantwoordingen, enz. al dan niet eene nieuwe overweging in de Afdeelingen vorderen.

Wordt zoodanige nadere overweging niet noodig geoordeeld, dan wordt het reeds door haar opgemaakte Verslag als een Algemeen Verslag beschouwd; en zij voegt daarbij al datgene, waartoe de mededeelingen der Regering aanleiding geven, ten einde den juisten stand der zaak aan de Kamer te doen kennen.

Wordt eene nadere overweging in tegendeel noodig geacht, dan wordt het reeds opgemaakte Verslag als voorloopig beschouwd, en te gelijk met de mededeelingen van de Regering gedrukt en aan de leden rondgedeeld; terwijl over een en ander eene nadere overweging in de Afdeelingen plaats heeft, en de commissie vervolgens weder, voor zooveel noodig na overleg met de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur, een Algemeen Verslag opmaakt.

Het Algemeen Verslag wordt, in beide de evengemelde gevallen, in eene openbare vergadering uitgebragt, en in den regel ten minste 24 uren voor den aanvang der beraadslaging, waarvan de dag door de Kamer bepaald wordt, aan de leden rondgezonden.

Na dit algemeen overzigt van de strekking der bepalingen van dit hoofdstuk, mogen de volgende korte aanteekeningen op de bijzondere artikelen voldoende zijn.

Art. 63. (1) De Kamer verdeelt zich bij loting in vijf Afdeelingen, welke om de twee maanden op gelijke wijze worden vernieuwd.

Deze loting geschiedt in eene openbare zitting.

Het weglaten van de woorden: » *naar aanleiding van art* 108 *der Grondwet*," als overtollig, en eene geringe verandering in de redactie, is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Art. 64. Na de loting vereenigen zich de leden in elke Afdeeling, en gaan over tot de benoeming van eenen voorzitter, wien de taak is opgedragen de beraadslagingen in de Afdeelingen te leiden.

Art. 65. Ook een tweede voorzitter wordt gekozen, ten einde, bij afwezigheid van den voorzitter, zijne werkzaamheden waar te nemen. Ingeval de tweede voorzitter ook afwezig is, wordt hij door het oudste lid in jaren vervangen.

Art. 66. (2) De keuze van voorzitter en tweeden voorzitter geschiedt bij eene volstrekte meerderheid van stemmen, op de wijze als hierboven bij artt. 47 tot 54 is bepaald; zij wordt aan den Voorzitter der Kamer opgegeven en door hem aan de Vergadering medegedeeld.

Art. 67. (3) *De Centrale Afdeeling is zamengesteld uit den Voorzitter der Kamer en de voorzitters der Afdeelingen; zij wordt* voorgezeten door den Voorzitter der Kamer en bijgestaan door den Griffier *of den Commies-griffier*.

De hier gemaakte verandering strekt om de Centrale Afdeeling, meer bepaaldelijk bestemd om de werkzaamheden der Kamer te regelen, af te scheiden van de rapporteurs; terwijl men gemeend heeft daarbij uitdrukkelijk te moeten wettigen het plaats hebbend gebruik, dat de Centrale Af-

(1) Art. 56, 57 en 58 van het vorige Reglement.

(2) Art. 59, oud.
De Kamer met gesloten deuren raadplegende, kan, op voorstel van den Voorzitter of van een der leden, omtrent het aldaar behandelde de geheimhouding opleggen.

(3) Art. 60 van het vorige Reglement.

(1) Art. 61 oud.
De Kamer verdeelt zich, naar aanleiding van art. 108 der Grondwet, in vijf Afdeelingen, welke om de twee maanden, bij loting, worden vernieuwd.
Deze loting geschiedt in eene openbare zitting.

(2) Art. 62, 63 en 64 van het vorige Reglement.

(3) Art. 65, oud.
De Centrale Afdeeling wordt, naar gelang der te behandelen onderwerpen, zamengesteld, of uit de voorzitters der Afdeelingen alleen, of uit voorzitters en de na te melden rapporteurs, in ieder geval voorgezeten door den Voorzitter der Kamer en bijgestaand door den Griffier.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort Overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

deeling ook door den Commies-griffier kan worden bijgestaan. Een en ander is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 68. (1) Alle ontwerpen van wet of voorstellen, door den Koning aan de Kamer ingezonden, worden dadelijk gedrukt en aan de leden rondgedeeld.

Art. 69. (2) Zij worden verzonden naar de Afdeelingen van het tijdvak, gedurende hetwelk zij inkomen.

Zoodanige wets-ontwerpen en voorstellen, waarvan bij het vernieuwen der Afdeelingen de overweging nog bij geene Afdeeling is aangevangen, worden bij de nieuwe Afdeelingen overgebragt.

Wanneer, bij het niet aannemen van een wets-ontwerp of voorstel, in de plaats van hetzelve een ander bij de Kamer, in dezelfde zitting, inkomt, wordt dit verzonden naar de Afdeelingen, met het overwegen des eersten ontwerps belast geweest.

Ook bij het ontvangen van wets-ontwerpen of voorstellen, die met vroegere in een zeer naauw verband staan, worden de laatst ingekomene, met goedvinden der Kamer, aan dezelfde Afdeelingen, die met het overwegen der vroegere zijn belast geweest, verzonden.

De invoeging der bepaling, dat zoodanige wets-ontwerpen en voorstellen, waarvan bij het vernieuwen der Afdeelingen, de overweging nog bij geene Afdeeling is aangevangen, bij de nieuwe Afdeelingen overgebragt worden, is voorgesteld met het doel om den loop der werkzaamheden te vereenvoudigen, het gelijktijdig werkzaam zijn van Afdeelingen van verschillende lotingen, waaruit altijd eenige ongelegenheid ontstaat, zooveel mogelijk te beperken, en gelegenheid te geven tot meer gelijkmatige verdeeling der werkzaamheden over de zich om de twee maanden opvolgende Afdeelingen. De Centrale Afdeeling, als belast met de regeling der werkzaamheden, zal kunnen waken tegen het ontijdig vooruitloopen van eene of meer Afdeelingen.

De door de Commissie voorgestelde bepaling is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 70. (3) De Centrale Afdeeling regelt, *zoo noodig met overleg van de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur*, de volgorde waarin de verschillende wets-ontwerpen en voorstellen zullen worden overwogen; *van deze regeling, zoover de eerste overweging betreft, wordt aan de Afdeelingen kennis gegeven.*

De nieuwe redactie van dit artikel bevat twee veranderingen in het vroegere art. 68; de eene is de bijvoeging der woorden: » *zoo noodig met overleg van de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur;*" en de andere de toevoeging der woorden: » *van deze regeling, voor zoover de eerste overweging betreft, wordt aan de Afdeelingen kennis gegeven.*" Deze laatste door de Commissie voorgesteld, dewijl zij deelde in het gevoelen van velen, dat het van belang is, de leden door mededeeling der volgorde van de eerste overweging in de gelegenheid te stellen, zich naar gelang daarvan vooraf op de behandeling der verschillende onderwerpen voor te bereiden, is zonder tegenspraak goedgekeurd.

Tegen de eerste bijvoeging zijn echter bedenkingen gemaakt, en, bij wege van amendement, is de weglating daarvan voorgesteld, op grond dat die bijvoeging onnoodig was, dewijl de Voorzitter der Kamer zich over de volgorde der behandeling met de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur kan verstaan, en dat bovendien in deze bijvoeging, in verband met de verandering, welke in art. 78 van het Reglement van 1842 werd voorgesteld, geacht kon worden eene niet bedoelde inkorting van de magt der Centrale Afdeeling gelegen te zijn. Van de zijde der Commissie is hiertegen aangemerkt, dat bij het evengemelde art 78 in het algemeen, en dus ook ten aanzien van de volgorde der werkzaamheden, het bedoelde overleg aan de Centrale

(1) Art. 66 van het vorige Reglement.

(2) Art. 67 oud.
Zij worden verzonden naar de Afdeelingen van het tijdvak, gedurende hetwelk zij inkomen.
Wanneer echter, bij het niet aannemen van een wets-ontwerp, in de plaats van hetzelve een ander ontwerp bij de Kamer, in dezelfde zitting, inkomt, wordt dit verzonden naar de Afdeelingen, met het onderzoek des eersten ontwerps belast geweest.
Ook bij het ontvangen van ontwerpen of voorstellen, die met vroegere in een zeer naauw verband staan, worden de laatst ingekomene, met goedvinden der Kamer, aan dezelfde Afdeelingen, die met het onderzoek der vroegere zijn belast geweest, verzonden.

(3) Art. 68 oud.
De Voorzitter der Kamer regelt, met de voorzitters der Afdeelingen, de volgorde, waarin de verschillende ontwerpen en voorstellen zullen worden onderzocht.

Afdeeling was opgedragen; dat dit overleg in een onmiddellijk verband stond met de regeling der volgorde zelve en dus eigenaardig door de Centrale Afdeeling, en niet door den Voorzitter alléén, moest plaats hebben; dat ten gevolge van de voorgestelde splitsing der werkzaamheden van de Centrale Afdeeling, zoo als die tot nu toe was ingerigt geweest, het noodzakelijk was, zoowel aan de Centrale Afdeeling, als aan de Commissie van Rapporteurs, de bevoegdheid tot zoodanig overleg toe te kennen; dat de voorgestelde artt. 70 en 79 strekken, om, overeenkomstig dat doel, het meergenoemde art. 78 te vervangen, en de magt der Centrale Afdeeling daardoor niet meer ingekort wordt, dan noodwendig uit de voorgestelde splitsing volgen moet.

Nadat het gemelde amendement met 43 tegen 10 stemmen was verworpen, is het door de Commissie voorgestelde artikel met 43 stemmen tegen 10 aangenomen.

Art. 71. (1) Eerst na verloop van twee vrije dagen na de ronddeeling der wets-ontwerpen of voorstellen, worden de leden in de Afdeelingen tot het *overwegen* van dezelve opgeroepen, tenzij de Centrale Afdeeling, in bijzonder eenvoudige of spoed-vereischende zaken, eene onmiddellijke *overweging* noodig oordeelt.

De verandering der woorden *onderzoeken* en *onderzoek*, in *overwegen* en *overweging* werd door de Commissie voorgesteld, op grond dat deze laatste beter overeenstemmen met de Grondwet; zij is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Art. 72. (2) De voorzitters der Afdeelingen geven, *zoo noodig na overleg in de Centrale Afdeeling*, aan de overweging in de Afdeelingen zoodanige leiding, als zij nuttig oordeelen, daarbij echter zorgende, dat aan de leden de gelegenheid gegeven worde, om hunne bedenkingen, zoo in het algemeen als over de bijzonderheden der wets-ontwerpen en voorstellen, in het midden te brengen.

Door de invoeging der woorden: *zoo noodig na overleg in de Centrale Afdeeling*, heeft de Commissie getracht, de voorzitters der Afdeelingen opmerkzaam te maken op het groote nut, dat er: ter bevordering van duidelijkheid en eenheid in de behandeling, vooral ten aanzien van uitgebreide of ingewikkelde ontwerpen en voorstellen, in gelegen kan zijn, dat de voorzitters vooraf overleggen, welke leiding aan de overweging in de Afdeeling zal gegeven worden. Voor het overige is, met uitzondering van eene geringe verandering en omzetting van woorden, het vorige art. 70 behouden, omdat hier vooral ook van toepassing is de bij het Verslag gemaakte aanmerking, dat de gebreken, waarover men klaagt, niet altijd in de bepaling, maar somtijds geheel in de uitvoering gelegen zijn. In de behouden bepaling is toch niets, dat den voorzitters der Afdeelingen zou beletten, de overwegingen meer doelmatig te leiden, en die te bekorten.

Het voorgestelde artikel is mede zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 73. (3) De Afdeeling benoemt voor ieder *wets-ontwerp of* voorstel één harer leden tot rapporteur, op de wijze bij artt. 47 tot 54 voorgeschreven.
De voorzitter is hiertoe mede benoembaar. Van de benoeming wordt kennis gegeven aan den Voorzitter der Kamer, die dezelve aan de Vergadering mededeelt.

De Commissie had, met het oog op soortgelijk voorstel, door de Commissie die in het vorige jaar werkzaam was, gedaan, en hetwelk toen veel bijval gevonden had, voorgedragen, aan het slot van dit artikel te stellen: *niemand behoeft te gelijker tijd rapporteur te zijn over meer dan drie wets-ontwerpen of voorstellen, tenzij dezelve in onmiddellijk verband met elkander staan.*

(1) Art. 69, oud.
Eerst na verloop van twee vrije dagen na de ronddeeling der wets-ontwerpen of voorstellen, worden de leden in de Afdeelingen tot het onderzoeken van dezelve opgeroepen, tenzij de Centrale Afdeeling, in bijzonder eenvoudige of spoed-vereischende zaken, een onmiddellijk onderzoek noodig oordeelt.

(2) Art. 70, oud.
De Voorzitter der Afdeeling zorgt, dat bij de beraadslagingen den leden de gelegenheid gegeven worde, om hunne bedenkingen, zoo in het algemeen als over de bijzonderheden der wets-ontwerpen en voorstellen, in het midden te brengen. Hij geeft aan de werkzaamheden in de Afdeeling zoodanige leiding, als hij noodig oordeelt.

(3) Art. 71, oud.
De Afdeeling benoemt voor ieder voorstel een harer leden tot rapporteur, op de wijze bij artt. 46 tot 53 voorgeschreven. De voorzitter is hiertoe mede benoembaar. Van de benoeming wordt kennis gegeven aan den Voorzitter der Kamer, die dezelve aan de Vergadering mededeelt.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.* (Kort Overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

De weglating dier bepaling is echter bij wege van amendement voorgesteld, hoofdzakelijk op grond, dat die bepaling was onnoodig, wijl de ondervinding niet had geleerd, dat het gemis daarvan aanleiding gaf tot eenige ongelegenheid; schadelijk, omdat hetgeen men vroeger steeds vrijwillig op zich nam, thans pligt zou worden, ten aanzien van ten minste drie ontwerpen of voorstellen; en moeijelijk in de toepassing, zoowel uit hoofde van het groote verschil in aard en omvang, als ter zake van het soms onafgedaan blijven van reeds in den aanvang der zitting ingekomen wets-ontwerpen en voorstellen; terwijl bovendien werd aangemerkt dat het voorstel van de vorige Commissie in verband had gestaan met dat van rapporteurs, die geheel zelfstandig werkzaam zouden zijn, en de strekking had, om den gevreesden te grooten invloed der rapporteurs voor te komen.

De Commissie daarop verklaard hebbende, dat zij geene zwarigheid zag in de weglating der voorgestelde bijvoeging, is het amendement met 51 tegen 2 stemmen aangenomen, en vervolgens het geamendeerde artikel, waarin slechts de woorden *wets-ontwerp of* ingevoegd zijn, met algemeene stemmen goedgekeurd.

Art. 74. (1) *De rapporteur houdt korte aanteekening der overwegingen, en teekent op welke leden daarbij tegenwoordig zijn.*

Het niet meer behandelen der wets-ontwerpen en voorstellen in de Centrale Afdeeling, heeft tot natuurlijk gevolg gehad, dat het houden der aanteekeningen niet meer aan den voorzitter of rapporteur, maar bepaaldelijk aan dezen laatsten is opgedragen. De bepaling, dat de namen der leden, die bij de overweging tegenwoordig zijn geweest, door de rapporteurs, moeten worden opgeteekend, is gemaakt uit hoofde van het nut, hetwelk er in kan gelegen zijn dat de commissie van rapporteurs, in verband met den aard van ieder onderwerp, kennis drage, welke leden aan de overweging deel genomen hebben.

Het voorgestelde artikel is zonder beraadslaging of stemming aangenomen.

Art. 75. (2) *Het staat aan elk lid vrij, mits in de Afdeeling tegenwoordig zijnde, om schriftelijke en onderteekende nota's in te leveren, die, na aldaar te zijn voorgelezen, aan den rapporteur ter hand gesteld en door dezen in de Commissie van rapporteurs overgebragt worden.*

Ook hierover is noch beraadslaagd noch gestemd. Behalve de noodzakelijke verandering van *Centrale Afdeeling* in *commissie van rapporteurs*, heeft de Commissie geoordeeld, dat de nota's onderteekend moesten zijn, ten einde daardoor kon blijken van welke leden die afkomstig zijn.

Art. 76. (3) *Zoodra de overweging in de Afdeelingen is afgeloopen, komen de rapporteurs bijeen, ter onderlinge mededeeling van hetgeen in de Afdeelingen is aangemerkt, behandeld en verlangd geworden.*

Zij kiezen uit hun midden eenen voorzitter, die van deze keuze kennis geeft aan den Voorzitter der Kamer.

De commissie van rapporteurs wordt zooveel mogelijk bijgestaan door den Griffier of den Commies-griffier.

Zij regelt hare bijeenkomsten in overleg met den Voorzitter der Kamer en in verband met de bepaling der volgorde in art. 70 bedoeld.

De Voorzitter der Kamer kan bij alle bijeenkomsten der commissie van rapporteurs tegenwoordig zijn. Van die bevoegdheid gebruik makende, heeft hij de leiding der werkzaamheden en eene raadgevende stem.

Bij de beraadslaging over dit artikel zijn twee amendementen voorgesteld. Het eerste strekte om de 5de alinea weg te laten en de 2de dus te veranderen: *Zij kiezen uit hun midden eenen voorzitter, tenzij de Voorzitter der Kamer verlangen mogt de leiding der werkzaamheden op zich te nemen, als wanneer hij het voorzitterschap zal bekleeden en eene raadgevende stem uitbrengen.*

Tot aanbeveling van dit amendement werd hoofdzakelijk aangevoerd, dat de overneming van het voorzitterschap, nadat de commissie een voorzitter uit haar midden gekozen en de werkzaamheden aangevangen had, ongelegenheid en moeijelijkheid kon doen ontstaan, daar dit kon geacht worden stootend te zijn voor de rapporteurs, en niet voordeelig voor eene spoedige behandeling der zaken. De Commissie merkte daartegen aan, dat, indien de Voorzitter der Kamer vooraf moest bepalen, van welke commissien van rapporteurs hij de bijeenkomsten wilde bijwonen, de toegang tot de andere commissien van rapporteurs voor hem zoude gesloten zijn; dat de Voorzitter der Kamer alle de Commissien van Rapporteurs moet kunnen bijwonen, om zich steeds te kunnen vergewissen, op welke hoogte de werkzaamheden zijn, en het algemeen overzigt daarop te houden; dat die toegang ook in verband staat met het overleg met de Ministers bij artt. 79 en 83 bedoeld, wijl men vooraf niet bepalen kan, bij welke Commissien zoodanig overleg, waartoe de tusschenkomst van den Voorzitter vereischt wordt, noodig zijn zal; en dat er ook in de overneming van het voorzitterschap niets stootens gelegen is, wijl men den voorzitter, uit de rapporteurs gekozen, beschouwen moet als een tweeden voorzitter die presideert, wanneer de eerste voorzitter niet tegenwoordig is.

Het voorgestelde amendement is met 46 tegen 5 stemmen verworpen.

Het tweede amendement strekte om de 5de zinsnede weg te laten, daar het anders zou kunnen gebeuren, dat de Voorzitter, al te ijverig zijnde, al de Commissien van Rapporteurs zoude willen presideren waardoor dan het doel, om de werkzaamheden spoediger te doen afloopen, verijdeld zou worden. De Commissie merkte echter aan, dat de voorgestelde bepaling noodig is om botsingen voor te komen, wanneer dezelfde leden tot meerdere commissien behooren; en om te zorgen, dat de afdoening van zaken bij die commissien zooveel mogelijk in verband blijve met de volgorde der behandeling, door de Centrale Afdeeling volgens art. 70 bepaald.

Dit amendement is met 41 tegen 10 stemmen verworpen.

Het door de Commissie voorgestelde artikel is vervolgens met algemeene stemmen aangenomen.

Art. 77. (1) *Indien bij de mededeeling der overwegingen, welke in de Afdeelingen hebben plaats gehad, mogt blijken dat in eene of meerdere Afdeelingen belangrijke punten zijn behandeld, welke in andere niet ter sprake zijn geweest, kan de Commissie den Voorzitter der Kamer verzoeken deze Afdeelingen bijeen te roepen, ten einde die punten te overwegen.*

Bij wege van amendement werd voorgesteld, de tusschenkomst des Voorzitters tot bijeenroeping der Afdeelingen weg te laten, wijl daardoor de spoed in de afdoening niet zoude bevorderd worden, en er zelfs tusschen den Voorzitter en de rapporteurs verschil over de noodzakelijkheid dier bijeenroeping zoude kunnen ontstaan. De Commissie, welke de bepaling van dit artikel had voorgedragen, zoowel om te gemoet te komen aan de moeijelijkheden, die gebleken zijn gepaard te gaan met het stellen van vraagpunten, als om de eenheid in het voorloopig onderzoek te bevorderen, door het uitlokken eener nadere overweging in sommige Afdeelingen, verklaarde dat zij de bedoelde tusschenkomst van den Voorzitter in haar voorstel had ingevoegd, op de door haar gegrond geoordeelde aanmerking van vele leden, dat de bijeenroeping van eene of meerdere Afdeelingen, zonder voorkennis van den Voorzitter der Kamer, aanleiding tot verwarring zoude kunnen geven; zij merkte voorts op, dat aan den Voorzitter niet wordt toegekend de magt om te beoordeelen of de bijeenroeping noodzakelijk is, en of er eene nadere overweging zal plaats hebben, maar uitsluitend om den tijd der bijeenkomst te helpen vaststellen.

Bij de stemming werd het voorgestelde amendement met 43 stemmen tegen 7 verworpen.

Nadat op een ander, mede als amendement gedaan voorstel tot weglating van het woord *nader* in het slot van

(1) Art. 72, oud.
De voorzitter of wel de rapporteur, indien deze vóór den aanvang der beraadslagingen benoemd is, houdt van dezelve korte aanteekening.

(2) Art. 73, oud.
Het staat den leden vrij, aan den rapporteur zoodanige in de Afdeeling voorgeleze nota's, over het in beraadslaging zijnde ontwerp, ter hand te stellen als zij zullen verlangen; dezelven worden aan de Centrale Afdeeling medegedeeld.

(3) Art. 74, oud.
Zoodra het voorloopig onderzoek in al de Afdeelingen is afgeloopen, komen de voorzitters en rapporteurs in de Centrale Afdeeling bijeen, ter mededeeling en overweging van hetgeen door de leden der Kamer in de Afdeelingen is aangemerkt, behandeld en verlangd geworden.

(1) Art. 75, oud.
Naar aanleiding van de beraadslagingen in de Afdeelingen, wordt door de Centrale Afdeeling, zoo noodig, eene korte nota opgemaakt van de vraagpunten, welker beslissing op de beoordeeling van het wets-ontwerp invloed kan hebben, en van de veranderingen en verbeteringen, die mogten verlangd zijn.
Art. 76, oud.
Deze nota wordt alleen voor de leden gedrukt en aan dezelve rondgedeeld; de gestelde vraagpunten en voorgedragene veranderingen worden daarna bij de leden in de Afdeelingen overwogen en in omvrage gebragt.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort Overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

het artikel, door de Commissie verklaard was, dat zij zich met dat voorstel wel vereenigen kon, is het voorgestelde artikel, met weglating van dat woord, met 43 stemmen tegen 7 aangenomen.

Art. 78 (1) *Door de Commissie van Rapporteurs wordt, uit naam der onderscheidene Afdeelingen, een Verslag opgemaakt, hetwelk, naar aanleiding van de overwegingen in de Afdeelingen, de gronden en bedenkingen doet kennen, welke ter aanneming of verwerping van het wets-ontwerp of het voorstel zijn aangevoerd.*

Het stellen van dit Verslag wordt aan een der rapporteurs, of aan den Griffier of den Commies-griffier der Kamer opgedragen.

Volgens het voorstel van de Commissie, was bij dit artikel nog gevoegd de volgende derde zinsnede: » *De namen der leden, die aan de overweging hebben deelgenomen worden aan den voet van dit Verslag vermeld.*" Het voorgestelde artikel, dat, in verband met de volgende, eene van de voornaamste door de Commissie voorgedragen veranderingen in de behandeling der wets-ontwerpen en voorstellen bevat, heeft aanleiding gegeven tot belangrijke beraadslagingen, en tot het voorstellen van verschillende amendementen.

Het meest omvattende van die amendementen strekte om het eerste lid te vervangen door de volgende bepaling

» *Door de Commissie van Rapporteurs wordt, uit naam der onderscheidene Afdeelingen, een Verslag opgemaakt, hetwelk, naar aanleiding van de overwegingen der Afdeelingen, de gronden en bedenkingen ten voordeele of nadeele vermeldt, en gesloten wordt met een voorstel tot aanneming of verwerping van het wets-ontwerp of voorstel.*

Tot aandrang daarvan werd hoofdzakelijk aangevoerd, dat dit amendement in verband stond met het denkbeeld, om de volgende voorgestelde bepalingen te doen wegvallen, en daarvoor alleen in de plaats te stellen eene bepaling, omtrent het uitbrengen van het Verslag in eene openbare zitting en omtrent de vaststelling van den dag der beraadslaging; dat de bepalingen van artt. 108, 109 en 110 der Grondwet medebragten, maar één enkel Verslag van de overwegingen der Afdeelingen te doen opmaken en daarover in het openbaar te beraadslagen; dat de onderhandelingen met de Regering, zoo als die thans vóór het opmaken van het Algemeen Verslag plaats hebben, inderdaad, in strijd met de Grondwet, het denkbeeld van openbare beraadslaging wegnemen; dat die onderhandelingen dan wel zouden gemist worden, maar dat aan geringe bedenkingen door de Regering vóór de beraadslaging kan worden te gemoet gekomen, terwijl, wanneer het geheele stelsel der voorgedragene wet eene verandering zoude moeten ondergaan, de Regering het oorspronkelijke voorstel zoude kunnen intrekken en door een nieuw vervangen; dat het voorts, door de aangehaalde bepalingen der Grondwet, als het ware voorgeschreven is, dat het Algemeen Verslag met een bepaald voorstel tot aanneming of verwerping moet eindigen, vermits daarbij toch gezegd wordt, dat over het Algemeen Verslag zal geraadpleegd worden, hetgeen niet mogelijk is, wanneer in dit Verslag geen bepaald besluit, geene aanbeveling tot aanneming of verwerping voorkomt.

Van de zijde der Commissie werd hiertegen aangemerkt dat hare bedoeling bepaaldelijk is, dat er, zooveel maar immer mogelijk, en in den regel, slechts één Verslag zal worden uitgebragt; maar dat zij het noch gepast noch geraden oordeelt, om, door het opmaken van één Verslag te stellen tot vasten regel, waarvan niet zou kunnen worden afgeweken, de vrijheid af te snijden om eene tweede overweging in de Afdeelingen te doen plaats hebben; dat in de aangehaalde bepalingen der Grondwet wel wordt voorgeschreven, dat er eene overweging in de Afdeelingen moet plaats hebben, dat de beraadslagingen in het openbaar moeten gehouden worden, en dat die beraadslagingen volgen zullen op het uitbrengen van het Algemeen Verslag uit naam der onderscheidene Afdeelingen; maar dat de Grondwet niets bepaalt ten aanzien van de wijze van arbeiden, die het opmaken van het Algemeen Verslag moet voorafgaan; en dat, daar zij zwijgt omtrent hetgeen na de verzending van een wets-ontwerp naar de Afdeelingen tot aan het uitbrengen van het Algemeen Verslag geschieden moet, daardoor aan de Kamer zelve is overgelaten om dit te regelen; — dat voorts de Grondwet wil gemeen overleg tusschen de Regering en de Kamer, en dat gemeen overleg uit den aard der zaak, vooral wanneer het moeijelijke en omslagtige onderwerpen geldt, moet plaats vinden bij gelegenheid van de overweging in de Afdeelingen; dat dit overleg noodwendig het uitbrengen van het Algemeen Verslag moet voorafgaan, wijl het volgens den geest der Grondwet noodig is, dat belangrijke wijzigingen mede aan eene overweging in de Afdeelingen onderworpen worden; terwijl eene andere handelwijze, waardoor de wijzigingen bij de openbare beraadslaging, zonder voorafgaand onderzoek, beoordeeld zouden worden, hoogst gevaarlijk zoude zijn.

Tegen het tweede gedeelte van dit amendement, betreffende het eindigen van het Verslag door een voorstel van de rapporteurs tot aanneming of verwerping, is door de Commissie aangevoerd, dat zij het allezins nuttig oordeelde, dat aan de rapporteurs al die zelfstandigheid wierd toegekend welke men hun konde geven; maar dat zij meende, dat de rapporteurs de organen van de Afdeelingen moesten blijven; — dat de Grondwet zelve de grenzen van de magt, welke aan de rapporteurs kon worden toegekend, scheen af te bakenen, door in art. 108 te bepalen, dat er beraadslaagd moet worden over een Algemeen Verslag uit naam van de Afdeelingen uitgebragt; van welke bepalingen de zin nog duidelijker wordt door de in den Franschen tekst gebezigde woorden: » après avoir délibéré sur le rapport général qui lui est fait de l'opinion de ses sections"; en dat het dus in strijd met de Grondwet zoude zijn, indien de rapporteurs bij het Verslag niet alleen hun eigen gevoelen mededeelden, maar zelfs het rapport besloten met een op dat gevoelen gegrond voorstel tot aanneming of verwerping.

Bij hoofdelijke stemming is het amendement verworpen met 40 tegen 6 stemmen.

Een tweede amendement, ondergeschikt aan het evengemelde, strekte:

1°. tot weglating van het woord *onderscheidene*, als overtollig;

2°. om achter de woorden: » *tot aanneming of verwerping*" in te voegen: *of wijziging;*

3°. om de derde door de Commissie voorgestelde zinsnede weg te laten, en

4°. om te bepalen, dat het Verslag gedrukt, en zoowel aan de leden als aan de Regering zal worden medegedeeld.

Het eerste punt is, op de aanmerking der Commissie, dat het woord *onderscheidene* door haar is overgenomen uit artt. 108 en 110 der Grondwet, door den voorsteller ingetrokken en dus vervallen.

Het derde punt was eene herhaling van een amendement door andere leden voorgesteld, waarvan straks nader gesproken zal worden.

Tot aandrang van het tweede punt werd bijgebragt, dat er niet alleen gronden voor aanneming of verwerping, maar ook dikwijls tot wijziging van een voorstel of wets-ontwerp werden te berde gebragt; dat verbeteringen meermalen veel bijbrengen tot aanneming, en dat het daarom van belang was daaraan ook hier te denken. De Commissie antwoordde, dat in haar voorstel gesproken wordt van *gronden* en *bedenkingen*, waarin het denkbeeld van wijzigingen ligt opgesloten, daar toch het maken van bedenkingen het verlangen tot wijziging, ter wegneming dier bedenkingen, uitdrukt.

Met betrekking tot het vierde punt voerde de voorsteller hoofdzakelijk aan, dat door het voorstel der Commissie te veel vrijheid aan de rapporteurs wierd gelaten; dat, het Verslag niet gedrukt en rondgedeeld wordende, de aansporingen en aanmerkingen der Regering tot wijziging, verandering of matiging van het reeds opgemaakte Verslag aanleiding kunnen geven, en de Regering op het reeds opgemaakte Verslag, en bij gevolg op de zaak zelve, eenen nadeeligen invloed kan uitoefenen, terwijl ook het later gedrukte Verslag in alle gevallen het gemeenschappelijk werk van de rapporteurs en van de Regering zijn zal; dat er bovendien, bij het inslaan van den door de Commissie voorgeslagen weg, gevaar geloopen wordt, dat het geven van schriftelijke antwoorden zal verloren gaan, terwijl toch zoo-

(1) Art. 77, oud.
Door de Centrale Afdeeling wordt daarna een Verslag opgemaakt, hetwelk naar aanleiding van de beraadslagingen in de Afdeelingen, eene beschouwing van het wets-ontwerp of het voorstel, zoo in het algemeen als in de bijzondere deelen, bevat, gelijk mede het gevoelen der meerderheid omtrent de gestelde vraagpunten en voorgedragene veranderingen.
Het stellen van dit Verslag wordt door de Centrale Afdeeling aan een harer leden of aan den Griffier der Kamer opgedragen.
Het Verslag in de Centrale Afdeeling vastgesteld zijnde, wordt gedrukt aan de leden der Kamer, alsmede aan de Regering medegedeeld.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort Overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

danige antwoorden niet alleen voor het oogenblik, maar ook bij vervolg van veel belang zijn.

De Commissie antwoordde hierop, dat hare stellige bedoeling is, om het Verslag te doen opmaken en vaststellen vóór dat de Rapporteurs in overleg treden met de Regering, terwijl eenvoudig dit Verslag niet gedrukt zal worden, vóór dat het beslist zal zijn of één Verslag genoegzaam dan wel een tweede noodzakelijk zal zijn; zoodat het Verslag altijd gedrukt zal worden, maar in het eene geval als Algemeen, en in het andere als Voorloopig Verslag, en er geen gevaar is dat het Verslag het gemeenschappelijk werk van de Rapporteurs en van de Regering zal worden; — dat door het voorstel van de Commissie, aan de Rapporteurs niet meer maar wel minder vrijheid wordt gegeven, dan thans de Centrale Afdeeling heeft, daar deze geheel vrij is, om zelfs vóór het opmaken van haar Verslag met de Regering in overleg te treden, van welke vrijheid echter nimmer eenig nadeelig gevolg is ondervonden; — dat, even als thans door de Centrale Afdeeling geschiedt, kennis van mondelinge mededeeling en van de uitkomsten van mondeling overleg zal worden gegeven, terwijl volgens artt. 80 en 81 de schriftelijke mededeelingen en antwoorden der Regering kunnen gedrukt worden.

Het amendement is met 38 stemmen tegen 8 verworpen.

Een derde amendement strekte om in plaats van de woorden: » *welke ter aanneming of verwerping van het wets-ontwerp of voorstel zijn aangevoerd,*" te lezen: *welke over het wets-ontwerp of voorstel zijn aangevoerd.*

Voor dat amendement werd aangevoerd, dat aan de Kamer de bevoegdheid niet kan worden toegekend, om 's Konings voorstellen te verwerpen, daar art. 111 der Grondwet alleen spreekt van niet aannemen, en van eerbiedig verzoeken om het gedane voorstel in nadere overweging te nemen.

De Commissie antwoordde hierop, dat de sacramentele woorden der Grondwet zeker altijd en naauwkeurig behooren te worden gebezigd, wanneer er aanraking is tusschen de Regering en de Kamer, maar dat in het Reglement van Orde, zonder eenig bezwaar, de gewone spreekwijze van aannemen en verwerpen kan worden gebezigd, gelijk dan de Commissie tot herziening der Grondwet in 1815, bij haar rapport, die uitdrukkingen reeds bezigde.

Het amendement werd verworpen met 44 tegen 2 stemmen.

De derde zinsnede, welke de Commissie had voorgesteld, gaf aanleiding tot twee amendementen, waarvan een strekte om die zinsnede weg te laten, en het ander om, ingeval de meerderheid zich voor het behoud der zinsnede mogt verklaren, alsdan daarop te laten volgen: *achter de namen van de leden, welke niet tegenwoordig zijn, zullen in het kort de redenen vermeld worden hunner afwezigheid, indien zij den voorzitter der Afdeeling daarvan schriftelijk kennis hebben gegeven.*

De Commissie had de bedoelde zinsnede voorgesteld, met het oog op vroeger in de processen-verbaal gebruikelijke vermelding, en met het oogmerk, om den ijver der leden in het deelnemen aan de beraadslagingen der Afdeelingen op te wekken, of althans te zorgen, dat daaromtrent geene verkeerde oordeelvellingen konden plaats hebben; terwijl men daarenboven de geopperde bedenkingen juister zou kunnen beoordeelen indien men wist welke leden aan de overwegingen deel genomen hadden.

Voor de weglating dier zinsnede is voornamelijk gezegd, dat de voorgestelde bepaling onuitvoerlijk was, wijl men, in het geval van gedeeltelijke bijwoning der overweging, niet zou kunnen bepalen, wie geacht zou moeten worden daaraan werkelijk deel genomen te hebben; dat de bepaling nutteloos zou zijn, wijl reeds bij art. 74 de opteekening der namen door de Rapporteurs bevolen was, en de Commissie van Rapporteurs dus daardoor reeds zou weten, en de overige leden, zoo zij dit verkozen, zouden kunnen vernemen, wie aan de overwegingen deel genomen hadden; — dat zoodanige bepaling niet noodig is, om den ijver der leden op te wekken, terwijl zij integendeel stuitend is, en niet strookt met de waardigheid der Kamer; dat vroeger, toen er van iedere zitting een proces-verbaal werd opgemaakt, die bedenkingen niet bestonden, en de vermelding der namen van de aanwezige leden in die processen-verbaal, als 't ware uit den aard der zaak volgde.

De Commissie beantwoordde die bedenkingen door eene nadere ontwikkeling der bovengemelde bedoeling van haar voorstel.

Bij hoofdelijke stemming werd het amendement met 24 stemmen tegen 22 aangenomen, waardoor het ondergeschikte voorstel verviel.

Het alzoo, door weglating van de laatste zinsnede, gewijzigde artikel werd vervolgens met 40 tegen 6 stemmen aangenomen.

Art. 79. (1) *De Commissie van Rapporteurs treedt betrekkelijk de punten, opgenomen in het Verslag bij art. 78 bedoeld, door tusschenkomst van den Voorzitter der Kamer, met de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur in overleg, zoo dikwijls dezen dit noodig oordeelen.*

De Commissie heeft dit nieuwe artikel voorgesteld, in verband met art. 70, ten gevolge van de splitsing der werkzaamheden van de tegenwoordige Centrale Afdeeling, en van de bevoegdheid aan deze bij art. 78 van het Reglement van 1842 gegeven.

Dit artikel is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 80. *De Commissie van Rapporteurs beoordeelt of de hetzij schriftelijk, hetzij mondeling van de Regering ontvangen mededeelingen, toelichtingen, beantwoordingen en wijzigingen eene nieuwe overweging in de Afdeelingen vorderen.*

Hierop werd een amendement voorgesteld, strekkende, om in plaats van de woorden: » *De Commissie van Rapporteurs beoordeelt*", te stellen: *De Voorzitters en Rapporteurs der Afdeelingen in eene vereenigde Vergadering, voorgezeten door den Voorzitter der Kamer, beoordeelen* enz.

Voor dit amendement is hoofdzakelijk aangevoerd, dat de door de Commissie voorgestelde bepaling in geene juiste overeenstemming is met het door haar aangenomen stelsel volgens hetwelk de Rapporteurs, in den waren zin des woords, verslaggevers zijn van hetgeen in de Afdeelingen, verhandeld is; dat door die bepaling te veel aan de Rapporteurs wordt overgelaten, en te weinig waarborg tegenover die magt wordt gesteld; dat, bij verschil van gevoelen, zelfs door drie leden zal beslist worden, of er een nader onderzoek zal plaats hebben; dat het voorgestelde amendement een middenweg is, welke de verschillende gevoelens over de magt aan de Rapporteurs toe te kennen, en over de nuttigheid van twee verslagen kan vereenigen, en meer waarborg voor eene welgegronde beslissing oplevert; dat ook de voorzitters der Afdeelingen, gemakkelijk en spoedig op de hoogte gebragt kunnen worden, om tot die beslissing in staat te zijn; dat zoodanige vereenigde vergadering eerder en geruster tot het niet doen plaats hebben van een tweede onderzoek zal besluiten, dan dit bij eene beslissing door de rapporteurs alleen het geval zal zijn.

Tegen het amendement werd voornamelijk bijgebragt, dat de door de Commissie voorgestelde bepaling geheel zamenhangt met het door haar aangenomen stelsel van afscheiding der werkzaamheden, aan de rapporteurs toevertrouwd, van die der voorzitters van de Afdeelingen; dat, volgens dat stelsel, de rapporteurs, ten aanzien van wetsontwerpen en voorstellen, uitsluitend zijn de gelastigden der Afdeelingen, en dat dus de bedoelde beslissing, uit den aard der zaak, moet worden opgedragen òf aan de Afdeelingen zelve, waardoor dan een niet verlangd en vertragend onderzoek zou ontstaan, òf aan de rapporteurs alleen, zonder inmenging van anderen, waaraan de Afdeelingen gemeend hebben hare volmagt niet te moeten opdragen; — dat bij de rapporteurs eigenaardig genoegzame schroom voor verantwoordelijkheid zal bestaan, om de vrees voor eene ligtvaardige beslissing te doen vervallen, terwijl ook de bevoegdheid van den Voorzitter der Kamer, om bij de vergadering van de rapporteurs tegenwoordig te zijn, daartegen een waarborg oplevert; — dat, indien bij het voorgestelde amendement bedoeld zijn de voorzitters der Afdeelingen van het tijdperk toen het onderwerp overwogen werd, alsdan bij vijf of zes personen, die met de zaak in haren geheelen omvang bekend zijn, zullen gevoegd worden vijf of zes anderen, waarvan ieder ten hoogste slechts kennis draagt van het verhandelde in ééne Afdeeling, en die onbekend zijn met de mededeelingen der Regering; terwijl, indien men het oog gehad heeft op de voorzitters der Afdeelingen, op het tijdstip dat de beslissing moet plaats hebben, alle die voorzitters met een en ander geheel

(1) Art. 78, oud.
De Centrale Afdeeling treedt met de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur in overleg, zoo dikwijls dezen dit noodig oordeelen.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort Overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

onbekend kunnen zijn; zoodat, ten gevolge hiervan òf de voorzitters der Afdeelingen zonder kennis van zaken zullen moeten beslissen, òf vertraging veroorzaakt zal worden door het geven van de inlichtingen, die hun oordeel moeten voorafgaan.

Het amendement is bij hoofdelijke stemming met 28 tegen 18 stemmen verworpen, terwijl vervolgens het voorgestelde artikel met 30 stemmen tegen 16 is aangenomen.

Art. 81. *Indien de commissie zoodanige overweging niet noodig oordeelt, voegt zij bij haar Verslag, hetwelk in zoodanig geval het Algemeen Verslag uitmaakt, de van de Regering ontvangen mededeelingen, toelichtingen en wijzigingen, alsmede hetgeen waartoe dezen aanleiding geven.*

Op deze mede nieuwe bepaling zijn twee amendementen voorgedragen. Het meest omvattende strekte om art. 81 aldus te lezen: » *Wanneer die overweging niet noodig is gekeurd, maakt de Commissie der Rapporteurs, uit naam der onderscheidene Afdeelingen, een Algemeen Verslag op, overbrengende alle de van de Regering ontvangen mededeelingen, toelichtingen en wijzigingen, en eindigende met een voorstel tot aanneming of verwerping van het wets-ontwerp of voorstel.*

Voor dit amendement werd onder anderen aangevoerd, dat het hier geldt een eindverslag, waarbij vooral eene bepaalde conclusie vereischt wordt; dat daarvoor met dubbele kracht gelden de gronden voor zoodanige conclusie, bij gelegenheid der behandeling van art. 78 bijgebragt; en dat, door de laatste woorden van het voorgestelde artikel: » *alsmede hetgeen waartoe deze aanleiding geven*", zoodanige conclusie moet geacht worden bedoeld te zijn.

Tegen het amendement is hoofdzakelijk aangemerkt, dat het hier niet geldt het opmaken van een ander of nieuw Verslag, maar blootelijk de verklaring, dat het reeds volgens art. 78 vastgestelde Verslag als Algemeen Verslag moet worden beschouwd; dat de vraag, of dat Verslag eene conclusie of een voorstel tot aanneming of verwerping behoort in te houden, bij de beraadslaging over art. 78 is behandeld, en ontkennend beslist; en dat de laatste woorden van het voorgestelde artikel ten doel hebben aan te wijzen, dat het toevoegsel bij het Verslag zal strekken, om de leden bekend te maken, niet alleen met het behandelde tusschen de rapporteurs en de Regering, maar ook met den daaruit voortgevloeiden stand der zaak, in verband met het volgens art. 78 vroeger vastgestelde Verslag.

Bij hoofdelijke stemming is het amendement met 39 tegen 6 stemmen verworpen.

Het tweede amendement strekte, om bij de tweede alinea te voegen: » *aan de Commissie wordt insgelijks overgelaten de overgelegde nota's al dan niet bij haar Verslag te voegen*". Voor dit amendement werd gezegd, dat, nu het Reglement aan de leden de vrijheid geeft om nota's in te leveren, ook de bepaling niet mag ontbreken wat daarmede gedaan zal worden, en het verkieselijk was te achten, daaromtrent aan de rapporteurs de handen vrij te laten.

Daartegen is aangevoerd, dat de voorgestelde bepaling was onnoodig en overtollig, daar toch, door omtrent het gebruik dier nota's evenmin als tot nu toe eenige bepaling te maken, de zaak van zelve verbleef aan het oordeel van de Commissie van Rapporteurs, zoo als vroeger aan dat van de Centrale Afdeeling, terwijl bovendien die nota's konden geacht worden, aan derzelver bepaald doel te hebben beantwoord, wanneer de Commissie van Rapporteurs daarvan kennis genomen, en van de daarin uitgedrukte meening bij het opmaken van het Verslag gebruik gemaakt had.

Dit amendement is met 26 tegen 19 stemmen verworpen, terwijl vervolgens het voorgestelde artikel met 37 tegen 8 stemmen is aangenomen.

Art. 82. (1) *Indien de Commissie van Rapporteurs eene nadere overweging in de Afdeelingen noodig oordeelt, wordt het door haar volgens art.* 78 *opgemaakt Verslag als voorloopig beschouwd. Dit Verslag wordt gedrukt en aan de leden en aan de Regering medegedeeld.*

De schriftelijk door de Regering ingezonden mededeelingen, toelichtingen, beantwoordingen en wijzigingen worden mede gedrukt en aan de leden rondgedeeld.

Een en ander maakt het onderwerp van nieuwe overwegingen in de Afdeelingen uit.

Na deze laatste overweging wordt door de Commissie van Rapporteurs een Algemeen Verslag, uit naam van de onderscheidene Afdeelingen, over het wets-ontwerp of voorstel opgemaakt, voor zooveel noodig na overleg met de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur, op de wijze bij art. 79 *omschreven.*

Over het voorgestelde artikel hebben geene beraadslagingen plaats gehad, maar op verlangen van een der leden, is daarover hoofdelijk gestemd, en het artikel met 42 tegen 3 stemmen aangenomen.

Art. 83. *De Verslagen, in art.* 81 *en in het laatste gedeelte van art.* 82 *vermeld, worden in eene openbare zitting uitgebragt. De Kamer bepaalt den dag der beraadslaging.*

Dit artikel, in de daad met het vorige, de laatste zinsnede van art. 80 van het Reglement van 1842, behoudens eene noodzakelijke wijziging, overeenstemmende, is zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Art. 84. (1) *De in het vorig artikel vermelde Verslagen worden, met uitzondering van bijzonder eenvoudige of spoedvereischende zaken,* ten minste vier en twintig uren vóór den aanvang der beraadslaging aan de leden rondgezonden.

Dit artikel is overgenomen uit het Reglement van 1842, met invoeging eener uitzondering voor bijzonder eenvoudige en spoedvereischende zaken, en is op gelijke wijze als het vorige artikel aangenomen.

Het geheele 6de hoofdstuk eindelijk aan eene hoofdelijke stemming onderworpen zijnde, is met 36 tegen 9 stemmen goedgekeurd.

HOOFDSTUK VII.

Van voorstellen, ingevolge art. 114 *der Grondwet te doen.*

Art. 85. De Kamer kan, des goedvindende, besluiten tot het benoemen eener commissie van vijf leden, uit en door iedere Afdeeling *één*, ten einde te overwegen, of en in welken zin omtrent een bepaald onderwerp een voorstel, op grond van art. 114 der Grondwet, zal worden gedaan.

Art. 86. Alle voorstellen, door leden der Vergadering geschiedende (ingevolge art. 114 der Grondwet), worden, in schrift gebragt en onderteekend, daags te voren aan de Voorzitter ter hand gesteld.

Art. 87. Geene zitting aangekondigd zijnde, roept de Voorzitter de Kamer, vier en twintig uren na het ontvangen van het voorstel, bijeen, om het aan de Vergadering mede te deelen.

Art. 88. (2) De voorzitter geeft alsdan het woord aan den voorsteller, ten einde zijn voorstel toe te lichten.

Art. 89. (3) Het voorstel *benevens* de Memorie van Toelichting en de ophelderende redevoering, indien deze gegeven zijn, worden gedrukt en aan de leden rondgedeeld.

De Commissie heeft de verplaatsing van de woorden: *en met de ophelderende redevoering des voorstellers*, voorgedragen, omdat de ondervinding geleerd heeft, dat die redevoering niet altijd in schrift is gesteld.

Die wijziging is zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 90. (4) Deze stukken worden aan de Afdeelingen verzonden, *alwaar aanvankelijk wordt overwogen, of het voorstel al dan niet een onderwerp van nader onderzoek zal uitmaken. Van deze overweging wordt een Algemeen Verslag, uit naam der onderscheidene Afdeelingen, door de commissie der hiertoe te benoemen rapporteurs opgemaakt en in eene openbare zitting uitgebragt. De Kamer bepaald*

(1) Art. 79, oud.
De schriftelijke door de Regering ingezondene toelichtingen, ophelderingen, beantwoordingen, enz., worden vooraf, zoo het eenigzins mogelijk is, gedrukt, aan de leden rondgedeeld en maken, zoo noodig, het onderwerp van nieuwe beraadslagingen in de Afdeelingen uit.

Art. 80, oud.
Naar aanleiding van het laatste onderzoek in de Afdeelingen, wordt door de Centrale Afdeeling, zamengesteld als in art. 74 vermeld, een algemeen beredeneerd Verslag over het voorstel opgemaakt. Dit Verslag wordt in eene openbare zitting uitgebragt, en bepaalt de Kamer den dag der beraadslaging.

(1) Art. 81, oud.
Het in het vorig artikel vermeld Verslag wordt ten minste vier en twintig uren vóór den aanvang der beraadslagingen aan de leden rondgedeeld.

(2) Artt. 82, 83, 84 en 85 van het vorige Reglement.

(3) Art. 86, oud.
Het voorstel met de Memorie van Toelichting, indien deze gegeven is, en met de ophelderende redevoering des voorstellers, wordt gedrukt en aan de leden rondgedeeld.

(4) Art. 87, oud.
Deze stukken worden aan de Afdeelingen verzonden, en het voorstel wordt aldaar onderzocht, op gelijke wijze als zulks bij de artt. 68 tot 78, voor de ontwerpen van Regeringswege ingekomen, is bepaald.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort Overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

den dag der beraadslaging, met inachtneming van het voorschrift van art 84.

Tot het nader onderzoek van het voorstel door de Kamer besloten zijnde, wordt hierbij gehandeld op gelijke wijze als zulks bij art. 70 *tot en met* 84 *voor de ontwerpen van Regeringswege ingekomen is bepaald, met dien verstande echter, dat hetgeen in de artikelen* 79 *en* 82 *vastgesteld is omtrent het overleg met de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur, in dit geval toepasselijk wordt op het overleg met de voorstellers.*

Bij voorstellen door leden ingevolge art. 114 der Grondwet gedaan, kan het uit den aard der zaak twijfelachtig zijn of het dienstig zij dat die voorstellen reeds dadelijk op de gewone wijze, dat is *au fond*, worden overwogen. Het zou kunnen gebeuren dat er een voorstel werd gedaan, dat als minder weldoordacht of als ontijdig beschouwd zou moeten worden, in welk geval het belang van den voorsteller zoowel als van de Kamer zou medebrengen, dat het voorstel niet in overweging werd genomen. Meermalen was dan ook de wensch geuit, dat er een middel mogt bestaan om, gelijk in andere landen pleegt te geschieden, door het opwerpen eener *praealabele quaestie* de noodzakelijkheid eener behandeling van de zaak *au fond* te ontgaan en langs dien weg vruchteloozen arbeid en noodeloos tijdverlies voor te komen. De Commissie, de wenschelijkheid der zaak volkomen beamende, meende uit dien hoofde zoodanig middel te moeten voorstellen als in art. 90 is vervat, bestaande in eene soort van *prise en considération*, daarbij intusschen in het oog houdende, dat de bedoelde voorstellen, volgens art. 115 der Grondwet, op gelijke wijze behoorden te worden overwogen als zulks ten aanzien van des Konings voorstellen is bepaald.

De bedenkingen daartegen gemaakt waren voornamenlijk uit de bepalingen der Grondwet ontleend. Men meende namelijk, dat het voorgestelde artikel in strijd zouden wezen met de artt. 114 en 115 der Grondwet, dat de voorstellen van leden volkomen behooren gelijk te staan met de voorstellen des Konings en op dezelfde wijze als dezen behooren onderzocht te worden, zoodat ook daaromtrent de voorschriften voor beiden gelijk moeten zijn; en dat het verschil uit de voorgestelde bepaling voortvloeijende het denkbeeld zoude kunnen doen geboren worden, dat de voorstellen van leden op mindere waarde geschat worden.

Een amendement had bijzonder ten doel, de bepaling van het art. 87 van het Reglement van 1842 met eenige wijziging van redactie te behouden. Hiertegen is aangemerkt, dat er volle vrijheid bestond om de voorgestelde bepaling aan te nemen, wanneer men in het oog hield, dat de Grondwet ten aanzien van de wijze van overweging der voorstellen, hetzij die van den Koning afkomstig zijn, hetzij die uitgaan van de Tweede Kamer, slechts twee voorschriften behelst: overweging in de Afdeelingen volgens art. 108, en raadpleging over het Algemeen Verslag ingevolge art. 110.

Beide deze voorschriften zijn bij het voorstel op dit artikel in acht genomen; andere en meerdere voorschriften geeft de Grondwet niet. Nergens geeft zij ook het verbod, dat er geene andere of meerdere voorschriften bij de overweging en behandeling van wets-ontwerpen of voorstellen zouden kunnen worden gemaakt. De bepaling van art. 115 bij de woorden: *op gelijke wijze, als zulks ten aanzien van des Konings voorstellen is bepaald*, kan alleen verwijzen naar de voorafgaande artikelen 108 en 110 der Grondwet, welke voorschriften niet moeten worden verward met die van een Reglement van Orde.

Behoudens de getrouwe naleving dier grondwettelijke voorschriften, bestond er derhalve in de Grondwet geen bezwaar tegen eene bepaling, waarvan overigens de wenschelijkheid vrij algemeen was erkend. Eindelijk was de Commissie van oordeel, dat hier aan geene beperking van het regt van initiatief aan de Tweede Kamer toegekend behoorde gedacht te worden, maar wel aan eene regeling van de uitoefening van dat regt, op hetwelk voorzeker door de voorgestelde bepaling evenmin inbreuk zoude worden gemaakt als in Frankrijk en elders.

Bij stemming is het voorgestelde amendement met 24 tegen 21 stemmen verworpen, gelijk mede met 39 tegen 6 stemmen een ander amendement, ten doel hebbende te bepalen, dat de vraag, of het voorstel van een lid al dan niet een onderwerp van onderzoek zoude uitmaken, niet vooraf in de Afdeelingen, maar terstond in de Vergadering zou behandeld worden.

Artikel 90 is, volgens het voorstel van de Commissie, vastgesteld met 24 tegen 21 stemmen.

Art. 91 (1). Bij de beraadslagingen over eenig gedaan voorstel, heeft de voorsteller het regt telken reize de sprekers te beantwoorden.

Het geheele 7de hoofdstuk is met 27 tegen 18 stemmen goedgekeurd.

HOOFDSTUK VIII.

Over de adressen.

Art. 92 (2). Het adres door de Kamer, in antwoord op de openingsrede, den Koning aan te bieden, alsmede alle andere soortgelijke adressen van de Kamer uitgaande, worden ontworpen door eene commissie, bestaande uit vijf leden, uit en door elke Afdeeling één te kiezen.

Art. 93 (3). De werkzaamheden dezer commissie, welke *zooveel mogelijk* wordt bijgestaan door den Griffier *of den Commies-griffier*, worden door den Voorzitter der Kamer geleid.

De bijvoeging van de woorden: *zooveel mogelijk* en *of den Commies-griffier* werden zonder beraadslaging en hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Art. 94 (4). Het ontwerp *der* commissie wordt ter tafel gebragt, naar de Afdeelingen verzonden en aldaar *overwogen*, na ALLEEN VOOR DE LEDEN gedrukt te zijn rondgedeeld.

Vroeger was in elke Afdeeling slechts één afschrift van het ontwerp-adres voorhanden. De zaak werd met zekere geheimhouding behandeld, ook de beraadslaging had in comité-generaal plaats. Nu men in 1843 van die wijze van beraadslaging was teruggekomen, waren er, zoo het scheen, geene gronden meer aanwezig, waarom althans de behandeling den leden niet gemakkelijker zou worden gemaakt, door het ontwerp gedrukt rond te deelen. Om evenwel het drukken verder uit te strekken, *dan alleen voor de leden*, daartoe scheen voor een ontwerp, dat nog aan zooveel wijziging bloot stond, geene reden te bestaan.

De voorgestelde wijziging is zonder beraadslaging en hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 95 (5). De commissie komt daarna bijeen, ter beoordeeling der gemaakte bedenkingen; het ontwerp wordt *door haar nader overwogen en vastgesteld.*

Gelijke grond als bij het 6de hoofdstuk geleid had tot verandering van den werkkring der Centrale Afdeeling, en tot de daarmede in verband staande instelling der Commissien van Rapporteurs, heeft het hier ook wenschelijk doen achten, om de medewerking dier Afdeeling uit te sluiten.

Ook dit artikel werd zonder beraadslaging en hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Art. 96 (6). De beraadslaging daarover wordt aan de orde van den dag gesteld. *Daags voor de beraadslaging* wordt het ontwerp-adres, *des noodig op nieuw* gedrukt, aan de leden rondgedeeld.

In plaats van de woorden: *daags voor de beraadslaging*, werd in art. 93 van het vorige Reglement gelezen: *bij den aanvang der vergadering.*

Reeds bij de overweging in de Afdeelingen hadden zich een aantal leden voor deze wijziging verklaard; bij de beraadslaging werd zij op voorstel van een lid met 35 tegen 14 stemmen aangenomen.

De voorstanders der wijziging grondden zich voornamelijk op het hooge belang van het adres van antwoord als staats-

(1) Art. 88 van het vorige Reglement.

(2) Art. 89 van het vorige Reglement.

(3) Art. 90, oud.
De werkzaamheden dezer Commissie, welke wordt bijgestaan door den Griffier der Kamer, worden door den Voorzitter der Kamer geleid.

(4) Art. 91 oud.
Het ontwerp, door de commissie goedgekeurd zijnde, wordt ter tafel gebragt, naar de Afdeelingen verzonden en aldaar onderzocht.

(5) Art. 92 oud.
De commissie komt daarna in de Centrale Afdeeling bijeen, ter beoordeeling der gemaakte bedenkingen; het ontwerp wordt aldaar nader overwogen en door de commissie vastgesteld.

(6) Art. 93 oud.
De beraadslaging daarover wordt aan de orde van den dag gesteld. Bij den aanvang van de vergadering wordt het ontwerp-adres, gedrukt, aan de leden rondgedeeld.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort Overzigt van de daarin gemaakte Wijzigingen.)

stuk; zij meenden dat zoodanig stuk niet eerst op het oogenblik, dat daarover zoude worden beraadslaagd, behoorde te worden rondgedeeld. De tegenstanders oordeelden, dat niets, wat leiden kon tot vertraging in de vaststelling van het adres van antwoord, behoorde te worden toegelaten, tenzij daarvan wezenlijk nut was te verwachten; zoodanig nut nu was in den regel van de voorgedragen wijziging niet te wachten, voornamelijk ook uit hoofde het ontwerp, volgens art. 94, reeds eenmaal gedrukt rondgedeeld was; in een bijzonder geval, zou de Kamer altijd, bij uitzondering, tot verdaging der beraadslaging kunnen besluiten.

Tot verduidelijking der aangenomen wijziging kan nog dienen, dat de voorsteller verklaarde, met zijn amendement niet anders bedoeld te hebben, dan dat het nieuw gedrukte ontwerp-adres, *des avonds* voor de beraadslaging, zouden moeten worden rondgedeeld. Op die wijze werd het woord *daags* ook door andere leden opgevat, waarbij nog werd opgemerkt, dat hier eene andere uitdrukking was gebezigd dan in art. 84.

Art. 97. Indien hij deze beraadslagingen de algemeene strekking van het ontwerp-adres tegenkanting ontmoet, en hetzelve uit dien hoofde door de Kamer niet wordt aangenomen, gaat zij onmiddellijk over tot het benoemen eener andere commissie.

Art. 98. (1) De keuze van de leden dier Commissie geschiedt door de Afdeelingen als vroeger, en hebben hare werkzaamheden ook overeenkomstig de artt. 94 tot 98 plaats.

Art. 99. (2) *Indien de Kamer zich met de algemeene strekking van het ontwerp-adres vereenigt, wordt de beraadslaging achtereenvolgens geopend over elke zinsnede afzonderlijk.*

Het staat aan ieder lid vrij wijzigingen of bijvoegingen voor te stellen op eene zinsnede, zoolang de beraadslaging daarover geopend is. Zoodanige wijzigingen of bijvoegingen worden schriftelijk aan den Voorzitter ter hand gesteld.

Iedere voorgestelde wijziging of bijvoeging wordt door de Commissie staande de vergadering onderzocht en beoordeeld.

Niemand meer het woord vragende over eene zinsnede, noch daaromtrent wijzigingen of bijvoegingen verlangende voor te stellen, wordt de beraadslaging over die zinsnede gesloten.

De vorige artikelen voorzien in het geval, wanneer de algemeene strekking van het ontwerp-adres niet mogt zijn aangenomen; dit artikel en het volgende regelen den verderen loop der beraadslaging, wanneer de Kamer zich eenmaal met de algemeene strekking heeft vereenigd. De beraadslaging en stemming moesten nu afdalen tot de onderdeelen, maar hoe?

Het voorstel der Commissie tot herziening ondervond bij de voorloopige overweging weinig of geen tegenstand; bij de beraadslaging kwamen belangrijke punten ter sprake.

1°. De Commissie had gemeend *beraadslaging en stemming* streng van elkander te moeten afscheiden: geene stemming zoolang de beraadslaging niet was gesloten, maar ook geene beraadslaging meer, wanneer de stemming eenmaal was begonnen. Daarom handelt art. 99 over de beraadslaging, art. 100 over de stemming, nadat, volgens de laatste zinsnede van art. 99, de beraadslaging is gesloten.

De Commissie was van oordeel, dat alles, wat, na de opening der beraadslaging over eene zinsnede, ter verdediging of bestrijding dier zinsnede werd gesproken, behoorde tot de beraadslaging *over die zinsnede*, derhalve ook het voorstellen van wijzigingen of bijvoegingen op die zinsnede: daardoor geschiedde toch niets anders, dan zijne afwijkende denkbeelden en verlangen *formuleren*.

De gevolgen dezer bij de Commissie aangenomene wijze van beschouwing waren;

a. dat over geene wijziging of bijvoeging eene afzonderlijke beraadslaging behoorde te worden geopend noch gesloten;

b. dat over geene voorgestelde wijziging of bijvoeging behoorde te worden gestemd, voor dat de beraadslaging over *alle wijzigingen of bijvoegingen*, of liever, *over de zinsnede* zoude zijn gesloten.

Een amendement door een lid der Vergadering voorgesteld, had eene geheel andere strekking. Overeenkomstig daarmede, zoude, indien de Commissie tot het adres zich met eene voorgestelde wijziging of bijvoeging niet mogt hebben vereenigd, *de beraadslaging over iedere wijziging of bijvoeging afzonderlijk worden geopend en ten einde gebragt.*

Het doel van dit amendement, blijkbaar ook uit de toelichtende redevoering des voorstellers, was:

a. dat over iedere wijziging of bijvoeging eene afzonderlijke beraadslaging zoude worden geopend en gesloten;

b. dat over iedere wijziging of bijvoeging, dadelijk nadat de beraadslaging daarover was gesloten, zoude worden gestemd, en daarna zoo noodig, tot de beraadslaging over eene andere wijziging of bijvoeging zoude worden overgegaan.

Bij de stemming werd dit amendement met 35 tegen 14 stemmen verworpen.

2°. Volgens art. 96 van het Reglement van 1842, moest de Commissie voor het adres gehoord worden over iedere aanmerking *op eenige bijzondere uitdrukking gevallen;* vereenigde zich de Commissie met de aanmerking, dan werd de zinsnede van het adres veranderd.

Men heeft doen opmerken, dat het tegenwoordige art. 99 daarin eene tweeledige verandering heeft gemaakt. Volgens de 3de zinsnede van dit artikel, moet thans *iedere* voorgestelde wijziging of bijvoeging door de Commissie onderzocht en beoordeeld worden, en dus niet alleen eene zoodanige, die alleen *eenige bijzondere uitdrukking* betreft; die Commissie toch, meende men, moest geacht worden het best tot die beoordeeling in staat te zijn, als zijnde het ontwerp van haar zelve uitgegaan. Terwijl dus de bepaling van het vorige Reglement in genoemd opzigt te beperkt was, scheen het-zelve van den anderen kant, door te bepalen, dat, bij gunstige beoordeeling door de Commissie voor het adres, het ontwerp overeenkomstig de voorgestelde wijziging of bijvoeging zoude worden veranderd, te ver te zijn gegaan; het was toch ligt denkbaar, dat, door wijziging of bijvoeging zelfs van eene enkele zinsnede, de algemeene strekking van het adres konde worden veranderd; en de Kamer zich eenmaal met die algemeene strekking vereenigd hebbende, zoo moest daarin geene verandering kunnen gemaakt worden, zonder hare tusschenkomst en goedkeuring; de beoordeeling der commissie behoorde derhalve geen ander gevolg te hebben, dan om de Kamer voor te lichten, te adviseren; maar de Kamer zelve behoorde te beslissen.

Het eerste gedeelte van het boven bedoelde amendement hield in: *indien de commissie zich met de voorgestelde wijziging of bijvoeging vereenigt, wordt dezelve in het ontwerp-adres opgenomen.* Volgens de meening van den voorsteller, moest het onderzoek en de beoordeeling der Commissie tot eenige uitkomst leiden, en had men niets anders bedoeld, dan de Commissie te laten adviseren, zoo kon de derde alinea van artikel 99 veilig wegvallen; in welken geest dan ook door hem een sub-amendement werd voorgesteld.

Bij de stemming werd, zoo als gezegd is, het amendement verworpen met 35 tegen 14, het sub-amendement met 30 tegen 19 stemmen.

Artikel 99 werd daarna met 42 tegen 7 stemmen aangenomen.

Art. 100. (1) *Daarna wordt tot de stemming overgegaan.*

Eerst heeft eene afzonderlijke stemming plaats over elke voorgestelde wijziging of bijvoeging; aangenomen zijnde, wordt zoodanige wijziging of bijvoeging in het ontwerp-adres opgenomen, en dat ontwerp-adres dienovereenkomstig veranderd of uitgebreid.

Vervolgens heeft de stemming plaats over de geheele zinsnede van het ontwerp-adres, hetzij zoodanig als die aanvankelijk door de Commissie was voorgesteld, bijaldien geene wijzigingen of bijvoegingen mogten zijn aangenomen, hetzij, in het tegenovergestelde geval, zoodanig als die door de aangenomen wijzigingen en bijvoegingen is veranderd of uitgebreid.

Eindelijk wordt het geheele ontwerp-adres in stemming gebragt, zoodanig als hetzelve luidt, na afloop der beraadslagingen en stemmingen over de afzonderlijke zinsneden.

Dit artikel zelf ondervond geen tegenstand en werd zelfs zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Bij de opening der beraadslaging over hetzelve, werd evenwel eene bijvoeging voorgesteld, waarvan het doel was, om te voorzien in het geval, dat de beide Kamers een adres

(1) Art. 94 en 95 van het vorige Reglement.

(2) Art. 96, oud.
Indien bij de beraadslagingen slechts op eenige bijzondere uitdrukkingen aanmerking valt, wordt de gemaakte bedenking, na door de Commissie, staande de Vergadering onderzocht te zijn, onmiddellijk door haar beoordeeld en bij goedkeuring de zinsnede veranderd.

(1) Art. 97 oud.
Over elke zinsnede, waarop bedenkingen gevallen zijn, die bij de Kamer zijn overwogen, heeft eene afzonderlijke stemming plaats.
De stemming over de voorgedragene verandering gaat vooraf aan die over het ontwerp-adres.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort overzigt van de daarin gemaakte wijzigingen.)

aan den Koning moetende aanbieden, de Eerste Kamer zich met het ontwerp, door de Tweede vastgesteld, niet mogt kunnen vereenigen. De amendementen eerst als bijvoeging tot art. 100 voorgesteld, later, met eenige wijziging, als afzonderlijk artikel dat op art. 100 zoude volgen, werd ten slotte met 41 tegen 9 stemmen verworpen.

Vermits nu de over het bedoelde amendement gehouden beraadslaging en stemming tot deze uitkomst heeft geleid, en dezelve derhalve van geen invloed kunnen zijn op het regt verstand en de uitvoering der voorschriften van art. 100, zoo heeft men gemeend, daarvan alleen door deze korte herinnering te moeten melding maken.

Art. 101. (1) Alle adressen worden den Koning aangeboden door de leden der Commissie, vermeerderd met één lid, daartoe door den Voorzitter te benoemen.

Deze Commissie doet in de eerstvolgende Vergadering verslag van het door haar verrigte.

Het geheele 8ste hoofdstuk is met 48 stemmen tegen 2 goedgekeurd.

HOOFDSTUK IX.

Over de Commissie voor de Verzoekschriften.

Art. 102. Eene Commissie van vijf leden, daartoe door den Voorzitter der Kamer te benoemen, is bijzonder belast met het doen van verslag over alle de Verzoekschriften, welke door de Vergadering in hare handen worden gesteld.

Art. 103. (2) Deze Commissie, voorgezeten door een harer leden, ter keuze der overige, blijft met die taak belast, gedurende den loop der geheele zitting.

Art. 104. *Alle verzoekschriften die ongeteekend zijn of niet zijn gezegeld, of aan welke geene verklaring van het plaatselijk bestuur is gehecht, waardoor van het onvermogen des verzoekers blijkt, worden door den Voorzitter ter zijde gelegd. Deze geeft daarvan telkens kennis aan de Vergadering.*

Deze bepaling werd niet gevonden in het vorige Reglement. Nogtans was het reeds gebruikelijk, dat *anonyme* adressen, mitsgaders de zoodanigen die niet op zegel geschreven of van een behoorlijk bewijs van onvermogen waren vergezeld, op last van den Voorzitter, ter zijde werden gelegd. Zulks was ten opzigte van laatstgemelde soort van adressen, bij besluit der Kamer van den 13den Junij 1844, n°, 21, den Voorzitter zelfs uitdrukkelijk ten pligt gesteld. Op dit besluit heeft de Commissie gewezen, toen haar voorstel bij de openbare beraadslaging werd bestreden. Zij heeft voorts doen opmerken, dat dit besluit overeenkwam met de bepalingen van de wet op het regt van zegel, van den 3den October 1843 (*Staatsblad* n°. 47), welke in art. 45, in verband met art. 27 n°. 7, heeft afgeschaft, althans niet gehandhaafd, art. XVI van de wet van 13 Brumaire an VII sur le Timbre, hetwelk onder de vrijstellingen begreep: *les pétitions présentées au corps législatif.*

Ook gaf de Commissie als haar gevoelen te kennen, dat de eerbiediging der zegelwet niet kon geacht worden te zijn eene beperking van het regt van petitie bij art. 159 der Grondwet verleend; te minder, wijl, overeenkomstig art. 27 dier wet, eene verklaring van het plaatselijk bestuur kan worden overgelegd, waardoor van het onvermogen der verzoekers blijkt.

Dat de Voorzitter telkens aan de Vergadering kennis geeft, van het ter zijde leggen van Verzoekschriften die ongeteekend, ongezegeld, of niet van een bewijs van onvermogen zijn voorzien, is eene nieuwe bepaling. Dusverre werd niet zelden aan de belanghebbenden van de terzijdelegging bij onderhandsch berigt kennis gegeven, ten gevolge waarvan de adressen meestal gezegeld terug werden gezonden. Het stellig voorschrift van openbare kennisgeving aan de Kamer is doelmatiger geacht, ook opdat die kennisgeving mogt strekken tot een wenk voor de belanghebbenden.

Bij hoofdelijke stemming is het voorgestelde artikel met 35 tegen 15 stemmen aangenomen.

Art. 105. *Indien bij de Commissie voor de Verzoekschriften twijfel bestaat omtrent de echtheid eener onderteekening, is zij bevoegd daaromtrent, door tusschenkomst van den Voorzitter der Kamer, onderzoek te doen.*

(1) Art. 98 van het vorige Reglement.
(2) Art. 99 en 100 van het vorige Reglement.

De hier voorgestelde bepaling bevestigt slechts, hetgeen de Commissie voor de Verzoekschriften reeds meermalen met goed gevolg gedaan heeft. Die bepaling is zonder beraadslaging of stemming aangenomen.

Art. 106. (1) Wanneer eene beraadslaging over een ontwerp ophanden is, betreffende hetwelk Verzoekschriften bij de Kamer zijn ingekomen, worden de rapporten over dezelve, zooveel mogelijk, vóór den aanvang dier beraadslaging uitgebragt.

Art. 107. (2). De commissie doet, zoo spoedig mogelijk, over de in hare handen gestelde stukken verslag, en stelt aan den Voorzitter daags te voren eene lijst ter hand, houdende de namen, het beroep en de woonplaats der verzoekers, eene korte vermelding van het onderwerp des verzoeks, *de conclusie van het uit te brengen verslag*, en den naam van den rapporteur. Van die lijst wordt dadelijk een afschrift ter griffie nedergelegd, en moeten voorts twee afschriften in de vergaderzaal voorhanden zijn.

De conclusie van het uit te brengen verslag.

In het 102de artikel van het Reglement van 1842, werd hiervan de vermelding op de lijst niet gevorderd. Intusschen was die vermelding reeds gebruikelijk, sedert eene vorige commissie tot de verzoekschriften, ten gevolge van een door vele leden geuit verlangen, dezelve had ingevoerd.

Ook deze bijvoeging is zonder beraadslaging of stemming goedgekeurd.

Art. 108. Indien niemand der leden zich tegen de conclusie verzet, spreekt de Voorzitter de aanneming van dezelve uit.

In het tegenovergestelde geval opent hij de beraadslagingen daarover, en beslist de Kamer.

Art. 109. (3) Wanneer de verzoekschriften loopen over onderwerpen, die tot de dadelijke en regtstreeksche bemoeijingen der Kamer behooren, kan de Commissie voor de Verzoekschriften tot de benoeming eener bijzondere commissie concluderen, aan welke wordt opgedragen, om, na naauwkeurig onderzoek der daadzaken, omtrent de te nemen maatregelen een bepaald voorstel te doen. Tot zoodanige commissie wordt uit en door iedere Afdeeling één lid benoemd.

Art. 110. Het drukken van het rapport der commissie, niet van het verzoekschrift zelf, kan door de Kamer worden bevolen.

Art. 111. Alle ingekomen verzoekschriften worden, zooveel mogelijk, in dezelfde zitting bij de Kamer afgedaan. Bij gebreke van dien, worden dezelve door den Voorzitter, bij den aanvang der volgende zitting, gesteld in handen van de alsdan nieuw benoemde commissie, voor zooverre de Kamer reeds tot de inhandenstelling mogt hebben besloten.

Art. 112. (4) Wanneer de Kamer in de vorige zitting daarop nog geen besluit heeft genomen, brengt de Voorzitter dezelve tot dat einde ter tafel, even als waren de verzoekschriften in de dan geopende zitting eerst ingekomen, en wordt van dezelve vóór alle andere verslag gedaan.

Het geheele IXde hoofdstuk is met 43 tegen 7 stemmen aangenomen.

HOOFDSTUK X.

Over het drukken der stukken.

Art. 113. (5) *Alle stukken van regeringswege bij de Kamer ingekomen of aan haar medegedeeld en die uit hunnen aard aan de leden behooren te worden rondgezonden, worden gedrukt.*

Van andere stukken beveelt de Kamer het drukken, zoodra zij dit noodig oordeelt.

(1) Art. 101 van het vorige Reglement.

(2) Art. 102, oud.
De Commissie doet, zoo spoedig mogelijk, over de in hare handen gestelde stukken verslag, en stelt aan den Voorzitter daags te voren eene lijst ter hand, houdende de namen, het beroep en de woonplaats der verzoekers, mitsgaders eene korte vermelding van het onderwerp des verzoeks en den naam van den rapporteur; van die lijst wordt dadelijk een afschrift ter griffie nedergelegd, en moeten voorts twee afschriften in de vergaderzaal voorhanden zijn.

(3) Artt. 103 en 104 van het vorige Reglement.

(4) Artt. 105, 106 en 107 van het vorige Reglement.

(5) Art. 108, oud.
De Kamer beveelt het drukken van alle stukken, welke haar van regerinswege medegedeeld worden, zoodra zij dit noodig oordeelt.
Wanneer zij het drukken voor de leden alleen beveelt, hetzij met of zonder geheimhouding, wordt dit boven aan het stuk vermeld, en worden de zoodanige onder verzegelden omslag aan de leden alleen rondgezonden. De griffier zorgt voor de stipte nakoming dezer bepaling.

C. *Wijziging in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*
(Kort overzigt van de daarin gemaakte wijzigingen.)

Wanneer zij het drukken voor de leden alleen beveelt, hetzij met of zonder geheimhouding, wordt dit boven aan het stuk vermeld, en worden de zoodanige, onder verzegelden omslag, aan de leden alleen rondgezonden. De griffier zorgt voor de stipte nakoming dezer bepaling.

De voorgestelde wijziging had tot doel, om het artikel duidelijker en beter uitvoerbaar te maken.

Die wijziging is, even als het hoofdstuk, zonder beraadslaging of stemming goedgekeurd.

HOOFDSTUK XI.

Over het ontslag van leden.

Art. 114. (1) Een lid zijn ontslag nemende, deelt dit aan de Kamer mede, die hiervan kennis geeft aan den Minister van Binnenlandsche Zaken.

SLOTBEPALING.

Art. 115. Alle teekenen van goed- of afkeuring der toehoorders zijn verboden. De Voorzitter zorgt, door gepaste maatregelen, voor de handhaving hiervan en voor de bewaring van behoorlijke stilte. Hij kan, bij vergrijp daartegen, de toehoorders doen vertrekken. Dezen kunnen alleen met ongedekten hoofde de openbare zittingen bijwonen.

(1) Art. 109 van het vorige Reglement.

Art. 116. (1) Dit reglement moet uiterlijk na verloop van *drie* jaren aan eene herziening worden onderworpen.

De Commissie had geene wijzigingen in deze bepalingen voorgesteld.

Bij de beraadslagingen is echter het voorstel gedaan om art. 116 weg te laten, als schadelijk, indien daaruit moest volgen, dat er, na drie jaren, veranderingen in het reglement moeten gemaakt worden, en nutteloos voor zooverre er toch reeds eerder voorstellen tot wijziging kunnen gedaan worden.

Nadat hierop was aangemerkt, dat het behouden dier bepaling nuttig was, om aan de eene zijde gedurige veranderingen zooveel mogelijk voor te komen, en aan de andere zijde een vast tijdstip daar te stellen, waarop, ook zonder bepaald voorstel, onderzocht moet worden, in hoeverre in het reglement verbeteringen kunnen gemaakt worden, is het behoud van dit artikel met 36 stemmen tegen 14 beslist.

Het XIde hoofdstuk en de slotbepaling zijn met 37 stemmen tegen 13 goedgekeurd.

Bij het einde der beraadslaging heeft men nog de vraag behandeld, of het nu vastgestelde reglement, dadelijk, met uitzondering echter van de bepalingen van het VIde hoofdstuk, ten aanzien van de reeds bij de Afdeelingen in overweging zijnde ontwerpen van wet, dan wel met den aanvang der volgende zitting in werking zou komen.

Na eene korte woordenwisseling, is met 25 tegen 24 stemmen tot het laatste besloten.

(1) Artt. 110 en 111 van het vorige Reglement.

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Koninklijke Boodschap; Verslag der Commissie van Onderzoek.)

D. Verslag der Algemeene Rekenkamer over 1845.

1. KONINKLIJKE BOODSCHAP, *ingekomen in de zitting van* 27 *October* 1846.

Edel Mogende Heeren!

De Algemeene Rekenkamer heeft aan Ons, ingevolge art. 14 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), een Verslag aangeboden van het resultaat harer werkzaamheden over den jare 1845, en worden alsnu, overeenkomstig de verdere strekking van het gemelde artikel, dat Verslag en de tot hetzelve behoorende vier Staten, aan U Edel Mogenden, hiernevens medegedeeld.

Wij bevelen U Edel Mogenden in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 26sten October 1846.

WILLEM.

2. VERSLAG DER ALGEMEENE REKENKAMER *van het resultaat harer werkzaamheden over de jare* 1845.

3. STAAT *van af- en overschrijvingen, die op de Staatsbegrooting over* 1844, *gedurende de jaren* 1844 *en* 1845, *ter Algemeene Rekenkamer hebben plaats gehad, overeenkomstig art.* 24 *der wet van* 5 *October* 1841 (Staatsblad *n*°. 40).

4. STAAT *van af- en overschrijvingen, die op de Staatsbegrooting over* 1845, *gedurende den jare* 1845, *ter Algemeene Rekenkamer hebben plaats gehad, overeenkomstig art.* 24 *der wet van* 5 *October* 1841 (Staatsblad *n*°. 40).

5. OPGAVE VAN STAATS-UITGAVEN, *die, ofschoon zij, naar de meening van de Algemeene Rekenkamer, niet overeenstemmen met de omschrijving van den post der begrooting, echter, na eene voorafgaande aanmerking dienaangaande, door haar zijn verevend, op de verantwoordelijkheid van het hoofd van het betrokken Departement van Algemeen Bestuur.*

6. VERLEENDE DISPENSATIEN, *ingevolge de slotbepaling van art.* 29 *der wet van* 5 *October* 1841 (Staatsblad *n*°. 40) *in de jare* 1845.

De stukken onder n°. 2 tot 6 zijn *alleen voor de leden* gedrukt geweest.

7. VERSLAG *aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, uitgebragt door de commissie van onderzoek in de zitting van* 3 *Mei* 1847.

Het Verslag, dat de Algemeene Rekenkamer volgens art. 14 harer instructie verpligt is jaarlijks den Koning aan te bieden, en hetwelk daarna van wege Zijne Majesteit aan U Edel Mogenden wordt medegedeeld, is, buiten de wets-ontwerpen, zeker een der belangrijkste stukken, die ter kennis dezer Vergadering worden gebragt.

Immers behalve onderscheidene bijzondere punten, bij andere artikelen dier instructie aangewezen, moet het een algemeen overzigt bevatten van het resultaat der werkzaamheden van dit staatsligchaam, welk resultaat in vele opzigten de toetssteen zijn kan van de doelmatigheid der bestaande wet.

Die werkzaamheden zelve zijn voor deze Vergadering van groot gewigt. Zij betreffen het houden van eene geregelde contrôle omtrent het beheer van 's lands finantiele aangelegenheden, het opnemen en liquideren van de rekeningen van ontvangst en uitgaaf der verschillende Departementen van Algemeen Bestuur, het vorderen van rekening en verantwoording van alle bijzondere lands-comptabelen en al hetgeen daarmede verder in verband staat.

Het was daarenboven de bedoeling, gelijk zulks bij de behandeling der meergenoemde instructie is gebleken, dat dit Verslag ook nog zoude kunnen behelzen:

1°. aanmerkingen omtrent hare meer of minder doeltreffende werking, ten einde de gebreken en onvolledigheden, die de ondervinding mogt hebben aan den dag gebragt, zouden kunnen overwogen worden:

2°. alle zoodanige algemeene voorstellen en beschouwingen, als de strekking konden hebben, om het collegie meer en meer aan het oogmerk van deszelfs instelling te doen beantwoorden. (*Memorie van Beantwoording wet* 5 *October* 1841, *Staatsblad* n°. 40.)

Uwe Commissie, aan wie het is opgedragen over dat stuk, loopende over het jaar 1845, een Verslag op te maken en in deze Vergadering uit te brengen, heeft gemeend, dat zij aan de bedoeling van het daaromtrent bestaande voorschrift in het Reglement van Orde het best zoude voldoen, niet door een overzigt te geven zonder onderscheid van alles wat daarin staat opgeteekend, maar door meer bijzonder de aandacht van U Edel Mogenden te vestigen op die zaken, welke kunnen geacht worden met de werkzaamheden van U Edel Mogenden in eenige betrekking te staan, of moeijelijkheden te weeg brengen, of wel, als minder goed geregeld, daarom vooral opmerking verdienen. Ook in het laatste opzigt zal dit zijne nuttigheid kunnen hebben, omdat het wel niet zal tegengesproken worden, dat de bestaande wettelijke voorschriften in meer dan één opzigt aanvulling en verbetering schijnen te behoeven; en mag zij daarom vertrouwen dat de doelmatigheid dezer wijze van handelen ook door U Edel Mogenden zal worden erkend.

Het was daarom ook bijzonder, dat Uwe Commissie, dáár, waar dit pas gaf, hare zienswijze omtrent bestaande leemten niet heeft achtergehouden, maar met bescheidenheid wenken gegeven, die zij meende, dat nuttig konden zijn. Zij achtte zich daartoe verpligt uit hoofde van het gewigt des onderwerps en ook geregtigd, omdat het geenszins de bedoeling van het Reglement van Orde kan zijn, deze geheel te doen achterblijven.

Ofschoon haar last zich bepaalde tot het Verslag over 1845, was zij toch ook meermalen verpligt te spreken van hetgeen in de drie vroegere Verslagen stond opgeteekend. Tot eene geregelde en duidelijke voorstelling was dit telkens noodzakelijk en bragt het onafscheidbaar verband tusschen die stukken dit ook van zelve mede.

Een overzigt van den loop der zaken sedert het vernieuwd bestaan der Rekenkamer, daarenboven, was nu en dan niet zonder belang, en zal alzoo deze behandeling bij een eerste Verslag van dezen aard wel geene verschooning behoeven.

Eindelijk nog zij opgemerkt, dat Uwe Commissie bij de verschillende punten, waarover zij de eer zal hebben tot U Edel Mogenden te spreken, volgen zal het Verslag der Rekenkamer zelve, dat ingerigt is naar de orde der artikelen van de wet van 5 October 1841.

Voordragten bedenkingen. (Artt. 15 en 16.) I. Ofschoon de voorschriften van artt. 15 en 16 der Instructie, waarbij aan de Rekenkamer het doen van voordragten en mededeelingen is opgelegd die haar nuttig voorkomen, blijkens vroegere Verslagen reeds meermalen van goede uitwerking geweest zijn, zoo als zulks onder anderen in het Verslag over 1843 is opgegeven, was zulks tot dusverre het geval niet met drie zaken, die in het Verslag over 1845 vermeld worden.

a. De *eerste* betreft het daarstellen van een geheel nieuw tarief van reis- en verblijfkosten, zoowel voor de burgerlijke ambtenaren als voor de officieren der land- en zeemagt. Reeds in de maand December 1844 heeft de Kamer daartoe eene voordragt aan den Minister van Finantien gedaan; maar bij het teekenen van het thans behandelde Verslag was daaraan nog geen gevolg gegeven, noch was zij zelfs bekend gemaakt met de bezwaren, die daartegen mogten kunnen ingebragt worden.

Het schijnt intusschen, dat deze zaak (waarvoor U Edel Mogenden weten, dat op de begrooting onder verschillende posten zeer aanzienlijke sommen staan uitgetrokken) wel behartiging verdiende; althans meent de Rekenkamer, dat zoodanig algemeen ta-

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

rief niet slechts tot aanzienlijke besparing van uitgaven zoude leiden, maar dat ook het daarbij gevoegde reglement betrekkelijk de justificatie der daarop te gronden vorderingen, belemmering zoude wegnemen en tot orde leiden (1844 en 1845.) Deze justificatie heeft thans op eene zeer uiteenloopende wijze plaats en de voorgestelde bepalingen zouden de toepassing van *art.* 28 der instructie in dat opzigt meer gemakkelijk maken. Een voorbeeld hiervan staat in het Verslag over 1845 opgeteekend.

b. Een *tweede* punt is het daarstellen van gelijkwerkende voorschriften tot regeling der kosten van het vervoer der gevangenen. Voorziening daarin zou eveneens besparing van uitgaven te weeg brengen. Behalve reeds vroeger, heeft de Kamer nog in April 1845 daarop bij den Minister van Justitie aangedrongen, en schoon zij de noodzakelijkheid dier regeling telkens door voorbeelden gestaafd had, was daarin bij den afloop van dat jaar nog niet voorzien.

c. In de *derde* plaats is het bezwaar der Rekenkamer, voortvloeijende uit den tegenwoordigen voet van betaling van de tractementen der regterlijke ambtenaren, nog onopgelost gebleven. Deze voldoening namelijk, die niet geschiedt over het kwartaal waarin zij worden benoemd; doch daarentegen over het volle kwartaal waarin zij komen te overlijden, zou tot dubbele betaling kunnen leiden, indien de opvolger zich niet verkoos te onderwerpen aan den regel, die hem over het kwartaal van zijne benoeming de bezoldiging onthoudt. — De herhaalde vermelding in de drie laatste Verslagen schijnt aan te duiden, dat door de Rekenkamer aan dit haar bezwaar eenig gewigt gehecht wordt, ofschoon dan ook het door haar gevreesde kwaad zich nog niet had voorgedaan.

Beter is het gesteld met een nieuw ontwerp van contract voor de dienst der militaire transporten te water. De Kamer heeft zich met een voorstel van het Departement van Oorlog daaromtrent geheel kunnen vereenigen, waardoor vroeger bestaan hebbende bezwarende bepalingen zijn weggenomen, en deze belangrijke tak van de dienst kan geacht worden beter dan ooit geregeld te zijn.

Uwe Commissie heeft gemeend van deze punten te moeten spreken, omdat, al moge de regeling daarvan buiten den werkkring van U Edel Mogenden liggen, de kennis van den toestand van zaken niet onverschillig zijn kan bij de beoordeeling der daartoe betrekkelijke cijfers op de begrooting van uitgaven.

Saldo-staten. Perceptie-fondsen. (Art. 20.) II. Zeer uitvoerig wordt in de drie laatste Verslagen van de beletselen gesproken, die de afsluiting van de in *art.* 20 der instructie vermelde 13de maand- of saldo-staten, welke volgens *art.* 45 als verantwoording der ontvangers moeten worden beschouwd, in den weg staan.

Van twee dezer redenen moet een woord worden gezegd.

De eerste betreft de saldo-staten der domeinen.

Nadat de Rekenkamer en de Minister het omtrent de inrigting dier saldo-staten eens waren geworden, althans de eerste genoegen had genomen met den vorm, onder welken zij waren ingezonden, is het haar gebleken, dat op die staten over 1842 en 1843 een aantal bedenkingen waren. Deze zijn aan het Departement van Finantien herhaaldelijk medegedeeld, laatstelijk in het jaar 1845, doch is dat jaar ten einde geloopen zonder daarop eenig antwoord te ontvangen. Daardoor wordt de afsluiting verhinderd, even als die van 1844, als daarvan afhankelijk. Maar er is buitendien nog een tweede beletsel. Het betreft de leggers.

Vroeger was het gemis der leggers een afdoende hinderpaal. Nu hierin op geringe uitzondering na voorzien is, blijft er een ander bezwaar over. De Kamer namelijk meent, dat de vergelijking der saldo-staten met de leggers noodzakelijk en uitvoerlijk is, het eerste om zich te overtuigen, dat de comptabele alles heeft verantwoord wat hij had ontvangen en alles ontvangen wat hij behoorde in te vorderen, terwijl zij zich van de uitvoerlijkheid tevens overtuigd houdt. Maar daartoe heeft zij de hulp noodig van het Ministerie van Finantien, de aanwijzing namelijk van het verband tusschen den saldo-staat en den legger. En nu is het Ministerie van Finantien van gevoelen, dat de Kamer in de administrative contrôle, die ten deze gevoerd wordt, kan berusten en dus zoodanige aanwijzing niet behoeft, terwijl het daarenboven de gezegde vergelijking voor ondoenlijk houdt.

Dit verschil laat al deze stukken onafgedaan, en veroorzaakt eene schromelijke ophooping van achterstand. Maar daarenboven was het de oorzaak dat U Edel Mogenden eerst onlangs is medegedeeld de rekening over 1843, die de Staten-Generaal volgens *art.* 126 der Grondwet jaarlijks behooren te ontvangen, en die meer dan een jaar onafgedaan bij de Rekenkamer heeft berust (1845.)

Eene tweede reden waarom die saldo-staten niet kunnen worden afgesloten, bestaat hierin, dat daarop uitgaven voorkomen, die niet door eene begrooting zijn gewettigd, uitgaven namelijk uit de zoogenoemde perceptie-fondsen.

Het is U Edel Mogenden bekend, dat van de belastingen op het personeel en het patent, vroeger administratief, later wettelijk, eenige percenten zijn afgezonderd, om te dienen tot goedmaking van zoogenoemde kwade posten, van onverhaalbare kosten van vervolging, en van zekere uitgaven voor telling, schatting en dergelijke.

De daartoe behoorende wetsbepalingen zijn: *art.* 27 *der wet van* 21 *Mei* 1819, *Staatsblad n°.* 34; — *artt.* 16 *en* 8 *der wetten van* 24 *April* 1843, *Staatsblad n°.* 15 *en* 16.

De Rekenkamer nu, zich grondende op *art.* 32 der instructie, heeft steeds gemeend die stukken ter zake der gemelde uitgaven niet te mogen toelaten, omdat het daarbij aan eene begrootingswet ontbrak; en van de zijde des Ministers werd daaraan niet voldaan: welligt bij de meening, dat de wettelijke bepalingen voor die uitgaven voldoende zijn.

U Edel Mogenden zien het, 't was de strijd over de bedoeling van genoemd *art.* 32; het betrof de vraag, of die staats-uitgaven kunnen plaats hebben zonder nadere begrooting der wetgevende magt?

Allezins gegrond intusschen was, naar het gevoelen Uwer Commissie, de opvatting der Rekenkamer, die ook in deze Vergadering meermalen en algemeen met kracht is ondersteund geworden. De duidelijke woorden van het artikel en de geest van onze Grondwet geven daarvoor de bewijzen.

Deze staat van zaken had zeer schadelijke gevolgen.

Niet enkel, dat de afsluiting van genoemde saldo-staten of verantwoordingen werd opgehouden, ook aan de betrekkelijke wetsbepalingen (artt. 16 en 8 der wetten van 24 April 1843 (*Staatblad* n°. 15 en 16), dat de saldo's van die fondsen na de aanzuivering van het dienstjaar onder de staats-inkomsten zullen worden begrepen, kon niet worden voldaan. Daardoor waren die saldo's dan ook zoo aanzienlijk, gelijk U Edel Mogenden dit telken jare uit de algemeene Verslagen van het gebruik der geldmiddelen konde blijken (1842, 1843 en 1844).

De verbazende opeenhooping van werk door dezen achterstand te weeg gebragt en het steeds meer en meer moeijelijk worden der opruiming, was de oorzaak, dat op de regeling dezer aangelegenheid in de Verslagen bij herhaling en levendig is aangedrongen.

Die stem schijnt eindelijk gehoor te zullen erlangen. Naar aanleiding van een aanzoek van den Minister van Finantien, gaf de Rekenkamer in haar Verslag over 1845 het vooruitzigt te kennen op eene spoedige opruiming dezer beletselen. Tot de verwezenlijking daarvan geeft de onlangs voorgedragene wet tot afsluiting dezer fondsen betreffende de diensten voorafgaande aan den 1sten Mei 1843, gelijk ook de omstandigheid dat bij het ontwerp der wet op de Middelen voor het jaar 1848 eene som van f 270,000 is gebragt wegens een overschot van het dienstjaar 1845, eenige hoop.

Zal echter de Rekenkamer nopens dit onderwerp in haar volgend Verslag meer bevredigende berigten kunnen mededeelen, dan is het niet genoeg dat zonder begrooting gedane uitgaven van achteren gewettigd worden, dan moeten er voor deze uitgaven ook begrootingen voor de toekomst worden gemaakt, hetzij dan jaarlijks, hetzij voor eens. Dit is het wat de Rekenkamer wenscht.

Het blijft evenwel daarbij nog altijd de vraag, of het voortdurend bestaan dier fondsen raadzaam is en of het niet regelmatiger ware het werkelijk bedrag der belastingen onder de Middelen op te nemen en de uitgaven op de begrooting te brengen, hetgeen zeker de eenheid van het overzigt merkelijk zoude bevorderen en de nu plaats hebbende vermenging van diensten zoude wegnemen, bij welke het overschot der belasting van een vroeger dienstjaar onder de inkomsten van latere wordt opgenomen, zoo als dit bij de voorgenoemde wet op de Middelen voorgesteld en aan U Edel Mogenden bekend is.

Af- en overschrijvingen. (Art. 24.) III. Het is inderdaad een belangrijke regel, die aan het hoofd van art. 24 der instructie geschreven staat, dat namelijk de sommen bij ieder artikel der begrootingen uitgetrokken, als maxima van uitgaaf zullen worden beschouwd voor de onderwerpen daarbij vermeld.

Blijkbaar had de wetgever daarbij de bedoeling, dat die sommen zoodanig behoorden te worden gesteld, dat zij voor het oogmerk voldoende waren, hoog genoeg voor de uitgave bij de omschrijving aangewezen.

Trouwens de redelijkheid en noodzakelijkheid daarvan deed zich van zelf gevoelen.

Daar het intusschen konde gebeuren, dat in sommige omstandigheden de berekeningen faalden, heeft men, tot voorkoming van

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

schadelijke vertraging, *in bijzondere gevallen*, in hetzelfde hoofdstuk af- en overschrijvingen van het eene artikel op het andere toegelaten, onder de voorwaarden bij dat artikel 24 vermeld.

Dat dit de geest van de bepaling was, blijkt duidelijk uit de Memorie van Toelichting, in der tijd door de Regering bij de ingediende instructie gevoegd.

» Volgens art. 24 (leest men daar,) zullen er in den regel » geene af- en overschrijvingen plaats hebben, en wanneer zulks » in bijzondere gevallen bij wijze van uitzondering geschiedt, » daarvan speciale melding worden gemaakt in het jaarverslag » van de resultaten harer werkzaamheden."

Het gestelde bleef dus regel: af- en overschrijving uitzondering in bijzondere gevallen.

Of nu èn regel èn uitzondering steeds behoorlijk is in 't oog gehouden, mag men, na de beschouwing der staten, bij de verschillende Verslagen overgelegd, allezins betwijfelen.

Of er niet soms reeds in den aanvang van het dienstjaar is overgeschreven, soms zeer aanmerkelijke sommen in vergelijking der raming, soms van zeer verschillende onderwerpen op elkander, soms op posten uit hunnen aard niet bestemd om overschrijvingen te dragen, soms uit posten *voor memorie* uitgetrokken, en die dus slechts als herinnering moeten dienen, om niet van hunne plaats te geraken; of niet sommige posten èn verlaagd èn verhoogd zijn geworden; en in het algemeen of het niet te veelvuldig heeft plaats gehad, — zijn vragen, op welke, vooral na de inzage der beide laatste Verslagen, bezwaarlijk een ontkennend antwoord zal kunnen gegeven worden.

De discussien over de loopende begrooting gehouden, hebben getoond, dat dit belangrijk onderwerp de aandacht van U Edel Mogenden niet is ontgaan; doch tot staving harer bedenkingen zij het der Commissie vergund van een en ander voorbeelden aan te voeren.

a. Van overschrijvingen reeds in den aanvang van het dienstjaar gedaan, vindt men op de lijsten, bij elk der Verslagen gevoegd, hier en daar de voorbeelden.

Zoo werd onder anderen bij Koninklijk besluit van den 25sten Maart 1843, n°. 49, reeds op de dienst van datzelfde jaar overgeschreven, en bij besluit van 24 Februarij 1845, n°. 78, op de dienst van 1845.

b. Aanmerkelijke verhoogingen in vergelijking der gegevene credieten, hebben over 1844 meer dan ééns plaats gehad.

De volledige staat daarvan gevoegd bij het Verslag waarover wij handelen, levert daaromtrent de volgende voorbeelden:

Hoofds.	Afd.	Art.							
II.	2.	3.	Bureaubehoeften Raad van State,	geraamd	op f	2,788.00,	verhoogd	met f	2,800.00
	4.	5.	Decoratien der orden,	»	»	3,800.00,	»	»	2,500.00
V.	3.	5.	Rivieren en scheepvaart,	»	»	298,510.00,	»	»	109,270.00
	11.	1.	Pensioenen,	»	»	117,207.00,	»	»	27,298.07
	11.	2.	Afloopende betalingen,	»	»	4,450.00,	»	»	18,500.00
VIII.	1.	3.	Bureau- en locaalbehoeften,	»	»	18,000.00,	»	»	7,000.00
	3.	3.	Werklieden op de werven,	»	»	622,500.00,	»	»	80,000.00
	6.		Hellevoetsluis,	»	»	95,166.00,	»	»	13,200.00
IX. *B.*	1.	3.	Bureaubehoeften,	»	»	36,000.00,	»	»	8,463.75
	3.	2.	Transportkosten van geld,	»	»	10,000.00,	»	»	34,287.19 5
	10.	1.	Pensioenen,	»	»	264,730.00,	»	»	16,925.00
X.	1.	3.	Bureaubehoeften,	»	»	14,951.85,	»	»	14,000.00
	10.	4.	Aankoop buskruid,	»	»	26,500.00,	»	»	50,151.00
	11.	1.	Onderhoud fortificatie-werken,	»	»	377,200.00,	»	»	176,000.00
	12.	6.	Boekwerken,	»	»	1,000.00,	»	»	1,200.00
	14.	2.	Gratificatien,	»	»	18,000.00,	»	»	28,000.00

c. Dat over ditzelfde jaar van zeer verschillende onderwerpen op elkander is overgeschreven, blijkt uit den post hoofdstuk X, afdeeling 7, artikel 2: *Kosten vallende op het verplegen van zieken enz.*, waarvan is afgeschreven f 66,000, welke som is overgebragt op afdeeling 11, artikel 1: *Gewoon onderhoud van fortificatiewerken enz.*, op welken post mede eene overschrijving heeft plaats gehad uit afdeeling 7, artikel 1: *Geneeskundige dienst, tractementen en toelagen.*

Voorts van hoofdstuk X, afdeeling 7, artikel 2: *Kosten vallende op het verplegen van zieken enz.*, voornoemd, eene som van f 4,442 op de 4de afdeeling: *Remonte.*

Meerdere voorbeelden zijn zoowel in dit als in andere jaren te vinden.

d. Onder de posten uit hunnen aard minder bestemd om afschrijvingen te dragen, mag worden genoemd hoofdstuk IX *B*, afdeeling 6: *Fonds van kwade posten op de grondbelasting*, waarvan over datzelfde jaar 1844 is afgeschreven eene som van f 29,466.71 5 voor *transportkosten van gelden*, terwijl de 2 per cent, welke het gezegde fonds uitmaken bij art. 2 der wet van 12 Julij 1821, n°. 9, bijzonder tot goedmaking van de oninbare posten op die belasting zijn aangewezen.

e. Tot de posten voor *memorie* gebragt, behooren voor dat jaar:

Hoofdstuk X, afdeeling 1, artikel 4: *Reis- en verblijfkosten* van het Departement, welke bezwaard zijn met eene som van f 1,053.42; en

Hoofdstuk X, afdeeling 12, artikel 3: *Kamperings-kosten*, waarop gebragt is f 200.

f. Als voorbeelden van posten, die èn verhoogd èn verlaagd zijn geworden, kan men insgelijks in dat jaar aanwijzen hoofdstuk IX *B*, afdeeling 9, artikel: *Onveranderlijke lasten, vicarijen en prebenden*, geraamd op. . . . . f 212,859.00

waarvan is afgenomen: voor pensioenen, voor perceptie- en reiskosten, en voor tractementen van de agenten der schatkist, te zamen. 6,000.00

en dus gebragt is op. . . f 206,859.00

terwijl er daarna is bijgevoegd uit de posten voor tractementen van ambtenaren, kosten der ambulante recherche te water, reis- en verblijfkosten, kosten voor het kadaster, perceptie- en reiskosten, visscherijen op de Schelde, tractementen van de groote wegen, lasten daarvan en vaste uitkeeringen, te zamen. 24,639.29 5

zoodat de post weder gebragt is op . . . . . f 231,498.29 5

Hoofdstuk X, afdeeling 10, artikel 7: *Aankoop van draagbare wapenen*, geraamd op. . . . . f 38,500.00

waar bijgevoegd is uit de posten voor militaire academie, en geneeskundige dienst, te zamen. . 19,000.00

en dus gebragt op. . . f 57,500.00

terwijl er daarna weder is afgenomen uit de posten voor huur van gebouwen, aankoop van buskruid, van ijzeren geschut en voor pensioenen. 22,050.00

zoodat dit artikel is neêrgekomen op. f 35,450.00

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

g. Af- en overschrijvingen worden op de staten vermeld:

op de begrooting	1842,	84,
» » »	1843,	115,
» » »	1844,	175,
» » »	1845 in 1845,	74;

waarbij men moet in het oog houden, dat het geheele getal posten der beide laatstgenoemde begrootingen 328 bedraagt.

Is dit een en ander nu waar, dan verliezen daardoor de begrootingen werkelijk van hare waarde, en zou de splitsing en raming der posten ten laatste geheel doelloos kunnen worden.

Bedriegt men zich daarin niet, dan is zulks inderdaad te bejammeren, omdat, bij den schijn der zucht om de begrootingen zooveel doenlijk uit te putten, bij het vergeten van den regel, dat de aangewezene sommen slechts maxima van crediet zijn, de vertegenwoordiging steeds geneigd moet zijn het gevraagde zooveel mogelijk te verminderen, meer dikwijls dan werkelijk voor de zaken dienstig is.

De Rekenkamer heeft wel is waar bij haar Verslag geene aanmerkingen omtrent dit gebruik maken van de overschrijvingen voorgedragen, doch de Commissie meende in de bijgevoegde staten aanleiding tot hare bedenkingen te vinden, die welligt hier en daar voor tegenbedenkingen vatbaar kunnen zijn, doch waarvan de waarde, bij gemis van bescheiden, niet kan worden beoordeeld.

Maar zij achtte zich gehouden daarvan te spreken, zoowel om daarop bij de behandeling der begrootingen acht te kunnen slaan, als om bij eventuele herziening der instructie te overwegen, in hoeverre hierin op eene andere wijze kan worden voorzien of daaraan beperking gesteld, zonder eenen geregelden gang van zaken te benadeelen.

Stelsel van verevening. (Artt. 25 en 26.) IV. De bepalingen nopens de verevening van uitgaven ten laste van het rijk worden in het 25ste en 26ste artikel der instructie aangetroffen.

Als regel wordt in het eerstgemelde voorop gesteld, dat die verevening zal plaats hebben vóór de betaling *zoo veel het nut der zake medebrengt.*

't Is inderdaad niet te verwonderen, dat het eenigen tijd heeft aangehouden eer de Rekenkamer zich omtrent de bedoeling dezer uitdrukking met de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur heeft kunnen verstaan. De onbestemdheid toch der uitdrukking moest daartoe gereede aanleiding geven. Ofschoon men ze al ligt in de beteekenis zou opvatten: *zoo veel het nuttig kan zijn dit te doen*, vermeende de Rekenkamer daardoor te moeten verstaan *zoo veel als slechts mogelijk is*, 't geen eenigzins vreemd mag schijnen bij de opmerking, dat juist de woorden *zoo veel mogelijk* in het eerste ontwerp door de thans bestaande zijn vervangen. Overeenkomstig gezegde hare meening, heeft de Kamer steeds getracht die voorafgaande verevening zooveel doenlijk uit te breiden, en schijnen zich de Departementen langzamerhand daarnaar te hebben gevoegd. De meeste althans handelen dienovereenkomstig, zoo als ons in het Verslag wordt medegedeeld.

Alhoewel dus deze zaak geregeld schijnt te gaan, immers daaromtrent geene bezwaren in het Verslag worden vermeld, blijft het nog altijd de vraag, of zoodanige vergedrevene toepassing werkelijk nuttig en wenschelijk is. Ten aanzien van de renten der staatsschuld althans is dit niet zonder bedenking. Verschillende verkeerdheden zijn daarvan het gevolg.

Doordien toch de titularissen onbekend zijn of men niet weet of zij hunne renten zullen opvragen, moet men beginnen met tot eene fictie de toevlugt te nemen; men moet vereevenen ten name van dezen of genen, die quasi voor dien titularis in de plaats treedt, en begaat alzoo eene daad, die werkelijk in lijnregten strijd is met de bepaling van art. 28 der instructie, zeggende: *dat geene voorafgaande verevening zal geschieden anders dan ten name van den oorspronkelijken titularis.*

Daarenboven, om de onzekerheid of ieder regthebbende wel zijne renten zal opvragen, moeten die gelden afgezonderd blijven, tot na den afloop van den termijn van verjaring blijke hoeveel daarvan overschiet. Daardoor moet van iederen betalings-termijn een zoogenoemd gedeponeerd fonds worden gemaakt, en dat dit getal vrij aanzienlijk is, behoeft niet te worden gezegd. De inzage van het algemeen Verslag der geldmiddelen, waar deze ettelijke bladzijden vullen, kan zulks des noodig bewijzen. Het beginsel van eenheid in 't beheer moet daarbij noodwendig schade lijden.

Maar, in de derde plaats, is daarvan ook nog dit nadeelig gevolg, dat de overschotten na de verjaring onder de Middelen opgenomen wordende, als *staats-inkomst* in de rekening wordt gebragt 't geen eenige jaren vroeger als *staats-uitgave* was geboekt geworden; eene voorstelling dus die bedriegelijk en onjuist is.

Dat dit werkelijk aldus plaats vindt is bij de discussie der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9) gebleken (*Staats-courant* 2 Februarij 1844, n°. 29), en kan ook worden afgeleid uit de Staatsrekening over 1842.

Zoo als wij boven zeiden, hebben de meeste Departementen het beginsel, om zooveel mogelijk vóór de betaling te doen vereevenen, aangenomen. Evenwel niet allen. Het Departement van de Roomsch-Katholijke Eeredienst heeft zich daarnaar niet gevoegd; het heeft, zoo als dit in het Verslag over 1845 staat opgeteekend, het systema in zijnen wettelijken grondslag bestreden. Men zal vragen, hoe dit kan plaats hebben, en of het minstens niet zonderling is dat hier geene eenheid van handelen bestaat. Het antwoord is, dat er geene eenheid kan of zeker niet behoeft te bestaan, omdat er in de wet nog een ander beginsel gevonden wordt, omdat den Minister een andere weg geopend is: het vragen en verkrijgen van credietopening; hij kan op zijne verantwoordelijkheid betalen zonder de verevening af te wachten; terwijl ook de Rekenkamer hem niet kan noodzaken tot voorloopige verevening, omdat deze wel is voorgeschreven, maar de wet niet heeft uitgemaakt aan wie het zou staan te bepalen, of het nut der zake al of niet medebrengt, de verevening aan de betaling te doen voorafgaan.

Dit is dus in elk geval eene leemte in de wet. Zij wil voorafgaande verevening zooveel het nut der zake medebrengt, maar, niet bepalende wie daarover moet oordeelen, geeft zij aanleiding, dat haar voorschrift geheel kan worden ontweken, in 't bijzonder bij het openen van eenen weg die eene omgekeerde rigting heeft. Wordt er alzoo al niet tot moeijelijkheid aanleiding gegeven, zeker is de weg gebaand tot eene ongelijkheid van handelen, die steeds voor verandering bloot staat en zeker niet wenschelijk zijn kan.

Ten aanzien van deze voorbetalingen uit credietopening bestaat er nog deze bijzonderheid, dat zij, hoewel niet kunnende geweigerd worden en hoewel geheel en al geschiedende op de verantwoordelijkheid van den Minister, echter afhankelijk blijven van de *voorkennis* der Kamer.

In die bepalingen bestaat dus geene eenheid van beginsel; er heerschen daarbij verschillende denkbeelden, die niet wel kunnen gezegd worden een goed geheel daar te stellen.

In het algemeen blijft het steeds aan bedenking onderhevig, of het beginsel om de vereveningen te doen bewerkstelligen door de Rekenkamer en het als wettig gedaan beschouwen van alle uitgaven, wanneer die verevening heeft plaats gehad, niet wegneemt het beginsel van verantwoordelijkheid van de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur, door de Grondwet aangenomen, omdat alzoo ten aanzien van het beheer der begrootingen, waarvoor zij het mandaat van de wetgevende magt hebben ontvangen, dezelve op een onverantwoordelijk staatscollegie wordt overgebragt, na welks handeling de uitgave eerst als wettig gedaan wordt beschouwd.

Die handelingen schijnen ook eigenlijk meer tot den werkkring van de Hoofden der Departementen te behooren, die, in de eerste plaats, de betaling gelast hebbende, ook behoorden te onderzoeken of de bewijsstukken in orde en de begrooting voldoende is om daaruit te betalen, terwijl ook art. 200 der Grondwet eenen kring voor de Rekenkamer afbakent, die de gemelde handelingen niet in zich sluit.

Het bestaande met die beschouwing vergeleken, mag men niet uit het oog verliezen, dat het verschil van inzigten nopens het doen eener verevening meermalen de oorzaak geweest is, dat de schuldeischers van den Staat het hun wettig verschuldigde niet op hunnen tijd hebben ontvangen. U Edel Mogenden zullen het zich herinneren uit de rede van den Minister van Binnenlandsche Zaken bij de behandeling der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 6), (zie *Staats-courant* 3 Februarij 1844, n°. 30); ook het Verslag over 1845, levert daarvan een voorbeeld op.

En dit moest niet kunnen gebeuren. Intusschen kan, zoo als bij de gezegde gelegenheid plaats had, de Minister daarvan geene grief tegen de Rekenkamer maken, door te verklaren dat hare wijze van beschouwing 's lands crediet had benadeeld en den geregelden gang der administratie belemmerd, omdat de gelegenheid, om uit crediet-opening te betalen steeds open staat. En wilde men al eens aannemen dat zoodanige benadeeling niet kon worden vermeden, dan leverde zulks een afdoend bewijs op van het min doelmatige der voorschriften.

Uwe Commissie onderwerpt deze opmerkingen gaarne aan beter oordeel; zij wilde ze niet achterhouden, nu zij in de Verslagen der Rekenkamer en de handelingen der Regering daartoe aanleiding meende te vinden.

Visa. Begrooting van rijks-fondsen. (Art. 26). V. Hetgeen ten aanzien van het *visa*, in de 2de alinea van art. 26 der instructie tusschen de Ministers en de Rekenkamer heeft plaats

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

gevonden, rekent Uwe Commissie van genoegzaam belang, om in haar berigt te worden opgenomen.

Reeds in het Verslag over 1842 heeft de Rekenkamer daaromtrent hare wijze van zien geopenbaard.

Zij heeft namelijk, en naar het oordeel Uwer Commissie te regt, gemeend, dat het verleenen van dit visa niet kon doelen op betalingen, waarvoor eene wettelijke begrooting noodig was, zoo als de rijks-fondsen, maar alleen voor de zoodanige, waarbij deze niet te pas kwam.

Gaf toch de Kamer blindelings haar visa op betalingen uit de eerstbedoelde uitgaven, dan zoude zij niet alleen de hand kunnen leenen tot overschrijving van de fondsen, maar ook tot betalingen ten laste des rijks, die zij onwettig moest achten, als niet op eene begrootings- of daarmede gelijkstaande wet gegrond; terwijl eindelijk daardoor de bepalingen van *artt.* 32 *en* 38 geheel illusoir zouden worden (in 1842).

Zij meende derhalve, dat dit visa alleen konde zien op in 's rijks schatkist gedeponeerde gelden, aan derden toebehoorende, geenszins op betalingen ten laste van rijks-fondsen in 1842 en 1844.

Uitgaven toch ten laste van rijks-fondsen zijn uitgaven ten laste van het rijk, en geene zoodanige mag verevend worden zonder begrooting (art. 32).

Deze was dus noodzakelijk; zonder dat kon geene wettige betaling plaats hebben.

De Regering scheen tot die begrootingen niet te willen overgaan, en bij gemis daarvan konde zij zonder visa niet wettig betalen.

Wat deed nu de Rekenkamer?

Na het verwerpen van een aantal aangevraagde vereveningen op sommige bijzondere rijks-fondsen in 1842, is zij, tot tegemoetkoming in deze moeijelijkheid, overgegaan tot het viseren van eenige mandaten, onder uitdrukkelijk voorbehoud echter, dat de uitgaven, waarvoor deze mandaten in betaling moesten dienen, daarom niettemin van latere wetten afhankelijk zouden blijven. Zij wilden dit als een interlocutoiren maatregel hebben beschouwd, die van geen langer duur zijn kon of mogt, dan de tijd, die redelijkerwijze noodig kon geacht worden om de zaak in hare wettelijke vormen te bevestigen.

Zij zou dat visa dus verleenen tot 1 Julij 1842

Door den Koning intusschen haar gevoelen nopens dit onderwerp gevraagd zijnde, verklaarde zij bij hare denkbeelden te blijven, doch niet ongenegen te zijn, den voorzeiden interlocutoiren maatregel tot 1 December 1842 te verlengen. In die maand ontving zij van Hoogstdezelve een omstandig rapport van den Raad van Ministers nopens dat onderwerp, om consideratien en advies.

Daarop antwoordende den 16den Januarij 1843, verklaarde zij door het vertoog der ministers nog meer in haar gevoelen te zijn gesterkt, » dat hier het verband tusschen *art.* 26 *en* 32 niet mogt worden uit het oog verloren, en dat de wetgever, toen hij *art.* 26 voorschreef, van de natuurlijke veronderstelling was uitgegaan, dat het visa geene fondsen zou gelden, die uit derzelver aard en volgens *art.* 32 bij begrootingswetten moesten geregeld worden en alsdan van zelf den gang der begrooting moesten volgen" (1843).

Daar echter bij dat stuk en later bij eene andere erkentenis de Raad van Ministers tegen het beginsel van de wettelijke regeling der rijksfondsen verklaarde geene bedenkingen meer te hebben, bleef zij in afwachting dezer regeling met het voorloopig visa gedurende het geheele jaar 1843 voortgaan.

Slechts twee fondsen werden geregeld, dat van de *gevangenissen* en van de *droogmaking van het Haarlemmer-meer.*

In het Verslag over 1843 is toen bitter over teleurstelling geklaagd.

In 1844 was er weinig vooruitgang.

Bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), is het bijzonder fonds wegens kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid voor het verledene en voor de toekomst geregeld, en bij de twee wetten van diezelfde dagteekening (*Staatsblad* n°. 8 en 9) zijn twaalf bijzondere fondsen voor het verledene geregeld en opgeheven of de daartoe betrekkelijke uitgaven op de gewone begrooting gebragt.

Ondertusschen is de kamer met het viseren der mandaten gedurende dat jaar voortgegaan en zijn de fondsen, waarop zij den maatregel toepaste, nog met twee nieuwe vermeerderd, namelijk een fonds *der kosten op de 3 pcts. leening vallende*, voortvloeijende uit de wet van den 6den Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en *der kosten verband houdende met de conversie der staatsschuld* vermeld bij de wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28) (1844).

In 1845 is wederom niets geregeld.

Alleen heeft de Minister van Finantien de kamer geraadpleegd over de classificatie der perceptie-fondsen, met het uitgedrukte oogmerk, om tot wettelijke regeling der eigenlijk gezegde rijksfondsen de vereischte voordragt te doen in 1845.

Zoodanig heeft de Rekenkamer gemeend te moeten handelen. Zij verwacht intusschen voor het laatst te hebben medegewerkt tot eenen gang van zaken die, zoo als zij zegt in 1845, » wel eenigzins met de letter, doch geenszins met den geest der wet is overeen te brengen."

Welligt had eene weigering van visa de zaak reeds lang op eenen ordelijken voet gebragt.

De korte uiteenzetting van het gebeurde hierbij achtte Uwe Commissie noodig, om te doen zien, hoe, niettegenstaande de erkenning van het beginsel, de regeling dezer omstandigheid zoo lang heeft heen gesleurd en nog zoo weinig is gevorderd.

Hoe schadelijk nu deze staat van zaken tot dusverre geweest is ten aanzien van de afsluiting der saldo staten, waarin betalingen op de perceptie-fondsen worden verantwoord, is boven reeds aangewezen, » maar bovendien — zegt de Rekenkamer in 1844 — » strekt zich deze schadelijke invloed uit tot de comptabiliteit van » de administrateurs van 's rijks schatkist, tot die van 's rijks kas » en tot de algemeene rekening bij *art.* 38 voorgeschreven; in *één* » woord, zoolang er nog *één* rijks-fonds bestaat waaromtrent niet » aan de voorschriften der wet is voldaan en op dat fonds beta- » lingen hebben plaats gehad, zoolang is geen volledig overzigt » mogelijk over de geldelijke uitkomsten van een betrokken dienst- » jaar". Zie ook in 1845.

Welk oordeel nu in dezen staat van zaken de Staten-Generaal moeten vellen over staatsrekeningen die hun worden medegedeeld, zoo als over 1842 en 1843 het geval was, en hoe onmogelijk het is zich juiste denkbeelden te vormen over de uitkomst van die dienstjaren, valt ligt te begrijpen. En hoe oneindig veel der wetgeving en der natie aan een volkomen overzigt der finantiele huishouding gelegen is, behoeft niet te worden gezegd.

Het laatst ontvangen algemeen Verslag van het gebruik der geldmiddelen doet zien hoe vele van die fondsen nog buiten eenige begrooting bestaan.

Omschrijving van den post. Verevening op de ministeriele verantwoordelijkheid. (Art. 27). VI. In het Verslag over 1845, vangt de Rekenkamer de behandeling van art. 27 der instructie aan met te spreken over den maatregel van het verevenen op de ministeriele verantwoordelijkheid.

Uwe Commissie acht het nuttig, kortelijk aan te wijzen waarin dit bestaat en wat daarover vroeger is voorgevallen.

Het is aan de Rekenkamer bij het genoemde artikel voorgeschreven, zich bij elke verevening van uitgaven te overtuigen, *dat derzelver aard met de omschrijving van den post op de begrooting overeenstemt.*

Vermits nu die omschrijving veelal te kort is, om alle de onderwerpen te kunnen aanwijzen, die de wetgeving bij de vaststelling van den post daaronder heeft begrepen, zoo is het geen wonder dat daarover telken reize verschil van zienswijze tusschen de ministers en de Algemeene Rekenkamer ontstaat.

Reeds bij het eerste aan de Staten-Generaal toegezonden Verslag over 1842 wordt daarvan melding gemaakt.

Daar er nu, voor het geval dat van wederzijden een verschillend gevoelen wierd aangekleefd, geene verevening zou kunnen plaats hebben, zoo is de kamer tot wegneming van dit bezwaar in dat 1842 met het Departement van Oorlog overeengekomen, om voor zoodanige gevallen de verevening op den post te doen volgen op de verantwoordelijkheid van het Hoofd van het Departement, behoudens de bevoegdheid der kamer om de onderwerpelijke betaling als staatsschuld te toetsen, alsmede om van die verrigting gewag te maken in het jaarlijksch verslag. Deze maatregel is door de Rekenkamer achtervolgens uitgebreid, in 1844 tot de Departement van Binnenlandsche Zaken, van Justitie, van de Hervormde Eeredienst en van Finantien, in 1845 tot die van Buitenlandsche Zaken en van de R.-K. Eeredienst, zoodat alleen met die van Marine en Kolonien dusdanige overeenkomst nog niet is getroffen.

Vraagt men of dit verevenen op de verantwoordelijkheid der ministers met de instructie overeenkomt, dan zal wel het antwoord ontkennend moeten zijn.

Immers volgens het voorschrift van art. 27 der instructie, is het eene uitdrukkelijke voorwaarde aan de kamer opgelegd: *dat zij zich bij de verevening overtuige*, *dat de aard der uitgave met de omschrijving van den post overeenstemt.* Verevent zij dus zonder die overtuiging, of tegen dezelve, dan ontheft zij zich van eene verpligting die de wet haar stellig heeft opgelegd. De handeling is dan niet in overeenstemming met de wet.

Intusschen mag men vragen, wat het geval zoude zijn, indien de Rekenkamer zich aan de wet hield en den aangenomen maatregel niet volgde?

Eenvoudig dit, dat er geene verevening plaats vond: dat bij voorafgaande verevening er geene betaling kon plaats hebben; ofschoon des ongeacht de schuldeischer zijne actie zoude kunnen

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

doen gelden en den Staat tot betaling verpligten; — terwijl bij betaling uit crediet-opening er geene verevening zoude volgen, en de uitgave alzoo, overeenkomstig de 1ste alinea van art. 26 der instructie, niet als wettig gedaan konde worden beschouwd.

En wat verder? Dat er stagnatie in de dienst plaats had en de zaken niet konden worden afgedaan. Er zou geene rekening kunnen worden opgemaakt, immers geene zoodanige, die volledig was en alle uitgaven bevatte, welke tot het dienstjaar behoorden.

En wie dwong dit alles? De Rekenkamer; doch met volkomen regt.

Een duidelijk bewijs derhalve, dat deze staat van zaken voorziening eischt, en verandering, op welke wijze dan ook, noodzakelijk is.

Het is er intusschen verre af, dat de Rekenkamer het bezwaar, in hare handelwijze gelegen, niet zoude hebben gevoeld.

Van daar, dat zij reeds bij het Verslag over 1843, als redmiddel voorstelde, in de eerste plaats: » dat, behalve de bere- » keningen, strekkende tot grondslag der algemeene begrooting » van staats-uitgaven ook nog de toelichtende staten, die in be- » trekking tot elken post van de begrooting aan de Staten-Gene- » raal waren overgelegd geweest, ten gevolge van eene nadere » wettelijke verordening aan de Algemeene Rekenkamer mogten » worden medegedeeld, ten einde als zoodanig te kunnen worden » geraadpleegd, daar, waar het der begrooting zelve aan vol- » ledigheid of juistheid van omschrijving mogt ontbreken."

En in de tweede plaats:

» Dat de wet eens vooral de Algemeene Rekenkamer mogt be- » voegd verklaren, om dan, wanneer zij zich van de goede aan- » wijzing op geenerlei andere wijze kon overtuigen, de gevraagde » verevening te laten volgen op de verantwoordelijkheid van het » Hoofd van het betrokken Departement, behoudens de verplig- » ting, om van al zulke vereveningen melding te maken bij het jaarlijksch verslag." (1844).

Niettegenstaande dus de zaak op het oogenblik goed schijnt te gaan, zal het wel geene tegenspraak lijden, dat zij eene gezette overweging vordert, en Uwe Commissie daarin hare regtvaardiging vinden, indien men mogt oordeelen, dat zij daarover te uitvoerig heeft gesproken.

Zoo als nu de behandeling geschiedt, moet het den Staten-Generaal aangenaam zijn, dat bij het Verslag de lijst gevoegd wordt van al de vereveningen, die alzoo op de verantwoordelijkheid der Ministers zijn geschied, waarbij men inderdaad moet erkennen dat vele posten van uitgaaf bezwaarlijk onder de omschrijving konden worden begrepen. Men vindt die lijsten over de jaren 1844 en 1845 bij het laatste Verslag over 1843 bij een vroeger, allen onder bijlage C. Tot beoordeeling van de meerdere of mindere belangrijkheid der gedane betalingen, zou de staat door invulling der betrokken cijfers nog vollediger kunnen gemaakt worden.

Altijd evenwel, en nu vooral zal het van het meeste belang zijn, dat de begrootingen ook in dit opzigt met de meeste duidelijkheid en naauwkeurigheid worden ingesteld, zoowel opdat de uitgaven kunnen geschieden volgens den wil des wetgevers, als om de moeijelijkheden voor te komen, die ook nu nog altijd van eene minder duidelijke omschrijving het gevolg moeten zijn.

Dienstvermenging. Vermenging van fondsen van verschillende hoofdstukken (*Art.* 27.) VII. Eene andere niet minder belangrijke overtuiging, die de Rekenkamer zich bij elke verevening van uitgaven verschaffen moet, is, dat daarvan niet het gevolg is vermenging van fondsen over verschillende dienstjaren, noch van verschillende hoofdstukken.

Inderdaad moet deze bepaling, bijzonder de eerste, van hoog gewigt worden geacht, omdat zij leiden moet tot het doen kennen der krachten en behoeften van elk dienstjaar, en het hare moet toebrengen tot de oplossing der vraag, in hoeverre er evenwigt tusschen inkomsten en uitgaven bestaat.

Het was echter niet te verwonderen, dat ook het eerste gedeelte van dit voorschrift tot verschil van gevoelen aanleiding kon en moest geven, omdat het, zich enkel bepalende tot het verbod, altijd de vraag overbleef, wat tot een dienstjaar al dan niet behoorde, eene vraag, die men kan goedvinden op deze of op gene wijze te beantwoorden.

De volledigheid der wet schijnt te hebben gevorderd, dat ook daarin ware voorzien.

Ten einde daaromtrent eene eenvormige wijze van handelen te volgen heeft de Rekenkamer, blijkens haar Verslag over 1842, reeds den 23sten Mei van dat jaar aan de Departementen van Algemeen Bestuur voorgesteld, om, ten aanzien der uitgaven, als regel aan te nemen » dat tot eene dienst alleen zouden be- » hooren de diensten in den loop van het jaar gedaan en de » regten in den loop van het jaar verkregen door schuldeischers » van den Staat". (1842.)

De bedenkingen der ministers, daartegen ingebragt, hebben deze zaak eenigen tijd slepende gehouden, tot dat bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 6) daarin althans gedeeltelijk werd voorzien, door te bepalen tot welk dienstjaar zouden behooren uitgaven wegens werken of leverantien bij contracten bedongen en wegens huur van vaste panden.

Naar het gevoelen der Rekenkamer heeft echter deze wet het vraagstuk in het geheel niet opgelost:

in de eerste plaats omdat daarbij geen algemeene regel is aangegeven, aan welken alle gevallen kunnen worden getoest (1844), en

in de tweede plaats, omdat de regel, daarbij voor uitgaven wegens werken bij contracten bedongen aangenomen, deze namelijk, dat zij zouden behooren tot het dienstjaar over hetwelk de noodige gelden daarvoor op de Staatsbegrooting zijn toegestaan, al werden de werken eerst in het volgend jaar opgeleverd, de zaak nog bijna evenzeer in het onzekere laat, doordien de Rekenkamer de middelen mist, om zich te overtuigen, dat voor het een of ander werk, voor deze of gene leverantie de noodige fondsen bij de eene of andere der nog openstaande begrootingen zijn aangewezen, daar toch bijna nimmer het werk of de leverantie bij name genoemd wordt, maar slechts eene algemeene omschrijving van den aard der uitgaven voorkomt, die dan nog voor de beide diensten der tweejarige begrooting evenzeer passende is (1845.)

Haar gunstig oordeel over deze wet heeft zij in het voorlaatste Verslag met nadruk geopenbaard, het eindigende met de betuiging, » dat door de quæstieuse wet de aanleidingen tot verschil van » gevoelen in plaats van weggenomen tot in het oneindige waren » vermenigvuldigd (1844).

De omslagtige correspondentie, die tengevolge daarvan dag aan dag plaats moest hebben, heeft de Kamer, zoo als zij zich uitdrukt » naar een middel van afkomst doen uitzien, dat de » administratie voldoen en waarmede zij zich konde verantwoorden" (1845), en dit middel meent zij gevonden te hebben zoo als zij het in het laatste Verslag opgeeft.

Het hoofddenkbeeld der gezegde wet tot grondslag nemende, dat namelijk de uitgaven moeten komen ten laste van het dienstjaar, waarover voor dezelve de noodige gelden op de begrooting zijn toegestaan, meende zij, dat het kennen van de grondslagen der ramingen daarvan den weg zoude openen tot de juiste toepassing van dien grondslag; doch vermits die kennis alleen bij de administratie, geenszins bij de Rekenkamer berustte, zoo was daartoe telken reize bij het bestaan van eenigen twijfel eene ministeriele verklaring noodig.

De kamer schijnt zich in die gevallen daaraan te houden en wordt dus thans door zoodanige verklaring elke zaak beslist, waaromtrent twijfel ten aanzien van het betrokken dienstjaar bestaat.

Sedert het volgen van die handelwijze zegt zij: » zijn er dan » ook uit het oogpunt van dienstvermenging weinig of geene be- » denkingen meer gevallen, die daarin niet aanstonds hare oplos- » sing vonden."

Bij de beoordeeling van deze handelwijze moge het Uwe Commissie vergund zijn met alle bescheidenheid op te merken, of niet alzoo, indien men de bedoeling van de Rekenkamer juist heeft gevat, deze in plaats van zelve te oordeelen, dit werkelijk aan de ministers overlaat, daar toch door de verklaring van dezen het geschil beslist wordt? of zij niet hare overtuiging laat afhangen van eene verklaring, waarop zij geen invloed heeft en waarvan zij de juistheid niet kan beoordeelen? of zij alzoo niet in wezenlijkheid hetgeen haar door de wet ter beslissing was opgelegd aan een ander overdraagt?

Uwe Commissie heeft gemeend dit een en ander te moeten herinneren, omdat zulks leiden kan tot de overweging, in hoeverre er noodzakelijkheid aanwezig is tot nadere aanvulling der bestaande wettelijke voorschriften.

Ten aanzien van het verbod, aan het slot van art. 27 voorkomende, dat er geene vermenging van fondsen van verschillende hoofdstukken der begrooting plaats hebbe, merkt de Rekenkamer op dat zich reeds meermalen het geval had voorgedaan, dat de kosten van confectie of onderhoud van eenig landswerk, door een bepaald Departement van Algemeen Bestuur aanbesteed, ook gedeeltelijk door een ander Departement werden gedragen, ja dat het zelfs niet zonder voorbeeld was, dat zoodanig werk door het eene Departement werd aanbesteed en geheel door een ander werd bekostigd, hetgeen zij met voorbeelden aantoont. In die gevallen schijnen vroeger administratieve inlichtingen de betalingen te hebben gejustificeerd, doch de Rekenkamer, dit eenigermate bedenkelijk achtende, heeft aan de onderscheidene Departementen van Algemeen Bestuur eene circulaire gerigt, met te kennen geven van het verlangen, dat voortaan in zoodanige gevallen de bestekken door de belanghebbende Departementen gezamenlijk wierden vast-

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

gesteld en de aanbestedingen ook alzoo goedgekeurd, mits daarbij tevens zoodanige splitsing of andere aanwijzing wierd in acht genomen, dat het aandeel, door elk Departement te dragen, daaruit duidelijk was af te leiden (1845).

Zoodanige omstandigheden zullen zeker wel meermalen voorkomen en mag men daarom de zorg der Rekenkamer op prijs stellen. Doch eene meer uitvoerige vermelding der bedoelde circulaire zoude beter hebben kunnen doen oordeelen, of de genomen maatregel voldoende is om tegen het verbod der wet behoorlijk te kunnen waken, en men geene vrees zal behoeven te voeden dat daardoor aanleiding gegeven worde tot bedekte doch werkelijke vermenging van fondsen van verschillende hoofdstukken.

Deugdelijkheid der bewijsstukken (Art. 28.) VIII. Omtrent de deugdelijkheid der bewijsstukken bij de vorderingen over te leggen, waarvan art. 28 spreekt, valt weinig te zeggen. Het blijkt uit al de Verslagen, dat de Rekenkamer de meeste zorg besteedt, om voor elk geval dit punt in overleg met de Departementen zoodanig te regelen, dat zij daaromtrent de meest mogelijke overtuiging erlange. Die bijzondere schikkingen zijn voorzeker wenschelijk en zelfs noodzakelijk, doch zij brengen het bewijs mede dat ook hier meer bepaalde voorschriften ontbreken, die de Rekenkamer zou kunnen volgen. Het blijft der overweging waardig of en op welke wijze zoodanige kunnen worden aangegeven.

Het mag echter niet verzwegen worden, dat uit de behandeling van dit onderwerp in het Verslag over 1845 schijnt te blijken, dat uit de som voor onvoorziene uitgaven ter beschikking van den Koning gesteld *vaste onderstanden* betaald worden (1845). Uwe Commissie meent dit te moeten opmerken, omdat het haar ten hoogste twijfelachtig voorkomt, of het de bedoeling des wetgevers was die gelden voor dergelijke uitgaven te bestemmen.

Afsluiting der begrooting. (Art. 31.) IX. Hetgeen omtrent de afsluiting der begrootingen van uitgaven heeft plaats gehad, verdient in dit Verslag mede eenige vermelding.

Het is U Edel Mogenden bekend, dat zij twee jaren openstaan, doch ook tevens, dat de wet in art. 31 gebiedend voorschrijft, dat de Rekenkamer ze dan in hare registers zal afsluiten en daarop geenerhande uitgaven meer toelaten.

Zich streng aan dat voorschrift houdende, heeft de Rekenkamer de begrooting van 1841 op den laatsten December van het volgend jaar afgesloten en daarom sommige aanvragen tot betaling en tot regularisatie, welke vóór dien tijd met bedenkingen waren uitgegeven en niet vóór den gezegden 31 December hadden kunnen worden terug ontvangen, onverevend moeten laten (1842 en 1843).

Of en hoe de schuldeischers hunne betaling hebben verkregen, daarvan wordt niet gesproken.

Het hieruit ontspruitende bezwaar heeft haar doen overwegen, of zij, zonder aan den geest der wet te kort te doen, niet ook nog na gemelden 31 December ter verevening kon aannemen die stukken, welke haar vóór dien dag waren toegezonden, al was het dat dezelve, verbetering vereischende, moesten worden teruggezonden en dus eerst later konden worden geboekt.

Zij meende dit te kunnen doen, mits zij daarbij de dagteekening aannam van 31 December en dat de boeking tijdig genoeg geschiedde, om de instelling van de rekeningen der verschillende Departementen van Algemeen bestuur, welke volgens art. 37 binnen drie maanden na het afgeloopen jaar moeten worden overgebragt, niet te belemmeren (1843).

Het was hier toch alleen de bedoeling, de stukken zoo tijdig af te doen, dat derzelver bedrag in die rekeningen kon worden opgenomen (1845).

De redenen daarvoor zijn in het Verslag over 1843 nader ontwikkeld.

Voor de drie opvolgende jaren 1843, 1844 en 1845, is op dezen voet de boeking van die vorderingen geschied gedurende anderhalve en twee maanden na afloop van den termijn van afsluiting, bij de wet voorgeschreven.

Hoezeer hulde doende aan de zucht der kamer, om den loop der zaken niet te bemoeijelijken, mag men het niet ontveinzen, dat het eene afwijking kan geacht worden van een bepaald en stellig voorschrift der wet.

De wet is zeer duidelijk en gebiedend, en al moge de dagteekening van 31 December gebruikt worden, de eigenlijke handeling, waarop het hier aankomt, de boeking op de begrooting, heeft later plaats. De wetgever, hetzij dan te regt of te onregt, heeft niet gewild, dat de som op de begrooting na den gemelden 31sten December zou verhoogd worden.

De handelwijze, die de Rekenkamer gemeend heeft te moeten volgen, doet van zelve de bedenking oprijzen, of de stipte uitvoering der wet niet tot bezwaar aanleiding geeft. En is dit zoo, dan vereischt het ernstige overweging of hierin geene verandering wenschelijk is, te meer, daar het twijfelachtig is of de wijze van handelen der Rekenkamer in dezen wel geheel en al aan de bezwaren te gemoet komt.

Geene verevening zonder begrooting. (Art. 32.) X. Het 32ste artikel der instructie, hetwelk bepaalt, dat de Algemeene Rekenkamer zoomin vóór als na de betaling eenige verevening tot stand brengen of eenige uitgave lijden zal, die niet op de begrootingswetten of andere daarmede gelijk staande wetten gegrond is, heeft aanleiding gegeven tot de regeling of opheffing van onderscheidene bijzondere rijks-fondsen, die, zoo als bekend is, in grooten getale bestonden en hunne inkomsten en uitgaven hadden, zonder dat de wetgeving daarvan immer kennis ontving, anders dan dat in het jaarlijksch Verslag der geldmiddelen de saldo's dier fondsen benevens de totalen der ontvangsten en betalingen vermeld werden.

Het bedoelde voorschrift heeft dus ontegenzeggelijk reeds voordeelig gewerkt, en de nadrukkelijke handhaving zou ook de opruiming of regeling der nog overige zonder twijfel te weeg brengen. Het zal steeds een hoogst belangrijken waarborg opleveren tegen terugkeer van den vroeger min ordelijken staat van zaken.

Hoe de Rekenkamer daarbij te werk gaat is boven (sub V) uiteengezet.

Omtrent de uitvoering, die aan de wetten gegeven is, waarbij de regeling of opheffing en afsluiting van sommige dier fondsen is vastgesteld, heeft de Rekenkamer in hare beide laatste Verslagen opgave gedaan.

Op eenige bijzonderheden daarvan acht Uwe Commissie het nuttig de aandacht van U Edel Mogenden te vestigen.

1°. waren er van het negental fondsen, waarvan de opheffing zonder bijgevoegden termijn bevolen is bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 8), op den 30sten Maart 1846 nog twee niet opgeruimd, te weten: die *voor den ijk der maten en gewigten en van de Nederlandsche Staats-Courant* (art. 1, n°. 8 en 9 dier wet). Waaraan deze vertraging te wijten is wordt niet gemeld. Intusschen heeft de Regering, zoo als U Edel Mogenden bekend is, bij de beantwoording op het Voorloopig Verslag betrekkelijk eene in behandeling zijnde wet zich hieromtrent nader verklaard. De afdoening is wenschelijk, al was het alleen, omdat derzelver saldo's onder de baten van den achterstand over 1840 en vroegere jaren (wet van 10 Februarij 1844, *Staatsblad* n°. 10, afd. V, litt. *g* en *h*) gebragt zijn, en het eene dus zonder het andere niet volkomen kan worden ten einde gebragt (1845.)

2°. waren de drie fondsen, welke bij de wet van dezelfde dagteekening (*Staatsblad* n°. 9) zijn geregeld, bij het einde des jaars 1845 alle nog onafgesloten, hoofdzakelijk doordien de vereischte beschikbaarstellingen eerst op den 18den Augustus 1844 ter kennis van de Rekenkamer waren gekomen, en dus na het einde der zes maanden, binnen welke, volgens art. 3 der gezegde wet, de finale opheffing en afsluiting moest zijn tot stand gebragt, zoodat de Rekenkamer, zich onbevoegd achtende meer te verevenen, de ontvangen aanvragen onverevend aan het Departement van Finantien heeft teruggezonden.

Dat Departement beriep zich op de handelwijze der Rekenkamer ten aanzien der begrootingen (sub IX behandeld), doch was deze van oordeel, dat de gevallen niet gelijk stonden en heeft zij alzoo in hare weigering volhard.

Tot wegruiming dezer moeijelijkheid stond dus geen andere weg open, dan door het vaststellen bij de wet van eenen nieuwen termijn van afdoening. Een daartoe strekkend ontwerp is thans bij U Edel Mogenden in behandeling (1844 en 1845.)

3°. Van den achterstand over 1840 en vroegere jaren, geregeld bij eene wet van dezelfde dagteekening (*Staatsblad* n°. 10), had men billijk mogen verwachten in dit Verslag het berigt van de geheele afdoening te zullen aantreffen, omdat art. 4 dezer wet het tot stand brengen van de verevening der uitgaven vóór den 1sten Januarij 1846 had bevolen.

Die verwachting is te leur gesteld, waarvan als reden wordt opgegeven, dat ten aanzien van vijf en twintig stuks aanvragen, waarvan 3 in Junij en Julij, 22 in December van het jaar 1845 waren ingezonden, nog geene verevening had kunnen plaats vinden (1845.)

Of de Rekenkamer die stukken zoude hebben toegelaten is uit haar Verslag niet duidelijk op te maken, doch behoeft niet verder te worden onderzocht, nadat ook in dezen door de Regering een wets-ontwerp tot verlenging van den voorgenoemden termijn is voorgedragen. Het is inderdaad te wenschen, dat hier eindelijk eens afdoening plaats hebbe en de zaken niet weder nog drie jaren hangende blijven. Niet enkel in het belang der goede orde, maar ook om ten aanzien van den achterstand eindelijk eens de bepaalde som te leeren kennen, die uit de drie percents leening tot dekking daarvan noodig is, waaromtrent nog altijd onzekerheid bestaat.

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

4°. Verwacht de Rekenkamer de wettelijke regeling en opheffing van het *fonds tot bevestiging en uitrusting van het zuidelijk frontier*, hetwelk op 1 Januarij 1845 een batig slot had van f 103,285.89. (*Algemeen Verslag der geldmiddelen over* 1844.) Briefwisseling met den Minister van Oorlog gaf daartoe de aanleiding en leverde wederom het bewijs, » hoe wenschelijk voor de goede » orde in het finantieel beheer in het algemeen de opheffing der » bijzondere fondsen is" (1845.)

Overigens zij nog opgemerkt, dat in de beide laatste Verslagen de stand wordt opgegeven op 1 Januarij 1846 van het fonds tot droogmaking van de Haarlemmermeer en van dat wegens kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid beide bij de wet geregeld (1844 en 1845.)

Van hetgeen te dezer gelegenheid nog verder gezegd wordt nopens de moeijelijkheid ten aanzien der verevening van uitgaven, zoo betrekkelijk den steenweg van Maastricht naar de Geldersche grenzen als ook van de Lands-drukkerij, zal men niet verder spreken, vermits de wetten van 9 Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 36 en 32) daaraan, zoo men mag vertrouwen, een einde hebben gemaakt (1845.)

Staatsrekening. (Art. 38.) XI. Van de algemeene rekening, die volgens art. 126 der Grondwet jaarlijks aan de Staten-Generaal moet worden medegedeeld, behoeft weinig te worden gezegd. Het is U Edel Mogenden bekend, dat die over 1842, onder dagteekening van 9 Junij 1845, door de Algemeene Rekenkamer is afgesloten met een nadeelig saldo van f 8,171,970.88. En gelijk boven (sub II) reeds met een woord is herinnerd, heeft de Rekenkamer die over 1843 eenen geruimen tijd onder zich gehad, doch ze eerst onlangs kunnen afdoen, doordien er, ter zake van domeinontvangsten, ten gevolge van gemaakte bedenkingen op de jaarrekeningen der agenten, eenige onzekerheid bestond aangaande het cijfer, dat over dit jaar moest worden verantwoord, op welk punt na de geheele rekening was in orde bevonden (1845). U Edel Mogenden hebben ze onlangs ontvangen, doch daarvan, ter zake van het drukken, bij het eerste onderzoek der begrootingen over 1848 en 1849 nog geen gebruik kunnen maken. Dit is inderdaad een gemis, en was het wenschelijk geweest, dat men zelfs die over 1844 had bezeten, die de Rekenkamer vóór den 1sten Julij 1846 moet hebben ontvangen. Spoed is in dezen allezins wenschelijk, doordien hoe meer die rekeningen de indiening der begrootingen naderen, hoe uitgebreider het nut is daarvan te trekken.

Overigens zij het Uwer Commissie vergund te doen opmerken, dat het oordeel der Rekenkamer over deze rekeningen, zoo als zij nu zijn, weinig gunstig is, hoofdzakelijk doordien het gebrek van wettelijke regeling der rijks-fondsen de wezenlijke resultaten van het dienstjaar steeds onzeker doet blijven. In al de Verslagen komt zij daarop telkens terug. Herhaaldelijk stelt zij de onvolledigheid dezer rekeningen voor. Herhaaldelijk en ook nu weder verkondigt zij de stelling: » dat geen volledig overzigt van de uitkomsten » der wettelijke comptabiliteit van eenig dienstjaar met mogelijk- » heid te leveren is, zoo lang, naast de algemeene rekening van » ontvangsten en uitgaven, met de Staatsbegrooting verband hou- » dende, niet de rekeningen kunnen gelegd worden van al de bij- » zondere fondsen, waarop in zoodanig dienstjaar ontvangsten en » uitgaven hebben plaats gehad (1845)."

Nog eene aanmerking omtrent die rekeningen is deze, dat eene bepaalde afsluiting of liever gelijkmaking bij de wet van het saldo, hetzij dan voor- of nadeelig, voor de orde eene goede zaak zijn zoude. Eene eindafsluiting toch schijnt noodig. Dit kan niet gebeuren, indien het eindcijfer niet vaststaat en in het resultaat verandering kan worden gebragt, zoo als dit thans schijnt te gebeuren en U Edel Mogenden bekend is. Die rekeningen behooren de vaste punten op te leveren, waarvan niet alleen de Regering, maar ook de Staten-Generaal bij hunne finantiele overwegingen kunnen uitgaan, en zoo lang hare cijfers weifelende zijn, valt daaraan niet te denken.

Rekenpligtigheid (art. 39). XII. In het 39ste artikel der instructie worden zaken behandeld, die een belangrijk deel uitmaken van de werkzaamheden, door de Grondwet in art. 200 aan de Algemeene Rekenkamer opgedragen, namelijk de algemeene en bijzondere rekenpligtigheid.

Het is niet onverschillig te doen opmerken hoe het daarmede gesteld is.

Uwe commissie zal daarbij de orde volgen, door de Rekenkamer in hare Verslagen, naar aanleiding van dat artikel, steeds in acht genomen.

Zij heeft gesproken:

A. van de rekenpligtigheid wegens *'s Rijks kas* en alle daarin gedeponeerde gelden.

B. van die der *verschillende lands-comptabelen*, door de Departementen van Algemeen Bestuur aan de Rekenkamer op te geven.

A. De comptabiliteit wegens *'s Rijks kas* deed zich onder een tweeledig oogpunt voor:

a. die wegens de *eigenlijke kas* of het gereede geld;

b. die wegens het *beheer der schatkist in haren geheelen omvang.*

a. De kas was, zoo als men weet, vroeger onder het beheer van het algemeen rijks-kassierschap. Die instelling, waartegen, althans zoo als zij dit later, en wel bijzonder na den afval der zuidelijke provincien, geworden was, gegronde bedenkingen gemaakt werden, heeft met ultimo Junij 1843 opgehouden te bestaan en is zij vervangen door de thans bestaande agenten van de schatkist, die individueel aan de Algemeene Rekenkamer rekenpligtig en aan de schatkist borgschuldig zijn: twee punten, waarin voornamelijk de vroegere inrigting gefaald had (1843). De vormen dier rekenpligtigheid zijn nog in datzelfde jaar tusschen het Departement van Finantien en de Rekenkamer geregeld. Ze komen grootendeels overeen met die van het voormalige rijks-kassierschap, die zich wegens hunne duidelijkheid en eenvormigheid aanprezen. De jaarrekeningen dezer ambtenaren worden geregeld afgedaan; die over 1844 zijn in de maand Februarij 1846 definitief gesloten.

De Rekenkamer verklaart, dat in dezen tak van finantiele administratie de meeste orde heerscht en de regelmatigste voortgang valt op te merken (1845).

Intusschen heeft de operatie van de 3 percents leening haar aanleiding gegeven om, tot verbetering van de contrôle over deze ambtenaren en het meer volledig maken van het bewijs, dat door hen alles wordt verantwoord wat zij werkelijk hebben ontvangen, deswege met den Minister van Finantien in overleg te treden. De daartoe betrekkelijke voorstellen den toets van wederzijdsch onderzoek nog niet hebbende doorgestaan, zal de uitkomst eerst in een volgend Verslag kunnen vermeld worden.

Eindelijk zij hier nog opgemerkt, dat in het Verslag over 1845 het berigt voorkomt, dat ook de laatste recapitulatieve rekening van den algemeenen rijks-kassier, loopende over de eerste zes maanden van 1843, afgedaan en het saldo over de onderscheidene agenten van de schatkist verdeeld is.

Ten aanzien van dit onderwerp dus heeft men zich allezins over gunstige mededeelingen te verheugen.

b. Met de rekenpligtigheid wegens het beheer der schatkist, in deszelfs geheelen omvang, waarvan de kas wel een deel uitmaakt, doch zich overigens uitstrekt over het geheele finantiele beheer des rijks, is het veel minder voordeelig gesteld.

Tot behoorlijke contrôle van dit voor de Rekenkamer geheel nieuwe vak van comptabiliteit heeft zij reeds in 1842 eene geheel nieuwe boekhouding ingesteld, die zij meent dat aan het einde van een gegeven tijdvak dezelfde resultaten zal moeten opleveren als die bij de administratie der Generale Thesaurie, het middel aan de hand geven, om deze op alle hare wegen te volgen en eene rekening wegens het gansche beheer der schatkist te kunnen opnemen en sluiten (1842).

Buitendien is er ten dezen aanzien niets verrigt, zoo zelfs, dat er nog geen model van verantwoording is vastgesteld. Al wat er gebeurd is, is dat in het begin van 1844 eene schets-verantwoording voor zooveel aangaat het dienstjaar 1842 is ingekomen (1844); maar met de antwoorden op de daaromtrent van de zijde der Kamer gemaakte bedenkingen heeft deze zich niet kunnen vereenigen; integendeel hebben zij doen zien, hoe geheel afwijkende bij het Departement van Finantien gedacht wordt omtrent beginselen die de Kamer hier als de eenige ware kan voorstaan (1845).

Er zijn nu alzoo vijf dienstjaren verloopen, sedert de administratie der schatkist door de wet zelve is verantwoordelijk verklaard, zonder dat nog over een van dezelve de rekening is kunnen gesloten worden. Die aangelegenheid is dus uitermate achterlijk. In het Verslag over 1844 worden daarover klagten aangeheven. In dat over het volgend, verklaart de Kamer, dat men het doel slechts weinig nader is gekomen, doch dat zij niet wanhoopt aan de toetreding van het betrokken Departement (1845).

Nog zij hier bijgevoegd, dat het der Rekenkamer te meer vreemd is voorgekomen, dat deze zaak aan de zijde van het Ministerie van Finantien niet met meer ijver en zorg wordt behartigd, omdat hare regeling en afdoening zoo uitnemend geschikt zoude zijn tot verbetering van het algemeen Verslag van het gebruik der geldmiddelen, zoo als dit in het Verslag over 1843 is ontwikkeld.

» Dat Verslag (wordt aldaar gezegd) zou in wezenlijke waarde » daarbij winnen, en in behoorlijk verband gebragt met de algo-

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

» meene rekening bij datzelfde grondwets-artikel (126) omschreven, » zou een en ander een geheel hebben gevormd, van alles wat in » betrekking tot het finantieel beheer over eenig dienstjaar wetens- » waardig kan geacht worden."

Eene andere Commissie uit U Edel Mogenden met het onderzoek omtrent dit Verslag belast zijnde, is het minder gepast hier de vraag te behandelen, in hoever het door de Rekenkamer daaromtrent aangenomen gezigtspunt met de bedoeling der Grondwet overeenstemt.

B. De bijzondere comptabiliteit betreft:

a. de administrateurs in de provincien,

b. den agent van het Ministerie van Finantien te Amsterdam.

a. Volgens *art.* 45 der instructie moest het model der rekening van de administrateurs, na overleg met de Departementen van Algemeen Bestuur, door de Algemeene Rekenkamer worden vastgesteld.

Met in-het-oog-houding der onderscheiding, dat de verantwoordelijkheid dezer ambtenaren tweederlei is, te weten: zoowel wegens hunne dispositien op de schatkist en de betalingsstukken daarvoor ingetrokken, als wegens de verzameling der stukken ter zake van gedane betalingen uit de opbrengst der Middelen, heeft de Rekenkamer daarvoor in 1842 een ontwerp in gereedheid gebragt en aan het Departement van Finantien ter beoordeeling voorgelegd, waarbij twee hoofdbeginselen waren aangenomen, gedeeltelijk ontleend uit de veranderde comptabele betrekking der administrateurs, dat namelijk door volkomen opruiming van ieder jaarlijksch saldo in den volgenden jaargang, bij het afsluiten van iedere rekening voldoende blijken kan, of de comptabele al of niet goed heeft beheerd, en dat zijne rekening enkel worde belegd met recepissen van de Algemeene Rekenkamer, waarbij betalingsstukken worden vertegenwoordigd, die vooraf aan het onderzoek van dat collegie zijn onderworpen geweest. (1842).

In 1844 is dat ontwerp bepaaldelijk vastgesteld en uitgevaardigd (1844).

Desniettegenstaande heeft er nog geene opneming van hunne rekeningen plaats kunnen hebben, zoowel omdat door het verloop van tijd dat werk ontzettend was opeengehoopt, als omdat in het bijzonder, ter zake eener destijds nog bestaande omstandigheid in de administratie, voor de jaren 1842 en 1843 de hulp der Departementen van Algemeen Bestuur voor de Rekenkamer bij die opneming onontbeerlijk was, en die hulp niet op alle punten aan hare verwachting heeft beantwoord.

In het Verslag over 1845 kan men daarvan de nadere ontwikkeling vinden.

Er is dus ook hier belangrijke achterstand.

De Rekenkamer meent de verwachting te mogen koesteren, dat een volgend Verslag betere resultaten zal kunnen opgeven. (1845).

b. In vroegere Verslagen werd door de Rekenkamer steeds geklaagd over vertraging ten aanzien van de regeling der rekenpligtigheid van den agent van het Ministerie van Finantien te Amsterdam, hoofdzakelijk te weeg gebragt, doordien er geen vast model van rekening was aangenomen. In het laatste Verslag wordt de opheffing dezer zwarigheid aangekondigd. De opneming der rekeningen over 1842 en 1843, benevens eene nog openstaande van den vorigen agent over 1841, zijn dien ten gevolge bij de hand genomen en de kamer vleit zich met derzelver eerlange afsluiting.

Ook de verantwoording van dezen ambtenaar, op de 3 percents leening betrekking hebbende, stond op eenen goeden voet.

Zijne bemoeijingen omtrent de negotiatie van 35 millioen tot conversie der 5 percents Oost-Indische losrenten waren reeds volgens het vorig Verslag verantwoord en de daartoe betrekkelijke rekening door de kamer opgenomen en gesloten (1844).

Overigens heeft de Rekenkamer ook nu weder, even als vroeger, te kennen gegeven, dat de Departementen van Algemeen Bestuur pligtmatig medewerken tot aanwijzing der verdere rekenpligtigen, die geld of geldswaarde, aan het rijk toebehoorende, ontvangen, beheeren of onder zich hebben, en dat ook deze rekenpligtigen zelven het hunne toebrengen om te dezen aanzien een regelmatigen gang van zaken te doen plaats hebben. (1844, 1845).

Gedeponeerde fondsen en fondsen van inwendig beheer. (Art. 40).

XIII. Bij het 40ste artikel der instructie wordt eene jaarlijksche of driemaandelijksche verantwoording voorgeschreven van alle in 's Rijks kas *gedeponeerde fondsen*, alsmede wegens alle fondsen *van inwendig beheer*, die als eigendom van het rijk te beschouwen zijn.

Wat de laatste betreft meent Uwe Commissie op twee bijzonderheden de aandacht te moeten vestigen.

1. De eerste betreft het instituut te Medemblik en wel bijzonder de omschrijving van den daarvoor op de begrootingen voorkomenden post (Hoofdst. VIII, afd. 4, art. 7): *Kosten van het maritiem instituut te Medemblik, na aftrek der bijdragen van de adelborsten.*

De Rekenkamer leidde daaruit af, dat te dier zake geene uitgaven ten laste der begrooting konden worden geleden, dan voor zooverre de bijdragen der adelborsten ontoereikende waren, en had zij overeenkomst met dat beginsel, eene wijze van beheer en verantwoording voorgesteld, die bij het Departement van Oorlog ten aanzien van de academie te Breda reeds de proef der ondervinding had doorgestaan.

De Minister van Marine, zich daarmede niet kunnende vereenigen, drong aan op eene verevening van vorderingen regtstreeks op de begrooting aangewezen, buiten verband met de bijdragen der adelborsten, en zonder dat de Kamer dus kon beoordeelen of en in hoeverre die bijdrage zelve ontoereikend waren en er werkelijk alreeds de toevlugt tot de Staatsbegrooting moest genomen worden (1844).

De kamer bleef op dien voet de verevening weigeren, doch heeft in 1845 het genoegen gehad den Minister te zien toetreden tot eenen maatregel, die werkelijk gebleken is noodzakelijk te zijn, doordien eene bij haar over de dienst van 1844 ingekomene verantwoording heeft doen zien, dat tot aanvulling van hetgeen er op de bijdragen der adelborsten te kort kwam, te veel uit de Staatsbegrooting was verstrekt geworden ter som van f 272.95, die echter, op aanzoek der Algemeene Rekenkamer, weder in 's Rijks schatkist is gestort en vòòr de afsluiting tot de Staatsbegrooting van 1844 is teruggebragt (1845).

Uwe Commissie heeft deze omstandigheid vermeld, zoowel om U Edel Mogenden te doen zien, op welken voet die vereveningen plaats hebben, als ook om op te merken, dat de omschrijving van dezen post, die wederom op dezelfde wijze op de in behandeling zijnde Staatsbegrooting voorkomt, thans niet meer tot moeijelijkheid bij de verevening aanleiding geeft, daarbij evenwel geheel in het midden latende de meermalen besprokene vraag, of ten aanzien van dergelijke instellingen eene als aanhangsel bij de begrooting gevoegde afzonderlijke begrooting, waarop volledig alle ontvangsten en uitgaven voorkomen, niet beter en ordelijker zijn zoude, gelijk ook of in allen gevalle de voorstelling, zoo als zij nu is, een deel der uitgaaf niet onbekend doet blijven en er dus niet gezondigd wordt tegen een beginsel, ook door de Rekenkamer als heilzaam aangeprezen (1843).

2. Ten aanzien der fondsen van inwendig beheer is er nog eene tweede bijzonderheid, bij herhaling in het Verslag over 1845 voorgesteld, deze namelijk, dat in twee garnizoensplaatsen van het voorschrift van het provisioneel reglement van administratie voor de landmagt wordt afgeweken, door onderhandschen afstand van den paardenmest, in ruiling voor de levering der stalbehoeften in stede van openbaren verkoop, storting in het zoogenoemde paardenfonds en aanschaffing daaruit van de stalbehoeften.

De bepalingen van het reglement zelfs daargelaten, acht de Kamer deze handelwijze nadeelig voor de schatkist, zoowel om het voordeel, doorgaans met eenen openbaren verkoop boven eenen onderhandschen afstand verbonden, als om het minder bedrag der stalbehoeften, vergeleken met de opbrengst van den mest.

Het is naar het oordeel Uwer Commissie dus werkelijk te verwonderen dat het Departement van Oorlog, ofschoon de bedenkingen der Rekenkamer kennende, daarin niet voorziet of de redenen kenbaar maakt, die dit verhinderen (1844, 1845).

Met betrekking tot de *gedeponeerde fondsen*, heeft de Rekenkamer nu in drie achtereenvolgende Verslagen opgemerkt, dat hun beheer in eenen zeer achterlijken toestand is, doordien, zoo als ook reeds vroeger vermeld is (XII) die van het beheer der schatkist nog niet geregeld is en beide in naauw verband staan.

Het is dus niet ten onregte, wanneer men zegt, dat ook uit dit oogpunt de afdoening dier belangrijke aangelegenheden zich ten dringendste aanbeveelt.

Overigens moge hier nog in herinnering gebragt worden een wensch, door de Rekenkamer reeds in haar Verslag over 1843 geuit, dat namelijk bij de wet wierd uitgemaakt, wat als *gedeponeerd* fonds in 's Rijks schatkist te beschouwen zij.

Dat verlangen is niet zonder grond, omdat, zoo als U Edel Mogenden weten, er geen wettelijke regel bestaat, daarbij te volgen, en de nuttigheid daarvan tot bevordering van orde en regelmaat wel niet zal worden betwist.

Thans schijnt het dat de Regering naar eigen goeddunken aanneemt wat als gedeponeerd fonds moet worden beschouwd of niet. En dat vele van U Edel Mogenden het hieromtrent met de Regering niet altijd eens zijn is meermalen gebleken, onder anderen toen bij de behandeling der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 9), houdende opheffing en afsluiting van eenige bijzondere fondsen, eene lijst is overgelegd (stukken n°. 7) van de tot het Departement van Finantien behoorende fondsen, die als gedepo-

D. *Verslag der Algemeene Rekenkamer over* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

neerd moesten worden beschouwd, doch hetgeen toen zoowel in het Algemeen Verslag als bij de openbare discussiën ten aanzien van onderscheidene met nadruk is bestreden geworden. (*Staatscourant* 2 Februarij 1844, n°. 29).

Zoodanige regeling dus, wij herhalen het, is allezins wenschelijk.

Nog is er eene andere bedenking, welke ook hier hare plaats mag vinden, deze namelijk, of het niet raadzaam ware, het geheele beheer van de gedeponeerde fondsen af te scheiden van het gewone beheer van 's Rijks schatkist.

Het verlangen daartoe is reeds in het Voorloopig Verslag der begrooting van 1846 en 1847 aangeteekend.

Wel beschouwd toch zijn het niet anders, althans behooren het niet anders te zijn, dan gelden aan derden toebehoorende, die het Rijk om de eene of andere reden zijn aanbetrouwd. Of dus ordelijkheid niet medebrengt, dat deze onvermengd met die van het Rijk worden beheerd, verdient wel overweging, te meer omdat daarenboven de te maken bepalingen waarborgen kunnen opleveren, dat daarvan nimmer ander gebruik kan worden gemaakt dan de wet toeliet.

Straffen tegen nalatige rekenpligtigen. (Art. 47.) XIV. Met betrekking tot de middelen aan te wenden tegen rekenpligtigen, die in de inzending hunner rekeningen achterlijk blijven, is door de Rekenkamer de volgende bijzonderheid opgeteekend.

In 1843 had zij, na vruchtelooze herhaalde aanschrijving, eenen nalatigen rekenpligtige geboet, dat ten zijnen aanzien de gewenschte uitwerking deed, doch zonder dat toen of later de boete in de schatkist is gekomen.

De Minister van Marine namelijk, onder wiens Departement de nalatige behoort, weigert zijne medewerking te verleenen tot het verhalen van boete en kosten op het tractement of het wachtgeld van den schuldenaar. Maar de Rekenkamer heeft den Minister van Financiën, die haar daarvan kennis gaf, geantwoord, dat op hem de verpligting van invordering of inhouding rustte, en hij dus daartoe gebruik moest maken van de administrative magt met het beheer van 's Rijks schatkist verbonden.

De zaak bleef intusschen zoo als ze was; met het einde van het jaar 1845 was de boete nog niet in de schatkist.

Art. 47 der instructie legt die gezegde verpligting aan den Minister op, doch beveelt ook tevens aan de Rekenkamer hare medewerking te weigeren tot uitbetaling van dienstwedde als anderzins, ten behoeve van den nalatige.

Zeker is het, dat wanneer de wet uitvoerbaar is, er hier verzuim schijnt plaats te hebben, en dat wanneer dit laatste het geval niet is, de wet verbetering behoeft.

Daarom heeft Uwe Commissie de omstandigheid opgeteekend, ten einde, des noodig, daaraan bij eene eventuele herziening te denken.

Gemeenterekeningen. (Art. 59.) XV. Ter voldoening aan art 59 der instructie, zijn in de drie laatste jaren een aantal, in de Verslagen met name opgegevene gemeenterekeningen door de Rekenkamer onderzocht geworden.

Het voorschrift van dit artikel, dat in de vroegere instructie niet werd gevonden, doch opgenomen is tot bevordering van regelmatige en cenparige verantwoording der plaatselijke administratiën (Memorie van Toelichting, wet 5 October 1841), is reeds gebleken zijne nuttigheid te hebben, in zoo verre namelijk, dat dit onderzoek bij de Rekenkamer de overtuiging heeft doen ontstaan, dat het onderwerp zeer dringende behoefte aan verbetering heeft, en meer bijzonder aan algemeen werkende voorschriften, tot wegneming der ongelijkheid van behandeling, die allerwege heerscht en niet zelden nadeelig werkt.

In haar Verslag over 1843, heeft zij in groote trekken eenige punten opgegeven, die tot verbetering konden leiden, maar daaraan is geen gevolg gegeven. Zij achtte zich hierom verpligt in de beide volgende dit met nadruk te herinneren, het was haar niet gebleken, dat de wenken, die zij zich had veroorloofd, eenigen indruk hadden gemaakt.

Het is minder noodig hier de gewenschte verbeteringen op te tellen, omdat het voorzien daarin buiten den werkkring van de Staten-Generaal ligt. Slechts ééne opmerking der Rekenkamer zij hier herinnerd, omdat zij bij de beoordeeling der Rijks-begrootingen ook hare toepassing kan vinden, deze namelijk: „dat „het een fundamenteel beginsel eener goede comptabiliteit is, dat „inkomsten en uitgaven behoorlijk en onverkort tegen elkander „overstaan, zoodat geene ontvangsten, na aftrek van uitgaven of „omgekeerd, slechts resultatief worden verantwoord, doordien, „wanneer zulks niet zorgvuldig wordt geweerd, alle juiste kennis „van krachten en behoeften, zoo nuttig voor de beoordeeling van „volgende ramingen, geheel onverkrijgbaar is." (1843).

Nieuwe schuldbrieven. XVI. In de laatste plaats meent Uwe Commissie nog te moeten opmerken, dat de Rekenkamer nu weder, even gelijk in het verleden jaar, den wensch herhaalt, dat wettelijke voorschriften worden vastgesteld ten aanzien van houders van schuldbrieven ten laste van den Staat, wier effecten door brand of anderzins onkenbaar, verloren of vernietigd zijn geworden. (1844 en 1845).

De noodzakelijkheid daartoe is haar in 1843 gebleken, toen zekere houders van kansbiljetten, die in dat geval verkeerden, door Zijne Majesteit zijn vrijgesteld van de overgifte daarvan, welke krachtens art. 4 der wet van 27 September 1841 (*Staatsblad* n°. 35) moest plaats hebben, tot welke handeling zij meende dat Zijne Majesteit geene bevoegdheid had. Men vindt haar gevoelen daarover in het Verslag over dat jaar ontwikkeld.

Het is U Edel Mogenden bekend, dat aan het verlangen der Rekenkamer voldaan is door de inzending van een daartoe strekkend wets-ontwerp.

Uwe Commissie vermeent hiermede aan de haar opgelegde taak te hebben voldaan.

Het zal U Edel Mogenden gebleken zijn, dat het er verre af is, dat de wet van 5 October 1841 in geen opzigt aanvulling en verbetering behoeven, of de uitvoering in elk punt behoorlijk zoude zijn geregeld.

Maar ook van den anderen kant zullen U Edel Mogenden de overtuiging bekomen hebben en eene nadere lezing van het Verslag zelf der Rekenkamer zal die versterken, dat er in meer dan één opzigt vooruitgang plaats heeft en dat de wet onderscheidene voorschriften bevat, die meer dan vroeger eenen geregelden gang van zaken bevorderen. Gemaakt nadat een min ordelijk beheer eene sterke zucht naar voldoende waarborgen had opgewekt, bevat zij vele heilzame voorschriften om tegen terugkeer daarvan te vrijwaren, maar zij heeft ook hier en daar aan de Algemeene Rekenkamer eene grootere magt gegeven dan een redelijke staat van zaken vordert, hetgeen óf botsingen en stremming óf afwijking van de wet moet te weeg brengen. De ondervinding heeft het reeds aangetoond, en Uwe Commissie heeft ook getracht zulks, waar haar dit voorkwam, aan te wijzen.

Het beginsel der ministeriele verantwoordelijkheid ten aanzien van het geldelijk beheer in den Staat heeft daarbij niet die ontwikkeling bekomen, die de veranderingen der Grondwet in 1840 schenen mede te brengen.

Niet met groote trekken, niet door algemeene redeneringen, maar door practische en bepaalde punten op te nemen, heeft de Commissie getracht, U Edel Mogenden eene voorstelling te geven van den gang der hoofdzaken, van de moeijelijkheden der uitvoering, van de stremmingen hier en daar aanwezig, en dan met korte woorden hare meening gezegd omtrent hetgeen te doen wenschelijk was. Meerdere ontwikkeling scheen minder op haren weg te liggen. Waar zij meende de handelingen van wie dan ook te moeten afkeuren, heeft zij dit zonder schroom gedaan, doch, zoo zij zich vleit, zonder vooringenomenheid.

Haar gevoelen openbarende, heeft zij getracht met bescheidenheid te spreken, wel wetende, dat zij zaken heeft behandeld die haar niet altijd even gemeenzaam en daarenboven voor gewijzigde beschouwing vatbaar waren.

Aldus vastgesteld in de Commissie, in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 27 October 1846 benoemd, den 3den Mei 1847.

LUZAC.
VERWEY MEJAN.
MUTSAERS.
VAN PANHUYS.
COST JORDENS.

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

E. Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1844.

ALGEMEENE REKENING OVER 1843.

1. VERSLAG AAN DEN KONING *aangeboden door den Minister van Finantien overeenkomstig art.* 126 *der Grondwet, van het gebruik der geldmiddelen gedurende het jaar* 1844 *in betrekking tot de algemeene begrootingen van inkomsten en uitgaven over de dienstjaren* 1843 *en* 1844, *mitsgaders andere ontvangsten en betalingen, en tevens opleverende een algemeen overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op het tijdstip van* 1°. *Januarij* 1845, ingekomen in de zitting van 31 October 1846.

2. ALGEMEENE REKENING *wegens de ontvangsten en uitgaven over den jare* 1843, *opgemaakt overeenkomstig de bepalingen, voorkomende in artikel* 126 *der Grondwet, in verband met artikel* 38 *der wet van* 5 *October* 1841 (Staatsblad *n°.* 40.)

---

3. VERSLAG *aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal door de Commissie van onderzoek uitgebragt in de zitting van* 25 *Junij* 1847.

Op den 31sten October 1846, is bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingekomen een stuk, getiteld: *Verslag aan den Koning, aangeboden door den Minister van Finantien, overeenkomstig art.* 126 *der Grondwet, van het gebruik der geldmiddelen, gedurende het jaar* 1844, *in betrekking tot de algemeene begrootingen van inkomsten en uitgaven over de dienstjaren* 1843 *en* 1844 *mitsgaders andere ontvangsten en betalingen, en tevens opleverende een algemeen overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op het tijdstip van* 1°. *Januarij* 1845.

Naar aanleiding van art. 24 van het Reglement van Orde, is dit stuk door den Voorzitter der Kamer gesteld in handen eener Commissie, die alzoo den vereerenden last ontving, *daarover, na onderzoek, een Verslag op te maken en in de vergadering uit te brengen.*

Eenigen tijd later en wel op den 8sten Februarij 1847, is bij dezelfde Kamer ingekomen een stuk, getiteld: *Algemeene Rekening wegens de ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar* 1843, *opgemaakt overeenkomstig de bepalingen voorkomende in art.* 126 *der Grondwet, in verband met art.* 38 *der wet van* 5 *October* 1841 (Staatsblad n°. 40.) Ook dit stuk werd, ter voldoening aan het aangehaalde art. 24, in handen gesteld eener Commissie, en wel, uithoofde van het verband tusschen de beide ingekomen stukken, in handen *derzelfde* Commissie.

De Commissie heeft gemeend, om dezelfde reden, waarom de *beide* stukken in hare handen zijn gesteld, het best te doen met ook omtrent *beide te gelijk* haar Verslag uit te brengen. En daarin juist is de reden gelegen, waarom zij de aan haar opgedragene taak niet eerder heeft kunnen volvoeren. Zij hoopt dat ter hare verontschuldiging voldoende zal zijn te herinneren, dat het laatst bedoelde stuk, te weten: de *Algemeene Rekening* eerst in het begin der maand April gedrukt aan de leden is rondgedeeld.

Bij de geleidende missive, waarbij de Minister van Finantien de eer had het uitvoerig Verslag aan den Koning aan te bieden, gaf Zijne Excellentie te kennen (zie 2de alinea), dat het bestemd was, om naar aanleiding van art. 126 der Grondwet aan de Staten-Generaal te worden medegedeeld, alsmede dat daarin alle die ophelderingen zouden gevonden worden, welke gewenscht konden worden, om den waren toestand van de geldmiddelen te doen kennen.

Voldoet het Verslag aan die tweeledige bestemming? De Commissie heeft het van haren pligt geacht, ter beantwoording dier vragen een opzettelijk onderzoek in te stellen en daarvan aan hare geëerde medeleden Verslag te geven. Evenwel is niet het *eerste*, maar het *tweede gedeelte* van haren arbeid daaraan toegewijd.

Aan dat onderzoek toch, wilde men zich voor al te groote oppervlakkigheid en onduidelijkheid trachten vrij te waren, moest een ander onderzoek voorafgaan, dat namelijk omtrent den inhoud zelven van het stuk in behandeling. Het Verslag daarvan zal alzoo het *eerste gedeelte* uitmaken van de taak, welke de Commissie gemeend heeft dat aan haar was opgedragen; zij zal daarbij tevens gelegenheid vinden om stil te staan bij zoodanige punten, die, naar hare meening, meer bijzonder de aandacht verdienen.

In het *derde gedeelte* eindelijk van haren arbeid, zal de Commissie de resultaten mededeelen van haar onderzoek omtrent de *Algemeene Rekening.*

I. Het zoogenaamd *Uitvoerig Verslag* enz. is niet het eerste stuk van dien aard, dat bij de Kamer inkwam. Ook vroeger, ook vóór de werking der wet, houdende instructie voor de Algemeene Rekenkamer (van 5 October 1841, *Staatsblad* n°. 40), werden dergelijke stukken jaarlijks aan de Kamer medegedeeld, wel is waar van het tegenwoordige verschillende in naam, vorm en inhoud, maar die toch ook de strekking moesten hebben om aan de Grondwet te voldoen, en den waren toestand der geldmiddelen te doen kennen. Eene vergelijking evenwel dier vroegere stukken met het tegenwoordige zoude wel kunnen strekken om vroegere gebreken in het licht te stellen, die thans niet meer, of althans niet meer in die mate, bestaan: maar ter verduidelijking van den inhoud van het tegenwoordige zoude zoodanige vergelijking, naar het schijnt, geen nut hebben hoegenaamd; en het is daarom verkieselijk voorgekomen het thans in behandeling zijnde Verslag geheel op zich zelf te beschouwen, zonder terugblik op vroegere stukken van soortgelijken aard.

Dat Verslag is verdeeld in *drie* afdeelingen. De *eerste* afdeeling bevat de rekening der begrootingen van inkomsten en uitgaven over de jaren 1843 en 1844.

Eerst wordt over de *inkomsten* gehandeld, daarna over de *uitgaven;* van beide worden evenwel slechts de *totale sommen* opgegeven, die dan op de volgende bladzijden nader worden uiteengezet en gespecificeerd in de daartoe behoorende bijlagen.

Wat de *inkomsten* betreft, vindt men betrekkelijk het dienstjaar 1843, de som der inkomsten zoo als die voor dat jaar was *geraamd*; vervolgens de som der *werkelijke* inkomsten over dat dienstjaar, afgedeeld in hetgeen daarop was ontvangen *vóór* 1 Januarij 1844, *gedurende* het jaar 1844, en hetgeen dus daarop op het tijdstip van 1 Januarij 1845 (onder welk tijdstip het Verslag is opgemaakt) *nog te ontvangen* overbleef. Het totaal dezer drie sommen van *werkelijke* inkomsten, afgetrokken van het totaal der *geraamde* inkomsten, stelt het *verschil* daar tusschen de geraamde en werkelijke inkomsten in meerder of minder, dat in de beide laatste kolommen dezer bladzijde wordt vermeld.

Betrekkelijk de inkomsten van het dienstjaar 1844, wordt voorts, op dezelfde wijze te werk gegaan, als betrekkelijk de inkomsten van het dienstjaar 1843 zoo even is opgegeven.

Wat de uitgaven aangaat, zoo vindt men op gelijke wijze als ten opzigte der inkomsten, eerst het totale cijfer dier uitgaven, zoo als hetzelve bij de begrootingswetten voor 1843 was *geraamd;* voor de *onvoorziene uitgaven* is daarbij niets uitgetrokken, omdat, zoo als bekend is, het totale cijfer der uitgaven door die onvoorziene uitgaven niet vermogt te worden verhoogd. Na het totale cijfer der *geraamde* uitgaven in de eerste kolom, worden in de volgende de *werkelijke* of *gedane* uitgaven vermeld, zoowel *vóór* 1 Januarij 1844, als *gedurende* het jaar 1844, dat is dus gedurende de beide jaren dat de begrooting voor 1843, ingevolge art. 31 der wet van 5 October 1841, open stond. Het verschil tusschen de *geraamde* uitgaven en de *werkelijke* of *gedane* uitgaven, wordt voorts opgegeven onder den titel van: *blijft beschikbaar.*

Het schijnt meer dan ijdele woordenzifterij wanneer de aandacht gevestigd wordt op deze min juiste uitdrukking *blijft beschikbaar.* Daargelaten toch de vraag; of men wel iets *beschikbaar* kan noemen, dat men eigenlijk niet voorhanden heeft (geraamde uitgaven) op gelijke wijze als men bijv. zegt fondsen of gelden beschikbaar te hebben, — zoo was het excedent der *geraamde* uitgaven boven de *werkelijke* uitgaven over het dienstjaar 1843, zelfs in dien zin, *niet meer beschikbaar* na den 31sten December 1844. Ingevolge

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

art. 31 toch der wet van 5 October 1841, in verband met art. 26 dier wet, konden, op de voor het dienstjaar 1843 toegestane uitgaven, na 31 December 1844 noch uitgaven wettig worden gecontracteerd noch betalingen wettig worden gedaan. — Tot verder betoog, dat, vooral in finantiele zaken, veel aankomt op de juistheid van voorstelling en uitdrukking, diene hier nog de herinnering dat, in den tijd der vroegere rekeningen, hetgeen op eene dienst beschikbaar was gebleven, in den zin zoo als dit thans hier wordt bedoeld, werd overgebragt en beschikbaar gesteld op eene volgende dienst. Het was als het ware een batig slot, dat dan met andere zoogenaamde batige sloten, bijv. met het excedent der *geraamde* inkomsten boven de *geraamde* uitgaven, en met het excedent der *werkelijke* boven de *geraamde* inkomsten of ontvangsten, strekken moest om de werkelijke tekorten op de diensten te verbloemen, wier werkelijkheid de latere ondervinding, helaas, maar al te zeer aan het licht heeft gebragt. Die ondervinding heeft bevestigd hetgeen de wetenschap steeds had geleerd, dat er geen wezenlijk batig slot op eene dienst bestaat, dan in het excedent der *werkelijke inkomsten* (niet *ontvangsten*) boven de *werkelijke uitgaven.*

Op gelijke wijze als met de geraamde en werkelijke uitgaven over het dienstjaar 1843, wordt voorts gehandeld met de geraamde en werkelijke uitgaven over het dienstjaar 1844. Het zal welligt de aandacht trekken, dat, volgens de tweede kolom, *over het dienstjaar* 1844 uitgaven zijn gedaan *vóór* 1 Januarij 1844, dus voor dat de begrooting over 1844 in werking was, waarschijnlijk moet de oplossing van dit vreemd verschijnsel gezocht worden in zoogenaamde *voorschotten*, die men de eene dienst aan de andere laat doen, en die dan vervolgens ook weder *gerestitueerd* worden. Wij zullen daarvan straks voorbeelden aantreffen bij het onderzoek der 2de afdeeling. Ontwijfelbaar schijnt het, dat door dat hulpmiddel uitgaven gedaan worden vóór dat die bij de wet zijn toegestaan. — Uit de laatste kolom dezer bladzijde blijkt wijders, dat, wanneer men van het totaal cijfer der voor 1844 geraamde uitgaven aftrekt de *vóór*- en *gedurende* het jaar 1844 gedane uitgaven, alsmede de, ingevolge art. 26 der wet van 5 October 1841, op de dienst 1844 geopende credieten en voorbetalingen, er op 1 Januarij 1845 overbleef eene som van ruim $6^1/_3$ millioen; waarbij evenwel niet uit het oog moet worden verloren, dat de begrooting over 1844 nog gedurende het geheele jaar 1845 heeft opengestaan.

De opgegevene totale cijfers van geraamde en werkelijke inkomsten en van geraamde en werkelijke uitgaven, worden vervolgens in de bijlagen tot deze afdeeling behoorende, nader uiteengezet. Over de *inkomsten van* 1843 wordt gehandeld in de bijlage n°. 3 met de daartoe behoorende relativen A tot F, over *de inkomsten van* 1844 in de bijlage n°. 4 met de daartoe behoorende relativen A tot F; over de *uitgaven over* 1843 wordt gehandeld in de bijlage n°. 5; over de *uitgaven over* 1844 in de bijlage n°. 6. Het zal welligt niet zonder nut zijn elk dier bijlagen en relativen afzonderlijk kortelijk na te gaan.

Was alleen opgegeven het *totaal* der *raming* van alle inkomsten te zamen genomen en het *totaal* der *werkelijke* inkomsten, in de bijlage n°. 3 treft men aan de geraamde sommen voor de directe belastingen, accijnsen enz. ieder afzonderlijk, alsmede afzonderlijk de werkelijke inkomsten uit ieder van die middelen, benevens het verschil tusschen raming en opbrengst bij ieder van dezelve.

Ieder van deze hoofdrubrieken van inkomsten wordt vervolgens nader gespecificeerd in de tot bijlage n°. 3 behoorende relativen, uitgezonderd alleen de bijdragen uit de geldmiddelen van 's Rijks overzeesche bezittingen, waaromtrent in het Verslag geene nadere uiteenzetting wordt gevonden, dan hetgeen voorkomt in de bijlage n°. 3 zelve.

In het relatief A, wordt de opbrengst der *grondbelasting*, der *personele belasting* en der *patenten* in de onderscheidene provincien nader aangewezen, benevens de opbrengst der opcenten op die verschillende belastingen. Er zijn twee punten die hier bijzonder de aandacht trekken. *In de eerste plaats* zal de wijze van berekening van de opbrengst der personele belasting en der patenten over een gegeven dienstjaar niet terstond voor ieder duidelijk zijn. De moeijelijkheid ontspruit daaruit, dat de dienstjaren dier beide belastingen niet loopen van 1 Januarij tot 31 December, maar van 1 Mei tot 30 April; het gevolg hiervan is, dat als opbrengst dier beide belastingen over het dienstjaar 1843 gebragt worden, 1°. *een derde* (dat is vier maanden) van het bedrag der kohieren loopende over het tijdvak van 1 Mei 1842 tot 30 April 1843, en 2°. *twee derden* (dat is acht maanden) van het bedrag der kohieren loopende over het tijdvak van 1 Mei 1843 tot 30 April 1844. Men maakt hier deze opmerking, alleen om de zaak te verduidelijken. Zij vloeit voort uit de bestaande wetten; welligt zelfs bestaan er administratieve bezwaren om haar te veranderen; dat zij evenwel eenvoudiger en duidelijker zou worden, indien ook het dienstjaar van deze belastingen konde loopen van 1 Januarij tot 31 December, schijnt ontwijfelbaar. *Het tweede punt*, dat hier bijzonder de aandacht trekt, is de vreemde complicatie, die er bestaat ten opzigte van de *kwade posten.* Van de hoofdsommen der personele belasting en der patenten worden respectivelijk 8 en 10 ten honderd afgetrokken. Deze 8 en 10 ten honderd worden diensvolgens niet onder de Rijks-inkomsten uitgetrokken, maar in afzonderlijke fondsen als baten of ontvangsten gebragt; daarentegen worden als lasten of uitgaven dier fondsen gebragt de kwade posten of non-valeurs. En vermits nu die 8 en 10 ten honderd altijd meer bedragen dan de kwade posten zelve, zoo sluiten die fondsen, zoo als in dit Verslag te zien is, steeds met een voordeelig saldo, welk voordeelig saldo in den grond niets anders is, dan eene werkelijke rijks-inkomst over het dienstjaar, waaraan het onttrokken wordt. De zaak op zich zelve is hoogst eenvoudig, en komt daarop neder, dat de personele belasting en de patenten zooveel minder aan het Rijk opbrengen, als de kwade posten te zamen bedragen. Maar welk nut is er dan gelegen in de gecompliceerde voorstelling dier zoo eenvoudige zaak, waardoor sommen als uitgaven worden gebragt, die eigenlijk nimmer worden uitgegeven, en die niets anders zijn dan mislukte inkomsten, en waardoor in 't eind van ieder dienstjaar eene som wordt onttrokken, die inderdaad tot de inkomsten van dat dienstjaar behoort? Gelukkig zijn de inkomsten en uitgaven dier fondsen onlangs bij de wet tot en met het dienstjaar 1842 — 1843 geregeld. Maar nog gelukkiger zoude het zijn, indien die fondsen geheel konden worden opgeheven, en indien de zaak zoo konde worden ingerigt, dat ieder dienstjaar deszelfs eigene inkomsten had van personeel en patenten, na aftrek van de kwade posten of non-valeurs, al moesten dan ook met dat doel de artt. 16 en 8 der wetten van 24 April 1843 (*Staatsblad* n°. 15 en 16) worden veranderd. — Bekend is het overigens, dat ten opzigte van de grondbelasting weder eene geheel andere wijze van handelen wordt gevolgd, en zulks naar aanleiding van art. 2, lit. *b* der wet van 12 Julij 1821 (*Staatsblad* n°. 9). Bij de grondbelasting worden boven de hoofdsom voor de kwade posten twee opcenten geheven en onder de staats-inkomsten opgenomen, terwijl daarentegen het geheele bedrag dier twee opcenten wederom op de begrooting der staats-uitgaven voor kwade posten wordt gebragt, ofschoon ieder weet, en ook de Regering zelve herhaaldelijk heeft erkend, dat voor die zoogenaamde uitgave slechts een klein gedeelte dier som benoodigd is, en het niet benoodigde alzoo òf vrijvalt, òf op andere posten van uitgaaf wordt overgeschreven, òf strekt zoo als gezegd wordt, tot dekking der onvoorziene uitgaven.

Het relatief *B* volgt wijders de specificatie van de opbrengst der *accijnsen*, waarbij afzonderlijk wordt opgegeven de opbrengst van iederen accijns in elke provincie, de opbrengst der opcenten van iederen accijns, van het collectief zegel, van het consent-zegel van vervoer- en gelei-biljetten, en eindelijk de opbrengst der admodiatie van accijnsen in Limburg, te weten: van het geslagt, het gemaal, den turf en de steenkolen.

Het relatief *C*, geeft eene zeer gedetailleerde opgave omtrent de opbrengst van de *zegel-*, *registratie-*, *griffie-*, *hypotheek-* en *successie-regten.* Niet alleen wordt die opbrengst in iedere provincie afzonderlijk opgegeven, maar daarenboven ieder van die regten in eenige hoofdrubrieken gesplitst, en ook de opbrengst van elke hoofdrubriek in elke provincie afzonderlijk vermeld. De opcenten worden voorts bij het bedrag der hoofdsommen voor iedere provincie opgeteld, en de teruggaven afgetrokken.

Relatief *D.* De opgaaf van het rendement der *in- en uitgaande regten*, der *scheepvaartregten*, der *vuur-*, *ton- en bakengelden*, van *het regt van waarborg op de gouden en zilveren werken*, van de *posterijen*, de *loterijen*, de *jagt en visscherij*, volgt in relatief *D*, wederom voor iedere provincie afzonderlijk, en met afzonderlijke vermelding van het bedrag der opcenten; waarbij ten slotte nog gevoegd wordt eene nadere specificatie der ontvangene scheepvaartregten, naar de onderscheidene hoofdrubrieken dier regten.

Relatief *E*, specificeert de *inkomsten der domeinen*, zoowel der *gewone domeinen*, *tienden* enz., als van het *domein van Oorlog*, en eindelijk van de *wegen en vaarten.*

In de eerste plaats zij hier opgemerkt, dat niet van alle de hier voorkomende posten de omschrijving even duidelijk is. Wat is bijv. het onderscheid tusschen renten, erfpachten enz. *in trein van betaling* en *niet in trein van betaling?* Wat is *interest van kapitalen en inschrijving op het grootboek?* Heeft het domein kapitalen op rente uitgezet of belegd in inschrijvingen op het grootboek? Wat zijn *opcenten van pachten?* Wat is *teruggave van rijks-belastingen?* Waarin bestaan de *andere ontvangsten* tot een bedrag van niet minder dan f 82,667.93, terwijl andere posten zelfs tot het gering bedrag van f 23.06 en van f 34.50 afzonderlijk zijn uitge-

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

trokken? En van waar komt het, dat zoodanige *andere ontvangsten* alleen gedurende het jaar 1843 tot het opgegeven aanzienlijk bedrag, en *geene* gedurende het jaar 1844 zijn gedaan? Wat zijn *teruggaven*, die ten slotte van de ontvangsten der gewone domeinen worden afgetrokken?

In de tweede plaats schijnt het niet zonder belang, op te merken, dat het meer dan twijfelachtig is, of alles, wat hier onder de benaming van *inkomsten* voorkomt, wel inderdaad inkomsten zijn? bijv., *baten uit transactien en overeenkomsten?* Kunnen die niet evenzeer tot het kapitaal als tot de inkomsten betrekking hebben? Voorts *bijdragen tot het aanleggen van kanalen en vaarten?* Hebben die niet meer het karakter van restitutie van voorschotten? Eindelijk *afkoop van renten en prestatien?* Zijn die niet veel meer erleggingen van kapitaal dan inkomsten? Het geldt hier een hoogst belangrijk beginsel, dat te dikwijls uit het oog wordt verloren: alle ontvangsten zijn geene inkomsten. Of wat zoude men zeggen van een particulier, die de ontvangene koopprijzen van landerijen, het provenu van gedane geldleeningen, of erlegde kapitalen onder zijne inkomsten wilde optellen? En is het anders met het Rijk? Het is niet te ontkennen; menig zoogenaamd *batig slot* van vroegeren tijd vloeide alleen voort uit een nog ongebruikt gedeelte eener geldleening; en menig wezenlijk tekort is daardoor verbloemd. Zelfs in den tegenwoordigen tijd schijnt de gedurige herinnering aan het verschil tusschen *inkomsten* en *ontvangsten* in geenen deele overbodig.

Eindelijk volgt in relatief *F*, de staat der *ontvangsten wegens verkoopingen*, *teruggaven* en *toevallige baten*

Deze staat geeft aanleiding tot onderscheidene vragen en bedenkingen.

Wat heeft men te verstaan door *sloten van rekeningen en teruggaven?*

Wat kan de reden zijn, dat ter dezer plaatse in ontvangst worden gebragt *vuur-*, *baak-*, *loods-*, *last-*, *schut-*, *brug-*, *sluis-* en *havengelden* (onder de inkomsten van de domeinen) insgelijks voorkomen *sluis-* en *bruggelden*, *vaart-* en *kanaalgelden*, alsmede *havengelden?* Welk is het verschil tusschen deze posten, dat aanleiding geeft om deze hier, gene elders te brengen?

Waartoe en krachtens welke wetten worden *voorschotten* verleend uit 's Rijks schatkist, van welke voorschotten hier renten worden in ontvangst gebragt? Hoe worden die voorschotten, die dan toch *uitgaven* zijn, geregulariseerd zonder wet?

Welke administratien voert het Rijk voor derden, waarvoor hier *vijf pro cent voor administratie-kosten* worden uitgetrokken?

Welke is de *huur van huizen en gronden*, *mitsgaders verpachtingen*, die hier worden uitgetrokken? en wat is de reden dat sommige huren en pachten *hier*, andere onder de inkomsten der domeinen in ontvangst worden gebragt?

Waarom worden *hier* de bijdragen tot de kosten van onderhoud der groote keer- en uitwateringsluis bij Dronten in ontvangst gebragt, welke bijdragen *jaarlijksche* genoemd worden, en daarom het karakter schijnen te hebben van *inkomsten?* terwijl wij integendeel gezien hebben, dat onder de *inkomsten* der domeinen worden uitgetrokken *bijdragen tot het aanleggen van wegen*, *vaarten en kanalen*, welke bijdragen volgens derzelver aard bezwaarlijk onder de *inkomsten* schijnen te kunnen gebragt worden?

Waaruit bestaat de som van f 28,239.33½ wegens *toevallige baten?*

Met welk regt worden ten behoeve van het Rijk *gelden ingehouden op pensioenen*, *tractementen en toelagen?*

Waarin bestaat de *interest-rekening*, en wat verstaat men door het *overschot der interest-rekening?* Verstaat men er door het saldo van een bijzonder fonds, voortspruitende uit de renten van rijks-obligatien die men zelf in portefeuille had, en welk fonds nu bij deze wordt opgeheven?

Bijlage 4. Relatieven A—F. En hiermede is nu het Verslag omtrent de inkomsten en ontvangsten behoorende tot het *dienstjaar* 1843 afgeloopen. Op bijlage 4 begint de specificatie der inkomsten en ontvangsten behoorende tot het *dienstjaar* 1844, die in de tot die bijlage behoorende relatieven voortloopt. Daar nu evenwel dit Verslag betreffende de inkomsten en ontvangsten over het dienstjaar 1844, volmaakt op dezelfde wijze is ingerigt als dat betreffende de inkomsten en ontvangsten over het dienstjaar 1843, en tusschen beide geen noemenswaardig verschil is dan in de cijfers zoo het schijnt het onnoodig hierbij verder afzonderlijk stil te staan. Alleen de beide volgende opmerkingen mogen dan hier nog hare plaats vinden.

Vooreerst treft men op den algemeenen staat der ontvangsten wegens de domeinen, in de kolom *aanmerkingen*, het volgende aan: » Eene veranderde wijze van verantwoording door de Algemeene » Rekenkamer verlangd, is oorzaak van deze mindere opbrengst; » de restanten van 1844 zullen dien ten gevolge als tot het dienst» jaar 1845 behoorende in ontvang worden gebragt." Die aanmerking maakt de zaak waarlijk niet duidelijk. Zoo als zij gesteld is zoude men daaruit opmaken, dat de Rekenkamer had verlangd dat restanten *over* het dienstjaar 1844, die niet *in* dat jaar, maar *in* 1845 werden *ontvangen*, zouden worden geboekt op het dienstjaar 1845, dat is als inkomsten van dat *dienstjaar* 1845 zouden worden aangemerkt. Doch dat de Rekenkamer zoodanig sustenu zoude hebben gevoerd, is naauwelijks te gelooven. De zaak blijft dus voor alsnog duister.

Vervolgens komt onder *den algemeenen staat van gedane en nog te doene ontvangsten wegens verkoopingen* enz., een post voor, die volstrekt onbegrijpelijk schijnt, zonder nadere toelichting. Het is deze: » Verevening op het IXde hoofdstuk litt. B der begroo» ting van 's Rijks uitgaven voor het dienstjaar 1844, van de » commissie in rekening gebragt op de overmaking der renten van » de kapitalen, ten behoeve van Nederland op het Belgische » grootboek der 2½ percents schuld ingeschreven."

Na al het gezegde, en niettegenstaande de aanmerkingen, die de Commissie zich hier en daar heeft veroorloofd, zal het wel onnoodig zijn de aandacht van U Edel Mogenden bepaald te vestigen op het belangrijke van dit gedeelte van het Verslag, betreffende de inkomsten van het Rijk, en op de wetenswaardige bijdragen die hetzelve voor de statistiek levert, bepaaldelijk met opzigt tot de opbrengst der verschillende belastingen in de verschillende provincien.

In het Verslag wordt nadere ontwikkeling gegeven aan het cijfer der uitgaven over 1843, waarvan het totaal in dit Verslag was opgegeven. Zoo uitvoerig het Verslag is waar het handelt over de inkomsten, zoo kort is het waar het spreekt over de uitgaven. Ten opzigte van deze laatste wordt in geene verdere specificatie getreden dan de totalen der verschillende staatsstukken der Staatsbegrooting. Eerst wordt de *oorspronkelijk* voor ieder hoofdstuk geraamde som opgegeven; daarop volgt de geraamde som voor ieder hoofdstuk, *zoo als die door latere wetten is gewijzigd*, welke wijzigingen in de kolom aanmerkingen nader afzonderlijk worden aangewezen; voorts wordt het bedrag der gedane verevende uitgaven op ieder hoofdstuk vermeld, zoo in 1843 als in 1844, en het totaal daarvan, afgetrokken van de geraamde som voor dat hoofdstuk, geeft datgene wat is uitgetrokken in de kolom getiteld *blijft beschikbaar*. Het is onnoodig hier de bedenkingen te herhalen, hier boven ten opzigte van de uitdrukking *blijft beschikbaar* gemaakt. Maar met een enkel woord zij hier opgemerkt het verschil tusschen de wijze van voorstelling op bladz. 3 en hier op bladz. 61.

Volgens bladz. 3 *bleef* op 1 Januarij 1845 *beschikbaar*. . . . . f	821,945.88
Volgens bladz. 61 *bleef* op 1 Januarij 1845 *beschikbaar*. . . . . f	1,295,439.65⁵
Wanneer het eerst bij Koninklijk besluit van 12 Mei 1845, n°. 59, vrijvallende is verklaard tot *dekking* der uitgaven voor onvoorziene behoeften .	473,493.77⁵
komt als boven f	821,945.88

Deze laatstgemelde som, welke de *werkelijke* uitgaven over de dienst van 1843 zijn gebleven beneden de *geraamde* uitgaven, en welke op 1°. Januarij 1845 *beschikbaar* was *gebleven*, is dan vrijvallend verklaard bij evengenoemd Koninklijk besluit, tot vermindering van het (geraamd) tekort over het dienstjaar 1843.

Een ander verschil vertoont zich in de som, welke wordt uitgetrokken onder de gedane *uitgaven vóór* 1 *Januarij* 1844, ten bedrage van . . . . f 65,262,902.21

en de som welke wordt uitgetrokken onder de *gedane verevende uitgaven in* 1843, ten bedrage van.	39,525,454.78⁵
alsmede in de som welke wordt uitgetrokken onder de *gedane uitgaven gedurende den jare* 1844, ten bedrage van	5,646,230.03⁵
en de som welke wordt uitgetrokken onder de *gedane verevende uitgaven in* 1844, ten bedrage van	30,910,183.68⁵

Deze verschillen worden aldus toegelicht, dat onder de *gedane uitgaven* niet alleen wordt gerekend hetgeen genoemd wordt *geordonnanceerd in* 1843, maar daarenboven onder die *gedane uitgaven* wordt begrepen hetgeen in 1843 *bij credietopening beschikbaar is gesteld of bij voorbetaling uitgegeven;* terwijl onder de *gedane verevende uitgaven* alleen wordt gerekend het *geordonnanceerde in* 1844, ofschoon dan ook de *betaling* in 1843 reeds ten gevolge van credietopening of bij voorbetaling had plaats gehad.

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

Wanneer men dan ook bij het *geordonnanceerde in* 1843, ad	f 39,932,620.45 5
telt het *geordonnanceerde in* 1844, ad	30,976,511.79
en daar nog bijvoegt de vrijvallend verklaarde som tot vermindering van het tekort over 1843, ad	821,945.88
zoo verkrijgt men wederom het totaal cijfer der geraamde uitgaven, ad	f 71,731,078.12 5

Na het gezegde omtrent de ontwikkeling der uitgaven over het *dienstjaar* 1843, mag het onnoodig geacht worden te spreken over de uitgaven over het dienstjaar 1844, waaromtrent op gelijke wijze wordt gehandeld, met het onderscheid alleen, dat voortvloeit daaruit, dat op 1 Januarij 1845 de begrooting van 1843 was gesloten, terwijl die van 1844 nog een geheel jaar open stond.

Ziedaar dan, Edel Mogende Heeren! alles, wat het Verslag behelst omtrent de *rekening van de Staatbegrooting der uitgaven.*

De Minister van Finantien zegt in de geleidende missive, waarbij Zijne Excellentie de eer had dit Verslag aan Zijne Majesteit den Koning aan te bieden: » de eerste dier begrootingen (de begrooting » over 1843) is met den ingang van het jaar 1845 moeten worden » afgesloten, en de uitkomst daarvan wordt derhalve volkomen » bij deze (eerste) afdeeling aangewezen, zoo wat de inkomsten » als de uitgaven betreft."

Het zal der aandacht van U Edel Mogenden niet ontgaan, dat de Minister alleen spreekt van de uitkomst *der begrooting* en niet van de uitkomst *van de dienst van het jaar* 1843. Komt dit dan niet op hetzelfde neder? zal welligt iemand vragen. Neen, het zoude eerst dan op hetzelfde nederkomen, wanneer op de rekening der begrooting voorkwamen zoowel *alle* rijks-inkomsten als *alle* rijks-uitgaven; of wanneer althans alle rijks-inkomsten en alle rijks-uitgaven, al mogten ze dan ook niet afzonderlijk op de Staatbegrooting zelve worden genoemd, met die begrooting in behoorlijk verband waren gebragt; eerst dan zoude de uitkomst van een dienstjaar met een oogopslag uit de rekening der begrooting volledig kunnen blijken, onder voorwaarde altijd dat de diensten dan nog behoorlijk wierden uit elkander gehouden. Men had dan slechts de twee eindcijfers van inkomsten en uitgaven van elkander af te trekken. Maar hoe verre zijn wij nog van die eenvoudigheid en duidelijkheid verwijderd! Mogt iemand bewijs verlangen, wij verzoeken hem slechts een oog te slaan op de *rekening der schatkist*, voorkomende in het Verslag. Hoe vele ontvangsten en uitgaven vindt men aldaar niet vermeld, die met de begrooting geenerlei verband houden! Het zij voldoende alleen de aldaar vermelde *ontvangsten en uitgaven der rijks-bijzondere fondsen* met name te noemen.

De Minister van Finantien sprak dus in zijnen brief aan den Koning te regt alleen van de uitkomst der *begrooting* en niet van de *dienst.* Maar er schijnt bovendien ook nog meer dan *ééne* reden te bestaan om te betwijfelen, of wel de uitkomst der *begrooting* 1843 in deze afdeeling volkomen wordt aangewezen. Of bestaan er geene redenen tot twijfel, wanneer er op de inkomsten nog eene som *te ontvangen* overblijft, waarvan de *werkelijke* ontvangst dan toch niet volkomen zeker is? Wanneer men in de *rekening der schatkist* over 1844 nog ontvangsten vindt uitgetrokken tot het dienstjaar 1842 *bij rectificatie?* Of waar is de zekerheid, dat iets dergelijks niet zal gevonden worden in de rekening der schatkist over 1845 betrekkelijk de dienst van 1843? Bestaat er verder geene redenen tot twijfel, wanneer er zelfs in 1845 nog ontvangsten te doen waren op de inkomsten van 1842? Wanneer de jaarlijksche bijdragen tot de kosten van onderhoud der sluis bij Dronten *over* 1842 worden gebragt tot de dienst van 1843? en die *over* 1843 tot de dienst van 1844? Wanneer ontvangsten op de middelen en inkomsten van de *diensten* 1841 *en vroeger* gebragt worden tot de dienst van 1843? Wanneer de Minister, bij de meermalen aangehaalde begeleidende missive bij dit Verslag, aan den Koning zegt, dat de tekorten (na de verschillende mutatien, die dezelve reeds hebben ondergaan) nu te zamen bedragen f 13,364,734.30, terwijl men onder in de noot leest, dat dit cijfer nader wederom verminderd is tot f 13,281,200, *zoo als uit het volgend Verslag blijken zal?* Of wanneer men eindelijk (in de aanmerking) dat het tekort over het dienstjaar 1843 nog te zijner tijd zal moeten verhoogd worden met f 280,000? Bestaan er bij dit alles geene gegronde redenen om te twijfelen of zelfs de uitkomst der *begrooting* over 1843 bij deze eerste afdeeling wel volkomen wordt aangewezen? en of die uitkomst zich bij een volgend Verslag wederom meer of min anders zal vertoonen?

Wij hebben ter dezer plaatse alléén gesproken *over de uitkomst van de dienst of de begrooting over* 1843, en stappen hiermede voor het oogenblik van dit onderwerp af. Er zal straks gelegenheid zijn om daarop nog eens terug te komen, wanneer wij meer in het algemeen de vraag zullen onderzoeken, of in dit Verslag alle die ophelderingen worden gevonden, welke kunnen gewenscht worden om den waren toestand van de geldmiddelen te kennen.

De tweede afdeeling van het Verslag in behandeling, bevat volgens derzelver opschrift de *rekening der schatkist*, anders gezegd *kasrekening.*

De naam duidt reeds den inhoud aan, die daarenboven door den Minister van Finantien in de meergenoemde geleidende missive aldus wordt opgegeven: » De kas-rekening van alle bewegingen » van de schatkist in den loop van 1844 toont niet alleen aan » hetgeen over de openstaande begrootingen is ontvangen en uit- » gegeven, maar ook de verdere ontvangsten en uitgaven bij de » schatkist gedaan, gerangschikt onder de verschillende categorien » waartoe ze behooren; deze ontvangsten en uitgaven zijn in 1844 » zeer menigvuldig en belangrijk geweest, bij de groote maatre- »gelen tot herstel der geldmiddelen in dat jaar vastgesteld" enz.

Deze rekening vangt aan met de *opgave van de saldo's en waarden in kas op* 1 *Januarij* 1844; zij vermeldt vervolgens *alles* wat *gedurende het jaar* 1844, uit welken hoofde ook, *in en uit de kas is gegaan*; en dit leidt dan van zelf tot het *saldo op* 1 *Januarij* 1845.

Hoezeer men niets hoegenaamd wil ontnemen aan de waarde van dit stuk, noch van kas-rekeningen in het algemeen, zoo behoort daarbij toch niet uit het oog te worden verloren, dat uit den toestand der kas geenszins tot den toestand der geldmiddelen moet worden besloten. Bekend is het toch, dat de toestand der kas zeer voordeelig en ruim kan zijn bij achteruitgang der finantien, terwijl ook omgekeerd de toestand der geldmiddelen voordeelig kan zijn bij eene zeer slecht voorziene kas.

De vraag heeft zich opgedaan of deze rekening, zoo als zij hier wordt voorgesteld, is opgenomen door de Algemeene Rekenkamer, ingevolge art. 39 der wet van 5 October 1841? dan wel of men hier niets anders voor zich heeft dan opgaven voor den Minister van Finantien? Het laatste is het waarschijnlijkste, en zooveel is zeker, dat het stuk zelf de opneming door de Rekenkamer niet vermeld.

Voor het overige worden in den regel alleen de *totalen* van iedere categorie vermeld, die dan, op gelijke wijze als bij de eerste afdeeling heeft plaats gehad, verder worden ontwikkeld in de Bijlagen, waartoe telkens met aanhaling der bladzijden wordt verwezen. Alleenlijk is hiervan eenigermate afgeweken bij de ontvangsten en uitgaven die het gevolg zijn geweest der wetten van 6 Maart 1844 (*Staatsblad* n°. 14) en van 25 Junij 1844 (*Staatsblad* n°. 28). Van de beide laatstbedoelde onderwerpen, dat is van de vrijwillige leening en van de conversie, zien de Staten-Generaal, naar aanleiding der artt. 85 en 13 der genoemde wetten, de mededeeling eener afzonderlijke verantwoording te gemoet. Het wijst zich overigens van zelf aan, hoe de onder de Bijlagen voorkomende rekeningen van de bijzondere, gedeponeerde en provinciale fondsen, alsmede van den achterstand over 1840 en vroegere jaren met deze rekening in verband staan, namelijk alleen daardoor, dat ter zake van dat een en ander gedurende het jaar 1844 ontvangsten en betalingen zijn gedaan, gelden in de kas zijn gekomen en daaruit gegaan. De Commissie meent zich dus na het gezegde ten opzigte van deze afdeeling te kunnen bepalen bij de mededeeling van eenige opmerkingen betreffende sommige posten onder dezen afdeeling voorkomende, die zij de vrijheid neemt hier te laten volgen.

1°. Uit de hier uitgetrokken posten blijkt, dat niet alleen *in* 1844 nog ontvangsten zijn gedaan op de inkomsten van het *dienstjaar* 1842, maar ook uitgaven *over het dienstjaar* 1841; *bij rectificatie* zoo als aldaar wordt gezegd. Hoe worden zoodanige uitgaven, of hoe wordt zoodanige rectificatie op de begrooting van 1841 geboekt, die, volgens de reeds meermalen aangehaalde instructie voor de Algemeene Rekenkamer, slechts twee jaren open staat? terwijl toch volgens het bedoelde art. 31 dier instructie, die bepaling reeds op de begrooting van 1841 moest worden toegepast. — Dezelfde opmerking geldt ten opzigte van de in 1844 gedane uitgaven *wegens onderwerpen het dienstjaar* 1842 *betreffende.*

2°. Er komen onder de uitgaven in 1844 voor *tijdelijk verleende voorschotten, welke op de begrootingen van een volgend dienstjaar moeten worden verevend*, en onder de ontvangsten *teruggaven van zoodanige tijdelijk verleende voorschotten.* Men vraagt uit kracht van welke wetten zoodanige uitgaven geschieden? of zij in den grond der zaak niet daarstellen eene overbrenging der lasten en behoeften van het eene dienstjaar op een ander? en of het, bij de aanneming en verdere toepassing en uitbreiding van dit beginsel, niet mogelijk zoude zijn een groot deel der begrooting van

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

een dienstjaar, reeds bij de wet vastgesteld of nog niet vastgesteld, bij anticipatie uit te putten?

3°. Buiten en behalve de zoo even sub 2°. genoemde, worden er nog onderscheidene uitgaven gedaan zonder dat die door eene wet zijn toegestaan. Vermits nu zoodanige uitgaven, ten gevolge der bepaling van artt. 25 en 26 der wet van 5 October 1841, nimmer verevend kunnen worden, maar aan de contrôle der Algemeene Rekenkamer onttrokken zijn, zoo blijven dezelve steeds *onwettige* uitgaven, tenzij de wet tusschen beide trede. Als voorbeelden kunnen in de eerste plaats dienen de uitgaven uit de rijks bijzondere fondsen; en hoe belangrijk deze zaak is, valt in het oog, indien men bedenkt, dat de uitgaven dezer fondsen zeker, zonder overdrijving, op drie millioen *jaarlijks* schijnen gesteld te kunnen worden. Maar er kan nog op andere voorbeelden worden gewezen. Ook het uitzetten van rijks-gelden op beleening of prolongatie, ook het aankoopen van effecten van verschillenden aard, zijn uitgaven die nimmer wettig kunnen worden, als missende den wettigen grondslag, ofschoon men dan ook op zich zelf het nuttige en voordeelige van zoodanige maatregelen in geenen deele onbepaald wil betwisten.

4°. De gedeponeerde fondsen schijnen met de gelden van het Rijk in de schatkist te zijn vermengd, en op dezelfde wijze als die gelden te worden beheerd. Ten opzigte dier fondsen schijnt ook de Rekenkamer evenmin als ten opzigte der Rijks bijzondere fondsen eenige contrôle uit te oefenen. En men ziet niet, dat er eenige de minste waarborg bestaat, dat niet van die gedeponeerde fondsen te eeniger tijd hetzelfde misbruik zal kunnen worden gemaakt, dat men vroeger, bijv. ten aanzien van de in 's Rijks schatkist gedeponeerde gelden van den Rhijn-spoorweg, heeft te betreuren gehad. — Wanneer wij hier spreken van *gedeponeerde fondsen*, dan bedoelen wij niet de *bij fictie* alzoo genoemde *rentefondsen*, waarvan voor ieder halfjaar, dat de rente van iedere soort van schuld verschijnt, een nieuw wordt daargesteld, dat gedurende vijf jaren blijft bestaan, maar dan bedoelen wij de werkelijk *door derden*, *aan wie ze toebehooren*, *bij het Rijk*, om de eene of andere reden, *gedeponeerde gelden*.

De derde afdeeling, bevat het zoogenaamd *algemeen overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op* 1°. *Januarij* 1845. Aan de eene zijde staan *baten*, aan de andere zijde *lasten* der schatkist. Het schijnt niet zoo gemakkelijk met juistheid uit te drukken, wat eigenlijk door *baten* wordt verstaan. *Baten* schijnen iets anders te zijn dan *hetgeen het Rijk op* 1 *Januarij* 1845 *te vorderen had van zijne debiteuren*, want ook hetgeen werkelijk *in kas* was, wordt er onder opgesomd. Maar met *baten* schijnt men ook iets anders te willen uitdrukken dan hetgeen men gewoonlijk bij particulieren noemt *in kas*, want ware dit niet het geval hoe zoude er dan mede onder gerekend kunnen worden hetgeen *nog te ontvangen was* op de geraamde inkomsten van 1842, 1843 en 1844, alsmede op de baten van den achterstand van 1840 en vroeger. De beteekenis van *baten* schijnt dus zoo wat tusschen deze beide in te zweven, of welligt beide te gelijk te bevatten. Misschien zoude men niet ver van de waarheid zijn met te zeggen: dat door *baten* verstaan wordt hetgeen men op 1 Januarij 1845 rekende dat het Rijk aan gelden of geldswaarden ter zijner tijd beschikbaar zoude hebben, ten einde daarmede bestaande lasten te kwijten.

Daarentegen schijnt door *lasten* verstaan te moeten worden, hetgeen men op 1 Januarij 1845 rekende ter zake van de dienst van 1844 en vroegere diensten nog te zullen moeten betalen.

Die benamingen van baten en lasten der schatkist zijn verre van altijd eene duidelijke voorstelling van den wezenlijken toestand van zaken te geven. Zoo wordt bijv. hetgeen door het Rijk in 1844 meer is ontvangen dan betaald ter zake van de Rijks bijzondere fondsen, voorgedragen als een *last* van het Rijk of van 's Rijks schatkist. Te verdedigen is die benaming, wanneer men zich voorstelt dat ieder van die bijzondere fondsen zijne afzonderlijke rekening heeft, op welke rekening dan het Rijk voorkomt als *debiteur* voor hetgeen het Rijk voor deze fondsen heeft ontvangen. Maar duidelijk is dan toch die voorstelling niet, waarbij het Rijk wordt afgescheiden van de rijksfondsen, en het Rijk met een debitum als last wordt bezwaard, dien het dan toch wel nimmer zal behoeven te kwijten.

Maar ook de voorstelling van sommen, op de rijks-begrootingen voor de uitgaven toegestaan, als *lasten* of *schulden* van het Rijk, is, op zijn minst genomen, niet duidelijk en schijnt tot vele en belangrijke misbruiken aanleiding te kunnen geven. Die voorstelling treffen wij hier twee malen aan, eerst in den post *wegens nog te betalen of beschikbaar op de begrootingen van 's Rijks uitgaven voor het dienstjaar* 1844 *ad* f 6,335,972.53[5], die niets anders is dan het cijfer der *geraamde* staatsuitgaven, na aftrek van de daarop gedane verevende uitgaven en van de geopende credieten en voorbetalingen, ten dien effecte dat de genoemde som van f 6,335,972.53[5] blijft eene *raming* van uitgaven, die nog geenszins als een *last* of *schuld* behoort te worden beschouwd. Dezelfde voorstelling komt wijders nog eens op deze zelfde bladzijde voor onder den post *wegens nog te betalen of beschikbaar op de lasten van den achterstand over* 1840 *en vroegere jaren*. Neen, de bij begrootingswetten voor uitgaven toegestane sommen zijn daardoor nog geene *lasten* of *schulden*; daarop kunnen des noods tot het toegestaan bedrag schulden worden gecontracteerd. Maar » de sommen, bij ieder » artikel der begrootingen uitgetrokken, zullen worden beschouwd » als maximum van uitgaaf voor het daarbij vermelde onderwerp." Dit zijn de woorden van art. 24 der wet van 25 October 1841.

Voor het overige zij nog opgemerkt, dat, naar het oordeel der Commissie, aan dit algemeen overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op 1 Januarij 1845, geene al te groote waarde behoort te worden gehecht. Het is reeds opgemerkt, dat een aanzienlijk deel van de als lasten uitgetrokken sommen niets zijn dan *ramingen*, en eene eenvoudige inzage van het stuk zal voldoende zijn om aan te toonen, dat dit ook in zekere mate met de uitgetrokkene *baten* het geval is. Ja zelfs zoude het weinig moeite kosten thans aan te toonen (indien de aard van alle ramingen dit niet reeds van zelve medebragt) dat sommige der uitgetrokkene sommen onzuiver zijn. Tot voorbeeld diene hier alleen de post tot dekking der nadeelige sloten over de dienstjaren 1841, 1842 en 1843 en aanvulling der Middelen over het dienstjaar 1844, ad . . . . f 17,592,016.85

welke post bestaat, behalve uit het verschil tusschen de geraamde inkomsten en geraamde uitgaven over 1844, ad 4,227,282.55

uit de nadeelige sloten over de dienstjaren 1841, 1842 en 1843, ad 13,364,734.30

Terwijl uit de meermalen aangehaalde geleidende missive bij dit Verslag blijkt, dat het laatstvermelde cijfer is onzuiver en behoort te worden uitgetrokken, ad 13,281,200.00

De Commissie meent, dat het gezegde over deze afdeeling voldoende zal zijn, zonder dat zij zich begeve in eene ontwikkeling van iederen afzonderlijken post, die overigens in de daarbij aangehaalde relatieven voor een ieder te vinden is.

II.

Na aldus den inhoud der drie afdeelingen, waaruit het in behandeling zijnde stuk bestaat, te hebben nagegaan, gaat de Commissie nu, ingevolge haar bij den aanvang van dit rapport opgegeven plan, over tot het onderzoek van twee belangrijke vragen, te weten:

1°. Voldoet het Verslag aan deszelfs bestemming, daarin bestaande, dat het, naar aanleiding van art. 126 der Grondwet, *een uitvoerig Verslag geeft van het gebruik der geldmiddelen?*

2°. Kan met waarheid van dit Verslag gezegd worden, dat *daarin alle die ophelderingen gevonden worden, welke gewenscht kunnen worden, om den waren toestand van de geldmiddelen te doen kennen?*

Ad 1[um]. Wanneer men zegt, dat het Verslag bestemd is om te voldoen aan art. 126 der Grondwet, dan wordt daar ongetwijfeld niets anders mede bedoeld dan het *eerste lid* van dat artikel. Dit is ook de bedoeling der Regering; want met de *tweede alinea* van art. 126 staat in verband art. 38 der wet van 5 October 1841, en ter voldoening daaraan is voor het eerst over het jaar 1842 bij de Kamer ingekomen het stuk getiteld: *Algemeene rekening wegens de ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar* 1842 *enz.*

Wij hebben dus te regt gezegd, dat de vraag of het Verslag voldoet aan art. 126 der Grondwet, bepaaldelijk deze is: *of het een uitvoerig Verslag bevat van het gebruik der geldmiddelen?*

Ten einde die vraag naar behooren te beantwoorden, zal het noodzakelijk zijn, zich nog eens weder den inhoud der drie afdeelingen van het Verslag ieder afzonderlijk voor den geest te brengen.

De eerste afdeeling, met de daartoe behoorende bijlagen en relatieven, bevat, gelijk wij gezien hebben, de rekening der algemeene begrootingen van inkomsten en uitgaven over de dienstjaren 1843 en 1844 op het tijdstip van 1 Januarij 1845. Wij hebben voorts gezien dat die afdeeling van het Verslag met eene groote uitvoerigheid te werk gaat ten opzigte der *inkomsten*, maar daarentegen zeer kort is ten opzigte der *uitgaven*, omtrent welke in geene verder ontwikkeling wordt getreden, dan de totalen van de verschillende hoofdstukken der Staatsbegrooting.

En nu zal men toch wel niet in ernst willen beweren, dat *dit* met waarheid kan genoemd worden *uitvoerig Verslag geven van het gebruik der geldmiddelen.*

Niet dat wij zouden meenen ons te moeten beklagen, dat er in het Verslag geene verdere ontwikkeling gegeven is aan de uitgaven,

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

dan de totalen der verschillende hoofdstukken: niet, dat wij ons zouden beklagen dat bijv. ook niet is opgegeven wat op de *afdeelingen* of op de *artikelen* is uitgegeven: neen, want 1°. dat alles moet toch komen ter kennis van deze Kamer, evenwel niet door het *uitvoerig Verslag* volgens het *eerste* lid van art. 126, maar door *de rekening*, volgens het *tweede lid* van dat artikel; 2°. het komt dan volgens dat tweede lid van art. 126 ter kennis van de Kamer *volgens de door de Algemeene Rekenkamer afgesloten rekening* (cf. art. 200 der Grondwet), terwijl men in dit uitvoerig Verslag geen anderen waarborg heeft voor de juistheid der opgegeven cijfers, dan de verzekering van den Minister van Finantien. — Wij beklagen ons dus niet, dat hier niet ook de uitgaven op de afdeelingen en op de artikelen der Staatsbegrooting zijn opgegeven; maar wij willen alleen doen opmerken, dat hetgeen in deze afdeeling voorkomt *met betrekking tot de uitgaven*, niet kan genoemd worden *een uitvoerig Verslag van het gebruik der geldmiddelen.*

Maar bevat dan soms de *tweede afdeeling* dat uitvoerig Verslag? Onder die afdeeling wordt de *kas-rekening* opgegeven; daaronder komen in de eerste plaats voor de saldo's en waarden in kas op 1°. Januarij 1844; daarop volgt de opgave van alles, wat gedurende het jaar 1844, uit welken hoofde ook, *in en uit de kas is gegaan;* en dit een en ander leidt dan van zelf tot het saldo op 1°. Januarij 1845. Deze afdeeling bevat dus in zekeren zin juist het tegenovergestelde van hetgeen in de eerste afdeeling voorkomt. *Hier* worden opgegeven de *ontvangsten en betalingen* IN 1844 gedaan, onverschillig OVER welk dienstjaar de inkomsten en uitgaven liepen; *in de eerste afdeeling* worden de inkomsten en uitgaven OVER de dienstjaren vermeld, onverschillig IN welk jaar ze ontvangen of betaald zijn.

Het zal nu wel geen betoog behoeven, dat al hetgeen in deze afdeeling voorkomt betrekkelijk de *ontvangsten* in 1844 gedaan, niet kan daarstellen het uitvoerig Verslag omtrent het gebruik der geldmiddelen. De vraag blijft dus over: stellen de hier vermelde *uitgaven* dat uitvoerig Verslag daar?

Indien deze vraag bevestigend moest worden beantwoord, dan ware het inderdaad onverklaarbaar, wat de grondwetgever in art. 126 heeft bedoeld. Ontwijfelbaar is het toch, dat hij in dat artikel, bij het eerste en bij het tweede lid, twee verschillende en afzonderlijke zaken heeft voorgeschreven, het *uitvoerig Verslag* en *de rekening.* En is dit zoo, dan zal dit ook wel redelijkerwijze zóó moeten worden verstaan, dat die beide zaken een verschillend doel en eene verschillende strekking moeten hebben; en, met behoud van den geest der Grondwet, niet zoodanig kunnen worden ingerigt, dat de eene de andere volkomen nutteloos en doelloos zoude maken. Zien wij dan eerst wat de Grondwet omtrent de rekening voorschrijft, dan zal het gemakkelijk zijn te besluiten, of, bij de opvolging daarvan, het uitvoerig Verslag, zoo als het thans is ingerigt, eenig nut kan hebben.

Wat schrijft het tweede lid van art. 126 voor? » De ontvangsten » en uitgaven van ieder afgeloopen dienstjaar door de Algemeene » Rekenkamer afgesloten zijnde, wordt de alzoo afgeslotene reke- » ning, welke zoowel de ontvangsten als de uitgaven moet bevat- » ten, jaarlijks aan de Staten-Generaal medegedeeld." Ontwijfelbaar schijnt het dat met dat voorschrift de rekening der begrooting is bedoeld; en zoo heeft het ook de wetgever begrepen in art. 38 der wet van 5 October 1841. Is dit nu zoo, dan zoude hieruit reeds volgen, dat op de rekening ALLE uitgaven moeten voorkomen. Maar indien dit nog niet voldoende daaruit mogt blijken, zoo blijkt het althans ontegenzeggelijk uit de aangehaalde woorden van art. 126 zelf: » welke (de rekening) zoowel DE ontvangsten als DE uitgaven moet bevatten".

Aangenomen dan nu voor een oogenblik, dat het tweede lid van art. 126 *volkomen* wierd nageleefd (en dat toch heeft zeker de grondwetgever zich voorgesteld dat geschieden zoude): dat dus de in art. 126 bedoelde rekening, ingesteld naar de inrigting eener volledige begrooting, ALLE de rijks-uitgaven bevatte: wat zoude dan nog daarenboven, wij vragen het met vertrouwen, het doel en het nut zijn van de mededeeling eener *kas-rekening* aan de Staten-Generaal?

Te gelijk met het voorschrift alzoo vervat *in het tweede lid* van art. 126 der Grondwet, KAN de grondwetgever redelijkerwijze *in het eerste lid* van dat artikel niet voorschrijven de mededeeling eener kas-rekening; en hieruit volgt dus dat het *uitvoerig Verslag* dat, volgens dat eerste lid, de Koning jaarlijks aan de Staten-Generaal doet geven, *iets anders* moet zijn dan de kas-rekening, die wij hier in de tweede afdeeling van het Verslag aantreffen.

Nog eens vragen wij: wat zoude het nut zijn van *zoodanig* uitvoerig Verslag, vermits reeds *alle* uitgaven *op de rekening* moeten worden vermeld? Of zou men dat nut soms daarin willen zoeken, dat *in de rekening* alle uitgaven voorkwamen, behoorlijk gebragt op het dienstjaar, waartoe zij behooren; terwijl men, *in het uitvoerig Verslag*, *die zelfde* uitgaven zoude terugvinden, maar *zonder orde*, dan misschien de orde van de dagteekening der betaling? Of zoude men dat nut soms daarin willen zoeken, dat de *rekening* den waarborg der contrôle van de Algemeene Rekenkamer voor zich heeft, — *het uitvoerig Verslag* alleen de verzekering van den Minister? Of zou men eindelijk dat nut soms daarin willen zoeken, dat *de rekening* alleen de *wettige* uitgaven vermeldt, — het *uitvoerig Verslag* niet alleen de wettige maar ook de *onwettige?* In dit laatste geval is inderdaad, bij de tegenwoordige inrigting, eenig nut in de mededeeling der kas-rekening gelegen; maar *die* soort van nut zal dan toch zeker de grondwetgever niet hebben bedoeld!

Wij meenen alzoo te hebben betoogd, dat de tweede afdeeling *niet* bevat het uitvoerig Verslag van het gebruik der geldmiddelen, dat, volgens art. 126 der Grondwet, de Koning jaarlijks aan de Staten-Generaal doet geven; de vraag blijft nu nog over, of soms ook de *derde afdeeling* dat uitvoerig Verslag bevat?

Bij de beantwoording dezer vraag schijnt het evenwel onnoodig om lang stil te staan. Die derde afdeeling, bevattende, zoo als wij gezien hebben, het algemeen overzigt van den toestand van 's Rijks schatkist op 1 Januarij 1845, geeft aan de eene zijde op de zoogenaamde *baten*, aan de andere zijde de zoogenaamde *lasten.* Dat de opsomming dier *baten* niet kan zijn een uitvoerig Verslag van het gebruik der geldmiddelen, springt wel van zelf in het oog. Maar ook wat de *lasten* betreft, zoo schijnt het geen verder betoog te behoeven, dat eene opsomming van waarschijnlijk of zeker *nog te gebruiken* geldmiddelen, zeker niet is een *Verslag* omtrent het *gebruik* der geldmiddelen.

Welligt zal bij iemand de vraag oprijzen: indien dan nu het stuk in behandeling niet in zich bevat het uitvoerig Verslag bij art. 126 der Grondwet voorgeschreven, wat moet dan door dat uitvoerig Verslag van het gebruik der geldmiddelen worden verstaan? Ofschoon de beantwoording dezer vraag misschien ligt buiten den last der Commissie, zoo wil zij die vraag toch bij deze gelegenheid niet geheel met stilzwijgen voorbijgaan. Naar de meening der Commissie zoude het kenmerkend verschil tusschen de rekening en het uitvoerig Verslag daarin gelegen zijn, dat in de eerste *de cijfers* de hoofdzaak waren, in de tweede *redeneringen en beschouwingen.* Het uitvoerig Verslag zoude juist niet bij elken post afzonderlijk behoeven stil te staan; het zoude zich meer kunnen en moeten bepalen bij hoofdzaken en hoofdrubrieken van uitgaven; het zou kunnen aanwijzen het doel waarmede ze zijn gedaan, de resultaten er door verkregen, het nut er van te trekken, het gebrekkige dat nog is overgebleven. Ook zoude het uitvoerig Verslag kunnen aanwijzen de noodzakelijkheid en nuttigheid van belangrijke af- en overschrijvingen enz. In één woord het uitvoerig Verslag, opgesteld in den geest van een beredeneerd Verslag, strekkende tot toelichting der rekening, zoude een aantal zaken kunnen bevatten, die het uit den aard der zaak niet wel doenlijk is speciaal op te noemen, die ook bij ieder Verslag zouden verschillen, maar die ongetwijfeld zoowel voor de Staten-Generaal als voor het algemeen wetenswaardig en belangrijk zouden kunnen zijn.

Ad 2um. De tweede vraag, wier beantwoording de Commissie zich straks tot taak heeft gesteld, was deze: kan met waarheid van dit Verslag gezegd worden, dat daarin alle die ophelderingen gevonden worden, welke gewenscht kunnen worden, om den waren toestand van de geldmiddelen te doen kennen? Zij gaat nu over om het Verslag uit dat oogpunt te onderzoeken.

De eerste afdeeling van het Verslag, met de daartoe behoorende bijlagen en relatieven, bevat (daargelaten de ramingen, die hier niets ter zake doen) de gedane en nog te doene ontvangsten op de inkomsten, alsmede de gedane en nog te doene betalingen op de uitgaven, *beide naar de grondslagen der begrootingen.* Kan men daaruit den waren toestand der geldmiddelen leeren kennen? Ongetwijfeld neen; al ware het alleen daarom, dat er zoowel ontvangen als betaald wordt *buiten* verband met de begrootingen.

De tweede afdeeling, met de daartoe behoorende bijlagen en relatieven, bevat alles, wat gedurende een jaar *in de kas* gekomen en daaruit gegaan is. Kan men daaruit den waren toestand der geldmiddelen leeren kennen? Wederom neen; omdat de meer of min gunstige toestand der geldmiddelen in geenen deele afhankelijk is van de ontvangsten of betalingen in of uit de kas, noch van de meer of min gunstigen toestand van die kas op een gegeven tijdstip.

De derde afdeeling, met de daartoe behoorende bijlagen en relatieven, bevat de opgave, althans voor een gedeelte, *bij raming*, van hetgeen men rekent dat de schatkist te betalen zou kunnen hebben, benevens de opgave van de middelen, die men rekent dat zij daartoe voorhanden heeft of hebben zal. Kan men daaruit den *waren* toestand der geldmiddelen leeren kennen? Nog eenmaal neen! Het eenige resultaat daaruit te trekken is dit, dat, aangenomen de juistheid der voorstelling en raming, *de kas* geld of

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

geldswaarde, van waar dan ook herkomstig, genoeg zal hebben, om te betalen, wat er betaald zal moeten worden.

Geene der afdeelingen aldus is in staat om den waren toestand der geldmiddelen te doen kennen. En te zamen genomen, zijn zij daartoe evenmin in staat. Het uitvoerig Verslag leidt derhalve niet tot de kennis van den *waren* toestand der geldmiddelen: het levert zeker niet meer dan eene schets van den *vermoedelijken* toestand dier geldmiddelen.

En hiermede zoude welligt de gestelde vraag reeds als voldoende beantwoord geacht kunnen worden. Maar de Commissie wil hier toch nog iets betrekkelijk de kennis van den *waren* toestand der geldmiddelen bijvoegen.

Volgens hare meening is het een eerste en voornaamste vereischte om tot die kennis te geraken, dat de wezenlijke uitkomsten der dienstjaren bekend zijn; dat met zekerheid en met juistheid bekend zij of de inkomsten van een dienstjaar de uitgaven van dat dienstjaar hebben kunnen bestrijden; of de finantiele toestand door dat dienstjaar is voor- of achteruit gegaan; of en in hoeverre er evenwigt bestaat tusschen inkomsten en behoeften.

Maar is nu van dat alles bij ons wel iets met juistheid en zekerheid bekend? Is wel een enkel dienstjaar, zoolang het Koningrijk der Nederlanden heeft bestaan, behoorlijk afgesloten? En leert niet de geschiedenis onzer finantien op de overtuigendste wijze, tot welke verkeerdheden het nalaten daarvan aanleiding *kan* geven? Op meer dan ééne wijze werden er vroeger zoogenaamde batige sloten op het papier becijferd, door hooge ramingen van inkomsten of ontvangsten, door het niet op de begrooting brengen van wezenlijke behoeften; door af te trekken *geraamde* uitgaven van *geraamde* inkomsten; door het verschil tusschen *geraamde* en *werkelijke* uitgaven, enz. Maar niettegenstaande alle die *quasi* batige sloten, moesten er van tijd tot tijd geldleeningen worden gesloten, wanneer dan toch de *werkelijke* tekorten zoo groot en menigvuldig waren geworden, dat men niet meer betalen kon. Maar de Commissie zal zich, overeenkomstig den haar opgedragen last, bepalen bij het dienstjaar 1843, en trachten in het licht te stellen, hoe verre het er af is, dat de werkelijke uitkomst van dat dienstjaar met juistheid en met zekerheid zoude bekend zijn.

Deze stelling klinkt welligt voor eenen oppervlakkigen beschouwer vreemd. Men zoude zich genegen gevoelen daartegen aan te voeren:

het cijfer der *werkelijke* uitgaven over het dienstjaar 1843 met de daartoe behoorende bijlagen en relatieven, opgegeven tot een bedrag van . . , ...	f 70,909,132.24[5]
en het cijfer der *werkelijke* inkomsten over hetzelfde dienstjaar, met de daartoe behoorende bijlagen en relatieven, tot een bedrag van. . .	67,027,375.35[5]
Deze beide cijfers van elkander aftrekkende, zoo verkrijgt men een excedent van *werkelijke* uitgaven, over het dienstjaar 1843, ten bedrage van f	3,881,756.89

En dit cijfer komt juist overeen met dat, hetwelk in het Verslag wordt opgegeven als bij de Algemeene Rekenkamer overgebragt.

Aannemende dus (zoo zou men willen besluiten), dat het nog te ontvangene op de dienst van 1843 werkelijk zal worden ontvangen: alsmede dat de Algemeene Rekenkamer de bij haar overgebragte rekening van ontvangsten en uitgaven zal afsluiten, zoodanig als die bij die Kamer is overgebragt, dan is immers de *werkelijke* uitkomst van de dienst van 1843 met juistheid en met zekerheid bekend?

De redenering zoude eerst dan juist kunnen zijn, bijaldien men de zekerheid had, zoowel dat *alle* ontvangsten en *alle* uitgaven van de dienst 1843 op die rekening voorkwamen, als ook dat daarop *geene andere* ontvangsten en uitgaven voorkwamen, dan die tot die dienst behooren. Daartoe zoude in de eerste plaats noodig zijn eene wet, die behoorlijk regelde wat tot eene dienst behoort.

Daartoe zoude in de tweede plaats noodig zijn eene volledige begrooting; want eerst bij eene volledige begrooting zoude de rekening, naar die begrooting ingesteld, volledig kunnen zijn. Het is dus reeds *a priori* aan te toonen, dat de werkelijke uitkomst van de dienst 1843 uit de rekening der begrooting niet bekend *kan* zijn.

Maar wij zullen nu nog met name eenige proeven uit het Verslag aanvoeren, ten einde te doen zien, hoe waar het is, dat er buiten de begrooting ontvangen en uitgegeven wordt.

Zoo komen er onder de rubriek *niet verevende uitgaven*, een aantal uitgaven voor, ten bedrage van niet minder dan f 771,678.19$^1/_2$, die inderdaad behooren tot het dienstjaar 1843, maar die in geen verband staan met de begrooting, en ook niet voorkomen op de algemeene rekening van ontvangsten en uitgaven, bij de Algemeene Rekenkamer overgebragt, blijkens hetgeen met zoo vele woorden in het Verslag wordt gezegd. Sommige nu dier zoogenaamde *niet verevende uitgaven* zijn geraamde ontvangsten, die werkelijk niet ontvangen zijn (zie bijv. den eersten post); andere zijn werkelijke uitgaven, krachtens de wet gedaan, maar buiten verband met de begrooting (zie bijv. *wederinkoop van* 3$^1/_2$ *percents schuldbekentenissen*, enz.); wederom andere, eindelijk, zijn uitgaven niet alleen buiten de begrooting, maar *buiten* de *wet* gedaan, dat is dus *onwettige* uitgaven, die nimmer wettig kunnen worden, of de wet moet tusschen beide komen. (Hiertoe behoort de laatste post onder deze rubriek voorkomende, waarbij cf. de kolom *aanmerkingen*).

Daarenboven zijn er betrekkelijk de dienst van 1843 nog andere zoowel ontvangsten als uitgaven gedaan, die nog met de begrooting, noch met de rekening der begrooting in eenig verband staan; wij wijzen hier op de *rekening der schatkist* en hebben wederom bepaaldelijk het oog op de aldaar voorkomende *ontvangsten en uitgaven der Rijks bijzondere fondsen*, alsmede op de *voorschotten op volgende diensten te verevenen.* Of zoude men met grond kunnen beweren, dat de toestand van de bijzondere fondsen van het Rijk onverschillig is, wanneer men den waren toestand van 's Rijks geldmiddelen wil leeren kennen? Of zijn die voorschotten op volgende diensten te verevenen, niet inderdaad behoeften van een dienstjaar, waarvan de last op een ander dienstjaar wordt overgebragt, al worden die dan ook later zoogenaamd gerestitueerd?

En wat nu de Rijks bijzondere fondsen betreft, zoo blijkt dat

voor dezelve in 1844 is *ontvangen*	f 4,241,858.44[5]
en in 1844 *uitgegeven*	4,307,372.76

Inderdaad geene onaanzienlijke sommen!

En men verlieze hierbij daarenboven nog niet uit het oog, dat dit zijn ontvangsten en uitgaven *in* 1844 gedaan; want die posten komen voor in de *kasrekening* en de daartoe behoorende relatieven. Waarschijnlijk zal *een gedeelte* van die ontvangsten en uitgaven behooren tot het dienstjaar 1843, gelijk mede waarschijnlijk tot dat zelfde dienstjaar zal behooren *een gedeelte* van de ontvangsten en uitgaven voor die fondsen gedaan in 1843, volgens de opgaven in het vorige Verslag, opgemaakt onder dagteekening van 1 Januarij 1844. Maar *welk* gedeelte behoort nu tot de dienst van 1843, en welk gedeelte tot eenig ander dienstjaar? Wie is in staat dit uit de opgaven van dit of het vorige Verslag op te maken?

Met dit een en ander verneemt de Commissie ook dat gedeelte harer taak te hebben afgewerkt, waarbij zij zich het onderzoek had voorgesteld omtrent de vraag, of en in hoeverre in dit Verslag alle die ophelderingen gevonden worden, die vereischt kunnen worden om den waren toestand van de geldmiddelen te doen kennen.

De ware toestand der geldmiddelen zoude dan voor een ieder blootliggen, wanneer de werkelijke uitkomst van elke dienst met zekerheid en juistheid bekend was. En de werkelijke uitkomst van elke dienst zoude met zekerheid en juistheid bekend zijn, zij zoude met een enkelen oogopslag gezien kunnen worden, indien de rekening bij de 2de alinea van art. 126 der Grondwet voorgeschreven volledig en juist was, tengevolge daarvan dat de geheele wettelijke comptabiliteit was ingerigt om die rekening die karacters te doen bezitten

Dan moest het uitvoerig Verslag geheel andere zaken bevatten dan eene onvolledige, door niets gewaarborgde rekening der begrooting, die men dan niet noodig had: dan eene kasrekening en een zoogenaamd algemeen overzigt van den toestand der kas, die buiten het onderzoek der Kamer ligt.

Naar het schijnt bevat dit uitvoerig Verslag niets dan extracten uit de boeken der Generale Thesaurie. Die inrigting van de boeken der Generale Thesaurie, in verband met het opperbestuur der geldmiddelen, kan noodzakelijk of nuttig zijn, ten einde op ieder oogenblik te kunnen weten, over welk gedeelte der bij de wet toegestane uitgaven reeds uitgaven zijn gedaan: of de kas sluit met de gedane ontvangsten en betalingen: of in het algemeen de kas voldoende is voor de te doene betalingen: of de gelden over de bijzondere onderdeelen der Rijks-kas behoorlijk, naar de behoeften, zijn verdeeld, en dergelijke meer: — maar dit alles behoort tot het opperbestuur van de geldmiddelen, hetwelk bij art. 60 der Grondwet *aan den Koning* is opgedragen, en dat werkt van af het oogenblik der ontvangst, tot het oogenblik der betaling. Maar de Staten-Generaal hebben bij de begrootingen en bij de rekeningen alleen te doen met de inkomsten en ontvangsten, en met de uitgaven en betalingen.

III.

De mededeeling aan de Staten-Generaal van de *algemeene rekening*, dat is van de door de Algemeene Rekenkamer afgesloten rekening der ontvangsten en uitgaven van ieder afgeloopen dienstjaar, is voorgeschreven bij art. 126 der Grondwet 2de alinea.

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

De uitvoering van dat grondwettig voorschrift is nader geregeld bij art. 38 der wet houdende instructie voor de Algemeene Rekenkamer.

Het aangehaalde artikel der Grondwet schrijft voor, dat zoodanige rekening *jaarlijks* aan de Staten-Generaal zal worden medegedeeld. Het mag niet onopgemerkt voorbijgaan, dat aan dat voorschrift niet is voldaan. In het jaar 1845, bij gelegenheid van de behandeling der Staatsbegrootingen voor de jaren 1846 en 1847, is, nadat daarop door de Kamer in haar Voorloopig Verslag was aangedrongen, de algemeene rekening medegedeeld over het dienstjaar 1842. Gedurende het geheele jaar 1846 heeft zoodanige mededeeling niet plaats gehad. Eerst in Februarij 1847 werd de rekening medegedeeld *over* 1843, terwijl men toen reeds grond had om de mededeeling te verwachten der rekening *over* 1844.

De eerste afdeeling van het uitvoerig Verslag bevatte de *rekening der algemeene begrootingen van inkomsten en uitgaven.* Het stuk thans in behandeling voert tot opschrift: *Algemeene rekening wegens de ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar* 1843 enz. Het uitvoerig Verslag handelt mede over de werkelijke ontvangsten en uitgaven over het dienstjaar 1844, voor zooverre die onder het tijdstip van 1 Januarij 1845 waren gedaan. Maar de cijfers in het uitvoerig Verslag voorkomende hebben geen ander gezag dan de opgave van den Minister van Finantien; de cijfers in de Algemeene Rekening zijn door de Algemeene Rekenkamer onderzocht en met de schrifturen dier Kamer overeenstemmende bevonden; die Algemeene Rekening is door die Kamer gehoord, opgenomen en gesloten in hare Vergadering van den 14den December 1846.

Het liet zich uit dien hoofde *a priori* verwachten, dat tusschen de resultaten van beide stukken geen verschil zoude bestaan. Er bestaat echter eenig verschil. De werkelijke ontvangsten over 1843 waren in het *uitvoerig Verslag* opgegeven tot een bedrag van . . . . f 67,027,375.35^5

Zij worden in de *algemeene rekening* opgegeven tot een bedrag van. 67,037,229.72

verschil. . . f 9,854.36^5

Van daar dan ook, dat volgens de *algemeene rekening* de dienst van 1843 sluit met een nadeelig *slot* van . . . f 3,871,902.52^5

terwijl volgens het *uitvoerig Verslag* de dienst van 1843 sloot met een nadeelig slot van 3,881,176.89

verschil als boven f 9,854.36^5

Maar er bestaan nog andere verschillen in de cijfers betreffende de ontvangsten tusschen het uitvoerig Verslag en de algemeene rekening, namelijk ter zake van de *directe belastingen.* Volgens het *uitvoerig Verslag* is vóór 1 Januarij 1844 ter zake dier belastingen ontvangen:

aan hoofdsommen. . . . . f 13,641,558.95^5
aan rijks-verhoogingen. . . . . 2,857,537.73^5

Totaal der ontvangsten in 1843 f 16,499,096.69

Volgens de *algemeene rekening* is in 1843 op de directe belastingen, zoo aan hoofdsommen als opcenten, ontvangen . . . . 17,110,726.31^5

En volgens het *uitvoerig Verslag* t. a. p. is gedurende den jare 1844 ter zake der directe belastingen werkelijk ontvangen:

aan hoofdsommen . . . . f 1,310,477.35
aan rijks-verhoogingen. . . . . 330,159.56^5

Totaal der ontvangsten in 1844 f 1,640,636.91^5

Volgens de algemeene rekening t. a. p. is in 1844 op de directe belastingen, zoo aan hoofdsommen als opcenten, ontvangen. 1,039,934.58

Nu stemmen wel is waar de *totalen* der in 1843 en 1844 ter zake der directe belastingen gedane werkelijke ontvangsten volkomen overeen in het uitvoerig Verslag en in de algemeene rekening: maar het is toch moeijelijk te begrijpen hoe *werkelijke ontvangsten* IN *een jaar gedaan* (d. i. *daadzaken*) op het eene tijdstip en in het eene stuk anders kunnen worden opgegeven, dan op een ander tijdstip en in een ander stuk, en hoe beide to gelijk waar kunnen zijn? alsmede hoe, volgens de *algemeene rekening*, de geheele som van f 18,150,660.89^5 *in* 1843 *en* 1844 kan zijn ontvangen, terwijl er volgens het *uitvoerig Verslag* daarop nog eene som van ruim elf duizend gulden *na den laatsten December* 1844 moest worden ontvangen?

Het mag voorts niet onopgemerkt voorbijgaan, dat in de algemeene rekening de ontvangsten ter zake der directe belastingen alle worden uitgetrokken *overeenkomstig de respective kohieren*, zoo als uit de aldaar voorkomende kolom aanmerkingen te zien is. Het schijnt derhalve, dat bij de grondbelasting eenvoudig de som der kohieren in werkelijke ontvangst wordt gebragt; of hoe is het anders mogelijk, dat de geheele som der grondbelasting *over* 1843 ook reeds *in* 1843 is ontvangen? Onder de *werkelijke ontvangst* zijn dus begrepen de *werkelijk niet ontvangen* kwade posten, waarvan het bedrag dan vervolgens weder onder de *werkelijke uitgaven* voorkomt, schoon *werkelijk niet uitgegeven.* Op gelijke wijze schijnt bij de personele belasting en de patenten de som der kohieren in werkelijke ontvangst te worden gebragt, *niet* na aftrek van de *werkelijk niet ontvangen* kwade posten, maar na aftrek van de bij de respective wetten bepaalde procenten wegens kwade posten, die dan vervolgens, in speciale fondsen verzameld, aan de contrôle van de Algemeene Rekenkamer (immers tot hiertoe) onttrokken blijven. Men zoude kunnen vragen of op deze wijze de werkelijke ontvangsten ter zake der directe belastingen, althans bij de Staten-Generaal, wel immer met juistheid bekend worden?

In verband hiermede heeft het de aandacht getrokken, dat in de algemeene rekening de *kohieren* der directe belastingen den grondslag schijnen uit te maken der aldaar uitgetrokken werkelijke ontvangsten; terwijl in het tweede hoofdstuk der wet, houdende instructie voor de Algemeene Rekenkamer, handelende over de contrôle op de ontvangsten, die kohieren zelfs niet worden genoemd, maar de onderscheidene aldaar genoemde *staten* de grondslagen schijnen te moeten daarstellen van de kennis der werkelijke ontvangsten.

Wat betreft de ontvangsten ter zake der directe belastingen zij hier nog ten slotte opgemerkt, dat het bij den eersten opslag vreemd voorkomt, hoe de *hoofdsom* van het personeel *minder* heeft kunnen opbrengen dan de raming, en te gelijk de *opcenten meer* dan de raming? De oorzaak van dit oppervlakkig vreemd verschijnsel schijnt daarin gezocht te moeten worden, dat vóór de werking der wet van 24 April 1843 (*Staatsblad* n°. 15), wel, bij administrativen maatregel, acht per cent voor kwade posten werden afgetrokken *van de hoofdsom* van het personeel, maar niet *van de opcenten*; eerst *na* dat de evengenoemde wet in werking is gekomen, dat is te beginnen met het dienstjaar 1843—1844, zijn mede acht per cent *van de opcenten* afgetrokken. Daardoor beloopt alzoo de op de kohieren uitgetrokken som *voor de opcenten* over het dienstjaar 1842—1843 ten bedrage van f 355,313,31^5 (waarvan geene 8 per cent worden afgetrokken) *meer* dan 20 per cent van de *hoofdsom* ten bedrage van f 1,634,440.79 (zijnde de hoofdsom *na* aftrek der 8 per cent).

Er is zoo even verschil opgemerkt tusschen het uitvoerig Verslag en de algemeene rekening in de opgegeven cijfers der werkelijke ontvangsten ter zake der directe belastingen in de jaren 1843 en 1844 gedaan; zoodanig verschil bestaat evenwel niet alleen bij de directe belastingen; het vertoont zich evenzeer bij de *accijnsen.* Volgens de Algemeene Rekening is het *geheele* bedrag der accijnsen ontvangen *in* 1843, en die *in* 1844 of *na* 1844 NIETS. Volgens het uitvoerig Verslag is nog *in* 1844 ontvangen f 146,199.40^5 en *na* 1844 f 2130.40.

Soortgelijk verschil bestaat eindelijk ook tusschen het uitvoerig Verslag en de algemeene rekening ter zake der ontvangsten wegens de *domeinen* en wegens de *opbrengst van verkoopingen en verschillende ontvangsten.*

Niettegenstaande de opgegevene verschillen, komt het *totaal* der werkelijke ontvangsten over het dienstjaar 1843 in het uitvoerig Verslag en in de algemeene rekening, zoo als reeds straks is opgemerkt, op een betrekkelijk gering verschil na, overeen. De opgaven in het eerstgenoemde zijn veel uitvoeriger dan in de laatste. De opgaven in de laatste zijn echter, met het oog op het doel der algemeene rekening, geheel voldoende, vermits het daar alleen op het cijfer der werkelijke ontvangsten aankomt, ten eindo daardoor, in verband met het cijfer der werkelijke uitgaven, te geraken tot het resultaat van het dienstjaar. Uit een oogpunt van statistiek beschouwd, zijn evenwel de opgaven in het uitvoerig Verslag belangrijk te noemen.

Is de algemeene rekening korter dan het uitvoerig Verslag met betrekking tot de *ontvangsten;* zij is daarentegen veel uitvoeriger met betrekking tot de *uitgaven.* Het uitvoerig Verslag bepaalt zich tot de totalen van de onderscheidene hoofdstukken der Staatsbegrooting; de algemeene rekening daalt daarenboven niet alleen tot de afdeelingen, maar zelfs tot de artikelen van elke afdeeling af. Dit is geheel overeenkomstig met art. 38 der instructie voor do Algemeene Rekenkamer, dat uitdrukkelijk voorschrijft, dat » de posten » dezer rekening, wat derzelver volgordo en omschrijving betreft, » in alle opzigten moeten beantwoorden aan de indeeling der be- » grooting van ontvangsten en aan de afdeelingen en artikelen der

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

» begrooting van uitgaven." Eerst worden dienvolgens de geraamde uitgaven volgens de begrooting of latere wetten, die daarin verandering hebben gebragt, per afdeeling en per artikel opgegeven, na de veranderingen, die beide, ten gevolge van af- en overschrijvingen, hebben ondergaan. Vooral wanneer men daarmede in verband brengt de staten van af- en overschrijvingen, die de Rekenkamer gewoon is te voegen bij hare jaarlijksche verslagen aan den Koning, en die insgelijks aan deze Kamer worden medegedeeld, is het niet moeijelijk die af- en overschrijvingen met naauwkeurigheid na te gaan. Hierop volgen in de algemeene rekening de opgaven van het bedrag der bij de Rekenkamer verevende staats-uitgaven, die dus, volgens de bij ons bestaande beginselen door die verevening als *wettige* uitgaven zijn erkend; ook deze worden wederom per afdeeling en per artikel afzonderlijk opgegeven, en wel eerst afzonderlijk de uitgaven verevend in ieder der twee jaren, gedurende welke iedere Staatsbegrooting openstaat, en daarna per afdeeling en per artikel getotaliseerd. Deze totalen van verevende uitgaven per afdeeling en per artikel, afgetrokken van de totalen, per afdeeling en per artikel, der geraamde uitgaven na de daarop gedane af- en overschrijvingen, leveren de sommen op, die in de beide laatste kolommen worden opgegeven als *restanten* per afdeeling en per artikel. Hetgeen dus hier voorkomt onder den naam van *restanten*, is hetzelfde hetwelk in het uitvoerig Verslag voorkwam onder den titel van: *blijft beschikbaar.*

Het zoude een even langwijlig als nutteloos werk zijn, hier in nadere ontwikkeling te treden omtrent de cijfers, betreffende de uitgaven in de algemeene rekening opgegeven. Die cijfers zelve voor oogen, maken de zaak duidelijker dan een Verslag dit doen kan.

Maar, even als aan het einde van het uitvoerig Verslag, doet zich ook hier de belangrijke vraag op: is uit de algemeene rekening het resultaat op te maken van het dienstjaar 1843? Kan men daaruit zien of de dienst 1843 op den finantielen toestand des Rijks gunstig of ongunstig heeft gewerkt? Of die finantiele toestand door die dienst verbeterd of verergerd is, en hoeveel?

De Commissie kan niet anders dan alle deze vragen *ontkennend* beantwoorden. Alle de ontvangsten en uitgaven in de algemeene rekening voorkomende, zijn wel op de laatste bladzijde te zamen getrokken in de balans: maar men zoude zich zeer bedriegen, indien men meende, dat door die balans het wezenlijke resultaat van de dienst 1843 wordt aangewezen. Zoude dit inderdaad het geval zijn,

dan moest 1°., de algemeene rekening bevatten *alle* rijks-ontvangsten en *alle* rijks-uitgaven tot de dienst 1843 behoorende;

dan moest het 2°., aan geene twijfel onderworpen zijn, of wel alles wat op de algemeene rekening in ontvangst en uitgaaf is geboekt, *ook werkelyk ontvangen* en *werkelijk uitgegeven* is;

dan moest het 3°., vaststaan, dat alles wat zoowel in ontvangst als in uitgaaf tot de dienst 1843 is gebragt, *ook werkelijk tot die dienst behoort* en niet tot eene vorige of volgende dienst.

En wat nu betreft het eerste punt, zoo zal de Commissie hier niet treden in een nader betoog, dat de algemeene rekening *niet* bevat *alle* rijks-ontvangsten, noch ook *alle* rijks-uitgaven, tot de dienst 1843 behoorende. Ten einde niet in herhalingen te vallen, bepaalt de Commissie zich bij de eenvoudige verwijzing naar hetgeen straks, aan het slot der behandeling van het uitvoerig Verslag is gezegd, ten betooge, dat ook de aldaar voorkomende *rekening der algemeene begrootingen van inkomsten en uitgaven* in geenen deele konde leiden tot de kennis van het resultaat der dienst. De Commissie brengt hier alleen nog in herinnering hetgeen de Algemeene Rekenkamer heeft gezegd in haar Verslag over het dienstjaar 1844: » in *één* woord, zoolang er nog *één* » rijks-fonds bestaat, waaromtrent niet aan de voorschriften der » wet is voldaan, en op dat fonds betalingen hebben plaats gehad, » zoolang is geen volledig overzigt mogelijk over de geldelijke uit- » komsten van het betrokken dienstjaar." (Cf. Verslag derzelfde Kamer over 1845.) En in datzelfde Verslag: » 't is waar, de » eerste rekening na de invoering der nieuwe finantiele wetgeving » zal niet volkomen aan het voorschrift kunnen voldoen, want, bij » gemis van regelingswetten voor de bijzondere fondsen in 1842, » zal daarvan over dat jaar geene verantwoording kunnen geschie- » den, en het overzigt zal dus gebrekkig zijn, hetwelk deze rekening » zal aanbieden" enz. Was nu het overzigt gebrekkig van de dienst 1842, uit hoofde van gebrek aan regelingswetten voor de bijzondere fondsen in 1842: het overzigt van de dienst 1843 *is*, en het overzigt van de dienst 1847 *zal*, om dezelfde reden, gebrekkig zijn.

Het tweede punt, waarom de Commissie meende dat de algemeene rekening niet leidt tot de kennis der uitkomst van het dienstjaar, betrof de vraag, of het wel zoo geheel zeker is, dat alles wat op de algemeene rekening in ontvangst en uitgaaf staat geboekt, *ook werkelijk ontvangen en uitgegeven is?* Met betrekking tot hare twijfelingen omtrent *de ontvangst*, meent de Commissie te kunnen verwijzen naar hetgeen bij de behandeling der ontvangsten in de algemeene rekening voorkomende, straks is gezegd. Maar ook ten opzigte van de *verevende uitgaven* bestaat er grond tot twijfeling. *Verevende uitgaven* zijn immers niet altijd *werkelijke uitgaven*, en hetgeen *verevend* is, is daarom nog niet altijd *werkelijk uitgegeven* en *betaald.* Tot een voorbeeld denke men aan hetgeen plaats heeft met betrekking tot de *renten der staatsschuld.* De renten der staatsschuld worden telkens voor derzelver volle bedrag in *één*s en *vóór* de betaling verevend en op de begrooting geboekt.

Van het oogenblik af dat dit geschied is, is *schijnbaar* de geheele rente uitgegeven en betaald; maar *inderdaad* is er nog *niets* uitgegeven of betaald. *Daarna* worden eerst de renten betaald aan de *werkelijke* schuldeischers van den Staat, die ook de eenige bevoegden zijn om voor die ontvangsten renten te quiteren. Hetgeen derhalve de Rekenkamer als uitgave voor de renten der staatsschuld *heeft verevend en geboekt, is* daarom nog niet *werkelijk uitgegeven.* En dat ook inderdaad niet alles *wordt* uitgegeven, wat als uitgave verevend en geboekt is, dat bewijzen de veelvuldige zoogenaamde *rente-fondsen*, die wij in het uitvoerig Verslag hebben aangetroffen en die niets anders zijn dan de restanten van hetgeen als uitgave is verevend en geboekt en nog niet werkelijk uitgegeven is; dat bewijzen de *verjaarde renten*, die na verloop der vijf jaren in ontvang worden gebragt op de diensten, en die niets anders zijn dan *verevende uitgaven* die niet uitgegeven zijn en ook nimmer uitgegeven zullen worden; zoodat zich het vreemd verschijnsel voordoet, dat hier sommen voorkomen als *verevende staats-uitgaven*, die, na verloop van vijf jaren, weder als *staats-inkomsten* zullen verschijnen.

Hetgeen nu waar is ten opzigte van de renten der staatsschuld, is ook waar ten opzigte van alle uitgaven, die, zoo als men het noemt, *vooraf gaand* worden verevend. Die alle worden als verevende uitgaven geboekt, vóór dat er nog een enkele gulden werkelijk op uitgegeven is. En bestaat er dan geene reden om te twijfelen, of wel alles wat in de algemeene rekening voorkomt onder den naam van *verevende uitgaven*, ook *werkelijk uitgegeven* of *betaald* is?

Het derde punt, eindelijk, dat de Commissie meende dat vast moest staan, ten einde de algemeene rekening der ontvangsten en uitgaven zoude kunnen leiden tot de kennis der uitkomst van een dienstjaar, was, dat alles, wat zoowel in ontvangst als in uitgaaf tot die dienst was gebragt, *ook werkelijk tot die dienst behoorde* en niet tot eene vorige of volgende dienst. De waarheid dezer stelling zal wel niemand kunnen betwisten. Brengt men tot eene dienst *ontvangsten*, die *niet* tot die dienst behooren, of laat men er *uitgaven* af die er *wel* toe behooren, dan zal zich de uitkomst *gunstiger*, en brengt men tot eene dienst *uitgaven*, die *niet* tot die dienst behooren, of laat men er *ontvangsten* af die *wel* tot die dienst behooren, dan zal zich de uitkomst *ongunstiger*, dan zij inderdaad is, voordoen. Nu is het aan de Algemeene Rekenkamer bij art. 27 harer instructie wel voorgeschreven om te waken tegen dienstvermenging, maar noch in die wet, noch in eenige andere is eenig beginsel vastgesteld, waaraan men zoude kunnen toetsen wat *al* en wat *niet* tot eene dienst behoort. En toen dit gebrek tot dagelijksche en onnoemelijke twisten aanleiding gaf tusschen de Regering en de Rekenkamer, heeft men daaraan in 1844 een einde willen maken bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 6). En wat is het gevolg geweest? Men kan het lezen in het straks aangehaalde Verslag der Algemeene Rekenkamer: » Het is er » verre af — wordt aldaar gezegd — (en komt men in de spe- » cialiteiten, dan grenst dit ook aan het onmogelijke) dat er nu » voor iedere voorkomende aangelegenheid een toetssteen zoude » aanwezig zijn; integendeel, en de zaak is door de quaestieuse » wet slechts in zooverre veranderd, dat de aanleidingen tot ver- » schil van gevoelen, in plaats van weggenomen, tot in het on- » eindige zijn vermenigvuldigd." De Commissie vraagt met vertrouwen, of er nog verder bewijs noodig is, ten betooge, dat het niet zeker is, of wel alles, wat in de Algemeene Rekening in ontvangst en uitgave op de dienst van 1843 is verevend en geboekt, naar vaste en onveranderlijke beginselen, *ook werkelijk tot die dienst behoort?*

En hiermede meent de Commissie, naar haar vermogen, de haar opgedragen taak te hebben volbragt. Zij heeft gemeend, dat hare roeping medebragt, overal, waar het *Uitvoerig Verslag* en de *Algemeene Rekening* daartoe aanleiding geven en daarvan de bewijzen in zich bevatten, het gebrekkige in ons finantieel beheer in het licht te stellen. Zij hoopt dat op die wijze dit Verslag mede

E. *Verslag van het gebruik der geldmiddelen over* 1844.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

dienstbaar zal kunnen zijn, om de overtuiging van dat gebrekkige, dat ook door de Regering zelve niet wordt tegengesproken, algemeener en dieper te vestigen. Zij hoopt dat daardoor het oogenblik zal verhaast worden, waarop, ook in dit opzigt, volgens uitdrukkelijke toezegging der Regering, verbetering zal worden tot stand gebragt.

Aldus vastgesteld bij de Commissie, den 17den Junij 1847.

LUYBEN.
VAN AKERLAKEN.
BOREEL VAN HOGELANDEN.
DUYMAER VAN TWIST.
DE KEMPENAER.

F. Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.

1. MISSIVE VAN DEN MINISTER VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN, *ingekomen in de Zitting van 11 Februarij 1847.*

's Gravenhage, den 8sten Februarij 1847.

MIJNHEER DE PRESIDENT,

Ik heb de eer U Hoog Edel Gestrenge van wege den Koning, te doen toekomen, een afschrift van het verdrag van handel en scheepvaart, hetwelk den 1/13 September 1846, tusschen de Nederlanden en Rusland is gesloten, benevens eene daartoe betrekkelijke en onder dezelfde dagteekening door de wederzijdsche gevolmagtigden gewisselde nota, met verzoek deze stukken wel aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te willen mededeelen.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
DE LA SARRAZ.

Aan den heere President
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. VERDRAG VAN HANDEL EN SCHEEPVAART, ENZ. *tusschen Nederland en Rusland gesloten op den 1/13 September 1846.*

Vertaling.

IN NAAM DER ZEER HEILIGE EN ONDEELBARE DRIEËENHEID.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, ter eenre zijde, en Zijne Majesteit de Keizer aller Russen, ter andere zijde, gelijkelijk het verlangen koesterende, om de betrekkingen van vriendschap en goede verstandhouding, mitsgaders die van handel en scheepvaart, welke zoo gelukkiglijk tusschen de beide Rijken en tusschen hunne wederzijdsche onderdanen bestaan, zooveel mogelijk te bevestigen en uit te breiden, en willende aan die onderdanen de uitkomst waarborgen van de sedert een geruimen tijd tusschen de beide gouvernementen gevoerde onderhandelingen, hebben gevolmagtigden benoemd tot het sluiten van een verdrag te dien einde, te weten:

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, den heer Willem baron Mollerus, kommandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw, grootkruis der orde van de IJzeren Kroon, Hoogstdeszelfs kamerheer en buitengewoon gezant en gevolmagtigden minister bij Zijne Majesteit den Keizer aller Russen;

en Zijne Majesteit de Keizer aller Russen, te weten: den heer Karel Robert graaf van Nesselrode, Hoogstdeszelfs Rijkskanselier en werkelijken geheimraad, lid van den Rijksraad, ridder der Russische orden, grootkruis der orde van den Nederlandschen Leeuw en van onderscheidene andere vreemden orden; dewelke, na hunne in goeden en behoorlijken vorm bevonden volmagten te hebben uitgewisseld, omtrent de volgende artikelen zijn overeengekomen:

Art. I. Er zal eene weêrkeerige vrijheid van handel en scheepvaart plaats hebben voor de schepen en onderdanen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden en die van Zijne Majesteit den Keizer aller Russen, in alle gedeelten van hunne wederzijdsche staten, waar de scheepvaart en de handel thans vergund zijn, of bij vervolg vergund zullen worden aan de onderdanen en schepen van eenige andere natie.

Art. II. De onderdanen der beide hooge contracterende partijen zullen zich vrijelijk mogen begeven in de tot het wederzijdsche grondgebied behoorende havens, ankerplaatsen en op de reeden, waar de vreemde handel is geoorloofd. Zij zullen kunnen verblijf houden of zich vestigen in welk gedeelte ook van de voornoemde landen, ten einde aldaar hunne zaken waar te nemen, en zij zullen daartoe voor hunne personen en hunne goederen dezelfde bescherming en veiligheid genieten, als de eigen onderdanen, onder voorwaarde evenwel, dat zij zich onderwerpen aan de bestaande wetten en verordeningen, inzonderheid aan de reglementen, welke op het stuk van den handel en de policie van kracht zijn. Met

AU NOM DE LA TRÈS-SAINTE ET INDIVISIBLE TRINITÉ.

Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, d'une part, et Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies, d'autre part, également animés du désir d'affermir et d'étendre autant que possible les relations d'amitié et de bonne intelligence, ainsi que celles de commerce et de navigation qui existent si heureusement entre les deux États et leurs sujets respectifs, et voulant garantir à ceux-ci l'effet des négociations poursuivies depuis longtems entre les deux gouvernements, ont nommé des plénipotentiaires pour conclure un traité à cet effet, savoir:

Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, le sieur Guillaume baron Mollerus, commandeur de l'ordre du Lion Néerlandais, grand-croix de l'ordre de la Couronne de Fer, Son chambellan et Son envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire près de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies;

et Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies, savoir: le sieur Charles Robert comte de Nesselrode, Son chancelier de l'Empire et conseiller privé actuel, membre du conseil de l'Empire, chevalier des ordres de Russie, grand'croix de l'ordre du Lion Néerlandais et de plusieurs autres ordres étrangers; lesquels, après avoir échangé leurs pleins-pouvoir trouvés en bonne et dûe forme, sont convenus des articles suivants:

Art. I. Il y aura liberté réciproque de commerce et de navigation pour les navires et sujets de Sa Majesté le Roi des Pays-Bas et ceux de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies, dans toutes les parties de leurs états respectifs où la navigation et le commerce sont permis à présent, ou seront permis à l'avenir aux sujets et navires de quelque autre nation.

Art. II. Les sujets des deux hautes parties contractantes pourront entrer librement dans les ports, mouillages et rades appartenant aux territoires respectifs, et où le commerce étranger est permis. Ils pourront séjourner ou résider dans quelque partie que ce soit, des dits territoires, pour y vaquer à leurs affaires, et ils jouiront à cet effet pour leurs personnes et leurs biens, de la même protection et sécurité que les nationaux, à la condition toutefois de se soumettre aux lois et ordonnances établies, et en particulier aux règlements de commerce et de police en vigueur. Ils ne seront pas soumis, à raison de leur commerce ou de leur industrie, dans les ports, villes ou lieux quelconques des deux états, à des droits,

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verdrag.)

opzigt tot hunnen handel en hun bedrijf zullen zij, in de havens, steden of eenige andere plaatsen der beide staten niet onderworpen zijn aan andere of hoogere regten, hoe ook genaamd, dan die, welke onder gelijken naam geheven of zullen geheven worden van de meest begunstigde natien. In gelijker voege zullen zij, in zake van koophandel, genot hebben van alle voorregten, vrijdommen en eenige andere gunsten, waarvan de meest begunstigde natien genot hebben of zullen hebben.

Art. III. De onderdanen der hooge contracterende partijen zullen, in de gansche uitgestrektheid der beide staten, over en weder vrijelijk mogen beschikken over hunne goederen en eigendommen, hetzij bij verkoop, ruiling, gifte, testament of op eenige andere geoorloofde wijze; zij zullen in deze verschillende opzigten dezelfde voorregten en vrijheden genieten, als de eigen onderdanen; zij zullen ook hunne eigendommen van het eene land naar het andere mogen overbrengen, zonder in deze gevallen of omstandigheden onderworpen te zijn aan andere of hoogere kortingen en belastingen, dan die welke van de eigen onderdanen zijn of zullen worden geheven. In geval van overlijden en bijaldien de erfgenamen zich niet op de plaats bevinden, zullen de consuls der natie, waartoe de overledene behoorde, of, bij ontstentenis derzelve, de bevoegde plaatselijke autoriteiten, voorloopig dezelfde zorg voor de nagelaten goederen dragen, welke in een gelijk geval voor de goederen van eenen inboorling zoude worden gedragen, tot dat de wettige erfgenaam de noodige maatregelen zal hebben genomen, ten einde zich in het bezit der nalatenschap te doen stellen. Alle geschillen betrekkelijk eene erfenis zullen tot in het hoogste ressort worden beslist, ingevolge de wetten en door de regters van het land, waar de nalatenschap is opengevallen.

Art. IV. De onderdanen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in de staten van Zijne Majesteit den Keizer aller Russen, zullen vrijelijk hunne eigene zaken zelven mogen behandelen of dezelve ter bezorging opdragen aan personen van hunne keuze, en hunne makelaars, factoors of agenten benoemen, zullende de onderdanen van Zijne Koninklijke Majesteit niet gehouden zijn tot de betaling van eenig salaris of eenige belooning aan iemand, wien ook, die niet van hunne keuze mogt zijn.

Algeheele en volkomen vrijheid wordt in iedere omstandigheid gewaarborgd aan den kooper en verkooper, om met elkander te handelen en den prijs te bepalen van eenig voorwerp of eenige koopwaar, in de Staten van Zijne Majesteit den Keizer aller Russen ingevoerd of uit dezelve Staten uitgevoerd, behoudens die handelingen, voor welke de wetten en gebruiken van het land de tusschenkomst van bijzondere agenten vereischen.

De onderdanen van Zijne Majesteit den Keizer aller Russen zullen in de Staten van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden dezelfde voorregten, op gelijken voet genieten.

Art. V. De Nederlandsche schepen, van waar ook komende, welke in ballast of geladen, in de havens van Rusland en van het Groot-hertogdom Finland binnen komen of dezelve verlaten, en weêrkeerig de Russische schepen, van waar ook komende, welke in ballast of geladen in de havens van het Koningrijk der Nederlanden in Europa binnen komen of dezelve verlaten, zullen behandeld worden op den voet der nationale, wat betreft de tonne-, vlagge-, haven-, anker-, loods-, sleep-, baken-, sluis-, kanaal-, quarantaine-, entrepôt-gelden of andere lasten, van welken aard ook, welke ten name of ten voordeele van de Regering, openbare beambten, gemeenten of eenige andere instellingen worden geheven.

De schepen welke, in eene haven van eene der beide Staten binnengeloopen, zich van deze haven naar eene of meer andere havens van denzelfden Staat begeven, hetzij om er hunne lading geheel of gedeeltelijk te lossen, hetzij om er hunne lading in te nemen of aan te vullen, zullen in deze havens zijn vrijgesteld van het tonnegeld, indien zij bewijzen dat regt in de haven van hunne aankomst reeds te hebben voldaan.

Van het tonne- en expeditie-geld zullen in de havens der wederzijdsche Staten geheel zijn vrijgesteld de schepen, welke, beladen, uit nood in eene haven zijn binnengeloopen, en dezelve weder verlaten zonder last gebroken of eenige daad van koophandel verrigt te hebben.

Ingeval van binnenvallen uit nood, zullen niet als daden van koophandel beschouwd worden de lossing en weder-inlading van koopwaren, ter zake van scheepsreparatien, de overlading in een ander schip, bijaldien het eerste geen zee meer bouwen kan, mitsgaders de noodige uitgaven ter weder-aanvulling van den leeftogt der bemanning.

Art. VI. De koopwaren van allerlei aard, welke ook derzelver herkomst zij, met Nederlandsche schepen, uit eene Nederlandsche

taxes ou impôts, sous quelque dénomination que ce soit, autres ni plus élevés que ceux qui sont on pourront être perçus au même titre sur les nations les plus favorisées. De la même manière ils jouiront en matière de commerce, de tous les priviléges, immunités et autres faveurs quelconques, dont jouissent ou jouiront les nations les plus favorisées.

Art. III. Les sujets des hautes parties contractantes pourront dans toute l'étendue des deux états respectifs, disposer librement de leurs biens et propriétés par vente, échange, donation, testament ou de toute autre manière licite; ils jouiront sous ces différents rapports des mêmes priviléges et libertés que les nationaux; ils pourront aussi transférer leurs propriétes d'un pays dans l'autre, sans être assujettis dans ces cas ou circonstances, à des retenues ou à des impositions autres ou plus fortes que celles établies ou à établir sur les nationaux. En cas de décès et si les héritiers ne se trouvent par sur les lieux, les consuls de la nation à laquelle appartenait le défunt, ou, à leur défaut, les autorités compétentes locales, prendront provisoirement les mêmes soins des biens délaissés, qui seraient pris en pareil cas des biens d'un natif du pays, jusqu'à ce que l'héritier légitime ait pris les mesures nécessairss pour se faire mettre en possession de l'héritage. Toute contestation relative à une succession sera jugée jusqu'à la dernière instance sèlon les lois et par les juges du pays où la succession est ouverte.

Art IV. Les sujets de Sa Majesté le Roi des Pays-Bas dans les États de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies pourront librement faire eux-mêmes leurs propres affaires ou les commettre à la gestion des personnes de leur choix, nommer leurs courtiers, facteurs ou agents; et les sujets de Sa Majesté Royale ne seront tenus de payer aucun salaire ou aucune rémunération à une personne quelconque qui ne soit de leur choix.

Pleine et entière liberté est garantie en toute circonstance à l'acheteur et au vendeur, de traiter ensemble et de fixer le prix d'un effet ou d'une marchandise quelconque, importée dans les États de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies ou exportée de ces mêmes États, sauf les affaires pour lesquelles les lois et usages du pays exigent l'intervention d'agents spéciaux.

Les sujets de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies jouiront dans les États de Sa Majesté le Roi des Pays-Bas des mêmes priviléges et sous les mêmes conditions.

Art. V. Les navires Néerlandais de quelque lieu qu'ils viennent, qui entreront sur l'est on chargés, dans les ports de la Russie et du Grand-duché de Finlande, ou qui en sortiront, et reciproquement les navires Russes de quelque lieu qu'ils viennent, qui entreront sur lest ou chargés dans les ports du Royaume des Pays-Bas en Europe, ou qui en sortiront, seront traités sur le pied des nationaux, en ce qui concerne le droit de tonnage, de pavillon, de port, d'ancrage, de pilotage, de remorque, de balise, d'écluse, de canal, de quarantaine, d'entrepôt ou autre charge de quelque nature que ce soit, prélevés au nom ou au profit du gouvernement, des fonctionnaires publics, communautés ou établissements quelconques.

Les navires qui, entrés dans un port de l'un des deux États, passent de ce port dans un ou plusieurs autres ports du même État, soit pour y déposer tout ou partie de leur cargaison, soit pour y composer ou compléter leur chargement, seront dans ces ports affranchis du droit de tonnage, s'ils justifient avoir déjà acquitté ce droit dans le port de leur entrée.

Seront complètement affranchis du droit de tonnage et d'expédition dans les ports des deux États respectifs: les navires qui, entrés avec chargement en relâche forcée dans un port, en sortiront sans avoir rompu charge, ou fait aucune opération de commerce.

En cas de relâche forcée, ne seront pas considérés comme opération de commerce le débarquement et le rechargement des marchandises pour la réparation du navire, le transbordement sur un autre navire en cas d'innavigabilité du premier, ainsi que les dépenses nécessaires au ravitaillement des équipages.

Art. VI. Les marchandises de toute nature, quelle qu'en soit l'origine, importées sur des navires Néerlandais, d'un port du

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verdrag.)

of eenige andere haven ingevoerd in eene haven van Rusland of van het Groot-hertogdom Finland, mitsgaders de koopwaren van allerlei aard, zonder onderscheid van herkomst, uitgevoerd uit de havens van Rusland of van het Groot-hertogdom Finland, in Nederlandsche schepen naar eene haven van het Koningrijk der Nederlanden of iedere andere haven, zullen in de havens van Rusland en die van het Groot-hertogdom Finland, geene andere of hoogere regten betalen dan die, welke verschuldigd zouden zijn, ingeval van invoer, uitvoer of doorvoer van dezelfde koopwaren in Russische schepen.

Daarentegen zullen de koopwaren van allerlei aard, welke ook derzelver herkomst zij, regtstreeks met Russische schepen, uit eene haven van het Russische Keizerrijk of van het Groot-hertogdom Finland, ingevoerd in eene haven van het Koningrijk der Nederlanden in Europa, mitsgaders de koopwaren van allerlei aard, zonder onderscheid van herkomst, regtstreeks uit de havens van het Koningrijk der Nederlanden in Europa, uitgevoerd in Russische schepen, naar de havens van Rusland of het Groot-hertogdom Finland, in de Nederlandsche havens, geene andere of hoogere regten betalen, dan die, welke verschuldigd zouden zijn, in geval van invoer, uitvoer of doorvoer met Nederlandsche schepen.

Art. VII. Uit aanmerking dat de Nederlandsche schepen, komende regtstreeks uit andere landen, dan die, welke aan de hooge contracterende partijen behooren, met hunne ladingen in de havens van Rusland en het Groot-hertogdom Finland worden toegelaten, zonder eenige andere regten te betalen, dan die, welke de Russische schepen betalen, en uit aanmerking der voordeelen, welke het tegenwoordige tractaat, in dit opzigt, aan den Nederlandschen handel bewilligt, is tusschen de hooge contracterende partijen overeengekomen:

1°. Dat de Russische onderdanen en schepen het regt zullen hebben, om de kustvaart in de gansche uitgestrektheid van het Koningrijk der Nederlanden in Europa uit te oefenen, gelijkelijk met de nationale schepen en onder dezelfde voorwaarden.

Te dien einde zullen alle havens, welke toegankelijk zijn voor zeeschepen, voor hen openstaan, zonder dat de Nederlandsche onderdanen en schepen, in dit opzigt, genot zullen hebben van eenige weêrkeerigheid op de kusten of in de havens van Rusland of het Groothertogdom Finland.

2°. Dat de Russische schepen, komende uit eene haven van Rusland en minstens ter helft beladen met hennep, vlas, hout, teer of pek, in de havens der Nederlanden eene vermindering zullen genieten van twintig ten honderd op de loodsgelden, welke, volgens het algemeen tarief, door de nationale schepen verschuldigd zijn.

3°. Dat, boven de korting van f 2.00 per last van de invoerregten, ten gunste der nationale vlag toegestaan, de granen met Russische of Nederlandsche schepen uit de havens van Rusland of van het Groot-hertogdom Finland ingevoerd in de havens der Nederlanden, eene buitengewone vermindering zullen genieten van tien ten honderd op de gemelde regten, zoo als dezelve door de nationale schepen verschuldigd zijn.

4°. Daarenboven bewilligt Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, dat de voortbrengselen van den grond en de nijverheid van Rusland, bij derzelver invoer in de Nederlandsche kolonien, genot zullen hebben van al de voordeelen en gunsten, welke thans aan de voortbrengselen van den grond en de nijverheid van iedere andere meest begunstigde Europesche natie zijn, of bij vervolg zullen worden verleend, en dat de Russische schepen in de Nederlandsche kolonien, bij hunne aankomst, gedurende hun verblijf en bij hun vertrek, zonder onderscheid of zij in ballast, dan wel beladen aankomen, van welke haven ook, in alle opzigten worden behandeld, als die van elke andere meest begunstigde Europesche natie.

Voorts verbindt zich Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, om de Russische schepen genot te doen hebben van elk nader voordeel, hetwelk hij in het geval mogt komen aan de schepen van eene andere natie toe te staan met opzigt tot de niet regtstreeksche vaart, en zulks zonder eenige beperking of vergelding, zelfs wanneer zoodanig voordeel op bezwarende voorwaarden mogt zijn verkregen; met dien verstande evenwel, dat, in dit geval, de inwilligingen hiervoren onder n^is^. 1, 2 en 3 vermeld, zullen worden beschouwd als vervallen.

Art. VIII. Ingevolge de bedingen, vervat in de artikelen 5, 6 en 7, hiervoren, verklaart Zijne Majesteit de Keizer aller Russen, dat de bepalingen der ukase van 19 Junij 1845 op geenerlei wijze, toepasselijk zullen zijn op den directen of indirecten handel, noch op de directe of indirecte vaart van het Koningrijk der Nederlanden. En van zijne zijde verklaart Zijne

Royaume des Pays-Bas ou de tout autre port, dans un port de Russie ou du Grand-duché de Finlande, ainsi que les marchandises de toute nature, sans distinction d'origine, exportées des ports de la Russie et du Grand-duché de Finlande, sur des navires Néerlandais, pour les ports du Royaume des Pays-Bas ou pour tout autre port, ne payeront dans les ports de la Russie et ceux du Grand-duché de Finlande, d'autres ni de plus forts droits que ceux qui seraient dûs en cas d'importation, d'exportation ou de transit des mêmes marchandises par navires Russes.

Par contre les marchandises de toute nature, quelle qu'en soit l'origine, importées directement sur des navires Russes, d'un port de l'Empire Russe ou du Grand-duché de Finlande dans un port du Royaume des Pays-Bas en Europe, ainsi que les marchandises de toute nature, sans distinction d'origine, exportées directement des ports du Royaume des Pays-Bas en Europe, sur des navires Russes pour les ports de la Russie ou du Grand-duché de Finlande, ne payeront dans les ports Néerlandais d'autres ni de plus forts droits, que ceux qui seraient dûs en cas d'importation, d'exportation ou de transit par navires Néerlandais.

Art. VII. En considération de ce que les bâtiments Néerlandais, arrivant directement d'autres pays que ceux appartenant aux hautes parties contractantes, sont admis avec leurs cargaisons dans les ports de la Russie et ceux du Grand-duché de Finlande, sans payer d'autres droits quelconques que ceux que payent les bâtiments Russes; et en considération des avantages que sous ce rapport le présent traité accorde au commerce Néerlandais, il a été convenu entre les hautes parties contractantes:

1°. Que les sujets et navires Russes auront le droit d'exercer le cabotage dans toute l'étendue du Royaume des Pays-Bas en Europe, concurremment avec les bâtiments nationaux et sous les mêmes conditions.

A cet effet tous les ports praticables pour des navires de mer leur seront ouverts, sans que les sujets et navires Néerlandais puissent jouir sous ce rapport d'aucune réciprocité sur les côtes ou dans les ports de la Russie ou du Grand-duché de Finlande.

2°. Que les navires Russes venant d'un port de la Russie et chargés du moins pour la moitié de chanvre, de lin, de bois, de goudron ou de poix, jouiront dans les ports des Pays-Bas d'une diminution de vingt pour cent sur les droits de pilotage dûs par les navires nationaux en vertu du tarif général.

3°. Qu'en sus de la déduction de fl. 2 par laste sur les droits d'importation accordée en faveur du pavillon national, les blés importés des ports de Russie ou du Grand-duché de Finlande dans les ports des Pays-Bas sur des navires Russes ou Néerlandais, jouiront d'unne diminution extraordinaire de dix pour cent des dits droits, tels qu'ils sont dûs par les navires nationaux.

4°. De plus Sa Majesté le Roi des Pays-Bas consent que les produits du sol et de l'industrie de la Russie jouiront, à leur importation dans les colonies Néerlandaises, de tous les avantages et faveurs qui sont actuellement ou qui seront par la suite accordés aux produits du sol et de l'industrie de toute autre nation Européenne la plus favorisée, et qu'en tout point les bâtimens Russes soient dans les colonies Néerlandaises, à leur entrée, pendant leur séjour ainsi qu'à leur sortie, sans distinction s'ils arrivent sur lest ou avec chargement, de tout port quelconque traités comme ceux de toute autre nation Européenne la plus favorisée.

En outre Sa Majesté le Roi des Pays-Bas s'engage à faire jouir les navires Russes de tout avantage ultérieur qu'il serait dans le cas d'accorder aux bâtiments d'une autre nation par rapport à la navigation indirecte, et cela sans aucune restriction ni compensation, même si cet avantage avait été acquis à des conditions onéreuses, bien entendu toutefois que dans ce cas les concessions énoncées ci-dessus sous les numéros 1, 2 et 3 seront considérées comme abolies.

Art. VIII. En conséquence des stipulations contenues dans les articles 5, 6, et 7 ci-dessus, Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies déclare que les dispositions de l'oukase du 19 Juin 1845 ne seront en aucune façon applicables au commerce direct ou indirect et à la navigation, soit directe ou indirecte du Royaume des Pays-Bas. Et de son côté Sa Majesté le Roi des Pays-Bas déclare que les primes, remboursements de droits, ou autres avan-

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verdrag.)

Majesteit de Koning der Nederlanden, dat de premien, teruggaven van regten en andere voordeelen van dien aard, bij de wetten van het land toegekend aan den invoer of uitvoer met nationale schepen, gelijkelijk zullen worden toegestaan, wanneer de regtstreeksche invoer of uitvoer met Russische schepen zal plaats hebben.

Art. IX. De nationaliteit der schepen zal over en weder worden erkend, ingevolge de wetten en reglementen in ieder der twee rijken bestaande, bij middel van de bewijzen, welke door de bevoegde magten aan de kapiteins, bevelvoerders en schippers zijn afgegeven.

Art. X. In al wat betreft de plaatsing der schepen, derzelver belading en lossing in de havens, dokken, reeden, stroomen, rivieren en kanalen van den eenen der beide staten, zal aan de nationale geene gunst of voorregt worden gegund, hetwelk niet gelijkelijk aan die van den anderen staat wordt toegestaan.

Zoodra de schepen hunne ladingen gelost of eene andere lading ingenomen hebben, zal aan hun vertrek geene belemmering worden in den weg gelegd; en de bevoegde magten zullen zorg dragen, dat de afgifte en expeditie der paspoorten, waarvan de schippers zich moeten voorzien, geene vertraging ondervinde; behoudens evenwel de geregtelijke vervolgingen, welke een gevolg mogten zijn, hetzij van schuldvorderingen van de Regering of van particulieren, hetzij van misdrijven begaan door iemand tot de bemanning behoorende.

Art. XI. In de staten van de eene der hooge contracterende partijen zullen op de voortbrengselen van den grond en de nijverheid van die der andere partij geene andere of hoogere regten van invoer gelegd worden, dan die, welke dezelfde artikelen, herkomstig uit andere landen, thans betalen, of bij vervolg zullen betalen.

Hetzelfde beginsel zal, over en weder, ten aanzien van den uitvoer worden in acht genomen, en er zal evenzoo geenerhande verbod van invoer, uitvoer of doorvoer worden gelegd op eenige voortbrengselen van den grond en de nijverheid der beide landen, hetwelk zich niet tevens zoude uitstrekken tot de gelijke voortbrengselen van elke andere natie.

De hooge contracterende partijen verbinden zich over en weder, om, in zake van handel, douanen en scheepvaart, geene gunsten, voorregten of vrijstellingen te bewilligen aan de onderdanen van eenigen anderen staat, die niet insgelijks en ter zelfder tijd zullen worden uitgestrekt tot de onderdanen van de andere contracterende partij, en zulks om niet, indien de gunst om niet is gegeven, of tegen eene vergelding of équivalent zoo na mogelijk, bijaldien de gunst voorwaardelijk is toegestaan.

Art. XII. De hooge contracterende partijen verbinden zich, om tusschen de schepen hunner wederzijdsche staten, ter zake van derzelver nationaliteit, geen onderscheid toe te laten in den aankoop der met die schepen ingevoerde voortbrengselen of andere handelsartikelen; zullende in dit opzigt, noch regtstreeks, noch zijdelings door de eene der hooge contracterende partijen, noch door eenige maatschappij, corporatie of agent, handelende in naam of op het gezag derzelve, eenig voorregt of voorkeur worden gegeven aan de invoeren met inlandsche schepen.

Art. XIII. In geval van schipbreuk of zeeschade, zal elke der hooge contracterende partijen aan de schepen van de andere, hetzij schepen van oorlog of koopvaarders, dezelfde hulp en bijstand verleenen, welke, in gelijke gevallen, aan hare eigen schepen zouden worden verleend.

De gestrande schepen of gedeelten derzelve, zoo ook al hetgeen tot de uitrusting en proviandering behoort, mitsgaders al de geborgen voorwerpen en koopwaren, of te wel, in geval van verkoop de daarvoor ontvangen sommen, zullen getrouwelijk worden uitgeleverd en ter beschikking gesteld van de eigenaars of derzelver zaakwaarnemers, daartoe behoorlijk gemagtigd.

Ingeval de eigenaars, of derzelver gemagtigden, niet op de plaats aanwezig mogten zijn, zullen de voorzeide voorwerpen en koopwaren of de opbrengst van den verkoop derzelve, mitsgaders al de aan boord der gestrande schepen of vaartuigen gevonden papieren, worden afgegeven aan den Nederlandschen of Russischen consul, in wiens ressort de schipbreuk zal hebben plaats gehad. Gezegde consuls, eigenaars of gemagtigden zullen geene andere kosten betalen, dan die, welke zijn gemaakt geworden ter berging der goederen, boven en behalve de bergloonen, welke zouden hebben moeten worden betaald in geval van schipbreuk van een nationaal schip. De koopwaren en andere goederen zullen aan geenerlei regt onderworpen zijn, ten ware dezelve tot verbruik wierden toegelaten.

Art. XIV. De beide hooge contracterende partijen bewilligen

tages de ce genre, accordés par les lois du pays à l'importation ou l'exportation par bâtiments nationaux, seront accordés de même lorsque l'importation ou l'exportation directe se fera par bâtiments Russes.

Art. IX. La nationalité des bâtiments sera admise, de part et d'autre, d'après les lois et réglements particuliers à chaque pays, au moyen des titres délivrés par les autorités compétentes aux capitaines, patrons ou bateliers.

Art. X. En tout ce qui concerne le placement des navires, leur chargement et déchargement dans les ports, bassins, rades ou havres, fleuves, rivières et canaux de l'un des deux États, il ne sera accordé aux nationaux aucune faveur ou privilège qui ne le soit également à ceux de l'autre État.

Lorsque les navires auront effectué le débarqument de leurs cargaisons, ou qu'ils auront pris d'autres chargements, il ne sera mis aucun empêchement à leur départ, et les autorités compétentes auront soin que la délivrance et l'expédition des passeports dont les capitaines ont à se pourvoir, n'éprouve aucun retard; sauf toutefois les poursuites judiciaires auxquelles donneraient lieu, soit des créances du gouvernement ou de particuliers soit des délits commis par quelque individu de l'équipage.

Art. XI. Dans les États de l'une des hautes parties contractantes, les produits du sol ou de l'industrie de ceux de l'autre partie ne seront frappés de droits d'importation autres ni plus élevés que ceux que les mêmes articles, provenant d'autres pays, payent actuellement ou payeront par la suite.

Le même principe sera réciproquement observé à l'égard de l'exportation, et il ne sera fait non plus aucune défense d'importation, d'exportation ou de transit, relativement à quelques produits du sol et de l'industrie des deux pays qui ne s'étendrait pas en même temps aux produits similaires de toute autre nation.

Les hautes parties contractantes s'engagent réciproquement à n'accorder en matière de commerce, et à la navigation, soit directe ou indirecte de douane et de navigation, ni faveurs, ni privilèges, ni franchises aux sujets de quelque autre État, qui ne seront pas également et dans le même temps étendus aux sujets de l'autre partie contractante, et ce gratuitement, si la concession est gratuite, ou moyennant compensation ou équivalent, aussi exact que possible, si la concession est conditionnelle.

Art. XII. Les hautes parties contractantes s'obligent de n'admettre entre les navires de leurs États respectifs, à raison de leur nationalité, aucune distinction dans l'achat des produits ou autres objets de commerce importés par ces navires; il ne sera accordé sous ce rapport, ni directement ni indirectement, par l'une des hautes parties contractantes, ni par aucune société, corporation, ni agent agissant en leur nom au sous leur autorité, aucun privilège ni préférence aux importations par navires nationaux.

Art. XIII. En cas de naufrage ou d'avarie, chacune des hautes parties contractantes procurera aux navires de l'autre, soit batiments de guerre, soit bâtiments marchands, les mêmes secours et assistance, qui seraient donnés en pareils cas à ses propres navires.

Les navires échoués ou partie d'iceux, de même tout ce qui appartient à l'armement et à l'avitaillement, comme tous les objets et marchandises, qui auront été sauvés, ou bien les sommes qui en seront provenues en cas de vente, seront fidèlement rendus et mis à la disposition des propriétaires ou de leurs fondés de pouvoirs dûment autorisés.

Dans le cas que les propriétaires ou leurs fondés de pouvoirs ne se trouveraint pas sur les lieux, les dits objets et marchandises, ou les sommes provenues de leur vente, comme aussi tous les papiers, trouvés à bord des navires ou bâtiments naufragés, seront délivrés au consul Néerlandais ou Russe, dans le ressort duquel le naufrage aura eu lieu. Les dits consuls propriétaires ou fondés de pouvoirs, ne payeront d'autres frais que ceux qui auront été faits pour sauver les effets, et en sus le droit de sauvetage, qui aurait dû etre payé en cas de naufrage d'un bâtiment national. Les marchandises et autres objets ne seront soumis à aucun droit, à moins qu'ils ne soient admis à la consommation.

Art. XIV. Les deux hautes parties contractantes s'accordent

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.* (Verdrag.)

elkander over en weder het regt, om in de havens en handelssteden van hunne wederzijdsche staten, door hen benoemde consuls, vice-consuls en handels-agenten te zenden, welke dezelfde voorregten, bevoegdheden en vrijstellingen zullen genieten als die der meest begunstigde natien; — niettemin, indien sommige dier consuls koophandel mogten willen drijven, zullen zij gehouden zijn, zich te onderwerpen aan dezelfde wetten en gebruiken, waaraan ter zelfder plaatse de particulieren hunner natie en de onderdanen der meest begunstigde staten ter zake van hunne handelsbedrijven onderworpen zijn.

Er is uitdrukkelijk verstaan, dat ingeval eene der contracterende partijen tot consulair agent, om in eene haven of handelsstad van de andere partij verblijf te houden, eenen onderdaan van deze andere partij mogt benoemen, die consul of agent, ondanks zijne betrekking van vreemden consul, voortdurend zal worden beschouwd als onderdaan van de natie tot welke hij behoort, en dat hij mitsdien zal zijn onderworpen aan de wetten en reglementen waaraan de eigene onderdanen ter plaatse zijner residentie onderworpen zijn, zonder dat evenwel deze verpligting op eenigerlei wijze hinder zal kunnen toebrengen aan de uitoefening zijner consulaire ambtsverrigtingen, of te kort doen aan de onschendbaarheid der archieven van het consulaat.

Art. XV. De gezegde consuls, vice-consuls en handelsagenten zullen bevoegd zijn, de hulp in te roepen van de plaatselijke overheden tot de opsporing, aanhouding, bewaring en gevangenzetting van de deserteurs der oorlogsschepen en koopvaarders van hun land.

Zij zullen zich tot dat einde aanmelden bij de regtbanken, regters en bevoegde ambtenaren, en bij geschrifte de voorzeide deserteurs opeischen, tevens door overlegging der registers van het vaartuig of der scheepsrollen, of door andere echte bescheiden, bewijzende dat deze personen een gedeelte van de gezegde bemanning uitmaakten. Deze opvordering alzoo bewezen zijnde, zal de uitlevering niet geweigerd worden, ten ware de schepeling een onderdaan mogt zijn van het land waar de desertie heeft plaats gehad; deze deserteurs, zoodra zij gevat zijn, zullen worden gesteld ter beschikking van gemelde consuls, vice-consuls en handels-agenten en zullen ook kunnen worden in bewaring gesteld in de openbare gevangenissen, ten verzoeke en op kosten van degenen, die hen opeischen, ten einde in verzekerde bewaring te blijven, tot dat zij kunnen worden teruggezonden naar de schepen waartoe zij behooren, of, om op nationale of andere schepen naar hun land teruggevoerd te worden. Mogten zij evenwel binnen drie maanden, gerekend van den dag hunner aanhouding, niet zijn teruggevoerd, dan zullen zij worden in vrijheid gesteld en niet meer om dezelfde reden kunnen worden aangehouden. Echter zal, bijaldien de deserteur zich in het land, waar hij is aangehouden, aan eenige misdaad of overtreding mogt hebben schuldig gemaakt, zijne uitlevering kunnen worden geschorst, tot dat de regtbank, waar de zaak aanhangig is, haar vonnis zal hebben uitgesproken en dat vonnis zal zijn ten uitvoer gelegd.

Art. XVI. Tusschen de hooge contracterende partijen is overeengekomen, dat de vrijdommen in Rusland toegekend aan verschillende Engelsche vereenigingen, *Yacht-Clubs* genaamd, gelijkelijk worden toegestaan aan de Nederlandsche vereenigingen, bekend onder den naam van *Yacht-Clubs*, en dat wederkeerig de Russische vereenigingen genaamd *Yacht-Clubs*, dezelfde vrijdommen zullen genieten, welke in het Koningrijk der Nederlanden aan de Engelsche vereenigingen zijn toegestaan.

Art. XVII. Het tegenwoordige tractaat zal van kracht zijn gedurende tien jaren, gerekend van den dag van de uitwisseling der ratificatien en vervolgens tot aan het einde van twaalf maanden, nadat de eene der hooge contracterende partijen aan de andere hare bedoeling zal hebben bekend gemaakt, om de werking er van te doen ophouden.

Art. XVIII. De bekrachtigingen van het tegenwoordige tractaat zullen worden uitgewisseld te St. Petersburg, binnen den tijd van twee maanden, of vroeger indien zulks doenlijk is.

Ter oorkonde waarvan de wederzijdsche gevolmagtigden hetzelve geteekend en het zegel hunner wapenen daarop geplaatst hebben.

Gedaan te St. Petersburg den $\frac{\text{eersten}}{\text{dertienden}}$ September van het jaar onzes Heeren achttien honderd zes en veertig.

(*L. S.*) Mollerus. (*L. S.*) de Graaf van Nesselrode.

AFZONDERLIJKE ARTIKELEN.

Ie. afzonderlijk artikel.

De handelsbetrekkingen van Rusland met de Koningrijken van Zweden en Noorwegen bij bijzondere overeenkomsten geregeld

mutuellement le droit d'envoyer dans les ports et villes commerçantes de leurs états respectifs des consuls, vice-consuls et agents commerciaux nommés par elles, qui jouiront des mêmes privilèges, pouvoirs et exemptions dont jouissent ceux des nations les plus favorisées; mais dans le cas ou quelques uns de ces consuls voudraient exercer le commerce, ils seront tenus de se soumettre aux mêmes lois et usages, auxquels sont soumis dans le même lieu, par rapport à leurs transactions commerciales, les particuliers de leur nation et les sujets des états les plus favorisés.

Il est spécialement entendu que lorsqu'une des parties contractantes choisira pour son agent consulaire, pour résider dans un port ou une ville commerçante de l'autre partie, un sujet de celle-ci, ce consul ou agent continuera à être considéré, malgré sa qualité de consul étranger, comme sujet de la nation à laquelle il appartient, et qu'il sera par conséquent soumis aux lois et règlements qui régissent les nationaux dans le lieu de sa résidence, sans que cette obligation puisse cependant gêner en rien l'exercice de ses fonctions consulaires, ni porter atteinte à l'inviolabilité des archives du consulat.

Art. XV. Les dits consuls, vice-consuls et agents commerciaux seront autorisés à réquérir l'assistance des autorités locales pour la recherche, l'arrestation, la détention et l'emprisonnement des déserteurs des bâtiments de guerre et marchands de leur pays.

Ils s'adresseront à cet effet aux tribunaux, juges et officiers compétents, et réclameront par écrit les déserteurs sus-mentionnés, en prouvant, par la communication des régistres des bâtiments ou rôles des équipages ou par d'autres documents officiels, que ces individus ont fait partie des dits équipages. Cette réclamation ainsi prouvée, l'extradition ne sera point refusée, à moins que l'individu ne soit sujet du pays ou la désertion a eu lieu; ces déserteurs, lorsqu'ils auront été arrêtés, seront mis à la disposition des dits consuls, vice-consuls ou agents commerciaux, et pourront être renfermés dans les prisons publiques à la réquisition et aux frais de ceux qui les réclament, pour être retenus jusqu'au moment ou ils pourront être rendus aux batiments auxquels ils appartiennent, ou pour être renvoyés dans leurs pays sur des bâtiments nationaux ou autres. Mais s'ils ne sont pas renvoyés dans l'espace de trois mois, à dater du jour de leur arrestation, ils seront mis en liberté, et ne pourront plus être arrêtés pour la même cause. Toutefois si le déserteur se trouvait avoir commis quelque crime ou délit dans le pays où il a été arrêté, il pourra être sursis à son extradition, jusqu'à ce que le tribunal saisie de l'affaire, ait rendu sa sentence, et que celle-ci ait reçue son exécution.

Art. XVI. Il est convenu entre les hautes parties contractantes que les immunités accordées en Russie à différentes compagnies Anglaises dites »Yacht-Clubs" sont également accordées aux compagnies Néerlandaises connues sous le nom de »Yacht-Clubs", et que par réciprocité les compagnies Russes dites » Yacht-Clubs" jouiront des mêmes immunités qui ont éte accordées aux compagnies Anglaises dans le Royaume des Pays-Bas.

Art. XVII. Le présent traité sera en vigueur pendant dix ans, à compter du jour de l'échange des ratifications et au-delà de ce terme jusqu'à l'expiration de douze mois après que l'une des hautes parties contractantes aura annoncé à l'autre son intention d'en faire cesser les effets.

Art. XVIII. Les ratifications du présent traité seront échangées à St. Pétersbourg dans le délai de deux mois ou plus tôt si faire se peut.

En foi de quoi les plénipotentiaires respectifs l'ont signé et y ont apposé le sceau de leurs armes.

Fait à St. Pétersbourg le $\frac{\text{premier}}{\text{treize}}$ Septembre de l'an de grâce mil huit cent quarante six.

(*L. S.*) Mollerus. (*L. S.*) le Comte de Nesselrode.

ARTICLES SÉPARÉS.

Article séparé I.

Les relations commerciales de la Russie avec les Royaumes de Suède et de Norvège étant réglées par des conventions spéciales,

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verdrag.)

zijnde, welke eene uitzondering maken op de bestaande reglementen voor den buitenlandschen handel in het algemeen, zoo zijn de twee hooge contracterende partijen, ten einde in hare handelsbetrekkingen iedere dubbelzinnigheid en alle aanleiding tot verschil van gevoelen te vermijden, overeengekomen, dat die bijzondere bedingen, welke aan den handel van Zweden en van Noorwegen zijn bewilligd, uit aanmerking van de gelijkwaardige gunsten, door deze landen aan het Groot-hertogdom Finland toegestaan, in geen geval zullen kunnen worden ingeroepen ten behoeve van den handel en de scheepvaart van het Koningrijk der Nederlanden.

IIe. afzonderlijk artikel.

Evenzoo is verstaan, dat de hierna gemelde vrijdommen, vrijstellingen en voorregten niet zullen worden beschouwd als te kort te doen aan het beginsel van weêrkeerigheid, hetwelk de grondslag is van het tegenwoordige tractaat, te weten:

1°. De vrijdom, genoten wordende door de in Rusland gebouwde en aan Russische onderdanen toebehoorende schepen, welke gedurende de drie eerste jaren van de scheepvaartregten zijn ontlast.

2°. De ontheffingen van gelijken aard, welke in de Russische havens in de Zwarte Zee, de Zee van Azof en den Donau zijn bewilligd aan de Turksche schepen, komende uit aan de Zwarte Zee gelegen havens van het Turksche Keizerrijk, en niet boven de tachtig lasten metende.

3°. De bevoegdheid, toegestaan aan de bewoners der kusten van het gouvernement van Archangel, om vrij van regten of tegen verminderde regten in de havens van dat gouvernement in te voeren, gedroogden of gezouten visch, mitsgaders zekere soorten van bontwerk, en uit dezelve op denzelfden voet uit te voeren, granen, touw en touwwerk, teer en ravensdoek.

4°. Het privilegie der Russisch-Amerikaansche Compagnie.

5°. Het privilegie der compagnien van Havre en Lubeck voor de stoomvaart.

IIIe. afzonderlijk artikel.

Daarentegen zullen niet worden beschouwd als te kort te doen aan het beginsel van weêrkeerigheid, den grondslag van het tegenwoordige tractaat uitmakende, de volgende voorregten:

1°. De gelijkwaardige voorregten en gunsten, welke bij vervolg door de Nederlandsche Regering aan hare onderdanen mogten worden toegestaan, met het doel om den inlandschen scheepsbouw voor den handel of eenig bepaald onderdeel van dezen tak van nijverheid aan te moedigen.

Hetzelfde zal gelden:

2°. ten aanzien der vrijstellingen en voorregten te bewilligen aan de Nederlandsche maatschappijen voor de stoomvaart.

De tegenwoordige 3 afzonderlijke artikelen zullen dezelfde kracht en waarde hebben, als of dezelve, woord voor woord, waren opgenomen in het tractaat van heden.

Dezelve zullen worden geratificeerd en de ratificatien zullen gelijktijdig worden uitgewisseld.

Ter oorkonde waarvan de wederzijdsche gevolmagtigden dezelve geteekend en het zegel hunner wapenen daarop geplaatst hebben.

Gedaan te St. Petersburg, den eersten/dertienden September van het jaar onzes Heeren achttien honderd zes en veertig.

(*L. S.*) Mollerus. (*L. S.*) de graaf van Nesselrode.

faisant exception aux règlements existants pour le commerce étranger, en général, les deux hautes parties contractantes, voulant écarter de leurs relations commerciales toute espèce d'équivoque, ou de motif de discussion, sont convenus que ces stipulations spéciales accordées au commerce de la Suède et de la Norvège, en considération des avantages équivalents accordés par ces pays au Grand-duché de Finlande, ne pourront en aucun cas être invoquées au profit du commerce ou de la navigation du Royaume des Pays-Bas.

Article séparé II.

Il est entendu de même que ne seront pas censés déroger au principe de réciprocité, qui est la base du présent traité, les franchises, immunités et privilèges mentionnés ci après, savoir:

1°. La franchise dont jouissent les vaisseaux construits en Russie et appartenant à des sujets Russes, lesquels pendant les trois premières années sont exempts des droits de navigation.

2°. Les exemptions de la même nature accordées dans les ports Russes de la Mer Noire et de celle d'Azoff, et du Danube, aux bâtiments Turcs, venant des ports de l'Empire Ottoman, situés sur la Mer Noire, et ne jaugeant pas au-delà de quatre-vingts lastes.

3°. La faculté accordée aux habitants de la côte du gouvernement d'Archangel d'importer en franchise ou moyennant des droits modérés dans les ports du dit gouvernement, du poisson sec ou salé, ainsi que certaines espèces de fourrures, et d'exporter de la même manière des blés, cordes et cordages, du goudron et du ravensdouc.

4°. Le privilège de la compagnie Russe-Américaine.

5°. Celui des compagnies de Lubec et du Havre pour la navigation à vapeur.

Article séparé III.

Par contre ne seront pas censés déroger au principe de réciprocité, formant la base du présent traité, les privilèges suivants;

1°. Les privilèges et faveurs équivalents qui pourraient être accordés par la suite par le Gouvernement Néerlandais à ses sujets dans le but d'encourager la construction nationale des bâtiments de commerce, ou bien une branche spéciale de cette industrie.

Il en sera de même:

2°. pour les immunités ou privilèges à accorder aux compagnies Néerlandaises pour la navigation à vapeur.

Les 3 présents articles séparés auront la même force et valeur que s'ils étaient insérés mot à mot dans le traité de ce jour.

Ils seront ratifiés et les ratifications en seront échangées en même temps.

En foi de quoi les plénipotentiaires respectifs les ont signés et y ont apposé le sceau de leurs armes.

Fait à St. Petersbourg, le premier/treize Septembre de l'an de grâce mil-huit cent quarante-six.

(*L. S.*) Mollerus. (*L. S.*) le comte de Nesselrode.

De Minister van Buitenlandsche Zaken verklaart, dat het bovenstaand verdrag door Zijne Majesteit den Keizer van Rusland is bekrachtigd den 25sten September 1846, en door Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden den 4den October deszelfden jaars, mitsgaders dat de acten dezer bekrachtigingen den 18/30 October 1846 te St. Petersburg zijn uitgewisseld.

de la Sarraz.

Ter gelegenheid van de afsluiting van bovenstaand tractaat is nog door de beide gevolmagtigden, in den naam en met goedkeuring van hunne Regeringen, eene Nota gewisseld, welke eenige wederzijdsche voorbehoudingen bevat, en luidt als volgt:

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verdrag.)

Op het punt staande om met den heer baron Mollerus, buitengewoon gezant en gevolmagtigd Minister van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, over te gaan tot de onderteekening van het op heden gesloten verdrag van handel en scheepvaart, vermeent de ondergeteekende, Rijkskanselier, schriftelijke eenige voorbehoudingen te moeten doen kennen, over welke hij bereids in den loop der onderhandelingen, de eer heeft gehad den heer Nederlandschen gezant mondeling te onderhouden.

Er wordt namelijk verstaan:

1°. dat bij de douane van het Russische Rijk, ten gunste van den Hollandschen haring, niet zal worden ingeroepen de bepaling van art. XI van het tractaat, waarbij bedongen wordt dat de voortbrengselen van den grond of de nijverheid der Staten van de eene der hooge contracterende partijen in die der andere niet zullen worden belast met andere of hoogere regten van in- of uitvoer, dan die, welke dezelfde artikelen, afkomstig uit andere landen, thans betalen of bij vervolg zullen betalen;

2°. dat, in gelijker voege, de Keizerlijke ukase van 9 Julij 1842, welke eene vermindering van regten bewilligt aan sommige voortbrengselen van den grond en de nijverheid van Pruissen, bij invoer aan de landzijde van het Keizerrijk, zoo ook aan sommige soorten van Pruissische granen, bij invoer ter zee, doch voorzien van verklaringen ten bewijze van den oorsprong, niet zal kunnen worden ingeroepen ten behoeve van dezelfde artikelen, afkomstig van den grond of de nijverheid van het Koningrijk der Nederlanden; — dat daarentegen

3°. het voorbehoud, vermeld in het Iste afzonderlijke artikel van het tractaat van heden, niet zal verhinderen, dat het zout, met Nederlandsche schepen te St. Petersburg, te Reval en in de havens van Lijfland en Koerland ingevoerd, zal kunnen worden opgeslagen in het entrepôt, voor een jaar en op dezelfde voorwaarden, waarop deze bevoegdheid aan de meestbegunstigde natien is toegestaan.

De ondergeteekende heeft de eer den heere baron Mollerus de verzekering aan te bieden van zijne zeer bijzondere achting.

St. Petersburg, den eersten/dertienden September 1846.

(*get.*) Nesselrode.

Au moment de procéder avec monsieur le baron de Mollerus, envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, à la signature du traité de commerce et de navigation de ce jour, le soussigné, chancelier de l'Empire, croit devoir exprimer par écrit quelques réserves dont il a déjà eu l'honneur d'entretenir monsieur l'envoyé des Pays-Bas, durant le cours de la négociation.

Il est entendu nommément:

1°. que la clause de l'art. XI du traité, qui stipule que les produits du sol ou de l'industrie des Etats de l'une des hautes parties contractantes ne seront pas frappés dans les Etats de l'autre de droits d'importation ou d'exportation autres ni plus élevés que ceux que les mêmes articles, provenant d'autres pays, payent actuellement ou payeront par la suite, — que cette clause ne sera pas invoquée dans les douanes de l'Empire de Russie en faveur du hareng Hollandais;

2°. que de la même manière l'oukase Impérial du 9 Juillet 1842, qui accorde une réduction de droits à quelques produits du sol et de l'industrie de la Prusse, importés par la frontière sèche de l'Empire, ainsi qu'à quelques espèces de céréales Prussiennes apportées par mer, mais avec des certificats constatant leur origine, ne pourra pas être invoqué en faveur des mêmes articles provenant du sol ou de l'industrie du Royaume des Pays-Bas; — que par contre

3°. la réserve exprimée à l'art. séparé I du traité de ce jour n'empêchera pas que le sel importé sur des bâtiments Néerlandais à St. Petersbourg, à Reval et dans les ports de Livonie et de Courlande, ne puisse y être mis en entrepôt pour un an et aux mêmes conditions auxquelles cette faculté est accordée aux nations les plus favorisées.

Le soussigné à l'honneur d'offrir à monsieur le baron de Mollerus l'assurance de sa considération très-distinguée.

St. Petersbourg, le premier/treize Septembre 1846.

(*get.*) Nesselrode.

In antwoord op de nota, welke Zijne Excellentie de Rijkskanselier, graaf van Nesselrode, hem, onder dagteekening van den eersten/dertienden September 1846, de eer heeft gedaan, aan hem te rigten, verklaart de ondergeteekende, buitengewoon gezant en gevolmagtigd Minister van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, in den naam zijner regering, toe te stemmen in de voorbehoudingen daarbij uitgedrukt, als een deel uitmakende van het onder dagteekening van heden den eersten/dertienden September 1846 onderteekende verdrag van handel en scheepvaart; welke voorbehoudingen in voorzeide nota aldus luiden:

Met name wordt verstaan:

1°. dat bij de douane van het Russische Rijk, ten gunste van den Hollandschen haring, niet zal worden ingeroepen de bepaling van art. XI van het tractaat, waarbij bedongen wordt, dat de voortbrengselen van den grond of de nijverheid der Staten van de eene der hooge contracterende partijen in die der andere niet zullen worden belast met andere of hoogere regten van in- of uitvoer, dan die, welke dezelfde artikelen, afkomstig uit andere landen, thans betalen of bij vervolg zullen betalen;

2°. dat, in gelijker voege, de Keizerlijke ukase van 9 Julij 1842, welke eene vermindering van regten bewilligt aan sommige voortbrengselen van den grond en de nijverheid van Pruissen, bij invoer aan de landzijde van het Keizerrijk, zoo ook aan sommige soorten van Pruissische granen, bij invoer ter zee, doch voorzien van verklaringen ten bewijze van den oorsprong, niet zal kunnen worden ingeroepen ten behoeve van dezelfde artikelen, afkomstig van den grond of de nijverheid van het Koningrijk der Nederlanden; — dat daarentegen

3°. het voorbehoud, vermeld in het 1ste afzonderlijke artikel van het tractaat van heden, niet zal verhinderen, dat het zout, met Nederlandsche schepen te St. Petersburg, te Reval en in de havens van Lijfland en Koerland ingevoerd, zal kunnen worden opgeslagen in het entrepôt, voor een jaar en op dezelfde voorwaarden, waarop deze bevoegdheid aan de meest begunstigde natien is toegestaan.

En réponse à la note que Son Excellence le chancelier de l'Empire, comte de Nesselrode, lui a fait l'honneur de lui adresser en date du premier/treize Septembre 1846, le soussigné, envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, déclare adhérer au nom de son gouvernement, aux réserves qui y sont exprimées, comme faisant partie du traité de commerce et de navigation, signé sous la date d'aujourd'hui premier/treize Septembre 1846; réserves exprimées dans la dite note par ces mots:

Il est entendu nommément:

1°. que la clause de l'article XI du traité qui stipule, que les produits du sol ou de l'industrie des états de l'une des hautes parties contractantes ne seront pas frappés dans les états de l'autre, de droits d'importation ou d'exportation autres, ni plus élevés que ceux que les mêmes articles provenant d'autres pays, payent actuellement ou payeront par la suite, — que cette clause ne sera pas invoquée dans les douanes de l'empire de Russie en faveur du hareng Hollandais;

2°. que de la même manière l'oukase Impérial du 9 Juillet 1842, qui accorde une réduction de droits à quelques produits du sol et de l'industrie de la Prusse, importés par la frontière sèche de l'Empire, ainsi qu'à quelques espèces de céréales Prussiennes, apportées par mer, mais avec des certificats constatant leur origine, ne pourra pas être invoquée en faveur des mêmes articles provenant du sol ou de l'industrie du Royaume des Pays-Bas; — et que par contre

3°. la réserve exprimée à l'article séparé 1 du traité de ce jour, n'empêchera pas que le sel importé sur des bâtiments Néerlandais à St. Pétersbourg, à Reval et dans les ports de Livonie et de Courlande, ne puisse y être mis en entrepôt pour un an et aux mêmes conditions auxquelles cette faculté est accordée aux nations les plus favorisées.

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

De ondergeteekende maakt zich deze gelegenheid ten nutte, om de eer te hebben, van Zijne Excellentie den Rijkskanselier de verzekering te hernieuwen zijner zeer bijzondere hoogachting.

St. Petersburg, den $\frac{\text{eersten}}{\text{dertienden}}$ September achttien honderd zes en veertig.

(*get.*) MOLLERUS.

Le soussigné saisit cette occasion pour avoir l'honneur de renouveler à Son Excellence le chancelier de l'Empire les assurances de sa très-haute considération.

St. Pétersbourg, le $\frac{\text{premier}}{\text{treize}}$ Septembre mil huit cent quarante six.

(*get.*) MOLLERUS.

3. VERSLAG AAN DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL *uitgebragt door den Commissie tot onderzoek in de zitting van* 18 *Junij* 1847.

Het verdrag tusschen Nederland en Rusland op den $1/13$ September 1846 gesloten en van wege Zijne Majesteit den Koning, onder begeleidende missive van Zijne Excellentie den Minister van Buitenlandsche Zaken, dd. 10 Februarij 1847, aan deze Kamer medegedeeld, werd ingevolge het 24ste artikel van het Reglement van Orde in handen eener Commissie gesteld, om daarover aan U Edel Mogenden een Verslg uit te brengen.

Deze Commissie heeft dat staatsstuk onderzocht, en wenscht zich van de haar opgedragen taak te kwijten.

Zij vermeent in de eerste plaats de aanleidende oorzaken tot het sluiten van dat verdrag te moeten herinneren, om vervolgens tot de mededeeling van den inhoud over te kunnen gaan, terwijl zij ten slotte daarbij een kort overzigt wenscht te geven omtrent het nut of nadeel, dat daaruit kan ontstaan.

I. Tot het jaar 1845 werden de meeste handels-artikelen, in de *Russische havens* onder vreemde vlag in- of uitgevoerd, nimmer aan hoogere regten onderworpen, dan die van gelijke goederen geheven werden, wanneer zij met Russische schepen in- of uitgevoerd werden.

Ook ten opzigte der lastgelden bestond, op weinige uitzonderingen na, geen onderscheid tusschen de Russische en vreemde scheepvaart.

Deze vrijzinnige handelwijze van de Keizerlijk-Russische regering werd echter niet altijd in andere landen gelijkelijk beantwoord. In verschillende havens toch waren de Russische schepen aan meer of minder hoogere lastgelden onderworpen, dan die geheven werden van de nationale scheepvaart, terwijl hun mede de voordeelen onthouden werden, aan bevoorregte vlaggen ten opzigte der in- en uitgaande regten toegekend.

Hierdoor ontstond een bepaald nadeel voor de Russische handel en scheepvaart, waarin de Keizerlijk-Russische regering schijnt te hebben willen voorzien. Zij besloot althans tot het nemen van eenen algemeenen represaille-maatregel, en vaardigde de bekende ukase van $\frac{19\ \text{Junij}}{1\ \text{Julij}}$ 1845 uit.

Bij die ukase werd bepaald:

1°. dat van alle koopwaren, onder vreemde vlag aangevoerd, welke ook de herkomst zijn mogt, eene verhooging van 50 ten honderd op de regten verschuldigd zoude zijn, boven die bij de tariven bepaald;

2°. dat de tonnegelden voor vreemde schepen, zoo bij het inkomen als bij het verlaten eener Russische haven, tot op een roebel zilver per scheepslast zouden verhoogd worden;

3°. dat deze bepalingen in werking zouden komen met de opening der scheepvaart in 1846, en zoolang daartoe noodzakelijkheid bestond, volgehouden zouden worden.

Van de bezwaren, hierdoor op de vreemde scheepvaart gelegd, werden echter ontheven de schepen dier natien, bij welke, ten gevolge van bijzondere tractaten of andere overeenkomsten, de Russische vlag gelijkgesteld werd met de nationale of meest begunstigde; terwijl daarbij ten slotte de bepaling voorkomt, dat zoodra andere volken aan de Russische vlag eene volmaakte wederkeerigheid toestonden, alsdan ook ten hunnen opzigte deze buitengewone verhoogingen niet verder zouden toegepast worden.

Zoodra de inhoud dezer ukase hier te lande bekend werd, wekte zij algemeene bekommering op, daar toch, tot dat tijdstip toe, de Russische vlag slechts met betrekking tot de tonnen-, buitenvuur- en bakengelden gelijkstelling genoten had met de nationale, en eerst later van de verhooging der loods- en havengelden ontslagen werd, maar de voordeelen niet genoot, welke art. 4 van het tarief op den in-, uit- en doorvoer (wet van 19 Junij 1845, *Staatsblad* n°. 28) aan Nederlandsche vlaggen toekende.

Hierdoor immers werd de strenge uitlegging van het Russisch besluit mede op de Nederlandsche scheepvaart van toepassing, en dat deze daardoor aanmerkelijk in hare belangen gekwetst zoude worden blijkt gereedelijk uit de omstandigheid, dat verreweg het grootste gedeelte van onzen uitgebreiden handel met Rusland door Nederlandsche schepen bevorderd wordt, zonder daarbij gewag te maken van de niet-regtstreeksche vaart der Nederlandsche bodems op de Russische havens.

Om dus het nadeel te voorkomen dat onzen handel en scheepvaart bedreigde ten gevolge van ons, waarom zouden wij het niet erkennen, minder vrijgevig gedrag ten opzigte van Rusland, werd het noodig, zoo spoedig mogelijk, maatregelen te nemen, waardoor de slotbepaling der bedoelde ukase ten voordeele van Nederland kon ingeroepen worden.

Daartoe werden dan ook door onze Regering diplomatieke onderhandelingen met het kabinet van St. Petersburg aangeknoopt, en inmiddels, zoowel bij Koninklijk besluit van den 7den Januarij 1847 (*Staatsblad* n°. 2), als bij de wet van 9 Mei 1847 (*Staatsblad* n°. 38), de schepen, varende onder Russische vlag, binnen de havens van dit Rijk in het genot gesteld van alle de voordeelen, welke aan de meest begunstigde vreemde natien reeds waren, of later zouden toegekend worden.

Uit de mededeelingen echter, door de Regering aan deze Kamer gedaan, zoo bij hare Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag omtrent laatstgemelde wet, als bij de beraadslagingen te dier gelegenheid gehouden, schijnt te blijken, dat de Russische regering aan de slotbepaling der ukase van $\frac{19\ \text{Junij}}{1\ \text{Julij}}$ 1845 eenen voor ons meer ongunstigen zin gaf, dan onze Regering daaraan vermeende te moeten hechten.

Wij lezen toch in die Memorie van Beantwoording:

» dat het der Regering gebleken was, uit de berigten die zij
» desaangaande uit Rusland ontvangen had, dat de Nederlandsche
» vlag vooreerst nog niet geheel verschoond was geworden van de
» toepassing der ukase van $\frac{19\ \text{Junij}}{1\ \text{Julij}}$ 1845 . . . . hoewel zij zich op
» goede gronden gevleid had, dat dit reeds terstond na het be-
» sluit van 7 Januarij zoude plaats gehad hebben . . . . . zoodat
» die algeheele vrijstelling toen nog een onderwerp van onder-
» handeling te St. Petersburg uitmaakte."

Deze onderhandeling had het sluiten van het verdrag ten gevolge, waarvan, na het aangevoerde, Uwe Commissie thans den inhoud zal nagaan. Zij gelooft echter vooraf te moeten zeggen, dat, hoezeer zij zich niet geroepen acht om een beoordeelend Verslag omtrent dit verdrag te leveren, zij het echter niet ondienstig heeft geoordeeld, ter juiste opvatting van dat stuk, deszelfs bepalingen hoofdzakelijk te toetsen aan die, voorkomende in andere verdragen door Rusland in de laatste tijden met andere Staten van Europa aangegaan. (1)

II. De overeenkomst dan, die tusschen Nederland en Rusland op den $1/13$ September 1846 gesloten is, hoezeer de *scheepvaart* en de *handelsbetrekkingen* tusschen de beide Rijken zullende regelen, behelst echter ook eenige bepalingen, die betrekking hebben op de regten of belangen der wederzijdsche onderdanen, wanneer zij zich in de Staten der contracterende partijen mogten bevinden.

Nadat namelijk in het 1ste artikel eene wederkeerige vrijheid van handel en scheepvaart in de wederzijdsche Staten voor derzelver onderdanen en schepen bepaald is, worden in de 2de, 3de en 4de artikelen de persoonlijke regten geregeld, die aan de Nederlandsche onderdanen in Rusland en wederkeerig aan de Russische in Nederland gewaarborgd zijn.

Hierbij is het beginsel van wederkeerigheid streng in acht genomen.

De Nederlanders toch zullen zich in Rusland, even als de Russen in Nederland, mits zich aan de bestaande wetten en verordeningen

(1) Verdrag tusschen Rusland en Engeland d. d. $\frac{30\ \text{December}\ 1842}{11\ \text{Januarij}\ 1843}$.
» » » » de beide Sicilien, $\frac{13}{25}$ Sept. 1845.
» » » » Sardinie, $\frac{30\ \text{November}}{12\ \text{December}}$ 1845.
» » » » Oostenrijk, 20 Julij 1846.
» » » Frankrijk, $\frac{4}{16}$ Sept. 1846.

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

onderwerpende, vrijelijk mogen begeven in alle havens, waar de vreemde handel toegelaten is. — Zij zullen, onder genot van gelijke bescherming en veiligheid als aan de inboorlingen toegekend wordt, zich in alle plaatsen der beide Rijken mogen vestigen, alwaar de vrije beschikking houden over hunne goederen en eigendommen, nimmer aan hoogere regten onderworpen worden dan die door eigene onderdanen verschuldigd, en eindelijk hunne eigen belangen mogen behartigen of aan andere personen opgedragen, zonder in de keuze daartoe immer beperkt te kunnen worden.

Vergelijkt men deze bepalingen met die, welke desaangaande in de verdragen voorkomen, door Rusland met Engeland, Frankrijk, Oostenrijk, Sardinie en de Beide Sicilien gesloten, dan vindt men ons 1ste artikel in alle bijkans eensluidend terug. — Het 2de is gedeeltelijk opgenomen in het Oostenrijksche (cf. art. 13), Siciliaansche (cf. art. 12) en Sardinische (cf. art. 1) tractaat, terwijl de 3de en 4de artikelen gelijken zin en strekking hebben als de 12de en 13de van het verdrag tusschen Rusland en Sicilie aangegaan.

Nadat alzoo de persoonlijke belangen der wederzijdsche onderdanen geregeld waren vangen met het 5de artikel de bepalingen aan, die meer regtstreeks betrekking hebben op de scheepvaart en den handel tusschen de beide Rijken.

Omtrent de scheepvaartregten, wordt evenzeer het beginsel van wederkeerigheid in acht genomen, doch daarvan, wat Nederland betreft, in zooverre afgeweken, dat zij de gelijkstelling der Russische met de nationale vlag slechts binnen de havens van haar gebied in Europa gedoogt.

Behoudens dit verschil, zullen de schepen der beide natien, van waar ook komende, in de havens der wederzijdsche Staten omtrent de last- en andere ongelden steeds op den voet der nationale behandeld worden, terwijl zij bij het aandoen eener noodhaven van de betaling der ongelden zullen vrijgesteld zijn, zoodra zij die zonder last gebroken te hebben, wederom verlaten.

Deze bepalingen onderscheiden zich door meerdere vrijgevigheid gunstig boven de daarmede overeenkomende artikelen in de Fransche (cf. artt. 3 en 13) en Siciliaansche (cf. artt. 5 en 9) verdragen, die slechts eene reciprociteit van vlaggeregt toekennen bij de regtstreeksche vaart, doch worden gelijkelijk wedergevonden in de 4de en 8ste artikelen van het Oostenrijksche en de 3de en 13de artikelen van het Sardinische tractaat.

Bij het 6de tot en met het 13de artikel van ons verdrag worden de handelsbelangen der beide natien geregeld.

Hoezeer daarbij ook de wederkeerigheid als beginsel aangenomen is, zoo schijnt echter de omstandigheid, dat Nederland tot nu toe aan geene andere natie de gelijkstelling harer vlag, anders dan in de *regtstreeksche* vaart toegekend heeft, voor zooverre immers de kortingen *op* of de vrijdommen *van* in- en uitgaande regten betreffen, aanleiding gegeven te hebben tot het doen van wederzijdsche concessien.

Deze werden vervat in de 6de en 7de artikelen. Nederland bedong daarbij gelijkstelling met de Russische vlag ten opzigte der in- en uitgaande regten ook bij *niet regtstreeksche* vaart op alle havens van Rusland, terwijl dat voordeel dezerzijds slechts toegestaan werd bij de *regtstreeksche* vaart op de Nederlandsche havens.

Daarentegen werden aan Rusland andere voordeelen toegekend, als:

1°. het regt van gelijkelijk met de nationale schepen de kustvaart in de gansche uitgestrektheid van het Nederlandsche Rijk binnen Europa uit te oefenen;

2°. eene vermindering van 20 per cent op de loodsgelden, die volgens het tarief door nationale schepen verschuldigd zijn, bijaldien Russische schepen, regtstreeks uit Rusland komende, minstens ter helft beladen zijn met hennep, vlas, hout, teer of pek;

3°. dat de granen met *Russische* of *Nederlandsche* schepen uit Russische havens aangevoerd, boven en behalve de korting van f 2 per last van de invoerregten aan de nationale vlag bij art. 4 van het tarief toegestaan, nog eene buitengewone vermindering van 10 per cent dier regten zullen genieten;

4°. dat alle Russische producten in de Nederlandsche kolonien dezelfde voordeelen zullen erlangen, welke verleend zijn of in het vervolg verleend zullen worden aan die der meest begunstigde Europesche natien; en

5°. dat bijaldien later, aan eenige andere natie, de *indirecte* vaart op de Nederlandsche havens mogt toegestaan worden, die gunst zich alsdan ook tot Rusland zoude uitstrekken, zonder eenige beperking of vergelding, zelfs dan, wanneer het sub conditione onerosa aan anderen verleend was. In zoodanig geval echter zouden de drie eerstvermelde voordeelen, aan Rusland bij dit verdrag toegekend, beschouwd worden als vervallen te zijn.

Uwe Commissie heeft vermeend den inhoud dezer bepalingen van het verdrag eenigzins breedvoeriger te moeten mededeelen, dewijl het daarbij concessien gold, die over en weder toegestaan zijn, en van de zijde van Nederland schijnen toegestaan te hebben moeten worden, om de Nederlandsche scheepvaart te vrijwaren voor de nadeelige bepalingen der aangehaalde ukase van $\frac{19 \text{ Junij}}{1 \text{ Julij}}$ 1845, zoo als uit den aanhef van het 8ste artikel blijkt.

Doch Uwe Commissie had daartoe nog eene andere beweegreden, namelijk om meer den aard der voordeelen te doen uitkomen, die door Nederland aan Rusland toegestaan zijn, dewijl enkele daarvan onderwerpen betreffen, die minder algemeen in de handelspolitiek als middelen tot onderhandeling plegen gebezigd te worden. Zij bedoelt de kortingen op de loodsgelden en de inkomende regten, beneden de tariven waarbij dezelve voor de inlandsche scheepvaart geregeld zijn. In de overige verdragen door Rusland met andere Staten gesloten worden geene gelijkluidende bepalingen aangetroffen; wel zijn ook daarbij concessien gedaan, doch zij hebben betrekking op het opheffen ten voordeele van Rusland der differentiele regten, welke in die Staten van vreemde koopwaren gevorderd werden. Het 7de artikel van het Siciliaansche en het 3de additionele artikel van het Sardinische tractaat, leveren daarvan het bewijs. Het Engelsch-Russisch verdrag daarentegen erkent in het 9de artikel evenzeer als het onze eene gelijkstelling van Russische voortbrengselen en schepen in de kolonien, met die van iedere andere meest begunstigde natie.

De artt. 9 tot en met 13 van het verdrag behelzen meer algemeene bepalingen omtrent de handelsbetrekkingen der beide Rijken. Zoo als vroeger reeds aangemerkt werd, is daarbij de wederkeerigheid bepaaldelijk in acht genomen en zijn zij alle in eenen vrijgevigen zin gesteld geworden.

De wederzijdsche schepen toch zullen in de wederzijdsche Staten dezelfde voordeelen genieten, die aan de nationale toegekend worden, terwijl de voortbrengselen van den grond en nijverheid der beide landen, over en weder aan geene hoogere regten zullen onderworpen worden, dan die gevorderd worden van dezelfde artikelen uit *andere landen* afkomstig. Ook zullen geene voordeelen aan andere natien, ter zake van handel, douane of scheepvaart toegekend worden, die zich niet, onder gelijke voorwaarden, tot de onderdanen der beide contracterende partijen zouden uitstrekken. Evenmin zal er bij aankoopen van regeringswege in beide landen onderscheid gemaakt worden ter zake der nationaliteit van het schip, waarmede de aan te koopen handels-artikelen ingevoerd zijn; terwijl eindelijk, in geval van schipbreuk of zeeschade, dezelfde hulp en bijstand zal verleend worden als aan de nationale vaartuigen.

Wij vinden dezelfde strekking en soms dezelfde bewoordingen weder in de overige reeds aangehaalde tractaten (1).

De 14de en 15de artikelen zijn meer van staatsregtelijken aard; daarbij wordt wederkeerig de magt toegekend om consuls en handelsagenten in de wederzijdsche Rijken aan te stellen, alsmede de wijze van aanhouding en uitlevering van gedeserteerde matrozen geregeld.

Ook dergelijke overeenkomsten zijn bijkans woordelijk vervat in de meergenoemde verdragen tusschen Rusland en andere mogendheden gesloten. (2).

Aan de vereenigingen onder de benaming van Yacht-Club wordt ten slotte gelijkstelling in de beide Rijken toegekend, met de voordeelen, die bereids aan de Engelsche toegestaan zijn geworden.

Dit verdrag, dat den $^1/_{13}$ September 1846 te St. Petersburg gesloten is, en waarvan de ratificatien aldaar den $^{18}/_{30}$ October uitgewisseld zijn, zal gedurende *tien* jaren van kracht zijn, en vervolgens tot wederopzeggens toe, mits dit twaalf maanden bevorens geschiede.

Aan het oorspronkelijke verdrag zijn nog drie afzonderlijke artikelen toegevoegd, terwijl eindelijk ook nog mededeeling is gedaan van eene nota, die vóór de afsluiting van het tractaat tusschen de beide gevolmagtigden gewisseld is en eenige voorbehoudingen bevat.

---

(1) Cf. tractaat met Engeland art. 4, 8, 11, 13.
» Frankrijk » 2, 9, 10, 12.
» Oostenrijk » 2, 6, 9.
» Sicilie » 2, 3, 4, 6, 9.
» Sardinie » 2, 7, 9, 10, 12, 14.

(2) Cf. tractaat met Engeland art. 14.
» Frankrijk » 14, 15, 16.
» Oostenrijk » 10, 11, 12.
» Sicilie » 10, 11.
» Sardinie » 15, 16, 17.

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

Het 1ste der afzonderlijke artikelen heeft ten doel om te bepalen, dat de bijzondere bedingen, welke door Rusland aan den handel van Zweden en Noorwegen bewilligd zijn, in geen geval kunnen ingeroepen worden ten behoeve van den handel en de scheepvaart van Nederland, dewijl de handelsbetrekkingen tusschen die beide Rijken geregeld zijn door speciale overeenkomsten, die eene uitzondering maken op de algemeene reglementen voor den buitenlandschen handel.

Evenzoo vindt men deze reserve in de aangehaalde Engelsche, Siciliaansche en Sardinische verdragen, en gedeeltelijk ook bij het Fransche, en wel in de 1ste afzonderlijke artikels.

De beide overige artikelen bepalen dat zekere vrijdommen, die door de beide Rijken aan hunne wederzijdsche onderdanen toegestaan zijn of toegestaan zullen worden ten opzigte van den aanbouw van schepen, niet zullen beschouwd worden als te kort te doen aan het beginsel van wederkeerigheid bij dit verdrag aangenomen, terwijl dit evenzeer toegepast wordt op enkele geprivilegieerde vaarten en ondernemingen.

Ook deze restrietien maken den inhoud uit der additionele artikelen tot de meergenoemde verdragen.

De voorbehoudingen, waarvan sprake is in de toegevoegde Nota, gelden meer eene uitlegging van sommige artikelen van het verdrag, dan wel nadere bepalingen. Daarbij heet het toch, dat, hoezeer in het 11de artikel van het verdrag bepaald is, dat de voortbrengselen van den grond of de nijverheid der beide Staten niet hooger belast zullen worden in de wederzijdsche Rijken, dan dezelfde artikelen aldaar uit andere landen aangevoerd, deze bepaling echter in Rusland niet ingeroepen zal mogen worden ten gunste van den *Hollandschen haring;* dat dit evenmin het geval zal kunnen zijn omtrent den inhoud der Keizerlijke ukase van 9 Julij 1842, waarbij eenige voorregten aan de voortbrengselen van Pruissen toegestaan worden; doch daarentegen dat het voorbehoud in het 1ste additionele artikel vervat, niet zal verhinderen, dat het *zout*, met Nederlandsche schepen te St. Petersburg, te Reval en in de havens van Lijfland en Koerland ingevoerd, op dezelfde voorwaarden in het entrepôt zal mogen worden opgeslagen, waarop dit aan de meest begunstigde natie is toegestaan.

III. Uwe Commissie alzoo den inhoud van dit verdrag nagegaan hebbende, blijft haar nog ten slotte over, een woord mede te deelen omtrent het *nut* of het *nadeel* dat daarvan voor de regten onzer ingezetenen en voor de Nederlandsche handel en scheepvaart ontstaan kan.

En dan schijnt, Edel Mogende Heeren, het bedingen, dat de wederzijdsche onderdanen gelijke behandeling, gelijke bescherming zullen genieten als de inboorlingen, wel de uiterste grens te zijn, waartoe men bij het sluiten van verdragen met Rusland geraken kan. De dikwerf aangehaalde tractaten door andere landen met dat Rijk gesloten, leveren althans ten dien opzigte geene grootere waarborgen op dan het onze.

Het laat zich wijders aanzien, dat uit dit verdrag voor den Nederlandschen handel en de scheepvaart voordeelen kunnen ontstaan, die wel zullen opwegen tegen het nadeel, daaraan welligt te berokkenen door hetgeen van de zijde van Nederland toegegeven is.

Voor alles toch is het van groot belang te achten, dat, door het sluiten van dit verdrag, de repressive bepalingen der ukase van $\frac{19 \text{ Junij}}{1 \text{ Julij}}$ 1845 niet meer op den Nederlandschen handel en de scheepvaart zullen toegepast kunnen worden, terwijl het voorregt bedongen voor de *niet regtstreeksche* vaart op de Russische havens, voor Nederland niet minder gewigtig is.

Door deze bepaling immers wordt voor de aanzienlijke Nederlandsche handelsvloot de gelegenheid heropend, om aan hare buitenlandsche transport- of vrachtvaart eene grootere uitbreiding te geven, zoodat daarin eene vergoeding te vinden is voor de aan Rusland thans ook toegestane mededinging tot het uitoefenen der kustvaart langs onze kusten en voor het toekennen eener buitengewone korting, onder sommige omstandigheden, op de loodsgelden die door inlanders verschuldigd zijn; welk laatste voorregt daarenboven, buiten diplomatieke onderhandelingen, tot onze nationale scheepvaart konde uitgebreid worden.

Wederkeerig daarentegen is het voordeel, dat geput wordt uit de *korting* van 10 per cent, boven en behalve de reeds bestaande ten opzigte der invoerregten van granen onder Nederlandsche vlag aangevoerd, hoezeer daardoor afgeweken wordt van de bepalingen van art. 4 der wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), eene afwijking waartoe de bevoegdheid der Regering in twijfel getrokken wordt, doch welke uwe Commissie gemeend heeft met stilzwijgen te moeten voorbij gaan, omdat die vraag langs eenen anderen weg aan de beoordeeling dezer Kamer onderworpen is.

De restrictien bij het 1ste additionele artikel, waartoe teruggebragt moet worden het *niet* gelijkstellen van den Hollandschen haring met dien uit Zweden en Noorwegen in Rusland aangevoerd, zijn ongetwijfeld nadeelig voor verschillende takken van nijverheid. Uit den inhoud van het onderzochte staatsstuk echter bleek, dat Rusland daaromtrent gebonden was door haar speciaal verdrag met Zweden en Noorwegen, dd. $\frac{26 \text{ April}}{8 \text{ Mei}}$ 1835.

Die gelijkstelling van den Hollandschen haring met den Noordschen werd buitendien vroeger niet genoten, en is evenmin aan andere natien toegestaan.

Dat deze beperkingen zich echter niet tot het *entreposeren* van het zout op den meest begunstigden voet uitstrekken, is daarentegen eene vergoeding, daar het hier een dier artikelen geldt, waardoor onze indirecte vaart op Rusland zeer bevorderd kan worden.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, vermeent uwe Commissie aan den op haar verstrekten last voldaan te hebben.

Aldus vastgesteld bij de Commissie, den 16den Junij 1847.

ROMME.
NEDERMEIJER VAN ROSENTHAL.
GEVERS VAN ENDEGEEST.
VAN HEEMSTRA.
VAN BEECK VOLLENHOVEN.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Missive; Toelichtende Nota.)

G. Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche bezittingen voor 1846 en 1847.

1. MISSIVE VAN DEN MINISTER VAN KOLONIEN, *ingekomen in de zitting van* 11 *Februarij* 1847.

's Gravenhage, den 9*den Februarij* 1847.

Ik heb de eer hiernevens aan U Edel Mogenden, ter voldoening aan artikel 59, 2de alinea, der Grondwet, te doen toekomen:

A. den laatst ingekomen staat betreffende de ontvangsten en uitgaven van *Nederlandsch Indie*, zijnde die voor het jaar 1846, vergezeld van eene toelichtende nota;

B. de laatst ingekomen staten van inkomsten en uitgaven van de kolonie *Suriname*, en van de eilanden *Curaçao*, *St. Eustatius*, en *St. Martin*, voor het jaar 1847, mede met eene toelichtende nota;

C. de laatst ingekomen raming der ontvangsten en uitgaven van de Nederlandsche bezittingen ter *Kuste van Guinea*, voor het jaar 1847, met de daarbij behoorende toelichtende nota.

De Minister van Kolonien,
J. C. BAUD.

*Aan den Heer President
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*

2. TOELICHTENDE NOTA, *betreffende de stukken sub litt. A overgelegd.*

Deze stukken zijn:

N°. 1, afschrift van de raming der ontvangsten en uitgaven van geheel *Nederlandsch Indie*, voor het jaar 1846;

N°. 2, eene specificatie der som van f 14,611,854 voor uitgaven in Nederland, voorkomende op de raming n°. 1.

In die raming zijn de ontvangsten en uitgaven nog onderscheiden in *zilveren* en *koperen*.

In den loop van het jaar 1846 heeft de Gouverneur-Generaal over Nederlandsch Indie den *koperen* gulden als rekenmunt afgeschaft. Als een gevolg daarvan heeft het nominale cijfer der meeste ontvangsten en uitgaven veranderingen ondergaan, niet aangewezen in deze vroeger vervaardigde raming. Hoezeer dezelve dan ook geen juist overzigt geeft van de ontvangsten en uitgaven van Nederlandsch Indie in 1846, heeft men gemeend, evenwel door deze inzending te moeten voldoen aan het grondwettig voorschrift.

's Gravenhage, 9 Februarij 1847.

De Minister van Kolonien,
J. C. BAUD.

Overzeesche Bezittingen voor 1846 *en* 1847.
kening.)

	OMSCHRIJVING.	Totaal. Koper.	Totaal.	In Nederland.	Totaal generaal.
[.	Hooge Regering.	f 249,100	f 482,200	»	f 482,200
[.	Departement van Justitie	298,125	507,896	»	507,896
I.	Hooge en lagere collegien	148,587	282,020	»	282,020
r.	Algemeen bestuur en politie	2,399,274	3,486,170	»	3,486.170
r.	Landbouw, eeredienst, kunsten en wetenschapp	320,906	497,291	10,000	507,291
[.	Civiel bouw-departement	272,742	368,660	134,340	503,000
[.	Finantien en cultures:				
	A. Algemeene uitgaven	2,555,741	3,383,318	56,236	3,439,554
	B. Onkosten op de teelt en den aankoop van	30,017,640	32,264,368	930,537	33,194,905
	C. Onkosten en provisie-penningen op den afs ducten naar Nederland verzonden wordend	996.100	1,193,200	»	1,193,200
	D. Renten en aflossingen der onderstaande s				
	1°. Renten en aflossing van den Nederlan achterstand, restant kapitaal onder 1845 f 2,182,800	»	400,000	»	400,000
	2°. Renten en aflossing op de Indische le ad f 1,170,000, restant kapitaal onder 1845 f 117,000.	»	120,300	3,410	123,710
	3°. Geheele aflossing der Solosche schuld	»	49,900	»	49,900
	4°. Renten en aflossing der 4$^1/_2$ percents o volge Indisch besluit, dd. 27 Junij 1843 restant kapitaal onder ult. December 1	»	2,648	»	2,648
	5°. Renten en aflossing der 6 percents obl airière Daendels, uitgereikt ingevolge gustus 1845, n°. 1, restant kapitaal on ber 1845 f 104,000	»	19,240	»	19,240
	6°. Renten der Oost-Indische schuld vo van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 22 December 1838	»	»	9,800,000	9,800,000
	7°. Renten van de vordering van de Nede del-maatschappij ad f 39,000,000 over het kapitalisatie-contract van 23/25 Jul kapitaal onder ult. December 1845 f 10,	»	»	450,000	450,000
I.	Departement van Oorlog:				
	Gewone en buitengewone kosten van het leger i Indie, behalve Sumatra	4,041,249	6,796,147	476,402	7,272,549
	Kosten der pradjoerits, barissans en andere inla niet behoorende tot de vaste landmagt . .	23,475	39,500	»	39,500
	Buitengewone fortificatie-werken	645,000	886,235	113,765	1,000,000
	Kosten van het koloniaal werfdepôt te Harderv	»	»	284,504	284,504
	Voor de uitzending van suppletie-troepen naar I	»	»	75,840	75,840
	Voor transportkosten in Nederland te betalen do hier te lande van $^1/_4$ der rekening voor repatr	»	»	15,510	15,510
	Studie-kosten voor jongelingen bij de Konink Academie te Breda.	»	»	14,000	14,000
	Diverse betalingen aan terugkeerende militairen	»	»	14,000	14,000
X.	Departement van Marine:				
	Voor schepen en vaartuigen van oorlog . .	462,325	887,777	313,711	1,201,488
	Voor havenmeesters en andere sedentaire i dienste van het zeewezen.	104,536	167,512	»	167,512
		f 42,534,800	f 51,834,382	f 12,692,255	f 64,526,637

F. *Verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Rusland.*
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

Het 1ste der afzonderlijke artikelen heeft ten doel om te bepalen, dat de bijzondere bedingen, welke door Rusland aan den handel van Zweden en Noorwegen bewilligd zijn, in geen geval kunnen ingeroepen worden ten behoeve van den handel en de scheepvaart van Nederland, dewijl de handelsbetrekkingen tusschen die beide Rijken geregeld zijn door speciale overeenkomsten, die eene uitzondering maken op de algemeene reglementen voor den buitenlandschen handel.

Evenzoo vindt men deze reserve in de aangehaalde Engelsche, Siciliaansche en Sardinische verdragen, en gedeeltelijk ook bij het Fransche, en wel in de 1ste afzonderlijke artikels.

De beide overige artikelen bepalen dat zekere vrijdommen, die door de beide Rijken aan hunne wederzijdsche onderdanen toegestaan zijn of toegestaan zullen worden ten opzigte van den aanbouw van schepen, niet zullen beschouwd worden als te kort te doen aan het beginsel van wederkeerigheid bij dit verdrag aangenomen, terwijl dit evenzeer toegepast wordt op enkele geprivilegieerde vaarten en ondernemingen.

Ook deze restrictien maken den inhoud uit der additionele artikelen tot de meergenoemde verdragen.

De voorbehoudingen, waarvan sprake is in de toegevoegde Nota, gelden meer eene uitlegging van sommige artikelen van het verdrag, dan wel nadere bepalingen. Daarbij heet het toch, dat, hoezeer in het 11de artikel van het verdrag bepaald is, dat de voortbrengselen van den grond of de nijverheid der beide Staten niet hooger belast zullen worden in de wederzijdsche Rijken, dan dezelfde artikelen aldaar uit andere landen aangevoerd, deze bepaling echter in Rusland niet ingeroepen zal mogen worden ten gunste van den *Hollandschen haring;* dat dit evenmin het geval zal kunnen zijn omtrent den inhoud der Keizerlijke ukase van 9 Julij 1842, waarbij eenige voorregten aan de voortbrengselen van Pruissen toegestaan worden; doch daarentegen dat het voorbehoud in het 1ste additionele artikel vervat, niet zal verhinderen, dat het *zout*, met Nederlandsche schepen te St. Petersburg, te Reval en in de havens van Lijfland en Koerland ingevoerd, op dezelfde voorwaarden in het entrepôt zal mogen worden opgeslagen, waarop dit aan de meest begunstigde natie is toegestaan.

III. Uwe Commissie alzoo den inhoud van dit verdrag nagegaan hebbende, blijft haar nog ten slotte over, een woord mede te deelen omtrent het *nut* of het *nadeel* dat daarvan voor de regten onzer ingezetenen en voor de Nederlandsche handel en scheepvaart ontstaan kan.

En dan schijnt, Edel Mogende Heeren, het bedingen, dat de wederzijdsche onderdanen gelijke behandeling, gelijke bescherming zullen genieten als de inboorlingen, wel de uiterste grens te zijn, waartoe men bij het sluiten van verdragen met Rusland geraken kan. De dikwerf aangehaalde tractaten door andere landen met dat Rijk gesloten, leveren althans ten dien opzigte geene grootere waarborgen op dan het onze.

Het laat zich wijders aanzien, dat uit dit verdrag voor den Nederlandschen handel en de scheepvaart voordeelen kunnen ontstaan, die wel zullen opwegen tegen het nadeel, daaraan welligt te bekenen door hetgeen van de zijde van Nederland toegegeven is.

Voor alles toch is het van groot belang te achten, dat, door het sluiten van dit verdrag, de repressive bepalingen der ukase van $\frac{19\ \text{Junij}}{1\ \text{Julij}}$ 1845 niet meer op den Nederlandschen handel en de scheepvaart zullen toegepast kunnen worden, terwijl het voorregt bedongen voor de *niet regtstreeksche* vaart op de Russische havens, voor Nederland niet minder gewigtig is.

Door deze bepaling immers wordt voor de aanzienlijke Nederlandsche handelsvloot de gelegenheid heropend, om aan hare buitenlandsche transport- of vrachtvaart eene grootere uitbreiding te geven, zoodat daarin eene vergoeding te vinden is voor de aan Rusland thans ook toegestane mededinging tot het uitoefenen der kustvaart langs onze kusten en voor het toekennen eener buitengewone korting, onder sommige omstandigheden, op de loodsgelden die door inlanders verschuldigd zijn; welk laatste voorregt daarenboven, buiten diplomatieke onderhandelingen, tot onze nationale scheepvaart konde uitgebreid worden.

Wederkeerig daarentegen is het voordeel, dat geput wordt uit de *korting* van 10 per cent, boven en behalve de reeds bestaande ten opzigte der invoerregten van granen onder Nederlandsche vlag aangevoerd, hoezeer daardoor afgeweken wordt van de bepalingen van art. 4 der wet van 19 Junij 1845 (*Staatsblad* n°. 28), eene afwijking waartoe de bevoegdheid der Regering in twijfel getrokken wordt, doch welke uwe Commissie gemeend heeft met stilzwijgen te moeten voorbij gaan, omdat die vraag langs eenen anderen weg aan de beoordeeling dezer Kamer onderworpen is.

De restrictien bij het 1ste additionele artikel, waartoe teruggebragt moet worden het *niet* gelijkstellen van den Hollandschen haring met dien uit Zweden en Noorwegen in Rusland aangevoerd, zijn ongetwijfeld nadeelig voor verschillende takken van nijverheid. Uit den inhoud van het onderzochte staatsstuk echter bleek, dat Rusland daaromtrent gebonden was door haar speciaal verdrag met Zweden en Noorwegen, dd. $\frac{26\ \text{April}}{8\ \text{Mei}}$ 1835.

Die gelijkstelling van den Hollandschen haring met den Noordschen werd buitendien vroeger niet genoten, en is evenmin aan andere natien toegestaan.

Dat deze beperkingen zich echter niet tot het *entreposeren* van het zout op den meest begunstigden voet uitstrekken, is daarentegen eene vergoeding, daar het hier een dier artikelen geldt, waardoor onze indirecte vaart op Rusland zeer bevorderd kan worden.

En hiermede, Edel Mogende Heeren, vermeent uwe Commissie aan den op haar verstrekten last voldaan te hebben.

Aldus vastgesteld bij de Commissie, den 16den Junij 1847.

ROMME.
NEDERMEIJER VAN ROSENTHAL.
GEVERS VAN ENDEGEEST.
VAN HEEMSTRA.
VAN BEECK VOLLENHOVEN.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Missive; Toelichtende Nota.)

G. Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche bezittingen voor 1846 en 1847.

1. MISSIVE VAN DEN MINISTER VAN KOLONIEN, *ingekomen in de zitting van* 11 *Februarij* 1847.

's Gravenhage, den 9*den Februarij* 1847.

Ik heb de eer hiernevens aan U Edel Mogenden, ter voldoening aan artikel 59, 2de alinea, der Grondwet, te doen toekomen:

A. den laatst ingekomen staat betreffende de ontvangsten en uitgaven van *Nederlandsch Indie*, zijnde die voor het jaar 1846, vergezeld van eene toelichtende nota;

B. de laatst ingekomen staten van inkomsten en uitgaven van de kolonie *Suriname*, en van de eilanden *Curaçao*, *St. Eustatius*, en *St. Martin*, voor het jaar 1847, mede met eene toelichtende nota;

C. de laatst ingekomen raming der ontvangsten en uitgaven van de Nederlandsche bezittingen ter *Kuste van Guinea*, voor het jaar 1847, met de daarbij behoorende toelichtende nota.

De Minister van Kolonien,
J. C. BAUD.

Aan den Heer President
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. TOELICHTENDE NOTA, *betreffende de stukken sub litt. A overgelegd.*

Deze stukken zijn:

N°. 1, afschrift van de raming der ontvangsten en uitgaven van geheel *Nederlandsch Indie*, voor het jaar 1846;

N°. 2, eene specificatie der som van f 14,611,851 voor uitgaven in Nederland, voorkomende op de raming n°. 1.

In die raming zijn de ontvangsten en uitgaven nog onderscheiden in *zilveren* en *koperen*.

In den loop van het jaar 1846 heeft de Gouverneur-Generaal over Nederlandsch Indie den *koperen* gulden als rekenmunt afgeschaft. Als een gevolg daarvan heeft het nominale cijfer der meeste ontvangsten en uitgaven veranderingen ondergaan, niet aangewezen in deze vroeger vervaardigde raming. Hoezeer dezelve dan ook geen juist overzigt geeft van de ontvangsten en uitgaven van Nederlandsch Indie in 1846, heeft men gemeend, evenwel door deze inzending te moeten voldoen aan het grondwettig voorschrift.

's Gravenhage, 9 Februarij 1847.

De Minister van Kolonien,
J. C. BAUD.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor 1846 en 1847.*
(Staten van Rekening.)

(Litt. A, n°. 1). RAMING *der ontvangsten en uitgaven van geheel Nederlandsch Indië, over 1846.*

ONTVANGSTEN.

Hoofdstukken.	OMSCHRIJVING.	In Indië. Java en Madura en Algemeene sommen. Zilver.	Koper.	Totaal.	Buitenbezittingen. Zilver.	Koper.	Totaal.	Totaal. Zilver.	Koper.	Totaal.	In Nederland.	Totaal generaal.
I.	Verpachtingen	f 1,800	f14,916,124	f14,917,924	f 46,182	f 500,184	f 546,366	f 47,982	f15,416,308	f15,464,290	„	f15,164,290
II.	Landelijke inkomsten en andere grondlasten	184,774	11,469,333	11,654,107	16,372	114,365	130,737	201,146	11,583,698	11,784,844	„	11,784,844
III.	Belastingen en inkomsten van onderscheiden aard	4,700,249	2,641,709	7,341,958	159,701	208,793	368,494	4,859,950	2,850,502	7,710,452	„	7,710,452
IV.	Koophandel en cultures	945,926	6,120,319	7,066,245	428,000	520,589	918,589	1,373,926	6,610,908	8,014,834	„	8,014,834
	Ter verkoop naar Nederland te consigneren:											
	962,974 pikols koffij à f 16.69½ per pikol	„	„	„	„	„	„	„	„	„	f16,410,751	16,110,751
	568,700 Amst. p. garioffel-nagelen à f0.60 per ½ Nederl. p.	„	„	„	„	„	„	„	„	„	337,124	337,121
	2,000 „ moernagelen à f 0.60 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	1,186	1,186
	326,277 „ middelbare notenmuscaat à f 1.40 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	451,304	451,304
	40,000 „ magere noten à f 1.40 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	55,328	55,328
	90,910 „ goede foelie à f 1.40 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	125,745	125,745
	9,090 „ gruis idem à f 1.40 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	12,572	12,572
	33,333 „ stukkende noten om zeep te maken à f0.30 id.	„	„	„	„	„	„	„	„	„	9,880	9,880
	1,702,350 „ indigo à f 2,53 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	4,255,263	4,255,263
	919,797 pikols suiker à f 11.88 per pikol	„	„	„	„	„	„	„	„	„	10,927,188	10,927,188
	„ Amst. pond. zijde à f 5.00 per ½ Nederl. pond.	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
	1,071,416 „ thee à f 0.40 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	423,423	423,423
	2,850 pikols peper à f 10.50 per pikol	„	„	„	„	„	„	„	„	„	29,925	29,925
	59,555 „ tin à f 47,47 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	2,827,076	2,827,076
	45,775 Amst. pond. cochenille à f 2.80 per ½ Ned. pond.	„	„	„	„	„	„	„	„	„	126,627	126,627
	241,230 „ kaneel à f 1.32 idem	„	„	„	„	„	„	„	„	„	314,600	314,600
	6,769 pikols Japansch koper à f 68.38 de pikol	„	„	„	„	„	„	„	„	„	462,864	462,864
	2,000 onzen stofgoud	„	„	„	„	„	„	„	„	„	66,000	66,000
	800 balies kamfer à f 84.81	„	„	„	„	„	„	„	„	„	67,848	67,848
V.	Diverse en buitengewone inkomsten	116,064	186,317	312,381	3,164	2,733	5,897	119,228	199,050	318,278	„	318,278
	Maritiem etablissement op het eiland Onrust	„	„	„	„	„	„	213,126	25,061	238,190	„	238,190
	Van den Keizer van Soerakarta, in mindering van zijne schuld.	„	„	„	„	„	„	6,000	18,000	24,000	„	24,000
VI.	Inkomsten van Sumatra	„	„	„	„	„	„	958,011	1,206,110	2,264,121	„	2,161,121
	Transporteren							f 7,779,369	f37,939,640	f45,719,009	f36,901,704	f82,620,713

UITGAVEN.

Hoofdstukken.	OMSCHRIJVING.	In Indië. Java en Madura en Algemeene sommen. Zilver.	Koper.	Totaal.	Buitenbezittingen. Zilver.	Koper.	Totaal.	Totaal. Zilver.	Koper.	Totaal.	In Nederland.	Totaal generaal.
I.	Hooge Regering	f 233,100	f 249,100	f 482,200	„	„	„	f 233,100	f 249,100	f 482,200	„	f 482,200
II.	Departement van Justitie	200,981	218,859	419,840	f 8,790	f 19,266	f 28,056	209,771	298,125	507,896	„	507,896
III.	Hooge en lagere collegien	133,433	148,587	282,020	„	„	„	133,433	148,587	282,020	„	282,020
IV.	Algemeen bestuur en politie	944,759	2,073,436	3,018,195	142,137	325,838	467,975	1,086,896	2,399,274	3,486,170	„	3,486,170
V.	Landbouw, eeredienst, kunsten en wetenschappen	152,751	273,354	426,105	23,654	47,552	71,186	176,385	320,906	497,291	10,000	507,291
VI.	Civiel bouw-departement	95,678	270,712	366,390	240	2,030	2,270	95,918	272,742	368,660	134,340	503,000
VII.	Finantien en cultures:											
	A. Algemeene uitgaven	775,659	2,419,787	3,195,446	51,918	135,954	187,872	827,577	2,555,711	3,383,318	56,236	3,439,554
	B. Onkosten op de teelt en den aankoop van producten	1,349,018	29,422,760	30,771,778	897,710	951,880	1,492,590	2,246,728	30,017,640	32,261,368	930,537	33,194,905
	C. Onkosten en provisie-penningen op den afscheep van producten naar Nederland verzonden wordende	197,100	996,100	1,193,200	„	„	„	191,100	996,100	1,193,200	„	1,193,200
	D. Renten en aflossingen der onderstaande schulden:											
	1°. Renten en aflossing van den Nederlandsch Indischen achterstand, restant kapitaal onder ult. December 1845 f 2,182,800	400,000	„	400,000	„	„	„	400,000	„	400,000	„	400,000
	2°. Renten en aflossing op de Indische leening van 1836 ad f 1,170,000, restant kapitaal onder ult. December 1845 f 117,000	120,300	„	120,300	„	„	„	120,300	„	120,300	3,110	123,710
	3°. Geheele aflossing der Salosche schuld	49,900	„	49,900	„	„	„	49,900	„	49,900	„	49,900
	4°. Renten en aflossing der 4½ percents obligatien, ingevolge Indisch besluit, dd. 27 Junij 1843, litt. F geheim, restant kapitaal onder ult. December 1855 ad f25,500	2,618	„	2,618	„	„	„	2,618	„	2,618	„	2,618
	5°. Renten en aflossing der 6 percents oblig. aan de douairière Daendels, uitgereikt ingevolge besluit 27 Augustus 1845, n°. 1, restant kapitaal onder ult. December 1845 f 104,000	19,210	„	19,210	„	„	„	19,210	„	19,240	„	19,240
	6°. Renten der Oost-Indische schuld volgens de wetten van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 Maart 1838 en 22 December 1838	„	„	„	„	„	„	„	„	„	9,600,000	9,600,000
	7°. Renten van de vordering van de Nederlandsche Handel-maatschappij ad f 39,000,000 over 1845, volgens het kapitalisatie-contract van 23/25 Julij 1840, restant kapitaal onder ult. December 1845 f 10,000,000	„	„	„	„	„	„	„	„	„	450,000	450,000
VIII.	Departement van Oorlog:											
	Gewone en buitengewone kosten van het leger in Nederlandsch Indie, behalve Sumatra	„	„	„	„	„	„	2,754,898	4,041,219	6,796,117	476,402	7,272,549
	Kosten der pradjnerits, barissons en andere inlandsche corpsen, niet behoorende tot de vaste landmagt	„	„	„	„	„	„	16,025	23,475	39,500	„	39,500
	Buitengewone fortificatie-werken	„	„	„	„	„	„	241,235	645,000	886,235	113,765	1,000,000
	Kosten van het koloniaal werfdepôt te Harderwijk	„	„	„	„	„	„	„	„	„	281,504	284,504
	Voor de uitzending van suppletie-troepen naar Indie enz.	„	„	„	„	„	„	„	„	„	75,810	75,810
	Voor transportkosten in Nederland te betalen door terughouding hier te lande van ¼ der rekening voor repatrierenden	„	„	„	„	„	„	„	„	„	15,510	15,510
	Studie-kosten voor jongelingen bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda.	„	„	„	„	„	„	„	„	„	11,000	11,000
	Diverse betalingen aan terugkeerende militairen	„	„	„	„	„	„	„	„	„	11,000	11,000
IX.	Departement van Marine:											
	Voor schepen en vaartuigen van oorlog	„	„	„	„	„	„	425,152	462,325	887,177	313,711	1,201,488
	Voor havenmeesters en andere sedentaire inrigtingen ten dienste van het zeewezen.	„	„	„	„	„	„	62,976	104,536	167,512	„	167,512
	Transporteren							f 9,290,582	f12,531,800	f51,831,382	f12,692,255	f64,526,037

W E N.

	IN INDIE.						In Nederland.	Totaal generaal.
	Buitenbezittingen.			Totaal.				
	Zilver.	Koper.	Totaal.	Zilver.	Koper.	Totaal.		
	. . . .	. . . .	. . . .	f 9,299,582	f42,534,800	f51,834,382	f12,692,255	f64,526,637
	»	»	»	125,303	105,697	231,000	»	231,000
	»	»	»	209,199	25,064	234,263	3,927	238,190
3	17,388	36,346	53,734	261,164	402,403	663,567	418,000	1,081,567
2	132,007	101,813	233,820	722,984	1,451,788	2,174,772	21,345	2,196,117
	»	»	»	»	»	»	140,000	140,000
	»	»	»	»	»	»	100,000	100,000
)	»	»	»	250,000	250,000	500,000	»	500,000
)	»	»	»	250,000	250,000	500,000	»	500,000
	»	»	»	1,044,933	1,377,957	2,422,890	»	2,422,890
	. . . .	. . . .	. . . .	f12,163,165	f46,411,109	f58,574,274	f13,375,527	f71,949,801
	»	»	»	5,580	22,080	27,660	»	27,660
	»	»	»	3,774	15,768	19,542	»	19,542
	»	»	»	5,177	22,465	27,642	»	27,642
	»	»	»	146,740	200,350	347,090	185,360	532,450
	»	»	»	88,200	41,200	129,400	82,200	211,600
	»	»	»	37,000	52,000	89,000	150,000	239,000
	»	»	»	»	»	»	528,000	528,000
	»	»	»	»	»	»	150,000	150,000
	»	»	»	»	»	»	16,557	16,557
	»	»	»	2,500	»	2,500	»	2,500
	»	»	»	»	»	»	124,210	124,210
				f12,452,136	f46,751,572	f59,203,708	f14,611,854	f73,815,562
	»	»	»	»	389,623	389,623	»	389,623
				f12,452,136	f47,141,195	f59,593,331	f14,611,854	f74,205,185
	»	»	»	»	»	»	10,230,153	10,230,453
				f12,452,136	f47,141,195	f59,593,331	f24,842,307	f84,435,638
	»	»	»	»	»	»	12,125,497	12,125,497
				f12,452,136	f47,141,195	f59,593,331	f36,967,804	f96,561,135

Batavia, den 16den April 1846.

De Directeur-Generaal van Financien,
(*Was get.*) RULOFFS.

Voor eensluidend afschrift,
De Algemeene Secretaris,
(*Get.*) C. VISSCHER.

Voor eensluidend afschrift,
De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,
CORNETS DE GROOT.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van rekening.)

Litt. A, N°. 2. SPECIFICATIE der som van f 14,611,854, voor uitgaven in Nederland, voorkomende op de raming der Ontvangsten en Uitgaven van geheel Nederlandsch Indie, over 1846.

Hoofdstuk		
V.	*Landbouw, Eeredienst, Kunsten en Wetenschappen.*	
	Verlof-tractementen der leden van de natuurkundige commissie enz.	f 10,000.00
VI.	*Civiel Bouw-Departement.*	
	Goederen uit Nederland	134,340.00
VII.	*Finantien en Cultures.*	
	Goederen uit Nederland	56,236.00
	Benoodigdheden voor den handel op Japan, koffijzakken, Levantsche opium, enz.	930,537.00
	Rente en aflossing aan in Nederland woonachtige houders van aandeelen in de Indische leening van 1836	3,410.00
	Renten der Oost-Indische schulden, volgens de wetten van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 Maart 1838 en 22 December 1839	9,800,000.00
	Renten der restant-schuld aan de Nederlandsche Handel-maatschappij, ingevolge 's Konings besluit van 15 December 1844, lit. Z51	450,000.00
VIII.	*Departement van Oorlog.*	
	Goederen uit Nederland	590,167.00
	Kosten van het koloniaal werf-depôt	284,504.00
	Uitzending van suppletie-troepen	75,840.00
	Transportkosten van repatriërende militairen	15,510.00
	Toelagen aan kadetten op de Militaire Academie te Breda	14,000.00
	Diverse betalingen aan terugkeerende militairen	14,000.00
IX.	*Departement van Marine.*	
	Behoeften voor de schepen en vaartuigen van oorlog	313,711.00
	Idem voor het maritiem etablissement op het eiland Onrust	3,927.00
X.	*Pensioenen en gestichten van Weldadigheid.*	
	Gouvernements-pensioenen in Nederland betaalbaar	418,000.00
XI.	*Uitgaven van onderscheiden aard.*	
	Goederen uit Nederland	21,345.00
	Verlof-tractementen in Nederland betaalbaar	140,000.00
	Diverse uitgaven, in Nederland te doen	100,000.00
XII.	*Betalingen voor rekening van anderen.*	
	Civiel weduwen- en weezenfonds	185,360.00
	Militair weduwen- en weezen-fonds	82,200.00
	Verhoogd militair pensioenfonds	150,000.00
	Delegatien, civiele	528,000.00
	» militaire	150,000.00
	» Marine	16,557.00
	Benoodigdheden voor het officiers-kleeding-magazijn	124,210.00
	TOTAAL	f 14,611,854.00

3. TOELICHTENDE NOTA *betreffende de stukken sub litt. B overgelegd.*

Deze stukken zijn:

N°. 1, de begrooting der inkomsten en uitgaven van de kolonie *Suriname*, voor het dienstjaar 1847;

N°. 2, als boven, van de eilanden *Curaçao, Bonaire* en *Aruba;*

N°. 3, als boven, van het eiland *St. Eustatius;*

N°. 4, als boven, van het eiland *St. Martin;*

Uit den staat n°. 1 blijkt, dat, zonder het van hier verstrekt gewoon subsidie van f 150,000, de geraamde uitgaven de ontvangsten met een gelijk beloop zouden overtreffen. De kosten der proeve van Europesche kolonisatie zijn voor memorie uitgetrokken.

Dezelve zullen in 1847 worden gedekt door eene verhooging van subsidie.

Volgens den staat n°. 2 zou het tekort van de eilanden *Curaçao, Bonaire* en *Aruba* bedragen	f 199,752.13
Volgens den staat n°. 3 zouden de uitgaven voor *St. Eustatius* de ontvangsten overtreffen met	10,351.00
Het tekort van *St. Martin* zou, volgens staat n°. 4, zijn	8,231.29
Totaal	f 218,334.42

Even als in vroegere jaren, zullen ook wederom in 1847 subsidien ten behoeve der West-Indische eilanden uit de Oost-Indische geldmiddelen behooren te worden verleend.

's Gravenhage, 9 Februarij 1847.

De Minister van Kolonien,
J. C. BAUD.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor 1846 en 1847.*
(Staten van Rekening.)

ONTVANGSTEN.

Hoofdstukken.	OMSCHRIJVING.	IN INDIE. Java en Madura en Algemeene sommen. Zilver.	Koper.	Totaal.	Buitenbezittingen. Zilver.	Koper.	Totaal.	Totaal. Zilver.	Koper.	Totaal.	In Nederland.	Totaal generaal.
	Transport	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	f 7,779,369	f37,989,640	f45,719,009	f36,904,704	f82,623,713
	Totaal der ontvangsten van de koloniale administratie	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	f 7,779,369	f37,989,640	f45,719,009	f36,904,704	f82,623,713
	Ontvangsten voor rekening van anderen.											
	Van den Keizer van Soerakarta, in restitutie van nevensstaande uitgaven	〃	〃	〃	〃	〃	〃	5,580	22,080	27,660	〃	27,660
	Van den Sultan van Djokjokarta, in restitutie van idem idem	〃	〃	〃	〃	〃	〃	3,774	15,768	19,542	〃	19,542
	Inkomsten van het land Naugoelan	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	27,642	27,642	〃	27,642
	Civiel weduwen- en weezenfonds	〃	〃	〃	〃	〃	〃	200,100	311,350	511,450	21,000	532,450
	Militair weduwen- en weezenfonds	〃	〃	〃	〃	〃	〃	162,000	15,000	177,000	34,600	211,600
	Verhoogd militair pensioenfonds	〃	〃	〃	〃	〃	〃	209,000	25,000	234,000	5,000	239,000
	Delegatien: civile	〃	〃	〃	〃	〃	〃	221,000	307,000	528,000	〃	528,000
	〃 militaire	〃	〃	〃	〃	〃	〃	60,000	90,000	150,000	〃	150,000
	〃 marine	〃	〃	〃	〃	〃	〃	7,125	9,432	16,557	〃	16,557
	Van het Departement van Marine, in restitutie van nevensstaande uitgaven	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	2,500	2,500
	Van de officieren der landmagt, in restitutie van nevensstaande uitgaven	〃	〃	〃	〃	〃	〃	124,210	〃	124,210	〃	124,210
								f 8,772,158	f38,762,912	f47,535,070	f36,967,804	f84,502,874
	Voor zooveel het administratief kapitaal onder ultimo December 1845 bevonden is meerder te bedragen dan de bepaalde som van f 12,500,000, waarvan 2/5 zilver en 3/5 koper	〃	〃	〃	〃	〃	〃	431,427	〃	431,427	〃	431,427
								f 9,203,585	f38,762,912	f47,966,497	f36,967,804	f84,934,301
	Nadeelig verschil tusschen de geldelijke uitgaven en ontvangsten in Indie, om te worden gedekt uit den verkoop der producten in Nederland	〃	〃	〃	〃	〃	〃	3,248,551	8,378,283	11,626,834	〃	11,626,834
								f12,452,136	f47,141,195	f59,593,331	f36,967,804	f96,561,135

UITGAVEN.

Hoofdstukken.	OMSCHRIJVING.	IN INDIE. Java en Madura en Algemeene sommen. Zilver.	Koper.	Totaal.	Buitenbezittingen. Zilver.	Koper.	Totaal.	Totaal. Zilver.	Koper.	Totaal.	In Nederland.	Totaal generaal.
	Transport	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	f 9,299,582	f42,534,800	f51,834,382	f12,692,255	f64,526,637
	Voor Gouvernements-schoeners en kruisbooten, daaronder begrepen de som van f 19,000 voor den aanbouw van nieuwe vaartuigen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	125,303	105,697	231,000	〃	231,000
	Maritiem etablissement op het eiland Onrust	〃	〃	〃	〃	〃	〃	209,199	25,064	234,263	3,927	238,190
X.	Pensioenen en gestichten van Weldadigheid	243,776	366,057	609,833	17,388	36,346	53,734	261,164	402,403	663,567	418,000	1,081,567
XI.	Uitgaven van onderscheiden aard	590,977	1,349,975	1,910,952	132,007	101,813	233,820	722,984	1,451,788	2,174,772	21,345	2,196,117
	Verlofs-tractementen in Nederland betaalbaar	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	140,000	140,000
	Diverse uitgaven door het Ministerie van Kolonien in Nederland te doen	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	100,000	100,000
XII.	Dagelijksche onvoorziene uitgaven	250,000	250,000	500,000	〃	〃	〃	250,000	250,000	500,000	〃	500,000
XIII.	Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden	250,000	250,000	500,000	〃	〃	〃	250,000	250,000	500,000	〃	500,000
XIV.	Uitgaven voor Sumatra	〃	〃	〃	〃	〃	〃	1,044,933	1,377,957	2,422,890	〃	2,422,890
	Totaal der uitgaven van de koloniale administratie	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	f12,163,165	f46,411,109	f58,574,274	f13,375,527	f71,919,801
	Betalingen voor rekening van anderen.											
	Voor rekening van den Keizer van Soerakarta	〃	〃	〃	〃	〃	〃	5,580	22,080	27,660	〃	27,660
	〃 〃 〃 〃 〃 〃 Djokjokarta	〃	〃	〃	〃	〃	〃	3,774	15,768	19,542	〃	19,542
	Uitgaven van het land Naugoelan	〃	〃	〃	〃	〃	〃	5,177	22,465	27,642	〃	27,642
	Civiel weduwen en weezenfonds	〃	〃	〃	〃	〃	〃	146,740	200,350	347,090	185,360	532,450
	Militair weduwen en weezenfonds	〃	〃	〃	〃	〃	〃	88,200	41,200	129,400	82,200	211,600
	Verhoogd militair pensioenfonds	〃	〃	〃	〃	〃	〃	37,000	52,000	89,000	150,000	239,000
	Delegatien: civiele	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	528,000	528,000
	〃 militaire	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	150,000	150,000
	〃 marine	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	16,557	16,557
	Voor vaste tractementen aan van de voormalige koloniale marine afkomstige officieren in Indie, ingevolge Indisch besluit dd. 10 Julij 1842, n°. 5	〃	〃	〃	〃	〃	〃	2,500	〃	2,500	〃	2,500
	Voor goederen ten dienste van het officiers kleeding-magazijn, ingevolge Indisch besluit van 1°. Mei 1842, n°. 6	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	124,210	124,210
								f12,452,136	f46,751,572	f59,203,708	f14,611,854	f73,815,562
	Voor zooveel het administratief kapitaal bevonden is minder te bedragen dan de bepaalde som van f 12,500,000, waarvan 2/5 zilver en 3/5 koper	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	389,623	389,623	〃	389,623
								f12,452,136	f47,141,195	f59,593,331	f14,611,854	f74,205,185
	Dekking van het nadeelig verschil tusschen de geldelijke uitgaven en ontvangsten in Indie ad f 3,248,551 zilver, en f 8,378,283 koper of f 6,981,902 zilver	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	10,230,453	10,230,453
								f12,452,136	f47,141,195	f59,593,331	f24,842,307	f84,435,638
	Excedent	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	〃	12,125,497	12,125,497
								f12,452,136	f47,141,195	f59,593,331	f36,967,804	f96,561,135

Batavia, den 16den April 1846.
De Directeur-Generaal van Financien,
(*Was get.*) RULOFFS.
Voor eensluidend afschrift,
De Algemeene Secretaris,
(*Get.*) C. VISSCHER.
Voor eensluidend afschrift,
De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,
COENETS DE GROOT.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van rekening.)

Litt. A, N°. 2. SPECIFICATIE der som van f 14,611,854, voor uitgaven in Nederland, voorkomende op de raming der Ontvangsten en Uitgaven van geheel Nederlandsch Indie, over 1846.

Hoofdstuk		
V.	*Landbouw, Eeredienst, Kunsten en Wetenschappen.*	
	Verlof-tractementen der leden van de natuurkundige commissie enz.	f 10,000.00
VI.	*Civiel Bouw-Departement.*	
	Goederen uit Nederland	134,340.00
VII.	*Finantien en Cultures.*	
	Goederen uit Nederland	56,236.00
	Benoodigdheden voor den handel op Japan, koffijzakken, Levantsche opium, enz.	930,537.00
	Rente en aflossing aan in Nederland woonachtige houders van aandeelen in de Indische leening van 1836	3,410.00
	Renten der Oost-Indische schulden, volgens de wetten van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 Maart 1838 en 22 December 1839	9,800,000.00
	Renten der restant-schuld aan de Nederlandsche Handel-maatschappij, ingevolge 's Konings besluit van 15 December 1844, lit. Z51	450,000.00
VIII.	*Departement van Oorlog.*	
	Goederen uit Nederland	590,167.00
	Kosten van het koloniaal werf-depôt	284,504.00
	Uitzending van suppletie-troepen	75,840.00
	Transportkosten van repatriërende militairen	15,510.00
	Toelagen aan kadetten op de Militaire Academie te Breda	14,000.00
	Diverse betalingen aan terugkeerende militairen	14,000.00
IX.	*Departement van Marine.*	
	Behoeften voor de schepen en vaartuigen van oorlog	313,711.00
	Idem voor het maritiem etablissement op het eiland Onrust	3,927.00
X.	*Pensioenen en gestichten van Weldadigheid.*	
	Gouvernements-pensioenen in Nederland betaalbaar	418,000.00
XI.	*Uitgaven van onderscheiden aard.*	
	Goederen uit Nederland	21,345.00
	Verlof-tractementen in Nederland betaalbaar	140,000.00
	Diverse uitgaven, in Nederland te doen	100,000.00
XII.	*Betalingen voor rekening van anderen.*	
	Civiel weduwen- en weezenfonds	185,360.00
	Militair weduwen- en weezen-fonds	82,200.00
	Verhoogd militair pensioenfonds	150,000.00
	Delegatien, civiele	528,000.00
	» militaire	150,000.00
	» Marine	16,557.00
	Benoodigdheden voor het officiers-kleeding-magazijn	124,210.00
	TOTAAL	f 14,611,854.00

3. TOELICHTENDE NOTA *betreffende de stukken sub litt. B overgelegd.*

Deze stukken zijn:

N°. 1, de begrooting der inkomsten en uitgaven van de kolonie *Suriname*, voor het dienstjaar 1847;

N°. 2, als boven, van de eilanden *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba*;

N°. 3, als boven, van het eiland *St. Eustatius*;

N°. 4, als boven, van het eiland *St. Martin*;

Uit den staat n°. 1 blijkt, dat, zonder het van hier verstrekt gewoon subsidie van f 150,000, de geraamde uitgaven de ontvangsten met een gelijk beloop zouden overtreffen. De kosten der proeve van Europesche kolonisatie zijn voor memorie uitgetrokken. Dezelve zullen in 1847 worden gedekt door eene verhooging van subsidie.

Volgens den staat n°. 2 zou het tekort van de eilanden *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba* bedragen	f 199,752.13
Volgens den staat n°. 3 zouden de uitgaven voor *St. Eustatius* de ontvangsten overtreffen met	10,351.00
Het tekort van *St. Martin* zou, volgens staat n°. 4, zijn	8,231.29
Totaal	f 218,334.42

Even als in vroegere jaren, zullen ook wederom in 1847 subsidien ten behoeve der West-Indische eilanden uit de Oost-Indische geldmiddelen behooren te worden verleend.

's Gravenhage, 9 Februarij 1847.

De Minister van Kolonien,
J. C. BAUD.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van rekening.)

Lit. B, N°. 1. BEGROOTING *der Inkomsten en Uitgaven van de Kolonie* Suriname *voor het dienstjaar* 1847.

	TE ONTVANGEN: IN DE KOLONIE.	TE ONTVANGEN: IN NEDERLAND.	TOTAAL.
Hoofdgelden	f 225,000.00	»	f 225,000.00
Quota van suiker-plantagien en houtgronden	10,000.00	»	10,000.00
Landtaksen en akkergelden	10,000.00	»	10,000.00
Erfpachten	600.00	»	600.00
Huurwaarde van huizen	18,000.00	»	18,000.00
Bruggen- en wegengelden	300.00	»	300.00
Plaisier-, paarden- en rijtuigen-gelden	500.00	»	500.00
Patentregt	30,000.00	»	30,000.00
Zegelregt	90,000.00	»	90,000.00
Inkomende en uitgaande regten	230,000.00	»	230,000.00
Lastgelden der schepen	40,000.00	»	40,000.00
Baak-, los- en steigergelden	3,000.00	»	3,000.00
Accijns van dranken	21,000.00	»	21,000.00
Venduregten	30,000.00	»	30,000.00
Transportregten	11,000.00	»	11,000.00
Collaterale, successie- en overgangsregten	10,000.00	»	10,000.00
Waag- en rooigelden	6,000.00	»	6,000.00
Diverse inkomsten	30,000.00	»	30,000.00
Inkomsten van de houtvelling	45,000.00	»	45,000.00
Begrafenis- of kerkhofsregten	3,600.00	»	3,600.00
Subsidie uit Nederland	»	f 150,000.00	150,000.00
	f 814,000.00	f 150,000.00	f 964,000.00
Ontvangsten voor rekening van anderen.			
Van de particuliere West-Indische Bank voor de Europesche kolonisatie:			
a. voor diversen	*Pro memoria.*	»	»
b. voor tractementen in wissels en delegatien	f 4,250.00	»	4,250.00
Voor plantagien aan de Bank behoorende	*Pro memoria.*	»	»
Remises uit Suriname	»	83,597.07	83,597.07
	f 818,250.00	f 233,597.07	f 1,051,847.07

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van rekening.)

			TE BETALEN:		TOTAAL.
			IN DE KOLONIE.	IN NEDERLAND.	
HOOFDSTUK	I	Kosten van het algemeen bestuur. . . . . , .	f 51,750.00	f 13,330.00	f 65,080.00
»	II	Kosten der politie en justitie.	87,551.25	8,150.00	95,701.25
»	III	Administratie van finantien.	130,581.35	32,366.67	162,948.02
»	IV	Departement der onbeheerde boedels en weezen.	16,810.00	1,060.00	17,870.00
»	V	Kosten van de eeredienst en het lager onderwijs	22,050.00	2,750.00	24,800.00
»	VI	Plaatselijke en huishoudelijke kosten.	22,992.00	6,832.00	29,824.00
»	VII	Kosten der bevredigde Boschnegers en vrije Indianen. . .	9,870.00	20,150.00	30,020.00
»	VIII	Lands-gebouwen en publieke werken.	37,300.00	6,700.00	44,000.00
»	IX	Kosten van de geneeskundige dienst.	54,033.72	14,209.12	68,242.84
»	X	Militaire kosten.	188,111.34^5	111,119.28	299,230.62^5
»	XI	Kosten der genie, fortificatien en verdere middelen van defensie.	44,847.26^5	8,580.00	53,427.26^5
»	XII	Koloniale vaartuigen en het loodswezen	18,756.00	4,100.00	22,856.00
»	XIII	Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden . . .	50,000.00	»	50,000.00
			f 734,652.93	f 229,347.07	f 964,000.00
		Betalingen voor rekening van anderen.			
		Voor de Europesche kolonisatie:			
		a. voor diversen	*Pro memoria.*	»	»
		b. wissels aan den predikant *A. van den Brandhoff Ez.*, bestuurder der Europesche kolonisatie, de helft van deszelfs tractement . . . . f 3,000.00			
		voor delegatien, als:			
		van *J. de Jong*, geneesheer aldaar . . 600.00			
		van *J. van Hateren Wz.*, schoolmeester aldaar. 500.00			
		J. Rijsdijk, ambtenaar van politie aldaar. 150.00	»	4,250.00	4,250.00
		Voor plantagien behoorende aan de particuliere West-Indische Bank.	*Pro memoria.*	»	»
		Remises naar Nederland	83,597.07	»	83,597.07
			f 818,250.00	f 233,597.07	f 1,051,847.07

Aldus opgemaakt door mij ondergeteekende, Administrateur van Finantien der kolonie Suriname.

Paramaribo, den 28sten October 1846.

(*get.*) LEERS.

Voor eensluidend afschrift,

De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

CORNETS DE GROOT.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van rekening.)

(Litt. B, N°. 2.) BEGROOTING *der inkomsten en uitgaven van de koloniën* Curaçao, Bonaire *en* Aruba, *voor het dienstjaar* 1847.

			TE ONTVANGEN:		
			IN DE KOLONIE aan BELASTINGEN.	IN NEDERLAND aan SUBSIDIEN ENZ.	TOTAAL.
	Van Curaçao.				
a.	Belasting op grondeigendommen, hypotheken en slaven		f 39,000.00	»	f 39,000.00
b.	» op het personeel en mobilair		7,500.00	»	7,500.00
c.	Zegelregt		6,000.00	»	6,000.00
d.	Inkomende en uitgaande regten:				
	1°. Een derde der loodsgelden	f 600.00			
	2°. Haven- en veiligheidsregt	9,000.00			
	3°. Belasting op den uitvoer van slaven	266.00			
			9,866.00	»	9,866.00
e.	Belasting op ingevoerde goederen		11,000.00	»	11,000.00
f.	Patentregten:				
	1°. Op het slijten en tappen van drank	f 2,880.00			
	2°. Op het tappen	864.00			
	3°. Op het slijten	72.00			
	4°. Op snuiffabrieken	96.00			
	5°. Op veer- en vrachtponten	540.00			
			4,452.00	»	4,452.00
g.	Venduregten:				
	1°. Belasting op venduen in het algemeen ad	f 3,000.00			
	2°. Dito op den verkoop van vaste goederen en slaven	1,200.00			
			4,200.00	»	4,200.00
h.	Belasting op loterijen		25.00	»	25.00
i.	Verkoop van vreemde vaartuigen		100.00	»	100.00
k.	Last- of tonnegeld van vaartuigen in de kolonie te huis behoorende		1,500.00	»	1,500.00
l.	Contributie tot instandhouding der schutterij		5,000.00	»	5,000.00
m.	Belasting op de erfopvolging of collaterale successie		200.00	»	200.00
n.	Leges, meetloon van vaartuigen, boeten, briefporten en verkochte havenreglementen		700.00	»	700.00
o.	Belasting op den verkoop en aliënatie van slaven		2,400.00	»	2,400.00
p.	Belasting op het slagten van vreemd hoornvee		150.00	»	150.00
q.	De 50ste penning		2,000.00	»	2,000.00
r.	De 40ste penning		1,400.00	»	1,400.00
s.	Inkomsten van hypotheken		100.00	»	100.00
t.	Vuur- en bakengeld		1,200.00	»	1,200.00
u.	Inkomsten van de vleeschhal		2,600.00	»	2,600.00
		D. O.	f 99,393.50	»	f 99,393.50

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

				TE ONTVANGEN:		
				IN DE KOLONIE aan BELASTINGEN.	IN NEDERLAND aan SUBSIDIEN ENZ.	TOTAAL.
			O. D.	f 99,393.50	»	f 99,393.00
v.	Inkomsten van nieuw ingevoerde cultures:					
	7,000 pond cochenille	à f 2.30	f 16,100.00			
	2,000 » aloë-hars	» 0.35	700.00			
	500 pinten behen-olie	» 0.40	200.00			
	150 pond pita-vlas	» 0.15	22.50			
	150 » wol	» 0.20	30.00			
	3,500 vaten zout	» 0.45	1,575.00			
				18,627.50	»	18,627.50
w.	Huur van landsslaven			120.00	»	120.00
y.	Agio's van verkochte wissels			2,000.00	»	2,000.00
z.	Belasting op huisbedienden			700.00	»	700.00
				f 120,840.50	»	f 120,840.50
	Van Bonaire.					
a.	60,000 vaten zout	à f 0.35	f 21,000.00			
b.	80,000 pond watapana-peul	» 0.01[5]	1,200.00			
c.	9,000 » aloë	» 0.35	3,150.00			
d.	700 » wol	» 0.20	140.00			
e.	200 vademen brandhout	» 7.00	1,400.00			
f.	3,000 schepels kalk	» 0.40	1,200.00			
g.	80 ezels	» 0.25	2,000.00			
h.	8,000 pond cochenille	» 2.30	18,400.00			
i.	600 pinten behen-olie	» 0.40	240.00			
k.	600 » karpat-olie	» 0.25	150.00			
l.	400 pond pita-vlas	» 0.15	60.00			
m.	900 » katoen	» 0.20	180.00			
n.	75,000 » verwhout	» 0.02	1,500.00			
o.	Landsgeregtigdheden:					
	1°. Ankergelden	f 600.00				
	2°. Vuur- en bakengeld	150.00				
	3°. Recognitiegeld	20.00				
	4°. Tonnegeld	50.00				
	5°. Zegelregt	100.00				
	6°. Belasting op den eigendom van slaven	80.00				
			1,000.00			
				51,620.00	»	51,620.50
			D. O.	f 172,460.50	»	f 172,460.50

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

				TE ONTVANGEN; IN DE KOLONIE aan BELASTINGEN.	IN NEDERLAND aan SUBSIDIEN ENZ.	TOTAAL.
			O. D.	f 172,460.50	»	f 172,460.50
	Van Aruba.					
a.	2,000 pond cochenille . . . . . . à	f 2.30	f 4,600.00			
b.	2,600 » aloë . . . . »	0.35	910.00			
c.	24,000 » verwhout . . . . »	0.02	480.00			
d.	Behen-olie (*pro memoria*).					
e.	Lands-geregtigdheden:					
	1°. Ankergeld	f 500.00				
	2°. In- en uitvoer van goederen enz.	150.00				
	3°. Tonnegeld	50.00				
	4°. Zegelregt	250.00				
	5°. Belasting op den eigendom van slaven	600.00				
	6°. Grondbelasting	1,000.00				
	7°. 50ste en 40ste penning . . .	50.00				
	8°. Belasting op den verkoop van slaven	120.00				
	9°. Belasting op den uitvoer van slaven	40.00				
	10°. Belasting op huisbedienden. .	100.00				
	11°. » » drankwinkels. .	150.00				
			3,010.00			
f.	Permitten ter goudwinning		660.00			
				9,660.00	»	9,660.00
				f 182,120.50	»	f 182,120.50
	Meerder bedrag der Lasten dan der Baten . .			199,752.13	»	199,752.13
				f 381,872.63	»	f 381,872.63

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

Hoofdstuk.		TE BETALEN: IN DE KOLONIE uit de KOLONIALE KAS.	IN NEDERLAND uit de REMISE-KAS.	TOTAAL.
	Van Curaçao.			
I.	Kosten van het algemeen bestuur	f 17,040.00	f 1,500.00	f 18,540.00
II.	Departement van politie en justitie	16,448.00	2,400.00	18,848.00
III.	Departement van finantien	20,875.37	3,122.00	23,997.37
IV.	Kosten van de eeredienst en het lager onderwijs	17,807.76	»	17,807.76
V.	Plaatselijke en huishoudelijke kosten	13,650.00	»	13,650.00
VI.	Kosten van 's lands gebouwen en eigendommen	14,045.00	»	14,045.00
VII.	Kosten van de geneeskundige dienst	13,288.00	»	13,288.00
VIII.	Militaire kosten	153,920.00	»	153,920.00
IX.	Kosten der genie, fortificatien en middelen van defensie	11,110.00	»	11,110.00
X.	Kosten ter bevordering van nieuw ingevoerde cultures	14,883.00	»	14,883.00
XI.	Departement der wees-, onbeheerde en desolate boedelkamer (*pro memoria*) f 3,350.00			
	Van Bonaire.			
XII.	Eiland Bonaire	43,508.00	»	43,508.00
	Van Aruba.			
XIII.	Eiland Aruba	14,255.50	»	14,255.50
XIV.	Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden	20,200.00	»	20,200.00
XV.	Additionele afdeeling	3,820.00	»	3,820.00
		f 374,850.63	f 7,022.00	f 381,872.63

Opgemaakt te Curaçao, den 25sten Maart 1846.

De Administrateur van Finantien, a. i.

(*get.*) Hs. KIKKERT.

Voor eensluidend afschrift,

De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

CORNETS DE GROOT.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

(Litt. B, N°. 3.) BEGROOTING *der Inkomsten en Uitgavan van de Kolonie St. Eustatius over het dienstjaar* 1847.

	TE ONTVANGEN: in de Kolonie aan belastingen.	TE ONTVANGEN: in Nederland aan subsidie.	TOTAAL.
Achterstallige belastingen, voor zooverre die invorderbaar worden geacht	f 3,500.00		
Hoofdgelden	2,340.00		
Belasting op producten van suiker-plantagien	800.00		
» » het vee	130.00		
» » huishuren	364.00		
» » hypotheken en notariele obligatien	1,084.00		
» » den verkoop van slaven	70.00		
» » » uitvoer	150.00		
Contributie voor de schutterij	720.00		
Grondhuren	600.00		
Patentregt	900.00		
Zegelregt	689.00		
Venduregten	460.00		
De 50ste penning	300.00		
» 40ste »	5.00		
Regt op de collaterale successie	100.00		
Zeebrieven	3.00		
Leges	267.00		
		. . . . .	f 12,437.00
Lastig slot, voor zooveel de uitgaven meerder dan de inkomsten bedragen	. . . . .	. . . . .	10,351.00
			f 22,788.00

		TE BETALEN: in de Kolonie uit de koloniale kas.	TE BETALEN: in Nederland uit het subsidie.	TOTAAL.
Hoofdstuk I.	Kosten van het algemeen bestuur	f 8,844.00		
» II.	Kosten van politie, civiele en criminele justitie	2,104.00		
» III.	Het Departement van Finantien	4,072.00		
» IV.	Kosten van de geneeskundige dienst	800.00		
» V.	Militaire kosten	5,248.00		
» VI.	's Lands gebouwen en eigendommen	1,000.00		
» VII.	Kosten der schutterij	720.00		
			. . . . .	f 22,788.00

Aldus opgemaakt door mij ondergeteekende, Administrateur van Finantien te *St. Eustatius*, den 26sten Januarij 1846.

(*Get.*) M. W. Cruger.

Voor eensluidend afschrift,

De fungerende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

Cornets de Groot.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

(Lit. B, N°. 4.) BEGROOTING *der Inkomsten en Uitgaven van de Kolonie* St. Martin, *over het dienstjaar* 1847.

		TE ONTVANGEN:		TOTAAL.
		in de Kolonie aan belastingen.	in Nederland aan subsidie.	
I.	Achterstallige belastingen	f 3,000.00		f 3,000.00
II.	Hoofdgelden	1,500.00		1,500.00
III.	Het zegelregt	536.22		536.22
IV.	Inkomende en uitgaande regten	9,188.78		9,188.78
V.	Uitvoer van slaven	126.50		126.50
VI.	Admissie-ceêlen	81.46		81.46
VII.	Venduregten	330.72		330.72
VIII.	Verkoop van slaven	124.58		124.58
IX.	50ste penning	395.14.5		395.14 5
X.	40ste penning	90.11		90.11
XI.	Leges vrijbrieven	156.92		156.92
XII.	Leges van diverse kantoren	144.32		144.32
XIII.	Lastgeld der vaartuigen	1.04		1.04
XIV.	Een percent op hypotheken	172.64		172.64
XV.	Subsidie uit Nederland	......	f 8,231.29	8,231.29
		f 15,848.43 5	f 8,231.29	f 24,079.72 5

		TE BETALEN:		TOTAAL.
		in de Kolonie uit de koloniale kas.	in Nederland uit de remise-kas.	
Hoofdstuk I.	Kosten van het algemeen bestuur	f 6,285.00		f 6,285.00
» II.	Kosten van politie en justitie	1,685.00		1,685.00
» III.	Het Departement van Finantien	4,532.42	f 1,387.00	5,919.42
» IV.	Kosten van de geneeskundige dienst	650.00		650.00
» V.	Militaire kosten	6,250.30 5		6,250.30 5
» VI.	Lands-gebouwen en eigendommen	1,050.00		1,050.00
» VII.	Kosten van de eeredienst	1,240.00		1,240.00
» VIII.	Buitengewone uitgaven, enz.	1,000.00		1,000.00
		f 22,692.72 5	f 1,387.00	f 24,079.72 5

Opgemaakt door mij Administrateur der Finantien te St. Martin, op heden den 2den Februarij 1846.

(*get.*) D. C. van Romondt.

Voor eensluidend afschrift,

De fungerende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

Cornets de Groot.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

4. TOELICHTENDE NOTA *betreffende de raming sub lit.* C *overgelegd.*

De sub *C* overgelegde staat is eene raming der inkomsten en uitgaven van de Nederlandsche bezittingen ter *Kuste van Guinea*, voor het jaar 1847.

Ter bestrijding van het daarbij onder de ontvangsten begrepen subsidie en van de kosten der stelselmatige gouddelving aldaar, dient eene bijdrage uit de Oost-Indische geldmiddelen.

's Gravenhage, 9 Februarij 1847.

De Minister van Kolonien,

J. C. Baud.

(Lit. C.) RAMING *van Ontvangsten en Uitgaven voor het eerstvolgend dienstjaar* 1847, *opgemaakt ten gevolge der dispositie van het Ministerie van Kolonien, lit.* B, *n°.* 5/12, *dd.* 13 *Junij* 1844.

O N T V A N G S T E N.

Plaatselijk.			
Het beschikbaar fonds in kas wordt gerekend op 1°. Januarij 1847 te zullen bedragen. . . .		f 2,500.00	
Ankergelden	f 1,600.00		
Boeten . . . . , ...	1000.00		
Boeigelden	100.00		
Te verkoopen magazijn-goederen . . . . , ...	400.00		
		3,100.00	
			f 5,600.00
Subsidie in Nederland.			
A. Wissels voor tractement van ambtenaren, officieren en gepensioneerden .	f 24,000.00		
B. Idem tot inkoop van lijnwaad, rhum en andere einden, tot betaling van militairen, werklieden en inboorlingen	21,935.40		
		f 45,935.40	
C. In Nederland beschikbaar te houden tot betalingen aldaar		22,773.89	
			68.709.29
Systematische goudwassching en delving.			
A. Wissels ter betaling der ambtenaren	f 22,320.00		
B. Idem tot het doen van betalingen der militairen, werkgelden, reiskosten, enz.	7,032.00		
		f 29,352.00	
C. In Nederland beschikbaar te houden		2,600.00	
			31,952.00
Totaal		. . . . . .	f 106,261.29

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

UITGAVEN.

TER KUSTE.

Tractementen der ambtenaren.				
De gouverneur			f 5,000.00	
» boekhouder tevens belast met de functien van fiscaal, secretaris en kassier			2,400.00	
Drie residenten, ieder groot à f 1,200 's jaars			3,600.00	
De fabrijk- en magazijnmeester, tevens belast met de functie van opzigter van den trein			1,200.00	
Zes adsistenten, elk à f 900 's jaars			5,400.00	
Een schoolonderwijzer			900.00	
» tolk voor de Fantijnsche taal			500.00	
				f 19,000.00
Tractementen en soldijen der militairen.				
Een officier van gezondheid der 1ste klasse, tevens belast met de administratie der geneesmiddelen			f 2,100.00	
» officier van gezondheid der 2de klasse			1,000.00	
» 2de luitenant der bezetting			1,000.00	
» adjudant onder-officier			400.00	
Vier sergeanten, à f 13 's maands		f 624.00		
Acht korporaals, à 11 »		1,056.00		
Vier tamboers / Vier pijpers } à 8 »		768.00		
67 soldaten, te weten:				
Twee en twintig tapoeijers, à f 8 's maands	f 2,112.00			
Vijf en veertig negers, à 7 »	3,780.00			
		5,892.00		
			8,340.00	
				12,840.00
Buitengewone uitgaven.				
Soldijen van twaalf subsistenten, van het opgeheven werf-depôt overgebleven		f 1,007.40		
Kleeding- en equipementstukken voor idem		192.60		
			f 1,200.00	
Gagementen der op Java gediend hebbende Afrikaansche soldaten		f 3,000.00		
Gratificatien aan gepresumeerde uit te zenden gepasporteerden, als voren		500.00		
Gratificatien bij bronzen medailles		48,00		
			3,548.00	
				4,748.00
Transporteren				f 36,588.00

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

UITGAVEN.

Per transport		. . . . . .	f 36,588.00
Huishoudelijke kosten.			
Het negerhoofd van Elmina, à f 15 's maands . . . . f	180.00		
De negerhoofden van acht Elmina-kwartieren	840.00		
		f 1,020.00	
Gouvernements-negerwerklieden		4,000.00	
Gagementen van gewezen soldaten der bezetting		240.00	
Pensioen van gewezen landswerklieden		225.00	
Werkgeld van den onder-opzigter van den trein . . . . f	240.00		
Apointement van een hulp-onderwijzer.	84.00		
Kostgeld aan den ziekenvader.	96.00		
Buitengewone schrijfloonen en Engelsche translatie.	300.00		
		720.00	
Tafelgeld aan den gouverneur		640.00	
Toelage van den adjudant onder-officier		300.00	
Kostgelden van den negervorst van Ashanty.		900.00	
Diverse negerfeesten, zondags-costumen, enz.		500.00	
Kanoloonen		750.00	
Reis- en verblijfkosten van ambtenaren naar buitenforten.		500.00	
Onkostrekening kommandant van Axim . . . . f	120.00		
» » » Boutry	100.00		
» voor verdere plaatsen, als: Saccondé, Chama en Acra	100.00		
» fabrijk- en magazijnmeester Elmina	175.00		
» voor benoodigdheden der apotheek, als: bloedzuigers, enz. . . .	150.00		
Reisgelden van detachementen naar en van de buitenposten en boodschappersloon.	155.00		
		800.00	
Onderhoud van gevangenen		140.00	
» » forten en gebouwen		1,500.00	
Aankoop van palmolie		400.00	
» » kano's.		120.00	
» » meubelen . . . . f	200.00		
» » tafel- en keukengereedschap	150.00		
		350.00	
Voor differente kleine betalingen welke in voorraad niet gepresumeerd kunnen worden . . .		250.00	
			13,355.00
Transporteren		. . . . . .	f 49,943.00

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

UITGAVEN.

Per transport		. . . . . .	f 49,943.00
Systematische gouddelving en wassching. Tractementen en werkgelden van Europesche beambten.			
Tractement van den directeur		f 6,000.00	
Drie ingenieurs, ieder à f 2,800 's jaars		8,400.00	
Negen Europesche mijnwerkers en ambachtslieden ieder à f 880 's jaars		7,920.00	
			20,322.00
Kostgelden van negerhoofden en betalingen van negerwerklieden		f 1,500.00	
Declaratie van reis- en verblijfkosten der beambten		1,000.00	
Kano- en draagloonen		800.00	
Diverse uitgaven tot aankoop van balken en planken en andere benoodigdheden		1,000.00	
Onvoorziene uitgaven		500.00	
Soldij van een detachement militairen:			
Een sergeant, à f 13 's maands	f 156.00		
Drie korporaals, à 11 »	396.00		
Twintig soldaten, à 7 »	1,680.00		
		2,232.00	
			7,032.00
Afloopende betalingen.			
Pensioen aan den gewezen adsistent Christ. Ruhle		. . . . . .	500.00
Betalingen in Nederland.			
Uitzending van personeel	f 1,500.00		
Uitzending van goederen berekend volgens aanvrage voor dit dienstjaar	11,327.89		
		f 12,827.89	
Kosten voor Sierra-Leone.			
Verlof-tractement van den regter in het gemengd Nederlandsch en Britsch geregtshof E. P. G. Bonnouvrié, tot wering van den slavenhandel	f 2,000.00		
Aandeel der kosten voor Nederland in gemeld geregtshof	*Pro memoria.*		
		2,000.00	
Transporteren		f 14,827.89	79,795.00

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Staten van Rekening.)

UITGAVEN.

Per transport		f 14,827.89	f 79,795.00
Afloopende betalingen in Nederland.			
Pensioen van den gewezen gouverneur H. Bosch.	f 1,200.00		
» » » » resident N. B. Groen.	651,00		
» » de weduwe Pignari.	400.00		
» » » dochter van wijlen den gener. maj. Verveer.	1,800.00		
» » den kapitein D. Stander.	805.00		
		4,851.00	
Wachtgeld van den gewezen secretaris der missie naar Coomassie onder den generaal-majoor Verveer, J. de Bruijn, à f 3 's daags.		1,095.00	
Onderhoud van twee Ashantijnsche jongelingen met name Kwassie Boachie en Kwamena Pokoo.		2,000.00	
		f 22,773.89	
Uitzending van personeel voor de systematische gouddelving en wassching naar herwaarts.		2,600.00	
			25,373.89
			f 105,168.89
		Excedent	1,092.40
			f 106,261.29

Opgemaakt te St. George d'Elmina, den 12den Augustus 1846.

De fungerende Boekhouder enz.

(*Get.*) H. S. Pel.

De Gouverneur ad intirem,

(*Get.*) Derx.

Voor eensluidend afschrift,

De waarnemende Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

Cornets de Groot.

---

5. VERSLAG AAN DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL, *uitgebragt door de Commissie van Onderzoek, in de zitting van* 25 *Junij* 1847.

Door U Edel Mogenden is in onze handen gesteld eene missive van Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, met tien bijlagen, ten einde wij die stukken zouden onderzoeken, en van dat onderzoek verslag zouden doen.

Wij beschouwen dien last als zeer vereerend en gewigtig, en toch, Edel Mogende Heeren, zouden wij ons volgaarne van denzelve hebben ontslagen, dewijl wij zoo weinig kans zagen om door ons verslag de aandacht van U Edel Mogenden in ruime mate op de bedoelde stukken te vestigen. Velen toch van U Edel Mogenden zullen jaarlijks de ingekomen staten hebben ter zijde gelegd, niet uit gebrek aan belangstelling, maar in de stellige overtuiging, dat daaruit naauwelijks eenige gevolgen te trekken zijn, en dezelve in allen gevalle geenen waarborg opleveren voor de uitkomst. Die overtuiging was ook de onze, maar daarom juist gelooven wij,

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

dat aan een bepaald onderzoek te meer behoefte bestaat, en durven wij ons vleijen, dat de slotbepaling van art. 24 van ons Reglement aanleiding zal kunnen geven om nu en dan een enkelen sluijer van voor de geheimen te doen wegvallen. Hierin zullen wij welligt nog niet slagen, maar toch hopen wij dat ons Verslag niet zal geacht worden ten eenen male van belang ontbloot te zijn.

De orde, in het onderzoek te volgen, was ons aangewezen door de stukken zelve, deze bestaan uit:

Eene missive van den Minister van Kolonien, dienende om aan de Kamer te doen toekomen:

Litt. *A.* De raming der ontvangsten en uitgaven van geheel Nederlandsch Indie over 1846, met eenen staat van specificatie en eene toelichtende nota.

Litt. *B.* Begrootingen der inkomsten en uitgaven van de kolonien Suriname, Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Eustatius en St. Martin, over 1847, met eene toelichtende nota.

Litt. *C.* De raming der inkomsten en uitgaven van de Nederlandsche bezittingen ter Kuste van Guinea voor 1847, almede met eene toelichtende nota.

De Minister zegt in deszelfs missive, alle deze stukken te hebben ingeleverd ter voldoening aan art. 59, 2de alinea der Grondwet. Niets is natuurlijker dan dat wij in de eerste plaats onderzoeken of die stukken werkelijk aan dat grondwettig voorschrift voldoen.

Wanneer wij letten op de benamingen, welke aan die staten gegeven worden, dan vinden wij die zeer onderscheiden: raming der ontvangsten en uitgaven; begrooting der inkomsten en uitgaven; raming der inkomsten en uitgaven; terwijl de Grondwet spreekt van *staten* van ontvangsten en uitgaven.

Uit deze *letterlijke* afwijking van de Grondwet in de *benaming* der staten, zouden wij meenen te moeten besluiten dat dezelve aan het grondwettig voorschrift niet voldoen, dewijl dit laatste zoo min van raming als van begrooting spreekt.

Zien wij evenwel op hetgeen van wege de Regering, juist met betrekking tot die staten, is verklaard, in 1840, toen de 2de en 3de alinea aan art. 59, oud art. 60, zijn toegevoegd, dan moeten wij erkennen dat zij niets anders bedoeld heeft te leveren dan *begrootings*-staten.

Wij willen kortelijk herinneren aan hetgeen bij de wijziging der Grondwet is voorgevallen.

Bij den aanvang der zitting van 1839 op 1840, werd door den Koning eene wijziging der Grondwet aangekondigd, doch niet onmiddellijk voorgedragen, en, terwijl de Staten-Generaal toen de begrootingswetten voor 1840 nog te onderzoeken hadden, werd bij die gelegenheid door vele leden aangemerkt, » dat de toenma- » lige stand der grondwettige en wettelijke instellingen te zeer » onzeker en onbepaald was, dan dat zij niet ten volle mogten » vertrouwen, dat eene hernieuwing derzelve, binnen zeer korten » tijd, was te gemoet te zien." En in deze meening droegen zij voor, om in plaats van de begrootingswetten, slechts een halfjarig crediet toe te staan. De Regering gaf aan die bedenking toe. Op den 28sten December 1839 werd eene crediet-wet voor het eerste halfjaar van 1840 aangenomen en in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van den 30sten December werden van wege den Koning vijf ontwerpen van wet tot wijziging der Grondwet aangeboden: — die ontwerpen bepaalden zich, volgens de verklaring der Regering, tot hetgeen door de verandering van zaken volstrekt noodzakelijk geworden was; doch Zijne Majesteit verklaarde tevens geneigd te blijven, al datgene wat Hoogstdenzelve ter bevordering van het geluk der natie mogt voorkomen in dit opzigt noodzakelijk te zijn, altijd tot een nader onderwerp zijner zorg en overweging te maken.

Uit de processen-verbaal der Afdeelingen bij het onderzoek der regerings-voordragten blijkt, dat veel meerdere wijzigingen werden begeerd. En onder anderen liet men zich zeer bepaaldelijk uit nopens art. 60. Men oordeelde dat de baten der bezittingen van het Rijk, op eene bedoelde wijze geregtvaardigd, een gedeelte der inkomsten van den Staat moesten uitmaken; dat de geldelijke toestand van 's Rijks overzeesche bezittingen jaarlijks aan de Staten-Generaal diende kenbaar gemaakt te worden en de jaarlijksche rekening van ontvang en uitgaaf te worden overgelegd, tot regtvaardiging van het beschikbaar saldo; — dat de Koning jaarlijks aan de Staten-Generaal een uitvoerig verslag zoude dienen te doen van den staat der volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen. Men stelde onder anderen voor, dat bij het artikel zoude gevoegd worden, dat jaarlijks aan de Staten-Generaal de staat van den geldelijken toestand der volkplantingen en bezittingen zoude worden opengelegd, het beschikbaar saldo daarbij zoude worden aangetoond, en het gebruik daarvan bij de wet geregeld. In één woord, het verlangen naar eene wijziging was vrij algemeen.

In de zitting van den 18den Maart 1840 kwam andermaal eene Koninklijke boodschap in, ten geleide van nog zeven nieuwe wetsontwerpen tot wijziging der Grondwet, waaronder één betreffende het bewuste art. 60; de Regering stelde daarbij voor, dat dit artikel met de navolgende slotbepaling zoude vermeerderd worden:

» Aan de Staten-Generaal zullen, in den aanvang van elke » gewone zitting, worden medegedeeld de laatst ingekomene sta- » ten van ontvangsten en uitgaven van opgemelde volkplantingen » en bezittingen.

» Het gebruik van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van » het moederland, wordt bij de wet geregeld."

Bij de leden dezer Kamer ontstond nu twijfel nopens de bedoeling der Regering en men vond de redactie te onbepaald. Het was niet duidelijk, beweerde men, wie beslissen zoude, welk saldo ten behoeve van het moederland beschikbaar zoude zijn. Men oordeelde dat de voorgestelde redactie zou kunnen leiden om het voor het moederland beschikbare gedeelte van het batig slot der Indische rekening, naar willekeur, alleen door de Regering te laten bepalen. Andere leden evenwel namen genoegen met de voorgestelde zinsnede, vermeenende dat *deze* uitlegging daaraan niet *zoude kunnen gegeven worden.* Sommigen verlangden te lezen: *de laatstgeslotene rekening* enz.

Op deze bedenkingen antwoordde de Regering in substantie, dat de staten van ontvangsten en uitgaven door haar bedoeld, die zijn, welke jaarlijks uit de kolonien ontvangen worden. Het is *de eigenlijke begrooting van Nederlandsch Indie*, omvattende *alle* ontvangsten en uitgaven, *zonder eenige uitzondering*, waarop men in het jaar waarover de staat loopt, meent te kunnen en te mogen rekenen. Men zou zich beijveren om door eenige wijzigingen in den vorm daaraan eene meerdere duidelijkheid bij te zetten. De laatst afgesloten rekeningen zoude men volgaarne mededeelen, zoo daarvan eenig nut kon worden getrokken ter bepaling van het beschikbaar saldo, doch de bijzondere ligging der Indische bezittingen op honderden mijlen afstand; de tijd gevorderd voor het openen en sluiten van elke afzonderlijke rekening en de bijzonderheid, dat daaronder vele zijn van eenen commercielen en ingewikkelden aard, maken het begrijpelijk, beweerde de Regering, dat het afsluiten door de Algemeene Staats-Rekenkamer van Neêrlands Indie eerst lang na ommekomst van het jaar plaats vindt.

Om het cijfer of de bestemming te regelen van het batig slot, daartoe, zeide de Regering, worden stukken van latere dagteekening gevorderd, dan de afgesloten rekeningen van vroegere jaren: de kennis, namelijk, van den wezenlijken oogst van het laatst voorgaande en van den waarschijnlijken oogst van het loopende jaar; die van de restanten en waarschijnlijke prijzen; en eindelijk de opsomming der op den staat van ontvangsten en uitgaven ten laste der remise-kas voorkomende betalingen. Deze zijn naar haar oordeel de gegevens, die vereischt worden ter bepaling van het batig slot.

De Regering heeft vervolgens aangetoond, dat het *excedent* niet kan zijn *een beschikbaar batig slot*, en beweerd, dat de bepaling der hoegrootheid van dat slot geene willekeurige operatie is, maar de uitkomst eener optelling en aftrekking van gegevens; welke operatie noodwendig bij het Departement van Koloniën moet worden verrigt; dat het ten eene male ondoenlijk is, om het arresteren der begrootingen te ontnemen aan de koloniale besturen, alzoo de begrootings-staten jaarlijks door den Gouverneur-Generaal omstreeks de maand Januarij gearresteerd en executoir verklaard en vervolgens herwaarts gezonden worden.

Met betrekking tot den geldelijken toestand der overzeesche bezittingen, heeft de Regering gezegd, dat die duidelijk zoude blijken uit den algemeenen staat van ontvangsten en uitgaven en uit de opgaven die daarbij gevoegd zouden worden, ter aanwijzing van het vermoedelijk *beschikbaar batig slot.*

De slotsom van al het bovenstaande is, zeide zij, dat de door haar voorgedragene nieuwe slotbepaling van art. 60 der Grondwet al datgene bevat, wat gevorderd wordt om de verwezenlijking te verzekeren van het eigenlijk oogmerk dier bijvoeging, namelijk: *de regeling bij de wet van het werkelijk beschikbaar batig slot der koloniale administratie*, en dat, zoo zij het overleggen der laatste gearresteerde *staten van ontvangsten en uitgaven* (met andere woorden de *koloniale begrootingen*) en niet van de laatst afgeslotene rekeningen heeft voorgesteld en nog blijft voorstellen, dit alleen plaats heeft om de Staten-Generaal in het bezit te stellen van stukken van de laatst mogelijke dagteekening, en mitsdien van de meest mogelijke nuttigheid.

Dit antwoord kwam op nieuw in de Afdeelingen, alwaar vele leden verklaarden zich nog niet met de denkbeelden der Regering te vereenigen; eene afrekening toch hield men voor het eenig afdoend justificatoir stuk, en een langer tijdsverloop zoude door de meerdere zekerheid rijkelijk opgewogen worden.

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

Het wederantwoord der Regering betrof hoofdzakelijk de berekening van het beschikbaar batig slot; doch zij voegde er bij:
» Op deze wijze van jaar tot jaar voortgaande, zullen de Staten-» Generaal geraken in het bezit eener aaneenschakeling van vol-» ledige aantooningen, die, in verband tot de jaarlijks over te » leggen *staten van ontvangsten en uitgaven* (begrootingen), zullen » voldoen aan al de vereischten van duidelijkheid en zekerheid."

Wij hebben getracht bij deze korte zamentrekking van hetgeen in 1840 is voorgevallen, duidelijk de bedoeling der Regering en hare beloften te doen uitkomen. Omtrent de eerste, de bedoeling namelijk, kan geen twijfel meer bestaan; aan de laatsten zouden wij gewenscht hebben de stukken te kunnen toetsen, die U Edel Mogenden ten fine van onderzoek in onze handen gesteld hebben.

De Regering heeft beloofd, dat de staten omvatten zouden *alle* ontvangsten en uitgaven, zonder eenige uitzondering;

dat de geldelijke toestand duidelijk zoude blijken uit de staten en uit de opgaven die daarbij gevoegd zouden worden;

dat de Staten-Generaal in het bezit gesteld zouden worden van stukken van de laatstmogelijke dagteekening en mitsdien van de meest mogelijke nuttigheid; en

dat dezelve zouden voldoen aan al de vereischten van duidelijkheid en zekerheid.

Maar, Edel Mogende Heeren! indien U Edel Mogenden de toelichtende nota hebben ingezien, betreffende de stukken sub litt. *A* overgelegd, dan zal het U Edel Mogenden gebleken zijn dat de Regering de reden opgeeft waarom die aan de bedoelde vereischten niet *kunnen* voldoen.

» In de raming, zoo luidt die nota, » zijn de ontvangsten en » uitgaven nog onderscheiden in zilveren en koperen.

» In den loop van het jaar 1846 heeft de Gouverneur-Generaal » over Nederlandsch Indie den koperen gulden als rekenmunt » afgeschaft. Als een gevolg daarvan heeft het nominale cijfer » der meeste ontvangsten en uitgaven veranderingen ondergaan, » niet aangewezen in deze vroeger vervaardigde raming. Hoezeer » dezelve dan ook geen juist overzigt geeft van de ontvangsten » en uitgaven van Nederlandsch Indie in 1846, heeft men gemeend » evenwel door deze inzending te moeten voldoen aan het grond-» wettig voorschrift."

Hierin vinden U Edel Mogenden dus de verklaring der Regering, dat, ofschoon deze staten naar haar oordeel voldoen aan het grondwettig voorschrift, de staat betreffende de Oost-Indische bezittingen, echter om eene bijzondere reden niet kan voldoen aan de beloften door haar gegeven. Of deze staat intusschen alle de ontvangsten en uitgaven bevat, is ons niet duidelijk gebleken; maar zeker zal het wel zijn, dat, hoezeer dezelve van de laatstmogelijke dagteekening kan zijn, hij niet is van de meest mogelijke nuttigheid, en althans niet voldoet aan al de vereischten van duidelijkheid en zekerheid.

Hoe dit ook zij, Uwe Commissie heeft gemeend hierover verder niet te mogen uitweiden en wel omdat de Regering zelve de oorzaak der gebreken opgeeft. Alleen vermeenen wij ons leedwezen te mogen betuigen, dat juist onder zulke omstandigheden voor de eerste maal over de staten der overzeesche bezittingen een verslag moet worden uitgebragt; maar dan ook tevens de hoop, dat eene ander Commissie in een volgend jaar een meer voldoenden arbeid zal kunnen leveren, wanneer de Regering in staat zal zijn een helderder licht over de staten te verspreiden.

Eene aanmerking intusschen mogen wij niet terughouden, zij is deze: dat de toelichtende nota's, die de staten zoo van de Oost-als West-Indische bezittingen vergezellen, inderdaad niet tot toelichting der staten strekken. Want niet alleen dienen die van *dit jaar* niet tot toelichting, maar ook de nota's van vroegere jaren houden niets bijzonders in, uitgezonderd, voor zooverre de Oost-Indische bezittingen betreft, de beeijfering van het vermoedelijk excedent, welke beeijfering, zoo als U Edel Mogenden bekend is, nu wordt gemist. De Staten-Generaal behoorden naar ons inzien vooral met den geldelijken toestand beter te worden bekend gemaakt, die waarlijk voor hen bijna geheel in het duister ligt. De geldelijke toestand bestaat toch nog in iets anders dan in de uiteijfering van een vermoedelijk excedent. Het is algemeen bekend dat de geldcirculatie op Java gebrekkig is. Het laat zich niet denken dat die circulatie zonder een belangrijk offer te verbeteren zal zijn, en dat dit althans voor eenigen tijd eenen nadeeligen invloed zal kunnen oefenen op het batig slot. Daarom meenen wij te moeten betreuren, dat wij zoo weinig weten aangaande de middelen die tot herstel worden aangewend. Wij weten dat op Java de zoogenaamde koperen gulden als rekenmunt is afgeschaft; dat wil zeggen, dat, terwijl men rekende in guldens van 100 duiten en in guldens van 120 duiten, men voortaan alleen in laatstgenoemde zal rekenen, dat die guldens nu heeten zilveren gulden, maar het inderdaad niet zijn omdat men voor de recepissen, die tegen intrekking der duiten en bankbiljetten zijn uitgegeven, geen zilver bekomen kan. Wij weten dat de Gouverneur-Generaal een maatregel genomen heeft tot herstel van den wissel, die door velen beschouwd is te zijn hoogst schadelijk voor de finantien, maar van de uitkomst van dien maatregel, met welken men van tijd tot tijd schijnt voort te gaan, wordt ons niets medegedeeld. Of de wissels, die op Nederland getrokken worden, strekken ter vervanging der remises, die anders van hier plegen te geschieden, dan of tegen die wissels eene grootere hoeveelheid producten naar het moederland of naar elders gezonden wordt, blijft ons onbekend. Wij willen gaarne aannemen dat de Regering met het meeste vertrouwen en de beste bedoelingen in dien maatregel volhardt, en verklaren dan ook alleen onze bedenkingen te hebben gemaakt om U Edel Mogenden aan te toonen dat in een zoo allergewigtigst opzigt, van den geldelijken toestand niets blijkt.

Daar is nog eene omstandigheid op welke wij meenen te moeten wijzen, het is het gebrek aan verband tusschen de begrootingsstaten en de verantwoording van het koloniaal batig slot. Maar U Edel Mogenden mogen vertrouwen, dat dit bezwaar voor het vervolg zal worden opgeheven, alzoo de Minister van Kolonien nog in de zitting van den 4den November ll. heeft verklaard, dat de Regering zich zal beijveren om aan de Staten-Generaal, behalve de dusverre medegedeelde *begrootingen van Nederlandsch Indie*, ook, zoodra die zullen kunnen worden opgemaakt, aan te bieden *staten van de werkelijke ontvangsten en uitgaven*.

Wij gaan er nu toe over om een oog te slaan in den staat litt. *A*, nº. 1, en vinden in denzelven uitgetrokken voor het Iste hoofdstuk der ontvangsten, *verpachtingen*, eene som van f 15,464,290.

De belangrijkheid van het onderwerp zal U Edel Mogenden welligt hebben doen verwachten dat wij hieromtrent eenige gewigtige bedenkingen in het midden zouden brengen; dit is echter, Edel Mogende Heeren, het geval niet, want wij zijn verpligt te erkennen daartoe buiten staat te zijn. Maar ook dan, zoo wij er toe in staat geweest waren, zouden wij in twijfel hebben mogen trekken of dit punt konde aangeroerd worden, nu bij eene andere gelegenheid aan het oordeel der Regering bedenkingen te dien aanzien zijn onderworpen.

Wij hebben evenwel nagegaan wat de verpachtingen in vroegere jaren hebben opgebragt, en hebben daarin eenen niet onbelangrijken vooruitgang bespeurd; dezelve bedroegen, volgens de raming:

in 1840	f 11,496,470
1841	13,114,432
1842	13,600,652
1843	14,378,024
1844	14,771,018
1845	14,955,716
1846	15,464,290

Eene toeneming ongeveer in dezelfde verhouding bespeurden wij in het IIde hoofdstuk, *landelijke inkomsten en andere grondlasten*, van f 8,850,652 in 1840, tot f 11,784,844 in 1846.

De ramingen van het IIIde hoofdstuk, *belastingen en inkomsten van onderscheiden aard*, loopen zeer uiteen, doch blijken over het geheel aanzienlijk verminderd te zijn: tegen f 14,588,645, waarop die in 1841 gesteld werden, vinden wij dezelve nu uitgetrokken voor f 7,710,452, en dus ongeveer voor de helft.

Het IVde hoofdstuk, *koophandel en cultures*, is uitgetrokken voor ontvangsten in Indie f 8,014,834, maar daarenboven ter verkoop naar Nederland te consigneren voor f 36,904,704. Wij meenen hieruit te mogen opmaken dat, hoezeer het grootste gedeelte naar Nederland wordt geconsigneerd, echter een deel der producten in Indie wordt verkocht, zoo als trouwens niet te verwonderen is. Maar welke producten aldaar verkocht worden, wordt niet opgegeven.

Wij willen de aandacht van U Edel Mogenden van die *sommen*, waarop toch, uit hoofde van de onzekerheid der te bedingen prijzen, in het algemeen weinig te rekenen valt, en, om de U bekende reden in de Nota van Toelichting aangegeven, dit jaar minder nog dan vroeger, overbrengen op de *hoeveelheden* van de voornaamste der producten.

Eerst sedert 1842 heeft de Regering aangevangen die specifiek op te geven:

Koffij is geraamd in	1842	op	1,001,880 pikols,
	1843	»	1,018,503 »
	1844	»	1,011,388 »
	1845	»	1,042,432 »
	1846	»	982,974 »

En hoewel nu de opbrengst van het laatstgenoemde jaar lager is gesteld dan die van een der vorige jaren, zoo schijnt de raming

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

nog altijd te hoog te zijn. Althans uit de opgaven der Regering bij de regeling van het koloniaal batig slot blijkt dat maar verantwoord zijn:

over	1843 . . .	947,773 pikols,
»	1844 . . .	797,982 »
»	1845 . . .	758,946 »

en alzoo dooreen 200,000 pikols minder dan de raming; een verschil dat inderdaad vrij aanzienlijk is.

Hetzelfde wordt gevonden bij de Suiker:

geraamd in	1842	op	829,485 pikols,
	1843	»	854,689 »
	1844	»	900,971 »
	1845	»	897,135 »
	1846	»	919,797 »

terwijl volgens opgave bij het koloniaal batig slot maar verantwoord is:

in	1843	721,136 pikols,
	1844	709,381 »
	1845	760,302 »

Niet minder blijkt de te hooge raming bij den Indigo:

geraamd in	1842	op	16,125 pikols,
	1843	»	16,791 »
	1844	»	16,041 »
	1845	»	14,958 »
	1816	»	14,186 »

en bij de regeling van het koloniaal batig slot is bevonden dat dit product heeft opgeleverd:

in	1843	13,643 pikols,
	1844	11,378 »
	1845	12,421 »

Het Tin is voor het eerst verschenen op den staat
van 1845 voor 7,000 pikols,
en vervolgens op dien » 1846 » 59,555 »

Ondertusschen wordt bij de regeling van het koloniaal batig slot reeds melding gemaakt van verkoopen in Nederland

over	1843	van	8,468 pikols,
»	1844	»	24,351 »
en »	1815	»	43,356 »

hier bestaat dus wel zeer weinig overeenstemming.

Met dit hoofdstuk der ontvangsten zouden wij gaarne in verband brengen het VIIde hoofdstuk der uitgaven, *finantien en cultures*, en wel inzonderheid het onderdeel

B. *Onkosten op de teelt en den aankoop van producten*, omdat wij meenen dat er tusschen het genoemde hoofdstuk der ontvangsten en dat der uitgaven een eigenaardig verband bestaan moet. Ondertusschen zouden wij ons moeten verdiepen in vele ijdele gissingen, en hebben gemeend beter te doen, U Edel mogenden bij deze gelegenheid te herinneren aan het door de Regering kenbaar gemaakte nopens het stelsel van cultures, ingevoerd door wijlen den verdienstelijken *van den Bosch*, destijds Commissaris-Generaal, en te vinden in het *Staatsblad van Nederlandsche Indie* voor het jaar 1834.

» Dat stelsel is ingevoerd: 1°. om de Oost-Indische bezittingen » in staat te stellen tot het kwijten van derzelver geldelijke ver» pligtingen en schulden aan het moederland; 2°. om aan den » nationalen handel en de scheepvaart een nieuw voedsel en leven » te verschaffen; en 3°. om de grootere hoeveelheid handels-pro» ducten, tot de voormelde einden gevorderd, te verkrijgen, op de » voor het Gouvernement meest zekere en minst kostbare, en op » de voor den inlander minst bezwarende en met de aloude instel» lingen meest overeenkomende wijze; met inachtneming tevens van » het onmisbare vereischte, om aan de industrie en de kapitalen » tot het bewerken der grondstoffen gevorderd, bemoedigende uit» zigten te verzekeren."

Dat stelsel komt in korte trekken hierop neder:

De Javanen zijn naar de aloude instellingen verdeeld in zoogenoemde familien, bestaande in bloedverwanten en arbeiders, en ondergeschikt aan een hoofd, dat de rijstvelden, waarover hij te beschikken heeft, afstaat tegen de helft of $^2/_5$ van den oogst.

De Souverein nu hief vroeger weder van die hoofden eene schatting van $^1/_5$, of wel persoonlijke dienst, in verhouding, gemiddeld gerekend op 66 dagen in het jaar, waarvoor die hoofden dan arbeiders leverden.

Op deze instelling der Javanen is men bij het stelsel bedacht geweest, alsmede op twee eigenschappen, die men nog wel eens in meer beschaafde landen aantreft, het verlangen namelijk om weinig te arbeiden, maar evenwel van dien arbeid een groot voordeel te trekken.

Daarom is bij het stelsel aangenomen, dat eene dessa, een dorp, eene vereeniging van familien, welke het $^1/_5$ van derzelver rijstvelden afzonderde voor de teelt van een gewas voor de markt van Europa geschikt, van het betalen der landrente zou zijn verschoond. De landrente is eene belasting, door het Gouvernement vroeger ingevoerd ter vervanging denkelijk van het $^1/_5$, dat naar de aloude instellingen aan den Souverein werd opgebragt; die belasting intusschen was opgedreven tot $^1/_3$, soms tot $^2/_5$ van den oogst, en alzoo zeer drukkend, zoodat dezelve dan ook menigmaal slecht inkwam of met oogluiking moest worden ingevorderd.

Behalve die vrijstelling tegen afzondering van $^1/_5$ van den grond, zoude de dessa genieten al wat de producten bij taxatie blijken zouden meer op te leveren dan het bedrag der landrente, terwijl bij misgewas de schade blijven zoude voor rekening van het Gouvernement.

Deze mildere beginselen schijnen een gunstig gevolg gehad te hebben, en de voordeelen, die door de Javanen op de producten genoten zijn, aanleiding gegeven te hebben tot het afzonderen van meerdere gronden.

Of dit stelsel sedert onveranderd heeft stand gehouden, en of daarop is voortgebouwd, is ons onbekend, en U Edel Mogenden betreuren het voorzeker met ons, dat de Regering zich niet beijvert om mede te deelen al datgene, wat de belangstelling van U Edel Mogenden en die van de geheele natie in de overzeesche bezittingen zou kunnen opwekken of verlevendigen.

Gaarne zouden wij, voor zooveel wij daartoe in staat zijn, de aandacht van U Edel Mogenden gevestigd hebben op het onderdeel *D* van het VIIde hoofdstuk der uitgaven, *renten en aflossingen van schulden*, ware het niet dat de vrees om in eene al te groote uitvoerigheid te vervallen, ons daarvan had teruggehouden. Liever willen wij ons bepalen tot nog éééne bedenking aangaande het VIIIste hoofdstuk, *Departement van Oorlog*.

Uit den onderwerpelijken staat blijkt dat daarvoor wordt uitgetrokken, Sumatra daaronder niet begrepen, . . f 8,715,903
terwijl het IXde hoofdstuk, *Departement van Marine* maar geraamd wordt op 1,838,190

Wij willen ons onthouden van alle vergelijking tusschen deze Departementen, omdat wij, onbekend met de wezenlijke behoeften der kolonien, ons welligt aan verkeerde gevolgtrekkingen zouden schuldig maken. Wij zijn dan ook verre verwijderd van de bewering, dat de uitgaven van het Departement van Oorlog te hoog zouden zijn opgevoerd; maar wij schromen niet te verklaren, dat, dewijl voor het Departement van Oorlog circa negen millioen kunnen worden afgezonderd, waarlijk van het Departement van Marine, van hetwelk tot vestiging van het gezag zoo groote diensten noodwendig moeten gevorderd worden, eene meerdere krachtsontwikkkeling mag verlangd worden dan eene uitgaaf van niet meer dan ruim anderhalf millioen jaarlijks toelaat.

Van de inkomsten en uitgaven van Sumatra schijnt eene afzonderlijke begrooting te bestaan; althans op dezen staat worden alleen de totalen der inkomsten en uitgaven uitgetrokken, die een tekort van f 257,669 aanwijzen.

Wij zouden nu nog van het aangegeven excedent melding dienen te maken, ware het niet dat de Regering te kennen gegeven had dat deze raming geen juist overzigt geeft van de ontvangsten en uitgaven, en bij gevolg ook op het excedent niet te rekenen valt.

De staat van specificatie litt. A, n°. 2, bevat weinig meer dan hetgeen reeds in den staat n°. 1 wordt gevonden en vereischt geene verdere melding.

Wij gaan dus over tot de stukken sub litt. B overgelegd en merken in de eerste plaats op de toelichtende nota aan, dat wij ook in deze geene toelichting der staten gevonden hebben. Alleen hebben wij daarin aangetroffen, wat niet uit de staten bleek, dat namelijk de kosten der proeve van Europesche kolonisatie, die nu op den staat n°. 1 voor memorie zijn uitgetrokken, in 1847 door eene verhooging van subsidie zullen worden gedekt.

In den staat n°. 1, betreffende de kolonie Suriname, vinden wij de ontvangsten, behalve het subsidie van f 150,000 uit Nederland, te bestaan uit eene lijst van belastingen en daaronder in de eerste plaats de hoofdgelden van f 225,000. Zijn dit personele omslagen, of wordt daaronder verstaan eene belasting op de slaven? In het laatste geval zoude de belasting, als zijnde eene op de bezittingen, niet zoo verwerpelijk zijn, indien maar niet de bezitting uit menschen bestond. Wanneer zal de slavernij ook in onze kolonien ophouden te bestaan? Op die vraag moet

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

het antwoord schuldig gebleven worden. Wij wenschen U te kunnen wijzen op de middelen, die de eigenaars der plantagien beramen om dat einde te bereiken. Wij wenschen de maatregelen te kunnen optellen, die de Regering heeft aangewend om naar dat doel te streven. Maar, helaas, wij moeten het verklaren, te dien opzigte is geen voortgang te bespeuren. Vragen U Edel Mogenden ons, welke de middelen dan zijn die bij de hand gegrepen kunnen worden, zoo meenen wij er twee te kennen, die noodwendig onverwijld moeten ingevoerd worden en waarop gestadig behoort te worden aangedrongen, omdat het Gouvernement die onzes inziens in de hand heeft, het zijn de zorg voor eene zachtere behandeling der slaven en die voor hun onderwijs. Kunnen voor het tegenwoordige geene krachtiger middelen werken, gelijk er door een naburig Rijk zijn aangewend, ook de opgenoemde zullen niet zonder vrucht blijven. — Wordt het gevorderd in het belang der menschen die nog in slavernij worden gehouden, het wordt niet minder begeerd in het belang der kolonien wier bloei thans onmogelijk is, en in dat der eigenaars van de plantagien, wier bezittingen gedurig in waarde zullen afnemen, naar gelang de handen verminderen om de landen te bebouwen, en dit te meer, daar aan alle zijden de wegen geopend zijn waardoor de slaven zich zelven de vrijheid kunnen bezorgen.

Wij kunnen naauwelijks gelooven dat in ons Vaderland, dat nimmer achterlijk gebleven is om hulp te verleenen waar de nood het vorderde, dat jaarlijks duizenden bijeenbrengt tot weldadige einden, dat in dat Vaderland, zeggen wij, de middelen te vergeefs zouden beproefd worden om op eene voor de eigenaars der slaven allezins billijke wijze de vrijheid dier ongelukkigen te koopen. Wij gelooven veeleer dat wanneer de Regering, door de ingezetenen ondersteund, als met vereende krachten de proeve konde wagen, dezelve zoude blijken genomen te zijn tot eere van Nederland en dat de uitkomst eene nieuwe parel zoude brengen aan de kroon van onzen beminden Vorst.

Op de uitgaven vermeld in den staat B n°. 1, hebben wij geene aanmerkingen te maken; alleen mogen wij niet verzwijgen dat wij ons niet hebben kunnen verklaren waardoor van alle de hoofdstukken van uitgaaf zooveel wordt opgegeven als in Nederland te zijn betaald; onder anderen voor de politie en justitie f 8150, voor de kosten van eeredienst en het lager onderwijs f 2750, inzonderheid voor plaatselijke en huishoudelijke kosten f 6832, en vooral voor kosten der bevredigde Boschnegers en vrije Indianen f 20,150. Is het misschien omdat men voornemens is voor die onderwerpen op Nederland te trekken of uit Nederland te remitteren: wij kunnen het naauwelijks gelooven, want dan zoude het zeer zeker beter zijn meer in Nederland te betalen, ten einde niet verpligt te zijn ten slotte weder, ter saldering der rekening uit Suriname, eene remise te maken van f 83,597.07, zoo als bij de begrooting wordt opgegeven.

Onder de ontvangsten en betalingen voor rekening van anderen wordt van twee inrigtingen gesproken, namelijk van de Europesche kolonisatie en van de West-Indische bank.

Hier blijkt het duidelijker, dat de tractementen voor eerstgenoemde inrigting in Nederland worden betaald of daarvoor wissels worden afgegeven, die door de West-Indische bank in Suriname worden uitbetaald. Onze aanmerking geldt dus ook op deze betaling.

Wat nu de Europesche kolonisatie zelve betreft, ongetwijfeld keuren U Edel Mogenden het ten volle goed, dat de Regering die ondersteunt. Wij zouden dan ook gaarne daarvan eene meer uitvoerige en loffelijke vermelding gemaakt hebben, ware het niet dat aan die kolonisatie zulke droevige herinneringen zich hechten. Maar de Regering noemt die eene proeve, en daarom hebben wij gemeend dat de welvoegelijkheid gebood over die onderneming niet verder te spreken, wenschende dat, door de zorg der Regering, de kolonisten meer en meer tot een' beteren staat zullen geraken, die de ongelukkige omstandigheden zal doen vergeten, welke, bij en na hunne aankomst, onder den toenmaligen beheerder der West-Indische kolonien hebben plaats gehad; van welken beteren staat wij dan ook hopen, dan aan deze Kamer spoedig mededeeling zal geschieden. Mogt dit onverhoopt het geval niet zijn, dan keert telken jare de gelegenheid terug om over dit onderwerp verder uit te weiden, vooral in het aanstaande jaar, wanneer, overeenkomstig de mededeeling der Regering, de kosten der proeve door eene verhooging van subsidie zullen worden gedekt. Althans wij meenen dat in de Memorie van Toelichting ten onregte gesproken wordt van 1847, en zulks zal moeten zijn 1848, anders begrijpen wij niet waarom niet de kosten worden geraamd en het subsidie in verhouding verhoogd.

De tweede inrigting, de particuliere West-Indische bank, is ontstaan naar aanleiding van een Koninklijk besluit, in dato 30 December 1828. Hetgeen inzonderheid met betrekking tot die bank is voorgevallen, ligt nog te versch in het geheugen, dan dat wij het noodig konden rekenen daarbij een oogenblik stil te staan. Alleen meenen wij niet te mogen zwijgen van het Koninklijk besluit van den 6den Februarij ll. waarbij bepaald is geworden, dat het bankpapier zal kunnen worden geconverteerd in schatkistbiljetten, rentende 5 ten honderd; dat deze voor $1/3$ dadelijk en voor de overige $2/3$ vóór den 31sten December 1849, tegen Nederlandsche munt zullen worden ingewisseld.

Zonder te treden in een onderzoek, of niet op eene min kostbare wijze het herstel van het circulerend medium zou hebben kunnen plaats grijpen; of niet eene geleidelijke intrekking van het bankpapier, naar gelang van de behoefte, eenvoudiger en beter geweest ware, en onbekend met de oogmerken, die de Regering daarmede welligt heeft vereenigd, moeten wij in allen gevalle den maatregel prijzen, omdat door denzelve voldaan wordt aan eene verpligting die onmiskenbaar op het Rijk berust. — Eene andere vraag is, of de Koning het regt heeft om uit de middelen van de eene kolonie ten behoeve van eene andere te beschikken, buiten toestemming der Staten-Generaal? In de beantwoording van die vraag intusschen hebben wij gemeend niet te moeten treden, omdat wij daardoor welligt te buiten zouden gaan den last ons door U Edel Mogenden opgedragen.

Hebben wij Uwe aandacht voor eenige oogenblikken op den staat n°. 1 afzonderlijk bepaald, het was omdat Suriname ontegenzeggelijk de voornaamste onzer West-Indische kolonien is. Wij willen nu evenwel, om eene dorre opgaaf te vermijden van hetgeen U Edel Mogenden in de staten litt. *B* vinden kunt, dezelve allen te zamen vatten om U Edel Mogenden opmerkzaam te maken op de omstandigheid, dat er veel verscheidenheid plaats heeft in de stelsels, waarnaar de belastingen in de kolonien worden geheven.

Zoo worden hoofdgelden geheven in Suriname, St. Eustatius en St. Martin;

eene belasting op grondeigendommen, hypotheken en slaven in Curaçao;

eene belasting op den eigendom der slaven in Bonaire en Aruba;

eene belasting op den verkoop en uitvoer van slaven in Curaçao, Aruba, St. Eustatius en St. Martin;

inkomende en uitgaande regten in Suriname, Curaçao, Aruba en St. Martin;

patentregt in Suriname, Curaçao en St. Eustatius;

accijns van dranken in Suriname alleen;

de 50ste en 40ste penning in Curaçao, St. Eustatius en St. Martin; maar waarvan deze laatste geheven worden is niet vermeld.

Zoo vinden U Edel Mogenden eene gelijke verscheidenheid in de rangschikking der belastingen in de staten. Is dat verschijnsel een gevolg van de verschillende inzigten der elkander opgevolgde besturen in iedere kolonie, dan wel het bewijs dat de belastingen zijn geregeld of gewijzigd naar de behoeften derzelve: wij vinden ons buiten staat hierover een oordeel te vellen.

Onder de inkomsten van de kolonien Curaçao en Bonaire, vinden wij vermeld die van de nieuw ingevoerde cultures, voor de eerstgenoemde ten beloope van f 18,627.50, van de laatste ten bedrage van f 50,620.

Het is mogelijk dat in der tijd hieromtrent door de Regering mededeelingen gedaan zijn, ons is dienaangaande evenwel niets bekend, en betreuren wij het buiten magte te zijn U Edel Mogenden met de uitzigten der Regering bekend te maken of U Edel Mogenden daaraan te herinneren.

De prijzen welke voor de producten zijn uitgetrokken, zijn vermoedelijk de bruto verkoopprijzen, omdat, althans voor zooveel Curaçao aangaat, onder de uitgaven een post staat uitgetrokken van f 14,883 voor kosten ter bevordering van nieuw ingevoerde cultures, en dus het netto provenu zoude bedragen f 3744. Van Bonaire is het netto provenu niet op te maken, dewijl alle uitgaven van Bonaire in den staat litt. *B* n°. 2, in eenen post, eiland Bonaire, voor f 43,508 staan uitgetrokken.

Uit de verschillende staten, en ten overvloede ook uit de toelichtende Nota, is U Edel Mogenden gebleken, hoeveel het vermoedelijk tekort der West-Indische kolonien zal bedragen. Maar de vraag is bij ons ontstaan, is dat Nederlandsch geld? Wij moeten het veronderstellen. En toch zoude niets natuurlijker zijn, dan dat de begrootingen in de verschillende kolonien wierden opgemaakt in het aldaar gangbaar geld, en wij, hetzij voor de remisen, hetzij voor de subsidien of voor de lastige sloten, eene verrekening van agio aantroffen. Dit is nogtans het geval niet, met uitzondering van de begrooting voor Curaçao, alwaar wij onder de inkomsten een post van f 2000 vinden voor agio's van verkochte wissels.

Ten slotte moeten wij omtrent de West-Indische kolonien aanmerken, dat het inderdaad te bejammeren is, dat deze kolonien nog als lastposten van den Staat te beschouwen zijn, en dat er voor alsnog geene hoop op verbetering schijnt te bestaan.

Hebben wij in het algemeen betreurd het gebrek aan toelichting, zeker geldt dat bij den staat litt. *C*, betreffende de bezittingen ter Kuste van Guinea, niet in geringe mate: — de geheele toelichting

G. *Staten van Ontvangsten en Uitgaven van de Overzeesche Bezittingen voor* 1846 *en* 1847.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

bestaat uit drie regels, en is tot niets anders dienende, dan om mede te deelen dat hetgeen op den staat als subsidie in Nederland is gebragt, en de kosten der stelselmatige gouddelving, gevonden worden uit bijdragen uit de Oost-Indische geldmiddelen. De geheele ontvangst bedraagt . . . . f 106,261.29

af: beschikbaar fonds	f 2,500.00	
en uit de Oost-Indische geldmiddelen	100,661.29	
		103,161.29
	blijft	f 3,100.00

De uitgaaf, na aftrek van het excedent, bedraagt f 105,168.89

Zoodat deze bezitting naar den staat van raming moet geacht worden voor 1847 f 102,068.89 te kosten. Mogten de Staten-Generaal, wij durven het vragen, van de Regering niet meer verwachten, na al hetgeen omtrent de staten van begrooting in 1840 is toegezegd?

Ja, Edel Mogende Heeren, wij oordeelen zelfs dat wij ons met dezelve niet kunnen te vreden stellen. Wat toch zijn het anders dan dorre geraamten, zonder eenige waarde en die te meer nog alle belangstelling verliezen, omdat ze verzeld gaan van nota's, die wij uit het opschrift alleen ontdekken dat ze tot toelichting gegeven zijn.

Ziedaar, Edel Mogende Heeren, ons gekomen tot het einde van ons Verslag, dat uit hoofde van het onderwerp daarin behandeld, de overzeesche bezittingen, uwe belangstelling verdient. Mogt het komen onder de oogen van den Minister van Kolonien en Zijne Excellentie daarin wenschen vinden uitgedrukt die te bevredigen zijn, zoo vertrouwen wij dat ons werk niet geheel te vergeefs zal zijn verrigt.

Maar, Edel Mogende Heeren, ook dan nog zullen wij alle behoorlijke verantwoording missen, ook dan nog zal de eenige waarborg, dien wij in het beheer der overzeesche bezittingen hebben, zich bepalen tot het vertrouwen dat wij stellen in den persoon, die door Zijne Majesteit met het bestuur is belast. Dat wij redelijkerwijze op eenen meerderen waarborg aanspraak mogen maken zal niemand van U Edel Mogenden in twijfel trekken. Daarom dan ook strekken onze wenschen zich verder uit, ten einde eenmaal te geraken tot eene meer naauwkeurige kennis van den toestand onzer overzeesche bezittingen.

Aldus vastgesteld bij de Commissie, den 17den Junij 1847.

Van Harencarspel.
De Monchy.
Bijleveld.
Van Dam van Isselt.
Star Busmann.

II. Verzoeken voor den post van Griffier der Kamer.

De verkiezing heeft plaats gehad in de Zitting van 3 Maart 1847.

NAAMLIJST DER SOLLICITANTEN.

1. Jhr. *J. L. T. Waubert de Puiseau*, notaris aan de Lemmer (oud 44 jaren).
2. *D. Veegens*, redacteur der Nederlandsche Staats-Courant (oud 46 jaren).
3. Jhr. mr. *J. G. H. van Tets*, referendaris 1ste klasse bij den Raad van State (oud 34 jaren.)
4. Mr. *P. J. Walraven*, te Amersfoort.
5. Jhr. mr. *W. Quarles van Ufford*, hoogheemraad van Delfland en commies-griffier der Tweede Kamer (oud 34 jaren).
6. Mr. *H. Vollenhoven*, commies bij het Departement van Binnenlandsche Zaken (oud 30 jaren).
7. Jhr. mr. *W. M. de Brauw*, substituut-officier bij de arrondissements-regtbank te 's Gravenhage (oud 36 jaren).
8. Mr. *J. C. van de Kasteele*, advocaat en regter-plaatsvervanger in de regtbank te 's Gravenhage (oud 31 jaren).

I. *Nominatie ter vervulling eener vacature in den Hoogen Raad.*
(Missive van den Hoogen Raad; Lijst van Aanbeveling.)

I. Nominatie ter vervulling eener vacature in den Hoogen Raad.

De nominatie is naar deze lijst niet opgemaakt wegens een besluit genomen in de Zitting van 3 Mei 1847.

1. MISSIVE VAN DEN HOOGEN RAAD, *ingekomen in de zitting van* 22 *Maart* 1847.

's Gravenhage, den 19*den Maart* 1847.

De heer mr. *Leonardus Antonius Lightenvelt*, Raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden, bij Koninklijk besluit van den 7den dezer, nº. 20, benoemd zijnde tot lid van den Raad van State, zoo hebben Wij, overeenkomstig art. 174 der Grondwet en art. 85 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, de eer Uwe Edele Mogende van de vacature van eene raadsheersplaats in den Hoogen Raad, ten gevolge van dien, bij deze kennis te geven; terwijl wij, ter verdere voldoening aan het aangehaalde artikel van laatstgemelde wet, hiernevens aan Uwe Edele Mogende inzenden eene lijst van zes candidaten, door ons en den Procureur-Generaal bij den Raad opgemaakt, ten einde daarop, bij het maken der nominatie ter vervulling dier vacature, door Uwe Edele Mogende zoodanig acht zoude kunnen worden geslagen, als dezelve zullen dienstig oordeelen.

De Hooge Raad der Nederlanden,

W. B. DONKER CURTIUS VAN TIENHOVEN.

De Griffier,

A. BROCX.

Aan de Tweede Kamer
van de Staten-Generaal der Nederlanden.

2. LIJST VAN AANBEVELING *van zes candidaten, aan de Edel Mogende Heeren Staten-Generaal* (*Tweede Kamer*) *door den Hoogen Raad der Nederlanden ingezonden, ten einde daarop door Hun Edel Mogenden, bij het maken hunner nominatie voor de vacature in den Hoogen Raad, ten gevolge der benoeming van den Raadsheer mr.* Leonardus Antonius Lightenvelt, *als lid van den Raad van State, zou kunnen worden acht geslagen.*

De heeren;

1°. Mr. *M. P. H. Strens*, vroeger advocaat-generaal bij het provinciaal geregtshof in Limburg, thans procureur-generaal bij dat in Noord-Braband;

2°. Mr. *J. J. Batta*, president van het provinciaal geregtshof in Limburg;

3°. Mr. *H. H. Geradts*, raadsheer in het provinciaal geregtshof in Limburg;

4°. Mr. *J. J. Uijtwerf Sterling*, procureur-generaal bij het provinciaal geregtshof in Noord-Holland;

5°. Mr. *M. Wiardi Beckman*, raadsheer in het provinciaal geregtshof in Noord-Holland;

6°. Jonkheer Mr. *C. Backer*, regter in de arrondissements-regtsbank te Amsterdam.

's Gravenhage, den 19den Maart 1847.

W. B. DONKER CURTIUS VAN TIENHOVEN.

President van den Hoogen Raad der Nederlanden.

A. BROCX,

Griffier bij dien Raad.

K. *Nominatie ter vervulling eener vacature in den Hoogen Raad.*
(Missive van den Hoogen Raad; Lijst van Aanbeveling.)

K. Nominatie ter vervulling eener vacature in den Hoogen Raad.

De nominatie is opgemaakt in de Zitting van 14 Mei 1847.

1. MISSIVE VAN DEN HOOGEN RAAD, *ingekomen in de zitting van* 11 *Mei* 1847.

's Gravenhage, den 10*den Mei* 1847.

Ten einde te voldoen aan Uwe Edele Mogende uitnoodiging, bij brief van den 3den dezer vervat, heeft de Hooge Raad der Nederlanden de eer, hiernevens aan Uwe Edele Mogende in te zenden eene nadere lijst van aanbeveling van zes candidaten, door dien Raad en den Procureur-Generaal bij denzelven, overeenkomstig art. 85 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie opgemaakt, ten einde daarop, bij het maken der nominatie ter vervulling der vacature van eene raadsheers-plaats in voorschreven Raad, ontstaan door de benoeming van den raadsheer mr. *L. A. Lightenvelt* tot lid van den Raad van State, door Uwe Edele Mogende zoodanig acht zou kunnen worden geslagen, als dezelve zullen dienstig oordeelen.

De Hooge Raad der Nederlanden,

W. B. Donker Curtius van Tienhoven.

Ter ordonnantie van denzelven,

De Griffier,

A. Brocx.

Aan de Tweede Kamer
van de Staten-Generaal der Nederlanden.

2. NADERE LIJST VAN AANBEVELING *van zes candidaten, aan de Edel Mogende Heeren Staten-Generaal* (*Tweede Kamer*) *door den Hoogen Raad der Nederlanden ingezonden, ten einde daarop door Hun Edel Mogenden, bij het maken hunner nominatie voor de vacature van eene raadsheers-plaats in den Hoogen Raad, ten gevolge der benoeming van den raadsheer* mr. L. A. Lightenvelt, *als lid van den Raad van State, zou kunnen worden acht geslagen.*

De Heeren:

1°. Jonkheer Mr. *J. de Bosch Kemper*, advocaat-generaal bij het Provinciaal Geregtshof in Noordholland:

2°. Mr. *H. J. H. Modderman*, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en kantonregter te Winschoten;

3°. Mr. *Versfelt*, raadsheer in het Provinciaal Geregtshof in Noord-Braband;

4°. Mr. *A. Ypeij*, officier bij de Arrondissements-regtbank te Leeuwarden;

5°. Mr. *D. J. Bijleveld*, president van de Arrondissements-regtbank te 's Gravenhage;

6°. Mr. *D. Tieboel Siegenbeek*, officier bij de Arrondissements-regtbank te Leyden.

's Gravenhage, den 10den Mei 1847.

W. B. Donker Curtius van Tienhoven,

President van den Hoogen Raad der Nederlanden.

A. Brocx.

Griffier bij dien Raad.

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845.
(Geleidende missive; Staten van Rekening.)

L. Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over 1844 en 1845.

1. GELEIDENDE MISSIVE VAN DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN, *ingekomen in de zitting van* 14 *Mei* 1947.

's Gravenhage, *den* 12*den Mei* 1847.

Ter voldoening aan de laatste alinea van art. 9 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) heb ik de eer hiernevens, aan U Hoog Edel Gestrenge ter mededeeling aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te doen geworden, een afschrift der door de Algemeene Rekenkamer afgesloten rekening van ontvang en uitgaaf van het bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, over 1844.
Gelijke toezending van het bewuste stuk wordt heden tot hetzelfde einde door mij gedaan aan den heer Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
VAN RANDWIJCK.

Aan den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. REKENING *wegens de ontvangsten en uitgaven voor en ten behoeve van het bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven, voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid*, *vastgesteld bij de wet van* 10 *Februarij* 1844 (Staatsblad *n°.* 7), *dienst* 1844.

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING DER MIDDELEN, AANGEWEZEN TOT DEKKING DER UITGAVEN.	Geraamd beloop.	ONDERWERP der ONTVANGSTEN.	Wijze van overstorting in 's Rijks schatkist.	BEDRAG der gedane ontvangsten.	VERSCHIL. Minder dan de raming.	Meerder dan de raming.
a. De gelden welke door besturen van gemeenten in de schatkist worden gestort, ter zake der plaatsing en verzorging van behoeftigen in de kolonien .	f 325,000.00	Gelden door besturen van gemeenten in de schatkist gestort, ter zake van plaatsing en verzorging van behoeftigen in de kolonien . . .	Door de ontvangers van de registratie . . .	f 281,896.01		
		Gelden door besturen van gemeenten ter zelfder zake aan den Minister van Binnenlandsche Zaken overgemaakt en door dezen in de schatkist gestort	Door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij den agent van 's Rijks schatkist te 's Gravenhage. . .	10,637.15^{5}		
				f 292,533.16^{5}	f 32,466.83^{5}	
b. De gelden, ingehouden wordende op de pensioenen der kolonisten die in het genot daarvan zijn, en voor welke geen domicilie van onderstand in Nederland kan worden aangewezen, tot goedmaking der uitgaven, voortvloeijende uit hunne plaatsing en verzorging in de kolonien	1,000.00	Gelden, ingehouden op de pensioenen der kolonisten die in het genot daarvan zijn en voor welke geen domicilie van onderstand in Nederland kon worden aangewezen, tot goedmaking der uitgaven, voortvloeijende uit hunne plaatsing en verzorging in de kolonien	Door den Minister van Finantien en de Handel-maatschappij bij assignatien ten name van de Generale Thesaurie, om te worden geboekt ten behoeve van het bijzonder fonds.	380.98	619.02	
Transporteren	f 326,000.00		Transporteren	f 292,914.14^{5}	f 33,085.85^{5}	

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845.
(Staten van Rekening.)

OMSCHRIJVING DER MIDDELEN, AANGEWEZEN TOT DEKKING DER UITGAVEN.	Geraamd beloop.	ONDERWERP der ONTVANGSTEN.	Wijze van overstorting in 's Rijks schatkist.	BEDRAG der gedane ontvangsten.	VERSCHIL. Minder dan de raming.	VERSCHIL. Meerder dan de raming.
Per transport	f 326,000.00		Per transport	f 292,914.14^{5}	f 33,085.85^{5}	
c. De gelden, welke op de begrooting der staats-uitgaven voor de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog zijn uitgetrokken, voor bijdragen tot voldoening van hetgeen ter zake der kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid aan haar verschuldigd is, en voor kosten wegens vestiging en onderhoud van militaire huisgezinnen in dezelfde kolonien . . .	238,016.20	Gelden, welke op de begrooting der staats-uitgaven voor de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog zijn uitgetrokken, voor bijdragen tot voldoening van hetgeen ter zake van de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid aan haar verschuldigd is, en voor kosten wegens vestiging en onderhoud van militaire huisgezinnen in dezelfde kolonien	Bij ordonnantien van betaling ten name van de Generale Thesaurie, om te worden geboekt ten behoeve van het Bijzonder Fonds .	200,000.00		
			Als boven bij assignatien	38,016.20		
	f 564,016.20			f 530,930.34^{5}	f 33,085.85^{5}	

U I T G A V E N.

BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP.	BEDRAG DER BIJ DE ALGEMEENE REKENKAMER VEREVENDE UITGAVEN. In 1844.	In 1845.	TOTAAL.	RESTANTEN op 31 December 1845.
a. Kosten van vestiging of besteding van in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid geplaatste behoeftigen en militaire huisgezinnen	f 322,000.00	f 289.747.93	f 32,252.07	f 322,000.00	
b. Vergoeding wegens het onderhoud van kolonisten die voor den gewonen kolonialen arbeid ongeschikt zijn, en voor onderhoud van militaire huisgezinnen . . .	146,016.20	44,495.83^{5}	51,905.89	96,401.72^{5}	f 49,614.47^{5}
c. Teruggaaf van door de Maatschappij van Weldadigheid voorgeschotene kosten van vervoer van behoeftigen naar de kolonien	20,000.00	6,231.34^{5}	1,338.00^{5}	7,569.35	12,430.65
d. Kosten van kleeding of vervanging der kolonisten, die geplaatst zijn in vervanging van andere die vroeger in de kolonien zijn verpleegd geweest	60,000.00	15,315.00	4,230.00	19,545.00	40,455.00
e. Tegoeddoening aan de Maatschappij van Weldadigheid wegens schulden, nagelaten door bij de nationale militie ingelijfde kolonisten, of door de zoodanigen die ontslagen zijn, en voor welke geen domicilie van onderstand in Nederland kan worden aangewezen, gelijk mede voor reisgeld aan laatstgenoemden verstrekt	1,000.00	21.12^{5}	161.74	182.86^{5}	817.13^{5}
Transporteren	f 549,000.00	f 355,811.23^{5}	f 89,887.50^{5}	f 445,698.94	f 103,317.26

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845.
(Staten van Rekening.)

BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd beloop.	BEDRAG DER BIJ DE ALGEMEENE REKENKAMER VEREVENDE UITGAVEN. In 1844.	In 1845.	TOTAAL.	RESTANTEN op 31 December 1845.
Per transport	f 549,016.20	f 355,811.23[5]	f 89,887.50[5]	f 445,698.94	f 103,317.26
f. De bezoldiging, mitsgaders de bij abonnement te voldoene bureau- en reiskosten van den gecommitteerde der Regering bij de genoemde Maatschappij en van den aan dezen toegevoegden persoon	2,500.00	625.00	1,875.00	2,500.00	
g. Teruggaaf van hetgeen door besturen van gemeenten over eenig jaar meer in de schatkist gestort dan verschuldigd mogt zijn, ter zake der verplaatsing en verzorging van behoeftigen in de voormelde kolonien . .	12,500.00	276.90	11,962.75[5]	12,239.65[5]	260.34[5]
	f 564,016.20	f 356,713.13[5]	f 103,725.46	f 460,438.59[5]	f 103,577.60[5]

BALANS.

De ontvangsten bedragen . . . . f 530,930.34[5]
De uitgaven beloopen. . . . . 460,438.59[5]

Zoodat het bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven, voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, ingesteld bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), dienst 1844, een *voordeelig slot* oplevert ten bedrage van . . . . f 70,491.75

Het voormeld voordeelig slot, is, overeenkomstig het 2de lid van art. 9 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), overgebragt op de rekening van het voorhanden bijzonder fonds over 1845, welke, naar aanleiding van het 1ste lid van dat artikel, vóór 31 December 1846 aan de Algemeene Rekenkamer ter opneming zal worden ingezonden.

's Gravenhage, den 29sten December 1845.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(*Geteekend*) Schimmelpenninck van der Oije.

Aldus opgenomen en gesloten naar aanleiding van art. 9 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), in de vergadering der Algemeene Rekenkamer van heden den 15den April 1847.

(*Geteekend*) van Mansvelt. van Fridagh.

Ter ordonnantie van dezelve,

(*Geteekend*) de Visch Eybergen.

Voor eensluidend afschrift,

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

C. Vollenhoven.

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845. (Staten van Rekening.)

3. GELEIDENDE MISSIVE VAN DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN, *ingekomen in de zitting van den 4den Junij* 1847.

's Gravenhage, den 26sten Mei 1847.

Ter voldoening aan de laatste alinea van art. 9 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) heb ik de eer, hiernevens aan U Hoog Edel Gestrenge ter mededeeling aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te doen geworden een afschrift der door de Algemeene Rekenkamer afgesloten rekening van ontvang en uitgaaf van het bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven, voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid over 1845.

Gelijke toezending van het bewuste stuk wordt heden, tot hetzelfde einde, door mij gedaan aan den heer Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
VAN RANDWIJCK.

Aan den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

4. REKENING *wegens de ontvangsten en uitgaven voor en ten behoeve van het bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven, voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, ingesteld bij de wet van* 10 *Februarij* 1844 (Staatsblad *n°*. 7). *Dienst* 1845.

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING DER MIDDELEN, AANGEWEZEN TOT DEKKING DER UITGAVEN.	GERAAMD BELOOP.	ONDERWERP der ONTVANGSTEN.	Wijze van overstorting in 's Rijks Schatkist.	Bedrag der gedane ontvangsten.	VERSCHIL.	
					Minder dan de raming.	Meerder dan de raming.
		Voordeelig slot der rekening van 1844 . . .	. . . .	f 70,491.75	. . . . . .	f 70,491.75
a. De gelden welke door besturen van gemeenten in de schatkist worden gestort, ter zake der plaatsing en verzorging van behoeftigen in de kolonien.	f 325,000.00	Gelden door besturen van gemeenten in de schatkist gestort, ter zake van plaatsing en verzorging van behoeftigen in de kolonien . . .	Door de ontvangers der registratie . . . . f 214,013.42^{5}			
		Gelden door besturen van gemeenten, ter zelfder zake, aan den Minister van Binnenlandsche Zaken overgemaakt en door dezen in de schatkist gestort	Door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij den Agent van 's Rijks schatkist te 's Gravenhage. . . . 1,407.38	215,420.80^{5}	f 109,579.19^{5}	
b. De gelden ingehouden wordende op de pensioenen der kolonisten die in het genot daarvan zijn en voor welke geen domicilie van onderstand in Nederland kan worden aangewezen, tot goedmaking der uitgaven, voortvloeijende uit hunne plaatsing en verzorging in de kolonien .	1,000.00	Gelden, ingehouden op de pensioenen der kolonisten, die in het genot daarvan zijn, en voor welke geen domicilie van onderstand in Nederland kan worden aangewezen, tot goedmaking der uitgaven, voortvloeijende uit hunne plaatsing en verzorging in de kolonien.	Door den Minister van Financien en de Handel-maatschappij, bij assignatien ten name van de Generale Thesaurie, om te worden geboekt ten behoeve van het bijzonder fonds	474.38	525.62	
Transporteren	f 326,000.00			f 286,386.93^{5}	f 110,104.81^{5}	f 70,491.75

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845.
(Staten van Rekening.)

OMSCHRIJVING DER MIDDELEN, AANGEWEZEN TOT DEKKING DER UITGAVEN.	GERAAMD BELOOP.	ONDERWERP der ONTVANGSTEN.	Wijze van overstorting in 's Rijks Schatkist.	Bedrag der gedane ontvangsten.	VERSCHIL.	
					Minder dan de raming.	Meerder dan de raming.
Per transport	f 326,000.00	. . . .	. . . .	f 286,386.93^5	f 110,104.81^5	f 70,491.75
c. De gelden welke op de begrooting der staats-uitgaven voor de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog reeds zijn of verder mogten worden uitgetrokken voor bijdragen, tot voldoening van hetgeen ter zake der kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, aan haar verschuldigd is, en voor kosten wegens vestiging en onderhoud van militaire huisgezinnen in dezelfde kolonien .	238,016.20	Gelden, welke op de begrooting der staats-uitgaven voor de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog zijn uitgetrokken voor bijdragen, tot voldoening van hetgeen ter zake der kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid aan haar verschuldigd is, en voor kosten wegens vestiging en onderhoud van militaire huisgezinnen in dezelfde kolonien . . .	Bij ordonnantien van betaling ten name van de Generale Thesaurie, om te worden geboekt ten behoeve van het bijzonder fonds . f 200,000.00 Als boven bij assignatien 38,016.20	238,016.20	»	»
					f 110,104.81^5	f 70,491.75
	f 564,016.20			f 524,403.13^5	Minder f 39,613.06^5	

UITGAVEN.

BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP.	BEDRAG DER BIJ DE ALGEMEENE REKENKAMER VEREVENDE UITGAVEN.			RESTANTEN op 31 December 1846.
		In 1845.	In 1846.	TOTAAL.	
a. Kosten van vestiging of besteding van in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid geplaatste behoeftigen en militaire huisgezinnen	f 322,000.00	f 289,747.89	f 32,252.11	f 322,000.00	»
b. Vergoeding wegens het onderhoud van kolonisten die voor den gewonen kolonialen arbeid ongeschikt zijn, en voor onderhoud van militaire huisgezinnen . . .	146,016.20	39,660.60^5	51,987.28^5	91,647.89	f 54,368.31
c. Teruggaaf van door de Maatschappij van Weldadigheid voorgeschotene kosten van vervoer van behoeftigen naar de kolonien	20,000.00	8,246.07^5	3,029.56	11,275.63^5	8,724.36^5
d. Kosten van kleeding of vervanging der kolonisten, die geplaatst zijn in vervanging van andere die vroeger in de kolonien zijn verpleegd geweest	60,000.00	21,735.00	7,635.00	29,370.00	30,630.00
Transporteren	f 548,016.20	f 359,389.57	f 94,903.95^5	f 451,293.52^5	f 93,722.67^5

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845.
(Staten van Rekening.)

BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	GERAAMD BELOOP.	BEDRAG DER BIJ DE ALGEMEENE REKENKAMER VEREVENDE UITGAVEN. In 1845.	In 1846.	TOTAAL.	RESTANTEN op 31 December 1846.
Per transport	f 518,016.20	f 359,389.57	f 94,903.95[5]	f 454,293.52[5]	f 93,722.67[5]
e. Tegoeddoening aan de Maatschappij van Weldadigheid wegens schulden, nagelaten door bij de nationale militie ingelijfde kolonisten, of door de zoodanigen die ontslagen zijn, en voor welke geen domicilie van onderstand in Nederland kan worden aangewezen, gelijk mede voor reisgeld aan laatstgenoemden verstrekt.	1,000.00	»	47.07	47.07	952.93
f. Bezoldiging, mitsgaders de bij abonnement te voldoene bureau- en reiskosten van den gecommitteerde der Regering bij de genoemde Maatschappij en van den aan dezen toegevoegden persoon.	2,500.00	500.00	2,000.00	2,500.00	»
g. Teruggaaf van hetgeen door besturen van gemeenten over eenig jaar meer in de schatkist gestort dan verschuldigd mogt zijn ter zake der plaatsing en verzorging van behoeftigen in de voormelde kolonien	12,500.00	5,320.07[5]	173.24	5,493.31[5]	7,006.68[5]
	f 564,016.20	f 365,209.61[5]	f 97,124.26[5]	f 462,333.91	f 101,682.29

BALANS.

De ontvangsten bedragen . . . . . f 524,403.13[5]
» uitgaven beloopen 462,333.91

zoodat het bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven, voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, ingesteld bij de wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), dienst 1845, een *voordeelig slot* oplevert ten bedrage van. . . . . f 62,069.22[5]

Het voormeld voordeelig slot is, overeenkomstig het 2de lid van art. 9 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), overgebragt op de rekening van het voorhanden bijzonder fonds over 1846, welke, naar aanleiding van het 1ste lid van dat artikel, vóór 31 December 1847 aan de Algemeene Rekenkamer ter opneming zal worden ingezonden.

's Gravenhage, den 29sten December 1846.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

VAN RANDWIJCK.

Aldus opgemaakt en gesloten naar aanleiding van art. 9 der wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), in de vergadering der Algemeene Rekenkamer van heden den 17den Mei 1847.

(*Geteekend*) GEVERS. VAN MANSVELT.

Ter ordonnantie van dezelve,

(*Geteekend*) DE VISCH EYBERGEN.

Voor eensluidend afschrift,

De Staatsraad, Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

C. VOLLENHOVEN.

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

5. VERSLAG AAN DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL, *door de commissie van onderzoek uitgebragt in de zitting van* 7 *Augustus* 1847.

Op den 14den Mei 1847 is bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingekomen de rekening wegens de ontvangsten en uitgaven voor en ten behoeve van het bijzonder fonds tot voldoening der uitgaven, voortvloeijende uit de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, ingesteld bij de wet van den 10den Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7) *dienst* 1844.

Dit stuk is door den Voorzitter der Kamer, ingevolge het voorschrift van art. 24, laatste alinea, gesteld in handen eener Commissie, ten einde daarover, na onderzoek, een Verslag op te maken en hetzelve in de Vergadering uit te brengen.

In het Algemeen Verslag over het wets-ontwerp van den 30sten Mei 1847, betrekkelijk eene buitengewone bijdrage voor de Maatschappij van Weldadigheid (*Staatsblad* n°. 29), was in § 3 van de daarin opgenomen Memorie van Beantwoording door de Regering gezegd, dat zij gegronde redenen had, om te vertrouwen, dat ook de rekening over 1845 binnen zeer korten tijd zoude worden opgenomen en gesloten, en dat zij beide rekeningen te gelijk aan de Staten-Generaal had willen inzenden.

Die rekening over de dienst van 1845 is dan ook reeds op den 4den Junij 1847 bij U Edel Mogenden ingekomen en ten zelfden einde in handen derzelfde Commissie gesteld.

Uwe Commissie, thans aan hare vereerende taak zullende voldoen, stelt zich voor te beantwoorden de drie volgende vragen:

1°. Zijn die rekeningen overeenkomstig de voorschriften der wet ingezonden en opgemaakt?

2°. Geven die rekeningen zoodanige opheldering als de Kamer regtmatig verwachten kon daarin te zullen vinden?

3°. Geven die rekeningen zoodanige waarborgen als de wetgever kan vorderen en noodig heeft, om voortdurend, voorgelicht door dezelve, de benoodigde fondsen op de Staatsbegrootingen toe te staan?

Alvorens tot de beantwoording dier vragen over te gaan, acht de Commissie het niet ondienstig, daar dit de eerste rekeningen over dit onderwerp zijn, welke aan U Edel Mogenden zijn ingezonden, in het kort te herinneren aan den oorsprong van het bijzondere fonds wegens de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, waarover die rekeningen loopen.

Die Maatschappij is een geheel op zich zelf staand ligchaam, afgescheiden van het Staatsbestuur. Dezelve heeft tot vele teleurstellingen en misrekeningen aanleiding gegeven. In 1822 is de Regering voor het eerst in regtstreeksche aanraking met die inrigting gekomen, en in 1823 zijn door haar de eerste contracten met dezelve gesloten, waarvan de hoofdinhoud was, dat de Regering jaarlijks 9200 personen in de kolonien der Maatschappij zoude kunnen laten verplegen, tegen betaling van eene jaarlijksche som van f 220,000 gedurende de eerste 16 jaren; zullende na ommekomst daarvan, een gelijk getal personen voortdurend geheel kosteloos door de Maatschappij voor de Regering moeten worden verpleegd. De jaarlijks te betalen som mogt niet worden verminderd wegens onvoltalligheid van de ter verpleging opgezonden behoeftigen. De Regering ontving van de gemeenten, volgens een vastgesteld tarief, vergoeding voor de door hare tusschenkomst in de kolonien der Maatschappij geplaatste behoeftigen uit die gemeenten, en zoude, door die betalingen, ook na het eindigen van het 16jarig tijdperk, zoolang noodig te laten voortduren, op den duur hare schadeloosstelling vinden voor het intusschen meer aan de Maatschappij betaalde dan van de gemeenten terug ontvangen bedrag. Nadat er vele moeijelijkheden waren ontstaan, zóó over het minder getal personen, hetwelk door de Regering, wegens gebrek aan individuen, werd opgezonden, als over de invaliditeit van velen derzelven voor den landelijken arbeid, werd in 1826, met schenking van het reeds vroeger betaalde, bepaald, dat de termijn van 16 jaren eerst in 1842 zoude eindigen; dat de Regering dus in dat jaar zou treden in het genot der kostelooze verpleging, en dat voor de ongeschiktheid der op te zenden behoeftigen tot den landelijken arbeid eene vergoeding volgens tarief zoude plaats hebben. Reeds in 1827 was de Maatschappij zoozeer met schulden beladen, dat zij toen in hare behoeften door nieuwe geldleeningen niet meer kon of durfde voorzien. Alleen hare rentende schulden bedroegen toen f 3,863,500. (1)

Meermalen geraakte de Maatschappij daarna in de uiterste geldelijke verlegenheid, zoodanig dat herhaaldelijk de mogelijkheid van haar voortdurend bestaan twijfelachtig werd. Hares ondanks zag de Regering zich telkens genoodzaakt met meer of minder aanzienlijke sommen te hulp te komen, wegens het gevaar hetwelk de rust van den Staat bedreigde, door het plotseling onverzorgd laten van eenige duizend behoeftigen, bij eene staking in de voldoening door de Maatschappij aan hare verpligtingen. Die gelden zijn verstrekt gedeeltelijk door het departement van Binnenlandsche Zaken, gedeeltelijk uit de fondsen der overzeesche bezittingen. Ten gevolge van de eerste kwam op den staat B ten laste der Maatschappij voor eene som van f 1,565,000.

Na 1840 zijn de tot instandhouding der Maatschappij benoodigde middelen opvolgend bij de wet verstrekt, als, bij de wet van 11 October 1841, (*Staatsblad* n°. 45) . . . . f 270,000
bij de wet van 8 Julij 1842 (*Staatsblad* n°. 17) . . 140,000
en bij de wet van 10 Februarij 1843 (*Staatsblad* n°. 5). 254,445

te zamen f 644,445

alles in afwachting van eene eindregeling van de zaken der Maatschappij van Weldadigheid en om, gelijk in het Algemeen Verslag, behoorende bij de wet van 10 Februarij 1844 betrekkelijk dit fonds (*Staatsblad* n°. 10) wordt gezegd, in het belang van het Rijk, het bestaan dier instelling te verzekeren, en om daaruit, wanneer er eene overeenkomst met die Maatschappij mogt worden aangegaan, *onder de waarborgen, welke het belang van den Staat vordert*, aan die instelling over het jaar 1843 zoodanige betalingen te doen, als uit die overeenkomst zouden voortvloeijen.

Intusschen was reeds gebleken, dat van de geheel kostelooze verpleging na ommekomst van den zestienjarigen termijn volgens de vroegere contracten, geene sprake zoude kunnen zijn, en zoo is dan ook bij het contract hetwelk tusschen de Regering en de Maatschappij van Weldadigheid op den $\frac{\text{13den Mei}}{\text{9den Junij}}$ 1843 tot stand gekomen en aan de Kamer bij de stukken der staatsbegrooting over 1844 en 1845 is medegedeeld, van dit regt der Regering geene melding gemaakt.

Intusschen was reeds vroeger door de Regering een bijzonder fonds tot voldoening der kosten van vestiging, onderhoud, transport en vervanging van bedelaars, weezen, vondelingen, enz. ingesteld, waarvoor met den 1sten Januarij 1841 eene nieuwe rekening was geopend, omdat hetzelve op dat tijdstip geen saldo opleverde, en de voorschotten, aan hetzelve gedaan, onder den achterstand tot ultimo December 1840 waren opgenomen.

Dit fonds, onder anderen uit onderscheidene bijdragen van gemeenten zamengesteld, berustte niet op eene wettelijke bepaling, veelmin op eene met eene begrootingswet gelijkstaande wet, zoodat, om de uitgaven over 1841, 1842 en 1843 gedaan of nog te doen, te kunnen vereenen, wettelijke bepalingen, aan de voorschriften der instructie voor de Algemeene Rekenkamer beantwoordende, werden vereischt. Doch ook voor volgende jaren zoude dit fonds moeten blijven bestaan.

De wet van den 10den Februarij 1844, tot regeling van het bijzonder fonds wegens de kolonisatie van behoeftigen in de kolonien van de Maatschappij van Weldadigheid (*Staatsblad* n°. 7), voorziet hierin en wel in de *eerste* afdeeling, ten aanzien van het verledene, van 1841 tot en met 1843, en in de *tweede* afdeeling voor het toekomende.

Of en zoo ja hoedanig de ontvangsten en uitgaven, waarvan de begrooting en raming in de *eerste* afdeeling is vervat en wel de uitgaven ten bedrage van f 609,000 en de middelen ten bedrage van f 631,171 zijn verevend, blijkt noch uit deze rekeningen, noch ook uit eenig vroeger ontvangen stuk. Wel maken de Verslagen, van het gebruik der geldmiddelen in 1843 en 1844 melding van een fonds tot vestiging en onderhoud van bedelaars, waarop voor de dienst van 1842 de geheele ontvangst is uitgegeven (1843), en op de dienst van 1843 op 1°. Januarij 1845 een beschikbaar saldo overbleef groot f 2,736.21 (1844); doch van eene verevening bij de Algemeene Rekenkamer blijkt tot dusverre niet.

De *tweede* afdeeling der wet bevat eene regeling of doorloopende speciale begrooting en raming der uitgaven en middelen voor dit bijzonder fonds over 1844 en alle volgende dienstjaren, en dezelve maakt als zoodanig den grondslag van de beide bij U Edel Mogenden ingekomen rekeningen uit.

Wij gaan thans over tot de beantwoording van de eerste vraag:

I. Zijn deze rekeningen overeenkomstig de voorschriften der wet ingezonden en opgemaakt?

A. De rekening over 1844 is bij het Departement van Binnenlandsche Zaken gedagteekend 29 December 1845 en die over 1845 van 29 December 1846. De eerste is bij de Algemeene Rekenkamer opgemaakt en gesloten den 15den April 1847, de laatste den 17den Mei 1847. Ze zijn bij U Edel Mogenden ontvangen, de eerste 14 Mei 1847, de laatste 4 Junij 1847, hetgeen zeker niet is overeenkomstig het laatste lid van art. 9 der wet van 10 Februarij 1844, alwaar gezegd wordt: » de afgesloten rekeningen zullen

(1) Ontwerp van wet betrekkelijk de Zaken der Maatschappij van Weldadigheid van den 17den Augustus 1841. Memorie van Beantwoording.

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

» *jaarlijks* aan de Staten-Generaal worden medegedeeld." Uwe Commissie kan niet beoordeelen, wat de oorzaak geweest moge zijn van de bijna gelijktijdige inzending der beide rekeningen; zeker schijnt het, dat dezelve door de Regering althans in tijds aan de Algemeene Rekenkamer zijn ingezonden, en onmiddellijk na terug-ontvangst van de Algemeene Rekenkamer aan U Edel Mogenden zijn overgelegd.

B. Wat den vorm aangaat, zijn dezelve genoegzaam op gelijke wijze ingerigt als de algemeene rekening en moeten dus geacht worden in gelijke mate te voldoen aan de wettelijke voorschriften.

De omschrijving en het geraamd beloop der middelen stemmen overeen met hetgeen deswege voorkomt in de speciale begrootingswet en in de staatsbegrooting over 1844 en 1845. Hiervan moet alleen worden uitgezonderd litt. *c* der middelen, waaromtrent de rekeningen de omschrijving volgen van art. 7, litt. *c* der speciale begrootingswet. In de staatsbegrooting over de jaren 1844 en 1845, hoofdstuk V, afdeeling VI, *Armwezen* art. 3, komen daarbij nog voor de woorden: » en tot bestrijding der kosten uit die overeenkomst voortvloeijende"; welke woorden in de rekeningen niet zijn opgenomen.

Voorts wordt opgegeven het onderwerp der ontvangsten, de wijze van overstorting in 's Rijks schatkist, het bedrag der gedane ontvangsten, en eindelijk het verschil der werkelijke ontvangsten in meerder of minder dan de raming. Er wordt echter niet opgegeven in welk jaar de ontvangst is geschied, zoo als zulks bij de algemeene rekening plaats heeft. Het schijnt evenwel dat niet alles in het dienstjaar waarover de rekening loopt is ontvangen. Zoo bedroeg bijv. de geheele ontvangst over 1844 f 530,930.34[5]. Volgens het Verslag van het gebruik der geldmiddelen over 1844 bedroeg die ontvangst f 530,673.36, zijnde f 256.98[5] minder. Grooter is het verschil bij de uitgaven, niettegenstaande daaromtrent wel wordt opgegeven hoeveel in het dienstjaar zelf en hoeveel in het volgende jaar, gedurende hetwelk de rekening nog openstond, is uitgegeven. Volgens het Verslag waren dezelve in 1844 f 358,463.13[5] en volgens de rekening hebben ze slechts bedragen f 356,713.13[5] en dus f 1750 minder. Overigens stemt de benaming der uitgaven en het geraamd beloop overeen met den inhoud der speciale begrootingswet. Hetgeen de werkelijke uitgaven minder hebben bedragen dan de geraamde wordt in de laatste kolom der eerste rekening bestempeld met den naam: *restanten* op 31 December 1845 ten bedrage van f 103,577.60[5] en in die der tweede rekening: *restanten* op 31 December 1846 ten bedrage van f 101,682.29. Deze, ook in de algemeene rekening gebruikelijke benaming, is hier des te vreemder, omdat juist uit deze rekening ten duidelijkste blijkt, dat niet die cijfers uitdrukken hetgeen van een dienstjaar door mindere uitgaat dan ontvangst overig blijft, *resteert*. Indien nog werkelijk zooveel *als beschikbaar* wegens die beide diensten werd uitgegeven, zouden dezelve, in plaats van met een *voordeelig*, met een aanzienlijk *nadeelig* saldo sluiten, omdat de ontvangsten beneden het geraamd beloop zijn gebleven. Immers op de laatste bladzijde komt voor de balans, alwaar de werkelijke uitgaven worden afgetrokken van de werkelijke ontvangsten en het voordeelig slot der dienst 1844, bedragende (niet gelijk de kolom van restanten opgeeft f 103,577.60[5], maar slechts) f 70,491.75, wordt, ingevolge het 2de lid van art. 9 der wet van 10 Februarij 1844 (*Staatsblad* n°. 7), overgebragt als eerste post op de rekening van het volgende jaar. Slechts deze laatste som bleef beschikbaar, doch niet meer voor het dienstjaar 1844, maar alleen voor een volgend dienstjaar.

De uitdrukking *restanten* schijnt dus minder juist, en duidelijker zoude het zijn te zeggen, even als bij de ontvangsten: » minder » dan de raming."

Ad II. Geven nu die rekeningen zoodanige opheldering als de Kamer regtmatig verwachten kon daarin te zullen vinden?

Die rekeningen behelzen volstrekt niets, hetwelk eenig licht zoude kunnen verspreiden over den waren staat van zaken. Zoo blijkt bijv. niet het getal der werkelijk verpleegden, noch ook hoe velen daaronder voor den gewonen kolonialen arbeid ongeschikt waren, veel minder of derzelver vestiging, onderhoud, vervoer, vervanging en kleeding eenig vóór- of nadeel aan de Maatschappij heeft berokkend. Zij behelzen volstrekt niets dan eene letterlijke herhaling der omschrijvingen en voorts het geraamde en werkelijke cijfer der artikelen van ontvangsten en uitgaven. Het eenig resultaat daarvan is, dat hetgeen de ontvangsten voor de dienst 1844 minder hebben bedragen dan de uitgaven, ter somma van f 70,491.75, als voordeelig slot op de rekening van 1845 is overgebragt, en dat in laatstgemeld jaar het voordeelig slot eenigzins is verminderd, sluitende de dienst van 1845 met een voordeelig slot, groot f 62,069.22[5], zoodat de stand van het fonds in 1844 f 70,491.75 is *vooruitgegaan*, en in 1845 f 8422.52[5] is *achteruitgegaan*; hetgeen dus een verschil maakt van bijna f 80,000. — Wanneer nu bij deze rekening was gevoegd eene Memorie van Toelichting, of wanneer daarop was gebragt eene kolom met ophelderende aanmerkingen, dan zoude welligt de oorzaak daarvan hebben kunnen blijken.

Thans kan Uwe Commissie alleen door vergelijking der cijfers *gissen*, dat eene hoofd-oorzaak dáárin gelegen zal zijn, dat in 1845, door besturen van gemeenten, ter zake van plaatsing en verzorging van behoeftigen in de kolonien f 77,112.36 minder in de schatkist is gestort dan in 1844. Doch het blijkt niet, of er misschien nog eenige terugbetalingen aan gemeentebesturen zullen moeten plaats hebben wegens over 1844 *te veel* in de schatkist overgestorte gelden, dan of er welligt, ter zake van de dienst van 1845, later ook nog *meer* in 's Rijks schatkist zal moeten worden gestort, dan of eindelijk in dat jaar werkelijk zooveel minder personen voor de gemeenten naar de kolonien zijn opgezonden; en zoo ja, waarom?

Zoo dit laatste het geval mogt zijn, dan is het bevreemdend, dat over de dienst 1845 (waarin dan *minder* kolonisten zouden zijn opgezonden) voor kosten van vervoer van behoeftigen naar de kolonien f 3706.28[5] *meer*, en voor kosten van kleeding-of vervanging f 9825 (dat is à f 15 per persoon voor 655 personen) *meer*, dan in 1844 op de rekeningen voorkomt.

De ingekomen rekeningen bevatten niets dan doode onberedeneerde cijfers. — Uwe Commissie is nogthans bescheiden van oordeel, dat zoodanige ophelderingen gemakkelijk zouden kunnen en ook behoorden te worden gegeven. — De bij deze wet begroote uitgaven zijn geregeld overeenkomstig het reeds gemeld contract in 1843 tusschen den Staat en de Maatschappij aangegaan.

Bij dit contract wordt, ten aanzien van de vestiging of bestediing van 9200 personen, door den Staat in de kolonien van de Maatschappij te plaatsen, bepaald, dat de Staat daarvoor jaarlijks zal betalen f 322,000, onder korting van f 35 voor iederen persoon, die minder dan 5800 mogt worden geplaatst, en onder bijbetaling van gelijke f 35 voor iederen persoon, die boven 9500 personen mogt worden opgezonden, (Artt. 17 en 18.)

Voor geheele of gedeeltelijke ongeschiktheid voor den gewonen kolonialen arbeid moet bovendien voor iederen verpleegde jaarlijks worden voldaan f 30, f 35, f 37.50 of f 50, naar eene bepaalde classificatie. (Art. 22.)

De kosten van vervoer van behoeftigen naar de kolonien zijn voor rekening van den Staat, doch kunnen door de Maatschappij worden voorgeschoten en worden in dat geval aan dezelve volgens tarief vergoed. (Art. 24.)

De kosten van kleeding of vervanging zijn bepaald op f 15 voor iederen kolonist voor eens. (Art. 27.)

Deze bepalingen maken de grondslagen uit voor de *vier* eerste artikelen van uitgaven op de onderhavige rekeningen, waarop dan nog slechts overblijven *drie* posten van betrekkelijk gering bedrag, als: *één* vaste post, bezoldiging van den gecommitteerde van den Staat bij de Maatschappij, met den aan dezen toegevoegden persoon ad f 2500, en twee liquidatie-posten, te weten: tegoeddoening van achtergelaten schulden van ontslagen kolonisten, geraamd op f 1000, en teruggaaf van hetgeen door gemeentebesturen over eenige jaren te veel in de schatkist mogt zijn gestort, geraamd op f 12,500.

Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat ja wel dagelijks mutatien van het personeel in de Maatschappij plaats hebben, doch dat bij art. 18 van het contract is bepaald, dat de betalingen zullen geschieden halfjaarlijks naar het getal der personen, die zich in de kolonien bevinden op middernacht tusschen 31 Mei en 1 Junij en tusschen 30 November en 1 December, dan gelooven wij dat het zeer wel doenlijk zoude zijn de rekening met behulp van eenige ophelderende aanmerkingen zoodanig in te rigten, dat zij werkelijk eenig licht over den gang der zaak verspreidde.

En dat dezelve zoodanig *behoorde* ingerigt te worden, is voor Uwe Commissie niet twijfelachtig. Er is wel in de wet van 10 Februarij 1844 eene doorloopende raming van middelen voor alle volgende dienstjaren opgenomen, doch zoodanig evenwel, dat daaruit geene voortdurende verpligting voor den wetgever zoude voortvloeijen, om ook in het vervolg de daarvoor benoodigde middelen als uitgaven op de Staatsbegrooting te moeten toestaan en uittrekken. Dit blijkt reeds vrij duidelijk uit de bewoording van art. 7 dier wet, alwaar, onder litt. c, als derde middel voor dit fonds worden aangewezen:

» De gelden, welke op de begrooting der staatsuitgaven voor de » Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog reeds » zijn of verder MOGTEN worden uitgetrokken voor bijdragen » tot voldoening van hetgeen, ter zake der kolonisatie van be- » hoeftigen in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid, » aan haar verschuldigd is, en voor kosten wegens vestiging en » onderhoud van militaire huisgezinnen in dezelfde kolonien."

L. *Rekening van het bijzonder Fonds tot kolonisatie van behoeftigen over* 1844 *en* 1845.
(Verslag der Commissie van Onderzoek.)

Maar nog meer bepaald blijkt het uit het gemeen overleg tusschen de Regering en deze Kamer, vervat in de ter gelegenheid van deze wet gewisselde stukken, dat de wetgever bij iedere vernieuwde toestemming van fondsen geheel vrij heeft willen zijn om *in verband tot den* STAAT VAN ZAKEN *op het tijdstip dier aanvragen zoodanig te handelen als hij zal vermeenen te behooren.* (Memorie van Beantwoording, § 5 in fine. Vergel. Memorie van Toelichting op art. 8; Voorloopig Verslag § 3 en 12); van welk overleg het gevolg is geweest de opneming van art. 6 in deze regelings-wet, welk artikel in het oorspronkelijk ontwerp niet voorkwam en op verlangen der Kamer in de wet is opgenomen, luidende als volgt:

» De betalingen, in het vorig artikel vermeld, zullen alleen kun- » nen plaats hebben over de jaren voor welke op de begrooting » der staats-uitgaven voor het Departement van Binnenlandsche » Zaken, de bij het volgend artikel bedoelde bijdrage uit de » schatkist zal zijn uitgetrokken."

Ook de Regering had voor zich reeds vroeger eene soortgelijke reserve ten aanzien der Maatschappij gemaakt bij het slot-artikel van het meergemelde contract van 1843; te weten:

» Art. 52. Het doen der betalingen ten laste van den Staat » bij dit contract bedongen, is afhankelijk van de inwilliging » der wetgevende magt op de daartoe vereischte middelen.

De wetgever is dus geheel vrij, om, naar den *stand der zaken* de verlangde middelen toe te staan of te weigeren, doch de onderhavige rekeningen doen hem den stand van zaken niet voldoende kennen. Alleen het ongelukkig toeval, dat de Maatschappij in 1816 en 1817 eene buitengewone geldelijke bijdrage heeft noodig gehad, heeft U Edel Mogenden uit de stukken, over de daartoe betrekkelijke wetten van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 18) en van den 30sten Mei 1847 (*Staatsblad* n°. 29) gewisseld, althans iets van het getal der verpleegden en van de voedings-kosten doen kennen. Ook uit het voorschrift van art. 8 der wet van 10 Februarij 1844, hetwelk handelt van het geval, dat de middelen ontoereikend mogten zijn tot het doen der werkelijk vereischte uitgaven, blijkt dat U Edel Mogenden kunnen vorderen het bedrag der *werkelijk* vereischte uitgaven te leeren kennen.

Bij de over de zoo straks gemelde wetten van 1816 en 1847 gewisselde schrifturen (Memorie van Beantwoording § 3 *a* der wet van 1816 en algemeen verslag § 1), heeft de Regering verklaard, dat uit de balansen der Maatschappij gebleken is, dat het deze ten eenen male onmogelijk was het voorhanden verlies uit eigen middelen te dekken.

Deze verklaring doet echter nog niet kennen het werkelijk vereischte bedrag der buitengewone kosten; veel minder geeft dezelve de noodige waarborgen over den toestand der Maatschappij van Weldadigheid en of dezelve door de gewone en buitengewone bijdrage voortdurend in staat zal blijven om aan hare verpligtingen te kunnen voldoen.

Ad III. En dit leidt ons tot de beantwoording der *derde* vraag: Geven die rekeningen zoodanige waarborgen als de wetgever kan vorderen en noodig heeft, om voortdurend, voorgelicht door dezelve, de benoodigde fondsen op de staatsbegrooting toe te staan? Wij vermeenen dit ontkennend te moeten beantwoorden, en zullen ter regtvaardiging van dat antwoord trachten aan te toonen, welke waarborgen de wetgever *kan* vorderen, en dat hij die waarborgen, welke hij kan vorderen, ook *noodig heeft*, doch in de tot dusverre medegedeelde stukken niet vindt.

Bij het reeds meermalen genoemd contract van 1843, worden in art. 1 alle vroegere overeenkomsten vernietigd, behalve die, gesloten tusschen de Maatschappij en het Departement van Oorlog. Voorts zijn als waarborgen voor de Regering de volgende punten overeengekomen:

1°. toelating van eenen commissaris van den Staat in alle vergaderingen der commissien van de Maatschappij, aan wien alle stukken binnen twee dagen moeten worden medegedeeld, en die dus steeds met alle omstandigheden der Maatschappij bekend kan zijn (artt. 39—42);

2°. de bevoegdheid van den Staat om ten allen tijde de zaken der Maatschappij door één of meer speciale gecommitteerden te doen onderzoeken (art. 48); en

3°. de verpligting der Maatschappij om hare boeken zoodanig te houden, dat daaruit de geheele stand der aangelegenheden van de Maatschappij kan blijken, — en om de balans, met eene *beredeneerde toelichting*, jaarlijks vóór of op den eersten Junij aan de Regering over te leggen (art. 44).

De wetgever kan dus, alvorens nieuwe middelen ten behoeve van het bijzonder fonds toe te staan, mededeeling verlangen van het resultaat der waarborgen, ten behoeve van den Staat bedongen van de Maatschappij.

En hij heeft die waarborgen noodig.

Het is van het grootste aanbelang voor den wetgever, om te weten, hoedanig de geldelijke toestand der Maatschappij is, en of zij door het ontvangen der subsidien in staat zal zijn, voortdurend aan hare verpligtingen te voldoen.

Wanneer de balans der maatschappij een voordeelig slot oplevert, moet jaarlijks worden bepaald, of en welk gedeelte tot aflossing van schuld zal worden gebezigd (art. 35). Van het oogenblik der aflossing van de rente dragende schulden houdt de verpligting van den Staat tot jaarlijksche uitkeering van de f 322,000 op, onverminderd de verpligting der Maatschappij tot verpleging van 9200 personen (art. 38). Eindelijk mag de Maatschappij geene nieuwe geldleeningen zonder toestemming der Regering sluiten, en moet jaarlijks met deze vaststellen het bedrag, hetwelk hare loopende schulden niet zullen mogen te boven gaan (art. 43). Wanneer de Maatschappij de bepalingen van artt. 35 en 43 niet naleeft, wordt zij, volgens art. 51, geacht niet meer aan hare verpligtingen te kunnen voldoen en in dat geval is de Staat geregtigd het beheer der Maatschappij geheel op zich te nemen (art. 50).

In beide gevallen dus, hetzij de geldelijke belangen der Maatschappij vooruit of achtcruit gaan, heeft de Regering en de wetgever groot belang dien toestand te kennen.

Reeds te dikwijls is de Staat, bij het plotselijk bekend worden van het geldelijk onvermogen der Maatschappij, in de noodzakelijkheid geweest, zich groote geldelijke offers te getroosten, wilde hij de algemeene veiligheid niet in gevaar brengen.

Nog ter gelegenheid der beide laatste wetten, waarbij eene buitengewone bijdrage aan de Maatschappij is verleend, heeft de Regering vermeend, deze drangredenen te moeten laten gelden. In de Memorie van Toelichting, bij de wet van den 1sten April 1846 (*Staatsblad* n°. 18) wordt gezegd: » De drang der behoefte ge- » doogt geen uitstel. Hoedanig men ook over den finantielen » *toestand*, over den aard en over de *toekomst* der Maatschappij » denkt, gebiedt het belang van den Staat, vooral met het oog » op de gewesten nabij de kolonien gelegen, dat er *onverwijld* worde » voorzien in hetgeen er aan voedingsmiddelen voor eenige dui- » zenden menschen ontbreekt."

En in de Memorie van Toelichting bij de wet van den 30sten Mei 1847 (*Staatsblad* n°. 29), zegt de Regering eenvoudig, dat dezelfde redenen, die tot vaststelling der vorige wet hebben geleid, ook nu weder pleiten voor het verleenen eener tegemoetkoming aan de Maatschappij.

Bij beide wetten hebben U Edel Mogenden meer volledige inlichtingen verlangd; doch de Regering heeft er zich alleen toe bepaald te verklaren, dat de Maatschappij, volgens de laatst overgelegde balansen (die evenwel niet aan U Edel Mogenden zijn medegedeeld), in de onmogelijkheid was zelve in de behoeften te voorzien, en niet te bevroeden, welke inlichtingen U Edel Mogenden nog, boven de reeds gegevene, zouden kunnen verlangen.

Men vleide zich destijds welligt nog, dat de toen nog niet ingekomen rekeningen eenig meerder licht zouden verspreiden, niet slechts over den toestand van het speciale fonds, maar ook over den stand der zaken van de Maatschappij van Weldadigheid.

Dit is evenwel in geenen deele het geval.

De slotsom van het onderzoek Uwer Commissie is, dat de ingezonden rekeningen geacht moeten worden aan de *letter* der wet te voldoen; dat U Edel Mogenden voor het oogenblik dus ook wel niets meer zullen kunnen vorderen; doch dat het allezins wenschelijk geacht moet worden, wanneer weder eenige middelen, hetzij voor dit bijzonder fonds, hetzij direct voor de Maatschappij van Weldadigheid, mogten worden verlangd, meerdere inlichtingen omtrent den toestand dier Maatschappij te vragen, en wel speciaal de overlegging van de balans, met de beredeneerde toelichting, welke jaarlijks vóór den 1sten Junij aan de Regering moeten worden overgelegd, alsmede de overeenkomsten, tusschen het Departement van Oorlog en de Maatschappij gesloten.

Daardoor zal dan de toestand der Maatschappij, alsmede derzelver betrekking tot den Staat, volkomen aan U Edel Mogenden bekend worden, en dit zal alsdan voldoende zijn, ten einde in tijds, zoo noodig, acht te kunnen slaan op het onverhoopt geval van geldelijken achteruitgang van dit ligchaam, hetwelk reeds tot zoo vele misrekeningen aanleiding heeft gegeven, waarvan de Staat nu reeds eene som van f 3,604,474.85 heeft te vorderen volgens art. 2 van het contract, en welks lot zooveel invloed kan hebben op de rust van den Staat.

Aldus vastgesteld bij de Commissie, den 2den Augustus 1847.

DE JONG VAN BEEK EN DONK.
NEDERBURGH.
UIJTWERF STERLING.
KIEN.
NAP.

ALPHABETISCH REGISTER.

De letter B, staande vóór de getallen, duidt aan, dat de daarbij aangegeven bladzijde verwijst naar het tweede Deel (*Bijlagen*); bij getallen waar die letter niet voorkomt wordt het eerste Deel (*Verslag der Handelingen*) bedoeld.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 074661726